© by Biblioteca Apostolica Vaticana

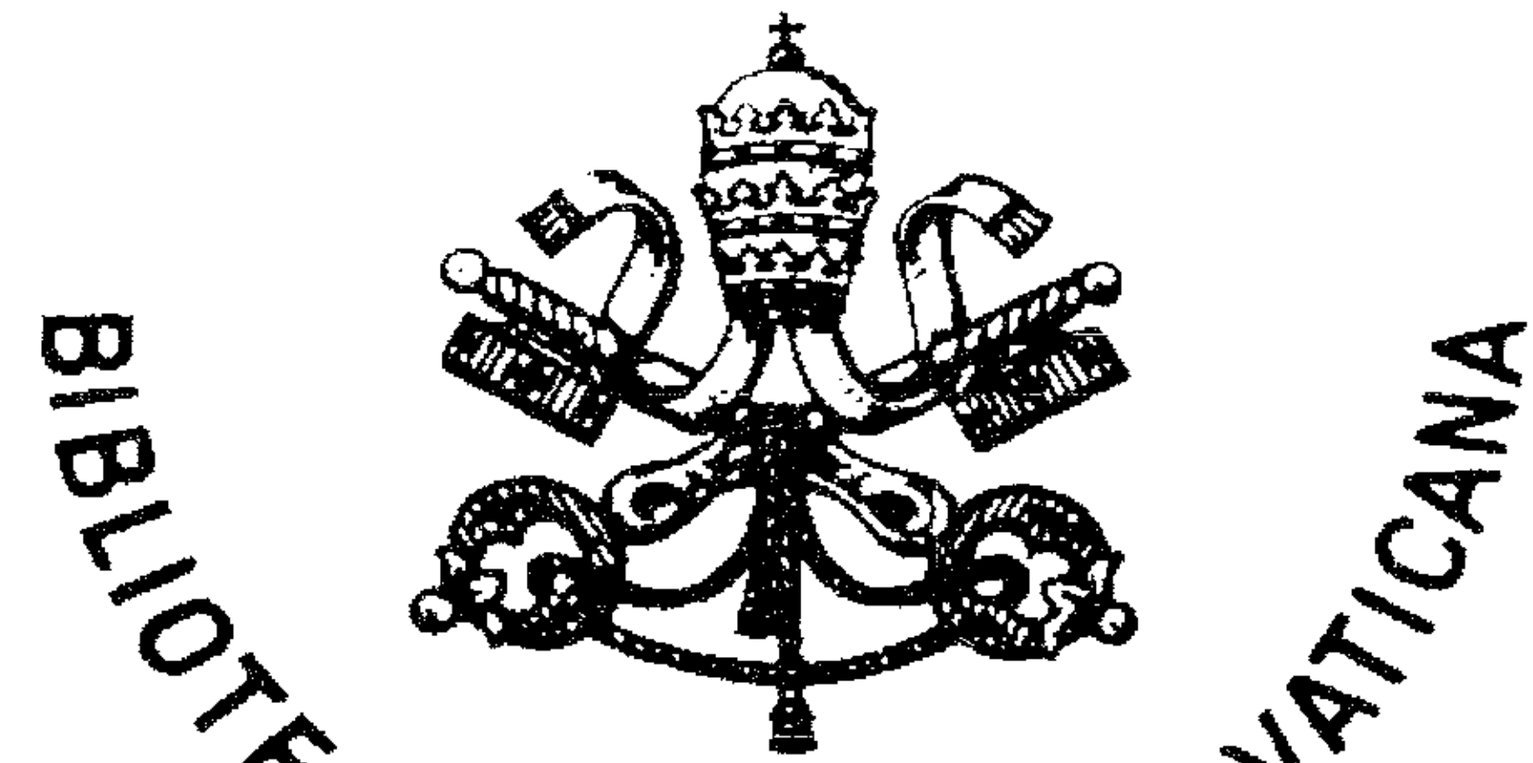

R. G. LITURGIA. I 90

ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ

SIVE

RITUALE

GRÆCORUM.

EYXOΛOΓION

SIVE

RITUALE GRÆCORUM

COMPLECTENS

RITUS ET ORDINES

DIVINÆ LITURGIÆ, OFFICIORUM,
SACRAMENTORUM, CONSECRATIONUM, BENEDICTIONUM, FUNERUM,
ORATIONUM, &c. CUILIBET PERSONÆ, STATUI, VEL TEMPORI CONGRUOS,
JUXTA USUM ORIENTALIS ECCLESIÆ.

Cum selectis Bibliothecæ Regiæ, Barberinæ, Cryptæ-Ferratæ, Sancti Marci Florentini, Tillianæ, Allatianæ, Coresianæ, & aliis probatis MM. SS. & editis Exemplaribus collatum.

Interpretatione Latina, nec non mixobarbarorum vocum brevi Glossario, aneis figuris, & observationibus ex antiquis PP. & maxime Græcorum Theologorum expositionibus

ILLUSTRATUM.

Opera R. P. JACOBI GOAR, Parisini, Ordinis FF. Prædicatorum, S. Theologiæ Lectoris.

EDITIO SECUNDA

Expurgata, & accuratior.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.

M. DCC. XXX.
SUPERIORUM PERMISSU.

NICOLAO CARAGIANO
VIRO NAVO ET INDUSTRIO
BARTHOLOMÆUS JAVARINA
TYPOGRAPHUS
S. D.

OPus hoc tam eruditum, idemque tam rarum, ſuaſore & auctore te, Vir præſtantiſſime, typis meis recudendum ſuſcepi: in quo cognoſcere potuiſti, quantum judicio tuo tribuam. Nunc cognoſce, quantum auſpicio & patrocinio. Alii ſibi magna nomina quærunt: ego magnum hominem quærere volui. Jamdiu enim in te admiror (quis autem non admiratur?) incredibilem quamdam conſilii & prudentiæ vim, qua mercaturæ rationes

nes

nes univerſas ita tenes, ut fortunam auctoraſſe quodammodo videaris, & rationi ſubjeciſſe. Porro mercaturam cum dico, nervos civitatis dico, unde privatæ publicæque opes, unde nationum potentia, unde humani generis felicitas. In hoc laudis genere cum tantopere excellas, non tamen hoc uno contentus es; ſed in litteras quoque & eruditionem excurris. Horum alterutrum ingenia vel maxima fatigat; utrumque fatigare tuum non poteſt. Quandoquidem autem Græcis ſtudiis, hoc eſt patriis, maxime delectaris, habes hic, unde animum paſcas cognitione pulcherrima eademque utiliſſima. Sed non eſt opus, ut tibi commendem, quod tibi jamdiu familiariſſimum eſt; atque adeo quod aliis multis probatum iri confido, quia tibi probatur. Pauci enim ſunt in re hac qui utantur judicio ſuo: peſſimeque nobiſcum ageretur, ſi illi dumtaxat libros compararent, qui librorum pretium ipſi per ſe cognoſcerent. Hac ſpe vel in primis fretus, Goari Euchologio animum adjicere non dubitavi; nullique aut diligentiæ, aut impenſæ peperci, ut cum a me exiret, nomen tuum ferre cum dignitate poſſet. Ecce tibi totam voluntatis induſtriæque meæ rationem; cui ſi tu pro tua humanitate favebis, invidorum rumuſculos identidem in me conatusque meos excitari ſolitos, magno animo contemnam. Vale.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO DD.

NICOLAO DE BAILLEUL

CHRISTIANISSIMO REGI A SANCTIORIBUS ET SECRETIORIBUS CONSILIIS,

Summoque ejus Ærarii Præfecto, Reginæ Regentis Cancellario Principis Galliarum Senatus Præſidi, &c.

ULTRO ſe prodit in publicum Euchologicum opus, nec latere divinius in tenebris poteſt, quod ut luci daretur, & publici fieret Juris, flande ſuggeſſit, paterne ſæpius monuit, tandem ſuaviter impulit animus ille Tuus, quo publicis commodis totus addictus, ſicut communis Regis Ærarium, tuo neglecto, temporariis in dies adaugere ſtudes divitiis; ita de myſtico meo (quod juſtis vere titulis Tuum eſt) peculio, ſpiritualibus Eccleſiæ tuæ ſavoris aliquid acceſſionis, non abſque mei periculo, fieri voluiſti. Nec inuria Te primum adit, ut Tuis conſiliis e tenebris erutum, primam ſui frontem Tui ſplendore nominis illuſtratam gerat, & quod nonnulla ſub Tuis auſpiciis, cum a me, tum ab exteris objecta ſuperavit impedimenta, ceu votiva ſui ipſius tabella, Tibi ſe primum ſiſtat, nec

minus a me gratibus, quam a Te gratiis insignitum, Tui nominis inscriptione sibi decus & auctoritatem sentias adjunctam. Favet, annuit, jubet Ecclesia Constantinopolitana, quæ sicut in suis Proceribus (inter quos supremum Logothetam locat) Palatinorum nomina Procerum veneratur, ita pietatem & Claritudinem Tuam venerari gestit in Euchologio suo, & a Tua vicissim dignitate ἀρχοντικῶν ἀξίωμα comparare. Patere igitur, Illustrissime, ut dum Græco ex semine consortioque Latinum fœtum hoc in nostra communi patria me peperisse, fautor illius, imo pene auctor, gratularis; ejus Te φωτίσματος, hoc est secundæ nativitatis & lucis in orbe Christiano capiendæ, non tam Latino more Susceptorem deligi, quam Græco ΣΥΝΤΕΚΝΟΝ instituto, congratuler nuncupari. Facies sane, si is es, qui esse soles, Humanissimus, Æqui amantissimus, strenuus rerum nobilium Assertor, ac vindex. Humanitate jam Tibi feliciter urbis Regiæ populos devinxisti, æquitate Senatum Principem, Senatus ipse collega, Tibi felicius comparasti: animi celsitudine & ad res sublimes innata aptitudine Regem ipsum primoribus Regiæ potestatis administris annumeratus, felicissime promeruisti. Beneficæ Tuæ humanitatis officia plebs votis clamat, Senatus æquitatem Tua inter suos cooptatione laudat, Regina Sigillorum suorum delatione, Rex demandata Ærarii sui prædicat custodia; sic ut nullus supersit erroris suspicioni locus, ubi tot in unum ad unius merita comprobanda succiduis temporibus oracula conspirarunt. Nam quod paucis, quod ferme nulli contigit, ut jus æqua lance & cum facilitate, omniumque sibi animos devinciens e Prætoriano tribunali diceret inter cives, & Regiam plebeculam paterno studio pasceret & foveret, sollicita cura protegeret, ejus deinde municipalia jura, immunitates, libertates a Principibus concessas fartas vellet & tectas, eoque diuturniores efficeret, quo cum Principis obsequio redderet conjunctiores; hoc Tibi tamquam meritis comparatum obtigit, ut quod alii pluribus votis ambierunt, id ultro Tibi populares Ordines deferrent, Princeps decerneret, universa Parisiorum congauderet civitas, non semel modo, sed & secundum, sed & tertium, cum sibi Decurionum Præfectum dari, quem prius ipsa Protectorem, cives Patrem, cunctorum opes Vigilem, ædes ipsæ Custodem agnoscerent & prædicarent. Exinde cum perpetuos Tibi fasces populi meditarentur Comitia, Te sibi Curia voluit, & quem repetitis ac continuis votis singulæ per Urbis regiones personabant Tribus, primis & insulatis Senatus Proceribus adlectum, Capitolium extulit; nec διβολέας Bicolorem vestem quam detulerat, in plenam Purpuram Populus invidit mutari, qui suis insignibus Senatoriam dignitatem fuerat ominatus, & plus cunctis prodesse sentiret, quo fieres excelsior. Hinc Regina Imperii Gallici, tunc consors, nunc moderatrix, sublimia conspicari semper consueta, eas in Te probavit animi dotes, quas Populus venerabatur, suspiciebat Senatus, & Te suum renunciavit Cancellarium, quem Populus tutorem, Senatus auctoritatis vindicem cooptarat prius. Nusquam tamen a pascendæ (ut a principio consueveras) plebis cura, aut a cohonestando Senatus supremo collegio liberatum Te voluit, ut majestate ita prudentia pollens Regina; quinetiam militiæ nervos, pacisque munimen, Tibi uni commisit, cum Regii Publicique Ærarii summam Præfecturam in Tua fidelitate vigilantiaque reposuit, intelligens in tuto esse universa, quæ Tuæ fidei creduntur, & sollicitudini commendantur: Quid in negotiorum turbinibus, in casuum procellis timeat industria Tua? Regiam Lutetiæ Cymbam dudum Navarcha vexisti, succrescentem in dies Cæsarem Gallicum vehis, cum Fortunas ejus regis, Regnique Fortunam omnem moderaris: eoque coram sapientibus, & probis beatius, quo virtus, quæ Te in publico domique circumstipat, regni communes opes, quæ putarent alii Fortunæ dona, privatos in Lares, quippe sacros integritati & innocentiæ, non admittit,

tantum abest ut privatos in usus convertat. Laribus in illis, sancto in Musæo, & secretiore devotionis tuæ penetrali, quinimmo sacratiore in animi Tui æde, ubi perenniter curas Publico, labores Regno, Regi vitam, Deo pietatem, cultum, animam litas, Euchologicum volumen, ceu sanctam Ecclesiæ Græcæ supellectilem, venustum modernæ pietatis, antiquæ venerandum simulachrum, Tuo nomini consecratum, appenditur. Admittes jam editum librum, quem ut ederetur, auctoritate juvisti, tutaberis ex materia divinum, ex verbis colendum munus, & votum maxime Te dignum, qui dum caduca & temporanea administras, sacra tamen & cœlestia meditari non desistis. Annuet, ut fido, votis humanus quidem ille Tuus in litteratos omnes animus, longe vero propensior in observantissimum Parisiensem nostrum S. Mariæ Conventum, cujus inter membra Dei benignitate numeror, universamque Prædicatorum familiam, quæ sua Tibi, meo nomine, quantulacumque reddit vota: quodque reliquum est εὐχαῖς καὶ λόγοις Deum interpellat, ut cujus nutu atque consilio ad moderandum Justitiæ Regnique asylum admotus es, ad id muneris Te longum, & nisi vota modum excederent, æternum sospites. Lutetiæ Parisiorum in Cœnobio Sanctissimæ Mariæ Annunciatæ Ordinis Fratrum Prædicatorum, Kalendis Januarii, Anno R. S. H. M.DC. XLVII.

ILLUSTRISSIMÆ Dominationi tuæ devotissimus

FR. JACOBUS GOAR. S. T. L.
Ordinis Prædicatorum.

INTERPRETIS

AD LECTOREM PROOEMIUM.

NAutis amplas quantumvis & copiosas Geographiæ & Hydrographiæ tabulas & indices nactis familiare est, ut si in illis quas lustrarint alii diligenterque depinxerint regionibus, novum ipli sinum, promontorium, urbem, portum, novos homines, nova regna, mores inauditos detegant & agnoscant, hæc propriam industriam commendaturi, vel rei nauticæ notitiam, & aliorum promoturi utilitatem, prioribus excusis tabulis appingere, novisque commentariis consignare non vereantur: auctores pariter quamplures (ceu nautas celebriores totum, quacumque patet, orbem cursim describentes) ubi scriptis suis, ritus Ecclesiæ pene universos, comprehendisse demiror, prosperum aliquem successum, ex meo qualicumque conatu exceperurum speravi, si Ecclesiæ solius Orientalis mores, eosque minus notos, Euchologii textum & sensum interpretatus, aliorum elucubrationibus adnectam: cum ex eorum cognitione, utilitas eadem illorum auctorum lectioni accedere possit, quam confert amplissimo regno peragrando portus, fluvii, saltus, regionis unius notitia, ex cujus defectu hæsitare plerumque, errare frequenter, periclitari sæpius, in barathrum & præcipicium se agere nonnumquam viatorem contingit. Ecclesiam ergo Græcam, amantissime Lector, velut peregrinam, & nobis hanc mundi partem incolentibus ignotam plurimis Provinciam, in Euchologii sui tabula tibi designo, imo totius ipsius Ecclesiæ, immensis licet diffusæ spatiis, partem non modicam simul delineandam suscipio. Novum enim orbem ut non adinvenit Ameticus, sed ejus unius quem Deus olim condidit partem detexit, & moribus licet diversos, communi tamen nobiscum stirpe reperit homines progenitos: aliam pari modo Ecclesiam non suscipio delineandam, sed eam quæ spatiis, & usibus (utinam non animis) a nostra quidem dissita viderur, ex uno tamen Salvatoris effluo latere olim profluxit, & ad unius Sponsæ cum reliquis membris venustatem exprimendam, ut quondam juverit, & nunc in subditis fidelioribus juvet, describendam suscipio. Ecclesia siquidem universa cum non minus mundo, unitate gaudeat; plures tamen in se complectitur Ecclesias, velut orbis provincias, aut urbes. Cum unica sit, inquam, & unius amicæ unice dilectæ nomine, a sponso Domino compelletur, multiplici nihilominus apud diversos populos agendi confacundine, miraberis discrepare: & cum moribus diversis divinum numen profiretur aut colit (si tamen uno fidei charitatisque spiritu nexuque informetur & colligatur) non secus plures in uno Deo beatitudinem

beatitudinem percepturos, quam superficie metam unam in centro viis variis reperturas lineas mittit, ipsa filios fovet & constringit. Non ita namque hæc ab illa, vel Orientalis Ecclesia a nostra discrepat (de primæva illius ætate, vel de sana quæ tempore hoc restat parte, heu modica licet, loquor) ut ubique in iis quæ ad omnimodam fidei unitatem, & conformem religionis observantiam pertinent, non conveniat cum ea, & ita conveniat, ut sine vituperio possit simul in ritibus discrepare. Quæ res, amabo te, ad unius Dei simplicitatem, & ad animæ cujuslibet nostrum perfectionem accedere prope videtur, illius quidem, qui triplicem in natura non respuit personarum distinctionem; hujus vero, quæ quamvis perfecte unica sit, diversis nihilominus est insignita facultatibus, quæ unum Deum unica simplicissima constantem essentia, tribus & simplicissimis in se personis distinctum agnoscit, amat, & adorat, cujus virtus infinita omnium rerum activa, totius unitatis ei principium, & earumdem una est ratio distinctionis; illaque eadem est ratio existens in universo corpore, in quo quia universalis est, tam multos & dissimiles, ut sensus docent, producit & operatur effectus: atque ita nullus nisi forsan ignarus, rituum diversitatem in Ecclesia, Dei sponsa, & vivo perfectionum ejus speculo, audebit condemnare, quæ unam quam ab incunabulis amplexa est (quamvis in aliquibus defecerit) antequam extrema clade mundus intereat, profitebitur fidem; prout hucusque eumdem sacramentorum, esti unum ab alio ritu vel ministro differat, usum cum laude retinuit. Quid? si ipsa Sponsum suum uniuscujusque gentis idiomate laudare non erubescit, putas a cæremoniarum varietate, tamquam ab inconstantiæ crimine aut mentitæ unionis, agetur rea & damnabitur? Nequaquam. Nam si multis modis expositæ soli, pro vario lucis aspectu, vel corporis motu, tam varios colli sui colores discriminet columba: ecce tibi Ecclesia est quæ de foraminibus petræ angularis in cruce confractæ prodiit, & ad quæ si mala avis involet, se recipit. Audis ut formosam illam Dominus appellet, dum invitat: sed unde tantam sibi pulchritudinis fecit accessionem? non aliunde quam ex unitate, quæ cum varietate conjuncta, suum adauget splendorem, de qua felicius supra cæteros more suo Regius Prophera cecinit. *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate*. Variæ cæremoniæ simbriæ sunt aureæ, varietatibus distinctæ, quarum diversitate ad unius Dei cognitionem simul & amorem allicit, allectos excipit, afficit exceptos. Una est Orientalis Ecclesia, una est Occidentalis, unum Deum auctorem omnium suspicit, ac veneratur, penes externos venerationis ritus hæc ab illa discrepat: quia unus & idem operatur in ea Spiritus, qui se Sponsæ facturum muræenulas aureas vermiculatas argento profitebatur. Deus ergo Opt. Maximus cum sit unicum fidei, quam utraque Ecclesia profiteur, objectum: hinc si alterutrius sequaces quæ sit spes illorum, quid expetant & expectent, velis interrogare? respondebunt beatitudinem esse totius suæ expectationis objectum, quoniam in unica Sacramentorum perceptione nascuntur, aluntur, & perficiuntur. Nam si Latina totum orbem cum Græca partiatur & dividat, quid mirum si

variis dividantur agendi rationibus? sensus verborum eumdem Dei cultum apud utramque sonat: sonus linguarum discrepat. Duo sunt Sponsæ ubera quæ dilectus vino meliora prædicat: ad ea duabus hinc inde manibus liberos applicat, applicatos lactat, lactatos inebriat: homines tamen duplici utentes corde fugit, quia unico vivit: quo impensè adeo Sponsum redamat, ut vel ipsa Sponsi corde vivat, vel Sponsus suo seipsum velit amare: uno etiam utero non geminum modo fœtum, sed geminum etiam populum complectitur, & uno sinu fovet. Geminas etiam, quodque magis mirandum tibi est, sibi invicem adversas habet manus Sponsa: sed quid obest si se aversentur earum convexæ partes, si tamen palmæ conveniant? si una alteri succedat in opere, & ad eumdem se simul accingant laborem? Morem itaque suum in Ecclesia Græcus adhibeat, & a suis ritibus numquam Latinus recedat; & huic ille utinam conjunctus, uni Sponsæ capiti adhæreat, in quo vivat, & a quo in charitatis opus dirigatur. Paulum Doctorem se habuisse Græcia prædicat, non insicies jero: sed Latinam a Petro, quem & Græcia ἀποστόλων κορυφαῖον, & πρωτοκορυφαῖον salutat, & ab ipso quoque Paulo fidei rudimenta, & agendi documenta suscepisse meminerit, & advertat. Potuitne Petrus, quæ Pauli doctrinæ contraria essent, statuere? Scelus est ista cogitare. Potuit quidem diversa, sed quæ in eumdem scopum referret, observanda præcipere. Adde quod Paulus ipse contrarios ritus in diversis Ecclesiis, si Baronio fidem detrahere nolimus, instituit. Utinam manens in sua vocatione Græcus modernus, pari benevolentia Latinorum nomini consuleret, qua Latini Græcorum existimationi plurimum tribuunt, Patres eorum commendant, scripta venerantur, sectantur doctrinam; & si quem in eis humanæ fragilitatis lapsum advertant, nec laudare possunt, nec debent admittere, ubique tamen pro viribus & industria excusant. Sed forsan rogabis, qua ratione, aut in quibus, cum de ritibus præsertim agitur, utraque poterit Ecclesia convenire? In promptu responsum habes, si utramque ab Apostolis stabilitam fuisse, & edoctam, & a sanctis plerisque viris plurimo tempore dixeris administratam. De Latina impium foret contrarium suspicari: de Græca Euchologium præsens insigne tibi ob oculos proponit monumentum: Ritus videlicet ab Apostolis institutos, in pluribus cum Latinis concordes, vel saltem illis non adversos, plurimos a Patribus successu temporis amplificatos, nullum solida auctoritate, vel ad minus veteri acceptione non firmatum: si quid amplius expostulas aut arguis, addam MM. SS. cum editis collationem, subjungam & notas, quæ difficultatis cujusvis enatæ dissolvent, si bene reor, argumentum. Sarta tecta est existimatio mea. Non enim correctoris, si nævum aliquem deprehenderis, suscepi provinciam, neque Commentatoris sustineo personam: secundum hoc otium desiderat, aliosque novi, qui διηγματικῶς hæc velint perferutari: mihi satis fuit διηγματικῶς illa enucleasse: primum vero summi Pontificis mandatum postulat & auctoritatem, Græcorumque ad id accedentium consensum, ne quid in suis ritualibus ignorantia Latinorum, quod facile fieret, corruptum objicere possent, aut invidia confictum. Totum ego quod octo annis in Oriente versatus, recte satis in eorum Ecclesiis fieri oculis percepi, mente intellexi, Græcorum quoque ipsorum voce docente dicti, profero: horum quædam nostram fidem solide confirmant, nostros comprobant ritus, & antiquos cæremoniarum stabiliunt usus. Verum, Lector amantissime, ut conspicuam & nulla ex parte non manifestam habeas nostri laboris seriem, attende. Edita quæcumque Euchologiorum exemplaria novitatis & mutationis admissæ receptæque suspecta, nonnullos habituros ratus, nullus illa fore auctoritatis, si MM. SS. ritibus in eis repertis attestantia deficerent, duxi; quibus itaque potui, tum labore, tum industria, comparata cum editis contuli; & si utrorumque numerum scire desideras, percenseo. Edita quidem sunt ea, quæ annis 1544. 1550. 1570. 1571. 1600. 1629. & textus ipse quem sequor, & exhibeo, Venetiis 1638. publici Juris est factus. MM. SS. vero cum nullibi parvia potuerit exhibere, præter fragmenta liturgiarum, paucarum orationum, ritus Ordinationum, & Canonis Methodii de Lapsis in Regia Bibliotheca sparsim extantia; totum & integrum Euchologii volumen alibinde exquirere compulit necessitas: unde non copiam quam neglexi, sed delectum, quem ambivi, offero. Primum eorum vetustissimum a V. C. & eruditissimo Leone Allatio plura fœcula, a quibusdam octavum etiam antiquitate superare creditum, e Bibliotheca Conventus Florentini Sancti Marci Prædicatorum Ordinis, in Emin. D. Cardinalis Barberini aliam translatum, a Patribus quibusdam nostris, unius ex Concilii Florentini Assessoribus fuisse proprium dicitur, a quo ibidem relictum, post annos nonnullos Juris ejusdam civis nobilis factum, ab eo dicto Conventui datum, in foliis liminaribus hæc me, pluribusque aliis testibus, scriptum adhuc Latinis verbis defert. *Ex. de primo banco. Orationes Missæ, & totius Officii secundum Basilium, Conventus Sancti Marci de Florentia Ordinis Fratrum Prædicatorum. De hæreditate Nicholai de Nicholis.* Unde quia e Conventu Sancti Marci ad Eminent. Card. Barberini Jus transiit; utriusque nec non discriminis ab aliis Euchologicis MM. SS. Barberinis, quibus usus sum, indicandi causa, ubique in hoc opere *Barberinum Sancti Marci*, censui nuncupandum. Secundum illud idem est, *Euchologium Parviarebale*, quod ut scribit Arcudius lib. 6. Concordiæ cap. 5. *in Concilio Florentino Georgius Veri Cretensis Presbyter Græcus Juliano Presbytero Cardinali S. Sabinæ donavit, ut in calce manu ipsius sunt Cardinalis notatum est*, quo donatus deinde Bessarion Cardinalis, Cryptæ Ferratæ factus Abbas, illud eidem Monasterio post obitum legavit asservandum. Tertium Allatii est, ejusque characteres quarti certo sæculi vetustatem Allatii ejusdem sententia exprimunt. Illud, me judice, jussu vel mana Germani Amathuntis Episcopi, & summi Græcorum in insula Cypro Antistitis anno Domini 1260. inter vivos agentis fuit exaratum: idque opinandi argumentum mihi est, tum quod præter Pontificia munera, nil fere exhibet, & in Pontificiis quæ continet diplomatibus, Germani ejusdem ubique præfigit nomen, ac insuper Synodi Provincialis sub illorum celebratæ complectitur acta; tum quod translumptum Bullæ Alexandri quarti Græce redditæ, & a molestiis Latinorum Episcoporum Germanum eumdem vindicantis adjunctum ab anno 1287. hucusque servavit integerrimum; ac denique quod Palæologorum sceptrum Orientis ea tempestate moderantium nomen celebrat in εὐχαριστίᾳ officio. Ejusdem ætatis videtur esse quartum MS. e superius laudato Cryptæ Ferratæ Monasterio, a Reveren-

do Dom. Basilio Falasca Monachorum S. Basilii penes summum Pontificem Procuratore Generali, viro propter Græcas litteras & institutra Monastica commendatissimo, amice mihi exhibitum: hoc nequaquam Græcorum Orientalium, sed Occiduorum, id est, in Occiduis Siciliæ vel magnæ Græciæ partibus degentium proprium, a quovis obvio judice confitebitur. Meminit siquidem Siciliæ Principum Ρηγείς, Ρηγίσσης &c. & Episcoporum Ρολάνδος, Ανσέλμου &c. quæ Latina sunt nomina: Regem autem non βασιλέα, (hoc enim nomine solum Imp. salutant Græci) sed Ρῆγα vocat: ac præterea Sacramentorum Baptismi, Matrimonii, & Extremæ Unctionis ordinem, vel consensum, vel usus Latinorum accommodarum, (quod a suis majoribus, vel iterum Græcarum ignaris quibusdam privatis Episcopis præstitum, non dissimulant ipsi Basiliani Occidui) complectitur. Hoc ubi sum usus, Cryptoferratense Falascæ vocavi. Aliud autem Monasterii ejusdem volumen Euchologicum, ab eo qui dedit, & Monasterio præsuit, Cryptoferratense Bessarionis a me est nuncupatum. Quintum Barberinæ Bibliothecæ aliud ornamentum est, quod & idcirco Barberinum secundum vocito, vel numero 88. signatum. Alia præterea MM.SS. fragmenta tum ex ejusdem Emin. Card. Bibliotheca, tum amicorum studio mihi oblata: puta Basilii missam cylindro antiquorum more circumvolutam in memorato Cryptæ Ferratæ monasterio repertam, in cujus calce manifeste legitur ἐτελέσθη ἡ ἱερὰ ἀναπαὶ μεγάλου Βασιλείου λειτουργία τῷ ϛ΄ ἐτει μηνὶ Νοεμβρίῳ κ΄ ἰνδ. χειρὶ Αρσενίου Ακρείδου ἁμαρτωλοῦ· ᾧ οἱ ἐντυγχάνοντες πάντες ἐπεύξασθε· *Hæc magni Basilii missa descripta est, anno* (ab orbe condito) 6510. (id est a Christo nato 1041.) *No.* 15. *manu Arseni Acridani peccatoris, cui, qui legeritis bene precamini*: aliamque item ejusdem Basilii Liturgiam ab Isidoro Comneno Smyrnensi mihi nuper Liburni obvio donatam: vel alia non contemnenda repetitis vicibus, a Georgio Cretensio medico & Theologo Chiensi missa, vel denique minoris momenti panca quædam hinc inde, & præsertim ex Regiis MM.SS. num. antiquis 365. 465. & 1741. collecta. Undecumque aliquid tibi excerptum protulerim, aut examinandum oculis objecerim, nil tibi timebis, (Catholice Lector) ab illapsi abusus, vel a pravi cultus, aut etiam ignorantiæ corruptela. Puri sunt a depravationis noxa, a me codices electi, Ecclesiæ Romanæ addicti, qui quondam illis usi sunt; & quia de ritibus Ecclesiasticis nulla est nobis cum Græcis controversia, veneranda eorum vetustas, & si dicere liceat, canities puritati, veritati, & sinceritati eorum testimonium profert non excipiendum. Exinde quam pura, quam vera, quam sincera sint edita exemplaria (si quam panca in meis notis indigitata exceperis) ipse percipies. Hac autem præhabita tum Græci textus integritate, aut fideli ejus collatione & examine, tum etiam successiva præcipuorum rituum ab antiquo constantia, peregrinas hujus Euchologii voces studium nostrum expendet; antiquas, in novum sensum detortas exponet, novas illustrabit, quarum obscuritas aut ignorantia, ignarum quemque percelluisset animo, aut ingratam, & non undequaque notam tibi reliquisset rituum cupidinem vel inspectionem. Cæremoniarum quas tractavi, varietas voluptatem parere poterit, & utilitatem. Quis lepor in Græcorum vocibus, quis decor in vestibus, quæ sanctitas in moribus, gestis, nutibus, quæ gravitas in officiis, cum præsertim, ut in hoc opere videre est, ad Latinos ritus propius accedunt; eumdem retinent sensum, eumdem unius Dei testantur, & exhibent cultum: in cujus rei fidem Latini hinc, inde Græci, cum opus fuit, & pro morum affinitate licuit, testimonium, illudque unum tantum, ne verbis fidem adstruere viderer, addaxi. Peregrinatus sum in Græciam, unde non omnino peregrinus sum reversus. Possunt, ut commune loquitur effatum, peregrini non panca de suo dicere. Sed quis homo religiosus auderet coram eruditis atque ideo testibus oculatis, apud suos reversus inaudita confingere? Egregium Arcudii opus habes, de utriusque Ecclesiæ in potioribus consensu inscriptum, cujus testimoniis sæpe utor, quamvis frequentius oppugnem, ubi error, vel zeli indiscretio (qui juvenis & inexpertus patriam suosque reliquit) a suis illum avocat; utriusque ut plurimum Symeonis Thessalonices Episcopi egregii rituum Græcorum interpretis scripta, & doctrinam Leonis Allatii, Georgii Coretii, Pantaleonis Ligaridii, aliorumque quondam, tum voce, tum scriptis, me commonentium, & tandem proprium experimentum, oculosque proprios, ne alienis solum ductus, errem, aut saltem hæream, sequor. Satis multa evulgo, & forsan nimis: quæ si non acute saltem tute: si quædam obscure, secure tamen: intento digito lucem monstravi, fontem ostendi, viam designavi: felicius forsan alius eam excurret, spatiaque ejus cuncta metietur. In hac extrema Præfationis parte candide ex animoque pronuncio, eam sermonis rationem secuturum, qua utuntur ii, qui pro auctoritate de Religione tractant. Cur enim ego abhorream a sermone sacro, a portica Salomonis, a judicio Sapientium, qui in gratiam Sapientiæ simpliciter loquuntur? Ornari res ipsa negat, contenta doceri, alienos respuit colores. Græca Latine reddere fideliter volui, ad eorum voluntatem, opinor, qui cupitne curiosius utraque comparare; propterea singula verba propemodum singulis respondentia feci, ne ad paraphrasim diverterem. Tu fructu industriæ meæ qualicumque utere, aut veniam da. Vale.

APPROBATIO DOCTORUM
SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS.

NOs subsignati in sacra Theologiæ Facultate Parisiensi Doctores fidem facimus perlectam a nobis Euchologii Græcorum versionem, item notas in illud editas a R. P. Jacobo Goar Prædicatore; Et quidem versionem Græco textui omnino respondentem reperimus, notas varia eruditione refertas non parum Ecclesiæ utiles judicavimus, nihilque in iis fidei bonisque moribus repugnans deprehendimus. Datum Lutetiæ 20. Februarii Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto.

DAMONT.

GUISCHART.

FACULTAS REVERENDISSIMI PATRIS GENERALIS
Ordinis Prædicatorum.

FRater Thomas Turcus Sacræ Theologiæ Professor totius Ordinis Prædicatorum humilis Magister Generalis ac servus. Tibi R. P. F. Jacobo Goar Lectori, nec non magistro studentium almi nostri Conventus sanctissimæ Annunciatæ Parisiensis. Tenore præsentium & nostri auctoritate officii Præcipimus in meritum sanctæ obedientiæ ut servatis servandis circa editionem librorum, Euchologium Ecclesiæ Orientalis a te de Græco in Latinum versum, & Scholiis ac Commentariis illustratum in lucem edere non differas: quinimmo quamprimum publici juris facias, quod pro omnium Orientalium Orthodoxorum commodo, & pro asserenda utriusque Ecclesiæ non solum in sacris dogmatibus, sed etiam sacris ritibus & eorum sensu, concordia. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam, die nona Junii anni 1644. sub propria nostra subscriptione & officii nostri sigillo.

F. Thomas Turcus Magister Ordinis.

Locus Sigilli.

R. fol. 21.
F. Franciscus Bartolinus Magister & Secretarius.

Testimonium Theologorum ejusdem Ordinis.

HActenus Orientis Ecclesiam malæ suspicionis apud non paucos rumor asperserat, quasi penitus ab Occidentali discreparet, & in Sacramentis, hoc est ipsis Ecclesiæ Catholicæ fundamentis aberraret; Sed Reverendum Patrem Jacobum Goar in Orientem destinasse, ac inter Græcos detinuisse divina providentia videtur, ut simul utramque jungeret, & acerrimum Græci Ritus tamquam per omnia Catholici vindicem se præberet ac defensorem: eo fide lius, quo non fide tenus dumtaxat accepta, vel probatissimis Doctoribus memoriæ commendata, sed ipsis oculis usurpata tradens, cum Discipulo quem diligebat Jesus dicere fidenter audeat. Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ contrectaverunt, dum per solidum Octennium conviveremus Græcis, annuntiamus, ut in Ecclesia Catholica cum rituum diversitate Sacramentorum societatem vel potius unitatem esse omnes intelligant, & societas ista sit Novatoribus unitatis Ecclesiasticæ juratis hostibus æternam confusionis, & impugnatæ veritatis meridiana luce clarioris argumentum. Quare opus istud dignissimum censeo, quod pro communi Catholicæ Reipublicæ bono typis mandetur, & in lucem quam citissime prodeat, utpote non solum approbatione, sed præcipua commendatione multis nominibus egregium. Datum Parisiis in Conventu Sanctæ Mariæ Annunciatæ Ordinis Fratrum Prædicatorum strictioris observantiæ, Kalend. Decembris ann. 1646.

Frater Philippus Bordereau ejusdem Conventus alumnus, & primarius sacræ Theologiæ Lector.

EGO F. Joannes de Rechac dictus a Sancta Maria Ordinis Fratrum Prædicatorum, strictioris observantiæ, Conventus Sanctæ Mariæ Annunciatæ Parisiensis, Sacræ Theologiæ Professor, & Historiographus Generalis ejusdem Ordinis, fidem facio perlectis, & accurate visis ac revisis Commentariis & annotationibus super Εὐχολόγιον Græcorum, mihi nihil occurrisse quod insignem eruditionem non sapiat, sacros Ecclesiæ Romanæ ritus non illustret, Orientalis & Græcæ Majestatem in divinis celebrandis non exhibeat, vetustiores Primitivæ cæremonias sub ipsis Apostolorum temporibus non exsuscitet, sinceramque de Sacramentis Doctrinam & antiquis sacrorum peragendorum mysteriis affatim non subministret: quæ cum mihi certiora sint, quippe qui fuerim in Oriente Missionarius, & necdum auritus, sed testis oculatus eorum omnium quæ in hoc libro continentur, dignum maxime censeo præsens opus quod in lucem edatur, universumque percurrat orbem, ut omnes sciant Ecclesiam Orientalem & Græcam suos adhuc primævos ritus fideliter asservasse, nec ad ejus splendorem aliud deesse, quam Romanæ fidei unitatem, & cum Romano capite adeo peroptatam unionem: quod annuente Jesu Christo Capite seu Romanæ seu Græcæ, præstabit istud opus, cum in eo Rituum Orientalis & Græcæ Majestas exprimatur, a qua nil detrahendum, & quæ si Græcis intacta relinquatur, & Romanæ fidei, & Romano Capiti libenter adhærebunt. Quantum ergo fidelis quisque debet utrumque exoptare, tantum ego prælo dignum hoc opus judico. In cujus rei fidem manu propria præsentibus subscripsi. Die 25. Novembris anno 1646. In Conventu præfato.

F. JOANNES DE RECHAC a Sancta Maria
Ord. FF. Præd. qui supra

NOI REFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & Approbatione del *P. F. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore* nel Libro Intitolato: *Euchologion, ſive Rituale Græcorum del P. Giacomo Goar dell'Ordine de' Predicatori* non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza a *Bortolamio Giavarina Stampatore* che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padoa.

Dat. 6. Luglio 1729.

(Gio: Franceſco Moroſini Kav. Ref.

(Andrea Soranzo Proc. Ref.

(

Agoſtino Gadaldini Segr.

ΕΥΧΟ-

ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ

VOCEM εὐχὴ juxta pleraque ſua ſignificata aliunde tibi notam, ſacro iſto in volumine, non niſi pro prece ad Deum fuſa, ac benedictione, quam homini ob certum finem, creaturiſve aliis, ob rectum earum uſum impertitur, vel pro oratione quam ad Deum pro pietate illius ſollicitanda, & clementia in aliquibus implorandа, fundere conſueta eſt Eccleſia, uſurpabis Lector benevole: ac propterea ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ *Collectionem orationum Eccleſiaſticarum, benedictionumque ſeriem eſſe*, nullo negotio percipies: quamvis non ſono, ſed fine vocis attento, poſſit quoque *Rituale*, *Manuale*, *Sacerdotale* Eccleſiæ Græcæ intelligi. Sacra namque peragendi ritus, Sacramentorum quorumcumque Ordo, varia, juxta neceſſitatem inſtantem, precum ratio, in Latino Sacerdotali Eccleſiæ miniſtro præſcripta; eora pariter in hoc volumine Sacerdoti Græco, ſecundum Orientalis Eccleſiæ conſuetudinem, ſequenda proponitur. Hujus ſin verba quæ feriunt aures, ſed ſenſum ex inſtituto Eccleſiæ reconditum attenta mente penetraveris, & εὐχῆς λαγὸν ſueris adeptus, nil tibi ferme ignotum tenet Εὐχολόγιον: Eccleſiaſticæ ſiquidem *Orationis ratio*, ejus ſenſus eſt, ſpiritusque, unde venit, aut quo tendat, ſemper inveſtigandus; ne ſine myſterio cæremoniarum cortex, aut littera necem infligens, ſpiritus vitam impertientis vice obtineatur. Euchologium porro qui antiquitatem venerari decernet, eumdem illi ſenii annorumque numerum, atque Eccleſiæ tribuet: cum ab ejus incunabulis, Chriſtus, Apoſtoli, Patres ſancti, & animarum Paſtores, benedictionibus orationibuſque quas ſequerentur, uſitandis vel edendis animum appoſuerint: nec non etiam, quod ſcribit Tertullianus de teſtim. animæ cap. 2. *Penes Deum benignitatis & bonitatis, omnis benedictio inter nos. ſummum eſt diſciplinæ & converſationis Sacramentum. Benedicat te Deus, tam facile pronuncias, quam Chriſtiano neceſſe eſt.* His ſi fidem præſtes, de Euchologii inventore & auctore non ambiges: ejus tamen notmam, ſicut & uſum, in Moſaica lege ſuperioribus ſæculis, & ſub ipſa lege reperies. Orationes enim ſuas, ad diverſa quæque luſtranda, ſanctificanda, tractanda, percipiendave, a Moyſe, vel antiquis progenitoribus, ſucceſſivo Patrum in filios documento exceperunt Hebræi: Deuſque ipſe Opt. Max. cum creaturis a ſe primum in lucem editis benedixit, bene precandi, Euchologiique componendi exemplum ob oculos poſuit, tradidit, commendavit. Benedixit idcirco Abraham, Melchiſedech: Pharaoni, Jacob: Aaron, plebi: David, Berſellai: Symeon, Mariæ & Joſeph: quidni & puerulo Jeſu, quandoquidem & puerulos Chriſtus ipſe Jeſus ex Patrum forſan traditione, proſpero manuum tractu, & precabunda voce excepit? An non elevatis manibus, dum ſe ſe auferret a Diſcipulis, felicibus illos mundumque univerſum votis cumulavit? quem propterea benedicentem imitantur, tunc cum ſacrificio peracto, Sacerdotes benedictionibus populum abunde ditatum dimittunt. Nuptiis etiam benedicimus, quas Deus verbo conſecravit, Chriſtus præſentia ſua ſanctificavit. Panem benedictum in Eccleſia, vel in communi menſa ſumimus, edocti Chriſtum, non niſi poſt benedictionem, cælitus pane ſubminiſtrato turbas in deſerto paviſſe, & corpus ſuum, panem verum dediſſe Diſcipulis. Aquæ tandem, cibis, frugibus, locis, domibus benedicimus; quia teſtante Paulo, *ſanctificatur creatura per verbum Dei & orationem:* ut quæ in bonam a Deo creata eſt, exigentibus hominum peccatis, vel operante dæmonis invidia.

in eorum perniciem non cedat. Est quoque aliud Orationis genus, quo non tantum Deum ut benefactorem imploramus, sed & ipsi sua de suis offerimus, vel creaturam ejus cultui deputamus, & nosmetipsos tandem sacros efficimus, vel sanctitatem ab eo puramus mutuari. Contingit id vel cum grates pro beneficiis rependimus, cum dedicamus vasa, altaria, templa, Sacramentorum materias, gratiæ promptuaria, postulamus fieri, & denique nos ipsos quavis ratione, orationis tamen ope adjuncta, sanctiores reddere censemus: atque ita non in hominis solius usum, sed maxime in Dei obsequium deputata creatura sanctificatur per verbum Dei & orationem. Hic geminus est cælestis & ad cælestia tendentis orationis polus, Invocatio & Consecratio; totam orationis molem voluit Cajetanus in gemina membra hæc distribui; nos verocum eo, quamvis Euchologii hujusce partem, ad unam ex illis, quod Lector subtilis, cum lubuerit, deprehendet, putamus revocandam.

ΠΙΝΑΞ ΣΥΝΘΕΩΑΓΙΩ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΕΥΧΟΛΟΓΙΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

INDEX CUM DEO SANCTO EORUM

QUÆ IN EUCHOLOGIO CONTINENTUR.

Ordine & Officia ex MM. SS. excerpta lineola " notantur Reliqua seriem in editis hucusque servatam demonstrant.

Διάταξις τῆς Ιεροδιακονίας, ἤγουν, πῶς ὑπηρετεῖ ὁ διάκονος ἐν τῇ Ιερᾷ.

Εὐχαὶ τῶ λυχνικῶ.
Εὐχαὶ ἀντιφώνων ἑσπερινῶν.

Ακολουθία τῶ ὄρθρου.
Η Θεία καὶ Ιερὰ λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
" Ἄλλη Θεία καὶ Ιερὰ λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ανεπίγραφος.
" Η Θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ιωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.
" Η Θεία λειτουργία Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
Η Θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου.
" Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἱερουργία, καὶ τάξις τῆς μεγάλης εἰσόδου.
Ακολουθία τῆς προηγιασμένων τῶν ἁγίων Τεσσαρακοστῆς.
Ερμηνεία τῆς Θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων.
Η Θεία λειτουργία τῶν προηγιασμένων.

Ανεπίγραφος.

" Τοῦ μακαρίτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυρίου Συμεών, περὶ τοῦ ναοῦ, καὶ εἴσοδος εἰς τὴν λειτουργίαν.
Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ ἀναγνώστου & ψάλτου.
" Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ ἀναγνώστου & ψάλτου.
" Τάξις ἐπὶ πρωτοστασίᾳ ψάλτου.
" Ακολουθία εἰς ἀναγνώστην.
" Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ Δεσπότου & Κυροφόρου.
Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ ὑποδιακόνου.

" Ανεπίγραφος.

" Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ διακόνου.

" Ανεπίγραφος.

" Ἐπὶ χειροτονίᾳ διακόνου.

ORdo sacri ministerij, quomodo videlicet Sacerdoti Diaconus ministrat. Pagina 1
Lucernarij orationes. 28
Vesperetinorum Antiphonorum Orationes. 44
Officium Laudum. 39
Divina & sacra missa Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi. 47
Altera divina & sacra missa Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi. 58
Alterum exemplar absque titulo. 85
Divina missa Sancti Patris nostri Joannis Archiepiscopi C P. Chrysostomi. 85

Divina missa Joannis Chrysostomi. 89
Divina missa Sancti Patris nostri Basilii magni. 135
Sancti Patris nostri Basilii magni Sacrificium, juxta magnæ Ecclesiæ ritum. 153
Officium de Mysteriis ante Consecratis sanctæ Quadragesimæ. 159
Divinæ missæ Præsanctificatorum declaratio. 161
Divina Mysteriorum ante Consecratorum missa. 162
Aliud brevissimum exemplar absque titulo. 173
Beati Metropolitæ Thessalonices Domini Symeonis de Templo, & in missam enarratio. 179
Ordo fieri solitus in Ordinatione Lectoris & Cantoris. 194
In Ordinatione Lectoris & Cantoris Oratio. 195
Ordo in promotione Cantoris. 195
Officium in Lectorem. 196
Oratio in Deputati & Ceroferarii Ordinatione. 198
Ritus observandus in Ordinatione Subdiaconus. 203
" Ritus idem juxta diversa exemplaria. 204
Ritus faciendus in Ordinatione Diaconi. 209
" Ritus idem juxta aliud exemplar. 210
In Ordinatione Diaconi. 211

Oratio in Diaconiſſæ Ordinatione. 218
Ordo ſanctæ magnæ Eccleſiæ in Officiis Clericatis ſervandus. 222
De Eccleſiaſticis Officiis. 226
Expoſitio Officiorum ſanctæ & magnæ Eccleſiæ. 227
Ordo in magni Œconomi promotione. 232
Ordo in inſtitutione Archidiaconi ſervandus. 235
Ordo Officii quo Archipresbyter conſtituitur. 238
Ritus in Ordinatione Presbyteri ſervandus. 242
Ordo fieri ſolitus in Ordinatione Presbyteri. 244
Mandatum pro confeſſionibus excipiendis. 248
Ritus in Ordinatione Epiſcopi ſervandus. 249
Epiſcopi Ordinatio. 251
Ordo in Conſecratione Epiſcopi obſervandus. 252
Orationes in mulierem puerperam die natâ ejus pueri primo. 261
Oratio in mulierem puerperam primo die partus ejus dicenda. 263
Altera pro mulieribus aſſtantibus oratio. ibid.
Oratio in mulierem puerperam poſt viginti vel quindecim dies. 264
Oratio ad crucem ſignandum puerum accipientem nomen octavo die nativitatis ſuæ. ibid.
Orationes in mulierem puerperam poſt quadraginta dies. 267
Oratio in mulierem, cum abortitur. 271
Canones ſanctorum Apoſtolorum & divinorum Patrum: De ſancto Baptiſmate. 273
Oratio ad faciendum Catechumenum. 274
Renunciatio & pollicitatio a Patriarcha facta ſanctâ Paraſceve ante Paſcha congregatis Catechumenis omnibus in ſanctiſſima Eccleſia. 279
Ordo ſervandus circa eos qui ex Hebræis ad Chriſtianam fidem accedunt. 282
Oratio ad faciendum ex Ethnico Catechumenum. 285
Officium S. Baptiſmatis. 287
Orationes S. Baptiſmatis Sabbato S. veſpere. 291
Diaconica S. Sabbæ in Baptiſmo. 292

Oratio a Sacerdote facienda cum debet baptizare. 294
v Aliud officium S. Baptiſmatis. 361
Oratio S. Baptiſmatis in puerum lecto proximum. 370

" Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ ἐξαρχείας.
" Τάξις τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ὀφφίκια κληρικά.
" Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων.
" Ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας.
" Τάξις ἐπὶ ἀρχιερέως μεγάλης οἰκουμ.

" Τάξις γινομένη εἰς τὸ γενέσθαι ἀρχιδιάκονον.
" Τάξις ἀκολουθίας εἰς τὸ ποιῆσαι πρωτοπρεσβύτερον.
Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ πρεσβυτέρου.

" Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ πρεσβυτέρου

" Ἐπιλαμβάνεται.

Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ ἐπισκόπου.

" Χειροτονία ἐπισκόπου.
" Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ ἐπισκόπου.

Εὐχαὶ εἰς γυναῖκα λεχὼ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς γενέσεως τοῦ παιδὸς αὐτῆς.
" Εὐχὴ εἰς γυναῖκα λεχὼ λεγομένη τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς γενέσεως αὐτῆς.
" Εὐχὴ ἑτέρα πρὸς τὰς λοιπάς.

" Εὐχὴ εἰς γυναῖκα λεχὼ εἴκοσι ἢ δεκαπέντε ἡμερῶν.
Εὐχὴ εἰς τὸ καπνοφραγίσαι παιδίον λαμβάνον ὄνομα τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τῆς γενέσεως αὐτοῦ.

Εὐχαὶ εἰς γυναῖκα λεχὼ μετὰ μ. ἡμέρας.

Εὐχὴ εἰς γυναῖκα ὅταν ἀποβάλλεται.
Κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν θείων πατέρων· Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Εὐχὴ εἰς τὸ ποιῆσαι κατηχούμενον.

" Ἀπάτεξις καὶ σωμάτεξις γινομένη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ τοῦ Πάσχα συναγομένων πάντων τῶν κατηχουμένων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ.
" Τάξις γινομένη ἐπὶ τοῖς τῶν Ἑβραίων τῶν τῷ Χριστιανῶν πίστει προσερχομένων.
" Εὐχὴ εἰς τὸ ποιῆσαι ἐθνικὸν κατηχούμενον.

Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.
" Εὐχαὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐν τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ ἑσπέρας.
" Διακονικὰ τῶν ἁγίων Σάββα τοῦ εἰς τὸ βάπτισμα.
" Εὐχὴ, ἣν ποιεῖ ὁ ἱερεὺς μέλλων βαπτίζειν.

Ἀναπίγραφος.
" Εὐχὴ τῶν ἁγίων βαπτισμάτων εἰς ἀποδιοσκευάπιον.

Ἀναπίγραφος.
Εὐχὴ εἰς τελείωσιν.

" Εἰς τὸ κουρεῦσαι παιδίον.
" Εὐχὴ εἰς τὸ κουρεῦσαι παῖδα.
" Εὐχὴ εἰς τὸ κουρεῦσαι παιδίον δευτέρα.
" Εὐχὴ εἰς τελείωσιν.
" Εὐχὴ εἰς παγωνοκουρίαν.
" Εὐχὴ ἐπὶ πώγωνος κειρομένου, ἢ κεφαλῆς.

" Εὐχὴ ἐπὶ τῷ ἀναδήσασθαι κεφαλιὰ γυναικός
Ἀκολουθία γινομένη ἐπὶ μνηστείᾳ, ἤγουν Ἀρραβῶνος.

" Εὐχὴ ἐπὶ μνηστείᾳ.
Ἀκολουθία τῶν στεφανωμάτων.
" Εὐχὴ εἰς γάμους.
" Ἀκολουθία τῶν γάμων.
Εὐχὴ ἐπὶ λύσει στεφάνων τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ.

" Εὐχὴ εἰς τὸ ἐπάραι τὰ στέφανα.

Κεφάλαια περὶ διγάμων.
Ἀκολουθία εἰς δίγαμους.
Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐλαίου.

" Τάξις γινομένη πῶς δεῖ ποιεῖν τὸ ἅγιον ἔλαιον εἰς ποτισμούς.
Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ.

" Εὐχὴ εἰς τὸ ὕδωρ τῶν ἁγίων βαπτισμάτων τῶν ἁγίων Θεοφανείων λεγομένη ἐν τῷ φιάλῃ τοῦ μεσαιτλικ τῆς ἐκκλησίας.
" Εὐχὴ τῆς ἁγιασείας λεγομένη ἐν τῷ ἐμβάτῃ ἐκφωνητῶς.
" Εὐχὴ τοῦ κολυμβίου τῶν Βλαχερνῶν.
Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Ἀναπίγραφος.
" Τάξις γινομένη εἰς ὕδωρ τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

" Διακονικὰ εἰς τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἁγίων Θεοφανείων.
" Εὐχὴ εἰς τὰ ὠλόγματα τῶν ἁγίων Θεοφανείων.
" Ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.
Ἀκολουθία εἰς ἀρχάγγελον φασφορολιπα.

" Ἀκολουθία τῶν προσχημάτων ἀρχαρίας.

" Τάξις γινομένη εἰς τὸ φορέσαι τινὰ ἔσσον μόνον, ἢ καμηλαύχιον.
" Εὐχὴ ἐπὶ μελλόντι λαμβάνειν σχῆμα μοναστρίας.
Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ σχήματος, ἤτοι τοῦ μανδύου,
" Ἀκολουθία τοῦ μοναδικοῦ, σχήματος.
Euchol.

" Ablutio poſt S. Baptiſma. 271
Oratio in prima capillorum detonſione. 306
Oratio ad tondendum puerum. 307

Detondendo puero oratio ſecunda. ibid.
Oratio ad capillorum detonſionem. ibid.
Oratio in barbæ detonſionem. 308
Oratio in barbæ vel capitis detonſionem. 309
Oratio ad velandum & exornandum mulieris caput. ibid.
Ordo ſervari ſolitus in Sponſalibus celebrandis, videlicet in nuptiarum ſubarrhatione. 310
Oratio in Sponſalibus. 311
Officium Coronationis Nuptiarum. 314
Oratio in Nuptias. 316
Officium Nuptiarum. 321
Oratio cum ſolvuntur Coronæ Nuptiarum octavo die. 325
Oratio ad tollendas a recens nuptis Coronas. 326
Capita de Bigamis. 327
Officium in Bigamos. 328
Officium S. Olei, id eſt Unctionis Extremæ. 332
Ordo ſervandus cum pro ægrotis Oleum ſanctum faciendum eſt. 346
Officium Aquæ benedictæ minoris 358
Oratio in aquam SS. Baptiſmatum SS. Theophaniorum in fonte mediæ aræ juxta Eccleſiam dicenda. 363
Oratio miniſterii in cratere vel fonte clara voce dicenda. ibid.
Oratio Natatoriæ Blachernarum. 364
Officium majoris Aquæ benedictæ in SS. Theophaniis. 366
" Aliud Aquæ benedictæ Officium. 374
Ordo ad aquam SS. Theophaniorum (benedicendam) in Eccleſia obſervandus. 374
Diaconica in SS. Theophaniorum benedictionem. 374
Oratio ad benedictionem SS. Theophaniorum. 375
Officium benedictionis SS. Theophaniorum. 376
Officium in Novitium habitum Monaſticum ſuſcipientem. 378
Novitii veſtibus initialibus induendi Officium. 379
Ordo ſervandus cum quis habitum ſolum & pilcum indut. 379
Pro Monacha habitum ſumptura Oratio. 372
Officium parvi habitus, id eſt Mandyæ. 382
Officium Monaſtici habitus. 389

Oratio super Mandyam fuscepturum. 390
Ordo solitus observari in Ordinatione: id est Promotione præfecti Ecclesiæ, sive Oeconomi Monasterii, aut Cellarii. 391
Ordo servandus in Superioris promotione. 392
Oratio in promotione superioris in venerando Patriarchio. 395
Oratio in Moniales. 396
Officium magni & Angelici habitus. 403
Oratio ad Cucullum deponendum. 419
Oratio ad deponendum Cucullum: octavo die. ibid.
Ad Excuculationem octavo die faciendam. 420
Ex responsis Reverend. Patriarchæ Domini Theodori. 421
Officium exequiarum. 423
Oratio in mortuum. 433
Oratio pro defuncto. 433
Oratio in sepulchro habenda, cum Chrisma, vel oleum in modum crucis tertio super cadaver infunditur. 437
Oratio sepulchralis generalis. 437
Oratio pro lugendibus suos defunctos. 437
Officium funeris Monachorum. 438
Oratio pro defunctis Monachis. 449
Officium funereum in Sacerdotem vita functum. 451
Oratio pro mortuo Sacerdote. 465
Oratio sepulchralis pro Episcopis. 466
Officium funereum pro viris sæcularibus. 469
Canon funereus pro mulieribus defunctis. 471
Canon funereus pro pueris vita functis. 474
Oratio pro infante mortuo. 478
Ordo solitus observari, si contigerit aliquod execrandum, qualecunque illud sit, in aquæ puteum incidere. ibid.
Oratio ad benedicendam aquam, sive in puteo, sive in cisterna, cum immundum quodpiam animal, aut quodcunque aliud in eam inciderit. 479
Oratio in puteum contaminatum, nec non in ejus aquam. 480
Ordo servari solitus si contigerit aliquid execrandum aut immundum in vini, olei, aut mellis, aut alterius cujuscunque vas nuper incidisse. 481
Oratio super vasa coinquinato. 482
Oratio super frumento, farina, vel alia quavis specie contaminata. 482
Super omni specie coinquinata. 483

Εὐχὴν ἐπὶ τὸ μίλλοντες λαμβάνειν μανδύαν.

Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίας, ἐν ᾧ ὅταν προχειρίσηται ἐκκλησιάρχαν, ἢ οἰκονόμον μονῆς, ἢ πιθακίτην.

Τάξις γινομένη ἐπὶ προχειρίσει ἡγουμένου.

Εὐχὴ ἐπὶ προχειρίσει ἡγουμένου ἐν τῷ ὠάτῳ πατριάρχει.
Εὐχὴ εἰς μοναστείας.
Ἀκολουθία τῶν μεγάλων ἀγγελικοῦ σχήματος.

Εὐχὴ εἰς τὸ ἀποκουκουλίσαι.
Εὐχὴ εἰς τὸ κατεύχεσθαι τὸ κουκούλιον τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ.
Τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ εἰς τὸ ἀποκουκουλίσαι.

Ἐκ τῶν ἀποκρίσεων τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Θεοδώρου.
Ἀκολουθία τοῦ ἐξοδιαστικοῦ.
Εὐχὴ εἰς κοιμηθέντας.
Εὐχὴ ἐπὶ τελευτήσαντες.
Εὐχὴ ἐν τῇ πόρῃ ἀνίκα βάλῃ μύρον ἢ ἔλαιον σταυροειδῶς τρίτον ἐπάνω τῆς λειψάνου.

Εὐχὴ ἐκτενὴς καθολική.
Εὐχὴ ἐπὶ πενθούντας.

Ἀκολουθία τοῦ ἐξοδιαστικοῦ τῶν μοναχῶν.
Εὐχὴ εἰς κοιμηθέντας μοναχούς.
Ἀκολουθία νεκρώσιμος εἰς ἱερεῖα τελευτήσαντα.

Εὐχὴ ἐπὶ τελευτήσαντος ἱερέως.
Εὐχὴ ἐκτενὴς εἰς ἐπισκόπους.
Ἀκολουθία νεκρώσιμος εἰς κοσμικοὺς ἄνδρας.

Κανὼν ἀναπαύσιμος εἰς κοιμηθέντας γυναῖκας.

Κανὼν ἀναπαύσιμος εἰς νήπια τελευτήσαντα.

Εὐχὴ ἐπὶ τελευτήσαντος νηπίου.
Τάξις γινομένη εἰ συμβῇ τι μιαρὸν εἰσελθεῖν ποτὲ ἐμπεσεῖν εἰς φρέαρ ὕδατος.

Εὐχὴ ἁγιάζουσα ὕδωρ, εἴτε ἐν φρέατι, εἴτε ἐν λάκκῳ ἐμπεσόντος ἀκαθάρτου, ἢ θηρίου, ἢ οἱουδήποτε φαύλου.

Εὐχὴ εἰς φρέαρ μιανθὲν, ἢ εἰς ὕδωρ.

Τάξις γινομένη εἰ συμβῇ τι μιαρὸν, ἢ ἀκάθαρτον ὁρισθάντος ἐμπεσεῖν εἰς ἀγγεῖον οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ μέλιτος, ἢ ἄλλου τινός.

Εὐχὴ ἐπὶ σκεύους μιανθέντος.
Εὐχὴ ἐπὶ σίτου μιανθέντος, ἢ κελεύσει, ἢ εἴδους τινός.
Ἐπὶ παντὸς εἴδους μιανθέντος.

Εὐχὴ ἐπὶ θεμελίου οἴκου.

Εὐχὴ ὅταν μέλλει εἰσέλθειν εἰς οἰκον νέον.

Εἰς οἶκον.
Τάξις γινομένη ἐπὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας.

Εὐχὴ λεγομένη εἰς θεμέλιον ἐκκλησίας, ὅπερ καὶ σταυροπηγίον τινες ὠνόμασαν.

Εὐχὴ ἑτέρα ἐπὶ θεμελίου ἐκκλησίας.

Περὶ σταυροπηγίου.
Ἀκολουθία τοῦ σταυροπηγίου.
Τάξις γινομένη ἐπὶ σαλευθείσης ἁγίας τραπέζης.
Ἄλλη τάξις ἐπὶ σαλευθείσης ἁγίας τραπέζης.
Εὐχὴ ἐπὶ ἀνοίξει, ἐκκλησίας ἀπὸ αἱρετικῶν βεβηλωθείσης, Ταρασίου πατριάρχου.

Ἀκολουθία ἐπὶ λύσεως ναοῦ ὑπὸ αἱρετικῶν μιανθέντος.

Εὐχὴ ἐπὶ ἀνοίξει ναοῦ βεβηλωθέντος ὑπὸ ἐθνῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν αἱρετικῶν.

Ἑτέρα εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ Ἀρχιερέως ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἁγίας τραπέζης ἐν ᾗ ἐλειτούργησαν αἱρετικοί.
Εὐχὴ λεγομένη ἐν τῇ εἰσόδῳ πρὸ τῆς σωτηρίου, ἐπὶ ἀνοίξει ναοῦ ἐν ᾧ σωσίβιον θεῖον ἀνθρώπου βιαίως.

Τάξις γινομένη τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἐν τῇ ἐκπλύσει τῆς ἁγίας τραπέζης.
Περὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἧς τὰ ἅμφια διεφθάρησαν.
Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μύρου.
Εὐχὴ, ἅγιον ποίησις μύρου γινομένου τῇ ἁγίᾳ πέμπτῃ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ὑπὸ μόνου ἐπισκόπου.
Εὐχὴ ἐπὶ ποιήσει μύρου γινομένου τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ.
Ὕλη τοῦ ἁγίου μύρου.

Ἀνεπίγραφος.

Περὶ τῆς τοῦ μεγάλου μύρου κατασκευῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ΚΠ.
Τάξις γινομένη εἰς τὸ ποιῆσαι ἢ κατασκευάσαι τὸ ἅγιον μύρον.

Τάξις γινομένη ἐπὶ καθιερώσει ἀντιμισίων.

Τάξις γινομένη περὶ ἀντιμισίων.
Εὐχὴ ἐπὶ τῷ προσφέροντι ἀπαρχὰς ἐπώρας.
Εὐχὴ ἐπὶ προσφέροντι καρπὸν νέον.

Εὐχὴ ἐπὶ τῷ καρποφορεῖσθαι.

Oratio in fundamento domus ponendo. 483
Oratio cum quis domum novam ad habitandum ingressurus est. 484
In domum. 484
Ordo solitus observari in fundamento Ecclesiæ ponendo. 485
Oratio in fundamento Ecclesiæ ponendo, quam quidam crucis defixionem vocaverunt, dicenda. 485
Altera oratio in Ecclesiæ fundamento. 486
De crucis defixione. 487
Officium crucis defixionis. 488
Ordo servandus si mota fuerit sacra mensa. 490
Alius ordo cum sacra mensa mota est, observandus. 492
Oratio Tarasii Patriarchæ in apertione seu reconciliatione Ecclesiæ ab Hæreticis prophanatæ. 493
Oratio in solutione, id est reconciliatione templi ab Hæreticis polluti. 494
Oratio in aperiendo sive reconciliando templo a Gentilibus, sed & ab Hæreticis prophanato. 495
Altera oratio dicenda a Pontifice super sanctam mensam in qua celebrarunt Hæretici. 496
Oratio dicenda in Introitu missæ ante solitam, in reconciliatione Ecclesiæ in qua hominem violenter mori contigerit. 496
Ordo servandus magna feria quinta in ablutione sanctæ mensæ. 497
De sacra mensa cujus pallæ computruerunt. 501
Sancti Unguenti officium. 501
Oratio, id est Unguenti confectio sancta feria quinta majoris hebdomadæ a solo Episcopo obeunda. 503
Oratio in confectione Unguenti magna feria quinta componendo. 504
Unguenti lacrimateria. 509
Alia ejusdem componendi norma. 509
De magni Unguenti compositione in magna Ecclesia CP. 509
Ordo servandus ad faciendum & componendum sanctum Unguentum. 511
Ordo servandus in Antimensiorum consecratione. 517
Ordo servandus circa Antimensia. 518
Oratio pro offerentibus primitias fructuum Autumnalium. 522
Oratio pro offerentibus fructum recentem. 522
Oratio pro iis qui fructus, sive rem

quamcumque offerunt. 523
Oratio super arenam. 523
Oratio in messe. 524
Oratio Colyborum. 524
Oratio super defunctorum Colyba. 526
Oratio in Sancti alicujus memoria per carnium, vini, panis, & Colyborum largitionem. 526
Oratio pro Pœnitentia agentibus, & seipsos juramento astringentibus. 528
Oratio dicenda ante somnum; & in illusionem passum. 529
Oratio in fornicationis luctu. 530
Oratio pro iis qui imposita pœnitentia liberantur. 531
Officium persolvendum hora, qua Sacerdotem censuris subjectum absolvit Pontifex. 531
Officium ad excommunicationem Sacerdotalem tollendam, cum a Sacerdote contumeliæ acceptæ causa, sæcularis fuerit illa innodatus. 532
Altera oratio ad relaxandam pœnam excommunicato inflictam. 533
Oratio super proclive jurantes. 534
Oratio super execrandos & veritos cibos comedentes. 534
Oratio pro illis qui in cibis scandalum passi sunt, & offenderunt. 535
Oratio in turpes cogitationes. 536
Oratio super Pœnitentes. 536
Supe. confessos. 537
Altera oratio. 537
Oratio ad condonandum confessis. 538
Altera Chrysostomi oratio. 538
Oratio in hominem peccata confessum a Patre spirituali dicenda. 540
Officium eorum qui peccata confitentur. 541
Oratio condonativa in omnem necessitatis eventum. 542
Indulgentia. 542
Indulgentia. 543
Oratio remissiva post mortem. 543
Indulgentia. 544
Orationes quibus mortuis datur indulgentia. 544
Ordo ad absolvendum eum qui censuris a Pontifice irretitus interiit. 545
Excommunicationis absolutio. 547
Alia similis. 547
Oratio pro quacumque infirmitate. 549
Pro febricitante. 549
Oratio in infirmum. 550
Oratio in putei defossione. 550
Oratio in plantanda vinea. 551

Εὐχὴ ἐπὶ ἅλωνα.
" Εὐχὴ ἐπὶ θέρους.
Εὐχὴ ἐπὶ κολύβων.
" Εὐχὴ ἐπὶ κολύβοις κοιμωθέντων.

" Εὐχὴ ἐπὶ μνήμῃ τῶν ἁγίων διὰ βόσεως κριῶν, οἴνου, ἄρτου, καὶ κολύβου.

Εὐχὴ ἐπὶ ἐν ἐπετείοις ὄντων, καὶ ἑκατὸς ὅρκῳ διαμενόντων.

Εὐχὴ λεγομένη πρὸ τῶ ὑπνῶσαι, ὡ εἰς ὑπνοπαιζόμενον.
" Εὐχὴ εἰς πόλεμον πορείας.
Εὐχὴ ἐπὶ πρὸ ὀξ ἐπετείων λυομένων.

" Ακολουθία λεγομένη ὥρᾳ. Ἰδίκα αὐ Αρχιερέως λύση Ιερέα ἀφορισθέντα.

Ακολουθία εἰς λύσιν ἀφορισμοῦ Ιερέως ἐπὶ κοσμικέ τινα δεσμηθέντα παρ' αὐτῶ Ιερέως ἕνεκα ὕβρεως.

" Εὐχὴ ἑτέρα εἰς τὸ ἀπολῦσαι κανόνα εἰς ἀφορισθέντα.
Εὐχὴ ἐπὶ πρὸ φρενιτῶς ὀμνύοντων.
Εὐχὴ ἐπὶ πρὸ μιαροφαγησάντων.

" Εὐχὴ ἐπὶ τῶ ὃν βρώμασι σκανδαλισθέντων.
Εὐχὴ ἐπὶ αἱρετικῶν λογισμῶν.
Εὐχὴ ἐπὶ μετανοούντων.
" Επὶ ἐξομολογουμένων.
" Εὐχὴ ἑτέρα.
" Εὐχὴ συγχωρητικὴ ἐπὶ ἐξομολογουμένων.

" Εὐχὴ ἑτέρα τῶ Χρυσοστόμου.
" Εὐχὴ εἰς ἄνθρωπον ἐξομολογούμενον, ἃ τις λέγεται παρὰ τῶ Πνευματικοῦ πατρός.
" Ακολουθία τῶ ἐξομολογουμένων.

" Εὐχὴ συγχωρητικὴ εἰς πᾶσαν ἀφέλειαν.

" Αφίσιμον.
" Αφίσιμον.
" Εὐχὴ μετὰ θάνατον συγχωρητική.
" Αφίσιμον.
Εὐχαὶ συγχωρητικαὶ εἰς τεθνεῶτα.

" Τάξις εἰς λύσιν τετελδυκότος ἐν δεσμοῖς Αρχιερέως.

" Λύσις ἀφορισμοῦ.
" Ετέρα.
Εὐχὴ ἐπὶ πᾶσαν ἀρρωστίαν.
" Επὶ πυρέττοντα.
" Εὐχὴ εἰς ἀσθενοῦντα.
Εὐχὴ ἐπὶ ὀρύξει φρέατος.
Εὐχὴ εἰς φύτευμα ἀμπελῶνος.

Εὐχὴ ἐπὶ τρύγης ἀμπέλου.
" Εὐχὴ γινομένη ὑπὸ τῶ πατριάρχη ὅτε φῶς σαιτθείσα ἐπιτελεῖ τῶν τρόπαιον ὁ βασιλεύς.

" Εὐχὴ εἰς μυτάλιμβιν σαφυλῆς.
Εὐχὴ ἐπὶ ἀλόγησιν οἴνε.
Τάξις γινομένη εἰς χαφάφιαν, ἢ εἰς ἀμπελῶνα, ἢ εἰς κῆπον, εἰ συμβῇ βλάπτεσθαι ὑπὸ ἑρπετῶν, ἢ ἄλλων εἰδῶν.

Εὐχὴ ἐπὶ σπόρου.
" Εν ἀρχῇ σπερμάτων.
Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι δίκτυα.
" Εὐχὴ εἰς λίμνην.
Εὐχὴ εἰς τὸ καπασκεύασαι πλοῖον.
Εὐχὴ ἐπὶ ἀγέων ἑπτὰ παίδων εἰς ἀθροσμὸν μὸ ὑπνοῦσιν.
Εὐχὴ ἐπὶ ἅλατος.
Ακολουθία εἰς υἱοθεσίαν.

" Συνάξεις εἰς τεκνοποίησιν.

Τῶ ὃν ἁγίων πατρὸς ἡμῶν Ιωάννε ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. τῶ Χρυσοστόμε λόγος παραινετικὸς τῆ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ.

Τῶ ὃν ἁγίων πατρὸς ἡμῶν Ιωάννε ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. τῶ Χρυσοστόμε λόγος παραινετικὸς τῆ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῆ τῶ Πάσχα.
Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι ἐδέσματα κριῶν τῆ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῆ τῶ Πάσχα.
" Εὐχὴ ἐπὶ τοῖς προσφέρουσιν ἀμνόν.

Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι τυρὸν καὶ αἷμα.

" Εὐχὴ πρὸ ἀρίστου ὃν τῆ κατ' οἶκον εὐωχίᾳ

" Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι τὸ καθίσκιον ἢ τραπέζης.
" Εὐχὴ πρὸ ἀρίστου.
" Εὐχὴ μετὰ τὸ ἀναστῆναι ἐκ τῶ ἀρίστου.

" Εὐχὴ πρὸ τὸ ἄριστον.
Εὐχὴ ἐπὶ οἰκίας περιεργαζομένης ὑπὸ κακῶν πνευμάτων.
Ακολουθία εἰς πάμπων.

Εὐχὴ ὅταν ἀπέρχηται παιδίον μανθάνειν τὰ Ιερὰ γράμματα.
" Εὐχὴ εἰς τὸ μαθεῖν παντοῖα ἱερὰ γράμματα.

Ακολουθία εἰς παῖδας κακοσκόπους.

Ακολουθία εἰς παράκλησιν ἀδικουμένων χειμαζομένων ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων καὶ ἐπηρεαζόντων.
Εὐχαὶ, ἅτινα ἀφορισμοὶ τῶ μεγάλου Βασιλείου φέρει τοὺς πάσχοντας ὑπὸ δαιμόνων, καὶ κατὰ παντὸς ἀσθενείας.

Oratio pro vindemia. 552
Oratio a Patriarcha fieri solita cum pro more vindemiam adoritur Imperator. 552
Oratio in uvæ delibatione. 553
Oratio pro vino benedicendo. 553
Ordo servari solitus circa agrum, vineam aut hortum, si ab infectis aut noxiis animalium speciebus eum devastari contingat. 554
Oratio super fementem. 557
In fementis exordio. 557
Oratio ad benedicenda retia. 557
Oratio in stagnum. 558
Oratio ad compingendam navem. 559
Oratio SS. septem puerorum in ægrotum & infirmem. 559
Oratio pro sale benedicendo. 561
Officium ad adoptionem obeundam. 561
Ordo ad adoptionem perficiendam. 563
Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi CP. Archiepiscopi magno & sancto die Cœnæ Dominicæ exhortatio. 564
S. p. nostri Joannis Chrysostomi Archiepiscopi Cp. exhortatio S. & magna Dominica Paschatis. 566
Oratio ad benedicendas carnium esas S. & magno die Paschatis. 566
Oratio pro Agnum offerentibus. 567

Oratio ad caseum & ova benedicenda. 568
Oratio ante prandium in convivio domi habendo. 568
Oratio ad benedicendum ferculum ex benevolentia missum in mensa. 568
Oratio ante prandium. 589
Oratio postquam e mensa surrexeris. 569
Oratio post prandium. 569
Oratio super domum a malignis spiritibus infestatam. 669
Officium ad fornacem benedicendam. 570
Oratio cum proficiscitur puer sacras literas primo edocendus. 572
Oratio ad sacra quævis rudimenta percipienda. 572
Officium in pueros hebetis ingenii, seu etiam pravis moribus instructos. 573
Officium supplicationis pro infirmis a spiritibus immundis & obsidentibus, jactatis. 575
Orationes sive exorcismi magni Basilii in obsessos a dæmonibus, & quamlibet infirmitatem. 578

Officium agentis animam. 585
Oratio ad caulam benedicendam. 589

Pro ovili,
Oratio ad palmas ipso palmarum die distribuendas. 489
Officium divini & sacri Lavipendii. 591
Oratio in cum qui ad Lavipedium vadit. 595
Oratio ad benedicendam Lavipedii aquam. 595
Officium S. Pentecostes. 597
Officium in diversas Processiones, & Vigilias supplicationum. 606
Officium in imbris penuriam. 609
Canon supplex siccitatis tempore. 610

In squallore temporis sicci Oratio protensa a Diacono dicenda. 612
Orationes in pluviæ penuria. 613
Pro aeris temperie. 619
Canon in terræ motus periculo. 620

Canon ad sanctam & consubstantialem & in dividuam Trinitatem & ad omnes Sanctos: in pestilentialis morbi periculo. 627
In fulminis & fulguris periculum, Oratio. 636
In aeris intemperiem & maris procellam Oratio. 636
Humilis Oratio in omni publica supplicatione sive processione. 637
Oratio in Processionis exordio. 639
Ordo servandus in Tribunalio in processionibus ibidem pro more celerandis. 640
Oratio in Processione in die festo. 640

Officium in Barbarorum adventum, & Gentilium in cursus. 641
Canon supplex ad sanctissimam Deiparam in rumore belli. 642
Sanctissimi Patriarchæ Callisti in calamitate populi Oratio. 648
Alia ejusdem Oratio in Imperatorem, & in ejus exercitum. 657
Altera ejusdem Oratio in pretiosæ & vivificæ Crucis elevatione. 652
Alia ejusdem Oratio in sacri Templi dedicatione. 653
Ordo & Officium in dedicatione Templi. 655
Ordo & Officium in Templi dedicatione, & sanctæ in eo erectionis. 664
Ordo in Encæniis, hoc est in sancti Templi dedicatione servandus. 666
Officium in Encæniis, sive Consecratione patenæ & calicis novi. 671
Aliud Officium pro Consecratione patenæ & calicis novorum & intactorum. 672
Oratio quam dicit Pontifex super nova imagine depicta. 672
Communis supplicationis Officium. 673
Supplicationis Officium. 677
Oratio super infirmi oleo. 679
Altera Oratio super ægrotis dicenda. 679
De elevatione panis Παναγίας, Sanctissimæ, nuncupati, cum quis iter est aggressurus. 680
Alia oratio pro navigaturo. 684
Oratio facienda a Patriarcha in navigio celoce. 684
Oratio in celoce pro classe adversus aliquam urbem missa. 685
Oratio habenda in magno Secreto profectionem suscipiente, aut reverso Patriarcha. 685

Canon supplex ad sanctam Deiparam in confessione peccatoris. 686
Methodii Patriarchæ C.P. de iis qui abnegarunt, secundum diversas personas, & ætates, & ad orthodoxam veramque fidem revertuntur. 689
Oratio pro fidei a puericia defectore, paganismo nimirum seipsum inquinante, & ad Ecclesiam reverso. 693
Ex Euchologio Patriarchali qua ratione ex Hæresibus ad sanctam Dei Catholicam & Apostolicam Ecclesiam remigrantes suscipere oporteat. 694
Qualiter oporteat a Manichæorum Hæresi, ad sanctam Dei Ecclesiam accedentes scriptis (errorem) abjurare. 696
Ordo servandus circa eos qui a Manichæis ad puram & veram fidem nostram Christianam accedunt. 700

Officium in Sacerdotem turpi somnio pollutum. 701
Oratio dicenda composito inimicitiarum dissidio. 705
Oratio in pacem & concordiam post aliquam simultatem. 706
Officium ad fraternitatem spiritualem obeundam. 706
Ad quemvis infirmitatis dolorem sacra lacea signandum. 709
Oratio fertici infecti sive filorum sericorum. 710
Totius anni ex Apostolo & Evangelio lectiones. 711
Apostoli & Evangelii lectiones totius hebdomadis. 723
Dimissiones Dominicorum festorum, &c. 724

Ακολουθία εἰς ψυχορραγοῦντα.
Εὐχὴ εἰς τὸ ἀλλογῆσαι πάμπολυ.
" Ἐπὶ ποιμνης.

Εὐχὴ εἰς τὸ δοῦναι τὰ βαΐα τῇ βαϊοφόρῳ.

Ακολουθία τοῦ Ὁσίου ὃ Ἡρᾶ ειστῆρος.
" Εὐχὴ εἰς τὸν ἐξερχόμενον πλοῦσαι.

" Εὐχὴ εἰς τὸ ἁγιάσαι τὸ ὕδωρ τῶ Νηπτῆρος.
Ακολουθία τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς.

Ακολουθία εἰς διαφόρους λιτὰς ὃ ἀγρυπνίας παρακλήσεων.
Ακολουθία εἰς ἀνομβρίαν.
Κανὼν ἱκετήριος εἰς ἀνομβρίαν.

Επὶ αὐχμοῦ ἀνομβρίας ἡ ἐκτενὴ παρὰ τοῦ Διακόνου.
" Εὐχὴ ἐπὶ ἀνομβρίας.
" Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων.
Κανὼν εἰς φόβον σεισμοῦ.

Κανὼν εἰς τὸν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ ζωοποιὸν καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, εἰς ἀπελπὶν λοιμικῆς κακοσίας.

Εὐχὴ εἰς ἀπελπὶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν.

Εὐχὴ ἐπὶ δυσκρασίας ἀνέμων καὶ κλύδωνα θαλάσσης.
Εὐχὴ παρακλητικὴ εἰς πᾶσαν λιτήν.

" Εὐχὴ ἐπὶ ἐνάρξει λιτῆς.
" Τάξις γινομένη ἐν τῷ Τετραπυλίῳ ἐν ταῖς ὡρισμέναις ἡμέραις ἐκείσε λιτεύειν.

" Εὐχὴ ἐπὶ λιτῇ ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς.

Ακολουθία εἰς ἐπέλευσιν βαρβάρων, καὶ ἐπιδρομὰς ἐθνῶν.
Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐπὶ προσδοκίᾳ πολέμου.
Εὐχὴ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Καλλίστου ἐπὶ συμφορᾷ λαοῦ.
Εὐχὴ ἑτέρα εἰς βασιλέα, ὃ εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τῷ αὐτῷ.
Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ.
Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Θείου ναοῦ.
" Τάξις ὃ ἀκολουθία ἐπὶ καθιερώσει ναοῦ.

" Τάξις ὃ ἀκολουθία ἐπὶ καθιερώσει ναοῦ, ὃ ἱδρύσει τῆς ἐν αὐτῷ ἁγίας τραπέζης.
" Τάξις γινομένη ἐν τοῖς ἐγκαινίοις, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ καθιερώσει τῆς ἁγίας ναοῦ.
" Ακολουθία εἰς ἐγκαίνια δίσκου καὶ ποτηρίου καινοῦ.
" Ετέρα ἀκολουθία εἰς ἐγκαίνια δίσκου ὃ ποτηρίου καινοῦ ὃ ἀθίκτου.

" Εὐχὴ ἣν λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπὶ ἱσταμένου καινοῦ εἰκόνος.
Ακολουθία τῆς κατὰ πᾶσαν παρακλήσεως.
" Ακολουθία παρακλήσεως.
" Εὐχὴ ἐπὶ ἐλαίου ἁγιάσεως.
" Εὐχὴ ἐπὶ ἐσκοτισμένου ἄλλη.
Περὶ τῆς ὑψώσεως Παναγίας, ὅταν μέλλει ἀποδημῆσαί τις ἐν ταξειδίῳ.

Ετέρα εὐχὴ ἐπὶ τῷ μελλόντων πλεῖν.
" Εὐχὴ γινομένη ἐν τῷ ἀρόμωνι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου.
" Εὐχὴ ἐπὶ χειμαδίῳ ἀποκειμένῳ καπὶ πλεως.
" Εὐχὴ γινομένη ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ ἀποστολῆς Πατριάρχου πρὸς ὁδοιπορίαν, ὃ τῷ ἐπανιόντος.

Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐν ἐξομολογήσει ἁμαρτωλοῦ.
Μεθοδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῶν ἀρνησάντων διαφόρων προσώπων ὃ ἡλικιῶν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον, καὶ ἀλαθῆ πίστιν ἐπιστρεφόντων.
" Εὐχὴ ἐπὶ ἀποστάτου καταδέξεται, ἤγουν μαγεύσαντι, ὃ μετανοοῦντι.

" Ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τῷ Πατριαρχικῷ ὅπως δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρέσεως μεταβαινομένους ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ.

" Ὅπως δεῖ ἀναθεματίζειν ἐγγράφως τοὺς ἀπὸ Μανιχαίων προστερχομένους τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ.

" Τάξις γινομένη ἐπὶ τοῖς ἀπὸ Μανιχαίων ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν καθαρὰν ὃ ἀληθινὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν.

Ακολουθία εἰς ἱερέα ἐνυπνιασθέντα.

Εὐχὴ ἐπὶ ἐχθρᾶς εἰρηνεύσεως.

" Εὐχὴ εἰς ἀγάπην ὃ ὁμόνοιαν ἐχθρᾶς τινός.

Ακολουθία εἰς ἀδελφοποίησιν ἀνδρογύνου.

Οταν σαυρὸς ὁ Ἱερεὺς πάθος νοσήματος μετὰ τὴν ἁγίαν λοῦσιν.
" Εὐχὴ ἐπὶ μεταξῆς, εἴτε σηρικῆς πλοκῆς.

Αποστολοευάγγελα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

" Αποστολοευάγγελα τῶν ἑβδομάδος.

Αἱ ἀπολύσεις τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν.

Oratio in Imperatoris inauguratione. 726
Oratio in promotione Cæsaris Nobilissimi Curopalatæ. 730
Oratio in promotione Procerum, vel etiam Patriciorum. 731
Oratio in eum qui ministerium sive officium aliquod subiturus est. 732
Oratio fieri solita a Patriarcha quotiescumque Imperatorem convenit. 733
Alia pro Imp. Oratio. 733
Formata. 735

" Εὐχὴ ἐπὶ προχειρίσει βασιλέως.
" Εὐχὴ ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος, Νωβελισσίμου, Κυροπαλάτου.
" Εὐχὴ ἐπὶ προσαγωγῇ ἀρχόντων, ἤτοι Πατρικίων.
" Εὐχὴ εἰς τὸν ἐρχόμενος εἰς ἡσυχίαν.
" Εὐχὴ γινομένη ὁπόταν ἔλθῃ ὁ Πατριάρχης εἰς τὸν βασιλέα.
" Εὐχὴ ἄλλη ἐπὶ βασιλέως.
" Συνοπτικόν.

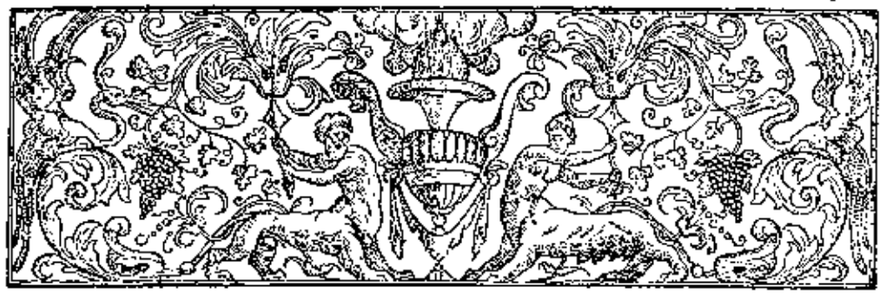

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

ΤΗΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΗΓΟΥΝ, ΠΟΣ ΥΠΗΡΕΤΕΙΟ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΜΕΤΑ τῶ ἱερέως, ἔστε τῇ μεγάλῃ ἑσπερινῇ, τῇ ὄρθρῳ τε, ἠ τῇ λειτουργίᾳ, σωποθεῖσα ἠ πω
3 πωθεῖσα παρὰ τῦ ἁγιωτάτυ, ἠ οἰκουμενικῦ πατριάρχυ κυρίε ȝ Φιλοθέε.

ORDO SACRI MINISTERII

QUOMODO VIDELICET SACERDOTI DIACONUS ministrat, in celebribus Vesperis, Matutino, & Missa.

A sanctissimo, & Œcumenico Patriarcha Domino Philotheo compositus & ordinatus.

4 ΙΣΤΕΟΝ, ὅτι ὁ διάκονος, ὑδέποτε ἄλλοσε ἐνδύσεται ἐκ τῆ ἑσπερινῆ, ἠ τῆ ὄρθρῳ, εἰ μὴ ἐν τοῖς ἑσπερινοῖς τῆ ναβάτων, ἠ τοῖς ὄρθροις τῆ μεγαλυνῶν τῦ ὅλυ ἑτυσιν. Ὁμοίως ἐν
5 τοῖς ἑσπερινοῖς ἠ τοῖς ὄρθροις ȝ τῆ δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἠ διεμπερεικῶν. Ὡσαύτως ἐνδύσεται ἠ
6 ἐν τοῖς ἑσπερινοῖς, ὁ ἠ ἐν τῇ ἐγκαινισμένης τῆς ἁγίας, ἠ μεγάλης τεταρακοστῆς. Καὶ ἐν
7 τῇ ἑορτῇ τῦ Εὐαγγελισμῦ 7 ἠ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ τῆ ἁγίων παθῶν, ἠ ἀπεξαπλῶς, εἰς πάσας τὰς ἑσπερινὰς τὰς ἐχούσας εἰσόδον. Ὁμοίως ἠ τὰς ὄρθρους καθ' ἃς ψάλλεται μεγάλη δοξολογία. Καὶ
8 εἰς πάσας τὰς λειτουργίας τῦ ὅλυ ἐνιαυτῦ, ἓ ἐπερ βέλτιον λειτουργεῖν.

SCIENDUM, Diaconum nusquam alias, sin Vesperis aut Matutinis festis vestibus indui: nisi in Sabbatorum Vesperis, & Dominicarum Matutinis, per totum annum. Et pariter in Vesperis & Matutinis Dominæ nostræ, & Dei genetricis festorum. Porro eodem modo in Vesperis, nostrisque pontificalibus sacris & magnæ quadragesimæ induitur. Et in Annuntiationis die festo, & in sanctorum Domini Passionum vigiliis & ut semel dicam, in Vesperis omnibus cum integritate solemnitate persolvendis. Nec non & in Matutinis in quibus magna glorificatio, (id est, Humana Gloria in excelsis,) canitur. Et in Missis singulis per totum anni ambitum: si quidem in illis celebrare, hoc est, ministrare voluerit.

Διάταξις τῆς ἁγρυπνίας.

Vigiliarum series.

10 ΤΟῦ κατὰ ἐπιτέλεσιν, τῆ μεγάλης ἑσπερινῆ ἐκλυσάντος, ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς σὺν τῷ ἰδιάκονῳ, ἠ 9 στιχάσι μεσανύκιος γ'. 10 εἰς τὸ ἱερὸν εἰσέρχεται τὸ δεσπότην Χριστῦ, πάντων τῷ ἀδελφῶν καθημένων.
11 Ὁμοίως ποιεῖ, 11 ἠ ὁ εἰς τὸν τῆς Θεοτόκυ εἰσ-

IMminente jam celebrium Vesperarum tempore. Exorgit sacerdos cum Diacono, tribusque metis sacro adorationis ritu, cunctis fratribus adhuc considentibus, coram imagine Christi factis reverentiis: tribusque aliis pariter

coram Deiparæ imagine: unaque pariter in medio, & una alia, versus utrumque Chorum: deinceps in sacrarium ingrediuntur. Et accepta dalmatica stolaque sua Diaconus, postquam ter ad Orientem adoraverit, sacerdotem adit, & ait. Benedic Domine, dalmaticam cum stola. *Benedicitque illa sacerdos, dicens:* Benedictus Deus noster, ubique, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Uterque deinde propriis sibi vestibus ornatur. Illud nunc hoc pacto non observatur, solus namque sacerdos adorat, & solus stolam suam assumit & casulam, & thus adolere incipit, lectore vel cæremoniarum magistro cereum præferente, &,* Iubete, *exclamante. Eoque præcedente cum cereo, sacerdos pro more portis egressus templum universum suffumigat, & a cæremoniis, coram sacris foribus exclamante,* Iubete; *exurgunt omnes. Sacerdos autem toto templo suffumigato, ad vestibulum etiam progreditur, ibique etiam ibi adolet, & rursum speciosis portis ingressus, suavi & modula voce exclamat* Benedic Domine. *Iteratoque sacrarum imaginum suffumigatione, penetrat sanctas fores, & sanctam mensam incensans, voce sonora dicit.* Gloria sanctæ & consubstantiali, & vivificæ, & individuæ Trinitati; ubique, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Et dicto,* Amen, *Superior vel præscriptus Monachus proœmiacum psalmum decantat: Sacerdos autem clausis sanctis foribus in sancto tribunali stat. Cum vero cœperint cantare:* Aperiente te manum tuam, *&c. egreditur cum Canonum Præcentore, & simul reverentiam exhibent in medio: atque ita in suum locum abscedit sacerdos. Canonum vero Præcentor in medio templi stans, versiculos recitat. Cantato vero;* Omnia in sapientia fecisti, *discedit sacerdos, & nudo capite stans, ante sacras fores Lucernarii Orationes legit. Quo peracto, etiam magnam collectam dicit. Diaconus autem circa tertium Psalterii Antiphonum induitur, & parvam collectam dicit: si vero non est versiculorum recitatio, induitur, dum proœmiacus Psalmus persolvitur, & magnam collectam pronuntiat.*

Hæc quidem isto pacto fiunt, si vigilia peragitur; eadem vero deficiente, nihil hujusmodi observatur, neque veniæ fiunt, neque prius thus adolet sacerdos, neque sacræ fores reserantur, verum stans ille detecto capite e sacrarum forium regione, stola ornatus, exclamat. Benedictus Deus noster: ubique nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Et superior, vel ita jussus Monachus psalmum proœmiacum recitat currenti voce, & sine cantu: & sacerdos lucernarii Orationes persolvit. Quibus finitis, sacerdos aut Diaconus suo loco stans magnam collectam pronunciat, videlicet.* In pace Dominum precemur. *Et reliqua.*

Sciendum sacras fores nusquam aperiri, nisi in celebrium Vesperarum initio, cum thus solum adolet sacerdos; in quocumque solemni introitu, Vesperarum videlicet, & Missæ pro sancto Evangelio: parique modo a verbo: Accedite, *ad finem usque sanctæ Missæ manent apertæ. Nosse sit Diaconum indui debere, (si jam a principio Vesperarum non sit indutus,) dum tertium*

τα, μετανοίας γ΄. Εἰς τὴν μέσην μίαν, 12 καὶ 12
εἰς τὰς χοροὺς πρὸς μίαν. Εἶτα εἰσέρχονται εἰς τὸ
ἱερατεῖον. Καὶ λαβὼν τὸ στιχάριον αὐτοῦ ὁ διάκονος,
καὶ τὸ ὀράριον, καὶ 13 προσκυνήσας 14 κατὰ ἀνατο- 13
λὰς γ΄. προσέρχεται τῷ ἱερεῖ, καί φησιν. Εὐλόγησον
δέσποτα, τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠραρίῳ. Καὶ ὁ ἱε-
ρεὺς εὐλογεῖ αὐτὸ λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν
πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Εἶτα ἐνδύονται ἑκάτεροι τὰς οἰκείας στολάς. Τοῦτο νῦν
οὐχ οὕτω γίνεται· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς μόνος προσκυνεῖ,
καὶ μόνος ἐνδύεται ἐπιτραχήλιον, καὶ φελώνιον, καὶ ἄρ-
χεται θυμιᾶν, ἀναγνώστου, ἢ 15 ἐκκλησιάρχου τὴν λαμ- 15
πάδα κατέχοντος, καὶ 16 τό, κελεύσατε, ἐκφωνήσαν- 16
τος. Καὶ προπορευομένων αὐτῷ μετὰ λαμπάδος, θυμιᾷ
ὁ ἱερεὺς τὸν ναὸν ἅπαντα συνήθως ἐκ τῶν θυρῶν ἐ-
ξερχόμενος, καὶ ἐκφωνήσαντος τοῦ ἐκκλησιάρχου ἔμπροσθεν
τῶν ἁγίων θυρῶν, τό, κελεύσατε· πάντες ἀνίσταν-
ται. 17 θυμιάσας δὲ ὁ ἱερεὺς τὸν ναὸν ἅπαντα, ἐ- 17
ξέρχεται, καὶ 18 εἰς τὸν νάρθηκα, καὶ θυμιάσας κα- 18
κεῖσε, εἰσέρχεται διὰ τῶν ὡραίων πυλῶν, καὶ ἐκφω-
νεῖ μετὰ μέλους, τό, Κύριε εὐλόγησον· καὶ θυμιάσας
πάλιν τὰς ἁγίας εἰκόνας, εἰσέρχεται διὰ τῶν ἁγίων
θυρῶν. καὶ θυμιῶν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἐκφωνεῖ·
Δόξα τῇ ἁγίᾳ, καὶ ὁμοουσίῳ, καὶ ζωοποιῷ, καὶ ἀδιαι-
ρέτῳ τριάδι, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Καὶ μετὰ τὸ ἀμήν, ὁ προεστώς. 19 ἢ ὁ ταχ- 19
θεὶς μοναχὸς ψάλλει 20 τὸν προοιμιακόν· ὁ δὲ ἱε- 20
ρεὺς κλείσας τὰ ἅγια θύρια, ἵσταται ἐντὸς τοῦ ἁγίου
βήματος. Ὅταν δὲ ἄρξωνται ψάλλειν τό, ἀνοίξαντός
σου τὴν χεῖρα, ἐξέρχεται μετὰ 21 τοῦ κανονάρχου, 21
καὶ ποιοῦσι μετάνοιαν, εἰς τὴν μέσην μίαν, καὶ οὕτως
ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν ἴδιον τόπον· ὁ δὲ Κα-
νονάρχης, λέγει τοὺς στίχους ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ
τοῦ ναοῦ. Ὅταν δὲ ψάλλωσι, 22 τό, πάντα ἐν σο- 22
φίᾳ ἐποίησας, ἀπέρχεται ὁ ἱερεύς, καὶ λέγει τὰς εὐ-
χὰς 23 τοῦ λυχνικοῦ ἱστάμενος ἀσκεπὴς ἔμπροσθεν τῶν 23
ἁγίων θυρῶν· καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν λέγει τὴν 24 24
μεγάλην συναπτήν· ὁ δὲ διάκονος ἐνδύεται εἰς τὸ γ΄.
ἀντίφωνον τοῦ ψαλτηρίου, καὶ λέγει τὴν μικρὰν συναπτήν·
εἰ δὲ οὐκ ἔστι 25 στιχολογία, ἐνδύεται, τοῦ προοιμιακοῦ λε- 25
γομένου, καὶ λέγει τὴν μεγάλην συναπτήν.

Ταῦτα μὲν οὕτω γίνεται 26 ἀγρυπνίας οὔσης. εἰ δὲ 26
μή ἐστιν ἀγρυπνία, οὐδὲν τούτων γίνεται, οὔτε μετα-
νοίας ποιοῦσιν, οὔτε θυμιᾷ πρῶτον ὁ ἱερεύς, οὔτε τὰ ἅ-
για θύρια ἀνοίγονται. ἀλλ' ἱστάμενος ἔμπροσθεν τῶν ἁ-
γίων θυρῶν ἀσκεπής, ἐνδεδυμένος ἐπιτραχήλιον, ἐκ-
φωνεῖ, τό. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί,
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ὁ προεστώς, ἢ ὁ ταχθεὶς
μοναχός, λέγει τὸν προοιμιακὸν ψαλμὸν 27 χῦμα. καὶ 27
λέγει ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς τοῦ λυχνικοῦ· μετὰ δὲ τὴν σύμ-
πλήρωσιν, λέγει ὁ ἱερεύς, ἢ ὁ διάκονος, ἱστάμενος 28 28
ἐν τῷ συνήθει τόπῳ, τὴν μεγάλην συναπτήν, τό, Ἐν
εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, καὶ τὰ λοιπά.

Ἰστέον, ὅτι τὰ ἅγια θύρια οὐδέ ποτε ἀνοίγονται, εἰ
μὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ. ὅτε θυμιᾷ
μόνον ὁ ἱερεὺς εἰς τὰς εἰσόδους πάσας, ἤγουν τῶν
ἑσπερινῶν καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. ὡ-
σαύτως ἀνοίγεται καὶ ἀπὸ τοῦ, προσέλθετε. μέχρι
συμπληρώσεως τῆς θείας λειτουργίας. Ἰστέον, ὅτι εἰ-
μὴ φορέσῃ ὁ διάκονος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑ-

σπερινοῦ, οὐ δύναται ψαλλομένου τοῦ γ΄. ἀντιφώνου τοῦ
ψαλτηρίου, εἰ ἔστι στιχολογία, εἰ δὲ μή, τοῦ προοιμια-
κοῦ ψαλλομένου, ὡς εἴρηται. ἐνδύεται δὲ οὕτω. ποιεῖ
μετάνοιαν τῷ προεστῶτι, καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς πλα-
γίας εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. ἔνθα ποιήσας τὰ ἱε-
ρὰ ἱστάμενον, προέρχεται δὲ οὕτως, καὶ λαβὼν τὸ στιχά-
ριον αὐτοῦ ὁ διάκονος, προσέρχεται τῷ ἱερεῖ καί φησιν.
Εὐλόγησον δέσποτα τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠραρίῳ. ὁ δὲ
ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτό, λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν
πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ
οὕτως ἐνδυόμενος αὐτὸ ὁ διάκονος, πληρωθείσης τῆς στι-
χολογίας, ἐξέρχεται, καὶ ἵσταται εἰς τὸν συνήθη τόπον.
Καὶ λέγει τὴν μικρὰν συναπτὴν τό, Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰ-
ρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, καὶ τὰ λοιπά. Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ
ἱερεύς. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις,
καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ οὕτω ψάλ-
λεται, τό, Κύριε ἐκέκραξα, οὗ ψαλλομένου, λαβὼν ὁ
διάκονος τὸ θυμιατόν, καὶ θυμίαμα βαλών, προσάγει
τῷ ἱερεῖ, ἐντὸς ὄντι καὶ αὐτῷ τοῦ ἁγίου βήματος, καὶ φη-
σίν. Εὐλόγησον δέσποτα τὸ θυμίαμα. Καὶ ὁ ἱερεὺς εὐ-
λογεῖ αὐτὸ λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ θυμιᾷ ὁ διάκονος,
τό τε ἱερατεῖον, καὶ τὸν ναὸν ἅπαντα, καὶ ὑποστρέψας τί-
θησι τὸ θυμιατὸν καὶ περιμένει ἐκεῖσε. ὅταν δὲ ψάλλω-
σι τό, δόξα, καὶ νῦν εἰσέρχεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἐνδύεται
29 ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον, καὶ γίνεται 29 εἴσοδος· λαβὼν ὁ
διάκονος τὸ θυμιατόν, καὶ θυμίαμα βαλὼν καὶ αἰτήσας εὐ-
30 λογίαν, ὡς εἴρηται, ἐξέρχεται ἅμα τῷ ἱερεῖ, διὰ 30
τοῦ βορείου κλίτους, καὶ ἀνοιγομένων τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ
προπορευομένων ἀναγνωστῶν δύο μετὰ λαμπάδων, καὶ
μετ' αὐτούς, τοῦ διακόνου μετὰ τοῦ θυμιατοῦ ἐξέρχεται ὄπι-
31 σθεν καὶ ὁ ἱερεύς, 31 κεχαλασμένον ἔχων τὸ φελώνιον,
32 καὶ ἀπέρχονται 32 εἰς τὸν συνήθη τόπον. ἔνθα οἱ μὲν
33 ἀναγνῶσται, τιθέασι 33 τὰ μανουάλια, εἰς τὸ μέσον τοῦ
ναοῦ παρ' ἑκάτερα τὰ μέρη. ὁ δὲ ἱερεὺς ἵσταται κατὰ ἀντι-
κρὺ τῶν ἁγίων θυρῶν. ἵσταται δὲ καὶ ὁ διάκονος ἐκ δεξιῶν
34 τοῦ ἱερέως μικρὸν ἐκ πλαγίου, καὶ κύψας μικρόν, 34 κρα-
τῶν καὶ τὸ ὀράριον αὐτοῦ τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς
χειρός, λέγει μυστικῶς, ὅσον μόνον ἀκούειν τὸν ἱερέα.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ δὲ ἱερεύς, λέγει μυστικῶς τὴν
εὐχὴν ταύτην. Ἑσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας. Καὶ
μετὰ τὴν εὐχὴν ἀνίστασιν, καὶ λέγει ὁ διάκονος πρὸς
τὸν ἱερέα, δεικνύων ἅμα καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ
ὠραρίου, κρατῶν αὐτὸ τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δε-
ξιᾶς χειρός. Εὐλόγησον δέσποτα τὴν ἁγίαν εἴσοδον,
καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ κατὰ ἀνατολάς, λέγων. Εὐλογη-
μένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου Κύριε. εἶτα ὁ διάκο-
35 νος ἀπέρχεται, καὶ θυμιᾷ 35 τὴν ἁγίαν εἰκόνα,
τὴν εἰς τὸ στασίδιον τοῦ προεστῶτος, καὶ αὐτὸν τὸν προε-
στῶτα, καὶ πάλιν ἵσταται ἐν ᾧ τόπῳ πρότερον ἱστάτο,
περιμένων τὴν τοῦ στίχου ἐκπλήρωσιν. πληρωθέντος δὲ
εἰσέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ μέσον καὶ χαράξας σταυρὸν
36 μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, ἐκφωνεῖ, 36 σοφία ὀρθοί. καὶ εὐθὺς ὁ
μὲν προεστώς, ἢ ὁ ταχθεὶς μοναχὸς ψάλλει τό, φῶς ἱ-
λαρόν. οἱ δὲ ἀναγνῶσται αἴροντες πάλιν τὰς λαμπά-
δας, προπορεύονται μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ δὲ
διάκονος, εἰσελθὼν ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος, θυμιᾷ τὴν
ἁγίαν τράπεζαν. ὁ δὲ ἱερεὺς προσκυνήσας ἔμπροσθεν τῶν
ἁγίων θυρῶν, καὶ ἀσπασάμενος αὐτὰς εἰσέρχεται, καὶ κλεί-

Eucologio.

Psalterii Antiphonum (dummodo sit psalmorum Davidicorum per versus recitatio) persolvitur; sin vero, dum cantatur proœmiacus, ut præmissum est. Hoc vero pacto induitur. Exhibita superiori reverentia, obliqua porta, quæ a latere est, ingreditur in sanctum Tribunal; ubi sacerdotem stantem comperit: quem proinde appellat, dicens, Benedic Domine Tunicam simul cum stola. *Sacerdos autem benedictionem impertitur, dicens:* Benedictus Deus noster, ubique nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Atque ita Diaconus se vestibus exornat, & psalmodia completa egressus stat in loco sibi consueto. Et parvam collectam recitat.* Adhuc & iterum in pace Dominum precemur. *Et reliqua. Et exclamat sacerdos.* Quia tua est potentia, & tuum est regnum, & tua est virtus, & gloria. Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et tunc cantatur,* Domine clamavi. (*Psal.* 140.) *Quo finito, Diaconus accepto thuribulo, & thure injecto, adit sacerdotem intra sacrum Tribunal stantem, & ait.* Benedic Domine incensum. *Et benedicit sacerdos dicens,* Benedictus Deus noster: ubique, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Et suffumigat sacrarium Diaconus, & templum universum; & reversus thuribulum deponit; ibidemque præstolatur. Cum vero cantatur:* Gloria. Et nunc. *Ingreditur sacerdos, & stola casulaque ab eo assumptis, fit solemnis introitus, accipiente primum Diacono thuribulum & thus in illud immittente, benedictionemque, ut præmissum est, expostente, eodemque cum sacerdote e Boreali latere egrediente. Et apertis foribus sanctis, præcedentibus cum cereis duobus lectoribus, subsequitur sacerdos demissam gerens casulam, & ad solitum locum procedunt. Ibi depositis a lectoribus cereis, hinc & inde in templi medio, e regione sacrarum valvarum consistit sacerdos. Stat quoque Diaconus a dextris sacerdotis modice retrorsum, capite paululum inclinato, tenetque stolam tribus dextræ manus digitis, humili voce quantum audiri possit a sacerdote, ait:* Dominum precemur. *Sacerdos autem secreto hanc orationem percurrit.* Vespere, & mane, & meridie. *Oratione terminata, erigunt capita: & Diacono sacerdotem compellente, eodemque plagam Orientalem, stola tribus digitis dextræ manus apprehensa, demonstrante, & dicente.* Benedic Domine sanctum Introitum. *Benedicit sacerdos ad Orientem, & ait:* Benedictus Introitus sanctorum tuorum Domine. *Tunc Diaconus discedit, & sanctam imaginem superiori sedili superpositam, ipsumque etiam superiorem incensat, & deinde in priori loco consistit, & psalmodiæ finem præstolatur. Quo adveniente, procedit in medium, & cruce per aerem thuribulo efformata, exclamat.* Sapientia, Recti: *Et confestim præpositus, vel præscriptus ad hoc Monachus,* Lumen jucundum, *psallit. Lectores vero sublatis iterum cereis ad sacras usque fores progrediuntur, & Diaconus sacrum Tribunal ingressus sanctam mensam thurificat; Sacerdos autem juxta sacras fores adoratione præmissa, easque deosculatus ingreditur, & obse-*

ranter ille. *Cantato*, Lumen jucundum, *dicit Diaconus*, Attendamus. *Et sacerdos*, Pax omnibus. *Et iterum Diaconus*, Sapientia. Attendamus. *Et diei illius propositum cantant: quo completo, egreditur Diaconus, & in solito loco stans: ait.* Dicamus omnes ex tota anima, & ex tota mente nostra: dicamus, *&c. Et post exclamationem dicit sacerdos:* Pax omnibus. *Et Diaconus.* Capita nostra Domino inclinemus. *Et sacerdos dicit Orationem.* Domine Deus noster, qui cælos inclinasti. *Et exclamat.* Benedicta sit regni tui potestas. *Et post exclamationem processionis versus cantantur: iisque finitis, ingressus Diaconus, thuribulo accepto, thure injecto & petita benedictione, sanctis foribus clausis Boreali latere simul cum sacerdote egreditur; & præcedentibus cereis, speciosas portas prætergrediuntur, quos reliqui fratres sequuti stant in vestibulo. Fratres autem canentes Diaconus incensat de more, & versibus terminatis in solito loco stans, ait.* Salva Domine populum tuum, & benedic hæreditati tuæ. *Ad finem usque. Et cantatur.* Domine miserere. *Quadragesies. Et sursum ait.* Adhuc rogamus pro piissimis, & a Deo custoditis regibus. *Et cantatur ter.* Domine miserere. *Et iterum dicit.* Adhuc rogamus pro remissione peccatorum servi Dei N. consecrati monachi, & omni nostra in Christo fraternitate: *cum aliis petitionibus, hac maxime.* Ut sacrum hoc monasterium conservetur. Pro omni fidelium Christianorum anima, *&c. Deinde sacerdos dicit.* Pax omnibus. *Diaconus.* Capita nostra Domino inclinemus. *Et sacerdos ad Occidentem conversus stante a dextris ejus Diacono, & dextra tribus digitis stolam tenente, sequentem orationem clara voce profert.* Dominator, valde misericors, Domine Jesu Christe Deus noster. *Et cantatis versibus e versiculis Davidicis compositis præcedentibus cereis in templum cuncti revertuntur. & candelabra quidem hinc inde, mediæ positæ mensæ latera deponuntur, in qua cum frumento & quinque panibus in Ecclesia offerri solitis, appositus est discus: ad disci vero latus utrinque statuuntur vasa duo: hoc quidem vino, aliud vero oleo plenum: & vinum quidem a sinistris, a dextris autem oleum collocatur. Interim sacerdos speciosas portas penetrat: & finitis Versibus e Versiculis Davidicis compositis, dicitur.* Nunc dimittis. Ter sanctus. *Et post.* Pater noster. *Sacerdos exclamat.* Quia tuum est regnum. *Et diei dimissorium cantatur, si Dominica sit, &* Deipara virgo *usque tertio: si vero magni alicujus sancti fiat memoria, bis ejus Modulus recitatur: & semel;* Deipara virgo. *Si vero Christi Domini aut Dei genitricis sit festum: festi illius Modulus usque tertio dicitur. Cantato itaque clata, & lenta voce ultimo Modulo, Diaconus petita primum & obtenta thuris benedictione, cruciformiter panem suffumigat, & deinde superiorem, & iterum panes, ex parte sola an-*

ἐνώπιον τὰ ἅγια θύρια. μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ, Φῶς ἱλαρὸν, λέγει ὁ διάκονος, πρόσχωμεν, καὶ ὁ ἱερεὺς, εἰρήνη πᾶσι. καὶ πάλιν ὁ διάκονος· Σοφία, πρόσχωμεν. καὶ
ψάλλεται 37 τὸ προκείμενον τῆς ἡμέρας· οὗ πληρω- 37
θέντος, ὁ διάκονος ἐξελθὼν, καὶ σταθεὶς ἐν τῷ συνήθει τόπῳ λέγει. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἡμῶν εἴπωμεν, καὶ τὰ λοιπά. καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν λέγει ὁ ἱερεὺς, Εἰρήνη πᾶσιν. ὁ διάκονος, τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν, καὶ λέγει τὴν εὐχήν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας οὐρανούς, Καὶ ἐκφωνεῖ. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον· καὶ μετὰ τὴν
ἐκφώνησιν, ψάλλονται 38 τὰ στιχηρὰ τῆς λιτῆς. 38
ὧν ψαλλομένων εἰσελθὼν ὁ διάκονος, καὶ λαβὼν τὸ θυμιατὸν, καὶ θυμίαμα βαλὼν, καὶ αἰτήσας εὐλογίαν συνήθως, ἐξέρχεται ἅμα τῷ ἱερεῖ διὰ τοῦ βορείου μέρους κεκλεισμένων οὐσῶν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ προπορευομένων τῶν λαμπάδων, καὶ διελθόντες διὰ τῶν ὡραίων πυλῶν, καὶ μετ' αὐτοὺς πάντες οἱ ἀδελφοὶ, ἵστανται ἐν τῷ νάρθηκι· ψαλλόντων δὲ τῶν ἀδελφῶν, ὁ διάκονος θυμιᾷ πάντας συνήθως. μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν στιχηρῶν, στὰς ἐν τῷ συνήθει τόπῳ λέγει. Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἄχρι τέλους· καὶ ψάλλεται τὸ, Κύριε ἐλέησον, μ΄. εἶτα πάλιν
λέγει. 39 Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεο- 39
φυλάκτων βασιλέων, καὶ ψάλλεται τὸ Κύριε ἐλέησον,
γ΄. καὶ πάλιν λέγει. 40 Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως 40
τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα ἱερομονάχου, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. καὶ τὰς λοιπὰς δύο αἰτήσεις, τὴν, Ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι τὴν ἁγίαν μονὴν ταύτην, καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν ὀρθοδόξων. εἶθ' οὕτω λέγει ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. καὶ ὁ ἱερεὺς, τραφεὶς πρὸς δυσμὰς ἱσταμένου τοῦ διακόνου ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, κρατοῦντος τὸ ὠράριον τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, λέγει
τὴν εὐχὴν ταύτην μεγαλοφώνως. 41 Δέσποτα 41
πολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ψαλλομένων τῶν ἀπὸ στίχου στιχηρῶν, προπορευομένων τῶν λαμπάδων, εἰσέρχονται πάντες ἐν τῷ ναῷ. καὶ τὰ μὲν μανουάλια τίθενται παρ' ἑκάτερα τοῦ
προτεθέντος 42 τραπεζίου, ἐν ᾧ κεῖ- 42
ται μετὰ σίτου, καὶ πέντε ἄρτων δίσκος, ὡς ἐχρῆν ἔθος προσφέρειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παρ' ἑκάτερα δὲ τοῦ δίσκου, ἀγγεῖα δύο μεστὰ τὸ μὲν οἴνου, τὸ δὲ ἐλαίου. κεῖται δὲ, ὁ μὲν οἶνος ἐξ ἀριστερῶν, τὸ δὲ ἔλαιον ἐκ δεξιῶν. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἅμα τῷ διακόνῳ ἵσταται ἔσωθεν τῶν ὡραίων πυλῶν. πληρωθέντων τῶν
ἀπὸ στίχου στιχηρῶν, λέγεται, 43 τὸ, 43
Νῦν ἀπολύεις. 44 καὶ τὸ Τρισάγιον, καὶ 44
μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. Ὅτι
σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία. καὶ ψάλλεται 45 τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας. Εἰ μὲν ἐστι κυριακὴ, τὸ, 46 45 46
Θεοτόκε παρθένε, ἐκ γ΄, εἰ δὲ ἁγίου μνήμη μεγάλη, 47 τὸ τροπάριον τοῦ ἁγίου ἐκ δευτέρου, 47
καὶ τὸ, Θεοτόκε παρθένε ἅπαξ. εἰ δὲ δεσποτικὴ ἑορτὴ, ἢ θεομητορικὴ, καὶ τὸ τῆς ἑορτῆς, ἐκ γ΄.
ψαλλομένου δὲ τοῦ τελευταίου ἀπολυτικίου μεγαλοφώνως καὶ ἀργῶς. Ὁ διάκονος πρότερον εὐλογίαν αἰτ-

τήσας ἐπὶ τῷ θυμιάματι παρὰ τοῦ ἱερέως καὶ λαβὼν, θυμιᾷ κύκλωθεν τοὺς ἄρτους σταυροειδῶς, εἶτα τὸν ἀγαθὸν καὶ πάλιν τοὺς ἄρτους ἔμπροσθεν μόνον. πλησιάζοντος δὲ τοῦ ἱερέως ἵσταται παρὰ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ὁ διάκονος, κρατῶν τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ θυμιατὸν, τοῖς δὲ τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς τὸ ὠράριον, καὶ πληρωθέντος τοῦ τροπαρίου δεικνύων μετὰ τοῦ ὠραρίου τοὺς πέντε ἄρτους λέγει. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ δὲ ἱερεὺς
48 λέγει τὴν εὐχήν. 48 Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ὁ εὐλογήσας τοὺς πέντε ἄρτους· καὶ λεγομένου παρὰ τῶν ἀδελφῶν, τό. Εὐλογήσω τὸν Κύριον· εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς ἅμα τῷ διακόνῳ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα· λεγόντων δὲ τὸν ψαλμὸν οἱ ἀδελφοὶ, μέχρι τοῦ, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. ὁ δὲ ἱερεὺς, ἔνδοθεν τοῦ ἁγίου βήματος ἐκφωνεῖ. Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ οὕτω ἐκδύονται τὰς ἱερατικὰς στολὰς,
49 καὶ ἐξέρχονται, καὶ 49 τιθεμένης ἀναγνώσεως, λέγει
50 ὁ ἱερεὺς στίχον. 50 Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν. Εἰ μέντοι οὐκ ἔχει ἀγρυπνίαν μετὰ τὴν τῶν ἀπὸ στίχου στιχηρῶν συμπλήρωσιν, ὁ μὲν ἱερεὺς εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος, καὶ μετὰ τὸ Τρισάγιον, ἐκφωνεῖ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα. Καὶ ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον, ὁ δὲ διάκονος ἔξωθεν ἱστάμενος μετὰ τὸ τρισάγιον ἐκφωνεῖ. Εὐλόγησον· καὶ ὁ ἱερεὺς ἔνδοθεν. Ὁ ὢν εὐλογητὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
51 Καὶ ψάλλουσι, 51 τὸ, Στερεώσαι ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς.
52 καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει ἡσύχῳ φωνῇ. 52 Ὑπεραγία Θεοτόκε
53 σῶσον ἡμᾶς. οἱ ἀδελφοί. 53 Τὴν τιμιωτέραν. καὶ πάλιν ὁ ἱερεὺς ἡσύχως. Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι· καὶ λέγουσιν οἱ ἀδελφοί, Δόξα καὶ νῦν. Κύριε ἐλέησον. ὁ δὲ ἱερεὺς ἀνοίξας τὰ ἅγια θύρια, χαλάσας τε τὸ φελώνιον, ἱσταμένου τοῦ διακόνου ἔξωθεν ἐκ δεξιῶν, καὶ τὸ ὠράριον κρατοῦντος συνήθως, λέγει τὴν ἀπόλυσιν ταύτην. Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῶν ἁγίων ἐνδόξων, καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Εἰ δὲ δεσποτικὴ ἑορτή ἐστι, ποιεῖ τὴν ἀπόλυσιν καταλλήλως τῇ ἑορτῇ. εἰ δὲ μεγά-
54 λη τινὸς ἁγίου μνήμη, 54 ἐκφωνεῖ ἐν τῇ ἀπολύσει καὶ
55 τὸ τοῦ ἁγίου ὄνομα. 55 Εἰ μὲν ποτε ἐστὶ λιτὴ, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατὸν, ἐξέρχεται ἅμα τῷ ἱερεῖ, λαμπάδων προπορευομένων, καὶ τὰ ἀπαραλλάκτως, καθὼς προγέγραπται ἐν τῷ μεγάλῳ ἑσπερινῷ.

56 56 Εἰς τὸν ὄρθρον, εἰ μὲν ἀγρυπνία ἐστὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως, εὐθὺς ὁ προεστὼς, ἢ ὁ ταχθεὶς μοναχὸς λέγει τὸν ἑξάψαλμον. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀγρυπνία, ἔστι δὲ κυριακὴ, ψάλλεται ὁ τριαδικὸς κανών. καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ, Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς.
57 58 57 Ἰστέον, ὅτι 58 ἐν τῷ μεσονυκτικῷ, ἔξω τῶν
59 ἁγίων θυρῶν γίνεται 59 ἡ μεγάλη ἐκτενὴ, καὶ ὁ ἱερεὺς ἱστάμενος ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν ποιεῖ ἐκτενὴν μεγάλην, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ψάλλεται τὸ, Κύριε ἐλέησον μ΄ καὶ γίνεται ἀπόλυσις· καὶ τίθεται ἀνάγνωσις. Ὁ δὲ ἱερεὺς εἰσελθὼν ἐν τῷ ἁγίῳ
60 βήματι, καὶ βαλὼν ἐπιτραχήλιον, ἀνοίξας 60 τὸ βημόθυρον μόνον, ἐκφωνεῖ. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ψάλλεται τὸ τρισάγιον, καὶ οἱ συνήθεις ψαλμοὶ, καὶ πάλιν τὸ τρισάγιον. Ὁ δὲ ἱερεὺς

teriori. Propius autem sacerdote accedente, stat a dextris ejus Diaconus sinistra thuribulum, dextra vero tribus digitis stolam tenens, & Modulo completo quinque dictos panes stola demonstrans, ait. Dominum precemur. *Et sacerdos dicit Orationem.* Domine Jesu Christe, qui quinque panes benedixisti. *Et dicto a fratribus,* Benedicam Dominum. *Ingreditur sacerdos cum Diacono in sanctum Tribunal, psalmumque absolvunt fratres usque ad:* Non minuentur omni bono. *E Tribunali autem intus sacerdos exclamat.* Benedictio Domini super nos, ejus gratia & humanitate: ubique nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Atque ita sacris vestibus exuuntur, & egrediuntur: & facta lectione facta, dicit sacerdos.* Sanctorum Patrum nostrorum precibus. *Et si quidem nulla sit vigilia, post cantatos versus illos e Davidicis versiculis conflatos, sanctum Tribunal sacerdos ingreditur, & dicto.* Ter sanctus, *exclamat.* Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria. *Et canitur dimissorium. Foris autem Diaconus stans Modulo cantato, exclamat.* Benedic. *Et sacerdos intus.* Christus qui benedictus est, ubique nunc, & semper: & in sæcula sæculorum. *Et deinceps,* Confirma Deus reges, *canunt. Et submissa voce sacerdos dicit.* Deipara super omnes sancta, salva nos. *Fratres cantant.* Præ Angelis veneranda. *Sacerdos iterum submisse.* Gloria tibi Deus spes nostra, gloria tibi. *Dicuntque fratres.* Gloria. Et nunc, Domine, benedic. *Sacerdos autem sanctis portis reseratis, & casula demissa, Diacono etiam stante foris a dextris, & de more stolam apprehendente, dimissionem hanc pronunciat.* Christus verus Deus noster, precibus illibatæ suæ matris, sanctorum gloriosorum & percelebrium Apostolorum, & omnium sanctorum, misereatur, & salvet nos, ut propitius & clemens. *Si vero Domini festus dies celebretur, dimissionem festo congruam facit: si autem præcipui sancti festum sit, in dimissione nomen illius pronunciat. Si procedendo supplicatio habenda est, facta dimissione, Diaconus simul cum sacerdote cereis præcedentibus, & assumpto thuribulo egreditur, & nihilo immutato, prout in solemnibus præscriptum est vesperis, absolvitur officium.*

In laudibus vero, si vigilia præcesserit, lectione ad finem deducta, confestim superior, aut ordinatus ad hoc Monachus, sex psalmos recitat: si nulla fuerit vigilia, Dominica vero dies sit, Canon in Trinitatis laudem cantatur; cujus fini additur. Vere dignum est. *Sciendum autem in Matutinis extra sacras fores deprecationem Protensam fieri: eamque sacerdos coram dictis foribus stans absolvit.* Ut conservetur civitas hæc: *Et,* Domine miserere: *quadragies canitur; & fit dimissio: & incipit lectio. Sacerdos autem sanctum Tribunal ingressus assumpta stola, solaque Tribunalis porta reserata, exclamat.* Benedictus Deus noster, ubique nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Et canitur,* Ter sanctus: *cum psal-*

ruis feftis , & *iterum* , Ter fanctus. *Sacerdos autem porta Boreali egreffus* , *facrarium* , *templumque totum* , & *fratres* , & *Veftibulum fuffumiget* : & *ad utrumque* . Ter fanctus , *dicto* , Pater nofter; *fubdit* : Quia tuum eft regnum & poteftas . *Advertant porro qui canunt* , & *qui incenfat* , *ut cum exclamationes habet* , *coram imagine Chrifti reperiatur* . *Toto vero templo fuffumigato* , & *confuetis decantatis Modulis* , *intus e facro Tribunali facerdos exclamat* . Gloria fanctæ , & confubftantiali , & vivificæ , & individuæ Trinitati. *Et continuo fuperior* , *aut juffus quivis Monachus fex laudum pfalmos percurrit* . *Cum autem inceperit* : Domine Deus falutis meæ , *fecedit facerdos* , & *coram facris foribus nudo capite ftat* : & *fecreto aurora pronuntiat orationes* : & *poft laudum fex pfalmos* , *magnam collectam profert* : *atque ita canitur* . Deus Dominus : & *reliquum de more officium*. *In unaquaque porro feffione fine parvam collectam facerdos recitat* , & *in prima quidem feffione exclamat* . Quia tua eft potentia , & tuum eft regnum , & tua eft virtus . *In fecunda vero* . Quia bonus & hominum amator Deus exiftis . *Poft pfalmum autem* (139.) Valde mifericordem , *vel* (118. *dictum*) Immaculatum . Quia benedictum & glorificatum eft venerandum & magnificum nomen tuum. *Cantatifque Gradualibus comite Diacono fanctum Tribunal facerdos ingreditur* , & *benedicta ab eo Dalmatica*, *confueto more Diaconus induitur* : *parique ratione ftola & cafula ornat fe facerdos* : *terminatifque antiphonis* , *fefti*, *vel Dominicæ propofitum canitur* : *Poft hæc*, *dicit Diaconus* . Dominum precemur . *Exclamatque facerdos* . Quia fanctus es Deus nofter , & in fanctis requiefcis , & tibi gloriam referimus . *Et cantatur* . Omnis fpiritus . *Et deinde Diaconus* . Sapientia . Recti Audiamus fanctum Evangelium . *Sacerdos* . Pax omnibus . *Et ftatim fubinfert* . Evangelii fecundum talem lectio . *Et populus*. Gloria tibi Domine , gloria tibi . *Diaconus* . Attendamus . *Et decurrit facerdos Evangelium* . *Ecque lecto cantant fratres* . Refurrectionem Chrifti contemplati (*Si videlicet Dominica fuerit*) & *vero fuavi pfalmum quinquagefimum* . *Sacerdos vero cafula demiffa fanctum Evangelium in pectore deferens egreditur*, & *in medio templi ftat* , & *ab ejus dextris lector* , *aut a ceremoniis*, *candelabrum cum cereo accenfo tenet*, & *pro more fit fancti Evangelii falutatio. In alio porro fefto omittitur* , *nifi forte in dominica*. *Hoc peracto confueti moduli cantantur* . *Et egreffus Diaconus in proprio fibi loco confiftit* , & *elata voce*, *ait* Salvu Deus populum tuum , & benedic hæreditati tuæ . Vifita orbem tuum in mifericordia & miferationibus , fidelium Chriftianorum cornu exalta , & abundantes tuas mifericordias ad nos mitte : precibus illibatæ dominæ noftræ Deiparæ & femper Virginis Mariæ , virtute pretiofæ & vivificæ crucis , protectione venerandarum , cæleftium , incorporearum virtutum . *Et cantatur* , Domine miferere , *duodecim vicibus* , & *exclamat Sacerdos* . Mifericordia , & miferationibus , & humanitate . *Canonibus porro cantatis egreffus Sacerdos* , *in dextro choro fuo loco fibi proprio*, *diaconus thuris prius accepta benedictione*, *facrarium totum thurificat* & *porta boreali progreffus* , *coram fa-*

θυμιᾷ , πάντων ψαλλομένων , τό τε ἱερατεῖον , καὶ τὸν ναὸν ἅπαντα , ἐξερχόμενος ἀπὸ τῆς βορείου κλίτους , καὶ τοὺς ἀδελφοὺς , καὶ τὸν νάρθηκα , ἐκφωνεῖ τε καὶ εἰς τὰ δύο τρισάγια , μετὰ τὸ , ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία , καὶ ἡ δύναμις . Ὀφείλουσι δὲ ἔχειν ἀκρίβειαν οἱ ψάλλοντες , καὶ ὁ θυμιῶν , ἵνα ὅταν λέγῃ τὰς 61 ἐκφωνήσεις , εὑρίσκηται ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ . μετὰ δὲ τὸ θυμιᾶσαι ἅπαντα τὸν ναὸν , πληρωθῆναί τε καὶ τὰ συνήθως ψαλλόμενα τροπάρια , ἔνδοθεν τοῦ ἁγίου βήματος . ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς , τὸ , δόξα τῇ ἁγίᾳ , καὶ ὁμοουσίῳ , καὶ ζωοποιῷ , καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι , καὶ εὐθὺς ὁ προεστὼς , ἢ ὁ ταχθεὶς μοναχὸς , λέγει τὸν 62 ἑξάψαλμον . Ὅταν δὲ ἄρξηται τοῦ Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου , ὑπέρχεται ὁ ἱερεὺς , καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας θύρας ἀσκεπὴς καὶ λέγει μυστικῶς τὰς ἑωθινὰς εὐχάς . μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἑξαψάλμου , λέγει τὴν μεγάλην συναπτὴν , καὶ οὕτω ψάλλεται τὸ , Θεὸς Κύριος , 63 καὶ ἡ λοιπὴ ἀκολουθία ὡς συνήθως . εἰς ἑνὸς δὲ ἑκάστου συμπλήρωσιν 64 καθίσματος . ποιεῖ ὁ ἱερεὺς μικρὰν συναπτὴν , καὶ ἐκφωνεῖ , εἰς μὲν τὸ πρῶτον κάθισμα , Ὅτι σὸν τὸ κράτος , καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία , καὶ ἡ δύναμις . εἰς δὲ τὸ β΄. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις . 65 μετὰ δὲ τὸν πολυέλεον , ἢ τὸν ἄμωμον . Ὅτι ηὐλόγηται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου . τῶν δὲ ἀναβαθμῶν ψαλλομένων , εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς ἅμα τῷ διακόνῳ ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος , καὶ εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως τὸ στιχάριον , ἐνδύεται τοῦτο ὁ διάκονος συνήθως , ὁμοίως καὶ ὁ ἱερεὺς ἐνδύεται ἐπιτραχήλιον , καὶ φελώνιον , καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀντιφώνων , ψάλλεται τὸ προκείμενον τῆς ἑορτῆς , ἢ τῆς κυριακῆς καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ διάκονος , τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν . Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς . Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν , καὶ ἐν ἁγίοις ἐπαναπαύῃ , καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν . καὶ ψάλλεται , τὸ πᾶσα πνοή . εἶτα ὁ διάκονος . σοφία . ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου , ὁ ἱερεύς . Εἰρήνη πᾶσι , καὶ 66 εὐθὺς ἐπιφέρει , ἐκ τοῦ κατὰ τόνδε ἁγίου εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα . καὶ ὁ λαὸς , δόξα σοι , Κύριε , δόξα σοι . ὁ διάκονος πρόσχωμεν . καὶ ἀναγινώσκει ὁ ἱερεὺς τὸ εὐαγγέλιον , οὗ πληρωθέντος ψάλλουσιν οἱ ἀδελφοί , Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι , εἰ ἔστι κυριακὴ δηλονότι , καὶ τὸν πεντηκοστὸν μετὰ μέλους . ὁ δὲ ἱερεὺς χαλάσας τὸ φελώνιον καὶ βαστάζων τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἔμπροσθεν τοῦ στήθους , ἐξέρχεται , καὶ ἵσταται εἰς τὴν μέσην τοῦ ναοῦ , καὶ ὁ ἀναγνώστης , ἢ ὁ εὐταξίας , ἵσταται δεξιόθεν αὐτοῦ , κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμμένης , καὶ γίνεται 67 ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου παρὰ τῶν ἀδελφῶν συνήθως . Ἐν ἄλλῃ δὲ ἑορτῇ γίνεται ὁ ἀσπασμὸς εἰ μὴ μόνον ἐν κυριακῇ . οὗ πληρωθέντος , ψάλλεται τὰ συνήθη τροπάρια . καὶ ἐξερχόμενος ὁ διάκονος , ἵσταται ἐν τῷ συνήθει τόπῳ , καὶ λέγει μεγαλοφώνως . Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου , καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου . ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς , ὕψωσον κέρας χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια . πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου , καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας . δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ . προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων . καὶ ψάλλεται τὸ , Κύριε ἐλέη-

σον ιβ΄. καὶ οὕτως ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς . Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ . Τῶν δὲ κανόνων ψαλλομένων , ὁ μὲν ἱερεὺς ἐξέρχεται , καὶ ἵσταται ἐν τῷ δεξιῷ χορῷ , εἰς τὸν συνήθη τόπον . ὁ δὲ διάκονος λαβὼν πρότερον εὐλογίαν ἐπὶ τῷ θυμιάματι , θυμιᾷ πρῶτον τὸ ἱερατεῖον ἅπαντα , εἶτα ἐξέρχεται διὰ τοῦ βορείου κλίτους , καὶ χαράττει σταυρὸν , ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας θύρας καὶ θυμιᾷ , πρῶτον τὰς εἰκόνας τὰς ἐν τῷ δεξιῷ μέρει ἱσταμένας πάσας , καὶ
68 ἀπέρχεται 68 εἰς τὸ σίγνον τῆς μονῆς , καὶ χαράξας ἐν αὐτῷ σταυρὸν , στρέφεται πρὸς δυσμάς καὶ στὰς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ , χαράττει σταυρὸν , καὶ ἀπέρχεται καὶ θυμιᾷ , πρῶτον τὴν εἰκόνα τὴν εἰς τὸ στασίδιον τοῦ προεστῶτος ἱσταμένην , εἶτα τὸν προεστῶτα , καὶ καθεξῆς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ δεξιοῦ χοροῦ . μετὰ δὲ τὸ θυμιᾶσαι πάντας τοὺς χορούς , ἵσταται εἰς τὸ μέσον τοῦ χοροῦ , καὶ βλέπων πρὸς νότον , ποιεῖ σταυρόν . Θυμιῶν δὲ , καὶ προσκυνεῖται παρ' ὧν θυμιᾷ καὶ ἀντιπροσκυνεῖ μικρόν . μετὰ δὲ τὸ ποιῆσαι τὸν σταυρὸν , ἀπέρχεται , εἰς τὸν δεξιὸν χορόν . καὶ θυμιάσας ἐκεῖ τὰς ἁγίας εἰκόνας , θυμιᾷ καὶ τοὺς ἀδελφούς . ἄνωθεν ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν εἰκόνων , καὶ ἀπερχόμενος ὡς πρὸς τὰς ὡραίας πύλας προσκυνούμενος ὁμοίως καὶ ἀντιπροσκυνῶν μικρόν . πληρώσας δὲ κἀκεῖνον τὸν χορὸν , πάλιν ἵσταται εἰς τὸ μέσον , βλέπων πρὸς ἄρκτον , καὶ ποιῶν σταυρὸν , ἐξέρχεται εἰς τὸν νάρθηκα , καὶ θυμιάσας κἀκεῖ πάντας , εἰσέρχεται διὰ τῶν ὡραίων πυλῶν , καὶ χαράξας σταυρὸν κατ' ἀνατολάς , θυμιᾷ τὸν προεστῶτα καὶ πάλιν εἰς τὸ μέσον χαράττει σταυρὸν , καὶ θυμιάσας τὰς ἁγίας εἰκόνας , εἰσέρχεται καὶ ἀποτίθησι τὸ θυμιατὸν ἐξερχόμενος προσκυνεῖ μικρὸν τὸν προεστῶτα μακρόθεν , καὶ ἵσταται εἰς τὸν συνήθη τόπον . μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς γ΄. ᾠδῆς λέγει ὁ διάκονος . Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ , τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν , ἀντιλαβοῦ , σῶσον ἐλέησον . Τῆς παναγίας , ἀχράντου ὑπερευλογημένης , καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς . Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν , καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν , τῷ πατρὶ , καὶ τῷ υἱῷ , καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι , νῦν καὶ ἀεὶ , καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων . καὶ μετὰ τὴν ἕκτην , ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ἐκτενῆ μικρὰν ἱστάμενος ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας θύρας ἀσκεπὴς , καὶ ἐκφωνεῖ . Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν . εἰς δὲ τὴν ὀγδόην , ποιεῖ μετάνοιαν ὁ ἱερεὺς ἅμα τῷ διακόνῳ τῷ προεστῶτι , καὶ εἰσέρχονται ἐντὸς τοῦ βήματος , καὶ ἐνδύεται συνήθως τῆς δὲ ὀγδόης πληρωθείσης . ψάλλει ὁ διάκονος μεγαλοφώνως . Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα τοῦ φωτὸς ἐν ὕμνοις μεγαλύνωμεν . καὶ στιχολογεῖται , ἡ τιμιωτέρα , εἰ δὲ μὴ ψάλλει τὸν ἀρχὴν τοῦ εἱρμοῦ τῆς ἐνάτης τῆς ἑορτῆς . καὶ οὕτως ἐξερχόμενος ἵσταται ἐν τῷ συνήθει τόπῳ . ὁ δὲ διάκονος θυμιᾷ πάντας συνήθως , καὶ ἀποστρέψας ἵσταται ἐν τῷ τεταγμένῳ τόπῳ . μετὰ δὲ τὴν θ΄. ποιεῖ ὁ διάκονος μικρὰν συναπτὴν καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς . Ὅτι σὲ αἰνοῦσι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν , καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμ-
69 πουσι . 69 τῆς δὲ δοξολογίας ἀρχομένης εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος , ὁ δὲ διάκονος , ταύτης πληρωθείσης λέγει . Πληρώσωμεν τὴν ἑωθινὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ , καὶ τὰ λοιπά . Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ ἱερεύς . εἰρήνη πᾶσιν . ὁ διάκονος . Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν . Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν μυστικῶς . Κύριε ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν . καὶ ἐκφωνεῖ . Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν , Χριστὲ ὁ Θεός . ὁ διάκονος. Σοφία . ὁ ἱερεύς . Ὁ ὢν εὐλογητὸς ὁ Χριστὸς Θεὸς ἡ-

cris foribus thuribulo crucem efformat . & *fuffumigatis primo cunctis a dextris pictis imaginibus ad fignum Monafterii patronum vadit*, *verfufque illud cruce efformata*, *ad occidentem converfus*, & *in medio templo ftans ibi rurfum cruciformiter incenfat* : & *ultra progreffus prius fuffumigat imaginem fuperioris fedili appenfam*, *mox fuperiorem ipfum*, *deinceps chori dextri Fratres*. *Utroque autem choro incenfato*, *in medio ftans* , & *ad meridiem converfus*, *crucem efformat*. *Dum vero fuffumigat*, *reverentiam exhibent fuffumigati* , & *viciffim paululum inclinatus honorem rependit* . *Facta autem ultima hac cruce* , *ad dextrum chorum fecedit* , & *imaginibus ibi pofitis thure honoratis* , *eodem etiam a fanctis imaginibus facto initio* , *Fratres luftrat*, *ad fpeciofas ufque portas digreffus*, *cunctique illum venerantur* , & *ipfe viciffim aliquali veneratione alios excipit* . *Peracto ritu circa hunc chorum*, *rurfum in medio confiftit refpiciens ad Boream* , & *cruce efformata* , *ad Veftibulum progreditur* , & *omnibus ibidem fuffumigatis* , *iterum fpeciofis portis* , *introgreffus* , *cruce ad orientem expreffa* , *Superiorem incenfat*, & *iterum cruce in medio efformata* , & *facris imaginibus thure exceptis* , *intrat in facrarium*, & *thuribulo depofito*, *foras egreffus Superiorem a longe veneratur* , & *confueto fiftit loco* . *Completo autem tertio cantico*, *dicit Diaconus* : Adhuc & iterum in pace Dominum precemur . Sufcipe , falva , miferere . Sanctiffimæ illibatæ , fuper omnes benedictæ : *Et exclamat Sacerdos* . Quia tu es Deus nofter , & tibi gloriam rependimus : Patri , & Filio , & fancto Spiritui , nunc & femper & in fæcula fæculorum . *Et fexto cantico terminato protenfam orationem minorem habet facerdos* , *ftans nudo capite e regione facrarum valvarum* : & *exclamat* . Tu enim es rex pacis , & tibi gloriam referimus . *In feptimi autem fine* , *Sacerdos cum diacono facta fuperiori venia* , *facrum Tribunal fubintrant* , & *confueto more induitur* . *Octavo autem ad finem deducto* , *fonora voce cantat diaconus* . Deiparam , & lucis matrem in hymnis celebremus. *Et per verfus recitatur* . Præ Angelis veneranda . *Sin vero* , *initium Tractus noni cantici dici fefti occinitur*, *atque ita egreffus folito fibi loco confiftit* , & *thure* , *ut moris eft* , *cunctos excipit*: *Diaconus autem reverfus proprium tenet locum*. *Poft nonum autem canticum prolata a Diacono parva Collecta*: *facerdos exclamat* . Quia te laudant omnes cælorum virtutes , & tibi gloriam referunt . *Et Hymno* , Gloria in excelfis *incepto facerdos facrum Tribunal fubit* ; *eo vero finito Diaconus dicit* . Matutinam noftram fupplicationem domino terminemus , & *reliqua* . *Et confeftim facerdos dicit* . Pax omnibus . *Diaconus* . Capita noftra Domino inclinemus . *Et facerdos fecreto orationem fubjungit* . Domine qui in excelfis habitas & *exclamat* . Tuum eft enim mifereri & falvare . *Diaconus*. Sapientia . *Sacerdos* . Qui eft benedictus Chriftus Deus nofter , ubique . *Et canitur* . Confirma Deus reges . *Sacerdos* . Deipara fuper omnes fancta , falva nos . *Et canitur* . Præ cunctis veneranda . *Deinde iterum dicit* . Gloria tibi Chrifte Deus fpes noftra , gloria tibi . *Et fic dimiffit* : *fi dominica fuerit* , *his verbis* . Qui furrexit a mortuis , precibus illibatæ fuæ matris fanctorum gloriofiorum & percelebrium Apoftolorum , & omnium fanctorum mifereatur , & falvet nos , ut benignus & clemens . *Si Chrifti Domini feftum fuerit* , *aut celebris alicujus fancti* , *fanctum oleum datur* , *hoc pacto* : *omnibus juxta fancti imaginem quæ exponitur* , *adoranda convenientibus* & *canen-*

tibus, Diaconus in circuitu suffumigat, imagini sancti & deinde superiori prius hoc honore delato: Sacerdos autem e latere imaginis stans naesorium tenet, & accedentes in fronte unctos benedicit: cumque cuncti fuerint uncti, exclamat, Exaudi nos salvator noster, spes omnium finium terræ, & eorum qui sunt in mari longe, & propitius propitius esto peccatis nostris, & miserere nostri. *Et exclamat.* Misericors enim & hominum amator existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita nostra Domino inclinemus. *Et Diacono pro more sibi consueto stolam suam apprehendente, sacerdos demissa casula dicit orationem, in supplicationibus quærendam.* Dominator Domine Jesu Christe, Deus noster, precibus super omnes benedictæ gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ. *Festis vero diebus Annunciationis, in Ramis Palmarum, splendidæ Paschatis Dominicæ fiunt hæc extra Monasterii claustra, & peraguntur cuncta juxta seriem in præscripta supplicatione positam, consecratur & aqua benedicta die Epiphaniæ, & vespere, & mane: idemque prima Augusti celebratur, aqua Diaconus subsequente sacerdote crucem deferens procedit, & thus adolet ipse: & in orationibus dicit solummodo.* Dominum precemur. *Et sacerdos cuncta de more peragit, prout in Rubricis præscriptum legimus.*

Finis seriei sacri Ministerii.

μῶν πάντων. καὶ ψάλλεται τό, σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου. ὁ ἱερεύς. Υπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς. καὶ ψάλλεται, ἡ τιμιωτέρα. εἶτα πάλιν λέγει. δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι. καὶ γίνεται ἀπόλυσις. 70 εἰ μὲν ἐστι κυριακή. Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρός, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Εἰ μὲν ἐστι δεσποτικὴ ἑορτή, ἢ μεγάλη ἁγίου μνήμη, 71 δίδοται καὶ τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἤτοι. πάντων συναχθέντων 72 πλησίον τῆς εἰκόνος τοῦ προσκυνήματος καὶ ψαλλόντων, ὁ μὲν διάκονος θυμιᾷ κύκλῳ, ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀρξάμενος πρῶτον. θυμιάσας τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου. ὁ δὲ ἱερεὺς ἱστάμενος πλαγίως τῆς εἰκόνος, κατέχων ἀλειπτὸν χερσὶ τοὺς προσιόντας ἐν τῷ μετώπῳ, καὶ εὐλογεῖ. ὅταν δὲ χρισθῶσι πάντες, ἐκφωνεῖ. Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακράν, καὶ ἵλεως ἵλεως γενοῦ ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἐκφωνεῖ. Ἐλεήμων γὰρ καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Εἰρήνη πᾶσι. ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. καὶ κρατοῦντος τοῦ διακόνου τὸ ὠράριον, ὡς ἔθος, λέγει ὁ ἱερεὺς χαλάσας τὸ φελώνιον τὴν εὐχὴν ταύτην. Ζήτει ταύτην εἰς τὴν λιτήν. Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ πρεσβειῶν τῆς παναγίας ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ, τῶν βαΐων, καὶ τῆς λαμπρᾶς κυριακῆς τοῦ πάσχα, γίνονται ἔξω τῆς μονῆς, καὶ γίνεται ἐν αὐτοῖς ὁμοίως τῇ προγραφείσῃ λιτῇ. γίνεται καὶ ἁγιασμὸς τῶν φώτων, καὶ ἀφ' ἑσπέρας καὶ πρωΐ, καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Αὐγούστου, ἔνθα ὁ διάκονος 73 βαστάζων τὸν σταυρὸν ἐξέρχεται τοῦ ἱερέως ἑπομένου. καὶ θυμιᾷ ὁ διάκονος. λέγει δὲ μόνον ἐν ταῖς εὐχαῖς. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ ἱερεὺς ποιεῖ πάντα καθὼς ἐστιν ἔθος, 74 καὶ ἐν τοῖς τυπικοῖς εἰσι γεγραμμένα.

Τέλος τῆς διατάξεως τῆς ἱεροδιακονίας.

IN ORDINEM SACRI MINISTERII NOTÆ.

1 Διάταξις.) Quamquam volumen præsens, sub Εὐχολογίου titulo nonnisi εὐχῶν συναγωγήν, precum seriem, Orationumque collectionem promittat; partes tamen ejus quælibet, Ὀρδο insigne nequaquam præ se ferunt; quandoquidem ex illis, hæc τάξεις, nonnullæ διατάξεις, aliæ denique ἀκολουθίας appellationem proprio sibi jure promeruerunt. Quarum titulus est, τάξις, illæ *ordinem seriemque rituum Ecclesiasticorum* ostendunt; διατάξις sonant προγραφή quid, *edicta nempe sanctionesque majorum*, a quibus τάξεις ritus, miro quodam ordine in Ecclesiam sunt inducti, vel restituti; & tandem ἀκολουθία preces ipsas & officia, quorum partes bene disposito & ordinato nexu inter se cohærent, seque consequuntur; quasi hac ratione *sequentia* vel *sequela* dicerentur, manifestat.

2 Ἱεροδιακονίας.) Commutarunt recentiores codices διακονικοῦ vocem, hic ab antiquis scriptam, in hanc aliam modernam magis, ἱεροδιακονίας: duplicemque eorum nomine, mutationis hujus profero rationem. Primam, quod cum in Monasteriis accuratiori cultu, & solemniori apparatu, quam in aliis Ecclesiis persolvant officia Græci; cumque *Diaconos Monachos* ministeriis sacris inservientes, ut Deo sacris votorum obsequiis dicatos ἱεροδιακόνους (sicut *Presbyteros Monachos* ἱερομονάχους) vocitare sint assueti: hi ritus exinde, quasi a Monachis Diaconis diligentius exculti, & observati, non jam διακονικὴ διάταξις, sed potius ἱεροδιακονίας sunt appellati. Alia causa est, quod cum ministerio quovis communi vel prophano defungens, potuerit olim nuncupari διάκονος, ut tamen Ecclesia ministeriis suis sacris deputatos significet, διακόνου vocem sibi reservatam esse voluit: ad illa vero officia legitime obeunda cum ab Episcopis consecrentur, hinc illi ut in sacris occupandi, ἱεροδιάκονοι, & actiones sacræ, quibus defunguntur ἱεροδιακονίας nomen sibi compararunt. Relicta itaque διακονικοῦ voce quasi nimis ampla) ut quæ vestes, ministeria, verba, locum, cuncta denique ad Diaconum spectantia complectatur (*Diaconica* namque etiam sunt, quæ Diaconus in Ecclesia recitat & ἴσχειν χώραν ἐν διακονικῷ, *locum habere in Diaconico*, dixit Synodus Laodicæna de Diaconorum loco & confessu, conjicio Ecclesiæ Græcæ præfectos ἱεροδιακονίας dictionem, ut propriam magis & congruam, ejus loco substituisse.

3 Φιλοθέου.) Hujus διατάξεως ordinis & ritus, non auctor (a suis enim Græcis antiquarum cæremoniarum tenacibus & studiosis sectatoribus minime receptus fuisset) sed scriptor est Philotheus, inter Patriarchas Constantinopoleos, novæ Romæ, centesimus vigesimus primus, secundum Onuphrium in Chronico. Vixit is sub Joanne Palæologo Andronici Junioris filio, ut testatur quædam ejus oratio de cruce, in qua, φυλάττουσι, inquit, τὸν παῖδα παρακαταθήκην τὸν νέον ἡμῶν βασιλέα, μηδένα μὴ ἀδικηθέντα· τὸν ἐκ πατρός, καὶ πάππου, προπάππου τὴν βασιλείαν διαδεξάμενον. *Custodiunt pretiosum depositum, juvenem nostrum Regem: qui nullam hucusque injuria affecit:* (præ infantia nimirum) *& a patre* (Andronico Juniore) *& avo* (Andronico seniore) *& proavo* (Michaele Palæologo) *regnum suscepit.* Joannes autem hic Michaelis pronepos, anno 1341. cœpit imperare. Philotheus ergo jam senex in teneræ principis illius ætate, trecentos ante annos, præsens opus scriptis commendavit.

4 Ἐν τῷ ἑσπερινῷ καὶ τῷ ὄρθρῳ.) Quotidianus Ecclesiæ usus, Patrumque antiquorum auctoritas Apostolicis institutis, scriptura, & ratione fundata. Matutinum, & Vespertinum Conventuum solemniori apparatu ubique peragi ostendit. Usum Ecclesiæ Latinæ, Sacerdotemque amictu pluviali ornatum, thus in altari adolentem, quotidie præ oculis habemus: Græcæ vero hoc in loco consuetudinem addiscimus, in qua Diaconus sacris vestibus indutus, Sacerdoti suis pariter instructo, in Vesperis & Matutinis magis insignium festorum ministrare cernitur: *Utriusque enim officii etiam ex veteri testamento solemnis est celebratio*, ait Isidorus de Offic. Eccles. lib. 1. cap. 20. quam quidem ut in veteri adumbratam seu inchoatam, in novo vero consummatam & absolutam, legere possumus, in prolixo Cassiani opere, de Canonico diurnarum orationum & Psalmorum modo.

5 Δεσποτικῶν ἑορτῶν καὶ θεομητορικῶν.) In tres classes festa distribuunt Græci, in δεσποτικά, *quæ Christi Domini sunt*: θεομητορικά, *quæ Dei matris*: καὶ τῶν ἁγίων, *quæ sanctorum sunt propria*. Glycas sex diebus cuncta Deum condidisse contemplatus, sex etiam festis seu potius œconomiæ suæ in carne mysteriis, cuncta renovasse arbitratus est 4. parte Annal. ubi hoc ordine leguntur enumerata: Nativitas, Baptismus, Passio, Resurrectio, Ascensio, & Pentecostes. Verum cum Transfigurationis dies solemnissimus sit Græcis, miror cur hebdomadi festorum diem unum detraxerit Glycas. Fidelius itaque Dominica festa his versibus alii recensent:

Τὸ χαῖρε, γέννα, Συμεών, καὶ Ἰορδάνης.
Θαβώριον, Λάζαρος, τὰ βαΐα, ξύλον
Ἔγερσις, ἄρσις· πνεῦμα.

Annunciatio, Nativitas, Præsentatio Christi in Synceris ulnis, ejus Baptismus, Transfiguratio, Lazari resurrectio, dies Palmarum, Crucifixio, Resurrectio, Ascensio, & Pentecoste. Eadem porro Dei matris festa celebrat Ecclesia Orientalis, quæ & Occidua, præterquam Visitationis, cujus est apud nos recentior institutio.

6 Τοῦ προσκυνήματος.) De hujus Vocabuli sensu consulendum Onomasticon.

7 Ἀγρυπνία τῶν παθῶν.) Nox quæ Parasceven sequitur, solemne festum est Græcis, &, ut jam observatum est, inter festa Dominica computatur: illamque orationibus, supplicationibus publicis per vias decantatis, & vigiliis intenti transigunt, tali etiam cultus apparatu, ut ipsamet Roma suorum Græcorum nocturnam processionem magna cum admiratione suscipiat.

8 Εἰς τὸ ἐλθεῖν λειτουργόν.) Auctores Ecclesiastici Græci, qui vocem hanc λειτουργός, a cujuscunque ministerii publici, etiam prophani significatione, ad officium Missæ celebrandæ, primitus olim & in Ecclesiæ nascentis exordio traduxerunt; non ubique illa, in hoc proprio & rigido sensu utuntur, sed & eamdem ministerium quodcumque sacrificandi muneri annexum, vel ad illud ordinatum, connotare demonstrant: qua ratione Diaconus λειτουργός hoc loco dicitur. Quamvis enim Græcorum lingua vulgaris solum Sacerdotem hodie λειτουργόν, & sacrificandi munus quo defungitur, λειτουργίαν nuncupet: indubium est nihilominus, Subdiaconis & Diaconis eamdem appellationem fuisse communem, apud Dionysium de Eccles. Hierar. cap. 3. ubi: τῶν λειτουργικῶν διακοσμήσεων ἐκκριτοι σὺν τοῖς ἱερεῦσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον προτιθέασι τὸν ἱερὸν ἄρτον: *E ministeriali dignitate selecti cum Sacerdote ad altare sacrum panem præsentant;* imo & Lectoris missæ inservientis ministeria, λειτουργικὰ dicuntur: unde & inter Ecclesiæ Græcæ officia, separatus est liber τῶν λειτουργικῶν τοῦ ἀναγνώστου. *Lectoris commentarius.* Tam peculiari vero ratione sacra peragere, & in sacrificando partes suas agere videtur Diaconus, ut de eo Concilium Aquisgranense dicat, *Sine Diacono Sacerdos nomen habet; officium non habet.* Et iterum: *Ipsis Sacerdotibus propter præsumptionem, non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus fuerit a Diacono;* ut nempe ordine debito celebret: quamvis etiam sine Diacono celebrantem utraque Ecclesia non damnet. & si quandoque συλλειτουργός advenit, & λειτουργεῖ cum Sacerdote jus obtinet, id fit ut recte censet Symeon Thessalonicensis lib. de Templo, τὸ διακονικὸν λειτουργικὸν ὑπουργοῦντος, διὰ τὸ περὶ τοῦτο τάξιν ἐπέχοντος, ἢ μὴ δυναμένου χωρὶς ἱερέως τι πράττειν. *Diacono ministerium sibi vindicante, & famuli vices agente, seu qui sine Sacerdote nil possit præstare.*

9 Παῖς μετανοιῶν. Monachi pœnitentium statum professi, & pœnitentiæ operibus dicati, non hujusmodi tantum opera μετανοίας, sed & Cœnobia ipsa, eremorumque cellas, seu pœnitentiæ officinas, ad quas convolarunt, ab antiquo ve-

cavernæ. Hinc προσευκτήρια ædificasse legitur, qui monasterium condidit, & προσεύκεσθαι in eo habere etiam hodie dicunt κοινόβια religiosi, quò habitaculorum perpetuam, per habitus Monachalis susceptionem, in eodem fixerunt. At cum afflictiones laboresque corporeos, pœnitentiæque opus quodcunque potuerunt interpretari προσεύκεσθαι, & primarium præcipuumque pœnitentiæ argumentum fuerit olim illa corporis dejectio humilisque animi in terram demissio, qua προσευκόμενοι pœnitentes insigniores peccata deflebant, preces aliorum implorabant, & requirebant quem venire; existide Deo cultum exhibitura, vel sacras imagines veneratura quælibet genuflexio, vel corporis inclinatio, ut Monachis προσκυνεῖν vocitari cœpit: addo, quod cum summum erga flagitiosos peccatores, vel a fide lapsos benevolentiæ indicium fuerit pœnitentiæ locus concessus, & indulgentiæ consequendæ facta promissio: ipsi votis quibus potuerant cani in Ecclesia postulabant omnisque illorum sermo, προσεύχεσθαι, oris gemitus omnis, & cordis suspirium vocem hanc προσεύχεσθαι, fugitabant. Hanc ideo vocem cum Monachi ex pœnitentiæ arrepto instituto familiarem sibi reddidissent, ad salutem quoque impertiendam & reddendam, illa eadem usi fuere. Unde tandem contigit, ut honor quicunque, reverentiaque Ecclesiæ pastoribus vel ministris exhibita, in pœnitentiæ operatæ, vel professæ argumentum προσεύχεσθαι, a Græcorum vulgo sit dictus: & jam si Sacerdotibus vel Monachis occurrant, inter salutis oblatæ spatium, manu pectori admota, dicunt προσεύχεσθαι cum ut illa voce honorem se illis præstare indicent, tum etiam ut eorum suffragiis, pœnitentiæ tempestibi a Deo concedi deposcant. Illi vero eadem voce, & salutem & honorem grato animo referentes, bene precantur. Hinc trita sacris sententiæ προσεύχεσθαι καλόν; & προσεύχεσθαι βέλτιον, patet. Cæterum duplici modo fit illa: vel enim in ore manibusque rerum arbitris, cum genuum inflexione profundissime deorsum inclinant, & procumbant; & tunc est προσεύχεσθαι μεγάλη, quæ etiam εὐχαριστία: si minus corpus inflectant, dicitur μικρά: cum vero plures pro more perfolvunt, ultimas semper minores & minores faciunt, simulque orationculam aliquam proferunt. De his Horologium, καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων κοινῶν, σταθεὶς τὸν τρισάγιον μετὰ κλίσεως, λέγεις τὴν εὐχαριστίαν εὐχήν, & significatum se quadragesimæ, tres magnas Veneres facimus, superscripsere Orationem dicentes: & est hujusmodi illa. A professo enim illius in prima vice dicitur, Κύριε καὶ δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργίας, φιλαρχίας, καὶ ἀδολεσχίας μὴ δῷς μοι. Dum secundo inclinant: πνεῦμα δὲ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς, καὶ ἀγάπης χάρισαί μοι τῷ σῷ δούλῳ. Dum tertio, καὶ Κύριε βασιλεῦ, δώρησαί μοι τοῦτο τὸ ἐμὸν τὸ ταπεινὸν, ἵνα μὴ κατακρίνω τὸν ἀδελφόν μου ὅτι δικαιωθήσομαι ἐν τῷ κρίνεσθαι τὸν ἀδελφόν. Ἰδιώτης autem id est, simplicioribus & illiteratis Monachis, hanc solam vocem, Κύριε ἐλέησον τὸν ἁμαρτωλόν, recitare est imperatum.

10 Εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων Χριστὸς.) Quo in loco, vel ejus templi parte sit appensa Christi imago, quæ proponitur tam fusi modi inclinatione veneranda; percipies is solus qui templa Græca viderit, vel aliquam eorum formam coram oculis delineatam habuerit. Et quamvis auctores non paucos reperias, qui antiquarum Ecclesiarum constructionem, cum veterum auctorum testimoniis, cum suis conjecturis docti effingere moliantur: illi tamen, ut sentio, gratius Moysis ingenio opus aggredi valentur, cum nonnisi ad instar propositi sibi in monte exemplaris, tabernaculum hoc ædificaverit; ibi vero quod visu non perceperunt, animi artificio vel labore construere, ornare, depingere conantur. Ego vice versa, ut auctorum dictis non alienus sensus tribuatur, templorum prout hodie in Oriente visuntur, Ichonographiam exsculptam apponoque qua, & Scriptoribus antiquis (sunt enim antiquitatis Græci valde studiosi) nec non & ritibus cæremoniisque illorum, (quod notari est institui) in officio divino aliisque sacris actionibus, utuntur soliis, prompte apteque percipiendis, multam lucem emanaturam confido.

* Prima fi-gura.

Sit ergo tabula hæc prima, quæ celeberrimam & ornatissimam Monasterii alicujus (qualia extant plura ab antiquo integerrima) Ecclesiam, vel saltem ejus planitiem sive Sciographiam repræsentet. In illa figura crucis † ναὸς sive Vestibulum exterius: A littera Narthecem, sive Ferulam interiorem: B ναὸς ipsum, locum oranti populo concessum: C cantorum chorum: Ultimum autem spatium littera D infigunt, sacrum adytum, τὸ ἅγιον βῆμα, indicat. In intimo hoc spatio contemplationem magis attentam figere volenti, littera E altare demonstrat, in cujus angulis quatuor sunt columnæ signo F dignoscendæ, quibus fornix sive Trullus toti altari superincumbens innititur. Præter Trullum hunc, alia est ædificii testudo, sub qua sirum est altare, & littera G describitur, & in concha sive testudinis illius gremio ἐπισκοπικὸς θρόνος sedilia circum circa intelliguntur dispositæ. Ad latus sinistrum ubi littera H statuitur, alsed est altare prothesis nomine, & e regione Prothesews hujus portam βορεία πύλη seu πύλη vocaram & e parte opposita K πύλη νότιος, Ἐκκλησιαστικὴ πύλη, ad sacristiæ monasterii, ostendit. Quod chorum a sacro adyto dividit, rebus satum est in cujus medio porta angustior est & sacratior: ubi M exaratum vides, ad cujus latera, & in rabulato ipso, imagines Christi, Virginis Deiparæ, & sanctorum tutelarium depictæ sunt; talisque est earum ordo, ut Christi salvatoris imago ad dextram adeuntis semper conspiciatur; a dextro videlicet sacrarem valvarum latere, ubi littera N; ubi vero O, Deiparæ sita sit ex earumdem sinistro: hinc inde vero, illi sancti coloribus sint expressi, quos vel animi devotio, vel Ecclesiæ ritulus jubeat, & oculis & memoriæ objectos tenere, ita tamen ut alia sit valde conspicua in præcipua chori sede, quæ dicit προεδρία τοῦ ἡγουμένου nuncupatur ubi nempe cœnobiarcha vel Antistes sedet, sub littera P. Hinc inde sedilia succedunt littera Q notata. Ambon erectus est in Ecclesiæ medietatio, vel in aliquo ejus latere ad literam R. Analogion unum est in medio, vel hinc inde geminum, S nota designandum. Tertium latiorem, inter chorum & sacrum adytum, qui Soleas dicitur, monstrat, sicut V ἐξωτικὸν σολέαν, X vero ἔσω μέρος τοῦ ναοῦ, juxta quas in pluribus locis est sacri baptismi piscina κολυμβήθρα: πρόθεσις, οἰνόμετρα, vel cumanæ a dexteris & a sinistris sunt Vestibuli exterioris; in littera Y & in area tandem, quæ primo Ecclesiam ingressoris occurrit πύλαι, *fons aquæ salutaris* littera Z denotatur.

Verum ut nobis amplas visuque jucundas regiones in tabulis topographicis non sufficit demirari: quin ut eas propriis oculis lustremus, peregrinationes longissimas suscipimus, ita curiosa discendi aviditate moto ingenio, cui sterilis hæc, & imo oculi inuitæ tabula obtenda non satis erit, amplioram longinquæ delustam templorum Orientalium (ut ipsa potius liceat nos peregrinari nostrisque oculis objici videamur) descriptionem & expositionem accedimus. Utque illam felicem anam consummemus, omine velut divino ducti, ab ipso Dei throno altari nimirum in quo perficitur Ecclesiæ structura, auspicamur.

Altare latinis auribus nudo etiam vocis sono excelsum quid, sublime & majestate conspicuum sonare *altum* enim *Altare*, juxta Walafridum Strabonem c. 6. exprimit & Ruperto Auctore lib. 3. de div. Offic. cap. 10. *sic illud in templo, quomodo Christus toti Ecclesiæ dignitate & honore præeminet*. Sed nec dissensisse ab hujus vocis sensu Patres Graci, qui primo Altare ὕψωμα, nuncuparent: non enim quod judicavit Genebrardus, vel Hervetus *a gradibus* quibus est ad illud accessus, *ὕψωμα ab ascensu* vocatum, cuiquam persuasum velim: sensus namque dictionis & significatio nobilior, humilem petibusque prophanatam originem despicit. Sed nec nisi uno gradu totum sanctuarium reliquo templi spatio præcellebat, observant qui etiam hodie Sophiæ Basilicæ CP. curiosius lustrant: & habuerit licet illius Ecclesiæ mensa sacra gradus suos auro puro tectos, quibus ex omni latere sacerdotibus eam osculaturis esset accessus, ut refertur Codini textus vulgaris MS. Bibliothecæ Reg. ἐτελείωσε ὁ Ἰωσὴφ τὸ ἁγίασμα καὶ τὰ σκαλοπάτια τοῦ θυσιαστηρίου moventis Græcis sunt gradus quibus in sublime itur,) ἐποίησεν ὅτι ἔφερεν ἀπὸ τὸν ἀμαζᾶν τὰ ἀπὸ χρυσὸν τρυπίζα. Fecit [Justinianus] argenteos gradus in circuitu, *quos stant sacerdotes sacram mensam venerantes*:

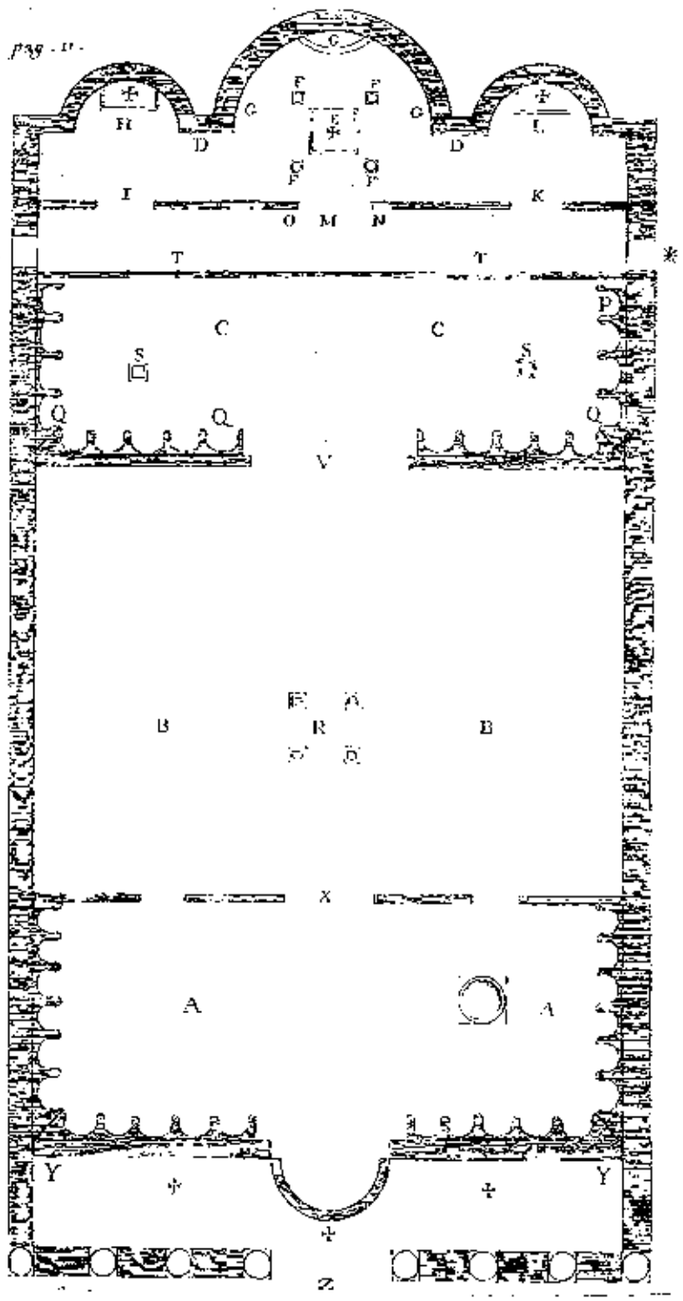

quid tamen in auro illo tam nobile, aut tanti pretii est, ut adyto sancto, sacratissimæ nimirum Ecclesiæ parti, nomen imponat? sanctius itaque & rectius ea quod *sacrum suggestum* significet, dicuntur nempe editum, unde ad populum verba faciebant Oratores (de ipsis namque scribit Demosthenes τὸ βῆμα, καὶ βᾶθι.) vel Imperatores alloquebantur milites, aut illidem atque etiam populo munera, congiaria, alimonias dividebant (prout vetera plura manifestata exprimunt apud Hesselarium & alios) aut denique tam ipsi quam principes alii jus in publicum dicebant, (βῆμα enim τοῦτο ἀπὸ τοῦ βαίνειν, inquit, Dio lib. 44. ἡ δὲ ἔξουσία δικάζειν ἀπὸ τοῦ βήματος λέγεται, hujusmodi dictum, quia in eo sedens Imperator jus dicit: & Cedrenus in Leone Armenio, ὁ βασιλεὺς ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα τὸ καλούμενον τοῦ κριτηρίου ἐκάθισε. τοῦ δικαίου δὲ βήματος ἐξ ἀριστερῶν ἑστὼς ἐκάθητο. *Imperator in secretiori consilio pro Tribunali sedit, & diligentem perscrutatorem eorum quæ denunciata fuerant se præbuit.*) Altare pariter nostrum, Ara scilicet illa sacra, unde resonant ejus verba, qui parem in dicendo non habuit, *nunquam enim sic homo loquutus est*; Altare, unjuam, cui verbum Dei externum & scriptum jugiter accumbit, (apud Græcos enim sacrum Evangelium altaris in medio, lampade præluente, semper jacet, & ἱκανὸν τοῦτο, ait Simeon Thessalonicensis de templo ἐν τῷ ἁγιοπολίτῃ ἐκδοθὲν ἔθος τὴν μνήμην ἀθέσμιστον ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια ἐκφέρειν *Ecclesiæ Monumenti objicit in Altaribus sine consecutum*) augustum illud præterea Regis Tribunal, unde populo quem sibi sanguine comparavit, leges promulgat; & celebrem amicabus felicitandis annuam, non munificentiæ tantum, sed & dilectionis perpetuum monumentum, divinaque simul cuncta charismata distribuit: rejiam & honore tenoreque dignam βασιλικὴν appellationem, a Patribus Græcis accepit. In hanc mentem S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus scribit in mystagogia. βῆμα ἐστὶ τὸ ἐκβαῖνον πρόσω, ἢ βῆμα ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ καθῆσθαι τοὺς ἡγουμένους καὶ τοὺς ἄρχοντας μετὰ τῶν ἀρχιερέων, ἐν ᾧ καὶ τὸν κριτὴν ἐκάθισεν, ἀναπεπαῦσθαι ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ τοῦτο σημαίνοντα τὸν δικαστὴν τὸν ἐπουράνιον. *Altare concavum (ratione chori) locus est & tribunal, in quo universorum rex Christus præsidet cum suis Apostolis, prout illis prædixit: sedebitis super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel.* Hæc ultima sancti Praulis verba, proceram assistentium Christo Regi, Altaris sui throno considenti, ut sedes circumpositas intueamur, invitant. Illæ vero sese nitate conspicendas offerunt, ubi tam Christi quã Apostolorum imagines in altaris circuitu vivis coloribus effingi solent. In excelsiore siquidem concha altaris parte, & in ipsa testudinis cavitate, Christum velut regem ac simul ut Pontificem ibi est, ut Pontificem Imperatorio feminate infigitem ad ejus *regale Sacerdotium* declarandum depingunt: Ille autem manibus in mensam appositam in crucis formam decussatis, dextra panem sacrum προτείνει, sinistra calicem προσαγωγὸς apprehendit, infra vero & a lateribus in testudinis fine supra *quinquaginta sedilia extructa*, hoc quidque ordine Apostoli delineati videntur (ut etiam hodie in S. Pauli & Salvatoris Basilicis Romæ extant, ibique quondam, referente Baronio anno 324. n. 68. istiusmodi argenteum donaverat Constantinus, habens in fronte salvatorem sedentem in sella, & duodecim Apostolos) & quasi principes regis sui latera circumstipantes, & spiritualibus thronis circumsedentes conspiciuntur. Quisquis ergo mecum Altare, ut Christi *Regis Tribunal* contemplaris, memento quia τοῦτο τὸ φρικωδέστατον βῆμα τοῦ Χριστοῦ, *omne Tribunali Christi adstabimus*, ut præjudicia, in hoc alto altaris Tribunali, lata cognoscenda audiamus. *Judicium* enim *sibi quisque manducat & bibit*, incipit eli unius ex assessoribus futuri sententia, quam cum protulit, quis scit an forte Areopagi, toto terrarum orbe celebris Tribunalis membrum, in quo duodecim judices (*Subsellia sua* Demosthenes appellavit) assidebant? Verum humanum erat & prophanum Areopagi Tribunal; divinum autem & sacrum Christi βῆμα, ut sanctificati sacris initiatorem reservarus locus ἄθυτον ἅπασι audit. Templum enim a quo justus nullus excluditur ἐκ τούτου τοῖς μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην ἐστὶν εἰσόδου, τοῖς δὲ ἀδίκοις. *Non omnibus sanctis habet pervia; sed hæc quidem Sacerdotibus, alia vero Laicis*, scribit Symeon Thessal. τὸ ἁγιοπολίτικον φησὶ τὸ

superius dicegerum, Sacrificii locum, sacris initiatis seorsum deputatus est, ait Zonaras in Canone 79. Trullanum, qui nihilominus Imperatori super Altari dona sua obtulerunt, Sanctuarium ingredi concedit: non quia Patriarcham instituat, vel thus in Altari adolere, & τὴν εὐλογίαν tribuito cæteri Pontificum more populo benedicendi facultatem adeptus sit, ut ipsi verbis pietate & scientia inanibus, multa tamen adulatione refertis affatur Balsamon, sed quia Christus domini est, & salteta hoc dignitati Imperatoriæ Dei supremum dominium domi suis agnoscenti permisti posse videatur: unde si ipsum Imperatorem aliquando excluserit Ambrosius, & Monachis portas Adyti occlusas esse debere refferat Dionysius Ep. 8. ὑπερτιμᾶται τὰ τοῦτο τῶν ἱερῶν ἀφορισταῖς. *Monachi adytorum portæ sunt incendilles*: non vicio quomodo stante adhuc Ecclesiastica districtionis rigore, viris mulieribusque sacris & prophanis promiscue τὸ ἔσω ἁγίων penetrare, Altariaque attingere concessum fuisse Amb. & Greg. Theologi temporibus quidam non ignobilis hujus ævi scriptor asserat, nisi forte et sanctimoniæ privilegium fortuito naroque id contigisse animamus, vel certe quod de Templo Christi Domini in Chalcopratiæ irrepenti abusum dixit Balsamon, de quibus etiam alio asseramus, ὅτι εἰς τὸ ἔσω ἅγιον ἀφορίστων οὐκ ἐγένετο ὁ ἔλεγχος ἐφ' ὁπόσῳ προκειμένου τοῦ ἁγίου καθόλου οὐδεὶς ἐκωλύετο ἰέναι. *Intra sanctum adytum nullo prohibente ulterius quisque ingrediebatur.* Monialem vero seniorem, puellularumque Monasticæ vitæ destinatam ipsi assistentem, utramque autem Diaconis in deponendis & recipiendis sacris vestibus, thure & igne præparandis, aliisque ministeriis sacris operam præstitisse ἐν ἁγίοις ἅγιοις Ecclesiæ Monialium, me vidisse memini, quarum ingressus in sancta, & ministerii obeis inter liturgias solemnia (quæ Græcis Metropolita obibat) præfati, mihi causam inquirenti, a Chrisostomo Campana tunc Gymnarcha, in Ecclesiæ hac ritibus versato facta, suggestum est: Monialem pro annum præterveltam, puellulam vero ministram ad pulcritatis annos nondum pervenisse, utramque proinde a menstruis liberam, antiquæ, & jam antiquatæ Diaconissæ personam gerere, absolem ex [illegible] concedendam prius quam tolerandam, quidam alias pius æque ac literatus fassus est. ad Balsamonis mentem, qui in Canonem Chalcedonensem 15. Diaconissam autem 40. annos ordinari prohibentem scribit, τὰ τοιαῦτα καθόλου πάντες ἐκκλησιάζουσιν· διακόνισσα γὰρ οὐκ ἐχειροτονήθη, οὐδὲ τοῦτο παρ' ἡμῖν γίνεται· ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐπιτραπῇ τινὶ διακονεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἢ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ ἱστάμενα ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐν τῇ ἁγίᾳ λειτουργίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῶν διακόνων ἐστὶν ἡ ἡλικία. *Quæ in præsenti Canone eradantur, omnino exsistere. Diaconissæ enim hodie non ordinantur: esti quandam Monialem absolvi, Diaconissæ dicuntur, eo quod si Canon qui jubet mulieres in sanctum Tribunal non debere ingredi, quæ ergo ad sanctum Altare accedere non potest, quando Diaconatus officium exercebit? Diaconissam tamen olim circa altare munus aliquod obisse, causamque quæ excideret, refert ipse Balsamon, responso ad 35. interrogationem juris Orientalis lib. 3. quæ est ejusmodi.* ἐὰν διάκονισσα τελευτήσασα διακονικὸν, ζητεῖται εἰ τοιοῦτον κοιμητηρίου τὸ τοιοῦτον κοιμητήριον: *Defuncti canones Diaconissarum memiserunt, quæritur igitur quodnam sit earum officium*; & respondet τοῦτο τὸ γνωστὸν διακονικὸν τοῖς ἱεροῖς ἐκτελεῖν ἀναγνώσμασιν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐν τοῖς κανόσι· ἢ δὲ ἐστὶν ἀναγνώσματα διακονικὰ, ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐν τῷ ἁγίῳ λειτουργίᾳ ἀναγινωσκόμενα, τὰ ἐπιγραφόμενα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, καὶ τὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ τὰ τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦ μεγάλου· ἢ δὲ ἐστὶν ἀναγνώσματα διακονικὰ

gente, a lege posita, se liberos esse contendunt. Ad altare vero & omnem illud circumvallantem ornatum ut sermo noster redeat, adverto in ejus angulis, columnas quatuor sub imposita sibi trullo erectas sacramque illam machinam, sicut apud Latinos *Ciborii*, teste libro Pontificali in Gregorii primi & Honorii tertii vita, ita & apud Græcos κιβωρίου, & si velis cum Codino vulgari κιβώριν, vel cum Germano κιβωτὸς, appellationem obtinere. Describit illud prolixe ultimo laudatus auctor, & dictis Propheticis ita conquadrare opinatur, ut sine illo, quomodo *Deus operetur*, per Altaris sacrificium, *salutem hominum in medio terræ*, non probe intelligi posse affirmet; non enim ubique sit, aut apud Indos, aut apud Venetos terræ Hierosolymitanæ medicullium τῆς γῆς τὸ μεσαίτατον adest, ut hic aut illic Prophetici sermonis veritas impleatur: adest autem in unoquoque altari testudineum illud tectum cæli figuram exprimens; & Altare ipsum terræ molem repræsentans, quod in medio sui sinu Salvatorem, salutisque nostræ opus suscipit: οἱ ἅγιοι πατέρες ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ ὑπεράνω τῆς ἁγίας τραπέζης ὀροφὸν ἀπαρτίζουσι· ὡς δὲ ὅλην τὴν γῆν ὁρίζουσι τὸ ὑπὸ τεσσάρων κιόνων, τὸ ἐπικείμενον κιβώριον, συγκλειόμενον ἢ περιγραφόμενον ἱερὸν ἔδαφος, ἐν ᾧ πληροῦται καὶ ὁ προφητικὸς λόγος ὁ λέγων, εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς ὁ Θεός. *Sancti Patres ut cælum, qui supra sacram mensam eminet, fornicem constituunt: ut totam vero terram præfiniunt, quod a quatuor columnis ejus, (quod Ciborium appellatur) conclusum est aut circumscriptum, sacrum solum; in quo completur & sermo Propheticus, inquiens: Operatus est salutem in medio terræ Deus.* Brevius & historico plane stylo Ciborium idem depingit Codinus, quale in magna Ecclesia a Justiniano conflatum est: ἐποίησε τὸ κιβώριον ἐκ τῶν κιόνων ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτά· καὶ τὸ μῆλον, ἐκ τὰ κρίνα, ἐκ τὸν σταυρὸν τὸ κιβωρίου ὁλόχρυσα. *Ciborium & columnas illud suffulcientes ex argento conflavit: illisque deauratis*, (& fornici) *pomum* (globum sphæramque clarius expressit vulgaris ἐποίησε τὸ κιβώριον ἔχοντα σφαῖραν) *liliaque* (in quattuor angulis erumpentia) *& Ciborii crucem* (globo supereminentem: ita namque vulgaris loquitur ἐπάνω σφαῖρας ἔχοντα σταυρὸν) *totam ex auro, imposuit.* Ciborium hoc Germanus vocat Altaris concham, columnas vero, turres. ἡ κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου μετάθεσίς ἐστι τοῦ σταυροῦ· οἱ πύργοι ἐκ τῶν ἀγιῶν. *Altaris concha crucis translatio est*, (ad crucem e ruderibus olim erutam, & in Ecclesiæ solium evectam alludit) *turres autem miracula sunt ejusdem*: id est, ab ea tunc & deinceps in Ecclesia patrata. De velis cortinisque inter columnas prædictas appensis, quæ Latini quidam *Tetravela* nuncuparunt, vel de pyxide, quæ forsan potiori jure *Ciborium*, seu cibi spiritualis, Eucharistiæ nimirum penus vocaretur, plura nunc occurrerent dicenda: nisi & vela prædicta quadrangula, auro & purpura contexta a Paulo Diacono in Michaele lib. 24. vocata, jam pridem a Græcis relicta: & Eucharisticum panem, non jam in columba aurea, vel turri argentea super Altari asservari mihi clare constaret; sed retro Altare ipsum, loco sibi proprio, ἀρτοφορίῳ nomine insignito; cui & Altari simul, lampas accensa verbum Dei vivum in Sacramento, scriptumque in Evangelio, cibumque verum & mysticum animarum illustratura, perpetuo prælucet.

A circumpositis itaque & superne incumbentibus Altari ornamentis, ad immunditiarum receptaculum oculos demittentes, sub Altari locum excavatum detegimus, aquæ qua in missa Sacerdos abluitur, omnique alii, post expurgata sacra vasa, eluviei recipiendæ dispositum, χωνὶ, & correctius χωνεῖον moderni, ab aquis ibi effusis, Infundibulum dicunt: de quo loquitur Euchologicus textus noster in Officio magni & Angelici habitus sub nomine θαλασσιδίου τῆς ἁγίας τραπέζης, ejusque exornandi curam suscepisse Justinianum in Ecclesia CP. refert Codinus in MS. vulgari Bibliothecæ Regiæ, τὴν δὲ θάλασσαν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησεν ἐκ λίθων τιμίων καὶ κατεχρύσωσεν αὐτήν. *Lavatrum sanctæ mensæ, pretiosis lapidibus extruxit, & auro circumvestivit.* Cum autem modicæ *piscinæ*, exiguove *lavacro*, & *sacrario* (hæc enim nomina imponunt Latini loco sacris ablutionibus & cineribus rerum sanctarum igne consumptarum, & sacris denique reliquiis absumendis, deputato) ampli profundiq; *maris* θαλασσιδίου, & θαλάσσης nomen sic inditum, explanat Ligaridius, & ex Euripide respondet θάλασσα πάντα κλύζει, *cuncta mare abluit*: cui lubens addiderim rationem aliam in Græcorum Bibliorum contextu 3. Reg. cap. 18. a me observatam. Ubi enim Elias Deum verum ex igne in victimas immisso, coram apostatis Israelitis probare narratur, simul quoque *aquæ ductus sive rivus aut canalis* stillicidiis aquarum victimas perfundentium excipiendis idonee excavatus describitur. Aquæ-ductus ille Hebræis תעלה dictus a septuaginta Interpretibus θάλασσα redditur: ἐποίησε, ajunt θάλασσαν χωροῦσαν μετρητὰς δύο σπέρματος κυκλόθεν τοῦ θυσιαστηρίου. *Et fecit Mare quod caperet duas metretas in gyro altaris.* Et infra: ἐπορεύετο τὸ ὕδωρ κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὴν θάλασσαν ἔπλησαν ὕδατος. *Manabat aqua in circuitu altaris, & Mare impleverant aqua.* Nobilius Scholiastes dictionem hanc illustrans, scribit: *Complut. retinet vocem Hebræam theala* תעלה *unde forsan factum est* θάλασσα. *Theodoretus hanc rem narrans, ait Eliam fecisse* δοχεῖον, *aquæ receptaculum, quod Hebræus vocet* θααλά. *Josephus autem* δεξαμενὴν *receptaculum aquarum. Non tamen novum est in scriptura receptaculum aquæ, vocare Mare, Lucifer habet foveam: vulgata, aquæ ductum.* Hæc ille: ex illis ego. Cum aqua, quæ victimam perluerat, non deberet ita longe lateque effundi, ut pedum gressibus prophanaretur: quin potius *canali, fovea, receptaculo* excepta est; ut ex Altari decidens confestim, sub eodem Altari absorberetur: illa pariter, qua res quascumque sacras Sacerdos Græcus abluit, quasi consecratione ab eis participata Altari, vel ejus foveæ θαλάσσης & θαλασσιδίου nomen præferenti, refunditur. De lavacro juxta Altare, eidem obsequio præstando, a Latinis disposito, tractant Amalarius & Honorius solitarius.

Retro Altare in Absidis sinu, ubi in tabula quam explicamus littera G. conspicitur, sedes Sacerdotibus Pontifici assistentibus, & simul celebrantibus sunt extructæ: in medio thronum eminentiorem obtinet Pontifex, quem Chrysostomus in Liturgia τὴν ἄνω καθέδραν sinistre a plerisque perceptam, recte intelligit. Talem fuisse Thronum illum, in quo Stephanus Pontifex ad Catacumbas Romæ necatus est, vel quem Alexandriæ S. Marco primo erectum Petrus Alexandrinus verebatur conscendere, vel quem Hierosolymis Jacobi fratris Domini consessu decoratum, & deinde usque ad Gallieni tempora conservatum testatur Eusebius lib. 7. hist. cap. 14. nulli dubium esse potest. Sedem eamdem eminentiorem, & juxta positas Sacerdotibus sedes, idem Eusebius lib. 10. cap. 4. memorat, his verbis τὸν νεὼν ἐκτελέσας θρόνοις τε, τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν, καὶ προσέτι βάθροις ἐν τάξει τοῖς καθόλου, καὶ τὸ ἅγιον κοσμήσας. *Templum absolvit* (*Constantinus*) *sellisque quibusdam & Thronis, Ecclesiæ primoribus in altissimo loco collocatis, & subselliis præterea ordine dispensatis, exornavit.* Sedes illas & assessores describit exacte Nazianzenus in somnio de Anastasia.

Ἑζόμην δοκέεσκον ὑπέρθρονος οὐχ ὑπέροφρυς.
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐναρ τιέν ὄγκος ἔλεν.
Οἱ δὲ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑφεδριόωντο γεραιοὶ,
Ποιμένων ἡγεμόνες ἐκκρίτος ἡλικίης·
Οἱ δ' ἄρ' ὑποδρησῆρες ἐν εἵμασι μαρμαίρουσιν,
Ἕστασαν ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαΐης.
Sedere videbar throno sublimis, non tamen superbe
Neque enim superbia per somnium me extollo,
Hinc inde assidebant graves
Ovilis duces ætate selecti:
Ministri vero in lucidis vestibus
Angelici splendoris imagines stabant.

Atque in his Synodi Laodicenæ Canon 56. Presbyteros, ante Episcopi ingressum sedere prohibet: ὅτι οὐ δεῖ πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι, καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι: & ex earum nomine ratio petitur: σύνθρονοι enim sunt, & in eisdem Pontificem majorem cum Coepiscopis vel Sacerdotibus sedentem Symeon Thessalonicensis lib. de Templo contemplatus: καθίσαντι τῷ συνθρόνῳ, inquit, τὸν Χριστὸν ἐκμιμεῖται, συγκαθέδρους ἔχων καὶ τοὺς συνεπισκόπους ἢ ἱερεῖς, προφαίνει τοὺς Ἀποστόλους. *In consessu recumbens Christum imitatur Pontifex, assessoresque habet Coepiscopos & Sacerdotes, Apostolos repræsentantes*, suntque ipsi σύνθρονοι (voce adjective sumpta) ejusdem honoris cum Episcopo, ut ejus assessores, effecti; & συνθρόνοι occupant: libris tamen de Sacra. συγκαθέζομενοι assidentes quidem Episcopo Sacerdotes deplagit: συνθρόνους nihilominus, vel ἐν συνθρόνῳ sedentes asserere veretur, illisque solum in subselliis inferioribus locum humiliorem concedit, cum ait: καὶ τὴν καθέδραν τὴν ὑπερκόσμιον δείκνυσι καθέδραν τοῦ Ἰησοῦ· αἱ δὲ κατώτεραι ἕδραι τὴν ἑκάστου τῶν ἱερέων καὶ ἱεράρχων τάξιν τε καὶ ἀξίαν, ἔνθα δὴ καὶ οὐδεὶς ἕτερος καθίσαι, οὐδὲ ὁ διάκονος αὐτός. *Superior cathedra supercælestem Jesu sedem ostendit; inferiora vero subsellia uniuscujusque Pontificum & Presbyterorum ordinem & gradum, ubi certe nulli alteri sedere fas est, neque ipsis Diaconis.* Hucusque porro dictis magis ac magis illustrandis in supremo fornicis sinu, Christum, ut præfati sumus, divina sacræ mensæ mysteria instituentem, vel quasi populo preces offerentem benedicentem: & inferius paulo sacrum Apostolorum chorum depingere, vel opere musivo (quod & in antiquis Romanis Templis observare fas est) Græci solent exprimere: & nonnumquam Hierarchas suos Dionysium, Basilium, Gregorium, Chrysostomum, sanctosque alios Sacerdotes sacris indutos, quasi Christo seipsum in Altari offerenti: vel etiam in memorato excelsiori Throno tamquam supremo Hierarchæ sedenti (atque ideo super Thronum illum Pontificium τὸ ἀρτοφόριον sacræ Eucharistiæ asservandæ *tabernaculum* est extructum) assistentes, coloribus effingunt; Diaconos autem nusquam; at si quos ut Stephanum, Laurentium, Ephræm &c. imaginibus in toto Tribunalis ambitu decorare cupiant, illos extra absidem in ἐκκλησιαστικῇ & διακονικῇ parte, vel hinc inde ad laterum muros quasi ministeriis sacris obsequi paratos, & stolas suas hac de causa manibus prætendentes, variis colorum lineamentis efformare consueverunt.

Quandoquidem vero de utroque Sancti Tribunalis & Altaris latere nonnihil jam sermo delibavit, ad illud accuratius describendum, oculorem simul & mentis attentionem deflectere, operæpretium est. Hinc inde itaque duas media minores Absides advertimus, ubi H & L litteræ, in tabula sunt exaratæ: & in dextra quidem parte H σκευοφυλάκιον, & ejus mensam; in sinistra vero L πρόθεσιν, & pariter ejus mensam commonstrat; nam quod ex opposito Symeon Thessalonicensis πρόθεσιν in dextro, σκευοφυλάκιον autem vel διακονικὸν in sinistro latere collocet, nil nobis officit: pro respicientium enim ad ortum vel occasum mutatione, dextri etiam vel sinistri lateris mutationem contingere necesse est. Sinistra pars, inquam, πρόθεσις est, quam perperam Genebrardus *Altare* interpretatur, cum rectius *Propositio, seu Propositionis mensa* dici queat, quæ non Sacrificio, sed pani tantum offerendo dicata sit; (unum namque est, & ut Eusebius loquitur μονογενὲς θυσιαστήριον, etiamnum hodie apud Græcos, & non nisi semel per diem propter Sacrificii unitatem, in eo celebrant: & si forsan alicubi duo Altaria liturgiæ dicendæ erecta demonstraveris, confestim ipsi junctas Ecclesias, & muro medio sejunctas παρεκκλήσια, quasi *Ecclesiarum appendices*, & Oratoria distincta in quibus diebus profestis memorias diversas agant, puta feria secunda τῶν ἀσωμάτων *Angelorum*, tertia τοῦ Θεολόγου, quarta τοῦ σταυροῦ, quinta τῶν Ἀποστόλων, parasceve τοῦ σταυροῦ, sabbato τῶν κεκοιμημένων *mortuorum*, ostendunt) τράπεζα itaque solummodo, est πρόθεσις, non θυσιαστήριον: & quamvis primum ibi panis & vini fiat offertorium; ultimum tamen, quod solemnius est, & προσκομιδὴ, *perfecta oblatio*, nec non & consecratio, ἐν θυσιαστηρίῳ est perficienda. In dextero vero Altaris latere σκευοφυλάκιον, sive διακονικὸν τρίκλινον extat, quamvis non negaverim σκευοφυλάκιον *Sacristiam* etiam juxta Prothesin, ubi est Δ ad latus Ecclesiæ, pro loci opportunitate ab ipso quoque Symeone Thessal. collocari: in ea ubilibet statuatur, sacra vasa, vestes, & libri reponuntur & præparantur: panis etiam Eulogicus post oblationem in Prothesi factam, ad finem usque Liturgiæ asservatur, sicut & aqua in Theophaniis benedicta, quæ inde quoque a Diacono inter Liturgiæ sacra pœnitentibus a communione repulsis, depromitur & propinatur. Cæterum an dextra hæc sacri Tribunalis portio, διακονικὸν nomen obtineat, quod quidam negant, diligentius inquirendum. Διακονικὸν certe ab Altari totoque sacro Adyto longius esse semotum indicant illa Thessalonicensis verba lib. de Sacra. quibus conflectandum Episcopum, a Diaconico, in quo vestibus sacris indutus fuit, comitatumque ejus, & viam ad Altare, & sacrum usque Adytum describit: ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ, inquit, ἐξάγεται, καὶ προπορευομένου τοῦ διακόνου, παραλαμβανόμενος ὑπὸ πρεσβυτέρων, διὰ τῆς δεξιᾶς πύλης τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦ σολέου, ἄχρι τοῦ βήματος. *Educitur ille e Diaconico, & Diacono ipsum præcedente, deducentibusque Presbyteris duobus per portam templi dextram, & Soleam, iter agit ad usque sanctum Tribunal.* Vide Tribunal hoc sanctum, quam longe a Diaconico distet: & dextram templi, (quo nomine navis vel pars Ecclesiæ ab Adyto distincta semper intelligitur) dextram, inquam, templi regionem Soleamque integrum (qui gradus est chorum & Adytum sacrum interjacens, & in tabula littera K designatur) inter sacrum Tribunal & διακονικὸν hoc interpositum. Sed & Euchologium nostrum, non otiantem suggerit Diaconicum inter, & sanctum Tribunal discrimen: κατέρχεται, inquit, in Officio ablutionis Altarium, ὁ Πατριάρχης ἐν τῷ μητατωρίῳ ἤγουν τῷ διακονικῷ, καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐκ τοῦ μέρους τοῦ δεξιοῦ. *Descendit in Metatorium, illud est Diaconicum, sanctissimus Patriarcha & prodit versus Altare, a parte templi dextra.* Cernis ibi Patriarcham Diaconicum prius ingressum ex eo egredi, & per dextram Templi partem, Altare versus iter peragere. Utique quia semotum est unum ab alio, & inter utrumque expansa est non modica Soleæ via: & Metatorion deinde, (quod Diaconico idem esse dicitur) a sacro Tribunali longius esse sepositum oportuit, cum in illud quondam Leo Basilii Macedonis filius sacris interdictus se recipiendi facultatem habuerit, ut scribit Cedrenus in ejus vita: quod argumento est Diaconicum ab Altari, loco fuisse penitus separatum, ibique reponendum ubi in tabula stellæ notam cernere licet elucentem. Ex adverso vero διακονικοῦ dextram fuisse sacri Tribunalis portionem aliæ confirmant auctoritates, vel argumenta. Primum quidem ex ipso Thessalonicensi scribente lib. de sacr. τὸ ἱερώτατο βῆματος κατ' ἀνατολὰς ἱδρυμένου, καὶ τοῦ μὲν πρὸς δύσιν ἐκ δεξιῶν [illegible] ἡ προθέσεως τράπεζα [illegible] *Sacratissimo Tribunali ad orientem statuto, a dextris* (ejus qui in Altari respicit Occidentem ut superius monuimus) *propositionis mensa; a sinistris autem Diaconicum ordinatum est.* Sacri vero Tribunalis pars est notanda, Prothesis: erit itaque, & ejusdem portio Diaconicum ei oppositum. Secundum, ubi auctor idem de consessu Episcopi & Presbyterorum prout supra exposuimus sermonem instituit, ab eo semovet Diaconos, ἔνθα δὴ, inquit, καὶ οὐδεὶς ἕτερος καθίσαι οὐδὲ τῶν διακόνων αὐτῶν· τούτων γὰρ ἕτεροι ἀφώρισται τόποι, & καὶ διακονικὸν λέγεται [illegible] ἔνθα δὴ καὶ καθῆσθαι τούτοις ἀκώλυτον· ὑποδιακόνοις δὲ καὶ ἀναγνώσταις ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σολέαν, ὃς δὴ καὶ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. *In consessu* (Pontificis & Sacerdotum) *nulli alii sedere, neque etiam ipsis Diaconis licet. His enim sunt segregatus locus, qui & Diaconicon appellatur, assignatus est. Ubi & eos sedere nullus prohibeat: sicut Subdiaconis & Lectoribus extra Tribunal circa Soleam, qui & Lectorum Tribunal vocatur*, sedem habere concessum est. Animadverte, amabo, in loco sibi præfixo, intra Tribunalis ambitum, in Diaconico Diaconos sedentes: extra vero Subdiaconos cum Lectoribus positos. Adde quod & tertium indicium est Diaconos Altaris, portarumque sacrarum, & velorum in eis appensorum custodes ab antiquo institutos juxta Dionysium de Eccl. Hierar. cap. 5 τοῖς ἱεραῖς θύραις ἐφεστάναι τὴν διακονικὴν ἱεραρχικὴ διεταγμένον. *Sanctis portis eos præfecit sacris Pontificii decretum*, & Cyrillum Alexandrinum lib. 3. de adorat. πρεσβυτέροις παρίσταται τοῖς διακόνοις, καὶ τὸ ἴσον τῇ κατασκευῇ τάσσεται, εἰς τὰ ἅγια σχήματα, καὶ φυλάσσει τὴν ἱερατικὴν σκηνήν.

διακονοῦσι μὲν τὰ, φυλάξουσι τὰς φυλακὰς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πάντα τὰ ἐνδοθεν, ἃ τῷ καταπετάσματι ἀνῆκε. Presbyteris concreditum est Altare, & quæ intra velum continentur: quibus etiam dici convenit; & custodient facerdotium suum. Diaconis vero illud: Custodient custodias populi. quod præstant utique cum altari adstant, foribusque Tribunalis præsident, & intra illud in Diaconico ut proprio sibi loco consident: quod ipsi ejusdem moris, mutis eloquuntur testimoniis, imaginibus nempe sanctorum Diaconorum, quas in hac Tribunalis parte, ut addicta sibi sede, superius depingi consuevisse enarravimus. Favet his Canon Synodi Laodicenæ 21. quo sancitur: *οὐ δεῖ ὑπηρέτας χώραν ἔχειν ἐν τῷ διακονικῷ, non oportere Subdiaconos in Diaconico locum tenere*, id est, in sancta ingredi; & Diaconorum consessum appetere, alias si a sanctuario remotum fuisset Diaconicon, non tanta ambitione ejus ingressum exquisivissent Subdiaconi, ut propterea Canone Ecclesiastico debuissent ab eo prohiberi. His insuper dicendum, quod cum etiam in Ecclesiis Latinis, a dextris & a sinistris, duo Pastophoria consueverint olim ædificari, quorum usum Paulinus suis versibus exprimit: dextri quidem hac inscriptione.

Hic locus est venerandæ penus, qua conditur, & quæ
Promitur alma sacri pompa ministerii.

Sinistri vero hæc alia.

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Oportet illa & in Græcis parem formam, ædificium, usum nomenclaturamque non omnino absimilem fuisse consecuta, ac vero si tabulam supra præfixam contemplemur, duas testudines litteris H & L connotatas *Pastophoria* a Clemente lib. 2. const. cap. 62. *Thalamis & interioribus cubiculis* a Hieronymo in Ezechielis c. 42. a Paulino *Secretaria* vocatis, conquadrantes omnino, licebit observare, quarum una non libris sed donis sacris proponendis addicta est; altera vero Diaconis attributa, sacri ministerii pompæ depromendæ commode inservire dicenda est: siquidem Diaconicon Diaconorum sedem exam fuisse asseramus: ne si ab Altari longius illas seponamus, Subdiaconis inferiores, & sacerdotibus in obsequio penitus inutiles affirmare cogamur. At nunc quid similes vero, inter discrepantes has duas opiniones a nobis tenendum sit qui dubitaverit, oppositam utramque, me judice, probabit, qua & extra & intra sanctuarii, sive sancti Tribunalis ambitum, *διακονικὸν* extitisse credatur. Nam cum *διακονικὸν* plerique cum Gentiano interpretentur *Sacristiam*, prout etiam Concilium Agathense primum sub Symmacho Papa videtur intelligere, quod *διακονικὸν* idem, verbo *Secretarium*, quod alii *Sacrarium* dicunt: quidē cum ad Sacristiam hanc duplici porta fuerit accessus, ab ipso nimirum sacro Tribunali, & a Chori superiore parte, extra Tribunal constituta, cumque locus Diaconorum proprius, fuerit Tribunalis dextera pars, ab intus habens ad Sacristiam accessum, in qua plerumque Diaconi ad depromenda, vel reportanda vasa, supellectilemque sacram versantur, factum puto, ut tam illa *βήματος* dextera portio, quam Sacristia ipsa, sive *σκευοφυλάκιον*, nomen *διακονικὸν* sibi comparaverint, & vice versa cum in aliquibus Ecclesiis sacristiæ defectu in dextra Tribunalis parte *ἐν διακονικῷ* vasa sacra fuerint asservata, contigit iterum, ut & *διακονικὸν*, *σκευοφυλάκιον* nomen assumpserit. Unumque est utriusque conjecturæ fundamentum, quod promiscue nomen unum pro altero usurpetur: nam quas in Liturgia Chrysostomi preces scribuntur fieri *ἐν σκευοφυλακίῳ*, eadem illæ, vel similes in liturgia D. Marci, *ἐν διακονικῷ* leguntur; & quæ D. Jacobi liturgiam claudit & in editis scribitur, *λεγομένη ἐν σκευοφυλακίῳ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν*: eadem omnino legitur, *λεγομένη ἐν τῷ διακονικῷ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου* in MS. codice Barberino: ut una vox itaque alterius vice fungi potest, sicut & unus locus alterius obsequium præstare. Quamvis autem auctoritatum pondus & copia, dextrum *βήματος* latus, *Diaconicum* appellare adegerit, nusquam tamen arrisit illa Nicetæ vel Bibliopolis interpretatio, qui totum *ἱερὸν βῆμα* voce *διακονικὸν* deturpare, ut ita dicam, non est veritus. Nam cum dictio illa ministerium sonet, a Throno majestatique omnium Domini, & Dominici præcipua sanctiorique parte significanda, ut aliena penitus arceri debet: neque enim sordida & humilia, sed augusta semper, regia, sublimia rebus omnibus sacris, Græcos imposuisse nomina, nullus eorum in cæremoniis leviter eruditus, ignorat. Quis autem dicat Diaconum, cui ex privilegio, vel necessitate ministerii, aditus in sancta patet, ab officii usu, *διακονικὸν* nomen, illis potuisse imponere? Apage a regis solio servilem vocem. Sint enim, per me licet, Diaconorum juris statio in Tribunali sacro, & muneris eorum observandas sacræ fores, quis propterea tamen sanctiori & secretiori Adyto nomen fecisse Diaconum asserat, nisi qui a vilioris sortis custode, in nobilissimi palatii aditu excubias agente, nomen sibi vendicaturum regium illud domicilium opinabitur?

Sanctuarium *ἱερὸν βῆμα*, separat nunc, a reliquo templi spatio tabulatum ligneum, quondam vero septa illa, quæ Eusebius lib. 10. cap. 4. vocat *δικτύοις ἀπὸ ξύλου retia e ligno*, nos *Cancellos* dicimus; *τὸ θυσιαστήριον ὡς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἄβατον, τοῖς ἀπὸ ξύλου περιεφράττετο δικτύοις, Constituitur, altare ut esset pluribus invium cancellis e ligno circumdedit*. Cancellos istos Symeon Thessalonicensis lib. de templo *κιγκλίδας* & *δικτυωτὰ* appellat, non inepte. Quas enim Pollux apud Stephanum *τοῦ δικαστηρίου θύρας, Tribunalium fores*, Græcis *κιγκλίδας*: illas Romanis *καγκέλλους*, *cancellos* dictas fuisse scribit: & Aristophanis Scholiastes *κιγκλίδα*, *θύραν τοῦ δικαστηρίου καγκελωτήν*, & *τὸν κάγκελον τοῦ δικαστηρίου* pro eodem usurpat; pro *Tribunalium Forensium cancellis* nimirum: qui quia a se invicem sejunguntur, & hinc inde aperiuntur, Codino vulgari *καγκελόθυρα*, his *ὡραῖαι θύραι*, aliis *δικλίδες* appellantur. *ἱερὸν βῆμα*, itaque, Thronus Tribunalque regis nostri cancellis suis circumvallatur, & sacris fores olim cancellatæ, nunc contiguo ligno solidæ, in cunctis Græcorum Ecclesiis hinc inde aperiuntur: humilioresque sunt, & medium tantum hominem retro stantem attingunt. Portæ vero spatium reliquum, aliquando apertum; quandoque suo velo, (portis enim cunctis sua debent appendi vela) depicto Michaelis ense armati facie metuenda, & oculis minas spirantibus, ut ingressum ad sacra prohibentis, vel saltem a temerario accessu deterrentis, occluditur. Septa hæc si mente attigeris, quænam sint Codino & Germano, *κάγκελα*, *κίονες*, *columellæ*, *thoracesve*, populum in templis incaute ad Altare accedentem, velut costæ ab intestinis infensa quæque prohibentes, & arcentes, confestim intelliges. De his Germanus in mystagogia. *κίονες δηλοῦσι τὸν τόπον διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ ναοῦ, καὶ κάγκελλοι τὸν τῆς προσευχῆς τόπον δηλοῦσι, ὃ εἰς σημαίνει τὴν μὲν ἔξωθεν τοῦ λαοῦ εἰσόδου, τὴν δὲ ἔνδον τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὑπάρχειν, καὶ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ὄντα ἐπίβατα. Columellæ sive thoraces separantes Tribunale reliquo templo, & cancelli, locum orationis manifestant, quousque extrinsecus populus accedit, intrinsecus autem sunt sancta sanctorum solis sacerdotibus pervia.* Cancellos istos in Ecclesia Latina Walafridus Strabo agnovit: verum ubi locandi sint non prodidit. Extra septa hæc, locum Sacerdotibus Cantoribusque deputatum, Chorum videlicet assignat, sive Genebrardus, sive Hervetus, qui Liturgias in Bibl. PP. Græcorum interpretatus est, quem quia vocat *ἱερατεῖον*, probare nequeo: ad hæc enim usque septa venerabundo ad sacras imagines populo liberum est iter, *ut τὸ ἱερατεῖον in sanctuarium*, numquam. Quamvis non diffiteatur, Sacerdotes hodie in subselliis Choralibus sedentes canere, sed non is est eorum ut sacra facientium, sed tantum laudes divinas canentium locus, ut qui Psaltæ vel *ἀναγνῶσται* nonnunquam e sæcularium plebe electi sit pervius. Porro recidenda illa lignea, de quibus superius, mutavit Ecclesia Orientalis in tabulata solida, a tempore quo Iconoclastarum furore turbata plures & frequentiores sanctorum imagines ibi depictas esse voluit, earumque cultum perantiquum, probatum, & sedula crebraque observatia confirmatum. Cæterum, an velum illud quod adhuc in Ecclesiis Gallicis inter chorum & Altare appensum servamus quadragesimalis jejunii tempore, sit illius antiqui moris quem contemplamur, monumentum vel relictum vestigium, alteri decernendum remitto: ut ut sit, velum Mosaicum, sanctum a sancto sanctorum dividens hoc nostrum imitari; & præterea mundi partes superas & inferas referre in utraque Ecclesia, a Symeone Thessalonicensi lib. de Templo, & ab Honorio solitario libro tertio capite 26. Latinis nimirum pariterque Græcis auctoribus, edocemur.

E Sanctuario egressis, sive mediis sacris foribus, *διὰ τῆς ὡραίας πύλης*: sive porta australi & dextra: *διὰ τοῦ νοτίου κλίτους, διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους*: sive boreali, quæ Prothesi opposita est & sinistra *διὰ τοῦ βορείου κλίτους, διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους*, in quibus I K & M litteræ sunt depictæ; confestim *Soleas* occurrit littera T dignoscendus, & a Græcis, *ὁ σολέας, ἡ σωλέα, σωλέα, τὸ σωλεῖον*, sive *σολέας, σωλέα, σωλεῖον, & σωλαίς*, diversis diversimode scribitur, & in Ecclesiis Græcis nomen ubique habet, in rarissimis conspicitur: unde contigit, ut qui magis docte de voce dissertationes instituerint, rem quoque simul se ostenderint penitus ignorasse. Atque equidem cum vox hæc *Soleas*, a Latino fonte sit deducta; quidam a *Sole*, alius a *Solo*, derivari opinati sunt: errant tamen illi toto cælo & tota terra: graviorique hallucinatur Cellotius qui ab expansa & exporrecta ejus forma qualis est *Soleæ*, sic dictum putat, quasi prophanis, *Soleis*, & non solutis calceamentis terra sancta calcanda foret, & non potius Christus Imperator in *Solio* Regio suspiciendus. Quid igitur *Soleas*? interrogat ille seipsum. Hæret mihi aqua: respondet. Turbida est certe cœno & solo, & sordidis ejus soleis prophanata. At non hæreat hic veritas quæ *σωλέα*, *Solium* Christi Imperatoris ad populum pro communione recipienda, extra sacras fores prodeuntis, esse asserit. Erigitur itaque extra cancellos *Solium* hoc, & Christo principi velut Thronus substernitur: ex quo, apposite voces has duas *βῆμα* & *σωλέα* sibi invicem conquadrare conspicis, & geminum Christi domini Thronum in Ecclesia Græca exprimere: *βῆμα* nempe, Tribunal regium intra septa sacra corpori ejus consecrando dedicatum: *σωλέα* vero ejusdem *Solium* extra cancellos pro eodem in communione dividendo fabricatum. Quam ampla, quam sublimia, de rebus divinis & Ecclesia sentiebant Græci Patres, qui minimæ parti vel loco templorum honorata, augusta, regia nomina imposita esse voluerunt: ne prophanæ & antiquæ Græciæ scriptoribus, qui *nullum*, ut canebat Lucanus, *suæ patriæ sine nomine saxum* reliquerunt, in rebus sacris & divinis æstimandis ingenio cessisse, & acie mentis inferiores fuisse comprobarent. Ac licet *Soleæ* vox Latinis ac Græcis Patribus ignota sit, nullatenus est dignitas ejus tenuis, vel obscura majestas apud illos: quandoquidem ubi de communione scribit Hieronymus adversus Luciferianos, *Episcopum* memorat *corpus Domini adtrectantem & de sublimi loco* (de Solea dictum puta) *Eucharistiam populo ministrantem*: & Chrysostomus Sacerdotem, pro Christi divino corpore distribuendo plebem Christianam invitantem depingens: *τότε χάριν*, inquit, *ὁ ψαλὰς τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις λέγει, πάσαν κινήσεως γέμειν, καὶ μέγα ἐπὶ ἐκείνης τῆς ἐρημίας κραυγὴν ἀνακραγεῖν*. *ea de causa stans excelsus* (in Solea utique) *& omnibus manifestus tremendo in illo silentio vehementer inclamat sancta sanctis*. Solam hinc antiquis Monachis in Ecclesia deputatum fuisse locum, e Dionysio colligimus, qui eos ad velum sacrum supra plebem adstantes commemorat: nunc Subdiaconis & Lectoribus sedes est reservata, ita Symeone Thessalonicensi attestante lib. de sacra. *ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνῶσται κατέχουσι καὶ, ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλέα, δι᾽ ὃ καὶ θέσιν λαβόντες ἀναγνωσταί*. *Subdiaconos & Lectores extra sacrum Tribunal sedere convenit circa Soleam, qui Tribunalis Lectorum propterea nomen accepit*. Non omiserim hic libens, quod ubi de Solea mentionem egit Thessalonicensis confestim medios sacros cancellos contemplatur, tabulatum videlicet ligneum inter utrumque memoratum interius exteriusque Tribunal positum, in quo quamvis a dextris & sinistris portarum sacrarum, Christi sacras & Deiparæ Virginis imagines delineatas supra asseruerimus, alio tamen pacto ordinatas ille Thessalonicensis describit, *τὸ δὲ κιόνιον καὶ ὑπέρθυρον τῶν κιόνων ὁ κοσμήτης, σύνδεσμον τῶν συνθέτων, καὶ ὑπεράνω τοῦ κοσμήτου, μέσον μὲν τῶν τιμίων εἰκόνων ὁ σωτὴρ, ἑκατέρωθεν δὲ ἡ μήτηρ, καὶ ὁ Βαπτιστὴς, ἄγγελοι τε, καὶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων: ἵνα τὸν ἐν οὐρανοῖς τὸν Χριστὸν ἐπιδεικνύῃ, μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν ὄντα τὸ νῦν, καὶ ἐρχόμενον τὸ ἐπίσημον* [illegible]. *Columnæ mediæ extant* (in tabulato) *& super columnas extenditur superbuta & coronis*, le plat fonds & la corniche, *compagem subtus illius continens: super coronidem vero, media sacrarum imaginum Salvatoris est, hinc inde vero Deiparæ matris, Baptistæ, Angelorum, Apostolorum, & reliquorum cælitum: & hac ratione Christum jam in cælis cum sanctis suis versari, & nobiscum quoque esse, & in futuro venturum, edocemur*. Tabulati hujus, sacrarumque imaginum custodia, *τῷ κανδηλάπτῃ* inter Lectores non ignobili commendatur; ipse vero *ὁ κανδηλάπτης* Sacristæ subminister sacras imagines a pulvere tersas conservat, lampades coram illis appensas & super coronidem *τὰ δωδεκάφωτα διὰ τὴν τῶν Ἀποστόλων χορείαν, ὧν μέσον τε λυχνοὺς ὑπεράνω εἰς τύπον τοῦ μεγάλου φωτὸς τοῦ Ἰησοῦ, duodecim cereos*, inquit Thessalonicensis, *propter Apostolorum chorum, quorum unus excelsior est in figuram magni luminis Jesu*: intra Tabernaculum quoque (cujus ingressus propterea conceditur) lumina quæque accendit: & totius *Soleæ*, ut circa illam & Sacristiam munere suo fungatur, spatium sibi commissum possidet.

E regione Soleæ in Templi totius meditullio (quamvis in Ecclesiis aliquibus in dextram vel sinistram partem pro loci opportunitate declinet) stat erectus Ambon, *ὁ ἄμβων κατὰ τῆς θύρας τοῦ βήματος ἵσταται*. *Ambon e conspectu portæ Tribunalis stat*, inquit, Thessalonicensis & iterum *τὸ ἱερώτατον βῆμα κατὰ ἀνατολὰς ἀφιδρύεται, ἐκ τοῦ ἀπέναντι ἄμβων τίθεται*. *Sacratissimum Tribunal ad orientem statuitur, & ex opposito, si permittat locus, Ambo ponitur*, cujus usum tam apud Græcos quam apud Latinos Cypriani tempus agnovit: ad quem cum ex utraque, id est, Occidentis & Orientis parte sit accessus, non adulterè ab *ambiendo*, sed ab *ascensu*, *ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν*, legitimum nomen ejus deducitur. Illum qui in magna fuit Ecclesia describit M. S. Regium Codini verbis vulgaribus, *τὸν ἄμβωνα μετὰ τῆς σωλέας ἐποίησεν ἐκ σαρδονύχων*, & infra, [illegible] *Ambonem cum Solea Sardonychis fabrefecit Justinianus, ingensque Amboni trullum quam gemmis variisque lampadibus & lucernis decoravit. Pendebat Amboni crux libras centum, totaque Lucernis & gemmis respersa erat, & repagulorum vice, desuper aureis anulis circumdabatur*. Cruces enim cereis luminibus a Græcis oneratas jam Chrysostomi ætate Nicephorus narrat lib. 13. cap. 8. *τοὺς μὲν σταυροὺς ἀργυροῦς ἐπὶ κηροῖς ἡμμένοις προηγεῖσθαι*. *cruces argenteæ cereis respersæ præcedebant*. Jam vero, qui ex opposito portæ regiæ Tribunalis, statutus est Ambon, rei observatione dignæ ex hujusmodi situ fundamentum, ex Germano in mystagogia & eum sequuto Thessalonicensi lib. de sacra præbuit. *ὁ ἄμβων, κατὰ τῆς θύρας τοῦ βήματος ἵσταται, τὸν ἀποκυλισθέντα λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου δηλοῖ, καὶ τὸ ὕψος ἔχει διὰ τὸ τοῦ κηρύγματος ὕψος, καὶ ὃ ἐκεῖ ἐκάθισε τοῦ ἀγγέλου*. *Ambon coram portam Tribunalis statuitur revolutum lapidem a porta monumenti significans, & in altum erigitur propter prædicationis sublimitatem, & quod in illo sederit Angelus*. Ex quibus dictis constat juxta Thessalonicensem, Sacerdotem Diaconumque Ambonis conscendendi potestatem ob Evangelium legendum obtinuisse *ὅθεν ἐν ἀγγελικῷ σχήματι τύπον, διάκονοι τε καὶ πρεσβύτεροι τὸ θεῖον κηρύσσουσι εὐαγγέλιον, διάκονοι μὲν τῇ λειτουργίᾳ, ἱερεῖς δὲ τῷ ὄρθρῳ τοῦτο*. *Angelicum propterea exemplar imitati, Diaconi Sacerdotesque prædicant Evangelium: Diaconi quidem in Missa, Sacerdotes autem in laudibus, quæ mane legendæ occurrunt*. Cantoribus etiam Canonicis, in sacris nempe constitutis, & Pontificia bene-

distiore cantandi munus in Ecclesia adeptis in Ambonem licitus semper fuit conscensus ex Synodi Laodicenæ Can. 15. μὴ δεῖν πλὴν τῶν κανονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. *Non oportet præter Canonicos Cantores, qui suggestum ascendunt & e membrana legunt, aliquos alios canere in Ecclesia.* Imperatori denique facultas eadem data est, apud Codinum de Off. Cur. CP. cap. 17. ubi & Ambonis forma satis apposite intelligitur, duplexque ejus gradus, hic ad Orientem, ille Occidentem prospiciens connotatur, juxta ejusdem auctoris verba. κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄμβωνος· οὐκ ἐκ τοῦ μέρους μέντοι ὅπερ ἀνῆλθε, ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὰς ὡραίας πύλας ὁρῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὸ σωλέαν, καὶ τὸ ἅγιον βῆμα. *Descendit Imperator e suggestu, non ab ea parte qua ascendit, sive ab ea parte, quæ spectat versus speciosas portas* (quæ aditum Ecclesiæ vel chori ex Occidentis parte claudunt) *sed a parte altera quæ ad Soleam & sanctum Tribunal obversa est*, (id est, ad Orientem), Hujusmodi Ambonis formam, nisi melius dicam reliquias adhuc Romæ Sanctæ Mariæ ad Martyres sive in Cosmedin, S. Laurentii, S. Clementis, S. Pancratii templa servant, de quibus eruditos audio tractatus condi.

At si cantores, inquies, laudes divinas quondam celebraturi Ambonem conscendebant, an nunc est eis separatus in Ecclesia Græcorum chorus, & quonam ordine viri sacri solent in eis considere? Respondeo Monachalium aliarumque communium Ecclesiarum diversum penitus esse de ædificio sermonem, quia namque sibi solis ædificant Monachi, totum templi spatium a portis speciosis ad Soleam usque excurrens, totus etiam chorus est, apud illos, intellige cantantibus illis vel oraturis per totum, quaqua versus, templi ambitum στασίδια *Sedilia* esse disposita. καθολικαὶ vero hoc est communes, legitimæ, & omnibus fidelibus perviæ Ecclesiæ, sedilia quidem supra mediam Ecclesiæ regionem ostentant, hinc inde cantaturis exstructa: sed quæ nihilominus nullo a plebe separata sunt discrimine. Consule, amabo, positam supra templi Monachalis effigiem, & alias inferius depingendas Ecclesiarum communium, ut vel uno intuitu oculi, quam expono, differentiam comprehendas. Utrobique viros sacros habes Altaris viciniorem locum occupantes: Episcopus tamen vel alius superior supremum omnium in parte dextra tenet, ubi in tabula G litteram affiximus. Ad Episcopi sinistram in choro dextro Diaconi sedent; illi etenim post Hierarcham prima Ecclesiæ officia Oeconomi puta, Sacellarii, Chartophylacis &c. obtinent, & Pontifici obsequium præstituri, præsto quoque debent adesse: post eos circa Analogium Psaltæ & Lectores, quos deinde Sacerdotes aliqui sequuntur. Chori autem sinistri Archipresbyter cæterique sacerdotes, & officiales occupant sedilia ordine, quem opusculis de hoc speciatim instituris inferius, ubi de ordinationibus, Deo favente, exhibebimus. Infra choros orantes viri stant in Ecclesiæ medio sinu, in Monasteriis ἰδιῶται *Monachi conversi & illitterati*, cum plebeiis sæcularibus, Narthecem inter & chorum, juxta portas speciosas consistunt: vel in Narthece, si tamen choro conjunctus sit. Mulieres vero de quibus hucusque tacuimus, a viris vel muro humiliori, vel cancellis seu clatris, quibus sacra celebranda perspicere possint, ubique sejunguntur (quod in antiquis etiamnum hodie Orientis Ecclesiis observatur) κατηχούμενα *loca verbo Dei officiisque Ecclesiasticis audiendis* in altum excructa, vel cameras superiores vastum Ecclesiæ sinum circumambientes, & in illum fenestris clatrisque interpositis undequaque prospectum habentes, sibi reservatas obtinent: sive autem superiores illæ fecestæ & ambulacra intra ædificii latera circumducta, sive separata quædam pars (Græcis γυναικωνῖτις & γυναικεῖον, Latinis apud Ciacconium in Anastasio Juniore *matroneum*, & in ordine Romano *pars mulierum* dicta) sit illis inferius assignata: a viris Angelorum consortio, colloquioque in oratione perfruentibus, tamquam injecto velo, juxta Pauli monitum, sub cancellis illas etiam hodie vultus subducere constat. Siquidemque cancelli velis quæ ibidem Basilius ob mulierculam impudice Diacono sibi ministranti annuentem, dum de superis in Altare prospiceret, appendi jussit: βῆλα παραχρῆμα ἐκέλευσε κρεμασθῆναι, ἐν τοῖς κατηχουμένοις, διαπτάμενα ταῖς γυναιξὶν, ὡς εἴ τις ἔξω τὸ βλέμμα ὅπερ δεικνύοιτο, τῆς θείας λειτουργίας γινομένης ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀκοινώνητον μένειν. *Confestim vela e speculis suspendi præcepit injungens mulieribus, ut si quæ deprehensa esset dum sacra peraguntur caput ad respiciendum emittere, de Ecclesia pelleretur & extra communionem fieret*; ita Ampilochius in Basilii vita: de hujusmodi vero pudoris, vel decoris observantia Constitutionem Apostolicam emanasse testatur Clemens Romanus l. 2. c. 57. & ad ejusmodi loci piam cogitationem, virginem lapsam revocat Ambrosius, libri ad eam missi c. 6. *Nonne vel illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiosæ matronæ, & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes quasi sanctioris & dignioris? Nonne & illa præcepta quæ scriptus paries tuis oculis ingerebat, recordari debuisti?* Hacque eadem ratione viros a mulieribus in Ecclesiis separatos, suo etiam tempore, scribit Amalarius Fortunatus lib. 3. cap. 3. hosque in australi, dextera scilicet parte, ut digniores: mulieres autem ut subditas, in boreali, velut statione tutiori fuisse collocatas docet. Arridet ratio hæc, hodiernusque Græcorum usus illi suffragatur: quamquam & pro loci opportunitate, in ultimam templi partem, ut infra delineandæ tabulæ ostendent, nonnumquam eas rejiciant: & in magna Ecclesia ex utroque virorum latere, in duplici γυναικωνίτῃ sive γυναικείῳ sedem habuisse describat Codinus, in quo τὰ πρωτεῖα primas ut dicunt, ταῖς καλογραίαις *Monialibus* καὶ ταῖς τῶν πρεσβυτέρων *presbyterorum uxoribus*, pro earum dignitate, deferunt.

Jam cum portarum numerus, ordo, nomen, consideranda se objiciant: nec nisi cognitis locis, ad quæ viam aperiunt, integre percipi possint: loca ipsa, Narthecem pura & expansum in longum alterius templi spatium, adjuncta quam habet ad Monastica templa varietate, integre delineare præstat.

Sit

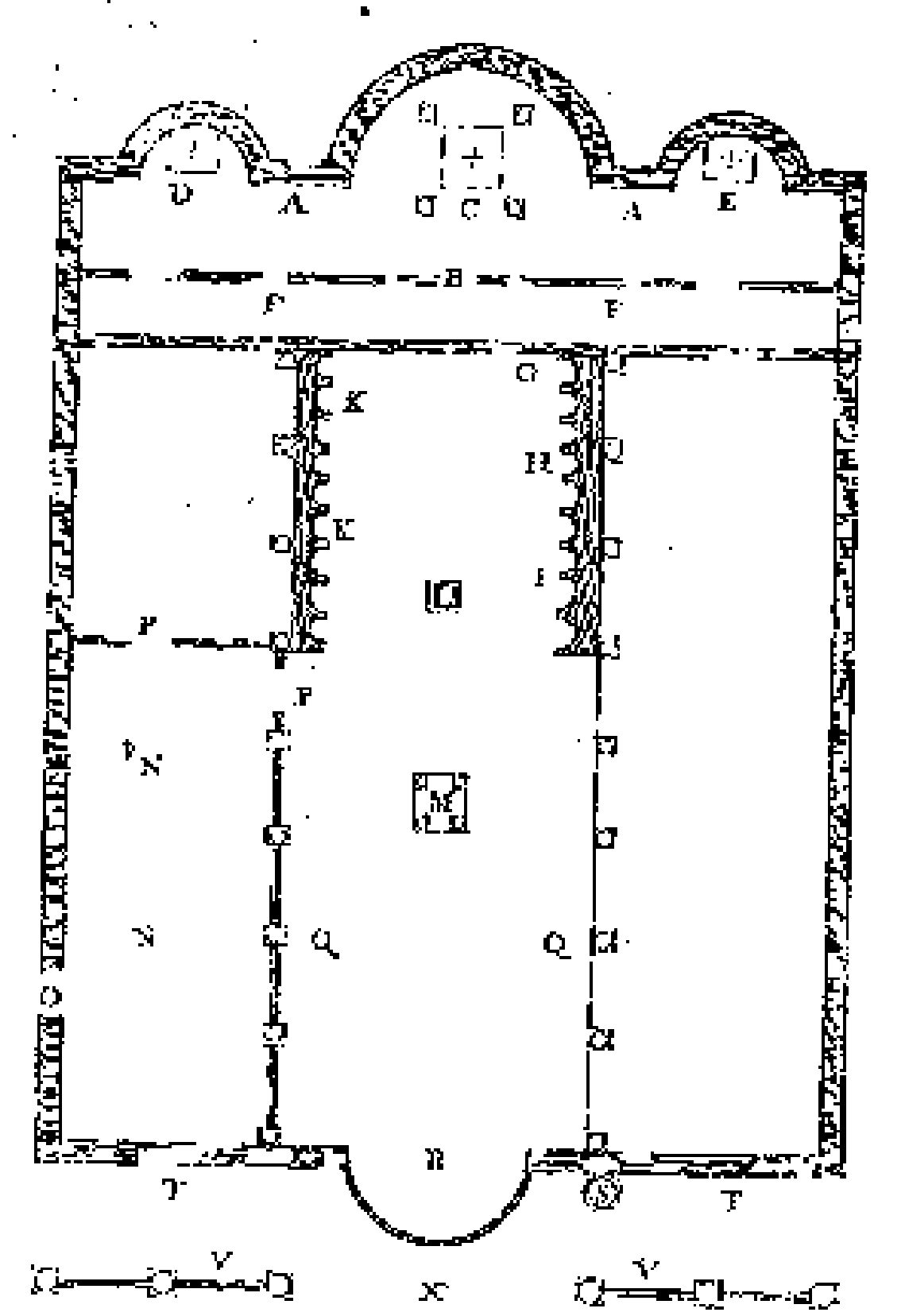

Sit itaque Ecclesiæ καθολικῆς *legitimæ*, pro moderno vocis hujus sensu, sive ad Balsamonis mentem, *viris mulieribusque communis*, secunda hæc Iconographia: & littera A ἅγιον βῆμα, B Sanctuarii mediam portam τὰ ἅγια θύρα, C altare, D πρόθεσιν, E διακονικὸν, F Soleam, G Episcopi thronum extra missarum solemnia intellige, H Diaconorum, I Lectorum, K Archipresbyteri sedile, L Ἀναλογεῖον *pulpitum*, M Ambonem, N γυναικεῖον *Fœminarum locum*, O portam γυναικείαν exteriorem, P aliam interiorem qua recipiendorum Sacramentorum gratia in Ecclesiam penetrant, Q Narem mediam Ecclesiæ, R Portas Speciosas. S Baptisterium, T Narthecem *Vestibulum*, V Columnas fornicem & porticum sustinentes, quarum medium omne spatium vacuum est & apertum, designent: aut si mavis intercludantur spatia quæq; interis, unusq; solus in medio, ubi X littera est, aditus reservetur.

Narthex seu porticus profunditatem obtinet modicam, & ab uno templi latere, ad aliud longitudine excurrit; est enim illi ex æquo præjacens & transversa; Latinisque Vestibulum, Limen, Porticus, Atrium, Ferula, &c. dicitur: apud Græcos πρόναος & νάρθηξ vocari consuevit. In ea infidelibus & communionis jure privatis, aliqua officiorum sacrorum parte, & concionis vel lectionis tempore licitum consistere: Pœnitentibus & Cathecumenis ex præcepto imperatum. Cum autem Pœnitentium quidam intra ipsius templi gremium admissi, alii fuerint extra limen omnino ejecti, alii tandem intra Narthecis sive Vestibuli sinum & ambitum excepti; succincte qua fieri potest, Pœnitentiæ gradus, variaque Pœnitentibus assignata loca, ex reconditis Græcorum monumentis, in lucem proferenda, clarisque auctorum testimoniis pervestiganda sunt, & illustranda.

Pœnitentium quinque gradus constituit Gregorius Thaumaturgus, quatuor Matthæus Blastarius, ternario vult eos includi Albaspinæus Aurelianensis Præsul, rituum Ecclesiæ antiquorum inter recentes scriptor peritissimus. Im primo statim gradu collocant plerique *Lugentes* sive *Flentes* προσκλαίοντας, τοὺς ἐν προσκλαύσει, qui duriora Pœnitentiæ subibant onera, & in habitu vili, ciliciloque strato, intrantium Ecclesiam, ut ipsi restituerentur, opem, & erga Deum precum subsidium implorabant. Hos Tertullianus de pudicit. cap. 13. vocat. *Consilitos, concineratos, cum dedecore & horrore compositos, prostratos in medium ante viduas, ante Presbyteros, omnium lachrymas suadentes, omnium vestigia lambentes, omnium genua detinentes.* Albaspinæus tamen nondum eos Pœnitentium collegio consociat, sed potius hac habitus vilitate, lachrymis, precibus, provolutionibus, pœnitentiæ solummodo *Candidatos* se profiteri, illam ambire, ut non omnino Ecclesiæ liminibus arcerentur, nec omnibus horrori diutius forent, & detestationi, uno verbo non Pœnitentiam ducere, sed eam precari, procarique Pontifex præfatus existimat. Quos vero ἀκροωμένους *Audientes* ad secundum gradum evehit Thaumaturgus, hic idem in primo tantum sistere docet, utpote quorum abjectio pro delictis exsolvere inciperet: & nulla pro eis ab Ecclesia facta oratione, liminibus expellebantur, hoc uno satis cumulari beneficio reputati, si Dei verbum cujus observantiam pravis facinoribus detrectaverant cum Cathecumenis & Infidelibus iterum audire, & ejus præcepta repetere permitterentur. Tertium Pœnitentium seriem componunt apud Neocæsariensem Antistitem, οἱ ἐν ὑποπτώσει, *qui Substrati & subjecti*, quique sacras lectiones & prædicationes cum Cathecumenis & Audientibus excipiebant auribus, sed non absque orationis beneficio dimittebantur: imo quia prono in terram capite, genibus provoluti, manibus Episcoporum suppositi eam suscipiebant, ὑποπίπτοντες propterea, & quasi de novo sub jugum Ecclesiæ, legisque divinæ missi censebantur.

Euchelog.

Hos sequuntur συνιστάμενοι *Consistentes*, qui precum communionem consequuti, in orationibus, officiis cunctisque Deo reddendis obsequiis, in Ecclesia *consistebant*, ab oblationibus tamen faciendis abstinere

C

jubebantur, & quæcumque Sacramentorum participatione nondum digni habiti perseverabant cum reliquis in oratione, & *Consistentium* nomine honestati Albaspinæo ultimum, Gregorio Thaumaturgo quartum Pœnitentiæ locum obtinebant: post eos namque enumerat (numeratque eumdem Balsamon observat) τοὺς μετέχοντας, *Participantes, seu Sacramentorum participes factos*, quos quia Pœnitentium limites nondum plene excessisse demonstrat, non ita Ecclesiæ restitutos, ejus pacem accepisse, communionemque sortitos putaverim, ut fidelium reliquorum quos nullius delicti infamia depressisset, privilegiis & prærogativis gauderent: quin potius pœnitentiæ præteritæ signa insustaque notas asservasse, in ambiendis saltem & recipiendis Ecclesiæ honoribus crediderim afferendum. Jam quod ad rem præsentem spectat, quodque paucissimos observasse, nonnullosque male mente apprehendisse comperio, his omnibus Pœnitentium generibus, Energumenis, aliisque baptismum & Ecclesiæ societatem ambientibus, sua sedes locusque in templis est assignandus. Lugentes quidem, ut e *Pœnitentium* collegio expungunt quidam, sic & scriptores cuncti, si tamen sinceri sint, & eorum statum probe perceperint, in nulla templi parte pedem figere permittunt, sed *in Area* Ecclesiæ prajacente, *in Atrio*, sub dio, in pulvere & luto volvi oportere contendunt: unde & temporis tempestatibus jactari, & doloris contritionisque procellis agitari, *Hyemantes*, a Latinis auctoribus sunt dicti, proprie quidem satis, hac ratione attenta, improprie tamen omnino cum χειμαζομένοις, ita interpretantur, qui Pœnitentes nusquam erant, sed *Energumeni*, ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκαθάρτων χειμαζόμενοι, scribit infra Euchologium *a spiritibus immundis jactati*, qui deprimendæ diabolicæ superbiæ causa in ultimum *Vestibuli* recessum, vel *in Aream & Atrium* [illegible] Græci nuncupant, aeris injuriis lacessendi, pedibusque omnium cum præfatis Pœnitentibus conterendi, amandabantur. Hoc pacto de Flentibus positos Canones exponit Balsamon in Trullanum 87. Can. τὸ προσκλαίειν ἔξω τῆς πύλης (ἐστιν.) *Extra templi Vestibulum abitus Fletuum pœna.* (Cujus quidem dicti si meminisset in Can. 17. Ancyranum, probatam a nobis aliisque quos refert auctoribus περὶ τῶν χειμαζομένων sententiam non reprobasset, ut novam & ferme inauditam adstrueret) Clarius auctor idem in Can. 2. Dionysii Alexandrini [illegible] *Vestibulum locus est secundæ pœnitentiæ, qui ductor audientium: & in ipsis ne vero quidem sicut permittitur ab Ecclesia ejectis: sed extra ipsum desere.* De illis Gregorius verba [illegible] occurrit intelligendus, cum ait, πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου, ἔνθα ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν, ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι. *Planctus extra portam Oratorii est, ubi peccatorem stantem oportet fideles ingredientes precari, ut pro se orent.* Concipit ille *Porticum exteriorem, Vestibulum* Ecclesiæ muris cinctum, unaque tantum porta ut supra fieri posse concessimus perviam: & cum eo Matthæus Blastares elemento π. περὶ τῶν τόπων τῆς μετανοίας, *de Pœnitentiæ locis*, [illegible] *Pœnitentes in quatuor ordines divisi sunt, in Lugentes, Audientes, Substratos, & Consistentes. Et Lugentes quidem extra portam Oratorii stant: & ab ingressuris & egredientibus fidelibus orationis subsidium delictisque veniam deprecantur.* Cum his aliquo saltem tempore baptismum primo ambientes consedisse (a qua tamen prece subjectione vindicat illos Albaspinæus) quidam scribunt: Energumenos vero etiam illuc detrusos sibi persuadebam, qui dæmonis inhabitantis superbiam abjectione dicta deprimendam, & officia Ecclesiæ verbique divini enunciationem, ab omni tumultu & impedimento ab hostes pacis & quietis excitato, tranquillam volet & liberam.

Aream Subdialem, ad quam Lugentes cum Energumenis relegantur & Atrium prætereuntis, occurrit Ecclesiæ Porticus, de qua jam abunde, quæ νάρθηξ *Ferula* dicitur, locusque gradus secundi Pœnitentium est, quos jam corripit, & *Ferulæ* suæ submittit Ecclesia; de illa loquitur Thaumaturgus: ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἔνθα ἑστάναι χρὴ τὸν ἁμαρτήσαντα ἕως τῶν κατηχουμένων, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι· ἀκούων γὰρ φησὶ τῶν γραφῶν ἐκβαλλέσθω, καὶ μὴ ἀξιούσθω τῆς προσευχῆς. *Auditio est intra portam in Ferula, ubi oportet peccatorem stare usque ad Catechumenos* (id est retro Catechumenos, nisi melius interpretemur usque ad ea quæ Catechumenis licet audire) *& illinc egredi. Audiens enim, inquit* (Ecclesiæ decretum) *Scripturas & doctrinam ejiciatur, & oratione indignus habeatur.* Matthæus Blastares in idem: ἀκρώμενοι δὲ οἱ ἔνδον τῆς θύρας ἱστάμενοι, ἐν τῷ λεγομένῳ νάρθηκι, καὶ τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῆς κοινῆς ἀπολαύοντες διδασκαλίας, εἶθ' οὕτω μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξερχόμενοι. *Audientes intra portam stant, in Ferula vocato loco; & divinarum scripturarum lectionem, communiaque populi rudimenta audiunt: tum vero cum Catechumenis egrediuntur.* Quod ita intelligendum censeo, ut idem omnino utrorumque egressus temporis momentum præfigeretur: duos enim Catechumenorum ordines lego apud Balsamonem in Can. 5. Neocæsariensem, Audientium videlicet & Perfectiorum, quos alii Competentes dicunt, hi nonnisi post orationem sibi propriam Diaconi jussu secedebant, illi lecto Evangelio confestim excludebantur: δύο τάξεις τῶν κατηχουμένων εἰσί· οἱ μὲν γὰρ ἄρτι προσερχόμενοι, [illegible] μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν γραφῶν καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἐξῄεσαν· οἱ δὲ ἤδη προσελθόντες, καὶ γενόμενοι τελειότεροι, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κατηχουμένοις εὐχὴν ἀναμένοντες [illegible] ἐξήρχοντο καὶ οὗτοι. *Duo sunt ordines Catechumenorum. Hi enim nuper accesserunt, & ut imperfectiores, post scripturarum & divinorum Evangeliorum auditionem statim exeunt. Illi vero jam pridem accesserunt, & perfectiores evaserunt. Unde & orationem quæ fit supra Catechumenos expectantes, in ea genuflectunt. Quando autem pronunciatum fuerit, Catechumeni procedite: tunc & ipsi exeunt.* Cum utrisque Pœnitentes ejectos annoto ex eodem in Can. 4. Ancyranum. Audientes quidem Pœnitentes, cum Catechumenis audientibus: Substratos vero, cum perfectioribus sive competentibus. De illis, ἀκροώμενοι τῶν θείων γραφῶν ἐν τῷ νάρθηκι. *Sacras scripturas in porticu vestibuli audiens*, inquit: de his subditur [illegible] ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος ἱστάμενοι μέχρι τῆς τῶν κατηχουμένων ἐξόδου· [illegible] *Substernentur*, id est, in Ecclesia manebant retro Ambonem usque ad Catechumenorum exitum, tunc enim & ipsi egrediuntur. Hacque de causa, τό, ἕως τῶν κατηχουμένων, a Thaumaturgo scriptum, *usque ad Catechumenorum tempus & locum* interpretor, vel *retro Catechumenos*, ut qui priores egressuri retro stare deberent, & propter admissa facinora, etiam illis inferiores haberentur.

Substratorum deinde locus erat in Ecclesiæ inferiori parte, portamque solam Ecclesiæ prætergredi, & in ejus navim ingredi fas erat, & retro Ambonem consistere, ait Blastares: ὑποπίπτοντες δὲ εἰσίν, οἱ ἔνδον τῆς ἐκκλησίας· κατόπιν δὲ τοῦ ἄμβωνος ἱστάμενοι, [illegible] μετὰ τῶν κατηχουμένων [illegible] *Substrati vero intra Ecclesiam, retro Ambonem stant: atque cum Catechumenis egrediuntur ipsi quoque, Quotquot Catechumeni sunt, exeant, e Diacono publice exclamatum fuerit.* Orationi tamen super se dicendæ, substernebantur & procidebant, cum in egressu Catechumenos modico facto intervallo sequebantur, & si voluissent, non hi, tum pœnitentes quilibet, necnon & excommunicati, poterant ἐν προναΐῳ *in Atrio*, totius integræ missæ tempore consistere; ut affirmat Balsamon in S. Dionysii Alexandrini Canonem, [illegible] *quia hoc ad majorem eorum contritionem conducit.* Supra Substratos, de quibus hucusque, necesse est Consistentes locare in ipso, ut videtur, Ecclesiæ gremio: postquam enim de Substratis dixit Gregorius: ἡ ὑπόπτωσις ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται. *Prostratio est intra ipsam templi portam, in qua peccator stans cum Catechumenis discedit*: de Consistentibus subdit: ἡ σύστασις ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς, καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων: *Consistentia est, ubi peccator cum fidelibus residet, nec cum Catechumenis egreditur.* Et Matthæus Blastares: [illegible] *Consistentes porro sunt qui fidelibus comprecantur, & simul psallunt: mysteriorum vero sacrorum participatione abstinent, usque dum, præfinito tempore elapso, divinæ communionis perfectio illos exceperit.* Tum juxta Gregorium sequitur, τῶν ἁγιασμάτων μέθεξις, *Sacramentorum consortium*, quod Ecclesiæ restitutis oportuit ultimo omnium reddi, ut conditionis præteritæ memores, & humilem locum servare, & a condonatis delictis sibi cavere attenderent. Ex dictis liquet unum tantum Narthecem, Ferulam unam, Catechumenis & Pœnitentibus Audientibus excipiendis sufficisse: licet, ut verum fatente, mirari satis non possim cur quatuor Codinus enumeraverit in S. Sophiæ templo describendo, non enim contentus τῷ ὅλῳ numero multitudinis posuisse, confestim quot intelligat, recenset his verbis, ἀπὸ τοῦ βήματος ἕως τῶν τεσσάρων ναρθήκων, *a Tribunali adusque quatuor Narthecas.* Nathanael S. Mauræ Præsul tres in plerisque Monasteriis reperiri affirmat, quorum primum & magis intimum constituit eo in loco, quem supra diximus infra ναὸν (qui apud Monachos totus chorus est) [illegible] eorum *conversis* & Laicis orantibus deputari: secundum interiorem mediumque, qui ἐσωνάρθηξ dicitur, & vulgo ἐσωνάρθηκας: tertium, exteriorem omnino, qui ἐξωνάρθηκας & [illegible] corrupte vocatur, cum potius ἐξωνάρθηξ & [illegible] rectius audiret. Lego insuper Petrum quemdam Gyllium Topographiam Constantinopoleos explicantem lib. 2. cap. 4. duplicem Narthecem in S. Sophiæ templo annotantem, his verbis. *Porticus templi duplex est: interior clauditur muris utrinque marmorum splendidissima varietate vestitis: tegitur cameris figuratis ornamento tessellato calculorum inauratorum. Ex hujus porticus latere Orientali unum portis patet exitus ex interiori porticu in exteriorem porticum, ex qua proditur in aream, ubi perennes saliunt aquæ, ad quas ex area descenditur multis gradibus.* Audio tamen ab aliis unam ibi tantum porticum fabricatam, nec in ulla Basilica, sive nova, sive vetustiori, plures quam unam Romæ, vel alibi, ut Par. sis apud S. Genovefæ, S. Victoris, S. Germani utriusque de pratis & Autissiodorensis, &c. annotare licet. Quid in tanta relationum varietate circa Narthecem pluralitatem tenendum sit, quidve similius vero sit habendum breviter expono. In Ecclesiis quas diximus communes, & καθολικὰς, ubi nempe promiscui sexus fidelium vulgo additas, quas parochias, vel cathedrales Ecclesias vocamus, unum aliquando Narthecem, nullum sæpius, etiam mihi curiosus indaganti observare licuit, in Monasteriis semper duos ἐσωνάρθηκα & ἐξωνάρθηκα, sive [illegible] vocatos. Monachi siquidem cum Pœnitentium formam repræsentent, imo cum vere animum statumque eorum affectent & induant, ut Pœnitentes plurimam divinorum officiorum partem in Narthece persolvunt; Matutinorum scilicet portionem, minores horas, primam, tertiam, &c. cum Completorio: solasque fere Laudes cum Missa, & Vesperis, ἐν ναῷ, *in Templo*, celebrant: ibi propterea, in Narthece nimirum, sedilia adinstar Choralium, (ut ex prima tabula annotabis) in quibus consistant, erecta habent: & cum antiquitus, ubi adultorum adhuc baptismus differebatur, non minus a Matutinorum & Vesperarum, quam a missæ secretiori & devotiori parte Catechumeni Pœnitentesque excluderentur, in Officiis siquidem veteris a nobis, ubi de Matutinis & Vesperis tractabitur proferendis, Orationes quædam sunt primo cunctis simul communes, tum aliæ Catechumenis amandandis, tum aliæ denique fidelibus remanentibus propriæ: Monachi hac de causa Pœnitentium personam agentes, persolventes in Narthece communem officii partem, reliquam velut sanctiorem & fidelibus tantum propriam, in templo recitandam reservant; interim seu Pœnitentes portis templi clausis, & velo etiam obductis, in Narthece stant; cumque Modulum hunc [illegible] Θεοτόκε, &c. occinunt, portis tunc Speciosis templum subeunt, & officium sensim ad finem deducunt. Subindicat hæc cuncta Symeon Thessalonicensis opusculo de templo: ὅτε μὲν γὰρ, inquit, πρὸ τοῦ ναοῦ τὰς εὐχὰς ποιοῦμεν, [illegible] *Quando ante Templum* (in Narthece) *preces facimus, cæli id loco habemus, & paradisi in Edem similitudinem gerit. Quapropter etiam quibusdam velis in sacris Monasteriis dum extra psallunt, occluditur, quæ ingredientes deducunt, eo declarantes Christum ad nos usque descendisse mediumque parietem maceriæ dissolvisse, datamque pacem cælum nos subvenisse. Quinetiam in crimina lapsi illuc intrare non audent.* Intrant vero Monachi ii a peccato puri: non intraverant autem illuc usque quia aliquo tempore Pœnitentium personam eos profiteri decebat in illo Narthece, quem sive ex consuetudine ab antiquis temporibus inducta, sive ad aeris inclementiam facilius vitandam muris undequaque cinxerunt, & velut ædificii totius Ecclesiæ partem non ignobilem habuerunt: exterius autem & aream versus porticum aliam extruxerunt, ingressuris Ecclesiam & Narthecem interiorem, ab aeris inclementia defendendis idoneam, quam ἐξωνάρθηκα vocaverunt, tota tamen Ecclesia humilior est, forisque prominet, nec toto suo spatio Ecclesiæ latitudinem locis in quibusdam æquat, & ex utraque ejus parte (ubi in celebrioribus templis nostris turres campanarias erigere solemus) pendent laminæ ferreæ, sive area crepitacula, aliaque ligna convocando in Ecclesiam populo, si malleolo percussa fuerint, accommoda. Sunt itaque duo, ratione exposita in Monasteriis Nartheces, qui etiam si alibi reperiantur, non iisdem censentur aliquando usibus deputati, sed diversis, locandis scilicet Catechumenis, illisque tanquam in domibus & habitationibus, Catechismi tempore retinendis: quod ita fieri sua ætate Symeon Thessalonicensis observavit lib. de Sacra. [illegible] *Templorum videlicet principia, & catechumena, catechumenorum nempe domicilia, quæ & propterea excogitata sunt* (vide novam hujusmodi usus adinventionem) *ut & hi auditu visuque solo divinorum participes fierent, & labiis linguaque fidem profiterentur, devotionisque verba modularentur, non tamen communicant precibus, sed earum exortes sunt, utpote ab eis semoti.* Unde (quod quidem ex proposito contendimus) ubi manifesta Narthecis desit structura, in inferiorem Ecclesiæ partem retro Ambonem, Pœnitentes & Catechumenos his aliis verbis ibidem admittit: οἱ κατηχούμενοι, καὶ οἱ ἐν ἁμαρτήμασιν [illegible] *Catechumeni & Pœnitentes siti adhuc criminibus*

Euchelog.

obstrictis, vetere Amboneem fiant, circa templi portes intus. Qui pii sunt quidem, & fidem profitentur, nondum tamen fuga illuminati: ut neque perfecti dicireo, vel ut nondum membra Ecclesiæ sacro charactere insignita, foras ejiciantur tempore quo sacra mysteria incantantur ad altare.

His itaque perspectis quod, supra promissum a nobis est, & hucusque omissum vel dictum, ut nempe numerum, ordinem, & nomina portarum Ecclesiæ proferremus, paucis exequendum. Tres præcipuas tum in Euchologico textu, tum apud plerosque auctores recenseri comperio: *δόξας, ἁγίας, καὶ μεγάλας, Sanctas, speciosas, & magnas. ἁγίαι*, sunt *τὰ βήματα*, & ad sacrum altare, recta iter aperiunt, & in prima tabula littera M, in secunda B signantur, & hujusmodi nomen sunt sortitæ, quia *sancta* mysteria per eas proferuntur, vel quia per illas tantum habet *Rex* omnium & dominorum Dominus, *βασιλεὺς* etiam audire meruerunt. *ἁγίαι* sunt, quæ totum Ecclesiæ spatium claudunt, & templum ipsum a Narthece separant, & in priori quidem tabula littera V, in altera R dignoscendæ occurrunt: & *ἁγίαι* quidem vocantur a dictione *ἅγιος*, non prout *temporis vel diei partem* significat, quasi in hujusmodi portis Sciatherica forent Horologia depicta; somniam enim Francisci Junii redolet hæc interpretatio: sed potius prout *horum precorium*, & Officiorum Ecclesiasticorum partem quamlibet designat: jam jam enim docuimus in Narthece ad hujusmodi Portas, preces fieri, Matutinum officium inchoare, minores *Horas* cum Completorio recitari: nisi forsan velis a *forma*, *specie*, & *decore*, *ὡραῖος* dici, sic namque *ἀπὸ τῆς ὥρας*, *Speciosas* ubique interpretamur, quia eas prætergressi *speciem & ornatum* templi cotius prospectant, & cum Petro & Joanne ad Sanctuarium Dei adoraturi penetrare confixerunt: Quæ tandem Narthecem exterius claudunt *μεγάλαι*, dicuntur & *ἁγιωταὶ*, si quippe vocatas reperies apud Maximum Cythereensem narratione quam habet 8. Sept. *ἐκλεκτὰς ἁγιωτάτας τοῦτας ἐκεῖ ἔφαν καλουμένας* (vulgaris est hic idiotismus) *& ἐκασταύροτας εἰς τὸ κατὰ. Portas Argenteas quæ clausæ erant aperuit & ingressus templum, &c. Argenteæ* vero dicuntur, sive quod in magna Ecclesia laminis argenteis superductæ fuerint, sive ad nomen ex aliis templi Hierosolymitani aucupandum, quas *argenteas* scribit Josephus. Quamvis non inficier, *speciosas* etiam alicubi dici *Regias*: sicut & *Regias* tribunalia, *speciosas* vocari: sed hic si vulgi & minus peritorum abusus, ut vocabulum uni rei significandæ impositum, aliis nonnunquam sine delectu addicatur. Ut patear tamen *ἀκριβῶς* propriis eas dici, quæ Narthecem inter & templum interjacent, Codinus audiendus de Of. Cur. Const. cap. 17. qui Amboneem in templo respicit *ἐν τῷ μέσῳ τῶν τῆς ἁγίας πύλης ἀμβώνων*, *ex ea parte quæ speciosi portis obversa est*. Claudunt itaque illæ templum: dixerat autem prius c. 15. aliquid fieri *ἐκτὸς τῶν ἁγίων ἐκφωνήσεων τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ προνάῳ, extra portas quæ appellantur Speciosæ, id est, in Narthece sive Vestibulo*: foris ergo Vestibulum est: illeque mediæ inter ipsum & templum consistunt; & vel ternæ vel quinquenæ, tum apud Latinos, tum apud Græcos extructæ cernuntur, & usque ad novenarium numerum ascendisse in S. Sophiæ templo, Gyllius supra relatus, ut probatus testis & oculatus, commemorat.

Tuti denique Monasticorum maxime templorum moli, *Area* subdivalis (quam Maximus Cythereensis loco præfato vocat *αὐλὴν τῶν νάρθηκος*, *Narthecis aream*, Codinus cap. 17. *προαύλιον Atrium*) substernitur: in eo frequentius est *φιάλη*, *fons aquis erumpentibus conspicuus*, & ad templum accessuris lavandæ faciei vel manuum gratia, pervius: appetunt enim Græci corporis mundities, & exantiqua traditione impuri Ecclesias intrare verentur. Ita Eusebius lib. 10. cap. 4. *κρήνας ἔνυδρους εἰς τὸ ἀφόρητον ἐπικλύζων πολλοῖς τῷ χεύματι τὸ παντὸς αὐτὸ περιῤῥεῖσθαι ἰρεῖ ἐπὶ τὰ ἔσω φοιτῶσι τοῦ ἀποβλύζειν παρέχοντος*. *Ex adversa fronte facies præparavit* (Constantinus) *copioso aquarum fluxu, ad sacrorum septorum penetralia contendentibus, lustrationem præsiturus*. Commendatum quoque id habuere majores nostri, & in hunc finem commemorat Paulinus ep. 32. ad Alet. in templi vestibulo positum Fontem. *In vestibulo*, inquit, *Cantharum minister manibus & oribus nostris fluenta sufficiens, fusiliatus solido ære thalus ornat & inumbrat, non sine multiplici specie, quatuor columnis salientes aquas ambiens: decet enim ingressum Ecclesiæ talis ornatus: ut quod intus mysterio salutaris geritur, spectabili pro foribus opere signetur*. Convincunt hæc Pauli verba, quod & Balsamoni in Can. 76. sextæ Synodi placuit, præfatam Aream fonteisque in ea positos, intra Ecclesiæ septa concludi: contrarium siquidem sententiam repudiat his verbis, *ἐπεὶ τινὲς, οἱ παραβάλλειν ἐκκλησιαστικὴν ὁ κανὼν κελεύει τὴν ἀκοινώνητον ἐκείνην αὐλὴν, ἤγουν τὸ προαύλιον, καὶ τὰ ἔνερθεν αὐτῆς ἢ ὅπερ ἐστὶν τὰ ἐν λαϊκῇ ἀκοινωνησίᾳ ὄντα φέρειν ἐκκλησίαν*) *τοῦτο ἐκ ἰσχύει*. *Dicebant quidam Canonem, ambitus Ecclesiasticos vocans Vestibula uniuscujusque templi: non autem fontes aliasve lucrarum edium partes ipsis junctas. Pluribus tamen hæc opinio displicuit*. Cæterum ejusmodi lavacris successit aqua Sacerdotis precibus benedicta, qua ad leviorum peccatorum expurgationem adeuntes Ecclesiam aspergerentur. Aquam vero benedictam non habent in usu Græci præ foribus Ecclesiæ apponere, nisi forte ubi inter Latinos commorantes eorum consuetudini favere appetunt: tunc enim aquam benedictam, quam vocant minorem, de qua suo loco, consecrant: ipsique etiam eadem se se expiare assolent.

Superest ut ad propositæ hucusque rei illustrationem ampliorem tabulæ alias duas, simplicium magis minusque amplarum Ecclesiarum explicemus, quibus & quod præcessit, & quod deinceps dicturi sumus de illis magis ac magis illucescat. A itaque *ἔσω βῆμα*. B Abdidem unam, eamque solam super altare. C Prothesim. D portam ejus. E portas sacras absque Diaconico in parte dextra. F Cancellos. G Sedilia cantorum ex utraque parte. H spatium vitis concessum. I Gynæceum in infima parte Ecclesiæ versus majorem portam sitam. H portam, qua in Gynæceum mulieres ingrediuntur. I aliam portam, qua vel sacras imagines adoraturæ, vel Sacramentis communicaturæ in Ecclesiam ascendunt. K Concham aquæ in Theophaniis benedictæ, plerisque in locis hic repositæ. L portam ultimam, qua viris datur in Ecclesiam ingressus, commonstrat.

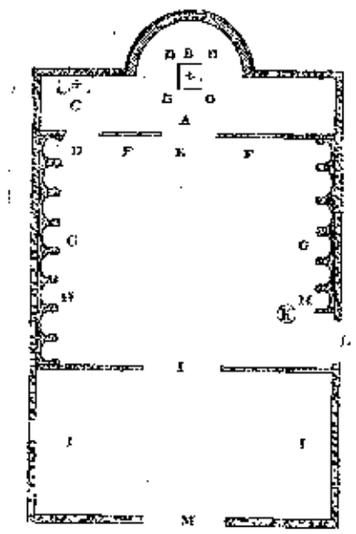

Ultima tandem Tabula licet Ecclesiæ minus splendidæ, super alias, hæc adhuc adnotanda suggerit. Primum, quod ubi littera A depicta est Testudo vel Absis, quæ nullo in sacro ædificio deesse potest, hic quoque ostenditur: Si namque Cæli figura est sacri Tribunalis spatium, semifornicem in Ecclesiis omnibus, & ubique obtinebit, ait Symeon Thess. ut supercælestem Christi sedem intelligendam præbeat: *ἐπὶ τοῦ ἡμικυκλίου τοῦ ἱερατικοῦ τὸ τοιοῦτον ἐπιτηδεύεται σχῆμα, ἵνα ὑπερουράνιος ὁ θρόνος τοῦ Χριστοῦ νοῆται*. B Prothesios est indicium. C unius solius portæ, qua viri & mulieres promiscue intrant, & exeunt: ita tamen ut viri ad B spatium superius, mulieres ad E spatium inferius, nullo tabulato eas a viris sejungente, se congregent: vel si in imo non consistant solo, per gradus E hinc inde, ad speculas superiores & *κατηχούμενα* se conferant, ut inde clatris tectæ officia, & sacra quæ

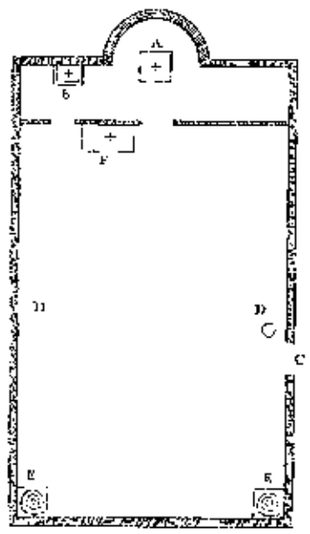

que celebrari facilius prospiciabat. E quod mirum est, in Ecclesia Graeca, secundum altare delineata indicat: & proinde Ecclesiam quae non aucta & integre est Graeci juris, arguit; sed hujusmodi in quam Graeci paritet ac Latini illud sibi comparatum habeant; unde & in iis Missas, officia, laudesque divinas, diversis propriis servatis utrique, alternis horis peragunt: ita tamen ut qui die Sacerdos Latinus celebravit, Graecus deinde sacrum facere derrectet: non quidem in Latini ritus contemptum vel odium, ut quidam temerario suspicantur, sed ne eadem die, intra templi ejusdem septa, Sacrificium iterare, quod nefas videtur, Graecus praesumat. Hacque de causa quae devotionis adimplendae affectu, Graecus hinc, illinc Latinus in templi ejusdem ambitu sacris operari affectat, Graecus alium praevenire studet, ne Sacrificio ab eo peracto, ipse religione a sacris retardetur, nec ramen Latini, (quod ipse expertus sum) semere conscientiam accolit, quem ritus licentiam sequi prono novit: sed ipse veterum Canonum observantia se docti ostentat, qui dum unico Christi Sacrificio attenderunt, unicum in Ecclesiis altare dedicandum, *μονήρεις ἀναφορὰς*, ut loquitur Eusebius lib. 10. cap. 4. & non iterandum in eo Sacrificium praeceperunt. Sed nec alienam ab hujusmodi laudando ritu se praebuit Ecclesia Latina, quae in Concilio Antiochenensi sub Gregorio primo, anno 590. celebrato Can. 10. edicit, *Non licere saepe uno Altario una die duas Missas dicere: nec in Altario ubi Episcopus Missas dixerit, Presbytero pariter illa die sacrum facere*. Hinc B. Rheanus in epist. Missae Chrysostomi praefixa, *An Missa privata*, inquit, *veteribus in tam frequenti ipsa fuerint quidam addubitant. Certe Ipse praeclarissimus institutiones, si quis tabellas conscriptas inspexit, & earum in Basilicis nostris superadditicia prudens, noctarium pro se ferret*. Audio ego ruma Romae, tum in Oriente toto, atque etiam apud nos hic in antiqua civitate Parisiensi, quae terminis inclusa Deiparae Virginis claudatur, tam frequentes esse veteres Ecclesias, ut una alteri vicinissima sit: unicuique vero unum unicum Sacerdotem olim fuisse addictum, ut Ecclesiarum multitudine Missae audiendae opportunitas non deficeret, & cujus Sacerdotis praelectura ejusdem sacri iteratio impediretur. Quando vero Sacerdotes plures in eandem Ecclesiam indicti fuerint, non ingeram est. Ambrosii namque aetate jam creperant bini per Ecclesias ordinari, ex ejus scriptis in 1. Epist. ad Timoth. 3. *Nunc septem Diaconos esse oportet*, inquit, *aliquantos Presbyteros, ut bini sint per Ecclesias, & unus inveniatur Episcopus*. Quamvis tantum Sacerdotum pluralitatem non Sacrificii iterationem exinde colligere liceat, cum in sequentibus tribuat. *Omni enim hebdomada & offerendum, etiam si non quotidie peregrini, incolis tamen vel bis in hebdomada: etsi desint qui quotidie baptizentur aegri*. quasi offendat baptismo, & aliis oneribus Sacerdotis ope subeundis, non Sacrificio Missae eodem die peragendo, (quod geminari sufficiebat in hebdomada) numerum Sacerdotum in eumdem Ecclesiam fuisse invectum: paulo ramen post ejus aetatem concessit Leo magnus Papa in Epist. ad Dioscorum Alexandrinum Episcopum, ut bis eadem die possent Missarum solemnia peragi. *Illud quoque*, ait, *voluisti exhiberi cum solemnior festivitas conventum populi majoris exposcit indixerit, quem recipere simul una Basilica non posset, Sacrificii oblatio indubitanter iteretur*. Prius tamen a Pontifice Deus-dedit licentiam hujusmodi emanasse constat ex Pontificali Damaso adscripto, his verbis: *Deus-dedit constituit secundum Missam in clero*. Et Petrus Urbevetanus in Scholiis in eumdem locum: *Quia tunc ad instar Graecorum non cantabatur in Ecclesia nisi semel jam una Missa, quod magis celebrabant secundum antiquos*. Sanctus Franciscus propterea in epist. ad Fratres Sacerdotes sui ordinis, *Moneo*, scribit, *& exhortor vos in Domino, ut in locis in quibus moramini frequens, non tantum celebretur una missa in die, secundum formam sanctae Romanae Ecclesiae. Si vero in loco plures fuerint Sacerdotes, si per amorem charitatis sit alter contentus audire celebrationem Sacerdotis alterius*. Ex quibus evidenter deducitur sancti illius aetate, notidum Ecclesiam Romanam plures uno eadem die celebrandi consuetudinem ubique acceptam habuisse. Idem annotat Joannes Cochlaeus contra Musculum, his verbis: *Non inficior intra proximos quadringentos annos vehementer multiplicata fuisse altaria, magis quam antea: quod inde accidisse puto, quia variis quam antea communicare coeperunt Latini, quorum negligentia per Sacerdotum Sacrificia pie supplendo in pluribus altaribus usa est*. Haec ille, *πανσεκτικῶς*. *Ad Ecclesias*, nihilominus Graecorum nullus hic obrecerit quasi ejusdem Ecclesiae sint *capellae*; etsi namque adjunctae sint, & appendices Ecclesiarum: seperatae sunt tamen & omni ex parte muris disjunctae: licet a majori Ecclesia, ad minora haec Oratoria porta media, pervius aditus concedatur. Memorandae hic quae de Parecclesiis superius praefati sumus.

Et de his qui Quarto sedent.) Tantum exhibent Graeci sacris imaginibus cultum, ut non minus exemplo fine, quam admirationi. His corporis venerationem & odoribus incensis, vestibus, floribus, donariis affixis, ex animo non illiberali prosequantur, si tamen pictae sint, & mera sanctorum lineamenta non prophana simul plura (ut nunc plerumque artis pictoriae non devotionis Christianae studio fit) & a sanctis aliena continent. A sculptilibus autem ramquam ab idolis abhorrent, de quibus Davidicum illud: *Os habent & non loquentur, &c.* concinnare non verentur: mollia tamen planaque sculpura, in sacris imaginibus formandis, eo quod ad picturam accedat, utuntur: antiquiores autem etiam integre sculptis exhibuisse culmen colligere fas est ex Paulo Diacono hist. lib. 21. narrante Judaeum quemdam Phoenicem Leonis Isauri tempore Gizid Arabum principi stasse, ut *Venerabiles quae in Ecclesiis in toto principatu suo imagines honorabantur, deponeret*: clarius autem sequenti libro refert, *Constantinum Copronymum imagines magni fecisse, quae sculptae erant in ligno deposuisse, & ceterarum imaginum facies delevisse*, id est, deleviisse.

12 *Εἰς τὸν χορὸν*.) Laudes divinas per Chorus in Ecclesia decantandi consuetudinem a Sancto Ignatio Antiochiae Episcopo, tertio Apostoli Petri successore, dimanasse affirmat Socrates lib. 6. cap. 8. *ἐνταῦθεν ἤρξαντο διὰ τὸ ὁραθῆναι αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἀντιφώνως ὑμνοῦντας, & τὸν τρόπον τοῦτον ἐπιτελεῖσθαι τὰς ἱερουργίας* Exinde coeperunt *dicere hymnos antiphonis*. *Illos qui in altaris parte constituti divinum Angelorum habuit hymnis antiphonis sanctam Trinitatem celebrantium, modumque hunc canendi sibi in visione manifestatum, Ecclesiae Antiochenae tradidit, a qua in omnes Ecclesias deinceps traditio temporis successu profluxit*. Ibi perro *invicem, hymnos alterna vice decantatos*, vertit interpres. Verum licet Antiphonis alternatio vocum non sit denegranda, propter adinventos tamen Antiphonorum hymnos, omnem cantum per vices alternatim, ab Ignatio traditum Ecclesiis non facile crediderim. Species enim generis amplitudinem omnem secum non vehit. Certior igitur alia, & superioribus Ignatio temporibus mutuae vocum alternationis in Choro reperenda est causa. Cumque eam inter Essenos, Christianorum in Alexandria primitias, viguisse deferibat Philo de vita contempl. indubium est ab Apostolis eorum institutoribus ad ipsos fuisse profectam: imo ab antiquis Hebraeis mare rubrum sicco vestigio transeuntis eam accepisse memorat, *γύναια χορεύειν ἐμέλλον, μίγνυσθαι δὲ τοῖς ἀνδράσιν οὐκ ἐμέλλον ἔτι ἐν ἰδίῳ ἕκαστον*. *Unum Chorum faciunt promiscuum ad imitationem illius olim instituti in rubri fines littore*. Utrum itaque hujusmodi divinas laudes alternandi usus, olim jam ab Apostolis institutus, Celestini primi justu, circa annum Christi 426. vel Chrysostomi ad Arianos aemulatione, vel Flaviani, Ambrosii, Diodori studio Ecclesiam pervagatus fuerit, sine solido, ut reor, quaeritur argumento, quem superiori aetate jam receptum testatur Basilius ad Neocaes. Clericos his verbis, *Διχῇ διαιροῦντες ἀπὸ τοῦ ἀλλήλους ἐπιστρέφειν τὸν ὑπηρέτην τοῦ λειτουργοῦ*. *In duas partes divisi, alternis succinentes vicibus psalmum*: & aliquandonam ex ipsis hoc munere dato, *ut quod cantandum est, ordiatur, reliqui succ-*

cinant. Communeque Arabibus, Mesopotamis, & aliis cunctis, apud quos psalmodiae efficit in pretio asserit sanctus Doctor. Unde nullum facessere negotium adversum Sviae testimonium existimo, qui reciprocantis vocum in Choris mutuum canendi ritum ad Constantii tempora renascendum esse existimat his verbis. *χορὸς ἐστὶ τὸ σύνημμα τῆς ἐκκλησίας ἀδόντων. Συμβαίνει δὲ οἱ χοροὶ ἢ ἐκ παίδων ἢ ἐκ βίου κατὰ τὴν Εὐσεβίου τοῦ τῆς μεγάλης Κωνσταντίνου, καὶ Φιλαγρίου ἐπικόπου Ἀντιοχείας, διχῇ τοὺς ἄδοντας ἐξάρτες, ἐναλλὰξ ἀντιφωνοῦντας ἀδέσθαι, ὡς ἐκ τούτου παρεῖναι δοκεῖν τὸ ἐπιτελεῖσθαι τὰς ἱερουργίας*. Chorus est conventus in Ecclesia canentium: dividuntur vero in duas partes Ecclesiarum Chori sub Constantio Constantini magni filio, & Pisidiano Antiochiae Episcopo: ex utraque vero parte psalmos davidicos concinunt: quod quidem cum Antiochiae primo fieri inchoatum, ad extremos deinde terrae limites pertingentem est.

13 *Προσκυνοῦσι*.) *Adorare Deum, honorisque cultum hominibus impendere*, Graecis recentioribus est *προσκυνεῖν*, unde & idem sonat quantoque quod *ἐπιπροσκυνεῖν*, de quo superius. Servato tamen proprietatis vocabulorum rigore, *μετάνοιαν* & *προσκύνησιν* distinguunt. Hoc enim est corporis incurvatio profunda Deo vel imagini sacrae pie exhibita, quam corpore erecto sequitur crucis impressio tribus dexterae manus prioribus digitis intra se initis (ad trium personarum in unius essentiae majestate discernendam indicandam) capiti, humero dextro, tum sinistro facienda, hac brevi prece adjuncta *Κύριε Θεὸς, ἵλεως γενοῦ, ἵνα σῴζωμεν ἡμᾶς ἁμαρτωλούς*. At vero *μετάνοια*, praeter genuum inflexionem, si magna fuerit, & osculum terrae fixum, addit idem crucis signum, corporisque inclinationem *πρὸς κυνοῦντα* propriam: alias si parva fuerit, nulla ab illo differepare ratione dicenda est.

14 *Κατ' ἀνατολάς*.) Ad lucis ortum, ad partem mundi dignioremi ad paradisi terrestris, unde ejectamus, regionem, qui Christum cujus pedes stant ad Orientem, quique mortuorum occasum respexit, relicto ad occiduas partes orandi Hebraeorum studio: ad Orientem, inquam, imo potius ad Deum, a quo caelestis boni influxus demitteret, precaturi ex Apostolica traditione, Graeci pariter, ac Latini convertimur. Inobservatas tamen plerique praeterenni Romanas vestiones Ecclesias ad occidentis fere partem oppositam esse obversas. Adverso nihilominus cum Catechumeno, Sacerdotem in ils sacra peragentem, alterve divina celebrantes officia in Chori Ablide, oculis non ita populum ad se versum quam Orientem respicere, & proinde a veteris precandi more nullatenus discedere: parique ratione, ita facer & inviolatus est idem ramus Graecis, ut retro Ecclesiam, si forte clausa fuerit, adorare cuncti, terga portae Ecclesiae, quam orientis regioni vetetes formabent.

15 *Ἐπεράτη*.) Idem *ἀνάκλιτον* prius dictum, *qui quamlibet in choro infestantem corripuerit*, hodie *Magister ceremoniarum* est, qui unumquemque suo loco & ordine componit: *ὁ τὰς τάξεις ἄγων*, inquit Orio CP. *ἐκ τοῦ ἐπὶ ἑκάστοις τὰς ἀρχιερατικὰς τάξεις κινεῖσθαι καὶ τὰ πρόσφορα ἑκάστοις ἀποδιδόναι*. Ordini bene servando praefectus invigilat, & honoratiores sessoribus, & juxta gradum eos collocat, maxime ut sedeant. Hujus officii nomen antiquis fuit ignotum, cum quod ejus muneris est, hodie & Lectori tribuitur, adimplere Diaconi primus non gravarentur, qui juxta Cyrillum lib. 13. de adorat. in spiritu & veritate, *ἐπιστάται τῶν ἱερέων καὶ τῶν λειτουργῶν καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ*. praepositus populo ut decenter consistat, & accurate in omnibus necessariis observantiam exhibeat.

16 *Καθίσματα*.) Non jubet ut Sacerdote adveniente cuncti surgant: quia potius humilitatis modestiaeque demonstrandae studio, rogat ut jubeant, quasi aliis imperaturi, ut assurgant. Rem non omnino absimilem facit apud Latinos Lector: qui juxta Petrum Damianum lib. Dominus vobiscum appellatus, capite 2. *benedicimus a Sacerdote dum petit, non vogat ut benedicat, sed ut benedicere jubeat quemplam alium*.

17 *Ἐφυμνίαι*.) A choris fuffire preces Vespertinas utraque Ecclesia auspicatur. Et Latina quidem: *Dirigatur*, ait, *oratio mea sicut incensum*, &c. Graeca vero Oratione sua 7. precatur his verbis, *κατεύθυνον τὴν εὐχήν μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου*, *εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικὴν δεξάμενος εἰς τὰ ἄνω θυσιαστήριά σου*. Ex altari deinde & sacro adyto pedem efferens Sacerdos thure totum fussimigat templum, nec sine mysterio, ait Simeon Thessalonicensis lib. de templo. *Διὰ τοῦ θυμιάματος νοεῖται τὸ ἐκκαθαίρειν τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου καὶ ἐναντίου πνεύματος καὶ ἀνθρώπου*. Per fussitum ab altari inchoatum detestandam in alios fuisse quosque Spiritus gratiam repraesentat.

18 *Τὸν νεῳκόρον ἐφιστάνει*.) Cur ad Ecclesiae vestibulum Sacerdos fussimigaturus egrediatur, exponit Balsamon in can. 2. epist. S. Dionysii Alexandrini ad Basilidem *τὸ δεῖπνον τῶν τοῦ θανάτου ταφῶν ἀφίησι*. De thure intenso sepulchris, imo mortuo ibi jacentes expiet & imagines sanctorum ibi positae veneretur. His enim quibus templum incrate recus, sacrae imagines in vestibulis adorandae exponuntur, & quandam nonnisi in templorum liminibus, per legem Ecclesiasticam, legere mortuos liberam erat.

19 *Οἱ κανονάρχαι μοναχοί*.) De officiis in Monasteriis celebrandis loquitur hic Ordo, ubivel superior, vel *κανονάρχαι μοναχοὶ Monachus deputatus*, quandam solus canenda suscipit, antiquo more observato, de quo Basilius epist. 39. ad Neocaesar. &c. & Cassianus lib. de canonico orationem & psalmorum modo cap. 12.

20 *Τὸν ψαλμῳδόν*.) Subintelligo *ὕμνον*. Is vero *Proemiarius Psalmus* non est qui toti psalterio praeeligitur, quem ideo plerique apud Hieronymum: *Spiritus sancti praefationem* vocant, sicut & Chrysologus sermone 44. *Psalmorum praefationem*. Sed est Psalmus 103. *Proemialis* ea de causa Graecis, quod ab eo, Vesperas Missam aliasque preces, in hujus Euchologii decursu listrandas, exordiantur. Unde non inepte, ut judico, Zonaras precum differentiam refert, ex iis quasdam praefamandi locum tenere, aliis officia terminare, easque in harum medium interjiciendas esse. Verba ejus sunt. *τὰ μὲν ἐπὶ τῷ ἔργῳ τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ ἐπιτελουμένῳ ἐπιτάττει ποιεῖσθαι τὰ μέντοι προοίμια τὰ ἐπὶ τῷ τέλει τῶν ἱερῶν ἐπιτελουμένων*. Ea vero quae peragendis Dei mandatis praemittuntur. Ea vero quae sacrificiis finem imponunt praecipit fieri. *Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἱερῶν ἐπιτελουμένων ἐν τῷ ναῷ τὸ ἐκφώνησιν ἐποιοῦντο τὸν ἱερέα, ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐπὶ τὸ ἀρχὴν

bet, *turalia* conjunctum manus gerit, & e Lectoribus unus est: unde & hic, ex officio, psalmum in medio Ecclesiæ recitandum suscipit.

22 *Sixtus in capite Lectionis*.) Ejusdem Psalmi 103. versus est 23.

23 Τοῦ παχέως.) Quod inconsiderate præterierunt quidâ diligenter, amabo, Lector advertat, inter ὄρθρον & πρωΐαν, discrimen non modicum: ὄρθρον namque totum Vespertinum Officium, est τὸ πρωϊνὸν, pristina tantum ejus pars, preces scilicet, cum sol cognovit occasum suum, & tempus instat Lucernæ Deo offerendæ, imo lumen cum precibus oblatum Deo, *lucernarium* est: ita loquitur Emeritense Concilium cap. 2. *Vespertino tempore post lumen oblatum, tum plus dicitur Vespertinum*, ita fenit Isidorus, *in Vespertinis* inquit Officiis *primo Lucernarium deinde psalmi duo* &c. nec abhorret Hieronymus in Psal. 119. scribens *Lucernarium, nona*, id est post nonam, *facimus*: cujus ritum ἐπιλύχνιον ὑπαγορεύειν, olidiam vocant, quibus annuit Basilius de Spiritu sancto ad Amphilochium: *Ἐδοξε τοῖς πατράσιν ἡμῶν μὴ σπουδὴ τὴν χεῖρα τοῦτο ποιεῖσθαι ἐπὶ τῶν εὐχῶν, ἀλλ' ἐκδέξασθαι τὸν ἑσπερινὸν ὑπαγορεύσαι. Visum est patribus nostris nequaquam cum silentio eventum Vespertini luminis suscipere, sed mox ut apparuerit, gratias agere.* Patres illi fuerunt, Apostoli, qui in Constitutionibus suis apud Clementem lib. 2. cap. 59. & lib. 8. cap. 35. jubent Vespere ad canendum psalmos, & preces faciendas populum fidelem convenire: & inter psalmos 140. vocatum ἐπιλύχνιον, qui etiam hic post Prooemium cantatur, præsignate.

24 *Magnalia commutabis*.) Pro variis gentium & rebus preces compositas, & in unam collectas, Græci συναγὰς vocant, nos *Collectas* idcirco ubique interpretamur. Harum ampliores & diffusiores, συναγωγὰς μείζονας, contractiores, συναγωγὰς μικρὰς audiunt, & utramque exemplar, in ipso Lucernarii officio reperies; ὑφὸν alii vocant, quia primo *pacem postulant*; quæ alii *Sacerdote ut a Diacono pronunciata* dicunt: *Diaconi namque*, inquit Aquisgranense Concilium sub Stephano & Ludovico Pio congregatum ca. 7. *voces tenuiorum sunt, & clara voce in modum precantis admonent cunctos sive in orando, sive in flectendo genua* &c. Primævam vero Collectarum formam legendam exhibent Clementis const. Apost. lib. 8. cap. 9. ubique earum, ubi nondum erat in Gallia communis, a Concilio Vasensi commendatum novimus: his verbis. *Quia tam in sede Apostolica quam etiam per totas Orientales, atque Italiæ provincias, dulcis, & nimium salubris consuetudo est introvisa, ut Kyrie eleison frequentatus cum affectu grandi & compunctione dicatur; placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris ista consuetudo sancta, & ad Matutinum, & ad Missas & ad Vesperas, Deo propitiante, admittatur.*

25 Ἐπιφωνεῖν.) Versuum Davidicorum per versus citationem interpretor: ἐπιφώνησις enim Latinis, est *Psalmos* eosdem *per versus recitare* apud Auctorem vitæ S. Nili Junioris, non est itaque ἐπιφώνησις Versuum collectio ut quidam imperite verunt, licet nec δόξολογία Laudum collectio est, quæ proprie magis *Deo laus reddita* & ejus *glorificatio* intelligitur.

26 Ἀγρυπνίαι ἅγιαι.) Solemnia festa, Dominicasque productis per noctem vigiliis stationibusque præveniat Monachi Græci (de Latinis quippe nullus qui experimento assentiri id negabit) longissimas autem sibi præfixisse Monachos ἀναγνώσεις hæc ex causa vocatas Historiorum omnium scriptis compertum habemus, inter quos præcipuus fuit Symeon ille de quo Evagrius lib. 3. cap. 21. Festis itaque diebus producunt Vigilias cuncti Græci, quibus prius Latini se dederunt exemplo, de quibus Cassianus lib. 3. de Canonodur. dior. Orat. modo cap. 8. *Sane vigiliæ quæ singulis hebdomadibus a Vespera Dominicæ fabbate celebrantur, idcirco leviores, hymnali tempore quo noctes sunt longiores, usque ad quartum gallorum cantum, per Monasteria moderentur, ut post excubias totius noctis reliquis diebus ferme horis reficientes corpora sua, nequaquam per totum diei spatium somni tempore marcescant: nequis brevi hujus temporis pro totius noctis refectione contenti.* Moderatorum vero Græcorum vigilandi rationem omnem Basilius Hieromonachus Maleinus describit his verbis. *Statim adveniente nocte, instituenda vigilatio ad horas duas* (post solis occasum) *& undita hora octava surgendum. Hunc terminum transire Monacho non decet, alii usque ad tertiam, quartam, & quintam, ante Matutinam synaxim, & nonnunquam per totam noctem extendunt Vigilias: præcipue quibusdam festis, aut publicis ad celebranda sacra die sequenti, futuris conventibus, Matutino autem somno post synaxim abstinent: quandoquidem ille Monastice vitæ non est consentaneus.* Ad Matutinas porro quæ festivis diebus profunda semper nocte, canuntque solemni Ecclesia persolvuntur, plebs rudis antiqui ritus apprime tenax, nec non etiam hortatu & correctionibus Sacerdotum excitata, diligentius assurgere consueta est: ab eisque frequentius obeundis nec ipsi Imperatores Orientis abhorruere: solemniores quoque eorum Vigilias in Palatio, nocturnis Officiis producendas percensuit Codinus, & ejus commentator Greserus in suis elucubrationibus.

27 Ἐν ᾧ μέλλει πρόσω.) Locus pronunciandis Diaconicis de more Diacono concessus, est Ambon. Si locum Ambonis superum vel inferum requiras, nullos tibi distinguet scriptor, præter Anaphoræ sub Basilii nomine opus tomo 6. Bibliothecæ PP. infertum, quod secundum ei tantum gradum assignat. Si desit Ambon, in Ecclesiæ medio stat Diaconus, ejusque contrum quasi vicarium Ambonis locum quæ ad se pertinet pronunciaturus, occupat.

28 Χῦσα.) Pro familiari sibi consuetudine vocem hanc in Lexico scribit Meursius, & ut fine animam corpus, vocem pariter absque sensu ob oculos ponit. Hanc dum in Bibliotheca PP. interpres anonymus *infusionem* vertit, vocabuli radicem non meminem, apprehendisse tentatur: *fusa namque voce, sive cantu, modulorumque varietate* dicere debuisset, sicut & alibi Græca ipsa exprimunt; *ἀνὰ μέλος, quæ voce uno tractu effluit*: opponiturque ei quod dicitur *κατὰ μέλος*, ubi adjuncta modulorum varietas percipitur.

29 Εἴσοδος.) Non ingressum quemvis vocabulum hoc significat, sed cum qui solemni producendi ritu, a porta Prothesios ad sacras usque fores percurritur, cum adoletur incensum, vel liber Evangeliorum, vel sacra dona cum pompa, in sanctum adytum inferuntur. Viam quam tunc emetitur Sacerdos, signatæ est in Tabula prima fol. 17. punctis sibi succedentibus, longiori & fere circulari anfractu, a porta Prothesios ad sacras usque fores productis. De Ingressu Vesperarum loquitur Canon Trullanus 91. & ab eo Dominicæ celebritatem ordiri, & in eo terminari præcipit, de quo alibi plura commodius.

30 Διὰ τῆς Βεημίν.) Alia exemplaria legunt, διὰ τῶν ἁγίων. Supplendum mente ὕπερ, quæ Prothesios est porta, in filultro Sanctuarii sive Tribunalis latere. Et in Ecclesiis Orientalem plagam ubique respicientibus, stat e Borcali parte, a qua βῆμα τῶν ἁγίων & βῆμα μέγα, passim nuncupatur.

31 Κηρυκικὸν ἔχων τὸ σχῆμα.) Effigies Sacerdotis dimissam Casulam in Ingressu gerentis hac figura exhibetur. Illa vero hoc pacto in Officii fine demissa, dimissionis populi omnisque Conventus soluti Indicium est. Nunc autem in Ingressu Sacerdotem procedentem circumambitus, Christum humana carne tectum, ejusque visibilem & manifestum in terras adventum, necnon & virtutum dotorumque cælestium apparatum, quo circumamictus mundi oculis ingerebat, repræsentat. Ita Nathanael S. Mauræ Annalista.

32 Εἰς τὸ ἀναβαθρον τοῦτο.) In templi gremio.

33 Μανουάλια.) *Candelabra*, quorum usus est in Ecclesia, *ad manum*, ut Græcæ dictionis ad primiciram Latinam affinitas ostendit, gestari soliti.

34 Κρατῶν τοῦ περὶ λειτουργίαν τὸ ἀσπάζον. Rem mysterio plenam & mentis attentione dignam, apprehensa tribus dextræ manus digitis stola, Diaconus ubique demonstrat. Ejusmodi gestu de Ingressu in sancta Sacerdotem commonet, ut felix & triomphans sanctorum in cœlos introitus, ad æternæ vitæ lumen in miseræ hujus vitæ vespere, beate consequendum illo adumbretur. Hoc enim fine subjungit Sacerdos: *ἀδιαλείπτως ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἅγιος ὁ ἐν ἁγίοις κατοικῶν.*

35 Τῶν ἀπάντων τῶν εἰς τὸ ναὸν.) Mirum cur Græci sedes in choro Cantoribus dispositas, *cathedras stantes*, & erecto corporis *statu* potius quam a sedendo denominaverint. At cum non nisi raro in Ecclesiis sedeant, sedilibusque memorata fint illis erecta, ut fere continuo stantes perseverent, & *quemcumque genuflexionis* cantui moderando vacent: *cathedræ*, ut *stationis tenendæ anxilia*, dum eorum faleris accumbunt brachia, primitus fint appellatæ. Aliam insuper denominationis hujus Chrysostomus rationem profert in 1. ad Timot. cap. 13. cum enim Chorea sacra fidelium Deum collaudantium conveatus, *In quo cantibus & aliquo cantandi genere*, & locum unumquemque choream agentis *calyx* dicatur, quid mirum si *cathedræ* inde denominatum, locum fidelium in choro, choreaque sacra consistentium, significare promeruerit?

36 Ἐφεξῆς ὀφεῖ.) Ubi verba hæc a Diacono clara vocis tono proferuntur, confestim aliud audita & attentione dignum sequturum expectatur. Ejusmodi est celebre hoc & devotum Vesperarum Canticum *εἰς ἀνὴρ ἀγίας δόξης, Ἀκούσατε σπουδὴ, ἀγαπητὲ, ἀγία, ἁγιωτάτη, λαοὶ Χριστοῦ, ἐπαίνους ἐμοὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἄθλοις, ἐδεσματίζειν ὑμᾶς προθύμως ἀμείβουσι* (Basilius libro de Spiritu S. legit. *αἰνέσεις*) *πανήγυρις γάρ, ἡ ἁγία πανήγυρις Θεοῦ.* (Basilius legit. Θεῶ) *ἄξιον γὰρ τὸ τοῖς ἀγαθοῖς ἀγωνίσμασι δοκιμάσαι, μισθοὺς, οἷς Θεὸς ἑαυτὸν ἐπέδωκε τοῖς ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀποδοῦναι. Ἐστεφάνωται γὰρ ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ δόξῃ ἀθανάτῳ, ἅγιε, καὶ ἀοίδιμε, καὶ ἀθάνατε, Ἰησοῦ Χριστὲ,

40 Δέσποτα πολυέλεε.) Reperitur infra inter Vespertinas hæc oratio.

41 Ἀπὸ στίχων στιχηρῶν.) στίχος & στίχοι, omissis aliis significationibus, versus sunt e psalmis Davidicis vel sacra scriptura excerpti: στιχηρὰ vero versus paulo longiores ab Hymnographo Ecclesiastico conscripti; στιχηρὰ tunc ἀπὸ στίχων sunt conglobati aliquot Davidici versiculi unius totius formam referentes, & ut e Davidicis verbis, quæ στιχολογίαι dicuntur, eruti, ἀπὸ στίχων quoque nomen acceperunt.

42 Τετραπόδιον.) Est mensa quadrupes, in qua panis cum fermento, vinum & oleum benedicenda offeruntur: infra tamen describuntur reponi ἐν ἀναλογίῳ In pulpito, ut loco semper disposito, de quo modicum discrimen. Quid porro sibi velit hic ritus inferius discutietur.

43 Νῦν ἀπολύεις.) Canticum Symeonis.

44 Τὸ τρισάγιον.) Laus divina; *In qua vox ἅγιος ter reperitur: ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος ἐλέησον ἡμᾶς.*

45 Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας.) Finis Officii ἀπόλυσις est, *dimissio*. Modulusque ille, qui *terminando officio idoneus* censetur, ἀπολυτίκιον est: & quia varii sunt hujusmodi Versus, qui diei illius proprius est, ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας audit, & vocem aliam, τροπάριον videlicet, subaudiendam postulat.

46 Θεοτόκε παρθένε.) Duo hæc vocabula Salutationi Angelicæ χαῖρε κεχαριτωμένη addidit Ecclesia Orientalis, a tempore quo Nestorius Christi divinam unicamque naturam oppugnans, χριστοτόκον tantum dicendam contendebat: Θεοτόκον itaque, prius quam gratia plenam eam salutat: salutisque hujusmodi confestim rationem adjungit post verba εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

47 Τροπάριον.) Vox generica est, & cunctis canticis in Ecclesia Græca receptis, communis: *Modulum* ubique interpretamur: & alibi rationem reddimus. Quoad sui compositionem Latinis Antiphonis similis est, quamvis Antiphonam ulla ratione interpretari nequeamus. Vide σημειώσεις verbo ἀντίφωνον, & τροπάριον.

48 Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ.) Habetur infra post Vesperarum Officium.

49 Τὰ ἀναγνώσματα.) Lectionem sacram ut semper in pretio a cunctis Monachis habitam etiam hodie καλόγηροι *Monachi Græci* in communi fruitis vesperis observant.

50 Δι' εὐχῶν τῶν πατέρων ἡμῶν.) Lectionis sacræ, pluriumque Monasticarum exercitationum hæc est conclusio. Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς, ἀμήν. sicut apud Latinos, *Tu autem Domine miserere nostri*, pronunciatum, lectionibus finem solet imponere.

51 Τὸ κραταιῶσαι Θεὸν τοὺς βασιλεῖς.) Intellige eos cantare preces, quibus ut Deus reges confirmet, precantur. Illæ vero hujusmodi sunt. [illegible] ipsique de se hujus orationis gratiam loquentes, κραταιῶσαι τοὺς βασιλεῖς, reges confirmamus, id est, ut Deus eos confirmet, rogamus.

52 Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον.) Hujusmodi est hæc oratio ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς: quam frequentius repetitam infra in Officio [illegible] reperies.

53 Τὴν τιμιωτέραν.) Ita pariter hæc alia legitur; τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφὶμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, σὲ μεγαλύνομεν.

54 Ἐκφωνεῖ ἐν τῇ ἀπολύσει τὸν ἅγιον τοῦ ναοῦ.) Qua ratione sanctorum nomina ἐν ἀπολύσει commemorentur constabit in operis hujus calce pene extrema.

55 Εἰ μὲν τυχὸν κτλ.) Superflua periodus: repetit enim obscure quæ supra de supplicatione & processione scripta sunt.

56 Εἰ δὲ ὄρθρος, εἰ μὲν ἀγρυπνία, &c.) Hanc quoque superfluam esse, mox sequutura legenti demonstrant.

57 Ἀρχὴ ὄρθρου τῆς μεσονυκτικῆς.) Incipit hinc explicatio [illegible] sacri ministerii Sacerdotis a Diacono in Matutinis exhibendi. [illegible]

58 Ἐν τῇ μεσονυκτικῇ.) Matutinas preces Græci vocant μεσονυκτικὸν, eo quod numquam nisi *profunda nocte* in Ecclesiis ad quas tunc etiam populus convenire cogitur, persolvantur: ὄρθρος autem a Mesonyctico distinguitur, sicut a Matutinis nostris Laudes: Laudibus quippe nostris correspondere ὄρθρον ex Græcorum Officiis compertum est, & ex Neophyti Rhodini Synopsi: ἡ πρώτη ἀκολουθία ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον ἀρχίζει μὲ τὸν ὄρθρον: *primum Officium* seu prima ejus pars, *est Matutinum cum laudibus*: quamvis inficiari nequeam, ὄρθρου vocabulo, sicut & Latino *Matutinarum precum*, Primam horam plerisque auctoribus antiquis (qui Matutinas nobis dictas, ipsi *Vigilias, nocturnos, Orationemque nocturnam* vocabant) fuisse significatam. Clemens Rom. namque Const. Apost. l. 8. c. 34. horarum differentiam assignat: εὐχὰς, inquit, ἐπιτελεῖτε, ὄρθρου, καὶ τρίτῃ ὥρᾳ, καὶ ἕκτῃ, καὶ ἐνάτῃ, καὶ ἑσπέρᾳ, καὶ ἀλεκτοροφωνίᾳ. *Precationes facite mane, tertia hora, & sexta, & nona, & vespere, atque ad galli cantum*, hoc est media nocte ante adventum diei, ut infra exponit; ibi autem ut vides, *Primæ* nomen reticet, & *precationis* quæ fit *mane*, meminit: quid nisi ut hac *matutina* precatione, *primam* ipsam intelligat? Cyprianus etiam, vel quicumque auctor fuerit expositionis in Orat. Domin. de diversis horis sermonem instituens *primam* silet, & *matutinam* memorat, & post recensitam tertiam, sextam, & nonam, *Mane orandum est*, inquit, *ut resurrectio domini matutina oratione celebretur, recedente item sole, ac die cessante, necessario rursus orandum est.* Et infra. *Qui in Christo, hoc est in lumine, semper sumus, nec noctibus ab oratione cessemus.* Per *Matutinam* orationem nullus hic dubitabit *Primam* intelligi, alias septenarius horarum numerus a præfato auctore nullatenus compleretur: *Nocturnos* siquidem per *orationem a qua nec noctibus cessatur*; *Vesperas* per eam *quæ recedente sole fit*, & *completorium*, per eam *quæ die cessante Deo offertur*, & reliquas propriis suis vocabulis satis aperte declarat. Ab his nec sensu aut voce alienus est Basilius, qui in regulis fusius disputatis, quam nos *primam*, ipse ὄρθρον appellat, & tertiæ præponit. Ut itaque a vocum confusione mentem liberemus; indubium est, geminas apud Latinos *Matutinas preces*, sicut & apud Græcos duplicem ὄρθρον esse statuendum: Unum ante solis ortum, & orto sole, rursus alium, ut cum nos dicimus *Matutinas Laudes*, ac *primam*. Cassianus lib. 3. de Cano. diurnar. Orat. modo, distinctionis hujus auctor est: & primo quidem de Laudibus loqui videtur cum ait: *De Matutina solemnitate etiam illud nos instruit, quod in ipsa quotidie decantari solet: Deus Deus meus ad te de luce vigilo.* Et infra. *Ita enim & ille primo mane operarios conduxisse describitur, quod tempus designat Matutinam nostram solemnitatem.* Et cap. 4. *Usque ad illud tempus hac solemnitate Matutina, (quæ expletis nocturnis & orationibus, post modicum temporis intervallum, solet in Galliæ Monasteriis celebrari) cum quotidianis vigiliis pariter consummata, reliquas horas refectioni corporum deputatas a majoribus nostris invenimus.* Eam certe *Matutinam solemnitatem* nullus pro *Nocturnis* intellexerit, sed pro *Laudibus* tantum, in quibus Psalmus ille: *Deus deus meus, &c.* perlegitur, & *Nocturnis Psalmis & orationibus expletis*, dato modico temporis intervallo, recitatur. Iisdem jam vocibus *primam* ipsam appellari Cassianus idem auctor est: in capitis namque quarti titulo sic habet. *Matutinam quam nos primæ horæ solemnitatem appellamus, non antiqua traditione statutam, sed nostro tempore adinventam fuisse*, mox subjungit. *Sciendum tamen hanc Matutinam (quæ nunc observatur in occiduis vel maxime regionibus) canonicam functionem, nostro tempore, in nostro quoque Monasterio, primitus institutam, ubi dominus noster Jesus Christus natus ex virgine humanæ infantiæ suscipere incrementa dignatus, nostram quoque in religione teneram & lactentem infantiam sua gratia confirmavit.* En ut Cassianus in Bethleemitico Monasterio a Pau-

la constructo tenera suæ religionis infantia transacta, in eo primum, hanc illam Matutinam solemnitatem, ne post nocturnas preces persolutas, diutius somno indulgerent Monachi, *adinventam* fuisse testatur. *Ut illi religiosis hujus observantia invitati, cuncti pariter e suis stratis consurgerent: qui typus, subdit ille, licet ex consuetudine videatur inventus, & recenti memoria pro causa quam diximus statutus appareat: tamen illum numerum quem designat B. David quamquam spiritualem quoque habeat intellectum, secundum litteram manifestissime supplet. Septies in die laudem dixi tibi. Hac enim adjecta solemnitate septies fine dubio spirituales hos conventus in die facientes, septies in ea laudes dicere Domino comprobamur.* Illæ autem horæ quæ priorem senarium numerum statuebant, erant tertia, sexta, nonna vesperæ & completorium: Nocturnos enim & Vigilias cum alia priori Matutina solemnitate, quam Laudes dicimus, pro unica tantum hora computabant. At tandem cum circa D. Benedicti tempora secundæ Matutinæ solemnitati, impositum fuisset priscum nomen (memorat enim inter Ecclesiæ officia primam) penes priorem illam Matutinarum Laudum (a Psalmis 148. 149. & 150. quos Græci αἴνους dicunt) nomen remansit, eamque Græci vocarent ὄρθρον & nocturnas vigilias de nomine μεσονυκτικὸν, dictas esse voluerunt.

59 Μεγάλη συναπτή.) Illa est μεγάλη συναπτή, vel potius ea precum concatenata series, in qua τὸ ἐκτενὲς Δεηθῶμεν inclamat diaconus; cujus formam infra reperire est in Chrysostomi liturgia post Evangelii lectionem; illamque hac ratione Methodius lib. de conversione ad fidem orthodoxam ἐκτενῆ δέησιν *supplicationem protensam* esse definit.

60 Τὸ βηλόθυρον.) *Adyti Januæ velum*, βηλόθυρον est: quæ vox e Latina simul & Græca componitur. Codinus cap. 17. χρυσοῦν βηλόθυρον τὴν ἀναβάθραν σκεπάζον, *aureis veli suggestum* Imperatorium *tegit* describit. Utitur hac voce Guillelmus Bibliothecarius de Stephano sexto scribens: *contulit in Basilica Apostolorum cortinam lineam unam, Velothyra serica tria, in circuitu altaris.*

61 Ἐκφώνησις.) Verba quibus Orationes cunctæ concluduntur, & quædam alia altiori voce coram Sacerdote pronuncianda, ἐκφωνήσεις vocantur, quas Justinianus Imperator in No. Const. 123. οὐ κατὰ τὸ σιωπώμενον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουομένης. *Non tacite, sed voce a fideli populo percipienda* fieri præcipit.

62 Τὸ ἑξάψαλμον.) Hujus officii interpres in Bibl. PP. ut in multis errat, prave vocem ἑξάψαλμον *sextum psalmum* vertit: Quæ germane *psalmos sex, vel senario numero comprehensos*, 3. videlicet. 37. 62. 87. 102. & 142. significat.

63 Ἀκολουθία.) Totum officium, vel pars ejus ἀκολουθίας *sequentiæ* nomen impositum habet. Sicut autem Officium Ecclesiæ in communi sumpeum, dicitur ἀκολουθία, inquit Neophytus Rhodinus in vernacula synopsi [illegible] *una Oratio sequatur alteram, tertia primam, sexta tertiam, & sic deinceps.* Ita quævis alia precum vel divinarum laudum collectio, in qua Psalmi, cantica, preces, & alia ordine disposito consequuntur, ἀκολουθία *sequentia* merito potest appellari.

64 Καθίσματα.) Rarissime, & fere numquam in Ecclesia sedent Græci: & in mentem Tertulliani lib. de Orat. conspirasse videntur, dum ait: *Irreverens esse assidere sub conspectu, contraque conspectum ejus quem maxime reverearis ac venereris, quanto magis sub conspectu Dei vivi, Angelo adhuc orationis astante, factum istud irreligiosum est? nisi exprobremus Deo quod nos oratio fatigaverit.* Raro etiam genuflectunt. Quamvis enim fateantur profestis, atque etiam aliis certis diebus in genua procumbendum, ut late ex PP. demonstrat Neophytus Rhodinus in vulgari sua synopsi cap. ult. unde Evangelium audituris pronunciatur σοφία, ὀρθοί. [illegible] *Sapientia. Recti. Corpore nimirum erecto stemus, & audiamus sanctum Evangelium.* Euchol. *de conjiciunt antiquos missæ interfuisse genuflexos.* Tamen quia festivis tantum diebus in Ecclesiam conveniunt, adgeniculationibus ferialibus omnino fere desueti. Habent nihilominus tempus aliquod sedendo permissum, καθίσματα vero significatum: quæ, ubi de Psalmis, intelligitur ea Psalterii pars quæ sedendo dicitur: ubi de Canticis, illud etiam est, quod ut Cantoribus levamen conceditur sedendo persolvitur.

65 Τὸν πολυέλεον.) Psalmus 135. a laudata & frequentius memorata *plurima Dei misericordia*, πολυέλεος nomen accepit. Sicut & Psalmus 118. ἄμωμος, a voce secunda qua incipit, vulgo ἀμώμους vocatur. Atque insuper cum tunc plurimas e ramosa machina in medio chori appensas lampades accendant: machinam eamdem Cedreno πολυκάνδηλον, Codino πολύφωτον λυχνίαν, Symeoni Thessalonicensi πολυφώτων, antiquis πολυλύχνιον, *a luminum lampadumque numero copioso*, dictum; ipsi πολυέλεον, a *repetita tunc misericordiæ* voce, vel a *plurimo oleo* abundantis misericordiæ divinæ argumento, vocare jam sunt assueti.

66 Ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον.) In missa Diaconus, in Matutinis Evangelium Sacerdos recitat. Ut quos in missa Sacramentis est cibaturus, prius verbo Dei pascat. Utrobique vero coram omnium cælesti cibo pascendorum in se sollicitudinem profiteatur, ad Christi exemplum, qui prius verbo, quam corporis Sacramento Ecclesiam pavit. Nec usus iste ab Ecclesia Latina omnino alienus est: adhuc enim mos iste viget inter D. Benedicti filios & sequaces, ut finitis Matutinis lectionibus, Abbas vel Superior Evangelium integrum pronunciet.

67 Πᾶς ὁ ἀσπασμός.) Vertit interpres in Biblior. PP. *Salutatio*. Bene quidem ad communem & usitatum sensum; at non simplex salutatio est ἀσπασμός sed quæ osculo fixo perficitur.

68 Ἅγιος τοῦ ναοῦ.) Sanctus, cui Monasterium vel Ecclesia dedicata est, imaginem in tabulato seu cancellis habet; & illa est, quæ hic suffimigari præcipitur, & ἅγιος τοῦ ναοῦ vocatur.

69 Δοξολογία.) Duplex est δοξολογία μεγάλη & μικρά illa est Hymnus Angelicus *Gloria in excelsis Deo*. Hæc repetita sæpius in psalmorum fine Trinitatis glorificatio. *Gloria Patri & Filio, &c.*

70 Εἰ μὲν ἐστι Κυριακή. [illegible]) Dies dominica perpetuam Resurrectionis memoriam renovat. Hinc dominicarum dierum ἀναστάσιμα eadem est, quæ & in resurrectionis festo. Consule ἀναστάσιμα circa hujusce Euchologii calcem.

71 Ἀλείφει τὸ ἅγιον ἔλαιον.) Oleo lampadis coram imagine Sancti, cujus devotione tenentur accensæ, inungere se solent Orientales Christiani, Græci pariter ac Latini: nec non & in Occiduis regionibus, applaudente toto orbe, copiam non modicam olei coram imagine miraculosam operatrice Sancti Dominici in pago Soriano ardentis, ad sanitatem recuperandam, divinamque virtutem comprobandam, in remotissimas usque regiones Dominicani transmittunt, & distribuunt. Floribus etiam vel aliis quæ miraculosas Thaumaturgasque imagines attigerunt (& ἅγια ἅλατα nomen accipiunt) quasi inde contracta vel asportata divina virtute se inungunt Græci, & spem salutis plurimam in talibus reponunt, velut & majores nostri in *brandeis*, quibus principum Apostolorum sepulchra Romæ operiebantur: de quibus ample Joannes Diaconus in vita Gregorii magni lib. 2. cap. 42. deque aliis plurimis protomartyris Stephani reliquiis admotis, (quæ non pauca miracula patrasse refert, Augustinus de Civit. Dei lib. 22. cap. 8. At ut ad Græcos redeamus, ad Sancti cujus festum agitur, imaginem, in medio chori positam, ex oleo eorum ardente Sacerdotis manu inunguntur: nec sine divinæ virtutis experimento frequenter inde recedunt. Neque enim novum, ut ægroti ad salutem recipiendam, oleo quovis pacto benedicto, se inungant: quandoquidem ut scribit Baronius anno 63. num. 13. non ad infirmorum duntaxat

peccata, & invisibilem gratiam consequendam fuit institutus a Christo, & ab Apostolis observatus ritus, ut oleum a quolibet Christiano in nomine Christi, & in quemlibet etiam a fide alienum, ad sanitatem corporis consequendam, sit solitum adhiberi. Ejusmodi plane erat, quod ad curandos morbos per Proculum Christianum administrari solitum refert Tertullianus ad Scapulam cap. 4. Erat & id genus quo sanctissimi Ægypti Monachi, ad sanitates impertiendas (ut scribit Sozomenus, & prius illo Ruffinus) uti consueverant. Solebant hujusmodi species sicut & alias ad usum humanum comparatas precibus praescriptis sanctificari, (sic apud Clementem habetur benedictio aquae & olei) seque signo tantum crucis benedixisse, & in nomine sanctissimae Trinitatis sanctificasse, atque aegrotantibus admovisse sufficeret. Insuper & oleum lampadum, quae ad Martyrum sepulchra ardere solitae essent, ad morbos curandos, aliaque edenda miracula virtutem esse saepius consecutum Theodoretus demonstrat: haec ille. Ut itaque vel salutem recipiant, aut tueantur, vel benedictionem consequantur, sancti oleo ad imaginem sancti, cujus festum agitur, se inungunt Graeci: & misericordiam, cujus oleum est signum, a Deo precibus illius impetrare, votis quibus possunt, efflagitant.

71 Ὁ ναὸς ἐν μέσῳ τῷ προσκυνήματι.) In suggestu aliquo, in Chori medio, imaginem sancti cujus devotione feruntur, die suo festo, & per octavam retineat: quo tempore qui Ecclesiam ingressi, post Deiparae, & Christi salutaris imagines, illam quoque venerari solent. Hinc illas, & quascumque similes in viis vel in Ecclesiarum valvis venerationi expositas imagines vocant προσκυνήματα.

73 Ὁ ἱερεὺς βαστάζων τὸ εὐαγγέλιον.) Cum in processione delata primum locum tenet, hanc Episcopus, vel Sacerdos Officium peragens nullo interposito, ut caeteris dignior & Christo conjunctissimus, sequitur: tum reliquus chorus comitatur, Lectores, Diaconi, Sacerdotes, inter quos honoratiores ad animi Christianam demissionem indicandam, ultimi procedere student.

74 Ἐν ταῖς τυπικοῖς.) Praeter alia plura vox τύπος, formam, exemplar, normam, significat. Hinc quia lex, edictum, sententia, actionum humanarum exemplar est & forma, Cedrenus cum Graecis recentioribus ad legem vel edictum quodcunque exprimendum deduxit, ut in Zenone τύπον ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐξέπεμψε. Hunc Alexandriam cum regiis diplomatibus misit. Hoc in sensu deinde ad suos usus vocem eamdem deflexit Ecclesia, per illam, quaecumque agendi Normam, caeremoniarum institutionem, vel Rubricam intellectam esse cupit: & τυπικὸν vocat eum librum, qui caerimoniarum Rubricarumque seriem omnem, velut formularium continet. Haec enim διάταξις, τυπικὸν nomen, nisi forsan ex abusu, non meretur. Qui communem & quotidianum Vesperarum, Matutinarum, Horarumque omnium ordinem perlegere cupiet εὐχολόγιον Diurnale consulat: Proprias autem & adjectitias partes in Menaeo & aliis libris reperiet: cum iis si praesentem διάταξιν conferat, nil cum Ecclesiastici Officii latebit.

LUCERNARII ORATIONES.

Oratio prima.

DOmine miserator & misericors longanimis, & valde misericors, auribus percipe deprecationem nostram, & attende voci orationis nostrae, fac nobiscum signum in bonum, deduc nos in via tua, ut in veritate tua progrediamur, exhilara corda nostra ut timeamus nomen sanctum tuum, quia magnus es tu, & faciens mirabilia, tu es Deus solus & non est similis tui in diis, Domine, potens in misericordia, & bonus in virtute, ut succurras, & consoleris, & salves omnes sperantes in nomine sancto tuo. Quia convenit tibi omnis gloria, honor & adoratio, Patri & Filio & sancto Spiritui: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Oratio secunda.

DOmine, ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos: sed fac nobiscum secundum misericordiam tuam, medice & curator animarum nostrarum, deduc nos ad voluntatis tuae portum, cordis nostri oculos in veritatis tuae agnitionem illumina: & diei hujus residuum, & omne vitae nostrae tempus pacificum, & a peccato immune esse largire, intercessionibus sanctae Deiparae, & omnium sanctorum. Quia tua est potestas, & tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti; nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Oratio Tertia.

DOmine Deus noster, memento nostri peccatorum, & inutilium servorum tuorum, cum sanctum nomen tuum invocamus, & ne confundas nos a misericordiae tuae expectatione; sed & salutis nostrae congrua postulata concede, & ex toto corde diligere & timere te, & voluntatem tuam in omnibus exequi, largire. Quia bonus & hominum amator, Deus existis: & tibi gloriam rependimus,

ΕΥΧΑΙ ΤΟΥ ΛΥΧΝΙΚΟΥ. a

b Εὐχὴ πρώτη. b

ΚΥΡΙΕ, οἰκτίρμον, καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε, καὶ πολυέλεε, ἐνώτισαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν, καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεως ἡμῶν· ποίησον μεθ᾽ ἡμῶν σημεῖον εἰς ἀγαθόν, ὁδήγησον ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ σου, τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, εὔφρανον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, διότι μέγας εἶ σύ, καὶ ποιῶν θαυμάσια, σὺ εἶ Θεὸς μόνος, καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε, δυνατὸς ἐν ἐλέει, καὶ ἀγαθὸς ἐν ἰσχύϊ, εἰς τὸ βοηθεῖν καὶ παρακαλεῖν, καὶ σώζειν πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον. c Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. c

d Εὐχὴ δευτέρα. d

ΚΥριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς ἡμᾶς, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς ἡμᾶς· ἀλλὰ ποίησον μεθ᾽ ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου, ἰατρὲ καὶ θεραπευτὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁδήγησον ἡμᾶς ἐπὶ λιμένα θελήματός σου. φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καρδιῶν ἡμῶν, εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας· καὶ δώρησαι ἡμῖν τὸ λοιπὸν τῆς παρούσης ἡμέρας, εἰρηνικὸν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

e Εὐχὴ γ´. e

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, μνήσθητι ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαι ἡμᾶς τὸ ἅγιον ὄνομά σου. καὶ μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς προσδοκίας τοῦ ἐλέους σου, ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν Κύριε πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς ἀγαπᾶν καὶ φοβεῖσθαί σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ ποιεῖν ἐν πᾶσι τὸ θέλημά σου. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Patri, & Filio, & S. Spiritui: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

f Εὐχὴ δ´. f

ΟΤοῖς ἀσιγήτοις ὕμνοις, καὶ ἀπαύστοις δοξολογίαις ὑπὸ τῶν ἁγίων δυνάμεων ἀνυμνούμενος, πλήρωσον τὸ στόμα ἡμῶν τῆς αἰνέσεώς σου, τοῦ δοῦναι μεγαλωσύνην τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ· καὶ δὸς ἡμῖν μερίδα καὶ κλῆρον μετὰ πάντων τῶν φοβουμένων σε ἐν ἀληθείᾳ, καὶ φυλασσόντων τὰς ἐντολάς σου, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Oratio quarta.

QUi non taciturnis laudibus, & irrequieta glorificatione a sanctis virtutibus celebraris, imple os nostrum laude tua, ut nomini sancto tuo laudum celebritatem referamus: & cum omnibus sanctis te in veritate timentibus & mandata tua observantibus, partem & sortem nobis confer, precibus sanctae Deiparae, & omnium sanctorum tuorum. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

g Εὐχὴ ε´. g

h ΚΥριε, Κύριε, ὁ τῇ ἀχράντῳ σου παλάμῃ συνέχων τὰ σύμπαντα, ὁ μακροθυμῶν ἐπὶ πάντας ἡμᾶς, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν, μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ τοῦ ἐλέους σου, ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ σῇ ἀγαθότητι, καὶ δὸς ἡμῖν διαφυγεῖν καὶ τὸ λοιπὸν τῆς παρούσης ἡμέρας, ἐκ τῶν τοῦ πονηροῦ ποικίλων μηχανημάτων. καὶ ἀνεπιβούλευτον τὴν ζωὴν ἡμῶν διαφύλαξον τῇ χάριτι τοῦ παναγίου σου Πνεύματος. Ἐλέει, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ᾽ οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Oratio quinta.

DOmine, Domine, qui illibato manus tuae pugillo cuncta contines, qui longanimis es super nos omnes, & super malitia nostra poenitentiam agis: miserationum tuarum & misericordiae tuae recordare, visita nos in bonitate tua, & hujus diei residuum tempus, vitamque omnem nostram a variis maligni machinamentis sanctissimi Spiritus tui gratia, liberam esse concede. Misericordia & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Εὐχὴ ς´.

ΟΘεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ ἀνεκδιηγήτῳ ἀγαθότητι, καὶ πλουσίᾳ προνοίᾳ διοικῶν τὰ σύμπαντα, ὁ καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ ἡμῖν δωρησάμενος, καὶ κατεγγυήσας ἡμῖν, τὴν ἐπηγγελμένην βασιλείαν, διὰ τῶν ἤδη κεχαρισμένων ἀγαθῶν ὁ ἐκποιήσας ἡμῖν, καὶ τῆς ἡμέρας τὸ παρελθὸν μέρος ἀπὸ παντὸς ἐκκλῖναι κακοῦ, δώρησαι ἡμῖν καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ἀμέμπτως ἐκτελέσαι ἐνώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου ὑμνοῦντάς σε τὸν μόνον ἀγαθόν, καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Oratio sexta.

DEus magnus & admirabilis, qui ineffabili bonitate, & abundante providentia cuncta administras, qui datis nobis mundi hujus bonis, etiam promissum regnum te daturum obsignasti, qui praeterita diei parte per concessa bona nos dedasiti, residuam quoque inculpate coram sancta gloria tua, ut te solum & clementem Deum nostrum celebremus, transigere concede. Quia tu es Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Εὐχὴ ζ´.

ΟΜέγας καὶ ὕψιστος, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐν σοφίᾳ δημιουργήσας, ὁ διαχωρίσας ἀναμέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους, καὶ τὸν ἥλιον θέμενος εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, σελήνην δὲ καὶ ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός· ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ὥρας προφθάσαι τὸ πρόσωπόν σου ἐν ἐξομολογήσει, καὶ τὴν ἑσπερινήν σοι δοξολογίαν προσαγαγεῖν, αὐτὸς φιλάνθρωπε κατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, παράσχου δὲ ἡμῖν τὴν παροῦσαν ἑσπέραν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα, εἰρηνικήν. ἔνδυσον ἡμᾶς ὅπλα φωτός· ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, καὶ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, καὶ δὸς τὸν ὕπνον, ὃν εἰς ἀνάπαυσιν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν ἐδωρήσω, πάσης διαβολικῆς φαντασίας ἀπηλλαγμένον. ναὶ Δέσποτα τῶν ἀγαθῶν χορηγέ, ἵνα καὶ ἐπὶ ταῖς κοίταις ἡμῶν κατανυγόμενοι, μνημονεύωμεν ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου. καὶ τῇ μελέτῃ τῶν σῶν ἐντολῶν καταυγαζόμενοι, ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς, διεγειρώμεθα πρὸς δοξολογίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος, δεήσεις καὶ ἱκεσίας τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ προσάγοντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτη-

Oratio septima.

DEus magnus & excelsus, solus habens immortalitatem, qui lucem habitas inaccessam, qui creaturam omnem in sapientia condidisti, qui lucem inter & tenebras divisionis terminos posuisti, sole in potestatem diei constituto, luna vero & stellis, in potestatem noctis: qui nos peccatores hac hora, in confessione faciem tuam praevenire, & vespertinas tibi laudes offerre voluisti: ipse benigne dirige orationem nostram sicut incensum in conspectu tuo, & in odorem suavitatis ea suscepta noctem insequentem pacificam tribue. Lucis armis indue nos, & a timore nocturno, & omni negotio in tenebris perambulante eruta, somnum in infirmitatis nostrae reparationem concessum omni diabolica cogitatione liberum praebe. Ita Domine bonorum auctor; ut in cubilibus nostris compuncti, sanctum nomen tuum de nocte celebremus: & mandatorum tuorum lumine illustrati, in animae hilaritate, ad laudes bonitatis tuae celebrandas, preces & supplicationes tuae clementiae pro peccatis propriis, & populi totius, o-

bleuri exigamus, a quibus nos sancto Deiparæ intervente protege. Quia bonus & hominum amator existis, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Terminato precanico psalmo dicit Sacerdos ioje, aut Diaconus, si adest.

IN pace Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro superna pace, & animarum nostrarum salute, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro pace totius mundi, sanctarum Dei Ecclesiarum statu prospero, & omnium concordia: Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro sancta domo hac & omnibus cum pietate & Dei timore in eam intrantibus, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere.

Pro Archiepiscopo nostro N. venerando presbyterio, Diaconorum in Christo ordine, omni Clero, & populo, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro sancta hac habitatione, universa civitate, regione, & pro omnibus fidelibus in ipsis habitantibus, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro aeris temperie, fructuum terræ ubertate, & pacificis anni tempestatibus obtinendis, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Pro navigantibus, iter agentibus, infirmis, laborantibus, captivis, & omni salute, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Ut liberemur ab omni calamitate, flagello, & necessitate, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nos ipsos, & invicem, & vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chorus.* Tibi domine.

Exclamatio.

QUia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicitur Sessio. Beatus vir.

Et post Sessionem Collecta minor.

ADhuc & iterum in pace: Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nos ipsos & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chorus.* Tibi Domine. *Sacerdos elata voce.* Quia tua est potentia, & tuum est regnum & virtus & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Deinde dicitur* Domine clamavi. *Tum versus.* Gloria. Et nunc.

Πληρωμένης δὲ τῆς προσιμιακῆς ψαλμῳδίας λέγει, ἤτοι ὁ διάκονος, εἰ ἔστι.

ΕΝ εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χορ. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν. ὁ δεῖνος, τῆς τιμίας ὀρθοδοξείας, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν ἐν πίστει οἰκούντων ἐν αὐτῇ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, ἀφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καρπῶν εἰρηνικῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Ἀντιλαβοῦ σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον, ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Τὴν παναγίαν ἀχράντου ὑπερευλογημένην, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα. ὁ χο. Σοί Κύριε.

Ἐκφώνησις.

ΟΤΙ πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα τὸ κάθισμα, τὸ, μακάριος ἀνὴρ. Καὶ μετὰ τὸ κάθισμα, λέγει τοῦ μικροῦ συναπτήν.

ΕΤΙ Σ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ χορ. Κύριε ἐλέησον. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς, τῇ σῇ χάριτι. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. Τὴν παναγίαν, ἀχράντε, ὑπερύμνητον, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα. ὁ χο. Σοί Κύριε. Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σὴ ἐστι ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορ. Ἀμήν. Εἶτα τὸ Κύριε ἐλέησον. Επειτα τὰ εἰρηνικά. Δόξα καὶ νῦν.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου.

ΕΣπέρας, καὶ πρωΐ, καὶ μεσημβρίας, αἰνοῦμέν, εὐλογοῦμέν, εὐχαριστοῦμέν, καὶ δεόμεθά σε, δέσποτα ὁ ἄπαυστος, κατεύθυνον ἡ προσευχὴ ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σε, καὶ μὴ ἐκκλίνοις τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους ἢ εἰς λόγους πονηρίας, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν θηρεύόντων τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ὅτι πρὸς σὲ Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, καὶ ἐπὶσοὶ ἠλπίσαμεν, μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Εἶτα εὐλογεῖ τὴν εἴσοδον.

ΟΤΙ πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Εἶτα εὐλογεῖ τὴν εἴσοδον, καὶ λέγει ὁ διάκονος.

ΣΟφία, ὀρθοί. τὸ, Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξας μὴ ἐκνεύσωμεν εἰσόδου, βαλὼν τὴν συνήθη μετάνοιαν ὁ πρεσβύτερος μοναχὸς ψάλλει τὸ τῆς ἱερᾶς παρακλήσεως δίστιχον. Εἰ δὲ ἐτύγχανε βαπτίσματος λέγει, τὸ, Ο Κύριος ἐβασίλευσε, σίχος. Ενεδύσατο ὁ Κύριος. σίχος. Καὶ γὰρ ἐτιθέασε. 4 ἑρμεῖς δὲ ὁ ἱερεὺς ὡς ὑστερὰς διδύμους ἔχων τὰς χεῖρας, ἵστανται πεμπτεύουσι τὴν πλήρωσιν τῆς προκειμένης· εἶτα βάλλει μετάνοιαν, καὶ ἐπέρχεται εἰς τὸ πρὸς αὐτὸ μικρὸν δὲ τὸ προκείμενον, λέγει ὁ διάκονος εἰ ἐστί. Εὐπρωμῆν πάσης ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος ἡμῶν εὐπρωμῆν. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ ἱερ. Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σε ἐπάκουσον, καὶ ἐλέησον. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ ἱερ. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σε δεόμεθά σε, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ ἱερ. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δεῖνος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ διά. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων καὶ σεμνήστων πατέρων, τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ διά. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως, καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ὄντων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀδελφῶν τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ διά. Ἔτι, δεόμεθα ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων, καὶ καλλιεργούντων ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναῷ τούτῳ, ὁ κοπιώντων, ψαλλόντων, καὶ ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, τῶν ἀπεκδεχομένων τὸ παρὰ σοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος. ὁ λαός. Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.

Ἐκφώνως ἱερεύς.

ΟΤΙ ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χο. Ἀμήν. Καὶ ὁ λαός, τὸ. Καταξίωσον Κύριε. ὁ διά. Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ διά. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. ὁ χο. Κύριε ἐλέησον. ὁ ἱερ. Τὸν ἑσπερινὸν πάντα. Ἄγγελον εἰρήνης. Συγχώρησιν. Τὰ καλὰ, καὶ τὰ

Introitus Oratio.

VEspere, & mane, & meridie laudamus, benedicimus, gratias agimus, & te omnium Domine precamur, dirige orationem nostram sicut incensum in conspectu tuo, & ne declines corda nostra in verba aut cogitationes malitiæ, sed ab omnibus animas nostras venantibus libera nos. Quia ad te, Domine, Domine, oculi nostri, & in te speravimus, ne confundas nos Deus noster.

Deinde benedicit Introitum.

QUia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde benedicit Introitum: & dicit Diaconus.

SApientia, recti. Lumen jucundum sanctæ gloriæ. *Post Introitum vero, ordinatus ad hoc Monachus corporis incurvatione præmissa eam dicit Propositum distichum. Si sabbati Vesperæ fuerit, dicit Dominus regnavit. Versiculus.* Indutus est Dominus. *Versiculus.* Etenim firmavit. *Conversus autem ad Occidentem Sacerdos; junctis ante pectus manibus Propositi hunc precationem. Mox adoratione facta ad locum suum discedit: & completo Proposito dicit Diaconus, si quidem presens fuerit.* Dicamus omnes ex tota anima nostra, & ex tota mente dicamus. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Omnipotens Domine Deus patrum nostrorum rogamus te exaudi & miserere. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Miserere nostri Domine secundum magnam misericordiam tuam: exaudi & miserere. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Adhuc rogamus pro Archiepiscopo nostro N. & omni nostra in Christo fraternitate. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Adhuc rogamus pro beatis & semper memorandis hujus sanctæ ædis fundatoribus. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Adhuc rogamus pro misericordia, vita, sanitate, salute, protectione, venia, & peccatorum remissione servorum Dei hujus ædis sanctæ fratrum. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Adhuc rogamus pro fructum referentibus, & bona facientibus in hoc sancto & venerando templo, pro laborantibus & Cantoribus, & reliquo populo a te magnam & abundantem misericordiam expectante. *Populus.* In annos plurimos domine.

Sacerdos exclamando.

QUia misericors & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus; Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen. *Et populus dicit.* Dignare domine. *Diaconus.* Vespertinam nostram Orationem Domino compleamus. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere. Vesperam omnem &c. Angelorum pacis. Veniam. Bona & conducentia. Reliquum vitæ nostræ tempus,

ut in pace & pœnitentia degamus a Domino postulemus. *Chorus*. Concede Domine. *Diaconus*. Vitæ nostræ Christianos fines, dolore, & omni confusione liberos, pacificos, defensorem bonum in tremendo Christi tribunali postulemus. *Chorus*. Concede Domine. *Diaconus*. Sanctissimæ illibatæ, super omnes benedictæ gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum sanctis omnibus memoriam agentes, nos ipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chorus*. Tibi Domine. *Et Sacerdos elata voce*. Quia bonus & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus*. Amen. *Sacerdos*. Pax omnibus. *Chorus*. Et cum Spiritu tuo. *Diaconus*. Humiliemus capita nostra Deo. *Chorus*. Tibi Domine.

Oratio capitis inclinationis.

DOmine Deus, qui cælis inclinatis ad salutem generis humani descendisti, respice in servos tuos & in hæreditatem tuam: tibi enim tremendo & clementi Judici capita inflexerunt servi tui, & non expectato ab hominibus auxilio, sed potius misericordiam tuam præstolari, & salutem tuam expectantes tibi submiserunt cervices: conserva illos omni, & præsenti vespertino tempore, & insequenti nocte ab omni inimico, ab omni diabolico adversarii insultu, a vanis cogitationibus, & pravis cordium affectibus. *Deinde elata voce Sacerdos dicit*. Sit potentia regni tui benedicta & glorificata, Patris, & Filii, & sancti Spiritus, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen. *Deinde sancti cujus ea die celebratur festum, processione in Vestibulo habita, proprii cantus Versus canuntur, Sacerdote & Diacono præcedentibus, cum cereis & thuribulo*. Gloria sancti. Et nunc, *Deiparæ*. *Postmodum Diaconus si adfuerit, sin vero Sacerdos dicit*.

SAlva Deus populum tuum, & benedic hæreditati tuæ. Orbem tuum in misericordia & miserationibus visita: cornu Christianorum extolle, & ad nos abundantes tuas misericordias demitte, precibus illibatæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, protectionibus venerandarum cælestium virtutum incorporearum, venerandi & gloriosi prophetæ præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum & percelebrium Apostolorum, sanctorum patrum nostrorum, & universalium magnorum doctorum & Pontificum, Basilii magni, Gregorii Theologi, & Joannis Chrysostomi, sancti Nicolai Myræ in Lyciæ Episcopi miraculorum patratoris, sanctorum gloriosorum & victoriis inclytorum Martyrum, beatorum Monachorum & Deiferorum patrum nostrorum, sanctorum Justorum Dei parentum Joachim & Annæ, Sancti hujus ædis, & omnium sanctorum, rogamus te valde misericors Domine, exaudi nos peccatores te deprecantes, & miserere nostri.

Et primus chorus dicit. Domine miserere, *quadragies vicibus*.

Adhuc rogamus pro piissimis & a Deo custoditis regibus, potestate, victoria,

ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. ὁ χο. Παράσχου Κύριε. ὁ διά. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, αἰτησώμεθα. ὁ χορ. Παράσχου Κύριε. ὁ διά. Τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα. ὁ χο. Σοὶ Κύριε. καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως· Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χο. Ἀμήν. ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. ὁ χο. Καὶ τῷ πνεύματί σου. ὁ διά. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. ὁ χορ. Σοὶ Κύριε.

Εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ καταβὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἔπιδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου, καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου. Σοὶ γὰρ τῷ φοβερῷ καὶ φιλανθρώπῳ κριτῇ, οἱ σοὶ δοῦλοι ὑπέκλιναν τὰς κεφαλὰς, τοὺς δὲ αὐτῶν ὑπέταξαν αὐχένας, οὐ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀναμένοντες βοήθειαν, ἀλλὰ τὸ σὸν περιμένοντες ἔλεος, καὶ τὴν σὴν ἀπεκδεχόμενοι σωτηρίαν· οὓς διαφύλαξον ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τῇ τε παρούσῃ ἑσπέρᾳ, καὶ τῇ προσιούσῃ νυκτὶ, ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, ἀπὸ πάσης ἀντικειμένης ἐνεργείας διαβολικῆς, καὶ διαλογισμῶν ματαίων, καὶ ἐνθυμήσεων πονηρῶν. Εἶτα λέγει ἐκφώνως ὁ ἱερεύς. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Εἶθ' οὕτω ψάλλομεν ἰδιόμελα τοῦ καθ' τὴν ἡμέραν ἁγίου, λιτανεύοντες ἐν τῷ νάρθηκι τῇ συνήθει προπορευομένου μετὰ λαμπάδων καὶ θυμιατοῦ. Δόξα τοῦ ἁγίου, καὶ νῦν, Θεοτοκίον· καὶ μετὰ ταῦτα λέγει ὁ διάκονος, εἴπερ τύχῃ, ταῦτα· εἰ δ' οὐ τύχῃ, ὁ ἱερεύς.

ΣΩσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς· ὕψωσον κέρας Χριστιανῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια· πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ· προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων· τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων· τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ οἰκουμενικῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ· τῶν ἁγίων ἐνδόξων, καὶ καλλινίκων μαρτύρων· τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν. τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· τοῦ ἁγίου τῆς μονῆς, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἱκετεύομέν σε πολυέλεε Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δεομένων σου, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ ὁ α'. χορὸς, τὸ, Κύριε ἐλέησον μ'. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων, κράτους, νίκης, διαμονῆς, ὑγείας, σωτηρίας αὐτῶν,

αὐτῶν, καὶ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ πλέον συνεργῆσαι, κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν, πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. Εἶτα πάλιν ὁ β'. χορ. τὸ Κύριε ἐλέησον γ'.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν τοῦ δεῖνος ἢ ἐπισκόπου, τοῦ δεῖνος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος, καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, θλιβομένης τε καὶ καταπονουμένης, ἐλέους Θεοῦ καὶ βοηθείας ἐπιδεομένης, σκέπης τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῷ. εἰρήνης καὶ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, σωτηρίας καὶ βοηθείας τῶν μετὰ σπουδῆς καὶ φόβου Θεοῦ κοπιώντων, καὶ διακονούντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν. ὑπὲρ τῶν ἀπολειφθέντων, καὶ τῶν ἐν ἀποδημίαις ὄντων, ἰάσεως τῶν ἐν ἀσθενείαις κατακειμένων, ὑπὲρ κοιμήσεως, ἀνέσεως, μακαρίας μνήμης, καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, πάντων τῶν προαπελθόντων ὀρθοδόξων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε κειμένων καὶ ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων, ὑπὲρ ἀναῤῥύσεως τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς διακονίαις ὄντων, καὶ πάντων τῶν διακονούντων, καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ ταύτῃ εἴπωμεν.

Τὸ Κύριε ἐλέησον γ'. Ἔτι δεόμεθα, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι τὴν ἁγίαν μονὴν ταύτην, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἀπὸ λοιμοῦ, λιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρὸς, μαχαίρας, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐμφυλίου πολέμου, ὑπὲρ τοῦ ἵλεων εὐμενῆ καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν, τοῦ ἀποστρέψαι πᾶσαν ὀργὴν τὴν καθ' ἡμῶν κινουμένην, καὶ ῥύσασθαι ἡμᾶς τῆς ἐπικειμένης δικαίας αὐτοῦ ἀπειλῆς καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς. Τὸ Κύριε ἐλέησον, γ'. Ἔτι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεὸν φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς.

Τὸ Κύριε ἐλέησον, γ'. Εἶτα μνημονεύει ὧν θέλει ζώντων καὶ τεθνεώτων· ἔπειτα. Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακράν, καὶ ἵλεως, ἵλεως γενοῦ δέσποτα ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. ἐλεήμων γὰρ καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Εἶτα λέγει. Εἰρήνη πᾶσιν. ὁ διά. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. καὶ πάντων κλινόντων τὰς κεφαλὰς, καὶ ἐπὶ γῆς κεκυφότων· ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς μεγαλοφώνως.

ΔΕσποτα πολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ· προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων· τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν· τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ οἰκουμενικῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ· τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου· τοῦ ἁγίου τοῦ δεῖνος, οὗ καὶ

stabilitate, valetudine, salute eorum: & ut Deus noster magis ac magis eis opituletur in omnibus, deducat, & sub pedibus eorum hostem omnem & adversarium subjiciat. *Deinde rursum secundus Chorus ter*, Domine miserere, *dicit*.

Adhuc rogamus pro Archiepiscopo nostro, vel Episcopo N. & omni in Christo fraternitate nostra, & pro omni anima Christiana afflicta, & dolore pressa, misericordiæque & opis indiga, pro sanctæ domus hujus & habitantium in ea protectione, pro pace & totius orbis stabilimento, pro sanctarum Dei Ecclesiarum statu prospero, pro patrum & fratrum nostrorum cum studio & timore laborantium & ministrantium salute, & auxilio, pro derelictis & iter agentibus, pro infirmitatibus decentorum medela, pro obdormitione, remissione, beata memoria, & indulgentia peccatorum omnium cum pietate vita functorum patrum & fratrum nostrorum, hic & ubique terrarum fidelium sepultorum, pro captivorum libertate, pro fratribus nostris, qui sunt in ministeriis, & omnibus qui ministrant aut ministraverunt in æde hac sancta, dicamus.

Domine miserere. *Tribus vicibus*. Adhuc rogamus ut sancta hæc ædes, omnis urbs & regio, a peste, fame, terremotu, vel hiatu, igne, gladio, alienigenarum incursu, & civili bello reddatur immunis: ut propitius, clemens, & facilis qui reconcilietur, sit benignus, & humanus Deus noster, ut omnem motum adversum nos flagellum avertat, & ab imminentis justis minis nos eximat, & misereatur nostri.

Domine miserere. *Tribus vicibus*. Adhuc rogamus ut Dominus Deus vocem nostram peccatorum deprecantium exaudiat, & misereatur nostri.

Domine miserere. *Tribus vicibus*. *Deinde quorum vult vivorum & mortuorum memoriam agit, & mox*. Exaudi nos Deus Salvator noster, spes omnium finium terræ, & in mari longe: & propitius, propitius esto Domine peccatis nostris, & miserere nostri. Misericors enim & humanus Deus existis; & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Post hæc dicit. Pax omnibus. *Diaconus*. Capita nostra Domino inclinemus. *Et omnibus capita inflectentibus vultu ad terram demisso, Sacerdos clara voce hæc precatur*.

DOminator Domine valde misericors Jesu Christe, precibus super omnes illibatæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, protectionibus venerandarum cœlestium virtutum incorporearum, venerandi gloriosi prophetæ præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosor. & percelebrium Apostolorum, sanctorum gloriosorum & inclitorum Martyrum, Monachorum, & Deiferorum patrum nostrorum, sanctorum patrum nostrorum & universalium præcipuorum Doctorum & Pontificum Basilii magni, Gregorii Theologi, & Joannis Chrysostomi, sancti patris nostri Nicolai Archiepiscopi Myræ in Lycia miraculorum patratoris, sancti gloriosi magni Martyris Georgii trophæis insignis, sancti N. cujus memoriam celebramus, sanctorum

fidelium Deiparentum Joachim & Annæ & omnium sanctorum: acceptam redde nostram orationem, peccatorum nostrorum veniam largire, sub protectione alarum tuarum nos foye, omnem inimicum & adversarium a nobis expelle, pacibeam vitam præbe, nostri undique tui miserere, & animas nostras ut bonus & clemens salva.

Deinde incipimus versiculos e Davidicis conflatos, & in templo remeamus cantantes Alleluiatos versiculos. Gloria. Et nunc. *Deiparæ. Post hæc.* Nunc dimittis. Ter sanctus. *Et post.* Pater noster, *exclamat Sacerdos.* Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Nos autem dicimus dimissorium.* Deipara virgo. *usque tertio. Cellarisa vero in pulpito, quinque panes comedi solitos in mensa exponit. Et pariter optimo vino unum plenum. Sacerdos autem una e panibus pro manibus accepto, effermaque in eo crucis signo, orationem sequentem clara voce pronunciat.*

DOmine Jesu Christe Deus noster, qui quinque panibus benedictis hominum millia quinque satiasti, ipse panes hos, frumentum, vinum, & oleum benedic, & in hoc sancto Monasterio & per universum orbem illa multiplica: fidelesque ex eis commestores sanctifica. Quia tu benedicis & sanctificas Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifice tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et responsa.* Amen, *dicimus.* Benedicam Dominum in omni tempore, *usque ad* Non minuetur *omni bono. Sacerdosque inde digressus ante sanctas fores stat. Verso vultu ad Occidentem. Completo vero Psalmo, bene precatur dicens.* Benedictio Domini sit super vos, sua gratia & humanitate, ubique, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et sit dimissio. Sciendum autem benedictum illum panem (si tamen cum fide sumatur) diversis malis remedium præstare.*

Εἶτα ἀρχόμεθα τὰ ϛιχηρὰ τῶ ϛίχω, ᾠδὴ ϛ. ϕάλτοντες, ἐξαρχεύοντος τοῦ ἱερέως· ἐπάδοντες δὲ τοὺς τυχόντας ϛίχους αὐτῶν. Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον, εἶτα τὸ, Νῦν ἀπολύεις, τὸ τεσσαρακοντα, μεταδέτω, Πάτερ ἡμῶν, ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. Ὅτι σοῦ ἐϛὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ὑἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ ἡμεῖς, τὸ Ἀπολυτίκιον. Θεοτόκε παρθένε, λέγοντες αὐτὸ ἑκ γ'. Ὁ δὲ παλαιὸς, ϛρωτᾷ ϖρὸς τὸν ἀναλογίῳ ἄρτος πέντε ἐξ ὧν ἐδίδομεν ἐν τῇ τραπέζῃ. Ὁσαύτως, καὶ σάμσον μεζὸν ὀϕεως τὸν καλλίϛον. Ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν ἄρτον ἕνα ἐπὶ χεῖρας, καὶ τυπώσας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐπιτίθησι τὴν ὠμὴν ταύτην μεγαλοφώνως.

Κύριε Ἰησοῦ Χριϛὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλογήσας τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ πεντακισχιλίους χορτάσας, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς ἄρτους τούτους, τὸν οἶνον, τὸν ἔλαιον, καὶ πληθυσον αὐτὰ ἐν τῇ ἀγάπῃ μονῇ ταύτῃ, καὶ πολλοῖς, καὶ πλήθυσον αὐτὰ ἐν τῇ ϖάσῃ, καὶ εἰς τοὺς ὅρους τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, καὶ τοὺς ὅρους μεταλαμβάνοντας πιϛοὺς ἁγίασον. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, Χριϛὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμϖομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου ϖατρὶ, καὶ τῷ ϖαναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοϖοιῷ σου ϖνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν. Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν ϖαντὶ καιρῷ, διὰ τὸ, ἐκ ἐλαττωθήσονται ϖαντὸς ἀγαθοῦ. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἀπελθὼν. Ἱσταται ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, βλέϖων ϖρὸς δυσμάς. Μετὰ δὲ τὸ συμπληρωσαι τὸν ψαλμὸν. Ἐπεύχεται ὁ ἱερεύς, λέγων. Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ, ϖάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ γίνεται Ὑπόλυσις. Ἰσχὺν δὲ, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος, ἐϛὶ ἀλεξιϖήμων ϖαντοίων κακῶν, εἰ μετὰ ϖίϛεως λαμβάνοιτο.

IN LUCERNARII ORATIONES

LECTIONES VARIÆ.

a Ἐτι τὸ κοινὸ.) Euchologii, prius lecta διάταξις τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, membrum non est, aut pars ad ejus integritatem spectans ut quæ nullam Orationem Benedictionemve complectitur, sed Orationum quarumlibet prooemium est solummodo, Matutinarum nempe Vespertinarumque precum solemnium norma & regula: in MM SS. propterea quibuslibet, nusquam reperitur, utpote recentius, & adjectitium opus; unde & edita quædam finceritatem & fidem exemplarium Antiquorum imitata, titulo illi ἐοχὴ τὸ κοινὸ, a quo prisini illi & venerandi codices manu exarati primordium sumunt, alium huic mente supplendum præfixerunt. Ἀρχεται καὶ ϑεὸς τὸ ἐυχολόγιον.

b Εὐχὴ ορϑίνη.) MM SS. antiqua cuncta, nominatimque tria Bibliothecæ Barberinæ diligentius consulta, & cum editis collata, sicut & aliud Monasterii Cryptæ-Ferratæ, quod e Græcia a Cretensi quodam allatum in Juliani Cæsarini Cæsarini, Concilii Florentini temporibus, posteritatem venit, & ab eo Bessarioni dono datum, & a Bessarione, præfato Monasterio cui ceu Abbas præfuit, quasi hæreditario jure relictum; illa, inquam, & alia obiter visa, Vesperarum Orationes primo illi conspectu oculis offerentia, Officiorum divinorum ordinem, ab eo qui nunc in Horologiis, id est, *Diurnalibus Græcis* cernitur, nonnihil immutatum, cuncta tetantur. Quam amplioram in ipsa Officii serie oculationes Græci enarrare possunt, non est instituti nostri, ex Euchologii illustrandi debito, persequi totius molis mutationem, sed eam tantum, quæ inter orationes hic vel ibi scriptas in Euchologiis codicibus, se ultro annotandam obtulit. Hic itaque MM. SS. memoratis, in Orationis primæ Lucernarii titulo scribunt ἐυχὴ ἑσπερινὴ ορϑὴ. Unum attamen Barberinum, quod primum Conventus Florentini S. Marci Ordinis nostri fuit, scribit· ἐυχὴ τ' ἑσπερινὸν, ορϑὴν.

c Ὅτι σοῦ ἐϛὶν.) Alia est ἐκφώνησις, sive Orationis terminatio altiori voce prosecuta in MM. SS. citatis, nempe· Ὅτι εὐλογητὸς καὶ δεδόξασται τὸ ϖανσεπτὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου τοῦ ϖατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοϖοιοῦ σου ϖνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

d Εὐχὴ β'.) MM. SS. dicta legunt, ἐυχὴ ἑσπερινὴ ἑτέρα· Barberinum illud ultimo positum· ἐυχὴ ἑσπερινὴ δ'.

e Εὐχὴ γ'.) MM SS. notata scribunt, ἐυχὴ ἑσπερινὴ ϖρώτη· & Barberinum S. Marci ἐυχὴ ἑσπερινὴ γ'.

f Εὐχὴ δ'.) MM SS. eamdem habent· ἐυχὴ ἑσπερινὴ τετάρτη· Barberinum illud· ἐυχὴ ἑσπερινὴ β'. In eodemque codice hæc alia legitur· ἐυχὴ ἑσπερινὴ· Εὐδοκία καὶ εὐοδώσατε τὰ μονηρεῖ σου τοῦτῳ, καὶ ἐνισχυσατε ὁ σωτὴρ τὰ ϖαντὸς· ἀ ϖαντὸς, καὶ ζωοϖοιῷ σου ϖνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

g Εὐχὴ ε'.) MM SS. ponunt ἐυχὴ ἑσπερινὴ ε'. Barberinum præfatum ἐυχὴ ἑσπερινὴ ϛ'. quæ certe omnino alia est, ac in editis hisce. Εὐλογησὸν ὁ Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ ϖαντοκράτωρ, ὁ ϖοιήσας τὸν ϖαντὸς ἐν σοφίᾳ ὅπερ ἐϛὶ ἀνθρωϖον, νήϖιον ἐν χεροὶ ἔχοντε τὸ σημεῖον ὅπερ ἐϛὶ τὸ σταυρωϑὲν ϑαυμαϛῶ, καὶ ἐν ϖάσῃ ὥρᾳ ἐϛὶ ἀνδρωϖος ϖνευματικὸς ἐνισχυσατε ἡμᾶς ἐν τῇ ϖίϛει σου ὅπερ ἐϛὶν ἐνισχυσατε τὸ ὄμμα τοῦ νοὸς ἡμῶν τὸ ϖροσευχόμενον ἐν ϖάσῃ ὥρᾳ ἐϛὶ ὁ ϖαντὸς· ἀ ϖαντὸς ἡμᾶς ἐν ϖειρασμῷ, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀϖὸ ϖαντὸς κακοῦ· ἐ ϖάντα ϖοιῶ τὸ σημεῖον τοῦ ἁγίου σταυροῦ ἐϖὶ ϖαντὸς ἀκολουθοῦντος.

h Κύριε, ἐύρισε.) Quæ hic quinta est, in MM SS. propter interjectam præcedentem, sexta est Oratio, ὠχὴ ἑσπερινὴ ϛ'. & ut Barberinum scribit· ἐυχὴ ἑσπερινὴ ε'. & sub paribus titulis septima est, quæ hic in editis, sexta: ejus tamen ἐκφώνησις est· Ὅτι ἐλεήμων ἐ φιλάνθρωϖος Θεὸς ϖαντοκράτωρ ἐ ϖοιῶν ϑέλημα τοῦ ϖαντὸς· καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ϖνεύματος τοῦ ἁγίου νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Post hanc autem in dictis MM. SS. omnibus additur Octava. Εὐσπλαγχνισϑητι ἐϖὶ ἡμᾶς, inferius suo loco videnda, titulumque hunc præfert, ἐυχὴ ἑσπερινὴ ϛ'. ἐϖὶ τῷ, Κύριε ἐκέκραξα, & in illo Barberino· ἐυχὴ ἑσπερινὴ ε'. ἐϖὶ τῷ, Κύριε ἐκέκραξα.

Post hæc in MM. SS. nullo adjecto, subditur in titulo.

Εὐχὴ Ἀντιφώνου α'. ὠ τῆ ϕάλλουσι. Τοῖς ϖροσβείαις τῆ Θεοτόκε.

Oratio Antiphoni primi cum cantatur.

Ὀrationibus Deiparæ Dominæ.

ΕΤλογητὸς εἶ Κύριε, δέϛοτα ϖαντοκράτωρ, ὁ φωτίσας τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ τῆ ἀληϑείας, καὶ τὴ νύκτα ϕαεδρύνας σκιαῖς τῶ ϖόϑε· ὁ τὸ μέϖον τῆς ἡμέρας διελϑεῖν ἡμᾶς καταξιώσας, καὶ ϖροσενεγκεῖν τὰς ἀρχὰς τῆ νυκτὸς ἐϖὶ ϖάσιν τὸν ἡμῖν τὴν δέησιν ἡμῶν, καὶ ϖαντὸς τὸ λαὸν σου, καὶ ϖάσιν ἡμῖν συγχώρησιν τῶν ἐλϖίδων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων· ϖρόσδεξαι τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν ἱκεσίας, καὶ κατάπεμψον ἡμῖν τὸ ϖλῆϑος τῶν ἐλέους σου, καὶ τοὺ οἰκτιρμῶν σου, εἰς τὴν κληρονομίαν σου· τείχισον ἡμᾶς ἁγίοις ἀγγέλοις, ϖάλισον ἡμᾶς ὅϖλοις δικαιοσύνης, ϖερίχαρακωσον ἡμᾶς τῇ ἀληϑείᾳ σου, ϕύλαξον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου, ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ ϖάσης ϖειρασμοῦ καὶ ϖάσης ἐϖιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου· ϖαράσχου δὲ ἡμῖν τὸ ϖαρέναι ἑσπέραν καὶ τῇ ἐϖερχομένῃ νυκτὶ ϖλείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν, ἀναμάρτητον, ἀσκανδάλιϛον, ἀφάνταϛον, καὶ ϖάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Πρεσβείαις τῆ ἁγίας Θεοτόκε, καὶ ϖάντων τῶν ἀϖ' αἰῶνος σοι εὐαρεϛησάντων. Ἐκφώνησις. Σὺ γὰρ εἶ τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς Χριϛὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναϖέμϖομεν.

Oratio Antiphoni secundi dum canitur. Unigenitus Filius.

DOmine, Domine, qui ab omni fagitta volante per diem nos eripuisti, libera nos quoque a negotio in tenebris perambulante, hoſtium veſpertinam ſuſcipe, elevationem nimirum manuum noſtrarum: noctturnum ſtadium nulla malorum tenteriene turbatos nos peregraſſe concede, ab omni turbatione, & inimici formidine nos corripiente, libera nos; animabus noſtris compunctionem, cogitationibus quoque remedii, juſtique judicii examinis meditationem tribue: carnes noſtras timore tuo conſige, & membra noſtra quæ ſunt ſuper terram mortifica, ut in quiete per ſomnum percipienda judiciorum tuorum contemplatione illuſtremur. Omnem cogitationem indecentem, & noxia deſideria a nobis averte: tempore vero orationis confirmatos in fide, & in mandatis tuis proficientes nos excita. *Exclamatur.* Beneplacito & benignitate unigeniti Filii tui, &c.

Oratio Antiphoni tertii, Terſanctii.

DEus magne, æterne, ſancte, clemens, qui in laudem & hymnum mirabilium tuorum in inacceſſæ gloriæ tuæ conſpectu nos ſtare juſſiſti, eſto nobis tuis indignis famulis propitius, & corde contrito ter ſanctum Hymnum, & magnorum beneficiorum quibus nos affeciſti, & ſemper affici, gratiarum actionem tibi offerre concede. Memento infirmitatis noſtræ, nec cum iniquitatibus noſtris ſimul nos perdas; ſed in humilitate noſtra magnam exhibe miſericordiam: ut peccati tenebris exuſti, in die juſtitiæ ambulemus, & armis lucis inſigniti, ſecure ab omni maligni moleſtia vitam agamus liberam, & in omnibus te ſolum verum, & clementem Deum, cum animi libertate celebremus. *Exclamatio.* Quia Sanctus es Deus noſter, & tibi, &c.

Εὐχὴ Ἀντιφώνου β. ἐν τῇ ἑβδομάδι τοῦ, Ὁ μονογενὴς υἱός.

Κύριε, Κύριε, ὁ ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς βέλους πτερωτοῦ ἡμέρας, ῥῦσαι ἡμᾶς καὶ ἀπὸ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου. πρόσδεξαι θυσίαν ἑσπερινήν, πάσης τῶν χαρῶν ἡμῶν ἐπάφεως· κατάξιωσον δὲ ἡμᾶς καὶ τὸ νυκτερινὸν στάδιον ἀμέμπτως διελθεῖν, ἀπειράστους κακῶν· καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ παύσης πορνείας, καὶ θελήσεως τῆς ἐκ τοῦ διαβόλου ἡμῖν προσγινομένης· χάρισαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατάνυξιν, καὶ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν μίμησιν τῆς ἐν τῇ φοβερᾷ καὶ δικαίᾳ σου κρίσει ἐξετάσεως, καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας ἡμῶν, καὶ τέμνωσον τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα καὶ ὅντες καθ' ὕπνον ἡσυχίᾳ ἐμφαυλευώμεθα τῇ θεωρίᾳ τῶν κριμάτων σου. ἀπόστησον ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν φαντασίαν ἁμαρτίας, καὶ ἐπιθυμίαν βλαβερᾶς· διανάστησον δὲ ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἰσχυροτέρους ἐν τῇ πίστει καὶ φρονίμους τοῖς παραγγέλμασί σου. Ἐκφώνησις. Εὐδοκίᾳ καὶ ἀγαθότητι τοῦ μονογενοῦς σου. Ut ſupra.

Εὐχὴ Ἀντιφώνου τρίτου, τῆς Τερσανγίου.

Ὁ θεὸς ὁ μέγας, ὁ ἀίδιος, ὁ ἄγιος καὶ φιλάνθρωπος, ὁ κατεξιώσας ἡμᾶς, ἐν τῇ νῦν ἐν τῇ ἀρᾶσθαι κατενώπιον τῆς ἀφράστου σου δόξης εἰς αἶνον καὶ ὕμνον τῷ θαυμασίῳ σου· ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους σου δούλους, καὶ παράσχου τὰ μετὰ συντετριμμένης καρδίας ἐμπεφυρίτους προσφερόμενά σοι τὸν τρισάγιον δοξολογίαν, καὶ τὰν εὐχαριστίαν τῶν μεγάλων σου ἔργων, ὧν ἐποίησας καὶ ποιεῖς πάντοτε εἰς ἡμᾶς· μνήσθητι τῶν ἀδυνασίας ἡμῶν, καὶ μὴ συναπολέσῃς ἡμᾶς ἐν ἀνομίαις ἡμῶν· ἀλλὰ ποίησον μέγα ἔλεος μετὰ τῶν πιστευόντων εἰς ἡμᾶς· ἵνα τὸ ἁμαρτίας σκότος διαφυγόντες ἐν ἡμέρᾳ δικαιοσύνης περιπατήσωμεν, καὶ ἐνδυσάμενοι τὰ ὅπλα τοῦ φωτὸς ἀνεπιβουλεύτως διατελέσωμεν ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ· καὶ μετὰ παῤῥησίας δοξάσωμέν σε καὶ πάντοτε τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεόν. Ἐκφώνησις. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

In Cryptoferratenſi codice ſubduntur immediate hæc verba, in aliis MMSS. non extantia. *Ieiunare autem ſi quis voluerit, & quartæ feriæ & ſextæ, ſi ei animus ad hoc ſuppetat, licet. Ita vero qui ex ſacerdotio aut diaconia, & ſubdiaconi. Neceſſitas namque legi non eſt, ſi libeat. Secundum quod catechumeni Veſperarum non ſemper ſunt* (id eſt Oratio ſpecialis pro catechumenis ante eorum ejectionem in Veſperis non ſemper habetur) *ſed quinta aut tertia feria dumtaxat* (eo quod, cum a miſſa celebranda dielus aliquot ceſſet Eccleſia Græca, illis maxime feriis vacare ſolet) *ſed neque primi temere in his diebus quidquam circa eos agitur, ſed cum miſſam aut ſupplicationem publicam non habuerit Eccleſia. Habita enim miſſa aut ſupplicatione non ſunt.* Cujus ratio eſt quia in miſſa pro catechumenis fit oratio, qua recitata ab Eccleſia ſecedunt: & pariter a ſupplicationibus devotioni & ſanctiori rite peragendis abeſſe omnino debent. Unde colligitur antiquitus a ſecretioribus *τῶν πιστῶν pro fidelibus*, precibus ſuis, etiam in Veſperis, catechumenos Eccleſiam Græcam ablegaſſe. Hinc eis ejiciendis ſequitur ex unanimi MM. SS. illorum lectione.

Oratio catechumenorum poſt hymnum Terſanctum in Veſperis.

DEus ſecretorum cognitor, qui omnia priſquam fiant percipis, qui non vis mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat: ipſe de præparato habitaculo tuo ſervos tuos catechumenos ſuſcipe: cordis eorum aures aperi, ut unigeniti filii tui & Dei noſtri myſterium ſuſcipiant: ex aqua & ſpiritu in æternam regnum tuum regenerati. *Exclamando.* Ut & ipſi venerandum & magnificum nomen tuum glorificent, Patris, & Filii, & ſancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Εὐχὴ κατηχουμένων μετὰ τὸ τερσάγιον, addit Cryptoferratenſe M. S. τῶ λυχνῶ.

Ὁ θεὸς ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὸ γενέσεως αὐτῶν, ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆσαι αὐτόν· αὐτὸς ἐπίσκεψαι ἐξ ἑτοίμου κατασκηνώσεως τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους· διάνοιξον τὰ ὦτα τῆς καρδίας αὐτῶν, ὅπως τὸ φωτίσθωσι τὸ μυστήριόν σου τὸ μονογενές σου υἱοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν· ἀναγεννήσας αὐτοὺς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος εἰς θεογνωσίαν σου βασιλείαν. Ἐκφω. Ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμόν σου μεγαλοπρεπὲς ὄνομα· τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εὐχὴ πιστῶν διπτέρα.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ παῖ προσηρχόμεθα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ ἐπικαλούμεθα τὸ ὄνομα σου τὸ ἅγιον, καὶ εὐχαριστοῦμέν σοι τῇ διαφυλάξαντί ἡμᾶς τὸν μῆκος τῆς ἡμέρας, καὶ ἀγαγόντι εἰς ἐσπερινὸν φῶς· καὶ δεόμεθά σου, δὸς ἡμῖν διελθεῖν ἀμέμπτως καὶ τέλειον παρόσαν ἑσπέραν σοὶ τῇ ἐπερχομένῃ νυκτί, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς παροικίας ἡμῶν· ἔνδυσον ἡμᾶς τὴν παντοτελῆ καὶ ἁγίαν σου πάσματος καὶ τῆς πομφαίας καὶ πορείας καὶ καὶ τῆς παλαιᾶς ἁμαρτίας ἀπόστασον, καὶ ἐπιτύχοις σου βασιλείας ἀξίωσον. Ἐκφώνησις. Ὅτι σοῦ ἐστιν.

Εὐχὴ πιστῶν διπτέρα.

Κύριε ὁ Θεὸς, τὸ ἀπρόσιτον οἰκῶν φῶς, ὁ παραγαγὼν ἡμᾶς ἐν τῇ μεγάλῃ σου ἐλέους εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν, καὶ νῦν ἐπιφωνοῦμεν δοξολογίαν προκαλεσάμενος· ἀπόδεξαι τὰν αἰτησιν ἡμῶν τῷ ἁγίων σου δίλων σου, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἁμαρτίας, φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἵνα πάντοτε ἐν τῷ φόβῳ σου διατελοῦντες, καὶ ἐν τῷ φωτὶ σου περιπατοῦντες, καταξιωθῶμεν τὰ θαυμάσιά σου, ἐπὶ πᾶσιν δεξάζοντες σε τὸ μόνον ἀληθινὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεόν. Ἐκφων. Ὅτι σόν τὸ κράτος, καὶ Ut ſupra.

Εὐχὴ ἥγουν ἀπόλυσις.

Ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος. Ut ſupra. Ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. τῷ Κυρίῳ κλίνατε, ὁ ἱερεὺς ποιεῖ ἐ εὐχὴν παύτην.

Primæ fidelium Oratio poſt catechumenorum egreſſum dicenda.

DOmine Deus noſter, etiam nunc in toto corde accedimus, & nomen ſanctum tuum invocamus, & gratias agimus tibi toto ejus ſpatio nos conſervanti, & jam ad veſperinæ hujus temporis nos deducenti: nunc itaque rogamus te, præſentem veſperam cum nocte ſubſequente, & omne peregrinationis noſtræ tempus nos tranſigere concede: adverſus requitas ſpiritus & omnes carnis paſſiones, ſancti tui Spiritus armis nos circumvelli: ab omni peccato nos averte, & æterni tui regni dignos effice. *Exclamando.* Quia convenit tibi &c.

Oratio fidelium ſecunda.

DOmine Deus, qui lucem habitas inacceſſam, qui magna tua miſericordia ad præſentem diem nos adduxiſti, & ad veſperinas laudes advocaſti: noſtram indignorum ſervorum ſupplicationem ſuſcipe: & a peccati caligine liberatis, animarum oculos illumina: ut in timore tuo perſeverantes, & in lumine tuo incedentes, mirabilia tua conſpiciamus, te ſolum verum & clementiſſimum Deum in omnibus celebrantes. *Exclamando.* Quia tua eſt potentia, &c.

Oratio ſive Miſſa.

DEus magnus & excelſus, &c. *Diaconus.* Capita veſtra Domino inclinate. *Sacerdos orationem hanc dicit.*

Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας, Domine Deus noſter, qui inclinaſti &c. Ut ſupra. Atque ita ibi finis huic Officio impoſitus.

i Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ θεὸς.) Poſt hanc precem, vetuſtiora edita tres alias a recentioribus Græculis e libris ſuis expunctas fuiſſe teſtantur; *ἵνα ἐκ μιᾶς ὑπερῴου τὸ κατεβαίνοντα, καὶ διαφυλάξαντα ἡμᾶς ἐκ παντὸς πράγματος, νύκτα, ἁμαρτίας, πειρασμὸς, ὀργὴν, σκοτεινὸν ἀνθρώπων· καὶ τὰ, Ἡ Κύριε, Θεὸν ἡμῶν ἐποίησε σωτηρίαν τὸν κατοικοῦντα ἐν κόσμῳ, καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον· Ὁ χριστὸς Κύριε ἐλέησον. Ἔτι δεόμεθά ὑπὲρ ἡ ἀδιαλείπτως ἡμῶν, ἐφύλαξε, ἐφρούρησον, καὶ σκεπτὸς ἐφρούρησε ἡ μετοχικὸν χρόνοντος· Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως καὶ ἐκχύσεως τοῦ φιλανθρώπου τροπῦ.*

l Τὸ Κύριε ἐλέησον γ'.) Vetuſti codices, τὸ Κύριε ἐλέησον μ'.

m Τὸ Κύριε ἐλέησον γ'.) Iterum τὸ Κύριε ἐλέησον λ.

n Τοῦ τῆ ἀρχιεπισκόπῳ.) In Monaſteriis ab Epiſcoporum dominatu exemptis, (quam vetuſti codices ſcribunt) precem hanc, alia ratione legunt, *ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτιῶν τὸ δίλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ.* Præpoſitumque Monaſterii his verbis intelligunt, quem ut in pœnitentiæ ſtatu poſitum de ſua profeſſione valde humiliter ſentire teſtantur.

o Εἰ μετὰ τέκνα. καμβύσειτε.) Addunt edita quædam *παῖδι τυφοῦ, τυφόμενε μὴ ὕδατι ψυχὴν διδοὺς, καὶ πάσαν μολυσμὸν ἰάσαι. φῶς ἡ πάσαι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς γεηρομένων ἀπολύσαι. Puris hic ſedat febres, aqua delibutus & potus, algorem, & omnem infirmitatem ſanat, adhæc vermes a genimine quocunque exiſtat.*

IN LUCERNARII ORATIONES NOTÆ.

EΥχαὶ τὰ λυχνικά.) Vesperas Lucernarii nomen quondam sortitas suo loco superius declaravimus.

2 Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν) Preces a Diacono pronunciatæ sive potius imperatæ tamquam *ministri* & præconis voce, διακονικά: *a pace* quam prædicant εἰρηνικά: *a precando* ad quod hortantur, δεήσεις: & tandem *a collectione*, quam habent ad invicem, συναπταὶ dicuntur. Harum duæ sunt species: μεγάλη συναπτή, & μικρὰ συναπτή, *major & minor collecta*. Hæc porro εὐχῶν forma est, quæ quidem major adhuc foret nisi post quintam supplicationem, duas pro Regibus faciendas recentiorum editionum Euchologicarum moderatores expunxissent, ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν: τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Verum quidem est me iisdem in Ecclesia Orientali recitari audisse, num pro Turcis quos dominos agnoscunt, orarent Græci, a duobus propemodum sæculis suis principibus orbati, inquisivisse: prudenterque responsum est, se solos ut piissimos, & a Deo custoditos reges principes nostros Christianos profiteri, & quos dominio expostulant, fide jam & religione rectores, dominosque in Ecclesiis prædicare & pro eis solis imprætermisse, etiam libris editis preces supprimentibus, orare velle. Cæterum antiquiorem synaptes formam apud Clementem reperire poteris Constit. Apostol. libro 8. capite 10. cujus si fides suspecta sit, antiquam aliam Latinam ex officio Ambrosiano descriptam, & in Ecclesiis olim nostris recitatam subjicimus oculis.

Preces per Diaconum pronunciatæ, respondente choro.

Divinæ pacis & indulgentiæ munere supplicantes, ex toto corde, & ex tota mente precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro universa Ecclesia Catholica, quæ hic & per universum orbem diffusa est, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro Papa nostro N. & Pontifice nostro N. & omni clero, omnibusque Sacerdotibus, & ministris, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro famulo tuo N. Imperatore, & famula tua N. Imperatrice, & omni exercitu eorum precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro famulo tuo N. Rege, & duce nostro, & omni exercitu ejus, precamur te. R. Domine miserere.

Pro pace Ecclesiarum, vocatione gentium, & quiete populorum, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro civitate hac & conversatione ejus, omnibusque habitantibus in ea, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro aeris temperie & fructuum, & fœcunditate terrarum precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro virginibus, orphanis, viduis, captivis, ac pœnitentibus, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro navigantibus, iter agentibus, in carceribus, in vinculis, in metallis, in exiliis constitutis, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro iis qui diversis infirmitatibus detinentur, quique spiritibus vexantur immundis, precamur te. Resp. Domine miserere.

Pro iis qui in sancta tua Ecclesia fructus misericordiæ largiuntur, precamur te. Resp. Domine miserere.

Exaudi nos Deus in omni oratione & deprecatione nostra. Resp. Domine miserere.

Dicamus omnes. Resp. Domine miserere. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Consule jam de collectis annotata

3 Ἔτι καὶ ἔτι.) Harum vocum titulus indicat has preces μικρὰν συναπτὴν vocari, cujus differentiam ἀπὸ τῆς μεγάλης, quod pauciores & breviores complectatur, quilibet animadvertere potest.

4 Στρέφεται ὁ ἱερεὺς πρὸς δυσμάς.) Quare Sacerdos Occidentem præter morem hic spectet, explicabat olim Nathanael S. Mauræ Episcopus. Πρεσβύτερος, adjunctum, inquiebat, Christum Regem decore indutum & fortitudine præcinctum, hic commemorat, regem itaque Christum repræsentat sacerdos, & ejus vice reverentiam populi animis incussurus, ad Occidentem, id est, ad populum se vertit: confestim vero propriæ conscius infirmitatis ad Orientem corpus reflectit, βαθέα μετανοίας, *profunde inclinat*, & ad locum proprium revertitur.

5 Τῆς τῶν χαριστηρίων τῆς καλλιεργούντων.) Quos Ecclesia vocibus his intelligat commodius alibi exponemus.

6 Κοπιάται.) Humandorum mortuorum curam in Ecclesia suscipientes, Græci κοπιάτας & κοπιατῶν Latini *Fossariorum* voce quondam indigitabant. An non erant κοπιάται illi, quos Ciacconius in Julio primo scribit a Constantino constitutos, numero nongentos quinquaginta, & ex diversorum Collegiorum, & artium Officinis collectos ad efferenda atque curanda defunctorum cadavera, quos ideo ab omnibus publicis oneribus esse immunes & vectigalibus liberos voluit; An non erant κοπιάται *Juvenes illi* qui in actibus Apostolorum efferendis Ananiæ & Saphiræ conjugum cadaveribus operam præstiterunt; vel etiam *viri illi timorati* qui ibidem corpus Stephani curavisse dicuntur? Ex plebe certe Ecclesiæ non erant illi primitus, quos Ignatius, Epiphanius, & Hieronymus inter Ecclesiæ ministros recensent, si non Ordinis ratione, saltem officii respectu; quæ mens est Hieronymi duos illos primum clericorum gradum constituere testatur ep. 13. c. 9. quæ ad Rusticum Narbonensem. *Primus*, inquit, *in Clericis Fossariorum ordo est, qui in similitudinem Tobiæ sancti, sepelire mortuos admonentur.* Unde & pro iis tamquam a reliquo separatis, & ad gradum sive ministerium provectis distinctas in liturgiis preces Basilius & Chrysostomus composuerunt, & pares eos cantoribus fecerunt. Præsentes porro preces a verbo δεηθῶμεν ubique exordium sumentes, sunt ex quæ proprie δεήσεις nuncupantur: sequentes autem quibus verbum αἰτησώμεθα, finem imponit, αἰτήσεις idcirco a Græcis solent dici.

7 Τὴν ἑσπέραν πᾶσαν.) Integras has priores αἰτήσεις reperies in Chrysostomi liturgia.

8 Οἱ ἐν Κελλαρίῳ.) In Cellariis ea quæ sunt esus & potus reconduntur, quorum custos est Κελλαρίτης, qui Κελλάριος, οἰκονόμος τῆς ἀποθήκης, unde & muneris est illius panes post Vesperas benedicendos in pristino, vel ut supra legebamus, in mensa præparare. Quinque autem sunt mystico numero, quinque alios a Christo in deserto multiplicatos referentes, prout facile sequens oratio legenti suggerit, qua ut a Deo benedicantur, & eorum participes sanctificationem consequantur, Sacerdos expostulat. Simul etiam benedicuntur frumentum, vinum, & oleum, ut vitæ hominum sustentandæ necessaria, & Monachis frugi hominibus sufficientia, & ut cælitus abundent, eadem oratio expetit, gratiasque pro iis jam collatis habet: a principio namque Vesperarum in Proœmiaco psalmo precati fuerant, ut educeret Deus panem de terra & cor hominis vinum lætificaret, ejusque faciem oleum exhilararet, utque principio finis respondeat, grates pro hujusmodi donis referentes illa eadem benedicenda, & a Deo datore multiplicanda, in Ecclesia proponunt: deinde vero frumentum in acervos, vinum vel partem ejus in dolia, oleumque in cados refundunt: ut eis adjunctis collecta jam annona crescat, & profcua reddatur. Panem vero ea fere religione, qua in missa sanctificatum distribuunt, & si jejunii dies fuerit, ad tolerandum vigiliarum laborem, illis se non modice roborandos confidunt. Non aberrabit a vero, mea quidem sententia, qui Agaparum frugales mensas, & convivia sine luxu quondam ex charitate in Ecclesiis a sincerioribus Christianis exhibita, edulia hæc Monastica adumbrare putaverit, certe celebrioribus festis παξιμάγια *panes bis coctos*, ibidem viritim distributos, deducta ab antiquis Agapis consuetudine, cum animi gaudio miratus sum, agnovi, & tandem sum gratulatus

A 1

ΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΟΡΘΡΟΥ.

1 ΕΥλογήσαντος τοῦ ἱερέως, ἀρχόμεθα 3 τὸ τρισάγιον, τὸ, 4 Παναγία τριάς, τὸ, 5 Πάτερ ἡμῶν. 6 Ὅτι σοῦ ἐστιν. εἶτα 7 τὰ τροπάρια, 8 Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου. 9 Δόξα. 10 ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ. 11 Καὶ νῦν. 12 Προστασία φοβερά. εἶτα λέγει ὁ ἱερεύς. 13 Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν. Καὶ εὐθὺς ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. Δόξα τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ, καὶ ζωοποιῷ, καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Εἶτα 14 λέγομεν τὸν ἑξάψαλμον μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ φόβου Θεοῦ, ὡς αὐτῷ λαλοῦντες ἀοράτως. καὶ δυσωποῦντες ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. 15 Μετὰ δὲ τοὺς τρεῖς ψαλμοὺς ὁ ἱερεύς, λέγει 16 τὰς εὐχὰς τοῦ ὄρθρου, ἱστάμενος ἀσκεπὴς ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν.

Εὐχὴ α΄

ΕΥχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῷ ἐξαναστήσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν κοιτῶν ἡμῶν, καὶ ἐμβαλόντι εἰς τὸ στόμα ἡμῶν λόγον αἰνέσεως τοῦ προσκυνεῖν καὶ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, καὶ δεόμεθα τοῖς σοῖς οἰκτιρμοῖς, οἷς πάντοτε ἐχρήσω περὶ τὴν ἡμετέραν ζωήν· καὶ νῦν ἐξαπόστειλον τὴν βοήθειάν σου, ἐπὶ τοὺς ἑστῶτας πρὸ προσώπου τῆς ἁγίας δόξης σου, καὶ ἀπεκδεχομένους τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος· καὶ δὸς αὐτοῖς μετὰ φόβου καὶ ἀγάπης, πάντοτέ σοι λατρεύοντας αἰνεῖν τὴν ἀνεκδιήγητόν σου ἀγαθότητα. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

b

b Εὐχὴ β΄.

ΕΚ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμα ἡμῶν, πρὸς σὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς. δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν ἐπιτελεῖν ἐν τῷ φόβῳ σου συνέτισον ἡμᾶς. σὲ γὰρ δοξάζομεν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἡμῶν. κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, καὶ μνήσθητι Κύριε τῶν συμπαρόντων, καὶ συνευχομένων ἡμῖν πάντων κατ᾽ ὄνομα. καὶ σῶσον αὐτοὺς τῇ δυνάμει σου· εὐλόγησον τὸν λαόν σου, καὶ ἁγίασον τὴν κληρονομίαν σου. εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου. Ὅτι εὐλόγηταί καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον, καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

OFFICIUM LAUDUM.

POstquam benedixerit Sacerdos, *Incipimus* Tersanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. *Deinde modulos*, Salva Domine populum tuum. Gloria. In cruce sublatus. Et nunc. Protectio tremenda. *Mox dicit Sacerdos.* Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam. Adhuc rogamus pro Archiepiscopo nostro. Quia misericors & amator hominum existis, & tibi gloriam referimus. *Et confestim exclamat Sacerdos.* Gloria sanctæ, & consubstantiali, & vivificæ, & individuæ Trinitati: ubique nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tum sex psalmos Laudum recitamus, cum omni attentione & timore Dei ipsi invisibiliter loquentes: eumque pro peccatis deprecantes.

Post tres autem primos psalmos, Sacerdos nudo capite, ante sacras fores stans, dicit Laudum Orationes.

Oratio prima.

GRatias tibi agimus Domine Deus noster, qui e lectis nostris nos excitasti, & in os nostrum verba laudis immisisti, ut adoremus & invocemus nomen sanctum tuum, & per miserationes tuas quibus semper circa vitam nostram usus es, te precamur; super adstantes coram facie sanctæ gloriæ tuæ, & misericordiam locupletem a te expectantes, auxilium tuum mitte: ipsisque te cum timore & dilectione colentibus, inenarratam bonitatem tuam celebrare concede. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio secunda.

DE nocte spiritus noster ad te vigilat Deus noster: quia mandata tua lumen nobis sunt super terram. Justitiam & sanctitatem in timore tuo operari nos doce, te namque ceu verum Deum nostrum celebramus. Inclina aurem tuam, & exaudi nos, & adstantium cantorum, unaque nobiscum deprecantium de nomine recordare Salva illos virtute tua, benedic populum tuum & hæreditatem tuam sanctifica: & orbi tuo, Ecclesiis, Sacerdotibus, Regibus nostris & omni populo pacem largire. Quia benedictum est, & glorificatum venerandum & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio Tertia.

DE nocte Spiritus noster ad te vigilat Deus noster, quia mandata tua lumen nobis sunt: justitiam tuam, mandata tua, justificationes tuas doce nos. Mentis nostræ oculos, ne forte in peccatis in mortem obdormiamus illumina: omnem caliginem a cordibus nostris averte: justitiæ solem largire nobis, vitamque nostram in Spiritus sancti tui sigillo & custodia omni molestia liberam conserva: gressus nostros in viam pacis dirige crepusculum, diemque in hilaritate, ut tibi matutinos rependamus hymnos, videre concede. Quia tua est potentia & tuum est regnum, & virtus & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio quarta.

DOmine Deus sancte & incomprehensæ, qui dixisti de tenebris lumen splendescere, qui somno noctis reparatos ad laudem & supplicationem bonitatis tuæ nos excitasti: propria tibi motus clementia, adorantes te & gratias tibi pro virtute referentes suscipe, & cuncta saluti nostræ congrua postulata concede. Filios lucis dici, & æternorum tuorum bonorum nos hæredes renuncia. Recordare Domine in multitudine miserationum tuarum cuncti populi tui, adstantium tibi unaque nobiscum deprecantium, & omnium fratrum nostrorum, vel in terra, vel in mari, vel in quocumque loco dominationis tuæ, clementia, & ope tua indigentium, omnibusque amplam misericordiam tuam impende: ut anima & corpore pariter salvati, cum jugi perseverantia & fiducia, mirandum & benedictum nomen tuum celebremus: Patris, & Filii & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio quinta.

BOnorum thesaure, fons perennis, pater sancte, mirandorum conditor, cuncta potens, cunctis imperans, cuncti te colimus: tuas misericordias, clementiam tuam invocantes in humilitatis nostræ opem & subsidium cuncti imploramus. Recordare Domine famulorum tuorum, Matutinas omnium nostrum preces ut incensum in conspectu tuo suscipe: nullum e nobis reprobaveris, quin potius cunctos miserationibus tuis conserva. Recordare Domine vigilantiam & psallentiam in gloriam tuam, & unigeniti Filii tui, & Dei nostri, & sancti tui Spiritus: fer illis opem & auxilium, & preces eorum in supercœlestis & intellectuale tuum altare suscipe.

Quia tu es Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio sexta.

GRatias agimus tibi Deus salutarium nostrorum, quod omnibus in vitæ nostræ beneficium conditis, ut te Salvatorem & benefactorem animarum no-

Εὐχὴ γ'.

ΕΚ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμα ἡμῶν πρὸς σὲ ὁ Θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου. δίδαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τὴν δικαιοσύνην σου, τὰς ἐντολάς σου, καὶ τὰ δικαιώματά σου· φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν δικαιοῦν ἡμῶν, μήποτε ὑπνώσωμεν ἐν ἁμαρτίαις εἰς θάνατον. ἀπέλασον πάντα ζόφον ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν. χάρισαι ἡμῖν τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· καὶ ἀνεπηρέαστον τὴν ζωὴν ἡμῶν διαφύλαξον ἐν τῇ σφραγῖδι τοῦ ἁγίου σου πνεύματος. κατεύθυνον τὰ διαβήματα ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης, δὸς ἡμῖν ἰδεῖν τὸν ὄρθρον, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἀγαλλιάσει· ἵνα σοι τὰς ἑωθινὰς ἀναπέμπωμεν εὐχάς. Ὅτι σὸν τὸ κράτος. καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ δ'.

ΔΕσποτα ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος καὶ ἀκατάληπτος, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι· ὁ ἀναπαύσας ἡμᾶς ἐν τῇ τῆς νυκτὸς ὕπνῳ, καὶ διαναστήσας πρὸς δοξολογίαν καὶ ἱκεσίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας σου εὐπλαγχνίας, πρόσδεξαι ἡμᾶς καὶ νῦν προσκυνοῦντάς σε, καὶ καὶ δύναμιν εὐχαριστοῦντάς σοι, καὶ δώρησαι ἡμῖν, πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. ἀνάδειξον ἡμᾶς υἱοὺς φωτὸς τῆς ἡμέρας, καὶ κληρονόμους τῶν αἰωνίων σου ἀγαθῶν. μνήσθητι Κύριε ἐν τῇ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, τῶν συμπαρόντων καὶ συνευχομένων ἡμῖν, καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐν γῇ τῶν ἐν θαλάσσῃ, τῶν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου, δεομένων τῆς σῆς φιλανθρωπίας καὶ βοηθείας καὶ πᾶσι χορήγησον τὸ μέγα σου ἔλεος. ἵνα σεσωσμένοι ψυχῇ τε καὶ σώματι πάντοτε διαμένοντες μετὰ παῤῥησίας δοξάζωμεν τὸ θαυμαστὸν καὶ εὐλογημένον ὄνομά σου, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ ε'.

ΑΓαθῶν θησαυρὲ, πηγὴ ἀέναος, πάτερ ἅγιε, θαυμαστοποιὲ, παντοδύναμε, καὶ παντοκράτορ, πάντες σε προσκυνοῦμεν καὶ σοῦ δεόμεθα, τὰ σὰ ἔλεη, καὶ τοὺς σοὺς οἰκτιρμοὺς ἐπικαλούμενοι εἰς βοήθειαν, καὶ ἀντίληψιν τῆς ἡμετέρας ταπεινώσεως. μνήσθητι Κύριε τῶν σῶν ἱκετῶν, πρόσδεξαι πάντων ἡμῶν τὰς ἑωθινὰς δεήσεις, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. καὶ μηδένα ἡμῶν ἀδόκιμον ποιήσῃς, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περιποίησαι διὰ τῶν οἰκτιρμῶν σου· μνήσθητι Κύριε, τῶν ἀγρυπνούντων, καὶ ψαλλόντων εἰς δόξαν σὴν, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου σου πνεύματος· γενοῦ αὐτῶν βοηθὸς καὶ ἀντιλήπτωρ, πρόσδεξαι αὐτῶν τὰς ἱκεσίας, εἰς τὸ ὑπερουράνιον καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ϛ'.

ΕΥχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν. ὅτι πάντα ποιεῖς εἰς εὐεργεσίαν τῆς ζωῆς ἡμῶν. ἵνα διαπαντὸς πρὸς σὲ ἀποβλέπωμεν, τὸν σωτῆρα καὶ εὐερ-

ὠεργέτην τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὅτι διανέπαυσας ἡμᾶς ἐν τῇ παρελθόντι τῆς νυκτὸς μέτρῳ, καὶ ἐξήγειρας ἡμᾶς ἐκ τῶν κοιτῶν ἡμῶν, καὶ ἔστησας εἰς προσκυνήσιν τοῦ τιμίου ὀνόματός σου· διὸ δεόμεθά σου, Κύριε, δὸς ἡμῖν χάριν καὶ δύναμιν, ἵνα καταξιωθῶμεν ψάλλειν σοι συνετῶς, καὶ προσεύχεσθαι ἀδιαλείπτως, ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζόμενοι, διὰ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Χριστοῦ σου· μνήσθητι Κύριε, καὶ τῶν ἐν νυκτὶ πρὸς σὲ βοώντων, ἐπάκουσον αὐτῶν, καὶ ἐλέησον, καὶ συντρίψον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν τοὺς ἀόρατος καὶ πολεμίους ἐχθροὺς. Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, καὶ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

c Εὐχὴ ζ'.

Ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐξαναστήσας ἡμᾶς ἐκ τῶν κοιτῶν ἡμῶν, καὶ ἐπισυναγαγὼν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, δὸς ἡμῖν χάριν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν, καὶ πρόσδεξαι ἡμῶν τὰς καὶ δύναμιν εὐχαριστίας, καὶ δίδαξον ἡμᾶς τὰ δικαιώματά σου, ὅτι προσεύξασθαι καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἐὰν μὴ σὺ, Κύριε, τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ ὁδηγήσῃς ἡμᾶς. διὸ δεόμεθά σου, εἴ τι ὑμάρτομεν μέχρι τῆς παρούσης ὥρας, ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ, ἢ καὶ διάνοιαν ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον. ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ἡ ἀπολύτρωσις, σὺ εἶ μόνος ἅγιος βοηθὸς, καὶ κραταιὸς ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἐν σοὶ ἡ ὕμνησις ἡμῶν διαπαντός. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον, καὶ δεδοξασμένον, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ η'.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν τοῦ ὕπνου ῥᾳθυμίαν ἀποσκεδάσας ἀφ' ἡμῶν, καὶ συγκαλέσας ἡμᾶς κλήσει ἁγίᾳ, τοῦ καὶ ἐν νυκτὶ ἐπᾶραι τὰς χεῖρας ἡμῶν, καὶ ἐξομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου πρόσδεξαι τὰς δεήσεις ἡμῶν, τὰς ἐντεύξεις, τὰς ἐξομολογήσεις, τὰς νυκτερινὰς λατρείας· καὶ χάρισαι ἡμῖν ὁ Θεὸς, πίστιν ἀκαταίσχυντον, ἐλπίδα βεβαίαν, ἀγάπην ἀνυπόκριτον· εὐλόγησον ἡμῶν εἰσόδους, καὶ ἐξόδους, πράξεις, ἔργα, λόγους, ἐνθυμήσεις· καὶ δὸς ἡμῖν καταντῆσαι εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, αἰνοῦντας, ὑμνοῦντας, εὐλογοῦντας τῆς σῆς ἀφράστου χρηστότητος τῶν ἀγαθότητα. Ὅτι εὐλόγηται τὸ πανάγιόν σου ὄνομα, καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

d Εὐχὴ θ'.

e c ΑΆμψον δέσποτα φιλάνθρωπε ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, τὸ τῆς σῆς θεογνωσίας φῶς ἀκήρατον, καὶ τοὺς διανοίας ἡμῶν ὀφθαλμοὺς διάνοιξον, εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κυρύγματων κατανόησιν ἔνθες ἡμῖν καὶ τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον· ἵνα πάσας τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας καταπατήσαντες, πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τῶν σὴν φρονοῦντες καὶ πράττοντες. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

strarum in omnibus respiciamus, etiam noctis parte præterita requiem nobis contulisti, & a lectis excitatos ad cultum venerando nomini tuo reddendum erexisti: propterea te Domine rogamus ut gratiam & virtutem præbeas, ut Christi tui ope, in tremore & timore salutem nostram operantes, attente tibi canere, & incessanter orare digni simus. Recordare Domine eorum qui de nocte te invocant, exaudi illos, & miserere: & sub pedibus eorum invisibiles & infestos hostes contere. Quia tu es rex pacis, & Salvator animarum nostrarum, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio septima.

O Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, qui nos cubilibus erectos, orationis tempore congregasti, in apertione oris gratiam nobis confer, & grates pro virtute reddendas suscipe. Justificationes tuas nos doce, quia prout oportet, orare nescimus: nisi tu Domine sancto tuo Spiritu ductor fueris. Rogamus ideo tu si verbo, aut opere, aut mente, sponte, vel coacte, ad præsentem usque horam deliquimus, parce, veniam præbe. Si enim iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit? quia apud te est redemptio; tu solus es sanctus adjutor, & potens defensor vitæ nostræ, & in te laus omnis nostra consistit. Sit potestas regni tui benedicta & glorificata: Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio Octava.

DOmine Deus noster qui torpore somni dissipato, vocatione sancta nos congregas, ut manus in noctibus extollamus, & super judicia justitiæ tuæ tibi confiteamur: orationes, congressus, confessiones nostras, cultus nocturnos suscipe: & inconfusam fidem, spem firmam, dilectionem sine fictione, nobis largire: ingressus & egressus nostros, actus, opera, sermones, cogitationes benedic, & laudantes, celebrantes, & benedicentes bonitatis tuæ suavitatem, ad diei principia pervenire concede.

Quia benedictum est sanctissimum nomen tuum, & glorificatum est regnum Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio nona.

ILluce benigne Domine in cordibus nostris divinæ tuæ cognitionis sincero lumine, & in Evangelicæ prædicationis meditationem, oculos nostræ mentis aperi, & beatorum mandatorum tuorum nobis timorem infige: ut omnibus carnis concupiscentiis conculcatis, officia spiritualia obeamus, & cuncta juxta beneplacitum tuum cogitemus & operemur.

Quia tu es sanctificatio & lumen nostrum, & tibi gloriam referimus; Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio decima.

DOmine Deus noster, qui per pœnitentiam hominibus indulgentiam largiris, & agnitionis peccatorum & confessionis locum in David Prophetæ pœnitentia ad veniam concedendam demonstras: ipse Domine, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, nostri in multa delicta lapsorum miserere. Dele iniquitates nostras, quia tibi soli incerta & occulta corda hominum agnoscenti, & peccata condonandi potestatem habenti peccavimus. Corde autem mundo in nobis creato, & spiritu principali in nobis confirmato, Salutaris tui lætitiam nobis manifesta. Ne projicias nos a facie tua: sed & tibi velut benigno & clementi complaceat, ut usque ad ultimum vitæ halitum Justitiæ hostiam, & oblationem in sanctis tuis altaribus offeramus.

Misericordia, miserationibus & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es: cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio undecima.

DEus Deus noster, qui intellectuales rationalesque virtutes tuæ voluntati subjicis, te rogamus & precamur, suscipe nostram & creaturarum omnium pro virtute glorificationem, & conserta bonitatis tuæ nobis munera rependе, quia tibi curvatur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis spiritus & creatura incomprehensam gloriam tuam celebrat. Tu enim es verus Deus, & valde misericors.

Quia te laudant omnes virtutes cælorum, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio duodecima.

LAudamus, celebramus, benedicimus & gratias agimus tibi, Deus patrum nostrorum, quod subducta noctis umbra diei lumen nobis iterum ostendisti; verum benignitatem tuam deprecamur, peccatis nostris esto propitius, & magna tua clementia preces nostras suscipe, quia ad te misericordem & omnipotentem Deum confugimus. Fac ut in cordibus nostris verus justitiæ tuæ sol illuceat, mentem nostram illustra, & sensus omnes nostros conserva, ut viam mandatorum tuorum de die decenter percurrentes vitam attingamus æternam, (qui apud te est fons vitæ) & inaccessi luminis fruitionem consequi mereamur. Quia tu es Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde magnam Collectam recitat.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius mundi.
Pro sancta hac domo.
Pro Archiepiscopo nostro N.
Pro civitate hac.
Pro aeris temperie.
Pro navigantibus, iter agentibus.

Εὐχὴ ι΄.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν διὰ μετανοίας ἄφεσιν τοῖς ἀνθρώποις δωρησάμενος, καὶ τύπον ἡμῖν ἐπιγνώσεως ἁμαρτημάτων, καὶ ἐξομολογήσεως, τὴν τοῦ προφήτου Δαβὶδ μετάνοιαν, πρὸς συγχώρησιν ὑποδείξας· αὐτὸς δέσποτα, πολλοῖς ἡμᾶς, καὶ μεγάλοις περιπεπτωκότας πλημμελήμασιν ἐλέησον κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὰ ἀνομήματα ἡμῶν, ὅτι σοὶ ἡμάρτομεν Κύριε, τῷ καὶ τὰ ἄδηλα, καὶ κρύφια τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντι, καὶ μόνῳ ἔχοντι ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας. καρδίαν δὲ καθαρὰν κτίσας ἐν ἡμῖν, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στηρίξας ἡμᾶς, καὶ τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου γνωρίσας ἡμῖν, μὴ ἀπορρίψῃς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· ἀλλ' εὐδόκησον ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς, προσφέρειν σοι θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἀναφορὰν ἐν τοῖς ἁγίοις σου θυσιαστηρίοις. Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

f Εὐχὴ ια΄.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰς νοερὰς καὶ λογικὰς ὑποστησάμενος δυνάμεις τῷ σῷ θελήματι, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ ἱκετεύομεν, πρόσδεξαι ἡμῶν καὶ τῶν κτισμάτων σου πάντων, τὴν κατὰ δύναμιν δοξολογίαν, καὶ ταῖς πλουσίαις τῆς σῆς ἀγαθότητος ἀντάμειψαι δωρεαῖς. ὅτι σοὶ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα πνοὴ καὶ κτίσις ὑμνεῖ τὴν ἀκατάληπτόν σου δόξαν. μόνος γὰρ εἶ Θεὸς ἀληθινὸς καὶ πολυέλεος. Ὅτι σὲ αἰνοῦσι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπουσι, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ιβ΄.

Αἰνοῦμεν, ὑμνοῦμεν, εὐλογοῦμεν, καὶ εὐχαριστοῦμέν σοι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὅτι παρήγαγες τὴν σκιὰν τῆς νυκτὸς, καὶ ἔδειξας ἡμῖν πάλιν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας· ἀλλ' ἱκετεύομεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν ἐν τῇ μεγάλῃ σου εὐσπλαγχνίᾳ· ὅτι πρὸς σὲ καταφεύγομεν, τὸν ἐλεήμονα καὶ παντοδύναμον Θεόν. λάμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, τὸν ἀληθινὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης σου· φώτισον τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ τὰς αἰσθήσεις ὅλας διατήρησον, ἵνα ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατοῦντες τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν σου, καταντήσωμεν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, (ὅτι παρὰ σοὶ ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς) καὶ ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι καταξιωθῶμεν τοῦ ἀπροσίτου φωτός. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λέγει τὴν μεγάλην συναπτήν.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.
Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου. Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν.
Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης.
Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων.
Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ
Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις. Μετὰ δὲ τὴν ἐκφώνησιν, ψάλλουσι τὸ,
17 17. Θεὸς Κύριος. Εἶτα τὸ τροπάριον τῆς Κυριακῆς, εἴπερ τύχῃ ἐν δευτέρᾳ, εἶτα τὸ τροπάριον τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγίου, εἴπερ ἐστὶν ἑορταζόμενος. Εἶθ' οὕτω, Τὸ α΄. τοῦ ἤχου.
18 Μετὰ δὲ τοῦτο· 18 Ἡ στιχολογία. Μετὰ δὲ τὴν
19 συμπλήρωσιν τῆς στιχολογίας. Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς. 19 Μικρὰν συναπτήν. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς παναγίας ἀχράντου. Ἔτι καὶ ἔτι. Ὅτι σὸν τὸ κράτος. Μετὰ τὴν β΄. στιχολογίαν. Ἔτι καὶ ἔτι. ἐκ
20 21 φώνως. Ὅτι ἀγαθός. 20 Μετὰ τὸν ἄμωμον, 21 καὶ τὰ εὐλογητάρια. Ἐκφώνει. Ὅτι εὐλόγηταί σου τὸ ὄνομα καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.
22 23 22 Ἡ ὑπακοή. 23 Οἱ ἀναβαθμοὶ τοῦ ἤχου. Προκείμενον ἀναστάσιμον ᾠδικῶς. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἁ
24 γίοις ἐπαναπαύῃ. 24 Τὸ, πᾶσα πνοή. καὶ μετὰ τοῦτο,
25 ἐκφωνεῖ ὁ διάκονος. 25 Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι.
26 Καὶ λέγει 26 τὸ ἑωθινὸν εὐαγγέλιον, εἴπερ τύχῃ κυ
27 ριακή. Εἶθ' οὕτως, Ἀνάστασιν Χριστοῦ. 27 Καὶ ὁ ν΄. Μετὰ δὲ τὸν ἀναστάσιμον τοῦ εὐαγγελίου, λέγει ὁ διάκονος.

Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. ὕψωσον κέρας Χριστιανῶν ὀρθοδόξων, καὶ καταπέμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια. πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ· προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων· τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου· τῶν ἁγίων ἐνδόξων, καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων μαρτύρων. καὶ τὰ λοιπὰ τούτων, ὡς ἐν τῇ λιτῇ γέγραπται. εἶτα λέγει ὁ ἱερεύς. Ἐκφώνως. Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.
28 28 Καὶ ἀρχόμεθα τῶν κανόνων. Τοῦ ἀναστασίμου, σταυ
29 ροαναστασίμου τῆς Θεοτόκου. 29 Καὶ τοῦ μηναίου. Ἀπὸ γ΄. ᾠδῆς, Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς μικρὰν συναπτήν. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ. Τῆς παναγίας. Ἐκφώνως. Ὅτι σὺ
30 εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. 30 Εἶτα τὸ κάθισμα, τοῦ μηναίου. Ἀπὸ ς΄. Συναπτή. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ. Τῆς πανα
31 γίας. Ἐκφώνως. Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεύς. 31 Τὸ κοντά
32 33 κιον 32 καὶ ὁ οἶκος. Καὶ ἀνάγνωσις 33 εἰς τὸ συναξάριον. Ἀπὸ θ΄. ᾠδῆς. Συναπτή. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ. Τῆς παναγίας. Ἐκφώνως. Ὅτι σὲ αἰνοῦσι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν. Εἶτα τό. Ἅγιος Κύριος ὁ
34 Θεός. 34 Τὸ ἀναστάσιμον ἐξαποστειλάριον. Καὶ τὰ ἅ
35 36 για, εἰ ἑορτάζεται. 35 Εἰς τοὺς αἴνους. 36 Στιχηρὰ ἀναστάσιμα δ΄. Καὶ ἀνατολικὰ γ΄. Λέγομεν τὰ στίχους δύο. στίχος α΄. Ἀνάστηθι Κύριε ὁ Θεός μου. στίχ. β΄ Ἐξομολογή
37 σομαί σοι Κύριε, Δόξα. τὸ ἑωθινόν. Καὶ νῦν 37 Ὑπε
38 ρευλογημένη. 38 Δοξολογία μεγάλη. Λέγομεν τὸ παρὸν τροπάριον. Εἰς ἦχον β΄. Ἰωάννου τοῦ Δαμα-

Eucholog.

Ut ab omni calamitate liberemur.
Suscipe, salva, miserere.
Sanctissimæ, Illibatæ.

Exclamando. Quia convenit tibi omnis gloria, honor & adoratio. *Post exclamationem vero canitur:* Deus Dominus. *Tum vero si dominica fuerit, ejusdem Modulus bis dicitur: vel si festum est diei illius sancti cui dicatus est. Sin vero primum Toni. Post hæc vero. Versuum Davidicorum recitatio confecta. Et psalmodia hujusmodi completa. Habet sacerdos minorem collectam.* Adhuc & iterum in pace. Suscipe, salva, miserere. Sanctissimæ, illibatæ. Adhuc & iterum. *Exclamando.* Quia tua est potestas. *Post secundam autem Versuum Davidicorum recitationem.* Adhuc & iterum. *Exclamando.* Quia bonus. *Post psalmum:* Beati immaculati, *& benedictiones. Exclamat:* Quia benedictum est nomen, & glorificatum est regnum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Auditio attenta. Gradus Toni. Propositum resurrectionem Christi commemorans. Diaconus. Dominum precemur. *Sacerdos exclamando.* Quia sanctus es Deus noster, & in sanctis requiescis. Omnis spiritus. *His peractis exclamat Diaconus.* Et ut digni simus. *Et matutinum Evangelium recitat, si Dominica fuerit. Deinde sic:* Christi resurrectionem. *Et psalmum quinquagesimum. Et finito Evangelio, dicit Diaconus.*

SAlva Deus populum tuum, & benedic hæreditati tuæ, in misericordia, & miserationibus tuis mundum tuum visita, Christianorum cornu extolle, & locupletem tuam misericordiam ad nos mitte. Interventu illibatæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, protectionibus venerandarum cælestium virtutum incorporearum, venerandi gloriosi Prophetæ præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum & percelebrium Apostolorum, sanctorum gloriosorum & victoriis inclytorum Martyrum. *Et reliqua horum, prout in supplicatione scribitur. Deinde sacerdos dicit. Exclamando.* Misericordia, & miserationibus, & humanitate unigeniti Filii tui: cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et incipimus Canones Resurrectionis, Resurrectionis simul & crucis, & Deiparæ, & Officii menstrui. A tertio Cantico, minorem Collectam recitat Sacerdos. Adhuc & iterum. Suscipe. Sanctissimæ. *Exclamando.* Quia tu es Deus noster. *Deinde Sessio, ex officio menstruo. A sexto etiam Cantico, Collecta.* Adhuc & iterum. Suscipe. Sanctissimæ. *Exclamando.* Tu enim es rex. *Breviculum. Et ædes. Et e vitis sanctorum lectio. A nono Cantico. Collecta.* Adhuc & iterum. Suscipe. Sanctissimæ. *Exclamando.* Quia te laudant omnes virtutes cælorum. *Deinde.* Sanctus Dominus Deus. *Annuntiatorium resurrectionis. Et sancti si de eo celebritas agatur. Ad Laudes. Versus resurrectionis quatuor. Et aurora tres dicimus: & Davidis Versiculos duos. Versiculus primus.* Exurge Domine deus meus. *Versiculus secundus.* Confitebor tibi Domine &c. Gloria. *Matutinalis modulus.* Et nunc. Super omnes benedicta. Gloria in excelsis. *Dicimus & præsentem modulum Joannis Damasceni. Tono secundo.*

Vinculis inferni ruptis, exurgens e tumulo; mortis sententiam solvisti Domine, & pœnas inimici laqueis eripuisti: conspiciusque iterum Apostolis factus ad prædicandum eos misisti, & per eosdem pacem mundo dedisti, solus valde misericors.

Sciendum præsentem modulum tono primo, quarto, & obliquo quarti decantari, reliquis autem tonis aliam hujus Resurrectionis ejusdem auctoris,

Hodie mundo salus facta est, e tumulo exurgenti & auctori vitæ cantemus: morte etenim ipsa morte devicta, victoriam nobis contulit & magnam misericordiam.

Mox si adsit Diaconus, protensam orationem dicit. Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Adhuc rogamus pro fratribus nostris. Adhuc rogamus pro beatis benefactoribus. Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace. *Sacerdos.* Quia misericors, & hominum amator Deus existis. *Diaconus.* Matutinam nostram orationem Domino compleamus. Suscipe, salva, miserere, & conserva. Diem omnem perfectum, pacificum. Angelum pacis fidelem, ducem & custodem. Veniam & remissionem peccatorum & delictorum.

Bona & animabus nostris utilia. Reliquum vitæ nostræ tempus.

Christianos vitæ nostræ fines. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ. *Exclamando.* Quia Deus misericordiæ, & miserationum. Pax omnibus. Capita nostra Domino inclinemus.

DOmine sancte, qui in excelsis habitas, & humilia respicis, qui perspicacissimo oculo creaturam omnem circumlustras; tibi cervices cordis & corporis inflectimus, & rogamus te, manum tuam invisibilem de sancto habitaculo tuo extende, & benedic nos omnes, & si in aliquo ignare aut coacte deliquimus, ut bonus & clemens Deus condona, & terrestria supra mundanque nobis dona tua concede.

Exclamando. Tuum enim est misereri, & salvare nos.

Deinde Diaconus. Sapientia. Qui est benedictus Christus Deus noster. Venite procidamus. *Et dicitur Horarum prima, & fit dimissio.*

σιλιωμ. Λυσας εκ τ μνηματος, ω τε διορμα διαρρηξας τ αδυ, ελυσας το καπαιγμα τ θανατ Κυριε, παντας εκ παντ παιδευτ εχθρ ρυσαμενος, εμφυσας δε εαυτ τοις Αποστολοις σε εξαπεστειλας αυτους επι το κηρυγμα, ω δι' αυτων τω οικουμενω σε παρεχις την ειρηνην, μονε πολυελεε. Ιησου δε ουτε παρος προσεστιν, λεγομενος τε εχει, εις τον αιωνα, αμ δε τοις λοιποις, το παρον δειξασιμε τροπ. Τα αυτα. Σημερον σωτηρια τ κοσμ γεγονε, ασωματος γαρ αναστασις εκ ταφ ω αρχηγος της ζωης ημων. καθελων γαρ τ θανατον τ θανατ, τον νικος εδωκεν ημιν, ω το μεγα ελεος.

Ειτα λεγει ο διακονος, υπερ τυχης, τω εκτενη. Ελεησον ημας ο Θεος κ τ μεγα ελεος σε. Ετι δεομεθα υπερ τ μακαριων κτητορων. Ετι δεομεθα υπερ ελεης, ζωης, ειρηνης, ο ιερευς. Οτι ελεημων ω φιλανθρωπος Θεος υπαρχεις. Πληρωσωμεν τω εωθινον δεκτον ημων τ Κυριω. Αγγελαξ, σωσον, ελεησον, ω διαφυλαξον. Των ημερων πασαν, τελειον, αγιον, ειρηνικην. Αγγελον ειρηνης, πιστον, οδηγον, φυλακα. Συγγνωμην, ω αφεσιν των αμαρτιων, ω των πλημμελημ.

Τα καλα ω συμφεροντα τας ψυχας ημων.

Τον υπολοιπον χρονον της ζωης ημων.

Χριστιανα τα τελη της ζωης ημων.

Της παναγιας, αχραντ, υπερυμνητ.

Εκφωνως. Οτι σου ελεης, οι κτιρμων.

Ειρηνη πασι. Τας κεφαλας ημων τω Κυριω κλινομεν.

Κτεα αγιε, ο εν υψηλοις κατοικων, ω τα περατα εφορω, ω τω παντεφορω σου ομματι επιβλεπων επι πασαν την κτισιν· σοι εκλινομεν ω αυχενα της καρδιας ω τα σωματος, ω δεομεθα σου, εκτεινον την χειρα σου ω κοραται ουρανιαν καπικαπεδεσας, ω ευλογησον παντας ημας. ω ει τι ημαρτομεν εκουσιως ω ακουσιως, ως αγαθος ω φιλανθρωπος Θεος συγχωρησον, δωρησαμενος ημιν, τα εγκεισθαι ω υπεροσθαι αγαθα σε.

Εκφωνως. Σον γαρ εστι το ελεειν ω σωζειν ημας.

Ειτα ο διακ. Σοφια. Ο ων ευλογητος Χριστος ο Θεος ημων. Δευτε προσκυνησωμεν. 39 ω η αγια ωρα, ω δοξολογις.

39

VARIÆ LECTIONES IN OFFICIUM

LAUDUM.

a Κανονια ω ωδαι.) Præmittunt huic officio M. S. Barberinum & Cryptoferratense alia duo: unius titulus est. ευχη ω παννυχις cum longiores in magnis solemnitatibus prodicantur vigiliæ. Moxque sequuntur. ευχη αναγνωσεως ω παννυχιδος. ευχη αντιφ. β'. ευχη αντιφ. γ' ευχη εις ασκλησεως της παννυχιδος, & ευχη ε χειροθεσιαν. Alterius est, ευχη μεσονυκτικη, quæ confectarium matutinarum precum sunt propriæ: & subditur, ευχη αναγνωσεως ωδης, ευχη αντιφ. β'. ευχη αντιφ. γ'. ευχη δ'. ω ασκλησεως. At cum officia της παννυχιδος, vel solitum μεσονυκτικον, in nullo edito Euchologio reperiantur, Orationes eorum e M. S. non est cur hic transferamus. Omittunt autem M. S. cuncta titulum hunc Ακολουθια, &c. & merito: sunt namque Euchologica, & non nisi ευχαι debent continere. Hoc itaque solum pacto scribunt. ευχη εωθινη ωδης α. id est τ ορθρ.

b Ευχη β'.) Ubi solum in orationum titulis edita ponunt ευχη β'. ευχη γ'. &c. M. S. addunt, ευχη εωθινη β'. ευχη εωθινη γ'. Atque ita in sequentibus cunctis.

c Ευχη ζ'.) Legit Cryptæ Ferratæ codex, ευχη ε Ευαγγελιου ω ορθρου. quia tunc legitur Evangelium.

d Ευχη ενατη.) Legunt M. S. ευχη ς'. ενατη. quia tunc psalmus quinquagesimus recitatur.

e Λαμψον διανοια.) Hujus Orationis vice M. S. eadem sequentem habent Κυριε ο θεος ημων, ο δοξ τω, quæ nova oratio est apud illa.

f Ευχη ια'.) Legunt M. S. ευχη ι'. ει τις αλλος. sequunturque ubique oratio Ο Θεος, ο Θεος ημων, ο τας παρεκ, &c. & post hujus Orationis finem Cryptoferratensis codex monet. Ιστεον ότι οι ο ορθρος καταχρησιν γινονται ειδεναι γινονται, ει μη ότε ψαλλονται τα αγ. αναγνωσματα. Sciendum in laudibus Catechumenos nusquam expelli, nisi cum canuntur duodecim propositæ. Quando vero fiant catechumeni clarius supra exposuimus: Barberinum autem quendam S. Marci Eucologium subdit post 10. orationem.

Εὐχὴ κατηχουμένων, γινομένης σιγῆς μετὰ τὸ τελεσθῆναι, & λαμπρὸν προκείμενον. Εἶτα μετὰ τοῦτο λιτανεύει ὁ διάκονος, & ἅμα ποιοῦσιν τὴν τῶν κατηχουμένων εὐχὴν, ἐπιχειρεῖ ὁ ἱερεύς.

Oratio Catechumenorum, cum post Tersanctus Hymnum celebratur Ingressus: & dictum propositum. Post hæc, preces proprias habet Diaconus: & alio Catechumenorum orationem dicente precatur Sacerdos.

ΕΥλόγησον ω νυν Κυριε τους δουλους σε τους κατηχουμενους, ους εκαλεσω κλησει σε αγια επι τ θαυμαστον φως τ εις επιγνωσιν ω δος αυτοις επιγνωναι καλ αι καταχιται ανοιγονται, λογων ασφαλειαν αυτοις χαριται, εμπλησον πνευματος αγιου εις το γενεσθαι αυτους αξιους σε ω ελθειν υπο σκεπης, εφραγισμενα τη σφραγιδι τ αγιου σου πνευματος, οπως μελη τιμια γενωνται τω σωματι σου τ εκκλησιας σου, ω καταξιωθωσι ω εν τω μελλοντι αιωνι της μακαριας εστως ελπιδος, εν τη βασιλεια τω ουρανων. Ενφωνως. Ινα ω αυτοι συν ημιν. ut in Liturgia Chrysostomi.

Exclamando. Ut & ipsi nobiscum, &c.

Εὐχὴ πιστῶν πρώτη.

Oratio fidelium prima.

ΚΤεα, Κυριε, σή ἐστιν ἡ ἡμέρα, & σή ἐστι ἡ νύξ, ω σὺ καθρίσας φαῦσιν ω ὕπνον· σὺ ἐπισπασας πάντα ω ὡρεσιν τ γῆς, ω σὺ δίμηνα συνιστάντα τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας τὰ πλάσματά σου· ἔλλαμψον ἐπὶ τὴν ταπεινοφροσύνην ἡμῶν· καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ω σκότους ψυχικοῦ, ω πάσης ἐπιβουλῆς ω πτώσεως τοῦ πονηροῦ. Οτι ηγιασται, καὶ.

DOmine, Domine, tuus est dies, & tua est nox, tu condidisti auroram & solem; tu cunctos terræ montes operarus es, rogamus te, simul cum diei luce, copiosæ tuæ miserationis super humilitatem nostram radios emitte: & ab omni umbra tenebrisque mortis, & cunctis insidiis malignique astutiis nos eripe. Quia sanctificatum est, &c.

Εὐχὴ πιστῶν β'.

Oratio fidelium secunda.

ΤΗι διατελεσει Κυριε διαμενει ἡμέρα, ω σοὶ ὑμνοῦσι πᾶσα ἡ δυναμις τ οὐρανῶν, ω σὲ προσκυνοῦσι πᾶσα ψυχὴ ω δυναμει δοξολογοῦσα ω δεομεθά σου, χάρισαι ἡμῖν ἡμέραν παντὸς εὐρεσικακου ἐκπλῆσαι ἐν πολιτείᾳ ἀγνῇ, ἐν ζωῇ ἀναμαρτήτῳ, ἐν καρδίᾳ καθαρᾷ· ἵνα πάντων ἐνεργειῶν ἀπολαύσωμεν ἀξιωθῶμεν ἐν παντὶ καιρῷ ἀκαταισχύντως εὐλογεῖν σὲ τὸν Θεὸν ἡμῶν.

ORdinatione tua Domine perseverat dies & te vicibus omnis cælorum celebrat, & te omnis anima pro viribus laudans adorat: rogamus te, diem omnem in conversatione pura, in moribus tibi placitis, in corde sincero transigere concede, ut tuis beneficiis usi tuam Deitatem intuxie collaudare digni simus.

Οτι σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα.

Quia convenit tibi omnis gloria, &c.

Εὐχὴ, ἤγουν ἀπόλυσις.

Oratio, hoc est dimissio.

Αινῶμεν, ὑμνῶμεν Ut supra.

Κατα τὴν διακονου λέγουσης. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Laudamus, celebramus, &c.

Et Diacono dicente. Capita vestra Domino inclinate.

Επιψαλλει ὁ ἱερεύς.

Subjungit orationem sacerdos.

Κύριε ἅγιε ὁ ἐν ὑψηλοῖς, &c. Ut sup.

Domine sancte, qui in excelsis, &c.

Reliqua supra in hoc Officio posita in prædictis MM. SS. desunt.

Ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου.) Quotidiana laudum divinarum officia a vigiliis nocturnis, μεσονυκτικὰ nomine dictis, auspicantur Græci, ut profunda semper nocte decantatis, & ut ἐξ ἧς ὁ ψαλμὸς ἐξεγέρθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, καὶ μακάριος ὁ δοῦλος ὃν εὑρήσει γρηγοροῦντα, verba tenebrarum discutientis torporem, resonant. Μεσονυκτικῷ aliud Officium ὄρθρος, *sub adventu lucis* persolvendum, Latinisque nostris Laudibus æquandum jungitur: cujus idcirco ἀκολουθία *series*, in hoc volumine locum habet; eo quod εὐχὰς *preces* complectatur, plures, non nisi in Euchologio, Græco Sacramentario reponendas: sicut in Latino Gregorii tum *Matutinales* Orationes, tum aliæ *ad Matutinos*, id est, *Laudes* sive *lucescente die*, pertinentes, propriam sedem reperiunt.

2 Εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως.) Prout a divini auxilii invocatione, & ab coæternæ Trinitatis gloria coæquali celebranda, officia quæque Latinè exordiuntur; ab usitatis pariter sibi precum benedictionumque formulis, quas ἐκφωνήσεις *clausulas*, & προτρεπτικὰς εὐχὰς nuncupant, sua incipiunt Græci. Prima omnium est hæc Sacerdotis benedictio, cum ait εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. propterea que εὐλογητὸν, & τοῦ εὐλογητοῦ, pro eodem in hoc volumine scribitur.

3 Τὸ τρισάγιον.) A repetita ter voce, ἅγιος Hymnus est τρισάγιος dictus, ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, de quo latius alibi.

4 Παναγία τριάς.) Addendum ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Δέσποτα συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῶν. ἅγιε ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.

5 Πάτερ ἡμῶν.) Oratio Dominica.

6 Ὅτι σοῦ ἐστιν.) Ἐκφώνησις est, sive conclusio præcedentis orationis πατρικῆ τριάς; & sic se habet ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

8 Τὰ τροπάρια.) Vocem τροπάριον commodius alibi explicamus. Tria vero illa hic dici præscripta, sunt σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, & Deum creatorem invocat, ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ, Verbum incarnatum interpellat: & tandem patrocinium B. Virginis implorat tertius Modulus προστασία φοβερά. Illis porro adnectetur δοξολογία, Gloria Patri, &c. a qua, ut laudes a nobis prolatæ vere divinæ censeantur, officia cuncta auspicari debemus: ait Cabasilas in Mystagogia.

8 Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου. Ex Horologio (sic diurnarum horarum librum, sive Diurnale Græci vocant) addendum. καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου, πολίτευμα.

9 Δόξα.) Huic voci solitariæ positæ, quæ sequuntur, mente sunt annectenda. πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι.

10 Ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ.) Ut integrum Modulum habeas, adde ἑκουσίως, τῇ ἐπωνύμῳ σου καινῇ πολιτείᾳ τοὺς οἰκτιρμούς σου δώρησαι Χριστὲ ὁ Θεὸς, εὔφρανον ἐν τῇ δυνάμει σου πιστοὺς βασιλεῖς, νίκας χορηγῶν αὐτοῖς κατὰ τῶν πολεμίων. τὴν συμμαχίαν ἔχοιεν τὴν σὴν, ὅπλον εἰρήνης, ἀήττητον τρόπαιον.

11 Καὶ νῦν.) Sequentia simul intellige. καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Atque ut vides in hymno glorificationis consubstantialis & coæternæ Trinitatis, Græci non recipiunt verba: *Sicut erat in principio* (inrante licet contrarium asserat Durantus lib. 3. cap. 15.) quæ in Concilio Vasensi sub Julio Pontifice, & Constantio Imperatore celebrato, primum lecta, Latinis etiam primum tradita videntur, post habitum Nicææ Oecumenicum Concilium: in quo, ex Hieronymo in epist. ad Damasum memoratus hymnus, *Gloria Patri*, in Ecclesiam fuit inductus.

12 Προστασία φοβερά.) Ex Horologio adjungendum καὶ ἀκαταίσχυντε, μὴ παρίδῃς ἀγαθὴ τὰς ἱκεσίας ἡμῶν, πανύμνητε Θεοτόκε· στήριξον ὀρθοδόξων πολιτείαν· σῶζε οὓς ἐκέλευσας βασιλεύειν, καὶ χορήγει αὐτοῖς οὐρανόθεν τὴν νίκην· διότι ἔτεκες Θεὸν, μόνη εὐλογημένη.

13 Ἐκτενῆ δέησιν.) Reliqua hujus deprecationis, sicut & sequentis, suggeret infra liturgicus codex.

14 Αἴνους ἐξ ψαλμούς.) Laudum sex Psalmos.

15. Μετὰ τρίτον ψαλμόν.) Tertium videlicet, sextum, & sexagesimum secundum.

16 Τῆς ἀρχῆς τοῦ ὄρθρου.) Ἑξάψαλμος apud plerosque auctores vocatas: iisque lectis, tres alii Psalmi recitantur, octogesimus septimus, centesimus secundus, & centesimus quadragesimus secundus. Et hos, ὁ ἑξάψαλμος complectitur.

17 Θεὸς Κύριος.) Subnectit Horologium, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου: quo & adventus Christi præteritus, & iterum in mundi Vespere futurus memoratur.

18 Ἡ συνήθης στιχολογία.) Alterna Psalmorum Davidicorum per Versus recitatio στιχολογία dicitur: hic vero paucorum est Versuum in Horologio, & editis aliis annotatorum. ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τοὺς στίχους· Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός. στίχος. Κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με. στίχος. Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη.

19 Μικρὰ συναπτή.) Cujus seriem alibi prolixam habes in Vesperis: hic prima tantum ejus verba notantur.

20. Μετὰ τὸν ἄμωμον.) Psalmus 118. a verbis μακάριοι οἱ ἄμωμοι incipiens: vocatur ὁ ἄμωμος.

21 Τὰ εὐλογητάρια.) Ubi frequenter in hymnis, εὐλογητὸς εἶ Κύριε reperitur. εὐλογητάρια fiunt.

22 Ἡ ὑπακοή.) Pauci sunt Hymni ὑπακοῆς nomine dicti. τροπάρια vero illa, in quorum commatibus, antecedentis sensui consequentem præclare annexum animadvertere licet, ὑπακοῆς appellationem mereri suis ad me litteris testatur Georgius Coresius: ibi enim consequens periodi membrum, ὑπακοὴ τῷ ἡγουμένῳ. Exempli gratia. Ἡ τὰ λογικὰ μελετῶσα τὸν παράδοξον ἐπιδώσασα adest antecedens. En tibi modo consequens. μετὰ σοῦ τὸν ἐκ τῆς παρθένου ἐν τῷ μνήματι ὁρῶσαι τὸν μυρίσαι τὰ σώματα αἱ γυναῖκες, Χριστὲ ὁ Θεὸς; &c. Minus subtiliter, ad veritatem tamen magis accommode ὑπακοὴν esse enarravit Demetrius Pepenus collegii Græci non indoctus alumnus; ἀδεῖν ὑπακοὴν cui obaudiendo dum in Ecclesia cantatur, cuncti cum religioso silentio, corporis etiam accessu facto, erectas aures & mentem attentam præbent. Ita namque contingit, ὥστε πρὸς ὑπακοὴν γενέσθαι.

23 Οἱ ἀναβαθμοί, προκείμενον ἀνατάξεως.) Prima dictio psalmos graduales indicat: secunda, Versum unum Davidicum: tertia, Versum illum ad Christi resurrectionem spectare docet.

24 Πᾶσα πνοή.) Frequenter in hoc volumine προκείμενον illud notatum reperies: & est hujusmodi. πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον. αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις. σοὶ πρέπει ὕμνος τῷ Θεῷ.

25 Ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι.) Benedictio est Evangelio audiendo prævia. ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

26 Τὸ ἑωθινὸν εὐαγγέλιον.) Evangelium nempe in Matutinis legi solitum. Cuncta ἑωθινὰ in calce libri reperies.

28 Ἀρχόμεθα τῶν κανόνων.) Plurium τροπαρίων seriem, κανόνα vocant Græci, ejus exemplum expositionemque prolixiorem alibi subjiciemus. ἀναστάσιμοι autem, de resurrectione agit; σταυροαναστάσιμος, crucem Christi, simul & resurrectionem commemorat: Θεοτόκια vero, in honorem Deiparæ virginis cedit.

29 Τὰ μηναῖα.) *Volumen singulorum mensium Officia complectens; μηναῖον est; & vulgo Menologium* dicunt.

30 Τὸ κάθισμα τοῦ μηναίου.) Modulus sedendo canendus, κάθισμα est, & ἐν μηναίῳ, *in mensibus* Horologi, vel *Menologii* reperitur.

31 Τὸ κοντάκιον) Brevis est hymnus, a voce κοντὸς *parvus*, eo quod paucis laudes alicujus sancti vel festi complectatur.

32. Ὁ οἶκος.) Hymni genus est, in Dei vel Sancti alicujus laudem ita constructum, ut quasi *compagem, ædificium, fabricamque* virtutum ejus, & gloriæ videatur componere: & ideo κοντακίῳ opponitur, ut eo amplius & diffusius. Itali quoque sua poemata habent *stanze* sua lingua, id est *domus*, sive *habitacula*, dicta.

33 Ἀναγνωσις εἰς τὸ συναξάριον) Sanctorum vitas volumen brevibus verbis complectens, συναξάριον est: & Martyrologio Latino correspondet: sicque in Laudibus ex eo lectio, ad primos usque auroræ radios: quibus visis, reliquam Laudum partem percurrunt. Vitas porro sanctorum in Ecclesia legere antiqua consuetudo est: nam & Joannes Diaconus S. Gregorii vitam idcirco se scripsisse testatur, ut commodius in festi ejus vigiliis palam legeretur. Et Nicolaus primus, qui nono sæculo floruit, fecit duo volumina, in quibus (ita referente Ciacconio in ejus vita). Græce & Latine scriptæ erant lectiones, quæ per anni circulum in Officiis divinis decurruntur. Ante συναξάριον autem editum quid legeretur, in matutinis, vel a quo fiebat illa lectio docet succinctè Balsamon in Can. 4. Trullanum. τὸ τάγμα τῶν ἀναγνωστῶν διὰ τὸ ψάλτας αὐτοὺς ἐπονεῖσθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀναγινώσκειν ἐν ἄμβωνι τὰς θείας γραφὰς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου. τὸ δὲ ἀναγνῶσαι καλοῦνται. *Lectorum ordo non ut cantarent institutus est, sed ut in Ambone divinas scripturas legerent, post finitum matutinum. Unde etiam Lectores appellantur.*

34 Ἐξαποστειλάριον.) Num ille hymnus est, ad quem concinendum in Chori gremium mittitur aliquis? An talis alius, qui in sancti vel Mysterii alicujus memoriam ἐξαποστείλαντα emittatur? Num potius is est, qui mittendam Spiritus sancti gratiam advocet? vel denique, qui juxta docti Ligaridii sensum, fere semper de Apostolorum in orbem dispersione, & prædicatione, vel aperte vel subobscure, memoriam habeat?

35 Εἰς τοὺς αἴνους) Psalmi 148. 149. & 150. propter repetitam in iis vocem αἰνεῖτε. αἶνοι apud Græcos audiunt.

36 Στιχηρὰ ἀναστάσιμα καὶ ἀνατολικά.) *Versus longiores στιχηρά; resurrectionem celebrantes ἀναστάσιμα, aurora lucescente cantandi, ἀνατολικά* sunt.

37 Ὑπερευλογημένη.) B. Virginis frequentatus hymnus. Ὑπερευλογημένη ὑπάρχεις Θεοτόκε παρθένε, διὰ γὰρ τοῦ ἐκ σοῦ σαρκωθέντος ὁ ᾅδης ᾐχμαλώτισται, ὁ Ἀδὰμ ἀνακέκληται, ἡ κατάρα νενέκρωται, ἡ Εὔα ἠλευθέρωται, ὁ θάνατος τεθανάτωται, καὶ ἡμεῖς ἐζωοποιήθημεν· διὸ ἀνυμνοῦντες βοῶμεν· εὐλογητὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς, ὁ οὕτως εὐδοκήσας· δόξα σοι.

38 Δοξολογία μεγάλη.) Hymnus Angelicus est, *Gloria in excelsis*, a prima voce, & laudum serie in eo contenta, δοξολογία dictus, Est quoque δοξολογία, τριαδικὸς ὕμνος, *Trinitatis gloriam* concinens; verum δοξολογία μικρὰ est, propter sententiæ brevitatem, alius autem verbis pluribus abundans, μεγάλη δοξολογία vocatur. Ad Laudes porro hymnum hunc, in utraque Ecclesia ab antiquo fuisse cantatum ex Græcorum quidem parte manifestat Clemens infra citandus, qui etiam illum ὠδὴν ἑωθινὴν vocat: & Athanasius de Virgin. versus finem. ὄρθρου δὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγετε· Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω. ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου. διαυγαζούσης δέ. εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, καὶ τὰ ἑξῆς. *Matutino tempore hunc psalmum dicit. Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit anima mea. Ubi diluculum fuerit: recitate hunc. Benedicite omnia opera Domini Domino: hymnumque dicite: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, & quæ sequuntur.* Ex Latinorum vero parte, ii quos Hugo Menardus in concordia regularum S. Benedicti refert. Ex Athanasii autem verbis clare liquet, hujus hymni editionem Hilario Pictaviensi Episcopo, quod quidam minus tute affirmaverunt, nullatenus adscribendam: non enim Athanasii coætanei ini tempestate potuisset ad omnium manus & per varias regiones ita opus suum dispersisse, ut eum jam vulgo memoria tenerent mulierculæ.

39 Καὶ, ἡ πρώτη ὥρα) Laudibus Matutinis Primæ recitatio jungitur: ante Primam enim dictam, nefas Græcis liturgiam aggredi. Ita Synodus sub Germano Amathuntis Cypri Episcopo. ὁ μὴ τοὺς ἱερεῖς ἄρχεσθαι τῆς θείας μυσταγωγίας, εἰ μὴ πρότερον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μεσονυκτίου, καὶ τὰς ὥρας ἐξέλθωσι. *Non convenit Sacerdotes divinis mysteriis initium dare, nisi prius Matutinas & Laudes, Horasque decantaverint.* Idem legitur præcepisse Odo Parisiensis Episcopus in Synod. Const. cap. 5. *Nullus antequam Matutinas dixerit canonicas, & Primam, præsumat aliqua necessitate celebrare Missam.*

---

a 1 ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου

2 τοῦ Χρυσοστόμου.

b 3 Μέλλων δὲ ὁ ἱερεὺς τὴν θείαν ἐπιτελεῖν μυσταγωγίαν, ὀφείλει εἶναι 3 προηγουμένως ἐξωμολο-

c d γημένος, καὶ μετὰ πάντων κατηλλαγμένος, καὶ τὴν καρδίαν, ὅση δύναμις, καθαρὰν τετηρηκὼς ἀπὸ πονηρῶν λογισμῶν, ἐγκρατευσάμενός τε ἀφ' ἑσπέρας, καὶ ἐγρηγορηκὼς μέχρι τοῦ 4 τῆς ἱερουργίας καιροῦ. 5 τοῦ δὲ καιροῦ ἐπι-

4 5 στάντος, μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν συνήθη τοῦ προεστῶτι μετάνοιαν, εἰσέρχεται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἑνωθεὶς τῷ διακόνῳ, ποιοῦσιν ὁμοῦ 6 πρὸς ἀνατολὰς προσκυνήματα τρία, f ἔμ-

e 6 f προσθεν 7 τῆς εἰκόνος τοῦ σωτῆρος, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτό-

7 κου, καὶ εἰς τοὺς δύο χοροὺς εἰσελθόντες ἀνὰ ἕν· ὅτε δὲ προσκυνοῦσι, λέγουσι μυστικῶς τὴν εὐχὴν ταύτην.

ORDO SACRÆ

AC DIVINÆ MISSÆ

Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi. Præparatio ad Missam, quoad animam.

Sacerdos divinum mysterium peracturus, ante omnia confiteri, & cum omnibus reconciliatum habere se debet, nec non cor a pravis cogitationibus custodivisse, ac a vespere continuisse, & usque ad sacrificii tempus vigilasse. Tempore vero sacrificii instante, postquam præsidi, quæ fieri consuevit, reverentiam exhibuerit, templum ingreditur, & Diacono junctus, ter simul adorant ad orientem, coram Salvatoris, & sanctissimæ Deiparæ imagine: & ad utrumque Chorum pariter semel inclinant: quando autem adorant, secreto hanc orationem dicunt.

Emitte Domine manum tuam de excelso habitaculo tuo, & confirma me ad propositum ministerium tuum, ne inculpate tremendo tuo Tribunali adstans, incrementum sacrificium peragam. Quia tua est potentia & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

Ingressi autem in sacrarium, accipiunt in manibus suis tunicam sibi propriam, tresque quoque versus Orientem reverentias faciunt, apud se dicentes.

Deus propitius esto mihi peccatori.

Deinde Diaconus inclinato capite accedit ad Sacerdotem, & manu dextra tenens dalmaticam cum stola, dicit.

Benedic Domine tunicam cum stola.

Quod cum factum fuerit, osculatur corpus. Ac Sacerdos benedicens manu, dicit.

Benedictus Deus noster, perpetuo, nunc & semper: & in sæcula sæculorum. Amen.

Deblue secedit Diaconus seorsum in unum secretæ partem, & induitur tunica, orans hoc modo.

Exultabit anima mea in Domino, induit me vestimento salutis & tunica lætitiæ circumdedit me: & tamquam sponso mihi mitram imposuit, & velut sponsam me ornamento circumvestivit.

Et stolam osculatus, imponit. Sacerdos autem cum & ipse idem cam acceperit, eam benedicit, ac osculatus, induit, dicens apud se sicut & Diaconus præfatum Psalmum. Et Sacerdos accipit Supermanicalia, & in dextra quidem manu, sic dicit.

Dextera tua Domine glorificata est in virtute: dextera tua Domine confregit inimicos: & multitudine gloriæ tuæ adversarios contrivisti.

At in sinistra manu dicit sic.

Manus tuæ Domine fecerunt me & plasmaverunt me.

Deinde accipiens stolam, & benedicens, osculatur, eamque collo suo imponens, ait.

Benedictus Deus, qui effundit gratiam super sacerdotes suos, ut unguentum super caput quod descendit in barbam, barbam Aaron: quod descendit in oram vestimenti ejus, ut ros Hermon, qui descendit in montes Sion: quoniam ibi mandavit Dominus benedictionem, vitam usque in sæculum.

Et accipiens zonam, benedictam osculatur: & ait.

Benedictus Deus, qui præcingit me virtute, & effundit gratiam suam: perpetuo, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Max accepto Subgenmali, si est Protosyncellus magnæ Ecclesiæ, vel quivis alius habens dignitatem aliquam, & postquam id benedixit, & osculatus est, dicit.

Accingere gladio tuo super femur tuum, Potentissime: Specie tua & pulchritudine tua, & intende, & prospere procede, propter veritatem & manuetudinem, & justitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua: perpetuo nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Post hæc accipiens cafulam, & benedicens eamosculatur, & ait.

Κύριε ὁ καθίσας τὸν χεῖρά σου ἐξ ὕψους καταπαύσεως, ὁ δοὺς χάρισμα μετανοίας τῷ προκειμένῳ δούλῳ σου, ἵνα ἀκαταπαύστως παρασχῇ τῷ φοβερῷ σου βήματι ἱερατικὰ αἱματικὰ ἱερουργήματα ἐπιτελέσῃ· ὅτι σὸν ἐστιν ἡ δυναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

g Ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον, λαμβάνουσι ἕκαστος ἐν g
τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ σοιχάριον ἑαυτῶν. καὶ ποιοῦσι προσκυνήματα τρία κατὰ ἀνατολάς, λέγοντες καθ' ἑαυτούς, τό.

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Εἶτα ὁ διάκονος παρέρχεται τῷ ἱερεῖ, ἀποκλίνας τὴν κεφαλὴν, κρατῶν καὶ ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ τὸ σοιχάριον θεοῦ πρὸ ὠραίου, λέγων.

10 Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ σοιχάριον σου πρὸ ὠραίου. 10

h Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μετὰ τῆς χειρὸς, λέγει. h

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα ὑποχωρεῖ ὁ διάκονος καὶ ἑαυτὸν εἰς μέρος τι ἑρπύσας· καὶ ἐνδύεται τὸ σοιχάριον, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. ἐνέδυσέ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με, ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ.

Καὶ τὸ μὲν ὠράριον ἁπλοῦν ἐστι, ἐπεὶ θεσμὸς τῷ ἀρχιερεῖ ὅμοιον. i Ὁ δὲ ἱερεὺς 11 λαβὼν τὸ αὐτὸ τὸ σοιχάριον, i 11
εὐλογεῖ αὐτὸ, καὶ ἀσπάζεται, ἐνδίδυσι, λέγων καθ' ἑαυτὸν ψαλμὸν τὸν πρῶτον ῥηθέντα, ὅμοιον τῷ δηλοῦντι. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς 12 τὰ ἐπιμανίκια ἐν μέσῃ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, λέγει ἅπαξ. 12

Ἡ δεξιά σου χεὶρ Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύι· ἡ δεξιά σου, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. Ἐν δεξιᾷ ἀριστερᾷ χειρὶ λέγει τρίς.

Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με. Εἶτα λαβὼν 13 τὴν ἐπιτραχήλιον, καὶ εὐλογήσας, ἀσπάζεται· 13 k
καὶ τιθεῖ ἐπὶ τὸ τραχήλιον αὐτοῦ, λέγει.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέας τὸν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὸν γενειὸν τὸν γενειὸν Ἀαρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὸν ὄρον τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. ὡς δρόσος Ἑρμὼν, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών. ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὸν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Καὶ λαβὼν 14 τὸν ζῶνην, καὶ εὐλογήσας ἀσπάζεται, 14
καὶ λέγει.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ θεὶς 1
τὸν χάριν τοῦ χάριν αὐτοῦ. πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα 15 τὸ ὑποτραχήλιον λαβὼν, 16 εἶτα 17 φωνοσύγκελλος 15 16 17
τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἢ ἄλλος τις ἔχων 18
19 ἀξιότητά τινα, καὶ εὐλογήσας αὐτὸ καὶ ἀσπασάμενος, 19
λέγει.

Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ· τὴν ὡραιότητά σου καὶ τὴν καλλονήν σου, καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης· καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου. πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν 20 τὸ φελώνιον, καὶ εὐλογήσας 21 ἀσπάζεται, 20 21
καὶ λέγει.

Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην· καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται. παντὸς, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Sacerdotes tui Domine induantur justitia: & sancti tui exultatione exultabant: jugiter nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deblue precedente ad propositionis mensam, lavans manus dicentes.

Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine, ut audiam vocem laudis tuæ, & enarrem universa mirabilia tua: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Ne perdas cum impiis Deus animam meam & cum viris sanguinum viram meam, in quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus: ego autem in innocentia mea ingressus sum, redime me, & miserere mei: pes meus steterit in directo, in Ecclesiis benedicam te, Domine.

At Diaconus præparat sacra, sanctum quidem discum ad partem sinistram, calicem vero ad dexteram & alia cum ipso. De hinc venerationem ter ante Propositionem exhibentes, dicit unusquisque.

Deus propitius esto mihi peccatori, & miserere mei. Tu, Redemisti nos a maledicto legis pretioso tuo sanguine crucifixo, & lancea perforatus, immortalitatem tamquam ex fonte præbuisti hominibus, Salvator noster, gloria tibi.

Et Diaconus dicit. Benedic Domine. *Et benedicit sacerdos.* Benedictus Deus noster: perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Post hæc sumit sacerdos in sinistra quidem manu partem, dextra vero sanctum lanceam, & cum ea signum crucis faciens, super sigillum oblatæ, dicit ter.

In memoriam Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Et statim infigit sanctam lanceam in dexteram partem sigilli, & scindens dicit. Tamquam ovis ad occisionem ductus est. *In sinistra vero similiter infigens sanctam lanceam, dicit.*

Et ut agnus mansuetus, coram tondente se obmutescens, sic non aperiet os suum.

In superiore vero parte sigilli rursus infigens sanctam lanceam, dicit. In humiliatione ejus judicium ejus sublatum est. *In inferiori autem parte sigilli infigens iterum sanctam lanceam, dicit.*

Generationem autem ejus quis enarrabit? *At Diaconus in qualibet incisione dicit.* Dominum precemur: *tenens etiam dextra manu stolam.*

Deblue dicit Diaconus. Tolle Domine.

Et sacerdos immittens sanctam lanceam ex obliquo dextera partis oblatæ, extollit sanctum panem, sic dicens.

Quoniam tollitur de terra vita ejus, perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et ponens supinum in sancto disco: postquam dicit Diaconus. Immola Domine. *Sacerdos sacrificat illum in modum crucis.*

m 24 m Ὁ δὲ διάκονος ἐντρέπεται τὰ ἱερά, 24 τὸν μὲν ἄγιον
25 δίσκον 25 ἐν τῷ μέρει τῆς ἀριστερᾶς, τὸν δὲ ποτήριον ἐν τῷ
26 δεξιῷ, καὶ τὰ ἄλλα σὺν αὐτοῖς. 26 Εἶτα προσκυνήματα τρία ἐμπροσθεν τῆς ἁγιοτραπέζης ποιήσαντες, λέγουσιν ἕκαστος τό.

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ ἐλέησόν με. Καὶ τὸ, Ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ τιμίῳ σου αἵματι, τῇ σαρκὶ προσκληθεὶς ὁ τῇ λόγχῃ κεντηθεὶς, τοῖς ἀθανατίσαι ἀνθρώπους, σωτὴρ ἡμῶν δόξα σοι. καὶ ὁ διάκονος 27 εὐλόγησον δέσποτα. 28 Καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εὐλογητόν. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

27 28

29 Εἶτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς ἐν μέσῃ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ 29 τὸ
30 πυροφόριον, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ τὸν 30 ἅγιον λόγχιον, καὶ
n 31 σφραγίζων τὸ σταυροειδῶς τὸν ἄνω ἐπάνω 31 τὸ σφραγίδος τῷ προσφορᾷ τοῦ λέγει.

32 32 Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὁ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

33 33 Καὶ οὐδὲν πάγωσι τῷ ἁγίῳ λόγχιον ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς σφραγίδος, καὶ ἀσπάσμασι λέγει. Εἰς φοβερὸν
p ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. Ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ ὁμοίως πάγωσι τῷ ἁγίῳ λόγχιον, λέγει. Καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
q Ἐν δὲ τῷ ἄνω μέρει τῆς σφραγίδος πάγωσι τῷ ἁγίῳ λόγχιον, λέγει. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη.
r Ἐν δὲ τῷ κάτω μέρει τῆς σφραγίδος πάλιν πάγωσι τῷ ἁγίῳ λόγχιον, λέγει. Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; Ὁ δὲ διάκονος 34 ἐν ἑκάστῃ ἀναφορᾷ λέγει. Τὸ Κυρίε δεσπόζω. Κραταιὸν τῷ ὁράσει αὐτοῦ ἐν τῇ δεξιᾷ. Μετὰ ταῦτα λέγει ὁ διάκονος. Εὐφορον δέσποτα. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐμβαλὼν τὸν ἅγιον λόγχιον ἐκπλαγίᾳ τῷ δεξιᾷ μέρει τῆς φορτοφορᾶς, ἐπαίρει τὸν ἅγιον ἄρτον, λέγων ἅπαξ. Ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, παρτσε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

34

35 35 Καὶ τιθεῖς ὑπὲρ τὸν ἅγιον δίσκον, εἰ-
36 πόντος τὸ ἄρχεσθε. 36 Θῦσον δέσποτα. Ὁ ἱερεὺς θύει αὐτὸ σαρκοειδῶς, λέγων. Θύεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, καὶ σωτηρίας.
37 37 Καὶ σχίζει τὸ ἕτερον μέρος τὸ ἔχον ἐπάνω τὸν σταυρόν.
t t Καὶ λέγει ὁ διάκονος. 38 Νύσσον δέσποτα. Ὁ

35 36

37

Eucholog.

dicens · Immolatus Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi, pro mundi vita, & salute · *Et convertit etiam partem quæ habet sursum crucem: & dicit Diaconus* · Punge Domine ·

Sacerdos autem ipsum in dextera parte pungens sancta lancea, dicit ·

Et unus militum lancea latus ejus aperuit: & statim exivit sanguis & aqua ·

Diaconus autem infundit in sanctum calicem vinum & aquam simul, eum primo Sacerdoti dixerit · Benedic Domine · *Et Sacerdos benedicit* · *Deinde capiens Sacerdos secundum oblatam, dicit* · In honorem & memoriam super omnes benedictæ, & gloriosæ reginæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cujus precibus suscipe Domine sacrificium istud in supercœleste tuum Altare ·

Et elevans particulam sanctæ lancea, a sinistris sancti panis eam deponit · *Tum tertia oblata accepta, dicit* · Honorandi gloriosi Prophetæ præcursoris & Baptistæ Joannis, Sanctorum glorioforum & præclebrium Apostolorum, Sanctorum patrum nostrorum Pontificum, Basilii Magni, Gregorii Theologi, Joannis Chrysostomi, Athanasii, Cyrilli, Nicolai Myrenſis, & omnium sanctorum Pontificum · Sancti Apostoli primi Martyris, & Archidiaconi Stephani · Sanctorum magnorum Martyrum Georgii, Demetrii, Theodori, & omnium sanctorum Deiferorum patrum nostrorum, Antonii, Euthymii, Sabæ sanctificati, Onuphrii, Arsenii, Athanasii in monte Athos, & omnium sanctorum Monachorum · Sanctorum medicorum absque mercedis præmio Cosmæ & Damiani, Cyri & Joannis, Pantaleonis & Hermolai, Samptonis & Diomedis, Thallalei & Triphonis, & reliquorum sanctorum · Justorum Dei parentum Joachim & Annæ, sancti N. *illius videlicet cujus dies est festus*, & omnium Sanctorum quorum precibus protege nos Deus · *Et ita elevans particulam, ponit eam inferius, in sinistra parte* · *Alia deinde oblata accepta, dicit* · Pro Archiepiscopo nostro N. venerando Presbyteratu, in Christo Diaconatu, & omni Sacerdotali ordine · Et pro memoria & peccatorum remissione (qui semper recolendi sunt), hujusce sanctæ sedis conditorum · *Hic vivorum & mortuorum quorum vult memoriam agit* · Et omnium, qui in spe resurrectionis æternæ vitæ obdormierunt, patrum & fratrum nostrorum, quibus misericors Domine veniam indulge · *Et ita tollens particulam ponit eam subtus in sinistra parte* · *Accepto deinde thuribulo & incenso, dicit Sacerdoti Diaconus* ·

Benedic Domine incensum · *Atque* · Dominum precemur ·

Et Sacerdos dicit orationem · Incensum tibi offerimus Christe Deus in odorem fragrantiæ spiritualis, quem suscipe Domine in sanctum & supercœleste ac intellectuale tuum altare, & repende nobis abundantes tuas miserationes, & illas largire nobis servis tuis omnes tuum nomen invocantibus Patris, & Filii, & Spiritus sancti: omni tempore, nunc & semper, & in sæcula sæculorum · Amen ·

Diaconus · Dominum precemur · *Et sacerdos cum Aspersorium suffumigaverit: ponit eum super panem, & dicit* · Et veniens fecit sacrificium super locum ubi positus erat puer: perperam, nunc & semper, & in sæcula sæculorum · Amen ·

δὲ ἱερεὺς κύπτων αὐτὸ ἐν τῷ δίσκῳ μέρει μετὰ ἁγίας λόγχης, λέγει· Καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ὁ δὲ διάκονος ἐγχέει ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ τὸν οἶνον τῷ 39 ν 50
κράματος καὶ ὕδατος, φυσήσας πρὸς τὸ ἱερεῖα εἰπών· κ 40
Εὐλόγησον δέσποτα· ϒ Καὶ ὁ ἱερεὺς ἀπολογεῖται· ϛ Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς 41 τὸν δεύτερον ἀφοσφρόν, λέγει· 41

Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἧς τὴν πρεσβείαν πρόσδεξαι Κύριε τὴν θυσίαν ταύτην εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον.

Καὶ ἄφαρον μεσίδα ἀπὸ τῆς ἁγίας λόγχης 42 τίθησιν ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου ἄρνου β Εἶτα 43 λαβὼν τὸν τρίτον ἀφοσφρόν, λέγει· Τὸ τίμιον ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· Τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· Τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου 44 τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· Τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δημητρίου, Θαλλαλέου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· Τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· Τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἑορτή, τοῦ καὶ τῆδε ἡμέραν ἑορτάζει· Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ὕπτιος αἴρων τὸν μεσίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἄρνου· Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς 41 τὸν δεύτερον ἀφοσφρόν, λέγει· 41

Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἧς τὴν πρεσβείαν πρόσδεξαι Κύριε τὴν θυσίαν ταύτην εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον.

Καὶ ἄφαρον μεσίδα ἀπὸ τῆς ἁγίας λόγχης 42 τίθησιν ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου ἄρνου β Εἶτα 43 λαβὼν τὸν τρίτον ἀφοσφρόν, λέγει· Τὸ τίμιον ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· Τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· Τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου 44 τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· Τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δημητρίου, Θαλλαλέου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· Τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· Τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἑορτή, τοῦ καὶ τῆδε ἡμέραν ἑορτάζει· Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ὕπτιος αἴρων τὸν μεσίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἄρνου· Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν τέταρτον ἀφοσφρόν, λέγει· Τὸ τίμιον ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· Τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· Τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου 44 τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· Τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δημητρίου, Θαλλαλέου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· Τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· Τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἑορτή, τοῦ καὶ τῆδε ἡμέραν ἑορτάζει· Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ὕπτιος αἴρων τὸν μεσίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἄρνου· Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν πέμπτον ἀφοσφρόν, λέγει· Τὸ τίμιον ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· Τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· Τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου 44 τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· Τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δημητρίου, Θαλλαλέου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· Τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· Τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἑορτή, τοῦ καὶ τῆδε ἡμέραν ἑορτάζει· Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ὕπτιος αἴρων τὸν μεσίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἄρνου· Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἕκτον ἀφοσφρόν, λέγει· Τὸ τίμιον ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· Τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· Τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου 44 τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· Τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δημητρίου, Θαλλαλέου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· Τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· Τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἑορτή, τοῦ καὶ τῆδε ἡμέραν ἑορτάζει· Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ὕπτιος αἴρων τὸν μεσίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἄρνου· Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἕβδομ

Accessus ad altare.

Rex cœlestis, paraclete Spiritus veritatis, qui ubique præsens es, & omnia replες, thesaurus, bonorum & vitæ largitor; veni & habita in nobis, & purga nos ab omni macula, & serva o bone animas nostras. *Et.* Domine labia mea aperies. *Et quæ sequuntur: semel. Dehinc osculatur quidem Sacerdos Evangelium. Diaconus autem sanctam mensam. Deinde Diaconus caput inclinans Sacerdoti, & tenens stolam tribus dextræ manus digitis ait.* Tempus faciendi Domine. Benedic Domine. *Et Sacerdos ipsum signans dicit.* Benedictus Deus noster, perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Diaconus.*

Ora pro me Domine. *Sacerdos vero.* Recordetur tui Dominus Deus in regno suo: perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et Diaconus.* Amen. Amen. Amen. *Et postquam ter adoraverint dicunt apud se.* Domine labia mea aperies & reliqua. *His peractis egreditur Diaconus e Tribunali, & postquam ter adoraverit: dicit alta voce.* Benedic domine. *Sacerdos autem alta voce dicit:*

Missæ initium.

Benedictum regnum Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Diaconus alta voce. In pace Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro superna pace, & salute animarum nostrarum, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro pace totius mundi, stabilitate sanctarum Dei Ecclesiarum, & pro omnium concordia, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro hac sancta domo, & iis qui cum fide, religione, & Dei timore ipsam ingrediuntur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere. *Diaconus.* Pro Archiepiscopo nostro N. venerandis Presbyteris, in Christo Diaconis, universo clero, & populo, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro piissimis & a Deo custoditis regibus nostris, toto palatio, & exercitu ipsorum, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Ut una bellum gerat, & omnem inimicum & adversarium pedibus eorum subjiciat, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro hac inhabitatione, omni urbe & regione, & cum fide habitantibus in ipsis, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro bona aeris temperie, fructuum terræ fertilitate, & pacificis temporibus, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Pro navigantibus, iter agentibus, ægrotis, laborantibus, captivis, & salute ipsorum, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Ut liberemur ab omni afflictione, ira, periculo, & necessitate, Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere.

Primum Antiphonam.

Oratio Antiphoni primi secreto.

Domine Deus noster, cujus nec potentia æstimari, nec gloria potest comprehendi, nisi ex cujus est immensa misericordia, & clementia ineffabilis: ipse Domine pro tua mise-

Βασιλεῦ οὐράνιε παράκλητε τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος, καὶ σῶσον ἀγαθὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Καὶ τὸ, κ Κύριε χείλη μου ἀνοίξεις. κ
καὶ τὰ ἑξῆς. ν7 Εἶτα ἀσπάζεται ὁ μὲν ἱερεὺς τὸ εὐαγγέλιον. ὁ δὲ διάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Εἶτα ὁ διάκονος ν7
ἐστὼς ἐπικλίνας τὴν κεφαλὴν τῷ ἱερεῖ, κρατῶν δὲ τὸ ὠράριον αὐτοῦ τῇ τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς χειρὸς, λέγει.
58 Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ. 59 Δέσποτα εὐλόγησον. Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων αἴρει, λέγει. Εὐλογητὸς 58 59
ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ο διάκονος. λ Εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ δέσποτα. Ο δὲ ἱερεύς. λ
Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ὁ διάκονος. Ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν.

μ Καὶ προσκυνήσαντες τρὶς, λέγουσι ταῦτ' αὐτός. μ
Κύριε τὰ χείλη μου ἀνοίξεις. καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετὰ τοῦτο ὀπίσω χωρεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ βῆμα τὸ, καὶ προσκυνήσας τρὶς, λέγει ἐφώνως. 60 Εὐλογητὸν δέσποτα. Ο δὲ ἱερεὺς, 60
ἐφώνως λέγει.

61 Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ν Ο χορός. Ἀμήν. 61 ν

ξ Ο δέσποτα ἐφώνως. 62 Εἰρήνη τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο δέσποτα. Ὑπὲρ τῶν ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο δέσποτα. Ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, ὑγιεῖας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο δέσποτα. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου τούτου οἴκου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ξ 62

Ο χορ. Κύριε ἐλέησον. Ο δέσποτα. Ὑπὲρ τῶν ἀρχιερατικῶν ἡμῶν δέσεων. τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο δέσποτα. Π Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ τῶν στρατοπέδων αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι, καὶ σῶσαι τὰς πόδας αὐτῶν πάντοτε ἐχθρῶν, καὶ πολέμιον, τὸν Κύριον δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, καὶ χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκ. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως ὀργῆς, κινδύνου, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

63 Εὐχὴ ἀντιφώνου πρώτου μυστικῶς. 63

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῶν κρίσεων ἀνεξίκακον, καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, ὁ τὸ ἔλεος ἀμέτρητον, καὶ ἡ φιλανθρωπία

ration in nos respice, & fac nobiscum & cum iis qui nobiscum orant, abundantes misericordias miserationes tuas.

Sacerdote dicente orationem secreto in Tribunali, eodem tempore Diaconus extra Tribunal pacifica recitat.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosmetipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chorus.* Tibi Domine.

Alta voce Sacerdos. Quoniam te decet omnis gloria honor & adoratio, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Pacifica recitatis, Chorus primum Antiphonum canit, aut Typica, si est dies Dominicus: sin vero, quod diei proprium est.

Εὐχὴ ἀντιφώνου δεύτερη μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ.

τ τ Σημείωσαι ὡς ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ, εἰ ἔστι διάκονος, εἰ καὶ ἔστιν. Ο δέσ. Ἔτι καὶ ἔτι τοῦ Κυρίου ἐν εἰρήνῃ δεηθῶμεν. Ο χορ. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ φύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ο χορ. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Τῆς παναγίας ἀχράντου ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἑαυτοὺς, καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα. Ο χορός. Σοὶ Κύριε.

Ἐφώνως ὁ ἱερεύς. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα· τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορ. Ἀμήν.

υ ϙ υ Μετὰ τὸ εἰρηνικὰ τὸ δεύτερα ψάλλει ὁ χορὸς ϙ τὸ δεύτερον ἀντίφωνον, ἢ τὰ τυπικὰ τὰ δεύτερα, εἰ ἔστι Κυριακὴ, εἰ δ' ἄλλη, ἡ ἡμέρας.

Oratio Antiphoni secundi secreto.

Secundum antiphonum.

Domine Deus noster, salva populum tuum, & benedic hæreditatem tuam, pleniudinem Ecclesiæ tuæ custodi, sanctifica diligentes decorem domus tuæ: tu ipsos vicissim glorifica divina tua potentia, & ne nos in te sperantes derelinquas.

Nota etiam hic, ut & in prima oratione, si adsit, aut si absit Diaconus.

Diaconus. Etiam atque iterum in pace Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosmetipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chorus.* Tibi Domine.

Alta voce sacerdos. Quoniam tua est potentia, & tuum est regnum & potestas, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Post pacifica secunda, cantat Chorus Antiphonum secundum, aut Typica secunda, si est dies Dominicus: sin vero, quod proprium est diei.

Εὐχὴ ἀντιφώνου τρίτου μυστικῶς.

Ο τὰς καιρὰς πασῶν, καὶ συμφώνους ἡμῖν χαρισάμενος ταυτοδύναις, ὁ καὶ δυσ, καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, τὰς αἰτήσεις παρέχων ἐπαγγελλόμενος· αὐτὸς, καὶ νῦν τῶν δούλων σου τὰ αἰτήματα σφῶν τὸ συμφέρον πλήρωσον, χαρισάμενος ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον χαρίζόμενος.

Σημείωσαι καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ, εἰ ἔστι διάκονος, εἰ καὶ ἔστιν. Ο δέσ. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ο χορ. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ φύλα-

Oratio tertii Antiphoni secreto.

Tertiam antiphon.

Qui communes has, & concordes nobis orationes largitus es: qui etiam duobus & tribus in tuo nomine convenientibus te petitiones daturum es, pollicitus: ipse etiam nunc servorum tuorum petitiones simple ad utilitatem, suppeditans nobis in præsenti sæculo agnitionem veritatis, & in futuro vitam æternam largiens.

Nota etiam hic, sicut & in prima & secunda oratione: si adest Diaconus, aut si abest. Diaconus. Etiam atque etiam in pace Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere. *Diaconus.* Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosmetipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chor.* Tibi Domine.

Alta voce sacerdos. Quoniam bonus & clemens Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Hic Chorus cantat tertium Antiphonum, vel tertium & sextum Canticum Canonis Matutinarum; si autem est dies Dominicus, canit Beatitudines, & quod proprium est sancti illius diei. Dum autem pervenerit Chorus ad Gloria Patri, *Sacerdos & Diaconus ante sanctam mensam ter adorant. Tum vero Sacerdos acceptum sanctum Evangelium tradit Diacono, atque ita porta Septentrionalis partis egressi veniunt ad consuetum locum, & ingressum minorem peragunt, & inclinant ambo capita, & Diacono dicente submisse.* Dominum precemur: *simul & stolam tribus digitis apprehendente: recitat Sacerdos orationem ingressus.*

Oratio Ingressus sancti Evangelii secreta.

Introitus Evangelii.

Dominator Domine Deus noster, qui in cælis ordines, & exercitus Angelorum & Archangelorum in ministerium gloriæ tuæ constituisti: fac ut una cum Introitu nostro fit etiam sanctorum Angelorum Introitus simul nobiscum ministrantium, & bonitatem tuam conglorificantium. *Alta voce.* Quoniam te decet omnis gloria, honor, & adoratio Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Oratione finita, dicit Sacerdoti Diaconus. Benedic, Domine, sanctum Introitum, *ostendens simul cum stola partem Orientalem. Et Sacerdos crucem versus orientem facta, dicit.*

Benedictus Ingressus sanctorum tuorum perpetuo, nunc &c. *Chorus.* Amen.

Dehinc Diaconus Episcopum adit, & osculatur Evangelium, si adest: si vero non adsit, Sacerdos osculatur. Et ultimo Modulo completo ingreditur Diaconus in medium, & stans ante Sacerdotem levat modice manus, & ostendens sanctum Evangelium dicit. Sapientia, recti. *Tum reverentia exhibita, ipse & Sacerdos pone ipsum in sanctum Tribunal ingrediuntur: & Diaconus quidem sanctum Evangelium in sancta mensa deponit. At vero cantores dicant consuetos Modulos, & eos qui sunt proprii sancti diei illius: & cum pervenerint ad ultimum, Diaconus versus Sacerdotem caput inclinans, & stolam manu tenens, dicit.* Benedic Domine tempus Hymni ter sancti. *Et sacerdos benedicens ipsum, dicit.* Quoniam sanctus es Deus noster: perpetuo, nunc & semper. *At modulo completo, ad sacras fores diaconus accedit, et foris stantibus stolam ostendit clara voce, dicens.* Et in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

σον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. Ὁ χορ. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἑαυτοὺς, καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα. Ὁ χορός. Σοὶ Κύριε. Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς. Ὅτι ἀγαθὸς, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

φ Ἐνταῦθα ὁ χορὸς ψάλλει 71 τὸ τρίτον ἀντίφωνον. 72 φ 71 72
ἢ τὸ τρίτον. εἰ δὲ ἐστι κυριακὴ, ψάλλει 73 τοὺς μα- 73
καρισμοὺς, καὶ τὸ ἁγίου τῆς ἡμέρας. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ χορὸς εἰς τὸ, Δόξα πατρὶ, χ ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ διάκονος ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ποιοῦσι προσκυνήματα τρία. χ
Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, δίδωσι τῷ διακόνῳ, καὶ οὕτως ἐξελθόντες διὰ ψ τῆς θύρας ω τοῦ βορείου μέρους, ψ ω
ἔρχονται εἰς τὸν συνήθη τόπον, 74 καὶ ποιοῦσι τὴν μικρὰν εἴ- 74
σοδον, καὶ κλίνουσιν ἀμφότεροι τὰς κεφαλὰς, A καὶ τοῦ δια- A
κόνου εἰπόντος ἡμέρα. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, B Ἅμα καὶ τὸ ὠράριον κρατοῦντος τοῖς τρισὶ δακτύλοις, 75 λέγει ὁ 75
ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου μυστικῶς.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα, καὶ στρατιὰς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποίησον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν, καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα. Ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

Τῆς εὐχῆς δὲ τελεσθείσης, λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον, δεικνύων ἅμα, καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ ὠραρίου.
Καὶ ὁ ἱερ. C ποιῶν σταυρὸν κατ' ἀνατολὰς λέγει. C
Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου πάντοτε, νῦν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ χορ. Ἀμήν.

Εἶτα ὁ διάκ. προσέρχεται D πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ D
ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον, εἰ πάρεστιν. εἰ δ' οὖν, ἀσπάζεται ὁ ἱερ. 76 Καὶ τοῦ τελευταίου δὲ τροπαρίου πληρωθέντος, εἰσέρχεται ὁ διάκ. εἰς τὸ μέσον, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τοῦ ἱε- 76
ρέως, ἀνυψοῖ μικρὸν τὰς χεῖρας, καὶ δεικνύων τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, λέγει ἐκφώνως. 77 Σοφία, ὀρθοί. 78 77 78
Εἶτα προσκυνήσας αὐτός τε, καὶ ὁ ἱερ. κατόπιν αὐτοῦ, εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ὁ μὲν διάκ. ἀποτίθησι τὸ ἅγιον εὐαγγ. ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Οἱ δὲ ψάλλοντες λέγουσι τὰ συνήθη τροπάρια, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγίου· καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸ ὕστερον, ὁ διάκ. πρὸς τὸν ἱερέα λέγει, κλίνων τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, καὶ τὸ ὠράριον ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν.
79 Εὐλόγησον δέσποτα τὸν καιρὸν 80 τοῦ τρισαγίου. 79 80
Καὶ ὁ ἱερ. σφραγίζων αὐτὸν, λέγει. 81 Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ 81
Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί. Τοῦ δὲ τροπαρίου πληρωθέντος, ἔρχεται ὁ διάκ. ἐγγὺς τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ
E δεικνύει τὸ ὠράριον τοῖς ἐκτὸς, λέγων ἐκφώ- E
νως. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορ. Ἀμήν.

F F Τοῦ δὲ χοροῦ ψάλλοντος τὸ τρισάγιον, ὁ ἱερεὺς εὔχεται
G μυστικῶς. G Εὐχὴ τοῦ τρισαγίου μυστικῶς.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφεὶμ ἀνυμνούμενος, καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβεὶμ δοξολογούμενος, καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν, καὶ παντί σου χαρίσματι κατακοσμήσας, ὁ διδοὺς αἰτοῦντι σοφίαν, καὶ σύνεσιν, καὶ μὴ παρορῶν ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ θέμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ μετάνοιαν, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς, καὶ ἀναξίους δούλους σου, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, καὶ τὴν ὀφειλομένην σοι προσκύνησιν, καὶ δοξολογίαν προσάγειν· αὐτὸς δέσποτα πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον ὕμνον, καὶ ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου, συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε, καὶ ἀκούσιον. ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὰ σώματα, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ καί. Ὁ χορ. Ἀμήν.

83 H Ταύτης δὲ τελεσθείσης, H καὶ 83 τοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ,
84 Δόξα, καὶ νῦν, 84 ψάλλουσι, καὶ αὐτοὶ τὸ, τε ἱερ. καὶ διάκ. τὸ τρισάγιον. ποιοῦντες ὁμοῦ, καὶ προσκυνήματα τρία ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης. Εἶτα λέγει ὁ διάκ. πρὸς τὸν
85 ἱερέα. 85 Κέλευσον δέσποτα. Καὶ ἀπέρχονται εἰς τὴν
86 καθέδραν. 86 Καὶ ὁ ἱερ. λέγει ἀπερχόμενος. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὁ δὲ διάκ. Εὐλόγη-
87 σον δέσποτα 87 τὴν ἄνω καθέδραν. Καὶ ὁ ἱερ. Εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, πάντοτε. νῦν. καὶ. Καὶ μετὰ τὸ συμπληρωθῆναι
K τὸ τρισάγιον, ὁ διάκ. ἐλθὼν K ἔμπροσθεν τῆς θύρας, λέγει.
88 Πρόσχωμεν. Καὶ ὁ ἱερ. 88 Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ διάκ. Σο-
89 90 φία. Καὶ ὁ ἀναγνώστης ἄρχεται. 89 Ἀλληλ. 90 Ψαλ. τοῦ Δαβίδ. Καὶ ὁ διάκονος αὖθις. Πρόσχωμεν. Ὁ ἀναγνώστης.
91 92 91 τὸ προκείμενον 92 τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ διάκ.
93 αὖθις. Πρόσχωμεν. 93 Καὶ τοῦ ἀποστόλου πληρωθέντος,
L 94 ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. 94 Εἰρήνη σοί. Ὁ διάκ. Σοφία. L Καὶ
95 95 ὁ χορ. τὸ, Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Καὶ λαβὼν
M 96 ὁ διάκ. τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ θυμίαμα προσάγει τῷ ἱερεῖ, λέγων. M 96 Εὐλόγησον δέσποτα τὸ θυμίαμα. Τοῦ δὲ ἱερέως εὐλογοῦντος καὶ τὴν εὐχὴν εἰπόντος ταύτην. Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστὲ ὁ Θεὸς, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς· ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ παναγίου σου πνεύματος, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

97 97 Θυμιᾷ ὁ διάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν γύρωθεν, καὶ τὸ ἱερατεῖον ὅλον, καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ μετὰ τοῦτο τὸ θυμιατήριον ἀποθέμενος ἔρχεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὑποκλίνας αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, κρατῶν καὶ τὸ ὠράριον σὺν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ ἄκροις τοῖς δακτύλοις, δηλονότι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ
98 τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει. Εὐλόγησον. δέσποτα 98 τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ τοῦδε. Ὁ δὲ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει. Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ τοῦδε, δώῃ σοι
N ῥῆμα εἰς τὸ εὐαγγελίσασθαι τῷ εὐαγγελιζομένῳ N δυνά-

Choro vero ter sanctum Hymnum canente Sacerdos orat secreto. Oratio Hymni ter sancti secreto dicenda.

Hymnus ter sanct.

Deus sancte qui in sanctis requiescis, qui ter sancta voce a Seraphim laudaris & celebraris, & a Cherubim glorificaris, & ab omni cælesti potestate adoraris, qui e nihilo ad esse cuncta adduxisti, qui hominem ad imaginem & similitudinem tuam creasti, & omni tuo dono exornasti, qui das petenti sapientiam & intelligentiam, & non despicis peccantem, sed ei ad salutem posuisti pœnitentiam, qui nos humiles & indignos servos tuos dignatus es in hac hora stare ante gloriam sancti tui altaris, & quæ tibi debetur adorationem & glorificationem exhibere: ipse etiam Domine, suscipe ex ore nostro peccatorum Hymnum ter sanctum, & respice nos in bonitate tua, condona nobis omne peccatum voluntarium & involuntarium: sanctifica animas nostras & corpora, & da nobis ut in sanctitate colere, omnibus diebus vitæ nostræ. Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum, qui tibi a sæculo complacuerunt.

Alta voce. Quoniam sanctus es Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

His completis, & Choro psallente, Gloria, Et nunc. *cantant & ipsi. videlicet Sacerdos & Diaconus ter sanctum Hymnum, facientes simul tres reverentias coram sancta mensa. Deinde dicit Diaconus Sacerdoti.* Jube domine. *Et procedunt ad sedem: procedens Sacerdos dicit.* Benedictus qui venit in nomine Domini. *At Diaconus dicit.* Benedic domine superam cathedram. *Et Sacerdos.* Benedictus es super throno gloriæ regni tui, qui sedes super Cherubim: nunc &c.

Et completo Hymno ter sancto. Diaconus veniens ante ostium dicit. Attendamus. *Et Sacerdos.* Pax omnibus. *Diaconus.* Sapientia. *Et incipit Lector.* Alleluja. Psalmus David. *Et Diaconus rursum.* Attendamus. *Lector propositum Apostoli, & diei. Et Diaconus iterum.* Attendamus. *Et lectione Apostoli completa Sacerdos exclamat.* Pax tibi. *Diaconus.* Sapientia. *Et Chorus.* Alleluja: Psalmus David. *Et accipiens Diaconus thuribulum & incensum, accedit ad Sacerdotem dicens.* Benedic domine incensum.

Alleluja.

Lectio epistolæ.

Benedicente vero Sacerdote, & orationem hanc recitante.

Incensum tibi offerimus, Christe Deus noster in odorem suavitatis spiritualis: nobis vicissim gratiam sanctissimi tui Spiritus rependo: perpetuo nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Suffumigat Diaconus sanctam mensam circum circa, & sanctuarium totum, & velum Aereum dictum. Et post hæc thuribulo deposito accedit ad Sacerdotem, & inclinans ipsi caput, & extremis digitis stolam cum evangelio tenens, videlicet in illo loco sanctæ mensæ dicit. Benedic domine præconem sancti Apostoli & Evangelistæ N. *Sacerdos vero cruce illum signans, ait.* Deus per intercessiones sancti gloriosi Apostoli & Evangelistæ N. det tibi evangelizanti verbum ad multa virtute evangelizandum.

Et Diaconus respondens, Amen, *& reverentiam sancto Evangelio devote exhibens, sanctis portis praecedentibus cereis & suffitibus egressus venit, & stat superius in Ambone, vel in loco altaris destinato. Sacerdos autem prope sanctam mensam respiciens ad occidentem alta voce pronunciat*: Sapientia. Recti. Audiamus sanctum Evangelium. *Et Diaconus*. Ex Evangelio sancti Evangelistæ N. lectio. *Chorus*. Gloria tibi Domine. *Et Sacerdos*. Attendamus. *At Evangelio completo: Diacono dicit Sacerdos*. Pax tibi. *Et Diaconus usque ad sanctas portas progressus sanctum Evangelium tradit Sacerdoti: deinde in loco solito stans sic incipit*. Dicamus omnes ex tota anima, & ex tota mente dicamus. *Chorus*. Domine miserere.

Evangelii lectio.

Diaconus. Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, te rogamus exaudi & miserere. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam, te rogamus, & Domine miserere. *Chorus*. Domine miserere. *Diaconus*. Etiam rogamus pro piissimis & a Deo custoditis Imperatoribus nostris, pro potentia, victoria, perseverantia, pace, sanitate, & salute ipsorum, & ut Dominus Deus noster abundantius eos adjuvet, & in omnibus dirigat, & pedibus ipsorum subjiciat omnem inimicum & adversarium. *Chorus*. Domine miserere.

Tum Sacerdos dicit orationem istam secreto.

Domine Deus noster, protensam hanc supplicationem suscipe a servis tuis, & miserere nostri secundum maletitudinem misericordiæ tuæ, & miserationes tuas in nos demitte, & in omnem populum tuum, qui copiosam a te misericordiam expectat.

Alta voce. Quoniam misericors & benignus Deus existis, & tibi gloriam refertimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in secula seculorum. *Chorus*. Amen.

Diaconus. Rogate Catechumeni Dominum. *Chorus*. Domine miserere.

Catechumenorum dimissio.

Diaconus. Fideles, oremus pro catechumenis, ut Dominus eorum misereatur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Instruat eos verbo veritatis. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Revelet eis Evangelium justitiæ. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Unitæ eos sanctæ suæ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Salva, miserere, suscipe, & custodi ipsos Deus tua gratia. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Catechumeni capita vestra Domino inclinate. *Chorus*. Tibi Domine.

Oratio Catechumenorum ante sanctam oblationem, quam dicit Sacerdos secreto.

Domine Deus noster, qui in altis habitas, & humilia respicis, qui salutem humano generi emisisti unigenitum filium tuum & Deum, Dominum nostrum Jesum Christum: respice ad servos tuos catechumenos suum tibi cervicem inclinantes: & dignos facias ipsos in tempore opportuno lavacro regenerationis, remissione peccatorum & indumento incorruptionis. Uni eos sanctæ tuæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, & connumera ipsos cum electo tuo grege.

Alta voce. Ut & ipsi simul nobiscum glorificent venerandum & magnificum nomen tuum, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in secula seculorum. *Chorus*. Amen.

Post exclamationem sumit Sacerdos corporale, & ut mos est, expandit. Diaconus dicit. Quicumque catechumeni estis recedite. Catechumeni recedite. Quicumque estis catechumeni, recedite. Ne quis catechumenorum superfit. Quicumque fideles etiam atque etiam Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Oratio fidelium prima, postquam expansum est corporale, quam Sacerdos dicit secreto.

Missa fidelium.

Gratias agimus tibi, Domine Deus virtutum, qui dignatus es nos etiam nunc stantium tuo altari assistere, & tuis miserationibus pro peccatis nostris & populi ignorantiis procidere. Suscipe Deus deprecationem nostram. Fac nos esse dignos, qui offeramus tibi preces, supplicationes, & incruenta sacrificia pro toto populo tuo: & fac nos idoneos, quos in hoc ministerio posuisti, ut in potestate Spiritus tui sancti inculpate & innocxie, in puro nostræ confidentiæ testimonio, te invocemus in omni tempore & loco, ut nos exaudiens, sis nobis propitius in multitudine tuæ bonitatis.

Orante Sacerdote, Diaconus, stando, extra sanctum tribunal rectas pacificæ, in confesso loco. Rursus & iterum in pace Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Pro sancta hac mansione, omni civitate & regione, & iis qui fide in iis habitant, Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Pro aeris temperie, fructuum terræ fertilitate, & pacifera temporibus, Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Pro navigantibus, iter agentibus, aegrotis, laborantibus, captivis, & salute ipsorum, Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Ut nos liberemur ab omni angustia, ira, periculo, & necessitate, Dominum precemur. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. *Chorus*. Domine miserere.

Diaconus. Sapientia. *Sacerdos alta voce*. Quoniam tibi convenit omnis gloria, honor & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in secula seculorum. *Chorus*. Amen.

Oratio fidelium secunda, quam dicit Sacerdos secreto.

Iterum & sæpius coram te procidimus, & te rogamus bone & benigne, ut respiciens ad orationem nostram purges animas nostras & corpora ab omni inquinamento carnis & spiritus, & des nobis inculpatam & incondemnatam sancto tuo altari adsistentiam. Largire autem Deus, etiam iis, qui nobiscum una precantur, profectum vitæ, & fidei, & spiritalis prudentiæ. Da eis qui te affabre & cum tremore colunt, ut inculpate &

incondemnate tuorum sanctorum sacramentorum fiant participes, & cælesti tuo regno digni habeantur.

Orante Sacerdote, Diaconus extra sanctum Tribunal recitat pacifica.

Sacerdos exclamando.

Ut a potentia tua jugiter custoditi tibi gloriam referamus Patri, & Filio, sancto Spiritui: nunc & semper, & in secula seculorum. *Chorus.* Amen.

Cherubicus Hymnus. *Post exclamationem dicit apud se orationem, & cantores quidem canunt Cherubicum Hymnum. Diaconus autem cum incenso accedens ad Sacerdotem, in circuitu & cruciformiter sanctam mensam, sacrarium, & Sacerdotem suffumigat: & demum stat reverenter a sinistra Sacerdotis.*

Oratio quam secreto dicit Sacerdos, dum canitur Hymnus Cherubicus.

Nullus eorum qui carnalibus cupiditatibus & voluptatibus est irretitus, dignus est ad te accedere vel appropinquare, vel tibi ministrare, Rex gloriæ. Tibi enim ministrare magnum est, & vel ipsis cælestibus potestatibus terribile. Sed tamen propter inenarrabilem, & infinitam tuam benignitatem, citra commutationem & conversionem, homo factus es, & noster Pontifex appellatus, & hujus solemnis & incruenti sacrificii consecrationem nobis tradidisti, tamquam Dominus omnium. Tu enim, Domine Deus noster, solus cælestibus dominaris. Qui super thronum Cherubicum veheris. Qui es Dominus Seraphim, & Rex Israel. Qui solus sanctus, & in sanctis requiescis. Te ergo deprecor, qui solus bonus es, & libenter exaudis, respice in me peccatorem, & inutilem servum tuum: & purga animam meam & cor a conscientia mala, & fac me idoneum virtute sancti tui Spiritus, indutum gratia Sacerdotii, ut huic sanctæ tuæ mensæ assistam, & tuum sanctum & immaculatum corpus & pretiosum sanguinem conficiam.

Tibi enim inclinata cervice supplico, & te rogo ne avertas faciem tuam a me, nec me servum tuum rejeceris: sed dignare ut a me peccatore & indigno servo tuo hæc dona offerantur.

Tu enim es qui offers & offerris, assumis & distribueris, Christe Deus noster: & tibi gloriam referimus, una cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Completa vero oratione, simul Cherubicum Hymnum recitant, & quinquagesimum psalmum, & ter adorantes, procedunt ad propositionis mensam præcedente Diacono cum suffitu, & cum sancta suffumigavit apud se orat, Deus propitius esto mihi peccatori. *Et dicit Sacerdoti.* Tolle domine. *Sacerdos autem velum Aerem dictum imponit sinistro humero Diaconi, dicens.* In pace elevate manus vestras in sancta, & benedicite Dominum: benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram: perpetuo, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Deinde sanctum discum sumit Diaconus super caput suum cum attentione. Sacerdos

ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων, καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιωθῆναι.

Υ Εὐχομένου τοῦ ἱερέως, ὁ διάκονος λέγει τὰ εἰρηνικὰ ἔξω τοῦ ἁγίου βήματος. Υ

Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι, σοὶ δόξαν ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορ. Ἀμήν.

Ζ Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν 107 λέγει τὴν εὐχὴν καθ᾽ αὑτόν, καὶ οἱ μὲν ψάλται ψάλλουσι 108 τὸν Χερουβικὸν ὕμνον· ὁ δὲ διάκονος προσελθὼν τῷ ἱερεῖ μετὰ θυμιάματος, θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν σταυροειδῶς κύκλῳ, καὶ τὸ ἱερατεῖον, καὶ τὸν ἱερέα, καὶ μετὰ τοῦτο ἵσταται ἐν τῷ ἀριστερῷ τοῦ ἱερέως εὐλαβῶς. Ζ 107 108 Α

Εὐχὴ ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς τοῦ Χερουβικοῦ ᾀδομένου.

109 Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι, ἢ προσεγγίζειν, ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερόν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν. Ἀλλ᾽ ὅμως διὰ τὴν ἄφατον καὶ ἀμέτρητόν σου φιλανθρωπίαν, ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως γέγονας ἄνθρωπος, καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης, καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παρέδωκας ἡμῖν, ὡς δεσπότης τῶν ἁπάντων· σὺ γὰρ μόνος, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δεσπόζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων, ὁ ἐπὶ θρόνου Χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν Σεραφὶμ Κύριος, καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ μόνος ἅγιος, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. Σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον, ἐπίβλεψον ἐπ᾽ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀχρεῖον δοῦλόν σου, καὶ καθάρισόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς. Καὶ ἱκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου πνεύματος, ἐνδεδυμένον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα. Σοὶ γὰρ προσέρχομαι κλίνας τὸν ἐμαυτοῦ αὐχένα, καὶ δέομαί σου μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκιμάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ᾽ ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ᾽ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ ἀναξίου δούλου σου τὰ δῶρα ταῦτα. Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος, καὶ διαδιδόμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 109

Πληρωθείσης δὲ τῆς εὐχῆς, Β εὐχόμενοι τὸν Χερουβικὸν ὕμνον, καὶ τὸν ν΄ ψαλμὸν μυστικῶς, καὶ προσκυνοῦντες τρίς, ἀπέρχονται ἐν τῇ προθέσει, προπορευομένου τοῦ διακόνου μετὰ θυμιάματος, καὶ θυμιάσας τὰ ἅγια, καθ᾽ ἑαυτὸν εὐχόμενος τό, Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, πρὸς τὸν ἱερέα, λέγει. Ἔπαρον δέσποτα. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἄρας τὸν ἀέρα, ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ τοῦ διακόνου, λέγων. Ἐν εἰρήνῃ ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Β

Γ Εἶτα τὸν ἅγιον δίσκον ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὁ διάκονος μετὰ προσοχῆς λαμβάνει. Ὁ δὲ ἱερεὺς Γ

αἴρει τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ ὁ διάκονος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἐπὶ δακτύλῳ τὸ θυμιατήριον, καὶ διερχόμενοι τὸν ναόν, εὔχονται ἀμφότεροι ὑπὲρ πάντων, λέγοντες. Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς πάντων ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

Δ Καὶ πολλάκις τοῦτο λέγουσι, Δ ἕως ἄν, πληρωθῇ
110 110 ἡ μεγάλη εἴσοδος. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, λέγουσιν. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Εἶτα ὁ ἱερεὺς ἀποτιθεὶς τὰ ἅγια, λέγει. Ὁ εὐσχήμων Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν τὸ ἄχραντόν σου σῶμα, σινδόνι καθαρᾷ εἱλήσας καὶ ἀρώμασιν, ἐν μνήματι καινῷ κηδεύσας ἀπέθετο. Εἶτα ἀποτίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου δίσκου, καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου· τὸν δὲ ἀέρα λαβὼν ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου, καὶ θυμιάσας αὐ-
111 τόν, 111 ἐπισκεπάζει δι᾽ αὐτοῦ τὰ ἅγια. Εἶτα ὁ διάκονος θυμιᾷ τὰ ἅγια τρίς, λέγων οὕτως.

Ε Ε. Ἀγάθυνον Κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. Εἶτα εὐχόμενοι τό. Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Ἔμπρο-
112 σθεν τῆς ἁγίας τραπέζης προσκυνοῦσι τρίς. 112 Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ἵσταται. ὁ δὲ διάκονος τὸν αὐχένα κλίνας πρὸς τὸν ἱερέα λέγει.

113 113 Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ δέσποτα. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Ὁ δὲ διάκονος λέγει. Τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα συλλειτουργήσει ὑμῖν καὶ ἡμῖν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

Τότε γοῦν ὁ διάκονος λέγει. Μνήσθητί μου δέσποτα ἅγιε. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει. Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἱεροδιακονίας σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ διάκονος. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.

Καὶ προσκυνήσας, ἔρχεται ἐν τῷ συνήθει τόπῳ, λέ-
114 γων. 114 Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ διάκονος. Ὑπὲρ τῶν προτεθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

115 115 Εὐχὴ προσκομιδῆς μετὰ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῶν θείων δώρων ἀπόθεσιν, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσεως παρὰ τῶν ἐπικαλουμένων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν, καὶ προσάγαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ ἱκάνωσον ἡμᾶς προσενεγκεῖν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, καὶ καταξίωσον ἡμᾶς εὑρεῖν χάριν ἐνώπιόν σου, τοῦ γενέσθαι σοι εὐπρόσδεκτον τὴν θυσίαν ἡμῶν, καὶ ἐπισκηνῶσαι τὸ πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ ἀγαθὸν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου.

Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

vero sacrum calicem defert solus, & Diaconus tenet in dextera sua uno digito thuribulum, & pertranseuntes templum orant ambo pro omnibus, dicentes.

Memor sit Dominus omnium nostrum in regno suo: perpetuo, nunc & semper, & in secula seculorum. *Chorus.* Amen.

Et sæpius hoc dicunt quousque compleatur magnus Ingressus. Intrantes vero in sanctum Tribunal, dicunt. Benedictus qui venit in nomine Domini. *Deinde Sacerdos depositis sanctis, dicit.* Decorus Joseph cum de ligno illibatum corpus tuum deposuisset, sindone munda & aromatibus involutum in monumento, justis factis, locavit. *Dehinc a sancto disco, & sancto calice, velamina deponit Sacerdos: & velum Aerem ex humeris Diaconi tollens, & suffumigans, illo sancta cooperit. Tum Diaconus sancta ter suffumigans, illo sancta cooperit.* Magnus Introitus.

Tum Diaconus sancta ter suffumigat, dicens, hoc pacto.

Bene fac Domine in bona voluntate tua Sion.

Mox orantes dicunt. Deus propitius esto mihi peccatori: *ante sanctam mensam ter adorantes. Et Sacerdos quidem stat. Diaconus vero cervice Sacerdoti inflexa, dicit.*

Ora pro me domine. *Sacerdos respondet*

Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.

Diaconus dicit. Idem Spiritus sanctus una vobiscum & nobiscum ministrabit, perpetuo, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Tunc autem dicit Diaconus. Memento mei domine sancte. *At Sacerdos dicit.* Recordetur diaconatus tui Dominus Deus in regno suo: perpetuo, nunc & semper, & in secula seculorum. *Diaconus.* Amen, Amen, Amen.

Et adorans procedit ad consuetum locum dicens.

Compleamus orationem nostram Domino. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Pro propositis pretiosis donis Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Pro sancta hac æde, & iis qui eam fide, & devotione, & Dei timore in ipsam ingrediuntur. Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Ut liberemur ab omni afflictione, flagello, periculo, & angustia: Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere.

Oratio oblationis post divinorum donorum in sancta mensa depositionem, a Sacerdote secreto dicenda.

Domine Deus omnipotens, qui solus es sanctus, qui suscipis sacrificium laudis ab iis qui te invocant in toto corde; suscipe quoque nostram, qui peccatores sumus, orationem, & offer sancto tuo altari: & fac nos idoneos ad offerendum tibi dona & sacrificia spiritualia pro nostris peccatis & populi ignorantiis: & præsta ut inveniamus gratiam coram te, & ut fit tibi acceptum sacrificium nostrum, & Spiritus gratiæ tuæ bonus in nobis habitet, & in his propositis donis, & in toto populo tuo. Offertorii majus.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Omnem diem perfectum, pacificum, & sine peccato a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Angelum pacis, fidelem ducem, custodem animarum & corporum nostrorum, a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Indulgentiam & remissionem peccatorum, & delictorum nostrorum, a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Bona & animabus nostris utilia, & pacem mundo, a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Reliquum vitæ nostræ tempus, in pace & pœnitentia perficere, a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Christianos vitæ nostræ finis abisque dolore, & improperio pacificos, & bonam defensionem, coram tremendo Tribunali, a Domino petamus. *Chorus.* Concede Domine.

Diaconus. Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosmetipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus. *Chor.* Tibi Domine.

Sacerdos alta voce. Per miserationes unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es cum sanctissimo, bono & vivifico tuo Spiritu; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Osculum pacis.

Diaconus. Diligamus nos invicem ut in concordia confiteamur.

Chorus. Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem & individuam. *Sacerdos ter, adorat & ter secreto dicit:* Diligam te, Domine fortitudo mea Dominus firmamentum meum & refugium meum.

Diaconus osculatur stolam, & ter adorat & exclamando subjungit. Portas, portas, in sapientia attendamus. *Et Chorus.* Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ. *Et reliqua. Et completo sancto symbolo, dicit Diaconus alta voce.* Stemus honeste, stemus cum timore: attendamus sanctam oblationem in pace offerre.

Symboli recitatio.

Chorus. Misericordiam pacis, sacrificium laudis. *Sacerdos alta voce.* Gratia Domini nostri Jesu Christi, & dilectio Dei & Patris, & communicatio sancti Spiritus sit cum vobis omnibus.

Chorus. Et cum spiritu tuo. *Sacerdos.* Sursum corda habeamus.

Chorus. Habemus ad Dominum. *Sacerdos.* Gratias agamus Domino.

Chorus. Dignum & justum est adorare Patrem, Filium, & Spiritum sanctum Trinitatem consubstantialem, & individuam.

Sacerdos inclinatus, orat secreto.

Oblatio, sive canon Missæ.

Dignum & justum est te celebrare, te benedicere, te laudare, tibi gratias agere, te adorare in omni loco dominationis tuæ. Tu enim es Deus ineffabilis, qui nec mente percipi, videri, nec comprehendi potes: qui semper es, eodemque & simili modo existis, tu, & unigenitus Filius tuus, & Spiritus tuus sanctus. Tu e nihilo ad esse nos adduxisti: & cum lapsi essemus, nos rursus erexisti: & omnia facere non destitisti, donec nos in cælum deduceres, & futurum tuum regnum largireris. Pro his omnibus agimus tibi gratias & unigenito filio tuo, & Spiritui tuo sancto, pro omnibus quæ nescimus, & scimus, manifestis & occultis tuis in nos beneficiis.

Agimus tibi gratias etiam pro hoc sacro ministerio, quod ex manibus nostris suscipere dignatus es: etsi tibi adsistant millia Archangelorum, & myriades Angelorum, Cherubim, & Seraphim, sex alas & multos oculos habentes, sublimes, & alti.

Alta voce. Qui victoriale Hymnum canunt, clamant, vociferantur, & dicunt.

Chorus. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Sabaoth, plenum est cœlum & terra gloria tua. Osanna in excelsis. Hymnus sanctus

Benedictus qui venit in nomine Domini Osanna in altissimis.

Diaconus vero accipit flabellum, illumque in crucem super sanctum discum ducit, & paßquam super corporale abstersit, osculatur, & cum velo, aere, deponit. Deinde transit ad dextram partem, & supra sancta ventilat reverenter flabello. Si desit flabellum: velo idem præstat.

Ὅτε ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμέν σοι καὶ λέγομεν, Ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος, σὺ, καὶ μονογενὴς σου υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον· ἅγιος εἶ καὶ παμβασιλεῦ, ὁ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ πάσης τῆς κτίσεως σου· ἅγιος εἶ καὶ παντοδύναμε, ὁ μεγαλοπρεπὴς ἡ δόξα σου. Ὃς τὸν κόσμον σου οὕτως ἠγάπησας, ὥστε τὸν μονογενῆ σου υἱὸν δοῦναι, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ὃς ἐλθὼν καὶ πάσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας, τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ, καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσὶν, εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, εἰπών.

Ὅτε ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ἅπτων τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ μετὰ εὐλαβείας, εὐλογεῖ τὸν ἄρτον ἄρτον, ἐφφωνῶς λέγων.

Accipite, comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. *Chorus.* Amen.

Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Diaconus vero apprehensa stola, offendit & ipse cum Sacerdote sanctum discum, quod similiter exequitur super sanctum calicem, & eodem modo cum pronuncias Sacerdos (infra) tua ex tuis.

Sacerdos secreto.

Similiter etiam calicem postquam cœnavit dicens.

Alta voce Sacerdos manum habens sursum dextra elevatam: & benedicens ait.

Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti: qui pro vobis, & multis effunditur in remissionem peccatorum. *Chorus.* Amen.

Sacerdos inclinans caput, dicit secreto.

Memores igitur salutaris hujus mandati, & omnium quæ pro nobis facta sunt; cru-

cis, sepulchri, trideuanæ resurrectionis, in cœlos ascensionis, a dexteris sessionis, secundi, & gloriosi rursus adventus.

Alta voce. Tua ex tuis tibi offerimus per omnia, & in omnibus.

Chorus. Te laudamus, te benedicimus, tibi gratias agimus, Domine, & rogamus te Deus noster.

Sacerdos iterum inclinans orat secreto.

Etiam offerimus tibi rationalem hunc & incruentum cultum & rogamus, & oramus, & supplicamus, emitte Spiritum sanctum tuum in nos, & in hæc dona proposita.

Diaconus deponit flabellum aut velum quod tenebat, & accedit ad Sacerdotem vicinius, & ambo ter adorant ante sanctam mensam, & orant intra se. Deus propitius esto mihi peccatori. *Dicunt ter secreto.*

Domine, qui sanctissimum Spiritum Apostolis hora tertia misisti, hunc, o bone, ne auferas a nobis, &c. Cor mundum crea in me Deus: & Spiritum rectum innova in visceribus meis. *Deinde inclinans caput Diaconus, ostendit sibi sanctum panem, & dicit secreto.*

Benedic domine sanctum panem.

Et Sacerdos credens, cruce ter signat sancta & dicit secreto.

Hæc quidem panem hunc, pretiosum corpus Christi tui. *Diaconus.* Amen.

Et iterum Diaconus. Benedic domine sanctum calicem.

Sacerdos autem benedicens ait. Quod autem est in hoc calice, pretiosum sanguinem Christi tui. *Diaconus.* Amen.

Et rursus Diaconus utraque sancta sibi demonstrans, ait. Benedic Domine.

At Sacerdos utraque sancta manu benedicens, ait. Immittens Spiritu tuo sancto. *Diaconus.* Amen, Amen, Amen.

Et caput inclinans Diaconus dicit Sacerdoti. Memento mei peccatoris, domine sancte. *Revertitur in eum, in quo prius steterat locum, accepto quoque rursus ut prius flabello. At Sacerdos orat secreto.*

Ut fiat accipientibus in sobrietatem animæ, ad remissionem peccatorum, in communicationem sancti Spiritus, in regni cœlorum plenitudinem, in fiduciam ergā te, non in delictum aut damnationem.

Item offerimus tibi rationale hoc obsequium, pro his qui in Christo requiescunt, pro Majoribus, Patribus, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Prædicatoribus, Evangelistis, Martyribus, Confessoribus, Continentibus, & quovis spiritu in fide consummato.

Alta voce. Præsertim pro sanctissima, immaculata, super omnes benedicta, gloriosa, regina nostra Deipara, & semper virgine Maria.

Chorus cantat. Dignum est certe te laudare Deiparam, quæ semper beatificanda es, & ab omni noxa exempta, quæ mater es Dei nostri, præ Cherubim veneranda, & Seraphim sine comparatione gloriosior, quæ citra corruptionem Deum Verbum peperisti, te, quæ vere es Deipara, magnificamus.

Vel certe quod proprium est dici eumdem. Interim Diaconus circumcirca sanctam mensam suffumigat, & diptycha sive tabulas: & mortuorum diversumque quorum vult, memoriam agit.

Ἐκ πάντων ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν γενομένων, τῶν σταυρῶν, τῶν πόνων, τῆς τριημέρου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκδεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας.

Ἐκφώνως. 134 Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες καὶ κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Ὁ χορ. 135 Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν Κύριε καὶ δεόμεθά σου ὁ Θεὸς ἡμῶν. Μ Ὁ ἱερεὺς πάλιν κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἐπεύχεται μυστικῶς.

Ἔτι προσφέρομέν σοι 136 τὴν λογικὴν ταύτην, καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, καὶ 137 παρακαλοῦμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομεν, 138 κατάπεμψον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα. Ὁ ἅγιος ὑποτυπώσει τὸ ἰδίωμα, ὅπερ ἐκτήσατο, ἢ κάλυμμα, καὶ ἄρχεται ἐγγύτερον καὶ ἐγγύτερον καὶ κατὰ προσωπεῖον ἀμφοτέρων τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ εὐχόμενος καθ' ἑαυτὸν τὸ, Ν Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ λέγει μυστικῶς τάδε.

Κύριε ὁ τὸ παναγιον πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις καταπέμψας, τοῦτο ἅγιόν σου μὴ ἀπανθήσῃ ἀφ' ἡμῶν. Καὶ τὸ, Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου. Εἶτα τὸ κεφαλὸν κλίνας ὁ ἄρχιερεὺς, ἐκφωνεῖ σιωπῇ τῷ ἁγίῳ ἄρτῳ, καὶ λέγει μυστικῶς. Εὐλογήσας εὐλόγησε τοὺς ἁγίους ἄρτους. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἁγιάζων, σφραγίζει τοὺς τὰ ἅγια δῶρα, καὶ λέγει μυστικῶς. 139 Ποιήσαντες μὲν ἄρτον τῶν τιμίων σώμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ὁ διάκ. Ἀμήν. Καὶ αὖθις ὁ διάκ. Εὐλόγησον δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον: Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν, λέγει. Τὸ δὲ ἐν ποτηρίῳ τοῦτο τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ὁ διάκ. Ἀμήν. Καὶ αὖθις ὁ διάκ. Δεσπότα μετὰ φόβου παράσχου τὸ ἅγιον ποτήριον ἀμφοτέροις τοῖς ἁγίοις σου τραπέζαις, 143 καὶ τὸ δίψυχον. 144 μνημονεύει.

Sacerdos vero inclinatus orat secreto.

Sancti Joannis Prophetæ, Præcursoris, ac Baptistæ, Sanctorum & percelebrium Apostolorum, Sancti N. cujus memoriam celebramus, & omnium sanctorum, quorum precibus protege nos Deus, & memento omnium qui prædormierunt in spe resurrectionis æternæ vitæ.

Hic Sacerdos memoriam agit quorum vult vivorum & mortuorum: pro vivis dicit.

Pro salute, protectione, & remissione peccatorum servi Dei N.

Pro mortuis dicit.

Pro requie, & remissione animæ servi tui N. in loco lucido, a quo abest dolor, & gemitus: & fac eam quiescere ubi circumspectat lumen vultus tui. Præterea te rogamus memento Domine omnis orthodoxi Episcopatus eorum qui orbem veritatis tuæ recte tractant & dispensant, omnis Presbyteratus, in Christo Diaconatus, & omnis ordinis Sacerdotalis. Etiam offerimus tibi rationale hoc obsequium pro orbe terrarum. Pro sancta Catholica & Apostolica Ecclesia. Pro iis qui in castitate, & veneranda vitæ agendæ ratione degunt. Pro fidelissimis & Christo amantissimis nostris Imppp. toto palatio, & castris eorum. Da eis Domine regnum pacificum, ut nos quoque in ipsorum pace, tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & honestate.

Diaconus quidem convertitur ad portam sancti Tribunalis tenens flabellum tribus digitis, & dicit. Et cunctorum & cunctarum. *Chorus autem canit.* Et cunctorum & cunctarum. *Sacerdos vero exclamat.*

In primis memento Domine sacratissimi Metropolitæ nostri N. quem honoratum, salvum, longævum, verbum veritatis quæ bene tractantem tuis sanctis Ecclesiis largire. *Et Diaconus ad januas consistens, dicit.* Sacratissimi Metropolitæ N. aut Episcopi, quicunque fuerit ille. Et pro offerente sacra munera illa devotissimo Sacerdote N. Pro salute piissimorum, & a Deo custoditorum Imppp. nostrorum. Et cunctorum & cunctarum. *Chorus.* Et cunctorum & cunctarum.

Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

Μνήσθητι Κύριε τῆς πόλεως ἐν ᾗ παροικοῦμεν, καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Μνήσθητι Κύριε πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Μνήσθητι Κύριε 152 τῶν καρποφορούντων, καὶ καλλιεργούντων ἐν ταῖς ἁγίαις σου ἐκκλησίαις, καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων, καὶ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς ἐλέους σου δεομένους. Ἐκφώνως. 153 Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι, καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν, καὶ ὑμνεῖν τὸ πάντιμον, καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορ. Ἀμήν.

Sacerdos orat secreto.

Memento Domine civitatis in qua habitamus, & omnis urbis, & regionis, & eum fide habitantium in ipsis. Memento Domine navigantium, iter agentium, ægrotantium, laborantium, captivorum, & salutis ipsorum. Memento Domine eorum qui fructum afferunt, & bene operantur in sanctis tuis Ecclesiis, & meminerunt pauperum, & in nos omnes miserationes tuas demitte. *Alta voce.* Et tribue nobis uno ore, & uno corde glorificare, & laudare venerandum & magnificum nomen tuum, Patris & Filii, & sancti Spiritus, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Sacerdos convertit se ad populum, & benedicens alta voce dicit.

Et eruat misericordiæ magni Dei & Sal-

ὐετέρου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ο χορός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Χ Καὶ ὁ διάκονος λαβὼν καιρὸν, Ἐν σοφίᾳ τοῦ σταθῆναι τόπῳ, λέγει. Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι Ἐτι τὴν Κυρίαν δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο ἱερεύς. 154 Ὑπὲρ τῆς προσαναβάσεως, ἵνα 154
ἀγαθόν παν τιμίων δώρων, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο ἱερεύς. Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδέξας ἁγίως αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον, καὶ ὑπερφανίσῃ, καὶ πείρας αὐτὰ διανάστασιν εἰς ὁσμὴν ἀωδίας πνευματικῆς, ἀντιπαπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν, καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου πνεύματος, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν

Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο ἱερεύς. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, καὶ ἀνάγκης, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο ἱερεὺς ἐποίχεται μυστικῶς.

Σοὶ παραστησάμενοι τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλέμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομεν, καταξίωσον ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἐπουρανίων σου, καὶ φρικτῶν μυστηρίων ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ πνευματικῆς τραπέζης μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων, εἰς πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν, μὴ εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα. Ο χορός. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ φρούρησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. Ο χορός. Κύριε ἐλέησον. Ο ἱερεύς. Τῶν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν, ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. Ο χορός. Παράσχου Κύριε. Ο ἱερεύς. 155. Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν ὁδηγὸν, φύλακα τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. Ο χορός. Παράσχου Κύριε. Ο ἱερεύς. Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Ο χορός. Παράσχου Κύριε.

Ο ἱερεύς. Τὰ καλὰ, καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. Ο χορός. Παράσχου Κύριε. Ο ἱερεύς. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκπλῆσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. Ο χορός. Παράσχου Κύριε. Ο διάκονος. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραδώσωμεθα. Ο χορός. Σοὶ Κύριε. Εὐχάριστος ὁ ἱερεύς. Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς δέσποτα μετὰ παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα, καὶ λέγειν.

Ο χορός. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐχάριστος ὁ ἱερεύς. Ὅτι σοῦ ἐστι ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορός Ἀμήν.

Ο ἱερεύς. 156. Εἰρήνη πᾶσιν. Ο χορός. Καὶ 156
μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ο διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Ο χορός. Σοὶ Κύριε.

Κλί-

Ψ Κλίνας γοῦν ὁ ἱερεὺς μικρὸν τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁρῶν τὸν ἱερὸν προκείμενον, προσκυνεῖ καὶ αὐτός. Ο ἱερεὺς ἀπολύεται ἐποίχεται μυστικῶς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὁ τῇ ἀμετρήτῳ σου δυνάμει τὰ πάντα δημιουργήσας, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐλέους σου εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα. αὐτὸς δέσποτα, ἐφορῶν ἐπιδὲ ἐπὶ τοὺς ὑποκεκλικότας σοι τοὺς ἑαυτῶν κεφαλὰς· οὐ θνητοῖς σαρκὶ, ἀλλὰ σοὶ τῷ φοβερῷ Θεῷ. σὺ γὰρ δέσποτα τὰ προκείμενα κάθαγιασον ἡμῖν ἐξαιρέτως καὶ τῶν ἑκάστου ἰδίαν χρείαν· τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον, τοῖς νοσοῦσι ἴασαι ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων.

Εὐχάριστος ὁ ἱερεύς. Χάσατε, καὶ ἀντιλαβεῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορός. Ἀμήν.

Ο ἱερεὺς ἐποίχεται μυστικῶς.

157 Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατασκηνώματός σου, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ συνὼν τῷ πατρὶ συναθρόνως, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀόρατος συνὼν· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τῆς ἀχράντου σαρκὸς σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Εἶτα προσκυνεῖ ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ ἄρχων τὸ ὡ ἐξ τόπῳ, λέγοντες μυστικῶς τρεῖς. Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Ω Καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως πάντες μὴ ἀλλαβόντες προσκυνήσουσι. ὅταν δὲ ἴδῃ ὁ ἄρχων ὁ ἱερεὺς ἐκτείνοντα τὰς χεῖρας, καὶ ἀναβλέψαντα τὸ ἅγια ἅγια 158 πρὸς τὸ κάθισμα τοῦ ἁγίου ὕψωσεν. Εὐχαριστεῖ. Πρόχειλ. aa Καὶ ὁ ἱερεὺς 159 Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ο χορός. 160 Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς Ἀμήν. bb Εἶτα ψάλλει ὁ χορὸς τὸ 161 κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας, ἢ τοῦ ἁγίου, καὶ ὁ ἄρχων 162 ζώνυται τὸ ὠράριον αὐτοῦ σταυροειδῶς, καὶ ἐκ τῶν ἐξῶν τοῦ ἱεροῦ ἀρτοφόρου ἓν ἄρτον λέγει. 163 Μίλιον, δέσποτα, ἓν ἅγιον ἄρτον. Ο ἱερεὺς μελίζων αὐτὸν εἰς τέσσαρα μὴ κροσσηδὸν, καὶ ἀλλαβὼν, λέγει. 164 Μελίζεται καὶ μερίζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ παιδὸς, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἁγιάζων. cc Τότε λαμβάνει τὸ ἓν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, ὃ ἐν τῇ χειρὶ ἔχει. Καὶ ὁ ἄρχων δεικνύων αὐτὸ τῷ ὠραρίῳ τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει. 165 Πλήρωσον, δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον. dd Ο ἱερεὺς λέγει. ee Πλήρωμα πίστεως πνεύματος ἁγίου.

Καὶ ποιεῖ σταυρὸν, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον. Ο ἄρχων. Ἀμήν.

157 Ο ἱερεὺς ἐποίχεται μυστικῶς.

157 Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατασκηνώματός σου, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ συνὼν τῷ πατρὶ συναθρόνως, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀόρατος συνὼν· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τῆς ἀχράντου σαρκὸς σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Εἶτα προσκυνεῖ ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ ἄρχων τὸ ὡ ἐξ τόπῳ, λέγοντες μυστικῶς τρεῖς. Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Ω Καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως πάντες μὴ ἀλλαβόντες προσκυνήσουσι. ὅταν δὲ ἴδῃ ὁ ἄρχων ὁ ἱερεὺς ἐκτείνοντα τὰς χεῖρας, καὶ ἀναβλέψαντα τὸ ἅγια ἅγια 158 πρὸς τὸ κάθισμα τοῦ ἁγίου ὕψωσεν. Εὐχαριστεῖ. Πρόχειλ. aa Καὶ ὁ ἱερεὺς 159 Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ο χορός. 160 Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς Ἀμήν. bb Εἶτα ψάλλει ὁ χορὸς τὸ 161 κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας, ἢ τοῦ ἁγίου, καὶ ὁ ἄρχων 162 ζώνυται τὸ ὠράριον αὐτοῦ σταυροειδῶς, καὶ ἐκ τῶν ἐξῶν τοῦ ἱεροῦ ἀρτοφόρου ἓν ἄρτον λέγει. 163 Μίλιον, δέσποτα, ἓν ἅγιον ἄρτον. Ο ἱερεὺς μελίζων αὐτὸν εἰς τέσσαρα μὴ κροσσηδὸν, καὶ ἀλλαβὼν, λέγει. 164 Μελίζεται καὶ μερίζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ παιδὸς, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἁγιάζων. cc Τότε λαμβάνει τὸ ἓν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, ὃ ἐν τῇ χειρὶ ἔχει. Καὶ ὁ ἄρχων δεικνύων αὐτὸ τῷ ὠραρίῳ τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει. 165 Πλήρωσον, δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον. dd Ο ἱερεὺς λέγει. ee Πλήρωμα πίστεως πνεύματος ἁγίου.

Καὶ ποιεῖ σταυρὸν, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον. Ο ἄρχων. Ἀμήν.

166 Καὶ δεξιοῦται τὸ ζέον, λέγει παρὰ τοῦ ἱερέως. 167 Εὐλόγησον δέσποτα, τὸ τοῦ ἁγίου ζέσιν ποιῆσαι. Ο δὲ ἱερεὺς εὐλογεῖ λέγων. Εὐλογημένη ἡ ζέσις τῆς ἁγίων σου, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

gg ΣΣ Ο δὲ ἄρχων ἐκχέει σταυροειδῶς ἔνδον τοῦ ἁγίου ποτηρίου, λέγων. Ζέσις πίστεως πλήρης πνεύματος ἁγίου. Ἀμήν.

hh Καὶ ποιεῖ τρίτον. Καὶ ἀποτίθεται ὁ Ευchol.

Inclinatis igitur Diaconus paululum capite, & interiora sacerdotem adorantem, adorat & ipse. Sacerdos inclinatus orat secreto.

Gratias tibi agimus, Rex invisibilis, qui infinita tua potentia cuncta condidisti, & immensitate misericordiæ tuæ e nihilo ad esse universa deduxisti. Ipse Domine, ad eos qui tibi capita sua inclinaverunt, cœlitus respice: non enim inclinaverunt carni & sanguini, sed tibi terribili Deo. Te ergo Domine, propositis nobis (mysteria) justa unicuique necessitatem cunctis in bonum exemplo confer. Cum navigantibus naviga, cum iter agentibus viam simul capesse, ægrotos sana, medice animarum ac corporum.

Alta voce sacerdos. Gratia, & miserationibus, & benignitate unigeniti Filii tui cum quo benedictus es, cum Sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Secreto orat sacerdos.

Attende Domine Jesu Christe Deus noster, de sancto habitaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad sanctificandum nos: qui in excelsis cum Patre simul sedes, & hic una nobiscum invisibiliter versaris: & dignare potenti manu tua nobis impertiri immaculatum corpus tuum, & pretiosum sanguinem, & per nos toti populo.

Debine adorat Sacerdos & Diaconus in quo sunt loco, ter secreto dicentes. Deus propitius esto mihi peccatori. Hostiæ elevatio.

Et populus similiter cunctus cum devotione adorat. Cum autem viderit Diaconus sacerdotem manus extendentem, & sanctum panem tangentem, ut faciat familiam ejus communem, excitat. Attendamus. *Et sacerdos.* Sancta sanctis. *Chorus.* Unus sanctus, unus Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris. Amen.

Tum Chorus cantat Communionem diei, aut sancti cujus est festum. Et Diaconus præcingit se stola in crucis modum, & flans a dextris sacerdotis tenentis patenam, dicit.

Divide domine panem sanctum. *Sacerdos vero attente & devote frangens illum in quatuor partes, dicit.* Hostiæ fractio.

Frangitur & dividitur agnus Dei, Filius Patris, qui frangitur, at non comminuitur: qui semper comeditur, & non consumitur: sed eos qui sunt participes, sanctificat.

Tunc accipit partem unam sancti panis, & in manu tenet, Et Diaconus offendens cum stola sanctum calicem dicit Imple domine sanctum calicem. *Ac Sacerdos dicit.* Plenitudo fidei Spiritus sancti. Corporis & sanguinis commixtio.

Mox signum crucis exprimit, & immittit in sanctum calicem. Diaconus. Amen. Aquæ fervidæ mixtio.

Et accepta ferventi aqua, dicit sacerdati. Benedic domine sanctam hanc fervidam. *Sacerdos vero benedicens ait.* Benedictus fervor sanctorum tuorum, jugiter, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Diaconus vero infundit in medium crucis in sanctum calicem dicens.* Fervor fidei plenus Spiritu sancto. Amen.

Et hoc facit tertio. Et deposito fervente

vase, consistit paululum seorsum: sacerdos vero dicit. Accede Diacone. *Et accedens Diaconus reverentiam exhibet: & petit veniam. At sacerdos tenens sanctum panem porrigit Diacono, & exosculans Diaconus porrigentem sibi manum, accipit sanctum panem dicens:*

Impertire mihi Domine pretiosum & sanctum corpus Domini, & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. *Sacerdos autem dicit.*

Impertior tibi pretiosum, & sanctum, & illibatum corpus Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi in remissionem peccatorum, in vitam æternam.

Communio. *Et secedit retro sanctam mensam inclinans caput: & orat eo modo quo sacerdos. Similiter autem sacerdos accipit sanctum panem, inclinans caput ante sanctam mensam, & precatur hoc pacto.*

Credo Domine & confiteor, quod tu es Christus Filius Dei viventis, qui venisti in mundum ad salvandos peccatores, quorum primus ego sum &c.

Et. Cœnæ tuæ mysticæ hodie communicantem me suscipe. Non enim inimicis tuis mysterium dicam, nec osculum tibi dabo velut Judas, sed ut latro tibi confiteor. memento mei Domine in regno tuo.

Et. Domine non sum dignus, ut sub sordidum tectum animæ meæ ingrediaris: sed quemadmodum dignatus es in spelunca & præsepio brutorum recumbere, & in domo Simonis Leprosi, etiam similem mei meretricem ad te accedentem suscepisti: ipse quoque dignare in præsepe animæ meæ rationis expertis & in coinquinatum meum corpus mortuum & leprosum ingredi: & sicut non abhorruisti os sordidum meretricis illibatos pedes tuos osculantis, ita Domine Deus meus, ne a me etiam peccatore abhorreas. Sed tamquam bonus & clemens, dignare me participem effici sanctissimi tui corporis & sanguinis.

Deus meus condona, relaxa, remitte mihi delicta mea quæcumque sciens, vel per ignorantiam, vel verbo vel opere patravi. Indulge mihi cuncta ut bonus & clemens, intercessionibus intemeratæ tuæ & semper Virginis matris, incondemnatum me custodi, ut sumam pretiosum & immaculatum corpus tuum ad medelam animæ & corporis. Quoniam tuum est regnum, & virtus, & gloria: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et hoc pacto sumunt sanctum panem, similiter & sanctum calicem: & sumit quidem prius Sacerdos tres haustus in una inclinatione, & in primo haustu, dicit. In nomine Patris. *In secundo.* Et Filii *In tertio.* Et Spiritus sancti.

Et post sumptionem abstergit velamine sanctum calicem & sua labia dextere simul ac reverenter, dicens. Hoc tetigit labia mea, & auferet iniquitates meas, & peccata mea expurgabit: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tenens vero sanctum calicem vocat Diaconum, dicens. Diacone accede. *Et Diaconus accedit, & adorat semel dicens.* Ec-

τὸ ζέον, ἵσταται μικρὸν ἄποθεν. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει. ii ii
168 Πρόσελθε διάκονε. Καὶ προσελθὼν ὁ διάκονος, 168
ποιεῖ μετάνοιαν εὐλαβῶς, 169 αἰτῶν συγχώρησιν. Ὁ 169
δὲ ἱερεὺς κρατῶν τὸν ἅγιον ἄρτον, δίδωσι τῷ διακόνῳ, καὶ
ἀσπασάμενος ὁ διάκονος τὴν μεταδιδοῦσαν αὐτῷ χεῖρα,
λαμβάνει τὸν ἅγιον ἄρτον λέγων.
Μετάδος μοι δέσποτα τὸ τίμιον, καὶ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυ-
ρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ ἱερεὺς
λέγει, kk 170 Μεταδίδωμί σοι τὸ τίμιον, καὶ ἅγιον, kk 170
καὶ ἄχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώ-
νιον. καὶ ἀπέρχεται ὄπισθεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης κλίνας
τὴν κεφαλήν, καὶ προσεύχεται ὡς ὁ ἱερεύς. ll Ὁμοίως ll
δὲ ὁ ἱερεὺς λαμβάνει τὸν ἅγιον ἄρτον, κλίνας τὴν κεφα-
λὴν ἔμπροσθεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ εὔχεται οὕτως.
Πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ
υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς
σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ τὰ.
Καί, Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον υἱὲ Θεοῦ κοι-
νωνόν με παράλαβε. οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυ-
στήριον εἴπω, οὐ φίλημά σοι δώσω καθάπερ ὁ Ἰούδας,
ἀλλ' ὡς ὁ λῃστὴς ὁμολογῶ σοι, μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ
βασιλείᾳ σου.
Καί, Κύριε οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα ὑπὸ τὴν ῥυπαρὰν στέγην
τῆς ψυχῆς μου εἰσέλθῃς· ἀλλ' ὡς κατεδέξω ἐν σπηλαίῳ, καὶ
φάτνῃ ἀλόγων ἀνακλιθῆναι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ
λεπροῦ, καὶ τὴν ὁμοίαν μου πόρνην τὴν ἁμαρτωλὸν προσερχο-
μένην σοι καταδεξάμενος· οὕτως καταξίωσον, καὶ ἐν τῇ
φάτνῃ τῆς ἀλόγου μου ψυχῆς, καὶ ἐν τῷ ἐσπιλωμένῳ μου σώμα-
τι εἰσελθεῖν τῷ νεκρῷ, καὶ λεπρῷ. Καὶ ὡς οὐκ ἐβδελύξω τὸ
στόμα τὸ ῥυπαρὸν τῆς πόρνης καταφιλούσης τοὺς ἀχράντους σου
πόδας, οὕτω δέσποτα Θεέ μου μὴ βδελύξῃς καὶ ἐμὲ τὸν ἁ-
μαρτωλόν. ἀλλ' ὡς ἀγαθός, καὶ φιλάνθρωπος ἀξίωσόν
με κοινωνὸν γενέσθαι τοῦ παναγίου σώματος, καὶ αἵματός
σου.
Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἄνες, ἄφες, συγχώρησόν μοι τὰ πα-
ραπτώματά μου, ὅσα σοι ἥμαρτον, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε
ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ ἔπραξα. πάντα
μοι συγχώρησον ὡς ἀγαθός, καὶ φιλάνθρωπος, ταῖς
πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου, καὶ ἀειπαρθένου μητρός·
ἀκατάκριτόν με διατήρησον, δέξασθαι τὸ τίμιον καὶ ἄχραν-
τόν σου σῶμα, εἰς ἴασιν ψυχῆς, καὶ σώματος. ὅτι σοῦ ἐ-
στιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρός, καὶ
τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.
mm Καὶ οὕτω μεταλαμβάνουσι τὸν ἅγιον ἄρτον, ὁμοίως, mm
καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ 171 μεταλαμβάνει πρότερον μὲν 171
ὁ ἱερεὺς τρία ῥοφήματα ἐν μιᾷ ὑποκλίσει, καὶ ἐν μὲν τῷ
πρώτῳ ῥοφήματι, λέγει. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός. Ἐν
δὲ τῷ δευτέρῳ. Καὶ τοῦ υἱοῦ. Ἐν τῷ τρίτῳ δέ. Καὶ
τοῦ ἁγίου πνεύματος. 172 Καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν 172
173 σπογγίζει τῷ καλύμματι τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ 173
τὰ ἑαυτοῦ χείλη ἐπιδεξίως ἅμα, καὶ εὐλαβῶς, λέ-
γων 174 Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων μου, καὶ ἀφελεῖ τὰς 174
ἀνομίας μου, καὶ τὰς ἁμαρτίας μου περικαθαριεῖ,
πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. Ἀμήν.
Κρατῶν δὲ τὸ ἅγιον ποτήριον καλεῖ τὸν διάκονον,
λέγων. Διάκονε πρόσελθε. Καὶ ὁ διάκονος ἔρχε-
ται καὶ προσκυνεῖ ἅπαξ λέγων. Ἰδοὺ προσέρ-

χομαι τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ. Καὶ τό. Πιστεύω Κύ-
ριε καὶ ὁμολογῶ. ὅλον, Καὶ λέγει ὁ ἱερεύς.
175 175 Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ διάκονος, ὁ
δεῖνα. τὸ τίμιον καὶ ἅγιον σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Κυ-
ρίου, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Μεταλαβόντος δὲ τοῦ
διακόνου, λέγει ὁ ἱερεύς. Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων
σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου
nn περικαθαριεῖ. nn Ὡς καὶ δι' ἑαυτὸν εἶπεν.
Τότε λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον ὁ διάκονος ἐπάνω
176 177 τοῦ ἁγίου ποτηρίου, 176 ἀποσπογγίζει 177 τῷ ἁγίῳ
σπόγγῳ πάνυ καλῶς, καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας
σκεπάζει τὸ ἅγιον ποτήριον τῷ καλύμματι, ὁμοίως
oo καὶ ἐπὶ τὸν ἅγιον δίσκον τίθησι oo τὸν ἀστέρα καὶ τὸ
κάλυμμα.
178 178 Καὶ ἀνοίγουσι τὴν θύραν τοῦ ἁγίου βήματος,
179 Καὶ ὁ διάκονος προσκυνήσας ἅπαξ, 179 λαμβάνει
τὸ ἅγιον ποτήριον μετ' εὐλαβείας, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν
θύραν, καὶ ὑψῶν τὸ ἅγιον ποτήριον, δεικνύει αὐτὸ τῷ
180 λαῷ, λέγων. 180 Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀ-
γάπης προσέλθετε. Ὁ χορός. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.
pp pp Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ
ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὸν λαόν, λέγων ἐκφώνως. 181 Σῶ-
181 σον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν
σου. Καὶ ὁ χορός. Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. Καὶ ἐπι-
στρέφουσιν ὅ,τε διάκονος, καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἁγίαν τρά-
πεζαν, καὶ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς τρίς, λέγων καθ' ἑαυτόν.
182 182 Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶ-
σαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. Εἶτα λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον,
τίθησιν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ διακόνου. Καὶ ὁ διάκονος
183 λαβὼν αὐτὸν μετ' εὐλαβείας, 183 θεωρῶν ἔξω πρὸς τὴν
θύραν, μηδὲν λέγων, ἀπέρχεται εἰς τὴν πρόθεσιν, καὶ ἀ-
ποτίθησιν αὐτόν. Ὁ δὲ ἱερεὺς προσκυνήσας, καὶ λαβὼν
qq τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ ἐπιστραφεὶς πρὸς τὴν θύραν, qq ὁ-
184 ρᾷ τὸν λαόν, λέγων. 184 Πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.
rr rr Καὶ εὐθὺς λέγει μυστικῶς τὴν εὐχήν.
185 185 Εὐχαριστοῦμέν σοι δέσποτα φιλάνθρωπε, εὐεργέτα
τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ κατηξίωσας ἡ-
μᾶς τῶν ἐπουρανίων σου, καὶ ἀθανάτων μυστηρίων. ὀρθο-
τόμησον ἡμῶν τὴν ὁδόν, στήριξον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου τοὺς
πάντας, φρούρησον ἡμῶν τὴν ζωήν, ἀσφάλισαι ἡμῶν τὰ
διαβήματα, εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις τῆς ἐνδόξου Θεοτόκου, καὶ
ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.
ss ss Καὶ ὁ μὲν διάκονος ἐν τῷ συνήθει τόπῳ στάς, λέ-
186 γει. 186 Ὀρθοὶ μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀ-
χράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων, καὶ ζωοποιῶν μυστη-
ρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.
Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.
Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.
Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.
Ὁ χορός. Σοὶ Κύριε.
tt tt Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν,
καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ,
καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

Euchol.

ce venio ad immortalem Regem. Et. Credo Domine, & confiteor. *Ex integro. Et dicit Sacerdos.*

Communicat servus Dei Diaconus N. pretioso & sancto corpori & sanguini Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi: in remissionem peccatorum & in vitam æternam. *Communicante Diacono, dicit Sacerdos.* Hoc tetigit labia tua, & auferet iniquitates tuas, & peccata tua purgabit. *Quemadmodum & pro semetipso dixerat.*

Tunc accipiens Diaconus sanctum Discum super sanctum calicem, sancta spongia diligenter abstergit, & cum attentione & devotione velo sanctum calicem tegit, & alio pariter velo, & stellam sancto Disco imponit. Et sancti Tribunalis portam aperiunt. Et Diaconus adorans semel sumit sanctum calicem cum veneratione, & procedit ad ostium, & attollens sanctum calicem, ostendit ipsum populo, dicens.

Communio populi. Cum timore Dei, fide & charitate accedite. *Chorus.* Amen. Amen. Amen. Benedictus qui venit in nomine Domini. *Et Sacerdos, benedicit populum alta voce, dicens.* Salva Deus populum tuum, & benedic hæreditati tuæ. *Et Chorus.* In multos annos domine. *Et Diaconus Sacerdosque ad sanctam mensam revertuntur, & tertio thus adolet Sacerdos, dicens intra se.* Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua. *Acceptum deinde sanctum Discum super caput Diaconi imponit, & Diaconus suscipiens ipsum cum veneratione, respiciens extra versus januam, nihil loquens ad propositionis mensam procedit, & ipsum deponit. At Sacerdos adorans, & sanctum calicem accipiens, ad januam versus populum respicit, dicens.* Perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Et protinus secreto, dicit orationem.

Postcommunio. Gratias agimus tibi benigne Domine, benefactor animarum nostrarum, quod etiam præsenti die dignos fecisti nos, cælestium tuorum & immortalium mysteriorum. Viam nostram dirige, confirma nos in timore tuo, custodi vitam nostram, fac securos gressus nostros: precibus & intercessione gloriosæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum.

Et Diaconus quidem in loco solito stans, dicit, Recti participes effecti divinorum, sanctorum, illibatorum, immortalium, supercælestium, & vivificorum mysteriorum, digne gratias agamus Domino.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia. *Chorus.* Domine miserere.

Diaconus. Diem omnem perfectum, sanctum, pacificum, & a peccato immunem postulantes, nos ipsos, & invicem, & omnem vitam nostram Christo Deo commendemus.

Chorus. Tibi Domine,

Sacerdos exclamando. Quoniam tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus, Patri & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum *Chorus.* Amen.

Diaconus. In pace precedamus.

Chorus. In nomine Domini. *Diaconus.* Dominum precemur. *Chorus.* Domine miserere: domine benedic. *Oratio retro Ambonem extra Tribunal alta voce a Sacerdote proferenda.*

Benedictio. Qui benedicis benedicentes te Domine, & sanctificas eos, qui confidunt in te: serva populum tuum, & benedic hereditati tuæ: Ecclesiæ tuæ plenitudinem conserva, sanctifica eos qui diligunt decorem domus tuæ: tu eos vicissim gloria rependat divina tua potestate, & ne derelinquas nos qui speramus in te. Dona pacem mundo, Ecclesiis tuis, Sacerdotibus, Imperatoribus nostris, exercitui, & omni populo tuo. Quia omne datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a te patre luminum: & tibi gloriam, & gratiarum actionem, & adorationem referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Et Chorus cantat ter: Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc & usque in sæculum.

Et Psalmum vigesimum secundum. Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo.

Oratio dum contrabuntur sancta secreto.

Plenitudo legis & Prophetarum, tu ipse exiliens Christe Deus noster, qui omnem paternam dispensationem implevisti, explens gaudio & hilaritate corda nostra: perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Post orationem egreditur Sacerdos, & stans in conspicuo loco, dilatabit manus benedicturus. Deinde facit dimissionem, dicens: Gloria tibi Christe Deus noster, spes nostra, gloria tibi.

Et Chorus: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et si est Dominicus dies, dicit Sacerdos, Qui surrexisti a mortuis Christus verus Deus noster. *Si vero non est dies resurrectionis (id est Dominicus quo resurrectionis agitur memoria) dicit.* Christus verus Deus noster, precibus illibatæ suæ matris, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, sanctorum gloriosorum & percelebrium Apostolorum: Sancti N. *cujus en die festum colitur:* sanctorum & Justorum Deiparentum, Joachim & Annæ, & omnium sanctorum, misereatur nostri, & salvet nos, ut bonus & clemens.

Et benedicens populum ingreditur. Post dimissionem autem, si non est Diaconus, intrat Sacerdos ad propositionis mensam, & quod reliquum est communionis in sancto calice, cum attentione & devotione consumit, & ter sanctum calicem abluit, & attendit ne remaneat particula Margaritæ vocatæ. Tunc, dicit. Nunc dimittis Domine servum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei Salutare tuum. Quod paratti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium: & gloriam plebis tuæ Israel.

Et colligit sancta: calicem & Diskum cum velis, juxta morem. Si vero Diaconus adest: ipse id exequitur. Sacerdos autem abit in Vestiarium, & exuit seipsum, dicens ter. Sanctus Deus, &c. Sanctissima Trinitas, &c. Pater noster.

Tunc dicit dimissionem Chrysostomi. Oris tui velut fax, relucendit gratia, orbem terrarum illuminavit, & liberalitatis thesauros in mundo reposuit, altitudinem humilitatis nobis ostendit. Sed qui verbis tuis nos doces Joannes Chrysostome, ora Christum Deum, ut salventur animæ nostræ.

Post hæc dicitur Breviculum.

De cœlis accepisti divinam gratiam, & labiis tuis omnes instruis adorare in Trinitate unum Deum, Joannes Chrysostome, beatissime, fandæ, consigne celebrationis te: præceptor liquidem existis Ultima benedictio. utpote divina manifestans. *Vel dicit diaconus (Breviculum) vel resurrectionis, mentionem faciens aliud, si est dies Dominicus, & dimissionem, ut mos est, secreto. Tunc consuetæ suæ Sacerdotali veste indutus ad Tribunalis fores egreditur & adorat dicens:* Deus propitius esto mihi peccatori. *Et conversus ad populum benedicit, alta voce dicens:* Custodiat Dominus Deus omnes vos, sua gratia & humanitate, perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

At populus, omnes inclinato capite dicunt: Benedictionem & sanctificationem nos Domine conserva in annos multos. *Et in pace, cum Deo, discedunt.*

Ὁ ἅγιος 187 Ἐνεφύλιον προσέλθωμεν.

Ὁ χορός. Ἐν εἰρήνῃ Κυρίῳ.

Ὁ διάκονος. Τῶν Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον, πάσαν θλῖψιν. 188 188

Εὐχὴ ὀπισθάμβωνος ἐφωνουμένη παρὰ τοῦ ἱερέως ἔξω τοῦ βήματος.

Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε Κύριε, ὁ ἁγιάζων τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. εἰρήνευσον τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ, καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου· ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν, καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

νν Καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τρὶς τό, Εἰη τὸ ὄνομα Κυρίου νν
εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

ξξ Καὶ ὁ ψαλμὸς κβ'. ξξ

189 Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ 189
παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Εὐχὴ ἐν τῇ συστέλλει τὰ ἅγια μυστικῶς.

γγ Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, καὶ οἱ προφῆται, αὐτὸς γγ
ἐπλήρωσεν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πληρώσας πᾶσαν πατρικὴν οἰκονομίαν, πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς, καὶ στὰς ἐν τῇ συνήθει τόπῳ, 190 δίδωσι τὸ ἀπολυτίκιον. Εἶτα ποιεῖ ἀπόλυσιν λέγων· Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι. Καὶ ὁ χορός. Δόξα πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 190

Καὶ εἰ ἔστι κυριακὴ, λέγει ὁ ἱερεύς. Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν. Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀναστάσιμος, λέγει. Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν. ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς δυνάμεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. Τῶν ἁγίων καὶ δικαίων Θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἀννης. Καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Καὶ εὐλογῶν τὸν λαὸν εἰσέρχεται. μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν. εἰ ἐκ τύχῃ διάκονος εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν παράθεσιν, καὶ μεταλαμβάνει τὸ ὑπολειφθὲν ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ προσεχῶς καὶ εὐλαβῶς. 22 καὶ ἀποπλύνει 22
τὸ ἅγιον ποτήριον τρεῖς, καὶ σφᾷ μὲν μίαν τὸ λεγόμενον μαργαρίτης, τότε λέγει. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

Καὶ συστέλλει τὰ ἅγια, τὸ ποτήριον, καὶ δίσκον μετὰ τῶν καλυμμάτων, κατὰ τὸ ἔθος. Εἰ δὲ ἔστι διάκονος,

ὁ αὐτὸς ποιεῖ. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἀπέρχεται ἐν τῇ συνοδοφυλακίᾳ, καὶ ἐκδύεται ἑαυτὸν, λέγων τρίς. Τὸ ἅγιος ὁ Θεός. Καὶ τὸ. Παναγία Τριάς. Καὶ τὸ. Πάτερ ἡμῶν.

Τότε λέγει τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ τῷ στόματός σου καθάπερ πυρὸς ἐκλάμψασα χάρις, τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν· ἀφθονοῦσα τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐνεπέδωκε· τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν· ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. 191 Μετέπειτα τὸ κοντάκιον. 191

Ἐκ τῆς ἡρακῶν ἐδίξω τὴν θείαν χάριν, καὶ διὰ σοῦ χείλεσι πάντας διδάσκεις προσκυνεῖν ἐν Τριάδι μίᾳ Θεόν, Ἰωάννη Χρυσόστομε παμμακάριστε ὄντως, ἐπαξίως ὑφηγημένε σε, ὑπάρχεις γὰρ καθηγητὴς ὡς τὰ θεῖα σαφῶν. Ἡ λύγη τῆς ἡμέρας, 192 192 ἢ τὸ ἀναστάσιον, εἰ ἔστι Κυριακή. Καὶ ἀπόλυσιν ὡς ἔθος μυστικῶς. Τότε ἐξέρχεται εἰς τὰς θύρας τοῦ ἁγίου βήματος, 193 ἐνδεδυμένος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ τὸ ἱερατικὸν, καὶ προσκυνεῖ, λέγων τό. Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὸν λαὸν, εὐλογῶν λέγων ἐφώνως. Φυλάξαι Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 193

194 194 Ὁ δὲ λαὸς κλίνοντες τὰς κεφαλὰς πάντες λέγουσι· Τὸν εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα ἡμᾶς Κύριε φύλαττε εἰς ἔτη πολλά. Καὶ ἀπέρχονται ἐν εἰρήνῃ καὶ Θεῷ ἁγίῳ.

IN SACRAM CHRYSOSTOMI LITURGIAM

VARIÆ LECTIONES.

PErlectis diligenter, & fideliter inter se collatis pluribus Chrysostomianæ Liturgiæ tum editis, tum M.SS. exemplaribus, tanta in eis discrepantia se se prima fronte obtulit, ut quodnam præcipuum, ad quod referrentur cætera, & qua ratione inter se cuncta compararentur, non invenirem. Difficultatem nihilominus omnem superare, & confusionem illustrare me posse putavi, si ejus exemplaris textum, velut præcipuum in medio ponerem, quo frequentius inter celebrandum uterentur Græci. Ea cum insedisset animo sententia, eumdem esse comperi, (paucis iisque levissimis dictionibus aut sententiis demptis) qui ut sanus magis, & a corruptionis suspicione alienus, Romæ probatus, & impressus, in reliquas deinde orbis regiones distribuendus evulgatur. Ad hunc itaque selectum magis & integrum textum, antiqua & recentiora edita, vel M.SS. quæ cum eo magis conveniunt, exemplaria refero; & iterum qua possum diligentia, confero: quæ vero tantopere discrepant ut pene diversa, vel valde immutata appareant: ea deinceps ordine (quod & circa alia voluminis hujus Euchologici Officia præstabimus) & separatim posita, illustrata, quantum permittetur, si non penitus discussa confusionis nube, producemus.

a Διάταξις τ̃ θείας, &c.) Ita pariter edita Morelliana tomo secundo Bibl. PP. Græcorum extantia: addunt tamen Veneta antiqua & moderna: καὶ ἱερᾶς λειτουργίας, atque amplius Chrysostomi nomen (paulo inferius in ipso Missæ exordio ab eis restituendum) ab his proœmiis expungunt recentiora, cujus vice scribunt. Διάταξις τ̃ θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας, γινομένης ὅπως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει. *Ordo divinæ & sacræ Missæ, prout observatur in magna Ecclesia & in monte sancto.* Qualia sint hæc loca, statim in Annotationum limine exponetur.

b Πεπυρωμένη ἐξαμαλαγμένη.) Ita Morelliana, & antiqua, vox tamen ἐξαμαλαγμένη, deest in recentioribus Venetis.

c Κατεσκευασμένοι. Addunt recentiora Veneta, καὶ μὴ ἔχειν τι κατά τινος.

d Καὶ τὴν καρδίαν &c.) Legunt eadem Veneta, καὶ τὴν καρδίαν δι' ἧς δυνάμεως ἀπὸ πονηρῶν πνευμάτων ἡγιασμένην &c.

e Πρὸς ἀνατολάς.) Addunt Veneta eadem, ἔμπροσθεν τ̃ ἁγίου θυρῶν.

f Εμπροσθεν τ̃ εἰκόνος, &c.) Aliter omnino & ample magis legunt citata Veneta. Εἶτα λέγει ὁ διάκονος Εὐλόγησον δέσποτα· καὶ ποιήσαντες τὸ ἱερέως εὐλογητόν· ἄρχεται λέγειν ὁ διάκονος, τὸ, Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε, τὸ πνεῦμα τ̃ ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν· ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωῆς χορηγὸς, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλῖδος, καὶ σῶσον ἀγαθὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Τρισάγιον. Μετὰ δὲ τό. Πάτερ ἡμῶν. Ο ἱερεύς. Οτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἶτα λέγουσι τό, Ελέησον ἡμᾶς, Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς. Δόξα πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ νῦν, καὶ ἀεὶ, καί. Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἄνοιξον ἡμῖν Θεοτόκε εὐλογημένη ἐλπίζοντες εἰς σὲ μὴ ἀστοχήσωμεν· ῥυσθείημεν διὰ σοῦ τ̃ περιστάσεων· σὺ γὰρ εἶ ἡ σωτηρία τοῦ γένους τ̃ Χριστιανῶν. Επειτα ἀσπάζονται τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ λέγοντες. Τὴν ἄχραντόν σου εἰκόνα προσκυνοῦμεν ἀγαθὲ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τ̃ πταισμάτων ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός· βουλήσει γὰρ ηὐδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ῥύσῃ οὓς ἔπλασας ἐκ τ̃ δουλείας τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμέν σοι, χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τ̃ κόσμον. Εἶτα ἀσπάζονται τὴν εἰκόνα τ̃ Θεοτόκου λέγοντες καὶ τὸ τροπάριον. Εὐσπλαγχνίας ὑπάρχουσα πηγὴ, συμπαθείας ἀξίωσον ἡμᾶς Θεοτόκε, βλέψον εἰς λαὸν τὸν ἁμαρτήσαντα, δεῖξον ὡς ἀεὶ τὴν δυναστείαν σου· εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζοντες, τὸ, χαῖρε, βοῶμέν σοι, ὥς ποτε ὁ Γαβριὴλ ὁ τ̃ ἀσωμάτων ἀρχιστράτηγος. Εἶτα κλίνοντες τὴν κεφαλὴν λέγουσι ταύτην τὴν εὐχήν. Κύριε, &c.

Deinde Diaconus ait. Benedic Domine. *Et sacerdote benedicente incipit Diaconus dicere.* Rex cælestis, Spiritus veritatis, ubique præsens, bonorum thesaure, vitæ auctor, veni & habita in nobis, & ab omni labe nos emenda: & salva o bone animas nostras. Ter sanctus. *Et post* Pater noster: *Sacerdos.* Quia tuum est regnum Patris &c. *Deinde dicunt*, Miserere nostri Domine, miserere nostri. Gloria Patri, & Filio, & sancto Spiritui. Domine miserere nostri. Et nunc & semper &c. Clementiæ portam aperi nobis Deipara benedicta, ut sperantes in te aberremus, sed a te a calamitatibus eruamur: tu enim es salus generis Christianorum. *Deinde ad Christi imaginem proficiscuntur dicentes.* Immaculatam imaginem tuam veneramur, o bone, postulantes a te criminum veniam, Christe Deus, sponte namque voluisti, carne crucem conscendere, ut quos creaveras ab aliena servitute liberares: unde cum gratiarum actione tibi clamamus: gaudio cuncta implevisti, cum salvaturus mundum advenisti, Salvator noster. *Deinde Deiparæ imaginem exosculantur, dicentes modulum.* Tu quæ clementiæ fons existis, compassione tua nos dignare: respice in populum peccatorem, demonstra, ut semper soles, potentiam tuam: in te namque sperantes, Ave tibi clamamus, ut quondam Gabriel incorporearum substantiarum ductor. *Deinde capite inclinato hanc Orationem dicunt.* Domine &c.

g Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον) Veneta recentiora legunt: ἔπειτα ποιοῦσιν εἰς τοὺς χοροὺς προσκυνήματα, ἀνὰ ἓν: καὶ οὕτως ἀπέρχονται εἰς τὸ θυσιαστήριον λέγοντες τό, Εἰσελεύσομαι εἰς τ̃ οἶκόν σου, καὶ τὰ κατά. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον ποιοῦσι προσκυνήματα τρία, ἔμπροσθεν ὁ ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀσπάζονται τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν· εἶτα λαμβάνουσιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἕκαστος τὸ στιχάριον αὐτῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Deinde versus choros reverentiam faciunt, unicuique scilicet choro reverentiam unam; & sic ad altare progrediuntur, dicentes. Introibo in domum tuam &c.

Sacrarium vero ingressi, tres inclinationes faciunt e regione sanctæ mensæ. Et osculantur sanctum Evangelium, & sanctam mensam: deinde assumit unusquisque in manibus suis tunicam suam &c.

h O δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μετὰ χειρὸς λέγει.) Veneta, ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει.

i O δὲ ἱερεὺς λαβὼν καὶ αὐτός.) Ante verba hæc Venetiis ultimo excusa concedunt Diacono Supermanicalia induenda: τὰ δὲ ἐπιμανίκια ἐνδιδύσκει ταῖς χερσὶν, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ λέγει. H δεξιά σε. (Ut infra) ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ λέγει. Αἱ χεῖρές σου. (Ut infra) εἶτα ἀπελθὼν ἐν τῇ προθέσει ἑτοιμάζει τὰ ἱερά, τ̃ μὲν ἅγιον δίσκον τιθεὶς ἐν τῷ μέρει τῷ ἀριστερῷ, τὸ δὲ ποτήριον ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ τὰ ἄλλα σὺν αὐτοῖς· καὶ ὁ ἱερεὺς ὅταν ἐνδύεται, λαβὼν τὸ στιχάριον ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, καὶ προσκυνήσας τρίτον κατ' ἀνατολὰς, ὡς ἔρηται, σφραγίζει αὐτὸ λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων, ἀμήν. εἶτα ἐνδύεται αὐτὸ λέγων. Αγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἕως τέλους. Εἶτα λαβὼν τὸ ἐπιτραχήλιον, καὶ σφραγίσας περιτίθεται αὐτὸ λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεός.

Supermanicalia vero, sive manipulos manibus inferens, in dextro quidem ait: Dextera tua Domine

&c. *In sinistro vero,* Manus tuæ fecerunt me &c. *Deinde procedens ad Propositionis mensam sacra dispon̄it. Sanctum quidem discum in sinistra parte collocat: calicem vero in dextra: & alia cum eis. Sacerdos vero sic induitur. Accipit tunicam suam in manu sinistra: & ter ad orientem adorans, ut dictum est: signat illam dicens.* Benedictus Deus noster: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Deinde illa induitur, dicens.* Lætabitur anima mea: *usque ad finem. Mox stolam accipiens, eamque cruce signans, circumponit sibi, dicens.* Benedictus Deus noster &c.

k Καὶ ἐπιρρίπτει ἀσπάζεται.) Veneta recentia, λέγει περιζωννύμενος.

l Καὶ ἐκχέει τὴν χεῖρα αὐτῇ.) Veneta. καὶ εὐθὺς ἄρχεται τὴν ὁδόν μοι, Et continuo subjungunt: τὰ δὲ ἐπιμάνικα ὡς ἄνωθεν εἴρηται: eo quod juxta Typum hunc Supermanicalia (quod novum est) Diacono concessa leguntur.

m O δὲ διάκονος ἑτοιμάζει.) Hæc jam superius Veneta posuerunt: ideoque legunt hic solummodo καὶ ὅτως ἀπέρχονται ἐν τῇ προθέσει. Εἶτα προσκυνήματα τρία &c.

n Σὺν αὐτῷ.) Veneta: μετ' αὐτοῦ.

o Ιησοῦ Χριστοῦ.) Addunt. ἐκ τρίτου.

p Ομοίως ποιεῖ τὴν ἁγίαν λόγχην) Desunt hæc in Venetis.

q Eν δὲ τῷ ἄνω μέρει. Nil ultra addunt Veneta.

r Eν δὲ τῷ κάτω.) Nil ultra rursus addunt.

s O δὲ διάκονος ἐν ἑκάστῃ ἀνατομῇ,) Veneta. ὁ δὲ διάκονος ὁρῶν ἐκλαβὼν καὶ τομὴν τελεσῇ, λέγει τὴν μὲν ἑκάστην ἀνατομήν, Τ̃ Κυρίου, &c.

t Καὶ λέγει ὁ διάκονος. Νῦν δέσποτα.) Deest in Venetis.

v Eκ τοῦ τραύματος καὶ αἷμα.) Veneta. ἐκ τοῦ τραύματος αὐτοῦ καὶ ὕδατος.

x Εὐλόγησον, δέσποτα.) Eadem addunt. τὴν ἁγίαν ἕνωσιν. Morelliana, τὴν ἕνωσιν ταύτην.

y Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει.) Eadem legunt, καὶ λαβὼν ἐπ' αὐτοῖς λέγει.

z Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν,) Veneta legunt, ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν ἐν ταῖς χερσὶ τὴν δευτέραν σφραγῖδα. *Sacerdos accepto in manibus secundo signaculo*, id est secundo pane sacra figura signato. Primum enim panem vocant ἅγιον ἄρτον: alios autem ex quibus particulæ in sanctorum honorem eruuntur, σφραγῖδας nuncupant.

α Μετὰ τ̃ ἁγίας λόγχης, &c.) Veneta legunt τίθησι αὐτὴν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ἁγίου ἄρτου, πλησίον τ̃ μέσου αὐτοῦ, λέγων. *ponit eam in dextra sancti panis parte circa medium dicens.* Ne mireris codicem unum dextram, alium sinistram vocare: una namque & eadem res, quæ mihi in orientem respicienti dextra est, in occidentem obverso fit sinistra: atque ita pro respectu diverso, appellationes hujusmodi, absque contradictione mutantur. Subjungunt vero Veneta, tunc cum locatur Deiparæ particula, a Sacerdote dicendum. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ χρυσῷ περιβεβλημένη πεποικιλμένη.

β Τὴν τρίτην σφραγῖδα.) Veneta, τὴν δευτέραν σφραγῖδα.

γ Ισαΐου,) Subjungunt Veneta, καὶ αἴρων ταύτην μερίδα τίθησιν αὐτὴν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ἁγίου ἄρτου, πλησίον τ̃ σφραγῖδος τ̃ Θεοτόκου, ποιῶν ἀρχὴν τ̃ πρώτης τάξεως. *Et elevans primam* (e secundo signaculo vocato, id est, ex tertio pane) *particulam, ponit eam in dextra parte sancti panis: juxta Deiparæ signaculum, & sic primi ordinis ducit initium:* Particulæ enim sanctorum, ordine & velut in acie, disponuntur.

Qualiter ante sit hujusmodi acies disposita, subjungunt.

Επειτα λέγει. τῶν ἁγίων ἐνδόξων προφητῶν, Μωσέως, καὶ Ααρὼν, Ηλιοῦ καὶ Ελισσαίου, Δαβὶδ καὶ Ιεσσαὶ, τῶν ἁγίων τριῶν παίδων, Δανιὴλ τοῦ προφήτου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Καὶ τίθησι δευτέραν μερίδα ὑποκάτω τῆς πρώτης ὑποκάτω, εἶτα λέγει. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Αποστόλων, Πέτρου καὶ Παύλου τ̃ δώδεκα, καὶ πάντων τῶν ἁγίων Αποστόλων· καὶ ἐπιτίθησι τὴν τρίτην μερίδα ὑποκάτω τ̃ δευτέρας, τελειῶν τὴν πρώτην τάξιν. εἶτα λέγει. Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Αθανασίου, καὶ Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ιεραρχῶν· αἴρων τετάρτην μερίδα τίθησιν αὐτὴν πλησίον τῆς πρώτης μερίδος, ποιῶν δευτέραν ἀρχήν· εἶτα πάλιν λέγει. Τοῦ ἁγίου Αποστόλου πρωτομάρτυρος καὶ Αρχιδιακόνου Στεφάνου, τ̃ ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Γεωργίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων καὶ πασῶν τ̃ ἁγίων μαρτύρων· καὶ αἴρων πέμπτην μερίδα, τίθησιν αὐτὴν ὑποκάτω τ̃ πρώτης τ̃ ἐστὶν ἀρχῆς τῆς δευτέρας τάξεως. ἔπειτα λέγει. Τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν Αντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα, Ονουφρίου, Αθανασίου, τοῦ ἐν Αθῳ, καὶ πάντων καὶ πασῶν τ̃ ὁσίων· καὶ οὕτως αἴρων ἕκτην μερίδα τίθησιν αὐτὴν ὑποκάτω τ̃ δευτέρας μερίδος εἰς ἀναπλήρωσιν τ̃ δευτέρας τάξεως· μετὰ δὲ ταῦτα λέγει. Τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ιωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ερμολάου, καὶ πάντων τ̃ ἁγίων ἀναργύρων· καὶ αἴρων τ̃ ἑβδόμην μερίδα τίθησιν αὐτὴν ἄνω ποιῶν τρίτην ἀρχὴν τῆς τάξεως· εἶτ' αὖθις λέγει. Τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεο-

Post hæc vero ait. Sanctorum gloriosorum Prophetarum Moysis & Aaron, & Eliæ & Elisæi, David & Jesse, & sanctorum trium puerorum, Danielis Prophetæ, & omnium sanctorum prophetarum. *Et ponit ordine secundam particulam sub prima. Tum dicit.* Sanctorum gloriosorum, & celebrium Apostolorum Petri & Pauli, & XII. duodecim, & omnium Apostolorum. *Et ita ponit tertiam Particulam sub secunda, perficiens primam seriem. Tum vero ait.* Sanctorum patrum nostrorum & Pontificum Basilii magni, Gregorii Theologi, & Joannis Chrysostomi, Athanasii & Cyrilli, Nicolai Myrensis Episcopi, & omnium sanctorum Pontificum. *Et elevans quartam particulam, ponit eam juxta primam faciens secundum ordinem. Deinde rursum ait.* Sancti Apostoli protomartyris, & Archidiaconi Stephani: Sanctorum Martyrum Demetrii, Georgii, Theodori, & cunctorum & cunctarum sanctorum martyrum. *Et elevans quintam particulam ponit eam sub prima, quæ est initium secundi ordinis. Et deinde dicit.* Sanctorum deiferorum patrum nostrorum Antonii, Euthymii, Sabbæ, Onuphrii, Athanasii Athonsis, & cunctorum & cunctarum Monachorum. *Et sic elevans sextam particulam, ponit eam sub secunda particula, ut complent secundum ordinem. Post hæc vero dicit.* Sanctorum Thaumaturgorum, mercede non conductorum Cosmæ & Damiani, Cyri & Joannis, Pantaleonis & Hermolai, & omnium sanctorum pretio non medicantium. *Et elevans septimam particulam, ponit eam superius, ita ut sit principium tertii ordinis. Et deinceps di-*

dit - Sanctorum & justorum Deiparentum Joachim & Annæ, sancti cujus festum ex ine agitur, & omnium sanctorum, quorum precibus visita nos Deus. *Et ponit oblatam particulam sub prima fermitin. Et insuperait* - Sancti patris nostri Joannis Archiepiscopi Constantinopoleos Chrysostomi, *Si ejus Missa legatur; si vero magni Basilii dicitur, hunc commemorat. Et sic elevans nonam particulam, ponit eam in fine vertil ordinis ut complentur. Deinde tertium signaculum (sive panem) accipiens dicit.* Memento Domine benigne omnium Orthodoxorum Episcoporum, Episcopi nostri N. venerandi presbyterii, Diaconatus in Christo, & omnis sacri ordinis, N. superioris, & omnium fratrum & consacerdotum nostrorum, quos in tuam communionem advocasti, per cujus benignitatem o bone Domine. *Et elevans particulam ponit eam sub sancto pane. Deinde memoriam agit vivorum quorum nomina tenet. Et sic elevans particulas ponit eas inferius. Mox alia oblata signata accepta.* Pro memoria & remissione peccatorum beatorum hujus sancti Monasterii fundatorum. *Post hæc memoriam agit ejus, qui eum ordinavit, Pontificis, & reliquorum mortuorum, quos vult de nomine appellare; & tandem subdit. Et omnium &c.*

παιδίων Ἰωακεὶμ καὶ Ἀννης, τῶν ἁγίων ἐν ἡμέρᾳ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπισκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός· καὶ τὴν δέησιν τὴν ὀφθεῖσαν μερίδα ὑποκάτω τοῦ ἀρνίου ὑπόκεισο ἐντεῦθεν δὲ ὧδε λέγει. Τὰ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, ἔτι δὲ καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ λέγεται τὸ μεγάλου Βασιλείου, τότε μνημονεύεις καὶ ὅπως ἄρῃ καὶ ἐντεῦθεν μερίδα, τίθησιν αὐτὸν ἐν τῇ πέλλῃ ὁ τρίτος πέζις εἰς ἀναπλήρωσιν. Εἶτα λαβὼν ἕτερον σφραγῖδα λέγει. Μνήσθητι δέσποτα φιλάνθρωπε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ἐντεῦθεν ἡμῶν τῶν δεήσεων, τῶν τιμίων τριστοβασίων, ἐν τῷ Χριστῷ διακονίας, καὶ πάντες ἱερατικὸν τάγματος, τῶν θείων καθηγεμόνων, τῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν, ὧν προσκαλέσασθαι εἰς τὴν κοινωνίαν, διὰ τῆς εὐκολαγχνίας παναγαθὲ δέσποτα· καὶ ἄρον μερίδα τίθησιν αὐτὴν ὑποκάτω τοῦ ἁγίου ἄρνα. εἶτα μνημονεύει καὶ ὧν ἔχει ζώντων καὶ ὄνομα, καὶ ὅπως ἄρῃ τὰς μερίδας τίθησιν αὐτὰς ὑποκάτω. Ἕτερον λαβὼν ἕτερον σφραγῖδα λέγει. Ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀφέσεως τῆς ἁμαρτιῶν τῆς μακαρίων κεκοιμημένων τῶν ἁγίων μονῆς ταύτης. εἶτα μνημονεύει τὸ χειροτονήσαντος αὐτὸν Ἀρχιερέως, καὶ ἑτέρων, ὧν πάλιν κινεμνημόνευσαν καὶ ὄνομα· καὶ τελευταῖον ἐπιλέγει τοῦτο. Καὶ πάντων, καὶ πάντες.

Antiqua tamen quædam, correctius hanc ultimam ponunt sententiam, hoc pacto -

Sciendum quod non ita fit in magna Ecclesia, sed Diaconus tradit Sacerdoti oblatam; & memoriam agente Diacono tacite quorum vult vivorum & mortuorum: Sacerdos tollit particulas.

Ἰσέον ὅτι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ οὐχ οὕτω γίνεται· ἀλλ' ὁ διάκονος δίδωσι τῷ ἱερεῖ τὴν προσφοράν, καὶ μνημονεύοντος τοῦ διακόνου κατὰ νοῦν, ὧν ἔχει ζώντων καὶ νεκρῶν, ὁ ἱερεὺς ἄρει τὰς μερίδας.

ζ Καὶ λέγει.) Veneta habent, καὶ δίδωσι ὁ ἱερεύς. Morelliana solum καὶ.

ι Ὁ ἱερεὺς λέγει τῷ ἑαυτοῦ.) Morelliana addunt τὸ Συμβιωτικόν. Hæc enim oratio, quæ locumque thus Benedicitur, recitatur & in MS. Barberino S. Marci, separatim a quovis alio Officio sub eodem penitus titulo.

ια Ἀντιπαρέμβαλε ἐμοῦ.) Veneta solummodo addunt τὴν χεῖρα τοῦ παιδίου σου τοῦ ἁγίου, & sic hanc orationem terminant.

ιβ Εἶτα διάκονος, &c.) Recentia Veneta, quæ alibi non extant, interferunt -

Post hæc Sacerdos accepto thuribulo propositionem suffumigat, dicens tertio - Benedictus Deus noster, quia sic tibi complacuit: gloria tibi, *signans tertio: Diaconus vero una quaque vice ait* - Jugiter nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Et adorat utrique ter, dicens* - *Deinde Diaconus accepto thuribulo dicit* - Super ven-

Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ θυμιατὸν, θυμιᾷ τὴν προθεσιν λέγων, ἐκ τρίτου π. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἅγιος εὐδοκήσας, δόξα σοι, ἐκ τρίτου· ὁδὲ διάκονος, ἐν ἑκάστῃ λέγει. Πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Καὶ ἀρασπισάμενοι ἀμφότεροι εὐλαβῶς ἐκ τρίτου. Εἶτα λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατὸν λέγει. Ἐπὶ τῷ

σι· Εὐλόγησον τῷ τιμίῳ δίσκῳ τὸ Κυρίε διακόνησον· καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογήσας - Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. *Καὶ μὴ πάντοτε ἀπόλυσιν ἐκεῖσε λέγει τόνε. Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι, ὁ δεσπότης. Δόξα πατρὶ. Καὶ υἱῷ. Κύριε ἐλέησον. Εὐλόγησον. Καὶ πάλιν τὴν ἀπόλυσιν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ λέγων, εἰ μὴ ἔτι τυχὸν καὶ, ὁ ἅγιος ἀπὸ τῶν ἁγίων, ἐπάκουσον ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῇ σῇ χάριτι πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, ὅτι ἐποίησας ἡμᾶς ἀπ' αἰῶνος, καὶ ἔθου ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, καὶ ἐὰν ἁμαρτήσωμεν ἡμεῖς, καὶ ἀπεστράφημεν ἀπὸ τῆς ἐντολῆς σου, καὶ ἐπορεύθημεν ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ ἐποιήσαμεν πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ πᾶσαν ἀνομίαν, καὶ ἔλαβεν ἡμᾶς ἡ συνείδησις ἡμῶν, καὶ ἐφοβήθημεν τὴν κρίσιν σου τὴν δικαίαν, καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ τὸν ἔλεγχον, καὶ ἐν τῷ σκότει τὸν κολασμὸν, καὶ ἐν τῷ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν, καὶ ἐν τῷ ἀπολογίᾳ τῶν ἔργων ἡμ

Et Sacerdos dicit: hanc Orationem.

EMitte in corda nostra, hominum amator Domine, parum divinæ tuæ cognitionis lumen, & mentis nostræ oculos in Evangelici tui præconii agnitionem illustra: infere etiam nobis beatorum tuorum mandatorum timorem: ut omnibus carnis concupiscentiis conculcatis, spiritalem vitam, cuncta juxta beneplacitum tuum, cogitantes & agentes, aggrediamur. Tu enim es animarum & corporum nostrorum illuminátio, Christus Deus noster, & tibi gloriam rependimus cum principii experte tuo patre: & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν ἐυχὴν ταύτην.

Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλάνθρωπε δέσποτα, τὸ τῆς σῆς θεογνωσίας ἀῤῥαγτον φῶς, καὶ τὰς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμὰς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν, ἐνθες ἡμῖν & τὸν τῆς μακαρίας σου ἐντολῶν φόβον· ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες, πνευματικὴν πολίτευσιν μετέλθωμεν· πάντα φρονοῦντες τὰ σοὶ εὐαρεστοῦντα καὶ ἃ φανερώσεως τῆς σῆς ἀξιωθῆναι τοὺς οἰκείους ἡμᾶς ἐφετοὺς. Σὺ γὰρ εἶ ὁ φωτισμὸς τῆς ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν Χριστὲ ὁ θεὸς, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, & εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

N *Δυνάμει σοῦ.*) Addunt Veneta *τὸ εὐαγγέλιον σὲ εὐαγγελία τὸ ἁγιαστὶ φῶ αὐτῶ Κυρίε Ἰησοῦ Χριστὲ.*

O *Δόξα σε Κύριε.*) Addunt Morelliana textus: *δόξα σε.*

P *Πρόσχωμεν.*) Vetusta Veneta hic scribunt, *ἀ δὲ συνιστορεῖ τοῖς ἔτερος διάκονος ἑκαστὸ ἐνίοτε αὐτὸ τὸ ἱερέως τὸ, φόβηθητι, ἀλλὰ δὲ ἐ φαίνεται τὸ, Σὺν συμμινίστραι & alius Diaconus exclamat ille loco Sacerdotis*, Attendamus: *Sed & quod præcedit*, Sapientia. Recti.

Q *Ἐπὶ δείπνῳ ἁγίῳ & ἀναιμάκτων.*) Deest in recentioribus Venetis.

R *Ὁ) ἱερεὺς λέγει τὴν ἐυχὴν.*) Eadem Veneta legunt, *ἐυχὴ & ἐκτενὴς ἱκεσίας. Oratio protensæ supplicationis.*

S *Ἐκτενῶν.*) Ante hanc *ἐκτενῶν* habent eadem Venera recentiora preces alias videlicet, *ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν τοῦ ὁσίου· ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ & ἀδελφῶν ἡμῶν· τῶν προκειμένων· καὶ πάσης & ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος· ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ & μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν τῶν ἁγίων μονῶν τούτων· & ὧν ἐπὶ πάντων δὲ ἀφιερωσαμένων ἀυτῷ ἀκεπάδων· καὶ ἀπειρογάμων· καὶ ἁγνευτῶν· καὶ ἀσκητῶν· καὶ ὁσίων τοῦ παραδείσου λαοῦ· & ἀσκητρίων τῶν ἁγίων καὶ ἀγίων ἡμῶν γυναικῶν.* Adhuc rogamus pro Archiepiscopo nostro N. Adhuc rogamus pro reliquis nostris Sacerdotibus, Monachis eunque Sacerdotibus, & omni in Christo fraternitate. Adhuc rogamus pro beatis & celebribus fundatoribus hujus mansionis, & pro omnibus jam defunctis patribus & fratribus nostris jacentibus hic & quibuscumque locis orthodoxis. Adhuc rogamus pro fructum offerentibus, benefacientibus in hoc sancto & venerando templo, laborantibus, cantoribus, & pro reliquo populo, a te magnam & abundantem misericordiam expectantes.

T *Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν.*) Veneta recentiora legunt solummodo: *καὶ ἐξαπτεῖ τὸ θυμιατὸν ὁ ἱερεύς. Et Sacerdos corporale explicat.*

V *Εὐχαριστοῦμέν σοι.*) Desunt hæc, & sequentia *ἀδιάλειπτα* in Venetis recentioribus, in quibus solum indicatur debere dici, verbis: *ἔτι καὶ ἔτι τὸ εὐχὴν.*

X *Ἐκτὸς* ſ Confestim post verba hæc, subdunt Veneta vetustiora: *ταῦτα λέγων ὁ διάκονος δείκνυσι φοβὸς & ἱερέα, & λαὸν πανοπλίᾳ ὅτι ἐπιλήψεται τὴν ἐυχὴν, ἐκεῖνος λέγει.* Hæc dicens (nicquam superiora *ἐφώνησε*) respicit ad Sacerdotem Diaconus, & quando comprehenderit, quod complevertt Orationem, statim dicit.

Y *Εὐχαριστοῦμέν σοι.*) Desunt hæc in Venetis recentioribus quorum loco ponitur *ἐφώνησε* sola prima vox: *Ἀναπλᾶ, οὖσα.*

Z *Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν.*) Desunt ibidem sequentia, usque ad *ἐυχὴ τὸ ναοῦ ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν τὰ Χερουβικὰ ἄδομεν.*

A *Εἰλικρῶς.*) Addunt Morelliana, *ποσμίτων τὴν συμπλήρωσιν & ἐυχῆς, Expectans donec finiatur Oratio.*

B *Εὐχαριστοῦμέν σοι.*) Recentiora Veneta legunt hic: *λέγει καὶ αὐτοῦ & Χερουβικὸν ὕμνον· εἶτα λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατὸν, καὶ θυμίᾳ διδοὺς εὐλογίαν καὶ αὐτῷ, θυμίᾳ τὴν ἁγίαν τράπεζαν γύρωθεν, καὶ τὸ ἱερατεῖον ἔνδυμα, & & ἱερεῖ· λέγει δὲ καὶ & συνιστοῦν, καὶ & τετράδιον κατασκευὴν ἅπαν καὶ δίδοται ἐμὲ μέρη τὸ ἱερεῖ.* Recitant & ipsi Cherubicum Hymnum. Diaconus deinde accepto thuribulo, ejus in illud immittens, accedit ad Sacerdotem: & accepta ab eo benedictione, sanctam mensam in circuitu & sacrarium totum suffumigat, sicut & Sacerdotem. Psalmum vero quinquagesimum recitat, & medullas compunctionem excitantes quorcunque in animo habet, simul cum Sacerdote.

Γ *Εἶτα & ἱερατεῖον.*) Ordine nb hoc fere diverso, pertegendum hunc ingressum recentiora Veneta præscribunt.

Deinde sacrum Diskum accepturus cum omni advertentia & devotione capiti Diaconi imponit: tenet autem Diaconus una digitorum thuribulum. Sacerdos autem sacrum calicem manibus ferens, Borealt parte egredietur, præcedentibus cereis. Et templum circumeunt, intra se ipsos orantes, & dicentes. Memor sit Dominus omnium in regno suo: perpetuo, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Progressus vero Diaconus intra sacras fores, stat a dextris: & Sacerdoti jam ingressuro, dicit.* Memor sit Dominus Deus Sacerdotii tui in regno suo: perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et Sacerdos ad eum:* Memor sit Dominus Deus sacri tui ministerii in regno suo: perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et Sacerdos quidem in sancta mensa sanctum collocat depositi: accipiam vero sanctum Diskum e Diaconi capite deponit illum in sancta mensa, dicens.* Decorus Joseph e ligno demittens, *ad finem usque.* In sepulchro corporaliter ut vitæ ædior, ac paradiso pulchrior. *Velo deinde auferens a sacro Disco, & a sacro calice, in una parte sanctæ mensæ deponit. Velum autem Aerem dictum e Diaconi humeris eripiens & suffumigans, illo sancta cooperit; dicens.* Decorus Joseph. *Usque ad ejus corpus cuncta deponit. Et thuribulo a Diacono manibus accepto, sancta ter suffumigat, dicens.* Tuæ imagini super altare cum vitalos. *Et reddito thuribulo, & capsula demissa, capite inclinato, dicit Diacono.* Memento mei frater & comministet. *Diaconus autem ad illum.* Memor sit Dominus Deus Sacerdotii tui in regno suo. *Deinde Diaconus metuo capite inclinato, tenensque simul stolam tribus dextera digitis, dicit ad Sacerdotem.* Ora pro me, domine sancte. *Et Sacerdos.* Spiritus sanctus superveniat in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. *Et Diaconus.* Ipse Spiritus comministrabit nobis omnibus diebus vitæ nostræ. *Hæcque versus.* Memor esto mei domine sancte. *Et Sacerdos.* Memor tui sit Dominus Deus in regno suo: perpetuo. *Et subjungens Diaconus*, amen, *dixerit*; & dextram Sacerdotis osculatus, *stat in consueto loco, dicens.* Petitionem orationem nostram, &c.

Εἶτα & ἅγιον δίσκον λαβὼν, ἐπιβάλλει τῇ θυμιάσει κεφαλῇ μετὰ πάσης προσοχῆς, εὐλαβείας, ἔχων ἅμα ὁ διάκονος τὸ θυμιατὸν, ἐν τῇ δεξιᾷ τὸν· ἐξὶ ὁ ἱερεὺς τὸν ἅγιον ποιήσει ἀνὰ χεῖρας λαβὼν ἐξέρχεται διὰ τῆ βορείε μέρης ἀκολουθούμενος αὐτῷ λαμπάδων· καὶ περιέρχονται τὸν ναὸν εὐχόμενοι καθ' ἑαυτούς, καὶ λέγοντες. Πάντων ἡμῶν μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῆ· πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. *εἰσελθὼν δὲ ὁ διάκονος ἐνδον τῶν ἁγίων θυρῶν, ἑστὼς τὸν δεξιὸν*

Tum sacrum Diskum accipiens, imponit illud capiti suo cum omni cautione & reverentia, habens simul Diaconus thuribulum in dextera sua: quem sacerdos ipse sacrum Diskum gestans, egredietur a parte boreali templi, comitantibus cereis. Et circumeunt templum, orantes intra se ipsos, & dicentes. Memor sit Dominus Deus omnium nostrum in regno suo: perpetuo. *Ingressus autem Sacerdos intra sacras fores, stat a dextris.*

Δ *Εἰς δὲ σταυρὸς ὁ μικρὸς ἀνοίξει.*) Post verba hæc subjungunt vetusta Veneta.

Χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι τοῖς ἀδιείσιν, ὡς ἔθος κεῖσθαι ἐν μέσῳ τῷ ναῷ, καὶ εἰσπορευόμενον τὸν ἅγιον, καὶ ἐξιόντα τοῦτον ὁ ἱερεὺς τῇ πόδι, ὡς εἰώθασί τινες· λίαν γὰρ ἦσαν ἐπισφαλὲς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐγγὺς ἀυτῶν ἐξ ἀυτῶν. & ὅταν ἐλθόντες εἰς τὰ ἅγια θυρία, ὁ μὲν ἱερεὺς εἰσέρχεται χολιώτερον· ὁ δὲ διάκονος προελθὼν, & μὲν ἅγιον δίσκον ἀποτίθησι ἐπὶ & ἁγίας τραπέζης· αὐτὸς δὲ ἑρμηνεὺς θυμιᾷ & ἱερεῖ· καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς εἰσερχόμενος λέγει· Ἄραται πύλαι αἱ ἄρχοντες ὑμῶν· καὶ ἀνέχεται τὰ ἅγια ὁ ἱερεὺς· ὁ δὲ διάκονος λέγει· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίε, Θεὸς Κύριος ἐπέφανεν ἡμῖν. ἐσέρχεται καὶ ὁ διάκονος ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ & λέγει τὸ, Ἄραται πύλαι, ἐλθὼν εἰσερχόμενος ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερᾶς εἰς τὸ ἅγιον βῆμα λέγουσι καθ' ἑαυτούς. Εὐλογημένος, &c.

Scire vero necesse est, quod infirmos, de more in medio templi jacentes non debet fieri introductio prius quam sacrum Diskum procul ejiciant solent: (*Valde namque hoc fabricum est*) *sed solum pro ipsi sunt. Et cum venerint ad sacras fores, Sacerdos quidem cardini ingreditur, Diaconus autem præcedens, sacrum Diskum in sancta mensa deponit: consecrisque Sacerdotem suffumigat, & Sacerdos dum ingreditur, ait.* Tollite portas principes vestras. *Et sancta primus Sacerdos subjicit.* Diaconus autem dicit. Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. *Sciendum tamen quod in magna Ecclesia non dicunt.* Tollite portas. *Sed ingressus Sacerdos, & alii Sacerdotes dicunt intra se ipsos.* Benedictus qui venit, &c.

E *Ἀγάλλεται Καίσα*, &c.) Subdunt eadem vetusta Veneta.

Καὶ λέγει πῶν ἕως τέλους τῷ ψαλμῷ. *ἔπειτα & θυμιατὸν ἀποτίθησι σταυροειδῶς ἐπὶ τὸ ἅγιον ἅμα ἐμπροσθεν & ἁγίας τραπέζης ἐυχόμενοι καθ' ἑαυτούς, λέγοντες τὸ,* Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· ποιητὴς & προστάτης μου μεγάλα τεῖα. καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς χαλάσας τὸ φελόνιον, καὶ τὰς χεῖρας αὐτὰ δεσμεύσας ἀλλήλαις τῶν ἐυκτὸν.

Undique dein usque ad Psalmi finem. Deinde thuribulo depositio confessant simul ante sanctam mensam orantes intra seipsos & dicentes. Deus propitius esto mihi peccatori. *Faciuntque reverentias magnas tres. Et Sacerdos quidem demisso casula, & manibus ad invicem manibus capiti earum*

sancta mensa inclinat. Et Diaconus cervicem inflectens, &c.

κεφαλὴν ὑποκλίνει ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης· καὶ ὁ μὲν διάκονος τὸν αὐχένα κλίνας, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ζ Ο' ἱερεὺς προσκυνεῖ.) Hæc & sequentia, usque ad τὰς θύρας, aliter legunt recentia Veneta. Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς προσκυνήσας τρίς, ἀσπάζεται τὰ ἅγια ὡς εἰσὶ κεκαλυμμένα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ διάκονος συμπροσκυνεῖ, ἐν ᾧ ἵσταται τόπῳ, καὶ ἀσπάζεται τὸ μέρος αὐτῷ [illegible], καὶ λέγει· Τὰς θύρας. *Et Sacerdos quidem ter inclinatus, Sancta adhuc operta deosculatur, & Diaconus pariter simul adorat, ex eo quo stat loco, & solum deosculatur, ubi crucis signum est effictum, & ait.* Portas.

Η Ο' χορὸς. τὸ Πιστεύω.) Veneta. ὁ λαός. Πιστεύω.

Θ Ἐν τῷ λέγειν προσφέρειν.) Contineo post verba hæc Veneta eodem subjungunt. καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ἐπαίρει τὸν ἀέρα ἀπὸ τῶν ἁγίων, ἀσπαζόμενος ἐν ἑνὶ τόπῳ λέγει. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου. ὁ δὲ διάκονος προσκυνήσας, εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος, καὶ λαβὼν τὸ ῥιπίδιον [illegible]. *Et Sacerdos quidem tollit velum, aereum dictum, & in uno loco deponit dicens.* Gratia Domini. *Diaconus autem, cum adoraverit, in sanctum Tribunal ingreditur, & deinde flabello sancta ventilat.*

Ι Ο' διάκονος δὲ λαμβάνει.) Eadem Veneta legunt. Ἐνταῦθα πάλιν λαβὼν ὁ διάκονος τὸν ἀστερίσκον ἐκ τοῦ ἁγίου δίσκου, [illegible] *Auferens deinde Diaconus stellam a sancto Disco, crucis signum super eo format, & cum stellam osculatus fuerit deponit.*

Κ Ο' ἱερεὺς κλίνει.) Desunt hæc in Venetis, solumque habent [illegible].

Λ Ο' δὲ διάκονος.) Veneta legunt. [illegible] *Dum hoc dicitur, Diaconus ostendit Sacerdoti calicem sanctum, tenetque tribus dextræ digitis Stolam.* Subditur. [illegible] *Similiter cum dicit Sacerdos.* Bibite ex eo omnes: *Monstrat cum eo & ipse sanctum calicem.*

Μ Ο ἱερεὺς πάλιν, &c.) Veneta solummodo habent ὁ ἱερεὺς [illegible].

Ν Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ.) Veneta legunt. λέγοντες τὸ Κύριε ὁ τὸ πανάγιον σου πνεῦμα. στίχ. Καρδίαν καθαρὰν. πάλιν τὸ αὐτό. στίχ. Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ εὐθὺς τὸ αὐτό. [illegible]. *Dicentes.* Domine qui sanctissimum Spiritum, &c. *Versus.* Cor mundum. *Rursus, item Versus.* Ne projicias me a facie tua. *Et rursus idem. Deinde caput inclinans Diaconus, & stola monstrans, &c.*

Ο Ἐξαιρέτως.) Legunt ante verba hæc, eadem Veneta. ὁ δὲ διάκονος θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν [illegible] *Diaconus vero suffumigat sanctam mensam in circuitu, & quorum vult vivorum & mortuorum memoriam agit.*

Π Ἄξιόν ἐστι.) Desunt hæc in Venetis recentibus.

Ρ Ο διάκονος θυμιᾷ.) Hæc jam paulo supra posuerant Veneta: eorumque vice hic legunt. Ο διάκονος μνημονεύει τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων. *Diaconus memoria vel oculis percurrit defunctorum tabulas.*

Σ Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς.) Hæc & quæ sequuntur usque ad verba καὶ ἀσπάζεται αὐτὰς, desunt in recentioribus Venetis.

Τ Ο μὲν διάκονος ἐπιτρέπει.) Desunt pariter hæc usque ad verba. ἐν πρώτοις.

Υ Καὶ ὅτε τὸ [illegible].) Desunt & hæc usque ad verba μνήσθητι Κύριε τῆς πόλεως. eorumque loco legitur. Ο διάκονος μνημονεύει τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων. *Diaconus e tabulis memoriam vivorum agit.*

Φ Ο ἱερεὺς ἐκφωνεῖ, &c.) Desunt hæc in Venetis in quibus solum habetur ἐκφώνως.

Χ Ο' διάκονος ἐξελθὼν καιρόν.) Morelliana legunt. καὶ ὁ διάκονος ἐξέρχεται, [illegible] *Diaconus foras egreditur, si adest: sin vero Sacerdos, & in loco consueto stans ait.*

Ψ Κλίνας καὶ ὁ διάκονος.) Desunt & hæc, cum iis quæ, ut diximus, sæpius, populus respondere legitur.

Ω Καὶ ὁ λαὸς ἀμήν.) Desunt & hæc, usque ad verba. Ὅταν δὲ ἴδῃ.

aa Καὶ ὁ ἱερεὺς. Τὰ ἅγια) Veneta eadem recentiora legunt. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὑψῶν τὸν ἄρτον ἐκφωνεῖ. τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. *Et Sacerdos panem elevans exclamat.* Sancta sanctis.

bb Εἶτα λέγει.) Desunt hæc usque ad verba. καὶ ὁ διάκονος ζώννυται.

cc Τότε λαμβάνει.) Desunt & hæc usque ad verba. τότε λαμβάνει.

dd Ο δὲ ἱερεὺς λέγει.) Prædicta Veneta legunt. ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν τὴν ἄνω κειμένην μερίδα. [illegible] *Sacerdos autem accepta superius posita (Sancti panis) particula, crucem illa efformat supra sanctum calicem, dicens.*

ee Πλήρωμα τοῦ πίστεως.) Deest ibidem τὸ, τῆς πίστεως.

ff Τὴν ἁγίων ζέσιν.) Eadem. τὴν ζέσιν.

gg Ο διάκονος ἱκανὸν) Addunt Veneta, τὸ ἀρκοῦν, *quantum sufficit.*

hh Καὶ τότε πάλιν εἰς τρίτον.) Desunt hæc. Et videatur indicare, quod una vice sufficiat infudisse quod diligenter annotandum est.

ii Πρόσελθε διάκονε.) Veneta recentiora ὁ διάκονος προσελθεῖν.

kk Μετὰ διδαχῆς.) Veneta eadem legunt, καὶ οὕτω ἱερωσύνης μεταδίδοται. in passio.

ll Ομοίως δὲ ὁ ἱερεὺς, &c.) Veneta legunt ὁμοίως δὲ ὁ ἱερεὺς λαβὼν μίαν μερίδα τοῦ ἁγίου ἄρτου λέγει, πιστεύω. *Sacerdos pariter una sancti panis particula accepta, dicit.* Credo. Orationum autem sequentium prima solum verba in dictis editis reperiuntur. Et in eorum fine additur. [illegible] *Ultimo Sacerdos dicit.* Ne in judicium & condemnationem, mihi fiat mysteriorum tuorum participatio, Domine: sed in medelam animæ & corporis.

mm Καὶ οὕτω μεταλαμβάνουσι.) Hæc & sequentia aliter legunt Veneta recentiora.

Et sic communicant ex pane quem præ manibus habent, cum omni timore & advertentia. Exurgens deinde (Sacerdos) manibus ambabus cum velo calicem sanctum apprehendit, & tertio ex eo communicat: atque ita labia sua & calicis, velo quod manibus tenet detergens, Diaconum appellat, dicens, Diacone accede. Et Diaconus semel adorans accedit, dicens. Ecce accedo ad immortalem regem. *Et.* Credo Domine & confiteor. *totum. Et Sacerdos ait.* Communicat servus Dei Diaconus N. pretiosum & sanctum sanguinem. &c.

Καὶ οὕτω μεταλαμβάνουσι τὸ ἐν χερσὶ μετὰ φόβου καὶ πάσης ἀσφαλείας. Εἶτα ἀναστὰς λαμβάνει ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις μετὰ καλύμματος τὸ ἅγιον ποτήριον. καὶ μεταλαμβάνει τρίτον ἐξ αὐτοῦ. καὶ οὕτω τὰ ἴδια χείλη καὶ τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου, τῷ ἐν χερσὶ καλύμματι ἀποσπογγίσας, καλεῖ τὸν διάκονον, λέγων· ὁ διάκονος πρόσελθε. καὶ ὁ διάκονος ἔρχεται καὶ προσκυνεῖ ἅπαξ λέγων. Ἰδοὺ προσέρχομαι τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ· καὶ τὸ, Πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ· ὅλον. καὶ λέγει ὁ ἱερεύς. Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, διάκονος τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αἷμα, καὶ τὰ ἑξῆς.

nn Ως καὶ δι' ἑαυτὸν εἶπε.) Deest hoc in recentioribus, nec enim de se legitur ibidem Sacerdos hoc protulisse. His vero addunt vetustiora exemplaria.

Ἰςέον ὅτι ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων μεταδίδωσι τὸν ἄρτον τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς διακόνοις· ὁ δὲ δεύτερος τὸ ἅγιον αἷμα. καὶ εἰ μὲν ἐστιν Ἀρχιερεὺς, ἀσπάζονται πάντες τὴν χεῖρα· εἰδ' οὖν, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα, καὶ τὸν πρῶτον ἱερέα.

Sciendum quod primus sacerdotum (Archipresbyter) panem distribuit Sacerdotibus & Diaconis; secundus autem, sanguinem sanctum. Et si quidem est Pontifex, ejus dexteram osculantur, sin minus, unusquisque manum propriam, & primum Sacerdotem.

oo Τὸν ἀστέρα καὶ τὰ καλύμματα.) Post verba hæc immediate, subjungunt Veneta recentiora: εἶτα ἐπιλέγει τὴν τῆς εὐχαριστίας εὐχὴν ὁ ἱερεύς. Εὐχαριστοῦμέν σοι. *Deinde communionis orationem subdit Sacerdos.* infra vero ponitur hæc oratio.

pp Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος.) His vetustiora Veneta addunt.

Ἰςέον ὅτι εἰ μὲν εἰσί τινες οἱ μεταλαβεῖν βουλόμενοι αἴρει ἀπὸ τῶν τοῦ διακόνου χειρῶν τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ μεταδίδωσιν αὐτοῖς καὶ οὕτως εὐλογῶν τὸν λαὸν, κατέχοντος τοῦ διακόνου τὸ ἅγιον ποτήριον, ἐπιλέγει ἐκφώνως. Σῶσον, καὶ τὰ.

Sciendum quod si qui communicare volunt, tollit (Sacerdos) a Diaconi manibus calicem sanctum, & distribuit iis: atque ita Diacono tenente calicem sanctum, benedicens populo subjungit. Salva &c.

qq Καὶ ἄρας τὸ καλόν.) His Veneta recentiora addunt μυστικῶς. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. καὶ ἐκφώνως· πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐξελθὼν ὁ διάκονος, καὶ στὰς ἐν τῷ συνήθει τόπῳ λέγει. Ὀρθοί. *secreto*, Benedictus Deus noster. *Et clara voce.* Perpetuo nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et egressus Diaconus stat in consueto loco, & dicit.* Recti &c.

rr Καὶ ψάλλει λέγει) Ante verba hæc Morelliana legunt. τὴν εὐχὴν. Πληρωθήτω τὸ. Πληρωθήτω. [illegible] *Dum autem canitur.* Impleatur. *Sancta deferunt ad Propositionis mensam, præeunte Diacono, & dicente Sacerdote orationem hanc.*

ss Καὶ ὁ μὲν διάκονος ἐν τῷ συνήθει τόπῳ.) Legunt Morelliana. καὶ ὁ μὲν διάκονος θυμιάσας τὰ ἅγια, καὶ τὸ θυμιατὸν ἀποθέμενος, καὶ ἐν τῷ συνήθει τόπῳ στὰς, λέγει. *Et Diaconus quidem cum sancta suffumigaverit, & thuribulum deposuerit, stans in loco solito dicit.*

tt Εὐχαριστοῦμεν ὁ ἱερεύς.) Eadem Morelliana legunt. ὁ δὲ ἱερεὺς [illegible]. *Sacerdos autem dum hæc dicuntur complicato corporali, alta voce, ait.* Quia &c.

vv Καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τρίς.) Præmittunt his Morelliana. [illegible] &c. *Dum hæc oratio dicitur, Diaconus stat ante sacras fores, & tenens stolam, ut sæpe dictum est, inclinat caput usque ad Orationis finem. Et Chorus ter canit.*

xx Καὶ τῆς ἁγίας.) Addunt Morelliana. [illegible]. Supple memoriam.

yy Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου.) Ita reliquum hujus Liturgici Officii terminant Veneta recentiora.

Ο δὲ διάκονος εἰσελθὼν καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ Βορείου μέρους, συστέλλει τὰ ἅγια μετὰ φόβου καὶ πάσης ἀσφαλείας ὥστε μηδέν τι τῶν ἁγίων λεπτότατον ἐκπεσεῖν, ἢ καταλειφθῆναι. καὶ ἀπονίπτεται τὰς χεῖρας ἐν τῷ συνήθει τόπῳ. ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξελθὼν δίδωσι τῷ λαῷ τὸ ἀντίδωρον. Ο λαός, Δόξα. Καὶ νῦν. ὁ ἱερεύς. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὑμᾶς. καὶ γίνεται τελεία ἀπόλυσις. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, ἀποδύεται τὴν ἱερατικὴν στολὴν λέγων. Νῦν ἀπολύεις. Τρισάγιον, καὶ τὰ λοιπά. Ἀπολυτίκιον, καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας, καὶ Θεοτοκίον, τὸ Κύριε ἐλέησον ιβ', Δόξα. Καὶ νῦν. Τὴν τιμιωτέραν. καὶ ποιεῖ ἀπόλυσιν, καὶ προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ἐπὶ πᾶσιν, ἐξέρχεται.

Diaconus vero & ipse Boreali parte ingressus sancta colligit cum timore & congrua attentione, ne quid ex valde minutis excidat, aut prætereatur: tum manus in loco solito abluit. Sacerdos quoque egressus panem benedictum distribuit populo. Et populus dicit. Gloria. Et nunc. *Sacerdos.* Benedictio Domini super vos. *Et sic perfecta dimissio. Et tribunal ingressus, Sacerdotalem ornatum exuitur, dicens.* Nunc dimittis: Ter sanctus. *Et reliqua. Dimissorium & Breviculum diei, & Deiparæ modulus.* Domine miserere. *duodecies.* Gloria: Et nunc. Pretiosiorem. *Et facit dimissionem. Et adorans, & gratias agens in omnibus discedit.*

zz Ἀποτιθῶν τὸ ἅγιον ποτήριον τρίς.) Addunt Morelliana, εἶτα καὶ λέγει.

COmpositis jam inter se, quæ magis consonabant, Chrysostomianæ Liturgiæ exemplaribus editis, ut fidem exolvamus, aliquot MM. SS. a se invicem abiona separatum operæ pretium est e tenebris antiquitatis eruere, vel saltem clarioribus ingeniis illustranda proponere. Primum autem adest ducentorum & amplius annorum e Bibliotheca Christianissimi regis, post duo quibus lacuit tenebras, non amplius sperans, sed potius obtinens lucem; imo lucem maximam obscurioris forsan hucusque & ignotiori missæ Chrysostomianæ præstiturum. σκέψαι, monet, ἀκριβῶς τὸ φρόνημα. *Pensa diligenter, ait, prudentiam.*

Sacrum peracturus Sacerdos, tenebitur cum Diacono ingreditur: & coram sanctis foribus stantes, secreto hanc orationem recitant.

Domine Deus noster, mitte &c. *Ut supra. Et ter eam dicunt: unaquaque vice inclinationem unam facientes. Mox salutatis imaginibus, in medio templum uterque versum facit, & versus Choros pariter, & ad sacrum Tribunal contendunt. Tunicis vero in manibus acceptis, stans uterque coram sancta mensa tres inclinationes facit, dicens.* Deus propitius esto mihi peccatori. *Deinde Diaconus osculata tunica cum stola, dicit.* Benedic domine tunicam cum stola. *Et benedicens ille, ait.* Benedictus Deus noster: perpetuo. *Dum itaque Sacerdos tunica induitur, ait.* Lætetur anima mea in Domino, *& quæ deinceps. Stolam vero benedicens, osculatur eam, & dicit.* Benedictus Deus qui effundit &c. *Zonam pariter osculatur, dicens.*

Benedictus Deus qui præcingit me virtute &c. *Et supermanicalia benedicens, osculatur, & ait in uno quidem (imponendo.)* Dextera tua Domine glorificata est in virtute. *In alio vero dicit.* Manus tuæ fecerunt. *Casulam deinde benedicens, ait.* Sacerdotes tui Domine. *Et tendunt ambo ad Propositionem, & ter inclinantes dicunt.* Deus propitius esto mihi peccatori. *Deinde imposita, super oblata, Lancea: dicit Diaconus.* Benedic domine. *Et ille.* Benedictus Deus. *Et dicit Diaconus.* Dominum precemur: *subjungens* & Domine miserere.

Sacerdos vero accepta oblata, cruce cum Lancea signat; & ait. In memoriam Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. *In unaquaque ergo cruce facta subjungit Diaconus.* Dominum precemur. *Mox cruciformiter secans Sacerdos oblatam, dicit.* Ut ovis ad occisionem, &c. *Deinde Sacerdoti Diaconus dicit.* Tolle Domine. *Et ille in transversum immittens Lanceam, cum attentione panem elevat, dicens.* Quia collitur. *Et ponit eum in disco. Et Diaconus.* Immola domine. *Et ille in crucis modum illum secans, dicit.* Immolatur agnus, Filius Dei, pro mundi vita, & salute: immolatus, & non exhaustus: renovatus & nequam ad consumptionem perductus: jugiter. *Tum Diaconus ait.* Punge Domine. *Et ille panem configens in parte dextra dicit.* Ex unus militum: *& reliqua. Et Sacerdote benedicente infundit Diaconus vinum & aquam. Deinde alia oblata accepta sacerdos dicit.* In honorem & memoriam &c. *Et ponit particulam in sinistra parte sancti panis. Et alia deinde accepta, dicit.* Virtute venerandæ & vivificæ crucis, protectionibus supercælestium virtutum incorporearum. Venerandi gloriosi prophetæ & Præcursoris, & sanctorum gloriosorum, & valde celebrium Apostolorum, Sanctorum, magnorum, & gloriosorum Pontificum, & universalium Doctorum, Basilii magni, Gregorii Theologi, & Joannis Chrysostomi, & omnium sanctorum Pontificum. Sancti & gloriosi magni Martyris Georgii, & Demetrii, & Theodori. Beatorum Monachorum & Deiferorum pa-

Μέλλων ὁ ἱερεὺς λειτουργῆσαι, εἴσεισιν ἐν τῷ ναῷ μετὰ τοῦ διακόνου, καὶ στάντες ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν λέγουσι μυστικῶς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξαπόστειλον. Ut supra. Καὶ λέγουσι ταύτην ἐκ τρίτου, βάλλοντες ἀνὰ μίαν μετάνοιαν. εἶθ' οὕτως ἀσπασάμενοι τὰς εἰκόνας, καὶ πάλιν ποιοῦσιν εἰς τὸν μέσον ἀμφότεροι μετάνοιαν, καὶ εἰς τοὺς χορούς, καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸ βῆμα. Λαβόντες οὖν ἀμφότεροι τὰ στιχάρια ἐν ταῖς χερσί, καὶ στάντες ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ποιοῦσι μετανοίας τρεῖς, λέγοντες. Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. εἶτα λέγει ὁ διάκονος ἀποδεικνύων τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠραρίῳ. Εὐλόγησον δέσποτα τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠραρίῳ. καὶ εὐλογῶν λέγει. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε. ἐνδυόμενος οὖν ὁ ἱερεὺς τὸ στιχάριον λέγει. Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ δὲ ἐπιτραχήλιον εὐλογῶν, ἀσπάζεται αὐτὸ λέγων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων. Ut supra. ὡσαύτως καὶ τὴν ζώνην ἀσπάζεται λέγων.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν. καὶ τὰ ἐπιμάνικα εὐλογῶν, ἀσπάζεται λέγων· ἐν μὲν τῷ ἑνί. Ἡ δεξιά σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ· Αἱ χεῖρές σου ἐποίησαν. τὸ δὲ φελώνιον εὐλογῶν καὶ αὐτὸ λέγει· Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε· καὶ ἀπέρχονται ἀμφότεροι εἰς τὴν πρόθεσιν· καὶ προσκυνήσαντες ἀνὰ τρεῖς λέγουσιν. Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Εἶτα τίθησι τὴν λόγχην ἐπάνω τῆς προσφορᾶς, καὶ λέγει ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα. καὶ ὅς. Εὐλογητὸς ὁ Θεός· καὶ λέγει ὁ διάκονος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, ἐπισυνάπτων καὶ τό, Κύριε ἐλέησον.

Ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν τὴν προσφορὰν σταυροῖ αὐτὴν μετὰ τῆς λόγχης, λέγων καὶ ταῦτα. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς καθ' ἕνα οὖν σταυρὸν ἐπισυνάπτει ὁ διάκονος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εἶτα σταυροειδῶς μετὰ τῆς λόγχης ὁ ἱερεὺς ἀνατέμνων τὴν προσφορὰν, λέγει. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγήν. καὶ τὰ λοιπά. Εἶτα λέγει ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ. Ἔπαρον δέσποτα. Καὶ ὅς, βάλλων ἐγκαρσίως τὴν λόγχην, αἴρει μετὰ προσοχῆς τὸν ἄρτον λέγων. Ὅτι αἴρεται. καὶ τίθησιν αὐτὸν ἐν τῷ δίσκῳ. Καὶ ὁ διάκονος. Θῦσον δέσποτα. Καὶ ὃς τέμνων αὐτὸν σταυροειδῶς, λέγει. Θύεται ὁ ἀμνός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας· ὁ θυόμενος καὶ μὴ δαπανώμενος· ὁ καινούμενος, καὶ μηδέποτε πληρούμενος· πάντοτε. Εἶτα λέγει ὁ διάκονος. Νύξον δέσποτα. Καὶ ὅς, νύττων τὸν ἄρτον ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, λέγει. Καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν· καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ εὐλογοῦντος τοῦ ἱερέως, βάλλει ὁ διάκονος τὸ οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ. Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἑτέραν προσφορὰν, λέγει. Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην. Ut supra. Καὶ τίθησι τὴν μερίδα ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ ἁγίου ἄρτου. Εἶτα λαβὼν καὶ ἑτέραν, λέγει. Δυνάμει τοῦ τιμίου, καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ· προστασίαις τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων. Τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου. καὶ ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. τῶν ἁγίων μεγάλων καὶ ἐνδόξων Ἀρχιερέων, καὶ οἰκουμενικῶν διδασκάλων, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν. τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, Δημητρίου, καὶ Θεοδώρου. τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα, καὶ πάντων τῶν ὁσίων. τῶν ἁγίων καὶ ἐνδό-

ξων ἰαματικῶν καὶ ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀναργύρων. τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων. καὶ τοῦ ἁγίου τοῦ δεῖνος. οὗ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις πρόσδεξαι τὴν θυσίαν ταύτην εἰς τὸ ἐπουράνιόν σου θυσιαστήριον. Εἶτα λαβὼν καὶ ἑτέραν προσφορὰν, λέγει· Ὑπὲρ σωτηρίας, κράτους, νίκης, καὶ διαμονῆς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν. Ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν. Ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος. Καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν. Εἶτα μνημονεύει καὶ ὧν βούλεται. Τελευταῖον δὲ λέγει. Μνήσθητι Κύριε πάντων τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις ὑπὲρ αὐτῶν εὔχεσθαι. Μνήσθητι καὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος, συγχώρησόν μοι πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον. Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα τὸ θυμίαμα· Καὶ ὅς, εὐλογῶν λέγει. Θυμίαμά σοι. Ut supra. Καὶ ὁ διάκονος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν· Καὶ ὁ ἱερεὺς λαβὼν τὸν ἀστερίσκον ὑποθυμιῶν αὐτὸν λέγει. Τῷ λόγῳ Κυρίου, καὶ τὰ ἑξῆς· Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ. Ut supra. Καὶ τίθησιν αὐτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ δίσκῳ· Καὶ λαβὼν κάλυμμα καὶ θυμιάσας αὐτὸ τίθησιν ἐπάνω τοῦ δίσκου, λέγων καὶ ταῦτα. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. Καὶ λέγει ὁ διάκονος. Κάλυψον δέσποτα. Καὶ ὃς λαβὼν καὶ τὸ ἕτερον, καὶ θυμιάσας καλύπτει τὸ ἅγιον ποτήριον λέγει. Ἐκάλυψεν οὐρανούς· Καὶ πάλιν ὁ διάκονος. Σκέπασον δέσποτα. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὑποθυμιῶν καὶ τὸ ἕτερον τίθησι λέγων. Σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου· ἀπόδιωξον ἀφ' ἡμῶν. καὶ εὐθὺς ὁ διάκονος. Ἐπὶ τῇ προθέσει τῶν ἁγίων δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ἐλέησον. καὶ ὁ ἱερεύς. Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ ἡ ἀπόλυσις.

Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ θυμιατὸν, θυμιᾷ ἐκ τρίτου τὰ ἱερά, προσκυνοῦντες ἀμφότεροι· καὶ λέγοντες οὕτως. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ οὕτως εὐδοκήσας· δόξα σοι. Καὶ δίδωσιν εὐθέως τῷ διακόνῳ τὸ θυμιατὸν τοῦ θυμιᾶν τὸν ναόν. Εἰσελθόντος οὖν τοῦ διακόνου, στάντες ἀμφότεροι ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ποιοῦντες μετανοίας τρεῖς, λέγουσι, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ· καὶ, τό, Κύριε ἀνοίξεις τὸ στόμα μου, τὰ χείλη μου, καὶ Εἶτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Εἰς δὲ Θεὸς καὶ ὁ διάκονος τὸ ὠράριον αὐτοῦ ἀσπάζεται τοῦτο· καὶ λέγει τῷ ἱερεῖ ὑποκλίνων τὴν κεφαλήν. Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ· δέσποτα εὐλόγησον. Καὶ ὅς. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. καὶ αὖθις. Εὖξαι δέσποτα ἅγιε. Καὶ ὅς. Κατευθύναι Κύριος τὰ διαβήματά σου· καὶ πάλιν. Μνήσθητί μου δέσποτα ἅγιε. Καὶ ὅς. Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. πάντοτε. καὶ ἐξελθὼν καὶ στὰς πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, τῇ βαλὼν μετ' εὐλαβείας μετάνοιαν φησι, μεγαλωτέρᾳ φωνῇ. Εὐλόγησον δέσποτα. καὶ εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρός. Εἶτα ὁ διάκονος ἄρχεται οὕτως. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Vide supra positam fol. 52. hanc Collectam.

Ὁ ἱερεὺς, ποιεῖ τὴν ἐκφώνησιν. fol. 53. Ὁ διάκονος αὖθις λέγει. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ut supra fol. 53.

Καὶ ὁ ἱερεὺς πάλιν τὴν ἐκφώνησιν. fol. 53.

Ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι. Ut supra fol. 53.

trum nostrorum, Antonii, Euthymii, Sabbæ, & omnium Monachorum. Sanctorum medicorum, & pecunia non conductorum Cosmæ, & Damiani, & omnium sanctorum mercede non medicantium. Sanctorum & Justorum Deiparentum. Et sancti N. cujus memoriam agimus, & omnium sanctorum tuorum, quorum precibus suscipe hostiam hanc in supercæleste tuum altare. *Accepta deinde & alia oblata dicit.* Pro salute, potentia, victoria, & virtute piissimorum, & a Christo dilectorum regum nostrorum. Pro Episcopo nostro. Pro patre nostro (*id est Monasterii præfecto*) & omni in Christo fraternitate. Pro omni anima Christianorum. *Deinceps quorum vult memoriam habet. Tandemque dicit.* Memento Domine & omnium qui se nobis indignis commendaverunt, ut pro eis deprecaremur. Memento & meæ indignitatis, condona mihi omne delictum spontaneum & involuntarium. *Et confestim Diaconus dicit.* Benedic domine incensum. *Et ille benedicens ait.* Incensum tibi &c. *Et Diaconus.* Dominum precemur. *Et Sacerdos stellam acceptam suffumigans, dicit.* Verbo Domini: *& quæ sequuntur.* Et ecce stella &c. *Et ponit eam in sacro disco. Et acceptum velum suffumigans ponit illud super disco; dicens & hæc.* Dominus regnavit. *Et dicit Diaconus.* Operi domine. *Et ille velum aliud accipiens, & suffumigans, operit sanctum calicem, & ait.* Operuit cælos. *Et rursum Diaconus.* Operi domine. *Et Sacerdos suffumigans & aliud, imponit illud dicens.* Operi nos in velamento alarum tuarum: amove a nobis. *Et confestim Diaconus.* Super propositione sanctorum donorum Dominum precemur. Domine miserere. *Et sacerdos.* Deus Deus noster. *Et sic dimisso.*

Et sacerdos thuribulo accepto sancta ter suffumigat: tum uterque adorat, & sic ait: Benedictus Deus noster, cui sic complacuit: gloria tibi. *Et confestim Diacono thuribulum ut templum suffumiget, tradit. Postquam regressus fuerit Diaconus: stat uterque coram sancta mensa, & tres inclinationes facit, & ait.* Gloria in excelsis Deo. *Et.* Domine aperies os meum, & labia mea. *Deinde sanctum Evangelium osculatur Sacerdos, & sanctam mensam, in qua repositum suum stolam osculatur Diaconus: & capite Sacerdoti inclinato dicit.* Tempus faciendi Domino: Benedic domine. *Et ille.* Benedictus Deus noster &c. *Et rursus.* Ora pro me, domine sancte. *Et ille.* Dirigat Dominus gressus tuos. *Et iterum.* Memento mei domine sancte. *Et ille.* Memor sit Dominus Deus tui in regno suo: perpetuo. *Et egressus ille, & stans coram sanctis foribus, & cum devotione exhibita reverentia, validiori voce exclamat.* Benedic domine. *Et Sacerdote benedictionem impartiente, his verbis* Benedictum regnum Patris &c. *Mox Diaconus sic incipit.* In pace Dominum precemur.

Sacerdos deinde subjungit exclamationem, & Diaconus rursum dicit. Adhuc & amplius in pace Dominum precemur, &c.

Et Sacerdos iterum exclamationem subdit.

Diaconus. Adhuc & insuper, &c.

Et Sacerdos etiam exclamationem, &c. Diaconus autem in Tribunal ingreditur.

Sciendum quod ingressuro vel egressuro Diacono semper Sacerdos benedicit. Ingresso itaque Diacono, & in dextra Sacerdotis parte consistente, faciunt simul tres inclinationes coram sanctâ mensâ; moxque acceptum Evangeliorum librum, Sacerdos Diacono in pectore gestandum tradit, & egrediuntur. Et Diacono à latere dextro, & retro paululum stante, Sacerdos inclinans etiam modicè seipsum orationem facit. Ille vero duobus digitis Stolam tenens, Orientem indicat, & tacite dicit.

Benedic domine Sanctum Ingressum. *Et Sacerdos benedicens submisse ait.* Benedictus ingressus sanctorum tuorum Domine. *Sacerdoti deinde stanti Diaconus sanctum Evangelium deosculandum affert. Eoque deosculato Diaconus ad Orientem convertitur, & elevato Evangelio dicit.* Sapientia, recti. *Et cum ingressi fuerint, deponit Evangelium Diaconus, & Stolam duobus digitis apprehendens, capite parum inclinato, dicit Sacerdoti.*

Benedic domine ter sanctum Hymnum, *Et ille benedicens, ait.* Benedictus ter sanctus Hymnus Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper. *Et ad Occidentem conversus (Diaconus) Stola digitis apprehensa, post benedictionem à Sacerdote datam, ait.* Et in sæcula sæculorum. *Et ter sancti oratione finita, stans cum Sacerdote Diaconus, tres inclinationes faciunt, dicentes & ipsi ter sanctum Hymnum. Et post hæc Sacerdoti Diaconus dicit.* Jube domine. *Et ille coram sanctâ mensâ benedicens, ait.* Benedictus qui venit in nomine Domini. *Et rursum Diaconus.* Benedic domine Cathedram superiorem. *Et iterum benedicens, ait.* Benedictus qui sedes super thronum gloriæ regni tui. *Et Sacerdote sedente, suffumigat Diaconus in circuitu sanctam mensam, & Sacerdotem sedentem. Et finita Apostoli lectione, exurgens Sacerdos, & cum Diacono stans, dicunt orationem hanc.* Irradia in cordibus nostris, &c. *Et hanc Orationem dicunt usque tertio.*

Deinde Sacerdoti capite paulum inclinato, Diaconus dicit. Benedic Domine Evangelistam sancti & gloriosi, & magni Evangelistæ N. *Ille vero benedicens, ait.* Intercessionibus Sancti, & gloriosi, & Apostoli, & Evangelistæ N. Evangelizanti tibi Dominus concedat verbum virtute multa. *Et Diaconus accepto Evangelio egreditur. Et postquam illud recitaverit, librum allatum Sacerdoti tradit, & ab eo benedicitur. Et Diaconus sic incipit.* Dicamus omnes ex tota anima, &c.

Post ultimam itaque collectam eo ingresso, dicunt ter Cherubicum Hymnum, facientes singulis vicibus inclinationem unam. Et dato incenso, ad propositionem proficiscuntur. Exhibitaque etiam ibi reverentia, Diaconus dicit. Tolle domine. *Et ille.* Extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. *Et accepto velum, dextro distum, sinistro humero Diaconi accommodat: acceptumque pariter discum ejus capiti imponit. Et Sacerdos calicem assumit: & ingressi celebrant, dicentes.* Omnium vestrum me-

Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν, fol. 52.

Ὁ δὲ διάκονος εἰσέρχεται ἔσω τοῦ βήματος.

Ἰστέον ὅτι εἰσερχομένου καὶ ἐξερχομένου τοῦ διακόνου, ἀεὶ εὐλογεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως. εἰσελθόντος οὖν τοῦ διακόνου καὶ στάντος ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ἱερέως, ποιοῦσι τρεῖς μετανοίας ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης· καὶ λαβὼν εὐθὺς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον τίθησιν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ διακόνου, καὶ ἐξέρχονται. καὶ στάντος τοῦ διακόνου παρακλιτικῶς ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, ὑποκλίνων ὁ ἱερεὺς ποιεῖ τὴν εὐχήν. Ὁ δὲ κατέχει καὶ τοῖς δυσὶ δακτύλοις τὸ ὀράριον ὑποδεικνύων αὐτῷ πρὸς ἀνατολάς, καὶ λέγει μυστικῶς.

Εὐλόγησον δέσποτα τὴν ἁγίαν εἴσοδον. καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει μυστικῶς. Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου Κύριε. Εἶτα κομίζει ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ ἐσφραγισμένον τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἀσπάσασθαι. Καὶ ἀσπασαμένου στρέφεται ὁ διάκονος πρὸς ἀνατολάς, καὶ ὑψῶν τὸ εὐαγγέλιον λέγει. Σοφία, ὀρθοί. Καὶ εἰσελθόντες, τίθησι τὸ εὐαγγέλιον ὁ διάκονος· καὶ κατέχων τοῖς δυσὶ δακτύλοις τὸ ὀράριον, ὑποκλίνων μικρὸν τὴν κεφαλὴν λέγει τῷ ἱερεῖ:

Εὐλόγησον δέσποτα τὸν τρισάγιον ὕμνον. Καὶ ὃς, εὐλογῶν φησί. Εὐλογημένος ὁ τρισάγιος ὕμνος τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί. Καὶ στραφεὶς πρὸς δυσμὰς κατέχων τοῖς δακτύλοις τὸ ὀράριον λέγει, εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ πληρωθείσης τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου, στὰς ὁ διάκονος μετὰ τοῦ ἱερέως ποιοῦσι προσκυνήματα τρία, λέγοντες τὸ τρισάγιον. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ. Κέλευσον δέσποτα. Καὶ ὃς εὐλογῶν ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ πάλιν ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα τὴν ἄνω καθέδραν. Καὶ πάλιν εὐλογῶν λέγει. Εὐλογημένος εἶ ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου. Καὶ καθίσαντος τοῦ ἱερέως θυμιᾷ ὁ διάκονος κύκλῳ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὸν ἱερέα καθήμενον. Καὶ πληρωθέντος τοῦ Ἀποστόλου, ἀναστὰς ὁ ἱερεύς, καὶ στὰς μετὰ τοῦ διακόνου, λέγουσι τὴν εὐχὴν ταύτην. Ἔλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 41.

Καὶ λέγουσι ταῦτα ἐκ τρίτου.

Εἶτα ὑποκλίνων ὁ διάκονος τὴν κεφαλὴν τῷ ἱερεῖ, λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου καὶ μεγάλου εὐαγγελιστοῦ τοῦ δεῖνος. Ὁ δὲ εὐλογῶν λέγει· ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου, καὶ ἐνδόξου Ἀποστόλου, καὶ εὐαγγελιστοῦ τοῦ δεῖνος, δῴη σοι ῥῆμα τῷ εὐαγγελιζομένῳ δυνάμει πολλῇ. Ut supra fol. 69. Καὶ λαβὼν ὁ διάκονος τὸ εὐαγγέλιον ἐξέρχεται· καὶ εἰπὼν αὐτό, φέρων δίδωσι τῷ ἱερεῖ ὑπ' αὐτοῦ εὐλογούμενος. Καὶ ὁ διάκονος ἄρχεται οὕτως. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 56.

Μετὰ γοῦν τὴν τελευταίαν συναπτὴν εἰσελθόντος, λέγουσιν ἐκ τρίτου τὸ Χερουβικόν, ἀνὰ μίαν ἑκάστου ποιοῦντες μετάνοιαν· καὶ θυμιῶντες ἀπέρχονται ἐν τῇ προθέσει. ποιοῦντες οὖν κἀκεῖ μετάνοιαν, λέγει ὁ διάκονος. Ἔπαρον δέσποτα. Κἀκεῖνος· Ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον. Καὶ λαβὼν τὸν ἀέρα, τίθησιν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὦμον τοῦ διακόνου· ὁμοίως καὶ τὸν δίσκον λαβὼν τίθησιν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. Καὶ λαβὼν καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ ποτήριον, εἰσοδεύουσι λέγοντες.

Πάντων ἡμῶν μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Προσελθόντος οὖν τοῦ διακόνου εἰς τὸ βῆμα, κατέχει τὸν ἱερὸν δίσκον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἕως ὁ ἄρῃ αὐτὸν ὁ ἱερεύς· τεθέντων οὖν, καὶ μετὰ τοῦ ἀέρος σκεπασθέντων, θυμιῶν τὰ δῶρα ὁ ἱερεὺς λέγει. Ἀγάθυνον Κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. προσκυνοῦσι τε ἀμφότεροι. καὶ ἀπολύσας ὁ ἱερεὺς τὴν φελώνην αὐτοῦ, στραφεὶς πρὸς τὸν διάκονον λέγει. Εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διάκονε. Ὁ δὲ εὐχόμενος λέγει. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ· καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μένει μεθ' ἡμῶν, καὶ συλλειτουργήσει ἡμῖν, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Καὶ ὁ διάκονος λέγει.

Μνήσθητί μου δέσποτα ἅγιε. Ὁ δὲ λέγει.

Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξέρχεται εὐθὺς ὁ διάκονος λέγων τὰ συνήθη. Πληρώσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 59. Εἰς δὲ τὸ ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. οὐκ εὐθέως ἐπάγει τό, τὰς θύρας, τὰς θύρας, ἀλλὰ πρότερον ποιῶν μετ' εὐλαβείας, τρεῖς μετανοίας. καὶ ἀσπαζόμενος τὸ ὀράριον αὐτοῦ, οὕτως αὐτὸ ἐπάγει· καὶ τό, στῶμεν καλῶς ἐπισυνάπτων, οὕτως εἰσέρχεται. Καὶ λαβὼν τὸ κάλυμμα, ἢ τὸ ῥιπίδιον εὐλαβῶς κατέχει ἐπάνω τῶν δώρων. Ὅτε δὲ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν ἐπινίκιον ὕμνον· λαμβάνει ὁ διάκονος τὸν ἀστερίσκον. καὶ σταυροῖ αὐτὸν ἐπάνω τοῦ δίσκου, καὶ ἀσπάζεται τὸν ἧλον αὐτοῦ, καὶ οὕτω τίθησιν αὐτὸν μετὰ τῶν καλυμμάτων. Καὶ ὅτε ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τό, ἐξαιρέτως. καὶ πάλιν θυμιᾷ ὁ διάκονος τὸ βῆμα. Εἰς δὲ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος στάντες ὡς συνήθως, καὶ προσκυνοῦντες λέγουσιν ἐκ τρίτου. Καταπέμψον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα. Τότε λέγει ὁ διάκονος ὑποδεικνύων τὸν ἅγιον ἄρτον, κατέχων καὶ τὸ ὀράριον αὐτοῦ. Εὐλόγησον δέσποτα τὸν τίμιον καὶ ἅγιον ἄρτον. Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς εὐλογῶν. Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον. Ὁ δὲ εὐλογεῖ καὶ αὐτὸ λέγων. Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα τὰ ἀμφότερα. Ὁ δὲ εὐλογῶν αὐτὰ λέγει. Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Καὶ ὁ διάκονος. Ἀμήν, ἀμήν. καὶ πάλιν. Μνήσθητί μου δέσποτα ἅγιε. Ὁ δὲ μνησθείη σου Κύριος. Καὶ ἐξέρχεται λέγων τὰ συνήθη. Καὶ πάντων καὶ πασῶν. Ἰωσὴφ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Μάρκου Ἀντιοχείας, Θεοφίλου Ἱεροσολύμων, καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα Κυρίῳ τῷ Θεῷ τοῦ δεῖνος, τοῦ ἐντιμοτάτου ἱερέως, τῶν συμπαρόντων ἱερέων, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος. Ὑπὲρ σωτηρίας, κράτους, νίκης, καὶ διαμονῆς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν. τῆς εὐσεβεστάτης καὶ φιλοχρίστου δεσποίνης ἡμῶν Ὑπομονῆς μοναχῆς. Τῆς εὐσεβεστάτης καὶ φιλοχρίστου δεσποίνης ἡμῶν Εὐγενίας μοναχῆς. τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν Ἰωάννου καὶ Μαρίας. Ὑπὲρ εἰρήνης καὶ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου. καὶ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν. Ὑπὲρ λυτρώσεως τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν αἰχμαλώτων, εὐοδώσεως καὶ ἐπι-

Dominus in regno suo. *Diaconus itaque Tribunal subintrans, sacrum discum capite sustentat, usque dum eum tollat Sacerdos. Depositis itaque donis & aere velo opertis, suffumigans illa Sacerdos, ait.* Benefac Domine in bona voluntate tua Sion. *Et ambo adorant: & Sacerdos demissa casula, ad Diaconum versus dicit.* Ora pro me Diacone. *Ille vero bene precans, ait.* Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. *Et Sacerdos dicit.* Ipse Spiritus sanctus manebit nobiscum & commanistrabit nobis omnibus diebus vitæ nostræ. *Et Diaconus dicit.* Memento mei domine sancte. *Ille autem ait.*

Memor sit tui Dominus in regno suo. *Et continuo digreditur Diaconus recitans ea quæ de more sunt dicenda.* Impleamus orationem, &c.

At cum ventum fuerit ad verba hæc: Amemus invicem, *non confestim Diaconus subdit;* portas, portas: *Sed factis prius cum reverentia tribus inclinationibus, Stolam suam deosculatus, sic illud dicit, &* Stemus recte, stemus cum timore, *pergnum dicerit, tunc ingreditur. Et velum aut flabellum accipiens, supra dona devote tenet. Cum autem pronunciat Sacerdos triumphalem Hymnum, Stellam Diaconus arripit, & in crucem supra discum agit, mediumque ejus clavum deosculatur, atque ita cum velis componit. Et cum exclamaverit Sacerdos.* Præcipue, &c. fol. 62. *Rursus suffumigat Diaconus Tribunal. Ad invocationem autem Spiritus sancti, stantes simul, & de more adorantes tertio dicunt.* Ad nos & ad proposita dona Spiritum sanctum tuum demitte. *Tunc Diaconus sanctum panem ostendens, & Stolam suam tenens, ait.* Benedic domine venerandum & sanctum panem. *Et Sacerdos benedicens, ait.* Et fac panem hunc ipsum venerandum corpus Domini, & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. *Et rursum Diaconus.* Benedic domine sanctum calicem. *Ille autem & hunc benedicit, inquiens.* Quod est in hoc calice, ipsum pretiosum sanguinem, &c. fol. 63. *Diaconus.* Benedic domine utraque. *Ille vero benedicens ait.* Commutans sancto tuo Spiritu. *Et Diaconus.* Amen, Amen. *Et iterum.* Memento mei domine sancte. *Ille.* Memor sit, *inquit,* Dominus tui. *Et egreditur consueta dicturus.* Et cunctorum & cunctarum. Joseph sanctissimi & universalis Patriarchæ, Philothei Alexandriæ, Marci Antiochiæ, Theophili Hierosolymorum, & pro offerente Domino Deo sancta dona N. honorando Sacerdote, Sacerdotum etiam adstantium, venerandi Presbyterii, ministerii in Christo, & omnis sacri ordinis cœtu. Pro salute, potentia, victoria, permanentia devotissimorum & Christum diligentium Imperatorum nostrorum; devotissimæ & Christum amantis Dominæ nostræ Hypomones Monialis: devotissimæ & Christum amantis Dominæ nostræ Eugeniæ Monialis: devotissimorum Christum diligentium Imperatorum Joannis & Mariæ, Pro pace & consistentia mundi totius & sanctarum Dei Ecclesiarum, pro redemptione fratrum nostrorum captivorum: prosperitate, & firma-

mento Christum diligentis exercitus: residui populi salute: & cunctorum & cunctarum. *Deinde Sacerdos exclamat.* Et da nobis uno ore. Et erunt misericordiæ magni Dei. *Diaconus incipit.* Omnium sanctorum. *Et quæ deinceps. Cum itaque dixerit:* Attendamus: *Faciens reverentiam juxta devotam consuetudinem ingreditur. Et Sacerdoti dicit Diaconus.* Imple domine sanctum calicem. *Et Sacerdos accepta superiori sancti panis Particula, & ea cruce efformata, in primum calicem immittit illam, dicens.* Complementum Spiritus sancti. Amen. *Et rursus Diaconus calida aqua allata, ait.* Benedic Domine sanctum fervorem. *Et benedicens illum ait.* Fervor fidei sancti Spiritus. *Et effundens in sanctum calicem dicit.* Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stilla. *Deinde Diacono inclinatur Sacerdos, & ait.* Frater & comminister condona mihi peccatori. *Et accepta una particula, manu dextra, extremis cum digitis tenet, dicens & hæc.* Pretiosum & sanctissimum corpus Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, sumo ego N. Sacerdos in remissionem peccatorum meorum, & in vitam meam æternam. *Hæc dicens, tenet dexteram suam cum sacro pane in sancto Disco. Et ad Diaconum conversus, dicit.* Diacone accede. *Et cum reverentia accedens, & inclinatus coram Sacerdote dicit.* Benedic Domine, condona mihi peccatori. *Ille vero,* Deus condonet tibi, *subjungente: manum suam in Discum extendit Diaconus. Et accipiens Sacerdos (particulam) tribus digitis, dat ei dicens.* Pretiosum & sanctissimum corpus Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi tibi Monacho Diacono traditur in remissionem peccatorum tuorum, & in vitam tuam æternam. *Ille autem Sacerdotis dexteram osculatur. Tunc inclinati & gratias agentes, tandemque se erigentes, communicant vivifico corpori. Et iterum sacro calice accepto, Sacerdos dicit.* Pretiosum & sanctissimum corpus & sanguis, &c. *Ut supra. Et bibens ter ex eo, Sacerdote illum tenente, Diaconus eum exosculatur: & confestim sancta colligit. Sacerdos dicit Orationem & tradito calice Diacono, ad Occidentem convertitur. Tum suavi voce pronunciat Diaconus,* Cum timore & fide: *at,* Accedite, *multo validiori. Sacerdos autem benedicens populo dicit secrete.*

Salva Deus populum tuum, & benedic hæreditati tuæ. *Et cum reversi fuerint, deponit Sacerdos calicem, & suffumigans ter, dicit.* Exaltare super cælos Deus, & super omnem terram gloria tua. *Et acceptum discum sacrum Diaconi capiti imponit Sacerdos: cumque ille calicem assumpserit, convertuntur in partem dextram deferentes dona in propositionem: & Sacerdos secreto.* Benedictus Deus noster. *Deinde magis elata voce.* Perpetuo nunc, &c. *Et postquam sancta dona deposuerint egressus Diaconus dicit.* Recti, participes facti. *Tunc Sacerdos egreditur, & coram sacris foribus stans, Diaconus a dextris ejus retro, Stolam suam*

χύσεως τοῦ φιλοχρίστου στρατοῦ, σωτηρίας τοῦ περιεστῶτος λαοῦ· καὶ πάντων καὶ πασῶν. Εἶτα ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι. Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ. Μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν ἱερέα. Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη· ὁ διάκονος ἄρχεται. Πάντων τῶν ἁγίων μ. καὶ τὰ ἑξῆς, fol. 64.

Ὅτε οὖν εἴπῃ τό, Πρόσχωμεν, ποιῶν μετάνοιαν μετ' εὐλαβείας ἤδη ὡς εἰσέρχεται. Καὶ λέγει ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ. Πλήρωσον δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον. Καὶ ὁ ἱερεὺς λαβὼν τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ ποιῶν σταυρόν, εἰς τὸ πρῶτον ποτήριον, βάλλει αὐτό, λέγων. Πλήρωμα πνεύματος ἁγίου· ἀμήν.

Καὶ πάλιν ὁ διάκονος εἰσκομίσας τὸ ζέον φησί. Εὐλόγησον δέσποτα τὴν ἁγίαν ζέσιν. Καὶ εὐλογῶν αὐτὸ λέγει. Ζέσις πίστεως πνεύματος ἁγίου. Καὶ ἐκχέων εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον λέγει. Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡς σταγών. Εἶτα ποιεῖ μετάνοιαν τῷ διακόνῳ ὁ ἱερεὺς λέγων. Ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ λαβὼν μίαν τῶν μερίδων μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς κατέχει ταύτην τοῖς ἄκροις δυσὶ δακτύλοις λέγων καὶ τοῦτο. Τὸ τίμιον καὶ πανάγιον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταλαμβάνω, ὁ δεῖνα, ἱερεὺς εἰς ἄφεσιν τῶν ἡμῶν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν μου αἰώνιον. Ταῦτα αὐτὰ λέγοντος, κατέχει τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θείου ἄρτου εἰς τὸν ἅγιον δίσκον, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν διάκονον λέγει. Ὁ διάκονος πρόσελθε. Καὶ προσελθὼν μετ' εὐλαβείας, καὶ βαλὼν μετάνοιαν τῷ ἱερεῖ λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα: συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Τὸ δέ, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἐπειπόντος ἐκτείνει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ διάκονος εἰς τὸν δίσκον· καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν τριῶν δακτύλων, δίδωσιν αὐτῷ λέγων. Τὸ τίμιον καὶ πανάγιον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταδίδοται τῷ δεῖνι ἱεροδιακόνῳ, εἰς ἄφεσιν τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αὐτοῦ αἰώνιον. Ὁ δὲ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως. καὶ ὑποκλίναντες, καὶ εὐχαριστήσαντες ἀμφότεροι, ἀναστάντες κοινωνοῦσι τοῦ ζωοποιοῦ ἄρτου. Καὶ πάλιν λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον ποτήριον λέγει. Τὸ τίμιον καὶ πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ πιὼν ἐκ τρίτου κρατοῦντος τοῦ ἱερέως τὸ ποτήριον, ἀσπάζεται ὁ διάκονος τὸν ἱερέα· καὶ εὐθὺς συστέλλει ὁ διάκονος τὰ ἅγια. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχήν, καὶ δοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον τῷ διακόνῳ στρέφεται πρὸς δυσμάς. Καὶ ὁ διάκονος λέγει τραχείᾳ τῇ φωνῇ. Μετὰ φόβου καὶ πίστεως. τὸ δέ, προσέλθετε. γεγονοτέρᾳ φωνῇ. ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν τὸν λαόν, λέγει μυστικῶς.

Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Καὶ στραφέντες τίθησιν ὁ ἱερεὺς τὸ ποτήριον· καὶ θυμιῶν ἐκ τρίτου λέγει. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἅγιον δίσκον, τίθησιν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς τοῦ διακόνου. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ ποτήριον, στρέφονται ἐκ δεξιῶν διακομίζοντες τὰ δῶρα ἐν τῇ προθέσει. Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Εἶτα γεγονοτέρᾳ φωνῇ, τό, Πάντοτε νῦν. Καὶ ἀποθέντες τὰ ἅγια δῶρα ἐξερχόμενος ὁ διάκονος λέγει τό, Ὀρθοὶ μεταλαβόντες, Ut supra fol.67. Τότε ἐξέρχεται ὁ ἱερεύς, καὶ στὰς πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ὁ διάκονος ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ πλαγίως, κρατῶν καὶ τὸ ὠράριον αὐτοῦ

ὑποκλίνων τὴν κεφαλήν, λέγει ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν· καὶ τελειωθείσης αὐτῆς εὐλογεῖται ὁ διάκονος ὑπ' αὐτοῦ. καὶ οὕτω. Reliqua desunt.

tenet, & inclinans caput, dicit Sacerdos Orationem: qua finita, Diaconus ab eo benedicitur: atque ita.

Exemplar Liturgiæ e M.S. Barberino S. Marci ante septem & amplius sæcula, ut putatur, exarato, transsumptum.

Absque titulo incipit.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ προθεὶς ἑαυτὸν ἀμνὸν ἄμωμον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἔπιδε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ἐπὶ τὸ ποτήριον τοῦτο. καὶ ποίησον αὐτὰ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τίμιόν σου αἷμα, εἰς μετάληψιν ψυχῶν καὶ σωμάτων. Ὅτι ἡγίασαι καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές.

Domine Deus noster, qui te ipsum agnum immaculatum pro mundi vita obtulisti: respice in nos, & super panem hunc, & super calicem istum: & fac illa illibatum corpus & pretiosum sanguinem tuum; in animarum & corporum communionem. Quia sanctificatum & glorificatum est venerandum & magnificum.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου.

Εὐεργέτα, καὶ τῆς κτίσεως πάσης δημιουργέ, πρόσδεξαι προσιοῦσαν τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἑκάστου τὸ συμφέρον ἐκπλήρωσον, καὶ ἄγαγε πάντας εἰς τελειότητα, καὶ ἀξίους ἡμᾶς ἀπέργασαι τῆς βασιλείας σου. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς. Ut supra fol. 81.

Oratio ingressus.

Benefactor, & omnis creaturæ opifex, accedentem Ecclesiam suscipe: Uniuscujusque quod utile est, adimple, & singulos ad perfectionem promove, & dignos regno tuo nos effice. Gratia & miserationibus.

Εὐχὴ τοῦ τρισαγίου.

Ἅγιε ἁγίων ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος ἅγιος ὑπάρχεις, ὁ τὴν ἀνυπέρβλητον δόξαν ἐν αὐτῷ κεκτημένος. ἅγιος ὁ Θεὸς ὁ λόγῳ τὰ πάντα συστησάμενος. ἅγιος ὁ Θεός, ὃν τὰ τετράμορφα ζῶα ἀκαταπαύστῳ φωνῇ δοξάζουσι. ἅγιος ὁ Θεός, ὁ ὑπὸ πλήθους ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων ὁρασίᾳ τρεμόντων προσκυνούμενος, καὶ δοξολογούμενος· ἅγιος ὁ Θεός, ὁ τοῖς πολυομμάτοις Χερουβεὶμ τῇ ἀσιγήτῳ φωνῇ, τῷ ἀκοιμήτῳ ὄμματι ἐπιβλέπων, καὶ ἐπικλίνων τὸ οὖς σου. ἅγιος ὁ Θεός, ὁ τοῖς ἑξαπτερύγοις Σεραφεὶμ ἐποχούμενος, καὶ κροτούντων τὰς ἑαυτῶν πτέρυγας, καὶ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ὑμνούντων τό, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, ὁ προσερχόμενος ἅγιος ὑπάρχει ὁ Θεὸς ἡμῶν. ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, κυριότητες ἐν οὐρανοῖς σε προσκυνοῦσι, καὶ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι ὑμνοῦσι, καὶ σέβουσιν. Αὐτὸς φιλάνθρωπε πρόσδεξαι, καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον ὕμνον προσφερόμενον παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ σου. καὶ κατάπεμψον ἡμῖν πλούσια τὰ ἐλέη, καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου. Πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων. Ἐκφών. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαύῃ· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Oratio Hymni ter sancti.

Sancte Sanctorum Deus noster, qui solus sanctus es, & in sanctis requiescens, sanctus existis: qui gloriam ab alio non superandam, in te ipso obtines. Sanctus Deus, qui omnia composuisti: sanctus Deus, quem animalia quadriformia irrequieta voce glorificant. Sanctus Deus, qui a sanctorum Angelorum & Archangelorum tremula contremiscentium multitudine adoraris, & laudaris: Sanctus Deus, qui Cherubim multis oculis præditorum voci nunquam tacenti, oculo numquam sopiendo, intendis, & aurem tuam inclinas: qui Seraphim sex alis insignibus veheris, & alas ad invicem percutientibus, triumphalemque Hymnum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Sabaoth, Sanctus est qui venit Deus noster, concinentibus, veheris: Principatus, Potestates, Dominationes in cælo te adorant, & in terra humanitatem laudant, & te colunt: Ipse hominum amator, ex ore nostri peccatorum, & omnis populi tui ter Sanctum Hymnum oblatum suscipe: & abundantes misericordias, & miserationes tuas, ad nos mitte. Precibus Sanctæ Dei genitricis, & omnium Sanctorum, ab æterno sibi complacentium. *Exclamatio.* Quia sanctus es Deus noster, & in sanctis requiescis: & tibi gloriam.

Εὐχὴ τῆς καθέδρας τοῦ θυσιαστηρίου.

Δέσποτα, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εἰρήνευσον αὐτὸν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου πνεύματος, διὰ τοῦ τύπου τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Oratio Cathedræ altaris.

Dominator, Domine Deus virtutum, salva populum tuum, & sancti Spiritus virtute pacificum illum redde, per signum pretiosæ crucis unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, in sæcula sæculorum. Amen.

Εὐχὴ τῆς ἐκτενοῦς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἐκτενῆ. Ut supra fol.69.

Oratio protensæ supplicationis.

Domine Deus noster, protensam, &c.

Euchol.

Oratio Catechumenorum ante sacram oblationem, Chrysostomi.

Domine Deus noster, qui in excelsis, &c.

Oratio fidelium prima, postquam corporale fuerit explicatum.

Gratias agimus tibi, &c.

Oratio fidelium secunda.

Iterum & frequenter, &c.

Oratio Offertorii, Sancti Joannis Chrysostomi, post deposita dona in altari, & secretum Hymnum completum.

Domine Deus omnipotens, &c.

Diaconus. Amemus invicem. *Et post datam pacem: dicit Diaconus.* Portas, portas. Attendamus. *Populus dicit.* Credo. *Diaconus dicit.* Stemus recte. *Populus.* Misericordiam pacis. *Sacerdos dicit:* Gratia Domini, &c. *Populus.* Et cum Spiritu tuo. *Sacerdos.* Sursum habeamus corda. *Populus.* Habemus ad Dominum. *Sacerdos.* Gratias agamus Domino. *Populus.* Dignum & justum. *Sacerdos sanctam oblationem incipit.* Dignum, &c. *Sacerdos secreto.* Cum his itaque, &c. *Exclamando.* Accipite, &c. Similiter & calicem postquam cœnavit dicens. Bibite, &c. *Populus.* Amen. *Sacerdos secreto.* Memores igitur, &c. *Exclamando.* Tua ex tuis tibi offerimus secundum omnia, & per omnia. *Sacerdos secreto dicit.* Adhuc offerimus, &c.

Et exurgens signat cruce secreto, dicens. Et fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui, commutans Spiritu tuo sancto. Amen. Quod autem in calice hoc, pretiosum sanguinem Christi tui, commutans Spiritu tuo sancto, Amen.

Sacerdos secreto.

Ut fiat, &c.

Pro iis qui in montibus & speluncis, & terræ foraminibus degunt. Pro fidelissimis Imperatoribus, Christum amante Imperatrice, omni palatio, & exercitu eorum: da eis Domine pacificum regnum, & ut nos in serenitate eorum tranquillam, & quietam vitam agamus, in omni pietate & honestate. Memento Domine urbis quam habitamus, & omnis civitatis, & regionis, & omnium habitantium in ipsis. *Exclamando.* Memento Domine in primis Archiepiscopi nostri N. &c. Memento Domine navigantium, itinerantium, &c. *Exclamando.* Et erunt misericordiæ, &c. *Diaconus.* Omnium sanctorum, &c. *Sacerdos secreto.* Tibi commendamus. *Diaconus.* Suscipe. Diem omnem. *Sacerdos.* Et dignare, &c. *Populus.* Pater noster. *Sacerdos exclamando.* Quia tuum est regnum. *Populus.* Amen. *Sacerdos secreto.* Gratias agimus tibi. *Sacerdos.* Attende, &c. *Diaconus.* Attendamus. *Sacerdos.* Sancta sanctis. *Populus.* Unus sanctus.

Εὐχὴ τῶν κατηχουμένων πρὸ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς τοῦ Χρυσοστόμου.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν ὑψηλοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 56.

Εὐχὴ τῶν πιστῶν πρώτη μετὰ τὸ ἁπλωθῆναι τὸ εἰλητόν.

Εὐχαριστοῦμέν σοι. Ut supra fol. 57.

Εὐχὴ πιστῶν δευτέρα.

Πάλιν καὶ πολλάκις. Ut supra fol. 57.

Εὐχὴ τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μετὰ τὸ ἀποτεθῆναι τὰ ἅγια δῶρα ἐν τῇ τραπέζῃ, καὶ πληρῶσαι τὸν λαὸν, τὸν μυστικὸν ὕμνον.

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. Ut supra fol. 59.

Ὁ διάκονος. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. Καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ἀγάπην λέγει ὁ διάκονος. Τὰς θύρας, τὰς θύρας. Πρόσχωμεν. ὁ λαὸς, τὸ, Πιστεύω. λέγει ὁ διάκονος. Στῶμεν καλῶς. ὁ λαός. Ἔλεον εἰρήνης. ὁ ἱερεὺς λέγει. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου. Ut supra fol. 60. Ὁ λαός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ὁ ἱερεύς. Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας. Ὁ λαός. Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον. Ὁ ἱερεύς. Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ. Ὁ λαός. Ἄξιον καὶ δίκαιον. Ὁ ἱερεὺς ἀπάρχεται τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Ἄξιον. Ut supra fol. 60. Ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Μετὰ τούτων, fol. 61. Ἐκφώνως. Λάβετε, fol. 61. Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων. Πίετε, fol. 61. Ὁ λαός. Ἀμήν. Ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Μεμνημένοι τοίνυν, fol. 62. Ἐκφώνως. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει. Ἔτι προσφέρομεν, fol. 62. Καὶ ἀναστὰς σφραγίζει λέγων μυστικῶς. Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. ἀμήν. Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. ἀμήν.

Ὁ ἱερεὺς μυστικῶς.

Ὥστε γενέσθαι, fol. 62. Consequenter autem cuncta consentiunt cum textu supra posito: nisi quod post verba. Ὑπὲρ τῶν ἐν ἁγνείᾳ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων additur.

Ὑπὲρ τῶν ἐν ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. ὑπὲρ τῶν πιστοτάτων βασιλέων, τῆς φιλοχρίστου βασιλίσσης, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ στρατοπέδου αὐτῶν. δὸς αὐτοῖς Κύριε εἰρηνικὸν τὸ βασίλειον· ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Μνήσθητι Κύριε τῆς πόλεως ἐν ᾗ παροικοῦμεν, καὶ πάσης πόλεως, καὶ χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Ἐκφών. Μνήσθητι Κύριε ἐν πρώτοις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν τοῦ δεῖνος, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 63. Μνήσθητι Κύριε πλεόντων, ὁδοιπορούντων, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra fol. 63. Ἐκφώνως. Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη. Ut supra fol. 64. ὁ διάκονος. Πάντων τῶν ἁγίων, fol. eod. ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Σοὶ παρακατατιθέμεθα, Ut supra fol. 64. ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, Τὴν ἡμέραν. ὁ ἱερεύς. Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, fol. eod. ὁ λαός. Πάτερ ἡμῶν. ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία. ὁ λαός. Ἀμήν. ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Εὐχαριστοῦμέν σοι. Ut supra fol. 65. ὁ ἱερεύς. Πρόσχες, fol. eod. ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. ὁ ἱερεύς. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. ὁ λαός.

Εἷς ἅγιος. Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν λαὸν τὸ Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς· λαμβάνει ἐκ τοῦ ἁγίου σώματος μερίδας, καὶ βάλλει εἰς τὰ ἅγια ποτήρια, καὶ λέγει· εἰς πλήρωμα πνεύματος ἁγίου. Καὶ μετὰ τὸ πάντας μεταλαβεῖν λέγοντος διακόνου τὴν εὐχὴν. ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Εὐχαριστοῦμεν. fol. 67. Ἐκφώνως. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς, fol. 67. ὁ διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν. ὁ λαός. Ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Et postquam dixerit populus. Unus sanctus, unus Dominus Jesus Christus, in gloria Dei patris. *Accipit e sancto corpore particulas, & in sanctos calices mittit, & ait.* In complementum Spiritus sancti. *Et cum omnes communicaverint: dicente Diacono orationem. Sacerdos secreto.* Gratias tibi agimus, &c. *Exclamando.* Quia tu es sanctificatio, &c. *Diaconus.* In pace procedamus. *Populus.* In nomine Domini.

Aliud exemplar Chrysostomianæ liturgiæ, qua Monachi Græci in Occiduis partibus Romæ, Campaniæ, Calabriæ, Apuliæ, Siciliæ, & aliis utuntur, e vetusto Dom. Basilii Falascæ Cryptæ Ferratæ Archimandritæ transumptum.

Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξαπόστειλόν μοι δύναμιν ἐξ ὕψους ἁγίου σου, καὶ ἐνίσχυσόν με εἰς τὴν διακονίαν σου ταύτην. ἵνα παραστῶ ἀκατακρίτως τῷ φοβερῷ σου βήματι, καὶ προσενέγκαι σοι τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα· τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα σφραγίζων τὸ στιχάριον λέγει. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, fol. 48. Καὶ λαβὼν τὴν ζώνην λέγει. Περίζωσον τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου fol. 48. Εἰς δὲ τὸ ἐπιτραχήλιον λέγει. Καὶ σχῆμα ἀφροσύνης περιβάλλει· ὅτι στέφανον ἐξ ἀκανθῶν σοι περιέθηκαν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς. Εἰς δὲ τὰ ὑπομάνικα λέγει. Ἐνίσχυσον τοὺς βραχίονάς μου, εἰς τὴν διακονίαν τῆς σῆς δόξης, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. πάντοτε. Εἰς τὸ φελώνιον. Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται, fol. 49. Καὶ ἐφαπλῶν αὐτὸ, λέγει. Σκέπασόν με Κύριε ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ μετὰ ταῦτα ποιεῖ μετανοίας τρεῖς ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγων μυστικῶς. Καὶ φεῖσαι τοῦ λαοῦ σου· καὶ μὴ δῷς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος. Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ προθέσει λαμβάνει τὴν ἀναφορὰν σφραγίζων αὐτὴν μετὰ τῆς λόγχης λέγων. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τυθέντος ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Λογχεύων δὲ αὐτὴν σταυροειδῶς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην. Ὡς πρόβατον, supra fol. 49. Εἶτα τὸν ἐκτμηθέντα ἄρτον κρατῶν ἐπάνω τοῦ δίσκου, ἔνδον εἰς τὴν σάρκα σταυροειδῶς χαράττει λέγων. Θύεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν λέγει. Πρεσβείαις Κύριε τῆς τεκούσης σε δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐλέησον, καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν. ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Καὶ εἰς τρίτην λέγει. Τῶν ἁγίων καὶ ἐπουρανίων δυνάμεων, τοῦ τιμίου προφήτου προδρόμου, καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. καὶ τοῦ ἁγίου τοῦ δεῖνος, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, καὶ πάντων τῶν

Divina missa sancti Patris nostri Joannis Archiepiscopi Constantinopolis Chrysostomi.

Domine Deus noster, virtutem de excelso sancto tuo ad me mitte, & ad ministerium tuum hoc, me corrobora, ut inculpate tremendo tuo tribunali assistam, & incruentam tibi hostiam offeram. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, & virtus, & gloria Patris, & Filii, & Spiritus sancti; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tunicam deinde cruce signat, dicit. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Exultet anima mea in Domino. *Et accipiens cingulum dicit.* Accingere gladium tuum super femur tuum. *Ad stolam vero ait.* Et insipientiæ indumento circumamictus es: quia coronam de spinis imposuerunt tibi, Christe Deus noster, miserere nostri. *Ad subumeralia, dicit.* Corrobora brachia mea in ministerium gloriæ tuæ, Christe Deus noster, perpetuo. *Ad casulam.* Sacerdotes tui induantur, &c. *Et expandens eam circa se dicit.* Operi me Domine in velamento alarum tuarum; perpetuo nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *His peractis, tres facit inclinationes coram sancta mensa secreto dicens.* Et parce populo tuo: & ne des hæreditatem tuam in opprobrium. *Et accedens ad propositionem, accipit oblatam, Lancea signans eam, & dicens.* (In memoriam) Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, pro mundi vita & salute immolati: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Transfigens vero eam crusiformiter, dicit hanc orationem.* Velut ovis, &c. *Exsectum deinde panem super Disco tenens intra carnem, id est, micam, crucisformiter Lanceam infigit dicens.* Immolatur Agnus Dei. *Ad secundam dicit.* Domine, ejus quæ te peperit dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ precibus, miserere, & salva animas nostras, ut benignus & clemens. *Et ad tertiam dicit.* Sanctarum & supercælestium virtutum, Venerandi Prophetæ præcursoris, & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum, & celeberrimi Apostolorum, sancti N. cujus memoriam celebramus, & omnium sanctorum. *Deinde panem accipiens,*

extremis eum digitis tenet ; dicens Orationem . Sanctissimæ , illibatæ , benedictæ domine nostræ Deiparæ , & semper Virginis Mariæ : Venerandarum , incorporearum , supercœlestium virtutum : Venerandi Prophetæ præcursoris , & Baptistæ Joannis , sanctorum gloriosorum , & celebrium Apostolorum , sancti patris nostri Gregorii Theologi , sancti patris nostri & præsulis Nicolai , sancti N. cujus & memoriam celebramus , & omnium sanctorum , quorum supplicationibus visita nos Deus . Memento quoque defunctorum omnium , in spe quietis vitæ æternæ : & fac eos requiescere ubi effulget lumen vultus tui , Domine . *Memoriam autem agit fundatorum , & eorum qui sibi commendaverunt : & defunctorum & mortuorum . Deinde vinum & aquam cruce signat dicens* . Unio Spiritus sancti : *& calicem vero vinum infundens , dicit* . Et unus militum lancea , &c. *Deinde vela suffumigat & sancta operit , dicens* . Dominus regnavit . Decorem indutus est . *Et iterum suffumigat aliud dicens* . Exenim firmavit , &c. *Et si habuerit stellam ponit eam super dicta , dicens* . Verbo Domini cœli firmati sunt : & Spiritu , &c. *Magnum deinde involucrum suffumigans , & in longum extendens , dicit* . Operuit cœlos virtus ejus : & laudis ejus plena est terra . *Deinde Diaconus dicit* . Super propositione sanctorum donorum , Dominum precemur . *Sacerdos orationem* . Deus Deus noster , qui cœlestem panem , &c. *Deinde Diaconus dicit* . Dominum precemur . *Sacerdos propositionem , sancta , & sanctam mensam in circuitu suffumigat , recitans orationem hanc* . Incensum tibi offerimus , &c. *Deinde Diaconus dicit* . Gloria tibi Deus noster , spes omnium nostrum . *Sacerdos exclamat* . Gratia & auxilium sanctissimi , & boni , & vivifici Spiritus sit nobiscum , & perpetuo , & quæ sequuntur . Domine labia mea aperies : & os meum . *Diaconus Sacerdotis secreto dicit* . Benedic domine : tempus faciendi Domino . *Et Sacerdos signans eum dicit* . Angelus Domini commissarius nobis : & præparabit viam tuam ante te : perpetuo , nunc & semper , & quæ sequuntur . *Diaconus autem egreditur : & e regione sacrarum valvarum clara voce incipit* . Benedic domine . *Et Sacerdos exclamat* . Benedictum regnum , &c. *Diaconus* . In pace Dominum precemur . *Sacerdos Orationem primi Antiphoni subjungit* . Domine Deus noster , &c. *Diaconus* . Suscipe , &c. *Sacerdos exclamando* . Quia convenit tibi , &c. *Populus Antiphonum primum dicit* . Bonum est confiteri Domino , &c. *Sacerdos Orationem secundi Antiphoni subdit* . Domine Deus noster salva , &c. *Diaconus* . Suscipe . *Sacerdos exclamando* . Quia tua est potentia . *Populus Antiphonum secundum* . Dominus regnavit , decorem , &c. Unigenitus Filius , & Verbum Dei immortalis existens , e sancta Deipara & semper Virgine Maria , propter salutem nostram incarnari dignatus , absque mutatione homo factus , & Deus noster crucifixus , morte mortem conculcans , una Trinitatis hypostasis , cum & Spiritu sancto glorificatur : nunc & semper , & in sæcula sæculorum . *Diaconus* . Adhuc & iterum in pace . *Sacerdos* ἀγίων. Ἐπειτα λαβὼν ὁ ἄρχων τὸν ἅγιον ἄρτον προσδέκεται λέγων τὴν ἐυχήν. Τῆς παναγίας ἀχράντου ἐυλογημένης θεοτόκου τῆς ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τὸ τιμιώτερον ἀναμάρτητον ἔνσαρκον δῶρον· τὸ τιμίον προφήτου πρόδρομου, καὶ βαπτίστου Ἰωάννου· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων· τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἀρχιερέως Βασιλείου· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Χρυσοστόμου· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιερέως Νικολάου, τοῦ ἁγίου, τοῦδε, ὃν καὶ μνείαν ἐποιησάμεθα, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ὧν καὶ τὰς ἱκεσίας ἐπισκέψαι ἡμᾶς ὁ Θεός· καὶ μνήσθητι πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐν ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου· καὶ ἀνάπαυσον αὐτοὺς ὅπου ἐπουρανεῖ τὸ φῶς τῆς προσώπου σου Κύριε. Μνησθείης δὲ καὶ τῶν κτητόρων, καὶ τῶν ἐντελεημόνων ὑμῶν, καὶ καθεξῆς ζώντων καὶ νεκρῶν. Εἶτα σφραγίζει τὸ ἅγιον καὶ τὸ ὕδωρ λέγων. Ἑνώσις πνεύματος ἁγίου. Ἐκχέων δὲ τὸ ἅγιον εἰς τὸ κρατῆρα λέγει. Καὶ ὁ τοῦ στρατιωτῶν λόγχη, fol. 50. Εἶτα θυμιᾷ τὸ καλύμματα· καὶ καλύπτει τὰ ἅγια λέγων. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. καὶ πάλιν θυμιᾷ τὸ ἄλλα λέγων. Καὶ ὃ ἐξερέυσατο. Καὶ εἶχεν ἀσεσεφισμὸν νίζασθαι ὑ αὐτὸν ὑπερθεν τοῦ δίσκου λέγων. Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, & τῷ πνεύματι· καὶ τὰ καθέξῆς. Εἶτα θυμιᾷ τὸ μέγα εἰλιτμένον καὶ τριθέμβιον ἐπίμηκες λέγει. Ἐκλιπέτω ἡ φρένες ἡ ἀρετὴ αὐτῶ· καὶ ἡ αἰσθήσεις αὐτῶ πλήρης ἡ γῆ. Εἶτα ὁ διάκονος λέγει. Ἐπὶ τῷ προθέσει τῷ ἁγίων δώρων, τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν· ὁ ἱερεὺς τὴν ἐυχήν. Ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ ἀληθινὸν ἄρτον, fol. 51 Εἶτα ὁ διάκονος λέγει. Τὸ Κυρίῳ δεηθῶμεν. ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τὸ προθέσιον, τὰ ἅγια, καὶ τὸ τράπεζαν κύκλῳ λέγων ὁ ἐυχήν ταύτην. Θυμίαμά σου τὸ προσφέρομεν, fol. 51. Εἶτα ὁ διάκονος λέγει. Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλπὶς πάντων ἡμῶν, Ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. Ἡ χάρις καὶ ἡ βοήθεια τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος, ἐν μεθ' ἡμῶν, πάντοτε, καὶ τὰ ἑξῆς. Κύριε τὸ χείλημα ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα· Ὁ διάκονος λέγει τῷ ἱερεῖ μυστικῶς. Εὐλόγησον δέσποτα· χαρᾶς τὸ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίσας αὐτὸ λέγει. Ἀγγελος Κυρίου συλλειτουργῶν μεθ' ἡμῶν. καὶ κατευοδώσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου πάντοτε, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ δὲ διάκονος ἐξέρχεται ἔμπροσθεν τῷ ἁγίων θυρῶν, & ἄρχεται λέγων λαμπρὰ τῇ φωνῇ. Εὐλογήσω δέσποτα. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία, fol. 52. Ὁ διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ ἱερεὺς ἡ ἐυχὴν τὴν πρώτην ἀντιφώνου. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, fol. 53. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, fol. eod. Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι, fol. eod. Ὁ λαὸς, ἀντίφωνον πρῶτον. Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι, infra in sequenti exemplari. Ὁ ἱερεὺς ἡ ἐυχὴν ἡ δευτέρου ἀντιφώνου. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι σὸν τὸ κράτος. Ὁ λαὸς, ἀντίφωνον δεύτερον. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν. Ut infra 91. Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας, σταυρωθεὶς τε ὁ Θεὸς θανάτῳ θάνατον πατήσας, εἷς ἐστι (Erasmus legit ἐστι) τῶν τῆς ἁγίας Τριάδος, συνδοξαζόμενος πατρὶ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς

orationem - Qui communes , &c. *Diaconus* - Suscipe , Salva - *Sacerdos exclamando* - Quia bonus , &c. *Deinde Sacerdos & Diaconus ingressum perficiunt : & tertium Antiphonum canitur.* Venite exultemus - *Sacerdos dicit orationem Ingressûs* - Dominator Domine Deus noster , &c. *Diaconus* - Sapientia : Recti - *Populus dicit versum Ingressûs* - Venite adoremus - *Mox suffumigat sanctam mensam & propositionem, gloriam Deo reddit , & dicit breviculum , aut dimissorium dicit* - *Sacerdos exclamando* - Quia sanctus es Deus noster , &c. *Populus* - Ter sanctus. *Sacerdos orationem* - Deus sanctus , qui in sanctis - *Diaconus* - Attendamus - *Sacerdos* - Pax omnibus - *Diaconus* - Sapientia : attendamus . *Deinde dicit Alleluiarium* - *Sacerdos orat intra seipsum , dicens* - Benedictus es Domine , super throno , &c. *Diaconus suffumigat propositionem , & sanctam mensam ; & stans coram sancta mensa , recitat hanc orationem* - Irradia in cordibus nostris , &c. *Sacerdos exurgens , ait* - Pax omnibus - *Et Diaconus facta inclinatione , Sicutque Sacerdotis apprehensa* - Benedic. N. Evangelista prædicatur - *Et Sacerdos cruce illum signans , ait* . Dominus dabit verbum Evangelizantibus , virtute plurima - Rex virtutum dilecti - Precibus gloriosi Apostoli & Evangelistæ, qui evangelizat in sæcula - *Deinde Diaconus Evangelium recitat* - *Et post Evangelium , dicit Diaconus* . Dicamus omnes intense ex tota anima , & ex tota mente , &c. *Sacerdos subjungit Orationem protensæ supplicationis* - Domine Deus noster , &c. *Diaconus* - Orate catechumeni - *Sacerdos* - Domine Deus noster , qui in excelsis - *Et expanso corporali Sacerdos exclamat* - Ut & Ipsi nobiscum , &c. Quotquot adestis catechumeni discedite - *Sacerdos orationem fidelium primam submittit* - Gratias agimus , &c. *Diaconus* - Suscipe - *Diaconus* (iterum) Sapientia - *Sacerdos* - Quia tibi convenit , &c. *Diaconus* - Adhuc & iterum in pace - *Sacerdos orationem* - Rursus & frequenter , &c. *Diaconus* - Suscipe - Sapientia - *Sacerdos exclamando* - Ut sub tua potentia , &c. *Populus dicit* - Qui Cherubim mystice , &c. *Alius Hymnus* - Omnem nunc mundi vitæ sollicitudinem deponamus , ut omnium regem ordinibus Angelicis invisibiliter ilipatum suscipiari - *Sacerdos orationem Cherubici Hymni subjungit* - Nullus dignus , &c. *Deinde Diaconus sanctam mensam , & propositionem suffumigat* - *Et manus lavantes Sacerdos & Diaconus dicunt* - Lavabo inter innocentes manus meas , &c. *Et tres adorationes faciunt* - *Diaconus dicit* - Rex cælestis , &c. *Et ponit (Sacerdos) velum in parte sinistra humeri Diaconi , dicens* - Ne projicias me a facie tua : & Spiritum sanctum tuum ne auferas a me - *Diaconus* - Redde mihi lætitiam salutaris tui : & spiritu principali confirma me - *Sacerdos autem accipiens discum Diaconi capiti imponit : ipse vero calicem assumit , & ait* - Sanctus , Sanctus , Sanctus , Dominus Deus Sabaoth : plenum est cœlum & terra gloria tua - *Venientes autem ante fores , dicunt* - Tollite portas , principes vestras , &

elevamini portæ æternales : & introibit rex gloriæ . Benedictus qui venit in nomine Domini : Deus Dominus & illuxit nobis . *Sancta deinde aperte dicens* . Dominus regnavit , decorem indutus est . *Et thus adolet : dicens hîc , qui a dextris & a sinistris sunt* . Magnificate Dominum mecum : & exaltemus nomen ejus in idipsum . *Et ipse respondent* . Spiritus sanctus superveniet in te , & virtus altissimi obumbrabit tibi . *Et ipse dicit* . Amen , Amen , fiat mihi secundum verbum vestrum ; & memor sit omnium nostrum Deus , in regno cælorum , perpetuo , nunc & semper , &c. *Diaconus* , Complecamus orationem nostram Domino , &c. *Sacerdos orationem subdit* . Domine Deus noster , &c. *Diaconus* . Suscipe , salva . *Sacerdos exclamando* . Miserationibus , &c. *Sacerdos* . Pax omnibus . *Diaconus* . Diligamus invicem . *Diaconus* . Portas , portas , in sapientia attendamus. *Populus sanctum symbolum dicit* . Credo. *Sacerdos elata voce* . Gratia Domini nostri Jesu Christi . *Sacerdos* . Sursum habeamus corda . Gratias agamus Domino . *Sacerdos orationem* . Dignum & justum , &c. *Sacerdos exclamando* . Accipite, comedite . Hoc est enim corpus meum , quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum . *Sacerdos dicit secreto* . Similiter & calicem , &c. Bibite ex eo omnes . Hic est enim calix sanguinis mei , novi & æterni testamenti , mysterium fidei , qui pro vobis , & pro multis effunditur in remissionem peccatorum . *Sacerdos dicit orationem* . Memores igitur , &c. Exceptum itaque , & ter sancta dona cruce signans , *dicit* . Et fac panem quidem hunc, pretiosum corpus Christi tui : quod autem est in calice hoc , pretiosum sanguinem Christi tui ; commutans Spiritu tuo sancto. *Sacerdos subjungit Orationem* . Ut sint ex eis participibus , &c. *Et fumigans sancta, & manus in altum exaltans Sacerdos exclamat , dicens* . Præsertim , &c. *Deinde sic precatur* . Ave gratia plena . Venerandarum , incorporearum , cælestium virtutum. Sancti Joannis .

Et requiem eis præsta , ubi vultus tui lumen effulget . *Tabulæ mortuorum hic leguntur* . Adhuc rogamus , &c. *Diaconus & quorum unusquisque memoriam habet* . *Sacerdos* . In primis memento , Domine . *Vivorum tabulæ hic leguntur* .

Memento Domine civitatis , &c.

Et pro iis quorum memoriam non habemus . Memento Domine omnium fratrum nostrorum qui sunt in tentationibus , morbis , periculis , & afflictionibus , & miserere eorum , ut benignus & clemens . Memento Domine & meæ indignitatis , & condona mihi omne delictum volentarium & involuntarium : & a propositis donis propter iniquitates meas sancti tui Spiritus gratiam ne abstuleris , & nullum nostrum , qui sanctum altare tuum circumdamus , ne confuderis . *Exclamando* . Et concede nobis uno ore , &c. Et erunt misericordiæ . *Diaconus* . Omnium sanctorum , &c. *Sacerdos orationem* . Tibi commendamus , &c. δόξης . εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεὸς Κύριος ϗ ἐπέφανεν ἡμῖν , Εἶπε καλύπτει τὰ ἅγια λέγων . Ο Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο . Καὶ θυμιᾷ λέγων τοὺς ἐκ δεξιῶν , ϗ τοὺς ἐξ εὐωνύμων . Μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ ϗ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό . Καὶ κατοικτίρησατε . Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ ϗ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι . Καὶ αὐτὸς λέγει . Ἀμήν , ἀμήν γένοιτο μοι κατὰ τὸ ῥῆμα ὑμῶν . ϗ μνησθείη πάντων ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ ἀρνοῦ πάντοτε , νῦν ϗ ἀεὶ ὁ διάκονος . Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ , fol. 59. Ο ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν , fol. 59. Ο διάκονος . Ἀντιλαβοῦ , fol. 59. Ο ἱερεὺς ἐκφώνως . Διὰ τοῦ ἱκτιρμῶν , fol. 60. Ο ἱερεύς . Εἰρήνη πᾶσι . Ο διάκονος . Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους Ο διάκονος . Τὰς θύρας , τὰς θύρας ἐπὶ σοφίᾳ πρόσχωμεν . Ο λαός , τὸ ἅγιον σύμβολον . Πιστεύω . Ο ἱερεὺς ἐκφώνως . Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ , fol. 60. Ο ἱερεύς . Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας . Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ . Ο ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Ἄξιον ϗ δίκαιον , fol. 60. Ο ἱερεὺς ἐκφώνως . Λάβετε , φάγετε , τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν . Μυστικῶς ὁ ἱερεὺς λέγει . Ομοίως καὶ τὸ , fol. 61. Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς ϗ αἰωνίου διαθήκης , μυστήριον πίστεως τὸ ὑπὲρ ὑμῶν , ϗ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν . Ο ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Μεμνημένοι τοίνυν , fol. 61. Ἀναστάντες αὖθι , ϗ τελέσαι τὰ ὅλα σφραγισάμενος , λέγει . Καὶ ποιήσω τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου . τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳτούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου : μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ . ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσι , fol. 62. Καὶ θυμιῶν τὰ ἅγια , ϗ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἀέρων , ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ λέγων . Ἐξωμολόγησαι , fol. 63. Εἶπε ἐπεύχεται ὅπως λέγων . Χαῖρε κεχαριτωμένη . Τῶν τιμίων ἀσωμάτων ἐπουρανίων δυνάμεων . τῶν ἁγίων Ἰώαννη fol. 63. usque ad ζωῆς αἰωνίου , & deinde immediate subditur . ϗ ἀνέπαυσον αὐτοὺς ὅπως ἐπιστρέψει τὸ φῶς τὸ πρόσωπόν σου . Τὰ δίπτυχα ἐκτιθέμενα . Ετι παρακαλοῦμεν , fol. 93. Linea 21. Ο διάκονος , ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει . Ο ἱερεύς . Εὐφρόσυνος μνήσθητι Κύριε , fol. 79. usque ad τὸν λόγον τῆς ἀληθείας . Τὰ δίπτυχα ἐκ ζώνου .

Μνήσθητι Κύριε τῆς πόλεως ἡμῶν , fol. 63. usque ad τὰ ἔλεη σου ἐξαποστειλον . Et subditur . Καὶ δὸς ἡμῖν ὁμοφρονοῦντας .

Μνήσθητι Κύριε , ϗ πάσης ἐκ περισσοῦ , ϗ ἐν τόποις , ϗ ἐν κινδύνοις , ϗ ἐν πάσαις καλῶσοι συλλεγομένων Χριστιανῶν ἀδελφῶν ἡμῶν , ϗ ἐλέησον αὐτούς , ὡς ἀγαθός , ϗ φιλάνθρωπος .

Μνήσθητι Κύριε , ϗ τῶν ἐπὶ πᾶς ἀναζήτησις , ϗ συγχώρησόν μοι πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε ϗ ἀκούσιον ϗ μὴ δι' ἐμὲ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας καλύψῃς τὴν χάριν σου τὰ ἅγιά σου πνεύματος ἀπὸ ἐμοῦ ἀφοσιώσῃς ἀλλὰ , ϗ μνεῖα ἡμῶν καταξιώσῃς τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων σου θυσιαστηρίου . Εκφώνως . Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι , fol. 63. Καὶ ἔσται τὰ ἔλεη , fol. 63. Ο διάκονος . Πάντων τῶν ἁγίων , fol. 63. Ο ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Σοὶ παρακατατιθέμεθα , fol.

fol. 64. Ο ἱερεὺς ὑψοῖ τὰς χεῖρας . Ϗ λέγει Πάτερ ἡμῶν . Ο ἱερεὺς τὴν εὐχήν . Εὐχαριστοῦμεν , fol. 65. Πρόσχες Κύριε , fol. 65. Εἴθ' ὅπως θυμιᾷ παρακαλέσας . Τῷσῶ σε ὁ Θεός μου , ὁ βασιλεύς μου , ϗ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τρίς . Ὑψώθητε ἐπὶ τὰς ἡμέρας ὁ Θεὸς ϗ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου τρίς . Καὶ ὁ διάκονος ἐκφώνως . Πρόσχωμεν . Ο ἱερεὺς ὑψῶν τὸν ἄρτον λέγει . Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις . Ο ἱερεύς . Κύριε ὁ τὸ παιδαγώγιόν σου πνεῦμα ἐν τῇ τελευτῇ ὥρᾳ τοῖς ἁγίοις σου μαθηταῖς ϗ Ἀποστόλοις καταπέμψας , ἵνα ἀγαθὸ μὴ ἀποστέρῃς ἀφ' ἡμῶν . ἀλλ' ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου . Καὶ λαβὼν τὸν ἄρτον κλῶν εἰς τέσσαρα , λέγει . Μελίζεται ὁ ἀμνός , fol. 65. Καὶ λαβὼν μίαν μερίδα τίθησιν αὐτὴν ἐν τῷ ποτηρίῳ , τὸν διαπύρου εἰρηκότος . Πλήρωσον δέσποτα . Καὶ ὁ ἱερεὺς . Πλήρωμα πίστεως πνεύματος ἁγίου . πάντοτε , νῦν . Καὶ μικρὸν ὑπομείνας εὔχεται ὅπως . Μεμολυσμένη ψυχή . Et in missa Basilii . Εἶτα ἐκφωνεῖ . Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε , νῦν , ϗ ἀεί . Ο λαός . Πληρωθήτω τὸ στόμα ἡμῶν αἰνέσεώς σε , Κύριε , ὅπως ὑμνήσωμεν τὴν δόξαν σου ὅτι ἠξίωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων πρωτον ἡμᾶς ἐν τῇ σῇ ἁγιασμῷ , ὅλην τὴν ἡμέραν μελετήσωσιν τὴν δικαιοσύνην σου . Ἀλληλούια . Ο διάκονος . Ορθοὶ μεταλαβόντες , fol. 67. Εκφώνως . Ότι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός , fol. 67. Ο διάκονος . Εν εἰρήνῃ προέλθωμεν . Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν . Ο ἱερεὺς ἐξερχόμενος ἔξω πρὸ τῆς βήματος , ϗ λέγει ὑπεβάμβανα τὴν εὐχὴν ταύτην . Ο εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντας , fol. 8.. Ο λαός . Εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένου ἀπὸ τοῦ νῦν ϗ ἕως τοῦ αἰῶνος . Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίσας αὐτὸς λέγει . Εὐλογημένου ὑμᾶς τοῦ Κυρίου τῷ παντοδύναμῳ χάριτι πάντοτε . Ο λαός . Εὐλογήσω τὸν Κύριον . fol. 68. Ο ἱερεὺς τὸν εὐχήν . Τὸ πλήρωμα τῆς πίστεως , fol. 68. ὁ ἱερεὺς σφραγίζων τὸν λαὸν λέγει . Εὐλογία Κυρίου ἔσω ἐφ' ἡμᾶς . πάντοτε , νῦν ϗ ἀεὶ , ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων . Αγία νοερὰ ἔλεησον . Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ , ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς . Εἶτα ἀπεκδύεται τὸν φαιλόν λέγων . Νεῦσον ἀπολύσεις . Καὶ ἀπολύει ϗ δέδεται τὸ κλαῖσόν .

Aliud exemplar liturgiæ Chrysostomi ejus operibus insertum .

Η Θεία λειτουργία Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου .

Εὐχὴ ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς ἐφ' ᾧ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ἔστω λειτουργεῖ . Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξαπόστειλον . Ut supra fol. 47. Εὐχὴ ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς ὅταν εἰσβαίνει . Εἰσπλεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου , fol. 99. Ταύτα εἰπὼν ἀσπάζεται τὴν τράπεζαν πεζὸς εἰς τὸ ταυρὸν , ϗ λαμβάνει τὸ εἰσκλεῖον μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς , ϗ ἀσπάζεται , ϗ εὐλογῶ αὐτό . Αγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου , fol. 48. Εἰς τὸ ἐπτατραχήλιον . Ο Κύριος ἐβασίλευσεν , fol. 50. Εἰς τὸ ὑποπόδιόν . περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν , fol. 49. Εὐχὴ τῶν φελωνίων . Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε , fol. 49. Εἰς τὸν ὠμοφόριον ἀσπορέαν . Ως πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη , ϗ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος . ὅπως ἐξ αὐτοῦ γένηται τὸ σῶμα αὐτοῦ . ἐν τῷ πατρικῷ αὐτοῦ κλήρῳ αὐτοῦ ἡ γενεὰ αὐτοῦ τίς διηγήσεται ; Ο διάκονος . Σῦσον δέσποτα . *Euchol.*

Divina missa Joannis Chrysostomi .

Oratio quam dicit Sacerdos priusquam ingrediatur templum , ubi sacrificat . Domine Deus noster emitte , &c.

Oratio quam dicit Sacerdos , cum ingreditur . Introibo in domum tuam , &c. *Hoc ubi dixit , osculatur mensam quatuor locis in figuram crucis , & accipit tunicam (sive albam) dextera manu , & osculatur , & benedicit eam* . Exultet anima mea , &c. *Ad stolam (indicendam)* Dominus regnavit , &c. *Ad subjungendo* . Accingere gladio . &c. *Oratio Casulæ* . Sacerdotes tui Domine , &c. *Ad primum oblationem* . Tamquam ovis ad mactationem ductus , & tanquam agnus coram eo qui tondet se , mutus ; sic non aperuit os suum . In humiliatione illius judicium ejus sublatum est . Generationem autem ejus quis enarrabit ? *Diaconus* . Immola domine

agnum. *Sacerdos.* Quoniam tollitur de terra vita illius. Immolatur, Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. *Ad secundam oblatam.* Precibus, Domine, ejus quæ genuit te, Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, sanctarum omnium virtutum incorporeatum, venerandi Prophetæ præcursoris, ac Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum Apostolorum, & sancti Nicolai, cujus & memoriam celebramus miserere, & salva nos.

Benedictio tertiæ oblatæ. Memento, Domine, religiosorum & a Deo conservandorum Imperatorum nostrorum. Memento Domine spiritualis nostri patris, & toties in Christo fraternitatis nostræ, & omnium qui præmigravunt e vita, patrum & fratrum nostrorum. *Ad infusionem vini.* Et unus militum, &c. *Et addens aquam, dicit.* Et aqua: & qui vidit, testimonium dedit. *Diaconus.* Dominum precemur. *Oratio secreta.* Domine Deus noster, qui obtulisti teipsum agnum irreprehensibilem, pro mundi vita; respice ad nos, & ad panem hunc, & ad calicem hunc, & fac illum immaculatum corpus tuum, & pretiosum sanguinem; in participationem animarum & corporum. Quoniam sanctificatum & glorificatum est honorandum & magnificum nomen tuum: Patris, &c. *Oratio incensi.* Incensum offerimus, &c. *Ad discum (operiendum.)* Operuit cælos, &c. *Ad cooperiendum calicem.* Dominus regnavit decorem indutus est, &c. *Ad superponendum velum nubem dictam.* Et nubes lucida obumbravit eos: Verbo Domini cæli firmati sunt, &c. *Oratio ad propositionem ubi ponuntur sancta priusquam inferantur ad altare, qui locus est in sinistra altaris.* Deus Deus noster, qui cælestem panem, &c. *Deinde venit Diaconus & accipit benedictionem a Sacerdote, & Sacerdos dicit.* Angelus Domini dirigat viam tuam; & una nobiscum sacra perogat. *Primum benedicit Sacerdos populum ita dicens.* Gratia sanctissimi, & boni, & vivifici Spiritus sit vobiscum. *Sacerdos autem adjuncto Diacono tres reverentias facit coram altari; & accipit benedictionem Sacerdotis, & Sacerdos benedicit caput illius dicens.* Angelus Domini dirigat viam tuam. *Et reliqua. Diaconus autem digressus ab altari, dicit.* Benedic domine. *Et Sacerdos.* Benedictum regnum, &c. *Tunc Diaconus exclamat.* In pace Dominum precemur.

Dum Diaconus pronunciat preces. Sacerdos dicit hanc orationem secreto. Domine Deus noster, cujus robur, &c. *Diaconus.* Suscipe. *Antiphonum primum. Exclamatio (unius) chori.* Bonum est confiteri Domino: & psallere nomini tuo altissime. *Hoc idem in altera chori parte canitur.* Precibus sanctissimæ Deiparæ, Salvator salva nos. Ad annunciandum mane misericordiam tuam: & veritatem tuam per noctem. Precibus Deiparæ, Salvator, salva nos. Quoniam rectus Dominus Deus noster: & nunc est in justitia vultus illius. Precibus Deiparæ, Salvator, salva nos. *Oratio.* Domine Deus noster, salva populum tuum, &c.

Diaconus. Suscipe, &c. *Exclamatio*

τὸ ἀμνόν. Ὁ ἱερεὺς. Ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Θύεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν δευτέραν ἀναφοράν. Πρεσβείαις, Κύριε, τῆς τεκούσης σε Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων πάντων, δυνάμεων ἀσωμάτων, τοῦ τιμίου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, ἐλέησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς.

Εὐλογία τῆς τρίτης ἀναφορᾶς. Μνήσθητι Κύριε τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων. Μνήσθητι Κύριε τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν πατρὸς, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος, καὶ πάντων τῶν προαπελθόντων πατέρων, καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν. Εἰς τὸ ἐγχέειν τὸν οἶνον. Καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν, fol. 50. Καὶ προσθεὶς τὸ ὕδωρ λέγει. Καὶ ὕδωρ· καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Ὁ διάκονος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εὐχὴ μυστική. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσθεὶς ἑαυτὸν ἀμνὸν ἄμωμον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· ἔπιδε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ἐπὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, καὶ ποίησον αὐτὸ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τίμιόν σου αἷμα, εἰς μετάληψιν ψυχῶν καὶ σωμάτων. Ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ πατρὸς. Εὐχὴ τοῦ θυμιάματος. Θυμίαμα προσφέρομεν, fol. 50. Εἰς τὸν δίσκον. Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς, fol. 51. Εἰς τὸ καλύψαι τὸν κρατῆρα. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰς τὸ βάλλειν τὴν νεφέλην. Καὶ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν· καὶ τὰ ἑξῆς. Εὐχὴ εἰς τὴν πρόθεσιν, ὅπου τίθενται τὰ ἱερὰ, πρὸ τοῦ κομισθῆναι εἰς τὸ βῆμα, ὅς τις τόπος ἐστὶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ τοῦ βήματος. Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, fol. 51. Εἶτα ἔρχεται ὁ διάκονος, καὶ λαμβάνει εὐλογίαν ἀπὸ τοῦ ἱερέως, καὶ ὁ ἱερεὺς, λέγει. Ἄγγελος Κυρίου κατευθύνῃ τὴν ὁδόν σου, καὶ συλλειτουργήσῃ μεθ' ἡμῶν. Πρῶτον εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν λαὸν, λέγων οὕτως. Ἡ χάρις τοῦ παναγίου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος εἴη μεθ' ὑμῶν. Ὁ δὲ ἱερεὺς, σὺν τῷ διακόνῳ ποιοῦσι μετανοίας τρεῖς εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· καὶ λαμβάνει τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ ἱερέως, καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὴν κάραν αὐτοῦ λέγων. Ἄγγελος Κυρίου κατευθύνας τὴν ὁδόν σου, καὶ τὰ λοιπά. Ὁ δὲ διάκονος ἐξελθὼν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα. Καὶ ὁ ἱερεὺς. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία, fol. 52. Τότε ὁ διάκονος ἐκφωνεῖ. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Et reliqua prout habentur supra fol. 52.

Λέγοντος τοῦ διακόνου τὰς δεήσεις ὁ ἱερεὺς λέγει ταύτην μυστικῶς τὴν εὐχήν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν οὗ τὸ κράτος, fol. 53. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. Ut fol. 53. Ἀντίφωνον πρῶτον. Ἐκφών. τοῦ χοροῦ. Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ· καὶ ψάλλειν τῷ ὀνόματί σου ὕψιστε. Τὸ αὐτὸ εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ χοροῦ ψάλλεται. Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς. Τοῦ ἀναγγέλλειν τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς. Ὅτι εὐθὺς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ νῦν ἐστιν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς. Εὐχή. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον τὸν λαόν σου, fol. 53. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. Ut ibidem. Ἐκφώνησις

τοῦ ἱερέως. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, fol. 53. Ἀντίφωνον δεύτερον. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν, καὶ περιεζώσατο. Καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην. ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Τὰ μαρτύριά σου Κύριε ἐπιστώθησαν σφόδρα. Ταῖς πρεσβείαις τῶν ἁγίων σου σῶσον ἡμᾶς. Δόξα πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐχή. Ὁ μονογενὴς υἱὸς, fol. 53. Ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι, fol. 53. Εὐχή. Ὁ τὰς κοινὰς ταύτας, fol. 53. Ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι, καὶ τὰ καθεξῆς. fol. 53. Ἀντίφωνον τρίτον. Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν. Σῶσον ἡμᾶς υἱὲ Θεοῦ μονογενὴς, ὁ ἐν ἁγίοις θαυμαστὸς ψάλλοντάς σοι, ἀλληλούϊα. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει· καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀλαλάξωμεν αὐτῷ. Σῶσον ἡμᾶς υἱὲ Θεοῦ. καὶ τὰ λοιπά. Ὅτι Θεὸς μέγας Κύριος, καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Σῶσον ἡμᾶς· καὶ τὰ λοιπά. Ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· καὶ τὰ ὕψη τῶν ὀρέων αὐτός ἐστι. Σῶσον ἡμᾶς. καὶ τὰ λοιπά. Ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτὴν, καὶ τὴν ξηρὰν ἐθεμελίωσαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ. Σῶσον ἡμᾶς, καὶ τὰ λοιπά. Δόξα πατρί. Καὶ νῦν.

Ψάλλεται ταῦτα παρὰ τοῦ χοροῦ.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξέρχεται ἐκ τῆς μικρᾶς θύρας, φέρων τὸ Εὐαγγέλιον προερχομένου τοῦ ὑπηρέτου μετὰ λαμπάδος, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα, μεταξὺ τῶν δύο θυρῶν, κλίνας τὴν κεφαλὴν, μετὰ ἐκφωνήσεως λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην, πρῶτον μυστικῶς. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, fol. 54. Τότε προστίθησιν ὁ ἱερεὺς. Εὐλογημένη εἴη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ ὑψώσας τὸ Εὐαγγέλιον εἰς μίμησιν σταυροῦ, μεγάλῃ τῇ φωνῇ λέγει. Σοφία, ὀρθοί. Ὁ χορός. Δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ. Σῶσον ἡμᾶς υἱὸς Θεοῦ. καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐκφώνησις. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τρισάγιον ὕμνον ἀναπέμπομεν· τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ἀμήν.

Ὁ ψάλτης ψάλλει ταῦτα τρίς. Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος· ἐλέησον ἡμᾶς. Δόξα πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί.

Ὁ δὲ ψάλτης ψάλλει ταῦτα μεγάλῃ τῇ φωνῇ. Ἅγιος ἀθάνατος ἐλέησον ἡμᾶς. Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Ὅταν ταῦτα ψάλλονται ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς ταύτην τὴν εὐχήν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος· fol. 55. Ὁ ἱερεὺς. Πρόσχωμεν. Εἰρήνη πᾶσι. Σοφία, ὀρθοί. Ὁ ψάλτης, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. Ὁ ψάλτης, τὸ προκείμενον. Μετὰ τὸ προκείμενον ὁ ἱερεὺς, λέγει. Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. Στίχος. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον· καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ. Τότε λέγει τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Ἑβραίους. Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα. Ἀδελφοί. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος. Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ὁ ἱερεὺς λέγει. Εἰρήνη πᾶσι. Σοφία. ὀρθοί. Ὁ ψάλτης. ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ καὶ τὸ, ἀλληλούϊα. Τότε ἔρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸν ἱερέα κεφαλοκλινόμενος, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται ἐπάνω αὐτοῦ. Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. Διὰ πρεσβειῶν τῆς δεσποί-

Sacerdotis. Quia tua est potentia, &c. *Antiphonum secundum.* Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. Etenim firmavit orbem terræ; qui non commovebitur. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Precibus sanctorum salva nos. Gloria Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Oratio. Unigenitus Filius, &c. *Diaconus.* Adhuc & iterum, &c. *Oratio.* Qui communes hasce, &c. *Diaconus.* Adhuc & iterum, *& quæ sequuntur. Antiphonum tertium.* Venite exultemus Domino. Jubilemus Deo salvatori nostro. Salva nos, Fili Dei, unigenite; qui in sanctis es mirabilis, canentes tibi, Alleluia. Præoccupemus faciem ejus in confessione; & in psalmis jubilemus ei. Salva nos, Fili Dei: *& reliqua.* Quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus super omnem terram. Salva nos, *& reliqua.* Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ; & altitudines montium ipse conspicit. Salva nos, &c. Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: & aridam fundaverunt manus ejus. Salva nos. *Et reliqua.* Gloria Patri & Filio. &c. Et nunc, & semper, &c.

Canuntur hæc ab utroque choro.

Sacerdos autem egreditur e parvo ostio, portans Evangelium, præcedente ministro, cum cereo, & conversus ad Christi imaginem inter duo ostia inflexo capite, cum exclamatione dicit hanc orationem, primum secrete. Dominator Domine Deus noster, &c. *Tunc addit Sacerdos.* Benedictus sit ingressus sanctorum tuorum: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen. *Et tollens in altum Evangelium in crucis formam, magna voce dicit.* Sapientia recti. *Chorus.* Venite adoremus, & provolvamur Christo. Salva nos Fili Dei. *Et reliqua. Exclamatio.* Quoniam Sanctus es Deus noster: & tibi ter sanctum hymnum referimus: Patri & Filio & sancto Spiritui. Amen.

Cantor hæc cantat, ter. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis: miserere nostri. Gloria Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper. *Cantor vero hæc magna voce cantat.* Sanctus immortalis miserere nostri: Sanctus Deus, Sanctus immortalis, miserere nostri. *Dum hæc canuntur, Sacerdos dicit tacite orationem hanc.* Deus sancte, qui in sanctis requiescis, &c. *Sacerdos.* Attendamus. Pax omnibus. Sapientia Recti. *Cantor.* Psalmus David. *Diaconus.* Attendamus. *Cantor dicit propositum. Sacerdos dicit.* Qui facit Angelos suos Spiritus, & ministros suos flammam ignis. *Versus.* Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus. *Tunc dicit epistolam ad Hebræos.* Epistolæ Pauli lectio. Fratres. Si enim per Angelos dictus sermo, &c. *Post epistolam Sacerdos dicit.* Pax omnibus. Sapientia Recti. *Cantor.* Psalmus David, *& Alleluia. Tunc venit Diaconus ad Sacerdotem capite proclivis, Sacerdos autem orat super eum.* Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa: per preces dominæ nostræ

Deiparæ & semper Virginis Mariæ, sancti & gloriosi Apostoli, & Evangelistæ N. *Et Sacerdos*. Sapientia Recti. *Diaconus*. Ex Evangelio secundum Lucam. *Et populus*. Gloria tibi domine, gloria tibi. *Et Sacerdos*. Attendamus. *Diaconus*. Dixit Dominus discipulis suis. Qui vos audit; me audit. *Post Evangelium vero: Diaconus*. Dicamus omnes ex tota anima; & ex tota mente dicamus. *Exclamatio Sacerdotis*. Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, dives in misericordia & bonus in miserationibus, qui non vis mortem peccatoris, sed expectas conversionem & pœnitentiam, ut convertatur & vivat. *Diaconus*. Pro sancta hac domo, &c. Ut liberemur, &c. *Oratio secreta*. Domine Deus noster, protensam, &c. *Diaconus*. Ut propitius, benevolus, & placabilis fiat: Dominum rogemus. *Populus*. Domine miserere. Ut exaudiat Dominus Deus vocem deprecationis nostræ peccatorum: Dominum rogemus. *Populus*. Domine miserere. Pro omnibus qui ante nos laborarunt, & nos sacris initiarunt: Dominum rogemus. *Populus*. Domine miserere. Pro resideo populo, & abs te uberem misericordiam expectante: Dominum rogemus. *Populus*. Domine miserere. *Exclamatio Sacerdotis*. Quoniam misericors & benignus, &c. *Diaconus*. Orate Catechumeni Dominum, &c. *Oratio fidelium prima*. Gratias agimus tibi, &c. *Diaconus*. Suscipe, &c. *Populus*. Domine miserere. *Diaconus*. Sapientia. *Exclamatio Sacerdotis*. Quia convenit tibi omnis gloria, &c. *Diaconus*. Adhuc & insuper Dominum rogemus. *Diaconus autem dicit Litanias*. *Oratio fidelium secunda*. Rursus & frequenter, &c. *Diaconus*. Suscipe, salva, &c. *Populus*. Domine miserere. *Diaconus*. Sapientia. *Exclamatio Sacerdotis*. Ut a tua virtute, &c. *Oratio Cherubici Hymni*. Nullus dignus est implicitus, &c. *Et cum Sacerdos dicit hanc orationem, cantores canunt hæc*. Qui Cherubim mystice repræsentamus, & vivificanti Trinitati, ter sanctum Hymnum canimus, omnem sæcularem deponamus sollicitudinem, tamquam regem omnium suscepturi, Angelicis invisibiliter stipatum agminibus. Alleluja. *Sacerdos vero post Orationem sequitur Diaconum, & vadit ad propositionem, & inclinatis capitibus ter in terram, sumunt Diaconus quidem corpus, Sacerdos vero sanguinem: & exeunt parvo ostio, dicente Sacerdote, cum paululum egressus fuerit*. Meminerit omnium vestrum Dominus Deus in regno suo. *Et si fuerit Episcopus, dicit*. Sancte Sacerdos, memento mei. *Sacerdos autem dicit*. Meminerit tui Dominus Deus noster in regno suo. *Post hæc ingressi alterum ostium, deponunt sacra dona in magno Tribunali, & dicit Sacerdos hæc*. Decorus Joseph, &c. *Diaconus egrediens dicit*. Compleamus Orationem, &c. *Oratio post depositionem sanctorum donorum*. Domine Deus noster, qui omnipotens es, &c. *Populus*. Largire Domine. *Diaconus*. Suscipe, &c. Diem omnem, &c. *Sacerdos*. Pax omnibus. *Populus*. Et cum Spiritu tuo. *Diaconus*. Diligamus invicem, &c. *Populus*. Patrem, &c. *Tunc Sacerdos quater (id est in formam crucis) velum osculatur, & dicit*. Portas, portas: in sapientia, attendamus. *Et Lector dicit*. Credo in unum Deum. *Post*

νος ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου Ἀποστόλου τοῦδε. Καὶ ὁ ἱερεύς. Σοφία, ὀρθοί. Ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Ὁ διάκονος. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. Καὶ ὁ λαός. Δόξα σοι, Κύριε δόξα σοι. Καὶ ὁ ἱερεύς. Πρόσχωμεν. Ὁ διάκονος. Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ διάκονος. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας εἴπωμεν. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Κύριε παντοκράτορ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ πλούσιος ἐν ἐλέει καὶ ἀγαθὸς ἐν οἰκτιρμοῖς, ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀναμένων τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· ἵνα ἐπιστρέψῃ καὶ ζῇ. Ὁ διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου. fol. 52. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι. Εὐχὴ μυστική. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἐκτενῆ, fol. 56. Ὁ διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ἵλεων, εὐμενῆ, καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεὸν φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ πάντων τῶν προκοπιασάντων καὶ ἀφιερωσάντων ἡμᾶς· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, καὶ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, fol. 56. Ὁ διάκονος. Εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι, fol. 57. Εὐχὴ πιστῶν πρώτη. Εὐχαριστοῦμεν. fol. 57. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Σοφία. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Ὅτι σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα. Ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ δὲ διάκονος λέγει τὰς λιτανείας. fol. 57. Εὐχὴ πιστῶν δευτέρα. Πάλιν καὶ πολλάκις, fol. 57. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον. Ὁ λαός. Κύριε ἐλέησον. Ὁ διάκονος. Σοφία. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου. fol. 58. Εὐχὴ τοῦ Χερουβικοῦ. Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων. fol. 58. Καὶ ὅταν λέγει ὁ ἱερεὺς ταύτην τὴν εὐχήν, οἱ ψάλται ψάλλουσι ταῦτα. Οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες, καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσᾴδοντες, πᾶσαν τὴν βιωτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν, ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι ταῖς ἀγγελικαῖς ἀοράτως δορυφορούμενον τάξεσιν, ἀλληλούϊα. Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὴν εὐχὴν ἀκολουθεῖ τῷ διακόνῳ, καὶ πορεύεται εἰς τὴν πρόθεσιν, καὶ κλίναντες τὰς κεφαλὰς εἰς τὴν γῆν τρὶς λαμβάνουσιν, ὁ μὲν διάκονος τὸ σῶμα, ὁ δὲ ἱερεὺς τὸ αἷμα, καὶ ἐξέρχονται ἐκ τῆς μικρᾶς θύρας, λέγοντος τοῦ ἱερέως, μικρὸν ἐξελθόντες. Μνησθείη πάντων ὑμῶν, fol. 73. Καὶ εἰ ἔστι τις ἐπίσκοπος λέγει. Ἅγιε ἱερεῦ μνήσθητί μου. ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει. Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσελθόντες τὴν ἑτέραν θύραν τιθέασι τὰ ἱερὰ δῶρα εἰς τὸ μέγα βῆμα· καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς ταῦτα. Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ, fol. 59. Ὁ διάκονος ἐξελθὼν λέγει. Πληρώσωμεν τὴν δέησιν, fol. 59. Εὐχὴ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἁγίων δώρων. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παντοκράτωρ. fol. 60. Ὁ λαός. Παράσχου Κύριε. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. fol. 60. Τὴν ἡμέραν. Ibidem. Ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ λαός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ὁ διάκονος. Ἀγαπήσωμεν, fol. 60. Ὁ λαός. Πατέρα. Ibidem. Τότε ὁ ἱερεὺς ἀσπάζεται τὸ κάλυμμα τετράκις, καὶ λέγει. Τὰς θύρας, τὰς θύρας· ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν. Καὶ ὁ ἀναγνώστης λέγει. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν. Μετὰ τὸ σύμβολον λέγει ὁ ἱερεύς. Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ. Πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν. Ὁ χορός. Ἔλεον εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου, fol. 60. Ὁ ἱερεὺς μυστικῶς. Ἄξιον καὶ δίκαιον. Ibidem. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Τὸν ἐπινίκιον, fol. 61. Ὁ δὲ ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν λέγει. Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς, fol. 61. Μυστικὴ εὐχή. Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου, fol. 62. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν. fol. 62. Ὁ χορός. Σὲ ὑμνοῦμεν. fol. 62. Πάλιν κλίνας τὴν κεφαλὴν λέγει ὁ ἱερεύς. Διὰ τοῦτο σοι προσφέρομεν τὴν λογικὴν ταύτην, fol. 62. Καὶ ἀνιστάμενος σφραγίζει τὰ ἅγια δῶρα. Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, ἀμήν. Καὶ ἐν τῷ ποτηρίῳ λέγει. Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ. fol. 62. Ὁ ἱερεὺς εὔχεται. Ὥστε γενέσθαι fol. 62. Ὁ χορὸς ψάλλει. Ὡς ἀληθῶς ἄξιον καὶ δίκαιόν ἐστι τὸ δοξάζειν, fol. 62. Ψαλλόντων ταῦτα τοῦ χοροῦ ὁ ἱερεὺς λέγει. Χαῖρε κεχαριτωμένη. Εὐχή. Τῶν τιμίων ἀσωμάτων ἐπουρανίων δυνάμεων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, fol. 63. καὶ τὰ ἑξῆς, usque ad verba τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου. Ἔτι σε παρακαλοῦμεν, μνήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας, παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος. Ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς ἁγίας καθολικῆς, usque ad verba, ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ἐκφώνησις. Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας. Ὁ χορός. Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει. Ὁ ἱερεύς. Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι fol. 63. Ὁ λαός. Ἀμήν. Ὁ ἱερεύς. Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου. fol. 63. Ὁ λαός. Ἀμήν. Ὁ διάκονος. Πάντων τῶν ἁγίων. fol. 64. Εὐχή. Μνήσθητι Κύριε τῆς πόλεως ἡμῶν ταύτης ἐν ᾗ παροικοῦμεν. fol. 64. Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος εὔχεται. Σοὶ παρακατατιθέμεθα fol. 64. Ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ. fol. 64. Ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. Καὶ καταξίωσον. fol. 64. Ὁ λαός. Πάτερ ἡμῶν. Ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ λαός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Ὁ χορός. Σοὶ Κύριε. Ὁ ἱερεὺς λέγει ταύτην εὐχήν. Εὐχαριστοῦμέν σοι. fol. 65. Ὁ ἱερεὺς εὔχεται. Πρόσχες Κύριε. fol. 65. Ὁ δὲ ἱερεὺς θυμιᾷ τὰ ἅγια. Ἐκφώνησις. Πρόσχωμεν. Ὁ ἱερεὺς ὑψῶν τὸν ἅγιον ἄρτον, λέγει. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ὁ δὲ χορὸς λέγει. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Ὁ δὲ ἱερεὺς ὑψοῖ τὸν ἄρτον λέγων. Ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἡ δόξα αὐτοῦ ἐξεχύθη. Μέλλων δὲ ἄρτον μελίζεσθαι λέγει. Μελίζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐκ τοῦ ἄρτου μερίδα βάλλει εἰς τὸ ποτήριον λέγων. Πλήρωμα πνεύματος ἁγίου πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί. Καὶ τότε ὁ ἱερεὺς μεταλαμβάνει, καὶ ὁ λαὸς ψάλλει καὶ ὁ ἱερεὺς κρατῶν μερίδα τοῦ θείου σώματος λέγει. Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ. fol. 66. Ταύτην τὴν εὐχὴν λέγουσιν οἱ δύο πρὶν τοῦ μεταλαβεῖν τὰ θεῖα. Ὁ Θεὸς ἄνες, ἄφες, συγχώρησον. fol. 66. Εὐχή. Γένοιτό μοι Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ σῶμά σου τὸ ἅγιον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸ αἷμά σου τὸ τίμιον εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ σου παρουσίᾳ συναριθμηθῆναί μοι μετὰ τοῖς δικαίοις σου,

Symbolum dicit Sacerdos. Stemus recte, stemus cum timore Dei. Attendamus sacram oblationem in pace perficere. *Populus*. Misericordiam pacis hostiam laudis. *Exclamatio Sacerdotis*. Gratia Domini, &c. *Sacerdos secreta*. Dignum & justum. *Exclamatio Sacerdotis*. Triumphalem Hymnum, &c. *Sacerdos vero inclinato capite dicit*. Cum his itaque & nos, &c. *Oratio secreta*. Memores igitur salutaris, &c. *Exclamatio Sacerdotis*. Tua ex tuis, &c. *Chorus*. Te laudamus, &c. *Rursum Sacerdos caput inclinans dicit*. Propterea tibi offerimus rationalem hunc, &c. *Et exurgens cruce signat sancta dona*. Et fac panem quidem hunc pretiosum corpus Christi tui, Amen. *Et in calice dicit*. Quod autem est in calice hoc, &c. *Sacerdos orat*. Ut fiat sumentibus, &c. *Chorus cantat*. Vere dignum & justum est te laudare, &c. *Hoc choro cantante, Sacerdos dicit*. Ave gratia plena. *Oratio*. Venerandarum, incorporearum, cælestium virtutum; Sancti Joannis, &c. *Usque ad verba*. Lumen vultus tui. Adhuc te rogamus, memento Domine omnis Episcopatus Orthodoxorum recte tractantium verbum tuæ veritatis, totius Presbyteratus, in Christo Diaconatus, & omnis Sacerdotalis ordinis. Offerimus insuper tibi rationalem hunc cultum pro orbe terrarum, pro sancta Catholica, &c. *Usque ad verba*: in omni pietate & religione.

Exclamatio. In primis memento Domine, omnis Episcopatus Orthodoxorum, verbum tuæ veritatis recte tractantium. *Chorus*. Et quorum unusquisque habet memoriam. *Et Sacerdos*. Et concede nobis uno ore. *Populus*. Amen. *Sacerdos*. Et sint misericordiæ, &c. *Populus*. Amen. *Diaconus*. Omnium sanctorum, &c. *Oratio*. Memento Domine civitatis hujus quam incolimus omnis, &c. *Sacerdos inclinatus orat*. Tibi commendamus, &c. *Diaconus*. Suscipe, &c.

Exclamatio Sacerdotis. Et concede. *Populus* Pater, &c. *Sacerdos*. Pax omnibus. *Populus*. Et cum Spiritu tuo. *Diaconus*. Capita vestra Domino inclinate. *Chorus*. Tibi Domine. *Sacerdos hanc Orationem dicit*. Gratias agimus tibi &c. *Sacerdos precatur*. Attende Domine &c. *Sacerdos vero sancta suffumigat*. *Exclamatio*. Attendamus. *Sacerdos elevans sanctum panem dicit* Sancta sanctis. *Chorus autem dicit*. Unus sanctus unus Dominus Jesus Christus, in gloria Dei Patris. *Sacerdos autem elevans panem dicens*. Super cælos Deus & super omnem terram gloria ejus effusa est. *Divisurus vero panem dicit*. Dividitur Agnus Dei qui tollit peccatum mundi. *Et accipiens Sacerdos ex pane particulam, mittit in calicem dicens*. Plenitudo Spiritus sancti: perpetuo, nunc & semper. *Et tunc Sacerdos communicat, & populus canit: & Sacerdos tenens particulam dicit*. Cœnæ tuæ mysticæ, &c. *Hanc Orationem dicunt illi duo, priusquam sacris communicent*. Deus remitte, dimitte, ignosce, &c.

Oratio. Fiat mihi Domine Jesu Christe, corpus tuum sanctum in remissionem peccatorum meorum, & sanguis tuus pretiosus in vitam æternam. Et in secundo tuo adventu, annumera me justis tuis, &

efectis ovibus. *Oratio Sacerdotis.* Gratias agimus tibi Domine, &c. *Tunc aperitur magnum portæ sacræ velum, ascensi tereti. Et Sacerdos ostendit populo calicem dicens.* Cum timore Dei, & fide, & dilectione accedite. *Chorusque canit.* Benedictus qui venit in nomine Domini. *Et Sacerdos dicit.* Benedictus Deus noster, perpetuo: *Diaconus egressus e sancto Tribunali, dicit post depositionem sanctarum donorum.* Recti qui participes fuimus, &c. *Diaconus.* Suscipe, &c. Diem omnem, &c. *Exclamatio Sacerdotis.* Quia tu es sanctificatio, &c. *Diaconus.* In pace procedite. *Populus.* In nomine Domini. *Diaconus.* Dominum precemur. *Populus.* Domine miserere. *Oratio vetus Anthemon.* Quibus benedicentibus te benedicis, &c. *Tunc Populus dicit.* Sit nomen Domini, &c. Benedicam Dominum, &c. *Sacerdos autem benedicit sancta: & exuitur.* Legis complementum, &c.

ἐξῆλθε ἐκλιπὸν τροβάτιον. Εὐχὴ τῶ ἱερέως. Εὐχαριστήμεν σοι δέσποτα φιλάνθρωπε. fol. 67. Τότε τὸ μέγα βιλόθυρον ἀνοίγεται, ἀναμμένας λαμπάδας. Καὶ ὁ ἱερεὺς δείκνυσι τὸ πανάγιον τῶ λαῶ λέγων. Μετὰ φόβου Θεοῦ, τῆ πίστεως, τῆ ἀγάπης τροσέλθετε. Καὶ ὁ χορὸς ψάλλει. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε· Ο διάκονος ἐξελθὼν ἐκ τῶ ἁγίου βήματος λέγει, μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆ ἁγίων δώρων δώρων· Ορθοὶ μεταλαβόντες, fol. 67. Ο διάκονος. Αντιλαβοῦ. Τὴν ἡμέραν. Εκφώνησις τῶ ἱερέως. Οτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός, fol. 67. Ο διάκ. Εν εἰρήνη τροέλθετε. Ο λαός. Εν ὀνόματι Κυρίου. Ο διάκ. Τὸν Κύριον δεηθῶμεν. Ο λαός. Κύριε ἐλέησον. Εὐχὴ ἀποδιαβάσεως. Ο εὐλογῶν τὸν εὐλογοῦντα, fol. 68. Τότε ὁ λαὸς λέγει. Εἰη τὸ ὄνομα Κυρίου, fol. 68. Εὐλογήσω τὸν Κύριον, fol. 69. Ο δὲ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ἅγια, τῆ ἐκδύεται. Τὸ πλήρωμα τῶ νόμου, fol. 69.

IN ORDINEM
DIVINÆ ET SACRÆ MISSÆ
Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi,
OBSERVATIONES.

1. *Διάταξις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας.*) Ut mundi opificia, sic Ecclesiæ ritus & instituta divinæ sapientiæ attestantur, & quæ a Deo processerunt, ordinata esse cuncta, prædicant: nec mirum propterea si sanctissimum, Spiritu illius afflante, in Ecclesia tantum opus, Missas videlicet augustissimum Sacrificium, qualecunque sive Occidentalium sive Orientalium Christianorum ritu celebratum, venerandum διάταξιν, & ordinem, etiam ipsis mentibus Angelicis suspiciendum, nunquam non potuerit ostentare. Si namque officia publica, & ministeria propiana, λειτουργίαι nomine quondam significata, ab ordine in eis posita, splendorem suum mutuabantur, nunc λειτουργία missilium illud, cujus Dei Filium Christum Dominum, inventorem agnoscimus, auctorem profitemur, & quo insuper Deum Patrem æternum supremo religionis nostræ cultu veneramur, διὰ παράδοσιν λειτουργίας, quæ Deum respicit, hominesque sacros ei cantes operandi a communibus distinctos in divinum ordinem elevat, imo sacros omnes sanctosque effectus conservat & ornat, ut quæ ἁγία & ἱερὰ λειτουργία sit, hac de causa, διατάξει ordine Angelis venerando, prophanis occulto, devotis & radio cælesti mentibus illustratis, cum sancto animi tremore & horrore, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ut Patres Græci loquuntur suspiciendo, semper videbatur effulgere. Oculis igitur attentis, & mente divino sacroque afflatu correpta, perlustretur *Διάταξις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας.*

2. *Τῶν Χρυσοστόμου.*) Spectandarum præ reliquis, & præcipiarum hujus liturgiæ partium, Orientalium traditio communis, Occidentalium fides devota, & utriusque Ecclesiæ scriptorum testimonia quamplura, Joannem Chrysostomum Constantinopoleos nostræ Romæ Episcopum, hujus Liturgiæ agnoscunt auctorem. At cum in Liturgico contextu preces & cærimonias, maxime pulchras, attendere, harum & illarum simul omnium, prout jacent, & ex integro, factum illum a dignitate ἀνάρρητον, & ab hoc opere sacro vere ἱερώτατον, nullatenus profiteri volumus. Ut enim ritus & preces qualibet, a nobis suo loco notandas, ab alterius ἱερωτέρᾳ, sacrum nimirum liturgiæ conditoris, ter magni Basilii opere, in Unum transferre non, est veritus, ita Græcorum, solleri, nova quædam dicenda faciendave a Diacono vel Sacerdote, hic & illic pro suo nutu respergere, & præcipere frequentius quam par esset, pro ambitu minus ab ipsis antiquitatis ubique servatæ gloria, sunt ausi. Inde tanta non editorum solum, sed & M. S. antiquorum varietas, ut nos qui octo solis ex illis, sibi, Lector renovandæ vel agnoscendæ antiquitatis studiose, ob oculos ponimus, cuncta illa simul, tantæ dissimilitudinis aspectu territi, inter se conferre, vitandæ nimiæ confusionis gratia, non potuimus: quamvis fatearmur non omnino extra judicii sinceri delectum, esse, quas preces, ut præstantiores, magis spectandas & præcipuas, quosque notandos, magis ritus, Chrysostomus primitus induxerit agnoscere; huicque dignæ fetus observationi, manum industrie apposuisse, & felicius imposuisse, rituum suorum experientissimum Longum Altarium, & brevi forsan publici juris, opus illustrandum, spe ramus. Interim advertere, te rogamus, e pluribus vetustis Chrysostomianæ liturgiæ, tum novis tum antiquis codicibus, delectos esse; primum, (qui & textus græcipue locum obtinet) modernum quidem, sed Romanæ editionis, & proinde castigatissimum, & nullatenus improbandum: secundum, Veneriis ante annos ferme centum; tertium, a sex tantum annis ibidem excusum: quartum, Federici Morelli opera ex antiquis M. S. transsumptum: quintum M. S. esse Bibliothecæ Regiæ nondum in lucem editum, minusque propriæ Liturgicum exemplar, quam Formularium vocandum, ut pote quod solas fere Liturgiæ rubricas, pauciissima vero e Liturgico contextu compectendat: sextum ex adverso pro antiquissimorum M. S. more solas ferme preces a Sacerdote proferendas continere: septimum eum esse, quo a majoribus fatis recepto, Sancti Basilii Monachi in Occidente degentes utuntur, quod quamvis ab errore, aut suspecto cultu, non tamen a novitate quadam indefta, (pro affectata ab ipsis majore cum Latinis conformitate) alienum esse censendum: octavum denique ejusdem pontus ratiocinis, & Græcorum in Occiduis partibus sub Episcopis Latinis commorantium, proprium fuisse videri. Qui vero Patriarchæ C. P. vel Venetorum Reipublicæ, in terreno dominio, subditi sint Græci, aut inter nos ex Oriente profecti versentur; exemplaribus, quatuor primis fatisfiebat, aut aliis hujusmodi inter celebrandum passim utuntur, ut quæ Liturgiam, prout in magna Ecclesia, Patriarchali nimirum sede, vel in monte sancto, Atho celebrare Monachorum sacro cultui deditissimorum necesse, persuadet, exhibent: inde oriuntur ut modicam inter ea exemplaria dicta varietatem sint fortita, atque etiam cum quinto, quod Ecclesiæ C. P. Formularium, verbis ejus eloquius esse dixi, valde consentiant: septimum autem & ultimum, ut Occidentalium Græcorum propria, majus ab Orientalibus discrimen ostendant: sextum vero ut solis ferme orationibus Liturgicis compactum, a reliquis quidem in pluribus dissonum, ut antiquius tamen, & harum magis ac sincerum, ita prototypo exemplari a Chrysostomo quondam edito, si bene conjicio, finitimo esse se publicandum.

Quid autem sanctum pontificem Joannem *χρυσόστομον ὄντως ὄντα*, ore vere aureo, auxerque lingua præditum moverit, ut post alios Liturgicarum precum auctores, ipse quoque Liturgiæ in hunc ordinem redigendæ manum apponeret, docet ejus discipulus beatus Proclus Constantinopoleos etiam Episcopus, brevi, & pretioso opere illo, cui de traditione divinæ missæ titulum dedit: Apostolos semper, falsissime longeque verborum ambitu divina mysteria celebrare solitos; posteri prolixum orandi modum, & diuturniores in sacro sacrificio protrahendi preces exemplum reliquisse. Qui deinceps fidei brevitatem fervoremque abjicientes, negotiis humanis secuit, & mundi curis mancipati, prolixitate missæ, ut superius dixerat, pervasi, eis ad audiendam recitationem Dominicorum conveniebant verborum. Quamobrem & D. Basilius medica quadam ratione usus, breviorem eam concisioremque reddidit. *μετ' ὀλίγα· Εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ νῦν γινόμενα μακρὰ λοιδορεῖν καὶ ἐφέλκεσθαι τοὺς λόγους, ἐπιτομωτέρους ἐποιήσαμεν καὶ ἁπλουστέρους, ὡς τὰ ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν τούτων ἐμάθομεν ἀρχόντων, οὐδὲν ἂν ἐκωλύθημεν ποιῆσαι τοιοῦτον. οὐδὲν γὰρ οὕτω κεφαλαιῶδες ἐστὶ καὶ ἀναγκαῖον, ὡς τὸ τὰς ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων ἐκλογὰς ἐπιτεμεῖν. Sed nos quæ nunc fiunt, si quando prolixiora evisum fuerit, contrahemus. Illud vero multo post potuit ille noster, aureo præditus lingua Joannes, de quibus salute ut pastorem decet, serenus cura sollicitus, naturæ humanæ secundum ignorantiamque solertiens, libros omnes ac radices salutaris præceptis hujus prævisis volvit evellere. Et ideo multa præcidit, & concisio-*

τῇ προσφορᾷ ὀνόματι ἱερεῖον τὴν ὁμολογίαν ποιῆται, Sententiam hanc, quia Proclum non legerat, dubios tenet initio Hieremias Patriarcha sub anno Domini 1576. respondit ad sacerdotes Germanos primi cap. 13. velut certior tamen factus addit. τοῦτο ἀκριβῶς ἐν τοῖς ἱεροτελεστικοῖς ἐκτίθεται βιβλίοις παρὰ πᾶσιν, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῶν λειτουργικῶν κανόνων, ἅπερ τε τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἢ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη μεταφρασθέντα ἐξ ἑλληνικῆς εἰς ἰδιωτικὴν διαλέκτου ἐκδοθέντα ἐφέλκεται ἕκαστος ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἐκλογῶν ἃ βούλεται. πολλὰ δὲ μᾶλλον βούλεται ἡ ἁγία ταύτη καὶ μεγάλη σύνοδος ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων ἐκλέγεσθαι καὶ ἐκτίθεσθαι ἃ δὴ Χριστόφορον τοῦτον ἐμπεριέχουσιν ἅπαντες ὁμοῦ τοῖς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἱερεῦσι. ἐξ ἑτέρου τοίνυν τοῦ μεγάλου τοιούτου βιβλίου τοῦ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦτο ἐκλεξάμενος ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ περὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας συντάγματι ἐκτίθεται· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὁ τοῦ Χρυσοστόμου. *Constat ab antiquo, jam duos tomos vobis traditos esse, & authenticos agnosci, ex quibus liturgiam celebramus, tum Ipsius magni Basilii tum S. Patris Joannis Chrysostomi, ab uno eodemque Spiritu S. & una traditione profecti ambo, nisi quod verbis Basilius abundat; & contractius loquitur Chrysostomus. Ex his autobus codicibus mystici Sacrificii ritum obtinus: atque dominicis quidem per magnum quadragesimam, Paschatis diebus, & nonnullis aliis, magni Basilii tomus recitatur, ex ejusque prescripto sanctum mysterium peragitur; reliquis vero diebus, Chrysostomi.*

3. Εὐφημολογήσωσι.) Minime reformant, ut falso quidam suspicantur, confessionem Græci Sacerdotes, quam hic commendatam legunt, & cujus virtutem parœmia sibi familiari, peccatum esse irremissum quamdiu manet *dedecorem*, canonum rigori per confessionem non subjectum, profitentur: oratius tamen hujus Sacramenti ab eis frequentata devotio, infamem ejus contemptum, & fere repudiati notam inussit. Hinc renovati de illo canones in actis Synodalibus Germani Amathuntos Episcopi, de quo in præfatione ad Lectorem, καὶ μάλιστα τοῦ ἱερέως ἐξομολογεῖσθαι συχνάκις, ὅτι ἐξίσταται πάντως ἀπὸ ἱερωσύνης· ἢ ἐὰν μὴ πάνυ ἀναγκαῖον ἔχῃ ἀφίστασθαι ἢ καθαρίσασθαι ἐξομολογούμενος ἐκκλησίαν. *Maxime Sacerdotes oportet confiteri frequentius, quia mutabilis naturæ sunt homines: & quia præ cæteris mundiliæ curam debent gerere;* & infra. καὶ ἐὰν ἀναμνησθῇ ἐξομολογεῖσθαι ἀδιάλειπτον. *Patres spirituales, confessiones dictos, involem confiteri decet.* & iterum, ὅτι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἡγούμενοι ὀφείλουσι ἐξομολογεῖσθαι. *Pontifices & Superiores Monasteriorum confiteri tenentur.*

4. Τὰς ἱερουργίας.) Missæ tria hucusque nobis occurrerunt nomina: λειτουργία, ἱερουργία, & μυστουργίας; quæ sibi succedunt ordine, & paucis sacræ illius actionis qualitatem, finem, causam, effectus, oculis subjiciunt. Λειτουργία *ministerium & obsequium publicum*, est hominum Deum colentium. Ἱερουργία *Sacrificium* est, illudque sanctissimum, a Sancto vocato, Dei filio, ad hominum filios sanctificandos, institutum. Μυστουργία, *ad Dei recondita secreta percipienda mentem sublevat*, actiones passionesque Christi sub cerimoniarum simulachris, & Christum ipsum sub Antitypis panis & vini speciebus velat, & simul ad eum *arcano modo agnoscendum* deducit, nec non insuper manifesta cælestis cibi sumptione præsenti, æternæ vitæ percipiendæ latens pignus elargitur.

5. Τὸ καιρὸ ἐστιν.) Missam celebrandi tempus certum diei horam observant Græci: eamdem & Latini quondam, per parœcias & Monasteria cuncta, juxta Telesphori Papæ edictum, quo cavetur ante tertiæ cursum, cum Christus ad crucem properavit, nullam ad sacrum faciendum accedere. Aliis quoque rationibus hujus instituti observantiam commendat Matthæus Blastares: ὅτι ὁ πάντῃ ἀμέτοχος, ἐκ παντὸς ἀπόλλυται τῶν Ἀποστόλων ἐπιστάντος, ἢ τὸ τεταρτὸν μέρος ἕδει ἢ τέλειον τελεῖται ὑπὸς ἐκκλησιάσας. *Ne ipsis ne ἐκκλησίαν ἢ ἕδει παρόδου ἔχῃ ἢ τέλειον πεζεύσας ἐκκλησίας τῇ τριακοστῇ ἢ δεύτερ.* ἢ ὁ ἀπὸ ἀφῆ ἐδιδάσκετο. *Hoc dicti momento Paracletus manifesto in discipulos advenies, de triplici perfectaque lumine eos perfecte erudiens, simul & nos universa sanctæ Trinitati hora, tripersonæ Deitati sacrificium perfectum conficere, per Ipsius modi liquido edocuit.*

6. Ὅροι ἀνατολικοὶ.) Ad Orientalem mundi plagam, ad quam solam orituri templa sua Græci obvertunt, Sacerdes & Diaconus præ sacris foribus adorant, ubi in tabula secunda fol. 17. littera B. expressa cernitur. Quid ἀνατολικὸς, quid ἀνατολικὴ, docet ὁ ἑρμηνεὺς in utroque verbo.

7. Τὸν ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ.) In templi Iconographia, ad sacratum valvarum fusiliarum partem Christi imaginem, ad dextram Deiparæ locari, diximus; ut enim diffuse Baronius edisserit anno 213. num. 6. & an. 325. an. 56. ad 60. læva semper in sacris potior est habita, quam propterea in Conciliis Patres reliquis præstantiores occupabant, & in picturis digniores obtinuisse commemorat Sophronius oratione secunda Nicænæ Synodo inserta; eamque in sculptis imaginibus Apostolorum Petri & Pauli etiamnum hodie diplomata Pontificia communitant, Petro ut præcellentiori delatam.

8. Τὰ καγκέλλια.) καγκέλλια τῶν καγκέλλων, Diaconorum indumenta, cum recta fine & in longum protensa, quasi *una tractu*. καγκέλλια ἀπὸ τοῦ κίγκλου *versa*, *vel ab ara quasi limen ordine*, nuncupata, idcirco proniores Latinis vocabulis, *Tunicarum & Dalmaticarum* interpretor; in sensum quippe eumdem coincidunt hæc duo: ubi utrumque quædam Cypriani acta illum se *Dalmatica* exuisse scribunt; alia *Tunicam* a se removisse dicunt. *Dalmatica* deinde concolor est Græcorum καγκέλλῳ: quam enim Honorius, cæteræque rituum Latinorum expositores candidam esse testantur, eadem pariter suo candore Angelicum splendorem (nam albis induti sæpius hominibus visi sunt) referre, e Græcis testantur S. Germanus, & Symeon Thessalonicensis, post Gregorium Nazianzenum in funere de Anastasia, canentem.

Οἱ δ' ἀμφὶ μυστικὴν ἐν ἕδραις κεκαμμένοι
Ἔσωθεν ἀγγελικῆς ἐκτύπου δόξης.
Ministri autem in splendidis vestibus
Adstabant, fulgoris Angelici imagines.

Ideoque Symeon Diaconos ἀγγελικὴν ἔχειν τάξιν, Angelorum ordinem tenere affirmat. Et D. Gregorium Diaconus adhuc esset, Angelico habitus nitore mores Angelicos professum fuisse commonstrat alter Diaconus, ejus vitæ scriptor. In Dalmatica Latina linea coccinea, & purpurei tramites sunt a summa usque ad imam oram, nec non & per utramque manicam, ajunt Rabanus Maurus, & Honorius Solitarius, sanguineumque Christi pro duobus populis effusum præ se ferunt: hos Germanus vocat *Lora*, (alius laticlavia dicere, & non nisi Episcoporum Tunicis affuisse) τὰ κλῶνα τὰ εὐρέα τὰ ἀπὸ τῆς χορδῆς ἐφαπλούμενα ἕως ἐπὶ τὰ χείρια τοῦ Χριστοῦ· τὰ κλῶνα τὰ εἰς τὰ στόμια, ἤγουν τὰ αἵματα τὰ ῥεύσαντα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ σωτηρίᾳ. *Lora quæ in extremitatibus manicarum sunt, vincula Christi: quæ a latere, ejusdem sanguinem e pectore in cruce fluentem demonstrant.* Porro cum multiciolorem Dalmaticam assumant quandoque Diaconi Latini; sic nec candori tam studiose attendunt Græci, quin facile purpuream admittant, præsertim tempore quo ut ait Demetrius Chomatenus· τότε δὲ καὶ τὰ κατὰ τοῦτο τοῦ ἱεροῦ ἐνδύματα ποικίλα γίνονται, ἐπεὶ καὶ ἐπιτίμια ἔστιν ἐκ τούτου τοῖς ἀκοσμοῦσιν. *tunc & vestimenta sunt illis sacris indicta.*

9. Καὶ τῷ ὠμοφορίῳ.) Ἐπὶ τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀμφιέσματι ἐπιτίθεται καὶ τὸ ὠμοφόριον, ἤγουν ἡ στολή. *Unicuique sacro ornatui & suus habitus, & propriæ ministeria attributa fuere*, scribit Zonaras in Can. 22. Concilii Laodicani: subdiqueque. ὠμοφόριον ἢ διακόνων. *Orarium Diaconorum est ornamentum*, Stola nimirum qua decorati ad proprium sibi ministerium procedunt, quamvis passim audiam ab antiquis Latinis, ut in Concilio Bracarensi 3. Can. 2. Sacerdotalem etiam stolam, Orarium vocari. Verum de Orario Græcis usitato, & Ecclesiæ communi sermone, Diaconis concesso, loquimur. Vox itaque Orarium Græcane sit, an Latina, plerisque de ea dubitantibus, haud est compertum. Qui Latinam eam volunt, primæva origine, ab ore dedicens, quæ nimirum *fasciam, lineam, seu lineum oblongum* ori tergendo accommodatum, significet: seu *per Ellipsim liquido* edocuit.

ficet: & propterea *Oraria* in actis Cypriani legionis ejus demortui sanguini excipiendo a fratribus apposita, quæ certe non erant alia quam lineamina. Et secundum Baptismum Vicecomitum a Gavanto citatum, S. Sylvester qui jussit Diaconos palla lineâ tectos ad lævam, hoc est ad lævum humerum uti, primus *Orario lineo* & candido, velut ministros sacris fungentes, eos ornasse dicendus est: quam quam ceu cujusdam juris *Orarii*, Apostolica institutione primum fuisse in Ecclesiam inducta, ex actis S. Clementis Merenda apud S. Antoninum part. 1. tit. 6. cap. 26. & ex Buleugero lib. 1. cap. 38. teneat citatus Gavantus. Non ab ore itaque, sed ab *Orando dicendoque*, vocem *Orarium* flectit Concilium Toletanum 4. Can. 40. & propter quod *Orat*, id est, *precatur* Diaconus, *Orario* nec coloribus picto, nec auro distincto, lævum humerum onustus, ut dextram ad ministeria liberam servet, conicit in Ecclesia. Ab *Orando* rursus, id est, *precando*, *Orarium* duxisse originem affirmat Beda cap. de septem ord. *ut bene*, inquit, *Orationibus conveniat Orarium, tanquam convertens vestimentum officio*. Suam nihilominus hanc vocem esse contendant Græci, & sensum ei superioribus coincidentem asserbunt. Omitto namque quod illis idem sonat, ac ὠμοφόριον ἐκ ὤμου φέρειν, *lineum ori tergendo paratum*, præcipuum & singulare ex eo demonstratur a Symeone Thessalonicensi esse Diaconi ornamentum, quod, ἀείρειν κελεύεται· διὰ τὸ ἀείρειν ἡμᾶς τὰς χεῖρας, καὶ ὑψοῦν ἐκεῖ πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἀληθῆ καὶ δίκαιον τὸν χρόνον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἱκετεύειν. *Orarium gestare ad solos Diaconos spectat: hi enim Sacerdotibus assistentes, & fanctorum orationum interpres, & Presbyterorum exclamationes observantes, eis qui sunt in Ambone Diaconis, per Orarium significant quando debeant fieri pronunciatio sive exclamatio, hoc est tempus protensæ orationis pro Catechumenis, reliquisque aliis. Et appellatum est ὠμοφόριον, ἀπὸ τοῦ ὤμου, quod est custodio, observo.* Confirmaque Balsamonis conjecturam commodiori origine adscripta Arcadius lib. 6. cap. 10. scribens, ὠμοφόριον vocant Græci, ὅτι διάκονος ὢν ἐκεῖνος τῷ τιμίῳ τοῦ ἄρτου, καὶ τῷ ποτηρίῳ τὸ λινοῦν, τὸ ὠμοφόριον ἐπιτίθησι τῷ ὤμῳ αὐτοῦ· quod Diaconus accepta Stola extremitate, tribus digitis, invitat populum ad orandum, cantores ad psallendum, Pontifices ad incipiendam sacram; & in summa, ostendit *Horas* atque indicat tempus, quo aliquid est faciendum. Admonet autem Diaconum ipsum hic ornatus, ut Angelicam velocitatem promptamanimi dispositionem inter ministrandum ostentet: testis est Symeonis Thessalonicensis dissertatio· ὠμοφόριον ἐπὶ τοῦτο ὑπογράφει τὸ δίκαιο ἡμῶν· τὸ ἀγγελικὸν τάχος, διὰ τοῦ τὰ Χερουβὶμ ἐκμιμεῖσθαι, ὑπερκειμένους τοῦ ἁγίου, & ἀκατάπαυστα ἐν τῇ μίμῃ κινουμένα, ὑπὲρ ἀμφοτέρων· ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνα μὲν ἀσώματα, ἡμεῖς δὲ σωματικοί· ἐκεῖ μὲν ἀόρατα, ἐνταῦθα δὲ ὁρατὰ· ἐκεῖ μὲν ἀπερίγραπτα, ἐνταῦθα δὲ περιγραπτὰ· ἐκεῖ μὲν ἀΐδια, ἐνταῦθα δὲ πρόσκαιρα· ἐκεῖ μὲν ἀκήρατα, ἐνταῦθα δὲ φθαρτὰ· ἐκεῖ μὲν ἀθάνατα, ἐνταῦθα δὲ θνητά· ἐκεῖ μὲν ἀπαθῆ, ἐνταῦθα δὲ παθητά· ἐκεῖ μὲν ἀναμάρτητα, ἐνταῦθα δὲ ἁμαρτωλά· ἐκεῖ μὲν ἀκατάκριτα, ἐνταῦθα δὲ κατακριτά· ἐκεῖ μὲν ἀκατάδικα, ἐνταῦθα δὲ ἔνοχα

chialia imaginibus audata, qua vero sint ratione Diaconis nuperrime concessa, ipsi moderni Græci edisserant.

13. Τὸ ὠραρεχάλιον.) Quod Germanus ὠραρεχάλιον, & ὠραρίαν vocat, non est *Cellarium Patriarchæ aut Archidiaconi*, ut prave interpretatur Meursius, ipse mixobarbarus: sed est Stola Sacerdotalis, non Diaconis modo a Gregorio Theologo, sed etiam ipsi Archidiacono ab Ecclesia denegata; eum namque describit Codinus de offic. curiæ C. P. ὠραρεχάλιον μόνῳ ἱερατικῷ ἁρμόζει, ἀλλ' οὐχὶ διακονικῷ. Utriusque autem diversa sunt insignia: latus est enim Orarium, ἐπιτραχήλιον, nec ultis litteratum notis conspicuum est, & ante pectus junctum a Sacerdote defertur; cum ex adverso solutum sit & volitans Orarium, & verbo ἴσως, ter picto sit inscriptum. Sed neque ὠραρεχάλιον idem esse quod ἐπιμανίκιον cum eodem Meursio censendum; funiculus siquidem tantum est quo crucem vel reliquias e collo appensas gerunt Episcopi, illud autem Sacerdotale ornamentum, quo maxime Sacerdos instructus, & sacramenta ministrat, & benedictiones impertitur, & si ad Christum referas, ejus in passione obedientiam, & quæ sustinuit vincula repræsentat, ex Guillelmo Durando lib. 3 cap. 5. quod & asserit Germanus in mystag. In memoriam vero revocat Sacerdoti virtutem sibi a Deo commissam, qua & Sacramenta perficiat, & creaturas sanctificet: unde & a Concilio Braccarensi 3. Can. 3. Orarium, id est Stolam, in sacris gestare jubetur, cui conformis est Symeonis Thessalonicensis sententia τὸ δὲ ὠραρεχάλιον ἐπιτραχήλιόν ἐστιν ἐκεῖνο ἅπερ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους ἐστὶ δεδεμένον, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐλεύθερον ἐστὶ καὶ ἀκρεμόνιον ἔχει. τοῦτο δὲ ὑπὸ διακόνου οὐκ ἐνδύεται· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦτο φορεῖται· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐπὶ τοῦ ἱερέως ἐπιτίθεται. Stola sanctificatum cœlitus descendentem Spiritus exhibet gratiam: propter hoc enim Pontifex & Sacerdos in caput illam immittens. *Benedictus Deus*, ait, *qui super Sacerdotes suos gratiam effundit. Quilibet idcirco Sacerdos illam in omni sacra actione assumit.*

14. Ἀνταρσικὸν ζωστὸν.) Tunicam simul & Stolam, zona Sacerdos astringit.

15. Τὸ ὑπογονάτιον.) Quod ὑπογονάτιον quoque scribit Symeon Thess. lib. de templo, *Subgenuale* est formæ quadrangularis, palmi & dimidii ex unoquoque latere, & e zona gestatur appensum, & a Græcis solis usitatum est ornamentum, de quo Thessalonicensis lib. de templo. ἐν τῷ ζώνῃ τὸ λεγόμενον ὑπογόνατον, ἡ ἐχόμενον ἐστὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκτεταμένα, ἃ ἐστὶ τὸ ἀνώτερον πλάτος, ἡ παλαιστὴν ἔχει καὶ ἡμίσειαν ὕφασιν, καὶ ὁ μέν γε ἕτερος αὐτῶν ἐστὶ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐκτεινόμενον ἱμάτιον· διὸ καὶ μόνοις ἱερεῦσι δίδοται, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἐπιτίθεται· διὸ καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸ ὑπόγονον εἶναι φασί. *Pontifex a zona degendens Subgenuale fert, quod videlicet adversus mortem, peccatoque antiquæ immortalitatem, & robur Dei contra maligni Dæmonis tyrannidem valedixisse ostendit. Quamobrem & Remphæ similis est, & lumbis affigatur, ubi hominis vires sitas prædicant*: illudque idem indicat oratio a Sacerdote recitata, dum illo præcingitur.

16. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου.) Genuale & Brachialia picta Christi effigie insignita Pontificum ornamenta esse ex Balsamone nuper ostendimus numero 12. Ex privilegio nihilominus, quilibet in magna Ecclesia, vel officio, vel dignitate cæteris eminentior, illa sibi vendicat, si tamen Sacerdos fuerit: ut scribit Thessalonicensis lib. de Sacrament. τινὲς δὲ τῶν ἀρχόντων ἐκκλησιῶν, ἤτοι τῶν ἐπάρχων ἢ ἀρχιμανδριτῶν τινων, ἢ ἐπισκόπων ἔχουσι. τοῦτο δὲ ἔξεστι καὶ τοῖς ἀρχοντικοῖς ἀνδράσι τοῖς ἐν τῷ σεκρέτῳ, ἢ ἐπὶ κεφαλῆς ἐγκεκριμένοις φέρειν βραχίονα· ἀλλὰ δὲ ἔνιοι ἀφῆκαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν· ἢ ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσι καὶ οἱ ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι· οἱ μὲν ἔχουσι· ἡ δὲ ἀκολουθία μηχέτι ἐκκλησιαστικὴ εἶναι· οἱ δὲ πανάγιοι ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες καὶ ἀναγνῶσται καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ψάλται ἄνευ φόρου τὰ ἐπωμίδια φοροῦσι· ὡσαύτως τοιοῦτοι. *Presbyterorum quidam, qui videlicet crucem in pileo gerendæ privilegio gaudent, sicut & Archimandritarum aliqui, Supergenualia habent, quod quidem Pontificiæ liberalitatis beneficium est, sicut & crux in pileo gerenda. Nullus quippe, Pontifice excepto, cruces in Casula & in capite ferre, sicut nec Supergenuali se ornare potest. Illis autem, quæ reliquis sunt præfecti, solum in capite crucem, & in sacro faciendo Supergenuale assumere permittitur: quandoquidem una cum Sacerdotis dignitate, judicis quoque potestatem sunt adepti, aut ministerio quodam Ecclesiastico, & præcellenti sunt functi: vel ut animarum pastores & œconomi constituti & primi pastoris imitandi vestigio, ejus quoque insignia ferre sibi arrogarunt.* Metropolium autem Ecclesiarum Officialis nullus est, qui extensa privilegii gratia, deferendi Genualis cupidine non ardeat: ex propter, cæmulos quandoque Officiorum titulos, hoc solo Genualis censu & honore contentus, omni studio, ambitione multa, & plurimo pretio comparat. In magna vero Ecclesia præter Genuale in sacris, pileos quod hic sit Thessalon. cruce superne insignitos Officiales præcipui propter concessam judicandi potestatem, ut auctoritatis titulos privatim & publice deferunt: de quibus si Deus concedat, alibi sermo instituetur.

17. Πρωτοσύγκελλος.) Inter honoratissimos Ecclesiæ C. P. titulos supremus fuit, πρωτοσύγκελλος, (quem alii corrupte πρωτοσύγκελλον, scribunt) & Latine Syncellus. Cancellaneorum primum interpretor: illi enim cum cæteris Syncellis potestas est in Patriarchio (aliis Officialibus nocte exclusis) habitare, & cum officio magnæ Ecclesiæ Monasticum ordinem, sicut & Patriarchæ, cenere. Hadenus inquam, cum e Monasteriis eduli sint Patriarchæ, ne sibi longa necessitudine devinctis aliis Monachis Ecclesiæ magnæ dignitates, sicut & Metropoles regendas committerent, peculiari Canone sancitum est, ut & principes viri dignitates illas adipiscerentur, e solis in sæculo degentibus digniores, ad Ecclesiæ C. P. munera deligerentur, quorum tamen fastu vel comitatu ne Patriarchalis dignitas obfuscaretur, illis in Patriarchio pernoctare nefas esset. Syncello nihilominus etiam Monacho quasi Patriarchæ socio, & ejus συμμύστῃ & confessionibus, *Cella* juxtam Patriarchæ *Cellam* non denegata est, unde & συγκέλλου nomen. Pleres tamen quandoque σφετέρους alios *Cellæ Patriarchalis* fecit, & πρωτοσυγκέλλους omnibus præpositum legimus. Ille vero κύριος Σύγκελλος & Πατριάρχης δοκοφύλαξ & ἐνίοτε τόπος ἀντεκδικῶν, *quondam dictus Syncellus defuncto Patriarcha, in ejus locum substituebatur*, ait Cedrenus: unde extra numerum cæterorum Officialium a Codino relatorum est, nec inter eos recenseatur, a Patriarcha vel ab officialium cœtu; a Patriarcha quidem, quia Syncellus ille eximius vel Protosyncelius Patriarchæ successor, ab Imperatore designabatur, ex Paulo Diacono Histor. lib. 22. ab Officialium ut ita dicam Capitulo, quia Monachum, etiam Patriarchæ successorem designatum, in suam societatem nullatenus admittit.

18. Τῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν.) Magna Ecclesia est Constantinopolitana, æternæ Sapientiæ τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ dicata, sibi subditarum mater, quoad ædificium supra reliquas maxima, & post Constantinum fundatorem ejus primum, tam simplonis & immensis ædificiis aucta, ut non tantum dignitatis ordine (Regiæ namque urbis Præsulum sedes erat, & ab Imppp. solito piscatis cultu frequentabatur) verum a structuræ partibus molle, amplitudine, majestate, divitiis, & omnis sacræ supellectilis precio delectationem simul & stuporem spectantium oculis injiceret, & exinde μεγάλην ἐκκλησίαν, jure ac merito vocata sit: de qua Procopius, Evagrius, Codinus, Gyllius, & alii. Ea condita regio plusquam apparata, & totius Orientis tripudio, cum consecrationis solemnia celebraret, exclamasse ferunt Justinianus, νενίκηκά σε, Σολομών. *Superavi te, Salomon.* Unde & in illius ejusdem templi pariete quasi victus & mœstitia perfusus, pictus erat Salomon: ac si Justinianæum templum Sapientiæ æternæ dicatum, regis sapientissimi antiquam opus tantopere celebratum exuperasse, Salomon ipse si viveret, ruborem falcem & vultus demissione, profiteretur. Eo nunc Mahumetico cultu prophanato, in aliud SS. Apostolorum templum, non tam regum quam religionis emeritæ sepulchrum, solemnia cuncta celebratari, cesserunt Patriarchæ.

19. Ἀμφίασις.) Hoc vocabulo dignitates & Officia quæque Ecclesiæ vestiunt significanda de quibus late Codinus edito de iis libro: & nos pauculà in hoc opere, ubi de ordinationibus.

20. Τὸ σακκίον.) σάκκος quoque, sicut & σακκίον, & σακκὸς scribitur: & literis transpositis σαγκλὸν & σαγκίον, atque etiam σαγκίνον & σαγκὸν, occurret, pro scriptorum vel auctorum varietate: quoquo modo scribatur, *Casulam* sive *Planetam* interpretamur. In utraque autem Ecclesia & eumdem usum & eamdem formam σαγκίου & *Casulam* obtinuisse, ex Honorii dictis lib. 1. cap. 207. Cavanto, & aliis auctoribus facile possumus observare. Immerito propterea Guillelmus Lindanus cum querulis aliquibus, renovandæ in omnibus antiquitatis cupidis, modernam *Casulæ* dimidiatæ, ut ait, & truncatæ formam incusat: quasi eidem usui & proposito, ac antiquum Græcorum σαγκίου deservire nequiret, quæ propter expandenda, sive commode movenda brachia, a lateribus consciſa est, & brevior facta. Ivone Geometrica amussis Ecclesiasticarum vestium figuram, a consuetudine, tempore, Pontificumque judicio petendam, delineabat & moderabatur? Non defuit certe *Casula* Latina, etiam imminuta, in ipsam vocem Græcam, ut ab ea nuncuparetur, jus habere: juxta namque φαινόλιν etymon, φαίνεται ὅλον, & præterea *sunt Casa, omnia alia Sacerdotis vestimenta regit & complectitur*, ait Rabanus Maurus. Et tandem sicut Planetæ, licet non rantis pannorum luciniis, secundum Honorium citatum, *circumdare ejus lumbos utrinque in brachia subleventur*. Cæterum vox Latina *Penula*, proxime σακκίου secundam sonum accedit, quantumvis reclamet Grevserus, lib. 1. in Codinum cap 16. nolli *Penulæ* interi sacras vestes locum concedens, licet adverterem pomeria *Penulam*, quam Nicephorus Patriarcha ad Pontificem Romanum olim misit, σακκίον, tunicamque item candidam, σακκάριον fuisse, ubi Græci sermonis interpres scripsit, *mittimus tunicam candidam*, & *Pœnulam coffaneam inconsutilem*, &c. Toto vero cœlo a Pallio Archiepiscopali significando longe est σακκίον, quicquid in contrarium hallucinetur Meursius, qui utrinque vocis inscius, dum utrunque confundit, utrunque etiam ignare explicat.

Expositis autem vocibus, vestium Sacerdotalium signis, scisciranti de Pontificiis ornamentis, utrum ab illis diversa sint, e Symeone Thessalonicensi breviter respondendum. Hierarchæ tunicam rayatæ, non puram & unicolorem tota sua amplitudine, sed lineis lorisque candidis & rubeis ab humeris ad pedes usque ductis intertextam, in quibus mysterium observat citatus auctor, lib. de Templo. τὸ ἅγιον τὸ λευκὸν ἱμάτιον τοῦ Ἀρχιερέως, ἐφ' ᾧ τὸ ἐπάνω τῆς πλατυτάτης στοιχεῖ, τὸ διὰ καλλωπισμὸν ἐν αὐτῷ συμπλεκόμενον χρῶμα· ἐστὶ τοῦ κυρίου χαρὰ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ· ἐπὶ τοῖς κανόσι τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐπὶ τοῖς ἀνωτέρω τῶν οὐρανίων δυνάμεων· ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐπαινουμένοις· ἐπὶ τοῖς ἀγγέλοις τοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ χαίρουσιν ἐπὶ τῷ σωθῆναι ἁμαρτωλούς· καὶ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἑτέροις ἔστι λαβεῖν. *Pontifex a mirificatus jam desuper descendentia habet, quæ dicuntur flumina* (lineas videlicet candidas rubeis intextas) *& gratium odendi in ipso repræsentant. Nam & inter Angelos non omnibus idem est ordo* (comparaverat Superos Diaconos & Presbyteros ordinata inferiorum Angelis) *sed ibi quoque alii inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter illorum Salvatoris in Evangelio dicentis. Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Deinde quibus præfulgent insignibus Brachialia, & Genuale Episcoporum, præ Sacerdotalibus, expositum est supra. Casula vero Episcopi φαινόλιον ἐπισκοπικὸν, τοῦτο πάντων ἐπικεῖται τέλειόν ἐστι· ἡ δὲ στολὴ τοῦ Ἀρχιερέως τὸ φαινόλιον τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐπάνω τῆς στολῆς ἐπικείμενον· τοῦτο δὲ

21. Ἀναζώννυται.) Exoseulatur Sacerdos cafulam quam induit; sed quia Sacrificium nondum plene absolvitur, cafulam pariter a tergo nondum plene expandit, sed super humeros convolutam & contractam gerit; eo fere pacto quo recens instituti Sacerdotes Latini, retortam a parte posteriori stolam usque dum plene consecrentur, tenent.

Sacrorum Donorum in propositionis mensa præparatio, & primum eorumdem offertorium.

22. Εἰς τὸ ἅγιον βῆμα.) Missam auspicaturus Sacerdos primo personam propriam, tum vero hostiam præparat, & disponit. Animi sanctitatem in corpore sacris vestibus ornatio testatam hucusque fuimus contemplari: ad hostiam nunc Sacrificio destinandam, & peculiari ritu præparandam, oculos & mentem convertere nos decet. Hujusmodi vero hostiæ præparationem fieri in Prothesi docet hic rubrica, cui moderni Ecclesiæ nostræ suffragantur, quamvis *in Sacristia* ἐν σκευοφυλακίῳ, primitus factam fuisse colligere nobis licuit, cum e MS. Isidori Pyromali inter varias lectiones Missæ S. Basilii referendo, tum etiam e S. Germani verbis, qui offertorium jam jam peragendum vocat, σκευοφυλάκιόν προτεθὲν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, *oblationem in sacristia factam*. Putarim ego Propositionis mensam in ipsa sacristia, seu σκευοφυλακίῳ quondam fuisse, quæ etenim in fine missæ dicuntur orationes in Prothesi in plerisque MS. & editis exemplaribus, ἐν σκευοφυλακίῳ fieri prohibentur: sicut & apud Latinos Sacerdotis & hostiæ præparatio in sacristia præmittitur. Thessalonicensis nihilominus juxta Prothesim locat σκευοφυλάκιον lib. de Sacr. quod alii cum Diaconico confundunt: de quo nos alibi. Illud certum est, σκεύεσιν esse mensam, in qua sacra dona σκευάζονται, primo immolanda *proponuntur*: & priusquam in altari consecranda deponantur, primum hic sanctificationem precibus Sacerdotis, & sacro ritu circa ea peracto, assumunt.

23. Νίπτουσι τὰς χεῖρας.) Lori ante vestium sumptionem Sacerdos & Diaconus, iterum hic manus lavant; cujus consuetudinis moralem causam assignat Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 5. Myst. & Gregorius 2. part. Pastoral. cap. 20.

24. Τὸν ἄγιον δίσκον.) Vox hæc, quam plerique Patenam interpretantur; a me *Discus* ubique vertitur: Lancis enim & *Disci* profundioris figuram habet, vas illud, in quo Græci sanctum panem reponunt.

25. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁγίας.) Non in longum coram se, sed in transversum panem & vinum in Prothesi ordinant Græci: ut quod nunc figurate agitur, peracta consecratione, omni veritate certius, juxta Chrysostomum hom. 24. in epist. 1. ad Cor. τὸν ἐν τῷ ποτηρίῳ· ἀκούω, τὸ ἁγιασθὲν ἀπὸ τοῦ πλευροῦ ἐκεῖνον· *Quod est in calice, id quod e latere fluxit*, esse creditur. Et eadem ratione calicem cum pane disposuisse antiquitus Latinos discimus ex Ordine Romano, *in quo Archidiaconus suscipit oblatas Pontificis de oblationario, id est Præbeat, & dat Pontifici: quas dum posuerit Pontifex in altari, levat calicem Archidiaconus de manu Subdiaconi Regionarii, & panis cum juxta oblatam Pontificis*, A DEXTRIS. Micrologus idem asserit cap. 10. *Ita juxta Ordinem Romanum disponenda sunt, ut oblata in corporali posita, calix ad dextrum latus ponatur, quasi sanguinem excepturus, quem de latere Dominico profluxisse credimus.*

26. Εἶτα προσκομιστικὰ τρία.) Vocem προσκομιστικὰ, habes explanatam fol. 23.

27. Εὐλογητὸς Θεὸς ἡμῶν.) μετ' εὐσημίας, καὶ συγχωρήσεως, καὶ μετὰ ὑποστολῆς τῆς ἀγάλλου, τὸ δὲ ἀσπασίως ἐκτενῶς ἔκτασις ἐρεῖται. ait Symeon Thess. lib. de Sacr. cum benedictione, & *venia petita*: cumque *subjectione & quiete propriam quisque ministerium peragere aggreditur*.

28. Ἤτοι ἀπὸ ἔφοδος (λειτουργικὸν.) Quia primum benedictionis vocabulum est. εὐλογητὸς. &c.

29. Τῶν προσφορῶν.) Ea est panis fermentatus in mediocris placentæ modum. *Oblatam* simili voce eam vocant Ordo Romanus, & auctores qui de ritibus Ecclesiæ scripserunt. Illa manibus virgineis, vel Sacerdotum conjugibus, modo sint a muliebri profluvio mundæ, paratur: & vel præsentis oblationis, vel futuræ consecrationis ad quam destinatur instituti, προσφορᾶς nomen sortitur: nec minus etiam quodlibet populi donum, & panis consecratus, consummato sacrificio, oblatio vera est, quo sensu Canon Apostolicus 8. dicit. ἀπὸ ἐκάστου τοῦ, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἢ ἑνὸς τῶν κατὰλόγον τῶν ἱερατικῶν, προσφορὰς γινομένης, μὴ μεταλαβῆς τῆς αἰτίου ἀνάθεμα. *Si quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel alius ex Sacerdotali catalogo facta oblatione non communicaverit cujusvis enuncie.* Et Eusebius lib. 6. Hist. cap. 35. πάντας τὰς προσφορὰς, καθαγιασθείσης τῆς μέρας, cum fecisset oblationes, & singulis partem Sacramenti distribuisset, &c.

30. Τὸν ἅγιον ἀμνὸν.) Cultellus, hostiæ a rota panis missa separandæ deputatus, λόγχη lancea dicitur. Et cum Lancea τὸν κατατομέα τοῦ ἀμνοῦ τῇ Κυρίᾳ, figuram habeat, vice illius quæ latus Domini effodit, sacrificio admovetur.

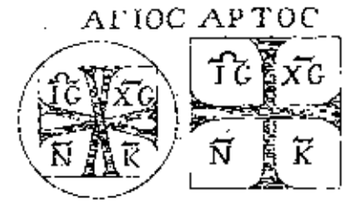

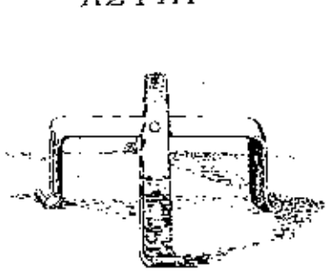

31. Τὸ σφραγίδιον.) *Sigillum*, crucis est effigies σφραγὶς *oblatæ* impressa, qualis apud Arcudium & in figuris adjunctis cernitur. Quæcumque sit autem sive circularis, sive quadrangula: in quadrum semper Lancea excavatur, & extollitur. Et de panis quidem figura circulari loquitur Epiphanius in Ancorato: τὸ γὰρ ἐν στρογγύλῳ σφραγιστὸν ἐστὶν, *rotunda est & sine sensu ejus species*. & talem esse debere in Ecclesia, ne quæ denarium, & pretium redemptionis nostræ indicet, Durandus lib. 4. cap. 41. ex Honorio Solitario

lib. 1. cap. 35. late demonstrat: scribitque in ea sæpe nomen & imaginem Imperatoris nostri effingi, quod & *ex προσφορᾶ* videmus expressum, cum victoriæ ejusdem præconio. *Ἰησοῦ Χριστὸς Νικᾷ*. Ab excitatis quippe tribus crucibus a Constantino in Regia urbe, quarum prima juxta Nicephorum lib. 8. cap. 32. gerebat inscriptum *Ἰησοῦ*, secunda *Χριστὸς*, tertia *Νικᾷ*; a quibus etiam dictionibus tanquam propriis nominibus vocitabantur, contigit, ut deinceps Græci juxta crucem, eadem voces exararint, *Ἰησοῦ Χριστὸς Νικᾷ*. Unde conjicies obiter, Christiane Lector, Christianissimum regem Ludovicum XIII. cruce Christi hisque regiis verbis *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*, merito sua numismata insignivisse. Victoriis namque etiam cum portento de profligata hæresi reportatis ubi per amplas Regni Imperiique sui provincias, sancto Eucharistiæ mysterio regnum, sequitatem, gloriamque restituit, una etiam præstitit, ut in Galliis sit hoc Sacramentum in pretio, & ut Christus qui se pretium mundi dedit in cruce, eruci det summum aureumque in Gallis pretium; in quibus rex ille justus & invictus, fama sibi parta, & fobole regia relicta perpetuo Vincet, Regnabit, Imperabit.

32. *Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου.* His oblationis limineq; qua præparationis Liturgicæ ducitur initium, memoriam Christi ob oculos sibi ponit Sacerdos Græcus, velut & Latinus in Offertorio. Tota vero *missæ tam propriis reperitur disposita ordinatione*, inquit Durandus lib. 4. cap. 1. *ut quæ per Christum in quo & cœla descendit, usque dum in cœlum ascendit gesta sunt, magna ex parte contineat, & ea tam verbis quam signis admirabili specie repræsentet*; talemque propterea in ea componendi ordinem observandum, præter alios SS. PP. Basilius & Chrysostomus sibi proposuerunt, ut admiranda serie Christi ortum, vitam & quæ post mortem ei obtigerant, verbis sacrisque actionibus cuncta facerent manifesta, & mystica representatione quasi conspicua redderent oculis: *τὰ ῥήματα & ἀναγνώσματα, ἢ ᾠδὰς ἢ τὰ ἱερουργίας ἁπάσας*, scribit Hieremias Patriarcha post Caesilanti, & S. Germanum: *τὰ μὲν δυσὶν, τὰ δὲ τρισὶ, τὰ δὲ τετράσιν, τὰ μετ' ἀνίσου Exordia vitæ Christi, primis sacrificii partibus: media secundis, reliqua, postremis declarantibus*: ante consecrationem siquidem, exprimuntur ea quæ Christus in vita peregit, in consecratione mors potissimum, resurrectio, & ascensio repræsentatur: post consecrationem tandem promissio Patris, Spiritus sancti in Apostolos descensus, & per eos Gentium conversio, & in uno corpore omnium hominum communio annunciantur. *ἡ ἱερὰ μυσταγωγία τοιοῦτόν τινα ἡμῖν σχῆμα τὰ ἅγια ἐπιδείκνυται & τὰ συμβεβηκότα, πάντα ἀνὰ τὸ μέσον ἀγαγεῖν, ἀρχὴ τέλους τῷ & ἀρχὴ τέλους ἀρχῇ δεικνύειν ἀλλήλοις. Atque ita in tota hac sacra actione velut imago est unius corporis, totum Salvatoris inter homines conversationem continens, omnesque ejus partes inter se connexas & aptatas, sub aspectum subjiciens & representans.*

33. *Καὶ ἐνδὺς τὸ πετραῦν & λέγων λόγχῃ.*) Cum prima panis & vini in Prothesi oblatio Christi vitæ exordium, & primam inter homines conversationem adumbret, *ἀφὶ τοῦ πατρὸς* scribit Germanus, *τὸ δὲ ὕδωρ ὑπὸ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ πλευροῦ ἐξελθὸν βάπτισμα, ἀπὸ τοῦ ἐνσπλάγχνου Χριστοῦ· ἀπὸ δὲ ἐξ ὧν τὸ Καθαρὸν· τοῦ δὲ & ἐν Καπερναοὺμ διδασκαλίᾳ & πάσαν πρᾶξιν ἐκπορεύ*. *Deponitur divinum corpus in propositionis mensa sicut in Bethlem ubi natus est Christus: sinus autem sicut & in Nazareth. Addo quod & ejus in Capharnaum habitationis propositionis mensa locum adimplet*: mirum est, cur SS. PP. Græci, jam in ipsius Liturgiæ limine Christum agni nomine **immolacum**, spectantium mentibus exhibeant. Hac difficultate prævisa, vitæ Christi decursum ordine continuo in liturgiæ serie non referri confuse Arcudius lib. 3. cap. 28. S. Germanes ex adverso natividatem & alia plura, una ceremonia posse significari opinatur: *ὅτι τὸ & ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἴσως ἔστι καὶ περὶ τὸ τόπον τοῦτο ἐπιφέρεται, ἑνὶ ἔοικε καὶ τὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ λιτῇ ἐπὶ τῶν προσκομιδῶν

Justorum & peccatorum memoriam agimus. Pro peccatoribus quidem rogamus, misericordiam Dei implorantes: pro Justis, Martyribus, Confessoribus, ac Episcopis, & Anachoretis, & pro universo ordine: ut Dominum Jesum Christum, ab hominibus separemus, per honorem quem ei exhibemus. Quid enim sanctorum descriptio τὸ συνημμένον ἀδιαίρετον ἐμφαίνουσα, *quæ indivisam sui conjunctionem cum Christo* in missæ sacrificio *declarat*, aliud potest manifestare, quam Christi sanctorumque Symbola, quæ in eorum memoriam, simul & conjunctim proferuntur: Aut quid aliud est, dum sacra dona disponuntur? Χωρὶς ἀφορίζειν ἀπὸ τῆς ἀνθρώπων τάξεως, quam Hostiam ejus nomine præcisam, a particulis sanctorum nomina præferentibus, & regium ejus comitatum referentibus, separatim ordinare, ut & sensibili illa serie, honor Christo debitus declaretur?

44. Τοῦ Ἄθω.) Montem Athon (cujus ambitus 150. milliarium, isthmus autem, ut qui mari objicitur, unius tantum) tot rupibus & salebris horridum, tantoque fastigio se se in Macedonia erigentem, ut sole Occidente ad Lemnum usque insulam umbras projiciat; ex quo sub Nicephoro Phoca ann. 961. Monachi incoluerunt, jam non amplius Athon, verum διὰ τὰς ὁσίας ἐν αὐτῷ ἐνασκουμένων, ab habitantium, *& religiosæ asperæque vitæ exercitia frequentantium*, sanctitate, ἅγιον ὄρος, *montem sanctum*, vocaverunt Græci. Et Monachis quidem qui sensim illum & colere & occupare cœperunt, primo tempore concessus, nunc etiam a Turcis permissus, tantis ut ita dicam Monachorum gregibus & frequentia colitur, ut ad sex millia, vel cœnobiticam vel eremiticam ibi vitam agere noscantur. Sunt namque viginti quatuor Monasteria (Σίγγια μοναστήρια vocant *regularis vitæ rigore conspicua*, exulantibus inde ἰδιορρύθμοις *mitigatorum* nomine infamatis, & ob dispensationem receptam decidua) muris validissimis undique cincta, quorum præcipuum est Laura, a S. hoc Athanasio, non illo Alexandrino Episcopo, sed qui in Atho dicitur, & sub Nicephoro Phoca memorato vixit, conditum: cellæ vero sive eremi, quaqua versus per montem resperse occurrunt absque numero, in quibus aspero & austero vivendi generi vacant, qui non tam sæculo deliciisque, quam ipsi vitæ renunciasse videntur, καλόγηροι Monachi a morum probitate & maturitate *boni senes* (si hodie schisma non foverent) nuncupandi; qui tum ab aliis Monachis, tum a devota plebe, eo quod ἅγιον ὄρος communis est eorum μονάστιον, *præcipue*, *& Monasticæ conversationis locus*, ἁγιορείτων nomine dignoscuntur, & ut Monastico instituto celebres, traditionum observatarum fama conspicui, officiorum divinorum ab se bene peractorum laude commendandi, a reliquis suspiciuntur & approbantur.

45. Ὑπὲρ ὧν ὁ ἱερεὺς μνημονεύει.) Non leviter prætereundum. Veneta ultimo edita subjungunt hoc loco cæremoniam. Diaconum nempe Oblatam afferere, & primo pro mortuis, secundo pro seipso, tertio pro quibus volt viventibus particulas lancea extrahere, & memorato nomine eorum pro quibus illas videtur offerre, ad instar Sacerdotis in Disco cunctas reponere Ὁ δὲ διάκονος [illegible] & reliqua fol. 72. quod an ipsi fas esse queat, necne, obiter inquirendum. Negat clarissime Symeon Thessalonicensis non ignotæ inter Græcos recentiores notæ his verbis lib. de Sacra. [illegible] *non convenit particulas offerre Diaconos: verum Diaconi omnes Presbyterorum ministerio offerant*, rationem subjungit, [illegible] *Quando quidem offerendi munus non sunt adepti. Diaconi enim sunt sola ministrandi dignitate decorati: si namque vetitum illis est, ne sacram indumentum sine Pontificis aut Sacerdotis benedictione induant,*

sacrumve officium sine Presbytero aggrediantur, qua ratione per seipsos offerre poterunt? Hujusmodi sententiæ est Arcudius lib. 3. c. 13. qui etiam Canonem 18. Nicænum refert, sibi ut opinatur quam maxime suffragantem: [illegible] Χριστοῦ. *Neque Canon, neque consuetudo tradit ut (Diaconi) qui offerendi non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant*: quibus addendus Georgius Pachymeres in caput 3. Dionysii de cælesti Hierarchia, atque denegans Diacono munus offerendi, ac Sacerdoti facultatem ordinandi: utrisque enim facultatem, unum & alterum superat: Concludit hoc pacto propterea citatus Arcudius cap. 17. Hæ rubricæ tollendæ sunt, quæ a Neotericis Græcorum Euchologio Venetiis typis excuso sunt additæ, ut suam ἀνώδυνον opinionem, probabiliorum redderent. Sunt enim meræ καινοτομίαι, quam sane redarguunt, cum Concilii Nicæni citatus Canon, tum ipsemet Thessalonicensis, qui si in antiquis Euchologiis Diaconum posse particulas offerre, scriptum reperisset: certe istud minime correxisset atque damnasset. Hæc ille: cujus sententiæ nimium ut videtur præcipitatæ, respondeo. Non Thessalonicensem modo, sed & quemlibet, damnatum ab Arcudio ritum, D. Germani auctoritate probatum, & usu confirmatum in ejus mystag. legere potuisse. τὸ κομμάτι τὸ σῶμα, inquit, [illegible] *Dominicum corpus ipsum (& non solæ particulæ) tanquam ex quodam utero & carne corporis virginalis, a toto pane oblationis & benedictionis a Diacono, ut magna Ecclesia a majoribus accepit, dissecatur.* Et infra [illegible] *quod ipse vero qui divinum corpus dissecat a benedictionis pane Diaconus, Angelum imitatur, qui Virgini, Ave, nunciavit. Nec mirandum, etiam si Sacerdotes illud præscindant, ad consuetudinem enim magnæ Ecclesiæ prospiciendum est.* Diaconus itaque ex Germano majorem hostiam in magna Ecclesia, quam a cunctis imitandam asserit, præscindit: nec soli Sacerdotes eam præscindunt, & oblationem perficiunt: eam itaque & Diaconus pariter aggredi poterit, maxime si post Sacerdotem minores tantum particulas extrahat, & recensitis nominibus quorum habet memoriam, eas solummodo in Disco reponat. At hoc nefas esse duxerunt Canon Nicænus, & Græci scriptores, inquit Arcudius. Non ita. Neque enim unum est tantum Offertorium in Græcorum liturgia, sed binum, aut ternum; & secundum quidem aut tertium, intra liturgiæ ambitum comprehenditur, & completur in altari: primum hoc ἐν προθέσει, vel πρόθεσις celebratum extra liturgiæ limites consistit, solummodo prævium est, & a consecratione remotissimum; nec severo nimis supercilio ab eo Diaconus arcendus est; ejus enim opus quodcumque, Sacerdotis operi subjicitur & subordinatur, relictis exproprter in Prothesi particulis, illas oratione prosequitur Sacerdos, [illegible], & ad alia sibi propria exequenda divertit Diaconus.

46. Ὀνομαστί.) Dum cujusque nomen recenset Sacerdos aut Diaconus; simul etiam pro ejus salute particulam educit & offert, & hac ratione participem eum Sacrificii reddit. Et hoc pariter modo in ipso missæ Offertorio nomina tam vivorum, quam vita functorum, quondam in Ecclesia Latina fuisse recensita legimus, tum in Epist. 1. Innocentii primi ad Decentium Episcopum scribentis. *Prius oblationes sunt Deo commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur*, tum etiam in vetustioribus missarum formulis ab Hugone Menardo collectis, ad quas lectorem remittimus.

47. Τίθησιν αὐτὴν ἐκ δεξιῶν.) Posita, B. Virginis nomine, juxta majorem hostiam particula, & regio pone illam satellicio sanctorum, sub majori eadem hostia particulæ pro Episcopo, pro regibus (si in eorum dominio sacrificium fiat) pro Ecclesiastico ordine & Ecclesiæ fundatoribus, grandiores particulæ separatim disponentur: tum sub his inferius, duo particularum acervi pro communi vivorum & defunctorum grege, ut ex tabula fol. 101. constare potest, collocantur.

48. Θυμίαμά σοι προσφέρομεν.) Primi hujus offertorii a se secunda pars, qua pane & vino Deo oblatis, thus etiam adoletur. Hoc utraque Ecclesia semper in usu habuit non Leonis primi præceptum sequuta, ut e Chronicis anonymis scribit Radulphus Tungrensis propos. 23. sed Apostolicos Canones primitus editos observans, in quorum 3o. dicitur. [illegible] *Non licent aliud quid in altare inferre, quam oleum in lucernam, & incensum oblationis tempore.* Hinc licet sine cereis, numquam tamen sine lampadibus & chære accensis celebrant Græci: & pariter incensi famam, si non oblationis partem, saltem comitem adjungunt. Amb. in c. 1. Luc. *Utinam nobis quoque adolentibus altaria, & sacrificium deferentibus assistat Angelus.* Et Hippoly. lib. de consummat. mundi & Antichr. [illegible] *Planctum magnum agunt Ecclesiæ, oblationibus vel thure non amplius libatis.* Inquirit autem Symeon Thessalonicensis, [illegible] *Cur confestim post oblationem adoletur incensum?* Respondet. [illegible] *In divini operis gratiarum actionem, ad Spiritus sancti operationem & adventum advocandum, quod & testatur oratio dicens. Incensum tibi offerimus, &c.* Cujus plures similes olim a Latinis ob eumdem finem usurpatas colligit Hugo Menardus in appendice lib. Sacram. sancti Gregorii.

49. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.) Quoties mysterio spectandam, & attentione dignam actionem edit Sacerdos: toties se & alios ad orandum commonet Diaconus dicto: τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ad Diaconum siquidem officium precum attinet ex cap. per lectis dist. 25.

50. Θυμιάσας τὸν ἀστερίσκον.) Ne vela hostiam tangant, & supra memoratam particularum ordinem turbent, adinvenit Chrysostomus duos breves arcus, qui hostiis superpositi, eas ab omni contactus periculo protegerent. Arcus illi extremitatibus ut radiis fulti, *stellæ* in Christi natalitiis emicantis nomen obtinuerunt, unde & in eis componendis Sacerdos ait. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀστὴρ. Licet enim quandoque Græcos intueri, res & actiones verbis sacris accommodantes, ut dum hæc verba proferunt. *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua*: Simul etiam calici vinum & aquam infundunt; & vice versa, verba rebus sacris accommodant & adaptant, ut dum prædictis arcubus panem sacrum obtegunt, sacrum illud verbum usurpant: *& veniens stella supra ubi erat puer.* Hinc cum nativitatem Christi & passionis ejus designationem, velut signa Prophetica, in Prothesi præmittant; ibidem Christum plagis sœdatum, vel certe in disco stella ei superposita jacentem depingunt, ut & infantiam ejus scripturæ dicto recolunt; & pluribus aliis ejus mortem commemorent: illisque discus nunc Christi præsepe, modo feretrum ejus adumbrat, juxta S. Germani contemplationem. [illegible] *Discus feretrum est, in quo Domini corpus a Sacerdote & Diacono, Joseph & Nicodemus referentibus, componitur.*

51. Τὰ πρῶτα κάλυμμα.) Tribus velis sacra contegunt Græci: primo quod δισκοκάλυμμα, dicitur, discum; secundo calicem, tertio eoque majori utrumque simul. Ultimum hoc, πέπλον, in uno ex relatis a nobis exemplaribus inter varias lect. vocatur; & nominis rationem proferunt verba subjuncta, [illegible], nubes lucida obumbravit eos: hic autem ἀὴρ Aer nuncupatur, quia per modum Aeris circa terram expansi sacra dona ambit; ejusque nomen & formam ab Hierosolymitana, in reliquas Orientis Ecclesias traducta, typicum Sabæ testatur & omnectorum symbolicam rationem S. Germanus refert. [illegible] *Superius Disci velamen indicat sindonem, qua involverunt corpus Domini; disci velamentum vices agit sudarii faciem tegentis in sepulchro. Velum aliud, sive Aer, est, & tenere dicitur locum lapidis quo munivit Joseph monumentum, quod obsignavit custodiæ tabella. Et statim thuribulum subindicat humanitatem Christi, ignis divinitatem: incensum autem repræsentat aromata illa, quæ Domino sepeliendo offerebant.*

52. Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.) Extat ad verbum in D. Jacobi liturgia hæc oratio, inde Basilius eam excerpsit: & ab utroque Chrysostomus. Cum vero particulas æque ac majorem hostiam offerat Deo, & consecrari expostulet Sacerdos quarum ratione dicit, [illegible]; unusquisque tunc censet memoriam sui agi, & pro se sacrificium offerri cum prolato suo nomine, pro se simul particulam educi & præsentari jubet; unde idem est apud Græcos, memoriam alterius in Missa habere, μνημονεύειν, pro eo particulam educere, & ut vulgari lingua dicunt, [illegible], ac pro eo sacrificium offerre: unde sequitur particulas ita oblatas æque ac majorem hostiam consecrari, & ex omnibus simul unum sacrificium, & unum sacramentum exsurgere: quod prolixe, solerterque tractat Arcudius contra nauseos pontentes Græcos a cap. 17. ad 24. l. 3. de Eucharistia.

53. Ποιεῖ ἀπόλυσιν.) Dictionem ἀπόλυσιν, ultimam cujusque festi diem, quo quasi solemnitas solvitur, Meursius significare opinatur: verum ut festi diei nullus hic sermo est, nullus juxta Barbarum ejus Glossarium esse dictionis memoratæ sensus. Accusat propterea Codini interpretem, quasi erroris reum, qui ἐσ τὴν ἀπόλυσιν, *soluto conventu*, interpretatus est: errat tamen gravius ipse Batavus Theologus, qui ἀπόλυσιν, non tantum festi diei per aliquot dies protracti terminum, sed officii cujuscumque Ecclesiastici finem, quo populi conventus solvitur ac dimittitur, solito sæpius indicare ignorat. Hinc voces illæ cujuslibet officii calci appositæ: γίνεται ἀπόλυσις, *dimissio fit populi*. Quibus in præsenti addendum: non tantum officii completo fini, verum & parti ejus prolixiori signanter ab altera diversæ, finem ἀπόλυσις & terminum assignari. Sacerdos ideo absoluto jam in Prothesi offertorio (quod est liturgiæ prima præfatio) ποιεῖ ἀπόλυσιν, *dimissionem facit*, seu verius, *finem imponit*, cum recitat orationem, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, ἀπολυτικὴ, idcirco suo loco vocandam.

Sacerdotis & Diaconi ad altare accessus, & tum utriusque, tum populi ad sacra attrectanda proxima dispositio.

54. **K**Αὶ ὅσα ταχθέντο διάκονοι.) Remotam hucusque, & a sacrificio magis distantem, tum altaris ministrorum, tum in Prothesi hostiæ præparationem contemplatis, ministrorum nunc eorumdem ad altare processus, & sumptorum, tum populi vicinior ad sacra peragenda dispositio, spectandam se se offert. Et alia quidem per preces humiliores fusas, & per incensum in Ecclesia sparsum perficitur; & hujusmodi rites exemplar statim in limine Jacobi liturgiæ, ubi εὐχὴ τοῦ θυμιάματος τῆς εἰσόδου τῆς ἐνάρξεως, *oratio incensi in principio ingressus* occurrit, conspicitur: in qua Christus Dominus [illegible].

duplicis naturæ carbo cum dicatur ; eamdem de illo considerationem hic in suam liturgiam videtur traduxisse Chrysostomus, & in thuribuli quidem cinere, Christi corpus ἐν τῷ σαρκικῷ, in carbone animam, ἐν δὲ τῷ μετὰ ζωῆς, in igne Divinitatem ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ ὤν contemplatur : quod & magis faciendæ S. Germanus ipse effatus est, ὁ λιβανωτὸς ὑποδηλοῖ τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ δὲ τοῦ πυρὸς ἐνέργεια τὴν θεότητα, *thuribulum humanitatem, ignis autem Divinitatem designat*.

55. Συναγωγὴν.) Suffumigatio altare ante missæ principium : non ad populi concurrentis gravem odorem repellendum, ut scribit Bellarm. lib. 2. de sacrificio missæ cap. 15. Ut quid enim in ea suffumigatione crucis signum adhiberetur ? Sed potius ad Ecclesiam & fideles expiandos, abigendosque dæmones, quos fumus facer, ejusque cruciformis ductus ab altari exturbat. Ita Innocentius 3. lib. 2. cap. 17.

Missæ principium & introitus.

56. Ἡ προκαθημένη καθ' ἡσυχίαν.) Consecratus & privatus celebrandi ritus confestim a principio missæ Sacerdotem coram altari oraturum applicat : si autem Pontifex sit aut Patriarcha qui celebrat, non statim solemni apparatu indutus, orantem altari se sistit, quin prius in ferula sive Ecclesiæ vestibulo Pontificium assumat ornatum, & in humiliori throno ibidem collocato Antiphonarum posthac continuo decantandorum finem præstolatures sedeat ; & quoadusque Sacerdotes vel inferiores Pontifices συλλειτουργοὶ, *eamdem missam concelebrantes*, bini & bini, a geminis pariter Diaconis, a sacro tribunali, ubi suis se vestibus apparaverunt, deducti, cum conveniant ; ut deinde cincti uno agmine facto, & ordine composito, simul versus altare procedant. Is est qui in S. Jacobi liturgia, & apud Dionysium cap. 3. de Eccl. Hierar. præscribitur ritus, de quo Thessalonicensis lib. de templo. ὁ Ἀρχιερεὺς ἱλάσκεται ἐν ἱερῷ σκάφει, ἔπειτα μύει τὸ κοσμικὸν πᾶν τοῦ ἱεροῦ μυστικοῦ τελετάρχου, καὶ ἐκφαίνει τὸ ἱερὸν ἅγιον καὶ ἁγίων, ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀναπαύσεως, ἐν ᾗ ἐκάθητο, ἀνιστάμενος, ἐν ᾗ ἐκάθητο ἀναπαυόμενος ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀναπαύσεως. *Pontifex sacro insultans ornatu sanctissimum Christi significat incarnationem : & ad usque portas Ecclesiæ descendens, adventum, ejusque in terris manifestationem, & usque ad mortem & inferos descensum indicat. Hoc etenim est quod offendit e solio ad portas Ecclesiæ versus occidentem processus, ut deinde ad altare surrectus fuit regressus.*

57. Ἔξω ἀναζητεῖται ὁ μύστης τῆς ἐκκλησίας.) Evangelium altaris medio, perpetuo accumbens, Christum regem, throno suo, ipsi adsidentem manifestat : & Sacerdos primo ad altare appulsus, in Evangelio Christum veneratur : Diacono, humilioris & status sui conscio, thronum illum regium adorare concesso. De similibus a Pontifice & Diacono Latinis, Evangelio & altari fixis oculis, tractat Amalarius lib. 3. cap. 5.

58. Κύριε τὰ πρόσωπα τῶν Κυρίων.) Diaconus tribus digitis stolam tenens, & altare indicans, divinum & tremendum facrificii mysterium, ut Sacerdos aggrediatur, admonet : & Domini verbis Judam traditorem olim compellentis, ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον, *quod facis fac cito* ; & quod olim in vita Epiphanii scripsit Metaphrastes ἐξέστησε τὸν ἱερὸν τῆς ἐκκλησίας, ὃ ποιήσει τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου. *Instabat Ecclesiæ tempus ut Domini opus, ideft sacrificium peragereture* : ipsum Sacerdotem impellit, non ut malum opus in sui perniciem attenter, sed ut Dei gloriæ cupidus, ad bonum patrandum se accingat : ἐπειδὴ, ait, τὰ πρόσωπα τῶν Κυρίων. Vel potius dicendum : *faciendæ* verbum curam & sollicitudinem denotare in re utroque paranda, & diligenter exequenda : quo sensu Gen. 2. dicitur : *complevit Deus die septimo opus suum quod fecerat*. Hortatur itaque Sacerdotem Diaconus, ut mente attenta, & oculo vigili, sacrificio intendat : Nam & præterea *faciendi* verbum, ad sacrificia pertinet. Hinc Varro lib. 5. de ling. Lat. *agnum, fovi facere*, & similiter Virgilius, *facere visulam pro frugibus* ; ruri sumque idem Varro, *Pontificis* nomen tradit ex eo deductum, quod *Pontes fe Facere*, ideft, *sacrificare*. Nec ignota est Hebræis, addit Pineda in Job, hæc loquendi ratio ; ubi enim Psal. 66. legimus, *offeram tibi boves cum hircis*, Hebræa littera habet, *faciam tibi boves cum hircis*. & pariter Exod. 29. ubi habemus, *vitulum pro peccato offeres*, legit iterum Hebræa, *facies* : & eodem, *faciendi* verbo utitur Christus in hujus sacrificii institutione dicens, *hoc facite in meam commemorationem* : & de altaris facto ministerio loquens Ambrosius, *missam*, inquit cap. 33. *facere cepi* : unde ergo τὸ ποιῆσαι τῆς Κυρίης. Jam omnis diligentia & sollicitudo deprometida, ut sacrificium a Christo in sui memoriam *institutum* aggrediaris : & pari ratione admonet Diaconus Latinus Sacerdotem ; *immola Deo sacrificium laudis*, &c.

59. Δίωνος ἐγκύπτοντος.) Quamprimum ad altare Diaconus accedit, Dei majestate sedulo apprehensa perhorrescit ; & ut ministerium suum rite compleat, benedictionem a Sacerdote expetit, & preces ejus imporat. Sacerdos autem mutuatis a pœnitente iastone, sacrificii cruenti comite, verbis, Christum ipsum, ejus in cœlo memoriam agere precatur, ad inerrenti cujus mysterii consortium ut admitteretur, a Deo electus est.

60. Εὐλογητὸν ἡ βασιλεία τοῦ πατρός.) Nil molitur, nil agit, aut pronunciat Diaconus, nisi benedictione a Sacerdote imperrata.

61. Εὐλογήσαι ἡ βασιλεία τοῦ πατρός.) Quærit hic S. Germanus, τί τὸ σημαῖνον ἐπιτιμᾷ τῷ Θεῷ, ἡ ὁ νεύσας γὰρ ἐνεκρώθη ὁ Θεὸς ὁ ὑποχείριον ἔχοντα τὸν Θεὸν ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐσταῶσι βιωτικοῖς, ἐπιλαμβάνει ὁ βασιλεὺς τὸν πατρὸς, καὶ τὸ ἁγὶ σημαίνει ; *Cujus gratia Trinitatem in Deo celebrat, & non unitatem ? Nos etenim ὑποχείριον Θεὸν, ὑποχείριον ἔχοντες, sedecim personarum distinctione dicitur Benedictum regnum Patris, & Filii, & Spiritus sancti* ; Respondet ipse qui quæstionem movit. ἀρχὴ δὲ ἐναντιοφανοῦς τὰ Κυρίε ἐφάνη ἐν ἐμοὶ ἐνεργοῦντος τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν ἐμοὶ ἀφάνατα ὁ Θεὸς τοῦτο ἐν ἐμοὶ ἐνεργοῦντος. ἐν δὲ Κυρίε, πανσυνεργία ἐστὶ τὸ πνεῦμα. *Quia principium per Christi incarnationem didicerunt homines quod res personæ Dei est : hujus autem Domini Incarnationis secreta & sanctæ documenta exhibent, sacra quæ celebramus.*

62. Ἐκτενῶς τὰ Κυρία ἐκτενῶμεν.) Precum istarum, ἐκτενῶν παρακλήσεων apud Græcos nomen obtinentium forma, Basilii & Coryssolono antiquior est. Similes a Diaconis Latinis prædicatas, & ad eumm usque sæculum receptas, jam alibi ostensum est.

63. Ἀντίφωνα.) Fœmineum *Antiphona*, a neutro *Antiphonum*, discrimen apud nos obtinet maximum : quamvis ab uno Græco vocabulo, utrumque fuerint Latini mutuati *Antiphona* namque est sententia, vel modulus cuilibet psalmo decantato adjectus, & quasi *ex opposito respondens*, inquit Honorius solitarius lib. 2. cap. 17. Antiphonum autem ut hic usurpant, psalmi sunt plures versus, ad quorum finalios ana & eadem fit semper ab altero choro responsio : & propter hanc unam & reciprocam sententiam semper illatam, ἀντίφωνα quasi *vox opposita, seu vocis oppositio* vocatur : ejus forma qualis sit, ex his Missalibus Antiphonis fol. 91. & seq. positis innotescit. Extat enim ibi psalmus. Ἀρχὴν τῶ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, &c. cujus singulis versibus respondet, *alleluia*. Τὰ ἀντίφωνα τῶν Ψαλμῶν, ἢ τὰ ἐξῆς illis *sapius opponendum* - Quamvis fatear rem potius in adversum sensum trahendam : cum omne psalmus ipse vocetur ἀντίφωνον, ejus versus sunt, qui uni & eidem dicto (id est, resumpto, ἐπωδῇ ejus frequentius repetito) *opponuntur*. Vel certe quia mutua est utrinsque chori ad invicem responsio : & voces jam audiæ rursum vel ex toto, vel ex parte iteratæ (prout quoque in Latinis *Responsoriis* contingit) ἀντίφωνα appellatur. Unde tum propter vocis significationem, tum propter compositionis formam Latine *Responsorium* congrue reddi posset : retinet tamen usus loquendi antiquus, ut Missæ Introitus,

alio quam Antiphonæ nomine dicatur, Cælestinus enim Papa qui psalmos Davidicos pro Introitu instituit recitari, alternatim (quod Antiphonatim alii expresserunt) decurri præcepit, ut in ejus vita Giacconius refert, & cum eadem pariter ac prolixa fere psalmorum recitatio, Gregorius Papa, inquit Honorius Solitarius lib. 1. cap. 87. *Antiphonas ad Introitus Missæ composuit*. Unde adhuc primus versus ejusdem psalmi ad Introitum canatur, *qui olim totus recitabatur*. His suffragatur Alcuinus lib. de off. Eccl. *Primum omnium*, inquit, *dicitur Antiphona ad Introitum*. Et infra, *Hoc genus psallendi Græci invenisse traduntur : quod ideo ad Introitum dicitur, quia per hoc introimus ad officium divinum*. Antiphonarum autem inventorem primum Martyrem Ignatium cum plurimis asserit Photius. ἀφ' οὗ δὲ φασὶ ἀντιφώνου ὑμνεῖσθαι τοῦτον τρόπον ἐξ ἀγγέλων ἐπιδόντων τὸν ὕμνον ἐμπαθοῦς πάθους τὸν ἕτερον ἐπιφερομένου. *Principium Antiphonis, dedisse Deiferum Ignatium Angelos hoc pacto decantum numen celebrantes imitatus, dicunt*. Ecclesiæ quidem eorum specimen dedisse opinor, usum tamen prius alibi viguisse Philonis Judæi probat testimonium, de Essenis hoc pacto loquentis διὰ τοῦτο τὰ φράσεις χορὸι ἐπὶ τὸν ἑπτάκις ἑπτὰ ὑμνωδοῦσι. ἔστι δ' ὅτε ἀντιφώνους τὰς ἐκ θατέρου μέρους φωνὰς ἀναμένοντες, τὴν δὲ ἀκρόασιν ἡδονὴν καὶ ἀμείνονα συνεπιλαμβάνοντες, τὴν δὲ ἐκ τῆς ἑνώσεως ζέοντες· τότε γὰρ τὰ τριχόθεν ἀθροίσαντες, τὴν δὲ ἐκ τῆς ἑνώσεως, ἐμφύτου τοῖς ἀκούουσι χαρᾶς ἀνεπίληπτος πηγάζουσα. ἀπὸ δὲ τῶν ἐνθέων τούτων ἀνδρῶν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς ἐλθόντες, ἐκείνους ἐζήλωσαν καὶ ἐμιμήσαντο. *Propterea chori ad septies septenos hymnodi incinunt. Interdum responsa vicissim ex altera parte audientes, ipsi auditu jucundiori & meliori capiuntur, & ex ipsa conjunctione, quæ ex ipsis oritur, voluptate. Tunc enim ex tribus unum factum, & ex ipsa conjunctione ortum, auditoribus innatæ lætitiæ fontem manantem præbet. Primo dies sunt chori ; alter virorum, alter fœminarum. Deinde canunt hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque generibus : nunc ere uno, nunc alternis ; non sine decori & religiosi gestibus atque accentibus, modo stantes, modo ante terrorissimum gradum movantes, utcunque res postulat. Deinde postquam utraque chorus seorsum explevit se his deliciis, mistus antiqua divino ebrii, unum chorum faciunt promiscuum, ad imitationem Hierarchum instituti in cœlesti sanctissimo*.

64. Ἔξω τὸ ἄμβωνα.) In Ambone, ut infra Isidori Pyrenotæ M. S. annotavit, dicuntur a Diacono Pacifica ; ubi deest Ambon, in Ecclesiæ gremio, ἔξω τὸ ἱερατεῖον.

65. Τὰ ἑξαπλᾶ.) Preces sunt, quæ & pacem postulant, & in pace fieri debere a Diacono prædicentur : ἐν εἰρήνῃ, inquit, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. & deinde ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ ἀφράστου κάρας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Quorum ratione scribit Cabasilas cap. 12. τὰ ἑξαπλᾶ λέγει ὁ τῶν ὅλων ἀρχιερεὺς μόνον, ὅταν πᾶσι ἑτοίμων μὴ ἀποκωλύειν ἐπὶ τὰ τῶν ἄλλων ἴωμεν· διορᾷ γὰρ καὶ Θεὸς ἐκκλησίαν ἀθροίσαντας. *Petem dicit non eam quæ est inter invicem, quando nulli male volumus : sed eam quæ est erga nos ipsos. Perturbata enim mens ut cum Deo conveniat, fieri non potest*.

66. Χορὸς τοῦ Θεῦ τοῦ ἀκούειν.) Precum in altari faciendarum, quardam e Zonara in Can. 19. Concilii Carthaginensis sunt ἐφυμνίαι, ad officia subsequentia *præfationes* ; aliæ sunt epilogicæ, quæ officium claudunt, ἀναλυτικὰ nimirum : rectii tandem generis medias, συμπλέκουσι ἀναμνήσεις παραδόσεων ἁγίων τοῦ Κυρίου· *commendationes pravenerunt, ut quæ populum Domino commendent*, taleisque sunt præfationes Ἀντιλαβοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· in quibus vox παραδόσεως, denominationis impolitæ sensum abunde aperit. De quibus Cabasilas cap. 14. ἔστω τοῦ Θεοῦ μεσιτεύοντος ἡ ἱερατικὴ τάξις καταδεῖξαι.

67. Ἐκφώνησις ἐκτενὴς.) Qua ratione *secretas* in Missa Sacerdos Latinus dicit, in quorum calce vocem extollens in omnium auditu, *per omnia sæcula sæculorum*, intonat, Græcus pariter cunctas Liturgiæ orationes dempta ultima *ἐκφωνήσεως* nomen præferente, secreto Deo soli profert ; quibus ut finem imponat, audientibus cunctis ἐκφώνησις *orationum terminationes* elata voce, pronunciat. Illæ plerumque αἰνετικῶν continent, causam scilicet rationemque, qua postulata impetrare confidamus : & pro diversis hujusmodi causis, diversis quoque modis componantur. ὅτι σοὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις ἁρμόζει, cum sanctimonia petitur. ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, cum defunctis requies. ὅτι ἁγίου εἶ καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαύῃ, cum ἁγιότητis petitur. ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος εἶ Θεός, cum misericordiæ. Quæ ratione Cabasilas scribit cap. 15. fusius.

68. Τὸ ἑξαπτέρυγον.) Habes illud supra fol. 90. & quis e psalmicis verbis, & nova oratione adjecta compingitur : circa compositionem hujusmodi advertit Thessalonicensis lib. de templo. ἑξαπτέρυγα μὲν ἐκφωνοῦσι, συμβόλους ἔχοντες τῶν ἑξαπτερύγων καὶ ὑμνούντων ἀεὶ τὸν Θεὸν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων· ἐκ τῶν πτερύγων, τὸ δὲ ἁγιάζεσθαι ἐκ τοῦ ἁγιάζεσθαι· ἐκ δὲ τοῦ ἀεὶ ὑμνεῖσθαι, τὸ ἀεὶ ὑμνεῖ

præsidio Domini corpore, & Deitate nunquam ab eo separanda: quamvis & alios Justiniano Imperatori ac auctori, illum adscripsisse non reticeat: cui suffragatur Cedrenus scribens de Justiniano, *ἀναγράψαντα εἰς ἐκκλησίαν ὑπὲρ μεγάλου τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰς πάσαν τὴν οἰκουμένην τὸ σύμβολον, παραδοὺς καὶ προσευχὴν αὐτοῖς ἐπ' ἀμφότερα ἐκφωνεῖσθαι λαοῖς*. *Quo excitavit e fundamentis magnam Dei Ecclesiam, quam majorem & pulchriorem priore renovavit: cui & carmen a se compositum tradidit. Unigenitus filius, & verbum Dei.* Cedreno assentitur Ludovicus Phyllaras Atheniensis in sua χρονικῇ διδασκαλίᾳ, vernacule & concinne scribens: *τότε τὸ τροπάριον ἔκαμεν ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ὁποὺ τὸν ἐποίησεν ἄγγελος Κυρίου, βλέποντας ἐνίσχυε τὸ λόγια αὐτὰ ὁ ἅγιος Τρισάγιος ὁποὺ τὰ λέγουσι; Νεκρεσσῶν. Hunc modulum Justinianus Imperator in nativitatis & passionis Christi honorem composuit; cui & hæc verba inseruit (qui una est sanctæ Trinitatis persona) adversus Nestorianorum hæresim*, quæ tamen verba in quibusdam liturgicis exemplaribus non legantur.

91. Τὸ τρίτον ἀντίφωνον.) Tria Antiphona, sive introitus, in una sola liturgia, nullus mirabitur, qui etiam, in antiquis Latinorum missis, plura simul legenda, cum Menardo in notis ad Sacramen. Gregorii folio 335. observaverit.

92. Τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον.) Tertium & sextum Canticum Canonis, in Matutinis horis, cantari, uno vocabulo τετράωδα dicitur: duo vero illa Cantica, sequuntur præ aliis in liturgia canenda, eo quod inter tertiam & sextam diei horam & post tertiam & ante sextam officii, illa celebratur.

93. Τὸν μακαρισμόν.) Hymni sanctorum beatitudinis memoriam recolentes, vel potius ea beatitudines, de quibus Matthæi 4. vel randem pia viventium, vota precesque pro defunctorum requie, ut regni cælestis beatitudinem consequantur, perfectæ, & beatitudinibus Evangelicis, aptæ recitatis, adinstar, μακαρισμοί vocantur. Vide mortuorum officium paulo ante finem, & *ἀναπαυσόν*, verbo *μακαρισμοί*.

Minor ingressus, sive solemnis Evangelii ad altare deportatio.

94. Ὅταν τὸν μικρὸν ἀσπασμὸν.) Sacerdotis ad altare accessus, Evangelii introductio, vel sacrorum donorum, a Sacerdote in sacrarium deportatio, adjuncto, procedendi augusto ritu, vocantur ἀσπασμοί. Duplex autem est, μικρὸν & μεγάλον. Major est sacrorum donorum illatio, de qua inferius: minor est hæc introductio libri Evangeliorum, quo Diacono a Sacerdote tradito, egreditur ille porta Prothesis, & elevatum ante faciem deferens, subsequente Sacerdote, viam illam sinuosam tenet, quam pontifis ordine dictis tabula prima & secunda describimus, qua peragrata ante sacras fores, fistunt, ut Sacerdos τὸν ἱερὸν εὐαγγελισμὸν recitet: cujus situs mentem aperit S. Germanus: *ἡ ἁγία τῶν ἐκκλησιῶν ἐμφαίνει τὸν παρόντα τὸν ἱερὸν τὸν Θεοῦ, καὶ τὸν ἀσπασμὸν ὃν ποιοῦσι τὸν ἱερέα, ὃν λέγει Δαβὶδ ὅταν εἰσαγάγῃ τὴν Θεὸν καὶ σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἐν ἀγαλλιάσει λέγων, ἐξομολογεῖσθε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· ἐξομολογεῖσθε τῷ ἀγγέλῳ αὐτοῦ· Introitus Evangelii adventum indicat Filii Dei, & ingressum, ejus in hunc mundum, ut ait Apostolus, cum induxerit primum Deus & pater, primogenitum & unigenitum in orbem, ait, adorent eum omnes Angeli ejus.* Hinc omnes Evangelio per Ecclesiam delato, reverentiam exhibent ad quam excipiendam κηρυκικὸν ἦχον, secundum mystagogum eumdem δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ, ut videre est fol. 91. decantant. Quam Augustus vero fit Ingressus Evangelii ordo, cum Pontifex sacra peragit, describit Thessalonicæ Episcopus lib. de templo: *πρωτοκλήτου τοῦ ἱερέως ἔχοντος ἐν χερσὶ τὸ εὐαγγέλιον διάκονος συμπαραστάτου τοῦ ἱερέως ἐν τῷ βήματι τὸ εὐαγγέλιον ἀναλαβὼν ἐκπορεύεται τοῦ ἱερατείου καὶ ἵσταται ἐν τῷ ἀμβωνι ἐν τῷ ἁγίῳ τὸ εὐαγγέλιον ἀναπτύσσων καὶ ἀναγινώσκων τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀναπέμψει τὴν ἡμῶν*

*ταύτην τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὁ δικαιοκρίτης ὁ ἐπὶ τῷ ἐξιέναι τὸν ἱερέα ἐν τῷ ἁγίῳ τὸ εὐαγγέλιον ἐν τῷ ἀμβωνι ἐν τῷ ἁγίῳ τὸ εὐαγγέλιον ἀναπτύσσων καὶ ἀναγινώσκων τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀναπέμψει τὴν ἡμῶν

&c. Sacer cantor e superno loco, ideſt ex ambone exclamat, Sanctus Deus, &c.

81. Οἱ ἀγγελικοὶ.) Petitioni accommodata conceſſio. Precatus enim fuerat Diaconus benedicendum τῆς ἱερείας τῆς παρούσης, annuitque poſtulatis, accommodata ſubjungens Sacerdos: ἐυπρόσδεκτα, καὶ τὰ ἑξῆς.

82. Καὶτὰς αἰτήσεις ἡμῶν.) Reliqua benedictionis a Sacerdote dicenda verba quaſi ſibi reſervata, Diaconus aſſumit dicenda: urque τὸν ὑμνῳδὸν Hymnum ore indefeſſo, & in perpetuum perſonet populus, precans dicentia δὸς τὰς αἰτήσεις ἡμῶν. Tenentque Orarium (tenet autem tribus digitis quandocumque aliquid myſterio plenum occurrit indicandum) verbis illis, ut ſigno, τερατεύεται a Choro inclamandum, ſignificat.

83. Τὸ χορὸν ἑστῶτα στὰ, δέξασθαι.) Annotat hic Theſſalonicen. lib. de Sacra. quod ſi celebrans ſit Epiſcopus: τὸν διακόνῳ σημαίνει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὰς θύρας Χριστὸ δοκεῖν φύλαξ, ἵνα μὴ ἀκούσῃ τὸν ἔξω ἀδικῶν: *ſacro incipiat Sanctum Evangelium ſignat duas in Chriſto præditans hoc facto naturas, qui hypoſtaſi unus eſt & individuus*: Et hoc quidem quantum ad ritum ſupra numero 78. notatum: quantum vero ad præſentem ſpectat: τὸ τερατεύεται σκοπὸν ἔχει τὸ ἀμφὶ τὸ παρεισφέρεται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἢ τὸ ἐξῆς ἐκφωνεῖται, καὶ ἐπὶ τὸν ἀληθῆ τῆς αἰτίας. Ὅτι τοῦτο τοῦ τερατεύεται ἐξῆς τὸ φῶς ὁ Τριὰς ἐστιν, ἓν τοῦ ἑνὸς ὄντος θεοῦ, καὶ ὑπερ ἓν τὰ ἐκεῖ ὁ Τριὰς ἐστὶν ἀσυγχύτως τὸ Εὐαγγέλιον ἔκαμε ἐν ἓν τῷ τοῦτο. *Tricipiti cereo sumſus dum cantatur Ter Sanctus Hymnus ad Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Et nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.* (*Pontifex benedicit.*) *Quia perſonis quidem trina, ſed in ſubſtantia (una) eſt Trinitas, cujus cognitionem, ſicut & Chriſti duplicis naturæ conſtantis, Verbi Incarnati, unius perſonæ Trinitatis, velut lumen, ſanctum Evangelium per totum orbem ſpargit.*

84. Ψάλλουσι τοῦ ἑνὸς, ὅτε ἐκφωνεῖ τοῦ διάκονος.) Dum τερατεύεται a choro canitur, illud idem juncti vocibus e ſacrario Sacerdos & Diaconus intonant. Cujus myſterium exprimit Symeon lib. de templo συμβολικῶς ἅμα τοῦτο ἀγγέλους τε καὶ ἀνθρώπους ὑμνοῦσι. Διὸ ἐκβοᾷ ὁ ἱερεὺς ἅπαξ σὺν ἀγγέλοις, ἐκβοᾷ δὲ σὺν ἀνθρώποις τε, ἵνα μάλιστα ἡδέται· μία γὰρ ἐκκλησία ἐξ ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, ἐξ ἑνὸς γέγονε κεφαλῆς τε καὶ πάντα ἀρχηγοῦ, τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ τὸ Εὐαγγέλιον παρελήλυθε κήρυγμα, καὶ δι' αὐτοῦ πρατύνεται πάντα. *Concordiam & unionem Angelorum & hominum deſignant. Ideo Hymnus hic a Sacerdote & Diaconis intus; foris vero a Laicis & Clericis canitur. Una enim Eccleſia ex Angelis & hominibus coaluit: quod dum prædicare intendit Pontifex, tricipiti cereo iterum Evangelium ſignat, Trinitatis in Evangelio manifeſtans prædicationem, eamque per illud ſemper propagari expoſtulat.* Quæ prius ſicuti S. Germani expoſitio. ἡ ἀφορμὴ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγγελικοῦ ταύτην τὸ τάξιν ἔσχε τερατείας, ὡς ὑπόμνημα μὲν καὶ αὐτὸ, ὑπερέχουσα δὲ τοῦ ἐν Χριστῷ πραγματείαν ἐπιτελεῖται. *Crucis ſignum a Pontifice in Ter ſancti Hymni fine fieri ſolitum, complementum, & velut obſignationem eorum quæ de Chriſto prædicta erant, exprimit.* Qua auctoritate, de ſe nimium facili intellecta, mirandum, unde Meurſius didicerit, in fine τερατείας σφραγίζειν eſſe, *fatere ſigillum*; niſi forte ita crucis ſignum, mixobarbaro vocabulo intellexerit; in dictione σφραγίς.

Epiſtolæ Lectio.

85. Κάθισις δίκαιον.) Ita hac alia liturgiæ parte, ſeſſionem Sacerdotis vel Pontificis, Propoſiti cantum, & Epiſtolæ Lectionem complectente, monitorus primo Diaconus Sacerdotem ut ſedeat; ſuggerit ſolum ex humilitate, ut ſedere jubeat. Sic Græci hodie ſua vulgari lingua, examini demiſſi ſenſu dicunt. Σπὲ νὰ κατέβῃς, jube ut deſcendas: ὁρσὲ νὰ φάγῃς, jube ut comedas. Videatur ſimile verbum explicatum initio τῆς ἱερᾶς λειτουργίας.

86. Καὶ ὁ ἱεράρχης ἀπεκρίνατο.) Promiſſus primo Chriſtus Propheticis Anciphonorum verbis, tum ſolemni Evangelii introductione, mundo manifeſtatus, Hymno deinde Triſagio à magis dilectis Apoſtolis agnitus, nunc ut Meſſias Rex, his renunciatur τὸν προφητικὸν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐν ὄντως Κύριον. Qua de cauſa vices ejus gerens Sacerdos vel Pontifex, ad thronum quaſi regni ejus poſſeſſionem accepturus procedit: τὸ καθίσαι γάρ, ait S. Germanus, ἐστὶ τὰ ὡς οἱονεὶ ἐπὶ τὸν ἁρμόζοντα αὐτῷ θρόνον ἀναβαίνοντα τὸν ἀρχὴν, καὶ ἐξουσίαν ἤδη ἐν ἀνθρώποις λαμβάνοντα. *Seſſio Sacerdotis ideo eſt, quod tanquam quem Filius induit, ſuper omnem principatum & poteſtatem cœleſtium virtutum extulit.*

87. Τὸν ἱερὸν καθέδρων.) Pontificiam vel Sacerdotalem ſedem, quam literæ nude acceptæ ſenſus hic exprimit, myſtice tantum intelligendi, eruditiſſimus auctor, viri Græci ſuos alioqui ritus ignorantis ſermone fretus aſſerit: & τὴν ἁγίαν καθέδραν, *ſolium ſuperius*, thronum nempe gloriæ Chriſti, de quo ſequens oratio loquitur, ſignificare contendit. Verum quamvis thronum hunc myſterium aliqua templi materialis parte repræſentari non ſit inficiandum, nulla tamen eſt, quæ commodius invisibilem Chriſti ſedem, & ſupercœleſte tribunal viſibili typo, quam eminens ille locus in quem ad ſedendum in Eccleſia ſe recipit Epiſcopus, poſſit delineare. Talem ſibi ſtatuit Hierosolymis Jacobus Domini frater, de quo Euſebius libro 7. capite 14. Alexandriæ Petri diſcipulus Marcus, cujus eſt mentio apud Baronium anno 45. num. 12. & Antiochiæ primo, deinde Romæ ipſe Apoſtolorum princeps, a quo poteſtas & gloria in omnes alios thronos derivatur. Sedeſque hujuſmodi, (quæ tum in antiquis Latinis, cum in pluribus Græcis Eccleſiis circum altare, in concha ſive teſtudine erecta eſt, prout tabula noſtra ſol. 11. & 17. ſuperius oſtendit, & plurium ſol. 12. declaratum eſt) ἀνάκλιτος eſt, in quo Coepiſcopos Patriarcha, vel Epiſcopus Sacerdotes admittit. Ibi καθέζεται ὁ ἱεράρχης τῷ συνδούλῳ & Χριστὸν ἐκφωνήσαντι συγκαθέδρας ἐγκαταλέγων τοὺς συνεργοὺς τῆς ἱερᾶς ἀρχιερωσύνης τοὺς Ἀποστόλους, ἀφίλητα ἅπαντα λέγων. *Conſeſſui recubans Pontifex Chriſtumque imitatus, aſſeſſores habet Epiſcopos & Sacerdotes, Chriſtum repræſentantes, & omnibus pacem indicit*, inquit, Theſſalori. lib. de templo. Ibidem quoque τῷ τοιούτῳ ὁρισμένῳ ὅδε ὁ Τριὰς ἐπιφοιτᾷ ἐπιπνέων ἁγιασμὸν καὶ χάριν ὁ Τριὰς, ὃν τῷ φῶς ἀναπέμπει, & ἁγιάζουσα ἡμῶν ἐπισκόπους τε καὶ ἱερεῖς τὴν Ἀποστόλων, ἀφίλητα ἅπαντα λέγων. *Teſſaradecatide ſpiritus ſanctificationem & gratiam Trias, ſub cujus auſpiciis, & ſanctificans nos Epiſcopos Sacerdotes apoſtolorum ſuccedaneos, inculpata omnia dicens.* Concessui recubans Pontifex Christumque imitatus, *aſſeſſores habet Epiſcopos quod diligenter ſpectatur, & ex alto populum intuentur, nomen habet.* Ut proinde in ſacris adstis, illi, Sacerdotibusque ibidem conſiſtere, & cum eo ſedere permiſſis, in ſublimi ſedes eſt excelſa.

88. Ἐβόησε λαός.) His verbis prolaris populum cereo tricipiti ſignat Pontifex ut numero ſuperiori declaratum eſt.

Σοφία.) Modeſtiam & attentionem in Eccleſiis publice quondam enunciaſſe Diaconos, oſtendit c. 7. Concilii Aquigranenſis, jamque id Apoſtolorum tempore obſervarum enarrant Conſtitut. Apoſt. Clementis lib. 8. cap. 15. Hic itaque propoſito Epiſtolæ prævio attendere, populus a Diacono præcipitur: ipſeque Diaconus κηρύττει πάντας μὲ ἐπιδέξασθαι, καὶ ἀγρύπνως· ὅτι τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἡ ἀγρυπνία τοῦ ἀκούειν τὰ θεῖα λόγια· ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀκούειν ἀπαιτούμενα καὶ ἐν τῷ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγρυπνεῖν. *Jubet omnes non ſecuriter & negligenter ſtare, ſed eis quæ fiunt, & canturæ attendere. Attentionis enim profectum, ut ſanctum excitat. Deinde ſapientiam in mentem revocat, cum qua oportet ad myſteria accedere, & mentem adhibere.* Ita Cabaſilas.

89. Ἀλληλούϊα.) Graduale, & Alleluja cum verſu, lecta Epiſtola, cantant Latini: at non ita Græci, ſed ante Epiſtolæ lectionem Ter ſanctus Hymnus quaſi loco Gradualis ab eis canitur: tum Alleluja cum duobus verſibus, προκείμενα nomen obtinentibus; deinde legitur Epiſtola, & ex lecta reſumitur iterum Hymnus Alleluja: & tandem ad Evangelii lectionem procedunt.

90. Ψαλμῳδῶ Δαβίδ.) Etſi conſeſtim adjungendum occurrat τὸ προκείμενον, *propoſitum*, verbis Davidicis frequentiſſime conflatum, non ipſum tamen eſt, in quod voces hæ, ψαλμῳδῶ Δαβίδ, præfationis more cadunt, quin potius voci Ἀλληλούϊα connectuntur, & Hymnum illum Ἀλληλούϊα pſalmum Davidis eſſe, ad inſtar cujuſdam explicationis, indicant: cujus rei momentum eſt quod προκείμενον, non ſemper e pſalmis Davidis extrahatur, & nihilominus τὸ Ἀλληλούϊα, non ψαλμῳδῶ Δαβίδ a lectore publicatur: ſecunda deinde vice qua poſt lectam epiſtolam intonatur Ἀλληλούϊα, non deſinit iterum ψαλμῳδῶ Δαβίδ adjungi, cum eamdem verbum quidem e pſalmis Davidis audiri deſinat: his adde quod τὸ Ἀλληλούϊα ſecundam Cabaſilam capitis pſalmus Davidis audit, qua ipſum Prophetæ, & inter prophetas nominatiſſimus David, Eccleſiam docuerunt.

91. Τὰ προκείμενα.) Duos Davidis verſiculos Epiſtolæ lectioni præfationis loco, & velut ejus epitomen, præmiſſos, diximus alibi vocari προκείμενα, quod & Latinorum Graduali ob eamdem ei ſignificationem attributam correſpondere aſſeritur: τὸ προκείμενον ſiquidem ait S. Germanus, φύλαξ τῆς ἐκφωνήσεως & τῆς ἀναγνώσεως ἐστὶ τὸ προκείμενον· διεγείρει γὰρ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὸ ἀκριβῶς ἐπιστῆναι τοῖς ἀναγινωσκομένοις· & ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ψαλμοῦ ἐστὶ τὸ Χριστὸς ἐμφανὴς ἐγένετο· & ἐκ τοῦ ψαλμοῦ ἐστὶ τὸ Χριστὸς ἐμφανὴς ἐγένετο· *Propoſitum deſignat prophetarum enarrationes, & regis Chriſti adventus prædictionem, velutis militer imperatori præcurrentes* (aliudit ad aliqualem vocis προκείμενον ſenſum) *exclamantes. Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare*, (alludit iterum ad Pontificem ſedentem, & perſonam Chriſti typice gerentem) *& veni ad ſalvandum nos.* Propoſitorum vero Epiſtolis præponendorum varias formas videre eſt inter Ἀκροτελεύτια, ad hujus operis calcem.

92. Τὸ Ἀπόστολος ἐστίν.) Id eſt, juxta Epiſtolas & dies, mutari, τὰ προκείμενα. Epiſtolæ porro lectio, ut ex Apoſtolorum ſcriptis vel actibus extracta, conſentaneum Ἀπόστολος audit, & Apoſtolorum a Chriſto vocationem indicat, inquit S. Germanus. Diaconi, dum legitur Epiſtola, ſtant: ſunt enim juxta Theſſalonicenſem, οἱ πανταχοῦ ἀποσταλέντες χάριν ἐγκρίνεις, *hujuſmodi Apoſtolica gratia donati*, & Apoſtolos ad prædicationis munus obeundum paratos atque adhuc Chriſto aſſiſtentes manifeſtant.

93. Καὶ ὁ λαὸς πληροῖ τὸν.) A lectore ſcilicet propoſitum præmittente Apoſtoli textu decurſo. Lectores enim, ceu quondam in tota Eccleſia, adhuc hodie in Oriente legunt in miſſa Epiſtolam. Unde & Amalarius libr. cap. 11. miratur, *qua de re ſit ſumptus uſus in Eccleſia noſtra ut Subdiaconus frequentiſſime legat lectionem ad miſſam, cum hoc non reperiatur ex miniſterio illius in conſecratione commiſſum, neque ex literis Canonicis, neque ex nomine ſuo. Nam primævo tempore Diaconus non legebat Evangelium, quod nondum erat ſcriptum: Sed poſtquam ſtatutum eſt a patribus noſtris, ut Diaconus legeret Evangelium, ſtatuerunt ut & Subdiaconus legeret Epiſtolam, ſive lectionem.*

94. Ἐβόησεν.) Poſt lectam Epiſtolam, pacem populo precatur Sacerdos, vel Epiſcopus: quod Græci vocant, ἐβόησεν & Ἀπόστολος: & de hujuſmodi ritu videtur loqui Cyprianus cum Epiſ. 5. ad Cleram & plebem de Aurelio Lectore ſcribit, *vobis hunc die auſpicatus eſt pacem, dum dedicat lectionem.* Id eſt: dum primo legit in Eccleſia, felicibus pacis auſpiciis vos ſum profecturus. Ac propterea Symeon Theſſ. τὰ εἰρηνικὰ, vocat ἱερὰν τελετὴν, *ſacrum myſterium*, ὅτι καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ, quaſi a Deo inſtitutum. Nec immerito. Ut enim Chriſtus pacem Diſcipulis dedit & reliquit: ita Pontificum erga populum beneficium Pacis eſt collatio: ideo thronum conſcendunt, ut nomine Dei hoc munus impertiantur populo. Hinc ſanctum Epiſcopum Joannem, cujus liturgiam elucubramus, rogabant olim ſubditi apud Socratem lib. 6. cap. 6. ἐν τῷ ἐπιστασίᾳ ἥρην καθίζεσθαι, καὶ οὐκ ἂν τῷ λαῷ τὴν εἰρήνην ἐνεύξεσθαι, *ut in Epiſcopali throno reſideret, & pro more pacem populo apprecaretur.* Et Georgius Alex. de hoc Synthronio loquens in ejuſdem Chryſoſtomi vita. *Sane populo data pro more imprecatione, ſalutationeque pacis, reliquis aſſedit Epiſcopis.* unde factum eſt, ut cum apud Latinos ſalutant populum Sacerdotes, *Dominus vobiſcum*, ſolemnando dicant: Epiſcopi vero *pacem* ubique precari audiantur.

95. Ὁ χορὸς τῷ Ἀλληλούϊα.) Inquirit argute Cabaſilas, cur ante Epiſtolam pronuntiata prima vice Alleluja, oratio propoſito ſubjungitur, non item cum ſecunda poſt Epiſtolam repetitur? ἐπειδὴ ὁ Ἀπόστολος μᾶλλον ἡμᾶς ἐφιᾷ ἢ ὁ Εὐαγγελιὰ ἀκούειν ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἐφιᾷ δὲ

Preces post Evangelium, & Catechumenorum expulsio.

101. Ἐπειτα εὐχὰς τὰς ἔμπροσθεν τῆς λιτῆς.) Preces post Evangelium a Diacono commendantur: eæque intensiores *ferventes*, & ferventes. Primo quidem in communi pro totius Ecclesiæ grege, mox pro regibus, quibus alii codices, ut in variis lectionibus litera S. indicat, Pontificem, cœtum Ecclesiasticum, &c. adjungit: quorum rationem profert Cabasilas cap. 13. τὰς δὲ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων εὐχὰς μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τρίτας; ἢ τὰς ὑπὲρ τῶν ἐν Ἐνεργείᾳ τὰς δεῖ τὸ Εὐαγγέλιον μυσταγωγίαν Χριστοῦ. *Quamobrem autem orationem ob catechumenis maxime fieri convenit post Evangelium nisi propter eos qui servant Evangelium, qui imitati sunt beneficentiam & humanitatem Christi, qui per Evangelium significatur?*

102. Εἶθεν οἱ κατηχούμενοι.) Non prius quod spirituale & perfectum, sed quod animale & imperfectum, sancti Patres in ordine liturgiæ proponunt. Ideoque Sacrificium paraturis aggredi Sacerdos, cui adesse nefas est non initiatos, quos Catechumenos adhuc vocamus (eo quod ad auditum usque, & quantum eruditio concesit, communem Christianismum susceperunt) hos emittere e fidelium choro, oratione primum pro eis recta Diaconi ministerio, consuevit. Hinc voces illæ, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθατε, inferius legendæ: hæque aliæ in D. Jacobi liturgia, μόνοι τῶν κατηχουμένων, μήτις τῶν ἀμυήτων, μήτις τῶν μὴ συνευχομένων ἢ μὴ μεταλαμβάνων ἔστω ἐνταῦθα. ἀπέλθατε ἔξω πάντες· τὰς θύρας, ὦθύραι πάντες. *Nullus Catechumenorum, nullus non initiatorum* (id est infidelium) *nullus eorum qui nobiscum orare nequeunt* (id est communione privatorum) *Agnoscite vos invicem. Fores observate.* (Ne Energumeni aut alii hujusmodi subintrent.) *Reliqui omnes* permanebunt, & adsint: Et eundem hæc aliæ in usu apud Latinos habitæ. *Si quis Catechumenus adest, exeat foras.* Cum Catechumenis porro cenire solitos Energumenos & Pœnitentes legimus apud Clementem lib. 8. Const. Apostol. a cap. 5. ad 12. ubi & distincte prolixæque orationes super emittendis ab Ecclesia conscriptæ, quæ quidem tunc dicti desierunt, quando neglecta, vel extincta fuerunt pœnitentiæ publicæ officia, quod quando, & qua ratione contigerit ignorare se profitetur Zonaras in Concilii Laodicæni Can. 19. τὰ δὲ ἐν μετανοίᾳ γινόμενα οὐκ ἔστιν γνώσκειν. etsi post Catechumenos cum oratione primum discessisse canon citatus ostendat, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν κατηχούμενον καὶ τὸν μετανοοῦντα τὴν εὐχὴν γίνεσθαι, & τότε τὰς χεῖρας ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς καὶ εὔχεσθαι. *Postquam exierint Catechumeni Pœnitentium fit oratio, ad manum Episcopi ipsis accedentibus, & deinde recedentibus.* Catechumenis, quia quæ fiebant pro Pœnitentibus & Energumenis orationes alio sunt transpositæ, nil de illis interpretandum occurrit, ut sentit Balsamon in eundem Canonem. ἐπεὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων ἐπιτίμιον ποιοῦνται πάντα, οὐ χεῖρα τίθενται ἐμβοῶντες. *Quandoquidem pro venientibus in aliud officium* (quod est ἐπὶ μετανοίαν in eo loco inquirendum) *hæc transferunt, plura de illis exponere non est necesse.* Has orationes pro Catechumenis ipse Chrysostomus diffuse explicat hom. 2. in posteriorem ad Cor. Totus autem circa Energumenos ritus, ex ejusdem homil. 3. de Dei natura digrossetur.

103. Τὰ ἅγια τοῖς.) Linteum cui, nullo interjecto, Discus & Calix superponuntur, Latinis quidem *Corporale*, a Christi *corpore* continendo, Græcis ἱερὸν κάλυμμα ἐπιλογίου, ab eo *involvendo* dicitur. Germanis *Schweiß-tuch*, quia ardente in Syria sole, ut ait Maundrellus, *Corporale significat linteum in quo corpus Christi a cruce depositum, & in monumento repositum, est involutum.* In ea parte explicando reperitur in Ambrosii missa apud Pamelium oratio, cui ipse titulum *super sindonem* affixit. Hujus autem *clausulæ* eadem ferme est, quæ Arnaudi, de qua suo loco; ejusque ab illo mutam aliud est discrimen, nisi quod in assuto loculo Antimensium reliquias continet: *clausula* autem, nullas.

104. Ἐξαπτεῖλον.) Quod correctius alii codices scripserunt, ἐξαπόστειλον. Moderne namque Græcorum linguæ corruptela est, ut sextæ conjugationis verba in *ω* terminata, per *αινω* proferant: qua perversa forma dicunt *βαπτίζαινω*, *ἁγιάζαινω*, *ἀναθεματίζαινω*, &c. pro *βαπτίζω*, *ἁγιάζω*, *ἀναθεματίζω*.

FIDELIUM MISSA.

Orationes pro fidelibus, & offertorium.

105. Ὅταν πληρωθῶσιν.) Completa, quæ dicitur Catechumenorum missa, ὅταν τελεσθῇ. Diaconus inclamat. *Quotquot sincere Fideles* adsunt, permanent; cum sacris participaturi, tum etiam ferventiores & secretiores preces ad Deum emissuri. Confestim idcirco quondam, Diaconi virorum, Subdiaconi mulierum stationis portas, in Ecclesia occupabant: ne, aut a sacris alieni denuo se immiscerent, aut fidelis a Sacrificio abscederent ante tempus, animadversuri. Exinde ortum Constitutionum Apostolicarum præceptum, ὁ διάκονος ἐπιβλεπέτω ἐπὶ τὰς τῶν ἀνδρῶν θύρας, οἱ ὑποδιάκονοι ἐπὶ τὰς τῶν γυναικῶν, ὅπως μήτις τις ἢ πρὸς ἔξοδον, μήτε εἰσαγωγὴν ὄφῃ, μήτε κινούμενον τινα ἢ νυστάζοντα· *Diaconi stent ad fores virorum quibus viri in templum ingrediuntur, & Subdiaconi ad fores quibus mulieres, ne fidelis quispiam egrediatur, vel aperturæ fores, tempore oblationis.* Id certe nomen *Fidelis* exigit: id Diaconus his vocibus, ὅσοι πιστοί, prolatis admonet. Sicut enim *Sanctos* vocavit olim Ecclesia, non quos ob Martyrium vel miracula in Beatorum & cœlitum album retulisset: sed qui inter mortales, vitam & vitam adhuc agentes, eximia se se pietate reddidissent conspicuos, hac namque ratione, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, *Sanctis mysteria sanctis* tantum tradenda, pronunciat Sacerdos: *Fideles* pariter olim vocandi non confebantur, quicumque fidem Christianam Baptismo & Chrismate accepto profitebantur: sed qui duobus illis sacramentis inaugurati, etiam sacra Eucharistia donarentur; & a communione convictus, precum, sacrificii, & sacramentorum in Pœnitentium numerum allecti, non ejicerentur: imo verbo qui morum & probitatis virgetali specimine fulgerent, ut se *fidos* probassent, quibus tuto *ἱερὰ παθεῖν*, sive *ἱερὰ παθεῖν*, aliis etiam de visu ignotis, committi possent. Hi perfecte & integre *Fideles* qui *fidem* profiterentur, & *fidelitatem* observantiæ morumque Christianorum, nulla peccati transgressione condemnassent. Hos nunc Ecclesia miniter hac voce, πιστοί, mysteriis sacris assistere permittit, reliquis quasi infidelibus fores aperandatis: *claudite vestibula, agnoscite invicem pares in gratiam, nullas pietatem simulet*: ac si diceat, nullus Pœnitentium ordine dignus *Fidelis*, indutæ larvæ, perem se a crimine offerens; ut tremendorum mysteriorum tempore, in Ecclesia perseverer. Illicem ferme verbis illud idem edocet Matthæus Blastares ἱερόμυστις ἢ ἐκκλησιαστικὸς χρὴ τὸν βαθμὸν ἕκαστον τοῦ κατὰ χαρακτῆρα ἢ τάξιν ἔχοντα ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τὰ πρέποντα ἑαυτῷ πράττειν, ἢ τὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπιβατεύειν· ἐν τῷ γὰρ ἱερῷ τούτῳ καὶ φοβερῷ μυστηρίῳ ἕκαστος ἑαυτὸν ἐξετάζων, οὕτω μεταλαμβανέτω· *Sacerdotalis & Ecclesiasticus ordo unusquisque in sua dignitate vel officio constitutus, ea quæ sibi conveniunt agat, & ea quæ superiorum sunt ne usurpet. In hoc enim sacro & tremendo mysterio unusquisque se ipsum examinans, ita communicet.* Inde Salomonis illa ἐξέρχου ἐκεῖθεν· *Egredere inde*, Ecclesiæ fores observanti ministro, ut Catechumenos & Pœnitentes indicet & edicat, *properent etiam apud eos illud, ἔσω πύλαι, claudatur.* Sane videlicet sanctum sacrificium arcturi: exire autem quotquot non sunt initiati aut expiati.

106. Εὐχαριστίαν ἐπιτελοῦσι.) Ut missa fidelium, ita & liturgiam Chrysostomi opus hinc incipit: præcedentes enim quælibet orationes, Diaconicæ preces, aut ritus, e Jacobi, vel Basilii, vel etiam cujuslibet alterius penu sunt depromptæ. Et Diaconicæ quidem preces, *Ectenes* seu *Litaniæ* dictæ, cum tam Basilii quam Chrysostomi liturgiæ sint communes, non magis huic quam illi, imo neutri, cum ex majori parte in Jacobi & Clementis opere reperiantur, sunt attribuendæ. Quoad Sacerdotales autem orationes spectat: prima quæ est προσευκτὴ, & incipit ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ ὑψηλὸς, *qui*

tur, fol. 52. e Jacobi liturgia, in Basilianam & Chrysostomianam translata est: alia quæ est Antiphoni primi, fol. 52. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐ τὰ ἐπουράνια, Basilii est, sicut aliæ res sequentes. Antiphonis secundi, tertii, & minoris ingressus ἐν ἁγίοις dictæ fol. 54. Ea quæ est, περὶ τοῦ ἁγίου ἄρτου, nec Chrysostomo nec Basilio assignanda, cum ut supra numero 80. animadvertimus, sit utraque posterius inventum, & forsan Proculi Patriarchæ opus, cujus tempore, Persandus Hymnus quotidie recitari initium dixit: alia in quibusdam exemplaribus reperta, περὶ τοῦ ἁγίου ἄρτου, fol. 87. suppositicius est Chrysostomi factus, ut pote in rarissimis codicibus occurrens: sequens altera, εὐχαριστοῦμέν σοι, quæ incipit· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, fol. 56. Basilii etiam est: & ultima, ἐξομολογήσεται, Κύριε ὁ δὲ ἡμῶν ὁ ἐπιβοηθὸς καὶ σωτὴρ, quamvis Chrysostomo affingues, Basilianæ alterius imitationem esse nequilis inficiari. Hæc de causa Barberinum illud exemplar, Sancti Marci, pluribus sæculis venerandum, & superius fol. 85. repericndum, priores orationes, τὰς προθέσεως, ἢ ἱερεῖον, τοῦ προφήτου, ἢ ἐπεὶ ἔκτισας ἢ τὴν εὐχαριστίαν, absque auctoris cujusvis nomine proponit; quibus, cum Chrysostomo indubie attributas libi jungit, titulum quoque hæ fidei testem adhibere non recusavit, his verbis· Εὐχαὶ δὲ καταχρηστικαὶ τοῦ ἁγίου χρυσοστόμου ἢ Κυριακοῦ, quam dixerim esse Basilii imitationem: eamque sequitur hæc, ἐπεὶ ἔκτισας τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἐπιτήδεια τὰ ὁλκεῖα· Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε, fol. 57.

107. Λέγει τὴν ἐκτενῆ.) Sequentem nimirum quæ incipit, ἐλέησόν μας.

108. Τὸν Χερουβικὸν ὕμνον.) Habetur is fol. 108. & incipit οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς, cujus si versio, & orationis sequentis mentem respicias, consultius cum Χερουβικὸν appelletur absequeris. Ejus autem cantandi primam institutionem ad jejunii tempora revocat Cedrenus, scribens: ἐνομοθέτησε δὲ καὶ Χερουβικοὺς ὕμνους, ἐν ὑπογραφῇ τῶν Χερουβὶμ ὕμνων, τοῦτον ἔμεινε ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ, τὸν ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ

rsaam Discum, dextra vero ante pectus sanctum calicem sustentat, & populo venerabundo, procumbenti, & adoranti ipse utrobique vocibus luculentis, regni cœlestis ingerit memoriam. Hunc ritum cultumque sacrorum donorum insolitum commendant aliqui Latini scriptores, ut potè qui rebus a profano usu separatis, & hostiæ jam jam consecrandæ exhibitus, non nisi Dei honorem, & Christi Domini respicit venerationem, fidem excitat, devotionem fovet. Arcudius ex adverso a lib. 3. qui est de Eucharistia, a cap. 19. ad 24. plaribus arguit, & cum superstitum omnino reprobat, quæ viri in Græcis ritibus experientissimi calculo laudanda, & vocum omnium assentientium suffragiis sint confirmanda? Obstant alii tum Latini doctores, tum Græci plurimi non solum Græcorum rituum experientia, sed & doctrinæ copia, fideique zelo commendandi, quæ cum nihil scriptis expresserint, nos quoque cum ipsis in tanti momenti re, ubi de idololatriæ crimine agitur, taceremus; nisi veritas suo candore ubique rofcenda, patrocinium expereret, & innoxiam dicendi libertatem. Faciendum itaque externa illa, quæ dona sacra dedecentur pompa, ministrorum ipsorum attentione, & augusto procedendi ritu, populi simplicis oculos mentemque perstringi, lenitique etiam ad Christum quasi præsentem agnoscendum & colendum, fateri: ea tamen nostræ communis Ecclesiæ Orientalis fides, aut privata cujuscunque Græci doctoris opinio, ut Christi præsentia his speciebus ullis certa & indubitata adsevereret, sed ad summum præcipiatæ veneratio est, & exuberans devotionis argumentum, quo conferatio præverritur; & jam rei Deo dedicatæ, ubi imaginem vel crucem ipsi insculptam aut typum notate fixa percipiebant, (ut de cæremoniis pluribus circa illam exercitis Christi vices jam figurate ege, & in ipsum, deinceps eit transmutanda) distincte quoniam honore digna judicarunt. Quæ nisi omnino, si ex eo idololatriæm afferat Arcudius, quod rudis plebs illo Christum in præsentem se colere opinetur, accidat simul, imo & eodem crimine condemner Catholicos quosvis, qui viso Christi vultu depicto, simili cultu quasi præsentem quoque venerantur, & lepus, o Domine Jesu, velut audienti, exclamant. Eruditorum illi certe rustica plebis illius fides, devotio nequam extinguenda, aut cultus ille externus omnino compimendus. At superfluus est, inquies, nec simplicia sacramenti futuri symbola in tanto pretio, vel honore fuit habenda. Compescatur certe, me judice, & Arcudio, si ejus est ea mens, assentiente, corrigatur inquam, & reformetur, quod abundat: quod æquum verò est, & a majoribus acceptum, quodque summus Pontifex in Græcis Romæ degentibus, & dona sacra quolibet ritè venerantibus, aut approbat, aut tolerat; ducetur, excipiatur, sartum rectumque asseveretur. In cultu siquidem exteriori non corporis gestus, sed animi devotio; vana apparens humilitatis species, sed interna fidei agnitio; non oculis adorato spectata, sed secreta religionis affectio æquo rationis & judicii pondere metienda est, & pensanda; nec si regis throno, abjecto rege, veneretur Britanni concessi insaniæ rei regi-hujusmodi, confestim sunt accusandi. Homines vivos, picias imagines, reliquias sanctorum, lignum Christi crucem, Deum ipsum adorare dicentes in scriptis, in Conciliis, in Patrum Ecclesiæ codicibus: an ideo idol latriæ rei sunos proclamandi, si honorem cuique rei debitum prudentis mentis examine & æqua judicii lance ponderantes, & distribuentes, rem vitiorem quandoque copiosa magis & exquisita cultu externo pensequamur? Adde quod si ad ipsos Græcanicorum errorum fautores huius rei judicium referamus, nullus est, qui scripto ἀνάθεμα sit & ἀδιάκριτον, illam contribulibus suis ab Arcudio imputatam quoquo modo tueri aut propugnare videatur. Venerationis quoque illius signum referens Symeon Thessalonicensis, προσκύνημα, inquit, παρὰ τοῖς ἱερεῦσι γινόμενον ἐπὶ τοῖς ἁγίοις τῆς ἀναφορᾶς. Sacerdotibus simplices eandem procumbunt fideles: maritoque eorum precibus jungere expostant: causam & originem abundantis illius cultus Cabasilas enarrans cap. 24. εἰ δὲ ἄνευ τῆς προσκυνήσεως, αὐτὴ τῆς ἱερείων χειρὸς ἡ δόσις τὸ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις τοῦτο ἐπιτελεῖ τῆς ἀναφορᾶς, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ ἄλλοις τε καὶ ἄλλοις ἐπιφοίτησιν ἐργάζεται, καὶ ἀγιάζει τὰ προκείμενα· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκείνων ἐπιτελεῖται, καὶ ἀγιάζει τὰ προκείμενα· ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις ἐπιφοιτᾷ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἁ

ferenda, præscribuntur. Διὰ τῆς ἀφράτου μέχρι τῆς ἁγιάσεως ὁ ἀναγνώστης, ἢ ὁ πατριαρχεῖος ψαλτικὸς ἀναγινώσκει. Ἐκ μὲν τοῦ ἐξαιδάκτου τοῦ κατηχουμένου, ἢ τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἢ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν, ἢ τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν ὀρθοδοξίᾳ ἐκλαμψάντων· ἀπὸ δὲ τοῦ ἱερέως τὸ εἰρηνικὸν πρόκειται μετὰ τὴν ἀναφορὰν ἐκφωνούμενον, ὅλον δὲ τὸ ἱερατικὸν διάταγμα· καὶ μετὰ τὸ ἀναβοηθῆναι διακόνου· πρόσχωμεν· τότε τοῦ λαοῦ τὸ ἐκλεκτὸν ἀποδίδοται· καὶ οὕτω τὴν εἰρήνην ἀποφοιτίζουσι ἀναστάσιον. *Seorsum primum post cantiones Episcoporum* (lecto Evangelio ad populum) *habitas, Catechumenorum orationem perfici convenit. Et postquam exierint Catechumeni: eorum qui pœnitentiam agunt fieri orationem: & cum si sub manum accesserint & recesserint, fidelium preces ter fieri* (tres autem illæ orationes ad quarum normam suas composuerunt, vel quas forte retinuerunt Basilius & Chrysostomus, sunt· ἐκτὸς τοῦ τρισὶ τούτοις εὐχὰς ποιῆσαι οὐκ ἔστιν, &c. fol. 57. Εἰ μὴ τὰς τρεῖς ἐπιτάξει· Παῦλος ὁ πατριάρχης, fol. 59. Et ὑπὲρ προσφερόντων· Καθὼς ὁ πατριάρχης, fol. 59. Oratio namque ἢ Χερουβικὴ recentior est a Justini temporibus liturgiæ ioserta) *Quam siquidem primum silentio: secundum autem & tertiam elata voce compleri* (nunc autem singulæ pariter sunt pronuncianda) *Deinde pacem dari: & sic sanctam oblationem perficiunt*: Dandæ autem & accipiendæ pacis norma hæc est· *Sacerdotes ordine sigillatim in sancta dona qua pollent proxime inclinant, velamenque osculantur, & dicunt*, ἄφες ὁ Θεὸς· tum corpore paulum remoto, ἄφες ἡμῖν, inquiunt: mox dicesque amplius retrosecti, ἄφες ἀδελφέ, versus altaris labra proferuntur: tunc que Episcopi vel primi Sacerdotis celebrantis manum genamque osculantur his verbis additis, ὁ Θεὸς τὸ μέσον ἡμῶν· *Deus est in medio nostrum*: quibus ille sigillatim respondet: καὶ ἔστι καὶ ἔσται· *Et est & amplius sit*. Non iubens autem omittam, quod solenter hic tangit Thessalonicensis, & a nople Cyrillus Hieros. explicat Cate-myst. 5. mutæ osculum nimirum, secundo Pontificem & Sacerdotes ipsi adstantes lavari ἐκνίπτονται ἢ ἐπιλούονται τὰς ἄκρας χεῖρας, ἢ τοῦς κυκλόθεν τὰ ἱερὰ σκεύη προσφέροντας· ἀλλ' οὕτω ἢ ἐξῆς ἐλέγετο· καὶ μετὰ τὸ ἀποθέσθαι τὸν ἱερέα τὰ ἱερὰ σκεύη· ἀναστὰς ὁ διάκονος ἐκφωνεῖ· *Vidistis Diaconum aquam lavandis manibus porrigentem Sacerdoti & presbyteris altare circumstantibus*, cujus lotionis mystica ratione producta, rem quibus verbis osculum pacis in sua Ecclesia juberetur, subdit· ἀσπάζεσθε ἀλλήλους· ἑνώσωμεν ἑαυτοὺς ἀλλήλοις ἀσπασμῷ ἁγίῳ· *Deinde clamat Diaconus· Suscipite invicem, & invicem osculemur. &c.*

118. Ἀγαπήσωμεν Κύριον.) Hic proprie Sacerdos vel Episcopus osculatur sancta, ut observant recentiores endices· ἀσπασάμενοι τοὺς ἁγιασθέντας τὰ ἅγια, γίνεται ἀπὸ τοῦ ἱερέως· & veteres etiam· ἀσπασάμενοι τὰ ἅγια, ἀπὸ τοῦ ἱερέως· & quia Christus auctor est charitatis: & charitate qua ipsum diligimus, jubet ut proximos; Sacerdos ideo a sacris donis & altari pacem accipiens· Ἀγαπήσωμεν, inquit, ἐν Κύριῳ, &c.

119. Τῶν ὑπερ τοῦ πάντων ὑπερ.) Quidam hic potiarum Ecclesiæ cultudiam ministris incubuerunt, ne mysteriis sactis alieni adsint, commendari opinantur: verum ejectis Catechumenis & Pœnitentibus, id præstitum superius numero 102. Caballas, Ecclesiæ sum mentem minus assequeras, abjecto literæ sensum contrarium sequi molitur; quasi vocibus illis, Januas sacrarii clausas deinceps custodiri jubeantibus, ora potius & aures referari ediscentium: ne data veræ sapientiæ attentione deoita, mente, voce, audeu, confessionem fidei symbolo jam jam recitando promulgandæ, percipiantur· ἐν τοῦτῳ τῷ σοφίᾳ πλείων ἐστὶν ἀνθρώπων ἀπὸ ὑπερ, τὸ σφαῖρα πάντα ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα τὰ ἐν τῇ σοφίᾳ· πάντα δὲ ἐλπιστὰ ἐν ἀκοαῖς, ἢ ἀφανῆ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἐκεῖ ἀκούειν πάντα, ἢ ἀφορᾶν χρεών ἐστι ἀκοαῖς ἢ ὄψεσι πάσαις ἀνθρώποις· ἐν ταῖς σοφίαις ταύτῃ ἀκούσεται ἢ ὁμολογεῖν τὸ ἢ πίστιν σῴζουσιν· *In hac sapientia cunctas verbali portas imperat, ora videlicet & aures nostras: in hac, ait, sapientia jugiter aperite; sive audiatis, sive loquamini, omni penitus eliminata negligentia studiose hoc peragite, & vobis ipse attendite. Illi vero omni confessionis dispositione responsum fecunt, fidei pronuntiato symbolo.* Ad litteram, & oppolite S. Germanus· ἢ τὸν ὑπερ κατηχουμένων, ἢ ὁ ἐνάρχων τοῦτον ἱερεὺς ἢ κατευχέσθω ἐφεξῆς, ἢ ὁ ἐνάρχων τοῦτον ἱερεὺς ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν ἀκροωμένων ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν ἐν μετανοίᾳ ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν ἐν ἐνεργουμένοις ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν καρπῶν ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν ἐν εἰρήνῃ ἢ ἐπιφωνείτω· ἢ ὁ ὑπερ τῶν ἐν ἀγῶνι

[illegible] *Cum corpus Dominicum in sacris vasis propositum est, qui ab utroque latere sacris operantibus administrant Diaconi, in eorum qui sex alas habent Seraphim symbolum, confecta ex aliis Flabella super oblata ibi tremenda mysteria consueverunt agitare, ne sinant initiatos rebus visis inhærere, sed eos mentis oculis supra omne id quod cum materia junctum est sublatos, faciant per ea quæ videntur, ad invisibilem contemplationem, & inexplicabilem illam pulchritudinem ascendere.* Germanus autem vere Mystagoges mysteriorum aliud, tum huic liturgiæ parti, tum actioni quam sustinet Sacerdos magis accommodum & conveniens his Flabellis, & eorum hinc inde agitatione, significari animadvertit. [illegible] *Quis vero enarret de sacris Flabellis, quæ Diaconis committuntur, & ab iis de repente moventur, quasi quodam subito perculsa adusque pronunciatur a Christo dictata oratio?* Dominica nimirum? Respondet ipse. [illegible] *Dicimus igitur, ita nunc sicut perpetuo cælestes virtutes Christo adstitisse: præcipue vero noctis illa, qua traditus est. Ipsæ igitur ad Caipham, illum abductum cernentes, coram homine astantem, falsa testimonia, colaphos sustinentem &c. In unoquoque horum hæsitantes, & admiratione perculsæ, patientiæ magnitudinem venerabantur, vultusque suos avertebant & iterum Domini majestatem reveritæ, ad eum inspiciendum revertebantur.* Cum itaque liturgica consideratio Christi passioni affixam sese teneat, Flabellorum motu (qui est semicularis, modo in dextram, modo in sinistram, super eodem stipite velut proprio polo agitato) admirationem conturbationemque cælestium spirituum mentibus in passionem eamdem defixis exprimit. Flabella porro illa, quæ etiamnum hodie Latina Ecclesia, in summi Pontificis obsequium adhibet, ex plumis pavonum, prout Clemens ipse Romanus Antistes scriptum reliquit, sunt compacta: in Græca vero, ligno in Cherubini faciem, & alarum senario circumstipatam cælatæ, stipitique affixo, hac forma conficiuntur.

Si desit Flabellum hujusmodi affabre compositum & pictum coloribus, velo apprehenso & quasi manibus apponso sacra dona, quando opus fuerit, ventilat Diaconus: atque ita quondam gestum ex dictis Joannis Moschi in prato spirituali cap. 196. potest quisque colligere. [illegible] *Adstantque illi coram altari: unus quidem qui fungebatur officio presbyteri, duo vero alii hinc inde, veluti Diaconi. Et ille quidem sanctæ oblationis verba dicebat: illi vel sudariolis vel linteolis ventilabant.*

129. [illegible]) Arguit Græcos Bessarion ipse Græcus opere tomo 6. Bibliothecæ PP. inserto, cui titulus est de Sacramento Eucharistiæ & quibus verbis Christi corpus conficitur; arguit, inquam, quod ante prolata dominica verba, quibus Ecclesia universalis consecrationem fieri credit; nullam ipsi, vel prius illis, vel deinceps benedictionem adhibeant, nisi forte illis in precibus, quibus consecrationem perfici prave-opinantur. Viro Græco & tantis literis imbuto, ritibus in suis fidem detrahere mihi nefas est, etiam si variis in exemplaribus, diverso a se invicem tempore excusis, sicut & in præsenti loco legamus [illegible], & infra cum de calice verbis Domini consecrando locus occurrit, legimus. [illegible] Dicendum itaque quod cum Græci quidam, ipso eodem Bessarione & Arcudio testibus, doceant divinis verbis consecrationem non effici, vel absolute non perfici, quousque Ecclesiæ orationes adjungantur: propterea opinionis hujus auctores vel sequaces, a Contaciis, sive Missalibus libris, & Euchologiis quibus potuerunt, eas abraserunt rubricas, quæ Sacerdoti benedictione ad consecrationem verbis Domini faciendam prævia uti præscriberent: ne ubi benedictionis factæ certitudo extaret, indubitatum subsequutæ consecrationis haberetur argumentum. Ex adverso vero codices alii, vel a falsariorum labe intacti, vel a Græcis sanæ opinionis accuratius revisi, continent quæ sanam quoque doctrinam decent, quæ est ut ante Dominicorum verborum prolationem, sive super calice, benedictio a Sacerdote præmittatur, hæcque est Dionysii Maximi, aliorum PP. imo & universalis Ecclesiæ sensus, ut ad Christi exemplar, consecrationem Sacerdotis benedictio præcedat: Christus enim *accepit panem, & benedixit, ac fregit.* Et licet qua usus est Christus benedictio non fuerit crucis expressio: absque ea tamen nihil sanctificare aut solet, aut didicit Ecclesia. *Signum enim hoc*, ait Augustinus tract. 118. in Joan. *nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex qua regenerantur, sive oleo quo Chrismate unguntur, sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.* Assentiturque Chrysostomus hom. 55. in Matth. [illegible] *Cuncta namque quæ ad nos spectant per illud perficiuntur: sive nos regenerari oporteat, crux adest, sive mysticum illum cibum transmutari, sive ordines conferri, sive quodcumque aliud perfici, hoc nobis ubique victoriæ occurrit symbolum.*

130. [illegible]. Unde orta sit inter Græcos & Latinos in verbis Evangelicis ad consecrationem requisitis qualiscumque diversitas, constat abunde ex variis traditionibus Apostolicis sumpsisse originem. Græci nihilominus qui cum Latinis versantur, vel quod eos ut certius de sacramentorum formis eruditos voluerint imitari, vel quod illas admittere, illisque deinceps uti a suis Episcopis de antiqua Ecclesiæ Græcæ auctoritate minus imbutis, vel certe propter graviores causas, Romani Pontificis jussu fuerint compulsi, formam eamdem, quæ & apud Latinos, ipsi pariter receptam habent, & a pluribus jam sæculis, ut ex exemplari Cryptoferratensi fol. 86. videre est, longa jam & inveterata consuetudine, suam & propriam effecerunt.

131. [illegible]) Amen ut verbis consecrationis a populo responderi solitum, docet Justinus Martyr Græcus apol. 2. [illegible] *Terminante Sacerdote orationes & gratiarum actiones, omnis qui adest populus acclamat dicens, Amen, quod Hebraica voce significat, fiat.* Invehiturque ideo Tertullianus in eos qui in spectaculis eo ore quo, *Amen, in sanctum protulerant, gladiatori testimonium reddere non verebantur.* Observa non dixisse *in sancto*, hoc est in sacrificio utcumque, vel in sacro loco, sed in *sanctum* id est in testimonium sancto Christi corpori jam consecrato reddendum. Imo & suo tempore sic observatum scribit Ambrosius lib. de his qui initiantur. *Ante benedictionem*, inquit, *verborum cælestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis: Amen, hoc est: verum est; quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat affectus sentiat.* Leonis quoque ætate hanc consuetudinem nondum desiisse legimus, serm. 6. de jejunio septimi mensis. *Hoc ore sumitur quod fide creditur: & frustra ab illis, Amen respondetur, a quibus contra id quod accipitur disputatur.* Deest Amen illud in Missa Gregorii apud Jacobum Pamelium, & Hugonem Menardum quod ne suo tempore dici desineret, Justinianus Imperator (cujus obitus non amplius viginti quatuor annis Greg. Pontificatum præcessit) in No. Consti. 123. Petro eidam Magistro officiorum de Ecclesiasticis quibusdam capitulis referibens, legem edicit. *Jubemus ut omnes Episcopi pariter & Presbyteri*, [illegible] *non tacito modo, sed clara voce quæ a fidelissimo populo audiatur, sacram oblationem & similes preces in sacro baptismate adhibitas celebrent; quo majore deinde devotione in depromendis Domini Dei laudibus audientium animi efferantur. Ita enim & divinus Apostolus docet in prima ad Cor. epist. Enimvero si solum benedicas spiritu, quomodo is qui privati locum implet, dicit ad gratiarum actionem tuam Deo ipsum, Amen; quandoquidem quod dicas non videt. His igitur de causis convenit ut inter cæteras preces*, [illegible] *& ea quæ in sancta oblatione dicuntur, clara voce a Religiosissimis Episcopis & Presbyteris Domino Jesu Christo Deo nostro cum Patre & Spiritu sancto, proferantur: scituris Religiosissimis Sacerdotibus, quod si quid horum neglexerint, & in horrendo judicio, magni Dei Servatoris nostri Jesu Christi, de his rationem reddent.* Innocentius tamen tertius de sacro altaris mysterio lib. 3. cap. 1. *Cæterum*, ait, *ut sacrosancta verba vilescerent, dum omnes pene per usum in plateis & viculis aliisque locis cognitis illa decantarent, decrevit Ecclesia ut hæc obsecratio, quæ secreta censetur, a Sacerdote secrete dicatur: Unde fertur, quod cum ante consuetudinem quæ postmodum inolevit, quidam pastores in agro super panem & vinum sacra verba proferrent, repente carnem & sanguinem coram se invenirent: atque inde divinitus percussi, atque igne celesti consumpti interierunt.* Ita Judocus Clictovæus lib. 3. Elucidarii, Cassander in liturgicis. Honorius Solitarius lib. 1. cap. 103. Hujus, quam plerique rident, similem historiam refert Joannes Moschus prati spiritualis capite 196. cujus auctoritas cum apud plures valeat, non est temere explodenda vel subsannanda. Ut vero clara voce populus Græcus, Amen, conclamat; sic & omnibus audientibus verba consecrationis profert Sacerdos. Ex quo arguit Arcudius lib. 3. capite 26. contra nonnullos Græcos de verbis consecrationis male sentientes concludit, illis Domini Christi verbis, vere panem in ejus corpus, & vinum in sanguinem converti. Verba enim illa licet cum præcedentibus conjuncta, non significative tantum, sed etiam narrative sumi possint; tamen cum sic a Sacerdote elata voce pronunciantur, quasi a præcedentibus sejuncta a populo audiuntur, & quasi mere significative prolata, ut scilicet illis corpus Christi conficiatur. *Unde*, inquit, *non pauci Græcorum vel ex ipso populo, dicto Amen, continuo subjiciunt, ex antiqua forsan consuetudine & traditione;* [illegible] *Credo Domine atque fateor, te esse Filium Dei vivi, qui in mundum venisti, ut peccatores salvos faceres, quorum primus sum ego.* Quæ sunt verba partim Petri, partim Pauli Apostolorum principum. *Hoc ostendunt*, ait Bessari. *populi ad ea verba responsiones; Sacerdote enim illa verba, ut vos Græci soletis, pronunciante, assistens populus in utraque parte respondet, Amen, quasi dicat: vere ita est ut tu dicis: Amen, cum affirmandi apud Hebræos adverbium sit idem quod vere significat. Amen igitur ad ea verba respondens populus, certe inquit, corpus & sanguis Christi sunt munera ista proposita: ita credimus, ita confitemur.*

132. [illegible]) Duo hic observo. Primum, Græcum Sacerdotem consecratarum, propositarum non attingere: sed tantum manu elevata post benedictionem ostendere. Idem quoque præstat Diaconus, nam [illegible]. *Cum Sacerdote sanctum desuper commonstrat:* nil tamen amplius quam Sacerdos attrectat. In quo Græcos suos excusat Arcudius. *neque enim omnia quæ fecit Christus*, inquit, *sunt de consecrationis necessitate, ut propterea Græci illa non possint prætermittere, excepta benedictione. Haud namque solent panem in manus sumere, neque levare oculos in cælum, licet habeantur ea verba in liturgia Basilii.* Eas autem cerimonias adhibet Jacobus [illegible], & a Latinis quoque observantur. Secundum: Sacerdote verba, *Hoc est corpus meum*, proferente, Stola sacra dona Diaconus commonstrat. Nec frustra, ait Bessarion opere superius laudato, tales institutæ sunt ab Ecclesia cerimoniæ, iis siquidem rem mysterio plenam & attentione, dignam voluerunt antiqui Patres declarari. Addit vero Arcudius, quod quamvis prædicta cærimonia populi oculis non pateat; propter cancellos enim interpositos, & sacras fores obseratas, Diaconum præsentem Christi actione sua contestantem, populus in Ecclesia consistens non advertit: demonstrat nihilominus, & alterius præcursoris personam induens, & quasi Joannis sibi verba usurpans: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi:* quod voce tacet, gestu profitetur.

133. [illegible]) Christi Domini mandatum, quo ad sacramentum Eucharistiæ consecrandum & suscipiendum compellimur, & in ejus commemorationem illud quotidie revocare & peragere instruimus, quodque Jacobus, Clemens, & Basilius vocibus suis proferre non omiserunt, nullatenus Chrysost. expressit. Satis namque fuit illi mente illud advertisse, & tacite his verbis, [illegible], expressisse.

134. [illegible]) Triplicem in liturgia oblationem a Græcis fieri, cum Arcudio superius observavimus. Primam [illegible], separata hostia a reliquo pane consecranda; secundam Missæ fidelium initio, sacris donis ritu solemni e Prothesi ad majus altare deductis; postremam tandem in præsenti, consecratione peracta, his verbis, ut elatiori voce, ita attentiori devotione a Sacerdote proferendis: [illegible]. In sacrificio namque, nec nudus panis, neque corpus Christi simpliciter, sed panis vere consecratus, & corpus Christi panis speciebus velatum, velut hostia mundi totius immolatur. Quamvis autem consecratione perficiatur oblatio (immolans quippe hostiam, simul eam Sacerdos offerre censetur) ut Christi tamen actiones exemplis suis imitetur & ratas firmasque habeat Ecclesia, oblationem jam diu ante consecrationem celebratam, & in ipsa consecratione tacite peractam, verbis expressioribus, illam iterare non veretur. Utque hæc ultima præviis duabus aliis præstantior & certior dignosceret oblatio, dejectum illum animum suo prius indignitatis suæ conscius orabat, [illegible] *fac nos idoneos ad offerendum:* & iterum, [illegible] *dignum censeas ut a me peccatore indignoque servo tuo offerantur:* dejectum,

inquam, animum illum, & tremore vetuti percussum abjicit Sacerdos, viribusque sumptis erigitur, & audet generi humano a Deo concessa dona, Deo ipsi præsentare, & dicere: τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν. Sic non mente solum, animo, verbis fiduciam ostentat, verum quoque manibus & gestu, illum exprimere non reformidat. Transversis enim in crucis figuram manibus, pretiosissima dona attrectat, illisque e sacra mensa elevatis, audita jam sæpius verba τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν, pronuntiat.

135. Ἐξ ἀκοῆς, οὐκ ἐκ γραφῆς, οὐκ ἐν μυστηρίῳ.) Quæ S. Germanus explicat hoc pacto: οὐ προσευχὰς τὰς ἐκ Θεοῦ ἐκτέθεικε, οὐ ἐκτύπωσιν ἐκ Θεοῦ λόγων, οὐκ ἐν μυστηρίοις τὰ ἀφρησιάσματα. *Te laudamus Deum & patrem, tibi Filio & Verbo benedicimus, tibi Spiritui sancto sacrificia agimus.* Ex voluntate namque Patris cooperante Spiritu sancto, Filius hostia immolatus factus, in hoc sacramento, quos redemit homines vivificat. Cujus beneficii memor Ecclesia, quasi omnium sibi fabulatorum ore, εὐχαριστεῖ, inquit: ut hoc mysterium sit εὐχαριστία, pro seipsa nimirum, quatenus Dei donum est, & ut a Dei bona gratia procedens, *gratiarum actio.*

136. Τὴν ἀγωνίαν τοσαύτην τῆς ἀναβάσεως ἐκτρέφει.) Contendebat olim Philippus Melanchthon, non nisi preces vel Dei laudes quæ a creatura immolatione longe alienæ sint, atque ratione sola & intellectu Deo referuntur, his verbis intelligi. Verum cum coleus divinæ partem maximam & præcipuam sit sacrificium externum supplici mente & ratione perficiendum: illudque sit ipsum Caristi Dominici corpus, pro salute hominum in ara crucis mactatum, & incruenta ratione in altari confecratum, quod in ejus passionis memoriam offertur, nil mirum si a fanctis PP. ἀγωνία καὶ ἀναβάσεως Sanctæ, vel *horroris* dicatur.

137. Παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν.) Cur Ecclesia tanta precum varietate, tot orationum apparatu instructa, confecrationem in liturgia adoriatur, si corpori Caristi conficiendo nullam virtutem, nullum conatum exercere videantur? Hoc inquirunt Græci illi, qui Nicolai Cabasilæ, Marci Ephesii, Symeonis Theffalonicensis, & quorundam recentiorum opiniones erroneas sequuti, confecrationis effectum non Christi verbis, sed orationi nem. 138. & 139. illustrandæ adscribunt. Respondeo; valere plurimum: non quidem ut sacramentum aut ex toto aut ex parte operentur; sed ut propositam actionemque sacrum facientis adornent, & efficacissima Christi verba contineant. Sanctificant enim illa, ut scribit idem Cabasilas cap. 2. Sacerdotem, ejusque mentem a rebus terrenis purgatam ad cœlestia subvehunt: populum etiam eadem expiant, & pro eo ad Deum fusæ, ad Sacramentum adorandum, & sufficiendum dignius sanctiusque præparant. Actioni præterea, qua tantum sacramentum attrectandum Sacerdos aggreditur (hæcque ratio Bessarionis est) plurimum ornatum afferunt; ne leviter, carnim, & temere hæc sacra absolvantur. An vero Apostoli primitus, tot præviis precibus ad illa fese disponerent, dubium est animadversione dignum. Plures, inter quos B. Gregorius lib. 7. epist. 49. Apollolos sola Dominica oratione præmissa confecrasse, & Sacramenta distribuisse narrant. Audacior in hac re est citatus Bessarion, qui etiam Ecclesiasticos absque vestibus, & sumpta cœnæ refectione, illos sacris faciendis se applicuisse refert. Non iofecias unquam ierim, ut quod sentio aperiam, ex Apostolis unum aut alterum, vel temporis angustia, vel inopia loci, vel sequentium mens prossus, a prolixioribus inter sacrificandum orationibus, cum earum nondum esset una forma per Ecclesiam universam recepta, quandoque abstinuisse; sæpius tamen in horas productis orationibus permansisse dum sacra mysteria fumerent, & aliis in Missa fumendi potirentur. Actum verba testantur, quæ illos in orationibus & fractione panis perseverantes, describunt. Affirmat id facire eorum liturgia si vera est, apud Calementem; confirmat & prolixa illa series orationum, quam compingunt Jacobi liturgia: Profitetur id indubie Chrysostomus homilia 27. in 1. ad Cor. ἐνταῦθα, inquit, ἅπαν τὸ μυστήριον ἐστὶ ἡ ἀναφορὰ ἡ ἐπὶ τῶν ἀκροωμένων ἐκείνων τῶν ἐπὶ τῆς ἀναβάσεως ἑστώτων, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφωνήσεως ἡ ἐπὶ τῆς ἐπικλήσεως, ἡ ἐπὶ τῆς συντελείας τῶν ἱερῶν ὑμνῳδιῶν. ἐκεῖνα γὰρ ἐστὶ τὰ φρικτὰ καὶ ἀπόρρητα. *Ibi totum est mysterium, in illa oblatione, in illis audientibus, qui in ascensu stabant, in acclamatione, in invocatione, in absolutione sacrarum hymnodiarum. Illa enim sunt horrenda & arcana.* Consolantibus animis sanctorum, *ad integram orandum dicendumque convertebantur: & cum multum consolationum in mysterio Illo Dominici corporis sacrificio postam reperissent, fusissime longoque verborum ambitu missam decurrebant, id enim pariter, ac docendi usus erat, cæteris omnibus rebus tamquam præstantius anteponendum existimabant. Maxima sane cum alacritate pluriumque gaudio huic divino sacrificio tempus insumentes insistebant impense; ingiter memores illorum Domini verborum. Hoc est corpus meum. Et: Hoc facite in meam commemorationem. Et: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo: Quærens & contrito spiritu multas preces decantabant, impense divinam imploranres munerum. Quin etiam, qui ex Judæis & Gentibus recenter baptizati erant, his gratiæ mysteriis diffuebantur: & ea quæ ante gratiæ tempus erant, ut pote gratiæ umbram relinquere docentes, pie religioseque instituebant. Ejusmodi itaque precibus Spiritus sancti adventum præstolabantur, ut divina ejus præsentia propositum in sacrificium panem, & oblatum pretiosum aquam ipsum illud corpus ipsumque sanguinem Salvatoris nostri Jesu Christi palam faceret, confecratamque demonstraret.*

138. Κατάστασις τοσαύτη ἐστί.) Diligenter observanda, ut mihi quidem videtur, quæ inter edita recentia & antiqua M. S. exemplaria occurrit hoc in loco lectionum diversitas. Recentiores enim quidam Græci, ut loco quodam opinionem qua sic primum confecrationem perfici autumant, adumbrarent; feriam Spiritus sancti invocationem, Sacerdotis benedictionem, Diaconi quoque sacram ad benedicendum, id est confecrandum, ut opinantur, exhortationem, adinvenerunt: quæ tamen omnia licet primam errandi audaciam Græcis non dederint, umbram tamen ominosam & tamen pravæ eorum de confecratione sententiæ præstant: quæ quidem evanescent ex parte, dilueturque, attentius perspecta M. Sun præsenti loco lectione. Hoc itaque pacto Sacerdotem orare, nullo alio Diaconi verbo interjecto scribant, κατάστασις τοσαύτη ἐστὶ τοῦ ἱερέως ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ φρικτοῦ μυστηρίου ἅμα τοσαύτης ἀγωνίας καὶ ἀναβάσεως ἐκτρέφει τὸν ἱερέα καὶ τοσαύτην ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἀγαθῷ ἐκπλήττει τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ τὴν ἐπίκλησιν ἐν τούτῳ ποιεῖσθαι τῷ καιρῷ καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου καὶ τὴν μεταβολὴν τὴν γινομένην ἐν τῷ ἁγίῳ αἵματι καὶ σώματι τοῦ Χριστοῦ. Consolantibus animis sanctorum, *ad integram orandum dicendumque convertebantur: & cum multum consolationum in mysterio Illo Dominici corporis sacrificio postam reperissent, fusissime longoque verborum ambitu missam decurrebant, id enim pariter, ac docendi usus erat, cæteris omnibus rebus tamquam præstantius anteponendum existimabant. Maxima sane cum alacritate pluriumque gaudio huic divino sacrificio tempus insumentes insistebant impense; ingiter memores illorum Domini verborum. Hoc est corpus meum. Et: Hoc facite in meam commemorationem. Et: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo: Quærens & contrito spiritu multas preces decantabant, impense divinam imploranres munerum. Quin etiam, qui ex Judæis & Gentibus recenter baptizati erant, his gratiæ mysteriis diffuebantur: & ea quæ ante gratiæ tempus erant, ut pote gratiæ umbram relinquere docentes, pie religioseque instituebant. Ejusmodi itaque precibus Spiritus sancti adventum præstolabantur, ut divina ejus præsentia propositum in sacrificium panem, & oblatum pretiosum aquam ipsum illud corpus ipsumque sanguinem Salvatoris nostri Jesu Christi palam faceret, confecratamque demonstraret.*

138. Κατάστασις τοσαύτη ἐστί.) Diligenter observanda, ut mihi quidem videtur, quæ inter edita recentia & antiqua M. S. exemplaria occurrit hoc in loco lectionum diversitas. Recentiores enim quidam Græci, ut loco quodam opinionem qua sic primum confecrationem perfici autumant, adumbrarent; feriam Spiritus sancti invocationem, Sacerdotis benedictionem, Diaconi quoque sacram ad benedicendum, id est confecrandum, ut opinantur, exhortationem, adinvenerunt: quæ tamen omnia licet primam errandi audaciam Græcis non dederint, umbram tamen ominosam & tamen pravæ eorum de confecratione sententiæ præstant: quæ quidem evanescent ex parte, dilueturque, attentius perspecta M. Sun præsenti loco lectione. Hoc itaque pacto Sacerdotem orare, nullo alio Diaconi verbo interjecto scribant, κατάστασις τοσαύτη ἐστὶ τοῦ ἱερέως ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ φρικτοῦ μυστηρίου ἅμα τοσαύτης ἀγωνίας καὶ ἀναβάσεως ἐκτρέφει τὸν ἱερέα καὶ τοσαύτην ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἀγαθῷ ἐκπλήττει τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ τὴν ἐπίκλησιν ἐν τούτῳ ποιεῖσθαι τῷ καιρῷ καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου καὶ τὴν μεταβολὴν τὴν γινομένην ἐν τῷ ἁγίῳ αἵματι καὶ σώματι τοῦ Χριστοῦ. Consolantibus animis sanctorum, *ad integram orandum dicendumque convertebantur: & cum multum consolationum in mysterio Illo Dominici corporis sacrificio postam reperissent, fusissime longoque verborum ambitu missam decurrebant, id enim pariter, ac docendi usus erat, cæteris omnibus rebus tamquam præstantius anteponendum existimabant. Maxima sane cum alacritate pluriumque gaudio huic divino sacrificio tempus insumentes insistebant impense; ingiter memores illorum Domini verborum. Hoc est corpus meum. Et: Hoc facite in meam commemorationem. Et: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo: Quærens & contrito spiritu multas preces decantabant, impense divinam imploranres munerum. Quin etiam, qui ex Judæis & Gentibus recenter baptizati erant, his gratiæ mysteriis diffuebantur: & ea quæ ante gratiæ tempus erant, ut pote gratiæ umbram relinquere docentes, pie religioseque instituebant. Ejusmodi itaque precibus Spiritus sancti adventum præstolabantur, ut divina ejus præsentia propositum in sacrificium panem, & oblatum pretiosum aquam ipsum illud corpus ipsumque sanguinem Salvatoris nostri Jesu Christi palam faceret, confecratamque demonstraret.*

Quod hic circa Chrysostomi verba observamus, eadem quoque ratione in Basilii liturgia, pari loco, occurrent annotanda.

139. Ἵνα τοῦτο ἄρτος ἅγιος γένηται τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ.) An nunc primum spiritu sancto in sancta dona advenienre, & illorum in corpus & sanguinem Christi conversio? Vel nunc primum orationibus, cœlesti virtute comparata, quod Græci quidam prave existimant, sit panis & vini confecratio? Non ita sane qui hæc verba scripsit, potuit sentire Chrysostomus, qui Christi Domini verbis virtutem omnem elementa in suum corpus & sanguinem transmutandi attribuit sermone de proditione Judæ, quo ait, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, φησὶ δηλῶν· τοῦτο τὸ ῥηθὲν τὸ σῶμα ἐστί. *Hoc est corpus meum, dicit Sacerdos. Hoc dictum proposita* (præjacentia elementa) *consecrat*, & transmutat. Verba ejusmodi omnia hujusmodi quibus Sacerdotes Græci in seipsos, & in dona Spiritum S. advocant, tum aliis quibus eos imudem sibi concedi precantur, atque etiam benedictionem pani & vino separatim, deinde utrique conjunctim impartiæ, non parum obscura sunt; ita ut pericula scandali fugiant, & in errorem non paucos induxerint: unde & negotium facessunt. Sacerdos, siquidem supplex invocat atque exorat Deum Patrem, ut mittat Spiritum suum sanctum, super seipsum, & super oblata dona: atque faciat panem, corpus Christi: & quod existit in calice, sanguinem ejus: eaque plane transfunatet. His ideirco prave intellectis Cabasilas, Symeon Thessalonicensis, Marcus Ephesinus, Gabriel Philadelphiensis & alii quidam seducti, simpliciores etiam alios in errorem induxerint, fundentes non verbis Domini, sed his precibus confecrationem absolvi: aut certe si quid operari incipiant Christi verba, precibus virtutem eorum compleri. Abvatamen opinione longe fane sancti Catholicæ Ecclesiæ Patres (quamvis non dissimulandum sit Græcos plerosque vel dubie & minus clare de hac re scripsisse, & scripsis suis male affectis moribus errandi audaciam præbuisse, de quibus Arcadius lib. 3. cap. 31. brevem quidem, sed aptam & prudentem mihi videtur tulisse sententiam: *discutiendi nimirum actionibus sua ponendos, & patres cum pluribus conferendos, vel majorum & doctiorum & longe plurium auctoritatem sequendam*) & ipsi fidem qui Concilio Florentino interfuerunt, verbis Christi vim omnem hujus Sacramenti, sacrificiique perficiendi, Catholica confessione confessuntur. Interrogati namque a supremo utriusque Ecclesiæ pastore Eugenio quarto, cur ad Christi verba, preces istas confecrationem a Deo expostulantes adderent, perinde ac si nondum foret sacramentum completum? Illi fidem sanctamque Ecclesiæ suæ professuri: quatuor e suis præcipuos, qui totius conventus nomine, responsum darent Pontifici ferrent delegerant, Rossim, Niceæ, Trapezuntii, Mitylenes Episcopos, a quibus Eugenio nuncium est nullam Ecclesiam Græcam de confecratione sententiam tenere, qui non foret orbi toti Christiano communis. Est autem facti hujus narratio in Concilio ex nopera impressione Romana hoc pacto expressa: Ἐρωτᾶται παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα καὶ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης καὶ μεγάλου πατριάρχου τὸ, διατί τὰ ἔθνη ἡμῶν μετὰ τὰ ῥήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐπιφέρουσι καὶ ἄλλα ῥήματα ἐπικλήσεως ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὰ προκείμενα δῶρα εἰς τὸ γενέσθαι τὸν μὲν ἄρτον σῶμα καὶ τὸν οἶνον αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐπειδὴ ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν οἷς ἐποίησε τὸν ἄρτον σῶμα καὶ τὸν οἶνον αἷμα αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἐπίκλησις ἁγίου πνεύματος ἢ εὐχή τις ἐπικλητική, ἀλλὰ μόνον ἡ διήγησις τῶν ῥημάτων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν οἷς ἐποίησε τὸν ἄρτον σῶμα καὶ τὸν οἶνον αἷμα αὐτοῦ, ἐν τούτοις ῥήμασι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἐστιν ἐν τῷ ἁγίῳ ἄρτῳ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ οἴνῳ, καὶ οὐ χρεία ἐστὶ τῶν ῥημάτων τῆς ἐπικλήσεως. Ἀποκρίνεται ὁ ἁγιώτατος πάπας καὶ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης καὶ μέγας πατριάρχης, ὅτι ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐν τῷ ἁγίῳ ἄρτῳ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ οἴνῳ ἐστὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ

omnipotentiam, liberalitatem, benignitatemque Dei, vocibus his commendat & prædicat: *Hæc omnia Domine semper bona creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis*: cum tamen longe ante *creata*, per ejus verbum *sanctificata*, & in vitam & sanctitatem populi destinata, cælestique *benedictione* cumulata, venturæ felicitatis promissum per sui susceptionem, jam jam sint *præstitura*. Secundo, cum ad consecrationem absolvendam duo concurrant principia effectiva, Christus & homo; convenit utrumque in tam sublimi, tam difficili, tam mirando opere edendo, non tantum virtutem suam exercere, conjungere actionem, sed & agendi rationem status sui conditioni congruentem prodere & manifestare: Christus autem ut Deus omnipotentes, imperio, vel saltem verbo, opus illud producendum aggreditur; homo velut ejus minister, & ad agendum concurrens, licet ab eo dependeat, virtutemque omnem ab eo ceu subjectum instrumentum mutuetur; in ejus persona loquitur, verba ejus usurpat, præcipuam ejus potestatem & velut auctoritatem arrogat: quidni tandem sui status memor, suæ debilitatis conscius, & infirmitatis reus, quod non nisi precibus, quantum in se est, posset obtinere, precibus quoque exposcat, & quod jam effectum vires suas superare agnoscit, velut efficiendum desideriis, votis, obsecrationibus comparare moliatur? Tertio, Christo ut præcipuæ & a nullo pendenti causæ, sacramentorum quidem omnium producendorum vires conceditur, solet tamen Ecclesia Græca, ut verum exigit, similes ubique partes in agendo Sancto Spiritui tribuere: hinc in Baptismo, ut aqua virtute, operatione, & adventu Spiritus sancti sanctificetur: in Confirmatione vel extrema Unctione, ut par beneficium sacrum Chrisma vel oleum infirmorum accipiat, preces, easque ferventes, emittit: commemorat in Pœnitentia Spiritus sancti donum ad solvenda delicta, gratiam quoque ejusdem in ordine prædicat: cum jam itaque Christi virtutem verbis ejus manifestam, & illius opus æquitum supponat, effectum pariter Spiritus sancti expostulat: κατασκήνωσον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον, &c. inquit, ut opus modo nostro concipiendi ab eo dependens, ab eo quoque procedere agnoscatur. Nam & in Ordine licet Pontifex Græcus manuum impositione, velut materia, verbis sacris gratiam Spiritus sancti commemorantibus, velut forma, sacramentum perfectum esse commonstraverit, ad preces nihilominus quibus Spiritum sanctum advocat fundendas convertitur, ut a se latenter opus præstitum, manifeste suis partibus absolutum esse appareat. *Oremus*, inquit, *ut super eum adveniat Spiritus Sanctus*; cujus tamen gratia eum ad aliquem Ecclesiæ gradum jam promotum esse declaraverat, & proprio oris præconio ordinem adeptum fuisse prædicaverat. Quarto, instantaneam licet fateamur elementorum conversionem, & uno momento completam, verbis integre prolatis, Christi sub speciebus Eucharisticis adventum, habet tamen momentanea illa mutatio prævias & subsequentes dispositiones, quasdam plurimo præcedente, atque etiam succedente tempore, multa & copiosa precum serie adjungendas; quas quidem non inefficaces, quin potius in hoc mysteriorum opere plurimam virtutem exerere, & effectum non contemnendum præter Evangelica id est consecrationis verba, producere, asserit Basil. lib. de Spiritu S. cap. 27. τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. *Invocationis verba in productione sive renunciatione panis Eucharistici, & poculi benedictionis, quis sanctorum scripto nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus aut Evangelium mentionem fecit, sed & ante & post, dicimus alia, veluti magnum robur & pondus ad mysterium habentia, quæ ex doctrina scripto non prodita nos accepimus.* Habet inquam Physica illa & instanti complenda mutatio, morales alias quæ antecedant & subsequantur mutationes, successu temporis & Sacerdotis orationibus perficiendas: an non moralis est, & humano saltem judicio mutatio hostiæ a prophano in sacrum usum deputatio, illius facta Deo donatio, tot ritibus & præviis mutationibus comparata ab illa sanctificatio? An non moralis est pariter perfectio, manifestus vel occultus, per gratiam hominibus conferendam sancti Spiritus in sacra dona descensus, donorum cælestium succedens comitatus, recentius adveniens benedictionum omnium effluxus, copia, inundatio? An non hoc est Spiritum sanctum in Sacerdotem, & in sacra dona mitti, dona ipsa consecrari, Spiritu sancto immutari, & si velis Christum ipsum in Sacramento confici, si de novo dona illa Spiritu sancto inumbrante, adventitiam & ampliorem sanctimoniam adipiscantur, qua Christi, ut ita dicam, nudi, & in sacramento latentis, ornatus omnis, majestasque præsentia manifesta fiat, & agnoscatur? At fictitia est, inquies, & superflua hujusmodi mutatio, si cuncta memorata uno consecrationis momento consummantur. Non ita; ut nuper citatus Basilius edocuit. Nam & brevissimo conceptionis suæ intervallo Filius Dei, communicata sibi Verbi æterni divina subsistentia, factus fuerat homo Jesus, sanctus erat, & ex utero, Spiritus sancti gratiis & donis omnibus ad infinitatis usque excessum cumulatus; agnoverat quoque illum pro Filio æternus Pater, & ad illum, Deo debita veneratione colendum, Angelos suos in ortus sui principio compulerat: cum tamen in conspectum, & in agnitionem omnium hominum adducendus fuit verus ille Dei Filius, Spiritus sancti beneficiis nullatenus recenter ornatum, nec eguisse ut a Patre pro Filio agnosceretur, aut ut mortales cælitesque cuncti ad eum excipiendum & audiendum confluerent, quis afferat; quandoquidem vel in Baptismo, vel in monte Thabor, divina illum luce ambiente, novoque & aperto cunctorum oculis sancti Spiritus illapsu, Paternæque vocis testimonio Filius Dei renunciatus, proclamatus fuit & agnitus? Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Hujusmodi ergo mutatione morali corpus Christi in sacramento jam præsens immoratur, & quasi jam consecratus proclamatur: nam & verba quæ priorem & Physicam mutationem edocent, in sententia Græca, quam illustramus, satis aperta sunt & nota: μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Conversionem quidem panis & vini, simulque consecrationem Christi corporis expostulare facie tenus apparent: ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου· τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. ejustamen præsentiam ex præterito confessam protestantur, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, *qui ea jam immutasti Spiritu tuo sancto*. Non recenter ergo exerta consecratione panis & vinum immutantur, sed potius ipse Christus sub donis jam immutatis præsens, novo, ut ita dicam, mutationi subjacere apparet, dum hucusque latentis ejus majestas publicatur, & nostri causa, Spiritus sancti donis de novo augetur, & cumulatur. Græci scriptoris auctoritate, miraculorum testimonio, sanaque, ut reor, conjectura fundatur hæc a nobis ultimo adinventa prolataque expositio. Auctoritas Neophyti Rhodini est, in vernacula synopsi verba quæ discutimus interpretantis, [illegible], inquit, [illegible] (μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ) [illegible]. *In plerisque iisdemque correctissimis Euchologiis, hæc verba* μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, *qui ea transmutasti Spiritu tuo sancto, parenthesi inclusa leguntur, hoc pacto. Fac panem quidem istum, pretiosum corpus Christi tui: & quod est in calice, pretiosum sanguinem Christi tui (transmutasti ea, ea Spiritu tuo sancto) esse suscipientibus ad animæ sobrietatem*, &c. Miraculorum testimonium ex eo, quod plerisque sanctis viris contigisse legimus, habetur. Nam & Presbyter ille Mardardinus apud Moschum in prato spir. cap. 27. non prius ad sacrificium complendum animum applicare se posse testabatur; nisi Spiritus sancti præsentia sibi nota foret & manifesta: [illegible] *cum adventum Spiritus sancti perspexero, tunc missam perficio*. Et Agapetus Papa celebrantem quemdam Episcopum increpat apud eumdem cap. 150. cum jam quarto sacra verba pronunciaret, nec orationem oblationis absolveret: cui respondet ille: [illegible] *quia, ut mihi pro more est, Spiritus sancti adventum non percepi*. Simile testimonium præsentiæ Christi & Spiritus sancti illapsus, de cælo datum Basilio narrat Amphilochius in ejus vita: isque ipse Basilius est, qui idcirco liturgicæ consecrationi addita voluit esse verba, καὶ ποίησον, &c. Quid vero Gregorii Theologi patri acciderit, ut nempe consecratam hostiam a non consecrata perciperet, & distingueret, filius ejus recenset orat. 19. Conjectura denique, quæ omnibus hucusque dictis, ut probatissima forsan anteponetur, est, quod cum Apostoli hora tertia Spiritum sanctum acceperint: qua forsan, (ut deinceps Ecclesiæ faciendum traderetur) sacris Eucharistiæ mysteriis operam dabant, erant enim illo tempore in oratione perseverantes, non dubium quin & fractione panis, cum [illegible] *Salvatore nostro in cælum assumpto*, scribit Proclus orat. de traditione divinæ missæ, *Apostoli antequam per orbem terrarum dispergerentur, conspirantibus animis convenientes, ad precandum & continuas orationes convertebantur, & mysticum Dominici corporis sacrificium perficiebant; & præterea eadem hora erant omnes pariter in eodem loco*, utique confectis orationibus, & ut conjicere est, sacrificiis vacantes: tunc itaque depluentibus in eos Spiritus sancti donis, Christi in sacramento præsentiam, & in beneficiis cælestibus Spiritus quoque in se habitantis virtutem agnoscentes, posuerunt (Jacobus nimirum & Marcus liturgiarum scriptores) orationem hanc, qua donorum consecratio postulatur, & Spiritus sancti liberalitas allicitur, Christi verbis adjungere: non quo completa consecratio in dubium revocetur, sed ut absoluta gratiarum largitione comprobetur: ea ratione qua Petrus Apostolorum Christianique gregis pastor & princeps, sacrificio Christi verbis ipsis consecrationis consummato, sequentibus deinceps precibus rogat, ut jubeat Deus sacrificia perferri per manus Angeli sui, in sublime & supercæleste altare, in conspectu divinæ suæ majestatis: Ut quotquot omnes e sacramento degustantes, omni benedictione cælesti, & gratia repleantur: illudque idem est quod hic orant liturgiæ Græcæ: ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς: *ut sint suscipientibus in animæ sobrietatem*; Atque ideo in adductæ jam conjecturæ argumentum, Sacerdotem proxime orare decreverunt S. Patres, his verbis, fidem non infirmam præmisso dicto facientibus. Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς Ἀποστόλοις σου καταπέμψας, τοῦτο ἀγαθὲ μὴ ἀντανέλῃς ἀφ' ἡμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

154. Ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων.) Offerri dicitur sacrificium pro patribus antiquis, Patriarchis, Prophetis, &c. in fide quiescentibus, non ut eis in remedium aut suffragium: sed ut eorum nomine, propter dona cælitus illis exhibita, in Dei gloriam omnino cedat. Hocque pacto Cyprianus ad Presbyteros & plebem, de Celerina, Laurentio, & Ignatio scribens lib. 4. epist. 5. *Sacrificia*, inquit, *pro eis, ut meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones, & dies, anniversaria commemoratione celebramus*. Et Cajus Pontifex apud Ciacconium in ejus vita legitur, a die quo Susanna neptis ejus percussa est, jugiter pro ejus commemoratione obtulisse: non quo pro illa oraret, alias Martyri injuriam irrogasset: sed ut pro ejus gloria, ampliores Deo gratias ageret, & ejus in se patrocinium accerseret.

Apte ideo in hunc locum Cabasilas [illegible]. *Hæc verba sunt, in quibus nulla continetur pro sanctis supplicatio, nec eis Sacerdos quidquam consequens precatur: sed aliorum quidem fidelium, qui dormierunt, agens memoriam, confestim pro eis orationem adjicit, Fac eos, inquit, requiescere ubi lumen vultus tui respicit. In sanctis vero oppositum omnino considerandum contingit. Non etenim pro eis velut legatus interpellat, quia potius intercessores eos statuit. Enumeratis namque sanctis subdit. Quorum precibus adjuva nos, Deus.*

141. Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς.) Modulus hic in D. Jacobi liturgia primitus reperitur.

142. Περὶ τοῦ ἁγίου.) Intellige [illegible] *diei illius proprius recitatur modulus*.

143. Τὰ δίπτυχα.) Cur Gentianus Hervetus vir alioquin in Græcis apprime eruditus, δίπτυχα interpretetur *Corporalia*, conjicere non possum. *Libellos Ecclesiasticos* vertit Meursius, ab se quidem numquam lectos, alioquin *Tabulas* fuisse comperisset. Sunt itaque δίπτυχα *tabulæ duæ* simul junctæ, eo pacto, quo Moysis Tabulas depingimus, quas ideo Augustino cap. 4. lib. 15. contra Faustum Manichæum *Diptychum lapideum*, appellare placuit. Tabularum vero usus sacer fuit, & prophanus. Sacer in Ecclesia; ut in earum una viventium, mortuorum in altera nomina, sacrificii tempore recitanda, conscriberentur. Unde nec Meursius, nec barbaro ejus lexico utentes audiendi, qui sola Episcoporum nomina Tabulis fuisse consignata scripserunt. Licet enim Episcoporum nomina in Diptychis relata, si probi forent & Orthodoxi; vel e sacris Tabulis sublata, si impii vel hæresi infecti convincerentur; vel tandem in Tabulas restituta, si recta fides & innocentia eorum post mortem probaretur; in Ecclesiæ historiis frequentissime legamus: quis inde tamen aliud, quam præcipuum in Diptychis locum Episcopis assignatum, non aliis negatum fuisse, colligerit? Primus autem eorum usus ad usque Apostolorum tempora, vel proxime, videtur revocandus: in B. Marci siquidem liturgia, & in B. Dionysii de Eccl. Hierar. cap. 4. illorum mentio celebrari incipit. ἡ μυστικὴ τῶν ἱερῶν πτυχῶν ἀνάγνωσις [illegible] *Secreta sit sacrarum tabularum recitatio*. Quo porro tempore lectionem illorum abjecit Ecclesia Romana non constat: Alcuini tamen ætate adhuc viguisse, hæc ejus dicta testantur. *Post illa verba quibus dicitur in somno pacis, usus fuit antiquorum, sicut etiam hodie Romana agit Ecclesia, ut statim recitarentur e Diptychis nomina defunctorum*. Florus magister in eodem sæculo Alcuino posterior (Caroli namque Calvi tempore floruit) in expositione missæ, ejusdem usus testem se præstat iisdem verbis. *Usus fuit antiquorum* (post verba memento Domine famulorum famularumque) *sicut etiam Romana agit Ecclesia, ut statim recitarentur ex Diptychis sive Tabulis nomina defunctorum, atque ita post lectionem nominum subjungerentur verba sequentia. Ipsis Domine*, &c. Quo porro tempore in missa legerentur constat: quo vero loco, & a quo, voce & oculis percurrerentur, declarat œcumenica Synodus quinta: ad altare a Diacono fuisse lecta. Eis namque uno die de relatis in Diptycha quatuor Synodorum Patribus certior volens fieri populus, publice in Ambone illa sibi legi frequentibus multiplicatisque vocum clamoribus expetiisset: τὰ δίπτυχα εἰς τὸν ἄμβωνα. *Diptycha in Ambone*: sequenti tamen luce commodius populo satisfacturus Joannes Patriarcha. [illegible] *Accipiens Diptycha jussit ordinari quatuor Synodos*, & infra. [illegible] *& defunctorum nomina*, & inferius adhuc [illegible]

τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἢ τοῦ ἁγίου ἁπλῶς τοῦ τοιούτου μάρτυρος ἢ ὁσίου, ἢ ὁσίας, ἢ ὑπὲρ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων καὶ τῶν ἁγίων ἑβδομήκοντα ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Εὐφημίου, καὶ Μακεδονίου, καὶ Λουκίου, καὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Δόξα σοι Κύριε. *Tempore Diptycharum cuncteis omnis multitudo cum magno silentio circumcirca altare, & audiebant. Et cum sole lecta fuissent a Diacono appellationes praedictarum sanctarum quatuor Synodorum; & sanctae memoriae Archiepiscoporum Euphemii, & Macedonii, & Leonis, vox magna universi clamaverunt. Gloria tibi Domine.* Fuit etiam *Tabularum* usus prophanus (sed non sub Diptychorum nomine) quid enim tam prophanum, quam in eis libidinosi amoris argumenta describere? de quibus Juvenalis satyra 9.

Et blandae, assidue, densoque tabellae
Sollicitent.

Amoris enim illa signa erant, eoque haec ad invicem complicatae: quamvis in Tabularum binario (quas ideo *Duplices* vocat Ovidius) augurium infelix sibi timuerit lib. 1. Amor. Eleg. 2.

Ergo ego vos rebus, Duplices, pro nomine sensi,
Auspicii numerus non erat ipse boni.

Caeterum ut *Diptycha* in sacris reperimus: ita quoque *Polyptycha*, libros scilicet pluribus discretis foliis, tota eorum facie expansis, & multo exactioribus, compactos: ad *voluminum* nimirum differentiam quorum folia extremitatibus affixa, circa ligneum cylindricum volvebantur. De his *Polyptichis*, tum alibi, tum in 5. Synodo frequenter, ubi & *membranae coctae*, & *chartaceae codices*, pro *charta* aut *pergameni* materia dicuntur: tum etiam apud Joannem Diaconum in vita S. Gregorii, ubi de *Gelasiano Polyptycho*, libro videlicet in quo officium Ecclesiasticum digestum, sic mentio.

144. Μνημόνια.) Deprecari in missa, sacrificium offerre, oblationem facere, nominare in sacrificio & precibus, & ad communicationem admittere, eundem omnino sensum referunt apud Latinos, & apud Graecos verbo μνημονεύω exprimuntur. Hinc nimirum superiori memoratis Episcopis, *τὸ ἐφεξῆς μνημόνιον*, desinit pariter ipsius acclamatum *ἐφ' ᾧ μνήμῃ*: & nos quoque hoc alio mentis proposito, hac etiam ex origine defunctos *bonae memoriae*, vel *felicis recordationis*, esse asserimus. Praefatos autem Latinorum loquendi modos, unus vel alter Cypriani loca exhibent. Primus, epist. 14. ad Clerum lib. 3. *ad communionem admittuntur*, & *offertur nomen eorum*: alter, epist. 9. libr. 1. ad Clerum & plebem Furnitanorum. *Si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim ad altare Dei mereretur nominari in Sacerdotis prece, qui ab altari Sacerdotes & ministros sacri Levitae amovere voluit.* Et *ideo Victor cum contra formam nuper in concilio Sacerdotibus datam, Germinium Vanissinum Presbyterum ut ea sit altaris conflictus, non est quod pro dormitione apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia frequentetur.*

145. Τοῦ ἁγίου τούτου, τῆς ἡμέρας ταύτης.) Permittebat quoque olim Ecclesia Latina, Sancti cujus festa dies agebatur, nomen in Canone recitare: ita vetus expositio missae, auctore Anonymo tomo 6. Bibliothecae PP. qui scripsit SS. Cosmae & Damiani nomina subjungit. *Si fuerit natalis sanctorum hic dicat: sed & natalitii illorum beatorum, aut beati illius, & animam fundatoris.*

146. Ἐπιφώνησιν ποιοῦσιν.) Ut defunctis beatitudinem, ita viventibus peccatorum veniam a Deo precantur Graeci. Hanc precipua apud illos, haec summa benedictionum omnium, haec amoris indicium, haec tandem pro beneficio ex grato animo merces. *Δὸς συγχώρησιν σοι. Veniam Deus tibi largiatur.*

147. Ὑπὲρ ἑνώσεως.) Paucioribus cuncta, pro quibus orat Sacerdos, & quam festinet in precibus faciendis gestionem, ipse Chrysostomus complectitur lib. 6. de Sacerdotio. *Καὶ ὑπὲρ ἑνώσεως, καὶ τί λέγω πόλεως; πολλοὶ τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ παροξύνονται, καὶ διάφορα τοῖς δεομένοις ἐπιτιθέασι πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ὑπὲρ τούτων ἅπαντων ἐκεῖνος ἱκετεύει τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἱλασμὸν προσφέρων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἐκεῖνος ἱκετεύει μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν φίλων. Καὶ τί λέγω πόλεως; ὑπὲρ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐκεῖνος ἱκετεύει τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἱλασμὸν προσφέρων. Ἐὰν γὰρ ἴδῃς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἑστῶτα τὸν ἱερέα, καὶ τὸν λαὸν περικείμενον, καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐπικαλούμενον τὸν πατέρα τῶν ἁγίων, καὶ τὸν ἄρτον τῆς προθέσεως ἐκκείμενον, καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον καὶ φοβερὸν ἀναπεμπόμενον θῦμα, καὶ πάντας ἐρυθριῶντας καὶ μαστιζομένους ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ τὰ ἄνω τοῖς κάτω συναπτόμενα, καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἑνούμενα, καὶ τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πάντα ἐν ἀγγέλοις ὄντα, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν συμφωνίαν ἐν πᾶσιν ἐπικρατοῦσαν, τότε καὶ τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἐκπτήσσουσαν, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκεῖνον ἐκβακχευόμενον, καὶ τὸν θεὸν ἐλεεινότερον ἐκεῖνον ποιοῦντα, καὶ τὸν ἱλασμὸν ἐκεῖνον ἐκκαίοντα

dicunt: ita & Græci S. Germano teste (quam tamen cæremoniam Euchologium tacet) aerem sacro & venerando pane ter signantes, ipsum aerem, æthera, terramque sanctificare se docent. Vide Germanum laudatum in Mystagogia.

159. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.) Ut seipsum probet homo juxta præceptum Apostolicum, monet Sacerdos. Et Chrysostomus sua disertaque oratione hæc verba explicans, homil. 17. in epist. ad Hebræos tandem concludit τίνα οὖν ἔστιν ἅγια μὴ προσιέναι. οὐχ ἁπλῶς φησιν ἀμαρτωλὸς καθαρὸς δὲ ἅγιος ἢ ῥᾳδιούργως οὐχὶ ὁ ἀκαθαρτότατον ἀπ' ἀλλοῦ τινὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κεφαλήν, ὁ δὲ ἔχων τὰ ἐναντία. *Si quis non est sanctus, non accedat. Non simpliciter dicit a peccato purus: sed sanctus. Sanctorum enim est, non tantum a peccatis exemptio, sed & Spiritus præsentia, & bonorum operum copia. Ex S. Germanus: τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ ἀεὶ ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων τὰ ἅγια. Mundis corde semper Deus sancta tribuere.* Cyrillus Hieros. catech. 5. Myst. ἅγια τὰ προκείμενα, φησὶν, ἁγιασθήσεται δεόμενα ἁγίου πνεύματος· ἁγνὰ πάντως ἐστὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης κατακείμενα. *Sancta sunt in altari proposita, quæ Spiritus sancti adventum (sanctificationem) suscepturus: sancti quoque vos estis, ut qui sancto Spiritu domini estis, atque ita sancta sanctis conveniunt.*

160. Ἅγια ἁγίοις, ὁ Κύριος.) Dicto a Sacerdote. *sancta sanctis. si quis*, ait Cabasilas. ἁγιάζεσθαι· ἵνα ἁγίοις, εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἁγιασμὸς ἐγκαθιδρυθεὶς ἔσωθεν ἐν ἡμῖν ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, καὶ ἐν τοῦτο τελεῖται. *Fideles exclamant. Unus sanctus, unus Dominus, Jesus Christus: quia nullus a seipso sanctificationem obtinet, neque ipsa humanæ virtutis est opus: sed ex ipso omnes, & per ipsum ea donantur.*

161. Τὸ κοινωνικὸν.) Verrit Meursius: *quod psallebat chorus post communionem, sublato sancto pane.* Errat tamen: Κοινωνικὸν enim modulus est ad sacram communionem prævius, & ante ipsam Hostiæ fractionem, ut hic constat a Græcis cantatus. In antiquo vero Romano Ordine dum communionem distribueret Pontifex persolvi præscribitur his verbis. *Max ut Pontifex experit in Senatorio ordine communicare, facim Sola incipit Antiphonam ad communionem, & psallunt usquedum communicato omni populo, annuit Pontifex ut dicant Gloriam* (idest Gloria Patri, &c. Psalmus enim erat Antiphonæ hæc.) *& tunc repetito versu quiescunt.*

162. Ἐκτιθεμένου τοῦ ἱερέως τὸν ἅγιον ἄρτον.) Stolam quam ex humero sinistro tunicæ superpositam, & solutam, & ante retroque pendentem ferebat Diaconus, eum jam communicaturus est, præcingit in lino pectore, extremitatibusque retro missis, & per dorsum in crucis modum actis, dein per humeros reductis, iterum illas ante pectus in crucem agit, & ultimo firmat: ut in hac tabula, faciem, & versam Diaconi partem ostendente, perspici potest.

Lumbos itaque sic præcinctus (ex Evangelico namque dicto rirum hunc processisse puramus autumare) Domini adventum præstolatur; vel ut aperit Symeon Thessalonicensis lib. de Templo. ὁ Σωτὴρ ἀγγελικὴν ἔχων τάξιν τοῦτο περίκειται, ἐκεῖ γὰρ ὡμοί τε ὄφεως καὶ μέση ὀφίσκου τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τὰς ὑπογαστρίους διὰ τὸ λιπὸν τε καὶ περὶ ἀφροδίσια πάθος. διὰ δὲ τὴν Χερουβικὴν ἁγιότητα στηρίζεται τοὺς ὀδόντας, καὶ ἑστὼς ἔμπροσθεν ἐστὶ τῷ μέλλοντι κοινωνεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. *Diaconus Angelicum repræsentans & cœlestem ordinem, honoris gratia quod Oraverunt, id est Stolam divinam: & hoc aliarum specium exhibet, quæ Angelici ordinis intellectualem gradum, & a materia separationem adumbrat. Ideo imitatus Cherubinos, qui faciem in conspectu Dei contrahunt: contrahitur & ipse communionem susceperus, & Stola corpus omne stringit.* Sicut autem Diaconus Stola, ita & Pontifex Pallio, quod ante dono sacra introducta ex divinæ majestatis reverentia deposuerat, rursum non tam ornatur, quam cervices onerantur, deplicatum enim & in cervices injectum absque ulla compositionis venustate illud gerit: cujus rationem Symeon citatus suggerit ἐπὶ τοσοῦτον ἐχρῆν ἀναμεῖναι τὸν ἀρχιερέα τὸ ἀγαπώμενον ἄνωθεν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ ἀγγελικῶν ἐκείνων ἁγίων ἐπιδημίαν ἐκδεξάμενον ἀγίοις πνεύμασιν ἁγνοῖς ἡμᾶς πεποιηκέναι καὶ ἁγιαθῆναι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἐνδύμα τὸν ἁγιασμὸν τοῦτον ἐπιδεξάμενον, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐπιδημεῖ καὶ ἐνοικεῖ. *Ad commemorationem accessurus Pontifex Pallium assumit, & primum quidem se in numero ministrorum compartum declarans, ideo sacrum illum ornatum deposuerat: cum vero proximus est, ut elevet sacrum panem, & dividat, & communicet, sacris eum signis ornari oportet: & quantum Pontificis Pallium est præcipuum indumentum, hoc cum assumere necesse est, & cum eo divinissimis mysteriis participare.*

164. Μέλιτος ἐκπνοὴν ἢ ἔλεον ἄρτον.) Panem in mystica cœna Christus fregit, sub cujus specie seu corpus suum in passione frangendum & communicandum, id est aspernatis, ut prædixerat, sacramentis, & certa morte subigendum substituit: unde & ejus actionem imitatura, passionisque recordatura Ecclesia, panem consecratum instituit frangendum in partes: quo absque ritu, saltem licet sacrificii natura, non tamen ejus integritas & ultima perfectio salvatur. In tres autem partes Hostiam Ecclesia Latina dividit, ut ex lationes a Guillelmo Durando lib. 4. cap. 50. scriptas: Missa Mozarabum in novem, prout in Bibl. PP. tom. 6. conspicitur: Græci in quatuor tandem partiuntur: ut crucis partes quatuor, cruce e particulis emergentibus effecta & compacta, designent. Adde quod cum Hostia sacra Lancea immolata est, e cruciformi sectione quatuor partes in crucem disponendo exeguntur, cujus supremam, cum dicit ἐκτίθησιν ὁ ἱερεὺς, ait Theorianus Sacerdos mittit in calicem: denique τὸν ἕτερον, ait Tiberius τὸν τέταρτον μέρος ἐκ τοῦ ἁγίου ἄρτου, ἐξ οὗ ἐποίησε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἁγία τράπεζα. *pro thuribulo, tum pro fervida aquæ calefactione, versantur.*

167. Ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.) Quod quæsivit a Græcis in Concilio Florentino Eugenius quartus, etiamnum inedite mirasque plerique, ut peracta consecratione, cum jam communioni vicini fuerint facti, aquam ferventem, τὸ ζέον, calici admiscent; Quid respuderit Dorotheus Mytilenensis Episcopus ver. ut ex actis Concilii colligitur, eruditissimus quæstionis factæ, cui latisfecisse narratur, ignoramus. Ex S. Germano nos rationem proferimus. Primum, ἵνα δείξῃ ἐν ζωῇ φαίνεσθαι τὸν Χριστὸν ἀμέσως ἐπιφοιτῶντα τοῖς ἁγίοις, ὅτε καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι τὰ ὕδατα ἁγιάζει, ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ δὲ ζωοποιεῖ ἐπιφοιτῶν τοῖς ἱεροῖς δώροις, καὶ ἐν τῷ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν ἐν ἀφθαρσίᾳ ἀναστήσει, ἐν μιᾷ τῶν ἀναστάσεων τὰς τῶν ἁγίων ἐνεργείας. *Quoniam apud & confummatio Christi passionum, & fallorum & dictorum, si quis ea, quæ non spectare, confideret & nihil certe aliud sunt quam Spiritus sancti in Ecclesiam adventus.*

Aquæ fervidæ mixtio & Communio.

166. Δεξάμενοι τὸ ζέον.) Ut sacramenta quælibet Spiritus sancti virtute suam operationem consequantur, ita & ejusdem adventu certum & perfectionem nancisci opinantur Græci: quem in sacro sancto altaris mysterio significari, fervidam aquam, cui ejus symbolum, ut numero sequenti declarabitur, calici admiscere adinvenerunt. Hæc que est, quam hic præparare aut accipere dicitur Diaconus. Et si quidem alii ministri defuerint: urceolo aquo igni vel rereo ardenti admoto illam dispone: ubi major ministrorum est copia, sacerdotem, a lineis albis sive camisiis dicti: de quibus Catalogus officialium Ecclesiæ C. P. infra ubi de Ordine addecendis, ait· πρὸς τὸ διακονεῖσθαι ἐν τοῖς ἁγίοις ἐκτὸς ἱερατικῶν, οἷον τὸ ζωστικὸν, ἢ τὸ ζέον· *Ministrari in sacrosanctis igitur carbonibus, tum pro thuribulo, tum pro fervida aquæ calefactione, versantur.*

Ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.) Quod quæsivit a Græcis in Concilio Florentino Eugenius quartus, etiamnum inedite mirasque plerique, ut peracta consecratione, cum jam communioni vicini fuerint facti, aquam ferventem, τὸ ζέον, calici admiscent; Quid respuderit Dorotheus Mytilenensis Episcopus ver. ut ex actis Concilii colligitur, eruditissimus quæstionis factæ, cui latisfecisse narratur, ignoramus. Ex S. Germano nos rationem proferimus. Primum, ἵνα δείξῃ ἐν ζωῇ φαίνεσθαι τὸν Χριστὸν ἀμέσως ἐπιφοιτῶντα τοῖς ἁγίοις, ὅτε καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι τὰ ὕδατα ἁγιάζει, ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ δὲ ζωοποιεῖ ἐπιφοιτῶν τοῖς ἱεροῖς δώροις, καὶ ἐν τῷ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν ἐν ἀφθαρσίᾳ ἀναστήσει, ἐν μιᾷ τῶν ἀναστάσεων τὰς τῶν ἁγίων ἐνεργείας. *Quoniam apud & confummatio Christi passionum, & fallorum & dictorum, si quis ea, quæ non spectare, confideret & nihil certe aliud sunt quam Spiritus sancti in Ecclesiam adventus.*

Μέλιτος ἐκπνοὴν ἢ ἔλεον ἄρτον.) Panem in mystica cœna Christus fregit, sub cujus specie seu corpus suum in passione frangendum & communicandum, id est aspernatis, ut prædixerat, sacramentis, & certa morte subigendum substituit: unde & ejus actionem imitatura, passionisque recordatura Ecclesia, panem consecratum instituit frangendum in partes: quo absque ritu, saltem licet sacrificii natura, non tamen ejus integritas & ultima perfectio salvatur. In tres autem partes Hostiam Ecclesia Latina dividit, ut ex lationes a Guillelmo Durando lib. 4. cap. 50. scriptas: Missa Mozarabum in novem, prout in Bibl. PP. tom. 6. conspicitur: Græci in quatuor tandem partiuntur: ut crucis partes quatuor, cruce e particulis emergentibus effecta & compacta, designent. Adde quod cum Hostia sacra Lancea immolata est, e cruciformi sectione quatuor partes in crucem disponendo exeguntur, cujus supremam, cum dicit ἐκτίθησιν ὁ ἱερεὺς, ait Theorianus Sacerdos mittit in calicem: denique τὸν ἕτερον, ait Tiberius τὸν τέταρτον μέρος ἐκ τοῦ ἁγίου ἄρτου, ἐξ οὗ ἐποίησε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἁγία τράπεζα. *

conſideret, nihil aliud eſt, quam Spiritus ſancti in Eccleſiam adventus. Oportebat ergo cum poſt illa ſignificari. Atque is quidem ſignificatur aqua calida in myſteria infuſa. Hæc enim aqua, cum & aquæ naturam habeat, & ignis ſit particeps, ſignificat Spiritum ſanctum: qui etiam aqua dicitur, & tanquam ignis in Chriſti diſcipulos dilapſus apparuit. Tunc enim deſcendit, poſtquam omnia quæ ad Chriſtum ſpectabant, conſummata fuere, hunc autem perfectis & conſecratis donis hac aqua innititur. Poſt myſteria vero ſua ſacra dona, ſignificatur Eccleſia quæ eſt corpus Chriſti & membra ex parte habet, quæ & novo Spiritum ſanctum acceperunt. Confirmanteque expoſitionem hanc Sacerdotis aquam fervidam benedicentis verba; ἐυλογητὸν ἔσται τὸ ὄνομα. *Benedictus ſanctorum fervor*: tam etiam Diaconi illam infundentis ſermo. ζέσατε πνεύματι πλήρεις πνεύματος ἁγίου. *Fervor fidei plenus Spiritu ſancto.* Cæterum cum Hæreticos vocet Balſamon Reſponſo 18. in Juris Orientalis lib. 3. eos qui hujuſmodi aquæ calidæ mixtionem in calice reſpuunt, tanquam ab ejus ſignificato mente diſſonantes: videat, ne mentiatur ſibi iniquè, qui fidem non in Chriſti verbis, ſed in ſignis & figuris nimis ſuperſtitioſe aſtruit; qui nec primis Patribus Georgiarum auctoribus, poteſt hujus aquæ fervidæ admixtionem in ſacris, ceu proprium eorum inventum aſcribere: cum alias tam celebris cæremoniæ, aliique ſcriptorum ſuorum parte tractaſſent, & in M. S. antiquis (ubi tamen non extat) aliqua de illa mentio foret: quamvis ſchiſmate antiquiorem, quandoquidem ejus Germanus meminit, mihi, & quibuslibet aliis hoc eſſe ejus opus aſſerentibus, ſit in confeſſo.

168. Πρόεισι διάκονος.) Invitat, & ſi vis, jubet Sacerdos Diaconum, ut communionem percipiat, Epiſcopo enim, Sacerdotes, & Diaconos, ſi non communicaverint, Canon Apoſtolicus octavus cauſam dicere præcipit: quæ ſi probabilis judicetur, veniam concedit: ſin vero minus, excommunicatione eos ligat, ut qui populo cauſam dederint, adverſus eum qui obtulit, tanquam non digne obtulerit. Cum autem e Diaconis quiſquam, grave ut prima facie apparet, ſed ſanctum communionis onus, reſte Balſamone, exciſſiſſet, renovata Canonis cenſura ad ſinceram ejus obſervantiam redire ſunt coacti. Adeo vero etiam hac ætate Canonis hujus fedeli obſervatores ſe Græci exhibent, ut aumquam apud vos πρεσβύτερος, *Sacerdos ſolemniter miniſtret* Diaconus: niſi ſimul ſacramenti participem ſe faciat. Et manu etiam ſummi Pontificis, Archidiaconum olim corpus Chriſti recepiſſe teſtatur vetus Ordo Romanus, illiuſque communionis ritum refert Durandus lib. 4. capite 54. qui talis eſt: *ut Pontifex Oblatam in ſede ſubſidens dextibus suam ejus particulam ſumat, & aliam in calicem mittat: deinde altari tradat cum oſculo Diacono; alimque Subdiacono ſine oſculo.* Uno & non abſimile quippiam in nonnullis Eccleſiis factitari ſolitum idem auctor obſervat. *Item Sacerdos*, inquit, *omnes partes Hoſtiæ comedit, in quibuſdam tamen Eccleſiis,*) antiquo ritibus adhærentes intelligit:) *ipſe unam partem ſumit, & reliquam Hoſtiæ mediatatem ſuper patenam in duas partes dividit, quas miniſtris ſolitæ Diacono & Subdiacono impendit.*

169. Λάβετε τοῦ χριστοῦ.) Veniam petit Diaconus communionem a Sacerdote percepturus, eamque ſimiliter quilibet e populo ad ſacram ſynaxim acceſſurus omnibus audientibus, in hodiernum uſque diem vulgari lingua ſolet expoſcere, dicens συγχώρησόν με Χριστιανέ. *Condonate Chriſtiani*, cui omnes reciproco charitatis affectu reſpondent, ὁ Θεὸς συγχωρήσαι. *Pretet tibi Deus.* Quæ etiam ipſos Sacerdotes ſum miratus, ſacro communionis myſterio, a præcipuo celebrante jam in manibus accepto ad dexteram lævamque (priuſquam ſuis ad Deum precibus illud ori admoverent) caput vertere, & de hoc rem inquirenti nunciatum eſt: præcipuum Sacerdotem celebrantem, non prius ſacris operam dare, quam juxta liturgicas rubricas, paecem ſi læſam ſentiat, demum cum proximo integrarit: alios vero coacelebrantes, quos aperta talis confeſſio minus deceret, capite huc & illuc converſo, quaſi tacito nutu, ſi in aliquo ſcandali cauſam dederint, veniam poſtulare. Hancque conſuetudinem non certe illaudatam, ſed & amplius ica probatam habent Latinorum ſive Francorum quidam, ut Eccleſias noſtras (in quibus hujuſmodi publica reconciliatio non eſt in uſu) communionis ergo adieri, prius in aliam Græcam ſe conferant, ut tritum illud pacis cum omnibus experitæ ſymbolum συγχώρησόν με Χριστιανέ, elata voce proferant. Tam inauditum vero & indubitatum mutuæ & ſinceræ charitatis ſui Oriente, apud Græcos eſt indicium hic ſermo, ut qui veniam de more publice petere obſtinata mente (quod quidam audent dicere: ἀσυγχώρητοι σε ἀφίημι, *incondonatum te relinquo*) denegare non formidant, confeſtim ipſi Eccleſiaſtica poteſtate a corporis Chriſti unionis myſterio arceantur: benevolentiæ vero ſuæ copiam, gratiæque animi (quod alibi diximus,) affectum deprompturi, ſive quacunque de cauſa alteri bene precaturi, hac unica voce, ὁ Θεὸς εὐχαριστήσαι σου, ſolenne explicare, cujus quidem dicti factique præclariſſimum exemplum apud Nicetam Manuelis Comneni lib. 3. prober Stypiota, qui veniam a Camateto morti propinquo ob præteritas injurias rogatus, facile conceſſit: & δεῦρο ἀφίημι ἐγώ σε συγχωρήσαι σου. *ſalutem animæ ejus precatus eſt.* Vide Chryſoſtom. Hom. de proditione Judæ verſus finem.

170. Μεταδίδωσι τοῦ τίμιου.) Diacono miniſtranti, aliiſque Sacerdotibus concelebrantibus, præcipuus Sacerdos vel Pontifex in manu ſacram Euchariſtiam antiquo ritu tradit: eam ſic olim Laicis viris recipere conceſſum: feminis in linteamine *dominicale* vocato, de quo Bartolus anno 57. plura ex Auguſtino ſermo 252. de tempore: Græci porro ſacris initiati divinam Sacramenti participam ſuſcepturi, manum ſiniſtram dextræ in crucis modum ſupponunt, ut cava vola contineant: monque dextera firmiter occluſa, præcibuſque præviis recitatis, ori cautela cum magna admovent. Græcos ſuos inſtituxiſſe videtur Cyrillus Hieroſolymitanus. Catech. 5. myſtagog. πρόσιθι τοίνυν, inquit, μὴ πετάσας τὰς χεῖρας ἀφειδὴς σφοδρῶς, ἀλλὰ ἀριστερὰν τὴν δεξιὰν ὑπόβαλε, ὡσεὶ ἐν βασιλικῷ ἐκδεχόμενος τὸ σῶμα· καὶ ἐγκοιλάνας τὴν παλάμην, δέξαι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιλέγων τὸ Ἀμήν. *Recepturus igitur ſanctum panem, non expanſis manibus valde accede, neque diſjunctis digitis, ſed ſiniſtram dextræ officias dextræ, quaſi regem ſuſcepturæ eſt; & concava manu ſuſcipe corpus Chriſti ſubjiciens verbum, Amen.* Idem ſuo tempore obſervatum (nunc aliter Laici, pane ſacro nimirum calici intincto, & cochleari ſublato, communicant) tradit Damaſcenus lib. 4. de fide, capite 14. προσέρχεσθε ἀπερισπάστως τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῖς ἱερεῦσι παρακολουθοῦντες, τοῖς ἐπιτελοῦσι τὸ θεῖον ἀναίμακτον θυσιαστήριον· ἐγγίζετε ἐφόβῳ καὶ πίστει τοῦ θείου κοινωνῆσαι μυστηρίου· καὶ ἐὰν μὲν τὸ ἐν ἀρχῇ τάξει, ἀπολαύσητε ἅγια ἁγίων τέλεια· ἐὰν δὲ τι ἁμαρτίᾳ ἢ ἀγνοίᾳ ἐπισυμβῇ, ἐξομολογήσεως ἐπιτυχεῖν, ἢ τῷ πατρὶ τῶν ὅλων ἢ τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἢ τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἀγγέλων ἀρχαγγέλῳ, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν προφητῶν, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἀποστόλων, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἱεραρχῶν, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ὁσίων, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐπισκόπων, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ὁμολογητῶν, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἐνδόξων μαρτύρων, ἢ τῷ ἁγίῳ τῶν ἐν δικαιοσύνῃ τελειωθέντων. *Accedamus ad eum deſiderio ardenti. Mentem in crucis modum formantes crucifixi corpus ſuſcipiamus, & apponentes communioni oculos, labia, & frontem divini carbonis ſumus participes: ut ignis deſiderii quo in nobis eſt, ex eo carbone accendatur, & comburat peccata noſtra, & illuminet corda noſtra, & participatione divini illius ignis ignientur, & deificentur.* Admittet autem non tantum os, ſed & oculos, & frontem myſterio manu apprehenſo admovere: quia videlicet preces communioni prævias, dum qua poſſunt de vocione recitanc inclinati in manu modo frontem, modo oculos, ſolenne illa contingere.

171. Μεταλαμβάνει τοῦ ἁγίου.) Una omnes, & eodem tempore Chriſti corpori participant, ſacris inſtituti. Sacerdos quidem vel Pontifex, in altaris medio: alii Sacerdotes, in altaris circuitu, retro abeunt, Diaconus. Sanguini quoque communicaturi ordine procedunt; calice altaris in medio, Sacerdotis vel Pontificis manu paululum inclinato; ex quo hauſturi neceſſe eſt modice genua inflectere. Ter autem

tem quilibet ex eo ſugit (cum antiqui Latini ſiſtula tubove illum excipierent) qualibet vice unum ſanctiſſimæ Trinitatis perſonam appellans. κἀ τὸ ἅγιον τὸ πανάγιον, &c.

172. Καὶ μετὰ τὸν μετάλημψιν.) Diſtinctionem ponunt Græci inter μετάδοσιν & μετάλημψιν: hæc enim ſanguinis, illa Dominici corporis eſt communio (vulgato licet loquendi more utriuſque ſumptionem vocent μετάλημψιν, ſive κοινωνίσαντα) unde cum Diaconus corpus Chriſti ſuſcipiens, dixit Sacerdos: μετάδοσιν δωρεᾶς ἀσυλήπτου, vel in paſſivo, ne auctoritatem ſibi ullam arrogante videatur. μετάδοσται τὸ θεῖον δώρημα, ἢ τὸ ἁγίασμα. prout fol. 76. ad ſanguinis participationem admiſſo, ait μετελήμφθημεν δηλονότι τοῦ Θείου δώρου τοῦ ἁγίου. Frequenter propterea, quod & alibi annotaſſe memini, Chriſti Domini Pontificis veſtibus ornati, & ſacræ menſæ aſſidentis in ipſa altaris concha Græci deſignant imaginem, quæ manibus in crucem decuſſatis, dextra quidem, cui vox μετάδοσις inſcripta eſt, calicem; ſiniſtra, ubi vox alia μετάλημψις legitur, panem porrigit: ejus vero capiti titulus poteſtatis Sacerdotalis argumentum eſt appictum, ἱερεὺς Ἀρχιερατικός.

173. Ἐκκλίνει τὴν κατάλημψιν.) Arcudius plus æquo certe in ſuos nonnunquam rigidus, Græcos rei ſacræ prophane tractatæ reos agere rentat libro 3. capite ubique quod ſancti panis communione conſumpta, manum qua illum tenuerant capiti confeſtim admoveant. Verum honoris & venerationis atque etiam ſanctitatis, ex ejuſmodi contactu contrahendæ gratia id faciant: quis enim neſciat, manu fronti admota venerationem & cultum Orientales proteſtari? Manum autem prius, quam capiti imponant, ſi quæ forte particula adhæſerit, ſacra Spongia diligentiſſime in diſco abſterguntur: & ſanguine delibato, ſi velo calicis labra videntur abſtergere, prius illa quam terſe poſſint, lingua exſugunt: unde & prophanandarum ſpecierum ſacrarum nullum eſt apud eos periculum. Cogitanſis autem Cyrilli Hieroſolymi Chriſtiani ſolertes forſan putiſſet Arcudius ſcrupulum ingerere, ut eos poſt acceptam panis communionem, manus ſanctos Antiſites; μετὰ ἀκριβείας ἐφίστατον τὰς ὀδόντας τῆς ἐκκλησίας ἢ ἀγίᾳ σάρκα: oculos ſanctæ corporis attactu circumſpectæ ſanctificæ: poſt ſanguinis vero habitam participationem τὰ δὲ χείλη ἀναγκαίως τοῖς χείλεσι σου, χερσὶν ἐπιψήσας, ἡδέως ἁγίασον, ἢ μετέπειτα, ἢ τὰ λοιπὰ ἀγίᾳ ἀδιάπτως. *& adherentem adhuc labris humiditatem manu continge, & oculos, & frontem, & reliqua ſenſuum organa,* (manus utique hæmoſtatis abſterſione) conſecra.

174. Τὰ δῶρα τὰ χειρὶ.) Non ad velum, labra detergens, ſed ad calicem cunctas iniquitates emundandam, hæc verba eſſe referenda, cautiſſime admonet Arcudius loco nuper citato.

175. Μεταλαμβάνουσι δὲ καὶ Θεοῦ.) Antiquis communionem panis in utraque Eccleſia percipientibus ſolitum tantum dici, σώματι Χριστοῦ ad calicem vero delibandum αἵματι Χριστοῦ, ſcribit S. Clemens Apoſto. Conſt. lib. 8. cap. 13. & inter plures Latinos, perſpicuis verbis Ambroſius cum in liturgia: cum lib. 4. de ſacram. cap. 5. ubi ait. *Ergo non otioſe tu dicis, Amen, jam in principio confiteris quod tu accipiat corpus Chriſti. Et tu dicis Amen: hoc eſt verum. Quod confiteetur lingua teneat affectus.* Græci vero non ſicut & Latini proliviori verbor im ſerie paeca illa verba explicuerunt, quæ quamvis ſacramentum conferri ſignificent, circa illud tamen nullam exerunt virtutem, ſicut neque Latina oratio: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat te &c.* Obſervandum hic porro ſeu inter varias lectiones fol. 77. lucreris NN. jam ex Veneris antiquis exemplaribus annotatum eſt, quod ſi plures Sacerdotes ad celebrandum ſimul concurrerint, tunc prior illorum, vel Pontifex (ſi præcipuus celebrans ille ſit) panis communionem, ſecundus autem Sacerdos, calicem reliquis diſtribuit: ipſi vero communione manu Pontificis accepta, illam deoſculantur, atque etiam faciem: Sacerdoti sacram illam tradenti, faciem quidem ſeu genam, non vero manum deoſculantur: tunc enim propriam quiſque manum ſacro myſterio plenam, oſculo reverentes ex

cipere tenetur, ut Damaſcenus numero 170. ſupra relatus edocuit. Oſculi hujuſmodi Pontifici dati rationem reddit Symeon Theſſal. lib. de templo. ἀνατεθείκασι γὰρ τοῖς ἱεράρχαις τὰ ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἀγάλμασι νομιζόμενα τιμᾶσθαι καὶ προσκυνεῖσθαι, καὶ τὴν χεῖρα καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερέως ἀσπάζεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ μέτωπου τὸν ἀσπασμὸν ποιεῖσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἀκροχειριῶν τῶν ἱερῶν ἐνδυμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀκροστιχίδων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιτραχηλίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιμανικίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιγονατίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπωμ

portis sacri adyti reseratis, Diaconus sacra deferens egreditur; calicemque in quo panis consecratus sanguine intinctus erat, populo manifeste ostensat, exclamans, μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως προσέλθετε. Addit alia lectio, ex Damasceno numero sequenti citanda τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Nec immerito. Charitatis enim sicut fidei sacramentum est. Communionis hujus locus extra cancellos, & portam Beatorum dictam (ex ea namque Rex Christus ad plebem pascendam egreditur) Solea est, *Regis Solium & Thronus*, reliquo chori sublimior; de quo nos alibi etiam cum Hieronymo Latino adversus Luciferianos scribente: *Episcopi est corpus Domini adtrectare, & de sublimi loco Eucharistiam ministrare populo.* Particulam quamlibet sanguine perfusam (justas enim panis & vini species ille ritus ostendit, ubi supra numero 177. Diaconus sacrum discum Spongia tersit, & cuncta fragmenta panis in calicem mersit) μυστηρίων, quasi *Unionem pretiosissimum* vocant: eamque Cochleario parvulo (cujus manubrium tenue & oblongum cruciculâ in extremitate ornatum est) pro communione e calice edunt.

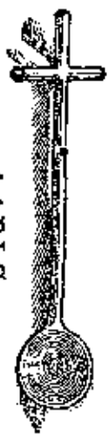

Cochlear illud adinvenit Chrysostomus (ut fulcratur Arcadius lib. 3. cap. 53. & affirmat Ligaridius) ejusque usum in Ecclesia communem facere cepit, illius fœminæ Hæresi Macedonianæ infectæ occasione, quæ falsæ religionis simulandæ causa, panem Eucharisticum de manu Chrysostomi sacra facientis acceptum furtim ancillæ dedit, Hæreticorum panem illius loco consumpturæ, qui mox in ejus ore, in lapidem est mutatus. Unde tam nefandæ fraudis vitandæ gratia, Ecclesiastica lege sancitum est, ut mysteria Eucharistiæ in calice commixta simul populo deinceps dispensarentur. Hancque eamdem consuetudinem intinctum panem porrigendi in Ecclesia Latina aliquando viguisse declarat Georgius Cassander in Liturgicis: Ivonemque de divinis officiis pro sua sententia scribentem ita refert. *Populus intincto pane non auctoritate, sed summa necessitate timoris sanguinis Christi effusionis, permittitur communicare.* Idque in institutis Cluniacensium præscriptum esse subjungit, & Arnulphi epist. 3. ad Bohemos verba clarissima citat. *Quotidianus usus præsentis Ecclesiæ, ut porrigatur Hostia sanguine intincta, cum a Domino prius corpus, deinde sanguis porrectus fuisse memoretur, etiam Julio Papa, (qui in ordine fuit trigesimus sextus) prohibente ne ejusmodi intinctio fiat, sed seorsum panis & seorsum calix juxta Dominicam institutionem sumantur.* Ad quod, ait Cassander, respondet Arnulphus: *Christum eis cum quibus conversatus est, ea quæ faciendi erant verbo & exemplo insinuasse, certum agendi modum non præscripsisse, hoc pertinere quod ait: Hoc facite in meam commemorationem. Non ait, hoc modo facite. Et: Ite baptizate: non ait hoc modo: semel aut ter immergendo.* Et paulo infra, *Ob humorem, & reverentiam sacramenti, & periculum effusionis, ac ut Sacerdos sine periculo administrare posset; consuetudinem introductam panem intingendi.* Cochlear autem illud a Græcis λαβὶς dictum: Latine precor cum Genebrardo vel Hervetо in liturgiis PP. ne *Forcipem* interpretoris: quis enim micam lente minorem liquore delibutam *Forcipe* eleves? At verecundis ille μαχαιρίου, *unionem* quantitate non excedens *micæ* est solummodo, tum Paschalio lib. de corpore & sanguine Domini, dicenti. *Hoc mysterium quando communicas, dilata fimum mentis tuæ, emunda conscientiam, & accipe non quantum mica exhibet, sed quantum fides capit.* tum Cyrillo Hierosolymitano monenti ἀφαιρήσωμεν τοῦ χρωτὸς, καὶ λάβωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντιτύπου αἵματος· ὡς μέλλοντας ἐπὶ τοῦ ἀντιτύπου τοῦ τιμίου σώματος λαμβάνειν, ὡς μέλλοντας ἐπὶ τοῦ ἀντιτύπου τοῦ τιμίου αἵματος πίνειν. *ut micam illam auro & lapidibus pretiosis præstantiorem ne excidas, attendas.* Non negarim tamen, λαβίδος denominationem excogitatam a *Forcipe*, quo unus e seraphicis spiritibus carbonem ad emundanda Prophetæ labia, ex altari sublustulit: & quia Sacerdotes τὸν ἄϋλον καὶ νοητὸν ἄνθρακα τὸν ἄφθαρτον Χριστὸν τῷ θείῳ καὶ ἱερῷ μυστηρίῳ λαμβάνουσι. *Christum divinum & intellectualem carbonem manus Forcipe ex altari educunt:* hinc factum omnes autumant ut Cochlear ad eum deportandum accommodatum, λαβίδος nomine vocandum occurrerit: ἄνθρακι γὰρ ἐοικὼς ἐστὶν ἀνάξιος ἐκφανὴς. *Christus enim carbo vitans est indignos & temere accedentes exurens.* Ita S. Germanus in mystag. & plura in eamdem mentem Damascenus lib. 4. de fide cap. 13. Aguovit Balsamon in explicatione Can. 101. Concilii in Trullo, *Cochlearis*, λαβίδος illius usum. Canon enim ille cum antiquum communionis in manibus recipiendæ morem revocare intenderet, nec prævaleret; Scholastes suavi cum expositione moderatur, μὴ βουλόμενον, φησὶ, λαβεῖν τὸν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ τὸν χαλκοῦν ἐκεῖνον κύαθον καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἐγκείμενον ἅγιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ μεταλαμβάνειν τοῦ ἁγίου αἵματος. *Nec mineris, neque rationem inquiras quare in quibusdam Ecclesiis præbeatur sanctum Christi corpus: non in manus secundum Canonis edictum, traditur. Fidei enim recta, & Dei timor, & devotio ob omnis suspicione aliena hoc tradidit.* Et quamvis Herdense Concilium anno 524. congregatum, & Paschalis secundus epist. sua 32. prohibeant intinctum panem in communione præberi, Christi nimirum sub speciebus separatis Sacramentum instituentis exemplo reclamante. In favorem tamen Ecclesiæ Orientalis dicendum, Concilium octo Episcoporum quale fuit Herdense citatum, consuetudinem Orientem, tenuis pervagantem abrogare non intendisse: sicut nec Paschalis Pontifex, qui non Græcos: sed privatos Latinorum Ecclesias ab hac sibi nova & non approbata consuetudine recipienda scriptis deterrere decrevit.

180. Μετὰ φόβου Θεοῦ.) Poliquamdiu de fide circa Eucharistiæ sacramentum veraciter inflammanda gloriabus differuit Damascenus lib. 4. de fide cap. 24. his tandem verbis hæc a nobis elucubranda, sermonemque sum omnem exponentibus concludit, Διὸ μετὰ πάσης φόβου, καὶ συνειδήσεως καθαρᾶς, καὶ ἀδιαβλήτου πίστεως προσιόντες, καὶ τὰ ἐντὸς ἐκπλύνοντες, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος μὴ ἀποδιώκοντες χάριν, προσφέρωμεν δὲ αὐτῷ πάσαν καθαρότητα ψυχῆς τε, καὶ σώματος. *Proinde omni cum timore & conscientia pura, & indubitata fide accedamus, & omnino sint nobis quemadmodum credimus non dubitantes, & detergentes ipsum omni puritate animi & corporis.* Ubi firmior defecit fides, tremorem incutere Chrysostomus ipse molitur epist. 1. ad Corinth. homilia 26. ἡ δὲ ἀπιστία, τῶν σφόδρα τοῦτο πασχόντων ἐστὶν ἴδιον, τὸ μὴ πιστεύειν ἀκριβῶς ἃ καὶ ἀκούουσι καὶ βλέπουσι· καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀνάξια τῆς τραπέζης ταύτης ἐσθίοντες καὶ πίνοντες. & post pauca ἀνάπτωμεν οὖν τὴν πίστιν ἡμῶν τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀπαράτρεπτον, καὶ μὴ ἐπιλείπωμεν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἀδυνάτοις ἡμῶν ἐπιλείπει. *Quod si non credis, aspice ad hanc mensam, recordare propter quid hic fiat. Cogita quis sit qui precedat: & concremisce etiam ante tempus. Assurge antequam videas deduci vela, & Angelorum choros pedem efferre: in cœlum ipsum ascende.* Eadem porro quæ hic sanis in Ecclesia ad communionem accessuris, ægrotis quoque propriis in domibus Eucharisticum sumptoris proferuntur verba μετὰ φόβου, &c. & si quando ægrique communicant, velo calicis mento supposito, manu Sacerdotis, panem intinctum e *Cochleari* suscipiunt; ipsum Eucharisticæ susceptionem Sacerdote suis verbis exprimente, μεταλαμβάνει ὁ δεῖνα τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ ἁγίου. Ægrotorum vero Præsanctificatum panem non nisi semel in anno feria quinta in Cœna Domini consecrant, unde & asservatum Præconsecratum hunc panem προηγιασμένον ægrotis *sepositum depositumque* Viaticum, appellant, & sacro sanguine, velut alia per quadragesimam consecrata, de quibus nos in Præsanctificatorum officio num. 32. tractabimus, intingunt: quem ritum licet severioris notæ censura damnet Arcadius lib. 3. cap. 3. & 13. ut qui sacramentales species frequentius vellet renovari, nec sanguinis sacri species ad formam aut ad solem exsiccarit: errat tamen Arcadius Græcus, de Græcis ritibus, (ut qui puer decentis in Italiam advenit) parum peritus, nec enim furni vel solis ardore, sed vivo acerræ sacræ, (hodie vulgo κανζὶ vocitæ) sacro dilico subjecta igne, eæ species panis sanguine tincti religiose sunt imperatæ, eundem humorem exprimunt: hacque eadem diligentia, species panis bene cocti, & ut ipse fatetur Arcadius diutius duraturi, per annum integrum ægrotis asservatas, a corruptione custodiunt immunes. At vero deinceps, cum infirmo in extremis hora, viatico Eucharistiæ mundendo Particulam assumunt, vino communi relinquunt, ut lapsitæ & exsiccatæ sanguinis species, quasi de novo exhilarari, & emergere videantque. Circa quem ritum bene, ut ego quidem censeo, differit Casmanus ritus Italogræcus tractatus 1. Elencho 37. his verbis. *Circa intinctionem panis in sanguinem remitto me Ecclesiæ Romanæ, seu Latinæ: quæ dum tolerat Græcos in hoc, eisdem eisque tolerare debuisset ipse Græcus Arcadius & non infligere causas ipsos tali & tanto hostili odio instar rabidæ Ursæ* (vox enim Græca vulgaris ἄρκουδα, Ursum sonat) *in Ritu falso confingendis.* Hæc ille: cujus tamen stylus injurias & insolitas in Ritum doctum quamvis in levioribus lapsum, æquioris censuræ judicio, jam Romæ cathegratus non ignoratur.

181. Σίδηρον ἔθου.) Hæc oratio habetur inter Martianæ folio 53.

182. Τ᾽λοιπὰ τῆς τοῦ σύμπαντος.) Supererat e vita Christi aliquo Missæ ritu significanda ejus per Ascensionem gloria, & nominis ejus per Apostolorum prædicationem disseminata per orbem notitia. His illam verbis manifestat Sacerdos, quæ Theosal. libde templo ita exponit. ἀπειλὴν ἔφασκε τὰ ἀγγελικὰ τοῦτο ῥήματα τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἐπιστροφὴν ἐκείνων ἐποιοῦντο τὰ λεγόμενα· ἐπεὶ τὸ μετὰ τὴν ἀνάληψιν ἐκεῖνο τοῦ Σωτῆρος κήρυγμα ὅτι οὐ μετὰ πολὺ ἔρχεται, πάντα ἐποίει ἀφεῖναι, καὶ ἐπὶ τοῦτο τρέχειν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων τῆς γῆς· ἐπὶ τοῦτο ἐσπούδαζον τὰ ἀναγκαῖα, μᾶλλον δὲ τὰ περιττὰ ἡγούμενοι. ἐπὶ τοῦτο ἐκεῖνος ἀπεδήμησε, καὶ τοῦτο ἐπέστελλε τοῖς μαθηταῖς, καὶ τοῦτο ἐπεκήρυττε τοῖς ἀπιστοῦσιν. *Pontifex funcia adstanti discedit, & ea subdit quæ Ascensionem Domini, & in posterum prædicationis ejus gloriam, ad omnem creaturam manifestant. Quasi cum Salvatore discederet, & decesset. Quin ad nos usque descendisti, & assumptus in celum tua gloria terram omnem replesti. per hunc nos sacra perficimus mysteria, & tui participes sumus, & te possidebimus perpetuo.* E brevioni S. Germani expositione videatur hæc dilatata. ἐπειδὴ τὰ ἀναληφθέντα ἀφῆκεν καὶ ἀνέβη πρὸς τὸν Θεὸν ἀφεὶς τὰ ἐπίγεια, καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ἐπορεύθη, καὶ ἐκάθισε τὸν Κύριον Θεὸν ἐκεῖνος ἐπιστεύθη τὰ ἐπὶ γῆς διοικεῖν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ἀναβῆναι· ἐπειδὴ τὸν τύπον τῆς ἐκείνου ἀναλήψεως ἐπιτελοῦμεν ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον ἐπιτελοῦμεν· ἐπειδὴ τὸν τύπον τῆς ἐκείνου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσ

citur præsertim quidem pro offerentibus, & pro iis pro quibus obtulerant, perficitur: & deinde pro omnibus, quos explicatæ mente non comprehendit Sacerdos: propterea in fine ordinem unicuique orationi convenientem apponit. Etenim cum aliqui eorum qui extra ad altare stant, in dubium sæpe incidant, cogitationibus fluctuantes, & dicentes. Quæ utique est Ecclesiæ intentio, & quis est sensus & virtus orationum harum quæ a Pontifice submurmurantur? & cupiunt cognitionem quamdam harum attingere. Hujus causa sancti Patres velut compendium omnium, quæ in orationibus postulata sunt, formam hujus orationis composuerunt, ut quasi e fimbria texturam, seu ex ungue Leonem hoc pacto docerent.

189. Εὐλογῶν ὁ Κύριος.) Pro benedictione accepta benedictionem laudemque Deo rependit populus: & iterum pro communione psalmo recitato, gratias agit.

190. *Δίδωσι τὸ ἀντίδωρον.*) Δῶρον sive ἅγια δῶρα, *sacram communionem* significare, suo loco demonstravimus abunde: ἀντίδωρον autem *Eulogium sive benedictum* panem, donorum seu *sacræ communionis vicarium* accipere, qui ad sacra ipsa mysteria recipienda sunt imparati, in omnium notitia est. Eum Pius in ordine Pontificum undecimus, qui sub M. Antonio Vero, & L. Aurelio Commodo floruit, legitur in Ecclesia instituisse; *ut de oblationibus quæ offeruntur a populo, & consecrationi superfluunt vel de panibus quos deferunt fideles ad Ecclesiam, vel certe de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido & convenienti, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, Eulogias omni die Dominico, & in omnibus festis exinde accipiant, quæ cum benedictione prius faciat.* Eulogiam a benedictione susceptam vocat S. Pontifex; cum pluribus aliis, quo nomine etiam corpus Christi in Eucharistia, benedictione, precibus, & verbis divinis consecratum appellatur. Duplicis autem generis Eulogiam sive panem benedictum annotant Publicum & Privatum: utrumque fermentatum; & *fermentum*, hac de causa ab antiquis vocatum. Publicum Missa finita, in dilectionis & unitatis argumentum inter fideles dividebatur: & de illo Innocentius primus epist. 1. c. 5. loquitur. *De fermento quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti: cum omnes Ecclesiæ nostræ sint intra civitatem constitutæ. Quare Presbyteri, qui die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolytos suscipiunt, ut idcirco a nostra communione maxime illa die se non judicent alienos.* Privatam vero quamvis multis commune fieret, ab Episcopis tamen privatim mittebatur: & hujusmodi fuit ille de quo Paulinus & Terasia apud D. Augustinum epist. 35. scribunt. *Panem unum sanctitati tuæ unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur; hunc panem tu Eulogiam esse facies dignitate sumendi.* Ex quibus constat quantum decipiatur Balsamon panis Eulogici primam institutionem Antiochenæ Synodo sub Constancio celebratæ adscribens, expositione Can. 2. ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῦ παρόντος ἐκκαιδεκάτου, ... ἀντίδωρον ... Ex hoc, *ut videtur, Canone panis Eulogici distributio processit: ut necesse haberent etiam ii qui non possunt sanctorum & vivificorum mysteriorum esse participes, ad finem usque divini mysterii perseverare, & ipsum e manu Sacerdotis ad sanctificationem accipere.* Decipiunt adhuc seipsos Græci quidam, panem absque benedictione ex sola altaris, cui appositus est præsentia, Eulogicum benedictumque evadere censentes; quorum conjectura est, quod nulla pro pane benedicendo in Euchologiis, sive M. S. reperiatur benedictio. At cum creatura omnis ut sancta fit, sanctimoniamque aliis impertiatur verbo Dei & oratione sanctificandi vim sibi comparet; ut sanctus fit pariter panis Græcorum Eulogicus, si non privata & speciatim sibi

assignata prece, communibus saltem aliis iisque copiosis, quibus Prothesis & Offertorium perficitur, sanctum reddi necesse est affirmare: illumque propterea Symeon Thessalonicensis lib. de templo vocat ἡγιασμένον ἄρτον τὸν ἐν τῇ προθέσει προσευχθέντα, *panem sanctificatum in Prothesi preces super se factas suscipientem*. Addit Cabasilas etiam sanctum putari, quod & Deo sit oblatus, & ex ejus meditullio, molere, velut e sinu fœcundo Hostia fuerit manu Sacerdotis educta. ... *inde & panem super quo facta est oratio, a quo sacram hostiam Sacerdos abscidit, in partes dividens distribuit fidelibus, tanquam sanctificatum, eo ipso quod Deo dedicatus, & sacratus est.* Precibus cunctis liturgicis benedictum evasisse opinantur alii, nec minus ἁγιασθέντα quam λειτουργηθέντα, & e liturgia sacrisque orationibus ad sui præsentiam factis sanctitatem omnem attraxisse profitentur: qua ratione aquam illam benedictam in Theophaniis, majori in pretio habent, quæ inter missarum solemnia juxta altare residebat, quam quæ sacrificio præsens non fuit: prior enim illis est ἁγιασμὸς λειτουργικός, *qua nimirum præsente Missa celebrata est*, hancque ideo quasi sanctiorem diligentiore quoque cura asservant communione privatis, criminumque noxis irretitis, simul cum pane Eulogico (nec non olim peccatorum adjuncta confessione, sic enim Nicephorus Confessor sanctus Can. 5. edixit: ... Pœnitentes cum delictorum confessione benedictioni hoc est fracto pani participare) exhibendam, multo cum devotionis sensu & pietatis affectu, μετὰ λαβίδος, *sacro Cochleari*, Diaconus vel Sacerdos impertitur: nec minimam ejus stillam in terram decidere patiunt, ut quæ præter superius dicta, symbolum sit, & vicaria sanguinis Christi; aliam vero licet precibus iisdem benedictam ut ἀντιτύπετον, *cui defuit ad Missæ celebritatem præsentia*, & ideo minus sanctam, minus existimant, & eadem se domos, resque suas omnes respergere non formidant. Alii tandem sanctitatem prænotatam pani Eulogico tribuunt, eo quod sit ipsa προσφορᾶς massa, & typum referat virginei corporis, e quo corpus Domini cum prodiit: e medio namque προσφορᾶς, major Hostia, lancea incidente, extollitur: de quo superius fol. 49. & 103. Hæc videtur esse mens S. Patriarchæ Germani: ... *Virginei corporis, divisio panis benedicti & oblata typum gerit*: additque S. Mystagogus. ... *& pro criminibus obstrictis* (pœnitentibus communione privatis) *hæc oblatio sanctitate redundans alterius sanctioris vice in missæ solemnibus substituitur & offertur.* Sacros proinde quos in anima producit effectus recenset. ... *Et sic sumptione quidem immaculati corporis ejus, qui e virgine natus est Christi Dei nostri, & e pretioso ejus sanguine sanctificatio & adoptio fidelibus provenit: spiritualis vero, & aliorum bonorum liberalis profusio, ex distributione panis corporis Matris Dei, Christianorum generi proficisci creditur.* Cæterum cum multam de panis Eulogici sanctitate conceperit Græcus quilibet opinionem, jejunus idcirco in Ecclesia, vel cui deficit liturgia, cum panno asportatum in domo comedendum e manu Sacerdotis oris osculo salutari recipit. *Hæc enim panis*, inquit Augustinus libro 2. de peccato meri. & remiss. capite 26. *quamvis non sit corpus Christi, sanctus est tamen: & sanctior cibis quibus alimur.* & Cabasilas loco superius citato: ... Χριστοῦ ...

... *Illi vero cum devotione ad Sacerdotem accedentes panem suscipiunt: & deosculantur dexteram quæ recenter sanctissimum corpus Christi Salvatoris contrectavit* (quo tamen manus Sacerdotalis osculo communione sacra in illa liturgia refecti, ut majori sanctitate donati abstinent) *& sanctitatem inde suscipit, & ut cum tangentibus impertiatur, continere creditur.* Miram propterea in eo assumendo demissionem animi, & in expetendo instantiam, ostendit olim coram impudentis vultus Sacerdote, piissimus & Ecclesiasticæ concordiæ amantissimus Imperator Michael Palæologus apud Pachymerem: cum Missæ solemnitate completa, manibusque recenter pro more ablutis panem illum sanctum suscepturus, & a mysta benedictionem percepturus, e throno ad sacras usque fores tunc apertas processit. Cui obviam ille ... *Obviam, inquam; & manifestius ille precibus fundendis factus vicissim progreditur Imperator: manusque extendit panem sacrum percepturus; continet tamen dexteram panis sacri frustulum tenentem Sacerdos, atque ita manum tendenti Imperatori, ipse dextra exporrecta supplicem offert precem &c.* Addo & peregrinantes, tum fovendæ devotioni & sacrorum mysteriorum jugi memoriæ conservandæ, nec non etiam in adversis periculis, & tempestatibus; Antidoro secum delato, tamquam ἀλεξητηρίῳ φαρμάκῳ, sæpius uti: quo eodem fine, atque etiam ultimo vitæ discrimini provisuri, consecratam particulam, quo longiora suscipiunt itinera, eo confidentius secum asportant, & ubi sedem in aliquo loco fixerint, in cameris ante sacram imaginem suspensam venerantur, & asservant. Quam Sacramentum reservandi consuetudinem exemplo Martyrum, a Cypriano de lapsis relato, Monachorumque antiquorum solitudinibus & desertis illud custodientium, nec non & Basilii sibi particulam e primo sacro segregantis, teste Joanne Diacono in Gregorii vita lib. 2. cap. 33. & ex ipsomet Gregorio lib. 2. Dialog. cap. 36. & ex aliis Patribus tenacissime propugnant: quam tamen prudentior erga tam augustum sacramentum reverentia, Concilium Toletanum primum Can. 14. & Cæsaraugustanum Can. 3. penitus abrogavit.

191. *Μετέωρα τὰ κοντάκια*) Ob similitudinem κοντακίου, & Cantici; censuit quidam melius Latine quam Græce eruditus, vocem Græcam κοντάκιον, *Canticum* significare: cum potius a dictione κοντὸς idiomate vulgari *rem brevem* significante profluat. Audet Liguridius ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, *hasta*, sive jaculo deducere κοντάκιον: quasi foret κοντάκιον, *oratio jaculatoria*: *breviorem* quippe *modulum*, ad normam Antiphonarum nostrarum compositum, tum hic, tum ubique ferme declarant: quem propterea sic dici scribit Georgius Coresius, eo quod Dei vel sancti cujuspiam laudes, paucis verbis enunciet. κοντακίων hujusmodi auctor fertur Romanus Diaconus Emesenus, qui Anastasii Imperatoris ætate circa annum Domini 500. floruit. Liber etiam *Missalis*, solam Basilii, Chrysostomi, & Præsanctificatorum liturgiam complectens, tamquam κοντάκιον, *brevis codex*, ut ego quidem reor, vel ut censet Arcudius, cui tenuis admodum membrana brevi rotundo ligno, *quasi jaculi* fragmento, κοντῷ circumvolvi ab antiquis solita, κοντάκιον, presbyteris Græcis appellatur. Ad plura significanda, quod facit nuperus auctor, qui vocem κοντάκιον extendit, amplo nimis captu, brevem ejus mensuram excedit.

192. *Τὰ ἀναστάσιμα.*) Troparia quædam sunt ut alibi jam diximus, quæ *resurrectionem prædicant*, & ἀναστάσιμα dicuntur: alia σταυροαναστάσιμα, quæ *crucem & resurrectionem simul* decantant: iterum, τριαδικά, θεοτόκια, μαρτυρικά sunt, *in honorem Trinitatis, Deiparæ Virginis, vel Martyrum edita*: ἐωθινὰ alia *mane nimirum lecta*: φωταγωγικά, *lucem animæ & oculorum advocantia*, & tandem νεκρώσιμα, *requiem defunctis* precantur.

193. *Τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ τὸ ἱερατικόν*) Quali videlicet extra Ecclesiam utitur: Sacerdotem enim non dimittit populus priusquam sacris depositis, & communibus assumptis vestibus sibi ultimo benedixerit; & vicissim faustam reciprocæ precationis vicissitudinem reportaverit. Quandoquidem vero communis Sacerdotum vestis hic sermo se obtulit: ejus quoque effigiem sculpturæ lineis exaratam oculis subjicere, operæ pretium esse duxi.

Ο ΒΕΚΚΟC ΠΡΙΑΡΧΗC

Prima Patriarcham exhibet cui in capite duplex est tegumentum, Monasticum utrumque: interius quidem κατωκαμηλαύχιον, desuper vero ἐπικαμηλαύχιον. In ejus manu. Littera A μανιάκιον, alii κανίκιον vocant: cruce desuper serica, vel aurotexta ornatum: B καμίσια *vestimenta* e pileo dependentia: C Mandyan *pallium* μετὰ ποταμῶν *lotis* conspicuum demonstrat. Ποταμοὶ rubri sunt & candidi utrique nonnumquam cæruleas habent, & littera D. notantur: ποτάμια *pocula* velut *fluviorum* scaturigines, ubi E pictum est, dignoscitur G ostendit δικανίκιον *Baculum pastoralem*, qui si crucem in extremitate ferat *sceptrum regale* est, & *Sion Justitiæ virga*.

In secunda tabula ἱερεὺς κοσμικός, *Sacerdos sæcularis* quales sunt conjugati, depingitur. Tunica interiore nigri coloris, & desuper toga discincta καβάδιον dicta, vestitur. Pileus illi violaceus, & furcus, est in capite *fascia lineæ* μανδηλίῳ cinctus, a quo retro dependet pannus item violaceus, in columbinæ candæ figuram extentus, περιστερὰ *columba* ideo dictus; & hac ratione potestatem Sacerdotalem a

Spiritu sancto, columba in scripturis repræsentata derivata, Græci significant. Pileus autem ille sicut & quivis alius brevis capiti apposite adhærens, καμέλαυκιον dicitur: illumque in capite Sacerdos habet, dum prooemialia missæ cantantur, quæ fuit occasio ut Alcuinus lib. de divi. offi. cap. 38. licet cum erroris formidine asseveret, Græcos *Pileatos divina mysteria celebrare: Pileus enim alt id est Cuphias* (lege Scephias) *gestant in capite, dum assistunt altaribus. Si καυσίαν*, aut *καμαύκιον*, id est in Ecclesia magna & C. P. officium dignitatemque obtinuerit σακκίον, *pileum* etiam cruce ornatum gestat & cum πρωτοπαπᾶς Archipresbyter est; crux illi rubei coloris imperatorio privilegio (in cujus Palatio id est Palatii Trullo sive Ecclesia, suprema erat hæc dignitas, a Patriarchali solummodo superata) deferenda conceditur. Colorem & figuram hujus vestimenti explicat Symeon Thessal. lib. de Sacram. & colorem quidem nigrum aut violaceum fuscum, ad morum maturitatem, & animi lugubrem affectum ostendendum, assumptum asserit: de figura vero subdit. σταυρὸν δὲ πάλαι ἐπὶ τῷ μετώπῳ τοῦ μανιακίου· ταῦτα δὲ τὰ ἱμάτια κοινὰ πάντων, ᾗ οὐ φασὶν οἱ βασιλικοὶ δορυφόροι, ἀλλ' ὅτι τιμίου ὄντος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ ἐπιφανοῦς τοῦτο ἐνδύονται, ἵνα τὸ σκότος ἀνταῖς ἀστραπαῖς. *Crucis formam & tractu fere longitudine & manicis tenent, communiaque sunt omnibus hæc indumenta, Regio, ut ajunt, privilegio in Sacerdotii honorem, quo & Consulares viri Senatoresque gaudent. Pileus vero etiam reges ferunt.*

194. Ὁ δὲ λαὸς πλησίον τὰ προπύλαια.) Est hæc ab antiquo in Ecclesia consuetudo observata, ut inclinato capite benedictione accepta, e Synaxi populus discedat. Auctor lib. de Cardin. operibus Christi *Ad hæc*, inquit, *inter sacra mysteria, ad gratiarum actiones convertitur Sacerdos, & inclinato capite, munditia cordis accepta se intelligens consummatum, restitutus peccator, sanctificatum Deo animum quasi depositum custoditum fideliter reddit.* De capitis ad benedictionem incurvatione plura Cæsarius Arelatensis homil. 38.

195. Καὶ ἀπέχονται ἐν εἰρήνῃ τοῦ Θεοῦ ἁγίου.) An quia pacem cœtus deprecati, idcirco velut ea obtenta, ἀπέχονται ἐν εἰρήνῃ? An etiam quia fide & charitate Deo tenacius vincti, vel ejus sacramentis pasti, sanctitatisque opibus cumulati, σὺν Θεῷ ἁγίῳ, discedunt? Ita censeo: Hic tamen insuperaddendum. Unumquemque loco sui particulam panis quæ pro se offerretur in sacrificio substituisse: ac velut minores particulæ majorem hostiam circumvallabant, velut regem aulici: quibus B. Virgo, Angeli, Beati, viatores homines, defuncti, juxta Christi corpus, ceu membra cum capite, corpus unum mysticum componere intelligebantur: quia sub communionis tempore cunctæ illæ particulæ in calicem sunt immersæ, tunc singuli particulis repræsentati se Christo conjunctissime unitos putaverunt: atque ita nunc, ἀπέχονται σὺν Θεῷ ἁγίῳ Thessalonicensis: ἡ μερὶς ὑπὲρ ὅλης ἔγνω τὸ δεῖν ἕρπειν πρὸς τὸν ἐν τῷ ἑνὶ ἱερουργοῦντα, ἐξ οὗπερ γεύσει Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἐγκαινιᾷ αὐτὴ μετέχει καὶ κοινωνεῖ ἐκ τῆς ποτηρίου, ἐκείνου τῷ ἅγιον διὰ τῆς ἑνὸς ὑπὲρ ἅπαντος παρουσίας τοῦ λόγου. *Particulæ cujusdam nomine sanctio pani adjacens, quando conferuntur & fit corpus Christi, continuo sanctificationis & ipsa fit particeps, in calicem vero missa sanguini unitur: quare & animæ pro qua oblata est gratiam confert.*

ΣΗΜΕΙΩΣΑΙ ΟΤΙ ΑΥΤΗ Η ΘΕΙΑ λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὁ λέγεται πάσαις, ἀλλ' ἐν καιροῖς τεταγμένοις ἔχουσι ἐν ταῖς κυριακαῖς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, πλὴν τῆς κυριακῆς, τῆς βαΐων, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ ἐν τῇ μεγάλῃ, σαββάτῳ, ἐν τῇ παραμονῇ τῆς τῶν Χριστοῦ ἡμῶν γενεσίων, καὶ τῇ φωτων, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑορταζομένῳ τοῦ ὁ ἁγίου βασιλείου. Ἡ ἑρμηνεία δὲ καὶ ἡ ἔκθεσις ταύτης τῆς ἱερουργίας, ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ.

NOTANDUM HANC DIVINAM Missam Basilii magni non semper dici, verum temporibus statutis: scilicet in Dominicis sanctæ & magnæ quadragesimæ, demptis Palmarum Dominica, in sancta & magna feria quinta, in magno sabbato, in vigilia Christi Dei nostri Nativitatis, & Epiphaniæ: & in die festo S. Basilii. Interpretatio autem & Ordo hujus Missæ, eadem sunt quæ & missæ S. Joannis Chrysostomi.

ΔΙΑ Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου.

DIVINA MISSA SANCTI PATRIS nostri Basilii magni.

c Εὐχὴ τῆς προθέσεως.

Oratio propositionis.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν ἐπουράνιον ἄρτον, πλὴν τροφὴν τῆς παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐξαποστείλας σωτῆρα, καὶ λυτρωτὴν, καὶ εὐεργέτην, ἀλογοῦσι τε καὶ ἀγνώστοις κρᾶσιν αὐτὸς εὐλόγησον, πλὴν προθέσεων ταυτὴν, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον, μνημόνευσον ὡς ἀγαθὸς, καὶ φιλάνθρωπος, τῶν προσηνεγκάντων, καὶ ὧν ἕνεκα προσήγαγον, καὶ ἡμᾶς ἀναμαρτήτους φύλαξον, ἐν τῇ ἱερατικῇ τῇ θείᾳ σου μυστηρίῳ. Ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται, τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές ὄνομά σου τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

DEus Deus noster, qui cœlestem panem universi mundi nutrimentum Dominum nostrum & Deum Jesum Christum, Salvatorem, & redemptorem, & benefactorem nos benedicentem, & sanctificantem, misisti: ipse benedic hanc Propositionem, & eam suscipe in supercœlesti tuo altari: memento ut bonus & benignus, eorum qui obtulerunt, & propter quos obtulerunt: & nos ab omni condemnatione immunes conserva, in sacrificio divinorum eorum mysteriorum. Quia sanctificatum est honorabile, & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

g h O ἱερεύς. h Εὐλόγησον δέσποτα.

O ἱερεύς.

ΕΚΦΩΝΩΣ.

Εὐλογεῖσθαι ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χριστὸς ἀμήν.

i Τὰ εἰρηνικὰ, καὶ αἱ δοξολογίαι. ὡς καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ διάκονος.

k Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης.

Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων.

Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

l ! Εὐχὴ εἰσιόντων πρὸς τὸ μυστήριον.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ κρείττονα ἀνεκλάλητος, καὶ ἐν δόξῃ ἀκαταλήπτος, ὁ τὸ ἔλεος ἀμέτρητον, καὶ φιλανθρωπία ἄφατος· αὐτὸς δέσποτα κατὰ τὸν ἀγαθὸν εὐδοκίαν σου ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἅγιον οἶκον τοῦτον, καὶ ποίησον μεθ' ἡμῶν καθὼς ηὐλογημένοις ἡμῖν, πλοῦτος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τοῖς συνεισφερομένοις.

m Τοῦ ἱερέως λέγοντος πλὴν ἔξω τοῦ βήματος, ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ ὁ διάκονος λέγει ἔξω τοῦ βήματος τὰ εἰρηνικὰ. διὸ οὐκ ἔστι διάκονος, ὁ ἱερεὺς μὴ πλὴν ἔξω λέγει τὰ εἰρηνικὰ, καὶ μὴ ποιῶν, πλὴν εὐχόμενος.

Diaconus. Benedic domine.

Sacerdos, clara voce.

BEnedictum regnum Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Precibus & responsionibus dicuntur sicut & in Chrysostomi missa. Diaconus.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius.
Pro sancta hac domo.
Pro Archiepiscopo.
Pro sancta hac mansione.
Pro aeris temperie.
Pro navigantibus, itee agentibus.
Ut liberemur.

Oratio catechumeni primi secreto dicenda.

DOmine Deus noster, cujus potentia æstimari, & gloria comprehendi non potest: cujus est infinita misericordia, & inenarrabilis clementia; tu Domine secundum quam benignitatem respice in nos, & in hanc sanctam domum; & fac nobiscum, & cum iis qui nobiscum orant, abundantem misericordiam, & miserationem cum

Sacerdote in Tribunali orationem hanc secreto recitante, eodem tempore Diaconus dicit extra Tribunal Precibus: si vero non adsit Diaconus, Sacerdos post orationem Pacifica dicit: & deinde exclamationem.

Etiam atque etiam in pace Dominum.
Suscipe, salva.
Sanctissimæ, illibatæ.

Sacerdos exclamando.

QUia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Post pacifica Chorus cantat primum Antiphonum, aut Typica, si Dominica fuerit: sin vero, quæ sunt propria diei.

Oratio secundi Antiphoni secreta.

DOmine Deus noster, salvum fac populum tuum, & benedic hæreditati tuæ: serva Ecclesiæ tuæ plenitudinem, sanctifica eos qui decorem domus tuæ diligunt: tu eos vicissim glorifica, divina tua virtute, & ne nos in te sperantes deseras.

Nota hic etiam sicut & in prima oratione si adest Diaconus, aut si non adest.

Adhuc & adhuc. Suscipe. Sanctissimæ, illibatæ.

Sacerdos exclamando.

QUia tua est potentia, & regnum, & virtus: Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Post secunda Pacifica, canit Chorus secundum Antiphonum, aut secunda Typica, si sit Dominica: sin vero, quæ sunt diei.

Oratio tertii Antiphoni secreta.

QUi communes has & concordes nobis precationes largitus es, qui etiam duobus & tribus in tuo nomine convenientibus, petitiones te præbiturum es pollicitus, ipse nunc petitiones servorum tuorum imple ad eorum utilitatem, suppeditans nobis in præsenti sæculo tuæ veritatis agnitionem, & in futuro largiens vitam æternam.

Hic etiam nota sicut in prima oratione, & in secunda: si adest Diaconus, aut non adest. Adhuc & iterum. Suscipe, serva. Sanctissimæ, illibatæ.

Sacerdos exclamando.

QUia bonus & clemens Deus existis, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Hic quoque eadem quæ sunt in Chrysostomi liturgia chorus canit. Sacerdosque & Diaconus eadem dicunt, & faciunt.

Oratio introitus sancti Evangelii secreta.

DOmine Deus noster, qui in cælis ordines, & Angelorum & Archangelorum exercitus ad tuæ gloriæ ministerium constituisti: fac ut cum Introitu nostro, sit sanctorum Angelorum introitus, qui una nobiscum ministrent, & tuam bonitatem simul glorificent.

Alta voce.

QUia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio,

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΟΤι πρέπει σοὶ πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

n Μετὰ τὰ εἰρηνικὰ, ὁ χορὸς ψάλλει τὸ πρῶτον ἀντίφωνον. ἢ τὰ τυπικὰ, εἰ ἔστι κυριακὴ, εἰδ' οὖν τῆς ἡμέρας.

o Εὐχὴ ἀντιφώνου δευτέρου μυστικῶς.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, 2 τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θεικῇ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας, ἐπὶ σοῦ.

p Σημείωσαι κἀνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ. εἰ ἔστι διάκονος, εἰ οὐκ ἔστι. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ. Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΟΤι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ παρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τῶν ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

q Μετὰ τὰ δεύτερα εἰρηνικὰ ψάλλει ὁ χορὸς τὸ δεύτερον ἀντίφωνον, * ἢ τὰ τυπικὰ τὰ δεύτερα, εἰ ἔστι κυριακὴ, εἰδ' οὖν, τῆς ἡμέρας.

r Εὐχὴ ἀντιφώνου τρίτου μυστικῶς.

ΟΤὰς κοινὰς ταύτας, καὶ συμφώνους ἡμῖν χαρισάμενος προσευχὰς, ὁ καὶ δύο καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τὰς αἰτήσεις παρέχειν ἐπαγγειλάμενος, αὐτὸς καὶ νῦν τῶν δούλων σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, χορηγῶν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον χαριζόμενος. Γ Κἀνταῦθα σημείωσαι ὡς ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ, εἰ ἔστι διάκονος, ἢ οὐκ ἔστιν. Ἔτι καὶ ἔτι. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον. Τῆς παναγίας, ἀχράντου.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΟΤι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. Ἀμήν. t Κἀνταῦθα ὡς ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ. ὁ χορὸς τὰ αὐτὰ ψάλλει. ὅ, τε ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος τὰ αὐτὰ, καὶ λέγουσι, καὶ ποιοῦσιν.

u Εὐχὴ τοῦ εἰσόδου τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου μυστικῶς.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα καὶ στρατιᾶς ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποίησον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργοῦντων ἡμῖν, καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα.

ΕΚΦΩΝΩΣ.

ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύ-

πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

x Μετὰ τὴν εὐχὴν ὅ, τε ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος, καὶ ὁ χορὸς, τὰ αὐτὰ καὶ ποιοῦσι, καὶ λέγουσι, ὡς ἐν τῇ τῶν Χρυσοστόμου ἱερουργίᾳ.

Εὐχὴ τοῦ τρισαγίου, ἣν ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.

ΟΘεὸς ὁ ἅγιος ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ἀνυμνούμενος, καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ δοξολογούμενος, καὶ ὑπὸ πάσης. ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν, καὶ παντὶ σοῦ χαρίσματι κατακοσμήσας, ὁ διδοὺς αἰτοῦντι σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ μὴ παροροῦν ἁμαρτάνοντα. ἀλλὰ θέμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ, μετάνοιαν. ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου, ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, καὶ τὴν ὀφειλομένην σοι προσκυνοῦσιν, καὶ δοξολογίαν προσάγειν. αὐτὸς, δέσποτα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον ὕμνον, καὶ ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὰ σώματα, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν y ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων.

ΕΚΦΩΝΩΣ.

ΟΤι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. ἀμήν.

z Ταύτης τῆς εὐχῆς τελεσθείσης, καὶ τοῦ χοροῦ ψάλλοντος, τὸ, δόξα καὶ νῦν, ὅ, τε ἱερεὺς, καὶ ὁ διάκονος, ψάλλουσι τὸ τρισάγιον, καὶ τὰ λοιπὰ ποιοῦσιν, ὡς ἐν τῇ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ. a Μετὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ διάκονος. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς. Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς τῶν. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν.

β Ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην μυστικῶς.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἐκτενῆ ταύτην ἱκεσίαν πρόσδεξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς σου κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου, τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

γ ΕΚΦΩΝΩΣ.

ΟΤι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. Ἀμήν.

δ Τὰ αὐτὰ ὁ διάκονος, καὶ ἐνταῦθα ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων, ὡς ἐν τῇ τῶν Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ λέγει.

Εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι τῷ Κυρίῳ.

Euchol.

sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Post orationem Sacerdos, & Diaconus, & Chorus eadem faciunt, & dicunt, quæ in Chrysostomi missa.

Oratio Ter sancti Hymni, quam Sacerdos secreto dicit.

DEus sanctus, qui in sanctis requiescis, qui voce ter sancta a Seraphim celebraris, & a Cherubim glorificaris, & ab omni supercælesti potentia adoraris: qui e nihilo cuncta ad esse adduxisti, qui creasti hominem ad imaginem & similitudinem tuam, & omni tua gratia exornasti; qui das petenti sapientiam & prudentiam, & peccantem non despicis, sed ei ad salutem pœnitentiam statuisti: qui dignatus es nos humiles & indignos servos tuos etiam in hac hora sistere ante gloriam sancti tui altaris, & quæ ibi debetur adorationem & glorificationem offerre. Ipse Domine suscipe etiam ex ore nostro peccatorum, Ter sanctum Hymnum, & respice nos in benignitate tua: condona nobis omne delictum voluntarium & involuntarium, sanctifica animas nostras & corpora nostra: & da nobis te in sanctitate colere omnibus diebus vitæ nostræ. Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt.

Exclamando.

QUia sanctus es Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Hac oratione peracta, & choro cantante, Gloria: Et nunc. Sacerdos & Diaconus cantant. Ter sanctus: & reliqua faciunt, sicut & in Chrysostomi liturgia. Post evangelium vero dicit.

Diaconus. Dicamus omnes ex tota anima. Domine omnipotens, Deus patrum. Adhuc oramus pro.

Sacerdos dicit hanc orationem secreto.

DOmine Deus noster, orationem hanc intensam suscipe a servis tuis, & miserere nostri secundum multitudinem misericordiæ tuæ, & miserationes tuas ad nos demitte, & ad omnem populum tuum qui a te abundantem misericordiam expectat.

Alta voce.

QUia misericors & benignus Deus existis & tibi gloriam referimus: Patri, Filio, & sancto Spiritui nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Eadem Diaconus & hic dicit pro Catechumenis, sicut & in Chrysostomi missa.

Catechumeni Deum orate.

Fideles pro.
Instruae eos.
Revelet ipsis.
Uniat eos.
Serva, miserere.
Catechumeni capita vestra.

Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ.
Κατηχηθῆ αὐτοῖς τὸν.
Ἀποκαλυφθῆ αὐτοῖς.
Ἑνώσῃ αὐτούς.
Σῶσον, ἐλέησον.
Οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλάς.

Oratio pro Catechumenis ante sacram oblationem, quam Sacerdos secreto dicit.

DOmine Deus noster, qui in cœlis habitas, & ad omnia opera tua respicis, respice ad servos tuos Catechumenos, qui cervices suas coram te inclinarunt, & impone ipsis leve jugum: suscipe eos membra sanctæ tuæ Ecclesiæ, & dignare eos lavacro regenerationis, remissione peccatorum, & indumento incorruptionis ad agnitionem tuam veri Dei nostri.

ε Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων πρὸ τῆς ἀναφορᾶς, ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

ΚΎριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ ἐπιβλέπων ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους τοὺς ὑποκλινάντας τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐναντίον σου, καὶ δὸς αὐτοῖς τὸ ἐλαφρὸν ζυγόν· ποίησον αὐτοὺς μέλη τίμια τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας, καὶ κατάξίωσον αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας· εἰς ἐπιγνωσιν σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Sacerdos exclamando.

UT & ipsi nobiscum glorificent venerandum & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΙΝα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές σου ὄνομα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

Postquam Sacerdos alta voce hæc protulit, explicat Corporale: ut pro more est.
Diaconus. Quotquot Catechumeni estis, discedite: Catechumeni discedite. Quotquot Catechumeni estis, discedite. Nullus Catechumenorum remaneat. Sed quotquot Fideles. Adhuc & insuper in pace Dominum precemur.
Chorus. Domine miserere.

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, ζ ὁ ἱερεὺς ὀξαπλοῖ τὸ ἑλιτὸν καὶ τὸ σουδάριον. ὁ δέκανος. Ὅσοι κατηχούμενοι ἐξέλθετε, οἱ κατηχούμενοι ἐξέλθετε, ὅσοι κατηχούμενοι ἐξέλθετε, μὴ τις τῶν κατηχουμένων. ὅσοι πιστοί. Ἔτι καὶ ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ζ

Secunda oratio fidelium quam Sacerdos dicit secreto.

DEus qui in misericordia & miserationibus humiliatem nostram respexisti, qui statuisti nos humiles, & peccatores, & indignos servos tuos fieri ministros sancti tui altaris. Tu virtute Spiritus sancti fac nos idoneos huic ministerio, ut citra reprehensionem stantes ante sanctam gloriam tuam, offeramus tibi sacrificium laudis. Tu enim es qui cuncta in cunctis operaris. Da, Domine, ut & pro nostris peccatis, & populi ignorantiis acceptum fiat sacrificium nostrum, & gratum coram te fiat.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.
η Εὐχὴ πιστῶν πρώτη μὴ τὸ ἀπολυθῆναι τὸ ἑλιτὸν, ὃ λαὸς ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

Σὺ Κύριε κατέδειξας ἡμῖν τὸ μέγα τοῦτο τῆς σωτηρίας μυστήριον, σὺ κατέξίωσας ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου, γενέσθαι λειτουργοὺς τῆς ἁγίας σου θυσιαστηρίου· σὺ ἐκένωσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὸ ἱκανοῦσθαι πρὸς τοῦτο, ἵνα ἀπαπαρίτητος ἔσῃς ἐνώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου, προσάγωμέν σοι θυσίαν αἰνέσεως. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. δὸς Κύριε καὶ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἐκκλυσθῆναι τὴν θυσίαν ἡμῶν, καὶ εὐαρεστοῦσθαι ἐνώπιόν σου.

Sacerdos exclamando.

QUia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα δόξα τιμὴ, καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

Tu Domine nobis ostendisti magnum hoc salutis mysterium, tu dignatus es nos humiles & indignos servos tuos fieri ministros sancti tui altaris. Tu virtute Spiritus sancti fac nos idoneos huic ministerio, ut citra reprehensionem stantes ante sanctam gloriam tuam, offeramus tibi sacrificium laudis. Tu enim es qui cuncta in cunctis operaris. Da, Domine, ut & pro nostris peccatis, & populi ignorantiis acceptum fit sacrificium nostrum, & gratum coram te fiat.

Oratio pro Catechumenis ante sacram oblationem, quam Sacerdos secreto dicit.

DOmine Deus noster, qui in cœlis habitas, & ad omnia opera tua respicis, respice ad servos tuos Catechumenos, qui cervices suas coram te inclinarunt, & impone ipsis leve jugum: suscipe eos membra sanctæ tuæ Ecclesiæ, & dignare eos lavacro regenerationis, remissione peccatorum, & indumento incorruptionis ad agnitionem tuam veri Dei nostri.

ε Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων πρὸ τῆς ἀναφορᾶς, ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

ΚΎριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ ἐπιβλέπων ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους τοὺς ὑποκλινάντας τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐναντίον σου, καὶ δὸς αὐτοῖς τὸ ἐλαφρὸν ζυγόν· ποίησον αὐτοὺς μέλη τίμια τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας, καὶ κατάξίωσον αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας· εἰς ἐπιγνωσιν σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Sacerdos exclamando.

UT & ipsi nobiscum glorificent venerandum & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΙΝα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές σου ὄνομα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

Postquam Sacerdos alta voce hæc protulit, explicat Corporale: ut pro more est.
Diaconus. Quotquot Catechumeni estis, discedite: Catechumeni discedite. Quotquot Catechumeni estis, discedite. Nullus Catechumenorum remaneat. Sed quotquot Fideles. Adhuc & insuper in pace Dominum precemur.
Chorus. Domine miserere.

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, ζ ὁ ἱερεὺς ὀξαπλοῖ τὸ ἑλιτὸν καὶ τὸ σουδάριον. ὁ δέκανος. Ὅσοι κατηχούμενοι ἐξέλθετε, οἱ κατηχούμενοι ἐξέλθετε, ὅσοι κατηχούμενοι ἐξέλθετε, μὴ τις τῶν κατηχουμένων. ὅσοι πιστοί. Ἔτι καὶ ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ζ

Secunda oratio fidelium quam Sacerdos dicit secreto.

DEus qui in misericordia & miserationibus humiliatem nostram respexisti, qui statuisti nos humiles, & peccatores, & indignos servos tuos fieri ministros sancti tui altaris. Tu virtute Spiritus sancti fac nos idoneos huic ministerio, ut citra reprehensionem stantes ante sanctam gloriam tuam, offeramus tibi sacrificium laudis. Tu enim es qui cuncta in cunctis operaris. Da, Domine, ut & pro nostris peccatis, & populi ignorantiis acceptum fiat sacrificium nostrum, & gratum coram te fiat.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.
η Εὐχὴ πιστῶν πρώτη μὴ τὸ ἀπολυθῆναι τὸ ἑλιτὸν, ὃ λαὸς ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

Σὺ Κύριε κατέδειξας ἡμῖν τὸ μέγα τοῦτο τῆς σωτηρίας μυστήριον, σὺ κατέξίωσας ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου, γενέσθαι λειτουργοὺς τῆς ἁγίας σου θυσιαστηρίου· σὺ ἐκένωσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὸ ἱκανοῦσθαι πρὸς τοῦτο, ἵνα ἀπαπαρίτητος ἔσῃς ἐνώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου, προσάγωμέν σοι θυσίαν αἰνέσεως. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. δὸς Κύριε καὶ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἐκκλυσθῆναι τὴν θυσίαν ἡμῶν, καὶ εὐαρεστοῦσθαι ἐνώπιόν σου.

Sacerdos exclamando.

QUia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum.
Chorus. Amen.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα δόξα τιμὴ, καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

Ut liberemur.

Oratio oblationis post sacerdotis deorsum in sancta mensa depositionem, quam Sacerdos dicit secreto.

DOmine Deus noster, qui creasti nos, & ad hanc vitam deduxisti, qui nobis vias ad salutem ostendisti, qui cœlestium mysteriorum revelationem nobis largitus es, tu es qui in hoc ministerio nos posuisti, in virtute sancti tui Spiritus. Tibi placeat Domine, ut simus ministri novi tui testamenti, ministri sanctorum eorum sacramentorum, suscipe nos ad sanctum altare tuum accedentes, secundum multitudinem misericordiæ tuæ: ut simus digni tibi offerre hoc rationale & incruentum sacrificium pro nostris peccatis, & populi ignorantiis: quo suscepto in sancto & intellectuali tuo altari in odorem suavitatis, vicissim nobis remitte gratiam sancti tui Spiritus. Respice ad nos Deus, & respice ad hunc cultum nostrum, & eum suscipe, sicut Abel dona suscepisti, Noe sacrificia, Abrahæ oblationes, Moysi & Aaron sacerdotia, Samuel pacifica: sicut suscepisti ex sanctis tuis Apostolis verum hunc cultum: ita etiam e manibus nostris, qui peccatores sumus, hæc dona benignitate tua suscipe Domine, ut digni habiti, qui citra reprehensionem sancto tuo altari ministremus, Edelium & bonorum dispensatorum mercedem accipiamus, in die terribili justæ tuæ retributionis.

Diaconus sicut & in missa Chrysostomi.

Suscipe, serva, miserere.

Diem omnem, perfectam, sanctam.

Angelum pacis fidelem, doctorem.

Veniam & remissionem.

Bona & utilia animabus.

Reliquum vitæ tempus.

Christianos vitæ nostræ fines.

Sanctissimæ, illibatæ.

Sacerdos exclamando.

PEr miserationes unigeniti Filii tui: cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus.* Amemus invicem, ut in concordia confiteamur. *Chorus.* Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem, & individuam.

Sacerdos ter adorat, dicens secreto. Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus firmamentum meum, & refugium meum. *ter.*

Et Diaconus complectitur Stolam suam, & ter adorat: & exclamando subjungit.

Portas. Portas. In sapientia attendamus.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Εὐχὴ προσκομιδῆς μετὰ τὴν ἀγίαν τράπεζαν ἐν τῇ θείων δώρων ἀποθέσει, ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κτίσας ἡμᾶς, καὶ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν ὁδὸς εἰς σωτηρίαν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν ἐπουράνια μυστήρια ἀποκαλύψαι, σὺ εἶ ὁ θέλημα ἡμᾶς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματός σου τοῦ ἁγίου. Δέδεγσο δὴ Κύριε τὸ γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης, λειτουργοὺς τῆς ἁγίας σου μυστηρίων. πρόσδεξαι ἡμᾶς προσερχομένους τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐλέους σου. ἵνα γενώμεθα ἄξιοι τοῦ προσφέρειν σοι τὴν λογικὴν ταύτην, καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· ἵνα προσδεξάμενος εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ἀντιαπαπέμψῃς ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου πνεύματος. ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ δέσποτα ἐπὶ τὴν λατρείαν ἡμῶν ταύτην, καὶ προσδέξαι αὐτὴν, ὡς προσεδέξω Ἄβελ τὰ δῶρα, Νῶε τὰς θυσίας, Ἀβραὰμ τὰς ὁλοκαρπώσεις, Μωσέως καὶ Ἀαρὼν τὰς ἱερατείας, Σαμουὴλ τὰς εἰρηνικάς. ὡς προσδέξαι ἐκ τῆς ἁγίου σου Ἀποστόλων τὴν ἀληθινὴν ταύτην λατρείαν. ἵνα καὶ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν προσδέξαι τὰ δῶρα ταῦτα ἐν τῇ χρηστότητί σου Κύριε. ἵνα καταξιωθέντες λειτουργῆσαι ἀμέμπτως τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, ἀφῶμεν τὸν μισθὸν τῶν πίστων καὶ φρονίμων οἰκονόμων, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεως σου τῆς δικαίας. Ὁ διάκονος. ὡς ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν.

Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν, ὁδηγόν.

Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τοῖς ψυχαῖς.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.

Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Τοὺς παναγίους ἀγγέλους.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορὸς. ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ διακ. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν. Ὁ χορός. Πατέρα, υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

Ὁ ἱερεὺς προσκυνεῖ τρὶς λέγων μυστικῶς.

Ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ ἰσχύς μου, Κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου. Τρὶς. Καὶ ὁ δήμος περιστήσεται τὸ ὠφέλιμον εἶπε, καὶ προσκυνεῖ τρὶς, καὶ ἐπισιωπᾷ ἐκφώνως.

Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν.

Chorus. Credo.

Et post sancti Symboli terminationem, dicit Diaconus alta voce.

STemes honeste: Stemus cum tremore. Attendamus: ut sanctam oblationem in pace præsentemus. *Chorus.* Misericordiam pacis: hostiam laudis.

Sacerdos elata voce.

GRatia Domini nostri Jesu Christi, & dilectio Dei, & Patris, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. *Chorus.* Et cum Spiritu tuo. *Sacerdos.* Sursum habeamus corda.

Chorus. Æquum, & justum est, adorare Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: Trinitatem consubstantialem & individuam.

Sacerdos inclinatus orat secreto.

DOminator Domine, Deus, Pater omnipotens, adorande, vere æquum & justum est, & tuæ sanctitatis magnificentiæ conveniens, te laudare, te celebrare, te benedicere, te adorare, tibi gratias agere, te glorificare: qui vere solus Deus es, & tibi offerre in corde contrito & spiritu humilitatis rationalem hunc cultum nostrum: quia tu es qui nobis largitus es agnitionem tuæ veritatis, & quis talis fuerit, ad dicendas potentias tuas, & ad faciendum ut audiantur omnes laudes tuæ, vel ad narranda omnia mirabilia tua in omni tempore? Dominator, Domine omnium, Domine cœli & terræ, & omnis creaturæ tam visibilis quam invisibilis, qui sedes in throno gloriæ, & abyssos respicis: expers principii, qui nec videri, nec comprehendi, nec circumscribi, nec immutari potes: Pater Domini nostri Jesu Christi, magni Dei, & Servatoris spei nostræ, qui est imago tuæ bonitatis, æqualis figuræ signaculum, in seipso Patrem ostendens: ut qui sit Verbum vivens, Deus verus ante sæcula: Sapientia, Vita, Sanctificatio, Potentia, Lumen verum, a quo Spiritus sanctus processit, Spiritus veritatis, gratia adoptionis, arrha futuræ hæreditatis, primitiæ æternorum bonorum, vivifica potentia, fons sanctificationis, a quo omnis creatura ratione ac mente prædita, viribus acceptis confirmata te colit, & æternam tibi glorificationem: quia omnia tibi serviunt. Te enim laudant Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, & qui multos oculos habent Cherubim, te in orbem circumsistunt Seraphim, sex alæ uni, & sex alæ alteri: & duabus quidem suos vultus tegunt, duabus vero pedes, & duabus volantes, alter alteri clamat ore irrequieto & glorificationibus nunquam taciturnis.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΤΟν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντες, βοῶντες, κεκραγότες, καὶ λέγοντες. Μ ὁ χορ. Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος,

Alta voce Sacerdos.

VIctoriæ Hymnum canentes, clamantes, vociferantes, & dicentes. *Chorus.* Sanctus, Sanctus, Sanctus. Domi-

nus Deus Sabaoth. Plenum est cælum & terra gloria tua, Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine Domini: Osanna in excelsis. *Hic etiam Diaconus eadem facit quæ in missa Chrysostomi.*

Sacerdos orat secreto.

CUm his beatis potestatibus benigne & clemens Domine, nos quoque peccatores clamamus, & dicimus. Vere sanctus es, & ex omni parte sanctus, & immensa est magnificentia sanctitatis tuæ, & sanctus es in omnibus operibus tuis. Quia in justitia, & vero judicio omnia nobis induxisti. Cum enim limo e terra accepto hominem formasses, & tua imagine, o Deus, honorasses, posuisti ipsum in paradiso deliciarum, vitæ immortalitatem, & æternorum bonorum perceptionem in mandatorum tuorum observantia ei pollicitus. Sed cum non obedisset tibi vero Deo, qui eum creaveras, & serpentis fraude inductus esset, & propter propria delicta morti esset subjectus, exterminasti eum in tuo justo judicio, Deus, ex paradiso in hunc mundum: & convertisti in terram e qua sumptus est, præparans ei salutem per regenerationem, quæ est in ipso Christo tuo. non enim aversatus es figmentum tuum in finem, quod fecisti, o bone, neque oblitus es operis manuum tuarum: sed multifariam visitasti, ejusque curam gessisti, per viscera misericordiæ tuæ. Prophetas misisti, fecisti virtutes per sanctos tuos, qui tibi in unaquaque generatione placuerunt. Locutus es nobis per os servorum tuorum Prophetarum, prænuncians nobis futuram salutem: legem dedisti in auxilium: Angelos custodes constituisti. Quando autem venit plenitudo temporum, locutus es nobis in ipso Filio tuo, per quem etiam sæcula fecisti. Qui cum esset splendor gloriæ tuæ, & figura substantiæ tuæ, & omnia ferret verbo virtutis suæ, non rapinam arbitratus est esse se æqualem tibi Deo & Patri: sed cum esset Deus ante sæcula, in terra visus est, & cum hominibus conversatus est, & ex Maria Virgine incarnatus, exinanivit semetipsum formam servi accipiens, effectus conformis corpori humilitatis nostræ, ut nos efficeret conformes imagini gloriæ suæ. Quoniam enim per hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, visum est unigenito Filio tuo, ut qui erat in sinu Dei & Patris, ex muliere sancta Deipara, & semper Virgine Maria natus, sub lege factus condemnaret peccatum, in carne sua, ut qui in Adam moriebantur, vivificarentur in ipso Christo tuo: qui in hoc mundo versatus datis præceptis salutis, abductos nos ab errore idolorum, adduxit ad cognitionem veri Dei & Patris: & cum nos sibi acquisivisset populum peculiarem, regale Sacerdotium, gentem sanctam: & in aqua purgasset, & sancto Spiritu sanctificasset, dedit seipsum pretium morti, in qua detinebamur venditi sub peccato: & cum per crucem ad inferos descendisset, ut omnia seipso impleret, solvit dolores mortis: & dum tertia die surrexisset, resurrectioni ex mortuis omni carni viam muniit, quatenus fieri non poterat, ut qui vicæ auctor erat, detineretur a corruptione, factus est eorum qui

Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ γῆ τῆς δόξης σου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. ὡσαννὰ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

N Κἀνταῦθα, ὁ διάκονος, τὰ αὐτὰ ποιεῖ τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ.

Ο Επεύχεται μυστικῶς ὁ ἱερεύς.

ΜΕτὰ τούτων τῶν μακαρίων δυνάμεων, δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ βοῶμεν καὶ λέγωμεν. Ἅγιος εἶ ὡς ἀληθῶς καὶ πανάγιος, καὶ οὐκ ἔστι μέτρον τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἁγιωσύνης σου, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ὅτι ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρίσει ἀληθινῇ πάντα ἐπήγαγες ἡμῖν. πλάσας γὰρ τὸν ἄνθρωπον χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ εἰκόνι τῇ σῇ ὁ Θεὸς θιμήσας, τέθεικας ἐν τῇ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἀθανασίαν ζωῆς, καὶ ἀπόλαυσιν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν σου ἐπαγγειλάμενος αὐτῷ· ἀλλὰ παρακούσαντά σου τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ κτίσαντος αὐτὸν, καὶ τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄφεως ὑπαχθέντα νεκρωθέντα τε τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ παραπτώμασιν, ἐξώρισας αὐτὸν ἐν τῇ δικαιοκριτίᾳ σου, ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ ἀπέστρεψας εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, οἰκονομῶν αὐτῷ τὴν ἐκπαλιγγενεσίας σωτηρίαν τὴν ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ σου. οὐ γὰρ ἀπεστράφης τὸ πλάσμα σου εἰς τέλος, ὃ ἐποίησας ἀγαθὲ, οὐδὲ ἐπελάθου ἔργα χειρῶν σου, ἀλλ' ἐπεσκέψω πολυτρόπως διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου. προφήτας ἐξαπέστειλας, ἐποίησας δυνάμεις διὰ τῶν ἁγίων σου τῶν καθ' ἑκάστην γενεὰν εὐαρεστησάντων σοι. ἐλάλησας ἡμῖν διὰ στόματος τῶν δούλων σου τῶν προφητῶν, προκαταγγέλλων ἡμῖν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι σωτηρίαν· νόμον ἔδωκας εἰς βοήθειαν. ἀγγέλους ἐπέστησας φύλακας. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν, ἐλάλησας ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ υἱῷ σου, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησας. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης σου, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεώς σου, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα σοὶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. ἀλλὰ Θεὸς ὢν προαιώνιος, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, καὶ ἐκ Παρθένου ἁγίας σαρκωθείς, ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν, σύμμορφος γενόμενος τῷ σώματι τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ἵνα ἡμᾶς συμμόρφους ποιήσῃ τῆς εἰκόνος τῆς δόξης αὐτοῦ. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, εὐδόκησεν ὁ μονογενὴς σου υἱὸς, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις σοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς, γενόμενος ἐκ γυναικὸς τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, γενόμενος ὑπὸ νόμον, κατακρῖναι τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ· ἵνα οἱ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποθνήσκοντες, ζωοποιηθῶσιν ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ σου· καὶ ἐμπολιτευσάμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ, δοὺς προστάγματα σωτηρίας, ἀποστήσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, προσήγαγε τῇ ἐπιγνώσει σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, κτησάμενος ἡμᾶς ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον· καὶ καθαρίσας ἐν ὕδατι, καὶ ἁγιάσας τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀντάλλαγμα τῷ θανάτῳ ἐν ᾧ κατειχόμεθα πεπραγμένοι ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν· καὶ καταλθὼν διὰ τοῦ σταυροῦ εἰς τὸν ᾅδην, ἵνα πληρώσῃ ἑαυτοῦ τὰ πάντα, ἔλυσε τὰς ὀδύνας τοῦ θανάτου· καὶ ἀναστὰς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ὁδοποιήσας σαρκὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς φθορᾶς τὸν ἀρχηγὸν τῆς

ζωῆς. ἐγένετο ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα ᾖ αὐτὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι πρωτεύων, καὶ ἀνελθὼν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης σου ἐν ὑψηλοῖς. ὃς καὶ ἥξει ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· κατέλιπε δὲ ἡμῖν ὑπομνήματα τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ πάθους, ταῦτα, ἃ προτεθείκαμεν κατὰ τὰς αὐτοῦ ἐντολάς. μέλλων γὰρ ἐξιέναι ἐπὶ τὸν ἑκούσιον, καὶ ἀοίδιμον, καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ θάνατον, τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδου ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐπὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ καὶ ἀχράντων χειρῶν, ἀναδείξας σοὶ τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας.

P P Ο ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν, αἴρων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ μετὰ εὐλαβείας, εὐλογεῖ τὸν ἅγιον ἄρτον ἐκφώνως λέγων.

Q ΕΔωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπών, λάβετε, φάγετε, Q τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ο χορὸς ψάλλει, ἀμήν.

Τότε ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ διάκονος τὰ αὐτὰ κἀνταῦθα ὡς ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου. Ο ἱερεὺς μυστικῶς.

Ομοίως καὶ τὸ ποτήριον ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου λαβὼν κεράσας, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας.

R R Εκφώνως ὁ ἱερεὺς τὴν χεῖρα ἔχων ἄνωθεν μετὰ εὐλαβείας, καὶ εὐλογῶν. λέγει.

ΕΔωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπών. πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

S S Ο χορὸς ψάλλει. ἀμήν.

T T Ο ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἐπεύχεται μυστικῶς.

ΤΟῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν ἐμὸν θάνατον καταγγέλλετε, τὴν ἐμὴν ἀνάστασιν ὁμολογεῖτε. μεμνημένοι οὖν, δέσποτα, καὶ ἡμεῖς τῶν σωτηρίων σου παθημάτων, τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῆς τριημέρου ταφῆς, τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνόδου, τῆς ἐκ δεξιῶν σου τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς καθέδρας, καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ παρουσίας.

Εκφώνως ὁ ἱερεύς.

Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες, κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα.

Ο χορὸς ψάλλει, τὸ, Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε· καὶ δεόμεθά σου ὁ Θεὸς ἡμῶν.

dormierunt primitiæ, primogenitus ex mortuis, ut ipse in omnibus primas partes teneret: & cum cælos conscendisset, sedit in dextera majestatis tuæ in excelsis. Qui etiam venturus est ut reddat unicuique secundum opera sua: reliquit autem nobis salutaris suæ passionis monimenta, hæc quæ ex ejus mandatis proposuimus; cum enim esset exitutus ad voluntariam, & insignem, & vivificam suam mortem, nocte qua tradidit seipsum pro mundi vita, accepto pane in sanctis suis & immaculatis manibus, cum illum tibi, & Deo, & Patri ostendisset, gratias egisset, benedixisset, sanctificasset, fregisset.

Sacerdos inclinat caput, & dextram cum devotione elevans, benedicit sanctum panem dicens.

DEdit sanctis suis Discipulis & Apostolis, dicens. Accipite, comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum.

Chorus canit. Amen.

Tunc Sacerdos & Diaconus eadem faciunt & dicunt, quæ in missa Chrysostomi. Sacerdos secreto.

Similiter & cum calicem ex genimine vitis accepisset, miscuisset, gratias egisset, benedixisset, & sanctificasset.

Alta voce Sacerdos manum reverenter tenens elevatam, & benedicens, ait.

DEdit sanctis suis Discipulis & Apostolis, dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti: qui pro vobis, & pro multis effunditur in remissionem peccatorum:

Chorus canit. Amen.

Sacerdos inclinans caput, orat secreto.

HOc facite in meam commemorationem. Quotiescumque enim comeditis hunc panem, & hunc calicem bibitis, mortem meam annunciatis, resurrectionem meam confitemini. Recordantes nos etiam, Domine, salutarium ejus passionum, vivificæ crucis, triduanæ sepulturæ, resurrectionis a mortuis, in cælos ascensionis, a dextris tuis Dei, & Patris sessionis, & gloriosi & terribilis ejus adventus.

Sacerdos exclamando.

Tua ex tuis tibi offerentes, in omnibus, & per omnia.

Tum Chorus canit.

Te laudamus, tibi benedicimus, tibi gratias agimus, Domine, & oramus te, Deus noster.

Sacerdos inclinans caput, orat secreto.

PRopterea sanctissime Domine, nos quoque peccatores & indigni servi tui, qui digni habiti sumus, qui sancto altari tuo serviremus, non propter justitias nostras (non enim fecimus aliquid boni in terra) sed propter misericordias & miserationes tuas, quas affatim in nos effudisti, confidentes sancto altari tuo appropinquamus, & propositis iis quæ sanctum corpus & sanguinem Christi tui repræsentant, te rogamus & te obsecramus, sancte sanctorum per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus sanctus tuus ad nos veniat, & ad hæc proposita dona, & ea benedicat, & sanctificet, & efficiat. *Diaconus deponit Flabellum quod tenebat, aut velum: & accedit propius ad Sacerdotem: & ambo ter coram sancta mensa adorant, privatim orantes.* Deus propitius esto mihi peccatori. *Ter dicunt secreto.* Domine qui sanctum Spiritum tuum hora tertia misisti: eum, o bone, a nobis ne abstuleris. *Et.* Cor mundum crea in me Deus: & Spiritum rectum innova in visceribus meis. *Deinde caput inclinans Diaconus, Stola sanctum panem commonstrat. Et secreto dicit.* Benedic domine sanctum panem. *Et Sacerdos erectus ter sancta dona signat, dicens secreto.* Panem quidem hunc fac pretiosum corpus Domini & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. *Diaconus.* Amen. *Et rursum Diaconus.* Et Benedic domine sanctum calicem. *Sacerdos autem benedicens ait.* Hunc vero calicem pretiosum sanguinem Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. *Diaconus.* Amen. *Sacerdos.* Qui pro mundi vita effusus est: *Diaconus.* Amen. *Et rursum Diaconus Stola utramque ostendens dicit.* Benedic domine. *Sacerdos vero utraque manu benedicens, ait.* Immutans Spiritu sancto tuo. *Diaconus ter dicit.* Amen. *Et Diaconus caput inclinans Sacerdoti dicit.* Memento mei peccatoris, sancte domine. *Transit in locum ubi prius stabat accepto rursus ut prius Flabello.*

Sacerdos autem secreto ait.

NOs autem omnes, qui de uno pane & calice participamus, junge ad invicem in unius Spiritus sancti communionem: & fac ut nemo nostrum ad judicium vel condemnationem sit particeps sancti corporis & sanguinis Christi tui: sed ut inveniamus misericordiam & gratiam cum omnibus sanctis, qui a sæculo tibi placuerunt. Cum primis Patribus, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Prædicatoribus, Evangelistis, Martyribus, Confessoribus, Doctoribus; & omni justo Spiritu: qui in fide consummatus est.

Alta voce.

PRæcipue cum sanctissima, illibata, super omnes benedicta, gloriosa Domina nostra, Deipara, & semper Virgine Maria.

Ὁ ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν εὔχεται μυστικῶς.

ΔΙὰ τοῦτο δέσποτα πανάγιε, καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου, οἱ καταξιωθέντες λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, οὐ γὰρ ἐποιήσαμέν τι ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐλέη σου, καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου, οὓς ἐξέχεας πλουσίως ἐφ' ἡμᾶς, προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ· καὶ προσθέντες ʒ τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἅγιε ἁγίων εὐδοκίᾳ τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἐλθεῖν τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτά, καὶ ἁγιάσαι, καὶ ἀναδεῖξαι. V Ὁ διάκονος ἀποτίθησι τὸ ῥιπίδιον ὅπερ ἐκράτει, ἢ κάλυμμα, καὶ ἔρχεται ἐγγύτερον τοῦ ἱερέως, καὶ προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι τρίς, ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ εὐχόμενοι καθ' ἑαυτοὺς τό, ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, λέγουσι μυστικῶς τρίς. Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἀποστόλοις σου καταπέμψας, τοῦτο ἀγαθὲ μὴ ἀντανέλῃς ἀφ' ἡμῶν. Καὶ τό, καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός. καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου. Εἶτα τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνας ὁ διάκονος, δείκνυσι τῷ ὠραρίῳ τὸν ἅγιον ἄρτον. Καὶ λέγει μυστικῶς. Εὐλόγησον δέσποτα τὸν ἅγιον ἄρτον. X Καὶ ὁ ἱερεὺς ἀνιστάμενος, σφραγίζει τρίς, τὰ ἅγια δῶρα· λέγων μυστικῶς. Τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, Y ποίησον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ διάκονος. ἀμήν.

Καὶ αὖθις ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον. ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει. Τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο, αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ διάκ. ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς. Τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ὁ διάκ. ἀμήν. καὶ αὖθις ὁ διάκονος δεικνύων μετὰ τοῦ ὠραρίου τὰ ἅγια ἀμφότερα λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα. Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μετὰ τῆς χειρὸς ἀμφότερα τὰ ἅγια, λέγει. Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Ὁ διάκονος. ἀμήν, γ΄. καὶ τὴν κεφαλὴν ὁ διάκονος ὑποκλίνας τῷ ἱερεῖ· καὶ εἰπὼν τό, μνήσθητί μου ἅγιε δέσποτα τοῦ ἁμαρτωλοῦ, μεθίσταται ἐν ᾧ πρότερον ἵστατο τόπῳ, λαβὼν καὶ τὸ ῥιπίδιον αὖθις ὡς πρότερον.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

ΗΜᾶς δὲ πάντας, τοὺς ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου μετέχοντας, ἑνώσαις ἀλλήλοις εἰς ἑνὸς πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, καὶ μηδένα ἡμῶν εἰς κρῖμα, ἢ εἰς κατάκριμα, ποιήσαις μετασχεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου· ἀλλ' ἵνα εὕρωμεν ἔλεον καὶ χάριν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων προπατόρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, διδασκάλων, καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου, ἐν πίστει τετελειωμένου.

Ἐκφώνως.

ΕΞαιρέτως τῆς παναγίας ἀχράντου ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Ὁ χορὸς

Z Ὁ χορὸς ψάλλει, ἐπὶ σοὶ χαίρει. Εἰ δὲ ἐστιν ἡ μεγάλη πέμπτη, ψάλλει. Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον υἱὲ Θεοῦ κοινωνόν με παράλαβε, οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυστήριον εἴπω. οὐ φίλημά σοι δώσω καθάπερ ὁ Ἰούδας, ἀλλ' ὡς ὁ λῃστὴς ὁμολογῶ σοι, μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἰ δὲ ἐστι τὸ μέγα σάββατον ψάλλει. Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, καὶ στήτω μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ μηδὲν γήϊνον ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω. Ὁ γὰρ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, προέρχεται σφαγιασθῆναι, καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς. προηγοῦνται δὲ τούτου οἱ χοροὶ τῶν Ἀγγέλων μετὰ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ, τὰς ὄψεις καλύπτοντα καὶ βοῶντα τὸν ὕμνον, ἀλληλούϊα.

Ὁ διάκονος θυμιᾷ γύρωθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὰ δίπτυχα τῶν τε ζώντων καὶ κεκοιμημένων ὧν βούλεται, μνημονεύει.

Ὁ δὲ ἱερεὺς εὔχεται μυστικῶς.

ΤΟῦ ἁγίου Ἰωάννου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, A τοῦ ἁγίου τοῦ δεῖνος, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν. καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ μνήσθητι πάντων τῶν προκεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου.

B Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ὧν θέλει ζώντων καὶ τεθνεώτων· καὶ ὑπὲρ μὲν ζώντων λέγει.

Ὑπὲρ σωτηρίας ἐπισκέψεως ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνος.

Ὑπὲρ δὲ τεθνεώτων λέγει.

Ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου, ὁ δεῖνος, ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἔνθα ἀπέδρα λύπη, καὶ στεναγμός ἀνάπαυσον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Μυστικῶς τὴν εὐχήν.

ΚΑὶ ἀνάπαυσον αὐτούς, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου. ἔτι σου δεόμεθα, μνήσθητι Κύριε Γ τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, καὶ εἰρήνευσον αὐτήν, ἣν περιεποιήσω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ τὸν ἅγιον οἶκον τοῦτον στερέωσον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Μνήσθητι Κύριε τῶν τὰ δῶρά σοι ταῦτα προσκομισάντων, καὶ ὑπὲρ ὧν, καὶ δι' ὧν, καὶ ἐφ' οἷς αὐτὰ προσεκόμισαν. Μνήσθητι Κύριε τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν ταῖς ἁγίαις σου ἐκκλησίαις, καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων. ἄμειψαι αὐτοὺς τοῖς πλουσίοις σου καὶ ἐπουρανίοις χαρίσμασιν. Χάρισαι αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἐπιγείων, τὰ ἐπουράνια· ἀντὶ τῶν προσκαίρων, τὰ αἰώνια· ἀντὶ τῶν φθαρτῶν, τὰ ἄφθαρτα. Μνήσθητι Κύριε τῶν ἐν ἐρημίαις, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. Μνήσθητι Κύριε τῶν ἐν παρθενίᾳ, καὶ εὐλαβείᾳ, καὶ ἀσκήσει, καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων. Μνήσθητι Κύριε τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων, οὓς ἐδικαίωσας βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς ὅπλῳ ἀληθείας, ὅπλῳ εὐδοκίας στεφάνωσον αὐτούς, ἐπισκίασον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. ἐνίσχυσον αὐτῶν τὸν βραχίονα, ὕψωσον αὐτῶν τὴν δεξιάν, κράτυνον αὐτῶν τὴν βασιλείαν, ὑπόταξον αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα

Euchol.

Chorus canit. In te lætatur.

Si autem est magna feria quinta canit.

Cœnæ tuæ mysticæ hodie Fili Dei assume me participem: non enim tuis inimicis dicam mysterium: non dabo tibi osculum sicut Judas, sed ut latro tibi confiteor. Memento mei Domine in regno tuo.

Si autem est magnum Sabbatum; canit.

Sileat omnis caro humana, & stet cum metu & tremore, & nihil terrenum in se cogitet. Rex enim regnantium, & Dominus dominantium progreditur, ut mactetur & detur in cibum fidelibus. Eum autem præcedunt Chori Angelorum cum omni Principatu & Potestate: qui multos habent oculos Cherubim, & qui sex alas Seraphim, oculos tegentes, & Hymnum proclamantes. Alleluia.

Diaconus circum circa sanctam mensam & Diptycha, sive tabulas incensat: & vivorum, & mortuorum quorum vult memoriam agit.

Sacerdos autem secreto orat.

SAncti Joannis Prophetæ, Præcursoris, & Baptistæ, sanctorum & celebrium Apostolorum, sancti N. cujus & memoriam agimus, & omnium sanctorum tuorum: quorum supplicationibus visita nos Deus, & memento omnium, qui prædormierunt in spe resurrectionis vitæ æternæ.

Hic Sacerdos memoriam habet eorum quorum vult; vivorum & mortuorum: & pro vivis quidem dicit.

Pro salute, visitatione, remissione peccatorum servi Dei N.

Pro mortuis vero dicit.

Pro quiete & remissione animæ servi tui N. In loco lucido, unde aufugit tristitia, fac eos quiescere Deus noster.

Et secreto orationem.

ET fac eos quiescere ubi respicit lumen vultus tui. Præterea rogamus, Memento Domine sanctæ tuæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ: quæ est a finibus usque ad fines terræ: & fac eam in pace degere, quam pretioso sanguine tuo acquisivisti: & hanc sanctam domum confirma usque ad consummationem sæculi. Memento Domine eorum, qui tibi hæc dona obtulerunt, & pro quibus & per quos, & propter quos hæc obtulerunt. Memento Domine eorum, qui fructum afferunt, & bene operantur in sanctis tuis Ecclesiis, & meminerunt pauperum. Remunera eos abundantibus tuis & cælestibus donis. Largire eis pro terrenis cælestia, pro temporalibus æterna, pro corruptibilibus & perituris ea quæ a corruptione & interitu sunt aliena. Memento Domine eorum qui sunt in solitudinibus, & montibus, & speluncis, & foraminibus terræ.

Memento Domine, eorum qui in virginitate, & pietate, & exercitatione, & vitæ honestate versantur.

Memento Domine, religiosissimorum & fidelissimorum nostrorum Imperatorum, quos ut in terra regnarent justum censuisti: armis veritatis, armis beneplaciti tui eos corona, caput eorum adumbra in tempore belli. Brachium eorum corrobora, dextram eorum exalta: regnum confirma, barbaras

omnes gentes quæ bella volunt, eis subjuga. Largire eis profundam, & quæ auferri non possit pacem. Loquere ad cor ipsorum bona, pro Ecclesia tua, & universo populo tuo: ut in tranquillitate ipsorum quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & honestate. Memento Domine omnis magistratus & potestatis, & fratrum nostrorum, qui sunt in Palatio: & omnium exercituum. Bonos in bonitate conserva, malos in bonitate tua bonos effice.

Memento Domine circumstantis populi: & eorum, qui justis de causis omissi sunt: & miserere eorum & nostri secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Promptuaria eorum imple omni bono, conjugia eorum in pace & concordia conserva, infantes ale, adolescentiam instrue, senectutem confirma, consolare pusillanimes, congrega dispersos, & redue errantes, & conjunge sanctæ tuæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Eos qui ab immundis spiritibus vexantur libera, cum navigantibus naviga, cum viatoribus una iter ingredere, patrocinare viduis, orphanos protege, captivos libera, ægrotos cura. Memento eorum qui sunt in tribunalibus astant, qui sunt in exilio, & omni afflictione & calamitate. Memento Deus, & eorum qui indigent magna tua misericordia. & eorum qui nos diligunt, & oderunt, & eorum qui nobis indignis mandarunt ut pro ipsis oraremus. Et totius populi memento Deus noster, & in omnes effunde abundantem misericordiam tuam, omnibus præbens petitiones quæ spectant ad eorum salutem, & quorum nos mentionem non fecimus propter ignorantiam, vel oblivionem vel nominum multitudinem, ipse Deus recordare, qui scis uniuscujusque ætatem & appellationem, qui nosti unumquemque ex utero matris suæ. Tu enim Domine es auxilium eorum, qui carent auxilio, spes desperatorum, eorum qui tempestate jactantur servator, navigantium portus, ægrotorum medicus, ipse omnibus omnia sis, qui nosti unumquemque & petitiones ejus, domum ejus, & quidnam sit ei opus. Libera Domine hanc civitatem, & omnem civitatem, & regionem, ab omni fame, peste, terræ motu, inundatione, igne, gladio, incursu alienigenarum, & bello intestino.

Diaconus quidem ad portam sancti Tribunalis convertitur tenens Stolam extremis digitis: & dicit.

Et cunctorum, & cunctarum.

Chorus autem canit.

Et cunctorum & cunctarum.

Sacerdos vero exclamat.

IN primis memento Domine Archiepiscopi nostri N. cui largire ut sanctis tuis Ecclesiis in pace salvus, longævus, veritatis sermonem recte dispenset.

Et Diaconus stans ad portam dicit.

N. sacratissimi Metropolitæ, aut Episcopi, quicumque sit. Et pro religiosissimo Sacerdote N. qui hæc dona offert, & pro salute religiosissimorum & a Deo custoditorum Imperatorum nostrorum. Et cunctorum & cunctarum.

Et Chorus canit.

Et cunctorum, & cunctarum.

ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα. Χάρισαι αὐτοῖς βαθεῖαν, καὶ ἀναφαίρετον εἰρήνην, λάλησον εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας σου, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου· ἵνα ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν, ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Μνήσθητι Κύριε πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ τῶν ἐν παλατίῳ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ παντὸς τοῦ στρατοπέδου. τοὺς ἀγαθοὺς ἐν τῇ ἀγαθότητί σου διατήρησον· τοὺς πονηροὺς, ἀγαθοὺς ποίησον ἐν τῇ χρηστότητί σου. Μνήσθητι Κύριε τοῦ περιεστῶτος λαοῦ καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων, καὶ ἐλέησον αὐτοὺς, καὶ ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου. τὰ ταμεῖα αὐτῶν ἔμπλησον παντὸς ἀγαθοῦ, τὰς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον, τὰ νήπια ἔκθρεψον, τὴν νεότητα παιδαγώγησον, τὸ γῆρας περικράτησον, τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύθησαι, τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε, τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε, καὶ σύναψον τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. τοὺς ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐλευθέρωσον, τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον, χηρῶν πρόστηθι, ὀρφανῶν ὑπεράσπισον, αἰχμαλώτους ῥῦσαι, νοσοῦντας ἴασαι. τῶν ἐν βήμασι, καὶ ἐξορίαις, καὶ πάσῃ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ καὶ περιστάσει ὄντων, μνημόνευσον ὁ Θεὸς, καὶ πάντων τῶν δεομένων τῆς μεγάλης σου εὐσπλαγχνίας, καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς, καὶ τῶν μισούντων, καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, μνήσθητι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ ἐπὶ πάντας ἔκχεον τὸ πλούσιόν σου ἔλεος, πᾶσι παρέχων τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, καὶ ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐμνημονεύσαμεν δι' ἄγνοιαν, ἢ λήθην, ἢ πλῆθος ὀνομάτων, αὐτὸς μνημόνευσον ὁ Θεὸς, ὁ εἰδὼς ἑκάστου τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν προσηγορίαν, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. Σὺ γὰρ εἶ Κύριε ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων, ὁ τῶν χειμαζομένων Σωτὴρ, ὁ τῶν πλεόντων λιμὴν, ὁ τῶν νοσούντων ἰατρός. αὐτὸς τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενοῦ, ὁ εἰδὼς ἕκαστον, καὶ τὸ αἴτημα αὐτοῦ, οἶκον, καὶ τὴν χρείαν αὐτοῦ. ῥῦσαι Κύριε τὴν πόλιν ταύτην, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρὸς, μαχαίρας, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐμφυλίου πολέμου.

Δ Ὁ μὲν διάκονος ἐπιστρέφει πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἁγίου βήματος κρατῶν τὸ ὠράριον ἄκροις τοῖς δακτύλοις, καὶ λέγει.

Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ χορὸς ψάλλει.

Καὶ πάντων, καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ.

Ε ΕΝ πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, ὃν χάρισαι ταῖς ἁγίαις σου ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα, καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας.

Ζ Καὶ ὁ διάκ. λέγει πρὸς τῇ θύρᾳ στάς.

Τοῦ δεῖνος παναγιωτάτου μητροπολίτου, ἢ ἐπισκόπου ὅς τις ἂν ᾖ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα εὐλαβεστάτου ἱερέως, τοῦδε, καὶ ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν. καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Καὶ ὁ χορὸς ψάλλει. καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

ΜΝήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας. Μνήσθητι Κύριε κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος. συγχώρησόν μοι πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· καὶ μὴ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας κωλύσῃς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου πνεύματος ἀπὸ τῶν προκειμένων δώρων. Μνήσθητι Κύριε τοῦ πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος, καὶ μηδένα ἡμῶν καταισχύνῃς, τῶν κυκλούντων τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον. ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου Κύριε, ἐπιφάνηθι ἡμῖν ἐν τοῖς πλουσίοις σου οἰκτιρμοῖς. εὐκράτους καὶ ἐπωφελεῖς τοὺς ἀέρας ἡμῖν χάρισαι, ὄμβρους τῇ γῇ πρὸς καρποφορίαν δώρησαι· εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου. παῦσον τὰ σχίσματα τῶν ἐκκλησιῶν· σβέσον τὰ φρυάγματα τῶν ἐθνῶν. τὰς τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεις ταχέως κατάλυσον τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου πνεύματος· πάντας ἡμᾶς πρόσδεξαι εἰς τὴν βασιλείαν σου, υἱοὺς φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας ἀναδείξας· τὴν σὴν εἰρήνην, καὶ τὴν σὴν ἀγάπην χάρισαι ἡμῖν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

ΚΑὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν, καὶ ἀνυμνεῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. ἀμήν.

Η Η Ὁ ἱερεὺς ἐπιστρέφει πρὸς τὴν θύραν, καὶ εὐλογῶν λέγει ἐκφώνως. Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάντων ἡμῶν. Θ Καὶ ὁ διάκονος ἐξέρχεται εἰ ἔστιν, εἰ δ' ἔνι, ὁ ἱερεύς· καὶ στὰς ἐν τῷ συνήθει τόπῳ, λέγει. Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον. Καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ. Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων. Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Ι Ι Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

ΟΘεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, σὺ ἡμᾶς δίδαξον εὐχαριστεῖν σοι ἀξίως ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν σου, ὧν ἐποίησας καὶ ποιεῖς μεθ' ἡμῶν. Σὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ προσδεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα, καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ δίδαξον ἁγιωσύνην ἐπιτελεῖν ἐν φόβῳ σου· ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑποδεχόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, ἑνωθῶμεν τῷ ἁγίῳ σώματι καὶ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου. καὶ ὑποδεξάμενοι αὐτὰ ἀξίως, σχῶμεν τὸν Χριστὸν κατοικοῦντα ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ γενώμεθα ναὸς τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Ναὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ μηδένα ἡμῶν ἔνοχον ποιήσῃς τῶν φρικτῶν σου τούτων, καὶ ἐπουρανίων μυστηρίων, μηδὲ ἀσθενῆ ψυχῇ καὶ σώματι, ἐκ τοῦ ἀναξίως τούτων μεταλαμβάνειν· ἀλλὰ δὸς ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς, ἀξίως ὑποδέχεσθαι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ σου, ὅπως ἂν καὶ ἡμεῖς μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, γενώμεθα

Sacerdos autem orat secreto.

MEmento Domine omnis Episcopatus fidelium, qui verbum veritatis rite dispensant. Memento Domine, secundum multitudinem misericordiarum tuarum etiam meæ indignitatis. Condona mihi omne delictum voluntarium & involuntarium; & ne propter peccata mea prohibueris gratiam sancti tui Spiritus a donis propositis. Memento Domine Presbyteratus, in Christo Diaconatus, & omnis Ordinis Sacerdotalis; & nullum illorum qui sanctum altare tuum circumdant, dedecore affeceris. Respice nos in bonitate tua, Domine apparere nobis in abundantibus tuis misericordiis. Temperatum & utilem nobis aerem largire, dona terræ imbres ad fructuum ubertatem, benedic coronæ anni benignitatis tuæ. Fac ut cessent schismata Ecclesiarum: extingue tumultus gentium, hæresium impetus velociter dissolve, virtute Spiritus tui sancti: suscipe nos omnes in regnum tuum filios lucis ac diei efficiens; pacem tuam, & dilectionem tuam largire nobis, Domine Deus noster: omnia enim nobis dedisti.

Sacerdos exclamando.

ET da nobis uno ore, & uno corde glorificare, & laudare venerandum & magnificum nomen tuum, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Sacerdos convertitur ad portam: & benedicens, dicit alta voce. Et erunt misericordiæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, cum omnibus nobis.

Et Diaconus egreditur, si adest: sin minus, Sacerdos: & stans in solito loco dicit.

Omnium sanctorum memoriam agentes, adhuc & iterum in pace Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere. *Et reliqua sicut & in Chrysostomi missa.* Pro oblatis. Ut benignus Deus noster, Ut Liberemur.

Sacerdos orat secreto.

DEus noster, Deus salutis, tu nos doce pro tuis beneficiis, quæ fecisti & facis nobiscum, digne gratias agere. Tu Deus noster qui hæc dona suscepisti, purga nos ab omni inquinamento carnis & Spiritus: & doce sanctitatem peragere in timore tuo, ut puro quidem testimonio conscientiæ nostræ suscipientes partem sanctificationum tuarum, uniamur sancto corpori & sanguini Christi tui: & his digne susceptis habeamus Christum in cordibus nostris habitantem, & efficiamur templum sancti Spiritus. Ita Deus noster neminem ex nobis reum feceris horum venerandorum tuorum, & supercælestium sacramentorum neque anima & corpore imbecillem, ex eo quod eorum indigne fit particeps: sed da nobis usque ad ultimum Spiritum sanctificationum tuarum digne spem recipere, ad viaticum vitæ æternæ, ad gratam & acceptam excusationem, quæ coram terribili tribunali Christi tui admitti possit: ut nos etiam cum omnibus sanctis, qui a sæculo tibi

placuerunt, æternorum bonorum, quæ præparasti his quis diligunt te, efficiamur participes.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere.
Diem omnem perfectam, sanctam.
Angelum pacis, fidelem, ductorem.
Veniam & remissionem peccatorum.
Bona, & animabus nostris utilia.
Residuum vitæ tempus.
Christianos fines vitæ nostræ.
Unitatem fidei & communionem.

Alta voce.

ET dignare Domine cum fiducia, & sine reprehensione audere invocare te, supercælestem Deum Patrem, & dicere.

Populus. Pater noster.

Exclamando.

Quia tuum est regnum, & potestas, & gloria Patris.

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus* Capita vestra Domino inclinate.

Sacerdos orationem adjungit.

DOminator, Domine, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, eos qui tibi sua capita inclinarunt, benedic, sanctifica, custodi, muni, confirma, & abdue ab omni malo, & omni operi bono applica: & dignare ut citra condemnationem, sint participes horum illibatorum & vivificorum sacramentorum, in remissionem peccatorum, ad Spiritus sancti communionem.

Alta voce Sacerdos.

GRatia, miserationibus, & clementia unigeniti Filii tui, cum quo es benedictus, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Sacerdos iterum orat.

ATtende Domine Jesu Christe, Deus noster, de sancto habitaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad nos sanctificandos, qui supra cum Patre sedes, & hic nobiscum invisibiliter versaris: & dignare potenti tua manu impertiri nobis illibatum corpus tuum & pretiosum sanguinem: & per nos toti populo.

Exclamando.

ATtendamus. *Sacerdos*, Sancta, Sanctis.

Completa deinde communione, & sanctis mysteriis a sacra mensa sublatis: orat Sacerdos.

GRatias agimus tibi Domine Deus noster, propter participationem illibatorum, immortalium & cælestium tuorum sacramentorum: quæ dedisti nobis propter beneficium, & sanctificationem, & medelam animarum & corporum nostrorum. Ipse Domine omnium, concede ut fiat nobis communio sancti corporis &

μέτοχοι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν σου ἠτοίμασας, τοῖς ἀγαπῶσί σε Κύριε.

Ο Δάκονος. Αντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν,
Ἄγγελον εἰρήνης, πιστόν, ὁδηγόν.
Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.
Τὰ καλὰ, καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς.
Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.
Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν.
Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τὴν κοινωνίαν.

Εκφώνως.

K ΚΑὶ καταξίωσον ἡμᾶς δέσποτα, μετὰ παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα, καὶ λέγειν. K

A Ο λαός, τό. Πάτερ ἡμῶν. A

Εκφώνως.

Οτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρός.

M Ο ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν. M

Ο Δάκ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

N Ο ἱερεὺς ἐπεύχεται. N

ΔΕσποτα Κύριε, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, τοὺς ὑποτεκλικότας σοι τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς εὐλόγησον, ἁγίασον, φρούρησον, ἐνδυνάμωσον, ὀχύρωσον, ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ ἀπόστησον, παντὶ δὲ ἔργῳ ἀγαθῷ συνάψω· καὶ καταξίωσον ἀκατακρίτως μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων σου τούτων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν.

Εκφώνως.

ΧΑριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορός. Αμήν.

Ο ἱερεὺς ἐπεύχεται.

ΠΡόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, 5 καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω τῷ πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνὼν, καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ. 5

Εκφώνως.

Ξ Πρόχωμεν. Ο Ο ἱερεύς. Ξ O

Ιι Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ιι

P Εἶτα τῆς μεταλήψεως τελειωθείσης, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρθέντων τραπέζης· εὔχεται ὁ ἱερεύς. P

ΕΥχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων ἀχράντων, ἀθανάτων, καὶ ἐπουρανίων σου μυστηρίων, ἃ ἔδωκας ἡμῖν ἐπ' εὐεργεσίᾳ καὶ ἁγιασμῷ, καὶ ἴασιν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. αὐτὸς δέσποτα τῶν ἁπάντων, δὸς γενέσθαι ἡμῖν τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵ-

T ματος τοῦ Χριστοῦ σου, Τ εἰς πίστιν ἀκατάκριτον, εἰς ἀγάπην ἀνυπόκριτον εἰς πλησμονὴν σοφίας, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος εἰς ἀποτροπὴν παντὸς ἐναντίου, εἰς περιποίησιν τῶν ἐντολῶν σου, εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ σου.

Ο Δάκονος.

Ορθοὶ μεταλαβόντες τῶν Θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων.

Αντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον.
Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν.

Εκφώνως,

ΟΤι σὺ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εν εἰρήνῃ προέλθωμεν.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχὴ ὀπισθάμβωνος ἐκφωνουμένη παρὰ τοῦ ἱερέως.

T Τ Ο Εὐλογῶν τοὺς εὐλογουντάς σε Κύριε, καὶ ἁγιάζων τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου, φύλαξον· ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείκῃ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ· εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ, καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου. ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ· καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ εὐχαριστίαν, καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Φ Φ Εὐχὴ ἐν τῷ συστέλλειν τὰ ἅγια.

ΗΝυσται καὶ τετέλεσται ὅσον εἰς τὴν ἡμετέραν δύναμιν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὸ τῆς σῆς οἰκονομίας μυστήριον. ἔχομεν γὰρ τοῦ θανάτου σου τὴν μνήμην, εἴδομεν τῆς ἀναστάσεως σου τὸν τύπον, ἐνεπλήσθημεν τῆς Χ ἀτελευτήτου σου ζωῆς. ἀπηλαύσαμεν τῆς Ψ ἀκενώτου σου τρυφῆς, ἧς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, πάντας ἡμᾶς καταξιωθῆναι εὐδόκησον. Ω χάριτι τοῦ ἀνάρχου σου πατρὸς, καὶ τοῦ ἁγίου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ζωοποιοῦ σου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Χ Ψ Ω

sanguinis Christi tui, ad fidem inconsulem, ad charitatem non fictam, ad sapientiæ copiam, ad medelam animæ & corporis, ad omnis rei adversæ aversionem, ad mandatorum tuorum observantiam, & non rejiciendam excusationem coram terribili tribunali Christi tui.

Diaconus.

Recti qui divinorum, sanctorum, illibatorum, immortalium, cælestium, & vivificorum sacramentorum participes fuimus, Domino.

Suscipe, salva, miserere, & conserva.
Diem omnem perfectam, sanctam.

Elata voce.

QUia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

In pace procedamus.
Dominum precemur.

Oratio retro Ambonem, a Sacerdote elata voce pronunciando.

QUi benedicis benedicentes te Domine & sanctificas eos qui confidunt in te: salva populum tuum, & benedic hæreditati tuæ: conserva Ecclesiæ tuæ plenitudinem, sanctifica eos qui diligunt decorem domus tuæ: tu ipse vicissim eos glorifica divina tua virtute, & ne reliqueris nos qui speramus in te. Pacem mundo tuo largire, Ecclesiis tuis, Sacerdotibus, Imperatoribus nostris, exercitui, & omni populo. Quia omne datum bonum, & omne donum perfectum, desuper est descendens a te patre luminum, & tibi gloriam, & gratiarum actionem, & adorationem Patri, & Filio, & Spiritui sancto referimus: nunc & semper & in sæcula sæculorum.

Oratio dicenda, dum sancta componuntur.

COmplectum & perfectum est prout quidem a nobis fieri potuit, Christe Deus noster, dispensationis tuæ sacramentum. Habuimus enim mortis tuæ memoriam, vidimus Resurrectionis tuæ figuram, impleti sumus vita quæ nunquam desinit. Delicias tuas quæ exinaniri non possunt percepimus: quarum ut etiam futuro tempore nos omnes digni habeamur, concede. Gratia principii expertis tui Patris, & sancti, & boni, & vivifici tui Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN SANCTAM BASILII MAGNI MISSAM

LECTIONES VARIÆ.

a Τοῦ Χριστοῦ.) Addunt Morelliana, καὶ Θεοῦ.
b Τοῦ ἁγίου Βασιλείου.) Eadem subjungunt, καὶ [illegible] τοῦ τύπου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. Et (sanctæ) crucis die, juxta Ecclesiæ legem.
c Τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου.) Addunt insuper, [illegible]. Et in Sacerdotis Diaconique orationibus & cærimoniis: paucis exceptis suo loco notatis.
d Η Θεία λειτουργία.) Barberinum M. S. legit, λειτουργία τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Cryptoferratense Falasca, ἱερουργία τοῦ ὁσίου Βασιλείου [illegible]. Regia, ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου.
e Εὐχὴ τῆς προθέσεως.) Barberinum S. Marci legit εὐχὴ ἣν ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἀποτιθεμένου τοῦ ἄρτου ἐν τῷ δίσκῳ. Oratio quam facit Sacerdos in sacristia, cum panis in Disco deponitur.
f Ὅτι ἡγίασται.) Regia, & Morelliana præmittunt: ἐκφώνως.
g Ὁ διάκονος. Εὐλόγησον.) Morelliana præmittunt; [illegible]. Eadem quæ in sacra Chrysostomi missa, hic etiam dicuntur, & a Sacerdote, & a Diacono.
h Εὐλόγησον.) Desunt hæc in Barberino, & duobus Cryptoferratensibus.
i Τὰ εἰρηνικὰ καὶ αἱ ἀντίφωνοι.) Desunt in iisdem. Regia legunt. Ὁ διάκονος ποιεῖ συναπτὴν [illegible].
k [illegible] τοῦ Κυρίου.) Desunt in Barberino, & Cryptof.
l Εὐχὴ ἀντιφώνου πρώτου.) Deest, τοῦ πρώτου, in Barberino. Regia, horum vice legunt. Ὁ ἱερεὺς [illegible] ποιεῖ εὐχὴν ἀντιφώνου πρώτου. Sacerdos primi Antiphoni recitat orationem; dum dicitur Collecta.
m Τὸ ἱερὸν λέγοντος.) Desunt hæc in omnibus M. S.
n Μετὰ τὸ [illegible].) Desunt hæc quoque in iisdem.
o Εὐχὴ ἀντιφώνου [illegible].) Τὸ [illegible] deest in Barberino. Regia legunt. Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ εὐχὴν ἀντιφώνου δευτέρου.
p [illegible].) Ita Morelliana: desunt tamen in omnibus M. S.
q Μετὰ τὸ [illegible].) Ita Morelliana: quæ in M. S. desunt.
r Εὐχὴ ἀντιφώνου τρίτου [illegible].) Τὸ [illegible], deest in Barberino.
s [illegible].) Ita Morelliana: quæ in omnibus M. S. desunt.
t [illegible] τοῦ Χρυσοστόμου.) Ita Morelliana: quæ in omnibus M. S. desunt.
u Εὐχὴ τῆς εἰσόδου [illegible].) [illegible], deest in Barberino & Regio.
x Μετὰ τὴν εὐχήν.) Hæc in solis Morellianis habentur. Eorum autem vice Cryptoferratense vetus exemplar, cujus initia sunt corrosa, ante sexcentos & quatuor annos ab Arsenio Achridano exaratum, cujus rei illis est ipsa auctoris subscriptio. [illegible] Βασιλείου [illegible] Ἀρσενίου Ἀχριδηνοῦ [illegible]. Scripta fuit sancti hæc magni Basilii missa 65.. (computant annos a creatione mundi) mensis Novembris 15 manu Arsenii Achridani & peccatoris, cui bene precantes legite, inquam, exemplar illud ὁ διάκονος τὴν μεγάλην συναπτὴν [illegible]. Ut supra fol. 52.
y [illegible].) Subdit post verba hæc Cryptof. Arsenii. Ὁ διάκονος. [illegible] ἔργῳ verum cuncta alia exemplaria superius idem annotaverant.
z [illegible] εὐχῆς.) Ita etiam Morelliana quæ tamen in omnibus M. S. desunt: & horum vice Barberinum subdit. Εὐχὴ [illegible]. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, σῶσον, [illegible] ἐν σοὶ [illegible] ἡμῶν [illegible]. ἀμήν. Oratio Cathedræ superioris. Domine Deus virtutum, salvum populum fac tuum, & sancti tui Spiritus virtute pacem illi concede, virtute pretiosæ crucis unigeniti Filii tui cum quo benedictus es in sæcula sæculorum. Amen. At Cryptof. Arsenii subjungit ea quæ ante, & post Cathedræ benedictionem, agenda sunt. Ὁ λαός. Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. Ὁ ἱερεὺς σφραγίζει τὸν λαόν, λέγων. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ διάκονος. Σοφία. Ὁ ψάλτης, Ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ. Ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. Ὁ ψάλτης τὸ προκείμενον. Ὁ διάκονος. Σοφία. Ὁ ψάλτης. Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς. Ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. Ὁ ψάλτης [illegible]. Ὁ ἱερεὺς. Εἰρήνη σοι. Ὁ διάκονος. Σοφία. Ὁ ψάλτης. Ἀλληλούϊα. Populus, Sanctus Deus, sanctus fortis, &c. Diaconus Attendamus: Sacerdos cruce signat populum, dicens. Pax omnibus. Diaconus. Sapientia. Cantor. Psalmus. David. Diaconus. Attendamus. Cantor propositum dicit. Diaconus. Sapientia. Cantor, Apostolum (legit.) Cantor. Ad Romanos epistolæ. Sacerdos. Pax tibi. Diaconus. Sapientia. Cantor Alleluja. Brevius & clarius Regia, [illegible] τὸ προκείμενον. [illegible] καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Deinde canitur propositum: Apostolus: Alleluja: & Evangelium.
α Μετὰ δὲ τὸ εὐαγγέλιον.) Ita Morelliana, Regia, & Cryptof. Arsenii: quod tamen deest in Barberino. Subdit autem Cryptof. Arsenii totam protensam orationem prout legitur fol. 56. cui deinde addit. [illegible].
β Ὁ διάκονος [illegible].) Regia legunt. Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ εὐχὴν ἐκτενοῦς ἱκεσίας. Sacerdos facit Orationem protensæ supplicationis. Barberinum, εὐχὴ ἐκτενὴς [illegible] Κύριε ἐλέησον. Κύριε ἐλέησον. Oratio protensa (precis) cum Diaconus provocat populum ut dicat: Domine miserere, Domine miserere,
γ Ἐκφώνως. Ὅτι ἐλεήμων.) Præmittit Cryptof. Arsenii, [illegible] σφραγίζει τὸν λαόν, λέγων ἐκφώνως. Ὅτι. Et exurgens cruce signat populum dicens elata voce. Quia misericors.
δ Τὸ αὐτὸ ὁ διάκονος.) Desunt hæc in cunctis M. S.
ε Εὐχὴ ὑπὲρ.) Barberinum. εὐχὴ κατηχουμένων.
ζ Ὁ διάκονος [illegible].) Cryptof. Arsenii. ὁ διάκονος [illegible] καὶ λέγει. Diaconus expandit corporale, & dicit: quod deest in aliis.
η Εὐχὴ πιστῶν πρώτη.) Regia. Ὁ ἱερεὺς λέγει εὐχὴν πιστῶν πρώτην.
θ [illegible] ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.) Deest in cunctis M. S.
ι Εὐχὴ [illegible].) Desunt hæc in Barberino.
κ Ὁ χορὸς ἀμήν.) Subdit Cryptof. Arsenii. ὁ λαός, [illegible] Χερουβικόν, prout fol. 92.
λ Εὐχὴ πιστῶν δευτέρα.) Regia. ὁ ἱερεὺς λέγει εὐχὴν πιστῶν δευτέραν.

μ Ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.) Deest in M. S. cunctis.
ν Ὁ διάκονος λέγει τὸ [illegible].) Aliud Cryptof. M. S. (quod est Do. Basilii Falascæ in quo Basilii liturgia incipit solummodo ab oratione Cathecumenorum: eo quod præcedentes quævis aliæ in Chrysostomi liturgia leguntur) [illegible] fuse hic scribit; quæ aliunde sunt repetenda: & in M. S. aliis desunt.
ξ Τὸ αὐτὸ [illegible].) Desunt hæc in M. S.
π Εὐχὴ [illegible].) Regia legunt. εὐχὴ ἣν ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ ἑαυτοῦ [illegible]. Oratio quam pro se facit Sacerdos dum sacra ingreditur. ipsa illa inferente in sacrum Tribunal. Barberinum. [illegible]. dum Cherubici Hymni canuntur. Cryptof. Arsenii. εὐχὴ λεγομένη ἐν τῷ ψάλλειν τὸ Χερουβικόν. Oratio dicenda dum canitur Cherubicum.
ρ Καὶ [illegible].) τοῦ, deest in Barberino, & Cryptof. Arsenii. quod dictioni, [illegible] addit [illegible].
σ Διὰ τῶν ἄρτων καὶ ἄρτου.) Cryptof. Arsenii tollit, ἄρτου: Barberinum expungit, ἄρτων.
τ Σὺ γὰρ μόνος, &c.) Barberinum legit. σὺ γὰρ [illegible], &c.
υ [illegible].) τοῖον, deest in Barberino.
φ Καὶ [illegible].) Desunt hæc in Barberino, & Cryptof. Arsenii, usque ad dictionem, [illegible], inclusive.
χ Τὸ [illegible].) Deest in Cryptof. τό, [illegible].
ψ Καὶ [illegible].) Addit Cryptof. [illegible].
ω Σοὶ γὰρ προσέρχομαι κλίνας.) Barberinum & Cryptof. legent: σοὶ γὰρ κλίνω τὸν ἐμαυτοῦ αὐχένα.
A Τῷ ἐμοί.) Addit Barberinum: τῷ [illegible], &c.
B [illegible] ὁ ἱερεύς.) Desunt hæc in cunctis MS.
C Καὶ τὸ [illegible].) Morelliana legunt, καὶ τὸ [illegible].
D Τοῖς [illegible].) Cryptof. Arsenii legit. ὑπὲρ τῶν [illegible] τιμίων δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Huicque supplicationi subnectit sequentes. ὑπὲρ τῆς [illegible], ὑπὲρ τοῦ [illegible], καὶ τὰ ἑξῆς, fol. 46.
E Εὐχὴ προσκομιδῆς.) Barberinum legit. εὐχὴ τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Βασιλείου, μετὰ τὸ [illegible] τὸν μυστικὸν ὕμνον. Regia ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται οὕτως.
F Εἰρήνη πᾶσι.) Regia & Barberinum addunt. ὁ λαός. Καὶ τῷ πνεύματί σου.
* [illegible].) Desunt hæc in Regiis, Cryptof. & Barberino, usque ad verba, τοῖς δώροις.
G Καὶ ὁ [illegible].) Horum vice Regia legunt, ὁ μετὰ τὸ [illegible] λέγει ὁ [illegible]. Barberinum, καὶ μετὰ τὸ [illegible] λέγει, &c.
H Ὁ λαὸς σέ, πεδίον.) Cryptof. Falascæ. ὁ λαὸς τὸ [illegible].
I Καὶ μετὰ τὴν [illegible].) Desunt hæc in Regiis. Barberinum legit. καὶ μετὰ τὸ [illegible].
K [illegible].) Hæc cuncta responsa Sacerdoti a populo danda, desunt in Cryptof. Falascæ, & Arsenii.
L Ὁ ἱερεὺς [illegible].) Regia, ὁ ἱερεὺς [illegible]. Barberinum τῆς ἁγίας [illegible].
M Ὁ χορός. Ἀμήν.) Desunt hæc in Cryptof. Falascæ, & Arsenii.
N [illegible] ὁ διάκονος.) Deest in MS.
O [illegible].) Barberinum, ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.
P Ὁ ἱερεὺς κλίνει τὴν.) Desunt hæc in MS.
Q Τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα.) Regia & Cryptof. Falascæ: τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου.
R [illegible] ὁ ἱερεύς.) Deest in MS.
S Ὁ χορὸς ψάλλει τό, ἀμήν.) Deest in MS. sicut & sequens rubrica.
T Ὁ ἱερεὺς κλίνας, &c.) Deest in cunctis MS.
V Ὁ διάκονος [illegible].) Desunt hæc in MS. usque ad verba, καὶ [illegible].
X Καὶ ὁ ἱερεὺς [illegible].) Regia. καὶ [illegible], καὶ [illegible] τὰ δῶρα [illegible], λέγει.
Y Καὶ [illegible].) Omittunt MS. cuncta hunc Sacerdotis & Diaconi dialogum: & Regia hoc pacto legunt. [illegible] τὸν μὲν ἄρτον [illegible], αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ διάκονος, ἀμήν. Ὁ ἱερεύς. Τὸ δὲ [illegible], αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ διάκονος, ἀμήν. Ὁ ἱερεύς. τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ὁ διάκονος, ἀμήν. ἡμᾶς δὲ πάντας, &c. Cryptof. Arsenii eodem modo legit: post verba tamen ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ὁ διάκονος ἀμήν. subdit, sicut & edita μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Ὁ διάκονος τό, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται. Ἡμᾶς δὲ πάντας. At Cryptof. Falascæ, ut quo utuntur ipsi Monachi S. Basilii inter Latinos commorantes, expungit omne Diaconi responsum, & ipsa quoque verba, μεταβαλών, &c. & post verba τοῦ κόσμου ζωῆς, addit, καὶ σωτηρίας. & deinde, ὁ ἱερεὺς τὸ ἀμήν. Ἡμᾶς δὲ πάντας, &c.
Z Ὁ χορὸς ψάλλει τό, Ἐπὶ σοί.) Desunt hæc in Regiis. Cryptof. Falascæ ut emendatum legit. [illegible] (ὁ ἱερεὺς) οὕτως λέγων. Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, &c. & cuncta alia, ibidem desunt usque ad verba τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. quibus Regia præponunt. ὁ διάκονος τὰ δίπτυχα. ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.
A Τοῦ ἁγίου, παιδί.) Cryptof. Falascæ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου.
B Ἐνταῦθα ὁ ἱερεύς.) Desunt hæc in MS. & antiquis editis, usque ad verba καὶ [illegible].
Γ Καὶ Ἀποστόλων.) Deest verbum illud in Cryptof. Arsenii.
Δ Ὁ μὲν διάκονος [illegible].) Desunt hæc in Regiis. Barberino, & Cryptof. Falascæ in hoc tamen eorum vice legitur. [illegible] τῶν ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν [illegible] Χριστιανῶν [illegible] ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ [illegible] τῶν [illegible] ἡμῶν τῶν [illegible]. Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει. ὁ ἱερεὺς [illegible]. Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε, τοῦ πατρὸς καὶ [illegible].
E Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ ἀρχιεπισκόπου.) Utrumque Cryptof. τοῦ πατρὸς καὶ ἐπισκόπου.
Z Καὶ ὁ διάκονος λέγει.) Desunt hæc in MS. Regia & Cryptof. Falascæ legunt. ὁ διάκονος, τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων.
H Ὁ ἱερεὺς [illegible].) Deest in M. S. cunctis, in quibus solummodo habetur. ὁ ἱερεύς. Καὶ ὧν, καὶ τὰ ἑξῆς. Regia & Barberinum monent a populo responderi καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.
Θ Καὶ ὁ διάκονος [illegible].) Deest in MS. Barberinum legit. καὶ τοῦ διακόνου [illegible] ἐπεύχεται ὁ ἱερεύς. Ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.
I Ὁ λαὸς ἐπεύχεται.) Addunt Regia, ὁ [illegible], eamque præmittunt, quæ in editis subsequitur: & in aliis M. S. deest.
K [illegible]. Καὶ καταξίωσον.) Cryptof. Falascæ. Ὁ ἱερεὺς ὑψοῖ τὰς χεῖρας. [illegible]. Καὶ καταξ.
Λ Ὁ λαὸς τό, Πάτερ ἡμῶν.) Cryptof. Falascæ, ut latinorum consuetudini magis compositum. ὁ ἱερεὺς λέγει τό, Πάτερ ἡμῶν. quibus verniculis Arsenii subjungit. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὀρθῶς, μυστικῶς [illegible] τὰς χεῖρας. Κύριε Κύριε, [illegible], καὶ [illegible] ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία.
M Ὁ ἱερεὺς εἰρήνη πᾶσι.) Barberinum. καὶ μετὰ τὸ ἀμήν, λέγει ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. ἐπεύχεται ὁ ἱερεύς. Regia ad vocem Diaconi, τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, respondent σοὶ Κύριε.
N Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.) Addunt Morelliana, μυστικῶς. Barberinum legit, εὐχὴ ὑψώσεως τοῦ ἄρτου.
Ξ Πρόσχωμεν.) Cryptof. Falascæ legit. καὶ [illegible] λέγει. Ὑψώσω σε ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεύς μου. λέγει τρίς. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός. Ὁ διάκονος Πρόσχωμεν.
O Ὁ ἱερεὺς τὰ ἅγια.) Regia. ὁ ἱερεὺς ὑψοῖ τὰ ἅγια λέγων οὕτως. τὰ ἅγια. Barb. ὁ ἱερεὺς ὑψοῖ τὸν ἅγιον ἄρτον καὶ λέγει, τὰ ἅγια. Cryptof. Falascæ. ὁ ἱερεὺς ὑψῶν τὸν ἄρτον λέγει.
Π Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.) Subdunt Regia. Ὁ λαός.

Ὁ ἐκ μὴ, ἢ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν Θεὸς ταπεινὸς - Ὁ δίκαιος - Πλήρωμα δικαιότητος - Ὁ ἀφόβητος μεγάλη λέγει - Πλήρωμα σκέπασμα ἁγίου - Ὁ ἐλέους - ἀμήν - Populus - Unus sanctus, unus Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris - Diaconus - Imple Domine - Sacerdos immittens particulam dicit - Complementum Spiritus sancti - Diaconus - Amen - Barberinum - Καὶ μετὰ τὸ ἁγιάσαι τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀξίους τὰ τῶν ἁγίων ἁγιάσματα τὸ πρὸς σώματος μεγάθος, ἢ βάθος εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἐ λέγει - Εἰς πλήρωσιν πνεύματος ἁγίου - Et postquam responderit populus - Unus Sanctus. Accipit e sancto corpore Particulas, & in calice immittit, & ait - In complementum Spiritus sancti - Cryptof. Arfenii - Καὶ καταβὰς μέχρι μεγέθη, ἐ τὸ ἴσον ἀγκῶνι τὸ πρὸ σώματος, τοῦτ' ἔστι σπιθαμὴ, ἢ λέγων καθ' ἑαυτὸν - Πλήρωσις πνεύματος ἁγίου - Et accipit Particulam, immittit in calicem, faciens tres cruces, & dicens intra seipsum - Complementum Spiritus sancti - Cryptof. Falascæ - Ὁ ἱερεὺς λέγει - Κύριε, ὁ τὸ πνεῦμά σε πέμψας ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἁγίοις σου μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις καταπέμψαι, τὸν παράκλητὸ καὶ ἀγιαστὴν τοῦ ἁγίου - ἀλλ' ἐπιφοίτησον ἡμῖν δέησίν σου - Καὶ καθὼς τὸν ἄρτον τοῦτον αὐτὸν εἰς σῶμα λέγει - Μεταβάλλων ὁ ἅγιος τῷ Θεῷ, ἐ ὑιὸς ἐ σωτὴρ ἐ ἄμωμος τῷ πατρὶ - πάντοτε, καὶ νῦ ἀεί, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τ αἰώνων - Καὶ καθὼς τὸν μεμιγμένον οἶνον ἐν τῷ ποτηρίῳ, τοῦτ' ἔστιν ἁγιασμένον - Πλήρωσις δέησίν σου - Καὶ ὁ ἱερεὺς - Δώσωμεν τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης - Barberinum - Καὶ ἀσπάζεται τὸν ἐπίσκοπον, καὶ τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν διάκονον ὁμοίως - Πλήρωσις δέησίν σου - Καὶ ὁ ἱερεὺς - Δώσωμεν τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης

Sacerdos exclamando. Quia bonus, &c.
Et cantores canunt. Venite exultemus Domino, &c.
Versus. Salva nos Fili Dei, qui a mortuis suscexisti, cantantes tibi, Alleluja.

Litania prima.

Et Pontifex e throno in quo in ima Ecclesiæ parte sedebat, exurgente, & in sanctum Trisagium ingrediente: Diaconus dicit. In pace Dominum precemur: &c.

Pontifex dicit. Dominator Domine Deus &c. *Populus.* Amen.

Diaconus. In pace Dominum precemur. *Populus:* Domine miserere. *Diaconus.* Pro suprema pace.

Dicit secreto Pontifex, Ter sancti Hymni orationem.

Deus sancte, qui in sanctis, &c.

Erigente se Pontifice: Diaconus dicit. Suscipe, &c.
Sacerdos exclamando. Quia sanctus, &c.
Et Cantores canunt. Sanctus Deus, &c.
Et Pontifex cum Sacerdotibus in Thronum confessus ascendit: & Cantoribus de Ambone descendentibus, dicit Pontifex. Pax omnibus. *Populus.* Et cum spiritu tuo.
Et sedet Pontifex cum Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis, Clero & populo stantibus: & cantatur Propositum in Ambone.
Post hæc legitur Apostolus. Et cantatur, Alleluja. *Et descendit Pontifex e Throni consessu, & Diacono se inclinanti benedicit.* Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.

Litania secunda.

Post Evangelii lectionem, *Diaconus qui in Ambone stat.* Dicamus omnes. Domine miserere. Ex tota anima, & ex tota mente, &c.

Populus in fine addit: Domine miserere. *duodecies. Et Pontifex ad populum conversus ter illum signat, (faciens crucem) versus sinistram & versus dextram partem, & iterum ad alterae conversus, dicit.* Quia misericors & clemens, &c. *Populus.* Amen.

Oratio fidelium prima.

Tunc attollit manus Pontifex, & secreto precatur. Domine Deus noster protensam, &c. *Et exclamat.* Quia misericors & clemens, &c. *Populus.* Amen.
Diaconus. Oremus, fideles, pro Catechumenis postulantes, ut eis Dominus misericors sit. *Populus.* Domine miserere.
Pontifex Catechumenorum orationem secreto. Domine Deus noster, qui in cælis, &c. *Pontifex exclamando.* Ut & ipsi &c. *Diaconus exclamando.* Omnes Catechumeni discedite, &c.
Tunc egrediuntur Catechumeni, si adsint; Pontifex secreto. Tu Domine offendisti, &c.
Diaconus qui legit Evangelium, dicit: Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus ora gratia. *Populus.* Domine miserere.

h Ο ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι ἁγιάζῃς, fol. 54. h
Καὶ οἱ ψάλται ἀλλήλοις. Ὧδε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ.
i Στιχηρόν. Σῶσον ἡμᾶς υἱὲ Θεοῦ, ὁ ἐκτῷ σταυρῷ ἐγερθείς. Ἀλληλούϊα. i

Antiphona tertia.

k Καὶ τὸν Ἀρχιερέως ἐκ τοῦ θρόνου ὃν ἐκαθέζετο ἐν τῷ κάτω μέρει τῆς ἐκκλησίας ἀναστάντος, καὶ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἰσερχομένου· ὁ διάκονος λέγει. Ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν· καὶ τὰ ἑξῆς. fol. 52. k

Ο Ἀρχιερεὺς λέγει. Διάσωσαι Κύριε ὁ Θεός, fol. 54. l
Ο λαός. Ἀμήν. l
Ο διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.
Ο λαός. Κύριε ἐλέησον. Ο διάκονος. Ὑπὲρ τῶν ἀνωθεν, fol. 52.
Ο Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν τὴν τρισαγίου ὕμνου λέγει μυστικῶς.
Ο Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις, fol. 55.
Τῶν Ἀρχιερέως ἀναπτύσσοντος, ὁ διάκονος λέγει. Ἀντιλάβου, fol. 53.
Ο ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ. fol. 55.
Καὶ ψάλλουσιν οἱ ψάλται. Ἅγιος ὁ Θεός, fol. 46.
Καὶ ἀσπάζεται ὁ Ἀρχιερεὺς μὲν τὸν ἱερέων m εἰς τὸ συνθρονον· καὶ καταβαίνοντων τῶν ψαλτῶν ἐκ τοῦ ἄμβωνος, λέγει ὁ Ἀρχιερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ο λαός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.
Καὶ καθέζεται ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἱερέων, τῶν ἡγουμένων· καὶ ὑπηρετῶν τοῦ κλήρου, καὶ τὸ λαὸν ἑξαμήνων· καὶ ψάλλεται ἡ τῶν προκειμένων, ἐν τῷ ἄμβωνι. n
Μετὰ πάντα, ὁ Ἀπόστολος. Καὶ ψάλλεται τὸ, Ἀλληλούϊα. Καὶ καταβαίνει ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκ τοῦ Ο συνθρόνου, καὶ τῷ ἡγουμένῳ κλίνοντι ἐπιδέχεται. Ο Κύριος ἡμῶν λέγων εὐαγγελιζομένοις δυναμει πολλῇ. o

Antiphona secunda.

Μετὰ τὸν τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγνωσιν, ὁ ἡγούμενος ἐκ τοῦ ἄμβωνος. Ἐπαιρέμεν πάντες τὸ, Κύριε ἐλέησον. Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, fol. 56.
p Ο λαὸς ἐκ τοῦ τέλει τό. Κύριε ἐλέησον ιβ'. Καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ὡρὸς τὸν λαὸν ἐπιστρεφόμενος q σφραγίζει τρίτον. εἰς τὸ μέσον, εἰς τὸ δεξιτερὸν μέρος, καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν· καὶ πάλιν ἐπιστρεφόμενος ὡρὸς τὸ θυσιαστήριον λέγει. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, fol. 56. Ο λαός. Ἀμήν. p q

Εὐχὴ τῆς πιστῶν ὡρᾶν.

Τότε αἴρει τὰς χεῖρας ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἐκτενῆ, fol. 56. Καὶ ἐκφωνεῖ. Ὅτι ἐλεήμων ἐ φιλάνθρωπος fol. 56. Ο λαός. Ἀμήν.
Ο διάκονος. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῆς καταχωμένων διηθῶμεν, ἵνα ὁ Κύριος ἀπὸς ἐλεήσῃ. Ο λαός Κύριε ἐλέησον, fol. 56.
Ο Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς καταχωμένων μυστικῶς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν ὑψηλοῖς, fol. 56. Ο Ἀρχιερεὺς ἐκφώνως. Ἵνα καὶ αὐτοὶ, fol. 57. Ο διάκονος ἐκφώνως. Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, fol. 57.
Τότε ἐξέρχονται οἱ κατηχούμενοι, εἰ πάρεσιν. Ο Ἀρχιερεὺς μυστικῶς. Σὺ Κύριε κατέδειξας, fol. 138.
Ο διάκονος, ὁ τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγνώσας. Ἀντιλάβου, σῶσον, ἐλέησον, καὶ φύλαξόν ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. Ο λαός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Ἀρχιερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι, fol. 138.

Antiphona tertia.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, fol. 53.
Ο Ἀρχιερεὺς τὴν ἔχλιν τῷ πιστῶν δεύτερον μυστικῶς.
Ο Θεὸς ὁ ἐπουρανιος, fol. 138.
Ο ἡγούμενος ὁ ἐν ἄμβωνι στάς. Ἀντιλάβου.
Ο Ἀρχιερεὺς ἐκφώνως. Ὅπως ὑπὸ τὸ κράτος, fol. 139.
Ο ἡγούμενος ἐκ τοῦ ἄμβωνος καταρχεται· καὶ οἱ ψάλται, καὶ ὁ λαὸς ψάλλουσι.
Οἱ τὰ Χερουβίμ, fol. 92.
Ἐπαῦσθε ἐξάψαλται, καὶ προτίθεται τὰ ἅγια δῶρα, ὑπὸ τῶν ἱερέων· καὶ μετὰ τὸ ὑψωσαι τὰς χεῖρας, ὁ Ἀρχιερεὺς τὰς λειτουργίας, ἵνα δι' αὐτῶν δεηθῶσιν αἰτεῖ· καὶ ἀποκρίνονται αὐτοί. Τὸ ἅγιον πνεῦμα, fol. 59.
Καὶ ἀποθέτων τῶν ἁγίων δώρων, καὶ ἐν τῇ θυσιαστηρίῳ πεπαγμένων· ὁ ἡγούμενος λέγει. Πληρώσωμεν τὴν δέησιν, fol. 59.
Ο Ἀρχιερεὺς μυστικῶς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς, fol. 140.
Ο ἡγούμενος. Ἀντιλάβου. Τὴν ἡμέραν, fol. 74.
Ο Ἀρχιερεὺς ἐκφώνως.
Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν, fol. 60. Ο λαός. ἀμήν.
Ο Ἀρχιερεὺς. Εἰρήνη πᾶσι. Ο ἡγούμενος. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. Καὶ πάντες ἀλλήλοις ἀσπάζονται. Ο ἡγούμενος. Τὰς Θύρας. Καὶ κατακλείονται αἱ Θύραι. Ο ἡγούμενος. Πρόσχωμεν· καὶ τὸ σύμβολον ψάλλωμεν. Καὶ τὸ Ἀρχιδιάκονος ἀρχομένου, πάντες τὸ σύμβολον ψάλλουσι. μετὰ τὸ σύμβολον, εἴρηται τρίτον, καὶ τρίτον ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς ἁγίων δώρων τὸ κάλυμμα.
Καὶ λέγει ὁ ἡγούμενος. Σπουδῇ καλῶς, fol. 60. Ο λαός. Ἔλεον εἰρήνης, fol. 60. Ο Ἀρχιερεὺς ἐκφώνως. Η χάρις, καὶ τὰ καθεξῆς. Ut supra fol. 60.
Ο Ἀρχιερεὺς μυστικῶς. Ο ὢν δέσποτα Κύριε, fol. 141. Καὶ ἐκφώνως. Τὸν ἐπουράνιον. fol. 142. Καὶ ὁ λαὸς μετὰ τὸ πλήρωμα λέγει. Ἅγιος, fol. 61.
Ο Ἀρχιερεὺς μυστικῶς. Μετὰ πάντων σοῦ, fol. 142. Ἐκφώνως. Εὐλογησαι ἁγίους, fol. 143.
Ο χορὸς ἀμήν. Πάλιν μυστικῶς. Ὁμοίως, fol. 143.
Ἐκφώνως. Πίητε ἐξ αὐτοῦ, fol. eod. Ο χορὸς. ἀμήν.
Πάλιν μυστικῶς. Τὸν ποιητὴν, fol. eod.
Ἐκφώ. Τὰ σὰ, fol. eod. Ο λαός. Σὲ ὑμνοῦμεν, fol. eod. Ο Ἀρχιερεὺς μυστικῶς.
Διὰ τὸν δέσποτα, fol. 144. eod. usque ad verbum, ἀγιάσας inclusive.
Νῦν ἀνίσταται ὁ Ἀρχιερεύς, καὶ σφραγίζει, καὶ ἀναδείκνυσι. Τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Πάλιν κλίνουσι, καὶ λέγει. Ἡμᾶς δὲ πάντας, fol. 144. Ο Ἀρχιερεύς. Ἐκφώ. Ἐξαιρέτως τῆς, fol. 145 Πάλιν μυστικῶς. Τὰ ἀγία Ἁγίοις, fol. 145. Ἐκφώνως. Ἐν ἐκφορᾷ τοῦ ἁγιωτάτου Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, fol. 146. Πάλιν μυστικῶς. Μνήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς, fol. 146.
Ἐκφώνως. Καὶ δὸς ἡμῖν, fol. 147. Ο λαός. ἀμήν.

Pontifex exclamando. Quia convenit tibi, &c.

Litania tertia.

Adhuc & iterum, &c.
Pontifex fidelium orationem secundam secreto.

Deus qui visitasti, &c.
Diaconus qui stat in Ambone. Suscipe, &c.
Pontifex exclamando. Ut sub imperio tuo, &c.

Diaconus ex Ambone descendit: & cantores & populus cantant.
Qui Cherubim, &c.

Interim educuntur, & proponuntur sacra dona a Sacerdotibus: & post manuum lotionem, Pontifex a ministris ut pro se orent, postulat: & ipse respondent. Spiritus sanctus, &c.

Et depositis sanctis donis, & in altari ordinatis, Diaconus dicit.

Complesmus orationem, &c.
Pontifex secreto. Domine Deus noster, qui condidisti nos, &c.

Diaconus. Suscipe, &c. Diem omnem, &c.
Pontifex exclamando.
Per miserationes, &c. *Populus.* Amen.
Pontifex. Pax omnibus. *Diaconus.* Dilegamus invicem. *Et omnes invicem deosculantur. Diaconus.* Ostia ostia. *Et claudiuntur ostia. Diaconus.* Attendamus, & symbolum canamus. *Et incipiente archidiacono, cunctis symbolum canunt. Et post symbolum ter elevatur, (& dimittitur) & ter infertur e sacris donis ostium.*

Et dicit Diaconus. Stemus recte, &c.
Populus. Misericordiam pacis, &c.
Pontifex exclamando. Gratia Domini, & quæ sequuntur.
Pontifex secreto. Qui es dominator Domine, &c. *Et exclamando.* Triumphalem, &c. *Et populus tam elevo dicit.* Sanctus, &c.
Pontifex secreto. Cum his beatis, &c. *Exclamando.* Dedit sanctis, &c.

Chorus. Amen. *Iterum secreto.* Similiter & calicem, &c. *Exclamando.* Bibite ex eo, &c. *Chorus.* Amen.
Rursus secreto. Hoc facite, &c. *Elata voce.* Tua ex tuis, &c. *Populus.* Te laudamus, &c. *Pontifex secreto.* Ideo Domine, &c. *usque ad verbum,* sanctificare inclusive.

Modo erigit se Pontifex, & cruce dona signat, & ostendere pariter quidem illum ipsum honorificum corpus Domini & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi: quod autem est in calice isto, ipsum preciosum sanguinem Domini, & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, qui effusus est pro mundi vita. Iterum inclinat se, & dicit. Nos autem omnes, &c.
Pontifex exclamando. Præcipue sanctissimæ, &c. *Iterum secreto.* S. Joannis &c.
Exclamando. In primis memento Archiepiscopi, &c. *Iterum secreto.* Memento Domine omnis Episcopatus, &c.
Exclamando. Et da nobis, &c. *Populus.* Amen.

Pontifex. Et cunctæ misericordiæ &c.

Populus. Et cum spiritu tuo. *Diaconus ex Ambone exclamat*. Aperiantur portæ.

Et aperiuntur portæ.

Litania quarta.

OMnium sanctorum memoriam agentes. *Populus*. Domine miserere. *Diaconus*. Pro oblatis &c.

Pontifex secreto. Deus noster, Deus, &c.

Diaconus. Suscipe. Diem omnem &c.

Pontifex exclamando. Et concede &c.

Populus, & Clerus cum eo levantes manus dicunt, Patre nostet.

Pontifex. Quia tuum est regnum.

Pontifex. Pax omnibus. *Diaconus*. Capita nostra Domino inclinemus. *Populus*. Tibi Domine. *Pontifex Orationem secreto*. Dominatur Domine Pater, &c.

Exclamando. Gratia & miserationibus, &c.

Populus. Amen.

Diaconus. Attendamus. *Pontifex elevans panem*. Attende Domine Jesu, &c.

Et exclamando. Sancta sanctis. *Populus*. Unus sanctus, unus Dominus, &c.

Et Cantores canunt communionem; & fit omnes communicant. Communione deinde facta: sanctis in sacristiam assportantur, cantantibus cantis. Impleatur os meum, &c.

Diaconus. Recti qui communicastis, &c.

Pontifex secreto. Gratias agimus tibi, &c.

Diaconus exclamando. Suscipe. Diem omnem. *Pontifex exclamando*. Quia tu es sanctificatio, &c. *Diaconus*. In pace procedamus. *Post hæc Pontifex vadit versus Aquilonem: & Diaconus dicit*: Dominum precemur. *Pontifex*. Qui benedicentes te benedicis, &c.

Et ministri respondent. Amen.

Et vadunt in sacristiam: & sacro se ornatu exuunt, juxta Propositionis morem.

Ο Αρχιερεύς. Καὶ ἵσως τὰ ἐλέη, fol. 173.

Ο λαός. Καὶ μὴ τὸ πνεῦμά σου. Ο ἱερεὺς ἐν τῇ ἄμβωνι. Διοιχθήτωσαν αἱ θύραι. Καὶ ἀνοίγονται αἱ θύραι.

Litaneia tetarte.

Πάντων τῶν ἁγίων μνησθέντες,

Ο λαός. Κύριε ἐλέησον. Ο ἱερεύς. Ὑπὲρ τῆς προσκεκλισμένων, fol. 117. Ο Αρχιερεὺς μυστικῶς. Ο Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεός. fol. 117.

Ο ἱερεύς. Ἀντιλαβὲ. Τῆς ἡμέρας. fol. 64.

Ο Αρχιερεὺς ἐκφώνως. Καὶ παράξιωσον, fol. 64.

Ο λαὸς ᾠδὴ ὁ κλῆρος τοῦ ἁγίου ἀφροντις πὰς χεῖρας, λέγων τὸ, Πάτερ ἡμῶν.

Ο Αρχιερεύς. Ὅτι σοῦ ἐστι ἡ βασιλεία.

Ο Αρχιερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ο ἱερεὺς Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνομεν. ὁ λαός. Σοὶ Κύριε. Ο Αρχιερεὺς τὴν εὐχὴν μυστικῶς. Δέσποτα Κύριε ὁ πατὴρ, fol. 148. Ἐκφώνως. Χάρητι ᾧ οἰκτιρμοῖς, fol. 148. Ο λαός. ἀμήν.

Ο ἱερεύς. Πρόσχωμεν. Ο Αρχιερεὺς ὀθῶν ἐν ἄρτον. Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ, fol. 65. Καὶ ἐκφώνως. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ο λαός. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, fol. 65. Καὶ οἱ ψάλται ψάλλουσι τὸ κοινωνικὸν· ᾧ ἅτινας πάντες μεταλαμβάνουσιν. Εἶτα τῆς μεταλήψεως τελεσθείσης τὰ ἅγια εἰς τὸ σκευοφυλάκιον ἐσφέρονται πάντων ψαλλομένων· Πλησθήτω τὸ στόμα μου, fol. 152. Ο Διάκονος. Ὀρθοὶ μεταλαβόντες, fol. 67. Ο Αρχιερεὺς μυστικῶς Εὐχαριστοῦμέν σοι, fol. 67. Ο διάκονος ἐκφώνως. Ἀντιλαβὲ. Τὸν ἡμέρων, fol. 67. Ο Αρχιερεὺς ἐκφώνως. Ὅτι σὺ ὁ ἁγιασμός, fol. 67. Ο διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν. Ο Αρχιερεὺς μὴ πάντα, ὅπισθεν τῆς ἀμβωνος ἀπέρχεται· καὶ ὁ διάκονος λέγει. Τὰ Κυρίε εὐλόγησον. Ο Αρχιερεύς. Ο εὐλογῶν τὸς εὐλογοῦντας, fol. 68. Καὶ οἱ ὑπηρέται ἀποκρίνονται· ἀμήν. Καὶ εἰς τὸ σκευοφυλάκιον ἀπέρχονται· καὶ τὰ ἱερὰ ἐκδύονται ἱερεὺς ὁ ἀφορίζων.

VARIÆ LECTIONES.

QUoniam additum exemplar M. S. Isidori Pyromali in pluribus cum editione Latina Margarini de la Bigne convenit, & in paucis dissentit; cum utriusque concordiam ex se facile quilibet percipere queat, dissensum in eis comperiem, in gratiam lectoris annotare, mei muneris esse fiam arbitratus.

a Τὸ τῶν ἁγίων.) Alium titulum præfigit editio Latina. *Primum Patriarcha cum sequentis ordinis clero Ecclesiasticis vestimentis indutus, offeruntur in sacrario ab oblationariis mundate & compositæ oblatæ, a populis susceptæ, quas ponit in patenis, & adolens super eas incensum, dicit hanc Orationem*.

b Ἐκφώνησις μυστ.) Græco contextui nolim non consentire oratio Propositionis, editionis Latinæ. Domine Deus noster, qui cœlestem panem escam omnis mundi, Dominum nostrum Jesum Christum, misisti nobis Salvatorem & redemptionem, benefactorem quoque & benedictionem, atque sanctificationem: ipse & nunc Domine, benedic & voluntaria illa dona, & suscipe illa in supercœlesti altari tuo. Memento Domine cum benignitate & misericordia, eorum qui illa offerunt, & pro quibus offeruntur, & immaculatos nos conserva sancto tuo mysterio. Quoniam sanctificatum & glorificatum est super omnia gloriosum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæculorum. Amen.

c Περὶ τῆς εἰσόδου.) Editio Lat. habet. *Tunc ante adventum Pontificis intrant Ecclesiam Presbyter & Diaconus, & stantibus ante cancellos, dicit Presbyter inclinato capite hanc orationem secreto*.

d Καὶ ἐκπέμπει ἐκτὸς.) Editio Latina reddit. *Post quos stans Diaconus in secundo gradu ambonis, dicit alta voce*.

e Ο ἱερεὺς ἐκφώνως.) Ante verba hæc editio Latina legit. *Populus respondet*. Tibi Domine.

f Ο Ἰησοῦς ὁ τῆς σωτῆρ. τάξεως.) Edit. Lat. reddit. *Diaconus in ipso loco stans, dicit*.

g Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ.) Collectæ a Diacono proferendæ scribuntur integræ in editione Latina: hic earum sola prima verba annotantur.

h Ὅτι ἁγιάζει.) Integra hanc exclamatio in dicta editione legitur.

i Σιγησάν.) Hieronymi vocem σιγησάν, editio Lat. Antiphonam interpretata est.

k Καὶ τοῦ Λαοῦ.) Horum vice, versio Latina solummodo legit. *Et procedit Pontifex*.

l Ὀπισθ. Ἀμβ.) Verbum in Græco subintellectum, Edit. Latina ubique exprimit. *Et populus respondet*. Amen. Nisi forsan in Græco Margarini etiam τὸ ἀπολείπεται, exprimeretur.

m Καὶ ἐκφαίνει.) Edit. Lat. *Et ascendit Pontifex cum Sacerdotibus & Diaconis ad Thronum, &c.*

n Τὰ φαινόμενα.) Edit. Lat. interpretatur *Responsorium*, sed prave: melius enim alii *propositum* reddiderunt.

o Ἐν τῷ συνεδρίῳ.) *Sedem* male vertit *συνέδριον*, qui consessus plurium est: vide ἀνακλιτὸν voce σύνδρανον.

p Ο λαὸς τῷ σὺν.) Versio vocum ὁ τῷ τελεί, deest in Latina editione.

q Σκοπεῖτε πρῶτον.) Paulo aliter Edit. Latina. *Tunc Pontifex conversus ad populum facit tres cruces super eum: unam in medio, secundam ad sinistram partem, tertiam ad dexteram, &c.*

r Ἐγγὺς ὁ φοβούμενος.) Deest horum verborum versio in editione Latina memorata. In utroque vero exemplari cum Græco Pyromali, quam Latino Margarini de la Bigne, verba Canonis hæc *μνήσθητι κύριε τῶν προκεκοιμημένων καὶ ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀρχιερέων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν διακόνων καὶ πάντων ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων* supra fol. 145. linea 25. Jungunturque his aliis. *Καὶ ἀνάπαυσον αὐτούς*, fol. 145. linea 56.

Iterum ubi supra fol. 145. in Canone legimus. *ἐξαίρετον ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ πάσης θλίψεως, καὶ στενοχωρίας, ἢ περιστάσεως ὄντας μνησθήτω ὁ Θεός. Memento Deus eorum qui ad Tribunalia stiterunt, qui in exilio, & in omni afflictione, & necessitate, & angustia sint constituti.* Græcus Pyromali legit *τοὺς ἐν ἐργασίαις καὶ μεταλλοις, καὶ ἐξορίαις, ἢ πικρᾷ πάνυ δουλείᾳ ὑπάρχοντας δέησθε καὶ ἀνάγκαις, ἢ περιστάσεσι διαλύεσθαι.* Editio vero Latina. *Eos qui in ergastulis, & in metallis, atque exilibus sive amara servitute, vel in quacunque tribulatione, & angustia sive anxietate sunt, relevet.* Tandem ubi in textu nostro fol. 170. legimus, *καὶ διὰ τοῦ ἀναπαύσεως τῶν ἁγίων πάντων, συναριθμήσεως ἡμᾶς σοῦ ἐν τῷ φωτὶ τῷ ἐνωπίον τοῦ προσώπου σου ἀξιώσεως ἡμᾶς*, nec in Græco Pyromali, nec in Latino Margarini simile quid legimus.

LECTIONES.

In S. Basilii Liturgiam Notæ.

1. Βασιλείου.) Divinum hunc Sacrificii celebrandi ritum edidisse, ter magnum in sanctis Basilium, unanimi sanctæ consensu, Procli & Trullanæ Synodi can. 32. sanctum fecisse tradit Orientalis Ecclesia. Cur vero ad sacrum hunc Sacrificii offerendi ordinem componendum applicuerit animum, non ita manifesta ratio constat: cum in opusculo de missæ divinæ traditione, Proclus unam, aliam Amphilochias in ipsius Basilii vita, protulerit. Atque hic quidem de liturgiæ Basilianæ editione, historiam hoc pacto contexit. Postulaverat Basilius, ut iis ipse verbis incruentum Deo sacrificium offerret: orationibusque per dies sex prolatis, septima tandem, *ἀνεῴγετο ἤδη χρυσᾶ πύλαι τοῦ ἱεροῦ βήματος.* Propria manu missæ sacrificia scribere adortus est: Christoque in vita conspicuus illi factus, suis verbis sacrificium offerre concessit; tremebundaque exurgens Basilius. *ἤρξατο μέγα τι λέγειν καὶ φρικτὸν ἐπιτελεῖν· Πληρωσον τὸ στόμα σου αἴνεσεως, ὅπως ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἀπέστειλε ἡμῖν, ἢ ἐνέπλησε τὸ τῆς ζωῆς ταμεῖον· καὶ τὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἢ ἀγίου ὑπαρχεῖον· ἢ μετὰ τοῦτο ἐδέξατο τὴν εὐχὴν, ἔδωκε ἢ πάντα ἐκφανῶς ἐπιτελεῖν, καὶ λέγειν· Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατασκηνώματός σου, καὶ ἐκ δόξης τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας σου, καὶ ἔρχου ἁγιάσαι ἡμᾶς. Capit dicere ita in charta scribens. Reple os meum laude, ut canam gloriam tuam Domine Deus noster, qui nos creasti, & in hanc vitam adduxisti: ac reliquas sanctæ liturgiæ preces. Post precum vero finem elevatis patrum, inquit oratur, & dicens. Attende Domine Jesu Christe Deus noster de sancta habitatione tua, & veni, &c.* Proclus autem aliamque Basilium moverit, rationem quærtat. Quod cum nimirum videret ille Clementis, Jacobi, & aliorum liturgias, refutatas, & distrahentibus negotiis dedita hominum propensiori mentis acceptas: ut eorum potius quam suo tempori parceret, liturgias illas rescidit, & in compendium redactas, Ecclesiæ dicendas tradidit. Apostoli namque se ibidem Proclus subdit, prolixis orationibus inter sacrificandum delectati, longioribus & ferventioribus precum periodis strebantur, ut Spiritus sancti virtutem, in ea quæ traditabantur sancta advocarent, & ut ad ea poterent tabibus mentis dispositionibus accedere. *καὶ οἱ μετέπειτα τὰ κεφάλαια τῆς θεσπίου ἐκείνης τάξεως ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες, τὰ μέσα, ἐν ἑαυτοῖς ἐποίησαν, τὰ μέν πρῶτα καὶ τὰ τέλη ἀπαράλλακτα διασώσαντες, μόνα ἐφάπτεσθαι τῶν ἱερῶν ἐπιτρέποντες τοῖς ἱερεῦσι· καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος ὑφηγητοῦ τοῦ μεθόδου χρησάμενος ἐπιτομωτέραν τοῦτον ἐποίησεν. At qui successerunt, alii, contentionem fervoremque fidei remittentes, mundi curis occupationibusque detenti, prolixitate, ut precantur, liturgiæ pertæsi: vice ipsius ad Domine-*

& quæ magis in promptu sunt, quæque in Chrysostomi liturgia, ut ostiatori posita jam legerentur, aut quæ conformem Chrysostomo ritum continerent, ab hoc Basiliano, in Chrysostomianum codicem transferre non fuit veriti: unde factum puto, ut ea tantum exemplaria ad nos pervenirent, quæ sic truncata, aut Chrysostomianæ liturgiæ essent accommodata: fatsicor nihilominus, illud Basilii purius & sincerius exemplar, ex Isidori Pyrenali M. S. excerpsimus: integrum enim est, nec in eo quidquam aliunde mutuandum desideratur; rubricæ suis locis positæ, Diacono dicta suis etiam temporibus signata, rubricæ antiquitatem redolentes, ipsa denique verba a novis aliena, si non omnino ut Basilii proprium, saltem ut in rubricis & Diaconicis minus adulteratum fuisse ut judicem compellunt.

2. Τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας.) Ut plura competitur Ecclesia, ita nomen, & quod Græci vocant ejus *complementum* extenditur ad multa. Quod itaque Latinis est *Communio*: qua voce non Eucharistia tantum, sed quodcumque Sacramentorum, precum, pacis, oblationum, & cunctî Christiani conviûs consortium occurrit significandum id Basilio est ἐκκλησίας πλήρωμα, *universum Ecclesiasticæ participationis complementum*. Id ipse insinuat epist. ad Diodorum Tarsensem Episcopum, his verbis: μὴ ὅλως τῆς ἐκκλησίας κοινωνίας παραλέγεσθαι. *Nullatenus in Ecclesiæ unitatem, communionem, & consortium recipiendum esse illum, qui &c.*

3. Τὰ ἀντίτυπα.) Nonnulla supra τύπων, annotavimus pag. 107. num. 69. quibus ex mente eruditiss. Leonardi Phyllaræ Areopagitæ addendum censemus. Psalmos illos duos ibidem memoratos, τύπους nomen solos non mereri; sed & quæcumque in liturgiæ principio Christi in mundum venturi figuram τύπον gerunt: psalmos autem illos hoc nomine maxime dignos, quod expressiorem ut Patribus placuit, Christi figuram exhibeant. Recense dicta numero 68. ejusdem fol. 107.

3 Τὰ ἀντίτυπα.) Ortissa fusione de voce ἀντίτυπον, dissertatione, de qua Bellarminus l. 2. de Sacr. Euch. cap. 15. & lib 4. cap. 14. Arcudius lib. 3. cap. 34. & 35. Petronius de Sacr. eodem Euch. lib. 2. titulis de SS. Basilio, Clemente, Gregorio Nazianzeno, & Joanne Damasceno; paucis dicendum. primo Ἀντίτυπον, spectata vocis origine, id quod ἀντὶ τοῦ τύπου, *vice typi & figuræ* substituitur, significate: veritas autem in locum edita figuras, typos, & umbras eliminat; ipsa itaque ἀντίτυπον, & ἀντὶ τοῦ τύπου emicat; & hac ratione verum Christi corpus mille figuris præmonstratum, typis & figuris, ceu lux umbris succedens, ἀντίτυπον illarum, non immerito a PP. SS. potuit nuncupari. Secundo ἀντίτυπον figura est, & typus, corpus Christi in Eucharistia; æterni, inquam, & felicissimi convivii in cœlis degustandi figura, æterni vitæ typus, qui dum animam in Sacramento reficit, satietatem uberiorum in cœlis percipiendam pollicetur: & in hoc sensu scripsit Ambrosius lib. 1. off. cap. 48. *Umbra in lege, imago in Evangelio, veritas in cœlestibus*: & Maximus magni Dionysii maximus interpres, τὰ ἔγκοσμα σύμβολα & ἄυλα ἀλληλοτύπως (ita) *sanctissimam supernorum & cœlestium sunt symbola*: & Damascenus lib. 4. de fide cap. 14 ἀντίτυπα δ' ἐστὶ μιμήσεως ὃ τὰ μυστήρια λέγομεν, οὐχ ὡς μὴ ὄντα ἀληθινὰ σώματα καὶ αἵματα, ἀλλ' ὡς μὴ δι' αὐτῶν μετιόντες τῆς Χριστοῦ θεότητος, τοῦτ' ἐστὶ τοιαυτὰ ἅττα ὄντα καὶ θεῖα. *Antitypa vero futurorum dicimus, non quod non sint vero corpus & sanguis, sed quia per ipsa Divinitatis Christi nunc fimur consortes, tunc autem intellectuali ratione per solam visionem percipiemus*. Tertio, cum duplex sit figura, una quæ umbram tantum & speciem referat, alia quæ veritatem ipsam ita adumbret ut etiam continet: illa, quæ extranea est, & diversæ penitus naturæ a re per eam repræsentata, sicut ab homine pictura: hæc, quæ nullam in substantia diversitatem agnoscit, licet modum & statum immutatum ostentet, sicut si Cæsar Cæsaris personam vultum obduceret, & Cæsaris personam in theatro ageret; hac iterum ratione Christus sub mentem sacrorum speciebus, quia mortis quondam pro nobis oppetitæ memoriam renovat, & illius ardui certaminis a se olim initi figura est non aliena, sed intima, ἀντίτυπα est, & seipsum, per seipsum repræsentat. Unde sicut exemplari transfumpto eadem (si probatum sit) ac autographo fides habetur: & quamvis hoc illius sit imago, illius tamen vice substituitur, quia eadem omnino complectitur, & exhibet: ἀντίτυπα ἴσον, inquit Michael Moschopulus in Onomastico, τὰ μετεσχηματισμένα καὶ ἐξ ἑτέρου τύπου ἐγγραπτα, *Antitypa vocantur excerpta & transcripta, quæ typum & formam eumdem referunt*: ita Christi corpus in Eucharistia, quia sui ipsius in cruce typus est & exemplar, præsentiam utrobique & veritatem eandem, potest obtinere, ut pote ἀντίτυπον, sui ipsius, & quasi τὸ μετεσχηματισμένον & ἕτερον τύπου ἔχον τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα & ἄνευ ἀλλοιώσε

Alii Versus Similares : Tonus idem.
Celeberrimi Martyres.

JEjunium desideremus animæ, quod affectus molestissimos ope Spiritus tabefacit, & ad divinas actiones præstandas vim præbet, & mentem in cælum sublevabit, & indulgentiam peccatorum nostrorum conciliat, & a Deo misericordiam arguit.

Similis.

TOtum tempus vitæ meæ turpiter qui consumpsi, Domine, cum meretricibus, miser, quemadmodum ille luxuria perditus, compunctione clamo. Pater cælestis, peccavi, propitius esto, salva me. Et ne repellas me, qui a te procul recessi, & divinorum operum nunc factus sum inops.

Alii Versus assimilares : Tonus quartus.
Dedisti similitudinem.

TRibue mihi compunctionem & malorum redemptionem, & vitæ emendationem, in corporis affectibus nunc demerso, & a te procul egresso, o Deus omnium Rex, nullaque ex parte spem habenti. Atque me salva intemperantissimum, propter multam bonitatem, Jesu omnipotens, animarum nostrarum Salvator.

Similis.

DIvinus Moses per jejunium conspexit, purificatus Deum desideratum, hunc igitur æmulata humilis anima mea, stude in die intemperantiæ a malis purgari, ut Dominum tibi concedentem remissionem, & propitiationem, & redemptionem conspicias, qui bonus est & clemens.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ. Introitus. Propositum. Tonus quartus.*

Speravi in misericordia Dei in æternum.

Versus.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

Geneseos lectio.

NOe erat sex centenarius, & factum est diluvium super terram. Ingressus autem Noe, & filii ipsius, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam, propter aquam diluvii: & de volatilibus mundis, & de animalibus mundis, & de volatilibus immundis, & de animalibus immundis, & de reptilibus repentibus super terram, bina & bina. Ex omnibus ingressa sunt ad Noe in arcam mas & fœmina, quemadmodum præceperat Dominus Deus Noe.

Propositum. Tonus obliquus primus.

In convertendo Dominus captivitatem populi sui.

Versus.

Dixit insipiens in corde suo.

Proverbiorum lectio.

FIli. Si sapiens fueris, tibi ipsi sapiens eris, & proximo tuo. Si autem malus extiteris, solus sustinebis mala. Filius eruditus sapiens erit. Insipienti autem ministro utetur. Qui innititur mendaciis, ipse pascet ventos, idemque persequetur aves pennatas. Dereliquit enim vias suæ vineæ, & ab axibus suæ agricolationis erravit. Proficiscens per viam inaquosam, & arvit terra ordinata in sitiendis: colligit autem manibus fructuum penuriam. Mulier stulta & audax, inops pane efficitur: quæ nescit erubescere, sedit in foribus domus suæ super sellam, aperte in plateis vocans transeuntes

Ἕτερα στιχηρὰ ἦχος ὁ αὐτός. Πανεύφημοι μάρτυρες.

ΝΗστείαν ποθήσωμεν ψυχῆς, πάθη χαλεπώτατα τῇ συνεργείᾳ τοῦ πνεύματος καταμαραίνουσαν, καὶ σθένος πράξεις πράττειν ἐνθέους παρέχουσαν, καὶ τὸν νοῦν πρὸς οὐρανὸν ἀναπέμπουσαν, καὶ τὴν συγχώρησιν προξενοῦσαν ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, δωρουμένην ἐκ Θεοῦ οἰκτιρμούς.

Ὅμοιον.

ΑΠαντα τὸν βίον μου αἰσχρῶς, δαπανήσας Κύριε, μετὰ πορνῶν ὁ ταλαίπωρος, ὥσπερ ὁ ἄσωτος, κατανύξει κράζω, πάτερ ἐπουράνιε, ἡμάρτηκα, ἱλάσθητι, σῶσόν με· καὶ μὴ ἀπώσῃ με, ἐμαυτὸν ἐκ σοῦ μακρύναντα, καὶ ἐν θείοις ἔργοις, νῦν πτωχεύσαντα.

Ἕτερα στιχηρὰ προσόμοια, ἦχος δ'.

23 Ἔδωκας σημείωσιν.

ΔΙδου μοι κατάνυξιν, καὶ τῶν κακῶν ἀπολύτρωσιν, καὶ τοῦ βίου διόρθωσιν, εἰς πάθη τοῦ σώματος νῦν βεβυθισμένῳ, καὶ μεμακρυσμένῳ, ἐκ σοῦ Θεὲ παμβασιλεῦ, καὶ μηδαμόθεν ἐλπίδα ἔχοντι· καὶ σῶσόν με τὸν ἀσωτον διὰ πολλὴν ἀγαθότητα, Ἰησοῦ παντοδύναμε, ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ὅμοιον.

ΜΩσῆς ὁ θεσπέσιος, διὰ νηστείας τεθέαται, καθαρθεὶς τὸν ποθούμενον. τοῦτον οὖν ζηλώσασα, ταπεινὴ ψυχή μου, σπεῦσον ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐγκρατείας τῶν κακῶν ἐκκαθαρθῆναι, ὅπως τὸν Κύριον διδόντα σοι τὴν ἄφεσιν, καὶ ἱλασμὸν, καὶ τὴν λύτρωσιν, θεωρήσῃς ὑπάρχοντα, ἀγαθὸν, καὶ φιλάνθρωπον.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Εἴσοδος 24. προκείμενον, ἦχος δ'. 24

Ἤλπισα ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Στίχος.

Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός.

Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα.

ΝΩε ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. εἰσῆλθε δὲ Νῶε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κιβωτὸν, διὰ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς, δύο δύο. ἀπὸ πάντων εἰσῆλθον πρὸς Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ, καθὼς ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Νῶε.

Προκείμενον. ἦχος, πλ. α'.

Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Στίχος.

Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. 25

25 Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα.

ΥΙὲ, ἐὰν σοφὸς γένῃ σεαυτῷ, σοφὸς ἔσῃ καὶ τῷ πλησίον σου. ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῇς, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά. υἱὸς πεπαιδευμένος σοφὸς ἔσται, τῷ δὲ ἄφρονι διακόνῳ χρήσεται. ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμανεῖ ἀνέμους. ὁ δ' αὐτὸς διώξεται ὄρνεα πετόμενα. ἀπέλιπε γὰρ ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνος· τοὺς δὲ ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου, πεπλάνηται. διαπορεύεται δὲ δι' ἀνύδρου, καὶ γῆν διατεταγμένην ἐν διψώδεσι· συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν. γυνὴ δὲ ἄφρων καὶ θρασεῖα ἐνδεὴς ἄρτου γίνεται. οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην, ἐκάθισεν ἐπὶ θύραις τοῦ ἑαυτῆς οἴκου ἐπὶ δίφρου, ἐμφανῶς ἐν ταῖς πλατείαις, προσκαλουμένη τοὺς παριόντας

τὰς ὁδοὺς, τοὺς κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. ὅς ἐστιν ὑμῶν ἀφρονέστατος ἐκκλινάτω πρός με. καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν παρακελεύομαι, λέγουσα. ἄρτων κρυφίων ἡδέως ἅψασθε, καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ πίετε. ὁ δὲ, οὐκ οἶδεν ὅτι γηγενεῖς παρ' αὐτῇ ὄλλυνται· καὶ ἐπὶ πέταυρον ᾅδου συναντᾷ. ἀλλ' ἀποπήδησον. μὴ ἐγχρονίσῃς ἐν τῷ τόπῳ αὐτῆς. μηδὲ ἐπιστήσῃς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν. οὕτω γὰρ διαβήσῃ ὕδωρ ἀλλότριον. ἀπὸ δὲ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπόσχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίῃς· ἵνα πολὺν ζήσῃς χρόνον, καὶ προστεθῇ σοι ἔτη ζωῆς.

Εἶτα τὸ, κατευθυνθήτω, καὶ καθεξῆς ἡ θεία λειτουργία τῶν προηγιασμένων.

per viam rectam, pergentes in itinere suo. Quis vestrum est insipientissimus? declinet ad me. Et vecordibus impero, dicens. Panes absconditos suaviter attingite & aquam furtivam dulcem bibite. Ille autem ignoravit, quod terra sati ab ipsa perduntur, & in laqueum inferni currunt. Sed exili, ne diu verseris in loco ipsius, neque affigas oculum tuum ad eam: sic enim pertransibis aquam alienam. Ab aliena aqua abstine, & de fonte alieno ne bibas: ut multo tempore vivas, & addantur tibi anni vitæ.

Deinde dicitur. Dirigatur. *Et deinceps divina Præsanctificatorum Missa peragitur.*

---

26 26 Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων.

Divinæ Missæ Præsanctificatorum declaratio

27 27 ΤΗ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, ὅτε μέλλει ὁ ἱερεὺς ποιῆσαι προηγιασμένην, ἐν τῇ προσκομιδῇ τῆς κυριακῆς, ποιεῖ ὡς σύνηθες, καὶ μετὰ τὸ
28 περικόψαι τὸν πρῶτον ἄρτον, 28 καὶ θῦσαι, καὶ κεντῆ-
29 σαι, περικόπτει καὶ 29 τοὺς ἑτέρους ἄρτους, λέγων εἰς ἕνα ἕκαστον, τὸ, εἰς ἀνάμνησιν, ὡς πρόβατον, καὶ τὸ, θύεται, καὶ τὸ, εἷς τῶν στρατιωτῶν, εἶθ' οὕτως χέει ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ, οἶνον καὶ ὕδωρ, λέγων τὰ συνήθη· καὶ συγκαλύπτει αὐτὸ μετὰ τῶν ἱερῶν καλυμμάτων. καὶ θυμιᾷ λέγων τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως, καὶ οὕτως ἄρχεται τῆς θείας λειτουργίας, καὶ ἐκπληροῖ αὐτὴν ὡς ἔθος.
30 30 Ὅτε δὲ μέλλει σφραγίσαι τοὺς ἄρτους, λέγει, ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον ἑνικῶς, ὡς εἷς ἐστιν ὁ Χριστός. οὐχ ὥς τινες δὲ ἀμαθῶς λέγουσι τοὺς ἄρτους τούτους. καὶ ὅτε μέλλει ὑψῶσαι, ὑψοῖ ὅλους ὁμοῦ. καὶ μελίζει τὸν προσκομισθέντα πρῶτον ἄρτον. καὶ τίθησι τὴν μερίδα ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ. καὶ ἐγχέει καὶ τὸ ζέον, ὡς ἔθος.
31 εἶτα λαβὼν τὴν ἁγίαν 31 λαβίδα μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, βάπτει αὐτὴν ἐν τῷ ἁγίῳ αἵματι. τῇ δὲ ἀριστερᾷ χειρὶ, λαμβάνει ἕκαστον ἄρτον, καὶ εἰσφέρει τὴν ἁγίαν
32 32 λαβίδα μετὰ τοῦ ἁγίου αἵματος βεβαμμένην, καὶ ἐγ-
33 γίζει αὐτὴν ἐν τῷ ἁγίῳ ἄρτῳ σταυροειδῶς 33 ἐν τῷ μέρει ἐν ᾧ ἐχαράχθη ὁ σταυρὸς ὑπὸ τὴν λόγχην, καὶ
34 ἀποτίθησι τοῦτον 34 ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ. εἶτα λαμβάνει καὶ τοὺς ἑτέρους, καὶ ποιεῖ οὕτως εἰς ἕνα ἕκαστον. καὶ συστέλλει αὐτοὺς πάντας ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ. ἔπειτα ὁ ἱερεὺς εὔχεται ὡς σύνηθες, καὶ μεταδίδωσι ὡς σύνηθες, καὶ ἐκπληροῖ τὴν θείαν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ διατεταγμένον. Ὅτε δὲ μέλλει ἱερουργῆσαι προηγιασμένην, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱερατείῳ, ἐνδύεται τὴν ἱερατι-
35 κὴν στολὴν, σφραγίζων καὶ ἀσπαζόμενος μόνον 35 μηδὲν δὲ ἐπιλέγων. εἰ μὴ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, εἰς ἕκαστον τῶν ἐνδυμάτων. καὶ λαβὼν ὁ διάκονος καιρὸν, ἐξέρχεται. ὁ δὲ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ πατρὸς, καὶ εὐθὺς 36 ὁ ἐκκλησιάρχης τὸ,
36 δεῦτε προσκυνήσωμεν γ'. καὶ λέγεται ὁ προοιμιακὸς
37 ψαλμός. 37 ὁ δὲ ἱερεὺς, λέγει τὰς εὐχὰς τοῦ λυχνικοῦ. μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ψαλμοῦ, λέγεται ἡ συναπτὴ παρὰ τοῦ διακόνου. καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν στιχολογεῖται τὸ, πρὸς Κύριον. γινομένων καὶ μετανοιῶν εἰς τὸ ἀλληλούϊα, ἐν ἑκάστῳ δὲ ἀντιφώνῳ, γίνεται συναπτὴ μικρὰ παρὰ τοῦ διακόνου, καὶ

IN sancta & magna quadragesima, Sacerdos facturus rem divinam ante consecratorum: In Offertorio Dominicæ agit more solito. At postquam incidit primum panem, & immolavit, & punxit: scindit etiam alios panes, dicens ad unumquemque. In memoriam. Et. Velut ovis. *Et.* Immolatur. *Et.* Unus militum: *Deinde infundit in sacrum calicem vinum & aquam, recitans consueta: & tegit ipsa cum sacris velaminibus, & thus adolet adjungens orationem Propositionis: & sic incipit divinam Missam, & de more absolvit. Cum autem cruce panes est signaturus dicit:* Et fac panem hunc. *Singulari numero, quemadmodum unus est Christus: non ut aliqui imperite ajunt,* Panes hos. *Cumque elevaturus est, omnes simul elevat: & partitur primum panem oblatum, & Particulam ponit in sacro calice, & infundit aquam calidam ut moris est. Deinde accepto sacram Cochlear: dextra manu intingit in sacro sanguine. Sinistra autem, accepto unoquoque Pane, sacrum Cochlear infert sacro tinctum sanguine, & admovet sacro Pani in crucis formam ad eam partem in qua cælata (& lancea impressa) est crux sub mica: reponitque panem in ciborio seu custodia. Præterea assumit etiam alios, & in singulis agit similiter: cunctosque ipsos in eodem ciborio colligit. Mox Sacerdos preces ritu consueto persequitur, & communicat de more, atque Sacrificium perficit: prout constitutum est. Quando vero Missam ante consecratorum operaturus est: Ingressus Sacrarium, Sacerdotalem ornatum induit: eumque signo crucis facto duntaxat, osculatur: nihil præterea adjungens nisi:* Dominum precemur, *super unoquoque Indumento. Et Diaconus opportunitatem nactus, egreditur: & Sacerdos alta voce pronuntiat.* Benedictum regnum Patris. *Et statim Ecclesiæ Præpositus recitat:* Venite adoremus: *Quin & dicitur Proæmiacus psalmus. Sacerdos autem Lucernarii preces recitat. Et post absolutum Psalmum, dicitur Collecta a Diacono: & post Exclamationem, per Versus memorantur Graduum Cantica, factis etiam corporis incurvationibus, ad Alleluja. In singulis porro antiphonis, minor collecta fit a Diacono: &*

exclamatio a Sacerdote. Dum vero incipit versiculum Psalmodiæ, ad sanctum Propositionis mensam Sacerdos abit, & panem jam consecratum in tabernaculo assumptum, in sacra patena cum summa veneratione ponit, misso etiam in sacrum calicem vino & aqua juxta morem solitum. Tacet autem nihilque recitat, sed tantum accepto incenso Stellam & velamina thuris adolet: deinde illa obsignit, nihil plane dicens, nequidem Propositionis Orationem, etiamsi in aliquibus reperiatur: præter Precibus Sanctorum Patrem. *Nam Præsanctificatum, & perfectum, consummatumque est illud Sacrificium. Cæterum post Sessionem,* Domine clamavi, *ad Tonum Versus proprii cantus ex die dicendi, versiculos Davidicos decem flatuimus, id est recitamus, & Versum proprii cantus repetimus: tam eum qui est ad honorem Martyrum, & tres Similares e Triodio, & tres e Menæo decimus, quamque ex illis iteramus.* Gloria, Et nunc. *Versum Deiparæ, Introitus absque Evangelii codice. Cum autem dicturus est Evangelium, videlicet die qua Incœnialia capitis. Præcursoris sic memoria, sive quadraginta sanctorum Martyrum, Annunciationis festo, & magna hebdomada, tunc cum Evangelio Introitum peragit.* Diaconus. Sapientia recti. Lumen jucundum. *Diaconus.* Attendamus. *Sacerdos.* Pax omnibus. *Diaconus* Sapientia. *Lector Propositum dicit, & sequitur Genesios lectio: & secundum. Propositum subjungitur. Et posthæc Diaconus exclamat.* Jubete. *Sacerdos autem accipiens dextra manu incensum, & candelabrum cum cereo; stat ante sacram mensam, & signo crucis facto, ait.* Sapientia; recti. Lumen Christi apparet omnibus. *Lector Lectionem proverbiorum, & proverbium adjungit. Quibus absolutis, Sacerdos dicit.* Pax tibi. *Diaconus.* Sapientia. *Lector cantat.* Dirigatur &c. *Versiculus primus.* Domine clamavi. *Versiculus secundus.* Pone Domine custodiam. *Versiculus tertius.* Ne declines cor meum. *His dictis, tres profundas inclinationes facimus, tunc Diaconus protensam collectam recitat, & reliqua.*

Ad magnum vero Introitum dicitur, Nunc virtutes, *non ita Cherubici oratio, sed Sacerdos thure incenso, Psalmum quinquagesimum recitat: ac post sanctum donorum prosessionem & deportationem, absolute Modulo,* Nunc virtutes: *capite detecto, tres corporis inclinationes facimus. Aufert autem Sacerdos a sanctis donis velum: & alio dicto Ave, circumtegit illa. Verum cum elevatum est sanctum panem, non detegit quidem sancta, sed velis adhuc divinis illis donis, inflectit Sacerdos reverenter admodum manum suam, & sanctum panem tangit cum veneratione & metu, dicente Diacono.* Attendamus. *Alte enuntiat Sacerdos.* Præconsecrata sancta sanctis. *Et reliqua sunt juxta consuetum morem perficienda.*

Legenda rubrica, ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτελῆται ἡ μυσταγωγία Παθῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ. Legenda rubrica, λέγεται, ἐν σελίδι 159. l. 3.

Divina Mysteriorum ante Consecrationem Missa.

Diaconus dicit.
Benedic Domine.
Et Sacerdos alta voce.

BEnedictum regnum Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

44 b Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
πρὸ προηγιασμένων.

c Ο ἱερεὺς λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα.
Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως.

ΕΥλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

d d Καὶ ὁ προοιμιακὸς παρὰ τοῦ παχωμίου μοναχοῦ, καὶ μὴ τὸν προοιμιακόν, λέγει,

e Ο ἱερεύς.
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.
Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.
Ὑπὲρ τῶν ἁγίων οἴκου τούτου.
f f Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.
Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης.
Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων.
Ὑπὲρ πλεόντων ὁδοιπορούντων.
Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς τοῦ πάσης.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ φύλαξον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου ὑπεραγλογημένης.

g g Ἐκφώνως.
ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

h Εὐχὴ ἀντιφώνου πρώτη.
i i ΚΥριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεήμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε, ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν. καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς ἱκεσίας ἡμῶν. πεύσεται μοῦ ἡμῶν σημεῖον εἰς ἀγαθόν. ὁδήγησον ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ σου τοῦ περιπατῆσαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, εὐφρανον τὰς καρδίας ἡμῶν, εἰς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου. διότι μέγας εἶ, καὶ ποιῶν θαυμάσια. σὺ εἶ Θεὸς μόνος, καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς Κύριε, διάσωσον ἐν ἐλέει, καὶ ἀγωνίσου ἐν ἰσχύι, εἰς τὸ βοηθεῖν, καὶ παρακαλεῖν καὶ σώζειν πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου.

k Ο ἱερεύς.
Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου.

ΟΤι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα. τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

l Εὐχὴ ἀντιφώνου δευτέρα.
m m ΚΥριε μὴ τῷ θυμῷσου ἐλέγξῃς ἡμᾶς. μηδὲ τῇ ὀργῇσου παιδεύσῃς ἡμᾶς. ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου, ἰατρὲ καὶ θεραπεῦσον τὰ ψυχῶν ἡμῶν, ὁδήγησον ἡμᾶς ἐπὶ λιμένα θελήματός σου, φώτισον τὰς ὀφθαλμὰς τῆς καρδίας ἡμῶν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας. καὶ δώρησαι ἡμῖν τὸ λοιπὸν τῆς παρούσης ἡμέρας εἰρηνικὸν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἐφοπλίσας τοὺς ἁγίας Θεοτόκε, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

n Ο ἱερεύς.
Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπεραγλογημένης.

Ἐκφώνως.
o Ο ΟΤι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

p Εὐχὴ ἀντιφώνου τρίτη.
q q ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνήσθητι ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου, ἐν τῇ ἐπικλήσει ἡμᾶς τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ ὀνόματός σου, καὶ μὴ καταισχύνῃς

Euchol.

Et Psalmus Prooimiacus a præstante Monacho dicitur: & post Prooimiacum Psalmum, dicit Diaconus.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius.
Pro sancta hac æde.
Pro Archiepiscopo.
Pro sacro hoc Monasterio.
Pro aeris temperie.
Pro navigantibus, itinerantibus.
Ut liberemur ab omni.
Suscipe, salva, miserere, & conserva.
Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ.

Sacerdos exclamando.
Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio primi Antiphoni:
DOmine miserator, & misericors, longanimis, & multæ misericordiæ, exaudi preces meas, & intende voci deprecationis meæ. Fac nobiscum signum in bonum, dirige nos in via tua, ut ambulemus in veritate tua, lætitia atque corda nostra, ad timendum nomen sanctum tuum, quia magnus es tu, & faciens mirabilia. Tu es Deus solus, & non est similis tui in diis, Domine, potens in misericordia, & bonus in fortitudine, ad adjuvandum, & consolandum, & salvandum omnes sperantes in nomen sanctum tuum.

Diaconus.
Adhuc & iterum in pace Dominum precemur.
Suscipe, salva, miserere.
Sanctissimæ, illibatæ.
Quia tuum est imperium, & tuum regnum, & potentia, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Oratio secundi Antiphoni.
DOmine ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos, sed fac nobiscum secundum æquitatem tuam, medice & curator animarum nostrarum, dirigens nos in voluntatis tuæ portum: illumina cordium nostrorum oculos in veritatis tuæ agnitionem: & largire nobis ut reliquum hujus diei & totum præterea vitæ nostræ tempus, in pace & fine peccato transigamus, sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum tuorum precibus.

Diaconus.
Adhuc & iterum in pace Dominum.
Suscipe, salva, miserere.
Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ.

Elata voce.
Quia bonus & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio tertii Antiphoni.
DOmine Deus noster, memento nostri peccatorum & inutilium servorum tuorum, dum invocamus sanctum & adorabile nomen tuum; & ne confundas

Legenda rubrica, λέγεται ἐν τῷ ἑξαπτερύγῳ τοῦτο τὸ ἐξαποστειλάριον, fol. 161. l. 58.

Et consequenter alia ἀμέσως ἐν τῷ ἑξαπτερύγῳ fol. 162. l. 1.

nos ab expectatione misericordiæ tuæ, sed largire Deus omnes salutares pericliones, & dignare nos diligantes, & timentes te ex toto corde nostro, atque faciamus in omnibus voluntatem tuam.

Diaconus.
Adhuc & insuper in pace.
Suscipe, salva, miserere.
Sanctissimæ, illibatæ.

Elata voce.

QUia tu es Deus noster, Deus misereudi & salvandi, tibique gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Legenda hic rubrica, Δεῖξα καὶ ταῦτα fol. 160. l. 28. & alia mota Εἰ τὸ παῖτε, fol. 162. l. 43.

Et cantur: Domine clamavi.
Et thus adolet Diaconus juxta consuetudinem.
Et fit Introitus cum incensô.

Oratio Introitus.

VEspere, & mane, & meridie laudamus, benedicimus, gratias agimus, & precamur te Domine omnium humanissime: dirige orationem nostram sicut incensum ante te; & ne declinare facias corda nostra in verba malitiæ, sed libera nos ab omnibus animas nostras venantibus: quia ad te Domine, oculi nostri, & in te speravimus, ne confundas nos Deus noster.

QUia convenit tibi omnis honor, gloria, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Legenda hic rubrica *Ubi recitaverit Chorus Modulam, dicit Diaconus, vel Sacerdos alta voce*, Sapientia Recti: *Et Lector dicit Propositum, & reliqua ut Genesim. Post cujus finem cenens Sacerdos circumit, & thuribulum dextra manu, dicit* Sapientia Recti. Lumen Christi apparet omnibus. *Et Lector Proverbia legit. Et post dictum.* Dirigatur. *Diaconus dicit.* Dicamus omnes tota anima, &c.

Domine omnipotens Deus. Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam: precamur te, exaudi & miserere.

Et reliqua juxta consuetum morem.

Oratio protensæ supplicationis.

DOmine Deus noster, protensam hanc supplicationem suscipe a servis tuis, & miserere nostri secundum multitudinem misericordiæ tuæ, & miserationes tuas demitte super nos: & super universum populum tuum, qui a te sanctificari dignatus est.

Exclamando.

QUoniam misericors & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Diaconus.
Orate Catechumeni Dominum.
Fideles pro Catechumenis oremus, ut Dominus eorum misereatur.

Instruat eos verbo.
Revelet ipsis Evangelium.
Uniat eos sanctæ Catholicæ suæ.
Salva, miserere, opitulare, &c.
Catechumeni capita.

ὑμᾶς διὰ τῆς προσδοκίας τῶν ἐλέους σου, αἴτια χέεσθαι ὑμῶν ὁ Θεὸς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, καὶ ἀξίωσον ὑμᾶς ἀγαπᾶν, καὶ φοβεῖσθαι σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ποιεῖν ἐν πᾶσι τὸ θέλημά σου.

r Ὁ ἱερεύς. r
Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐκφώνησις.

f ΟΤι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τῶν ἐλεῶν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. f

t Καὶ ψάλλεται τὸ, Κύριε ἐκέκραξα. t
u Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τὸν ναόν. u
Καὶ ἡ εἴσοδος μετὰ τοῦ θυμιατοῦ.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου.

x ΕΣπέρας καὶ πρωΐ καὶ μεσημβρίας αἰνοῦμέν, εὐλογοῦμεν, εὐχαριστοῦμεν, καὶ δεόμεθά σε, δέσποτα τῶν ἁπάντων, φιλάνθρωπε Κύριε, κατεύθυνον τὴν προσευχήν ἡμῶν, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. καὶ μὴ ἐκκλίνῃς τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους πονηρίας· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν διωκόντων τὰς ψυχὰς ἡμῶν. ὅτι πρὸς σὲ Κύριε οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, καὶ ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν, μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν. x

y ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα, δόξα, τιμὴ, καὶ προσκυνήσις τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. y

z Εἰσόντος δὲ τοῦ χοροῦ τὸ βραδέως, λέγει ὁ ἱερεύς, ἡ ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Σοφία, ὀρθοί. Καὶ ὁ ἀναγνώστης λέγει τὸ προκείμενον, καὶ τὸν γενέσιον, καὶ μετὰ τὸν πλησίασιν τοῦ ἱερέως τοῦ λαμπάδα μετὰ τοῦ θυμιατηρίου ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ λέγει, ἐκ φώνης. Σοφία ὀρθοί, 45 φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Καὶ ὁ ἀναγνώστης λέγει τὴν παροιμίαν. α Μετὰ τὸ καταβιβασθῆναι, λέγει ὁ ἱερεύς. Εἰπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς. Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον. z 45 α

β Καὶ τὰ λοιπὰ συμβαίνουσι. β

γ Εὐχὴ τῆς ἐκτενοῦς ἱκεσίας. γ

ΚΤριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὸν ἐκτενῆ ταύτην ἱκετείαν προσδέξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων· καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου· καὶ τὰς ἀνιαρίας σου καταπέμψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου, τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸν παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

δ Ἐκφώνησις. δ

ΟΤι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ ἱερεύς.
Ἐξέλθετε οἱ κατηχούμενοι τῷ κυρίῳ.
Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεηθῶμεν. ὅπα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ.
Κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον.
Ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον.
Ἑνώσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καθολικῇ.
Σῶσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ, καὶ
Οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλάς.

46 ε Εὐχὴ κατηχουμένων 46 ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς.

ΟΘεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσης καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων, ὁ πάσης θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους, καὶ λύτρωσαι αὐτοὺς τῆς παλαιᾶς πλάνης, καὶ τῆς μεθοδείας τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἀφορμώλεσαι αὐτοὺς εἰς τὸν ζωὴν τὸν αἰώνιον, φωτίζων αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, καὶ συγκατατιθεμένων αὐτοὺς τῇ λογικῇ σου ποίμνῃ, ἐφ' ᾧ τὸ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπικέκληται.

Ἐκφώνησις.

ΙΝα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι, τὸν πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπῆ ὀνομάσουσι, τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸν ἁγίου πνεύματος σου καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ ἱερεύς.

ΟΣοι κατηχούμενοι προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. μὴ τις τῶν κατηχουμένων· ὅσοι πιστοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ζ ΖΤοῦτε μόνα λέγονται μέχρι τῆς τρίτης καὶ τετάρτης ἑβδομάδος, ἀπὸ δὲ τῆς δ. τῆς μεσονηστίμου, μὴ τὸ αὐτὸ τὸ, ἵνα καὶ αὐτοὶ, λέγονται καὶ αὐτοῖς τὰ ἱερατικά.

ΟΣοι κατηχούμενοι προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, ὅσοι πρὸς τὸ φώτισμα προέλθετε, καὶ εὔξασθε οἱ πρὸς τὸ φώτισμα. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φώτισμα διὰ τριπεζομένων ἀδελφῶν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν σκεδάσῃ αὐτοὺς, καὶ ἐνδυναμώσῃ. Φωτίσῃ αὐτοὺς φωτισμῷ γνώσεως καὶ εὐσεβείας. Καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας. Ἀναγεννήσῃ αὐτοὺς διὰ ὕδατος καὶ πνεύματος. Χαρίσηται αὐτοῖς τὴν πλεονεξίαν τῆς πίστεως. Συγκαταριθμήσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκλεκτῇ ποίμνῃ. Σῶσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ, καὶ ἀφρούρησον αὐτοὺς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. Οἱ πρὸς τὸ φώτισμα, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. ε

θ Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φώτισμα ἀπερχομένων. θ

ΕΠίφωνον δέσποτα τὸ πρόσωπόν σου, ἐπὶ τοὺς πρὸς τὸ ἅγιον φώτισμα ἀπερχομένους, καὶ ἐπισκοπεῖσθω τὸν τῆς ἁμαρτίας μολυσμὸν ἀποτινάξαντα· καταύγασον αὐτοὺς τῷ πίστει, εὐφρόσυνον ἐλπίδι, τελείωσον ἐν ἀγάπῃ· μέλι τιμίαν τὴν χάριν σου ἀπόδειξον, ἵνα δόντος ἔσω τὸ ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἐκφώνησις.

ΟΤι σὺ εἶ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ ἱερεύς.

ΟΣοι πρὸς τὸ φώτισμα προέλθετε, οἱ πρὸς φώτισμα προέλθετε, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε· μὴ τις τῶν κατηχουμένων, ὅσοι πιστοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἕως ὧδε τὸ λοιπὸν τετάρτης τῆς μεσονηστίμου.

Oratio pro Catechumenis ante sanctam oblationem.

DEus noster, creator & opifex omnium, qui omnes vis salvari, & ad agnitionem veritatis venire, inspice in servos tuos Catechumenos, & redime eos a veteri errore & insidiis adversarii, & voca eos in vitam æternam, illuminans eorum animas & corpora, & cooptans ipsos in rationale tuum ovile, super quod nomen tuum sanctum invocatum est.

Elata voce.

UT etiam ipsi nobiscum glorificent, omnino honorandum & magnificum nomen tuum, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Diaconus.

UNiversi Catechumeni discedite, Catechumeni procedite, quotquot estis Catechumeni procedite, nullus Catechumenorum superstet. Universi fideles Adhuc & iterum, in pace Dominum precemur.

Hæc sola dicuntur usque ad tertiam & quartam hebdomadam. At a quarta feria, quæ est media quadragesimalis jejunii, postquam pronuncista fuerint verba, ut & ipsi nobiscum, &c. dicuntur hæc Diaconica.

UNiversi Catechumeni procedite, Catechumeni procedite, qui ad Baptismum vocamini procedite, orate qui ad Baptismum vocamini. Fideles pro fratribus diligentibus se ad sanctam illuminationem, & eorum salutem, Dominum precemur. Ut Dominus Deus firmet eos & corroboret. Illuminet eos illuminatione cognitionis & pietatis. Dignetur ipsos in tempore opportuno, lavacro regenerationis, remissione peccatorum, & indumento incorruptionis. Regeneret ipsos per aquam & Spiritum. Largiatur eis perfectionem fidei. Colligat ipsos in sanctum & electum suum ovile. Salva, miserere, opitulare, & conserva eos Deus tua gratia. Qui ad illuminationem accedilis, capita vestra Domino inclinate.

Oratio pro his qui ad sanctum Baptisma præparantur.

OStende Domine faciem tuam super eos, qui se ad sanctum Baptismum præparant, & concupiscunt peccati inquinamentum exuere, illustra eos fide, firma, spe perfice, charitatis membra Christi cui hæreditatis office, qui dedit semetipsum redemptionem pro animabus nostris.

Exclamatio.

QUia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Diaconus.

ILluminandi procedite, illuminandi procedite: quotquot adestis Catechumeni discedite: ne quis Catechumenorum remanent. Quotquot adestis fideles etiam atque etiam in pace Dominum precemur.

Audiemus quæ dicuntur a quarta mediijejunii feria.

Oratio fidelium prima.

DEus magne & laudabilis, qui vivifica Christi tui morte ad incorruptibilitatem nos e corruptione transtulisti, tu conjuges nostros fœdus a mortali sorte perturbationibus obnoxia libera, bonum illis ducem, rationem inertiam, præponens. Ac oculus quidem abjiciat ab omni pravo aspectu, auditus ne verbis otiosis intendat, expurgetur a verbis indiscretis lingua. Purifica labia nostra te laudantia Domine, manus nostras fac a pravis temperare actionibus, & ea solum exequi quæ tibi sunt placita: cuncta nostra membra & cogitationem tua gratia tucam securamque efficiens.

Diaconus.

Suscipe, salva, miserere. Sapientia.

Exclamando.

QUia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Adhuc & iterum in pace Dominum precemur.

Oratio fidelium secunda.

DOmine sanctæ, super omnes bone, obsecramus te qui miserationi es dives, ut propitius sis nobis peccatoribus, & dignos nos esse effice perceptione unigeniti Filii tui & Dei nostri, Regis gloriæ. Ecce enim immaculatum ejus corpus, & vivificus ejus sanguis, hac nunc hora ingredientia, in hac meola mystica proponenda sunt, quæ multitudine cœlestis exercitus invisibiliter stipantur, quorum communionem innocuam nobis tribue, ut per ipsum oculo mentis collustrati, filii lucis & dici efficiamur.

Diaconus.

Suscipe, salva, miserere. Sapientia.

Exclamando.

BEneficio & munere Christi tui, cum quo benedictus es cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper & in sæcula sæculorum.

Et cantatur: Nunc virtutes.

Et fit Introitus sanctorum. Post quem dicitur.

Legenda est *Diaconica*, ut dictum est *ante Missam*.

Compleamus vesperti nam orationem nostram Domino.

Pro propositis & præsanctificatis venerandis donis: Dominum precemur.

Ut benignus Deus noster, qui suscepit ipsa in sanctum & supercœleste & intelligibile altare tuum, in odorem gravitatis spiritualis, vicissim ad nos demittat divinam gratiam, & donum sancti Spiritus: Dominum precemur. Ut liberemur ab omni angustia, flagello, & necessitate: Dominum precemur.

Sacerdos subdit Orationem.

INeffabilium & inspectabilium mysteriorum Deus apud quem sunt thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, qui ministerium hujus solemnis officii nobis revelasti, & constituisti nos peccatores propter multam misericordiam tuam, ad offerendum tibi dona & sacrificia pro peccatis nostris, & populi ignorantiis, o Rex invisibilis, qui facis magna & imperscrutabilia, infignia & mirifica quorum non est numerus, respice super nos indignos famulos tuos, qui in hoc sancto altari, quasi Cherubico tuo throno assistimus, & per quo unigenitus Filius tuus & Deus noster, per propolica terribilia mysteria requievit, & ab omni inquinitate nos populumque tuum fideleu liberans, sanctifica omnium nostrum animas & corpora, sanctificatione stabili: ut conscientia pura, facie secura, corde illuminato, devios his participantes sanctificationibus, & ab eis vivificati, uniamur ipsi Christo vero Deo nostro, qui dixit: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: ut inhabitasse in nobis, & nobiscum incedente Verbo tuo, Domine, efficiamur templum sanctissimi & adorandi tui Spiritus, liberati ab omnibus Diaboli insultibus in opera, & verba, & cogitationes factis: atque consequamur promissa nobis bona, cum omnibus sanctis tuis ab omni æternitate tibi placentibus.

Diaconus.

Succurre, salva, miserere.
Vesperam omnem perfectam, sanctam.
Angelum pacis, fidelem ducem.
Veniam & indulgentiam peccatorum.
Bona & condescentia animabus.
Reliquum tempus vitæ nostræ.
Christiana extrema vitæ nostræ.
Unitatem fidei & communionem.

Exclamatio.

ET dignare Domine, ut nos cum libertate & fiducia, extra condemnationem invocare te audeamus, superæthereum Deum Patrem, & dicere.

Populus. Pater noster.

Exclamatio.

QUoniam tuum est regnum, & potentia, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus.

Capita nostra Domino inclinemus.

Sacerdos inclinatus orat.

DEus qui solus es bonus & misericors, qui in excelsis habitas, & humilia respicis: respice misericordi oculo super universum populum tuum, & custodi ipsum: & dignare ut cuncti nos, extra condemnationem participes simus vivificorum mysteriorum tuorum mysteriorum. Tibi enim inclinavimus capita, a te misericordiam abundantem præstolati.

Exclamatio.

GRatia, & miserationibus, & benignitate unigeniti tui Filii: cum quo benedictus es cum sancto, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Sacerdos orationem subjungit.

ATrende Domine Jesu Christe Deus noster de sancto domicilio tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad sanctificandum nos, qui sapientia cum Pa-

ι Εὐχὴ πιστῶν πρώτη.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ αἰνετός, ὁ τῷ ζωσποιῷ τῷ Χριστῷ σου θανάτῳ εἰς ἀφθαρσίαν ἡμᾶς ἐκ φθορᾶς μετασκευάσας, σὺ πάσας ἡμῶν τὰς ἀνθήσεις τῇ ἐμπαθεῖ πεπρώσεως ἐλευθέρωσον. ἀγαθὸν πάντοτε ἐργαζόμενον ἡμᾶς ἐνδυσον λογισμὸν ἐπιστήσας. καὶ ὀφθαλμὸς μὲν ἀπέχῃ παντὸς πονηροῦ βλέμματος, ἀκοὴ δὲ λόγους ἀφροῦς ἀνεπίβατος, ἡ δὲ γλῶσσα, καθαρευέτω ῥημάτων ἀκρατῶν. ἁγνίσον ἡμῶν τὰ χείλη τὰ αἰνοῦντά σε Κύριε, τὰς χεῖρας ἡμῶν ποίησον τῷ μὲν φαύλων ἀπέχεσθαι πράξεων. ἐνεργεῖν δὲ μόνα τὰ σοὶ ἀρέσκα, πάντα ἡμῶν τὰ μέλη, καὶ τοὺς ἔνδοθεν τῇ σῇ καταφαλιζέσθω χάριτι.

ϰ Ὁ ἱερεύς.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Σοφία.

Ἐκφώνως.

ΟΤι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

λ Εὐχὴ πιστῶν δευτέρα.

ΔΕσποτα ἅγιε, ὑπερύψιστε, δυσωπούμέν σε τὸν ἐν ὕψει κλίνοντα, ἐλεήμονα γενέσθαι ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, καὶ ἀξίους ἡμᾶς ποιῆσαι τῆς ὑποδοχῆς τῶν μονογενῶς σου υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν τῶν βασιλέως τῆς δόξης. ἰδοὺ γὰρ τὰ ἄχραντα αὐτοῦ σώματα, καὶ τὸ ζωσποιὸν αἷμα κεῖται παρεστῶτα ἐπὶ τῆς προθέσεως. τρεμούσῃ ταύτῃ ἀρρήτῳ θέᾳ μέλλει τραπέζῃ, ὑπὸ πλήθους στρατιᾶς ἐφαπτὸς ἀοράτως δορυφορουμένης. ὧν τοῖς μεταλήψει ἀκαπαύστως ἡμᾶς δώρησαι· ἵνα δι' αὐτῶν τῆς θεότητός σου μέτοχοι καταστῶμεν, ὑφ' ἑνὸς καὶ ἡμέρας γενώμεθα.

μ Ὁ ἱερεύς,

Αντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Σοφία.

Ἐκφώνως.

ΚΑπὸ τοῦ δωρεᾶν τῷ Χριστῷ σε μεθ' ἃ ἐλογησάς σὺ σωθῆναι παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωσποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ λάβετε π. Νῦν αἱ δυνάμεις. ϛ Καὶ γένεται ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων. μετὰ δὲ τοῦ ἀποδοῦναι, λέγει ὁ ἱερεύς.

ξ Πληρώσωμεν τοῦ ἑσπερινοῦ δείπνου ἡμῶν τῷ Κυρίῳ. Ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον, καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν, καὶ τοῦ δωρεᾶσθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα, δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

ο Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

Ὁ Τῶν ἀῤῥήτων καὶ ἀθεάτων μυστηρίων Θεὸς, παρὰ ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας, καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, ὁ τοῦ διακονίαν τῆς λειτουργίας ταύτης ἀποκαλύψας ἡμῖν, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πολλοῦ σου φιλανθρωπίαν, εἰς τὸ προσφέρειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, αὐτοκράτορ βασιλεῦ, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδόξα τε καὶ θαυμαστὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἐπίδε ἐφ' ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δούλους σου, τοὺς τῷ ἁγίῳ τούτῳ θυσιαστηρίῳ, ὡς τῷ Χερουβικῷ σου παρεστηκότας θρόνῳ, ἐφ' ᾧ ὁ μονογενὴς σου υἱὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων φρικτῶν ἐναναπαύεται μυστηρίων, καὶ πάσης ἡμᾶς καὶ τὸν πιστόν σου λαὸν ἐλευθερώσας ἀκαθαρσίας, ἁγίασον πάντων ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὰ σώματα ἁγιασμῷ ἀναμαρτήτῳ, ἵνα ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ἀπεπαιχ ὑτῷ προσώπῳ, πεφωτισμένῃ καρδίᾳ τῶν Θείων τούτων μεταλαμβάνοντες ἁγιασμάτων, καὶ ὑπ' αὐτῶν ζωσποιούμενοι ἑνωθῶμεν αὐτῇ τῇ Χριστῷ τῇ ἀληθινῇ Θεῷ ἡμῶν, τῇ εἰπόντι, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ὅπως ἐνοικήσας ἐν ἡμῖν καὶ ἐμπεριπατήσας τῷ λόγῳ σε Κύριε, γενώμεθα τοῖς σοῖς παναγίοις καὶ προσκυνητοῖς σου πεδίλοις, λελυτρωμένοι πάσης ἡδεβολικῆς μεθοδείας ἐν φαύλοις, ἢ λόγῳ, ἢ τῷ ἔργοις ἐσφαλμένης. καὶ τύχωμεν τῆς ἐπαγγελίας ἡμῶν ἁγιάζων, σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις σου τοῖς ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστήσασιν.

Ὁ ἱερεύς.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τῶν ὑπερῶν πάσων, τελείωσε, ἅγιον.
Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν, ὁδηγὸν.
Συγχώρησιν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.
Τὰ καλὰ, καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς.
Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.
Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν.
Τῶν ἐνόπτρου τῆς πίστεως καὶ τῶν κοινωνίαν.

π Ἐκφώνησις.

ΚΑὶ καταξίωσον ἡμᾶς ἅπαντα, μετὰ παῤῥησίας ἀκαταιχύντου τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα, καὶ λέγειν.

ρ Ὁ λαός. Τὸ πάτερ ἡμῶν.

Ἐκφώνησις.

ΟΤι σὸν ἐστὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

σ Ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

Ὁ ἱερεύς.

τ Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ὁ ἱερεὺς κλινούμενος ἐπεύχεται.

ΟΘεὸς ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ἐπιβλὲψον ἐπὶ τοὺς κλίναντας τὰ αὐχένια τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ φύλαξον αὐτοὺς, καὶ ἀξίωσον πάσης ἡμᾶς ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ζωσποιῶν σου τούτων μυστηρίων. σοὶ γὰρ τὰς ἑαυτῶν ὑπεκλίναμεν κεφαλὰς, ἀπεκδεχόμενοι τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

υ Ἐκφώνησις.

ΧΑριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' ἃ ἐλογησάς σὺ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωσποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

φ Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

17 ΠΡόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς,

ree sedes, & hic invisibiliter nobiscum ades, atque dignare valida manu tua, communicare nobis immaculatum corpus tuum & pretiosum sanguinem, & per nos universo populo.

Post hanc precem Sacerdos, itemque Diaconus ter adorant, dicentes. Deus propitius esto mihi peccatori. *Sacerdos autem ad ipsa divina dona manum mittens, tangit pronunciatum panem cum reverentia, & mensa. Et dicente Diacono.* Attendamus. *Exclamat Sacerdos.* Præconfecrata sancta sanctis.

Legenda ritu hactenus, sunt fol. 162. lin. 43.

Deinde decegens ipsum, porrigit communicanti divinorum donorum.

Perficta autem communione, & sacris reliquiis de sacra mensa sublatis, orat Sacerdos.

GRatias agimus tibi universorum Servatori Deo, pro omnibus quæ præbuisti nobis beneficiis, & pro communione sancti corporis, & sanguinis Christi tui, & rogamus te, benignissime Domine, serva nos sub alarum tuarum umbra & regimento: daque nobis usque ad exercitum nostrum spiritum digne participare sanctificationibus tuis, in illuminationem animæ & corporis, ad regnum cælorum hæreditate potiendum.

Diaconus.

Recti, participantes donis sanctis, immaculatis, immortalibus.

Succurre, salva, miserere.

Vesperum omnium perfectum, sanctum.

Exclamatio.

QUia tu es sanctificatio nostra, tibique gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio vetro Ambonem alta voce pronunciando.

OMnipotens Domine, qui omnem creaturam in sapientia fabricasti, qui inenarrabili tua providentia, & exinsita bonitate, deduxisti nos ad venerandos hosdies, ad purificationem animarum & corporum: ad affectuum moderationem, instem resurrectionis; qui per quadraginta dies tabulas, & divinitus exaratas literas, Moysi famulo tuo manu tradidisti: concede nobis etiam, o bone, certamen præclarum certare, cursum jejunii consummare, fidem individuam servare, capita invisibilium draconum conterere, victoresque peccati effici, & citra condemnationem sanctæ resurrectionis tempus adoratione præ venire. Quoniam benedictum est & glorificatum venerandum & magnificum nomen tuum, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio, dum colligantur sancta.

DOmine Deus noster, qui nos ad venerabiles hos dies deduxisti, & participes nos tuorum tremendorum mysteriorum fecisti: conjunge nos rationali tuo ovili, & hæredes effice regni tui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Sacerdos autem egreditur, & in consueto loco stans, panem benedictum distribuit: & tandem dimissionem absolvit.

Finis Divinæ præsanctificatorum Missæ.

ὁ ἄνω τῇ πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀόρατος συνὼν, καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σε χειρὶ, μεταδοῦναι ἡμῖν τῶν ἀχράντων σωμάτων σε καὶ τῶν τιμίων αἱμάτων· καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

χ Μετὰ δὲ ταῦτα εὔχεται, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος τρισσάκις τὰς λεγούσας· Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπικεκαλυμμένων ἔσω τῶν θείων δώρων, βαλὼν τὴν χεῖρα ἅπτεται τῶν ζωοποιῶν ἄρτου μετ' εὐλαβείας, καὶ φόβου πολλοῦ, καὶ λέγοντος τὰ ἑξῆς· Πρόσχωμεν. Ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεύς. Τὰ προηγιασμένα ἅγια, τοῖς ἁγίοις. Εἶτα ἀνακαλύψας αὐτὸν, ἐκπλησσεῖ τὸν μεταλήψεως τῶν θείων δώρων.

χ

Τῆς δὲ μεταλήψεως πληρωθείσης, καὶ τῶν ἁγίων λειψάνων ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρθέντων τραπέζης, ἐναλλάττεται ὁ ἱερεύς.

ψ

ΕΥχαριστήσει σοι τὸ Σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχε ἡμῖν ἀγαθοῖς· καὶ ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων σωμάτων καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ δεήσεται σε, δέσποτα φιλάνθρωπε, φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων σου· καὶ δὸς ἡμῖν μίχρις τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς, ἐπαξίως μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων σου, εἰς φωτισμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν.

ω

Ὁ δήκονος.

Ὀρθοὶ μεταλαβόντες τῶν θείων ἁγίων ἀχράντων ἀθανάτων.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τὴν ἑσπέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν.

Ἐκφώνησις.

ΟΤι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Α Εὐχὴ ἐπιδιδόμενος ἐκφωνηθεῖσα.

Α

ΔΕσποτα παντοκράτωρ, ὁ πάσων τῶν κτίσιν ἐν σοφίᾳ δημιουργήσας, ὁ ἐξ οὐκ ὄντων σε φύσαντα, καὶ πολλῶν ἀγαθοῦται, ἀγαγὼν ἡμᾶς εἰς τὰς παρεστώσας ἡμέρας ταύτας, ὡρᾶς καθαρσίους ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὡρᾶς ἐγκρατείας παθῶν, ὡρᾶς ἐλπίδα ἀναστάσεως, ὁ ἅγιος τεσσαρακοστὰ ἡμερῶν, πλάκας χειρίσας τὰς δυσχαράκτους γράμμασι τοῦ δακτύλου σε Μωσεῖ παράσχου καὶ ἡμῖν ἀγωνίσασθαι τὸν ἀγῶνα τῆς καλῆς ἀγωνίσεως, τὸν δρόμον τῆς νηστείας ἐπιτελέσαι, τὴν πίστιν ἀδιάσπαστον τηρῆσαι, τὰς κεφαλὰς τῶν ἀοράτων δρακόντων συντρίψαι, πτερωτὰς τὰς ἁμαρτίας ἀναφυβῆναι, καὶ ἀκαταπαύστως φθάσαι προσκυνῆσαι, καὶ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν. Ὅτι ἐλέησας καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές ὄνομά σου, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Β Εὐχὴ ἐν τῇ συγκλεισμῷ τῶν ἁγίων.

Β

Γ ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀγαγὼν ἡμᾶς εἰς τὰς παρεστώσας ἡμέρας ταύτας, καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς ποιήσας τῆς ζητουμένης σε μυστικῆς, συνάψον τῇ λογικῇ σε ποίμνῃ, καὶ κληρονόμους καθίσχυσον τῆς βασιλείας σε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Γ

Δ Ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται, καὶ στὰς ἐν τῇ συνήθει τόπῳ, δίδωσι τὸ ἀντίδωρον. καὶ μετὰ τοῦτο, Ε ποιεῖ ἀπόλυσιν.

Δ

Τέλος τῆς θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων.

Variæ Lectiones in Præsanctificatorum Officium.

a Ὡὰν τὴν ἀναβαθμῶν.) Morelliana exemplaria, quæ quoad præsens officium cum aliis editis conferenda se obtulerunt, ante quemlibet Psalmum hoc titulo carent.

Variæ Lectiones in ipsam præsanctificatorum missam.

b HΘέα λειτουργία τῶν προηγιασμένων.) Addit Cryptoferratensis Basilii Palæsinæ codex M. S. ἐκτεθῆναι παρὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἡμῶν Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. a S. P. nostro Germano C. P. Archiepiscopo exposita. Barberinum numero 88. notatum legit. Λειτουργία τῶν προηγιασμένων Γερμανοῦ Πατριάρχου ψαλλομένη τοῦ ἐνιαυτοῦ ὅλου. Præsanctificatorum missa, Germani Patriarchæ, cum Deo, hora nona cantanda.

c Ὁ δήκανος.) Morelliana prolixam hic rubricam præmittunt.

ΑΓαν ἡ Θεία λειτουργία λέγεται ἐν ταῖς τῆς τεσσαρακοστῆς νηστίμοις ἡμέραις μόνον, ὡς ἐν τῷ τυπικῷ ἔχεται.

Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος εἰσέρχονται, καὶ ἐκδύνται πατάσσοντες ἐγκλισιν λέγοντες, οἵας καὶ ἐν τῇ τῶ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ· μετέπειτα λαμβάνουσι τὸ θυμιατήριον, καὶ θυμιῶσι μετ' εὐλαβείας, ἔνθα ὁ ἅγιος ἄρτος πεφυλαγμένος ἐστὶ· λέγοντες τὸ, Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι. Τότε λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸν ἅγιον ἄρτον, μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας καὶ ἐπιμελείας, καὶ τιθέντος αὐτὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ δίσκῳ ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως λέγων τὸ, Πρόσχωμεν Κύριε καὶ ἐφολογῶ. Εἶτα θυμιῶν τὴν ἀέρα τρὶς θέντος ἐπάνω, ἀδὲν λέγων, μετ' εὐλαβείας μόνον, ἐμείωσε καὶ τὸ κάλυμμα. ἐν δὲ τῇ ἁγίᾳ ποτηρίῳ ἐγχέει οἶνον καὶ ὕδωρ ὅσον ἀρκεῖ, οὐδὲν λέγων, καὶ ἐπειτὰ τὸ καλύμματος κεκλύπτει, ὡς ἔθος, σὺν τῇ ἀέρι εὐλαβῶς, καὶ ἔρχεται ἐπὶ τὸν ἁγίων τράπεζαν ποιῶν μετανοίας τρεῖς, λέγων τὸ, Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι καὶ ἀσπάζεται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· καὶ τὸν ἱερέα χαιρέζων· καὶ ὁ διάκονος λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα.

Ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς, καὶ τροπὶ ἔθους μεσάζει, εἴτε δίω, ἐν τῇ ἁγίᾳ δίσκῳ βεβρεγμένου μιᾶς ῥαπίδος ἐκ τὸ ἁγίου ποτηρίου ἡ κυλικίου, καὶ βάλλων εἰς τὸ ἁγιώτατον αἷμα (melius τάμα) καὶ ὕδωρ λέγει, εἷς τὸ σταυροῦ λόγχῃ τὴν πλευρὰν κατὰ κορὸν, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ· καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶ μαρτυρία. Καὶ θυμιᾷ λέγων τὸν εὐχὴν Θυμίαμα προσφέρομεν. Καὶ εὐθὺ ἔπειτα ἄρχεται ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα.

Cryptoferratensis Palæsinæ legit ibidem.

Ἀμβωνα ὁ ἱερεὺς τὸν ἁγίων δωρεὰν, καὶ τιθέντος ἐν τῇ δίσκῳ μικρὸν λέγων, καὶ ὅπου τιθέντος τὸ νάμα λέγει. Λάβε καὶ ὕδωρ τὸ πηγάσαν τὸν ἡμῶν σωτῆρα πάντων, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ διάκονος λέγει. Ἐπὶ προσθέσει τῶν ἁγίων δώρων, τὸ Κύριε δεσπόζομεν. Ὁ ἱερεὺς τὸν εὐχὴν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξαπόστειλον ἡμῶν δύναμιν ἐξ ὕψους ἁγίας σου, καὶ ἐπίχυσον ἡμᾶς τὸ προσφέρειν σοι θυσίαν ἀναιμάκτου, θυσίαν προηγιασμένου, εἰς δόξαν καὶ αἶνον τῆς χάριτος σου· πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ. Εἶτα ὁ διάκονος λέγει. Τὸ Κύριε δεσπόζομεν. Καὶ θυμιῶν τὸ ἅγια ὁ ἱερεὺς, λέγει τὸν εὐχὴν. Θυμίαμά σοι προσφέρομεν. Ut supra fol. 50. Καὶ θυμιῶν τὸ θυσιαστήριον καὶ τῆς λαοῦ, πληρώσας τὸ ναὸς τῆς. εἶτα λέγει ὁ διάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα.

Ἁγία ἡ ἁγία μετὰ τὸ ἁγίου Βαρνάβα καὶ τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν σου. Sancta sancta post sancti Barnabæ & septuaginta discipulorum tuorum. Barberinum. Ἁγία ἡ ἁγία μετὰ τὸ ἁγίου Βαρνάβα καὶ τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν σου. Sancta sancta post sancti Barnabæ & septuaginta discipulorum tuorum. Cryptoferratense.

d Καὶ ἐκφωνήσας.) Desunt hæc prima in Morellianis usque ad τῇ μετὰ ἐκ πομπείων. Barberinum legit. Οὐκέτι τὸ, ἀμήν. Δεῦτε προσκυνήσωμεν. ut supra fol. 129. Εὐλόγησον ὁ ἅγιος ὁ Κύριος, qui est Procemiacus psalmus. Καὶ τῷ καὶ ἁγίῳ τὸ λοιπόν. Κύριε ἐλέησον, τρὶς τὰ ἑξῆς. Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς. Ut paulo infra. Cryptofer. Falsum. Ὁ καὶ τὰ, Πάντες ὁμοῦ. Οἱ ἱερεῖς. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς supra fol. 64. Οἱ λαοὶ. Δεῦτε προσκυνήσωμεν. Ὁ ἅγιος. Εὐλογητὸν ὄνομα τοῦ. Οἱ ἱερεῖς τὸν ὕμνον. Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου. Ut infra.

e Ὁ διάκονος.) Morelliana legunt, κύριε τὸ ἀρτίμοσχον· ὁ διάκονος· ὁ ἱερεὺς, ἡ εὐχαριστία, ἡ ἐπιφώνησις ὁ ἱερεὺς εὐθέως. Ut ἱερεῖς. Diaconus pacifica recitat. Sacerdos autem precatur, aut familiam propositionem curat. In pace. Hæc vero & sequentia Pacifica in M. S. desunt.

f Τοῦ ἁγιασθέντος.) Addunt Morelliana juxta nomina Pacificorum antiquam Τοῦ ἁγιασθέντος καὶ δεσποίνης. Τοῦ τὸ ἁγιασθέντος· καὶ ὑπὲρ ταύτης. vide superius notata fol. 73. lit. v.

g Εὐφήμησε.) Addunt Morelliana, ὁ ἱερεὺς, Latinaque aliam ἐφώνησεν subjungis. ὅτι εὐλόγηται ἡ δέησις. Ut supra fol. 39.

h Εὐχὴν ἐπιτελεῖτε κράτει.) Addunt Morelliana. τὸ ὁ ἱερεὺς μυστικὴν λέγει· Ὁ δὲ χορὸς ἀναμνήσει τοῦ ἁγιασμοῦ τούτου. Ὑπὲρ Κύριον ἐν τῷ διδάξαι με· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἁγιασθῶ· Ὑπὲρ τοῦ ἁγιάσαι τὰ δῶρα ταῦτα· Ὅπως ὑπὲρ πάντων ὧν ἐμνήσθημεν· ἵνα ὁ ἅγιος ἐπιφωνήσῃ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις δώροις, ἃ ἔδει γενέσθαι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐνταῦθα παρακειμένοις. Ut supra fol. 39.

i Εὐχὴν ἐπιτελοῦσι κράτει.) Addunt Morelliana. τὸ ὁ ἱερεὺς μυστικὴν λέγει· Ὁ δὲ χορὸς ἀναμνήσει τοῦ ἁγιασμοῦ τούτου. Ὑπὲρ Κύριον ἐν τῷ διδάξαι με· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἁγιασθῶ· Ὑπὲρ τοῦ ἁγιάσαι τὰ δῶρα ταῦτα· Ὅπως ὑπὲρ πάντων ὧν ἐμνήσθημεν· ἵνα ὁ ἅγιος ἐπιφωνήσῃ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις δώροις, ἃ ἔδει γενέσθαι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐνταῦθα παρακειμένοις. Ut supra fol. 39.

k Ὁ διάκονος.) Desunt hæc in M. S. & Morellianis edicis: quæ eorum vice legunt. Εὐκάρισον ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν. Ὅτι σφόδρα σε πόθει, Λέγε· Ut supra fol. 46. Ὁ χορὸς, ἀμήν.

l Τὴν ἀνωτέρω δωρεὰν.) Cryptof. τὴν δωρεὰν Morelliana præmittunt, τοῦ ὁ χορὸς λέγει τὸ ἐνδόξως· καὶ τὰ ἑξῆς· Sequitur deinde· Εὐχὴν ἀνωτέρω δωρεὰν δὲ ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικὴν. Tum Chorus recitat religiosè & submisse, nempe secundum Rationem. Oratio Antiphoni secundi, quam Sacerdos secreto dicit. In Barberino eadem hæc desunt.

m Κύριον μὴ τῷ θυμῷ.) Cryptof. hujus orationis vice tertiam ponit. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνήσθητι· quæ jam jam occurret.

n Ὁ διάκονος.) Morellia. Ὁ διάκονος μετὰ τὴν παροιμίαν τὸ ἅγιον καθίσματα τῷ, Δεῦτε σταθῶμεν· λέγουσι τὸ ἅγιον· Diaconus post finem medii, (ubi sequitur) sessionis (Gradualium) post. Gloria Patri; dicit Pacifica.

o Ὅτι ἁγιάσθη.) Aliam hic expressam jungunt Morelliana: videlicet. Ὅτι σὺ τὰ πάντα. Ut supra in prima oratione. Et addunt Ὁ χορὸς, ἀμήν. Barberinum (juxta quod dixi tantum dicuntur orationes, cantica autem gradatim non leguntur, nec ulla Diaconus adhuc pronunciavit Pacifica) scribit hic. ἐφεξῆς μετὰ τὴν παροιμίαν τῷ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν. Ὁ διάκονος Εἰ εἷς ἅγιος τῷ Κυρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. Juxta illud enim solus Procemiacus psalmus, reliquis omissis, a Choro lectus est.

p Εὐχὴν κατηχουμένων τρίτην.) Cryptof. Εὐχὴν τρίτην. Morelliana. Μετὰ τὴν ἐφώνησιν ἀρχόμενος ὁ χορὸς τὸ τρίτον τοῦ παρόντος. ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τὴν τρίτην κατηχουμένων μυστικὴν λέγει. Post exclamationem Chorus tertiam partem sessionis (Gradualium) incipit: Sacerdos interea orationem tertii Antiphoni secreto dicit.

q Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνήσθητι.) Hujus orationis vice Cryptof. ponit sequentem Vesperarum. Ὁ Θεὸς ὁ ἁγίων κατοικητήριος. Ut supra fol. 19. Tertiam autem quamlibet orationem Barberinum non habet.

r Ὁ διάκονος.) Morelliana legunt. Παρακαλῶμεν τὸν ἔλεον, καὶ τὰ καθήκοντα τελοῦντες, ὁ διάκονος λέγει τὰ ἑξῆς· Completa oratione, & sessione finita, pronunciat Diaconus Pacifica.

s Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς.) Morelliana aliam scribunt formam. Ὅτι ἐλεήσεις ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Cryptof. legit ut in superiori oratione. Post hæc autem subjungit Cryptof. oratiorem Εὐκάρισον ἡμᾶς, ut paulo infra.

t Καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς, Κύριε.) Morelliana. Τότε μὲν ὁ χορὸς λέγει τὸ, Κύριε ἐλέησον. Cryptof. Εἶτα τὸ, Κύριε ἐλέησον· ἔπειτα τὸ, Καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος τὸ τροπάριον τὸ ἀκόλουθον, ἢ ἑτέραν. Deinde dicitur psalmus. Domine clamavi, ad finem Versuum Tricidii: item Dimissorium, & Deiparæ modulus. Barberinum. Εἶτα οὕτως ἔρχεται. Κύριε ἐπήκουσόν μου τρὶς καὶ πάντοτε μέ.

u Καὶ ὁ διάκονος.) Morelliana diffusius. ὁ δὲ ἱερεὺς, ὁ δὲ διάκονος δηλονότι, ἀφίστησι μὲν τὸν ὀρθρινὸν, ἔνδοι ὁ ἅγιος ἁγίων, ἵνα καὶ τὸ ἅγιον προσκύσῃ τράπεζαν, καὶ ἔπειτα τὸ ἱερατεῖον, ἢ τὸν σύμπαντα τῷ λαῷ. Μετὰ δὲ τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἵνα τὸ εἰσόδιον τὸ τριῳδικὸν ἀπὸ ἡμῶν, ἐξ ἡμῶν ἀπόστολος. Ut supra. Diaconus pacifica recitat. Sacerdos autem precatur, aut familiam propositionem curat. In pace. Hæc vero & sequentia Pacifica in M. S. desunt.

f Τοῦ ἁγιασθέντος.) Addunt Morelliana juxta nomina Pacificorum antiquam Τοῦ ἁγιασθέντος καὶ δεσποίνης. Τοῦ τὸ ἁγιασθέντος· καὶ ὑπὲρ ταύτης. vide superius notata fol. 73. lit. v.

g Εὐφήμησε.) Addunt Morelliana, ὁ ἱερεὺς, Latinaque aliam ἐφώνησεν subjungis. ὅτι εὐλόγηται ἡ δέησις. Ut supra fol. 39.

h Εὐχὴν ἐπιτελοῦσι κράτει.) Addunt Morelliana. τὸ ὁ ἱερεὺς μυστικὴν λέγει· Ὁ δὲ χορὸς ἀναμνήσει τοῦ ἁγιασμοῦ τούτου. Ὑπὲρ Κύριον ἐν τῷ διδάξαι με· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἁγιασθῶ· Ὑπὲρ τοῦ ἁγιάσαι τὰ δῶρα ταῦτα· Ὅπως ὑπὲρ πάντων ὧν ἐμνήσθημεν· ἵνα ὁ ἅγιος ἐπιφωνήσῃ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις δώροις, ἃ ἔδει γενέσθαι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐνταῦθα παρακειμένοις. Ut supra fol. 39.

i Εὐχὴν ἐπιτελοῦσι κράτει.) Addunt Morelliana. τὸ ὁ ἱερεὺς μυστικὴν λέγει· Ὁ δὲ χορὸς ἀναμνήσει τοῦ ἁγιασμοῦ τούτου. Ὑπὲρ Κύριον ἐν τῷ διδάξαι με· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἁγιασθῶ· Ὑπὲρ τοῦ ἁγιάσαι τὰ δῶρα ταῦτα· Ὅπως ὑπὲρ πάντων ὧν ἐμνήσθημεν· ἵνα ὁ ἅγιος ἐπιφωνήσῃ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις δώροις, ἃ ἔδει γενέσθαι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐνταῦθα παρακειμένοις. Ut supra fol. 39.

k Ὁ διάκονος.) Desunt hæc in M. S. & Morellianis edicis: quæ eorum vice legunt. Εὐκάρισον ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν. Ὅτι σφόδρα σε πόθει, Λέγε· Ut supra fol. 46. Ὁ χορὸς, ἀμήν.

l Τὴν ἀνωτέρω δωρεὰν.) Cryptof. τὴν δωρεὰν Morelliana præmittunt, τοῦ ὁ χορὸς λέγει τὸ ἐνδόξως· καὶ τὰ ἑξῆς· Sequitur deinde· Εὐχὴν ἀνωτέρω δωρεὰν δὲ ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικὴν. Tum Chorus recitat religiosè & submisse, nempe secundum Rationem. Oratio Antiphoni secundi, quam Sacerdos secreto dicit. In Barberino eadem hæc desunt.

m Κύριον μὴ τῷ θυμῷ.) Cryptof. hujus orationis vice tertiam ponit. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνήσθητι· quæ jam jam occurret.

n Ὁ διάκονος.) Morellia. Ὁ διάκονος μετὰ τὴν παροιμίαν τὸ ἅγιον καθίσματα τῷ, Δεῦτε σταθῶμεν· λέγουσι τὸ ἅγιον· Diaconus post finem medii, (ubi sequitur) sessionis (Gradualium) post. Gloria Patri; dicit Pacifica.

o Ὅτι ἁγιάσθη.) Aliam hic expressam jungunt Morelliana: videlicet. Ὅτι σὺ τὰ πάντα. Ut supra in prima oratione. Et addunt Ὁ χορὸς, ἀμήν. Barberinum (juxta quod dixi tantum dicuntur orationes, cantica autem gradatim non leguntur, nec ulla Diaconus adhuc pronunciavit Pacifica) scribit hic. ἐφεξῆς μετὰ τὴν παροιμίαν τῷ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν. Ὁ διάκονος Εἰ εἷς ἅγιος τῷ Κυρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. Juxta illud enim solus Procemiacus psalmus, reliquis omissis, a Choro lectus est.

p Εὐχὴν κατηχουμένων τρίτην.) Cryptof. Εὐχὴν τρίτην. Morelliana. Μετὰ τὴν ἐφώνησιν ἀρχόμενος ὁ χορὸς τὸ τρίτον τοῦ παρόντος. ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τὴν τρίτην κατηχουμένων μυστικὴν λέγει. Post exclamationem Chorus tertiam partem sessionis (Gradualium) incipit: Sacerdos interea orationem tertii Antiphoni secreto dicit.

q Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνήσθητι.) Hujus orationis vice Cryptof. ponit sequentem Vesperarum. Ὁ Θεὸς ὁ ἁγίων κατοικητήριος. Ut supra fol. 19. Tertiam autem quamlibet orationem Barberinum non habet.

r Ὁ διάκονος.) Morelliana legunt. Παρακαλῶμεν τὸν ἔλεον, καὶ τὰ καθήκοντα τελοῦντες, ὁ διάκονος λέγει τὰ ἑξῆς· Completa oratione, & sessione finita, pronunciat Diaconus Pacifica.

s Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς.) Morelliana aliam scribunt formam. Ὅτι ἐλεήσεις ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Cryptof. legit ut in superiori oratione. Post hæc autem subjungit Cryptof. oratiorem Εὐκάρισον ἡμᾶς, ut paulo infra.

t Καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς, Κύριε.) Morelliana. Τότε μὲν ὁ χορὸς λέγει τὸ, Κύριε ἐλέησον. Cryptof. Εἶτα τὸ, Κύριε ἐλέησον· ἔπειτα τὸ, Καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος τὸ τροπάριον τὸ ἀκόλουθον, ἢ ἑτέραν. Deinde dicitur psalmus. Domine clamavi, ad finem Versuum Tricidii: item Dimissorium, & Deiparæ modulus. Barberinum. Εἶτα οὕτως ἔρχεται. Κύριε ἐπήκουσόν μου τρὶς καὶ πάντοτε μέ.

u Καὶ ὁ διάκονος.) Morelliana diffusius. ὁ δὲ ἱερεὺς, ὁ δὲ διάκονος δηλονότι, ἀφίστησι μὲν τὸν ὀρθρινὸν, ἔνδοι ὁ ἅγιος ἁγίων, ἵνα καὶ τὸ ἅγιον προσκύσῃ τράπεζαν, καὶ ἔπειτα τὸ ἱερατεῖον, ἢ τὸν σύμπαντα τῷ λαῷ. Μετὰ δὲ τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἵνα τὸ εἰσόδιον τὸ τριῳδικὸν ἀπὸ ἡμῶν, ἐξ ἡμῶν ἀπόστολος. Ut supra. Diaconus pacifica recitat. Sacerdos autem precatur, aut familiam propositionem curat. In pace. Hæc vero & sequentia Pacifica in M. S. desunt.

ται. Σοφία, ὀρθοί. Φῶς ἱλαρόν. Πρόκειται. Ὁ ἀναγινώσκων. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Καὶ μετὰ τὸν ἕνατον ψαλμὸν ἀναγινώσκεται. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἑνὸς, λέγει τὸ ἕνα ἀποστολικὸν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν Διακόνων, λέγει. Σοφία. Φῶς Χριστοῦ φαίνει. Προκείμενον τὸ ἀκόλουθον. Καὶ μετὰ τὸν προφήτην ὁ ἱερεὺς· Πρόσχωμεν. Ψαλμὸς πάντες. Καὶ ἐπιφωνήσας ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν Διακόνων, λέγει· Σοφία. Φῶς Χριστοῦ φαίνει·

nium nostrum &c. *Et statim ingreditur ad sanctum mysterium, & deponit sancta adorans, & tibi nobis omnia cum reverentia. Terminato autem dicto hymno incipit Diaconus.* Complexamus.

ξ Παρέμειναν.) Hæc & sequentia desunt in Barberi. In Morellianis vero cuicumque precí adjungitur. Ο χριστὸς Κύριε ἐλέησον.

ο Ο ἱερεὺς ἐπεύχεται.) Barberinum. *Εὐχὴ μετὰ σιωπῆς, ἐλέησον πάντα τὸν ἀφωρισμένον ἐν τῇ ὁσίᾳ ἐκκλησίᾳ καὶ πανοικησίαν σου.* Nων οἱ δοῦλοι. *Oratio, postquam præconfessus depositi fuerint in sancta mensa: & terminatus fuerit Hymnus.* Nunc virtutes.

π Ἐκφώνησιν.) Cryptof. legit, ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ πάλιν χάριν, ἐκφώνησιν. *Sacerdos exclamans elevat manus.* Morelliana. ἐκφώνησε ὁ ἱερεύς.

ρ Ὁ λαὸς τῷ Πατρὶ ἀμήν.) Cryptof. ἀντὶ τοῦ ἀμὴν τὸ Πάτερ ἡμῶν.

σ Εἰρήνη πᾶσι.) Addit Cryptof. & Morell. καὶ μετὰ τὸ πνεύματός σου.

τ Τὰ κεφάλαι.) Morelliana respondent. Σοὶ Κύριε. Et addunt, *Ἐπειδὴ γὰρ ὁ δράκων μαρὸν τὸν κεφαλὸν, ἐ ἐάσῃ ὁ ἱερεὺς εὐχαριστῆσαι προτοῦ καὶ ἀντὶ.* *Incensato igitur modice capite Diaconus, cernens adorantem Sacerdotem, & adorat etiam ipse.*

υ Ἐκφώνησιν.) Morell. ἐκφώνει ὁ ἱερεύς.

φ Ο ἱερεὺς ἐπεύχεται.) Addunt. μυστικῶς. Cryptof. κρύβην τοῦ, Κύριε τὸ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

χ Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν.) Desunt hæc in Barberini usque ad versum, Πάλιν. Cryptof. vero legit, ἐ δώσεις κύριε. Τὸ ἅγιον τοῖς θεοῖς μὴ, ὁ βασιλεῦ μὴ ὁ ὑμῶν ἅγιον. Πρόσχωμεν. Τὰ ἁγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις. ὁ λαός. Εἷς ἅγιος. Καὶ πάντα τελειοῦται. Ἡ χάρις ἐ ἔδωτε ὅτι χριστὸς ὁ Κύριος. Ἀμήν. Ὁ διάκονος. Πλήρωσον δέσποτα. Ο ἱερεὺς καλῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ναῷ. Πάλιν τὰ ἁγιασμένα ἅγια. Ο ἱερεὺς τῷ ὠμῷ. Εὐχαριστήσωμεν. Et *suffumigans dicit.* Exaltabo te Deus meus, Rex meus. Et *elevans panem dicit.* Attendamus. Præsanctificata sancta sanctis. *Populus.* Unus sanctus, *Sit dicitur communio.* Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Alleluja. *Diaconus.* Imple domine. *Sacerdos accepto e pane Particulam ponit in calice, dicens:* Completumentum Spiritus sancti. *Sacerdos orationem.* Gratias agimus.

ψ Τὰ ἁγιασμένα.) Morelliana ostendunt populum respondere. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Ἀμήν. Et subdunt. Οἱ μὲν ἁγιάζεσθε. *Hæc diaconus ostendit sanctum sanctis populis, & ipse accipit primum, & sic communicat sacerdotes, & ipse sacris ea dicit & Christum accipit.* Unus sanctus unus Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris. *Non enim modo panem dicunt. Postea ubi ipsum desecit, consummationem sacrorum reliquiarum perficit. Faciunt autem diuturque Sacerdos & Diaconus, & Chorus eadem quæ in Chrysostomi liturgia.* Barberinum. Τὰ ἁγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις. ἡ κοινωνία μεταδῶ τὰ τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἡγιασμένα εἰς ἁγιασμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων. Πλήρωσον κύριε τοὺς ἁγιαζομένους, καὶ ἁγίασον. Κοινωνία. Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Εὐχὴ μετὰ τὸν μεταλαβεῖν. Εὐχαριστήσωμεν. Præsanctificata sancta sanctis. *Et accepto Particulam e sacro corpore in calicem immisit dicens.* Completumentum Spiritus sancti jugiter, nunc & semper, *Communio.* Gustate & videte. *Oratio post communionem.* Gratias agimus.

ω Ὁ διάκονος.) Cryptof. δῶσε τῇ πατρίᾳ Τριάδι. πατέρα, καὶ καὶ υἱὸν. Ὁμοῦ. Παρακλήτου τὸ πνεῦμα μνε legitur fol. 156. Ὁμοῦ μεταλάβετε. Barberinum. Καὶ δῶσε ὁ ἱερεὺς λέγων. Δόξα τῇ παναγίᾳ Τριάδι, ἐὐχαριστοῦμεν σοὶ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἠξίωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων, καὶ ἁγίασον ἡμᾶς τῷ σῷ πνεύματι. *Et tunc elevans & pronunciat.* Amen. Ο διάκονος. Ορθοί. *Et suffumigat dicens.* Gloria tibi Trinitati sanctissimæ. Gratias agimus tibi Christe Deus noster, qui nos illibati corporis, & pretiosi sanguinis communionis tuæ, participes fieri dignatus es. Alleluja. *Diaconus.* Recti.

A Εὐχὴ ἀποδεκτὸν ἐφαρμοσθῆναι.) Morelliana. καιρὸν τὸν ἱερέα ἔξω τὸ βήματος. Hisque tem Cryptof. & Barberinum præmittunt a Diacono dici. *Et ejicit sensibilem.* Τὸ Κύριε ἐλέησον. Ο ἱερεὺς τῷ ἑαυτοῦ.

B Εὐχὴ εἰς τὸ ἀντίδωρον.) Præmittunt Morelliana. Κεκραμένον ὁ χριστὸς ἡμῶν τὸ αἷμα τοῦ τιμίου καὶ βασιλείου καὶ ἀγίου. Cryptof. Ο λαός. Εἷς τὸ ἅγιος τοῦ Κυρίου ἐλέησον. Ο ἱερεύς. Εὐλογημένη ἡμῶν ἡ Κυριότης πάντοτε. Εὐχὴ κεκραμένου ἐν τῷ ἀντιδώρῳ. Barberinum. Εὐχὴ ἑτέρα ἐπιδιδόμενον. Η ἁγία κράσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ αἵματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὁ ἁγιασμὸς πᾶς ἀγίων ἀνθρώπων ἐ μένει δῶρον τοῦτο ἐ ἁγιάζει τὰ ἐν ἡμῖν, ἐ τὸν ἔλεον ἐ ἐπιφέρει τὸ ἁγίασμα ἐ ἐ ἐπιφέρει τὸ ἔλεος ἐ

in ipsis sanctificemus munera, in quibus sufficientia, pro tota hebdomada consecranda: in aliis autem diebus hebdomadis juxta tempus horæ nonæ dicti, concludentem omnem diei ministrationem, in consummationem Lucernarii, agimus nos Sacerdotes cum Diaconibus ingressum, thuribulum solum ferentes. Et post lectiones prophetarum, confirmatas orationes a magno Basilio factemes, & munera transferentes e Propositionis mensa, eramus cum ipsis. Insuper autem & traditam nobis a Domino orationem dicentes, exaltamus Præsanctificatum panem, & donum Præsanctificatum sanctis sanctis; & uniti communione panis & calicis mysteriorum Christi, gratias agentes Deo remittimus eos atque dimittimus, ex congregatione fumentes nos (monachi) communem mensam, per folia & leguminа, & calidam aquam, qui voluerint. Hæc ille, & plura: in quibus erat, Concilium privatum Laodicænum toti Ecclesiæ legem ponere, vel Basilium reprobatum, Romanam Ecclesiam omnium magistram dirigere posse, arbitratus. Summus autem Pontifex Innocentius primus, eorum annis post Laodicenam Synodum, & ferme ducentis ante Trullanam, non nisi Parasceve magna, & sabbato sancto, Ecclesiam missæ celebratione privat. Constat, ut ille inquit epist. 1. cap. 1. cap. 4. Apostolos biduo illo, & in monumento fuisse, & propter metum Judæorum se occultasse. Quod utique non dubium, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat, ipso biduo Sacramenta penitus non celebrari. Plura in Nicetam licet omnia non apposite, Umbertus Sylvæ candidæ Cardinalis tom. 4. bibl. PP. Qua ratione vero a sacris faciendis, sabbato sancto abstinent Romana Ecclesia (quæ enim ea die missa dicitur Paschalis noctem prævenit) & quomodo Parasceve magna Præsanctificatis utatur, docent rituum Ecclesiasticorum expositores Alcuinus, Amalarius, & alii: de Præsanctificatis autem Græcorum plurima Matthæus Blastares in Syntagmate propediem edendo, Catholice simul, & valde moraliter; verbo *παπαμακάριος*.

2. *Ἐκφώνησον τὸ ἱερὸν.*) Cum pronunciat hæc verba: *ἐκφωνοῦντος τοῦ ἱερέως, καὶ τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις καταλλήλως· πάντων, τῶν ἁγίων.*

3. *Τὸν ἐγκώμιον τοῦ ἑσπερινοῦ.*) Psalmus præmaticus plurimorum officiorum exordio deservions est 102. *Benedic anima mea Domino*, &c. & *ἐγκώμια* dicitur quando per Versus recitatur.

4. *Μετὰ τὸν ἐγκώμιον.*) Illa est. *Οὐκ οἶδεν ἀνὴρ δικαίων*: vel alia quæcunque.

5. *Τὰ καθ' ἑκάστην.*) Ita Graduales vocant Græci, quia primus eorum psalmus ab his vocibus incipit. *Κατὰ ἑκάστην.*

6. *Δόξα.*) Vox hæc sola inferetur ac deam sequuntur. *τοῦ, καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.*

7. *Καὶ πάλιν.*) Huic particulæ sequentia subnectenda: *ἡ δέησις, ὑπὲρ τοῦ πάσαν ἡμῶν τὴν.*

8. *Ἀλληλούϊα.*) In officiis quadragesimalibus canticum, *Alleluia*, frequentant sæpius & iterant Græci, eique decantando facilius indulgent, quo tempus illud diuturniores divinas laudes requirere agnoscunt, idem quoque in mortuorum exequiis assumunt, atque ita non fient Latinis hæreticæ, sed potius mœroris, compunctionis, devotionisque apud eos est argumentum. Quam vane autem ob illam vocem officia sua jactet Michael C. P. legendus Baronius anno 1057. numero 19.

9. *Εἰς ἴαμβοι, Κύριε ἐκέκραξα.*) Cum recitatur psalmus 140. *Domine clamavi*.

10. *Ἰαμβικὸν ἦχος.*) Contide dicta fol. 23. nu. 13.

11. *Ἑνὸς ἑκάστου.*) Subintelligo *προσόμοιον, modulum*; & est, ait doctus Ligaridius, peculiari sibi, gravi, & concinna voce recitandus, quasi *ἴδιον ἦχος μέλος*. at *ἴδιος* ex opposito, alios ad sui normam decantari permittit.

12. *Μαρτυρικὸν.*) Intellige *τυπικὸν προσόμοιον, in Martyrum laudem compositum*.

14. *Στιχολ προσόμοια.*) *Versus Similares* æquali syllabarum numero constant, ut eodem tono decantentur: sicut & ejusdem metri Seraphæ, sive Græcis sive Latinis.

14. *Τετράδιον.*) Meursius *τετράδιον* interpretatur: *Canticum quod dividitur in tres partes, quas ὠδὰς appellabant.* Sed prave. Cum enim *ὠδὴ* sit Canticum, quis corrigere locuturus dicerez, Canticum dividi in tria Cantica? *τετράδιον* igitur, scribit Gretserus to. 3. de Cruce lib. 4. a tribus Odis nomen accepit: Græci vero hoc titulo libros insignient, licet plures quam tres Odas complectatur. Retinet tamen Triodii nomen, ob prima Triodia in sanctæ Trinitatis honorem in quadragesima decantanda, quorum auctor, cujus deinceps vestigia secuti sunt alii, dicitur Cosmas Hierosolymitanus. Verum de Triodio & reliquis libris Ecclesiasticis plura & selectiora doctissimus Leo Allatius, opusculo propediem publici juris faciendo.

15. *Μηναῖα.*) Volumina uniuscujusque mensis Officia distincte complectentia, vocantur *μηναῖα*. Inepte itaque, juxta morem, *Canticum* interpretatur Meursius.

16. *Εἱς στίχους.*) Differimen non modicum est inter *στίχους*, & *ἐφυμνίους*: Ille est *Versiculus* e Scriptura, & maxime e Davidicis psalmis depromptus, hoc *Versus* est ab Hymnographo Ecclesiastico, licet prolixiori sententia, ad longitudinem etiam periodorum normam, compositus. Et differentiam hujus annotandi gratia, *στίχοι, Versiculus, στιχηρὰ, Versus*, ubique in hoc volumine sum interpretatus.

17. *Θεοτόκιον.*) Intellige semper *ἐγκώμιον, modulum in honorem virginis Deiparæ*, post hæresim Nestorii absque audito *Θεοτόκος* vocatæ, editum.

18. *Ἐπισυναπτὸν.*) Alius item *modulus est crucis & Deiparæ simultas laudes, vel saltem mixtam utriusque mentionem complectens.*

19. *Ἦχος.*) Adhuc Meursio Canticum sonat hanc dictio, & ejus arguimento plura fallam resonantia cantillat, ita nihil quod mentem & sensum recitat, efficitur. Proprie itaque *ἦχος*, in canto Græco Ecclesiastico, idem est quod *Tonus* in Latino. Habent autem Græci suos octo tonos, a quibus libellus *ἀκολουθίας* dicitur. Quatuor Toni priores simplices appellationem sunt nacti *ἦχος α'. primus ἦχος β', secundus, ἦχος γ', tertius: ἦχος δ', quartus*. Quatuor posteriores disparem sortiuntur denominationem: quinctus enim est *ἦχος πλάγιος πρῶτος*, scribiturque *ἦχος πλ. α'. Tonus obliquus primus*: sextus est *ἦχος πλ. β'.* sive *πλάγιος δεύτερος. Tonus obliquus secundus tertius*; dicitur *ἦχος βαρὺς, Tonus gravis*, propter morum & vocis gravitatem inter illum canendum. Ultimus est *ἦχος πλ. δ'. Tonus obliquus quartus*; de quibus Musices periti, & speculativam ejus rationem edocti, sunt consulendi.

20. *Τὸν ἑσπερινὸν.*) Hic & sequentes quatuor Versus intelliguntur cantari in Præsanctificatorum missa, post orationem tertii Antiphoni, ubi præcedens rubrica, & cuncta quæ hic sequentur, sedem propriam habent. Observa vero primum hunc Versum, si proprius ob librorum penuriam desit, correspondere ei qui dicitur *τῆς ἡμέρας*. unde & de jejunio tractat: secundus in laudem Martyrum est compositus: alli quatuor sunt Similares, maxime res, in titulo *ἴδιον* sereutes, eo quod pari numero syllabarum constantes, uno & eodem quoque cantu sunt modulandi.

21. *Κύριε ἐκέκραξα.*) Si non oporteat, ut supra numero primo visum est, ex Concilio Laodicensi Can. 51. natalitia Martyrum, memoriasque eorum aliis quam sabbati aut dominicis diebus, quadragesimæ tempore, celebrare, cur diebus singulis, etiam in ipsis Præsanctificatorum officiis, hoc modulo *στιχηρὰ προσόμοια*, Martyres aperte Græci commemorant? Quia privatam cujuspiam solemnitatem Canon vetat peragere, ne sanctis debitum honorem detrahant, omnium simul celebritatem sabbato sexagesimam præcedente agunt, & cunctorum quoque memoriam diebus singulis laudato modulo renovant. Primam responsi hujus partem

confirmat Balsamon in Can. 52. Trullanum scribens: *σημεῖόν γ' ἐστὶ τὸ ἀληθῶς ἅγιον τὸ μαρτύριον, ὅτε ἡ τοιαύτη ἡμέρα τῆς τῶν τεσσαράκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ἐστὶ τῶν ἁγίων, καὶ τὰ μαρτύρια ἐν ᾗ τὸν βίον τῶν ἁγιασθέντων ἐφύλαττεν, καὶ μηνιαῖα ἄγειν.* Est signum certum Martyrium vere sanctorum esse, quod quæ perfectissima & accuratissima videndi rationem sequuntur Monasteria, propter præstantem Canonem, (quo veniunt Martyres in quadragesima celebrari solemnius) *ante hebdomadam, qua a casco abstinetur, comesti & legumi cruentes, & martyrum, sacrarum nempe memoriarum, quæ tota quadragesima observamus.* Secundæ vero non minus traditio, quam ipsa hujus modulí lectio, suffragatur.

22. *Ἡσυχάζων μόνος.*) Indicat titulus hic Versum sequentem τῷ Νικήτᾳ ἀσύγκριτον eadem ratione canendum, qua præcedens, *Παντέφυτος μάρτυς*. At cur potius hic, quam alter canendi forma eligitur? Respondeo Græcos in Ecclesiis, libris musicalibus notis insignitis ut plurimum carere, communiores tamen quosdam hymnos seu modulos, juxta tonorum omnium normas, memoriæ tenere adhuc, & ad horum omnium instar, cæteros ejusdem metri & *τάξεως*, sive *προσῳδίας*, canere; ac propterea primas cujus dictiones aliis in ejusdem præsignunt: & hæc dicuntur *εἱρμοὶ*, quia subsequentium cantus ab eis dedicitur, & eos in cantus sui normam trahunt.

23. *Εἱρμοὶ κανόνων.*) Ad noti hujus & eviri cantici exemplar cantatur sequens. *Ἄδει μοι πανάγιε.*

24. *Ἡμερήσιον.*) Marcus in sua liturgia vocat illud *ἀρτόφορον*. vide Onomasticon.

25. *Ἐξαγόμενα τὰ ἀναγνώσματα.*) Quæ in præsenti lectione habentur ex Proverb. cap. 9. desumpta sunt. Quomodo autem de illis dixerit Cornelius a Lapide ignora in Hebræo, vel vulgata lectione, vel Græcis Complutensibus non haberi, si ipsi certum est; compertum etiam est in vulgata septuaginta editione contineri omnia, præter hæc verba, *ἵνα νεκυομαντείαν ποιῇ ἐπὶ τοῖς ἀφορισθεῖσι βρώμασι*, quæ Nobilius in quibusdam codicibus adjungi observat.

26. *Ἐγκώμια ἑσπερινοῦ.*) Non *ἐγκώμιον*, sed *σύγχυσις* est, meo judicio, & *ἀναγνώσματα ἐκ βίων μαρτύρων ἢ προφητειῶν*, cum confuse & defuncte omnino quæ ad eam spectant, vel explicet, vel complectatur. Satius equidem fuisset ex titulo præcedenti positis, ex præsentibus, & infra legendis unam solam *διάταξιν*, & ferlem liturgiæ componere: quam *σύγχυσιν*, & lectiones in præmissis, rubricas hic quasdam, in sequentibus alias, cum reliquis liturgiam hanc constantibus, perturbatim & sine ordine congessisse. Ferret certe animus suo cuncta loco bene digesta reponere, nisi me interpretis & Scholiastæ, non auctoris & correctoris partes agere recordarer. Propensioni tamen meæ, & tuo forsan ut faveam, Lector, desiderio, in ipsius mox sequentes liturgiæ marginibus, quæ hinc vel inde, suis locis restituenda vel locanda forent, brevissima observare commonebo. Tu si velis, Motellianorum exemplarium superius allatorum lectiones varias consule; cum enim cunctorum melius dispositam seriem contineant, malorem quoque cupido eius præsentis animo, satisfactionem sint allaturas.

27. *Τῇ ἁγίᾳ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς.*) Magnum est quadragesimæ jejunium apud Græcos, sive abstinentiæ rationem habeas, sive tempus quo se ad illud præparant consideres, sive tandem illud cum reliquis per annum occurrentibus jejuniis conferas. Septem hebdomadas jejunant, & duabus ad magnam quadragesimam suscipiendam disponuntur. Dominica quæ nobis septuagesimæ, illis *τυροφάγου* & *ἀποκρέω*, jejunium observandum *πρῶτον*, *primum tempus*, *publice indixit*, eoque sequenti hebdomada, etiam quarta & sexta feria, sicut & septuagesimam præcedentibus, carnes licite permittit, Armeniorum Tercaditarum refellendo condemnandoque errori, quo Ninivitarum jejunium hoc tempore imitantur & aliud ab Ecclesia pariter rejectum assumunt, de quibus late Balsamon in Can. 69. Apostolorum. Hebdomas itaque illa *ἀπρὸς κρεοπρεπὴς* est, & alia sequens cum sexagesimæ pariter dominica, *τυροφάγος*, sive *τυρινή*, quod carnibus fabaris adhuc ova & lacticinia comedere liceat, de qua Triodium. *καὶ μέχρι τῆς τυροφάγου ἐσθίουσι τὰ ἀπὸ τῶν βοῶν γινόμενα ἐδέσματα, ἤγουν τυρὸν καὶ ὠά· ἀπὸ δὲ τῆς τυροφάγου καὶ ἐπὶ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἐσθίουσι τὰ ἀπὸ τῶν βοῶν γινόμενα ἐδέσματα, ἤγουν τυρὸν καὶ ὠά, ἀλλὰ καὶ ἰχθῦς ἐσθίουσιν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἤγουν ἐν τῇ ἁγίᾳ τεσσαρακοστῇ.* Usque ad *τυροφάγον* lacticiniis vescuntur, & ovis. a *τυροφάγῳ* vero usque ad sanctam quadragesimam piscibus. Eam quidam referunt Imperatrem Heraclium, cum prius carnes in ea concederentur, abstinentiæ diebus aggregasse, & foliis rasci in ea degustandi licentiam fecisse. Continuis quippe sex annis cum Chosroe dimicans, Deo vovit, ut si adversus eum prævaleret, licentiam carnes in hac hebdomada comedendi mataret. eamque medium inter jejunium, & delicioso epulas constituerat. Prisma itaque die *τυροφάγου* sexagesimam inchoamus, jejunium asperius aspicientes, & adusque Paschatis celebritatem a piscibus & oleo præterquam Annunciationis & Palmarum festivitate, quacunque ratione deliberandi abstinent; squillas licet, ostreas, cancris, polypodibus, lepiis, & aliis hujusmodi exsanguibus, quasi a piscium perfectionem natura alienis, & crudiores, seu vitiatæ stomachum afficientibus, sicut & piscium ova exsiccatis & sale ad solem condita, minime sibi temperandum putent. Propereaque cibum Ierotheum Andronico Seniori fumenti apud Nicephorum Gregoram lib. 9. capite. *ἀπὸ τοῦ ἁγίου δημητριακοῦ μέχρι τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐσθίειν ἰχθῦς οὐκ ἐθέλοντα, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐπὶ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἰχθῦς ἐσθίειν ἐθέλοντα· ἐφ' οἷς ἐκεῖνον πολλὰ λοιδορεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων ἐκείνου, ὅτι τὰ θεῖα νόμιμα ἀτιμάζοι· ὁ δὲ ἐκείνων ἐπὶ τοῖς ἐπιτιμήμασιν οὐδὲν ἧττον ἐμπαθὴς ἐγίνετο, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἐμμένων ἔλεγε, πρὸς ἀφορίαν ἐκείνων τὰ ἐπιτιμήματα ἐκφέρεσθαι, ἐπειδὴ τὰ ἐκείνων ἔθη ἐκ τῆς ἀφορίας ἐκείνης

stantinum Porphyrogenitum, & ejus socerum Romanum: τρὶς τῷ ἐνιαυτῷ ἀξιωθῆναι τῆς ἀπολαύσεως τῶν θείων μυστηρίων· ἅπαξ μὲν ἐν τῇ ἀναστασίμῳ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσει, δεύτερον ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἀχράντου Δεσποίνης Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ· διὸ καὶ ἐν ταύταις προηγεῖσθαι νηστείαν, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἔπεσθαι. *Ter in anno divinorum mysteriorum fruitione donabitur. Semel in salutari Dei & Salvatoris nostri resurrectione, secundo in illibatæ dominæ nostræ Deiparæ dormitione, & tertio in Christi natalitiis diebus, eo quod jejunium, & consequens ex eo profectus præcesserit.* De jejuniorum illorum ratione & observantia, videndus Zacharias Cretensis Marapharos dictus, opusculo ad Horologii calcem addito.

28. Καὶ θύει.) Vertit Genebrardus *sacrificare*, inepte: est enim cæremonia hæc a Sacrificio longissime remota. Melius interpretamur *immolare*, quia crucis expressio, lanceæ micæ sacri panis impressa, victimæ, scilicet Christi cælestis agni immolationem designat. Recolenda hic, quæ in Chrysostomi liturgia de hoc ritu scripta sunt sub initio.

29. Τὸν ἱερὸν ἄρτον.) Plures προσφοραί, seu panes offeruntur, aut saltem præciduntur, ut fiant præsanctificata. *Nam quæ servantur Particulæ*, scribit Arcudius lib. 3. *majores sunt, utcumque illius sacri Sacrificii debet esse honesta, & quæ facile tractari possit. Quippe fiunt circa illam multæ cæremoniæ, dividitur item, & mittitur in calicem: ejusque, qui communicare cupit, debet particeps fieri.*

30. Οὐδὲ μὴν προσφορᾶς.) Præsentem cæremoniam exequuntur Græci consecratione facta, cum dicit Sacerdos ποίησον, τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, ut supra in Chrysostomi liturgia fol. 62. Quod autem hic præcipitur, ut de pluribus panibus consecratis non dicat Sacerdos in multitudinis numero, τοὺς ἄρτους τούτους, sed in singulari, ἄρτον τοῦτον, approbat Arcudius lib. 3. cap. 17. *Nam valde tritus est, inquit, modus loquendi, ut non solum de uno pane, sed de pluribus quoque dicamus, panem hunc: unde Marcus Evangelista, precatus in sua liturgia, ut mittat Deus Spiritum sanctum* ἐπὶ τὸν ἄρτον (*quia plures oblatæ quondam proponebantur*) *statim subjungit:* ἵνα ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον, σῶμα. *Ut faciat panem quidem, corpus, &c.*

31. Λαβίδα.) Genebrardus interpretatur forcipem fasciculam: λαβὶς tamen *cochlear* est: appellationisque rationem protulimus. Vide Onomasticon.

32. Μετὰ τῆς ἁγίας λαβίδος βεβαμμένον.) Arcudius, qui non nisi Græcorum errores deberet insequi, toleratos mores eorum ex nimio zelo attentat quandoque condemnare, & maxime lib. 3. cap. 17. responsione ad 9. Symeonis argumentum, & deinde cap. 56. ex professo consuetudinem, qua Græci panem consecratum pro præsanctificatis, vel ægrotis deinceps asservandum, vivifico Christi sanguine, idest cochleari illo imbuto, leviter intingunt, nulla alia ratione quam Romanæ Ecclesiæ exemplo reprobat. Equidem licet sancta Romana Ecclesia, ut ab omni erroris & novitatis suspicione aliena, quibuslibet suis membris decora & exemplar se possit præfigere, peregrini tamen ab ea mores, dummodo probati sint vel tolerati, nunquam privato cujuslibet sensu temere sunt abjiciendi vel damnandi; consecrati vero panis intinctionem, a Græcis de more in vini speciebus effectam, hucusque toleratam esse voluit, ejusque si non manifesti consensus & approbationis, tolerantiæ saltem non improbandæ sunt rationes. Primo, quod hujusmodi ritus, non recentior sit apud illos institutio, sed a Patribus ævo nostro multo prioribus accepta. Secundo, quod in animarum consolationem, & ulteriorem Eucharistiæ sumptionem, sub utraque specie, ea fiducia possint sanguinis sacras species attrectare, qua summi Pontifices ad Episcoporum hæretica labe infectorum exauctorationem: constat autem Theodorum Papam Pyrrhi Monothelitæ condemnationi subscribentem, Christi sanguine atramentum diluisse, & ut refert in ejus vita Ciaconius, simile fidei adversarios condemnandi exemplum, vel a prædecessoribus accepisse, vel posteris reliquisse. Cur itaque non in perniciem, sed in animæ beneficium, non liceat Græcis panem consecratum sanguine madefacere, quamvis species illas exsiccari deinceps oporteat. Si dicas exsiccari, & proinde deperdi penitus & interire, adeoque prophane nimis rem divinam tractari: occurrunt confestim, & vini substantiam fluiditate & humore cuncto sublato, (eo quod accidentia sint sine subjecti corruptione advenientia) conservari posse affirmant, æque facile ac panis natura si liquore resolvatur, & reddatur fluida: at vero communis est ille Ecclesiæ, Theologorumque sensus, sacras panis species in vinum consecratum injectas, ejusque humore resolutas, & ad ejus instar fluentes, a pristina non recedere natura, & proinde ex æquo salvam posse vini speciemque naturam, ut ita loquar, consistere, quamvis partibus ejus subtilioribus calore apposito exhalantibus, densiores & crassiores, conspissante eas siccitate, solæ permaneant; quæ deinde in vinum injectæ resolvantur, exsiccentur, & de novo emergant, priorique semper retenta natura, Christi sanguinem æque ac prius contineant, & sumentibus exhibeant: non enim minor est minima quæcumque, ad integritatem vini sustentandam, pars hæc condensata, quam contemplamur, nec magis a vini natura, quam coagulum, (quod lac immutatum esse nefas non vides) a lacte aliena est, a quo proinde lac desudat, & nisi melius dicas, in lac ipsum resolvitur. At licet, me judice, & pluribus assentiente, vero similius sit, vini species urgente nimio calore (focario enim vase Disco supposito, non ad ignem aut solem, ut Arcudio impositum est, religiose panem intinctum exsiccant Græci) & siccitate nimia vini naturæ adversa dominante, funditus deperdi; non ideo tamen temeritatis & irreligiositatis nota temere illis est inurenda, si pane hujusmodi intincto sua Præsanctificata peragant: cum enim sub utraque panis & vini specie communionem excipere sint assueti, ne consuetudinis juri, cui (quicquid in contrarium suadeat Arcudius præfato lib. 3. cap. 56.) eos renunciare sancta Romana Ecclesia non compellit, adversum quid inducere videantur, cum vini species, ne acescant, diutius conservare nolint, nec illis totum panem inficiendum judicent, ex parte saltem & in micæ cruce leviter imbuant; ut & consuetum communionis ritum, quoad elementorum in quibus sumitur natura permittit, observent, & hac intinctione non sanguinem solum e corpore effusum, sed & corpus ipsum suo sanguine tinctum & immersum expressius significent. Sed nec damnat Græcos, quæ objicitur specierum vini evanescentium cogitatio: in hominum enim utilitatem, quam Sacramentorum respicit usus & consumptio, cedit quicquid ibi sacrum est & divinum; cumque solam cum attenderet Basilius, Particulam communionis diutissime servatam, sepeliri secum, juxta vigentem tunc morem, mandare non reformidavit. Et licet sanctorum facta non sint absque delectu in exemplum trahenda: ubi tamen usum obtinent, non sunt absque judicii maturo examine, sententia severiore plectenda: neque memoratum Græcorum ritum proscribit, ita referente Arcudio, Armenopuli in Epitome Canonum sect. 5. titul. 6. testimonium, quo sentit: τὸ μὴ χρῆναι τὰ προηγιασμένα διὰ τῆς λαβίδος τῷ δεσποτικῷ αἵματι, ἐν τῷ μέλλειν ταῦτα φυλάττειν, διαβρέχειν, ὅπερ ὁ μακάριος Ἰωάννης, ὡς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ γίνεται. *Non esse tingenda Præsanctificata per cochlear sanguine dominico, dum custodienda sunt, accuratius tradit beatus Joannes, ut quod etiam in Ecclesia nostra majori fiat.* Imo arguunt hæc eadem verba jam tum ubique præ-

terquam in magna Ecclesia morem hunc pervagatum, quem quamvis Joannes Patriarcha incerti numeri, (non Jejunator ut falso autumat Arcudius eo quod Trullana Synodo Præsanctificata instituente vel confirmante antiquior, non potuit a Gregorio secundo, vel Germano Patriarcha, se posterioribus, eorum bene digestum ordinem agnoscere,) prohibere fuerit molitus, robur tamen, tempore procedente majus ac majus obtinuit, nec legitur a supremo Ecclesiæ capite ante schisma revocatus, aut post illud in Concilio Florentino, quo levioris momenti res sunt discussæ, reprehensus: eo quod, præter cuncta hucusque producta, non temere aut prophana ratione dispereunt illæ vini sacrati species, sed aut panis speciebus deinceps adhærent, & perseverant iis junctæ, aut certe in ipsis pereunt, in eas refunduntur, vel saltem ab eis in sui interitu nullatenus divelluntur.

33. Ἐν τῷ μέρει ἐν ᾧ ἐχαράχθη ὁ σταυρός.) In parte nimirum panis infera, cui Lancea crucem impressit Sacerdos immolans, proptereaque dicitur, ὑπὸ λόγχην *sub mica*: extera enim sacri panis facies cruciata est, σφραγῖδι nota insignita Psychian porro Latine scripsit, non interpretatus est Genebrardus, *micam* certe dixisse debuerat, quo nomine Sacramentum Eucharistiæ vocare non est veritus Paschasius lib. 2. de corp. & sang. Domini dicens: *hoc mysterium dum communicas, dilata fauces mentis tuæ, dilata conscientiam, & percipe non quantum Mica exhibet, sed quantum fides capit.*

34. Ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ.) Miror cur *Panarium* interpretatur Genebrardus. An ignorabat vas asservandis consecratis hostiis dedicatum *ciborium*, *custodiam*, *tabernaculum* vocari Latinis, sicut & Græcis ἀρτοφόριον, πυξίδα, κουστωδίαν, hancque portendere eam militum *Custodiam*, cui corpus Christi post passionem custodiri fuit demandatum? παρακλητέον τῆς σφραγισάντων τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

35. Μηδὲν ἀπολείψαν.) Præsanctificatorum missa ut imperfecta, plura resecat a Sacerdote dicenda, in quibus sunt preces quas inter vestiendum se recitat: quamvis supra fol. 169. viderimus Moreliana exemplaria cunctas ab eo dicendas præscribere.

36. Σκευοφύλαξ.) Qui Ecclesiæ curam habet, & et ad instar Sacristæ præficitur. Vide Onomasticon hoc eodem verbo.

37. Ὁ ἱερεὺς λέγει τὰς εὐχὰς τοῦ λυχνικοῦ.) Vesperorum potius quam missæ, est præsens Præsanctificatorum officium. Licet autem quædam e missæ contextu, quæ ad decentem nimirum Sacramentorum sumptionem pertinent, sibi vendicet: plures tamen ex Vesperarum serie desumit: unde & Vesperarum hora tantum celebratur, & ut Palatinæ M. S. annotat, λειτουργοῦσι ὥραν ἐννάτην *hora nona dicta*, ita fol. 170. Barberinum autem fol. 169. τῆς ἐννάτης ὥρας *hora diei nona*, quæ est tertia post meridiem, juxta Græcam & Ecclesiasticam horas diurnas numerandi normam, peragendum esse animadvertit: nunc autem, relaxato etiam in Oriente jejunii rigore, circa meridiem, ad illud exsolvendum, paucis & quasi lugubribus crotali ictibus synaxim convocant.

38. Σοφία ὀρθοὶ λέγει.) Ita convenientius agendum: Basiliani autem Monachi in Occidente degentes morem hunc non observant, sed quædam hic recitant, ut fol. 170. linea animadvertere licet: & si ritum eorum tibi innotescere desideras, is tibi in Cryptoferratensi codice, qui eorum proprius est, manifestus erit.

39. Οἱ ἀναγνῶσται τὰ κατὰ μέρος.) Vide dicta fol. 26. numero 50.

40. Ἄνευ Εὐαγγελίου.) In Præsanctificatorum officio, ut a liturgico degenerante, non legitur Evangelium; atque ideo si fiat minor εἴσοδος, ut in Chrysostomi missa fol. 34. fit ἄνευ Εὐαγγελίου *in ea liber Evangeliorum non deportatur*; præterquam paucis diebus festivis, in sequentibus notatis.

41. Εἰς δὲ τὴν μεγάλην εἴσοδον.) Conferendus hic Ingressus, cum eo qui in Chrysostomi liturgia fol. 39. fieri præscribitur. Effigies porro Diaconi Præconsecrata gestantis in capite hic adjuncta, repræsentat eundem in magno Ingressu e Propositionis mensa panem oblatum ad altare deferentem. Vide ibidem dicta.

42. Νῦν αἱ δυνάμεις.) Vice Cherubici Hymni dicitur, de quo, fol. 113. num. 108.

43. Ἀσπασμὸς ἔστω.) In pœnitentiæ, cujus tempus est; & reverentiæ, ob Christi præsentiam, argumentum.

44. Ἡ θεία λειτουργία.) Hujus liturgici operis auctorem nulla edita manifestant. Nicetas Pectoratus supra numero primo relatus a Basilio; Maximus Cythærensis, a Gregorio Magno ejus nominis primo; a Gregorio secundo, quidam; a Germano, Cryptof. & Barberinum MM. SS. produisse testantur. Et Nicetas quidem, orationes cunctas & hujus liturgiæ διάταξιν, si Basilio adscribat, hallucinatur: pauca namque sicut εὐχὴν ἐκτενῆ, fol. 164. positam, & Orationes Πρόσχες Κύριε, & Εὐχαριστοῦμέν σοι, fol. 167. reperiendas, licet Basilio denegare nequeamus; reliquas tamen omnes nullo teste, nullo auctore, non sunt eidem ut parenti attribuendæ. Sed nec hujus Ordinis Basilium inventorem facere potest Nicetas, etsi namque pluribus annis Concilio Laodiceno missam in quadragesima celebrari prohibente, Basilius sit posterior; certo non constat tamen ante Synodum Trullanam præsanctificata publicantem, illa eadem in Orientis Ecclesias fuisse inducta: unde rejecta ex parte Nicetæ assertione, an alicui e Gregorii nomine nuncupatis adscribi possit hoc opus, inquirendum. Græci quidem narrant, a patribus sibi traditum, Gregorium magnum in Oriente Legatum agentem, missæ intermissionem per quadragesimam miratum, nec cessationem a divinis hujusmodi tolerantem, præsanctificata scribi consuluisse, & officium eorum Ecclesiæ tradidisse, cui dicto favet scripto Maximus Cythærensis ἐν βίῳ τοῦ ἁγίου, duodecima Martii, vulgaribus verbis de Gregorio loquutus. λέγουσι δὲ ὅτι οὗτος ἦτον ὁ ποιήσας τὴν λειτουργίαν τῶν προηγιασμένων ... ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας, τὸ ὁποῖον κρατοῦσιν ... ἕως τῆς σήμερον. *Dicunt vero hunc ipsum fuisse, qui legem tulit ut apud Græcos* (qui Ῥωμαῖοι a Romano ad se translato imperio se vocitant) *missa diceretur in jejunii diebus, quod quidem apud eos usque hodie servatur.* At enim insignis sit Græcorum error, quo se etiam occupatum fuisse non diffitetur Baronius anno 726. num. 34. ut Gregorium utrumque primum & secundum, Διάλογον, tum nominis ejusdem similitudine, tum pia erga eos animi propensione, & acceptis beneficiis, tum Διαλόγων scriptis a primo editis, tum variis etiam sermonibus & epistolis a secundo in Orientem missis, moti nuncupaverint; ita ut non nominis tantum Διάλογος di-

gnitas, sed & gesta, & scripta unius alteri promiscue adscribantur, ut unius Gennadii doctissimi Patriarchæ testimonio probat Baronius, (cui lubens addiderim, & Zacharia Dialogorum Gregorii primi in linguam Græcam interprete, ipsum διάλογον, vocari: & apud eumdem Baronium anno citato Gregorii secundi epistolas referri, quarum titulus ipsi διαλόγου cognomen, sicut & priori affigit) proindeque incertum omnino reddi, cuinam Gregorio Dialogo ut auctori, possit opus præsens assignari: satiusque propterea videri Cryptof. & Barberini MM. SS. auctoritatem sequi, quæ Germanum Constantinopolitanum Antistitem hujus liturgiæ, si non ex integro, ex parte saltem, & quoad ordinis dispositionem, profitentur auctorem. Cuiquidem sententiæ nihil negotii facessere vulgarem Græcorum traditionem, vel Maximi Cythærensis testimonium arbitror: Cum enim Gregorius magnus pluribus annis Synodum Trullanam de Præsanctificatis sancientem præcesserit, nullatenus est eorum inventor, vel hujusmodi honor videtur etiam ex toto Gregorio secundo denegandus: cum enim Germano fuerit coætaneus, & multa ipsi cum eo benevolentiæ necessitudo, officiorum reciprocatio, mutuum & commune negotiorum ad Ecclesiam pertinentium consortium; potuit a Germano editum opus & a Gregorio Pontificia supremaque auctoritate Orientis Ecclesiæ traditum, missum, & confirmatum; ipsi Gregorio secundo, ut & Germano, auctoribus adscribi.

41. φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι.) Triplex ratio est, Sacerdotem Græcum movens, ut antequam Epistola, vel Genesis potius, in Præsanctificatorum officio legatur, populo cereum accensum ostentet, vel illum solum, ut Nicetas Pectoratus supra numero primo retulit, in Ingressu primo deferat. Prima, quia cum Catechumeni ex Ecclesia mox ejiciendi, huic officio per quadragesimam, qua φῶς τὸ φαίνει dispensantur interfint, sub corporei luminis symbolo eis in Ecclesia ob oculos posito, Christus qui est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, manifestatur: ut de ejus plenitudine luminis in baptismo accepturos se, certiores reddantur hac voce, φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Secunda, quia cum λυχνικόν, sit ob nocturnum lumen hominibus a Deo concessum, Vespertina gratiarum actio, & (ut numero 37. superius observatum est) cum præsens officium λυχνικόν fit, quod tamen ante serotinas Lucernas accensas hora nona persolvitur, nondum instante earum de more accendendarum termino, cereus alius in Ecclesia profertur accensus, qui non corporei nocturnique luminis, sed Christi spiritualis cælestisque splendoris sub sacramento latitantis typum gerat, illiusque fidem in omnibus animis accendat, his verbis. φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Tertia, quia cum Evangelii lectio consecrationem in missa præcedat, sicut & Christi prædicatio passionem, cum nulla fit in Præsanctificatis consecratio, nulla fit etiam Evangelii lectio: ipse vero Christus non tam verbo, quam facto seipsum in Sacramento præsanctificatorum præsentem exhibet, & ad sui agnitionem, sui vice & in symbolo lumen substituit, illique sua voce suffragatur Sacerdos dicens. φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι.

46. ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς.) Ex ignorantia addita sunt hæc verba in editis: non enim officium hoc liturgicum est, ut propterea ἀναφορᾶς oblationis virtutem, aut nomen sortiri possit.

Collectas e variis auctoribus in Basilii, Chrysostomi Germanique Liturgias, proxime in superioribus congessimus expositiones: priusque de Templo non nulla sumus præfati. Cuncta hæc breviter, concinne, & erudite complectitur Symeonis Thessalonicæ Antistitis, viri, si Romanæ Ecclesiæ fuisset conjunctus, antiquis Patribus annumerandi, de Templo, & sacrificio missæ enarratio. Hanc tibi, Lector erudite, separatim hac de causa, offerimus, quia diversam a Germano, Cabasila, Maximo, & aliis Mystagogis, Liturgiam interpretandi rationem init: & ultima, quæ postremis Liturgiæ partibus alii contemplantur mysteria; ipse in proœmialibus edocet consideranda. Ut autem judicio ubique excellit: ita nihil a subjecto profert alienum, aut ab antiquorum traditione deflexum. Hujus Latinam versionem, quam ut probam quoque subiicimus, habes jam, tum alibi, tum in Bibliot. P.P. Auctario a Jacobo Pontano S. I. editam: defuit tamen hucusque Græcus textus, idcirco fortasse suppressus, quia nimio interpretis zelo, ubi certe nullum erat obvium periculum, rescissus fuerat & mutilatus: eumdem partibus amputatis restituturum, quibusdam in locis verius percipiendum, accipis, quia fidelius, pro majori verum Græcarum experientia, translatum legis: nec non quia paucis, modicoque temporis spatio, totam Liturgiæ seriem, periodis hic reperiendis, ad singulas partes, dissertationemque de Templo relatis, enucleatim habes apertam & notam. Dilucidi devotique hujus opusculi auctorem, prout digessit, scriptis mysteria nova proferentem, suscipe; & in ejus nævis non ita detegendis, quam abstergendis, si aliquos notaveris, nostra fruere fidelitate.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Θεσσαλονίκης Κυρίου Συμεών.

Περὶ τοῦ Ναοῦ.

Καὶ ἐξήγησις εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ἐπεὶ ἀγάπης θείας κεκινημένοι, πρὸς τὸ μαθεῖν τί ποτε δηλοῖ τὰ σύμβολα τῶν ἐν τῇ θείᾳ συνάξει τελουμένων, καὶ τί τὰ ἱερὰ σημαίνουσιν ἄμφια, ἐν ἀγάπῃ δέξασθε, καὶ τοὺς κατὰ δύναμιν παρ' ἡμῶν περὶ τούτων λόγους, ὡς καὶ ἡμεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ κινούμενοι καὶ θαῤῥοῦντες ποιούμεθα, ὃς τοσοῦτον ἡμᾶς ἠγάπησεν, ὡς γέγραπται, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ὑπὲρ ἡμῶν δέδωκεν. ἦλθεν οὖν ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀγάπῃ, καὶ ὁ πανταχοῦ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ βρέφος ἐκ Παρθένου τεχθεὶς, καὶ τὰς ἡλικίας ἀμείψας, ἵν' ὅλως ἐγὼ καθαρθῶ, καὶ διὰ τῶν λόγων, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ καθαγιασθῶ. τέλος καὶ ἑαυτὸν ἡμῖν εἰς κοινωνίαν δέδωκεν. ἐπεὶ γὰρ τὴν ἀπαρχὴν μὲν ἀνέθηκέ μοι ἣν προσείληφεν ἐκ Παρθένου, ἀνάγκη δ' ἦν ἣν ἕνωσιν πρακτικῶς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστεύοντας διαβιβᾶσαι. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀναπλασθῆναι ἡμᾶς καὶ ζῆσαι. ἐὰν γὰρ μὴ φάγητε, φησὶ, τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. καὶ, ἐγὼ ζῶ, καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται δι' ἐμέ. τοῦτο τοῖς μυστηρίοις διεπράξεν ἀγαθῶς· καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματι μὲν ἀναγεννᾷ, τὴν αὐτοῦ καὶ ἡμῖν ἀπαθῆ διδοὺς γέννησιν. τῇ ἐπιθέσει δὲ τῶν χειρῶν καὶ ἐμπνεύσει, τὴν τοῦ μύρου χάριν ἐντίθησιν, ὃ δὴ μύρον αὐτός ἐστι. μύρον γάρ φησιν ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. χρίσας μὲν ἑαυτὸν ὡς Θεὸς, χρισθεὶς δὲ ὡς ἄνθρωπος· διὸ καὶ ἡμᾶς ἀγαθῶς χρίων, ἡμῖν παρέχει τὴν εὐωδίαν καὶ ζωτικὴν τοῦ πνεύματος δύναμιν. τρίτον δὲ καὶ μέγιστον ἡμῖν δίδωσι τὸ μετέχειν ἡμᾶς αὐτοῦ. ὅπερ τῇ παραδόσει τῶν μυστηρίων παρέδειξεν. ἔλαβε γὰρ ἄρτον, καὶ ἱερούργησε, καὶ ποτήριον ὁμοίως. καὶ τὸ μὲν, ἔφη, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. τὸ δὲ, τοῦτ' ἐστὶ τὸ αἷμά μου. καὶ οὐχ ἱερούργησε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς κοινωνίαν ἐκάλεσε. λάβετε γὰρ φάγετε, φησὶ, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. καὶ οὐ τότε μόνον τοῦτο πεποίηκεν αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν οἰκείων μέχρι παντὸς τελεῖσθαι παρέδωκε. τοῦτο γὰρ, φησὶ, ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς ἡμῖν παραπλησίως σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινώνηκε, καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ὤφθη, Θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος. σκοπὸς δὲ τὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ μεταχεῖν ἡμᾶς. τῷ θειοτέρῳ τούτῳ τρόπῳ, καὶ ὑπὲρ λόγον πεποίηκε οἷς τρεφόμεθα, καὶ οἷς ποτιζόμεθα, ἑαυτὸν καταμίξας πανταχοῦ ὤν. καὶ τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον εἰς σῶμα καὶ αἷμα μεταβαλὼν τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει παντοδύναμος ὤν. διὰ τούτων ἡμῖν ἀνακιρνᾶται καὶ ἀναμίγνυται, καὶ δικαιοσύνης ἥλιος ὢν ἡμῖν ἐπιλάμπει, ἀναλόγως τῇ καθαρότητι τὰς ἐλλάμψεις παρέχων. καὶ οὐχ ἁπλῶς ὡς ἥλιος ἐνεργεῖ τὰς ἀκτῖνας ἐντιθεὶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ καθαρὰ καθαίρει, καὶ δεκτικὰ φωτὸς ἀπεργάζεται.

Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῆς ἱερουργίας μυστήριον, καὶ τοῦτο πέρας τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ

BEATI METROPOLITÆ

Thessalonices Domini Symeonis.

De Templo.

Et in Missam enarratio.

Eorum quæ in sancta Synaxi, sive Missa peraguntur, symbola & argumenta, quid tandem aliquando manifestent, & quid sacra ornamenta significare velint, ut discatis, divina charitate estis impulsi: in charitate idcirco suscipite a nobis, quos de iis sermones, Dei etiam charitate moti, & confisi exhibemus: qui nos *sic dilexit*, secundum scripturam, *ut filium suum unigenitum pro nobis daret*. Venit ergo ad nos in charitate, & qui ubique præsens adest, habitavit inter nos, ex virgine infans in lucem editus, & per successivam ætatum mutationem progressus est, ut ego ex integro purgarer, ejusque dictis & factis sanctitatem susciperem. Postremo semetipsum quoque in communionem nobis dedit. Quoniam etenim primitiis carnis, quas e virgine assumpsit mihi unitas est, necesse fuit unionem quoque actu & opere ipso ad fideles universos dimanare. Hæc est enim reformatio & vita nostra. Nam, *nisi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem: non habebitis vitam in vobis*. Et. *Ego vivo, & qui manducat me, vivet propter me*. Hoc per sacramenta benigne præstitit. Et certe baptismate nos regenerat, suamque generationem omni prava passione segregatam nobis donat. Per manuum vero impositionem, & sacram inspirationem, unguenti confirmationis gratiam inserit: unguentum nimirum ipsemet est: *unguentum*, enim inquit, *effusum nomen tuum*. Qui unxit semetipsum qua Deus: & unctus est qua homo. Proinde & nos sua bonitate ungens suaveolentem & vitalem spiritus gratiam nobis elargitur. Quod autem tertium & summum est, nos sui participes efficit, & id in sacramentorum traditione ostendit. Accepit enim panem, & consecravit, & calicem similiter. *Et hoc quidem*, ait, *est corpus meum. Hic vero sanguis meus*. Nec consecravit modo, verum etiam ad ejus nos communionem vocavit. *Accipite*, enim, *comedite*, inquit. *Et bibite ex eo omnes*. Nec tantummodo tunc illud ipse fecit, sed per suos idoneos ministros, id omni tempore faciendum concessit. *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*. Et merito. Si etenim conformiter nobis, carnis & sanguinis nostri participem se efficit, & cum esset Deus immutabilis, nihilominus homo nostrum similis apparuit, quo divinitatis ejus consortes ac socii fieremus: divinissima istud & super omnem captum ratione actum est; ut quibus alimur & quæ bibimus, iis se immisceret, quiubique est, panemque & vinum in corpus & sanguinem divina sua potentia transmutaret, qui omnipotens est. Per hæc nobis interitur & immiscetur: cumque sit sol justitiæ, nobis lucet, & suæ puritati conformes illustrationes exhibet: nec radiis duntaxat immissis, simpliciter ut sol agit: sed insuper ex impuris pura reddit, & luminis capaces efficit.

Quando igitur hujusmodi est sacrificium, & hic finis est incarnationis divinæ

(per eam quippe consortes Dei, & dii per gratiam evadimus) etiam Christi Ecclesia studium in eo majus & sacratius adhibet: unde & quod ab initio accepit, assidue operatur, & per sacra symbola docet, quae omnem cogitationem superant. Tanta vero gloria compotes sunt eae, quae a nobis visibiliter fiunt actiones: ut omnibus ideo sint admirationi. Verum non omnium mens ad eorum quae illic pertractantur, cognitionem penetrat: multique propterea haesitant, horumque rationes & causas exquirunt. Et certe captum omnem transcendunt, quae illic perficiuntur. Nec humanus solum, sed nec Angelicus intellectus enarrare ac docere queat, quomodo Dei incarnatio, quomodo communio fiat, aut eorum quippiam quae ab Ecclesia promulgantur & efficiuntur. Veruntamen non omnino rudes ac ignaros rerum ad se pertinentium Deus nos reliquit, sed quantum de iis scire, investigare, & invenire, imo & comprehendere possumus tantam nobis occasionem praestitit: quandoquidem causa nostra ea omnia instituta sunt. Quantum igitur nobis minimis abjectissimisque concessum est, de iis quae nos esse aliquid putantes interrogastis, in charitate disserimus, pleraque ex his a sanctis Patribus collegimus, neque enim praeter ea quae tradita sunt novum aliquid adinvenimus, neque ea quae ab aliis accepimus ulla ratione immutavimus, imo sicut fidei symbolum integra intactaque servavimus. Unde sicut ab ipso Salvatore instituta est, & ab Apostolis, & a Patribus tradita, ita & missam celebramus: & sicut quidem Dominus, cum discipulis adhuc commorans, consecravit, & panem fregit, eisque distribuit, & calicem similiter: ita & nunc Ecclesia exequitur, Pontifice cum Sacerdotibus consecrante, & omnibus distribuente, vel certe Sacerdote cum collegis celebrante. Hoc vero & Apostolorum successor testatur, Sacer, inquam, Dionysius dum sic sacrificare, sicut & nos edocet: & divinarum rerum enarratores Basilius & Chrysostomus ordinem missae tantis mysteriis repletae ubi exponunt, sic eam perficere commemorant, sicut & nostra Ecclesia exequitur, idque orationes eorum in missa, quae primum & secundum ingressum reliquasque sacri mysterii partes edocent, clarissime commonstrant.

Et sanctum quidem templum non omnibus pervium esse, sed reverentia dignum, tremendum vero maxime altare, esse voluerunt SS. PP. Quod liquido constat, cum ex eo Catechumenos ejiciunt: sacer vero Ambrosius, ex templo & altari Theodosium Imperatorem ejecit: Sanctus autem Gregorius auctor ille Dialogorum, non modo cum fermentato pane sacrificium offerri testatur, verum & in veneratione magna sacras habet aedes, nec cujuscunque cadavera in iis sepeliri permittit: similiter & Isidorus Pelusiota inter antiquos Patres merito recensitus, in plerisque suarum Epistolarum de missa fere prout apud nos celebratur, lucidius edisserere videtur: & de divinis creditus Maximus nullum mysterium sacrae missae, quam Ecclesia Catholica in usu habet & celebrat, non expositum relinquit, omniumque quae in ea fiunt rationes in medium adducit & interpretatur. Ex his & ex aliis Patribus dicenda decerpentes, quodcunque ab antecessoribus nostris didicimus, divina confisi gratia vobis exscribimus.

Primum igitur de divina domo agimus. Nam cum templum & Sacerdos, instru-

δι' αὐτῆς γὰρ κοινωνοὶ γινόμεθα Θεοῦ, καὶ θεοὶ κατὰ χάριν Θεοῦ. καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τὴν σπουδὴν πρὸς τοῦτο μείζονα καὶ θειοτέραν ἔχει. ὅθεν καὶ ὃ παρέλαβεν ἐξ ἀρχῆς διηνεκῶς ἐνεργεῖ, καὶ διὰ συμβόλων ἱερῶν διδάσκει τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν. τηλικαύτης δὲ μετέλαβε δόξης καὶ τὰ ὁρατῶς ἐνεργούμενα, ὅτι πᾶσιν εἰσὶ θαυμαστά. ἀλλ' οὐχ ὁ νοῦς ἁπάντων πρὸς τὴν γνῶσιν διαβαίνει τῶν τελουμένων. ὅθεν καὶ διαποροῦσι πολλοί, καὶ τοὺς τούτων ζητοῦσι λόγους. καὶ πάντως ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιάν ἐστι τὰ τελούμενα. καὶ οὐ μόνον ἀνθρώπινος, ἀλλ' οὐδ' ἀγγελικὸς ἀνεξιχνιάσει νοῦς, πῶς Θεοῦ σάρκωσις, ἢ πῶς κοινωνία διδάξαι, ἤ τι τῶν ὅσα ἡ ἐκκλησία κηρύττει, καὶ ἐνεργεῖ. πλὴν οὐ καθόλου ἡμᾶς ἀμυήτους ἀφῆκε περὶ τῶν ἰδίων ὁ Θεός. ἀλλ' ὅσον δυνατὸν εἰδέναι καὶ καθόσον ζητεῖν, καὶ εὑρίσκειν, καὶ ἐν περινοίᾳ γίνεσθαι τῶν ἐκείνου, παρέσχεν ἡμῖν ἀφορμάς· ἐπεὶ καὶ δι' ἡμᾶς πάντα πεποίηκε. καθόσον οὖν ἡμῖν ἐδόθη ἐλαχίστοις γε οὖσι καὶ ταπεινοῖς, περὶ ὧν ἠρωτήσατε νομίσαντες ἡμᾶς εἶναί τι, λέγομεν ἐν ἀγάπῃ ἐκ τῶν πατέρων τὰ πλείω, συλλέξαντες. οὐδὲ γὰρ τῶν παραδεδομένων καινότερον ἄλλο παρ' ἡμῶν, οὐδ' ἃ παρελάβομεν ἠλλοιώσαμεν· τετηρήκαμεν δὲ ὡς καὶ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον. ὅθεν ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐδόθη, καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν πατέρων, οὕτω τὴν ἱερουργίαν τελοῦμεν. καὶ ὡς μὲν ὁ Κύριος ἱερούργησε μετὰ τῶν μαθητῶν ὤν, καὶ τὸν ἄρτον κλάσας, καὶ αὐτοῖς μεταδούς, καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως, καὶ ἡ ἐκκλησία ποιεῖ τοῦ ἱεράρχου μετὰ τῶν ἱερέων ἱερουργοῦντος, καὶ πᾶσι μεταδιδόντος, ἢ καὶ ἱερέως μετὰ τῶν λοιπῶν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀποστόλων μαρτυρεῖ διάδοχος, ὁ ἱερός φημι, Διονύσιος. οὕτω διδάσκων ἱερουργεῖν, ὡς ἡμεῖς. καὶ οἱ θεοφόροι δὲ Βασίλειος καὶ Χρυσόστομος τὴν τῆς μυσταγωγίας πλατύτερον ἐκθέμενοι τάξιν, οὕτω παραδεδώκασιν ἐνεργεῖν, ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία. καὶ μαρτυροῦσιν αὐτῶν αἱ εἰς τὴν ἱερουργίαν εὐχαί, τήν τε πρώτην καὶ τὴν δευτέραν εἴσοδον ἐκδιδάσκουσαι, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς.

Καὶ τὸν ἱερὸν δὲ ναόν, οὐ βατὸν τοῖς πᾶσι παραδεδώκασιν οἱ πατέρες, ἀλλ' ἄξιον εὐλαβείας, καὶ μάλιστα δὲ τὸ φρικτὸν θυσιαστήριον. καὶ δῆλον ὡς ἔξω βάλλουσι τοὺς κατηχουμένους. καὶ ὁ ἱερὸς δὲ Ἀμβρόσιος καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξώθησε τὸν βασιλέα Θεοδόσιον. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Γρηγόριος ὁ Διάλογος, οὐ μόνον δι' ἐνζύμου ἄρτου τὴν θυσίαν προσφέρεσθαι μαρτυρεῖ, ἀλλὰ καὶ δι' αἰδοῦς τοὺς ἱεροὺς ἄγει ναούς, μηδὲ λείψανα ἀφεὶς τοῦ τυχόντος ἐν αὐτοῖς καταθάπτεσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁμοίως Ἰσίδωρος ὁ τοῦ Πηλουσίου ἀρχαῖος ὢν τῶν πατέρων, ἐν πολλαῖς τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν περὶ τῆς τάξεως τῆς καθ' ἡμᾶς λειτουργίας σαφέστερον ἐκδιδάσκειν φαίνεται. καὶ ὁ σοφὸς τὰ θεῖα Μάξιμος ἅπαν ἐκτίθησι τὸ μυστήριον τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὅπερ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τελεῖ καὶ ἐνεργεῖ, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γινομένων τοὺς λόγους ἑρμηνεύει. ἐξ ὧν δὴ καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν πατέρων ἠρανισάμενοι, καὶ εἴ τι περ ἄλλο παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἔγνωμεν, γράφομεν ὑμῖν, τῇ τοῦ Θεοῦ θαρρήσαντες χάριτι.

Καὶ δὴ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ θείου φαμὲν οἴκου. ἐπεὶ γὰρ ὄργανον ἱερουργίας ὁ ναός τε, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ

μὲν ἱερουργῶν, ὁ δὲ τὸ θυσιαστήριον ἔχων. καὶ περὶ τῶν ἀμφοτέρων προσῆκόν ἐστιν εἰπεῖν.

Ὁ ναὸς τοίνυν εἰ καὶ ἐξ ὑλῶν συγκείμενός ἐστιν, ἀλλ' ὅμως ὑπερκόσμιον ἔχει χάριν. τελεῖται γὰρ παρ' Ἀρχιερέως εὐχαῖς μυστικαῖς, καὶ θείῳ χρίεται μύρῳ, καὶ κατοικητήριον ὅλος Θεοῦ παρίσταται. καὶ οὐ πάντα τοῖς πᾶσιν ἔχει βατά. ἀλλὰ τὰ μὲν ἱερεῦσι, τὰ δὲ λαϊκοῖς. εἰκονίζει δὲ οὗτος διπλοῦς ὢν διὰ τῶν ἀδύτων καὶ τῶν ἐκτός, καὶ Χριστὸν αὐτὸν διπλοῦν ὄντα, Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ τὸ μὲν ἀόρατον, τὸ δὲ ὁρατόν. καὶ ἄνθρωπον ὁμοίως ἐκ ψυχῆς ὄντα καὶ σώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον ἐξαιρέτως, ἥτις ἀπρόσιτος μὲν τῇ οὐσίᾳ, γινωσκομένη δὲ τῇ προνοίᾳ, καὶ ταῖς δυνάμεσιν. ἰδίως δὲ καὶ τὸν ὁρώμενον ἐκτυποῖ κόσμον, καὶ τὸν ἀόρατον. ἀλλὰ καὶ τὸν ὁρώμενον τοῦτον μόνον. τὸν οὐρανὸν μὲν διὰ τοῦ ἱεροῦ βήματος, τὰ περίγεια δὲ διὰ τοῦ θείου ναοῦ, καὶ κατ' ἄλλον δὲ σκοπὸν ὁ θεῖος ἅπας ναὸς τριαδικῶς διαιρεῖται. τοῖς πρὸ τοῦ ναοῦ φημί, καὶ τῷ ναῷ, καὶ τῷ βήματι. ὃ δὴ καὶ τὴν Τριάδα σημαίνει, καὶ τὰς τάξεις τῶν ἄνω τριαδικῶς τεταγμένας, καὶ τοὺς λαοὺς τῶν εὐσεβῶν, εἰς Τριάδα διαιρουμένους, ἱερέων λέγω, καὶ πιστῶν τελείων, καὶ τῶν ὄντων ἐν μετανοίᾳ. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν γῇ, καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ, καὶ τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὁ θεῖος ναὸς τοῦτο διδάσκει τὸ σχῆμα. καὶ νάρθηκες μὲν τὰ ἐν τῇ γῇ, ναὸς δὲ τὸν οὐρανόν, τὰ δὲ ὑπερουράνια, τὸ ἁγιώτατον βῆμα.

Διὸ καὶ ἐν τῷ βήματι ὁ θεῖος ναὸς, διὰ μὲν τοῦ φρικτοῦ θυσιαστηρίου τῆς ἱερᾶς δηλαδὴ τραπέζης, τὸν τοῦ οὐρανοῦ παραδηλοῖ δεσπότην. ὃ καὶ ἅγια ἁγίων, καὶ καθέδρα, καὶ τόπος Θεοῦ, καὶ ἀνάπαυσις, ἱλαστήριόν τε, καὶ τοῦ μεγάλου θύματος τὸ ἐργαστήριον, καὶ μνῆμα Χριστοῦ, καὶ δόξης αὐτοῦ καλεῖται σκήνωμα. καὶ διὰ μὲν τοῦ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ καταπετάσματος, τὴν ἐπουράνιον περὶ τὸν Θεὸν ἐκτυποῖ σκηνήν. ἔνθα οἱ τῶν ἀγγέλων δῆμοι, καὶ τῶν ἁγίων ἡ κατάπαυσις. διὰ δὲ τῶν κιγκλίδων, ἤτοι τῶν διαστολῶν, τὴν διαφορὰν τῶν ὁρατῶν πρὸς τὰ νοητά. τέσσαρα δὲ μέρη ὑφάσματος ταῖς τέσσαρσιν ἔχει γωνίαις ἡ ἱερὰ τράπεζα. ὅτι ἐκ τῶν περάτων συνυφάνθη τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα. καὶ τὰ ὀνόματα δὲ τῶν τεσσάρων ἐν ταῖς τέσσαρσιν εὐαγγελιστῶν. ὅτι δι' αὐτῶν συνέστη ἡ ἐκκλησία, καὶ πάντα τὸν κόσμον τὸ εὐαγγέλιον περιέδραμε. τὸ σάρκα δὲ τὸ λεγόμενον, ὀθόνης καὶ μετ' αὐτό, τὸ ἐπανωφόριον κέκτηται. ὅτι τάφος ἐστὶ καὶ θρόνος τοῦ Ἰησοῦ. καὶ τὸ μὲν ἐστὶν ὡς σινδὼν, ἣ περιειλήθη νεκρός, τὸ δὲ ὡς δόξης περιβολή. ὡς καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ τίθεσθαι ἐμφαίνει ψαλμός, ὁ Κύριος ἐβασίλευσε, λέγων, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. ἐκ λίθου δὲ τὸ θυσιαστήριον, ὅτι Χριστὸν εἰκονίζει, ὃς καὶ πέτρα ὀνομάζεται, ὡς θεμέλιον ἡμῶν, καὶ κεφαλὴ γωνίας, καὶ λίθος ἀκρογωνιαῖος, καὶ ὅτι πέτρα πάλαι τούτου ἦν μίμημα, ἡ τὸν πάλαι ποτίζουσα Ἰσραήλ. νῦν δ' αὕτη τὸν νέον ἡμᾶς ποτίζει, οὐχ ὕδωρ ἀλλὰ ζωῆς αἰωνίου παρέχουσα νάματα τὸ ζῶν αἷμα τοῦ Λόγου. διὰ δὲ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου, τὸν εἰς οὐρανοὺς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς σαρκωθέντα Λόγον καθήμενον, διὰ δὲ τῶν ἀναβαθμῶν τὴν ἑκάστου τῶν ἱερα-

menta sint sacrificio deservientia, ille quidem consecrans, hoc vero, altare ad id adhibens; de utroque dicere consentaneum est.

Templum ergo quamvis ex materialibus compactum sit, sublimi tamen gratia praeditum est; a Pontifice enim mysticis precationibus dedicatur, & sacro perfunditur unguento, totumque Dei habitaculum redditur: nec omnia omnibus sed alia Sacerdotibus, alia Laicis habet pervia. Quoniam vero bipartitum est, (in adyta interiora & exteriora) per secretiora adyta, & per ea quae foris sunt, Christum ipsum imagine quadam repraesentat, duplici natura divina & humana subsistentem, quarum haec non videtur, alia sub aspectum cadit. Similiter hominem ex anima & corpore cohaerentem. Trinitatis item mysterium praeclare adumbrat, quae cum per essentiam inaccessa sit, providentia tamen & potestate maxime cognoscitur. Speciatim vero mundum hunc aspectabilem, & alium qui sensum effugit, imitatur. Quinetiam & aspectabilem solum. Caelum quidem per sacrum tribunal; terrestria vero per templum reliquum. Alio consilio sacrum templum et tripartitum, seu trifariam divisum consideratur: in locum, inquam, ante templum seu vestibulum, in ipsum templum, & in sacrarium, quibus partibus tribus Trinitas, & caelestes beatarum mentium ordines, per tres ternario distincti: piorum item populus sub triplici discrimine, Sacerdotum videlicet, fidelium perfectorum, & publice poenitentium, significatur. Insuper quae in terris, quae in caelis, & super caelos sunt, sacrae aedis constitutio & habitus denotat: & vestibula quidem, ea quae in terris sunt; spatium templi, caelum; sanctuarium vero tribunal, supercaelestia sive ea quae sunt in caelis.

Idcirco & in sacrario templum per tremendum altare, sacrae mensae videlicet, caeli Dominum conspiciendum proponit: quae & sancta sanctorum, cathedra, locus Dei, requies, propitiatorium, magni sacrificii officina, Christi monumentum, & ejus gloriae tabernaculum vocatur: Et quidem per velum altaris, caeleste Dei tabernaculum significat, ubi Angelorum agmina sunt, & sancti requiescunt. Per cancellos vero sive separationes, differentiam eorum quae sensu, ab his quae sola intelligentia percipiuntur. Quatuor autem superstrati mantilis partes in veli quatuor angulis habet sacra mensa, quoniam plenitudo Ecclesiae ex quatuor mundi finibus contexta est; & in quatuor illis angulis, quatuor Evangelistarum nomina, quandoquidem per illos fundata & constituta est, & universum terrarum orbem Evangelii annunciatio pervagata est. Interulam vero vestem, quae Ad carnem dicitur, & superne mantile adepta est: quia sepulchrum est, & thronus Jesu. Ex parte quidem est ut sindon qua mortui corpus involutum est; partim ut gloriae amictus; sicut etiam Psalmus, qui super eo, dum imponitur, dici solitus est, ostendit: *Dominus regnavit*, dicens, *decorem induit*. E lapide porro est altare, quia Christum refert, qui & petra nominatur, tamquam fundamentum nostrum, & caput anguli, & lapis angularis: & quia petra, quae olim sitientibus ex se aquis Israel potavit, hujus imago fuit. Nunc enim nos, novum Israel potat, non aquam scaturiens, sed aeternae vitae fluenta praebens; vivum, inquam, Verbi sanguinem. Per sacrum vero consessum, Verbum incarnatum, & in caelis ad dextram Patris assidens: per gradus, cujusque sanctorum virorum, & Angelorum ordo

ascensusque & per Sacerdotem, Jesus significatur; quem & sacrum Evangelium in altari conspicuum; & crux, sacrificium ejus indicat. Sub mensa deinde reponitur sunt reliquiæ Martyrum, ut pote quorum spiritus Christo magno Martyri semper adsint. Præterea tamquam Ecclesiæ fundamenta hos altare continet, quæ primo Christi, postea per ipsum Martyrum sanguine condita est. Unguento deliberum est, quoniam plenitudinem efficientiæ spiritus, & virtutis unguentum quod sacrificatur, habet. Sanguis autem circum vestitur, & ornatur, quoniam quæ super eo sunt, considerata difficilia sunt, nec ab omnibus comprehendi queunt. Est autem editum splendidissimumque ut solium Dei. Per ordines vero sacrarium ingredi solitorum, virtutes extra mundum, sive cœlestes nobis suggerentur; Et per insistionem ab altari inchoatam, communicans sese, & fragrans spiritus gratia: per accensa lumina, ea quæ est in sanctis perpetua ac indefectiva illuminatio. Atque hæc ab Ecclesia, per sacrarium imaginaria objiciuntur.

Universim autem per totum templi tractum, terrestrem hunc mundum, ut supra diximus, aut etiam cœlum quod cernimus, cogitationi objicit. Quando enim ante templum preces facimus, cœli id loco habemus, & Paradisi in Eden similitudinem gerit. Quapropter etiam quibusdam velis in sacris monasteriis dum extra psallunt, templum occludunt, quæ ingredientes abstrahunt; eo declarantes Christum ad nos usque descendisse, mediumque parietem nostrum dissolvisse, dataque pace in cœlum nos subvexisse. Quisquiam in crimina lapsi, ideat Pœnitentes, illuc intrare non audent. Et cum solemni ritu templum dedicamus, hujus rei cygnum quendam exprimimus; ac vero cum ineus preces effundimus, & tremenda præ omnibus sacrificia peragimus: altare quidem velut alterum cœlum habemus, templum vero, ut quod terrestria significet conspicimus; ibidem enim omnes simul concurrunt, congregantesque.

Et certe qui est ante sacrarium suggestus, lapidis a monumento devoluti nos admonet, ubi etiam Angelicam personam sustinentes Diaconi & Sacerdotes; illi quidem in missæ officio: hi vero in laudibus, matutina Evangelia clara voce recitant. Templi pulchritudo, creaturarum pulchritudinem decet. Lumina sublimia ardentia, stellarum fulgores: circulus (corona in medio Ecclesiæ appensa) firmamentum imitantur. Oleum autem, ceram, & thymiama offerimus. Illud ad divinæ misericordiæ expressionem: hanc, ut quemadmodum illa ex floribus extitit, sic nos & perfectam nostri oblationem, omniumque rerum nostrarum sacrificium quoddam, per ipsam insinuemus. Hoc autem, thymiama inquam, in signum divinæ charitatis & fragrantiæ spiritus, quæ se in omnes effundit.

Ac Sacerdotes quidem intra sacrarium divinos hymnos ordientes, primorum ordinum qui juxta Deum sunt, imaginem, gerunt. Diaconi cum Lectoribus & Cantoribus Psalmos & sacras scripturas ordine excipientes, medios cœlestium cœtus, sive Chorus, subolebuntur. Populus universos de fide recte sentiens, cantica modulantibus proposito ac voluntate consociatur,

μένων ἀνθρώπων, ἢ τὴν ἀγγέλων τάξιν, τε καὶ ἀσώματον. ἢ διὰ μὲν τὰ ἱερεῖα, τὴν Ἰησοῦ, ὃν τυποῖ ἡ πέτρα Εὐαγγέλιον ἐπὶ τὰ δυσιαστήρια ἐρείψασα· καὶ σαφῶς, τὴν θυσίαν αὐτοῦ δηλοῦν. τὴν βαπτίζη δὲ ὑπόκειται τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν μαρτύρων, ὡς τῇ Χριστῷ τῷ μεγάλῳ μάρτυρι τὸ σταῦρὸς ἀεὶ συμπαρόντων πίστις πεδίμασιν· ἀλλὰ καὶ ὡς θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας τὸ θυσιαστήριον τούτους ὑπέχει. εἵματι γὰρ φωτὸς Χριστὸς, ἔστι καὶ δι' αὐτὸν, καὶ τῶν μαρτύρων στολὴν. κεχρισμένον δὲ ἔστι τῷ μύρῳ· ὅτι τὰς ἐσφραγίδας πλήρης τὸ πνεύματος, ἢ τὸ ζῶν μύρον ἱερουργούμενον ἔχει· ἀμφίον δὲ περικεκαλυμμένον ἐστὶ ἢ κεκοσμημένον, ὅτι ἢ τὰ τῶν ἁγίων διαθέματα, ἢ ἃ πάσι λαπτά. ἢ ἐπηρμένον δὲ, ἢ λαμπρότερον ὡς θρόνος Θεοῦ. ἢ δὲ εἰσιόντων τὸ τῷ βήματι πάσιον, τὰς ὑπερκοσμίας δυνάμεις. ἢ ἢ μὲν τῷ θυμιάματος λόγῳ τὸ θυσιαστηρίου ἀρχόμενα, τὴν μεταδοτικὴν ἢ δύναμιν τὸ πνεύματος χάριν. ἢ δὲ τῶν ἀκαπνοτάτων φώτων, τὸν ἐγγινόμενον τοῖς ἁγίοις ἀκατάπαυστον τοῦ πνεύματος φωτισμόν· ἢ πᾶσα μὲν ἡ ἐκκλησία εἰκονίζει τὸ βήματος.

Διὰ δὲ τὸ καθόλου καὶ τὸν περίγειον τόπον ὡς φθάσαντες εἴπομεν, ἐφ' ἡμᾶς κόσμου. ἢ Ἐ τὸν ὁρώμενον οὐρανὸν. ὅτε μὲν γὰρ ἀφορᾷ τὸ καὶ τὰς ἐξοχὰς ποιούμεθα, ὡραῖον πάσιν φαίνει, Ἐ τὸ ἐν Ἐδὲμ παραδείσου τὸν Θεὸν ἔχειν νοεῖν· διὸ Ἐ καπνισμοσί τισιν, ἐν ταῖς ἱεραῖς μοναῖς, ἐν τῷ ἔξωθεν ψάλλειν ἀφαιρέτοις τὸν ναὸν, ἔλκουσι δὲ πάσιν ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι. τὸ τοιοῦτο δεικνύοντος ὅτι Χριστὸς καταλύσας μεσότοιχον τὸ φραγμὸν, λύσας, ἢ εἰρήνην δέδωκε, ἢ εἰς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἀνήγαγεν. ἀλλ' οἱ περιεπτυκότες ἐγκλείσασιν, ὅτι ἔνδον τελεῖσθαι εἰσελθεῖν. ἢ τὴν τάξιν δὲ ἐγκατέλιπον τελοῦντες τοῦτο τυποῦμεν. διὰκα καὶ ἔνδον τὰς προσδοκίας ποιούμεθα, καὶ τὴν φανεῖσαν ἀρὸ πάντων ἱερωσύνην, τὸ Συνιασήριον μὲν ὡς ἄλλον ἔχοντα οὐρανὸν, τὸν ναὸν δὲ ὡς τὰ περίγεια σημαίνοντα· ἐν αὐτῷ δὲ πάντες ὁμοῦ, ἢ ἀφορᾷ ἐχόντες Ἐ συνίστανται.

Καὶ ὁ μὲν ἀφὸ τὸ βήματος ἄμβων ἢ ἐκκλησιάζοντα λίθον παραδηλοῖ τὰ μνήματος, ἔνθα ἢ ἀγγελικὸν σαίζοντες τύπον. ἄβκουσί τε ἢ ἀρεσβύτεροι τὸ Θεῖον κηρύσσειν διαγγέλιον. ἄβκουσι μὲν τῇ ἱερωσύνῃ, ἱερεῖς δὲ τῇ ὁρθρῳ. τὰ ἑωθινὰ λέγοντες. τὸ ναὸ δὲ ἡ ἀρωσύνης ἢ τὴς κτίσεως διδάσκει καλλονὴν. ἢ τὰ μὲν αἰσθητὰ φῶτα, τὰς ἀστέρας μιμήται· ὁ κύκλος δὲ τὸ στέφωμα. ἔλαιον δὲ ἢ κηρὸν Ἐ θυμίαμα ἀροσάγομεν. τὸ μὲν εἰς Θεὸν τύπου ἔλεος, τὸ δὲ ἐκ μυρίων ἀνθῶν συγκείμενον εἰς ὁλοτελῆ ἡμῶν ἀροσαγωγὴν, Ἐ τὴν ἀπάντων θυσίαν. τὸ δὲ εἰς τύπον τῆς θείας ἀγάπης, ἢ μεταδίδουσι πᾶσι, ἢ τῆς εὐωδίας τὸ πνεύματος.

Καὶ ἱερεῖς μὲν ἀρχόμενοι τῶν Θείων ὕμνων τὸ ἱερὸ βήματος ἐνδύσει, τὰς περὶ Θεὸν ἀφώπας εἰκονίζουσι τάξεις. ἄβκουσι δὲ ἢ ἀναγνῶσι ἢ ὑμνῳδοὶ τὰς Θείας τε ψαλμῳδίας, ἢ τὰς ἱερὰς γραφὰς, κἄ τοῦτο ἀδεδιχάμενοι, τὴν μέσην τῶν ἀρετῶν χορείαν ἐμφαίνουσι. λαὸς δὲ ἅπας ἑρῶς ἔχων, περὶ ἢ πίστιν ἀροθέτα ψυχῆς τοῖς μελῳδοῦσι συμπάσχουσι, ἢ

ὑπὸ Θεοῦ· ἐκαλούμενος ἔλεον· ἐμφαίνει δ' ἅπας τὴν τελειοτάτην τάξιν, μεθ' ἣν οὐ θέμις σιωπᾶσθαι, ἢ κακοῤῥάπτου, ἢ ἀποδόξου· ἢ κοσμικὸν φωτὶ ἀρὸς σώτος· εἰ δέ τις ἐπισρέφοιν ἀρὸς τὸ φῶς, τότε δίκτυος τοῖς τὸ φωτὸς· ἢ πάντα μὲν ὁ Θεὸς εὐσεβεῖς, εἰ ἢ πλέον τιμᾶσι νοεῖν, τοῖς περὶ Θεοῦ θεωρεῖν ἐρκέσει δύναμιν.

Ὁ δὲ γε ἱερεὺς ἀρονεμόμενος μὲν παρὰ τῇ Θείᾳ χειρῇ, ἀγγέλος Κυρίου παντοκράτορος λέγεται· ἢ ὡς ἢ Θείου εὐαγγελικὸς, ἢ ὡς τῶν Θεληθέντων τὸ Θεὸ πληρωτὴς. ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰησοῦν εἰκονίζει· ἢ ᾧ αὐτὸ τῇ χειροτονίᾳ κέκτηται δύναμιν, ἢ ἀρὸ γε τέτε μᾶλλον ὁ ἱεράρχης, ὃς ἢ ἐπὶ τὰς καθέδρας καθέδρα γράφεται τὸ Χριστὸ, ἢ ἢ ἐξουσίαν αὐτὸς πλείω, ἔχει τὸ δεῖν τε ἢ λύειν. ὁ δὲ ἱεράρχης τῶν ἀποτέλων τυγχάνει ἐβδόμος. ὅσοι ἢ ὁ ἢ Χριστὸς εἰκονίζων, ἐν τῷ μέλλει ἱερουργεῖν τὰ Θεῖα πεπιστεύεται ἄμφια, σημασίαν ἔχοντα ἢ Θεοῦ λαὸν πολυμερεκὴν· περὶ ὧν καὶ τῷ δικαίων λόγων. μικρὸν δὲ ἀνωθεν θεωρήσωμεν.

Τῶν ἐν τῷ βήματι χειροτονημένων εἰς ἓξ τάξεις διαιρουμένων, ἐπίσκοπε, πρεσβυτέρε, ἢ ἡγεμόνα· ἢ τὰ μὲν φωτιστικὰ λειτουργοῦντα, διάκονε τε. Ἀρχιερέως, ὡς μεταδοτικὴν τῇ Θείων φώτων· πάντες γὰρ λαμβάνομεν δι' αὐτὸ χειροτονίας σφραγίδα, ἱερεῖς τε ἢ κληρικοὶ, καθιερώσεις ναῶν, βάπτισμα, ἁγιασμὸν, ἢ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· μυστηρίων τε κοινωνίαν οἱ λαικοὶ ἅπαντες, οἷς ἐκ πηγῆς φωτὸς τῆς ἐπισκοπικῆς εἰσι χάριτος. τὸν πρεσβύτερον δὲ λεγομένη τελεστικὸν, ὡς χεῖρα ἔχοντος μόνον τελεστικὸν, εἰς τὰς τελετὰς, οὐ μὴν μεταδοτικὸν. βαπτίζει γὰρ καὶ ἱεραρχεῖ, οὐ μὴν καὶ χειροτονεῖ, οὐδ' ἄλλον ἐκχρίει ἱερέα, ἢ τῷ ἔσοι τάξεως μετέχοντα ἱερᾶς. τὰ ἡγούμενα ἢ λειτουργικὰ λεγόμενα, ὡς ὑπηρέτην τάξιν ἐπέχοντος, ἢ μὴ δυναμένην χωρὶς ἱερέως τι πράττειν, ὁ δὲ τῆς ἐχάτης ἀγγελικῆς ἐστι τάξεως.

Ἑκάστῃ αὐτῶν ἀναλόγως τῇ τάξει περιτίθεται τὰ ἄμφια· ἢ ὁ ὄφιος μὲν ἔστι τῶν ἀγγελικῶν τυποῖ τάξιν· ἀρεσβύτερος ἢ ἢ ταύτα μὲν, ἐπειδήπερ τὸ τὰ ἀρχὰς χαρισμα ἀρότερον ἔλαβε, ἢ τὰς τῆς τελεστικὰς χάριτος, ὧν τὸ ἐπιβλέπειν φανερὸ· ὁ ἱεράρχης δὲ ἢ ταύτα, ἢ ἔτι τὸ ὠμοφόριον, ὅ παρέστηκε περιαρωμένος τὸν τὸ Θεὸ ὠόν· διὸ ἢ τῶν στολῶν τῶν ἱερῶν ἐνδύμενος, ἀρότερον τὸ εἰχάριστον περιβάλλεται, ἢ δὴ εἰχάριστον τῶν φωτεινῶν ἢ ἀγγέλων ἐμφαίνει περιβολὴν· οὗτοι γὰρ πολλαχοῦ φωτεινὴν ἐδύτα περιβεβλημένοι ὀφθῆναι ἄγγελοι· ὡς ἢ ὁ ἐν ἢ μύσταις λόγοις ἐδύτα περιβεβλημένος. ἀλλὰ ἢ τὸ καθαρὸν ἢ ἀμόλυντον εἰκονίζει τῆς ἱερατικῆς τάξεως, δι' ὧν καθαίρονται καὶ πυοῦσι οἱ ἱερεῖς καταξιούμενοι τῆς χάριτος. ἢ μαρτυρεῖ τοῦτο ἐν τῇ ἐνδύσει λόγων. Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίας, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ ὄφιος δὲ ἀγγελικὴν ἔχων, ὡς ἔφαμεν, τάξιν, ποῦ περίκειται, ἐπὶ τῶν ὤμων τε φέρει, ἐ καλεῖσθαι ὠράκιον. τὸ δέχε ὡς πτερὰ ὑπερφαίνει δὲ τὸ ἀλλὰ τε, ἢ κατρὸν τῆς ἀγγελικῆς τάξεως. διὸ καὶ τὰ Χερουβὶμ μιμεῖσθαι πειρεικόσμηται τὰς ὄψεις, καὶ ἅπας πτέρυγας ἀναπεπταμένας ἔχει. ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων ἑκάτερον ἐπιβάλλεται ὠράκιον, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπιβαλλόμενον

Angelici ordinis subindicat. Quare & Cherubim facies obvelantia imitans, ipse etiam infra missarum solemnia, ubi sacramentum percepturus est praecingitur. Sed & in stola Diaconica, *Sanctus, Sanctus, Sanctus* scriptum gerit, quo ministratorius Angelorum ordo exprimitur. Pontificis autem tunica, desuper descendentia habet flumina, quae dicuntur, & gratiam docendi in ipso repraesentant. Nam & inter Angelos non omnibus est idem ordo & gradus: sed ibi quoque alii inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter vocem Salvatoris in Evangelio dicentis. *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae.* Hoc idem Pontificio ostenditur Mandya sive pallio. Flumina quidem habet propter ea quae diximus: Pocula vero pro typo veteris & novae gratiae, quae etiam fluminibus quasi innatant; quod non aliud sibi vult quam magistro, sive doctori, ex duobus testamentis ad docendum, hauriendum esse. Et hoc quidem tunica significat. Stola vero Sacerdotalis, initiativam & e caelo descendentem Spiritus gratiam, menti subjicit. Ob hoc enim & Pontifex, & Sacerdos a capite illam induens, *Benedictus Deus*, inquit, *qui effundit gratiam super Sacerdotes suos*. Unde ea quilibet Sacerdos utitur quando quamlibet actionem Sacerdotalem aggreditur. Cingulum, nota est ministerii a Salvatore nostri causa suscepti, quo & functus est in hoc saeculo, & in futuro propter nos functurum se pollicetur: ait enim. *Praecinget se. & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Praeterea ejus potentiae robur magnitudinemque insinuat. *Benedictus*, enim, inquit, *Deus qui praecingit me virtute.* Caeterum Pontifex insuper a zona dependens, Supergenuale fert, quod victoriam adversus mortem, nostraeque naturae immortalitatem, & vires Salvatoris contra maligni Daemonis tyrannidem robustissimas ostendit. Quamobrem & romphaeae similis est, & lumbis alligatur, ubi hominis robur situm praedicant. Hoc ipsum verba, quae in cinctu adhibentur, manifestant. Dicit enim. *Accingere rompheam super femur tuum potentissime.* Supermanicalia vero actionis divinae omnia efficientis significantia sunt, & Jesum suis manibus sacrificium corporis & sanguinis sui per se obtulisse: cui conveniunt quae in iis superponendis recitantur. *Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute.* Et. *Manus tuae fecerunt me, & plasmaverunt me.* Quin etiam vincula manuum Salvatoris, quibus ad Pilatum deductus est, quidam haec supermanicalia exprimere asserunt. Jam vero sacra Casula sublimiorem, & superne collatam Spiritus virtutem, sub quadam effigie monstrat. Inprimis Saccum quo per ludibrium Salvator indutus est, idcirco & sacci formam habet; nec enim in eo sunt, quae appellantur manicae. Manifestius hoc exhibet, quo digniores Pontifices vestiuntur, & Saccus dicitur. Sed & reliqui Pontifices Casulam crucibus plenam circumferentes (quae & multicrucium vocari solet) clare docent, quoniam passionis Domini signum est, se illum imitari; qui per passionem & crucem veram justitiam consummavit, & in veram libertatem, tyranno depulso, nos asseruit. Propterea cum illud induit, dicit. Sacerdotes tui, Domine, induentur justitiam; & sancti tui exultatione

εἰ τὴν πλατεῖαν ἐν τῷ μέλλειν κοινωνεῖν τοῦτο περιζωννύμενος. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὠραρίῳ τὸ ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος γεγραμμένον ἔχει. ὃ δὲ τὴν λειτουργικὴν διδάσκουσι τῶν ἁγίων ἀγγέλων τάξιν. τοῦ Ἀρχιερέως δὲ τὸ στιχάριον ἄνωθεν κατιόντας τοὺς δηλουμένους κέκτηται ποταμούς, τὸ διδασκαλικὸν τῆς ἐν αὐτῷ σημαίνοντας χάριτος. καὶ ἐν τοῖς ἀγγέλοις γὰρ οὐ πᾶσιν ἡ αὐτὴ τάξις. ἀλλὰ κἀκεῖσε τῶν ὑποδεεστέρων εἰσὶ διδάσκαλοι. ποταμοὶ δὲ λέγονται διὰ τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Σωτῆρος φωνήν, λέγοντος. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἀρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας, ποταμοὺς μὲν ἔχων διὰ τὰ προειρημένα. πόματα δὲ εἰς τύπον παλαιᾶς τε καὶ καινῆς χάριτος, ἃ ὑπερβλύζοντα κεῖνται τῶν ποταμῶν. δηλοῦντος τοῦ τοιούτου ὡς ἐκ τῶν δύο διαθηκῶν τὸν διδάσκαλον χρὴ λαμβάνειν, καὶ τὰς διδασκαλίας ποιεῖσθαι. καὶ τὸ μὲν στιχάριον οὕτω. τὸ δέ γε ἐπιτραχήλιον τὴν τελεστικὴν καὶ ἄνωθεν κατερχομένην τοῦ πνεύματος παρίστησι χάριν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Ἀρχιερεύς τε καὶ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ κεφαλῆς τοῦτο περιβαλλόμενος. Εὐλογητός, φησιν, ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων τὴν χάριν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ, ὅθεν καὶ τοῦτο πᾶς ἱερεὺς εἰς χρῆσιν ἔχει ἐπὶ πάσῃ ἱερᾷ τελετῇ. ἡ δέ γε ζώνη τὴν ὑπὲρ ἡμῶν διακονίαν δείκνυσι τοῦ Σωτῆρος, ἣν καὶ ἐνταῦθα διέπραξε, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πράττειν καθυπέσχετο δι' ἡμᾶς. Περιζώσεται γάρ, φησι, καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τὸ ἰσχυρὸν εἰκονίζει καὶ κραταιὸν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως. Εὐλογητὸς γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν. ἀλλ' ἐν τῇ ζώνῃ ὁ ἱεράρχης, καὶ τὸ λεγόμενον ὑπογονάτιον περιτίθεται ἐξαρτήσας, ὃ τὴν κατὰ τοῦ θανάτου νίκην, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ τὸ μέγα τῆς τοῦ Θεοῦ ἰσχύος καὶ τῆς τοῦ πονηροῦ τυραννίδος ἐμφαίνει. διὸ καὶ σχῆμα ῥομφαίας ἔχει, καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφύος ἐκκρέμαται, ἔνθα τὸ δύνασθαι ἄνθρωπον εἶναι φασί. καὶ τὰ λεγόμενα δὲ ἐν τῷ περιτίθεσθαι ῥήματα τοῦτο δηλοῖ. λέγει γάρ. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ. τὰ δὲ λεγόμενα ἐπιμάνικα, καὶ τὸ παντουργὸν τῆς ἐνεργείας εἰκονίζει τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὴν ἱερουργίαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος αὐτουργῆσαι τὸν Ἰησοῦν. ὅθεν καὶ τὰ λεγόμενα ἐν τῷ ταῦτα περιτίθεσθαι οἰκεῖα. ἡ δεξιά σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ. καὶ τό. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με, καὶ ἔπλασάν με. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν χερσὶ δεσμὰ τοῦ Σωτῆρος, οἷς προσεδέθη, ὡς ἀπήγετο πρὸς Πιλάτον, φασί τινες τὰ ἐπιμάνικα ἐκτυποῦν. τὸ δὲ ἱερὸν φαινόλιον τὴν ὑψηλοτέραν καὶ ἄνωθεν χορηγουμένην τοῦ Πνεύματος ἐμφαίνει δύναμιν. ἐξαιρέτως δὲ ὃν ἐνεδύσατο ἐμπαιζόμενος ὁ Σωτὴρ ἐξεικονίζει σάκκον· διὸ καὶ σάκκου τύπον ἔχει, οὐδὲ γὰρ ἔχει ταῦτα ἃ καλοῦσι μανίκια. Ἀριδηλότερον δὲ τοῦτο παρίστησι, καὶ ὃ ἐνδύονται οἱ ἐξοχώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, σάκκος καὶ τοῦτο καλούμενον. ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἀρχιερέων τὸ φαινόλιον πλῆρες σταυρῶν ἐνδυόμενοι, ὃ δὴ καὶ πολυσταύριον ὁ λόγος καλεῖν εἴωθε, τοῦτο σαφῶς παριστᾶ.

ριστᾶ, ὅτι τοῦ πάθους ἐστὶ τοῦ Σωτῆρος δηλωτικόν. κἀκεῖνον μιμεῖται τὸν διὰ πάθους καὶ σταυροῦ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην τετελεκότα, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τυραννοῦντος ἀληθινὴν ἐλευθερωσύνην παρεσχηκότα. διὸ καὶ ἐνδυόμενος φησιν· οἱ ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται. ὅπως γὰρ ἡ διὰ τοῦ σταυροῦ δικαιοσύνη τὴν ἀγαλλίασιν ἡμῖν ἐχορήγησε. καὶ ταῦτα μὲν ἃ ἐνδύεται διάκονός τε καὶ ἱερεὺς τῆς ἐπιγονατίδος μόνης χωρίς, καὶ τοιαῦτα τυποῦσιν, ὡς ἡμεῖς ἰδεῖν ἠδυνήθημεν. ὁ ἱεράρχης δὲ σὺν ἐπιγονατίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς, ἐπὶ πάντων ἔχει χάριν. ἐξαιρέτως δὲ ὁ Ἀρχιερεύς, καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν δύναμιν, καὶ τὸ ἱερὸν περιτίθεται ὠμοφόριον, ὃ δὴ ἐξ ἐρίου, ὃν κύκλῳ περὶ τοὺς ὤμους ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν περιβάλλεται. τοῦτο δ' αὐτίκα εἰκονίζον ἐστὶ σαφῶς τὴν ἐκ παρθένου δι' ἡμᾶς σάρκωσιν, καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου· διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἐρίου· ὅτι τὸ πλανηθὲν τυποῖ πρόβατον, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὤμων ἔλαβεν ὁ Σωτήρ, τουτέστι τὴν ἡμετέραν φύσιν, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀμνὸς ἐκλήθη, σφαγιασθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ αὐτὰ δὲ ἅπερ φασὶ ῥήματα ἐπ' ὤμων ἑλίττων, τὴν ἔννοιαν βεβαιοῖ. φάσκει γάρ· ἐπὶ τῶν ὤμων Χριστὲ τὴν πλανηθεῖσαν ἄρας φύσιν, ἀναληφθεὶς τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ προσήγαγες. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς.

Ἀπερικαλύπτῳ δὲ τῇ κεφαλῇ οἱ τῆς ἀνατολῆς πάντες ἱεράρχαι, καὶ ἱερεῖς πλὴν τοῦ Ἀλεξανδρείας τελοῦσιν· οὐ κατ' ἐλάττωσίν τινα, ἀλλὰ κατὰ λόγον ὑψηλότερον, μάλα δὲ καὶ θειότερον, ὃν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ὑποτίθησι, καὶ διδάσκει. κεφαλὴν μὲν ἡμῶν τὸν Χριστὸν ὀνομάζων, μέλη δὲ ἡμᾶς αὐτοῦ· καὶ ὅτι δεῖ τιμῶντας ἡμᾶς τὴν κεφαλὴν τὸν Χριστόν, ἀπερικαλύπτως ἔχειν τὰς κεφαλὰς ἐν τῷ προσεύχεσθαι· καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὴν χειροτονίαν ὁ χειροτονούμενος δέχεται. καὶ οὕτως ὀφείλει προσεύχεσθαι ὡς ἐχειροτονήθη, καὶ ἱερουργεῖν. ὁ δὲ ἱεράρχης μάλιστα χειροτονούμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχει τὰ θεοπαράδοτα λόγια. ἤτοι τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. ἀλλ' ὅμως ἐρεῖ τις. καὶ λοιπὸν ἐπὶ κεφαλῆς, ἔχων ὁ Ἀλεξανδρείας ἱερὸν ἐπικάλυμμα, καὶ ἄλλοι δὲ πλεῖστοι κατὰ παράδοσιν ἀρχαίαν, οὐκ εὐαγῶς ποιοῦσιν; οὐ τοῦτό φημι. κἀκείνοις μὲν γὰρ ἀρχαία πρὸς τοὺς ἐνεργοῦντας παράδοσις, ἀλλὰ νομικωτέρα μᾶλλον. ἐφόρει γὰρ ὁ νομικὸς Ἀρχιερεὺς ἐπὶ κεφαλῆς Κίδαριν, ἣν δὲ καὶ Μίτραν ὠνόμαζον. καθὰ δὴ καὶ οἱ περιτιθέμενοι ἱεράρχαι τοῦτο καλεῖν εἰώθασιν. ἴσως ἐξομοιοῦν ἐθέλουσιν αὐτό, καὶ τῷ τοῦ δεσπότου ἀκανθίνῳ στεφάνῳ, ἢ καὶ τῷ σουδαρίῳ, τῷ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ἀλλ' ὅμως ἐπειδήπερ ἀποτίθενται τοῦτο, καὶ ὅτε εἰς ἀναγκαῖον ἱερουργίας καιρόν, μαρτυροῦσιν ὡς ἀναγκαιοτέρα ἡ τοῦ μακαρίου Παύλου παράδοσις.

Ὁ μὲν οὖν ἱεράρχης ἐν τῷ μέλλειν ἱερουργεῖν, κατελθὼν τοῦ θρόνου ἐν ᾧ παρίσταται, τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δηλοῖ συγκατάβασιν· ἐνδυόμενος δὲ καὶ τὴν ἱερὰν στολήν, τὴν παναγίαν αὐτοῦ σημαίνει σάρκωσιν· κατερχόμενος δὲ μέχρι τῶν τοῦ ναοῦ πυλῶν, τὴν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ δηλοῖ παρουσίαν τε καὶ φανέρωσιν,

Euchol.

exultabunt. Revera enim justitia per crucem nobis exultationem peperit. Et haec sunt quibus Diaconus & Sacerdos ornantur, dempto tamen Subgenuali: & haec mysteria continent, prout a nobis videri potuerunt. Pontifex autem cum Subgenuali & reliquis: super omnes gratiam habet. Speciatim vero Pontifex Pontificalem ostentat potestatem, & sacrum Pallium circumfert: quod ex lana confectum, ante & retro humeros convestit. Hoc sine dubitatione carnem a Verbo ex Virgine propter nos susceptam, humanaeque naturae assumptionem declarat. Ideo enim ex lana quoque texitur, quoniam erraticam manifestat ovem, quam in humeris detulit Salvator, naturam videlicet nostram: & quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus vocatus est. Ipsa etiam verba quae humeris eo circumvolvens dicit, mentem hanc confirmant. Ait enim. *Sublata in humeros, Christe, natura, quae erraverat; assumptus Deo & patri illam obtulisti.* Et haec quidem de sacris vestibus.

Aperto capite Episcopi & Sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino Patriarcha, sacris funguntur: non ob humilitatem aliquam, sed ob causam altiorem & longe diviniorem: videlicet quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, & oportere nos Christum caput nostrum honorantes, caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui ordinatur, ordines suscipit. Atque ita quemadmodum ordinatur, ita & precari, & sacris operari debet. Et Pontifex potissimum, quoniam & dum consecratur, a Deo tradita eloquia, sive sacrum Evangelium supra caput habet. Dicet tamen aliquis: Patriarcha ergo Alexandrinus gerens in capite quod vocatur Sacrum, & alii quam plurimi ex veteri traditione, operto capite sacris operantes, non rite ac sancte faciunt. Illud non dico. Id siquidem etiam apud eos qui usurpant, antiqua traditio est: verum quae a nobis velut legalis recensetur; quando & legis Sacerdos Cidarim, quam & Mitram vocabant in capite gerebat. Quo eodem nomine Pontifices ea gestantes, appellare consueverunt. Forsan & adaequare eam se dicent & Domini spineae coronae, aut sudario quod fuit super caput ejus. Veruntamen cum & hi, eam ipsam conveniente(?) sacrificii tempore deponent; Beati Pauli traditionem potius servandam hoc ipso testificantur.

Pontifex igitur, sacra facturus, de throno in quo apparet descendens, Dei Verbi ad nos condescensionem figurat. Indutus autem sacram stolam, sacratissimam ejus incarnationem: & ad portas etiam templi usque gradiens, ejusdem in terris praesentiam, & manifestationem & ad montem

An

usque & inferum descensum animi oculis ingerit. Hoc enim sibi vult, quod occasum versus, & ad portas usque deorsum procedit.

Sacra vero missa inchoata, cum Pontifex signum dederit: non enim potest quis sine ejus nutu quidquam moliri: Sacerdotes quidem intus orationes aggrediuntur, & Cantores Antiphona modulantur, trifariamque illa distribuunt, & ea quæ ex psalmis desumpta sunt, præcinunt: tum vero adjungunt hymnos, qui gratiæ suavitatem sapiunt. Et psalmicis quidem illis prænunciatam antiquis, quibus revera prædicebat, Dei Verbi incarnationem significant. Per versus vero resumptionem, ipsam gratiam ut consummatam & incarnatum Dei Filium cuncta pro nobis operantem repræsentant. Propterea que primo eam quæ illum incorrupta virginitate peperit venerati, illius pro nobis intercessionem imploramus, dicentes. *Precibus Deiparæ, serva nos Salvator.* Sanctorum deinde memoriam agentes qui pro mysterio decertantes fidei, sanctissime consummati sunt, eorum nobis conciliamus supplicationes. Salutis tandem nostræ auctorem & consummatorem Christum collaudantes: clara voce, *Salva nos Fili Dei*, modulamur.

Postquam vero foris sacras perfecerit preces Pontifex, Diaconi assistunt; qui non modo Apostolorum verum etiam Angelorum, quos Christus in mysteriis suis ministros habuit, locum tenent. Sacerdotibus vero etiam & ipsis infra tribunalis septa orationes terminantibus & foras egressis, sanctorum Angelorum in Christi ascensione descensus manifestatur. Ac dum præferuntur faces, & Diaconi bini, iterumque bini præcedunt, sacrumque Evangelium descendit manibus delatum, Pontifex ipse hinc inde a Diaconis stipatus & sustentatus, deducitur: mox autem a tergo Sacerdotes reliqui sequuntur, & illud, *venite Christum adoremus*: clarissima voce cantant, & Pontifici faustæ acclamationes fiunt: paulo ante Diacono, post ingressus orationem, Evangelium gestante, & *Sapientia Recti*, exclamante: resurrectio Domini & Ascensio adumbratur. Diaconus etenim sic voce clarisona Christi resurrectionem prædicat; Chorus autem Sacerdotum & Diaconorum, ut jam diximus, Apostolos Domino præsentes, eumque intuentes, sanctissimosque Angelos. Pontifex vero ipsum Dominum redivivum discipulis apparentem, & in cælum elevatum quadam figura reddit. Quocirca totum templi tractum extra tribunal, terram; tribunal vero ipsum, cælum referre docuimus. Unde & ut David vaticinatur, cum ascenderet Dominus in cælum, illum deducebant Angeli, & illud, *Tollite portas*, clara voce ad superiores clamabant, & regem gloriæ & Dominum appellabant, eumque potentem confitebantur. Ecclesia similiter facit, dum solemni pompa Pontifici in sacrarium ingredienti faustum acclamat: & id portæ sacrarii antequam veniat, clausæ, rursumque ad ejus introitum apertæ, significant.

Cum vero ingressus circa sacram mensam thus adolet, ea cærimonia Spiritus sancti præsentiam monstrat, qui post Christi ascensum ad nos venit. Verum & bicipiti quo-

καὶ τὴν μέχρι θανάτου, καὶ ᾅδου κάθοδον. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πρὸς δυσμὰς ἀπιέναι, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν κατελθεῖν.

Τῆς ἱερᾶς δὲ ἀρξαμένης λειτουργίας, τοῦ Ἀρχιερέως τὸ καιρὸν δεδωκότος· οὐ γὰρ δυνατὸν χωρὶς αὐτοῦ τὸ τύχον διενεργεῖσθαι· οἱ μὲν ἱερεῖς ἔνδον λέγουσι τὰς εὐχάς· οἱ δὲ ψάλται τὰ ἀντίφωνα ψάλλουσι, καὶ ταῦτα τρισσῶς διαιροῦσι. ψαλμικὰ μὲν προλέγοντες, συνάπτοντες δὲ καὶ ἐκ τῆς χάριτος ὕμνους. καὶ διὰ μὲν ψαλμικῶν προκηρυχθεῖσαν καὶ τοῖς πάλαι εἰς καταγγέλλουσι τοῦ Θεοῦ Λόγου σάρκωσιν· διὰ δὲ τῶν ἐφυμνίων αὐτὴν παριστῶσι τὴν χάριν πεπληρωμένην, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ υἱὸν σαρκωθέντα τε, καὶ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν ἐνεργήσαντα. διὸ καὶ πρῶτον μὲν τὴν τοῦτον παρθενικῶς τεκοῦσαν τιμῶντες, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν αἰτοῦμεν μεσιτείαν. ταῖς πρεσβείαις, λέγοντες, τῆς Θεοτόκου Σῶτερ σῶσον ἡμᾶς. ἔπειτα δὲ τῶν ἁγίων μεμνημένοι, οἳ τῷ μυστηρίῳ ἐναγωνισάμενοι ἱερῶς τετελείωνται, τὰς αὐτῶν ἐπικαλούμεθα δεήσεις. ὕστερον δὲ τὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Χριστὸν ἀνυμνοῦντες, μεγαλοφώνως τό, Σῶσον ἡμᾶς υἱὲ Θεοῦ, ἀναμέλπομεν.

Τὰς ἱερὰς δὲ τετελεκότος τοῦ ἱεράρχου ἔξωθεν εὐχάς, οἱ διάκονοι συμπαρίστανται, οὐ τοὺς ἀποστόλους μόνον τυποῦντες· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς τοῖς αὐτοῦ μυστηρίοις καθυπουργήσαντας. τῶν ἱερέων δὲ τοῦ βήματος ἔνδοθεν τετελεκότων καὶ αὐτῶν τὰς εὐχάς, καὶ ἐξεληλυθότων, ἡ τῶν θείων ἀγγέλων δηλοῦται κατάβασις, ἐπὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀναλήψει. καὶ λαμπάδων μὲν προπορευομένων, διακόνων δὲ κατὰ συζυγίαν προηγουμένων, τοῦ ἱεροῦ τε Εὐαγγελίου κατερχομένου, καὶ τοῦ Ἀρχιερέως αὐτοῦ παρὰ διακόνων ἑκατέρωθεν παρακρατουμένου, τῶν λοιπῶν δὲ ἱερέων ὄπισθεν ἑπομένων· καὶ τὸ δεῦτε προσκυνήσωμεν Χριστῷ, λαμπρῶς ᾀδομένου, καὶ τοῦ Ἀρχιερέως εὐφημουμένου· μικρὸν πρότερον τοῦ διακόνου μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τὸ Εὐαγγέλιον κατέχοντος, ἐκφωνοῦντος, τό, σοφία ὀρθοί, ἡ ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις σημαίνεται τοῦ Σωτῆρος. ὁ μὲν γὰρ διάκονος ἐκφωνήσας τὴν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει ἀνάστασιν, ὁ δὲ χορὸς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων, ὡς προειρήκαμεν, τοὺς ἀποστόλους συνόντας τῷ Κυρίῳ καὶ τοῦτον ὁρῶντας, καὶ τοὺς ἱεροπρεπεῖς ἀγγέλους. ὁ δέ γε Ἀρχιερεὺς αὐτὸν ἀναστάντα τυποῖ τὸν Κύριον τοῖς μαθηταῖς τε ἐμφανισθέντα, καὶ ἀναλαμβανόμενον ἀπὸ γῆς εἰς τὸν οὐρανόν. διὸ καὶ τῆς γῆς τύπον εἴπομεν ἔχειν τὸν καθόλου ἔξω ναόν, οὐρανὸν δὲ τὸ ἱερώτατον βῆμα. ὅθεν καὶ ὡς ὁ Δαβὶδ προφητεύει καίπερ ἐν τῷ ἀναλαμβάνεσθαι προέπεμπον τὸν Κύριον ἄγγελοι· καὶ τό, ἄρατε πύλας, ἐβόων τοῖς ὑπερτέροις, καὶ βασιλέα τῆς δόξης ὠνόμαζον καὶ Κύριον, καὶ κραταιὸν αὐτὸν ὡμολόγουν. οὕτω δὴ καὶ ἡ ἐκκλησία ποιεῖ μετὰ πομπῆς εὐφημοῦσα εἰσιόντα ἐν τῷ ἱερατείῳ τὸν ἱεράρχην· καὶ θύραι τε πύλαι τοῦ βήματος κλειόμεναι πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἀνοιγόμεναι πάλιν ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοῦτο δηλοῦσιν.

Εἰσελθόντος δὲ καὶ κύκλῳ τὴν ἱερὰν θυμιάσαντος τράπεζαν, τοῦ πνεύματος τυποῦται διὰ τούτου ἡ παρουσία. ὅπερ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῶν οὐρανῶν,

πρὸς τοὺς οὐρανοὺς τοῦ Χριστοῦ ἀνεληλυθότος. ἀλλὰ καὶ δικηρίῳ τινὶ σφραγίζων ὁ ἱεράρχης τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως δηλοῖ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς φωταγωγίαν τοῦ διφυοῦς Ἰησοῦ. τῇ γὰρ αὐτοῦ σαρκώσει τοῦ Θεοῦ Λόγου οὐ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγγέλους κατηύγασε. καὶ ὅτι σαρκωθεὶς αὐτός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός.

Ὁ δὲ τρισάγιος ὕμνος εὐθὺς λεγόμενος, τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον δείκνυσιν, ὅπερ ἡ σάρκωσις τοῦ ἑνὸς τῆς Τριάδος ἐκήρυξε τοῖς ἀνθρώποις. ἀλλὰ δὲ καὶ τὴν συμφωνίαν καὶ ἕνωσιν ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων. διὸ καὶ ἔνδοθεν οὗτος παρὰ τῶν ἱερέων, καὶ ἔξωθεν παρὰ τῶν κληρικῶν τε, καὶ λαϊκῶν ᾄδεται. μία γὰρ Ἐκκλησία ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων διὰ τοῦ Χριστοῦ γέγονε. κηρύττων δέ γε τοῦτο ὁ Ἀρχιερεύς, τρικηρίῳ πάλιν τὸ Εὐαγγέλιον σφραγίζει τῆς Τριάδος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραδηλῶν τὸ κήρυγμα, καὶ δι' αὐτῆς δηλοῦμεν κρατύνεσθαι τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θείῳ ἀνιὼν συνθρόνῳ, ὃ δὴ τὴν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καθέδραν τοῦ Χριστοῦ συμμαρτυρεῖ, κἀκεῖθεν τῷ τρικηρίῳ σφραγίζων, διὰ τῆς Τριάδος ἁγιασμὸν ἡμῖν ἐπιβεβαιοῖ. καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς πρὸς οὐρανοὺς ἀνεληλυθὼς τὴν λάμψιν τῆς Τριάδος, ἣν τὸ φῶς σημαίνει, καὶ τὴν εὐλογίαν ἡμῖν ἐβράβευσε· καθίσας δὲ τῷ συνθρόνῳ τὸν Χριστὸν ἐκμιμούμενος συγκαθέδρους ἔχει καὶ τοὺς συνεπισκόπους καὶ ἱερεῖς, μιμουμένους τοὺς ἀποστόλους, εἰρήνην ἅπασι λέγει· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὴν ἕνωσιν. Χριστὸς γάρ ἐστιν ὁ λύσας τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ καὶ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, τὰ ἐν οὐρανῷ, φησὶ Παῦλος, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς. εἶτα τῶν ἀποστολικῶν ἡ ἀνάγνωσις λόγων, ἣ δηλοῖ τὴν τῶν ἀποστόλων εἰς τὰ ἔθνη ἀποστολήν· καθέζονται δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς ἀναγινωσκομένων τούτων, πλὴν διακόνων. ὅτι καὶ τὴν ἀποστολικὴν χάριν οὗτοι ἔχουσι. πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου δέ, τό, Ἀλληλούϊα ὕμνος, ὃ δὴ αἶνον Θεοῦ, καὶ ἐπιδημίαν δηλοῖ θείας χάριτος, ἣ τοῖς ἐστιν ἡ τοῦ Εὐαγγελίου ἀνάγνωσις. αὕτη δὲ ἡ ἀνάγνωσις τὸ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα φαίνει, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γεγονός. διὸ καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἀπόστολος, ἔπειτα τὸ Εὐαγγέλιον κηρύσσεται. ὅτι πρῶτον μὲν ἐνισχυθέντες ἐξαπεστάλησαν οἱ μαθηταί, εἶτα τὴν οἰκουμένην περιδραμόντες τὸ Εὐαγγέλιον ἐκήρυξαν. πρὸ δὲ τοῦ Εὐαγγελίου θυμίαμα διὰ τὴν δεδομένην ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου χάριν τοῦ πνεύματος ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Ἀναγινωσκομένου δὲ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀποτίθεται ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ ὠμοφόριον, τὴν ἑαυτοῦ δουλείαν ἐπιδεικνὺς τῷ Κυρίῳ· ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὁρᾶται φθεγγόμενος, καὶ ὡς παρών ἐστι, τότε τὴν εἰκόνα τῆς σαρκώσεως, τὸ ὠμοφόριον λέγω, οὐ τολμᾷ ἐνδεδύσθαι· ἀλλ' ἐξελὼν αὐτὸ τῶν ὤμων δίδωσιν αὐτὸ διακόνῳ, ὃς καὶ κατέχει τοῦτο διπλώσας τῇ δεξιᾷ, τοῦ Ἀρχιερέως μὲν πλησίον ἱστάμενος· καὶ τῶν ἱερῶν δὲ δώρων προπορευόμενος. ὃς δὴ καὶ τὸ τρικήριον τῇ χειρὶ κατέχει· σημαίνει δὲ τοῦτο ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θεωρίᾳ πᾶσιν ἔσται ὁ Ἰησοῦς σεσαρκωμένος καὶ τετρωμένος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἷς ὢν τῆς Τριάδος καταλάμπων

Eubol.

dam cereo signans Evangelium Pontifex, illuminationem a Jesu duplici natura constante in cælo & in terra factam per assumptam ab eo humanitatem docet: Dei enim verbi incarnatio non tantum homines, verum etiam Angelos illustravit: & quod incarnatus ipse sit Dei filius manifestavit.

Hymnus, Ter sanctus, qui mox sequitur, mysterium Trinitatis ostendit, quod incarnatio unius de Trinitate hominibus promulgavit. Præterea hominum & Angelorum conspirationem atque consensum. Idcirco & intus a Sacerdotibus, & foris a Clericis & Laicis cantatur; quandoquidem per Christum ex Angelis & hominibus Ecclesia una evasit. Quod & ipsum Pontifex declarat, dum rursus tricipiti cereo Evangelium signat, & in eodem Trinitatis prædicationem contineri indicat, & ab ea hoc confirmari & stabiliri precatur. Sed & ad consessum superius contendens (qui Christi ad dextram Patris sessionem notat) & ibi tricipiti cereo signans, sanctificationem per Trinitatem, in nobis productam, & Christum ubi in cælos migravit, splendorem Trinitatis, (cujus typus est lumen) & benedictionem nobis tribuisse, confirmat. In sacro vero consessu accubans, Christum imitatur, consessoresque habet Coepiscopos & Sacerdotes, Apostolorum figuram, & similitudinem gerentes, & pacem omnibus precatur, quod unionis concordiæque symbolum est. Christus enim est *qui solvit inimicitias in carne sua, & fecit utraque unum, quæ in cælo & quæ in terris sunt*, inquit Paulus. Deinde ad Apostolorum missionem ad gentes, in memoriam nobis redigendam, Apostolica scripta recitantur: sedentque interim Pontifices & Sacerdotes dum leguntur illa, non tamen Diaconi: quia & Apostolicam gratiam ut & illi Evangelium publicent, adepti sunt. Ante Evangelium autem, *Alleluja*; hymnus decantatur, laudem Dei, divinæque gratiæ adventum, quæ Evangelii lectio est, nobis insinuat. Ipsa porro ejus recitatio, Evangelium post ascensionem Domini per universum mundum a discipulis annunciatum monet. Quocirca & prius Apostoli Epistola: & deinde, Evangelium legitur. Quia primum quidem corroborati sunt discipuli, postmodum orbem longe lateque pervadentes Evangelium disseminarunt. Ante Evangelium thymiama datur, propter datam ab eo Spiritus gratiam toti mundo.

Dum Evangelium legitur, Pontifex Pallium deponit, servitutem ac subjectionem suam erga Dominum demonstrans. Quoniam enim ille per Evangelium loqui cognoscitur, & tamquam præsens est, ipse tunc symbolum incarnationis ejus gestare non audet, sed ab humeris sublatum Diacono tradit, qui illud dextra complicatum tenet, ipsi Pontifici astans, & sacra dona præcedens. Item tricipitem cereum manu Pontifex idem defert, per quod intelligimus Jesum conspectum iri in futuri sæculi contemplatione, qui pro nobis incarnatus & vulneratus est; & cum unus de Trinitate sit, nos divinitatis

suæ splendoribus illuminat. Descendens tandem de Cathedra Pontifex, & pro Imperatoribus Deum clare rogans, ac post Evangelium tripliciter populum signans, per Evangelium pium imperium, & Sacerdotium constitutum ostendit, atque ut ita per gratiam Trinitatis permaneant, precatur.

Ubi ad aram prodiit precationum opus incipit, seque mysterii ministrum demonstrat. Et Catechumeni illico dimittuntur, solique fideles manere jubentur: quoniam tempus hoc, consummationis tempus repræsentat; Ait enim. *Postquam prædicatum fuerit Evangelium in toto mundo, tunc veniet consummatio. Cum in fine miserit Angelos suos*, inquit, *& separaverit malos de medio justorum*. Hoc & Ecclesia agit, dum clamans Catechumenos exire, fideles tantum remanere præcipit. Unde etiam perspicere licet, quantum fideles sibi cavere debeant, ne communicent cum iis, quibuscum nulla potest esse communio: ac præsertim Sacerdotes. Si enim nefas est communicari in precibus, quanto magis in sacrificio? Qui etiam palam peccantium fidelium oblationes, utcumque eas præsentari contigerit, propter sacrificium non debent temere admittere: sed pœnitentiam prius requirere. Ex oblata enim particula fit communio, & sacrificio indignos eo participare nefas. Cum divina dona proponenda sunt, prius in conspectu omnium manus lavat Pontifex: indicans hac cærimonia, se liturgiam purum & nulli reprehensioni affinem aggredi, & quod absque omni penitus sorde, mundis rebus accedere oportet; & quantum in hominis potestate est, purissimis mysteriis subministrare.

Post hæc veneranda dona cum comitatu & pompa splendida circumferentur, Lectoribus, Diaconis, Sacerdotibus, cum cereis & sacris vasis præeuntibus ac sequentibus: illudque ultimum Christi adventum in quo cum gloria accessurus est, manifestat. Ideo & Pallium cruce insignitum præcedit, quod signum Jesu, & ipsum Jesum de cælo ostensum iri hominibus præfigurat. Quod mox ordine sequuntur Diaconi, qui Angelorum ordinem referunt: id quod & flabella quæ dicuntur & a sancto Dionysio alæ vocantur, significant. Secundum veniunt qui dona sacra portant; post quos & reliqui omnes; & qui in capite sacrum velum portant, quod nudi & mortui Jesu imaginem habet. Hi templum gressu obeuntes, & populo bene precati, ad altare ingrediuntur, dum alii omnes pro Pontifice vota precesque depromunt: nec tum alterius rei quam regni Dei meminerunt. Hæc autem omnia docent, quomodo in fine mundi apparente Salvatore, post malorum condemnationem & recessum, non alia erit hæreditas fidelibus quam regnum Dei. Regnum autem Dei est ipse Christus, & dispensationis ejus contemplatio, cujus mysterium in eo cognoscitur, quod se humiliaverit usque ad mortem, quod pro nobis occisus est, quod occisum illius divinum & vivificum corpus vulnera inspicienda exhibuit, & immortalitatem adeptum contra mortem triumphum nobis largitum est, ex vulneribus suis incorruptionem & vitam

ἡμᾶς ταῖς αὐγαῖς τῆς θεότητος. κατερχόμενος δὲ ὁ ἱερεὺς τῆς καθέδρας, καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν βασιλέων εὐχῇ σφραγίζων μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τῷ τριμερεῖ τὸν λαὸν, τὴν συστῆναι τὴν εὐσεβῆ βασιλείαν καὶ τὴν ἱερωσύνην διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐνδείκνυσιν, καὶ ταύτας εὔχεται μένειν διὰ τῆς χάριτος τῆς Τριάδος.

Τῷ θυσιαστηρίῳ δὲ προσελθὼν, τοῦ ἔργου ἄρχεται τῶν εὐχῶν, δεικνὺς ἑαυτὸν ὑπηρέτην τοῦ μυστηρίου. κατηχούμενοι δὲ εὐθὺς ἀπολύονται, καὶ οἱ πιστοὶ μένειν παρακελεύονται· ἐπεὶ ὁ καιρὸς οὗτος τὸν τῆς συντελείας ἐμφαίνει καιρόν. μετὰ γὰρ τὸ κηρυχθῆναι φησὶ, τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, τότε ἥξει τὸ τέλος. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ τέλει ἀποστελεῖ φησι, τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἀπὸ τῶν δικαίων· καὶ τοῦτο ἡ ἐκκλησία ποιεῖ, καὶ βοᾷ μὲν ἐξέρχεσθαι τοὺς κατηχουμένους, μένειν δὲ μόνους τοὺς πιστούς. ὅθεν καὶ νοεῖν ἔξεστιν ὁπόσην ἔχειν ὀφείλουσιν οἱ πιστοὶ προσοχὴν περὶ τὸ μὴ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ μάλιστά γε τῶν ἄλλων οἱ ἱερεῖς. εἰ γὰρ μὴ προσευχῆς κοινωνῆσαι θέμις, πολλῷ μᾶλλον θυσίας, ἃ καὶ τῶν προδήλων ἁμαρτανόντων πιστῶν τὰς προσφορὰς, ἡνίκα θυσίας οὐκ ὀφείλουσιν, εἰ ἔτυχε, δέχεσθαι· ἀλλὰ πρότερον τὴν μετάνοιαν ἐκζητεῖν. κοινωνία γὰρ γίνεται τῇ προσφερομένῃ μερίδι· καὶ οὐ χρὴ τοὺς ἀναξίους ἔχοντας τῆς θυσίας μετέχειν. μελλόντων δὲ τῶν θείων προτίθεσθαι δώρων, πρότερον ἀπονίπτεται πάντων ἐνώπιον ὁ Ἀρχιερεὺς, δηλῶν αὐτοῦ τὸ καθαρὸν περὶ τὴν ἱερουργίαν καὶ ἄληπτον· καὶ ὅτι δίχα ῥύπου παντὸς, τῷ καθαρῷ προσέρχεσθαι δεῖ, ὡς δυνατὸν ἀνθρώπῳ, καὶ τοῖς αὐτοῦ μυστηρίοις τοῖς καθαρωτάτοις ἐξυπηρετεῖν.

Ἡ δὲ τῶν θείων δώρων μετὰ ταῦτα δορυφορία, μετὰ λαμπρότητος γίνεται ἀναγνωστῶν, διακόνων, ἱερέων, μετὰ λαμπάδων, μετὰ σκευῶν ἱερῶν προπορευομένων, καὶ ἑπομένων· ὅτι τὴν ἐμφαίνει τὴν τελευταίαν παρουσίαν Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἐλεύσεται μετὰ δόξης· διὸ καὶ ἔμπροσθεν μὲν τὸ ὠμοφόριον ἔρχεται τὸν σταυρὸν ἔχον, ὅπερ δηλοῖ τὸ ἀπ' οὐρανοῦ σημεῖον μέλλον φανῆναι τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν· μεθ' ὃ οἱ ἑξῆς διάκονοι, τῶν ἀγγέλων ἐπέχοντες τάξιν· καὶ τοῦτο τὰ ῥιπίδια λεγόμενα σημαίνει, ἅπερ ὁ Διονύσιος πτερὰ καλεῖ· εἶτα οἱ τὰ θεῖα δῶρα κατέχοντες, μεθ' οὓς οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱερὸν κατέχοντες ἐπίπλοον, ὃ γυμνὸν ἔχει καὶ νεκρὸν εἰκονισμὸν τοῦ Ἰησοῦ. οὗτοι ἅμα περιδραμόντες τὸν ναὸν, καὶ ἐπευξάμενοι τὸν λαὸν, εἰσέρχονται εἰς τὸ θυσιαστήριον, τοῦ Ἀρχιερέως πάντες ὑπερευχόμενοι· ὅτε καὶ οὐχ ἑτέρας εὐχῆς, ἀλλὰ τῆς βασιλείας μέμνηνται τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δὲ πάντας διδάσκει, ὡς ἐν τῷ τέλει μετὰ τὴν τῶν πονηρῶν ἀποχώρησιν, τοῦ Σωτῆρος ἐπιφανέντος, οὐκ ἄλλο ἔσται κληρονομία τοῖς πιστοῖς, ἢ τοῦ Θεοῦ βασιλεία. βασιλεία δὲ Θεοῦ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, καὶ ἡ θεωρία τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ· τὸ μέχρι θανάτου ταπεινωθῆναι, τὸ σφαγιασθῆναι ὑπὲρ ἡμῶν, τὸ ἐσφαγμένον ἐκεῖνο τὸ θεῖον καὶ ζωοποιὸν σῶμα καθορᾶν τὰς πληγὰς ἐπιδεικνύμενον, τὸ ἀπαθανατισθὲν μὲν, καὶ κατὰ τοῦ θανάτου ἡμῖν τὴν νίκην βραβεῦσαν. ἐκ τῶν πληγῶν δὲ τὴν ἀφθαρσίαν,

καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν θεωρίαν μετὰ τῶν ἀγγέλων ἡμῖν χαρισάμενον, καὶ τροφὴν, καὶ πόσιν, καὶ ζωὴν, καὶ φῶς, αὐτὸν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν ὄντα. διὸ ἡ εἴσοδος αὕτη ἅμα καὶ τὴν δευτέραν σημαίνει τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, καὶ τὴν ταφήν· ὅτι αὐτὸς ἔσται, ὡς εἴρηται, ἡ ἐν τῷ μέλλοντι θεωρία.

Προσπίπτουσι δὲ πάντες τοῖς ἱερεῦσιν οἱ πιστοὶ δικαίως. τὸ μὲν τὰς εὐχὰς αὐτῶν ἐξαιτούμενοι· καὶ μνησθῆναι τούτων ἐν τῇ ἱερουργίᾳ δεόμενοι. τὰ δὲ τιμῶντες τὰ θεῖα δῶρα. εἰ γὰρ καὶ μήπω ἱερουργήθη, ἀλλ' ἐν τῇ προθέσει ἀνετέθησαν τῷ Θεῷ. καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκεῖσε εὐχὴν ἀνήνεγκε τῷ Θεῷ, καὶ προσδέξασθαι ταῦτα εἶπεν εἰς τὸ ἄνω θυσιαστήριον. εἰ μὲν καὶ μήπω τετελεσμένα, ἀλλὰ πρὸς τὸ τελεσθῆναι ἡτοιμασμένα εἰσὶ, καὶ ἀνάθημα Θεῷ, καὶ ἀντίτυπα δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵματος. εἰ δὲ ταῖς ἱεραῖς εἰκόσι τιμὴν καὶ προσκύνησιν ἀπονέμομεν· πολλῷ μᾶλλον αὐτοῖς τοῖς δώροις ἀντιτύποις οὖσιν, ὡς ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος, καὶ πρὸς τὸ γενέσθαι προσαγομένοις σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. καὶ διὰ τὰ θεῖα δὲ σκεύη χρὴ ὑποπίπτειν τοῖς ἱερεῦσιν, εἰ καὶ αὐτῶν κενὰ τινά εἰσιν. ἁγιασμὸν γὰρ πάντα μετέχει, τῶν θείων δώρων ἐν αὐτοῖς ἱερουργουμένων· καὶ τοῦτο δὲ οὐ θαυμαστὸν εἰ κενὰ τινά ἐστιν. εἰς τιμὴν γὰρ τῶν θείων δώρων ταῦτα κατέχουσι, καὶ ἵνα οἱ θεωροῦντες, οἵ τε ἐγγίζοντες ἁγιάζωνται πάντες. ἐπιτεθέμενα δὲ τὰ ἱερὰ δῶρα τῇ θείᾳ τραπέζῃ καλύπτονται· ὅτι οὐ τοῖς πᾶσιν ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅτι σωματωθεὶς οὐδ' οὕτω τοῦ κρυφίου τῆς αὐτοῦ θεότητος, καὶ τῆς προνοίας ἐξέστη, ἀλλ' ἀκατάληπτός ἐστι καὶ ἄπειρος ἀεὶ, καὶ τοσοῦτον μόνον γινώσκεται, ὅσον αὐτὸς ἀποκαλύπτει. εὐχὴν δὲ παρὰ πάντων αἰτεῖται, ὑποκλίνας ἑαυτὸν ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπιγινώσκων καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸ ἔργον φρίττων, καὶ ὑποστελλόμενος· καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐκπληρῶν τὸ ἐξομολογεῖσθαι ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ ὑπὲρ ἀλλήλων εὔχεσθαι. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ θαρρεῖ, ἄνθρωπος ὢν καὶ αὐτός. σφραγίζει δὲ καὶ τὸν λαὸν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀπὸ τῶν ἱερέων εὐχὴν ἐξαιτούμενος· διὸ καὶ οὐ τὸ, Κύριε ἐλέησον, λέγει ὁ λαὸς· ἀλλ' εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα, εὐχόμενοί πως εὐοδωθῆναι τοῦτον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ καὶ διαμένειν ἱερατεύειν ἐπὶ πολύ· εἰσελθόντος δὲ κλείονται αἱ θύραι, ὅτι οὐ τοῖς πᾶσιν ὁρᾶσθαι ἄξιον τὰ μυστήρια. ἀλλὰ μόνοις τοῖς τῆς ἱερωσύνης ἐνεργοῖς· ἀλλὰ καὶ ὡς τάξις ἐν τοῖς ἀγγέλοις, καὶ γὰρ ἀμέσως ἐκεῖσε οἱ πρῶτοι μὲν τοῦ θείου μετέχουσι φωτὸς, οἱ δεύτεροι δὲ διὰ τῶν πρώτων, καὶ οἱ τελευταῖοι διὰ τῶν μέσων, ὡς ὁ σοφὸς τὰ θεῖα φησὶ Διονύσιος· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔστιν ἰδεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἱεράρχης ἀμέσως τῇ ἱερᾷ ἐγγίζει τραπέζῃ, οἱ δέ γε ἱερεῖς καὶ λειτουργοὶ δι' αὐτοῦ. διὰ δὲ τῶν ἱερέων καὶ λειτουργῶν τῆς φρικτῆς λειτουργίας, καὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων οἱ τοῦ λαοῦ μετέχουσι.

Μετὰ δὲ τὴν πρώτην εὐχὴν τοῦ ἱεροῦ λεγομένου συμβόλου, ὁ ἀσπασμὸς γίνεται· ὅτι διὰ τῆς ὀρθῆς πρὸς τὴν τριάδα ὁμολογίας, καὶ τὸν

& divinitatem nobis cum Angelis impertiens, alimentum ac potum, ac vitam & lumen ipsum, panem vitæ, verum lumen, vitam æternam, qui est Christus Jesus. Quare ingressus ille solemnis, & secundum adventum Salvatoris, & sepulturam ejus ante oculos ponit: quoniam ipse erit, ut diximus, quem in futuro sæculo contemplabimur.

Inclinant autem, atque etiam in genua procumbunt fideles omnes ante Sacerdotes, ac jure quidem: partim ipsorum preces, & sui in missa memoriam cogitantes, partim divina dona venerantes. Quamquam enim sacrificata nondum sint, in altari tamen propositionis Deo dicata fuere: & Sacerdos illic ea Deo obtulit, & in sublime altare deportari acceptarique precatus est. Quamvis igitur consecratione nondum consummata sint; verum ut consecrentur disposita fuere & Deo dicata, & typi Dominici corporis & sanguinis sunt. Si ergo sacris imaginibus honorem venerationemque tribuimus, quanto magis ipsis donis, quæ ut Magnus Basilius dicit, Antitypa sunt, & oblata ut Christi corpus & sanguis fiant. Quin & propter ipsa sacra vasa Sacerdotibus procidendum est, licet & quædam ex eis vacua sint: Omnia enim propter divina dona in ipsis consecrata, sanctificationem participant. Nec mirum si quædam inania sint. In honorem quippe sacrorum donorum hæc portant, atque ut tum videntes ea, tum appropinquantes sanctificentur omnes. Imposita autem altari sacra dona cooperiuntur, quia non omnibus ab initio cognitus fuit Jesus: & licet corpus assumpsisset, non tamen ab abscondita sua Divinitate ac providentia discessit: sed incomprehensus & infinitus est semper, tantumque duntaxat cognoscitur, quantum ipse revelat. Preces autem prono capite petit ab omnibus Pontifex, agnoscens & ipse semetipsum, & ad opus illud tremens ac pavens, illudque Apostolicum implens, *ut confiteamur ad alterutrum peccata, & ut oremus pro invicem*. Non enim fidit sibi: cum ipse quoque homo numeretur. Signat vero populum postquam votis Sacerdotum imploratis, illa impetraverit. Quamobrem non *Domine miserere* populus dicit: sed *ad multos annos Domine*: quasi rogans ut feliciter procedat in sacrificio, & in ea functione ætatem longius extendat. Ingresso eo, januæ clauduntur; quod mysteria ab omnibus videri non deceat: verum ab iis solum qui sacerdotio sunt initiati. Præterea quomodo inter Angelos est ordo, primi enim Divina claritate sine medio fruuntur, secundi per primos, & postremi per medios (ut cælesti præditus sapientia docet Dionysius) sic item in Ecclesia est videre. Pontifex enim sine medio ad divinam mensam accedit: Sacerdotes autem & sacrorum ministri, per ipsum. Per Sacerdotes deinde & ministros, in tremendæ communionis sacrorumque hymnorum societatem populus venit.

Post primam vero precem symbolo dicto, fit salutatio, quoniam scilicet per sinceram Trinitatis confessionem, & unum de Trinitate incarnatum, inter nos uniti sumus,

ipsaque confessio cum Angelis nos consociavit. Et quia diligere debemus invicem, quando & Christus per charitatem pro sacrificio oblatus est: & communicaturum illi ita vacantem esse oportet. Et quia in futura vita omnes amici, nullus ibi inimicus erit: procul enim inde ejicientur. Sacrum vero velum super donis donec symbolum compleatur tenent: quoniam omnia de Jesu pure confiteri oportet: ac ita demum aperte ac sine integumento ipsum intueri convenit. Post hæc Pontifex sacrificans altari astat, & divina laudans opera atque pro omnibus gratias agens ad Angelos aggregatur, victorialemque cum iis hymnum acclamat, *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*: quem etiam populus cantu & clamore excipit, ostenditque in futuro sæculo æqualem nos laudem cum Angelis persoluturos, & unionem cum illis habituros. Deinde Pontifex laudato divinorum operum omnium maximo, unigeniti incarnatione, rursumque præclarissimo opere dispensationis ejus, morte scilicet pro nobis oppetita, ad recolenda mysteria progreditur, & ad sancta verba, quæ Salvator ipse sacrificans protulit, clare pronunciat.

Postmodum gratiis actis pro omnibus, donisque etiam oblatis pro omnibus, divinum sibi auxilium & super dona proposita gratiam spiritus implorat, per quam, & his signo crucis, invocationeque Spiritus consecratis, continuo viventem Jesum & hunc eumdem, qui vere est panis & poculum, ante se positum videt. Ejus enim hoc verbum est, Panis est corpus. Et ejus item hoc. Quod in calice est, sanguis est: & pro universo mundo hostia, communeque propitiatorium, & vivæ deliciæ, infinitaque lætitia, & regnum cælorum, & solum revera bonum, in sacra mensa mortalibus universis proponitur. Quocirca etiam pro omnibus Pontifex fidenter precatur. Concipit enim fiduciam benignum & patientem coram se positum pro sacrificio intuens. Laudat ideo & omnium nomine eum obsecrat, sanctorumque hominem qui ex hac vita migrarunt, memoriam usurpat: ante alios virginis Dei matris, quæ ipsum clauso utero peperit: testans & in hoc, nobis cum sanctis societatem intercedere, & per istud sacrificium nos illorum consortes esse, qui fiduciam apud diligentem & dilectum habeant, qua nos ei reconciliare, & unum cum eo efficere queant. Tandem ubi rogavit ut uno ore, & uno animo Deum collaudemus, & misericordiam magni Dei Jesu Christi, super nos invocavit: cælesti Patri nos adoptandos offert, orans uti per naturalem ejus Filium a peccato purgati, secundum gratiam Filii evadere, & qui Pater est cælestis, eum digne vocare Patrem possimus. Hoc autem signum est futuræ concordiæ in futuro sæculo, & unionis cum Deo in Spiritu sancto, per unigenitum ejus Filium. Unde Pontifex pacem precatus, & gratiis actis, & Jesu invocato, uti se sanctorum participem facit, & mereantur etiam cæteri per ipsum participes fieri.

ἕνα τῆς Τριάδος σεσαρκωμένον ἡμῖν ἡ ἕνωσις γέγονε. καὶ αὕτη ἡ ὁμολογία τοῖς ἀγγέλοις ἡμᾶς ἑνώσασα· καὶ ὅτι ἀγαπᾶν ἀλλήλους χρὴ, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς δι' ἀγάπην ἱερουργήθη· καὶ τὸν μέλλοντα κοινωνεῖν αὐτοῦ οὐ μετὰ μνήσιδος χρὴ παρίστασθαι· καὶ ὅτι πάντες ἐν τῷ μέλλοντι φίλοι, καὶ οὐδεὶς ἐκεῖσε ἐχθρὸς, οἱ γὰρ ἐχθροὶ πόῤῥω βέβληνται. Κρατοῦσι δὲ καὶ τὸ ἱερὸν κάλυμμα ἐπὶ τῶν δώρων, ὡς ἂν τὸ ἱερὸν ἐκπληρωθῇ σύμβολον· ὅτι χρὴ πάντα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ καθαρῶς ἀνομολογεῖσθαι, καὶ οὕτως ἀπερικαλύπτως ἰδεῖν αὐτόν. μετὰ ταῦτα μὲν ὁ ἱεράρχης ἱερουργῶν παρίσταται, καὶ τὰ θεῖα ἀνυμνεῖ ἔργα, καὶ ὑπὲρ πάντων εὐχαριστήσας μετὰ τῶν Ἀρχαγγέλων ἑνοῦται, καὶ τὸν ἐπινίκιον ἀνακράζει σὺν αὐτοῖς ὕμνον τὸ, ἅγιος, ἅγιος ἅγιος· τοῦτο καὶ ὁ λαὸς ἐκβοᾷ, δεικνὺς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἴσην αἴνεσιν ἡμῶν μετὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἕνωσιν. εἶτα τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἀνυμνήσας ὁ ἱεράρχης τὴν τοῦ μονογενοῦς ἐνανθρώπησιν, καὶ τὸ μέγιστον πάλιν ἔργον τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον, εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν μυστηρίων χωρεῖ, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀνακράζει λόγους, οὓς εἶπεν αὐτὸς ἱερουργῶν ὁ Σωτήρ.

Ἔπειτα ὑπὲρ πάντων εὐχαριστήσας, καὶ ὑπὲρ πάντων τὰ δῶρα προσάγων, τὴν θείαν ἐπικαλεῖται εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰ προκείμενα δῶρα χάριν τοῦ πνεύματος· δι' ἧς καὶ ταῦτα τετελεκὼς σφραγῖδι σταυροῦ καὶ ἐπικλήσει τοῦ πνεύματος, τὸν ζῶντα εὐθὺς βλέπει προκείμενον Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἀληθῶς ὄντα τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον. αὐτοῦ γὰρ αὐτὸ, ὁ ἄρτος, τὸ σῶμα. καὶ τοῦτο αὐτὸ, τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ αἷμα. καὶ τὸ παγκόσμιον θῦμα, καὶ τὸ κοινὸν ἱλαστήριον, καὶ ἡ ζῶσα τρυφὴ, καὶ ἡ ἀπέραντος εὐφροσύνη, καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ μόνον ὄντως ἀγαθὸν πρόκειται τοῖς πᾶσιν ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ. διὸ καὶ ὑπὲρ πάντων ὁ ἱεράρχης θαῤῥοτέρως εὔχεται. θαῤῥεῖ γὰρ τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἀνεξίκακον καθορῶν προκείμενόν τε καὶ τεθυμένον. καὶ ἀνυμνεῖ, καὶ ὑπὲρ πάντων ἐξαιτεῖται, καὶ τῶν ἀπελθόντων μέμνηται. ἐξαιρέτως δὲ τῆς τοῦτον παρθενικῶς τεκούσης θεομήτορος κόρης. μαρτυρῶν κἂν τούτῳ ὡς τοῖς ἁγίοις ἡνώθημεν, καὶ διὰ θύματος τούτου κοινωνοὶ ἐκείνων ἐσμέν. καὶ ὅτι παῤῥησίαν ἔχοντες πρὸς τὸν φιλοῦντα καὶ φιλούμενον ἔχοντες, ἰσχύουσι καὶ ἡμᾶς αὐτῷ καταλλάξαι καὶ ἑνῶσαι. τέλος στόματι ἑνὶ καὶ μιᾷ καρδίᾳ προσδεξάμενος αἰνεῖν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικαλεσάμενος ἐφ' ἡμᾶς, πρὸς τὴν υἱοθεσίαν ἡμῶν τοῦ οὐρανίου πατρὸς ἀνάγει. εὐχόμενος διὰ τοῦ κατὰ φύσιν υἱοῦ κεκαθαρμένους κατὰ χάριν υἱοὺς γενέσθαι· καὶ ἐπαξίως καλέσαι ἡμᾶς πατέρα, τὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον. τοῦτο καὶ δηλοῖ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ὁμοφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ μονογενοῦς ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἕνωσιν. ὅθεν καὶ εἰρήνην ὁ ἱεράρχης ἐπευξάμενος, καὶ εὐχαριστήσας καὶ Ἰησοῦν ἐπικαλεσάμενος, ὥστε μεταδοῦναι αὐτὸν αὐτῷ τῶν ἁγίων, καὶ καταξιωθῆναι δι' αὐτοῦ καὶ τὸν λοιπὸν μετασχεῖν.

Ἐπεὶ τὴν λειτουργίαν τετέλεκε, καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἔρχεται, λαμβάνει πάλιν τὸ ὠμοφόριον· δεικνὺς ὅτι πρῶτον ἐξ ὑπηρετῶν ἦν, καὶ ἀναβάντες τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἔνδυμα ἐνδεδύσθαι. ἐπεὶ δ' ἐπλέσθη τὸ ἔργον, καὶ ἀνυψῶσαι τὸν ἄρτον, καὶ μελίσαι εἰς μέρη, καὶ μεταλαβεῖν, καὶ μεταδοῦναι ἔρχεται· χρεία τὰ τῆς ἀξίας πάντα ἱερὰ σύμβολα ἐνδεδύσθαι. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἱεράρχου ἐξαίρετον τὸ ὠμοφόριον ἔνδυμα· καὶ τοῦτο χρεία λαβεῖν, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν θειοτάτων μεταλαβεῖν. ἐνδυσάμενος τοίνυν, καὶ ἀνυψώσας τὸν ἄρτον, καὶ τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις ἀνειπὼν, ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὴν θείαν ἐκείνην τῆς ἱερᾶς τραπέζης ζῶσαν τροφὴν ἁγίους ἅπαντας καλεῖ· τὰ ἅγια λέγων, τοῖς ἁγίοις. ὁ δὲ λαὸς ὁμοφρόνως κράζει. εἷς ἅγιος, εἷς κύριος, Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. τοῦτο δὲ Παῦλος φησὶ, κηρυχθήσεται ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ· ὅτε κάμψει πᾶν γόνυ τῷ Ἰησοῦ, πᾶσα δὲ γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. ἐκ τούτου τοίνυν κοινὴ πάντων ἕνωσις τῶν πιστῶν ἀνομολογεῖται, καὶ ἡ συμφωνία παρὰ πάντων τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ σαρκωθέντος υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ὃς ἐπὶ πάντα βασιλεύσει, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος· ὡς γέγραπται. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φωνὴν τὸ ἅγια τοῖς ἁγίοις, τὸ, εἷς ἅγιος, ὃ ἀποκρίσει λεγόμενον, πρῶτον μὲν τὴν αὐτοαγιωσύνην καταγγέλλει τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι παρ' αὐτοῦ πᾶσι τοῖς ἁγιαζομένοις ἐστὶν ἁγιασμός. καὶ ταπεινώσεως μὲν ἐπέχει λόγον. τίς γὰρ ἐξ ἡμῶν καθαρὸς ἡμῶν, ἢ τίς ἅγιος; εἷς μόνος ἅγιος, εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός· ὃς φιλανθρώπως ἡμᾶς ἁγιάσει.

Τὸ δὲ ἀνυψῶσαι τὸν ἄρτον τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δηλοῖ ὕψωσιν τοῦ Ἰησοῦ· διὸ καὶ τὸ ποτήριον πρόκειται αὐτῷ, τὸ ἀπὸ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ῥεῦσαν πλευρᾶς φέρον αἷμα καὶ ὕδωρ. τὸν μὲν οὖν ἄρτον εἰς τέσσαρα διαιρεῖ, καὶ σταυροειδῶς τοῦτο τίθησι· κἂν τούτῳ σταυρωμένον βλέπει τὸν Ἰησοῦν. οὐδὲ γὰρ ἄλλη τις μείζων θεωρία, ὡς τὸ τὸν ὑψηλὸν Θεὸν βλέπειν ὑπὲρ ἡμῶν ταπεινόν. τὴν ἄνω δὲ μερίδα λαβὼν σταυροειδῆ τύπον δείξας τοῦ ἄρτου, ἐμβάλλει τοῦτο τῷ ποτηρίῳ· καὶ τῶν μυστηρίων ποιεῖ τὴν ἕνωσιν. εἶτα καὶ τὸ ζέον ὕδωρ ἐκχέει τῷ ποτηρίῳ. τοῦτο δὲ ποιεῖ μαρτυρῶν, ὅτι καὶ νεκρὸν γενόμενον τὸ κυριακὸν σῶμα τῆς θείας ψυχῆς αὐτοῦ χωρισθείσης, ζωοποιὸν αὖθις ἔμεινε. τῆς θεότητος μὲν οὐ διαιρεθείσης αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐνεργειῶν δὲ τοῦ πνεύματος ἁπασῶν μὴ χωρισθεισῶν. ἐπεὶ ζῶν καὶ τὸ ζέον ὕδωρ ζωτικὴν τῷ θερμῷ παρέχεται ἔμφασιν, ἐπάγεται τότε ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως, ὥστε τὰ χείλη τῷ ποτηρίῳ προσψαύσαντες, καὶ κοινωνοῦντες τῷ αἵματος ἀπὸ τῆς ζωοποιοῦ πλευρᾶς ἐκείνης πίνειν διατιθέμεθα. εἰσὶ δὲ λόγοι πρὸς τοῦτο, καὶ ὑψηλοτέρων ἀνδρῶν ἄλλοι, καὶ οὗτοι θαυμαστοί· ἀλλ' ἡμῖν ἀρκείτω οὗτος ὁ λογισμός. ὡς γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐπαδομένου ἐστὶ νοεῖν ἐν τῷ τὸ ζέον εἰσάγεσθαι, τοῦτό ἐστιν ὃ εἰρήκαμεν, ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας. ζέσις γὰρ πνεύματος ἁγίου φησὶ, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰσάγεσθαι ζέον ἐν τοῖς προηγιασμένοις. τοῦτο καθαρώτερον δείκνυσιν. οὐ γὰρ χρεία ἦν, εἰ ἄλλος ἐτύγχανεν ὁ σκοπὸς, τὸ ζέον εἰσάγεσθαι ἐν τοῖς δώροις, τῇ τελείᾳ λειτουργίᾳ, εἰσαχθέντος τοῖς δώροις.

Postquam sacris absolutis ad communionem devenit, Pallium iterum assumit: declarans hac re, se prius ministrum fuisse, & sanctissimum illud ornamentum in se capessere veritum. Quoniam autem perfecto opere, & ad elevandum panem, atque in partes dividendum, & ad capiendum, aliisque distribuendum accedit, necesse est illum omnia dignitatis suæ sacra symbola induere. Et cum Pontificis præcipuum indumentum sit Pallium, illud necessario assumit, & cum eo divinissimorum se participem reddit. Induens igitur & in altum sublato pane, dictoque: *Sancta Sanctis*: ille quidem ad sacrum sacræ mensæ, & vivum alimentum sanctos omnes vocat, dum dicit: *Sancta Sanctis*. Populus vicissim consona voce clamat. *Unus sanctus, unus Jesus Christus in gloria Dei patris*. Et hoc quidem, ut Paulus dicit, prædicabitur, in ultima die, quando Jesu *flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur, quoniam Dominus Jesus est in gloria Dei patris*. Ex hoc igitur communis unio fidelium cunctorum publicatur, & consensus ab omnibus de prædicatione incarnati Dei filii exhibetur: qui regnabit super omnes & regni ejus non erit finis, ut scriptum est. Quinetiam ad vocem, *Sancta Sanctis*, quod respondetur, *unus Sanctus*, primum quidem ipsam Dei sanctitatem qua ex semet sanctus est, & ab eo omnibus sanctificatis sanctitatem profluere annunciat, & humilitatis causam complectitur: quasi dicatur, quis nostrum mundus, aut quis sanctus est? Unus solus sanctus Jesus Christus, qui benigne nos sanctificabit.

Panis vero elevatio, aliam Jesu in cruce elevationem declarat, ideo & oculis calix objicitur, qui e sacro ejus latere sanguinem simul & aquam profluentem continet: & panem etiam in quatuor partes dividit, & in modum crucis componit, & in eo crucifixum Jesum contemplatur: nec enim sublimior potest esse contemplatio quam ejus, qui cum sit Deus excelsus pro nobis humilis factus est. Superiorem autem portionem, cum ea, forma crucis expressa, in calicem immittit, mysteriorumque unionem facit. Post ferventem aquam in calicem injicit; quod facit testatus, etiam mortuum Domini corpus, divinaque anima ab eo separata, nihilominus vivificum mansisse, divinitate nimirum, operationibusque spiritus universis ab eo neutiquam divulsis. Et quia aqua calida, vitalem speciem ob calorem præbet, tempore communionis adhibetur; ut labris admotis, & sanguini communicantes, ita afficiamur, quasi e vivifico illo latere libarentur. Afferuntur hujus rei rationes; a summis viris aliæ quoque: verum ista nostra excogitatio sufficiat. Namque ex verbis ad hanc ferventis aquæ injectionem addi solitis intelligere licet, hic quem diximus Ecclesiæ scopus est. Ait enim. *Fervor Sancti Spiritus*. Imo vero etiam quod in præsanctificata calens aqua injicitur, hoc liquidius declarat. Non enim foret opus, si alius esset finis in dona immittere: quandoquidem in perfecta missa jam ipsis donis commixta est.

In multas vero particulas dividens panem Pontifex, in eo Jesu Christi sacrificium imitatur. *Fregit enim panem*, scriptum est, *deditque discipulis suis*. Primus ipse pani communicat: & tremendo calici participat. Neque enim illi alius porrigit, nisi forte quispiam ejus ordinis sit, Pontifex videlicet. Deinde aliis omnibus manum & genam osculantibus communionem impertitur, qua & carnis communicationem, etiam in futuro sæculo, cum Jesu indissolubili nexu futuram prædicat. Manus vero & gena osculum suscipiunt, illa quidem ut ministra, & quæ tremenda illa tangit; hæc quia instrumentum sermonis est, unde preces fiunt, & propter charitatem communionemque in Christo: quod & confirmat id quod tunc profertur: *Christus in medio nostrum*. Sed & præterea quia in gena Dominus alapam sustinuit, ut & Pontifex recordari inducatur, quantæ humilitatis magistrum se exhibuit, nec ullo modo in tam divinis magnisque functionibus efferatur.

Ubi porro ii qui de altari sunt juxta altare communicarunt: & ordini convenienter, (ut & in futura vita futurum Paulus docet: *unusquisque*, inquit, *in ordine suo*) manibus & ipsi divinum panem acceperunt, & calicem libarunt.

Postmodum etiam sanctissima dona populo cooperta exhibentur. Quod monet, non esse fas, ut diximus omnes hæc aperta aspicere. Quod si quis ad communionem est paratus, etiam hic cum religione ac timore accedens, non sine medio, sed e cochleari Pontificia manu communicat. Atque ita super hæreditate Dei & copioso ejus populo oratione fusa, abit Pontifex donis suffitum adhibens, & adjiciens, quæ ascensionem Domini, & in posterum gloriam prædicationis significant: veluti sic eum alloquens: Tu usque ad nos descendisti, inter nos visus es, & in cœlum ascendisti: te assumpto, gloria virtutis tuæ omnem terram implevit, per quam & nos sacrificantes tua mysteria, & participamus te, & quotidie ac perpetuo habemus te. Post hæc, sacris donis ad Prothesin delatis, Diacono quidem discum in capite, Sacerdotibus autem manibus calices tenentibus, ipse gratiis actis, & manibus lotis egreditur: Panemque benedictum in populum distribuit. Quoniam enim Pontifex, Christum, ut docuimus exprimit, ipsum & sacrificavit, & participavit, & viris sacris initiatis impertivit; sanctificationem etiam participare opus est populum, quanta quidem a precibus & a tremendo sacrificio, intellectuali modo sanctificatio a fidelibus communicari potest. Et quoniam sensibilibus quibusdam rebus, et corpore tectos sanctificationem nos recipere oportebat: id maxime Pane benedicto præstatur. Hic autem est panis sanctificatus, super quo in Propositionis mensa, preces fusæ sunt, ex quo media pars exsecta, precibus consecrata est. Hic postea ut lanceola signatus, & divinis verbis super se factis, loco tremendorum donorum (Sacramentorum vide-

Εἰς πολλὰς δὲ ἄλλας μερίδας διελὼν ὁ Ἀρχιερεὺς, κἀν τούτῳ μιμούμενος τὴν ἱερουργίαν τοῦ Ἰησοῦ. ἔκλασε γὰρ ἄρτον, ὡς γέγραπται, καὶ ἔδωκεν αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς. μεταλαμβάνει πρῶτος αὐτὸς τοῦ ἄρτου, καὶ μετέχει τοῦ φρικτοῦ ποτηρίου. οὐ γὰρ ἄλλος αὐτῷ μεταδίδωσιν, εἰ μή πού τις ἐστὶ τῶν ὁμοταγῶν, Ἀρχιερεὺς δηλονότι. εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μεταδοὺς ἀσπαζομένοις τότε καὶ χεῖρα, καὶ παρειὰν, τὴν ἀπὸ τῆς σαρκὸς κοινωνίαν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνακηρύττει τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀδιάσπαστον ἕνωσιν. χεὶρ δὲ καὶ παρειὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐπιδέχονται· ἡ μὲν ὡς ὑπουργὸς, καὶ τῶν φρικτῶν ἁπτομένη· ἡ παρειὰ δὲ καὶ διὰ τὸ ὄργανον εἶναι ὅθεν αἱ προσευχαὶ, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τῶν εὐχῶν κοινωνίαν· ὃ καὶ τὸ λεγόμενον βεβαιοῖ. ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ κατὰ κόρρης τὸν Κύριον ὑπενεγκεῖν ῥάπισμα, ζῶσαν εἰς ὑπόμνησιν ἄγεται ὁ Ἀρχιερεὺς, οἵας ταπεινώσεως ὁ δεσπότης διδάσκαλος γέγονε, καὶ μὴ κατά τι ἐν τοῖς οὕτω θείοις καὶ μεγάλοις ἐπαίρηται.

Τῶν δὲ τοῦ βήματος ἐν τῷ βήματι μετεχόντων, καὶ ἀναλόγως τῇ τάξει, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ μέλλοντι διδάσκει, ἕκαστος, λέγων, ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ταῖς χερσί τε καὶ αὐτοὶ τὸν θεῖον ἄρτον δεχόμενοι, καὶ τοῖς χείλεσι τοῦ ποτηρίου μετέχοντες.

Ὕστερον τὰ ἅγια δῶρα περικεκαλυμμένα τῷ λαῷ δείκνυνται. τοῦτο δ' ἐμφαίνει ὅτι οὐ θεμιτὸν, ὡς εἴρηται, ἀπερικαλύπτως ὁρᾶν ταῦτα πάντας. εἰ δέ τις πρὸς κοινωνίαν ἱκανὸς, καὶ οὗτος προσιὼν μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου, οὐκ ἀμέσως, τούτων μετέχει· ἀλλὰ διὰ τῆς λαβίδος Ἀρχιερατικῇ χειρὶ κοινωνεῖ. καὶ οὕτω τὴν Θεοῦ κληρονομίαν καὶ περιούσιον λαὸν ἐπευξάμενος ὁ Ἀρχιερεὺς, ἄπεισι θυμιῶν τὰ δῶρα, ἐπιλέγων ὅσα τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος δηλοῖ· καὶ τὴν μετὰ ταύτην δόξαν τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ κτίσει. οἱονεὶ διαλεγόμενος τῷ Σωτῆρι, καὶ λέγων· ὅτι σὺ μὲν ἦλθες μέχρις ἡμῶν, καὶ καθ' ἡμᾶς ὤφθης, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελήλυθας. καὶ ἀναληφθεὶς τῆς γῆς, δόξης πεπλήρωκας τὴν γῆν· δι' ἧς καὶ ἡμεῖς ἱερουργοῦντές σου τὰ μυστήρια, καὶ μετέχομέν σου, καὶ διηνεκῶς ἔχομέν σε. ἐπὶ τούτοις τῶν ἱερῶν δώρων ἐν τῇ προθέσει ἀπενεχθέντων, διακόνου μὲν τὸν δίσκον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἱερέων τὰ ποτήρια κατεχόντων, αὐτὸς εὐχαριστήσας, καὶ τὰς χεῖρας νιψάμενος ἔξεισι τὸ κλώμενον ἀντίδωρον μεταδιδοὺς τῷ λαῷ. ἐπεὶ μὲν τὸν Χριστὸν, ὡς εἴπομεν, ὁ Ἀρχιερεὺς εἰκονίζει, αὐτὸν δὲ καὶ ἱερουργήσαντα καὶ μετέσχε, καὶ τοῖς ἱερωμένοις μετέδωκεν· ἁγιασμοῦ δὲ χρεία μετασχεῖν καὶ τὸν λαὸν, ὅσος μὲν ἀπὸ τῶν προσευχῶν ὁ ἁγιασμὸς, καὶ τῆς φρικτῆς ἱερουργίας, νοητῶς τοῖς πιστοῖς μεταδοθῇ. ἐπεὶ δὲ καὶ δι' αἰσθητῶν τινῶν ὡς σῶμα περικειμένοις τὸν ἁγιασμὸν ἔδει λαβεῖν, διὰ τοῦ ἀντιδώρου γίνεται. τοῦτο δὲ ἡγιασμένος ἐστὶν ἄρτος ἐν τῇ προθέσει προσαχθεὶς, ἐξ οὗ τὸ μεσαίτατον ἐκβληθὲν, καὶ ἱερουργηθὲν προσαχθέν. αὐτὸς ὕστερον ὡς καὶ τῇ λόγχῃ σφραγισθεὶς, καὶ θεῖα δεξάμενος ῥήματα ἀντὶ τῶν δώρων τῶν φρικτῶν δηλαδὴ μυστη-

ρίων

ρίων τοῖς μὴ μετασχοῦσι τούτων παρέχεται. τοῦτο ποιήσας, καὶ εὐλογίαν ἐπευξάμενος τῷ λαῷ ὁ Ἀρχιερεὺς, τέλος ἐπιτίθησι τῇ ἱερᾷ τελετῇ.

Ἡμεῖς μὲν οὖν καὶ διεξοδικώτερον ἐβουλόμεθα τὰ τῆς ἱερατικῆς τελετῆς ἑρμηνεῦσαι· ἀλλ' ἐπεί περ ἀδρανὴς ἡμῶν ὁ νοῦς, καὶ τῶν μεγίστων καὶ θείων ἀνδρῶν τινὲς ἀξίως αὐτῶν τῆς ὑψηλῆς γνώσεως συνεγράψαντο ἐκεῖσε παραπέμποντες ὑμᾶς, σιγῶμεν ἡμεῖς. ἀλλὰ καὶ ὅσα περ εἴπομεν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν εἴπομεν· ἀλλ' ἀφορμὰς ἔχοντες ἐκ πατέρων, καὶ τῶν τῆς εὐσεβείας μάλιστα διδασκάλων, οἳ περὶ τούτων ὑψηλοφρόνως ἐδίδαξαν. ἐμέλλομεν καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ προθέσει διαλαβεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτων ἐκεῖνοι ἡρμήνευσαν, οὐ χρεία λέγειν ἡμῖν. μικρόν τι μόνον περὶ τῶν ἐν τῇ προθέσει ὑπομιμνήσκομεν, ὅτι κατὰ τὴν περὶ τούτου παράδοσιν, προσφέρει μὲν πρῶτον τὸν ἄρτον ὁ ἱερεὺς· ἔπειτα δὲ τὴν ἕνωσιν τοῦ ποτηρίου ποιεῖται. εἶτα καὶ μερίδας προσφέρει τῷ Θεῷ· τὴν μὲν εἰς τιμὴν τῆς τοῦ Κυρίου μητρὸς, τὰς δὲ λοιπὰς ὑπὲρ τῶν ἁγίων· καὶ ἑτέρας ὑπὲρ τῶν ζώντων, καὶ κεκοιμημένων πιστῶν. ζητεῖται τοίνυν τίνα αἱ μερίδες ἔχουσι δύναμιν, καὶ εἰ εἰς σῶμα μεταβάλλονται δεσποτικὸν, καὶ τίνα συντέλειαν ποιοῦσι τοῖς ὑπὲρ ὧν προσάγονται.

Ἐστὶ τοίνυν λόγος παρὰ τῶν πατέρων εἰς ἡμᾶς ἥκων ὡς αἱ προσαγόμεναι μερίδες πολλὴν ποιοῦσι τὴν λυσιτέλειαν· ἀντὶ γὰρ τῶν προσώπων εἰσὶν ὑπὲρ ὧν προσάγονται· καὶ θυσία ἐστὶν ὑπὲρ αὐτῶν προσαγομένη Θεῷ, καθὰ καὶ ὁ ἱερεὺς ὅπως ἐν τῷ προσάγειν φησὶ, πρόσδεξαι λέγων, Κύριε τὴν θυσίαν ταύτην. Εἰσὶ τοίνυν αἱ μὲν ὑπὲρ τῶν ἁγίων προσαγόμεναι εἰς δόξαν αὐτῶν, καὶ τιμὴν καὶ ἀνάβασιν τῆς ἀξίας, καὶ τοῦ θείου φωτισμοῦ παραδοχὴν μείζονα· αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν πιστῶν· κεκοιμημένων μὲν, εἰς λύτρωσιν ἁμαρτιῶν, καὶ θείας χάριτος ἕνωσιν· ζώντων δὲ, εἰ μετανοίᾳ μόνον τὴν ζωὴν διοικονομοῖεν, εἰς δεινῶν ἀπαλλαγὴν, εἰς ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, εἰς ζωῆς αἰωνίου ἐλπίδα. καὶ τοῖς ἁγίοις γὰρ ἀνάβασις γίνεται διὰ τῆς θείας ἱερουργίας, καὶ τοῖς πιστοῖς, ὡς εἴρηται, θεία ἐλέους χορηγεῖται μετάδοσις· ἀλλ' ὅσῳ τὸ ἔργον ἐπωφελὲς προσφερόμενον ὑπὲρ τῶν ἀξίων· τοσοῦτον ἐπικίνδυνον καὶ ἐπιβλαβὲς ὑπὲρ τῶν μὴ ἱκανῶς ἐχόντων, ὡς δυνατὸν ἀνθρώποις, γινόμενον. ἡ μερὶς γὰρ ἡ ὑπέρ τινος ἐγγὺς τοῦ θείου ἄρτου κειμένη ἐν τῷ ἐκεῖνον ἱερουργηθῆναι, καὶ σῶμα γενέσθαι Χριστοῦ, εὐθὺς ἁγιασμοῦ αὐτὴ μετέχει· ἐνωθεῖσα δὲ, καὶ τῷ ποτηρίῳ, ἑνοῦται τῷ αἵματι· διὸ καὶ τῇ ψυχῇ ὑπὲρ ἧς προσηνέχθη παραπέμπει τὴν χάριν. γίνεται οὖν κοινωνία τότε· καὶ εἰ μέν τις τῶν εὐλαβείας μεταποιουμένων ἐστὶν, ἢ τῶν ἡμαρτηκότων μὲν, μετανοησάντων δὲ, ἀοράτως ὡς εἴπομεν, τῇ ψυχῇ τὴν κοινωνίαν τοῦ πνεύματος ὁ ἄνθρωπος δέχεται. πολλάκις δέ γε καὶ σωματικὴν δείκνυσιν ὡς ἐμάθομεν τὴν ὠφέλειαν. εἰ δέ τις τὴν ἁμαρτίαν ἐνεργῶν εἴη, καὶ ταύτης μηδ' ἀφιστάμενος, ἀνεπιτηδείως ἔχων πρὸς τὴν κοινωνίαν

Euchol.

licet) iis qui non communicarunt distribuitur. Quod Pontifex ubi fecit, & populo bene precatus est, missæ finem imponit.

Ac nos quidem missæ sacratissimæ arcana fusius explanare volebamus: sed cum id intelligentiæ nostræ tenuitas prohibeat, & summi ac divini quidam viri pro excellenti cognitione sua de his conscripserint, eo vos mittentes, conticescimus. Quæ vero attulimus, non ea ipsi excogitavimus: sed ex Patribus & pietatis doctoribus præcipuis, qui de his sublimia scripserunt, occasionem differendi habuimus. Erat in animo, & ea quæ fiunt in Prothesi enucleare: verum quia de his similiter iidem explicaverunt, nos verba facere, nihil est necesse, pauca tamen quædam quæ ad Prothesin spectant subjicimus. Secundum traditionem primum quidem Sacerdos panem offert, deinde mixtionem & unionem calicis adjungit. Post etiam particulas offert Deo, aliam quidem in honorem matris Domini, quasdam vero pro Sanctis, & reliquas pro vivis & defunctis fidelibus. Quæritur itaque quam vim habeant illæ particulæ, & utrum in corpus Domini transmutentur: & quid iis conferant pro quibus offeruntur.

Sermo quidem a Patribus ad nos usque pervenit, particulas oblatas utilitatem multam conferre, locum enim tenent personarum earum pro quibus offeruntur: sacrificiumque quoddam est pro ipsis Deo oblatum: sicut & Sacerdos inter offerendum, inquit. *Suscipe Domine sacrificium istud*. Quæ igitur pro Sanctis offeruntur, ad gloriam eorum & honorem, ad augmentum dignitatis, & ad divini luminis receptionem majorem valent: Quæ autem pro fidelibus sunt: pro mortuis quidem ad peccatorum liberationem, & divinæ gratiæ conjunctionem prosunt: quæ vero pro vivis, si cum pœnitentia bene vitam dispensaverint, ad pœnarum levamen, ad peccatorum condonationem, ad vitæ æternæ spem conducunt. Nam & sanctis incrementum gloriæ sacrificio illo accedit, & fidelibus ut dictum est, divinæ misericordiæ distributio impenditur. Sed quantum est utile hoc opus si pro dignis administretur, tam periculosum & damnosum, si pro his qui quantum in homine est, dignos sese non præstant. Particula enim cujusdam nomine sancto pani adjacens quando consecratur, & corpus Christi fit, continuo sanctificationis & ipsa fit particeps, in calicem vero missa sanguini unitur: quare & animæ pro qua oblata est gratiam confert, & tunc intelligibilis fit cum Deo conjunctio & communio. Et si quidem anima illa e numero pietatem colentium est, aut eorum qui peccaverunt, pœnitentiam tamen egerunt: invisibili ratione, ut diximus, communionem spiritus suscipit. Sæpe autem, ut experientia probavimus, corporalem quoque utilitatem invenit. Quod si pecca-

ta perperare solitus sit ille, nec ab iis abstineat, cum ad communionem non sit bonus, sacrificium pro eo oblatum in damnationem illi cedet. Unde cavendum Sacerdoti, ne ab eo oblationem accipiat, neve pro talibus offerat, qui abjecto omni pudore peccata committunt, ne forte cum ipsis damnetur. Ex hoc autem & tentationes, & tribulationes sequuntur. *Idcirco*, inquit Paulus, *inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.*

Necesse est porro & Sacerdotem in maximis hisce operibus sibi attendere, & dijudicare semetipsum, ut scriptum est, & adhibere cautionem pro viribus. Si enim circa alios esse providum oportet, multo amplius circa se. Et si manducans & bibens indigne, id est, communicans, judicium sibi manducat & bibit, multo magis qui indigne sacrificat. Quod cum ita sit quantum possumus attendamus, qui Sacerdotii sortem nacti sumus, & omni modo peritatis & injuriarum oblivionis curam habeamus. Humilitas & charitas in animabus nostris augeatur. Hæc enim sunt dona ejus qui a nobis conferantur. Ut & in præsenti sæculo digne ipsum participemus, & in futuro ejus ineffabilem & æternam communionem mereamur: gratia & benignitate ejusdem Christi Filii Dei vivi, quem decet gloria, honor, & adoratio, cum principii experte ejus Patre, & sanctissimo & vivifico Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ORDO FIERI SOLITUS IN ORDINATIONE Lectoris & Cantoris.

Offertur (si fuerit) ordinandus Pontifici, si facularis quidem est, in solita veste, & capite nudato; si vero Monachus, Mandya induitur. Et a Pontifice ter in capite signatur: & in aurem sermonem conditur ab eo, dicente. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Ad ministrujusque personæ invocationem adstantibus sacerdotibus, Amen. Mox ex integro in Clerici formam, ab aliquo tonditur. Atque ita rursus Pontifici offertur: Qui tunica accepta eum induit: Et iisque tertio capite ejus signatis, manu illi impositâ, sic precatur.*

DOmine Deus omnipotens, elige servum tuum hunc, & eum sanctifica, & cum omni sapientia & intellectu, divinorum verborum tuorum meditationem & lectionem obire concede, in inculpata conversatione custodiens illum. Misericordia, & miserationibus, & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc, & semper, & in, &c.

Et post exclamationem, Codex Apostolicus Lectori tradit. Qui modicum quid perlegens pacem a Pontifice accipit.

Si vero Cantor ordinetur: Propositum e Psal-

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ἀναγνώστ, καὶ ψάλτ.

ΠΡοσαγόμενος τῷ Ἀρχιερεῖ ὁ ποῖος. a εἰμὶν κοσμικὸς ἐσι, μὴ ἱματία, ἀσκητὴς εἰ ἢ μοναχὸς, μὴ μανδύα. Καὶ σφραγίζεται τρίτον τῶν κεφαλῶν, b παρὰ τ Ἀρχιερέως. Καὶ κείρεται παρ αὐτοῦ σταυροειδῶς, λέγοντος εἰς τὸ ὄνομα τ πατρὸς, καὶ τ υἱ, καὶ τ ἁγίου πνεύματος. Ἐπιφωνούντων καθ ἑκάστην ἐπίκλησιν τὴν συμπαρόντων, τὸ ἀμήν. Εἶτα τέλος ὑπό τινος, τῆς κλήσεως κέφαλαι χῆμα. Καὶ πάλιν τῷ Ἀρχιερεῖ προσάγεται. καὶ αὐτὸς λαμβάνων c φαιλώνιον, d ἐνδύεται. Καὶ τρίτον τὸ πῆχυ κεφαλὴν σφραγίζων, ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸν χῆρα, καὶ εὔχεται ὧδε.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, e ἐκλεξαι τ δοῦλόν σου τοῦτον, καὶ ἁγίασον αὐτὸν· καὶ δὸς αὐτῷ μετ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως, τὴν θεῖον σου λογίων τῶν μελέτην καὶ τὸν ἀναγνῶναι ποιεῖσθαι, ἀδιαβλήτως αὐτὸν, ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ. Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τῶ μονογενοῦς σου υἱοῦ· μεθ ἧς εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ἀναγνώστ, καὶ ψάλτ.

ΠΡοσαγόμενος τῷ Ἀρχιερεῖ ὁ ποῖος. a εἰμὶν κοσμικὸς ἐσι, μὴ ἱματία, ἀσκητὴς εἰ ἢ μοναχὸς, μὴ μανδύα. Καὶ σφραγίζεται τρίτον τῶν κεφαλῶν, b παρὰ τ Ἀρχιερέως. Καὶ κείρεται παρ αὐτοῦ σταυροειδῶς, λέγοντος εἰς τὸ ὄνομα τ πατρὸς, καὶ τ υἱ, καὶ τ ἁγίου πνεύματος. Ἐπιφωνούντων καθ ἑκάστην ἐπίκλησιν τὴν συμπαρόντων, τὸ ἀμήν. Εἶτα τέλος ὑπό τινος, τῆς κλήσεως κέφαλαι χῆμα. Καὶ πάλιν τῷ Ἀρχιερεῖ προσάγεται. καὶ αὐτὸς λαμβάνων c φαιλώνιον, d ἐνδύεται. Καὶ τρίτον τὸ πῆχυ κεφαλὴν σφραγίζων, ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸν χῆρα, καὶ εὔχεται ὧδε.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, e ἐκλεξαι τ δοῦλόν σου τοῦτον, καὶ ἁγίασον αὐτὸν· καὶ δὸς αὐτῷ μετ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως, τὴν θεῖον σου λογίων τῶν μελέτην καὶ τὸν ἀναγνῶναι ποιεῖσθαι, ἀδιαβλήτως αὐτὸν, ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ. Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τῶ μονογενοῦς σου υἱοῦ· μεθ ἧς εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

f Καὶ μετ τὴν ἐκφώνησιν. Δίδοται τῷ ἀναγνώστῃ βιβλίον ἀποστολικὸν. Καὶ ὀλίγον ἀναγινώσκει, λαμβάνει παρὰ τ Ἀρχιερέως εἰρήνην. Εἰ δὲ ψάλτης ἐστὶ, λέγει ἀπὸ τ ψαλτικῆς ἀρ- f

κείμενον· εἰ δ εἰσὶ καὶ πλείονες οἱ χειροτεινόμενοι ἀναγνῶσαι. Χειροτονοῦνται ὁμοῦ, καὶ λέγεται ἡ εὐχὴ πληθυντικῶς. Ἰσέον δ ὅτι ὅτε οὐκ ἔστι λειτουργία, ποιεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογητὸν, καὶ ψάλλεται τὸ, Βασιλεῦ οὐράνιε, Τρισάγιον. Πανάγια Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν, καὶ λέγομεν προπύλαιον τῆς ἡμέρας, ἕως γένηται ἡ ἀπόλυσις, ὡς προεγράφη.

dicit. Et si plures simul Lectores ordinentur, Oratio in pluralı pro eis recitatur: sciendum quod quando missa non celebratur, benedictionem præmittit Pontifex, & canitur: Rex cælestis. Tres sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Et Modulum dici dicimus. Mox vero officium, ut præscriptum est, peragitur.

LECTIONES VARIÆ.

a EI μὲν χαρισαι ἐσι.) Hæc verba, usque ad ἐφαρμόζεται φόβον. desunt in Regiis MS. numero 2742. in quibus Ordinationum officia reperiuntur, & in Cryptofer. Bessarionis codice.

b Παρὰ τ Ἀρχιερέως.) Deest hoc verbum in Regiis & Cryptofer. Bessarionis.

c Φαιλώνιον.) Regia legunt, φαιόλιον.

d Ἐνδύεται.) Addunt Regia, αὐτόν.

e Ἐκλεξαι.) Regia ἐκλέξαι.

f Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν.) Regia & Cryptof. Bessarionis brevius hujus officii residuum legunt: καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, δίδεται ἀναγνώστῃ βιβλίον ἀποστολικὸν, καὶ ὀλίγον ἀναγινώσκει, λαμβάνει παρὰ τ Ἀρχιερέως εἰρήνην καὶ ψάλλει ἄλλο ἀναγωγὸν καὶ λέγει. *Lectori quidem Apostolicus codex traditur: ex quo ille paululum legens, accipit a Pontifice pacem. Psalta vero, psalterium: & dicit.*

Eadem quidem sensu, sed variis verbis, compositum hoc officium Barberinum S. Marci, & Allatii M. S. exhibent: quæ idcirco confusionis e medio tollendæ gratia, separatim subnectenda judicavimus. Primum itaque hoc pacto legi.

Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ ἀναγνώστ καὶ ψάλτ.

ΜΕτὰ τὸ καρίσαι τ χάριτα ἀποχειροθετήσεις ἀναγνώστην καὶ ψάλτην, προσέχεται τῇ χειροτονίᾳ ἐπισκόπῳ· καὶ ἐπιτιθεὶς τ χῆρα ἐπὶ τ κεφαλὴν αὐτῶ, σφραγίζων αὐτὸν, ἐπεύχεται ὧδε. Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν. δίδοται τῷ ἀναγνώστῃ βιβλίον ἀποστολικὸν, καὶ ἀναγινώσκει ὀλίγον, & δίδωσιν αὐτῷ εἰρήνην. τῷ δ ψάλτῃ ψαλτήριον· καὶ λέγει προκείμενον.

In Ordinatione Lectoris & Cantoris, Oratio.

POstquam tonsus fuerit, *in Lectorem & Cantorem promovendus, Episcopo ordinanti præsentatur: & imponens illi manum super caput ejus, & signans eum, ita precatur.* Domine Deus, &c.

Et dicto, Amen, *Lectori codex Apostolicus traditur: & aliquantulum legit: & pacem si dat (Pontifex) Cantori vero Psalterium: & recitat Propositum.*

Τάξις ἐπὶ προχειρίσει ψάλτ.

ΕΡχεται ὁ διάκονος ἐπὶ τῆ ἐκφωνήσει.

Ἐν εἰρήνῃ τ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ δούλου θ Θεοῦ, τ δεῖνος, τ προχειριζομένου, καὶ ὑπὲρ παρὰ τ Θεοῦ ὑγείας & σωτηρίας, τ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ δωρηθῆναι αὐτῷ αὐτὸ τ τέχνην τ ψαλτικὴν, λογισμὸν δικαιοσύνης, καὶ πολιτείαν ἀρετῆ, τ Κυρίῳ δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τ ἐπισκοπ τοῦ δεῖνος, καὶ τ ἔργων τ χειρῶν αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι. Ἀντιλαβοῦ. Τὰς παναγίας. Ut supra fol. 65.

Ordo in promotione Cantoris.

INgreditur Diaconus Diaconicum.

In pace Dominum precemur.

Pro servo Dei N. promovendo, & pro sanitate & salute ejus a Deo imperanda: Dominum precemur.

Ut pro capitis crinibus, ratio justitiæ virtutisque studium, ei donetur: Dominum precemur.

Pro Episcopo N. & opere manuum ejus: Dominum precemur.

Ut liberemur. Suscipe. Sanctissimæ.

Εἶτα λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς τ εὐχὴν ταύτην.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεόμεθά σε, καὶ παρακαλοῦμεν, φιλάνθρωπε, ὁ δοὺς σε δι ἔρως τ ἁγίας σου ἐκκλησίας κατέχειν, φώτισον αὐτὸν, καὶ γλυκύπικρε ψάλσεσι, τὰ ἄσματα τὰ πνευματικὰ ἐναρχόμενον, τῆς νοητῆς καὶ ἁγίας σου δουλείας ἀξίωσον. ἁγίασον τὴ σὴ φόβῳ, φρόνησον τῇ σῇ χάριτι· ἵνα μὴ τὸ ἀρεστὸν σοι ζήσας, καὶ ἐπὶ τῆς μείζους δωρεᾶς τοῦ ἁγίου σου πνεύματος ἐλθεῖν. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ *Euchol.*

Deinde dicit Pontifex orationem hanc.

DOminator Domine omnipotens, pater Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, te rogamus & precamur benigne. Servus tuus N. ad tuam sanctam Ecclesiam confugit: illumina illum ut suaviter canat, spiritualia cantica exordiatur, spirituali & sancto tuo obsequio dignum fac illum. Timore tuo sanctifica, gratia tua serva illum: ut juxta beneplacitum tuum vivens, ad sancti tui Spiritus dona majora vocetur. Gratia & miserationibus & humanitate unigeniti Filii tui,

cum quo benedictus es : cum sanctissimo & bono, &c.

Deinde tondetur comam : & dicit Pontifex.

TOndetur servus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti : nunc & semper. *Deinde dicit Cantor.* Psalmus David : *Et Pontifex, imposita illi manu, dicit.* Pax omnibus. *Discessit.* Dominum precemur.

Dominator Domine Jesu Christe, te rogamus & te precamur ; respice in nos, & in præsentem servum tuum : & benedictione tua spirituali, qua Melchisedech Sacerdotes crines suos juxta præceptum tuum per Abraham servum tuum detonsum benedixisti, ipsum benedic : & in reverentia & tremore, in sanctitate & justitia tibi obsequentem, mandata tua custodire concede : omni Ecclesiastico ordine ministerium ejus adimple : ut tibi beneplacens omnibus diebus vitæ suæ perseveret. Gratia & miserationibus, &c.

Deinde fit ipse benedictio & dimittit.

Officium in Lectorem.

PRæsentat *Archidiaconus Ordinandum : Et eo coram Pontifice genu incurvante, dicit.* Domine benedic. *Et dicit Episcopus.* Dominus benedicat te in Lectorem sanctæ Ecclesiæ N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti : nunc & semper.

Et in crucis formam, tondetur, ab eo dicente. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti : nunc & semper. *Ab aliquo deinde in Clerici formam perfecte tondetur : atque ita rursus Pontifici offertur. Et ipse Casula accepta induit illum : & imposito Pallio super caput ejus Episcopus ita precatur.*

Pax omnibus. Dominum precemur.

Benedictus es Domine patrum nostrorum, qui patrem nostrum Abraham Sacerdotii cui Melchisedech comam detonsuram misisti : qui Apostolorum tuorum benedictioni & detonsioni adfuisti, & inculpatam fidem in omni opere eis robusti : ipse quoque pro jubilorum detonsione, justitiæ rationem in capite, & conversationem honestam, servum tuum habere concede : ut juxta præcepta tua conversatus, stationis ad dexteram tuam dignus habeatur : eum vero qui detonsos crines in manibus suscipit (tonsionis ministrum) justi Symeonis re in ulnis suscipientis, benedictionem consequi largire, & iis qui huc convenerunt benedictionem spiritualem impertire. *Exclamatio.* Quia tu benedicis & sanctificas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam rependimus.

Pax omnibus. Dominum precemur. Domine Deus noster omnipotens, &c.

Et Apostoli librum ei tradit, & legit hac pallo.

τῇ μετεγενῆς σου ὑιῷ. μεθ' ἧς εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ. καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἶτα χειροτονεῖται τὸν κείρων· καὶ λέγει ὁ Ἀρχιερεύς.

ΚΕίρεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ὑιοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί. Εἶτα λέγει ὁ ψάλτης. Ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ. Καὶ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα ὁ Ἀρχιερεύς, λέγει. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ ἐξάρχων. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὲ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὴν παρεστῶσαν σοι καὶ δοῦλόν σου ταύτην ἐπὶ λογίᾳ πνευματικῇ, ἵνα πολύσπλαγχνος εἶ καὶ ἱλεὼς αὐτοῖς Μελχισεδὲκ, χειροθέτησον τὸν τοιοῦτον σου Δβραὰμ· καὶ ὡς ἀπὸ ἁλὸς σε, τὸν δεῖνα, παράχρα αὐτοῖς ἡ χαρὰς τῆς δικαίου, τὸ τῆς κεφαλῆς λογισμοῦ δικαιοσύνης, καὶ πολιτείαν εὐάρεστον ἔχειν· ἵνα καὶ τῆς ἐντολὰς σε πολιτεύσῃ ἀμέμπτως, ἀξιωθῇ τοῦ ἐν ἀξίοις σε χόρους τῶν ἁγίων σου εἰσαγαγεῖν τοὺς τειχὰς δεξιῶθεν, δόρατος εὐλογίαν τὸ δικαίου Συμεών, τὸν ἐν ἀγκάλαις αὐτοῦ δεξάμενον σε, καὶ πάσης τοὺς συνεδδοῦσιν εὐλογίαν εὐλογίαν πνευματικήν. Ἐκφώνησις. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ πάντα, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. Ut supra fol. 194.

Καὶ ἐπιδίδει αὐτῷ τὸν Ἀπόστολον ὁ ἀναγινώσκει ὅπως.

Ad Romanos epistolæ Pauli lectio. Paulus servus Dei, &c.

Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴς Παύλου τὸ ἀναγνωσμα. Παῦλος δοῦλος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἶτα λαβὼν ὁ χειροτονηθεὶς χειροβόεσιον καὶ μανδύλιον, ἐπιδίδωσι τῷ Ἀρχιερεῖ· ψάλλει. καὶ λέγει τρίς. Ὅσοι πιστοί. Ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς παρακαλεῖ αὐτὸν ἕνα τοῦτον.

Τέκνον, ὁ καιρὸς βαθμοῦ τοῦ ἱερατικοῦ, ὁ τῶν εὐαγγελίων τυγχάνει. προσήκει οὖν σε καλῶς ἐκπληροῦν τὴν τῶν θείων γραφῶν μεταχειρίζεσθαι, καὶ τὰς ἀφορμὰς ποιεῖσθαι, ἵνα εἰ ἀκροατὴς ἀναγνωστὴς σὺ οἰκοδομῇ δέχωνται, καὶ σεαυτῷ μείζονα βαθμὸν περιποιήσῃς, μηδαμῶς καταισχυνθῇς ἐπὶ σοὶ ψήφου· σωφρόνως δὲ καὶ εὐτάκτως καὶ δικαίως πολιτεύσῃ, καὶ τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν ἵλεων ἕξεις, καὶ τὴν μείζονος ἀξιωθήσῃ λειτουργίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς οὕτως.

ΕΠλήρωσε Κύριε, ἰδοὺ γέγονεν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἐδ. ἀναμφίλεκτος ἀκατακρίτως ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ λέγει ὁ λαὸς, γένοιτο. Ἄξιος. Καὶ πολυχρονεύεται ὁ Ἀρχιερεύς.

Mox aqua manili & mantili accepto, Pontifex ad lavandum dat ordinatus : & ter dicit. Quotquot adestis fideles. *Pontifex autem eum adhortatur hoc modo.*

Fili, Lectoris officium primus est Sacerdotii gradus. Oportet ergo te, divinas scripturas quotidie tractantem, profectum facere, ut & auditores te inspecto, ædificationem accipiant ; & tibi majorem gradum promereris, nec datum tibi electionis suffragium ullo pacto decurpes : modeste itaque, & sancte, & juste vitam age, propitium experieris Deum, & majori ministerio dignus censeberis : in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicit Pontifex hoc pallo.

BEnedictus Dominus, cui servus Dei N. factus est Lector in sanctissimæ Ecclesiæ N. in nomine Patris, &c. *Et populus ter dicit.* Dignus. *Et multos annos Pontifici precatur.*

In ordinem fieri solitum in ordinatione Lectoris & Cantoris.

Notæ.

1. ΕΙς χειροτονίαν.) Pueris pro Patriarcharum primævorum more, ipsi futuri sæculi patet Christus, beneficiorum copiam, sacro teste Evangelio, largiturus, & infirmis sanitatis reparandæ spem daturus, gratiarum donorumque omnium copia manus exundantes quondam imponebat. Thesaurorum pariter cælestium Œconomi, & divinæ potestatis administri Apostoli, tum in Actuum, tum in Epistolarum textu, illas legantur admovisse illorum capiti, quos baptismo accepto, gratiæ sigillo vellent communire, aut sacris mysteriis plebi Christianæ impertiendis in ministros, dispensatores, & patres, hoc est in Diaconos, Sacerdotes, & Episcopos instituere moliremur. Sacri quoque hujusce modi ritus memor, pia mater Ecclesia, quotidie in Catechumenos, Pœnitentes, atque Energumenos, manus, vetere singularis suæ dilectionis resides, extendit : hos ut manumittat, & a dæmonis vitio rumque tyrannide eripiat, istos ut restituat libertatis securos reddat, illos ut in propriam potestatem redigat ; &, quasi dato pignore adoptionis promisso exhilaret : singulos, ut benigno pietatis sinu excipiat, complectatur, astringat. Sæpe sæpius itaque cum manuum impositione usi fuerint Christus, Ecclesia, Apostoli ; sola tamen illa, qua privatim delectis, specialis in verum mysticumque Christi corpus potestatis dignitas tribuitur, a Græcis Canonum expositoribus, vel scriptoribus historiarum, χειροτονία est appellata, quæ sacro textui *ordinare* γνώσει, & apud Latinos communi dicendi more, *Ordo* nominatur.

2. Ἀναγνώστου.) Lectoris hic solitaria lecta promotio, quam videlicet Ostiarii vel Exorcistæ non præcedit, aut Acolyti non sequitur inauguratio, auxiam confestim mentem reddit, utrum ad memoratos ordines, Ecclesia Græca sibi subjectos quondam admiserit, & quid causæ fuit, ut deinceps illos conferre omiserit ? Mihi quidem omnino indubium est Ostiarios, Exorcistas, & Acolytos suis ministris illam aggregasse : ut enim tacite eos videtur Dionysius insinuare de Eccl. Hierar. cap. 3. scribens, ἀναγνῶσι δὲ αὐτὰ ἐκεῖνοι παρὰ τοῦ τῶν ἱερῶν κλήρων συγκελλισμένοι· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἀπὸ τῶν ἱερῶν τάξεων ὑπηρέται. *Ministrorum* (inferiorum) *hi quidem ad januas templi claustra confligunt, alii vero aliud quid proprii muneris exequuntur* : ita aperte quoque Ostiarios & Exorcistas profitetur epistola ad suos Antiochenos scripta Ignatius, ἀκόλουθοι τοῖς ἀναγνώσταις, ψάλταις, πυλωροῖς, τοῖς κανονάρχαις, ἐκφωνηταῖς, ἀκολούθοις· *Salutate Lectores, Cantores, Labrantes, Exorcistas, Confessores* : eosdem etiam recensuit Epiphanius post Hæresim 80. & Concilium Laodicenum Can. 24. Exorcistarum. speciatim meminit Concilium Antiochenum Can. 10. & iterum Laodicenum Can. 26. ubi statuit : μὴ δεῖν ἐκφωνητὰς καὶ ψαλτῳδοὺς ἀνὰ ἑκάστην, *non debere exorcizandi omnes assumere ab Episcopis non prorectos.* Justinianus in novellis, Photius in Nomocanone, Blastares in Syntag. &c. Adde Græcorum recentiores sub Deputati & Cerofer nomine Acolytos videri agnoscere : de iis enim Joannes Episcopus Citri Juris Orientalis lib. 3. scribit. οἱ διακονικοὶ μανδιοφορεῖται καὶ λαμπαδάριοι καὶ ἀκολουθοῦντες. *Deputati Cappas quasi pluvialia breviora ferentes præcedunt cum cereis.* Symeon Thessalonicensis de iisdem perspicuis verbis. οἱ δὲ ἄλλοι, inquit, ἀφορίζει δεκτοὶ καὶ ἡ τῶν διακόνων τάξις καὶ τῶν ἱερέων ἀπολεῖ ἀκαρπεύεται γινόμενοι· ἢ τὶς ἂν εἴη ὄνομα τὸν ἐπιτήδειον ἐν ᾗ τῷ ἢ Θεολογικῶν ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸ ὀλίγου ἄνω ἐν, ᾧ ἐν ταῖς ἀκροάσεις ἐκκαυνάσεσι. *Sunt & alii Deputati, & Cerofferarii officia, quæ ante Ordinationem Lectoris celebratur : quæ fane nescio cur non exercetur. In Ecclesia vero Thessalonicensium paulo ante in usu erat, & in antiquis ritualium exemplaribus scripta reperiebatur.* adeoque etiamnum ex vetusto Cryptof. Bessarionis codice.

Oratio in Deputati, & Ceroferarii ordinatione.

DOmine, qui creaturam omnem miraculorum tuorum splendore illustras; quique mentis propositum & uniuscujusque intentionem, antequam fiat, metiris, & eos qui tibi obsequium præstare volunt corroboras. Te etiam hunc famulum tuum, qui cereum gerens sanctis mysteriis tuis elegit præire, tuis impollutis & incontaminatis vestibus exorna, ut in futuro sæculo splendidus tibi occurrens, immortalem recipiat coronam vitæ, cum electis tuis congaudens in æterna beatitudine. Quoniam sanctificatum est regnum tuum Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ δεποτάτου καὶ κηροφόρου.

Ὁ Πᾶσαν κτίσιν τῇ αἴγλῃ λαμπρύνας τῶν θαυμασίων σου Κύριε, ὁ πρὶν γενέσθαι τὰς ἑκάστου προθέσεις παραμετρῶν, καὶ τοὺς ἐξυπηρετεῖσθαί σοι βουλομένους ἐνισχύων· αὐτὸς καὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε προτρέχειν λαμπαδηφόρον τῶν ἁγίων σου μυστηρίων αἱρετισάμενον, καταξίωσον ταῖς ἀμολύντοις σου καὶ ἀχράντοις στολαῖς· ἵνα λελαμπρυμένος, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπαντήσας αἰῶνι, δέξηται τὸν τῆς ζωῆς ἀκήρατον στέφανον, σὺν τοῖς ἐκλεκτοῖς σου εὐφραινόμενος ἐν τῇ αἰδίῳ μακαριότητι. Ὅτι ἡγίασταί σου τὸ ὄνομα, καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ALlatianus autem codex orationi eidem præmittit hæc verba: *προσαγόμενος ὁ τοιοῦτος τῷ Ἀρχιερεῖ κλίνει τὴν κεφαλήν· καὶ σφραγίζει ἐκ τρίτου ὁ Ἀρχιερεὺς, εὐχόμενος οὕτως. Adductus ejusmodi ordinandus ad Pontificem, caput inclinat: & Pontifex ter eum signans sic precatur.* Post orationem subditur: *καὶ οὕτως ἐνδύει αὐτὸν τὴν τετράγωνον στολήν· καὶ ἐπευξάμενος ἀπολύει· καὶ πολυχρονίζεται ὁ Ἀρχιερεύς. Atque ita præscripta illum veste* (de qua nos infra) *illum induit: & bene precatus, illum dimittit. Et plures annos Pontifici cuncti apprecantur.* Ex præmissis itaque tum Conciliorum, tum sanctorum patrum, atque etiam neotericorum Græciæ doctorum, nec non & ipsorum ritualium testimoniis, manifeste colligitur Ecclesiam Orientalem, Ostiariorum, Exorcistarum, & Acolytorum gradum pridem admisisse: nec minus quam sancta Romana Ecclesia septenarium sacris adlectorum numerum profiteri, quem propterea Eusebius Eccl. Hist. lib. 6. cap. 35. distinctis & perspicuis uniuscujusque prolatis appellationibus, enumerat. Verum enimvero quamvis Ostiarios, Exorcistas, & Acolytos, inter Ecclesiæ ministros a Græcis fuisse quondam recensitos, nullus sanæ mentis inficias ierit: vera tamen vel Sacramenti, vel ordinis a Christo instituti, dignitate seu nomine, ab eis fuisse propterea affectos, vix, ut quidem reor, quisquam tueri poterit. Præterquam quod enim plures integerrimæ doctrinæ auctores, præfatos Ostiarii, Exorcistæ, Acolyti, nec non etiam Lectoris gradus e Sacramentorum albo expungunt, quorum institutio a jure tantum Ecclesiastico profluxisse creditur: sane si Patres antiquos Ecclesiæ Græcæ jus illud, (cujus forte tunc studiosos admittendi nulla urgebat necessitas) non acceptasse, aut certe prout est humanæ fragilitatis negligentia, omisisse, vel illi supine tantum attendisse, dixeris; sufficientem, ni fallor, rationem, quæ prædictorum Ordinum in Ecclesia Græca defectum excuset, protulerimus: at vero negligentia magis noxiam omissioni hujusmodi Græcos causam non dedisse, ipse qui eos arguit, & corrigendos monet, litteris ad Episcopum Tusculanum in regno Cypri legatum missis, Innocentius quartus testatur, his verbis. *Ad hoc volumus & expresse præcipimus, quod Episcopi Græci* (eos autem solummodo hoc præcepto devincit, quos Latinorum ditioni, & suo Legato sciebat esse subjectos) *septem Ordines secundum morem Ecclesiæ Romanæ de cætero conferant, cum hucusque tres de minoribus neglexisse, vel prætermisisse dicantur.* Sed & a negligentiæ illis imputatæ vitio eosdem vindicare se posse existimat Arcudius, dum lib. 6. cap. 10. (quod infra latius exponemus) præfatos Ordines auctoritate Pontificia quaqua versum patet Ecclesia, a Christi Vicario Cajo sanctissimo, & plebis totius Christianæ summo pastore promulgatos, etiam Græcos quondam acceptasse subindicat: sed dum eorum ministeria aliorum Ordinum functionibus annexuisse demonstrat, certe gradus hujusmodi Ostiarii, Exorcistæ, & Acolyti, cum ordinis existimatione, dignitate, vel nomine, illos admisisse nusquam probat. Ut itaque, quæ in hac re mea sit sententia proferam, indubie dicendum arbitror, Ostiarios, Exorcistas, & Acolytos, licet hoc nomine non insignitos, etiam Orientalem Ecclesiam primis maxime temporibus penes se habuisse, sed eorum munera minori forsan quam par erat attentione circumspecta, inter officia tantum Ecclesiæ, qualia sunt Fossariorum, Primicerii, Sacellarii, &c. recensuisse; vel ex eo quod eorum exercitia, officiorum, vel Ordinum aliorum provinciis adjunxerint; eos deinceps quasi minus necessarios Ordines censuisse, vel ex negligentia nullatenus sub Ordinis ratione respexisse; quod cum sancta Romana Ecclesia alibi quam in Cypro non reprehenderit, nullo penitus pacto defectuosæ Ordinum administrationis Græci videntur incusandi, etiamsi tribus prædictis gradibus hucusque caruisse dicantur. Ut minus vero necessarios ordines, vel ut officia tantummodo prædictos gradus habuisse, efficacissimis deinceps potest conjecturis. Prima, quod Concilii Sardicensis Canon 10. Ordines, quibus gradatim ad Episcopatus apicem ascenditur, enumerans, Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri meminit quidem, aliorum vero nusquam: unumquemque vero gradum, *ἕκαστον βαθμὸν*, recensere se Concilium subindicat, nec tamen Ostiarium, Exorcistam, vel Acolytum includit, quod argumento est, illud, non eos ut Ordines, aut saltem ut non necessarios, profiteri. Secunda fundatur in dicto Damasceni, qui in dialogo contra Manichæos Ordines seriatim commemorans, trium illorum nec de nomine facit mentionem: *ἀρχή*, inquit, *ἐστὶ τάξις, ὡς πρῶτον τὸ τῶν ἀναγνωστῶν ἀξίωμα, ἔπειτα ὑποδιακόνων, εἶτα διακόνων, εἶτα πρεσβυτέρων, καὶ τότε ἐπισκόπων. Principium est etiam secundum ordinem, veluti primus gradus Lectoris est, deinde Subdiaconi, tum Diaconi, postea Presbyteri, & tandem Episcopi.* Tertia, quod recensitis omnium Ordinum gradibus, & enucleate plurium sanctorum Ordinationibus enumeratis apud Arcudium citatum, nulla Ostiarii, Exorcistæ, vel Acolyti, in illis extat memoria, nullus iis tribuitur locus: utique quia quasi Ordines non approbarentur per Ecclesiam universam, aut quia a plerisque minus necessarii judicarentur. Quarta, quod Græcorum tam antiqua quam recentiora Euchologia, satis superque declarant, ut *χειροτονίας* & legitimos *Ordines*, solos Lectoris Subdiaconi, Diaconi, &c. gradus agnovisse, quorum proinde promovendorum ritum, cæremonias, instituta, & orationes præfixas exhibent: aliorum (excepta Ceroferarii ex uno solo Euchologio superius transcripta benedictione,) ne verbo quidem attingunt. Tali vero pacto Euchologia cuncta depravata fuisse, ut ex iis cuncta ad Ostiarium, Exorcistam, & Acolytum spectantia officia fuerint abrasa, vel a Græcis malitiose occultata: nec sola quidem mente suspicandum est, cum nihil inde emolumenti, detrimenti plurimum percepturi essent, & ordinem pacemque Ecclesiæ, in levioris momenti materia graviter essent perturbaturi. Ostiarios itaque, Exorcistas, & Acolytos, si quondam Græcos admisisse prodictis superius auctoritatibus, vel argumentis aliis convincatur quispiam: ut Ministeria, Officia, Titulos, vel Dignitates eos tenuisse arbitretur; ut veros Ordines nequaquam. Sed neque amplius aliquid auctoris cujuspiam dictum superius relatum expostulat. Dionysius enim varios *λειτουργοὺς ministros* perturbatim & confuse citat, dilucide nullum: quis autem Ministri appellatione Hypodiaconum, Lectorem, aut cuilibet officio ab ordine alieno præpositum, non queat intelligere? Ignatius præterea, Epiphanius, & Canon 24. vel 26. Concilii Laodiceni, Ostiarios quidem & Exorcistas celebrant: verum non ut Ordines, & *χειροτονίᾳ* provectos; sed tantum ut Ecclesiastica dignitate & Officio insignitos, unde promiscue simul cum Cantoribus, Fossariis, &c. eos recensent. Exorcizare insuper prohibet 26. Canon relatus, alios quam Exorcistæ munere ab Episcopo *σφραγιζομένους provectos*; ita est: sed illi apud Græcos ex antiqua traditione sunt Sacerdotes soli, ex quo solum eruitur, eum qui Sacerdos est, etiam Exorcistæ munere posse fungi. Eusebius autem licet omnium Ecclesiæ graduum percenseat numerum, ex ipsis ejusdem verbis luce clarius patet, eum de solius Romanæ, nedum Latinæ consuetudine vel instituto, memoriam agere. Qua tandem ratione Ostiarii & Acolyti munus, Officium non Ordinem esse Græci teneant, paucis determinat Symeon Thessalonicæ Episcopus, facie quidem rebus hujus expositionis adversarius, & attentius inspectus, ejusdem acutissimus auctor: *εἰσὶ*, inquit, *ἄλλαι ἐκκλησιαστικαὶ χειροθεσίαι ἢ τὰ δεποτάτου ἢ κηροφόρου. Sunt aliæ Officiorum Promotiones, Deputati nimirum aut Ceroferarii.* Vide Officium non Ordinem agnoscere: agnosce insuper *χειροθεσίαν*, quasi *Commissionem* vel *Promotionem* solam, collatum hujusmodi Officium, nuncupare, non *χειροτονίαν* qua voce ut plurimum recentiore Græci *Ordinem* intelligunt, rarissime *χειροθεσίας*, dictione; quam *ἀπὸ τῆς χειροτονίας*, ex ipso Symeone distinctam esse, declarabimus in sequentibus. Sed nec in Officiorum numerum & seriem, Deputatum referri permittit Joannes Citri, Juris Orient. lib. 5. quem cum Custodibus, alius forsan diceret Ostiariis, & Camisatis assumptum in obsequium & ministerium asserit: [illegible] *Custodes* (vasorum sacrorum quando a Sceuophylace foras promuntur) *& Deputati* (Ceroferarii) *Camisati*, (albis velut Camisiis induti, carbonibus & aquæ providendæ præfecti) *non sunt Officia, sed Ministeria circa sacrum Tribunal illis convenientia & imposita.* Contendenti autem pro septenario apud antiquos Græcos numero, atque olim illos Ostiarios, Exorcistas, & Acolytos sacro ritu inauguratos, ex præscripto Ecclesiæ habuisse tenacius propugnanti, aliæ in adversum rationes ex æquo & justo sunt proferendæ, quæ Ordinum istorum omissionis causas faciant manifestas. Prima est, quam ante octo tantum annos Christophorus Campanas Canonarcha Chiensis in Oriente mihi tunc agenti, & demum Parisiis interroganti Nathanael Leucados sive S. Mauræ Archiepiscopus assignavit, æqualem nempe esse utraque in Ecclesia numerum Ordinum; Ostiarios tamen, Exorcistas, & Acolytos, Græcam separatim non instituere, sed unica Lectoris benedictione, quatuor a nobis minores Ordines vocatos conferre, atque ita uno Lectoris Ordine accepto, Ostiarium, Exorcistam, Lectorem, & Acolytum, eumdem evadere: cujus quidem rationis indicium & signum ostendebant, quod Lector ordinatus, idem sacris altaris foribus adstat, cereum Evangelio legendo præfert, scripturam quoque sacram legit, atque Energumenis ex Pontificis commissione, quæ nunc tantum Sacerdotibus demandatur, manus possit imponere. Ut minus profundæ litteraturæ hominum, risu a quibusdam excepta est responsio hæc, quæ mihi tamen non ex omni parte incongrua apparet, ut quæ eadem Arcudio Græcis in dogmatibus versatissimo prius placuerit, & eam suo assensu lib. 6. cap. 10. pagina 470. his verbis concepto confirmaverit. *Clarum est hos Ordines ante perniciosissimum schisma cessasse, vel quod mihi magis arridet, connexos cum aliis Ordinibus fuisse:* & sequenti pagina dum juxta Innocentii quarti decretum ab imposito reimendæ trium illorum Ordinum collationis onere Græcos suos liberare molitur, *Si legatus*, inquit, *scripsisset Græcos hos Ordines, & munera illorum cum aliis Ordinibus conjunxisse, fortassis Pontifex non ita rescripsisset: & ideo Pontifex addit verbum (dicuntur)* scripserat autem Pontifex: *hucusque* Græci, *tres de minoribus Ordinibus neglexisse vel prætermisisse dicuntur.* Lectorem vero solum aliorum Ordinum sibi munia aggregasse ex eo Græci superius laudati suggerebant, quod vernacula lingua *Διάκονος Diaconus* nimirum nomen gerat, ut in pluribus iisque humilioribus ministeriis solus occupetur, solusque plurima ministeria soleat obire. Secunda ratio ternarii Ordinum omissi, potuit esse Lectoris supra illos in Ecclesia necessitas, ambita potestas, & ubique amplior honore dignitas excepta: sublimius enim, & Ecclesiæ munus est utilius, si publice divini eloquii codices evolvas, & circumfuso plebis conventu audiente sacra verba enuncies, quam si ad templi fores removendis a Synaxi alienis, aut cantoribus admittendis excubes, aut cereum manu feras, aut cum D. Martino Exorcistæ locum, quia juxta Severum Sulpitium injuriæ expositus est, occupare contendas: unde solo Lectoris gradu plurimi contenti, a reliquis suscipiendis abstinuerunt, & exinde Præsides Ecclesiæ Græcæ moderatores, eorum onera Ordinibus aliis adjungere non sunt veriti. Tertia est, quod his inferioribus ministeriis obeundis, non solum Ordines sacros, sed Officia quoque & Dignitatum titulos ab Ecclesia viderent institutos: præter Ostiarium enim quem communiter Officialium Ecclesiasticorum catalogus, a nobis infra referendus, *θυρωρὸν* appellat, alius est apud illos *ἐκκλησιάρχης*, *Ecclesiæ præpositus*: qui *σημαντρον*, *crotalis* atque campanis, aliquibus in locis, populum ad Synaxim convocat; cui in ministerio supposita sunt alia duo Officia minora *τῷ ἀναγνώστῃ Lectoris* (illius nimirum cui patrum homilias, sanctorum vitas & devota quæque opera legendi publice facta est potestas, & ἀπὸ τῷ ἀναλογίῳ, τὸ ἀναγνώστου nomen habet) & *τῷ κανδηλάπτῃ accensoris* cereorum & lampadum, cui cereos quoque deferendi demandata est provincia: sed & Deus ipse fidelibus suis exorcizandi dæmones prout ei placuerit, facultatem confert, ut Justinus Martyr in dialog. cum Tryphone, & Tertullianus de corona militis, & in Scapulam affirmant; hacque fortassis de causa dixit S. Clemens Apost. Const. lib. 8. cap. 26. *ἐξορκιστὴς οὐ χειροτονεῖται· εὐνοίας γὰρ ἑκουσίου τὸ ἔπαθλον, καὶ χάριτος Θεοῦ. Exorcista nusquam ordinatur; hoc enim munus, spontaneæ est divinæ benevolentiæ & gratiæ (erga homines) concessio.* Liceat tamen insuper quartam superioribus rationem adjungere, privatæ nimirum & specialis in Ostiario, Exorcista, & Acolyto ordinando orationis defectum: ex quo forte contigit, ut pro veris Ordinibus aut saltem necessariis non existimati, deinceps omnino fuerint neglecti, aut prætermissi. Cum enim in Officiis cuilibet committendis hac brevi formula successive a majoribus accepta uti soleant Pontifices Græci: *ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος προχειρίζεταί σε, εἰς οἰκονόμον, εἰς ἐκκλησιάρχην, εἰς δευτερεύοντα τῶν διακόνων, Gratia sancti Spiritus te instituit in Œconomum, in templi custodem, in Diaconorum secundum*: quam pariter, vel aliam atque etiam & communem in promovendis Ostia-

tio, Exorcista, & Acolythus usurparunt: factum est, ut sicut tali enuncietur, Œconomum, Ecclesiæ custodem, vel Diaconum secundum, Ordine novo se colonestare nec arbitrentur; ita nec ex illa, quam dictis gradibus conferendis communem habebant, qua ideirco neglecta, vel spreta, etiam Ordines ipsi apud ipsos vilescerent, neglecti sunt, & tandem omnino prætermissi.

3. Προκαθήμενος τῶν Ἀρχόντων.) Ordinis hujus conjunctus minister, est Episcopus. Abbatibus si modo sint Sacerdotali dignitate ornati, in propriis, id est, quibus præsunt Monasteriis 7. Concilii Canon 24. Lectores ut ordinare valeant, permittit. Abbatem dixi, hoc est ἡγούμενον ἐφόρων, superiorem perpetuum, a Patriarcha Monasteriis sibi subjectis præfectos, hoc Episcopali privilegio donatos; ab illi namque quorum jus & potestas cum tempore elabitur, vel ab eligentium nutu pendet, ἐφόρους dicti, adeo sublimi prærogativa gaudere nequeunt: sed neque πρωτοπαπᾶς, sive πρωτοπαπίσσης, Archipresbyteri, quibus absente Episcopo facultas illa delegatur, præsente nusquam: licet Episcopo Latino, (cui Græci subsint in Venetorum insulis) penes se potestatem hujusmodi revocante, tam sublimi juris prærogativa, inviti nuper se abdicarint.

4. Κείρασα.) Tonsura, prævia ad Ordines suscipiendos dispositio, nusquam apud Græcos cum Lectoratus officio confunditur: quin potius juxta Ecclesiæ legem, πρὸ τοῦ, licet κλῆσις τις, Lectoratui præmittitur. Ea vero fuscepta, in Clerum se cooptari. Clericosque evadere ab antiquo facti sunt cereriores. Testimoniumque eit illas in Barberino, S. Marci codice ortario, cui rituales est; ὑγιὲς τὸ πρόσωπον ἀπὸ λαϊκῆς συμφορᾶς. Oratio ad faciendum e laico Clericum. Sequitur oratio: Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἐπικλιμένος τὸν δοῦλόν σου Αβραὰμ ἀπούσας τὴν ἐδέησιν τῆς Μαγδαλίνης. Domine Deus noster qui servo tuo Abrahæ servi tui Melchisedec cervicem prosternere præcepisti, & reliqua: quæ quia mihi sunt dubia: fidei ulcerius exscribenda non duxi: alias quoque in eumdem incidunt sensum quem supra fol. 135. Oratio ex Allatiano M. S. erato exhibet. Consule num. 9. annotanda.

5. Τετραχοῦθεν.) Illud est τετραχοῦθεν κείρεσθαι, quod Pontificale Romanum exponit: extremitates capillorum in quatuor locis abscindi: in fronte nimirum, in occipitio, & ad utramque aurem, & deinde in medio capitis; idemque est in decorando cruciformiter capite utriusque Ecclesiæ filii, de quo numero seq. sicut etiam in utraque eadem est coronæ Clericalis institutio, quam quidem Ciaconius Ancyro, his verbis adscribit: *Ancyrus instituit ut in capitis vertice coronam instar Sphæræ Clericus gestaret.* Adscribit, inquam, Ancyro, coronæ deferendæ ritum; humanos jam scriptorum de Anacleto, quem primum ætatis Christianæ sæculum clavdicantem refert, ne Episcopi vel Clerici comam nutrirent famisse: utique ne corona capillorum propagine velaretur, aut dependeretur; cujus serendæ consuetudinem, fatius est ad exemplum vel legem Apostolorum, cum Beda Latino, & S. Germano Græco revocare, quam ad posteriores Pontifices, qui de illa manifeste riteque ferenda, præceptum non nisi renovare studuerunt.

6. Καὶ ἐπεύχεται ἐπάνωθεν.) Unaquæque ἐπεύχεται, est cujus personæ sanctissimæ Trinitatis invocatio, qua audita, οἱ παρεστῶτες ἐκφωνοῦσιν, ἀμήν: adstantes subjungunt. Amen. Propterea Venetæ editæ, quarum anni 1570. legunt hic: καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παιδὸς, δηλονότι, τοῦτο οὕτω, δηλονότι καὶ τὸ ἀμὴν ἐκφωνοῦσι, δηλονότι. Quod expressius Symeon Thessalon. exponit lib. de Sacram. titulo, ἐφ' ᾧ τὸ ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀκαθαρσίαν, τοῦ τοῦ ἀμὴν γίνεται, finito crucis signatio, & confusa sit Lectori ἀπὸ κοινοῦ καὶ πρέπει τῷ κειρομένῳ ἐπιφωνεῖν ὁ Ἀναγνώστης, τὸ δοῦλον τοῦ θεοῦ σφραγίζεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ ἐπειδὴ μὲν ἔτι κείρεται πάντες ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχόμεθα, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ ἄνωθεν ἐκφωνῇ ἐπιβλέπει, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ μετώπου ἐκφωνῇ ἐπιβλέπει, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ δεξιὸν ἐκφωνῇ ἐπιβλέπει, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ ἀριστερὸν ἐκφωνῇ ἐπιβλέπει, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ ὄπισθεν ἐκφωνῇ ἐπιβλέπει, λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς· ἵνα τὸ ἀμὴ

mon in Can. 14. septimæ Synodi scribens, non fieri Lectorem, *ἢ μὴ κατὰ σφραγῖδα ἐπικεῖσθαι διὰ χειροθεσίας ἐπισκοπικῆς*, *nisi cruciformis Tonsuræ, & signum crucis, per Episcopalem manuum impositionem susceperit*: & clarius iterum in 6. Can. Synodi Chalcedonensis, *οἱ ἀναγνῶσται ἐκκλησιαστικοὶ χειροθεσίαν Ἀρχιερέως ἔχουσι, ἐδέχθησαν τὴν Ἀρχιερέως διὰ σφραγῖδα*. *Lectores Clerici sunt, & habent Antistitis manuum impositionem, eam scilicet quæ fit per Episcopi manuum obsignationem*. Observa precor omnem manuum impositionem, ad Tonsuram, (quæ crucis est obsignatio) revocari, & per eam exponi: Cærimonialem autem tantum esse hanc manus admotionem, testatur Symeon Thessalonicensis: non etenim, (quod in majoribus Ordinibus cum eo annotabimus,) per eam Spiritus sancti gratia, virtusque confertur ulla, sed sui tantum subjectionem, per eam profitetur Lector; & per eam sub divini dominii jus eum mittit Episcopus, unde & lib. de Sacr. scribit: *ἐκτείνει δὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν σφραγῖδα ἐπίσκοπος, τὴν ἐπισκοπικὴν δύναμιν ἐπιδείκνυσι τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ ὁ ἀναγνώστης ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἤχθη τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἀφιέρωται τῇ λατρείᾳ τοῦ Θεοῦ*. *Extendente manum in Tonsuram, vel in totam crucis signatum Pontifice, virtutem Dei protectricem designat: & quia Lector Ordinatus, Sacerdotii jugo subjicitur, & Dei consecratur obsequio*.

11. *Κύριε ὁ Θεός*.) Puræ deprecatoria est Lectoris apud Græcos instituendi forma, cum enim sit Ordo, non à divina, sed Ecclesiastica, ut probabilissime quidam Theologi tenent, potestate promanans, liberum omnino fuit Ecclesiæ, ut absolutam, vel imperativam, sic & deprecativam, hujusmodi Ordini conferendo, formam præscribere.

12. *Δίδονται τῷ ἀναγνώστῃ βιβλίον*.) Lectori per crucis signum & orationem, in suo gradu perfecte constituto, traditur a Pontifice, sileatio codex Apostolicus, *Epistolas*, nimirum, & *Apostolorum acta continens*; non quasi libri traditio sit materia ad constituendum Ordinem concurrens, sed quia liber ille sit objectum & materia circa quam meditandam, exponendam, & pertractandam Lector Ordinatus occupatur, summatim dicam, libri Apostolici traditio, non legendi in Ecclesia potestatem recenter confert, sed ut acceptam exerceat, monet & excitat: Lectoremque in actu secundo confirmat, in actu primo nullatenus constituit. Ut secus de Græcis ac de Latinis sentiamus, ratio est, quod hæc traditio sequatur deprecantem Lectoratus formam, materia vero potius præjacet, quam posteriores tardiusque appenatur, eademque rursus sine ullis penitus verbis admoveatur.

13. *Ὀλίγα ἀναγινώσκει*.) Pauca præsente Episcopo, e libro Apostolico Lector percurrit, qui deinde astante totius Ecclesiæ agmine *ἀναγνώσματα*, *lectiones*: *προκείμενα*, *Proposita*, & alia non obscura voce etiam in Liturgia est pronunciaturus. Recentius namque videtur commissum Subdiacono, ut in missa Latina, Apostoli volumen legat, quod prius Lector recitabat: unde nec inter ejus munia recenset Pontificale Romanum, Epistolam publice legendi potestatem, quæ ei solummodo in Ordinationis calce conceditur, & velut officii appendix ad onus jam impositum accedit. Propterea quoque Amalarius lib. 2. de div. offic. cap. 11. *Miror*, ait, *quæ de re sumpsit usus in Ecclesia nostra* (Orientali nimirum morem contrarium semper retinente) *ut Subdiaconus frequentissime* (nam adhuc non omnino usitatam observa) *lectionem legat ad missam, cum hoc non reperiatur ex ministerio sibi dato in consecratione commissum, neque ex litteris Canonicis, neque ex nomine suo*. Subdit tandem. *Primevo tempore Diaconus non legebat Evangelium; quia pendum erat scriptum: sed postquam statutum est a patribus nostris ut Diaconus legeret Evangelium, statuerunt ut & Subdiaconus legeret Epistolam sive Lectionem*. Cujus quidem sicut & ipsius Evangelii legendi munus Lectoris fuisse Cyprianus commonet lib. 4. epist. 5. ad Presbyteros & plebem, his verbis. *Quid aliud quam supra pulpitum, id est supra tribunal Ecclesiæ oportebat imponi Clericum, ut loci altioris celsitate subnixus, & plebi universæ pro honoris sui claritate conspicuus, legat præcepta Evangelii Domini, quæ fideliter ac fortiter sequitur*. Qua vero ratione Epistolam legendi, ad Subdiaconum in Ecclesia Latina, ut ejus munus vel magis præcipuum onus sit devolutum, docet Franciscus Hallier ubi de materia & forma Ordinationis in.

14. *Ἀμφιβάλλει φελόνιον*.) Confule dicta in liturgiam Chrysostomi numero 94.

15. *Εἰς δὲ ψάλτου*.) Officii dignitatem non Ordinis gradum, in utraque Ecclesia cantor obtinet: cumque cantanda pleraque sint e sacris scripturis deprompta, ea de causa, munus illud suscipere Lector consuevit: Subdit propterea textus noster: *λέγει ἀπὸ τοῦ ψαλτηρίου προκείμενον*, *dicit aut cantat e Psalterio propositum*; versum scilicet Davidicum, Epistolæ legendæ præmissum, de quo vide Onomasticon. Hocque pacto instituitur is qui dicitur *κανονικὸς ψάλτης*, *Canonicus & legitimus Cantor*, obtento jure, ex Ambone divinas laudes recitandi, e codice Ecclesiæ *διφθέρα* vocato, de quo loquitur Synodus Laodicæna Can. 15. *περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ*, *non oportere præter Canonicos & rite institutos Cantores, qui in Ambonem ascendunt, & e membrana canenda recitant, alios quoscunque in Ecclesia cantare*. Illegitimis autem ex adverso Cantoribus prohibet Synodus septima Can. 14. ne ante manuum impositionem Lectoribus propriam, Ambonem conscendere, & inde divinas laudes persolvere audeant. Ex quo conjicimus ejusdem Synodi tempore, Lectoris potestatem cum canendi facultate, sicut in præsenti contemplamur, fuisse conjunctam; Pontifice nimirum legendi munus ad canendi licentiam extendente. Et iterum. Cantoris promotionem, sicut & Lectoris, apud Græcos Pontifici soli reservatam fuisse, cui quidem soli velut propriam eam adscribit S. Clemens lib. 3. Const. Apost. cap. 11. *οὐκ ἐπιτρέπομεν πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διακόνους, ἢ διακονίσσας, ἢ ἀναγνώστας, ἢ ὑπηρέτας, ἢ ψάλτας, ἢ πυλωρούς, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐπισκόποις· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ἐκκλησίας τάξις καὶ ἁρμονία*. *Non permittimus Presbyteris ordinare Diaconos, Diaconissas, Lectores, aut Ostiarios sed solis Episcopis. Hic enim est ordo, & Ecclesiastica consonantia*. Instituit tamen Cantorem Sacerdos Latinus, ex concessione Concilii 4. Carthaginensis Can. 10. dicens ei. *Vide ut quod ore cantas, corde credas: & quod credis, operibus comprobes*: monetque Pontificale Rom. quod *si Episcopus Clericum ordinans hoc faciat, bene facit*. Lectori tandem ratione dicta canendi licentiam adepto, attribuit rursus Symeon Thessal. alia munia, ut videlicet, *εἰς τὸ θεῖον χέρσεν ἀναστεφθῆναι, κατὰ προπορεύεσθαι, καὶ προσφέρειν τῷ ἱερεῖ φῶτα, καὶ τὰς λαμπάδας ἀνάπτειν, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ζέον φέρειν, ... καὶ τοῖς ψάλταις ἠχεῖν, καὶ ἀναδιδάσκειν τοὺς θείους ὕμνους*. *Sanctuarium ingressus accendat lumina, & ignem afferat Sacerdoti* (pro thuribulo) *sanctisque mysteriis præeat cereum ferens, oblatus etiam, aquam, & vasculum in quo fervescat aqua, deferat*, (de quo vide liturgiam Chrysostomi num. 166.) *reliqua ordinet & ornet quæ sunt templi, & cætera administret: divinos item* (quod Canonarchæ est, de quo alibi) *præcinet Cantoribus Hymnos, & in summa rerum sacrarum sit administer*.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ

1 ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ

ὑποδιακόνου.

2 3 Τοῦ Ἀρχιερέως καθεζομένου 2 ἐπὶ τῆς 3 ὡραίας πύλης, 3 πρὸ τοῦ ἄρξασθαι τῆς λει-
τουργίας. Προσάγεται τῷ Ἀρχιερεῖ ὁ μέλλων χειρο-
4 τονεῖσθαι ὑποδιάκονος, εἰ μὲν κοσμικός ἐστι, 4 μετὰ
5 φαιτολίου, εἰδὲ 5 μοναχὸς, μετὰ μανδύου. Κελεύει δὲ
ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποδύσασθαι αὐτὸν τὸ φαιτόλιον, ἢ τὸ
6 7 μανδύον. 6 καὶ ἐνδύσασθαι στιχάριον, 7 καὶ ζώσα-
8 9 σθαι, κομισθῆναι δὲ 8 χερνιβόξεστον, 9 καὶ μανδύλιον.
10 11 10 εἶτα σφραγίζων τρὶς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν 11. καὶ ἐπι-
θεὶς αὐτῷ τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου λέγοντος. Τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν· λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος, διαιρῶν ἑκάστῳ ὧν ἐξελέξω τὰ χαρίσματα, ὁ τάγματα διάφορα τῇ ἐκκλησίᾳ σου δωρησάμενος, καὶ βαθμοὺς λειτουργίας καταστησάμενος ἐν αὐτῇ πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἁγίων σου καὶ ἀχράντων μυστηρίων· ὁ τῇ σῇ ἀρρήτῳ προγνώσει ὁρίσας καὶ τοῦτον τὸν δοῦ-
12 λόν σου ἄξιον εἶναι 12 τοῦ ὑπηρετεῖν τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ· αὐτὸς δέσποτα ἀκατάγνωστον αὐτὸν ἐν πᾶ-
13 σι διαφύλαξον· καὶ δὸς αὐτῷ 13 ἀγαπᾷν εὐπρέπειαν
14 οἴκου σου, 14 παρεστάναι ταῖς θύραις τοῦ ναοῦ τοῦ
15 ἁγίου σου, 15 ἀνάπτειν λύχνον σκηνώματος δόξης σου, καὶ φύτευσον αὐτὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ,
16 17 16 ὡς ἐλαίαν κατάκαρπον, 17 καρποφοροῦντα καρπὸν δικαιοσύνης· καὶ τέλειον ἀνάδειξον δοῦλόν σου, ἐν καιρῷ τῆς παρουσίας σου, τῆς τῶν εὐαρεστησάντων σοι ἀπολαῦσαι ἀμοιβῆς.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, δεξάμενος ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ μανδύλιον, ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ τοῦ χειρο-
18 τονουμένου. Ὁμοίως 18 δίδωσιν αὐτῷ καὶ τὸ χερνιβόξε-
19 στον. ὁ δὲ λαβὼν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ 19 βάλλει ὕδωρ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ νίπτεται.
20 Λέγων καὶ τό. 20 Ὅσοι πιστοὶ, τρίς. Καὶ οὕτω λαμβάνων εὐλογίας, ἀπερχόμενος ἵσταται 21 ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν· καὶ λέγει, τό. Τρισάγιον. Παναγία τριάς. Πάτερ ἡμῶν, τό. Κύριε ἐλέησον. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν. Ἄνες, ἄφες, συγχώρησον τάς. Καὶ εἴ τι ἄλλο δόξει αὐτῷ εἰπεῖν μυστικῶς. Μετὰ δὲ τὴν μεγάλην εἴσοδον, ὅταν θυμιᾷ ὁ διάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν, πάλιν νίπτεται ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ λεκανίδιον ὅπερ φέρει ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι. Εἰσελθόντι δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μεγάλην εἴσοδον, πάντων ὄπισθεν, κρατῶν καὶ τὸ χερνιβόξεστον, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον. εἰσέρχονται ὅλοι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, πλὴν αὐτὸς μόνος ἔξω ἵσταται εἰς τὸν συνήθη τόπον. Οὕτω γίνεται καὶ εἴπερ εἰσὶν οἱ χειροτονούμενοι πολλοί. Τῆς εὐχῆς ὑπαλλασσομένης πρὸς τοὺς πολλούς.

RITUS OBSERVANDUS

IN ORDINATIONE

Subdiaconi.

Pontifici in Speciosa porta sedenti, ante Missæ principium Ordinandus in Subdiaconum offertur. Et si sæcularis quidem sit, tunica; si vero Monachus, Mandya induitur. Jubet autem Pontifex tunica, sive mandya illum exui, & Dalmatica vestiri, & præcingi: pollubrum etiam cum vase & mantili deferri. Mox ter caput ejus cruce signans, manumque imponens, Diacono dicente, Dominum precemur, *hanc Orationem Pontifex dicit*.

Domine Deus noster, qui per unum & eumdem Spiritum sanctum, singulis eorum quos elegisti gratias distribuis; qui diversos ordines Ecclesiæ tuæ largitus es, & in ea ministerii gradus differentes ad sanctis & illibatis mysteriis tuis famulandum constituisti: qui præscientia tua ineffabili, hunc quoque servum tuum, dignum, qui sanctæ Ecclesiæ tuæ ministret, esse definivisti: Ipse Domine, inculpatum illum in omnibus conserva, & domus tuæ decorem diligere, sancti templi tui foribus adstare, & tabernaculi gloriæ tuæ lucernam accendere, concede: & velut olivam fructiferam justitiæ fruges referentem, in Ecclesia tua sancta illum infere: perfectumque servum tuum, in adventus tui tempore, eorum qui tibi placuerint mercede perfruiturum, renuncia.

Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria; Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et post Exclamationem, Mantile acceptum, sinistro Ordinati humero imponit Pontifex: utque pollubrum cum vase illi tradit. Ille vero Pontificis manum osculatur, & deinde aquam lavandis manibus infundit: Dicens ter. Quotquot adestis fideles. *Atque ita benedictione accepta, digressus inde, ante sacras fores stat: & dicit*. Ter, sanctum. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Domine miserere. Credo in unum Deum. Parce, dimitte, veniam præbe. *Et si quid aliud illi secreto dicendum videatur. Magno vero Introitu peracto, Diacono circa sanctam mensam thus adolente, iterato lavatur Pontifex, in pelvi ab Ordinato deportata. Procedit etiam ipse cum magnus celebratur Introitus: ultimusque omnium pollubrum cum vase & reliquis deferens, progreditur. Et post Introitum omnes quidem ad sacrum altare ingrediuntur, ipse tamen in loco solito stans, extra manet. Hoc pacto quoque peragitur officium, si plures Ordinandi sint: Oratione pro pluribus illis accommodata, & commutata*.

Variæ Lectiones in Ordinem servati solitum in Ordinatione Subdiaconi.

a TOῦ ἀρχιερέως.) Diversa sunt in editis, & in M. S. hujus Ordinationis verba: & Regia quidem Cryptoferratensi Bessarionis consona sic legunt.

Stante Pontifice ante sanctam mensam, quæ est in Diaconico, vel ante magnas templi fores, cum jam tempus ingressum magnum celebrandi insiat, adducitur qui Ordinandus est, propria Lectoris tunica ornatus: subetque Pontifex tunica illa spoliari, & Subdiaconi tunica indui, & cingi; tum vero aquamanile & mantile afferri. Deinde caput ejus ter cruce signans, manu ei imposita; sic precatur. Domine Deus noster, &c.

Acceptum deinde mantile Pontifex Ordinati humero imponit: & aquamanile accipere jubet, & sibi ad lavandum aquam præbere. Quod cum exequitur facrit Ordinatus, dum lavatur Pontifex, dicit. Quotquot adestis fideles. *Atque ita cruce iterum signatus, discedit inter Diaconos locum accepturus.*

ΤΟῦ Ἀρχιερέως ἱσταμένου πρὸ τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς ἐν τῷ διακονικῷ ἢ πρὸ τῶν μεγάλων τοῦ ναοῦ πυλῶν, ὅτε μέλλει εἰσοδεύειν, προσάγεται ὁ χειροτονεῖσθαι μέλλων, φορῶν φαινόλιον· καὶ κελεύει ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποδύσασθαι αὐτὸν τὸ φαινόλιον, καὶ ἐνδύσασθαι στιχάριον, καὶ ζώσασθαι· κομισθῆναι δὲ χερνιβόξεστον καὶ μανδύλιον. εἶτα σφραγίζων τρὶς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ ἐπιθεὶς τὴν αὐτοῦ χεῖρα, εὔχεται οὕτως.
Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.
Ἔπειτα τὸ μανδύλιον ὁ Ἀρχιερεὺς δεξάμενος ἐπιτίθησι τῷ τοῦ χειροτονηθέντος ὤμῳ, καὶ κελεύει λαβεῖν τὸ χερνιβόξεστον, καὶ δοῦναι αὐτῷ νίψασθαι. τοῦτο δὲ ποιῶν ὁ χειροτονηθεὶς, ἐν τῷ νίπτεσθαι τὸν Ἀρχιερέα λέγει. Ὅσοι πιστοί. Καὶ οὕτω σφραγιζόμενος, ἄπεισιν εἰς τοὺς διακόνους.

Barberinum autem S. Marci hoc pacto legit.

Ingresso Diaconicum Pontifici, & coram sancta mensa stanti, offertur ordinandus, & imposita ei manu signans illum, sic precatur.

Domine Deus noster, &c.

Et hæc dicto, is qui ordinatus est Subdiaconus, ter dicit. Quotquot adestis fideles. *Et ordinanti Episcopo, quo manus lavet porrigit, atque ita vivificæ communionis partem ejus manu accipit.*

Εἰσερχομένου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἱσταμένου ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, προσφέρεται αὐτῷ ὁ χειροτονούμενος, καὶ ἐπιτιθεὶς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ τὴν χεῖρα σφραγίζει, καὶ ἐπεύχεται οὕτως.
Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.
Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, λέγει ὁ γενόμενος ὑποδιάκονος τρίς. Ὅσοι πιστοί. καὶ δίδωσι νίψασθαι τῷ χειροτονοῦντι αὐτὸν ἐπισκόπῳ, καὶ οὕτω μεταλαμβάνει παρ' αὐτοῦ τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας.

Addunt vetusta Veneta Ἰστέον ὅτι πρὸ τῆς λειτουργίας γίνεται αὕτη, ὅταν προσάγεται τῷ ἀρχιερεῖ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἵσταται εἰς τὸ ἐξώθρονον τοῦ νάρθηκος, ἐν ᾧ ὅταν ἀλλάσσει τὰ ἱερατικά.

Sciendum ante missam hoc fieri, cum Subdiaconus Pontifici offertur. Pontifex vero stat in exteriore Vestibuli throno, ubi ad sacrificandum vestes assumit.

In Ordinem fieri solitum in Ordinatione Subdiaconi Notæ.

1. Εἰς χειροτονίαν ὑποδιακόνου.) Subdiaconus prius *ὑπηρέτης minister* dictus, Ordinem suscepturus, vigesimum jam annum apud Græcos debet attigisse, teste Symeone Thessalonicensi lib. de sacr. ordin. ὁ εἰκοστὸς χρόνος, *vigesimus annus ordinationis ejus tempus est*: vigesimum quintum in Diacono requirunt: ὁρίζομεν αὐτὸν εἶναι χρόνων εἰκοσιπέντε, *viginti quinque annorum eum esse jubemus*, inquit Blastarii Nomocanon: de Presbytero vero ait: πρεσβύτερον μέλλων χειροτονεῖσθαι ὀφείλει εἶναι χρόνων τριάκοντα: *Presbyter Ordinandus annis triginta natus esse debet*. Vox χρόνος non hic *tempus*, sed *annum* juxta recentiorem loquendi usum indicat.

2. Ἐπὶ τῆς ὡραίας πύλης.) Sive ὡραία πύλη, *porta speciosa*, sic ea quæ in cancellis aditum in sanctuarium præbet, quam *Basilicam* alioi vocavimus, sic enim Græcos quosdam sentire non diffiteor, sive etiam sit exterior templi porta, prout quidam male sunt interpretati, inter quos est Junius apud Gretserum: sive vere sit ea media quæ Narthecem a templo dividit, de qua nos supra fol. 20. quæcumque sit inquam, constat Subdiaconum juxta portam aliquam in Ecclesia Orientali suscipere Ordinem. Quamvis autem M. S. Regia dicant eum, πρὸ τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς ἐν τῷ διακονικῷ, *e regione sacræ illius mensæ, quæ in sacristia est*, (sacræ inquam, non a sacrificio in ea peragendo, sed a reliquiis in ea asservatis) promoveri, antiqua vero Veneta anno 1570. edita, Pontificem Subdiaconum promoturum ἐν τῷ ἔξω θρόνῳ τοῦ νάρθηκος, *in throno illo exteriori ipsi in Vestibulo erecto*, de quo in liturgia numero 36. sedere afferant: ubicumque provehatur ad officium Subdiaconus, vicinam semper aliquam templi portam respicit: tum etiam quia jam in sancta ingredi, ut lumina accendat, & vasa sacra disponat, jus & potestatem acquirit; quamvis inter sedentes in Diaconico Diaconos sedere, vel pro dignitate consistere nefas ipsi sit, ex præscripto Laodicenæ Synodi Can. 21.

3. Πρὸ τοῦ ἄρξασθαι τὴν λειτουργίαν.) Ut locum præsentis Ordinationis denotant edita exemplaria, sic & illi diversum tempus quo fiat, assignant: & superius citata, πρὸ τοῦ ἄρξασθαι τὴν λειτουργίαν, *ante missæ principium* Pontificem Subdiaconum Ordinare referant: M. S. vero, incepta jam missa, & parvo Ingressu (de quo in liturgia numero 74.) celebrato ad Ordinem promoveri jubent: cujus quidem mutationis paucis ante Constantinopolim captam annis causa extitit Subdiaconorum ambitio, ita referente Athanasio Parellaro C. P. Patriarcha præsumpto, qui cum in Diaconico se Ordinatos fuisse observassent, Diaconicum quoque velut propriam sibi sedem superbe arrogabant: ab intentata nihilominus in Diaconos lite excidentes, ne in posterum simili ambitione moverentur, eorum Ordinatio humiliori in loco, minusque solemni ante liturgiam tempore, a Manuele Charitopulo Patriarcha, jussa est deinceps celebrari. Ex his constat Subdiaconatum, & superiores proinde Ordines absque liturgia Græcos non conferre: Lectorem autem etiam absque illius celebritate initiare: diem vero habendis Ordinationibus præfixum, nullum penitus habere, tum ex antiqua sua consuetudine, tum ex glossa in cap. Cum secundum: & in cap. Quod translationem, de tempore ordinationum, & ex Orientali eodem titulo, tum denique ex antiquissimo Leonis testimonio epistola ad Dioscorum cuicumque legenti apparebit.

4. Μετὰ φαινόλιον.) φαινόλιον de quo præsens textus sermonem habet, non est *Casula Sacerdotalis*, sed Lectoris vestis propria, de qua superiori ordinatione, numero 8. Significat itaque *tunicam e lino, candido, vel certe purpureo colore tinctam*, quam Symeon Thessalonicensis καμίσιον sæpius vocat, a qua & καμισᾶτοι quidam officiales dicti, quorum mentio habetur supra. Illa Lector ornatus προσάγεται τῷ Ἀρχιερεῖ διὰ τῶν ἀρχόντων, scribit citatus Symeon, καὶ φαινόλιον ἔχων, [illegible]. *Præsentatur iterum, Pontifici, Lector Deo jam consecratus per Tonsuram, & Tunicam benedictam hoc est Albam, quæ sacrorum indumentorum prima est, eorumque principium*: ad alterius φαινολίου, Casulæ nimirum Sacerdotalis, quæ cæterorum indumentorum finis est & ultimo assumenda, differentiam: & inferius laudatus idem auctor: προσάγεται [illegible]. *Adducitur benedictionem Subdiaconi per Pontificiam manus admotionem* (vide hujus interpretationis rationem præcedenti ordine num. 10.) *suscepturus, cum nigra veste* (interiori videlicet & domestica) *& cum candida, vel rubra Camisia*, quæ est exterior & in Ecclesia ferri solita; Camisia enim interula non καμίσιον sed φαινόλιον, vulgo nuncupatur.

5. Εἰ δὲ μοναχὸς μετὰ μανδύα.) Pallio solo tectus Monachus in Subdiaconum Ordinandus, Pontifici se sistit, tum quia Camisiis de quibus numero præcedenti Monachus non utitur, tum quia Monachalis eorum vestis, ut sacratior, illum in sacris obsequentem nusquam dedeceat.

6. Καὶ ἐνδύσασθαι στιχάριον.) Symeon Thessalonicensis. [illegible]. *Purpuream quidem exuens Ordinandus Camisiam, quæ passionis subjectionem, & cruentas Christi cicatrices repræsentat, albam tunicam, quæ purissimum Dei amictum, & a passionibus exemptionem menti objiciat, induitur.* στιχάριον porro hocce Subdiaconi propria vestis, *tunica est*; non quidem Diaconica, sed alia *strictior & brevior*, zona succincta, quæ tunicæ Subdiacono Latino concessæ correspondet; quam proinde Honorius Solitarius vocat *subtilem & strictam tunicam*, cujus originem & usum asserit Gregorius Papa, ab Ecclesia Romana, (cum prius Subdiaconi spoliati, idest sine sacra veste procederent) in Græciæ partes promanasse. Ejus verba sunt ad Joannem Episcopum Syracusanum. *Subdiaconos ut spoliatos procedere facerem, antiqua Ecclesiæ consuetudo fuit, sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam vestræ Ecclesiæ numquid traditionem a Græcis acceperunt? Unde ergo habent ut Subdiaconi in eis, in Tunicis procedant, nisi quia hoc a matre sua Romana Ecclesia perceperunt?*

7. Καὶ ζώσασθαι.) Rationem cur in sui promotione præcingatur Subdiaconus, suggerit Symeon Thessalonicæ Episcopus. οἱ μὲν περιζωννύμενοι [illegible]. *Illi quidem eum præcingunt, tamquam qui liberam capitoniæ vestem non amplius gerere debeat, sed per moderantiam & puritatem, circa suos lumbos eam adstringere teneatur: quandoquidem illi ultra uxorem accipere nefas*: si tamen prius duxerit, in consortio poterit retinere.

8. Χερνιβόξεστον.) Vox una hæc, duas alias in sui compositione admittit, χέρνιβον, & ξέστην, sive ξέστον. Sicut autem a manibus lavandis *malluvium* Latine, ita & ἀπὸ τοῦ χεῖρας νίπτειν, χέρνιβον Græce dicimus. ξέστης autem Suidæ est μέτρον τῶν ὑγρῶν, *liquidorum mensura*; ξέστα legit Stephanus in Appendice, & voce a Latina deflexa, *Sextarium* esse asserit: hic vero non nisi *vas aquæ fundendæ* idoneum significat: cui tamen simul adjungitur *malluvium* sive pelvis. Sejunctim ideo denotat utrumque Symeon, ubi de Episcopo Subdiaconum instituente scribit:

σαι.) χεροὶ χέρνιβα τοῦ χεῖρα, ἢ ἔγκυκλα, manibus malleum & aquamanile porrigit : pelvis pariter, & vasis, & ejus quidem ex sacre consilii munimenti distinctim Chryptoferratæ codex, his verbis, καὶ δίδωσι ὁ ἀρχιδιάκονος τὸν χειροτονούμενον τὸ μαλλάριον, τὸ μανδήλιον. Jubet Pontifex ejus manibus tradi vas aneum, & peluim, & mantile : μαλλάριον autem ejusdem est significationis cum dictione μαλλωτὸν, quam Suidas & Stephanus interpretantur, ἀγγεῖόν τι, vas quodpiam.

9. Μανδήλιον.) A vocabulo Latino, *Mantile*, μανδήλιον deducitur. Illudque Latinorum *Manipulo*, prius *Mappula* vocato, correspondere opinor. Erat autem *Mappula* linteum oblongum brachio sinistro suspensum, quo Subdiaconi vasa mundarent, sudoremque fratres ministraturi emanantem tergerent, quos ideirco Joannes Diaconus in Gregorii vita lib. 2. cap. 43. *Mappularios* vocat; sicut & Sacerdotes, *Planetator*. De *Mappula* Guillelmus Durandus lib. 3. cap. 6. *Habebant quoque sancti patres*, ait, *dum sacra tractabant, & sacramenta conficiebant, Mappulas ideſt parvas mappas, & mantilia in manibus, & nunc pro aperiendis, & nunc pro reverenter tractandis sacramentis.*

10. Ἐπὶ τοῦ στηθίου.) De crucis signo Ordinandi capiti impresso, revocanda in memoriam quæ scripta sunt, ubi de Lectoris Ordinatione numero 11.

11. Καὶ ἐκτείνει αὐτὸν τὴν χεῖρα.) Ita in Constitutionibus Apostolicis, quas studiose Græci observant, sancitur : πάντοτε δὲ τὸν χειροτονίαν, ἐπίσκοπον, ἐπὶ ἑνὸς τοῦ χεῖρα. *Subdiaconum ordinaturus, Episcopo manus super illum imponet.* Hæc tamen manus extensio in Subdiacono promovendo, non arguit apud Symeonem Thessalonicensium Græcorum expertissimum Theologum, & Canonistam diligentissimum, sicut nec apud Græcorum modernorum reliquos, Subdiaconatus vel Lectoratus Ordinem, esse verum sacramentum : quem nec apud Latinos probatos auctores, hujusmodi nomine dignum esse in comperto est, cujus recentem in Ecclesia institutionem testatur Petrus Cantor apud Hugonem Menardum Notarum pagina 180. dicens : *Prima manus impositio dicitur Diaconibus ordinandis : de novo enim inventum est, Subdiaconatum esse factum Ordinem* : vigit autem ille teste Menardo eodem, anno 1197. Cærimonialis itaque tantum erit præsens manus Episcopalis in Subdiaconum Ordinandum admotio, non vero sacra vera, & Ordinis effectiva manus impositio : unde & laudatus Symeon perperam scribit : ἀποτέλεσις δὲ τούτου ἐστὶ, ἡ διάκονος χειροθεσία, ἐπειδὴ χειροτονία τοῦ ὑποδιακόνου. *Lectoris est crucis & tonsuræ signatio, Subdiaconi χειροθεσία manus admotio, Diaconi & Presbyteri χειροτονία & Ordo.* Vide auctorem illum χειροθεσίαν, & χειροτονίαν, inter se tamen permixtim a pluribus usurpatas, facere diversitas ? in quo vero discrimen consistat, explicat idem ipse, χειροθεσίαν mentem & sensum aperiens : ἀπὸ δὲ ζυγὸν ἐστὶ χειροτονία τοῦ ἱερατικοῦ, ἔνθα τὴν σπείρα ἐχόντων τὸ ὠὸν, & ἀφιέντων τὸ ὠὸν ἐπὶ τὴν ἑστίαν. *Jugum Sacerdotii subit*, ideſt Sacerdotis jugo & imperio se submittit, *& sub protectione Dei existit, & in ministerium sive obsequium Deo consecratur* : Solam ergo Subdiaconi χειροθεσίαν, communem manuum admotionem, qualis fit super reprobos, & res quasliber benedicendas ; non χειροτονίαν sacrum Ordinem, Subdiaconus adipiscitur ; quia in eo Ordinando solemnia illa, divina, & augusta verba, ἡ θεία χάρις, &c. Sacramenti & Ordinis sacri effectiva, χειροτονίας ἴδιον ἔχοντα, in Diaconi, Presbyteri, & Episcopi Ordinatione proferri solita, nullusque pronunciat Episcopus, sed solitaria tantum dictum est, manus impositione, χειροθεσία, & simplici precum forma adhibita, ad Subdiaconi dignitatem evehit. Non explodenda certe Symeonis expositio, nam & Tarasius doctissimus Pontifex Act. 1. septimæ Synodi, χειροθεσίαν ἁπλῆν & χειροτονίαν distinctam, illamque pro Ecclesiastica benedictione, hanc pro sacro Ordine valente intellexisse, ubi sic interrogatio, πῶς οὖν χειροθετήσατε. *Quemadmodum ergo ergo manus admota est ?* Respondet laudatus Tarasius, *primo ἐν εὐκτηρίοις ἐπευχὴν τὴν χειροθετικὴν λέγει, ἡ μὲν ἐπὶ ἐπὶ χειροτονίαν ; Nonne pro benedictione χειροθετικὴν manus admotionem, sive usurpas, & non pro consecratoria manus impositione ?* Optime : nam & Concilium Carthaginense 4. Gregorii Sacramentarium, & vetus Ordo Romanus Subdiacono manus impositionem denegant, benedictionem tamen sine manus licet attactu quocumque, concedunt.

12. Τῶ ὑποφέρειν.) Fiunt sunt Diaconorum Subdiaconi, sub Diaconis nimirum constituti, & eorum administri : quos ideo ut ὑποφέρειν ἐστὶ ἔργα χεῖρα ἐν τῇ διακονίᾳ, *non oportet locum tenere in Diaconorum consessu*, vel in sacris septis, sed aditus portarum occupare, & in Solea, ut alibi diximus cum Thessalonicensi, consistere.

13. Ἀγωμὲν ἐκφέρουσι τὰ ἅγια σκεύη.) Qua ratione decorem domus Dei caret Subdiaconus explicat Latinum Pontificale : *Pallas altaris & corporalia debet ablutre : & calicem ac patenam in usum Sacrificii antecedenter preparare* : diffusius Symeon Thessalonicæ Antistes idem exprimit : ἀγωμὲν δὲ ἱερὰ σκεύη, ἢ ἐκφέρουσι ἄρτοι καὶ οἶνον, ὑποφαίνουσι τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐκείνου οἰκονομίαν. *Sacra vasa, & ea decenter disponit, ut cum Sacerdotes dona voluerint offerre, parata inveniant. In ipsa quoque magna donorum introductione, vasa quæ superfunt, Diaconus suscipiens, custodienda Subdiaconis tradit : neque enim ea tangere inferioribus ministris concessum est.* Disponit ergo, & tangit vasa sacra Subdiaconus, auctore citato Tesse, cui perperam ideirco Arcudius Reatæ diutius quam in Oriente enutritus, fidem detrahit, asserens : ἢ ἱερὰ σκεύη nomine, non intelligi calicem & patenam, sed religuam supellectilem sacram intellexit, ut sunt operimenta, indumenta Sacerdotalia, &c. Hæc ille : qui tamen permittetur Neophyto Rhodino vernacule in sua Synopsi Romæ edita legenti, de certiore Ecclesiæ luce præ edocteri : ἢ ἀναδεικνύει ὑποφαίνουσα τὸ ἐκδυμῆ ἢ ἐπιφανεστέρα, ἢ ἐφῶς : τὸ ἐπιφωτίζουσα τὸ σκότος, τὸ σκοτεινὸν, ἢ δῆλον : τὸ ἐπὶ ἐκφανὲς ἐξ τῶν σκοτεινῶν : τὸ σκοτεινὸν καὶ κατηχούμενα, ἢ τὰ ἱερὰ ἢ Ἀντίφωνα. *Subdiaconi manus est ut indicat Episcopum & Sacerdotem : ut præpositionem præparet, calicem, patenam, & religua pro Offertorio : ut velo lavet, & Apostolum legat.* Prothesis autem, id est calix, patena, lancea, stella, sacra vasa sint, ἐκφανὲς, & εἰς ἐκφανὲς ἔλθωσι τὰ τοῦτο, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται : illa tangere Subdiaconum non prohibet Symeon, sed tantum inferiores illo ministros. Minus etiam illum ab eorum accessu Concilium Laodicenum arcet, nisi forte cum consecrata in eis divina symbola concluderentur : sanxitque propterea Subdiacono non licere *de vasis sacrificii domum, tangere Dominica vasa*, corpus videlicet & sanguinem Domini continentia ; quæ si vacua fuerint, non *demovent*, sed *sint* tantum nuncupanter : & illa sine legis Ecclesiasticæ violatione tangere potest. Vide Constitutiones Apost. lib. 8. cap. 21.

14. Παραλαμβάνει τοῦ δίσκου τοῦ ποτ.) De Subdiaconis, quibus portarum Ecclesiæ custodiendarum demandata est cura, videtur supra Dionysius de Eccles. Hierar. cap. 3. cum ait : εἰ μὲν ἢ διακονικὴ ἱσταται τοῖς πυλῶν ἱερῶν τάξεσι συναριθμεῖται : *Ministrorum nonnulli stant ad claustra sacri loci fores.* Ubi quamvis scholion Maximi vocabulum Νεωκόροι, Diaconis adaptet, admonet tamen ipse, ἀναδιαπτέον δὲ διάκονον τῶν τοῦ, ὑπερεχόντων, τοῦ ἢ ὑποδιακόνων. *Observandum quod tunc fores Diaconi custodiebant, quas nunc*

Subdiaconi tenent. Non omnes tamen in principio fores asservabant Diaconi : nam & Subdiaconis nullorum portas, id est Gymnasii aditus, eum missas fuisse clarissime tradit Clemens Romanus Const. Apost. lib. 8. cap. 22. De omnibus tamen solis Maximo loquenti Thessalonicensis suffragator lib. de sacrum. τοῦτο δὲ ἀναδεικνύει, ὅτι τὰ ἐκφορικὰ τῆς λειτουργίας, ἢ τὰ ἐκφέρειν ἢ βάστασις, ἢ τὰ τοῦτο, ἢ ἀναδεικνύει ἐκφορικὰ, *sed in sacra minime lucernam* (coram illa, Evangelio, & Eucharistia ἐν ἀφορισμῷ servata pendentem) *refulsum quoque sacrarii cereum, & reliqua Tribunalis lumina Subdiaconi concinnant.* Ita Thessalonicæ Episcopus.

16. Μετὰ ἑνὸς κατηχουμένου.) An non lignum fregiferum secus decursus aquarum plantatum, est Subdiaconus, cum ut scribit auctor supius citatus : *ut vide lacrymas & exempla sua catechizet, & in processionibus & supplicationibus crucem* (ubi is processionem) *ipse manibus gestans, reliquum ducit?*

17. Καρποφορήσῃ καρπὸν διακονικὸν.) Fructum referent in Ecclesia Subdiaconi, cum oblata quæcumque dona fructusque de manu populi juxta veteris ordinis Romani testimonium suscipiunt ; vel cum bona Ecclesiæ, ejus ministris, pauperibusque servata juris unicuique æquitate dispensant, vel adsugeri procurant : de quo legendus S. Gregorius in frequentibus epistolis ad Petrum Arteminum, & Antonium Subdiaconos, χαιρόφυλακα iterum cum populi oblationes, & confectandos panes sacris imponunt altaribus, unde & in ordine Romano, Subdiaconum Regionarium legimus piæ plebis Oblatas suscipere, susceptasque Archidiacono præfectare. Ultima vero καρποφορίας διακονικὸν, qua tum ipsi, tum quilibet Deo devoti commendantur, est, cum secundum pia Gregorii Theologi monita, ἔκτισαι ὅτι ἀδὲ τὰ ἐξ ἀναφορᾶς τῷ Θεῷ, τὸ κοινὸν πάντες ἡμῶν ἰδίᾳ κεκράγαμεν, ἢ τὰ μέτρον ἢ κυρίου ἀπὸ ἀνθρώπου διαμένει, ἢ τὰ δοθὲν ἀπὸ χάριτος ἀναπέμπει μέτρον ἢ ἀμέτρῳ, πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις μικρὰ καὶ μεγάλα : *Unusquisque quod potest offert, quoris tempore, quoris genere vitæ & fortunæ, pro præsentis facultatis modulo, pro gratia sibi concessa, ut per omnes virtutis modos, omnes cœlestis regni manciones impleamus.* Exhortatur itaque demceps : *nobis*

sive nostis & dexteræ, pedi ne cujus sit, ἢ ἐμοὶ τὸ ἐκείνου καὶ ἐκείνου καὶ ἐκείνου, Christi, & Templum ejusdem & instrumentum sit, nec anima illo sterilis & infœcunda. Unusquisque quod in promptu habet, & progenium, Deo offerat.

18. Διδάσκει τὴν τῶν χειροβέτων.) Officium ejusdem sicorum infrumenta tradunt recenter ad Ordinem promotis Græci, quos quibus primum & radicitus, ut dicunt, Ordinis potestatem illis conferre contenant, sed quibus potius ad acceptam munus exercendum excitent. Considenda hic, quæ de Lectoris institutione dicta sunt num. 11. & 12.

19. Βάλλει ἐπιμὴ τοὺς χίτωνας αὐτῶν.) Hue est apud Germanos Subdiaconi præceptum manuale, aquam ad initium Pontificis vel Sacerdotis manibus lavandis porrigere. Hanc itaque fini Subdiacono demandatam provinciam testatur Pontificale Romanum, eamdemque memorat Clemens Romanus Const. Apost. lib. 8. cap. 22. ἀναδέκεσθαι δὲ ὕδατος τοὺς τοῦτο ἐχόντας ἀνδρίαντα καὶ ἐκχεῖν τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων. *Unus Subdiaconus manifest aquam Sacerdotibus ad lavandum porrigat, in signum purificationis animarum, quæ Deo sunt dicatæ.*

20. Θεσπεσίως.) Diaconi illarum rerum primas poreli esse fertur. Primas, inquam, inter Levitas superius num. 14. adhibito, hodie inter Subdiaconos Catechumenos ab Ecclesia expellere, vocibus his, ἀκουσάτω κατηχούμενος, ἐξέλθατε οἱ κατηχούμενοι, ἐξέλθατε πᾶς μὴ δυνάμενος προσεύχεσθαι, ἢ τὰ ἐκφορικὰ ἐκφέρουσι, ἢ τὰ ἐκφορικὰ ἐκφέρουσι, ἢ τὰ ἐκφορικὰ ἐκφέρουσ

RITUS FACIENDUS IN ORDINATIONE Diaconi.

Postquam alta voce Pontifex protulerit. Et erunt misericordiæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, cum omnibus vobis. Egressi duo Diaconi e sancto Tribunali, Diaconum Ordinandum in Solea stantem, assumunt.

Et in sanctum tribunal inducunt, ter flectentes genua circumstantes, & canentes. Sancti Martyres egregie decertantes. *Mox ordinandus ad Pontificem accedens: Ter ab eo in capite signatur.*

Et cum zona discingi, & mantile ab eo tolli, Pontifex jubet. Deinde frontem, in scalla mensæ Ordinandus applicat, dextramque genu inflectit, & Archidiacono exclamante. Attendamus. *Pontifex imposito Ordinandi capiti dexteram habens, exclamat.* Divina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ desunt, adimplet, promovet N. piissimum Subdiaconum, in Diaconum: oremus pro eo, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus. *Et confestim dicitur ter:* Domine miserere, *ab eis qui sunt intus, & extra tribunal. Et Pontifex ter ejus capite signato, & Diacono dicente.* Dominum precemur.

Pontifex impositam tenens dexteram, precatur hoc pacto.

DOmine Deus noster, qui in præscientia tua, super destinatos ab imperscrutabili tua virtute, ut ministri fiant, & illibatis mysteriis tuis deserviant, sancti tui Spiritus copiam effundis: ipse Domine, & hunc, quem tibi a me promoveri complacuit in Diaconi ministerium, in omni honestate fidei sacramentum in pura conscientia tenentem, conserva: gratiam vero Stephano Protomartyri tuo in opus ministerii hujus a te primum vocato concessam largire, & gradum a bonitate tua sibi præstitum, secundum beneplacitum tuum, administrare præbe: recte namque ministrantes gradum sibi bonum acquirunt, & perfectam ostende servum tuum.

Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria: Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Responso, Amen, *submissa voce, quæ tantum ab assistentibus Diaconis audiatur, nil dictum responsum, Diaconica hæc pronunciatur ab Archidiacono.*

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius mundi. Pro Archiepiscopo nostro N. Sacerdotio, auxilio, perseverantia, pace, valetudine, salute, & pro opere manuum ejus: Dominum precemur.
Pro servo Dei N. Diacono nunc promoto, & salute ejus, Dominum precemur.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ Διακόνου.

Μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀρχιερέα τὴν ἐκφώνησιν, τὸ 1 Καὶ ἵνται τὰ ἔλεη τοῦ μεγάλου Θεοῦ, 2 καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. 2 Ἐξελθόντες δύο Διάκονοι ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος, λαμβάνουσι τὸ μέσον τοῦ ἀναλογίου ἑκάστου, 3 ἑστῶτα ἐν τῷ σολείῳ.

4 Καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, 5 κυκλοῦντες τὴν ἁγίαν τράπεζαν τρὶς. Ψάλλοντος καὶ τοῦ 6 Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες· ἐπαποτερχόμενος τῷ Ἀρχιερεῖ, 7 Σφραγίζεται γ΄. τὴν κεφαλήν. 7 8 Καὶ κελεύει ἀνακλιθῆναι τόπον, καὶ Ἁγιάζει τὸ μανδήλιον, 9 εἶτα ἐρείδει ὁ χειροτονούμενος τὸ μέτωπον αὐτοῦ τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· 10 κλίνει τὸ γόνυ τὸ δεξιόν. καὶ ὁ Ἀρχιεράτευε ἐκφωνήσας τὸ, Πρόσχωμεν. Ὁ Ἀρχιερεὺς 11 ἔχων ἐπικείμενον τὸν χεῖρα τῇ κεφαλῇ τοῦ χειροτονουμένου, 12 ἐκφωνεῖ· 13 Ἡ θεία χάρις ἡ 14 πάντοτε τὰ ἀδύνη θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, 15 προχειρίζεται, 16 τὸν δεῖνα 17 τὸν ἐλαχίστατον ὑποδιάκονον, εἰς 18 ἔμβαθον, 19 ἀξιούμενα ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ πανσόφου πνεύματος. Καὶ ἀδύτως τὸ, Κύριε ἐλέησον ἐπὶ γ΄. παρὰ τῶν ἐκτὸς καὶ τοῦ βήματος, ὑπὸ παρὰ τῶν ἐντὸς καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς σφραγίζει γ΄. τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ τὸ ἔμπροσθεν εἰσόπιστος. Τὸ Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχων τὴν χεῖρα ἐπικειμένην ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ χειροτονουμένου ὧδε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἀρχιερωσύνην τῇ σῇ τῶν τε ἁγίων σου πολιτείας χορηγῶν καταπέμπων ἐπὶ τοὺς ὡρισμένους ὑπὸ τῆς ἀνεξιχνιάστου δυνάμεώς σου λειτουργοὺς γενέσθαι, καὶ ἐξυπηρετεῖσθαι τοὺς ἀναξίους σοι μυστηρίοις· αὐτὸς δέσποτα καὶ νῦν ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου προχειρίζόμενον παρ' ἐμοῦ εἰς τὸν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίαν, ἐν πάσῃ σεμνότητι ἐξυπηρετεῖν ἐγκαταξιῶσαι τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. δώρησαι δὲ αὐτῷ τὴν χάριν, ἣν ἐδωρήσω τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις, ὅπως καὶ αὐτὸς εὐαρεστήσας σοι ἐν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, τὰ τῆς λατρείας ἀπαρτίσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας σου. καὶ καταξιώσας αὐτὸν τῆς τοῦ σοῦ εὐδοκίας, οἰκονομήσας τε παρὰ τὰς ἀγαθότητος δεδωρημένου αὐτῷ βαθμοῦ· εἰς τὸ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν ἐπὶ δεῖξιν θάλρος σε.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ μὴν τὸ ἀμήν, λέγει 20 ὁ Ἀρχιδιάκονος λεπτῇ φωνῇ, 21 ἕστων ἀκέραιοι τοῦ συμπαρόντος ἱερέως, καὶ διακονείσθωσαν, τὰ ἱερουργικὰ τύπου.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, τῆς ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, ἡσυχίας, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δεῖνος, τοῦ νῦν προχειρίζομένου ἱερέως, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, ἄπειλον τὸ ἀμώμητον αὐτοῦ ἀξιώσεται χαρίσηται, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως καὶ.
Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον καὶ πᾶσαν ῥηθέντων.
Ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχων τὴν χεῖρα ἐπικειμένην.
Δέσποτα ἅγιε.

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ τῇ ἀφθάρτῳ σου φωνῇ τῆς Ἀποστολῆς σου Διακονίας καὶ τῆς ἀξιώσεως ἡμῶν, καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου τοῦτον ἀναδείξας, καὶ τρόπον αὐτὸν κηρύξας τὸ ἴδιον ἀξίωμα πληρῶντα ἔργον, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελίῳ σου· Ὃς τις θέλει ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος· σὺ δέσποτα τῶν ἁπάντων· καὶ ὁ δοῦλός σου τοῦτον, ὃν καταξιώσας τοῦ ἱεροῦ σου διακονήματος ἐπιτελεῖν λειτουργίαν, πλήρωσον πάσης πίστεως καὶ ἁγιότητος, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀγιασμοῦ, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος· ἐν ᾧ ἐν τῇ ἐπιθέσει τῶν ἐμῶν χειρῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῶν πολλῶν σου οἰκτιρμῶν, δίδοται χάρις τοῖς ἀξίοις σου· ἵνα καὶ ὅτος, πάσης ἁμαρτίας ἐκὸς γενόμενος, ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεώς σου, ἀμεμπτος σοι παραστῇ· ἐν ᾧ μεθ' ὧν εὐδόκησεν τῆς σῆς ἐπαγγελίας κομίσηται.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μὴν τὸ, ἀμήν, 22 περιτίθησι τὸ ὡράριον τῇ χειροτονηθέντι 23 καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος, λέγων, 24 Ἄξιος. Καὶ ψάλλεται σωμάτως τρίτον, τὸ, Ἄξιος. παρὰ τῶν τοῦ βήματος. Καὶ τρίτον, παρὰ τῶν ψαλτῶν. Εἶτα, ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ Ἀρχιερεὺς ἅγιον ῥιπίδιον, λέγων ὁμοίως. Ἄξιος. 25 καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν, ὁμοίως ἀσπάζονται αὐτὸν πάντες οἱ ἱερεῖς. 26 Ὁ δὲ ῥιπίδιον λαβὼν, ἵσταται ἐν πλαγίᾳ τῆς ἁγίας τραπέζης, πρὸς τὰ δεξιὰ μέρους, καὶ ῥιπίζει ἑπάνω τῶν ἁγίων. Καὶ ὁ ἕτερος ἱερεὺς, ἵσταται ἔξω τοῦ βήματος 27 ἐν τῷ σωμάτῳ τόπῳ, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται τὰ εἰρμικά, καὶ λέγει 28 Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τὸν Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ τὰ λοιπά. ὡς δὲ ἐν τῇ μεταλήψει κατὰ τὸν, πρῶτος τῶν ἄλλων ὁ χειροτονηθεὶς, μετέχει τῶν θείων μυστηρίων. καὶ λέγει τὰ ἱερατικὰ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ἤγουν, τὸ, 29 Ὀρθοὶ μεταλαβόντες. Ταῦτα δὲ γίνονται, 30 ὅταν γίνεται λειτουργία τελεία.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς προηγιασμέναις γίνεται.

Ἰστέον ὅτι μετὰ τὸ Καταξίωσον τὰ προηγιασμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, πρὶν εἰπεῖν τὸν Διάκονον· Πληρώσωμεν τὴν δέησιν. Προσέρχεται ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι, καὶ γίνεται ἡ τάξις τῆς χειροτονίας ὡς ἔφημεν.

Ut clemens Deus parum & inculpatum ei ministerium largiatur: Dominum precemur.
Pro urbe hac, omni civitate, & regione.
Ut liberemur ab omni tribulatione.
Succurre, salva &c. *Et his dictis Pontifex impositam tenens manum precatur hoc pacto.*

DEus Salvator noster, qui incorrupta ea voce, ministerii legem, Apostolis tuis famulis, & Protomartyrem Stephanum, ejusmodi renunciasti, primumque ejusdem Diaconi opus adimplentem prædicasti, sicut in Evangelio sancto tuo scriptum est: Si quis vult in vobis prior fieri, esto minister vester. Ipse Domine, servum tuum hunc, quem Diaconi ministerium subire voluisti, sancti & vivifici tui Spiritus advenæ, omni fide & charitate, & virtute, & sanctificatione adimple. Non enim in manuum earum impositione, sed in abundantia misericordiarum tuarum visitatione, gratia te dignis exhibetur: ut & hic, omni peccato alienus factus, inculpate tibi astet, & sinceram promissionis tuæ mercedem reportet.

Tu enim es Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et dicto, Amen, *Stolam Diaconicam humero sinistro Ordinati circumponit, dicens.*

Dignus. *Et pro more canitur ter, ab iis qui sunt in Tribunali,* Dignus, *Et paritev a Cantoribus, ter. Et desinit cantit illi Pontifex sanctum Flabellum, dicens similimodo,* Dignus. *Et osculatur illum. Et eodem pacto Diaconi cuncti illum osculantur. Ille vero Flabello accepto, e latere sacræ mensæ, a dextra parte stat, & super sancta ventilat. Et alter Diaconus, extra Tribunal in loco solito, in quo Paræmiæ leguntur, stat, & dicit,* Omnium sanctorum memoriam agentes, Adhuc & iterum in pace Dominum precamur. *Et reliqua. Communionis vero tempore, prior aliis, sanctis mysteriis participat Ordinatus, & Diaconica suo loco pronunciat, videlicet.* Recti communicantes. *Neque ita fiunt, quando missa integra celebratur. At quoniam etiam in Præsanctificatis fit, faciendum, quod postquam Præsanctificata in sacra mensa deposita fuerint, priusquam Diaconus dicat.* Compleamus orationem *fol. 166. Offertur Ordinandus, & Ordinationis ritus, ut diximus, peragitur.*

In Ordinem fieri solitum in Diaconi Ordinatione Variæ Lectiones.

SEdm licet in pluribus conveniant, verbis tamen ubique ferme M. S. Regiæ, Cryptoferratensis Reffarionis, & Barberinum S. Marci discrepant. Regia itaque & Cryptof. sic legunt.

Σχεδὸν ἁγίᾳ ἱερουργικῇ ὁλοτελείᾳ τετελεσμένῃ, ὅταν μέλλωσιν ἀνοίγεσθαι αἱ ἅγιαι θύραι, ὁ διάκονος ἐκφωνεῖ· Μνήσθητε τῶν ἁγίων μυστῶν ἐν τῇ θείᾳ εὐχῇ. Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἱεράρχης· Καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, μετὰ παρρησίας ἀκατακρίτως παρεστάναι σοι τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ σου, καὶ προσενεγκεῖν σοι τὴν ἀναίμακτον ταύτην λατρείαν ὑπὲρ ὧν προσηνέγκαμεν σοι καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνοίαις ἡμῶν κοιμηθέντων· καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς καὶ τῆς ἐπουρανίου σου δόξης μεταλαβεῖν, ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ καὶ ἀκαταπαύστῳ καὶ ἀνεσπέρῳ καὶ ἀνεκλείπτῳ καὶ ἀκοιμήτῳ καὶ ἀνεκδιηγήτῳ καὶ ἀπεριγράπτῳ καὶ ἀπεριλήπτῳ καὶ ἀπεριορίστῳ καὶ ἀπεριμέτρῳ καὶ ἀπεριβλέπτῳ καὶ ἀπεριφράστῳ καὶ ἀπεριθωρήτῳ καὶ ἀπεριθεωρήτῳ καὶ ἀπεριθεάτῳ καὶ ἀπεριθεάστ

In Ordinem fieri solitum in Diaconi Ordinatione Notæ.

1. Κατέστω τὸν ἐπὶ τῶν μυστικῶν θρόνων.) Paulo ante Dominicam orationem recitatam Diaconus consecratur, cum toto Canone decurso benedicit populo Pontifex, his verbis, *ut sicut ex ritu quæque videre est in Chrysostomi Liturgia fol. 63.*

2. Ὑποδιάκονοι δύο διάκονοι.) Subdiaconus, quem hic duo Diaconi, in Regis vero Archidiaconus deducere legitur, ab uno semper vel pluribus Diaconis etiam deductus in Ecclesia Latina Ordinandus, Pontifici offertur, ne honorem a se ipse quisquam assumat, sed qui vocatur a Deo, electos namque septem primos Diaconos ante Apostolos latuerunt. Qui deducit autem, Archidiaconus est, vel ut loquitur Innocentius tertius cap. unico de feriotio in ord. faciendo, *prior Diaconorum qui Pontifici assistit*, cui nonnunquam comitem alium Græci adjungunt; quam quidem consuetudinem jam tempore Romæ, quam deinde totus orbis insitatus est, & morum suorum exemplar sibi proposuit, introductam, testatur Hieronymus epist. 85. ad Evagrium, atque ita Epiphanio contigisse in sua ad Diaconatum promotione, ejus gesta declarant, *tunc cum, ait ipse, ἀναπεφρικὼς ἐγὼ καὶ ἔκφρων ἐγενόμην ἐπὶ τῷ ξένῳ τοῦ πράγματος, ἐνόμισα ἐμαυτὸν ὀνείρου ἐν μέσῳ εἶναι, ἕως ἀναγνωσθεὶς ἀπὸ τῆς ἱερατικῆς τράπεζης βιβλίος, καὶ τὸν ἐπιτεταγμένον ἀκούσας τὸν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος ἑστῶτα διάκονον, ἔγνων ὅτι ἐπὶ τὸ ἱερατικὸν ἀναφωνεῖται. χειροτονίαν ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι ἐποιήσατο. Comprehensum capite Epiphanium e Diaconis unum ad Paphum* (erat ille Cleri Episcopus) *versus altare ducit invitum & renitentem, ita ut plures ad deducendum confluerent, ut eum ad altare deportarent. Ordinat itaque illum in Diaconum, & ei pacem impertitus.*

3. Ἐνώπιον τῶν θυρῶν.) In sacrarii porta juxta cancellos, quibus substernitur gradus *ambon* dictus, de quo fol. 15. ubi Subdiaconus velut in proprio loco subsistit. Consule dicta de Ordinatione Subdiaconi num. 14. & 31.

4. Ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τις τῶν ἁγίων ἱερέων.) Hierarchicos Ordines & Diaconatum primo, ad altare, in quo eorum ministerium perficitur, conferri debere diximus, ex Dionysio de Eccl. Hierar. cap. 5. ὁ ἱεραρχικὸς ἐπὶ τὸν ἱερὸν τῶν ἱερῶν ἀνάγεται βωμὸν ὁ ἐν ἱερεῦσι τελούμενος. *Diaconus genu altero flexo ante altare*, & inferius, ἡ εἰς ἐπὶ τὸ ἱερὸν διακονίας προκομιδὴ, καὶ διάκονος ἐπὶ διπλοῦν γόνυ πεσὼν πρὸς τὸν ἱερατικὸν βωμὸν ἀναφέρεται. ἀνάπτυξις τῶν ἱερῶν λογίων, ἀγὴ ἐπὶ τὸν ἱερὸν ἐκείνου βωμὸν, *Accessus & oblatio ad divinum altare, gerumque sicut*, *significat omnibus, qui potestate Pontificia consecrantur, subjiciendam omnino Deo sacrorum auctori proprium vitam, & quicquid spirituale & intellectuale in se possident*; Subdiaconos autem & Lectores, ad altare Consecrationem iterum hujusce scribit Amalarius Fortunatus lib. 2. de Eccl. Offic. cap. 6. quod fuerint gradus processu temporis superioribus Ordinibus dignioribus in ministeriis occupatis adjecti.

5. Κυκλούμενος ὁ ἀρχιδιάκονος.) Familiaris ab antiquo fuit Græcorum consuetudo, ut Deum adoraturi & deprecaturi, vel sacrum Tribunal there sustinaturi, juxta prophetam Davidis vocem psal. 25. *circumdarem altare*; itemque psal. 26. *circuivi & immolavi in tabernaculo ejus hostiam jubilationis*: cujus quidem moris, animi angustia pressus Synesius, studiosum se fore promittit in Catastasi, ἐκκλησίᾳ προσέσεσθαι καὶ περὶ τὸ θεῖον κυκλώσασθαι τὸ ἐνεστηκὸς ἐπὶ τῷ ἐμῷ ἀνάγκῃ. *Circumire altare*, *lachrymis pretiosissimum solum irrigabo*, nec prius abscedam quam sacras fores obtenuerimque illum afflatum quem sacras fores obtenuerimque illum afflatum fuero. Cur vero cultum istiusmodi nunc exhibeat Diaconus Ordinandus, conjicere moliuntur Franciscus Hallier eruditorum quisque ac grandi, de sacris Ordinationibus volumine. Ac licet circularem illum Subdiaconi cum Diaconis deducentibus, circa altare processum, arcana significatione carere non inficiemur tamen tamen ipse altaris circuitus ad promptæ obedientiæ testimonium, vel ad animi se & consilia caduca atque vobilia esse contemplantis, & in solo Deo conquiescere gestientis agitationem ostendendam, vel tandem ad perfectionis studium significandum, & ad circumspiciendum se, & omni ex parte nonnisi coram Deo diffortiendi conscientiam suam, votum emittat, facile pronunciare auctore Græci testimonio destitutus non audeo: alia semper arsit ritus hujusce expositio qua Diaconus sacram mensam venerari, expressisque in ejus angulis crucem, sacris ostiolis excipere videtur, ut sacrarii altarisque sanctitatem fuscerevert, seruaque sacerdotum humilem se ministrum deinceps fore prosecetur, & a throno Dei sanctitatem omnem adimplendo ministerio requisitam, in se traducendam expectet; circuit itaque ut immolet in tabernaculo Domini, circumdat altare ut audiat vocem laudis: meroit, inquam, ad altare Dei juventutem ejus renovantes, tum forsan ob fines prædictos, tum propter alium quem ut brevius, ita & aptius positum legis, apud Symeonem Thessalonic. de sacram. frequens jam citato. τρεῖς μὲν κύκλοι ἀγίου καὶ ἁγίου καὶ Τριάδος. *Sanctus* ὁ τρισάγιος ὕμνος, ἐπειδὴ μέλλουσι τὸν ἅγιον ἀνιέναι βωμὸν, ἅγιον ἅγιον ἅγιον, ὅτι καὶ τρισὶν ἀγίοις ἐπιτελοῦσι τὴν ἱερουργίαν. *Ter quidem sacram mensam obeunt in Trinitatis honorem. Diaconi vero Ordinandum deducunt, ut pote qui eorum ordinem ingressus sit. Canticum vero Martyrum canitur: quia ad Ordinem præsentem, dum ille vivit, vere pugnam subit, fidem servavit, puritatem custodivit, propriamque coronatus: & Ecclesia Martyres quasi ejusdem tripudii consortes futuras invocat.* Trinus igitur ille circuitus, chorea sancta est, qui fidelibus in sacramento Baptismi & Matrimonii celebrando, infra suis locis contemplabimur.

6. Ἅγιος ἀθάνατος.) Hujusmodi est hoc Canticum, cujus canendi causam superior numerus explicuit. Ἅγιος ἀθάνατος οἱ χοροὶ ἀδιάκριτοι, ἡ τριφαεστάτη ἀγάπη τοῦ Κύριος ἐκκλίνας καὶ ἐνεργήσας ἡμῖν. Sancti Martyres præsto præsint, & coronati, intercedite ad Dominum ut animarū nostrarum misereatur.

7. Σημειῶσαι τρόπον ἡ κεφαλή.) Crucis virtus & signum, cui non quidem peragit Sacramenta, inquit auctor libri de Baptismo Christi apud Cyprianum, & sine ea, nihil aliud est sanctum neque aliqua consecratio meretur effectum. Verum Ordini insuper ita peculiaris & propria facta est, ut Lectorum Σημειῶσαι τρόπον ἡ κεφαλή ea sola perfici Græcos docuisse superius animadvertimus; cæteris autem in Ordinibus ita requisitam tenent Augustinus in appendice de diversis ser. 33. & Chrysostomus hom. 54. in Matthæi ejus virtutem, quâ accidentaria conditione nimirum, compleri, non dubitavit effusis afferre. Hujus verba sunt. ὁ γὰρ σταυρὸς ἡ ἄνωθεν κατιοῦσα τὸ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἀναγνώσεως δέησις, ἐπειδὴ σφραγὶς ἐστὶ βαπτίσματος τὸ γινόμενον ἐπὶ τῶν κατηχουμένων τοῦτο ποιεῖ, καὶ χειροτονίαν ἔχει πολλὴν

ea hæc manus impositio repræsentat: & proinde, quæ est Sacramentorum natura, quod significat, operatur. An non etiam dextera Domini gloriscator in virtute, cum Latino Diacono manum imponit Episcopus, dicens: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, ad resistendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini?* Verum traditio libri, inquies, reliquis Latini, & Habelli exhibitio, Græci usitus, materiæ locum obtinebit: non manus impositio. Quinimo manuum impositioni adveniunt illæ traditiones instrumentorum, ut accidens subjecto, ejusque solummodo extensio sint, & ut ita dicam, nuda obitere traditæ potestatis explicatio. Cum namque manus & dextera voce, non raro occurrat in scriptura, Dei potestas & virtus intellecta, ejus Pontificalis impositio, χειροτονία, nihil aliud præter divinæ virtutis agere debet in Præsule, Dei nomine sacros Ordines conferente: ea siquidem mens est D. Thomæ 3. p. qu. 84. art. 4. dicentis: *Impositio manuum in sacramentis Ecclesiæ fit ad significandum aliquem copiosum gratiæ effectum, quo illi quibus manus imponuntur quodammodo per quandam similitudinem continuantur ministris, in quibus copia gratiæ esse debet. Et ideo manus impositio fit in sacramento Confirmationis, in quo conferitur plenitudo Spiritus sancti, & in sacramento Ordinis in quo conferitur quædam excellentia potestatis in divinis mysteriis. Unde & 2. ad Tim. 1. dicitur: Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum nostrarum.* Et S. Bonaventura in 4. dist. 24. art. 2. qu. 1. *In Ordinibus*, inquit, *fortis*, (per sacros, Hierarchicos intelligit) *quoniam datur ibi nobilis potestas & excellens, sit manus impositio, non tantum instrumenti traditio, quoniam manus est organum organorum, in quo scilicet principaliter residet potestas Ordinandi: unde sic Ordinabant in ecclesia primitiva.* Hæc ille, conformiter ad D. Thomam, quæ quidem atgute confirmantur attento vocabulo, χειροτόνησις; in Græcis ritus Ordine, & ejus forma proferendo, de quo rursum infertis num. 15. Dum enim χειροτονοῦσι, manum Ordinando imponunt Græci Pontifices: ἡ θεία χάρις, inquiunt, χειροτονεῖ τὸν: *divina gratia non declarat tantum, designat, creat, aut promovet* (quæ germana hinc hujus vocabuli significata) *verum etiam pro omnibus habet, & manuum ministerio instituit*, &c. Hinc que, reor, emicat alterius vocabuli, χειροτονίας nempe, sensus proprius & non refellenda significatio, qua certe non nudam manus extensionem in creandis magistratibus, proindeque solam eorum electionem exprimit, quin potius veram eorumdem promotionem, & institutionem, spirituali tradita potestate, & a superiore parium imponente in inferiorem sibi suppositum traducta virtute, cui similis ea fuit, qua jubente Deo, per manuum impositionem impertiit Moyses, Josue filio Nun, numer. 27. *Tolle*, dixit Deus, *Josue filium Nun virum in quo est Spiritus, & pones manum tuam super eum, & dabis eis præcepta eundis videntibus, & partem gloriæ tuæ*, (potestatis nimirum qua pollebat Moyses in populum) *ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel.* His tandem adde, quod in officio peragendi, collatus Ordo, ἔργον χειροτονίας, opus manuum Episcopi vocatur, quasi proprius partus, & effectus ejus: ut vero sine manibus nil operatur homo, ita nec sine manuum impositione, opus suum, ministrorumque consecrationem Pontificia dignitas & virtus potest aggredi.

22. Εὐχαριστῶ.) εὐχάριστον hæc, (clariori nempe voce a Pontifice prolata verba) ea est, quæ apud Dionysium de Eccles. Hierarchia cap. 5. dicitur ἀνάρρησις, & ἀναφώνησις ἱερά: *publicatio, & sacra renunciatio*, qua nempe tamquam legitima forma Hierarchicus Ordo perficitur, & conferri censetur. Et sane, quamvis auctori voluminis egregii de sacris Ordinationibus, vocabulum ἀνάρρησις, non Ordinis formam, sed potius eam *acclamationem, & præconium laudis*, quo Pontifice Flabellum Diacono tradente, vel etiam propriis cum vestibus induente, τὸ, ἄξιος pronunciatur; præconium, inquam, hoc, & acclamationem qua dignus hoc munere Diaconus judicatur, potius quam formam, qua Ordinatus declaratur & conferratur, videatur significare; mihi certe ex adverso, S. Maximi & Pachymeris auctoritas in citatum Dionysii locum, vocem ἀνάρρησις, aliud quam germanam Ordinis formam non posse declarare persuadet. Et ille quidem in Scholiis dolte vocem exponens ἀνάρρησις, inquit, *ἀνακήρυξις τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀναγορευομένου ἀρχιερέως ἢ ἱερέως ἢ διακόνου, ἀπὸ τοῦ ἀναγορεύειν ἐπὶ τοῦτο, ἢ ἐπὶ τοῦτο τοὺς ἄλλους, ἢ ἐπὶ τοῦτο τοὺς ἄλλους ἐκλέγεσθαι, ἢ ἐπὶ τοῦτο τοὺς ἄλλους ἐκλέγειν. Explicatio, est quasi prædicatio ex nomine: consignans enim eum Pontifex qui ordinat, ex nomine dicit. Consignatur N. ex Presbytero in Episcopum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Quod similiter etiam fit in Presbyteri, & Diaconi ordinatione.* Vide non in extollendo Ordinati præconio, aut in ejus gloria, per vocem ἄξιος, celebranda; sed potius in ejus nomine, cum cruce signatur, proferendo, fieri, ἀνάρρησιν, de qua Dionysius loquitur: quæ licet nominis appellatio a S. Maximo notata, posterioribus temporibus omissa sit (nec enim amplius pronunciat Pontifex ἀναγορεύει τὸν δεῖνα Σίγνατορ N. &c. sed crucis signum faciens ter expromit) ne forsan verbis iisdem Ordinatum conferari sentirent ignarus quispiam: ἀνάρρησιν eamen alia, significatum idem semper servat, eodem Maximo teste, in sequentibus scribente: ἀνάρρησις, ὅτου δ' ἂν ἡ χειροτονία γένηται. ἀνάρρησίς ἐστι τοῦ ἀναγορευομένου ἐπὶ τῇ ἱερᾷ ἀρχῇ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἀναγορεύειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγεσθαι, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν. ἀνάρρησις ἐστιν, ὅταν ἡ ἱερὰ τῆς χειροτονίας κατάστασις ἀναφωνῆται. ἡ δὲ ἀνάρρησις ἐστὶ διακήρυξις τῆς ἐκλογῆς τοῦ χειροτονουμένου ἐπὶ τῇ ἱερᾷ ἀρχῇ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἀναγορεύειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγεσθαι, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν. *Declamatio, est renunciatio in Ordinibus, sicut in Ordinatione Episcopi, pro sancto patre Episcopo hoc: In Presbyteri autem, pro hoc Presbytero: in Diaconi vero, pro fratre nostro hoc Diacono. Hic porro recitationem dicit, quando in ipsa Ordinatione, ejus qui Ordinatur nomen prædicat, dicens: Divina gratia promovet N. talem in talem.* Non est itaque ἀνάρρησις nisi nominis ejus, qui Ordinatur expressio, sive cum cruce in præcedentibus signatur, sive cum in sequentibus, ut pro eodem Ordinato roget, populum hortatur Pontifex: ἀνάρρησίς ἐστι τοῦ ἱερέως ἀντὶ τοῦ ἀναγορεύοντος τοῦτο, ὑπὲρ τοῦ ἀναγορευομένου ἱερέως τοῦτο. Antiquitus teste Maximo nomen effingebatur: sive (quod nunc etiam fit in ipsa Ordinatione, nomen Ordinati non taceatur, cum dicitur: ἡ θεία χάρις ἀναγορεύει τὸν δεῖνα, &c. *Divina gratia promovet N. &c.* Adhiipulatur præfatus supra Pachymeres in Paraphrasi scribens: ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναγόρευσίς ἐστι, τὸ ἐκλεγόμενον ἱερέα διακελεύεσθαι παραπέμπειν ἢ ἐπιφωνεῖν ἀφορίζει, ἢ ἐπὶ ἄλλο τι ἀναγορεύειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν. *Est vero illud tribus* (Diacono, Presbytero & Episcopo) *commune coram sacro nempe altari confectatio, signum crucis forme, nominis appellatio, & ejusdem consecrationis consummatio*: ac cum in signo crucis forme, vel in Pontificis ad orationem monito, non amplius Ordinati nomen exprimatur, sed in aliis quæ elucubratur verbis: reliquum est ut ea sola ἀνάρρησις nominis appellationem non continens solum, sed & Hierarchici Ordinis formam exhibeant: dixi enim addictus jam Maximus, τὸν δεῖνα ἀναγορεύει ἡ ἱερὰ τῆς χειροτονίας κατάστασις ἀναφωνηθεῖσα. ἡ δὲ ἀνάρρησίς ἐστι διακήρυξις τῆς ἐκλογῆς τοῦ χειροτονουμένου ἐπὶ τῇ ἱερᾷ ἀρχῇ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἀναγορεύειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγεσθαι, ἢ ἐπὶ τοῦτο τὸν δεῖνα ἐκλέγειν. *Et in hoc vel hac acclamatione dicit, cum in ipsa ultimali Ordinatione*, ut ita loquar, *ipsum actu Ordinatum prædicat: divina gratia promovet N. in istum*, ac non promovet nisi per verba formam in ipsa Ordinationis actu includentia: verba igitur acclamationis etiam Ordinationi adjunguntur, & eam continens. Cujus quoque rei infirmum est argumentum, quod verba Ordinati confectativa, manuum impositionem concomitari debeant, sicut forma materiam sibi propriam, ait enim Ambrosius in cap. 4. primæ ad Timotheum epistolæ: *Manus vero impositiones verba sicut mystica, quibus confirmatur ad hoc opus electus accipiens auctoritatem.* Et Hieronymus in ejusdem epistolæ cap. 5. *Non solum ad imprecationem vocis, sed etiam ad impositionem imponat manus*: sed alia verba, præterquam sequentia ἀναγορεύει, Ordinativa manus impositionem non sortiuntur adjunctam: longe natus est Theologus quivis, ut abjunctam: longe natus est Theologus quivis, ut abjectis verbis rejectis, in subsequente deprecatione formam hujus Sacramenti constituat: superest ergo difficile concludendum, jamjam considerandum ἀνάρρησιν, cum a Theophane citetam apud Baronium anno Domini 714. num. 4. & a S. Maximo ter jam relato antiquitatis suæ testimonium nactam, verum, germanam & recipiendam Ordinis formam in se includere, quam a Latina nostra nullo modo discrepare constabit, si rationem sensus, non sonus verborum attendatur, & ad Theologiæ potius, quam Grammaticæ amussim, discriminis omne judicium referre non avertemur: de quo in sequentibus.

23. Ἡ δεία χάρις.) Gratia, si præcipuum textum, species, rium maxime significationem secum deferens: Primo Dei, ipsius gratiæ auctoris, qua ferbi dixit Paulus 2. Cor. 15. *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego, sed Gratia Dei mecum*: non est autem gratia quæ collaborat, sed Deus ut primum operati animi sanctarum principium, qui homini bene operandi præstat auxilium. Secundo ipsam Dei electionem, qua homo ad altiorem gradum provehitur, & vocationem qua in sublimiore data collocatur, vox *Gratiæ* indicat; eiq; sensum hunc tribuit Paulus ad Rom. 4. *Reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei.* Et Ierem. 1. ad Tim. 2. *Vocavit nos vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & Gratiam &c.* Et tertio tandem *Gratiæ* quæliber spectalis in sacramentis receptæ, & sacramentis a quibus procedit conformis, *Gratiæ* quoq; nomen accipit: & hujusmodi est tandem conjugum connubius, mutua fidei sibi datæ obligatio, prolis studiosa educatio, in matrimonio: servatio, prolis studiosa educatio, in matrimonio: animæ salus, & ejus recta vectigalio in sacramentis, &c. uno verbo talis est omnis, quæ vocatur *Gratia* sacramentalis, sive illa per modum inhærentis in sacramentum suscipiente, qualis est potestas spiritualis recenter Ordinato collata, sive per modum usus. & ut progrediens a sacramenti *ministro*, consideretur: cujusmodi est conferendi sacros Ordines auctoritas spiritualis, quæ non tantum habitu in Pontifice residet, sed actu operatur, & ut instrumentalis motio sub Deo tamquam præcipuo agente actionem sibi proprium exercet. His tribus Gratiæ spectatis acceptionibus, dubitanti quisnam sensus sit his vocibus, ἡ θεία χάρις ἀναγορεύει. *Divina gratia promovet*, &c. tribuendus, Respondendum, nomine *Gratiæ*, primo Deum ipsum intelligi. Profitetur Id Symeon Thessalonicensis, de Sacramentis: ἡ Ἀναγορία, inquit, ἐκλογή, ἡ θεία χάρις· ἡ τοῦτον ἀναγορεύουσα. *Pontifex pronunciat Divina gratia. Quibus verbis*, (Ordinationem) *communis esse Trinitatis donum testatur, & ipsum imperat.* Quasi dicerent: non ipsam gratiam, præciso quocumq; alio, ad Ordines promovere; sed potius Deum ipsum medias tua gratia, & ut Deus velut præcipuus sacramenti hujus auctor dignoscatur, a tribus personis, Patre, Filio, & Spiritu S. indivisim a se invicem opus exercentibus quodcumque producentibus, donum hoc procedere fatendum est, unde & crucis expresso signo sanctæ Trinitas in sequentibus invocatur, & confestim, ut uberior in Ordinatum Spiritus sancti *gratia* defundat, fit oratio. *Sicut inquit Græci*, ait D. Thomas post Chrysostomum homil. 50. in Matthæum, & Augustinus tractatu 6. in Joannem, *non attribuunt ipsum baptismi ministris* (dicentes ego te baptizo, sed baptizatur servus Christi) *ad evitandum antiquum errorem eorum, qui virtutem baptismi baptizantibus attribuebant, dicentes: Ego sum Pauli, ego vero Cephæ*: sic vitando paris erroris periculo, vel majoris humilitatis profitendæ gratia; personam, quoritatem, adumque proprium in conferendo Ordine silent, ut tota sacramenti virtus Deo gratiarum omnium auctori nulla difficultate tribuatur. Aeque ita par omnino est Latini, vel Græci Pontificis sententia, cum ille, *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo*, &c. enunciat; vel hic ἡ θεία χάρις ἀναγορεύει τὸν ἱερέα: profert: & pari ratione Latinus, aut Græcus divina eadem *Gratia* promotus in Presbyterum, accipit potestatem offerendi sacrificium Deo, missaque celebrandi. Intelligitur quoque *Gratia* ejusdem vocabulo, cum divina electio, tum ipsa Dei ad sublimem Ordinis gradum, dignitatem, & officium vocatio: ita Paraphrastes Pachymeres Dionysii de hoc sacramento loquentis perspicuam aliunde mentem interpretatur: ὁ τῆς χάριτος ἱεροφάντης φησὶν ἀναγορεύεσθαι τὸν ἱερέα ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως· ἡ γὰρ χάρις ἐκλέγεται τὸν ἱερέα, ἢ ἐκλεκτὸν τὸν ἱερέα ἐκλέγει. *Divinæ gratiæ mystagogus ait ordinandum ab Episcopo declarari, quia non gratia, id est humanitus, sed a Deo inter Ordinandum eligit. Hæc nos fatemur, sed a Deo inter Ordinandum eligit. Hæc nos fatemur, sed a Deo inter Ordinandum eligit. Hæc nos fatemur

Ordinatum, eique juxta gradum suum manum ultimam imponit; quod aliud nihil est, quam quod docent Theologi, per Ordinis effectum & Characterem, velut per causam formalem, ultimam suam perfectionem Ordinatum sibi comparare.

14. Ἡ θεία χάρις ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα.) Crebro manus hominibus imposuisse Christus legitur, cujus quidem actionis frequentius ab eo exercitæ non nisi geminum finem sibi præstituisse possumus edicere, salutem nimirum ægrotis restituendam, & pueris benedictionem impertiendam. Priorem finem eloquuntur innumera Evangelii loca: posteriorem manifestus est Luc. 18. & Matth. 19. ubi dicitur: *Tunc oblati sunt ei parvuli ut manus eis imponeret, & oraret. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.* Operabatur autem per factum hujuscemodi contactum divina gratia, & infirmis quidem sanitatem corporis restituebat, imperfectis autem pueris desideratum animæ profectum, & complementum elargiebatur: atque ita ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα προεχειρίζετο. *Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & quæ desunt supplet, promovebat* unumquemque, juxta quem patebatur defectum. Hac de causa SS. Patres & Apostoli a Christo primitus edocti, tum ut priorum ejus attactuum sacrorum sequerentur exempla, tum ut beneficia per eos quondam præstita commemorarent, & paria quoque se suscipere quotidie demonstrarent, simili manuum impositionis genere, in conferendis Ordinibus, ab ipsis Ecclesiæ incunabulis, consueverunt uti. Nil mirum itaque si ubi potestas Ecclesiastica ministris Christi & Apostolorum Discipulorumque successoribus deleganda est, tum ut infirmitatis suæ remedium, tum ut defectibus propriis supplementum reperiant; aliorum deinceps ægritudinibus medelam, & imperfectionibus incrementum allaturi, nec magnum attactum prætermittant, nec divinam gratiam, salutis & benedictionum fontem inexhaustum celebrare desistant. Hanc licet observationem circa Ordinis formam nullus quod sciam Græcus auctor aperte fecerit; non ignotam tamen, & illibatam penitus reliquit Symeon Thessalonicensis lib. de Sacram. dicens: καὶ ἰδίως ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα· πάντοτε γὰρ ἡμεῖς, καὶ λίαν ἀσθενεῖς, καὶ μάλιστα πρὸς ταῦτα τὰ Θεοῦ ἔργα. διὸ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν παρ' αὐτῆς. ἐστὶ γὰρ παρ' ἡμῖν τοῦ θαύματος· καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα φησιν. οὐ γὰρ ἡμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν τι κατεργαζόμεθα, ἢ ἰσχύομεν· ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἡ πάντα δυναμένη, καὶ τιμιουσα ἡ πληροῦσα ἃ οὐκ ἔχομεν, ὁ ὁ ἀναπληροῦσα τὰ ἐλλείποντα ἐν ἡμῖν. *Deinde subjungit: quæ semper infirma sanat. Quippe nos humiles, valde & infirmi sumus, præsertim ad hujusmodi Dei munera præstanda. Idcirco & curationem ipsa nobis infirmis adhibet, ipsa nimirum probat vires. Et quæ desunt, inquit, supplet. Non enim nos a nobismet ipsis aliquid comparamus, aut possumus: sed ipsa Dei gratia, quæ omnia potest, omnia præstat, quæ nos minime habemus, quæ item supplet, quæ desunt in nobis.*

15 Προχειρίζεται.) Symeon ὅτι προβάλλεται, ἐκλέγει, τελειοῖ ἅμα τῷ λόγῳ καὶ τὸ χάρισμα δίδωσιν· οὐδὲ γὰρ χρόνου χρεία τῇ παντοδυνάμῳ καὶ ἀποτελεσματικῇ δυνάμει. *Hoc est designat, creat, constituit, consecrat, seu consecratione perficit. Una cum verbo simul donum datur: neque enim potentiæ omnipotenti sua natura perfectissimæ opus est tempore.* Idem, προχειρίζεται, declarare, oculis subjicere, & sui præsentia certiorem reddere significat apud Budæum, hocque eodem sensu scripsit Synesius. ὁρᾶν οἱ δοκῶ τὰ ἐμά, τὸ ἀντιπαθὲς ἀπὸ τῆς διαθέσεως εἴδει προχειριζομένης τῆς μνήμης: *objectum te cernere mihi videor, instam sive insitam ex affectu speciem memoria nunc repræsentante, & velut oculis exhibente.* In Ecclesiæ quippe conspectu, manuum Pontificiarum ministerio, simul ac profertur θεία χάρις, ipsa divina Gratia, in Ordine constitutum declarat: non nudo quidem verbo, aut Deo solo ad Pontificis præsentiam consecrationem operante, sed & Pontifice quasi ministro manum admovente, & imponente: ut ab eo, ceu rivo sacramenti Gratia, & Ordinis potestas a Deo primævo bonorum omnium fonte, in consecratum derivetur. Agnoscit enim & ipse Pontifex instrumentalem suum concursum, cum in oratione mox subsecutura inquit, ὃν εὐδόκησας προχειρισθῆναι δι' ἐμοῦ, & a se Ordinatum profitetur eum, qui suæ manui supponitur.

16. Τὸν δεῖνα.) Hujus particulæ, nominis videlicet exprimendi invitu, S. Maximus sacramenti hujus formam vocavit, ἀναγόρευσιν, & ἀνακήρυξιν, *præconium & renuntiationem*; quam Dionysius dixerat ἀνάρρησιν, *acclamationem*: de qua Symeon: καὶ τὸ ὄνομα λέγει, ἵνα τοῦτο γραφῇ ἄνω, καὶ γνωστὸς γένηται, ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις· ὅτι καὶ Θεοῦ καθίσταται λειτουργός. *Etiam nomen profert (Pontifex) ut illud scribatur in cælis: & notus fiat Angelis & hominibus, quandoquidem & Dei constituitur minister.* Ne videlicet de recepto sacramento dubium oriatur, nomine suo designatur consecratus; quem ut determinet minister Latinus, his eum verbis excitat: Accipe potestatem, & alibi baptizo te, signo te, &c.

17 Τὸν εὐλαβέστατον ὑποδιάκονον.) Non subjectum modo, sed conditionem quoque subjecti digito indicant hæc verba: de quibus Thessalonicensis. τὸ μὲν καὶ τὸ πρῶτον χάρισμα, καὶ τὸ ἔχοντα ὡς Θεοῦ ἀνακείμενον, ὡς Θεοῦ χάριν ἔχοντα, καὶ ἐν Χριστῷ ἐνεργοῦντα. *Honorat ipsum antiquum munus, tum eo munere præditum, tamquam Dei ministrum: denique gratiam possidentem, & in Christo ad agendum efficacem.* Et præterea successionem Ordinum legitimam commendant, ut non nisi Diaconus Ordinetur, qui Subdiaconi jam sit honore provectus.

18 Εἰς διάκονον.) Idem Thessalonicæ Præsul. *Εἰς διάκονον δηλαδή, καὶ ὁ τὸ χάρισμα δίδωσιν ὁ χειροτονῶν καὶ χειροτονούμενος τὸ δηλοῦν ἐκ τοῦ λόγου ὁ ἱεράρχης ἐνδείκνυσι. & δηλοῖ ὅτι τῇ τοιαύτῃ ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ.* ἐν τῇ αὐτῇ οὐχ οἷον ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἱεράρχης λέγει, μετὰ τὸ χειροτονῆσαι τῆς χειρὸς ἐπιτεθείσης, & ἡ χεὶρ ἐπικεῖται. ὅτι & ἐνεργεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἕν, & τὸ αὐτὸ πνεῦμα. τότε μὲν οὖν εὐθὺς, ἀπὸ ὑποδιακόνου, εἰς τὸ διάκονος γέγονεν. *Porro eum dicit, Diaconum, & officium consecrans tribuit, & qui consecratur una cum verbo Pontificis ministerium accipit, sanctissimoque ex divino Spiritu, ad operandum potens evadit. Siquidem & ipse consecrans non ut homo, sed ut Pontifex una cum gratia ea verba profert, & gratiam invocat, ipsaque gratia operatur. Nam & verbum Dei efficax est, & omnia operatur unus & idem Spiritus. Tum igitur statim e Subdiacono factus est Diaconus.*

19 Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ.) Orat Ecclesia terminata consecrationis sententia, ut gratiam Spiritus sancti Diaconus accipiat, non qua character Ordinis imprimatur, is enim sine charactere nequit esse: sed qua virtutem sacramenti recens Ordinatus nanciscatur: & hoc eodem pacto Ecclesia Latina consecratis Diaconis precatur, ut cælesti munere dotati, & divinæ majestatis gratiam possint acquirere, & bene vivendi aliis exemplum præbere. Aliæ eorumdem verborum proferendæ rationes occurrunt apud Arcadium lib. 6. cap. 8.

20 Ὁ Ἀρχιδιάκονος.) De illo, & ejus functionibus, ubi de officialibus magnæ Ecclesiæ, inferius tractabitur.

21 Ὅσοι ἐκτενεῖς ταῖς συνεπαρθέντος διακόνους.) Ad illos hanc Collectam recitare spectat, tum quia Pontifici pro quo oratur assistunt, immo quia in collegium suum Ordinatum Diaconum sunt admissuri.

22. Περιζώννυσι τὸ ὀράριον.) De Orario, sic etiam Latinis quondam nuncupato, tum juxta testimonium plurium Conciliorum, tum secundum Rabanum lib. 1. de Inst. Cleri. cap. 14. plura diximus in Chrysostomi liturgiam num. 9. quibus addendum: illud, sicut & antiquas Diaconi, Sacerdotis, & Episcopi vestes, fuisse candidum, ut pote lineum: ita testante S. Germano, & ejus abbreviatore sub ementito Basilii, vel etiam ipsius Germani nomine, tum in M. S. R. tum in alio Cryptæ Ferratæ. οἱ διάκονοι εἰς τύπον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ταῖς λεπταῖς τῶν λινῶν ὀραρίων πτέρυξιν ὡς λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα προτρέχουσι. *Diaconi Angelicarum virtutum ad instar, tenuibus lineorum Orariorum alis, ceu famulantes spiritus in ministerium missi præcurrunt*: ut lineam propterea & Candidam vetus Ordo Romanus *stolam candidam* vocat in Ordinatione Diaconi. Accipe stolam candidam. &c. Utrobique vero Pontifex est, qui stolam Diaconi humero imponit: quem quidem ritum diserte pro more persequitur Franciscus Hallier, de sacris Ordinationibus ubi de impositione sacrarum vestium singulis Ordinandis.

23. Κατὰ τὸ ἀριστερὸν ὦμον.) Stolam tunicæ superpositam Diaconus Græcus gerit: id si pervicax quis negaret, mutis Vaticanæ Bibliothecæ picturis in Oecumenicorum Conciliorum delineatis imaginibus, facillime convinceretur ignorantia: argueretur & a Chrysostomo in hom. de filio prodigo, ἐπειδὴ τῶν ἀγγελικῶν ἐπιμελοῦνται παντες ὑμεῖς, καὶ μυστηρίων τὴν φρικτὴν μετέχουσι τὴν διακονίαν, καὶ μιμούμενοι τὰς τῶν ἀγγέλων πτέρυγας, ταῖς λεπταῖς ὀθόναις ταῖς ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν ὤμων κειμέναις, & ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περιτρέχοντες. *Nostis spirituales delicias qui eas degustastis & recordamini tremendorum mysteriorum & ministrorum divini sacrificii, imitantium Angelorum alas tenuibus lineis stolis, quæ sinistris humeris impositæ sunt, & qui in Ecclesia discurrunt*: at si sub Dalmatica abscondita forent nullatenus viderentur nusquam πτέρυγες dicerentur, ut certe volitantibus alis quam similes haberentur, non latent enim in avibus alæ: ediscerer tandem novam apud Latinos esse, supponendarum tunicis stolarum morem, qui cum initio displiceret Braccarensis primi Concilii Patribus, ut Can. 27. his verbis conciperent, occasio fuit. *Placuit, quia aliquanti hujus provinciæ Ecclesiæ Diaconi, absconsis infra tunicam utuntur Orariis ita ut nihil differre a Subdiaconis videantur: ut de cætera superposito scapulæ, sicut decet, utantur Orario.*

24 Ἄξιος.) Clerum omnem populumque Episcopis, Presbyteris, & aliquando Diaconis Ordinandis, probitatis vitæ, virtutumque reddidisse testimonium plura antiquorum scriptorum enarrant monumenta. Id Apostolorum nomine sancit Clemens in Const. lib. 8. cap. 4. quo ab Ecclesiæ Præsule, Presbyteros & populum vult interrogari, an præbeant Ordinato testimonium? μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων ἄξιος εἶναι, *ab omnibus quod dignus sit testimonium accipit*: & συνθεμένων αὐτῶν ἐκ τρίτου ἄξιον εἶναι: *& cum tertio professi fuerint eum dignum esse*, consecrationem adipiscitur. Sanctionem Apostolicam in utraque Ecclesia severissime quondam observatam fuisse nullum dubium est, nisi forsan illi, qui mores Ecclesiasticos penitus ignoraverit. Et in Ecclesia quidem Latina inter præclaras frequentesque acclamationes, quibus populus Hipponensis ab Augustino successorem Eradium postulavit vicies quinquies, *olim Dignus, olim meritus*, dixisse legimus apud eumdem Augustinum epist. 110. & S. Eutychio in Præsulem C. P. subvehendo, cunctos proclamasse: *Dignus est, dignus est*: Symeon Metaphrastes refert apud Surium 6. Aprilis Aliis quoque Præsbyterali dignitate ordinandis μετ' εὐφημίας, καὶ ἀξιώσεως, ut Danieli Stylitæ Metaphrastes idem, & S. Medardo Fortunatus, referunt idem acclamatum. Rari sunt, qui Diaconis idem contigisse testentur. *Διακόνων γάρ*, inquit Balsamon in 36. Canonem Apostolicum, χειροτονουμένων μὲν, ψηφιζομένων δὲ οὐκ ἠκούσαμεν ὥσπερ ψηφίζονται οἱ ἐπίσκοποι, καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν, καὶ οἱ ἱερεῖς καθὼς φησιν ὁ ιγ'. κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου. *Diaconos enim, ordinari quidem didicimus: eligi autem non audivimus, sicut eliguntur Episcopi & olim Sacerdotes, ut dicit Canon 13. Synodi Laodicenæ.* Acclamatio itaque circa Diaconum quæcumque est, non ad ipsi testimonium reddendum, sed ad Episcopis consecrationem actionemque approbandam, argumentum est & indicium: atque ita quem declarat hic Pontifex dignum: καὶ μετὰ τὸ βῆμα τῶν, a Clero nempe suscipitur: & παρὰ τοῦ λαοῦ quasi populi voce approbatur. Ex adverso vero si obtento gradu Ordinis quemquam privari contigerit, indignum ex antiquo pronunciabant Græci, qua ignominia iniquo judicio, & indigno penitus non Πρωτείω, sed Apocopi ministerio, mulctatus fuit sanctissimus Patriarcha Ignatius, cum ut enarrat Nicetas in ejus vita. μετὰ πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις ἀμφισβητήσεως, & κόπου, & τριβῆς, κατ' αὐτοῦ ἐψηφίσαντο ψῆφον, μόνῃ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ τυραννικῇ χρώμενοι, ἀδικώτατα, ἐκβάλλουσι, καὶ ἀναξίως ἐκφωνήσαντες, & λοιπὰ, καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν περιβαλόντες ἐν τῷ ἄμβωνι ἀνεκαλοῦντο, ἐκεῖ δὲ τὸν ἐνδυόμενον ἱμάτιον ῥυπαρὸν ἐνέδυσαν, Προκόπιος τοὔνομα, ὃ λόγῳ ἀλογος, καὶ βίῳ βέβηλος, ὃν ὁ πατριάρχης τούτου ἕνεκα ἀπέκρινε τοῦ βαθμοῦ. ἔτος πρῶτος ἀναφώνει τὸ ἀνάξιος, καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἐβόα τὸ, Ἀνάξιος. *Post longam verborum altercationem, laborem, & cunctationem, sola impotenti freti potentia, præter jus fasque omne, laceris ac sordidis vestibus eum (Ignatium) induunt: sacroque indumento Pontificum circumposito, rursus a tergo illum exuunt. Erat autem Subdiaconus quidam Procopius nomine, ab Ecclesia ejectus, sermone ineptus, vita impurus, quem propterea Patriarcha non ita pridem gradu moverat. Hic primus ablato a Patriarcha Pallio, vestesque reliqua sacra, illud solemne pronunciabat, Indignus:* Hanc scelesti Procopii vocem plerosque inter populi perstrepentis laudibus voces, tacite animo percipere testatur Ambrosius de dignit. Sacerdot. cap. 5. *Nescii homines & indocti in Ordinationibus cortum clamant: Dignus est, injustus est: & conscientia misera, Indignus es, injustus es, dicit.*

25 Καὶ ἀσπάζεται αὐτόν.) Pacem a Pontifice impertitam, ut superius legimus, accipit Lector, λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογίαν; Subdiaconus benedictionem, λαμβάνει εὐλογίαν ἀσπασμόν: Diaconus cunctis familiarior & conjunctior factus, osculum ab eodem Pontifice, ceu Ordinationis sigillum, & totius sacræ cærimoniæ consummationem, ἱερὸν ἀσπασμὸν accipit: cujus quidem ἱερὰς ἐμφάσεως *sacram significationem* qui contemplari voluerit, adeat Dionysii de Eccl. Hierar. caput 5.

26 Ῥιπίδιον λαβών.) Consecrativam non esse, sicut apud Latinos instrumentorum, ita hic præsentem flabelli traditionem, sed illa Diaconum manus impositione perfecte consecratum ad Ordinis accepti executionem vocari, ex dictis de Lectoris promotione num. 12. & de Subdiaconi initiatione num. 13. occurrit colligendum.

27 Ἐν τῷ σύνθρονῷ ποτε.) Explicant Regia quis sit ille locus: nimirum ἐν τῷ ἄμβωνι: pluribus namque Diaconis missæ ministrantibus, quidam in sacro Tribunali, alii in Ambone consistunt, dicenda faciendave ad se spectantia, suo tempore præstituri.

28 Πάντων τῶν ἁγίων.) Vide Chrysostomi liturgiam fol. 79.

29 Τὸ, Ἰδοὺ μεταλαβόντες.) Fol. 84.

30 Ὅταν γένηται λειτουργία τελεία.) In Præsanctificatorum liturgiis, Diaconum posse ad Ordinem promoveri, hæc verba docent; cum enim longe post sanctorum donorum consecrationem, ea nimirum liturgiæ parte, quæ pariter reperiatur in Præsanctificatis, inauguretur, & ministerium ab illo hic exhibitum, in Præsanctificatis ibidem, præstari facile possit, nulla ratio est quæ perfectam liturgiam in eo consecrando requirat. De Sacerdote nihilominus aliud sentiendum & affirmandum est; ut enim ad sacrificium ejus Ordo dirigitur, a sacrificio quoque sanctimoniam mutuatur, & ante consecrationem Christi corporis, ipse consecrationem a Pontifice accipit; & confestim Pontifici concelebrare, & ei sanctificanti comitem se debet adjungere: quod in Præsanctificatis, sacrificii ratione & consecratione destitutis, nequaquam potest annotari.

Hæc de Diaconi Ordinatione. Quia vero Diaconissæ apud antiquos frequens est mentio, recentioresque quidam plura illi concessa detrahunt, & alia non concedenda tribuunt; & quia tandem ejus Ordinatio in vetustioribus M. S. Euchologiis post Diaconi initiationem occurrit, quæ hucusque non innotuit, Diaconissæ sacro ritu perficienda promotio, in lucem e squallore vetustatis & tenebrarum situ est proferenda, notisque illustranda. Hoc igitur pacto a Barberino S. Marci, & Cryptoferratensi M. S. prodit.

DE DIACONISSIS.

ORATIO IN DIACONISSÆ Ordinatione.

POstquam facta peracta oblatione sanctæ Tribunalis apertæ fuerint fores: antequam dicat Diaconus. Omnium sanctorum. *Diaconissa ordinanda Pontifici præsentatur: qui exclamat.* Divina gratia &c. *ipse caput inclinante, super caput ejus Pontifex manum imponit: tribusque crucibus effictis, hoc modo precatur.*

Deus sanctus omnipotens, qui per unigeniti Filii tui Dei nostri nativitatem ex Virgine, fœminam sanctificasti, & non hominibus solum, sed & mulieribus Spiritus tui gratiam, & adventum largitus es: ipse & nunc Domine, super famulam hanc tuam respice, & in ministerii tui opus illam advoca, & copiosum Spiritus tui sancti donum in eam infunde: eamque juxta beneplacitum tuum ministerium sanum jugiter implentem in orthodoxa fide, & inculpata conversatione, conserva. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et respondet. Amen: *unus Diaconorum precatur hoc pacto.*

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace & bono statu totius universi: Dominum precemur.

Pro pace totius orbis: Dominum precemur.

Pro Archiepiscopo nostro N. Sacerdotio, opitulatione, perseverantia, pace, sanctate, salute ejus, & pro opere manuum illius: Dominum precemur.

Pro N. Diaconissa, nunc Ordinata, & pro salute ejus: Dominum precemur.

Ut clementissimus Deus, immaculatum & inculpatum ei ministerium largiatur: Dominum precemur.

Pro pientissimo, & Deo amabili Imperatore nostro N. &c.

Ut liberemur.

Suscipe, salva.

Et dum a Diacono fit hæc oratio, habens pariter Pontifex manum super Ordinatæ capite impositam, precatur hoc pacto.

Dominator Domine, qui neque fœminas seipsas conferentes, ut sacro consilio ædibus sanctis tuis, prout decet, ministrent, repellis; sed in ministrorum ordine illas admittis: etiam hanc tuæ famulæ, seipsam tibi conferre volenti, & hujus ministerii gratiam adimplere, sancti tui Spiritus gratiam, sicut Phœbæ ad opus ministerii electæ concessisti, largire: præsta quoque illi Deus, inculpate in sanctis tuis Ecclesiis perseverare, convictus sui rationem gerere, & continentiæ præterritis studiosam se monstrare, & perfectam ancillam tuam demonstra: ut & ipsa Christi tui Tribunali adstans, dignam rectæ conversationis accipiat mercedem.

Misericordia & miserationis unigeniti filii tui, cum quo, &c.

Et respondet, Amen. Diaconicam stolam sub

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ.

1 Διακονίσσης.

ΜΕτὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἁγίαν ἀναφοράν, ἢ ἀνοιγῆναι τὰς θύρας· φησὶν ὁ ἱερεὺς τὸν ἕξαρχον. Πάντων τῶν ἁγίων. προσφέρεται ἡ μέλλουσα χειροτονεῖσθαι τῷ Ἀρχιερεῖ· ἢ ἐκφωνεῖ τό, Ἡ θεία χάρις. κλινούσης αὐτῆς τὴν κεφαλὴν, ἃ ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα αὐτῆ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ἢ ποιῶν σταυρὸς τρεῖς, ἐπεύχεται ταύτην.

5 Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ὁ παντοδύναμος, ὁ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι πάντα ποιήσας διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἁγιάσας τὸ θῆλυ· καὶ οὐκ ἀνδράσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναιξὶ δωρησάμενος τὴν χάριν, ἢ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Αὐτὸς καὶ νῦν δέσποτα, ἔπιδε ἐπὶ τὴν δούλην σου ταύτην· καὶ προσκάλεσαι αὐτὴν 6 εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας σου, καὶ κατάπεμψον αὐτῇ τὴν πλουσίαν δωρεὰν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· διαφύλαξον αὐτὴν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σοῦ πίστει ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ καὶ τοῦ σοῦ ἀρέσαι νόμου· εἰς ἔμπεσιν λειτουργίαν ἁγίᾳ σοῦ ἐκκλησίᾳ· ὡς ἐδώκας χάριν τοῖς ἁγίοις σου 8 φοίβῃ, ἣν ἐκάλεσας εἰς ἔργον τῆς διακονίας· παράσχου δὲ αὐτῇ ὁ Θεὸς, ἀπαρασκάλυπτος προσκαρτερεῖν τοῖς ἁγίοις σου, ἐπιμελεῖσθαι τῆς οἰκείας πολιτείας, σωφρονοῦσαν δὲ μᾶλλον, ἢ τὴν τελείαν ὑποδέξου δίκλιδι σου· ἵνα ἢ αὐτὴ παρασῶσα τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, λάβῃ τὰς ἀγαθὰς πολιτείας ἀνάλογον μισθόν.

Ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ δόξα σοὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ποιεῖ εἰς τῶν διακόνων ὀξυβέλειαν.

Ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ σωτηρίας τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τῶν δεσπόνων, ἱερέων, διακόνων, ἀντιλήψεως, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ πάσης τῶν χριστῶν αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς νεοχειροτονήτου διακονίσσης, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἀκατάλυτον καὶ ἀμώμητον αὐτῇ τὴν διακονίαν χαρίσηται· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Ἀντιλαβοῦ· σῶσον.

Καὶ ἐν τῷ γένεσθαι ταῦτα τὸν ἐξάρχοντα ἀπὸ τοῦ διακόνου ἔχειν ὁμοίως τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς χειροτονουμένης ὁ Ἐπίσκοπος, ἐπεύχεται ὧδε.

Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ 7 γυναῖκας ἀποδεμένος ἐφεσίας, καὶ βουλῇ θείᾳ καθ' ὁ σφοδρὸς λειτουργεῖν τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησε· σὺ δέσποτα δέσποτα, αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὴν δούλην σου ταύτην, καὶ ἀποκάλεσαι αὐτὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας σου, καὶ κατάπεμψον αὐτῇ τὴν πλουσίαν δωρεὰν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· διαφύλαξον αὐτὴν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σοῦ πίστει ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ καὶ τὸ σοὶ ἀρέσαι θεῷ· εἰς ἔμπεσιν λειτουργίαν ἁγίᾳ σοῦ ἐκκλησίᾳ· ὡς ἐδώκας χάριν τοῖς ἁγίοις σου προφήτισσι βοηθοῖς καὶ συλλήπτορσι τοῦ σοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, Μαρίαμ, Δεβόρᾳ, Ἄννῃ, Ἰελθάνῃ, Ἑλισάβετ, Σαλώμῃ, Ἐλισάβετ, Μαρθάνῃ, καὶ Ἐσθήρ· οὕτω καὶ τὴν ἐκ σοῦ ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος δωρησάμενος τοῖς ἁγίοις σου θυγατράσι τοῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ σοὶ ἐλπίζουσι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· καὶ νῦν δέσποτα, ἔπιδε ἐπὶ τὴν δούλην σου ταύτην, καὶ ἀποκάλεσαι αὐτὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας σου, καὶ κατάπεμψον αὐτῇ τὴν πλουσίαν δωρεὰν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· καὶ τὴν ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος ἐκδεδυκυῖαν σοὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ, ἵνα ἢ τῷ θανάτῳ τοῦ σταυροῦ σου συμμορφισθεῖσα, καὶ τῇ ἀναστάσει σου συνεγερθεῖσα, ἀξιωθῇ καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι σου μερίδος· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου ὄρει ἐπουρανίου βασιλείας· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου ναῷ ἐπουρανίου λειτουργίας· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου θρόνῳ ἐπουρανίου διακονίας· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου παραδείσῳ ἐπουρανίου ἀναπαύσεως· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου οὐρανῷ ἐπουρανίου ἀμοιβῆς· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου ἐπουρανίου ἀναστάσεως· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου βασιλείᾳ ἐπουρανίου ἀναπαύσεως· καὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ σου

strorem Ecclesiæ, cum electione ad Ordinationem prævia, tum de consecratione ipsa, manifestum sermonem habet: eandem quoque opinionem non paucis in locis confirmant sanctiones Imperatoriæ locis infra citandis: nec obscure, ut videtur, de illis loquitur Tertullianus in exhortatione ad castitatem ubi ait: *Quante igitur, & quæ in Ecclesia Ordinari solent, quæ Deo nubere maturent, quæ carnis sue honorem instituerunt, &c.* Apertissime tandem Ordinatas illas fuisse, Græca quoque volumina demonstrant, dum χειροτονίας vocabulo, ad Ordinem spectante, de illis mentionem habent. Clemens Const. Apost. lib. 8. cap. 20. cujus titulus est, ἐπίκλησις ἐπὶ χειροτονίᾳ διακόνισσαν, *Imprecatio in Ordinatione Diaconissæ*, cui præsentis operis similis est omnino, ὥσπερ ἐπὶ χειροτονίᾳ διακόνου: Concilium Chalcedonense Can. 15. illam χειροτονίαν & χειροθεσίαν δέχεσθαι, idemque Concilium in Trullo Can. 14. & 40. testatur. Ejus porro ætas, a variis varie requiritur. A Paulo nuper allato, sexaginta annorum esse præcipitur. Canon Nicænus 74. a Francisco Turriano inter reliquos editus, totidem annis exigit, cum ait: *Ex his eligantur quæ non male audierint ex eo usque tempore quo fuerunt adolescentulæ, sinegue annos unte sexaginta, sicut B. Paulus ordinavit, & hujusmodi Diaconissæ, &c.* In hanc quoque sententiam ivit Theodolius Imp. l. 27. sui Codicis de Epis. & Cler. satis tamen deinceps fuit Concilio Chalcedonensi Can. 15. annorum quadraginta tempus, si tamen simul accuratum de illa examen haberent, διάκονον μὴ χειροτονείσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ τοῦτο μετὰ βασανισμοῦ. hujus Canonis mentem sequitur 40 Canon Concilii Trullani, οἱ τὴν κανόνα παραβαίνοντες ἔνθα μὴ διακόνους χειροτονεῖσθαι παραδιδόασι, *fieri Canones* (Chalcedonenses videlicet citat) *quadragenos annorum Diaconissam Ordinandam esse statuentes*: ubi Balsamon in Scholio, τίνες οὖν εἰσὶν οἱ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἐκτροπήσαντες γνώμην; καὶ τοὺς μὲν ἁγίους πατέρας ἐκέλευσε μὴ χειροτονεῖσθαι διακόνους πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν. *Quinam igitur sunt qui sanctorum Patrum sententiam pervertunt? & illos quidem Sancti Patres jussere non ordinari Diaconos ante annum quadragesimum.* usa est autem Synodus ad eorum confirmationem etiam illa, quæ de Diaconissis in quarta Synodo dicta sunt. Hinc quadragenario numero addit Justinianus Imp. citatus in Nomocanone Photii tit. 7. de Fide cap. 28. in textu, denarium numerum, alii quinarium detrahunt, & alii quindenarium: cujus quidem varietatis ea est causa ex Zonara in Scholio Can. 15. Chalcedonensis, quod discrimen non modicum attendendum est, inter virginem & viduam ad Diaconissæ munus promovendæ. & Apostolica quidem verba de viduis; Synodicæ vero constitutiones de virginibus ad hujusmodi Ordinum evectis sunt intelligendæ: γυνὴ δεκτὴ τῷ ἱερῷ τάγματι χήρα ἐν ἀγαμίᾳ τυγχάνουσα, ἢ ἀπὸ παρθένων γέγονεν ἢ ἐκ τοιαύτης ἀνδρὸς κέκρικε, ἢ τὸ ἐκ διακόνου χειροτονεῖσθαι διάκονον, ἢ ἱερὸν ὑπουργεῖν ἱερατεύμασιν, ἢ γυναικεῖα ἀνδρῶν μίξιν ἔσεσθαι, μὴ ἤδη ἐν ἡλικίᾳ τὰ παθήματα. Et infra: οἱ εἰς τὸν τῶν διακονισσῶν μέλλοντα ἐπιτηδειότερον μόλις ἐν χρόνῳ πολλῷ συναγόμενοι τὸν μέγαν ἀναλεξάμενοι. *Nam quæ ad ejus annos in puritate se servaverit, nec ullam ex virili consortio voluptatis partem degustaverit, posse Diaconatus quoque honore, & gratia functam, animum ad sanctas intendere, aut copulæ cupiditate, cujus antea nullum usum habuit, accendi non ita facile est. At vidua virilis thalami suavitate delibita, virilisque consortii voluptatem experta, ad cupiditatem facilior erit, & proclivior. Viduam igitur quod longe ad libidinem sit promtior virgine, longius quoque provectam ætate eligi oportere, magnus Apostolus censuit.* Aliam pariter rationem profert 6. Canon Trullanus, ἐπεὶ διὰ λόγους ἀναγκαίους ἔνιοι τῶν ἐν ἱερατικοῖς τάγμασι καταταττομένων γάμῳ συνάπτονται, καὶ τοὺς ἱερατικοὺς κανόνας παραβαίνουσι, καὶ τὴν ἀκατάκριτον ἐκείνων ζωὴν ἐπισκοτοῦσι, καὶ ἐπὶ τὰ κείρονα βιώσεως ἐκπίπτουσι, διὰ τοῦτο ἀκόλουθον εἶναι τοὺς μὲν ἐν ἱερατικοῖς τάγμασι τεταγμένους ἐκ τοῦ ὑποδιακόνου μέχρι καὶ πρεσβυτέρου μὴ ἐξεῖναι γαμεῖν μετὰ τὴν χειροτονίαν. *In divino enim Apostolo scriptum est 60. annorum viduam in Ecclesia eligendam: sacri autem Canones 50. annorum Diaconissam Ordinandam esse statuerunt, cum Dei Ecclesiam calesti gratia, potentissimo ac rotatissimo evasisse, & ulterius procedere cognoscat, fidelitumque ad divinorum mandatorum observationem, firmitatem ac stabilitatem.* Quod Ordinandas 35. hæc ætatis anno, vel priores juniores ad Monachatum professionem admittendas, Episcopi juxta prudentiæ normam dispensantis judicio relinquendum asserit Zonaras in eundem Canonem. Ac si legantur etiam anno 25. Diaconissarum numero adscriptæ, ille ad probationem potius virtutis, quam ad Ordinis etiam cum dispensatione susceptionem referre idem Zonaras in Concilii Nicæni Can. 19. Cum enim plures essent virgines quæ castitate jugiter servate Deo se consecrare studerent, ex earum collegio quasdam Episcopi ad Diaconicum munus sepositabant, quibus peculiarem quoque habitum (quasi Diaconatus) anno vigesimo quinto concedebant, & hæ quidem, quamvis adhuc forent Laicæ, ex jure ad Diaconicum deputabantur. Diaconissarum nomine & honore gaudebant: de quibus proinde Canon Nicænus citatus, qui pleroque moris hujus ignaros torsit, potuit ablique facta cuicumque alteri Canoni oppositione dicere. ἐφ' ἡμῶν δὲ διακόνισσαι μὲν οὐκ ἔχουσι τὴν τάξιν οὐδὲ εὐχὴν τινὰ λαμβάνουσιν ἀλλὰ ψιλαὶ λαϊκαὶ τιθέμεναι εἰσὶν. *Nostris temporibus Diaconissarum nomine nemo utitur, nec ullam omnino precationem accipiunt, sed nudæ laicæ habentur.* Diaconissarum autem mentionem, quæ in habitu quidem censentur, quoniam nec ullam habent manus impositionem, ut omnino inter Laicos ipsæ connumerantur. Cæterum Diaconissarum Ordinationem laudat in Occidente ipsemet Isidorus commonstrat Concilium Aquisgranense primum, quod eciam in Laicorum classem eas relegat, dicens Can. 26. *Diaconissæ omnimode non Ordinandæ, si quæ jam sunt, benedictionis, quæ populo impertitur, capite fulminant.* Illuminoso vero honorem ambientibus ruentibus, ad solum Monastici status gradum, ubi pœnitentiæ benedictio suscipitur amandat Canon 21. Ipsuenensis: *Viduarum confectionem*, inquit, *quam Diaconas vocant, ob unam regione nostra penitus abrogamus, solum eis pœnitentiæ benedictionem, si converti ambiunt, imponendo.* Rationem clarius exprimit Concilium Autelianense faciendum (quæ fortan fuit, ut ad Pœnitentiæ statum ab Episcopi remitterentur) carnis fœlicet fragilitatem, & nimirum ad libidinem propiratem. *Planum est enim, ut nulli posmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur.* In Oriente vero penitus etiam cessasse Diaconissarum ministerium, docet Balsamon fol. 24. ad dictos: ubi & consequenter abrogationis hujusmodi causam profert, cooperam videlicet earum immunditiem: quæ vero ratione adhuc in quibusdam Græciæ locis earum vestigium sit reliquum, ibidem edisseruimus.

3 Ἡ διὰ χειρὸς.) Peculiaria nimis fronte, ut mihi quidem tum Euchologia MS. accuratius contemplanti, & Matthæi Blastaris scripta diligentius legenti videtur, negat Arcudius, verbis hujusmodi Diaconissarum consecrationem non esse perficiendam: ita profecto, inquit, lib. 4. cap. 10. quod refert Blastares ex quibusdam antiquis seu potius Apocryphis Euchologiis, de sola Diacona (de qua post paucis num. 11.) de quod amplius de forma illa eliminanda: Divina gratia, quæ infirma sanat, & corrigenda corrigit, imo hæreticum, per consequens reprobandum atque omnino rejiciendum. Non enim dignoscerentur varia impositio, imo eadem plane existimaretur, quando & eadem forma consecrationis recitatur. Unde pecius per Apostolicarum Constitutionum preces (inferius referendas) Diaconissa benedicebatur, & abusus Græcorum erat, si qui solita verborum forma, quæ sacris Ordinibus convenit, easdem consecrabant. Hæc Arcudius, zelo potius quam ratione ipsos, quos pie exponere debuisset, invectus. Apocrypha namque non sunt cuncta quibus Græci utuntur Euchologia, sicut nec Cryptoferratensis Bessarionis est alius, vel Barberinum S. Marci, quod prius alterius Patris Græci in Concilio Florentino vocem habuerit proprium fuit, quæ tamen ἐυχαὶ & χειροτονίαι & διακονίαι ea continent, & verba, ἡ διὰ χειρὸς, &c. sine ea pronunciari præcipiunt; hæreticum sint aut hæreseos sapiens. Quis enim error aut hæresis est, si quædam superflua

crementalis formæ Diaconatus verba, verbis consecrandæ Diaconissæ necessariis adjungantur aut adaptentur? An ignorat formas sicut & rerum definitiones nomeris esse similes, quibus si unitatem addas aut detrahas, priorem numerum perdi, & alium exurgere necesse est? Diaconi autem instituendi forma, quam diversa sit ab ea quæ Diaconissæ pariter creandæ convenit, Arcudius attendat: in illa siquidem Subdiaconum virum Ordini suscipiendo subjectum idoneum reperiet, in hac nedum Subdiaconissam, sed mulierem sacræ germanæque Ordinationis supposititum incapax, contemplabitur: in illa rursus Diaconum sacramento infectum & promotum, in hac mulierem benedictioni, non autem gratiæ vel characteri subjacentem mirabitur: in illa potestas ad sacramentum saltem ex parte distribuendum, in hac ad ministeria quædam solum obeunda facultas creditur: ibi sacramentum conferre, hic cærimonialem tantum consecrationem perficere Pontifex intendit; qua igitur ratione eadem est Diaconi Diaconissæque creandorum forma, ubi nec fominari potest una & eadem ministri intentio, & ubi verbis diversum Ordinationis subjectum, immutatisque eram Ordinationis ejusdem effectus & finis eximitur? Nihil itaque quod hæresim aut abusum redoleat, confectionis hujus verba complectuntur, nisi forte abusum hæresimque Ecclesiæ Latinæ audeat Arcudius impingere, quæ non minus ac Græca, Diaconissas verbis solemnibus antiquitus confectare fuleba-

4 Ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα.) Non uno semper modo manus impositio intelligitur, sed pro diversitate loco-rum sub diversa significatione reperitur, prout superius dictum est de Ordinatione Lectoris num. 1. & de Ordinatione Subdiaconi num. 11. hæ igitur, quam in Constitutionibus Apostolicis a Bartholomæo Agathopolo præceptum licet inspicere, non Ordinativa sed cærimonialis rantum est, & quæ solam Dei protectionem, vel a Deo hominibus cooperante dependentiam, juxta Dionysii de Eccl. Hierarch. cap. 5. declaret; quæ proinde etiam in fœmina licita est: sed neque a Concilio Niceno superiori numero adducto Diaconissæ negatur, nisi forsan illi, quæ simplici nomine vel veste Diaconissæ post 25. annum ornatæ, probationis tempus exigit, ut anno quadragesimo maturior facta consecrationem perfectam accipiat.

5 Ὁ θεῖος ἀπ.) Hunc eumdem sensum refert Bartholomæi oratio in Const. Apost. lib. 8. cap. 20. legenda.

6 Εἰς τὸ ἱερατικὸν συνέδριον.) Nusquam Ordo, sed ministerium Ecclesiasticum Diaconissæ convenit. Sicut enim dissipando Dei verbo intenti primitus Apostoli, mensarum ministerium Diaconis deinde commissum, commode nequibant obire: quæ fuit occasio, ut oneris dividendi gratia, eosdem turbas proponerentita & Diaconi variorum pondere ministeriorum pressi, in iis maxime, quæ ad decentem cum fœminis conversationem spectant, ones a se, in institutas ab Ecclesia Diaconissas rejecerint: quarum propterea ministerium solum proprium est, ipsiusmique actionis fuere. Primo ex Const. Apost. lib. 3. cap. 16. ut si fœmina Episcopum vel Diaconum vellet alloqui, hanc ad illos Diaconissa ac honestatis illius esset testis deduceret: ἀνὴρ δὲ ἀνέσχου μηδαμῶς προσέλθῃ γυνὴ πρὸς ἄνδρα, ἢ πρὸς ἀνδρόγυνον, ἀλλὰ διακόνισσα. *Ad Diaconum ut Episcopum nulla mulier sine Diaconissa accedat.* Secundo, ut viduarum cura erat illi quodammodo cum Diacono communis, unde & illis obedientiam præstare jubentur in eisdem Constitutionibus lib. 3. cap. 7. ἀφαιρεῖ δὲ ἀπὸ τῶν χηρῶν τὸν ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ διακόνους, καὶ τὰς διακόνους, ἵνα μὴ ἐν ἀγνοίᾳ τινὲς ἀπολωνται. *Viduas oportet esse honestas obedientes Episcopis, Presbyteris, Diaconis, adhuc & Diaconissis.* Et tertium ejusdem lib. cap. 19. χειροτονεῖσθαι διάκονος & διάκονον κελεύω ἐν τῷ τῶν γυναικῶν παρρησίᾳ, *Ordina Episcope Diaconissam fidelem & sanctam ad ministrandum mulieribus.* Tertio, negotiis urgentibus, & Episcopum mulieres adire, aut ab ipsis commode vel decore convenirii, non suadente honesto, harum sensa ad Episcopum, & vicissim sensus voluntatemque Episcopi ad illas referebat Diaconissa: ut ibidem legitur: ἐνεχώρησε τὴν τῶν γυναικῶν διάκονον μεταξὺ ἀνδρὸς διακόνου καὶ γυναικὸς ἐπισκόπου εἶναι τὴν διακονοῦσαν διακόνισσαν. *Interire enim solet aliquando in quibusdam domibus, ut non possit propter infideles, mittere Diaconum ad mulieres, mittere vero possit Diaconissam propter cogitationes improborum. Ad multa enim indigemus Diaconissa.* Quarto, inficiis & imperatis mulieribus principat. dei, vel baptismi ritus exponere Concilium Carthaginense 4. Can. 12. Diaconissæ committit. *Virtute*, inquit, *vel fœmellionibus, quæ ad ministerium muliebrium baptizandarum eligantur, tam virginibus sive ad officium, ut nostri apud sacra fœminæ decere imperarint & rusticas mulieres tempore quo sunt baptizandæ, qualiter baptizatori lavacrum regenerationi, & qualiter baptizatæ vivant.* Quinto, ut ipsi baptismo in corporibus mulierum mandatis & cetera, prout decerent, operandis attenta erat Diaconissa, & Carisma vel oleum tironi capitique impositum per eorum corpus manibus expandere potestatem accepere. Prius manus injungit Const. Apost. lib. 3. cap. 16. νῦν μὲν ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιτίθησι τὰς χεῖρας ἡ διάκονος, τῶν γυναικῶν ἡ ἀρχιερεὺς ἐπιτιθέντων τὰς χεῖρας. *Nunc quidem ex se manus imponit Diaconissa, mulierum autem Episcopus manus imponente.* Deinde, *Diaconissa quidem sufficit ut Diaconum, mulierem vero Diaconissam non violandi ligat* (baptismalis) *communicatio, bonæque peregrinæ.* Posteriorius quoque cap. præcedens ejusdem libri præcipit: ἐὰν δὲ ἐν τῷ οἴκῳ γυναῖκας, ἢ θυγατέρας χήρας μὴ ἔχῃς πιστὰς ἐπιτρόπους τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ διακόνους

penetrare, illis fuisse licitum, & Diaconis viris munia proxima & similia obire: cujus exemplum a nobis superius fol. 11. manifestum est exhibitum: & ut subdit Blastares eadem Gorgoniam Gregorii Nazianzeni sororem, ipso referente, virgineis manibus altare apprehendentem & ferventissimas ad Deum preces fundentem corporis salutem recepisse didicimus. Alia quae supersunt Diaconissae munera docebit infra Paulus num. 9. Propter ista igitur munia in Agapis Ecclesiae, Diaconissae pars seponebatur, ut edicit Const. Apost. lib. 2. cap. 28. & ex reliquiis quoque oblationum portio illi assignatur lib. 8. cap. 31. *τὰς περισσευούσας ἐν τοῖς μυστικοῖς εὐλογίας, ὁ γνώμῃ τ' ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ* & infra, *διακονίσσαις μέρος ἕν. Eulogias in mysticis sacrificiis superfluas, de sententia Episcopi aut Presbyterorum Diaconi distribuant Clero: Diaconissis partem unam.*

7 *Γυναῖκες ἀνακείμεναι ἐν τῷ ναῷ.*) Certo praefixoque tantum tempore, mulieres legi Mosaicae subditae, Deo se dedicasse leguntur; tum ut illa brevi persolvendi voti mora, castitatem sanctius colerent, tum ut obsequium aliquod in templo juxta Sacerdotum imperium praestarent. Fuerunt semper hujusmodi in Evangelica lege tum quae paritatem a virili consortio illibatam sponte, & absque voti vinculo praeservarent, tum quae in saeculo conversantes virginitatem perpetuam voverent, tum quae se in monasteriis totas Deo consecrarent, tum quae matrimonium semel expertae deinceps ex voto nuptias secundas repudiarent: ex earum vero qualicumque classe prodiret Diaconissa, continentiam pollicebatur, atque insuper ministeriis supra expositis vel aliis quibuscumque se mancipabat. Legatur Ordo Romanus de Diaconissae ajiaremque mulierum consecratione.

8 *Φοίβη.*) Phaeben Diaconissam fuisse declarant Pauli verba ad Romanos 16. scripta: *Commendo vobis Phaeben sororem nostram, quae est in ministerio Ecclesiae, quae est in Cenchris: διάκονον ἐν ἐκκλησίᾳ. Diaconam in Ecclesia:* sic illa intelligit Chrysostomus: *διάκονον ἐν ἐκκλησίᾳ· καὶ τὸ ἀξίωμα προστίθησι διακόνου: dignitatem adjecit, ministram* (Diaconam) *vocans* Anselmus. *Docet foeminas locus iste Apostolica auctoritate in ministerio Ecclesiae constitui.*

9 *Τοιαύτην ἀνάδειξιν διάκονον.*) Alia Diaconissae officia & munera, intimius cum virtute conjuncta, Paulus enumerat 1. ad Tim. 5. ut *in operibus bonis testimonium habeat, si filios educavit, si hospitio*) peregrinos Episcopos, sibique ab Ecclesia commendatos) *recepit, si sanctorum pedes lavit*, (cum ad eam declinarent) *si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsequuta est.* De quibus sancti Patres hujus loci interpretes in suis commentariis diffuse scripserunt.

10 *Τὸ μαφόριον.*) Maphorium pallium est Monialium, quondam teste Cassiano etiam a viris usurpatum: Monasticum autem utriusque sexus pallium, vulgo nunc Graecis dicitur *μανδύ* quod antiquis teste Athanasio de Virginitate *ἐπωμίον* nuncupatur. Suum hunc maforem imponunt capiti Moniales, eoque ad pedes usque dependente totum corpus ambitur.

11 *Τὸ διακονικὸν ὀράριον.*) Absurdum dicit Arcudius lib. 6. cap. 10. ex grammaticae vocis notatione, Orarium Diaconissae collo circumdare. At si nomen gerit Ordinis, cur non insignia saltem semel ferat? An absurdum est Arcudio, quod Ecclesia Romana quondam instituit, & deinceps observavit? Observasse autem Diaconissae consecrandae morem, ejus Ordo antiquus manifestat: & quod Arcudio displicet, etiam Orarium manu Episcopi, ejus collo circumdatum clarissimis, imo & repetitis verbis enarrat: Orientalem autem portionem ritum hunc custodivisse dum sana foret, & in communione cum Occidentali perseveraret, neque ipse Arcudius inficias ibit: quamvis ab antiquo ejus Ordo vel consecratio utrobique perierit penitus, & vix jam de nomine cognoscatur. Adde quod non ad altaris ministerium, uni tantum humero (de cujus significatione alibi diximus) seu ad ornatum tantum & ad corporeae integritatis animaeque munditiem Ordinatae commendandam & ad spiritualem corporeamque exercitationem illam provocandam Orarium Diaconicum ejus utroque humero dependens a Pontifice imponitur.

12 *Πάντων ἁγίων.*) Quo liturgiae loco dicantur haec verba habes fol. 64.

13 *Ἐπιδίδωσιν αὐτῇ τὸ ἅγιον ποτήριον.*) Tacet Arcudius quod Diaconissa sacrum calicem sibi traditum a Pontifice, contingere audeat, qui stolae Diaconicae ornatum illi brevi tempore concessum sigillare non erat veritus. An quia ritum perantiquum esse noverat, & ab eo jam tempore introductum in Ecclesiam, quo etiam mulieribus Christi corpus in Dominicali suscipere Ecclesiastica consuetudine fas erat? An quia legerat Gorgoniam Gregorii Theologi sororem, ad sacrum usque altare progressam preces obtulisse, & erectam deinde, capiteque eidem altari innixam, ferventiores in preces coepisse? & quod ad nos tandem attinet, quod sibi manus ejus providerat & reservaverat, ex memoria pretiosi corporis aut sanguinis Christi Domini suis lachrymis commiscuisse, & proinde ex privilegio posse etiam Diaconissam calicem sacrum, in dignitatis ad quam evehitur argumentum, contingere? nec proinde Soteris Papae edicti habendam hic esse rationem, cum sanxit, nullam Diaconissam monacham, pallam sacram attrectare, neque incensum ponere in sancta Ecclesia, quandoquidem de palla pro sacrificio ab ipsa peragendo explicanda, vel de oblatione thuris a muliere in sacrificio facienda, cavet sanctus Pontifex contra Montanistas, qui foeminas aeque ac viros Ordinis capaces asserebant temere, atque etiam altari sacrificium oblaturas sacrilege admovere non verebantur. Haec de Diaconissa; & ejus officiis: ad munera vero Diaconorum, maxime extra ministerium altaris exercita uberius percipienda, tum seriem illorum, tum etiam reliquorum Ecclesiae CP. Officialium, actiones & nomina ex probato Leonis Allatii Euchologio, operae pretium est, velut desideratam, ad Diaconi ordinationem, adjungere appendicem.

HIC EST ORDO SANCTAE magnae Ecclesiae, quem sanctissimi Patriarchae, & semper beati Patres, in Officiis Clericatus servandum censuerunt.

Chorus dexter ita incipit.

Episcopus. Magnus Oeconomus. Magnus Sacellarius. Magnus vasorum custos, sive Sacrista. Magnus Chartophylax. Sacello praepositus.

Quinarius secundus.

Protonotarius. Castrensis. Referendarius. Logotheta. Memorialium scriptor.

Quinarius tertius.

Protecdicus. Sacer suggestor. A genibus.

ΑΥΤΗ ΕΣΤΙΝ Η ΤΑΞΙΣ τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας, ὥσπερ οἱ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι, καὶ ἀειμακάριστοι πατέρες ἐδογμάτισαν 1 εἰς ὀφφίκια 2 κληρικάτα.

1 2

Ο χορὸς ὁ δεξιὸς ἄρχεται οὕτως.

Ο Ἐπίσκοπος. Ο μέγας Οἰκονόμος. Ο μέγας Σακελλάριος. Ο μέγας Σκευοφύλαξ. Ο μέγας Χαρτοφύλαξ. Ο Σακελλίου.

Πεντὰς δευτέρα.

Ο Πρωτονοτάριος. Ο Καστρήσιος. Ο Ῥεφερενδάριος. Ο Λογοθέτης. Ο Ὑπομνηματογράφος.

Πεντὰς τρίτη.

Ο Πρωτέκδικος. Ο Ἱερομνήμων. Ο ἐπὶ γονάτων.

Ο Ἐπὶ μιμνήσκειν. Ο Διδάσκαλος.

Ο χορὸς ὁ εὐώνυμος ἄρχεται οὕτως.

Ο Πρωτοπαπᾶς. Ο Δευτερεύων. Ο ἔξαρχος. Ο ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν. Ο Κατηχητής. Ο Περιοδευτής. Οἱ δώδεκα Ἔκδικοι. Οἱ δύο Λαοσυνάκται. Οἱ δύο Πριμικήριοι. Ο Πρωτοψάλτης. Οἱ δύο Δομέστικοι. Ο Πρόξιμος. Ο Δεποτάτος. Οἱ Θυρωροί. Ο ἐπὶ τῆς εὐταξίας. Οἱ Οστιάριοι. Ο Καμπυρεάρεις. Ο Καταβατιστής. Ο Κουβικλάριος. Ο Περιφερόμενος. Ο Λαοσυνάκτης.

Ἰδοὺ καὶ διερμηνεύθησαν τὰ Ὀφφίκια καὶ Κληρικάτα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἕκαστον κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν, ἃ δεῖ ἐνεργεῖν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκτὸς τὰ τοῦ Ἀρχιερέως, ὧν οἱ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι, καὶ ἅγιαι καὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι διέταξαν.

3 Ο μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων, 4 ὀφείλει εἶναι
3 4 ἱεροδιάκονος. Ὅταν δὲ λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεύς, φορῶν
τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὀράριον, ἵσταται ἐν τῷ μέρει
5 τῆς ἁγίας τραπέζης 5 βαστάζων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐ-
τοῦ τὸ ἅγιον ῥιπίδιον· προσφέρει δὲ καὶ τοὺς μέλλοντας χει-
ροτονηθῆναι κληρικοὺς τῷ Ἀρχιερεῖ. Ἔτι δὲ ἐπὶ πᾶν
κτῆμα τῆς ἐκκλησίας ἐξετάζει εἰσόδους, καὶ ἐξόδους, καὶ
6 λογαριασμοὺς ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα τῆς Ἐπισκοπῆς· 6
κρατεῖ καὶ Χαρτουλάριον ἀναγράφει ταῦτα καὶ τετρά-
7 8 κις τοῦ ἐνιαυτοῦ 7 ἀναφέρει τῷ Ἀρχιερεῖ· 8 ἐπισκο-
πεῖ καὶ τὴν χηρευομένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ
ἀγαθὰ αὐτῆς μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐρχομένου Ἐ-
πισκόπου. 9 ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις ἐν τῷ δε-
9 ξιῷ τοῦ Ἀρχιερέως.
10 10 Ο μέγας Σακελλάριος ἐπισκοπεύει, καὶ ἐρευνᾷ
τὰ ἀνδρῷα μοναστήρια ἐκ πάντων τῶν συνεχομένων
δικαιωμάτων· ἐπαίρει δὲ λογαριασμοὺς, εἰσόδους, καὶ ἐ-
ξόδους· βίους δὲ καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἐρευνᾷ· καὶ
δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει αὐτὰ τῷ Ἀρχιερεῖ. Ἔστι δὲ καὶ
εἰς τὰς κρίσεις εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ Οἰκονόμου.
11 11 Ο μέγας Σκευοφύλαξ ἵσταται παρὰ τὰς θύ-
ρας τοῦ Σκευοφυλακίου, ἵνα εἴ τι σκεῦος ζητηθῇ ἐκ
τῶν ἁγίων σκευῶν, αὐτὸς ἐκβάλλῃ. κηροὶ καὶ ἀλλάξι-
ματα δίδονται παρ' αὐτοῦ. ἀναφέρει δὲ πᾶν σκεῦος τῆς
ἐπισκοπῆς, καὶ δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει τῷ Ἀρχιερεῖ.
καὶ ἵσιν εἰς τὰς κρίσεις.
12 12 Ο μέγας Χαρτοφύλαξ ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιε-
ρεὺς, ἵσταται πλησίον τῶν ἁγίων μυστηρίων. λέγει ὁ
αὐτὸς Ἀρχιδιάκονος, προσέλθετε τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ. ἔστι
δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκ-
κλησίᾳ, ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιερέως, δίδονται παρ' αὐτοῦ
τὰς ἀποφάσεις πάσας. ἔχων δὲ καὶ τὰς ἱερολογίας τῶν
μνηστειῶν, ἱερολογεῖ αὐτὰς, καὶ ἀποστέλλων τῷ ἱερεῖ
τοῦ ναοῦ τοῦ θέλοντος εὐλογεῖν αὐτάς. ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς χει-
ροτονίαις τῶν Ἀρχιερέων, προσφέρων τὸν χειροτονούμενον
14 Ἀρχιερέα. ἔχων δὲ αὐτὸς 14 Χαρτουλάριον, ἀναγράφει
τὰς τῶν Ἐπισκόπων ἀποφάσεις, καὶ αὐτὰς τῷ Ἀρχιερεῖ
ἀναφέρει.
15 15 Ο Σακελλίου, ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἵ-
σταται καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, εἰς ὑπηρεσίαν
τοῦ Ἀρχιερέως. ἔχων δὲ ἐπισκοπεύειν τῶν γυναικείων
μοναστηρίων, ἐρευνᾷ, καὶ ἀναθεωρεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ἁ-
γίων κανόνων ἀκρίβειαν. κρατεῖ δὲ τὴν φυλακὴν τῆς
ἐκκλησίας, καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἀποστελλομένους παρ' αὐ-
τοῦ Ἀρχιερέως κρατεῖ αὐτούς.

A memoria. Doctor.

Chorus sinister hoc pacto exorditur.

Archipresbyter. Secundus Sacerdotum. Visitator. Ecclesiarum praepositus. Catechista. Circator. Duodecim Ecdici. Duo populi Collectores. Duo Primicerii. Primus Cantor. Domestici duo. Proximus. Deputatus. Janitores. Praefectus carimoniarum. Ostiarii. Versor. humerifor. Cubicularius. Circumambulator. Collector populi.

Vide quoque Officia & Clericata magnae Ecclesiae, unumquodque & singula juxta propriam functionem exposita: quae oporteat Clericos in Ecclesia, vel foris ad Pontificem spectantia, agere: de quibus sanctissimi Patriarchae, & sanctae Oecumenicae Synodi sanxerunt.

Magnus possessionum administrator, debet esse Diaconus. Cum autem celebrat Pontifex, ornatus ille sua tunica, & stola, stat ex una parte sanctae mensae, sacrum Flabellum manu sua tenens. Offert quoque Clericum Ordinandum Pontifici. Omnem quoque agrum possessionemque Ecclesiae disquirit, census, expensas, ratiocinia, de omni re quam Episcopatus possidet, & habens sub se Chartularium, cuncta illa recenset: & quater in anno de omnibus ad Pontificem rationem refert: & viduatae Episcopo Ecclesiae ipse curam habet, omnia ejus bona usque ad alterius adventum administrat. Adest insuper in judiciis ferendis & a dextris Pontificis sedet.

Magnus Sacellarius invigilat & perscrutatur virorum Monasteria, circa omnia quae ad illa pertinent jura: ratiocinia, census & expensas, penes se retinet. Vitam etiam, & Monachorum vivendi modos inquirit: & bis singulis annis, de his refert ad Pontificem. Sedet insuper in judiciis a dextris Oeconomi.

Magnus Sacrista stat ad Sacristiae fores, ut si vas aliquod e sacris exquiratur, illud ipse proferat, Cerei quoque & mutatoriae vestes, ab eo distribuuntur. Omne insuper Episcopatus vas, in scriptis redigit: & bis per annum, de illis rationem Episcopo reddit: & sedet in judiciis.

Magnus Chartophylax, cum celebrat Pontifex, juxta sancta dona stat. Archidiaconi quoque provinciam agens, *Ad regem & Deum accedite*, pronunciat. Adest vero etiam litibus, in sancta Ecclesia contingentibus, nomine Pontificis sententiam daturus. Sacra insuper registra matrimoniorum penes se habet, quae postquam in registra recensuerit, ad talis Ecclesiae Presbyterum mittit, ut illis benedicat. Adest adhuc in Episcoporum consecrationibus, consecrandum Pontificem praesentaturus. Habet sub se Chartularium, & Episcoporum sententias recenset, easque ad Archiepiscopum vel Patriarcham refert.

Sacello praepositus, cum celebrat Pontifex, stat & ipse in sancto Tribunali, ad Pontificis obsequium. Caeterum invigilandi curam habet, in mulierum Monasteria, perscrutatur cuncta, considerat, & ordinat de illis juxta sanctorum Canonum rigorem. Demandatum etiam habet Ecclesiae carcerem, & missos in illum a Pontifice, ipse custodit.

Quinarius secundus.

Protonotarius stat in sancto Tribunali ad Pontificis obsequium, & elevationis hostiæ tempore, dat Pontifici ut manus lavet, & cereum bilulcum tenet. Scribit & idem ipse, quæ singulis principibus & proceribus mandari vult Pontifex. Jureconsultos pariter visitat bis per annum, & quæcumque pacta, venditiones, testamenta, & servorum manumissiones inquirit: & negotia inde suborta ad Pontificem refert.

Canstrensius Pontifici in mutando eodem ornatu subservit; tenetque in missa thuribulum, & velum Aerem dictum, manu sua dextra: populum etiam aqua respergit in Trinitatis Hymno: thecamque incensi & aromatum gerit: & in judiciis exercendis sedem habet.

Referendarius ad magnates sive scripto sive viva voce, mandata laturus, a Pontifice mittitur. Et inter judices Ecclesiasticos locum obtinet.

Logotheta Pontificis sigillum servat, & quicquid scripserit Pontifex, ab eo sigillo munitur. Omni quoque Pontificis censuum rationali libro sigillum pariter apponit: & sedet in judiciis.

Memorialium scriba in Pontificum electionibus assidet: & quicquid eum jusserint fideliter scribit.

Quinarius tertius.

Defensorum princeps cum duodecim assessoribus minoris momenti negotia ad Ecclesiam delata discutit, quæ deinde ad Pontificem refert.

Sacer suggestor Codicem Ecclesiæ a Clericis sigillatum suæ curæ demandatum servat, marsupium vel Breve Pontificis tenet: & si desit Episcopus, novam dedicat Ecclesiam: & crucis Signo Lectores instituit.

A genubus cum Pontifex sacras vestes assumit, subgenuale ad ejus latus appendit: Discum etiam portat, cum a Pontifice in missa sanctus panis populo distribuitur.

A memoria suscipit commendationes memorialium ad justitiæ tribunal accedentium, & præsentat ea Pontifici, & Clero.

Doctor Evangelium exponit, cum sacra facit Pontifex: & si fieri potest, etiam Psalterium.

Scire etiam convenit quomodo Evangelia recitantur. Palmarum die, Protonotarius illud dicit. Magna feria secunda, dicit Sacer suggestor. Magna feria 3. Saccello præpositus. Magna feria 4. vasorum Custos. Magna feria 5. Canstrensius. Magno sabbato, dicit magnus Oeconomus. Magna Dominica, magnus Chartophylax recitat.

Sic autem decrevimus menstruas pensiones trium quinariorum dari. Primus quinarius, duplicem partem accipit. Secundus quinarius, partem & mediam. Tertius quinarius, partem & quartariam.

Scire convenit eadem Officia & Clericata, per tria crucis signa conferri: & si quis tria hujusmodi signa acceperit, in Clericorum ordinem cooptatur.

Præter quindecim Officia & Clericata sanctæ Ecclesiæ, instituerunt sanctissimi Patriarchæ minores præfecturas, ad sanctæ Ecclesiæ subsidium.

Πεντὰς δευτέρα.

16 Ὁ Πρωτονοτάριος ἵσταται ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑψώσεως, δίδωσι νίψιμον τῷ Ἀρχιερεῖ, κρατῶν καὶ τὸ δικήριον. γράφει δὲ ὅ, τι ἂν βούληται ὁ Ἀρχιερεὺς μηνύματα εἰς πάντα ἄρχοντα. ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τοὺς νομικοὺς δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, σκεπτόμενος δὲ καὶ συμφωνήσεις, πράσεις, διαθήκας, καὶ ἐλευθερίας· καὶ ἀναφέρει τὰς εἰσερχομένας ὑποθέσεις τῷ Ἀρχιερεῖ. 16

17 Ὁ Κανστρίσιος 18 ἀλλάσσει τὸν Ἀρχιερέα τὴν αὐτὴν στολήν· κρατῶν δὲ καὶ τὸ θυμιατὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν ἀέρα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί. ῥαντίζων καὶ τὸ ὕδωρ τὸν λαὸν ἐν τῷ τριαδικῷ ὕμνῳ. κρατεῖ δὲ καὶ τὸ κιβώτιον τῶν ἀρωμάτων· καθεζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. 17 18

19 Ὁ Ῥεφερενδάριος ἀποστελλόμενος εἰ μεγάλους ἄρχοντας· μηνύματα παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐγγράφως καὶ ἀγράφως φέρει. καθεζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. 19

20 Ὁ Λογοθέτης ὑποκρατῶν τὴν βοῦλλαν τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ εἴ τι ἂν γράφει ὁ Ἀρχιερεὺς σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ εἰς πᾶσαν εἴσοδον τῆς ἐπισκέψεως. ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις. 20

21 Ὁ Ὑπομνηματογράφος καθεζόμενος εἰς ψήφους ἐπισκόπων, 22 γράφει εἴ τι 23 ὁ ὁρίσωσιν ἀληθῶς. 21 22 23

Πεντὰς τρίτη.

24 Ὁ Πρωτέκδικος κρίνει μετὰ δώδεκα ἐκδίκων μικρὰς ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. ἀναφέρει δὲ ταύτας τῷ Ἀρχιερεῖ. 24

25 Ὁ Ἱερομνήμων κρατεῖ ἐν τῇ παραδόσει αὐτοῦ 26 τὸν κώδικα τῆς ἐκκλησίας βουλλωθέντα παρὰ τῶν κληρικῶν, καὶ τὸ Ἀρχιερέως 27 ἐμβαλάντιον. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν Ἐπίσκοπος, μᾶλλον 28 ἐγκαινίζει ἐκκλησίαν· σφραγίζει δὲ καὶ ἀναγνώστας. 25 26 27 28

29 Ὁ ὑπὸ γονάτων ὅταν ἀλλάσσει τὸν Ἀρχιερέα φορεῖ αὐτῷ τὸ ὑπογονάτιον. κρατεῖ δὲ καὶ τὸν δίσκον ἐν τῇ λειτουργίᾳ διδομένῃ παρ' αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἄρτον τῷ λαῷ. 29

30 Ὁ Ὑπομιμνήσκων δεχόμενος τὰς ὑπομνήσεις τῶν ὑπομνημάτων τῶν ἐρχομένων ἐν τῇ κρίσει· καὶ ἀναφέρει αὐτὰς τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ κλήρῳ. 30

31 Ὁ Διδάσκαλος ἑρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεύς· καὶ εἰ δυνατόν ἐστι, καὶ τὸ ψαλτήριον. 31

Δεῖ γινώσκειν πῶς λέγονται καὶ τὰ Εὐαγγέλια. Τῶν βαϊοφόρων λέγει ὁ Πρωτονοτάριος. τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ λέγει ὁ Ἱερομνήμων. τῇ μεγάλῃ τρίτῃ ὁ Σακκελλάριος. τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ λέγει ὁ Σκευοφύλαξ. τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ λέγει ὁ Κανστρίσιος. τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ λέγει ὁ μέγας Οἰκονόμος. τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ λέγει ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ.

Διωρισάμεθα δὲ ὅπως καὶ 32 τὰ μηνιαῖα 33 τῶν αὐτῶν τριῶν πεντάδων. ἡ πρώτη πεντὰς, τὰ διπλᾶ αὐτῆς. ἡ δευτέρα πεντὰς, ἓν ἥμισυ. ἡ τρίτη πεντὰς ἓν καὶ τέταρτον. 32 33

Χρὴ γινώσκειν τὰ ὅμοια Ὀφφίκια καὶ Κληρικᾶτα, δίδονται εἰς τρεῖς σφραγῖδας ταύτας. καὶ εἴ τις δ' ἂν ἔχει ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν σφραγίδων, ἀναβιβάζεται εἰς τὴν τάξιν τῶν Κληρικῶν.

34 Ἔξωθεν μὲν τῶν δεκαπέντε Ὀφφικίων καὶ Κληρικάτων τῆς ἁγίας ἐκκλησίας διώρισαν οἱ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι ἀρχοντίκια μικρὰ, εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. 34

Ὁ μέ-

Ὁ μέγας Ἀρχιδιάκονος, καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· αὐτά εἰσιν Ὀφφίκια.

Ὁ μὲν ἀρχιδιάκονος, ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον· εἰ δ' οὐ θέλει εἰπεῖν αὐτὸ, ὅς τις ἂν ὁρίζει.

Ὁ δὲ δευτερεύων τῶν διακόνων, ὅταν λείπῃ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκ τῆς ἐκκλησίας, κρατεῖ αὐτοῦ τὸν τόπον αὐτοῦ.

Ὁ ἕτερος χορὸς ὁ εὐώνυμος.

35 Ὁ πρωτοπαπᾶς ἵσταται ἐπάνω τῶν Ὀφφικίων τοῦ εὐωνύμου χοροῦ, ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεύς· μεταδίδει αὐτὸς τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ὁμοίως καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς τῷ πρωτοπαπᾷ. ἔχων δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεῖα πάντα.

Ὁ δευτερεύων λειτουργεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως· ὅταν λείπῃ ὁ πρωτοπαπᾶς, ἔχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεῖα πάντα.

36 37 36 Ὁ ἔξαρχος ἵσταται πλησίον τοῦ δευτερεύοντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. 37 γυρεύει δὲ καὶ πᾶν σκεῦος, καὶ ἀλλαγὰς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς· ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, εἰ ἐκρίθησαν δικαίως, καὶ γράφει τὰ Ἀντιμίνσια. ἀναγορεύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογυναίων τὰ κωλύματα.

38 38 Ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἵσταται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πλησίον τοῦ ἐξάρχου. γράφει δὲ καὶ τὰ σχοροπάγια τῶν ἐκκλησιῶν τῶν νέων· κρατεῖ δὲ ἐν τῇ φυλάξει αὐτοῦ τὸ μῦρον.

Ὁ κατηχητὴς κατηχίζει πάντας τοὺς εἰσερχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· ὡς ἵνα τὸ ἅγιον βάπτισμα δέξωνται.

39 39 Ὁ περιοδευτὴς περιπατεῖ, καὶ παιδευόμενος τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει.

40 40 Ὁ βαπτιστὴς ἵσταται ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὰς εὐχάς. ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς σταυρώσει τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ βαπτιστὴς βαπτίζει τὸν μέλλοντα βαπτισθῆναι.

Ὁ πρωτοψάλτης ἵσταται μέσον τῶν δύο χορῶν, δεξιοῦ τε, καὶ εὐωνύμου. ἄρχεται δὲ καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ψαλμῳδίας· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ψάλλουσιν ὅλοι, φορεῖ δὲ
41 καὶ 41 σφικτούριον.

42 42 Οἱ δύο Δομέστικοι ἵστανται ἐν τοῖς δύο χοροῖς μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου, καὶ ψάλλοντες φοροῦσι σφικτούρια ὡς ὁ πρωτοψάλτης.

43 43 Οἱ δύο Πριμικήριοι ἵστανται μετὰ τῶν δομεστίκων, ψάλλοντες καὶ αὐτοί.

44 44 Ὁ πρόξιμος ὁρίζει, καὶ τριαδεύουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμῳδίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

45 45 Ὁ ἐπὶ τῆς τάξεως ἵσταται, καὶ δέχεται τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἵστησιν αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν· μᾶλλον δὲ καὶ τὸ καθίσαι.

46 47 46 Ὁ καστρήσιος 47 φιλοκαλεῖ τὴν ἐκκλησίαν·
48 ἅπτει δὲ καὶ 48 τὰς κανδήλας. φέρει δὲ καὶ λαμπρόν.

49 49 Οἱ ὀστιάριοι βαστάζουσι τὴν ῥάβδον τοῦ Ἀρχιερέως.

50 50 Οἱ λαμπαδάριοι καθίζουσι τὰς λαμπάδας, ὅταν ἅπτωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

51 51 Ὁ δεκανὸς τάσσει τοὺς ἱερεῖς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν δικαιώμασι.

52 52 Ὁ Δεποτάτος περιπατεῖ ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως, καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράταν.

Αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἥνπερ οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι μετὰ τῶν εὐσε-

Eusebi.

Magnus Archidiaconus, & secundus Diaconorum sunt Officia.

Archidiaconus quidem, celebrante Pontifice, dicit Evangelium: si dicere noluerit, alius quem ipse jusserit.

Secundus Diaconorum, absente ab Ecclesia Archidiacono, in omnibus partes ejus agit.

Alter Chorus, nempe sinister.

Archipresbyter super sinistri Chori Officiis, celebrante Pontifice, constituitur: distribuit ipse Patriarchæ sanctam communionem, & pariter Patriarcha Archipresbytero. Et partes primas in Ecclesia, in omnibus obtinet.

Secundus, celebrat & ipse cum Pontifice: & absente Archipresbytero, primum in omnibus locum adipiscitur.

Visitator, juxta secundum Presbyterorum in Ecclesia consistit. Vas etiam omne requirit, & Casulas sive quæcumque auratoria ornamenta ambitus Episcopatus. Perscrutatur quoque Ecclesiæ lites, an ex æquo & bono judicatæ fuerint: & Antimensia literis consignat, & matrimoniorum impedimenta examinat.

Præfectus Ecclesiarum, stat in templo pone Visitatorem: novarumque Ecclesiarum crucis defixiones scribit: & sub custodia sua sacrum unguentum asservat.

Catechista erudit omnes, qui ex alienis sectis ad bene sentientem de fide Ecclesiam accedunt, ut sanctum Baptisma suscipiant.

Circumcursator circumambulat, & orthodoxa fide baptizari cupientes instruit.

Immersor in sancta piscina stat, & Sacerdos dicit orationes; Pontifex autem aquam cruce signat: Immersor vero baptizandum sacramento perficit.

Primus Cantor inter duos choros dextrum & sinistrum stat medius. Exordium vero psalmodiæ ipse incipit: post hæc vero Cantores cuncti: defert autem tunicam brevem & strictam.

Duo domestici cum primo cantore in duobus choris stant, & dum cantant, primi Cantoris more, deferunt tunicas breves & corpori adstrictas.

Duo Primicerii stant cum domesticis, ipsique etiam cantant.

Proximus imperat, & signum dat psalmodiæ tempore, in Catholica Ecclesia.

Cærimoniarum præfectus præsto est, ut præcipuos & insignes viros suscipiat, & juxta suum gradum & meritum collocet: maxime vero ut sedeant.

Versor Ecclesiam sordibus expurgat: lampades accendit, & ignem defert.

Ostiarii baculum Pontifici præferunt.

Lampadarii cereos suis locis aptant, cum in Ecclesia accenduntur.

Decanus Sacerdotes componit, in contributionibus ad eos ex æquo spectantibus.

Deputatus Pontificem præcedens, e via populum abigit.

Hic est sanctæ Dei Ecclesiæ ordo, quem sanctissimi Patriarchæ, cum pientissimis Impp. instituerunt: & Of-

ficia, Præfecturaſque, eorumdemque functiones ſtatuerunt: & maledictionem a ſe illis appinxerunt in omnem orbis univerſi Epiſcoparum (ſi quis ea tranſgrederetur.)

De Eccleſiaſticis Officiis.

Eccleſiæ principum & moderatorum, ſicut antiqua fert traditio, primus eſt magnus Œconomus. Secundus, magno Sacello præpoſitus. Tertius, magnus vaſorum cuſtos. Quartus, Chartophylax. Quintus, parvo Sacello præpoſitus, a Sacello dictus. Sextus, primus juris vindex: qui quidem Exocataceli dicuntur. Juris autem vindicis, ſive Canonillarum principis, apud antiquos primum erat inter præcellentiſſimæ, Officium; nunc autem ultimum illorum a Patriarcha Georgio Xiphilino enumeratum eſt. Poſt Exocataceli autem, primus eſt Protonotarius. Secundus memorialium ſcriptor. Tertius Logotheta. Quartus, Canſtrenſes. Quintus, Sacer Suggeſtor. Sextus, Referendarius. Septimus, a genubus. Octavus, qui eſt ſuper ſacro ſtatu & ordine. Nonus, a memoria. Decimus, a ſecretis. Undecimus, Diaconorum ſecundus. Deinde tres Oſtiarii. Et deinceps tres Eccleſiarum præfecti. Secundus autem Diaconorum per electionem creatur: indiget enim Officium illud viro capaci, qui ſine reprehenſione miniſteria ſibi convenientia exequatur.

Ipſius enim eſt poſt Ingreſſum magnum, Regios & Patriarchas acclamationem Suillam facere, in proceſſionibus Evangelicas, & Collectas, Poſtulationeſque recitare; & abſente Diacono, ſignum dare his qui in Aonbone ſtant Diaconis: ſed & quoſdam alios ejus defectus ſupplet. Propterea itaque dicitur Diaconorum ſecundus: non quod ordine ſit inter Diaconos ſecundus. Sunt quoque alia Officia Sacerdotibus convenientia. Catechelius præfectus. Orphanorum procurator. Quatuor judices. Luminum princeps. Legislator. Circumcurſator. Lectorum vero Officia ſunt, utrufque chori Domeſtici. Duo populi Collectores, dicturque Domeſticus Græce, a vocabulo Latino; præpoſitus, & præceſſor. Præceptor ſive præfectus. Officiorum canendorum vidiſticus. Primus Cantor. Primicerius Lectorum. Brevicularius præpoſitus. Canonarcharum Primus. Chartulari: ſive ſubminiſtri magni Sacelli, & Sacriſtiæ. Vigiles vero, Deputati, & Camiſati, non ſunt Officia, ſed miniſteria circa ſacrum Tribunal, quæ & aliis conveniunt. Vigilibus quippe ſacrorum vaſorum, & ipſorum velorum, ſi maxime lapidibus & gemmis ornata fuerint, cuſtodia committitur. Deputati porro cappas ferentes, cum cereis, cum ſancto Evangelio, cum ſanctis donis præeunt. Camiſati autem circa vivos ignis carbones providendos, thuribulum, & aquæ in laviſſa calefaciendæ curam ſunt occupati. Archidiaconus vero cæteris omnibus Officiis præcellit in templo, in ſacro Tribunali, & in ſanctorum myſteriorum ſumptione. Sacri vero Suggeſtoris Officium ex neceſſitate Diacono convenit: cui ſequi-

βεστάτου Βασιλέως ἐνεμοθέτησαν, καὶ διάσωσαν τὰ ἀφίκια, καὶ τὰ ἀρχοντίκια, καὶ τῶν ἄνωθεν ἐνέργειαν. 53 καὶ ἀνέγραψαν, καὶ ἀρὰν παρ' ἀυτῶν εἰς πάντα ἐπιτεθεῖσθαι τῇ οἰκουμένῃ. 53

Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐφικίων.

Τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων ὡς ἀ παλαιὰ ἔχει παράδοσις, πρώτος ἐστιν ὁ μέγας Οἰκονόμος. δεύτερος ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης Σακέλλης. τρίτος ὁ μέγας Σκευοφύλαξ. τέταρτος ὁ Χαρτοφύλαξ. πέμπτος ὁ ἐπὶ μικρᾶς σακέλλης, ἤτοι Σακελλίου. ἕκτος ὁ Πρωτέκδικος· οἵ τινες καὶ ἐξωκαταικηλοι λέγονται. τὸ δὲ τῶ πρωτεκδίκου ἀφίκιον ἐν τοῖς προβιβηκόσι τρόποις ἐστ, τοῖς ὑπερέχουσιν ὕστερον συνεστάκασι παρὰ τῶ πατριάρχη Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. καὶ ὁ τῆς 54 ἐξωκαταικηλης πρώτος ἐστιν ὁ 55 Πρωτοσπαθάριος. δεύτερος, ὁ Ὑπομνηματογράφος. τρίτος ὁ Λογοθέτης. τέταρτος, ὁ Καντρουλίτιος. πέμπτος, ὁ ἱερομνήμων. ἕκτος, ὁ Ῥεφερενδάριος. ἕβδομος, ὁ ἐπὶ τῶ γονάτου. ὄγδοος, 56 ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς κατασάσεως. ἔνατος, ὁ Ὑπομνηματικόν. δέκατος ὁ ἐπὶ τῆς σπορέως. ἑνδέκατος, ὁ δεύτερος τῆς βήκας. εἶτα οἱ τρεῖς Οσιάριοι. καὶ αὖθις οἱ τρεῖς ἄρχοντες τῆς ἐκκλησιῶν. ὁ μὲντοι δεύτερος τῆς βήκας καὶ ἐκλεγῆ γίνεται. δεῖται δὲ τὸ ὀφφίκιον τοῦτο ἀνδρὸς ἱκανοῦ πρὸς τὸ ἐκτελεῖν ἀμέμπτως τὰς ἐμπιζούσας πρὸ τῆς βήκατος.

Πιὸ γὰρ ἔστιν ἀ μὴ τῶν ἔσωθεν ἀξιωμάτων ἢ βασιλέων ἢ Ἀρχιερέων. τὸ ἐν ταῖς λιταῖς αἴρειν τὸ Εὐαγγέλιον, ἢ τὰς συναπτὰς ἢ αἰτήσεις λέγειν. τὸ, λύσατε ἢ βήκατα διδόναι καιρὸν τοῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ βήκατος· ἀλλὰ ἕτερά τινα τοῖς ὑπερήκατα ἐκπληροῖ. διὸ καὶ μόνῳ λέγεται τῆς βήκατος δεύτερῶν, ὡς ὅτι ἐδύτερόν τῇ τάξει τῆ βήκατος. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα ὀφφίκια τοῖς ἱερεῦσι προσκείμενα. ἀ ἐπὶ τῆς καταζίσεως. 57 ὁ ἐφεσοξόρος. εἶτ' πρωτόρες ἑκάτεροι. 58 ὁ ἄρχων τῆς φώτων. 59 ὁ νομοδίτης. ὁ πηδοδόκης. Ἀναγνώσται δὲ ὀφφίκια, οἱ δύο δομέστικοι ἀμφοτέρου τῆ χορῶν· ἢ οἱ δύο λαοσυνάκται. λέγεται ὁ δομέστικος Λατινικῆς ἔστι τῆς λέξεως· ὁ ἔξαρχος, καὶ ἐφορεύοντες. 60 ὁ ἐπιτρόπος, τῆ μελῳδῶν ἀνδρῶν. ὁ πρωτοψάλτης, ὁ Πρωτικὸς τῆ ἀναγνωστῶν. 61 ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων. 62 ὁ πρωτικανδήλαρχος. 63 οἱ χαρτελλάριοι τῆς μεγάλης σακέλλης, ἢ τὰ σκευοφυλακία. Θεωροὶ δὲ ἢ δεκαπέντε, 64 ἢ ἑκατόν, ὡς ἐστὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ βήκατίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα ἄνδρες ἐφεδρεύουσι. οἱ δὲ Θεωροὶ τῶν τριῶν πυλίδων τὰ ἱερὰ ἐκδύουσι, καὶ τὰ καλύμματα αὐτῶν, ἅγια μάλιστα λίθοις πᾶσι κεκόσμηται, ἢ μαργάροις. οἱ δεκαπέντε ἢ μανδυφοροῦντες, περιπερόδενται μὲ λαμπάδων πρὸ τῆς ἁγίας Εὐαγγελίου, καὶ τὰ ἁγίων δώρων. οἱ δὲ καμισάτοι, περὶ τὸ βήκατίζειν πυρὸς ἀνθρακας καταζέσεσι εἰς τὰ θυμιατήρια, ἢ τῶν τὰ ζέοντος ὕδατος. ὁ δὲ Ἀρχιδιάκονος ὑφεστήκασι καὶ τῶν ἑπέρων πάντων ὀφφικίων ἐν τῆ ναῶ, ἐν τῆ ἁγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῆ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. τὸ δὲ τῆ ἱερομνήμονος ὀφφίκιον, ἐξ ἀναγκης βήκατος ἀμπζει· ἐκτελεῖ συναυτουργὸς

ἐγει τοῦτο τῷ καισρισίῳ, εἰς τὸ περιτιθέναι τῶ ἱερᾶ σκλίῳ τῷ Ἀρχιερεῖ μέλλοντι ἱερουργεῖν· τῷ Χαρτοφύλακι δὲκει τὰς ὑπογραφὰς ὑποδέχεσθαι τῆ μαρτυριῶν τῆ ἱεροθετεῖσθαι μελλόντων, ἢ τῆ ἱερολογιῶν ἐπέργεια, ἢ τὸ σημειοῦσθαι τὰς παραμπιπτούσας ὑποθέσεις. ἀπόντος δ' ἐκείνου ὁ Ὑπομνηματογράφος ταῦτας σημειοῦται, δίδοται δ' τοῖς ἤδη κόσμος, ὃς Θεὸς Κύριος, λέγων· ἤδη κόσμου δὲ μὴ παρόντος λέγεται ἢ παρὰ διακονίσσου. ὥσπερ καὶ τὰ ἀντίφωνα. 53

dem ille Canſtrenſi commiſſus, in circumponendo ſacro veſtitu Patriarchæ celebraturo. Cæterum ad Cartophylacem ſpectat teſtium ſubſcriptiones Conſecrandis favenres in eorum electionibus ſuffragia, facrorum quoque regiſtrorum ei cura commiſſa eſt, ſicut & incidentium negotiorum nota facienda. Illo vero abſente memorialium Scriba illa annotat. Diaconis inſuper, Deus Dominus, (de quo in officio laudum) dicere incumbit: at in Diaconi defectu, a Lectore, ſicut & ipſa Antiphona, dicitur.

Alius eorumdem Officialium Catalogus, & munera recenſita ex altero ejuſdem Allatii antiquiſſimo M. S.

Ἐρμηνεία τῶ ἀφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, ἃ διερμηνεύθησαν κῆ τάξει.

Χορὸς δεξιὸς
Πεντὰς πρώτη.
α΄. Ο μέγας Οἰκονόμος.
β΄ Ο μέγας Σακελλάριος.
γ΄ Ο μέγας Σκευοφύλαξ.
δ΄ Ο Χαρτοφύλαξ.
ε΄ Ο Σακελλίου
Πεντὰς δεύτερα.
α΄ Ο Πρωτονοτάριος.
β΄ Ο Καισρήσιος.
γ΄ Ο Ῥεφερενδάριος.
δ΄ Ο Λογοθέτης.
ε΄ Ο Ὑπομνηματογράφος.
Πεντὰς τρίτη.
α΄ Ο Πρωτοσπαθάριος.
β΄ Ο Ἱερομνήμων.
γ΄ Ο Ὑπὸ γονάτων.
δ΄ Ο Ὑπομνήσκων.
ε΄ Ο Διδάσκαλος.
Χορὸς ὁ εὐώνυμος.
Ο Πρωτοσπαθάριος.
Ο Δεύτερόν.
Ο Ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν.
Ο Ἔξαρχος.
Ο Κατηχητής.
Ο Πηδοδόκης.
Ο Βεστιάριος.
Οἱ δύο Ἔκδικοι.
Οἱ δύο Δομέστικοι.
Οἱ δύο Λαοσυνάκται.
Οἱ δύο Πεμμικήριοι.
Ο Πρωτοψάλτης.
Ο Πρόξενος.
Ο Δεκανὸς.
Οἱ Θεῶροι.
Οἱ ἐπὶ τῆς εὐπρεξίας.
Ο Καπηλειάρχης.
Ο Δεκανὸς.
Ο Κηβύκλας.
Ο μέγας ἀρχιδιάκονος, ἢ ὁ δεύτερος τῶν ἱερέων, ἃ τοποτηρεῖ μὲ τῶν ἀρχοντικίων τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἀλλ' ὀφφίκια ἐστί, ἢ μόνα.

Expoſitio ſanctæ & magnæ Eccleſiæ Officiorum juxta ſuum ordinem explicatorum.
Chorus dexter.
Quinarius primus.
1. Magnus Oeconomus.
2. Magnus Sacellarius.
3. Magnus vaſorum cuſtos.
4. Chartophylax.
5. A Sacello.
Quinarius ſecundus.
1. Protonotarius.
2. Canſtrenſius.
3. Referendarius.
4. Logotheta.
5. Memorialium ſcriba.
Quinarius tertius.
1. Defenſorum primus.
2. Sacer Suggeſtor.
3. A genubus.
4. A memoria.
5. Doctor.
Chorus ſiniſter.
Archipresbyter.
Secundus Presbyterorum.
Præſes Eccleſiarum.
Viſitator.
Catechiſta.
Circumcurſator.
Immerſor.
Duo defenſores.
Duo domeſtici.
Duo populi Collectores.
Duo Primicerii.
Primus Cantor.
Proximus.
Deputatus.
Vigiles.
Cæremoniarum præfectus.
Verſor ſeu Annunciator.
Decanus.
Cubicularius.
Magnus Archidiaconus, & ſecundus Diaconorum cum dignitatibus ſanctæ Eccleſiæ non recenſentur; ſunt enim ſolummodo officia.

Hoc mihi compertum, quod si alicui tribus crucis signis a Pontifice fecerit benedictus, illis in quocumque Officio, & Clericatu poterit uti, sicut Lectoris signatione Subdiaconus & Diaconus: similiter quoque Archidiaconus, & secundus Diaconorum. Non enim oportet Sacerdotem esse Clericum; quotiam Sacerdoti incruentam possiam offerre, non Pontificis famulum esse Canon præcipit. Dignitates enim, & Officia magnæ Ecclesiæ, propter Pontificis obsequium sunt adinventa, & ad dilucidanda variis hujus vitæ negotia. Et illa quidem sequentem accipiunt expolitionem juxta provincias, & ministeria sua.

De magno Œconomo.

Magnus Œconomus tunica fua ornatus a dextro altaris latere ftat, & Pontifice celebrante, fanctum flabellum tenet. Ad eum fpectat notitiam habere cenfuum, expenfarum, & ratiociniorum in Epifcopatu. Cura ergo cuinfcumque poffeffionis illi demandata eft: & fubfervientem fibi Chartularium habet, & quofcumque Epifcopatui obvenientes fructus in fcripta refert; & bis fingulis annis rationem dat Pontifici. Adeft etiam & in judiciis. Offert quoque Sacerdotem conficiendum. Gubernat etiam Epifcopatum poft Pontificis obitum, ufque ad fucceffioris adventum. In electione Epifcopi fuffragium habet. Et tandem debitas contributiones ex annuis Epifcopatus bonis fratribus fuis ex æquo dividit.

Magnus Sacellarius tunica & ftola ornatus, ftat in finiftro fanctæ menfæ latere, flabellum tenens. Monafteria virorum, quæ funt in Epifcopatu fuæ curæ commiffa tenet, & miniftrantem fibi fe Chartularium habet. Difquirit etiam de Monafteriorum cenfibus & expenfis, deque vita & moribus Monachorum: & ter in anno, de his ad Patriarcham refert. Sedet in judiciis. Prudentiæ infuper in Presbyterum Ordinandum: & ftat juxta magnum Œconomum.

Magnus vaforum Cuftos, Pontifice celebrante, ad fores Sacriftiæ ftat, quæcumque ritus fuerit, five vas, five facrum librum, cereos, aut metaxoria quæque ex ea depromptura; Commiffa eft illi etiam Epifcopatus Sacriftia, & omne vas Ecclefiæ: habet atque viduatus Epifcopo Ecclefias fua: follicitudini commendatas: fcire & facra quoque ad eas fpectantia. Aflidet præterea in judiciis, & jura provenientefque quofcumque Ecclefiæ obvenientes affervat Clericorum nomine, ubique inter fe illas diftribuant.

Chartophylax fuis veftibus indutus juxta facras fores ftat, & fanctæ communionis tempore, dicit: Sacerdotes accedite. Offert & Patriarchæ fuffragium Pontificibus aliis: & Patriarchæ perfonam in omnibus judiciis fuftinet, fententiam prolaturus. Aflidet quoque fpontaliffis arrha fola fignaris, & in ejus confpectu celebratis: pactaque eorum in fcriptis habet, Pontifice deinceps nuptias ipfas benedicturo.

A Sacello primi Quinarii miniftet eft propinis. Patriarchatus carcerem fibi commiffum tenet: & mulierum Monafteria fuæ follicitudini demandata. Atque hæc quidem primus Officiorum quinarius continet.

Σύνοδος ὁ πρῶτος, ὅτε ἐν τις δ' ἂν ᾖ ἐκ τῶν τρεῖς σφραγίδας ταύτας ἐμπορεῖ νὰ σέβῃ εἰς εἶδος σφράγισον ᾗ κληρικάτον, οὔτε ἀναγνώστ, ὑποδιάκονε, ᾗ ἱεροψάλτ· ὁμοίως δὲ ᾗ ὁ Ἀρχιδιάκων, καὶ ὁ δεύτερος τῆ ἑξαπτέρων. οὐκ ὀφείλει γὰρ εἶναι ὁ ἱερεὺς χλαμύδιον· εἶναι γὰρ τοῖς ἱερεῦσι ἔπαξεν ὁ κανὼν ἱερουργεῖν ἢ ἀναίμακτον θυσίαν, ᾗ νὰ οἰκέτης τῶ Ἀρχιερέως εἶναι. τὰ δὲ ἀρχοντίκια χῆ ὀφφικία τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ὑπηρεσίαν τῆ ἀρχιερεῖ γέγονασι, ᾗ ὡς κρίσιν ἔχ ἐν βίῳ προσαγόμενον. ᾗ διερμηνεύοντα χῆ πάξιν ἔχ ἕκαστον κατὰ τῶν αὐτῶν ἐνέργειαν ᾗ ὑπηρεσίαν.

Περὶ τῆ μεγάλη οἰκονόμ.

Ὁ μέγας οἰκονόμος, φορῶν τὸ σακχάριον αὐτῆ ἑστὼς ἐν τῆ δεξιᾶ μερίᾳ τῆς ἁγίας τραπέζης, ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς βασῶν τὸ ἅγιον ῥιπίδιον· λαμβάνων τὸ σπόδιον, ᾗ ἐξόδιος, ᾗ λεγεμιασμὸς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ· ἔστι δὲν ᾗ ἐπὶ καὶ κάμα, κράτων ᾗ χαρτοφύλαξ, ᾗ ἀναγράφει τὰς ἐπισκοπὰς τὰ εἰσερχόμενα ἀγγέλματα· ᾗ δίς τὸ ἐνιαυτὸ ἀναφέρει τῶ Ἀρχιερεῖ· ἔστι δὲν ᾗ εἰς τὰς κρίσεις· ἀφορίζων καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι ἱερέα· ὑποκράτων καὶ τὸν ἐπισκοπὸν μὴ τὸν παρελθόντα ἢ Ἀρχιερέως· μέχρι ἐλεύσεως τὸ ἐρχομένου· ἔστι δὲν καὶ ἐπὶ ᾧ φῶς τὸ ἐπισκόπου ἀφώνως· ᾗ δώδεκα ᾗ τὰ δικαιώματα πᾶς ἀδελφοῖς αὐτῆ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς.

Ὁ μέγας Σακελλάριος φορεῖ τὸ σακχάριον αὐτῆ, ᾗ τὸ ὠράριον ζώνεται ἐν τῇ δεξιᾷ μερίᾳ τῆς ἁγίας τραπέζης, βαστῶν τὸ ἅγιον ῥιπίδιον· ἔχων δὲν τὴν μεσαίαν τὰ ἀνδρικὰ τῆς ἐπισκοπῆς εἰς τὸν αὐτὸ ἐπίσκεψιν· ἀρετῶν ᾗ Χαρτηλάριον· ᾗ ἀναγράφει τὰς ἐπὶ μοναστηρίων εἰσόδους ᾗ ἐξόδους· βίως ᾗ πολίτειας τῶν μοναχῶν· ᾗ τρὶς τὸ ἐνιαυτὸ ἀναφέρει τῶ Ἀρχιερεῖ· ἔστι δὲν καὶ εἰς τὰς κρίσεις· ἀφορίζων καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι εἰς ἱερέα, σκόμβρὰς πλησίον τὰ μεγάλα Οἰκονόμ.

Ὁ μέγας Σκευοφύλαξ, σύκκακὰ ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεύς, ἐμφανίζει τὰ σκευοφυλάκιον· ᾗ ὅ τι δ' ἂν χρειασθοῦν ἐκ τὰ σκευοφυλάκια αὐτῆς Χαρτίδια· ἤτοι σκεῦος, βιβλίον ἱερὸν, κηρὸς, καὶ ἀλλαγὰς· ἀσπρετῶν καὶ τὰ σκευοφυλάκια τῆς ἐπισκοπῆς· καὶ πᾶν σκεῦος τῆς ἐκκλησίας· ἔχων δὲ ᾗ τὰς χειροδομὰς ἐκκλησίας εἰς τὸν αὐτὸ ἐπίσκεψιν· ᾗ τὰ ἐφ' αὐτῶν κάστα· ἔστ δὲ ᾗ εἰς κρίσεις, φυλάττων δὲ τὰ δίκαια τῆ εἰσερχόμενα εἰς τὸν ἐκκλησίαν δὲ τὰς κληρικὰς μέχρι τὰ ἐφεῖμεν αὐτὰς πάντα.

Ὁ Χαρτοφύλαξ ἀλλάσσει, ᾗ ἵσταται πλησίον τῶν ἁγίων θυρῶν, ᾗ ἐν τῇ ἁγίᾳ μετωλήψει αὐτὸς λέγει· Ἱερεῖς προσέλθετε· φορεῖφορ δὲ ᾗ τὸ ζῶρος τὰ ἐπισκόπα, τῆς Ἀρχιερέως· ἔστ δὲ ᾗ ἐκ φορεῖσθαι τῶ Ἀρχιερέως εἰς πᾶσαν κρίσιν διδόναι τὰς ἀποφάσεις· ἔστι δὲν ᾗ εἰς παρηγορίαν ἀφιερωθὰς γεγομένας ὑπ' αὐτὸ· ᾗ ἀναγράφει τῶ ἱερέως τὰ μέλλοντας ἀλεγῶσαι τὰς γάμους.

Ὁ Σακελλάριος εἰκόνας τῆς φορεῖς πεσπέδος· κρατῶν ᾗ τὸν φυλακὴν τῆς ἐπισκοπῆς· ἔχων δὲν ᾗ ἐν τῇ ἐπισκέψει αὐτὸ τὰ γυναικεῖον μοναστηρίων τῶν σκέψιν· ἄνω πλείχει ὁ φορεῖς πεσπέδος τῆ ὑφασίου.

Secundus quinarius.

Primus fecundi quinarii.

Protonotarius præfto eft in Ecclefia, Pontifici obfequaturus: & fcribit ipfe, quidquid fcribendum occurrit. Jurecondictos quoque Ecclefiæ examinat: fcribit teftamenta, & mammifiones fervarum, mandata, & hiftrumenta.

Caftrenfius Pontificem in fumendis veftibus juvat: thuribulum tenet, & velum Aeremi, in Trinitatis Hymno. Sacro etiam aquæ benedictæ vice papiflam loftrat; & infignia Pontificis cuftodit.

Referendarius ad nobiles, & magnates mittitur a Pontifice, fecreta quæque vel quicquid voluerit, ejus juffu denuntiaturus.

Logotheta Pontificis figillum fervat, epiftolam charifticæ ligulæ appofito claudit. Tenet & difcum cum panis benedictio in Ecclefia, quotiefcumque ejus fragmenta a Pontifice diftribuentur.

Memorandum ferabra fedet in Epifcoporum collegio, & quicquid paterunt Pontifices, fcribit: & eft fecundi quinarii famulus.

Quinarius tertius.

Primus quinarii.

Defenfor ecclefiæ fupremus in Pontificis perfona, id eft, in ejus abfentia, judex conftitutus: & cum duobus conftitutivis, parvi momenta negotia ad Patriarchatum delata judicat.

Sacer fuggeftor fcis fua cuftodia codicem Miffalem Ecclefiæ fervat. Si Patriarcha deficerit, Lectores crucis figno inftituendi, & novas Ecclefias dedicandi curam affumit.

A genuflus Pontifice celebrante, ejus fubgenuale defert.

A memoria fufcipit argumenta memorialium ad fanctam Ecclefiam delatorum, ejufque follicitudinis eft ad Pontificem omnia referre.

Doctor facrum Evangelium interpretatur, fi capax fit, & pariter Pfalterium. Scholam etiam Patriarchatus curat: & eft famulus tertii quinarii.

Finis fecundi chori.

Illud etiam obferva ad Clericorum noritatem habendam.

Palmarum die Protonotarius Evangelium dicit. Magna feria 2. Sacer fuggeftor. Magna feria 3. Caftrenfius. Magna feria 4. Sacellarius. Magna feria 5. Chartophylax. Magno Sabbato, vaforum Cuftos. Sancta & magni Paffchæ Dominica, magnus Oeconomus illud recitat.

Explicit chorus dexter, & majora Ecclefiafticorum officia.

Chorus finifter ordinatur hoc pacto. Patriarcha miffam celebrante, fupra cantos in dignitate per Ecclefiam conftitutos fiat Archipresbyter; & in facra miffa, communionem Patriarchæ tradit, & Patriarcha pariter Archypresbytero. Prioreu etiam locum inter nobiliores obtinet: & in Ecclefia Patriarchæ ipfius locum.

Secundus Sacerdotum, Archipresbytero abfente, locum ejus occupat.

Ecclesiarum præfectus, inscribit Antimensia, & crucium defixiones notat.

Visitatoris est, lites in Ecclesia dijudicatas, si bene sint judicatæ, examinare.

Catechistæ est populum erudire, & si qui ex alienis sectis ad recte sentientem fidem accesserint, & baptismum sint suscepturi, illos instruere.

Ambulo circumit, & ad Orthodoxam fidem accedentibus viam sternit, & ducem se præbet.

Duo Consultores sive Assessores, cum primo juris vindice minora negotia dijudicant.

Immersor, post dictas a Sacerdote baptismi preces, puerum assumit; & baptizat illum.

Duo domestici, in duobus choris stant, & cum primo cantore psallunt.

Duo populi Collectores Diaconos congregant, & ne quis eorum desit, admonent: convocant etiam nobiliores, & populum in Ecclesiam.

Primicerii, etiam supra Subdiaconos locum habent: & cum primo Cantore psallunt.

Primus Cantor in gremio Ecclesiæ stat, & psalmodiam exorditur, & cum eo Domestici, & Primicerii.

Proximus institutus est, ut jubeat signum fieri in sancta Dei Ecclesia.

Deputatus, ut nobiles vocet ad Patriarcham, & ut populum a via expurget, id est, ut viam a turba mundam teneat.

Vigiles, ut videant & intendant, ut confusione sublata, in ordine stent singuli.

Cærimoniarum moderatores, ut jubeant Ecclesiam verri; & lampades lavari.

Annunciator, ut solemniora festa a populo ferianda in memoriam revocet.

Decanus, ut Sacerdotes ad jura sua, & oblationum partem accipiendam advocet.

Cubicularius, ut baculum Pontificis cum procedit, gestet.

Lampadarii jubent, ut cereos in Ecclesia emungant.

Introductus est, ut ignem in Ecclesiam deferat.

Bajulus, ut imaginem sancti Ecclesiæ, in festis solemnioribus & processionibus ferat.

Unguenti distributor, ut sanctum unguentum asservet, & ubi præceperit Patriarcha, distribuat.

Sciendum quoque Archidiaconum, & secundum Diaconorum non esse dignitates vel magistratus, sed officia tantum: & cum sacra peragit Patriarcha, sanctum Evangelium Archidiaconus pronunciat: si vero noluerit, ipse quemdam alium, qui placuerit, eligit.

Secundus Diaconorum, Archidiacono deficiente, locum & vices ejus supplet.

Illud etiam te monitum velim. Synodicorum lectionem, sicut & quamlibet aliam, a Chartophylace fieri: quo absente, legit quilibet alius primam dignitatem obtinens.

Menstruæ distributiones ita disponuntur inter Clericos. Primus quinarius, duplum accipit. Secundus, partem cum dimidia. Tertius, partem integram, & quartariam. Incipit autem in sinistro choro duplam partem Archipresbyter accipere.

Hic est sanctæ Dei Ecclesiæ ordo, a san-

Ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἵνα γράφῃ τὰ Ἀντιμίνσια, καὶ τὰ σταυροπήγια.

Ὁ Ἔξαρχος, ἵνα γυρεύῃ εἴ τις κρίσις ἐκρίθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐὰν ἐκρίθη δικαίως.

Ὁ Κατηχητὴς, ἵνα κατηχίζῃ τὸν λαὸν, καὶ τοὺς πάντας τοὺς ἐρχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ μέλλουσι βαπτισθῆναι.

Ὁ Περιοδευτὴς περιπατῶν, ὁδηγῶν τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν.

Οἱ δύο Ἔκδικοι, κρίνουσι μετὰ τοῦ πρωτεκδίκου μικρὰς ὑποθέσεις.

Ὁ Βαπτιστὴς, ὅταν εἴπῃ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς τοῦ βαπτίσματος, λαμβάνει τὸ παιδίον, καὶ βαπτίζει αὐτό.

Οἱ δύο Δομέστικοι, στήκουσι ἐν τοῖς δύο χοροῖς, καὶ ψάλλουσι μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου.

Οἱ δύο Λαοσυνάκται συνάγουσι τοὺς διακόνους, καὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπῃ κανείς. συνάγουσι καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Οἱ δύο Πριμικήριοι, στήκουσι καὶ αὐτοὶ ἐπάνω εἰς τοὺς ὑποδιακόνους, καὶ ψάλλουσι μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου.

Ὁ Πρωτοψάλτης, στήκει μέσον τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἄρχεται τῆς ψαλμῳδίας, καὶ μετὰ τούτου οἱ δομέστικοι, καὶ οἱ πριμικήριοι.

Ὁ Πρόξιμος, ἵνα ὁρίζῃ τὰ σημαίνωσιν εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν.

Ὁ Δεποτάτος, νὰ καλῇ τοὺς ἄρχοντας εἰς τὸν Ἀρχιερέα· καὶ νὰ καθαρίζῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράταν.

Οἱ Θεωροὶ νὰ θεωροῦν, καὶ νὰ σπουδάζουν, ἵνα καθαρίζωνται, καὶ στήκουν εὔτακτοι.

Οἱ ἐπὶ τῆς εὐταξίας, νὰ ὁρίζουν ἵνα φιλοκαλοῦν, καὶ νὰ πλύνωσι τὰς κανδήλας.

Ὁ Κατηχεμέρης, ἵνα ὑπομνήζῃ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τῷ λαῷ ἵνα σχολάζωσι.

Ὁ Δικαιὸς, ἵνα καλῇ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαιώματα, καὶ προσφερόμενα.

67 Ὁ Κουβουκλῆς, ἵνα βαστάζῃ τὸ δικανίκιον τοῦ Ἀρχιερέως, ὅταν περιπατῇ.

Οἱ Λαμπαδάριοι, ἵνα καθαρίζουν τὰς λαμπάδας εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Περιεισερχόμενος, ἵνα φέρῃ λαμπρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Βασταγάριος, ἵνα βαστᾷ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἅγια εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους.

Ὁ Μυροδότης, ἵνα ὑποκρατῇ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ὅπου τὸ ὁρίζει ὁ Ἀρχιερεὺς, τὸ δούνει μύρον.

Ἰστέον ἐστὶν ὅτι ὁ Ἀρχιδιάκονος, καὶ ὁ δεύτερος τῶν διακόνων, ταῦτα οὐκ εἰσὶν Ἀρχοντίκια, ἀλλὰ ὀφφίκιά εἰσι μόνον· καὶ ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς, λέγει ὁ Ἀρχιδιάκονος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. εἰ δὲ οὐ θέλει· αὐτὸς ὁρίζει ἄλλον οἷον θέλει.

Ὁ δεύτερος τῶν διακόνων ὅταν λείπῃ ὁ Ἀρχιδιάκονος ὁρᾷ τὸν τόπον αὐτοῦ.

Ἴδε δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι τὸ συνοδικὸν, καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἅπασα, ὁ Χαρτοφύλαξ ἀναγινώσκει αὐτό· εἰ δὲ οὐκ ἔστι Χαρτοφύλαξ, οἷος πρωτεύει τῶν ἀξιωμάτων.

Καὶ διαμοιράζονται τὰ μηνιαῖα τῶν κληρικῶν. ἡ πρώτη πεντὰς, τὰ διπλᾶ. ἡ δευτέρα, ἐνάμισυ. ἡ τρίτη πεντὰς, ἕνα τέταρτον. ἄρχεται δὲ ὁ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλᾶ τοῦ εὐωνύμου χοροῦ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας,

ἥνπερ ἐνομοθέτησαν οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, καὶ οἰκουμενικοὶ πατέρες παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων· καὶ ἀνέθηκαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποιεῖν οὕτως.

ctissimis Patriarchis, & universis Patribus in Conciliis congregatis institutus: & eum ab Ecclesia, hoc pacto observari preceperunt.

In Catalogos Officialium magnæ Ecclesiæ supra positos breves Annotationes.

1. Ὀφφίκια.) Ecclesiasticum quodcumque munus, *ἐπίτροπος* ab Heraclio Nov. 2. dictum, si generalius loquamur, Officium dici potest: Ὀφφίκιον autem, si sonum spectes, Latinum vocabulum est: si sensum attendas, administrationem & integritatem omni fide dignam indicat, *τὸ ὄνομα τὸ Ὀφφίκιον Ῥωμαϊκὸν ἐστι σημαῖνον διοίκησιν καὶ ἀξιοπιστίαν*, ait Zonaras in Can. 33. Concilii Carthaginensis: atque ideo Officialem Ecclesiæ (quem numero frequenti cum Balsamone in cap. 24. Tit. 1. Nomocan. Photii Clericum esse sentiemus) *ἐκκλησιαστικὸν & φροντιστὴν ἐκκλησιαστικῶν ἐγγραμμάτων, administratorem & Ecclesiasticæ rei curatorem* vocari legimus: & ex dignitate sive administratione, victus proprii subministrationem, Officialem ipsum percipere docet Balsamon in supplemento pagina mihi 1119. docens: *Officia Ecclesiastica abusive gradus vocantur. Est enim proprie gradus Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, & Lectorum. Officia autem sunt honores, & victus subministrationes.* Quo vero fine instituta sint Officia, quænam sit illorum imponendorum ratio, quænam Diaconis vel Sacerdotibus conveniant, quænam parva aut magna sint existimanda, in sequentibus declarabitur.

2. Κληρικάτον.) Κληρικοῦ nomine quamlibet tonsura insignitum, intelligi fatetur Balsamon in 33. Can. Trullanum: *σημείωσαι δὲ ὅτι ἄρα τὸ δίχα [illegible] ἀπὸ χειρὸς ἀρχιερατικῆς, κληρικὸν [illegible] ὁ κανών. Nota autem, quod simul ac acceperunt aliqui tonsuram signum a manu Antistitis, eos pro Clericis habet Canon.* Nonnumquam vero etiam Officiales Metropoleon, aut magnæ Ecclesiæ, *κατ' ἐξοχὴν* dicuntur Clerici: quo sensu auctor idem in Scholio cap. 24. Tit. 1. de Fide dixit: *ὁ δὲ [illegible], ὁ διοικητὴς, &c. Si quis vero Clericus cujuscumque gradus, vel administrator, &c.* administratorem porro vocavimus præcedente numero, Officialem: Clericus itaque nonnumquam est Officialis, vel dignitatem in Ecclesia obtinens. Unde & citatus auctor in Can. Trullanum 33. refert, quosdam non censuisse pro Clericis habendos, qui tonsuram suscepissent, sed qui in Ecclesiæ alicujus Officialium numero sive Clero essent cooptati. *[illegible]. Audivi quosdam dicentes, Lectorem non esse neque Clericum dici, qui in Clerum templi non fuerit adscriptus; sed solum habere tonsuram.* Ac propterea cum dicto κληρικὸς Officialem designet: vocabulum quoque κληρικάτον ab ea deductum dignitatem Clerico convenientem significabit. Id videtur ibidem Balsamon innuere dum simul κληρικάτα & ὀφφίκια conjungit: & in Synodi Carthaginensis Canonem 34. de variis Officialibus Diaconis loquens, eos frequenter Clericorum τῶν κληρικῶν voce appellat, & proinde eorum Officia non immerito κληρικάτα possunt nominari.

3. Ὁ μέγας οἰκονόμος.) De illo sanxit a principio Synodus Chalcedonensis Can. 26. *[illegible]. Placuit omnem Ecclesiam Episcopum habentem, e proprio Clero Oeconomum habere juxta proprii Episcopi mentem Ecclesiæ bona administrantem.* Eumque totius collegii Clericorum suffragio eligi decernit Theophili edictum, apud Balsamonem Can. 9. ubi & ipse ait: *[illegible]. Talis sententiam, totius Sacerdotalis Ordinis judicio fieri debere Episcopatus Oeconomum, si etiam Episcopus assentiatur Cleri judicio. Fieri autem Oeconomum, ut bona Ecclesiæ, prout decet, illius cura ac sollicitudine dispensentur.*

4. Ὀφφίκια διαιρεῖσθαι.) *[illegible]*, 2. Clericatis esse distinctas num. 1. dictum est: Occurrimus itaque Clericorum præcipuus, ne a quovis *[illegible]* simplex reputetur *Ecclesiæ famulus*, inter sacris promotos Diaconos, *[illegible]* recenseri perhibetur. Et merito. De illo namque Symeon Thessalon. scribit lib. de Sacram. Stephani locum in Ecclesia tenere, qui manuum Apostolicarum impositione Diaconus fuit ab Apostolis ordinatus. *[illegible]. Ordinatur Oeconomus possessionum, proventuum, & unicuique distorum curam gerens, oportet enim illum de his, boni publici, & rerum Ecclesiasticarum ordinis gratia, esse sollicitum: huicque ministerio, Stephani & aliorum Diaconorum doctrina & prædicationi simul vacantium, administratio fert testimonium: sed & necessitatibus, & mensis fratrum subservire oportet.*

5. Βαστάζων τὸ ῥιπίδιον.) Flabellum præcipuum Diaconi insigne, Oeconomo Diaconorum principi conceditur, cum Patriarcha celebrat tenendum.

6. Κρατῶν καὶ χαρτουλάριος.) Præcipuorum ministrorum Chartularii sunt subministri & famuli, quia cuncta in scriptis, *& χαρτίοις* recensent, sic dicti. Photii Nomocanon. Tit. 10. de administr. Eccles. cap. 1. in textu: *[illegible]: Prohibet Oeconomis & Orphanotrophis, & reliquis sanctarum domorum administratoribus, & præterea etiam omnibus Chartulariis*, id est ministris.

7. Ἀνεψιὸς τοῦ Ἀρχιερέως.) Juxta Theophili edictum numero 3. relatum.

8. [illegible].) Non quoad Ordinis, sed quoad sollicitudinis ministerium.

9. [illegible].) Superius namque de illo dictum est, *[illegible]. Officia magnæ Ecclesiæ propter Pontificis obsequium sunt adjumenta, & ut quæ in vita accidunt, judicium subeant.* Et Symeon Thessal. *[illegible]. Diaconorum selectos in Episcoporum ordine reponunt (de quo superiore numero) unde & cruces in capite gerunt, & judicium munus exercent:* iique sunt *σταυροφόροι*, de quibus sæpius in Concilio Florentino.

Benedictio & promotio Oeconomi ex Euchologio Allatiano.

Ordo servandus in magni Oeconomi promotione.

Ejus præsentatio hoc pacto peragitur.

PRæsentatur devotissimus frater noster N. in sanctissimi Episcopatus nostri N. magnus Oeconomus fiat.

Et post secundam præsentationem factam; veniunt (qui eum deducunt) coram Pontifice; ille autem sic exclamat.

Divina gratia, quæ infirma semper curat, & quæ deficiunt, supplet: promovet piissimum N. in magnum Oeconomum sancti nostri Episcopatus. N. Oremus itaque pro eo, ut veniat super eum gratia sancti Spiritus.

Et totus Clerus dicit ter: Domine miserere.

Et inflectente illo utrumque genu in altaris gradu, tenet illi manum impositam Pontifex, & sic precatur.

Oratio.

Domine Deus noster, qui omnia sapienter dispensas, & qui in carnali tua dispensatione, salutem nostram operatus es; qui prudentem dispensatorem velut pater familias laudavisti: benedic & præsentem servum tuum N. in Oeconomum: anima & conforta ipsum ut fideliter, & prudenter, & placide, res, & pecunias Ecclesiæ dispenset: ut hoc pacto operatus & ministerium exequutus, gaudii talenta præclara administrationis particeps habeatur: verecundiæ autem & damnationis, talentum ignaviter defodientis servi maligni pœnam effugiat.

Precibus & intercessionibus super omnes benedictæ dominæ nostræ Deiparæ, sancti & percelebris Barnabæ Apostoli, & præclari Martyris, & omnium sanctorum.

Quia sanctificatum, & glorificatum est venerandum & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tunc assumit eum in vertice Pontifex, sic dicens.

Benedictus Deus: ecce factus est frater noster N. maximus Oeconomus Sanctissimi Episcopatus nostri N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

His peractis cum applausu totus Clerus ter exclamat. Dignus, Dignus, Dignus.

Tunc discedit, & stat supra Diaconos omnes, Diaconica officia sortitus.

Τάξις ἐπὶ προχειρίσεως μεγάλου Οἰκονόμου.

Γίνεται ἡ προσαγωγὴ οὕτως.

ΠΡοσφέρεται ὁ εὐλαβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα, εἰς τὸ γενέσθαι μέγας οἰκονόμος τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς ἡμῶν, τῆς δεῖνος.

Καὶ μετὰ τὴν δευτέραν προσφορὰν ἔρχονται ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως· ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς βοᾷ οὕτως.

Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν εὐλαβέστατον, τὸν δεῖνα, μέγαν οἰκονόμον τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς ἡμῶν, τῆς δεῖνος. εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Καὶ ὁ κλῆρος τό, Κύριε ἐλέησον, τρίς.

Καὶ κλίνων ἀμφότερα τὰ γόνατα ἐπὶ τῆς κρηπῖδος, ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπικειμένην ἔχων τὴν χεῖρα, εὔχεται οὕτως.

Εὐχή.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάντα σοφῶς οἰκονομῶν, καὶ τῇ κατὰ σάρκα σου οἰκονομίᾳ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐργασάμενος· ὁ τὸν φρόνιμον οἰκονόμον καλῶς οἰκονομήσαντα, ὡς ὁ οἰκοδεσπότης ἐπαινέσας· εὐλόγησον καὶ τὸν παρόντα δοῦλόν σου, τὸν δεῖνα, εἰς Οἰκονόμον· καὶ ἐνδυνάμωσον αὐτόν, καὶ ἐνίσχυσον, πρὸς τὸ πιστῶς, καὶ φρονίμως, καὶ εὐπρεπῶς σοι οἰκονομεῖν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματά τε, καὶ χρήματα· ὅπως οὕτω πονήσας, καὶ οὕτω διακονήσας, ἀξιωθῇ τῆς χαρᾶς τοῦ τὰ τάλαντα καλὰ διακονησάντων· διαφύγῃ δὲ τῆς φαύλης ἐντροπῆς τε, καὶ κατακρίσεως τοῦ τὸ τάλαντον ὀλιγώρως κατακρύψαντος δούλου πονηροῦ.

Εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς ὑπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου Βαρνάβα Ἀποστόλου καὶ γενναιομάρτυρος, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων.

Ὅτι ἡγίασται, καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ λαμβάνει αὐτὸν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκ τοῦ κρανίου, λέγων οὕτως.

Εὐλογητὸς Κύριος ἰδοὺ γέγονεν ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, μέγιστος οἰκονόμος τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς ἡμῶν, τῆς δεῖνος· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν.

Καὶ μετὰ τοῦτο ὅλος ὁ κλῆρος μετ' εὐφημίας ἐκφωνεῖ ἐκ τρίτου. Ἄξιος, ἄξιος, ἄξιος.

Καὶ ἀπέρχεται, καὶ ἵσταται ἐπάνω τῶν τὰ διακονικὰ ὀφφίκια λαχόντων.

Nil mirum itaque si Œconomus, reliquis Diaconis prælatus, μέγας frequenter audiat: & ad ejus instar, hic μέγας Σακελλάριος, ille μέγας Σκευοφύλαξ, alius, μέγας Χαρτοφύλαξ, &c. vocitetur: cum enim quandoque plures fuerint ejusdem officii nomine honorati, ut ex Novella secunda Heraclii in Jure Græcoromano discimus Syncellos, ad duos fuisse redactos; Cancellarios, ad duodecim; Defensores, ad decem: Referendarios, ad duodecim: Notarios, ad quadraginta: Sceuophylaces, ad decem: certe qui cæteris præstantior erat, Magni appositione, non immerito inter reliquos dignosci potuit, vel ob

ob officii dignitatem, hoc titulo ornari. Hinc quam inulse Græcorum miseriæ Gretserus insultet, tum lib. 2. Comm. in Codinum cap. 2. tum alibi, Lector συνετώτατος, discernes: penes te, de illius commento, judicium esto.

10 Ὁ μέγας Σακελλάριος.) *Sacellarium* etiam apud Latinos reperimus, & *Sacellanum* in Concilio provinciali Moguntino anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo quadragesimo nono celebrato, a *Sacello*, quod vulgus *Capellam* vocat, sic dictum: de quo tamen non est in præsenti consideratio: cum potius Sacellarii nostri a Sacco vel Sacculo, quem pro marsupio, loculis, crumena, repositorio & reconditorio nummorum usurpant, nomen sit acceptum: unde & Juvenalis Sat. 14 cecinit.

Interea pleno cum turget sacculus ore.

Suidas. Σάκελλον, βαλάντιον, μαρσύπιον, ἐξ οὗ καὶ Σακελλάριος, *Sacculus, crumena est, & marsupium a quo & Sacellarius*. Est autem & *Saccus*, Hebræi sermonis dictio, Latinis quoque cum Græcis communis. Quas enim voces origine Hebræas Latini habent, easdem & Græcas esse Aleiatus tradit c. 8. lib. Pater. His accedit Balsamon Medi. de Protecdico Juris Græco. lib. 7. παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις Σάκελλον παρὰ τὸ σακκίον, ἤ φυλάκτην ἐστί. λέγεται δὲ Σακελλάριος, ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής. *Nam apud Romanos Sacellum ab administratione, & custodia dicitur. Erit itaque Sacellarius Monasteriorum administrator*: & est Sacco, vel Sacculis præpositus, quem Thesaurarium dicimus. Hinc Stephanus Persa, quem officii jure Nicephorus Patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, *ærario præfectum scribit*; a Theophane Σακελλάριος vocatur: sicut a Baronio anno 505. num. 17. Saccellarii nomine Gregorius Magnus. Observa nihilominus non ita Sacellarium CP. virorum Monasteriis in urbe præesse, ut ipse solus adeo numerosos omnium census recipiat, & penes se teneat. Qua namque ratione solus unus Sacellarius, omnium penitus possessiones nosse, proventus administrare, & Patriarchæ assistere posset? Protectionem igitur Monasteriorum virilium, in urbe CP. erectorum, & supremam quamdam curam illorum sibi assumebat, maxime si in bonorum possessione pacifica turbarentur, quamvis exinde quod plerumque accidit, circa Monachorum mores sollicitudinem impenderet; ac propterea legitur hic Sacellarius, ἐπισκοπεῖν καὶ ἐρευνᾶν τὰ ἀνδρῷα μοναστήρια ἐκ παντὸς συμπεριφερόμενος δικαιωμάτων *invigilare & perscrutari virorum Monasteria, circa omnia quæ ad illa pertinent, δικαιώματα jura*; scribitque Symeon Thess. illum ἐπιστατεῖν τῶν ἱερῶν μονῶν *sacris Monasteriis tutandis præfici*. Et iterum. τῶν ἱερῶν μονῶν ἐπιμελεῖται, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐντάττει, καὶ τὰ τούτων δίκαια ἐξετάζει: *sacrorum Monasteriorum curam habet, & pro viribus Monachos inspicit, & eorum bona juraque ordinate perscrutatur.*

11. Ὁ μέγας Σκευοφύλαξ.) Symeon. ὁ δὲ φυλάσσει τὰ σκεύη, καὶ τῶν ἱερῶν φροντίζει, καὶ τὰ τῶν ὕμνων καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ ... καὶ τῶν ἱεραρχικῶν ἐνδυμάτων, καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν τὴν ἐπιμέλειαν φροντίζει. *Ille vero vasa custodit, & sacra curat, cunctaque ad sacros Hymnos, & templum pertinentia ordine disponit: Pontificaliumque vestium, & aliarum curam assumit.*

12. Ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ.) Magnus Patriarchæ Cancellarius, & a Commentariis: de quo Thessalonicensis: ὁ δὲ τὰ τῶν ἱερῶν ἐπισκοπεῖ, καὶ δικαστικὰ τίνει. καὶ ἱερέας τὰ περὶ αὐτῶν προσαγομένους ἐξετάζει, καὶ πρὸς τὸ ἱερᾶσθαι προσάγει, καὶ τὰ τῶν γάμων νομίμως προσδίζει γίνεσθαι καὶ τῶν ἐπισκόπων δὲ, καὶ τὰ τῶν κρίσεων ἐκφωνουμένων ἀναφέρει ... καὶ τὰ ὑπομνήματα φυλάσσει· καὶ γὰρ δεξιὰ ... τοῦ Ἀρχιερέως. *Hic Sacerdotum præficitur regimini, cunctosque sede propria locat, mores eorum perscrutatur, ordinum candidatos examinat, & ut consecrentur ipse præsentat: nuptiarum ut legitime celebrentur curam habet: rationes Episcopatus, & Jus sententiarum in Judiciis proferendarum suggerit: Ipse Pontificis sententias in tabulas relatam, & memorialia eidem oblata sub custodia asservat: uno verbo totus est, ut se Pontificis dexteram, & administrum præstet*. Qua ratione candidatos ordinum examinet, & admittat, describit Michael Anchialus Juris Græcorum lib. 3. ... *Nullatenus admittit consecrari quos ipse non examinavit: de quibus nec testes, ut ipsi noti sit, adjuratos interrogavit, nec ante præfinitos annos nisi sint certior est factus nec eorum vitam approbavit: nec fides sibi facta est ex scripto. eorum testimonia, qui illos secundum spiritum pepererunt*; hoc est Patrum spiritualium maxime, qui confessionibus excipiendis sunt præpositi. Ejusdem curæ committitur χαρτοφυλάκιον *Secretum* proprium, cujus nomine, domus Episcopi a Can. 9. Trullano ἐπισκοπεῖον vocata, intelligitur a Balsamone: ... *Quoniam vero Patriarchalis throni magnificentia habet quidem sub se diversa Secreta: Chartophylacis autem Secreta seorsum deputata sunt jura Episcopalia. Chartophylax pro tempore, sanctissimi Patriarchæ jura ad eum ut Episcopum spectantia exercet. Etenim excommunicat, unitur, delicta corrigit, Diaconos in Sacerdotes concedit ordinari, confirmationum indices profert: & quædam hujusmodi alia. Chartophylacium recte Episcopatus dicetur.*

13. Προσέλθετε.) Ubi plures Pontifici concelebrant, cunctos his verbis ad Ecclesiasticam communionem invitat Chartophylax, hac de causa Archidiaconus hic vocatus, & πρώτος τῶν ἁγίων μυστηρίων ἐπάρχων confisus.

14. Χαρτουλάριος.) Qui & Χαρτουλάριος, supra numero 6.

15 Ὁ Σακελλίου.) Affinis est ὁ Σακελλίου, qui & Σακελλάριος, re & nomine, Σακελλαρίου. Committitur enim illi muliebrium Monasteriorum, sicut & alii virorum cura & protectio: & perinde sicut utrisque officium, ita & quasi commune nomen est: quamvis aliud onus huic Sacellæ impositum referat Symeon Thessal. μετὰ τοῦτον δὲ ... *Post hunc (Chartophylacem) Sacella sacra loca quæ sunt in urbe CP. perscrutatur, & recti ordinis in illis semper tenendi, curam habet, maxime circa altare & Tribunal sacrum: ne ultra decorem aliquid accidat, vel res sacra negligenter tractentur.* Is idem carcerem Episcopalem sibi commissum servat. Nominis ratio munus hujusmodi ab eo exposcit. Balsamon Medi. de Protecdico Juris Græc. ... (mendose προγραμματικός) ... *Idem est custodia, Sacellarii, & Sacelli præfecti. Nam nomen apud Romanos Sacellum ab administratione, & custodia dicitur. Atque etiam hinc Sacelli Patriarchalis, quo malefici custodiuntur, non aliunde appellata est: sicut & Sacculum. Sacellarius quidem dicitur Monasteriorum (virilium) administrator: & Præfectus Sacelli diminutiva Ecclesiarum (fœminarum) Curator.*

16 Ὁ πρωτοπαπᾶς.) Hujus Officialis vice Codinus & Symeon Thessalonicensis τοῦ Πρωτεκδίκου locant: cujus alia non est ratio quam Patriarcharum placitum, qui Officia creaverunt nova, vel antiqua suppresserunt, vel denique prout necessitas

videbatur exigere, eorum ordinem invertere sunt aggressi: unde & mutationem hanc Protonotarii in Protecdicum refere quidem Joannes Cirrius respondo octavo Juris Græcoromani lib. 5. causam tamen tacet. τὸ δὲ ἢ πρωτεύειν ἀξίωμα τὸ τοῦ ἀναβεβηκέναι δι' ἐκείνων, ὅτιμον ἐστὶ τοῖς διατρίβουσι παρὰ τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐλῇ τοῦτο τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίῳ τῷ Ξιφιλίνῳ· τῷ φησὶ ἡ τακτικὴ τοῦτο λέξις· ὁ γοῦν μετὰ τὸν ἀρχιδιάκονον Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου ἐκκλησιαστὴς τῷ ἱερατικῷ τάξει πρῶτος ἐστὶ τῶν ἀναγνωστῶν, οἱ μὲν ἀπὸ διαγνώσεως τῆς τάξεως Protecdici Officium cum antea esset inter inferiores, postea in superiorum ordine fuerunt a beatæ memoriæ Patriarcha Constantinopolitano Georgio Xiphilino. Hanc autem adhuc subsecuta est præclara sententia Simeonis Metropolitani Thessalonicæ Eusebii, id laudantis & extollens, ut justæ & citra reprehensionem futuræ: cum quidam, qui ætatem non admittebant, tunc reprehenderent. Vivebat autem Xiphilinus die anno 1192. ex quo liquet ætatem hanc, tum illo, tum etiam Codino antiquiorem esse. Mutationis autem & inversi ordinis hujus causam subindicat Balsamon in Can. 14. Chartaginensem: quod nimirum primi Defensoris Officium utile sit, & majorem præ cæteris fructum referat, quod propterea invitis quibusque deferebatur, ad superiora ex necessitate Ecclesiæ, vel Pontificis arbitrio promoveretur: neutiquam, vel fortasse facere hoc Officium, vel ab invito dimitteretur; in superiorem ordinem a Georgio memorato fuit translatum. Porro, sive Protecdicum, sive Protonotarium hic legas, septenarium Ecclesiæ CP. Diaconorum numerum habes absolutum: sunt vero illi, quos in singulis urbibus Episcopo assistere jubebat Papa Fabianus, quos & Ecclesia CP. ἑπτατικοὺς vocat, de quo inferius numero 34. Horum præcipuum munus est, ut Patriarcha sacra celebranti, & illa populo distribuenti, ministrent: deinde vero ut pauperum, viduarum, & peregrinorum procellionem absolvant. Hoc est ministerii eorum secundum unus, quod prima fuit institutionis occasio. Post ipsum hos Diaconos Hierosolymis primum electos ab Apostolis, septenarum pariter aliorum in urbibus singulis facta est consecratio: quorum singulis memoratus Pontifex duas regiones, ita Onuphrio Panvinio referente libro de interpret. vocum Eccles. Romæ assignavit, ut locorum illi subjectorum, & Diaconiarum, (unde & Cardinalium Diaconorum tituli) præpositos subveniret, & in Ecclesia magna novæ Romæ, septem istæ Diaconicæ dignitates eadem fini deputatæ sunt, eaque Balsamon in Can. 51. episc. 2. Canonicæ Basilii ad Amphilochium, ἑπτάστοα ἐλεημοσύνης, nuncupat. De illis dictæ, præclareque differit ibidem Simeon Thessalonicæs Episcopus, hoc pacto: τοὺς ἑπτὰ ἐν Ἀποστόλοις διακόνους, οὓς Στέφανος πρῶτος, ἔσον συναριθμοῦσι· εἰ δὲ μόνοις τοῖς ἱεροτελεσταῖς ὑπουργοῦσι, ἀλλὰ δὲ ἐξυπηρετοῦσι καὶ τῇ τοιαύτῃ διακονίᾳ τῶν ἱερῶν ἀνάγκαις ἢ καὶ ἄρχειν ἐκεῖ ἐπιτρέπουσι τῶν χηρῶν ἐλαχίστων ἢ ἀνωτέρω, ἢ ἐν ταυτῷ καὶ τῷ ἑτέρῳ ἐκείνων ἐπιτάττουσι· ὁ δὲ τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου διακονῶν ἱερεὺς ἐστὶν, ἢ χειροτονεῖται· ὁ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἔργου ἐργάτης ἐστὶν ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ· ὁ δὲ τοῦ ἱεροῦ

certiusque (his nihilominus dictis affine) nuncupationis hujusmodi testimonium requiras, observa, arculam illam thuris memoratam, *κάστρον* prioribus Græcis appellatam fuisse, eo quod ad instar Castrorum efformaretur, sicut apud Latinos capsa thurea, (utpote ad navis figuram conflata) *Navicula* solet nuncupari: ac propterea *Καστρήσιος*, sive *Καστρησιανός*, aut *Καστρήνσιος* (tot enim modis scribitur) *ἀπὸ Κάστρου*, ut ait Codinus, ad *Castrum*, aromatum arculam subministrandam deputatus, ab illa, nec non etiam a secreto vestiarii ministerio Pontifici exhibito, merebitur nomen. Cui vero præcedens conjectura non arriserit, suggeram; vocem *κανοῦν* sive *κάνεον*, *canistrum*, & *lancem* significare, quorum cum sacrorum ministris usus esset familiaris, *κανηφόροι* propterea antiquis, sicut & Nicephoro Eccl. Hist. lib. 10. cap. 5. dicebantur: hos cum imitentur Diaconi, potiori religionis titulo, *κανηφόροι* sive *κανστρήσιοι*, ille nimirum, qui ex eorum grege canistro in Pontificiis vestibus deportandis, vel lance, in pane benedicto recondendo utetur, quam illi *κανίσκια* poterit appellari.

18. *Ἀλλάξιμον τοῦ Ἀρχιερέως.*) Sequens Ordo legit, *χρυσοῦν τὰ ἀλλάξιμα τοῦ Ἀρχιερέως*, quæ sunt ejus in Ecclesia vestes.

19. *Ὁ Ῥεφερενδάριος.*) Patriarchæ nuncius sive missus: qui, ut Calvinus super citatus exponit, *specialiter destinatus erat ad majoris Ecclesiæ negotia principi referenda*. *Ῥεφερενδάριος*, inquit Suidas, *ἀξίωμα Ῥωμαϊκόν ἐστι, ὑπομνηματογράφος*. *Referendarius Græcorum dignitas est*, *ejus nempe qui* placita, dicta, mandata, responsa, ad magnates *refert*, quem quondam *ἀποκρισιάριον* a Responsis, Apocrisiarium, legatum ve dictum innumeris in locis reperire est. Eumdem in Curia CP. Palatinum dictum, refert Nicetas in Alexio Manuelis filio. *ὁ δὲ Πατριάρχης* [illegible] *Ἱεραρχικὸς ὑπηρέτης. Patriarchæ ministro ad Imperatorem misso, qui quod palatium ingredi, & Imperatorem adire, & nuncios ultro citroque perferre solet, Palatinus dictus est.*

20. *Ὁ Λογοθέτης.*) Quem quidam Cancellarium, alii Ærarii præfectum, vel ex vocis notatione, vel ex Officii imitatione, putant: is in Ecclesia est, qui Commentariensem agit, & in diurnalem rationalemve librum Patriarchii negotia quæque refert: atque ita Codinus male a Gretsero intellectus, est interpretandus: *ὁ Λογοθέτης* [illegible] *Logotheta, a commentariis est, ut minutim singula redigat in scripta, & tota publica, sive cum populo, sive cum magnatibus peracta negotia conscribat*: *λογοθετῶν* namque & *λογογραφεῖν*, sensus ejusdem sunt, historiam videlicet, & orationes forenses in scripta redigere, unde & de Basilio Gregorius, *λογογραφῶν* [illegible], ita Budæus: & Suidas, [illegible] *qui judicialia, forensiave, in commentaria recenset*. At si Logothetam attendis prout Pontificis, ut hic dicitur, sigillum asservat, a Secretis erit, & Secretarii munus obibit: de Imperii namque Logotheta, Codinus idem tractans cap. 5. *Ὁ μέγας Λογοθέτης*, inquit, [illegible] *Magnus Logotheta disponit ab Imperatore missa mandata, & quæcunque alia aureo sigillo, ad Reges, Sultanos, & Toparchas firmata sunt. Et hoc proprium est magni Logothetæ ministerium.* De Logotheta Palatii alibi, Deo favente, differemus.

21. *Ὁ ὑπομνηματογράφος.*) Gretserus non omnino vere, nec falso penitus, Commentariensem vertit, quem nuper Logothetam esse cenſui. Cum enim ex Budæo discrimen multum sit inter *ὑπόμνημα*, & *σύνταγμα*, quod hoc non ex tempore, & sine cura scribatur, ut *ὑπόμνημα*, sed dictionem habeat compositionis congruam, & capitum divisionem recte atque ordine digestam; ejusdem scriptor est *ὁ Λογοθέτης*, alterius *ὁ ὑπομνηματογράφος*: ac propterea in secundo Allatiano exemplari Logothetæ, & aliis secundi quinarii Officialibus, tanquam famulus assignatur. Dignius tamen aliquid de illo scribit Joannes Citri Episcopus in Responsis. [illegible] *Ægrotante vero Chartophylace, aut absente, promulgatio & lectio regestorum secreti Chartophylacii Memor. ialium scribæ permissa est.*

22. *Γράφει δὲ τὰ τοῦ ἱερέως ἀναδοθέντα.*) Optime. Nam & Joannes Calvinus Kahl dictus, scribit in Juris lexico. *Memoriales adjutores, inquit Præt. erant, qui leges & rescripta excipiebant, & implendis curabant.* Hos ideo in Codicibus Juris, [illegible] *in rescriptis excipiendis occupatos omnium memorialium scriptores, mandatorum custodes*, refert nuncupari.

23. *Τόν.*) Corrupta per aphæresim vulgaris dictio, vice *αὐτόν*.

24. *Ὁ ἐκδικητής.*) *Vindex* est, & ut germane loquar *Defensor*, qui Græcis *ἔκδικος* dicitur: sic namque interpretandum Balsamon tradidit in Synodi Carth. Can. 78. [illegible] *Defensorum institutio, quæ & Græce ἔκδικοι vocantur*, &c. Alius autem est pauperum, orphanorum, viduarum; civitatis alius, & regni: & tandem Ecclesiæ *Defensor* alius. Pauperum Defensorem memorat novella Justiniani 15. & Balsamon citatus. Sed neq; de Vindicibus civitatum, aut regnorum agendum nobis est: ad Jurisperitos enim & regnorum moderatores pertinet eorum consideratio. Jam si de Ecclesiarum Defensore sermo habeatur, indubium est hujusmodi Officium cum nascente Ecclesia exortum: Defensores enim viduarum primos Diaconos vocat Zonaras in Can. 3. Chalcedonensium, & hujusmodi munus obivisse Sebastianum generosissimum ducem & Martyrem, sicut & Sabinum Diaconum, in Epiphanii vita legimus. Illud retinuisse Synodum 5. Carthaginensem Anastasii Papæ tempore, ut nempe missa legatione ad Imper. pro Defensoribus obtinendis, exoraret adversus eos, qui affligebant Ecclesias Catholicorum, quod & impetrarunt, Ecclesiasticarum historiarum declarant monumenta. Sed & Chalcedonensis Synodus laudata de Defensore loquitur, ubi de pupillorum & viduarum protectione agit: quieriam ab iisdem servos ad Ecclesiam confugientes vindicari vult in eumdem locum Zonaras. [illegible] inquit, [illegible] *propter quos Defensores sunt instituti*. Addi- palaturque Zonaræ citatus Balsamon, qui tamen munus hujusmodi Defensorum primo refert. Cunctis absque discrimine ullo tribuit Bisstates, quibus immunitatis & opis Ecclesiasticæ indigentium quorumcumque curam & protectionem assignat cap. 33. [illegible] *Opis Ecclesiasticæ indigentes sunt illi, qui potentiorum vexationes ultricant, aut in delictum aliquod lapsi, aut injuria in servitutem tradi*, (de quibus fuse Alexii Comneni Nov. 11. Juris Græcorom. lib. 2. *ad Ecclesiam confugiunt, & subsidium implorant; quorum gratia Defensores instituti sunt*. Ex quibus gravis Gretseri circa *ἐκδίκους* hallucinatio a Lectore corrigenda deprehenditur, lib. 1. Comm. cap. 5. qui per *πρόσφυγας* intelligit solum illos, qui ex captivitate ad Christianos, spe libertatis, non immunitatis absolute reperiendæ causa confugiunt. De Protecdico alia plura Balsamon meditato de ipso, & Chartophyl. Juris Græcorom. lib. 7.

25. *Ὁ ἱεκδικος.*) Erat hoc olim Protecdico nobilius officium: at quia lucri paucissimi spem retinebat, ab eo subeundo deterrebatur unusquisque: atque ideo in inferiori Protecdici munere consistere, quam ad superius Hieromnemonis officium conscendere malebat. Atque inde factum est, ut facilius se sinerent a Patriarchis Clerici promoveri, in superiorem ordinem Protecdicus sit delatus, & isti Hieromnemon postpositus: cujus gratia legendus Balsamon in Can. 34. Synodi Carthaginensis. Hujus autem sacri Suggestoris munus est, juxta Codinum cap. 1. *τὰ βιβλία τὰς εὐχὰς* [illegible] *τοῦ Ἀρχιερέως* dicendas, nimirum ubicumque fuerit opus, orationes præparare, [illegible] consecrationis Ecclesiæ Breve, patentes nimirum literas Ecclesiæ consecratæ testimonium ferentes, & simul cum reliquiis sub altari recondendas, (*ἐνθρονισμὸς* enim reliquiarum est Inthronizatio, & in proprio loco depositio) cum consecratur ipsa, tenere: & denique Ordinationis tabulas a Chartophylace exhibitas, & a Pontifice legendas, ejus oculis objicere, [illegible] Suggestorem porro factum, solo Diaconatus Ordine promotum esse debere, admonet Joannes Citrius Responso nono libri Juris Oriental. 5. Ejus siquidem, sicut & reliquorum Græcorum opinio est, a nullo, gradus vel Ordinis sui limites transcendendos, nec a Sacerdote Diaconi, nec a Diacono Sacerdotis munus, præter decorum & rectum ordinem, exequendum: [illegible] *Sacri Suggestoris officium ad Diaconum necessario pertinet. Nam hic similiter cum Castrensio servit ad induendum sacris vestibus Pontificem, cum celebraturus est. Quod si Sacerdos sit, nudo ut ita dicam nomine, officio suo fungitur. Neque enim licet illi, in Pontifici ornatus exhibendi ministerio, Diaconi ordinem servare*: ut nimirum rite & inconfuse munia sua obeat. De quo videndus Balsamon in Can. 34. Carthaginensem post medium.

26. *Τὸν κώδικα τῆς ἐκκλησίας.*) *Κοντάκιον* nimirum, id est librum Missalem in liturgia: vel in Ordinibus conferendis Euchologium: quæ ne pereant aut immutentur, a Clericis proprio cujusque sigillo consignantur.

27. *Εὐβουλάτιον.*) Breve Patriarchicum columnis altaris, ut suo loco dicetur de Ecclesiæ consecratione, vel tumulo Reliquiarum sacrarum inmittendum, *ὅπερ τὸ εὐβουλάτιον*, dicitur *εὐβουλάτιον*.

28. *Ἐγκαλέζη ἐκκλησίας.*) Ex Cleri commissione, & Patriarcharum privilegio.

29. *Ὁ ἀναγνώστης.*) Consulenda Chrysostomi liturgia, num. 15.

30. *Ὁ ἱερομνήμων.* Pauca de ejus officio hic scripta, plures Gretseri errores Lectorem emendare monebunt.

31. *Ὁ διδάσκαλος.*) Is idem est, qui & a Pachymere in Michaelis vita *ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας*, vel qui hodie ut probe mihi notus, *ἐξηγητὴς Scripturæ interpretem*, se literis subscribit. Hujus titulos & jura recenset Balsamon in Can. Trullanum 19. *οἱ διδάσκαλοι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας* [illegible] *Magnæ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent.* Mox stipendio, quo juxta Imperat. Alexii Comneni Novellam donarentur, enumerato, subdit Principis ejusdem verba, sedem, honorem, & ad superiores dignitates aditum illis tribuentia: [illegible] *In Ecclesia, propter quos a propriis distiterunt, sacri verbi Doctoribus, hic honor rursus tribuatur, ut nullo post constitutos in dignitatibus intervallo* (Ecclesiastæ namque Officium, dignitatis nomen, non potuit obtinere) *Patriarchæ, ut ejus personam referentes assideant. Locum enim Pontificis tenentem, magno semper honore cultum audiebant cui nullus contradicere poterit.* Et iterum. *Qui autem & verbo & opere digni sunt, ad doctrinæ ministerium inducantur: & per decendi munera, ad dignitates provehantur. Ideo namque mutuo Patriarchæ, nisi ipsi docere possunt.* Non unius autem modo, qui Evangelium explicaret, Doctoris, sed & alterius; Epistolarum Pauli nimirum expositoris meminit Nicetas in Manuele Comneno libro primo, *ὁ Μιχαὴλ*, inquit, [illegible] *Michael oratorum sedem exornans, Evangelicum pulpitum conscendit. & Nicephorus Basilace. Pauli Epistolas publice explicans, eloquentiæ lumine Apostolice dicta obscuritate respersa illustrat.* Hosque idem, si bene conjiciam, quem loco laudato [illegible] appellat Pachymeres, ubi plures erant eidem Apostolo enodando intenti.

32. *Τὰ φιλοτιμίας.*) Supple *τὰ proventus*: ad quorum instar, *τὰ* [illegible] intelligens: videlicet: *pro coronamentis*, diversas distributiones, honi adventus omen, *in bene venire*, & munus quodcumque pro consuetudine, vel lege donandum: de quo Balsamon in Nomoc. Photii Tit. 1. de Fide cap. 24.

33. *Τῆς πρώτης πεντάδος.*) In novem Quinarios, Officiales cunctos Codinus distribuit: at hic, cui de Diaconis in dextro Choro cum Pontifice sedentibus erat sermo, in tres tantum. Officiorum vero inter se similitudo & affinitatis causa forsan in quinariorum classes dividerentur. Primus namque quinarius præcipuarum sive magnarum dignitatum plures complectitur, secundus illos qui tere sunt a scribendo: tertius reliquos inter se omnino dispares comprehendit, &c.

34. *Ἐξάρχοντες τὰ δεξιὰ τῆς ἐκκλησίας.*) *Tota, ex adulterio* quæcumque magnæ Ecclesiæ, morali divisione; primo in *δεξιὰ*, & *ἀριστερὰ* de quibus numero primo, distribuuntur: *ἄρχοντες* deinde alia sunt, *ἀρχοντικὰ μεγάλα* & alia *ἀρχοντικὰ μικρά*: Magistratus majores, & Magistratus minores: *ἀρχοντικὰ μεγάλα*, Diaconorum in tribus quinariis Choro dextro considentium sunt propria; at *ἀρχοντικὰ μικρά*, Archidiaconi, & secundi Diaconorum primi Choro sunt & Lectorum alterius, dicuntur esse: *ἀρχοντικὰ μεγάλα* rursus si ad Diaconos spectent; dicuntur apud Balsamonem in Can. 51. Epist. Basilii ad Amphilochium, *διακονικὰ ἀξιώματα Diaconorum dignitates*, sive etiam *ὀφφίκια*: ad Sacerdotes enim ut numero 25. legimus, non spectat esse Clericos eorum namque interest incruentum sacrificium offerre, non vero Pontifici familiaris *ἀρχοντικὰ μικρά* eum prout pertinent ad Archidiaconum, & eius vices gerentem secundum Diaconum, nullatenus sunt *ἀξιώματα*, seu *ἀξιώματα*, sed Officia nuda, nec [illegible] tem præfecturisque magnas videlicet) nusquam ordinantur: [illegible] *sed Officia sunt nuda & solitaria* in dextro Choro, sicut & *Sacerdotes* sinistri in quo præterea Sacerdotum Officia sunt; [illegible] Lectorum vero alia, de quorum singulis in sequentibus.

35. *Ὁ πρωτοπαπᾶς.*) Qui & *πρωτοπρεσβύτερος*, *Archipresbyter* est, & antiqui Chorepiscopi, si non nominis, saltem potestatis successor: nam & in insulis Venetorum Lectores instituit, & de rebus Ecclesiasticis dijudicat. Ubi plures Sacerdotes concelebrant, primas ipse tenet, & *ἐκφωνήσεις exclamationes* profert: & tandem, ut loquitur Codinus cap. 1. *πρῶτός ἐστι τῷ βήματι, φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ Ἀρχιερέως*, *prior est omnibus in sacro Tribunali, secundas a Pontifice obtinens*: unde & in vicis, Episcopo absente, reliquis Sacerdotibus semper præeminet, & in eos jus exercet. Qua porro ratione promoveatur in Ecclesia Græca, docet ejus Ordinatio ex Allatiano Euchologio M. S. deprompta.

Ordo efficit quo Archipresbyter constituitur.

De more a Sacerdotibus præsentatur, hoc modo. Præsentatur piissimus frater noster Sacerdos, ut fiat Protopresbyter civitatis N. *& post secundam præsentationem ad Pontificis conspectum veniunt. Pontifex autem omnibus audientibus exclamat.*

Divina gratia, quæ infirma semper curat, & ea quæ desunt, adimplet, promovet piissimum N. Sacerdotem, in Protopresbyterum sanctæ Dei Ecclesiæ: oremus itaque pro eo, ut veniat super eum gratia Sancti Spiritus. *Et dicunt tertio*, Domine miserere.

Futurus vero Protopresbyter, utrumque genu, coram Pontifice, in altaris gradu flectit. Pontifex autem impositam ejus vertici manum tenens, sic precatur.

Dominator Domine Jesu Christe, Deus noster, qui generi nostro Sacerdotium contulisti: qui hujus doni & honoris gratia nos exornasti: qui nos idoneos ut laude gubernemus, absoque inferiores mysteriis tui ministros constituisti: ipse quoque fratrem nostrum N. tua gratia circumda, & honestate exorna, ut in Presbyterorum populi tui vertice constituatur, & in bonum exemplum fiat iis, qui cum illo versantur: atque in senectute bonam vitam ei consummare concede, omniumque nostrum, ut clemens misereare. Quia tu es sapientiæ dator, & te omnis creatura laudat, in sæcula sæculorum.

Et apprehenso ejus capite, subdit.

Benedictus Dominus, ecce factus est frater noster N. Protopresbyter civitatis N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Et dicit Clerus ter. Dignus, dignus, dignus.

Τάξις ἀναδείξεως εἰς τὸ πρῶτος πρωτοπρεσβύτερον.

Προσφέρεται συνήθως ὑπὸ τ ἱερέων ὅτι. Προσφέρεται ὁ εὐλαβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν ἱερεύς, εἰς τὸ γενέσθαι πρωτοπρεσβύτερος τῆς, ὁ, πόλεως. Καὶ μ τὴν δευτέραν πρόσφορσιν ἔρχονται ἐνώπιον τ Ἀρχιερέως. ὁ δ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὴν ἐπίκλησιν πάντων.

Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται ὁ εὐλαβέστατος, ὅ, ἱερεὺς εἰς πρωτοπρεσβύτερον τῆς ἁγίας τ Θεοῦ ἐκκλησίας. εὐξώμεθα ὅπως ὑπὲρ αὐτ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τ ἁγίου πνεύματος, καὶ εἰ πλεῖστοι τὸ, Κύριε ἐλέησον· τρίς.

Ὁ δ μέλλων γενέσθαι πρωτοπρεσβύτερος κλίνει τὸ ἕν γόνυ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος ἱερατείου τῆ Ἀρχιερέως. Ὁ δ Ἀρχιερεὺς ἐπιτιθεμένην ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτ, ὕψωσε ὅπως.

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τ ἱερωσύνῃ χαρισάμενος τῇ γένει ἡμῶν, καὶ ὁ πᾶσι δωρεὰς καὶ τιμὰς τ χάρισμάς ἐνδυσάμενος· καὶ αὐτὸς ἐκκλησιάρχας ἀληθεῖς καθιερώσας, τὸ ἱερατικὸς ἐβράβευσεν, καὶ ἠξίωσεν τὸν ὑποβεβιβασθέντα λειτουργεῖν τῷ μυστηρίῳ σε· καὶ αὐτὸς ἔνδυσον τ ἀδελφόν ἡμῶν, ὅ, ἐπὶ σεμνότητι καταξιούμενον αὐτὸν, τ ἐν ἀρχῇ ἱεράσθαι τῆ πρεσβυτέρων τ λαῶ σου· καὶ καλὸν ὑπόδειγμα τοῖς μετ' αὐτὸν γενέσθαι κατάξιον. Ὁ μετ' ἀληθείας καὶ αἰδοῦς, ὃν χάριτι καλῶ τελέσας τ βίον εὐδόκησον, καὶ πάσας ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς Θεὸς ἐλέησον. ὅτι σὺ εἶ ὁ δοὺς σοφίας, καὶ σὲ ὑμνεῖ πᾶσα ἐκτίσις, εἰς τοὺς αἰῶνας τ αἰώνων.

Καὶ χρεμᾷ τὸν πρεσβύτερον αὐτῷ λέγει.

Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δείνα, πρωτοπρεσβύτ τ δείνος, πόλεως, εἰς τὸν ὄρια τ πατρός, καὶ τ υἱοῦ, καὶ τ ἁγίου πνεύματος. Καὶ λέγει ὁ κλῆρος τρίς. Ἄξιος, ἄξιος, ἄξιος.

36. Ὁ ἔξαρχος.) Is est in CP. historiis ἔξαρχος quem Joannes Cittius definit *vicarium Sacrorum vicarium in tribus magnis provinciis, Imperatoris nomine præsidentem in Occidente autem supremum*: Concilii Sardicensis Can. 6. Metropolitam, Episcopis superiorem designat, ac provinciæ Præsidem. Χρὴ inquit, ἐνίστασθαι τοὺς μητροπολίτας διὰ γραμμάτων τῶν ἐξάρχων τῆς ἑκατέρας, λέγω δὴ τῆς ἑσπερίου καὶ μορηνδίων: *Oportet Episcopum* (inferiorem videlicet & subditum) *monere per Literas Exarchi provinciæ Episcopi, inquam, Metropolitani.* Concilii quarti Canone 8. vox eadem *Diœceses Præfectum judicat*, ἔξαρχον τῶν διοικήσεων, quem nos Primatem dicimus: de quo plurima Joannes Morinus, Sirmondus, & alii non minus fuse quam docte: & quod spectat ultimum Ecclesiæ Græcæ Latium, sermonem de illo faciendum omnem paucis perstringit Blastares cap. 9. litteræ Δ. *Διάκονοι λέγονται ἐξαρχικοὶ οὐδαὶ παρ' ἐμοὶ ἔξαρχοι· ἡ πάντες ἔξαρχοι φασίαν τὰ παρ' ἐμοὶ, ἐκ ἕτερα· οἱ γὰρ καὶ λέγονται τινες τ μητρὸς πολιτῶν ἔξαρχοι, ἀλλ' ὡς οἱ τοῦ βασιλέως ἐπέχει τόπον πολίται, ἐκ ἔχων ὅλως διακονίας αὐτοῦ. Diœceses vocatur quæ plures sub se complectitur provincias. Exarchorum autem privilegium, quod præsens tempus attinet, insolente. Quamvis enim Metropolitarum nonnulli dicantur Exarchi, aliis tamen Metropolitas in Diœcesibus sibi subditos nullatenus abstinent.* Verum de antiquis & antiquaris hisce Græcorum Exarchis, hic quo ad sonum quidem audit vel loquitur Ecclesiæ Orientalis ostio. Ἔξαρχος itaque πατριαρχικὸς nunc est, quem nomine suo in variis provinciis Patriarcha delegat visurum, an in unaquaque privata Ecclesia Canonum observetur disciplina, utrum in Monasteriis vitæ religiosæ decus splendeat, an potestatis sibi traditæ limites non excedant Ecclesiarum & Cœnobiorum præfecti, an correptionis censuram Clericorum vitia relaxata meretur, an jus ex æquo & bono singulis reddant Pontifices, an denique cuncta non mores & sensus ad decretorum dogmatumque divinorum normam componantur? Uno verbo Visitatorem agit; & eandem Patriarchæ debita a singulis exacta colligit, & de cunctis a se gestis, sive etiam Patriarchæ jure pecuniis collectis, ad ipsum refert: Id non proprio fidei testimonio probatum velim, plures licet ejusmodi Exarchos Ecclesias circum cursantes viderim, quibuscum non modica mihi intercessit amicitiæ necessitudo: certius confirmat Germani Patriarchæ secundi diploma sive σιγίλιον bulla sigillo munita: quo de quoliber Exarcho ita loquitur, *τῶν δὲ πατριαρχικῶν ἐξάρχων ὀνομάζονται, ἃ τὰ αὐτῶν κατέχει ἀρχεῖα αὐτῶν ἀναπόδραστον· ὁ δ' αὐτὸς ἔξαρχος ὢν τοὺς ἐξῆς ἐπαρχιώτας μετὰ τῆς τῶν ἱερῶν βαθμῶν ἀκριβείας ἐπισκοπῶν, μετὰ τῆς κατεστημένων μητροπόλεων τὰ εἰς βίους, ἢ ἀκολούθως αὐτοῖς, καὶ παντὸς ἑτέρου κατεπείγοντος ἐπιμελούμενος· ἔτι γε μὴν καὶ τῆς τῶν μονῶν εὐκοσμίας ἐπιστατῶν φροντιστὴς καὶ ἀκριτὴς· καὶ εἰ μὴ καρδίαν ἀπόλεμος, εἰ δὲ τοῖς πατριάρχαις δικαίως ἀναφέρηται ἅπαν ὅτιπερ ἂν κατὰ τοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ ἀκριβῶς ἐξετασθῇ.*

pus sedens. Patriarcholium jurium Exarchus subjicitur, & ei Canonice desultas contributiones persolvent. Exarchus autem Ordinibus promotionis per gradus singulos promovebit, cum legitimis tum vitæ, quam ipsorum ætatis testimoniis, & alia cum Ecclesiastica circumspectione. Nuptialibus quoque contractibus præsit permittendis, aut vetandis. Et Patres spirituales confessionum animæ excepturos ob eo probabuntur, & licentiam (audiendi confessiones) accipient, in Patriarchalibus Juribus ipsi assidentes. Hæc est Exarcho ad locum aliquem a Patriarcha misso concedi solita potestas: ista vero est, quam nulla auctoritate fultam, non mediocris litteraturæ quidam Scriptores appingunt, ut eum in Archimandritam, & Monachorum Provincialem instituant. Absunt certe Græci Monachi Provinciali: ejusmodi in Gallia conficto se submittere: Exarchum tamen admittunt ad se a Patriarcha transmissum, nonnumquam etiam sæcularem Clericum, Provincialem nusquam. Obsit vanidem itaque discriminis omnis tollendi gratia, Exarchum Visitatoris potestate donatum, unde placet sive e Monasteriis, sive e Clero CP. evocari, eique pro libito amplam vel restrictam tradi auctoritatem, in omnes Ecclesias nonnumquam; in Catholicos aliquando, vel etiam in Monasticas; quandoque vero in has solum, vel illas; & nonnumquam solios illicujus dubii definiendi, vel in certas tantum personas, jus accipere. Enatus huic errori, ut qui ad Monachos aliquando delegatus est Exarchus cum ampla visitandi potestate, Provinciales vel Archimandritæ putarent; cui refutando sufficit Germani Patriarchæ datum Exarcho sigillum causarum matrimonialium (a quibus cognoscendis longe sunt veri Provinciales) notitiam assignans, satis sum etiam quæcumque ut Clerico potius quam Monacho eidem tribuit Juris Græcoromani liber certus. Hinc indidem secundæ alterius auctoris hallucinatio *τοῦ τῆς ἀληθείας κήρυκος, venerandarum Ecclesiarum defensoris*, cum eo, de quo loquimur, Exarcho confundentis, deprehenditur, eo quod non ob officii, sed ob dictionis potestatem audiat quandoque ἔξαρχος. Verum nominis, ut dixi, non magistratus ejusdem hæc est potestas. Utriusque vero discrimen ex eo solum conjicitur, quod hic & ille, ut Officiales distincti hoc eodem loco exscribantur. Lege sequentem numerum 38

37 Τιμίων χειρῶν ὀνίων.) Rationem de vasis, & sacris totius Episcopatus ornamentis, de judiciis, de matrimonii conditionibus legitimis exquirere, non Archimandritæ, sed potius est Visitatoris a Pontifice missi, qualem Exarchion intelligendum supremo superiore diximus. Quid χρῆμα τὸ ἀνεξιχνίαστον, explicabit Ecclesiæ consecrandæ officium subjicium.

38 Ὁ Ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν.) Non unum hunc Officialem, verum tres enumerat cum Citrio secundus Catalogus fol. 373. positus. Monoris Sacelliæ proposito in regendis Monialium cœtibus socium illum adjungit Codinus cap. 1. *Curis de Officiorum*, τῶν ἐκκλησιῶν, & Antimensiorum curam imponit tertius Catalogus fol. 377. Hæc autem ad Ecclesias pertinentes & ejus solliciturdini mandari hanc potuisse. Porro non ita pridem, Ballamonis nempe, fuisse officium fuit substitutum. Præbet argumentum confectæ a Ballamone Medita. de Protocedico Juris Græcoromani lib. 7. ubi Sacellario cunctorum Monasteriorum curam traditam memorat; Sacelli vero præfecto Catholicarum Ecclesiarum præfecturam tradit. Catholicas autem Ecclesias intellige parochiales viris & fœminis pervias: Monachales enim non nisi sexus cujusdem sunt apertæ. Verba Ballamonis sunt: Ἀλλ' ἐπειδὴ, τῆς μὲν τῶν μοναστηρίων ἐπιμελείας τὸν μέγαν Σακελλάριον, τῆς δὲ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, οἷον δὴ τοῦ ὑποτετάχθαι τῷ ἐκείνου Σακελλαρίῳ τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Σακελλάριον, τοῦτον ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιτεταγμένον ἐκεῖνος ἐπιτρέπει· ἔστι γὰρ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ βασιλίδι τῶν πόλεων Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς προαστείοις καὶ ἐν τοῖς περιχώροις πολλὰ καὶ μεγάλα μοναστήρια γυναικεῖα, ἐν οἷς οὐδὲ ἀνδρὶ ἐπιβῆναι ἔξεστιν· ἐν τοῖς δὲ ἀνδρῶν ἐκείνοις οὐδὲ γυναικὶ ἐπιβῆναι ἔξεστιν· *Sacellarius urbanæ, τῶν ἐξωτερικῶν Sacellarius Constantinopolis est) & suburbana. Pene trans portum (locus Pera distat e regione CP. trans portum, & adhuc trans opidum Galatense situs est ut ideo τῆς πόλεως dicatur) Monasteria curat. Communium autem Ecclesiarum quæ Catholicæ vocantur, sicut & emporitanum penes Sacelli Præfectum est administratio.* Quid ergo tunc ageret Ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν, aliis pro re indicet Codinus, huic ita serviret? Nunc autem potestatem amplissimam obtinet Joannis eunuchi virorum Monasteriis Sacellaria religio, fœminis vero a Sacello assignatis: hunc, cum Sacellarii, sæculares reliquæ prosequendæ, & in eas jurisdictionis tuendæ commendantur. Recole dicta numero 15. Hinc tamen ἔκφυσις Petrorum gratis uteretur honorem, qui cum Thessalonicensi numeris re & re Sacellarium, & a Sacello Monasteriis universis severo tamen officiorum ordine voler esse præfectos, cæteris autem Ecclesiis ἄξαρχα, etiam ab antiquo propositum asserat.

39 Ὁμολογητοῦ.) Salmasius apparatu in libro de Primatu, curationem qui morbi curatorem medicum hoc nomine dictum quondam, quil tamen prodat Græcitas, alibi non, & in eodem fere Canones animorum, Chorepiscoporum successores, Curatos a nobis vulgo nuncupatos, qui *confessorum Curatores* Medicos, vocabulo a Synod. Laodicena in vulgus. Scio apud Svidam *confessor* sanctum: favet tamen Salmasius ne circulatores ficus. Vanitatem in compita multo verborum apparatu dirigentes, pro veris corporum Curatoribus ingerat: & si pertinacia haberet a Zonara & Barbaro veteri adducendis ἀναβολὴν ipsius tenui indigeat. Non felicius Salmasio Græcorum Concilium in Quinisexto Can. 11. inquiris, an transferendis forte illo, quem Typicum S. Sabæ nominat, *ψαλτικὸν ἐγείρτορα*, cujus erat in vigiliis circuire, & somnolentos excitare. Nostris vigilibus forsan ipse dispeliat, & illi sit opus excitatore. Circumcursatorem nomine alio suæ mandat institui Concilium Laodicenum Can. 57. ut nempe defectu Episcopi, quem in villis & pagis præbei non decet, ipse loca illa circumeat, & cunctos ad rectæ vitæ, famaque doctrinæ normam efformaret. Ita Canonem prudentem exponit Blastares, & Zonaras: *χρῆναι δὲ τοὺς ἐν τοῖς κώμαις καὶ χώραις διατρίβοντας καὶ ἀγροῖς διατρίβοντας, ἤγουν τοὺς περιοδεύοντας καὶ κατηχοῦντας τοὺς ἐκεῖσε ἀνθρώπους· οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ ὑποτεταγμένοι τῷ ἐπισκόπῳ· Sacellarius urbana, τῶν ἐξωτερικῶν Sacellarius Constantinopolis est) & suburbana. Pene trans portum (locus Pera dicitur e regione CP. trans portum, & adhuc trans opidum Galatense situs est ut ideo τῆς πόλεως voc

Hesychio apud Stephanum tunica Tarentinorum fuit corpori adstricta, & fibulis quibus jungebatur, tenaciter devincta.

42 Οἱ δύο δομέστικοι.) Vox Δομέστικοι in Officiis Ecclesiæ, vel Curiæ C.P. usurpata, imperium, principatumque supra alios infert: hinc δομέστικος τῶν σχολῶν, ἢ τραπέζης, τῶν θεμάτων: Domesticus Scholarum, mensæ, officiorum, qui militiæ, mensæ Imperatoriæ tenendæ, vel portis Palatii custodiendis præfectus erat: Ac ideo Cantores quoque cœtui Ecclesiastico præpositi, & utriusque chori præsides sunt, οἱ δύο δομέστικοι, clarius a Citrio loco sæpius memorato, δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, & δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ, *Domesticus dextri, & Domesticus sinistri Chori*, dicti: super quos adhuc in medio chori stat, qui Δομέστικος τῶν ψαλτῶν ὁ παρά τισι λεγόμενος πρωτοψάλτης. *Cantorum Domesticus, Protopsaltes ab aliquibus vocatus*: & iterum, Δομέστικος λέγεται, ὅτι οὐ πρωτεύει, ἢ ἐπιστατεῖ τῶν μελῳδῶν τε, καὶ τῶν μελῳδούντων, ... καὶ τὸ μελῳδεῖσθαι. *Domesticus dicitur, sive Præcentor, & cantorum cantionumque præfectus: ut in numerum & ordinem eam cogat, quam cantum omnem componat*. Ille, ut ibidem sui dicit, solemnioribus in vigiliis, πολυελαίοις, quibus omnes conveniunt, dictis, dat initium, Pontificem, vel Sacerdotem hac voce compellans: Εὐλόγησον Δέσποτα. *Benedic Domine*. Et exinde magnus illi accrescit honos. Terminato vero officio, Patriarcha ve domum reverso, vel etiam quacunque ratione populo benedicenti, alii multo inferiores domestici, λεγόμενοι πατριαρχικοί Patriarchales vocati sunt instituti, & Lectorum officio gaudent, quorum ἔργον est, munus est acclamare. εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. *In multos annos Domine*. Vide præfati Citrii interrogatum. 8. & 10.

43 Οἱ Πριμικήριοι.) Relicta nominis etymologia, quæ Græcam simul & Latinam dictionem facit, notariumque significare afferit, qui sigillandis cera litteris, reliquis præponebatur, dicendum: πριμικήριοι, nunc tantum usurpari, pro eo, qui πρῶτός ἐστι τάξεως τῆς τυχούσης, *primus est cujuscumque ordinis*, ita Suidas, & Novellæ. Heracli in Jure Græcoromano. Atque ita Primicerii Cantorum sunt, a quibus numerari incipiunt Cantores, quique primatum ordinis inter eos tenent; non tamen potestatem, quam domesticis recenter diximus esse reservatam, super eos ullam exercent.

44 Πρίζιμα. Latina vox est, & forsan ideo a Græcis in suum usum deducta, quod proxime ad hujus Officialis nutum & imperium fiat in Ecclesia signum ut proxime deinde sacræ Psalmodiæ detur initium.

45 Ὁ ἐπὶ ἱστασίας.) De illo abunde fol. 23. tractatum est.

46 Ὁ κατηγορούμενος.) Κατηγορούμενος Legendum censet doctissimus Leo Allatius, dum enim verrit & emundat Ecclesiam, cuncta ordine suo componit, & quasi ad proprias κατηγορίας *Categorias* amandat: vel etiam nomen idem meretur, eo quod, ut fol. 230. dictum est, sanctorum festa publice annuncians, unicuique diem, celebritatis modum, debitumque honorem, assignat, & quasi sua in sede & Categoria locat. Addam, forsitan & a verbo κατηγορέω, *rem occultam detego*, nomen mutuari: si quando lampades accendit, aut ignem defert, obscuram tandem illustrat Ecclesiam, & ignem in occulto latitantem educit.

47 Φιλοκαλός.) *Verrere* vernacula sua lingua φιλοκαλεῖν dicunt Græci, quasi *munditiam & decorem, amare & insequi*: & *verriculum*, φιλοκαλίαν *decoris cupidinem*, pariter appellant.

48 Τὰς κανδήλας.) De hac voce, Lampades vitreas significante, consulendum Onomasticon.

49 Οἱ ὀστιάριοι.) Quibus non Ecclesiæ modo, sed & Patriarchii, ejusque tribunalium, portæ custodiendæ committuntur. Horum unus, qui forte tunc unicus erat, sententia Synodali Nicolai Patriarchæ, Leonis Philosophi tempore thronum Ecclesiasticum nacti, ne a petentibus litteras Patriarchales pecunias emungeret, deterretur. eidemque simul annua merces assignatur. Ibi vero Patriarchii custos pronunciatur: ὁ πρὸς τὰ ἐνταῦθα τὴν τῶν φυλακὴν πεπιστευμένος, ὃν ὀστιάριον οἱ Ῥωμαῖοι γλώσσῃ καλοῦσι: *is cui commendita est fundi hujus loci custodia, quem Romani Ostiarium sua lingua vocant*. Et infra: τοῦτο γε τὴν ἐντεῦθεν αὐτῷ ... *Nos ejus pravam excusationem* (qua pecunias a se exactas prætexebat) *rejicientes, annuum ei salarium constituimus*; ex Juris Græcorum lib. 4. ὀστιάριον autem, quem tenere hic memoratur, ῥάβδιον scribi deberet, si corrupta vox minus auctori placuisset, quæ ῥαβδίον alias dicitur; baculusque Pontificis est, aut certe, ubi de Imperatore fit sermo, sceptrum ejus regium.

50 Οἱ λαμπαδάριοι.) Illi sunt qui λαμπάδας *cereos* accendunt, cum κατηχοῦσιν, alias κανδηλάπται dictus, lucernas lychnosque accendere soleat.

51 Ὁ δεκανός.) Decanus idem quod κανικτός vespillio & Lecticarius, & ut loquitur Epiphanius lib. 3. adversus hæreses, ὁ τὰ σώματα περιστέλλων τῶν κοιμωμένων, *qui mortuorum effert corpora*. De hujusmodi Officio plura sanxit Justinianus in Novellis 43. & 59. ubi plures eos fuisse recenset, eosque aperte Decanos & lecticarios vocat, ad quos cura Libitinæ pertinebat, id est exequias sepulturamque mortuorum procurandi, feretra, lecticasve ferendi. Varius autem fuit eorum numerus, donec Justinianus, mille & centum officinas solum illius tribuit, quæ ad majorem Ecclesiam pertinerent, immunitateque fruerentur; cæteros vero municipes esse jussit. Unus vero hic tantum esse perhibetur, (supra alios videlicet de grege plebis ad efferendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior,) cujus ea vit etiam provincia, ut Sacerdotes componat, in juribus & contributionibus, ad eos ex funeribus, & quovis alio obsequio provenientibus, accipiendis.

52 Ὁ δεπουτάτος.) De *Deputatis* militaribus pluribus tractat Lacerda, & Joannes Calvinus, Kahl dictus, in Lexico Juris, sed non ad rem nostram. Δεπουτάτοι, *Deputati*, hodie vocant in præcipuis Orientis urbibus, duos aut quatuor honoratiores cives a plebe electos, quibus nomine civitatis cum Turcis tyrannis negotia quæque publica componere licitum est: & hi sunt ad onus ferendum, sine ulla potestate magistratuum umbra. Similes habet suos Deputatos magna Ecclesia: sunt enim ad laborem & onus tolerandum, non ad obtinendam dignitatem instituti: unde & simul cum Cansilariis, & Portariis inferioribus non Officia sunt, sed ὑπηρεσίαι *ministeria*, & *famulatus*. De eorum institutione agitur ubi supra de Lectoris Ordinatione.

53 Ἀπὸ γνώμης καὶ ἀρχῆς.) Frustra nihilominus maledictionis illa comminatio prodiit. Nihil enim Patriarchis familiarius, quam vel Officia Ecclesiæ quædam supprimere, alia de novo creare, ordinem denique quæstorum invertere, & sus deque ponere. Una est hæc Citrii querela, ubi Juris Orientalis lib. 5. de his Officiis disserit: ὅτι δὲ αἱ τάξεις αὗται ... ἐκ τῆς τῶν Ἀρχιερέων ..., καὶ ταῦτα ..., οἱ Ἀρχιερεῖς ... *Sed cum horum Officiorum creationes per eruditi signationes ex voluntate Antistitum, quorum sententiæ & voluntates differunt, pendeant; propterea totus confusus est ordo: indeque hæc nobilium officiorum conditio in sua firmitate non mansit, sed juxta Præsulum beneplacitum labefactata fuit: confusa autem ipsa in plerisque vigorem tandem legis obtinuit.*

54 Ἐξωκατάκοιλοι.) Non una ratione in variis Ms. scribitur hæc dictio, sed per κ, vel per οι, in penultima, frequentius autem per οι: ac propterea, ut opinor, correctius. Ex septem vero Diaconis de quibus supra num. 16. actum est, sex hic enumeratos, qui & omnium Officialium principes, Oeconomus nimirum, Saccellarius, Sceuophylax, Chartophylax, Sacellæ propositus, & primus Defensor (sive juxta antiquum ordinem Protonotarius) Exocatacelos apud auctores plerosque Codinum, Balsamonem, Joannem Citrium, & alios, dictos reperies: quæ certe appellatio ut rara est, ita & obscuritatem conjunctam habet, & negotium facessit. Gretserus Commente. in Codinum lib. 2. cap. 2. an audeat circa vocem hanc exponere conjecturam suam dubitat; depromitque tandem, & quamvis nullo, ut rebatur, illius tamen vocis periculo prompsit: & unica litterula mutata ἐξωκατακοῖται, *qui tamen foris dormiant*, *qui foris cubent*, non in Patriarchio, legendum existimat: ut quid autem fit a Gretsero litterulæ mutatio, nisi ut vocem mutet, & ejus sensum perdat? Scio equidem Clericos palatii CP. ad intentatam usque Leoni Armenio necem, extra palatium noctu resedisse. Opem etiam Gretseri feram conjecturæ, si dixerim, Ecclesiæ magnæ Clericos esse e Patriarchio ἐξωκατακοίτους, soli namque *Syncelli* σύγκελλοι, quasi ejusdem *cellæ habitationis* consortes, cunctis foras relegatis Patriarchæ cohabitant: at non ideo soli sex primi Diaconi sunt ἐξωκατάκοιλοι, quin potius inter eos aliosve Clericos, nulla est eis in hoc discrepantia, siquidem cuncti sunt ἐξωκατακοῖται, & foris dormiunt. Addo propterea hac de causa juxta ipsum Gretseri sensum, aliam probatam vocis hujusdem lectionem potius retinendam: ut ἐξωκατάκοιλοι, non ἐξωκατακοῖται scribatur. Verosimilius tamen afferetet, qui reliquos Clericos κατακοίλους, in inferiore depressioreque loco sive in Ecclesia sive in judicio sententiam ferentes sedere diceret: sex autem memoratos, ut illis honoratiores, supra illos, & sublimius positos, ἐξωκατακοίλους, in alio ordine, supra κατακοίλους *depressos & humiles*, positos censeret. Certius tamen & adhuc vero propinquius dicendum, ἐξωκατακοίλους hos sex ἄρχοντας Ecclesiæ CP. vocatos qui Ecclesias in montium verticibus sitas gubernantes, ad obsequium deinceps Patriarchæ adlecti nomen hoc prius obtentum, sibi retinuerunt. Clarum planumque id fiet ei qui sciverit, Constantinopolim novam Romam, sicut & veterem, septem montes Ecclesiasque plures quasdam in vallibus, alias in summis montium, & alias tandem in montium deflexu sitas, sic ambitu complecti: has omnes vero sic antiqui diviserant, ut quæ culminibus montium inferiores essent, κατακοίλας dicerent, (unde etiam hodie corrupta sua lingua *montis iter deflexum* κατακοίλι vocant Græci) quæ autem cacumen ipsum occuparent, illæ ἐξωκατάκοιλα; quasi ἔξω (ἔξω enim & κοῖλος opponentur) *extra cavitates & locos depressos elevatæ*, & reliquas alias circumspectantes nuncuparentur: Hinc & idem nomen dictarum Ecclesiarum rectoribus inditum, quorum quidam κατάκοιλοι, alii ἐξωκατάκοιλοι, nuncupati, qui cum Sacerdotes essent, & sub se haberent proprium Clerum & proprias Ecclesias, ut Codinus cap. 10. testatur, & Patriarchæ sive magnæ Ecclesiæ forent Officiales, magni & solemnibus festis in sua Ecclesia occupati Patriarchæ nequibant assistere: quo factum est, ut quidam ex Patriarchis in locum eorum Diaconos substituerit, qui deinceps adhuc ἐξωκατακοίλων nomen ambierint & retinuerint, atque inde Casulam ferentes χωρὶς ἐπιτραχηλίου *absque Sacerdotali stola*, cum solo ὠραρίῳ *Diaconica stola*, jus usque hodie haberent: & exinde iterum plures sunt quam septem Diaconi in Ecclesia CP. septem videlicet ad instar septem aliorum ab Apostolis institutorum, & septem ἐξωκατάκοιλοι superadditi ex Sacerdotibus derivati, qui tamen prioribus præpositi non sunt: & adjuncto, pro Patriarcharum beneplacito quintodecimo tres quinarios Diaconorum superius assignatos constituunt. Vide superius dicta numero 16.

55 Ὁ Πρωτονοτάριος.) Consulatur numerus idem 16.

56 Ὁ ἐπὶ τῆς καταστάσεως.) Quem institutum dicit Codinus, εἰς τὸ ποιεῖν ἐντάξιαν ἐντὸς τοῦ βήματος, *ut debitum ordinem intra sacra septa servari procuret*: exterius enim reverentiam & modestiam cunctis indicebat, ὁ ἐπὶ τάξεως *cerimoniarum sive compositi ordinis & modestiæ magister*.

57. Ὁ Ὀρφανοτρόφος.) *Orphanorum est vindex, tutor, nutritius & collegii eorum præpositus* βρεφοτρόφος *pueris a matribus impudicis expositis*, πτωχοτρόφος *pauperibus quibusvis*, ξενοδόχος *peregrinis adventantibus* ex Ecclesiæ pecuniis, beneficium idem præstat. Vide Justinianæam Novellam tertiam & Cujacium in Paratit. Titulo 3.

58 Ὁ Ἄρχων τῶν φώτων.) Codinus, ἔχει φροντίδα τῶν νεοφωτίστων, *curam habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati sunt*, per octo nempe dies a baptismate.

59. Ὁ Νομοδότης.) Correctius ut mihi quidem videtur, Citrius legit ὁ Νομοδότης, *manifestatum & eleemosynarum distributor*, *eleemosynarius*.

60. Ὁ Ἐπὶ τῶν μελῳδῶν.) Libros chorales aperit, & quæ cantanda sunt indicat.

61 Ὁ Ἄρχων τῶν κοντακίων.) *Breviculum* genus Cantici est fol. 140. explicatum: præfectus illorum est, cui ea decantandi munus commissum habet. Sicut Choristæ vel Acolythi, apud Latinos Versus & horarum Responsoria.

62 Ὁ Πρωτοκανονάρχης.) De Canonarcha dictum est fol. 23.

63 Οἱ Χαρτουλάριοι) De illis supra numero 6. & 16.

64 Οἱ Καμπάνοι Vide Onomasticon.

65 Δόξα σοι, Θεὸς Κύριε, λέγων) Require in officio Laudum fol. 46. numero 170. ubi, quandoque dicatur hoc Troparion.

76. Ἀσπρίδας, καὶ σημάντρα.) Ubi exponantur hæc, edocet Onomasticon.

69 Κεβέζιος.) Αὐτὸς καλεῖται dicitur. Κιβώτιον autem est κιβώριον *tabernaculum Eucharistiæ sacro pani asservando dicatum*: vel *turris campanaria*, ad ejus normam efficta: atque ita juxta eruditissimi Caracii Agioanuritæ Græcarum linguarum in collegio sapientiæ Romani professoris, Κεβέζιος hic, *clavis Tabernaculi custos* est, vel *qui ad horas Missarum celebrandarum turri campanaria dat signum*. At cum Diaconos quosdam in Synodo 7. Κεβαλλαρίους fuisse legamus, & aliunde Κουβούκλιον sive Κουβικλάριον *cubiculum* significare certum sit, ex Metaphraste in Epiphanii vita: rectius dicendum videtur Κεβέζιον & Κουβουκλείσιον cubiculariorum, non indignum Diacono Officium, nunc vero custodorum ultimum, indicare: nisi quis dicere mallet ex Ciacconio, in vita Cælestini Κουβουκλεισίων, *Cubicularium*, non Pontificis, sed Ecclesiæ ministrum fuisse. Addidit enim Cælestinus, ut idem auctor narrat, supra sepulchra Apostolorum ex Clero Romano custodes, qui dicuntur *Cubicularii*, quos modo dicimus *Capellanos*. Cubiculum quippe erat apud antiquos, quod apud nos Capella: atque ita etiam in Ecclesia Græca, κουβουκλείσιος ad ejus imitationem institutus, sacrarum custos reliquiarum potuit olim censeri. Conjecturam auctoritate sua confirmat illustrissimus Præsul Trapezuntius, qui etiam hodie κουβούκλιον, sacrarium, reliquiis asservandis locum deputatum, κουβουκλείσιον autem custodem illius esse asserit. Quisquis quæ fuerit, nulla in judiciis auctoritate pollere censetur ab iis, qui vilem & humilem κουβουκλεισίων ordinem existimant, quibus Balsamon dissentit in Can. 7. Trullanum scribens: ἀκούεις, ... τὸ ἐκκλησιαστικὸν κουβούκλιον, ... *Dixerunt quidam nullius esse auctoritatis ordinem Cubicularii Ecclesiastici, sive Pontificii, sed humilem & abjectum; quod equidem mihi non arridet.*

RITUS IN ORDINATIONE PRESBYTERI servandus.

Postquam completum Cherubicum hymnum, stat in Solea Ordinandus Presbyter, & egressi duo Diaconi, hinc inde eum efficiunt, & usque ad sacras fores deducunt, ibique eum dimittunt: & exclpiunt eum alii Presbyteri primus, & secundus, & ter simul sanctam mensam circumeunt, cantante. Sancti Martyres præclare præliati. Sciendum vero, quod quando decantant illud, Sancti Martyres, coram sancta mensa in throno Pontifex sedet, & in gyrum illam obambulant; cum ante Pontificem transierint, inclinationem faciunt, & ejus genu Ordinandus exosculatur, ea parte qua ei Pallium superponitur. Expletis deinde Pontifice ad eum Ordinandus accedit, & ter ab eo in capite cruce signatur: & frontem sacræ mensæ figentem, utrumque genu incurvat: Et Diacono exclamante. Attendamus. Confestim Pontifex dextram manum ejus capiti impositam tenens, exclamat. Divina gratia quæ semper infirma curat, & ea quæ desunt adimplet, promovet N. devotissimum Diaconum in Presbyterum: oremus pro eo, ut veniat super eum sanctissimi Spiritus gratia. *Et qui sunt in Tribunali, ter,* Domine miserere, *dicunt: & similiter Cantores. Iterum itaque consignans eum Pontifex, & manum impositam tenens, dicens Diacono.* Dominum precemur.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ Πρεσβυτέρου.

1 Μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὸ Χερουβικὸν ὕμνον, 1
2 ἵστανται ἐν τῇ Σολέᾳ ὁ μέλλων χειρο- 2
τονεῖσθαι πρεσβύτερος. καὶ ἐξερχόμενοι 3 δύο 3
τῶν λαμβάνουσιν αὐτὸν ἑξ ἑκατέρου μέρους, καὶ φέρουσιν αὐτὸν, ἄγουσι πρὸ ἁγίων θυρῶν, ἐκεῖ δὲ λύουσιν αὐτὸν οἱ ἄγοντες· καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν δύο πρεσβύτεροι, 4 ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος, καὶ 5 κυ- 4 5
κλοῦσι τρὶς τὸν ἅγιον τράπεζαν. ψάλλοντες καὶ τὸ, 6
6 Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες. Ἡσύχου δὲ 6
ὅτι ὅταν ψάλλωσι τὸ, Ἅγιοι μάρτυρες, κάθηται ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ὁ Ἀρχιερεύς, 7 εἰς 7
θρόνον, καὶ ἐκεῖ ὅπου κυκλοῦσι γύρωθεν, ὅταν ἔρχωνται ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ποιοῦσι μετάνοιαν, καὶ ὁ χειροτονούμενος δ ἀσπάζεται τὸ γόνυ τοῦ Ἀρχιερέως, ἐπάνω τοῦ ὠμοφορίου. Εἶτα ἀνιστᾶσιν ὁ Ἀρχιερεύς, προσέρχεται αὐτῷ ὁ χειροτονούμενος, καὶ 9 σφραγίζεται τρὶς τὸν κεφαλὴν παρ' αὐτοῦ. Καὶ ὁρίσας 9
τὰ μάτια τῆς ἁγίας τραπέζης· 10 κλίνει ἐν ἀμφοτέραις 10
γόνατα. Καὶ ἐκφωνοῦντος τοῦ ἱερέως. Πρόσχωμεν, εὐθὺς ἐκφωνεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχων καὶ τὸν δεξιὸν χεῖρα ἐπικειμένην αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ. Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν δεῖνα, τὸν εὐλαβέστατον ἱερέα, εἰς πρεσβύτερον· εὐχώμεθα οὖν ὑπὲρ 11
αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος. Καὶ λέγουσι τρὶς, Κύριε ἐλέησον γ'. εἶτα τοῦ βήματος, ὁμοίως καὶ οἱ ψάλται. Πάλιν οὖν σφραγίσας αὐτὸν γ'. καὶ τὴν χεῖρα ἔχων ἐπικειμένην, τῷ ἱερεῖ εἰπόντος. Τὰ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν παύλιον μυστικῶς.

Θεὸς ὁ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος, 12 ὁ πάσης 12
ἐπίσκεψιν πρεσβύτατος ὑπάρχων, ὁ τῷ πρωτοπλάστῳ σοῦ πρωτεύοντα τιμήσας τὸν ἐν τῷ βαθμῷ τοῦτῳ ἀξιώσεως 13 ἱερουργεῖν τὸν λόγον τῆς σῆς ἀ- 13
ληθείας· αὐτὸς δέσποτα τῷ παντὶ, καὶ τοῦτον ὃν εὐδόκησας, προχειρίσασθαι παρ' ἐμοῦ, ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ, καὶ ἀκλινεῖ τῇ πίστει, εὐδόκησον ἰσοδίξασθαι τὸν μεγάλου ποιμένα χεῖρα ταῖς σαῖς. Ἡνύμασι· καὶ τέλειον ἀπάθειαν δοῦλόν σοι, ὃν πᾶσιν εὐαρεστοῦντα σοι, καὶ ἀξίως πολιτεύόμενον τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοῦ σοῦ προσωπικῆς δυνάμεως, μεγάλης ποίμνης ἱεράτικῆς τιμῆς. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σὲ ἐφ' ἁβασιλεύτως, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, λέγει 14 ὁ Πρωτοπαπᾶς 14
λεκτῇ φωνῇ ὅσον ἀκούειν τοὺς συμπαρόντας καὶ διακρίνεσθαι τὰ ἑξονικὰ παύσια.

Εἰρήνη τοῦ Κυρίου δηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, τοῦ.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δεῖνος ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, ἁγιωσύνης, ἱερότητος, ὑγείας, σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ἄνωθεν καὶ ἀμώμητον αὐτῷ τὸν ἱερατεῖον χαρίσηται, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δῆλα τοῦ Θεοῦ, ἢ δῆτος, ἢ νεοῦ προχειρίζομένου πρεσβυτέρου, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης.
Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου.
Ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς ἔχων τὸν χεῖρα ἐπικειμένην, ἄρχεται ὅπως.

Θεὸς ὁ μέγας ἐν δυνάμει, καὶ ἀνεξιχνίαστος ἐν σοφίσει, ὁ θαυμαστὸς ἐν βουλαῖς, ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· Λυτὸς Κύριε καὶ τέκνα, ὧν ἐδέξασο τῷ πρεσβυτέρῳ ὑπασπίσθητι βαθμόν, πλήρωσον τοῦτο τὸ ἁγίου σου Πνεύματος δωρεᾶς· ἵνα γένηται ἄξιος παρεστάναι ἀμώμητος τῷ θυσιαστηρίῳ σου, κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας σου, ἱερουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας σου, προσφέρειν σοι δῶρα καὶ θυσίας πνευματικὰς, ἀνακαινίζειν τὸν λαὸν σου διὰ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας· ἵνα καὶ αὐτὸς ὑπαν ἡσας ὁ τῆς δόξης ἐπιδημήσῃ τῷ μεγάλου. Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μισγωγοῦς σου ἰοῦ, ἀξίωται ἐν μυδὲν τῆς ἀγαθῆς οἰκονομίας τοῦ οἴκου τούτου· ὃν τῇ πλάδει τῆς ἀγαθότητός σου.

Ὅτι δόλογνας καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου.

15 Καὶ μὴ τὸ, ἀμὼ, 15 ἀνίσχυσιν αὐτῷ, 16 καὶ φέρει τὸ ὀπισθεν τὸ ὡραῖον αὐτοῦ, ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ δεξιοῦ μέρους λέγων. Ἄξιος.

17 17 Εἶτα ἐνδύων αὐτὸν τὸ φελώνιον ἐκφωνεῖ καὶ αὐ- 17
18 τὸς τὸ, 18 Ἄξιος, Καὶ ψάλλουσι αὐτῷ οἱ τὸ βῆμα- 18
19 τος. καὶ οἱ ψάλται. 19 καὶ ἅπαξ ἀσπάζεται ὁ Ἀρ- 19
20 χιερεὺς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ ἀπερχόμενος 20 ἵστα- 20
21 ται μετὰ τῶν πρεσβυτέρων 21 ἀναγινώσκων τὸ κοντάκιον.

Καὶ ὁ ἡχος ἵσταται εἰς τὸ σωθῆναι τέλος, λέγων, τὸ, Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

22 22 Ὅτι ἡ πλειωθῶσι τὰ ἅγια, καὶ μέλλει ἐπι- 22
πᾶν, ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσι.

Προσερχόμενος ὁ χειροτονηθεὶς, ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ Ἀρχιερεὺς τὸν ἅγιον ἄρτον, λέγων ἅπω. Λάβε τὸν παράκλητον τοῦτον, καὶ φύλαξον αὐτὸν, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε παρ' αὐτοῦ μέλλεις ἀπαιτεῖσθαι αὐτόν.

Ὁ δὲ λαβὼν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως καὶ μεδίσατε ἐν ᾧ πρότερον ἵστατο τόπῳ· τὰς μὲν χεῖρας θεὶς ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης· καὶ ἑαυτὸν ὃ λέγων, τὸ, Κύριε ἐλέησον.

Καὶ, ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Ὅτε ὃ μέλλει ἐπᾶν· Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. τότε ὁ χειροτονηθεὶς, ἐπιδίδωσι τὸν ἅγιον ἄρτον. καὶ παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως 23 μεταλαμβάνει ἀρτου καὶ οἴνου. 23
καὶ 24 λέγει καὶ τὴν ἐπιβάλλουσαν εὐχήν. 24

Ut clemens Deus noster parcus & inculpatum ei Sacerdotium largiatur: Dominum precemur.

Pro servo Dei N. nunc in Sacerdotem promoto, & pro salute ejus: Dominum precemur.

Pro civitate hac.
Ut liberemur.
Succurre, salva.
Sanctissimæ, illibatæ.

Pontifex veromanum imnoßtam tenens precatur hoc pacto.

Deus in virtute magnus, intellectu investigabilis, & mirabilis in consiliis super filios hominum: ipse Domine, etiam & istum quem tibi Presbyteri gradum subire complacuit, dono sancti tui Spiritus adimple, ut inculpate sancto tuo altari assidere dignus hac, regni tui Evangelium annunciare, veritatis tuæ verbum tractare, dona, & hostias spirituales tibi offerre, populumque tuum per lavacrum regenerationis renovare: ut & ipse in secundo magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi filii tui unigeniti adventu occurrens, recte administrationis propsii nimirum tibi ordinis, in multitudine bonitatis tuæ, mercedem accipiat.

Quia benedictum, & glorificatum est venerandum, & magnificum nomen tuum.

Et dicto, Amen, *erigit illum, & posteriorem Stolæ partem, ad anteriora dextrum latus reducit, dicens* Dignus.

Deinde iterans illum capiti tursum exclamat: Dignus.

Et cantant illud idem, qui sunt in Tribunali, & Cantores. Atque ita Pontificem excipiuntur, & Presbyteri: & degressi stat cum Presbyteris, legens suum Missale.

Et Diaconus in solito loco stat, dicens: Orationem nostram Domino complectamur.

Cum vero sancta fuerint absoluta, & dicturus est: Ita ut sumentibus sint.

Accedit Ordinatus, & Pont fex sanctum panem ei tradit, dicens: Accipe depositum istud, & custodi illud, usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi, cum a te repetetur.

Accipiens ille manum Pontificis osculatur, & ad eum, quo prius stabat, locum discedit: manibusque super sancta mensa positis, tacitus dicit: Domine miserere.

Te, Miserere mei Deus.

Cum vero dicturus est. Sancta sanctis. *Tunc Ordinatus panem sanctum reflexit: & prius ceteris manu Pontifici communicat: & Orationem retro Ambonem dicendam, ipse pronuncia.*

Regia simul cum Cryptæ Ferratæ M. S. præsens Officium hoc pacto legunt.

Ordo servi solitus in Ordinatione Presbyteri.

POstquam fuerint deportata, & in mensa sacra deposita, sacra dona, completo mystico hymno, adducitur Ordinandus a Presbyterorum primo, aut aliquo alio, & mensæ sacræ applicatur. Et Chartophylace tabellam scriptam dante, eoque, vel Archidiacono exclamante, Attendamus, Pontifex in omnium auditu legit scripta, quæ sic habent.

Divina gratia, &c.

Et omnibus, Domine miserere, *usque tertio dicentibus: ueruntamen genu inclinat Ordinandus, in altiori gradu: Pontifex autem tribus vicibus fatis, tenet ei manum impositam, & precatur.*

Deus sine principio, &c.

Et Archipresbyter humili voce, & quanta ab astantibus Sacerdotibus, ut respondeant exaudiatur, Diaconica hæc incipit.

In pace, &c.

Ubi dictis, manum pariter impositam in Ordinati vertice tenens Pontifex, sic precatur.

Qui magnus es in virtute, &c.

Et responso, Amen: *partem Orarii posteriorem in anteriorem pectoris Ordinati, reducit: deinde Casula eum induit, illumque osculatur, & cum Sacerdotibus fare permittit: atque ita Diaconus dicit:* Complecamur orationem nostram.

Cum vero e donis sanctis sublatum fuerit rectum: & populus dixerit, Dignum & justum est. *Accipiens Pontifex e disco sacrorum panum particulam, in manus Ordinati eam tradit: & ille solum Pontificis manum osculatur: & inclinat eum super mensam sacram. Ille vero pani a se manu apprehenso, frontem inclinat, atque ita inclinatus manet. Cum autem dixerit Pontifex*, Sancta Sanctis: *tunc panem ei reddit Ordinatus, & ab eo prius aliis Sacerdotibus pretiosi corporis & sanguinis Christi participa sactus, communionem aliis distribuit: orationemque retro Ambonem recitat: & per septem dies continuos quotidie celebrat.*

Τάξις γινομένη ἐπὶ Χειροτονίᾳ Πρεσβύτερε.

ΜΕτὰ τὸ εὐαγγελισθῆναι, καὶ ἁποτεθῆναι τὰ θεῖα δῶρα ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ πληρωθῆναί τε ὁ μυστικὸς ὕμνος προσάγεται ὁ χειροτονεῖσθαι μέλλων, ὑπό τε σφαίτε τε πρεσβυτέρων, ἢ ἄλλε, τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, καὶ τὸ Χαρτοφύλακος δίδοντος τῇ Ἀρχιερεῖ χαρτίον ἔγγραφον, ἐν ᾧ ἐφωνοῦντο αὐτῷ, ἢ τὸ Ἀρχιδιακόνε, τὸ, προσχωμεν· ἀναγινώσκει τὰ γεγραμμένα ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς ἐπήκοον πάντων ἐχόντα ὧδε.

Η θεία χάρις. Ut supra.

Καὶ πάντων λεγόντων ἐκ τρίτε τὸ, Κύριε ἐλέησον. ὁ χειροτονήσων ἀμφοτέρα κλίνει τὰ γόνατα, ἐπὶ τῆς τραπέζης. ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς ποιῶν σφραγῖδας τρεῖς, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν· ἔχοντα ὧδε.

Ο Θεὸς ὁ ἄναρχος. Ut supra.

Καὶ ἄρχεται ὁ σφαῖτος τῇ πρεσβυτέρων λεπτῇ φωνῇ ὧδε ἀνὼν τὸν συμπαρόντας πρεσβυτέρους, ἢ διακονήσεσθαι, τὰ ἐξαμνιαῖα παῖδε.

Εν εἰρήνῃ. Ut supra.

Καὶ πάντων λεγομένων, ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχων ὁμοίως τὴν χεῖρα ἐπικειμένην τῇ τὰ χειροτονεῖσθαι κορυφῇ ὧδε ἔχοντα ὧδε.

Ο μέγας ἐν δυνάμει. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, φέρει τὸ ἐπίσθιον τὸ ὠραρίε αὐτῷ ἐπὶ τὰ ἀμφίδεα. εἶτα τὸ φελόνιον αὐτῷ ἐνδύων, καὶ δίδως αὐτῷ ἀγάπην, ἐπιτρέπει τοῖς μετὰ τῆ πρεσβυτέρων. καὶ ἅπας ὁ Διάκονος λέγει. Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν.

Οτε ἢ ἀρξῇ τὸ κατατίθεσθαι ἐκ τ ἁγίων δώρων· καὶ εἶπεν ὁ λαὸς τὸ, Ἄξιον καὶ δίκαιον. λαβόντων ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκ τὸ δίσκου μερίδα τῆ θείαν ἄρτου, δίδωσιν εἰς τὰς χεῖρας τ χειροτονήσων· καὶ ἀναζέσας μέλου τῆ τ Ἀρχιερέως χεῖρα· καὶ κλίνει τῶν ἑαυτε τὰς ἁγίας τραπέζης. ὁ δὲ μετὰ τοῦτο ἐπιστήσας τῷ παρ' αὐτῷ κατεχομένῳ ἄρτῳ, καὶ μέσῃ κατελιμένῃ ἅπας. ὅτε ἢ εἶπῇ ὁ Ἀρχιερεύς. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. τότε ὁ χειροτονεῖσθαι δίδωσιν αὐτῷ τὸν ἄρτον, καὶ παρ' αὐτῷ μεταλαμβάνων τὸ τιμιον σώματος καὶ αἵματος τ Χριστ πρὸ τῆ ἄλλων πρεσβυτέρων, μεταδίδοσιν αὐτοῖς τοῖς λειτεῖς. ποιεῖ ἢ ἐφ' ἑπτὰ ἡμέρας συνεχῶς τὴν λειτεργίαν καθ' ἑκάστην ὥραν ἱερατ.

Euchologium Barberinum S. Marci sic habet.

In Ordinatione Presbyteri.

POstquam sacra dona introducta fuerint, & in sacra mensa deposita, mysticusque etiam hymnus persolutus, de more tabella Pontifici traditur: illoque cunctis audientibus legente, præsentatur illi Ordinandus, qui cum genua flexerit, tres

Επὶ Χειροτονίᾳ Πρεσβυτέρε.

ΜΕτὰ τὸ εὐαγγελισθῆναι τὰ ἅγια δῶρα, καὶ ἀποτεθῆναι ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ πληρωθῆναι τὸ μυστικὸν ὕμνον, ἐπιδίδοται τῇ Ἀρχιεπισκόπῳ ὁ παρὰ συμβίεσιαν χειροτονεῖσθαι μέλλων ἐκ τῆ ἁγίε τραπέζῃ, καὶ ἀναγινώσκομένε αὐτῷ εἰς ἐπήκοον πάντων προσάγεται ὁ μέλ-

λων χειροτονεῖσθαι, καὶ τὰ γόνα κάμπτοντος, παιῶν ἁγίας σφραγῖδας ἐπὶ τῆ κεφαλῆ αὐτῷ, καὶ ἔχων ἐπικειμένην τὴν χεῖρα, ἐπεύχεται ταῦτα.

Ο Θεὸς ὁ ἄναρχος.

Καὶ ποιεῖ ἑνὸς τῶν πρεσβυτέρων εὐχὴν ὑψηλὴν, ἅπας. Εν εἰρήνῃ. Ut supra.

Καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὴν εὐχὴν ταύτην παρὰ τὸ πρεσβυτέρου, ἔχων ὁμοίως τὴν χεῖρα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπὶ τῆ κεφαλῆ τὸ χειροτονεῖσθαι, ἐπεύχεται ἅπας.

Ο Θεὸς, ὁ μέγας. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, φέρει τὸ ὀπίσθιον τὸ ὠραρίε αὐτῷ ἐπὶ τὰ ἀμφίδεα, καὶ ἐνδύει αὐτὸν τὸ φελόνιον αὐτῷ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἀγάπην, καὶ ἕζῆ αὐτὸν μετὰ τὸ λοιπῶν πρεσβυτέρων. καὶ τότε λέγει ὁ Διάκονος.

Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

Καὶ ὅτε ἐτελεσθῇ τὸ κατατίθεσθαι τ ἁγίων δώρων· καὶ εἶπε ὁ λαὸς τὸ, Ἄξιον καὶ δίκαιον· τότε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπιδίδοσι τῷ χειροτονεῖσθαι Πρεσβυτέρῳ ἓνα ἄρτον ἐκ τῶ δίσκου εἰς τὰς χεῖρας· καὶ κλίνει αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης κρατοῦντα τὸν ἐπιδεδόμενον αὐτῷ ἄρτον ἐν ταῖς χερσὶ, καὶ ἐπιτιθέντα τὴν κεφαλὴν αὐτῷ ἐπάνω αὐτῆ, καὶ μένοντα ὧδε, μέχρις ἂ ῥηθῇ. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

Καὶ τότε δοδίδωσι τὸν ἄρτον ὁ χειροτονεῖσθαι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ· καὶ κοινωνεῖ φῶτος τῷ ἄλλων πρεσβυτέρων μεταλαμβανόντων, καὶ τὰ ἁγία ἅπαντες, παρ' αὐτῷ τὸ χειροτονήσαντος.

crucem facit Pontifex super caput ejus: & impositam illi manum tenens, precatur hoc pacto.

Deus sine principio, &c.

Et nunc Sacerdotum Diaconi precem fe peregit In pace Dominum, &c.

Et dum ſic a Sacerdote hæc oratio, eodem modo manum super Ordinati caput tenens Pontifex, ita precatur.

Deus magnus, &c.

Et responſo, Amen, *partem superiorem stolæ illius ante pectus reducit: & Casula illum induit, atque pacem osculo dato imprecatur: & tandem illum cum reliquis Presbyteris collocat: & tunc dicit Diaconus.*

Complecamur orationem noſtram Domino.

Et cum a ſanctis donis solum ablatum fuerit: & dixerit populus, Verum & juſtum eſt. *Tunc Pontifex panem unum e disco accepium Ordinato Presbytero in manus tradit: illumque, datum ſibi panem in manibus tenentem, in altare inclinat. Ille vero dato prius capite imparili: & hoc pacto manes, ufque dum dicatur:* Sancta ſanctis.

Et eo tempore Archiepiſcopo panem reddit Ordinatus, & præ aliis Sacerdotibus communicantibus ipſe primus communicat, & ſanctum ſanguinem ab ipſo Ordinante ſuſcipit.

In Ritum Ordinationis Presbyteri Notæ.

2 ΜΕτὰ τὸ εὐαγγελισθῆναι τὰ Χερουβικὸν ἄσμα.) Is idem eſt Hymnus qui & myſticus dicitur, & locum Offertorii tenet in liturgia, de quo fol. 114. Diaconus autem in Sacerdotem conſecrandus, in prævia liturgiæ parte miniſtraſſe debet, & Diaconi partes egiſſe, prout indicat Symeon Theſſalonicenſis lib. de Sacra. Ἱερουργοῦντα τὸ ἱερέως, συλλειτουργὸν ἔχοντα (ὁ χειροτονούμενον) τὸ τὸ Ἀρχιεράδον τάξιν, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον λέγει. ἱερεῖον ἔκφαντον, ἢ ἅτινα ἄρτον ἐκ τ προθέσεως ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ, ὡς τὸ ἐ Σακρίφιτον ἐκδίδοι. Celebrante Pontifice miniſtrat Ordinandus, & Officium Archidiaconi exequitur, Evangelium accepta prius benedictione legit, ſacrumque panem in majori Introitu in capite defert, velut ſi miniſterium Diaconi deponat.

2 Ἰσοκυκλίῳ τῷ Σολέᾳ.) In Solea extra adytum ſacrum ſtat Diaconus in Presbyteram Ordinandus, vel ex animi devotione, vel etiam quia Solea non male commodus eſt ejus officio locus, in quo ſanguinem Chriſti diſpenſat: vel ſaltem Sacerdoti ad myſteria ſacra populum admittenti, ſubminiſtrat.

3 Δύο διακόνων καμβαίνοντος ἑνὸς.) Eodem ritu Presbyteri promovendus quondam deducebatur in Eccleſia Romana juxta veterem ejus Ordinem, in quo legimus. *Parato electo qui Presbyter Ordinandus eſt, Diaconi more, cum Orario, præſentantibus eum atque deducentibus duobus Diaconis uſque ad Presbyteros, duo Presbyteri ducunt uſque ad ſedem Pontificis.*

4 Ὁ σφαῖτος καὶ ἀδωτέρω.) Qui alias dicuntur πρωτοπρεσβύτερος & διοτρεφὴς ἱερεύς: de quibus in præcedentibus abunde.

5 Κυκλοῦσι τὸν ἁγίαν τράπεζαν.) Cujus rationem reddit Symeon Theſſal. τὸ Ἀρχιδιακόνε, καὶ λοιπῶν ἅμα πρεσβυτέρων κυκλοῦντας, καὶ χορεύοντας τὸν περὶ τὴν θείαν τράπεζαν, σωτῆρα καὶ κύριον χορεύοντας ἀγγέλων, καὶ ἱερέων καὶ ἀνθρώπων ὁμοῦ, τῶν Τριάδα ὑμνούντων, τὸν ἁγίων μαρτύρων ἀγωνίσματα, ἀγωνισαμένων καὶ ἀπὸ τ Χριστ Archidiacono, & reliquis aliis præſentibus circuit, & chorum agit circa ſacram menſam, componitque ipſe Angelorum & Sacerdotum chorum; eosque hinc ducit, & laudem Trinitati reddit & Martyres invocat, ad quorum exemplum ipſe jam certamen ſuſcipit.

6 Ἄρον κεφάλας.) Vide reliqua hujus Troparii in Oromaſtico.

7 Εἰς ἀσπάσιν.) Addunt veteſi codices Veneti, μικρὸν in humili nimirum ſede, & ſacræ menſæ dorſo inniza.

8 Ἀναζέσας τὸ γόνυ τὸ δεξιόν.) Pontificis paſſim, utpote Latina multo latius, & longius, in genuum loco Sacerdos ordinandus oſculatur, quo & dignitatem Pontificis humillimo veneretur, & poteſtatem omnem quam ambit, ab eo tamquam a patrono tradice profluere profiteatur.

9 Σφραγίζων πρόσωπον καρκίβ.) Crucis ſignum Sacerdotali maxime Ordinatione tanto clarum reddunt teſtimonium Chryſoſtomus & Auguſtinus. Ille quidem de hujus ſigni adoratione. διὸ σφαγὶς κλίνομεν· ὅτε ἱερεὺς ἐ Θεὸ τὰς πεφαλὰς δέχεται, ἵνα ἐ λαβὼν τὰ τῆ κεφαλῆ τὰ τῆ σωτηρίε ξύλον, καὶ ἐπικλίνας ἐ τὸν ἀνθρώπινον ὄμον τοῦ τεταγμένου, καὶ τοῦτο ἐ τὸν τυχόντα ἀλλ' ἐ τὸν ἱερέα ἐ κοινὸν ἐ Ὑπέρμαχον τῶν χριστ ἐκδίκων τῶν τὴν ἀρχιερωσύνην ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐκβαλόντων· ἵνα ἐ τὸ ἐκείνου ὄμου λάβῃ τὸ ἐκείνου ξύλον (crucis) appellata eſt, eo quod divina dispoſitio omnia quæ accepimus, ea quaſi ſigno quodam ac annulo regio obſignamus. Si quem populo præficimus, vel ad Sacerdotii alium provehimus dignitatem, poſt communes preces, & imprecationem gratiæ ſanctæ Spiritui adjunctæ, hac obſignamus, quaſi certo cuncta ſonum recludentes. Auguſtinus vero in Expoſitione

de diversis ferm. 55. *Omnia Ecclesiastica*, inquit, *Sacramenta in crucis virtute perficiuntur: sed per hoc maxime signum, Sacerdotes & Levitæ, ad sacros Ordines promoventur.*

10 Κλῆσιν ἐπέτου τινὸς γένους.) Unique genus a Sacerdote flectendo arcessitur Dionysius de Eccl. Hierarc. cap. 5. Ὁ ἱερεὺς ἄρτι τῆς θείας κλήσεως ἐπιτυχὼν, ἐπὶ πατρικὴν ἐχει τὴν ἱερατικὴν διάθεσιν. *Sacerdos flexo ante altare genu utroque, admotam capiti Pontificis manum habet.* Cujus mysterium in promptu est apud Symeonem Thessal. ἐξ οὗ δεῖται τοῦ ἀρχιερέως ἐφ' ἑαυτὸν κλίνει, *propter subjectionem & ad inferiora accessum.* Ita vero necessarium vel congruum Sacerdoti Ordinando duxerunt antiqui Patres genuflexionem, ut etiam festivis diebus quibus in genua procumbere nefas est, Sacerdotium suscepturos voluerint cum hac corporis demissione consecrari. Hinc non sine futuri Sacerdotii omine animadverterunt spiritualis instructionis Gregorii Nazianzeni patris lectores, illum genuflexum Catecheses & fidei rudimenta percepisse.

11 Ἐπὶ προεδρίαν.) Duplicem potestatem quæ pollet Sacerdos duabus manuum impositionibus, & distinctis verborum formulis Ordinator Pontifex Latinus imperat. *Accipe*, enim ait primo, *potestatem offerre sacrificium Deo &c.* Et secundo: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, &c.* Græcus una manus impositione unoq; verbo (cætera enim sunt ei, cum Diacono & Episcopo Ordinandis communia) ἐπὶ προεδρίαν, ἱερατικὴν, utramque, in corpus verum & in corpus mysticum auctoritatem confert. Atque idem est dicere, ait Arcudius lib. 6. cap. 8. Creatur venerabilis N. Presbyter ac consecratur, ad obeundas omnes functiones, quæ ad Presbyterum spectant: non tantum scilicet ad sacrificium offerendum, verum etiam si opus fuerit, ad reconciliandos pœnitentes, cæteraque sacramenta administranda. Difficultas autem vel obiectitias, si quis in verbis adjunctis se offerat; ex dictis, ubi de Diaconi Ordinatione, cuncta dissolvitur. Quamvis non taceam Catumfritum quendam patria Italum, ritu forsan Hermaphroditum, animo, ubi emergit occasio, Arcudio insensissimum, imo etiam & Catholicæ veritatis in nonnullis adversarium, formam Ordinis Catholicorum a Græcis usitatam, & a sancta Romana Ecclesia approbatam, ex eo maxime quod Sacerdotes Græcos bene de fide sentientes in forma communionem admittit, respuere, novaque alia tanquam fabulosa & fictitia Minerva e suo cerebro nata, & adversus Theologorum omnium agmen fucum subducta, novaque pariter materia, e Chao rudi, indigestaque mole suorum somniorum edocta, suggestum Ordinis Sacramentum componere, pluribus Prolegomeni unici circa Ordinem argumentis, molitum fuisse. Verum quia forma quam affingunt a Græcis explodituri, & materia quam profert, licet a Latinorum propria non longe abhorreat (hanc enim eo tractum altaris, sacrorumque vasorum in eum repositorum esse fingit, & affirmat) a Theologis tamen Latinis non admittitur: ejus vero libri non tantum editi, sed & edendi condemnati sunt: non est cur contra hostem in terram jam actum, viribus fractum, imo & penitus fubactum, telum torqueamus: maxime cum sibi consulens, caput in manus potentiorum principum deponit, & corpus alibi se ponere veretur: & S. R. E. sensus eum satis superque condemnet, in Catechismo vulgari Græco facere Congregationis de propaganda fide jussu, & expensis Romæ excuso, in quo de Ordinis materia & forma pauca quidem, sed Græcorum Patrum sententiæ consona determinat: ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις τίνας τὰ ἁγιάσματα ἔθετο τῆς ἱερωσύνης· ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ κεφάλαιον ἐπίκλησις τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ χειροθεσία τοῦ ἱερέως· ἡ δὲ ὕλη ἐστὶ· *Materia hujus Sacramenti est impositio manuum Pontificis super caput eorum qui ordinantur: forma, ἐπίκλησις, verba quæ Sacramento virtutem conferunt, sunt hæc. Divina gratia, &c.*

12 Πάσαν κτίσιν ὑπερέχουσα.) Deus, cujus esse principium & finem ignorat, omnemque creaturam æternitate, sapientia, & dignitate superat, quas ætate seniores, cælesti sensu, potestateque in Ecclesia locupletat; hos κατεξοχὴν προεδρεύοντας (ipse προεδρεύειν) præ cunctis aliis suis ministris; voluit esse infignites.

13 Ἐκτὸς τῶν λόγου τῆς ἀληθείας.) Allusio ad dictum Pauli Rom. 15. quo se ἱερουργοῦντα Εὐαγγέλιον prositetur: quia sacris operans Evangelium prædicabat, & Evangelii verbo audientium animas quasi victimas Deo consecrabat, & sacris virtutum ritibus initiabat.

14 Ὁ Πρωτοσύγκελλος.) Hæc vel hujusmodi patroxitona Papam supremum Pontificem corrupto Græcorum loquendi genere significat. Ὅσιος vero circumflexa in ultima, Sacerdotem quidem, sed cum qui in sæculo degit: ἱερομόναχον autem, Monachum Sacerdotali dignitate clarum indicat. Hinc πρωτοσύγκελλος nobis Archipresbyter vocatus, primas inter Sacerdotes obtinens, & propterea jus aliquod in eos exercens.

15 Ἀκίνητον κάτω.) Tenebat die Sacerdos dum ordinaretur frontem altari incisam & applicitam: ἐπειδὴ ἐκ μετανοίας ἐν ἀκινήτῳ ἐδέησε τὸν νοῦν, ait Simeon, *gratiosum respicit thesaurum*: nunc plene ordinatum Pontifex erigit: ἀνίστησι κάτω, ἵνα τὸν ἀπὸ κατανύξεως εἰς τὰ ὑλικὰ ἐνεργήσῃ, & Spiritus visibunt: *Erigit, inquam illum, & ejus ascensum ad celsiora & divinissima manifestat.*

16 Ὕφασμα ἔχων τὸ ὠμοφόριον.) Unicuique Ordinem, ut alibi cum Zonara docuimus, ut officium ita vestis propria est: & ut Thessalonicensis opus de templo scribit: ἕκαστος κοσμεῖ ἑαυτὸν τῷ τοῦ τάγματος ἐπιτηδείῳ τοῦ ἔργου· *Quisque suo Ordini convenienter propriis vestibus ornatur*, Diaconus itaque libera & volante stola ornatus, vagum & liberum Angelorum obsequium repræsentat, cui liberati quasi renuncians, Evangelii jugo, circumdata collo hinc & inde Sacerdotali stola se submittit, & ὑπερόριον imponit, quod σύμβολον χαρᾶς ἐστιν, ἐπίθετον & confirmatorium *gratiæ argumentum est*, ait idem Symeon. Et rursus. Τὸ ἐπιτιθέμενον ὑπερόριον σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναβάσεως τοῦ πνεύματος, ἐπιφώνησις χαρᾶς.

17 Ἐνδύει αὐτὸν τὸ ἐπιτράχηλον.) Explicat Thessalonicæ Præsul ordinati Sacerdotis amictum, hoc pacto: Διὸ καὶ ἐν ἀναγνώσει ἐφόνησα, ὡς ἀρὰ ἐπέθεσε χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἐπιφωνήσας ἀκριβῶς, ἔπειτα ἐπιτίθησι τὸ ἐπιτράχηλον, ἤγουν τὴν στολὴν, ἣν ἐνδύει τὸν νεοχειροτόνητον, ἐν ἀναγνώσει, καὶ τῆς θείας δωρεᾶς τὸν ἐπιδεκτικὸν, ἐν ὑποταγῇ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦτο ἐνεργοῦντα· ἐπειδὴ ἐν ἀναγνώσει ἐστὶ τὸ ἐπιτράχηλον, ἐπειδὴ ἐπιτίθεται τὸν ἀκίνητον, ἐν ὁ Ἐκτὸς ἱερατικῆς ἐστὶ τελειώσεως· ἐπιτίθεται δὲ ὅταν τὸ εἶδος ἤδη τὸν ἱερέα ἐκδύσῃ· ἀπὸ τοῦ ἐνδύσεως τοῦ ἐπιτραχήλου, ἕως τοῦ ἀκινήτου, καὶ τὸ συμπλήρωμα τῆς θείας, καὶ τὸ ἀναγνώσεως τῆς ἐπικλήσεως· ἐν ἀναγνώσει τὸ ἐπιτράχηλον, ἐν ἀναγνώσει καὶ τὸ ἐπιφώνημα τῆς χαρᾶς τῆς ἱερᾶς ἐχρῆν, εἶτα εἰς ἀκινήτου γενόμενος, ἤδη τὸ ἀγγελικὸν τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ ἀναγνώσεως τὸ θεῖον, ἐν ὁ ἐκ τοῦ ἱερέως ἐκδύσεως ἐπιτίθεται· ἐπιτίθεται δὲ ὅταν τὸ εἶδος ἤδη τὸν ἱερέα ἐκδύσῃ· ἀπὸ τοῦ ἐνδύσεως τοῦ ἐπιτραχήλου, ἕως τοῦ ἀκινήτου, καὶ τὸ συμπλήρωμα τῆς θείας, καὶ τὸ ἀναγνώσεως τῆς ἐπικλήσεως· ἐν ἀναγνώσει τὸ ἐπιτράχηλον, ἐν ἀναγνώσει καὶ τὸ ἐπιφώνημα τῆς χαρᾶς τῆς ἱερᾶς ἐχρῆν, εἶτα εἰς ἀκινήτου γενόμενος, ἤδη τὸ ἀγγελικὸν τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ ἀναγνώσεως τὸ θεῖον, ἐν ὁ ἐκ τοῦ ἱερέως ἐκδύσεως ἐπιτίθεται· *Præterea secundo præcingitur*, (primo enim cum Subdiaconus fierat ordinatus, zonam quoque corpori circumdederat) *quasi ad ministerium vocetur. Cætera vero quæ indumentum candidum est, circumamictur: absque fine manicæ, & totum corpus ambit. Candidum indumentum est, propter puritatem & sanctimoniam, & divinæ gloriæ amictus, quia Deus amictus est lumine sicut vestimento. Manicæ vero erunt, utpote designantes factum quem Dominus, dum illuderetur, induerat est. Totum autem corpus ambit a capite usque ad pedes, propter supernum Dei erga nos providentiam; & quia nos fovet & custodit. Sacrorum porro actionum tempore manibus carentibus, & alarum formam exhibet, propter Angelicam dignitatem, & ea ex quod extremes & visu ex illo manus, ultra autem & efficientiam Dei, in his quæ operatur, Sacerdos declarat.*

18 Ἄβυσσε.) Repercoda hic ob oculos tum. 24. in Diaconi ordinatione dicta.

19 Θύραι καθέζεται τοῦ ἱεροῦ.) Mira sagacitate cum

das Ecclesiæ suæ cerimonias persequitur Symeon Thessalonicensis: οὗτος προχειρίσας, φησὶ, τὸν ἐφεστῶτα τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐκεῖνος χάριτος, ἤγουν ὁ τῆς χειροτονίας ἐπιτελῶν, οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· καὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων ἀγγέλων, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας· καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Communatur deinde sacram osculari mensam, tanquam gratia exundantem, & quia in ea consecratus est: mox etiam Pontificis dextram, quia per eam promotus est, tum vero genuam propter divinum charisma & pecam, & quia est instrumentum precum, eo quod etiam ipse & Pontifex, sit diligens & dilectus, initians & initiatus: propterea & omnes Presbyteri lætantes, cum gaudio hunc deosculantur, quasi ejusdem Ordinis participem, cujusque dilectionis & unitatis signum omne demonstrant.* Osculum porro in universa Ecclesia Sacerdoti recens ordinato quondam datum colligitur, tum ex vetere Ordine Romano scribente: *Tunc osculatur singulos dicens. Pax Domini sit semper vobiscum*: tum ex Dionysio de Ecclesia Hierarchia cap. 5. ὁ ἀρχὴ τῆς θείας ἱερωσύνης τελεσθείς, ἀποστρέφει ἐφεξῆς ἐκεῖνον ἐφ' ἑαυτὸν· καὶ τοῦτο μὲν ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἐφεστῶτος ἱεροῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Quæ circa finem in sacrorum Ordinum, consecratione adhibetur salutatio, sacram significationem continet. Nam & omnes qui adsunt in sacris constituti, & Pontifex consecrandi, consecratum salutant.* Cujus ipse subdit rationem, quia cum animi, charidere Ordinis suscepto, similitudinem in se mutuam contemplentur, nec ab amore, nec ab amoris symbolo quod est osculum continere se possunt ὅτι ὁ αὐτὸς ἐλέους ἐκείνοις ἐπιφοιτήσας ἐπιφοιτᾷ, τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύνδεσμον, καὶ τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύμβολον, ὡς ἀναλογίαν ἐπιφοιτήσεως ἱερᾶς μεταδόσεως τὰ ἀναπόσπαστα πάντα· Hinc consultentio illa inter homines Ecclesiastici Ordinis consecratur & perficitur, quæ fundatus ejusdem formæ mentium societatem lætissimaque mutuam, quæ amore digna est, indicat: quippe quæ Sacerdotali formæ pulchritudinem divinam conservat.

20 Ἐκεῖνος μετὰ τῶν ἐφεστώτων.) An idem solum, ut & Ordine Presbyteri a Deo infignitus, loco quoque inter Presbyteros a Pontifice promoveatur? τὴν ἐφεστηκυῖαν ἀναλογίαν τοῦτον ἔκδηλον ἀξιοῖ, & ut Cyprianus de Numidico scribit epist. 5. *Admonitos & instructos felicis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero?* Non ita: sed ut cum reliquis Sacerdotibus, & ipso Pontifice, sacra peragat. Hujusmodi enim est apud Græcos sicut & apud Latinos consuetudo, ut non tantum recenter ordinati Presbyteri in eadem liturgia Pontifici in sacrificio cooperentur, sed & in diebus solemnioribus plures Pontifices & Sacerdotes Patriarchæ, Episcopo vero plures Sacerdotes, & tandem σύμπασαι alii concelebrent, & unum simul sacrificium & sacramentum aggrediantur perficiendum. Nec mirum: plerisque quippe in locis Constitutionum Apostolorum, & sacrarum historiarum, Pontificum sacrificiis adesse describuntur Sacerdotes. at quo fine, nisi ut ejusdem sacrificii socios se exhiberent? Clarum legimus de hac re apud Ciaconium testimonium in vita Zephirini, qui ut ille scribit, *voluit omnes Presbyteros adesse celebranti Episcopo: quod & Evaristo placuit.* Adesse quidem dices, sed audientium, non consacrificantium proposito. At nisi sacrificarent, non agerant certe Pontifici in altari præberent, sed in sedibus consisterent: sacrificio vero cooperatos veteris Ordinis Romani textus indicat, si quadam animi indifferentia legatur; nec nisi Innocentii tertii ætate antiquitatum fuisse hanc consuetudinem certiores reddimur ex ejus libro quarto de sacrificio Missæ cap. 25. quo, ut Presbyteri Cardinales Pontifici concelebrent, præscribit: & etiamnum in Ecclesia Romana

ἐφεστῶτος ἱεροῦ, ait, ἤγουν ἐκεῖνος χάριτος, ἤγουν ὁ τῆς χειροτονίας ἐπιτελῶν, οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· καὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων ἀγγέλων, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας· καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Communatur deinde sacram osculari mensam, tanquam gratia exundantem, & quia in ea consecratus est: mox etiam Pontificis dextram, quia per eam promotus est, tum vero genuam propter divinum charisma & pecam, & quia est instrumentum precum, eo quod etiam ipse & Pontifex, sit diligens & dilectus, initians & initiatus: propterea & omnes Presbyteri lætantes, cum gaudio hunc deosculantur, quasi ejusdem Ordinis participem, cujusque dilectionis & unitatis signum omne demonstrant.* Osculum porro in universa Ecclesia Sacerdoti recens ordinato quondam datum colligitur, tum ex vetere Ordine Romano scribente: *Tunc osculatur singulos dicens. Pax Domini sit semper vobiscum*: tum ex Dionysio de Ecclesia Hierarchia cap. 5. ὁ ἀρχὴ τῆς θείας ἱερωσύνης τελεσθείς, ἀποστρέφει ἐφεξῆς ἐκεῖνον ἐφ' ἑαυτὸν· καὶ τοῦτο μὲν ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἐφεστῶτος ἱεροῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Quæ circa finem in sacrorum Ordinum, consecratione adhibetur salutatio, sacram significationem continet. Nam & omnes qui adsunt in sacris constituti, & Pontifex consecrandi, consecratum salutant.* Cujus ipse subdit rationem, quia cum animi, charidere Ordinis suscepto, similitudinem in se mutuam contemplentur, nec ab amore, nec ab amoris symbolo quod est osculum continere se possunt ὅτι ὁ αὐτὸς ἐλέους ἐκείνοις ἐπιφοιτήσας ἐπιφοιτᾷ, τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύνδεσμον, καὶ τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύμβολον, ὡς ἀναλογίαν ἐπιφοιτήσεως ἱερᾶς μεταδόσεως τὰ ἀναπόσπαστα πάντα· Hinc consultentio illa inter homines Ecclesiastici Ordinis consecratur & perficitur, quæ fundatus ejusdem formæ mentium societatem lætissimaque mutuam, quæ amore digna est, indicat: quippe quæ Sacerdotali formæ pulchritudinem divinam conservat.

20 Ἐκεῖνος μετὰ τῶν ἐφεστώτων.) An idem solum, ut & Ordine Presbyteri a Deo infignitus, loco quoque inter Presbyteros a Pontifice promoveatur? τὴν ἐφεστηκυῖαν ἀναλογίαν τοῦτον ἔκδηλον ἀξιοῖ, & ut Cyprianus de Numidico scribit epist. 5. *Admonitos & instructos felicis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero?* Non ita: sed ut cum reliquis Sacerdotibus, & ipso Pontifice, sacra peragat. Hujusmodi enim est apud Græcos sicut & apud Latinos consuetudo, ut non tantum recenter ordinati Presbyteri in eadem liturgia Pontifici in sacrificio cooperentur, sed & in diebus solemnioribus plures Pontifices & Sacerdotes Patriarchæ, Episcopo vero plures Sacerdotes, & tandem σύμπασαι alii concelebrent, & unum simul sacrificium & sacramentum aggrediantur perficiendum. Nec mirum: plerisque quippe in locis Constitutionum Apostolorum, & sacrarum historiarum, Pontificum sacrificiis adesse describuntur Sacerdotes. at quo fine, nisi ut ejusdem sacrificii socios se exhiberent? Clarum legimus de hac re apud Ciaconium testimonium in vita Zephirini, qui ut ille scribit, *voluit omnes Presbyteros adesse celebranti Episcopo: quod & Evaristo placuit.* Adesse quidem dices, sed audientium, non consacrificantium proposito. At nisi sacrificarent, non agerant certe Pontifici in altari præberent, sed in sedibus consisterent: sacrificio vero cooperatos veteris Ordinis Romani textus indicat, si quadam animi indifferentia legatur; nec nisi Innocentii tertii ætate antiquitatum fuisse hanc consuetudinem certiores reddimur ex ejus libro quarto de sacrificio Missæ cap. 25. quo, ut Presbyteri Cardinales Pontifici concelebrent, præscribit: & etiamnum in Ecclesia Romana

spectante & approbante, plures Græci Sacerdotes, die sancto Athanasio sacro, ad Missam unam celebrandam, cum Hierarcha sacrorum simul cærimoniis solemni ac Pontificio ritu peragente convenient.

21 Ἀναγνώσκων τὸ κανόνιον.) Vox κανόνιον, sæpius brevium modulum, de quo in liturgia Chrysostomi nom. 191. Hic autem librum Missalem, utpote brevem, & solas Basilii, Chrysostomi, & Germani litergias complectentem, significat. Hunc merito legit Sacerdos recens Ordinatus, quia Pontifici consecrim concelebrat, & ejusdem liturgiæ hic collega. Cæterum, quamvis de porrigendo a Pontifice Missali nulla fiat hic mentio, testatur tamen Arcudius lib. 6. cap. 3. se a Monachis CP. hoc dignis accepisse, illum a Patriarcha tradi solitum, μετ' ὑμνῳδίας cum sancta acclamatione, vocis, ἤγουν, qua sæpius in Ordinationis ritu solet Pontifex Ordines suscipienti congratulari.

22 Ὅτι ὁ πανάγιος τὰ ἅγια.) Pauris ommutatis ritum hunc, ita Thessalonicensis explicat: τοῦτο ὁ πανάγιος πατὴρ ἡμῶν ὁ πρωτεύων, ὁ καθὼς τῶν Σεβαστῶν ἐφεστώτων ἐστὶ, τὸν ἀμνὸν ἐσφαγμένον· ἀντὶ γὰρ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· καὶ ἐν αὐτῷ· ἐπεὶ τὸν Ἰησοῦν ἐφόνησε ἐκεῖνος ἐκκλησιαστικὸν ἱερουργὸν, καὶ ἐν αὐτῷ· ἐπεὶ τὸν Ἰησοῦν ἐφόνησε ἐκεῖνος ἐκκλησιαστικὸν ἱερουργὸν, καὶ ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ ἐν αὐτῷ· ἐπεὶ τὸν Ἰησοῦν ἐφόνησε ἐκεῖνος ἐκκλησιαστικὸν ἱερουργὸν, καὶ ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· *Quæ circa finem in sacrorum Ordinum, consecratione adhibetur salutatio, sacram significationem continet. Nam & omnes qui adsunt in sacris constituti, & Pontifex consecrandi, consecratum salutant.* Cujus ipse subdit rationem, quia cum animi, charidere Ordinis suscepto, similitudinem in se mutuam contemplentur, nec ab amore, nec ab amoris symbolo quod est osculum continere se possunt ὅτι ὁ αὐτὸς ἐλέους ἐκείνοις ἐπιφοιτήσας ἐπιφοιτᾷ, τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύνδεσμον, καὶ τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύμβολον, ὡς ἀναλογίαν ἐπιφοιτήσεως ἱερᾶς μεταδόσεως τὰ ἀναπόσπαστα πάντα· Hinc consultentio illa inter homines Ecclesiastici Ordinis consecratur & perficitur, quæ fundatus ejusdem formæ mentium societatem lætissimaque mutuam, quæ amore digna est, indicat: quippe quæ Sacerdotali formæ pulchritudinem divinam conservat.

20 Ἐκεῖνος μετὰ τῶν ἐφεστώτων.) An idem solum, ut & Ordine Presbyteri a Deo infignitus, loco quoque inter Presbyteros a Pontifice promoveatur? τὴν ἐφεστηκυῖαν ἀναλογίαν τοῦτον ἔκδηλον ἀξιοῖ, & ut Cyprianus de Numidico scribit epist. 5. *Admonitos & instructos felicis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero?* Non ita: sed ut cum reliquis Sacerdotibus, & ipso Pontifice, sacra peragat. Hujusmodi enim est apud Græcos sicut & apud Latinos consuetudo, ut non tantum recenter ordinati Presbyteri in eadem liturgia Pontifici in sacrificio cooperentur, sed & in diebus solemnioribus plures Pontifices & Sacerdotes Patriarchæ, Episcopo vero plures Sacerdotes, & tandem σύμπασαι alii concelebrent, & unum simul sacrificium & sacramentum aggrediantur perficiendum. Nec mirum: plerisque quippe in locis Constitutionum Apostolorum, & sacrarum historiarum, Pontificum sacrificiis adesse describuntur Sacerdotes. at quo fine, nisi ut ejusdem sacrificii socios se exhiberent? Clarum legimus de hac re apud Ciaconium testimonium in vita Zephirini, qui ut ille scribit, *voluit omnes Presbyteros adesse celebranti Episcopo: quod & Evaristo placuit.* Adesse quidem dices, sed audientium, non consacrificantium proposito. At nisi sacrificarent, non agerant certe Pontifici in altari præberent, sed in sedibus consisterent: sacrificio vero cooperatos veteris Ordinis Romani textus indicat, si quadam animi indifferentia legatur; nec nisi Innocentii tertii ætate antiquitatum fuisse hanc consuetudinem certiores reddimur ex ejus libro quarto de sacrificio Missæ cap. 25. quo, ut Presbyteri Cardinales Pontifici concelebrent, præscribit: & etiamnum in Ecclesia Romana

Ecclesiæ suæ cerimonias persequitur Symeon Thessalonicensis: οὗτος προχειρίσας, φησὶ, τὸν ἐφεστῶτα τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐκεῖνος χάριτος, ἤγουν ὁ τῆς χειροτονίας ἐπιτελῶν, οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· καὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων ἀγγέλων, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας· καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Communatur deinde sacram osculari mensam, tanquam gratia exundantem, & quia in ea consecratus est: mox etiam Pontificis dextram, quia per eam promotus est, tum vero genuam propter divinum charisma & pecam, & quia est instrumentum precum, eo quod etiam ipse & Pontifex, sit diligens & dilectus, initians & initiatus: propterea & omnes Presbyteri lætantes, cum gaudio hunc deosculantur, quasi ejusdem Ordinis participem, cujusque dilectionis & unitatis signum omne demonstrant.* Osculum porro in universa Ecclesia Sacerdoti recens ordinato quondam datum colligitur, tum ex vetere Ordine Romano scribente: *Tunc osculatur singulos dicens. Pax Domini sit semper vobiscum*: tum ex Dionysio de Ecclesia Hierarchia cap. 5. ὁ ἀρχὴ τῆς θείας ἱερωσύνης τελεσθείς, ἀποστρέφει ἐφεξῆς ἐκεῖνον ἐφ' ἑαυτὸν· καὶ τοῦτο μὲν ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἐφεστῶτος ἱεροῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Quæ circa finem in sacrorum Ordinum, consecratione adhibetur salutatio, sacram significationem continet. Nam & omnes qui adsunt in sacris constituti, & Pontifex consecrandi, consecratum salutant.* Cujus ipse subdit rationem, quia cum animi, charidere Ordinis suscepto, similitudinem in se mutuam contemplentur, nec ab amore, nec ab amoris symbolo quod est osculum continere se possunt ὅτι ὁ αὐτὸς ἐλέους ἐκείνοις ἐπιφοιτήσας ἐπιφοιτᾷ, τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύνδεσμον, καὶ τὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνοις ἐχορήγησε σύμβολον, ὡς ἀναλογίαν ἐπιφοιτήσεως ἱερᾶς μεταδόσεως τὰ ἀναπόσπαστα πάντα· Hinc consultentio illa inter homines Ecclesiastici Ordinis consecratur & perficitur, quæ fundatus ejusdem formæ mentium societatem lætissimaque mutuam, quæ amore digna est, indicat: quippe quæ Sacerdotali formæ pulchritudinem divinam conservat.

20 Ἐκεῖνος μετὰ τῶν ἐφεστώτων.) An idem solum, ut & Ordine Presbyteri a Deo infignitus, loco quoque inter Presbyteros a Pontifice promoveatur? τὴν ἐφεστηκυῖαν ἀναλογίαν τοῦτον ἔκδηλον ἀξιοῖ, & ut Cyprianus de Numidico scribit epist. 5. *Admonitos & instructos felicis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero?* Non ita: sed ut cum reliquis Sacerdotibus, & ipso Pontifice, sacra peragat. Hujusmodi enim est apud Græcos sicut & apud Latinos consuetudo, ut non tantum recenter ordinati Presbyteri in eadem liturgia Pontifici in sacrificio cooperentur, sed & in diebus solemnioribus plures Pontifices & Sacerdotes Patriarchæ, Epilcopo vero plures Sacerdotes, & tandem σύμπασαι alii concelebrent, & unum simul sacrificium & sacramentum aggrediantur perficiendum. Nec mirum: plerisque quippe in locis Constitutionum Apostolorum, & sacrarum historiarum, Pontificum sacrificiis adesse describuntur Sacerdotes. at quo fine, nisi ut ejusdem sacrificii socios se exhiberent? Clarum legimus de hac re apud Ciaconium testimonium in vita Zephirini, qui ut ille scribit, *voluit omnes Presbyteros adesse celebranti Episcopo: quod & Evaristo placuit.* Adesse quidem dices, sed audientium, non consacrificantium proposito. At nisi sacrificarent, non agerant certe Pontifici in altari præberent, sed in sedibus consisterent: sacrificio vero cooperatos veteris Ordinis Romani textus indicat, si quadam animi indifferentia legatur; nec nisi Innocentii tertii ætate antiquitatum fuisse hanc consuetudinem certiores reddimur ex ejus libro quarto de sacrificio Missæ cap. 25. quo, ut Presbyteri Cardinales Pontifici concelebrent, præscribit: & etiamnum in Ecclesia Romana

ἐφεστῶτος ἱεροῦ, ait, ἤγουν ἐκεῖνος χάριτος, ἤγουν ὁ τῆς χειροτονίας ἐπιτελῶν, οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· οὗτος, τὸν ἀναγνώστην ἐκβάλλει, ὡς ἔθος ἐστὶ παραπέμπειν· καὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων ἀγγέλων, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας· καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου, καὶ ὁ τελῶν καὶ ὁ κληρικὸς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνος προβαίνουσι, χειροτονεῖ καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀρχόντων, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐν ἀπὸ τῆς ἁγίας θύρας, ἐν ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀκροστιχίου· *Communatur deinde sacram osculari mensam, tanquam gratia exundantem, & quia in ea consecratus est: mox etiam Pontificis dextram, quia per eam promotus est, tum vero genuam propter divinum charisma & pecam, & quia est instrumentum precum, eo quod etiam ipse & Pontifex, sit diligens & dilectus, initians & initiatus: propterea & omnes Presbyteri lætantes, cum gaudio hunc deosculantur, quasi ejusdem Ordinis participem, cujusque dilectionis & unitatis signum omne demonstrant.* Osculum porro in universa Ecclesia Sacerdoti recens ordinato quondam datum colligitur, tum ex vetere Ordine Romano scribente: *Tunc osculatur singulos dicens. Pax Domini sit semper vobiscum*: tum ex Dionysio de Ecclesia Hierarchia cap. 5. ὁ ἀρχὴ τῆς θείας ἱερωσύνης τελεσθείς, ἀποστρέφει ἐφεξῆς ἐκεῖνον ἐφ' ἑαυτὸν· καὶ τ

Secundo, sic illa nunc, post lectam consecrationis & totius liturgiæ a recenter ordinato seriem, quodquidem qui attentaret, si nondum sacerdotio collato perfectum se censeret? Tertio, χειροτονηθεὶς ubique appellatur sacerdotium suscipiens, ante traditionem hujusmodi, quasi Ordine jam suscepto sit insignitus. Quarto, verba laudata λάβε παρακαταθήκην, &c. a solo Catumsyrito formam Ordinis continere perhibentur: Philadelphiensis autem ab eo male vindicatus, nil ipsi patrocinatur, nec in parte hac, a communi Græcorum Theologorum sensu discedit. Quinto, verba hæc λάβε παρακαταθήκην impudenter & meretricia fronte adulterare ausus est Catumsyrites, dum illis interseruit. καὶ φύλαξον αὐτὴν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, fac depositum hoc corpus Christi: quæ quidem adjectitia, nec traditione, nec scripto, nec typis Græcis ullis sunt nota. Non omiserim lubens, vanam illam Catumsyriti formam, potestatem quidem Sacerdotis in Christi corpus verum commemorare, de mystico vero altum in eo silentium: quis autem Sacerdos, qui in utrumque aliquid juris accepit, de utroque verba sibi fieri, dum ordinatur non percipiat? Sonent itaque licet verba hæc, λάβε παρακαταθήκην, idem fere quod hæc Latina, *Accipe potestatem offerre*, &c. Sonent etiam hæc alia, φύλαξον αὐτὴν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ac quæ dixit Christus, *Hoc facite in meam commemorationem*: cum tamen nullam de Sacerdotis jure in Ecclesiæ membra mentionem faciant, nusquam ut vera Ordinis forma, juxta Catumsyriti doctrinam sunt habenda. His subdoliter, & pro consueto sibi more, non sine fictione & mendacio respondet falsarius Catumsyrites, partialem hanc esse sacramenti Ordinis formam, ut quæ solam in Christi corpus Sacerdotis auctoritatem proferat: aliam vero secundam itemque compartem esse, quæ alio tempore cum Episcopo liberetur aliam in Christi corpus mysticum potestatem concedat. His autem deliria hæc verbis aperire conatur. Ecclesia Orientalis, non eodem tempore & die ordinat suos Presbyteros sicut servat sancta Mater Romana Ecclesia, sed diversis temporibus ad exemplum Domini Christi bis ordinat Sacerdotes suos. Christus enim Apostolos semel ordinavit, ad ordinariam potestatem super corpus suum verum, per exhibitionem panis ante mortem: & iterum in secundariam potestatem supra corpus mysticum, cum post resurrectionem insufflavit in eos, & dixit, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ita Ecclesia Orientalis primo ordinat suos Sacerdotes per collationem corporis Christi sub speciebus panis: & deinde ad secundariam potestatem super membra Ecclesiæ suis peccatis liganda aut absolvenda. Cujus quidem potestatis tradendæ formam se, DD. Cardinalibus Congregationis de propaganda fide præfectis, ex testimonio Timothei Cirenes Cypri Metropolitæ, Romæ exhibuisse affirmat idem Catumsyrites Accusatione in Arcudium 64. illamque exscribit, Græce primo, deinde Latine, hoc pacto. *Sedens Episcopus cum solemnitate in Pontificio throno, indutus veste Episcopali, & habens super humeros pallium Episcopale, jubet accedere ordinandum, ad suscipiendam secundariam potestatem absolvendi, & ligandi. Tunc duo Sacerdotes deducunt in medio eum qui ordinatur: & tres reverentias faciunt coram Episcopo, dicente uno ex ipsis in prima inclinatione: Jube Domine. Ad quod omnes pariter, capita sua Episcopo profunde inclinant. In secunda vero reverentia, dicitur: Benedic Domine. Et in tertia: Ad multos annos Domine. Tunc is qui ordinandus est, inclinat caput: & genu dextrum coram Episcopo. Et Archidiaconus pallii extremitatem modeste attollit, & ordinandi capiti super imponit. Insuper Episcopus ipse imponit ei manum suam, dicens: Mediocritas nostra, ex divina gratia, & dono, ac potestate principalis fontis vivendi spiritus, nobis concessa a Salvatore Christo Domino per sanctos ejus discipulos & Apostolos, ad solvendum & ligandum peccata hominum, dicendo eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum retinueritis peccata retenta sunt: &, quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis. Ex ipsis autem etiam ad nos derivato hoc divino dono Spiritus Sancti principii vitæ, nostræ, inquam, humilitatis ministerium, superimponit N. spiritualis paternitatis officium. Damus itaque ei potestatem ligandi & solvendi omnia quæcumque ei confitebuntur homines ex puro & contrito corde, sintque condonata & absoluta ex Omnipotente virtute divini & vivifici Spiritus Sancti, in præsenti seculo, & in futuro: in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Et tunc Chorus respondet: Domine, miserere, Domine sancte, benedic. Et Episcopus dicit: Christus verus Deus noster, precibus intemeratæ suæ Matris, & omnium Sanctorum misereatur, & salvet nos: tanquam bonus & misericors Deus. Amen.* Verum, quam narrat Catumsyrites secundariam ordinationem DD. Cardinalibus legendam obtulisse, ipsi quoque Eminent. Cardinales subodorati sunt suppositam & falsam, & ut vincat veritas, legitimum adulteri Catumsyriti fœtum: pœnaque exinde fuit auctori, ut nec legitimos nec supposititios, vel edere vel fingere deinceps attentaret. Pro comperto tamen, & luce ipsa clarius extat, non successive, sed semel & una, Sacerdotii potestatem utramque Græcos conferre, cum dicunt: Divina gratia quæ infirma semper curat, & ea quæ desunt adimplet; *promovet N. in Presbyterum*; hoc est, ad obeundas Presbyteri functiones cunctas: unde & fundamento vacat apud eos, quo se torquent Scholastici quidam, dubium. An duplex sit Sacerdotii character? An qui potestatem obtinet in corpus Christi verum, simul quoque in mysticum obtineat? Una siquidem ad munus utrumque se extendens facultas confertur, & una est Sacerdotii dignitas, qua vel unico verbo prolato Diaconus augetur, & jus utrumque, in verum & in mysticum Christi corpus, committitur: non immerito propterea annotavit Arcudius lib. 6. cap. 8. Sacerdotibus confessione excepturis concessas litteras (ἐπιτρεπτικὰ γράμματα & ἐντάλματα vocant Græci, nos *Mandata*, eo quod in ipsis a Confessoribus agenda vel observanda quæque præscribuntur) nihil quod ordinationem memoret aut tangat continere: sed tantum potestatis in Ordine susceptæ functionem demandare, amplitudinem exponere, necnon & ejus terminos definire & coarctare: quæ idcirco absentibus æque ac præsentibus conferri solent; semper autem Monachis, licet non cunctis eas Pontifices concedunt. Et quidem, ἐντάλματος unius, Arcudius loco nuper memorato, alterius juris Græcoromani volumen lib. 6. tertii, Ms. Regium numero 363. formam nobis exhibet.

Humilitas nostra tibi in Monachis Sacerdoti Matthæo spiritualis paternitatis ministerium confert. Unde & rationes & acta, variosque pro confessione ad te accedentium casus excipere, & juxta cujusque vires, peccatorumque discrimina ratione habita, pœnitentiam, & omnem salutem teneris administrare. Ligabis enim quæ ligari oportet: & solves quod solvi necesse est, ut cooperator & minister datæ nobis a Deo spiritualis & Apostolicæ gratiæ, pro humanarum animarum salute. Convenit insuper devote juxta Monachorum ritum, de hoc te interpellaturos, (cum debita Canonica observantia, tum alia quavis, tum ea, quæ Monachum detondendum comitari decet) tonsura, Monastico Ordini adscribere. Promovendos autem ad Sacerdotii dignitatem ita teneris examinare, & quæ ad eos spectant, ut Apostolica & Canonica ratio exigit, perscrutari: ne ex negligentia, aut subreptione aliqua, alienis criminibus, ut divini Apostoli verbis utamur, participasse deprehendaris. Hoc fine mandatum hoc scripto tibi ab humilitate nostra traditum est, ob tuam securitatem, mense, &c.

Ἡ μετριότης ἡμῶν ἀνατίθησί σοι τῷ εὐλαβεστάτῳ ἱερομονάχῳ Ματθαίῳ τὸ λειτούργημα τῆς πνευματικῆς πατρότητος. ὅθεν ὀφείλεις ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς πράξεις, καὶ τὰ ποικίλα πάθη πάντων τῶν εἰς ἐξομολόγησιν προσερχομένων σοι· καὶ οἰκονομεῖν τὴν μετάνοιαν, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἀναλόγως κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, καὶ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων διαφορᾶς. δήσεις γὰρ ὃ δεῖ δεθῆναι, καὶ

καὶ λύσεις, ὃ δεῖ λυθῆναι, ὡς συνεργὸς καὶ ὑπηρέτης τῆς παρὰ Θεοῦ δοθείσης ἡμῖν πνευματικῆς καὶ ἀποστολικῆς χάριτος, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. δεῖ εὐσεβῶς καὶ μοναχικῶς ἀποκείρειν τοὺς εἰς τοῦτο προσκαλουμένους σε, μετὰ τῆς ὀφειλομένης κανονικῆς παρατηρήσεως, τῆς τε ἄλλης, καὶ τῆς μελλούσης μοναχικῶς ἀναδέχεσθαι τῆς ἀποκειρομένων. τοὺς δὲ πρὸς τὸ ἱερωσύνης ἀξίωμα ἀναγομένους οὕτως ἐξετάζειν ὀφείλεις, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς διερευνᾶσθαι πάντα ἀκριβῶς, ὡς ἀποστολικὸς καὶ κανονικὸς ἀπαιτεῖ λόγος· ἵνα μὴ ἐκ ῥᾳθυμίας, ἢ συναρπαγῆς τινα λάθῃς σεαυτὸν ἀλλοτρίαις κοινωνῶν ἁμαρτίαις, κατὰ τὸ θεῖον εἰπεῖν ἀπόστολον. ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν ἐνταλτήριον γράμμα γέγονε τὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπεδόθη σοι εἰς ἀσφάλειαν ἐν μηνὶ, καὶ τὰ ἑξῆς.

---

23 *Μεταλαμβάνει πρῶτος*) Non solum honoris gratia prior aliis communicat recens ordinatus, sed & sacrum sanguinem Sacerdotibus distribuere posse ex Symeonis testimonio constat: τὸ ἱερώτατον, inquit κατέχων (ὁ χειροτονηθεὶς) ἐν χερσὶ κατέχων, μεταδίδωσι τὸ [illegible] ἱερεῦσι καὶ διακόνοις. μαρτυρόμενος διὰ τοῦ ἔργου, [illegible]. *Sacratissimum calicem ordinatus manibus tenens, Sacerdotibus Diaconisque accedentibus, sanguinem sanctum distribuit: hac actione testatus, se sacramentorum ministrum consecratum esse, & illa aliis impertiendi potestatem, facultatemque adeptum.*

24 *Λέγει τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχήν*) Quam reperire est in Chrysostomi liturgia fol. 83. Hic vero Regia cum Cryptof. addunt, καὶ λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑπτά. *Septem dies continuos Missam celebrat*. Quondam enim interpolatis tantum diebus sacra peragebant Sacerdotes: recens autem ordinatus, primis septem consecrationis suæ diebus, quotidie Deum Eucharistiæ sacrificio colit: & ex unico a Pontifice accepto pane, septem illius sacrificii materiam omnem depromit: de quo etiam mentionem etiam facit Thessalonicensis: Εὐλογίαν λαβὼν ἄπεισιν ἔχων τὴν ἑβδόμην καθ' ἡμέραν ἱερουργῶν, ὡς προστέτακται, ἵνα [illegible] *Et benedictione accepta ad septimum usque diem obsedit, quotidie ut præscriptum est, sacra faciens, & ut alicui ejus sermo correspondeat, & absque interruptione, sacrorum hebdomade, quæ præsentis vitæ dispensatio decurritur, Sacerdotii operatio perseveret: & cum diligenter opus hoc in præsenti fuerit executus, ad indeficiens illud sacrificium, & conjunctissimam Christi participationem perveniat. Verum & spirituali gratia abundanter suscepta, juxta septenarium Spiritus gratiarum numerum, quæ gratiæ sunt, non interpolato tempore, & æqualibus diebus tenetur operari.* De septem aliis diebus post unumquodque sacramentum receptum, devotius peragendis, suis locis dicetur. Græcis vero solis id non fuit peculiare, ut aliquot post consecrationem diebus attentius Deo, & Sacramentorum devotæ perceptioni vacarent: nam & in Galliarum Ecclesiis Presbyteros recenti ordinatione consecratos uno a Pontifice pane accepto, per quadraginta successivos dies spiritualiter pastos legimus apud Fulbertum Carnutensem, epist. ad Finardum secunda: vixit is undecimo seculo, cujus tempore observata consuetudo alterius in veteri Romano Ordine præscriptæ, ubi de Episcopi consecratione, veritati suffragatur. Quod dum venerit ad communicandum Dominus Pontifex (consecrans) porrigit ei (consecrato) formatam, atque oblationem integram. Suscipiensque eam Episcopus, ipse ex ea communicat super altare; quod vero residuum fuerit, sibi reservat deinceps, ad communicandum unoquoque die, usque ad quadraginta dies expletos. Vide ordinem eumdem, titulo, qualiter in Ecclesia Romana sacri Ordines fiant.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑι Ἐπισκόπε.

RITUS IN ORDINATIONE EPISCOPI servandus.

1 1 ΜΕτὰ τὴν τοῦ Τρισαγίου συμπλήρωσιν, ἄνεισιν ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὴν κρηπῖδα τὴν
2 πρὸ τῆς ἁγίας τραπέζης. καὶ προσάγεται αὐτῷ 2 παρὰ τῶν συμπαρόντων τριῶν Ἀρχιερέων ὁ χειροτο-
3 νεῖσθαι μέλλων ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους. ὁ δὲ 3 Χαρ-
a τοφύλαξ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ δίδωσιν αὐτῷ a χάρτην, ἐν ᾧ γέγραπται, εἰ μὲν πατριάρχης ἐστὶν ὁ χειροτονῶν ταῦτα.

4 4 ΨΗφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἱερωτάτων μητρο-
b c πολιτῶν, καὶ b Ἀρχιεπισκόπων, c καὶ Ἐπισκόπων. Εἰ δὲ μητροπολίτης, ταῦτα. Ψήφῳ *Eucbol.*

COmpleto Hymno, Ter sancto, conscendit Pontifex crepidinem, quæ est ante sanctam mensam, & ab assistentibus tribus Pontificibus a dextro latere, Ordinandus illi offertur: Chartophylax autem a sinistro chartam ei tradit, in qua, si ordinans est Patriarcha, hæc scripta sunt.

SUffragio & consensu sacratissimorum Metropolitarum, & Archiepiscoporum, & Episcoporum. *Si autem est Metropolita.* Suffragio & consensu Deo

amabilissimorum Episcoporum, & sanctorum Presbyterorum Divina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ desunt adimplet, promovet N. Deo amabilem Presbyterum, Episcopum, a Deo servatæ civitatis N. oremus pro eo, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus. *Et qui sunt intus, & extra Tribunal, dicunt ter*, Domine miserere. *Tradita itaque Pontifici ejusmodi charta, & Chartophylace, aut Archidiacono dicente:* Attendamus. *Pontifex scripta legit, audientibus astantibus, cunctisque exclamantibus:* Domine miserere, *ut ex superioribus manifestum est. Explicat autem Evangelium Pontifex, & manum etiam admoventibus aliis Pontificibus, capiti & cervicibus Ordinati imponit. Mox cruces tres in ejus capiti exprimens, & manum ei impositam tenens, precatur hoc pacto.*

Dominator, Domine Deus noster, qui per celeberrimum Apostolum Paulum, graduum & ordinum seriem, ad subserviendum, & ministrandum venerandis & illibatis mysteriis tuis, in sancto altari tuo, constituens primo Apostolis, secundo Prophetis, tertio Doctoribus sanxisti: ipse omnium Domine, hunc etiam suffragiis electum, & Evangelicum jugum, dignitatemque Pontificalem subire dignum habitum, per meam peccatoris, & astantium ministrorum & Coepiscoporum nimirum; adventu, & virtute, & gratia Sancti tui Spiritus, corrobora; sicut sanctos Apostolos & Prophetas corroborasti: sicut reges unxisti, sicut Pontifices sanctificasti: & irreprehensum ejus Pontificatum ostende, & omni honestate illum exornans, sanctum illum renuncia: ut quæ populi saluti expediunt postulet; & a te exaudiri dignus fiat.

Quia sanctificatum est nomen tuum, & glorificatum est regnum.

Et dicto Amen, *coordinantium eum Episcoporum unus, submissa voce, a vicinis Pontificibus, eisque responsuris, solummodo audienda, Diaconica hæc pronuntiat.*

In pace Dominum precemur. Pro superna pace, & salute. Pro pace totius mundi. Pro Archiepiscopo nostro N. Sacerdotio, auxilio, perseverantia, pace, valetudine, & salute ejus, & pro opere manuum illius: Dominum precemur. Pro servo Dei N. nunc Episcopo promoto, & salute ejus: Dominum precemur. Ut clemens Deus, purum & incontaminatum illi Pontificatum largiatur: Dominum precemur. Pro urbe hac, omni civitate. Et pro omnibus auxilio & ope divina indigentibus: Dominum precemur. Ut liberemur ab omni: Suscipe, salva, miserere, & conserva. Sanctissimæ illibatæ.

His dictis Pontifex eodem modo impositam ordinati vertici manum tenens, hoc pacto precatur.

καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ὁ-
σιωτάτων d πρεσβυτέρων. Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντο- d
τε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπλη-
ροῦσα, προχειρίζεται, τὸν δεῖνα, τὸν θεοφιλέστατον
πρεσβύτερον e Ἐπίσκοπον, τῆς θεοσώστου πόλεως τῆς
δε· εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν e
ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος. f Καὶ οἱ τοῦ βήμα-
τος, καὶ οἱ ἐκτὸς τοῦ, Κύριε ἐλέησον γ'. ἐπιδιδομένου
τοίνυν τοῦ τοιούτου g χάρτου τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ τοῦ Χαρτο- h
φύλακος, ἢ τοῦ Ἀρχιδιακόνου λέγοντος, τό, Πρόσχω-
μεν, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὰ γεγραμμένα εἰς ἐ-
πήκοον τῶν παρεστώτων, καὶ πάντων h φωνούντων τό, Κύ-
ριε ἐλέησον i ὡς προδεδήλωται ς ἀναπτύσσει τὸ Εὐαγ-
γέλιον ὁ Ἀρχιερεύς, καὶ ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ i ς
τραχήλῳ τοῦ χειροτονουμένου, 6 συνεφαπτομένων καὶ τῶν 6
ἄλλων Ἀρχιερέων. εἶτα ποιῶν σταυροὺς τρεῖς ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἔχων ἐπικειμένην αὐτῷ τὴν χεῖρα
εὔχεται οὕτως.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ νομοθετήσας ἡμῖν διὰ τοῦ πανευφήμου σου Ἀποστόλου Παύλου, βαθμῶν καὶ ταγμάτων τάξιν εἰς τὸ ἐξυπηρετεῖσθαι καὶ λειτουργεῖν τοῖς σεπτοῖς καὶ ἀχράντοις σου μυστηρίοις ἐν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους· Αὐτὸς Δέσποτα τῶν ἁπάντων, καὶ τοῦτον τὸν ψηφισθέντα καὶ ἀξιωθέντα ὑπεισελθεῖν, τὸν Εὐαγγελικὸν ζυγὸν καὶ τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν, διὰ τῆς χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ τῶν συμπαρόντων λειτουργῶν, καὶ συνεπισκόπων, τῇ ἐπιφοιτήσει, καὶ δυνάμει, καὶ χάριτι τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἐνίσχυσον, ὡς ἐνίσχυσας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους
καὶ προφήτας, k ὡς ἔχρισας τοὺς βασιλεῖς, ὡς ἡγία- k
σας τοὺς Ἀρχιερεῖς. καὶ ἀνεπίληπτον αὐτοῦ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἀπόδειξον, καὶ πάσῃ σεμνότητι κατακοσμῶν, ἅγιον ἀνάδειξον εἰς τὸ ἄξιον γενέσθαι, τοῦ αἰτεῖν αὐτὸν τὰ πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ, καὶ ὑπακούειν σε αὐτοῦ.

Ὅτι ἡγίασταί σου τὸ ὄνομα, δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία.

Καὶ μετὰ τό, ἀμήν, λέγει τῶν συγχειροτονούντων Ἀρχιερέων εἷς, λεπτῇ φωνῇ ὅσον ἀκούειν
τοὺς l συνόντας Ἀρχιερεῖς καὶ ἀποκρίνεσθαι, τὰ δια- g
κονικὰ ταῦτα.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ, τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας. Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας, καὶ σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ m δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δεῖνος, τοῦ νυνὶ προχει-
ριζομένου Ἐπισκόπου καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, τοῦ Κυ- m
ρίου δεηθῶμεν. Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἄσπιλον καὶ ἀμώμητον αὐτῷ τὴν ἀρχιερωσύνην χαρίσηται, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. n Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πά-
σης πόλεως. Καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν χρῃζόντων τῆς n
παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον. Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Καὶ τούτων λεγομένων. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἔχων ὡσαύτως τῇ τοῦ χειροτονουμένου κορυφῇ τὴν χεῖρα ἐπικειμένην, εὔχεται οὕτως.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἀνθρώπου φύσιν τὴν τῆς Θεότητος ὑπενεγκεῖν οὐσίαν, τῇ σῇ οἰκονομίᾳ ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν διδασκάλους καταστήσας, τὸν σὸν ἐπέχοντας θρόνον, εἰς τὸ ἀναφέρειν σοι θυσίαν καὶ προσφορὰν ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου. Σὺ Κύριε, καὶ τοῦτον τὸν ἀναδειχθέντα οἰκονόμον τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος ποίησον γενέσθαι μιμητὴν σου τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος, τιθέντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν προβάτων σου· ὁδηγὸν τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, φωστῆρα ἐν κόσμῳ· ἵνα καταρτίσας τὰς ψυχὰς τὰς ἐμπιστευθείσας αὐτῷ ἐπὶ τῆς παρούσης ζωῆς, παραστῇ τῷ βήματί σου ἀκαταισχύντως· καὶ τὸν μέγαν μισθὸν λήψηται, ὃν ἡτοίμασας τοῖς ἀθλήσασιν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου σου. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ὁ Θεός.

Καὶ μετὰ τό, ἀμήν, αἴρει τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τί-
7 θησιν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. καὶ οὕτως 7 ἐπιτίθη-
8 p σι τῷ χειροτονηθέντι 8 τὸ ὠμοφόριον, p λέγων,
q Ἄξιος, q ὁμοίως καὶ ὁ κλῆρος, τὸ αὐτό.
9 9 Εἶτα τὸν χειροτονηθέντα ἀσπάζεται ὁ χειροτονή-
10 σας, καὶ οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι. 10 καὶ τῆς συνήθους
11 εὐφημίας τελουμένης, 11 εἰσέρχονται εἰς τὸ σύνθρο-
12 νον. καὶ καθεζόμενος πρῶτος ὁ χειροτονηθείς, 12 ἀ-
ναγινώσκει εἰς τὸν Ἀπόστολον. καὶ πρῶτος τῶν ἄλλων τοῦ τιμίου
r σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ r μεταλαμβάνει. αὐτὸς
ſ καὶ τῷ χειροτονήσαντι, καὶ τοῖς λοιποῖς ſ μεταδίδωσι.

Domine Deus noster, qui humana natura, deitatis tuæ præsentiam nullatenus ferente, tua dispensatione Doctores simili nobiscum ratione passibiles thronum tuum obtinentes, hostiam & oblationem pro cuncto populo tuo sacrificaturos constituisti: tu Domine, etiam hunc Pontificalis gratiæ dispensatorem renunciatum, tui veri Pastoris imitatorem, animam pro tuis ovibus ponentem, cæcorum ducem, in tenebris lucem, insipientium præceptorem, infantium doctorem, in mundo luminare effice: ut animas sibi creditas reparans, tribunali tuo inconfuse in præsenti vita astet, & magnam mercedem pro Evangelii tui prædicatione decertaturis, a te præparatam reportet. Tuum enim est misereri, & salvare Deus.

Et dicto, Amen, *elevat Evangelii codicem, & sanctæ mensæ imponit. Atque ita ordinato pallium imponit, dicens:* Dignus. *Simili ratione Clerus idem repetit.*

Deinde ordinatum Pontifex ordinans exosculatur: sicut & reliqui Episcopi. Et solita acclamatione terminata, in Consessum conscendunt: & prior reliquis ordinatus considens, lecto Apostolo, pacem precatur: & prior aliis pretioso corpori & sanguini Christi communicat: & ipse idem, Pontifici ordinanti, & reliquis communionem distribuit.

VARIÆ LECTIONES.

a Χάριτι.) Regia, & Chryptoferratense legunt, χαρίσει.
b Ἀρχιεπισκόπων. Regia præmittunt, καὶ δοκιμασίᾳ.
c Καὶ Ἐπισκόπων. Deest in Regiis, & Cryptof.
d Καὶ Πρεσβυτέρων.) Addunt Regia, καὶ διακόνων.
e Ἐπίσκοπον.) Regia legunt, Μητροπολίτην.
f Καὶ οἱ τοῦ βήματος,) Horum vice Regia, & Cryptof. legunt. ὁ λαὸς τό, Κύριε ἐλέησον. τρίς.
g Χάρτου.) Eadem, χαρτίον.
h Φωνούντων.) Eadem subdunt. ἐκ τρίτου.
i Ὡς προδεδήλωται, Deest in illis.
l Συνόντας.) Regia, συμπαρόντας.
m Τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ.) Deest.
n Ὑπὲρ τῆς πόλεως.) Præcedit alia oratio in Regiis. ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων. &c. ὑπὲρ τῆς συμπολιτείας ut alibi.
o Ἀσπάζεται.) Deest.
p Λέγων.) Regia, λέγοντος τοῦ κλήρου, τό, ἄξιος.
q Ὁμοίως καὶ ὁ κλῆρος, τὸ αὐτό.) Desunt hæc in Regiis, & Cryptof.
r Μεταλαμβάνει.) Regia, μεταλαμβάνων.
ſ Μεταδίδωσι.) Addunt Regia, & Chryptof. [illegible]

Quia vero diversa est valde, Barberini S. Marci, sicut & alia Allaciani M. S. lectio, separatim ideo utraque adjungitur. Et primo quidem Barberini.

Χειροτονία Ἐπισκόπου.

Μετὰ τὸ τρισάγιον, ὅτε κατέλθωσιν οἱ ψάλται ἐκ τοῦ ἄμβωνος, ἵσταται ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν κρηπῖδα, ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἐπιδίδοται αὐτῷ χάρτης, ἐν ᾧ γέγραπται. Ἡ θεία χάρις, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ ἀναγινώσκει ἀκουόντων πάντων, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ χειροτονουμένου. Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι. Τό, ἡ θεία χάρις. λέγει ὁ λαὸς τό, Κύριε ἐλέησον. τρίς.

Καὶ ἀναπτύξας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Εὐαγγέλιον, ἐπιτίθησιν αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν τράχηλον, παρεστώτων καὶ ἄλλων Ἐπισκόπων, καὶ ἐφαπτομένων αὐτῷ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, καὶ ποιῶν σταυροὺς τρεῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιτιθεὶς αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἐπεύχεται ταῦτα.

Episcopi Ordinatio.

Postquam Hymnus ter sanctus completus fuerit, & descenderint ex Ambone Cantores: stat Archiepiscopus in crepidine, coram sancta mensa, & traditur ei tabella, in qua scriptum est, Divina gratia, &c.

Et omnibus audientibus legit, habens manum super Ordinandi caput. Et cum legerit illud, Divina gratia, &c. *Populus dicit*, Domine miserere, *ter.*

Et aperiens Archiepiscopus Evangelium, imponit super ejus caput, & collum, adstantibus & aliis Episcopis, & ipsis sanctum Evangelium tangentibus, faciensque cruces tres super caput ejus, & imposita illi manu, (Ordinans) sic precatur.

Dominator Domine, &c.

Et responso, Amen, unus adstantium Episcoporum preces Diaconi persolvit; hoc pacto. In pace Dominum precemur, &c.

Et dum fit hæc oratio ab Episcopo, pari modo super caput Ordinati manum impositam tenet Archiepiscopus, & sic precatur.

Domine Deus noster, &c.

Et dicto, Amen, aufert Evangelium Patriarcha, deponitque illud in sancta Mensa, tuncque Pallium Ordinato imponit, & deosculatur illud, quod item reliqui Episcopi faciunt: & ad consessum simul cum illis proficiscitur, & missa integre completur.

Δέσποτα Κύριε. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμὴν, ποιεῖ ἄλλην διακόνου εἷς τῶν παρεστώτων ἐπισκόπων, οὕτως, Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ut supra.

Καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὴν ἄλλην ταύτην, ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, ἔχων ὁμοίως τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐπεύχεται οὕτως.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμὴν, ἐπαίρει τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Πατριάρχης, καὶ ἀποτίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ τότε ἐπιτιθεὶς τὸ ὠμοφόριον τῷ χειροτονηθέντι, ἀσπάζεται αὐτὸν αὐτός, καὶ πάντες οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ συνανέρχεται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὸ συνθρονον, καὶ πλέεται λοιπὸν πᾶσα ἡ λειτουργία.

Ex pluribus aliis Allatiani Euchologii exemplaribus de Ordinationibus selecta.

Ordo in consecratione Episcopi observandus.

Incipit Missa. Et cum egressi fuerint Pontifices ad primum Introitum sancti sacrificii peragendum, progreditur cum illis Electus Episcopus: & Introitu completo, dicit Diaconus. Sapientia recti. *Et cum Evangelio solus ad altare tendit. Sacerdotes autem & Clerici, circa Electum stant, versus templi medium, sed paulo inferius. Tres vero Pontifices, sive etiam plures, Pontificium omnem ornatum induti in sellis suis sedent, ante sacras sancti altaris fores. Pontificum autem primus Ordinationem celebraturus, medius aliorum Pontificum sedet. Et Diaconus cui Evangelium legere incumbit, clara voce dicit.* Attendamus. *Unus vero Clericorum, præ reliquis litteratissimus, confestim præsentationem primam Electi facit, prædicans & dicens hæc.*

Præsentatur Deo amantissimus Electus confirmatus N. ut Ordinetur Episcopus salvatæ a Deo civitatis N. *Et præsentatur a Clericis Electus, usque ad aquilæ, in pavimento depictæ, caudam, tenens in manibus sacros Orthodoxæ fidei descriptos libellos. Et dicit ei Ordinaturus illum Pontifex.*

Quid huc petitum advenisti? *Responsio. Et respondet Electus, dicens.* Gratiæ Pontificalis Ordinem, suffragantibus mihi Clericis sanctissimæ Ecclesiæ N.

Et rursum Pontifex respondet dicens: Quid vero credis? *Et Electus clara voce dicit Symbolum sanctum hoc pacto.* Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, &c.

Et continuo Pontifex in crucis modum illi benedicens, ait. Gratia sancti Spiritus tecum sit. *Deinde præsentatur Electus a Clericis suis usque ad aquilæ medium, ejus præsentationem prædicante honoratissimo suo Clerico, ut fuit declaratum. Et stantem in medio aquilæ Electum, compellat Pontifex, & dicit.*

Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίᾳ Ἐπισκόπου.

Ἄρχεται τῆς θείας λειτουργίας· καὶ ὅταν ἐξέλθωσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν πρώτην εἴσοδον τῆς θείας ἱερουργίας, συνέρχεται μετ' αὐτῶν, καὶ ὁ ὑποψήφιος, καὶ πληρωθείσης τῆς εἰσόδου, λέγει ὁ διάκονος. Σοφία, ὀρθοί. Καὶ εἰσέρχεται μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου μόνος εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ κληρικοὶ ἵστανται κύκλῳ τοῦ ὑποψηφίου, πρὸ τοῦ μέσου ναοῦ. τρεῖς δὲ Ἀρχιερεῖς, ἢ καὶ πλείονες τούτων ἐνδεδυμένοι πάσας τὰς ἀρχιερατικὰς στολὰς, καθέζονται ἐν τοῖς σκίμποσιν αὐτῶν, πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου. Ὁ δὲ πρῶτος Ἀρχιερεὺς ὁ μέλλων ποιῆσαι τὴν χειροτονίαν, καθέζεται μέσος τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων. Καὶ ὁ διάκονος τοῦ Εὐαγγελίου λέγει μεγαλοφώνως. Πρόσχωμεν. εἷς δὲ τῶν κληρικῶν ὁ λογιώτατος, εὐθὺς ποιεῖται τὴν πρώτην προσαγωγὴν τοῦ ὑποψηφίου κηρύσσων, καὶ λέγων ταῦτα.

Προσφέρεται ὁ θεοφιλέστατος ὑποψήφιος ἐψηφισμένος, ὁ δεῖνα, τοῦ χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπον τῆς θεοσώστου πόλεως, τῆς δεῖνος. Καὶ προσφέρεται ὑπὸ τῶν κληρικῶν ὁ ὑποψήφιος ἄχρι τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀετοῦ, κρατῶν ἐπὶ χεῖρας αὐτοῦ ἐγγράφους τῆς θείας λιβέλλους τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ μέλλων χειροτονῆσαι αὐτὸν Ἀρχιερεύς.

Τί προσῆλθες ἐνθάδε παρ' ἡμῶν αἰτῶν; ἀπόκρισις. Καὶ ἀποκρίνεται ὁ ὑποψήφιος λέγων. Τὴν χειροτονίαν τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος συμψηφισαμένων με κληρικῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς, δεῖνος.

Καὶ ἀποκρίνεται πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς, λέγων. Καὶ τί πιστεύεις; Καὶ ὁ Υποψήφιος μεγαλοφώνως λέγων τὸ ἅγιον σύμβολον, οὕτω. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα. καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογῶν αὐτὸν σταυροειδῶς. Ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ σοῦ. Εἶτα προσφέρεται ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ὁ Υποψήφιος, ἄχρι καὶ μέσου τοῦ ἀετοῦ, κηρύσσων τὴν προσαγωγὴν αὐτοῦ ὁ ἐντιμότερος τῶν κληρικῶν, ὡς δεδήλωται. Καὶ στάντος τοῦ ὑποψηφίου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀετοῦ, προσφωνεῖ αὐτὸν, καὶ λέγει ὁ Ἀρχιερεύς.

Δήλωσον ἡμῖν ἔτι πλατύτερον πῶς ὁμολογεῖς, καὶ περὶ τῆς ἰδιότητος τῶν τριῶν ὑποστάσεως τῆς ἀκαταλήπτου θεότητος.

Καὶ ὁ Υποψήφιος διαρρυσίᾳ καὶ μεγάλῃ φωνῇ εἰς ἐπήκοον πάντων τὸ δεύτερον λιβέλλον ζώσῃ φωνῇ οὕτως διαγινώσκει.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν, ἐν τρισὶ προσώποις μεριζόμενον. Πατέρα φημὶ, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα· μεριζόμενον λέγω κατὰ τῆς ἰδιότητος λόγον· ἀμέριστον δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν. καὶ ὅλη Τριὰς ἡ αὐτή. καὶ ὅλη μονὰς ἡ αὐτή. μονὰς κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ φύσιν, καὶ μορφήν. Τριὰς κατὰ τὴν ἰδιότητα καὶ ὀνομασίαν. ὀνομάζεται γὰρ ὁ μὲν Πατὴρ, ὁ δὲ Υἱὸς, τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα. ὁ Πατὴρ ἀγέννητος, καὶ ἄναρχος· οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ τι πρεσβύτερον. ἦν γὰρ ἐκεῖνος, καὶ πάντως ἦν Θεός. ἄναρχος δὲ, ὅτι μὴ ἔκ τινος ἔχει τὸ εἶναι, ἢ ἐξ ἑαυτοῦ. πιστεύω δὲ, ὅτι ὁ Πατὴρ αἰτία ἐστὶν υἱοῦ, καὶ πνεύματος· τοῦ μὲν υἱοῦ γεννητῶς, τοῦ δὲ ἁγίου πνεύματος ἐκπορευτῶς· μηδὲ μιᾶς διαστάσεως, μηδὲ ἀλλοιώσεως ἐν τούτοις θεωρουμένης, ἢ μόνον τῆς διαφορᾶς τῶν ὑποστατικῶν ἰδιωμάτων. ὅτι ὁ μὲν γὰρ πατὴρ γεννᾷ τὸν υἱὸν, καὶ προβάλλει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὁ δὲ υἱὸς γεννᾶται ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πατρός. Καὶ οὕτω μίαν ἀρχὴν πρεσβεύω, καὶ ἓν αἴτιον ἐπιγινώσκω τὸν πατέρα, υἱοῦ καὶ πνεύματος. λέγω δὲ τὸν υἱὸν ἀρχὴν ὑπέρχρονον καὶ ἄπειρον· οὐχ ὡς ἀρχὴν τῶν κτισμάτων, οἱονεὶ πρωτότοκον ὄντα, τὰ πρεσβεῖα τούτων ἐπιφερόμενον. ἄπαγε· τοῦτο τῆς Ἀρειανῶν δυσσεβείας ἐστὶ παραλήρημα. ἐκεῖνος γὰρ ὁ δυσώνυμος ἐβλασφήμει κτίσμα τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐγὼ δὲ λέγω ἀρχὴν τὸν Υἱὸν ἐκ τοῦ ἀνάρχου ὄντα, ἵνα μὴ παραδεχθῶσι δύο ἀρχαί. μετὰ τῆς ἀρχῆς δὲ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπειδὴ καὶ ἅμα καὶ ὁμοῦ, τὸ εἶναι ἔχουσιν ἐκ Πατρὸς, ὅτε Υἱὸς, καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὁ μὲν γεννητῶς, τὸ δὲ ἐκπορευτῶς, ὡς εἴρηται. καὶ οὐδὲ ὁ Πατὴρ διῄρηται τοῦ Υἱοῦ, οὐδὲ ὁ Υἱὸς τοῦ Πνεύματος, οὔτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· ἀλλ' ὅλος ἐστὶν ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ ὅλος ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ὅλον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ. ἥνωνται γὰρ διῃρημένως, καὶ διῄρηνται ἡνωμένως. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ὁ συναΐδιος τῷ Πατρὶ, ὁ ὑπέρχρονος, ὁ ἀπερίληπτος, ὁ ἀπερίγραπτος κατεισι μέχρι τῆς ἡμῶν φύσεως, καὶ ἄνθρωπον πεπτωκότα μένον, καὶ ὅλον τὸν περιπεπτωκότα λαμβάνει ἐκ τῶν ἁγνῶν καὶ παρθενικῶν αἱμάτων τῆς μόνης παναμώμου καὶ καθαρᾶς Παρθένου· ἵνα ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὴν σωτηρίαν καὶ χάριν ἕνεκα ἰδίας εὐσπλαγχνίας χαρίσηται· καὶ γέγονεν ἡ καθυπόστασις τῶν φύσεων ἕνωσις, οὐ ταῖς κατὰ μικρὸν προσθήκαις τελειουμένου τοῦ βρέφους, οὐδὲ κατὰ φυρμὸν, ἢ σύγχυσιν, ἢ ἀνάκρασιν ἑνωθεισῶν τῶν συνεληλυθυιῶν φύσεων· οὐδὲ ὑποστάντος τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ σχετικὴν γενέσθαι τὴν ἕνωσιν κατὰ τὸν θεοστυγῆ καὶ ἰουδαιόφρονα Νεστόριον· οὐδὲ ἄνουν καὶ ἄψυχον κατὰ τὸν ἄνουν ὄντως Ἀπολλινάριον. ἐκεῖνος γὰρ ἐλήρει ἀρκεῖν τὴν Θεότητα ἀντὶ τοῦ νοός. Ἐγὼ δὲ Θεὸν τέλειον αὐτὸν ὁμολογῶ, καὶ τέλειον

Manifesta nobis qua ratione confiteris, & de proprietatibus trium personarum incomprehensæ Deitatis sentis?

Et Electus clara & elata voce omnibus audientibus, secundum libellum vivo sono pronunciat.

Credo in unum Deum, tribus personis distinctum: Patrem dico, & Filium, & sanctum Spiritum. Distinctum dico secundum proprietatis rationem, indivisum vero secundum substantiam. Tota namque Trinitas una est, & tota unitas eadem est. Unitas quidem secundum essentiam, naturam & formam: Trinitas vero secundum proprietates & denominationem. Una siquidem persona vocatur Pater, alia Filius, alia Spiritus sanctus. Pater ingenitus est, & sine principio. Non enim eo aliquid est antiquius. Erat ille, & semper erat Deus. Sine principio autem, quia non ex alio, quam a se, habet esse. Credo itaque, quia Pater principium Filii est & Spiritus; Filii quidem propter generationem, sancti vero Spiritus propter processionem, nulla penitus divisione aut immutatione in eis præterquam hypostaticarum proprietatum reperta differentia. Quia certe Pater generat Filium, & producit Spiritum sanctum: Filius autem a solo Patre generatur, & Spiritus sanctus a Patre procedit. Atque ita unum principium prædico, & producens unum agnosco: Patrem, Filii & Spiritus. Dico etiam Filium, principium super omne tempus & infinitum; non tantum sicut creaturarum principium, & earum primogenitum inter eas primatum obtinere. Apage: hoc namque Arianæ impietatis delirium est. Ille namque abominandi nominis creaturam, Filium esse deblaterabat, sicut & Spiritum sanctum. Ego vero dico Filium principium esse, ex Patre sine principio: ut non admittantur duo principia: cum principio vero originis supra Filium advenire Spiritum Sanctum: quandoquidem simul & una esse habent a Patre, Filius & Spiritus Sanctus; ille secundum generationis, hic secundum processionis, ut dictum est, viam. Neque Pater a Filio divisus est, neque Spiritus Sanctus a Patre & Filio, sed perfecte Pater est in Filio, & Spiritu Sancto; & totus Filius in Patre & Sancto Spiritu; & totus Spiritus Sanctus in Patre & Filio. Uniuntur enim divisim, & unitim divisi sunt. Profiteor etiam quia Dei Verbum Patri coæternum, super omne tempus existens, incomprehensum, infinitum, ad nostram usque naturam descendit: & hominem abjectissimum, & totum in peccatum lapsum assumpsit ex puris & virgineis sanguinibus solius immaculatæ & mundissimæ Virginis, ut toti mundo gratiam salutarem, propter propriam sibi clementiam largiretur: & ejus persona facta est naturarum basis & unio, non modicis incrementis infante perfecto, neque secundum perturbationem, aut confusionem, vel etiam concurrentium & unitarum naturarum permixtionem; neque ex subsistente homine, ut Verbum fieret, & ex habitu, juxta execrandum & judaica sentientem Nestorium, unio evaderet: neq; etiam sine intellectu & anima, juxta vere dementem Apollinarium, esse natum. Ille etenim deitatem vice animæ intellectualis in eo esse hallucinabatur: Ego vero Deum perfectum esse assero,

eumdemque etiam perfectum hominem, ut qui simul caro, & Dei Verbum est: ejusque caro animata est rationali & intellectuali anima, qui etiam constans deitatis suæ naturalem dignitatem servat post unionem factam, nec deitatis aut humanitatis suæ quidquam propter summam ad Verbum conjunctionem amittit: qui etiam idem unam personam ex duabus naturis compositam, & duabus operationibus insignem servat, ex quibus, & in quibus, idem erat unus Jesus Christus Deus noster: qui duas habet voluntates naturales, & non ex inspiratione. Novum sic quidem passum, ut Deum quidem, sed in carne: Deitatem vero passibilem, aut patientem in carne, nusquam dico. Profiteor insuper illum suscepisse passiones omnes illi non repugnantes, & naturæ nostræ proprias absq; peccato, famem videlicet, sitim, lassitudinem, lachrymas, & similes, quæ etiam in eo habuerunt effectum, non coacte sicut in nobis, sed humana voluntate divinæ obsequente. Spontaneus enim esurit, spontaneus sitivit, spontaneus lassatus est, spontaneus est mortuus. Moritur itaque mortem pro nobis sustinens, deitate impassibili permanente. Ipse enim morti non subjacebat, qui peccatum mundi tollit, sed ut nos omnes voraci lethi manu eriperet proprio suo sanguine, proprio Patri nos reconciliavit, & cum corpore humano mors congressa, deitatis virtute deturbatur, & eliditur; & exinde compeditæ ab æterno justorum animæ educuntur: Postquam autem a mortuis resurrexit, & per quadraginta dies in terra cum discipulis apparuit, in cælum ascendit, & in dextera Patris sedet. Dexteram vero Patris dico, non localem, aut circumscriptam: sed dexteram Patris dico, æternam & sine principio gloriam, quam habuit ante incarnationem Filius, & post incarnationem etiam possedit. Simul enim adoratur ejus sancta caro cum ejus divinitate venerando cultu: non quod Trinitati facta fuerit additio, (absit) Trinitas namque permansit Trinitas, & post unigeniti unionem, sancta ejus caro indivisim ei adhæsit: sed & cum eo adhuc permanet in æternum: cum illa quippe veniet judicaturus vivos & mortuos, justos & peccatores. Et justis quidem pro virtutis operibus mercedem retribuet, cælorumque regnum, eo quod pro illo passi fuerint: peccatoribus autem æternum tormentum reddet, gehennæ non terminandum ignem: cujus nos omnes experimentum fugere, & promissis sincerisque bonis perfrui nos concedat Deus, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

Et confestim Pontifex crucis signo ordinandum benedicens, ait: Gratia Sancti Spiritus tecum sit, illuminans, confirmans, & intellectum tribuens omnibus diebus vitæ tuæ.

Deinde a suis Clericis præsentatur electus, usque ad aquilæ caput: uno ex Clericis, ut jam manifestum fuit, ejus ordinationem prædicante. Electo vero in aquilæ capite consistenti, dicit tertius Pontifex:

ἄνθρωπον τὸν αὐτόν· ὃς ἅμα σάρξ, καὶ ἅμα Θεοῦ Λόγος· σάρξ ἔμψυχος λογικῇ τε καὶ νοερᾷ ψυχῇ, σώζοντά τε πάντα τὰ τῆς αὐτοῦ Θεότητος φυσικὰ ἀξιώματα καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ μὴ τραπέντα τὰ τῆς Θεότητος αὐτοῦ, ἢ τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον ἀκραιφνεστάτην συνάφειαν, φέροντα τὴν αὐτὴν μίαν ὑπόστασιν σύνθετον, δύο τὰς φύσεις, καὶ ἐνεργείας σώζουσαν, τὰ, ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, ἦν ὁ αὐτὸς εἷς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἔχοντά τε δύο θελήσεις φυσικάς, οὐ γνωμικάς. Ἴσμεν δὲ ὡς ἔπαθε μὲν, ὡς Θεὸς λέγω σαρκί· Θεότητα δὲ παθητὴν, ἢ παθοῦσαν σαρκί, οὐδαμῶς. Ἔτι ὁμολογῶ αὐτὸν ἀναδέξασθαι πάντα τὰ ἡμέτερα ἀδιάβλητα πάθη τὰ συνόντα τὴν φύσιν ἡμῶν δίχα τῆς ἁμαρτίας, οἷον τὴν πεῖναν, τὴν δίψαν, τὸν κόπον, τὰ δάκρυα, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἐνεργοῦντα δὲ ἐν αὐτῷ, οὐκ ἠναγκασμένως, ὥσπερ καὶ ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως ἀκολουθούσης τῇ θείᾳ αὐτοῦ θελήσει. Θέλων γὰρ ἐπείνασε, θέλων ἐδίψησε, θέλων ἐκοπίασε, θέλων ἀπέθανε. Θνήσκει τοίνυν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπεκδεχόμενος θάνατον, ἀπαθοῦς μενούσης τῆς αὐτοῦ Θεότητος. Αὐτὸς γὰρ οὐχ ὑπέκειτο θανάτῳ, ὁ τὴν ἁμαρτίαν αἴρων τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα πάντας ἡμᾶς ἐξάξῃ τῆς παμφάγου χειρὸς τοῦ θανάτου, καὶ τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ αἵματι προσῆξε τῷ οἰκείῳ Πατρί, καὶ σώματι προσβαλὼν ὁ θάνατος ἀνθρωπίνῳ δυνάμει Θεότητος καταράσσεται· καὶ ἀνάγονται ἀπ' ἐκεῖθεν αἱ ἀπ' αἰῶνος τῶν δικαίων πεπεδημέναι ψυχαί. Μετὰ δὲ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐν τῇ γῇ μετὰ τῶν μαθητῶν ἐπιφαινόμενος, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Πατρός. Δεξιὰν δὲ τοῦ Πατρὸς λέγω, οὐ τοπικὴν, οὐ περιγραπτὴν· ἀλλὰ λέγω δεξιὰν τοῦ Θεοῦ εἶναι, τὴν ἄναρχον, καὶ προαιώνιον δόξαν, ἣν ἔχων ὁ Υἱὸς πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ταύτην ἔχει. Συμπροσκυνεῖται γὰρ ἡ ἁγία αὐτοῦ σάρξ τῇ αὐτοῦ Θεότητι τιμίᾳ προσκυνήσει, οὐ προσθήκην δεξαμένης τῆς ἁγίας Τριάδος· Μὴ γένοιτο· Τριὰς γὰρ ἔμεινεν ἡ Τριάς, καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν τοῦ Μονογενοῦς, ἀχωρίστου μενούσης τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκός, καὶ ἔτι μετ' αὐτοῦ μενούσης καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Μετ' αὐτῆς γὰρ ἐλεύσεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, δικαίους τε καὶ ἁμαρτωλούς· καὶ τοῖς μὲν δικαίοις ἀποδώσων τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀνθ' ὧν ἐνταῦθα ἐκοπίασαν· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς αἰώνιον ἀνταμειβόμενος βάσανον, καὶ τὸ τῆς γεέννης ἀτελεύτητον πῦρ· οὗ γένοιτο πάντας ὑμᾶς τὴν πεῖραν ἐκφυγεῖν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων καὶ ἀκηράτων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπευλογῶν τὸν χειροτονούμενον σταυροειδῶς. Ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴη μετά σου φωτίζουσα, στερεοῦσα, καὶ συνετίζουσά σε, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Εἶτα προσφέρεται ὁ Ὑποψήφιος ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἄχρι καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀετοῦ, κηρύσσοντος τὴν προσαγωγὴν ἑνὸς τῶν κληρικῶν ὡς προδεδήλωται, καὶ τοῦ Ὑποψηφίου σταντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀετοῦ· λέγει αὐτῷ ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ τρίτος.

Δήλωσον ἡμῖν πλατύτερον ἔτι πῶς ὁμολογεῖς, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τῆς ἐνυποστάτου Υἱοῦ, καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ πόσας φύσεις δογματίζεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καὶ ὁ Υποψήφιος εὐθὺς μεγαλοφώνως ἀναγινώσκει τὴν τρίτην ὁμολογίαν ἔπος, ζώσῃ φωνῇ.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων· ἄναρχον μὲν καὶ ἀγέννητον, καὶ ἀναίτιον· ἀρχὴν δὲ φυσικὴν, καὶ αἰτίαν Υἱοῦ καὶ Πνεύματος. Πιστεύω καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν, ἀρρεύστως καὶ ἀχρόνως ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα ὁμοούσιον αὐτῷ· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Πιστεύω καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ συνδοξαζόμενον ὡς συναΐδιον, καὶ σύνθρονον, καὶ ὁμοούσιον, καὶ ὁμόδοξον, καὶ τῆς κτίσεως δημιουργόν. Πιστεύω τὸν ἕνα τῆς αὐτῆς ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος τὸν μονογενῆ Λόγον κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν σαρκωθῆναι ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου ἐνανθρωπῆσαι, τουτέστι τέλειον ἄνθρωπον γενέσθαι, μένοντα Θεὸν, καὶ μηδὲν μεταβαλόντα τῆς θείας οὐσίας διὰ τὴν πρὸς σάρκα κοινωνίαν, ἢ ἀλλοιώσαντα· ἀλλ' ἀνευ τροπῆς προσειληφότα τὸν ἄνθρωπον, ἐν αὐτῷ τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρὸν ὑπομεῖναι, παντὸς πάθους κατὰ τὴν θείαν φύσιν ἐλεύθερον, καὶ ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνεληλυθότα, ἐκ δεξιῶν καθῆσθαι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Πιστεύω καὶ τὰς περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων παραδόσεις τε, καὶ ἐξηγήσεις τῆς μιᾶς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἔτι δὲ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου μίαν ὑπόστασιν ὁμολογῶ· καὶ ἕνα πιστεύω τὸν αὐτὸν, καὶ κηρύττω Χριστὸν, ἐν δυσὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ταῖς θελήσεσι, καὶ φύσεσι, τὰ ἐν οἷς, καὶ ἐξ ὧν, πέφυκε σώζοντα. Ἀκολούθως δὲ καὶ δύο θελήματα πρεσβεύω, τῆς ἑκάστης φύσεως τὸ ἴδιον θέλημα καὶ τὴν ἰδίαν σωζούσης ἐνέργειαν. Προσκυνητὰς εἰμὶ σχετικῶς, ἀλλ' οὐ λατρευτικῶς, καὶ τῶν θείων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, αὐτοῦ τε τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς πανάγνου Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐπὶ τὰ πρωτότυπα τὴν πρὸς ταῦτα διαβιβάζω τιμήν. Τοὺς δ' ἄλλως ἢ ὡς φρονοῦντας ὡς ἀλλοτριόφρονας ἀποβάλλομαι. Ἀναθεματίζω Ἄρειον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σύμφρονας, καὶ κοινωνοὺς τῆς αὐτοῦ μανιώδους κακοδοξίας. Μακεδόνιον, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν καλῶς ὀνομασθέντας πνευματομάχους· ὡσαύτως Νεστόριον, καὶ τοὺς λοιποὺς αἱρεσιάρχας, καὶ τοὺς τούτων ὁμόφρονας ἀποβάλλομαι, καὶ ἀναθεματίζω, καὶ τρανῶς ἀνακηρύττω μεγίστῃ φωνῇ. Πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα. Ὅλοις τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα. Τὴν δὲ δέσποιναν ἡμῶν τὴν Θεοτόκον Μαρίαν, κυρίως καὶ ἀληθῶς ὁμολογῶ καὶ κηρύττω, ὡς τεκοῦσαν σαρκὶ τὸν ἕνα τῆς Τριάδος, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἣ τις γένοιτό μοι βοηθὸς σκέπη καὶ ἀντίληψις πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Ἀμήν.

Καὶ ταύτης πληρωθείσης, εὐλογεῖ αὐτὸν ὁ Ἀρχιερεὺς λέγων. Ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐμῆς μετριότητος προβάλλεταί σε τὸν θεοφιλέστατον ἱερέα καὶ Ὑποψήφιον, τὸν δεῖνα, ἐπίσκοπον τῆς θεοσώστου πόλεως, τῆς δεῖνος. Καὶ εὐθὺς ἀνίσταται ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ πάντες.

Expone nobis adhuc amplius, quid profiteris de Incarnatione subsistentis Filii, & Verbi Dei, & quot naturas censes esse in uno & eodem Christo Deo nostro? *Et confestim electus tertiam professionem sonore legit, & valida hac voce, sic profert:*

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium, & invisibilium: sine principio quidem, ingenitum, & a causa independentem: principium vero, & originem Filii & Spiritus. Credo in unigenitum ejus Filium, sine fluxu & tempore ex eo genitum, eique consubstantialem, per quem omnia facta sunt. Credo & in Spiritum Sanctum, a Patre procedentem, & conglorificatum cum eo, ut coæternum, & ejusdem solii consortem, & consubstantialem, in gloria parem, & creaturarum opificem. Credo & unum supersubstantialis & vivificæ Trinitatis unigenitum Verbum, e cælis descendisse, & propter nos homines, & propter nostram salutem incarnatum de Spiritu Sancto, & ex Maria Virgine hominem factum, id est perfectum hominem apparuisse, Deum tamen permansisse, & immutatum, vel alteratum in nihilo circa divinam substantiam propter consortium ad carnem fuisse, sed sine mutatione hominem assumpsisse, & omni passione secundum divinam naturam liberum, in carne passionem & crucem subiisse, & tertia die a mortuis resurrexisse, in cælos ascendisse, & sedisse ad dexteram Dei Patris. Credo & traditiones & expositiones unius Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ circa Deum, & res divinas. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Expecto resurrectionem mortuorum: & vitam venturi sæculi. Insuper & Incarnati Verbi unam personam confiteor: eumdemque credo & prædico Christum, in duabus post Incarnationem voluntatibus & naturis, quæ ex his, & ex quibus constant, retinentem. Consequenter etiam duas voluntates, id est uniuscujusque naturæ voluntates, propriam sibi operationem habentes, admitto. Cultor etiam sum, habitu, sed non latria, sacrarum & venerandarum Imaginum, ipsius Christi & purissimæ Deiparæ, & omnium Sanctorum, & ad prototypa cultum earum transfero. Alias autem ab his dissentientes, ut prave opinantes repudio. Anathematizo Arium, & qui cum eo ejusdem sunt opinionis, vel etiam ejusdem erronei sensus consortes sunt: Macedonium, & qui cum eo Spiritus inimici recte dicti fuere: Nestorium pariter, & reliquos Hæresiarchas, necnon & ipsis assentientes rejicio, & anathematizo, & clare magna voce detestor. Omnibus Hæreticis anathema. Cunctis Hæreticis anathema. Dominam vero nostram Deiparam Mariam, sincere & vere profiteor & prædico, unum Trinitatis. Christum, Deum nostrum enixam. Quæ quidem mihi sit adjutrix, protectrix, & auxiliatrix, omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

Et professione hac finita, benedicit illi Pontifex dicens: Gratia Sancti Spiritus per meam mediocritatem promovet te, Deo amantissimum Sacerdotem, & electum N. in Episcopum a Deo custoditæ civitatis N. *Et confestim exurgit*

Pontifex, & omnes Pontifices cum eo. Unus autem ex ipsis defert ad electum subgenuale, & longos annos Episcopo ordinando precantur.

Deinde baculum Pontificum tradit illi Pontifex, dicens hoc pacto Accipe baculum ut coram te Christi pascas ovile, & obedientibus quidem tibi subjectis, esto baculus & fulcimentum: inobedientibus autem & pervicacibus ipso baculo utere, ut correctionis virga, quæ illos in officio contineat.

Assumitur deinde a Pontifice ordinandus, & cum eis ad sanctum altare coram sanctæ mensæ admittitur: & genuinum genuflexit coram Pontificibus.

Unus vero Pontificum, ministrum primus sanctum Evangelium accipit, & confestim inversum in faciem, ponit super caput ejus, illumque hinc & inde Pontifices tenent. Deinde omnibus audientibus dicit Pontifex.

Suffragiis & approbatione Deo amantissimorum Sacerdotum civitatis N.

Divina gratia, quæ infirma semper curat, & ea quæ desunt adimplet, promovet te Deo amantissimum Sacerdotem & electum N. Episcopum & præpositum a Deo custodiæ civitatis N. precemur itaque pro eo ut veniat super eum gratia Sancti Spiritus.

Et dicunt Pontifices ter. Domine miserere. *Pontifices autem Evangelium tenent, & Pontifex, qui consecrat, super caput ordinati ter cruces facit, & eis benedicit:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et imposita manu super caput ejus, sic precatur. Oratio.
Dominator Domine Deus noster, &c.

οἱ Ἀρχιερεῖς μετ' αὐτοῦ. Εἷς δὲ αὐτῶν φορεῖ τὴν Ὑποψηφίου τὸ εὐαγγέλιον, καὶ πολυχρονίους ποιεῖ πάντα ὁ Ἐπίσκοπος ὁ χειροτονούμενος.

Εἶτα δίδωσιν αὐτῷ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν Ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων αὐτῷ πρὸς αὐτόν. Λάβε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμαίνῃς τὸ ἐμπιστευθέν σοι ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσι, ὡσεὶ αὐτοῖς ὑπό σε βακτηρίᾳ, καὶ ὑποστηριγμός, τοῖς δὲ ἀπειθοῦσι, καὶ δυστρόποις χρῆσαι αὐτῇ ῥάβδῳ, ἐπιστυπτικῇ, ῥάβδῳ παιδεύσεως.

Εἶτα παραλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ χειροτονούμενος, καὶ εἰσάγεται μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης· καὶ κλίνει τὸ ἴσιον γόνυ κατενώπιον τῶν Ἀρχιερέων.

Εἷς δὲ τῶν Ἀρχιερέων, ἄγων ὁ αὐτὸς λαμβάνει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ποιεῖ ἀναπτύξας τίθησιν αὐτὸ ὀπίσθιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐπὶ πρόσωπον κρατοῦντες αὐτὸ οἱ ἕτεροι Ἀρχιερεῖς ἕως κρέσσον· εἶτα λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς ἕκαστον πάντας.

Ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν Θεοφιλεστάτων ἱερέων καὶ κλήρου πόλεως τῆς δεῖνα.

Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντα τὰ ἀδυνατοῦντα θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προβιβάζεται τὸν τῶν Θεοφιλεστάτων ἱερέα καὶ Ὑποψήφιον, τὸν δεῖνα, ἐπίσκοπον πόλεως, τῆς δεῖνα· καὶ παύεται τῆς Θεωρίας πόλεως ὁ· δεόμεθα ὑμῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος.

Καὶ λέγουσιν οἱ ἱερεῖς τρὶς, Κύριε ἐλέησον, τρίς. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς χειροτονοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ὁ χειροτονῶν Ἀρχιερεὺς κλίνει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου χωρὶς τρεῖς ἑπαλλαγὰς αὐτῷ· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εὔχεται ἑαυτῷ. Εὐχή.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.

Desunt hujus officii reliqua in præfato Euchologio: in quo quidem sit alicujus aquilæ mentio: circa quam annota. In folio ubi ordinandus est Episcopus tres fluvios depingi, supra fluvios urbem; quam rursus supra, aquilam radiis solaribus ornatam Græcos effingere: ut electum, per effigies illas deducum de variis mysteriis doceant. Et in fluminibus quidem δέησιν Episcopo necessariam manifestant; in urbe ἐκκλησίαν τῆς ἐπαινετῆς, Episcopatum delineatum; & tandem in aquilæ radiis gratiæ Sui τὸ ἐγχείρισιν τοῦ ἔργου· τὸ ἐπιτροπὴν τῆς χειροτονίας, Theologiæ & gratiæ dotes volunt esse repræsentatas, ait Symeon Thessalonicensis: qui plura de illis, in opere propediem a viro eruditissimo publici juris faciendo. Monitio vero ab Episcopo consecrante ordinato, Evangeliorum librum cervicibus sustentanti fieri solita lib. 6. Juris Græcotom. reperitur.

In ordinem solitum observari in Episcopi consecratione Notæ.

1. Μετὰ τὸ τρισάγιον ψαλλόμενον.) Ter sanctus Hymnus cantatur in Missa paulo-post ejus principium, ut videre est fol. 55.

1 Παρὰ τῶν συμπαρόντων τριῶν.) Tres Pontifices, præter consecrantem præcipuum alii consecrando convenire ritus hic Græcus requirit. Atque ita forsan Canon Apostolicus intelligitur, ubi dicitur: Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ τριῶν. Ordinetur Episcopus a duobus vel tribus, duos assistentes, & unum consecrantis officio fungentem adesse vult Clemens in Const. Apost. lib. 8. cap. 4. sed infimos plures alios a quibus preces ad Deum fundantur: ait & ἐφόσον ἐπιτρέπουσι, καὶ δύο ἐστὶν ἐπισκόπων τὰ συναγόμενα ἐπὶ τῇ κοινῇ προσευχῇ, ἔχ δυσὶν τὰ δύο Εὐαγγέλια κεῖται ἐπὶ τῆς χειροτονουμένου κεφαλῆς διαγνῶσις κατέχοντος, κρίνει φησὶ Θεός. Unus e primis Episcopis unum cum aliis duobus prope altare stans, reliqui Episcopi & Presbyteris silentio orantibus & Diaconis divina Evangelia super ordinati capite aperta tenentibus, dicat ad Deum. Concilium etiam Nicænum primum Can. 4. consensum & approbationem absentium missis suffragiis haberi statuit: ἐὰν δὲ συμβαίνῃ ἐπὶ τὰ αὐτὰ συνιέναι, σφόδρα χρήσιμον ἐστὶ καὶ ἀναγκαῖον, ἐν συνελεύσεσιν ἐπὶ χειροτονίαν, τὴν χειροτονίαν γενέσθαι. Ex unius cujusque res in idipsum congregatos, suffragantibus, & per litteras consensum præstantibus sit qui absunt, ordinationem celebrare decet.

3 Χειροτονεῖ.) De quo fol. 234. & Balsamon disceptatione de Chartophylace in juris Græcotom. volumine. Illum præterea si diligentius attendas, eumdem esse qui quondam in Ecclesia Romana Bibliothecarius audibat, reperies. At quod ad nostrum spectat institutum, cum nullus in Ecclesiasticum Conventum coopertur, vel ad Præsulatus, aut Monasterii curam, vel ad Ordinis gradum quemcumque

que novelli possit, qui non a Chartophylace commemoretur, & prælectetur: hinc propterea chartam confectionis cujusque Pontificis offert: & quia nosse debet quem ordinem teneant inter se Pontificis cuncti, Τάξιν nanque τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιερέων τῶν χειροτονηθέντων Ἐπαρχιῶν. Metropolitanorum & Episcoporum ordo in Chartophylacio describitur, ex Juris Græcoromani pagina 243. ab eorum ordinatione, nullquam illum abesse contingit.

4 Ψῆφος καὶ δοκιμασία.) Ἐπίσκοπον προσῆκε μάλιστα πάντας τοὺς τῆς ἐπαρχίας καθίστασθαι. Episcopum oportet ab omnibus qui sunt in provincia constitui, ait Canon 4. Concilii Nicæni primi. Et Balsamon in idem. Τὸ καθίστασθαι ψηφίζεσθαι ἐπιτρέπει. Ἐπίσκοπον δὲ ἔδοσαν· ὅτι μὴ μόνον ἐπιτρέπουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς ἀλλὰ καὶ κελεύουσι, εἰ δέοι μετέχειν τοὺς καὶ διαφόρους τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἵνα ἐκλέξωσι καὶ ἐπιχειροτονήσωσι τὸν ἐπιτήδειον· ἐπὶ τοῦτο γὰρ συνήγοντο οἱ ἐπίσκοποι. Ἐπισκόπου Συνόδου, ἔστιν ἐκλογὴ καὶ ἐπιχειροτονία. Ἐπίσκοπος ἐπιτρέπει τὸν Κανονοφύλακα, ἵνα τοῦτο βαθμοφορῇ Διάκονος ἐπιτήδειος τοῦ ὁρίσαι ἢ ἀφορίσαι· ἐπιτρέπει δὲ καὶ Λαϊκοῖς, ἵνα οἱ Μητροπολῖται χειροτονῶσιν ἐπισκόπους ἐπαρχιῶν

Pastorali officii insigne tribuere: agnosco Concilium Oecumenicum octavum, can. 14. τὸ ποιμαντικὸν σύμβολον, cereos & definitos Pontifices (quos quidam Archiepiscopos nulla auctoritate fultus suspicatur) ne hujusmodi cultu per fastum & superbiam abutantur admonere, & si velis sexcenta loca, ex industria prætermittenda, cuncta in medium prolata, libens admitto. Ne tamen exinde colligas precor, commune minoris Pontificis sive Episcopi, hoc fuisse a primis temporibus indumentum, & insigne. Tam profusa namque potestatis & dignitatis Ecclesiasticæ privilegio scriptis suis Romanæ Sedis Antistites reluctantur, solis Archiepiscoporum titulo insignitis, hunc vestitus honorem adhibentes, quem certe ante salutatum sancti Petri tumulum, & ore proprio preces urgentes oblatas, vel equidem vicarias per sonarum executationes receptas, nulli eorum concessum esse voluerunt; quemque insuper rationis ejusdem urgente fundamento, ab aliis etiam minoris notæ Episcopis, usurpari, vel tumquam jus proprium possideri, in Oriente tolerare nonnisi invitî, potuisse. Quonam enim traditionis, aut erpgati privilegii monumento nixi, ad tam sublime honoris fastigium, minores Episcopi Græciæ conscenderent, ad quod, magna ratione, Latini non possent evehi? Aut cur Episcopis Græciæ heret honos ille passim communis, qui apud nos nonnisi magni momenti causarum pondere attento, Officiali Episcopo Summum Pontificem consecranti, Lucensi in Thuscia, Papiensi in Lombardia, Bambergensi in Germania, & Quinqueecclesiensi in Hungaria conceditur? Sed esto: nullus fuerit posterioris sæculi Episcopus in Græcia pallio non ornatus, quis tamen exinde jure ab antiquioribus gentis ejusdem Pontificibus possessum affirmet, quod eorum posteri, ambitionis injuria sibi usurparint? Nec dissimulanda vel repudianda tam facili negotio, recepta a Photio sub annum Christi 934. boni illius Leitprandi Cremonensis Episcopi auctoritas, quæ Pontificum Romanorum legibus pallii honorem solis Archiepiscopis reservantibus, & ficto in illud Græcorum jure testimonium reddens, simul etiam ipsis audientibus ambitionis crimen exprobrat, in legatione sua secunda ad Nicephorum Phocam Imperatorem verba hæc facienes: *Sed quid commemorem, cum ipsa Constantinopolitana Ecclesia nostræ sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ merito se subjecta. Scimus, imo videmus Constantinopolitanum pallio non uti, nisi sancti Patris vestri permissu. Verum cum impetissimus albericus quem vos stillatim vapiditos, sed velut torrens implevérat, Romanam cluniacum sibi asturpavet, Dominumque Apostolicum quasi servum proprium in conclavi tenuet, Romanus (Orientis) Imperator filium suum Theophylactum Eugenium Patriarchum instituit. Cumque eum Alberici cupiditas non lateret, missis eo muneribus satis magnis, effecit ut ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ literæ mitterentur, quarum auctoritate, tum ipse, tum alii successores vestique Papatum permissi pallii uterentur: Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum Patriarchæ, sed etiam totius Græciæ Episcopi, pallii utantur. Quod quam sit absurdum, censere opus non est* - Hæc Liutprandus. Cujus relatione motus Baronius addit - *Grave tunc Ecclesiæ Romanæ infidium est visum, cogente Alberico Joannem Papam* (undecimum) *concedere incognita Patriarchæ Constantinopolitano, quæ conversa sunt in magnum detrimentum, etiam ipsius Constantinopolitanæ Ecclesiæ ipsa indebita accipientis, & obsequiendo sibi magis ea occasione a sua matre* - Quamvis autem indebite sibi pallii honorem assumpserint minores Episcopi: nullatenus illius usu quasi illicito sunt condemnati, attenta maxime post octo sæcula Romanæ Sedis tolerantia, imo & expressa Concilii Lateranensis licentia, qua cap. 3. Patriarchis Orientis conceditur, *Ut postquam a Romano Pontifice receperint, pallium, quod est plenitudinis officii Pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipsi suis suffraganeis illud largiantur* - Pallium itaque rarius quondam a Græcis Episcopis usurpatum (superiorum namque dignitatem fedes, titulos, honores semper ambierunt, & aucupati sunt, inferiores quique qua gloriæ libidine stimulante, & pueros officia Lectorum absque tonsura exercentes, Subdiaconos oraria ferre gestientes, Diaconos sacra mysteria præsumentes Sacerdotibus ministrare, & denique Sacerdotes ante Episcopi adventum ministrare autos, arguunt frequentissime Concilia) pallium, inquam, nimia honoris cupidine ab eis exquisitum, infigne licet & tanta majestate conscans, cunctis licitum & commune jam redditum est: atque ita a Symeone Theſſalonicensi inter confectas, & debitas Episcopo vestes recensitum, ab omnibus Euchologiis Mss. quibuslibet Episcopis consecrandis imponi præscribitur; quorum vetustas cum septem sæcula vix superet, nec ipsa, nec Isidori, Photii, Conciliorum vel dicta, quibuslibet Episcopis indifferenter illud quondam delatum manifeste probant; sed nec Concilii octavi Oecumenici verba Can. 14. aliud fundere videntur: ἐπιτρέπομεν, inquiunt, τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιεπισκόποις: quorum verborum hic est germanus sensus, *Statuimus certos & determinatos Episcopos humeralia, sive pallia ferre, &c.* illos vero debitos, id est, certi gradus Episcopos, quibus pallium permittitur, non minus Metropolitas & Patriarchas posse nos intelligere, quam Ordinis inferioris Pontifices, quibus perperam honos ille convenire affirmatur.

Verum pallio quolibet jure Græcis Episcopis concesso, an reliqua quoque Pontificum insignia, Latinos mirum in modum ornantia, qualia sunt annulus, mitra, baculus, sint illis usu familiaria, potest obvius quivis inquirere? Respondendum: Annuli usum Græcos Episcopos ignorasse, nec mitras ambire: Legatos tamen Orientis a Gregorio decimo Latinorum Episcoporum more, tiaris, mitris, & annulis ornatos fuisse, refert Pachymeres: ὁπόταν γοῦν ἐφάνησαν οἱ Πάπικοι φοροῦντες ἄνω τιάρας τε, καὶ μίτρας, καὶ δακτυλίους, ἐθαύμασεν ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀρχιερεὺς σύμπας. Addo pallio recepto, crucem Sanctorum reliquiis preciosam ἐγκόλπιον, (ut quæ in κόλπῳ e catella pendeat) dictam, adjecta gratulatione vocis χάρις, accipere: ut certe præ cunctis ornamentis devote ad oves Christi rite pascendas sermone præmisso Pastorali baculo a Pontifice consecrante, prout fragmentum Allatiani Ms. superius manifestat, donari. Baculus hic, non inepte ποιμαντικὸν illis vocatur a *paterna* sollicitudine, vel *pascuorum* a *pastitio* proposito, & a conctis, tum Pontificibus, tum Monasteriorum præfectis, manibus fertur, illoque utpote breviori, & minus pretiosa materia conspicuo, (raro namque argenteus est, sæpius autem ebore & cheno solum variegatur) per viam gradientes se sustentant: illoque ut præsidio in infirmiores exercendæ symbolo, ab Imperatoribus quondam longi solitos Patriarchas, & alios præcipuos animarum præfectos scribit Codinus cap. 20. Patriarcham quidem his verbis, Ἔστι δὲ ἡ παρασκευὴ τοῦ ἀναβαίνοντος ἀγαλλίου, καταλαβὼν τὸ δικαίωμα αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν χαρτί. *Patriarcha deinde in suggestum conscendens, e manu Imperatoris sedenti Pastorale accipit* - Cæteros autem infimos: οἱ δὲ ἀρχιμανδρίται, καὶ ἡγούμενοι, οὐκ ἔχουσι ῥάβδους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινόμενοι ἀπὸ τῆς παλαιᾶς συνηθείας. Archimandritæ & Abbates in Ecclesia nullum baculum habent. Archimandritæ (Abbates Provinciales, seu multorum Monasteriorum patres, inque perpetui) & Protosyncelli, sed & venerabilium Monasteriorum præfecti, postquam a Patriarcha electi & cruce signati sunt, abeunt & ipsi ad palatium & venerantur Imperatorem, & ab ejus manu pedum accipiunt. Verum, τί δικαιοῖ ἡ ἐκκλησία ἐν κατέχειν ὁ Ἀρχιμανδρίτης; *Quid ergo quam Pontifex tenet manifestat?* inquirit Thessalonicensis lib. de Sacram. Respondet ipse, Ἡ ῥάβδος ὁδηγεῖ τὸν κατέχοντα δηλοῖ δὲ Ποιμαντικὸν, καὶ τὸ ἐπιτακτικὸν τῶν λαῶν, ὃ ἐστι ποιμαντικὸν, καὶ τὸ δίκαιον διακόπτειν τὰ ταῦτα τοῦ κράτους, καὶ συνιέναι τὸν ἐπόντα τὰς μανίας· διὰ καὶ κωδωνίζει ἐν χερσὶ τὸν ἔχοντα, καὶ διάκονον τοῦ ἀνδρὸς ἔχει, καὶ λυπεῖται τοῦ ἀνδρὸς.

ἡ ταπεινότης, ἡ ἐκκλησία τὸν Χριστὸν ἔχουσι, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἡσυχίας, ἡ παρῳδία, ἡ ὑπομονή, ἡ ἀγαπητικὴ, ἡ ἀκαμψία τοῦ Χριστοῦ, τὰ τοῦτο τοιαῦτα ἐν τῷ ἐπισκόπῳ εἶναι δεῖ. *Ego ipse Christum gero in manibus Pontifex ipsa, potestatem spiritualem, populumque sustentandum, parcendi docilem, ducendi, rebellesque castigandi, & a se dissitos congregandi, officium significat: ansas propterea retortas humorum instar habet, ut efferatos fugat & pernicioso: & altiora Christi crucem manifestat, & trophæum in quo vincimus, sustinuit, dedicamur, patiamur, obligamur, & ad Christum trahimur: unde & passionibus exuperatis adversarios infequamur, & undequaque protegimur* - Renuntiatis idcirco Sedi Theodorus Critopolus, CP. Patriarcha dicebat: χαῖρε ὁ ποιμαντικὸς, καὶ πατὴρ πατέρων, καὶ ποιμὴν ποιμένων, καὶ ἀρχιερεὺς ἀρχιερέων, καὶ ἐπίσκοπος ἐπισκόπων, καὶ ἡγούμενος ἡγουμένων, καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. *Salve Pastorum Præsul, & pater Patrum; præsidens inter duces deductus: inque sive pastoralis sive paterno pudore sulcito.*

Baculi vero pastoralis & Regii sceptri communione quidem est nomen, figura vero penitus diversa; sceptrum namque gracilius est & brevius, utpote in altum, jugiter attollendum, & culpidis vice crucem præferet: Pastorali autem virgæ Pontifex innititer progrediens, ejus lumina pars justa manum transversio ligno sive eboreis serpentibus in se se capitibus mutuo retortis ἀγκυλωτὸν διάδημα, est ornata: cujus effigiem habes fol. 100. Cæterum a mitra, sive Pontificio pileo capiti imponendo, hucusque vulgo abstinuerunt Græci: Balsamon siquidem de Patriarcharum privilegiis: οἱ δὲ Κωνσταντινουπόλεως ὅλεως μετὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἐπὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ τῶν ἐθῶν ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορεῖν τὸ ἐπιλίκιον, ὃ καὶ καλύπτρα ἐστὶ καὶ ἐπιλίκιον. *CP. Præsulem nullo Papæ privilegio sumere mitram vidi: quippe nec regni coronatur fascia, nec cum cochlea calcei se videndum exhibent.* Tiaram tamen corona & quatuor crucibus coronam, modo ego Patriarchas inter sacras actiones hostiæ deferre, & CP. similem Romani Pontificis superrime assumpsisse - Nil mirum vero si ea hucusque caruerint, cum pœnitentiam non esse in Ecclesia Latina Mitræ ullum, Græci quidam, quibus Ligaridius adhæsit, putarint, contendant: Præterea cum omnes jugiter e Monachis sint delecti Pontifices, humilitatis servandæ proposito, καμηλαύκιον, *Monachale cucullum*, relicto capitis ornatu augustiori, retinuerint; & deinde juxta Chrysostomi sensum, relati meritum, Evangelium Tiaræ loco, in sua consecratione quilibet Episcopus accipit. Quartam rationem Græcus alter addidit, *tantam* nimirum erga Imperatores reverentiam, forsan tamen adulationem, in quorum ditione ne regios honores sibi decernere videretur, insulatus aut coronatus quisquam procedere non auderet. Vera tamen vicinitatem moliur Symeon Thess. non acceptam a Græcis, præterquam ab Alexandrino Patriarcha (qui a D. Cyrilli ætate, Romanæ Sedis privilegio, cujus Legatus Ephesino Concilio præsuit, *Papæ* nomine, & proprio illi capitis ornatu donatus est) rationem proferre lib. de Templo Ἀναγκαιότατον δὲ καὶ τοῦτο ἐπιμνησθῆναι, ὅτι τὸ ἐπιλίκιον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶν ἐλήφθη. ἐκεῖ γὰρ ὁ πρῶτος τῶν ἐπισκόπων, ἀπὸ τοῦ ἁγίου Μάρκου μὲν ἡμῶν Χριστὸν ὁμολογήσας, μετὰ δηλονότι τοῦτο ὅτι δὴ τὸν τοῦτο τὸ ἐπιλίκιον ἐφόρει, ὁ Χριστὸν ἀπορρητοτέρως ἐγνωκὼς τοῦ κηρύκος, ἐπεὶ τοῦ ἀδελφεοῦ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ μήτηρ ἡ παρθένος ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν χρηματίσασα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπισκιασθεῖσα, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ γαστρὶ ἐκείνης ἐνεργήσαντος,

officiis de Latinorum more) *veluti Papæ personam repræsentanter, ejusque jura protegentes videamus*. Quo etiam honore magnæ Ecclesiæ Chartophylacem aliquando donatum testatur Balsamon in sequentib. Ἀφορῶμεν ἐπερῶτες εἰ λέγονται ἐν τῇ τάξει Χαρτοφύλακες μετὰ τοσοῦτον αἰῶνα χρόνῳ καὶ μετ' ἐκεῖνα τὰ τοῦ Κωνσταντίνου διάταγμα τὰ περὶ τῶν Πατριαρχῶν· διὰ τί μὴ καὶ ἡ τοιαύτη ἀξιωματικὴ διάταξις ἐκτέθειται ἐν τοῖς κανόσι· ἀλλὰ

Dominum precemur.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

DOmine Deus noster, qui e cœlis descendere, & pro salute nostra peccatorum, e sancta Deipara & semper virgine Maria, nasci voluisti, qui humanæ *naturæ* debilitatem nosti, secundum miserationum tuarum amplitudinem, ancillæ tuæ huic fœtum hodie enixæ, veniam concede: tu enim dixisti, Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & dominemini illius: idcirco nos servi tui rogamus, & clementi tua humanitate freti, ad sanctum regni tui nomen clamamus: respice de cœlo, & nostri reorum infirmitatem intuere: & huic ancillæ tuæ, omnique domui in qua puer prolilit, conflictis eam atrectantibus, aliisque hic adstantibus, ac bonus & hominum amator Deus, remissionem largire. Quia tu solus condonandi peccata potestate præcellis: Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & omnium Sanctorum eorum.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καθικόμενος καταλῦσαι ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, ἐκ γεννηθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, διὰ τὸ σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν· ὁ γνώστων τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, συγχώρησον τῇ δούλῃ σου, ταύτῃ, τῇ τεκούσῃ σήμερον καὶ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου. Σὺ γὰρ εἶπας Κύριε, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οἱ δοῦλοί σου δεόμεθα, βοῶμεν σοι διὰ τὸ ἀνεξίκακόν σου φιλανθρωπίας φόβῳ βοηθῆσαι τοῖς τὸ βασιλείας σου ὄνομα ἐπιβλέψαι ἐξ ὑψους, καὶ ἰδεῖν τὸ ἀσθένειαν ἡμῶν τῶν καρδίων. καὶ τῇ δούλῃ σου ταύτῃ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ ᾧ ἐγεννήθη τὸ παιδίον, ὁ καὶ τοῖς ἁβρώμενοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ὧδε παροῦσιν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς συγχώρησον. ἵνα μόνος ἔχῃς ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας. Πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

Orationes in mulierem purperam primo die nativitatis pueri ejus, Notæ.

1 Ἐπὶ τῇ εὐοσίᾳ λεχοῦς.) In nullo (quam Coteliano infra numero 5. adducendo) quod viderim Ms. reperiuntur preces pro fœmina primo die partus faciendæ: unde quamvis non illaudandam, recentem tamen vel saltem renovatam, oportet esse hanc, cum apud Græcos tum apud Orientales Latinos, a quibus religiose observatur, consuetudinem, ut mulieri puerperæ benedictera Ecclesia, ejus e domo egressum, & in Dei templum adventum non prætoleatur, sed statim præteritos partus dolores precibus fusis lenit & solatur: eam, ut præmili, simili benedictionis medela, Ecclesiam Latinam inter Græcos peregrinantem, fœminas sui ritus sequaces destitutas, non relinquere observaverim. Et quamvis ultima hac ætate a raji consuetudine, vel ut periculosa, vel ut minus decente, Concilium Mediolanense tertium abhorreat: eam tamen ut in usu pridem habitam, prudenque antiquam esse arguit. Rationes autem præcipuæ Ecclesiam ad hujusmodi preces fundendas, moventes, illarum ipsarum verba dilucide proferat. Una est, ut partus labore depulso, etiam sequentis languoris remedia, Deo juvante, desiliat. Secunda, ut fœtus pollicta conceptione formatus, sicut & mater in iniquitatibus & peccatis primo redita pregnans, mundos Dei oculos a se non averrant, ejusque auxilii in peccati sui pœnam nihilne recidantur exores: quin potius ejus præcepto, voce *Crescite & multiplicamini* declarato, & seculum hominum reparationi providente, necnon conceptus libidinem excusante, & corporis expiante sordes, pœnarum quoque & dolorum adjuncta tolerantia, commissa noxa, vel contracta peccati labes cuncta compensetur. Deinde cum uter ventris exsultatio edidus, tenebrarum sit filius, & dæmonis mancipium, secundum animam, facilius ut videtur, ne miseriæ remedium assequatur, ab inimico potest impeti, & in corpore lædi; mater quoque partus eluvie immunda malevolo strygum livore cum fœtu solet impugnari: si vel tacte venenato, vel infecto & fascinanti aspectu (ut plerumque per eas caniquam dæmonum instrumenta contingere historiæ probatissimæ narrant) utriusque detrimentum, perniciem, & interitum moliantur: tanto propterea periculo suis precibus provideat Ecclesia, vel saltem animos hujusce mali terrore perstrictos pacare, & in tranquillitatem asserere aggrediatur. Severe nimis eam ob rem, ne dicam improbe, & ignoranter, Italogræcos Catumyrritas erraticum Græcorum parœciniam obique subsipere solitus, non concinnendum hunc livido dente carpit & rodit momus: & Cryptæ Ferratæ codicem antiquum, in quo tamen, ut præfatus sum, ritus hic nullatenus reperitur, quasi orationes has complectentem, neque ideo Judaici ritus, ut ipsi videtur, auctorem & fautorem aperte condemnat. Errorem tamen Catumyrritæ ipsa precum verba leviter inspecta, proscribunt: non enim ex Levitici ritus zelo & observantia, sed benigno in humanam infirmitatem condescensu puerperæ benedictionem largitur Ecclesia: neque ideo legalem immunditiam contraxisse arcuatur, aut deprecative absque Sacramenti Pœnitentiæ clavibus absolvendam ceniet mulierem, ut imponit, cum non sit hic peccatorum sacramentalis confessio, cui proinde par Sacramenti forma respondere debeat: sed simplices & sinceræ pro puerpera offeruntur preces, quibus ipsi prolique salus, & cunctis eam contingentibus sanctitas, mentisque a perturbatione alienæ impetretur.

2 Τῇ σεσυρμένῃ τῆς γαστρός.) Antiochenum Symeonis Thessalonicensis tempore cærimoniam hæc esse demonstrant ejus scripta libro de Sacram. ubi interrogat: διὰ τί ἐν τῇ τῆς βρέφους γενέσει ἐκφυὴ ταῦτα ἡ ἱερὰ γίνεται; *Quare in pueri nativitate ista Sacerdotis fit oratio?* Hocque responso solvit ipse quæstionem: ἐπειδὴ γὰρ γεγένηται σαρκὸς ἀκαθαρσίᾳ ἡ γυνὴ, καὶ ἀνάγκη τὴν διὰ τοῦ καθαρτικοῦ ἀπορρίπτεσθαι· ἡ ἐκκλησία τῷ Χριστῷ ἀκολουθεῖ, καὶ ἱκετεύει τὸν Χριστὸν, ὁ τοῦ ἐναγίσματος ἐκβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας ἡμῶν, ἵνα τὸ σπορὰ γένηται ἀκαθαρσίας· καὶ εὐχόμενος ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ γυναικὸς τοιαύτης, ἐκτενῶς παρακαλεῖ, καὶ βοηθεῖν τῷ Θεῷ ἐκζητεῖ τοῖς ἀκήρατον γεγεννηκυῖα τὸν τόκον· καὶ σφραγίσας ἐλαίῳ τὸ στόμα, καὶ ἐπιθεὶς τὸ βαπτισμα ἐπὶ τὸ χριστοκατήχητον, τῇ μητρὶ τὰ τῆς σφῶν σωτηρίας ἐκφωνεῖ, μεταδιδοὺς αὐτῇ τε, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ χαρισμάτων καὶ ἁγιασμοῦ, αἰτῶν τε παρέχειν ἐνεργείᾳ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ μὴ μωλῶν ἄλλο πονηρὸν, ἢ ῥύσιν μυσαρὰν, ἢ ἀνθρώπων φθορεῖς τοὺς τοιούτους ἀφανισμοὺς· ἐκ τοῦ τὴν ἁμαρτίας καὶ πάσης ἐξουσίαν τοῦτο. *Quandoquidem enim carne nati, nec spiritus regenerationem hac via deduci nos convenit: Ecclesia Christi ut immaculata, & in Christo sanctificata, inter Deo devotas peccatricem nostram, & ex carne generationem statim emundare aggreditur: & ejus ejaculationem, ad corpusculum teneram & alienæ impressionis capax delatis, orans: ἐκβολὴν vero βαπτισμα, aliam Magicam denotare, quæ dæmonis opera ad fugarum aspectum, contactum, aut quavis alias præstigias, incurritur.*

6 Καὶ τοῦ ἀμφίου ἀκτῖνι.) Profluvio sanguinis mentibus, vel partum consequente, mulier apud Græcos subjecta, & exinde immunda, nec Ecclesiam ingreditur, nec sanctum aliquod contingere præsumit: a qua proinde tangenda cum filii caveant ejus proximi, veniam eorum nomine precatus Sacerdos, si nimirum, quasi contracta immunditia, impuri divino conspectui se indecenter in Ecclesiam intruderint. Num porro expiatione indigeant, inquirit, & decernit Petrus Chartophylax Juris Græcoromani lib. 6. τὸν γεννήσαντα, ἢ ἐκτιλόσαι τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκτιλόσαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς ἐκτιλόσαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκτὸς

xeris: & cuncta execranda & immunda pro puris haberi sanxisti. Ipse benedic & sanctifica præsentes tuas ancillas partui ancillæ tuæ N. assistentes, & ut inculpate in sanctam tuam Ecclesiam introeant, & sanctis tuis & immaculatis & vivificis mysteriis participent, & tandem cæleste tuum regnum consequantur, dignas illas redde. Nos autem gloriam tibi referimus Patri, & Filio, & Sancto Spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

τα τὰ μιαρὰ καὶ ἀκάθαρτα, καθαρὰ νομοθετήσας. Αὐτὸς εὐλόγησον, καὶ ἁγίασον τὰς δούλας σου ταύτας τὰς λαχούσας ἐν τῇ κυήσει τῆς δούλης σου, τῆς δεῖνος· καὶ ἀξίωσον αὐτὰς ἀμέμπτως εἰσελθεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, καὶ μεταλαβεῖν τῶν θείων σου, καὶ ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων· καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιωθῆναι. καὶ δόξαν σοι ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Puerum autem enixa, cum ex cohabitantium æstimatione, & opinionis infirmitate, propter continuum sanguinis profluvium habeatur ut immunda, ad decimumquintum vel vigesimum usque diem domi otiosa manet, nec quidquam tangit, aut fermentum ciboſve præparat, ex quibus alii animi concipiant horrorem; sequenti propterea oratione e Ms. Coresiano exscripta se lustrari providet.

Oratio in mulierem puerperam post viginti vel quindecim dies.

Εὐχὴ εἰς γυναῖκα λεχὼ εἴκοσι, ἢ δεκαπέντε ἡμερῶν.

TEr Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. *Dimissorium dicit.*

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, panis verus vitæ nostræ, qui per tuam in carne dispensationem nos expiasti & regenerasti, & nos indignos, ad nomen sanctum tuum accedentes benedicere & sanctificare jussisti. Ipse Domine Deus noster, ancillam tuam N. a præteritis corporis ejus sordibus per viginti (*sive minus per quindecim*) dierum expiationem expurga: benedic illi; ipsamque, & quem peperit puerum & fermentum manuum ejus, & omnia opera manuum ejus conserva, ut sine molestia & impedimento cunctos juxta sanctam tuam voluntatem in domo sua pascat: & glorificemus & adoremus immensam tuam bonitatem, in Patre, & Filio, & Sancto Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

ΤΡισάγιον. Παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀληθινὸς ἄρτος τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὁ καθαρίσας καὶ ἀναγεννήσας ἡμᾶς διὰ τῆς ἐνσάρκου σου οἰκονομίας, καὶ κελεύσας ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δούλους σου εὐλογεῖν καὶ ἁγιάζειν τοὺς προσερχομένους τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ. Αὐτὸς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τὴν δούλην σου, τὴν δεῖνα, καθαρὸν ἐκ τοῦ ἀπελθόντος αὐτῆς σωματικοῦ μολυσμοῦ, διὰ τῆς καθάρσεως τῶν εἴκοσι ἡμερῶν, καὶ εὐλόγησον αὐτὴν, καὶ διαφύλαξον αὐτὴν, καὶ τὸ βρέφος ὃ ἔτεκε, καὶ τὴν ζύμην τῶν χειρῶν αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῆς· ἵνα ἀνεμποδίστως θρέψῃ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς κατὰ τὸ σὸν ἅγιον θέλημα· ἵνα δοξάζωμεν καὶ προσκυνῶμεν τὴν σὴν ἄπειρον ἀγαθότητα ἐν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ORATIO AD CRUCE signandum puerum suscipientem nomen octava die nativitatis suæ.

SCiendum octavo a nativitate die, puerum ab obstetrice in templum deportari: & præ foribus sisti. Sacerdos autem a benedictione auspicatus, dicit. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas, *cum* Pater noster. Quia tuum est regnum.

Deinde dimissorium diei, aut Sancti illius Ecclesiæ. Tum vero signat ejus frontem, os & pectus. dicitque orationem.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, te rogamus, te precamur; signetur lumen vultus tui super servum tuum hunc: signetur crux unigeniti Filii tui in corde & ejus mente, ut mundi vanitatem, cunctasque malignas inimici insidias effugiat, & tuis mandatis obsequatur; da, Domine, numquam non profitentibus tuum nomen super eum manere, cum tempore debito sanctæ tuæ

a 1 ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ- a 1
σφραγίσαι b παιδίον 2 λαμβάνον ὄνομα b 2
τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ.

c ΙΣτέον δὲ ὅτι τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως προσάγεται ἐν τῷ ναῷ τὸ βρέφος, παρὰ τῆς μαίας. καὶ ἵσταται πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ. Ὁ δὲ ἱερεὺς ποιεῖ εὐλογητόν. Τρισάγιον τό, Παναγία Τριάς, Σὺν τῷ· πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία. Εἶτα τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας, ἢ τοῦ ἁγίου δὲ τῆς μονῆς. Καὶ σφραγίζει αὐτοῦ τὸ μέτωπον, τὸ στόμα, καὶ τὸ στῆθος, καὶ λέγει τὴν εὐχήν. c 3 4

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

d ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν. σημειωθήτω τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε καὶ σημειωθήτω ὁ σταυρὸς τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς διανοήμασιν αὐτοῦ, εἰς τὸ φεύγειν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ πᾶσαν τὴν πονηρὰν ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἀκολουθεῖν δὲ τοῖς προστάγμασί σου. καὶ δὸς Κύριε ἀνεξάρνητον μεῖναι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν συναπτόμενον ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, καὶ τελει- d

τελειωθῆναι διὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ σου. ἵνα κατὰ τὰς ἐντολάς σου πολιτευσάμενος, καὶ φυλάξας τὴν σφραγῖδα ἄθραυστον, τύχοι τῆς μακαριότητος τῶν ἐκλεκτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ, τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

e Εἶτα ἀνὰ χεῖρας λαβὼν τὸ παιδίον ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, ἢ ὅπου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ποιεῖ σταυροῦ τύπον, λέγων. Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε παρθένε, ἐκ σοῦ γάρ. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

Δεῖ γινώσκειν. ὅτι τὸ γεννηθὲν βρέφος, ἐὰν ἄρα καὶ ἀσθενοῦν μὴ θηλάζῃ, ἀλλὰ πρὸς θάνατον ἀφορᾷ, οὐ χρὴ ἀναμένειν, ὥς τινες κακῶς φασὶ, τὴν ἕκτην ἢ τὴν ὀγδόην ἡμέραν, καὶ τότε βαπτίζειν αὐτό· ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ ᾗ ἐγεννήθη, μόνον ἀποπλυθῆναι, καὶ εὐθὺς βαπτισθῆναι, ἵνα μὴ ἀτελέστως ἀφώτιστον. αἱ γὰρ πέντε μῆνας ἐγκυμονοῦσαι, εἰ τύχῃ ἀπό τινος πληγῆς τὸ ἔμβρυον ἐκτρῶσαι, φόνου δίκην κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς κανόνας ὑπέχονται. πολλῷ μᾶλλον, τὸ κρῖμα δεῖ ἐκφεύγειν τῶν γεννωμένων, ἵνα μὴ ἀφώτιστα τελευτῶσι.

aggregabitur Ecclesiæ, & tremendis Christi tui mysteriis perficiatur, ut juxta mandata tua versatus, & signaculum hoc intemeratum custodiens, beatitudinis electorum in regno tuo compos fiat. Gratia & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tum puerum manibus assumens, pro foribus templi, aut coram sanctæ Deiparæ stat imagine: crucisque signum exprimit, dicens: Salve gratia plena Deipara virgo, ex te namque. *Et fit dimissio.*

Observandum, quod si natus puer graviter infirmatus, lac non sugat, & ad interitum vergat: nulla mora trahenda est, juxta eos qui in sextam aut octavam diem baptismum reponendum asserunt; sed ea qua natus est hora, si modo ablutus est, continuo baptizandus, ne non illuminatus decedat. Etenim si quinque mensibus uterum gerentes contingat, accepto vulnere fœtum perdere, homicidii reatum juxta leges & Canones incurrunt; quanto magis puerorum jam in lucem editorum judicium evitare necesse est, ne forte baptismatis lumine non accepto, vita decedant?

In orationem ad obsignandum puerum cum nomen, &c. Variæ lectiones.

a EΥχὴ εἰς τὸ κατασφραγίσαι.) Solum Dom. Basilii Falaschæ MS. præmittit titulo huic: *ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος. Baptismi Deo duce Officium*, quia hinc incipit pueri nomen Ecclesiæ dari, cum ipse illud accipit in Ecclesia.

b Παιδίον.) Barberinum num. 83. notatum legit παῖδα.

c Ἰστέον δέ.) Rubrica hæc omnis deest in omnibus MS. Barberino nimirum S. Marci, alio item Barberino num. 88. Cryptof. & codice Dom Basilii Falaschæ.

d Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.) Habetur hæc oratio sola in omnibus præfatis MS.

e *Εἶτα ἀνὰ χεῖρας.*) Deest hæc rubrica in Cryptoferr. itemque in alio Cryptof. Dom. Basilii Falaschæ, & in Barberino S. Marci. Barberinum vero aliud addit.

Εὐχὴ εἰς παῖδα λαμβάνον (lege λαμβάνοντα) χεῖρας ὅτε εἰσέλθῃ εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ πηγὴ τῶν εὐλογιῶν, ὁ φυλάσσων τὰ νήπια, καὶ φρουρῶν αὐτὰ διὰ τὴν ἀκακίαν ἐν τῷ ἀγκαλισαμένῳ αὐτὰ Χριστῷ σου, καὶ νῦν Κύριε εὐλόγησον τοὺς σοὺς παῖδας, τὰ σὰ πλάσματα, τὴν σὴν δημιουργίαν καὶ αὔξησον, καὶ σόφισον, καὶ ἐλέησον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ σου. μεθ' οὗ σοι δόξα, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Oratio in puerum manibus delatum, cum primum regias Templi fores ingreditur.

DOmine Deus noster, benedictionum fons, qui propter innocentiam pueros custodis, & servas eos in Christo quondam illos brachiis complexo: nunc, Domine, pueros creaturas tuas, opera tua benedic, adauge & instrue illos; & eorum miserere in Christo tuo: cum quo est tibi gloria cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

In Orationem cum obsignatur puer suscipiens nomen octavo post nativitatem die. Notæ.

1 EΥχὴ εἰς τὸ κατασφραγίσαι παιδίον. Crucis hæc signatio, nominisque impositio, baptizandi pueri catechismo præambula est, quæ quondam pars fuit. Verbi namque Dei audita ad baptismum dispositos, & crucis signo Ecclesiæ primum mancipatos fuisse Catechumenos, indicat Concilium quintum Oecumenicum, ejusmodi signum, primam omnium signationem vocans, quæ nempe primo fieret ab Ecclesia [illegible], inquit de Petro Episcopo hæretico, γυναῖκά τινα μήτε μετέχουσαν, οὐ λέγω τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῆς τῆς ἁγίας σφραγῖδος. *Alloquutus quamdam mulierem nondum participem, non dico sanctorum mysteriorum, sed neque ipsius sanctæ signationis*: hinc alia mulier Epiphanium in ejus vita [illegible] αὐτῇ τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα, [illegible]: *precatur*, inquit, *Epiphanium, ut det ei quod est in Christo signaculum, & baptizet eam, &c.* Augustinus Catechumenos ipsis hoc pacto compellans, lib. de Symbolo cap. 1. *Accipite vos qui fidem desideratis verbum Dei tamquam competentem cibum, ex quo Dominus cooperatur incrementum. Nondum enim per sacrum baptisma renati estis, sed per crucis signum in utero sanctæ matris Ecclesiæ, concepti estis*

Huic κατασφραγίσματι, crucis signationi adjunctam fuisse *δὲ χεῖρα orationem*, refert idem Augustinus lib. 2. de peccat. meritis & rem. cap. 26. *Catechumenos secundum modum suum per signum crucis, & orationem manus impositionis, puto sanctificari.* Exemplo confirmat Aimoinus lib. de gestis Francorum. *Cum Dagoberti*, inquit, *filium S. Amandus Trajectensium Episcopus juxta morem fidelium præsignaret, assistente genitore, pariterque Ariberto Aquitaniæ rege, finita oratione, & nullo e tanta exercitus multitudine, amen respondente, aperuit Dominus os pueri, qui non plus a nativitate quam triginta expleverat dies, ac audientibus cunctis respondit, Amen. Statim igitur Sanctus Antistes eum regeneravit.* Pueros insuper etiam recens in lucem editos pari modo signatos, subindicat Augustinus lib. 1. Confess. cap. 11. *Signabar jam signo crucis, & condiebar sale, jam inde ab utero matris meæ.* Κατασφράγισμα porro hujuscemodi obsignationis, inquam, non facile evolantis, sed quæ fit quasi sigillo ceræ profundius impresso, sive titulo possessæ rei inscripto, & nota ferro inusta, sinem, ipse sanctus doctor aperit de Catechizandis rudibus cap. 20. cum Catechumenum prima die instruendum ita alloquitur: *Cujus passionis & crucis signo in fronte hodie tamquam in poste signandus es: omnesque Christiani signamur.* Illo etenim ut servi cujusnam domini simus agnoscimur: atque ideo scribit idem tract. 11. in Joannem: *Signum crucis habent in fronte Catechumeni, & jam de domo magna sunt: sed fiant ex servis liberi.*

2 *Λαμβάνει ὄνομα.*) Pueris, quod recens orti plerumque extinguantur, nonnisi septimo die Græci quædam imponebant nomina, ut scribit Aristoteles lib. 8. de hist. Animal. Τὰ πλεῖστα δὲ παιδία ἀναιρεῖται πρὸ τῆς ἑβδόμης, διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες ἤδη μᾶλλον τῇ σωτηρίᾳ: *Plurimi ante septimum diem pueri intereunt: ideo tunc solum nomina imponunt iis qui de salute illorum magis confidunt.* Nomen expectabant Athenienses, eundemque maribus designabant Romani, a quo Nundinam Deam vocabant, quem etiam Lustricum & celebrem a lustratis & expiatis puerulis censebant: octavum autem feminis volebant reservatum. A Deo supremo omnium legislatore electus octavus, ut præputio dura sectione deposito, renati Hebræorum masculi, humanæ originis labe expiarentur, & nomen acciperent: quo eodem die Christus officii sui & personæ nomen assumens, circumcisionis nota signatus est, κατασφραγισθῆναι, consignari. Hinc Græci primum illud sacrum redemptionis nostræ mysterium pignusque, puerorum in Dei templo præsentatione venerantur, ut ipsos octavo die salutis signo notarent, & inter vivos nomine imposito appellare inciperent, exemplum sumpserunt. Ὅτι τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος τὸ ὄνομα εἴληφεν Ἰησοῦς κληθείς, inquit Symeon Thessalonicensis lib. de Sacram. *Quia octavo die Dominus nomen accepit, Jesus vocatus.* Subdit ille inferius, Τῇ ὀγδόῃ οὖν ἡμέρᾳ προσάγεται τὸ βρέφος ὑπὸ τινων τῷ ἱερεῖ, καὶ πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενον (καὶ γὰρ ἀμύητόν ἐστιν ἔτι τοῦ βαπτίσματος) σφραγίζει αὐτὸ εἰς τὸ μέτωπον, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸ στῆθος ἱερεύς, καὶ δι' εὐχῆς ὄνομα δίδωσιν... *Octavo die a quibusdam puer in templum adducitur, & præ foribus stantem (nondum enim baptismate expiatus est) signat Sacerdos in fronte, ore, & pectore: & per orationem imponit ei quodcumque nomen parentes voluerint, cum quo deinde baptizatur, prout Domino Christo die nativitatis suæ octavo contigit, cum Jesus est nuncupatus.* Nomen autem sic acceptum, confestim puer Ecclesiæ dare censetur, ut Catechumenorum numero habeatur aggregatus: nomen enim in Ecclesia dare Catechumenorum erat, ut de seipso manifestat Augustinus in Confess. *Ubi venit tempus quo me dare nomen oporteret; relicto rure Mediolanum remeavimus.* Qua vero solemnitate nomen acciperent Imperatorum filii, describit Nicetas Manuelis Comneni lib. 5. hic enim, Τελέσας τὴν γενέθλιον ἑορτὴν τοῦ παιδὸς ἡμέραν, ὡς ἔθος ἦν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων... *Pueri natalitia, cumque quo nomen acceperat diem celebriorem reddere gestiens; prout Græcorum Imperatoribus moris erat, cives honoratiores ramos virides manibus gestantes, ad convivium vocavit: & puerum appellavit Alexium.*

3 *Τὰς πύλας.*) Decipitur Meursius dum vocem *ναοῦ Monasterium* solummodo significare contendit, quæ ut in præsenti liquet, quamlibet ædem sacram & ναόν exprimit: in qua Sacramenta pro Græcorum more (in Monasteriis nullatenus administrata) conferantur.

4 *Σφραγίζει αὐτοῦ τὸ μέτωπον.*) Non aspernandam, quamvis facilem profert hujus ritus Symeon Thessal. expositionem: κατασφραγίζεται τὸ βρέφος τῷ μετώπῳ ... *Signatur puer in fronte propter mentem, & in ore propter loquelam, & respirationem, & in corde propter vivendi facultatem.* Et inferius iterum: ... *Signatur ergo puer, & statim nomen sacrum suscipit, utpote oblatus Deo, & cruce notatur in fronte, ut dixi, propter intelligendi vim, in ore propter loquendi aptitudinem, & in corde propter vitæ originem, atque ita in æternitatis libro propter impositum nomen describitur, ad matrem reducitur.* Prima ideo crucis ratione, orat in sequentibus Ecclesia, Σημειωθήτω τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου: secunda gratia. ... tertia tandem, ... *Nam & usque adeo de cruce non erubesco*, ait Augustinus in psalmum 141. *ut non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem.* De Catechumenis autem specialiter agit tract. 11. in Ioannem, *Catechumenus signat se cruce Christi. Portat in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui.*

5 *Φυλάξας τὴν σφραγῖδα ἀθραυστον.*) Baptismi characterem vivificæ crucis signo, animæ impressum, a Gregorio Theologo orat. 40. & a Basilio lib. contra Eunomium 3. σφραγὶς *sigillum* appellatur. Initiatis etiam illa sanctificatio, quam in puero recens nato signum crucis primum operatur; (dicit enim Augustinus nuper citatus: *Non unius modi est sanctificatio; nam & Catechumenos secundum quemdam modum suum, per signum crucis & orationem manuum impositionis puto sanctificari*) σφραγὶς appellatur. & utrumque ἀθραυστον, *illæsum & salvum* permanere, Ecclesia suis precibus expostulat.

6 *Ἡ τῆς Παναγίας Θεοτόκου.*) Non præ foribus templi solum, sed & coram quacumque Deiparæ virginis imagine puer obsignatur, & ejus protectioni commendatur: sequenti recitato modulo: Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε παρθένε, λιμὴν καὶ προστασία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἐκ σοῦ γὰρ ἐσαρκώθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. μόνη ὑπάρχεις μήτηρ καὶ παρθένος. ... εὐλογημένη, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ι ΕΥΧΑΙ ΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΑ λεχὼ, 2 μετὰ μ'. ἡμέρας.

Τῇ δὲ μ'. ἡμέρᾳ, πάλιν προσάγεται τῷ ναῷ τὸ
3 παιδίον 3 τῷ ἐκκλησιασθῆναι, εἴτ' οὖν, ἀρχὴν λαβεῖν, τοῦ εἰσάγεσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν. προσάγεται δὲ
4 5 παρὰ τῆς μητρὸς ἤδη 4 κεκαθαρμένης, 5 ἐν λελου-
6 μένης οὔσης, παρόντος καὶ 6 τοῦ μέλλοντος ἀναδέχεσθαι
7 8 τοῦτο ἀπὸ τὸ βάπτισμα. 7 Ὁ δὲ γε ἱερεὺς ποιεῖ 8 ἀλογητόν. Τρισάγιον, τὸ Παναγία Τριάς, σὺν τῷ Πάτερ ἡμῶν, τὸ, Ὅτι σοῦ ἐστιν.

Εἶτα τὸ Ἀπολυτίκιον, ἢ τῆς ἡμέρας τὸ τυχὸν, ἢ
9 τοῦ λαχόντος ἁγίου. Δόξα, καὶ νῦν. 9 Ταῖς πρεσβείαις. Κύριε πάντων τῶν ἁγίων. Καὶ κλινάσης αὐτῆς τὴν κεφαλὴν, ἅμα τῷ βρέφει. Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν τοῦ σταυροῦ σφραγῖδα ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ἁπτόμενος τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, λέγει τὴν εὐχήν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πᾶσαν φύσιν λογικήν τε καὶ ἄλογον, διὰ τοῦ λόγου σου δημιουργήσας, ὁ πάντα ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγών, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, τὴν τῷ σῷ θελήματι διασώσας δούλην σου, τήνδε, καθάρισον ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ παντὸς ῥύπου, προσερχομένην τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, ἵνα ἀκατακρίτως ἀξιωθῇ, μετασχεῖν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων. Ἰστέον ὅτι εἰ οὐχ εὑρίσκεται ἐν τοῖς ζῶσι τὸ βρέφος, ἀναγινώσκεται ἕως ὧδε ἡ εὐχή. εἶτα ἐκφώνως. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεός. Τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς τεχθὲν παιδίον, εὐλόγησον, αὔξησον, ἁγίασον, συνέτισον, σωφρόνισον, καλοφρόνισον. ὅτι Σὺ παρήγαγες αὐτὸ, καὶ ἔδειξας αὐτῷ τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν, ἵνα καὶ τοῦ νοητοῦ καταξιωθῇ φωτὸς ἐν καιρῷ ᾧ ὥρισας, καὶ συγκαταριθμηθῇ τῇ ἁγίᾳ σου ποίμνῃ, διὰ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Εὐχὴ εἰς τὴν μητέρα τοῦ παιδίου.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, παραγενοῦ καὶ ἐπὶ τὴν δούλην σου, τήνδε, καὶ καταξίωσον αὐτὴν διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου καταφυγεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῆς δόξης σου, καὶ ἀξίωσον αὐτὴν μεταλαβεῖν τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἀπόπλυνον αὐτῆς τὸν ῥύπον τοῦ σώματος, καὶ τὸν σπίλον τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν· ὅπως ἀξιωθεῖσα εἰσελθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ σου, δοξάσῃ σὺν ἡμῖν τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα εἰς τὸ παιδίον.

Ὅταν ὁ ἱερεὺς σφραγίζων,

Ἐπεύχεται. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις βρέφος τῷ νομικῷ ναῷ προσαχθεὶς ὑπὸ Μαρίας

Euchol.

ORATIO IN MULIEREM puerperam post quadraginta dies.

Quadragesimo vero die templo rursum præsentatur puer, ut Ecclesiæ aggregetur id est, ut in Ecclesiam induci principium sumat: a matre vero jam plene mundata, istaque adstante etiam qui susceptoris munus in Baptismate obiturus est, offertur: Sacerdos vero benedictione præmissa, dicit. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas, *cum* Pater noster. Quia tuum est.

Deinde Dimissorium, aut quod eo die occurrit, aut quod Sancti eumdem in diem incidentis proprium est. Gloria. *Et nunc* Precibus, Domine, Sanctorum omnium. *Et matre cum puero caput inclinante: Crucis super eum signum facit Sacerdos: & manu caput ejus tangens: dicit orationem.*

Dominum precemur.

Domine Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui naturam omnem rationalem & rationis expertem verbo tuo condidisti, qui cuncta ex non entibus, ad esse adduxisti, te rogamus, & te precamur, famulam tuam hanc N. quam tuo beneplacito servasti, ad tuam Ecclesiam nunc accedentem, ab omni peccato, & ab omni sorde perpurga: ut absque offensa, sanctorum tuorum mysteriorum particeps fieri mereatur. *Sciendum hucusque tantum orationem legi, si non sit in vivis infans. Deinde clara voce.* Quia bonus & misericors Deus. Puero etiam ex ea nato benedic, fac illum crescere, sanctifica, instrue, prudentem redde, bonis moribus imbue: quia tu illum in mundum eduxisti, & ut tempore præstituto spiritualis luminis compos fiat, lucem ei sensibilem demonstrasti, utque sancto tuo gregi annumeretur, per unigenitum Filium tuum, cum quo benedictus es, cum sanctissimo & bono, & vivifico tuo Spiritu, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

In pueri matrem oratio.

Domine Deus noster, qui advenisti in salutem generis humani, advenì & super ancillam hanc tuam N. & per venerandi Presbyterii preces, da ad Ecclesiam tuam sanctam Catholicam, & ingressum templi gloriæ tuæ illam confugere concede; & honorandi corporis & sanguinis Christi tui participem fieri dignare: sordes corporis ejus, & maculas animæ ablue in quadraginta dierum numero: ut digna, quæ in templum sanctum tuum ingrediatur effecta, sanctissimum nomen tuum nobiscum glorificet; Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia in puerum oratio, cui Sacerdos crucem imprimens: rursus bene precatur.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui in quadraginta dierum termino, cum puer ad legale templum a Maria in-

prialis amplexus aperte, & sanctissima tua matre adductas, & in justi Symeonis ulnis deportatus es: ipse omnipotens Domine, hanc quoque puerpe, ut coram te omnium factorem præsentaretur defato, benedic; in omne bonum & tibi placitum opus, ab eo fugata cuncta potestate adversa, per consignationem figuræ sanctæ crucis, illum erefere jubes (tu enim es infantium custos, Domine) ut sancti baptismatis accepto dono, partis electorum regni tui consors fiat, nobiscum custoditus gratia sanctæ, & consubstantialis, & individuæ Trinitatis. Tibi namque competit omnis gloria, gratiarum actio, & adoratio, cum principio expertæ tuo Patre, & cum sanctissimo & bono, & vivifico tuo Spiritu; nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita velata Domino inclinate.

O Deus, & Pater omnipotens, qui per grandiloquum inter Prophetas Esaiam præmunciasti nobis ex Virgine incarnationem Unigeniti Filii tui & Dei nostri, qui ultimis temporibus tuo beneplacito, & Spiritus Sancti ope, propter mortalium salutem, immensa clementia, ex ipsa infans susceptus fieri; & juxta consortium sanctæ tuæ legis morem, completis purificationis diebus, ipse veris legislator in templo præsentari sustinuit, & in justi Symeonis ulnis deferri permisit: cujus mysterii typum, in Prophetæ præfato per carbonis forcipem, manifestatum agnovimus, cujus normam nos quoque fideles in gratiæ lege asservamus: ipse nunc puerorum custos Domine, parce huic, parentibus, & susceptoribus ejus, benedic; & tempore congruo, per aquam & Spiritus regenerationem, tuo sancto rationalium ovium nomen Christi, tui invocantium gregi, illum annumerari dignare: Quia tu in excelsis habitas, & humilia respicis, & tibi gloriam referimus; Patri, & Filio, & Sancto Spiritui nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tum Sacerdos accepto puero, ante fores templi, cum eo crucem efformat, dicens.

Ecclesiam ingreditur servus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc, & semper, &c.

In templum deinde induxit, dicens: Introibit in domum tuam: adorabit ad templum sanctum tuum.

Et in medium usque templi introit, dicens: Ecclesiæ sit consors servus Dei N. &c. *Post hæc ait,* In medio Ecclesiæ laudabo te.

Tum infert usque ad altaris portas, dicens: In Ecclesia recipitur servus Dei N.

Et ad sanctum usque altare, induxit: si fuerit masculus: si vero fœmina, adusque speciosas portas, dicens: Nunc dimittis.

Quibus expletis, dimittit eum ad altaris portas. Susceptor triplici adoratione præmissa, & elevat eum, & discedit. Sacerdos dimissionem, ut mos est, absolvit.

τὰς ἀπειρογάμου καὶ ἁγίας σου μαῆρος, καὶ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὸ δικαίου Συμεὼν βαστασθεὶς, αὐτὸς, ὁ ἀπαρχὴ παιδοβρώτων, καὶ τὸ προαιώνιον τοῦ βρέφος, ἐμφανισθεὶς σοὶ τῷ πάντων Ποιητῇ, ἐλόγησον καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ σοὶ εὐάρεστον αὔξησον, ἀποσοβῶν ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίαν δύναμιν, δεῖξόν τε σημειούμενος τὸ τύπον τοῦ σταυροῦ σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ φυλάσσων τὰ νήπια, Κύριε, ἵνα καταξιωθῇ τῆς ἁγίου βαπτίσματος, τύχῃ τε μερίδος τῶν ἐκλεκτῶν τῆς βασιλείας σου, φυλαττομένου σοῦ ἐκεῖ, τῇ χάριτι τῆς ἁγίας, ὁμοουσίᾳ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδος. Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, εὐχαριστία, καὶ προσκύνησις, σοὶ τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ἁγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λαμβάνει τὸ βρέφος ὁ ἱερεὺς τὸ παιδίον, σχηματίζει σταυρὸν μετ' αὐτοῦ πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, λέγων.

Εἰσπορεύεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ἅγιον τοῦ παοῦ σου, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῆς ἁγίας σκηνώσεως, καὶ καὶ αὖθ', καὶ πάλιν.

Εἰσπορεύεται αὐτὸν τὸ νάος, λέγων. Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω, πρὸς ναὸν ἅγιόν σου.

Καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, λέγων. Ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Εἶτα λέγει. Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

Εἶτα εἰσάγει πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ θυσιαστηρίου, λέγων. Ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ.

Καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, εἰ μὲν ἐν ἄρρεσι, εἰ δὲ θήλει ΤΟ ἕως τοῦ ἁγίασον πύλαι, λέγων, τὸ, Νυῦν ἀπολύεις,

Καὶ μετὰ ταῦτα. Τίθησι αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ ἅπας ὁ ἀναδέχος προσκυνήσας γ'. Λαμβάνει αὐτὸ, καὶ ἐξέρχεται.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ ὡς ἔθος ἀπόλυσιν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἔτι ἀκροατήριον. παρχ. Cryptoferratense Bessarionis legit, *Εὐχὴ εἰς τὸν ἐκκλησιάσαι παῖδα μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας.* Addit Barberinum S. Marci: *εἰς γενέσιμα ἄστε.* Aliud num. 88. *Εὐχὴ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ παιδὸς μετὰ μ' ἡμέρας ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ.*

b Τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ.) Hanc omisit rubrica deest in Cryptof. Bessarionis & Falisciæ, nec non & in Barberino S. Marci, Barberinum aliud num. 88. habet solum modo ἄστε παῖδ, καὶ εἰσάγει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τῷ ἐκκλησίᾳ αὐτῆς τῇ ἑκτῇ. *Suscipitur accensis cereis, & extra Ecclesiam cum puero stat.*

c Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ.) Hæc oratio in editis solis reperitur.

d Ἐσπορεύεται ἐν ζωῇ.) Desunt hæc in MS.

e Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.) Sola hæc oratio ex toto hoc officio reperitur in MS.

f Εἰσπορεύεται.) Deest in MS. cum oratione sequente.

g Ὁ Θεὸς ὁ πατήρ.) Deest & hæc in MS.

h Εἰσπορεύεται.) Deest & omnis hæc rubrica in MS. nostris: illius vice Cryptoferrat. Falisciæ sic habet.

Εἶτα λαμβάνει τὸ βρέφος ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ προσκυνεῖ τὸ βρέφος ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Φαίδων ὁ ἱερεὺς ἦχος δ'. Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε παρθένε. ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν σκότει. σὺ οὖσα πρεσβεύουσα δίκαιε. ἐξάγαγε ἐκ ἀγκάλας τὸν ἐλεύθεριόν τε ψυχῶν ἡμῶν, χαρίζομαι ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν. Μετὰ ταῦτα, λέγει, Νῦν ἀπολύεις, τὰ ἑξῆς. καὶ δίδει τὴν ἀπόλυσιν. Ὁ ἐν ἀγκάλαις τὸ βρέφος Συμεών. Ut infra hujus libri calce.

Accipit deinde puerum in ulnas, & coram sancta mensa facie illum adorare, & cantat Sacerdos, tono primo, Ave gratia plena Deipara virgo, ex tenamque ortus est sol justitiæ Christus Deus noster, illuminans in tenebris degentes. Lætare & tu senior juste, qui in ulnis suscepisti redemptorem animarum nostrarum liberatorem, qui * nobis largitur resurrectionem.

Post hæc dein Nunc dimittis: *& quæ sequuntur: & facit dimissionem hoc modo:* Qui in ulnis justi Symeonis deportatus es, *&c.*

Barberinum autem numero 88. nostrum Rubricam eamdem hoc pacto legit.

Καὶ παραλαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν παῖδα, καὶ τὸ παιδίον, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀνίψας τὸ παιδίον τιθεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ προσκυνήσαι. λέγει ὁ ἱερεύς.

Προσκυνήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Καὶ κυκλώσας τὸ θυσιαστήριον ὁ ἱερεὺς ἔξω ἐξέρχεται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τίθησι τὸ παιδίον ἐπὶ γῆς· καὶ πάρεστι αὐτῷ ὁ ἀναδέχος σὺν τοῖς κηροῖς.

Tum Sacerdos cereos assumens, & puerum, ingreditur ad altare; & tacitam precatus versus sanctam mensam ut adoret, dicit:

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

Postquam vero circumierit altare Sacerdos, egreditur, & puerum in terra deponit, & tollet eum susceptor cum cereis.

Habet adhuc MS. Falisciæ in sequentibus, officium aliud circa mulierem post quadraginta dies a partu, cum fœtu ad Ecclesiam accedentem, cujus titulus est; *Εὐχὴ εἰς γυναῖκα ἥτις πλειόνων χρόνων τίκτουσα τεσσαράκοντα ἡμέρας.* Nullisque appositis rubricis sequitur oratio: Κύριε ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ. Ut supra. Deinde alia: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν παραγενόμενος, prout supra. Et tandem, *Εὐχὴ ἑτέρα εἰς παιδίον ὁ Θεὸς, ὁ σωτὴρ, ὁ παντοκράτωρ.* Ut infra. Quæ plerumque editis conflantur, Horumque auctoritatem plurimam commendant.

In orationem pro muliere puerpera post quadraginta dies, Notæ.

i Ἔτι εἰς γυναῖκα λεχώ.) Veteris legis umbra dissipata, & clara Evangelii veritate orta, Mosaicum quidem de purificandis a partu mulieribus præceptum ad Christianas puerperas non pertinet: Ecclesia nihilominus, quæ decorem diligit, & decorum observat, domus Dei ingressu aliquot diebus abstinere præcepit, ut ex Deiparæ virginis purgationis nunquam indiga, purgationis tamen legem adimplentis limitatione, earum obedientia puritatis egens, probaretur. Obedientiam illam ex debito requirunt Græci: Latini nonnisi ex reverentiæ observantia. Debitum, inquam, obedientiæ exigunt illi a puerperis, quo eum traditione, cum Canone 2. Dionysii ad Basilidem illas parare allegari: Περὶ ἧς ἐν ἀρχῇ, Εἰ ἀφορισθέντας δεῖ τοὺς διακωλύοντας τὰς ἁγίας ἡμέρας τοῦ Θεοῦ, πόσῳ γε μᾶλλον τοὺς ἐκκλείοντας τελείους ἀπὸ τῶν εὐκτηρίων, ἢ τῆς τροφῆς τῆς ἁγίας ἀφεῖναι, ἢ τοῦ αἵματος καὶ σώματος τοῦ Χριστοῦ προσλαμβάνειν. De mulieribus quæ sunt in abscessu, an eas sit offendas oporteat in Dei domum ingredi superbacaneum vel interrogare cuiusmodi; neque enim reor, si tamen fideles sint & piæ, sic affectas, aversas vel ad sanctam mensam accedere, vel corpus & sanguinem Domini attingere. Hunc Canonem quasi Apostolicum observatum volunt Græci: ireo ut hunc annotat Baronius in annum 266. num. 11. sententiam suam aliis examinandam judicandamque reliquerit Dionysius ipse, his verbis: *Ego non ut doctor hæc scripsi, sed ut cum omni simplicitate consensi differere, meam sententiam in commune ederem, quam ea (Basilides) cum examinaverit sæpissime, quod ibi justum melioraque apparuerit, vel etiam ea sic de his habere cuiusmodi scribe.* Latini autem ob decentiam solam, mulierem profusa ii sordibus inquinatam, a sacris limine hac & Sacramentis recipiendis arcent. Quamvis enim Gregor. III. Summus Pont. in Canonibus Pœnitentialibus excerptis ex PP. Angelopolitanis de-

cis & sententiis, de quibuscumque ad rigorem Græcorum, (a Græcis enim oriundus, ab illis ad ritum Latinum desiexerat) sanctum esse voluerit. *Ut nulla mulier ante mundum sanguinem, Ecclesiam intraret, quia in usu habetur: alias quadraginta pœnitet*, in excerpto cap. 30. to. 6. Bibliothecæ Patrum: Et prius cap. 25. dixerit, *Mulieres menstruo tempore in Ecclesiam non intrent; quod si præsumpserint, ores hebdomadas pœniteant: nonnulli enim Patres ita definierunt*: Post receptum tamen apud Latinos hujusmodi usum, auctoritate Patrum antiquiorum fulcitum, idem ipse ex Gregorii primi lib. 13. epist. ad interrogatum 10. Augustini rescribentis subinfert hanc mitiorem sententiam: *Non tantum ejusmodi fœminam non debere vetari in Ecclesiam intrare, atque sacris assistere, sed sanctæ communionis mysterium in iisdem diebus percipere, non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est, sed si percipiat, non judicanda. Si mulier hora eadem qua generis adhuc gratias intret Ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor in culpa est. In cæcis autem commixtione voluptas est, sed in profa prolatione gemit: Unde & ipse primæ mulieri dictus: In doloribus paries. Si ergo ejusmodi mulierem intrare Ecclesiam prohibemus, ipsum ei pœnam in culpam deputamus.* Hæc Gregorius ex Gregorio. *Solent autem mulieres*, ait Honorius Solitarius lib. 1. cap. 146. *ex laudanda consuetudine post partum ab Ecclesiæ ingressu abstinere, quia immundas a templo cœlesti excludi designant. Alioquin si præ infirmitate valerent, eadem die qua parerent intrare eis liceret, ut Deo gratias agerent.* Hæc Catumsyrito Italogræco Chrisostomarum, mulierum purgationem post partum condemnanti sedulius notanda; ne deum nullas preces supra mulieres puerperas, ut a Mosaico ritu penitus abhorrentes recitandas quasi ex tripode definit, ab antiqua veritaque Ecclesiæ consuetudine se condemnet alienum.

2 Μετὰ μ. ἡμέρας.) Hunc dierum numerum Iuscusta desinat, atque illum præscribit Novella sapientis Leonis apud Balsamonem in Can. 2. nuper citatum; Ὁρίζομεν περὶ τοσούτου χρόνου, ἐν περὶ ἕξ ἄκρων τοῦ ἁγίου πατέρων παραδεδομένων, ἀποτελεῖται τὸν μὲν ἐξ ἄκρων τοῦ διαστήματος τοσοῦτος, ὅτε ἐξαίρετος ἐστὶν ἡ γυνὴ, ἀκαθάρτου τοσούτου, ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν, ἀκαθάρτου ὄντος· τοῦ μὲν δευτέρου τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἡμέρας τοῦ τόκου, ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν, ἀκαθάρτου ὄντος· τοῦ δὲ τρίτου τοῦ ἑξηκοστοῦ ἡμέρας τοῦ τόκου, ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν, ἀκαθάρτου ὄντος· *Statuimus de mulieribus quæ peperierunt, & de iis quæ naturali purgatione detinentur, si quidem earum vita a nulla alia morbosa affectione perturbatur: ut quæ non sunt initiatæ, non sint baptismi participes: quæ autem sunt divinis mysteriis baptismi perfectæ, ingredi in immaculata altaris non recipiunt usque ad quadragesimum dierum terminum.* Quadragesimus autem ille numerus, illibatam Dei matrem tali temporis spatio suam humilitatem & obedientiam Christianis mulieribus imitandam commendantem observat & sectatur.

3 Ἐπὶ τὴν ἐκκλησιάδα.) Sunt ἐκκλησιάζουσαι apud Aristophanem, quæ convenerum popularem & publicum congregant & agunt, ideoque cum cœtus fidelium sit Ecclesia, qui ejusmodi cœtum convocabit ἐκκλησιάζων; admissus vero in istiusmodi numerum ἐκκλησιοκόμος, vel ἐκκλησιοφύλαξ dicetur. Blastares cap. 13. τὸ Ε. τάξεως ἐπίσκοπος ἐν Σκευῇ καὶ κυβερνῶν τοὺς ἐκκλησιαζομένους λαούς· *Episcopus inspector & curator omnium animarium ad Ecclesiæ cœtum pertinentium.* Theophanes in Constantio de Romanis qui Felici communicare noluerant, scribit: Τότε κοινωνὸν εἰ μετὰ τοῦ Ῥώμης ἐκ ἐκοινώνουν, οὐ ἐδέχοντο τοὺς ἐκκλησιάζοντας· *Hinc communicare detrectabant Romani: separatosque ab ea conventus Ecclesiasticos agebant.* Et præterea cum locus ipse sacer, in quem ad sacrificandum, orandum, verbum Dei audiendum Christiana plebs convenit, sic Ecclesia, qui primum in eam ingreditur, ἐκκλησιάζεται, & prout hic explicatur ὅτε δὲ ἤρχετο κατέβαινε & ἐκκλησίαζε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Hinc patet quid sit Catechumenos in Ecclesiam inducere vel præsentare, & quid sibi velit in decretis Deus dedit Papæ: A primo pabulo sallit, & ingressus fandæ Ecclesiæ usque ad confirmationem Spiritus Sancti per Christa deduci.

4 Κοσμιότητος τοῦ καιροῦ.) Corporum mundities tantum requirunt Græci in Ecclesia, ut a partu nondum purgatas mulieres ab illorum ingressu arceant; & menstruis defluentibus inquinatæ, rubore contempto, conscientia urgente, seipsas hodie eliminent, panem pro oblatione pinsere detrectant, sed & sacra quævis tangere, reliquiasque deosculari verentur: illisque satis est, juxta limina, forisque sub dio, oculis transeuntium expositas flare: ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ ἱεροῖς ἢ μυστικοῖς ἐκκλησιάσαι ἐστὶ τοῦ θεοῦ· *Templum ingredi, vel sanctorum ipsius esse participes non decet*, inquit citatus Balsamon, quod apud Latinos quondam lachrymarum lege apud Honorium superius memoratum: *menstruæ viris communicare sacris Ecclesiam sive solent.* Sed neque tunc Vestibula sive Nartheces Ecclesiæ infidelibus excommunicatisque pervios, pedibus illarum teri concedit Balsamon: ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οὐκ εἰσὶ τῆς ἐκκλησίας, ἢ μόνον τοὺς ἔξω τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ ναῷ ἐκκλησιάζοντας· ἐκεῖνοι δὲ ἐκκλησιάζονται ἐν τοῖς ἔξω τοῦ ναοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἐν ἔξω γυναικωνῖτις ἐστὶν ἐκκλησιαστικὸν μὲν οὐκ ἐκκλησιάζει ἐκεῖ· οἱ γὰρ ἐκεῖ οὐκ εἰσὶν ἐκκλησία, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας ἀφωρισμένοι· ἀλλὰ μέρος ἐστὶ τοῦ ναοῦ ἐκεῖνο τὸ χωρίον· καὶ κοινωνίαν ἔχουσι τῶν ἐκκλησιαζόντων· *Videmus hodie in synagogis, locis mulierum propriis, aut magis in Monasteriis, tales enarmi in vestibulis omni imaginum genere exornatis, & ad laudes Dei celebrandas destinatis;* (Matutinum siquidem & minores horas & Completorium in interiori Narthece, speciosis portis occlusis perfolvi diximus fol. 19.) *salva, id est mendaci sordidas, flore mulieres. Et interrogantibus nobis quæ ratione id fiat. Respondere, eas Ecclesiæ fines non contingere. Quod mihi quidem non videtur. Non enim vestibula Ecclesiæ sunt communia & prophana ut atria* (atriorum & narthecum differentiam attende) *sed partes ipsius sunt, multoribusque in Ecclesia morari non prohibentur attributæ.* Declarat ipse loci sanctitatem, & addit: Οὐ δὲ ἁγιάσει, τόπος ἐστὶ διατεθειμένος, ὁ ἐν ἀκροφωνίοις λεγόμενος, ἢ ἐν ᾧ ἀπὸ ἀνδρείου ἐστὶν ὁ ἱερεὺς ἐκκλησιάζων· ἐν ᾧ καὶ ἐκεῖνος ἐστὶν ἐκκλησιάζων· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα ἔχοντες, ἢ οἱ ἐν τοῖς ἔξω ἐκκλησιάζοντες γυναῖκα ἔχωσιν ἐγκύμονα ἐν τῷ ναῷ, ἢ ἀποκυήσασαν ἐν τῷ ναῷ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι· ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ ναῷ ὄντι, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι· ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ ναῷ ὄντι, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι· ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ ναῷ ὄντι, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἐν τῷ ναῷ ὄντι· *Vestibulum illud loco est pœnitentiæ quæ dicitur Audientium, & in ipso ne ipsis quidem vicis stare permittitur, quibus imposita est pœnitentia in Ecclesiam ingrediantur, sed extra ipsum stare. Oportebat ergo ejusmodi loca, in quibus ejusmodi mulieres immundæ Rarens, Ecclesiarum locum directo non complere, id est, ad complementum earum proprie non pertinere, ut etiam Sacerdotes cum divinis sanctificationibus in Chrysbolo Hymno* (id est cum sacris donis, in magno ingressu) *transeunt & sepulchra, & ubique Sanctorum imagines, ibi forte repertas & depictas fuligine, & sacrarum precum ministeria peragunt, immundæ mulieres in istis sine præjudicio stare possint.* Mitius tamen cum impuris mulieribus agendum, & naturæ imbecillitas non spontaneo sese onere levantis, quidquid in adversum objectent & obtrectent Græci, & Latinæ mulieres inter eos scrupulosius timeant, majori compassione toleranda, ex responso D. Gregorii libro 13. epist. ad Augustinum: *Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur prohiberi Ecclesiam intrare non debet: quia id naturæ superfluitas in culpam non debet imputari, & per hoc quod invita patitur, justum non est ut Ecclesiæ ingressu prohibeatur. Novimus namque quod mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, post tergum Domini veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea fluxus infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter*

potuit Domini vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non licet Domini Ecclesiam intrare?

5 Ἀναπέσει.) Etiam Gentilibus fœmini post partum balneum parabatur. Terentius in Andria: *Nunc primum hoc ipsum ut lavet.* Plautus in Truculento: *Date aquam mulieribus*, &c. De Christianis, Cyprianus, vel alius quivis fem. de Nativitate Domini verba faciens; *Totum*, inquit, *negotium plenum gaudio, nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. Nec locus ibi erat lenociis, quæ solent puerperis præparari, quippe nec aliqua naturæ injuria matrem Domini læderet, quoniam sine sorimento peperit, quæ in conceptione naturæ carnis voluptatem.*

6 Περὶ τοῦ μέλλοντος ἀναφέρειν.) Is est Susceptor, Gestans, Offerens, Fideiiussor, ab aliis dictus, de quo pluribus Dionysius libro de Ecclesiastica Hierarchia. Et si suspecta sit Dionysii quoad antiquitatem fides; Hygimus Papa anno centesimo quinquagesimo, ex Ciacconio in ejus vita, voluit unum saltem Patrinum, unamve Matrinam baptismo interesse: sic enim Ecclesia eos appellat, qui infantes recendum baptizantur, & ex sacro eos lavacro suscipiunt.

7 Ὁ δὲ χειρίζων αὐτὸ ἔλεγεν.) Ritum hunc fere omnem paucis Symeon Thess. explanat: Τὸ δὲ παρομοιαζόμενον ἡμῖν πάλιν ὀφείλομεν τὸ βρέφος ταῖς ἁγίαις τοῦ ναοῦ, ἢ ταῦτα ὡς δῶρα Θεῷ προσφέρεται· διὸ καὶ ἐν χερσὶ τοῦ ἱερέως τὸ βρέφος ἐστὶ τοῦ ναοῦ, (ὃ τοῦτο δίδωσι τοῦ τὸν ἁγίων ἐκκλησιαστήριον) καὶ ἡ μήτηρ ὀφείλουσα ἀφεῖναι τὸ βρέφος, ἢ ἀγάπην ἔχουσα ἀμέτρητον πρὸς αὐτὸ, ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀναβαίνει βήματος, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐστὶ· καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐστὶ τὸ βρέφος

des ejus emunda, leni dolores, bonam valetudinem roburque corpori & animæ, clemens largire: & per Angelum lucidum ab omni dæmonum invisibilium insultu custodi: Ita Domine, ab omni morbo & languore, & a corporeis sordibus illam expurga, & a variis ingruentibus viscerum torminibus: plurimaque tua misericordia in debili ejus corpore illam educ, & ab eo quo jacet lecto, erige; quia in peccatis nati sumus & in iniquitatibus, & per sordes coram te adstamus, Domine, storesque cum tremore clamantes, & dicimus: respice de cælo & vide infirmitatem nostri reatum: & ancillæ huic tuæ, quæ in peccatis est, & in cædem sponte seu non sponte incidit, & conceptum fœtum abjecit veniam largire: omniumque illam circumstantium & attrectantium miserere, & remissionem præbe. Quia tu solus potestatem habes dimittendi peccata & iniquitates: intercessionibus immaculatæ tuæ matris, & omnium sanctorum.

Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui; nunc, & semper, & in secula seculorum.

Et fit dimissio.

θεράπευσον, τὴν ῥῶσιν καὶ εὐρωστίαν τῷ σώματι σοῦ τῇ ψυχῇ αὐτῆς φιλάνθρωπε δώρησαι, καὶ δι' ἀγγέλου φωτεινοῦ, ταύτην περιφρούρησον ἀπὸ πάσης ἐπελεύσεως τῶν ἀοράτων δαιμόνων. Ναὶ Κύριε, ἀπὸ νόσου καὶ μαλακίας, καὶ καθάρισον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ ῥύπου καὶ τῶν ποικίλων αὐτῇ ἐπερχομένων ἐνοχλήσεων σπλαγχνικῶν καὶ ἐξάγον αὐτὴν διὰ τὸ πολλοῦ σου ἐλέους ἐν τῷ ταπεινῷ αὐτῆς σώματι· καὶ ἀνάστησον αὐτὴν ἀπὸ τῆς κλίνης ἧς κατάκειται. ὅτι ἐν ἁμαρτίαις ἐγεννήθημεν, καὶ ἐν ἀνομίαις, καὶ διὰ ῥύπου πάντες ἐσμὲν ἐνώπιόν σου Κύριε, καὶ μετὰ φόβου βοῶμεν, καὶ λέγομεν. ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν τῶν κατακρίτων, καὶ συγχώρησον τῇ δούλῃ σου, ταύτῃ, τῇ ἐν ἁμαρτίαις φόνῳ περιπεσούσῃ ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συλληφθὲν ἀποβαλλομένῃ, καὶ πάντας τοὺς παρευρισκομένους, καὶ ἁψαμένους αὐτῆς κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ἐλέησον, καὶ συγχώρησον. ὅτι σὺ μόνος ἔχεις ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας· πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου μητρὸς, καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

In Orationem pro muliere abortivum pariente, Notæ.

1 Εὐχαὶ εἰς γυναῖκα ὅταν ἀποβάλληται.) Expiant orationibus Ecclesiasticis mulieres abortivum parientes Græci; tum immunditiæ corporis tollendæ opinioni, tum mitigandis corporeis doloribus & conscientiæ scrupulis, quibus timidiores mulierculæ cædis in fœtû perpetratæ seipsas condemnare consueverunt, tum denique quia illas in numerum τῶν φονευσάντων relatas, vel ἀκουσίως non spontaneæ saltem cædis reas, juxta Synodi Ancyranæ Can. 22. & epist. 1. Basilii ad Amphilochium Can. 8. speciali & privata pro eis oratione fusa, necesse est Ecclesiæ reconciliari.

2 Τῇ ἐν ἁμαρτίαις φόνῳ περιπεσούσῃ.) Αἱ γυναῖκες τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια (καὶ) *eas quæ fœtus necantia medicamina accipiunt, homicidæ pœnæ subjici oportet*, ex Can. 91. Trullano. An tamen innoxiæ mulieres, casu, vel naturæ imbecillitate, fœtum emortuum abjicientes, a pia matre Ecclesia cædis commissæ, condemnandæ sunt? Respondent Græci, etiam cædi involuntariæ, suas esse pœnas constitutas. Merito propterea Euchologicus noster textus, superius scripsit: ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ... *Quinque mensibus prægnantes si contingat accepto vulnere fœtum ejicere*, homicidii pœnam (non autem semper eandem) *secundum leges*, (illæ sunt Constantini Porphyrogeniti, & Emmanuelis Comneni a Balsamone in Can. 91. Trullanum citatæ) & Canones (Synodi Ancyranæ, & Basilii supra memorati) subjici debere. Græcis similem inter suos Pœnitentiales canones edidit Gregorius tertius cap. 7. to. 6. Bibliothecæ Patrum, mulieres omnes, tum sontes, tum innoxias si abortum pariant, plectentem: *Mulier quæ concipit, & occidit filium aut filiam in utero, ante quadraginta dies, unum annum pœniteat: si post quadraginta dies, quasi homicida pœniteat. Sine culpa tres quadragesimas: illæ quæ suos infantes opprimunt negligenter, ut homicidæ pœniteant: sed aliter in judicio pendeat Sacerdotis.*

3 Συγχώρησον τῇ δούλῃ σου ταύτῃ, &c.) Canicio hic deinde insequitur, & eruditus Catumsyritus Italogræcus Cryptæ Ferratæ Arcedianum (eo namque ut sinceriori usus est Arcudius) Euchologium, illudque vocibus importunis, utinam Latinis saltem, Judaico ritu mulierculas Christianas implicare, Judaizare, & irreligiosa sacrilegia inducere contendit. Sed o fallacis fidei hominem, qui nec de visu, vel aliorum dictis illatum notum, tam proterve insusare non veretur. Ita me Deus amet, si in duobus Cryptæ Ferratæ, aut aliis duobus Barberinis Ms. accuratissime lectis vel simplex, καὶ ad hoc officium spectans repererim. Agat itaque silentium Catumsyritus & abortivos suos fœtus, ingenii scilicet monimenta, prius sancta Congregata damnata, quam nata, plangat; & prodicationibus in Arcudium & Euchologium Cryptæ Ferratæ scriptis præscriptis, libris temulenter non adeo impressis quam oppressis, atque ideo suppressis perpetuo taciturus pœnitentiam patienter subeat. Laudando interim more ex antiqua, ut par est credere, traditione deducto, orat Ecclesia Orientis pro abortum parientibus, & precibus suis peccatum negligentiæ, venia non indignum, ejusque pœnam non vi Sacramenti forma deprecativa exhiberi, ut idololatræ & imponit Catumsyritus, sed meriti proprii & supplicationum instantia, Dei clementiam implorat. Quid enim præstaret Ecclesia peccatori, aut divinæ opis egenti extra Sacramentum, quam pias preces. Aut quo Judaico ritu male olet hoc officium qui non procedat vel oriatur ex Synodo Ancyrana, Gregorii tertii Summi Pontificis Romani decreto, vel Basilii Canonibus? Nusquam ergo pro pavidis mulierculis, ferales fœtus parientibus a precibus fundendis abstineat Ecclesia: cum etiã a culpa magis liberæ, stimulis ob abortũ agitari, & dolor eãrũ nullo alio magis opportuno medicamine, quã Ecclesiæ benedictione levetur.

4 Φόνῳ περιπεσούσῃ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως.) Sponte & consensuali crimine fœtum perdunt mulieres, vel invitæ penitus & innoxiæ: utrobique quasi cædis reas plectit Ecclesia, & Canonum severitate mulctatas, hac prece Deo reconciliat. Et si quidem sponte prolem excusserint, juxta Canones communione seclusæ pœnis subjiciuntur prolixissimis brevi, Deo favente, apud Balsamonem 28. c. 22. συγχίᾳ legendis. Sin autem casu fœtus exciderit utero, [illegible] *Ex infidelis, inquam, infanti, nulla in re parente utroque delinquente, quamvis quod contigit veniam mereatur, moderata tamen indiget castigatione. Propter quædam enim alia nulla peccata a Domino infantes servare solito tantum auxilii defectus processisse videtur.* Blastar. c. 8. τῷ Φ. στοιχείῳ. V. dicta nos-

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ Ἀποστόλων, καὶ τῶν θείων Πατέρων. Περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὁ μζ΄. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν, φησὶν, εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν, καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοϊερέων. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ, ν΄. διαγορεύει.

Ὁ δὲ μθ΄. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζειν, κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου παρεγγυᾶται λόγιον. ἀλλὰ μὴ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς παρακλήτους. εἷς γὰρ ὁ ἄναρχος Πατὴρ, διὰ τὸ ἀναίτιον· καὶ εἷς ὁ Υἱὸς, διὰ τὴν ἄρρητον γέννησιν, καὶ εἷς ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀγεννήτου ἐκπόρευσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντες, Ἐπίσκοποι ἢ Πρεσβύτεροι, ἐπιτιμίαν ὑφίστανται τὴν καθαίρεσιν.

Ὁ δὲ ν΄. τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελεῖν, τρεῖς δηλαδὴ καταδύσεις ἐν ἑνὶ βαπτίσματι, καὶ ἑκάστῃ τῶν καταδύσεων, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας ἐπιλέγειν Τριάδος, ἀλλὰ μὴ ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον. ἤτοι ἅπαξ καταδύειν τὸν βαπτιζόμενον, καὶ εἰς τὴν μίαν κατάδυσιν τὸν τοῦ Κυρίου ἐπιφημίζειν θάνατον, ὡς ἡ παραπληξίας γέμουσα τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσις ὑποτίθεται· ἧς καὶ ὁ ζ΄. τῆς β΄. Συνόδου κανὼν μέμνηται. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τὸν δὲ μὴ οὕτω δρῶντα Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, τῇ ἀφαιρέσει ζημιοῖ τῆς ἱερωσύνης.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ θ΄. κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς β΄. Συνόδου, ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, ἀριδήλως νομοθετεῖ. εἰς δύο γὰρ μοίρας ἅπαντας διελὼν, τοὺς μὲν μύρῳ χρίεσθαι, τοὺς δὲ ἀναβαπτίζεσθαι διωρίσατο. Ἀρειανοὺς μὲν οὖν, καὶ Μακεδονιανοὺς, καὶ Σαββατιανοὺς, καὶ Ναβατιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς, καὶ Ἀριστεροὺς, καὶ Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ἤτουν Τετραδίτας, καὶ Ἀπολιναριστὰς, ἐπείπερ ἐξ ἴσης ἡμῖν τῷ θείῳ τελοῦνται βαπτίσματι, οὐκ οἴεται δεῖν τούτους ἀναβαπτίζειν. Ἀλλὰ μετὰ τὸ προσφέρειν τῆς αἱρέσεως ἔγγραφον ἀναθεματισμὸν, τῷ ἁγίῳ χρίεσθαι μύρῳ κελεύει, τό τε μέτωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, τὸ στόμα τε, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντας λέγειν· Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Εὐνομιανοὺς γε μὴν τοὺς εἰς κατάδυσιν βαπτιζομένους μίαν, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς καλουμένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανοὺς τοὺς διδάσκοντας τὴν Υἱοπατορίαν, καὶ τοὺς παραπλησίους τούτοις, ὡς ἐξ Ἑλλήνων ἀβαπτίστων ἀληθείας διεζευγμένους, τῇ καθολικῇ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, ἱερῶς κελεύει βαπτίζεσθαι. ἢ γὰρ ὅλως οὐκ ἐβαπτίσαντο, ἢ καὶ βαπτισάμενοι, οὐ κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐσημάνθησαν· τούτῳ καὶ ὡς ἀφώτιστοι τοῖς θείοις Πατράσι λογίζονται.

Ὁ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ μη΄. καὶ τῷ ἐπουρανίῳ χρίεσθαι μύρῳ τοὺς φωτιζομένους θεσπίζει. τοῦτο γὰρ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἁγιαζόμενον,

Euchol.

CANONES SANCTORUM Apostolorum & divinorum Patrum de sancto Baptismate.

QUadragesimus septimus sanctorum Apostolorum Canon ait. Si Episcopus, aut Presbyter, eum qui secundum veritatem Baptismum habuerit, denuo baptizaverit, deponatur; tanquam derisor mortis & crucis Domini, nec Sacerdotes a falsis Sacerdotibus jure discernens. Hæc eadem & Canon 50. Carthaginensis Synodi præscribit.

Quadragesimus vero nonus sanctorum Apostolorum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizare, juxta Domini verbum, commendat; verum non in tribus sine principio personis, aut in tribus filiis, aut in tribus Paracletis; unus enim principii expers Pater, & unus Filius propter ineffabilem generationem, & unus Paracletus Spiritus Sanctus propter processionem ex ingenito. Qui secus fecerint Episcopi, aut Sacerdotes depositionis pœnam subibunt.

Præcipit autem quinquagesimus, initiationis unius tres intinctiones perficere, tres immersiones videlicet in uno baptismate, & in unaquaque mersionum, nomen sanctæ Trinitatis nomen edicere; non tamen unum baptisma in Domini morte conferre, semel nempe tantum baptizatum immergere, & in mersione unica Domini mortem celebrare, prout insana Eunomianorum hæresis supponit, cujus & septimus secundæ Synodi Canon meminit: Non enim dixit Jesus, in morte mea baptizate; sed, Euntes docete omnes gentes baptizantes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Secus vero observantem Episcopum aut Presbyterum Sacerdotii depositione mulctat Synodus.

Sed & nonus Canon secundæ Synodi Oecumenicæ quomodo ex hæresi conversos recipere oporteat manifeste docet. In duas namque series cunctis distributis, hos quidem Chrismate ungi, alios vero denuo baptizari præcepit. Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui seipsos Catharos, & Aristeros, hoc est mundos & sinistros dicunt, & Tessaresdecatitas, sive Tetraditas, & Apollinaristas, siquidem ex æquo nobiscum divino perficiuntur baptismate, rursus baptizandos non censet: verum postquam suæ hæreseos anathematismi libellum scripserint, sacro Chrismate eos jubet ungi, in fronte, in oculis, in naribus, in ore, & auribus: & eos signantes dicere: Signaculum doni Spiritus Sancti. Eunomianos, qui in unam immersionem baptizantur, & Montanistas, qui dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui eundem esse Patrem & Filium opinantur, aliosque his similes, ut Gentilibus non baptizatis, a veritate judicante, nihilo melius affectos, ad Catholicam accedentes Ecclesiam sancte præcipit baptizari. Aut enim nullatenus baptizati sunt, aut siquidem baptizati fuerint, non secundum orthodoxorum Ecclesiæ decreta consignati fuerunt: hi itaque velut non illuminati a sacris Patribus censentur.

Quadragesimus vero octavus Laodicenæ Synodi, illuminatos cælesti unguento perungi decernit. Hoc enim precibus, & Spiritus Sancti invocatione consecratum, sanctificat unctos, &

supercœlestis regni Christi participes constituit, nisi vitæ negligentia, vel operum improbitas ab eo nos alienaverit.

Sextus autem Neocæsariensis Synodi, prægnantes mulieres a baptismo non arcet: non etenim fœtus illuminationis earum fit particeps, antequam boni vel mali nanciscatur electionem, sed neque qualiter fiat affecti, examinari potest. Infantes vero susceptorum curæ demandati, & operibus ipsis illuminati, divinæ illuminationi communicant.

Sextus etiam Timothei Alexandriæ Antistitis, ait: Si mulier catechumena die qua baptizari præstituit, in mulierum morem incidat, in diem sequentem ejus remittatur baptisma.

Primus vero ejusdem ita statuit: Si puer catechumenus, aut etiam vir, sancto peracto sacrificio, absque malitia accedens sacrorum donorum partem acceperit, inscio Sacerdote, eum adhuc esse Catechumenum, confestim baptizetur; a Domino enim ejus vocatio procedit.

At vero quartus sancti Cyrilli, licet separationem, inquit, sustineant Catechumeni quidam censuris subjecti, si in vitæ sint discrimine, baptizentur, ne hac gratia privati ab humanis discedant.

Secundus autem Timothei Alexandrini Catechumenum arreptitium priusquam immundo spiritu liberetur baptizari prohibet: nefas enim est, eum qui pravo ad perversa affectu seipsum maligno dæmoni inhabitationem præbuit, priusquam perfecte a tenebrosi & maligni spiritus potestate eximatur, Sancti Spiritus lumen suscipere: si vero mors immineat, baptizari præcipit: ut divinæ gratiæ expers e vivis non excedat.

Addit quartus: Si non a dæmone turbetur, sed morbi violentia, mente Catechumenus excesserit, ita ut neque voce privatus, respondere possit: quandoquidem mentis compos fidem se suscipere commonstravit, inter Catechumenos annumeratus, absque hæsitatione baptizandus est.

Tandem centesimus undecimus Carthaginensis Synodi, concessa, inquit, nobis per Baptismum gratia, non delictorum remissionem tantum, sed & virtutem ne peccemus amplius confert, nisi sponte, vel ex negligentia, *Peccatis consentiamus. Secus autem sentientes anathemati subjicit.*

τὰς κειμένας ἁρμόζει. καὶ μετόχους τῆς ἐπουρανίου βασιλείας Χριστοῦ καθίστησιν, εἰ μὴ τὸ τοῦ βίου ἠμελημένον, ἢ ἡ τῶν ἔργων φαυλότης ἡμᾶς ταύτης ἀλλοτριώσει.

Ὁ δὲ ϛ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου, τὰς γυναῖκας τὰς ἐγκύμονας οὐκ ἀπείργει βαπτίζεσθαι. οὐδὲ γὰρ κοινωνεῖ ταύταις τοῦ φωτίσματος καὶ τὸ ἔμβρυον, μήπω πρὸς τῆς φύσεως δεξάμενον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ προαίρεσιν καὶ τοῦ χείρονος. οὐδὲ οἷόν τε ἐξετάζεσθαι ὅπως ἔχει διαθέσεως. τὰ δὲ γε νήπια τῶν ἀναδόχων καταπιστευόμενα, φροντίδι καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς φωτιζόμενα, τῆς θείας κοινωνεῖ ἐλλάμψεως.

Ὁ δὲ ϛ'. τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας ἡ κατηχουμένη γυνή, φησιν, εἰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ βαπτισθῆναι προέθετο, τὰ κατ' ἔθος αὐτῇ συμβαίνῃ, εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπερτιθέσθω τὸ φώτισμα.

Ὁ δὲ α'. αὐτοῦ, εἰ παιδίον κατηχούμενον, ἢ καὶ ἀνήρ, τῆς ἱερᾶς τελουμένης θυσίας, προσελθὼν ἀπονήρως τῶν θείων μετελήψεται δώρων, ἀγνοοῦντος τοῦ ἱερέως εἶναι τοῦτον κατηχούμενον, εὐθὺς βαπτιζέσθω. ὑπὸ γὰρ Κυρίου προσκέκληται.

Ὁ δὲ δ'. τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, κἂν χωρισμόν, φησιν, ὑπομένωσί τινες τῶν κατηχουμένων ἐπιτιμηθέντες, καὶ μέλλωσι τελευτᾷν, βαπτιζέσθωσαν. καὶ μὴ ἀμέτοχοι τῆς χάριτος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδημείτωσαν.

Ὁ δὲ β'. τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, κατηχούμενον δαιμονῶντα, πρὶν ἢ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος καθαρθῆναι, κωλύει βαπτίζεσθαι. ἀθέμιτον γὰρ τὸν παραχώσαντα ἑαυτὸν τῷ πονηρῷ δαίμονι εἰς ἐνοίκησιν τῇ πρὸς τὰ φαῦλα ῥοπῇ, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑποδέχεσθαι μὴ τελείως ἀπαλλαγέντα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ πονηροῦ πνεύματος. εἰ δὲ ἡ τελευτὴ τούτου ἐπισταίη, κελεύει βαπτίζεσθαι, ἵνα μὴ κενὸς ἐξέλθῃ τοῦ βίου, καὶ ἀμέτοχος τῆς θείας χάριτος.

Ὁ δὲ δ'. εἰ δὲ μὴ ὑπὸ δαίμονος φησιν, ὁ κατηχούμενος ἐνοχλεῖται, ἀλλ' ὑπό τινος τῶν φρενῶν ἐξεκρούσθη, ὡς μηδὲ ὑποκρίνεσθαι αὐτός τε, ἀφῃρημένος καὶ τὴν φθογγήν. ἀλλ' ἐπεὶ ἔδειξεν ἐκ προαιρέσεως τὴν πίστιν ἀσπάζεσθαι. ἐκεῖνος εἰς τοὺς κατηχουμένους καταταγείς, ἀναμφιβόλως βαπτίζεται.

Ὁ δὲ ρια'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος φησί, χορηγουμένη χάρις ἡμῖν, οὐ μόνον τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, ἀλλὰ καὶ δύναμίν ἐστιν, εἰς τὸ μηκέτι ἁμαρτάνειν ἡμᾶς, εἰ μὴ διὰ ῥαθυμίας ἑκόντες, ταῖς ἁμαρτίαις συντασσόμεθα. τοὺς δὲ μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει.

ORATIO AD FACIENDUM Catechumenum.

1 ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΟΙΗΣΑΙ, κατηχούμενον. 1

Baptizandi zonam Sacerdos solvit, & exutum excalceatumque, ad Orientem statuit, discinctum, nudo capite, & absque calceamentis, demissas manus habentem: & in faciem ejus ter insufflat: terque faciem & pectus ejus cruce signat, & manu ejus capiti imposita, dicit:

2 Λύει ὁ ἱερεὺς τὴν ζώνην, τοῦ μέλλοντος 3 φω- 2 3
τίζεσθαι. 4 Καὶ ἀποδύει, καὶ ὑπολύει αὐ- 4
τόν. 5 Καὶ ἵστησιν αὐτὸν κατὰ ἀνατολάς. Μονοχί- 5
τωνα, Ἀνυπόζωστον, Ἀσκεπῆ, Καὶ ἀνυπόδετον. 6 Ἔ- 6
χοντα τὰς χεῖρας κάτω. 7 Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ πρό- 7
σωπον αὐτοῦ γ'. Καὶ σφραγίζει αὐτοῦ τὸ μέτωπον, καὶ
τὸ στῆθος ἐκ τρίτου. 8 καὶ ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα ἐπὶ 8
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, λέγων.

Ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου Κύριε ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ἐπιτίθημι τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, τὸν καταξιωθέντα προσφυγεῖν ἐπὶ τὸ ἅγιον ὄνομά σου, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων σου διαφυλαχθῆναι. Ἀπόστησον ἀπ' αὐτοῦ τὴν παλαιὰν ἐκείνην πλάνην καὶ ἔμπλησον αὐτὸν τῆς εἰς σὲ πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης. ἵνα γνῷ, ὅτι σὺ μόνος Θεὸς ἀληθινός, καὶ ὁ μονογενής σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα. δὸς αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς σου πορευθῆναι, καὶ τὰ ἀρεστά σοι φυλάξαι. ὅτι ἐὰν ποιήσῃ αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσε-
9 ται ἐν αὐτοῖς. γράψον αὐτὸν ἐν βίβλῳ ζωῆς σου. ἕνωσον αὐτὸν τῇ ποίμνῃ τῆς κληρονομίας σου. δοξασθήτω τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐν αὐτῷ, καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ σου Υἱοῦ Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος. Ἔστωσαν οἱ ὀφθαλμοί σου ἀτενίζοντες εἰς αὐτὸν ἐν ἐλέει διαπαντός, καὶ τὰ ὦτά σου, τοῦ ἀκούειν τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως αὐτοῦ. εὔφρανον αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐν παντὶ τῷ γένει αὐτοῦ ἵνα ἐξομολογήσηταί σοι προσκυνῶν καὶ δοξάζων τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα καὶ ὕψιστον καὶ αἰνέσῃ σε διαπαντὸς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Σὲ γὰρ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ δόξα, τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN nomine tuo Deus veritatis, & unigeniti Filii tui, & Sancti Spiritus, super servum tuum N. ad sanctum nomen tuum confugientem, & sub umbra alarum tuarum conservandum, manum meam impono. Veterem illum errorem ab eo remove, & fide, spe, & charitate, quæ est in te, eum reple: ut cognoscat quia tu solus Deus verus, & unigenitus Filius tuus Dominus noster Jesus Christus, & Sanctus Spiritus: ut in mandatis tuis ambulet, & quæ tibi sunt placita custodiat, illi concede; quia si ea fecerit homo, vivet in illis. In libro vitæ tuæ scribe illum: hæreditatis tuæ ovili illum aggrega. Glorificetur nomen tuum sanctum in illo, & dilecti Filii Domini nostri Jesu Christi, & vivifici tui Spiritus. Intenti sint oculi tui ad illum semper, & aures tuæ, ut preces ejus in misericordia exaudias. In operibus manuum suarum, & in omni genere suo illum exhilara: ut adorans & glorificans nomen tuum magnum & excelsum te confiteatur, & te jugiter omnibus diebus vitæ suæ laudibus extollat. Te laudat enim omnis virtus cælorum, & tua est gloria: Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

10 ΤΟ Ἀφορκισμός, α'.

Exorcismus primus.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Dominum precemur.

Ἐπιτιμᾷ σοι Κύριος, διάβολε, ὁ παραγενόμενος εἰς τὸν κόσμον, καὶ κατασκηνώσας ἐν ἀνθρώποις, ἵνα τὴν σὴν καθέλῃ τυραννίδα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξέληται· ὃς ἐπὶ ξύλου τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις ἐθριάμβευσεν, ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ γῆς σαλευομένης, καὶ μνημάτων ἀνοιγομένων, καὶ σωμάτων ἁγίων ἀνισταμένων, ὃς ἔλυσε θανάτῳ τὸν θάνατον, καὶ κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου τοῦτ' ἔστι σὲ τὸν διάβολον. Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δείξαντος τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τάξαντος τὰ Χερουβὶμ, καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φρουρεῖν αὐτό. ἐπιτιμήθητι. κατ' ἐκείνου γάρ σε ὁρκίζω, τοῦ περιπατήσαντος ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐπὶ νῶτα θαλάσσης, καὶ ἐπιτιμήσαντος τῇ λαίλαπι τῶν ἀνέμων, οὗ τὸ βλέμμα ξηραίνει ἀβύσσους, καὶ ἡ ἀπειλὴ τήκει ὄρη. αὐτὸς γὰρ καὶ νῦν ἐπιτάσσει σοι δι' ἡμῶν, φοβήθητι, ἔξελθε, καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ πλάσματος τούτου, καὶ μὴ ὑποστρέψῃς, μηδὲ ὑποκρυβῇς εἰς αὐτόν, μηδὲ συναντήσῃς αὐτῷ, ἢ ἐνεργήσῃς, μὴ ἐν νυκτί, μὴ ἐν ἡμέρᾳ, ἢ ὥρᾳ, ἢ ἐν μεσημβρίᾳ, ἀλλ' ἄπελθε εἰς τὸν ἴδιον τάρταρον, ἕως τῆς ἡτοιμασμένης μεγάλης ἡμέρας τῆς κρίσεως. φοβήθητι τὸν Θεόν, τὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, καὶ ἐπιβλέποντα ἀβύσσους, ὃν τρέμουσιν Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Θρόνοι, Κυριότητες, Ἀρχαί, Ἐξουσίαι, Δυνάμεις, τὰ πολυόμματα Χερουβὶμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ· ὃν τρέμει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. ἔξελθε καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ σφραγισθέντος νεολέκτου στρατιώτου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. κατ' ἐκείνου γάρ σε ὁρκίζω, τοῦ περιπατοῦντος ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, τοῦ ποιοῦντος τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πῦρ φλέγον.

Ἐκχοῖ.

INcrepat te, diabole, qui advenit in mundum, & habitavit in hominibus, ut homines sublata tua tyrannide liberaret qui sole obscurato, & terra commota, monumentis apertis, & sanctorum corporibus resurgentibus, in ligno de potestatibus adversariis triumphavit, qui morte mortem destruxit, & mortis imperium habentem, id est, te diabolum devicit: Exorcizo te per Deum qui vitæ lignum ostendit, & Cherubim, gladiumque flammeum & versatilem ad ejus custodiam deputavit. Corripere. Exorcizo te eoque per eum qui super maris terga quasi super aridam ambulavit, & venti procellam increpavit, a cujus aspectu exsiccantur abyssi, & a cujus comminationibus montes tabescunt. Ipse etenim tibi nunc per nos imperat, extimesce, exi, & ab hac creatura discede neque ultra revertaris, aut abscondaris in ea, vel illi occurras, aut quidquam nocte aut die, aut hora matutina, aut meridie circa illam efficias, sed in proprium tartarum ad præparatum usque diem judicii diffuge. Time Deum super Cherubim sedentem, & abyssos respicientem, quem tremunt Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Potestates, Principatus, Virtutes, Cherubim multis oculis, & Seraphim senis alis inclita: quem tremit cælum, terra, mare, & omnia quæ in eis sunt. Exi & discede a recens electo & conscripto Christi Dei nostri milite: per eum namque te exorcizo qui ambulat super pennas ventorum, & qui Angelos suos

facit flammam ignis. Exi, & discede a creatura hac cum omni potestate & Angelis tuis. Quia glorificatum est nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Exorcismus secundus.

Dominum precemur.

DEus sanctus, timendus, & gloriosus, in omnibus operibus & virtute sua incomprehensibilis & investigabilis, ille qui tibi diabole damnationis æternæ tormentum prædefinivit, per nos inutiles servos suos tibi, & omni tibi assistenti virtuti imperat, ut a recens signato in nomine Domini nostri Jesu Christi, veri Dei discedas. Adjuro ergo te nequam, & immunde, & fœtide, & abominande, & aliene spiritus, per virtutem Jesu Christi potestatem omnem in cœlo & in terra obtinentis, & dicentis surdo & mutuo dæmoni: exi ab homine, & ne ultra in eum ingrediaris. Discede, & vanam fortitudinem tuam, neque in porcos prævalescentem agnosce. Recordare ejus qui ad petitionem tuam ut in porcorum gregem ingredereris permisit. Extimesce Deum, jussu cujus super aquas terra firmata est, qui cœlum creavit, qui montes statera posuit, & valles jugo; qui arenam statuit mari terminum, & semitam tutam in aqua vehementi, qui tangit montes & fumigant, & lumine sicut vestimento induitur, qui extendit cœlum sicut pellem, & tegit aquis superiora ejus; qui fundavit terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi, qui maris aquam advocat, & eam super universæ terræ faciem effundit: exi, & ab eo qui ad sanctum baptismum præparatur, discede. Adjuro te per salutarem passionem Domini nostri Jesu Christi, & pretiosum ejus corpus & sanguinem, & per tremendum ejus adventum; veniet enim & non tardabit, universam terram, & te, & conjuratam tecum potestatem judicans, ignis gehenna damnabit & in tenebras exteriores ubi vermis non dormit, neque ignis extinguitur, tradet. Quia Christi Dei nostri est potestas, cum Patre, & Sancto Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Exorcismus tertius.

Dominum precemur.

DOmine Sabaoth, Deus Israel, qui omnem infirmitatem & omnem languorem sanas, respice super servum tuum: perquire, scrutare, & ab eo cuncta diaboli machinamenta abige. Increpa spiritus immundos, & ejice illos: & opera manuum tuarum expurga, & potenti tua virtute usus, sub pedibus tuis celeriter Satanam contere. Victoriam adversus diabolum, & immundos spiritus ei confer, ut misericordia a te accepta, immortalibus & cœlestibus mysteriis dignus habeatur; & gloriam tibi rependat, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Dominum precemur.

DOminator Domine, qui hominem ad imaginem & similitudinem creasti, eique vitam æternam consequendi facultatem dedisti, deinde peccato lapsum non contempsisti, sed

ἔξελθε καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ πλάσματος τούτου σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου. Ὅτι δεδόξασται τὸ ὄνομα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἀφορκισμὸς β.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ φοβερὸς καὶ ἔνδοξος, ὁ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις καὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ ἀκατάληπτος καὶ ἀνεξιχνίαστος ὑπάρχων, αὐτὸς ὁ προορίσας σοι διάβολε τῆς αἰωνίου κολάσεως τὴν τιμωρίαν, δι' ἡμῶν τῶν ἀχρείων αὐτοῦ δούλων, κελεύει σε καὶ πάσῃ τῇ συνεργούσῃ σε δυνάμει, ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ νεωστὶ σφραγισθέντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ὁρκίζω οὖν σε παμπόνηρε, καὶ ἀκάθαρτε, καὶ μιαρὸν, καὶ ἐβδελυγμένον, καὶ ἀλλότριον πνεῦμα, κατὰ τῆς δυνάμεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ πᾶσαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, τοῦ εἰπόντος τῷ κωφῷ καὶ ἀλάλῳ δαίμονι, ἔξελθε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτὸν, ἀναχώρησον, γνώρισον τὴν σὴν ματαίαν δύναμιν. τὴν μηδὲ χοίρων ἐξουσίαν ἔχουσαν. ὑπομνήσθητι τοῦ ἐπιτάξαντός σοι κατὰ τὴν σὴν αἴτησιν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων ἀπελθεῖν. φοβήθητι τὸν Θεὸν οὗ τῷ προστάγματι ἡ γῆ καθ' ὑδάτων ἐστήρικται, τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν, καὶ στήσαντα τὰ ὄρη σταθμῷ, καὶ τὰς νάπας ζυγῷ, καὶ θέντα ἄμμον θαλάσσῃ ὅριον, καὶ ἐν ὕδατι σφοδρῷ τρίβον ἀσφαλῆ. τὸν ἁπτόμενον τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται, τὸν ἀναβαλλόμενον φῶς ὡς ἱμάτιον, τὸν ἐκτείναντα τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέῤῥιν, τὸν στεγάζοντα ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ, τὸν θεμελιώσαντα τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, τὸν προσκαλούμενον τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέοντα αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ἔξελθε καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ ἅγιον φώτισμα ἑτοιμαζομένου. ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ σωτηριώδους πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος, καὶ κατὰ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ τῆς φοβερᾶς. ἥξει γὰρ καὶ οὐ χρονιεῖ, κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ σὲ καὶ τὴν συνεργόν σου δύναμιν κολάσει εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς, παραδοὺς εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. Ὅτι τὸ κράτος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἀφορκισμὸς γ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε Σαβαὼθ, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ἰώμενος πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου. ἐκζήτησον, ἐξερεύνησον, καὶ ἀπέλασον ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ἐνεργήματα τοῦ διαβόλου, ἐπιτίμησον τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ δίωξον αὐτά· καὶ καθάρισον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ τῇ ὀξείᾳ σου χρησάμενος ἐνεργείᾳ, σύντριψον τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τάχει, καὶ δὸς αὐτῷ νίκας κατ' αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀκαθάρτων αὐτοῦ πνευμάτων· ὅπως τοῦ παρὰ σοῦ ἐλέους τυχὼν, καταξιωθῇ τῶν ἀθανάτων καὶ ἐπουρανίων σου μυστηρίων. καὶ δόξαν σοι ἀναπέμψῃ τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

11 Ο Ὢν δέσποτα Κύριε, ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σου καὶ ὁμοίωσιν, καὶ δοὺς αὐτῷ ἐξουσίαν ζωῆς αἰωνίου. εἶτα ἐκπεσόντα διὰ τῆς ἁμαρτίας μὴ παριδὼν, ἀλλ' οἰκονομήσας διὰ τῆς ἐναν-

θρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ σου τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, αὐτὸς καὶ τὸ πλάσμα σου τοῦτο λυτρωσάμενος ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, πρόσδεξαι εἰς τὴν βασιλείαν σου τὴν ἐπουράνιον. διάνοιξον αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, εἰς τὸ αὐγάσαι ἐν αὐτῷ τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου σου. Σύζευξον τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἄγγελον φωτεινὸν, ῥυόμενον αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, ἀπὸ συναντήματος πονηροῦ, ἀπὸ δαιμονίου μεσημβρινοῦ, ἀπὸ φαντασμάτων πονηρῶν.

Καὶ ἐμφυσᾷ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς τὸ στόμα, τὸ μέτωπον, καὶ τὸ στῆθος, λέγων.

Ἐξέλασον ἀπ' αὐτοῦ, πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ. Καὶ λέγει τοῦτο ἐκ γ.

Πνεῦμα πλάνης, πνεῦμα πονηρίας, πνεῦμα εἰδωλολατρείας, καὶ πάσης πλεονεξίας, πνεῦμα ψεύδους, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας τῆς ἐνεργουμένης κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ διαβόλου· καὶ ποίησον αὐτὸν πρόβατον λογικὸν τῆς ἁγίας ποίμνης τοῦ Χριστοῦ σου, μέλος τίμιον τῆς ἐκκλησίας σου, υἱὸν καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας σου· ἵνα κατὰ τὰς ἐντολάς σου πολιτευσάμενος, καὶ φυλάξας τὴν σφραγίδα ἄθραυστον, καὶ διατηρήσας τὸν χιτῶνα ἀμόλυντον, τύχῃ τῆς μακαριότητος τῶν ἁγίων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Ἐκφώνως.

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ. μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

12 12 Καὶ ἀποδυομένου, Καὶ ὑπολυομένου τοῦ βαπτιζομένου,

13 14 13 ἀποστρέφει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἐπὶ δυσμάς. 14 Ἄνω τὰς

15 χεῖρας ἔχοντα, καὶ λέγει γ. 15 Ἀποτάσσῃ τῷ σατανᾷ.

16. Καὶ 16 πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Καὶ πᾶσι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ. Καὶ πάσῃ τῇ

17 πομπῇ αὐτοῦ. 17 Καὶ λέγεται ἐκ τρίτου. Καὶ ἀποκρίνεται πρὸς ἕκαστον ὁ κατηχούμενος, ἢ ὁ ἀνάδοχος αὐτοῦ, εἰ ἔστιν ὁ βαπτιζόμενος βάρβαρος, ἢ παιδίον, καὶ λέγει. Ἀποτάσσομαι. Καὶ ὅτε εἴπῃ γ. ἐρωτᾷ πάλιν ὁ ἱερεὺς τὸν βαπτιζόμενον. Ἀπετάξω τῷ σατανᾷ; Καὶ ἀποκρίνεται ὁ κατηχούμενος, ἢ ὁ ἀνάδοχος. Ἀπεταξάμην. Καὶ

18 ὅτε εἴπῃ γ. λέγει ὁ ἱερεύς. 18 Καὶ ἐμφύσησον, καὶ ἔμπτυσον αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ποιήσαντος, στρέφει αὐτὸν ὁ

19 ἱερεὺς κατὰ ἀνατολὰς, 19 κάτω τὰς χεῖρας ἔχοντα, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἱερεύς, γ. Συντάσσῃ τῷ Χριστῷ. Καὶ ἀποκρίνεται ὁ κατηχούμενος, ἢ ὁ ἀνάδοχος λέγων. Συντάσσομαι, ἐκ τρίτου. Εἶτα πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ ἱερεύς. Συνετάξω τῷ Χριστῷ. Καὶ ἀποκρίνεται. Συνεταξάμην.

20. Καὶ πάλιν λέγει. 20 Καὶ πιστεύεις αὐτῷ, καὶ λέγει. Πιστεύω αὐτῷ ὡς Βασιλεῖ, καὶ Θεῷ. Καὶ λέγει τό, Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν. Καὶ ὅτε πληρώσῃ τὸ ἅγιον σύμβολον λέγει πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐκ τρίτου, τό. Συνετάξω τῷ Χριστῷ καὶ τὰ ἕτερα. Ἀποκρινομένου καθ' ἕκαστον τοῦ κατηχουμένου, ἢ τοῦ ἀναδόχου ὡς εἴρηται. Ἐρωτηθέντες δὲ τρίς, καὶ ἐκ τρίτου εἰπόντες τὸ ἅγιον σύμβολον, ἐρωτᾷ αὐτὸν ἐκ τρίτου. Συνετάξω τῷ Χριστῷ, καὶ ἀποκρίνεται Συνεταξάμην. Καὶ

21 λέγει ὁ ἱερεὺς 21 Καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Καὶ προσκυνεῖ λέγων. Προσκυνῶ Πατέρα Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεύς.

per Christi tui incarnationem salutem ejus dispensasti: ipse & creaturam hanc tuam ab inimici servitute ereptam, in cœleste tuum regnum suscipe. Mentis ejus oculos ut in illis Evangelii tui splendor illuceat, aperi. Angelum lucidum ab omnibus adversarii insidiis, ab occursu malo, a dæmonio meridiano, a cogitationibus malignis eum liberantem, ejus vitæ consocia.

Et insufflat Sacerdos in os, in frontem, & in pectus pueri, dicens,

Malignum omnem & immundum spiritum absconditum, & sedem quasi nidum in ejus corde sibi reservantem, ab eo expelle. *Hocque ter repetit.*

Spiritum erroris, spiritum nequitiæ, spiritum idololatriæ, & omnis avaritiæ, spiritum mendacii & omnis immunditiæ, instinctu diaboli inspiratæ. Fac sanctæ Christi tui caulæ rationalem ovem, Ecclesiæ tuæ membrum, filium & hæredem regni tui: ut secundum præcepta tua conversatus, sigillo intemerato semper custodito, & veste pura servata, beatitudinem sanctorum in tuo regno consequatur.

Exclamando.

Gratia, & misericordiis, & humanitate unigeniti Filii tui: cum quo benedictus es cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et exutum, discalceatumque baptizandum convertit Sacerdos ad Occidentem, manus in altum protendentem, & ait ter: Abrenuncias Satanæ, & omnibus operibus ejus? Et omnibus Angelis ejus? Et omni pompæ ejus? Et omni cultui ejus? *Hocque ter dicitur. Et ad interrogata singula, Catechumenus aut susceptor ejus, si fuerit ille barbarus aut puer, respondet:* Abrenuncio. *Et cum ter hoc dixerit: interrogat rursum Sacerdos baptizandum.* Abrenunciasti Satanæ? *Et respondet Catechumenus, aut susceptor:* Abrenunciavi. *Et cum hoc ter dixerit, ait Sacerdos:* Insuffla igitur, & expue in illum. *Et hoc illo faciente, vertit illum Sacerdos ad Orientem, demissas habentem manus: & dicit ei Sacerdos usque tertio.* Conjungeris Christo? *Et respondet Catechumenus vel susceptor, dicens etiam ter:* Conjungor. *Deinde rursum dicit ei Sacerdos:* Conjunctus es Christo? *Et respondet,* Sum conjunctus. *Et iterum ait:* Et credis in eum? *& dicit:* Credo in illum, ut Deum & Regem meum: *& dicit,* Credo in unum Deum, &c. *Et cum sacrum Symbolum absolverit: ter rursum ei dicit,* Conjunctus es Christo? *& cætera. Respondente ad interrogata singula Catechumeno, aut susceptore, ut dictum est. Interrogato vero usque tertio, & tertio etiam sacrum Symbolum recitante, tertio tandem interrogat.* Christo conjunctus es? *& respondet,* Conjunctus sum. *& dicit Sacerdos,* Adora ergo illum. *& adorat dicens:* Veneror Patrem, & Filium & Sanctum Spiritum: consubstantialem & individuam Trinitatem. *Deinde dicit Sacerdos.*

Benedictus Deus, qui omnes homines vult salvari, & ad agnitionem veritatis venire: nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Tum dicit hanc orationem.

Dominum precemur.

DOminator Domine Deus noster, famulum tuum hunc ad N. sanctam illuminationem tuam advoca, & ingentem illum gratiam sancti tui baptismatis illi confer: exue illum vetustate, & in vitam æternam illum innova. Sancta tua virtute illum reple, atque illum Christo tuo conjunge: ut non amplius carnis filius, sed tui regni filius appareat. Placito & gratia unigenici Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula seculorum. Amen.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ πάσας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λέγει πάλιν ἀκόλουθον τοῦτο.

Τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν προσκάλεσαι τὸν δοῦλόν σου, τοῦτον, ὡρὸς τὸ ἅγιόν σου φώτισμα, καὶ καταξίωσον αὐτὸν, τῆς μεγάλης ταύτης χάριτος. καὶ ἁγίασον βαπτίσματος. Κατάδυσον αὐτῷ τὸν παλαιὸν πάντα, καὶ ἀνακαίνισον αὐτὸν, εἰς τὸν ζωὴν τοῦ αἰῶνος. καὶ πλήρωσον αὐτὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δυνάμεως εἰς ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ σου, ἵνα μηκέτι τέκνον σώματος ᾖ ἀλλὰ τέκνον τῆς σῆς βασιλείας. Εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

In Orationem ad faciendum Catechumenum.

a Τὸ ἱερατικὸν ζεῦγος.) Cryptof. Falaficæ legit: ἀπολύσω αὐτὸν ἵνα ποιῇ κατὰ ἀκριβείαν, καὶ ἁμάρτων αὐτὸς φῶς, ἀφῶ ἐξ τὸ μέτωπον, & τὸ εὐαγγέλιον ἐπ' αὐτοῦ τῇ χειρὶ, λέγει ἡ ἀγία πίστις· Exaudi (Sacerdos) illum, (puerum) ad Orientem flantem: & insufflans in eum ter signat frontem & oculos: & imponens ei manum, dicit orationem istam. Cryptofer. Beffarionis: ἀπολύω αὐτὸν, καὶ ἀκούσῃ, καὶ ἔσται καὶ ἀκριβείας, καὶ ἁμαρτὼν αὐτὸν τοῦτον ἀφορίζει τὸ μέτωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ τοῦτον τῇ χειρὶ, λέγει ἡ ἁγία πίστις· Exaudi, & insufflans illum, & ad Orientem flantis, & insufflans in eum ter, frontem ejus signat, os quoque, & pectus; & dicit ita & Barberinum S. Marci. Aliud n. 28. nostrum: ἀφορίζει ὁ ἱερεὺς τὸ μέτωπον, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸ στῆθος, καὶ λέγει. Signat Sacerdos frontem, & os, & pectus, & dicit.

b Ἀφορισμὸν ἀρᾶται.) Barberinum sub num. 88. habet ἀφορισμοὶ δεύτερον: & consequenter vice secundi, tertium: vice tertii, quartum notat: eo quod primam orationem absque titulo positam, exorcismi loco habuit.

c Θεὸν λέγουσα.) M S. cuncta citata titulum huic orationi præfixerunt. *Εὐχὴ ἣν ποιοῦσι κατηχούμενοι τοῦ ἁγίου βαπτίζεσθαι. Oratio ad faciendum Catechumenum illa eadem hora baptizandum.*

d Καὶ ἁγιασμὸς αὐτοῦ.) Cryptof. Beffarionis, & Barberinum S. Marci, addunt τρίτον.

e Καὶ ἀπόλουσον.) Præmittunt eadem duo M S. ἁγίασον αὐτὸν, ἁγίου.

f Τὸ βαπτίζεσθαι.) Addit Cryptof. Beffarionis. ἐν μετανοίᾳ.

g Ἀναστήσῃ.) Cryptof. Beffarionis τρέχει.

h Ἀκούσῃ τῆς Σατανᾶ.) Cryptoferr. Falaficæ. ὁ φεῦ τὸ ἄχαν βάπτισμα ὑπαγορεύσουσι καταδίκαν τὰ αὐτοῦ, *Præparatus ad Baptismum renunciat Satanæ.*

i Ἡ ἀνάδοχος αὐτοῦ.) Idem Falaficæ codex. καὶ ὑποκρίνεται εἰ ἀνάδοχος· πεποίθαμεν. *Et respondent Susceptores.* Abrenunciat. Plures ponit patrinos, eo quod sit codex Græcorum inter Latinos degentium: apud quos unius baptizandi, plures fuerunt aliquando patrini.

k Καὶ λέγει.) Cryptof. Beffarionis. *ἐκ τρίτου.*

l Καὶ ὅτε ἔφυσε.) Cryptof. Beffarionis legit: καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησε: cui addit Barberinum S. Marci, τρὶς ἐποίησε λέγων.

m Ἀκούσῃ τῆς σατανᾶ.) Interrogationem hanc Cryptof. Falaficæ ponit in tertia persona κατηχήσεως: sermo enim fit ad susceptores pro infante. Barberinum vero in plurali ad Catechumenos semper habitum demonstrat. ἀκούσεσθε τῆς σατανᾶ; ἀποταξόμεθα, λέγει ἀποταξόμεθα. καὶ πάλιν ἀπορεῖ· ἐμφυσήσωμεν αὐτῷ; καὶ φησὶν ἀνοῖξ ἐπὶ ἀνατολὰς. Abrenunciatis Satanæ? *Et respondet unus*, Abrenunciavimus. *Et dicit Sacerdos.* Insufflate illum. *Et convertit eos ad Orientem.*

n Καὶ ἐμφυσᾷ.) Deest in Cryptoferr. Beffarionis.

o Ἐμφύσησον.) Idem πνεῦσον.

p Σφράγισον αὐτὸν ὁ ἱερεύς.) Idem, ἐπὶ αὐτὸν σταυρὸν.

q Καὶ λέγει αὐτῷ.) Horum omnium vice, usque ad καὶ ὅτε πλησίον: idem Cryptof. & Barberinus S. Marci legunt καὶ λέγει τρὶς τὸ σταυρόσημα τοῦ Χριστοῦ, καὶ, Ἰδοὺ σὲ ἐκ Θεοῦ κατασημάνομαι, ἀποταξάμενός σοι δεινὲ τὸ κατηγορικόν, ἐπὶ ἀνατολὰς οὐ ἱερεύς.

r Καὶ ὅτε πλησίον, &c.) Idem Cryptoferr. ὅτε πλησίον τὸ τρίτον ἔμφυσῆ δίκαιε ἐβαπτίζομεν τοῦ λοιποῦ σφαγῆς, καὶ ἀναιρέσεως· συνεπλήρωσε. *Et cum ter hoc completuerit, baptizandum rursum tertio*, Sacerdos interrogat. Adjunctus est? *Et respondet*, Adjunctus sum.

s Καὶ φησὶν αὐτῷ.) Codex idem. καὶ ἐπὶ τίνα στρέψει λέγει ὁ ἱερεύς. φησὶν αὐτῷ, καὶ ἔστω ἐπὶ ἀνατολὰς· δίκαιος, καὶ εἶδε. *Et cum ter diverit*: dicit Sacerdos. Adora illum. *Atque ita subjungit orationem dicens*, Dominator, &c.

Catechismus prout antiquo more ad Baptizandos feria sexta in Parasceve habebatur, ex Barberino M S. Sancti Marci.

Ἀπόταξις καὶ συντάξις γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ τοῦ Πάσχα, συναγομένων πάντων τῶν κατηχουμένων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ.

Renunciatio & cooptatio a Patriarcha facta sancta Parasceve ante Pascha, congregatis Catechumenis in sanctissima Ecclesia.

ΕΡχεται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος περὶ ὥραν ἕκτην, καὶ ἀναβαίνει ἐν τῷ ἄμβωνι· καὶ μετὰ τὸ εἶπεῖν τὸν Ἀρχιδιάκονον· Πρόσχωμεν· λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς σκοπὸς τῆς κατηχήσεως. Σήμερον μὴ φόβου, ἀγοραφοῦσθε· ἀποδύσασθε, καὶ ὑποδύσασθε. Καὶ τὰς γνώμονας, ἀπαρχεῖται τῆς κατηχήσεως λέγων ὅτι· Τέτο τὸ τέρας τῆς ὑμετέρας κατηχήσεως ἐστὶν· τῆς ἀπολυτρώσεως ὑμῶν καιρὸς. σημεῖον μέλλετε τῷ Χριστῷ τὴν πίστιν ἐκτίθεσθαι γραμμάτιον· χάρτης, καὶ μελάνη καὶ κάλαμος γίνεται ἡμῖν ἡ συνείδησις, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ τὸ χεῖλος. Βλέπετε ὅπως τὴν ὁμολογίαν χαρτογραφήσετε· μὴ ἀσχήμονες, ἵνα μὴ μιξοδεύσητε, οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκειν διατίθενται, καὶ γράφουσι τοῖς ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἄλλον κληρονόμον· καὶ ὑμεῖς μέλλετε ἀφιέναι ἐν τῷ κτίστῃ ἀποθνήσκειν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν διάβολον, καὶ τὰ σπουδαῖα ἀποτάξεσθαι, καὶ γράφειν τὴν κληρονομίαν τὴν ἁμαρτίαν τῷ διαβόλῳ, ἵνα ἀφῆτε αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας, ἃς παῤῥάβατε κληρονομίαν. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἔχει τι τῷ διαβόλῳ ἐν τῇ ψυχῇ, προγραψάτω αὐτῷ ὁ ἀποθανών, καὶ ἔστι τὸ διαβόλου ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ὑμῶν μηδεὶς ἐχέτω τι τῷ διαβόλῳ ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀπὸ τοῦ ἐσώτατα ἄνω πέμψητε τὰς χεῖρας, ὡς παραγγέλλω, ἐρῶ καὶ ὑμῖν, μηδεὶς ἐχθρὸν κατεχέτω, μηδεὶς ὀργὴν φυλαττέτω, μηδεὶς μὴ δόλῳ σκώπτω, μηδεὶς μὴ ὑποκρίσεως ἀκούσῃ· προσείπατε τῷ διαβόλῳ πᾶσαν ἐπαρχίαν, καὶ περίοδόν μου κακίας, ὡς αἰχμάλωτον σπάσατε· πάντες δὲ ὑμᾶς ὁ Χριστὸς ὀμορχίζει. ἕκαστος ὑμῶν ὡς βλέπων καὶ μισῶν τὸν διάβολον, ἵνα αὐτῷ ἐμφυσήσῃ. εἰσέλθετε εἰς τὰς συνειδήσεις ὑμῶν, ἐρευνήσατε τὰς καρδίας ὑμῶν, βλέπετε τί ἕκαστος ἔκαιτιᾶται· εἴ τι δὲ συμπλέκεται ἐν ὑμῖν μὴ ἐκφυσήσατε· μηδεὶς ἔχοι ὑποκρίσεως ὑπόκρισιν, μηδεὶς περὶ τὸ μυστήριον ἀμφιβαλλέτω. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐρεύνα τὰς καρδίας ὑμῶν, ῥομφαίρας ὢν παρὰ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον. Νῦν ἔγκειται τὰς δυσμὰς ὁ διάβολος, ζήτησον τὰς ὁδόντας, σκώληκον τὰς κόμας, κρύπτε τὰς χεῖρας, δάκνων τὰ χείλη, μειλιῶσι, θρήνων τὴν ἑαυτοῦ ἐρημίαν, ἀπιέναι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν ἐλθυσίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἵστησιν ὑμᾶς κατέναντι αὐτοῦ, ἵνα ἀποταξάμενοι αὐτῷ καὶ ἐμφυσήσαντες αὐτῷ τὸν κατ' αὐτοῦ ἀναλάβητε πόλεμον· ἐπὶ τὰς δυσμὰς ἔγκειται ὁ διάβολος, ὅπου ἡ ἀρχὴ τοῦ σκότους· ἀποτάσσεται αὐτῷ, καὶ ἐμφυσᾶτε· εἶτα στρέφεσθε ἐπὶ ἀνατολὰς καὶ συντάσσεσθε τῷ Χριστῷ. Μὴ τις ἔτι καταφρονήσῃ· μὴ φόβου σπάσατε. πάσης φοβερὰ τὰ παρόντα, καὶ φευκτά· πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐκπλήττεσθε παρεστῶσιν· πάντες ἄγγελοι καὶ Ἀρχάγγελοι ἀοράτως ὑμᾶς

visibiliter scribunt ; inclinant e cœlis Cherubim & Seraphim , vestra pacta pollicitaque suscepturi , & Domino illa præsentaturi . Videte itaque quomodo diabolo renunciatis , & rerum omnium opifici adhæretis . *Postmodum vero dicit illis* . Convertamini in Occidentem , protensis in altum manibus : quod dico ego , & vos pariter dicite : Renuncio Satanæ , & omnibus operibus ejus , & omni cultui ejus , & omnibus Angelis ejus , & omni pompæ ejus : *Hæc autem ter dicit ; illique cuncti respondent . Deinde interrogat illos:* Renunciastis Satanæ ? *Dicunt ei* : Renunciavimus . *Dicit eis* : Insufflate in eum . *Mox dicit eis* : Convertamini in Orientem demissas habentes manus : state cum tremore : quod ego dico , & vos dicite : Et conjungor Christo . Et , Credo in unum Deum , Patrem omnipotentem , factorem cœli & terræ : visibilium omnium , & invisibilium : *&* *reliqua , usque ad finem . Hæc omnibus respondentibus , ter dicit . Et interrogat eos:* Christo conjuncti estis ? *Et dicunt* : Conjuncti sumus . *Hæc ter interrogat . Et post hæc dicit eis* . Adorate illum . *Et omnibus illis adorantibus ; facit orationem , dicens* . Benedictus Deus , qui vult omnes homines salvari , & ad agnitionem veritatis venire : nunc & semper , & in sæcula sæculorum . *Et iterum dicit illis* : Ecce renunciastis diabolo , & Christo conjuncti estis . Completæ sunt tabulæ , & Christus in cœlis illas tenet . Respicite pacta . Tabulas vobis has custodite , in die namque judicii publice sunt proferendæ . Ne circa summam totam aberretis , de qua fœnus etiam exigetur . Videte ne erubescatis in Christi timendo & horrendo tribunali , ubi cunctæ cælorum virtutes moventur , & omnis hominum natura judicanda adstat , Angelorum myriades , Archangelorum exercitus , supernarum virtutum ordines ibi adsunt : cum fluvius igneus , vermis perpetuus , & tenebræ exteriores instant : tunc tabulæ tuæ legendæ sunt . Si misericors fueris & humanus , tunc patronos habebis quos misericordia tua sublevaveris : si vero inhumanus , & parcus , immisericors , & contumeliosus , & in eos qui numquam offenderunt , calumniator : tunc aderit tibi diabolus , accusaturus te , & dicturus : Domine , verbo quidem hic renunciavit , opere vero servus meus factus est . Hinc Angeli suspirabunt , & super te judi cuncti lachrymabuntur : finis autem gravis est , & quod dicitur . Si quisquam in periculum præsenti tempore inciderit , protectores invenit , aut amicos interpellat , aut a consanguineis adjuvatur , aut pecuniis liberatur . Ibi vero nihil tale fit . Non pater auxiliatur , mater pietate non movetur ; non concurrunt fratres , neque præsto sunt amici : sed nudus est omnis homo , solus , & destitutus : ab operibus propriis aut adjutus aut condemnatus abit . Frater non redimit , redimet homo ? Attendite itaque & securitati vestræ providete : diabolo renunciastis , ad finem usque ipsum oderitis . Christo adjuncti estis : ad extremum usque spiritum gloriam illi reddite : post hanc sanctæ fidei professionem ad Dominum pergite . Ne fluctuetis in fide . Misereamini pauperis , ne afflictos contemnatis , ne aliena rapiatis , ne innocentes calumniis opprimatis , ne vanos sermones excipiatis : Sacerdotes nostros propugnate , vitam vestram omni tempore custodite .

Non refugi , quia vobis quæ sunt utilia annunciarem : qua ratione sint observanda tenetis : utilia namque proposui , ne forte superveniens vindicta animam e populo rapiat . Observat namque verba vestra , cogitationem , sensum , motum , actionem inimicus : sed & vos securitati vestræ hoc pacto providete : ut nihil mali adversum vos proferente inimico in tremendi judicii die , Christi tribunali cum fiducia adstemus : & desideratam illam & beatam vocem audiamus : Venite benedicti Patris mei , hæreditate accipite præparatum vobis regnum a constitutione mundi . Ipsi convenit omnis gloria , honor , & adoratio : Patri , & Filio , & Sancto Spiritui .

πέρας φωνὰς ἀπογράφουσι , τὰ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ νεύει ἐκ τῶν οὐρανῶν παρακύπτουσιν , ἵνα δέξωνται ὑμῶν τὰς συνθήκας , καὶ προσκομίσωσι τῷ δεσπότῃ . Βλέπετε ἕως πῶς καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἀποτάσσεσθε , καὶ τῷ δημιουργῷ συντάσσεσθε . Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς . Στράφητε ἐπὶ τὰς δυσμὰς , ἄνω τὰς χεῖρας ἔχοντες · ὃ λέγω , τοῦτο καὶ ὑμεῖς λέγετε . Ἀποτάσσομαι τῷ σατανᾷ , καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ , καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ , καὶ πᾶσι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ , καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ αὐτοῦ . Καὶ τοῦτο λέγει τρὶς , πάντων ἀποκρινομένων . Εἶτα ἐρωτᾷ αὐτούς . Ἀπετάξασθε τῷ σατανᾷ ; Λέγουσιν αὐτῷ . Ἀπεταξάμεθα . Λέγει αὐτοῖς . Ἐμφυσήσατε αὐτῷ . Εἶτα πάλιν λέγει αὐτοῖς . Στράφητε ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς κάτω τὰς χεῖρας ὑμῶν ἔχοντες . μετὰ φόβου στῆτε . ὃ λέγω τοῦτο , καὶ ὑμεῖς λέγετε . Καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ . καὶ πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν παντοκράτορα ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὁρατῶν τε , καὶ ἀοράτων . καὶ τὰ ἑξῆς μέχρι τῆς συμπληρώσεως . Τοῦτο τρὶς λέγει πάντων ἀποκρινομένων . καὶ ἐρωτᾷ αὐτούς . Συνετάξασθε τῷ Χριστῷ ; καὶ λέγουσι Συνεταξάμεθα . Τοῦτο τρὶς ἐπερωτᾷ . Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς . Προσκυνήσατε αὐτῷ . Καὶ πάντων προσκυνούντων , ποιεῖ εὐχὴν λέγων . Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς , ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι , καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν . νῦν καὶ ἀεὶ , καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων . Καὶ λέγει αὐτοῖς πάλιν . Ἰδοὺ ἀπετάξασθε τῷ διαβόλῳ , καὶ συνετάξασθε τῷ Χριστῷ . τὸ γραμματεῖον ἐπληρώθη . ὁ Δεσπότης αὐτὸ ἐν οὐρανοῖς κατέχει . Βλέπετε τὰς συνθήκας . φυλάξατε τοῦτο ὑμεῖς , ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως προφέρεται γραμματεῖον . μὴ ἀστοχήσετε περὶ τὸ κεφάλαιον , περὶ ὃ καὶ τοὺς τόκους εἰσπραχθήσεσθε . Βλέπετε μὴ αἰσχυνθῆτε ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ βήματος ἐκείνου ἡνίκα πᾶσαι τῶν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις σαλεύονται , καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις κρινομένη παρίσταται , ἀγγέλων μυριάδες , Ἀρχαγγέλων στρατόπεδα , τῶν ἄνω δυνάμεων τὰ τάγματα , ὅτε ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς , καὶ ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος , καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον . τότε σου ἀναγνωσθῆναι ἔχει τὸ χειρόγραφον . ἐὰν γὰρ ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος , εὐθὺς συνηγόρους ἕξεις τοὺς ἐλεηθέντας . ἐὰν δὲ γὰρ ἀπάνθρωπος , καὶ φειδωλὸς , ἀνελεὴς , καὶ λοίδορος , συκοφαντῶν τοὺς σὲ μὴ ἠδικηκότας · τότε παρίσταταί σοι ὁ διάβολος κατηγορῶν , καὶ λέγων . Δέσποτα οὗτος λόγῳ μὲν ἀπετάξατο , ἔργῳ δὲ ὑπηρέτης ἐμός . καὶ λοιπὸν στενάζουσι μὲν ἄγγελοι , δακρύουσι ἐπὶ σὲ πάντες οἱ δίκαιοι . Τὸ δὲ τέλος βαρὺ καὶ τὸ λεγόμενον . Ἐάν τις ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐμπέσῃ εἰς κίνδυνον , ἢ προστάτας εὑρίσκει , ἢ φίλους παρακαλεῖ , ἢ παρὰ συγγενῶν βοηθεῖται , ἢ διὰ χρημάτων ἐλευθεροῦται . ἐκεῖ δὲ τοιοῦτον οὐδέν . οὐ πατὴρ βοηθῶν , οὐ μήτηρ σπλαγχνιζομένη , οὐκ ἀδελφοὶ περιτρέχοντες , οὐ φίλοι συνεδρεύοντες . ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος γυμνὸς , καὶ μόνος , καὶ ἀπεξενωμένος , ὑπὸ ἰδίων ἔργων , ἢ βοηθούμενος , ἢ κατακρινόμενος . ἀδελφὸς γὰρ οὐ λυτροῦται , λυτρώσεται ἄνθρωπος ; βλέπετε οὖν ἀσφαλίσασθε ἑαυτούς . ἀπετάξασθε τῷ διαβόλῳ ; μέχρι τέλους αὐτὸν μισήσατε . συνετάξασθε τῷ Χριστῷ ; μέχρι ἐσχάτης ἀναπνοῆς αὐτὸν δοξολογήσατε . μετὰ ταύτης ὀρθοδόξου τῆς ὁμολογίας πρὸς τὸν δεσπότην Θεὸν ἀποδημήσατε . μὴ ναυαγήσατε περὶ τὴν πίστιν . ἐλεήσατε πτωχὰ , μὴ ὑπερίδητε ἀδικουμένους , μὴ ἁρπάσητε τὰ ἀλλότρια , μὴ συκοφαντήσητε τοὺς ἀθώους , ἀκοὴν ματαίαν μὴ παραδέχεσθε . ὑπερμαχεῖτε τῶν ἱερέων ἡμῶν , τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἐν παντὶ καιρῷ ἀσφαλίζεσθε .

Οὐδὲν ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ εἰπεῖν ὑμῖν τὰ συμφέροντα · ὑμεῖς λοιπὸν , οἴδατε τὸ , πῶς φυλάξητε . ἐγὼ γὰρ προεῖπον ὑμῖν τὰ συμφέροντα , μή ποτε ἐπελθοῦσα ῥομφαία λάβῃ ψυχὴν ἐκ τοῦ λαοῦ . ἐντηρεῖ γὰρ ὑμῶν ὁ ἐχθρὸς καὶ ῥήματα , καὶ ἐνθύμημα , καὶ ἔννοιαν , καὶ κίνημα , καὶ πρᾶξιν · ἀλλ' ὑμεῖς , οὕτως ἑαυτοὺς ἀσφαλίσασθε , ἵνα τοῦ ἐξ ἐναντίας μηδὲν ἔχοντος λέγειν περὶ ὑμῶν φαῦλον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς φοβερᾶς κρίσεως παραστῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ ἀκαταισχύντως ; καὶ ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν ποθεινὴν ἐκείνην καὶ μακαρίαν φωνήν . Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου , κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου · αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα , τιμὴ , καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ , καὶ τῷ υἱῷ , καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι .

Καὶ μετὰ τὸ , ἀμὴν , λέγει αὐτοῖς . Ἄνω τὰς χεῖρας ὑμῶν . Ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης , τῆς καταστάσεως , εὐσταθείας , καὶ τῆς τῶν πάντων ἀναπαύσεως εἴπωμεν · τὸ , Κύριε ἐλέησον . Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων , παντὸς τοῦ παλατίου , καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν , καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ , εἴπωμεν . Κύριε ἐλέησον . Ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ψυχῶν ἡμῶν , εἴπωμεν . Κύριε ἐλέησον . Ὑπὲρ τοῦ συντριβῆναι τὸν σατανᾶν ἐν τάχει ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν , καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀνώμαλον φυλαχθῆναι τὴν πόλιν ἡμῶν , εἴπωμεν . Κύριε ἐλέησον . Καὶ σφραγίζει τὸν λαὸν κατὰ τὸ ἔθος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος , καὶ ποιεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην .

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις , καὶ σοὶ τὴν δόξαν .

Καὶ μετὰ τὸ ἀμὴν , λέγει . Ἐκδύσασθε , καὶ ὑπολύσασθε . καὶ κατέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ · καὶ ποιεῖ εὐχὴν εἰς τοὺς πρὸς τὸ ἅγιον βάπτισμα εὐτρεπιζομένους κατὰ τὸ ἔθος ποιοῦντος εὐχὴν τοῦ Διακόνου . ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην μὴ λέγων τὴν συνήθη ἐκφώνησιν ἐν τῷ τέλει τῆς εὐχῆς .

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς προσκάλεσαι τοὺς δούλους σου πρὸς τὸ ἅγιόν σου φώτισμα , καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τῆς μεγάλης ταύτης χάριτος . Ἀπόδυσον αὐτοὺς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον , καὶ ἀναγέννησον αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον · καὶ πλήρωσον αὐτοὺς τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματός σου δυνάμεως εἰς ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ σου . ἵνα μηκέτι τέκνα σώματος ὦσιν , ἀλλὰ τέκνα τῆς σῆς βασιλείας .

Καὶ πληροῖ τὴν εὐχὴν τῶν φωτιζομένων , ὁ Διάκονος ἀντὶ τοῦ κλίνατε τὰς κεφαλὰς λέγει . Ὅσοι πρὸς τὸ φώτισμα . προσέλθετε τῇ χειροθεσίᾳ , καὶ εὐλογεῖσθε . Καὶ πάντας χειροθετεῖ ὁ ἱερεὺς ἄνδρας τε , καὶ γυναῖκας . εἰσέρχεται πάλιν ἐγγὺς τῆς ἁγίας τραπέζης , καὶ ἐκφωνεῖ . Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν .

Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς . Εἰρήνη πᾶσι . καὶ τοῦ Διακόνου λέγοντος . Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε . Ἐπεύχεται ὁ ἱερεύς . Ὁ Θεὸς ὁ Πατὴρ ἡμῶν , ὁ πάντας θέλων σωθῆναι , καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν , λάμψον φῶς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν , καὶ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φώτισμα εὐτρεπιζομένων · καὶ ἀξίωσον αὐτοὺς τῆς ἀθανάτου σου δωρεᾶς , καὶ ἕνωσον αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ . σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐλεῶν , καὶ σώζων ἡμᾶς . καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν .

Et responso Amen , dicit eis : Sursum habete manus . Pro universo orbe , ordine , bono statu , & omnium quiete dicamus . Domine miserere .
Pro piissimis nostris Imperatoribus , omni palatio , & exercitu eorum , & Christo amabili populo : dicamus , Domine miserere . Pro animarum nostrarum redemptione , dicamus , Domine miserere . Ut cito conteratur Satanas sub pedibus nostris , & ut incolumis civitas nostra conservetur , dicamus , Domine miserere . *Tum populum de more cruce signat Patriarcha , & orationem hanc facit :*

Quia misericors & benignus Deus existis , & tibi gloriam rependimus .

Et responso Amen , dicit : Induite , & calceate vos . *Et ad altare progreditur : & orationem pro dispositis ad baptismum habet , Diacono faciente ut moris est supplicationem . Tum Sacerdos orationem hanc recitat , nec in ejus finem exclamationem ullam pronunciat .*

Dominator Domine Deus , servos tuos ad sanctam tuam illuminationem advoca , & gratia ista magna , dignos illos ostende : in vitam æternam exuta vetustate illos regenera ; & Sancti tui Spiritus virtute , ad Christi tui laudem illos reple : ut corporis filii nequaquam existant , sed regni tui filii .

Et baptizandorum oratione completa , Diaconus vice capita sua justa inclinandi (id est loco hujus , Capita Domino inclinate) dicit : Quotquot ad baptismum estis dispositi , ad manuum impositionem accedite , & benedictionem accipite : *Et omnibus singulis , viris & mulieribus imponens Sacerdos , rursus ad sanctam mensam regreditur , & exclamat* : Quia tu es illuminatio nostra &c.

Deinde Sacerdos dicit : Pax omnibus . *Et Diacono dicente* , Capita vestra Domino inclinate . *Sacerdos precatur* : Deus Pater noster , qui omnes vis salvari , & ad agnitionem veritatis venire : cognitionis tuæ lumen in nostris & eorum qui ad baptismum sunt dispositi , cordibus infunde , & immortalis tui doni dignos illos redde : & Ecclesiæ tuæ sanctæ Catholicæ illos aggrega . Tuum enim est misereri , & salvare nos , & tibi gloriam rependimus .

Ordo & Catechismus Proselyto ex Hebræis ad Christianam fidem recipiendo faciendus. E Regiis, num. 43. Allatiano, & Cryptoferratensi Ms. excerptus.

Ordo servandus circa eos qui ex Hebræis ad Christianam fidem accedunt: vel, qua ratione recipere conveniat eos qui ex Hebræis ad Christianorum, &c.

Præsteri illum oportet, & verbis omnem Hebræorum gentem subsannare: & exinde declinare, qui ex toto corde, & fide sincera cum Christianis versari voluit. Tum manifeste in Ecclesia omni Judaicæ superstitioni renunciare, Sacerdote videlicet dicente, & ipso ad verbum repetente, aut certe ejus susceptore, si puer ipse fuerit. Renunciatio vero est ejusmodi: Renuncio omni Hebræorum consuetudini, & ritibus, & legalibus, & azymis, & agni immolationi, & tubis, & tabernaculorum festo, & reliquis omnibus Hebræorum festis, & hostiis, & orationibus, & aspersionibus, & purificationibus, & sanctificationibus, & propitiationibus, & jejuniis, & neomeniis, & Sabbatis, & superstitionibus, & cantibus, & canticis, & observationibus, & Synagogis, & cibis, & potibus Judæorum: uno verbo omni penitus Judaicæ sect-, & legali, & consuetudini, & ritui renuncio: & super omnia, illi qui in Christi figura & habitu ab omnibus Judæis expectatur, Antichristo renuncio, & vero Christo & Deo conjungor, Et credo in Patrem, & Filium, & Sanctum Spiritum: sanctam, & consubstantialem, & individuam Trinitatem: in carne pariter dispensationem, & ad hominis Dei Verbi, unius sanctæ Trinitatis personæ descensum: & quod homo vere sit factus profiteor. Animo quoque ipsum sua Deitate non excidisse, & sanctam virginem Mariam certo & vere secundum carnem eam peperisse, & Deiparam esse credo, & prædico. Et venerandam Christi crucem, & sacras Imagines credo, suscipio, veneror, & amplectior: & hoc pacto ex tota anima, & corde, & fide vera, ad Christianam fidem accedo. Sin autem doloso & ficto animo, & non ex fide integra & perfecta Christum sincere amante, sed nunc quidem me Christianum esse simulo, deinceps vero negare voluero, & ad Judaicam redire superstitionem, aut cum Judæis convivans repertus fuero, aut festum agens, aut furtim conversans, & Christianam religionem condemnans, & non potius ipsos manifeste coarguens, & vanam eorum fidem detestans: nunc quidem Cain memor, & Giezi lepra super me veniant, præter politicarum legum pœnas quibus me subjiciendum agnosco: & in futuro sæculo anathema sim & anima mea cum Satana & dæmonis collocetur.

Τάξις γινομένη ἐπὶ τῶν τῷ Ἑβραίων τὴν Χριστιανῶν πίστιν προσερχομένων Barberinum legit. Πῶς δεῖ δέχεσθαι τὸν ἐξ Ἑβραίων τὴν Χριστιανὴν, ἢ παίδευσις.

Ἐξαγορεύειν αὐτὸν χρή, ἢ διαμαρτύρεσθαι πᾶν ἔθνος Ἑβραϊκόν· κἀπειτὰ δεικνύειν πῶς ἐξ ὅλης καρδίας, ἢ πίστεως εἰλικρινοῦς Χριστιανὸς συμβιώσεται (Regii Χριστιανὸς) καὶ ἀποταξάσθαι μὲν φανερῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πάσῃ τῇ Ἰουδαϊκῇ θρησκείᾳ, τὰ ἑορτάσιμα δηλαδὴ λέγοντος, ἢ αὐτὸ ἀποκρινομένου ἢ τί γὰρ ἂν ἢ τὸ ἀναδέξασθαι αὐτὸ, εἴπερ ὑπάρχοι παιδίον· δὲ ἀποτάξις ἔστι τοιαύτη. Ἀποτάσσομαι πᾶσι τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἔθεσι, ἢ τοῖς ἐπιτηδεύμασι ἢ τοῖς νομίμοις, ἢ τοῖς ἀζύμοις, ἢ τῇ θυσίᾳ τοῦ ἀμνοῦ, ἢ τῇ σάλπιγγι, ἢ τῇ σκηνοπηγίᾳ, ἢ τῇ λοιπῇ ἀπάσῃ ἑορτῇ τῶν Ἑβραίων, ἢ τῇ θυσίᾳ, ἢ τῇ προσφορᾷ, ἢ τοῖς ῥαντισμοῖς ἢ καθαρμοῖς, ἢ τοῖς ἁγιασμοῖς, ἢ τοῖς ἱλασμοῖς, ἢ τῇ νηστείᾳ, ἢ ταῖς νεομηνίαις, ἢ τοῖς σάββασι, ἢ ταῖς γοητείαις, ἢ ταῖς ἐφῳδαῖς, ἢ τοῖς περάσμασι, ἢ τοῖς φυλακτηρίοις, ἢ ταῖς συναγωγαῖς, ἢ τοῖς βρώμασι, ἢ τοῖς πόμασι τῶν Ἰουδαίων· ἢ ἁπλῶς ἀποτάσσομαι παντὶ Ἰουδαϊκῷ πράγματι, ἢ νομίμῳ, ἢ ἔθει, ἢ ἐπιτηδεύματι. ἢ ἐπὶ πᾶσιν ἀποτάσσομαι τῷ ἐν χρίσματι τῷ Χριστῷ προσδεχομένῳ ἀπὸ πάντων τῶν Ἰουδαίων Ἀντιχρίστῳ, ἢ συναίρομαι τῷ ἀληθινῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ· ἢ πιστεύω εἰς Πατέρα, Υἱὸν, ἢ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν, ἢ ὁμοούσιον ἢ ἀχώριστον Τριάδα· ἢ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, τὸν ὁρισθέντα ἄνθρωπον ἐπιδημίαν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὸ ἅγιον Τεκεῖν ἐκεῖ, ὁμολογῶν κατ' ἀλήθειαν αὐτὸν ἄνθρωπον γενέσθαι. πεῖθομαι μὴ ἐκστῆναι τῆς οἰκείας θεότητος, ἢ τὴν σάρκα τεκοῦσαν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν κυρίως ἢ ἀληθῶς Θεοτόκον εἶναι πιστεύω ἢ λέγω. ἢ τὸν σεβάσμιον τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν, ἢ τὰς ἱερὰς εἰκόνας πιστεύω, ἢ δέχομαι ἢ ἀσπάζομαι· ἢ ὅπως ἐξ ὅλης ψυχῆς ἢ καρδίας, ἢ πίστεως ἀληθοῦς προσέρχομαι τῷ πίστει τῶν Χριστιανῶν. εἰ δὲ μὴ ὑποκρίσεως ἢ δόλου, ἢ ἐκ πίστεως ὁλοψύχου τὸν Χριστὸν ἐν καρδίᾳ ἀγαπῶντος· ἀλλ' ἄρτι μὲν χρηματίζω εἶναι Χριστιανὸς, ὕστερον δὲ βιάσωμαι ἀρνήσασθαι, ἢ φῶς ἢ ἰουδαϊκὴν ὑποστρέψαι πάλιν θρησκείαν, ἢ ἄρτιθῶ συνεδίοις τοῖς Ἰουδαίοις ἢ συνεορτάζων, ἢ συνομίλων λάθρᾳ, ἢ τὸν Χριστιανισμὸν βλασφήμων, ἢ μᾶλλον φανερῶς ἐλέγχω τάττων, ἢ ἀδίκως τὴν ματαίαν πίστιν αὐτῶν· πάντα μὲν ἔλθοιτο ἐπ' ἐμὲ ὁ τρόμος τῆ Καΐν, ἢ ἡ λέπρα τῷ Γιέζι, φῶς τε, ἢ ταῖς ποιναῖς τῶν πολιτικῶν· πρὸ δὲ τῶν μέλλοντα αἰῶνα εἶδον ἀνάθεμα, ἢ κατάθεμα, ἢ ἡ ψυχή ταχθείη μετὰ τοῦ σατανᾶ, ἢ τῶν δαιμόνων.

Dicit & orationem hanc pro Hebræo.

DOmine Jesu Christe, Fili Dei vivi, Agne & Pastor, sæculorum Rex, qui ad ovile ovem errantem reducis, qui peccatorem ex erroris via converteris, ipse servum tuum hunc ex adversariæ tenebris ad lumen æternum

Εἰς Ἑβραῖον λέγει ὁ τοῦ τόπου.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ζῶντος, ἀμνὲ ἢ ποιμὴν, βασιλεῦ τῶν αἰώνων, ὁ ἐπιστρέψας τὸ πεπλανημένον πρόβατον εἰς τὴν μάνδραν, ὁ ἐπιστρέφων ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ· αὐτὸς ἐπίστρεψον ἢ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον ἀπὸ τῆς σκοτίας τῆς ἀντικειμένης πρὸς

converte, ex errore diaboli ad divinam cognitionem unigeniti Filii tui revoca: in side & dilectione ipsum confirma, & in Ecclesia tua gaudentem & sortem illi largire. Tu enim es Deus noster, extra te alium non novimus, nomen tuum invocamus, ut jugiter & in omnibus sis benedictus Deus noster, nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

φῶς τὸ αἰώνιον· ἀνακάλεσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς πλάνης τοῦ διαβόλου εἰς τὴν θεογνωσίαν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ· ἐβράιωσον αὐτὸν τῇ πίστει εἰς σὲ ἀγάπην, μεθ' ἧς καὶ ἡμῖν αὐτοῖς χαρίσασθε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου· σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν, τὸ ὄνομά σου ἐπικαλούμεθα· ἵνα πάντοτε καὶ διὰ πάντων εἷς εὐλογημένος ὁ Θεὸς ἡμῶν· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Deest in Regiis, Cryptof. Bessarionis, oratio hæc: ad suprenum vero ordinem subjungunt hæc pauca in Allatiano non extantia.

Hæc Proselyta in Ecclesia dicente, Christianum eum facimus, id est, censemus ut Christianum nondum baptizatum, qualis sunt Christianorum filii Baptismum adhuc suscepturi. Secunda vero die Catechumenis illum annumerandus, dicentes super eum orationem, super pueris Catechumenis dicendam: & sequente alia die, exorcismorum orationibus adhuc, atque ita ordine cuncta in Baptismo prescripta exequimur.

Ταῦτα τὸν προσερχόμενον λέγοντος ἐν ἐκκλησίᾳ, ποιοῦμεν αὐτὸν Χριστιανὸν, τουτέστιν εὐαγγελισθέντα Χριστιανὸν ἀβάπτιστον, ἵνα τυγχάνοι τοῦ τῶν Χριστιανῶν παιδίου τὸ μέλλοντα βαπτίζεσθαι· τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῖς κατηχουμένοις συναριθμοῦμεν, λέγοντες ἐπ' αὐτοῦ δηλονότι, διὰ τῶν κατηχουμένων παίδων φημὶ· ἢ τὴν ἑξῆς χώραν τοῖς τῶν ἐξορκισμῶν δηλοῦμεν εὐχαῖς, ἢ κατὰ ἀκολουθίαν ἐπιτελοῦμεν πάντα τὰ ἐπὶ τῷ βαπτίσματι νομιζόμενα.

Ad faciendum ex Ethnico Catechumenum ex Cryptoferratensi Bessarionis Manuscriptis.

Oratio ad faciendum ex Ethnico Catechumenum.

Εὐχὴ εἰς τὸ ποιῆσαι Ἕλληνα κατηχούμενον.

Ante fores Templi jubet eum genuflectere cruce ter signat, & dicit.

Ποιεῖ αὐτὸν κλῖναι τὸ γόνυ πρὸ τῆς πύλης, σφραγίζειν τρίτον, ἢ λέγει.

BEnedictus es Domine Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui ex omnibus gentibus eligis tibi abundantem populum, bonorum operum zelatorem: ne præsentem servum tuum ad sanctam Ecclesiam tuam accedentem benedic: revela oculos ejus ad mirabilium tuorum contemplationem, aperi aures ejus ad divinorum verborum tuorum obedientiam, Catechumenis populi tui illum junge; ut in tempore opportuno regenerationis indumenti incorruptibilis lavacro dignus fiat.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς, ἢ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐκλεγόμενος ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων· σὺ τὸν παρόντα καὶ προσελθόντα τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ δόξαν σοι ἀπόδοσον· κατάπλησον τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ πρὸς τὴν σὴν θαυμασίων σου κατανόησιν· ἀνάπτεξον αὐτοῦ τὰ ὦτα εἰς ὑπακοὴν τῶν θείων λογίων σου, σώφρονα αὐτὸν τοῖς κηρύγμασι τοῦ λαοῦ σου· ἵνα ἐν καιρῷ εὐθέτῳ καταξιωθῇ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας.

Deinde ruisus cruce illum signat, & nomen ejus inter Catechumenos scribit.

TU Domine sanctum tuum Verbum fatuerem in mundum misisti ut divinæ tuæ cognitionis luce cuncta adimpleres. Tu animam servi tui a maligno eripuisti, tu illam illumina, & in sanctificationem Christi tui adduce: & nulli maligno spiritui locum in illo habere permitte. Tu enim genetis nostri es liberator, & tibi gloriam & gratiarum actionem offerimus: Patri, & Filio, &c.

Εἶτα σφραγίσας αὐτὸν πάλιν τρίτον ἐγγράφει αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῖς Κατηχουμένοις.

Σὺ δέσποτα τὴν σωτηρίαν ἐξέπεμψας τῷ κόσμῳ ἐν ἁγίου σου λόγου· ἵνα πληρώσῃ πάντα τὰς θεογνωσίας σου. Σὺ ἐξέλου τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου ἐκ τοῦ πονηροῦ· σὺ δὲ φώτισον αὐτὸν, ἢ ἑτοίμασον εἰς ἁγιασμὸν τοῦ Χριστοῦ σου· μὴ συγχωρήσῃς πνεύματι τινι πονηρῷ χώραν ἐν αὐτῷ ἔχειν. Σοὶ γὰρ τὸ κράτος λατρευτὸν ἢ γένος ἡμῶν, ἢ σοὶ ἡ δόξαν ἢ εὐχαριστίαν προσάγομεν· τῷ Πατρὶ ἢ τῷ Υἱῷ, ἢ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

1. Ἐ[illegible]) Non numero, sed collectione, una est ad faciendum Catechumenum oratio: atque insuper scribit hic Thessalonicensis Præsul libro de sacramentis, [illegible] Non semel tantum, sed pluries dicendæ sunt, tum antiquæ exorcismorum, tum aliæ orationes: in Euchologio siquidem septies aut decies recitari præscribuntur. Talis enim erat antiqua consuetudo, ut a Sacerdotibus Catechistis super baptizandis recitarentur. Invaluit tamen ritus modernus ut unica solum vice percurratur.

2 [illegible]) Puerulos recens natos non posse commode vestiri, exui, calceari aut excalceari probe intelligimus; quo possunt nihilominus modo, & ritu sicut adultos baptizant Græci: ætate tamen grandiusculos ad Ecclesiam baptizandos adducunt, atque ita cærimonias cunctas facilius circa illos observatas videre licet: *& ego*, scribit de seipso Arcudius libro primo capite decimotertio, *quando lustratus fui ejusmodi ætatis eram, ut plane meminerim*.

3 Φωτισθῆναι.) Ex quo Divus Paulus, baptismo suscepto, Christianos φωτισθέντας *illuminatos* vocavit ad Hebræos sexto, nil crebrius apud Patres Græcos reperias quam voces φῶς, φωτισμός, & φώτισμα baptismo declarando usurpatas: ut qui juxta Dionysium de Ecclesiastica Hierarchia capite tertio, [illegible] *Primi luminis homines participes facit, principiumque est omnium divinarum illustrationum, & efficitur vero illustrationis nomine celebrandus*. Qualem vero conferat animæ [illegible], fuse Gregorius Theologus explanat orat. de illo habita.

4 [illegible]) De hoc ritu iisdem pene verbis tractatum instituens Chrysostomus initio sermonis ad illuminandos, ejus causam se indicare velle profitebatur: [illegible] inquit, [illegible] *Velim hoc quidem primum nunc declarare sermone, cur majores nostri, post nostram instructionem, vos denudantes & excalceantes, nudo corpore & pedibus, cum solo indusio ad exorcizantium mandant voces?* Quam autem ibi non profert Chrysostomus rationem, hanc Augustinus de Symbolo ad Catechumenos libro secundo capite primo depromit: *Quid est, inquit, dilectissimi, quod in vobis celebratum est? Quid est quod hac nocte circa vos actum est, quod præteritis noctibus actum non est? Ut ex locis secretis singuli produceremini in conspectu totius Ecclesiæ, ibique cervice humiliata, quæ male fuerat antea exaltata, in humilitate pedum, cilicio substrato, in vobis celebraretur examen, atque ex vobis extirparetur diabolus superbus, dum super vos invocatus est humilis altissimus Christus*. Plura inferius Symeon Thessal. Vide Cyrillum Catechesi Mystag. secunda.

5 [illegible]) Catechumenos exorcismis subjiciendos, sive dæmoni renunciaturos, recto corpore, ad robur animi profitendum semper stetisse, non obscure innuit Gregorius Nazianzenus, in oratione funebri sui patris, cum eum præter morem in genua procumbentem in Catechesi, futuri sui Sacerdotii clarissimum signum exhibuisse narrat; de quo nos alibi. Orientem vero primo respicere Catechumenos admonentur; non enim Paradisi tantum terreni, unde exulat, sed & cœlestis habitationis a Christo, cui nomen est Vir Oriens, aditum baptismi ope, sibi pandendum expetit, & expectat. Hac de causa Elias Cretensis in oratione Gregorii 19. *Qui divinam, ait, nativitatem & spiritualem regenerationem consecuturi sunt, recto corpore stantes, nunc ad Orientem se convertentes, atque adversario quidem & ejus operibus renunciantes, Christo, Christianæque vitæ se adjungunt*.

6 Ἔχων κάτω τὰς χεῖρας) In servitutis signum qua illuc usque a dæmone oppressus est Catechumenus, ante Exorcismos demissas manus tenet: quod indicat quoque quinta Synodus Constantinopolitana actione quinta: [illegible] Non putavimus latere aliquem qui jam divino Baptismatis ritu dignus sit habitus, quantum animi agon detinet Dominum timentes, eo tempore, quo qui erroribus antea subjecti erant, ad divinum baptisma debent accedere. Et quemlibet divinum lumen cum veritate super hujuscemodi animabus splendet, & a difficili valde servitute liberantur: stant figuram certaminis explicantes, deorsum innuentes, & manus complectentes, & opportune tremcntes, ex adverso jam oppositi invidiosæ diaboli astutiæ, semel veram libertatem salutaris baptismatis præstolantes.

7 Ἐμφυσᾷ εἰς τὸ πρόσωπον.) Exsufflationem, post Clementem & Dionysium memorat etiam Gregorius in suo sacramentorum lib. scribens: *Ad Catechumenum ex pagano faciendum, Gentilem hominem cum susceperis, primo Catechizes eum divinis sermonibus. &c. Post hæc facies Catechumenum, & exsuffles in faciem ejus*. Tet autem sicut etiam hic, fit ejusmodi exsufflatio in Ordine Romano. *Tunc exsuffles in faciem tribus vicibus, dicens. Exi immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paracleto*. Cujus rationem post Augustinum de nuptiis & concup. lib. 2. cap. 18. suggerit Hugo a S. Victore lib. 1. de Sacram. cap. 18. *Insufflatur*, inquit, *non creatura Dei in ipso sed diabolus in cujus regno propter peccatum natus est, exsufflatur ab ipso; id est, per Spiritum Sanctum cujus signum est flatus exterior, annuntur diabolus, dum per ea quæ timet agi, potestas ejus minuitur, non omnino tollitur*. Hunc autem, sicut & reliquos hucusque memoratos ritus apte & dilucide enumerat, & exponit Symeon Thessalonicensis: [illegible] Et infra: [illegible] *Stat cum Susceptore baptizandus, manifestans se*

spontaneum accessisse, & fidejussorem se habere. Et benedicente Sacerdote (gratias enim a principio agere convenit, pro perditæ ovis salute) nudum confessum, & detectum, solo amictu coopertum Catechumenum exsufflat ter in crucis modum Sacerdos. Et per exsufflationem quidem, primam Dei in Adamum inspirationem sopitam exsuscitat: quoniam & insufflavit in faciem ejus spiraculum vitæ, inquit, *Et Sacerdos quidem, Christum Deum repræsentat (unde & laudandum est post Christi communionem, baptizare, & flare velut Christo ex corde aspirante Inspirare) tertio vero inspirat propter Trinitatem cujus opus commune est gratia, & operatio; cruciformiter vero, propter Incarnatum, pro nobis passum in carne unum e Trinitate Christum. Et in fronte certe, propter mentem; in ore, propter rationis loquelam: & in corde tandem, propter vitæ fontem in eo residentem. Solvit autem zonam Catechumeni Sacerdos, & denudat ad Orientem respicientem, eo quod ad Deum accedens verum lumen cernit, & ab infidelitate solutus est, & omni nequitia nudus & a peccati tegumento alienus: servitutem autem Deo pollicetur, & ideo nudus stat, & quia etiam propter peccatum nudus homo factus est. Secundo denique & tertio Sacerdos insufflat, ut exsuscitationis & renovationis ex hoc demonstratæ opus sit certius & firmius*. Paucioribus iterum cuncta hæc Augustinus enarrat lib. 4. de Symbolo ad Catech. capit. *Omnia Sacramenta quæ acta sunt & aguntur in vobis per ministerium servorum Dei exorcismis, orationibus, canticis spiritualibus, insufflationibus, cilicio, inclinatione cervicum, humilitate pedum, pavor ipse animi omni securitate appetendus: hæc omnia, ut dixi, escæ sunt quæ vos reficiunt in utero ut renatos ex baptismo, hilares vos exhibeat Christo*.

8 [illegible]) Symeon, [illegible] *Imponit ei manum Sacerdos ut sanctificatum, & Spiritu illum reformatum*. Et infra. [illegible] *Post hæc benedicit Deum Pontifex, (sequente oratione) quia justum est eum benedicere, in perditi hominis inventione, & humana salute: deinde manus impositione gratiæ communicationem, & hominis reparationem vult esse significatam*. Tria porro valde diversa, crucis nempe signatio, tum manus impositio, & oratio, in uno hic conjunguntur, quæ & Augustinus una sententia complexus est de peccator. meritis & remissione lib. 2. cap. 26. dicens: *Non uniusmodi est sanctificatio: nam & Catechumenos secundum quemdam modum suum per signum, & orationem manus impositionis puto sanctificari*. Una etiam ponuntur in Exequiali rit. Severi Alexandrini: *Imponit eis manus Sacerdos, & in omni invocatione facit crucem super vultum eorum*.

9 [illegible]) Nomina sub Ecclesiæ signis militaturi dabant Catechumeni, ut baptismi charactere, in vitæ libro nomina sua fore referenda sperarent.

10 Ἀποκρύψαι αὐτόν.) Exorcismorum usum exemplo suo Christus hominum Servator videtur docuisse & instituisse, cum ab ungrobatum spiritum insultu liberavit eum, cujus infirmitas erat ut ad statutas lunæ conversiones mente & sensibus excederet; ita Chrysologus serm. 52. & Isidorus lib. 2. de Offic. div. cap. 20. *Exorcismus, inquit, sermo increpationis est, contra immundum spiritum in Energumenis sive Catechumenis factus, per quem ab illis diaboli nequissima virtus, & inveterata malitia, vel violenta incursio fugatur: quod significabat ille lunaticus quem increpavit Dominus Jesus, & exiit ab eo dæmonium*. Ut itaque divino ex instituto processerunt; ita & divinis verbis conflatos esse voluerunt exorcismos primi Ecclesiæ Patres; & de illis propterea scripsit in Procatech. Cyrillus Hierosolymitanus, [illegible] *divini sunt, & ex divinis scripturis collecti exorcismi*.

11 [illegible]) Præcedenter quidem sed conjunctim ad hanc orationem, Euchologia quædam Venetra antiqua præmittunt hæc verba: [illegible] Quæ quidem verba præsentem Ecclesiæ Græcæ usum indicant, juxta quam Baptisteria non amplius in Vestibulo, sed in ipsa Ecclesia cernuntur esse constituta.

12 [illegible]) Vicecomes lib. 2. de Baptismo cap. 18. Catechumenos exorcismis pronunciatis dæmoni renunciaturos, nudos penitus stetisse contendit. Nam qui dæmonis castra, inquit, se deserere profitebantur, omnes vestes exuebant, ut cum sese nudos arbitrarum more cernerent, ac tam humiliter gererent, ad pugnam sese agnoscerent vocari, & dæmonis cui nuncium remittebant superbiam in seipsis recondendam promitterent. Nicetæ Choniatæ, & Zabelonis Æthiopis, quibus pueri authoritatibus mente confirmat: sed & adducit Dionysium de Eccles. Hierarch. Catechumenum, γυμνὸν τελέως, [illegible] stare referentem, quibus addit, quæ placent, conjecturas. Verum Roperti Lincolniensis auctoritas, & utriusque Ecclesiæ, Latinæ simul & Græcæ moderatior laudatusque usus, in eam nos inclinat sententiam, ut non omnino nudos, sed retenta interula, vestes dumtaxat exteriores, ex quarum cultu superbit homo, a se rejecisse in exorcismis opinemur; nam & Christiana modestia id exigit tum in adultis, tum maxime in mulieribus, ut quamvis veterem hominem se expoliasse, & Christi humilitatem non erubescere profiteri velint, verecundiam tamen cum vestibus a se non abjecisse manifestent: unde & ut decoro procederent mulieres, socias & adjutrices in baptismi officio Diaconissas habuisse, ostensum est supra fol. 221.

13 [illegible]) Catechumenos Christi agminibus adlegendos, Orientem primo, velut Imperatoris signa & agnovisse & salutasse superius contemplati sumus: nunc quasi cum hoste manus commissuri, faciem ad Occidentem ejus stationem vertunt: [illegible] *Sistit vero deinde illos Sacerdos, ad Occidentem respicientes, manus ad modum detrudentis agitantes*, ait Dionysius memoratus; & in theoria: [illegible] *Sponsoris & pedibus nudis versus occasum respicientes collocat*. De utroque in hanc vel illam partem obversu, dixit jam supra Elias Cretensis: *Qui divinam nativitatem & spiritualem regenerationem consecuturi sunt, recto corpore stantes, ac nunc ad Occidentem nunc ad Orientem se convertentes, atque adversario quidem & ejus operibus renunciantes, ad Christum, & Christianam vitam se adjungunt*. Aversionis autem & versionis ad Occidentem, Cyrillus Hierosolymitanus causam assignat Catech. [illegible] *Quæ de causa porro versus Occasum stetisti, operæ pretium esse puto explicare, cum solis Occasus apparentium tenebrarum sit locus; diabolus autem cum sit tenebræ, robur in illis suum habet: ideirco symbolice Occasum spectantes caliginoso illi tenebrarum principi renunciatis*. Idem scribit Hieronymus in cap. 6. Amos. *In mysteriis*, inquit, *primo renunciavimus ei qui in Occidente est, nobisque moritur cum peccatis: & sic versi ad Orientem pactum inimus, cum sole justitiæ, & ei nos servituros esse promittimus*.

14 [illegible]) Contendit Arcudius l. 1. cap. alt. non [illegible] sed [illegible], vel [illegible] legendum, qua tamen conjectura ductus, ignoro; cum idem utriusque dictionis in hoc loco sit sensus, (quem Cyrill. Hierosol. his verbis [illegible] *manu extensa in adversum effugat*) imo retinendum [illegible], docent omnia usque cuncta MSS. cum editis collata. Satius itaque est sententiam mysteriorum cum

Cabasila oratione de vita Christi secunda attendere: χαρὰς τε ἐκπίνειν, καὶ ἀναπίπτειν καὶ ἀνακλίνεσθαι τῷ κυρίῳ καὶ ἀναπαύεσθαι καὶ ἀναπνεῖν ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῷ στήθει αὐτοῦ, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ καταφιλεῖν, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰς πλευρὰς καὶ τὰ γόνατα καὶ τοὺς πόδας, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἐκμάττειν τοῖς δάκρυσιν. *Abrenuncio Satanæ & operibus ejus, cultui ejus, angelis ejus, machinamentis ejus, & omnibus quæ sub ipso sunt.* Credideris nihilominus priscos Antistites, vel pro suarum Ecclesiarum usu, vel pro pietatis fervore, interrogata baptismandi nonnumquam mutasse vel adauxisse: Cyrillus Hierosolymit. secundum omisit Catech. mystag. apud Ambrosium vero cap. 2. lib. de iis qui mysteriis initiantur alia repetimus. *Repete quid interrogatus sis? Recognosce quid responderis? Renunciasti diabolo & operibus ejus:* & lib. 1. Hexameron cap. 4. *Derelinquit, ac deserit qui abintus, intelligibilem illum Draconem, principem istius mundi, dicens: Abrenuncio tibi, diabole, & angelis tuis, & operibus tuis, & imperiis tuis.* Hieronymus ad cap. 3. Matthæi scribit: *Renuncio tibi, & pompæ tuæ, & vitiis tuis, & mundo tuo, qui in maligno positus es.* Salvianus libro sexto de providentia, addit, *Spectaculis & operibus ejus.* Colligit cuncta Beatus Ephraim de Abrenunciatione in Baptismo facta: *Monstri*, inquit, *verbis cuncta quæ nominantur mala, quæque odit Deus, valere jubemus & abrenuntiamus, cujusmodi sunt non unum dumtaxat, nam duo, non decem, sed quotcumque appellatus malum: puta, Abrenuncio Satanæ, & cunctis operibus ejus.*

17 Καὶ ὑπέταξα σοι τρόπον.) Symeon Thessalonicen. ἀποτάσσεται τοῖς διὰ τὸ ἀσεβὲς ἀποστατήσασι τῆ πίστει, καὶ εἰς δεῦρο τῷ ἐν Γεθσημανῆ Θεῷ ἡμῶν ἐκπεπληρώκασι τὸ ποτήριον. *Renuncial usque terito, propter renunciationis malignæ firmitatem, nec non ad unius Dei nostri gloriam, qui malignum dejecit.*

18 Ἐμφύσησόν μοι τοῦτον αὐτῷ.) Grandiusculos nonnumquam pueros, cum soleant Græci baptizandos offerre, nil mirum si exsufflatione & conspuitione, quæ ratione utentibus, contemptus, diffidii, & horroris sunt signa, dæmonem jubeant declarari. De exsufflatione nonnihil jam actigimus, num. 4. & iterum de illa redibit sermo. Computationem vero repudii perfecte dari, & contemptus consummati judicium esse docet Anselmus in cap. 3. Matth. his verbis: *Moscretenim in lege, ut si aliquis superbus repudiaret uxorem, alius qui eam jure propinquitatis ducere vellet, disceleraret eum qui repudiaverat illam in media porta, & ipsa sputaret illi in faciem, & vocaretur ille in æternum opprobrium.*

19 Κατατάττει χείρας ἐχούσῃ.) Corrigendus hic Arcudius, lib. 2. capite ultimo, Euchologium falso incusans, asserensque falso non κατατάττει χεῖρας ἔχοντας, sed ἀποτάξει χεῖρας ἀποτάσσοντα legendum: alio namque gesti Catechumenus diabolo renunciat, & alio rursus se Christo subjicit: protensis & actis athletarum more in aerem manibus dæmonem a se repellere videret, ex adverso patres Christi amplexus, manus demittit, & complicatas coram se tenet, ut omnimodam profiteatur servitutem; prout jam dilucide numero 6. & 14. explanatum est. Atque ita male intellectus ab Arcudio Dionysius adversus ipsum militat, & attente respiciatur: ait enim μετὰ τοῦτο (à Ieiunio) σοὶ τὸν ἀφανῆ ἀποτάξασθαι, καὶ τοῖς χεῖρας κενὰς σωστεῖναι τῷ Χριστῷ. *Ad Orientem (Catechumenum) transfert (Sacerdos) & ceelum respicere, & manus componere jubet paulo cum Christo initiaturum.* At qui cum alio pudum servitutis init, & homagium, ut ita loquar, præstat, longe est ut libellatis manibus quasi minas intentet, quin potius, demissis, compositas & complicatas semper obtendat, ut in ejus manibus & gestibus nil quod subjectionem non polliceatur, possit observari.

20 Καὶ σοὶ τῷ σατανᾷ;) Prima cum Deo societas fœdere initur: fœdus itaque cum Deo deinceps habiturus Catechumenus, de fide inquiritur. Credere siquidem prius oportet, ait Basilius lib. 3. contra Eunomium, & deinde baptismate consignari: nec nisi de fide prius edoctas gentes Baptismatis unda tinguere Apostoli, qui eas primum docendi, mox baptizandi præceptum a Christo Domino acceperunt. Adde Thessalonicensis rem interrogari, & ter symbolum a Catechumeno recitari τρὶς λέγει τὸ, συνέπου βεβαιοῦν τὴν ὁμολογίαν, ἕως ἂν ἐξ ὧν ἐπαθε τὰ πάντα ὁ τελειωτὴς ἐκ τοῦ Θεοῦ τύπος. *Ter dicit Credo, & confessionem confirmat, summi etiam & honorem Deitatis in personis irrite tradit.*

21 Καὶ προσπίπτει αὐτῷ.) Flexis genibus hæc fit adoratio, ut ex Basilio citatus Arcudius annotat: τὸ ἀνακύπτειν πρὸς τὸ δῶρον γενέσεως βάπτισμα, ὅτι οὐκ ἔδει ἔμπαλιν δυσκόλως τὰ ἀνάπαλιν βάπτισμα; τοίχος δέ ἐστι νοητὸς ὁ τῆς ἀπιστίας, ἀνὴρ τὴν πρὸς Θεὸν ἕνωσιν ἐπιτελοῦσι ὁ νόμος· οὐ χεῖρας ἀρωγὰς αἴρουσι, ἐξάπτει πόδας διωκόντων, καὶ πλέον γάρ ἐκ τῶν προσκόπτειν, οὐ διδάσκουσιν ἡμᾶς, οὐχ ὑπολογίαν ἀσφαλῆ, οὐχὶ σωζόμενοι Θεοῦ, ἀλλ' ἀνταξίως τῷ ἔχθρῳ. *Quid capellas me febris beneficio tibi Baptisma contingas, quando negque poteris loqui salutaria verba, fortasis autem neque concederetur, ut pure audire possis, in ipso capitis habitante morbo? Non manum ad ejiam tollere, neque in pedes erigi, non genuflectere ad adorationem, non commode docet, non certo confiteri, non pacifici mox Deo, non renunciare inimico.* Hanc Basilius cæremonias omnes Catechismi perstringens: Cabasilas vero tres ultimas jam jam decurtas orat. 1. de vita in Christo explicans: ἡ τάση γοῦν τῶν χειρῶν, inquit, ἐκ τῆς πάλαι πρὸς τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ζοφερᾶ ἕξεως, καὶ κυβείᾳ τῶν τοιούτων χειρῶν, ἡ ἔκτασις ἀφίστησι, καὶ ἀνάγει τὸ τοιοῦτον ἐπιτηδεύματα ἀκατόπτου, καὶ ἐξαπατῶντος ἀγαθοῦ αὐτοῦ, ἡ ἀπόλαυσις ἀληθινῆς ἀγαθότητος, καὶ ἐκ τούτων τὸ Θεῷ ἐκ αὐτοῦ τοιοῦτος, καὶ τοῦ αὐτοῦ κοινωνὸν γενέσθαι. *Tenebris fuga derelictis, ad lucem recurrit, & ubi Orientem conversus, solem requirit: a manibus Tyranni solutus, regem adorat: spretoque illegitimo germanum dominum agnovit, cujus subjici optat, & pro omnibus tanquam in Deum, in eum credere: & de eo, quæ decent fontive, profitetur.*

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ.

OFFICIUM SANCTI Baptismatis.

Ingreditur Sacerdos, & albo Sacerdotali ornatu assumpto, & brachialibus, tersisque accensis omnibus, thuribulo etiam accepto, ad piscinam proficiscitur, & thus in circuitu ejus adolet: redditoque thuribulo, adorat. Tum vero Sacerdos dicit.

Εὐλόγησον Δέσποτα. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐκφώνως·

Benedic Domine. *Et Sacerdos alta voce, ait:*

2 Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Benedictum regnum Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ὁ Διάκονος.

Diaconus.

3 Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.
Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.
Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.
Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιερέως.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius.
Pro sancta hac domo.
Pro Archiepiscopo.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut sanctificetur aqua hæc virtute, & operatione, & adventu Spiritus Sancti: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτῷ τὸν χάριν τοῦ λουτροῦ σωτηρίας, καὶ εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut in eam redemptionis gratia, & Jordanis benedictio mittatur: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ καταφωτισθῆναι τοὺς ὕδασι τούτοις, τὴν καθαρτικὴν τῆς ὑπερουσίου Τριάδος ἐνέργειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut virtus purgativa supersubstantialis Trinitatis his aquis insideat: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ φανεῖσθαι ἡμᾶς φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας ἐπὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut lumine cognitionis & pietatis per Spiritus Sancti adventum per eam illuminemur: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ ἀνελεῖν ἀπὸ παντὸς ἐπιβουλὴν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut fiat depulsio omnium insidiarum inimicorum, tam visibilium quam invisibilium: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ ἄξιον γενέσθαι τῆς ἀφθάρτου βασιλείας τὸν ἐν αὐτῇ βαπτιζόμενον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut baptizandus in ea regno immortali dignus fiat: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ καὶ προσερχομένου τῷ ἁγίῳ φωτίσματι, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Pro eo qui nunc ad sanctam illuminationem accedit, & pro salute ejus Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ ἀκούσαι φῶς αὐτὸν ὑμᾶς φωτὸς, καὶ κληρονόμον τοῦ αἰωνίου ἀγαθοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut filius lucis, & hæres æternorum bonorum fiat: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτὸν σύμμορφον καὶ κοινωνὸν τοῦ θανάτου καὶ ἀναστάσεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut complantetur, & particeps mortis & resurrectionis Christi Dei nostri fiat: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος, ἄπταιστον καὶ ἀμώμητον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς φοβερᾶς Κρίσεως τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut baptismi stola, & Spiritus arrha pura & immaculata in tremendo Christi Dei nostri die, illi conservetur: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι τοῦτο τὸ ὕδωρ τοῦτο, λυτρὸν παλιγγενεσίας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἔνδυμα ἀφθαρσίας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut regenerationis lavacrum fiat ei aqua hæc, in peccatorum remissionem, & incorruptionis indumentum: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεὸν φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut Dominus Deus vocem & orationem nostram exaudiat: Dominum precemur.

Ὑπὲρ τοῦ ῥύσθαι αὐτὸν τὸν θεὸν ἡμᾶς, ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ut ipse & nos ab omni tribulatione, ira, & angustia liberemur: Dominum precemur.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Suscipe, salva, miserere.

Τῆς παναγίας ἀχράντου,

Sanctissimæ, illibatæ.

Diacono hæc dicente, Sacerdos tacitus apud semetipsum orationem hanc dicit:

Clemens & misericors Deus, qui corda scrutaris, & renes, secretaque hominum solus nosti: nihil enim coram te absconditum est, sed omnia nuda & aperta sunt oculis tuis: qui ea quæ in me sunt probe nosti, ne projicias me, neque faciem tuam avertas a me: sed omitte peccata mea in hac hora, qui hominum peccata dissimulas propter pœnitentiam. Ablue sordes corporis mei, & maculas animæ meæ; totumque & integrum me tua virtute invisibili sanctifica: ne libertatem aliis prædicans, eamque dicta ineffabilis tuæ humanitatis fide aliis largitus, ipse ut servus peccati reprobus efficiar. Ne Domine, solus bonus & misericors, ne avertar confusus, quin potius mitte ad me virtutem ex alto, & ad præsentis magni mysterii ministerium me corrobora: & in regenerando per meam miseriam Christum efforma, & eum super fundamentum Apostolorum & Prophetarum superædifica: & ne evellas, sed potius in tua sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, ceu veritatis germen eum complanta, nec inde eradicari permittas: ut eo in pietate proficiente, glorificetur sanctissimum nomen tuum; Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Sciendum in suprapofita oratione non fieri exclamationem, sed Sacerdotem tacitum apud se, Amen, dicere.

Deinde clara voce orationem hanc profert.

Magnus es, Domine, & miranda sunt opera tua, nec ullus sermo ad mirabilium tuorum laudem sufficit. *Dicatur ter.* Tu enim voluntate tua, ex non existentibus ad esse cuncta adduxisti: tua potestate cuncta contines, & tua providentia mundum moderaris. Tu e quatuor elementis creatura compacta, quatuor temporibus anni circulum coronasti. Te intellectuales cunctæ potestates contremiscunt, te laudat sol, te luna celebrat, tibi adsunt astra, tibi lux obtemperat, coram te tremunt abyssi, tibi obsequuntur fontes. Tu cælum sicut pellem extendisti, tu firmasti terram super aquas, tu arena mare circumvallasti, tu ad respirationem aerem expandisti. Angelicæ virtutes tibi ministrant, te adorant Archangelorum chori, multis oculis inclyta Cherubim, & sex alis volitantia Seraphim te circumstantia, inaccessæ tuæ gloriæ metu occultantur. Tu namque Deus incomprehensus, sine causa, & ineffabilis in terram descendisti forma servi accepta, in similitudinem hominum factus. Non enim poteras, Domine, propter viscera misericordiæ tuæ videre hominum genus tyrannidi diaboli subjectum, propterea venisti, & salvasti nos. Gratiam fatemur, misericordiam prædicamus, non occultamus beneficium. Naturæ progeniem liberasti, tuo partu virgineum uterum

Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος ταῦτα, 4. ὁ ἱερεὺς λέγει καθ᾽ ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν ταύτην μυστικῶς. 4

Ὁ Εὔσπλαγχνος καὶ ἐλεήμων Θεὸς, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, καὶ τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων ἐπιστάμενος μόνος, οὐ γάρ ἐστι πρᾶγμα ἀφανὲς ἐνώπιόν σου, ἀλλὰ πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. ὁ γινώσκων τὰ κατ᾽ ἐμὲ, μὴ βδελύξῃ με, μηδὲ τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέψῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἀλλὰ πάριδέ μου τὰ παραπτώματα ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, ὁ παρορῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήματα εἰς μετάνοιαν, καὶ ἀπόπλυνόν μου τὸν ῥύπον τοῦ σώματος, καὶ τὸν σπίλον τῆς ψυχῆς. καὶ ὅλον με ἁγίασον, ὁλοτελεῖ τῇ δυνάμει σου τῇ ἀοράτῳ καὶ πνευματικῇ δεξιᾷ. ἵνα μὴ ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενος, καὶ ταύτην παρέχων πίστει τῇ εἰρημένῃ τῆς σῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας, αὐτὸς ὡς δοῦλος ἁμαρτίας ἀδόκιμος γένωμαι. μὴ Δέσποτα, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, μὴ ἀποστραφείην τεταπεινωμένος. ἀλλ᾽ ἐξαπόστειλόν μοι δύναμιν ἐξ ὕψους, καὶ ἐνίσχυσόν με πρὸς τὴν διακονίαν, τοῦ προκειμένου σου μυστηρίου, τοῦ μεγάλου καὶ ἐπουρανίου. καὶ μόρφωσον τὸν Χριστόν σου ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγεννᾶσθαι διὰ τῆς ἐμῆς ἐλεεινότητος. καὶ οἰκοδόμησον αὐτὸν ἐν τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων σου, καὶ προφητῶν σου, καὶ μὴ καθέλῃς, ἀλλὰ φύτευσον αὐτὸν φύτευμα ἀληθείας, ἐν τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ μὴ ἐκτίλῃς, ὅπως προκόπτοντος αὐτοῦ ἐν εὐσεβείᾳ, δοξάζηται καὶ δι᾽ αὐτοῦ τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δεῖ εἰδέναι, ὅτι οὐκ ἐκφωνεῖ. ἀλλὰ τὸ, ἀμὴν, καθ᾽ ἑαυτὸν λέγει.

Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην μεγαλοφώνως.

5 Μέγας εἶ Κύριε καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου. Τρίς. Σὺ γὰρ βουλήσει ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, τῷ σῷ κράτει συνέχεις τὴν κτίσιν, καὶ τῇ σῇ προνοίᾳ διοικεῖς τὸν κόσμον. Σὺ ἐκ τεσσάρων στοιχείων τὴν κτίσιν συναρμόσας, τέσσαρσι καιροῖς τὸν κύκλον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστεφάνωσας. Σὲ τρέμουσιν αἱ νοεραὶ πᾶσαι δυνάμεις, σὲ ὑμνεῖ ἥλιος, σὲ δοξάζει σελήνη, 6 σοὶ ἐντυγχάνει τὰ ἄστρα, σοὶ ὑπακούει τὸ φῶς, σὲ φρίττουσιν ἄβυσσοι, σοὶ δουλεύουσιν αἱ πηγαί. Σὺ ἐξέτεινας τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέῤῥιν, σὺ ἐστερέωσας τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, σὺ περιετείχισας τὴν θάλασσαν ψάμμῳ, σὺ πρὸς ἀναπνοὰς τὸν ἀέρα ἐξέχεας. Ἀγγελικαὶ δυνάμεις σοὶ λειτουργοῦσιν, οἱ τῶν Ἀρχαγγέλων χοροὶ σὲ προσκυνοῦσι. τὰ πολυόμματα Χερουβὶμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφὶμ κύκλῳ ἑστῶτα, καὶ περιιπτάμενα, φόβῳ τῆς ἀπροσίτου σου δόξης κατακαλύπτεται. Σὺ γὰρ Θεὸς ὢν ἀπερίγραπτος, ἄναρχός τε, καὶ ἀνέκφραστος, ἦλθες ἐπὶ τῆς γῆς, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος. οὐ γὰρ ἔφερες, Δέσποτα, διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου, θεάσασθαι ὑπὸ τοῦ διαβόλου τυραννούμενον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἦλθες καὶ ἔσωσας ἡμᾶς. ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, κηρύττομεν τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτομεν τὴν εὐεργεσίαν, τὰς τῆς φύσεως ἡμῶν γονὰς ἠλευθέρωσας, παρθενικὴν ἡγίασας μήτραν 6

μήτραν τῷ τόκῳ σου. πᾶσα ἡ κτίσις ὑμνεῖ σε ἐπιφανέντα. Σὺ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθης, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφης. Σὺ καὶ τὰ Ἰορδάνεια ῥεῖθρα ἡγίασας, οὐρανόθεν καταπέμψας τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐκεῖσε ἐμφωλευόντων συνέτριψας δρακόντων. Αὐτὸς οὖν, φιλάνθρωπε Βασιλεῦ, πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, 7 καὶ ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο. Τρίς. Καὶ δὸς αὐτῷ τὴν χάριν τῆς ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου. Ποίησον αὐτὸ ἀφθαρσίας πηγὴν, ἁγιασμοῦ δῶρον, ἁμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξιτήριον, δαίμοσιν ὀλέθριον, ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν ἀπρόσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον. φυγέτωσαν ἀπ᾽ αὐτοῦ οἱ ἐπιβουλεύοντες τῷ πλάσματί σου. Ὅτι τὸ ὄνομά σου Κύριε ἐπεκαλεσάμην, τὸ θαυμαστὸν καὶ ἔνδοξον καὶ φοβερὸν τοῖς ὑπεναντίοις.

8 b 9 8 Καὶ b σφραγίζει ἐμφυσῶν 9 τὸ ὕδωρ, τρίτον. καὶ ἐπεύχεται λέγων.

Συντριβήτωσαν ὑπὸ τὴν σημείωσιν τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ σου, πᾶσαι αἱ ἐναντίαι δυνάμεις, γ´. 10 Ὑποχωρησάτωσαν ἡμῖν 10 πάντα τὰ ἐναέρια καὶ ἀφανῆ εἴδωλα, καὶ μὴ ὑποκρυβέτω τῷ ὕδατι τούτῳ δαιμόνιον σκοτεινόν· μηδὲ συγκαταβαινέτω τῷ βαπτιζομένῳ, δεόμεθά σου, πνεῦμα πονηρὸν, σκότωσιν λογισμῶν καὶ ταραχὴν διανοίας ἐπάγον. ἀλλὰ σὺ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ἀνάδειξον τὸ ὕδωρ τοῦτο ὕδωρ ἀπολυτρώσεως, ὕδωρ ἁγιασμοῦ, καθαρισμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἄνεσιν δεσμῶν, ἄφεσιν παραπτωμάτων, φωτισμὸν ψυχῶν, λουτρὸν παλιγγενεσίας, ἀνακαινισμὸν πνεύματος, υἱοθεσίας χάρισμα, ἔνδυμα ἀφθαρσίας, πηγὴν ζωῆς. Σὺ γὰρ εἶπας Κύριε, λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε· ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Σὺ ἐχαρίσω ἡμῖν τὴν ἄνωθεν ἀναγέννησιν, δι᾽ ὕδατος καὶ πνεύματος. Ἐπιφάνηθι, Κύριε, τούτῳ, καὶ δὸς μεταποιηθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ βαπτιζόμενον, εἰς τὸ ἀποθέσθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. ἐνδύσασθαι δὲ τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον, κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Ἵνα γενόμενος σύμφυτος τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος, κοινωνὸς καὶ τῆς ἀναστάσεως γένηται· καὶ φυλάξας τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ αὐξήσας τὴν παρακαταθήκην τῆς χάριτος, δέξηται τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, καὶ συγκαταριθμηθῇ τοῖς πρωτοτόκοις, τοῖς ἀπογεγραμμένοις ἐν οὐρανῷ. ἐν σοὶ τῷ Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἅμα τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ ἡ δόξα, κράτος, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. C I I Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ τοῦ ἐλαίου ἀγγεῖον, γ´. Καὶ σφραγίζει τρίτον τοῦτο, ἤτοι τὸ ἔλαιον βασταζόμενον ὑπὸ τοῦ διακόνου, καὶ εἰπόντος τοῦ αὐτοῦ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχήν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τοῖς ἐν τῇ κιβωτῷ τοῦ Νῶε περιστερὰν ἀποστείλας κάρφος ἐλαίας ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ στόματος καταλλαγῆς σύμβολον, σωτηρίας τε τῆς ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς χάριτος μυστήριον, δι᾽ ἐκείνων προτυπώσας. καὶ τῆς ἐλαίας τὸν καρπὸν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων χορηγήσας· ὁ δι᾽ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν νόμῳ πνεύματος

Euchol.

sanctificans: unde & omnis creatura te cum apparuisti collaudavit. Tu enim Deus noster, in terra visus es, & cum hominibus conversatus es. Tu & Jordanem fluenta sanctificasti, Sancto Spiritu cælitus demisso, & reconditorum ibi draconum nidos dissipasti. Ipse igitur, benigne rex, adesto per Sancti Spiritus tui adventum, & aquam illam benedic. *Dicatur ter.* Et da ei redemptionis gratiam Jordanis benedictionem: fac illam incorruptionis fontem, sanctitatis munus, peccatorum solutionem, ægritudinum medelam, dæmonibus perniciosam, adversariis potestatibus inaccessam, Angelica virtute exundantem: & ab ea effugiant, qui creaturæ tuæ insidiantur. Quia nomen tuum, admirabile & gloriosum, adversariisque formidandum invocavi, Domine.

Et insufflans in aquam cruce illam signat: & orationem adjicit, dicens:

Conterantur sub signo figuræ crucis tuæ, adversariæ cunctæ potestates. *Dicatur ter.* Discedant a nobis aerea cuncta & invisibilia idola, spectraque, & tenebrosus dæmon in aqua ista non abscondatur: neque cum baptizando procumbat, spiritus nequam cogitationum caliginem & mentis turbationem inducens, descendat; sed tu, omnium Domine, aquam redemptionis renuncia illam, sanctificationis aquam, carnis & spiritus expiationem, vinculorum relaxationem, delictorum remissionem, animarum illuminationem, regenerationis lavacrum, spiritus renovationem, adoptionis gratiam, incorruptionis indumentum, vitæ fontem. Tu enim dixisti, Domine, lavamini, & mundi estote, auferte iniquitatem ab animabus vestris. Tu nobis supernam & iteratam desuper, nativitatem per aquam & spiritum contulisti. Appare, Domine, etiam in hac, & baptizandum in ea transmuta, ut veterem hominem qui ob seductionis concupiscentias corruptus erat, deponat, & novum qui secundum imaginem creantis eum, renovatur, induat: ut similitudini mortis ejus per baptismum complantatus, resurrectionis particeps fiat. & dono Spiritus Sancti tui custodito, & gratiæ deposito multiplicato, bravium supernæ vocationis accipiat, & primogenitis descriptis in cælis annumeretur: In te Deo & Domino nostro Jesu Christo, cui cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu, sit gloria & potestas: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. *Diaconus:* Capita vestra Domino inclinate.

Et ter Sacerdos in vas olei insufflat: illudque tertio cruce signat, id est oleum a Diacono tentendum, & eodem dicente:

Dominum precemur.

Sacerdos sequentem orationem dicit.

Dominator Domine Deus patrum nostrorum, qui in arca Noe salvatis, columbam olivæ ramum, reconciliationis symbolum ore ferentem, misisti, & per eos tam salutis a diluvio, quam gratiæ mysterium præsignasti; & deinceps olivæ fructum in sanctorum Sacramentorum nostrum complementum subministrasti; qui per eum & legi subditos Spiritu

Sancto repleſti, & eos qui ſunt in gratia perfeciſti: ipſe virtute, & operatione, & adventu Sancti Spiritus oleum hoc benedic, ut incorruptionis unctio, juſtitiæ armatura, animæ corporiſque renovatio, omnis diabolici machinamenti expulſio, in immunitatem a malis fide ex eo unctis, vel illud quoquo modo aſſumentibus fiat. In gloriam tuam, & unigeniti Filii tui, & ſanctiſſimi, & boni, & vivifici tui Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Chorus reſpondet*, Amen.

Diaconus, Attendamus.

Sacerdos cum populo ter Alleluja decantans, tres cruces oleo in aqua effuſo, facit. Et deinde exclamat.

Benedictus Deus, qui illuminat, & ſanctificat omnem hominem in hunc mundum venientem: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Chorus, Amen.

Tunc offertur baptizandus: & Sacerdos accepto oleo crucis figuram exprimit in ejus fronte, & in pectore, & in dorſo, dicens:

Ungitur ſervus Dei N. oleo exultationis: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Et cruce ſignat ejus pectus, & dorſi medium. In pectore quidem dicens: In animæ, corporiſque medelam.

In auribus, Ad fidei auditum.

In pedibus: Ad ambulandum greſſus tuos. *In manibus*: Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me.

Uncto vero toto corpore, baptizat eum Sacerdos, erectum illum tenens: & ad ortum ſolis reſpicientem, & dicit:

Baptizatur ſervus Dei N. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Unaquaque prolatione demergens, & educens eum ex aqua, & peracta Baptiſmi actione lavat ſe Sacerdos decantans cum populo: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, *& reliquum pſalmum.*

Illud autem ter dicitur. Et induens eum ſuis involucris, ait: Induitur ſervus Dei N. tunica juſtitiæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Et canitur modulus tono obliquo quarto. Tunicam mihi præbe lucidam, qui lumine amictus es ſicut veſtimento valde miſericors Chriſte Deus noſter.

Et poſtquam indutus fuerit, adjicit Sacerdos orationem hanc.

Dominum precemur.

BEnedictus es Domine Deus omnipotens, fons bonorum, ſol juſtitiæ, qui per unigeniti Filii tui & Dei noſtri apparitionem, velut ſalutis ſol iis qui in tenebris erant, illuxiſti & nobis indignis beatam purgationem in vivifica unctione contuliſti: qui & nunc recens illuminatum ſervum tuum per aquam & Spiritum peccatorum ſponte atque etiam indeliberate commiſſorum remiſſione ei conceſſa, regenerare voluiſti: ipſe, Domine, rex omnium benigne, ſignaculum doni ſan-

ἁγίου πληρώσας, καὶ τοὺς ἐν χάριτι τελειῶν, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοῦτο τὸ ἔλαιον, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τῶν ἁγίου σου Πνεύματος, ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὅπλον δικαιοσύνης, ἀναπαυτισμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀπαλλάγην κακῶν πάντων τοῖς χριομένοις πίστει, ἢ καὶ μεταλαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτοῦ, εἰς δόξαν σὴν, καὶ τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ παναγίου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. Ἀμήν.

Ο Διάκονος. Πρόσχωμεν.

Ο ἱερεύς. 12. Ψάλλων τὸ Ἀλληλούϊα τρὶς σὺν τῷ 12
λαῷ. 13. Ποιεῖ σταυροὺς γ'. μετὰ τοῦ ἐλαίου ἐν τῷ ὕδατι. Εἶτα ἐκφωνεῖ. 13

14 Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ φωτίζων, καὶ ἁγιάζων πάντα 14
ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορ. ἀμήν.

Καὶ προσφέρεται ὁ βαπτιζόμενος. d Ο δὲ Ἱερεὺς 15 d 15
λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐλαίου. Καὶ ποιεῖ σταυροῦ τύπον, ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ τοῦ στήθους, καὶ τοῦ μεταφρένων, λέγων.

16 Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, Ο δεῖνα, ἔλαιον ἀγαλ- 16
λιάσεως. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ σφραγίζει αὐτοῦ τὸ στῆθος, καὶ τὰ μετάφρενα. 17 Εἰς 17
μὲν τὸ στῆθος, λέγων. Εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος. Εἰς τὰς ἀκοὰς. Εἰς ἀκολὴ πίστεως. Εἰς τοὺς πόδας. Τοῦ πορεύεσθαι τὰ διαβήματά σου. Εἰς τὰς χεῖρας. Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με. 18 Καὶ ὅτε χρι- 18
σθῇ ὅλον τὸ σῶμα. Βαπτίζει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, 19 ὄρθιον 19
αὐτὸν κατέχων. Καὶ βλέποντα κατὰ ἀνατολὰς, λέγων.

20 Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. 21 Ο δεῖνα, Εἰς 20 21
τὸ ὄνομα 22 τοῦ Πατρὸς, Καὶ τοῦ Υἱοῦ, Καὶ τοῦ ἁγίου 22
πνεύματος. 23 Νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. 23

Ἐκάστη προσρήσει. 24 κατάγων αὐτὸν, καὶ ἀνάγων. 24
Καὶ μετὰ τὴν βάπτισιν, 25 νίπτεται ὁ Ἱερεὺς ψάλλων 25
σὺν τῷ λαῷ. 26 Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, 26
καὶ ὧν ἀπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι, μακάριος ἀνήρ. Καὶ τὸν λοιπὸν ψαλμόν. Τοῦτο δὲ λέγεται, γ'. Καὶ ἐνδύων αὐτὸν τὰ ἄμφια, λέγει. 27 Ἐνδύεται ὁ δοῦλος 27
τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα, χιτῶνα δικαιοσύνης εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ ψάλλεται τροπάριον εἰς ἦχον πλδ'. Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινὸν, ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, πολυέλεε Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ μετὰ τὸ ἐνδύσαι αὐτὸν ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς λέγων τὴν εὐχὴν ταύτην.

Τοῦ Κυρίου δεκθῶμεν.

ΕΥλογητὸς εἰ Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ λάμψας τοῖς ἐν σκότει φῶς σωτηρίας, διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ χαρισάμενος ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις τὴν μακαρίαν κάθαρσιν ἐν τῷ ἁγίῳ ὕδατι, καὶ τὸν θεῖον ἁγιασμὸν ἐν τῷ ζωοποιῷ χρίσματι, ὁ καὶ νῦν εὐδοκήσας ἀναγεννῆσαι τὸν δοῦλον σου τὸν νεωφώτιστον δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ τὴν τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων ἄφεσιν αὐτῷ δωρησάμενος. αὐτὸς Δέσποτα παμβασιλεῦ εὔσπλαγχνε. χάρισαι αὐτῷ τὴν σφραγῖδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνά-

μου, καὶ προσκυνητοῦ σου Πνεύματος, καὶ τὸν μετάληψιν τοῦ ἁγίου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου. φύλαξον αὐτὸν ἐν τῷ σῷ ἁγιασμῷ, βεβαίωσον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, ῥῦσαι ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ πάντων τοῦ ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ, καὶ τῷ σωτηρίῳ σου φόβῳ, ἐν ἁγνείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διατήρησον. ἵνα ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ εὐαρεστῶν σοι, υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς ἐπουρανίου σου γένηται βασιλείας.

Ἐκφώνως.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν, καὶ σοι τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

28 Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν, 28 χρίει τὸν βαπτιθέντα τῷ
29 ἁγίῳ μύρῳ 29 Ποιῶν σταυροῦ τύπον, ἐπὶ τοῦ μετώ-
30 που. Καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ τοῦ μυκτήρων. Καὶ τοῦ στόματος. Καὶ τοῦ δύο ὤτων. Καὶ τοῦ στήθους, 30 καὶ τοῦ
c f 32 χειρῶν, c καὶ τοῦ ποδῶν, λέγων. f 31 Σφραγὶς δωρε-
32 ᾶς πνεύματος ἁγίου. ἀμήν. Εἶτα 32 ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς
μετὰ τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ βρέφους, σχῆμα κύκλου. Καὶ ψάλ-
33 λομεν. 33 Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, Ἀλληλούϊα, ἐκ γ'. Εἶτα τὸ, προκείμενον. 34 Κύριος φωτισμός μου. σίχος. 35 Κύριος ὑπερασπιστὴς, τῆς ζωῆς μου.

Ο Ἀπόστολος.

Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς Παύλου, τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοί. ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει ὃ γὰρ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφ' ἅπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ Θεῷ. οὕτω καὶ ὑμεῖς, λογίζεσθε ἑαυτὰς, νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων. Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτὸς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ἡμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἀμήν.

Εἶτα ἐκτενὴς, 36 καὶ ἀπόλυσις.

Euchol.

cti & omnipotentis & adorandi tui Spiritus, & ſancti corporis & preneſti ſanguinis Chriſti tui communionem, ei largire. In ſanctitate tua cuſtodi illum, in vera fide confirma, a maligno, & omnibus ejus aſtutiis, illum erue: & ſalutari tuo timore in puritate & juſtitia animam illius cuſtodi: ut in omni verbo & opere tibi placitus filius & hæres evadat regni cæleſtis.

Exclamando.

Quia tu es Deus noſter, Deus miſerendi & ſalvandi, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Et oratione hac terminata baptizatum ſancto unguento ungit. Crucis ſignum faciens in fronte, & in oculis, & in naribus, & in utraque aure, & in pedibus, dicens,

Signaculum doni Spiritus Sancti. Amen.

Deinde cum Suſceptore & puero in circuli modum procedit Sacerdos. Nos vero canimus: Quoeque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, Alleluja;

Terque dicitur. Et deinceps. Propoſitum. Dominus illuminatio mea.

Verſiculus. Dominus defenſor vitæ meæ.

Apoſtolus.

Ad Romanos Epiſtolæ Pauli lectio.

FRatres: Quicumque baptizati ſumus in Chriſto: in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus. Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt: ut deſtruatur corpus peccati, ut ultra non ſerviamus peccato. Si autem mortui ſumus cum Chriſto, credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto, ſcientes quod Chriſtus refergens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel; quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos exiſtimate vos mortuos eſſe quidem peccato: viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Evangelium ſecundum Matthæum.

IN illo tempore. Undecim diſcipuli abierant in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Jeſus. Et videntes adoraverunt: quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jeſus locutus eſt eis dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi. Amen.

Deinde fit protenſa precatio, & dimiſſio.

a Κατηχουμένου τὸ ἅγιον βαπτίσματος.) Titulus hic & rubrica sequens deest in Cryptof. Falascæ: vice quorum legimus solummodo: καὶ μετὰ τοῦτο ἐκφωνεῖ ὁ ἱεράρχης τὰ κατηχούμενα λέγων. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, καὶ τὰ ἑξῆς. His peractis (id est lectis orationibus ad faciendum Catechumenum, quibus Officium hoc adjungitur) *Suffumigat Sacerdos Incensum deinceps. In pace Dominum precemur, &c.*

b Καὶ σφραγίζει ἑαυτούς.) Codex idem: ἵνα ἐμφυσᾷ ἐπτάκις τρεῖς, σφραγίζει μὲ τὸ δακτύλιον τὸ ὕδωρ βαθύ. *Insufflat deinde ter in aquam: signatque illam digitis profunde.*

c Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ τοῦ ἐλαίου.) Codex idem, καὶ σταυροῖ εἴπερ τὸ τοῦ ἐλαίου ἄγγος, καὶ κρατῶν τὸ στόμιον, καὶ σφραγίζων λέγει τὸν ἐλαιον. *Et facit Sacerdos olei orationem, & in vas olei insufflat, eoque signato dicit orationem.*

d Ὁ ἱερεὺς λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐλαίου.) Idem: τὸ βαπτιστικὸν ἀπὸ σαμοῦ.

e Καὶ σφραγίζει αὐτοὺς τὸ στῆθος.) Post hæc legit idem Codex: καὶ τότε λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸν παῖδα ὁρῶν. Βαπτίζει αὐτὸν εἰς τὸ ὕδωρ ἕως χαμόθεν ἡ χεῖρ τοῦ ἱερέως ἐν τῷ ὕδατι λέγων· αἱ δύο ἐγὼ σε βαπτίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός. Καὶ ἀνάγει τὸν παῖδα, καὶ λέγει· Καὶ τοῦ Υἱοῦ. Καὶ ἀνάγει τὸν παῖδα, καὶ λέγει· Καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ αἵματος. Καὶ ἐκχύνει αὐτὸν οὕτως ἐκ τοῦ ὕδατος. *Et accipit de oleo catechumenorum.*

f Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου.) Addit: καὶ ἐμβάλλει, ἐκ τοῦ αἵματος βρέφους· ὁ παῖς Ἀμήν. Καὶ ὁ ἱερεὺς· Θεοῦ ἐλεήσαντος Χριστὸς ἐβαπτίσθησε Χριστὸν ἐνδύσασθε. Reliquum hujus Officii terminatur more Latinorum. Adjunctis hic orationibus e Latino manuali in Græcum idioma translatis.

Hoc idem Baptismatis Officium in Cryptoferrat. Bessarionis diversa ratione legitur compositum.

Orationes Baptismatis, quas præcedentibus dictis (omnibus Catechismi) dicit Patriarcha, maxime Sabbato Sancto, Vesperæ.

Εὐχαὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἃς λέγει ὁ πατριάρχης ἀφιγουμένων τῶν εἱρμένων, μάλιστα ἐν τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ ἑσπέρας.

Μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν εἴσοδον τῶν λυχνικῶν, καὶ τὸ πρόσιτε καὶ ἄκουε· ἀρξάμενα τὰ ἀδύτερα ἀναγνώσεα τὰ. Φωτίζει· καταρχόμενος ὁ πατριάρχης ἀπὸ τοῦ σκευοφυλακίου εἰσέρχεται ἐν τῇ σκευοφυλακίᾳ ἐν τῇ Ἁγιοσοφιᾷ τῇ μεγάλῃ Βασιλείᾳ, καὶ ἀδάσσων βαίνει λάκκῳ γαλῷ, καὶ ὑποδήματα λευκὰ, καὶ ἀντερχόμενα ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ. Θυμιᾷ κύκλῳ, καὶ ἀποδίδως τὸ θυμιατὸν, σφραγίζει ἐγχείρῃ τῇ κεφαλῇ, τρεῖς· γινομένης ὑπὸ Ἀρχιδιακόνου συναπτῆς.

Ἐνεφιώμεν τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἁγιωθείσης εἰρήνης.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, ζήμωσης, καὶ τῆς ἐργασίας χειρῶν αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀναγνωσθῆναι.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι.

Ὑπὲρ τῆς νυνὶ προσιρχομένων τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτοῖς τὸ ὕδωρ.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτοὺς.

Τῆς παναγίας. Ut in edito.

Καὶ τῶν λειτουργῶν, λέγει ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν ἐν ἐχῇ τοῦτον ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος· ὁ δεσπότης ὁ ἐλεήμων, Ut supra.

Καθ' ἑαυτὸν δὲ ἐκφώνων, καὶ τὸ, Ἀμήν. Εἶτα πληρώσας ὁ Ἀρχιδιάκονος. Τῆς παναγίας ἀρχάντου, ἀπάρχεται ἐν ἐχφωνήσει. Μέγας εἶ, Κύριε. Ut supra.

Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ ὕδωρ τρεῖς, καὶ σφραγίζει τῷ δακτύλῳ τρεῖς· καὶ λέγει πάλιν· Συντρίβησαν ὑπὸ τὸν σημείωσιν. Ut supra.

Ὁ λαός, Ἀμήν. Ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Διακόνῳ λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς. Ὁ ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ἀγγεῖον τοῦ ἐλαίου βασιλεύοντος ὑπὸ τὸ ἅγιον ὄρος ἐμφυσᾷ αὐτοῦ τρεῖς, καὶ σφραγίζει αὐτὸ τρεῖς, καὶ λέγει· Δέσποτα Κύριε. Ut supra.

Καὶ ἀναβάλλεται ἐκφωνεῖ. Εἰς δόξαν σὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὁ λαός. Ἀμήν. Τῷ Διακόνῳ λέγοντος.

Πρόσχωμεν. Λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ τριβλίον τὸ ἁγίου ἐλαίου· καὶ ποιεῖ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ σταυρὸς τρεῖς ἐλαίου σὺν τοῖς ἑξῆς τρεῖς, καὶ ἐχῇ τὸ, Ἀλληλουϊάριον τρεῖς. Εἶτα ἀποδίδως τὸ τριβλίον ἐκφωνεῖ.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ φωτίζων, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ προσφέρεται ὁ βαπτιζόμενος εἰς τὸ προσβυτέριον καὶ λαμβάνει ἐκ τοῦ ἁγιελαίου, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ τότε χρίεται ὑπὸ τοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἀσπιχνίῳ ἐλαίῳ ὅλον τὸ σῶμα. Ὃν τῷ ἁλιφθῆναι πάντα ὁ πατριάρχης βάλλει τὸ λέγειν, καὶ τὸ μαΐνια. Ἐ μετὰ τὸν βαπτίζει λέγων. Βαπτίζεται ὁ δεῖνας τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, Ἐ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐκάστῳ προσρήσει ἀνάγων αὐτὸν, καὶ κατέχων. καὶ μετὰ τὸ βαπτίζεσθαι πάντας, καὶ πατάσσει, Ἐ βαπτίζει τὸ λέγειν, καὶ τὰ μαΐνια, Ἐ ἕ Ἀρχιδιάκονος λέγοντος· Πρόσχωμεν. Ἀρχόντων οἱ ψάλται τὸ, Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι· ὁ δὲ ἱερεὺς σὺν τῷ λαῷ τρεῖς· καὶ ὕπως. Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε. Ut supra

Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν πάντων ἀποδύεται τὰ τοῦλα ἕ βαπτίσματος, καὶ βάλλει τὰ ἐκπτυχίας. Ἐ ὑπάγει εἰς ἕ Ἅγιον Ἥβεμα· καὶ ψάλλει λέγοντος. Οσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε. χρίεται τῷ ἁγίῳ μύρῳ τὰς βαπτισθέντας, σταυρὸν ποιῶν ὑπὸ ἕ μετώπου, τῷ ἀφθαλμῶν, τῷ μυκτήρων, τῷ στόματος, καὶ τῷ δυσὶ ὠσὶν, λέγων. Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. Καὶ μετὰ τοῦτο συμψάλλων τοῖς ἐφωνοῦς τὸ, Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν, εἰσέρχεται μετὰ τῶν νεοφωτίστων εἴσοδον, καὶ πλεῖ ἀκολούθως τῶν θείαν λειτουργίαν.

Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἑορταῖς, ὅτε ἐν τῷ μεγάλῳ φωτισμῷ γίνονται τὰ φωτίσματα, καταρχόμενος ὁ Πατριάρχης ποιεῖ πάντα καθ' ἕ καταγραφέντα τύπον, καὶ μετὰ τὸ σφραγίσαι τὴν δοκὸν τὰς νεοφωτίστους τῷ θείῳ μύρῳ, καθίζεται ἐν δεξιᾷ βασιλικοῦ θρόνου, ὁ ψάλτης ψάλλοντος τὸ. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν, εἰσάγει τὰς νεοφωτίστους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Populus. Amen. Sacerdos. Pax omnibus. Diacono dicente, Capita vestra: Sacerdos caput in vas olei a Diacono deportatum inclinans, ter in illud insufflat, terque signat, & dicit, Dominator Domine, &c.

Et erectus exclamat, Ad gloriam tuam, &c.

Et populus respondet Amen.

Et Diacono dicente, Attendamus. *Oleum olei simili Sacerdos assumit: & facit ex eo in aqua cruces tres: & cum Cantoribus, vel populo canit ter*, Alleluja. *Reddito deinde vase, exclamat:*

Benedictus Deus qui illuminat, &c.

Et offertur baptizandus aut Sacerdoti, & accipit de oleo sancto, &c.

Et tunc ungitur ex eodem oleo a Diacono per totum corpus. Dum vero unguntur illi, circumeuntibus tintos Patriarcha, & superunctionis induit: & deinde baptizat, dicens: Baptizatur N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: *in singulorum enunciatione (unius pergens) educens eum, & immittens in aquam.*

Et dum omnes baptizati fuerint, lavatur ille, & linteum superunctionis deponit: & Archidiacono dicente:

Attendamus. *Incipiunt Cantores*, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, *& sane certe Sacerdos cum populo illud idem dicit ter: & sic ducitur*, Benedictus es Domine, &c.

Et oratione hac finita unatim Baptismatis exuitur Patriarcha, & assumit eum qui missi inservit. Tum vadit ad sanctam Petrum: & Cantore dicente. Quotquot in Christo baptizati estis. *Ungentes fonte baptismatis mystice, Sacrum signum crucis in fronte, oculis, naribus, ore, & duabus auribus, dicens:* Signaculum doni Spiritus Sancti.

His dictis cum orphanis concinit, Beati quorum remissæ sunt, *& ingreditur, cum recenter Illuminatis ad Introitum, id est præcessionem, & deinceps divinum perficit Missam.*

In reliquis vero festis cum Baptismatis in parvo Baptisterio celebrantur, advenit Patriarcha, cuncta juxta præscriptum ritum peragit: & pedetentim in Vestiario recenter Illuminator. sancto Unguento consignavit, sedet Imperatorem præstolaturus. Cantor autem cum Orphanis (pueris Cantoribus) psallente, Beati quorum remissæ sunt, *recenter Illuminatos in Ecclesiam inducit.*

Officium idem in Barberino Sancti Marci hoc pacto se habet.

Διακονικὴ ἕ ἁγίου Σάββα τὰ εἰς τὸ βάπτισμα.

Ἐνεφιώμεν ἕ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ ἕ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ ἕ ἁγιασθῆναι. Ut supra.

Ὑπὲρ ἕ καταπέμψαι ἐπ' αὐτοὺς ἕ Κύριον τὸν οἰκτιρμὸν καὶ ἁλοντρώσεως. Ut supra.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὰ ὕδατα τοῦτα τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὑπὲρ τοῦ καταφωτισθῆναι.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι αὐτοὺς τὰ Ἰορδάνειά ῥεῖθρα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Diaconica Sancti Sabbæ pro Baptismo.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace, & salute animarum nostrarum: Dominum precemur.

Pro sancta hac domo.

Ut sanctificentur, &c.

Ut in illas redemptionis gratiam demittat Dominus, &c.

Ut adventu Sancti Spiritus aquas istas benedicatur.

Ut adveniat in illas, &c.

Ut benedicantur illæ, in Jordanea lavacra: Dominum precemur.

Ut inimici animarum insectatoris virtus omnis in eis extinguatur : Dominum precemur.

Ut fauentibus & fomentibus ex illis in animarum & corporum purgationem fiant : Dominum precemur.

Ut baptizati in ipsis, velut cæli luminaria ubique sorde & macula, manifestentur : Dominum precemur.

Ut liberemur, &c.

Ὑπὲρ τῶ πᾶσαν ἐν αὐτοῖς τ̃ ψυχικοῦ πολεμίου δύναμιν σβεσθῆναι· τῶ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶ γενέσθαι αὐτὰ τοῖς καθαρισμὸν ψυχῶν, καὶ σωμάτων πάσης νόσου ἀρρωστείας, καὶ μεταλαμβανόντων ἐξ αὐτῶν, τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶ ἀνωδευχθῆναι τοὺς ἐν αὐτῷ βαπτιζομένους ὡς τοὺς φωστῆρας τῶ ὑρανῶ μὴ ἔχοντας αἰσχύνην ἢ ἔντροπὴν τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Oratio a Sacerdote baptizaturo facienda, Diacono faciente exultationem : adprecatur Sacerdos intra seipsum dicens :

Misericors & clemens, &c.

Scire conuenit, hæc clara voce ad finem usque a Sacerdote non dici ; sed & Amen excite pronunciet. Postquam vero Diaconus Diaconica hæc completerit : Sacerdos exclamat dicens : Magnus es Domine, &c.

Et ter in aquam insufflat, & digito ter eam signat, & dicit : Conteratur sub virtute, &c.

Et responso, Amen, dicit Sacerdos : Pax omnibus. *Diaconus,* Capita vestra, &c.

Sacerdos caput in vas olei a Diacono deportato inclinans, ter illud insufflat, terque illud signat, & dicit, Dominator Domine, &c.

Et responso, Amen, Diaconus dicit Attendamus. *Et accipit Sacerdos sanctum oleum, & ex ipso facit in aqua tres cruces, & cantat* Alleluja *usque tertio cum populo : & post hæc vas oleo deponit. Deinde exclamat,* Benedictus Deus, &c.

Et offertur illi baptizandus. Et accipit Sacerdos oleum sanctum.

Et tunc a Diacono per totum corpus ungitur. Et demum baptizatur a Sacerdote dicente :

Baptizatur N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Postquam vero baptizatus fuerit, dicit Cantor : Beati quorum remissæ sunt. *Tum vero Diaconus faciente exultationem : precatur Sacerdos hac pacto -* Benedictus es Domine, &c.

Et oratione hac peracta, dicit :

Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Et unguento sacro baptizatos ungit Sacerdos, faciensque signum crucis in fronte, auribus, naribus, ore, & duabus auribus, dicens :

Signaculum doni Spiritus Sancti.

Discedentique dicens : Beati quorum remissæ sunt. *Mox cum recenter Illuminatus processit in lucrariis, & celebratur divina Missa.*

Εὐχὴ, λὼ ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς μέλλων βαπτίζειν. ποιουμένης τ̃ Διακόνου εὐχῆς· ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν λέγων,

Ὁ ἰώμενος καὶ ἐλεῶν. Ut supra.

Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὁ λέγει παύσατο ἐπὶ τέλους ὁ Ἱερεὺς ἐκφώνως· ἀλλὰ τὸ, αἰρὼ, καθ' ἑαυτὸν λέγει. μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι τὰ ἐξαιτούμενα τ̃ Διακόνου, ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ λέγων. Μέγας εἶ Κύριε. Ut supra, excepto quod in hoc exemplari particula πρὸς nullibi reperitur.

Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ ὕδωρ τρὶς, καὶ σφραγίζει τῇ δακτύλῳ τρὶς, καὶ λέγει. Σωτριβήτωσαν. Ut supra, excepto quod post verba Ἐναγεγραμμένοις ἐν τῇ Οὐρανῷ subditur hic. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' ὧν οἶδε, καὶ τὸ ἀφύσι σὺν τῇ παναγίᾳ, καὶ ἀγαθῇ, καὶ ζωοποιῷ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ μετὰ τὸ, αἰρὼ, λέγει ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς.

Ὁ ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ἄγγειον τ̃ ἐλαίου, βασιζόμενος ὑπὸ τ̃ Διακόνου, καὶ ἐμφυσᾷ αὐτῷ τρὶς, καὶ σφραγίζει αὐτὸ τρὶς, καὶ λέγει. Δέσποτα Κύριε. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, αἰρὼ, ὁ Διάκονος λέγει. Πρόσχωμεν. Καὶ λαμβάνει ὁ Ἱερεὺς τὸ τριβλίον τῶ ἁγίου ἐλαίου, καὶ ποιεῖ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ σταυροὺς τρεῖς· καὶ ψάλλων τὸ, Ἀλληλουϊα, σπείρει τῷ ὄχλῳ ἅπαξ, μετὰ πᾶσι ἀποστῆναι τὸ τριβλίον. Εἶτα ἐκφωνεῖ. Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Ut supra.

Καὶ προσφέρεται ὁ βαπτιζόμενος, καὶ λαμβάνει ὁ Ἱερεὺς ἐκ τ̃ ἁγίου ἐλαίου, καὶ πλέξας. Ut in edito.

Καὶ τότε ὑπὸ τ̃ Διακόνου χρίεται ὅλον τὸ σῶμα. καὶ μετὰ τῶν βαπτίζεται ἀπὸ τ̃ Ἱερέως λέγοντος. Βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τ̃ Πατρὸς, καὶ τ̃ Υἱοῦ, καὶ τ̃ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ μετὰ τὸ βαπτισθῆναι λέγει ὁ Ψάλτης. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν, καὶ μετὰ τοῦτο ποιῶσιν τ̃ Διακόνου εὐχὴν, ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς τ̃ ὠχλοῦ ταύτου. Εὐλογητὸς ὁ Κύριε. Ut supra.

Καὶ μετὰ τ̃ ψυχοῦ ταύτου λέγει, Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

Καὶ χρίει ὁ Ἱερεὺς τοὺς βαπτισθέντας τὸ ἅγιον μύρον· ποιῶν σταυροὺς τύπον ἐπὶ τ̃ μετώπου, καὶ τ̃ ὀφθαλμῶν, καὶ τ̃ μυκτήρων, καὶ τ̃ στόματος, καὶ τ̃ δύο ὤτων, λέγων. Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Καὶ καταίρχεται λέγων. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν. Καὶ εἰσέρχεται ὁ Ἱερεὺς μετὰ τῶν προφωτίσων εἰς τὴν εἴσοδον· καὶ γίνεται ἡ θεία λειτουργία.

Εἶτα μετὰ τὸ, ἀμήν, ἀρχεται ὁ Διάκονος τὰ ἐξαιτούμενα πάντα. καὶ ὁ Ἱερεὺς ἐν μυστηρίῳ τὴν εὐχὴν ποιεῖται. καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχὴν ὁ Ἱερεὺς, τ̃ Διακόνου λιτανεύοντος ἄρχεται.

Ἐν εἰρήνῃ τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ ἐλαίου τ̃ σύμπαντος.

Ὑπὲρ τ̃ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Ἀρχιεπισκόπου τ̃ δεῖνος.

Ὑπὲρ τ̃ καταφωτισθέντων

Ὑπὲρ τ̃ πάσας ἐν αὐτοῖς καταδύσας τὰς ἀνομίας τ̃ μετεχόντων τ̃ σωτηρίου λήθου. τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ τὰ ἐναφωτισθέντα ἀνωδευχθῆναι τοῖς ἐν αὐτοῖς βαπτιζομένοις· τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ θείας αὐτοῖς τῆ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων δυσωδίαν ἐκβαλεῖν ἡ χρίσις τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ σκεύη γενέσθαι αὐτοῖς ἡγιασμένα πρὸς εὐωδίαν τὰ δεδόξου μύρου· τ̃ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν αὐτοῖς καταφυγὴν τ̃ ἀποστολικῆς πίστεως ἐπάγωσιν. τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ καταπλησθῆναι αὐτοὺς τ̃ ὑπεσθείας τῶ χαρίσματος. τ̃ Κυρίω δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ̃ ἀκαταῤῥήκτως μεταλαμβάνειν τ̃ ἁγίων μυστηρίων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶ κληρονόμους ἀνωδευχθῆναι τ̃ τῆς δικαίας βασιλείας εὐαγγελίων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτοὺς σὺν ἡμῖν ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς καὶ ἀνάγκης.

Ὁ Ἱερεὺς τ̃ εὐχὴν καθὼς εἴρηται ἐν μυστηρίῳ τοῦ ἁγίου λέγοντος, τὰ εἰρημένα διακονικά. Ὁ ἐπιφωνῶν καὶ ἐλεῶν. Ut supra.

Εως ὧδε μυσταγωγεῖ, ἔ λοιπὸν ἄρχεται λαμπαδηφορῶν τῆ φωτῆ. Μέγας εἶ Κύριε. Ut supra.

Καὶ ἐμφυσᾷ εἰς τὸ ὕδωρ τρὶς, καὶ σφραγίζει τῇ δακτύλῳ τρὶς· καὶ πάλιν λέγει. Σωτριβήτωσαν ὑπὸ τ̃. Ut supra.

Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. Εἶτα κλίνει ὁ Ἱερεὺς τὸ ἄγγειον τῶ ἐλαίου βασαζόμενος ὑπὸ τ̃ ἁγίου, καὶ ἐμφυσᾷ αὐτῷ τρὶς καὶ σφραγίζει αὐτὸ τρὶς. καὶ λέγει. Δέσποτα Κύριε. Ut supra.

Καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ τριβλίον τῶ ἁγίου ἐλαίου, καὶ ποιεῖ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ σταυροὺς τρεῖς ψάλλων τὸ, Ἀλληλουϊα, σπείρει τῷ λαῷ τρὶς· καὶ μετὰ τοῦτο ἀποτίθησι τὸ τριβλίον, καὶ ἐκφωνεῖ τρὶς. Εὐλογητὸς. Ut supra.

Καὶ προσφέρεται ὁ βαπτιζόμενος ἐνὶ τ̃ πρεσβυτέρων. καὶ λαμβάνει ἐκ τῶ ἐλαίου τῶ ἁγίου, καὶ ποιεῖ σταυρὸν τύπον ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, καὶ τοῦ στήθους, καὶ τ̃ μεταφρένων τῶ βαπτιζομένου λέγων. Χρίεται, ὁ δεῖνα, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, εἰς τὸ ὄνομα τῶ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Καὶ τότε χρίεται ἀπὸ τ̃ Διακόνου ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ. λοιπὸν μετὰ πάσης βαπτίζεται ἀπὸ τ̃ Ἀρχιερέως λέγοντος. βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα. Καὶ μετὰ τὸ βαπτισθῆναι πάσας ψάλλει. τρὶς τὸν Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν. καὶ λέγει εἴχων, καὶ δοξάζει. Ὁ διάκονος. Τῶ Κυρίω δεηθῶμεν. Ὁ ἱερεὺς τ̃ ὠχλοῦ. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης, ἢ ὁ

Deinde, Amen, (Superiori tono) dicto, incipit Diaconus hoc Diaconicon : & Sacerdos hanc orationem silentio dicit : & cum compleverit orationem Sacerdos, Diaconus Litanias agente, incipit :

In pace Dominum precemur.
Pro pace totius.

Pro Patre & Archiepiscopo nostro N.

Ut inhabitet, &c. *ut supra.*

Ut hujus salutaris lavacri participium, iniquitates cunctæ in aquis illis submergantur : Dominum precemur.

Ut baptizandi in illis luctu filii renuncientur : Dominum precemur.

Ut unctionis oleo, divina in eis adversus hostes virtus admisceatur : Dominum precemur.

Ut ad divinitus tradici unguenti susceptionem, sint baptizandi vasa sanctificata : Dominum precemur.

Ut Apostolicæ fidei indubitatam & firmam cognitionem retineant : Dominum precemur.

Ut gratia adoptionis ditentur : Dominum precemur.

Ut incondemnate sanctis mysteriis participent : Dominum precemur.

Ut hæredes renuncientur bonorum justè viventibus promissorum : Dominum precemur.

Ut cum nobis liberentur ab omni afflictione, ira, & angustia.

Sacerdos dicit orationem secreto, prout præfatum est, Diacono Diaconica memorata recitante, Clemens & misericors.

Hucusque silentio dicenda : incipiunt deinceps quæ voce clara proferenda sunt : Magnus es Domine, &c.

Et insufflat ter in aquam, eamque ter digito signat : & rursum dicit, Conteranur sub signo, &c.

Sacerdos, Pax omnibus. *Diaconus,* Capita vestra Domino. *Inclinat deinde Sacerdos in vas olei a Diacono deportatum, & ter in illud insufflat : terque signat illud, & dicit,* Dominator Domine, &c.

Et accipit Sacerdos sanctum oleum, & ex eo tres cruces in aqua efficiunt cum populo ter Alleluja *occinente. Quæ hac oblatione deponit, & ter exclamat* Benedictus, &c.

Et offertur baptizandus uni Presbyterorum : & accipit ex oleo sancto, & crucis signum in ejus fronte, & pectore, & scapulis facit dicens : Ungitur N. oleo lætitiæ : in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Et tunc ungitur a Diacono totum ejus corpus, postmodum baptizatur a Pontifice dicente : Baptizatur N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti : *mox vero baptizandi omnibus tertio cantat :* Beati quorum remissæ sunt iniquitates : & dicit *versum, & Deo laudes persolvit. Diaconus,* Dominum precemur. *Sacerdos orationem,* Benedictus es Domine, &c.

Et responso Amen, *digreditur Patriar-*

cha, vel Pontifex ad Vestiarium, & Cantore dicente : Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis : *Baptizatos ungento sacro Sacerdos ungit : faciens crucis signum primo in fronte, dicens*, Signaculum doni Spiritus Sancti. *In oculis dicens*, Unctio Spiritus Sancti. *In naribus dicens* : Unctio pignoris Spiritus Sancti. *In auribus dicens* : Unctio participationis vitæ æternæ : *In manuum vola interiore dicens* : Unctio sancti Christi Dei, & signaculum infidiis liberum : *In corde tandem*, Complementum doni Spiritus Sancti, thorax fidei & veritatis. *Et dicit*, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, *& de reliqua celebratur Missa.*

Επίσκοπος ἐν τῷ ἀποδυτ., ἢ τοῦ ψάλτου λέγοντος. Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. χρίει ὁ Ἱερεὺς τῷ ἁγίῳ μύρῳ τοὺς βαπτισθέντας, ποιῶν τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον · πρῶτον ἐπὶ τὸ μέτωπον λέγων. Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς λέγων χρίσμα δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. ἐπὶ τὰς ὀσφρήσεις λέγων. χρίσμα ἀρραβῶνος Πνεύματος ἁγίου. ἐπὶ τὰς ἀκοὰς λέγων. χρίσμα μετοχῆς ζωῆς αἰωνίου, εἰς τὰς χεῖρας ἔσωθεν. χρίσμα ἁγίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ σφραγὶς ἀπαραβάλλητος. ἐπὶ τὴν καρδίαν. πλήρωμα δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, ὁ θώραξ πίστεως, ἢ ἀληθείας. Καὶ λέγει. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν, ἢ λοιπὸν ἡ λειτουργία.

Baptismatis Sabbato sancto celebrari horam, Cryptof. codex, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λυχνικοῦ, *post lucernarii ingressum peractum*, esse dicit; quam Cyrillus Hierosolymitanus, βαπτίσματος ἑσπέρας, *baptismi vesperam*, vocat Catechesi prima Mystagog. ἀποδυτήριον autem τοῦ μεγάλου βαπτιστηρίου juxta Baptisterium ipsum assignatur; quod idcirco Cyrillus citatus, προαύλιον βαπτιστηρίου οἴκου, & circa finem, ἐξώτερον οἶκον, *ad Atrium Baptisterii ædem : exteriorem templi partem* esse scribit. Vide templorum tabulam primam & secundam. Baptisterium autem ipsum, ἐσώτερος οἶκος, *domus interior* ab eodem Catechesi secunda dictum, in Vestibulo statuitur : & in tabula quidem secunda primum occurrit; in prima, intimius est, unde & ἐσώτερος est.

IN BAPTISMATIS OFFICIUM NOTÆ.

1 Ἐσθὴς λευκή.] Vestis candida, cerei ardentes, thus incensum, in Baptismate adhibita, nullam expositionem requirunt, quis enim nesciat candorem esse lætitiæ symbolum, & Ecclesiam perditam ovem in Baptismo recuperantem, ut mox cum Symeone afferemus, gaudium etiam visibili signo exprimere velle? An non etiam cerei ardentes decent Sacramentum, quod cum sit animæ per fidem vivam lux, φωτισμὸς frequenter appellatur, & præcipue locus τοῦ φωτισμοῦ sextæ Synodi Actione quinta, ideoque & luminibus accensis expostulat honorari. Thus porro adhibetur ut expiationi accommodum, quoque in Orientali Ecclesia, tum lustrationis tum sanctificationis adminiculum esse manifestavit Symeon Thessalonicensis alibi relatus, & nos iterum ostendemus ubi de lustrandis vasis sermo inferius occurret.

2 Εὐλογημένος ὁ Θεὸς.] Symeon, *Εὐλογεῖ τὸν Θεὸν ὁ Ἀρχιερεὺς* ... ἐπὶ τῷ τοῦ ἀπολωλότος προβάτου ... *Benedicit Deum Pontifex, quia dignum est eum in perdita (ovis) inventione, & humana salute benedicere.*

3 Ἐλέησον.] Cunctis hisce postulationibus populus, Κύριε ἐλέησον, respondet. Nec mirum, inquit Symeon citatus, τὸ λαὸς τό, Κύριε ἐλέησον, ἐκβοῶσι, ... *Populus, Domine miserere, exclamat : adoptato siquidem inimico & scelesto homine magna conceditur misericordia.*

4 Ὁ Ἱερεὺς λέγει καθ' ἑαυτόν.] Silentio Sacerdos precatur : non tantum quia sic in more positum a Græcis, utdum Diaconus clara voce sua Diaconica, sive Collectas profert, interim Sacerdos orat secreto : sed quia hæc est abjectionis sive a Sacerdote facta coram Deo confessio, in quo terminatio quidem est alterius, sed quæ τῆς ἐκφωνήσεως non meretur nomen, utpote nullatenus efferenda, sed tacite sicut & tota oratio proferenda; hocque est quod in sequentibus annotatur, ... cum vero ad Dei laudes accedit, μεγαλύνομέν σε Κύριε, &c. exclamat.

5 Μέγας εἶ Κύριε.] De hac oratione, ejus auctore, & variis lectionibus, consulenda quæ in Officio aquæ in Theophaniis benedicendæ, commodius scribuntur.

6 Ἐπὶ πᾶσι κλίνουσα τὰ ἄστρα.] Hoc est, præsto sunt ad imperia divina exequenda. Cum enim hujus orationis auctor, creaturarum omnium erga universi principem Deum, timorem summum, subjectionem & reverentiam commemoraret; de astris subdidit illa Deo adesse, mandata ejus impletura : nam & Baruch cecinit cap. 3. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ εὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπον, πάρεσμεν. *Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt : vocatæ sunt sunt, & dixerunt, adsumus* : a militibus in statione vigilibus ducta metaphora. Creaturis tali pacto Deo submissis, ut ex ipsis, & periplas, & quod super ipsas est, quidquid jubet operetur, orat Ecclesia ut jussu divino, aqua fiat baptizando fons incorruptionis, sanctificationis munus, ἁμαρτιῶν λυτήρ, ἀγιασμοῦ δῶρον, &c.

7 Ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο.] Hanc esse lustralium aquarum consecrationem præsentia verba indicant. Desinente namque baptizandi, in Paschæ Pentecostesque festis, more, desiit & aquam illis diebus in Oriente consecrandi consuetudo : ea vero quæ in Theophaniis benedicitur, aliis usibus asservatur. Quotiescumque igitur Baptismum administrant Græci, aquam renovant; moxque quasi usu sordidam in Ecclesia, vel εἰς θάλασσαν, vel χωνευτήριον, *loco sub altari excavato, seu piscina*, effundunt : nusquam vero ut falso quidam imponunt pedibus calcant, quam antiquis Ecclesiæ benedictionibus sanctificatam agnoscunt.

8 Σφραγίζει.] Non absque causa cuncta MS. connotant hanc crucis signationem qua benedicitur aqua digito fieri : tactu namque manus tali pacto perficitur, ut crux prima in superficie : secunda, profundius : tertia profundissime fiat : quasi manus cruce armata dæmonem in omnibus aquæ substantiæ partibus infestaretur, ut demum ex ea penitus expellat. Videatur Durandus lib. 2. cap. 19.

9 Ἐμφυσῶν εἰς τὸ ὕδωρ.] Hujus in aquam insufflationis continuatum in hodiernum usque diem usum, utraque observat Ecclesia : sed nec omisit illum Severus Alexandrinus; quem ritum dum refert, ejus quoque rationem profert Theodoricus Abbas in vita S. Hildegardis apud Surium, inquiens, *Sabbato sancto cum fons Baptismalis consecraretur per flatum Sacerdotis, quem in fontem mittit cum verbis, quo Spiritus Sanctus rationabilitati hominum, & dolloribus infunditur : quoniam in prima creatione spiritus Domini ferebatur super aquas, mulier illa præsens erat, &c.*

10 Πᾶσα τῶν ἐναντίων, καὶ ἀοράτων.] Insufflantis in aquam Sacerdotis, & præsentium verborum hoc videtur

videtur esse propositum; ut sacro illo flatu phantasma quodcumque, spiritumque malignorum ludibria, & dæmones ipsis idolis corporeis gaudentes, & repræsentatis idolorum figuris, ad cultum prophanum secreus conversos retrahentes, abigantur omnino & exturbentur. Solebant enim quondam Christiani in contemptus & aversionis quia detestarentur idola, argumentum, in ipsa insufflare, imo & nonnunquam miraculoso flatu, in terram projecta minutim concidere & conterere, quod præstitit Satyrus Martyr ob id in Achaja capite damnatus, quod præteriens statu religioso detestatus suisset idolum & evertisset; unde & Tertullianus severiore zeli sui censura quosdam perstringens, qui Gentilium prophanis cærimoniis visum præberent : *Quo ore*, inquit, *Christianus thurarius, si per templa transibit, quo ore fumantes aras despuet, & exsufflabit, quibus ipse prospexit? quo constantia exorcizabit alumnos suos, quibus domum cellariam suam præstat?* Et ad idem pertinere censet Pamelius illud ad uxorem lib. 2. cap. 5. scriptum, *cum aliquid immundum flatu expuis*. Dæmones itaque, seu aeria & invisibilia sibi idola, ab aquis consecratis Sacerdos expellens & abigens, quasi ore conspuit, dum insequitur flatu : atque ideo nuper precatus est συντριβῆναι ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ σημείου τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ σου, πάσας τὰς ἐναντίας δυνάμεις, & pro Gentilibus idolorum cultoribus orat Ecclesia, ut cunctæ idolorum effigies ex eorum mentibus obliterentur : est enim in Baptismali ritu Severi Alexandrini hujusmodi oratio : *Deilles, Domine, sanctum afflatum tuum, quem unicus Filius tuus insufflavit in sanctos Discipulos suos, omnesque reliquias cultus idolorum ab eorum cogitatione procul expelle*. Est quoque in historiis Ecclesiasticis, Clodovæo sacris in fontibus Christianissimi regiam nomen jamjam promerituro, Remigii Episcopi sanctissimum præceptum de profligandis, & e mente sua penitus tollendis idolis : *Incende quod adorasti, adora quod incendisti.*

11 Εὐχομένοις τὸ ἔλαιον ἔχοντες.] Ex insufflatione, crucis signatione, & oratione sequenti conjicere permittitur Catechumenorum oleum, hic benedici primum, & a simplici Sacerdote passo apud Græcos consecrari. Ita est. Licet enim consecrationis illiesconsuetus & ordinarius auctor sit Episcopus : non illegitimus tamen, vel usu, vel ex Pontificis Ecclesiæve concessione potest esse Sacerdos quilibet. Prædicat id (nihil alioquin præter jus Græcis suis concedens) Arcudius libri quinti capite secundo, dicens : Chrisma apud Græcos a solo Episcopo consecratum diutissime asservatur : aqua vero & oleum Catechumenorum, conferendi Baptismatis instante necessitate a Sacerdote benedicitur. Hujus enim illis potestate facta, nulla ab Episcopo consecrari, nulla ejus asservandi ratio, in contrarium objici potest. Id & Clemens Pontifex octavus in Græcis approbat, sua ad Episcopos Latinos, Græcorum causa directa instructione. *Non sunt cogendi*, inquit, *Presbyteri Græci olea sancta præter Chrisma, ab Episcopis Latinis Diœcesanis accipere, cum ejusmodi olea ab eis in ipsa olearum & Sacramentorum exhibitione ex vetere ritu conficiantur, seu benedicantur. Chrisma autem quod non nisi ab Episcopo etiam juxta eorum ritum benedici potest, cogantur accipere.*

12 Ψάλλων τό, Ἀλληλούϊα.] De unguenti sacri trina in aquam infusione sermonem instituens Dionysius de Ecclesi. Hierar. cap. 2. subdit confestim, ἐπᾳδούσης τὴν ἱερὰν τῆς θεοληπτικῆς ... *pari numero sacrum divinitus inspiratorum Prophetarum, adinventionis canticum Pontificem unu recitare*, quod quidem, juxta Maximi & Pachymeris Scholia vel Paraphrasin est τὸ Ἀλληλούϊα : cui tamen adjungunt Psalmum 28. sed is nunc omittitur : cum, ut ibi docet uterque, plurima circa Sacramentorum administrationem sint a Dionysii posteris innovata.

13 Ποιεῖ σταυροὺς τρεῖς μετὰ τοῦ ἐλαίου.] Clarius verba hæc interpretatur Arcudius lib. 2. cap. ult. *Facit tres cruces, effundens oleum in aquam*, quibus solius olei in aquam infusionem manifestat; quamvis Dionysius olei simul & unguenti conjunctam immissionem describat loco superius citato; olei quidem primum his verbis κομίζουσι οἱ λειτουργοὶ τὸ τῆς χρίσεως κατηχουμένων, *deferunt Sacerdotes sanctum unctionis oleum*, quod est Catechumenorum : unguenti vero sacri in sequentibus, ταῖς τοῦ παναγεστάτου μύρου ... (τὸ ὕδωρ) ἐν ταῖς τοῦ μύρου παναγίαις ἐπιβολαῖς, καὶ τὰ ἑξῆς, &c. *Et triplex sanctissimi unguenti infusionibus consecrans (aquam) Pontifex*, & quæ sequuntur. Hujusmodi tamen in aquam unguenti sacri effusionem omiserunt jam ante Maximum & Pachymerem Græci : ut enim in præsenti Maximi verba alibi referenda prætereram, suadet Pachymeres his aliis : ... ἀλλὰ γὰρ ταῦτα ... *Nos quam mirari convenit, si præter nunc vigentem in Ecclesiis consuetudinem immutata quædam patet (Dionysius) enarrat : illa enim forsan illius temporis statui congruebant, nunc vero diligentius observantur cuncta*; soliusque propterea aquæ & olei mixtionis sermonem hic instituit Symeon Thessalonicensis : τὸ μὲν ὕδωρ ἁγιάζει, ... *Aqua quidem ablutionem & emundationem significat : & jam consecrata est. Oleum autem divinam misericordiam, & mansuetudinis ejus celeritatem ostendit, quæ nunquam sauciatis, & a communi hoste vulneratis non exhibetur.*

14 Εὐλογητὸς ὁ Θεός.] Symeon εὐλογεῖ τὸν Θεὸν ὁ Ἀρχιερεὺς ... *Deum omnes homines salvare volentem benedicit Pontifex; sic namque in omnibus gratias agere convenit, sed maxime cum hominum perficitur salus.*

15 Ὁ δὲ Ἱερεὺς λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐλαίου.] Ita propria est Sacerdotis hæc olei unctio, ut Pontifice cærimonias Baptismi peragente, Sacerdoti tamen semper facienda reservatur, prout clare ostendunt primum & ultimum ex MS. supra relatis. Illi porro accedantur Dionysius de Ecclesi. Hierar. cap. 2. Theophilus Alexandrinus lib. 1 ad Autolicum, Basilius de Spiritu Sancto cap. 27. ex Latinis, Tertullianus de resurrect. carnis, Ambrosius lib. 1. de Sacram. August. tract. 44. in Joannem & alii. Ritus rationem unam proferunt Dionysius & Ambrosius citati. Ille siquidem οἱ ἱερεῖς ... *Sacerdotes sacrum perungendi munus exequuntur, ad sacra certamina initiatum figura evocantes, quibus sub Christo Athlotheta collocatus, velut in certamen divinum alacer initiatus descendet*. Hic autem, *Unctus es*, inquit, *quasi Athleta Christi, quasi luctamen istius sæculi luctaturus*. Alteram rationem unanimi sensu depromunt, Thessalonicensis Antistes, & Berno Augiensis : ut unctione videlicet olei animæ corporisque labes cuncta abstergatur, & valnus omne reparetur. Illius testimonium habes num. 13. alterius hoc est : *Sequitur exorcismus olei, illo tanguntur Catechumeni, ut si quæ maculæ irrhæserunt corpori aut menti, recedant. Latini tandem in spem vitæ æternæ ungunt; Græci ad animæ spiritusque alacritatem obtinendam*. Utramque hunc finem Procopius Gazæus complectitur in illud Exodi : *Abluet eos aqua. Oleo inungit*, ait, *& illa unctio indicat spei alacrem hilaritatem, quæ adest vitæ sanctorum*. De his plura apud Cyrillum Hierosolymitanum Catech. 3. Mystag.

16 Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα.] In Sacramentis quibusdam, nonnullisque sacramentalibus forma passiva, eaque absoluta, non sine mysterio Græci utuntur; & ministri quidem personam propriam reticent, ne ab ejus meritis, ut dignitate, sacramentum, aut pium institutionis Ecclesiasticæ opus vi-

tutem mutari videatur; sacramenti vero celebrationem etiam suscipientis nomine expresso publicant, ac de illo dubium possit ullum superesse? Et hoc modo legimus infra. Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα· ἐβαπτίσθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα· χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα· μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα.

17 Ἔπειτα ἐλαίῳ.) Huic unctioni reliquisve sequentibus nulla verba adjuncta referunt MS. Codices, unde & e recentiorum inventione processisse sunt existimanda.

18 Καὶ ἔτι χωρὶς δυσὶ τὰ ὦμα.) Ordo Romanus utrique, pectus solummodo cum scapulis ungi præcipit. Græcos tamen a primitivo primordio partes corporis diversas, frontem, pectus, scapulas, aures, nares, manus, & pedes & totum denique corpus unxisse, ex Dionysio & Cyrillo Hierosolymitano discimus. Hic quidem cap. 2. de Eccl. Hierarch. scribit, ὁ Ἱεροφάντης τὸ χρῖσμα ἅπαν τοῖς ἀφωρισμένοις τῆς ἱερᾶς ἀνδρὸς χειρὸς ἐπιβάλλει. Pontifex ter per signum crucis aggerit unctionem: de cætero vero Sacerdotibus permittit totum corpus perungendum tradit. Sacerdotum vero nomine Diaconos etiam intelligi censet Maximus in Scholiis, ac qui cum Sacerdotibus Pontifici sint subjecti, & ubique obsequuntur. Hic autem, id est Cyrillus Catech. 2. Mystag. τὸν μέτωπόν φησιν inquit, ἁγιαζόμενον ἐχρισάτε ἁγίῳ μύρῳ τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἀντίτυπον· ἔπειτα τὰ ὦτα, ἵνα τὰ τῆς πίστεως ἀκούσωσι· εἶτα τὰ ῥῖνα, ἵνα τὴν εὐωδίαν αἰσθάνηται. Deinde vero jam exuti exoriente oleo, a summis capitis ad infimos usque pedes perunctis estis. Ne tamen minus modestam & verecundam quis unctionem existimet per utrumque latus, ab humeris ad pedes usque manu oleo tincta, & exinde producta religiosæ calleque fieri intelligenda est. Nudato tamen omni ex parte corpore perficitur: id enim testatur cum Cyrillo Dionysius: καὶ τελειοῦται ἀπαρχόμενον ἀπὸ τῶν ἀκροτάτων καὶ ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῶν ποδῶν ἐξικνούμενον. Omnimode exuentibus eum ministris deferunt Sacerdotes sanctum unctionis oleum. Hinc Connonis Presbyteri apud Joannem Moschum, a mulieribus impugnandis fuga; & animi trepidatio non modica, cum speciosissimæ puellæ e Perside advenienti, tantum hoc officium foret præstiturus. Hinc ex adversio a Constantino Imperatore apud Metaphrastem in Sylvestri vita confusio contempta, cum lacus ultimam exuit tunicam, & probrum carnis subjecit oculis, & unctus fuit, & piscinam ingressus est. De obsequio, (ut idem narrat pedori hac in parte consuleretur) a Diaconissis præstito diximus fol. 189.

19 Οὕτω κἀγὼ κατέχω.) Rectos fuisse qui Baptizarentur, illius Hebræi demonstrat exemplum, quem ad Baptismum (non recte) suscipiendum aliorum manibus erectum Joannes Moschus prati spiritualis cap. 176. enarrat.

20 Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ.) Propter dictionis βαπτίζεται affinitatem, ad aliam vocem Latinam, *Baptizatur*, commenti sunt quidam Græcos in Baptismate deprecatoria vel Imperativa forma uti; quo vel leviter perspecto, cessant quæstiones ex præsentium verborum inscitia ortæ. Verum enim vero passivus hic Græcorum modus loquendi sensum exhibens absolutum, atque adeo Baptismi effectum significans & producens, in Præcursoris phrasi passiva (*ego debeo ut Baptizari*) fundatus, præstat Latinæ, (*ego te Baptizo*) activæ formæ, Christi verbis (*Baptizantes eos*) conformiori, non est tanti momenti discutere, ut hæc illi præferatur. Satis sit utrumque a Concilio Florentino probari: Græcum vero minus quidem Latina, ministri personam manifestare, verum suscipientem de Sacramenti acceptæ gratia magis certum reddere; & ubi conferentis personam non palam memorat, merita quoque illius non attendit, solumque Deum gratiæ auctorem agnoscit. Intellectum tamen ipsi Græca volunt, sicut & aperte Latini proferunt: nam & candide fatetur Symeon Thessalonicensis, τὸ βαπτίζεται τὸ ἐκόντων αὐτῶν, καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀρχιερέως λεγόντων, καὶ τῶν ἔργων ἀνακινούντων, καὶ ἐν Τριάδι μᾶλλον Θεοῦ. Illud *Baptizatur* spontaneam adlionem significant, & per me, Pontificem, vel Sacerdotem, opus ipsum actu exequentem, & adstantem Dei in Trinitate experimentem.

21 Ὁ δοῦλος.) Baptizandi nomen Pontifici mysteriorum celebranti suggeri, atque ab ipso in Baptismo proferri docet Dionysius supe memoratus. ὁ δὲ ἱεροφάντης ἐπιβοᾷ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιαζομένου καὶ ἐπιβοᾷ τοῦ ἱεροφάντου τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιαζομένου ἐπιβοᾷ. ὡς αὐτὸς ὁ ἱεροφάντης βαπτίζει. Pontifex nuncupat in loco superiore stans summus sacerdos ad aquas sub Pontificis manu (cum jam Baptizati) initiati nomen pronunciaverint, ter quidem illum Pontifex demergit.

22 Τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.) Miratur non immerito ipsi Græci, quod nec a se legitur, nec ullo pacto velit esse impressum in Euchologiis editis, quorundam inscitia & devotione cæca, post unamquamque sanctissimæ Trinitatis personæ ὑπόμνησιν appellationem, statim τὸ, Καὶ ἐβαπτίσθη scriptum, hoc pacto: εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, ἁγιάζεται τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν· quæ certe particulæ interjectio, a nullo eorum, novatore licet & Ecclesiæ Latinæ adversario, memoratur: nam & Thessalonicensis modum & verba Baptismi referens, nullius talis meminit: καβίσαντες δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἀναβαθρῶν τούτων, ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐκεῖ, ἐπιβοᾷ ὁ ἱεροφάντης ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς· ἐπιβοᾷ πάλιν· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ· ἐπιβοᾷ πάλιν· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν. Τοὺς δὲ ἁγιάζοντας τοῦτο ἐπιβοᾶν ἐκώλυσεν ἡ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἀκρίβεια, ἀμήν· quæ certe particula interjecta, a nullo eorum, novatore licet & Ecclesiæ Latinæ adversario, memoratur: nam & Thessalonicensis modum & verba Baptismi referens, nullius talis meminit: καβίσαντες δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἀναβαθρῶν τούτων ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐκεῖ, ἐπιβοᾷ ὁ ἱεροφάντης ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς· ἐπιβοᾷ πάλιν· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ· ἐπιβοᾷ πάλιν· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν. Τοὺς δὲ ἁγιάζοντας τοῦτο ἐπιβοᾶν ἐκώλυσεν ἡ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἀκρίβεια, ἀμήν· quæ certe particula interjectio

nem, Spiritus Sancti sigillum, e septem Sacramentis secundum, paucis ut Græcorum rituum vindex evinco. Primo, ex Ecclesiæ Romanæ sensu, quæ numero Christianorum consignatorum adlegit eos, qui semel suscepto Baptismo in Ecclesia Orientali, Chrismate hoc fuerint inuncti. Secundo, ex totius ejusdem portionis Orientalis fide, quæ dum septem admittit Sacramenta, secundum in hac unctione constituit: quodque nobis Confirmatio, ipsi non alia quam χρῖσματος, ἢ ἁγίου μύρου, voce exprimitur: nil in ore frequentius Theologis ejus Orthodoxis, & ab Ecclesia Romana alienis, Symeoni Thessalonicensi totis septem libris de septem Sacramentis, & supra de templo sub initio, Matthæo Blastari in Nomocanone, Jeremiæ Patriarchæ in sua Catholica responsione, Gabrieli Philadelphiæ Antistiti, Catumsyrito in Elenchis Amathus Arcadium, Arcadio ipsi, Germano Adversus Episcopo, Neophyto Rhodino in Synopsi doctrinæ Christianæ, Cariophyllo plerisque locis, & iis omnibus quibus unquam propositum fuit sicam de Sacramentorum numero & ratione, eidem vel doctrinam explicare. Tertio, cum præsenti sicut prioribus sæculis Baptismum & Confirmationem Neophytis indivisim administrent Græci, priusquam eos ad percipiendam conjunctim Eucharistiam adducent, quis in alio quam proposito ritu Unctionis Confirmationem statuat, qua consignatio dum Spiritus Sancti memoratur, & Spiritus ipse adjuncta superius oratione advocatur? Et siquidem sacrie Sacerdos baptizans, confestim ad ungendum signandumque eodem loco properat; si vero Pontifex, Constantinopoli quidem e Baptisterio Sanctæ Sophiæ digressus, ad vicinam sancti Petri ædem, alibi vero, εἰς τὸ ἀπόδυτήριον, aut Vestiarium, Catechumenis exuendis & Neophytis induendis destinatum, ut in MS. superius allatis inveniri licet, juxta Baptisterium lavatro salutis regeneratos Unctione perfecturus se confert; sicut Romæ complero Constantinianis in fontibus Baptismo, ad proximam & adhærentem sanctæ Mariæ *in Fontibus* ideo vocatam Ædiculam sacram manus impositurus, & unctionis quoque Latinos Pontifex proficiscitur. Quarto, ne Patribus Latinis manus impositionem inditioni frequenter adjungentibus, ac ideo novæ opinionis utramque velut inadæquatam & partialem materiam, ex qua una tota lis existat, statuentibus ducibus factis: ne, inquam, illis, aut eorum testimoniis innitar, certius est ad Græcos Ecclesiæ suæ judices, propriorumque rituum offerores, provocare: quibus recitandis, ne prolixior fiam, consulendus post Origenem hom. 8. in Leviticum, dorum gratiæ Spiritus, & Spiritus ipsius complementum per unctionem dari asserentem, consulendus, inquam, Cyrillus Hierosolymitanus in Catecheticis, quarum tertia περὶ χρίσματος, Sacramenti veram rationem, sanctificandique vim dicto assignat unctioni, ubi inter cætera scribit, τὸ μὲν σῶμα μύρῳ τῷ σωτηρίῳ χρίεται, τὰ δὲ ψυχὴ ἁγίῳ Πνεύματι· σῶμα μὲν ἐλαίῳ ἀγιάζεται· corpus quidem illo salutari unguento perungitur, animus vero sancto vivificoque Spiritu sanctificatur. Quid autem sanctificandi vim consequitur præter Sacramentum, & instrumentum sanctificationis? Aut quo alio quam Confirmationis Sacramento anima Spiritu Sancto propria sanctificari & repleri dicitur? Aut denique cur Baptismo Catechesi prima & secunda expolito, & Eucharistiæ quarta deinde & quinta bene pertractatæ, in tertia περὶ χρίσματος sermonum interseruisset, nisi quia medium utriusque Sacramentum & utrique annexum, dum reciperetur, censuisset? Consulendus etiam Nazianzenus, qui non minus animam Spiritu consignari, quam corpus unguento delinitum, aquandas ἀμφοῖν ἐν σώμασι, τῷ χρίσματι καὶ τῷ Πνεύματι, affirmat orat. 40. in sanctum Baptisma. Audiendus quoque Eusebius lib. 6. cap. 35. qui absque unguenti consecratione, velut absque Sacramento Spiritum Sanctum recipere Novarum non pœnisse historiis consignat, τοῦτο δὲ μὴ συχνοῖς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπεχθεῖν Legendus in vita Basilii Amphilochius, Basilium ubi Baptismo illustratum ante communionem ab eo receptam, fausto Christmate ad Confirmationis donum a Maximino perunctum enarrat. Idem clarissimis verbis exprimit Theodoretus in Comment. 1. cap. Cantic. de Baptismatis, inquiens, ὅσοι τοῦ θείου λουτροῦ δέδεκται τὴν ἀναγέννησιν, μύρου τοῦτο τοῦ μύρου τῆς ἀφθαρσίας ἐπιχρίονται· καὶ τοῦτο οὐκέτι ἀναγεννῶσιν, ἀλλὰ τὴν τῶν υἱοθεσιῶν ἐπιδέχονται χάριν· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τῆς χάριτος ἀπόδειξίν ἐστιν ἀκριβῆ· ἐπεὶ καὶ τὰ βασιλικὰ νομίσματα ἐπιχρίοντες, τὴν εἰκόνα τοῦ ἄρχοντος ἐπιγράφουσιν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὸν τῆς θεότητος χαρακτῆρα δεξάμενοι τοῦ μύρου τούτου, τῆς θείας ἐσμὲν χάριτος ἐκτύπωμα. *Quotquot divini lavacri regenerationem susceperunt, unguento illo incorruptionis perunguntur. Sicque non amplius renascuntur, sed adoptionis gratiam recipiunt. Est etiam per ipsos Presbyteros, post sacrum Baptismatis ceremoniale benigne annuit, atque concedit curet nullam culpam, unctionem Chrismatis. Idque propterea ne quis Baptizatorum ejusmodi gratia privetur, si cum contingat, ut sunt humanæ res, repentina atque immatura morte ex hac vita migrare.* Rationem porro nollem mihi meliorem in hoc dubio proferri, præter eam quam Græci Latinis de hac difficultate inquirentibus proposuerunt. Interrogaverant enim Latini: διατί ὁ χρίσας τὸν Ἀρχιερέα τῷ μύρῳ, οὐκ οἶδεν, ἢ μὴ ἔστι τοῦ Ἀρχιερέως ἡ ἐξουσία νέου; *Quare Pontifices non ungunt Chrismate, sed Sacerdotes, cum hoc Pontificis ritus sit datum?* His apte convenienterque a Græcis fuisse satisfactum ex ipsius Concilii verbis discimus, quale vero fuerit datum ab eis responsum, ut a Synodicis notariis omissum, ignoramus: ταῦτα ἡ Λατίνων ἐρωτοαπόκρισις· Μεταξὺ τοσούτων τε καὶ τοιούτων ταῦτα κείσθω λοιπόν. *Hæc a Latinis objecta Mitylenensis Præsul, ex Canonibus & legibus omnia solvit.* Exinde tamen non obscure percipimus cur cæremonialem unctionem Chrismatis a Latinis Sacerdotibus in Baptismate fieri solitam Græci non admiserint, quia videlicet vicaria est illa Pontificalis in fronte unctionis, quæ ex Episcopi defectu Baptismum, ut priscis temporibus, semper comitari nequit: at cum Græcis Sacerdotibus defectum Episcoporum supplere, data Confirmatione, fit licitum, nulla cere alia, baptizandorum verticem ungendi requirit ratio: & præterea cum ipsi olco Catechumenorum & caput & corpus totum Baptizandorum illinant, superflua illis quæcumque alia unctio visa est, cum & Chrismate semel, & oleo semel, completa eadem peractaque sit satis.

29 Ἅγιον καὶ τέλειον ἐστὶ τὸ μύρον.) Ita fere ad verbum Symeon secunda CP. Canone 7. & Cyrillus Hierosolymitanus.

Χεῖρ ἐπὶ κεφαλὴν ἐπιτιθεῖ.) Pedum & manuum ungendarum mentionem nullam faciunt Concilium secundum, MS. Cryptoferratense Bessarionis, & Barberinum S. Marci, vel etiam alied suo numero 88. (quamvis μετρίαν δοσὶ meminerit) sed nec Cyrillus Hierosolymitanus unus ex memoratis Concilii Patribus, dum Catech. 3. Mystag. candidatum per corpus unctionum numerum & sensum exponit: τὸ σῶμα ἐχρίσθη ἐπὶ τὸ μέτωπον, ἵνα ἀπὸ παντὸς ὀνείδους ἀπαλλάξῃ· εἶτα τοῦτο παραδίδωσι τὰ ἄκρα τῶν ὀφθαλμῶν, ἵνα φωτισθῇς τὰ ἀκρατικὰ ὄμματα· εἶτα τὰ ἄκρα τῶν ὤτων, ἵνα ἀκούσῃς τὰ ἀκουστικὰ ὦτα μυστηρίων εἶτα, τὰ ἄκρα τῶν ῥινῶν, ἵνα ἐν τῇ ἀναπνοῇ τὸ εὐῶδες μύρον ὀσφρανθείς· καὶ ἀναπνεύσῃς ἀθανασίαν· ὅτε τὰ ἄκρα τῶν χειλέων, ἵνα μὴ ἀκάθαρτος ἀκούσῃς· ὅτε τὰ στέρνα καὶ τὰ μεσαίτατα, ἵνα ἐνδύσῃ τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, πρὸς τὰς ἐναντίου δυνάμεις ἀντιστῆναι δυνηθῇς. Χεὶρ ἐπιτίθεται ἐμοὶ τῷ ἀθλίῳ ἐν τοῖς τοιούτοις, οὐχὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς κάρης, ἵνα τὴν ἀδιάλειπτον καὶ ἐπιμονὴν τῶν δεκαπενταετῶν, οὗτος ὁ τῆς ἀγάπης ἐπίσκοπος ἐπιφέρῃ· ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὤτων καὶ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν χειλέων καὶ τῶν στέρνων. *Ac primum quidem frons illinitur, ut cum a vobis abfregerit pudorem, quem primus homo transgressor perpetuo circumferebat: simulque efficiat, ut vultum non velute Dei gloriam possitis intueri. Deinde vero aures ungentur, ut ad audiendum divina mysteria aures accipiatis, de quibus dicebat Hesaias. Et addidit mihi Dominus aures ad audiendum. Et Dominus in Evangeliis. Qui habet aures audiendi, audiat. Postea nares, ut divinum recipiendo unguentum dicatis: Christi gratus odor sumus, in his qui salvantur. Tum vero pectus inungitur, ut induti thoracem justitiæ, fortiter adversus insidias diaboli consistatis, ut Dominus Christus post Baptismum. & Spiritus sancti adventum, egressus in proelium, devicit adversarium.*

31 Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου.) Cum extra Baptismum, ut ex ipsorum verbis docuimus, Confirmationis sacramento Græci nullum consignent, nec alia parte vel loco Baptismalis ritus, quam præferat quo & Chrismatis manifesta elucet unctio, illud conferri, quæat legitime dici: antiquam inficiandum est, relata verba veram germanamque Confirmationis formam continere. Periculosa proinde mihi semper visa est illorum sallicio, qui ne Græcos concedant, ob S. Methodii, Concilii Œcumenici secundi Can. 7. & Trullani Can. 95. testimonia, sacramentum hoc, quoad facie externa paret, iterare, eo quod Chrismatis unctione, & verborum illorum σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου, Hæreticos recipi & reconciliari præscriberent: malueront de virtute verborum illorum tamquam Confirmationi conferendæ alienarum & penitus inutilium dubitare, atque insuper Græcum Ecclesiam tanto Sacramento decernere vel fuisse jam ab antiquo orbatam asserere, quam ab apparente incommodo, cujus evitandi gratiam a Deo expectamus, se se extricare, vel feliciter eripere. Discriminis tamen memorati discussionem in tempus aliud dilata operæ pretium est unam vel alteram conclusionem tamquam certam & inlubitatam ponere. Primam quidem, Græco huicusque septenarium Sacramentorum numerum, in quo & Chrisma sive Confirmationem posuerunt, fuisse confessos, ex Germani numero 28. citati auctoritate, & aliis suis Synodalibus in Euchologio MS. Allatiano repertis: ἐν τοιούτοις ὀνόμασι καὶ μυστήριον ἐστὶ τὸ Χρῖσμα ἐκκλησιαστικὸν, ὁ ἐν Κυρίῳ γάμος κατὰ τὸν φοβερὸν καὶ τρομερὸν καὶ ἀγωνιστικὸν καὶ ἀγρυπνὸν τῆς ἁγίας διακονίας τοῦ ἐπισκόπου καθαίρει τὸ σῶμα, καὶ ἁγιάζει τὸν ἄνθρωπον· τὸ χρῖσμα τοῦ μύρου διδόναι τὸν πάπαν ἢ τὸν ἱερέα· ἡ δὲ ἁγία κοινωνία ἐνεργεῖται· καὶ Χριστὸς ἐν ἐμοὶ ἐξομολογοῦμαι· ἐπιστεύω καὶ ὁμολογῶ, καὶ βίβλῳ τῷ ἐμῷ ἐφεστῶτα ἐπιγράφω· τὰ ἄγια ἁγίοις· καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρί

gratia, & ut prolixius latiusque explicare se. In diversis membris ungendis, in sacramenti extensione, forma eadem superius fol. 218. legenda, σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, χάρισμα βαπτίσματος Πνεύματος ἁγίου, χάρισμα ἀρραβῶνος Πνεύματος ἁγίου, χάρισμα ἐλπίδος ζωῆς αἰωνίου, χρῖσμα ἁγιον Χριστὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς σφραγῖδα ἀνακλάστου. Hæc, inquam, Confirmationis forma actu pronunciata, & simul in praxi executa eundem omnino sensum, & effectum habere dignoscitur ac Latina, *Signaculum doni, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, &c.* nec minus de una quam de altera potest intelligi illud, 2. Cor. cap. 1. *Qui confirmat nos in Christo, & unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* At nimium consecta sunt verba, obscure Catumyrius, & truncata dumtaxat oratio, imperfectaque sententia, ex parte tantum prædicati se tenens. Imperfecte certe Græcas orationes se percepisse demonstrat auctor Italopriscus, & verbis potius quam sensu, Dei, Ecclesiæ, hominum orationes examinat: vere minus capit ejus intellectus in oratione præfata, qui plura verba in ea desiderat. Esto tamen imperfecta oratio, ob particulæ substantivæ (est) latentis defectum: imperfecta igitur erit illi hæc alia Christi sententia, *τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶ τῷ αἵματί μου τῷ περὶ ὑμῶν ἐκχυνόμενον* in meo sanguine: imperfecta erit & Ecclesiæ loquutio, quæ & eidem hominis excitans, & præteritæ Christi in Eucharistiæ sacramento testimoniam prebens, duæ tantum hæc vocabula *σῶμα Χριστοῦ*, sacra dona jam jam suscepturo, solebat proferre: imperfecte truncatæ, concisæ, secundum amplam illam Catumyritæ sententiam construetur illa Græcorum Sacerdotum se mutuo amplexantium, & pacem donantium vox, devotionem & dilectionem pariter spirans, ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν, quam integre & perfecte se intelligere profitentur alii, eodem charitatis quo compellati sunt Spiritu, respondentes pacis, & ut Catumyrius imperfecte loquitur, imperfecta oratione, ἐστὶ καὶ ἔσται. At si parcius obtusæ potius menti, quam auri, sonent hæc verba audiat & percipiat integrum hunc, & completum sensum illa referre: σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Hæc unctio sigillum est, quo Spiritus S. dona in te signantur & imprimuntur: vel in exponit Arcud lib. 2. c. 6. Hoc signo denotantur munera Spiritus S. in te & ipse et Spiritus S. vel tandem ut Neoph. Rhod. in Synopsi explicat: Hoc est sigillum gratiæ Spiritus S. quam in Baptismate (dono) accepisti. Hanc tandem quantumcumque imperfectam a se vocatam & habitam, sciat Catumyritus fuisse in secundo Oecum. & Trullano conciliis approbatam, & a PP. sanctis ejus integritatis assertoribus, laudatam: a Cyrillo quidem Hierosolymitano Catech. 18. scribente, ἡ σφραγὶς ὑμῖν ἐδόθη ἐν τοῖς τύποις τῶν ἀρνίων σημειουμένη. Signaculum vobis datum est, ex communicatione (id est dono) Spiritus sancti: & a Beato Asterio Amasiæ Episcopo apud Photium relato διδόμενον ἄνωθεν παρὰ τοῦ θείου πνεύματος, ἡ δωρεὰν ἐνεβλήθη σφραγὶς τῆς πιστῆς ἀρραβὼν ἡμῖν Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐν καρδίαις ἡμῶν, καὶ σελὶς ἡ σφραγὶς βαπτίσματος Πνεύματος ἁγίου, ἀντὶ ἐπιστολῆς ἐν ταῖς ἐπιστολικαῖς τύποις. Datum prodigo post stolam, & annulus, nempe symbolum intelligibilis signaculi Spiritus. Ut enim in regeneratione per Baptismum & stola, ita signaculum doni Spiritus sancti; ita etiam in regeneratione per pœnitentiam. Ne tamen ineptiæ nugivæ parcat, Confirmationis aliam efficiam formam his verbis conceptam obtrudit Catumyritus, χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἔλαιον, ἁγιαζόμενος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Apage inendacem quæ ac calumniatorem! apage impudentiam, impostoras, inendacia ignoti & conficti a Catumyrito Euchologii! Quasi vero non fiat illa verba omne pronunciat Sacerdos oleo Catechumenorum Baptizandum perungens. Verum quia frontem perdidit nova mendacia nugasque reperit infirmæ novæ Confirmationis auctor, ejusque formam, quam in ritibus Baptismatis Severi Alexandrini legimus, propriam esse affert: *Chrismate sanctæ, sumitatæ odoris Christi Dei, sigillo veræ fidei, complemento prophetiæ Spiritus sancti, obsignatur N. in nomine Patris, Amen: & Filii, Amen: & Spiritus sancti, ad vitam sæculi sæculorum: Amen.* Ignoravit ta prest hucusque Severum illum, & ritum Baptismi ejus inventamque ab eo Confirmationis formam Orientales Ecclesiæ; quem sive Dom. Severum sive S. Severum vocet Catumyritus, parum interest: non defuisse certe ubi erat, licet honorem ubi non est. Fuit namque emeritus ille S. Severus Eutychianæ hæreseos labe infectus, ejusque errores & apocrypha copiosa, demonstrant annotata in margine citra ejus opus tom. 6. Bibliothecæ PP. infertum, nec potuit parcere citati illius operis auctor, quin caute legendum præmoneret, forsan præstolatus, ut alia in editione quidam alicc penitus suppriment dum curaret.

32 Εἶτα τοῦ ἱερέως λέγοντος τὸ ἁγιάσῃ.) Chorus egit castissimum de virgine, & in mari submerso Pharaone, populus Israeliticus: & sepulto pariter in aquis sanctis homine vetere, repressaque hostis humanæ libertatis ferocia, divinam chorcam cum Sacerdote, Susceptore & puer lustrates ducunt. Hoc est lætitiæ spiritualis eorum argumentum. Oleum enim exultationis est unguentum illud, quod explicat Cyrillus Catech. 3. myst. διὰ τοῦτο μετὰ τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησιν, φησὶν ὁ πανσοφώτατος ψαλμῳδὸς, φωνὴ ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίου, ἵνα γευσάμενοι πνευματικῆς εὐφροσύνης, ἐπὶ τὴν ἐσομένην ἀνάστασιν τρέχωμεν. Unctio enim spiritualis gaudii causa est & origo: & quia fructus Spiritus sancti est gaudium, dato Spiritu sancto per hoc unguentum, gaudium ut ex radice fructus enascitur, inquit Basilius in Psal. 44. & quia filius lucis factus est ὁ νεοφώτιστος, subjit propercea & totum rirum concludit Symeon Thessalonicensis: ἔτω τοιγαροῦν ἔχοντα τὸν μύρου ἐπιχριόμενος ὁ καταπεφωτισμένος ἀποτίθεται τὸν ἐνδεδυκότα φαῦλον ἄνθρωπον φθορᾶς ἐπιθυμίαις ἐπόμενον, καὶ ἐνδύεται καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. *Initiatus hoc pacto sit, & si quidem sit adultus, in divini luminis gloriam & manifestationem certam gestat: si vero puer sit, Susceptor tenet ejus vice eorum.* Et infra: καταζεύξας χαίρων ὁ Ἱερεὺς ὁ βαπτιζόμενος ἐκ ὁ χορὸς τὸ ἀσιδίκον ἐπιφωνήσωσι χαρᾶς πλήρεις, ὡς τοῖς ἀγγέλοις συγχορεύων, ἢ συνεξάλλεται, τοῖς τῶν ἁγιασμάτων κοινωνοῖς ἐπευφημῶν τὴν μυστικὴν χαρὰν, ἡδέως τὸ χαροποιὸν Πνεῦμα δέχεται. Σὺν εὐπρεπείᾳ. *Accepto Sacerdos gaudens Baptizatum e manu Susceptoris, enim mox consequentis, & chorum agens, quasi simul cum Angelis tripudians, & festum diem agens, ter pistrameneait, de spirituali mœstitia ubertate, deque ex ea, & Spiritu sancto, puero genito delectatus.* Videtur porro totum ritum hic descriptum, jam ab antiquo Ecclesia Orientalis fuscepisse: nihil enim frequentius apud Chrysostomum, quam chocorum, in lætitiæ spiritualis signum, incatio. Alt etiam Nazianzenus orat. de Bapt. ἡ σάρξ ἡ ἀντίτυπος τῶν μυστικῶν τὸ βάπτισμα πρὸς τὰ μυστικὰ ἄθλησιν, ἡ ἐκείθεν ἐδέξατο ἀρχιερέως ἡ ἱερατικοῦ τὸ δεξάσθω τὸ ἐκεῖθεν ἱερεῖον προέρχεται τὸ λουτρὸν ἄκουε ἀκολουθίαν, πάντες φωταγωγίαι μυσταγωγίαι, μεῖζον ἀναφωνοῦμεν τῷ Κυρίῳ συμβάντα ἡμῖν ἄμεινον ἔχοντα, συμπομπὴ παντὸς τοῦ λαοῦ. Statio quæ post Baptismum ante magnum altaris tribunal constituerit, venture gloriæ est præludium. Psalmodia cum qua susceperis laudis venturæ est ante ambulo. Cerei quod accendes, venturæ est Illuminationis mysterium, cum quia obviam sponso ibimus, & splendidæ virginales animæ splendidis cereis fidei.

35 Ὅτι σὺ Χριστὸς ἐβαπτίσθης.) Symeon ruricus: ἡ βαπτισθεῖσα εἰς τὸ ὕδωρ ταυτόκαι ἀφτισμένος ἡμῖν φάναι, ὅτι σὺ μοι εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. Ὅτι σὺ Χριστὸς ἐβαπτίσθης ἐν ἀγαπητῷ σου. *Dominum profecturus Baptizatus dedecembus cum quasi luctu flumi, luminibus, atque illud, Quotquot in Christo Baptizati estis, fœdus itineris mendendus, Ballamon quoque in 19. Can. Sardicensem Porphyrium minum ab Hæretico loco baptizatum referens* ἐκέλευσα ἀγγέλοις μὴ λαμπαδηφορεῖν ἐμοὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐβαπτίσθη, ἐκεῖνον εἶδον ἐγὼ τὸ, Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, ἐνδύσασθε. *Vidisse Angelos eorum se cum luminibus antecedentes: &, Quicumque in Christum baptizati estis, clamantes.*

34 Κύριε φωτισμὲ μου.) In Baptismo.

35 Κυριακὴ ἀναγεννήσεως.) Confirmationis virtute, cum Baptizates in Athletam Christi inungitur.

36 Καὶ ἀπόλυσον.) Dimissione facta & Baptismi officio complero, quid fit de oleo & aqua baptismi superrime consecratis? Respondet Thessalonicensis: ὁ ἱερεὺς λαβὼν τὸ ἔλαιον τῆς ἁγιασθείσης χρίει τὸν μέτωπον, καὶ ἑκάστην τῶν αἰσθήσεων τοῦ νεοφώτου, λέγων τοιαῦτα· Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, ἀμήν· σφραγὶς πίστεως ἀκλόνητος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀμήν· ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶτα ἐκχέας ὁ ἱερεὺς ἐκ τοῦ ἁγιασθέντος ὕδατος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ βαπτιζομένου τρὶς, ἐπιφωνεῖ· ὁ Χριστὸς βαπτίζεται διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ἐκ τοῦ ἁγιασθέντος ἐλαίου χρίει τὸν μέτωπον, καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ νεοφώτου, λέγων· Ἅγιον μύρον, δωρεὰ Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ

mentum ab eo assumptum mundum & impolluum, & spiritualis gratiæ signaculum integrum & incontaminatum in eo propitius ipsi nobisque factus, secundum multitudinem misericordiarum tuarum, custodi.

Quia benedictum est & glorificatum venerandum & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Dominum precentur.

DOminator Domine Deus noster, qui per baptismi piscinam, splendore cælesti baptizatos illustras qui recens illuminato servo tuo per aquam & spiritum peccatorum sive sponte sive involuntarie commissorum remissionem tribuisti: potenti tua manu illi impositâ, bonitatis tuæ virtute illum protege: gloriæ arrham insignitum in illo custodi, & in vitam æternam beneplacitumque tuum, illum deducere digneris.

Quia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam rependimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

Hic qui Christum, & Deum nostrum induit, tibi nobilem caput suum inflexit, quem velut athletam invictum adversus frustra in illum & nos insurgentes hostes conserva: coronamque incorruptibili ornatos, ad finem usque victores esse præbe.

Quia tuum est misereri & salvare, & tibi gloriam rependimus: cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Mox pueri cingulum solvit.

Et amiculum ejus extremitatibus ut se invicem junctis, accipiunt.

Aqua mundo vigat quaque puerum aspergit, dicens.

Justificatus es, Illuminatus es, & religatus.

Et accepta spongia nova, aqua, frontem ejus caput pariter & pectus, detergit, & reliqua, dicens.

Baptizatus es, illuminatus es, unguento Confirmationis unctus es, sanctificatus, & ablutus es: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ἀφθαρσίας ἔνδυμα ἔσηρ ἐβάλετο, ἀρρύπωτον ἐν αὐτῷ ᾧ ἀμόλυντον ἐφύλαξον· ἄθραυστον ἐν αὐτῷ τὴ Πνευματικὴν σφραγῖδα τῇ χάριτί σε ἐφύτρωσεν, ἵλεως αὐτῷ τε ᾧ ἡμῖν γενόμενος, τῷ πολλῷ σου ἐλέει πάρεμψον σε.

Ὅτι ἠυλόγηται ᾧ δεδόξασται τὸ πάντιμον ᾧ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, ᾧ τοῦ Υἱοῦ, ᾧ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νυν ᾧ ἀεὶ, ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἔσπερ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τῆς κολυμβήθρας τοῦ ὑδατίου ἀλλαμψίν τοῖς βαπτιζομένοις παρέχων, ὁ ἀκουσιονόκως ᾧ ἑκόντως σοι ᾧ ἐμφύτων, διὰ ὕδατος ᾧ Πνεύματος, ᾧ τοῦ ἁγίου σου ᾧ ζωοποιοῦ ἐπιδημίας, ἀφέσεως ἁμαρτημάτων ἀφεσιν αὐτῷ δωρησάμενος· ἐπίδες αὐτῷ τὴν χεῖρά σε τοῦ κραταιᾶς· καὶ φύλαξον αὐτὸν ἐν τῇ δυνάμει τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἄσυλον ᾧ ἀρράβωνα ἐφύλαξον, ᾧ ἀξίωσον αὐτὸν εἰς τοῦ ζῆν τοῦ αἰώνιον, ᾧ εἰς τοῦ σοῦ ἀναπαύσεως.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν ᾧ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, ᾧ τῷ Υἱῷ, ᾧ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νυν ᾧ ἀεὶ, ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ ἐνδυσάμενός σε τὴν Χριστὸν ὁ Θεὸς ἡμῶν σοὶ ὑπέκλινε σοὶ ἡμῖν τοῦ ἑαυτοῦ κεφαλὴν, ὃν ἐφύλαξον ἀπταιστον ἀγωνιστὴν διαμεῖναι, τῆς τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ φαρμάκων κατ' αὐτοῦ ᾧ ἡμῶν. τῷ ᾧ σῷ ἀφθάρτῳ μήκει πέλας πάσης ἀναδέξον.

Ὅτι σὸν ἐσ τὸ ἔλεός ᾧ οἰκτίρειν, ᾧ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σοὶ τῷ ἀνάρχῳ σὺ Πατρὶ, ὁ τῷ παναγίῳ ᾧ ἀγαθῷ, ᾧ ζωοποιῷ σὺ Πνεύματι, νυν ᾧ ἀεὶ ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ λύει τὸ ζωνάριον τοῦ παιδίου.

Καὶ τὸ σάββανον, ᾧ ἐνώσας τὰς ἄκρας αὐτοῦ. Βρέχει 4 μετὰ ὕδατος καθαροῦ αὐτὰς, ᾧ ῥαίνει τὸ παιδίον, λέγων.

Ῥαντισθῆς. Ἐφωτισθῆς, ᾧ τὰ λοιπά.

Καὶ λαβὼν σπόγγον καινὸν. Μετὰ ὕδατος, ἀποπαγγίζει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Σὺν τῇ κεφαλῇ, ᾧ τὸ στῆθος, ᾧ τὰ λοιπὰ, λέγων.

Ὃ Βαπτισθῆς, ἐφωτίσθης, ἐμυρώθης, ἠγιάσθης, ἐτελειώθης. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, ᾧ τοῦ Υἱοῦ, ᾧ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νυν ᾧ ἀεὶ, ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

VARIÆ LECTIONES.

Καί μετ' ὀλίγα.) Nullum hic titulum præfigunt edita nostra, officium hoc cum superiore conjungentia: habetur tamen in quibusdam editis antiquis, & in MS. In Cryptoferratensi quidem Falascæ - *Εὐχὴ εἰς τὸ ἀπολῦσαι παιδάριον.* Ὁ λούσων. Ut supra. *Oratio ad abluendum puerum.* Qui redemptionem &c. & in hac sola oratione terminatur totum officium. In Cryptoferr. Bessarionis. *Εὐχὴ εἰς τὸ ἀπολῦσαι φωτισθέντα τῷ ὀρθῷ ὑμῶν λόγῳ.* Ὁ λούσων. Ut supra. *Εὐχὴ ἐπὶ τῷ ἀπολῦσαι παιδάριον.* Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ διὰ τῆς Ut supra. *Oratio ad abluendum recens Illuminatum.* Dominator Domine Deus noster, qui per &c. *Et Diacono dicente:* Capita vestra. *Precatur Sacerdos.* Qui Christum induistis. Præter hæc nihil additur Barberinum S. Marci nil aliud legit nisi. *Εὐχὴ εἰς τὸ ἀπολοῦσαι.* Ὁ λούσων. Ut supra. *Oratio ad ablutionem.* Qui redemptionem, &c. Secundum Barberinum.

Εὐχὴ

Εὐχὴ εἰς τὸ ἀπολοῦσαι παιδίον.

Ὁ λούσων. Ut supra.

Εὐχὴ εἰς τὸ ἀπολοῦσαι παῖδα.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καθαρίσας ἡμᾶς τοὺς δούλους σου ἐν τῇ ἁγίᾳ σου κολυμβήθρᾳ, ᾧ ἀγιάσας τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, καὶ ἀξίωσας ἡμᾶς πρόβατα λογικὰ τῆς νοερᾶς σου ποίμνης γενέσθαι· ᾧ νῦν αὐτὸς ὁ, ᾧ τὸν ἔσω σου οἶκον ἐκλεξάμενος· παράσχου τοῖς δούλοις σου τοῖς νεοφωτίστοις, τῆς τῆς ψυχῆς ᾧ τοῦ σώματος καθαρότητα, ᾧ τῷ λουτρῷ τῆς μύησης τῆς σωτικῆς ἀποδέδυται, καθαρὰν δὲ τῷ πίστιν σου διαπρήσας, ὅπως ἀμάρτους σοὶ πολιτεύσαιμεν εἰς τὰς ἀφθάρτους παστάδας τοῦ λειμῶνος. Χάριτι ᾧ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς.

Oratio ad exsuccullandum puerum.

Qui redemptionem peccatorum, &c.

Oratio ad abluendum puerum.

DOmine Deus noster, qui nos fervescentes in sancta tua piscina mundatos, & sancto tuo Spiritu sanctificatos, venerandi tui ovilis rationales oves fieri dignatus es, tu nunc idem ipse es, & annitenti non deficient: servis tuis recenter illuminatis animæ corporisque munditiem præbe, & sordes quidem corporis in lavacro deponere, puram autem fidem servare concede: ut juxta beneplacitum tuum versari ad deliciarum loca incorrupta perveniant. Gratia & humanitate voigeniti.

DE PUERI POST BAPTISMUM ABLUTIONE.

1 KAὶ μετ' ὀλίγα.) Octavo post Baptismum die candidas vestes depositi ad Ecclesiam conveniebant Neophyti; id præter antiquam traditionem, & Patrum auctoritatem, quotidianus Græcorum usus comprobat. Hinc Dominicæ *in albis* apud Latinos, quando vestes albæ exuuntur, appellatio. Græcis autem Dominica hæc, *εἰς* vel *κυριακὴ βαπτισίμων*, vel *κυριακὴ τῶν διασταυρώσιμα*, *a vestium vocabulo*, quæ alio nomine *κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ*, & *Antipascha*, dicitur. Quia vero Baptismatis & Confirmationis unctiones factas non penitus abstergi conficiorum est a Græcis: hinc vestes albas in Baptismo acceptas aduki, vel puerilis Sabaita pannosve Baptismi, vel capitis Cucullum Chrismalem per septem dies nullatenus deponunt, nec ullo ratione toto illo tempore lavantur, *ἀρέσκει γὰρ τοῖς χρίσμα τὸ ἅγιον μὴ ἀποτίνεσθαι τὸν παῖδα, propter sanctum Chrisma nullatenus puerum lavari convenit*, scribit Thessalonicensis; quamvis plerorumque munditiæ solutis a parte inferiori Sabanis, & interiori panno detracto aliaque solertes addito consulant: hinc octavo die *τοῦ ἀπολούσασθαι*, Cucullum auferendi, & *τοῦ ἀπολοῦσαι τὸν παῖδα*, a reliquiis Chrismatis puerum abluendi, & abstergendi ritus, de quo Thessalonicensis, *περὶ δὲ τοῦ ἀπολοῦσαι τὸν παῖδα, ὁ δηλοῖ τὸν ἐπιτελεῖσθαι τοῦτο τὴν ὀγδόην ἡμέραν· ὁ βαπτισθεὶς ἀποκόπτεται τὸ ἐπιβραχὺ τοῦτο τῆς κεφαλῆς, οὗ ἀφαιρεῖται ἕνεκεν τοῦ μύρου, ἵνα μὴ ἐκρυθῇ τὸ ἅγιον μύρον, ἢ ὕδατος ἁπλῶς, τοῦ βαπτίσματος, ἢ τοῦ τοῦ ἐκκλησιαστοῦ· Post septimum vero diem, qui vitæ hujus septenarium cursum significat, in separato loco Baptizatus ablutur: ne forte Sanctorum, aquæ diei Baptismi, vel Unguenti aliquid excidens deperdatur.* Quod & circa Chrismate confirmatos diligenter quondam nos observasse scites fuit. Ordo Romanus de ordine S. Paschæ, Albinus Flaccus de divin. Offic. cap. de Sabbato in Albis, Amalarius Fortunatus lib. 1. de Eccles. offic. Hugo a sancto Victore lib. 2. de Sacram. hoc pacto scribens: *Solent quidam quærere quanto tempore soleant unctionem Chrismatis observare in capite, ut scilicet capita non lavent, qui eruditiunt manus impositionem, absque tempore Baptismi. Quibus responderi potest, convenienti esse ut tanto tempore adventus Spiritus Sancti apud unumquemque qui eum accipit, celebretur; quanto tempore generaliter ab Ecclesia celebratur adventus Spiritus Sancti super Apostolos, hoc est septem diebus. Et merito: quia septem sunt dona Spiritus Sancti.* Et in Euchol.

2 Ἀπὸ τοῦ ἱερέως.) Ab Ecclesiasticis ministris demtaxat, vestibus aliis quondam Neophyti exuebantur. Hinc loquendi mos ille, quo dicuntur, *Alba ab eis tolli*. Eodemque modo scripsit ad Carolum magnum Albinus Flaccus. *Cum alba tolluntur vestimenta a Baptizatis.* Et Jacobus Diaconus Pelagium refert, proprio suo mobilerio, ministris Ecclesiæ inficis, albas vestes præter morem depositisse.

3 Τὸ σάβανον.) Linteum quodcunque tergendo præterito corpori aptum, *σάβανον* est. ejus usus propterea frequens erat in Sabanis. Zacharias dialogorum Gregorii interpres: *ζωγρήσας δὲ αὐτοὺς τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὰ σαβανα αὐτῶν ἐνέδυσε· ille e balneis egresso Sabana exhibuit.* Sabana etiam Latini dicunt in eodem sensu. Addelmus de laudibus Virginis apud Mombritium. *In Sabanis & fasciolis bajulabantur egressi.* Verum eadem est, recentiora *καζακίσκια, mortuorum sudaria & involucra*, quæ *σάβανα* simile a Græcis vocitata: usitatque etiam *σάβανα* simile a Græcis vocitata: usitatque obtinuit, ut e Baptismo temporibus *candidis* vestibus Sabana albi mundique coloris in cineem actis, & idcirco *καθαρίσια* vocatis, & per octo dies albis respergant: de quibus Victor de persecutione Vandalica lib. 3. *Illa quibus suscipiens unda de fonte, studium texerat, Sabana baiulabat.* Si vero

Baptizatus sit adultus χιτῶνα tunicam albam gestat, ait Thessalonicensis, ἔτι τὸ ἀναβόλαιον ὃ δὴ καὶ φωτιστήριον. *id est Baptismi amictum, qui & Illuminatorum dicitur.*

4 Βεβαμμένα ὕδατι.) Albas vestes a Neophytis depositas lustrali etiam aqua abluebant Latini; unde Amalarius lib. de Eccles. offic. cap. 38. *septimum diem lavationis Albarum* scripsit: & in Ordine Romano specialis est ad eas deponendas Oratio.

5 Λούσαντι, φωτίσαντι, & ἁγιάσαντι.) Hæc verba ex priori ad Cor. excerpta, tria sacramenta exprimunt uno temporis spatio Neophytis collata: corporis quidem immersionem, & animæ per fidem illuminationem vocabula λούσαντι & φωτίσαντι, Chrismatis unctionem vox ἁγιάσαντι indicat, τὸ ἡγιάσθαι vero κατ' ἐξοχὴν refertur ad Eucharistiam, ἁγίασμα & τὰ ἅγια vocatam, & statim post Baptismum etiam pueris exhibitam. Tertullianus de resurrect. carnis cap. 8. *Caro*, ait, *abluitur: ut anima emaculetur. Caro ungitur: ut anima consecretur. Caro signatur: ut anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur: ut & anima Spiritu illuminetur. Caro corpore & sanguine Christi vescitur: ut & anima de Deo saginetur. Non possunt ergo separari in mercede, quas opera conjungit.* Verum quia Latini cum Græcis commorantes non sine scandalo pueros recens natos salutaribus Eucharistiæ mysteriis, pro suæ in tam augustum Sacramentum reverentia, & effusionis vel vomitus timore, vident refectos: Hugonis Victorini verba sunt eis ex charitatis spiritu insinuanda. *Universitatis Ecclesiæ Baptizatus aggregatur, hoc est corporis Christi membrum efficitur. Unde si ejus valetudinis est, sacramenta unitatis, idest corpus & sanguinem Christi accipere debet: & pueris recens natis, in specie sanguinis, idem sacramentum est exhibendum: quia tales naturaliter sugere possunt. Augustinus ad Bonifacium, contra hæresim Pelagianam. In Ecclesia Salvatoris per alios pueri credunt, sicut ex aliis, quæ in Baptismo dimittuntur peccata, contraxerunt. Nec illud cogitetis, eos vitam habere posse, qui sunt exortes corporis & sanguinis Christi: dicente ipso Domino: nisi manducaveritis carnem, &c. Ergo (si sine pericula fieri potest) juxta primarium Ecclesiæ institutionem Sacramentum Eucharistiæ in specie sanguinis est tradendum pueris.* Quod & factitant Græci, nam Cochleari, quod λαβίδα dicunt, sacro sanguine intincto, guttulam e calice eductam, pueri lingua exsugendam apponunt: & si quidem extra liturgiam aliquem initiant, ægrotis sacramenta reservata depromunt; sin liturgia celebratur, ex ipsis speciebus consecratis: prout Pachymeres & Maximus in cap. 2. Dionysii de Eccles. Hierarch. scribunt. Ναὶ δὲ καὶ βαπτισθεὶς τῶν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ τελεσιουργίας, ... μεταλαμβάνειν. *Nunc accuratius observatur in divinorum mysteriorum celebratione, in qua recens Illuminatos communicare oportet.*

ORATIO IN PRIMA CApillorum detonsione.

Dominus Deus noster, qui hominem tua imagine ornatum, ex anima rationali & corpore decoro, ut corpus animæ rationali deserviret, composuisti; & capite quidem in parte magis elata posito, plures sensuum nullo sibi invicem impedimento præditos, in illo collocasti; capitis autem fastigio suis capillis tecto, ne aeris intemperie vel mutatione læderetur, cuncta ejus membra, ut deinde per cuncta gratias referret, utilissime ad invicem coordinasti: ipse Domine, qui per Apostolum tuum Paulum vas electionis, omnia in laudem tuam fieri præcepisti; præsenti famulo tuo N. capitis sui detondere, & ejus velut primitias offerre incipienti, una cum ejus susceptore benedic: & jugiter in lege tua meditari & quæ tibi placita sunt perficere concede.

Quia misericors, & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

Domine Deus noster, qui credentes in te, tua bonitate, per piscinæ complementum sanctificas; præsenti puero benedic. & super caput ejus benedictio tua descendat; & sicut David regi per Samuelem prophetam benedixisti, ita & per peccatricem manum meam pueri hujus N. Spiritu Sancto tuo in eum adveniens, capiti benedictionem impertiaris; ut proficiens in ætate, senectutis canitiem attingens, gloriam tibi rependat, & videat bona Hierusalem omnibus diebus vitæ suæ.

Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ι ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΡΙΧΟΚΟΥΡΙΑΝ.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῇ εἰκόνι σου τιμήσας τὸν ἄνθρωπον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος εὐπρεποῦς κατασκευάσας αὐτόν, ὡς ἂν τὸ σῶμα ἐξυπηρετῇ τῇ λογικῇ ψυχῇ· κεφαλὴν μὲν ἐπὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ θείς, καὶ ἐν αὐτῇ τὰς πλείστας τῶν αἰσθήσεων καθιδρύσας, μὴ παρεμποδιζούσας ἀλλήλαις, ταῖς δὲ θριξὶ τὴν κεφαλὴν ὀροφώσας, πρὸς τὸ μὴ βλάπτεσθαι ταῖς μεταβολαῖς τοῦ ἀέρος, καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ χρησίμως ἐμφυτεύσας, ἵνα διὰ πάντων εὐχαριστῇ σοὶ τῷ ἀριστοτέχνῃ. Αὐτὸς Δέσποτα, ὁ διὰ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς σου Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἐντειλάμενος ἡμῖν, πάντα εἰς δόξαν σὴν ποιεῖν· τὸν προσελθόντα δοῦλόν σου τόνδε, ἀπαρχὴν ποιήσασθαι κείρασθαι τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, εὐλόγησον ἅμα τῷ αὐτοῦ ἀναδόχῳ· καὶ δὸς αὐτοῖς πάντα μελετᾷν ἐν τῷ νόμῳ σου, καὶ τὰ εὐάρεστά σοι πράττειν.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς κολυμβήθρας διὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος ἁγιάσας τοὺς εἰς σὲ πιστεύοντας, εὐλόγησον τὸ παρὸν παιδίον, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἡ εὐλογία σου καταβήτω· καὶ ὡς εὐλόγησας διὰ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ Δαβὶδ τὸν βασιλέα, εὐλόγησον καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δούλου σου τοῦδε, διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἐπιφοιτῶν αὐτῷ τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, ὅπως προκόπτων καὶ ἡλικίᾳ καὶ πολιᾷ γήρως, δόξαν σοι ἀναπέμψῃ, καὶ ἴδῃ τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

1 Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα, δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2 Καὶ κείρει αὐτὸν σταυροειδῶς λέγων.

Κείρεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα μνημονεύει τοῦ ἀναδόχου.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους ζωῆς.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ γίνεται, ὡς ἔθος, ἀπόλυσις.

Et in quatuor partibus in crucis modum eum detondet, dicens:

Tondetur servus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et memoriam susceptoris agit Sacerdos.

Miserere nostri Deus.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita.

Quia misericors & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et fit, ut moris est, dimissio.

Variæ lectiones in Officium detonsionis pueri.

Varietas in Ms. reperta, unumquodque sigillatim ponendum requirit. Codex itaque Cryptoferratensis Falasca hoc pacto scribit.

Εἰς τὸ κουρεῦσαι παιδίον.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐκ τοῦ πληρώματος. Ut supra.

Καὶ κείρει αὐτοῦ τὴν κόμην τετραμερῶς εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος· καὶ εὐθὺς ἐπεὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῇ εἰκόνι. Ut supra.

Cryptoferratensis Bessarionis ita legit.

Εὐχὴ εἰς τὸ κουρεῦσαι παῖδα.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.

Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐκ τοῦ πληρώματος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Barberinum S. Marci ita habet.

Εὐχὴ εἰς τὸ κουρεῦσαι παιδίον.

Σὲ ἱκετεύομεν Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὁ ἐκ τοῦ πληρώματος. Ut supra.

Εὐχὴ μετὰ τὸ κουρεῦσαι παιδίον δευτέρα.

Ἁγία Τριὰς ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλόγησον τὸ παιδίον τοῦτο ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ Πνευματικῇ, καὶ χάρισαι τοῖς δούλοις σου τοῖς ἰδίοις συνείδησιν ἀβλαβῆ, καὶ ἀπειράστως φυλαττόμενον νοῦν ἐν τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ εἰς αὔξησιν καὶ εἰς σύνεσιν καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὁδήγησον. Πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται, καὶ τὰ ἑξῆς.

Barberinum secundum sub num. 88.

Εὐχὴ εἰς τριχοκουρίαν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ κουρεῦσαι λέγει ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. Ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν. Σὲ ἱκετεύομεν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ τοῦ πληρώματος, καὶ τὰ ἑξῆς. Ut supra.

Oratio ad tondendum puerum.

Domine Deus noster, qui ex plenitudine.

Et in quatuor partibus comam ejus tondet, in nomine Sanctæ Trinitatis.

Hoc pacto deinde, Sacerdos orationem dicit:

Domine Deus noster, qui in tua imagine.

Oratio ad tondendum puerum.

Dominator Domine Deus noster, &c.

Diaconus. Capita vestra.

Sacerdos precatur: Domine Deus noster, qui ex plenitudine, &c.

Oratio ad tondendum puerum.

Te rogamus, Domine Deus salutis nostræ, qui ex plenitudine, &c.

Detonso puero, oratio secunda.

Sancta Trinitas Deus noster, benedic puerum istum omni benedictione spirituali, & propriis servis tuis rectam, incorruptam, & tentationibus liberam mentem & tua pietate conservatam, in augmentum & intellectum, & in omne bonum opus deductam, præbe. Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, & omnium Sanctorum. Quia benedictum, &c.

Oratio in capillorum detonsionem.

Dominator Deus noster.

Et post detonsionem Sacerdos dicit. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra. *Sacerdos orationem.* Te rogamus Domine Deus noster, qui ex plenitudine, &c.

In Comæ detonsionem. Notæ.

1 Εὐχὴ εἰς τριχοκουρίαν.) Græcos suos, in debiis merito propugnandos vel excusandos, mirum quod abutus insimulet Arcudius lib. 6. cap. 8. asserens, eos injurie tonsuram iterare, & præter eam, quæ octavo die Baptismi, aut tardius fieri solet, puero in Clerum cooptato aliam conferre. Parcat nihilominus viri Græci, non quærentis modo, sed obtinentis quoque sapientiam memoria, si ejus circa res Græcas, quas omnes juvenis nimium & inexpertus e patria egressus habere nequivit, lapsum alius erigat, affirmans: Duplicem etiam hodie apud Græcos, sicut quondam apud Latinos, capillorum fieri præcisionem: Clericalem unam & præcipuam, ante Ecclesiasticos Ordines suscipiendos Ecclesiastica lege præmittendam; minorem aliam, quæ & detonsum supra sæcularium ordinem non evehit. Monachalem enim nunc neque de nomine spectatam volumus. Hanc itaque secundam, tum ratio, tum ulusa priore, distinctam comprobant. Græcos olim verticibus infantium rasis cincinnos reliquisse (non lanuginem rasisse ut male vertit interpres) & dæmonibus dedicasse, testis est Athanasius,

quæst. 28 dictorum & interpretatio. Parab. Evangelii. [illegible] *Solent Græci puerorum vertices abradere, & cincinnos relinquere: illosque sequenti tempore consecrare dæmonibus.* Cultum tamen a majoribus suis dæmoni exhibitum, nunc in verum Deum transferentes, & a Nazaræis legitime præstitum æmulati (Paulo namque licuit illum exercere Act. 21.) seu potius in novum eumque perfectiorem commutantes, puerorum comas præscindunt: non ut eas utcumque consecrent, sed potius ut iis præcisis vel oblatis, videantur ipsos pueros Dei obsequio in perpetuum mancipare: servitutis enim, etiam hodie apud Christianos & Barbaros signum est capillorum abrasio: hanc Gallis coma prolixa gaudentibus, victores imposuerunt Romani: eamdem hanc subierunt alii, mitius Romani Pontificis jugum subituri, de quibus Ciacconius in vita Adriani primi. *Desiderius summi prælii vitare discrimen volens, se Papiæ muris inclusit: & Spoletinorum & Reatinorum aliquot, haud multum spei in re Longobarda ponentes sese Pontifici tradiderunt: quippe ex singulis civitatibus singuli Romam pervenerunt, & in Basilica Petri conclusi se ad pedes præsentis Pontificis prostraverunt, atque in ejus verba, perpetuam Romanæ Ecclesiæ fidem obsequiumque jurarunt, deposito capillo & barba, quod apud eam gentem deditionis vere maximum signum erat.* Hæc porro, pueri Deo dicandi gratia, capillorum detonsio, ut agnoscatur a Clericali omnino diversa Balsamonis in Can. 14. Synodi 7. verba sunt examinanda, quibus hanc ab Episcopo, illam a Sacerdote fieri, hanc legendi psallendique potestatem facere & Clericum constituere, illam quod ad Ordinem Ecclesiasticum spectet, nil penitus conferre testatur: [illegible] *Quoniam igitur, inquiunt SS. Patres, nonnullos a pueris videmus nigris vestibus indutos tamquam Deo consecratos* (propter Tonsuram utique in Baptismo acceptam) *audentes cum ad ætatem venerint, præter Canonum decorum scripturas divinas e suggestu legere: statuimus ne hoc fiat, ut quod sit confusionis occasio: nec quis scripturas divinas aliter in suggestu legat, nisi Tonsuræ signo per Episcopalem manuum impositionem suscepto.* Cujus rationem subdit: [illegible] *Est enim manifestum quod quando quis Tonsuram per manuum impositionem ab Episcopo susceperit, hic continuo Clericus est.* Ac propterea in Ordine Rom. & in lib. Sacram. D. Gregorii diversas orationes, tum ad puerorum capillaturam incidendam, tum ad Clericum instituendum legimus: ex quorum solis verbis, diversum illarum finem, modum, & rationem, nullo negotio quilibet potest conjicere.

2 *Καὶ χρῖσαι αὐτὸν σταυροειδῶς.*) Quærit Thessalonicensis: [illegible] Quare Baptizatorum fit detonsio? Subjungit ipse responsum: [illegible] *Post Chrismam, sanctissimum dico Unguentum, capitis ejus crines cruciformiter tondet, non quidem quia caput Christum defert, & ut Paulus docet, quia detectas orare tenetur, sed etiam quia Tonsura velut signo notaque quadam impressa (cruciformiter enim tondet) cogitationes superfluas debet resecare propterea quippe tondentur ex integro Monachi, & residuum quodcumque & minus necessarium fidelis omnis abjicit. Adde insuper, velut primitias & sacrificium humani corporis a Baptizato crines offerri Christo, sunt namque totius corporis velut suffumigatio, unde & Pontifex, non eos utcumque sublatos projicit, sed in loco sacro deponit.* De iis tamen alias disponendum scribit Matthæus Blastares: ut nempe Susceptori tradantur, qui nec illos temere contemnit, sed cera vinctos, Christique Domini sacræ imagini affixos (prout de more fieri comperi) in rei Deo oppignoratæ symbolum relinquit: [illegible] *In manibus susceptoris crines detonsos, Sacerdos tradit, & ipse reverentia Sacerdoti facta, discedit.* Hinc anno revoluto, sicut & natalitiorum, ita & comæ sibi detonsæ diem festum κούρειον vocatum quilibet agit: de quo sicut & aliis quibusdam festis scribit Nicetas in Gregorii Theologi orationem de sancto Baptismo: *Hesterno die festum luminum celebravimus, conveniebat enim ob salutem nostram gaudio efferri: idque æquius erat quam quod mortales carnis amore correpti facere solent, qui & γενέθλια celebrant, id est diem quo in lucem editi sunt: & γαμήλια, id est diem quo matrimonium contraxerunt: & ὀνομαστήρια, quando eis nomen impositum est: & κουρεῖα, quando decursa atque exacta adolescentia, in juvenum ordinem adscripti sunt: & ἐγκαίνια, vel habitationis encænia, quando primum terram quamdam aut domum incoluerunt.* Cæterum ut pueri primam cum celebritate & Ecclesiæ benedictione comam, pari quoque cultu adolescentiam prætervecti barbam primo deponebant, quod ne sine felici omine, & Dei invocatione perficeretur, orationes hujusmodi consuetudini accommodas habebant antiqui: quorum sequitur una ex Barberino S. Marci Euchologio deprompta.

In Barbæ detonsionem Oratio.

DOmine Deus virtutum, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui tua dispensatione ad sanctum Sacerdotii opus, nos abjectos & peccatores elegisti, ut populus fidelis perseverans, per nos nomen sanctum tuum colat: te rogamus, & precamur, Domine Deus noster omnipotens, opera manuum nostrarum benedic, & ad instar benedictionis in caput Aaron, & in barbam ejus descendentis; & velut ros Hermon qui descendit in montem Sion, ita super servi tui N. caput, & super barbam ejus benedictio tua descendat. Quia tibi convenit omnis gloria, honor, &c.

Εὐχὴ εἰς πωγωνοκουρίαν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ τῇ σῇ οἰκονομίᾳ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς ἐν τῇ ἁγιαστείᾳ τῆς ἱερουργίας ἐνεργείᾳ ἐπιλεξάμενος· ἵνα δι' ἡμῶν ὁ λαός σου πιστὸς ἴσως λατρεύῃ τὸ ὄνομα τὸ σόν. Σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ ἱκετεύομεν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ, εὐλόγησον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ὡς εὐλογίαν κατερχομένην ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀαρών, καὶ ἐπὶ τὸν πώγωνα αὐτοῦ, καὶ ὡς δρόσος Ἀερμὼν ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών, οὕτω κατελθέτω ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δούλου σου. Ὅτι πρέπει σοὶ πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ex Cryptof. MS. Bessarionis.

Εὐχὴ ἐπὶ πώγωνος κουρᾷ, ἢ κεφαλῆς.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγὼν τῆς σῆς μεγαλειότητος ἐμφανῆ γνωρίσματα, καὶ τὸν ἄνθρωπον οὐ μόνον τῇ σῇ εἰκόνι τῇ νοερᾷ τε καὶ λογικῇ διαφέροντα κατακοσμήσας, ἀλλὰ καὶ θριξὶν αὐτὸν ποικίλαις καθωραΐσας, αὐτὸς καὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, εἰς εὐπρέπειαν τῆς αὐτοῦ ὄψεως ἀποκειράμενον τὸν ἑαυτοῦ πώγωνα ἢ τὴν κόμην πᾶσι τοῖς παρὰ σοῦ θείοις χαρίσμασι κατακόσμησον, καὶ κατελθέτω ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν πώγωνα ἡ εὐλογία σου, ὡς κατέβη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀαρών, καὶ πώγωνα· ἐπὶ γὰρ τῇ σῇ δόξῃ τῷ εἰπόντι πάντα ἡμᾶς εἰς δόξαν σου ποιεῖν, καὶ ἡ τοῦ πώγωνος αὐτοῦ, ἢ τῆς κόμης ἀπόκαρσις ἐπάρχεται ποιεῖσθαι ὁ δοῦλός σου. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα.

Oratio in barbæ vel capitis abrasionem.

DOmine Deus noster, qui ex nihilo cunctas creaturas magnitudinis tuæ argumenta, ad esse adducis, & hominem non solum tua intellectuali & rationali imagine præcellentem exornasti, sed & variis ipsum crinibus decorum reddidisti: ipse quoque servum tuum N. ad vultus sui venustatem, barbam vel comam detonsum, divinis omnibus gratiis exorna: & super barbam & caput ejus benedictio tua descendat, sicut in caput & barbam Aaron defluxit: ad tuam enim gloriam, qui nos omnia facere præcepisti, barbæ vel comæ detonsioni principium dat servus tuus. Quia convenit tibi omnis gloria.

In Orationem pro barbæ detonsione, Observatio.

EIς πωγωνοκουρίαν.) Græcorum juvenibus, mystacibus servatis, mentum eradere consuetum est, & ab anno trigesimo barbam omnem enutrire: de qua sæpius scribit Nicetas Manuelis Comneni lib. 5. Andronic. Comneni lib. 1. 2. & 7. Unde & Theodorum Marchionem Andronici senioris filium, quasi patrii moris desertorem incessit Gregoras, qui crasa penitus barba non absimilis Latinis ea tunc ratione se radentibus videretur: [illegible] & alibi ridet, [illegible], ut quæ non nisi a reis in Judicio damnatis apud suos deponi soleret, prout edicunt Orientis leges & frequentius refert Blastares in Syntagmate. [illegible] *Verberatus & rasus in exilium ejicitur.* Ideque jam olim fieri solitum annotat Theophanes in Zenone, cujus tempore Euthymius Patriarcha Anastasio imperium postmodum adepto post eversam ob ejus insolentes actus sedem, [illegible], *ut desisteret, minatus est capitis ejus crines omnes detonsurum, & fœdo triumpho per urbem deducendum, turbis commissurum.* Superfluos vero & incomptos tam capitis quam menti crines decutere, ut viris decus & venustatem confert, ita detonsionem sua benedictione cumulare neutra quondam Ecclesia detrectabat. Vide Gregorii Sacramentarium. Ut autem capillos deponit, & caput aperit vir, ita suos crines servat, necdic, & velat mulier: nec sine Ecclesiæ prece redimiculum & mitram capiti religato imponit. Adest itaque ex Cryptofer. Bessarionis, & Barberino S. Marci.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΟ ΑΝΑΔΗσασθαι κεφαλὴν γυναικα.

Ο Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν προφήταις λαλήσας, καὶ προκηρύξας τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεώς σου ἔσεσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὁ μὴ θέλων τινὰ τῶν ὑπὸ σοῦ πεπλασμένων ἀνθρώπων ἀμοιρεῖν τῆς σῆς σωτηρίας· ὁ νόμους ἐκθέμενος διὰ σκεύους τῆς ἐκλογῆς Παύλου τοῦ Ἀποστόλου σου τοῖς ἐν πίστει πολιτευομένοις ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ, ἵνα οἱ μὲν ἀκαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ προσφέρωσιν αἴνεσιν, καὶ δοξολογίαν τῷ ἁγίῳ ὀνόματί σου, αἱ δὲ τῇ κεφαλῇ μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμοῦσιν ἑαυτὰς ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ ὕμνους προσάγωσι τῇ δόξῃ σου. Αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τὴν δούλην σου τήνδε καὶ κόσμησον τὴν αὐτῆς κεφαλὴν κόσμῳ τῷ σοὶ εὐαρέστῳ, ὅπως κατὰ τὰς ἐντολάς σου πορευομένη, καὶ τὰ μέλη πρὸς σωφρονισμὸν παιδαγωγοῦσα, τύχῃ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

ORATIO AD VELANDUM & exornandum mulieris caput.

DEus Deus noster qui omnibus gentibus per prophetas tuos loquutus cognitionis tuæ lumen in finibus terræ apparitorum prænunciasti, qui nullum a te productum hominem salutis exortem fieri desideras: qui per vas electionis Paulum Apostolum tuum, viris pariter & mulieribus in fide conversantibus leges posuisti; ut illi quidem aperto capite laudem & gloriam nomini tuo offerant; illæ vero cum pudore & modestia, in bonis operibus se exornantes, gloriæ tuæ Hymnos concinant: ipse benedic & ancillam tuam N. & mundo tibi placito caput ejus exorna, ut in præceptis tuis ambulans, & membra sua ad modestiæ regulam componens, æterna bona consequatur in Christo Jesu Domino nostro.

ORDO SERVARI SOLITUS IN SPONSALIBUS CELEbrandis, videlicet in nuptiarum subarrhatione.

Post divinam Missam, stante in sacrario Sacerdote, conjugio copulandi præ sacris foribus consistunt.

Vir quidem a dextris: mulier autem a sinistris. Sunt vero reposita in dextra sanctæ mensæ parte, duo ipsorum annuli: aureus, & argenteus. Ex iis argenteus dextrorsum respicit: Aureus sinistrorsum, juncta se invicem.

Tum Sacerdos, recens nuptarum tertio capita signat. Tradiditque illis cereos accensos: & in templum illos induxit. Et crucisormiter thus adolet: & dicitur a Diacono: Benedic domine.

Inclamatque Sacerdos: Benedictus Deus noster: jugiter, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.
Diaconus. In pace Dominum precemur.
Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Pro superna pace, & salute illorum: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Pro sancta hac domo, & cum fide, devotione & timore Dei ingredientibus in eam: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Pro Archiepiscopo nostro N. venerando Presbytero, ordine Diaconorum in Christo, omni Clero, & populo: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Pro servo Dei N. & ancilla Dei N. sibi nunc invicem desponsatis, & salute eorum: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut eis concedatur liberi, in generis successionem, & gratia ad salutem postulata: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut eis demandetur perfectus amor, pax & auxilium: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Ut in concordia & firma fide conserventur: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.
Diaconus. Ut in concordia & firma fide benedicantur: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ μνήστρης ἄγαμου τῶ ἀρραβῶνος.

2 ΜΕτὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, b τῶ ἱερέως ἑστῶτος ἐν τῷ ἱερατείῳ, παίρνουσιν οἱ μέλλοντες ζεύγνυσθαι πρὸ τῶν ἁγίων Θυρῶν.

Ο μὲν ἀνὴρ ἐκ δεξιῶν. c Η δὲ γυνὴ ἐξ εὐωνύμων. Ἀπόκεινται δὲ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας ἐσπαρμένης, 3 δακτύλιοι αὐτῶν δύο, 4 χρυσοῦς d καὶ ἀργυροῦς. e Ο 5 μὲν ἀργυροῦς ἀποκεῖται πρὸς τὰ δεξιά· Ο δὲ χρυσοῦς, πρὸς τὰ ἀριστερὰ συνεζυγμένοι ἀλλήλοις.

6 Ο δὲ Ἱερεὺς σφραγίζει τὰς κεφαλὰς τῶν αὐτῶν νεονύμφων ἐν γ'. 7 καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, πρῶτον ἀπτερίσκης καὶ εἰτ' ἐξῆς αὐτοῖς ἕνδυσι τὸ καλὸν 8 Θυμιᾷ σταυροειδῶς, καὶ λέγεται παρὰ τοῦ Διακόνου. Εὐλόγησον δέσποτα.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορ. ἀμήν.

Ο Διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. f Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, καὶ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος: Ὑπὲρ τῆς ἁγίας αὐτῶν πόλεως, καὶ τῆς μετὰ πίστεως, ὁλοβουλίας, καὶ φόβου Θεοῦ οἰκούντων ἐν αὐτῇ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, (καὶ δεῖνος) καὶ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ, ταύτης, καὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τουδί, καὶ τῆς μετὰξὺ ἀλλήλοις, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ παραχθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς ἡμέρας γήρους, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν, εἰρηνικὴν, καὶ βοήθειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ἀμέμπτῳ βιοτῇ καὶ πολιτείᾳ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, χαρίσηται αὐτοῖς τέκνων καὶ γάμου, καὶ τῆς κοίτης ἀμίαντον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ο Διάκονος. Τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ο Χορός. Σοὶ Κύριε. Ο Ἱερεύς.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

9 9 Εἶτα λέγει τὴν ἑξῆς μεγαλοφώνως.

10 Ο Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα συναγαγὼν καὶ ἐπάνω, 10 καὶ συνδήσας ἀδιάσπαστα τοὺς ἀρρήκτου, ὁ εὐλογήσας Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκαν, καὶ κληρονόμους τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ὁδήγησον αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο Χορός. ἀμήν.

Ο Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι.

Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ο Ἱερεύς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ἐθνῶν συμπήξωσαμένων Ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνὴν, εὐλόγησον τὸν μνηστῆρα τοῦτον, καὶ ἐνίσχυσον, καὶ διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ.

Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. ἀμήν.

g g Εἶτα λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τοὺς δακτυλίους.

Ἐπιδίδωσι τὸν τοῦ ἀνδρὸς, τὸν χρυσοῦν. Εἶτα τὸν ἀργυροῦν τῇ γυναικί. Καὶ λέγει τῷ ἀνδρί· Ἀρραβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ, τηνδί. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ h τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἤτοι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Εἶτα τῇ γυναικὶ λέγει· Ἀρραβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, ἡδεῖα, τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τουδί, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, i τοῦ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ τοῦτο ἑπτάκις ἕκαστον τρίς. Ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ δακτυλιδίου, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐπιτίθησιν αὐτοὺς ἐν ταῖς δεξιαῖς αὐτῶν δακτύλοις. k εἶτα ἀλλάσσει. 11 τὰ δακτυλίδια· τοῦ νεονύμφου 12 ὁ σύντεκνος.

Ο δὲ Ἱερεὺς λέγει τὴν Εὐχήν. Τὴν Κυρίαν δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ πατρὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀβραὰμ συμπαρασθεὶς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ

Diaconus. Ut in incolpato convictu & conversatione conserventur: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut honoratas eis nuptias inviolatumque thalamum, Dominus Deus largiatur: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut ab omni tribulatione, ira, & angustia liberemur: Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Sanctissimæ, intemeratæ, super omnes benedictæ gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nos ipsos, & invicem, & omnem vitam nostram, Christo Deo commendemus.

Chorus. Tibi, Domine.

Sacerdos. Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Deinde clara voce dicit Orationem.

DEus æterne, qui divisa a se invicem in unitatem cogis, & infolubilem eis compositionis nexum imponis, qui illam & Rebeccæ benedixisti, hæredesque illos promissionis tuæ declarasti: benedic etiam ipse his servis tuis, in omni opere bono dedicens illos.

Quia misericors & hominum amator existis, & tibi gloriam referimus; Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita vestra Domino inclinate.

Sacerdos.

DOmine Deus noster, qui ex gentibus Ecclesiam virginem castam tibi despondisti: benedic & sponsalibus istis, & conjunge, & conserva servos tuos istos in pace & concordia.

Tibi enim convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Acceptis deinde annulis Sacerdos, donat primum, viro aureum: tum argenteum, mulieri. Et dicit viro: Subarrhatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicit mulieri: Subarrhatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc, & semper.

Cumque ter ad singulorum hæc dixerit, eorum super eorum capita fecit annulis, & utrumque dextris eorum digitis immittit. Deinde vicenis imprecatur annulos commutat nihilominus Paranymphus.

Sacerdos vero dicit Orationem.

Dominator Deus noster, qui cum patre Patriarcha Abraham ut

domino suo Isaac uxorem duceret misso simul in Mesopotamiam profectus es, & adaquationis signo Rebeccam sibi arrhare illi præmonstratis: benedic ipse servorum tuorum N. & N. sponsalibus, suppignoratum in eis verbum confirma; & stabili eos in unitate, quæ secundum te fit: tu enim ab initio masculum & fœminam creasti, & a te viro inulier coaptatur in auxilium & successionem generis humani. Ipse igitur, Domine, qui misisti veritatem tuam super hæreditatem & promissionem tuam, super servos tuos patres nostros electos tuos, in unamquamque generationem & generationem: Respice super servum tuum hunc, & super ancillam tuam hanc, & sponsalia eorum in fide & concordia, in veritate & dilectione confirma. Tu enim, Domine, arrham fecisti, & illa pactum unum firmari subindicasti. Annulo Joseph potestas data est in Ægypto, annulo Daniel in Babylonis regione honoratus est, veritas circa Thamar annulo comperta est; & annulo Pater noster cœlestis erga filium suum misericors est effectus: dare, namque dixit, annulum in dexteram ejus, & vestem fulgentem mactare, conservari collatemur? Ipsa dextera tua, Domine, Moysen in rubro mari deduxit; per verum enim tuum verbum cœli firmati sunt, & terra fundata est: & potenti tuo verbo, & brachio tuo excelso benedicetur servorum tuorum dextera. Ipse igitur, Domine, benedictione cœlesti hanc annuli immissionem nunc benedic: & Angelus Domini præcedat eos omnibus diebus eorum.

Quia tu benedicis & sanctificas omnia, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicitur pretensa Oratio, & sic dimittit.

σύλλογον συμφέσασθαι τῇ Κυρίᾳ αὐτοῦ Ισαὰκ γυναῖκα, ᾗ διὰ μεσιτείας ὑφηγήσω ἀρραβωνίσασθαι τὴν Ρεβέκκαν δακτυλίῳ, αὐτὸς εὐλόγησον τὸ ἀρραβῶνα τῷ δούλῳ σου, τῷδε, καὶ τῇδε. ᾗ σπεῖρον τὸν παρ' αὐτοῖς λαληθέντα λόγον. Βεβαίωσον αὐτὸς τὴν πιστιν σου ἀγίῳ πνεύματι. Σὺ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνὴρ δι' γυναικὸς εἰς βοήθειαν καὶ ἀναπλήρωσιν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Λοιπὸν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐδοκήσας τὴν ἐλεημοσύνην σου ἐπὶ τοὺς κλητορμίσαντάς σε, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου, τοὺς πατέρας ἡμῶν εἰς κατ' ἐκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν τοὺς ἐκλεκτούς σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, καὶ τὸν δοῦλόν σου, τήνδε, καὶ σπεῖρον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν, ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Σὺ γὰρ Κύριε ὑπέδειξας δοῦναι τὸ ἀρραβῶνα, καὶ φορίζεσθαι ἐν πανὶ· διὰ δακτυλιδίου ἐδόξασε τὸν ἐξηρτημένον τῇ Ιωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ. Διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀληθεστάτη Θάμαρ, διὰ δακτυλιδίου ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐλεήμων, οὐκ ἤρκεσεν γένεσθαι ἐπὶ τῷ Υἱῷ αὐτοῦ. Δότε γάρ, φησὶ, δακτύλιδιον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ· φορεῖται ἐν τοῖς ἐνδόξοις· ἐν δεξιᾷ σου Κύριε, ἐθαυμάστωσεν ἐν ἰσχύϊ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ σου τὰ ἀληθινά· οἱ ἀρμοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη, καὶ ἡ δεξιά σου δόξαν σε εὐλογοῦσα· τῷ λόγῳ σου τῷ πραγματικῷ· καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Αὐτὸς οὖν καὶ νῦν δέσποτα, εὐλόγησον τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο· εὐλογίαν ἀράσιον, καὶ ἄγγελος Κυρίου προπορευέσθω ἐμπροσθεν αὐτῶν, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν.

Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ εὐλογία καὶ ἀγαλλίαμα τὸ σύμπαντα, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ἐκτενὴς, καὶ ἀπόλυσις.

VARIÆ LECTIONES.

In nullo quod viderim Euchologio MS. reperitur præsens Officium; solum Cryptof. Bessarionis & Barberinum S. Marci exhibet illud.

a Κελεύει.) Cryptof. Codex legit τελεῖ. b Τὰ ἱερὰ.) Cryptofer. τὰ λεγόμενα: eo quod Patriarchicum est Euchologium.

c Ἐξ ἑκατέρων.) Idem ἑξαιρέτων.

d Καὶ ἀγρυπνεῖ.) Ubicumque legitur ἀγρυπνεῖ, legit idem ἀνέρχεται.

e Ὅτε ἱερεὺς σφραγίζει.) Legit idem: καὶ σφραγίσας τὸν τόπον τοῦ πηδαλίου τῇ κουκούλιον ὁ Λειτουργὸς, λέγοντος τοῦ Διακόνου· Εὐλόγησον τὸ Κύριε.

f Ἔστω τὸ ἱμάτιον τῆς σύμφωνος.) Deest παλλιατιο hæc in dicto codice; & sequentium ordo inversus est, Τοῦτο τὸ Λειτουργικὸν ἱερὸν, ἱερουργεῖ, ἀναπλήρωσε, ἐβασίλευσε, & τὸ ἔργον τῆς χειρὸς αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου διαπαντὸς. Τοῦτο τοῦ ἁγίου εἶναι τάττει. Τοῦτο δικαίως ἐστὶ δίκαιον, καὶ ἔξεστι καθίσαι ἐν τῷ.) Legit idem: καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ἀναβαίνει τὸ πηδάλιον τὸν χοροῦ Βασιλικὸν, τὸν καθίσαντα δι' ἀγρυπνίαν.

h Καὶ ἀπὸ, καὶ τοῦτο.) Desunt hæc in dicto codice.

i Καὶ ἡμεῖς.) Et hæc pariter desunt.

k Εἶτα ἐκτενὴς.) Legit idem codex: ἀναβιβάσαντος τὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν κρατοῦσα ὁ ἱερεὺς σφραγῖδα τοῦ δεξιοῦ ἀκίονος, καὶ ἐπιτάξαντος ἑξῆς τοῦ Διακόνου. *Ipse ascendens ad ambonem dicit.* Καὶ καὶ ἡμεῖς τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀκίον

9 *Εἶτα λέγει τὴν εὐχήν.*) Antiqua est Soteris Papæ institutio ex Ciaconio in ejus vita: *nec legitima uxor habeatur, nisi cui Sacerdos prius benedixerit:* sed nec sponsalia nisi adjunctis Sacerdotum precibus & benedictionibus celebrari sancit Alexii Comneni Novella in Juris Orientalis libro secundo consulenda.

10 *Συλλέγουσι βιβλίον τοῦ ἀρραβῶνος.*) Condemnant Græcos verba hæc repudium & conjugii dissidium levi ex causa permittentes, & dimissos conjuges aliis nuptui facilius tradentes: de qua illegitima consuetudine, a Patribus Latinis Concilii Florentini interrogati & reprehensi, nullam quæ satisfaceret rationem reddere potuerunt: de quo plurima apud Arcudium toto fere lib. 7.

11 *Εἶτα ἀλλάσσει τὰ δακτυλίδια.*) Viro ut digniori aureum, fœminæ argenteum annulum jam traditum a Sacerdote, Paranymphus amoris & concordiæ conciliator commutat; & sponsæ aureum, sponso argenteum donat, ut hic muliebri infirmitati virilem animum accommodet, illa vero se in omnium mariti bonorum consortium venire intelligat: vel ut hac annulorum commutatione suorum corporum possessioni renuncient, & se non propriæ, sed alienæ potestatis esse agnoscant. Thessalonicensis autem annulo ferreo sponsam ubique donatam cum MS. Cryptof. asserens, paulum diverse ritum eundem explicat. *δίδωσι τῇ γυναικὶ τὸ σιδηροῦν δακτύλιον, ὡς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὁ ἱερεύς. τῷ δὲ ἀνδρὶ χρυσοῦν, ὡς παρὰ τῆς γυναικός. ἐκ τούτου αὐτὰ καταλλάσσει τὴν τάξιν διαταγῆς.* *Fœminæ, quasi ex parte viri aureum annulum Sacerdos tradit, & quasi ex parte fœminæ, aureum viro, & Trinitatem veneraturus ter illos commutat.*

12 *Ο σύντεκνος.*) Nuptiarum fœderisque nuptialis mediator, Pronubus vel Paranymphus Latinis; hodie *σύντεκνος*, & corrupte *κουμπάρος*, Græcis dicitur. Illius officium vel morem declarat sub Evaristi Papæ nomine Epist. 1. *Sponsa, a Paranymphis, ut consuetudo docet, custodita, & consociata a proximis congruo tempore petita legitime detur, & solemniter accipiatur.* Paranymphi seu Paranympharum institutionem Soteri adscribit Ciacconius in ejus vita. *Instituit Soter ne legitima uxor haberetur, nisi cui Sacerdos prius benedixisset: & quam parentes solemni pompa, more Christiano marito collocassent, quamque etiam de more Paranymphæ custodiissent.* Unius Paranymphi mentionem habet Concilium Carthaginense quartum, qui castitatis & pudicitiæ conjugis utriusque, testis, & quasi custos, (propter quod infra coronas, pudoris signa & præmia sustentabit) *puros adhuc illos & commercii carnalis expertes inter se jungit, vel potius conjunctioni in Ecclesia factæ assistit: & Dei personam primi omnium conjugii, Paranymphi & Pronubi in Ecclesia repræsentat.* Deum enim ceu Paranymphum primam mulierem ad Adamum adduxisse Scripturæ sacræ commemorant: quod & insinuatur a Balsamone in Photii Nomocanonem tit. 13. de Sponsalibus: *ὥσπερ Θεοῦ μέσου τῆς συναπτομένης προσαγομένης, καὶ τὴν τοιαύτην συναφειαν, διὰ τῆς τῶν ἀρχιερατικῶν ἐπικαλεσμένου.* *Quasi Deus medius adducitur, & conjunctionem illam per orationis consecrationem confirmet.*

OFFICIUM CORONATIONIS NUPTIARUM.

SI quidem voluerint eodem temporis spatio coronari, ingrediuntur in templum Sponsi, cum cereis accensis.

Præcedente Sacerdote cum thuribulo, & canente Psalmum modo sequenti.

Populus autem in unoquoque versu, dicit.

Gloria tibi Deus noster, gloria tibi.

Beati omnes qui timent Dominum.

Gloria tibi Deus noster, gloria tibi.

Qui ambulant in viis ejus.

Gloria tibi, Deus noster.

Labores manuum tuarum manducabis.

Gloria tibi, Deus noster.

Beatus es, & bene tibi erit.

Gloria tibi, Deus noster.

Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.

Gloria tibi Deus noster, gloria tibi.

Filii tui sicut novellæ olivarum: in circuitu mensæ tuæ.

Ecce sic benedicetur homo: qui timet Dominum.

Gloria tibi, Deus noster, gloria tibi.

BEnedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

Gloria tibi, Deus noster, gloria tibi.

Et videas filios filiorum tuorum: pax super Israel.

Gloria tibi, Deus noster.

Deinde Diaconus Collectam.

In pace Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

a ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

1 ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ.

ΕΙ μὲν βούλονται 2 ἐν τῷ αὐτῷ στεφανωθῆναι, a εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ, μετὰ κηρῶν ἁπτομένων.

b Προπορευομένου τοῦ Ἱερέως, μετὰ θυμιατοῦ, καὶ ψάλλοντος, τὸν ψαλμὸν οὕτως.

Ὁ δὲ λαὸς ἐν ἑκάστῳ στίχῳ. λέγει, τό.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Μακάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλῳ τῆς τραπέζης σου.

Ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

ΕΥλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιὼν, καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου, εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Δόξα σοι ὁ Θεός.

c Εἶτα ὁ Διάκονος τὴν συναπτήν.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

d Ὁ Διάκονος. d Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δε, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῦ δε, καὶ δε, τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθ.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην, καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

e Ὁ Διάκονος. e Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ Διάκονος. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς, καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ χορός. Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα, δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. ἀμήν.

Ὁ Διάκονος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς μεγαλοφώνως τὴν εὐχήν.

f f ΟΘεὸς ὁ ἄχραντος, καὶ πάσης κτίσεως δημιουργὸς, ὁ τὴν πλευρὰν τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν εἰς γυναῖκα μεταμορφώσας, καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς καὶ εἰπών, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. καὶ κατακυριεύσατε τῆς γῆς. καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἓν μέλος ἀναδείξας διὰ τῆς συζυγίας. ἕνεκεν γὰρ τούτου καταλεί-

Euchol.

Diaconus. Pro superna pace & eorum salute, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Pro pace universi orbis, prosperitate sanctarum Dei Ecclesiarum, & omnium unione, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Pro sancta hac domo, & cum fide, devotione, & timore Dei in eam ingredientibus, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Pro Archiepiscopo nostro N. venerando Presbyterio, Diaconorum gradu in Christo, omni Clero & populo, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Pro servis Dei N. & N. nunc invicem conjunctis in conjugii communione, & pro salute eorum, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut benedicantur hæ nuptiæ, sicut in Cana Galileæ, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut eis continentia, & fructus ventris in bonum concedatur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut in visu filiorum & filiarum collætentur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut fœcunditatis fruitio, & inculpatus illis convictus præbeatur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut ipsis nobisque cuncta ad salutem postulata concedantur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Ut ipsi & nos ab omni tribulatione, ira & angustia liberemur, Dominum precemur.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia.

Chorus. Domine miserere.

Diaconus. Sanctissimæ, intemeratæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriam agentes, nos ipsos, aliosque invicem, & omnem vitam nostram, Christo Deo commendemus.

Chorus. Tibi, Domine.

Elata voce Sacerdos:

Quia convenit tibi gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in secula seculorum. *Chorus.* Amen.

Diaconus. Dominum precemur.

Et Sacerdos elata voce Orationem subjungit.

DEus illibate, & omnis creaturæ opifex, qui per humanitatem tuam primi parentis Adæ costam in mulierem transformasti, & benedicens eis dixisti; Crescite, & multiplicamini, & dominamini terræ: & ipsos ambos per conjugium unum corpus esse voluisti; propterea namque derelin-

quet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una: Et, quos Deus conjunxit, homo non separet: qui Abraham famulo tuo, viduæ Sarræ aperta benedixisti, & multitudinis gentium pactem illum effecisti: qui Isaac Rebeccæ tribuisti, & ejus fœtui benedixisti: qui Jacob Rachelí conjunxisti, & ex iis duodecim Patriarchas eduxisti qui Joseph copulasti Aseneth, & filiorum procreationis fructum Ephraim & Manasse eis largitus es: qui Zachariam & Elizabeth suscepisti, & Præcursoris partum eis concessisti: qui e radice Jesse secundum carnem perpetuum Virginem germinare fecisti, & ex incarnatus in salutem generis hominum natus es: qui per inexplicatum donum tuum, & humanitatem plurimam, in Cana Galilææ advenisti, & nuptiis ibidem celebratis benedixisti, ut quia tuæ voluntatis est legitimum conjugium, & ex eo filiorum procreatio, demonstrares: ipse sanctissime Domine, suscipe nostros famulorum tuorum preces, ut hic, sicut & ibi, invisibili tua protectione advenias. Benedic nuptiis istis, & famulis tuis N & N. viram pacificam, dierum prolixitatem, concordiam, dilectionem ad invicem in vinculo pacis, diuturnum semen, in filiis gratiam, immarcessibilem gloriæ coronam præbe. Filios filiorum eis videre concede; thorum eorum insidiis liberum custodi: & da eis de rore cœli desuper, & de pinguedine terræ. Domos eorum imple frumento, vino, & oleo, & omni bono; ut & opus habentibus sobrietatem tribuant: & largire adhuc istis cuncta quæ saluti conducunt, populata.

Quia Deus misericordiæ, miserationum, & humanitatis existis: & tibi gloriam referimus, cum principii expers te tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Diaconus. Dominum precemur.

Et Sacerdos orationem subjungit.

BEnedictus es Domine Deus noster, mysticarum & illibatarum nuptiarum myster, & corporearum legislator, incorruptionis custos, & eorum quæ ad vitam conducunt, prudens administrator: ipse & nunc Domine, qui in principio hominem formasti, & ut regem creaturarum illum constituisti, quique dixisti; non esse bonum, solum hominem super terram existere, Faciamus ei adjutorium secundum ipsum: & accipiens unam ex costis ejus, mulierem formasti; quam videns Adam, dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, ipsa vocabitur Virago; quia de viro sumpta est ipsa. Hujus causa derelinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ: &, erunt duo in carne una: Et, quos Deus conjunxit, homo non separet. Ipse & nunc Dominator Domine Deus noster, emitte supercœlestem gratiam tuam super hos tuos N. & N. & da proelia huic, in omnibus viro subjici, & fœtum tuum hunc caput esse uxoris, ut secundum beneplacitum tuum vivant. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Abraham & Saram. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Isaac & Rebeccæ. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Jacob & omnibus Patriarchis. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Joseph & Aseneth. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Moysi & Sephoræ. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Joachim & Annæ. Benedic eis, Domine Deus noster, sicut benedixisti Zachariæ & Elizabeth. Conserva eos Domine Deus noster, sicut Noe in arca conservasti. Conserva eos, Domine Deus noster, sicut Jonam in ventre ceti conservasti. Conserva eos Domine Deus noster, sicut tres sanctos pueros in flamma, misso ad eos cœlesti rore, conservasti. Supervenias illis gaudium illud quo affecta est beata Helena cum preciosam crucem adinvenit. Recordare eorum, Domine Deus noster, sicut Enoch, Sem, & Eliæ recordatus es. Recordare eorum, Domine Deus noster, sicut quadraginta sanctorum Martyrum cœlitus ex coronis delatis, recordatus es. Recordare, Domine, & educentium eos parentum, quia parentum benedictiones stabiliunt domum. Recordare, Domine Deus noster servorum tuorum Paranymphorum ad gaudium hoc convenientium. Recordare, Domine Deus noster, servi tui N. & ancillæ tuæ N & benedic illis. Largire illis fructum ventris, pulchram prolem, unanimorum & corporum concordiam; exalta illos, velut Libani cedros, velut vitem palmitibus luxuriantem. Concede illis spicarum semen, ut sufficientia loculpletati, in omne bonum opus & tibi placitum abundent: & videant filios filiorum ficut novellas olivarum in circuitu mensæ suæ, & beneplacentes coram te, sicut luminaria in cœlo effulgeant in te Domino nostro, cum qua gloria, potestas, honor & adoratio, principio experti tuo Patri, & vivifico tuo Spiritui, nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Diaconus. Dominum precemur.

Et rursum Sacerdos Orationem alta voce profert.

DEus sancte, qui e pulvere hominem formasti, & ex ejus costa mulierem ædificasti, copulans eam illi ut adjutorium simile ipsi, quia sic magnitudini tuæ placuit, non esse hominem solum super terram: ipse nunc, Domine, emitte manum tuam de sancto habitaculo tuo, & conjuncta fervum tuum N. & ancillam tuam N. quia a te viro coaptatur mulier. Copula illos unanimi consensu: corona illos in carnem unam; tribue illis fœtum ventris, prolis fruitionem.

Quia tua est potentia, & tuum est regnum, virtus, & gloria: Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et post responsum Amen, Sacerdos acceptis coronis, primo coronat sponsum, dicens: Coronatur fervus Dei N propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Deinde coronat sponsam dicens:

Coronatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Tum benedicit eis ter, tribus nempe vicibus dicens:

Domine Deus noster, gloria & honore corona illos.

Deinde Propositum Apostoli. Tonus obliquus quartus.

Posuisti super caput ipsorum, coronas de lapidibus pretiosis.

Versiculus. Vitam petierunt a te, & dedisti eis.

Apostolus ad Ephesios. Epistolæ Pauli Lectio. Capite quinto.

FRatres: Gratias agite semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo & Patri. Subjecti invicem, in timore Christi, &c.

FINIS.

Verumtamen & vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem ut timeat virum suum. Alleluja.

Tonus obliquus primus: Tu, Domine, custodias nos, & conserves.

Evangelium secundum Joannem. Capite secundo.

IN illo tempore. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Jesu ibi. Vocatus est autem & Jesus, & discipuli ejus ad nuptias.

Et quæ sequuntur usque ad.

Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus.

Diaconus. Dicamus omnes ex tota anima.

Omnipotens Domine Deus patrum nostrorum.

Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute, visitatione.

Et quorum vult agit memoriam.

Deinde Sacerdos clara voce.

Quia misericors & benignus Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, Filio, & Sancto Spiritui: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde Diaconus.

Dominum precemur.

Et Sacerdos Orationem.

DOmine Deus noster, qui in tua salutari dispensatione, tua præsentia, in Cana Galilææ honorandas nuptias declarare dignatus es: ipse & nunc famulos tuos N. & N. quos ad invicem conjungi tibi complacuit, in pace & concordia conserva: honorandas eorum nuptias ostende: incoinquinatos eorum thalamos custodi, immaculatam eorum conversationem permanere jube, & in corde puro tua mandata operantes, profundam senectutem eos attingere concede. Tu enim es Deus noster, Deus misericordiæ & salutis & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo patre: & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Diaconus.

Suscipe, salva, miserere.

Diem omnem perfectum, sanctum.

Εἶτα στέφει καὶ τὴν νύμφην λέγων.

Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, ἡ δεῖνα, τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, τὸν δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Εἶτα εὐλογεῖ αὐτοὺς γ'. λέγων ἐκ γ'.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς.

Εἶτα τὸ προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου.

ἦχος πλ. δ'.

Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων. ζωὴν ᾐτήσαντό σε, καὶ ἔδωκας αὐτοῖς.

Ο Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοί. εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπὲρ πάντων. ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΕΛΟΣ.

Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν. ἡ δὲ γυνὴ, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Ἀλληλούϊα ἦχ. πλ. α'. Σὺ Κύριε φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

ΤΟ καιρῷ ἐκείνῳ, γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

Καὶ τὰ ἑξῆς ἕως τοῦ.

Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς, ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ο Διάκονος. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Κύριε παντοκράτορ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως.

Καὶ μνημονεύει ὧν θέλει.

Εἶτα ὁ Ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα ὁ Διάκονος.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομίᾳ καταξιώσας ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τίμιον ἀναδεῖξαι τὸν γάμον διὰ τῆς σῆς παρουσίας, αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς δούλους σου, τὸν δεῖνα, καὶ τὴν δεῖνα, οὓς εὐδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον. τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον, ἀμίαντον αὐτῶν τὸν κοίτην διατήρησον, ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον. καὶ καταξίωσον αὐτοὺς, ἐν γήρει πίονι καταντῆσαι, ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ, ἐργαζομένους τὰς ἐντολάς σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορός. ἀμήν.

Ο Διάκονος.

1 Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίας.

Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν, ὁδηγόν.

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.

Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως.

Ἐκφώνως ὁ Ἱερεύς.

m III Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς δέσποτα μετὰ παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε, τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα, καὶ λέγειν.

n II Καὶ ὁ λαὸς, τὸ, Πάτερ ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐκφώνως ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χορός. ἀμήν.

Ο Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι.

Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

7 Εἶτα προσφέρεται. 7 Τὸ κοινὸν ποτήριον, καὶ εὐλογεῖ αὐτὸ, ὁ Ἱερεύς.

Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην.

Ο Διάκονος.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΟΘεὸς ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ στερεώσας τὴν οἰκουμένην, καὶ κοσμήσας τὸν στέφανον πάντων τῶν πεποιημένων ὑπὸ σοῦ. καὶ τὸ ποτήριον τὸ κοινὸν τοῦτο, παρεχόμενος τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν, εὐλόγησον εὐλογίᾳ Πνευματικῇ.

Ἐκφώνως.

Ὅτι εὐλόγηταί σου τὸ ὄνομα, καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἶτα λαβὼν ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ χεῖρας τὸ κοινὸν ποτήριον. Ο Μεταδίδωσιν αὐτοῖς, ἐκ γ'.

Πρῶτον τῷ ἀνδρὶ, καὶ αὖθις τῇ γυναικί.

8 9 Καὶ εὐθέως ὃ λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἱερεὺς, Τοῦ 9 συντέκνου κρατοῦντος ὄπισθεν τοὺς στεφάνους, 10 Στρέφει ὡς ἐν σχήματι κύκλου.

Καὶ ψάλλει ὁ Ἱερεὺς, ἢ ὁ λαὸς τὰ παρόντα ἑξοπάρια εἰς ἦχον πλ. α'.

ΗΣαΐα χόρευε, ἡ παρθένος ἔχουσα ἐν γαστρὶ, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τὸν Ἐμμανουὴλ Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον. ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. ὃν μεγαλύνοντες τὴν παρθένον μακαρίζομεν.

Ἕτερα ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες, καὶ στεφανωθέντες, προσβεύσατε πρὸς Κύριον, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς, Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα· ὧν τὸ κήρυγμα, Τριὰς ἡ ὁμοούσιος.

Εἶτα ἐπαίρει τοὺς στεφάνους καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τοῦ νυμφίου λέγει.

11 11 Μεγαλυνθήτι νυμφίε ὡς ὁ Ἀβραὰμ, καὶ εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαὰκ καὶ πληθυνθήτι ὡς ὁ Ἰακὼβ, πορευόμενος ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐργαζόμενος ἐν δικαιοσύνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐν τῷ τὴν νύμφης λέγει.

Καὶ σὺ νύμφη μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα. καὶ εὐφράνθητι ὡς ἡ Ῥεβέκκα, καὶ πληθυνθήτι ὡς ἡ Ῥαχὴλ, εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ φυλάττουσα τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως εὐδόκησεν ὁ Θεός.

Angelum pacis, fidelem, ductorem.

Veniam & remissionem peccatorum.

Bona & utilia animabus.

Residuum tempus vitæ:

Unitatem fidei.

Sacerdos alta voce.

Et concede nos, Domine, cum fiducia incondemnate audere, & invocare te supercœlestem Patrem, & dicere.

Et populus dicit. Pater noster qui es in cœlis.

Elata voce Sacerdos.

Quia tuum est regnum & potestas, & gloria: Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Chorus.* Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita vestra Domino inclinate.

Deinde in medium profertur. Communicat populum: & benedicit illud Sacerdos.

Et dicit Orationem hanc.

Diaconus.

Dominum precemur.

DEus qui cuncta tua virtute condidisti, qui orbem terræ firmasti, & omnium a te productorum adornasti coronam: populum etiam hoc, in nuptiarum copulam conjunctis præbens, benedic spirituali benedictione.

Elata voce.

Quia benedictum est nomen tuum, & glorificatum est regnum tuum, Patris & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Tunc accepto Sacerdos in manibus communi poculo: Distribuit ipsis usque tertio.

Viro primum, & deinde uxori.

Et confestim deducens eos Sacerdos, Pronubo retro festinante coronas.

Vertitur in circuli sive choreæ formam. Et cantat Sacerdos, aut populus præsentes Modulos. Tonus obliquus primo.

AGe chorum Esaia. Virgo gessit uterum, & peperit filium Emmanuel, Deum & hominem, Oriens nomen ejus, quem magnificantes, ipsam etiam Virginem beatam dicimus.

Alii Tonus gravis.

Sancti Martyres præclare prædicati, & coronati, interpellate Dominum, ut animarum nostrarum misereatur.

Gloria tibi Christe Deus, Apostolorum gloria, Martyrum lætitia, quorum præconium fuit Trinitas consubstantialis.

Tum coronas tollit, & sponsi coronam auferens, ait.

Magnificare sponse sicut Abraham, & sicut Isaac benedicatis, multiplicatis sicut Jacob, progressus in pace, & faciens in justitia præcepta Dei.

Et cum sponsæ coronam detrahit.

Et tu sponsa magnificare sicut Sara, & lætare sicut Rebecca, veniat Rachel multiplicare, proprio viro condelectata, legis terminos observans: ita enim Deo complacuit.

Deinde dicit Diaconus.

Dominum precemur.

Et Sacerdos subdit Orationem.

DEus Deus noster qui in Cana Galilææ adventisti, & nuptiis ibi celebratis benedixisti, his servis tuis in nuptiarum communionem tua providentia conjunctis, benedic. Ipsorum ingressibus & egressibus benedic; vita eorum in bonis multiplicata: coronas eorum in regno tuo illibatas, & immaculatas assume, & insidiis liberas eos conserva, in sæcula sæculorum.

Chorus. Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita vestra Domino inclinate.

Et precatur Sacerdos.

PAter, & Filius, & Spiritus sanctus, sanctissima, & consubstantialis, & vitæ fons Trinitas, cujus una est divinitas & regnum, benedicat vos; & dierum prolixitatem, fœcunditatem, augmentum vitæ & fidei vobis exhibeat; omnibusque in terra bonis vos implear, & promissorum bonorum fruitione dignos vos reddat: intercessionibus sanctæ Dei genitricis, & omnium sanctorum. Amen.

Ingreditur deinde Sacerdos, & ipsis bene precantur nubentes, & postquam osculis se mutuo exceperint, sic a Sacerdote perficitur dimissio.

CHristus verus Deus noster, qui per adventum in Cana Galilææ honorandas declaravit nuptias: intercessionibus immaculatæ suæ matris, Sanctorum gloriosorum, & toto orbe celebrium Apostolorum, Sanctorum divinitus coronatorum regum, & Apostolis æqualium Constantini & Helenes, sancti præclari Martyris Procopii, & omnium Sanctorum misereatur & salvet nos. *Et reliqua.*

Εἶτα λέγει ὁ Διάκονος.

Τὰ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

ΟΘεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον, καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς ἐν σοὶ κοινωνίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν συναχθέντας. εὐλόγησον αὐτῶν τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον· πλήθυνον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἀνάλαβε τὰς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου ἀμώμους καὶ ἀμώμητους καὶ ἀνεπιβουλεύτους ἀχράντους, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Ο Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι.

Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ εὔχεται ὁ Ἱερεύς.

Ο Πατὴρ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ παναγία καὶ ὁμοούσιος καὶ ζωοποιὸς Τριάς, ἡ μία Θεότης καὶ βασιλεία, εὐλογήσαι ὑμᾶς, καὶ παράσχοι ὑμῖν, μακροζωίαν, εὐφημίαν, ὁμοφροσύνην εἰς καὶ πίστιν, καὶ ἐμπλήσαι ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, ἀξιώσαι ὑμᾶς καὶ τῆς ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τῆς ἀπολαύσεως, φρουρούσης τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.

Εἶτα ἀναίρονται, καὶ ἔρχονται αὐτοὶ καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους γίνονται παρὰ τῷ Ἱερεῖ τελεία ἀπόλυσις.

Ο Διὰ τῆς ἐν Κανᾷ ἐπιδημίας τίμιον ἀνεδείξας τὸν γάμον, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρός, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων ΙΒ΄ Θεοφόρων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων, Κωνσταντίνου & Ἑλένης, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐλειτουργοῦσε τὸν παπᾶ.) Cryptoferr. Bessarionis legit, δεῖ τὸ μικρὸν ναὸ, *per magni templi medium*. Ad magnæ siquidem Ecclesiæ usum compositum est.

b Παρακαθήμενα τῷ Ἱερεῖ.) Codex idem habet ἡτοιμένε μετὰ τὸ ἀναβαθρο, λέγοντε ἀλληλο μᾳ. *Præcedente, cum psallitur: dicentes Psalmum* 127.

c Εἶτα ὁ Διάκονος τὸν ἀναγνώστη.) Præmittit his Codex idem· ἢ ἐκβάντες ἀρὶ τὸ δεσποτικὸν, ἀκολουθοῦσι ἀλλήλοις ἀς χεῖρας· ἔρχονται ἀρὸ τ' ἁγίου Βήμ. ἀναίνετω δὲ ἐκ τοῦ Βήμ. ἡ ἀναγνώστης τὰ ἅγια ποτήρια ἔχων ἀναγκαῖα, & τέρτια δύο, ἢ ἀναγνώστης ἄλλα τέτρια ἄνω, ἢ τὰ ἄνωθεν λέγοντες· ἐν ὁρίσῳ τῷ Κυρίῳ, ἢ τὰ ἑξῆς. *Cumque ad altare pervenerint, manus sibi mutuo dimittunt: & prece sacris foribus fiunt. In sancta vero mensa peculum Præsanctificata continent, reponitur est, & duæ coronæ, nec non & aliud vitreum poculum vino plenum: & Diacono dicente.* In pace Dominum, &c. d Τοῦ πρὸ ἀνάδε κύριε ἐλέησον.) Hæc postulatio cum tribus sequentibus deest in dicto codice.

e Τοῦ σὺν ἁγίοις σου.) Deest cum duabus sequentibus.

f Ο Θεὸς ὁ ἀγγενὴς.) Deest.

g Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.) Deest.

h Τοὺς ἐνόντας αὐτοῦ.) Legit idem codex ἐφαίνετο αὐτοῖς ἐν ἀγάπῃ, ἕνωσιν αὐτοῖς καὶ σπέρμα τέκνων, χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας αὐτῶν, ἐντελείας ἀπόλαυσιν, καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν.

i Λαβὲν ὁ Ἱερεὺς τὸ ἅγιον.) Legit idem Codex· εἶτα ἐφ' ἑκάστου λέγει ἐπὶ τῷ πίνδῃ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς· καὶ δὲ σὺ γυναικί· Καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτήν· καὶ συμπλέξαν κλίναντε τὰς δέξας, λέγει· Εὐχήν τοῦτο, ὁ Διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε· Ο Ἱερεὺς τὴν εὐχήν· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῷ συναγωγῇ· *Coronasque utrumque dicens, in vino quidem.* Domine Deus noster, gloria & honore coronasti eum. *In muliere vero.* Domine Deus noster, gloria & honore coronasti eam. *Et deinceps eorum manus jungens, dicit:* Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra Domino inclinate. *Sacerdos orationem.* Domine Deus noster, qui salvari. Atque ita Pauli & Evangelii lectio desunt in eodem codice.

l Ἀσπασάθε, φίλοι.) Deest hæc postulatio.

m Καὶ κατεξίωσον.) Consimilia tradenda præscribitus his verbis: ἢ κρατεῖ τὸ ἀσπάσιον λέγει· Τὸ ἡγιασμένον ἅγιον τοῖς ἁγίοις· ἢ κατακ' αὐτοῖς. *Apprehenso calice dicit.* Præsanctificata sancta sanctis. *Et communionem eis impertit.*

n Καὶ ὁ λαὸς τὸ Παναγιῶν.) Desunt.

o Μεταδίδωθι αὐτοῖς. Legit idem codex· εἶτα δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὸ ἅγιον ποτήριον τὸ σωτήριον· ἢ δίδει τῇ γυναικί· Ἐκ τούτου τοῦτο ἅπαν πάρα, ἢ ἀκολούθως τὸ αὐτήριον ποιεῖ, ἕως ὅτου ἐκπιοῦσι· ἢ ἅπαξ ἐξέχυντα· Tum vero tertium poculum, vino & potum. Et deinde mulieri. Atque ita facimus usque tertio: mox poculum alteri reddit, vel juncta nonnullorum morem frangit illum. Hæque perstito egredimur.

Cont.

Continent Officium idem duo Barberina MS. verum diversimode tum a se invicem, tum a superiori & editis: & ideo seorsum ponenda sunt. Hoc itaque pacto Barberinum S. Marci scribit.

Εὐχὴ εἰς γάμους.

Ποιεῖ ὁ Διάκονος ἐκτενῆ λέγων. Ἐν εἰρήνῃ τῶ Κυρίῳ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν. Ὑπὲρ τῶν εὐλογηθέντων τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τῶν ἐν Κανᾷ Γαλιλαίας. Ὑπὲρ τῆς συζυγίας καὶ ὁμοψυχίας τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν δεῖνος, καὶ τῆς δεῖνος, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν· τῶν ἁγίων. Ὑπὲρ τῶν εὐλογηθέντων τὸ σέφανα τοῦτο ἐν τῇ δυνάμει, τῇ ἐπιχορηγήσει, & τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἁγίων Πνεύματος, τῶν Κυρίου. Τῆς παναγίας.

Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς λέγων.

Ο Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν. Ut supra.

Εἶτα σέφει ἀμφοτέρους, καὶ ἁρπάσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας, παραδίδωσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγει ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. καὶ ὁ Διάκονος λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς ἐπεύχεται ὁ Ἱερεύς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ συναγωγῇ. Ut superius. Sequitur deinde quasi separatim.

Εὐχὴ τῶ κοινῶ ποτηρίου.

Ο Θεὸς ὁ τὰ πάντα ποιήσας.

Oratio in Nuptiis.

Habet Diaconus orationem dicens. In pace Dominum. Pro superna. Ut hæ nuptiæ benedicantur, sicut aliæ in Cana Galilææ. Pro conjugio & concordia fratrum nostrorum N. & N. & eorum salute, Dominum. Ut benedicantur coronæ istæ virtute, adventu, & operatione sancti Spiritus, Dominum, Sanctissimæ, &c.

His completis orat Sacerdos dicens:

Deus sanctus, qui formasti, &c.

Utrumque deinde coronat, & apprehensis dextris eorum manibus, jungit ad invicem, & dicit Sacerdos. Pax omnibus. *Et Diacono dicente.* Capita vestra. *Precatur Sacerdos.*

Domine Deus noster, qui in salutari tuo, &c.

Oratio communis poculi.

Deus qui cuncta fecisti.

Barberinum secundum sub numero 88. ita habet.

Officium Nuptiarum.

Ἀπολυτία τῶ γάμου.

Δίδου τὰς ἀρχὰς ὁ Ἱερεύς, καὶ ἄρχεται λέγων.

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τῶ Πατρός. Ut supra.

Ἐν εἰρήνῃ τῶ Κυρίῳ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης & συμπνοίας. Ὑπὲρ & ἁγίας ἕνωσεως. Ὑπὲρ τῶ παῖδος καὶ ἐπισκόπου. Ὑπὲρ τῶ ῥυθῆναι, ἀντιλαβοῦ, σῶσον. Τῆς παναγίας. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαύῃ. καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Προκείμενον. ἦχος γ΄. Κύριος φωτισμός μου. στίχος. Κύριος ὑπερασπιστής.

Ο Ἀπόστολος τοῦ Ἐφεσίους.

Ἀδελφοί. καθὼς ὁ Χριστὸς ἠγάπησε. τέλος. Παρθένον ἁγνὴν παρεστῆσαι τῷ Χριστῷ.

Ἀλληλούϊα. στίχος. Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Γάμος ἐγένετο. τέλος. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Σοφία. Εἰρηνεύσῃ πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς. Κύριε παντοκράτωρ. Ὑπὲρ τῶ ἁγίου οἴκου τούτου. Ὑπὲρ & εὐλογηθέντων τὸν γάμον καινωνίᾳ. Ὑπὲρ τῆς συζυγίας, ὁμονοίας, καὶ σωτηρίας αὐτῶν. Ὑπὲρ & εὐφρανθέντων αὐτῶν ἐν ὁράσει τέκνων αὐτῶν, καὶ ὑιωνῶν. Ὑπὲρ & διορθωθῆναι αὐτῆς πάντα τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ὑπὲρ τῶ ῥυθῆναι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός.

Εὐχή.

Ο Θεὸς ὁ ἀόρατος ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον. Ut supra.

Εἶτα ἐπαίρει ὁ Ἱερεὺς τὴν ἀπαρχὴν, καὶ σέφει

Euchel.

Officium Nuptiarum.

Exordium Sacerdos, & suscipiunt, dicens.

Benedictum regnum Patris, &c.

In pace Dominum. Pro superna pace. Pro pace totius. Pro sancta domo. Pro patre & Episcopo. Ut liberemur. Suscipe, salva. Sanctissimæ. Quia sanctus es Deus noster, & in sanctis requiescis, & tibi gloriam.

Propositum. Tenus tertius. Dominus illuminatio mea. *Versiculus.* Dominus defensor.

Apostolus ad Ephesios.

Fratres. Sicut Christus caput. *Versiculus.* Virginem castam exhibere Christo. Alleluja. *Versiculus.* Uxor tua sicut vitis.

Evangelium ex Joanne.

In illo tempore. Nuptiæ factæ sunt. *Versiculus,* & discipuli ejus. Sapientia dicamus omnes ex toto anima, Domine omnipotens. Pro sancta hac domo. Pro nuptiarum fœdere nunc conjunctis. Pro conjugio, concordia, & salute illorum. Ut in filiorum, & filiarum fuarum visione lætentur. Ut donentur illis cuncta ad salutem postulata. Ut liberemur. Miserere nostri Deus.

Oratio.

Deus æterne, qui fecisti hominem, &c.

Primitias deinde, id est coronas simul

Sacerdos, & coronat eos dicens: Coronate servos Dei N. incorruptionis corona: in nomine Patris, &c. *Eodem modo coronatur & femina. Et unus dextram sponsæ manum, sponsi dextræ conjungit.*

Diaconus. Sapientia.

Cantor voce gravi. Gloria & honore coronasti eos.

Versiculus. Posuisti in capite eorum.

Diaconus. Dominum precemur.

Sacerdos orationem.

Corona illos tua gratia, conjunge illos in temperantia & honestate: benedic illos in fœcundæ bona, & inconcussâ fide; longitudinem dierum illis concede, commoda cuncta illis largire, timorem & cogitationem tui: fructum ventris illis tribue, in filiorum filiarumque visione illos exhilara: da illis in te gloriantes, Apostolicam vocem iterare: Honorabile connubium & thorus immaculatus. Ipse, Domine Deus noster, exaudi nos, qui in Cana Galilææ advenisti, & nuptiis ibi celebratis, patratis tua præsentia miraculis, & aqua in vinum mutata, benedixisti. Dominator omnium, servi tui N. & ancillæ tuæ N. connubio benedic, sicut Abraham & Sarræ benedixisti: benedic illis sicut Isaac & Rebeccæ: benedic illis sicut Jacob & Rachel. Corona illos sicut Joseph & Asenech: sicut Moysen & Sephoram. Sint oculi tui super illos intenti, & aures tuæ ut audiant vocem deprecationis eorum. Compleatur in illis quod dictum est per Propheram. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Filii tui sicut novellæ olivarum: in circuitu mensæ tuæ. Ecce sic benedicetur homo: qui timet Dominum. Quia tua est potentia, &c.

Oratio populi.

Deus qui cuncta fecisti, &c.

Et distribuit illis, primum viro, deinde fœminæ. Psalmus. Tonus gravis.

Gloria tibi Deus noster, gloria tibi.

Versiculus. Beati omnes qui timent Dominum.

Sacerdos orationem.

Domine Deus noster, qui in salutari, &c.

αὐτοὺς λόγῳ. Στέφεται ὁ δοῦλος τὸ Θεῖόν ὁ δοῦλος, στέφεται ἀφθαρσίας εἰς τὸ ὄνομα τῆ Παθρὸς. Ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ στέφεται. παραδίδει δὲ τὴν χεῖρα τῷ δεξιῷ τῆς νύμφης πρὸς τὴν χεῖρα τῆ δεξιᾶ τῆ νυμφίε.

Ὁ Διάκονος. Σοφία.

Ὁ ψάλτης. Ἦχος, βαρύς. Δόξα τῷ νικῆ ἐστεφανωσας αὐτούς.

Στίχος. Ἐθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.

Ὁ Διάκονος. Τὸ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Ὁ Ἱερεὺς τῷ εὐχῇ.

Στεφάνωσον αὐτὸς τῇ σῇ χάριτι, συζεύξον αὐτὸς εἰς συμφωνίαν τῆ συνόδου, ἐδίδαξας αὐτὸς εὐλογίαν τῆ γάμου τίκνα, δίδαξον αὐτὸς μακρόνοιαν ἡμερῶν, δίδαξον αὐτὸς πάντα τὰ ἐκλεκτὰ, τῆ εἰς τὸ βίβλον, τῆ εἰς τὸ μελέτην. δὸς αὐτοῖς καρπὸς κοιλίας αὐτῶν. ὤφθησον αὐτὸς ἐν ὁράσει ἐπὶ αὐτὸν, τῆ θυγατέρας. δὸς αὐτοῖς ἐν σοὶ καυχωμένους ἀπὸν τῆ διαβολικοῦ φαντοῦ. τέμνει ὁ γάμος, τῆ ἡ κοίτη ἀμίαντος. Αὐτὸς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τῆ τῆ ἐκείνου γάμου εὐλογήσας διὰ τῆ σῆς παρουσίας θαυματουργήσας ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών. Δέσποτα τῆ ἀπάντων εὐλόγησον τῆ συζύγους τὸ δοῦλο σε τοῦτε, τῆ τῆ δούλης σε ἵησδε, καθὼς εὐλόγησας τῆ Ἀβραὰμ τῆ τῆ Σάρρα· εὐλόγησον αὐτὸς ὡς τῆ Ἰσαὰκ τῆ τῆ Ῥεβέκκαν· εὐλόγησον αὐτὸς ὡς τῆ Ἰακὼβ τῆ τῆν Ῥαχήλ· στεφάνωσον αὐτὸς ὡς τῆ Ἰωσὴφ τῆ τῆ Ἀσενέθ, ὡς τῆ Μωσῆν τῆ τῆ Σεπφόραν ἔφεσται οἱ ὀφθαλμοί σε ἐν αὐτοῖς, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥητὸν διὰ τῆ στόματος λέγοντος, ἡ γυνή σε ὡς ἄμπελος εὐθυφόρησα ἐν κλίτεσι τῆ οἴκου σε· οἱ υἱοί σε ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆ τραπέζης σε. ἰδοὺ ὄντως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον. Ὅτι σὺ τῆ κράτος.

Εὐχὴ τῆ πρώτη.

Ὁ Θεὸς ὁ πάντα ποιήσας. Ut supra.

Καὶ μεταδίδωσι τῷ ἀνδρὶ· εἶπεν τῇ γυναικὶ· ὁ ψαλμὸς. Ἦχος βαρύς.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι.

Στίχος. Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Ὁ Ἱερεὺς τῷ εὐχῇ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηρίᾳ. Ut supra.

1 Τοὺς στεφανώσεις. Jure ita tibi propriis coronas vendicant nuptiæ, ut coronarum voce apud sacros prophanosque auctores veneretur. Hinc non conjegatum, sed στεφανίδια ἀπὸ μυρσίνης, *Epithalamium Coronatum* scripsit Theophanes Constantinum Patriarcham imperatoris imperatis & nuptiis ejusdem consortis suasu evasisse: Leonemque hæreseos ejusdem reparatorem, Theodorum Copronymo afinem ex *Coronato* Patriarcam intimisse, Leonis alterius historia refert: ἐκόρευσε στεφανίδια, τῆ ἐστεφάνωσε φιλοκάλῳ. *Coronatum Theodorum Leo Augustus tolondit, & Patriarcam dedit.* Sponsos quoque apud Gentiles coronis celebritos observavi: apud Apulejum quidem *Meraro. Sponsum unguenti inaudidum, & coronis floridum*: apud Claudianum item in rapte Proserpinæ vicinas nuptias ex floribus, & impositis corollis, hoi ominantis:

Nunc socias flores, sic fœque ignara coronat
Augurium fatale thori.

Admille pariter in suis conjugiis sacra virorum Dei cultorum conjectasse, coronas. Hanc decantat Christi & Ecclesiæ a Spiritu Sancto Epithalamium editum, in quo sponsis divinis gradientes, quo coronaverat eum mater sua, in die desponsationis, & in die lætitiæ cordis illius, conspicuos describitur. Sponsos quoque populi sui coronatos processisse scribunt Hebræi, idque dum Velsafiani edicto, ab hoc honoris & lætitiæ signo abstinere, sunt coacti. Sponsum specialim coronatum, ostendit Sidonius Apollinaris epist. 5. lib. 1. *Jam virgo tradita est, jam corona sponsus, jam palmata Consularis, jam exclude promba, jam toga senator honoravit.* Palladius Lausiacæ historiæ cap. 1. Ammonem Monachum pro sua sponsi coronati personam egisse narrat: εἶδεν ἡ καταπέμψασα αὐτὸν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγγελον, ἡ πάντα μετατάσσοντα τὰ τῆ γάμου. *Ibant & coronari, & in thalamo sedere, & omnia fusisse, quæ secundum connubii leges fiunt.* Utrumque memorat Theophanes in Mauricio: ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος Θεοδόσιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ γαμεῖ τὸν υἱὸν τῆ βασιλέως Τιβερίου τοῦ Γερμανοῦ τῆ παιδὸς. στεφανώσας αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τοῦ βασιλεύς. *Mauricius despontat Theodosium filium Germani Patricii filiæ matrimonio copulavit: Cyriace CP. Patriarcha coronas nuptiales eis imponente.* De Heraclio in Imperatorem cum Eudoxia in uxorem ducta coronato: στέφει δὲ, inquit, τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐν μυστηρίοις καὶ τὴν Εὐδοξίαν Ἀγριππίνης, ἐδόξασε πρεσβεύσασα παρὰ Σεργίῳ πατριάρχῃ τοὺς στεφάνους τῆ γάμου τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐκεῖ. Αὐτοκράτωρ ἐν αὐτοῖς ἀναδείκνυται. *Eodem die Eudoxia ipsi desponsata Augustæ coronata est; & utrique nuptiales coronas a Sergio Patriarcha accepit. Ipsoque die Imperator & sponsus renunciatur.* Ex qua vero materia nexæ plexæve fuerint sponsorum coronæ, non est hujus studii diquirere. Satis fit dixisse, eas hodie ex oliva ramo, candidaque purpureaque lana (in castitatis symbolum, & posteritatis sanguine propagandæ spem) circumdato, apud Græcos componi; ne eximde libi quasi novellæ olivarum exurrecturi promittacetur: quæ forsan ratio fuit, ut etiam antiqui Latini nuptos oleacea corona donarint, de quorum nonnullis cecinit Sidonius:

tum dives comas viridantis olivæ
Pace ligat, nectit decoras, & fœdera mandat.

Hunc porro coronandorum sponsorum morem, non quidem adinvenisse Gregorium, jam enim receptus erat in Ecclesia Tertulliani ætate, ut ex eodem de Cor. Mil. cap. 13. scribente constat: *Coronant & nuptiæ sponsos:* sed ubique commendasse, ipse testis est epist. 171. τὸ δὲ ἐμὲ ἐκέλευσε, ἡ στεφανῶσαι παιδὶ ἐκ ἐμοῦ γεγεννημένῳ παρθένῳ, ἡ πατέρα ἐκ ἐμοῦ γεγεννημένον ἐπίτροπον μὲ γενέσθαι τοῦ τέκνου, ἡ μὴ δεῖν ἐμὲ ἐν τοῖς δίκαις. *Cæterum nobis curæ sint, coronet quidem puer ut optavit: id enim si alibi nuptiis præsentes fuimus, laudavimus. Illorum enim corona sunt propriæ: ad nos vero preces fundere spectat:* id est nuptiali benedictione matrimonium ratum *Euchol.*

declarare. Quis autem coronarum in nuptiis fundamentum sinis fuerit, docuit Chrysostomus homil. 12. ad Tim. ἐξ οὗ τὸ στέφανοι τοῖς γαμικοῖς ἐπιτίθενται συμβόλου τινὸς ἕνεκεν. ὅτι αὐτοῖς αὐτοὶ περιέρχονται τῆ διηῆ, ὅτι μὴ κατ' ἐπιθυμίαν ἀλλὰ σωφρονοῦντες ἐν ἀλλήλοις ἐπὶ τὸ κοινὸν ἐπιτηδεύματα τὸ τέκνων ἐλθεῖν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀκρότης, ἡ στέφανος ἔχει, τῆς κορυφῆς ἐπιτεθεῖσα. *Propterea coronæ sponsorum capitibus imponuntur in victoriæ signum, quam libidinis impetuosæ cohibuit, jam ad thalamum accedunt, quia voluptate deditæ non sunt. Si vero voluptatis captivus sexpsum meretricibus dederit, cur de talique coronam gestat ipso capite superatus?* Suggerunt & aliam rationem, hujusce officii preces, hæ verbis, στέφανον ἀμάραντον ἀπόκειται τοῖς ἀγωνισαμένοις· χρήσιμον αὐτὸ ἐστὶ καὶ τοῖς γαμοῦσι. Corona siquidem variis compacta floribus, diversos viri & fœminæ, conspirantesque in concordiam affectus adumbrat; quæ sicut uni capiti est imponenda, ita & duobus in unum corpus conjugio convenientibus concedituri: illudque est quod dicitur: στέφανος αὐτοῖς οἱ κάματοι αὐτῶν. Ut velut eandem fructibus oriundis prævii sint flores, ita florea sponsorum corona, uberem compleatur eorum fœcundum reprominit; fœcunditas idcirco, quæ τὸ ἀγαθὸν κοινὸν ἕνωσις καὶ φιλία. Hoc ipsum est Clementis Alexandrini cogitatio, Pædagogi lib. 2. στέφανοι οὖν τοῖς γαμικοῖς ἡ ἑνότης ἀναγκαία, κοσμεῖ. Εἰ ἡ γάμου ἀρχὴ δὲ τὸ γένος τὸ τέκνα ἀμφοῖν ἐν δὴ τῷ σώματι κοινωνεῖ ἀλλ' ἀμφοῖν ἡ ψυχὴ γίνεται· τέκνων ἕνεκεν ἡ γαμεῖν, τέκνα τέκνων. *Ut corona quidem unitatis sit suspiciendus est, vires vero corona nuptiæ sunt: magnorum autem florum, sunt acriaque mali: quos certe e cornalibus pueris agricola divinus decerpit. Corona vero fœmen, filii filiorum suos.*

2 Ἐπ' ἀσπορᾷ.) Sponsalium ratique matrimonii solemnitatem, cum temporis tractu celebratum, animadvertit Alexii Comneni Novella de Sponsalibus in juris Orientalis lib. 11. ἐγκείμενον μὲν ἐν παρὰ τοῖς βασιλικοῖς ἔθεσιν ἀμφοτέρους ἐξαγαγεῖν· ἀβουλία μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ γάμους τελεῖν, πρὶν ἂν ἐκ τῆς ἡλικίας ἐφικωμεθα, ἡ τὸν ἐπιτήδειον ἐκ τῆς ἀκμῆς τῆ χρόνου συναγαγεῖν· ἐπιτηδειότατα δὲ τὰ ἐν ἀμφοῖν ἐν τοῖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῆ γάμου συναγόμενα

vir fiat princeps ac dominus uxoris, & totius familiæ, velut coronatur.

4 Τῶν παρανύμφων.] Plures Paranymphos in Ecclesiam deducere sponsam, ex Evaristi & Soteris Pontificum, & Carthaginensis Concilii verbis officio superiore num. 12. observavimus. Illi, teste veritatis voce, sunt amici sponsi, ejus audita loquela lætantes, & alacritatis ejus participes solemniores reddunt nuptias: συνῆσαν prædicto loco vocitati, a spe prolis, e conjugio quod promovent, concepta.

5 Ἀρμόζεσθαι ἀδελφοὺς [illegible].] Propter animorum corporumque viri & fœminæ concordiam, *conjugium* moderna lingua συνοικέσιον appellant Græci; in quo mulier viro subdita ὑποταγὴν, alio vocabulo, illud idem denominat.

6 Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, &c.] Matrimonio rato, & a conjugibus legitime contracto, hisce verbis, Sacerdotis ore prolatis, testimonium reddit Ecclesia: ac idcirco sensus illorum solerter est attendendus. Non enim hujusmodi est, ut prima facie potest videri: *Coronat servus Dei N. ancillam Dei N. in nomine, &c.* Qui namque coronatur, coronis ipse subjectus? sed potius: *Coronatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. id est coronas nuptiales subit, in signum fœderis conjugalis cum ancilla Dei N. contradi:* vel certe, *Coronatur servus Dei N. in ancillam Dei N. pariter coronatam, uxorem legitimo matrimonio, his coronis designato, accipiendam.* Coronandos namque se mutuo sponsi exhibentes, matrimonium contrahere profitentur; atque hic ex consensu & affectu in alterum se coronari permittit. Alia tamen in coronatione sponsorum a Sacerdote verba prolata, consulet in Ms. Cryptof. & Barber. inter varias Lectiones.

7 Τὸ κοινὸν ποτήριον.] Circa ritum poculi vino pleni sponsis matrimonio contracto, a Sacerdote exhibiti, plura scripsit Arcudius, sed quæ mentem Ecclesiæ nullatenus attingunt: unde & ejus sensum brevemque, primum se ignorare professus lib. 7. cap. 32. vice Sacramenti Eucharistiæ, si illa omitteretur, a sponsis sumi, hæsitabundus conjicit: vel certe communione accepta ablutioni deservire posse, ex suo, asserit: Aberrat tamen longissime a vero scopo Arcudius, etiam ipse erroris sui conscius, qui Græcis post communionem ablutione nunquam opus esse noverit, ut qui sacrati panis species sancto Christi sanguine tinctas delibent, vel si extra Missam communionem expectant, communi vino delibutas sumant. Sed nec ablutio simplex in altari tanto apparatu, & peculiari oratione benedicenda est: & certe si communionis vice, aut ori abluendo deserviret, ipsa benedictionis verba alterutrum commemorarent; nec aliud quidpiam ab illis alienum proponerent, & explicarent. Et licet, quod certum est, devotionis antiqui Græci studiosiores, contracto sive extra sive inter Missarum solemnia conjugio, sacram simul communionem susciperent: Liturgici namque sacrificii meminit officium præcedens, & absque sacrificio communionis Præsanctificatorum mentionem indubiam agit in hoc officio Cryptof. Ms. inter varias lectiones littera c. celatum: quod & clarissime Symeon Thessalonicensis affirmat his verbis: Μετὰ [illegible] ἱερεὺς [illegible] τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου, & [illegible] ἅγια τοῖς ἁγίοις, & [illegible] Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, [illegible] Medio sacro calice Præsanctificata (in calice exstantia) *Sacerdos tangit, & exclamat:* Præsanctificata sancta sanctis. *Et omnibus exclamantibus:* Unus sanctus, unus Dominus, &c. *fol. 81. quia ille solus est sanctificatio, & nuptiarum servorum suorum pax & fœderis nexus, recte sponsorum ad invicem facta communione refici, si tamen sint capaces; ideoque dispositos illos tenere debent, ut coronentur digne, & honeste conjungantur.* Nullquam tamen, ut constat, vel communionis vice, vel ablutionis faciendæ gratia dispositum est poculum hoc commune, de quo in præsenti fit sermo, sed individui convictus societati, & communi bonorum omnium usui & possessioni ex æquo habendæ & repræsentandæ deservit. Subjungit propterea Symeon citatus: [illegible] *Ex communi deinde propinat illis poculo: & decantatur illud, (calicem salutaris accipiam, tum propter sanctissima, tum etiam in lætitiæ signum propter sponsorum conjunctionem, pacem & concordiam: quod quidem etiam bigamis & hujusmodi* (id est tertias nuptias iterantibus) *distribuitur. Non enim divina illis dona, sed commune solum poculum ab Ecclesia, in privatam sanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam distribuitur.* Communis autem poculi delibatio a sponsis facta, non est Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos quoque fuisse observatum plures meminerint: & Polydorus Virgilius ejusdem moris apud Anglos adhuc vigentis, testem se reddit lib. 5. de invent. rerum cap. 4. Sed & Scyphus vitreus, post terram delibationem fractus, post corpore, tum animorum cohæsionem aliis quibuscumque consortium interdictum indicat: hocque eodem ritu Hebræi haustu vino in nuptiis cyathum confestim terræ illidunt, & comminuunt: ut nubentium vel spectantium animos, ad fragilitatem & brevitatem humani cujusque gaudii ad instar vitri effracti cito citius prætereuntis, contemplandam invitent. Græcos tamen aliqua religione ductos, vitrum illud comminuere censeo, cum enim se ἀγίων ἀνθέων, id est floribus, ramis, oleo benedicto, &c. ex attactu sacrarum imaginum sanctificatis perunxerint, reliquias, ne prophane tradentur, in ignem projiciunt: ita & Scyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inservivit, confringendum potius, quam in prophanos usus revocandum, existimant.

8 Λαβὼν αὐτοὺς ὁ ἱερεύς.] Modum quo sponsos Sacerdos accipit Thessalonicensis Præsul aperit, ὁ ἱερεὺς συμπλέκων τὰς δεξιὰς τῶν νυμφίων, *implectit ad invicem sponsorum dextras Sacerdos:* atque ita manibus implexos ipse manu accipit. Optime, ita enim intelligitur de quibusdam juvenibus sponsis a se electis scribens Nazianzenus ad Anisium, Epist. 57. [illegible] *Et juvenum dextras implico, & utrasque manui Dei conjugo:* dum videlicet manum vicariam, ipse dextris coronæ circumponit Sacerdos.

9 Τὸ συνεῖναι [illegible]] Finem & mysterium aperit Thessalonicensis, [illegible] *Suscepitas coronas temperantiæ concordiæque susceptor, vetes stans, & consensus unanimis connubiique laudandi moderator & præceptor factus.* Spondet enim pro neptorum continentia, & mutuis sese affectibus prosequi instruit: sicut in Baptismo sidem susceptor edocet, & pro suscepti constantia se coram Ecclesia sponsorem exhibet.

10 Στρέφονται ἐν χορείᾳ κύκλῳ.] Modesto compositoque gressu in circulum acto, ex alacris animi affectu, præeunte graviter Sacerdote, Choream ducunt, aut simulant, sponsi: & quasi Choraulo, illo sacris præposito præcinente, mentem a corpore terrenisque moribus elevantes, conjunctionem Verbi divini cum humanitate assumpta, suo conjugio repræsentatam contemplantur, audito hoc Hymno. Ἡσαΐα χόρευε, ἡ παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, &c. quod insuper expositum Symeon sæpe auditus non reliquit. Nam & ideo forsan Martyrum Troparion Ἅγιοι μάρτυρες decantari censet, quia Christi humanitati cum deitate conjunctæ suo sanguine Martyres testimonium exhibuerunt, & tribulationem carnis hujusmodi nuptos habituros Ecclesia vaticinatur, sed & addit

instar ille: [illegible] *Quia non carne tantummodo, sed potius animæ sola operatur copulari, per fidem rectam, & pietatis opera devota; ut & verum conjugium, & nuptiæ eorum immaculatæ appareant, & sanctorum in Christo sint participes, seipsos carnemque despicientes usque ad martyrii tolerantiam.*

11 Μεγαλύνθητι νυμφίε ὡς Ἀβραάμ.] Quia conjugium a Deo institutum, & in sui bonum cedere novit Ecclesia, Epithalamicis idcirco versibus illi occinit; sed nec Epithalamia castissima decantare abhorruerunt SS. PP. Paulinus in nuptiis Juliani filii Memoris, & Fortunatus in nuptiis Sigiberti & Brunichildis.

12 Θεοστεφεῖς ἀπόστολοι.] Non minus fidei suis studiis promovendæ, & sacris edictis confirmandæ, quam regendo Romanorum imperio, Constantinum & Helenam matrem ἰσαποστόλους, ideo & ἰσαποστόλους ab Ecclesia vocatos, elegit Deus. Sic regi Recaredo Concilium Toletanum tertium acclamavit: *Ipse mereatur veraciter Apostolicum nomen, qui Apostolicum implevit officium.* Constantinum autem & Helenam ut privatos sibi a cœlo datos protectores, hic vero ut conjugio insignes, Græci invocant, similque Procopium martyrem, quod & gaudiis duodecim matronas nuptialibus ornamentis avocatas, ad nuptiales cœlestis gaudii thalamos, per martyrii semitam, ita Metaphraste scribente, exhortatus fuerit properare. Vel cum mutato in melius antiquo illo ad superstitionem propendente studio, res quascumque sacras, & verba, omen arrepturi, soleant annotare Græci: cum in oratione superiori, [illegible] sponsis deprecari Ecclesiam audierint, nunc nominis allusione, ejusque memoria moti, Procopii meritis & precibus, illam donandam rogant, obtinendamque confidant.

a 1 ΕΥΧΗ ΚΑΙ ΛΥΣΙΝ ΣΤΕφάνων τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ.

b Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὸν ἐνιαυτὸν τὸν στέφανον εὐλογήσας, καὶ τοὺς παρόντας στεφάνους ἐπιτίθεσθαι παραδοὺς, τοῖς νόμῳ γάμου συναπτομένοις ἀλλήλοις, 2 καὶ μισθὸν ὥσπερ ἀποδιδοὺς αὐτοῖς τὸν τῆς σωφροσύνης, ὅτι ἁγνοὶ πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν· αὐτὸς καὶ ἐν τῇ λύσει τῶν παρόντων στεφάνων τοὺς συναφθέντας ἀλλήλοις εὐλόγησον, καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν, ἀδιάσπαστον διατήρησον· ἵνα εὐχαριστῶσι διαπαντὸς τῷ παναγίῳ ὀνόματί σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

c Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

3 Σύμφωνα καταπίσαντες οἱ δοῦλοί σου Κύριε, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἐκτελέσαντες, τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου τῆς Γαλιλαίας, καὶ συστείλαντες τὰ κατ' αὐτὸν σύμβολα, δόξαν σοι ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

ORATIO CUM SOLVUNTUR CORONÆ OCTAVA DIE.

Domine Deus noster, qui anni coronæ benedixisti; & has coronas, connubii lege ad invicem junctis imponi tradidisti, velut continentiæ mercedem eis reddens, quia puri ad nuptias a te sancitas convolarunt: ipse, & in præsentium coronarum depositione, copulatis ad se invicem benedic, conjunctionem eorum indivisam conserva, ut in omnibus sanctissimo nomini tuo grates exhibeant, Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

Pacta firmantes nos servi tui Domine, & nuptiarum in Cana Galilææ officium absolventes, & recipientes ejus symbola, gloriam tibi referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et fit dimissio.

VARIÆ LECTIONES.

In Orationem pro solvendis Coronis octavo die.

a Ἔτι ἐπὶ τοῦ κόσμου.) Barberinum secundum legit, ἕως ὅτε τὸ ἑπτὰ τὸ τέρμα. *Oratio pro tollendis a recens nuptis coronis.*

b Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.) Aliam orationem scribit codex idem.

BEnedictus es Domine Deus noster, qui sancta tua benedictione nos benedicis, quique ut in thalamos servorum tuorum N. & N. ingrederemur, dignos fecisti: confirma illos, ut sanctum nomen tuum timeant omnibus diebus vitæ suæ, quia te Domine virtutum concipiemus, & te rogamus ut nobiscum convenias, & nuptias istas benedicas, sicut alias quondam in Cana Galilææ benedixisti. Pacem & gratiam tuam illis concede, Patranymphis etiam, & omnibus cum eis convenientibus, & in divinam hanc institutionem conspirantibus custodis, quæ ad salutem conducent postulata largire. Quia convenit tibi omnis gloria, &c.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς εὐλογίᾳ σωτηρίᾳ, καὶ καταξιώσας ἡμᾶς σήμερον εἰς τὸν νυμφῶνα τῶν δούλων σου, ὅπως ὁ ἐλεήσας αὐτοὺς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν· ὅτι σε ὑπεδέξασθε Κύριε τὸν δυνάμεων, καὶ σε ἐπικαλούμεθα συναυλεῖν μεθ' ἡμῶν, καὶ εὐλογῆσαι τὸν γάμον τοῦτον καθὼς εὐλόγησας τὸν γάμον τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. τοῦ ἐρίνιν καὶ τὸν χάριν σου παρέχε αὐτοῖς, ἅμα τοῖς παρουσίαις, καὶ πᾶσι τοῖς συναυλοῦσιν αὐτοῖς, καὶ συναυδοῦσιν ἐν παντὶ τῷ θείᾳ τοιαυδοσίᾳ, πᾶσι χαρίζόμενος τὰ τῶν σωτηρίων αἰτήματα. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, καὶ τὰ ἑξῆς.

c Εἰς τὸν πόδα.) Desunt sequentia in Cryptof. Bellarionis, & Barberino secundo.

In Orationem pro solvendis Sponsorum Coronis octavo die dicendam, Notæ.

1 Ἕως τοῦτο κρατεῖ τὸ ἔθος ἡμῖν.) Nuptiarum celebritatem in octavum usque diem antiquos Gentiles protraxisse scribit Novarinus opere de agnis nuptialibus: ab illis hanc morem in Ecclesiam traductum, suspicaretur, qui ritus instituionem firmiori sanctionique fundamento fulcire nesciret. Observandum itaque cujuslibet Sacramenti, vel insignis beneficii acceptionem, per septem alios dies Græcos hac etiam ætate, memoriæ commendare. Hoc ritu Neophyti servatis per octo dies candidis vestibus, octavo die solemniter eas in Ecclesia deponunt: Eucharistiæ in Pascha te perceptæ, in celebritatis prorogationem, septem alii adscribuntur dies: ad idem reversos Pœnitentiæ multis exclusis, per septem dies in Ecclesia perseverare, ut suo loco dicetur, Methodius præcipit: Sacerdotem recens Ordinatum per septem dies sacris faciendis attendere, nuper legimus & annotavimus; preces etiam extremæ Unctionis septem dictus progatas aliquando fuisse & Monachos solemni professione Deo devotos continuis per septem dies noctu diuque orationibus & vigiliis vacasse, jam observatum occurrit. Non minorem itaque præ sacramentis aliis, cum matrimonium devotionem exquirat, & castus Tobias productis per septem dies precibus, conjugis sospitatem, conjugii proiperitatem, a Deo fecerit meratus: æquale tempori spatium conjugibus ut Deo quoque vacent assignavit Ecclesia: interim, Coronis castimoniæ cultibus, conservaris animis a cælestibus se penitus avocatos non fuisse profitentur, & deinceps familiæ cura distrahendi, cum precibus & Ecclesiæ benedictione illas deponere sibi licere, exoptant.

2 Μισθὸς ἀγωνίων ἀγαθῶν τῆς εὐφροσύνης.) Qualiter Coronæ castitatis sint præmium dictum est tum a superioris officii.

3 Σύμφωνα κατατιθέντες.) Qui nuptui filium locat, cum proco de dote convenit & stipulatur; qui quia Spondet, Sponsalibus nomen imponit: in quibus etiam Sponsi ut voce, ita concordibus animis conspirant, σύμφωνα κατατίθεται. Contractu autem quolibet obfirmato, vel integre observato, quia pignora, fideique symbola stipulantes penes se recipiunt: Coronis propterea Sponsionis inter nuptos actæ, & consummatæ, & deinceps fide sincera conservandæ, pignora ipsi Sponsi mutuo sibi reddunt, dum illas e capite sibi solvi permittunt; reneque quod hic dicitur, οὐχήσει τὸ κοινὸ χάρισμα. Ad litteram vero, si pœna Sponsio a nuptiis resilientiex mutuo consensu imposita, pignus ab utraque parte fuerit depositum; firmato coronis acceptis connubio, earum ademptione omni quinque ἀγωνίων jactura solvuntur stipulantes: de quo legenda Alexii Novella Juris Græcor. lib. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΙΔ ΠΕΡΙ ΔΙΓΑΜΩΝ.

Κεφάλαιον τ Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ϛ τῶ Ὁμολογητῆ.

CAPITA DE BIGAMIS.

Caput Nicephori Confessoris Patriarchæ Constantinopolitani.

ΟΙ δίγαμοι, ἐ στεφανῶνται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμῶν τοι μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐπὶ δύο ὁ δὲ τρίγαμος ἑ.

BIgami non coronantur: sed & præterea prohibentur illibatis mysteriis excommunicare, annis duobus. Trigamus vero quinque.

Ἐκ τῶν ὑποκρίσεων τῶ μακαρίτη ϛ Νικήτα μητροπολίτη Ἡρακλείας ἐξ ὧν ἠρωτήθη παρὰ τῶ Κωνσταντίνου Ἐπισκόπου.

Ex responsis Beati Nicetæ Metropolitæ Heracleensis ad interrogata Constantini Episcopi.

Ἡμὲν ἀκρίβεια τῆς διγάμους οὐκ ἔωθε στεφανοῦν· ἀδὲ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας συνήθεια, τὸ παντάπασι ἡ παραπηρεῖται· ἀλλὰ ἐ τοῖς διγάμοις τὰς συμφωνίους στεφάνας ἐπιτίθησι· ὁ δὲ ἁδεὶς ἁδέποτε παρὰ τῶν ἐκκλήθη· πλὴν ἔστε ἡ δεύτερον χρόνον ἡ θείας ἐξάρνησις κοινωνίας· ἀλλὰ ἐ τὸν ἱερολογήσαντα τινὰς τριτόβυτον, σωφρονίσειν αὐτοὺς ἀ νενόμισται· καὶ τῶ ζ. Κανόνι τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου.

Ex vero Beati Nicetæ Metropolitæ Heracleensis ad interrogata Constantini Episcopi.

EXacta legum observatio Bigamos coronare non est assueta. Minus vero hanc custodit magnæ Ecclesiæ consuetudo: verum & Bigamis sponsalitias imponit coronas: nec ullis propterea conspectus est unquam. Uno tamen vel altero anno sacra communione excludentur: sed neque fas est Presbyterum benedictionem eis impartientem, simul convivari: juxta septimum Canonem Neocæsariensis Synodi.

IN CAPITA DE BIGAMIS. NOTÆ.

1 Κρίνομεν τοὺς δευτέρους.) Secundas Nuptias Ecclesia Græca nusquam peccati condemnat, incontinentiæ tamen labem eis aperte exprobrat sequenti scholio plerisque in locis, imo centuriis corripit: absque sacrorum namque participatione vult illas celebrari, ut ex Symeone Thessalonicensi præcedentis officii nota 7. didicimus nec ubi post indultum orationibus & jejuniis longum temporis spatium Bigamis veniam, & jus ad sacramenta accedendi restituit Concilii Laodicæni Canon primus. Neocæsariensis autem Canon 7. edicit amplius: τοὺς δευτέρους καὶ γάμους τοὺς δυσφημουμένους ἐπιτίθεσθαι μετανοίαν καὶ ἀπέχεσθαι τοῦ γάμου, ἵνα ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πρεσβύτερος ἐπιτιμήσῃ τοῖς γαμοῦσι. *Ne Presbyter in Bigami nuptiis conviventur, quamdiu quidem pœnitentiam Bigamo promeruit & exposuerit, quis est Presbyter, qui commessationi talibus nuptiis condescendat, & indulgeat?*

2 Νικηφόρος.) Quis fuerit hic Nicephorus Synaxeon 2. Junii enarrat. Νικηφόρος ὁ ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐ γενόμενος τῆς ὀρθοδοξίας, ἐπὶ τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου ἐ Εἰρήνης τῆς Θεοδώρας τῆς ἐξ Ἀθηνῶν τῆς Εὐβοίας· ὁ δὲ Θεόδωρα ἐ συγγραφεὺς ἐ Σακκουδίων ἐγένετο, ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐ τῶν ἁγίων Θεοδώρων τῶν Σακκουδίων, ἐνταῦθα καὶ ἡγούμενος ἐ Μάνουσος, ἐπὶ τῶν Νίκαιαν, ἐνθα ἐ τελευτᾷ· ὁδὲ πάτερ αὐτῶ Νικηφόρος ὑπογραφεὺς τῆς λογοθεσίου, κατασταθεὶς ἔξαρχος, πλείονος, τῆς βίβλου, Ὑμνογράφος τῆς πόλεως κατέλιπεν, ἐδὲν ἡ Ὅτι, τῆς ἐντεῦθεν ἀφέλιμον, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀφετλῶν, ἐ μεγάλου τεμπλίου. Τοιοῦτος τοι καὶ ὁμώνυμος Πατριάρχης ἀποκαθιστᾶται τὰ τῶν Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι Νικηφόρος βασιλεύει, τοῦ πατρὸς Σταυρακίου, τῆς βασιλεύσης Εἰρήνης Ἀθηναίας, ἐ τῆς Ἰουλιανῆς μέχρι βασιλεύει Λέοντος ἐ Σαλμανάσσης Χαλδαίων· μετὰ δὲ Θεόδωρον τὸν ἀδελφὸν ἐγένετο ἡγούμενος τῶν Σακκουδίων, ἐξ οὗ καὶ ἐκεῖσε ἐ ἀναχωρήσας Θεόδωρος χρόνοις ἀκριβῶς τὰ τῆς ἐξόρου. *Nicephorus divinus præsul, fuit Constantinopolis & foras & alumnus: regnante impio Constantino (Copronymo) a Theodoro, & Eudocia natus. Theodorus vero regiorum edictorum scriba, ut divinarum Imaginum cultor exsul fuit, & Mysiensem ejectus in exsilium, deinde Nicæam deportatus, ibi vitam finivit. Hujus vero filius Nicephorus,* & ipse cum scriba esset, abjecta dignitate, opibus, & honoribus abdicatis, *in Proponticum urbis secessit: ubi Deoque vacans, virtute præcellentem composuit vitam, & post obitum Tarasii Beati Patriarchæ, promotus est in Constantinopolis Patriarchum, a Nicephoro Imperatore Scauracii patre;* circa annum 806. *ubi & vixit usque ad Leonis Iconomachi regnum; a quo in exsilium pulsus, & in carcerem conjectus, ad Bantinum migravit, annis septuaginta natus, quorum novem in Præsulatu, vredecim vero in exsilio peregit.* Plura de illo Theophanes, & ex Theophane Baronius. Scripsit quædam Tom. 4. Bibliot. PP. Latine reddita, ejus Canones Juris Græcoromani lib. 3. extant.

3 Τὸν ὁμολογητὴ.) Qui Latine *Confessor*, præter mortem, atrocitas & tormenta pro virtute patior, Græcis ὁμολογητὴς dicitur. Qui autem hunc *Confessor* in Lateranorum officiis habeatur, si Monachus sit, sæpe; si communem in civitate vitam duxerit, *Sanctus*, nuncupatur. Hunc autem Nicephorum inter Confessores præcipuos celebrant Græci, & cum eo Maximum, Theodorum Studitem, & a Studio laudarum Platonem.

4 Ὁ δίγαμος οὐ τετιμᾶται.) In duos divisus legitur hic Canon Juris Græcoromani lib. 3. ὁ δίγαμος οὐ τετιμᾶται, ἀλ' ἔχει ἐπιτίμιον τὸ μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐτη δύο. Mox alius sequitur, ὁ τρίγαμος ἐπιτιμᾶται ἔτη πέντε, καὶ πάντα ἀφορίζεται. Ex quibus patet secundas & tertias nuptias a Græcis reprehendi, Ecclesiæ pœnis subjici. Quæras autem omnino reprobant, ac noxias & vetitas, irritante similium earum contractus Sancta fide Apostolica: de quibus legendus Arcadius lib. 7. cap. 27. 28. & 29.

5 Νικήτα.) Hujus ut Juris Pontificii peritissimi responsiones extant Juris Orientalis lib. 3. quarum prima hic exscripta, titulum hunc præfixum habet: πῶς δεῖ ἐξετάζειν τοὺς ἐρχομένους ἐπὶ τὸ δεύτερον ἀνδρόγαμα ἢ τὸ γάμον ἀγαμίαν. Si oportet eos qui ad secundum conjugium transeunt, suscipere a Pontifice qui in illa regione est, Bigami benedictionem? Ita certe: nam & sanctorum & Ca-

quando nuptorum variam quidem eſt officium, ſed non ex integro: unde quamvis Bigathorum incontinentiam hoc excuſare nitatur, & pro eis deprecetur; pro eorum tamen conjugio exorat, & Deum illis, quibil præter jus naturale aut divinum attentandibus, adeſſe exoptat: unde & quædam adjecta, alia vero omiſſa, alia hinc translata ex priori officio non ſine fundamento cognoscuntur.

OFFICIUM IN BIGAMOS.

De nuptiis Sacerdos benedicit.
Ter ſanctus. *Dimiſſorium diei.*
Deinde Collecta.

In pace Dominum precemur.
Pro ſuperna pace.
Pro ſancta hoc domo.
Pro ſervis Dei N. & N. Dei protectione, & eorum convictu, Dominum precemur.

Ut conſerventur & vivant in concordia, Dominum precemur.

Suſcipe, ſerva, miſerere, & conſerva nos.

Sanctiſſimæ, illibatæ, ſuper omnes benedictæ, gloriofæ.

Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio.

Deinde.

Dominum precemur.

DEus æterne, qui diviſa a ſe invicem in unitatem congregas, & inſolubilem eis compoſitionis nexum immittis, qui Iſaac & Rebeccæ benedixiſti, hæredeſque illos tuæ benedictionis renunciaſti: benedic etiam & ipſe ſervis tuis N. & N. in omni opere bono deducens illos.

Quia miſericors & benignus Deus exiſtis.

Pax omnibus.

Capita veſtra Domino inclinate.

DOmine Deus noſter, qui ex gentibus Eccleſiam virgineam caſtam tibi deſponſaſti; benedic ſponſalibus iſtis; conjunge & conſerva famulos tuos in pace & concordia. Te decet enim omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Tum Sacerdos accepta annulis, prime tertii auricm vivo, mulieri vero argenteum, & dicit vivo.

SUbarrhatur ſervus Dei N. propter anciſſam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Sancti Spiritus.

Similiter & mulieri.

SUbarrhatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Sancti Spiritus; nunc & ſemper.

Et annulo crucem exprimit ſuper eorum capitibus.

Et dextris eorum digitis eos immittit.
Deinde annulos commutat proximis.

ΕΙΣ ΔΙΓΑΜΟΥΣ.

ΕΤλειθη τὸ ἔθος.
Τὸ τεταγμένον, Ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας.
Εἶτα συναπτή.
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.
Ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἕνωσης.
Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῦ δείνος, καὶ τῆς δείνος, καὶ τῶν ἐν Θεῷ σεσηκὼς καὶ συμβιώσεως αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τοῦ συζῆσαι αὐτοὺς καλῶς ἐν ὁμονοίᾳ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Λυτρώσθαι, σῶσαι, ἐλέησαι, καὶ φυλάξαι ἡμᾶς, Θεὸς, ἐν χάριτί σου.
Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου.
Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις.

Εἶπε
Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διχασθέντα συναγαγὼν εἰς ἕνωσιν, καὶ σύνδεσμον ἀδιάτρητος τοιοῦτος αὐτοῖς ἄρρηκτον, ὁ εὐλογήσας Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκαν, καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τὸν δεῖνα, καὶ τὴν δεῖνα, ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐν πάσῃ ἔργῳ ἀγαθῷ.
Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.
Εἰρήνη πᾶσι.
Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ νῦν ἐξ ἐθνῶν προσιτὸν σοι σύμβολον ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνὴν, εὐλόγησον τὸ μνηστὸν τοῦτο, ἐ ἕνωσον καὶ ἁρμόσασον τοὺς δούλους σου τούτους, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ. Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, ἐ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τοὺς δακτυλίους, ἐπιδίδωσι τῷ ἀνδρὶ ἐ χρυσοῦν· τῇ δὲ γυναικὶ ἐ ἀργυροῦν, καὶ λέγει τῷ ἀνδρί.

ΑΡραβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ, τὴν δεῖνα. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὁμοίως καὶ τῇ γυναικί.

ΑΡραβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, ἡδεῖνα, τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, τὸν δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί,

Καὶ ποιεῖ σταυρὸν μὲ τὴν δακτυλιδίνη, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Καὶ ἐπιτίθησιν αὐτὸς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς δακτύλους.
Εἶτα ἀλλάσσει ὁ συμπεθερὸς τὸ δακτυλίδι.

Ο δὲ

Ο δὲ Ἱερεὺς λέγει.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάντων φειδόμενος, ἐ πάντων προνοούμενος, ὁ τὰ κρυπτὰ γνώσεων τῶν ἀνθρώπων, ἐ πάντων τὴν γνῶσιν ἔχων, ἐλάθητι τοὺς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐ τὰς ἀνομίας συγχώρησον ἡμῖν σῶν οἰκετῶν, καλῶν καὶ εὐσεβῶν μαθητῶν, παρέχων αὐτοῖς συγγνώμην παραπτωμάτων, ἀφεσιν ἁμαρτιῶν ἐλασμὸν, συγχώρησιν ἀνομιῶν, ἐκκοπὴν τε καὶ ἀκοσίων· ὁ εἰδὼς τὸ ἀθεσίας ἐ ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ πλάστης ἐ δημιουργὸς, ὁ Ῥαὰβ τὴν πόρνην συγχωρήσας, ἐ τὸν τελώνην ἐ μοιχείας προσδεξάμενος, μὴ μνησθῇς ἁμαρτημάτων ἡμῶν, ἀγνοίας ἐ γήρατος· ἐν ᾧ ἀνομίας παραπορεύῃ Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται σου; ἢ ποία σὰρξ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου; σὺ γὰρ μόνος ὑπάρχεις δίκαιος, ἀναμάρτητος, ἅγιος, πολυέλεος, πολυοικτίρμων, ἐ μεγαλοδώρητος καὶ κατὰ ἀνθρώπων. Σὺ δέσποτα οἰκτειρήσας τὴν πλάσιν σου, τὸν δεῖνα, ἐ τὴν δεῖνα, ἔνωσον τῷ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ· ἕνωσον αὐτοὺς τῷ τελείῳ τοῦ ἐπιτρεχθοῦ, ἐ πόρνης τὸ ἔκπορνον, ἐ λυτὸν τὸ ἐξομολογούμενον· ἵνα διὰ μετανοίας ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν, ἐν ὁμονοίᾳ ἐ εἰρήνῃ τὰς ἐντολὰς σου ἐργαζόμενοι, καταξιωθῶσι χῇ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. Ὅτι σοὶ ὁ οἰκονόμος πάντων, ἐ σοὶ τὸ δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, ἐ τῷ Υἱῷ, ἐ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν ἐ ἀεὶ, ἐ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.
Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ΚΥριε Χριστὲ Λόγε τοῦ Θεοῦ, σὺ φωτοδοτήσας τὸ τιμιόν ἐ ζωοποιὸν σταυρόν, ἐν τούτῳ ἡμᾶς ἐρρύσω τοῦ χειρογράφου, ἐ τῆς δυναστείας τοῦ διαβόλου ρυσάμενος ἡμᾶς, ἐλάθητι τῶν ἀνομιῶν τῶν δούλων σου, ὅτι ἐ καύσωνα ἐ βάρος τῆς ἡμέρας, ἐ τὴν σαρκὸς τοῦ πειρασμὸν μὴ ἰσχύσαντες βαστάσαι, εἰς γαμικὴν διπλῆν κοινωνίαν συνέρχονται καθὼς ἐνομοθέτησας διὰ τοῦ σοῦ τοῦ ἐκλογῆς σκεύους Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, εἰπὼν δι' ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς, τὸ κρεῖσσον γὰρ κυβερνᾶσθαι, ἢ πυροῦσθαι. Λυτὲς ὡς ἀγαθὸς ἐ φιλάνθρωπος, ἐλέησον, ἐ συγχώρησον, ἐλάθητι, ἄφες, ἄφες τὰ ἐγκλήματα ἡμῶν, ὅτι σὺ εἶ ὁ τῆς νύσσης ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἄρτου ἀφειλέτης. οὐδεὶς γὰρ ἀνεύθυνος, εἰ μὴ σὺ μόνος ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐστιν, ἢ χοϊκὸς φύσις, εἰ μὴ σὺ μόνος ὁ σάρκα φορέσας ἀναμάρτητος, ἐ τῶν αἰώνων ἡμῖν δωρεάμβως ἀπάθειαν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς Θεὸς τῶν μετανοούντων, ἐ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, ἐ τῷ Υἱῷ, ἐ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν ἐ ἀεὶ, ἐ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐ ἐκ πλευρᾶς αὐτοῦ ἀναπλάσας γυναῖκα, ἐ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν διὰ τὸ ἄπαξ ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐνῶσαι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῇ γῇς αὐτοῦ ἐ τοῦ Δὸς ποιεῖ ἐξαπόστολον τὴν χάριν σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, ἐ ἄρσενον ἐ θῆλυν σε, τοῦδε ἐ τὴν δεῖλαν σε, τὸν δεῖνα, ἐπὶ παρὰ σὲ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ. συζεύξει αὐτοὺς ὁμοφροσύνῃ· στεφάνωσον αὐτὼς εἰς σάρκα μίαν, χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν.

Euchol.

Sacerdos vero dicit:

Dominum precemur.

DOmine Deus noſter, qui omnibus pareis, & omnibus provides, qui ſecreta cognoſcis hominum, & omnium notitiam habes: propitiare peccatis noſtris, & ſervorum tuorum iniquitates remitte, vocans eos ad pœnitentiam, præbens eis veniam delictorum, peccatorum reconciliationem, cujusque voluntariam & non ſponte partam condemnationem; qui humanam infirmitatem noſti, creator & opifex: qui Rahab meretrici peperciſti, & Publicanum ſuſcepiſti: ne memineris peccatorum noſtrorum, ignorantiæ juventutis: Si enim iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis te ſuſtinebit? aut quæ caro coram te juſtificabitur? Tu enim ſolus exiſtis juſtus, ſine peccato, ſanctus, multæ miſericordiæ, & benignus; & pœnitentiam agens ſuper malicia hominum. Tu, Domine, qui conciliaſti famulos tuos N. & N. mutuo dilectione conjunge illos. Largire, o Paracleti converſionem, meretricis ſcelerumque, latronis confeſſionem: ut per pœnitentiam, ex toto corde ſua, in concordia & pace tua mandata exequentes ſuperæleſtis regni digni ſe exhibeant. Quia tu omnium imperator es, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pax omnibus.
Capita veſtra Domino inclinate.

DOmine Jeſu Chriſte, Verbum Dei, qui in pretioſa & vivifica cruce elevatus, quod adverſum nos erat chirographum deleviſti, & a potestate diaboli nos eripuiſti, propitiare famulorum tuorum delictis, qui æſtum pondusque diei, carnisque ardorem ferre non valentes, ad ferendam conjugii illam communionem quæ conjugium, ſicut per vas electionis tuæ Apoſtolum ſalutem ſanctis propter nos imbecillibus inquiens, Melius eſt enim Domino subere, quam uri: ipſe ut bonus & humanus, reſpicere & indulge, propitiare, reſalire, condona delicta noſtra, quia tu humores nos fragiles noſtros reſpicis: nullus enim ſine peccato eſt, (etiam ſi vita illius ſit unius diei ſuper terram) nec ſine fordibus, niſi tu, qui ſine peccati labe, carne aſſumpta, nobiscum noſtræ humanitatis conſortium. Tu enim es Deus, Deus pœnitentium, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Dominum precemur.

DEus ſanctæ, qui e pulvere hominem formaſti, & ex ejus coſta mulierem ædificaſti, copulans eam ut adjutorium ipſi ſimile, quia ſic cœleſtibus tuis placuit, una eſſe hominum ſobolem ſuper terram: ipſe nunc, Domine, emitte manum tuam de ſancto habitaculo tuo, & conjunge famulum tuum N. ac ille tuæ N. quoniam a te viro mulier conjungitur. Conjunge illos unanimi conſenſu, corpora illos in carnem unam, largire iſtis fructum veneris, fœcundæ prolis fruitionem.

Quia tua eſt potentia, & tuum eſt regnum, & virtus, & gloria: Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Et acceptis coronis, ſponſum coronat, dicens:

Coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Patri modo ſponſam coronat, dicens:

Coronatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Deinde benedicit illis uſque tertio, dicens:

Domine Deus noſter, gloria & honore corona illos.

Tum ſupraſcriptum Apoſtolum & Evangelium recitat: & hæc deinceps.

Dicamus omnes ex tota anima.

Omnipotens Domine Deus patrum noſtrorum.

Miſerere noſtri Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro miſericordia, vita, pace, ſanitate, ſalute, veſtratione.

Et quorum vult memoriam agit.

Quia miſericors & benignus Deus exiſtis, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Poſt hæc Orationem.

Dominum precemur.

DOmine Deus noſter, qui in ſalutari tua diſpenſatione, tua præſentia, in Cana Galilææ honorandas nuptias renunciare dignatus es: ipſe & nunc famulos tuos N. & N. quos ad invicem conjungi tibi complacuit, in pace & unanimi conſenſu conſerva: iuco-inquinatum eorum thorum cuſtodi: in immaculata converſatione permanere jube: & in corde puro ma mandata exequentes profundam ſenectutem eos pertingere concede.

Tu enim es Deus noſter, Deus miſerandi & ſalvandi, & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & cum ſanctiſſimo & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Diaconus, aut Sacerdos.

Suſcipe, ſalva, miſerere.

Diem omnem ſanctum perfectum.

Veniam & remiſſionem peccatorum.

Bona & utilia animabus.

Reliquum tempus vitæ.

Chriſtianæ fines.

Unitatem fidei.

Sacerdos exclamando.

Et dignare nos, Domine, cum fiducia.

Chorus. Pater noſter qui es in cælis.

Sacerdos. Quia tuum eſt regnum.

Pax omnibus.

Capita veſtra Domino inclinate.

Deinde proferatur Commune poculum.

Et benedicit illud Sacerdos, & dicit Orationem hanc.

Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καλλαβὼν τὸ στέφανα, στέφει τὸν νυμφίον, λέγων.

Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ, τὴν δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὁμοίως στέφει καὶ τὸν νύμφην λέγων.

Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, ἡ δεῖνα, τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, τὸν δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Εἶτα εὐλογεῖ αὐτοὺς, λέγων ἐκ γ'.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξῃ καὶ τιμῇ, στέφανωσον αὐτούς.

Εἶτα τὸν προγραφέντα Ἀπόστολον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἔπειτα ταῦτα.

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως.

Καὶ μνημονεύειν ὧν δέλει

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα τὸν τύπον.

Τῷ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὢν τὴν σωτηριώδη σου οἰκονομίαν κατεργάσας ἐν Κανᾷ τῇ Γαλιλαίας γάμους ἀναδεῖξαι τὸν γάμον διὰ τῆς παρουσίας, αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς δούλους σου, τὸν δεῖνα, καὶ τὴν δεῖνα, οὓς ἠυδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον, τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον, ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην φύλαξον, ἀμέμπτους αὐτοὺς τῷ συμβίῳ σου διατηρῆσαι δίδαξον. ἐκ παρθένου σπορᾶς ἐν γάμου τίμιον καταξίωσον, ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ, ἐργαζομένους τὰς ἐντολάς σου.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς ἔλεων καὶ σώζων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ὁ διάκονος. Ὁ ἱερεύς.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν αἰτώμεθα.

Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τῶν ψυχῶν.

Τὴν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.

Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς.

Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως.

Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως.

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς ἀκούσας μετὰ παῤῥησίας.

Ὁ χορ. τὸ, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ὁ ἱερεύς. Ὅτι σὸν ἐστιν ἡ βασιλεία.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Εἶτα προσεύξεται.

Τὸ κοινὸν ποτήριον, καὶ εὐλογεῖ αὐτό.

Ὁ ἱερεὺς, ἐ λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην.

Τοῦ Κυρίου δηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύι σου, καὶ στερεώσας τὴν οἰκουμένην, καὶ κοσμήσας τὸν οὐρανὸν πάντων τῶν ὑπὸ σοῦ, καὶ τὰ σπέρματα τοῦ κτίσαι τοῦτο παραχωρήσας τοῖς σωναφθῆναι ὁρῶ γάμῳ κοινωνίαν, εὐλογησον εὐλογίᾳ πνευματικῇ.

Ὅτι εὐλόγησας σὸν τὸ ὄνομα, καὶ δεδόξασαι σὴν βασιλείαν, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν ὁ Ἱερεύς.

Ἐπὶ χεῖρας τὸ κοινὸν ποτήριον.

Μεταδίδωσιν αὐτοῖς, ἐκ γ'.

Πρῶτον τῷ ἀνδρὶ, καὶ αὖθις τῇ γυναικί.

Καὶ λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἱερεὺς.

Στρέφει ὡς ἐν σχήματι κύκλου.

Καὶ ᾄδουσι. Ἡσαΐα χόρευε.

Καὶ ἕτερα τροπάρια ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες. Δόξα σοι Χριστέ.

Εἶτα ἐπαίρει τὸν στέφανον ὁ Ἱερεὺς καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τῆς νυμφίου λέγει.

Μεγαλυνθείτε νυμφίε ὡς ὁ Ἀβραάμ, καὶ εὐλογηθῆτε ὡς ὁ Ἰσαάκ, καὶ πληθυνθῆτε ὡς ὁ Ἰακώβ, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐργαζόμενοι τὰ δικαιώματα τῆς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τῆς νύμφης λέγει.

Καὶ σὺ νύμφη, μεγαλυνθεῖσα ὡς ἡ Σάῤῥα, καὶ εὐφρανθεῖσα ὡς ἡ Ῥεβέκκα καὶ πληθυνθεῖσα ὡς ἡ Ῥαχήλ· εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, φυλάττουσα τὰς ὁρίας τοῦ νόμου, οὕτως γὰρ εὐδόκησεν ὁ Θεός.

Εἶτα λέγει τὸν τύπον.

Τῷ Κυρίῳ δηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παρεγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς τῆς σῆς προνοίᾳ θεοῦ γάμου κοινωνοὺς συναφθέντας. εὐλόγησον αὐτοὺς αὐτοὺς, καὶ ἐξόδους καὶ εἰσόδους σὺν ἁγαθοῖς τοῖς ζωῇ αὐτοὺς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ταπείνωσι καὶ ἀκακίᾳ, καὶ ἀκαταβουλίστοις διατηρῶν. εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ εὐχεται ὁ Ἱερεύς.

Ὁ Πατὴρ, ὁ υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ Παναγία ὁμοούσιος καὶ ζωαρχικὴ Τριὰς, ἡ μία Θεότης καὶ βασιλεία, εὐλογήσαι ὑμᾶς. καὶ παράσχοι ὑμῖν μακροζωΐαν, ἐυκατεργάστως βίου καὶ πίστεως, καὶ ἐμπλῆσαι, ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν. χαρισάμενος καὶ παγχρόνιον θεσπέσιον, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Εἶτα ἀσπάζονται καὶ δίδουσι ἀυτοῖς, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους γίνονται παρὰ τοῦ Ἱερέως τελεία ἀπόλυσις.

Ὁ διὰ τὸν ἐν Κανᾷ ἐπιδημίας, τίμιον ἀναδείξας τὸν γάμον, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς ἁγιωτάταις καὶ πανυμνήτοις αὐτοῦ Μητρὶ, τοῖς ἁγίοις ἐνδόξοις καὶ πανευφήμοις Ἀποστόλοις, τοῖς ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῖς ἁγίοις μεγαλομάρτυσι Προκοπίῳ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐλέησαι καὶ σώσαι ἡμᾶς.

Dominum precemur.

DEus, qui cuncta tua virtute fecisti, qui orbem terræ firmasti, & omnium a te productorum adornâsti coronam: poculum etiam hoc in ſuperiarum copulam conjunctis præbens, benedic ſpirituali benedictione.

Quia benedictum eſt nomen tuum, & glorificatum eſt regnum tuum: Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſecula ſæculorum. Amen.

His paratis aſſumens Sacerdos.

In manibus commune poculum.

Diſtribuit eis tertio.

Primum viro, & deinde mulieri.

Et eos deducens Sacerdos in chori ſe formam progrediendo vertitur.

Et cantat. Eſaias choros age.

Et reliquos modulor. Ut ſupra.

Tonus gravis. Sancti Martyres.

Gloria tibi Chriſte.

Deinde tollit coronas Sacerdos: & eis-dem ſponſi coronam dicit:

Magnificare ſponſe, ſicut Abraham, & ſicut Iſaac benedicaris, & multiplicaberis ſicut Jacob progrediens in pace, & exequens in juſtitia Dei mandata.

Et uxorem ſponſæ coronam dicit.

Et tu ſponſa magnificare ſicut Sara, velut Rebecca lætare, & multiplicare ſicut Rachel, proprio viro collætata, cuſtodiens legis terminos; quia ſic Deo placitum eſt.

Deinde dicit Orationem.

Dominum precemur.

DOmine Deus noſter, qui in Cana Galilææ adveniſti, & nuptiis ibi celebratis benedixiſti, his ſervis in connubii communionem tua providentia copulatis, benedic: ipſorum ingreſſibus & egreſſibus benedic: vitam eorum in regno tuo in bonis multiplica; conſervatis eorum coronas, illibatas, immaculatas & inſidiis liberas. In ſecula ſæculorum. Amen.

Pax omnibus.

Capita veſtra Domino inclinate.

Et precatur Sacerdos.

PAter, & Filius, & Spiritus Sanctus, ſanctiſſima, conſubſtantialis, & vitæ fons, Trinitas, cujus una eſt divinitas & regnum, benedicat vos: & dierum prolixitatem, fœcundiratem, augmentum vitæ & fidei vobis exhibeat: donisque in terra bonis vos impleat: Intercedentibus illibatæ Dei genitricis & omnium ſanctorum. Amen.

Tum reliqui ingrediuntur, & bene precantur illis: & cum ſe invicem oſculis exceperint, ſic a Sacerdote perfecta dimittuntur.

CHriſtus verus Deus noſter, qui per adventum in Cana Galilææ, honorandas oſtendit nuptias: intercedentibus illibatæ ſuæ matris, ſanctorum gloriioſorum & toto orbe celebrium Apoſtolorum, ſanctorum regum divinitus coronatorum Conſtantini & Helenes, ſancti præclari martyris Procopii, & omnium ſanctorum miſereatur, & ſalvet nos.

OFFICIUM SANCTI Olei decantatum a feptem Sacerdotibus congregatis in Eccleſia, aut in domo.

A Benedictione primo Sacerdotum auſpicato, incipimus. Ter ſanctus.
Sanctiſſima Trinitas. Pater noſter.
Quia cum eſt.
Domine miſerere, *duodecies.*
Venite adoremus, *ter.*
Domine exaudi orationem meam.
Deinde parva Collecta dicitur.
Alleluja, *Tonus obliquus ſecundus.*
Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Verſicului. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. *Deinde, Modulè.*
Miſerere noſtri Domine.
Gloria. Domine, miſerere noſtri.
Ex nunc. Miſericordiæ portam.
Pſalmus quinquageſimus.
Et Canon cujus Acroſtichis eſt.
Oratio Olei. Pſalmus ſeptimus.

Canticum primum. Tonus quartus.

Maris rubrum pelagus.

Oleo miſericordiæ, Domine, qui exhilaras ſemper animas tuas & corpora mortalium, & fideles oleo cuſtodis, ipſe quoque hanc miſeratione moveare, propter eos qui per oleum ad te recurrunt.

Tua miſericordia, Domine, tota plena eſt terra: hinc præclaro tuo oleo, qui unguntur hodie, miſericordiam caprum omnem ſuperantem, fideliter expoſcimus nobis concedi.

Unctionem tuam ſacram, o benigne, qui Apoſtolis tuis, ſuper infirmis famulis perfici præcepiſti: illorum ope, conſtorum per ſignum tuum miſerere.

Deiparæ.

O ſola pura, quæ pacis pelago dilata es, jugibus tuis apud Deum precibus, a morbis & calamitatibus, famulum tuum eripe, ut inceſſanter te magnificet.

Canticum tertium. In te lætatur.

Qui ſolus mirandus es, & erga fideles homines propitius, graviter infirmato, gratiam tuam, Chriſte, cœlitus præbe.

Qui quondam olivæ ramum, ad diluvii ceſſationem divino tuo nutu oſtendiſti, Domine, ſalva in miſericordia hunc infirmum.

Divina lucis lampade, in miſericordia tua, Chriſte, exhilara, per unctionem & miſerationis tuæ fiduciam, ad te tunc recurrentem.

Deiparæ.

Reſpice clementer, Mater ſalutis omnium de ſuperis, & tuis intercellionibus innatam infirmitatem languentis hujus ſolve.

Seſſio. Tonus obliquus quartus.
Aulæ paſtoralis.

Ut divinus fluvius miſericordiæ exiſtens, & ut abyſſus benignitatis multæ, miſericors, manifeſta benignitatis tuæ divina ſpiramina, & omnibus medere: miraculorum fontes ex te abundanter ſcaturiant, & cunctos emundent. Ad te

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΛΑΙΟΥ,

ψαλλομένη ε ὑπὸ ζ. ἱερέων, συναχθέντων ζ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ.

4 ΕΥλογητὸς εἶ ὁ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἀρχόμενος. 4
5 Τετραγίᾳ. Παρασκευὴ. Τρίτῃ. Ἡμέρᾳ μιᾷ. Ὅτι σοῦ ἐστιν. Τὸ Κύριε ἐλέησον, ιβ'. καὶ δώδεκα προσκυνήσομεν. 5

Εἶτα, συναπτὴ μικρά.
Τὸ ἀλληλούια, ϛ ἦχος, πλ. β'. 6

Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με.

Στίχος. Ἐλέησόν με Κύριε ὅτι ἀσθενὴς εἰμί, εἶτα. Τὰ ἑσπέρια. Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς.
Δόξα. Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς καὶ πολύ.
7 Τῆς διασωζούσης τὸν πολύν. Ο σ'. 7
8 Καὶ ὁ κόσμων ἡ ἡ ϑ ἀκροτιχίς. 8 9
Εὐχὴ ἐλαίου ψαλλομένη ιο Δρυσίνα. 10
11 Ὠδὴ α'. ἦχος, δ'. 11
12 Θελήσεις τὸ ἱλασθῆναι πέλαγος. 12

Ἐλαίῳ τῆς ἐσπλαγχνίας δέσποτα, ὁ ἱλαρυνῶν ἀεὶ, ψυχὰς ὁμοῦ καὶ σώματα βροτῶν, καὶ φωτῶν ἐν ἐλαίῳ πίστις, αὐτὸς καὶ τοὺς οἰκτείρησον, τοὺς δι' ἐλαίου προσιόντας σοι.

Ὑπάρχει σοῦ τὸ ἔλεος δέσποτα, πλήρης ὁ σύμπασα γῆ. δὸς τὸ ἔλαιόν σου σεπτῷ, οἱ χριόμενοι σήμερον, τὸν ὕπερ ποσὶ σε ἔλεον, πίστως αἰτοῦμέν σε δεδωκέναι ἡμῖν.

Χριστὲ σὺ εἶ ἱερὸν, φιλάνθρωπε, ὁ Ἀπεστόλοις πᾶς σοις. ἐν ἀθετοῦσι δῆλος εἶ τελῶν, συμπαθῶς ἐνελάμβανε, τοὺς δι' αὐτῶν ἐντυγχάνοι, πάντας σφραγίδι σε ἔλεον.

13 Θεοτοκίον. 13

Ἡ μόνη τὸν πᾶς εἰρήνης πέλαγος, ἀγνὴ πλυνήσασα ταῖς ὡρῖς Θεὸν ἀφιερώσας σε αἰεί, τοπράσσων ϑλίψεων, τὸν σὸν οἰκτίτου λύτρωσαι ὅπως ἀπαύστως μεγαλύνῃ σε.

14 Ὠδὴ γ'. Εὐφράνθητι ἐπὶ σοί. 14

Σὺ μόνος ὢν Θαυμαστὸς, ἐν ἀνθρώποις τοῖς πιστοῖς ἵλεως, πᾶσι ἀδιστάκτοις δεικνύς, δὸς Χριστὲ τὴν χάριν σε ἀεσθεῖν.

Ἐλαίας κάρπος πρὸ, ὡρῶν ἀσχὺς κατακλυσμοῦ Θεὸς σε δείξας ῥαπῇ Κύριε, σῶσον ἐν ἐλέει τὸν κάμνοντα.

Λαμπάδι Θεία φωτὸς, ἐν τῷ ἐλαίῳ σε Χριστὲ φαίδρυνον, τὸν ἐν τῇ χρίσει ἐν νυκὶ, πίστει τῷ ἐλαίῳ σε ἀστόδοντα.

Θεοτοκίον.

Ἐπιβλέψασ ἐλεήμων, μόνη τὸ πάντων ποιητὴ ἐνώσασ, ἐν τῷ πικρὸ κάκωσιν, λύσον τὸ νοσοῦν πᾶς ὡρεβείας σε.

15 Κάθισ. Ἦχος πλ. δ'. 15

Αὐλῶν παυφώνων.

Ὡς Θεὸς πανοικτίρμων, τὸ ἔλεος ὑπάρχων, ὡς ἄβυσσος πολλῆς συμπαθείας οἰκτίρμων, δεῦρο τὸ σωτήριόν σου ἔλεος τὰ Θεῖα ῥεύσῃ, καὶ πᾶσι ἴασαι. Βλύσον τὰς τῶν θαυμάτων πηγὰς ἀφθόνως, τὸ πλοῦσιον ἅπασιν. σοὶ

ἀεὶ προσρέοντες θερμῶς, τὴν χάριν ἐξαιτούμεθα.

Ἑπαρσ. Ἦχος δ'.

Ο ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ ἑκουσίως.

16 Ο ἰατρὸς καὶ βοηθὸς ἐν τοῖς πόνοις, ὁ λύτρωσις καὶ σωτὴρ τῶν ὀνόσοις, ἁπάσι τοῖς ὅλων δέσποτα καὶ Κύριε, δώρησαι τὸν ἴασιν, τῷ σοσωθέντι σου δούλῳ. οἰκτίρησον, ἐλέησον, τὸν παλαι ἐπτωκότα. καὶ τῷ σφαγιάσαντι λύτρωσαι Χριστὲ, ὅπως δοξάζῃ τὴν θείαν σου δύναμιν. 16

Ὠδὴ δ'. Ἐπερθέντα σε ἐδέσα.

Ἀδιάφθορον ὡς μύρον σωτὴρ ὑπάρχων, τὸ κενωθὲν ἐν χάρητι καὶ κόσμῳ καθαίρου, οἰκτίρησον, ἐλέησον τὴν ἐν τῇ θείᾳ πίστει σε, μώλωπας σαρκὸς ἐπαλείφοντα.

Ἱλαρύνατι σφραγίδος τὴν σὴν ἔλεος, πιστῶν τὰς αἰσθήσεις, δέσποτα, σφραγίσας σῶν δούλων, ἄβατον, ἀπρόσιτον τὴν εἴσοδον ποίησον, πάσας ἐνεργείας διωλύσιμον.

Ο προσκαλεσάμενος κλαυσῶν τοὺς αἰτουμένους, ἱερεῖς θεοῦ σε, καὶ πάντων ἐντεύξει, καὶ χρίσει ἔλεος σῷ φιλοθέῳ σώζεσθαι. σῶσον καὶ ἔλεησον κάμνοντα.

Θεοτοκίον.

Θεοτόκε ἀειπάρθενε παναγία, σκέπη στερρὰ καὶ φύλαξ λιμένι τε καὶ τεῖχος, κλίμαξ καὶ προπύργιον ἐλέησον, οἰκτειρον· πρὸς σὲ γὰρ καὶ μόνην κατέφυγον.

Ὠδὴ ε'. Σὶ Κύριέ μου φῶς.

Ὑπάρχων ἀγαθὸς, τὸ ἔλεος ἀβύσσους, ἐλέησον ἐλεήμων τε καὶ θεῖον ἵλεος, τὸν κάμνοντα ὡς ἐσπλαγχνος.

Ψυχὰς ἡμῶν Χριστὲ, καὶ τὰ σώματα σῶσον, σφραγίδος σε θείῳ τύπῳ ἁγιάσας ἀῤῥάτως, χαρὰ σου πάντας ἴασαι.

Ἀφετῶ σε ῥεῦσαι, ὑπερέχων ὦ Κύριε, δεξάμενος τὰς τῶ μύρου διὰ πόρης ἐλεήμων, οἰκτείρησον τὸν δοῦλόν σε. Θεοτοκίον.

Παύσασθαι ἀγνὴ, ὑπεράγαθε δέσποινα, ἐλέησον πᾶς τῇ θείᾳ χρισμένος ἐλαίῳ, καὶ σῶσον τὸν οἰκέτην σε.

Ὠδὴ ϛ'. Θύσω σοι μετὰ φωνῆς.

Λόγος σε, ὁδὶ ἐλαίῳ δείξας φιλάνθρωπε, ἐν βασιλεῦσι τὸν χρίσαντα, καὶ Ἀρχιερεῖσι παντὸν τελέσας σφραγισμῷ σε, καὶ τὸν πάσχοντα σῶσον ὡς ἐσπλαγχνος.

Μέθεξις, μὴ ἐκ πικρῶν δυμώνων ἐφάψατο, τὸ ἐπ' ἀλείμμα ἐνθέῳ, σεσημειωμένα, σῶτερ, αἴθουσα ἀλλ' ἐν σκέπῃ, περιτείχισον πάντα, τὰς δόξας σε.

Ὁρίζου, χαρὰ τοῖς σοῖς ὕμνοις φιλάνθρωπε. καὶ σοὶ τὸ ἔλαιον σώτερ ἁγίασας, δίδου καὶ ἐμοὶ εἰκέτῃ, εὐεργέτα καὶ κοσμήτορ πάντων ἐκλύτρωσιν.

Θεοτοκίον.

Πέφυκας, ἐκ τοῦ Θεοῦ σε οἶκος κατάκαρπος, μετὰ τοῦ χρίσαι, ἐλαίᾳ, δι' ἧς πλήρης ὤφθη κόσμος ἐλέους, ὅθεν πάσῃς, πρεσβείων ἐπαφῇ σε τὴν κάμνοντα.

Κοντάκιον, ἦχος β'.

Τὰ ἄνω ζητῶν.

Ἐλέους πηγὴ ὑπάρχων ὑπεράγαθε, πᾶς πίστει θίγοντας ἐλαίου τῇ ἁφῇ σου, φοβεροῖσπορος δυσαλλαγχνε, ἐκ παντοίας λύτρωσαι κακώσεως, καὶ πᾶς αὐτῶν νόσους ἀῤῥάφους, παράσχε τῷ θείᾳ χάριτι ἄνωθεν.

Ὠδὴ ζ'. Ἐν τῇ καμίνῳ ἀβραμιαίας.

Σὺ ἐν ἐλαίοι ἐκ οἰκτιρμοῖς σου, σῶτερ μόνος θλῖψιν πάσαν ἰατρεύων πάθη τε τῆς ψυχῶν, καὶ σωμάτων τὰ συντέλεσματα, καὶ τὸν ἐν νόσοις πάσχοντα, αὐτὸς θεραπεύων ἴασαι.

namque omni tempore ferventer recurrentes, tuam gratiam experimur.

Alia ſeſſio. Tonus quartus.

In cruce ſponte exaltatus.

Medice & auxiliator in doloribus, liberator & Salvator in morbis, ipſe Domine & Dominator, medelam ægrotanti tuo famulo largire: compatere, miſerere in multis te offendentis, & a reatu, Chriſte, illum eripe, ut divinam virtutem tuam glorificet.

Cantic. quartum. Sublatum te videns.

O Salvator, qui velut unguentum incorruptum, effuſum in gratia, & expergans mundum exiſtis: compatere, miſerere illius qui divina tua fide carnis cicatrices perungit.

Jucunditate ſigni tuæ miſericordiæ, ſenſus nunc ſervorum tuorum confignans, Domine, impervium & inacceſſum adſurgentibus poteſtatibus adverſariis redde.

Qui Sacerdotes divino numine afflatos advocari jubes ut eorum congreſſu & unctione miſericordiæ tuæ ſalutaantur homines, o benigne; ſalva tua miſericordia hunc ægrotum.

Deiparæ.

Deipara, perpetua virgo ſanctiſſima, protectrix valida, portus & murus, ſcala & munimen; miſerere, comparere: ad te namque ſolam recurrit ægrotus.

Cantic. quintum. Tu Domine, lumen meum.

O bone, qui miſericordiæ es abyſſus; miſerere, miſericors, tua divina miſeratione, ejus qui ægrotat, ceu pius.

Animas noſtras, Chriſte, & corpora, ſigni tui facto typo ineffabiliter ſanctificans; manu tua conſtos ſana.

Qui inexplicabili affectu meretricis unguenti inſtiones, optime Domine, ſuſcepiſti, miſerere hujus tamen tui.

Deiparæ.

Pura, celebranda, ſuper omnes Domina benigna: oleo divino unctorum miſerere, & famulum tuum ſalva.

Cant. 6. Cum clamore tibi ſacrificabo.

Qui tuis verbis, o benigne, olei unctionem, in regibus conſtituiſti, & in Pontificibus eam perfeciſti: ſigno tuo & hunc patientem ſalva, ut humanus.

Virulentorum appulſus dæmonum ne unctione divina ſignati ſenſus attingat, Salvator: verum gloriæ tuæ protectione eum circumvalla.

Manum tuam ex alto præbe, o benigne, & tuum oleum ſanctificans, Salvator, in ſalutem & languorum omnium depulſionem, illud famulo tuo impertire.

Deiparæ.

In Dei tui domo, oliva fructifera, o Mater Dei apparuiſti, per quam miſericordia orbis plenus factus eſt, ſerva ideo precum tuarum ope, hunc ægrotum.

Brevicularium. Tonus ſecundus.

Superna requirens.

Miſericordiæ fons exiliens ſuper omnes bone, ſerventi fide oleo tuo ineffabili procidentes, o pie, omnigena libera infirmitate; & eorum morbis ſublatis, divinam ſuperne gratiam præbe.

Cant. ſeptimum. In fornace Abrahamæi.

Tu qui in miſericordia & compaſſione, animarum morbos corporumque vulnera curas, Salvator meus, Deus ſolus, etiam hunc morbis affecto medelam largitus ſalutem præbe.

Dum olei unctione cunctorum capita impinguantur, lætitiæ fructum, huic misericordiam tuam exposcenti largire, abundanti pietate filiolis tuis, Christe Domine.

Gladius est adversus dæmones signum tuum, Salvator, Sacerdotum vero congressibus sis etiam iguis, animæ pravas affectiones absumens: hinc nos qui medelam hanc excepimus, fideliter te laudamus. *Deiparæ.*

Tu quæ pegillo cuncta continentem divina ratione in utero conclusisti, & ineffabiliter corpus ei dedisti, mater Dei, hunc pro infirmo interpella, precamur.

Cantic. Eleison. Manibus extensis.

Miserere omnium Salvator, secundum magnam & divinam tuam misericordiam: Huc idcirco convocati sumus, misericordiam tuarum cursum mystice repræsentantes, & de servo tuo olei unctionem adhibiteri, quem ut ægrotum clementer invise.

Misericordiæ tuæ fluentis Christe, & Sacerdotum tuorum linimentis abstergo, Domine, ut humanus, dolores, infirmitatem, & incrementa languorum hujusce, qui in morborum angustiis deficit, ut salvatus grataner tibi gloriam reddat.

Superni symbolum effluxus & jucunditatis, divinam nempe misericordiam deferibentibus, a nobis, Domine, benignitatem tuam ne removeas, neque despicias cum fide jugiter clamantem: Benedicite opera Domini Domino.

Deiparæ.

Præclaram velut coronam, divinum tuum partum, hostium phalanges abigentem, & viribus eos exsuperantem, natura suscepit: propterea gratiarum decore te adorantes, laudes tuas canimus, semper celebrandæ Domine.

Canon. Lapis sine manibus præcisus.

Amice cælitus misericors, cunctis misericordiam tuam manifesta: auxilium tuum nunc, virtutemque tuam ad te accedenti per Sacerdotum divinam unctionem, præbe o benigne.

Videamus, opifex Salvator, lætantes sacrum oleum, præ participibus effluxu divino a te acceptum: illidemque divini lavacri consortibus typice a te exhibitum.

Comparere, miserere Salvator, libera a malis & languoribus, a malign: jaculis famulos tuos, animas, & corpora cripe, et misericors Dominus, divinæ gratiæ medelam præbens.

Deiparæ.

Laudibus & orationibus fervorum tuorum susceptis, Virgo, gravibus infirmitatibus & languoribus, tua prece libera o illibata, eum qui per nos ad tuam divinam protectionem recurrit.

Vere dignum est. Protectionem.

Antiadorinum. Vivificavit nos.

Benigne respice oculo, bone; ad preces nostras, qui hodie ad templum sanctum tuum, sacro oleo famulos tuos infirmos uncturi, convenimus.

Ad laudes: Versus similares.

Tonus quartus.

Dedisti signum.

Dedisti gratiam tuam per Apostolos tuos, o benigne, & qui facile reconciliaris, ut facto tuo oleo cunctorum medeantur vulneribus & morbis. Ad oleum propitiea tuum nunc fideliter accedentem sanctum & miserere, ut humanus, omni morbo expurga illum,

Ἐν τῷ λιπαίνειν ἔλαιῳ χρίσει πάντων τὰς κεφαλὰς, δίδε ἐυφροσύνης τοῦτο τῷ χαρμολύπῃ, τῷ σ' ἔλεον ζητοῦντί σε, ὦ τῆς ἀπολυτρώσεως, Χριστὲ τῷ πλουσίῳ ἐλέους σου Κύριε.

Ξίφος ὑπάρχεις τοῖς δυσμόροις, Σῶτερ, σὺ πῦρ ἀφανίζεις, πῦρ δὲ καθαίρουσι παθῶν τὰ τῇ ψυχῇ, ἱερέων δ' ἐνεύξεσιν· ὅθεν πιστῶς ὑμνοῦμέν σε, οἱ δεδιγμένοι τὴν ἔασιν.

Θεοτοκίον.

Σὺ τὸν ἀκατάσχετον ἐκ γαστρὸς πάσπερ, μῆτερ Θεοῦ, ἔνδον δὲ κοιλίᾳ χρῶτα διαφυλάσσεις, ὦ ἀφράστως σωματώσασα, ὑπὲρ τῶν κάμνοντος ἐξιλέωσαι, πάντων δέομαι.

Ὠδὴ ι'. Χέρας ἐκπετάσας.

Ἅπαντας ἐλέησον Σωτὴρ τῷ μέγα σε τῷ Θεῖον ἔλεος· διὸ συμπαθῶς ἀπάσπες, ἵνα μυστικῶς ζῶντι πνεύματι, τῶν οἰκτιρμῶν σε ἀροσθῶμεν, χρίσμα προσάγοντες, δι' ἐλαίου πίστεως δῶρα, ὃν ἐπίστασθαι.

Ῥεῦσαι τὸ ἔλεός σε Χριστὲ, τῷ ἐπαλείμματί σε ἱερέων σε, πλούσιε ὡς δυσπλαγχνε Κύριε, τὰς ὀδύνας τῷ τῶν πόνων, τῷ ἀλγεινῶν ἐπαφαρε, τὰ ἐνάντια πάθη λυμῆνε, ὅπως δέξῃ σε σωθεὶς ἀνεπαίσχυντος.

Σύμβολον ἀνωτερικῆς τῷ ἱλαρότητος, ἔλεον Σῶσον ἡμᾶς τοὺς ἐγγράφοντι Δέσποτα, μὴ μακρυνθῇς σε τὸ ἔλεος, μηδὲ σταυσθῇς τῷ πιστῶς σὲ κραυγάζοντα· εὐλογητὸς πάντα τὰ ἔργα Κυρίε τῷ Κύριον.

Θεοτοκίον.

Ἐπόδοξον ὡς στέφανε ἁγνὴ, ἡ φύσις ἔλαμψε τῷ Θεὸν τόκε σε, ἐχθρῶν ἀπέργασται φάλαγγας, τῷ νικᾶσθαι τῷ κρίσις αὐτοὺς· διὸ χαίρων σε φαιδρῶς, κατασφόμεθα, ἀγλαΐαις, σὲ ἀνυμνοῦμεν πανύμνητε Θεοτοκε.

Ὠδὴ ια'. Λίθος ἀχειροτμήτως.

Νέωσον ἐκπαθῶν οἰκτιρμοὺ δεῖξόν σε τὸ ἔλεος πᾶσι, δὸς νοῦ τῷ ἀντιλαβῇν τῷ σοῦ, τῷ τῷ ἰχνεῖ σε τῇ ἀρετοῖσιν σου, διὰ τὰ Θεῖα χρίσματος, τῷ ἱερέων σε φιλάνθρωπε.

Ἰδέμβο παράγαθε Σῶτερ ἀγαλλιώμενοι τὸ Θεῖον ἔλαιον ῥαντῇ σε ἐνθέῳ, ὑπὲρ μετόχες ὑπερ ἀροσείλησας, τῷ πνευματικῶς μεπέδωκας, λυτρῷ τῷ Θεὸς πᾶς μετέχειν.

Οἰκτιρμοι, ἐλέησον Σῶτερ, ῥῦσαι δεινῶν τῷ ἀλγηδόνων, λύτρωσαι βελῶν τῷ πονηροῦ, τοὺς σὲς οἰκέτας ψυχῇ τῷ σώματι, ὡς ἐλεήμων Κύριος, χάριτι θείᾳ ἐξιώμενος.

Θεοτοκίον.

Τρυσὸς τῷ δόκησις, Παρθένε, προσδεχομένη τῷ σῶν βλάστων. ῥῦσαι χαλεπῶν παθημάτων, τῷ ἀλγηδόνων τῷ ἀνιαρῶν σε, τῷ δι' ἡμᾶς παιώχρωτε, τῇ θείᾳ σκέπῃ σε προστρέχοντα.

ιθ Ἀξιόν ἐστιν ὡς, ιθ Τῷ τεκοῦσαν. ιθ ιθ

κ Ἐξαποστειλάριον. Ἐπισκέψασθε ἡμᾶς. κ

Ἐν ἐλέῳ, ἀγαθὲ, ἐπίβλεψον σῴζομενοι, ἐπὶ τῷ δίκαιοι ἡμῶν, τῷ συμπαθόντος ἐν τῇ κακίᾳ σε τῇ ἁγίᾳ σε μητρὶ, χρίσαι θείῳ ἐλαίῳ κοσμοῦντας τοὺς δούλους σε.

κα Εἰς τὸς αἴνους, στιχηρὰ προσόμοια. κα

Ἦχος δ'.

Ἐδόκησας σωμάτωσε.

Ἐδόκησας τῶν χάριτα σε, διὰ τῶν σῶν εὐδιάλλακτε, Ἀποστόλων φιλάνθρωπε, ἐλαίῳ ἁγίῳ σε, θεραπεύεσι παντῶν, πληγὰς τῷ νόσους· διὸ ἐλαίῳ σου πιστῶς, τῷ προσίοντι τῷ νῦν ὡς ἐυσπλαγχνες ἁγίασον,

ἐλέησον· πανοικὶ ὡσὲ καθάρισον, τῷ τροφῆς τῆς ἀφθάρτου σε κατάξίωσον Κύριε.

Βλέψιν ἀκατάληπτε, ἐξ ὑψηλοῦ θεὸς, ὡς φιλάνθρωπος, ἐπ' ἐσχάτου σε σφραγίσας φιλάδελφοι, τοὺς ἡμῶν αἰδέσεις ἔλαιῳ σε θείῳ, τὸν προσδεχόμενον σοι πιστῶς, τῷ ἐξαίτησιν πταισμάτων αἴρεσι, τῷ λύτρωσι τῶν ἔασιν, τῶν τῆς ψυχῆς τῷ τῷ σώματος, ἵνα πόθῳ δεξάμενος σε, μεγαλύνῃ τὸ κράτος σε.

Χρίσει τῷ ἐλαίῳ σε, τῷ ἱερέων φιλάδελφοι, ἐπαφῇ τὰς αἰσθήσεις σε, ἁγίασόν ἄνωθεν, νοσημάτων ῥύσαι, ψυχῆς τε τῷ ῥύπου, κάθαρσι ἐπάλλυνον σωτηρίῳ πολυπλόκων σκανδάλων λύτρωσαι, τὰς πάσης παραμύθιον, τὰς πικρίας τοὺς ἐκδίωξε, τῷ τοὺς θλίψεις ἀφάνισον, ἀσυπερίτρεπτον τῷ ἀσπλαγχνες.

Δόξα, τῷ νῦν. Θεοτοκίον.

Σὲ τὸν καθαρώτατον, τῷ βασίλισσαν παλάτιον, δυσωπῶ πολυέμνητε, τὸν νοῦ μου καθάρισον, τῷ ἐσπιλωμένον, πάσης ἁμαρτίας· τῷ κάθαρσιν τερπνὸν, τῆς ὑπερθέου Τριάδος ποίησον. ὅπως τῶν δωρεῶν σου, τῷ τὸ ἀχείρητον ἔλεος, μεγαλύνω σοῤῥήσας, ἀχρόνως σὲ τὴν σὲ.

Τὸ τεκοῦσαν. Τὸ παναγία Τριάς.

Τὸ Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σὸς ἐστι.

Troparion, Ἦχος δ'.

Ταχὺς εἰς ἀντίλημψιν, μόνος ὑπάρχων Χριστὲ, ταχὺς, τῷ ἀφωσθεῖ δέξου ἐπίστευσιν τῆς πάσχει δέλεις σε, λύτρωσαι πταισμάτων τῷ πικρῶν πλημμέλειων, ἔγειρε τῷ ὑμᾶς σε, τῷ δόξῃζεσι ἀπαύστως, ἀριστεύσεις τῷ Θεοτόκῳ, μόνε φιλάνθρωπε.

Καὶ εὐθὺς τῷ συναπτὴν ὁ Διάκονος, ἡ ε' ς'. τ

Ἱερέων.

Εὐσπλαγχνίᾳ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῷ σωμάτος,

Ὑπὲρ τῷ ἁγίου τούτου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τῷ ἐυλογηθῆναι τὸ ἔλαιον τοῦτο, τῷ διαπέμψαι τῷ ἐνεργεῖν, ἐν ἐπιχορηγίᾳ τῷ ἁγίου Πνεύματος, τῷ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῷ ἔλεος τῷ Θεοῦ δέησις, τῷ τὴν Θεῖαν ἐπισκέψεως αὐτῷ, ἐν ὑπὲρ τῷ ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸν τὴν χάριν τῷ ἁγίου Πνεύματος, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῷ ῥυσθῆναι αὐτὸν τῆς ἀνάγκης.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τῆς παναγίας, ἀχράντου.

32 Εἶπε λέγει ὁ α'. τῇ Ἱερέων κβ τῷ ψιχίῳ τῷ ἐλαίῳ.

23 Ἀπέναντι τῆς καθέδρας.

24 Ἰσχυρὸς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, κδ αἰνεῖ ὕδατος, ὡς ναυτεῖς τῷ κανθήλαν τῷ ἰσχελαίᾳ βάλλασσι.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε, ὁ ἐν τῇ ἐλέει τῇ τοὺς οἰκτιρμοὺς σου ἐκάμψας τὰ σωτηρίσματα τῇ ψυχῶν τῇ τῇ σωμάτων ἡμῶν, αὐτὸς διάστασι κε ἁγίασον τὸ ἔλαιον τοῦτο, ὡς τε γενέσθαι τοῖς χριομένοις ἐξ αὐτῷ, εἰς θεραπείαν τῇ ἀπαλλαγὴν παντὸς πάθους, μολυσμοῦ σαρκὸς τῇ πνεύματος, τῷ παντὸς κακοῦ· ἵνα τῇ ἐν τούτῳ δοξασθῇ σε τὸ παναγιον ὄνομα, τῷ Πατρὸς, τῇ τῷ Υἱοῦ, καὶ τῷ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, τῇ εἰς τοὺς αἰῶνας τῇ αἰώνων. Ἀμήν.

& incorrupta tua voluptate redde dignum, Domine.

Respice, incomprehense, de cælo, ut benignus; manu tua invisibili, & oleo sancto tuo consigna sensus nostros, & ei qui fideliter ad te recurrit, delictorumque veniam petit, medelam largire corporis & animæ: ut virtutem tuam magnificans affectu te laudet.

Olei tui unctione, & Sacerdotum tuorum amictu, sanctifica lumbos tuos, o benigne, a morbis liberos; animaque sordes expurga, abluens, Salvator, & a multiplicibus offendiculis eripe: dolores mitiga, calamitates abige, & angustias depelle, ut miserator & pius.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Te purissimum regis palatium deprecor, celebranda, sordidum animam meam peccatis omnibus perpurga, & jucunda habitaculum superdivinæ Trinitatis effice, ut parentiam tuam & immensum misericordiæ, a te salvatus inutilis servus tuus, laudibus extoliam.

Ter sanctus. Sanctissima Trinitas.

Pater noster. Quia tuum est.

Modulus. Tonus quartus.

Christe, qui solus ad omem ferendam velox existis, citus, e superis protectionem servis tuis exhibe: a morbis libera illos, & ab amaris languoribus eripe, ut te laudent, & irrequiete celebrent: precibus Deiparæ, sole benigne.

Et confestim Collectam Dicentur, aut primus Sacerdotum subjungit.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace.

Pro salute totius.

Pro fratribus hac domo.

Ut oleum hoc virtute, & operatione, & adventu Spiritus Sancti benedicatur; Dominum precemur.

Pro servo Dei N. & ejus in Deo visitatione, & ut super eum Spiritus Sancti gratia adveniat; Dominum precemur.

Ut ipse & nos liberemur.

Suscipe, salva, miserere.

Sanctissimæ illibatæ.

Mox primus Sacerdotum Olei benedictionem recitat, eamque lucernæ.

Scindum in magna Ecclesia, ubi aqua, oleum in lucernam oleum benedictum continentem infundi.

Dominum precemur.

DOmine, qui in misericordia & miserationibus tuis animarum corporumque constrictiones curas; ipse, Domine, Oleum hoc sanctifica: ut in medelam omnis pathonis cunctis & spiritualis inquinamenti, & omnis denique mali depellionem ex illo unctis fiat: ut in eo glorificetur sanctissimum nomen tuum: Patri, & Filii, & Spiritus: Sancti nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Dum recitantur a Sacerdotibus oratio, cantantur moduli sequentes.

Christe, qui solus ad opem ferendam velox exstitis, etiam e superis protectionem, fervis tuis exhibe: a morbis liberta illos, & ab amaris languoribus erige; ut te laudent, & irrequiete celebrent, precibus Deipara, sole lenigne.

Oculis animæ captos ad te Christe accedo, velut a nativitate cæcus, in pœnitentia id te clamans: propitiare, qui facile reconciliaris.

Animam meam, Domine, omni peccatorum pœne, & indecoris actionibus graviter diffolutam, divina tua ope erige, sicut Paralyticum quondam erexisti: et salvus te invocem, præbe mihi, misericors Christe, medelam.

Ut Domini discipulus susceptus, o juste Jacobe Evangelium, ut martyr coronam a multo desideratam consecutus es, ut fratet Domini radiantate polles, ac Pontifex jus intercedendi nactus es: interpella Christum Deum et animæ nostræ fatagentes.

Verbum Patris, unigenitus Filius ultimis temporibus ad nos adveniens, Jacobe venerande, primum te dedit Hierosolymorum pastorem & doctorem & divinorum Sacramentorum œconomum fidelem, hinc omnes, Apostole, te colimus.

Tonus tertius.

In augentis, sancte, Sacerdos probatus es; Christi sanguc Evangelium, adimplens, beate Nicolae animam pro populo tuo posuisti: innocentes morte eripuisti; fundusque propterea effectus es, ac magnus Dei gratiæ mystes.

Tonus tertius.

Magnum te invenit in periculis defensorem orbis, gentes adversas in fugam vertentem trophæis inclite Demetri. Ut igitur Lyæi elatiorem repressisti, & in fidelis Nestorem animasti: sic, o sancte Christum interpella, ut magnam nobis misericordiam elargiatur.

Tonus tertius.

Tropæis præclare, sancte, & mediator Pauveleemon, misericordem Deum roga, ut peccatorum veniam animabus nostris donet.

Tonus obliquus quartus.

Sancti pectio non conducti, & miraculorum operatores, Cosma & Damiane, animas nostras visitate: ut gratis accepistis, sic & gratis elargiamini.

Tonus secundus.

Magnificentiam tuam quis enarrare sufficiat, o virgo Joannes! miraculis enim fœcundis & emolumentis abundas, & pro animabus nostris intercedis, ut Theologus & amicus Christi.

Tonus secundus.

Intercessio fervens, maximeque inexpugnabile, misericordiæ fons, mundi refugium intacte clamamus ad te Deipara Domina, succurre: & a periculis nos eripe, quæ sola protectionem velociter præbes.

Propositum. Tonus primus.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

Versiculus. Exultate justi in Domino.

Apostolus.

26 Εὐ ὅσῳ δ' λέγεται τὸ δι' ἐμοῦ παρὰ τοῦ Ἱερέως, ψάλλονται τὰ ἑξαπέτερα τούτου,

Ταχὺς εἰς ἀντίληψιν μόνος ὑπάρχων Χριστέ, τὰ κείσε τοῦ ἀνωθεν δέξον ἐπὶ σὲ ἀφῶν τῶν πάντων δέησιν σε λιτήρουσα σοφωτάτου, καὶ πιστῶν ἀληθούων ἔγειρον τὴν ὑμνεῖν σε, καὶ δοξάζειν ἀπαύστως, σωτεῖρα καὶ Θεοτόκε, μόνη φιλάνθρωπε.

Τὸν ψυχῆς πάθημα πεπρωμένος, σοὶ Χριστὲ προσέρχομαι ὡς ὁ τυφλὸς ἐκ παιδός, ἐν μετανοίᾳ κραυγάζων σοι, ἐλέησόν με ὡς ἔχεις δωρεάν.

Τῶν ψυχῶν μου Κύριε, ἐν ἀμφιβολίαις πανοπλίαις, καὶ ἀπάταις πράξεσι δεινῶς παραλελυμένην, ἔγειρον τῇ θείᾳ σου ἐπισκέψει, ὥσπερ καὶ τὸν παράλυτον ἔγειρας πάλαι, ἵνα κράζω σωσαμένος οἰκτίρμον, δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός.

Ὡς τοῦ Κυρίου μαθητὴς ἀναδέξω δίκαια τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς Μάρτυς ἔχων τὸ ἀπαράγραπτον. Τῇ παῤῥησίᾳ πρὸς τὸν Δεσπότην, τὸ πρεσβεῖον ὡς ἱεράρχης. ἱκέτευε Χριστὸν τὸν Θεὸν, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὁ τοῦ πατρὸς μονογενὴς Θεὸς Λόγος, ἐπιδημήσας πρὸς ἡμᾶς ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἐκκλησίᾳ θεσπίσει, πρῶτον σε ἀνέδειξε τῶν Ἱεροσολύμων ποιμένα καὶ διδάσκαλον, καὶ πιστὸν οἰκονόμον, τῶν μυστηρίων τοῦ Δεσπότου. Διὸ σε πάντες τιμῶμεν Ἀπόστολε.

Ἦχος γ'.

Ἐν τοῖς μύροις ἄγιε, ἱερουργὸς ἀνεδείχθης, τὸ Χριστῷ δὸς ὄσιε, τὸ Εὐαγγέλιον πληρώσας, ἔδρασας τὴν ψυχήν σου, ὑπὲρ λαοῦ σὺ ἔσωσας τοὺς ἀθῴως ἐκ τοῦ θανάτου. διὰ τοῦτο πρεσβεύεις ὡς μέγας μύστης Θεοῦ τῆς χάριτος.

Ἦχος γ'.

Μέγαν θυμὸν ἐν ταῖς κινδύνοις, σὺ ὑπέμεινας, ἀνεκαμπτος, ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη βασκήνας, ὡς ἐκ Λωὶς καθέλκεις τὸν ἀπατεῶνα, καὶ ἐν ταῖς θαρσύνεις τὸν Νέστορα. ἵνα ἄγιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἦχος γ'.

Ἀθλοφόρε ἅγιε καὶ ἰαματικὲ Παντελεήμον, πρόσβαλε τὸν ἐλεήμονα Θεὸν, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν, παράσχῃ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Ἦχος πλ. δ'.

Ἄγιοι ἀνάργυροι καὶ θαυματουργοί, ἐπισκέψασθε τὰς ἀσθενείας ἡμῶν δωρεάν. ἐλάβετε δωρεὰν δότε ἡμῖν.

Ἦχος β'.

Τὰ μεγαλεῖα σου Παρθένε, τίς διηγήσεται, βρύεις γὰρ θαύματα, καὶ πηγάζεις ἰάματα, καὶ πρεσβεύεις ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὡς Θεολόγος, καὶ φίλος Χριστοῦ.

Ἦχος β'.

Πρεσβεία θερμὴ, καὶ τεῖχος ἀπρομάχητον, ἔλεος πηγὴ, καὶ κόσμου καταφύγιον, ἐκτενῶς βοῶμέν σοι, Θεοτόκε δέσποινα πρόσδεξαι, καὶ ἐκ κινδύνων λύτρωσαι ἡμᾶς, ἡ μόνη παρθένος πρεσβεύουσα.

Προκείμενον ἦχος α'.

Γένοιτο Κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς.
Στίχος. Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ.
Ὁ Ἀπόστολος.

Catholica Epistola Jacobi Lectio. Cap. 5.

FRatres. Exemplum accipite laboris & patientiæ, Prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini.

Finis.

Confitemini alterutrum peccata, & orate pro invicem ut curemini, multum enim valet deprecatio justi assidua.

Alleluja. *Tonus obliquus quartus.*

Misericordiam & judicium cantabo tibi.

Cap. 19. Evang. ex eo quod est secundum Lucam.

IN illo tempore. Quidam Legisperitus accessit ad Jesum tentans eum, & dicens. Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?

Finis.

At ille dixit, qui fecit misericordiam in illum. Et ait Jesus. Vade, & tu fac similiter. *Deinde dicitur.*

Miserere nobis Deus secundum magnam, ut supra.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut illi condonetur omne delictum.

Quia misericors, & hominum amator Deus exstitis, & tibi gloriam.

Et oratio.

Dominum precemur.

PRincipii successionisque expers, sancte sanctorum, qui Filium tuum unigenitum misisti sanandum omnem morbum & omnem infirmitatem animarum & corporum: emitte sanctum tuum Spiritum, oleumque hoc sanctifica: & suggendo huic servo tuo illud in perfectam liberationem peccatorum ejus, & in regni caelorum hæreditatem percipiendam effice.

Sciendum, Orationem hanc hucusque solummodo quosdam recitare: & consultim exclusionem: Tuum enim est asserveri. Alios vero ad finem usque eam percurrere.

TU enim, Deus magnus es & mirabilis, qui testamentum tuum, & misericordiam cum diligentibus te observas, qui remissionem peccatorum tribuis per sanctum puerum tuum Jesum Christum, qui regeneras nos a peccato, cæcos illuminas, & confractos erigis, qui justos adjicis, & peccatorum misereris, qui e tenebris & umbra mortis noviter nos eruisti, dicens in captivitate demonis: exite, & iis qui in tenebris, revelemini: illuxit enim in cordibus nostris lumen cognitionis vultus tui, ex quo in terris vilis es, & propter nos cum hominibus versatus es, recipientibus te tribuisti potestatem filios Dei fieri per lavacrum regenerationis, cum donata nobis adoptione nunquam nos a Diaboli tyrannide conflictari: quandoquidem non complacuit tibi in sanguine nos exsiluisse, sed in oleo sancto crucis tuæ æquum concessisti, ut Christi sanctus ovile, regale Sacerdotium, gens sancta, emendans nos in aqua, & Spiritu Sancto tuo nos sanctificans. Ipse, Dominator Domine, huic tuo ministerio gratiam præbe, sicut dedisti Mosi servo tuo, &

Samuel dilecto tuo, & Joanni electo tuo, & omnibus in unaquaque generatione & generatione tibi complacentibus. Præsta pari modo novi Testamenti tui ministros nos fieri, in oleo hoc, a te pretioso sanguine tuo acquisito: ut mundi cupiditatibus exuti, peccato moriamur, vivamus justitiæ, induti Dominum nostrum Jesum Christum per unctionem sanctificationis in oleum hoc inducendæ. Fiat, Domine, oleum hoc oleum exultationis, oleum sanctificationis, regium indumentum, virtutis thorax, omnis diabolici machinamenti depulsio, sigillum insidiis liberum, cordis gaudium, lætitia sempiterna: ut & in hoc uncti, fiant regenerationis oleo adversariis tremendi, & in sanctorum splendoribus effulgeant non habentes maculam aut rugam, & in æternam requiem admittantur, & tandem supernæ vocationis præmium percipiant. Quia tuum est misereri & salvare nos Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui, &c.

Et post Orationem accipit Sacerdos sanctum Oleum, & extremam unctionem suscipientem ungit, sequentem Orationem dicens:

Pater sancte, animarum & corporum medice, qui Filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti: sana quoque servum tuum N. a detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Christi tui gratiam: intercessionibus super omnes sanctæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, protectionibus venerandarum supercælestium virtutum incorporearum, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, honorandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum & toto orbe celebrium Apostolorum, sanctorum gloriosorum & victoriis clarorum Martyrum, & Deiferorum Patrum nostrorum, sanctorum medicorum mercede non conductorum Cosmæ & Damiani, Cyri & Joannis, Pantaleonis & Hermolai, Sampsonis & Diomedis, Photii & Aniceti, sanctorum & justorum Dei parentum Joachim & Annæ, & omnium sanctorum. Amen.

Quia tu es fons sanitatum, Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in secula seculorum.

Hæc Oratio dicitur ab unoquoque Sacerdotum postquam dixerit Evangelium & Orationem, cum videlicet infirmum oleo perungit.

Sciendum vero Apostolum a Diacono legi.

Propositum. Tonus secundus.

Fortitudo & laus mea Dominus.

Versicul. Castigans castigavit me Dominus. *Apostolus.*

Ad Romanos Epistolæ Pauli lectio. Cap. 15.

Fratres. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: & non nobis placere.

Finis.

Propter quod suscipite invicem: sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.

Σαμουὴλ τῷ ἠγαπημένῳ σου, καὶ Ἰωάννῃ τῷ ἐκλεκτῷ σου, καὶ πᾶσι τοῖς καθ᾽ ἑκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν εὐαρεστήσασί σοι. οὕτω ποίησον καὶ ἡμᾶς γενέσθαι διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης, ἐπὶ τὸ ἔλαιον τοῦτο, ὃ περιεποιήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι. ἵνα ἀποδυσάμενοι τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, ἀποθανόντες τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ζήσωμεν τῇ δικαιοσύνῃ, ἐνδυσάμενοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, διὰ τῆς χρίσεως τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ μέλλοντος ἐλαίου ἐπάγεσθαι. γένοιτο Κύριε τὸ ἔλαιον τοῦτο, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, ἔλαιον ἁγιασμοῦ, ἔνδυμα βασιλικὸν, θώραξ δυνάμεως, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, σφραγὶς ἀνεπιβούλευτος, ἀγαλλίαμα καρδίας, εὐφροσύνη αἰώνιος· ἵνα καὶ οὗτοι οἱ χριόμενοι, τῷ τῆς
ἀναγεννήσεως ἐλαίῳ, φοβεροὶ ὦσι 27 τοῖς ὑπεναντίοις, 27
καὶ λάμψωσιν ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου, μὴ ἔχοντες σπίλον ἢ ῥυτίδα, καὶ εἰσδεχθῶσιν εἰς τὰς αἰωνίους σου ἀναπαύσεις, καὶ δέξωνται τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως. Σὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

28 Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν, λαμβάνει ὁ Ἱερεὺς ἐκ τοῦ ἁγίου ἐλαίου, 28
καὶ χρίει τὸν ποιοῦντα τὸ εὐχέλαιον, λέγων τὴν εὐχὴν ταύτην.

29 Πάτερ ἅγιε, ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ 29
πέμψας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πᾶσαν νόσον ἰώμενον, καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας, καὶ ζωοποίησον αὐτὸν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου, πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων
Πατέρων ἡμῶν, τῶν ἁγίων καὶ ἰαματικῶν 30 Ἀναργύρων, 30
Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου 31 καὶ Ἰωάννου 32 Παντελεή- 31 32
μονος καὶ Ἑρμολάου 33 Σαμψὼν 34 καὶ Διομήδους, Φωτίου 33 34
35 καὶ Ἀνικήτου, τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων 36 35 36
Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμήν.

Ὅτι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῶν ἰαμάτων Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

37 Αὕτη ἡ Εὐχὴ λέγεται παρ᾽ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἱερέων μετὰ 37
τὸ εἰπεῖν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τὴν εὐχὴν 38 χριόντων 38
ἅμα τῷ ἐλαίῳ τὸν νοσοῦντα.

Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Ἀπόστολος, παρὰ τοῦ Διακόνου λέγεται.

b Προκείμενον ἦχος β΄. b

Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος.

Στίχος. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοὶ, ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.

Τέλος.

Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
προσελάβετο c ἡμᾶς εἰς δόξαν Θεοῦ. c

Ἀλληλούϊα, ἦχος πλ. α΄. Στίχος·

Τὰ ἐλέη σου Κύριε.

Εὐαγγέλιον ζ΄. ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱεριχώ, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι.

Τέλος.

Ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι, καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας.

Ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ.

Ὅτι ἐλεήμων.

Ὁ Διάκονος.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ β΄. Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος, ὁ ὑπὸ πάσης κτίσεως προσκυνούμενος, ἡ τῆς σοφίας πηγὴ, καὶ τῆς ἀγαθότητος ὄντως ἀνεξιχνίαστος ἄβυσσος, καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας ἀπεριόριστον πέλαγος. Αὐτὸς φιλάνθρωπε δέσποτα, ὁ τῶν αἰωνίων καὶ θαυμασίων Θεὸς, ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐννοεῖν ἰσχύει καταλαβέσθαι· ἐπίβλεψον, εἰσάκουσον ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σου, καὶ ὅπως ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ τὸ ἔλαιον τοῦτο προσάγομεν, καταπέμψον τὴν σὴν δωρεὰν τῶν ἰαμάτων, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἴασαι αὐτοὺς ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου. Ναὶ Κύριε εὐδιάλλακτε, ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, ὁ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν· ὁ εἰδὼς ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν, ὁ διὰ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν σωτηρίαν, ἐνανθρωπήσας Θεὸς ὢν, καὶ πλασθεὶς διὰ τὸ πλάσμα σου. Σὺ εἶ ὁ εἰπὼν, οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. σὺ εἶ ὁ τὸ πρόβατον ζητήσας τὸ ἀπολωλός. Σὺ ὁ τὴν ἀπολλυμένην δραχμὴν ἐπιμελῶς ζητήσας καὶ εὑρών. σὺ εἶ ὁ εἰπών. ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω. σὺ εἶ ὁ τὴν πόρνην τοὺς τιμίους σου πόδας δάκρυσι βρέξασαν μὴ βδελυξάμενος. σὺ εἶ ὁ εἰπών· ὁσάκις ἂν πέσῃς, ἔγειραι καὶ σωθήσῃ. σὺ εἶ ὁ εἰπὼν ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Αὐτὸς ἐπίδε εὔσπλαγχνε δέσποτα ἐξ ὕψους ἁγίου σου, συσκιάσας ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀναξίοις δούλοις σου ἐν χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ κατασκήνωσον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, τὸν ἐπεγνωκότα τὰ ἴδια πλημμελήματα, καὶ προσιόντα σοι πίστει, καὶ προσδεξάμενος τῇ ἰδίᾳ σου φιλανθρωπίᾳ, εἴτι ἐν λόγῳ ἡμάρτηκεν, ἢ ἔργῳ, ἢ κατὰ διάνοιαν, συγχωρήσας ἐξάλειψον, καὶ καθαρὸν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἀεὶ συμπαρὼν αὐτῷ διαφύλαξον τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, πορευόμενον ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, πρὸς τὸ μηκέτι ἐπίχαρμα γενέσθαι αὐτὸν τῷ διαβόλῳ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ δοξασθῇ τὸ πανάγιον ὄνομά σου.

Ἐκφώνως.

Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς Χριστὲ ὁ Θεὸς, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Alleluja. *Tonus obliquus primus. Versic.* Misericordias tuas, Domine.

Evangel. secundum ex Luca. Cap. 19.

In illo tempore. Perambulabat Jesus Jericho. Et ecce vir nomine Zacchæus, & ipse erat princeps Publicanorum, & ipse dives; & quærebat videre Jesum quis esset.

Finis.

Venit enim Filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat.

Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut condonentur ei.

Quia misericors.

Diaconus.

Dominum precemur.

Secundus Sacerdos subdit Orationem.

Deus magnus & excelsus, qui ab omni creatura adoraris, sapientiæ fons, & vere bonitatis investigabilis abyssus, & pietatis immensum pelagus: ipse, Domine benigne, æternorum & mirabilium Deus, quem nullus hominum contemplatus comprehendere potest: respice, exaudi nos indignos famulos tuos; & ubi in nomine tuo magno, oleum hoc proferimus, emitte liberalitatis tuæ medicamenta, & peccatorum indulgentiam: & sana cunctos in misericordiæ tuæ multitudine. Ita, Domine, facile reconciliande, solus misericors & humanus, pœnitentiam agens super malitia hominum, & cognoscens quia prona est cogitatio hominis in maligna a juventute sua, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. qui propter peccatorum salutem, permanens Deus, homo factus es; & propter creaturam tuam creaturarum ordinem ingressus es. Tu es qui dixisti, non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Tu es qui ovem perditam, & drachmam diligenter requirens, invenisti. Tu es qui dixisti: eum qui venit ad me, non ejiciam foras. Tu es qui meretricem honorandos pedes tuos lacrymis rigantem, non exhorruisti. Tu es qui dixisti: quoties cecideris, suscitare, & salvaberis. Tu es qui dixisti, quia gaudium est in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente. Ipse respice, benigne Domine, obumbrans nobis peccatoribus & indignis servis tuis in gratia Spiritus Sancti, in hac hora, & super famulum tuum N. propria delicta agnoscentem, & ad te fide accedentem, reside: & propria tibi humanitate suscipiens eum, si quid deliquit in verbo, aut opere, aut cogitatione, veniam præbens, dele: & ab omni peccato illum emunda: & jugiter ei assistens conserva illum residuo vitæ suæ tempore in justificationibus tuis procedentem; ut ultra gaudium diabolo præstet, quin potius in illo sanctissimum nomen tuum glorificetur.

Exclamando.

Tuum enim est misereri, & salvare nos, Christe Deus, & tibi gloriam referimus: cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicit tertius Sacerdos.

Propositum. Tono tertio.

Dominus illuminatio mea, & Salvator meus. *Versiculus.* Dominus defensor vitæ meæ. *Apostolus.*

Ad Corinth. Epist. Pauli Lectio. Cap. 12.

FRatres. Vos estis corpus Christi: & membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas.

Finis.

Omnia suffert, omnia sustinet. Charitas numquam excidit.

Alleluja. *Tonus secundus.*

In te speravi, Domine: non confundar in æternum.

Evangelium ex Matthæo. Cap. 10.

IN illo tempore. Convocatis Jesus duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum.

Finis.

Gratis accepistis, gratis date.

Diaconus.

Miserere nostri Deus: secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut ipsi omne delictum condonetur.

Sacerdos.

Quia misericors, & hominum amator existis.

Diaconus.

Dominum precemur.

Et tertius Sacerdos Orationem.

OMnipotens Domine rex sancte, qui corripis, & morti non tradis, decidentes solvis, & contractos erigis, qui corporeas hominum infirmitates in utilitatem eorum disponis, te poscimus Deus noster, ut misericordiam tuam super oleum hoc, & ex eo in quo nomine unctos inducas: ut fiat illis in animæ corporisque salutem, in curam & liberationem omnis doloris, omnis morbi, & infirmitatis; & denique omnis inquinamenti carnis & spiritus. Ita, Domine, medicam tuam virtutem emitte cœlitus ut corpus attingat: febrem extinguat, dolorem mitiga, & omnem latentem languorem. Filius medicus huius servi tui: erige eum e dolore lecto, ab infirmitatis thalamo. Salvum & incolumem illum Ecclesiæ tuæ largire, bene placentem tibi, & voluntatem tuam exequentem.

Exclamando.

Tuum enim est misereri, & salvare, Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Quartus Sacerdos.

Propositum. Tonus quartus.

In quacumque die invocavero te.

Versiculus. Domine exaudi orationem meam. *Apostolus.*

Εἶπε λέγει ὁ γ'. Ἱερεύς.

Προκείμενον, ἦχος γ'.

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου.

Στίχος. Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοί, ὑμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους, καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας.

Τέλος.

Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

Ἀλληλούϊα, ἦχος β'.

Ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κῶ Ματθαίου.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κῶ πνευμάτων ἀκαθάρτων.

Τέλος.

Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Ὁ Διάκονος.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κῶ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας.

Ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα.

Ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι ἐλεήμων κῶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

Ὁ Διάκονος.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς γ'. τὴν εὐχήν.

ΔΕσποτα παντοκράτωρ ἅγιε βασιλεῦ, ὁ ποιῶν καὶ μὴ θαυμαστῶν, ὁ ὑποστέλλων τοὺς καταπίπτοντας καὶ ἀνορθῶν τοὺς κατηραγμένους, ὁ πᾶς σωματικὴν ἀλγηδόνα διορθούμενος τῷ ἀνθρώπῳ, αὐτὸς μεθάπτευσαι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅπως ἐπαγάγῃς τὸ ἔλεός σου ἐπὶ τόδε τὸν δοῦλόν σου, καὶ τοὺς χρισμένους ἐξ αὐτοῦ ἐν τῷ ὀνόματί σου, ἵνα γένωνται αὐτοῖς εἰς ἴασιν ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ εἰς καθαρισμὸν καὶ ἀπαλλαγὴν παντὸς πάθους, καὶ πόνου καὶ μαλακίας, καὶ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Ναὶ Κύριε, τῷ ἰατρικῷ σου δυνάμει ἐπιφοίτησον ἐλαιοθεραπευτόν, ἄλυτα σώματος, σβέσιν τε πυρετῶν, φυγὴν τοῦ πάθους καὶ πᾶσαν λοιπὴν ἀσθένειαν ἀποδίωξον. χεῖρα ἐπιτρέπουσαν τῷ δούλῳ σου τῷδε, ἔγειρον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ἀδυναμίας καὶ ῥώμην χαρίσασθαι αὐτῷ τῇ Ἐκκλησίᾳ σου, ἐκπληρῶσαί τε καὶ ποιῆσαι τὰ θελήματά σου.

Ἐκφώνως.

Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ὁ δ'. Ἱερεύς.

Προκείμενον, ἦχος δ'.

Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε.

Στίχος. Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου.

Ὁ Ἀπόστολος.

Ad Corinthios Epistolæ Pauli Lectio. Cap. 6.

FRatres. Vos estis templum Dei vivi: sicut dicit Deus. Quoniam inhabitabo in illis.

Finis.

Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

Alleluja. *Tonus secundus.*

Expectans expectavi Dominum.

Evangelium ex Matthæo. Cap. 8.

IN illo tempore: Veniens Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem.

Finis.

Et ascendente eo in navicula, secuti sunt eum discipuli ejus.

Diaconus.

Miserere nostri Deus: secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut illi condonetur omne delictum.

Exclamando.

Quia tu misericors, & amator hominum existis.

Diaconus.

Dominum precemur.

Et Sacerdos Orationem.

BOne & humane, pie & valde misericors Domine, qui abundas misericordia, & es dives in bonitate, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui per sanctos Apostolos tuos fiduciam dedisti nobis, ut oleo, cum oratione infirmitates populi curaremus: ipse & oleum hoc in medelam ex eo ingredis effice i, in remedium omnis languoris & infirmitatis, in liberationem malorum, iis qui a te salutem expectant. Ita, Dominator Domine Deus noster, rogamus te, omnipotens, ut nos omnes salves, sanes animarum corporumque medicus: sanctifica nos omnes, qui morbum omnem curas, famulum & præsentem servum tuum: erige eum e lecto doloris per misericordiæ tuæ benignitatem: visita eum in misericordia & miserationibus: omnem morbum & infirmitatem ab eo expelle: ut potenti tua manu erectus, cum omni gratiarum actione tibi serviat, & nos cum ineffabilis humanitatis participes, laudemus, & glorificemus te facientem magna & mirabilia, porenta, & laude digna opera.

Exclamando.

Tuum enim est misereri, & salvare nos Deus noster; & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Quintus Sacerdos.

Propositum. Tonus obliquus primus.

Tu, Domine, custodias nos. *Versiculus.* Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanandus. *Apostolus.*

Ad Corinthios Epistolæ Pauli lectio.
Cap. 1.

FRatres. Nolumus vos ignorare de tribulatione nostra, quæ facta est nobis in Asia.

Finis.

ut multis personis ejus quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

Alleluja. *Tonus obliquus primus.*

Misericordias tuas, Domine, in æter.

Evangelium ex Matthæo. Cap. 25.

DIxit Dominus Parabolam hanc. Simile est regnum cælorum decem virginibus.

Finis.

Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam, in qua filius hominis venit.

Diaconus.

Miserere nostri Deus, secundum mag.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace.

Ut condonetur ei omne delictum.

Exclamando.

Quia misericors, & hominum amator Deus existis.

Et Sacerdos orationem.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui corripis & iterum sanas, qui de terra suscitas inopem, & de stercore elevas pauperem, orphanorum pater, & fluctuantium portus, ægrotorum medices, qui infirmitates nostras absque labore portas, & morbos nostros assumis, qui in hilaritate misereris, & supergrederis iniquitates, & injustitias a nobis auferis; qui promptus es ad auxilium, & tardus ad iram: qui insufflasti in tuos discipulos, dicens: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Qui peccatorum pœnitentiam suscipis, & delicta multa gratiaque condonandi potestatem habes, & medelam præbes omnibus morbo, longaque infirmitate jactatis. Qui & me abjectum peccatorem, & indignum servum tuum, multis delictis innodatum, & voluptatum affectibus volutatum, in sanctum & sublimem Sacerdotii gradum evocasti, ut in interiora velaminis in sancta sanctorum, ubi sancti Angeli respicere cupiant, ingrederer, ut Evangelium vocem Domini Dei audirem, & facie ad faciem sanctam oblationem intuerer, & divino sacroque ministerio perfruerer: Qui & mihi super cælestia tua mysteria sacrificandi potestatem dedisti, & tibi dona & hostias offerendi pro peccatis nostris, & populi ignorantiis, & legatione fungendi pro rationalibus tuis ovibus, ut abundanti & inerrata tua humanitate earum delicta deleas. Ipse, rex optime, orationem meam exaudi in hac hora sanctaque die, & in omni loco & tempore, & deprecationis meæ voci attende, & servo tuo N. corporis & animæ infirmitate detento medelam tribue, peccatorum delictorumque voluntariorum, & non sponte commissorum venia ei donata, plagas ejus insanabiles, omnemque morbum & omnem languorem cura. Animæ salutem ei tribue, tu qui socrum Petri tetigisti, & reliquit eam febris & surrexit, & mini-

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοὶ, οὐ θέλομεν ἡμᾶς ἀγνοεῖν, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

Τέλος.

Ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ὑμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἀλληλούϊα, ἦχος πλ. α'.

Τὰ ἐλέη σου Κύριε εἰς τὸν αἰῶνα.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΕΙπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις. αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

Τέλος.

Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Ο Διάκονος.

Ελέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ετι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους ζωῆς εἰρήνης.

Υπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα.

Εκφώνως.

Οτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

Καὶ ὁ Ιερεὺς τὴν εὐχήν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

39 ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα, ὁ τῶν ὀρφανῶν Πατὴρ, καὶ τῶν χειμαζομένων λιμὴν, καὶ τῶν νοσούντων ἰατρὸς, ὁ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀπόνως βαστάζων, καὶ τὰς νόσους ἡμῶν λαμβάνων, ὁ ἐν ἱλαρότητι ἐλεῶν, ὁ ὑπερβαίνων ἀνομίας καὶ ἐξαίρων ἀδικίας, ὁ ταχὺς εἰς βοήθειαν, καὶ βραδὺς εἰς ὀργὴν, ὁ ἐμφυσήσας εἰς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καὶ εἰπών· λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ὁ δεχόμενος τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν, καὶ ἐξουσίαν ἔχων συγχωρεῖν ἁμαρτίας πολλὰς καὶ χαλεπὰς, καὶ ἴασιν παρέχων πᾶσι τοῖς ἐν ἀσθενείᾳ καὶ μακρονοσίᾳ διάγουσιν. ὁ καὶ ἐμὲ τὸν ταπεινὸν, καὶ ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλόν σου, τὸν ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις συμπεπλεγμένον καὶ πάθεσιν ἡδονῶν συγκυλινδούμενον καλέσας εἰς τὸν ἅγιον καὶ ὑπερμέγιστον βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ καταπετάσματος, εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου παρακύψαι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐπιθυμοῦσι, καὶ ἀκοῦσαι τῆς εὐαγγελικῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ, καὶ θεάσασθαι αὐτοψεὶ τὸ πρόσωπον τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς καὶ ἀπολαῦσαι τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας, ὁ καταξιώσας με ἱερουργῆσαι τὰ ἐπουράνια σου μυστήρια, καὶ προσφέρειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας, ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, καὶ μεσιτεῦσαι ὑπὲρ τῶν λογικῶν σου προβάτων, ἵνα διὰ τῆς πολλῆς, καὶ ἀφάτου σου φιλανθρωπίας, τὰ παραπτώματα αὐτῶν ἐξαλείψῃς, αὐτὸς ὑπεράγαθε βασιλεῦ, ἐνώτισαι τὴν προσευχήν μου ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ τε καὶ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, καὶ τοῦ δούλου σου, τοῦδε, τῶν ἐν ἀσθενείᾳ, ψυχῆς καὶ σώματος ὄντος, τὴν ἴασιν δώρησαι, παρέχων ἄφεσιν ἁμαρτιῶν αὐτῷ, καὶ συγχώρησιν πλημμελημάτων, ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων, θεραπεύων αὐτοῦ πληγὰς ἀνιάτους, πᾶσαν τε νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. δώρησαι αὐτῷ ψυχικὴν ἴασιν, ὁ ἀψάμενος τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου, καὶ ἀφῆκεν

αὐτὴν ὁ πυρετὸς, καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει σοι. αὐτὸς δέσποτα καὶ τῷ δούλῳ σου τῷδε, παράσχου ἰατρείαν καὶ ἀπαλλαγὴν πάσης φθορόποιοῦ ἀλγηδόνος, καὶ μνήσθητι τῶν πλουσίων σου οἰκτιρμῶν καὶ τῶν ἐλέους σου. μνήσθητι ὅτι ἐπιμελῶς ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς εὑρίσκεται ἀναμάρτητος ἐπὶ τῆς γῆς. Σὺ γὰρ μόνος ἐκτὸς ἁμαρτίας ὑπάρχεις, ὁ ἐλθὼν καὶ σώσας τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἐλευθερώσας ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. ἐὰν γὰρ εἰς κρίσιν ἔλθῃς μετὰ τῶν δούλων σου, οὐδεὶς εὑρεθήσεται καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου· ἀλλὰ πᾶν στόμα φραγήσεται μὴ ἔχον τί ἀπολογήσασθαι· ὅτι ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ἐνώπιόν σου. διὰ τοῦτο ἁμαρτίας νεότητος ἡμῶν μὴ μνησθῇς Κύριε. Σὺ γὰρ ὑπάρχεις ἐλπὶς τῶν ἀπελπισμένων, καὶ ἀνάπαυσις τῶν κοπιώντων καὶ πεφορτισμένων ἐν ἀνομίαις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ ὁ Ἱερεύς.

Προκείμενον. ἦχος δ'.

Ελέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα.

Στίχος. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός.

Ο Απόστολος.

Πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοὶ, ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά.

Τέλος.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε. καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλληλούϊα, ἦχος πλ. β'.

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα.

Τέλος.

Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Ο Διάκονος.

Ελέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ετι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας.

Υπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα.

Εκφώνως. ὁ Ιερεύς.

Οτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

Ο Διάκονος.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ιερεὺς τὴν εὐχήν.

40 40 ΕΥχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὁ τὰς νόσους ἡμῶν ἀπόνως βαστάζων τοῦ μώλωπι πάντες ἰάθημεν, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ εἰς ἀπαζήτησιν ἐλθὼν τῶν πλανηθέντος προβάτου, ὁ τοῖς ὀλιγοψύχοις διδοὺς παραμυθίαν καὶ ζωὴν τοῖς συντετριμμένοις. ὁ τὴν πηγὴν τῆς αἱμορροούσης, δωδεκαετῆ οὖσαν ἰασάμενος, ὁ τὴν θυγατέρα τῆς Χαναναίας τοῦ χαλεποῦ δαιμονίου ἐλευθερώσας, ὁ τὸ δάνειον χαρισάμενος τοῖς δυσὶ χρεωφειλέταις, καὶ τῇ ἁμαρτωλῷ τῶν

stravit tibi. Ipse quoque, Domine, servo tuo medelam præbe, & ab omni lethifero morbo immunitatem. Recordare copiosarum miserationum tuarum, & misericordiæ tuæ. Recordare quia sedulo prona est cogitatio hominis ad maligna, a juventute sua, & nullus invenitur absque peccato super terram. Tu enim solus absque peccato existis, qui venisti ut genus humanum salvum faceres, & a servitute inimici nos liberares: Si enim in judicium intraveris cum servis tuis, nullus absque sordibus mundus invenietur: sed & omne os obstruetur, nec respondere valebit: quia sicut pannus menstruatæ omnis justitia nostra coram te est: idcirco, Domine, delicta juventutis nostræ ne memineris. Tu enim desperatorum spes laborantium, & iniquitatibus onerarorum requies existis: & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et sextus Sacerdos.

Propositum. Tonus quartus.

Miserere mei Deus, secundum magnam.

Versiculus. Cor mundum crea in me Deus.

Apostolus.

Ad Galatas Epistolæ Pauli Lectio. Cap. 5.

FRatres. Fructus Spiritus est charitas, gaudium.

Finis.

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

Alleluja. *Tonus obliquus secundus.*

Beatus vir qui timet.

Evangelium ex Matthæo. Cap. 15.

IN illo tempore. Secessit Jesus in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa.

Finis.

Et sanata est filia ejus ex illa hora.

Diaconus.

Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut ei condonetur omne delictum.

Exclamando Sacerdos.

Quia tu misericors, & hominum amator Deus existis. *Diaconus.*

Dominum precemur.

Et Sacerdos Orationem.

GRATIAS tibi agimus, Domine Deus noster, qui bonus es, & homines diligis, medicus animarum & corporum nostrorum, ægritudines nostras absque labore portans, cujus livore sanati sumus: pastor bonus ovem errantem requisiturus advenisti, & afflictis consolationem contritisque vitam præstiturus. Qui fontem mulieris profluvio laborantis post annos duodecim sanasti, & filiam Chananææ a molesto dæmonio liberasti, qui dimisisti duobus debitoribus mutuum, & peccatrici indulgentiam impertii-

sti, qui eum peccatorum venia valetudinem bonam Paralytico restituisti; qui Publicanum verbo tuo justum reddidisti, & in ultima fini confessione suscepisti latronem, quique peccata mundi tulisti, & crucifixum delevisti. Te rogamus, te in bonitate tua obsecramus: condona, remitte, parce Deus iniquitatibus & peccatis servi tui hujus, sive voluntaria sint ejus delicta; sive non spontanea, quæ cum advertentia & cum ignorantia, seu transgressione & inobedientia, quæ in nocte & in die commisit, si Sacerdotis maledictioni, aut patris aut matris fuerit subjectus: si oculum retorti visu fugierit, aut odoratum emollivit, si tactus delectatione diffluxit, aut gustu fornicatus est, aut quocunque carnis & spiritus motu a tua voluntate & facultate quomodolibet alienatus est: sive peccaverit ipse, sive nos, ut bonus & malorum immemor Deus, & benignus indulge, neque permittas eum vel nos in immundam deliuere vitam, neque perditionis vias incurrere. Ita, Dominator Domine, exaudi me peccatorem in hac hora pro servo tuo N. deprecantem. Ne respicias ut malorum immemor Deus delicta ejus cuncta: ab æterna damnatione illum eripe: os ejus tua laude reple, labia ejus in laudem nominis tui aperi, manus ejus ad mandatorum tuorum opera extendi jube, pedes ejus dirige ad Evangelii tui viam, omnia ejus membra misericordiæ tua gratia communi. Tu enim es Deus noster, qui per sanctos Apostolos tuos nobis præcepisti, dicens: Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis. Et iterum: quorum remiseritis peccata remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Et sicut Ezechiam exaudivisti in angustia animæ ejus, in hora mortis ejus, & deprecationem ejus non despexisti: sic & me abjectum, & peccatorem, & indignum in hora hac exaudi. Tu enim es, Domine Jesu Christe, qui tua bonitate & humanitate septuagies septies delinquentibus condonari præcepisti: qui super malitia nostra pœnitentiam agis, & de erraticum conversione lætaris: qua fiet celsitudo tua, ita & misericordia: & tibi gloriam referimus, cum principii expers tuo Patre, & sanctissimo, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Sacerdos septimus Propositum. Tom. 4.
Domine ne in furore tuo arguas me. *Versic.* Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum.

Apostolus.

Ad Thessalonicenses Epistolæ Pauli Lectio.

FRatres. Rogo vos corripite inquietos, consolamini pusillanimes.

Finis.

Ut integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.

Alleluja. *Tonus secundus.*
Exaudiat te Dominus in die.

ἄφεσιν δῶς, ὁ τὸν ἴασιν τῷ παραλυτικῷ δωρησάμενος σωὶ τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ὁ τὸν τελώνην τῷ λόγῳ δικαιώσας, τὸν λῃστὴν ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ ἀποδεξάμενος, ὁ πᾶς ἁμαρτίας μὲν κόσμου ἀριθμὸν τῇ σαρκὶ προσλάβας· Σὺ δέσποτά μου ἐν τῇ ἀγαθότητί σου αὐτὸς αὐτὸν, ἄφες, συγχώρησον ὁ Θεὸς τὰς ἀνομίας τὰς ἁμαρτίας τοῦ δούλου σου, τοῦδε, τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ τὰ ἑκούσια ἐν τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, ἐν ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν παραβάσει, καὶ ἐν παρακοῇ τὰ ἐν νυκτὶ, τῇ ἐν ἡμέρᾳ, ἃ ὑπὸ κατάραν ἱερέως, ἃ Πατρὸς, ἃ μητρὸς ἐγένετο, ἃ ὀφθαλμὸν εἰσήνεγκε, ἃ ἅψασθαι ἐξέθλιψε, ἃ ἀφῆς κατεμαλακίσθη, ἃ γεύσει κατεπορνεύσε, ἃ ἐν ἀναδήσεσι κινήσει σαρκὸς καὶ πνεύματος τοῦ σοῦ ἀπελλοτριώθη θελήματος, καὶ τῆς σῆς ἀγιότητος· ἐπεὶ ἡμαρτε οὗτος τὸ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ σὺ ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀμνησίκακος Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος, συγχώρησον, μὴ τῶν αὐτοῦ καὶ ἡμῶν εἰς τὸ ῥεμπαιόμενον βέλος καταπιεῖν, μηδὲ εἰς πᾶς ὀλεθρίαν ὁδὸς ἀποτρέχειν. Ναὶ δέσποτα Κύριε ἐπάκουσόν μου, τὸ ἁμαρτωλὸν καὶ ταπεινὸν παιδαρίου σου, τοῦδε, πάσῃ ὡς ἀμνησικάκως Θεὸς τὸ παρεπόμενον αὐτοῦ ἄπασι. ἀπάλλαξον αὐτὸ τὸ αἰωνίου κολάσεως. τὸ σῶμα αὐτοῦ τὸ τῆς αἰσχύνης πλήρωσον, τὸ χείλη αὐτοῦ ἄνοιξον πρὸς δοξολογίαν τὸ ὀνόματός σου, πᾶς χεῖρας αὐτοῦ ἔκτεινον πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν σου, πᾶς πόδας αὐτοῦ πρὸς δρόμον τὸ εὐαγγελίου σου κατεύθυνον, πάσης αὐτὸ μέλη τῆς ἁγίωσον τὸ σὺ καταφωτίζε μένης χάριτος. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τῶν ἁγίων σου Ἀποστόλων ἐντειλάμενος ἡμῖν λέγων· ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ πάλιν, ὧν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· ὧν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. καὶ ὡς ἐπίστασο Ἐζεκίου ἐν τῇ θλίψει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ τὸ παρεδίδες τὸ δέησιν αὐτοῦ, οὕτω κἀμὲ τὰ πεπονηκότα καὶ ἁμαρτωλὸν καὶ ἀναξίον δοῦλόν σου, ἐπάκουσόν μου τὴν ὥραν ταύτην. Σὺ γὰρ εἶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφίεσαι τοῖς περὶ πίστιν τὸ ἐν ἁμαρτίαις πελοῦσας, τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ μεταστῶν ἐπὶ τοὺς σοὺς ἁγίους ἡμῶν, καὶ χαίρων ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τὸ πεπλανημένων, ὅτι ὡς ἡ μεγαλωσύνη σου, καὶ τὸ ἔλεός σου. καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὀξ. Ἰδιόμελον. Ἦχος δ'.

Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με μηδὲ.
Στίχος. Ἐλέησόν με Κύριε ὅτι ἀσθενής εἰμι.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοὶ, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους.

Τέλος.

Καὶ ὁλοκληρούμεθα τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρωΐθεν.

Ἀλληλούϊα, ἦχος β'.
Ἐπακούσαί σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ.

Εὐαγ-

Evangelium ex Matthæo. Cap 9.

IN illo tempore. Præteriens Jesus vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine.

Finis.

Euntes discite quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium: non enim veni vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam.

Miserere nostri Deus: secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute.

Ut ei condonentur omne delictum.

Exclamando.

Quia misericors & hominum amator Deus existis.

Diaconus.

Dominum precemur.

Et tertius Sacerdos Orationem.

DOMINATOR Domine Deus noster, animarum medice, qui temporaneis doloribus mederis, & omnem languorem omnemque infirmitatem in populo tuo: qui vis homines vivere, & in agnitionem veritatis venire: qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Tu enim, Domine, in veteri testamento, David, Ninivitis, antiquioribus & posterioribus pœnitentiam instituisti: sed & in peregrinatione quæ diffensionis in carne, non justos, sed peccatores in pœnitentiam vocasti, velut Publicanum, meretricem, latronem, & blasphemum persequutorem magnum Paulum per pœnitentiam suscepisti; & Petrum Coryphæum & Apostolum tertio te abnegantem complexatus es & admisisti: insuper ei promisisti dicens. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: & tibi dabo claves regni cælorum. Propterea & nos benigne & humane veracitas tuis pollicitis consili, rogamus te, & obsecramus in hora hac, supplicationem nostram exaudi, & velut incensum tibi oblatum eam suscipe; & vitia servum tuum N. & si quid verbo, opere, aut cogitatione, noctu aut interdiu deliquit, in Sacerdotis maledictionem, aut a proximum execrationem incidit, juramento se implicuit aut pejeravit, rogamus te & precamur, relaxa, dimitte, condona ipsi, Deus, nec respicias ad iniquitates & peccata ejus, quæ sciencer vel ignoranter admisit: & si quodpiam mandatorum tuorum transgressus est, aut ut cunque indutus, & immodicola vel ex diaboli suggestione neglexit: ipse ut bonus & hominum amator Deus, condona. Quis nam est homo, qui vivat & non peccet; tu enim solus innoxius existis: justitia tua justitia æterna, & verbum tuum veritas est: non enim ut pereat hominem formasti, sed ut mandata tua exequatur, & vitam æternam obtineat: & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Εἶτα ἀπέρχεται μέσον τῆς Ἱερέως, ὁ πιὼν τὸ *Then goes in middle Sacerdotis in-*

greditur, qui extremam unctionem suscipit, & acceptum sanctum Evangelium ponit super caput ejus Sacerdotum præcipuus, & manus illi Sacerdotes alii imponunt: ille autem Sacerdotum præses hanc Orationem clara voce pronunciat.

Dominum precemur.

Rex sancte, benigne & misericors, Jesu Christe, Fili & Verbum Dei viventis, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat; manum meam peccatricem non appono super caput alterius peccatoris ad te revertentis, & per nos peccatorum remissionem deposcentis: sed tu manum tuam fortem & potentem in sancto hoc Evangelio, a comministris meis super caput servi tui hujus imposito, extende. Et cum eis humanissimam & malorum immemorem tuam benignitatem Deus, Salvator noster, obsecro, qui per Prophetam tuum Nathan pœnitentiam agenti David, delictorum veniam concessisti, & Manasse pœnitentiam agentis orationem suscepisti; ipse & servum tuum hunc delictorum pœnitentia ductum solita tibi humanitate suscipe, nec ad ejus scelera attende. Tu enim es Deus noster, qui septuagies septies in peccata lapsis condonari jussisti. Quia sicut magnitudo tua, sic & misericordia tua: & tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et osculatur Evangelium. Et memoriam ejus Sacerdos agit: & confestim canunt, Gloria, *proprii tantus.*

Fontem medelarum possidentes. Et nunc. Annue precibus. Gloria. Et nunc. *Et dimissio.*

Et corporis incurvatione se demittit, qui Extremam unctionem suscipit, dicens. Benedicite Patres Sancti & mihi peccatori delicta condonate, *ter. Et accepta ab eis benedictione & indulgentia discedit, & gratias Deo agit.*

εὐχέλαιον. καὶ λαβὼν ὁ προϊστάμενος τῶν ἱερέων, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τίθησιν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τιθέασιν ἐπ' αὐτὸ τὰς χεῖρας οἱ ἱερεῖς. ὁ δὲ προϊστάμενος, λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην μεγαλοφώνως.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Βασιλεῦ ἅγιε, εὔσπλαγχνε, καὶ πολυέλεε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. οὐ τίθημι ἐμὴν χεῖρα ἁμαρτωλὸν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ προσελθόντος σοι ἐν ἁμαρτίαις, καὶ αἰτουμένου παρὰ σοῦ δι' ἡμῶν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ σὴν χεῖρα κραταιὰν καὶ δυνατὴν, τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελίῳ τούτῳ, ὃ, οἱ συλλειτουργοί μου κατέχουσιν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δούλου σου, τοῦδε, ἐκτείνω. καὶ δέομαι σὺν αὐτοῖς καὶ ἱκετεύω τὴν συμπαθεστάτην, καὶ ἀμνησίκακόν σου φιλανθρωπίαν ὁ Θεὸς, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ διὰ τοῦ προφήτου σου Νάθαν, μετανοήσαντι τῷ Δαβὶδ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἁμαρτήμασιν, ἄφεσιν δωρησάμενος, καὶ τοῦ Μανασσῆ τὴν ἐπὶ μετανοίᾳ προσευχὴν δεξάμενος, αὐτὸς καὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, μετανοοῦντα, ἐπὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πλημμελήμασι, πρόσδεξαι τῇ συνήθει σου φιλανθρωπίᾳ, παρορῶν αὐτοῦ πάντα τὰ παραπτώματα. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφιέναι κελεύσας τοῖς περιπίπτουσιν ἐν ἁμαρτίαις, ὅτι ὡς ἡ μεγαλωσύνη σου, οὕτω καὶ τὸ ἔλεός σου. καὶ σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

c Καὶ 41 ἀσπάζεται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. c. 41

Καὶ μνημονεύει αὐτοῦ· εἶτα ψάλλουσι, Δόξα, ἰδιόμελον. Πηγὴν ἰαμάτων ἔχοντες. Καὶ νῦν. Νόσον παρακλήσεσι. Δόξα καὶ νῦν καὶ ἀπόλυσις.

f Καὶ βάλλει μετάνοιαν 42 ὁ ποιήσας τὸ εὐχέλαιον, λέγων. f 42

Εὐλογεῖτε πατέρες ἅγιοι, συγχωρήσατέ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, τρεῖς, καὶ λαβὼν παρ' αὐτῶν εὐλογίαν καὶ 43 συγχώρησιν, ἀπέρχεται εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. 43

VARIÆ LECTIONES.

a Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐλαίου.) Pluribus diligenter & curiose evolutis M. S. Romanis codicibus vix unum reperire potui, in quo unctionis extremæ scriptum manifeste reperirem officium; unde & in doctissimi Allatii paratus ire sententiam, qua censet Orientalem Ecclesiam hoc ultimo Sacramento destitutam; cum plures passim in illis preces pro ægrotis adhibita olei unctione legerem, indubitanter decrevi, (ne dignissimam Ecclesiæ portionem uno vel sacramento, cum aliis ita pro libito sentientibus, privarem) preces illas olim sacramento de quo loquuntur administrando fuisse accommodas vel proprias, quæ quia a Christo Domino vel ejus Apostolo Jacobo non fuerunt specialiter determinatæ, potuerunt pro Ecclesiæ jure in alias mutari, atque ita a posteris recentior & verbis diversus hujus sacramenti conferendi ritus, in lucem edi potuit, quorum unum habemus in editis; illum vero multo antiquiorem in vetustissimo Emin. Dom. Card. Barberini M. S. Euchologio, in quo alia ab editis ratione sacramentum hoc dari describitur.

Ordo servandus, cum pro ægrotis septem Sacerdotes advocantibus oleum sanctum vespere faciendum est.

Lavatur vitrea lampas; & capacissima lampas septem libras continens impletur oleo. Et Sacerdotum unusquisque privatim sibi myxon cum ellychnio accendendos præparat, & vestes sacras sumit, & incipit.

Benedictum regnum Patris, & Filii, & sancti Spiritus.

In pace Dominum precemur. Pro superna. Pro sanitate & salute servi

Τάξις γινομένη πῶς δεῖ ποιεῖν τὸ ἅγιον ἔλαιον, εἰς τοὺς νοσοῦντας προσκαλοῦντας πρεσβυτέρους ἑπτὰ ἑσπέρας.

Πλύνεται ἡ κανδήλα. καὶ γεμίζεται ἔλαιον κανδήλα μεγάλη χωροῦσα λίτρας ἑπτά, καὶ ἕκαστος κατασκευάζει τὸ ἴδιον μολυβίδιον μετὰ ἀπτηρίου· καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ ἱερεῖς, καὶ ἄρχεται.

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν. Ὑπὲρ τῆς ὑγείας, καὶ σωτηρίας τοῦ δούλου

τοῦ Θεοῦ. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς παναγίας. ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ τῷ σῷ ἐλέει. Ut supra.

Καὶ λέγων τὴν εὐχὴν ἅπτει τὸ κηρίον τὸ ἴδιον, ποιῶν τύπον σταυροῦ. Ἐκφώνως. Ὅτι Θεὸς ἐλέους, οἰκτιρμῶν, καὶ φιλανθρωπίας.

Καὶ ἀντὶ τοῦ, Θεὸς Κύριος. Ἀλληλούϊα. ἦχ. β'. καὶ τροπάριον. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ἐλέησον. Καὶ εἶθ' οὕτως ἐπάρχεται τὸν κανόνα, καὶ εἰς τὴν τρίτην ᾠδὴν λέγει τὴν συναπτὴν ἕτερος Ἱερεὺς καθὼς προγραφή. καὶ ἄρχεται τὴν εὐχὴν, καὶ καθεξῆς οἱ ἑπτὰ ἱερεῖς τὰς ἑπτὰ εὐχάς.

Εὐχὴ δευτέρα.

Αἰτούμεθά σε Κύριε ὅπως στάξῃ τὸ ἔλαιον τοῦτο ἐπὶ τοῖς χριομένοις ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου εἰς ἴασιν, καὶ εἰς θεραπείαν ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ εἰς καθαρισμὸν, καὶ εἰς ἀπαλλαγὴν παντὸς πάθους, καὶ πάσης νόσου, καὶ μαλακίας, καὶ παντὸς μολυσμοῦ, σαρκὸς καὶ πνεύματος· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ δοξασθῇ τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν ἕκτην ᾠδὴν, ὁ Ἱερεὺς τὴν τρίτην εὐχὴν, καὶ ἕτερος τὴν συναπτὴν, καθὼς προγραφή.

Εὐχὴ τρίτη.

Ἐπίβλεψον Κύριε ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἁγίασον τὸ ἔλαιον τοῦτο· καὶ ἐπίσκεψαι τὸν δοῦλόν σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ χάρισαι αὐτῷ τὴν πρέπουσαν ὑγείαν, καὶ ὁλοκληρίαν ῥυόμενος αὐτὸν ἀπὸ πάσης νόσου καὶ μαλακίας ψυχικῆς καὶ σωματικῆς, καὶ γενέσθω Κύριε τὸ ἔλαιον τοῦτο εἰς θεραπείαν πάσης νόσου. Ἐκφώνως. Ὅτι σὺ εἶ ὁ δοτὴρ πάντων ἀγαθῶν, καὶ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Καὶ ἁπλῶς ἕκαστος τῶν ἱερέων ποιῶν, μετὰ τὸ κηρίον ποιεῖ σταυροὺς τρεῖς, καὶ ἅπτει αὐτό.

Εὐχὴ εἰς τοὺς αἴνους.

Κύριε παντοκράτορ ἅγιε βασιλεῦ, ὁ παιδεύων. Ut sup. Post verba tamen τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, additur hic. ἴασαι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. ὅτι σὺ εἶ ὁ ἰώμενος τὰ νοσήματα ἡμῶν. ἐξέγειρον τὸν δοῦλόν σου ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς, καὶ στρωμνῆς κακώσεως. σῶσον καὶ ὁλόκληρον χάρισαι αὐτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ σου εὐαρεστοῦντα καὶ ποιοῦντα τὸ θέλημά σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ἐκφώνως. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς.

Καὶ ἁπλῶς μετὰ τὸ εἰπεῖν καταρτῖνος οἱ ἑπτὰ ἱερεῖς ὑπολείπεται ἡ παννυχίς, λέγει ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ εὐχήν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ μόνος ἀγαθὸς, καὶ φιλάνθρωπος, ὁ μόνος χρηστὸς, καὶ ἐπιεικὴς, ὁ μόνος οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθέντος, καὶ εἰς τρίτην ἡμέραν ἐξεγερθέντος, καὶ εἰς τὴν δόξαν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν σὴν ἀνελθόντος, ἐλθέτω ἡ χάρις σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου, καὶ ἐνδυνάμωσον Κύριε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς διδασκαλίας σου, πάτερ εὔσπλαγχνε, φώτισον αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα καὶ τὰ μέλη τῷ σῷ θελήματι, καὶ καθάρισον αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας· συντήρησον αὐτὸν ἄσπιλον καὶ ἄμωμον ἀπὸ πάσης περιεργείας τοῦ ἀντικειμένου, καὶ χάρισαι ἡμῖν Κύριε κατὰ τὴν σὴν χρηστότητα τὰ σὰ νοεῖν, τὰ σὰ φρονεῖν, τὰ σὰ ἀναστρέφεσθαι, τὸν σὸν φόβον φοβεῖσθαι, καὶ ποιεῖν τὰ ἀρεστά σου ἕως τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἡμέρας, καὶ ὥρας καὶ ἀναπνοῆς.

Dei. Ut liberemur. Suscipe, salva, miserere. Sanctissimæ. *Sacerdos dicit Orationem.*

Domine Deus, qui in tua misericordia, &c.

Et dum orationem dicit, proprium sibi ellychnium accendit, & signum crucis facit. Exclamatque. Quia Deus misericordiæ miserationum, & humanitatis, &c.

Et vice, Deus Dominus, *dicitur.* Alleluja. *Tono obliquo secundo: & modulus.* Miserere nostri Domine miserere. *Atque ita Canonem incipit: & in tertio Cantico alter Sacerdos collectam recitat, ut præscriptum est: & incipit orationem, & deinceps septem Sacerdotes septem orationes recitant.*

Oratio secunda.

Precamur te, Domine, ut stillet hoc oleum super unctos in tuo nomine, in medelam & curam animæ & corporis, & in munditiem & liberationem omnis doloris & omnis ægritudinis, & infirmitatis, & omnium sordium animæ & corporis: ut & in hoc glorificetur sanctissimum nomen tuum Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, in sæcula sæculorum.

Exclamando. Quia tu bonus & clemens.

Similiter & in sexto cantico Sacerdos dicit Orationem: & alter collecta recitat quinque versus, ut præscriptum est.

Oratio tertia.

Respice, Domine, de sancto habitaculo tuo, & oleum hoc sanctifica: & visita servum tuum in misericordia & miserationibus, & congruentem ei salutem & integritatem largire: libera eum ab omni ægritudine & languore animæ & corporis, & fiat ei, Domine, oleum hoc in omnis ægritudinis medelam. *Exclamatio.* Quia tu es dator omnium bonorum, & medicus animarum & corporum nostrorum: & tibi gloriam rependimus.

Uno verbo unoquoque Sacerdote ita faciente, cruces tres ellychnio format, & accendit illud.

Oratio in laudibus.

Domine omnipotens, qui castigas, & omnem ægritudinem & languorem sana, quia tu ægritudines nostras curas: erige servum tuum e doloris lecto, & infirmitatis cubili. Serva eum, & integrum Ecclesiæ tuæ restitue, ut tibi placeat, & voluntatem tuam omnibus diebus vitæ suæ adimpleat.

Exclamatio. Quia tuum est misereri, & salvare nos, & tibi, &c.

Denique postquam singuli Sacerdotes suas orationes ordine recitaverint, terminantur vigiliæ, sive nocturnum Officium, & dicunt singuli Orationem.

Domine Deus noster, solus bonus & humanus, solus benignus & mansuetus, solus miserator & misericors: Deus noster, & Pater Domini nostri Jesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi, & tertia die resurgentis, & in gloriam suam & tuam ascendentis: gratia tua super servum tuum veniat, & doctrinæ tuæ Evangelium corrobora; illumina ejus viscera & membra tua voluptate, & ab omni peccato illum expurga: mundum & immaculatum ab omni adversarii molestia illum conserva, & juxta benignitatem tuam, Domine, quæ tua sunt cogitare, sapere, & mente volvere concede, tuo timore confligi, & tibi placita, adusque ultimum diem nostrum, horam extremam, & postremum halitum exequi largire.

Exclamando. Quia misericors.

Benedictus es Domine omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, quia omnem infirmitatem & languorem curas, fortis & benefactor, qui ab alieno oppressos cunctos liberas: ipse clemens bonorum amator, animarum amice, potentem manum tuam, & brachium tuum excelsum & sanctum extende, & animam corpusque servi tui tange, & a doloris ejus lecto, & ab omni cum infirmitate detinente erige, ut inde exurgens cum omni populo tuo, sanctissimum nomen tuum glorificet. *Exclamando.* Tuum est enim misereri, & salvare nos.

Pater sancte medice animarum & corporum. *Scriptum est inferius, super ægrotos.*

In Missa, Antiphonæ de more dicuntur, Ad Introitum. Miserere nostri, Domine, miserere nostri. *Prosequitur.* Tono quarto. Ego dixi, Domine, miserere. *Versiculus.* Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.

Apostolus.
Catholicæ Epistolæ Jacobi lectio.
Fratres. Exemplum, &c.

Evangelium ex Luca.
In illo tempore. Designavit Jesus, &c.

Atque ita Sacerdos alias dicit protensam Orationem: & alter Catechumenos ejicit, & cuncta ordine suo peraguntur: & finitur Missa.

Atque ita accedit infirmus: & incipiunt psallere modulum. Miserere nostri, Domine, miserere. *Et expositis superius orationibus quisque suam accipiat: & ungit frontem, & aures, & manus infirmi, & singuli chrismatium, si præmissum est, extinguunt. Post hæc totam domum perungunt, signo crucis inter ungendum expresso, & cantant.* Qui habitat in adjutorio altissimi. *Et hoc psalmo Missa finitur.*

Ἐκφώνως. Ὅτι ἐλεήμων.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ θεραπεύων πάσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, ὁ ἰατρικὸς καὶ σύμμετρος, ὁ ῥυόμενος πάσης τῆς καταδυναστευομένης ὑπὸ τοῦ ἀλλοτρίου αὐτοῦ, φιλάνθρωπε, φιλάγαθε, φιλόψυχε, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιὰν, καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ὑψηλὸν ἁγίασον, καὶ ἅψαι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τοῦ δούλου σου, καὶ ἀπόστησον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδυνῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ πάσης νόσου καὶ περιεχούσης αὐτὸν· ὅπως αὐτὸς ἀναστὰς μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ σου δοξάζῃ τὸ πανάγιόν σου ὄνομά σου. Ἐκφώνως. Σὺ γὰρ εἶ τὸ ἔλεος καὶ τὸ σώζειν ἡμᾶς.

Πάτερ ἅγιε ἰᾶσαι τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα τοῦτο· παρασυρέσθω ὀπίσω· ἐπιτίμησον.

Εἰς τὰς λιτανείας λέγονται τὰ ἀντίφωνα τὰ ὀξὺ ὑπὸ τοῦ. Εἰς τὴν εἴσοδον. Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς· Προκείμενον. Ἦχος δ'. Ἐγὼ εἶπα Κύριε ἐλέησον. Στίχος. Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα.

Ὁ Ἀπόστολος.

Καθολικὴ ἐπιστολὴ Ἰακώβου τοῦ ἀπὸστολου.
Ἀδελφοὶ ὑπόδειγμα. Ut supra.
Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.
Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Ἀνέδειξε ὁ Ἰησοῦς. Ut supra.
Καὶ εἰς ἕνα τῶν ἐκεῖσε ἑτέρας Ἱερεὺς. καὶ τὰς καταχαιρέσας ἄλλας, καὶ πάντα καταρᾶσθαι λέγοντας, καὶ πλουρήσαι τὴν λειτουργίαν.

Καὶ οὕτως εἰσέρχεται ὁ ἀδελφὸς, καὶ ἀπάρχονται ψάλλειν τὸν ἑπτάκις. Ἱλάσθητι ἡμῖν Κύριε ἱλάσθητι. Καὶ ἕν ἕκαστος αὐτῶν ψάλλει τὰς ἀντιφωνάριας ἐλαίφει τὸ μέτωπον, καὶ τὰ ὦτα καὶ τὰς χεῖρας τὸ ἀδύνατος καὶ σθένουσι τὸ τοῦ ἐλαίου ἕκαστος, ὡσαύτως ἐρεῖται. καὶ μετὰ τὸ τὸν ἐλαίφασιν ὅλον τὸ ἅγιον πευκώσας τύπτει χαμαὶ ψάλλουσι. Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου. Καὶ ὅπως ὁποτελέσται ἡ λειτουργία.

IN OFFICIUM SANCTI OLEI. NOTÆ.

1. Τοῦ Ἁγίου ἐλαίου.) Ab oleo sancto, Extremæ Unctionis materia remota, Sacramentum ipsum, nomen apud Græcos obtinet: *Oleumque sanctum, ἅγιον ἔλαιον* dicitur, quia precibus & Ecclesiæ benedictione, sanctum effectum est, & homines unctione reddit sanctos. Passim autem cursus ὠφέλιμον vocant, quasi dicas (non olei consecrationem, ut barbare Mewsius in Glossario) sed *oleum cum oratione*, compositis ad invicem ὠφέλιμον & ἔλαιον vocibus; eo quod oratio hujus olei unctionem semper comitetur. *Advocet Presbyteros, & orent super eum ungentes eum Oleo*: dixit Jacobus epistolæ Canonicæ cap. 5.

2. Τρὸ τοῦ ἱερέως.) Præsenti officio peragendo, ipsique sacramento conferendo, septem Sacerdotes apud Græcos bodie conveniunt, totidemque quondam apud Latinos, Hugone Menardo in Gregorianum Sacramentarii notis teste, concurrebant. Septenarii vero illius numeri rationem Thessalonicensis suggerit: ἡμεῖς μὲν ἀδελφοὶ, διὰ φόβον τοῦτο ἢ ἀφορισμὸν ἢ ἀναθεματισμὸν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐποίησαν οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν· ἀλλὰ διὰ τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἃ ἐπλήρωσεν ὁ Θεὸς τοὺς ἑπτὰ τούτους ἱερεῖς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐφύλαξαν· ἵνα ὡς ἐκεῖνοι ἐπλήρωσαν τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὕτω καὶ οὗτοι ἐπιτελέσωσι τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς ἐπὶ τῷ παιδὶ ἐκείνῳ τῷ Σωμανίτιδος, ὑπέμεινε ὁ Ἐλισσαῖος τὸν σχοῖνον, αὐτὸν ἐμπρήσας καὶ δὶς ὁ Ἐλισσαῖος τὸν σχοῖνον, ἕως ἐκεῖνος ἀνεκάθισε· καὶ ἐρπετὸν ἐκάθισεν· καὶ ἐρπετὸν ἐκάθισεν· καὶ ἐρπετὸν ἐκάθισεν

nisi *pro usibus populi*, etiam extra sacramenti necessitatem occurrentibus? In eodem quoque Gregoriano Sacramentario, si bene judicem, eadem legitur oratio in unctione cæremoniali infirmi, de qua Marci 6. & in Sacramentaria de qua Jacobi 5. secundum namque citati Menardi editionem fol. 251. occurrit ad ungendum infirmum oratio: *Inungo te de oleo sancto, sicut unxit Samuel David in Regem, & Prophetam: operare creatura Dei,* &c. quæ eadem pag. sequenti comperitur esse vera sacramenti Unctionis forma: & nec cum Menardo pag. 331. notarum, erronee repetitam; nec in priori tamquam proprio in loco positam dicas; ex adverso, nec repetitam, nec loco motam asseres: si priori vice et cærimoniali Unctioni, secunda ut Sacramentariæ deservientem intellexeris. Et in eo forsan sensu cum Gaufrido de Collone S. Petri Vivi Senonensis Monacho, cujus Chronica inter M. M. SS. Monasterii S. Germani de Pratis asservatur, de Felice Papa affirmaveris, quod *constituit infirmorum ultimam Unctionem* (titulo *de S. Felice Papa, de ultima Unctione*) quod nempe cærimonialem a sacramentali sejunxerit, & hanc Jacobi Apostoli promulgatam scriptis, a Felice Pontifice ultimam deinceps vocitatam, judicabis. Plures autem difficultatum spinas ingerit, & difficilius a reprehensione vindicatur ille ritus, quo gravioribus subditi peccatis, licet sint ex omni parte sani; quia tamen ægrotorum delicta sanctam Unctionem curare noverunt, illam deinceps pro Canone, id est pœnitentia acceptam, & a Sacerdotibus impositam, in delictorum satisfactionem subeunt; & exinde Sacerdotibus tota precum harum serie se expiandos, & infirmorum Unctione velut adversa animæ valetudine affectos, & medendos offerunt. Respuit idcirco ritum istum, & omni animi contentione detestatur Arcudius, quasi subjecto minus apto, sano nimirum homini Sacramentum infirmorum attentarent applicare. Verum cum in homine sano ut incapaci subjecto non possit effectum suum sacramenti Unctio producere: illud idem est, quod si non approbandum, saltem violatæ religionis crimine non condemnandum hunc ritum persuadet, cum nec Græcos conferendi sacramenti propositum habere, demonstrare queat Arcudius. Infirmum enim spiritualem præ oculis habentes, precibus quidem his velut pharmaco salubri sanandum suscipiunt, vulnera ejus oleo sancto curare, tum votis & benedictionibus alligare student: non ita tamen ut Unctio precibus adjuncta, ex opere operato animæ deleat infirmitates, sed si quid possit ex pœnitentis tantum devotione, aut Sacerdotis deprecantis charitate, id est ex opere operantis illud valet producere. Addo & hac eadem mente quamquemque oleo sancto ab Episcopis benedicto sese in Ecclesia Orientali ungendum offerre feria quinta in Cœna Domini: Unctionemque ejusmodi ut peccatorum antidotum, & sanctitatis largitricem, sacræ communioni præviam Episcoporum manu suscipere; sed nec ille pœnitens corpore vegetus, nec illi mysteriorum Dei dispensatores, veri germanique sacramenti suscipiendi vel conferendi mentem animumque dicendi sunt habere; cujus defectu, cur sacramentum irreligioso ausu temerare aut violare possint, non video: cum nec apud nos probetur sit ullum pœnitentiæ sacramento illatum, si extra confessionis ipsiusque sacramenti cancellos, peccatis venialibus solvendis, pœnitentiæ formam verbis exprimentibus utantur, dicatque Sacerdos ex Prædicatorum cærimoniali. *Sitis absoluti*, quod idem est ac, *Absolvo vos a peccatis & negligentiis vestris*: abest enim ab ejus mente sacramenti exhibendi intentio, deest & subjectum illi suscipiendo proxime dispositum; & apta sunt congruaque illa; ut venialium remissionem absque sacramento operentur: ex quo a patri præter cujuscumque sacramenti collationem in animo habitam, has preces & hanc Unctionem, præmissa sacramentali absolutione, in delictorum satisfactionem potuerunt Græci imponere, maxime si antiquam & sinceram traditionem esse comprobent. Quamquam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quorumcumque fidelium Matri & magistræ, moris gerendo, sint potius Græci ab hac consuetudine deterrendi, ne aut imprudenter sacramenti conferendi animum assumant, aut erronee (quosdam enim ita sensisse non diffiteor) anticipata gravis morbi occasione, a recta valetudine utentibus sacramentum illud præveniri posse arbitrentur; vel tandem levissimo morbo curando adeo pretiosum hujus sacramenti remedium impendant, & pœnitentiæ usum in Extremæ Unctionis susceptionem illegitimam convertant: atque ita ex indiscreta & promiscua sacramentorum & sacramentalium susceptione, sacramenta violent, & superfluo nefandoque cultu Sacramentalia quæque prosequantur. Verum, ut Græcorum præcipitata nimis ac inutilis quandoque Unctionis hujus suscipiendæ aviditas cohibenda, vel penitus deponenda judicatur; ita Latinorum quorumdam in eodem Sacramento suscipiendo segnities stimulanda; & fraudulenta desidiæ deceptio, qua ad ultimum usque spiritum agendum, viribus omnino, morbo invalescente, fractis, non propinquis tantum, sed & salutis spe vitaque ipsa valere jussis, remittitur expetendum, acribus doctorum pietatisque Christianæ moderatorum reprehensionibus & monitis est castiganda: Atque ita Jacobi verbis obaudientes Græci, nusquam infirma corporis valetudine, ex pœnitudinis solius affectu, feria magna quinta, Ecclesiam ungendi conveniente, sed in infirmitate positi Sacerdotes cum Unctione deprecaturos advocabunt: Latini vero nequiquam hanc extremam, quod in extremis vitæ conferenda sit, at quod Unctionem Baptismi, Confirmationis, vel Ordinis postrema occurrat, vocitatam mente volventes, nec non eo fine institutam, *ut oratio fidei salvet infirmum, & alleviet eum Dominus*, (cum videlicet, hinc morbo vitæ periculum inferente, illinc vero plurima adhuc salutis spe relicta, ut his verbis (ut Deum tentet, vel miracula, stupendaque signa quotidie deprecetur) Ecclesia, rationis amica, ac corporeæ quoque salutis hominum provida, congrue possit orare: *Cunctos dolores cordis & corporis ab eo expelle, & plenam ei exterius interiusque sanitatem misericorditer redde,* &c. Et, *hunc famulum a lecto ægritudinis tua potentia erigat ad salutem*, &c. pluraque his similia, (quæ imminentem quidem, at non certam mortem morbum illarum significant) sedulos magis ac sollicitos de sacramenti hujus fructu percipiendo se præstabunt: & advertent insuper pœnitentiam plurimam sacramentum hoc profiteri (quæ fuit ratio ut pœnitentibus sanis suscipiendum illud imponerent Græci) lachrymas, cordis dolorem exquirere, *ut si in peccatis sit infirmus, dimittantur ei*: preces ejus Dei misericordiam provocant, cilicium cineresque ægroto imponendos secum olim ducebat: & ne Græcis castigatione dignis faveam nimis, pœnitentiæ comitem ac appendicem nusquam vocabo, periclitanti tamen ob imperfectionem pœnitentiæ, ac in ejus subsidium & complementum, in extremis vel vitæ periculo, necnon ut prævia communionis dispositio non ita pridem assumebatur; sicut Confirmatio quondam & Baptismum consummabat, & ad Eucharistiæ gratiam consequendam hominem recens in Christo natum præparabat. Verum quis mente sanus pœnitentiam, Deique possidendam misericordiam, aut Eucharistiam salutis cibum, fideique mysterium ad usque vitæ metam reponat suscipiendum, cum desperata corporis sanitate, emortuisque sensibus, animaque ipsa suis omnibus actibus interdicta, hostes exitum ejus præstolantes eam in perditionis barathrum detrudere confidant? Eodem itaque temporis spatio ac eodem morbi corporisque statu, quo confessio & communio a nobis expetitur, debet, Unctio, ut indivisa quoddam sacramenta parem in nobis ex simili dispositione gratiam possint producere.

4 [illegible]) His verbis [illegible]

5 Τροπάριον.) Quale sit Τροπάριον, ex alibi dictis constat. Inter procemiaca autem sive primordiales preces, a primæva illius decantandi institutione, principem locum obtinuisse, narrat Nicephorus lib. 14. cap. 46. [illegible] *Ex eo tempore Ecclesia Christi non acceptum, non quolibet tantum die usurpat, sed etiam ut simpliciter dicam, cujuslibet laudis initio, ante omnia, pleno ore emittit.* Procemiacæ vero preces eæ sunt, quæ cuilibet officio persolvendo præbent initium (quales sunt apud nos oratio Dominica, versus, *Deus in adjutorium. Gloria Patri,* &c.) quarum unamquamque initialibus tantum verbis in pluribus Euchologii officiis notatam reperies, & in aliis semper dicendam, intelliges.

6 Ἦχος πλ. δ'.) Octo Græcis esse tonos musicos, ὀκτωήχου voce comprehensos diximus. Quatuor recti, & alii obliqui vocantur: ἦχος α'. *tonus primus* ἦχος β'. *tonus secundus*, ἦχος γ'. *tonus tertius*, ἦχος δ'. *tonus quartus*, ἦχος πλάγιος πρῶτος *tonus obliqui primi*, ἦχος πλ. β'. *tonus obliqui secundi*, *septimus* ἦχος βαρύς *audit*: *ultimus est* ἦχος πλ. δ'. *tonus obliqui quarti*. Toni primi quatuor vocantur a Musicæ studiosis Principales & Recti: Alii minus præcipui, Obliqui, Ministri: eorumque a primis in eo stat discrimen, quod vocibus quatuor, seu sonis διὰ τεσσάρων, seu, si mavis una quarta, sub Principali descendunt. Eorum tertius, qui omnium septimus est, non nisi ἦχος βαρύς, *tonus gravis* audit, utpote non cursim, nec saltuatim, ut nonnumquam alii, sed *graviter*, tarde, & morose sit decantandus.

7 Τῆς Θεοτόκου [illegible]) His adde, ut modulum integrum habeas [illegible]

8 Καὶ ὁ κανών.) Verbis Zonaræ in Hymnorum expositione hic mihi utendum est, [illegible] *Principio dicendum, quid sit Canon, quid Canticum, cur novem sint Cantica, & cur plerumque secundum canitur? quid Tractus, quid Moduli? Canon dicitur ex eo quod habeat certos præfinitosque modulos & numeros, ut puta novem Canticis incisos:* sive juxta Arcudium lib. 5. cap. 2. Canon Musicis Græcis præfinitam, præscriptam, ac determinatam mensuram Hymnorum significat: propterea & Canonem vocant, quod modulationes eam mensuram non excedant.

9 [illegible]) Alterius sententiæ litteras in Acrostichidas componere student Græci: quamvis ut hic observari potest, in Canone sequenti Acrostichorum legem non ubique inviolatam teneant, propter inserta quædam extranea troparia.

10 Ἀρσενίου.) Arsenium Canonis hujus auctorem, neque inter priscæ ætatis, neque inter medii temporis scriptores, referendum putat doctissimus Allatius. Catholicum virum, & cum Ecclesia Romana conjunctum asserit Arcudius lib. 5. cap. 3. & Monembasiæ fuisse Episcopum, quem depositione & excommunicatione Pachomius Patriarcha percussit, ac propterea circa annum 1480. vixisse conjicit: operaque plura ab eo scripta refert Gesnerus in Bibliotheca: & de gestis ejus refert Turcogræcia fol. 147. Verum cum hoc Arsenio opus præsens antiquius esse comprobetur, cum vetustissimum Barberinum Ms. de hujusmodi Canone mentionem faciat; eapropter Gregorii Coresii in suis ad me litteris ultime datis, alii Arsenio Afetæ illud adscribentis, sententia videtur potius amplectenda. Is autem sanctissimi Patriarchæ Ignatii, & Basilii Macedonii tempore vixit, ad quem & Photius epistolam direxit apud Baronium anno 870. num. 57. latinitate donatam.

11 Ὠδὴ α'.) Quid sit Oda vel canticum, & qualis sit ejus structura, exponit Zonaras. [illegible] [illegible] *Canticum vero id dicitur, quod Deo non per instrumenta canitur, sed viva voce modulando cantatur: nihil enim aliud est quam Hymnus gratiis agendis, & laudando Deo accommodatus. Sunt autem Cantica novem (in unoquoque Canone) quia cœlestis Hierarchiæ ac hypostaticæ imaginem præferunt. Aliam quoque ob causam novem Cantica constituuntur, nimirum ut sanctissimam Trinitatem symbolice repræsentent, in cujus honorem jam olim a Patribus definita sunt. Nam si ter tria dicas, utique numerum novenarium conficies, quem huic Hymno destinarunt, tamquam triplici Trinitate constantem, & ex tali Trinitate confictum.* Brevius & argute magis, dixit Arcudius ubi supra. Mensura Canticorum unius Canonis, ascendit ad novenarium numerum, qui in numeris (ut harum rerum ajunt periti) est omnium maximus. Nam deinceps sequuntur Decades, Hecatontades, Chiliades, Myriades: quæ similiter progrediuntur ac Monades, reliqui vero numeri secundum compositionem horum, & repetitionem fiunt. Canon dicitur terminus hujus mensuræ constans ex novem Canticis.

12 [illegible]) Libros notis musicis exaratos, inter cantandum rarissime conspiciunt, vel etiam habent Græci communesque ideo, & verbis & cantu, memoriæ tenaciter infigunt Hymnos, ad quorum normam alios pari syllabarum numero constantes, cantando inflectunt: quorum ideo primordia Canticis aliis inscribunt, ut ad eorum regulam, sequentes indicent esse decantandos. Hi vocantur εἱρμοί sive *Tractus*, ut qui sequentes modulos ad suam musicam inflexionem *trahant*: eosque secundum octo Tonorum varietatem collectos, liber Ecclesiæ Εἱρμολόγιον dictus continet. Redit in hunc sensum, quod de Tractu scribit Arcudius: [illegible] *Tractus dicitur, quod ordine quodam, & compositione, similique cantu continuatur, contextus, atque concinnatus, non autem temere procedat:* vel dicitur εἱρμός, id est *series*: quod reliquorum quæ canuntur, consequentia & *series* ab eo ducatur. Zonaras: [illegible] *Tractus appellantur, quod seriem quamdam & connexionem, & ordinem cantus & consonantiæ tribuant consequentibus post se modulis: nam ad canticum Tractuum conformantur & attemperantur etiam moduli, & decantantur, non sine relatione ad Tractus, quorum iisdem melodiam sonumque imitantur.* Vel inde Tractus nomen habet, quod contrahat, atque connectat sibi in melodia modulum: qui quia ad ejus modum & cantum vertitur [illegible] vocatur [illegible]: quam vocem nihilominus Ecclesiasticæ sanctitatis studiosis explicat eruditus Ligaridius, ut quasi [illegible], deducatur; & sic Hymnus qui victoriam & pæana persolvet, vel qui [illegible] alicujus sancti referat: rectius tamen [illegible], vel propinquiat [illegible] originem ducit; sive dicas ob vocem in cantando variè versam & inflexam (quæ mihi ratio est ut modulum semper reddiderim) sive, quia Canonarcha dum [illegible] illud per cantata suggerit (raro namque pulpitis adstant Græci) modo in chorum hunc, modo in alium [illegible] vertitur: sive tandem cum Zonara teneas, quod [illegible]

ψαλτῶν τροπάριον. ὃ καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν τοιοῦτον ὕμνον ἐκ τοῦ μέλους τῶν ᾠδῶν τὸ μέλισμα, ἢ τὸ μακρὸν ὀξὺ προσῳδοῦσι. ὃ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνο ἐστὶν ὃ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων ἐπῶν ἐκφωνοῦσι τὸ ἐπίμετρον, ἢ τὸ ἐπιφώνημα ἐπὶ τέλει τοῦ μέλους. ἄλλο ἐστὶ τροπάριον, καὶ ἄλλο μέλος· τὸ μὲν γὰρ λόγους τινὰς ἔχει τοῦ μέλους χάριν· τὸ δὲ μέλος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀνεπιγράφως φαίνεται. *Moduli dicuntur, qui ad Tractuum modum flectuntur, infœliciter & canuntur: vel quod cantorum voces ad finem & summum Tractuum modificant: nisi enim ad eorum normam modulantur vox dirigatur, cuiquam esse consonus cantus, aut suavis harmonia, neque melodia vere vocabitur: sed absonus quidam, inconcinnus, & inepta clamor.* Et recinebant in psallentium choro Arcadius: ἔστιν, inquit, οὗτος ὁ ὕμνος τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεβηκότων καὶ τοῦτο εἰπόντων καὶ τὸν τελευτῶντα. *Modulo juxta Tractus varientur, & ad illos inclinant: velut enim exemplar, & perfectionem eumdem eos respiciunt.* Inventorem porro ὕμνων facit Chrysostomum laudatus Ligaridius (non enim moderna esse illorum editionem docet Cedrenus, qui jam Zenonis Imperatoris ærate Anthimum & Timocleum ὑμνῳδοὺς nominatis floruisse testatur) correctior autem Romanum Monachum, dicato ipsi ab Ecclesia Græca die celebrem, Συναξαριστὴν vero Constantinum Leonis Philosophi filium. Sed ut ὕμνων, & Hymnorum compositioni animum applicarunt Imperatores, ita & modulis sonoraque voce in Ecclesia publice canitare in laude quondam posuerunt. Laudatus ideo a Cedreno Leo Armenius, deque Theophilo alias impio, refert idem auctor, αὐ ἐμπειρότατός τις καὶ μελῳδὸς εἶναι· διὸ καὶ ὕμνοι τοιοῦτοι συνῆλθ', ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐψάλλοντο τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐκφωνοῦντος· ἐν ᾧ καὶ ἡ ἐκκλησία ἐβόα· ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. Ἀνεπιτήδειος δὲ καὶ μουσικὴν ἐκτρέπεσθαι τὸν βασιλέα· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο λέγουσι τὸν ἄνδρα καὶ ἀκούσματα καὶ ἀναγνώσματα ἐμπαθῆ καὶ ἀκάθαρτα ἐκτρέπεσθαι. *Modulis dicendum, quos ad Tractuum inolitos flectere infœliciter & canere: vel quod cantorum voces ad finem & summum Tractuum modificant: nisi enim ad eorum normam modulantur vox dirigatur, cuiquam esse consonus cantus, aut suavis harmonia, neque melodia vere vocabitur: sed absonus quidam, inconcinnus, & ineptus clamor.* Et recinebant in psallentium choro Arcadius: ἔστιν, inquit, οὗτος ὁ ὕμνος τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεβηκότων καὶ τοῦτο εἰπόντων καὶ τὸν τελευτῶντα. *Modulo juxta Tractus varientur, & ad illos inclinant: velut enim exemplar, & perfectionem eumdem eos respiciunt.* Inventorem porro ὕμνων facit Chrysostomum laudatus Ligaridius (non enim moderna esse illorum editionem docet Cedrenus, qui jam Zenonis Imperatoris ærate Anthimum & Timocleum ὑμνῳδοὺς nominatis floruisse testatur) correctior autem Romanum Monachum, dicato ipsi ab Ecclesia Græca die celebrem, Συναξαριστὴν vero Constantinum Leonis Philosophi filium. Sed ut ὕμνων, & Hymnorum compositioni animum applicarunt Imperatores, ita & modulis sonoraque voce in Ecclesia publice cant

Unctionem, & pariter orationem ἀπαρέγκλητα ἔθη τῆς ἐκκλησίας, pronunciari enarrant, atque ita circa totius officii calcem, materia formaque sacramenti ab omnibus apposita, ab omnibus quoque conferetur sacramentum. Hæc vero, lectis ab unoquoque Sacerdotum Apostolo & Evangelio Unctionem, & deprecatoriam sacramenti formam confestim proferri demonstrant: atque separatim, & facto temporis intervallo, singuli ægrotum ungunt: ubique autem materiam & formam simul adjungunt, ut unum perfectumque sacramentum conferre dicantur.

29 Ὑπὲρ τῆς ἁγίας τῶν ἐλαίων χρίσεως.) Verum sacramenti Extremæ Unctionis formam hac in parte contineri, docet Neophytus Rhadinus in sua Synopsi vernacula, jussu sacræ Congregationis de propaganda Fide approbata, eaque impensis Romæ edita: *ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ σύναξις τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐκτὸς τῶν ἀναγνωσμάτων, ἃ ἀναγινώσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀκολουθίας, ἐκτὸς καὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων, ἃ ἀναγινώσκονται εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας, ἐκτὸς καὶ τῆς ἁγίας χρίσεως.* Materia sacramenti Extremæ Unctionis est oleum olivæ expressum a Pontifice vel a Sacerdotibus, qui præsentes fuerint, juxta Ecclesiæ morem, benedictum: forma vero est oratio illa, *quam dicit Sacerdos, cum infirmum ungit, videlicet: Pater sancte medice animarum.* In eadem est sententia Arcadius lib. 5. cap. 5. quem quidem hæ rationes confirmant. Effectus enim sacramenti præcipuus & a Christo Legislatore potissimum intentus, præcatorum vallicet remissionem, & infirmitatis levamen hæc oratio diserte explicat: precandi etiam more, ut patet, edita est: conjuncta etiam Unctioni, ut materiæ proximæ, & sacramenti compartis est hæc forma: nec tandem alia sunt verba cui formalis cujus sacramenti vires & efficacia, commodius pro hoc officio tribuantur: sed neque ex traditione alia usurpant Græci: in his itaque forma sacramenti hujus reponenda est, vel certe alia congruentior sacramento huic administrando propria superius proferenda: quam licet effingere molitus fuerit Caesmyrius Italogræcus tractatus 2. Elencho 23. & aliis locis, & sub tertia persona compositam esse voluerit, χρίεται ὁ δεῖνα ἐν ὀνόματι Θεοῦ &c. tamen quia hucusque Græcis ignota fuit, nec Summo Pontifici innotuit, nec Ecclesiæ Græcæ fuit communis, merito cum auctore Caesmyrino, & ejus cæteris operibus, jam damnatis, reprobanda est: & quam tacite Petri Sedes admisit, in Græcis Ecclesiis retinenda. Etsi enim, quod solum in ea potest displicere, olei appositi Unctionem, vel ungendi ministerium non exprimat aperte, absunde tamen est in superioribus patefacta: & unctio præcisa non nisi verborum eandem memorantium & exprimentium consecutio est & corollarium. Interponatur licet in plerisque Ms. hanc orationem reperiri breviorem, nihil officit: ejus ligneolus instrumentum nihil essentiale secum detexit aut mutavit, sed aliquorum solummodo Sanctorum nomina ex posteriorum deprecationum adjecta expressit, quæ nec formæ memoratæ integritatem minuunt, nec ejus fenium immutaverunt. Quicunque tamen variatio inter utramque est, alibi commodius exponitur, *ὁ ἱερεὺς ἐξετάσας ἐπιμελῶς εἰ ἔχουσι ἅπαντα ὅσα ἐπρέπει εἰς τὴν ἀκολουθίαν ἐκείνην.*

30 Ἀναργύρου Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.) Sanctos arte medica celebre, infirmorum saluti impetrandæ invocat Ecclesia Orientalis: & præ cæteris Beatos Anargyros Cosmam & Damianum, Antinomastiches, *ἀτιμοπρεπῶς ἀπεκδὲ καὶ ἀσυμπαθῶς*, ubique usurpatos: eo quod ut de aliis primæ Novembris canit Ecclesia: *Οὐκ ἐπλούτησαν ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν ἐπουράνιον πλοῦτον ἐκληρονόμησαν· ἐδωρεὰν ἐθεράπευσαν τοὺς ἀσθενεῖς, δωρεὰν καὶ ἡμεῖς δώσωμεν· χάριν ἐλάβοσαν δωρεάν, δωρεὰν καὶ ἡμεῖς δώσωμεν τοῖς δεομένοις.* Talem in cœlis spem reponentes, obsequium fortibus imperiosum sibi recondiderunt: gratis acceperunt, gratis etiam medicinam largiuntur. aurum & argentum Evangelii præceptis imbuti, non possederunt, homines ac bestias, summam beneficentiam participes fecerunt.

31 Κύριε ἐλέησον.) De iis Synaxarion 31. Januarii: *ἐπὶ τούτοις γοῦν τοῖς Κύριε ἐλέησον τῶν ἀοιδίμων τούτων ἀθλοφόρων τὰ βασιλικά· ἐκεῖ Κύριε ἐλέησον τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἅπασαν, καὶ δὲ ἐκείνους ἐξῆς ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἁγίᾳ καὶ θεοφρουρήτῳ πόλει, τὸν ἐπὶ τῶν Ἀσεβῶν βασιλέων κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπαναστάντα, τὸν ἐπὶ τῆς Ἀσεβείας καὶ Ἀθεΐας πρωτοστάτην, καὶ ἀρχηγὸν τῶν ἀθέων Κύριε ἐλέησον, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς ἀσεβείας διαδεξαμένους, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀφρικῇ καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἰλλυρίδι καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ καὶ ἐν τῇ Περσίδι καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ καὶ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ καὶ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ Θηβαΐδι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ ἐν τῇ Πενταπόλει καὶ ἐν τῇ Ἀνω καὶ Κάτω Λιβύῃ καὶ ἐν τῇ Νουβίᾳ καὶ ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ καὶ ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀβασγίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀξωμίτιδι καὶ ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀραβ

que sacrilegii mero preces & Unctiones iterassent, nisi ut Apostolus innuit, ægroti ἰάσεως valerent facilius?

Tertia ratio ex similitudine sacramenti Confirmationis ostendit a pluribus simul conspirantibus Unctionem-Extremam posse perfici. Sicut enim a sacrilegio perpetrando longe positus esse creditur Presbyter Græcus, qui repetita in unaquaque Unctione Confirmationis forma, frontem, oculos, aures, nares, aliasque partes sacro Chrismate illinit, ut unum Confirmationis sacramentum exhibeat: quamvis varii sint & multiplices effectus, per varias illas Unctiones significandi; ut videlicet homo bene operetur per oculos, aures, cogitationem, &c. ita nec desinet in Unctione-Extrema unum solummodo reperiri sacramentum, & conglobatis, ut ita dicam, Unctionibus, ut partibus totum coalescens, & uno intentionis nexu colligatum; quo nihilominus varii gradatim producuntur effectus, quorum ultima perfectio, ultimæ Unctioni censebitur adscribi. Et certe si repetita ungentium actio, vel loquela formam exprimens attenditur; plus multo potest obesse in Confirmatione characterem imprimente, & sacrilegii periculum multo apertius secum vehente, quam in Unctione-Extrema, juxta Theologorum mentem hujusmodi virtute & effectu destituta.

Respondet Arcudius Confirmationis exemplum non omnino quadrare, ibi enim singula membra inungit idem baptizans, hic eadem membra a diversis ministris etiam septies inunguntur: quocirca, inquit, sunt plura sacramenta, dum ab omnibus eadem forma repetitur.

Sed esto; singula a variis ministris inungantur membra: nulla tamen fit huic sacramento injuria, vel ex parte formæ, vel ex parte subjecti, si a septem Sacerdotibus in unam mentem conspirantibus, illud ministrari statuerint Christus vel Apostoli. Ex parte quidem formæ: nam deprecatoria est, atque ideo velut potentior & majori virtute prædita videtur, aut saltem supplicationis & precis statui decentius procedere, quo a pluribus eam pronunciari contingit. Ex parte autem subjecti, sive effectus in subjecto producendi, nihil obest: quia cum non sit indivisus, imo magis & minus suscipiat: aptius dicetur Unctionibus multiplicatis, & concurrentibus diversis ministris, secundum diversos perfectionis suæ gradus produci: reliquiæ siquidem peccati, torpor animæ, ejusque ad studiose agendum infirmitas, non uno, sicut peccatum, sacramenti telo confoditur, vel extinguitur. Partibus namque suis, ut ita loquar, gradibusque coalescit, corporeoque languori persimilis est: & sicut partes & incrementa suscipit, ita & decrementi per partes videtur esse capax: quod igitur obest, ejus partem per unius Presbyteri Unctionem tolli, & per alterius similiter Unctionem, aliam quemdam gradum auferri; sicut corporei langoris gradus uno medicamine, & alius alio pariter pellitur? Quod quidem ita contingere assero, non ex sacramenti defectu, sed ex nimia subjecti, id est hominis indispositione, qui sicut diversis sacramentis, atque etiam uno & eodem variis in partibus puta oculis, auribus, &c. applicando indiget: ita eodem quoque secundum partem eamdem medicamento spiritali, sæpius habeat opus confortari.

Quartam rationem ex ipsismet Arcudii pag. 396. dictis compono, & propriis, ut dicitur, telis eum aggredior. Ubi discrepant & contraria loquuntur Ecclesiæ, ibi caute procedendum est, & diligenter considerandum, quænam bonæ consuetudines sint recipiendæ: ac insuper ubi Ecclesia Græca convenit cum Latina, ibi errorem abesse omnino fatendum est: atqui res ita se habet, ut Ecclesia Latina in Unctione-Extrema administranda, & plurium Sacerdotum unctionem, & veræ formæ a singulis proferendæ repetitionem injunxerit, constatque id; Primo ex libro Sacramentorum S. Gregorii ab Hugone Menardo edito & illustrato, pag. 253. ubi de infirmorum unctione agitur. *Sic faciant illi per septem dies, si necessitas fuerit tam de communione quam de alio officio*, id est Unctione-Extrema, &c. Et infra. *Multi enim Sacerdotum infirmos perungent, insuper in quinque sensus corporis*, &c. Secundo, codex Tilianus ab eodem Menardo notarum suarum pag. 340. relatus, clarioribus adhuc verbis ritum eumdem exprimit: *Perungant*, inquit, *singuli Sacerdotes infirmum de oleo sanctificato, cruces faciendo in collo, & gutture, & pectore, &c. Dum igitur Sacerdos ungit infirmum, dicat hanc orationem morosius inungendo*. Adesto, Domine, &c. *Unctio sacri olei ad caput*. Ungo caput tuum de oleo sanctificato, &c. Mox positis Unctionum omnium formis, addit pag. 342. secundum Menardi correctionem: *Et sic faciant illi septem dies continuos tam de communione, quam de alio officio* (nempe Unctione,) *nisi necessitas contigerit, ut se abstineat*. Tertio, idem præscribit Codex MS. Monasterii sancti Remigii Rhemensis, apud Menardum eumdem pag. 351. *Ungatur* (infirmus) *a Sacerdote vel Sacerdotibus de oleo sanctificato, facientibus cruces singulis, in dextro tempore & sinistro, non in fronte, nec in vertice dicendo*: Ungo caput tuum oleo sanctificato, &c. & pag. 355. *Et septem dies vel multo plures, si necessitas fuerit, tam de communione, quam de alio officio fiat.*

Negat Matthæus Galenus tum apud Arcudium lib. 5. cap. 7. pag. 398. tum apud Menardum pag. 335. Unctionem plurium Sacerdotum fuisse sacramentalem, id est ad sacramenti integritatem pertinuisse. Redibant, inquit, Sacerdotes per septiduum Ungentes, non quidem Sacramentum toties repetentes: sed statis precibus Unctione (cærimoniali nimirum) curantes laborantia membra. Hæc ille. Verum cum relatorum ordinum verba, de vero Unctionis extremæ officio, cujus etiam veras & approbatas subjungunt formas, intelligenda sint: non tanti momenti est Matthæi Galeni auctoritas, ut nos a germano & patente verborum relatorum sensu percipiendo dimoveant. His propterea citatus Menardus pag. 336. addit. Et quamvis hodie in eodem morbo non repetatur hoc Sacramentum: si tamen antiquus valeret usus, id non esset absurdum, quia non cessante morbo, homine adhuc existente in peccatis, ob peccata saltem venialia, quæ nobis quotidie obrepunt, quia septies in die cadit justus, jure posset hoc Sacramentum sæpius in eodem morbo repeti, ipsis causis manentibus ob quas conferri solet. Non minus ergo quondam Latini, quam nunc Græci, plures Sacerdotes infirmo eidem ungendo advocabant, unde nec hi novitatis arreptæ, nec illi desertæ antiquitatis sunt accusandi; quin potius erudiendus Arcudius, ne dum hic ostendit Ecclesiam Græcam a Latina dissentire in moribus: non se fidelem concordiæ inter utramque ineundæ præstet conciliatorem.

38 Χρίοντα ὅλα τῷ ἐλαίῳ τὸν κάμνοντα.) Quas partes Græci ungant, nusquam Euchologium aperit: frontem tamen, mentum, genas, & manus, hac sacra Unctione liniri, iisque tactis, sensus omnes contingi asserit Arcudius, cui adstipulatur Symeon Thessalonicensis. Ἀλείφει τῷ ἐλαίῳ σταυροειδῶς αὐτὸ τὸ μέτωπον, διὰ τὸν νοῦν, καὶ τὰ αἰσθητήρια, καὶ τὸ στόμα, καὶ τελευταῖον τὰς χεῖρας, ἐκ τῶν πονηρῶν καθαίρων λογισμῶν καὶ ἔργων αὐτὸν, καὶ τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ φρουρῶν καὶ ἁγιάζων τελείως. *Ungit Sacerdos in crucis modum ægri frontem, ob contentas in ea cogitationes: faciem quoque inungit propter sensuum organa, & postremo manus: a pravis cogitationibus, & operibus eum expians, sanctoque oleo muniens illum, & perfecte sanctificans*. De pectore unde exeunt pravæ cogitationes & infandæ cupidines, & de pedibus ad iniquitatem attingendam velocibus, mentionem non egit Thessalonicensis Antistes, illorum tamen Unctionem hoc tempore non omitti, affirmat Arcudius lib. 5. cap. 7.

39. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παιδεύων.) Vetustissimum Barberinum Euchologium, id est tertium a me visum, orationis hujus auctorem agnoscit Chrysostomum. in ejus siquidem titulo legitur, ἐπ' ἀφέσει ἁμαρτιῶν τοῦ Χρυσοστόμου.

40 Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε.) Basilii fœtum hanc orationem esse antiquæ editæ Venetæ testantur, ubi titulum præfigunt, καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

41 Ὁ ἀγαθὸς καὶ Εὔσπλαγχνος.) Non est is Sacerdos, sed ægrotus Sacerdotes ad Sacramentum istud celebrandum, vel conferendum advocans, qui idcirco dicitur in antiquis editis, *ὁ μέλλων χρίεσθαι, qui ungendus est*. Porro quod ille dicitur παρέρχεται μέσον τῶν ἱερέων, nihil absurdi continet, ut reor Arcudius: ut enim non desperato penitus, & jam spiritum exhalaturo, sed ei de cujus salute spes superest, ne Deum tentare videantur, Sacramentum hoc conferunt Græci: ita surgentem e lecto vult D. Gregorius in Sacramentario languidum Unctiones suscipere his verbis. *Et sic flectat genu vel genua, qui est languidus: & stet ad dexteram Sacerdotis*. Vide adstipulantia plura MS. apud citatum Menardum pag. 331.

42 Τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τίθεασιν ἐπὶ τὴν κεφαλήν.) Ab antiquo Evangelium ægrotis impositum memorat Alphonsus Tostatus quæst. 34. Præfationis in Matthæum: & ejusmodi ritus exemplum, in Elisæo baculum ad Sunamitidos filium a mortuis exsuscitandum mittente, contemplatur: Deumque, tum ob astantium fidem firmandam sive approbandam, vel reverentiam cultumque erga verba sua scripta exhibitum, miracula plura nonnumquam in infirmis sanandis patrasse asseverat. Alia vero ratio ejusdem instituti ex orationis sequentis contextu (ex quo semper rituum omnium sensus venandus est) legenti constat. Ut Christus videlicet Dei Verbum, in Evangelio miranda ejus opera enarrante, manu sua omnipotenti extensa (Sacerdos enim ejus vice manum cum sociis Evangelio superponit) obsecrantis infirmi peccata deleat, veniamque concedat, quæ impositione manuum tamquam reconciliationis signo, solet in Ecclesia figurari. Pœnitentiæ enim cærimonias, & reconciliativam manuum impositionem habet hoc Sacramentum, ut constat tum ex Græcorum praxi cærimonialem Unctionem in pœnitentiam injungentibus, & ex antiquis Latinis ritibus a Menardo in suis in Gregorium notis, citatis. Primo quidem ex Ratoldi Abbatis codice pag. 337. relato. *Tunc Sacerdos faciat crucem ex cinere cum aqua super pectus infirmi: & imponat cilicium desuper dicens. Si quis infirmatur, agat pœnitentiam etiam ex necessitate*, &c. Secundo ex Tiliano pag. 340. *Imponant manus super infirmum omnes Sacerdotes, jubente, vel tantum permittente Episcopo, quia Canonicus ordo sic docet*, & pag. 343. occurrit absolutio cum impositione manuum. Tertio ex codice S. Remigii Rhemensis in quo ritus idem præscribitur, cujus reliquiæ sunt, orationes pro remissione peccatorum hodie etiamnum lectæ, confessio generalis, & absolutio quoque generalis a Sacerdote impertita.

43 Συγχωρήσει.) Fit a Sacerdotibus dicentibus, ὁ Θεὸς συγχωρήσαι σοι, *Parcat tibi Deus*. Appetit eam ab auditoribus suis Andreas Cretensis sub nomine *εὐχῆς ἀφέσεως, deprecatoriæ absolutionis*. Optima siquidem benedictio & oratio pro alio facta, est venia peccatorum a Deo pro illo exorata: & magnæ erga quemcumque benevolentiæ signum, & erga superiores observantiæ argumentum est in Ecclesia Græca pro eorum peccatis deprecatio. Hinc Monachi pro præfecto orantur. Τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἡγουμένου, &c. Et, Τοῖς τοῦ συγχωρῆσαι αὐτῷ τὰ πλημμελήματα ὁ Κύριος δεηθῶμεν, solent pronunciare.

DE SANCTO MORTUORUM OLEO, OBSERVATIO.

LAudato, & ex omni parte numquam satis commendato Unctionis Extremæ officio, diversi diversis temporibus Venetiis editi codices, puta annis 1544. 1559. & 1570. aliud a præcedenti ἀκολουθίᾳ officium, a septem pariter Presbyteris cum Diacono in unum coactis persolvendum, ad cujuspiam defuncti animam piis precibus, Canticis, Epistolis, Evangeliis recitatis, alterius vitæ pœnis acerbioribus sublevandam subjungunt. Hujus ἀκολουθίας mortuorum, ritus idem fere est ac vivorum: nisi quod in defuncti sepulchro papyrus oleo tincta ab unoquoque Sacerdotum accenditur, quæ veluti sacrificio, delictis ab omnibus anima promittitur expianda, & quibuscumque pœnis eximenda. Necolai cujusdam Athenarum Metropolitæ inventum est opus, Symeone Thessalonicensi initio decimi tertii sæculi inter vivos agente antiquius, quibusdam quidem Græciæ locis admissum, in aliis vero, jure an injuria, judicet alius, repudiatum. Quamvis enim laudatæ sint, & in utraque Ecclesia usitatæ pro mortuis preces, fera tamen vel nova hæc olei in monumento effusio, papyri sub nomine ὁλοκαυτώματος combustio, pollicita ab inferis animæ ereptio, & ereptarum etiam Falconillæ, Trajani, Theophili nefandi Iconoclastæ enarratio, apocryphum, neotericum, & damnandum, si pauca hæc maneant incorrecta, nescio quid redolent. Hinc doctissimi quos noverim Græcorum Allatius, Cotelius, & Ligaridius, hic quidem nusquam tale officium vidisse, ille recens cusum, ille ut reprobatum esse habendum, & ab auctore schismatico editum, sunt testati. Ego ut ignotum & a pluribus rejectum Euchologico contextui non interserendum censui. Addo nihilominus verbis paucullis resectis vel correctis, ubi receptum est, posse retineri, proindeque & Thessalonicensis de illo judicium admitti, ubi scribit, Περὶ τοῦ ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις τελουμένου ἐλαίου, ὡς τινές φασι. *De ritu olei a quibusdam circa mortuos observato*. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο τισὶν ἐπὶ τοῖς ἐν Χριστῷ κοιμηθεῖσι, καὶ τῶν ἀρχιερέων τινὲς κωλύουσι γίνεσθαι, ὡς μηδαμοῦ ἐκ τῶν γραφῶν παραδεδομένον, τινὲς δὲ οὔ, ὡς ὑπὲρ ψυχῶν γινόμενον. Ἐγὼ γοῦν ὡς ἐνεχώρει περὶ τούτων ζητήσας, οὐκ ὡς ἀθέμιτον γίνεσθαι, ἢ τοὺς βουλομένους τοῦτο, μὴ χρῆναι κωλύεσθαι εὗρον, πλὴν οὐχ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ἢ τῶν Ἀποστόλων εἶναι. *Pro mortuis in Christo, quidam hic observant ritum, quem nonnulli Pontificum fieri prohibent, ut nusquam ex scripturis traditum, alii non item, ut qui pro animabus fiat. Ego, quantum licuit, de his perscrutatus, non illicite fieri & observare volentes, non esse prohibendos comperi: veruntamen oleum istud non esse a Salvatore, aut ejus Apostolis traditum*. Pauca hæc curiosis quibus officium illiusmodi in manus fortuito inciderit, sufficient.

OFFICIUM AQUÆ BENEDICTÆ Minoris.

Premissa a Sacerdote hæ orationes incipiuntur. Domine exaudi orationem meam. *Deinde,* Deus Dominus, *Tono tertio: & sequentes modulos, Tono 4.*

AD Deiparam studiose recurramus peccatores & abjecti, & proclamus in pœnitentia, ex imo corde clamantes. Succurre domina, custos nostri, precare nota: festina, pro fidelium copia periimus, ne servos tuos dimittas inanes; te enim solam spem possidemus.

Dicatur bis.

PRotegias tuos, Deipara, licet indigni numquam reticebimus: nisi enim protegas pro nobis interpellans, quis nos tantis periculis eriperet? quis liberos hucusque conservasset? A te non discedimus, Domina: tuos namque servos, ex quibuscunque angustiis servas.

Dicimus Psalmum quinquagesimum: inde modulos præsentes psallimus.

Tonus ultimus secundus.

Tradus bis dicitur.

Tu quæ Ave per Angelum suscepisti, & opificem omnium peperisti: Virgo, salva eos qui te laudibus efferunt.

Natum tuum celebramus, Deipara, & clamamus, illibata Domina, tuos famulos cripe.

Regum, Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum tu es gloria, & mundi protectio, immaculata.

Cuncta fidelium lingua, tibi acclamat; & beatam dicit, laudibusque prosequitur intemeratum tuum partum Maria Dei sponsa.

Largire, Christe, & mihi debitorum remissionem, obsecro, precibus tuæ genitricis, ac misericors.

In te spem omnem meam reposui Deipara, tuis precibus salva, & mihi delictorum indulgentiam dona.

Vivifica me, vitæ datoris & Salvatoris genitrix, salva tuis precibus, o benedicta, spes animarum nostrarum.

Quæ conceptum opificem in utero concepisti, Virgo immaculata, tuis precibus animas nostras salva.

Quæ per verbum, super omne verbum, peperisti Verbum, celebranda Deipara, ipsum roga, ut animas nostras salvet.

Scelerato mihi præ mortalibus cunctis judicem, Filiumque tuum tuis precibus propitium redde, Domina.

Deditis omnibus Ave tibi exclamamus; para Deipara, Virgo perpetua, tuis intercessionibus salvari deprecantes.

Æterno incendio, tormentisque jam præparatus cripe me, Dei genitrix, ut te beatam semper prædicem.

Ne despicias lervorum tuorum preces rogantes, Domina celebranda, ut ab omni angustia eruamur.

A morbis, fulgoribus universis, & periculis libera nos ad sacrum affatum tuum confugientes.

A K O Λ O Y Θ I A I TOY MIKPOY ΑΓΙΑΣΜΟΥ.

a Εὐλογήσατε τὸν Ἰησοῦν ἀρχόμενοι ἅπ, Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, εἶπε ἅπ, Θεὸς Κύριος, εἰς ἦχον γ'. καὶ τὰ παρόντα ἑωθινὰ, ἦχος δ'.

b THE Θεοτόκῳ ἐκτενῶς νῦν προσδράμωμεν ἅπαντες οἱ ταπεινοὶ, καὶ προσπέσωμεν ἐν μετανοίᾳ, κράζοντες ἐκ βάθους ψυχῆς. Δέσποινα βοήθησον, ἐν σοὶ γὰρ σπλαγχνίσθησα. σπεῦσον ὑπαλλύμεθα, ὑπὸ πλήθους πταισμάτων. μὴ ἀποστρέψῃς σοὺς δούλους κενούς. Σὺ γὰρ εἶ μόνη ἐλπὶς κεκτήμεθα.

Δόξα.

c ΟΤ σωτήσαμεν ἀεὶ Θεοτόκε, τὴν δυσωπίαν σου λαλεῖν οἱ ἀνάξιοι. εἰ μὴ γὰρ σὺ πρέσβευε ἀφελώμεθα, τίς ἡμᾶς ἐρρύσατο ἐκ τοσούτων κινδύνων; τίς δὲ διετήρησεν ἕως νῦν ἐλευθέρους; μὴ ἀποστρέψῃ Δέσποινα ἐκ σοῦ. σοὺς γὰρ δούλους σῴζεις ἀεὶ ἐκ παντοίων δεινῶν.

d Τὸν ὑ. εἶπε ψάλλομεν τὰ ἑωθινὰ τοῦτα.

ἦχος πλ. β'.

Ο εἱρμὸς. Δίς.

2 Η τὸ χαῖρε δι' ἀγγέλου δεξαμένη, καὶ πεπύσα τὸν κτίσαντα ἐν δίῳ, Παρθένε, σῶζε τοὺς σὲ μεγαλύνοντας.

Ἀπημύνῃ τὸν Υἱόν σε, Θεοτόκε, ἡ βοῶμέν, παράχρημα Δέσποινα, πασῶν κινδύνων ῥῦσαι τοὺς οἰκέτας σε.

Βασιλέων, Προφητῶν, καὶ Ἀποστόλων, καὶ Μαρτύρων, ὑπάρχεις τὸ καύχημα, καὶ προστασία τῷ κόσμῳ, παναμωμε.

Γλῶσσα πᾶσα ὑμνήσει καὶ μακαρίζει, καὶ δοξάζει τὴν ἄχραντον τόκον σε, τῆς ὀρθοδόξων, Μαρία Θεόνυμφε.

Δός Χριστὲ μυηθέντι τῇ ἀναξίῳ, ὀλισθήσαντι τῷ ἄφεσιν, τῆς σὲ τεκούσης, πρεσβείας, ὡς ἀγαθὲ λαγχάνειν.

Ἐπὶ σὲ μετὰ ἐλπίδος ἀνατίθεμαι, Θεοτόκε, σῶσον τῇ πρεσβείας σου, ἐξ ἀῤῥωστίας μου πταισμάτων τὴν ἄφεσιν.

Ζώωσόν με ἡ τεκοῦσα ζωοδότιν καὶ σωτῆρα, σῶσον τῇ πρεσβείας σου, ἀλογημένε, ἐλπὶς τῇ ψυχῶν ἡμῶν.

Η τὸν Κτίσαντα τῇ ἀπόρρητον ἐν γαστρὶ σου συλλαβοῦσα, Παρθένε παναμωμε, ταῖς σαῖς πρεσβείαις σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Θεοτόκε ἡ τεκοῦσα, διὰ λόγου ὑπὲρ λόγον, τῇ Λόγου πανάμωντε, αὐτὸν δυσώπει, σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἰλεώς μοι τῇ Κεκτημένῃ τε, καὶ Υἱόν σε, ἐκτενῶς ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, τοῖς σοῖς πρεσβείαις, ἀπέργασαι Δέσποινα.

Καταχθέντες ἐκβοῶμέν σοι, τὸ χαῖρε Θεοτόκε ἀρχὴ ἀνακαίνισις, ἐκδυσωπεῖτε, πρεσβείας σου σῴζεσθαι.

Λύβασαί με τῇ πυρὸς τῇ αἰωνίου, ἐβυθόνων, τῇ ἀποκειμένων μοι, Θεογεννητρ, ὅπως μακαρίσω σε.

Μὴ παρίδῃς τὰς δεήσεις τῶν σῶν δούλων δυσωπῶμέν Δέσποινα, παύσωντε, ἵνα ῥυθῶμεν σώσης πειρατήριον.

Νοσημάτων, καὶ παντοίων ἀλγηδόνων, καὶ κινδύνων, ἡμᾶς ἐλευθέρωσον, τὴν ἱερὰ σε σκέπην καταφεύγοντας.

Ξένον θαῦμα τέτε σοὶ Θεοτόκε, δι' ἡμᾶς γὰρ καθ' ἡμᾶς γεγένηται ὁ πάντων Κτίσης, ἐκ σε τῆς Θεὸς ἡμῶν.

Ο τεῦς σε Θεοτόκε ἀνεδείξθη ἰατρεῖον νοημάτων ἀμφοτ, καὶ ἁλιβορήτων ψυχῶν παρηκμάζοντ.

Παναγία Θεοτόκε, ἡ τεκέσα τὸ Σωτῆρα κεκδιώσον δέεσιν σου, καὶ πάσης ἄλλης ἀνάγκης τὰς δούλας σε.

Ῥῦσαι πάσης ἀπειλῆς ἐπερχομένης τοὺς σοὺς δούλες, Παναγία δέσποινα, καὶ πάσης βλάβης, ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Σῶσον πάντας τοὺς πρεσβείας σου, πυρδόνα Θεοτόκε, τοὺς ἐκ σὲ προσερχομένους, καὶ ῥῦσαι πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Τίς προσῆλθεν πλησίον σου Θεοτόκε, ἀλαμβάνει παρεχὶν πλέοσαν, ψυχῆς ὁμοῦ τε καὶ σώματος, ἄχραντε;

Τοῦ πάντων δυσωπήθης οἰκτίρμον τῶν ἀγίων καὶ πᾶν ἀνθρώπων, ἐλέησόν μοι θεὸς τὴν τεκέσαν σε.

Φεῦσαι, Σωτὴρ ψυχῶν ἀντιθέτων, ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς ἀδελφῶν ἐμῶν, ἃ ἄνες ἁμὲς αὐτοῖς τὰ ἐγκλήματα.

Χαῖρε κόσμε ἱλαστήριον Παρθένε, χαῖρε ἐξάμνε, καὶ λυχνία πάγχρυσε, ἡ θεῖα μάννα, καὶ φωτὸς Θεόνυμφε.

Ψάλλομέν σοι τῇ Θεῷ τῇ ἐν Τριάδι, ἐκβοῶντες φωνῇ τῇ τρισάγιον, ἐκδυσωπεῖτε σωτηρίας τυχεῖν ἡμᾶς.

Δόξα.

Ω παρθένε, ἡ τεκέσα τὸ Σωτῆρα, καὶ θεοτόκε τοῦ κόσμου καὶ Κύριον, αὐτὸ δυσώπει, σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Χαῖρε ἔρως, Χαῖρε βατε, χαῖρε πύλη, χαῖρε κλίμαξ, χαῖρε θεία ἔδεσα, ἡ πάντων χαῖρε βοήθεια Δέσποινα.

Τὰς πρεσβείας ἔλαβον, ἡ μητρὸς σου ἡ ἁγία τοῦ, καὶ πάσης ἁγίας σου, πᾶσαν ἁγίαν ἡμῶν δώρησαι.

c Τῇ πρεσβείᾳ τῶ ἐνδόξων ἀρχαγγέλων, καὶ ἀγγέλων, καὶ τῶν πάντων ἁγίων σου, τοὺς δούλους, Σῶτερ, καλῶς διαφύλαξον.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶ τιμίου καὶ ἐνδόξου βαπτιστοῦ σου, πρόδρομε, προδρόμου Χριστέ μου, Σῶτερ, τοὺς δούλους σου φύλαξον.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶ ἐνδόξων Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων καὶ πάντων ἁγίων σου, τὰ σὰ ἐλέη τῷ λαῷ σου δώρησαι.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἐνδόξων Ἀναργύρων Θεοτόκε, τοὺς δούλους σου φύλαττε, ὡς προστασία, τῶ πόνου καὶ σώματος.

Δόξα.

Τὸν πατέρα καὶ Υἱὸν δοξολογοῦμεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, λέγοντες. Τριὰς Ἁγία σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν Θεοτοκίον.

ξ Η ἀῤῥήτως ἐκ ἐγκύου συλλαβοῦσα, καὶ τεκέσα τὸν Κτίσην τῶ Υἱόν, Παρθένε, σῶζε τοὺς σὲ μεγαλύνοντας.

Τῆς ἀθανασίας ἡ πύλη ἀνοιγέσα ἡμῖν ἀλαμπάνει Θεοτόκε. ἐλπίζοντες ἐπὶ σὲ μὴ ἀποχωσθῶμεν. ῥῦσαι καὶ διὰ σὲ πρεσβείσων τὰ γένη τῶν Χριστιανῶν.

Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεός.

Εἶτα τὸ παρόντα τροπάρια.

NYMΦΙΟΣ ὁ καιρὸς πάντας ἁγιάζων, καὶ ὁ δίκαιος ἡμῶν ἀκαμένει κριτὴς, ἀλλ' ἐπιστρέψωμεν ψυχαὶ πρὸς μετάνοιαν ὡς ἡ πόρνη κράξασα τῷ Σωτῆρι· Κύριε ἐλέησόν με.

Νέμεσιν ἐπομβρήσας Χριστὲ, πᾶσιν ἀσεσι, ὡ τῇ πανσέπτῳ νεῷ τῇ Παρθένε σήμερον ἡμᾶς τῇ τῆς σῆς ἁλώσεως βαστάσαι, φυγαδεύσεις τὰς ὁσίας τῶν ἀνθρώπων, ξ ἐκστροφὴν ψυχῶν τῶ σωμάτων ἡμῶν.

Inscriptum miraculum in te Dei Mater eluxit: propter nos enim similis nobis ex te natus est omnium opifex, & Deus noster.

Templum tuum, Deipara, omnis morbi remediorum officina liberalis effectum est, & afflictarum animarum consolatio.

Sanctissima Deipara, Salvatoris Mater, servos tuos periculis & omni angustia cripe.

Ab omni ingruente timore servos tuos exime, sanctissima Domina & ab omni animæ corporisque detrimento.

Salva cunctos ad sanctas tuas intercessiones confugientes, Virgo Deipara, & ab omni necessitate & angustia libera.

Quis ad templum tuum, Deipara, recurrit, & confestim medelam animæ simul & corporis non adipiscitur, illibata?

Ab omnibus sanctis & superis ordinibus interpellatus, o inclemens; reconciliare propter eam quæ te genuit.

Parce, Salvator, fractum nostrum in spe vitæ defunctorum animabus: & delicta eorum dimitte.

Salve mundi propitiatorium, salve decipi nescia urna, & luminis lucerna aurea, Dei sponsa.

Tibi Deo in Trinitate psallimus, vocemur Sanctus emittentes, & salutis compotes fieri obtestantes.

O Virgo, quæ Salvatorem, & Dominatorem mundi & Dominam peperisti, roga illum ut animas nostras salvet,

Et nunc. *Deipare.*

Salve mons, salve rubi, salve porta, salve scala, salve divina mensa, salve Domina, sanctorum auxilium.

Intercessionibus illibatæ cum Matris, & Sanctorum omnium, miserecordias tuas populo tuo, misericors, largire.

Precibus gloriosorum Archangelorum, Angelorum, & superiorum Ordinum, famulos tuos, Salvator, conserva.

Precibus honorandi & gloriosi Baptistæ cui & Præcursoris, ni Christe, famulos tuos serva.

Precibus gloriosorum Apostolorum, Martyrum, & omnium Sanctorum tuorum misericordias tuas populo tuo impertire.

Precibus gloriosorum mercede aucti conductorum, Deipara, servos tuos custodi, ut mundi protectio & ornamentum.

Gloria.

Patrem & Filium glorificamus, & Spiritum Sanctum dicentes. Sancta Trinitas animas nostras salva.

Et nunc. *Deipare.*

Quæ ineffabiliter ultimis temporibus concepisti, peperisti opificem tuum, Virgo, salva te celebrantes.

Misericordiæ portam aperi nobis, benedicta Deipara, in te sperantes ne aberremus, per te a calamitatibus liberemur, tu enim es salus generis Christianorum.

Dominum precemur.

Tu enim sanctus Deus es.

Deinde Modulos sequentes.

ADest nunc tempus omnes sanctificans, justusque nos Judex exspectat: verum convertere animis ad pœnitentiam, velut fornicatrix cum lachrymis exclamans: Domine miserere mei.

Christe qui fluentis sanaris, etiam curationum fontem in venerando Virginis templo emittis hodie, & benedictionis tuæ affectione, ægrotorum infirmitates depellis; medice animarum & corporum noster.

Peperisti Virgo, nupliarum expers, & Virgo permansisti, mater incorrupta: Deipara Maria, Christum deprecare, ut animæ nostræ salventur.

Sanctissima Deipara Virgo, manuum nostrarum opera dirige, & delictorum veniam nobis exposce, dum Angelorum hymnum canimus. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri.

Et Modulo terminato.

Propositum. Tonus quartus.

Dominus illuminatio mea, & Salvator meus *Versiculus.*
Dominus defensor vitæ meæ.

Apostolus.

Ad Hebræos Epistolæ Pauli.
Lectio.

FRatres. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare.

Finis.

In eo enim in quo passus est ipse, & tentatus: potens est & eis qui tentantur auxiliari.

Alleluja.
Exultavit cor meum.
Evangelium ex eo quod est secundum Joannem. Cap. 5.

IN illo tempore. Ascendit Jesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis Probatica piscina.

Finis.

Sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate

Tum Diaconus Pacifica.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace.

Pro pace totius.

Pro sancta hac domo.

Pro Archiepiscopo.

Pro piissimis &c.

Pro civitate hac.

Pro aeris temperie.

Pro navigantibus & iter facientibus.

Ut sanctificetur aqua hæc virtute, & operatione, & adventu Spiritus Sancti: Dominum precemur.

Ut huic aquæ incubet supersubstantialis Trinitatis operatio: Dominum precemur.

Ut fiat aqua hæc animabus corporibusque medela, & omnis adversariæ virtutis depulsio: Dominum precemur.

Ut in eam salutis gratia, Jordanis benedictio demittatur: Dominum precemur.

Pro omnibus, qui Dei ope & auxilio indigent: Dominum precemur.

Ut per consubstantialem Trinitatem cognitionis luce illuminemur: Dominum precemur.

Ut Dominus Deus noster, filios & hæredes regni sui nos efficiat, per hujus aquæ participationem & aspersionem: Dominum precemur.

Ut ab omni angustia liberemur.

Suscipe, salva, miserere, & conserva.

Sanctissimæ illibatæ super omnes benedictæ.

Παρθένε ἄτεκνε ἀνυπέρανδρε, ὦ παρθένος μήτηρ ἀπύρωτος. Θεοτόκε Μαρία Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκέτευε σωθῆναι ἡμᾶς.

Ναοχία Θεοτόκε παρθένε, τῶν χειρῶν ἡμῶν τὰ ἔργα κατεύθυνον, ὦ συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν αἴτησαι, ἐν τῷ ψάλλειν ἡμᾶς τῶν ἀγγέλων τὸν ὕμνον, ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ μετὰ τὸ τροπάριον.

Προκείμενον ἦχος δ'.

Κύριος φωτισμός μου ὦ σωτήριόν μου. Στίχος. Κύριε ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου τοῦ ἀποστόλου.

ΑΔελφοί, ὁ ἁγιάζων ὦ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν. h

Τέλος.

Εἰ δὲ δὴ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Ἀλληλουάριον.

Ἐξηυφράνθη ἡ καρδία μου.
Εὐαγγέλιον τὸ κατὰ τὸν Ἰωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐπὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἡ κολυμβήθρα. ‡

Τέλος.

Ὑγιὴς ἐγένετο. ὦ δὲ καὶ ποτε κατεσχεθησόμεθα.

Εἶπε ὁ Διάκονος τὰ εἰρηνικά.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας ταύτης.

Ὑπὲρ τῶν ἀρχιερατικῶν.

Ὑπὲρ τῶν ὁσιοτάτων Ἱ.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης.

Ὑπὲρ τῆς εὐκρασίας ἀέρων.

Ὑπὲρ πλόντων ἀδιαπορεύτων.

Ὑπὲρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο τῇ δυνάμει, ὦ ἐνεργείᾳ, ὦ ἐπιφοίτῳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι τὴν ἄνωθεν καθαρτικὴν τῆς ὑπερουσίας Τριάδος ἐνέργειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι τὸ ὕδωρ τοῦτο ἁγιαστικὸν ψυχῶν ὦ σωμάτων, ὦ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως ἀποτρεπτικόν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτῷ τὴν χάριν τοῦ Υἱοθεσίας, τὴν ἐλλογίαν τοῦ Ἰορδάνου, τὴν Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ πάντων τῶν χριζόντων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ὦ ἀντιλήψεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. h

Ὑπὲρ τοῦ φωτισθῆναι ἡμᾶς φωτισμῷ γνώσεως διὰ τῆς ἐπουρανίου Τριάδος. τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀναδείξατε ἡμᾶς υἱοὺς ὦ κληρονόμους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, διὰ τῆς θείας ταύτης μεταλήψεως ὦ φωτισμοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.

Ἀντιλαβοῦ σῶσον, ἐλέησον, ὦ διαφύλ.

Τῆς Παναγίας ἀχράντου ὑπερευλογημένης.

Ο Ἱερεύς.

Ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι πρέπει σοὶ πᾶσα δόξα, τιμὴ, ὦ προσκύνησις.

Εἶπε λέγειν τὸν εὐχὴν ταύτην.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μέγας τῇ βουλῇ ὦ θαυμαστὸς τοῖς ἔργοις, ὁ πάσης κτίσεως δημιουργὸς, ὁ φιλάνθρωπος διαθήκῃ σου ὦ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε, ὦ πάντα τὰ σὰ προστάγματα, ὁ πάντων τῷ ἐνὸς παραγένοντα ἐν βάθει μερῶν, ὁ φάσματι ἡμᾶς ἐνδιαστύμβοις, ἀλλ' ὑγείαν τῷ σώματι αἰτοῦσι ὄρεγον, ὦ λέγων, ἰδὲ, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε. ἀλλὰ ὦ ἐκ πολλῶν ζώντας ὀφθαλμοὺς ὑγράσον, ὦ πέλαδε κελεύσας, τὸ φῶς εἰσπέμψας παρεσκεύασας λόγῳ. ὁ τοῖς ἐναντίοις, πλοῦν σωτήριον παρέσχου, ὦ τὸ βίῳ τὸν ἀληθῶς θάλασσαν καταστείλας ὦ τὰ ἀκύμαντα τῷ ὕδατι καταβάσας κύματα. αὐτὸς φιλάνθρωπε βασιλεῦ, ὁ δὸς ἡμῖν χαρισματοφόρων φρέατα σωτῆρι ὕδατος τε ὦ Πνεύματος, ὦ δίκα τῆς τοῦ ὕδατος τῆσι μεταλήψεως τε ἁγιασμοῦ, τῶνδε τοῦ ἐλαίου ἀπὸ τῆς ὕδατος ἐπιφοίτησιν ἡμῖν καταπέμψαι τὸ ῥοῦσον τῶν παθῶν ἀποσμήχασαι. Καὶ δίδοῦσθαι, ἐπίσκεψαι ἡμῶν ἀγαθότητι τὰς ἐσας ἡμῶν τὰς ψυχὰς τε ὦ σώματα τῷ ἐλαίῳ σου προβάσας τὰς πανάχραντον ἱερολογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ὦ ἀειπαρθένου Μαρίας· δυνάμει τε τιμίου ὦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, προστάξεις τῷ τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων. τε τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου ὦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· τε ἁγίων ἐνδόξων ὦ πανευφήμων Ἀποστόλων· τε ὁσίων ὦ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν. τε τῶν ἁγίων 4 μεγάλων ἱεραρχῶν ὦ οἰκουμενικῶν διδασκάλων, Βασιλείου τε μεγάλου, Γρηγορίου τε Θεολόγου, ὦ Ἰωάννου τε Χρυσοστόμου· τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν ϛ Ἀθανασίου ὦ Κυρίλλου, πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας· τε ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος ὁ Τριμυθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ, τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, τε ἁγίου ὦ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος, 7 Δημητρίου τε μυροβλύτου, τε ἁγίων ὦ καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ἁγίων ὦ δικαίων Θεοπατόρων Ἰωακεὶμ ὦ Ἄννης, τῶν ἁγίων ἀθλοφόρων ὦ θαυματουργῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ ὦ Δαμιανοῦ, Κύρου ὦ Ἰωάννου, Παντελεήμονος ὦ Ἑρμολάου, Σαμψὼν ὦ Διομήδους, 8 Μαμέντος ὦ Ἀνικήτου, 9 Θαλελαίου, 10 τε ὦ Τρύφωνος, τῶν ἁγίων τ' δ', τε ὦ τῶν μνήμην ἐπιτελούμεν ὦ πάντων σου τε ἁγίων. ὦ φύλαττε Κύριε τὴν βάλας σου τὴν πιστὴν βασιλεῖς ἡμῶν, χ'. χαρισματοφόρους ψυχὰς καὶ σώματος τε ἁγνοὺς, ὦ τὴν βάλας σου ταύτην τε Χριστιανῶν πολιτείαν ποίησον τε πάσης ἐπιβουλῆς. μνήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ὀρθοτομούντων τε λόγον τε τῆς ἀληθείας, ὦ πιστοῦ ἱεραρχικοῦ ὦ μοναχικοῦ τάγματος, καὶ τε σωτηρίας αὐτῶν. μνήσθητι Κύριε τῶν μισούντων ὦ ἀγαπώντων ἡμᾶς, τε ἐλεεούντων ἀδελφῶν ἡμῶν τε πεφευγότων * ὦ τῶν διὰ λόγους αἰτίας διαλειφθέντων, ὦ τε ἐντελλομένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. μνήσθητι Κύριε τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὦ θλίψεσιν ἀδελφῶν ἡμῶν· ὦ ἐλέησον αὐτοὺς καὶ τὸ μέγα σου ἔλεος, πάσης ἀνάγκης ῥύσαι. Ὅτι σὺ εἶ πηγὴ τῶν ἐλέων.

Sacerdos.

Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio.

Deinde Orationem hanc subdit.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, magnus in consilio, & mirandus in operibus, omnis creaturæ opifex, qui testamentum tuum & misericordiam diligentibus te, & præcepta tua observantibus custodis, qui omnium miseria afflictorum pias respicis lacrymas. Propterea atque in servi forma advenisti, nusquam non apparentis terrens & videns, sed salutem corpore veram exhibens, & dicens: Ecce sanus factus es, ne amplius peccaveris. Seu & e lato vivos oculos composuisti, & jubens lavari, visus lumen in eis refulsit verbo tuo disposuisti: qui adversariorum pallidam saxa conturbas, & falsum hujus vitæ mare compescis, & tumentes voluptatum fluctus placas: ipse benigne Deus, qui nive dealbatam lucidamque vestem ex aqua & lavacro nos induere concedis, per aquæ hujus partic-patronem & aspersionem, etiam emitte benedictionem cuncta pabulorum lordes eluentem. Ita, precamur, visita, o bone, infirmitatem nostram, & morbos nostros tam animæ quam corporis tua misericordia cura: Intercessionibus omnino illibatæ super omnes benedictæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ; virtute pretiosæ & vivificæ crucis; protectionibus venerandarum supercælestium virtutum incorporearum; venerandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis; Sanctorum gloriosorum & toto orbe celebrium Apostolorum; beatorum & Deiferorum patrum nostrorum; sanctorum, præclarorum Pontificum, & œcumenicorum Doctorum, Basilii magni, Gregorii Theologi, & Joannis Chrysostomi; sanctorum patrum nostrorum Athanasii & Cyrilli Alexandriæ Patriarcharum; sancti patris nostri Spyridionis Trymithuntini miraculorum patratoris; sancti patris nostri Episcopi Myræ in Lycia miraculorum opificis; sanctorum gloriosi magni Martyris Georgii trophæis inclyti; & gloriosi magni Martyris Demetrii unguento scaturientis; sanctorum victoriis clarorum Martyrum; sanctorum & patrum Deiparentum Joachim & Annæ; sanctorum gloriosorum, & miraculis insignium mercede non conductorum Cosmæ & Damiani, Cyri & Joannis, Pantaleemonis & Hermolai, Samsonis & Diomedis, Mocii & Aniceti, Thalelæi & Tryphonis; sancti N. cujus memoriam celebramus: & omnium sanctorum eorum. Et conserva, Domine, servos tuos fideles Reges nostros: (*dicatur tres*) animas corporibusque salutem illis tribue, & servili huic Christianorum societati elementes in omnibus redde. Memento, Domine, omnis Episcopalis gradus orthodoxorum, & tuæ veritatis verbum recte administrantium, & omnis Sacerdotalis & Monastici Ordinis; & salutis eorum. Memento, Domine, eorum qui nos odio vel amore prosequuntur, fratrum nobis ministrantium, & peccatorum qui propter contingentes causas non recolentur, & eorum qui nobis indignis orare pro se commendaverunt. Memento fratrum nostrorum, qui in captivitate vel tribulatione reperiuntur: & fecundum misericordiam tuam magnam illorum miserere, & ab omni angustia libera.

Quia tu es fons curationum, Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus: cum principii expertе tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivificо tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate. *Et dicit Orationem secretо.*

INclina, Domine, aurem tuam, & exaudi nos; qui in Jordane baptizari fuisti, & aquas sanctificasti: & omnibus demissionе servilem tuam constitutionem profitentibus benedic: & nos sanctificatione tua cumulari concede per hujus aquæ susceptionem: & fiat nobis, Domine, in salutem animæ & corporis.

Exclamando.

Tu enim es sanctificatio nostra, & tibi gloriam, & gratiarum actionem, & cultum referimus: cum principii expertе tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivificо tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Mox accepta pretiosa cruce benedicit aquas usque tertio.

Immergens & educens ipsam vellet.
Et canit præfatum Modulum ter.
Tonus secundus.

Tuis donis dignos nos effice, Deipara Virgo, diffluentes peccatorum nostrorum, & benedictionem tuam sumentibus remedia asserens, o illibata.

Pretiosam deinde crucem osculatur Sacerdos.

Similiter & omnis populus.

Tum populum omnem aspergit.
Et Ecclesiam aqua benedicta respergit.
Populus vero præsentem modulum canit.

Tonus quartus.

GUrationum laticibus gaudentes, o sancti mercede non conducti, cunctis indigentibus adhibetis remedia, cum gratiæ immensa a perenni fonte Salvatore nostro, cumulati: vobis enim Apostolorum æmulatoribus Dominus ait: Ecce dedi vobis potestatem adversus spiritus immundos, ut eos ejiciatis, & morbum omnem cunctumque languorem cunctis. Ideoque mandatis ejus apte obsequentes; gratis accepistis, gratis date, animarum corporumque passionibus medelam afferentes.

Audite precibus.
Sufcipe domine.

Miserere nostri Deus.

Adhuc rogamus ut ferventer.

Exaudi nos Deus.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita nostra Domino inclinemus.

Dominator valde misericors, Domine Jesu Christe, Deus noster.

Et: dimisso.

ἰαμάτων Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. ᾧ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ λέγει τὴν ἐκτενῆ μυστικῶς.

ΚΑλέσας Κύριε τοὺς σοὺς ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι καταδεξάμενος, καὶ ἁγιάσας τὰ ὕδατα, καὶ ἀλλόγωσον πάσης ἡμᾶς, τοὺς διὰ τῆς κλίσεως τῆς ἑαυτῶν ψυχείας σωμάτων τὸ ἁμαρτίας σφάλμα, ἐκπεφώνωσον ἡμᾶς ἐμπλησθῆναι τῶν ἁγιασμοῦ σου, ἵνα ἡ τῶν ὕδατος τούτου μεταλήψεως καὶ γένηται ἡμῖν Κύριε, εἰς ὑγείαν ψυχῆς καὶ σώματος.

Ἐκφώνως.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ εὐχαριστίαν, καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ἐλευχεῖ τὸ ὕδωρ ἐν γ'.

Καπέγων καὶ ἀνέγων αὐτὸν ὀρθιον.

Καὶ ψάλλουσι τὸ παρὸν ἑξαπόδειον, ἐν γ'.

Ἦχος β'.

Τῶν σῶν θαυμάτων, ἀξίως ἡμᾶς ποίησον Θεοτόκε παρθένε. παῤῥησίᾳ τὰ πολυπλήμμελήματα ἡμῶν, καθαρίζουσα ἰάματα, τοῖς ἐν πίστει λαμβάνουσι τὴν ἐλεημοσύνην σου ἄχραντε.

Εἶτα, ἀσπάζεται ὁ Ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρόν.

Ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός.

Εἶθ' ὕστερον ῥαντίζει πάντα τὸν λαόν.

Καὶ τὴν μετὰ, ψ' τῶν ἁγιασμάτων.

Ὁ δὲ λαὸς, ψάλλει τὸ παρὸν ἑξαπόδειον.

Ἦχος δ'.

Πηγὴν ἰαμάτων ἴχνος, ἄγιος Ἀναργυροι, τὰς ἰάσεις παρέχετε πᾶσι τοῖς δεομένοις, ὡς μεγίστων δωρεῶν ἀξιωθέντες, παρὰ τοῦ πανάγαθου πηγῆς τῶν Σωτῆρος ἡμῶν. φασὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ὁ Κύριος, ὡς ὁμαζήλους τοῦ Ἀποστόλου. ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν, τοῦ πατεῖν ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ὑπεράνω πάσης ἰσχύος τοῦ πονηροῦ. διὸ τοὺς προστρέχοντας αὐτῇ καλῶς πολιοῦχοι πάρεχετε, ἰατρεύοντες τὰ πάθη, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν.

Νῦν σοι παρακάλουσι.
Δέσποινα πρόσδεξαι.
Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός.
Ἐπὶ σὲ ἠλπίσαμεν μὴ ὀργισθῇς ἕως σφόδρα.
Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός.
Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι.
Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.
Δέσποτα πολύελε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Καὶ ἀπόλυσις.

VARIÆ LECTIONES.

Reperitur hoc officium in vetustis editis paulo immutatum.

a Ἐπληρώσατε τὰ ἱερεῖα.) Legunt illa diversimode proœmium. μετὰ τὸ ἀλογητὸν. Τῷ Δεσπότῃ. Παναγία Τρισὶ. Πάτερ ἅγιε. Κύριε ἐλέησον. Δεῦτε προσκυνήσωμεν. τόν τε. Εἶτα ψάλλουσι τὸ ἑξαπόδειον παῦτο, τὸ μετὰ τὸ κληρίδωσε. ἦχος πλ. β'. ᾠδὴ τὸ Η τὸ χαῖρε ἀγγέλε.

b Τῷ Θεοτόκῳ.) Deest.

c Θεοτοκίοις.) Deest.

d Τὸν τίμιον.) Deest.

e Τῷ σωσθέντι δέδεξαι.) Legunt eadem. εἰ ἀναβοήσῃ τῷ δεδέξαι Λατρεύομεν τῷ, ἢ δοῦλοι δόξασον ἐκ πάσης βλάβης τοὺς δούλους σου, Κύριε.

f Ἡ ἀόρατος τὰ ἐχθρὰ.) Alium modulum hic legunt. Σώσον λαόν σου Θεὸν σωτὴρ τοκετὸν, καὶ ἀκούσας σωτηρίας ἡ. Ἀλλήλοις, οἷα τόκῳ ῥύσαι ἴλεως ἀπαύξησιν.

g Ἐκβοᾷ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σωματικῷ ὑμῶν.) Addunt, Κύριε δόξα σοι.

h Τοῖς τοιούτοις τ χαίζουσιν.) Ante precem hanc, aliam hic deficientem apponunt. Τοῖς γὰ κατεπέμψω Θεὸν τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ ῥωτίσας τὰ ἡμῶν σου τῇ ψυχῇ ἡμῶν. τὰ Κύριε δεόμεθα.

i Εὐκάκως ἡμῶν.) Legunt. Πάντας σφαγιάζει ἀγαθὸς. Ῥῶσαι ἡμᾶς ὦ ἀναγκαῖε σωτὴρ μόνος Θεὸς. Τὸ παναγίᾳ Κύριε πάντων τ ἀγίων, καὶ τῆς Θεοτόκου. Ἐκ παντὸς κακοῦ σῶσον ἡμᾶς δεόμεθα. Εἶθ' τὰ ὕστερον. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς. Ἐκάκωσε ἡμᾶς, καὶ ἐκάκωσε. καὶ τὰ λοιπά. Καὶ μνησθῆναι οὐκ ἔστιν. καὶ τὰ λοιπά.

Nullum MS. integram hujus officii seriem exhibet: sunt tamen in illis orationes nonnullæ, quas ad illud pertinere ex non levi conjectura Notarum numero primo declarabimus.

Ex Ms. Barberino S. Marci.

Εὐχὴ εἰς τὸ ὕδωρ τῶν ἁγίων βαπτισμάτων τῶν ἁγίων Θεοφανείων λεγομένη ἐν τῷ φιάλῃ τῶν μυστικῶν τῆς ἐκκλησίας.

ΟΘεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ πικρὸν ὕδωρ ἐπὶ Μωϋσέως τῷ λαῷ εἰς γλυκὺ μεταποιήσας, καὶ τὰ βλυσθέντα ὕδατα τὰ ἐπὶ Ἐλισσαίου ἅλατι θεραπεύσας, ὁ τὰ Ἰορδάνια ῥεῖθρα ἁγιάσας τῇ ἀχράντῳ σου ἐπιφοιτήσει· λύτρωσαι καὶ νῦν δέσποτα ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ παῖσον αὐτὸ γένεθαι πᾶσι τοῖς ἐρομένοις, καὶ τοῖς μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ εἰλογίας παγκαὶ, ἰατρείας παθῶν, ἁγιασμοῦ οἴκων, πάσης ἐπιβουλῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου ἀλεξητήριον.

Ἐκφώνως. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σὴ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ.

Καὶ τ Διακόνου λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίναπε· ἐπάκουσαι ὁ Ἱερεύς.

Κλῖνον Κύριε τὸ οὖς σου. Ut infra in officio majoris aquæ benedictæ.

Oratio in aquam sanctorum Baptismatum, sanctorum Theophaniorum in fonte medio areæ juxta Ecclesiam dicenda.

DEus Deus noster, qui per Moysen amaram aquam in dulcem convertisti, & per Elisæum noxias aquas fale curasti, tuaque immaculata apparitione Jordanis fluenta sanctificasti; ipse & nunc Domine aquam hanc sanctifica, & omnibus ex ea hauturis & sumpturis, fac illam esse benedictionis fontem, dolorum medelam, demonorum sanctificationem, omnium visibilium & invisibilium insidiarum depulsionem.

Exclamando. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, &c.

Et Diacono dicente. Capita vestra Domino inclinate, *orat Sacerdos.*

Inclina Domine aurem tuam, &c. Ut infra.

Ex eodem Ms.

Εὐχὴ τῆς ἁγιασείας λεγομένη ἐν τῇ ἐμβάτῃ ἐκφωνητικῶς.

ΚΤίστα τῶν ὑδάτων δημιουργὲ τῶν ἁπάντων, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἅπαντα ποιῶν καὶ μεταποιῶν καὶ μεταποιήσων, ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ ἐπίχυσον αὐτῷ καὶ πάσης ἐπιτηρήσεις ἐναργείας· καὶ δὸς πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτοῦ χρεσαμένοις, εἴτε ἐν ποσίᾳ, εἴτε διὰ τῶν ψαυσμάτων, ἁγιασμὸν, εἰς ὑγείαν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς ἀπαλλαγὴν πάσης νόσου. Ὅτι ἁγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις· καὶ σοὶ τὴν.

Oratio ministerii in fonte, exterre vel cisterna, clara voce dicenda.

AQuarum opifex, conditorum conditor, Domine Deus omnipotens, qui omnia condis & immutas, converte, immuta, & sanctifica aquam istam, & adversus omnem adversam virtutem illam potentem redde, & da omnibus illa sive in potum sive in fictionem, sive asperionem utilis salutem animæ & corporis, & omnis morbi liberationem. Quia bonus & clemens Deus existis: & tibi, &c.

Ex Cryptoferratensi Bessarionis.

Oratio natatoria Blachernarum.

DOmine Deus noster, qui propter plurimas tuas erga peccatores miserationes cælos inclinasti, & in terram descendisti, & è cælis cultas eos, qui corde contrito clamant ad te. Ipse nunc Domine aurem tuam inclina, & exaudi preces nostras indignorum, propria quidem conscientia os occludentium: tibi tamen orationem offerre confidentium. Humanitatem enim tuam scimus, novimus benignitatem. In terram propterea prostrati, & miserationum tuarum pelagus intuiti, dominium profitemur, quamvis propter delicta a mandatis tuis fuerimus alienati. Ne a condemnandis servis tuis faciem tuam avertas; in misericordia respice nos. Ecce etenim quia in cælum oculos intendere non sumus digni, in terra e qua nati sumus defixis oculis prostrernimur. Suscipe præsentia nostra suspiria; & suspiritis gehennæ intolerandis nos exime. Suscipe lacrymarum rivos, & quam accendit operum nostrorum materies, flammam extingue. Sanctifica aquam hanc, qui per aquam nos Spiritu contritos regenerasti. Spiritus sancti tui gratiam in eam mitte: & ignita inimici rela quibus ille animas & corpora ferit, per eam extingue. Fac illam medelam infirmantium, & qui mundum per sanguinem tuum expurgasti, per ejus aspersionem expia nos. Ita Domine, ab immaculata matre tua cujus sanguinibus natus, nobilcum veritatis es, & quam in refugium peccatoribus conciliit, exoratus manus quibus gestatus es, reverere. Humanissima domina, pietatis fons, ad Filium tuum palmas tuas immaculatas extende: protectione tua nos circumvalla, alarum tuarum velamento nos circumege. Esto Christianorum omnium mediatrix, & pro quibus delinquimus, ne patiaris justæ vindictæ sumere experimentum: si bamque ad Filium Deumque tuum misericordiæ vicem convertetis, suscipiet ille proservis condemnandis quæcumque orationis nomine obtuleris.

Εὐχὴ τῆ Κολυμβίῃ τῆ Βλαχερνῶν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τὰς πολλὰς σοῦ ἀμαρτωλοὺς οἰκτιρμὸς σε κλίνας ἐφορᾶς, καὶ καταβαίνεις τὴν γῆν, καὶ ὄρη ἀφορᾷς ἀεὶ καὶ τὸ συντετριμμένη καρδίᾳ βοῶντων πρὸς σέ. Αὐτὸς καὶ νῦν δέσποτα κλῖνον τὸ οὖς σε καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, τῶν ἀναξίων, τῶν ὑπὸ μὲν τῆς οἰκείας συνειδήσεως ἐμφραττομένων στόμα, πλημμύρων δὲ ὅμως τῶν δεήσεων προσφορεῖν. οἶδαμεν γὰρ σε τὸν φιλανθρωπίαν, γινώσκομεν τὸν ἀγαθότητα. Διὸ καὶ πρὸς γῆν ῥίπτομεν ἑαυτοὺς, εἰς τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σε κρατοῦντες, καὶ ὁμολογοῦμεν τὸν δεσποτείαν, εἰ καὶ πολλοῖς ἀθετοῦμεν μύσι προσταγμάτων δικαίας πλημμελείας ἡμῶν. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σε ἀπὸ τῶν δούλων σε τῶν κατακρίτων, ἐπιβλέψον ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἐλέει· ἰδοὺ γὰρ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀξίους ἀτενίζειν εἰς τὸ ὕψος, εἰς τὴν γῆν ὀξὺ ἢ γεγονήσαμεν τῆς ὀφθαλμοὺς ἀπείσακτος κείμεθα. δέξαι τὰ παρόντα τεκμήρια ἡμῶν, καὶ βύσσε ἡμᾶς τὸ ἐν τῇ γῇνη τεκμηρίῳ ἀπείρατε· δέξαι τὰς χεομένας τῶν δακρύων σταγόνας, καὶ σβέσον τὴν φλόγα ὑπ' εἰδέπτοι ἡ ὕλη τῶν ἔργων ἡμῶν. Ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, ὁ δὲ ὕδατος ἡμᾶς ἀναπλάσας, πνεύματι σωτηρίᾳ ἐνέτεκε· καταπεμψον αὐτῇ τὴν χάριν τῆ ἁγίῃ σε Πνεύματος· σβέσον δὲ αὐτῇ τὰ πυρωμένα τῆ ἐχθρῆ βέλη, δι' ὧν ψυχὰς καὶ σώματα ὁ πολέμιος ἡμῶν τετρώσκει· πολέσον αὐτὴ ἀδυνησίαν παντὸς, ἀγωνίσεως φυλακήσεως, καθάρον ἡμᾶς διὰ τὸ ῥυσμοῦ αὐτῆ, ὁ τὸ κόσμον δὶα τὸ αἵματός σε ἀποκαθάρας. Ναὶ δέσποτα παρακαλοῦμεν ὑπὸ τῆς ἀχράντε μητρὸς σε, ἧς ἐκ αἵματος ἡμῖν ὠρίλλασας, ἵνα ἔδωκας σωφρόλοις εἰς βοήθειαν. Δυνατὸν γὰρ δέσποτα ἐπιτιμήσας, ἐν ᾗς ἐβασάχθης. Δύναται φιλοικτίρμον, πηγὴ ἐλεολογίας, ἐξάπλωσον τοῖς τὸν Υἱόν σε τὴν ἀχράντε σε παλάμας, ὀφθαλμὸν ἡμᾶς τῆ προσταξίς σε, τρυπήσῃ ἡ πνεύμων, μὴ ὑπομείνῃς πέρα λαβεῖν ἡμᾶς δικαίας ὀργῆς ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουμεν, τὰ δυσωπητικὰ ἔρως ἡ Υἱὸν ἡ Θεὸν τὰ απλάγχνα κινῶσα πρὸς δῶσιν ἀγαπᾷ δέχεται διὰ τῶν δέλων παιδείας.

IN OFFICIUM MINORIS AQUÆ BENEDICTÆ, NOTÆ.

1 Τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ.) Duplicem hæc verba arguunt Aquam benedictam, minorem & majorem. Utraque in Theophaniis perficitur, minorem enim hanc M. S. Barberinum dixit esse, *ἣν ἐφίησι βαπτισμάτων ἢ ἐφίησι λυτρωτὴν πᾶσι ὁσοι ἐν ἐπιθυμίᾳ*, superius duplicem ponit in Theophaniis Aquam benedictam, unam in pervigilii vespere, alteram quæ mane sanctificatur, simulque *ἁγιασμοῦ ἢ φώτων, ἢ ἀθανάτου ἢ φωτὸς*. Alio tamen tempore singulis videlicet mensibus, vel quacumque necessitate urgente posse minorem benedici, alio loco manifestabitur. Duplicem quoque apud Latinos distinguere Aquam lustralem indentus: minorem quæ data occasione, aut singulis hebdomadibus, in Ecclesia renovatur; & majorem solemniori precum & cæremoniarum apparatu, Ecclesiæ dedicandæ, vel pueris sacro baptismate tingendis statis diebus consecratam. Hujus institutores Apostolos esse nullus ignorat: illa auctorem agnoscit Alexandrum Pontificem Trajani temporibus Ecclesiæ præsidentem, epistola ipsi adscripta cap. 5. scribentem: *Aquam sale conspersam benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur: quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus*: quamquam prædicta verba ullum, & morem jam ejus temporibus in Ecclesiam inductum, potius quam instituentem denoterent. Quo quæ unde & Macharium, ex Constitutionibus Apost. apud Clementem, ritum ejus & usum posse affirmant. Qua veneratione aucti, mensibus singulis minorem hanc Aquam benedicere primum Græci cœperint, Balsamon in Can. 5. Synodi Trullanæ edocet: ut reliquis nimirum superstitiosis ritibus, quibus ut gentilitatis reliquiis, mensis cujusque principio, fere non verebantur Christiani polluere; meliore sanctioreque cultu, Aqua sanctificata se pollere lustrare. Ἐθέσπισε γὰρ καρὰ Ἑλλήνων ἐσπέρᾳ τῶν νουμηνιῶν ἢ γενικῶν ἐπιτελεῖν θυσίαν, καὶ ἢ ἐν ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐν τοῖς οἴκοις ἐπιτελεῖν καθαρμοὺς καὶ ἀγνισμοὺς, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιτελεῖν ἐξιλασμοὺς καὶ ἀποτροπιασμοὺς, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτελεῖν ἐξιλασμοὺς καὶ ἀποτροπιασμοὺς, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτελεῖν ἐξιλασμοὺς καὶ ἀποτροπιασμοὺς.

burni & alibi, in Occidente degentes Græci, usquepare sint confineri.

2 Ἡ τῶν ἁγίων δι' ἀγγέλου.) Alphabeticis modulis ἢ ἀναφορὰ τοῦ κῦ ἀκολούθως ordine litterario dispositis, *ἡμῶν Τριάδος* hic, *ἢ τὸ χαῖρε* bis præcinitur. Quæquæ vero sequuntur hujus officii Hymni vel preces, Deiparam virginem ubique celebrant, cujus rationem ex Balsamone supra relato adjungimus: *Vigesima tertia mensis Junii, vespere cogebantur in litteribus, & quibusdam ædibus, viri & mulieres, & primogenitam puellam instar sponsæ ornabant. Postquam ergo convivati essent, & barbarorum more saltassent, chorea duxissent, & in festis conferres acclamationes usurpassent: in vas aris contrariorum maximum aquam injiciebant, & res quasdam ad innumquemque eorum pertinentes: & tanquam puellæ illa facultatem a dæmone accepisset prædicendi futura, ipsi quidem de bono aliquo, vel etiam averruncando vel fugiendo quopiam, exclamando interrogabant. Puellæ autem e rebus in vas injectis, eam quæ incidisset, edulium ostendebat. Quam etiam accipiens: fiultus ejus dominus, certior factus de prosperis vel adversis ex eventuris. Postridie autem cum tympanis & choris, una cum puella ad litteras venientes, & aquam marinam nulla unquam edita hactenus, ædes per aspergebant: & a paulo insipientioribus hæc non jam grabant. sed & per eam ostium rogare & sanctendere, supra eos sriebant, & sortiebantur, sive divinabant, de felicitate & infelicitate, & de quibusdam aliis plane dæmoniacis. Eorum autem hinc & illinc ædium, & domunculam in qua sors illa erbat, una cum iis sub dio locis, quæ prope erant, arcis vestibus, & sericeis textilibus exornabat: quemadmodum arborum festis coronabantur, ad honorandum, ut verisimile est, & excipiendum Satanam, qui illos sibi familiares faceret.* Hanc Balsamon Virginem ex adverso Dei matrem, longe præ cæteris, cui Spiritus sancti superfluum omni virtutum cultu, cœlestique gratia ornatam Græci contemplati, sue illi in Aqua lustrali hac benedicenda, proferunt vota, ex quo tempore in Blachernensi ejus templo ad maris littus sito rivus hic primum fuit inflexus, & crater fontanis καλλιγάϊον, ei vicinus, de quo inter varias lectiones Virginis ejusdem invocato nomine confectari cepit: ac alacra non tantum felicis cujusque successus omen referant, quin potius ut prosperitatis ipsius fortem amplissimam felicitatemque ipsam, ejus prorectione & auxilio consequantur. Hinc in Proparasceue sequentibus acclamationes tot laudibus cumulatæ: hinc honorum successum præsagia in ea expositione: exeunte etiam ut malum averruncaturum, fortunatus ad eam emissæ preces, & prosper omnium eventuum successus in ejus cura repositus: & tandem multo certius quam prophana, benedictionibus Ecclesiasticis Aqua consecrata, ubi nos, ædes, agros, cunctaque reperieris, & infesta quæque propulsare, & cœleste præsidium, in nos & nostra potentius poterit advocare.

3 Τῶν ἁγίων ἢ θεοφόρων πατέρων.) Hi sunt qui ad Concilia Oecumenica extirpandarum hæreseon & dogmatum fidei expendendorum ergo convenerant: qui quia indeficiente Spiritus S. ope confirmabantur, viaque, Deo in illis inhabitante, digna conficabant, *ἔκ θεοπνεύστου*, dicimus, adjungentes laudibus nonnullis, illorum festum sacramque diem totus Græcus nunquam intermisendo cultu celebrat.

4 Μεγάλων ἱεραρχῶν.) Vere Magni, vere Magni fuere Gentis totius orbis doctores Basilius ὁ Μέγας, Gregorius ὁ Θεολόγος, & Joannes χρυσόῤῥημος. De quorum non ali sanctos alios tamen, sed ad ipsos in vicem præstantia & præcellit, cum quidam eo & indiscreto contenderent affectu; hinc Gregorium Basilio, & Chrysostomo, propter doctrinæ soliditatem præcellere, alii Chrysostomum ob suave fluentis & aures eloquii gratiam, alii tandem Basilium propter utriusque in se conjunctas dotes eminere asserentes, tres illi simul in vita Joanni Euchaitarum Episcopo tempore Alexii Comneni apparentes, ut super suas hujusmodi contentiones compescerent, & ex æquo eorum simul honori promovendo incumberent, fusserunt ex quo præter privatum cuiusq;

festum, communis eorum σύναξις 31. Januarii colitur: & trium simul laudes in Bibliotheca Græcorum Patrum, & in plerorumq; scriptis cōjunctim personant.

5 Ἀθανασίε & Κυρίλλε.) Hos duos uno Alexandriæ throno conspicuos doctores, & in oppugnandis hæreticis zelo pares, uno etiam festivo cultu 18. Januarii nominibus eorum simul invocatis, pares honore faciunt Græci.

6 Σπυρίδωνος Τριμυθοῦντος τῆ θαυματουργῆ.) Explicat hæc Synaxarion 12. Decembris die illius festo. Ἐπίσκοπος κατέστη Τριμυθοῦντος τῆς Κύπρου, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἡ χάρις τῆ ἰαμάτων αὐτῷ ἐδόθη παρὰ Θεῦ, ὡς ἐπωνυμίαν αὐτῷ γενέσθαι τὰ θαύματα. *Episcopus Trimethuntis Cypri constitutus est, & tanta ei curationum gratia concessa, ut & cognomen ei miracula fecerint*, & θαυματουργὸς sit appellatus.

7 Μυροβλύτα τὰ μυροβλύτου.) Oleum e sanctorum corporibus exsudans miraculose μυροβλύτας nomine celebres facit; ex eorum numero sunt Andreas Apostolus, Nicolaus ἀπὸ μύρα; verius quam a Myra, Myrensis: Theodorus Stratelates, & Demetrius hic: e cujus corpore unguenti scaturientis miraculum non tacendum refert Cedrenus in Michaele Paphlagonio: Μιᾷ δὲ τῆ ἡμερῶν τῷ τάφῳ τῆ μεγάλη μάρτυρος Δημητρίε προσεδρεύοντες (οἱ Θεσσαλονικεῖς) κ πάννυχον ἱκετηρίαν θέμενοι, κ τῷ μύρῳ τῷ ἐκ τῆ ἐκείνε τάφε χρισάμενοι, ὡς ἐκ μιᾶς ὁρμῆς ἀνοιγνύασι τὰς πύλας, ἐξήλθον κατὰ τῶν Βελγάρων. σὺν αὐτοῖς δὲ τοῖς Θεσσαλονικεῦσι τὸ τάγμα τῶν Μεγαθύμων· ἐξελθόντες δὲ κ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλήξαντες τρέπεσι τὰς Βελγάρες, μηδὲ ἕνα αὐτοῖς ἀντιστῆναι ἢ ἀμύνεσθαι δυναθέντα, τῆ μάρτυρος στρατηγεντος τῆ Ῥωμαϊκῆ στρατιᾶς, κ τῆ πορείας ὁμαλίζοντος: *Oppidani Thessalonicenses quadam die a Bulgaris obsessi, ad sepulchrum Martyris Demetrii accesserunt, supplicationeque per totam noctem tracta, undique unguento, e sacro ejus sepulchro scaturiente, uno impetu apertis portis in Bulgaros immiserunt, habentes secum legionem Magnanimorum, hostemque improviso impressione perterritum, in fugam conjecerunt: nemine resistere, aut se defendere auso. Ductor Romanæ* (hi est Græcæ) *aciei fuit martyr Demetrius iterque complanavit.*

8 Μωκίε.) In extremæ Unctionis officio, non Mocius, sed Photius Aniceto jungitur. Mocius autem hic in veneratione summa est Constantinopoli, ubi hoc officium fuit primo editum: Byzantii siquidem natus, & ejus Ecclesiæ Sacerdos, deinde ἱερομάρτυς extitit cui Constantinus de suo nomine dictam Basilicam erexit. Ita Synaxarion 11. Maii.

9 Θαλλαλαίε.) Alii Θαλλαῖον scribunt. qui cum fuerit ἐν μέσῳ τῆ ἰατρικῆ τέχνῃ, *in medica arte versatur*, inter præcipuos auxiliatores a Græcis de corporis salute summe sollicitis, & erga sanctos Thaumaturgos & medicos idcirco devotissimis invocatur.

10 Τρύφων.) Οὗτος πλήρης Πνεύματος ἁγίε γενόμενος, κ πᾶσαν νόσον ἰᾶτο κ μαλακίαν, κ δαίμονας ἐξήλαυνε. *Spiritu sancto repletus est Tryphon, & omnem infirmitatem sanabat, & dæmones expellebat.* ait Synaxarion 1. Februarii.

* Τῶν δι' ἃς οἶδεν αἰτίας ἀποκρυβέντων.) Qui sunt isti, quorum justas ob causas nomina memorare publicis in precibus omittit Ecclesia, quos tamen ingenere, sive potius tacite nominatos omnino prætermittere nequit? Hos reor esse *Pœnitentes* quos *in Consistentia* vocant, quibus quidem cum Fidelibus orare, non tamen offerre, nec Sacramenta suscipere licitum erat, quorum ideo nomina non recensebantur. Hoc ut magis elucescat, memoria recolendum, Pœnitentium fletui alligatorum preces in Ecclesia non fuisse admissas, *Audientes* pariter absque precis benedictione a liminibus amandatos fuisse constat: pro *Substratis* autem orabat Ecclesia, verum cum expulsi forent, eos quoq; memoria penitus evellebat: Fidelium certe nomina supprimere, nisi sibi injuriam inferre vellet, non poterat libere. Superest igitur ut præfatos Pœnitentes, & aliqua ex parte memoret, nec plene tamen in precibus de nomine sigillatim appellet, quos plenum jus in Sacramenta sibi non vindicare noscat. Nec nova est hæc sendi loquutio, cujus auctorem se prodit magnus Basilius in liturgicis superius pagina 171. versus finem.

11 Καταξιῶσαι ἡμᾶς καὶ ἐκ τῆ ὕδατος τούτου μεταλαβεῖν.) Sacra communione ob patrata graviora scelera privatis Aquæ benedictæ modicum epotandum, sanguinis Domini, sicut & corporis vice, panem Eulogicum in liturgia præbet Ecclesia Orientalis, illaque sanctificationem aliquam in animis operari arbitrantur: quibus favet Augustinus de pec. merit. & remiss. lib. 2. cap. 26. dicens. *Non unius modi est sanctificatio: nam & Catechumenos secundum modum suum per signum crucis, & orationem manuum impositionis, puto sanctificari: & quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum tamen est, & sanctius cibis quibus alimur: quoniam sacramentum est.* Hinc tam panis quam aqua Eulogica, ἁγιασμοὶ & ἁγιάσματα, nuncupata, magnam a Græcis dum sumuntur requirunt reverentiam, & excitant devotionem.

OFFICIUM MAJORIS AQUÆ BENEDICTÆ in sanctis Theophaniis. a

P*ostquam dixerit Sacerdos Orationem retro ambonem.*

Procedimus omnes ad fontes.

Præeunte Sacerdote cum cereis & incenso.

Nobis autem Modulum præsentem ter psallentibus.

Tonus obliquus, quartus.

Vox Domini super aquas clamat, dicens: Venite, accipite omnes spiritum sapientiæ, spiritum intellectus, spiritum timoris Domini, qui nobis apparuit.

Deinde bis præsentes Modulos.

Aquarum hodie sanctificatur natura, & erumpit Jordanes, & suis cohibet fluenta, Dominum undis suis abluentem contemplatus. *Bis.*

Ut homo ad flumen accessisti, rex Christe, & servile baptisma recipere contendis, o bone, Præcursoris manibus, propter peccata nostra, benigne. Gloria. Et nunc.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ τῶν ἁγίων Θεοφανείων. a

b Μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Ἱερέα τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχήν. b

Ἐξερχόμεθα πάντες c ἐν τῷ λουτῆρι.

Προπορευομένε τῆ Ἱερέως μετὰ λαμπάδων κ θυμιάματος.

d Ἡμῶν δὲ ψαλλόντων, τὸ παρὸν τροπάριον ἐκ τρίτε. d

Ἦχος πλ. δ'.

e Φωνὴ Κυρίε ἐπὶ τῶν ὑδάτων βοᾷ λέγεσα. δεῦτε λάβετε πάντες Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα συνέσεως, Πνεῦμα φόβε Θεῦ, τῆ ἐπιφανέντος Χριστῦ. e

f Εἶτα τὰ παρόντα τροπάρια, δίς. f

Σήμερον τῶν ὑδάτων ἁγιάζεται ἡ φύσις, κ ῥήγνυται ὁ Ἰορδάνης, κ τῶν ἰδίων ναμάτων ἐπέχει τὸ ῥεῦμα, Δεσπότην ὁρῶν ῥυπτόμενον. Δίς.

Ὡς ἄνθρωπος ἐν ποταμῷ, ἦλθες Χριστὲ βασιλεῦ, κ δουλικὸν βάπτισμα λαβεῖν σπεύδεις ἀγαθέ, ὑπὸ τῆ προδρόμε χειρῶν, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, φιλάνθρωπε. Δόξα. Καὶ νῦν.

g g Πρὸς τὴν φωνὴν τῆ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τῆ Κυρίε, ἦλθες Κύριε μορφὴν δούλε λαβών, βάπτισμα αἰτῶν, ὁ μὴ γνοὺς ἁμαρτίαν. εἴδοσάν σε ὕδατα, κ ἐφοβήθησαν. σύντρομος γέγονεν ὁ Πρόδρομος, κ ἐβόησε λέγων. πῶς φωτίσει ὁ λύχνος τὸ φῶς; πῶς χειροθετήσει, ὁ δοῦλος τὸν Δεσπότην; ἁγίασον ἐμέ, κ τὰ ὕδατα σωτὴρ, ὁ αἴρων τὴν τῆ κόσμε ἁμαρτίαν.

h h Ὁ Διάκονος. Σοφία. Πρόσχωμεν.

Προφητείας Ἠσαΐε τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος. εὐφράνθητι ἔρημος διψῶσα. ἀγαλλιάσθω ἔρημος, κ ἀνθείτω ὡς κρίνον.

Τέλος.

Αἴνεσις κ ἀγαλλίαμα, κ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς. ἀπέδρα ὀδύνη λύπη κ στεναγμός.

Προφητείας Ἠσαΐε τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος. οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ. κ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε, κ φάγετε, κ πίεσθε ἄνευ ἀργυρίε κ τιμῆς.

Τέλος.

Καὶ ἔσται Κυρίῳ εἰς ὄνομα, κ εἰς σημεῖον αἰώνιον. καὶ οὐκ ἐκλείψει.

Προφητείας Ἠσαΐε τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος. ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τῆ σωτηρίε κ ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον· βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτῆ, ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτῆ. μιμνήσκεσθε ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτῆ. ὑμνήσατε τὸ ὄνομα Κυρίε, ὅτι ὑψηλὰ ἐποίησεν. ἀναγγείλατε ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἀγαλλιᾶσθε καὶ εὐφραίνεσθε οἱ κατοικοῦντες Σιών, ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος τῆ Ἰσραὴλ ἐν μέσῳ αὐτῆς.

Προκείμενον, ἦχος γ'.

Κύριος φωτισμός με, κ σωτήρ με.

Στίχος.

Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς με.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Κορινθίες ἐπιστολῆς Παύλε τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοί, ἐ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες, ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν κ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον. κ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ κ ἐν τῇ θαλάσσῃ, κ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα Πνευματικὸν ἔφαγον, κ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα Πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ Πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Ἀλληλούϊα.

Φωνὴ Κυρίε ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

Στίχος.

Ὁ Θεὸς τῆς δόξης.

Εὐαγγέλιον ἐκ τῆ κατὰ Μάρκον.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἦλθεν ὁ Ἰησῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννε, εἰς τὸν Ἰορδάνην. κ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τῆ ὕδατος, εἶδε σχιζομένες τὲς ὀρανές, κ τὸ Πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. κ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν ὀρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός με ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα.

Tonus obliquus quartus.

Ad vocem in deserto clamantis, parate viam Domini, accepta servi forma advenisti, Domine, baptismum exposcens, qui peccatum nescis. Viderunt te aquæ, & timuerunt. Tremebundus Præcursor factus est: & exclamavit dicens. Quomodo lucerna lumen accendet? quomodo Domino manum imponet servus? sanctifica me, & aquas, Salvator, qui tollis peccata mundi.

Diaconus. Sapientia. Attendamus.

Prophetiæ Esaiæ Lectio. Cap. 35.

Hæc dicit Dominus. Lætare deserto sitiens: exultet solitudo, & floreat quasi lilium.

Finis.

Laus, exultatio, & lætitia apprehendet illos: & fugiet ab eis dolor, tristitia, & gemitus.

Prophetiæ Esaiæ Lectio.

Hæc dicit Dominus. Sitientes, venite ad aquam: & qui non habetis argentum, euntes emite, & comedite, & bibite absque argento & pretio.

Finis.

Et erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non deficiet.

Prophetiæ Esaiæ Lectio. Cap. 12.

Hæc dicit Dominus. Haurite aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. Sacerdotes in die illa laudate Dominum: inclamate nomen ejus, annunciate in gentibus gloriam ejus. Mementote, quia excelsum est nomen ejus: cantate Domino quoniam magnifice fecit, annunciate in universa terra. Exultate & lætamini habitatores Sion: quia exaltatus est sanctus Israel in medio ejus.

Propositum. Tonus tertius.

Dominus illuminatio mea, & Salvator meus. *Versiculus.*

Dominus defensor vitæ meæ.

Apostolus.

Ad Corinthios Epistolæ Pauli Lectio. Cap. 10.

Fratres. Nolumus vos ignorare quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari; & omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt: & omnes eumdem potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus.

Alleluja.

Vox Domini super aquas.

Versiculus.

Deus Dominus.

Evangelio ex Marco. Cap. 1.

In illo tempore. Venit Jesus a Nazareth in Galilæam, & baptizatus est a Joanne, in Jordane. Et statim ascendens de aqua vidit cælos apertos, & Spiritum tamquam columbam descendentem & manentem in ipso. Et vox facta de cælis: Tu es Filius meus dilectus, in quo complacui.

Diaconus. In pace Dominum precemur.

Pro suprema pace.

Pro salute totius.

Pro sancta hac domo.

Pro Archiepiscopo.

Pro sancta hac mansione.

Pro aeris temperie.

Pro navigantibus & iter agentibus.

Ut hæ aquæ sanctificentur virtute, & operatione, & adventu Spiritus Sancti: Dominum precemur.

Ut refideat in his aquis purgatrix fuperfubftantialis Trinitatis operatio: Dominum precemur.

Ut illis redemptionis gratia, benedictio Jordanis, virtute, operatione, & adventu Spiritus Sancti concedatur: Dominum precemur.

Ut illuminentur cognitionis & pietatis irradiatione, per adventum Spiritus Sancti: Dominum precemur.

Ut hæc aqua hæc fanctificationis donum, peccatorum folutio, in animæ & corporis falutem, & omnem utilitatem commodam: Dominum precemur.

Ut hæc aqua hæc faliens in vitam æternam: Dominum precemur.

Ut hæc adverfus omnes infidias vifibilium & invifibilium inimicorum munitum: Dominum precemur.

Pro hauricntibus & affumentibus in fanctificationem donorum: Dominum precemur.

Ut fiat in purificationem animarum & corporum omnibus ex ea hauricntibus, vel fide ex ea percipientibus: Dominum precemur.

Ut per aquarum harum perceptionem, invifibili Spiritus Sancti manifeftatione, digni facti fanctificatione cumulari: Dominum precemur.

Ut exaudiat Dominus Deus vocem precum noftri peccatorum, & miferetur noftri: Dominum precemur.

Ut liberemur ab omni calamitate, ira, & angufiis: Dominum precemur.

Sufcipe, falva, miserere.

Sanctiffimæ, illibatæ.

His dictis, Sacerdos precatur: dicens fecreto apud fe Orationem hanc.

DOmine Jefu Chriſte, Deus, unigenite Fili, in finu Patris recubans, Deus verus, fons vitæ & immortalitatis, lumen de lumine, qui venifti in mundum ut eum illuminares: Sanctifica etiam Spiritu mentem noftram illuftra, & fufcipe nos gloriam & gratiarum actionem nihil defcrentes, pro mirandis & peccatoribus operibus quæ a fæculo funt, & falutari tua difpenfatione ultimis fæculis difpofita; qua debili noftra & mifera circumdatus maffa, & fervitutis conditioni condefcendens, Rex omnium, etiam fervili manu in Jordane baptizari fuftinuifti: ut peccati exors aquarum naturam fanctificans, ad regenerationem per aquam & Spiritum viam nobis fteneres, & in priftinam reftituere libertatem. Cujus divini myfterii memoriam celebrantes, rogamus te, benigne Do-

Ὁ Διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τ εἰρήνης τ σύμ.

Ὑπὲρ τ ἁγίας ταύτης.

Ὑπὲρ τ Ἀρχιεπισκόπου.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς.

Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, ὑφο.

i Ὑπὲρ πλεόντων ὁδοιπορούντων.

k Ὑπὲρ τ ἁγιασθῆναι τὰ ὕδατα ταῦτα, τῇ δωρεᾷ καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τ ἁγίου Πνεύματος, τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ καταφωτίσαι τοὺς ὕδασι πάντας, τὴν καθαρτικὴν τῆς ὑπερουσίου Τελειοδοτείρας, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

l Ὑπὲρ τ δωρηθῆναι αὐτοῖς τ χάριν τῆς Ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τ Ἰορδάνου, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τ ἁγίου Πνεύματος, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ φωτισθῆναι ἡμᾶς φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τ ἁγίου Πνεύματος, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ γενέσθαι τοῦτο τὸ ὕδωρ τοῦτο, ἁγιασμὸν δόμασι, ἀμαρτημάτων λύσιν, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιδιδοῦσι, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ γενέσθαι αὐτὸ ὕδωρ ἀπόλυτον εἰς ζωὴν αἰώνιον, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ ἀπελθεῖν ἀπὸ αὐτοῦ δαιμόνων πᾶσαν ἐπιβουλὴν ὁρατὴν καὶ ἀόρατον ἐχθρῶν, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν ἐντευξομένων καὶ αἰτησόμενον εἰς ἁγιασμὸν αὐτῶν, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ γενέσθαι αὐτὸ πρὸς καθαρισμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων πᾶσι τοῖς αἰτουμένοις πίστει τε καὶ μεταλάβουσιν ἐξ αὐτοῦ, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ καταξιωθῆναι ἡμᾶς ἐμπλησθῆναι ἁγιασμοῦ, ἐξ τ τ ὕδατος τούτου μεταλήψεως, τ ἀοράτου ἐπιφοιτήσεως τ ἁγίου Πνεύματος, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ εἰσακοῦσαι Κύριον τ Θεὸν φωνῆς τ δεήσεως ἡμῶν τῷ ἁμαρτωλῶν, ἐλεῆσαι ἡμᾶς, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως ὀργῆς καὶ ἀνάγκης, τ Κυρίου δεηθῶμεν.

3 Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τῆς παναγίας ἀχράντου.

m Τότε λεγομένου ὁ Ἱερεὺς εὔχεται, λέγων μυστικῶς,

ΚΥΡΙΕ ὁ Θεὸς Χριστέ, ὁ Υἱὸς, ὁ μονογενὴς Υἱὸς, ὁ ὢν ἐκ τ κόλπων τ Πατρὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, ὁ πηγὴ τ ζωῆς καὶ τ ἀθανασίας, τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτὸς, ὁ ἐλθὼν εἰς τ κόσμον τὸ φωτίσαι αὐτὸν· καταγνοὺς ἡμῶν τ διάνοιαν τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, καὶ φόβον δεῖξαι ἡμῖν, μεγαλοσυμβούλῳ καὶ ἰσχυρείᾳ σου προσάγοντας, ὅπως τοὺς ἀπ' αἰῶνος θαυμασοὺς σου μεγαλορρημοσύνῃ, καὶ τῇ ἐπ' ἐσχάτων τ αἰώνων παρουσίᾳ σου ἀξιωθῶμεν· ἐκ χειρὸς ἡμῶν ἀδούσης καὶ πᾶσαν περιβαλλόμενος σάρκα, καὶ τοὺς τ δούλους μάτηρ συγκατίων, ὁ τῶν ἁπάντων βασιλεὺς, ἵνα καὶ δούλου χειρὶ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῶσι ὑπέμεινας. Ἵνα τ τῷ ὕδατος φύσιν ἁγιάσας ὁ ἀναμάρτητος ὁδηγήσῃ ἡμῖν τοῦ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγέννησιν, καὶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἡμᾶς ἀποκαταστήσῃς ἐλευθερίαν. ὅτιος Θεὸς μυσικῶν τῶν ἀπ-

μησε, effunde fecanium divinum tuum policitum, fuper nos indignos famulos tuos, aquam expiatricem, benignitatis tuæ manus: ne noftri peccatorum deprecatio fuper aqua hac, accepta tua bonitati fiat; & per eam nobis, omnique tuo fideli populo benedictio concedatur, in tui fancti & adorandi nominis gloriam.

Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui, nunc & femper, & in fæcula fæculorum. Amen.

Dicto recite, Amen, *Diaconus jam Collectam renuntiante, voce fonora Sacerdos Orationem hanc incipit.*

Sciendum præfentem Orationem, fcilicet, Trinitas fuperfubftantialis, a nonnullis rufpiam legi. In Magna vero Ecclefia, & in monte Sancto recitatur. Tu vero fi eam dicere cupis, poft Collectam & fuperfcriptam Orationem, recita illico clare.

Opus Sophronii Patriarchæ Hierofolymorum.

TRinitas fuperefubftantialis, vere bona, vere divina, omnipotens, omnia cernens, invifibilis, incomprehenfa fubftantiarum intellectualium ineffabilem ipfius bonitas infita, lumen inacceffum omnem hominem venientem in hunc mundum illuminans; irradia quoque mihi fervo tuo indigno, & mentis meæ oculos illuftra, ut immenfum beneficium & virtutem celebrare aggrediar; accepta fac propter affluentem populum tuæ fupplicatio, ne five adventientem Spiritum tuum Sanctum peccata mea præpedient: fed & permitte mihi incipere ad te clamare, & dicere: Super omnes hanc. Laudamus te, benigne Domine, omnipotens, rex æterne, laudamus te Creatorem, & mundi opificem. Laudamus te, ex matre fine patre: & ex patre fine matre natum. Præsto namque feſta infantem te videmus: in præfenti vero perfectum te cernimus, ex perfecta Deum noftrum perfectum, mundo manifeftum. Hodie etenim, feſtivum tempus adeft, & fanctorum chorus nobifcum convenit: & Angeli cum hominibus celebrem dicebant: nam hodie Spiritus Sancti gratia, in columbæ forma fuper aquas advenit. Oritur hodie fol occafum neſciens, & Domini hic mandatus perfundit. Hodie luna lucidis radiis mundo effulget. Rutilantes hodie ſtellæ ſplendore lucis orbem illuſtrant. Hodie nubes imbribus juſticiæ humanitatem cunctis irrorant. Increatus hodie propriæ creaturæ manui ſponte ſuppetit. Hodie Prophetæ & Præcurſor, ad Dominum accedit: ſed & tremore corripitur, cernens Dei ergo nos condeſcenſum. Hodie Jordanis fluenta in medicamenta. Domini præſentia converſantur. Myſticis hodie fluentis omnis irrigatur natura. Hodie mortalium crimina Jordanis unda abſtergunatur. Hodie Paradiſus hominibus aperitur, & Sol juſtitiæ nobis illucet. Hodie populo Moſaico, Domini præſentia, amara con-

Euchol.

vertitur aqua. Hodie veteri luctu liberati, velut novus Israel salutem nacti lumus. Hodie tenebris exempti divina luce splendescimus. Hodie divini apparitione caligo mundi expergatur. Omnis hodie creatura superne scintillat. Error hodie dissolvitur: & viam salutis Domini adventus operatur. Hodie superna cum inferis diem festum agunt: & infera cum supernis conversantur. Hodie sacer & sonoris fidelium conventus exultat. Hodie Dominus ad Baptismum concendit, ut in aquam genus humanum amoliatur. Inflexus Dominus hodie proprio famulo inclinatur, ut nos servitutis jugo depressos erigat. Hodie cælorum regnum comparavimus: regni enim Domini non erit finis. Terra & mare hodie sibi mundi gaudium diviserunt: & lætitia mundus repletus est. Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt. Jordanis conversus est retrorsum, ignem deitatis intuitus corporaliter descendentem, & in se subintrantem. Jordanis conversus est retrorsum, Spiritum Sanctum contemplatus in columbæ forma demissum, & sibi circumvolitantem. Jordanis conversus est retrorsum, oculus Deum invisibilem, visibilem factum: Creatorem incarnatum, Dominum in servi habitu demonstratum. Jordanis conversus est retrorsum, & montes exultaverunt, Deum in carne cernentes. Vocem etiam dederunt nubes admirantes eum qui advenerat, lumen de lumine Deum verum de Deo vero. Dominicam celebritatem hodie in Jordane contemplamur: ipsum vero, transfretionis mortem, erroris stimulum, inferni nexum in Jordane demergentem, & salutis lavacrum mundo elargientem. Unde & ego peccator & indignus servus tuus magnalia miraculorum tuorum enarrans, timore correptus, in compunctione tibi exclamo.

Et continuo validiori voce effatur.

MAgnus es Domine, & mirandi sunt opera tua, nec ullus sermo ad mirabilium tuorum laudem sufficiat. *Dicenter ter.*

Tu enim voluntate tua, ex non existentibus ad esse cuncta adduxisti: tua potestate creaturam contines, & tua providentia mundum moderaris. Tu e quatuor elementis creaturam compingens, quatuor temporibus anni circulum coronasti. Te intellectuales conditæ potestates contremiscunt, te laudat sol, te luna celebrat, tibi adsunt astra, tibi lux obtemperat, coram te tremunt abyssi, tibi obsequantur fontes. Tu cælum sicut pellem extendisti, tu firmasti terram super aquas, tu arenæ mare circumvallasti, tu aër respirationi aerem expandisti. Angelicæ virtutes tibi ministrant, te adorant Archangelorum Chori, multis oculis prædita Cherubim, & sex alis volitantia Seraphim te circumstantia, maccessæ tuæ gloriæ metu occultantur. Tu namque Deus incomprehensus, sine causa, & ineffabilis in terram descendisti formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Non enim poterat, Domine propter viscera miserecordiæ tuæ videre hominum genus, tyrannidi diaboli subjectum: propterea venisti, & salvasti nos. Gratiam fatemur: misericordiam prædicamus, beneficium non occultamus. Naturæ progeniem liberasti, suo partu virgineum sanctificans uterum: unde & omnis creatura te, cum apparuisti, collaudavit. Tu enim, Deus noster, in terra visus es, & cum hominibus conversatus es. Tu Jordanica fluenta sanctificasti, Sancto tuo Spiritu cælitus demisso, & reconditorum ibi draconum nidos dissipasti. Ipse igitur, benigne Rex, adesto per Sancti Spiritus tui adventum: & benedic aquam hanc (*Dicatur ter.*) Et da ei redemptionis gratiam, Jordanis benedictionem. Fac illam, incorruptionis fontem, sanctitatis munus, peccatorum solutionem, ægritudinum antidotum, dæmonibus perniciosam, adversariis potestatibus inaccessam, Angelica virtute repletam: ut omnes ex ea haurientes & percipientes illam habeant in animarum & corporum expiationem, in domorum lustrationem, & omni utilitati accommodam. Tu enim es Deus noster, qui veterem sub peccato naturam, per aquam & Spiritum renovasti. Tu es Deus noster, qui per Moysen in mari rubro genus Hebræorum e Pharaonis servitute liberasti. Tu es Deus noster, qui dirupisti petram in solitudine, & fluxerunt aquæ, at populum tuum sitientem exhilarares. Tu es Deus noster, qui per ignem & aquam Israelem errore Baal, Heliæ ministerio liberasti. Ipse & nunc, Domine, Sancto tuo Spiritu hanc aquam sanctifica. (*Dicatur ter.*) Largire cunctis eam tangentibus, vel ex ea percipientibus, aut ex ea lustratis, sanctitatem, salutem, expiationem, benedictionem. (*Ter.*) Et salva, Domine, servos tuos Reges fideles. (*Ter.*) Et custodi eos sub protectione tua in pace: subjice illis omnem hostem & adversarium, cuncta salutis congrumenta postulata, & vitam æternam illis largire: ut per elementa, & per homines, per Angelos, per cibilia & invisibilia, glorificetur sanctissimum nomen tuum; cum Patre & Sancto Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Amen.

Pax omnibus.
Capita vestra Domino inclinate.

Sacerdos inclinatus precatur.

INclina, Domine, aurem tuam & exaudi nos, qui in Jordane baptizari non abnuisti, & aquas sanctificasti: & omnibus nobis cervicis demissione servilem nostram conditionem profitentibus benedic: & nos sanctificatione tua cumulari concede per hujus aquæ perceptionem; & fac nobis, Domine, in salutem animæ & corporis.

Exclamando.

Tu enim es sanctificatio nostra, & tibi gloriam, & gratiarum actionem, & adorationem referimus: cum principii expertе tuo Patre, & sanctissimo & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
Amen.

Et prætoſam crucem. intingit.
Reliquam eam dimittens in aquam, dicendo.

Aaa ij

Cantaque præsentem Modulum. Ton. 1.

Baptizato te, Domine, in Jordane, Trinitatis reverentia manifestata est, tibi enim genitoris vox dilectum Filium te proclamans, testimonium exhibuit: & Spiritus in columbæ specie, verbi certitudini contestabatur. Gloria, tibi Christe Deus, qui apparuisti, & mundum illuminasti.

Et lustrat Sacerdos templum, & cantatum populum aqua.

Et in templum regredimur: cantantes propriis cantus Modulum. Ton. ὁβολισμὸν α.

CElebremus fideles, divini beneficii erga nos magnitudinem; delicti enim nostri causa homo factus, expiatione nostra in Jordane perficitur, solus purus & immaculatus, me & aquas sanctificans, & draconum capita in aquis conterens. Hauriamus itaque aquam cum gaudio, fratres, Spiritus enim gratia fidelibus eunctis hauritentibus, a Christo Deo & Salvatore animarum nostrarum invisibiliter distribuitur.

Deinde dicitur: Sit nomen Domini benedictum. *Et reliqua. Et sic dimisso.*

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις. Τῶ γὰρ Πατρὸς τὴν φωνὴ προσεμαρτύρει σοι, ἀγαπητόν σε Υἱὸν ὀνομάζουσα, τὸ Πνεῦμα δὲ εἶδει περιστερᾶς ἐβεβαίου τὸ ἀσφαλές. Ὁ ἐπιφανεὶς Χριστὲ ὁ Θεὸς καὶ τὸν κόσμον φωτίσας δόξα σοι.

Καὶ ῥαντίζει τὸν λαὸν, ὁ πάπας τὸ λαόν, ἐκ τοῦ ὕδατος.

Καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν ναόν.

Ψάλλοντες ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. β.

ΑΝυπόστατοι οἱ πιστοὶ, τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ διηγήσεως τὸ μέγεθος. Ἐν ᾧ γὰρ τῶν ἡμῶν παραπτώματι, γενόμενος ἄνθρωπος, τὸν ἡμῶν καθαρσιν καθαίρεται ὑπ' αὐτοῦ Ἰορδάνῃ, ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκήρατος, ἀγιάζων ἡμᾶς ἐν τῷ ὕδατι· ᾧ πᾶς κεφαλὰς τῶν δρακόντων συντρίβων ἐπὶ τῶ ὕδατος ἀστλίσωμεν δῶρα ὕδωρ μετ' ἐφρεσύνης, ἀδελφοί· ἐν ᾧ χάρις τῶ Πνεύματος τοῖς πιστοῖς ἀπλήστως ἀφθάτως ἐπιδίδοται παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

ιι Εἶτα τό· Εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου. Καὶ τὰ λοιπὰ, ἕως ἀπολύσεως.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἀκολουθία τῶ μεγάλω.) Cryptofer. Falascæ legit: *Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Συμεὼν. Officium sanctorum Theophaniorum.* Allatianus: *Αἱ δ' ἐγκαί θῶσι τὸν ἱερέα ὁ Ἀρχιερεύς. Orationes fecit Lumen a Pontifice recitandæ.*

b Μετὰ τὰ ἀπόλυσις.) Cryptofer. Falascæ, *ἀπόλυσιν ὁ ἱερεὺς τοῦ λαοῦ, ἡ ὑπηρέται μετὰ μακαρίων ἡ ὑμνοῦσι ἀδόντων ἕνα ἕκαστον ἐκ τρίτη. Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶ ὕδατος.* Ut supra. *Indult Sacerdos vestibus candidum, & ingreditur cum candelabris & incenso, cantantur Modulum toni obliqui quarti.* Vox Domini super aquas. Allatianus: *Ὑμνοῦσι λέγω τὸν ἕνα τοῦ ἑκάστου μυστικοῦ. Εἰρήνη πᾶσι. Τὸν κεφαλὰς ἡμῶν Κύριε ἡμοὶ Χριστῶ.* Ut supra. *Primo dicit orationem hanc secreto:* Pax omnibus. Domine Jesu Christe, &c.

c Ἐν τῷ ναῶ.) Veneta: ὁ τῷ ναῷ.

d Φωνὴ Κυρίου.) Cuncta hæc usque ad orationem, *Κύριε ἡμοὶ Χριστὲ*, desunt in Allatiano.

e Ἡμῶν δὲ ἀκούσαντων.) Veneta: *τραγῳδούντων τὸ παρὸν Τροπάριον. Præsentem modulum ter recitantes.*

f Εἶτα τὸ παρὸν Τροπάριον.) Vetusta Veneta legunt: *παρὸν δὲ τὸ τρισσεύεται αὐτὸ, λέγοντα τὸ Τροπάριον παρὸν ἐδείτε. Eoque ter dicto, bis præcentes modulos dicimus.* Quæ cuncta usque ad *πρὸς τὸν ναὸν τὸ βάπτος*, desunt in Cryptof. Falascæ.

g Πρὸ τῶν ψαλῶ.) Post hunc modulum Cryptof. Falascæ alia subjungit, *ἦχος ὁ δεύτερος ἐδὲ ἡ ἀγορὰ ὁ Ἰορδάνου. Τὰ ἀφάραμα, ἡ βασιλεῖα τῶ φωτὸς, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀφορῶντας ὑδάτους ἡ χεῖρ δηλοῖ, ὅτε ἐβαπτίσατο ὁ ἀμνὸς τῶ Θεοῦ, ἡ τὰ ἁμαρτίας τοῦ κόσμου ἀφαιρούμενα, ἡ ἀγαθὸς ἀναγέννει ὕδωρ· οἱ πεζοὶ φασὶ δεῦτε λάβετε τὸν καρπὸν σου. Αὐτὸ ἀγιάσατο γὰρ, ἡ σώσατο αὐτὸ ἐχρεν· αὐτὸς γὰρ εἶ ζωὴ, ἡ τῶ σοὶ, ἡ τῶ πᾶσιν τὸ κόσμον ἐν χεῖρ· Τὸ σοὶ ἐστὶ δόλιμον ἀπὸ τῶ ἀγαθῶ τὸ ἱερεῖ, ἡ τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων.* Ut supra. *Deinde dicitur.* Ut supra ibidem. Τάδε λέγει Κύριος ὁ παντοκράτωρ ὁ ἐν τῷ ὕδατι τῶν, τὸν σὸν δημιουργήσαντα, τὸν φωτίζοντα τὴ χάριτι, ἡ καθαίροντα ἁπάντα. *Et Sacerdos dicit secreto,* ἐπὶ ἐνέλευσε, ἡ ἁγίασον τὸ ὕδατος τοῦτο, ἡ δὸς αὐτῷ χάριν ἡ ἀλήθειαν, τὸν εἴσοδον τῶ ἐπὶ αὐτὸ ἐρχομένων ὀνόματι, ἵνα ἐν ὥρᾳ τῆς ἐπικλήσεως σου ἐπὶ τὸν κατερχομένου ὑδάτου, ἐξ ὅλης τῆς πλησμονῆς τῶ ἁγίου σου πνεύματος ἁγιασθῶσι τὰ ὕδατα τοῦτο, ἡ λάβωσι χάριν ἀναγεννήσεως. Τὸν γὰρ δεόμεθα ἐλεῶ σου, ἡ οἰκτίρμον ἐπὶ τὴ ἁμαρτίαις ἡμῶν, τὸν εἴσχυσε τὸν ἐχθρὸν, ἡ μὴ ἐνδείξῃ τὸν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς πλάσματος σου τούτου, ἀλλὰ φόβον σου ἐμβαλὲ ἐπὶ αὐτὸν, ἡ ὑποτάξον τὸν ἀρχοντα τὸν ἀντικειμένων ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν, τὸν οὐχνοῦντα τὸ ἀπατεῶνα ὀλέσαι, ἵνα βοῶμεν· τὸν ἐν μετὰ τῶν ἀγγέλων σου ἀντιλαμβάνου ἡμῶν, ὅτι σὸν ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἡ ἡ δύναμις, ἡ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, ἡ τοῦ Υἱοῦ, ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

h Ὁ Διάκονος· ἐπείλε.) Cryptof. Falascæ *Μετὰ ταῦτα λέγει ὁ Διάκονος· ἐπείλε ἁγιάσατο ἀγιασμὸν, Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶ ὑδάτων. Καὶ ὁ Διάκονος ἐξάπτων Κύριον ἐπὶ τῶ ὑδάτων πάλιν· ἐπείλε ἐπίχυσιν τῶ Κυρίῳ ἡμῶν Θεοῦ· ἐπείλε ἀγιάσατο τὸ ὕδατος τούτου· Ἐπὶ τῶν ὄνομα Κυρίου ἐπὶ τῶ ὑδάτων. Καὶ ὁ Διάκονος

tiesam crucem superior dicto super positam deponat ad altare, & super sanctam mensam reponit. Et Sacerdos sic dicit tono obliquo quarto. Magna crux apparuit in piscina: descendunt peccati filii, & remeant, secunda luce accepta, & Christo velut pretiosa margarita adornati, incorruptionis liberi. Hæque ter dicit: & ex Aquæ benedictæ labro Sacerdos implet vasa: & cantoribus canentibus Modulum tono primo. In Jordane baptizato. Incipit Aqua benedicta populum aspergere. Et sanctis vestibus completis degustat exea, & populo propinat: Et postquam populus omnis deliberavit, in templum regredimur.

α Ἔστω. *sic tò ὄνομα.* Præponunt vetustæ Venetæ. Ἰδιόμελον. ἦχος πλ. δ'. Σήμερον ὁ κτίσις φωτίζεται, σήμερον τοῦ κόσμου ἀθροίσματα τὰ σύμπαντα ἄνωθεν καὶ κάτω χορεύει· σήμερον ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι συμπανηγυρίσουσι διὰ τὸν Βαπτιστήν. πηγαὶ ὑδάτων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην· ἴδωμεν πάντες ἐν ἐκείνῳ τὸν βαπτίζοντα τῷ κεφαλῇ τὸν ἀκρογωνιαῖον, τὸν ἄναρχον πρῶτον. δύο δ' ἀνατολαὶ φανῶ φοβεροὶ· σημεῖον βαπτίσματος. ἐπιφάνεια ἐν ὕδασι τὸ θεῖον πανάγιον πάσιν ἐδείχθη. καταγάζεται πᾶς ἐκ τοῦ ἁγίου ναὸς τοῖς σεσωσμένοις ἐκεῖ. *Modulus proprii cantus: tono obliquo quarto.* Hodie creatura illuminatur, cuncta hodie cœlestia simul & terrena collætantur, hominibus Angeli commiscentur: ubi enim regis est præsentia, illuc aula concurrit. Ad Jordanem itaque properemus. Quomodo Joannes vectigem non manufactum & innoxium inciget, spectemus: ac Apostolicam vocem continentes, concordi voce modulemur. Salutaris Dei gratia cunctis hominibus illucens, & fidelibus cunctis magnam misericordiam exhibitura nobis apparuit.

Tilianum Menæum MS. in quo etiam mihi præsens ritus occurrit, post prolixum Vesperarum & Missæ simul, hac die si jejunium fuerit, dicendarum Officium, Aquæ benedicendæ ordinem ab hoc in pluribus diversum exhibet.

Egreditur Sacerdos ad Baptisterium cum populo, suffitibus, & cereis, concinente Modulum: Tono quarto obliquo. Vox Domini, &c.

Quo completa, Sacerdote aquam suffumigante, dicit Diaconus. Sapientia. Et cantor recitat Prophetias.

Prima baptismi Prophetia.
Propheta Esaiæ lectio.
Hæc dicit Dominus. Lætare, &c.
Lectio secunda.
Propheta Esaiæ lectio.
Hæc dicit Dominus. Sitientes.
Lectio tertia.
Esaiæ Prophetæ.
Hæc dicit Dominus. Haurite aquam.

His completis, recitat Collectam Diaconus, & Sacerdos orationes dicit secreto: Usque finitur, omnibus audientibus dicit. Magnus es Domine: & miranda opera tua.

Deinde crucem pretiosam in aquam sanctam immittit, & emit populus. In Jordane te, Domine, baptizato.

Et dilecto accedit ad templum, & si fuerit jejunium, & celebraverit, panembenedictum populo distribuit: & dimittit. Si vero jejunii dies non fuerit, neque celebraverit: dicit orationem, & dimittit.

Ἔξερχεται ὁ Ἱερεὺς ἐν τῷ βαπτισθρίῳ τ̃ λαοῦ, θυμιατὸν, καὶ κηρὸν, ψάλλων ἑσπέριον· ἦχος πλ. δ'. Φωνὴ Κυρίου. Ut supra.

Καὶ τότε πληρώσας, τ̃ Ἱερεὺς ξυμεῶνος τὸ ὕδωρ, λέγει ὁ Διάκονος. σοφία. καὶ ὁ ψάλτης λέγει τὰς προφητείας.

Προφητεία πρώτη τ̃ βαπτίσματος.
Προφήτου Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα.
Τάδε λέγει Κύριος. διψῶντες. Ut supra.
Ἀνάγνωσμα δεύτερον.
Προφήτου Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα.
Τάδε λέγει Κύριος. οἱ διψῶντες.
Ἀνάγνωσμα τρίτον.
Προφήτου Ἡσαΐου.
Τάδε λέγει Κύριος. ἀντλήσατε ὕδωρ.

Μετὰ τοῦτο, λέγει ὁ Διάκονος τῷ συμπαντικῷ, καὶ ὁ Ἱερεὺς λέγει καθ' ἑαυτὸν τὰς εὐχάς. καὶ πληρωθεισῶν, λέγει ὁ ἱερεὺς πάντων. Μέγας εἶ Κύριε. καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου.

Εἶτα βάλλει τὸ τίμιον ξύλον εἰς τὸ ἁγίασμα, καὶ ψάλλει ὁ λαός. Ἐν Ἰορδάνῃ, βαπτιζομένου σου Κύριε.

Καὶ ἔωθεν εἰσέρχεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ εἰ μὲν ἦν νηστεία καὶ λειτουργήσει, δίδει τῷ ἀναφορεῖ ἅλας, καὶ ἄπολύει. εἰ δὲ οὐκ ἦν νήστιμος, οὐδὲ λειτουργήσει. λέγει τῷ ἱερεῖ εὐχὴν ἐκ κεφαλίου.

Compendiosius est in Cryptof. Bessarionis.

Ordo ad aquam sanctorum Theophaniorum in Ecclesia observandus.

Archidiacono Collectam recitante. In pace Dominum precemur, &c.

Oratio. Domine Jesu Christe, &c.

Dicta quoque, Amen secreto, cum collectam terminaverit Archidiaconus, vociferando incipit Sacerdos. Magnus es Domine.

Populus. Amen. *Sacerdos.* Pax omnibus. *Diaconus.* Capita. Inclina Domine, &c.

Τάξις γινομένη εἰς ὕδωρ τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ποιεῖτος τ̃ Ἀρχιδιακόνου τὴν συναπτήν. Ἐν εἰρήνῃ τ̃ Κυρίου δεηθῶμεν. Ut supra.

Εὐχή. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Ut supra.

Καὶ ἐπειδὴ καθ' ἑαυτὸν τὸ, ἀμήν, πληροῖ τ̃ Ἀρχιδιάκονος, ἀπάρχεται ἐκφωνῶν. Μέγας εἶ Κύριε.

Ὁ λαός. Ἀμήν. Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς. Κλῖνον Κύριε. Ut supra.

Barberinum S. Marci.

Δεηθῶμεν πάντες τῷ ἁγίῳ Θεοφανείων.

Εἰπωμεν πάντες τῷ. Κύριε ἐλέησον.

Ὁ θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ παντοκράτωρ, ὁ πρὸ τ̃ γενέσεως ἐπισάμενος, καὶ ἐκ τ̃ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι καλέσας. δεόμεθα.

Ὁ τὰς ἀρχὰς ἐκτείνας, καὶ τοῦ γῆν ἐξ ὑδάτων διαμερίσας. δεόμεθα.

Ὁ παράδεισον φυτεύσας ἐν Ἐδὲμ κατ' ἀνατολὰς & πηγὴν ἐκ τοῦ φυτοῦ πηγάσας ἐν αὐτῷ. δεόμεθα.

Ὅτῳ πεφιμωμένῃ Πατριάρχῃ Ἰακὼβ ῥάβδῳ & ὕδατι εὐλογήσας, καὶ πληθύνας, δεόμεθα.

Ὁ διὰ Ἠλιοῦ & Θεσβίτου, διὰ τ̃ τριττοῦ τ̃ ἐκχύσεως τ̃ ὑδάτων τὸ τελεσιούργημα τ̃ μιᾶς Θεότητος ἡμῖν ἀποδείξας, δεόμεθα.

Ὁ ἐν Ἡσαΐᾳ τ̃ προφήτῃ κηρύσσοις ἡμῖν, ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τ̃ πηγῶν & σωτηρίου. δεόμεθα.

Ὁ τῷ προδρόμῳ Ἰωάννῃ ὑποκλίνας τὴν ἀχράντων κορυφὴν, & ἐν ῥείθροις Ἰορδάνου βαπτισθείς, δεόμεθα.

Ὃν ἡ θάλασσα εἶδε & ἔφυγε, τὸν δὲ Ἰορδάνης ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ὀπίσω, δεόμεθα.

Ἐδόσθη σε ὕδατα ὁ Θεὸς, ἐδόσθη σε ὕδατα κληροβοθῆσαι, δεόμεθα.

Ὑπὲρ τ̃ εὐλογηθῆναι ἡμᾶς πάσῃ εὐλογίᾳ & Πνεύματι, δεόμεθα.

Ὑπὲρ τ̃ εὐλογηθῆναι. Ut supra

Ὑπὲρ & γενέσθαι εἰς καθαρισμόν. Ibidem.

Ὑπὲρ & γενέσθαι εἰς καθαρισμόν. Ibidem.

Σῶσον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τ̃ ἐπιφανείᾳ σου, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, δεόμεθα.

Ὑπὲρ τ̃ ῥυσθῆναι. Ibidem.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου Κύριε.

Εὐχὴ εἰς τὴν εὐλόγησιν τ̃ ἁγίων Θεοφανείων.

Ποιεῖτος τ̃ Ἱερέως μυστικῶς τὴν εὐχὴν τέλους. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Ut supra.

Πρόλογος τ̃ ἁγίων Θεοφανείων λεγόμενος ἀπὸ τ̃. Μέγας εἶ Κύριε. Sequitur immediate. Τριὰς ἀκτίστε. Ut supra.

Ἕτερος πρόλογος. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς τ̃ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψω, καὶ ἐποίησω λύτρωσιν τ̃ λαῷ σου. Ἰδοὺ γὰρ ἑορτὴ ἐπέστη καιρὸς, καὶ οἱ ἄγγελοι μετ' ἀνθρώπων ἑορτάζουσι· καὶ χορὸς ἁγίων πλησιάζει ἡμῖν. καὶ πάλιν. Ut supra.

Nisi quod particula τοῦ, ubique deest: & orationi cujus initium est, Μέγας εἶ Κύριε, nil præfigitur tituli.

Καὶ λέγει ὁ Ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ ἄρχων. Τὰς κεφαλάς. Ὁ Ἱερεύς. Κλῖνον Κύριε. Ut supra. Καὶ εὐθέως βαπτίζει ὁ Ἱερεὺς τὸν λαὸν λέγων, σοὶ τῷ πλήθει τὸ βαπτίσασθαι. καὶ ψάλλει. Μακαρίσωμεν τὰς φρονίμους παρθένους· καὶ ἀδιάλειπτον, καὶ λέγει καὶ τὰ ἑξῆς.

Dicenda a Diacono ad sanctorum Theophaniorum aquam.

Dicamus omnes, Domine miserere.

Deus Pater omnipotens, qui antequam essemus, novisti nos, & e nihilo ad esse vocasti, rogamus.

Qui cælos extendisti, & terram super aquas fundasti, rogamus.

Qui paradisum in Eden fundasti, & fontem quadrifidum in eo jussisti scaturire, rogamus.

Qui Patriarchæ Jacob ovili baculo & aqua benedixisti: & illud multiplicasti, rogamus.

Qui per Eliam Thelbitem, & trinam aquarum effusionem, unius Deitatis Trinitatem personarum nobis manifestasti, rogamus.

Qui per Isaiam Prophetam nobis dixisti, Haurite aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, rogamus.

Qui præcursori Joanni caput immaculatum inclinasti, & in fluentis Jordanis baptizatus es, rogamus.

Quem mare vidit, & fugit: & Jordanis conversus est retrorsum, rogamus.

Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt, rogamus.

Ut omni benedictione spirituali benedicamur, rogamus.

Ut benedicamur, &c.

Ut velut aquæ Jordanis benedicantur, rogamus.

Ut adveniat, &c.

Ut fiat in expiationem, &c.

Salva nos Deus tua manifestatione, & exaudi nos, rogamus.

Ut liberemur, &c.

Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam, rogamus te Domine.

Oratio ad benedictionem sanctorum Theophaniorum.

Faciente Sacerdote hanc precem secreto. Domine Jesu Christe, &c.

Prooemium sanctorum Theophaniorum, dicendum priusquam pronuncietur illud, (Magnus es Domine.) Trinitas increata, &c.

Aliud prooemium. Benedictus es Domine Deus Israel: quia visitavit, & fecit redemptionem populo suo. Ecce enim festivus adest nobis dies, & Angeli simul cum hominibus lætantur: & sanctorum chorus adest nobis, &c.

Et dicit Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita. *Sacerdos.* Inclina Domine. *Et confestim aspergit Sacerdos populum dicens una cum plebe modulum, tono quarto. Imitemur prudentes virgines. Et laudem Deo dicit: & alia subjungit.*

Aliud Barbarinum.

Officium aquæ benedictæ sanctorum Theophaniorum.

In majoribus quidem Ecclesiis, Vespere, id est finita sancta missa (tunc celebranda) fit officium. Diaconus non dicit. In pace procedamus: *sed pronunciatur*: Sapientia. *Tunc incipiunt Cantores modulos. In oratoriis vero perficitur officium hoc pacto. Dicto*, Gloria in altissimis, *incipit Sacerdos exclamando*. Quis sanctus es Deus noster. *Et Sacerdos cum incenso & candelabro, ad lavacrum sive fontem atrii, sive mediæ areæ egreditur, continens modulum, Tono quarto*. Vox Domini, &c. *Deinde versiculos incipiunt Cantores*. Hodie aquarum, &c. *Versiculus*. Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ. Velut homo, &c.

Et incipiunt prophetiæ tres. Prima, Isaiæ lectio.

Hæc dicit Dominus. Lætare.

Prophetiæ Isaiæ lectio.

Hæc dicit Dominus. Sitientes.

Prophetiæ Isaiæ.

Hæc dicit Dominus. Haurite.

Prophetiis finitis, recitat Apostoli lectionem ad Corinthios. Fratres. Nolumus vos ignorare. Alleluja. *Deinde hoc pacto*. Evangelium ex Joanne. In illo tempore. Venit Jesus, &c.

Et incipit Diaconus clara voce. Dicamus omnes ex tota anima. Domine omnipotens.

Pro sancta hac domo.

Pro Patre & Episcopo.

Pro piissimis.

Ut benedicantur, &c.

Ut demonstrentur esse sicut Jordanis fluenta.

Ut adveniat.

Ut fiant in expiationem.

Christe Deus noster, qui in Bethleem natus es, & in præsepe recubuisti, præsentes aquas sanctifica.

Christe Deus noster, qui lumen & sanctitatem emittis: rogamus te præsentes aquas sanctifica.

Christe Deus noster, qui baptizandus ad Jordanem, & justitiam omnem impleturus venisti: præsentes aquas sanctifica.

Christe Deus noster, qui a Patre testimonium accepisti: rogamus, &c.

Qui præcursori Joanni purissimam cervicem submisisti, & in fluentis Jordanis baptizatus es, rogamus te.

Ut liberemur, &c. Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam. *Populus*. Domine miserere. *Sacerdos capite inclinato, orationem hanc secreto recitat: neque voce clara terminationem orationis profert, sed apud se*, Amen, *dicit*. Domine Jesu Christe, &c.

Et confestim proœmium clara voce adoritur. Trinitas increata.

Ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Γίνεται μὲν ἡ ἀκολουθία εἰς τὰς μεγάλας ἐκκλησίας τῇ ἑσπέρᾳ, ἤγουν τῇ παραμονῇ, μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἁγίαν λειτουργίαν. ὁ Διάκονος οὐ λέγει. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν· ἀλλὰ δίδοται. Σοφία. καὶ ἄρχονται οἱ ψάλται τὸ τροπάριον. ἐν δὲ τοῖς εὐκτηρίοις γίνεται ἀκολουθία οὕτως. μετὰ τό, Δόξα ἐν ὑψίστοις, ἐκφώνως ὁ Ἱερεύς. ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. καὶ ἐξέρχεται ὁ Ἱερεὺς μετὰ θυμιάματος καὶ μανουαλίου εἰς τὸν λουτῆρα τοῦ μεσαύλου ψάλλων τροπάριον. ἦχος πλ. δ΄. Φωνὴ Κυρίου. Ut supra. Καὶ εἶθ' οὕτως ἄρχονται οἱ ψάλται στίχον. Σήμερον τῶν ὑδάτων. Ibidem. στίχος. Ἴδοσάν σε ὕδατα ὁ Θεός, ἴδοσάν σε ὕδατα. Ὡς ἄνθρωπος. Ibidem.

Καὶ ἄρχονται προφητεῖαι τρεῖς. ἡ πρώτη.

Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος. Εὐφράνθητι.

Προφητείας Ἡσαΐου.

Τάδε λέγει Κύριος. Οἱ διψῶντες.

Προφητείας Ἡσαΐου.

Τάδε λέγει Κύριος. Ἀντλήσατε.

Καὶ μετὰ τὰς προφητείας λέγει τὸν Ἀπόστολον πρὸς Κορινθίους. Ἀδελφοί. Οὐ θέλομεν ὑμᾶς. Ἀλληλούϊα. Εἶθ' οὕτω, τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ut supra.

Καὶ ἄρχεται ὁ Διάκονος, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ. Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς. Κύριε παντοκράτορ. Ut supra.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς καὶ Ἐπισκόπου.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων.

Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι. Ut supra.

Ὑπὲρ τοῦ ἀναδειχθῆναι αὐτὰ ὡς τὰ Ἰορδάνεια ῥεῖθρα.

Ὑπὲρ τοῦ καταφοιτῆσαι.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτὰ εἰς καθαρισμόν.

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθείς, καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθείς, τὰ προκείμενα ὕδατα ἁγίασον.

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πηγάζων ἡμῖν φωτισμὸν καὶ ἁγιασμόν, δεόμεθά σου τὰ προκείμενα ὕδατα ἁγίασον.

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι παραγενόμενος πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην, τὰ προκείμενα ὕδατα ἁγίασον.

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὑπὸ Πατρὸς τὴν μαρτυρίαν δεξάμενος, δεόμεθα.

Ὁ τῷ προδρόμῳ Ἰωάννῃ ὑποκλίνας τὴν ἄχραντόν σου κορυφήν, καὶ ἐν ῥείθροις Ἰορδάνου βαπτισθείς, δεόμεθά σου, τό.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Ὁ λαὸς τό, Κύριε ἐλέησον. Ὁ Ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν λέγει τὴν εὐχὴν μυστικῶς, μὴ λέγων τῆς εὐχῆς τὴν ἐκφώνησιν· ἀλλὰ καὶ τό, ἀμήν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν λέγει. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Ut supra.

Καὶ εὐθέως ἄρχεται τὸν πρόλογον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, Τριὰς ἄκτιστε.

Ὁ Ἱε-

Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς. Κλῖνον Κύριε. Ut supra,

Εἶθ' οὕτω λέγει ὁ Ἱερεύς. Δόξα τῇ παναγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ, καὶ ἀχωρίστῳ Τριάδι πάντοτε. Καὶ βαπτίζει τὸ ἅγιον ἐγκόλπιον τρεῖς σταυροειδῶς εἰς τὸ ὕδωρ, ψάλλων τρίς· ἦχος ά. Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸ ῥαντίσαι τὸν λαόν, λέγει ὁ Διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός· καὶ ἀπόλυσις.

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus*. Capita vestra Domino, &c. Inclina Domine, &c.

Tum vero Sacerdos dicit. Gloria sanctissimæ, & consubstantiali, & individuæ Trinitati perpetuo. *Et immergit in aquam sacram reliquiarum thecam ter cantans etiam ter, Tono primo*. Baptizato in Jordane, &c.

Post hæc eo populum aspergente, dicit Diaconus. Miserere nostri Deus. *Et fit dimissio*.

IN OFFICIUM MAJORIS AQUÆ BENEDICTÆ in sanctis Theophaniis. Notæ.

1 A *Κακολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ*.) Majoris Aquæ benedictæ solemniori ritu baptismo apud Orientalem Ecclesiam perficiendo destinatæ, præsens est benedictio: cujus institutio ad eos referenda est, qui piscinam baptismalem quotannis renovari, & precibus sacrisque ritibus sanctificari præceperunt. Pervigilii vero Epiphaniæ vespere semel hanc lustralem aquam, tum secundo, in ipsa festi liturgia, aliam consecrat eadem Ecclesia: priorem quæ lustrando, bibendo, populum demumque aspergendo absumit: secundam inter missarum sacra dedicatam, ut sanctiorem pœnitentibus sanguinis calice privatis propinandam, aut immunda quædam & polluta expiaturam, summa religione asservant Græci. Hujus autem Aquæ in Theophaniis consecrandæ, sicut & baptismatis tunc conferendi ritum videtur Siricius Pontifex in Epistolis reprobasse; condemnavit & Leo magnus epist. 4. antiquare etiam molita sunt Concilia plura a Pamelio in caput 19. Tertulliani de Baptismo adducta: quæ tamen minus moverunt Orientales, ut morem diu receptum repudiarent. Illum enim jam Gregorii Theologi tempestate viguisse noverant, ex ejus verbis in oratione *εἰς τὰ φῶτα*, quæ est 39. *καιρὸς ἀναγεννήσεως, γεννηθῶμεν ἄνωθεν· καιρὸς ἀναπλάσεως, τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἀποδυσώμεθα· Χριστὸς φωτίζεται, συναστράψωμεν· Χριστὸς βαπτίζεται, συγκατέλθωμεν, ἵνα καὶ συνανέλθωμεν*. *Tempus regenerationis est, renascamur desuper. Tempus restaurationis, primum Adam deponamus. Christus illuminatur, simul fulgeamus. Christus baptizatur, descendamus cum eo: & una cum eo ascendamus*. Ibi autem baptizandos alloquitur, nec non & oratione sequenti, qua moram omnem baptismatis suscipiendi condemnat: *σκέπτῃ καὶ ἀναβάλλῃ; ἀπεκδέχῃ τὸ ἅγιον πάσχα· μένεις τὴν πεντηκοστήν· Χριστῷ συναποθάνωμεν*. *Cunctaris & excusationes in peccati obtendis. Diem luminum expecto: Pascha mihi charius est: ad Pentecostem usque præstolabor. Cum Christo mihi melius est illuminari*, &c. atque ita baptismum in Epiphaniæ diem, Gregorii ætate, æque ac in Paschate vel Pentecoste remittebant, vel certe suscipiebant. Hac de causa cum et scribit Theophanes, *βασιλεῖ τῷ Ζήνωνι συνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ καὶ αὐτῇ, ἐκτίσατο ὁ βασιλεὺς γενέσθαι Χριστιανός. ὁ Ἰουστῖνος ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐν τοῖς Θεοφανίοις* ... *Heruleorum rex Grætis cum subditis sibi populo C P. advenit, ut fieret Christianus ab Imperatore expetiit: Justinianus vero collatis eidem in Theophaniis baptismo, suscepit eum e fonte: & simul cum eo proceres senatoresque sunt baptizati*. Proinde nil mirum si eo die baptismatis aquæ dedicari cœperint, *τὰ συμφωνοῦντα Χριστῷ*, ut ejus baptismum lustralibus aquis consecratis, devotius exciperent, vel religiosius venerarentur. Quam consuetudinem iterum videtur expressisse Chrysostomus orat. de baptismo Christi, dicens: *Αὕτη γὰρ ἐστιν ἡμέρα καθ' ἣν ἐβαπτίσατο, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων ἡγίασε φύσιν. διὰ τοῦτο, ἐν μεσονυκτίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἅπαντες ὑδρευσάμενοι, οἴκαδε τὰ νάματα ἀποτίθενται. καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον φυλάττουσι. ἅτε δὴ σήμερον ἁγιασθέντων τῶν ὑδάτων· καὶ τὸ σημεῖον γίνεται ἐναργές, οὐ διαφθειρομένης τῆς φύσεως ἐκείνων τῶν ὑδάτων τῷ μήκει τοῦ χρόνου. ἀλλ' εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον, καὶ δύο καὶ τρία πολλάκις ἔτη, τὰ σήμερον ἀντληθέντα ἀκέραια καὶ νεαρὰ μένει, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον τοῖς ἄρτι τῶν πηγῶν ἐξαντληθεῖσιν ἐφάμιλλα*. Hæc enim dies est qua baptizatus est Christus, & aquarum naturam sanctificavit. propterea que in hac solemnitate sub media nocte omnes cum aquam haustam acceperint, domum latices referunt, ac recondunt; & per annum integrum reservant, ut pote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ. Fitque miraculum evidens, dum nil temporis longinquitate, aquarum illarum natura corrumpitur: sed integro anno, atque adeo biennio, & triennio, sæpe quæ hodie fuit hausta, incorrupta & recens permanet: ac post tantum temporis, cum iis quæ fuerint de fontibus nuper educta, de integritate certat. Non erat certe tanta devotione, in domos deportare in Epiphaniæ nocte aqua, & miraculo probato, in longissimum temporis tractum reservanda non erat, inquam illa, prophana & communis solemnioluj, sed quæ sacris precibus in Ecclesia sanctior reddita, regenerationis humanæ usibus fuerat ex Patrum instituto deputata: atque adeo in hac die baptismus, sic & aquæ perficiebatur consecratio: & de nocte quidem celebratam, inficiari nullus potest, cum apertissima Chrysostomi verba id convincant: ea vero noctis parte, quæ luci vicinior est, peractam conjicio, quod & nocte haustam, & ea die qua festum nem habebat, id est Epiphaniæ in domos portatam asserit sanctus Antistes. Ex quo non obscure colligitur aquæ consecrandæ ritum profunda nocte prius celebratum, successu temporis in pervigilii vespera deinceps peractum, cujus consuetudine Petrum Gnapheum agnoscunt auctorem Theodorus Lector & Cedrenus in Zenonis vita. Ille quidem de eo scribens: *Τὸν ἐν Θεοφανίοις ἐπίκλησιν ἐν ἑσπέρᾳ γίνεσθαι ἐπενόησε*. *Aquarum in Theophaniis orationem vespere fieri constituit*: hic autem monitis ab illo vocibus. *Πέτρος ὁ γναφεὺς πρῶτος ἐπενόησε τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς ἁγίοις Θεοφανίοις ἐπίκλησιν ἐν ἑσπέρᾳ γίνεσθαι*. *Petrus Fullo Aquarum in sanctis Christi Theophaniis orationem vespere primus excogitavit*: non ita certe, ut baptismum hac die conferendum sanxerit, ex adverso nam ut illa Gregorii Theologi sententia; vel quod hac die aquas benedicendas injunxerit; antiquiorem enim illo morem nullus dubitat, & ex Apostolica traditione ad sua usque tempora transiisse ostendit Basilius de Spiritu sancto ad Amphilochium: *Εὐλογοῦμεν δὲ τό τε ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως;* *Benedicimus baptismatis aquam, & unctionis oleum, insuper & baptizatum, quibus nam scripturis edocti, nonne a silente, & secreta traditione?* Sed quod Aquarum benedictionem noctu prius celebratam, ipse in præcedentem vesperam edicto promulgato, & deinceps in Ecclesia observato revocaverit: cujus licet impii, & de religione Christiana male meriti institutum, in re levioris momenti, potuit sequentis temporibus fidelium commodo studens Ecclesia renovare vel probare, maxime si sit Imperatoria voluntate confirmatum, (favebat enim Gnapheo

Euchol.

Zeno, & in ejus mentem & dogmata præcipui quique Antistites juraverant) ut cum illud convellere posset & abrogare penitus, ut non noxium tamen & a specie mali alienum vigere permiserit.

a Μετὰ τὸ ἀπολυθῆναι τὸν ὄχλον.) Hoc est habitis missæ solemnis hac præsertim die solitis, juxta scripta fol. 68. & 129. At cum vespere consecretur aqua hæc, vespere quoque hoc die sacris operantur Græci; siquidem jejunii dies fuerit, ait typus Tilianus, id est habendo jejunio commodus: Theophaniorum enim pervigilium nusquam jejunio vacat, nisi forte in Sabbatum, vel Dominicam inciderit, quibus ex antiquo instituto jejunare nefas: unde cum ejusmodi dies ut festivi maturinis horis missam dicendam expectant, si Theophania præcedant, non post missam, sed post Vesperas sub vespere consecrandam aquam exquirunt: alii vero dies jejunio apriores missam (qua dicta comedere licitum est) versus noctem, ac una, prout hic scribitur, benedictionem aquæ rejiciunt. Coriolanus quædam de hoc jejunio scribit Theophili Alexandrini Canon: & Blastares elementi K. cap. 27. idemque cap. 9. de Τεσσαρὰ lumpa verborum ambage eadem explanat, quæ missæ sacrificium hoc die, & quibusdam aliis, Christi nempe natalitiis, & feria magna quinta ad serotinas horas difficultandum moveri, Christi nimirum amissa gratiæ lucæ, peccati cæcitatique tenebris in genus humanum inclementiæ ingruentibus, manifestationem, veramque διφώτισιν; de qua dolcle differique plura differit.

3 Ἁγιασθῇ, σώσον, φύλαξον.) Paucis multa: tribus omnia salutis media petulat Ecclesia. Gratiam dico prævenientem, comitantem, & subsequentem. ἁγιασθῇ, præveniendo: σώσον, comitando. φύλαξον, subsequendo. ἁγιασθῇ, ut sanctificemur: σώσον, ne sancti vegetemur: διαφύλαξον, ut vegetati perseveramus. dein ἁγιασθῇ, ut vocemur ἅγιοι, ut justificemur: φύλαξον, ut glorificemur: quosentium præcipis & prævenis, vocas: quos salvas & comitaris, justificas: quos subsequendo conservas, nunquam deserendo a te repellis: ἁγίασόν με; ut bonum te prævenienti conceptum, te volumus: σῶσον, ut bonum quod te prævenienti volumus, te comitante efficaciter operemur: διαφύλαξον, ut in bono te prævenientis concepto, te comitante ad opus deducto, te subsequente perseverantes glorificemur.

4 Καὶ βαπτίζεται τίμιον σταυρόν.) Barberinum MS. secundum non aperte crucem, sed τὸ ἅγιον ξύλον in aquam immergi præcipit. Est autem ξύλον ibi ea vel crux e materia preciosa a Pontifice inter celebrandum propter sanctorum reliquias inclusas τὸ τίμιον religiosius in fonte gestari solita.

Eandem porro in festivitate Epiphaniæ pervigilio Aquam sacram faciendi consuetudinem, a Græcis acceptam, a Latinis prout olim observatam, quotannis animadvertit: ac utrosque non mediocri accensorum cereorum & diversimode pictorum (unde illis sua paroemia, *viole' piele' comme la chandelle de Rue.*) Vespertinum illud officium vere φῶτα & φώτισμα illustrare; eoque fuisse τὸ φωτισμοῦ, *vocibus multis nunc deprecantibus*, excipere. Et licet obscurior & profundior nox, una vel duabus horis jam progressa, nubibus & tenebris cælum contexerit, non κακὸν κάκον, sibi mutuo precantur; quasi ab illatis sibi tam tenebrosum unico; sed τὸ κακὸν ἄμετρον, vel ἔχωμεν ἀπόλαυσιν, voce alacri, quasi recens orto sole, congemmantes: & aqua sacra *lustrati non impuri illuminati* se vocant, respectu ad Sacerdotem habito, qui dum illos ἁγιάζει *aspergit*, id est ἁγιάζει: *aqua aspersa sanctificat*, dicitur illos *sanctos illuminare*.

OFFICIUM IN NOVITIUM HABITUM Monasticum insipientem.

a ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΑΡΧΑΡΙΟΝ ΝΕΟΝ ΜΟΝΑΧΟΝ ΕΝΔΥΟΜΕΝΟΝ ΤΟ ΣΧΗΜΑ.

Præmittat Sacerdos Benedictionem. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas.

Pater noster. Quia tuum est.

Modulus. Tonus ultimus secundus.

Miserere nostri Deus, miserere nostri.

Gloria. Domine miserere nostri.

Et nunc. Misericordiæ portam.

Dominum deprecemur.

GRatias agimus tibi Domine Deus noster, qui juxta magnam misericordiam tuam, a vana mundi conversatione servum tuum liberatum, ad venerabilem hanc professionem advocasti: concede ergo illi, ut in hoc Angelico convictu condigne vitam agat, & a laqueis diaboli illum præserva: mundam ejus animam corpalque, ad mortem usque custodi, & sandem tibi templum sieri largire: insesa illi ut te semper, & mandata tua in mente habeat; humilitatem, charitatem, & manisuetudinem illi tribue. Intercessionibus super omnes sanctæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, & omnium sanctorum tuorum. Amen.

Dominum precemur.

AD salubre jugum tuum subeundum, servum tuum N. Domine suscipe; & ex electorum tuorum grege annumeretur, præsta: sanctitatis veste illum redde, temperantia lumbos ejus constringe, omnis illam continentiæ athletam præbeat, in ipso & in nobis gratiarum tuarum munus absolutum

Πρὸ τῆς καρδοβίτσας, ἐρωτᾶται πρῶτον τοῦτο. Ἐκουσία γνώμῃ προσῆλθες τῷ Χριστῷ, μὴ ἐκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας; Ἀποτάσῃ τῷ κόσμῳ, ἢ παῖς ὁ κόσμος; Παραμένεις τῷ μοναστηρίῳ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἕως ἐσχάτης σε ἀναπνοῆς; Ὑποτάσσῃ τῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι; Φιλάσκεις ἑαυτὸν ἐν παρθενίᾳ, καὶ σωφροσύνῃ ἕως ἐσχάτης σε ἀναπνοῆς; Βλέπε, ἀδελφέ, ὅπως σωσθήσῃ δι' ὅσων τῷ Χριστῷ. ἄγγελοί εἰσιν, οἱ ἀπογραφόμενοι καὶ ὁμολογοῦντες σε, ἵνα ἐν μέλλοντι ἀποστεῖλαι ἐντολὴν ἁθλητῇ παρεστῶ σε τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Καὶ σωσθέντες ἐπὶ πάντι, ἐκλέγεσθε τῷ Διδασκάλῳ. Κλίναντες τὰ γόνατα· καὶ γονυκλινοῦντες τὸν ἀδελφὸν, ἐπεύχεται ὁ Ἱερεύς.

Εὐχαριστῶμέν σοι Κύριε. Ut supra.

Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς. Ὁ Ἱερεὺς εὔχεται.

Κύριε, Κύριε, ὁ δυνάμεως τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς πᾶσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εὐλόγησον τὸν δοῦλόν σε, καὶ φύλαξον αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματί σου, χάρισαι αὐτῷ μετὰ πάσης κατὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ φοβεῖσθαί σε πᾶσαν καρδίαν, καὶ πᾶσαν ἀρέσαι μετανοίαν μετὰ πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης, εἰς τὸ ἐπιλαβέσθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς· ἐπαξίως πολιτευσάμενος τῷ πρὸς εὐαρεστῆσαί σε τῷ Υἱῷ καταξιωθῆναι τῆς κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης σε διὰ τῶν οἰκτιρμῶν.

Novitii vestibus initiandi indicendi officium.

DE his, priusquam tondeatur, fiat interrogatio. Spontene ad Christum accessisti; num vi aut necessitate compulsus? Renuncias mundo, & his quæ in mundo sunt? Permanebis in Monasterio & in exercitiis vitæ Monasticæ, usque ad extremum vitæ halitum? Subjicieris fraternitati in Christo? Custodies teipsum in virginitate & continentia, usque ad ultimum vitæ? Vide frater, quæ pacta cum Christo inis. Adsunt Angeli, vorum tuum scribentes, de quo & in secundo Domini tui Jesu Christi adventu expostcris. *Hæc ipse in omnibus annuente: & Diacono dicente.* Flectentes genua: *ipso etiam fratre genua flectente precatur Sacerdos:*

Gratias tibi agimus Domine, &c. *Sacerdos.* Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra. *Sacerdos precatur.*

Domine, Domine, virtus salutis nostræ, qui nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Jesu Domino nostro benedicis, benedic servum tuum, & in nomine tuo conserva illum. Concede illi, ut in vanum cursu, sed in veritate requisitam omnem frugiat, virutemque sectetur, fide, spe, & charitate, ne apprehendat vitam æternam: & secundum mandata unigeniti Filii tui, sorte Sanctorum in lumine gloriæ tuæ dignus habeatur. Miserationibus, &c.

Vetusta Venera hoc pacto legunt.

Τάξις γινομένη εἰς τὸ φορέσαι τινὰ ῥάσον μόνε, καὶ καυκαλύχιον.

Μετὰ τὸν ἀπόλυσιν τῆ ὥρᾳ, ἐκφέρουσι τὰ μελλοκαμήλια· ἐξάγουσιν αὐτὸν μέσον τῆ ναῦ. ὁ δὲ Ἱερεὺς ποιεῖ τὸ εὐλογητόν. καὶ οἱ ἀδελφοὶ μὴ τὸ ἀμέλι, λέγουσι τὸ τεσσαρακοστὸν ψαλμόν. Πατέρ ἡμῶν. ὁ Ἱερεύς. Ὅτι σὲ ἐστὶν ἡ βασιλεία. καὶ οἱ ἀδελφοὶ τὸ, ἀμήν· καὶ εὐθέως τὰ ἑσπερινὰ ταῦτα· ἦχος δ'.

Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ποιῶν σοι μεθ' ἡμῶν καὶ τοῖς σοῖς ἐπιεικείαν, μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σε ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ γαῖς αὐτῶν ἱκετείαις εὐφρόσυνον ἡμῖν ζωὴν ἡμῶν.

Εὐχή.

Ordo servandus cum quis habendi solum & pileum induit.

Post dimissionem horarum Tonsura inspiciendum induunt: & cum in templi medio locum. Sacerdos autem a beneficiorum auspicentur: & Amen dicto fratres dicunt, Ter sanctum secreto. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est regnum. Et *fratres dicunt.* Amen: *& statim sequentes modulos. Tono quarto.*

Deus Patrum nostrorum, qui semper secundum misericordiam tuam nobiscum agis, ne misericordiam tuam fratribus nostris averras, sed ipsorum precibus viam nostram in pace dirige. Gloria.

Bbb ij

Fidei formam, & mansuetudinis imaginem.

Et nunc. *Deipara.*

Omnium sanctorum interventu.

Domine miserere: *duodecies.*

His dictis qui Tondendus est, ad sacras usque fores progreditur: & tribus inclinationibus ibi factis sanctas Imagines osculatur. Tum ad superiorem accedit, ibique reverentia facta in ejus conspectu stat, & caput inclinat. Superior vero forcipe accepta omnibus audientibus dicit.

Frater noster, N. initium sancti & Monastici habitus assumit: in nomine, &c.

Et eo cruciformiter detonso, ait:

Frater noster N. comam capitis tondetur, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: dicamus pro eo, Domine miserere.

Et confestim fratres dicunt: Domine miserere, *usque tertio. Ad habitum autem ita dicit.*

Frater noster N. tunica justitiæ induitur, in pignus sacri & Angelici habitus: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Dicamus pro eo, Domine miserere. *Et fratres dicunt, ter.* Domine miserere. *Et cruce super eum facta, induit eum.*

Ad galerum dandum, pari modo caput ejus benedicit.

Frater noster N. accipit galerum in suo capite: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere. *Et fratres dicunt ter,* Domine miserere. *Sacerdos autem.*

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui mandata cuncta, cognationem, & amicos relinquentes, ut te sequantur, te quoque dignos esse sanxisti: servum tuum N. juxta divina præcepta cunctis renunciantem suscipe, & in veritate tibi constanter procedentem dirige, sancti tui Spiritus virtute, ne adversarii versutia prævaleat, illum circumvalla: patientiam suggere, ut cunctis diebus vitæ suæ tibi placeat.

Precibus illibatæ dominæ nostræ Deiparæ, & omnium sanctorum qui tibi a sæculo placuerunt. Quia benedictum est & glorificatum nomen. Et reliqua.

Deinde: Vere dignum est. Pretiosiorem. *Et fit dimissio.*

Δόξα.

Κανόνα πίστεως, καὶ εἰκόνα πραότητος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τῇ πρεσβείᾳ Κύριε πάντων τῶν ἁγίων.

Τὸ Κύριε ἐλέησον, ιβʹ.

Τούτων δὲ λεγομένων, ὁ μελλοκουρίτης ἀπέρχεται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ποιήσας μετανοίας τρεῖς, ἀσπάζεται τὰς ἁγίας εἰκόνας· εἶτα ἀπέρχεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ποιῶν κλίσιν μετανοίας, ἵσταται ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κεκλιμένην ἔχων τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. ὁ δὲ προεστὼς λαβὼν ψαλίδιον λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, λαμβάνει τὸ πρόσχημα τοῦ ἁγίου καὶ μοναχικοῦ σχήματος.

Καὶ κουρεύων αὐτὸν σταυροειδῶς λέγει.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, κείρεται τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ, Κύριε ἐλέησον.

Καὶ εὐθὺς οἱ ἀδελφοὶ λέγουσι τὸ, Κύριε ἐλέησον γʹ. εἰς δὲ τὸ ἱμάτιον λέγει οὕτως.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἐνδύεται τὸν χιτῶνα τῆς δικαιοσύνης εἰς ἀρραβῶνα τοῦ θείου, καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ, Κύριε ἐλέησον, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τὸ, Κύριε ἐλέησον, γʹ· καὶ τυπώσας ἐν αὐτῷ τὸν σταυρὸν ἐνδύει αὐτόν.

Ὁμοίως εἰς τὸ καμηλαύχιον, εὐλογῶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἐνδύεται τὸ καμηλαύχιον ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ Κύριε ἐλέησον. καὶ οἱ ἀδελφοὶ τὸ, Κύριε ἐλέησον, τρίς. ὁ δὲ Ἱερεύς.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀξίους σε εἶναι νομοθετήσας τοὺς τὰ βιωτικὰ πάντα καταλιπόντας, καὶ συγγένειαν, καὶ φίλους, καὶ ἀκολουθεῖν σοι. πρόσδεξαι τὸν δοῦλόν σου τὸν δεῖνα, τὸν ἀποταξάμενον πᾶσι κατὰ τὰς θείας σου ἐντολάς, καὶ ὁδήγησον αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ συμπορεύεσθαί σοι ἀμεταστρόφως. τείχισον αὐτὸν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, εἰς τὸ μὴ δύνασθαι κατ' αὐτοῦ πᾶσαν ἐναντίαν μηχανήν. ὑπομονὴν αὐτῷ δώρησαι εἰς τὸ εὐαρεστῆσαί σοι διὰ παντὸς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων σοι. Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται. Καὶ τὰ λοιπά.

Εἶτα τὸ ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς. Τὴν τιμιωτέραν, καὶ ἀπόλυσις.

Est quoque in Barberino S. Marci hoc officium, sed compendio scriptum.

Oratio ad Monachi habitum suscipiendum.

Domine Deus noster, qui dignos &c.

Εὐχὴ ἐπὶ τῷ λαμβάνειν μέλλοντος σχῆμα μοναχοῦ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀξίους. Ut supra.

IN OFFICIUM IN NOVITIUM MONACHALI veste primum induendum. Notæ.

1 Ἐνάρχεσθαι.) Distinguunt Monachos Græci, non secundum ordines & regulas, sed juxta eamdem regulam professorum statum, in ἀρχαρίους, μικροσχήμους, & μεγαλοσχήμους non inepte. Perfectionis enim statum, ad quem pietatis exercitiis contendit vir religiosus, tribus progreditur gradibus, incipientium, proficientium, & perfectorum. Et ἀρχάριοι quidem, Novitii, suo nomine se in incipientium numero constituunt: μικρόσχημοι, Novitios provectiores, ut ἀσκηταὶ profectus sive spiritualis omni virtutum exercitamento vacant, & ex iis proficientium agmen conglobatur: μεγαλόσχημοι vero qui & ἀγγελικοῦ σχήματος delibaverunt, ad summum perfectionis apicem, contemplationibus, & severiore vitæ disciplina pertingendum anhelant.

2 Ῥασοφόρον.) ῥάσον, pannus est vilior, & asperior ex caprina lana textus, & a Cilicibus non alienus, quo Monachi ῥασοφόροι a Niceta in Alexio Comneno vocati, & a Gregora lib. 5. cap. 3. τριχίνοις ἐνδύμασι τρυφῶντες, Ciliciorum penulis induti, sibi vestes parant: unde ῥάσον & ῥασοφόροι dicuntur: exindeque etiam quælibet Monastica vestis, ex quocumque panno, ῥάσα vulgo nuncupatur: quia vestis eadem voce, mutatis quoque ut vilior, nomen idem sit promerita apud Constantinum in Tacticis, [illegible] Militum qualibet indumenta, qualiacumque sint, sive ex vili panno, apparent esse ampla. Contendit autem pluribus Petrus Faber Saxioranus lib. 3. Semestrium ῥάσον, & non ῥάκος, sicut & ῥασοφόρος, & non ῥακοφόρος; non hic tum ubivis legendum: verum quantumvis ῥάσον, ἀπὸ τοῦ ῥάκους deductum facile annuamus, diversum tamen proprium quae sibi ab eo sensum posteris sæculis accepisse commonstrant Græci neoterici, qui correcto loquendi more usi, utrumque vocabulum ῥάκος & ῥάσον variis locis & sensibus apponunt.

3 Εἰς τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν.) Angelicæ vitæ, conversationisque titulo, Monasticum institutum auctores tam Græci quam Latini insigniunt. Athanasius Marth 15. [illegible] Cum duo sint vitæ genera, mediocre unum & humanæ vitæ accommodatum, quod est in matrimonio: alterum Angelicum, Apostolicum, & incomparabile, quod est virginitatis atque Monasticæ vitæ, &c. Gregorius Theologus orat. in sanctum Baptisma: [illegible] Castitatem ille colens, & inter eos qui Angelicam conversationem ducunt, recensitus, &c. Basilius in epist. proœmiali Asceticorum. [illegible] Tu vero cælestium altissimum amator, & Angelicæ conversationis sedulus negotiator, &c. Balsamon in epist. Canonicam Basilii ad Amphilochium: Αἰν, εἰς, [illegible] Verendum ne qui violenta electione Angelicam vitam suscepit, in ludibrium tremendo ac sancto habitu non utatur. Bernardus nihilominus Angelicam illam πολιτείαν expertem neque ac contemplatam, non vitam, sed morem Angelicum vocitavit. Serm. 52. in Cantica: *Morientur animæ non morte, si potest dici Angelorum, ut præsentium memoria excidens rerum inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, sed & similitudinibus se exuat: sitque ei cum eis, cum quibus est puritatis similitudo.* Indeci natura s causam, Angelorum, Monachorumque par utrinque ratio manifestat. Eandemque paucis comprehendit Nicephori Phocæ Novella in Jure Græco. ut Μόνῃ τῇ ψυχῇ ζῆν ἐπαγγειλάμενοι αὐτοί, [illegible] *Sola se anima vivere demonstrent, qui sic angelicam a materia defæcationem puritatemque attigerint.* Est certe convenit illa Angelorum, in eos qui purgant, illuminant, & perficiunt, partitio. Quinam vero studiosius purgant vim, & actionem ostendant, quam ἀρχάριοι implentur, quorum præcipuum studium, animam a terrenis cupiditatibus & imaginibus mundam reddere? Qui ad illuminandi virtutem obtineat, quam μικρόσχημοι proficientes, qui divinæ gratiæ radiis, virtutumque splendore coruscant? Aut qui tandem perfectionis apicem sublimius attingant, quam μεγαλόσχημοι perfecti, quorum intentata dilectio, exercitia sui impedimenta vel nesciit, vel contemnit: & cuncta quæ pacificam Dei, quantum mortalis vita permittit, fruitionem juvant, sibi cumulate adesse experitur?

4 Εἰς κουρὰν.) De Monachorum Tonsura in sequenti officio dicetur.

5 Χιτῶνα.) Vilis, stricta, brevis est ἀσκητικὸς χιτὼν toga, qualis fuit Cynicorum τρίβων, aut pauperum τριβώνιον: illam pro se viliore jure sibi propriam faciunt, quo eorum philosophandi ratio, & via, sublimior veracior & perfectior esse judicatur.

6 Καμηλαύχιον.) καμηλαύχιον reperitur apud B. Ephrem in vita B. Abraamii & Mariæ neptis ejus. Suidas legit καμηλαύχιον, alii apud Meursium barbare καμηλαύχιον pronunciant: Ad Suidam redeo. Dicit hic, vocem esse Latinam sed mox correcta sententia Græcam asserit. [illegible] Malim ô Græca dictio est, & germanum admittit Etymon, ἀπὸ καμήλου & αὐχένος, Pileum e camelorum pilis confectum, cooperiendis cervicibus destinatum, significare: quamvis pileum quoque honoratiorem demonstrare nullatenus inficior: Illud enim magister Zenonis tempore [illegible] *accepta plaga cuncta pileum* (eumque profundiorem) *gerebat*: Et Totilæ Gothorum regi Narses καμηλαύχιον δ[illegible], *pileum gemmis ornatum detraxit*, apud Theophanem. Hic autem galeras, tunica, & cingulum, ἀρχαῖα [illegible] habetur in veteris Venetis codicibus, quasi *habitus Monastici præludia*, quæ Monachum, ut ajunt Græci, [illegible] *imperfectum* relinquunt: & qui μεγαλόσχημοι est [illegible] ab eisdem censetur.

Quia vero viris ac mulieribus communis est fere in omnibus habitus Monasticus ita; & officium utrorumque ferme unum est; reperitur itaque in Allatiano, Cryptof. Bessarionis, & Barberino S. Marci pro mulieribus Monastica veste amiciendis oratio. In Allatiano quidem.

Oratio in Monachali habitu induendam. Εὐχὴ εἰς ῥασοφορίαν.

In Cryptoferrarensi Bessarionis.

In habitumo Monachæ sumpturam oratio. Εὐχὴ ἐπὶ τῇ μελλούσῃ λαμβάνειν σχῆμα μοναζούσης.

In Barberino S. Marci.

Pro Monachæ habitum sumpturæ oratio. Εὐχὴ ἐπὶ μελλούσῃ λαμβάνειν σχῆμα μοναζούσης.

CHriste Deus noster, qui virginitatem tuæ dilexisti, ut dispensationis tuæ matrem illam renunciares; ipse omnium Domine famulam tuam N. mundanas omnes ac temporaneas glorias relinquere, & ad tuum bonitatem converti cupientem suscipe, Spiritu tui sancti adjuvante dignam illam effice, continentiam illi & omnem honestatem concede, ut in supercælestis sponsi occursu, bonorum tuorum operum oleo impinguata, temperantiæ ac modestiæ splendorem tibi placenter exhibeat. Quia benedictum & glorificatum, &c.

Χριστὲ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν παρθενίαν ὅπως ἀγαπήσας, ὡς μήτερα τῆς σῆς οἰκονομίας αὐτὴν ἐπιγράψασθαι. Αὐτὸς Δέσποτα τὴν δούλην σου, τὴν διὰ τὴν βουλὴν θέσιν τῆς βιωτικῆς ταύτης, καὶ σαρκικὰς καταλεῖψαι δόξας, καὶ εἰς τὸν σὸν ἀπιδεῖν ἀγαθότητα προσδέξαι, καὶ τῆς ἁγίας σου Πνεύματος ἐπιροπτοῦσαν ἀξίωσον, ἐγκράτειαν αὐτῇ καὶ πᾶσαν σεμνότητα δωρήσῃμενος, ὡς τὸν ἄμωμον νυμφίον σοι τὴν τῆς σωφροσύνης φαιδρότητα ἐπιδείξει, τῷ ἐλαίῳ τῶν ἐναρέτων ἀσπιλωτὸν πεπυρωμένην, ἐν τῇ ἐρχομένῃ σοι ἐν τῷ ἐπουρανίῳ νυμφῶνι. Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται.

OFFICIUM PARVI HABITUS, id est Mandiæ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ, ἤτοι τῆς μανδύης.

EDita minori signo, horisque jam a fratribus incaptis, adducit Ecclesiæ præfectum Tonsione initiandum Monachum, qui genuflexiones facit pro sacris foribus. Et ad ebotum uniuscujusque iram.

Deinde Superiori. Mox egressus ad Vestibulum, solita vestimenta deponit. Et cum factum Missam inspexerimus, stat Ille in Regum partis, discinctus, excalceatus, caperto capite.

Cantatis vero Antiphonis post Ingressum.

Dicitur brevisculum dicti. Ad, Gloria. Ad, Et hunc.

Canitur Modulus, Tonus primus.

Sepelchrum tuum, Salvator.

SInum patrium expandere mihi accelera: intemperanter enim victam & vitam omnem contempsi; verum ad inexhaustas misericordiarum tuarum respiciens divitias, Salvator, inopem ne despicias animam; tibi enim cum dolore exclamo: Peccavi, Pater, in cælum & coram te.

Hujusmodi ter canitur: Adducitur Frater, ab Ecclesiæ Præfecto, faciens in tribus locis tres genuflexiones usque ad sacras fores. Mox erectum sustinet superior, hoc modo.

Μετὰ τὸ κροθῆναι 4 τὸ μικρὸν, καὶ ἄρξασθαι τὸν ἀδελφὸν τῶν ὡρῶν. Εἰσφέρει ὁ ἐκκλησιάρχης ἡ μέλλοντα ἀποκαρίσαι, καὶ στὰς γονυκλισίας. Ἐπιτρέφει τὸν ἅγιον Δυρῶν. Καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἀπὸ μίαν.

Εἶπε τῷ ἡγουμένῳ. Καὶ τότε ἐξελθὼν ἐν τῷ νάρθηκι, ἀποτίθεται τὰ σαμίδη ἱμάτια. Καὶ κρεμάμενος ἡ θείας λειτουργίας. 7 Ἱστάται ἐπὶ ἡ βασιλικῶν πυλῶν, ἄζωνος, ἀυποδέτης, καὶ ἀσκεπής.

Φαλμέσιον ἡ τῷ ἀντιφώνου. Μετὰ τὴν ἑωθινὴν. Λέγεται τὸ ἀποκιάτικὸν ἑσπέρας. Εἰς τὸ δόξα. Εἶτε δὲ τὸ, καὶ νῦν.

Ψάλλεται ἑσπέρινον, ἦχος δ.

Τὸν τάφον σου σωτήρ.

Γαλιλαῖε παντοκράτωρ, ἐξοικίσαί μοι ἀσύστατον ἀσώματόν ἡ ἐμὲ, καταδίκασα βίου. εἰς πλοῦτον δαισάμενον ἀφορῶν τὸν ἀκτήμονά σου σωτῆρ, καὶ πτωχεύσασα μὴ ὑπερίδῃς καρδίαν. οἶδε γὰρ Κύριε σε κατακλύζειν κραυγάζω. ἥμαρτον, Πάτερ, εἰς ἡ οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σε.

Τίτου δὲ ψαλλομένου, γ'. 8 Εἰσάγεται πρὸς τὸν ἐκκλησιάρχου ὁ ἀδελφός. 9 Ποιεῖ γὰρ τρεῖς τόπους. 10 Γονυκλισίας τρεῖς ΙΓ μέχρι τῆς ἁγίων Δυρῶν. Καὶ ἀναστὰς καπηχίζει αὐτὸν ὁ ἡγούμενος, ὅτως.

d Ἀνοίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ἀδελφοὶ, ἡ ἄκουσον τῆς φωνῆς τῶ Κυρίου λεγούσης, δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες ἡ πεφορτισμένοι ταῖς ἁμαρτίαις, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ἡ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι ἡ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, ἡ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Νῦν οὖν τὴν προσκλησιν ἐποιησάμην πρὸς ἑκάστου τῶν ἀρτιγένητα, μὴ φόβῳ ἡ χαρᾷ ἀπόδος τῷ Θεῷ. ἀσφαλῶς οἶδα γίνωσκε, ὅτι αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μὴ τῆς παρουσίας αὐτοῦ Μυστὰς, ἡ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, ἡ πάντων τῶν Ἁγίων αὐτοῦ ἐπαύθα πάρεστι, ἐκκλησιζόμενος τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκπορευόμενα λόγια· ἵνα ὅταν ἔλθῃ κρίναι ζῶντας ἡ νεκρὰς, ἀναδώσῃ σοι, ὁ καθ' ἡ μέλλεις σωτηρίαν ἡ καθομολογῆσαι, ἀλλὰ καθ' ἡ ἀν φυλάξας ἃ ὁμολογήσεις· Νῦν οὖν, εἰ ἐν ἀληθείᾳ προτρέχῃ τῷ Θεῷ, μὴ προσοχῆς ἀνακρίνου ἐμοὶ, πρὸς ἃ μέλλεις ἐπερωτᾶσθαι.

Ἐρώτησις. 12 Τί προσέλθες, ἀδελφὲ, πρεσβύτερον τῷ Ἁγίῳ Συναξαρείῳ, ἡ τῇ Ἁγίᾳ συνοδίᾳ ταυτῃ;

Ἀπόκρισις. 13 Πεῖθῶ ἡ βίᾳ τῆς οἰκείας τιμᾶ πάτερ.

Ἐρώτησις. Πεῖθεις ἀξιωθῆναι τῆ ἀγγελικῆ σχήματος, ἡ καταπονῶν ἐν τῷ χορῷ τῶν μοναζόντων;

Ἀπόκρισις. Ναὶ ἡ Θεῷ συνεργοῦντος τιμᾶ πάτερ.

c c Ο Ἱερεύς.

14 Οσπερ καλὸν ἔργον ἐν μανθάνον ἐξελέξω· οὕτω ἐὰν ἡ πλεύσῃς· τὸ δὲ καλὸν ἔργον, κόπῳ κτᾶται, ἡ πόνῳ κατορθοῦται.

Ἐρώτησις. Ἐκκοπὴν συτῆρωμὲν προτρέχῃ τῷ Κυρίῳ;

f Ἀπόκρισις. Ναὶ τῷ Θεῷ συνεργοῦντος, τιμᾶ πάτερ.

g Ἐρώτησις. Μήτε τινος ἀνάγκης, ἡ βίας;

Ἀπόκρισις. Οὐχὶ, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Παραμένεις τῷ μοναστηρίῳ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἕως ἰσχύσῃς σε ἀναπνοὴς;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τῷ Θεῷ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

15 Ἐρώτησις. 15 Φυλάττεις σαυτὸν ἐν παρθενίᾳ ἡ σωφροσύνῃ ἡ ὁλοτελείᾳ;

Ἀπόκρισις. Ναὶ ἡ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Σεῖζεις μέχρι θανάτου ἡ ὑπακοὴν τῷ προεστῶτι, ἡ πάντῃ ἐν Χριστῷ 16 ἀδελφότητι;

16 Ἀπόκρισις. Ναὶ τῷ Θεῷ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Ὑπομένεις πᾶσαν θλῖψιν ἡ στενοχωρίαν τοῦ μοναχικοῦ βίου, διὰ ἡ βασιλείαν ἡ ἡδονῶν;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τῷ Θεῷ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Εἶτα λέγει ὁ Ἱερεὺς τὴν κατήχησιν.

BΛέπετέκνον, ὅτας συνθήκας ἔθου τῷ δεσπότῃ Χριστῷ· Ἀγγέλοι ἐν πάρεσμεν ἀοράτως ὑπογραφόμενοι τὴν ὁμολογίαν σε ταύτην, ἣν μέλλεις ἑκατέρθαι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. h Ὁρίζομαι δὲ σοι τὴν τελειοτάτην ζωὴν, ἐν ᾗ τῷ μίμησιν ἡ τοῦ Κυρίου πολιτείαν διαδέχεσθαι. Διαμαρτύρομαι, ἅπερ χρὴ ἀκούσασθαί σε, ἡ ἄντερ δεῖ ἐκφυγεῖν. Ἰδοὺ δὲ προῖδου πέκτον, τὸ προσελθεῖν, ἡ δεῦρο τοῦ Κυρίου. Εἰ ἔτω βέλει μεταχὼ γενέσθαι, πρὸ πάντων καθάρισον σαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς, ἡ πνεύματος, ἐπιτελῶν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. Κἄσα πεπεινοργάσω, δὶ ἧς κληρονόμες γένῃ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Ἀπόδυ τὰς βιωτικὰς συνηθείας

Istis tres genuflexiones usque ad sacras fores. Mox erectum sustinet Superior, hoc modo.

Cordis aures aperi, Frater, & Domini vocem audi dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis peccatis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris. Nunc itaque accommodam responsionem singulis interrogatis, cum timore & gaudio redde Deo. Certissime enim scire te convenit, ipsum Salvatorem nostrum, cum laudanda in omnibus Matre sua, & sanctis Angelis, & omnibus Sanctis suis hic adesse: & quæ a te proferuntur verba, attentis auribus percipere: ut cum vivos & mortuos judicaturus venerit, non juxta quod polliceris aut professus, sed juxta quod pacta observaveris, recipias. Nunc igitur si absque fuco & simulatione ad Deum accedis, attende tibi responde ad ea quæ rogaberis.

Interrogatio. U. quid accessisti, Frater, procidens sancto altari, & sanctæ huic societati?

Responsio. Monasticæ vitæ cupidus, venerande Pater.

Interrogatio. Copis Angelico habitu ornari, & Monachorum choro aggregari?

Responsio. Ita, Domino cooperante, venerande Pater. *Sacerdos.*

Vere bonum & beandum opus elegisti, si perfeceris tamen: bona namque opera comparantur labore, & deinde absolvuntur.

Interrogatio. Spontanea animi sententia ad Dominum accedis?

Responsio. Ita, Domino cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Num ex necessitate quapiam, aut facta tibi vi?

Responsio. Non, venerande Pater.

Interrogatio. Permanebis in Monasterio, & exercitiis vitæ religiosæ ad usque extremum vitæ spiritum?

Responsio. Ita, Domino cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Conservabis teipsum in virginitate, temperantia, & devotione?

Responsio. Ita, Domino cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Observabis ad mortem usque obedientiam Superiori, & toti in Christo Fraternitati?

Responsio. Ita, Domino cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Sustinebis omnem afflictionem, & angustiam vitæ Monachalis, propter regnum cælorum?

Responsio. Ita Domino cooperante, venerande Pater.

Deinde hanc instructionem subjungit Sacerdos.

Vide Fili, quæ pacta cum Christo inis. Adsunt enim Angeli promissa tua a te reperenda, in secundo adventu Domini nostri Jesu Christi invisibiliter describentes. Vitam itaque perfectissimam, ad cujus instar Domini conversatio expletur, ob oculos pone; contemplatus, & quæ te amplecti, & quæ aversari necesse est. Ecce enim in animo posuisti, Fili, ut huc accederes; & Dominum deservires. Si igitur Monachus fieri constituisti; purga prius omnibus tenetipsum ab omni carnis & spiritus inquinamento: sanctitatem in Dei timore in teipso consummans. Humilitatem compara, per quam æternorum bonorum hæres fies. Mundanæ consuetudinis

arrogantiam depone. Obsequium omnibus exhibe: tacitus esto in omnibus injunctis tibi ministeriis. In oratione perseverans esto, in vigiliis ne pigriteris, in tentationibus ne animo despondeas, animo in jejuniis ne deficias. Certusque sis quia jejunio oratione placare te Deum oportet. Ne vilis sis animo in infirmitatibus. Malas cogitationes observa: nusquam enim desistet hostis pristinæ tibi vitæ memoriam subjicere; ut te in odium studiosæ vitæ inducat. Oportet igitur te, qui viam ad regnum cælorum deducentem arripis, ea quæ retro sunt non converti. Non enim regno cælorum aptus eris, si quid Deo prætuleris. Ne dilexeris patrem neque tibi conjunctorum aliquem, neque teipsum etiam, plusquam Deum eburnus habueris, neque regna mundi, aut quietem quamcumque aut honorem. Ne paupertatem aversatus fueris, vel austeritatem, vel hominum contemptum, vel aliud quod molestum duxeris, ne post Christum currere cohibearis; verum contemplatus quæ in spe apud Deum viventium reposita bona; & recogitans eos qui a principio fuerunt Martyres & Sanctos, qui sudoribus & laboribus, sanguine & morte hæc sibi comparaverunt, abstine in omnibus, & velut Christi generosus miles, mala sustine. Cum dives ille fuerit in misericordia, propter nos egenus factus est, ut nos ejus regno ditaremur: Oportet igitur & nos ejus imitatores fieri, & propter eum cuncta pati, & in mandatis ejus die ac nocte proficere. Ipse etenim Dominus dixit: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: quod est, paratum esse usque ad mortem ad implenda ejus mandata. Etenim & esurire tibi necesse est, & sitire, & nudum esse, injuriis, calumniis, & opprobriis affici, abiici, & aliis circumferri molestiis, quibus vita quæ secundum Deum est insignitur: cumque hæc omnia sustinueris, gaude, inquit, quia merces tua magna est in cælis, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Interrogatio.

Cuncta hujusmodi sic polliceris, in spe virtutis Dei, & in his pollicitis perseveraturum te pacisceris usque ad vitæ terminum, cum gratia Christi.

Responsio.

Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Et statim subdit Orationem Sacerdos.

Miserator & valde misericors Deus, qui illibata investigabilis suæ bonitatis viscera omni desiderio & fervente charitate ad se accedenti aperit: qui dixit, quia mulier liberorum suorum obliviscetur, & non obliviscar tui, qui desiderium suum novit, & proposito suo virtutem adjecit, ad mandata sua adimplenda: suscipiat, amplexetur, protegat te, & fiat tibi murus munitissimus a facie inimici, patientiæ petra, consolationis auctor, perseverantiæ administrator, alacritatis provisor, roboris animi committito: tecum decumbat, tecum surgat, dulcedine perfundens & exhilarans cor tuum consolatione Sancti sui Spiritus: dignum etiam te reddat partis Sanctorum & Beatorum Patrum nostrorum Antonii, Euthymii, Sabbæ, & aliorum.

τὸ θράσος. Ὑπακοὴν ἔχε πρὸς πάντας. Ἀγόγγυστος ἴσθι ἐν ταῖς ἐπιτασσομέναις σοι διακονίαις. Ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ μὴ κατόκνει· ἐν πειρασμοῖς μὴ ἀθύμει· ἐν τῇ νηστείᾳ μὴ ἐκλύου. Γίνωσκε δὲ, ὅτι διὰ προσευχῆς καὶ νηστείας δεῖ ἐξιλεώσασθαί σε τὸν Θεόν. Ἐν ταῖς ἀσθενείαις μὴ ὀλιγώρει, ἐπιτήρει δὲ τοὺς πονηροὺς λογισμούς· Οὐ γὰρ μέλλει παύσεσθαι ὁ ἐχθρὸς ὑποβάλλων σοι μνήμην τοῦ προτέρου βίου, καὶ μῖσος πρὸς τὴν ἐνάρετον πολιτείαν. Χρὴ οὖν σε ἀρξάμενον τὴν ὁδὸν τὴν ἀπαγούσης ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὴ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. οὐ γὰρ εὔθετος ἔσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Μηδὲν προτιμήσῃς τι τοῦ Θεοῦ. μὴ ἀγαπήσῃς μήτε πατέρα, μήτε μητέρα, μήτε ἀδελφὸν, μήτε τινὰ τῶν ἰδίων, μήτε σεαυτὸν ἀγαπήσῃς ὑπὲρ τὸν Θεόν· Μὴ τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου ἢ ἀνάπαυσιν οἵαν δήποτε ἢ τιμήν. Μὴ πτωχείαν ἀποστραφῇς, μὴ κακουχίαν, μὴ ἐξουδένωσιν ἀνθρώπων, μήτε ἄλλο, ὃ νομίζεις εἶναι δυσχερὲς καὶ κωλυθῇς τρέχειν ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐνοπτριζόμενος τὰ ἐν ἐλπίσι τῶν κατὰ Θεὸν ζώντων ἀγαθὰ, καὶ τοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος λογιζόμενος μάρτυρας καὶ ὁσίους, οἳ πολλοῖς ἱδρῶσι, καὶ πόνοις καὶ αἵμασι, καὶ θανάτοις ταῦτα ἐκτήσαντο. Νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ, ὃς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει δι᾽ ἡμᾶς ἐπτώχευσε γενόμενος καθ᾽ ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς πλουτήσωμεν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ δεῖ οὖν καὶ ἡμᾶς μιμητὰς γενέσθαι αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτὸν πάντα ὑπομένειν, προκόπτοντας ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς, ἡμέρας καὶ νυκτός. Αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὅπερ ἐστὶ παρεσκευασμένον ἀεὶ εἶναι μέχρι θανάτου πρὸς πᾶσαν ἐκπλήρωσιν τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν. Καὶ γὰρ πεινᾶσαι ἔχεις καὶ διψῆσαι, καὶ γυμνητεῦσαι, ὑβρισθῆναί τε, καὶ χλευασθῆναι, ὀνειδισθῆναι, καὶ διωχθῆναι, καὶ πολλοῖς ἄλλοις περιαχθῆναι λυπηροῖς, οἷς ἡ κατὰ Θεὸν ζωὴ χαρακτηρίζεται. Καὶ ὅταν ταῦτα πάντα πάθῃς, χαῖρε, φησὶν, ὅτι ὁ μισθός σου πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Ἐρώτησις.

Ταῦτα πάντα οὕτω καθομολογεῖς, ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ταύταις ταῖς ὑποσχέσεσι διακαρτερεῖν συντάσσῃ μέχρι τέλους ζωῆς χάριτι Χριστοῦ;

Ἀπόκρισις.

Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Καὶ εὐθὺς ἐπεύχεται ὁ Ἱερεύς.

Ὁ πανοικτίρμων Θεὸς καὶ πολυέλεος ὁ τὰ ἄχραντα σπλάγχνα τῆς αὐτοῦ ἀνεξιχνιάστου ἀγαθότητος ἀνοίγων παντὶ τῷ προσερχομένῳ αὐτῷ, πόθῳ καὶ ἀγάπῃ θερμῇ· Ὁ εἰπὼν ὅτι ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔκγονα αὐτῆς ἢ ἐπιλήσομαί σε. ὁ δὲ τὸν σὸν πόθον εἰδὼς, καὶ τῇ προθέσει σου ἐπιβαλὼν τὴν παρ᾽ αὐτοῦ δύναμιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν· ἐπιλάβοιτο καὶ ἐπαγκαλίσαιτο καὶ ὑπερασπίσαι, καὶ γένοιτό σοι τεῖχος ὀχυρὸν ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ, πέτρα ὑπομονῆς, παρακλήσεως χορηγὸς, τόνου χορηγὸς, εὐψυχίας πορισμὸς, ἀνδρείας συνεργαστικός. συγκοιταζόμενος, συνανιστάμενος, γλυκαίνων, καὶ εὐφραίνων σου τὴν καρδίαν τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος, ἀξιῶν σε καὶ τῆς μερίδος τῶν ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων ἡμῶν Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ γυναικῶν.

Τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης, Εὐπραξίας, Ὀλυμπιάδος, καὶ τῶν σὺν αὐταῖς, μεθ᾽ ὧν καὶ κληρονομήσαις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα κλίναντος αὐτοῦ τὴν κεφαλήν.

Καὶ τοῦ Διακόνου εἰπόντος.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Τίθησιν ὁ Ἱερεὺς ἐπάνω αὐτοῦ τὸ σχηματολόγιον, Καὶ λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην εἰς ἐπήκοον πάντων.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀξίους εἶναι κρίνας τῆς σῆς βοηθείας τοὺς τὰ βιωτικὰ πάντα καταλείποντας, καὶ συγγένειαν, καὶ φίλους, καὶ ἀκολουθήσαντάς σοι, πρόσδεξαι καὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, τὸν ἀποταξάμενον πᾶσι τούτοις, καὶ τὰς ἁγίας ἐντολάς σου, καὶ ὁδήγησον αὐτὸν ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἀμεταπτώτως ἀμετεωρίστως. περίζωσον αὐτὸν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, εἰς τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν κατ᾽ αὐτοῦ πᾶσαν ἐναντίαν μηχανήν, ὑπομονὴν αὐτῷ δωρούμενος, πρὸς τὸ εὐαρεστεῖν σοι διὰ παντός. πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται, τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ πάντων τῶν ἐλπιζόντων ἐπὶ σὲ, ὁ διαφόρους ὁδοὺς σωτηρίας ἡμῖν ὑποδείξας διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ σου, πρόσδεξαι τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, τὸν ἀποταξάμενον ταῖς κοσμικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἑαυτὸν προσενέγκαντα σοι τῷ Δεσπότῃ θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον, περίελε ἀπ᾽ αὐτοῦ πᾶσαν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὰς ἀλόγους προσλήψεις· ἵνα τῇ ἀφαιρέσει τῶν ἀναισθήτων τριχῶν, συναποβάληται καὶ τὰς ἀλόγους ἐνθυμήσεις τε, καὶ πράξεις. καὶ ἀξιωθῇ ἀναλαβεῖν τὸν ζυγόν σου τὸν χρηστὸν, καὶ τὸ ἐλαφρόν σου φορτίον, καὶ ἆραι τὸν σταυρὸν, καὶ ἀκολουθῆσαί σοι τῷ Δεσπότῃ, καὶ διατήρησον αὐτὸν εἰς τὸν σὸν ἁγιασμὸν, καὶ δώρησαι αὐτῷ πρόθεσιν ἀγαθὴν ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἁγίων σου ἐντολῶν, συναριθμῶν αὐτὸν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τῷ χορῷ τῶν ἐκλεκτῶν σου. χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ᾽ οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ.

Εἶτα ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ Ἱερεὺς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον λέγει.

Ἰδοὺ ὁ Χριστὸς ἀοράτως ἐνταῦθα πάρεστι. βλέπε, ὅτι οὐδείς σε ἀναγκάζει ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο τὸ σχῆμα. βλέπε ὅτι σὺ ἐκ προθέσεως θέλεις 17 τὸν ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος.

Ἀπόκρισις. Ναὶ τίμιε πάτερ, ἐκ προθέσεως. Καὶ μετὰ τὸ συντάξασθαι· λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἱερεύς. Λάβε τὸ ψαλίδιον, 18 καὶ ἐπίδος μοι αὐτὸ, τρίς. Καὶ ἐπιδόντος αὐτοῦ τὸ ψαλίδιον, λέγει πάλιν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἱερεύς.

Euchol.

Si fuerint mulieres.

Sanctæ Protomartyris Theclæ, Euphraxiæ, Olympiadis, & aliarum. Cum quibus & regni cælorum hæreditatem capias: in Christo Jesu Domino nostro; cui gloria, & potestas, & imperium, & virtus, cum Patre, & Sancto Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde illo caput inclinante.
Et Diacono dicente.

Dominum precemur.

Imponit illi Sacerdos totam habitus Monastici congeriem.
Et omnibus audientibus Orationem hanc dicit.

Domine Deus noster, qui mundana cuncta derelinquentes, & cognationem & amicos, & te sequentes, dignos te fore auxilii: hunc etiam servum tuum N. cunctis renunciantem secundum sancta mandata tua, suscipe; & in veritate tua illum deduc: & tibi sine lapsu procidentem, Sancti tui Spiritus virtute circumvalla, ne hostile quodvis machinamentum adversus eum prævaleat; patientiam illi largire, ut in omnibus tibi placeat: Intercessionibus sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ, & omnium qui a sæculo tibi placuerunt:

Quia benedictum & glorificatum est, venerabile & magnificum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus.*
Capita vestra Domino inclinate.

DOMINE Deus noster, spes & refugium omnium in te sperantium, qui per Christi incarnationem varias nobis salutis vias ostendisti, servum tuum hunc concupiscentiis mundanis renunciantem, & seipsum tibi Domino hostiam vivam, & beneplacentem, offerentem suscipe: omnem carnis libidinem, & irrationales impetus ab eo rescinde; ut insensatorum capillorum detractione, cogitationes, actionesque irrationales simul deponat, & jugum tuum suave, & leve onus assumere, & crucem tollere, & te Dominum sequi, dignus censeatur. In tua sanctitate illum custodi: & bonum propositum ad mandata tua observanda illi largire: annumerans eum tempore debito electorum tuorum societati. Gratia & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es: cum Sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, &c.

Tum extendens manum suam Sacerdos ad sanctum Evangelium, dicit.

Ecce hic Christus invisibiliter adest. Vide, te a nullo cogi ut ad habitum suscipiendum accedas. Vide, propria animi sententia, te arrham magni & Angelici habitus expetere.

Responsio. Ita, venerande Pater, ex animi proposito.

Et cum ita pollicitus fuerit, dicit ad eum Sacerdos. Accipe forficem, & trade mihi illam, ter. *Ipsoque forficem tradente, dicit iterum ad eum Sacerdos.*

Ccc

Ecce ex Christi manu illam assumis, vide in quem ordinem adscriberis, ad quem accedis, & quibus renuncias.

Et accepta forfice à sacro Evangelio, ait.

Benedictus Deus qui vult omnes homines salvari, & in cognitionem veritatis venire, qui est benedictus in sæcula sæculorum. *Et tondet eam Sacerdos in modum crucis dicens.*

Frater noster N. tondetur comam capitis sui: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo: Domine miserere.

Et cantatur a Fratribus: Domine miserere.

Deinde induit eam tunica, dicens.

Frater noster N. induitur Tunica jucunditatis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo; Domine miserere.

Frater noster N. præcingitur lumbos suos veritatis virtute, in corporis mortificationem, & spiritus renovationem; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. operitur Galea, id est pileo, spe salutis; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. accipit Pallium, arrham magni & Angelici habitus, in incorruptionis & innocentiæ indumentum: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo. Domine miserere.

Frater noster N. calceatur sandaliis in præparationem Evangelii pacis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; dicamus pro eo; Domine miserere.

Frater noster N. accepit arrham magni & Angelici habitus: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: dicamus pro eo. Domine miserere.

Deinde. Dominum precemur.

DOmine Deus noster, introduc servum tuum hunc in spiritualem tuam caulam, & rationali tuo gregi illum annumera: a carnali libidine, & vana mundi hujus decipula mentem ejus expurga: & da ei imprætermisse mente recolere bona diligentibus te, & seipsos in hac vita propter regnum tuum crucifigentibus, reposita. Tu enim es Pastor & Episcopus animarum nostrarum, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et siquidem non celebratur Missa, sequentia pacifica dicuntur. Et Epist. cum Evangelio.

Interfoque Monacho, traditur cereus, & Evangelium & Crux.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace. Pro pace totius mundi, tranquilla statu, &c. Dominum precemur.

Pro Fratre nostro N. pro protectione, & auxilio ejus a Deo: Dominum precemur.

19 Ἰδοὺ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ λαμβάνεις αὐτό. ἐλέπις δὲ τίνα σωτᾶρα, τίνα ἀρχιστράτηγον, καὶ τίνα ἀποστολον. Καὶ λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τὸ ψαλτήριον ἢ τὸ τῆς ἁγίας Εὐαγγελίου λέγει. 19

Σύλλογος ὁ Θεὸς ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

20 Εἶπε κύριος αὐτῷ ὁ Ἱερεὺς σταυροειδῶς, λέγων 20

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, 21 κέκτηται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ὄνομα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. 21

Καὶ ψαλτήριον ὁ παρὰ τῶν ἀδελφῶν, τὸ, Κύριε ἐλέησον,

p Εἶπε ἐνδύει αὐτῷ τὸ ἱμάτιον λέγων. p

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἐνδύεται 22 χιτῶνα ἀγαλλιάσεως. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. 22

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα 23 περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δυνάμει ἀληθείας, εἰς ἀνακαίνισιν σώματος, καὶ ἀνακαίνισιν Πνεύματος, εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. 23

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, q καλύπτεται 24 περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίας. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. q 24

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, λαμβάνει 25 τὸ παλλάδιον τὴν ῥομφαίαν τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ χήματος, εἰς σταλίαν ἀφθαρσίας καὶ σωμνότητος, ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. 25

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ὑποδύνεται 26 πέδας εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον. 26

Ὁ ἀδελφός ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἔλαβε τὴν ῥομφαίαν τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ χήματος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον.

Εἶτα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰσάγαγε τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, εἰς τὴν πνευματικήν σου αὐλὴν, συγκατάριθμησον αὐτὸν τῇ λογικῇ σου ποιμνίῳ. καθάρισον αὐτοῦ τὸ φρόνημα, ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῆς κενῆς ἀπάτης τοῦ βίου τούτου, καὶ δὸς αὐτῷ ἀδιάλειπτον μνημονεύειν σοῦ ὑποτασσόμενον ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ ποιοῦσι τὰ ἐντάλματά σου τῇ βίᾳ, ἵνα τὴν βασιλείαν σου. Σοὶ γὰρ ὡς ὁ ποιμὴν καὶ ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ἡ μὲν ἀκόλουθος λειτουργία. Λέγεται τὰ εἰρμικὰ πάντα. Καὶ τὸ ἀποστολοευαγγέλιον.

27. Καὶ δίδοται τῷ διακονάρντι, κηρὸς, καὶ τὸ ἄμωμον καὶ ἀγγέλιον καὶ σταυρός. 27

Εὐαγέλιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ παντὸς κόσμου καὶ εὐσταθείας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦδε, καὶ ὑπὲρ παρὰ Θεοῦ ἀκαίρου καὶ βοηθείας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀμέμπτως, ἀπαπαιδεύτως καὶ ἀνεμποδίστως ἐξελθεῖν αὐτὸν τοῦ σκοποῦ τοῦ μοναχικοῦ χήματος τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ, καὶ εὐλαβείᾳ, καὶ σεμνότητι, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι αὐτὸν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ ἀφέσεως καὶ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως ὀργῆς καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Τὴν παναγίαν ἀχράντον ὑπερευλογημένην ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου χαίρει.

Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τῷ.

Προκείμενον.

Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

Στίχος.

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου.

Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοί· ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Τέλος.

Καὶ τὸν περικεφαλαίαν τὸ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ.

Ἀλληλούϊα,

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε.

Εὐαγγέλιον τὸ κατὰ τὸν Ματθαῖον.

ΕΙπεν ὁ Κύριος ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Τέλος.

Ὁ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Ὁ Διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως καὶ συγχωρήσεως, τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦδε.

Ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

28 Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὸ σταυρὸν λέγων. 28

Εἴπεν ὁ Κύριος· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.

29 Καὶ τὸ κηρίον ἐπικρύπτων, λέγων. 29

Εἶπεν ὁ Κύριος, ἵνα λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

30 Καὶ γονύπετοι ὁ σπασάμενοι, ψάλλοντες, τὸ ἰδιόμελον, ἦχος α. 30

ΕΠιγνῶμεν, Ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦ σύμπαντος ἡμῶν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν πατρικῶν ἐστὶν ἀναβρασμὸς ὅστις Υἱὸν ὁ πανάγαθος Πατὴρ ὑποπτώσεως ἀπαίζεται, καὶ πάλιν τῆς ἰδίας δόξης χαρίζεται τὸ γνωρίσματα. καὶ μυστικῶς τοῖς ἀνατελεῖ ἐφριτεύθη· Θεῖον τὸ μέγον τὸ σύστεμα, ἵνα

Euchol.

Ut irreprehensibile, incolpate & facile, Monasticæ Ordinis finem attingat: Dominum precemur.

Ut in omni pietate, devotione, & honestate conversetur: Dominum precemur.

Ut veterem hominem deponat, & novum qui secundum Deum creatus est, induat: Dominum precemur.

Pro venia, & remissione peccatorum ejus: Dominum precemur.

Ut eruamur ab omni afflictione, ira, & angustia; Dominum precemur.

Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia.

Sanctissimæ, benedictæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis.

Quia sanctus es Deus noster, & tibi. *Responsum.*

Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Versiculus.

Dominus illuminatio mea, & Salvator meus.

Dominus defensor vitæ meæ.

Aprobatur.

Cap. 6. *Ad Ephesios epistola Pauli lectio.*

FRatres, Confortamini in Domino & in potentia virtutis.

Finis.

Et galeam salutis assumite, & gladium spiritus quod est verbum Dei.

Alleluia.

Iste pauper clamavit.

Cap. 10. *Evangelium ex Matthæo.*

DIxit Dominus. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.

Finis.

Jugum enim meum suave est: & onus meum leve.

Diaconus, Miserere nostri Deus: secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro venia & remissione peccatorum servi Dei hujus.

Sacerdos.

Quia misericors & hominum amator Deus existis.

Et eruntem tradit illi dicens.

Dixit Dominus. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & collat crucem suam, & sequatur me.

Et cereum accendunt dicens.

Dixit Dominus. Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.

Demurque ejulum & ampleant, dum canimus Modulum proprii cantus. Tonus primus.

VIrtutem mysterii agnoscamus, Fratres: Ex peccatis namque ad paternum donum, filium prodigum reverditus, benignissimus pater ubique progressus amplexatur, & cunctis ex progenie gloriæ largitur insignia, & angelicum cum superis luctamen agit, & tegimentum vitalium nos exuit: ut conligam nos habeo me, & in

Circ.

benignum patrem qui mactavit, & gloriosam victimam, Salvatorem animarum nostrarum.

Et reliqua quæ pertinent ad missam peraguntur. Et fit dimissio.

Sciendum hujusmodi Monachum ab omni opere vacantem, etiam lectione, si litteras norit, debere quinque dierum spatio in Ecclesia perseverare & permanere.

ἡμεῖς ἀξίως πελανίσωμεθα τῷ τ θύσαντι φιλάνθρωπῳ Πατρὶ καὶ τῷ ἐνδόξῳ θύματι, τῷ Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ τὰ λοιπὰ τῆς λειτουργίας, καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

Ἰστέον ὅτι ὁ τοιοῦτος μοναχὸς ὀφείλει προσκαρτερεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμέρας πέντε, σχολάζων ἀπὸ παντὸς ἔργου, εἰ δὲ ἀναγνώστης, εἰ ἐπίσταται.

VARIÆ LECTIONES.

a Μετὰ τὸ κρεβάτιον τὸ μικρόν.) Veneta recentiora legunt: Ἀφ' ἑσπέρας φέρουσι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὰ σκέπη, καὶ τιθέασιν αὐτὰ ὑπὸ κάτω τῆς ἁγίας τραπέζης, [illegible] ... τῇ αὔριον ἐν τῇ λειτουργίᾳ μετὰ τὴν εἴσοδον, καὶ τὸ ἀπολυτίκιον, οὐ δοξάζουσιν· ἀλλὰ συνελθόντες τῶν δύο χορῶν λέγουσι τὰ τροπάρια ταῦτα. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἵσταται ἀσκεπής, καὶ ἄζωστος, γυμνόπους, ἔξω τῶν βασιλικῶν πυλῶν μετὰ πάσης εὐλαβείας. *Vespere præcedente vestimenta corporis, & capitis tegumenta inferunt, & in piscina sub sancta mensa collocant illa: & postera die in missa, post Introitum & dimissorium, gloriam Deo non reddunt: sed conjunctis choris modulos sequentes concinunt. Frater autem ille stat capite detecto, discinctus, & nudis pedibus extra Regias, id est majores valvas, cum omni devotione.*

b Ἀγαθοὶ τετραγωδ.) Hic modulo alios tres in recenter excusis non extantes subjungunt vetusti codices.

Ἀντίφωνον πρῶτον.

Ὅτι τὸ πέλαγος τῶν παραπτωμάτων μου, Σωτήρ, καὶ [illegible] ... τὴν χεῖρα, ὄρεξόν μοι, ὡς τῷ Πέτρῳ ὁ Θεός, καὶ ἐλέησόν με.

Ὅτι αἰσχροῖς λογισμοῖς, καὶ ἔργοις κατεκρίθην, Σωτήρ, λογισμὸν μοι δὸς ἐπιστροφῆς ὁ Θεός, ἵνα κράζω σοι, σῶσόν με, Εὐεργέτα ἀγαθέ, καὶ ἐλέησόν με.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἁμαρτωλῶν τὰς δεήσεις προσδεχομένη, καὶ συντετριμμένων στεναγμοὺς μὴ παρορῶσα, πρέσβευε τῷ ἐκ σοῦ τεχθέντι, σωθῆναι ἡμᾶς πανάγνε Παρθένε.

Antiphonum primum.

Quia in profundum delictorum meorum pelagus demersus sum, velut Petro præbe mihi manum Salvator Deus, & miserere mei.

Quia pravis cogitationibus & operibus condemnatus sum, Salvator, concede mihi conversionis sensum, ut ad te clamem: salva me, Benefactor optime, & miserere mei.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Tu quæ peccatorum preces suscipis nec contritorum despicis suspiria, tuo ex utero natum interpella ut salvet nos, sanctissima Virgo.

c Εἰσάγεται παρὰ τοῦ ἐκκλησιάρχου.) Vetusti codices legunt: Ἀναλαβὼν αὐτὸν ὁ ἀνάδοχος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς χειρός, καὶ εἰσάγει ἕως τῶν βασιλικῶν πυλῶν· ποιεῖ μετανοίας τρεῖς ἐπὶ γῆς, ἵσταται κεκλικὼς τὸν αὐχένα αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ ψάλλομεν. Ἀντίφωνα δεύτερον. ἦχος β.

Ἡμαρτηκὼς σοί Σωτήρ, ὡς ὁ ἄσωτος υἱός, δέξαι με, Πάτερ, μετανοοῦντα, καὶ ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Κράζω σοι Χριστὲ Σωτὴρ τὴν τελώνου φωνήν, ἱλάσθητί μοι, ὥσπερ ἐκείνῳ, καὶ ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου, εἰς σὲ ἀνατίθημι, μῆτερ τοῦ Θεοῦ φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπην σου.

Ἀντίφωνον γ'. ἦχος γ'.

Σῶσόν με Κύριε ὁ Θεός μου, σὺ γὰρ πάντων ἡ Σωτηρία, ὁ κλύδων με τῶν παθῶν ἐκταράττει, καὶ τὸ βάρος τῶν ἀνομιῶν με βυθίζει. δός μοι χεῖρα βοηθείας, καὶ πρὸς τὸ φῶς τῆς κατανύξεως με κατάταξον. ὡς μόνος εὔσπλαγχνος καὶ φιλάνθρωπος.

Τῶν δεσμῶν ἡμῶν τῶν συζυγικῶν Κόρη, καὶ τὸ χρηματίσασα μεταξὺ τῶν γυναικῶν, [illegible] ... ἵνα μεγαλοφωνῇ κράζω σοι· ὁ Θεὸς σῶσόν με, ὁ μόνος εὔσπλαγχνος, καὶ φιλάνθρωπος.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐν γυναιξὶν ἁγία Θεοτόκε, ἀπειρόγαμε· πρέσβευε ὃν ἔτεκες Βασιλέα, καὶ Θεόν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς, ὡς φιλάνθρωπος.

In te, Salvator, velut filius prodigus peccavi, suscipe me pœnitentem, Pater & miserere mei.

Ad te, Christe Salvator, publicani voce clamito, ut illi, ita & mihi esto propitius, & miserere mei Deus.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Spem omnem in te reposui, mater Dei: sub tua protectione custodi me.

Antiphonum tertium. Tonus tertius.

Salva me Domine Deus meus, tu enim omnium es salus: passionum exagitat me procella, & iniquitatum pondus me deprimit, auxiliatricem manum mihi porrige, & ad compunctionis lucem me transfer: ut solus benignus, & humanus.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Inter mulieres conjugalis amplexus expers, sancta Deipara, interpella quem peperisti Regem & Deum: ut salvet animas nostras.

Τούτων δὲ ψαλλομένων ὁ ἀδελφὸς ἔρχεται ἐν τῇ σολέᾳ, ὅπερ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ· ποιήσας τρεῖς μετανοίας [illegible] ... Ἤθελον δάκρυσι καὶ τὰ λοιπά. Τίς χειμαζόμενος. Ζάλῃ ἁμαρτημάτων. Ut in officio sequente. Εὐθὺς ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ ἡγούμενος, ἢ ὁ ἱερεὺς λέγων· τί προσῆλθες;

Assumit eum Susceptor, (id est conductor) *dextra manu, & in Regias portas inducit: ibi vero tres prostrationes in terram facit: & exurgens cervicem inclinat: nos vero psallimus Antiphonum secundum, Tono secundo, &c.*

His cantatis ad soleam accedit frater, id est ad templi medium: ibidemque tribus reverentiis factis, fiat ut prædiximus. Fratres vero psallunt Antiphonum quartum, Tono quarto. Volebam lachrymis, &c. Quis jactatus peccatorum fluctibus. Quis sum, &c. *Confestimque interrogat ipsum superior aut Sacerdos, dicens:* Quid accessisti, &c.

d Ἀνάξιοι τοῦ ἀπελθεῖν.) Deest in vetustis Venetis, usque ad τί προσῆλθες.

e Ὁ ἱερεύς.) Iidem Veneti legunt, [illegible].

f Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος τίμιε πάτερ.) Expungunt ubique verba τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, solumque legunt, Ναὶ τίμιε πάτερ.

g Μὴ ἐκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας.) Addunt, προσέρχῃ τῷ Χριστῷ: iidemque subdunt, [illegible] ... τῷ Κυρίῳ. Ναὶ τίμιε πάτερ.

h Τρυφῆς [illegible] ζωῆς.) Desunt sequentia ibidem, usque ad orationem: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀξίους ποιῶν.

i Ἐπὶ τοῦτο τὸ σχῆμα. Legunt iidem, ἐπὶ τοῦτο τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα.

k Τὸν ἀρραβῶνα, &c.) Legunt item τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα.

l Ναὶ τίμιε πάτερ.) Deest.

m Καὶ ἐπιδόντι αὐτῷ.) Legunt iidem Codices, ὁ μελλοκαρεὶς ἀδελφὸς λαβὼν τὸ ψαλίδιον κρατεῖ αὐτό, καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει μεγαλοφώνως ἐκ τρίτου. *Qui tondendus est frater forcipem accipit, & tenet: Sacerdos autem clara voce ter dicit.*

n Ἐκ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου). Correctius antiqui codices: ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

o Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ [illegible], Κύριε ἐλέησον.) Addunt illi ἐκ τρίτου.

p Εὐθὺς ἐνδύουσιν αὐτόν.) Deest ibidem, confestimque subjungitur. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν [illegible] ἀνάλαβον, [illegible], &c.

q Περικεφαλαίαν.) Legunt illi [illegible]

[illegible] &c. Subduntque quod hic deficit: ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, [illegible], &c.

r Τὸν ἀρραβῶνα.) Legunt σχῆμα.

s Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀξίους.) Officii præsentis pars residua inversa penitus & mutata cernitur in dictis vetustis Venetis. Deest enim hæc oratio cujus vice alia supponitur hoc pacto.

Ὁ ἱερεὺς σφραγίζει τὴν κεφαλὴν τοῦ κειρομένου ἀδελφοῦ, [illegible] ταύτην ἐπεύχεται.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὶ ὀνόματί σου Κύριε ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας, [illegible] ... Ὅτι Χριστὸς ἀγαθός, καὶ δεδοξασμένος παρὰ πάσης τῆς ἐπικαλουμένης ἐν ἀληθείᾳ, καὶ σοὶ πρέπει δόξα τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί.

Καὶ λαβὼν ὁ Διάκονος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἵσταται ἐπὶ τῆς ἁγίας θύρας. καὶ προσκυνήσας ὁ ἀδελφὸς τρίς, ἀσπάζεται αὐτό, εἶτα τὸν ἱερέα καὶ τὸν προεστῶτα καὶ καθεξῆς τοὺς ἀδελφοὺς ἐν τοῖς στασιδίοις αὐτῶν.

Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ψάλλουσιν ἐν τῷ ἀσπασμῷ [illegible]. Ἐπιγνῶμεν ἀδελφοί τὸ μυστήριον. Ut supra.

Ὁ Διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ut supra.

Καὶ γίνεται ἀπόλυσις. καὶ ἀπερχόμεθα εἰς τὴν τράπεζαν.

Sacerdos ter recens tonsi fratris caput consignans, illudque tenens, precatur.

Dominum precemur.

In nomine tuo Domine Deus veritatis, super spiritalem meum fratrem ad nomen sanctum tuum confugientem manum meam impono: & ut sub alarum tuarum tegmine custodiatur bonitatem tuam rogamus. Veterem mundi errorem ab illo averte, & ea quæ est in te fide, spe, & charitate illum reple: Ut in mandatis tuis vitam agat, & decreta tua observet, gratiam concede: quia si fecerit illa homo vivet in ipsis. In libro vitæ describe illum, & tibi placentium ovili annumera; ut in eo sanctissimum nomen tuum glorificetur; & fiant oculi tui eum semper in misericordia intuentes, & aures tuæ ut vocem deprecationis ejus exaudias, attentæ. In manuum suarum operibus exhilara illum. Quia bonus es, & ab omnibus te in veritate invocantibus collaudatus, & tibi convenit gloria. Patri, & Filio, & sancto Spiritui nunc & semper, &c.

Et Diaconus accepto sancto Evangelio stat ante sacram forem, quod cum frater adoraverit tertio deosculatur illud: & deinde Sacerdotem: tum Superiorem, & demum reliquos fratres in suis subselliis.

Fratres autem dum datur osculum canunt versum proprii cantus. Agnoscamus fratres mysterii, &c.

Diaconus. In pace Dominum precemur: *Et fit dimissio: & ad mensam procedimus.*

In Cryptoferrat. Bessarionis extat hujusmodi Officium.

Ἀκολουθία τοῦ μοναδικοῦ σχήματος.

Μετὰ τὸ τρίτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας, γινομένης εἰσόδου συνέρχονται τοῖς ψάλλουσιν οἱ μέλλοντες λαμβάνειν τὸ σχῆμα, ἕως ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου. προκειμένου ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ψαλίδος, καὶ τελεσθείσης τῆς ψαλμῳδίας, λέγοντος τοῦ Διακόνου· Σοφία· ἀπάρχεται ὁ κατηχῶν· Ἑκουσίᾳ γνώμῃ προσῆλθες τῷ Χριστῷ; καὶ τὰ λοιπά· καθὼς εἰς τὸ πρόσχημα. Ut supra. Καὶ ὅτε καθομολογήσῃ, ἀπάρχεται τῆς κατηχήσεως. Καὶ σφραγίζει αὐτὸν ἐν τῇ κεφαλῇ. Καὶ τοῦ Διακόνου λέγοντος· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν· τοῦ δὲ λαμβάνοντος τὸ σχῆμα γονυκλινοῦντος, εὔχεται οὕτως.

Ὁ ὢν δέσποτα. Prout in officio sequenti.

Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς.

Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται.

Ἅγιε Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων. Ut in officio sequenti.

Εἶτα ἐγείρει αὐτὸν ὁ Ἱερεύς, καὶ ἵστησι πρὸ τοῦ ἁγίου ἀντιμηνσίου, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα λέγει. Ἰδοὺ ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα πάρεστι ἀοράτως· βλέπε ἀδελφέ, ὅτι οὐδείς σε ἀναγκάζει εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐλθεῖν. ὅτι σὺ ἐκ προθέσεως ἦλθες, καὶ ἑκὼν ᾑρετίσω τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν. καὶ συντίθεται διὰ τοῦ. Ναί, πάλιν λέγει. Λάβε καὶ ἐπίδος μοι τὴν ψαλίδα, καὶ ἐπιδόντος, λαμβάνει αὐτὴν ὁ Ἱερεύς, καὶ λέγει. Ἰδοὺ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ λαμβάνεις, ἀδελφέ, τὸ σχῆμα, βλέπε, τίνι προσέρχῃ, τίνι συντάσσῃ, καὶ τίνι ἀποτάσσῃ, καὶ λέγει. Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Ut supra.

Καὶ κείρει αὐτὸν σταυροειδῶς, καὶ λέγει.

Κείρεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα, εἰς ὄνομα τοῦ, &c. καὶ οὕτως ἀποκείρει αὐτὸν ἕτερος ἐν τῷ νάρθηκι, ψαλλόντων τῶν συμπαρεστώτων μοναχῶν τό, Ἄμωμοι,

Officium Monastici habitus.

Dicto tertio Missæ Antiphono, & facto Introitu, conveniunt habitum suscepturi, simul cum Cantoribus, ante altare: jacet autem in sacra mensa Evangelium cum forcipe: completa vero psalmodia, Diacono dicente: Sapientia. *Incipit qui catechizat.* Spontanea voluntate ad Christum accessisti? *& reliqua sicut & in prævio habitus officio dictum est: Qui cum annuerit, instructionem exorditur.*

Et signat eum cruce in capite. Diacono vero dicente. Deum precemur: *& habitum assumente, genuflexo, precatur Sacerdos, hoc pacto.*

Qui dominator, &c.

Pax omnibus. *Diaconus.* Capita nostra.

Sacerdos precatur.

Sancte Domine, Deus virtutum. &c.

Erigit deinde ipsum Sacerdos, & e regione Antimensi statuit eum, & extensa manu, ait. Ecce Christus hic invisibiliter adstat, vide, Frater, quomodo nullus te cogat, ut ad illud accedas, quia tu sponte advenisti, & lubens ac volens statum Monasticum elegisti. *Illoque annuente, & dicente:* Ita est: *rursum dicit.* Accipe forcipem, & trade mihi illam: *eoque tradente, accipit illam Sacerdos, & ait.* Ecce, Frater, e manu Christi habitum accipis; vide cui adjungeris, & cui renuncias: *& infert.*

Benedictus Deus, &c.

Et in crucis modum tondet illum, & dicit.

Tondetur servus Dei N. in nomine. &c. *Atque absolvit aliter Tonsuram in Narthece, cantantibus Monachis, qui adsunt:* Immaculatum. *Sacerdos autem ter san-*

Et Hymni fatis Orationem : additurque Propositum . Dominus illuminatio mea. *Apostolus ad Ephesos* . Fratres . Confortamini , &c.

Alleluja . *Tonus secundus* . Hic pauper clamavit . *Evangelium ex Luca* . Dixit Dominus. Si quis vult venire post me . *Et completo sancto Evangelio : ante protensam Orationem adsecuti decensus e Martyrio ad templum , tantaque Fratres , modulos de more canendos . Quibus terminatis, indutis eum Sacerdos : primo quidem tunicam , & dicit* . Induitur Frater noster N. tunicam , &c.

Et his respondent Monachi , Domine miserere . *Tum vero ait* . Frater noster N. induitur cucullum , &c.

Frater noster N. assumit Analabum . Frater noster N. præcingitur . Frater noster N. accipit Pallium magni . Frater noster N. accipit Monasticum habitum in nomine Patris .

Eo vero accipiente habitum coram sancta mensa ; tum autem flante , & caput inclinante : orat Sacerdos secreto .

Domine Deus noster , fidelis , &c.

Pax omnibus . *Diaconus* . Capita vestra . *Post hæc Sacerdos precatur* .

Domine Deus noster , &c.

Diaconus sprotensam Orationem incipit . Deinde qui habitum assumit ex altari egreditur , & coram sanctis foribus stat : & prætensa Oratione dicta , osculatur Monachi sanctum Evangelium , & assumentem habitum . Et de cætero ut de more est , completur Missa , dimisso tantum ad altare ingresso : & ibi stante usque ad divinæ Missæ dimissionem .

ὁ δὲ Ἱερεὺς ποιεῖ τὴν ἀρχὴν τῆ πεντεκτῆ , ἐ ψαλμῳ . Κύριος φωτισμός μου . Ὁ Ἀπόστολος πρὸς Ἐφεσίους . Ἀδελφοί . Ἐνδυναμοῦσθε . Ut supra .

Ἀλληλούϊα . ἦχος β . Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε . Εὐαγγέλιον ἐκ τῶ κῆ Λουκᾶ . Εἶπεν ὁ Κύριος . Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν . Καὶ μετὰ τὸν πλήρωσιν τῶ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀφ' ἧς ἐκτείνει ἐκφώνησιν ὁ κανονάρχης Ἐκτενὴς καὶ τῶν καρδίων εἰς τὸν , φιλάνθρωπον κῆ ἐλεήμονα Θεὸν ἡμῶν ὁ Ἱερεὺς , σφραγίσας τὸ εὐαγγέλιον , κῆ λέγει . Ἐνδύεται ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , χιτῶνα. Ut supra .

Καὶ ἀποκρίνεται εἰ μοναχοὶ τὸ , Κύριε ἐλέησον . εἶτα λέγει . Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , ἐνδύεται τὸ καυκάλλιον . Indem.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , λαμβάνει τὴ ἀνάλαβον . Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , περιζώννυται . Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , λαμβάνει τὸ σταυρὸν τῶ μεγάλου . Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , ἐνδύεται . Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα , ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῷ ὀνόματι τῶ Πατρός .

Τότε δὲ λαμβάνεται σχῆμα ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης κάπης κῆ ἐλεήσεως τὸν πεφιλῆ . δ' χιται ὁ Ἱερεὺς μυστικῶς .

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ πιστός . Ut in officio sequenti .

Εἰρήνη πᾶσι . Ὁ διάκονος , Τὰς κεφαλὰς . Ὁ δὲ Ἱερεὺς εὔχεται .

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν . Ut in officio sequenti .

Ἀπέρχεται ὁ διάκονος τὸν ἑστῶτα . Ὁ δὲ λαβὼν τὸ σχῆμα , ἐξέρχεται ὑπὸ τῶ θυσιαστηρίου . Καὶ ἵσταται ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας θύρας τῶ ἁγίου θυρῶν . Καὶ τῆς ἑαυτοῦ λεγομένης ἀποτάσσεται εἰ μοναχοὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον , κῆ τὸν λαβόντα τὸ σχῆμα . κῆ λοιπὸν κῆ τὸ ἔθος πληροῦται ἡ ὅλη λειτουργία . εἰσερχομένου τῶ καρδιόντος αὐτὸν εἰς τὸ θυσιαστήριον . κῆ ἑστῶτος μέχρι τῆς ἀπολύσεως τῆς θείας λειτουργίας .

Legitur & alia in loco ejusdem Cryptoferratensis Codicis.

Oratio super Mandyam suscepturo .

Domine , Deus noster , qui dignos , &c.

Officium , id est Diaconica , & Orationes angelici habitus .

Post modulorum de more Officium , ingreditur Sacerdos , & ad Aquilis fores stat : & hanc Modulum canere incipit . Tono quarto .

Aperta est paulatim janua .

Et postquam sacculo renunciavit ad Altare fuerit ingressus : coram sacra mensa in terram prosternitur , & dicit Diaconus hæc Diaconica .

In pace Dominum precemur .

Pro bono statu , concordia , pace , ordine totius mundi , & sanctarum Dei Ecclesiarum , & Monasterio isto , pace & securitate ejus : Dominum precemur .

Pro salute , auxilio , & remissione peccatorum Fratrum nostrorum NN: ad sanctum habitum accedentium . Dominum precemur .

Εὐχὴ ἐπὶ τῶ μέλλοντος λαμβάνειν μανδύαν .

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀξίους . Ut supra . Reperitur & in Barberino .

Ἀναλαβὼν ἄγγελον ἡγεμονικὸν , κῆ ἔχοντ τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα τῆς ἀνδρῶν .

Μετὰ τῶν κῆ συμπέμπουσιν ἀκολουθίαν τῶ τροπαρίου ἐξέρχεται ὁ Ἱερεὺς , κῆ ἵσταται εἰς τὸ θύρα τῶ θυσιαστηρίου , κῆ ἀπάρχεται τὸν τῶ προσόδιον , ἦχος δ' .

Ἤνεῳγεν ἡ θύρα τῆς μετανοίας .

Καὶ κῆ τὸ εἰσελθεῖν τῶ δυναστεύοντ ἐν τῆ θυσιαστηρίῳ , ῥίπτει ἑαυτὸν ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ λοιπὸν λέγει ὁ διάκονος τὰ δέκαπενταπόδια .

Ἐν εἰρήνῃ τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ ἀκακείας , ὁμοιότητος , εἰρήνης , κατασβέσεως τῶν σκανδάλων τούτου , κῆ ταπεινώσεως τῶ Θεῶ ἐκλεκτοῦ , κῆ τῆς μονῆς ταύτης , εἰρήνης κῆ ἀσφαλείας αὐτῆς τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ σωτηρίας ἀντιλήψεως κῆ ἀφέσεως τῆ ἁμαρτιῶν τῆ ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν προσελθόντων τῆ ἁγίῳ χρίσματι τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ κατευθυνθῆναι τὰ διαβήματα ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης , ὑποτάξαι ἀντικειμένους τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ εἰσακουσθῆναι , κῆ ἀπροσδέκτως γενέσθαι τῆ δέησιν ἡμῶν ἐναντίον τῆ Θεῆ , κῆ τῆ καταφῦσθαι πλουσίαν τὴν ἔλεήν κῆ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτῆ , ἐπὶ πάντας ἡμᾶς , κῆ τῆ καταξιωθῆναι τῆς βασιλείας τῆ οὐρανῶ , τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἀχθώσῃ αὐτὸν μῆ τὸ ὑποθέσεως κῆ τρεχῶν , κῆ ἀγνοίας κῆ ἁμαρτιῶν τῆ Κυρίου δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ ῥυσθῆναι ἡμᾶς . Τῆς παγίδος .

Καὶ ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν ἀχὴν ταύτην τὸ πρώτης χάριτος .

Κύριε ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐπιτίθημι τὴν χεῖρά μου . Ut supra inter varias lectiones : litrera , r.

Εὐχὴ δευτέρα εἰς γυναῖκας .

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ , ὁ Θεὸς ἡμῶν , ὁ τὴν ὑπερηφανίαν ἐκκόπτων , κῆ καταργῶν τὸν ἔχθραν τὸ ἄῤῥβόλου , ὁ ἐπιχέων τὴν δόξαν τῆ ταπεινοφροσύνης ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων σου , κῆ στέφανον αὐτῆς τῆ ἀμάραντον κῆ ἀῤῥαγτον στέφανον τῆ ζωῆς , κῆ ὁδηγῶν αὐτοὺς εἰς τὴν σωτηρίαν , δι' ἧς εἰσῆλθον εἰ ἅγιοι πατέρες , κῆ ἀπέλαβεν τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως . Αὐτὸς Δέσποτα παντοδύναμε , χάρισαι τῆ παρὰ σοῦ δυνάμεν καὶ χάριν τῆ σῆς Θεότητος ἐπὶ ταύτην τὴν ψυχὴν τῆ σώματος τῆ προσελθόντος ἐνώπιόν σου , κῆ δίελθόντα τῆ ζόφου τῆ μυταικῆς κατασκότους . Ἐ δὸς αὐτῆ δίοδον παιφυλα ἐξ ὁλης καρδίας δοκοῦσαν ἀπὸ παντὸς κοσμικοῦ γκίνου φρονήματος , ὅπως κῆ τὸ εὐαγγελιόν σου πολιτεύσασθαι τύχῃ τῆ ζωῆς τῆ αἰωνίου . Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν , κῆ σοὶ τὴν δόξαν .

Εὐχὴ τρίτη ἐκφώνως .

Ὁ τῆ ἐπουρανίου ταύτην καταδέξας στρατιὰν , κῆ πρὸς ἀφαίρεσιν τῆ ἀρχόντων ἐχθρῶν ὁπλίσας ὁπλοις πνευματικοῖς κῆ τῶν εἰς αὐτὴν ἐγγραφέντων ἀδελφῶν ἡμῶν , κῆ δὸς αὐτοῖς νικηφόρῳ φρονήματι τὸν λοιπὸν διάγειν τῆ βίου χρόνον , ἄμωμον κῆ ἀκαλίδευτον μεταρχόμενον πολιτείαν εἰς εὐαρέστησιν τῶ ὀνόματος σου καὶ δόξαν τῶ παλυμμένου σε ὑπομονῆς χάριτι κῆ φιλανθρωπίᾳ .

Καλῶ Κύριε τῆ ἀδελφῶ ἡμῶν τῆδε , ἐγγράφου τὸ ὄνομα ἐν βίβλῳ ζωῆς , κῆ πάντας ἡμᾶς ἐλέησον , κῆ ἀξίωσον τῆ ἐπουρανίου αὐτῆ βασιλείας . ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα .

Εἰς ἀδῆ τῆ μικρὰ χρίσματος .

Καὶ πληρωμένης τῆ πρώτης κῆ χῆς λέγει πάλιν ὁ διάκονος .

Ἐν εἰρήνῃ τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ ἁγίας μονῆς τῆ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆ ὅλου τῆς πίστεως , κῆ μέχρι τῆ πέρατων αὐτῆς . τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ ἁγίας μονῆς τῆ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆ ὅλου τῆς πίστεως , κῆ μέχρι τῆ πέρατων αὐτῆς . τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ τῆ ὁσιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν τῶδε , κῆ τῆ ἔργων τῆ χειρῶν αὐτῆ , τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὑπὲρ σωτηρίας , ἀντιλήψεως , κῆ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τῆ ἀδελφῶ ἡμῶν , τῆδε , προσελθόντος τῆ ἁγίῳ χρίσματι , τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν ἐν τῆ ἁγίᾳ αὐτῆ κῆ λογικῆ πόιμνῃ . Ut supra .

Ὑπὲρ μονῆς εὐσεβείας κῆ ὑποταγῆς πάντων τῆ συμβιοντούτων ἡμῖν πατέρων κῆ ἀδελφῶν , κῆ τῆ σωτηρίας αὐτῶν , τῆ Κυρίῳ δεηθῶμεν .

Ut in viam pacis , & semitam justitiæ gressus nostri dirigantur : Dominum .

Ut exaudiatur , & accepta fiat oratio nostra coram Deo : & ut ad nos copiosas misericordias & miserationes transmittat : atque ut regni cælestis digni efficiamur : Dominum precemur .

Ut clemens Deus noster , cum depositione capillorum , veniam quoque delictorum illi largiatur . Dominum .

Ut liberemur . Sanctissimæ .

Et Sacerdos dicit Orationem hanc primo habitus .

Domine , Deus veritatis , in tuo nomine impono manum meam , &c.

Oratio secunda in mulieres .

Dominator Domine Jesu Christe , Deus noster , qui superbiam comminuis , & Diaboli importunitatem frangis , qui tuæ fervorem tuorum capita humilitatis gloriata infundis , vitæque coronam immarcescibilis & incorruptibilis eos exornas , & in viam angustam , qua sancti patres ingressi sunt , & quæris loca adepti sunt , eos deducis . Ipse , Domine omnipotens , divinam tuam virtutem , super animam & super corpus coram te adstantis , & Monasticæ vitæ jugum suscipientis effunde : & da ei , O pupe , Domine ab omni mundano & terrestri cogitatione longe abesse : ut secundum Evangelium tuam conversata vitam æternam consequatur . Tu enim es Deus noster : & tibi gloriam .

Oratio tertia exclamanda .

Qui cælestem hanc militiam instituisti , Fratrem nostrum illi modo adscriptum , in tacitorum hostium pernicient armis spiritualibus instrue : & sobrio mentis proposito , da illi tesiduum vitæ tempus immaculato & irreprehensio convivii clarere , ad complacentiam & gloriam celebrandi tui nominis . Gratia & humanitate &c.

Fratris autem nostri hujusce , nomen inscribet Deus in libro vitæ , & omnium nostrum miserebitur , & cælestis sui regni dignos efficiet . Quia ipsi convenit gloria .

Hucusque quæ ad parvum habitum pertinent .

Et prima Oratione completa , dicit rursus Diaconus .

In pace Dominum precemur .

Pro sola Dei Catholica Ecclesia , ab extremis terræ , usque ad extremos ejus fines . Dominum precemur .

Pro sanctissimo Patre nostro N. & opere manuum ejus . Dominum precemur .

Pro salute , auxilio , & remissione peccatorum fratris nostri N. ad sacrum habitum accedentis . Dominum precemur .

Ut benignus Deus noster in sancto suo & rationali ovili , &c.

Pro cunctis sancte & studiose communicantibus nobis patribus & fratribus , & eorum salute . Dominum .

Pro adstantibus, & precantibus nobiscum in hac hora, & in omni mundo: Dominum

Sanctissimæ.

Sacerdos dicit Orationem hanc secundum.

Sancte, bone, qui in sanctis requiescis, Jesu Christe Fili Dei vivi, qui superbiam frangis, & hostis importunitatem dissipas, & superna sapientiæ gloriam insundis, & corona gloriæ exornas, & per viam angustam quo sancti incesserunt, & quietis suæ loca percipiunt, deducis. Ipse, Domine, da præsentem gratiam & virtutem tuæ Deitatis super animam & corpus ad te accedentium fratrum nostrorum: in nomine tuo sancto primitias sancti habitus suscipientium, ut Spiritus Sancti tui gratia illos sanctifices. Quia sanctus es, Deus noster, & in sanctis requiescis: & tibi gloriam.

Et Oratione completa: dicit iterum Diaconus. Adhuc processe Dominum oremus.

Pro superna pace, & Dei humanitate, & salute animarum nostrarum.

Pro fratre nostro N. & salute ejus Dominum precemur.

Ut benignus Deus noster suscipiat & in sancto & spirituali suo ovili eum constituat: Dominum precemur.

Et dignum existimet Ecclesiarum suarum statione, & Angelorum Choro: Dominum precemur.

Deinceps.

Sacerdos Orationem hanc habitus dicit.

Dominator, Domine Deus noster, qui ad imaginem & similitudinem tuam creasti hominem, & aterenæ vitæ mandatum ei dedisti, lapsum vero per peccatum non contempsisti, verum per Incarnationem Filii tui, salutem & conversionem ejus disposuisti: te, Salvator noster, secundum misericordiarum tuarum multitudinem rogamus & precamur; in nos & in famulum tuum N. respice, & ad te confugientem suscipe, & Spiritum Sanctum tuum principalem & vivificum, lo sanctos Apostolos tuos olim illapsum ad eum transmitte: tunica justitiæ indue illum, & incorruptionis amictu circumcinge, lumbos illius veritatis virtute circumda; & galeâ spe salutis illum exorna, a prava libidine, vana fallacia, & omni diabolica arte cogitatum ejus expurga: a pravis & immundis cogitationibus illum eximie, & ut mandatorum tuorum illustretur lumine, mentis ejus oculos aperi, & Angelum lucis ejus vitæ adjunge. Mendacium omne, nequitiam omnem, omnem vitæ tentationem, omnem cupiditatem, omnem carnis & spiritus motum, a tua dirimitate alienantem ab eo remove. In bello adversus hostem corrobora; ut tremendus inimicis, inexpugnatus adversariis, omni voluptate turpique concupiscentia superior, evadat: humilitatem addiscat, continentiam obeat, Psalmis & Hymnis venerandum, & magnificum nomen tuum, vestigia magni Prophetæ Eliæ, & sancti Præcursoris & Baptistæ Joannis, & sanctorum Apostolorum tuorum sequutus, extollat se perfectionis mensuram assequutus, cæstum conservet, fervet fidem, & Angelica incorruptione indutus, ovili sancto tuo connumeratus, locum a dextris tuis nanciscatur, & beatam illam vocem mereatur audire: Venite benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum a constitutione mundi. Nosque pariter ejusdem regni hæredes, o Deus tua gratia constitue. Quia tu es Deus noster, Deus misereadi & salvandi: & tibi gloriam referimus.

Et Diaconus hanc orationem habet. Adhuc intensæ: Dominum precemur.

Pro sanctissimo patre nostro Presbytero, & opere manuum ejus: Dominum precemur.

Pro salute, auxilio, & remissione peccatorum fratris nostri N. sancto habitu decorati: Dominum precemur.

Sanctissimæ, &c.

Et Sacerdos Orationem hanc recitat post babitum susceptum.

Domine Deus salutis nostræ, qui omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Jesu Domino nostro nos benedicis: benedic servum tuum N. & in lege tua custodi illum. Da illi non in vanum currere, sed omnem sequitiam in veritate fugere, & cum fide, spe, & charitate, ad vitam aeternam consequendam, sectari virtutem omnem & sancto habitu ornatum amictu corporis infamiam profiteri, zona corporis mortificationem modestiamque in scipso circumferre. Analabo vero velut cruce & fide exornari, ut cunctæ malignæ tela ignita valeat extinguere: galeam quoque salutis assumat, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.

Exclamando. Gratia & miserationibus.

IN OFFICIUM PARVI HABITUS, id est Pallii. Notæ.

1 (Καλυβίτε.) Officii præsentis prout in editis jacet differentia, a præcedenti τὸ ἐγκρυφίε, & a mox sequuturo, τὸ μεγαλοσχήμου, nullus non videt: excerptorum tamen e MS. Cryptæ Ferratæ & Barberino nuper exaratorum, ab hoc & a sequente edito differentiam & usum non facile est assignare: eum quia in Barberino unicum est, neque ita tam μικροσχήμου quam μεγαλοσχήμου, potest deservire; imo & accurate perspectis ejus verbis, utrisque commune esse comperitur: nam & primæ tres ejus orationes τὸ φῶτε χίρωτος esse propriæ conspiciuntur, primaque ejus pars est μικροσχήμου instituendis esse dictam, non immerito ex verbis tertiæ orationi subjunctis conjicimus, quæ indicant ibidem fieri μικροσχήμου officium; sequentem vero partem priori adjunctam ad μεγαλοσχήμου habitum pertinere: quæ ratio est ut hic non incommode collocari potuerit. Cryptoferratense vero cum duo Monachi instituendi officia exhibeat: primum, ἐπὶ τῷ μέλλοντος καμβάτσιν μετάνοιαν, alterum, τοῦ μοναδικοῦ σχήματος: illud μικροσχήμου adaptari, qui μοναδικὸν illorum habitum esse noverit, nullquam infecius ibit. Hoc nihilominus τῷ μοναδικῷ σχήματι (proprium forsan τοῦ μεγαλοσχήμου) hoc in loco reponendum censuit cum quia ejusdem ritus in eodem Euchologio nonnunquam plura occurrunt officia, & *Succol.*

2 Τοῦ μικροῦ σχήματος.) Ut tres sunt Monasticæ vitæ gradus penes Græcos, ita & tria vestium sunt genera tripici solemnitatis precumque ritu in Ecclesia suscipienda ἀρχαῖον novitiorum est χιτὼν tunica, cingulum & pileus: τὸ μικρὸν καλογήρικον, religiosorum perfectorum, id est veris perennibus adstrictorum, est μανδύας *Pallium*: illorum rursus sublimiorum est καυκούλιον, *Cucullus*. Τὸ μεγαλοσχήμου, ἀγγελικὸν ferentes in sublimiorem ordinem cui functior habitus debetur nondum aggregati, habitu minori τῷ μανδύᾳ contenti, μικρόσχημοι, vel τὸ μικρὸν σχῆμα ἔχοντες appellantur: supra illos tamen virtutis studio provectiores, & amplioris perfectionis professione magis adstricti sunt Cucullo donati, & hi τὸ μεγάλο τῆς ἀγγελικῆς σχήματος, sive μεγαλόσχημοι vulgo dicuntur. Horum exemplum imitantur apud nos S. Joannis Hierosolymitani milites, inter quos ordinem primo nomen dantes, sunt ἀρχόντες, quos sequentur μικρόσχημοι professi minori cruce insigniti, omnesque laudem sperant, *les grandes Croix*, majori cruce propter merita & præfecturas donati, μεγαλόσχημοι.

3 Σχῆματος.) σχῆμα in universum, Monasticum habitum significat: ita Synaxarion in vita Anastasii Persæ Μάρτυρος. γενόμενος ἐν τῇ μονῇ Θάγλᾶ ἐδέξατό τε ἱερὸν τῆς μοναχῶν τάξεως λαμβάνειν· *Cum esset in Monasterio S. Sabbæ sacrum Monachorum habitum sumpsit.* Singulos tamen ordines religiosorum a se vestibus & institutis discretos prodit eadem dictio, in cujus usu dici solent ἡ Βασιλικὴ τὸ σχῆμα, καὶ Antonii ordo & religio.

4 Τάξιν.) Subintelligo *figuram*. De signorum differentiis alibi commodius.

5 Ἐκκλησιάρχην.) Obiit ille in Monasteriis nunquam Ἐκκλησίαρχος factitat, ejus institutio prece superioris firmata reperitur in Allatiano Euchologio, hoc pacto.

Ordo solitus observari in Ordinatione, id est Promotione præfecti Ecclesiæ, sive Oeconomi Monasterii, aut Cellerarii.

Post benedictionem a principio datam, Ter Sanctum Hymnum. Modulum sancti cujus est Ecclesia. Alterius in Deiparam. Diaconus dicit: Dominum precemur.

Succedens autem hoc pacto precatur.

Te rogamus, misericors Domine Deus noster, omnium cognitorem, investigabilem & inenarrandum, respice super servum tuum N. in ministerium Ecclesiasticæ gradus a nobis abjectis & indigni famulis tuis promotum. Cum timore Dei in virente, sine murmure, in patientia, & obedientia illum ministrare concede: ta namque dominis ministros majores fore enunciasti. Ita Domine, injunctum officium recte illum obire præsta: ut juxta Evangelii tui verbum, prudentium fidelisque servorum mercedem consequatur. Quia sanctificatorum & gloriosorum est venerandum & magnificum nomen eorum: Patris, & Filii.

Pax omnibus. Dominum precemur.

Pontifex ita precatur.

Deus magnus, & mirabilis, æterne, & ante sæcula existens, qui per ineffabilem Filii tui defensum, & sancti tui Spiritus adventum, salutis nobis vias demonstrasti: ipse, & nunc Domine, super nos & super servum tuum N. in honorem & gloriam sancti tui nominis ad opus ministerii tui accedentem, sanctum tuum Spiritum rogamus mitte: corrobora eum Domine, & consorta ne deficiat: ut in patientia & timoris tui perseverantia plurima Ecclesiæ tuæ deserviens, & omnibus sanctum nomen tuum timentibus administrans, auxilii subsidiique tui partem consequatur, nec ab æternis tuis bonis excidat: sed & gratiam & misericordiam coram te jugiter per Christi tui merita inveniat. Tuum est enim misereri, & salvare Deus noster: & tibi gloriam.

Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονίας, ἤτοι ὅταν προχειρίσεως Ἐκκλησιάρχου, ἢ Οἰκονόμου μονῆς, ἢ Κελλαρίου.

Μετὰ τὴν ἁλληλούϊα. Τροσάγιον. Ἐκτένιον τὸ αὐτὸ τῇ τοῦ ναοῦ Θεοτοκίου. Ὁ διάκονος λέγει· τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Ὁ δὲ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ ἑνός.

Σὺ ἐπιτέλεσον πολυεύσπλαγχνε Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἀληθινὴν ἐλπίδα πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς· ἐπίσκεψαι καὶ νῦν τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, τὸν προχειρισθέντα εἰς ἔργον ἐκκλησιαστικὸν τῆς Ἐκκλησίας σου πάσης, καὶ δὸς αὐτῷ θεοφιλῶς ἐν πάσῃ ἐφορίᾳ, ἀγογγύστως ἐν ὑπομονῇ, ἐν εὐσταθείᾳ, καταξίωσον ἄμεμπτον. Σὺ γὰρ μείζονας ἀπέφηνας τοὺς ἐφεστῶτας, ἢ ὑφ' ἡμῶν μένους· καὶ δίασπες Κύριε ἐξ ἄνω καλῶς τὸ ἐπ' αὐτῷ ἔργον ὑπουργῆσαι, ἵνα τὸν μισθὸν τῶν φρονίμων καὶ πιστῶν οἰκονόμων τύχῃ, καθὼς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγεις. Ὅτι ἁγίασαι καὶ δεδόξασαι τὸ πανσέπτιόν σου μεγαλεῖον πρέπει σοι, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ.

Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὁ Ἀρχιερεὺς εὐχεται.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας, τὸ θαυμαστὸς, ὁ οἰκτίρμων καὶ ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων, ὁ ἐφ' ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν σὺ Κύριε, ὁ ἐπιφωσκουσα τὸ ἀγαθόν σου Πνεῦμα ὑποδεξάμενος ἡμεῖς τοὺς εἰς σωτηρίαν σου δούλους λιτῶς ἱκετεύομεν καὶ δεόμεθά σου Κύριε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, τὸν προχειρισθέντα εἰς ἔργον ἐκκλησιαστικὸν, εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου σκηνώματος. Οἶδας γὰρ αὐτὸν, Δέσποτα, ἐνδυναμώσον ἀνέλλιπῶς ἵνα ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ πολλῇ τὸ φόβῳ σου ἐξυπηρετήσῃ ἀμέμπτως τὴν λειτουργίαν σου, καὶ οἰκονομῶν πάσης τοῦ ἁγίου σου σώματος φρένωσις, τύχῃ δὲ μερίδος τῆς παρὰ σοῦ βοηθείας, καὶ ἀντιλήψεως, καὶ μὴ ἐκπέσῃ τῆς αἰωνίου σου ἀγαθωσύνης· ἀλλ' εὕρῃ χάριν ἐνώπιόν σου ἅπαντος τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ σου· καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ εὐοδούμενος τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας σου διανύσῃ· σὺν γὰρ εἶ τοῖς σοὶ τελοῦσι, καὶ σώζεται ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Vetusta vero edita cum MS. & Symeone Thessalonicensi, non Ecclesiarcham Monasterii, sed proprium Susceptorem μοναχοῦ, *Monachum defendendum*, deducere præcipiunt. Velut enim Christianæ, ita religiosæ vitæ ducendæ Sponsores exigit Ecclesia, scripsit propterea Jus Græcorum. οἱ ὑπὲρ καλῆς διαγωγῆς καὶ τὸ ἀναμάρτητον τῆς Μοναχικῆς πολιτείας ἐγγυώμενοι, ἤγουν ἀναδεχόμενοι τὸν σωθησόμενον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. *Digesta Canones desponsiones Monachorum in Monasteriis extra recusationem fieri præcipiunt, & conventiones, id est vota, eorum qui tendentur a Fidejussoribus suscipi.* Is autem Fidejussor est, qui Monachum delinceps regere debet, & ut fidei sum commissi curam semper gerere: iisque qui in Patrum vitis *Seniores* dicuntur, in officio succedit, & est alius a Monasterii præfecto: de quo a paucis intellectus primæ & secundæ: CP. Synodi Canon secundus loquitur, quem Blastares publici juris brevi faciendus luculentissime exponit τῷ M. τιτλῷ cap. 15.

6 Εἰς τὴν ὑπακοήν.) Votum obedientiæ in superioris quem hic agnoscit & colit manibus emissurus novitius, suggerit ut & ipsius superioris institutionem, in editis non exstantem, ex MS excerptam hoc loco reponamus. Ac primo ex Allatiano Euchologio.

Ordo solitus observari in superioris promotione.

Accedit ad Monasterium Pontifex, & si quidem celebrare voluerit Pontificium amictum assumit, & a benedictione auspicatur: dicit Ter sanctum. Modulum sancti cujus est Monasterium. Gloria. Et nunc. *Tum intra Monachis Sacerdotibus Monasterii illius coram Pontifice præsentatur electus hoc pacto.* Reverendissimus Sacerdos Monachus N. electus, confirmatus ad sanctas preces suscipiendas præsentatur, ut superior & pastor venerandi N. Monasterii constituatur. *Et post secundam præsentationem exclamat Pontifex.* Sancti Spiritus divina gratia, fit tecum illuminans, confirmans, & intellectum tibi suggerens omnibus diebus vitæ tuæ: *Et dicit Sacerdos clara voce:* Accedamus. *Pontifex autem manum imposuit tenens, sic precatur.*

Ὁ Θεὸς ὁ διὰ παντὸς ἐπὶ τῷ ἀνθρώπων σωτηρίᾳ σφόδρα σπουδάζων, ὁ ὢν ἐν λογικοῖς ποιμνίοις ποιμὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς ἓν συναγαγών· αὐτὸς Δέσποτα τῷ ἀμέτρῳ σου φιλανθρωπίᾳ ἄμεμπτον ἐν δούλοις σοῖς ἀγίοις τὸν σὸν τοῦτον ἀδιάλειπτως φύλαττε ποίμνιον· μὴ ὀλέσθαι τοῦτο ἐν ἀρῥαβῶνι, καὶ ὑπὸ λύκου ἐναντίου διαρπασθῆναι· ἀλλ' ἐν δούλοις σου τούτοις, ὧν ἐδείξατο τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ πάσης τῆς ἀρετῆς διακόσμησιν καὶ ἐν ἰδίοις ἔργοις ἀγαθοῖς τύποις τοῖς ὑπ' αὐτὸν γινόμενον, ὥστε αὐτοῖς ζηλωτὴς αὐτὸ γενέσθαι ὁ ἀμέμπτου αὐτοῦ πολιτείας, καὶ σωτὴ ἀσπάζεσθαι ἕκαστος τοῦτο τῇ φοβερᾷ σου βήματι.

Ἐκφώνως. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δυνάμις, καὶ ἡ δόξα.

Καὶ αὖθις εἷς τῶν Ἱερέων λέγει. Εἰρήνη πᾶσι. Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν ἁγίων.

Ὑπὲρ τοῦ Ἐπισκόπου ἡμῶν Ν. καὶ τοῦ ἄρχοντος τῶν χριστιανῶν· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ νεοπροχειρισθέντος, εἰς Ἡγούμενον καὶ ποιμένα τοῦ σεβασμίου μονῆς ὁ. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν τὸν εἰρήνην, καὶ ὁμονοίαν, καὶ κατεύθυνσιν διαφυλάξῃ τοῖς αὐτοῦ ἀδελφόταις· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν πάντων· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Ἀντιλαβοῦ. Τῆς παναγίας.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Ὁ Ἀρχιερεύς. Εἰρήνη πᾶσι· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κλῖνον Κύριε τὸ οὖς σου, καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν, καὶ ἀνάδειξον τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, ὃν καθιέρωσας τοῦ σὲ βασιλεύειν ποίμνιον τῆς σῆς ἀγάπης, καὶ πάσης τῆς ἀρετῆς διακόσμησιν καὶ ἐν ἰδίοις ἔργοις ἀγαθοῖς τύποις τοῖς ὑπ' αὐτὸν γενόμενον, ὥστε αὐτοῖς ζηλωτὴς αὐτὸ γενέσθαι ὁ ἀμέμπτου αὐτοῦ πολιτείας, καὶ σωτὴ ἀσπάζεσθαι ἕκαστος τοῦτο τῇ φοβερᾷ σου βήματι.

Exclamando. Quia tuum est regnum, & tua est virtus, & gloria.

Et conspicuus unus Sacerdotum dicit. In pace, Domino precemur.

Pro superna pace universi.

Pro Episcopo nostro N. & opere manuum ejus: Dominum precemur.

Pro hac promoto N. in Præfectum & Pastorem venerandi Monasterii N. Dominum precemur.

Ut benignus Deus noster, in pace, & concordia, & bona illius fraternitatem ejus conservet. Dominum precemur.

Pro fratribus nostris omnibus: Dominum precemur.

Pro sancto hoc Monasterio. Dominum precemur.

Ut liberemur.

Suscipe. Sanctissime.

Quia tu sanctificas omnia: & tibi gloriam.

Pontifex. Pax omnibus. Dominum precemur.

Deus qui salutis humanæ jugiter curam habes, qui & rationale hoc ovile in unum colligis: ipse omnium Domine fervam unam intelligentiam, mandata tua indefinenter cultu placitam immensa tua humanitate protege, ne nulla hic ovis pereat, aut a lupo corrumpatur: servam, inquam, eam quem superiorem hujus ovilis gregis tibi complacuit dignum tua bonitate effende, & omnibus virtutibus exorna, ut per opera propria fidelitis bonum exemplum fiat, & ipsi inculpatæ conversationis illius æmulatores exsistant, & cum ipso tremendo tuo judicio incondemnati adsistant.

Inclina, Domine, aurem tuam, & exaudi deprecationem nostram, & dilectum tuum venerandi hujus Monasterii renunciatum superiorem, fidelem & prudentem Œconomum quem voluisti ipse tui gratia credi, in omni tua voluntatem tuam exquentem, & cœlesti regno tuo dignum.

Exclamando. Gratia, & miserationibus, & humanitate.

Tum vero in sella, in Ecclesiæ medio locat illum: tollitque ab eo pallium, & novo illum induit: dicitque:

Locatur in solio servus Dei N. & fit Superior & Pastor venerandi Monasterii N. *Et clamant cum cuncti Monachi dicentes, ter.* Dignus. Dignus. Dignus. *Et Episcopus superiorem osculo excipit: simul & cuncti Monachi. Pedumque illi exhibet Pontifex, dicens:* Accipe baculum hunc, quo fulcitus ovile tuum regas: quia rationem ejus in die judicii Deo nostro redditurus es.

Deinde multos annos precantur Pontifici, & Superiori: & incipit Missa.

Ἐκφώνως. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ, τῶ.

Καὶ ἐνθρονίζει αὐτὸν μέσον τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ δίφρε, καὶ ἐπαίρων τὸ πάλλιον αὐτῶ, καὶ φορεῖ αὐτῷ ἄλλο καινόν. καὶ λέγει.

Ἐνθρονίζεται ὁ δοῦλος τῶ Θεῶ ὁ, ἱερομόναχος εἰς Ἡγούμενον καὶ ποιμένα τῆς σεβασμίας Μονῆς ὁ. Καὶ ἐκβοῶσιν αὐτῶ, ὅλοι οἱ μοναχοὶ ἐκ τρίτε λέγοντες. Ἄξιος, ἄξιος, ἄξιος. Καὶ ἀσπάζεται ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Ἡγούμενον, καὶ ὅλοι οἱ καλόγεροι· καὶ παραδίδει ὁ Ἀρχιερεὺς αὐτῷ τὴν βακτηρίαν. λέγων. Λάβε ταύτην τὴν βακτηρίαν ἐφ' ᾗ στηριζόμενος τὸ ποίμνιον σου κυβερνήσῃς. ὅτι καὶ λόγον μέλλεις ἀποδοῦναι. ὑπὲρ αὐτῶ τῷ ἡμετέρῳ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Καὶ πολυχρονίζει ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Ἡγούμενος· καὶ ἄρχεται ἡ λειτουργία.

Ex Cryptoferratensi Bessarionis, & Barberino S. Marci.

Oratio in promotione superioris in (sancta) Patriarchia.

Adducitur promovendus, præsentibus Monachis omnibus eum eligentibus. Et dicente Diacono. Dominum precemur.

Imponit super eo manum Patriarcha, crucéque illum signat, & precatur hoc pacto.

Deus qui jugiter, &c.

Et dicto, Amen, *dicit.* Pax omnibus.

Et Diacono dicente. Capita vestra.

Rursum precatur.

Inclina Domine, &c.

Et dicto, Amen, *impositum ab eo tollit Pallium: & aliud circumponit: eumque osculatus, dimittit.*

Εὐχὴ ἐπὶ προχειρίσει Ἡγουμένου ἐν τῇ (Barb. ἁγίᾳ) πατριαρχείῳ.

Προσάγεται ὁ μέλλων προχειρίζεσθαι, παρόντων καὶ πάντων τῶν ψηφισαμένων αὐτὸν μοναχῶν· καὶ λέγοντος τῶ Διακόνου· τῶ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶ ὁ Πατριάρχης, σφραγίζων καὶ ἐπεύχεται οὕτως.

Ὁ Θεὸς ὁ τῶν πάντων. Ut supra in Allatiano.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμὴν, λέγει. Εἰρήνη πᾶσι.

Καὶ τῶ Διακόνου λέγοντος. Τὰς κεφαλάς.

Ἐπεύχεται πάλιν.

Κλῖνον Κύριε. Ibidem.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμὴν, ἐπαίρει τὸ ἐπικείμενον αὐτῷ πάλλιον, καὶ περιτίθησιν αὐτῷ ἕτερον· καὶ ἀσπαζόμενος αὐτὸν ἀπολύει.

9 Ἵσταται ἐν τῷ βασιλικῷ πυλῶνι.) Pœnitentiæ status est, Monachalis status, hac causa qui illum ambit, ad Pœnitentiæ locum, Narthecem, occupandum se confert: hæc est Symeonis Thessalonicensis mens, Monachalem vitam Pœnitentiæ exercitiis subordinantis lib. de Sacram. οἱ δὲ μοναχοὶ ἀσπαζόμενοι, ἀλλ' ἔξω αὐτοὺς τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸ τῆς πύλης ἱστανται, ἐπεὶ ἔξωθεν συνεξέδραμον τοῖς ἀγγέλοις καὶ ἀνδράσιν ἀγγελικοῖς ἀλλ' ὡς μετανοοῦντες πρὸ τῆς παραδείσου καὶ τοῦ ναοῦ ἵστανται, εἰσελθεῖν δυσωποῦντες, καὶ τὸ ἔνδον δεόμενοι ... ὅθεν καὶ γυμνοὶ τῶν κοσμικῶν εἰσι ἐνδυμάτων· καὶ ἀνυπόδετοι ... *Ut domum illa offertur, subducens seipsum primum mundo, & ante (templi) valvas stat, quandoquidem Angelorum, vel Angelicorum hominum numero nondum est aggregatus. Sed & Pœnitentiam more, ante paradisum & templum subsistit, & ingressum deprecatur. Dataque missæ primordia, post primum in sancta Introitum, assumptionis nostræ in superna oblationem manifestantem, ipse quoque ovis deperditæ more invertitur, humeris ipsum invenientis Domini assumptus, & deportatus offertur: propterea que mundi vestimentis nudatus, pedibus nudis, & nudo capite astat: tum quia pauper & egenus redditur, tum etiam quia divitiis a latronibus spoliatus, & graviter percussus vulneratusque, nudus est derelictus, & semimortuus jacet.*

8 Εἰσάγεται.) Post minorem Introitum, μετὰ τὴν εἴσοδον. Ut textus præfigit, & Thessalonic. exponit, ἢ διὰ τὴν τῶ ἁμαρτημάτων ἡμῶν ... numero superiore adducta.

9 Πρὸς τὸν ... τόπον.) In ima, media, & supera Ecclesiæ parte.

10 Γονυκλισίας γ'.) Thessalonicensis. τρεῖς προσκυνεῖ, διὰ τὴν Τριάδα, & τὸ διδάξαι ... *Ter in terram prosternitur, propter Trinitatem; & propositi oblationisque suæ similitatem.* Additque; *ante superiorem prosterni, ut celestis Patris locum tenentem* ... *fratribus quoque pariter procidit veniam deprecaturus & filium majorem ne indignetur rogaturus.* τοῖς καὶ ἀδελφοῖς ... ὡς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν μὴ ὀργίζεσθαι παρακαλῶν.

11 Μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν.) Thessalonicensis iterum: ταῖς θύραις ταῖς ἱεραῖς ὡς τῷ οὐρανῷ ἐγγίζει: *ad sacras fores velut ad cælum accedit.* Ad altare namque Monachos consecrari testatur Canon 45. Trullanus.

12 Τί προσῆλθες ἀδελφέ;) Interrogationis a Monasterii præfecto faciendæ, & responsi a religionis

candidato dandi, de nuncio sæculi hujus cupiditatibus remittendo, præclarum antiquumque testimonium reddit Dionysius de Ecclesi. Hierar. cap. 6. Ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸν τελούμενον ... *Sacerdos ad initiatum accedit, eumque primum interrogat, an omnibus renuntiet dividuis, id est, distrahentibus non solum vitæ generibus, verum & earum imaginibus? perfectamque deinceps ei vitam exponit, contestatus eum oportere, mediam omnino superare.*

13 Πλὴν τοῖς θεοῖς ἀσκηταῖς.) Monachi, θεραπευταὶ a Dionysio quondam, & posteris temporibus, *Dei cultores*, a Liberato in Breviario vocati, a SS. Patribus Athanasio, Basilio, Epiphanio, aliisque, a multiplici ἀσκήσει, *exercitiorum spiritus & corporis genere*, deinceps sunt dicti ἀσκηταί, quasi *pugiles & exercitatores*: unde & eorum vivendi norma βίος ἀσκητικός, *pugilatus vita* est, in continuo certamine Monachum exercens. Cum enim quidam in bello, in mercatura alii, in agricultura rursus alii sese exerceant: Monachus etiam ἀσκητὴς, *pugil & exercitator*, assiduus in corpore asperitatibus domando, & animo ad rerum divinarum contemplationem sublevando totum sese exercet. Καλόγηροι tamen quasi καλὸς γέροντας *bonos senes*, Monachi Græci se mutuo vocant, ut virtute consenescentes, & ἀσκητῶν nomen μεγαλοσχήμοις solis, id est illis virtute provectis viris, qui in solitudinibus cælo inhiantes, non ita mortificati, quam vere corpori penitus emortui videntur, reliquerunt.

14 Οὕτως καλὸν ἔργον.) Imitantur hæc verba Basilii illum in epistola proœmiali Asceticorum ... *Tu vero cælestium actionum amator, & Angelicæ conversationis sedulus negotiator, & sanctorum discipulorum Christi commilito fieri desiderans: corrobora te ipsum ad tribulationum tolerantiam, & viriliter ad Monachorum Senatum accede, & in principio renunciationis tuæ animare.*

15 Φυλάττεις σεαυτὸν ἐν παρθενίᾳ;) Trium votorum perfectio & apex hic promittitur παρθενίας, ... σωφροσύνης ... & ἀκτημοσύνης nominibus ... namque puritas summa est; ... singulos quosque superiores agnoscit: & ἀκτημοσύνη, strictissimæ difficilisque paupertatis observantiam pollicetur.

16 Ἀδελφότητι.) *Religiosorum ἀδελφῶν* cœtus, & sancta communitas, est ἀδελφότης: de qua Palladius cap. nono, & Bartholomæus in vita Nili Cryptæ Ferratæ fundatoris ad Monachos montis Cassini quandoque profecti scribit; παρεκάλεσαν αὐτὸν ὅτε Ἡγούμενος καὶ οἱ ἀδελφοί, ... *Rogaverunt eum, Superior & fratres, cum omni fraternitate illi subjecta.* ἀδελφότης autem est libera quorumpiam nomine sancti alicujus nonnunquam congregandorum in Ecclesia Deo serventium societas *Confraternitatis*, *Confrairie*, nomine insignita: cujusmodi Orientis Ecclesia plures novit.

17 Τὸ ἀρραβῶνα.) Μικρόσχημον habitus & vivendi norma, μεγαλοσχήμου ratione, ἀρραβὼν τοῦ μεγάλου ἀγγελικοῦ σχήματος vocatur.

18 Καὶ ἐπιδίδωσι αὐτῷ, τὸ ψαλίδιον.) Forfices ante præcedentem orationem Evangelio a Superiore impositos, ipse sibi a Monacho vestiendo dari postulat: easque acceptas, ut ait Thessalonicensis, τῷ ἡγουμένῳ confestim tradit, a quo usque tertio altari & Evangelio reponuntur. Exponit amplius auctor idem hæc verba: ... *ut liberum voluntatis propositum manifestet, τριὰς ... ad Trinitatis gloriam.*

19 Ἴδε ἐκ τῆς χειρός.) Thessalonicensis: ... λόγοι, ... *Horrendus sermo est, & terrorem audientibus incutiens.*

20 Εἶτα κείρει αὐτόν.) Renovat hic Sacerdos, & in latius capillorum spatium extendit primam capillorum, in habitus Monastici susceptione factam detonsionem; quam quidem ita Monachorum propriam quidam censent, ut eorum imitatione Clericos quoslibet eam subiisse, non sine veriti asserere. Est tamen inter utriusque dignitatem, effectum, & nomen, discrimen non modicum: quamvis una utriusque possit esse significatio. Hujus namque Episcopus auctor est, illius Monachus simplex: hæc ministrum Ecclesiæ Clericumque constituit, illa Pœnitentem signat, & hominem actibus Pœnitentiæ destinat: hanc κουρὰν ἀρχιερατικὴν, *detonsionem Pontificiam*, & σφραγῖδα τελεσθεῖσαν διὰ χειρὸς ἀρχιερατικῆς, *tonsuram manu Pontificis factam* vocat Balsamon in Can. 33. Trullanum, & in 21. ... *insigne Clericale*, illa μοναχικὴ ... tonsio est non alio quam Monachi censenda nomine. Sibi nihilominus propriam eam Clericus quam Monachus in memoriam spineæ Christi coronæ, vel ad instar illius Petro Ecclesiæ Coryphæo ... decalvato quondam factæ, vel ad regale Sacerdotium profitendum ex æquo assumpserint: quamvis eam Monastici status esse speciatim indicium & insigne, imo & ejus nomine Monasticæ vitæ professionem apud Græcos & Latinos intelligi nullus negaverit, nisi qui forte non perceperit, in Ecclesiasticis historiis idem positus esse aliquem tonderi ac sub Monasticæ regulæ observantia perpetuum obsequium Deo devovere. Cedrenus de Michaele Calaphate imperio renunciante, & Monasticam vitam amplexo: Ἐν τῷ ... τὸν ... μοναχικὴν τὴν κουρὰν ἀποθέμενος τρίχα, ... *In Prota Insulæ Monasterio, ... comam deponens, ... reliquum vitæ peregit.* De Theophilo item novercam in Monasterium, quo primum religioni mancipata comam detonderat, redire cogente, scribit, ... τρίχας. Et Michael Calaphates Zoen Augustam ubi palatio ablegat: ἀπεστάλη τοῖς ἀγομένοις, ... τὰς τρίχας αὐτῆς, *Iis qui eam abducebant mandat, ut eam detondeant atque ipsi crines afferant*: priscis enim a temporibus etiam virgines Deo dicatas tonsas fuisse, τὰς τρίχας τῶν παρθένων ... declarat Athanasius de virginitate circa medium: & de coætaneo ejus impio Juliano scribens Socrates, ... *abrasa cute vitam Monasticam simulasse*, testatur. Quod & iisdem ferme verbis Theophanes expressit: ... *Julianus coma detonsa vitam religiosam simulabat.* Sed & Wisigothorum leges apud Petrum Fabrum semestrium lib. 3. cap. 11. *Religionis habitum per honorabile tonsuræ signum (sive signaculum) suscipi*, edicunt. Concilium Toletanum sub rege Ervigio coactum religionis professionem *Tonsuræ signum* vocat cap. 1. & inferius, *susceptum religionis debitum cultum, & venerabile Tonsuræ sacræ signaculum*, una jungit. Et cap. 2. *Agant*, inquit, *cautionibus vanis, & oppositionibus excusandis qualiter a se Tonsuræ venerabile signum expellant, atque habitum religionis impudenter abjiciant.* Ursinus quoque Ebroinem Childerici metu statum Monasticum eligentem, in vita S. Leodegarii describens, cum se *Monachum Tonsurari fecisse*, narrat. Quo fine vero tondeantur Monachi, præter jam nuper dicta, exponit Dionysius in Theoria cap. 6. de Ecclesi. Hierarc. ... *Signum autem crucis declarat universorum ad corpus pertinentium defectum. Capillus autem Tonsus puram nullaque figura fucatam vitam indicat; quæ non fictarum figurarum, aut colorum inductione, deformitatem mentis ornet, sed quæ ipsa, in se ipsa, non humana & adscititia pul-*

christiane, verum singulari & unica ad Dei exemplissimam similitudinem exercetur. Addunt alii lugubrem pœnitentiæ statum, detonsionem hanc ostendere (nam & propter crimen in Monasterium detrusos comam abjiciebat, & lugentes quique calvitio tristitiam indicabant,) diximus quoque alibi, Dei sese obsequio mancipantes fervorem more capitis rasisse, & cum captivitatis sibi sponte impositæ pignus capillos in Ecclesia reliquisse. Symbolum tandem confert Thessalonicensis de Monacho Tonso scribens: *Διὰ τί ἀφαιρεῖται*, inquit, *τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς τρίχας ἐπὶ τὸ σύμβολον ἀναφέρεται τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὁμοιώματος, ἐξ ἀφέσεως Χριστοῦ· ὃς οὐκ ἦν ἀφειμένος τὰς τρίχας ἐπὶ τῆς ἀκανθοπλέκτου.* Per depositionem & rasuram capillorum, corporis primitias Domino offert: quia totus præseratur, & Christo consecretur: & cuncta quæ in mundo sunt, velut superflua abdicat. Μεροκαμίσιον tamen nonnullos videas, qui Monachi ornatum, vel capitis levamen capillorum detonsionem experti, post solemnem hanc in Ecclesia peractam, nullam de cætero sibi fieri permittant; sacrisque operandi munere renunciato, neque corpus ac faciem lavare, neque vestes mutare, aut resarcire, neque ungues capillosve unquam resecare velint. Tanta est illis in corpore deprimendo & affligendo cura, & flutium *ἀσκησις* eos vocat Balsamon in Canonem 42. Trullanum, vagos horum & dissolutos quosdam perstringentem non ut *κωμῶντας*, sed velut *τὸν ἀνεγγύητον καὶ ἀβέβαιον τρόπον*. Barbam autem se unus inter omnes *Theodorus* a Nicæa non semel dictos derodere audebat. Id ostendunt suo loco scribit Epiphanius, licet ubi de Massalianorum hæresi loquitur, approbata promissa barba; longam in Monacho cæsariem condemnet: *κόμη γὰρ ἐν ἀνδράσιν ἀκοσμίας σύμβολον· ἡ κόμη ἐπιφέρει, κατὰ τὸ ἀναγεγραμμένον ἡ Διονύσου κεφαλὴ φαίνεται, καὶ ὁ ἀκόσμητος κομήτης, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἀκανθοπλέκτου ἐπιφανείς. Καὶ ἡ κόμη δὲ ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων μεταξὺ ἐπιτίμιον ἐστιν.* Prisca vestis detrahitur, & alterius indultio a medio fundit vita traditionem ad ordinem perfectiorem significat. Prius enim Monachali veste donatus, ut longiorem paulo & ampliorem, ita & sanctiorem assumens, a devoto Novitiorum, ad professorum, ut dicunt, perfectiorem statum ascendit: utrobique tamen nigri, seu potius fusci coloris, qualis est lana nondum tinctæ, pro antiquitatis consuetudine accipiens vestem, pauperratem, luctum, abjectionem, & tandem animum sibi vacaturum, & a turbarum negotiorumque vicissitudine alienum ostentat, & angelus promittit. Illam siquidem vestem *ἐσθῆτα ταπεινὴν, ἁπλῆν καὶ εὐτελῆ, ἐσθῆτα τριχίνην*, vocat Thessalonicensis. Pauperratem insuper fuit eam ostendere Basilius, cum in regulis disputatis cap. 22. & 23. tum ad Gregorium Theologum epist. prima qua vilitatem ejus commendat: *ἀλλὰ μὴν τό γε πανταχοῦ ἔτους ἐμοὶ χειμῶνός ἐστιν, ὡς τοῦ δέρματος κοινοῦ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὄντος ἐν ἐνδύμασιν.* Tunica eo usque crassa debet esse, ut alius facie non sit opus, ad calefaciendum corpus ea contextum. Lædum vero & humilitatem prodere, fidei apertus inimicus & osor Zoninus indicat, ubi in seditione adversus Monachos Constantinopoli exorta, plures nigra veste, quasi jugulari & humili utentes interfectos fuisse describit hist. lib. *γυνὴ μία ἐκπλαγεῖσα ἐπιφανεῖσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἐν ἐσθῆτι μελαίνῃ καὶ ταπεινῇ, ἣν ἐνδεδύκει ἐκεῖνος ἐπιτηδείως πρὸς τὸ ἀφανίσαι ἑαυτὸν ἐν τῷ πλήθει τῶν ἐπιφερομένων τὰ ἴσα τοῖς ἐνδεδυκόσι πλεονεκτούντων.* Pugionem autem tenebrat, telis confugunt cuncti nigris indutos vestibus, quibus commoti contigit plures ut mox interficiant, aut propter aliam hujusmodi animi præoccupationem in talibus vestimentis reperti. Cæterum quoquo animi, nigrum colorem denotare Pachymeres, Dionysii supra citati Paraphrastes docet: *μαρτυρεῖ τῷ ἐσθῆτι τοῦτο· μὴ δεῖσθαι τῆς ἐκ φιλοτιμίας ἡδονῆς, καὶ τοῦ ἐπαίρεσθαι τῷ φρονήματι, καὶ ἐπὶ τὰ μετριώτερα καὶ ταπεινότερα μεταβαίνειν, καὶ τοῦτο ἐπὶ τὸ μέλαν ἐκ τοῦ λευκοῦ τὸ ἐναντίον ἐκβαίνειν.* Monastici ordo solitarie conversatur: hoc enim indicat niger color quo induitur. Quicunque enim alii colores in alios facile decidunt, imo & suffusi cuncti: nunquam vero nigrus colorem in alium mutari cernimus. Quamvis autem in laudes perpetui decendi signum *ἀδιάφθορον τυνίκαν* ita quoque ab Hieronymo dictam epist. 15. ad Marcellam, vel *saccum*, in vita Hilarionis, Monachi eligerint; illum nihilominus *μετὰ ἐγκλείστων*, non veretur Ecclesia vocare; cetera de oraculo, conticiendum hunc segentium faciem, & lætitiæ perpetuo aliquando circumdantes, qui eum induerint.

23 Παρυφαντικὸν.) Pellicea est Græcorum Monachorum zona, ut mortificationis vitæ indicium, de qua Cedrenus in Michaele Paphlagone: *κείρεται τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀντὶ ταινίας ἱμάντα περιδεῖται, ἐξ αἰγείου τὸν ἱμάντα δέρματος ἐκτεμὼν, ὃ δὴ καὶ παρυφαντικὸν ὀνομάζουσι· ἐξ ἀκροχορδόνων τὸ δεσμὸν ἐκπλέκει τὸ τῶν μοναζόντων σύμβολον, ὃ δὴ καὶ ἄκων καταμαθὼν.* Tondetur capillos, & sacco (Monachorum) vita (Michael) imitatur: & humilitatis in Christo vestis superinduitur. Sacra vero pelle mortificationis symbolo, ipse non spontæ mortificationem assumens, præcingitur. Qualiter hac zona Elias & Joannem Baptistam sudeator Monachi imitari docet S. Germanus C. P. Patriarcha in mystagogia.

24 Περιστελλόμενον.) Ut galerus a *galea* Latinis dicitur, ita & περιστελλὶς dictio, *galeam* sonans, *galerum* etiam maxime Monasticum apud Græcos significat. Est autem pileus capiti intime adhærens & adstrictus, undequaque cum auribus illud circumprens. Dictio vero illa ideo ad Ecclesiam deducta est, quod Paulus *περικεφαλαίαν σωτηρίου*, ad Philipp. 6. & *περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίου* ad Thessal. 5. celebraverit. Est autem duplex Monachorum *περικεφαλαία capitis tegmen*, interius unum & exterius alterum: illud *κάτω καμηλαύκιον*, hoc *ἄνω καμηλαύκιον* dictum: illud novitiis & professis commune, utpote necessarium, hoc solis professis proprium, ut privatum eorum insigne, quod etiam in vetustis Veteris testam. audit. In illis siquidem postquam lectum est: *ὁ δὲ Δαβὶδ ἐφόρει ἐφὼδ λινοῦν, ἐβάστασε καμηλαύκια καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα ἐκεῖνα συντόνως*, &c. roarium subdit: *ἐ ἄλλως δοκεῖ ἐφὼδ εἶναι, ἐβάστασε καμηλαύκια ἢ ἄσματα*, &c. De discrimine porro *περικεφαλαίας* sive *ἄνω καμηλαύκιου* & *κάτω*, commodius agetur officio sequenti.

25 Τὸ σανδάλιον.) Barbarum & Scythicum esse Latinam linguam, Michael Sirus impius impii Theophili Nicolao primo Pontifici exprobrate solus, minus Græca barbarum esse audivit, cum ab ea plura vocabula mutuari Græcum litteratum non puderet: quorum unum est τὸ, *σανδάλιον*, a Gregorio differtissimo Theologo, florente adhuc Græcæ linguæ facundia & propietate, in suo testamento non semel usurpatum, & a Monachis ab eo tempore insuta semper habitum. Sed nec temere hanc sibi vocem amictui externo significando arrogant. Qui enim relicta toga, dignitatis insigni, idolorum cultui nuncium renuentes in fidei partes quondam cranubant, illi *Pallium*, abjectionem & humilitatem designans indicre consuescebant, ut narrat Tertullianus lib. de Pallio cap. 5. Hinc Gentilium in Christianos convitium & probrum: *Adoga ad Pallium*. Philosophorum nihilominus fuit antiquum ornamentum, & ipsius philosophiæ argumentum omnium oculis manifestum. Tertullianus idem. *Gaude Pallium & exulta: melior jam te philosophia dignata est, ex quo Christianum vestire cœpisti.* Monachi propterea cum & sibi mendaque renuncient, & ad sublimem Christianæ philosophiæ apicem, indefesso studio profitentur contendere, a primævis disciplinæ suæ institutis, *Pallium erroris vernaculatorem, decorum Christianorum vestem*, ut cum Tertulliano loquar, assumpserunt: processuque temporis, quod erat Christianis omnibus commune indumentum, tandem penes solos Monachos remansit. Adeo proprium igitur eorum factum est Pallium, ut non magis a jejunio *pallidas* sumat, quam a Pallio, *agnima Pallista*, Severus Sulpitius in vita S. Martini Monachos vocaverit & Salvianus sanctitatem Pallio industrie simulari asseruerit. *Licet religionem*, inquit, *vestitus fingulus, licet fidem clausus asserat, licet sanctitatem Pallio mentiatur.* Balsamon item in Synodi Gangrensis can. *τὴν ἐπιτήδευσιν* affectatam laudem capit: illo tamen eodem gravitatem & pietatem Heronis Philosophi agnitam commendat Gregorius Theologus, his eum verbis affatus: *ὃ σὺ ἐμίμησο φιλοσοφῶν ἐν ἐκείνοις τὴν σχολικὴν τάχα δὲ οὐδ' ἀλλοῖος, ὅσαι ἐξωτερικὴ ἐπιτήδευσις, ἐμὲ ἀπατᾷ· ἀλλ' ἐν ἐσθῆτι φιλοσοφικῇ, καὶ ἐν ἀκριβεῖ τινὶ σχήματι καὶ βαδίσματι ἀνακείμενος, ἐν ἀγορᾷ τε καὶ ἐκκλησίᾳ καὶ δικαστηρίοις ἐπιδεικνύμενος τὸ ἀνεπίληπτον.* Qui in alieno habitu (philosophico) nostra profiteris: ac ne in alieno quidem fortasse. Vestis enim candor & splendor (album Pallium) Angelicus est: sic enim sub corporea forma pinguntur, tanquam sub symbolo connaturalis ipsis puritatis. Gregorii vero mentem assecutus Elias Cretensis, album Ephicorum Pallium, pullo Monachorum in eamdem orationem confert: *Adesdum* inquit, *qui nostratum Nazarœorum, & magistrorum virtutes, hoc est, continentiam & religiosam vitam, ac puritatem in alieno habitu colis; nostrum est enim tenam vestem gestare, & nigrum Pallium gestare: Cœlestem autem comam alere, atque albo Pallio uti.* At quo pacto Angelici ministerii a Gregorio subindicati Pallium sit argumentum, dilucidius in Mystagogia S. Germanus Patriarcha interpretatur: *τὸ δὲ ἱμάτιον ἐφοπλίζει τὸν διὰ τῆς ἀκροχορδόνου ἀσκήσεως ἐν ἡσυχίᾳ τὸν θεῖον ἀγγελικὸν σχῆμα περιτιθέμενον ἀνδρὸς ἀγγελικὸν σχῆμα λαγχάνει.* Mantles five Pallium toga sua simplicitate in corpus extensum, promptam & alacrem imitationis Angelicæ virtutem declarat, quæ & Angelicus habitus dicitur. Aliud autem vellem hanc denotare docet Symeon Thessal. *καλυμμάτιον δὲ ἔστιν ἐκτὸς πάντων περιβαλλόμενον τὸ μανδύιον ἐστὶ καὶ ἐπενδύτης. Καὶ ἡ ἔνωσις ὁ Χριστός ἐστιν. Ὁ ἐξαναστὰς ἐμοὶ καὶ ἐξ ἐμοῦ τὸ ἀναστὰν ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐστὶ καὶ ἐν ἐμοὶ ἀναστάς· ἐν ἐμοὶ ἀναστὰς

gelorum tripudium manifestiant. Singulisque tandem sanctum Evangelium, & Sacerdotem Christi typum referentem, ejusque crucem, & habitum suscipientem osculantur advenientes, lætantesque canunt. Agnoscamus fratres, &c. Subdit Thessal. exorgaudii argumentum fratris esse recuperationem, & Christum vitulum saginatum in sacramenti specie exhibitum: quo degustato *ut alterutri præstent*, ad corporis cibum fumendum divertunt. Vide Dionysium de hoc osculo sermonem habentem de Eccles. Hier. cap. 6.

Cunctis hisce lubens addiderim, quod non expressit vetus, nomen, illudque non κουκούλιον quale ex Πέτρε, Ἀλεξίε, Κωνσταντίνε, &c. sed καλογερικὸν Κυριάκε, Γεωργίε, Βασιλίε, vitam religiosam professis imponi. Ex quo & reliquo hocce officio Nicetæ dictum obscurum, imo ignorum omnino quibusdam, planum fit & perspicuum, ubi de Alexio Comneno in Monasterium & Monasticam vitam detruso scribit: *ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ καλὸν ἐν Χριστῷ ἀνέδην τερβάνειν μοῖρα οὐκ ἐᾷ τὸ ἀκήρατον ἀναχέασα· χρὴ δ' ἐν χρῷ πυρὶ ὁ ἀλαζονείαν γεύσασα, μεταμιέλου Ἀθανάσιος. Invictus Christi lucernam induit, nec fumosis auribus dicentia attendens officia, ex comata solum & intonso ad cutem vasa, Athanasii nomen accepit.*

Percursō virorum Monastice habitu induendorum officio, quod mulieribus simili veste consecrandis peculiare est; ex Barberino S. Marci M. S. subnectendum occurrit.

Oratio pro Monali habitum suscipiente.

Christe Deus noster qui virginitatem, &c.

Oratio Monialis secunda.

Βοῶσαν ὁμῶν πάντων Θεὸς παρθενίαν, ἀγρονόμον εὐσεβείας, φύλαξον τὴν δούλην σου, κύριε, ὡς τὴν φρόνιμον παρθένον· ἐνδυσον αὐτὴν τὸν φωτὸς τὴν ἀγωνστικὴν στολήν· ἵνα μεμνημένη τοῦ νυμφίου ἀρέσῃ τῷ ἑαυτῆς Δεσπότῃ, καὶ τοῦ μὲν σώματος ἁγνὴ μείνῃ, τῷ πνεύματι συναριθμουμένη τῷ χορῷ τῶν φρονίμων παρθένων, καὶ λαμπάδας ἔχουσα τὰς εὐσεβείας καταξιωθῇ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἁρπάσαι τῆς αἰωνίου ζωῆς νυμφῶνα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ.

Oratio tertia Habitus.

DOmine Deus noster, qui justos ad sanctimoniam, peccatores ad justitiam, & pœnitentes ad misericordiam vocas: ipse, benigne Domine, ancillæ tuæ N. pœnitentiam suscipe, & in confessione peccatorum procidentem ut humanus absolve, ab omni corporeo delicto eripe illam, ab omni sordida conscientia absterge, ab omni corporis & spiritus inquinamento expurga, & omni vitæ vanitate exutam in exequutione mandatorum tuorum confirma, & comam capitis detonsam, ad imitationem primæ Martyris Theclæ fidelibus & prudentibus virginibus annumera: ut in animæ corporisque

Ὅτων ἀγαθῶν Θεὸς, καὶ τῆς παρθενίας πατὴρ, καὶ τῆς εὐαρέστου πολιτείας χορηγὸς, φύλαξον τὴν δούλην σου, κύριε, ὡς τὴν φρόνιμον παρθένον· ἔνδυσον αὐτὴν τὸν φῶς τὸν ἀγωνιστικὸν σε, καὶ τὴν στολὴν τῆς ἀφθαρσίας· ἵνα μεμνημένη τοῦ νυμφίου ἀρέσῃ τῷ ἑαυτῆς Δεσπότῃ, καὶ τοῦ μὲν σώματος ἁγνὴ μείνῃ, τῷ πνεύματι συναριθμουμένη τῷ χορῷ τῶν φρονίμων παρθένων, καὶ λαμπάδας ἔχουσα τῆς εὐσεβείας καταξιωθῇ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἁρπάσαι τῆς αἰωνίου ζωῆς νυμφῶνα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ.

Εὐχὴ τρίτη τῆ κήρυκος.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καλῶν δικαίους εἰς ἁγιασμὸν, καὶ ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ δικαιῶσαι, καὶ μετανοοῦντας εἰς τὸ οἰκτειρῆσαι· αὐτὸς φιλάνθρωπε Δέσποτα πρόσδεξαι καὶ μετάνοιαν τῆς δούλης σου τῆδε, καὶ πρόσπτωσιν ποιοῦντος ἐπὶ τὰ ἐξομολογήσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος, ὡς ἀγαθὸς συγχώρησον, καὶ λύτρωσαι αὐτὴν ἀπὸ πάσης σαρκικῆς ἁμαρτίας, καθάρισον αὐτὴν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ ἐνδυναμώσας αὐτὴν ὑπὸ τῆ ἐργασίᾳ τοῦ σωτηρίου, ἀπερύσασθαι τὸν μαχαίρας τοῦ βλάπτοντος ἀπεκδυσαμένη τὸν παλαιὸν καὶ μιαιφόνον τὸν πρωτομάρτυρος Θέκλης· συναρίθμησον αὐτὴν ταῖς

Εὐχὴ τετάρτη τῆ κήρυκος.

Δέσποτα παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίς, δέομαι καὶ παρακαλῶ σε ὑπὲρ τῆς δούλης σου τῆδε, ὅπως σωτηρίσῃς αὐτὴν ἀπὸ πάσης φθορᾶς τοῦ σώματος καὶ πνεύματος, καὶ ἀπὸ παντὸς ἐπιβουλῆς τοῦ πανουργίου ἀνθρώπου, καὶ ἀπὸ πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας. Καταξίωσον δὲ καταπέμψαι τὸν ἄγγελόν σου τὸν φῶτα, τὸν σὸν εἰρηνικὸν, τὸν ἐκ τῶν ἡρετίων δὲ τὸ σκότος. καταύγασον δὲ τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ περιέχισον αὐτῆ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, φαίνουσα ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ τοῦ τῆ φωτισμοῦ τοῦ σκοτισμοῦ. ἐγγράψον τὰ δικαιώματά σου ἐπὶ τῶν καρδίαν αὐτῆς· τὸν λαμπάδα αὐτῆ ἄσβεστον ἐξεύλαξον, συγκαταρίθμησον αὐτὴν μετὰ τῶν πέντε παρθένων. σώσον καὶ ἐλέησον αὐτὴν ἵνα σε ὁσιάσῃς σου τὸ ἐπικεκλημένου ἐπ' αὐτὴν καὶ ἡμᾶς. δὸς αὐτῆ χάριν εὑρεῖν ἀνάπαυσιν, καὶ εὐφροσύνην τῆ Χριστοῦ εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς διὰ τῶν εἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' ὧν.

Εὐχὴ πέμπτη τῆ κήρυκος.

Ἅγιε, ἅγιε, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ πανοῦργον σχαλπὼ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐνικῆσαι ἐν αὐτῷ, καὶ ἐμπεριπατεῖν, καὶ ὡς ἔχειν τὴν φθορὰν καὶ ἁμαρτίαν σε δόξῃς. ὁ εἰπὼν. Ὃς τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω αὐτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. αὐτὸς δέσποτα σύλλησον ἐν τῇ δουλῃ σου τῆδε. ἐπίθες ἐπ' αὐτὴν τὸν ζυγόν σου τὸν χρηστὸν, καὶ τὸ φορτίον σου τὸ ἐλαφρὸν. ὁλόκληρον αὐτῆ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα διαφύλαξον ἄμεμπτον αὐτὸν τῇ σαλπίγγι τῇ πρώτῃ τῇ πνευματικῇ, καὶ τῇ ἀφθάρτῳ. ἔνδυσον αὐτὴν τὸν θώρακα τῆς πίστεως καὶ τὴν πυροπλίαν τῆς ἀγίας σου βουλῆς. περίζωσον αὐτὴν τὴν ἀγνείαν, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, καὶ τὴν σωφροσύνην· ἵνα τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου ξυστερήσῃ διωκόμενα τῇ σῇ τοῦ ἁγίου καλῶν ἀγωνίσματα, τοῦ δρόμου τέλεσον τὸν, τὴν πίστιν τήρησον τὴν, καὶ τὸν δικαιοσύνης κατάξιωσον εὑρεῖν, ἵν ἀπαγγέλῃ πᾶς ἀγαπῶσί σε καὶ φυλάττειν τὰ προστάγματά σου. Ὅτι σοῦ ἐστὶν.

Εὐχὴ ἕκτη τῆ κήρυκος.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ὑπερηφανίαν

Ut supra.

Observo imprimis circa hoc officium eodem ritu, si preces has excipias, Monasticum habitum virtus & mulieres Deo consecrari. Secundo, harum precum primam virgini soli e sæculo, Monasticum statum ambienti propriam esse. Tertio, viris & mulieribus secundam orationem esse communem, unde & superius inter eas solis viris accommodatas reposita, præsecpas titulum *de vocatione*. Quarto, earumdem orationum tertiam, non nisi mulieribus pœnitentibus, & e vita flagitiosa ad religionem confugientibus convenire. Quinto, reliquas omnes dici τὰ εὐκτικὰ, eumtamen earum quædam ante concessum habitum, & sola ultima post perfectæ susceptum, legi debeant. His præmonitis, con-

puritate proficiens, & augmentum in bonis operibus percipiens regni cœlorum hæreditatem sanctificatur. In Christo Jesu Domino.

Oratio quarta Habitus.

DOminator omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, Deus misericordiæ, deprecamur & rogamus te pro ancilla tua N. ut ab omni dispoli invidia, & a malevolorum hominum insidiis, & ab omni morbo & infirmitate illam præserves, & dignare timorem tuum, & pacem tuam de cœlestibus, per Angelum pacis, ad eam mittere: vias ejus dirige, & animam corpusque ejus cognitionis tuæ splendore illustra, justificationes tuas in ejus corde inscribe: lampadem ejus inextinctam conserva, & quinque virginum numero eam associa: serva eam, & misereare ejus propter nomen tuum super eam, & nos quoque invocatores: da illi omnibus diebus vitæ suæ, coram te, & coram Christo tuo, gratiam invenire: per miserationes unigeniti Filii tui: cum quo, &c.

Oratio quinta Habitus.

SAncte, sancte, qui in sanctis requiescis, & omnes homines salvari desideras, & in agnitionem veritatis venire: qui ita genus humanum dilexisti, ut habitares & ambulares, & tremendæ immortalisque tuæ gloriæ templa eum eo haberes: qui dixisti: Qui vult venire post me, tollat crucem suam, & sequatur me: ipse Domine ancillam tuam in mundi abrenunciatione benedic. Jugum tuum suave; & onus ejus leve illi impone. Spiritum illius, & animam, & corpus omni ex parte conserva. Prima Bola spirituali & incorruptibili indue illam. Fidei thoracem, & sancti tui Spiritus armaturam omnem circumda illi. Pulchræ sanctimoniæ, & modestiæ præcinge illam: ut virtute tua diaboli machinamenta subvertens bonum certamen certet, cursum tuum consummet, fidem tuam servet, & justitiæ coronam diligentissime te, & mandata tua custodientibus præparatam percipiat. Quia convenit.

Oratio sexta Habitus.

Dominator Domine noster, qui superbiam, &c.

Eccles.

Eee

tes ad eam aliæ virgines cum cereis accensis osculatæ, ipsamque complexæ, in suam societatem adscribere consentiunt. Illa vero more virorum septem diebus continuis, jugibus precibus, rerumque cœlestium contemplationi, in Ecclesia, nulla habitus assumpti parte deposita, attendit. Non differt porro recentior & antiquus ab Athanasio lib. de Virg. descriptus habitus, excepto cucullo, quem mihi obstare nequaquam licuit, *si monachus*, ait ille, *& humilitatem tuam habere cupiebam. Monachum se dicebant, qui Basilium, aliosque Patres, & Evangelium, & Apostolum, & Prophetas, & omnem Scripturam, & quæ ad Christum pertinent, diligenter legerunt, & memoriæ mandarunt. Materia tuarum vestium ne sit pretiosa. Indumentum tuum* (id est tunica) *fuscum sit, non tinctum, sed nativi coloris aut saltem subrufum, sive purpurascens. & Pallium sive Mandyas fimbriis careat: ejusdemque coloris sint manicæ laneæ brachia obtegentes, adusque digitos manuum: capilli circumtonsi, crinalis vitta, ex lana sit caput astringens; Cucullus, usque Analabus, sive superhumerale* (de quo infra) *lectulus non habeat.* Erat siquidem cuculis inalbicantibus Monialibus capitis integumentum: Palladius in Lausiacis cap. 41. Ἐφ' ἅπασι φορεῖται τὸ σχῆμα τῶν τριχῶν, ἔχουσι κουκούλια ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. ἔστι δὲ ῥάκια ἀνθρώπεια τῶν κεκοπτῶν τῆς τὰ ν'. *Altarium virginum erat hujusmodi habitus, ut essent tonsæ, & haberent cucullos in capite: ipsa vero panno caput obvolutum*, &c. Nec mirum si cuculli intererant; usque hodie namque circa caput, collum aut faciem linteamen album nullum apponunt: verum nigro panno vel mandya obvolutæ procedunt, qua ratione quoque videtur Deo consecratas Concilium Toletanum decimum act. 4. jubet assici. *Pallio purpureo* (id est fabrefo & juxta Athanasium ἀνιχέτῳ τε. qualis est color unguium) *vel nigri coloris caput contegant.*

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ OFFICIUM

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ.

MAGNI ET ANGELICI Habitus.

Ἀφ' ἑσπέρας εἰσφέροντας τὰ ἱμάτια τῶ μέλλοντος λαβεῖν, τὸ ἅγιον σχῆμα, ἐν τῆ ἁγίᾳ Διακονικῶ, ἢ ὑπερίσιον 2 ἐν τῆ Διακονικῶ ἢ ἁγίας Ἀναστάσεως. Καὶ 3 εἰς τὸν ὄρθρον ψάλλεται, ὁ κανὼν, ἢ ἀκροστιχίς. Εὐθύμιον τέλος. Εὐθυμίου μοναχοῦ Χριστὸ παράσχου.

Ὠδὴ ά. Ἦχος β.

Δεῦτε λαοί.

4 Ἐπὶ τῶν σὺν φιλανθρωπίᾳ δραμόντα Χριστὸ, τῆ ἁγίᾳ σχήματι νῦν φορουμένους, ψυχὴ ἀβδίωτε, ἐν γνώμῃ φιλαρέτῳ, σύναθρει, ὑποδέξαι.

Τὰ τετελεσμένα, τὸν σὸν ζυγὸν μιζυγοῦντα ἀγαθὸ, ἢ τὸ φορτίον, ἐλαφρὸν ἀρθέν ἐξίωσον τῆ πολλῶν μὲ πταισμάτων, τὸν φόρτον ἀφαιρεῖσθαι, ὡς πολύελεος.

Διαφυγεῖν τὰς ἁμαρτίας ἢ ἀλιθίου ἀπὸ τῶν ἐμῶν ἐνθυμήσεων, ἐν πεφραγμένου μοι ἀμετρήτων πταισμάτων τὰς ῥώγας ἐξαλείφων, ἀρόσῳ τὰς χάσμας.

Ὁ δι' ἡμᾶς σάρκα φορέσας, ἐν θανάτου ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἀπολωλυῖας καταδεξάμενος, σαρκικῶν μολυσμάτων καθάρσιόν σὺ ἐπίρμον, τὸν φρονεῖσθαί σε.

Θεοτοκίον.

Καταφυγὴ, ἐν φρουρὰ σὺ, ἐν σκέπη σε πιστῶν πλημμυρῶντες, εἰ θλιβόντων σε πειρατῶν φρουσότητος, τῆς θείας ὑπερτάσεως καταξιώμεθα.

Ὠδὴ γ'. Στερέωσον ἡμᾶς ὁ.

Ἰδεῖν Χριστὸ τῆ σοῖ προσερχόντι σίτῃ, καὶ πίστον τὸν πολιτεύειν τῆ σοῖ καταξίωσον, ἀστεβῶς καὶ δικαίως πολιτεύεσθαι.

Μετάσχοις ζωῆς ἐν μετανοίαις, τὸ χρῖσμα τὸ θεῖον τοῦτο παράσχῃ, ἐν πταισμάτων καθαρτήριον, τῆ σοῖ προσερχομένῳ πεποίηκε.

Ὁ μόνος ἀγαθὸς, ὁ μὲ βαλόμενος ἀνθρώπων τὸ θέρατος ἐλέημον, ἢ τὸν δῆλον σοῖ φοβεῖσθαι πόντα, τῆ χορῷ τῆ ἁγίων συναριθμήσας.

Νῦν θέλοντα τὸν τῆ ὁδὸν παρόδεσθαι, ἐν βίον ἐλθεῖν ἢ ταπεινοῦσθαι προσδεξάμενος καθέκαστα, τῆ πρότερον πταισμάτων μὲ, φιλάνθρωπε.

Θεοτοκίον.

Τῆς Εὔας τὸν ἀρὰν διέλυσας, τεκοῦσα πᾶσι ἢ ζωῆς ἀδιάκοπα πηγάσασα, ἢ Σωτῆρα τὸν κόσμου, μεθοπάρθενε.

Κάθισμα, ἦχος δ'.

Ταχὺ προκαταλάβοι.

a Οἱ θέλοντες ἔρχεσθαι, φασὶν ἐπίσω μὲ, ἀφήσωσι τὰς κοσμικὰς ἁρμάς, χλιδὰς τοὺς γονεῖς τοὺς, τέκνα τε, καὶ γυναῖκας, ἀδελφούς τε καὶ φίλους, κτήματα καὶ οἰκίας, συγγενεῖς τε καὶ δούλους, ἐ λίζασθε ἀξίωμα τῆ Ἀποστόλων μὲ.

Ὠδὴ δ'. Εἰσακήκοα Κύριε.

Ἐπιστρέψατε λίζαι μὲ, λόγῳ Θεοῦ, τὸν ἄνωθεν ὡς πτᾶλαι, καὶ ὡς ἢ πελαίδες, μὲν φιλάνθρωπε.

Λυθῶντες ἡμῶν γόνους σταυρῷ ἢ κόσμου ἀγκράσας, δίδοσα πρωτότυπα, ῥῶσαί μὲ, Δέσποτα.

Σημειωθέντα χαρεῖσι, καὶ φοτισμῷ ἢ σὺς θεογνωσίας, λογικῆς σε ποίμνης δεῖξόν με πρόβατον.

Εὐθυβολ.

Εἰσφέροντας τὰ ἱμάτια τῶ μέλλοντος λαβεῖν, τὸ ἅγιον σχῆμα, ἐν τῆ ἁγίᾳ Διακονικῶ, ἢ ὑπερίσιον 2 ἐν τῆ Διακονικῶ ἢ ἁγίας Ἀναστάσεως. Καὶ 3 εἰς τὸν ὄρθρον ψάλλεται, ὁ κανὼν, ἢ ἀκροστιχίς. Εὐθύμιον τέλος. Εὐθυμίου μοναχοῦ Χριστὸ παράσχου.

Vespera præcedente sanctum Habitum suscipiendi vestimenta ad sanctum Altare asportantur: & in sanctæ mensæ Græcis sive Missi reponuntur. Et ad Laudes matutinas canitur Canon cujus initiales litteræ sunt. Εὐθύμιον τέλος. Εὐθυμίου μοναχοῦ Χριστὸ παράσχου.

Canticum primum. Tonus secundus.

Venite populi.

Ἐπὶ τῶν σὺν φιλανθρωπίᾳ δραμόντα Χριστὸ, τῆ ἁγίᾳ σχήματι νῦν φορουμένους, ψυχὴ ἀβδίωτε, ἐν γνώμῃ φιλαρέτῳ, σύναθρει, ὑποδέξαι.

Firmo proposito, & studiosa animi sententia, ad tuam humanitatem, Christe, currentem, & ad sanctum Habitum nunc accedentem, Salvator suscipe.

Τὰ τετελεσμένα, τὸν σὸν ζυγὸν μιζυγοῦντα ἀγαθὸ, ἢ τὸ φορτίον, ἐλαφρὸν ἀρθέν ἐξίωσον τῆ πολλῶν μὲ πταισμάτων, τὸν φόρτον ἀφαιρεῖσθαι, ὡς πολύελεος.

Suave tuum jugum subire, & onus tollere concede, benigne Domine, multorum meorum criminum pondus excutiens: ut misericors.

Διαφυγεῖν τὰς ἁμαρτίας ἢ ἀλιθίου ἀπὸ τῶν ἐμῶν ἐνθυμήσεων, ἐν πεφραγμένου μοι ἀμετρήτων πταισμάτων τὰς ῥώγας ἐξαλείφων, ἀρόσῳ τὰς χάσμας.

Lubricum peccati amodo vitare, præstratore gratiæ tuæ commissum a me immensiformia criminum sordes abstergens.

Ὁ δι' ἡμᾶς σάρκα φορέσας, ἐν θανάτου ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἀπολωλυῖας καταδεξάμενος, σαρκικῶν μολυσμάτων καθάρσιόν σὺ ἐπίρμον, τὸν φρονεῖσθαί σε.

Qui propter nos carnem induisti, & pro nobis ut homines mortem oppetisti, carnalibus inquinamentis ad te accedentem, misericors, expurga.

Θεοτοκίον.

Καταφυγὴ, ἐν φρουρὰ σὺ, ἐν σκέπη σε πιστῶν πλημμυρῶντες, εἰ θλιβόντων σε πειρατῶν φρουσότητος, τῆς θείας ὑπερτάσεως καταξιώμεθα.

Deipare.

Refugium, propugnatorem, & asylum manifestum te possidentes, qui te Dei genitricem, sanctissimam, fentimus: divini intuitus cultodia habeamur dignam.

Canticum tertium. Confirma nos in.

Ἰδεῖν Χριστὸ τῆ σοῖ προσερχόντι σίτῃ, καὶ πίστον τὸν πολιτεύειν τῆ σοῖ καταξίωσον, ἀστεβῶς καὶ δικαίως πολιτεύεσθαι.

Reconciliare, Christe, ad te recurrenti, fideli servo tuo fac esse in mente rationem, in vitæ conversionem, & delictorum expiationem.

Μετάσχοις ζωῆς ἐν μετανοίαις, τὸ χρῖσμα τὸ θεῖον τοῦτο παράσχῃ, ἐν πταισμάτων καθαρτήριον, τῆ σοῖ προσερχομένῳ πεποίηκε.

Qui solus bonus, & mortem hominem non vis, misericors, ecce eum tibi procedentem sanctorum cœtui annumera.

Ὁ μόνος ἀγαθὸς, ὁ μὲ βαλόμενος ἀνθρώπων τὸ θέρατος ἐλέημον, ἢ τὸν δῆλον σοῖ φοβεῖσθαι πόντα, τῆ χορῷ τῆ ἁγίων συναριθμήσας.

Tum nunc via incedere volentem, & crucis feram amplecti vitam aggressum, a prioribus delictis munda me, lumare Domine.

Deipare.

Νῦν θέλοντα τὸν τῆ ὁδὸν παρόδεσθαι, ἐν βίον ἐλθεῖν ἢ ταπεινοῦσθαι προσδεξάμενος καθέκαστα, τῆ πρότερον πταισμάτων μὲ, φιλάνθρωπε.

Eum maledictionem dissolvisti: o para, quæ peperisti benedictionem inconfumptam mundo, velut e perenni fonte emitteatem, Salvatorem nostrum, Mater Virgo.

Sessio. Tonus quartus.

Θεοτοκίον.

Τῆς Εὔας τὸν ἀρὰν διέλυσας, τεκοῦσα πᾶσι ἢ ζωῆς ἀδιάκοπα πηγάσασα, ἢ Σωτῆρα τὸν κόσμου, μεθοπάρθενε.

Cibus prævenit.

Κάθισμα, ἦχος δ'.

Ταχὺ προκαταλάβοι.

Post me venire cupientes, inquit, mundi oblectamenta, parentes qui vos genuerunt, filios & uxores, fratres & amicos, divitias & domos, cognatos & fervos abnegate: & Apostolorum meorum dignitatem assumite.

Ὠδὴ δ'. Εἰσακήκοα Κύριε.

Canticum quartum. Domine audivi.

Ut olim prodigum, ac velut pubblicanum, o Verbum Dei humanitate præditum, me fuscipe.

Ἐπιστρέψατε λίζαι μὲ, λόγῳ Θεοῦ, τὸν ἄνωθεν ὡς πτᾶλαι, ἐν ὡς ἢ πελαίδες, μὲν φιλάνθρωπε.

Redemptor noster factus es, in cruce mundi pretium solvens. Ideo tibi procido, libera me Domine.

Λυθῶντες ἡμῶν γόνους σταυρῷ ἢ κόσμου ἀγκράσας, δίδοσα πρωτότυπα, ῥῶσαί μὲ, Δέσποτα.

Gratia tua, & lumine divino tuæ cognitionis in Baptismo signatum, ovem rationalis gregis me effice.

Qui Lazarum a mortuis suscitasti, & me peccati stimulo morti traditum, vivifica, Domine.

Deiparæ.

Benedicta, tota pura Mater Dei, tua me protectione, & in sacro tuo asylo, serva Domina.

Canticum quintum. Luminis auctor.

Tua obedientia, Christe, ut Deus, inobedientiam nostram dissolvisti: & per pœnitentiam & fidem, regni ingressum nobis aperuisti.

Qui me supremo cum tui neglectu vitam hucusque transegisse cernis, adesto mihi, Christe cura tua vigilantia: & justitiæ thorace indue.

Qui fide & regenerationis lavacro me a primi parentis maledictione abluisti; gravibus delictis nunc coinquinatum, lachrymarum fontibus emunda.

Incurvum & in terram inclinatum, Domine, gravi & mortifero criminum pondere, tua vivifica manu erige.

Deiparæ.

Æqualis existens Patri secundum causæ expertem formam, æqualis nobis factus es, ex matre concubitus nuptialis experte; cujus precibus, Deus homo, salva me.

Cant. sextum. In abysso delictorum.

Ne despicias creaturam tuam, Domine: verum crucis tuæ gratia, & pretioso sanguine, divino tuo latere effuso, salva me.

Ut me, cum prius non essem, creasti, sic & peccatis perditum requirens, salva me, ut Pastor bonus & clemens.

Beatæ spei omnibus te dignis repositæ participem me fac, & eorum vitam me imitari præsta, qui solus humanus es.

Deiparæ.

Incontaminatis manibus qui me formavit, perditum omnino reformavit iterum; ex tuo utero, Domina, carnem meam integre assumens, ut benignus.

Brevitatum. Paternos sinus.

Canticum septimum. Imaginis auream.

Ad te vitas meas, & cor meum dirigens, o bone, Sancti Spiritus renovatione, & sanctitatis decore inveteratum reformans, adorans me clamantem ad te: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Manu dextra me apprehensum, ad tibi placitum vitæ gressus contendentem, & ad vitæ perfectionem confecturum me renuncia, clamantem ad te: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Priorem vitam qui negligenter transegi infelix, ad te Dominum, tuæ humanitati & soli pietati confisus accedo, & protido clamans ad te, Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Crucis velo, & venerandi divinique spiritus auris, ad gloriosæ tuæ voluntatis portum, & ad cælorum consortium dedue, & concede tibi psallere: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Deiparæ.

Salvatorem Deum, & mundi Redemptorum, immaculata, peperisti; quem nunc precare, & virtutum decore & cultu, & religiosæ exercitationis gratiam exornus canentes: Benedicta es Deum carne exiva.

b Ὁ ἐγείρας τὸν Λάζαρον, καὶ τῶν νεκρῶν ἀναστήσας τὸν νεκρωθέντα ἁμαρτίᾳ κέντρῳ, ζώωσον Δέσποτα.

Θεοτοκίον.

Εὐλογημένον πάσαγε, μῆτερ Θεοῦ τὴν σὴν μητροπρεπείαν, καὶ τὴν θείαν σκέπην φρύαττε, Δέσποινα.

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ τὸ φοβερὸς χάραγμα.

Ὑπακοῇ σου Χριστὲ, τὴν ἡμετέραν ὡς Θεὸς ἔλυσας παρακοὴν, καὶ βασιλείας τὸν εἴσοδον ἡμῖν διὰ μετανοίας καὶ πίστεως ἀνέῳξας.

Διατελέσαντά σου ἀμέλειᾳ καὶ ζάλῃ βλέπων με, τῇ προσοχῇ σου καὶ ἐπιμελείᾳ ἐπίστωσον Χριστὲ, καὶ δίκαιον σοῦ ἐνδύσας με δώρημα.

Ὁ τῇ πίστει, παλιγγενεσίας τὸ λοῦτρον, πλούσιός με προγονικῆς ἀρχῆς, τῷ δακρύων ἀπόπλυσον πηγαῖς, καταρυπωθέντα δεινοῖς παραπτώμασιν.

Κατακαπτόμενον, καὶ νενεκρωμένα με πρὸς γῆν δέσποτα, τῇ ἐπαχθεῖ καὶ θανατηφόρῳ πτώσεμάτων φορτίῳ, τῇ σῇ ζωηφόρᾳ χειρὶ ἐπανόρθωσον.

Θεοτοκίον.

Ἰσοῦπάρχων Πατρὶ, μετὰ τὸν ἄναρχον μορφὴν γέγονας ἐκ μέλῶν· ὅθεν ἀπειρογάμητον οὖσαν μητέρα, τὰς ταύτης ἱκεσίας, Θεόνυμφε, σῶσόν με.

Ὠδὴ ζ'. Ἐν ἀβύσσῳ πτοισμάτων.

Μὴ καταίδῃς τὸ πλάσμα σου Δέσποτα, ἀλλὰ τῷ σαυτοῦ σου τῷ χάριτι τὸν σόν με, καὶ πρὸ τιμίῳ αἵματι, ὃν ἐκ θείας πλευρᾶς σου ἐκένωσας.

Ὃς μὴ ὄντα τὸ πρότερον ἐπλασας, ὅπως ἀπολλύμενον ταῖς ἁμαρτίαις μετάσχοντας σῶσόν με, ὡς πάμφιλος ἀγαθὸς καὶ δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν.

Μακαρίαν ἐλπίδων μεθέξεσι με τῇ ἀπονεμείσαν πᾶσι τοῖς ἀξίοις σε, ὧν τῶν ζωῶν μιμήσασθαι κατεξίωσον, μόνε φιλάνθρωπε.

Θεοτοκίον.

Ὁ χερσὶν ἀκηράτοις μορφώσας με, πάλιν ἀνεμόρφωσε τῷ χρίσματι θέσπιε ἐκ τῆς χαρᾶς σου δίκαιόν με, προσλαβὼν με πλείστως, ὡς φιλάνθρωπος.

Κοντάκιον. Ἀγαθὰς πατρικὰς.

Ὠδὴ ζ'. Εἰκόνας χρυσῆς.

Θυσίας πρὸς σὲ πέμπω σὰς ἀγαθὲ, ἐκ τῶν καρδίας μου ἀναπεμπόμενα θεῖα Πνεύματος, παλαιωθέντα ἀκάθαρτον ἀμαυρώσεις τῷ κάλλει, καλλωπίσας βοῶντά σοι· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Χειρὸς δέξῃ τὰς ἐμὰς ὡς ἀγαθὸς ἐπιλαβόμενος πρὸς πολιτείαν σοι ἄμεμπτον, εὐθυτρεπῆ με ἐκδείξῃ, καὶ πρὸς πλείστα βίᾳ, ἀναβάσεσι, βοῶντά σοι· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ῥαθύμως τὸ πρὶν διέξαγων τὸν ἐμὸν βίον ὁ δύλαιος, σοὶ τῷ Δεσπότῃ νῦν προτέρχομαι σὺν πίστει ὡς ἀγαθότατε, καὶ τῇ σῇ ἀναλγησίᾳ τὸ μέσον, καὶ πρεσβείαις κραυγάζων σοι· εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Ἱστῶ σταυρῷ, καὶ τοῖς ἄκροις τῶν σπλάγχνων τοῦ Θεοῦ σου Πρώτοκε, προσηλώθης καθοδήγησόν με σὺ ἐνδόξε θελήματος, καὶ πρὸς ἀρετῶν κληρουχίαν, καὶ ἀξίωσον ψάλλειν σοι· εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν.

Θεοτοκίον.

Σωτῆρα Θεὸν, καὶ τὸν κόσμου λυτρωτὴν πάντων τέκνως, ὃν νῦν δυσωπεῖς ὑπὲρ πίστεως τῶν ἀρετῶν ὠφελῆσθαι, καὶ τὴν ἀσπίλωτον χάριν αἰτεῖσθαι τοῖς ὑμνοῦσι· Εὐλογημένη ἡ Θεὸν σαρκὶ κυήσασα.

Ὠδὴ η'. Κάμινος ποτέ.

Τρόπαιον ἡμῖν κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν σταυρὸν σου τύπον δέδηκας, ἐν ᾧ καταβέλλων τὰ ἐκείνου μηχανήματα, καὶ πονηρὰ φρυάγματα, κράζοντες· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

Ἐδώκας ἡμῖν τὸ δικαιοῦσθαι τὸν χάρῳ, ἀναπλασθέντας τῷ βαπτίσματος, δι' ἐξαγορεύσεως, διὰ βίου καθαρότητος, διὰ δακρύων χύσεων, καὶ διὰ μετανοίας γνησιωτάτης φιλάνθρωπε.

Πάθη τῆς σαρκὸς, τῷ τῶ καθυποτάξαι δι' ἐγκρατείας καὶ ἀσκήσεως παράσχου τοῖς δούλοις σου, ἐξ ἕξεως βελτιώσεως, δι' ἀσφαλείας τὸν χάρους, καὶ τὰς ἀδιαλείπτου τὸν ἐντολῶν σου τηρήσεως.

Ἀνακαίνισον ἡμᾶς τὸν ὑπεθσίας τῆς χαρακτῆρας ἀνακαίνισον τὸ Θείου σου Πνεύματος, ἐνεργείᾳ τὸν καὶ χάριτι, ὡς μόνος ἀναλλάκτως, τὸν χρηστὸν φιλανθρωπίας, καὶ ἀνεκδότου χρηστότητος.

Θεοτοκίον.

Ῥῆξον τὰς σαρκὸς τὰς τῷ ἁμαρτιῶν, καὶ ἁμαρτίας τὸ χειρόγραφον, τῇ τῷ Θεῷ χρίσματι φωτίσασα τὴν καρδίαν τοῦ εὐλαβείᾳ, Πάναγνε, πίστει τῇ ἐμπλούτῳ ἐφυμνοῦσά σε ἀγγελικῶν φυλάττουσα.

Ὠδὴ θ'. Ἀνάρχου γενέτορος.

Ἀξίως τῆς κλήσεως, καὶ τῶν ἁγίων χρισμάτων πολιτεύσασθαι, λόγου θεοῦ, παρέχου μοι, τὸν τῆς ἁμαρτίας μου ῥύπον καὶ τὰς βουλὰς τῷ παραπτωμάτων τῷ σῷ θείᾳ χάριτι ἐξαλείψας, Πολύελεε.

Σωτὴρ ὡς καλούμενος, διάτασσε με δίομαι, καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ τὸν προσερχόμενον, καὶ τὸ τῆς κακίας μου βάρος περιελὼν, ὡς μόνος οἰκτίρμων, συμπαθὴς ἀπαράτου ὡς ὑπάρχων παραδείσαμε.

Χριστὸς σοῦ χαρίζεται, χρισθεὶς μὲ ὡς τῷ ἀδιαλλάκτως, τοῖς αὐτῷ προσιοῦσι θείοις χρίσμασι, τοῖς προσερχομένοις τῷ Θείῳ παιδοβαθεῖ τῷ χάριτος θρόνῳ δωρεὰν χαρισάμενος ἀνεκφοίτου παρηχήματος.

Οὐρανοσωτηρίχαρτον τῷ σῇ βουλῇ τῷ δύναμιν, ὑπερέπεις ἀξίως ἁμᾶς κατέδειξε τῷ Εὐαγγελίου σου, λόγῳ τῷ καὶ ἔργοις σὲ σωθῆναι πληρώσαι, εὐχαῖς τῷ ἁγίων σου, ζωοδότα, καταξίωσον.

Θεοτοκίον.

Τέσσαρσι τῷ ἀναλλάκτοις, Παναμώμητε ὑπέστησον, τῷ πίστεως προσιόντα τῷ Θείῳ χρίσματι, πρὸς τὸ τῷ ἀσπίλου φθάσαι παιδοβαθοῦς πολιοῦχον τέλος, σὲ γὰρ τὴν παντέχαριτον ἀντίληπτορα κεκτήμεθα.

Στιχηρὰ προσόμοια ἦχος ὁ αὐτός.

Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου.

Πίστει προσερχόμενος σοὶ τῷ, Δέσποτα, τῆς σῆς ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης με ἐφάσκων καθοδήγησον, ὡς μόνος ἐσπλαγχνος, καὶ δούλου πᾶσι πάσῃ με, καὶ καταρράκτου, πλύθει τῷ πταισμάτων μου Σωτὴρ, ἀνόρθωσον. σῇ γὰρ πίστει σωτηρίᾳ, τὸν ἀγγελικὸν πολίτευμα πιστῶς ἀπαρχόμενοι φιλανθρωπε.

Ἐχαρτὸν παγὺν τῷ ἀγαθῶν, τὸ ἁμαρτωλῶν ὁ μὴ θέλων Χριστὸς ὁ Σώτωρ, δι' ἅφατον ἔλεος, ἀλλὰ μετάνοια, τοῖς πίστει χαρισάμενος τοῖς ἐπιγνώσεσι τῶν ὑπὲρ καπάλιψιν οἰκουμένων σε, δέξαι, προσιόντα προθύμως ῥήμασι τῷ Θείῳ, καὶ σῶσον τῷ φιλανθρωπίᾳ σε προστάτα πιστοῖς.

Τεῖχος ὑπερβάσεων σοὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας μου, Σῶτερ, καὶ λυτρωθήσομαι· σὺ γὰρ ἀνεπαίσχυντος τὸ ἐμὸν ὄφλημα.

Canticum octavum. Fornax aliquando.

Trophæum nobis adversus diabolum crucis figuram dedisti, in qua ejus machinamenta, & subtiles ejus astus dissipamus, clamantes: Benedicite omnia opera Domini Domino.

Gratiam nobis elargiris es, ut possimus renovari baptismo, confessione, vitæ puritate, lachrymarum effusione, & vera germanaque pœnitentia, o benigne.

Carnis affectus menti subjicere per temperantiam, religiosam exercitationem, morum emendationem, a malis abstinentiam, & indeficientem mandatorum tuorum observantiam servis tuis largire.

Adoptionis tuæ formam nobis impressam, virtute & gratia divini tui Spiritus, & humanitatis incomprehensaque tuæ bonitatis arte, ut propitiatu facilis in me renova.

Deiparæ.

Delictorum dissrupe vincula, & chirographum peccati ejus qui ad divinam habitum accedit, dele: hilaritate, devotione & fide orthodoxa fultum illum conservans immaculata.

Cant. nonum. Genitoris principii expertis.

VOcationi, & sancto hujusmodi conditui conversari, Verbum Dei, mihi præbe: peccatorum sordes, & delictorum affectus divina tua gratia absterge, miserieors.

Salva me, precor, qui Salvator vocaris, puro corde ad te tendentem: & pravitatis pondere a me amoto, misericorditer me quiescere concede, qui solus omnipotens miseretis.

Christus, ut vere benignus & humanus, divina chrismata ad se revertis elargitur: divinoque gratiæ throno devote propinquantibus, immo sinceræ bonitatis distribuit.

Qui tuæ voluntati æquali concurris cernentem habes potestatem, Evangelii tui ministros nos esse offende, Verbum: & quæ tecum intrinsecus pacta, sanctorum tuorum precibus, o vitæ largitor, nobis tribue.

Deiparæ.

Filium tuum benignum, immaculatum, precare, facti Habitus candidatum ad Religionis desideratum finem devotissime Perrenire: te namque illibatam auxiliatricem habemus.

Versus fratrum. Tonus idem.

Cum e ligno.

AD te fide recurrentem, Domine, per semitas justitiæ tuæ me deduc, qui solus clemens es, & graviter lapsum confractumque delictis me cupis, Salvator, erige: tua namque fretus ope, Angelicum vitæ gressus adorior, humane.

Qui bonorum possides fontem, nec peccatorum vis mortem, sed pœnitentiam propter clementiam tuam immensam, Christe, fidelibus dispensationes capitum omnem superantem ignoscentibus, elargitus es: fac ipse quoque divini habitus candidatum, & salva tuæ clementiæ protidentem.

In te peccati marum transgrediar, Salvator, & liberabor: tu enim debitum meum exsolvisti, & pretio me ex-

privum redemisti proferens benignitatis divitias; & clementiæ abyssum scaturire jubens, omnibus te celebrantibus, humane.

Omnium curam habes, o bona. *Deipara.*

In Missa peracto Evangelii Ingressu, abjicit sancti habitus candidatus capitis tegimen, & quas habet in pedibus caligas.

Et ter reverentiam corporis demissione exhibens, stat.

Et post Ingressum, dicimus diei dimissorium; & exinde præsentia Antiphona.

Tonus quartus.

Delictorum meorum chirographum lachrymis meis obliterare, & residuum vitæ tempus in placita tibi pœnitentia consumere vellem: verum seducit me inimicus, & animæ bellum infert, Domine, priusquam funditus peream, salva me.

Quis fluctibus agitatus ad portum hunc appellens non evadit? aut quis dolore jactatus, & procidens hoc remedio non curatur? omnium opifex & infirmorum medice, Domine, priusquam funditus, &c.

Rationalis tui gregis, ovis sum: & ad te Pastorem bonum confugio; require me errantem, Deus, & salva me.

Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Ex omnibus periculis. *Antiph.* 2.

In mystico regenerationis fonte adoptionem nactus, in socordia & sceleribus postquam vitam consumpsi, o bone, nunc ad te clamito. Lachrymarum pœnitentiæ fontem mihi præbe, & sordes delictorum meorum ablue, omnipotens & valde misericors Salvator.

Gloria. Et nunc.

Peccatorum procella me agitat, Salvator, nec tempestatem amplius sufficere valens, tibi soli gubernatori procido. Velut Petro benignitatis manum mihi extende, & salva me.

Deiparæ.

Calamitatibus nostris eripe nos, Mater Christi Dei omnium opificis genitrix: ut tibi cuncti canamus. Salve sola protectio animarum nostrarum.

Antiphonum tertium.

Ubi est mundi affectus? Ubi fluxarum rerum species? Nonne hæc cernimus, terram & cinerem? Quid igitur frustra labore consumimur? Ut quid mundo non renunciamus, & sequimur clamantem? Qui vult post me incedere, tollat crucem suam, & vitam æternam possidebit.

Venite, filii, audite me.

Venite omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite a me; quia mitis sum, & humilis corde; & invenietis requiem animabus vestris.

Versiculus. Erravi sicut ovis. Ovis sum rationalis tui gregis.

Quære illud supra.

Venite adoremus, & procidamus, & ploremus coram Domino qui fecit nos.

Domine, Domine, respice de cæ-

με, καὶ τιμῆς με ὑψώσας αἰχμαλωτισθέντα, τὸν τῆς ἀγαθότητος ἐπιδεικνύμενος πλοῦτον, καὶ τὴν τῆς εὐσπλαγχνίας ἄβυσσον πηγάσαι θελήσας πᾶσι τοῖς ὑμνοῦσί σε, φιλάνθρωπε. d Πάντων προστατεύεις ἀγαθή. d

Θεοτοκίον.

5 Εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς εἰσόδου γενομένης τοῦ Εὐαγγελίου, ἀποβάλλει ὁ μέλλων λαμβάνειν τὸ ἅγιον σχῆμα, τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κάλυμμα, καὶ τὰ ἐν τοῖς ποσὶ καλίγια. 5

Καὶ ποιήσας μετανοίας γ΄. ἵσταται.

Καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον, λέγομεν τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας, εἶτα τὰ παρόντα ἀντίφωνα.

Ἦχος δ΄.

Ἤθελον δάκρυσιν ἐξαλεῖψαι, τῶν ἐμῶν πταισμάτων Κύριε τὸ χειρόγραφον, καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, διὰ μετανοίας εὐαρεστῆσαί σοι· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἀπατᾷ με, καὶ πολεμεῖ τὴν ψυχήν μου. Κύριε πρὶν εἰς τέλος ἀπόλωμαι, σῶσόν με. e Τίς χειμαζόμενος καὶ προσφεύγων τῷ λιμένι τούτῳ οὐ διασώζεται; ἢ τίς ἀλγούμενος καὶ προσπίπτων τῷ ἰατρείῳ τούτῳ οὐ θεραπεύεται; δημιουργὲ τῶν ἁπάντων καὶ ἰατρὲ τῶν ἀσθενούντων. Κύριε πρίν. e

f Πρόβατόν εἰμι τῆς λογικῆς σου ποίμνης, καὶ πρὸς σὲ καταφεύγω τὸν ποιμένα τὸν καλόν, ζήτησόν με τὸν πλανηθέντα ὁ Θεός, καὶ ἐλέησόν με. f

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐκ παντοίων κινδύνων. Ἀντίφωνον β΄.

Ἐν τῇ πηγῇ τῇ μυστικῇ τῆς ἀναγεννήσεως υἱοθεσίαν λαβὼν καὶ ἀπολύτρωσιν, ἐν ἀμελείᾳ τὴν ζωήν, καὶ ἐν παραπτώμασιν ἐκδαπανήσας ἀγαθέ, νῦν κράζω σοι, δακρύων μετανοίας πηγήν μοι δώρησαι, καὶ ἀπόπλυνον τὸν ῥύπον τῶν ἐμῶν πλημμελημάτων, παντοδύναμε σωτὴρ καὶ πολυέλεε.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ζάλη ἁμαρτημάτων περιέχει με, Σωτήρ, καὶ μὴ ἰσχύων φέρειν τὸν κλύδωνα, σοὶ προσπίπτω τῷ μόνῳ κυβερνήτῃ· ὡς τῷ Πέτρῳ τὴν χεῖρά μοι ἔκτεινον τῆς φιλανθρωπίας σου, καὶ σῶσόν με.

Θεοτοκίον.

Ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἡ τεκοῦσα τὸν τῶν ὅλων ποιητήν, ἵνα πάντες κράζωμέν σοι, χαῖρε ἡ μόνη προστασία τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἀντίφωνον γ΄.

g 6 Ποῦ ἐστιν ἡ τοῦ κόσμου προσπάθεια, ποῦ ἐστιν ἡ τῶν προσκαίρων φαντασία; οὐκ ἰδοὺ ταῦτα βλέπομεν γῆν, καὶ σποδόν; τί οὖν κοπιῶμεν εἰς μάτην; τί δὲ οὐκ ἀρνούμεθα κόσμον, καὶ ἀκολουθοῦμεν τῷ κράζοντι; ὁ θέλων ἀκολουθεῖν ὀπίσω μου, ἀναλαβέτω τὸν σταυρόν μου, καὶ ζωὴν κληρονομήσει τὴν αἰώνιον. g 9

Δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου.

h Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. h

Στίχος. Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον.

Πρόβατόν εἰμι τῆς λογικῆς σου ποίμνης.

Ζήτει αὐτὸ ἐπάνω.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς.

Κύριε Κύριε ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε, καὶ ἐπί-

σκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην, καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου.

Δόξα. Θεοτοκίον.

Ἡ μόνη ἁγνὴ καὶ ἄχραντος παρθένος, καὶ τό. Ἀγκάλας πατρικάς.

i Εἶτα ἐπερωτᾷ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς λέγων.

Τί προσῆλθες ἀδελφέ, προσπίπτων τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ τῇ ἁγίᾳ συνοδίᾳ ταύτῃ;

Ἀπόκρισις. Ποθῶν τὸν βίον τῆς ἀσκήσεως, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Ποθεῖς ἀξιωθῆναι τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, καὶ καταταγῆναι ἐν τῷ χορῷ τῶν μοναζόντων;

Ἀπόκρισις. Ναί, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Ὄντως καλὸν ἔργον καὶ μακάριον ἐξελέξω, ἀλλ' ἐὰν καὶ τελειώσῃς· τὰ γὰρ καλὰ ἔργα, κόπῳ κτῶνται, καὶ πόνῳ κατορθοῦνται.

k Ἐρώτησις. Ἑκουσίᾳ σου τῇ γνώμῃ προσέρχῃ τῷ Κυρίῳ;

Ἀπόκρισις. Ναί, τίμιε πάτερ.

l Ἐρώτησις. l Μὴ ἔκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας;

Ἀπόκρισις. Οὐχί τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Ἀποτάσσῃ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Παραμένεις τῷ μοναστηρίῳ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἕως ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Σώζεις μέχρι θανάτου τὴν ὑπακοὴν τῷ προεστῶτι, καὶ πάσῃ τῇ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

Ἐρώτησις. Ὑπομένεις πᾶσαν θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν τοῦ μοναχικοῦ βίου, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

m Ἐρώτησις. m Φυλάττεις σεαυτὸν ἐν παρθενίᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε πάτερ.

n n Καὶ εὐθὺς ἡ κατήχησις.

Βλέπε, τέκνον, οἵας συνθήκας δίδως τῷ δεσπότῃ Χριστῷ· ἄγγελοι γὰρ πάρεισιν ἀοράτως, ἀπογραφόμενοι τὴν ὁμολογίαν σου ταύτην, ἣν καὶ μέλλεις ἀπαιτεῖσθαι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὑφηγήσομαί σοι o τὸν τελειότατον βίον, ἐν ᾗ κατὰ μίμησιν ἡ τοῦ Κυρίου πολιτεία ὑποδείκνυται, καὶ μαρτυρούμενος ἅπερ χρὴ ἀσπάσασθαί σε, καὶ ἅπερ δεῖ ἐκφυγεῖν. ἡ ἀποταγὴ τοίνυν p οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν κατὰ τὸ εἰπόντα, εἰ μὴ σταυροῦ καὶ θανάτου ἐπαγγελία. γίνωσκε οὖν ἀπὸ τῆς παρούσης ἡμέρας σταυροῦσθαι q καὶ νεκροῦσθαι τῷ κόσμῳ, διὰ τῆς τελειοτάτης ἀποταγῆς. ἀποτάσσῃ γὰρ γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί, τέκνοις, πατράσι, συγγενέσιν, ἑταιρείαις, φίλοις, συνηθείαις τοῖς κόσμου θορύβοις, φροντίσι, κτήσεσιν, ὑπάρξεσι, τῇ κενῇ καὶ ματαίᾳ ἡδονῇ τε, καὶ δόξῃ. καὶ ἀπαρνήσαι οὐ μόνον τὰ προειρημένα, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν σεαυτοῦ ψυχήν, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἀκολουθεῖν αὐτῷ ᾑρετίσω, καὶ εἰ ἀληθῶς κληθῆναι αὐτοῦ μαθητὴς ἐπιποθεῖς, ἑτοιμάσθητι ἀπὸ τοῦ παρόντος, μὴ πρὸς ἄνεσιν, μὴ πρὸς ἀμεριμνίαν, μὴ πρὸς βρώσεις, μὴ πρὸς ἄλλο τι τῶν ἐπὶ γῆς τερπνῶν καὶ ἀπολαυστικῶν, ἀλλὰ πρὸς ἀγῶνας πνευματικούς,

lo, & vide: & visita vineam istam: & perfice eam quam plantavit dextera tua.

Gloria. *Deipara.*

Sola pura & illibata Virgo.

Et. Paternos sinus.

Mox interrogat eum Sacerdos, dicens.

Ut quid accessisti, Frater, procidens sancto Altari, & sanctæ huic Societati?

Responsio. Monasticæ vitæ desiderio, venerande Pater.

Interrogatio. Cupis Angelico habitu ornari, & Monachorum cœtui aggregari?

Responsio. Quam maxime, venerande Pater.

Interrogatio. Vere bonum & beatum opus elegisti, si perfeceris tamen: bona namque opera comparantur labore, & dolore absolvuntur.

Interrogatio. Spontanea animi sententia ad Dominum accedis?

Responsio. Ita, venerande Pater.

Interrogatio. Non ex necessitate quapiam, aut facta tibi vi?

Responsio. Non, venerande Pater.

Interrogatio. Renuncias mundo, & his quæ in mundo sunt, secundum Domini præceptum?

Responsio. Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Perseverabis in Monasterio, & exercitiis vitæ religiosæ, ad extremum usque vitæ spiritum?

Responsio. Ita, venerande Pater.

Interrogatio. Observabis ad mortem usque obedientiam Superiori, & toti in Christo Fraternitati?

Responsio. Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Sustinebis omnem afflictionem & angustiam vitæ religiosæ propter regnum cælorum?

Responsio. Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Interrogatio. Custodies teipsum in virginitate, temperantia, & devotione?

Responsio. Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Et statim subditur instructio.

Vide, fili, quæ pacta cum Domino Christo inis. Adsunt enim Angeli promissa tua, quæ & in secundo adventu Domini nostri Jesu Christi a te sunt repetenda, invisibiliter describentes. Vitam itaque perfectissimam, ad cujus instar Domini conversatio exprimitur, ob oculos pono: constitutus, & quæ te amplecti, & quæ aversari necesse est. Renunciatio igitur nihil aliud est, juxta dictum illud, nisi crucis & mortis professio. Hoc igitur etiam a præsenti die firmiter constitue, ut per renunciationem perfectam in crucem agaris, & moriaris mundo. Renuncias enim parentibus, fratribus, uxori, filiis, patribus, cognationibus, societatibus, amicis, consuetis mundo turbis, possessionibus, divitiis, inani voluptati, & vanæ gloriæ. Nec tantum præfata abnegas, verum & tuam ipsius animam, juxta vocem Domini dicentem: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Si ergo eum sequi elegisti, & si ejus discipulus vere vocari desideras: dispone te ab hoc temporis momento non ad requiem, non ad incuriam, non ad cibos, non denique ad reliqua quæ jucunda, aut usu suavia sunt super terram, sed ad spiritualia certamina, ad carnis continen-

tiam, ad animæ expurgationem, ad utilem paupertatem, ad commodum luctum, ad tristia cuncta & laboriosa luxuriantis in Christo vitæ. Etenim & esurire tibi necesse est, & sitire, & nudum esse, injuriis, calumniis, & opprobriis affici, exprobrari, abjici, & aliis molestiis, quibus vita hæc quæ secundum Deum est insignitur, circumferri. Cumque hæc omnia sustinueris, gaude, inquit, quia merces tua magna est in cælis. Gaudio gaude, & exultatione exulta: quia hodie elegit te, & separavit Dominus Deus a vita mundana, & velut in conspectu suo posuit, in agmine Monastici Ordinis, in exercitu Angeliformi vitæ, in culmine conversationis cælestia imitantis, ipsi Angelice deservire, ipsi ex integro obsequi, cælestia sapere, superna quærere tibi incumbit. Nostra enim conversatio, ait Apostolus, in cælis est. O novam vocationem! o mysterii donum! Secundum baptisma suscipis hodie, Frater, ex abundantia donorum clementissimi Dei, & a peccatis tuis purgaris: filius lucis evadis, & congaudet ipse cum sanctis Angelis suis Christus Deus noster tuæ pœnitentiæ gratia, & vitulum saginatum tibi mactat. Digne igitur tua vocatione ambula, exerica te a vanarum rerum affectu, deorsum te trahentem cupiditatem aversare, omnem tuum amorem ad cælestia transfer, neque omnino ad ea quæ retro sunt convertaris; ne sicut uxor Lot statua salis fias, vel ut canis ad vomitum remeas; ne in te Domini verbum impleatur: Quia nullus mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est ad regnum cælorum. Nec enim modicum imminet tibi periculum, si præfata polliceris, & deinceps pollicita parvipendas: aut si ad priorem viam revertaris, aut a Patre separeris, & a societate Fratrum exercitiis religiosis vacantium, aut si etiam in Monasterio perseveres, cum contemptu tamen & negligentia dies tuos transigas: quandoquidem graviorem multo quam prius pœnam subibis in tremendo & incorrupto Christi tribunali, quanto gratiam abundantiorem receperis. Et felicius tibi contigisset, juxta sacrum verbum, non vovere, quam vovere, & vota non persolvere. Neque iterum in animum inducas, quasi præcedenti tempore mora quam hic egisti, satis tibi adversus contrarias inimici potestates decertatum sit, quin potius certus sis, te ab hinc majora luctæ certamina subiturum. Nusquam autem prævalebit hostis, si te valida fide & dilectione ad ducem tuum Christum, & ad omnem obedientiam & humilitatem, rectitudine, circumvallatum invenit. A te propterea longius abeat omnis inobedientia, contradictio, superbia, dissidium, zelus, invidia, ira, clamor, blasphemia, furtiva comestio, loquendi libertas, privata amicitia, stultiloquium, contentio, murmuratio, susurratio, privata possessio cujuscumque rei, & alia cuncta nequitiæ genera, propter quæ ira Dei venit in talia operantes, & per ipsa radices mittere molitur animarum corruptor. Ex adverso potius sanctis decentia comparare fraternum amorem, quietem, mansuetudinem, pietatem, verbi sacri meditationem, lectionem, cordis custodiam a pravis cogitationibus, secundum vires tuas laborem, continentiam, patientiam usque ad mortem: de quibus patri tuo spirituali jam argumenta velut pignora prius exhibuisti, & ultimo o-

πρὸς ἐγκράτειαν σαρκός, πρὸς κάθαρσιν ψυχῆς, πρὸς πτωχείαν εὐτελῆ, πρὸς πένθος ἀγαθὸν, πρὸς πάντα τὰ λυπηρὰ καὶ ἐπίπονα τῆς χαροποιοῦ κατὰ Θεὸν ζωῆς. Καὶ γὰρ πεινάσαι ἔχεις, καὶ διψῆσαι, καὶ γυμνητεῦσαι, ὑβρισθῆναί τε καὶ χλευασθῆναι, ὀνειδισθῆναί τε καὶ διωχθῆναι, καὶ πολλοῖς ἄλλοις περιπεσεῖν λυπηροῖς, οἷς ἡ κατὰ Θεὸν ζωὴ χαρακτηρίζεται, καὶ ὅταν ταῦτα πάντα πάθῃς, χαῖρε φησὶν, ὅτι πολὺς ὁ μισθός σου ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπάρχει. Χαρᾷ δὴ χαῖρε καὶ ἀγαλλιάσει ἀγάλλου· ὅτι σήμερον ἐξελέξατό σε καὶ διεχώρισε Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς ἐν κόσμῳ ζωῆς, καὶ ἔστησας ἐν προσώπῳ αὐτοῦ, ἐν τῇ παρατάξει τῆς μοναδικῆς τάξεως, ἐν τῇ στρατιᾷ τῆς ἀγγελοειδοῦς ζωῆς, ἐν τῷ ὕψει τῆς οὐρανομιμήτου πολιτείας, αὐτῷ ἀγγελικῶς λατρεύειν, αὐτῷ ὁλοκλήρως δουλεύειν. Τὰ ἄνω φρονεῖν χρὴ, τὰ ἄνω ζητεῖν. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα κατὰ τὸν Ἀπόστολον ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Ὢ τῆς καινῆς κλήσεως. ὢ τῆς δωρεᾶς τοῦ μυστηρίου. Δεύτερον βάπτισμα λαμβάνεις σήμερον ἀδελφὲ, τῇ περιουσίᾳ τῶν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ δωρεῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν σου καθαίρῃ, καὶ υἱὸς φωτὸς γίνῃ, καὶ αὐτὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν συγχαίρει μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων ἐπὶ τῇ σῇ μετανοίᾳ, θύων σοι τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ἀξίως λοιπὸν τῆς κλήσεως περιπάτησον, ἀπαλλάγηθι τῆς ματαίων προσπαθείας. μίσησον τὴν πρὸς τὰ κάτω ἕλκουσάν σε ἐπιθυμίαν, ὅλον σεαυτοῦ τὸν πόθον μετάθες πρὸς τὰ οὐράνια. μηδ' ὅλως στραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω, ἵνα μὴ γένῃ στήλη ἁλός, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Λώτ, ἢ ὥσπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφων. μὴ πληρωθῇ ἐπὶ σοὶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου· Ὅτι οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ γὰρ οὐκ ἔστι σοι μικρὸς ὁ κίνδυνος ἐπαγγελλομένῳ νῦν πάντα τὰ προειρημένα φυλάττειν, εἴπερ καταλιμπάνῃς τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ ἢ πρὸς τὸν πρότερον βίον ἐπαναδράμῃς, ἢ τοῦ Πατρὸς χωρισθείης, καὶ τῶν συνασκουμένων ἀδελφῶν, ἢ μένων καὶ καταφρονητικῶς ζήσεις τὰς ἡμέρας σου. ἐπεὶ βαρυτέρας ἕξεις τὰς εὐθύνας παρὰ τὸ πρὶν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ ἀπαραλογίστου βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅσῳ πλείονος χάριτος ἀπολαύεις ἄρτι. Καὶ καλόν σοι ἦν κατὰ τὸ λόγιον, μὴ εὔξασθαι, ἢ εὔξασθαι, καὶ μὴ ἀποδοῦναι. μηδὲ πάλιν νομίσῃς, ὡς διὰ τοῦ προλαβόντος χρόνου τῆς ἐνταῦθα σου διατριβῆς ἱκανῶς ἠγωνίσω πρὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. ἀλλὰ γίνωσκε ὅτι μᾶλλον ἀπὸ τοῦ δεῦρο ἐκδέξονταί σε μείζονες ἀγῶνες τῆς πρὸς αὐτοὺς πάλης. ἰσχύει δὲ κατὰ σοῦ οὐδαμῶς πεφραγμένον σε εὑρίσκων, τῇ τε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Χριστὸν κραταιᾷ πίστει καὶ ἀγάπῃ, καὶ τῇ πρὸς πάντας ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει εὐθύτητι. διὰ τοῦτο ἀπέστω ἀπὸ σοῦ ἀπείθεια, ἀντιλογία, ὑπερηφανεία, ἔρεις, ζῆλοι, φθόνος, θυμός, κραυγή, βλασφημία, λαθροφαγία, παρρησία, μερικὴ φιλία, περπερεία, φιλονεικία, γογγυσμός, ψιθυρισμός, ἐπίκτησις ἰδιάζουσα οἱουδήποτε πράγματος, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τῆς κακίας εἴδη δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ῥιζοῦν ἄρχεται ἐν ἑαυτοῖς ὁ τῶν ψυχῶν φθορεύς. Μᾶλλον δὲ ἀντὶ αὐτῶν, κτῆσαι τὰ πρέποντα ἁγίοις, φιλαδελφίαν, ἡσυχίαν, ἐπιείκειαν, εὐλάβειαν, μελέτην τῶν θείων λογίων, ἀνάγνωσιν, τήρησιν καρδίας ἐκ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἐργασίαν τὴν κατὰ δύναμιν, ἐγκράτειαν, ὑπομονὴν μέχρι θανάτου, ἐφ' ᾧ Πατρὶ τὰς συνθήκας σου ἔδωκας πρῶτον καὶ τελευταῖον ἐξαγγελίαν τῶν τῆς καρδίας σου κρυπτῶν, καθὼς αἱ θεῖαι ὑποθῆκαι

ὑφ-

ὑφηγοῦνται. ἐβαπτίζοντο γάρ, φησιν, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Ταῦτα πάντα οὕτω καθομολογεῖς, ἐπ' ἐλπίδι τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ταύταις ταῖς ὑποσχέσεσι διακαρτερεῖν συντάσσῃ μέχρι τέλους ζωῆς, χάριτι Χριστοῦ;

Ἀπόκρισις. Ναὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε Πάτερ.

Εἶτα λέγει ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Ὁ πανοικτίρμων καὶ Θεὸς καὶ πολυέλεος, ὁ τὰ ἄχραντα σπλάγχνα τῆς αὐτοῦ ἀνεξιχνιάστου ἀγαθότητος ὑπανοίγων παντὶ τῷ προσερχομένῳ αὐτῷ πόθῳ καὶ ἀγάπῃ θερμῇ, ὁ εἰπὼν, ὅτι ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔγγονα αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, ὁ καὶ τὸν πόθον εἰδὼς, καὶ τῇ προθέσει σου ἐπιβαλὼν τὴν παρ' αὐτοῦ δύναμιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν. ἀντιλάβοιτό σου καὶ ἐναγκαλίσαιτο, καὶ ὑπερασπίσει, καὶ γένοιτό σοι τεῖχος ὀχυρὸν ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ, πέτρα ὑπομονῆς, παρακλήσεως ἀφορμὴ, εὐτολμίας χορηγὸς, εὐψυχίας ποριστὴς, ἀνδρείας συναγωνιστής, συγκοιταζόμενος, συνανιστάμενος, γλυκαίνων καὶ εὐφραίνων σου τὴν καρδίαν τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος, ἀξιῶν σε καὶ τῆς μερίδος τῶν ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων ἡμῶν Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς. μεθ' ὧν καὶ κληρονομήσεις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Εἶτα σφραγίζει ὁ Ἱερεὺς τὴν κεφαλὴν τοῦ κατηχουμένου γ'. καὶ μετὰ τὸ κατασφραγίσαι λέγει.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ στραφεὶς, κατὰ ἀνατολὰς λέγει.

Ὁ Δέσποτα παντοκράτορ, ὕψιστε Βασιλεῦ τῆς δόξης, ὁ μετὰ τοῦ ζῶντος καὶ ἐνυποστάτου σου Λόγου, καὶ τοῦ παρὰ σοῦ ἐκπορευομένου Πνεύματος τῆς ἀληθείας κυριεύων πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου. ὁ Θεὸς ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, καὶ τῇ τρισαγίᾳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ἀνυμνούμενος ἀκαταπαύστως, ᾧ παρεστήκασι χίλιαι χιλιάδες, καὶ μύριαι μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων στρατιαί. Σὺ εἶ τὸ φῶς, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάσης τῆς ἐπουρανίου σου ἐκκλησίας τῶν πρωτοτόκων ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐπίβλεψον ἱλέῳ ὄμματι ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ δούλου σου, ὅστις συνέθετο, καὶ καθωμολόγησεν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, συνάψαι τῷ δωρηθέντι αὐτῷ ἐκ προγόνων χαρίσματι τῆς υἱοθεσίας, καὶ τῆς βασιλείας σου διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, τὸ μοναδικὸν τοῦτο καὶ ἀγγελοειδὲς ἐπάγγελμα ἀκατάσειστον τετελειωμένον ἐπὶ τὴν ἀκρότομον καὶ πνευματικὴν πέτραν τῆς εἰς σὲ πίστεως. ἐνδυνάμωσον αὐτὸν τῷ σῷ κράτει τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἔνδυσον αὐτὸν τὴν πανοπλίαν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. περίζωσον τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας, καὶ ἔνδυσον αὐτὸν θώρακα δικαιοσύνης, καὶ ἀγαλλιάσεως, καὶ ὑπόδησον τοὺς πόδας

mnium cordis tui secretorum enunciationem: sicut divina eloquia innuunt. Baptizantur enim, inquiunt, confitentes peccata sua.

Cætera hujusmodi sic polliceris in spe virtutis Dei, & his pollicitis staturum te pacisceris, usque ad vitæ terminum, cum gratia Christi?

Responsio. Ita, Deo cooperante, venerande Pater.

Mox dicit Orationem hanc Sacerdos.

Miserator & valde misericors Deus, qui illibata investigabilis suæ bonitatis viscera, omni desiderio & ferventi charitate ad se accedenti aperit: qui dixit quia mulier filiorum suorum obliviscetur, & non obliviscar tui: ille qui desiderium tuum novit, & proposito tuo virtutem adjecit ad mandata sua adimplenda: suscipiat, amplexetur, protegat te, & fiat tibi murus munitissimus a facie impii, patientiæ petra, consolationis minister, perseverantiæ promptuarium, alacritatis provisor, roboris animæ commilito: tecum decumbat, tecum surgat, dulcedine perfundens & exhilarans cor tuum consolatione Sancti sui Spiritus: dignum etiam te reddat partis Sanctorum, & Beatorum Patrum nostrorum, Antonii, Euthymii, Sabbæ, & aliorum: cum quibus regni cælorum hæreditatem obtinebis: in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria, & potestas, & imperium, & virtus, cum Patre, & Sancto Spiritu.

Deinde sic instructi Sacerdos ter caput signat: & postquam signaverit, dicit.

Dominum precemur.

Et ad Orientem versus precatur.

Omnipotens Domine, rex excelsæ gloriæ, qui cum vivente & in te subsistente Verbo, & veritatis Spiritu a te procedente, omni creaturæ visibili & invisibili dominaris: Deus, qui sedes super Cherubim, & ter sancta voce a Seraphim incessanter collaudaris: cui assistunt millia millium, & decies centena millia sanctorum Angelorum, & Archangelorum exercitus. Tu es lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Rogatus propterea a sancta Dei genitrice & semper virgine Maria, & ab omni cælesti Ecclesia primogenitorum Hierusalem: oculo propitio respice ad humilitatem servi tui, qui pactus est, & coram pluribus testibus vovit adjungens donatæ sibi a progenitoribus gratiæ adoptionis, & regni per sanctum Baptismum promissi, Monasticam & Angeliformem professionem, immotam & perfectam futuram in angulari & spirituali petra fidei tuæ. Virtutis tuæ fortitudine corrobora illum, & indue illum Sancti Spiritus tui armaturam: quia non est illi colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum seculi hujus, adversus spiritalia nequitiæ. Circumcinge lumbos ejus virtute veritatis; & indue eum loricam justitiæ & exultatio-

nis

nis, & calcea pedes ejus in præparatione Evangelii pacis. Suggere ut assumat clypeum fidei, in quo possit omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis sumere, & gladium spiritus, quod est verbum tuum, & pro eo deprecatur gemitibus cordis inenarrabilibus. Electis tuis annumera, ut fiat vas electionis, filius & hæres regni tui, filius lucis & diei, sapientiæ, justitiæ, sanctificationis, redemptionis. Adapta eum quasi sonorum instrumentum, & jucundum Spiritus Sancti psalterium: ut veterem hominem, qui versipellis serpentis errore libidinoso corrumpitur, multo sibi profectu comparato exutus, novum Adam secundum Deum in sanctitate & justitia creatum, induat. Confirma illum, ut semper stigmata & crucem Jesu portet in corpore suo, per quæ mundus illi crucifixus est, & ille mundo. Efforma in eo verum virtutis specimen, & non hominum, aut sui ipsius propriam complacentiam: in patientia pietatem, in pietate vero amorem fraternum & obedientiam. Da illi gratiam ut vigilans, operans, dormiens, & exurgens, in psalmis & canticis spiritualibus puro te corde contempletur, & adoret te, solum viventem, & verum. Deum ad gaudium animæ nulla ratione explicandum.

Quia tuum est regnum, & imperium, & potestas: & tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

Dominum precemur.

SAncte Domine virtutum, Pater Domini nostri Jesu Christi, servo tuo a te ad spiritualem thalamum advocato benedic: sanctum tuum servum fieri præsta: edoce illum; infunde illi principalis Spiritus tui gratiam & intelligentiam: in bello adversus invisibilem hostem illum corrobora: insurgentes in eo carnis impetus potenti tua virtute deprime. Da illi ut tibi placeat, ad laudem & gloriam tuam indeficienter celebrandam, ad tempestivos hymnos, & preces acceptabiles, ad consilium rectum, ad cordis humilitatem, ad opera studiosæ vitæ, mansuetudinis, & veritatis. Concede illi ut tibi placitus sit in suavitate, in dilectione, in perfectione, in scientia, in fortitudine: & hymnos gloriamque & preces in odorem suavitatis tibi offerat. Vitam ejus perfice in sanctitate & justitia, ut per indivisam & immaculatam tecum unionem cæleste regnum nanciscatur. Gratia & misericordia unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es: cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde extendens manum Sacerdos versus sanctum Evangelium, dicit.

ECce hic Christus invisibiliter adest. Vide, te a nullo cogi, ut ad habitum suscipiendum accedas: vide, propria animi sententia te Angelicum hunc habitum expetere.

αὐτοῦ ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· σύνθεσον αὐτὸν ἀναλαβεῖν τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεται πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθαι, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμά σου, ἀντιλαμβανόμενος τοῖς ἀλαλήτοις τῆς καρδίας αὐτοῦ στεναγμοῖς. συναρίθμησον αὐτὸν τοῖς ἐκλεκτοῖς σου, ἵνα γένηται σκεῦος ἐκλογῆς σου, υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας σου, υἱὸς φωτὸς καὶ ἡμέρας, σοφίας, δικαιοσύνης, ἁγιασμοῦ, ἀπολυτρώσεως. κατασκεύασον αὐτὸν, ὄργανον ἐναρμόνιον, ψαλτήριον τερπνὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπολυτρώσεως, κατασκεύασον αὐτὸν, ὄργανον ὅπως ἐντεῦθεν μετὰ προκοπῆς ἀπεκδυσάμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὴν φιλήδονον ἀπάτην τοῦ πολυμόρφου ὄφεως, ἐνδύσηται τὸν νέον Ἀδὰμ τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι, καὶ δικαιοσύνῃ. στερέωσον αὐτὸν πάντοτε τὰ στίγματα, καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ βαστάζειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, δι᾽ ὧν αὐτῷ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ. μόρφωσον ἐν αὐτῷ ἀρετὴν ἀληθινὴν ἄγειν, καὶ μὴ ἀρέσκειαν ἀνθρώπων, ἢ αὐταρέσκειαν. ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ φιλαδελφίαν καὶ τὴν ὑπακοήν. χάρισον αὐτὸν, ἀγρυπνοῦντα, ἐργαζόμενον, καθεύδοντα, ἀνιστάμενον, ἐν ψαλμοῖς, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἀγγελικῶς ἐποπτεύεσθαί σε ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, καὶ προσκυνεῖν σε τὸν μόνον ζῶντα καὶ ἀληθινὸν Θεὸν, εἰς χαρὰν αὐτοῦ ἀνεκλάλητον.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις. τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ϛ

ἍΓιε Κύριε τῶν δυνάμεων, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐλόγησον τὸν δοῦλόν σου ἐν προσκαλέσω εἰς τὸν Πνευματικόν σου νυμφῶνα, καὶ καταξίωσον αὐτὸν εἶναι σπουδαῖον δοῦλον, σόφισον αὐτὸν, ἐπίχεε αὐτῷ τὴν παρὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ σου Πνεύματος χάριν καὶ σύνεσιν· ἐνίσχυσον αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἀοράτου ἐχθροῦ πόλεμον· τὰς ἐκ τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις τῇ κραταιᾷ δυνάμει σου κατάβαλε. δὸς αὐτῷ εὐαρεστεῖν σοι, εἰς αἶνον καὶ δοξολογίαν ἀδιάλειπτον, εἰς ὕμνους εὐκαίρους, εἰς εὐχὰς εὐπροσδέκτους, εἰς βουλὴν ὀρθὴν, εἰς καρδίαν ταπεινὴν, εἰς πρᾶξιν ζωῆς καὶ πραότητος, καὶ ἀληθείας. καταξίωσον αὐτὸν ἀρεσκεῖν σοι ἐν πραότητι, ἐν ἀγάπῃ, ἐν τελειότητι, ἐν ἐπιστήμῃ, ἐν ἀνδρείᾳ· καὶ προσφέρειν σοι ὕμνους, καὶ δοξολογίας, καὶ εὐχὰς, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. τελείωσον αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· ἵνα διὰ τῆς ἀδιασπάστου, καὶ ἀκηλιδώτου τῆς εἰς σὲ ἑνώσεως, καταξιωθῇ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ᾽ οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ζ

Εἶτα ἐκτείνας τὴν χεῖρα ὁ Ἱερεὺς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον λέγει.

ἸΔοὺ ὁ Χριστὸς ἀοράτως ἐνταῦθα πάρεστι. βλέπε, ὅτι οὐδείς σε ἀναγκάζει ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο τὸ σχῆμα. βλέπε, ὅτι σὺ ἐκ προθέσεως θέλεις τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα τοῦτο.

Ἀπόκρισις.

Ναὶ τίμιε πάτερ, ἐκ προθέσεως.

Καὶ μετὰ τὸ συνταξάσθαι. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἱερεύς.

Λάβε τὸ ψαλίδιον, καὶ ἐπίδος μοι αὐτό. καὶ ἐπιδόντος αὐτοῦ τὸ ψαλίδιον τῷ ἡγουμένῳ. λέγει πρὸς αὐτὸν πάλιν ὁ Ἱερεύς.

Ἰδοὺ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ λαμβάνεις αὐτό. βλέπε τίνι προσέρχῃ, τίνι συντάσσῃ, καὶ τίνι ἀποτάσσῃ.

Καὶ λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τὸ ψαλίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἡγουμένου, λέγει.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Εἶτα κουρεύει αὐτὸν σταυροειδῶς, λέγων οὕτως.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, κείρεται τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τό, Κύριε ἐλέησον.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἐνδύεται χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, λαμβάνει τὸ παλλίον τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος εἰς στολὴν ἀφθαρσίας, καὶ σεμνότητος. ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον.

η Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ἐνδύεται τὸ κουκούλιον τῆς ἀκακίας, εἰς περικεφαλαίαν ἐλπίδος ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ, Κύριε ἐλέησον.

θ Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, λαμβάνει τὸν ἀνάλαβον ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἀναλαμβάνων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἀκολουθῶν τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ, Κύριε ἐλέησον.

ι Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ ἐν δυνάμει ἀληθείας, ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τό, Κύριε ἐλέησον.

Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ὁ δεῖνα, ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ Κύριε ἐλέησον.

y Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα, ἔλαβε τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα. ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, τό, Κύριε ἐλέησον.

Ἐνδυομένου δὲ αὐτοῦ ψάλλονται τὰ τροπάρια ταῦτα ἦχος δ᾽.

Ἐνδύσασθε χιτῶνα τῆς σωτηρίας, ζώσασθε τὴν ζώνην τῆς σωφροσύνης· δέξασθε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τοὺς πόδας τοὺς πνευματικοὺς ὁπλίσατε τῆς ἐγκρατείας τοῖς ὅπλοις, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

z Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με. ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ.

Αἱ δὲ εὐχαὶ ἃς λέγει ὁ Ἱερεὺς, εἰσὶν αὗται.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ πιστὸς ἐν ταῖς παραγγελίαις σου,

Responsio.

Ita, vener. Pater, ex animi proposito.

Et postquam ita affirmaverit, dicit ad eum Sacerdos.

Accipe forficem, & trade mihi illam.

Eoque Superiori forficem tradente, dicit illi rursum Sacerdos.

Ecce e manu Christi illam assumis: vide, ad quem accedas, in quem ordinem adscriberis, & quibus renuncias.

Et Sacerdos manu Superioris accepta forfice, dicit:

Benedictus Deus qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: qui est benedictus in sæcula. Amen.

Deinde condit eum in modum crucis, dicens hoc pacto.

Frater noster N. tondetur comam sui capitis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. induitur tunica justitiæ & exultationis magni & Angelici habitus: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. accipit Pallium Magni & Angelici habitus, in ornamentum incorruptionis & honestatis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. induitur cucullo simplicitatis, in Galeam sive pileum spei salutaris: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. accipit Analabum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: assumens crucem suam super humeros, & sequens Dominum Christum. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. præcingitur lumbos suos veritatis virtute: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Frater noster N. calceatur Sandalis in præparationem Evangelii pacis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo, Domine, miserere.

Frater noster N. accepit Magnum & Angelicum habitum: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Dicamus pro eo: Domine miserere.

Eo vero jam induto cantantur sequentia. Moduli. Tonus quartus.

Induite tunicam salutis, præcingite castitatis cingulum, signum crucis suscipite, armis continentiæ spiritales armate pedes, & invenietis requiem animabus vestris.

Lætabitur anima mea in Domino, induit enim me tunica salutis, & veste lætitiæ circumdedit me. Velut sponso mitram mihi imposuit; & ut sponsam monilibus me ornavit.

Hæ vero sunt preces quas recitat Sacerdos.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui es fidelis

in pollicitis, nusquam doux retractans, & in humanitate ineffabilis, qui sanctæ vocationis creaturam vocas, & servum tuum ad spiritualem vitam deducis: vitam honestam ei concede, conversationem virtute ornatam, & irreprehensam: ut in sanctitate vitam agens, illibatum servet quem tua virtute induit habitum: Tunica quidem, justitiam sibi circumdet, cingulo corporis mortificationem, & castitatem in seipso circumferens: Cucullum vero ceu galeam salutis imponens: Analabo vero ceu cruce & fide ornatus; Pallio autem amictus tamquam immortalitatis stola armatus; Sandaliis denique ut per viam pacis & salutis incedat: atque ita adversarium tremendus evadat, hostibus inexpugnandus, ab omni voluptate & turpi libidine alienus. Obedientiæ instruatur, continentiam obtat, Religionis regulis insistat: ut in Psalmis & Hymnis, & Canticis spiritualibus venerandum & magnificum nomen tuum celebret, vestigia magni Prophetæ Eliæ, & Sancti Joannis Præcursoris & Baptistæ sequatur: ut perfectionis mensuram & modum attingens, cursum consummet & servet fidem; Angelorum ornetur incorruptione, sancto tuo ovili annumeretur, sortis dexteræ tuæ compos fiat, & tandem beatam illam vocem audiat. Venite benedicti Patris mei; percipite regnum vobis a constitutione mundi paratum: cujus & nos hæredes fieri concede Deus, tua bonitate.

Quia Deus misericordiæ, miserationum, & dilectionis exitilis; & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra Domino inclinate.

Domine Deus noster, introduc servum tuum hunc in spiritualem tuam caulam, & rationali tuo gregi illum annumera: a carnali libidine, & vana mundi hujus decipula mentem ejus expurga: & da ei imprætermisse mente recolere bona diligentibus te, & seipsos in hac vita propter regnum tuum crucifigentibus, reposita. Tu enim es Pastor, & Episcopus animarum nostrarum, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Si autem non dicatur Missa, sequentia Parisia pronunciantur.

Apostolus, & Evangelium.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace, & salute animarum nostrarum. Dominum precemur.

Pro pace totius mundi, prospero statu sanctarum Dei Ecclesiarum, & omnium unione: Dominum precemur.

Pro sancta hac domo, & iis qui cum fide, devotione, & timore Dei eam ingrediuntur: Dominum precemur.

Pro Archiepiscopo nostro, venerando Presbyterio, Diaconorum ordine in Christo, omni Cleto & populo: Dominum precemur.

Ὁ μεταλαμπὼν ἐν τοῖς χαρίσμασί σε, καὶ ἄφατος ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ σε, ὁ καλέσας τὸν πλάσμα σε κλῆσει ἁγίᾳ, καὶ ἀγαγὼν τὸν δοῦλόν σε, εἰς τὸν πνευματικόν σε ζυγὸν, δὸς αὐτῷ βίου ἀγήμωτα, πολιτείαν ἐνάρετον, καὶ ἀπαράγνωστον. Ἵνα ἐν ἀγιασμῷ πολιτευσάμενος ἄμωμον ἀφικηται, ὑπερ τὴν δυνάμεις σε ἐνδύσατο χρῆμα τῇ μὲν χειρὶ τὴν δικαιοσύνην ἀμπεχόμενος, τῇ δὲ ζώσει τὴν ἀλήθειαν τὰ σώματος, καὶ τὴ σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, τὸ δὲ κουκούλιον τὴ περικεφαλαίαν τὸ σωτηρίου δέγμος, τῇ δὲ ἀναλάβῃ, τῇ σαυρῷ καὶ τῇ πίστει καταπατούμενος, τῇ δὲ πεδιλοις εὐαλώτοις σολὴν ἀφθαρσίας διαπαντὸς φορούμενος, τοῖς δὲ ασφαλίσεις, ἵνα ἐπιβῇ τὴ ὁδῷ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας, ὅπως γένηται φοβερὸς τοῖς ὑπεναντίοις, ἀκαλάπαστος τοῖς πολεμίοις, πάσης ἡδονῆς, καὶ αἰσχίστης ἐπιθυμίας ἀλλόφυλος. ὑπακοὴν παιδεύσεως, ἐγκράτειαν μετερχόμενος, τῇ τῆς ἀσκήσεως σιχῶν κυπρίνῳ, ἵνα ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικοῖς γενόμενος τὸ πάντιμος καὶ μεγαλοφανεστάτου ὀνόματός σε, τοῖς ἴχνεσι κατακολουθῶν τῶ μεγάλου προφήτου Ηλιοῦ καὶ τῶ ἁγίου Ἰωάννου τῶ προδρόμου, καὶ βαπτιστοῦ. Ἵνα φθάσας τὸ μέτρον τῆς τελειότητος, ἐν δρόμῳ τελείῳ, τὴν πίστιν τηρήσῃ, καὶ εὐδόκησας τὴν τῶν Ἀγγέλων ἀφθαρσίαν, καὶ συναριθμηθῇ τῇ ἁγίᾳ σε ποίμνῃ, καὶ τύχῃ τῆς ἐκ δεξιῶν σε παρρησίας, καὶ ἀκούσῃ τῆς μακαρίας φωνῆς. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἧς καὶ ἡμᾶς κληρονόμους γενέσθαι ἀξίωσον ὁ Θεὸς, τῇ σῇ ἀγαθότητι.

Ὅτι Θεὸς ἐλεῆς, οἰκτίρμων, καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰσάγαγε τὸν δοῦλόν σε, τοῦδε, εἰς τὴν πνευματικήν σε αὐλὴν, καὶ συγκαταρίθμησον αὐτὸν τῷ λογικῷ σε ποιμνίῳ. κάθαρον αὐτὸ τὸ φρόνημα ἀπὸ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, καὶ πᾶς κακίας καὶ βίᾳ τούτου καὶ δὸς αὐτῷ ἀδιαλείπτως μιμνήσκεσθαι τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀρεσασί σε, καὶ σταυρώσασι ἑαυτὸς τῷ βίῳ, διὰ τὴν βασιλείαν σε. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ποιμὴν καὶ ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰδὲ ἐκ ἔστι λειτουργία, λέγονται τὰ τῆ παρόντι εὐχαριστά.

Ὁ Ἀπόστολος, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τῶν Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ ἑνώσεως πάντων ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τόπον, καὶ μὴ πίστεως ἐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ γενέσθαι τὸν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

β Ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τῶδε, καὶ τῆ παρὰ Θεοῦ σκέπης καὶ βοηθείας αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀμέμπτως, ἀπαπαύστως, καὶ ἀνεμποδίστως ἡμᾶς καὶ αὐτὸν σπουδὴν τοῦ μοναχικοῦ χείματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ φωτισθῆναι τὸν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐγκρατείᾳ καὶ ἀσκήσει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀπαλλαγῆναι αὐτὸν πάσης κοσμικῆς ἐπιθυμίας, καὶ τῆς τοῦ τῆ σάρκα συγγενείας προσωπείας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ συγχωρήσεως τῶν πλημμελημάτων αὐτοῦ, καὶ τοῦ γενέσθαι αὐτὸν εὐμενέστερον τῷ τοῦ κόσμου φρονήματων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ διάγειν αὐτὸν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ, καὶ ἁγνείᾳ, καὶ σεμνότητι, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι αὐτὸν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀει. Ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. γ Προκείμενον.

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου· τίνα φοβηθήσομαι; στίχος.

Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, τοῦ ἀπὸ τίνος δειλιάσω.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ Παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ἀδελφοὶ ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Τέλος.

Καὶ τῷ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ.

Ἀλληλούϊα. Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαίου.

Εἶπεν ὁ Κύριος, ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Τέλος.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν, τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν, ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ εὐφορίας καὶ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἱερεύς.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

Εἶπε δέδωκε αὐτῷ τὸν σταυρὸν, λέγων.

Εἴπεν ὁ Κύριος. Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Καὶ τὸ Κυρίου ἀπόμνημον, καὶ λέγει.

Εἶπεν ὁ Κύριος, οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Καὶ δώδεκ ἀπαύστως ὁ λοιμαρχὴς τὸν σταυρὸν· οἱ δὲ ἀδελφοὶ ψάλλουσι τὸ ἐδιόμελον, ἦχος α.

Pro Fratre nostro N. protectione, & auxilio ejus a Deo: Dominum precemur.

Ut inculpate, incondemnate, & facile, Monastici Ordinis debitum exolvat: Dominum precemur.

Ut anima ejus in continentia & exercitiis religiosis illuminetur: Dominum precemur.

Ut ab omni mundano affectu, & ad affines secundum carnem propensione liberetur: Dominum precemur.

Pro remissione peccatorum, & venia delictorum ejus, & ut omni mundi cogitatione superior fiat: Dominum precemur.

Ut in omni pietate, & devotione, & honestate conversetur: Dominum precemur.

Ut veterem hominem deponat, & eum qui secundum Deum creatus est induat: Dominum precemur.

Ut liberemur ab omni afflictione, ira, & angustia: Dominum precemur.

Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia.

Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper. *Sacerdos.*

Quia sanctus es Deus noster, & tibi gloriam.

Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Propositum.

Dominus Illuminatio mea, & Salvator meus. *Versiculus.*

Dominus defensor vitæ meæ.

Ad Ephesios Epistolæ Pauli lectio.

Cap. 6.

Fratres. Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.

Finis.

Et gladium Spiritus quod est Verbum Dei.

Alleluja. Iste pauper clamavit.

Evangelium ex eo quod est secundum Matthæum. Cap. 10.

Dixit Dominus qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.

Finis.

Et factum est cum consummasset Jesus præcipiens duodecim discipulis suis: transivit inde ut doceret, & prædicaret in civitatibus eorum.

Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro remissione, & venia peccatorum servi Dei.

Sacerdos.

Quia misericors, & benignus Deus es tu.

Et tradis illi crucem, dicens.

Dixit Dominus. Qui vult me sequi, abneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.

Et cereum accenditur: & sit.

Dicit Dominus. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.

Et confestim ejulatur Monachos detonsis cruces. Fratres vero Modulum proprii cantus psallunt. Tonus primus.

Virtutem mysterii agnoscamus, Fratres, ex peccato nunc ad paternam domum, filium prodigum reversum, benignissimus Pater obviam progressus amplexatur, & rursus ei propriæ gloriæ largitur insignia, & mysticam cum laperis lætitiam agit, & saginatum vitulum macdat: ut condigne nos habeamus erga benignum Patrem qui macdavit, & gloriosam victimam, Salvatorem animarum nostrarum.

Et continuo fit per ofcularum salutatio.
Et dimissio.

Ἐπιγνῶμεν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τῶν δυνάμεων· ὃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν πρὸς τὰ πατρῷα ἤθη, ἀπὸ ἀβρώτου ἀσώτου Υἱὸν, ὁ πανάγαθος πατὴρ φιλοπατόρους παιδεύσας, καὶ πάλιν τῆς ἰδίας δόξης χαρίζεται τὰ γνωρίσματα, καὶ μυστικὴν τοῖς θεοῦ ἐπιτελεῖ εὐφροσύνην, θύων τὸ μόχθον τὸ σιτιστόν· ἵνα ἡμεῖς ἀξίως πολιτευσώμεθα τῷ τε, θύσαντι φιλανθρώπῳ πατρὶ, καὶ τῷ ἐνδόξῳ θύματι, τῷ Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

ιθ δ' Καὶ εὐθὺς γίνεται ἀσπασμὸς, καὶ ἀπόλυσις.

VARIÆ LECTIONES.

a Ὁ Δέσποτα.) Aliud κάθισμα, alia scribunt edica: Τὸν φωτοδότην σωτῆρα, φραδίᾳ ψεύστους χεῖρας σείσας· ὃς γεγραμμένον ἄνωθεν τὸν αἰσχρὸν ζωῆς, καὶ τοῦ πλάνου τὸ φιλοδόξημα· πορίσας δ' ἰχθῦσι τὸ βρῶσιμον, ἐν ἐρήμῳ τοὺς πεινῶντας ἐθαυμάτωσε λαούς· καὶ τὸν ἀπόστολον ἐκλέξας Διδυμοῦν, ὃν γέγραπται τοῖς τὰ ἴδια πάθεσι βεβαιῶσαι ἀπιστοῦσι, μὴ εἶναι τοὺς ἀγαπητοὺς τοῦ Θεοῦ, ἐ δεξαμένους.

Ad te fidelites accedentem, suscipe pie Salvator, ne pote tua devincat hostem, draconisque caput pedibus reprimat, & ingrediatur, Domine, in æternum regnum tuum, cum eo te concti adoramus, & ut Deum collaudamus.

b Ὁ ὑμνῳδός). Alia edita ὁ ἀναγνώστης, & versus hic priori præponendus, ut Acrostichidos ordo servetur.

c Ὑμνικὴ τροπολογία.) Quærendus in Hymnorum indice hic modulus: cujus vice in vetustis editis, hic alius legitur: Μέγαν τινὰ Δέσποτα ὄντα τῶν σῶν οἰκτιρμῶν τὸ πολύτιμον, ὁ πολύσπλαγχνος, καὶ τῶν ἐγκλημάτων μου, τῶν καταλῶσαι βουλῇ, οὐ παύσασθαι δὲ παύσασθαι ἐκβιάζων λόγῳ, κἀκεῖθεν μεταστήσας με, καὶ ὑφιστάμενον κακοῖς· οἴκτειρε ἐλεήμων τὸν μὴ τῷ πείρᾳ μὲ πρόσχῃς, καὶ χεροὶ κατέρξας με μαστίγωσε με.

Quoisque tandem, pure domine, ad te bonam pulset vociferabor, nec doloribus afflictam vocem exaudies? non velocem vindictam, de his qui me oderunt, & tyrannice lacessunt, inimicis? Heu me, perii! ni judicio meo attendas, & ex hostium manibus me eripias.

d Τὰς ἁγίου γραφὰς.) Alia Venera scribunt: Ἀναγεγραμμένῳ ποτὲ, Ἰωσὴφ ὁ μέγιστος λειμῶνα τὸ σχῆμα, ὅλον τὰς βασιλικὰς τοροὺς τὸ σωτῆρι καθυμνοῦσα· αὐτοῦ ἡμῶν τὰ, ἀξίωσι, τῷ ἀσπασμῷ, μείζω τῆς πάλαι λήψεται τὰ κεφάλαια τοῦ μεταφυτοῦ τὰς ἡμέρας, καὶ τὸ σωτήριόν.

Quia te tuæ vitæ ornamenta decorant, tuæ te virtutes circumdant, & ut sponsum te decent, ornant te, Christe, & glorificant, & ut Deum collaudamus.

Ὅτι τε ἐν τῷ κόσμῳ μετέστησε, ἵνα μὴ ἐκεῖ γενήσῃ τῶν ἀγαθῶν ἀφυστέρητος· πάντα ἀγαπήσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐπιβοήσωμεν· ἅγιος εἶ Σωτὴρ ἡμῶν.

O Deum patrum tuorum laudes quis enarrare sufficiat? Enoch, qui cum Deo placuit, & translatus est, ne ibi esset inter malos, sed in paradisum, manifeste ait Kyrie.

Ὁ θεῖος πάντας τοὺς ὑπέρτιμον ἔδειν τοῦ φωτισμοῦ σε Σωτῆρ, τρέπομεν τοῦ κτίσαντος σε δυσφήμῳ Χριστὲ ὁ Θεὸς, φόβου σοι τὸ τῶν τροπολύτων, παρεσθίων καταβραβεύσε ἐκ βασιλείᾳ σε.

O quanta tua misericordia, quæ non enarrantur, Jesu tuo nomine glorificato Christe, quia præcepit nobis ut ejus imitatores, ut filii Patris simus, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit justis & injustis, ut perfecti imitatores ejus simus, quia misericors est.

Suscipe me secundum eloquium tuum, & vivifica me: & ne confundas me ab expectatione mea, adjuva me Domine, ut humanus.
Gloria. Et nunc. Deipara.

Ex illibatis tuis visceribus, celebranda Deipara, Dei Verbum incarnatum ad nos defecendit, & vetus peccatum, adoptionis jure nobis impertito, clementer condemnavit: hunc interpella, ut salvet nos, sola conjugii neptialisque amplexus expers.

e Τὴν ἀγαθὴν σου.) Ante Versum hunc, legitur hic alius in vetustis codicibus: Ἄπαν μοι τοῦτο τὸν ἐν Θεοῦ, τὸ πλουτῶ αὐτὸν μὲν ἐκδιδασκόμενα, καὶ ἀναπαυσαμένου ἐν γῆν μετανοίᾳ, πρὸ τοῦ ἐξέλθῃ με· ἵ ἀφροσύνῃ τοῦ ἐπιτιμήσω, καὶ χαρᾷ τοῦ θλῖψι Κύριε, πρὸν οὐ τέλειον ἀνάπαυσιν.

Omnis vita mea cum meretricibus & publicanis consumpta est: num ante discessum senex pœnitentiam agere potero? delinquentium corrector, & misericordiæ largitor Domine, parcisque in finem dispersæ, salva me.

f Ἐκβαλόντων ἡμᾶς.) Deest.

g Ἰδιόμελον ἦχος.) Ante Versum hunc etiam duo alii interponuntur in vetustis cod. Ἀπαντῶσί με τῇ τῆς κρίσεως· καὶ ζῶσι με· καὶ μὴ κατακρίνῃς με, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ με, ὃν ἔδωκα σοι, Κύριε, καὶ σῶσόν με ὡς ἐλεήμων Θεός.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐξ ἀρχόντων κρίσεων σε, Θεοτόκε παρέμυτε, σαφῶς ἐκδύει ὁ Δόξα τοῦ Πατρὸς ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸν τοῦ καὶ ἁμαρτίαν συγκατεβθέντα κατάθεσιν, ἡμῖν δικαιοσύνην καὶ ἀπολύτρωσιν ἀρχῆς, ἐν ἐσχάτοις ἡμέραις σωθῆναι ἡμᾶς, μόνη ἀγνὴ ἁγνεύουσα καὶ ἀπειρόγαμε.

Susceptæ me secundum eloquium tuum, & vivifica me: & ne confundas me ab expectatione mea, adjuva me Domine, ut humanus.
Gloria. Et nunc. Deipara.

Ex illibatis tuis visceribus, celebranda Deipara, Dei Verbum incarnatum ad nos defecendit, & vetus peccatum, adoptionis jure nobis impertito, clementer condemnavit: hunc interpella, ut salvet nos, sola conjugii neptialisque amplexus expers.

h Δεῦτε πάντες.) Adsunt vetusti codices: Ἔρχεται γαμοκτησίας ὁ ἀδελφὸς μέχρι τοῦ ἀμέλειαν, χρόνῳ σταθμὸν μετανοίας τρεῖς ἔσεται· καὶ ἀδελφὸν, τοῦ ἔσεται. Δεῦτε πρὸς με πάντες· καὶ τὰ λ. Τοῦτο δὲ λεγομένῳ· προσέσχε ἐδέξε ἡμερῶν ἐ ἀγίων δυσὶν, μέχρις ἐμοῦ τοῦ ἀπόστολον, καὶ ἡμεῖς ἀδελφοὶ τὸ ἔσεται· Κύριε, Κύριε ἐπήκουσόν. Ut supra.

VARIÆ LECTIONES.

Accedit frater ad Antherinum ejusque manus a suscipiente admittit, ibique tribus foliis inclinationibus confistit: & cantamus. Ubi est, &c. ut supra. Veniet ad me omnes, &c. Dum hoc dicitur, ante altare frater procidit, ejique antiphona finem; nisi vero centenus Modulatus. Domine, Domine, respice, &c.

i Ἐκτενῆ τὴν ἀπόν ὁ Ἰησοῦς.) Addunt iterum, τροπὴ καὶ ἐκλείψ ἐν σωτῆρ.

k Πάσης καταφθορᾶς τε.) Addunt: καὶ γὰρ πανοικεσίᾳ ἐχθρὸς, καὶ ἐμβασίᾳ, καὶ ῥαιστικὸν, ὑβρεσθῆναι τε, καὶ ἀπολέσθαι, καὶ ἀπόντα τὰ δι-ἀρχῆς δεδόξε· καὶ ἐκ ἐπιτελεῖται ἐκ ἐμοῦ ἐκ ἐμοῦ ἐκ ἐμοῦ

Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur. *Rursus modulus.* Exultet, *Versiculus.*

Exultent in conspectu Dei: delectentur in lætitia. *Rursus modulus.* Gloria. Et nunc.

Deiparæ.

Immensis gratiis pura virgo sola Dei mater decorata es, quia unum Trinitatis Christum, vitæ datorem, & animarum nostrarum salutem carne peperisti.

Et confestim dicitur Antiphonum primum, Tono quarto.

Pœnitentiæ aperta est janua, curramus alacriter: Christus advocavit; spiritalem armaturam sumamus, instruamur virtutibus, adversas acies vertamus, & requiem animabus nostris inveniemus.

Versiculus.

Intret oratio mea in conspectu tuo Domine: secundum eloquium tuum eripe me.

Salutis vestem induisti, &c. *Versiculus.*

Servus tuus ego sum: da mihi intellectum, & discam mandata tua.

Jugum meum suave est, & onus meum leve: tollite illud humeris, & recta properate: & invenietis requiem, &c. Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Lampas inextincta, justitiæ throne, salutis porta, sanctissima domina, te cuncti celebramus.

Antiphonum secundum. Tonus tertius.

Consanguineis cunctis derelictis, & cruce humeris sublata, Evangelicæ vocis mandatum studiose implevistis: bellica lege ad Verbi Dei templum animose procedite: Sanctum enim habitum mundo traditum hodie Christus adornat.

Versiculus.

Ecce quid bonum vel quid jucundum, nisi habitare fratres in unum.

Prope est Dominus expectantibus illum, anima studiosa adinveniet illum: bonum est viro, cum jugum ab adolescentia sua hoc proposito tulerit, in solitate Domino serviet. Gloria. Et nunc.

Deiparæ.

Primas inter sanctos quæ tenes, cælestium ordinum gloria, Apostolorum carmen, Prophetarum vox, Domina, suscipe nostras preces.

Antiphonum tertium. Tonus primus.

Sequamur, fratres, bonum Dominum: mundi cupiditates fugiamus, simus mundi propter conditorem nostrum, imaginem honore persequamur, vocationem revereamur, vitam ædificemus. Quid ita abjecti, cum nobiles simus, permaneamus. quid his visibilibus immoramur? Quilibet idcirco Deo se juxta gratiam acceptam offerat, ut omnibus modis positas ibi mansiones impleamus.

Versiculus.

Emitte manum tuam de excelso sancto tuo: eripe me, & libera me de aquis multis.

Cælorum rex protensis manibus nos ad supernam civitatem advocat, thalamum ille pulsantibus aperit, Deus cum sit, a quærentibus invenitur: hilari pede idcirco progrediamur. Celebres aguntur nuptiæ, quarum thalamus non est manu factus, quarum vestes cælico more sunt textæ, & vera fulgent venustate; progrediamur, & veniam copiosamque misericordiam animabus nostris expetamus. Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Salve Sancta Deipara, totius orbis venerandum monile, lampas inextincta, immensi mensura, templum incomprehensum. Salve ex qua Agnus processit, qui tollit peccatum mundi.

Deinde omnibus audientibus Sacerdos hanc orationem dicit. Domine Deus noster fidelis, &c.

α Τὰ παρόντα ἐφόδια.) Legunt iidem vetusti codices [illegible] *Confestim sequentia Diaconus recitat.*

β Τοῖς δούλοις.) Post hanc precem aliam subdunt iidem codices. [illegible] τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

γ Προσέχωμεν Κύριε φωτισμός μου.) Hæc & quæ sequuntur, usque ad Εκτενοῦς ἀδελφοί, in vetustis codic. non extant: sunt enim ex præcedenti officio sumenda. Eorum tamen vice sequens rubrica legitur: [illegible] Εκτενοῦς.

Accepto deinde sancto Evangelio, stat Sacerdos extra altare, & adorat illud, qui habitum suscipit, & osculatur, deinde Sacerdotem, Superiorem, & ordine fratres in subsellis stantes. Et postquam fratres fuerit osculatus. Regias altaris ingreditur portas, & usque ad missæ finem intus stat, cereum accensum tenens. Dum vero datur osculum, cantant versum proprii cantus, Tono primo. Agnoscamus, &c.

δ Καὶ ἀπόλυσις.) Addunt vetusti cod. Δόξα τὰ νυν. [illegible] ὀρθρινὸν τρίτον πρῶτος.

Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε, ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην, καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου. Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Η λαμπὰς ἡ ἄσβεστος. Ut supra.

Ο ἀναδεξάμενος [illegible] — Gloria. *Brevioleum sancti ea die celebrari.* Et nunc. *Deiparæ. Et confestim, Ter sanctus Hymnus dicitur. Facta vero missæ dimissione, fratres accensis cereis, præsentem Monachum cantantes ad mensam procedunt.*

Domine, Domine, respice de cælo, & vide, visita vineam istam, & perfice illam, quam plantavit dextera tua. Gloria. Et nunc. *Deiparæ.*

Lampas inextincta, &c.

Hujusmodi itaque Monachus ab omni opere vacans, etiam a lectione, si callet, septem diebus in Ecclesia perseverat.

IN MAGNI ET ANGELICI HABITUS Officium. Notæ.

1 Ακολουθία τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ.) Communis vitæ in cœnobiis sectatores, μικρόσχημοι sunt: perfectioris autem vivendi normæ, pluribusque virtutum & austeritatum exercitiis addicti, quasi novæ professionis onere assumpto, habitus etiam a cæteris discrimen sibi eligunt, & μεγαλόσχημοι, sive μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, esse dicuntur. Verum quidem est ἀρχάριον Novitium, ἀγγελικὴν πολιτείαν salutare, ἀγγελικὸν βίον aggredi, ἀγγελικὴν διαγωγὴν delibare; & commune quodcumque religionis in cœnobiis institutum, Angelis æqualem in obsequio divino famulandi rationem imitari: *Confiteor enim*, scribit de Monastico statu in suo testamento Theodorus Studita, *Monasticum statum sublimem esse, & excelsum & Angelicum*, &c. Et infra. *Angelicum promissum vestrum recepturi consistite: in cælo ambulantes mundum odio habentes*, &c. De Abbate Or. quoque Palladius cap. 9. refert; *cum habitu Angelico præditum, mille fratrum Monasterio habuisse: ita ut Angelus ei appareat vere diceret: erit in gentem magnam & magnus sides tuæ [illegible] populus.* Joannes Moschus etiam senem quemdam inveni loquentem cap. 194. inducit. *An nescis Domine frater, quia habitum Angelicum feras?* Ruffinus Latinus lib. 1. cap. 11. *Multorum*, inquit, *erat Monasteriorum Pater, qui habitu ipso honoris videbatur Angelici.* Et lib. 1. de bono cap. 4. quemdam alium *Angelici ordinis virum, nominat.* Et Pachomius plurium communem vitam in Monasteriis agentium Pater, ex quo Angelo edocente Cœnobitarum conscripsit regulam; cuncti Angelici sunt vocati [illegible] *quod Angelus visione Monachalem habitum cernere dignus fuisset.* Qui tamen exacta aliquot annis in cœnobiis vita, imperturbatam rerum cælestium contemplationem, strictiora jejunia, frequentes præ cæteris orationes, solitudinem, silentium, vigilias, labores, victum, cuncta denique asperiora, abdicatis vitæ cœnobiticæ licitis auxiliis, reliquo vitæ cursu tolerare student; illi separato ac quasi sanctiori habitu assumpto, ut jam e mundo sublati homines, & vere Angelicam vitam adorti μεγαλόσχημοι, sive τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος nomine insigniuntur. Hujus instituti Angelici prima fundamenta misisse videntur illi Monachi, qui postquam diutissime in cœnobiis omnium se virtutum apparatu excoluissent, ad eremos solitudinesque transmeabant, & relicta cœnobitica, perfectiorem aliam cum Anachoretis vitam agebant: de quibus legendus Hieronymus, epist. 4. & Cassianus Collat. 18. & 19. & plerisque aliis locis. Hos quidem ceu perfectioris modi vivendi cupidos approbat Theodorus Studites laudatus, *extra tres gradus*; ait (ἀρχαρίου nimirum μικροσχήμου & μεγαλοσχήμου) *qui in divina scala ostensi sunt, vitam hanc educere legitime non licet*; ipsa tamen nomina μικροσχήμου & μεγαλοσχήμου, sicut & habitus in eis discrimen, penitus repudiat, & e Monasterii testamenti sui lege cupit esse eliminata. *Non dabis parvum habitum quem vocant, postea veluti magnum: unus est enim habitus, sicut & baptisma, quemadmodum in more fuit sanctorum Patrum.* Hæc ille apud Baronium an. 826. num. 57. Evicit tamen repugnante Theodoro, exiguo ante ipsum tempore introductum μεγαλοσχήμων genus, & exinde etiam solemniter in Ecclesia voto perpetuo suscipitur: vestesque religiosæ præcipuæ, quales erant olim Cucullus & Scapulare, illi statui jam factæ sunt propriæ: imo & ipsi in tantam aliorum Monachorum venerunt admirationem, ut concessa ipsis ἀγγελικοῦ σχήματος appellatione, reliqui [illegible] licet [illegible] *perfecti religiosi*, non nisi sublimioris illius status μικρόσχημοι tantum, quasi candidati deinceps voluerint nuncupari.

2 Εν τῷ Διακονικῷ.) *Diaconicum spatium altari suppositum*, notum est ex dictis de templo fol. 12. In illo a vespere μεγαλοσχήμου vestes reponuntur, ut e loco sacro consecrationem accipere, & quasi a Deo in altaris throno residente recipi, censeantur. Cum solæ vero sacris deputatæ vestes, in altari sedem recipiant, & ex altari assumantur: illæ aliæ, quæ sacratis proxime accedunt, Deoque sacros homines dedicant, vivasque Dei hostias ornatæ sunt, e subjacente altaris spatio non immerito sunt eruendæ: dicente Dionysio, [illegible] *Vanitatis cultores Monachi in una maxime conjungi debent, & cum sacra monade colligi, atque ad Sacerdotum vitam, quantum licet formari: quod in plerisque affinitatem cum illa habeant, & eorum vitæ præ reliquis initiatis proximitatem consequantur.*

3 Εἰς τὸν ὄρθρον.) Duabus præcipuis partibus constatur hoc officium: una in matutinis, altera in missa persolvendis: prima hic incipit, secunda in his verbis: [illegible]

4 Εν τῇ τῆς μετανοίας.) Spontaneæ Pœnitentiæ perpetuum statum Monachos elegisse quamvis quidam merito negent cum D. Thoma 2. 2 qu. 187. art. 1. ad 4. plurima tamen pœnitentiæ studia & actiones quondam in Ecclesia vigentes in solis fere Monasteriis nunc reperiri, non falso quispiam existimaverit. Quod Græcos autem spectat ex hoc toto & præcedente officio clarissime liquet; ex Pœnitentiæ laboribus Monasticam vitam eos metiri, hic vero pœnitentiam ubique prædicari, suaderi, requiri, & plenis omnium in choro cantantium vocibus ejus exercitia celebrari. Hinc ubi Simeon Thessalonicensis de Pœnitentiæ Sacramento tractat, Monasticæ vitæ duritiem & asperitatem contemplatus, illam pœnitentiæ subjicere, ut membrum toti, licentia rhetorica usus, non veretur. [illegible] *Quod Monasticum institutum*, inquit, *sub Pœnitentia comprehendatur.* [illegible] *In hac certe Pœnitentiæ sacratissimus Monachorum comprehenditur habitus, qui & Angelicus est, & nuncupatur, ceu qui puritatem, rerum temporalium abjectionem, hymnos, orationes, obedientiam, & munditiem illorum imitatur & profitetur. Pœnitentiæ vero etiam vocatur habitus, ceu lugubris existens, ceu humilis & contemptus, & ab humana cuncta venustate alienus, mundanisque omnibus curis & verbis, & actionibus non impertitus modo, sed & ad rerum mundanarum remissionem & fugam tendens: Supramundanæ namque vitæ argumentum est, & rerum visibilium jam interiturarum, & omnium quæ apud homines, sunt vanitatem edocet, & supernam Philosophiam meditatur & exercet; mortem quoque finemque omnium quæ apud homines sunt, in memoriam revocat. Et ea propter niger est, ut qui mortis & luctus memoriam habet, & in hoc sæculo non vivit, sed aliam incorruptam desiderio sequitur, & ad eam cursu indefesso contendit.* At cum Pœnitentiæ sint exortes Angeli, inquirit auctor idem in sequentibus, cur habitus hic Angelicam vitam designare sit dicendus? Respondet ipse, & in Angelis repertam fuisse pravitatem, sed non pœnitentiæ emendationem quam pollicetur homo, quamque dum exercet Angelico more, nomine affectu doloreque humano superiorem ostendit, [illegible] & deinde ut Angeli Deum laudant perpetuo, nec in minimo mandata prætereunt, ita & Monachus ab ejus laudibus non cessat, & cura irrequieta voluntatem ejus satagit adimplere. A pœnitentiæ tamen magis notis & manifestis exercitiis Symeon idem Monachos in pœnitentium classem revocat, unde quoque Monachos pœnitentium more in Narthece matutinam & minores horas persolvere fol. 20. ex ipso retulimus, & fol. 9. Monachorum habitationem μετανοίας *pœnitentiam* vocari, quo loquendi more uti non abhorruit Justinianus C. de adult. [illegible] *Magnificum Monasterium extruxit, Pœnitentibus de pristina vita feminis diversorium futurum: quare feminarum Pœnitentiam ob operum similitudine locum illum nuncupavit*: & tandem Monachorum salutatio omnis, mutuaque benevolentiæ responsio, non nisi μετάνοιαν, *Pœnitentiam* sonant, quam pro se mutuo orantes non desinunt deprecari: & pro Superiore ipso [illegible] nullo indignante, imo & de hujusmodi voto gratias referente, solent Deum exorare.

5 Εἰς τὴν λειτουργίαν.) Hæc est altera hujus officii pars, in missa qua μεγαλόσχημος perficitur decantanda. Ubi vero collocetur ille, nostra edita non explicant: cum tamen [illegible] *intra regiam*,

id est, Ecclesiæ majorem portam, versiculo commorant inter varias lectiones littera d.

6 Διάφορα τέτοια.) Juxta modum hujus sensum recedit a priscum loco, Monachus indutus, & in Ecclesiæ medio, juxta ambonem sacris tribus reverentiis, versus altare progreditur, & ad superioris pedes procidens, sacris decantari illud. Ἄξιον ὡς ἀληθῶς, &c. v.) Vide varias lectiones littera i.

7 Ἐκφωνεῖ τὰ ἀναγκαῖα.) Connotatum faciendæ hæc oratio apud Dionysium de Eccl. Hierarch. cap. 6. ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἔκκλησιάσταις ὁ τῶν ἱερῶν ἐπιτελεστὴς τὰ μυστικὰ ἐκφωνήσεις. ὁ δὲ τελεσιάρχης ἐκάστοις τὰ ἐξαγορευτέα ἐπιτρέπει. Sacerdos quidem juxta sacrum altare (ad orientem utique) stat, Monachicum initiationem recitans: initiatus vero pone Sacerdotem consistit. Eum tamen tunc procedere in terram receptior ordo jubet. Confule varias lectiones littera e.

8 Τὰ ἀναβάδια.) De cunctis Monachi vestimentis, si duo hic posita excipias, abunde Superiore officio actum est. *Cucullus* autem sive *Cucullio*, scribit Cassianus Scholastes, genus est vestimenti, caput & humeros ambiens: *Cappucium* illud hodie vocant. De illo Cassianus lib. 1. de habitu Mon. cap. 4. *Sunt præterea*, inquit, *quædam in ipsis Ægyptiorum habitu, non tantum ad earum corporis, quantum ad morum formulam, congruentia: quo simplicitatis & innocentiæ observantia etiam in ipsa vestitus qualitate teneatur. Cucullumque pariter portavit, usque ad cervicis humerorumque elenchos confixa, quibus tantum caput contegant, indefinenter diebus utuntur ac noctibus: scilicet ut innocentiam & simplicitatem paradisiacam, negligenter custodire etiam inimitatione ipsius voluerimus, commoneantur. Qui reversi ad infantiam Christi, cunctis horis cum affectu & virtute decantant.* Domine non est exaltatum cor meum. Consentit ipse rextus Cucullum vestem ἀναβάδια appellans. Et Nilus Asceta in MS. R. ἔκτησαι γὰρ μόνον τὸ ἀναβάδιον σημεῖον ἐκτετηκέναι. Et Anonymus in eodem M. S. τὸ ἀναβάδιον σύμβολον ἐστὶ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Θεοῦ σκεπαζούσης αὐτὸ τὰ ἀγωνιστὴ, & παρεδόκασιν τινὲς Χερουβικὸν εἶναι, διὰ τὸ ἐπίκλην, & τυπώνειν ἐσχηματίσθαι. *Cucullus Symbolum est gratiæ Salvatoris nostri Dei, præcipuam discernæque nostrum partem, caput videlicet aperientis, & infantiam nostram in Christo foventis, & ob eh. qui pertinere & vulgarus inolitur, nos defendentis.* Cæterum non parvum discrimen est inter μεγαλόσχημον Cucullum, & μικρόσχημον ἄνω καμπανωτὸν a nonnullis quoque καπούλιον dictum: hoc enim vell ferme retinet formam in cervices rejecti, duabusque lacinias humeros hinc inde ornantes: ejusque figuram pictam habes fol. 97. Cucullus autem caput & humeros ex omni parte ambit, caputiumque illi est, acuminatum productum, atque insuper in fronte, in pectore, in utroque humero & a tergo, quinque ex sune lanco crucibus compositis & affutis decoratur.

9 τὸν ὠμοφόριον.) Quis *super assumitur* humeris ἐπὶ τὰ ἀναβάδια, dicitur ὠμοφόριον: ὑποκείμενον ὠμοφορίου scripsit Germanus h. mystag. Torquet autem pietosque vox ἀναβάδιον mihi duobus vestimentorum generibus ad unum tamen revocandis videtur applicanda, *Scapulari* nimirum, & hoc diebus Græcorum Paramandyas. Nam & *Scapulare*, quo etiam per Palæstinam Syriam, & Mesopotamiam, & Armeniam Monachi magni Antonii sequentes instituum & quo nonnulli μεγαλόσχημοι Græci, in solitudinibus utuntur ἀναβάδιον esse, de quo manifeste Dorotheus Doct. 1. loquitur: *Analabus in cruce inutum super humeros ponitur. Super humeros autem nostros crucis signum deferimus. ex eo quod dictum:* Tolle crucem tuam. Et infra: *Habemus Analabum, id est Scapulare humeris pendens.* Paramandyas porro, vulgo παραμάνδυα, pannisculus est unius palmi, quadratus, quem immissis in funiculos longiores ejus angulis assutos, brachiis, humeris astringunt: illi vero crux aliaque passionis Dominicæ insignia, vel certe cruces majores quatuor crudelibus a lateribus stipata, adjunctis his characteribus IC. XC. NK. Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ, appicta est, necnon illum secreto sub tunica gestare fuit assuetus, pendente ex anteriori parte cruce: lignea, ac sinu quem rangit, ἀγκάλιον vocata. De Analabo hac agitatione dejecto & concepto. loquitur Anonymus numero superiore. ἐσκεπασμένος ὁ ἀναλάβος ἐπὶ τοῦ ὤμου ἀντὶ τοῦ ὠμοφορίου· ἐφόρουν δὲ τὸν ἀναλάβον οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ ὤμου ἀντὶ τοῦ ὠμοφορίου· ἐκαλεῖτο δὲ ἀναλάβος ἐπειδὴ ἀνελαμβάνετο ἐπὶ τοῦ ὤμου· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ἀγκάλιον· ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀγκάλῃ ἐφέρετο· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ἀναβάδιον· ἐπειδὴ ἀνεβαίνετο ἐπὶ τοῦ ὤμου. *Succinctorium in cruces modum humeris Monachorum implexum fidei in Christum. Symbolum est, quæ manifestos colligit, & impedimenta cohibet, modumque operandi inoffensum efficit.* Glarius de illo Simeon Thess. ὁ ἀνάλαβος ἐν διφάσεσιν ζώνη ἐστὶ τῆς πανοπλίας ἐπάνω ἀπὸ τῶν ὤμων ἐμπεριεχομένη σταυροειδῶς, καὶ δείκνυσι σημεῖον νικητικὸν σταυροῦ, καὶ δέδεται σημεῖα νικητικὰ σταυροῦ. *Succinctorium ex duplicis pelle propteres mandatorum rerum interpretationem crucisformiter circa humeros & pectus, crucis signum exhibet, imo & ipsum ipsam exprimit.* Quibus verbis aliter *Analabon* antiquum, a moderno depingit: nam & ex corio formatum & ante terroque exeo quod in crucem actum esse ait: cui suffragari videtur Cassianus lib. 1. cap. 6. scribens: *Scapulare* quod ibidem verbo multitudinis resticulas eo plexas subregmine, Succinctoria, Redimicula, & Robrachiatoria vocat) *descendens per summum cervicis, & e lateribus colli divisum, utrumque alterum sinus ambit, atque hinc inde fasciæ, ut constringens lacinulosum vestimenti ad corpus contrahat, atque conjungat: & ita constrictis brachiis ad omne opus, expeditique Monachi reddantur.*

10 Καὶ δίδωσι γόνυκλισιὰ ἀσπασμοῦ.) Salutationis & osculi hujus ritum habes ample descriptum in variis lectionibus littera y.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΚΟΥΚΟΥΛΙΣΑΙ.

ORATIO AD Cucullum extendum.

b Ὁ Κύριε, ὁ δυσωπούμενος τῷ ἁγίῳ σου ἀγγέλῳ τῷ φύλακι καὶ ὁδηγῷ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὸ ἐπουράνιον ἡμῶν πολίτευμα· ὁ τὸν ἀκοίμητον ἐκεῖνον καὶ ἀσώματον ἐπὶ τῆς γῆς ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς ἀπὸ γῆς ἀνθρώποις· σὺ καὶ τὸν ἐμὸν τοῦτον δοῦλον ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀγγελικῆς ταύτης ἐσθῆτος ἐπίδος, καὶ ἀξίωσον αὐτὸν τῆς ἐπουρανίου πολιτείας· ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ἐκλεκτοῖς σου· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀντικείμενον ἐκτρίψας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ἀπαστράπτων ἐν τῇ ἀγγελικῇ ταύτῃ ἐσθῆτι, καταπατήσῃ τὸν ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ πατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα· ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτίζων τὸν κόσμον σου, καὶ ἁγιάζων τὴν κτίσιν σου, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ σου ὀνόματι ἐπιβλέπων ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου·

Sange & humane Domine sacre tuo ovili, & prudentum Virginum choro fervum tuum consortia, & cum illustri lucerna & hilari cursu, tibi animarum sponso Christo Deo nostro occurrere concede: & cœleste deinde regnum consequi. Quia tu es Deus misericordiæ.

Oratio dimissoria.

Domine Deus noster, qui erranæ ovi inventæ, eaque humeris impositæ, amicas plenitudines Angelicas ad convivium advocasti: ipse Angelico convivio servum tuum N. exorta, & illi huic vocationi condigne te insequi, Monasticum amplecti, & mandatorum tuorum jugum, quod est humilitas, manfuetudo, dilectio, legis complementum, subire. Ita misericors Domine firmam fidem, patientiam, longanimitatem, bonitatem, & auxilium muro illi impensa. Intercessionibus, sanctæ immaculatæ matris tuæ, & omnium sanctorum. Amen.

Λογε ὁ φιλάνθρωπε Κύριε ὁ ἐπαρίθμιον πεῖσον τὸν δοῦλόν σε τῷ ἱερῷ σου ποίμνῃ, καὶ τῇ ἁγίᾳ φρονίμων παρθένων χορῷ. καὶ καταξίωσον αὐτὸν μὲ φαιδρὰς τὰς λαμπάδας ἀκοιμήτοις φωσφόροις σὺν τῷ φίλῳ ἐκείνων νυμφίῳ ὑπαντῆσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἐπυχεῖν. Ὅτι Θεὸς ἔλεος.

Ῥύσει Καθολικαί.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ πανάγιά σου θέσπισμα ἄῤῥητα, καὶ ἐπὶ τῇ ἀθανασίᾳ ἀκολουθεῖν, καὶ τὰς φρονίμους συγκαλέσαντος πρὸς ἄκραν αὐτῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόλιν, καταξίωσον καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον ἐπακολουθῆσαι σοι, ἀγαπῆσαι τὴν μονήρη βίωσιν, καὶ ἐν ζυγῷ τῷ ἡσυχίῳ σου βαστάσαι τὰ ἐπ' αὐτῷ ἐπιτιθέμενα, πραΰτητα, ἁγνείαν, τὸ τῆς ἀγάπης πλήρωμα. Ναὶ Κύριε πολλὰ πολλάκις ἐν χειρὶ σου πίπτει βάλλων, ὑπομένεις, μακροθυμεῖς, χρηστεύῃ, καὶ ἐν σοὶ βοηθοῦμεν. Πρόσβαλλε τὸν φόβον σου ἀφάρτοις μέλεσι σου, καὶ πάσῃ τῇ ἀγγέλων ἀπ' αἰῶνος στρατιᾷ παράστησον. Εὐφώ. χάρητι καὶ.

Καὶ μετὰ τὸ εὐξάσθαι στρέψας πρὸς αὐτὸν καὶ κατανεῦσαι αὐτῷ τὰ δίπτυχα, καὶ λέγει.

Ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἐν ᾧ ἐν Χριστῷ σωτηρίας αὐτῶν ἱκετεύσωμεν πάντες τὸ, Κύριε ἐλέησον. καὶ ὅτε εἴπῃ τρὶς, χαλᾷ τὸ κουκούλιον λέγων, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ.

Barberinum S. Marci hoc pacto legit.

AD *excuculiandum eodem die faciendum. Dicit Diaconus versum.* Dominum precemur. *& dimissoria oratione recitat Sacerdos.*

Dominator Domine, Deus Patrum nostrorum, qui in exercitatione religiosa vivendum, & certatim abstinendum ad bonitatis quæ beneplacitum cursum consummas, qui angustam & tribulationibus vitam obitam eligentes ad vitam æternam perducis, quibus & paradisi voluptatem, & cœlestis regni fruitionem præparasti: ipse & nunc servum tuum N. Angelicum hunc & Monasticum habitum assumentem ad finem usque in puritate & sanctitate, & in mandatorum tuorum semita deduc, in omnem justitiæ etiam gressus ejus dirige, sanctissimoque ornatu fidei thorace, galea salutis, indue illum: contingentia & sagittandine lumbos ejus circumcinge. In bello adversus hostem corrobora, & passionum victorem illum renuntia: ut jussa Christi qui Evangelium confessatus partem & hæreditatem cum omnibus sanctis tuis a sæculo tibi placentibus inveniat.

Exclam. Græcia &c.

Et oratione finita, convertitur ad illum, & quæ decent illum edocet: & tandem dicit.

Pro fratre nostro, & ejus in Christo salvato, dicamus omnes. Domine miserere. *Hocque ter dicto, Cucullum e capite demittit, dicens.* In nomine Patris, &c.

Τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν ὑποκουκούλιον λέγει ὁ Διάκονος στίχον. τὸ Κύριε δυνάμεων. καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ἐν τοῖς ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τοὺς ἀποστόλους Βαπτίσας, καὶ ἀγαπήσας ἐγκρατεύσασθαι εἰς διαφόρους· ὁ τοὺς ἐκλεκτούς σου ἐν τῷ κόσμῳ ὁδηγήσας τὴν τρίβον τῶν ἐντολῶν σου· καὶ τὸν Ἰλλυριὸν τοῦτον ὁδηγήσας ἐπὶ τὴν τρίβον τῶν ἐντολῶν σου· κατεύθυνον αὐτοῦ τὰ βήματα εἰς πᾶσαν ὁδὸν δικαιοσύνης· ἐνδυσον αὐτὸν ἀκίνητον θώρακα πίστεως, περικεφαλαίαν σωτηρίου, σωφροσύνῃ καὶ ἀφθαρσίᾳ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ περίσφιγξον· δυνάμωσον αὐτὸν εἰς τὸ στῆναι τὸν ἐχθρὸν πόλεμον, καὶ πᾶσαν παθῶν ἀνάδεξον· ὅπως κατὰ τὸ ἀναγέγλυπτον τὸ Χριστοῦ σου πολιτευσάμενος εὕρῃ μέρος καὶ κλῆρον μετὰ πάντων τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων. Εὐφώ. χάρητι καὶ.

Καὶ μετὰ τὸ εὐξάσθαι στρέψας πρὸς αὐτὸν καὶ κατανεῦσαι αὐτῷ τὰ δίπτυχα, καὶ λέγει.

Ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἐν ᾧ ἐν Χριστῷ σωτηρίας αὐτῶν ἱκετεύσωμεν πάντες τὸ, Κύριε ἐλέησον. καὶ ὅτε εἴπῃ τρὶς, χαλᾷ τὸ κουκούλιον λέγων, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ.

IN ORATIONEM AD EXCUCULLANDUM MAGNI habitus Monachum. Notæ.

ΕΤΧΗ ἡ τῶ ἀγιασμῶ.) Ut septem dies a baptismo accepto manet in unctionis suæ pannis; & septeno dierum spatio coronas recentes sponsi servant, quæ cuncta octavo die deponant: ita infuper ut in Ecclesia recens consecrata juge sacrificium per octo dies celebrant, ita & consecratus Deo Monachus, ipsi soli per septem dies in Ecclesia vacet, & tandem septimo (vel octavo si aliam numerandi rationem assumas) multiplici vestium supellectili onustus, quo deinceps ad corporeum laborem & quotidianam manuum operam sit expeditior, præmissa per orationem solemnem Ecclesiæ licentia, Cucullo maxime, & superstitiosum vestium dictatum cultu exuitur. Intra sacras autem fores paragitur hic ritus, nam & sacra loca penetrandi per octo consecrationis suæ dies jus accipit Monachus de novo professus, etiam si Laicus sit solummodo: sive quia ut rem Deo dicatam voluerint antiqui Patres Monachum ad altare asseri, sive ut quidam ex apocryphis hallucinantur (inter quos Andreas Cretensis orat. in Deiparæ nativitatem numeratur) liceat B. Virginem ioniari, quam Præsentationis suæ primo tempore adusque sanctæ sanctorum templi, a Sacerdote adducta est: atque adeo liceat quoque Monacho, & in sancta jugiter di & in eis commorari, ut soli Deo arctius juxta typum superius scriptum ἁγιασμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ beneficium acceptum, modumque quo se illo exsolvat perpendens χριόμενον ἀπὸ παντὸς ἔργου ἁγίου ἀπεχόμενος, hoc solum, quod agit, agere videatur.

ΑΠΟΚΟΥΚΟΥΛΙΑΣΙΣ.) Dictio ἁπὰ, maxime moderna Græcorum lingua verbi cui affigitur sensum mutat, & contrarium tribuit. Sic κάμνω facio, & ἀποκάμνω desisto: ταξὶς religiosum, & ἀποταξιὰ status Monachalis desertorum: ἀνθίζω floreo, & ἀπανθίζω defloreo: & in præsenti κουκούλιζω Cucullo superinduo, & ἀποκουκούλιζω exuo, significant. Non fit autem ἀποκουκούλισις absque oratione vel etiam nova superioris in conspectu totius fraternæ turbæ exhortatione, ut ex Barberino M. S. edoceor. Addo & quotidiana per octavam illam celebrata sacra privatorum Monachi consecrati memoriam agere, ejusque statui προσευχὰς propriæ, Epistolas & Evangelia assumere: illud mihi ex Barberino eodem addiscere licet: in quo reperio scriptum.

Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ὅτε τὸ χῆμα δίδοται μεσῳδίον. ἦχος βαρὺς. Ἰδὺ εὐλογεῖτε πνευματόδωρον. Ἐφίστημι ὁ Θεός. Ὁ κοντάκιον. Καθολικὴ Β'. Ἐπιστολὴ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου. Σιμὼν Πέτρος. Ἴσως τὸ, δικαίωμα τῶ παρατείνω. ἐς ἐς τὸ Ἀλληλούϊα. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν. Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον. Ἐξομολογοῦμαι. ἕως ἐς τὸ φορτίον ἐλαφρόν ἐστι.

Prima die post datum habitum Mesodium. Tonus gravis. Ecce elongavi fugiens. Auribus percipe Deus. *Apostolicæ secundæ Epistolæ Petri lectio.* Simon Petrus *usque ad.* Virtutem & adventum. *Versus.* Alleluja. Beati quorum remissæ sunt. *Evangelium secundum Matthæum.* Confiteor *usque ad.* & onus meum leve.

Atque ita pro diebus octo continuis sua quæque Proposita, Epistolæ, Alleluja, Versus, & Evangelia sunt exscripta.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κυρίου Θεοδώρου.

EX RESPONSIONIBUS Reverend. Patriarchæ Domini Theodori.

ΕΡώτησις. Ἀπὸ ἀρχαίας ἐγχωρίου συνηθείας, θάπτονται λείψανα ὀρθοδόξων εἰς τὰς κατὰ χώραν ἐκκλησίας ἡμῶν· καὶ ζητῶ ὅπως φυλάττω εἰ ἔστι τοῦτο ἀπρεπὲς ἢ ἄτοπον.

Quæstio. Ex antiqua loci consuetudine, Orthodoxorum defunctorum corpora in Ecclesiis, quas in hac regione habemus, sepeliuntur. Scire ergo expeto, si absque decoris vel juris præjudicio fiat.

Ἀπόκρισις. Διαφορὰ μεγάλη ἐχεῖ ἐκκλησιῶν καθιερωθεισῶν δι' ἐγκαινίων, ἀνοιξέων, καὶ ἐνθρονιασμοῦ, χρίσματί τε μύρου ἁγίου, καὶ ἀποθέσει ἁγίων λειψάνων μαρτυρικῶν, καὶ τῶν μὴ ὅπως ἁγιωθεισῶν, καὶ ἁπλῶς τόπων ἐπεχουσῶν, διὸ τὰ ἐκείνως

Responsio. Discrimen magnum extat inter Ecclesias, Encæniis, solemni apertione, intronizatione, unctioneque sacri olei, & reliquiarum sanctorum Martyrum depositione consecratas, & alias hoc pacto non dedicatas, &

quæ solummodo Oratoriorum locum obtinent. In illis enim, in quibus nempe reliquiarum Martyrum thesaurus repositus est, & sacri unguenti meditullium suscepit unctionem: hominum cadaver qualecumque non sepelietur: Juxta 2. Cap. 1. libri Basilicarum, dicens. Nullus in Ecclesia cadaver sepeliat. Et præterea, secundum civilem antiquam legem scriptam dicentem. Nefas est aliquem in Ecclesia sepelire: si videlicet ibidem Martyris corpus jacet. In aliis vero non ita consecratis sacris ædibus quæ & Oratoria nuncupantur, absque periculo cadavera humabuntur.

μὲν ἐν αἷς δηλονότι μαρτυρικὰ λείψανα τεθησαύρισται, καὶ ἁγίου μύρου ἐμπέβαλε χρίσμα, ἀνθρώπινον λείψανον οὐκ ἐνταφιασθήσεται, κατὰ τὸ β΄. κεφάλαιον, τοῦ α΄. τίτλου τοῦ βιβλίου τῶν βασιλικῶν, τὸ λέγον. μηδεὶς ἐν ἐκκλησίᾳ θαπτέτω νεκρόν. καὶ κατὰ τὸ ἔξωθεν αὐτοῦ κείμενον νόμον παλαιὸν τὸ λέγοντα. οὐκ ἔξεστι θάπτειν τινὰ ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐὰν δηλονότι μάρτυρος ἐκεῖσε σῶμα ἀπόκειται. Εἰς δὲ τοὺς μὴ οὕτω καθιερωθέντας ἁγίους οἴκους εὐκτηρίους καλουμένους, ἀκινδύνως ἐνταφιασθήσεται λείψανα.

IN CAPUT EX RESPONSIONIBUS SANCTISSIMI Patriarchæ Theodori. Notæ.

1 Θεόδωρος.) Theodorus cognomento Balsamon Patriarchali Antiochiæ throno, a Latinis urbem illam sua virtute adeptis expulsus, in plures sanctas Synodos commentaria Constantinopoli profugus scripsit, & præterea in Canonica quorumdam Patrum sancita similes illustrationes, tum meditata quæpiam lib. 7. Juris Græcoromani extantia, Responsa item nonnulla ad Marci Patriarchæ Alexandrini interrogata ejusdem voluminis lib. 5. responsis aliorum doctorum admixta, quorum præsens de non sepeliendis in Ecclesia consecrata mortuis ordine trigesimum octavum est. De auctore illo Chronographi plures meminerunt, tum Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis, inter cunctos sincere & suse Baronius anno Christi 1191. num. 49. & 62. & Nicetas Choniates lib. 2. de gestis Isaaci Angeli.

2 Ζῶσι καὶ θνήσκει.) Mortuos in Ecclesiis condere primis Romanis Christianis licitum non fuisse consuetudo illa manifestat, quæ nullum in urbe sepeliri permittebat. Nequaquam tamen Gentilium more defunctorum corpora cremabant, sed unguentis delibuta pollinctaque ad Areas, Tumbas, Cryptas arenarias, Cœmeteria denique humanda deferebant: de quo videndus Tertullianus ad Scapulam cap. 3. & auctor actorum S. Cypriani. In agris quoque cum fideli Abrahamo, vel etiam in prædiis & hortis cum Filio Dei Christo deponi non abhorruerunt. Translatis autem in urbes & in Ecclesias facilioris & decentioris cultus gratia Martyrum reliquiis, sepulturæ locum juxta illas sibi deligere fideles quique cœperunt, ut animarum saluti providerent ex Sanctorum suffragiis, quibus morientes corporum exuvias ex pietate commendarent. Hinc apud Augustinum de cura pro mortuis agenda, *fidelis mater fidelis filii corpus desideravit in Martyris Basilicam poni, siquidem credidit ejus animam meritis Martyris adjuvari:* & Marcellina, Romæ, cum virginibus sacris cursu vitæ expleto, neglecto paterno sepulchro, Mediolanum corpus transferri jussit, apud sanctos Satyrum & Ambrosium fratres, ambos æque juxta sanctos Martyres Gervasium & Protasium tumulatos. An vero in ipsa Basilicæ ambitu, ut loco viciniore sepulturæ daretur locus, reseſt incerta Optato Milevitano Commentatori in Basilicis aut adjunctis locis Cœmeteria statuenti: mihi tamen indubium est, in Oriente jam a primis fidei in libertatem assertæ temporibus nullatenus sepulchri in urbium Ecclesiis obtinendi honorem fideles ambivisse: quinimo ipsum Imperatorem magnum Constantinum satis amplo honore exceptum affirmat Chrysostomus hom. 66. ad populum Antiochenum, & lib. quod Christus sit Deus, ejus regio corpore, pro foribus Piscatoris, ad Janitoris instar, excubias agere permisso: fusius autem clariusque hom. 26. in 2. ad Cor. illud idem exponit: καὶ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ Καίσαρ... ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει... ὁ μέγας Κωνσταντῖνος... προθύροις τῶν ἁλιέων... βασιλεῖς... quidem, νῦν ἐν τῇ Ῥώμῃ οἱ βασιλεῖς τῶν ἁλιέων. *Atque id non Romæ solum fieri quispiam viderit, sed etiam in urbe Constantinopolitana: nam & hic quoque Constantinum magnum filius ingens honore se affecturum existimavit, si eum in Piscatoris vestibulo conderet: quodque Imperatoribus sunt in aulis Janitores, hoc in sepulchro Piscatoribus sunt Imperatores.* Plures ejus successores in locis quidem celsis, non tamen in ipsis templis conditos fuisse narrat Nicephorus Callistus lib. 14. cap. 58. Θεοδόσιος δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐν τῷ πατρῴῳ σήματι ἐντεθείς, ἐν τῇ δεξιᾷ στοᾷ τῶν ἀποστόλων ἐν λίθῳ Ῥωμαίῳ... ὁ πατὴρ Ἀρκάδιος, καὶ ἡ μήτηρ Εὐδοξία... Θεοδόσιος... ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ... Ἰουλιανὸς... κεῖται. *Theodosius autem positus in paterno monumento Romani lapidis repositus est in dextra Regia, editiore sanctorum Apostolorum templi: in quo & eodem lapide, pater Arcadius & mater Eudoxia, nec non avus Theodosius siti sunt. In sinistra autem quæ ex adverso est Regia sacri ejus templi Julianus & Jovinianus jacent.* Quibus in Nicephori verbis ὑπερῷον cum ejus interprete, porticum nequaquam interpretandum, sed potius, *locum editiorem, Mausoleum regium, Regiam* denique potius dicendum duxi, locum videlicet condendis regiis corporibus accommodum: quo, nec desertoris fidei & impii Juliani cadaveri (quamvis ejus nomen subtiliter e versione Latina interpres eliserit) vel Constantinæi sanguinis aut Imperatoriæ majestatis reverentia, sepulturæ consortium sic denegatum, quia nimirum templi ambitu non intercipiebatur, sed vel ad ipsius templi latus, vel in porticus fastigio, ὑπερῷον illud, in altum sublime eminebat: nec tetros & execrandos Juliani cæteres dixerimus umquam templi limina receptos, cum de Theodosii senioris ætate, & obitus ejus tempore, quo memoratum sepulchrum erectum est, disertis verbis scribat Sozomenus lib. 8. cap. 1. τὰ διάγματα τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν φυλάττεσθαι... *Quæ a prædecessoribus Imperatoribus ad Ecclesiarum incrementum decreta fuerant, propensius rata conservabant:* ex iis autem unum erat, quo Gratianus, Valentinianus, & Theodosius Impp. caverant, ut *nemo Apostolorum, vel Martyrum sedem humanis corporibus* (humandis nimirum) *putaret esse concessum:* unde inviolati juris fuisse, ut extra templorum septa mortui sepelirentur, credendum est, licet ex Chrysostomi verbis extra urbis regiæ muros, in una forsan omnibus sepeliendis communi Ecclesia, cœmeterium idcirco dicta, locum sepulturæ fuisse deputatum, ex eadem conjicere possimus, homil. 32. quinti tomi, ... *Extra urbem propterea congregamur. At cujus gratia in hoc Martyrio seu Ecclesia Martyri dicata, non in alia? Etenim divino munere quocumque latere urbs nostra sanctorum reliquiis*

circumdatur. Cujus gratia igitur hic, non in alia Martyris Ecclesia, nos convenire voluerunt majores nostri? Quia hic mortuorum multitudo sita est. Hæc ille. Verum tum ipse, tum Augustinus supra relatus: tum Ambrosius serm. 77. dicens. *Martyres in corpore nos viventes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic ne peccatorum nos labes absumat: ibi ne inferni horror invadat. Nam ideo hoc a majoribus provisum est, ut Sanctorum ossibus nostra corpora sociemus: ut dum illos tartarus metuit, nos pœna non tangat: dum illos Christus illuminat, nos tenebrarum caligo diffugiat. Cum Sanctis ergo Martyribus quiescentes, evadimus inferi tenebras eorum propriis meritis, attamen consocii sanctitate.* Hæc inquam cuncta, aliave his similia, nihil amplius obtinent, quam cœmeteria fidelium fuisse templis Martyrum conjuncta, Martyrumque nomini dicata; quæ dum mortuorum corpora exciperent quasi Martyribus ipsis propinquitatis jure, illa consignare viderentur. Hoc argumento invehitur in Donatistas Optatus Milevitanus lib. 6. quod Basilicas invaserint, ut sibi solis cœmeteria (illis utique conjuncta) vendicarent rejectis Catholicorum corporibus. Nec dubium est, quin adhuc vigente antiquitatis pristino rigore, nullus sepulturæ in Ecclesia daretur locus, Gregorii magni temporibus, cum Cœmeteria a Monasteriis sejuncta memoret Joannes Diaconus in ejus vita lib. 1. cap. 20. & lib. 2. cap. item 20. districte quoscumque viros sacros *sepulturæ juxta Ecclesiam sperare commodum,* prohibuerit. Licet inficias ire nequeam legibus sancitis, & frequentius etiam renovatis, de sepultura cadaverum in Ecclesia non permittenda, consuetudinem in adversum prævaluisse: vel ipsis Episcopis, vel populis eorum devotionem imitari gestientibus, vel justa alia ratione, positam legem infringentibus: de sancto namque Fulgentio narrat discipulus in ejus vita quod, *primus plane in Basilica ponitur, ubi nullum, neque Sacerdotem, neque Laicum, sepeliri consuetudo sinebat antiqua: sed magna vis dilectionis removebat impedimentum consuetudinis; ambientibus universis cunctis, & cum summa devotione quærentibus, ut ubi vir sanctus & Deo amabilis fuerat consecratus, ibi orationibus singulorum semper etiam localiter videretur adjunctus.* Et de S. Epiphanio Metaphrastes refert, cum Arcadii Imperatoris jussu renitentibus ob Ecclesiæ reverentiam & consuetudinem nonnullis, in illa sepultum: quod qui supra leges humanas vixisset, communi & a lege definito loco deponi nequaquam deberet. Consuetudini tamen in leges jus sibi præscribenti, decreta Pontificum obsistere compulsa sunt 1. part. 13. q. 2. *Prohibendum est,* ajunt, *secundum majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus* (mortui) *sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut in exedris Ecclesiæ:* relaxatoque jam decreti hujus vigore Concilium Braccarense anno 613. congregatum denuo legem tulit; *ut corpora defunctorum nullo modo in Basilica Sanctorum sepeliantur, sed si necesse fuerit, deforis circa murum Basilicæ, usque adeo non abhorreret* (id est in exedris, aut ut loquitur Gregorius juxta Ecclesiam, unde commodum Presbyteri Romani sperabant.) *Nam si firmissimum privilegium usque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum cujuslibet defuncti corpus humetur: quanto magis hoc venerabilium Martyrum Basilica debet privilegium obtinere?* Anno tandem 813. cum Concilium Moguntinum primum legem eamdem renovare studeret cap. 52. Episcopis, Abbatibus, dignis Presbyteris, & fidelibus, id est vitæ probitate insignibus, ut in Ecclesia mortui conderentur, concessit. Exinde vitæ sanctimonia commendandis licentiam eamdem Concilium Triburiense anno 893. confirmat. Mox cuncti potentia, divitiis, & opibus clari, & tandem vilissima plebs ambitione ducta, etiam post mortem sacros virtuti sanctimoniæque debitos honores exegerunt: ipsique Græci, cur reclamantibus antiquitatis decretis, mortuis in Ecclesia locum nunc concedant, interrogati, Latinorum instar se antiquitatis desertores in hac parte sunt professi. Quos tamen omnes ultimo sæculo tres insignes S. R. E. Cardinales (quorum unus est nulli nisi indocto ignotus Thomas de Vio Cajetanus) sub nudo aere, & aperto cœlo sepulti Romæ, extra fores Ecclesiæ S. Mariæ super Minervam pedibus & luti sordibus suppositi, humilitatem Christianam, & Ecclesiasticam observantiam edocent; templo, claustris, exedris recusatis, electoque remotiore ab his & abjectiore loco, quo pretiosas, & venerandas exuvias deponerent. Vide additiones Ciacconii in elogio Thomæ de Vio Cardinalis.

1 ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΞΟΔΙΑΣΤΙΚΟΥ.

Τελευτήσαντος τινὸς τῶν ὀρθοδόξων, ὁ δεῖνα προσκαλεῖται παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ὁ Ἱερεύς. Καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν οἶκον ἐν ᾧ τὸ λείψανον κεῖται, καὶ βαλὼν ἐπιτραχήλιον, καὶ ἐπὶ τὸ θυμιατὸν θυμίαμα, εὐλογεῖ συνήθως τὸ εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ ἄρχονται οἱ συμπαρόντες, τὸ ἅγιος ὁ Θεός, παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία. καὶ τὰ τροπάρια ταῦτα, ἦχος δ΄.

Μετὰ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, Σῶτερ, ἀνάπαυσον, φυλάττων αὐτὴν εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν τὴν παρὰ σοί, φιλάνθρωπε.

Εἰς τὴν κατάπαυσίν σου Κύριε, ὅπου πάντες οἱ ἅγιοί σου ἀναπαύονται, ἀνάπαυσον καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὅτι μόνος ὑπάρχεις φιλάνθρωπος.

Δόξα.

Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ καταβὰς εἰς ᾅδην, καὶ τὰς ὀδύνας λύσας τῶν πεπεδημένων, αὐτὸς καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου ἀνάπαυσον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἡ μόνη ἁγνὴ καὶ ἄχραντος Παρθένος ἡ Θεὸν ἀσπόρως κυήσασα, πρέσβευε τοῦ σωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

OFFICIUM Exequiarum

Fidelium quopiam vita functo, confestim ab ejus consanguineis Sacerdos advocatur. Et profectus ille in domum, in qua cadaver jacet, & stolam assumens, suffitu in thuribulum misso, pro more benedicit, id est, Benedictus Deus &c. pronunciat. Et astantes incipiunt. Sanctus Deus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est regnum. *Et hos modulos. Tono quarto.*

Cum spiritibus justis consummatis, animæ servi tui Salvator, da requiem, & in vitam æternam, quæ a te est, custodi illam, benigne.

In quietis loco, quo sancti tui cuncti resident animam servi tui compone, Domine: quia tu solus es clemens.

Gloria.

Tu Deus es qui in infernum descendisti, & compeditorum ærumnas solvisti. Ipse & animæ servi tui da requiem.

Et nunc. *Deiparæ.*

Quæ sola pura & illibata virgo Deum absque semine peperisti; intercede ut ejus anima salvetur.

Sacerdos.

Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam: precamur te, exaudi nos, & miserere.

Adhuc rogamus pro anima servi tui N. defuncti, & ut ei delictum omne spontaneum & non spontaneum condonetur. Ut Dominus Deus animam ejus collocet ubi justi quiete perfruuntur. Clementiam Dei, calorum regnum, & delictorum ejus remissionem, a Christo rege immortali & Deo nostro deprecemur.

Dominum precemur.

DEus spirituum & omnis carnis, qui morte conculcata, diabolum expugnasti, & vitam mundo largitus es: ipse Domine animæ servi tui N. defuncti in loco lucido, in loco amœno, in loco refrigerii, unde dolor, erumna, & suspirium omne exulat, da requiem: delictum omne sive verbo, sive opere, sive cogitatione ab eo commissum, ceu clemens Deus condona: non enim est homo qui vivat & non peccet: tu solus peccati exors existis, justitia tua justitia æterna, & verba tua veritas. Quia tu es resurrectio, & vita, & requies defuncti servi tui N. Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus; cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Gloria. Et nunc. *Et dimisso.*

Et si quidem cuncta ad exequias requisita jam sint disposita: continuo benedictionem subjungit Sacerdos. Et incipiens canere, Sanctus Deus, cum omni tremore & compunctione. Et cadaver efferentes ad Ecclesiam profitiscuntur. Præcedentibus Sacerdotibus cum cereis, & Diacono cum thuribulo. Cum vero ad Ecclesiam pervenerint, cadaver quidem in Vestibulo deponitur. Et incipiunt Psalmum. Qui habitat in adjutorio Altissimi. *Eoque terminato vere magis conversa.*

Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas. Beati immaculati in via, &c. Alleluja.

Et canatur prima statio Psalmi, Beati immaculati. Tono obliquo 2. In fine vero unius cujusque Versiculi dictus, Alleluja.

Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Alleluja.

Beati qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. *Et quæ sequuntur usque ad.*

Bonum mihi lex oris tui: super millia auri & argenti.

Gloria. Et nunc.

Diaconus.

Adhuc & iterum, in pace Dominum precemur.

Adhuc rogamus pro anima servi Dei N. & ut ei delictum omne spontaneum & non spontaneum condonetur. Ut Dominus Deus animam ejus collocet, ubi justi quiete perfruuntur. Clementiam Dei, cælorum regnum, & delictorum remissionem, a Christo rege immortali & Deo nostro exposcamus.

Sacerdos.

Quia tu es resurrectio, vita, & requies.

Et post hæc secundum aggredimur statio-nem. Tono obliquo primo.

Ὁ Ἱερεύς.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δέομεθά σου ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ κεκοιμημένου δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦδε, καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιον τε καὶ ἀκούσιον. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται. Τὰ ἔλεη τοῦ Θεοῦ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἁπαντῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν παρὰ Χριστοῦ τοῦ ἀθανάτου βασιλέως καὶ Θεοῦ ἡμῶν αἰτησώμεθα.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς τοῦ πνεύματος, καὶ πάσης σαρκὸς, ὁ τὸν θάνατον καταπατήσας, καὶ τὸν διάβολον καταργήσας, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ σου δωρησάμενος, αὐτὸς Κύριε ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τοῦ κεκοιμημένου δούλου σου, τοῦδε, ἐν τόπῳ χλόης ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός· πᾶν ἁμάρτημα τὸ παρ' αὐτοῦ πραχθὲν, ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ βουλῇ, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς συγχώρησον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει. Σὺ γὰρ μόνος ἄνευ ἁμαρτίας, ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ λόγος σου ἀλήθεια. ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ κεκοιμημένου δούλου σου, τοῦδε, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δόξα. καὶ νῦν. Ἡ ἀπόλυσις.

Καὶ εἰ μὲν ἕτοιμά ἐστιν ἅπαντα τὰ τῆς ἐξόδου. Εὐλογεῖ αὐθις ὁ ἱερεύς. Ἐν ἀρχόμεθα ψάλλειν τὸν ἅγιος ὁ Θεὸς, μετὰ βραχὺ καὶ πάσης κατακλύσεως. Καὶ ἁρπάσῃ τὸ λείψανον ἀπὸ προσώπου τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἐξόδων μετὰ συμπάντων. Ὅταν δὲ ἔλθωσιν ἐν τῷ ναῷ, τὸ μὲν λείψανον κατατίθεται ἐν τῷ νάρθηκι. καὶ ἄρχονται, ὁ καπισμὸς ἐν βαθείᾳ τῇ ὑψίτῃ. Ἐν μετὰ τοῦτο, μεγαλοφώνως φωνῇ.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. ἅπαξ ἐν ᾠδῇ. ἀλληλούια.

Καὶ ψάλλεται ὁ πρώτος στάσις τῶν ἑξήκοντα ἕξ ψαλμῶν πλ. β. 6 Ἐν δὲ τῷ τέλει ἐκάστου στίχου, λέγομεν, ἀλληλούια.

Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. Ἀλληλούια, Μακάριοι, οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν· καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τέλους.

Ἀγάλλεσθαι με ὁ νόμος τῶν στομάτων σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου, καὶ ἀργυρίου. Δόξα καὶ νῦν.

Ὁ Διάκονος.

Ἔτι δὲ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ κεκοιμημένου δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦδε, καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα, ἐκούσιον τε καὶ ἀκούσιον. ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται. Τὰ ἔλεη τοῦ Θεοῦ, καὶ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἁπαντῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, παρὰ Χριστοῦ τοῦ ἀθανάτου βασιλέως καὶ Θεοῦ ἡμῶν αἰτησώμεθα. Ὁ Ἱερεύς. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ἀνάπαυσις.

Καὶ μετὰ τοῦτο, ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας στάσεως εἰς ψαλμ. ε.

Ἐκλέξῃ δὲ τέλος τῶν στίχων, λέγομεν· Ἐλέησον τὸν δοῦλόν σε.

7 Τοῦ ὁπλίσασθαι. ἐλέησον τὸν δοῦλόν σου.

Στάσις β'.

Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με, σύνες μοι, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου, καὶ τὰ ἑξῆς· ἕως τέλους.

Τὸ σῶμα μου ἐλπίζει καὶ εἴλησται Πνεῦμα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεθύμουν.

Δόξα. καὶ νῦν. Ὁ Διάκονος.

Ἔτι καὶ ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως. Καὶ τὰ λοιπά. Ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ· Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Καὶ ἵνα ἐρχόμεθα τὰς τελευταίας φάσεις.

Εἰς ἦχον δ'.

8 Τὸ σῶμά σου, ἀλληλούια. Στάσις γ'.

Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, κατὰ τὸ κρῖμα τῶν ἀγαπώντων τὸ ὄνομά σου.

Ἡτοιμάσθη ἡ ψυχή μου, καὶ ἀνέστησά σε· καὶ τὰ κρίματά σου ἐμνήσθησάν μου.

Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐπελαθόμην. Καὶ ἄλλος.

9 Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.

Τῶν ἁγίων ὁ χορὸς εὗρε πηγὴν τῆς ζωῆς, καὶ θύρα παραδείσου· ἔβρωξε κἀγὼ τὴν ὁδὸν, δι' ἧς πορεύσομαι, τὸ πρόβατον τὸ ἀπολωλὸς προσκάλεσαί με Σωτὴρ, καὶ σῶσόν με.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.

Ὁ καλλιμορφώσας με ἐν ὄντως πλάσας με, καὶ εἰκόνα σε θείᾳ τιμήσας παραδείσου ἐπῆλθε δὲ πάλιν μετάστρεψάς εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθην. εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἐπανάγαγε, τὸ ἀρχαῖόν κάλλος ἀναμορφώσάμενον.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.

Εἰκὼν εἶμι τῆς ἀῤῥήτου δόξης σου, εἰ καὶ γύμνωμα φέρω πταισμάτων, οἰκτείρησον τὸ σὸν πλάσμα. Δέομαι, ἀναπλάσεως τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ τύπῳ παθεινῷ παρίδε παρόντα μου· παράδεισε πάλιν ποίησόν με.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.

Οἱ τῷ ἀμνῷ τῷ Θεοῦ κηρύξαντες, ὡσφραινόμενοι, ὥσπερ ἄρτος, καὶ πῶς ζωὴν τὸν ἄνθρωπον ἔχει. ἀφίδιον μεταστάσεως, τοῦτον ἐκπεμπε Μάρτυρες αἰτησάμενοι, ἀρίστην λύσιν ἁμαρτιῶν χαρισάμενοι.

Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.

Ἀνάπαυσον ὁ Θεὸς τὸν δοῦλόν σου, καὶ κατάταξον αὐτὸν ἐν παραδείσῳ· ὅτι χορεῖ τῶν ἁγίων Κύριε, καὶ οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς φωστῆρες τὸν κεκοιμημένον δοῦλόν σου ἀνάπαυσον, παρεὶς αὐτῷ πᾶσα τὰ ἐγκλήματα.

Δόξα.

10 Τὸ τρισλαμπὲς τῆς μιᾶς θεότητος εὐσεβῶς ὑμνήσωμεν βοῶντες· ἅγιος εἶ ὁ Πατὴρ ἄναρχος, ὁ ὁμοούσιός σοι Υἱὸς, καὶ Θεὸν Πνεῦμα φῶτισον ἡμᾶς πίστει σοι λατρεύοντας, καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ἐξάρπασον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Χαῖρε σεμνὴ ἡ Θεὸν σαρκὶ τεκοῦσα εἰς πάντων σωτηρίαν. τὸ γὰρ γένος τῷ ἀνθρώπων εὗρατε δι' σωτηρίων, διὰ σε βροτοὶ παράδεισον, θεοτόκε ἁγνὴ, εὐλογημένη.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἐκ γ'.

Exclud.

In fine uniuscujusque Versiculi dicimus, Miserere servi tui. *E. C. in fine primi Versiculi cujus hic est finis,* mandata tua. Miserere servi tui.

Statio secunda.

Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me: da mihi intellectum & discam mandata tua. *Et quæ sequuntur usque ad*

Os meum aperui & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.

Gloria. Et nunc. *Diaconus.*

Adhuc & iterum in pace Dominum precemur. *Ut supra.*

Adhuc rogamus pro requie. &c.

Sacerdos exclamat: Quia tu es resurrectio. *Ut supra.*

Et sic incipimus tertiam stationem. Tono quarto. Nomen tuum. Alleluja.

Statio tertia.

Aspice in me & miserere mei: secundum judicium diligentium nomen tuum. *Et quæ sequuntur usque ad*

Vivet anima mea & laudabit te: & judicia tua adjuvabunt me.

Erravi sicut ovis quæ perit: quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Et confestim subditur. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas.

Vitæ fontem, & paradisi portam sanctorum cœtus invenit: ostium & ego per pœnitentiam viam inveniam. Illa ovis perdita ego sum, revoca me, Salvator, & salva me.

Benedictus es Domine.

Qui e nihilo me formasti, & divina imagine ornasti: mandati vero transgressione in terram e qua sumptus me convertisti: ad priorem imaginem me revoca, ut antiquus in me reformetur decor.

Benedictus es Domine.

Inenarratæ gloriæ tuæ imago sum ego, licet offendentium vulnera oftentem, compatere creaturæ tuæ Domine, & clementia tua illam expunge: defideravit enim patriam præbe, & iterum paradisi me civem constitue.

Benedictus es Domine.

Agni Dei præcones, & vehit oves mactati sancti, qui ad perennem & æternam vitam translati ritis, huic adjunge Martyres exposcite, simulque nobis, debitorum remissionem donati.

Benedictus es Domine.

Da requiem Deus servo tuo, & in paradiso eum collova, ubi fanctorum chori & justi velut luminaria fulgebunt, defuncto servo tuo Domine da requiem, nec ad ejus delicta attendas.

Gloria.

Trisulgidum Deitatis unius lumen devote, celebremus clamantes: Sanctus es Pater ingenite, Fili coæterne causæ expers, & sancte Spiritus: illumina nos side tibi servientes, & ab æterna igne nos eripe.

Et nunc. *Deipara.*

Salve veneranda quæ pro salute omnium Deum carne peperisti: per te namque vitam invenit hominum genus: per te paradisum recuperemus, Deipara, pura, benedicta.

Gloria tibi Deus. *Tertio dicitur.* Hhh

Deinde Diaconus. Adhuc & iterum in pace Deum precemur.

Adhuc rogatus pro requie, &c.

Et post exclamationem sequentes Modulos canimus. Tonus obliquus primus.

Cum justis Domine servo tuo da requiem, & hunc prout scripcum est in tabernaculis tuis collocа, nec ut clemens ad ejus delicta spontanea, vel non spontanea, vel consulta scienter aut ignoranter admissa respicias, benigne. Gloria. Vel consulta scienter aut ignoranter. Et nunc. *Deiparæ.*

Qui e virgine mundo exortus es Christe Deus, filios lucis per ipsum demonstrans, miserere nostri.

Deinde dicitur Psalmus quinquagesimus.

Et Canon cujus Acrostichis est: Ἔκτον προσᾴδει τοῖς ἀπελθοῦσι μέλος. Theophanis opus.

Canticum primum. Tonus obliquus secundus.

Velut in continente pedibus.

In thalamis cælestibus jugiter te generosi Martyres obfecrant Christe: quem e terra sustulisti fidelem, æternis bonis perfrui concede.

Reliquis mundi creaturis formatis, animal mixtum, celsitudinis simul & abjectionis medium me effinxisti: servi tui idcirco animæ Salvator, da requiem.

Paradisi civem, & agricolam constitutum me prius, mox vero transgressum mandata tua in exilium abegisti: servi tui idcirco animæ, Salvator da requiem.

In Deiparam.

Qui prius Evam & Adami cotta primam omnium matrem effornavit: in illibato tuo utero carne circumdatur, per quam mortis, o pura, dissolvit potestatem. *Canticum tertium.*

Non est homo sanctes ut tu.

Legitime decertarunt tui Martyres, vitæ largitor, & victoriæ corona ornati, supplicter fidei hinc translato redemptionem æternam suis precibus promerentur.

Multis prius signis & portentis eruditum, ubinis tandem seculis te ipsum eximaniens ut misericors, errantem me quæsivisti, invenisti, & salvasti.

Ab instabili luxuriæ rerum corruptione, ad te bone commigrantem, in æternis tabernaculis lætantem fide & gratia justificatum habitare concede.

In Deiparam.

Non est præter te innocens quisquam, immaculata Dei genitrix: sola namque Deum verum, & æternum mortis imperium dissolventem in utero concepisti.

Dicenus.

Adhuc & iterum. *Et reliqua.*

Et post exclamationem Sessio.

Tonus obliquus secundus.

Cuncta vere sunt vanitas: vita vero umbra est, infirmitas: frustra etiam unusquisque terrigena turbatur, ut asserit scriptura: cum mundum lucrari superiorem, tunc finitus incolæ sepulchrorum in quibus reges & pauperes simul reconduntur: hinc propterea servo tuo translato, Christe Deus, ut misericors da requiem.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Sanctissima Deipara, vitæ mens tempore ne me derelinquas, protectrix hominum ne me deceptum deseras: quin potius suscipe me, & miserere mei.

Εἶτα ὁ Διάκονος.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως.

Καὶ τὰ λοιπά, ἡμῶν τοῦ ἐκφώνησιν. Ἀλλάμετε τὰ παρόντα ἑορταστικά, ἤχος, πλ. δ.

Ἀνάπαυσον Σωτὴρ ἡμῶν μετὰ δικαίων ἧς δῶλόν σου, καὶ τόπον κατοικήσωσιν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου καθὼς μεγαλύνεται, παρορῶν ὡς ἀγαθὸς τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, καὶ πάσης τῆς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ γνώσει, φιλάνθρωπε. Δόξα. Καὶ νῦν ἐν ἀγνοίᾳ.

Καὶ ναῦ. Θεοτοκίον.

Οἰκ παρθένε ἀπατήλιος τῷ κόσμῳ χεῖρὶ ὁ Θεός, ὑμᾶς φωτὸς δι' αὐτῆς ἀναδείξας, ἐλύτρωσε ἡμᾶς.

Εἶτα ᾠδὴ ε'.

ɪɪ Καὶ ὁ καιρὸν, ὃ ἡ ἀκροτιχίς. Ἕκτον Ι Ζ προσᾴδει τοῖς ἀπελθοῦσι μέλος ι ζ Θεοφάνους. ɪɪ το ɪ3

Ὠδὴ ά. ἦχος πλ. β'.

Ὡς ἐν ἠπείρῳ πεζεύσας.

Ἐν ἡρανίοις θαλάμοις δικαίως οἱ γενναῖοι Μάρτυρές σου σε Χριστὲ· ὃν ἐκ γῆς μετέστησας· πιστὸν, αἰωνίων ἀγαθῶν τυχεῖν ἀξίωσον.

Κατασκοσμήσας τὰ πάντα, ζῶον μικτὸν, μέσον με ἀνθρώπων, ταπεινώσεως ὁμοῦ, καὶ μετεώρου ἔπλασας, διὸ τοῦ δούλου σου ψυχὴν σῶσον, ἀνάπαυσον.

Τῶν παραδείσου πολιτῶν, καὶ γεωργὸν κατ' ἀρχάς με ἔπλασας· παραβάντα δὲ τοῦ σοῦ ἐντολοῦ ἔδειξας, διὸ τὸν δοῦλόν σου ψυχὴν Σῶτερ ἀνάπαυσον.

Θεοτοκίον.

Οἰκ πλοῦτος ἤμπλασας, Εὔαν τὸ φρὶν τῶν ἡμῶν πρωτόπλαστον ἐξ ἀχράντου μητρὸς σάρκα ἀναβαλόμενος, διὸ τῆς θανάσεως τὸ κράτος, ἀγαθὲ, διέλυσας. Ὠδὴ γ'.

Σὺ εἶ ὁ ἅγιος ὡς σύ.

Νομίμως ἐδόξασε σοὶ Μάρτυρες ζωοδόται, καὶ γεφάνῳ τῆς νίκης κατακοσμήσας, ἐκπεμπὸν τῷ μετοικίᾳ πίστως, ἀγγέλοις λίθωσον βραβεύσαντα.

Παιδείσας πρότερον πολλοῖς πάρασι καὶ σημείοις ἐμπλασθέντες, ἐπ' ἰσχάτων σταυὸν ἀνάρσας, ὡς ζωμπαθῆς, καὶ ζωώσας εὗρες, καὶ δόξασας.

Ῥύσιον ἄγαστον φθορᾶς, τῷ πρὸς σὲ βεβάντας, ὁ σταυὸς, κἀκείνοις κατοικεῖν χαρμοσύνως, ἀξίωσον ἀγαθὸς δικαιώσας πίστει τε καὶ χάριτι. Θεοτοκίον.

Οὐκ ἔσην ἄμεμπτος ὡς σύ, πάναγε Θεομῆτορ, μόνη δὲ εἶ πάντως τῷ Θεῷ ἐλπίδι, συλλαβοῦσ' ὡ γαστρὶ, τῷ θανάτου λύσαντα τὸν δόγμα.

Ο Διάκονος.

Ἔτι καὶ ἔτι. Καὶ τὰ λοιπά.

Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καθίσμα.

ἦχος πλ. β'.

Ἀληθῶς ματαιότης τὰ σύμπαντα· ὁ δὲ βίος σκιὰ καὶ ὄνειρος, καὶ τὸ μάτην παρατρέχομεν πάντες γηγενεῖς, ὡς ἔπος ἡ γραφή· ὅταν τὸ κόσμον κερδήσωμεν, τότε μὲν πλοῦτον οἰκήσωμεν, ὅπου ὁμοῦ βασιλεῖς καὶ πτωχοί. Διὸ Χριστὲ ὁ Θεός, τὸν μετοικίαν δοῦλόν σου ἀνάπαυσον, ὡς φιλάνθρωπος.

Δόξα, καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Παναγία Θεοτόκε, τὸν χρόνον τῆς ζωῆς μου, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, ἀνθρωπίνῃ προσασίᾳ, μὴ καταπιεύσῃς με ἀλλ' αὐτὸ ἀντιλαβοῦ, καὶ ἐλέησόν με.

Ὠδὴ, δ'. Χριστός μοι δύναμις.

Σοφίας μέζονος δεικτικὸν γνώρισμα, καὶ τῆς περὶ τὰ δῶρα πολυτελοῦς, δέσποτα, χριστόμυρε, πᾶς ἡμῶν μαρτύρων χορεύσας τοῖς ἀγγέλοις συνεξήμησας.

Ἀχράντου δόξης σου τυχεῖν ἀξίωσον, καὶ πρὸς σὲ μεταστάντα, ἔνθα Χριστὲ πᾶς εὐφραινομένων ἐστὶν ἡ κατοικία, καὶ χαρὰ καθαρὰς ἀγαλλιάσεως.

Ὑμνωδίαν πρόσδεξαι, τὸ θεῖον κράτος σου, ὃν ἐκ γῆς προσελάβου πιστὸν δοῦλόν σου, τέλεον φωτὸς τῶν τοῦ σκότους, τοῖς ἁμαρτίαις καὶ ἀρχῇ ἐκκαθάρων πολυέλεε.

Θεοτοκίον.

Δοχεῖον ἄχραντον, ναὸν πανάμωμον, κιβωτὸν παναγίαν, παρθενικὸν τόκον ἀγιάσματος, σὲ καλλονῇ τῷ ἰδικαίῳ, ὁ δεσπότης ἐξελέξατο.

Ὠδὴ, ε'. Τῷ θείῳ φέγγει σε, ἀγαθέ.

Ὡς ὁλοκάρπωσις ἱερὰ, καὶ ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἀνθρωπίνης οἱ μάρτυρές φύσεως, τῷ δεδοξασμένῳ προσενεχθέντες Θεῷ, ἡμῖν τὴν σωτηρίαν ἀεὶ βραβεύσουσιν.

Τὰς ἡφαίστου διαγωγὰς, τὰς διαμονὰς τῷ χαρισμάτων, ἀξίωσον Κύριε, τὸν προκοιμηθέντα σοῦ σὺν ἁγίοις σε, παρέχων τῷ πατρικάσας τὴν ἀπολύσιν,

Ὁ μόνος φύσει ζωοποιὸς, τὸ τῆς ἀγαθότητος ὄντως ἀνεξιχείαστον πέλαγος· ὁ τελειωθέντας τοὺς βασιλέας ἡμῶν ἀξίωσον, οἰκτίρμον μόνε ἀθάνατε. Θεοτοκίον.

Ἰσχὺς καὶ ὕμνησις, ὁ ἐν σοὶ δέσποινα τῷ κόσμῳ γεννήσεις, καὶ σωτηρία γέγονε τοῖς ὑπολαμβάνουσι, ἐκ τῶν ἀδῖνων σου πύλαι γὰρ ἐπλατύνθησαν.

Ὠδὴ, ς'. Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.

Σταυρῷ προσηλούμενος, καὶ μαρτύρων τὸν χορὸν πρὸς σωτὸν συνάγεις μιμουμένους τὸ πάθος σου ἀγαθὲ, διὸ σου δεόμεθα καὶ πρὸς σὲ μεταστάντα νῦν ἀνάπαυσον.

Λαμπρῷ τῇ δόξῃ σου ὅταν ἔλθῃς φαιδρῶς κρῖναι καὶ κόσμον ἅπαντα ἐν περιβολῇ, ἐνδύσασθαι λευκοπρεπῆ φωδρὸν ὑπαπαντῆσαί σοι, ὃν ἐκ γῆς προσελάβου πιστὸν δοῦλόν σου.

Πηγὴ ζωῆς πέφυκας, ἐν ἀνδρὶ θεῷ πεπεδημηκυῖα Δέσποινα, ὁ ὀφείλων τῷ δούλῳ σου τὸ πρὸς σὲ πιστὸν ἐκδημήσαντα, ἐν βραχεῖ παραδείσου κατοικίσαντα.

Εἰς γῆν ἀπεστράφημεν παραβάντες τὸ θεῖον τοῦ ἐντολοῦ τοῦ ἐνθεν. Διὸ σοὶ παρδένε πρὸς ἱκετεύομεν ἐκ γῆς ἀναψυχθῆναι, τοῦ φθορέως τὰ δεσμὰ διαλύσαντα.

Ο Διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι.

Καὶ τὰ ἑξῆς.

Κοντάκιον. ἦχος πλ. δ'.

Μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστὲ, τοῦ ψυχοῦ τὰ δίκαια σου, ἔνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ λύπη, οὐ στεναγμὸς, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος.

14 Οἶκος.

Λυτὸς μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος, ὁ ποιήσας καὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον. Οἱ βροτοὶ ὅτι ἐκ γῆς διεπλάσθημεν, καὶ εἰς γῆν τοῦτο περισώμεθα, κἀκεῖθεν ἐξέλκυσας ὁ πλάσας με, καὶ εἶπάς μοι· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ὅπου πάντες βροτοὶ παραδόμεθα, ἐσπέριον θρῆνον πέμποντες φδὴν, τὸ, ἀλληλούια. Καὶ πάλιν. τὸ. Μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον Χριστὲ.

Eucholog.

Canticum quartum. Christus virtus mea.

Ut sapientiæ majoris, & abundantioris liberalitatis in depromendis tuis donis signum exhibentes, Domine, Martyrum chorus Angelis tuis aggregasti.

Illibatam gloriam tuam consequi, ad te ex hac vita discedentem, o Christe, largire, ubi lætantium habitatio est, & pura vox exultationis.

Divinum imperium tuum celebrantem, quem e terra assumpsisti, Christe suscipe: & peccati expergiscæ caligine, o misericors, filium lucis eum effice.

In Deiparam.

Vas illibatum, templum intemeratum, arcam sanctissimam, virgineum sanctitatis loculum, te pulchritudinem Jacob, Dominus elegit.

Canticum quintum. Divino tuo lumine, o bone.

Velut holocaustum sacratum, & humanæ naturæ primitiæ, gloriosi Dei Martyres oblati, salutem nobis tuis precibus expostulant.

Cælestis diversorii, & gratiarum mansionis fidelem famulum tuum defunctum compotem fac, Domine, præbita ei delictorum indulgentia.

Qui solus natura auctor vitæ existis, & vere bonitatis pelagus imperterritum, vitæ consummatum tui regni participem redde, misericors, solus immortalis.

In Deiparam.

Virtus & laus mundi ex te natus, domina, percunctibus salus factus est, ex inferni portis liberans eos, qui te beatam celebrant.

Canticum sextum. Vitæ pelagus.

Crucifixos, Martyrum chorus tuam passionem imitatos, ad te convocasti, o bone. Rogamus te propterea, ut ad te transmigrarei requiem largiaris.

Insolita cum gloria mundum universum in nubibus judicare cum venetis, Redemptor, splendide tibi occurrere, quem e terra sustulisti servum tuum concede.

Fons vitæ in potestate divina factus, vinctos Domine eduxisti: servum tuum cum fide ad te commigrantem in paradisi voluptate collоca.

In Deiparam.

In terram transgressi Dei mandatum, reversi sumus: per te vero mortis exculta corruptione, o Virgo, e terra in cœlum sublati sumus.

Dicenus. Adhuc & iterum.

Et reliqua. Et post exclamationem.

Irmologium. Tonus obliquus quartus.

Cum sanctis, Christe, animæ servi tui da requiem, ubi dolor, gemitus, & suspicium deficit, & vita in perpetuum duratura præsens est.

Cædes.

Solus immortalitate gaudes, factor & plasmator hominum: mortales igitur nos, e terra condidit sumus, & in terram revertemur; prout justisti formans me, & dicens. Quia terra es, & in terram reverteris, in quam mortales omnes migrabimus funebrem luctum, pangentes Canticum. Alleluja.

Et repetitur. Cum sanctis Christe da requiem.

Canticum septimum - Benedicite omnia opera.

Primæva transgressione, tuo sanguine Martyres redempti, proprio deinde consperſi, eadem cum ſequeſtre adumbrant. Benedictus es Deus patrum noſtrorum.

Feroſcentem mortem enecaſti, Verbum vitæ principium: in tuæ nunc fide defunctum Chriſte, ſuſcipe te laudantem & dicentem. Benedictus es Deus patrum noſtrorum.

Qui divino flatu me hominem animaſti, divinum principium, hunc vita functum regno tuo redde dignum: ut tibi, Salvator, decantet. Benedictus es Deus patrum noſtrorum.

In Deiparam.

Omni creatura ſuperior facta es, immaculata, concepto Deo, qui portas inferi contrivit, & ejus veſtes confregit: hinc te fideles celebramus, o pura, ut Dei genitricem.

Canticum octavum. Et flamma ſanctis.

Fortiter in certaminibus præliati, victoriæ corona exornari eſtis, Martyres Chriſti victores, & clamatis: extollimus te Chriſte per ſæcula.

Vita tuncte decedentem, & ad te Dominum tranſmigrantem, manſuete ſuſcipe tribuens requiem ei, qui te ſuperexaltat in cuncta ſæcula.

Complaceat tibi nunc Salvator, in manſuetorum terra demorari hunc vita functum, fide & gratia juſtificans eum, qui te extollit per omnia ſæcula.

In Deiparam.

Omnes te, o beatiſſima, prædicamus beatam, quæ Verbum vere beatum, pro nobis carnem factum genuiſti, quod ſuperexaltamus in omnia ſæcula.

Canticum novum. Deum hominibus videre impoſſibile eſt.

Martyrum cæmas corroboravit ſpes, & in tuam dilectionem ſervide ſuſtulit, ſaturam, & vere inconcuſſam eis repræſentans requiem, cujus defunctum hunc fidelem, o bone, participem redde.

Fulgido tuo divinoque ſplendore perfrui hunc in fide defunctum, Chriſte, cibi complaceat, in Abrahæ ſinibus quietem ei, ut ſolus miſericors, largitus, & æternæ beatitudinis illi conſortium tribue.

Qui ſolus natura benignus, clemens, miſericordiæ amator, & clementiæ abyſſus exiſtis: quem ex hoc requietis loco & umbra mortis Salvator tranſtuliſti, ubi tuum effulget lumen, conſtitue.

In Deiparam.

Tabernaculum ſanctum, & arcam, & legis gratiæ tabulam, o puta te agnovimus: per te namque juſtificatis ſanguine incarnati in eo utero Dei, remiſſio peccatorum data eſt, immaculata.

Diaconus.

Adhuc & iterum in pace, & quæ ſequuntur.

Poſt Exclamationem: Incipimus Modulos proprii cantus. Joannis Monachi.

Tonus primus.

Quantum vitæ voluptas perfrat doloris expers, quam gloria petmanſit in terra dia ducatura? Umbra, cuncta hæc ſine infirmiora, cuncta ſomnis fallaciora. Si

Ὠιδὴ, ζ'. Δροσοβόλον μὲν τὸ κάμινον.

Ἀνθρωπότης τῷ σῷ αἵματι οἱ Μάρτυρες τὴν πρώτην παράβασιν, φωτισθέντες δὲ τῇ πίστει αἵματι τιμίῳ σαφῶς εἰκονίζουσι σκηνήν, ὑμνητὰς εὑρόντες τὸν Θεὸν ἡμῶν.

Θρασυνόμενον τὸν θάνατον ἐνέκρωσας, λόγε ζωαρχικώτατε, τὸν ἐν πίστει δεξάμενον προσδέξαι τὴν σὴν ἀμετρόπτωτον μακαριότητα, Χριστὲ, ὑμνοῦντα εὐλογητὸν εἶναι τὸν Θεὸν τὸν τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ὁ ψυχώσας με τὸν ἄνθρωπον φυσήματι θείῳ, ἀρχιχώστατε, καὶ μετάστησον βασιλείας, Δέσποτα, τοὺς σοὺς ἀξίωσον ἀπολαῦσαι σωτηρίου. Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Θεοτοκίον.

Ὑπερτέρα πάσης κτίσεως, παναμώμητε, γέγονας συλλαβοῦσα Θεὸν τὸν σωτηρίσαντα τὸν θανάτου πύλας, καὶ μοχλοὺς συνθλάσασα. ὅθεν σὲ ἀχράντην, ὑμνολογοῦμεν εἰ πιστοὶ, ὡς Θεομήτορα.

Ὠιδὴ, η'. Εὐλογοῦς τοὺς ὁσίους.

Σπαθηφόρους τοὺς ἀγῶνας ἐπιδεξάμενοι, τῇ τῆς νίκης στέφει κατεκοσμήθητε, Μάρτυρες Χριστοῦ ἀθλοφόροι κραυγάζοντες, σὺ ὑπερύψωσον, Χριστὲ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἱερῶς τὸν βίον διηλύσητε πιστοὶ, καὶ ὡς ὁσίοις τὸν ἀμοιβὴν μετεχωρήσατε, δίξαι πρόσωπος, ἀσωμάτων ὡς ἀμίλλοχος, σὺ ὑπερύψουσα εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας.

Νεῦσον γῆ τὸ ἀφίλεω πάντων αὐλίζεσθαι τὸ προκεκοιμημένον Σώτηρ δι' ὃν ἔκαμον πίστεως εἰς σὲ δικαιώσας καὶ χάριτι, σὺ ὑπερύψουσα εἰς πάσας τὰς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Μακαρίζομεν πάντες σὲ Παναμώμητε, καὶ τὸν λόγον τὸν ὄντως ὑπὲρ μακάριον σάρκα δι' ἡμᾶς γενόμενον γεννήσασα. ὃν ὑπερύψωσον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὠιδὴ, θ'. Θεὸν ἀνθρώπους ἐδίνω ἀθανάτους.

Ἐλπὶς μαρτύρων χορὸς ὑφάνθη, καὶ τρόπος τοῦ σὺν ἀγάπῃ ζῆσαι τύρους ὑπέρασε, τὸ μαλλόπωλον πάντες ἀφροτυπώσασα τῷ μὴ σαλευομένῳ, ὕμνος ἀνάπαυσιν, ἧς τὸ μεταστῆναι ἀχρὶ πίστει ἐξίωσεν.

Λαμπρὰς καὶ θείας τυχεῖν ἐλάμψεως τὰς σὰς Χριστὲ τὰ πίστει μεταστάντα ἐδόκησεν. ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἀνάπαυσιν, μόνος ὡς ἐλεήμων, τέρψιν διαρρέουσης, καὶ τῆς αἰωνίου ἀξίων μακαριότητος.

Ὁ ὢν τῇ φύσει, χρηστὸς καὶ μακροθυμος, καὶ θελητὰς ἐλέους, δυναμωχρίας τὸ ἄβυσσος δεκτικὸς πάσης κακώσεως, καὶ σκιᾶς τὸ δύναμι Σώτερ μετέστησας, ἔνθα καταλάμπει σε τὸ φῶς τῶν τῶν καταξίωσον.

Θεοτοκίον.

Σκέπουσι σήμερον ἀγγέλοι γενόμενοι, καὶ κιβωτὸν, καὶ πλάκα σὲ τὴν τόμε τῆς χάριτος, διὸ σὲ ὃν ἔρημος δεδόξασται πᾶς δεδικαιωμένος διὰ τὸ αἵματος τὸ σωμάτων δόσης ἐν τῆς σῆς χαρᾶς παιζόμενος.

Ὁ Διάκονος.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, καὶ παίξεις.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκφώνησιν. Ἀρχόμεθα τῶν ἰδιομέλων. Ἦχος δ'. Ἰώσηφ μοναχοῦ.

Ἦχος δ'.

Πόσα τῆς βίου πρᾶγμα διαμένει λύπης ἀμέτοχος; ποῖα δόξα ἔστηκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος; πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα. μία

ῥοπὴ, καὶ πάντα πάντα θάνατος διαδέχεται. ἀλλ' ὦ τοῦ φωτὸς, Χριστὲ, τῶν προσώπων σου, καὶ τῆς γλυκασμοῦ τῆς σῆς ὡραιότητος, ὃν ἐξελέξω ἀνάπαυσον, ὡς φιλάνθρωπος.

Ἦχος β'.

Οἴμοι, οἷον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη ἐκ τοῦ σώματος. ἴδιμοι, ὅτι πόσα δάκρυα, καὶ οὐκ ὑπάρχει ὁ ἐλεῶν αὐτήν. πρὸς τοὺς ἀγγέλους τὰ ὄμματα ῥέπουσα, ἀπράκτως καθικετεύει. πρὸς τὰς ἀνθρώπους τὰς χεῖρας ἐκτείνουσα, οὐκ ἔχει τὸ βοηθοῦντα. διὸ ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοὶ, ἐποπτεύσαντες ἡμῶν τὸ βραχὺ τῆς ζωῆς, τῷ μετασάντι τὴν ἀνάπαυσιν παρὰ Χριστοῦ αἰτησώμεθα, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἦχος γ'.

Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον. οὐ παρεμείνει πλοῦτος, οὐ συνοδεύει ἡ δόξα. ἐπελθὼν γὰρ ὁ θάνατος ταῦτα πάντα ἐξέκρινεν. διὸ Χριστὸν τῷ ἀθανάτῳ βοήσωμεν· μετάστησον ἐξ ἡμῶν ἀνάπαυσιν, ἔνθα πρέπων ἐστὶν ὑμνοῦντα μόνον ἡ κατοικία.

Ἦχος δ'.

Ποῦ ἐστιν ἡ τοῦ Κόσμου πρόνοια; πῶς ἐστὶν ἡ τῆς πρασκήνου φαντασία, πῦ ἐστὶν χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος; σὴ ἐστὶν τῇ οἰκείᾳ ἡ πλημμύρα καὶ ὁ σύρφετος; πάντα κόνις, πάντα σποδὸς, πάντα σκιά. ἀλλὰ δεῦτε βοήσωμεν τῷ ἀθανάτῳ Βασιλεῖ, Κύριε τῷ αἰωνίῳ σου ἀγαθῷ ἀξίωσον τὸν μετασάντα ἐξ ἡμῶν, ἀναπαύσει αὐτὸν ἐν τῷ ἀγκόλῃ μακαρίσιτε.

Ἦχος πλ. α'.

Ἐμνήσθην τῶν Προφητῶν βοώντος· ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός. Καὶ πάλιν κατενόησα ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ εἶδον τὰ ὀστᾶ τὰ γεγυμνωμένα· καὶ εἶπον· ἄρα τίς ἐστι βασιλεὺς, ἢ στρατιώτης, ἢ πλούσιος, ἢ πένης, ἢ δίκαιος, ἢ ἁμαρτωλός; ἀλλὰ ἀνάπαυσον Κύριε, μετὰ δικαίων τὸν δοῦλόν σου.

Ἦχος πλ. β'.

Ἀρχὴ μοι καὶ ὑπόστασις τὸ πλάσαντός με χεῖρες. πρόσταγμα. βουληθεὶς ὁ ἐξ ἀοράτου με, καὶ ὁρατὸς με ζῶον συμπήξας φύσει, γνῶθέν μου τὸ σῶμα. ἐπλάσας, ἐδίδασας δέ μοι ψυχὴν τῇ θείᾳ σου καὶ ζωοποιῷ ἐμπνεύσει. διὸ Χριστὲ ὁ δοὺς σου, ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν σκηναῖς δικαίων ἀνάπαυσον.

Ἦχος βαρύς.

Κατ' εἰκόνα σου καὶ ὁμοίωσιν πλασθέντα με ἐν ἀρχῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ παραδείσου τρυφῆς κατάρχον σου καὶ κτισμάτων, φθόνῳ δὲ διαβόλου ἀπατηθείς, τῆς βρώσεως μετέσχε, τῶν ἐντολῶν σου παραβάτης γενόμενος. διὸ πάλιν εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη, καταδίκασας ἐπιστρέφει, Κύριε, αἰτοῦσθαί σε ἀνάπαυσιν.

Ἦχος πλ. β'.

Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι, ὅταν ἐννοήσω τὸν θάνατον, καὶ ἴδω ἐν τοῖς τάφοις κειμένην τὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ πλασθεῖσαν ἡμῖν ὡραιότητα ἀμορφον, ἄδοξον, μὴ ἔχουσαν εἶδος. ὦ τοῦ θαύματος, τί τὸ περὶ ἡμᾶς τὸ γέγονε μυστήριον; πῶς παρεδόθημεν τῇ φθορᾷ, καὶ συνεζεύχθημεν τῷ θανάτῳ; ὄντως Θεῷ προσέχει, ὡς γέγραπται, τοῦ παρέχοντος τῷ μετασάντι τὴν ἀνάπαυσιν.

vel unum momentum ſtat: cuncta lechum colliget. Verum in lumine vultus tui, & in pulchritudine tuæ ſuavitatis, Chriſte, ei quem elegiſti, da requiem, ut benignus.

Tonus ſecundus.

Heu me! qualem lectam anima e corpore ſeparata ſuſtinet? heu me! quantum plorat, nec eſt qui miſereatur ejus. Ad Angelos ſi convertat oculos, irrite deprecatur: ſi ad homines tendat manus, opem qui ferat, non invenit. Idcirco, dilecti Fratres, brevitatem vitæ contemplati, requiem defuncto huic, & magnam animabus ruſtris miſericordiam a Chriſto deprecemur.

Tonus tertius.

Vanitas ſunt humana cuncta, quæ poſt mortem non amplius excabunt. Divitiæ nuſquam ſuperſunt; nec nos comitatur gloria. Repente namque ſuperveniens mors, hæc cuncta diluat. Chriſto propterea immortali clamemus. Ei qui a nobis migravit da requiem, ubi lætantium ornatum eſt habitatio.

Tonus quartus.

Ubi mundi eſt affectus? ubi rerum inanium ſpecies? ubi aurum & argentum, ubi turba & tumultus famulorum? omnia pulvis, omnia cinis, omnia ſunt umbræ. Veniam accedite & immortali regi clamemus. Domine æternis tuis bonis dona eum qui a nobis migravit, in indeficienti beatitudine data illi requie.

Tonus obliquus primus.

Recordatus ſum Prophetæ clamantis: Ego ſum terra & pulvis: Et iterum monumenta contemplatus ſum: oſſaque carnibus denudata conſpexi. Et dixi: Quid utique rex eſt, vel miles, vel dives, aut pauper, juſtus aut peccator? verum ſimul cum juſtis da requiem, Domine, ſervo tuo.

Tonus obliquus ſecundus.

Eſſe principium mihi dedit efficax tuum præceptum. Volens enim ex inviſibili & viſibili me natura animal compingere, e terra mihi corpus efformaſti: animam vero divino & vivifico tuo aſflatu dediſti. Idcirco, Chriſte, in viventium regione, in tabernaculis juſtorum, ſervo tuo da requiem.

Tonus gravis.

Ad imaginem & ſimilitudinem tuam conditum a principio hominem, in paradiſo ſtatuiſti, creaturis reliquis dominantem. Invidia vero diaboli deceptus, mandatorum tuorum tranſgreſſor factus, cibum veritum deguſtavit. Hac de cauſa rurſus in terram unde ſumptus erat eum reverti, & requiem petere, jubſiſti.

Tonus obliquus ſecundus.

Lachrymor & doleo cum mortem conſpicior, & in monumentis jacentem, ad Dei ſimilitudinem conditam venuſtatem, informem, inglorium, & absque ſpecie conſpicio. O remirandum! Ut quid hæc circa nos geſta ſunt? quomodo corruptioni traditi, & morti ſumus copulati? Vere Dei juſſu, prout ſcriptum eſt, qui etiam migranti a ſæculo requiem præbet.

In regno tuo memento nostri Domine.

Beati pauperes spiritu.

Beati qui lugent.

Beati mites.

Beati qui famem patiuntur.

Beati misericordes.

Tonus obliquus secundus.

Sancti pueri.

Paradisi civem, e cruce tibi clamantem: Memento mei etiam ante pœnitentiam, latronem prædestinasti. Indignum etiam me tali beneficio dona.

Beati mundo corde.

Mortis & vitæ dominator, in aulis sanctorum ei quem e cadaveris assumpsisti, da requiem, & memento mei cum veneris in regnum tuum.

Beati pacifici.

Qui animabus corporibusque imperas, in cujus manu spiritus noster est, afflictorum consolatio: da requiem in regione justorum servo tuo e vinculis a te sublato.

Beati qui persecutionem.

In vivorum regione te Christus collocet, & paradisi portas aperiat: regni te civem renuncie, & remissionem donet vitæ tuæ excelsum Christo dilecte.

Beati oculi eum.

Exeamus & monumenta circumlustremus: nuda ibi tantum sunt ossa; ibi homo vermium esca est, & mœrus victor. Agnoscamus quid divitiæ sint, quid pulchritudo, quid robur, quid venustas est.

Gaudete.

Audiamus quid omnipotens exclamet. Væ requentibus ut diem tremendum Domini videant. Tenebris ille totus suffusus est & ignis cuncta deinceps probabit.

Gloria.

Principii experti, & generationi, & processui gloria: Patrem generantem Filium adoro, genitum Filium glorifico, cum Patre & Filio simul effulgentem Spiritum laudo.

Et nunc. In *Deiparam*.

Quomodo ex uberibus lac tibi fœturit Virgo? quomodo cunctæ creaturæ patrissium enutris? ut vidit qui e petra venas aquarum sitienti populo eduxit. Sicut scriptum est.

Beata via qua procedis: quia tibi, quietis locus præparatus est.

Versiculus. Ad te Domine clamabo.

Apostolus.

Ad Thessalonicenses Pauli Epistolæ lectio.

Cap. 4.

FRatres: Nolumus vos ignorare de dormientibus.

Finis.

Et sic semper cum Domino erimus.

Alleluja.

Beatus quem elegisti, & assumpsisti Domine.

Evangelium ex Joanne.

DIxit Dominus, ad venientes ad se Judæos. Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me.

Finis.

Quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, Patris.

Dicamus. Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. μνήσθητι ἡμῶν Κύριε,

16 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες.

Μακάριοι οἱ πραεῖς.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες.

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. Ἦχος πλ. β'.

Οἱ ὅσιοι παῖδες.

Ληστὴν τὸν παραδείσου Χριστὲ πολίτευσαι, ἐπὶ σταυροῦ σε βοήσαντα τὸ, μνήσθητί μου, πραότατε σαργάσω. διὸ τῆς μετανοίας ἀξίωσόν με ἐμὲ τὸ ἀνάξιον.

Μακάριοι οἱ καθαροί.

Ὁ ζωῆς κυρεύων, τῷ τῶ θάνατι, ἐν ταῖς αὐλαῖς ἁγίων ἀνάπαυσον ὃν προεπλάσω ἐκ γῆς προσώποις, τῷ μισθαπόδοσιν ἐλπίζοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί.

Ὁ τῇ ψυχῇ δεσπόζων καὶ τῷ σώματι, αὐτὸν τῇ χειρὶ σου νῦν ἡμῶν, τῷ δουλεύοντα παραμυθίαν. ἀνάπαυσον ἐν χώρᾳ δικαίων ὃν μετέστησας δούλον σου.

Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι.

Χριστὸς σε ἀναπαύσοι ἐν χώρᾳ ζώντων, τῷ πύλας παραδείσου ἀνοίξαι σοι, τῷ βασιλείας δεῖξαι πολίτευμα, ὃ ἀρωγὸν σοι δίκην ὑμνητὴς ἐν βίῳ, φιλόχριστε.

Μακάριοι ἐστε.

Ἐξέλθωμεν καὶ ἴδωμεν ἐν τοῖς τάφοις, ὅτι γυμνὰ ὀστᾶ ὁ ἄνθρωπος, σκωλήκων βρῶμα, τῷ δυσωδία, τῷ γνάθων τύφος πλήσας, τὸ κάλλος, ἰσχύς, ὑδροφόβεια.

Χαίρετε.

Ἀκούσωμέν τι κράζει ὁ παντοκράτωρ. οὐαὶ οἱ ἐζηντωκότες θεάσασθαι τὴν φοβερὰν ἡμέραν Κυρίου. ὅπου γὰρ ἐσμὲν σάπιες, ποῖ ὀπτασίαν τὰ σύμπαντα. δόξα.

Ἀπάρχου τῷ γενήσεται, τῷ προόδου. Πατέρα προσκυνῶ τὸ γεννήσαντα, Τὸν δοξάζω τὸ γεννηθέντα, υἱὸν τὸ συνεκλάμπον Πατρί τε τῷ Τέῳ, Πνεῦμα ἅγιον.

Καὶ σύν, Θεοπρεπῶν,

Πῶς ἐκπεσοῦσα σου γαλᾶ βρύσις Παρθένε; πῶς ξύλου τὸ ξηρὸν τῆς κτίσεως; ὡς πέδιλα ὁπλάσας ἐκ πέτρας, τοῖς φλέβας τῷ ὕδατι, δίψωντι πλάσῃ, καθὼς γέγραπται.

Μακαρία ἡ ὁδὸς ἡ πορεύσῃ σήμερον. ὅτι ἀπορράθησαν πόνοι ἀναπαύσεως.

Σίχος. Πρός σε Κύριε κεκράξομαι.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοί, οὐ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν περὶ τῶν κεκοιμημένων.

Τέλος.

Καὶ ὕπνῳ πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα.

Ἀλληλούϊα.

Μακάριος ὃν ἐξελέξω, τῷ προσελάβου Κύριε.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννου.

ΕΙπεν ὁ Κύριος, πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, τῷ πιστεύων τῷ πέμψαντί με.

Τέλος.

Ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός.

17 Ο Διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σε.

17

Adhuc rogamus pro requie animæ servi Dei. *Et reliqua de more.*

Illi terminalis primus Sacerdotum, aut Pontifex, quem contigerit adesse, dicit orationem.

Deus spirituum & omnis carnis.

Elata voce. Ad cadaver propius accedens.

Stent & astantes Sacerdotes cuncti.

Sciendum quod dum a Diacono Postulationes singulæ recitantur, orationem supra positam singuli Sacerdotes suo quisque ordine secreto juxta cadaver legunt:

Et tandem exclamant.

Quia tu es resurrectio. *Nunc autem a primo Sacerdotum, cum a Pontifice clare pronunciantur, ut promissum est: post exclamationem vero sit salutatio.*

Et præsentes Versus

Adsimilatores continuo.

Cum te e ligno monstrem.

VEnite, exercitum vale, Deo gratias agentes, defuncto dicamus. Hic quidem jam a tua cognatione delecte, & ad sepulchrum tendit, nec amplius vanitatis aut tenebrosæ carnis curam agit. Ubi nunc affines & amici? Nunc ab invicem separamur. Illi Dominus requiem conferat, precemur.

Qualis divisio, Fratres, qualis planctus, qualis luctus, hoc momento inflat? Adeste igitur, & super nobiscum versatum complectamini. Monumento traditur, lapide tegitur, tenebras inhabitat, mortis consepelitur: Affines cuncti, & amici hac hora separamur. Illi Dominus requiem conferat, precemur.

Omnis nunc vitæ vanitatisque malignus solvitur conventus: tugurio hoc spiritus defecit, obscuratum est lucem, vas confractum est, sine voce, sine sensu, mortuum, immotumque superest. Illud ad sepulchrum deducentes Dominum rogemus: ut illi per sæcula det requiem.

Qualis vita nostra est? Ptoscelius, vapor, umbraticus ros, vere. Adeste igitur & sepulchra circumlustremus. Ubi corporis venustas? Ubi juventus? Ubi illa lumina? Ubi carnis species? Cuncta velut fœnum apparuerunt, dissipata sunt cuncta. Venite & Christo cum lachrymis proclamemus.

Quam ingens luctus, quam ingens planctus, ejulatus, & angustia, animæ separatio est? Apparet tunc infernus & perditio, inanis vita, umbra non consistens, erroris somnus, terrenæ vitæ sola vanitatis imaginatione labor exiliens. Procul ideo peccatum omne vitemus, ut cœlestia possideamus.

Jacentem coram oculis mortuum hunc contemplati, ultimi monemur rationem suscipiamus: ille etenim velut tenuis vapor, e terra educitur floris instar defluxit: velut fœnum procubuit, pannis jam involvitur & ligatur, & terra regitur quem non ultra comparitarum deferri, Christum deprecemur, ut ei per sæcula det requiem.

Adeste filii Adam, circumspiciamus in terra jacentem in imagine Dei similem nobis hominem, omni vanitate destitutum, vermium rabie in momento dissolvendum, tenebris consumptum, terra tectum: quem non amplius comparitarum reciturri Christum deprecemur, ut ei per sæcula det requiem.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ λοιπὰ συνήθως.

Καὶ μετὰ τοῦ συμπληρωσαι πάντα λέγει ὁ πρῶτος τῶν Ἱερέων, ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχήν, τοῦ ἑξῆς.

Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός. Μεγαλοφώνως. Πλησίον τοῦ λειψάνου ἀπελθών, ὡσαύτως καὶ οἱ συμπαρόντες Ἱερεῖς ἅπαντες.

Ἰσέον δέ ἐστι λεγομένης ἑκάστης αἰτήσεως παρὰ τοῦ Διακόνου· ἕως ὅτου λέγεται ἡ αἴτησις παρ' αὐτοῦ, λέγει τοῦ ἀναγνώστου ψαλμὸς ὑπὲρ τῶν Ἱερέων καὶ τοῦ λαοῦ ὅτι μυστικῶς, πλησίον τοῦ λειψάνου. Καὶ ἐκφωνεῖ.

Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Νῦν δὲ παρὰ τοῦ πρώτου τῶν Ἱερέων, ἢ τοῦ Ἀρχιερέως λέγεται μεγαλοφώνως, ὡς ἀνωθεν εἴρηται. μετὰ δὲ τὸ ἐκφώνησιν, τὸ γίνεται ὁ ἀσπασμός.

Καὶ ψάλλουσι τὰ παρόντα στιχηρὰ προσόμοια, ἦχος β'.

Ὀστέα τῷ ξύλῳ σε νεκρόν.

DEUte τελευταῖοι ἀσπασμὸν δῶμεν, ἀδελφοί, τῷ θανόντι, ὡς χαιρεκακοῦντες θεώμενοι μὲν ἐξέλιπε τῆς συγγενείας αὐτὸν, τῷ πρὸς πάρα ἐπείγεται, οὐ ἔτι φροντίζομεν τῷ μεταστάντος, τῷ πελαμῶν σαρκός. πῦ νῦν συγγενεῖς τε τῷ φίλοι; ἄρτι χωρίζόμεθα· ὅνπερ ἀναπαύσαι Κύριος εὐξώμεθα.

Ποῖος χωρισμός, ὦ ἀδελφοί, ποῖος κοπετός, ποῖος θρῆνος, ἐν τῷ παρόντι ῥοπῇ; δεῦτε ὅλοι ἀσπάσασθε τὸν πρὸ μικροῦ μεθ' ἡμῶν. παραδίδοται πάρῳ, καλύπτεται λίθῳ, σκότει κατοικίζεται, νεκρὸς συναθέτεται. πάντες συγγενεῖς τε τῷ φίλοι ἄρτι χωριζόμεθα· ὅσπερ ἀναπαύσαι Κύριος εὐξώμεθα.

Ἄρτι ἡ τοῦ βίου πανηγὺρις λύεται πανήγυρις πᾶσα, τῆς μασαίοπτος, πτῶμα δὴ ἐξέλιπεν ὅλον σκιώλιμπος, ὁ σκιὸς μεμελάφυται, τῷ σκιᾶς ἐφέρετο· ἄφωνον, ἀναίσθητον, νεκρὸν, ἀκίνητον, ὅπερ παρασκήπτοντες πάρεσμεν. Κύριον εὐξώμεθα δοῦναι εἰς αἰῶνας τούτῳ τὴν ἀνάπαυσιν.

Οἷα ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐστίν; ἄνθος ἀνθρώπου τε, τῷ ὄρσος ἐμβιβαλλόμενος. δεῦτε συναπτόμεθα ὅτι τῆς πάρου ζωῆς. πῦ τὸ κάλλος τῶ σώματος, τῷ πᾶ ἀκμὴ, πῦ εἰσὶ τὰ ὄμματα, τῷ μορφὴ τῆς σαρκός; πάντα ἐξεράνθη ὡς χόρτος, πάντα ἠφανίσθησαν. δεῦτε τῷ Χριστῷ προσπέσωμεν ἐν ἐλέῃ.

Μέγας ὁ κλαυθμὸς, τῷ ὀδυρμὸς, μέγας ταραγμὸς τῷ ἀνάγκη, ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀπώλεια ἡ προσκαίρου ζωῆς, ἡ σκιὰ ἡ ἀσύστατος, ὁ ὕπνος τῶν πλάνης, ὁ ἀκατοφόρτιστος μάχθος τῆς βίου τῆς γῆς; πέρᾳ ἐκβαλόμεθα κάρμα ἅπαν τὸ ἁμάρτημα, ἵνα παράσχῃ κληρονομῆσωμεν.

Βλέποντες πρακείμενον νεκρὸν, λέγωμεν ἀναλάβωμεν πάντες τὴν τελευταίαν ῥοπὴν. ἀπορῶ παρέρχεται, ὡσπερ καπνὸς ἀπὸ γῆς, ὡσεὶ ὄνειρος ἐξέλυσεν, ὡς χόρτος ἐμπέσῃ ῥάκεσι παραγωνίμως, γῇ καλοπόμενος, ὅσπερ ἀναντὶ λιπόντες, τῇ Χριστῷ εὐξώμεθα, δοῦναι εἰς αἰῶνας τούτῳ τὴν ἀνάπαυσιν.

Δεῦτε οἱ ἀπόγονοι Ἀδάμ, ἰδωμεν εἰς γῆν βεβλημένον τὸν κατ' εἰκόνα ἡμῶν, ὅλιγον τῶ πρόσκαιρον ὑπνῶδες ὁμοιώμενον, λελυμένον τὰ μέλεσι, σαπρίᾳ σκωλήκων, σκότει παραπόμενον, τῇ καλυπτόμενον. ὅπερ, ἀφανὲς λελοιπότες, τῇ Χριστῷ εὐξώμεθα, δοῦναι εἰς αἰῶνας τούτῳ τὴν ἀνάπαυσιν.

Cum a tremendis Angelis e corpore multa vi rapienda est anima, omnium obliviscitur affinium & notorum, & solà in mente habet, quæ instant, tribunalia: finem namque habent miseriosæ carnis vanitates. Tunc judicem deprecantes, postulemus cunctì: ut omnia quæ commisit homo, condonet Dominus.

Adeste, Fratres, & in sepulchris cinerem & pulverem quo compacti sumus, contemplemur. Quo nunc proficiscimur? Aut quo evadet famus? Quis est pauper aut dives, quis dominus, quis vero liber? Nonne omnes pulvis sumus? Vultus forma corrupta est, juventutis flos mente emarcuit.

Quæcunque jucunda vel honore insignia sunt in vita; vanitas & corruptio sunt. Deficimus omnes, & morimur: reges & principes, judices & optimates, divites & inopes: cuncta denique mortalium evanescet conditio. Qui quondam enim inter viros numerabantur, in sepulchris jacent, quibus requiem a Domino precemur.

Omnia nunc corporis membra inutilia & evanida; cuncta prius agendi facultate conspicua cernuntur. Inefficacia sunt cuncta emortua, sensu privata, occubuerunt oculi, pedes vincti sunt, quiescunt manus, inanis est sodalis, lingua silentio detenta est: cuncta denique sepulchro occlusa sunt. Vere humana cuncta sunt vanitas.

Salva sperantes in te, Mater Solis occasum deficientis, Dei genitrix, optimum cunctorum precibus tuis interpella, precamur, ut ei qui hinc migravit, det requiem, ubi justorum animæ quiescunt: divinorum bonorum in aulis, justorum hæredem illum constitue, in memoria æterna, o immaculata.

Gloria. *Tonus obliquus secundus.*

Jacentem, tacitum, & spiritu orbatum, contemplati me Fratres & amici, affines & noti, super me plangite: lucerna namque die vobiscum confabulabar, & repente mihi tremenda mortis supervenit hora. Adeste itaque, desiderati, & ultimo amplexu, ultimum etiam vale dicite: nec enim vobiscum deinceps verbabor, aut de reliquo vobiscum sermonem habebo. Ad judicem tendo perfunctarum acceptatione nullatenus movendum. Servus enim & dominus, rex & miles, dives & pauper, æquali judicii conditione coram eo astabunt: & ex propriis operibus singuli quique aut gloria aut vituperio compensabuntur. Verum expecto vos omnes, & contestor, ut intermissis pro me stultum Deum interpellatis ne juxta delicta in gehennæ loco me condemnet, quin potius in vitæ lumine constituat.

Et nunc. *In Driparam: Tonus idem.*

Genitricis tuæ, Præcursoris, Apostolorum, Propheturum, Pontificum, Beatorum, Justorum, & omnium sanctorum precibus, servo tuo defuncto Christe, da requiem. Ter sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Cum spiritibus justis, *& cætera. Et Postulatio a Diacono. Et Oratio a Sacerdote dicitur. Et post exclamationem.*

Gloria. Et nunc. *Et fit dimissio.*

CHristus verus Deus noster qui a mortuis surrexit, intercessionibus illibatæ

Ὅτε ἐκ τῦ σώματος ψυχὴ μέλλει μετὰ βίας ἁρπάζεσθαι ὑπὸ ἀγγέλων φρικτῶν, πάσης ἐπιλάθεται ἡ συγγενῶν ὑγρότητος, ἢ φροντίζει τὰ μέλλοντα κακὰ ὑπομένειν, τὰ τῆς μετανάστασης, ἢ πολυμόχθου σαρκὸς. τότε τὸν κριτὴν δυσωπῶμεν πάντες ἐπιλιζώμεθα, ἵνα συγχωρήσῃ Κύριος ἃ ἐπράξαμεν.

Δεῦτε ἐν τῷ τάφῳ ἀδελφοί, βλέψωμεν ἢ πέφυκεν ἡμῶν ἡ φύσις εἰς ἐπιλάθεσθαι. τί γὰρ προφασιζόμεθα, τί δ' ἐγκαλοῦμεν; ποῖος πένης, ἢ πλούσιος, ἢ ποῖος δυνάστης, ποῖος δὲ ἐλεύθερος, ἢ οὐχὶ πάντες ἀπολοῦνται; ποῖος τὸ πρόσωπον ἐσάπη, ἢ τὸ τῆς νεότητος ἄνθος καταμάραναν ὁ Σάτανας.

Οἰκονομεταστῆς ἢ φθορὰ, πάσης τὸ ζῆν ἀφαιρεῖται τὰ περιόντα. πάντες γὰρ ἐπιλείπομεν, πάντες θνήσκομεν· βασιλεῖς τε ἢ ἄρχοντες, κριταὶ ἢ δυνάσται, πλούσιοι ἢ πένητες, ἢ πᾶσα φύσις βροτῶν· νυνὶ γὰρ, οἱ ποτὲ ἐν τῷ βίῳ πάρις καπηβόλησαν, ὧδε ὑπὲρ ἀπαύστου, Κύριον ἐξιλεώμεθα.

Πάντα τὰ τῦ σώματος νυνὶ ὄργανα ἀργὰ θεωρεῖται, καὶ τὰ πρὸ μικρῦ κινούμενα· πάντα ἀνενέργητα, ἐπιλελάθηται. ἐσβέσθησαν γὰρ καθόλου, ἐβλάβησαν πόδες, χεῖρες ἀσυχάζουσι, ἢ φωνὴ σιγᾷ ἀυτῶν· γλῶσσα τῇ σιγῇ συνελήφθη, πάντα παραδέδοται· ὅπως μετανάστης πάντα τὰ ἀνθρώπινα.

Σῶζε τὰς ἐλπιζούσας εἰς σὲ, μῆτερ τῦ φωτὸς ἡλίε Θεογενήτειρα· αἰτήσαι ἀφεσιβείας καὶ τῦ ὑπερβάλλοντος ἀναπαύσεως, δόμεθα, τῦ ζῆν μετὰ ἅγιε, ἔνθα ἀναπαύσεται τῇ δικαίων ψυχαί· θείων ἀγαθῶν κλῆρος, ῥοπὴν δώσῃ ἐν οὐρανοῖς τῇ δικαίῳ, εἰς μετάστασιν παράκλησις, αἰώνιον.

Δόξα. ἦχος πλ. β.

19 Ὁρῶντές με ἄφωνον ἢ ἄπνουν ἀκινήτως, κλαύσατε πάντες ἐπ' ἐμοὶ ἀδελφοὶ, ἢ φίλοι, συγγενεῖς καὶ γνωστοί. πλὴν γὰρ χθὲς ἡμέραν μεθ' ὑμῶν ἐλάλουν, ἢ πρὸν ἐπιλθεῖ μου ἡ φοβερὰ ὥρα τῦ θανάτου. Ἀλλὰ δεῦτε πάντες οἱ πεδεμένοι με, ἢ ἀπαλλαγεῖ με τῦ πολυκάμου ἀσπάσασθε· ἀκ ἔτι γὰρ μεθ' ὑμῶν παρέσομαι, ἢ συλλαλήσω τὰ λοιπά· εἰς κρίσιν γὰρ ἀπέρχομαι, ἔνθα προσκαλεῖται ἐστι. δῆλος γὰρ ὁ δικαιοκρίτης παρέσεται, βασιλεὺς ἢ πρατιώτης, πλούσιος ἢ πένης ἐν ἀξιώματι ἴσῳ. ἕκαστος γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων, ἢ ἐξεχθήσεται, ἢ κίρνωθήσεται. ἀλλ' αἰτῶ πάντες καὶ ἱκετεύω ἀδιαλείπτως ὑπὲρ ἐμοῦ προσδέξασθαι Χριστῷ τῷ Θεῷ· ἵνα μὴ κατακρίνῃ με ἐν τοῖς ἁμαρτίαις μου ἐν τῷ τότε με βασάνῳ· ἀλλ' ἵνα με καταξιώσῃ ὅπου τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον ὁ αὐτός.

Πρεσβείαις τῶν πεύσης σε, Χριστὲ, ἢ τῶ Προδρόμου σου, καὶ πρὸ μικρῦ κλαυσάντων, πάντα ἀνενέργητα, πεπραδέασθαι. ἐβλάβ

A te procedunt, & ad te cognoscentium te spiritus revertuntur Domine: propterea rogamus, spiritui demortui servi tui N. in justorum consortio da requiem: & in secundo tremendoque tuo adventu fac illum exurgere: Verum non in condemnationem; sed in justificationem resuscita: non enim coram te justificabitur omnis vivens. *Exclam.* Quia tu es requies, &c.

Παρὰ σοῦ, καὶ πρὸς σὲ τὰ πνεύματα τῶν ἐπιγινωσκόντων σε Δέσποτα. διὸ δυσωποῦμέν σε ἀνάπαυσον τὸ πνεῦμα τοῦ κεκοιμημένου δούλου σου, τοῦ δ', ἐν τόπῳ φωτεινῷ ἐν χώρᾳ δικαίων, καὶ ἀνάστησον ἐν τῇ δευτέρᾳ σου καὶ φρικτῇ παρουσίᾳ, μὴ εἰς κρίσιν ἐξαναστάσεως, ἀλλ' εἰς δικαίωσιν. οὐ γὰρ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. Ἐκφ. ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ δούλου.

In Barberino S. Marci reperiuntur istæ aliæ.

Oratio pro mortuo.

DEus noster, Deus salutis, opifex, Salvator, judex vivorum & mortuorum qui deducis ad inferi portas & reducis, qui ex nihilo ad esse vocas, qui e terra formasti hominem & propter peccatum in terram convertis, & propter humanitatem tuam ad vitam revocas: da requiem Domine animabus servorum tuorum, in perpetua misericordia, in luminis venustate, in quietis loco, in sinu Abrahæ, Isaac & Jacob, cum sanctis omnibus qui a sæculo tibi placuerunt: in Christo Jesu Domino nostro.

Alia oratio pro defuncto.

O Bone & humane Deus, servo tuo in justorum mansionibus requiem præbe, nostros etiam fines Christianos sine peccato in omni verbo & opere bono custodi.

Εὐχὴ ἐπὶ τελευτήσαντος.

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, ὁ δημιουργὸς καὶ Σωτὴρ, καὶ κριτὴς τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν, ὁ κατάγων εἰς ᾅδου πύλας καὶ ἀνάγων. ὁ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παράγων, ὁ ἐκ γῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς γῆν δι' ἁμαρτίας ἀποστρέψας, διὰ δὲ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνακαλούμενος εἰς τὴν ζωὴν, ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου Δέσποτα ἐν ἐλέει διηνεκεῖ, ἐν λαμπρότητι φωτὸς, ἐν τόπῳ ἀναπαύσεως, εἰς κόλπους Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Εὐχὴ ἄλλη ἐπὶ τελευτήσαντος.

Ὁ Ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς, ἀνάπαυσον τὸν δοῦλόν σου ἐν μοναῖς δικαίων, καὶ ἡμῶν τὰ τέλη Χριστιανὰ καὶ ἀναμάρτητα διατήρησον ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

IN OFFICIUM EXEQUIARUM NOTÆ.

1 ΑΚολουθία τῶν ἐξοδιαστικῶν.) Carmen e scena discedentibus, canî solitum ἐξόδιον est, eaque voce cujuslibet rei finem, vitæ terminum ἔξοδον τῆς ζωῆς, vocant. Eaque de causa vitæ viæque terminum attingentibus persolutum officium ἐξοδιαστικὸν dicitur, forsan ad instar ἐξόδου Hebræorum libertatem recuperatam post discessum ex Ægypto memorantis, de quo Deut. 16. Levit. 23. & numer. 29.

2 Καὶ ἐπὶ τοῦ θυμιατοῦ θυμίαμα.) Thuris in funeribus usum perantiquum esse declarat S. Ephræm testamentum. *Orationes quoque, ait, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis*, mox infra, *date vaporationem suavi boni odoris in domo Domini: me orationibus vestris comitamini, & aromata Deo offerte.* Prior tempore Tertullianus, thuris & aromatum copiam in funeribus Christianorum consumi solitam, scribit in Apologetico adversus gentes cap. 42. *Thura plane non emimus? Si Arabiæ queruntur, sciant Sabæi, pluris & charioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quam diis fumigandis.* Hinc illa nuper in thure vaporando MS. Cryptoferr. oratio inter varias lectiones; & Nili Jacobis Tuscu'i defuncti discipulus Bartholomæus funus ejus describens, μέχρι οὗ ... inquit, ... *Totam noctem illam in psalmis & funereis Hymnis cantandis peregimus: mane vero cum cereis, & incenso, & ... lectulo sublato corpus extulimus.*

3 Ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως.) Purgatorii vocem, ut & Græcorum quidam respuunt, rem ipsam alii non admittunt: adversus eorum nuperam errorem, nuperi quoque Græci decertant, Caryophylus præsertim & Arcudius opere de Purgatorio speciatim edito. Omissa vero armorum hujusmodi, quæ alii tractant copia, telum fortius in obstinatam prave sentientium mentem contorquendum non censeo, præter id quod ipsi suis verbis, orationibus, & votis depromunt. In liturgia siquidem quotidie non minus mortuorum quam viventium memoriam agunt, pro quibus, nominibus etiam, coram e Diptychis τῶν κεκοιμημένων recitatis, προσφορὰς offerunt. Sabbati officium plura νεκρώσιμα τροπάρια complectitur. Annis insuper singulis ante magnam quadragesimam, vigilia Pentecostes, & primo mensis Octobris Sabbato, legunt, Ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων πάντων κεκοιμημένων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, *Officium cunctorum a sæculo dormientium Christianorum.* Uniuscujusque præterea recens defuncti memoria studiose recolitur, precibus & sacrificiis Deo oblatis tertio, nono, & quadragesimo die: τὰ τρίτα, τὰ ἔνατα, καὶ τὰ τεσσαρακοστὰ, inquit Nicephorus, quia tunc cadaver, ἀλλοιοῦται τοῦ προσώπου ὁ τύπος; *immutatur, faciei discrimine quo dignoscitur homo, deperdito typo*, quia nono die *corpus omnino tabescit, solo corde a putredine incolumi*: ... *ad tandem, quia quadragesimo die etiam cor cum reliqua corporis mole diluitur*; ... Rationes tamen illas experientia refellit, & Neophytus Rhodius in sua Synopsi vernacula, ex Clemente Apost. Const. lib. 8. cap. 48. alias rationi magis consonas depromit. τὰ τρίτα, inquit, ad tertium diem dilatam Christi resurrectionem ostendunt; τὰ ἔνατα, novem Angelorum choris mortuum aggregari deprecantur: τὰ τεσσαρακοστὰ, luctum Israelitici populi in Moysi morte ad quadragesimum usque diem productum, sicis pro anima sui defuncti precibus felicius adumbrant: quæ ἐνιαύσια anniversaria a die τελευτῆς obitus, sive τελειώσεως consummati & beati transitus, sequuntur. At quod præ cæteris convincit argumentum illud est, quod tum hic, tum sexcentis aliis locis orant Græci, ut animæ mortui detur requies: ἀνάπαυσον, ajunt, τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου: ut e tenebris ereptam, ἐν τόπῳ φωτεινῷ; ab æstu, ἐν τόπῳ χλοερῷ: ab intolerandis ardoribus, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως ... Deus eam constituat.

4 Μετὰ κηροφόρων.) Inter pristinos Christianorum mores, etiam hic mortuos sepeliendi cotius Cleri præcedente cœtu, fuit Gentilitatis tempore usitatus, solebat namque Marcellus Pontifex Martyrum corpora cum Presbyteris & Diaconis, cumque Hymnis & Canticis sepelire, ut narrat in Pontificum Romanorum vitis Ciacconius. Accensas quoque faces adhibuisse, nec pompæ exterius emicantis solemnitatem recusasse, Cypriani acta commonstrant. *Ita B. Cyprianus passus est*, aiunt illa, *ejusque corpus propter Gentilium curiositatem, in proximo positum est cum cereis & Scholaribus, in areis Macrobii Candidi Procuratoris, cum voto & triumpho magno.* Ritum eumdem circa Paulam servatum testatur Hieronymus. *Quæ translata est, ait, Episcoporum manibus, & cervicem feretro subjicientibus, cum alii Pontifices lampades, cereosque præferrent, alii choros psallentium ducerent, &c.* Gregorius in funere Pulcheriæ: ... *Non mihi illo tempore lumen ignis visum est; quamvis multum & copiosum, ex transverso utrinque continuis cereis lampadibus præcedebatur.*

5 Ἀποτίθεται ἐν τῷ νάρθηκι.) Vestibula Ecclesiarum excipiendis mortuorum corporibus, ex parte fuisse destinata, superius est declaratum. Cumque sanctum missæ sacrificium expiandis vivorum & defunctorum peccatis sic institutum, hac mente Sacerdos Græcus, solemni procedendi ritu & comitatu, dona sacra e Prothesios mensa, ad altare delaturus ad Narthecem usque, quasi mortuis sacrificii partem polliciturus descendit, & Narthecem aliquando templi suffumigans, non minus mortuos quam viventes sanctificare, & in precum consortium admittere, profitetur. Hinc Narthecem intra templi ambitum claudit ... *Ita ut & Sacerdotes cum sacris sanctificationibus, id est sacris donis, circa Cherubicum Hymnum in eo pertranseant, & postes forsan in eo tumulos, & sanctorum imagines ibidem depictas suffumigent, & sacrarum precum ritus perficiant*, atque adeo nulla nefanda vel vetita actione violari, nec ut prophana loca reputari, docet Balsamon in Can. epistolæ Dionysii Alexandrini ad Basilidem.

6 Ἐν ᾠδῇ τίνι ... Ἀλληλούϊα.) Nulla vox frequentior in Græcorum exequiis quam, *Alleluja*: qua Latinos etiam in funeribus usos edocemur a S. Hieronymo de morte Fabiolæ, *tum fama volans tanti prænuncia luctus, totius urbis populum ad exequias congregabat. Sonabant Psalmi, & aurata tectorum templorum in sublimi quatiebat, Alleluja.* Est etiam apud Hugonem Menardum in notis in Gregorii Sacram. officium, cujus hæc sunt primordia, *In primis cantatur Psalmus, In exitu Israel de Ægypto cum Antiphona, vel Alleluja.* In signum vero lætitiæ, tum Scholiastes citatus, tum Ligaridius Chius scribunt frequens, *Alleluja* decantari; quasi defuncto, hujus vitæ miseriis perfuncto, & jam beatitudinis æternæ compoti gratulari gestiant viventes: vel, ut alii exponunt, quasi perturbatos quosvis de morte suorum consolari tentet Ecclesia, & ad laudandum secretum æquumque divinæ providentiæ ordinem excitare. Nec displicet expositio hæc: sæpius etenim afflictas animas, & repentino casu perculsas, si quando. sensus affe-

Extbol.

ctusque suos cum voluntatis divinæ decretis exæquare nitantur, funeralem aliam hanc vocem, δόξα σοι ὁ Θεός: ut in Ecclesia τὸ, *Alleluja*, in tristitiæ lenimentum devotius pronunciare observavi.

7 Τῷ ἐνταῦθα σε ...) Indicant hæc, post ultima verba sequentis versus, quæ sunt, ... addendum ... & pariter in fine cujuslibet versus hujusce ...

8 Τῷ ἐνταῦθα. Ἀλληλούϊα.) Idem de his sicendum judicium. subjungendum videlicet Ἀλληλούϊα, in cujuslibet versus hujusce ... fine, sicut & ultimis primæ verbis, quæ sunt τὸ στόμα σε.

9 Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.) Ab horum verborum repetitione frequenti, moduli sequentes dicuntur εὐλογητάρια quæ infulse, ut plerumque solet, ex affinitate syllabarum non sensus, ... seu *benedictionem impertiri*, Meursius interpretatur.

10 Ὁ συνάναρχος Υἱός.) An Filius Dei sicut Pater innascibilis, qui tamen a Patre ut ex sue originis principio procedit? Non ita, inquit Gregorius Theologus orat. 35. in sancta lumina. ... *Filius non est sine principio, siquidem ex Patre est: quod si temporis principium accipit, principii etiam est expers.* Hoc sensu tum in hoc libro frequentius, tum apud SS. PP. Athanasium, Cyrillum Alexandrinum, Isidorum Pelusiotam, Damascenum, & alios; Verbum divinum ἄναρχον reperies vocatum.

11 Ἡ ἀκροστιχίς.) Acrostichin hanc attentius perlegenti, pluribus superfluis litteris ejus ordo turbatus apparet: Verum illæ modulorum additiciorum & interjectorum sunt primordiales, non versus ullius ad Canonem pertinentis.

12 Ἕτερος κανὼν ...) Plures Canones composuit Theophanes, quibus versus Jambicos præposuit. Primo qui est in Anthologio ... præmittit istum.

Θεοφάνους ὁ πρῶτος ἀγγέλων ὕμνος.
Primus hymnus Theophanis est Angelorum.

Sexto vero huic qui de mortuis est, alium hunc affixit ...

13 Θεοφάνους.) Theophanes hujus Canonis auctor, Theodori, frater est: amboque γραπτοὶ appellati, non quia Graptorum essent Episcopi, ut quidam indocte nimis & rustice, sed quia tempus in eorum frontibus ferro candenti inustis, ... inscriptos, ... impius Theophilus, ob defensum sacrarum imaginum cultum in exilium egerit. Hi speciatim cum Joanne Damasceno, Cosma Majumensi Episcopo ejus præceptore, & Josepho, sacris Hymnis componendis vacantes, ὑμνογράφοι sive μελῳδοὶ dici meruerunt.

14 Ὁ οἶκος.) Vocem speciatim ignotam amplo sensu pro more interpretatur Meursius, & *domi Lectionem in Ecclesia usurpatam* vertit: at quænam sit illa lectio, divinandum relinquit lectori. Nodum resolvit Ligaridus, & οἶκον, ubi Canticis Ecclesiasticis præfigitur, *ædificium, compagem, lectam fabricam* ... dici scribit; sic quemadmodum quasdam vocant Itali *Stanze*, id est proprie domus, propter Stropharum sibi adhærentium ordinem, quasi variæ unius habitationis contignationes.

15 Ἰωάννου μοναχοῦ.) Et Damascenus non ut solo notus inter præcipuos, non Theologos modo, sed & Hymnographos recensetur.

16 Μακάριοι.) Mortuorum officio ... de quibus nos alibi, admiscetur recitatio: quia pietatis operibus æternæ vitæ merces conceditur.

17 Ὁ Δίκαιος.) Diaconi munus est juxta Dionysium ad preces pro defuncto reque faciendas sæpius exhortari. ... de Eccles. Hier. cap. 7. *Ministrorum primus cunctos hortatur, ut beatam perfectionem, quæ in Christo est, pro defuncto expostulent.*

18 Γένηται ...) Mortuos jam jam cremandos aut sepeliendos Gentiles salutabant.

Salve æternum mihi maxime Palla.
Æternumque vale.

Dixit Æneas apud Virgilium. Hancque ut a Christianis receptam, etiamnum hodie Græci observant consuetudinem. Primo enim e Sacerdotibus, quem reliqui inde sequuntur, propius ad cadaver accedente, & orationem recitante a cunctis amplexu & osculo mortuus excipitur: de quo more Dionysius *ἐπὶ τῷ κεκοιμημένῳ ὁ θεῖος ἱεράρχης εὐχὴν ἱερωτάτην ἐπ' αὐτῷ ποιεῖται, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν αὐτός τε ὁ ἱεράρχης ἀσπάζεται τὸν κεκοιμημένον, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παρόντες ἅπαντες. Mox accedens ad mortuum divinus Præsul, sanctissimam precem super eo facit, & post orationem præsul ipse osculo salutat eum qui obdormiit, & post eum qui adsunt cuncti.* Osculum autem illud precum pro mortuo faciendarum promissio est & arrha, os enim *τῶν εὐχῶν ὄργανον orationis efficina* est, inquit Symeon Thessalonicensis: vel juxta Ambrosium in Hexaemero lib. 6. cap. 9. *pietatis charitatisque est pignus.* Pietatis illius & eruditæ religionis debet esse, quæ corpus emortuum ut verum Dei templum veneratur, (unde & mortuos cum sancto Eucharistiæ mysterio pectori apposito sub terram condere, antiquæ religionis pietatisque Patres non abhorruerunt) & os ut vestibulum templi adorat. Cæterum osculi genus præfatum, sicut & Eucharistiam mortuis præbendi consuetudinem, scribunt desiisse apud Latinos propter Concilii Antisiodorensis primum Can. 12. dicentem. *Non licet Eucharistiam mortuis, nec osculum tradere:* Cujus tamen Canonis alia mens est, cum mortuos anathemate prius in vita perculsos, vel ob crimen aliquod ab Ecclesiæ cœtu sejunctos, osculo & Eucharistia datis, quasi resarcitæ pacis & communionis redditæ Symbolis, reconciliatos existimare solum vetet. Ut enim sceleratus quisque in vita, sic post mortem, Christiana tessera privandus est. Mortuos autem quoslibet etiam nunc Ecclesia Latina deosculari non prohibet, sed nec jubet, quæ osculi publice dandi usum nusquam assumpsit.

19 *Ὀδυρτικὰ μελῳδοῦντα.*) Ex veteri Gentilium more, natum reor in Oriente, ut insano furore mulieres percitæ, vestibus laceris, & capillis evulsis, quandoque etiam cantilenis & næniis a præficis (eas nunc vocant *μυρολογήτριαι*) in propinquorum mortε conductis, ad lugubrem cantum edendum, ululatus & lachrymas simul cieant, laudandumque mortuum recitatis, dolorem non tam emolliant, quam provocent. Cum autem etiam threnos, næniasque hujusmodi, non vereantur ipsi Antistites Orientis religiosis Ecclesiæ ritibus admiscere, merito sanctiori decreto sunt cohibiti; de quo Balsamon in Can. 106. Concilii Carthaginensis: *Ἐν τῇ Συνόδῳ δὲ ταύτῃ διάφοροι τῶν πόλεων ἐξεφωνήθησαν ... ἀπερρίφησαν ... λέγοντες ... [illegible] ... In Synodo hujus regionis urbium diversa fuerunt edicta, significantia eos celebrandorum sacrorum suspensioni esse obnoxios Antistites, qui in nobilium & procerum defunctorum exequiis officium agunt, & dicunt laudatorias preces cum Jambis, vel etiam soluta oratione. Multi enim hæc facere deprehensi sunt. Similiter & Synodali edicto excommunicati sunt Lectores, qui in eisdem musica, & querulas nugationes edunt, & pro Epitaphio, Epithalamium celebrant.* Threnos autem & æquas funereas lamentationes permisit Ecclesia, & ad preces pro defunctis habendas, mortisque cogitationem fixe menti imprimendam composuit: eæque sunt *τὰ ἰδιόμελα* nuper positi versus, & alios hic quem ore mutato mortuus ipse non abs ratione, in medio recitare fingitur. Illos porro eosdem Versus, ut nihil absurdi præferentes (quidquid obstrepant nonnulli) ipse idem Balsamon approbat in supplemento Canonis citati Latine solum editi, & ad operum ejus calcem adjecti. *Qui autem per pia Canticu naturæ vim non afferentia, & Allelujatia artificiosam vocis dulcedinem præ se ferentia, hæc faciunt, immerito segregationis pœnæ subjacent. Non enim luctuose, sed festive, ac panegyrice hodie exequias celebramus, Deo gratias agentes, cui placuit ut iis, qui defunctus est, cum fide orthodoxa migraret, & qui efferre dignatus sit, ut aperte, & cum omni libertate eos qui ex nostris excedunt, sepelimus: & non ut prius in angulis abjicimus, ut quando hæretici quidem vigebant, nostra autem abjecta & afflicta erant; quemadmodum dicit etiam Gregorius magnus in suis in Julianum invectivis orationibus. Et ideo suffitibus & cereis, & magnificis congregationibus defunctum excipimus, ut qui fit per Baptismum sanctificatur. Psallimus autem & in ipsa ... ἄμωμον Psalmum &c. Nota præsentem Canonem propter Antistites qui dicunt infaustas preces in exequiis, & de Allelujariis, quæ cantant super mortuos.* Lessos autem & observatas hucusque a Græcis mulierculis nænias leges apud Busbequium epist. 1.

20 *Ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν χοῦν μετὰ τὸ πτύον.*) Terram terræ tradimus, ut quod de terra prodiit in terram revertatur. Ita terra condunt & humant Galliarum Ecclesiæ, & Prædicatorum instituti sequaces, qui etiam in subterraneis fornicibus mortuos deponentes, illos prius terra, ut terræ terram commendent, respergunt. Hoc humanitatis officium (quid enim magis humanum, quam hominis exuvias humo reddere?) refert Bernardus serm. 26. in Cantica, se fratri exhibuisse. *Indutus*, inquit, *Sacerdotalibus solitam orationem proprio ore complevi: terram meis manibus ex more jeci super dilectum corpus, terram & ipsum futurum.*

21 *Ἐπιχέει τὸ ἔλαιον ἐκ τῆς κανδήλας.*) Meminit hujus ritus Dionysius de Eccles. Hierar. cap. 7. *ἀσπασαμένων δὲ πάντων ἐπιχέει τῷ κεκοιμημένῳ τὸ ἔλαιον ὁ ἱεράρχης. Mortuo ab omnibus salutato oleum superaffundit Antistes.* Subditque rationem paulo infra: *μέμνησο δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἱερὰν θεογενεσίαν πρὸ τοῦ θειοτάτου βαπτίσματος, πρώτη μέθεξις τοῦ ἱεροῦ συμβόλου δίδοται τῷ τελουμένῳ μετὰ τὴν ἀπόδυσιν τῆς προτέρας ἐσθῆτος ἀπαμφίεσιν, καὶ τὸ τῆς χρίσεως ἔλαιον ... Memento quia secundum divinam regenerationem ante sacrum Baptisma prima fuit Symboli participatio data initiato post integram vestis denudationem, & unctionis oleum. His demum omnibus peractis, oleo respergitur obdormiens, & tunc quidem ad sacra certamina initiatum olei unctio vocabat: nunc vero dum effunditur, ostendit pugnis omnibus perfunctum, omnique ex parte perfectum illum qui obdormiit,* quasi certaminis coronam adeptum, ut S. Spiritu ita jubente ab omnibus suis laboribus requiescat. Ex Dionysio Symeon Thessalonicensis: *Ὕστερον δὲ καὶ περὶ ἐλαίου διαλεγόμενος, ... ὅτι καλῶς καὶ γενναίως ὁ ἐν Χριστῷ τελευτήσας τὸν ἀγῶνα τετέλεκε ... Χριστὸς ... ἐκ τῆς κανδήλας ... Σφραγίς ...* Verumtamen & mortui oleo unguntur, ut Divinus ait Dionysius, in figuram unctionis illius olei, primitus in Baptismo acceptæ. Hujus ipse rationem suggerit.

Quia recte generoseque, qui vita functus est, certamen obiit. Eapropter & prius unctus est, & nunc oleo inungitur, in Christi ipsius qui Unctus est, signum, in decedentium obsignationem, & in mortuorum corporum pro Christo præliatorum consortisque designati sanctificationem. Ad hæc, & in honorem ipsorum, quia secundum Christum vixerunt, cujus sanctificationem unctionis oleum significat, ac propterea depositi velut in sepulchro sacerrimis sanctorum Martyrum reliquiis sanctum quoque Chrisma hujus olei vice superinfunditur: perfectis enim perfectum adjicere convenit. Nos itaque id agimus & mortuis in Christo fratribus oleum superinfundimus: non illud tamen viventibus præberi solitum, de quo frater Domini loquitur, sed aliud ex templi, & maxime altaris lampade. Hæc potuit esse responsio, cum Catholica sit & ab omni superstitione aliena, quam Dorotheus Mytilenensis Episcopus nationis Græcæ nomine fecit Latinis inquirentibus, *ὅτι τί χρίουσι ...* Quare mortuos oleo Græci inungunt, priusquam eos tradant sepulturæ? Simul autem adjunctam fusso a Sacerdote orationem super ipso sepulchro dicendam, e Cryptoferratensi Bessarionis, & Barberino S. Marci colligo: a priori quidem hanc primam.

Εὐχὴ ἐν τῷ τάφῳ ἐν ᾧ κατέβαλλε μύρον, ἢ ἔλαιον σταυροειδῶς τρίτον ἐπάνω τοῦ λειψάνου.

Μνήσθητι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τῇ ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου κοιμηθέντος ἀδελφοῦ ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, καὶ ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ὑπερβαίνων ἁμαρτίας, καὶ ἐξαλείφων ἀδικίας, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον πᾶν ἑκούσιον καὶ ἀκούσιον αὐτοῦ πλημμέλημα· ἐξεγείρων αὐτὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου δευτέρᾳ παρουσίᾳ, εἰς μετοχὴν τῶν αἰωνίων σου ἀγαθῶν, ἀνθ' ὧν μόνον εἰς σὲ ἐπίστευσε τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ φιλάνθρωπον. ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις τοῦ δούλου σου Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν.

Oratio in sepulchro habenda, cum Chrisma, vel oleum in modum crucis tertio super cadaver est injiciendum.

Memento Domine Deus noster, in fide, & æternæ vitæ spe demortui fratris nostri N. & ut bonus & humanus peccata superans, & iniquitates delens, remitte, relaxa, condona spontaneum vel involuntarium ejus omne delictum, exsuscitans illum in secundo tuo adventu, ut bonorum pro quibus in te verum & clementem Deum credidit, consortium percipiat. Quia tu es resurrectio servi tui Domine & tibi, &c.

In posteriori S. Marci M. S. hanc aliam reperimus.

Εὐχὴ ἐπιτάφιος καθολική.

Δέσποτα ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὁ διδοὺς κατασκηνοῦν δόξης ἀντὶ πνεύματος αἰσχύνης, καὶ τῇ ἀπορρήτῳ σου σοφίᾳ ἑνώσας ψυχὴν σώματι, καὶ πάλιν ἀναλύων, τὸ μὲν χοῦν τῷ χοΐ, τὸ δὲ πνεῦμα πρὸς ἑαυτὸν καθὼς ἔδωκας ἀφελόμενος. αὐτὸς δέσποτα Χριστὲ πρόσδεξαι τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, τοῦδε, καὶ κατάταξον αὐτὴν μετὰ τῶν ἁγίων σου ἀναπαύεσθαι εἰς τόπον φωτεινὸν ... ἐκεῖ, ὅθεν ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ λύπη, καὶ στεναγμός. ὅτι οὐκ ἔστι τοῖς δούλοις σου θάνατος ἀλλ' ἀληθῶς, ἀλλὰ ψυχῆς μετάστασις. Εἰ εἴ τι ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ ἐνθυμήσει ἥμαρτε, πάριδε ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Oratio sepulchralis Catholica.

Domine Deus spirituum & omnis carnis, qui pro spiritu mœroris gloriæ stolam rependis, & secreta tua sapientia animam corpori conjungis, & iterum resolvis, pulvere quidem pulveri restituto, spiritu autem quem dedisti ad te revocato: ipse dominator Christe, servi tui N. animam suscipe, & ut in loco lucido, in piorum regione, in loco refrigerii, unde dolor luctus & suspiria exulant, quiescat, eam colloca: quia vere servis tuis non mors, sed animæ solum emigratio est. inflicta; & si quid in verbo, opere, aut cogitatione peccavit, tu cen bonus & clemens ne respicias.

---

22 *Καὶ τὰ ἕτερα ἅπαντα.*) Quæ nimirum initio hujus officii posita sunt: *τῶν πνευμάτων Δεσπότην* adusque. *Ἐν μὲν ἐπῳδῇ δεῖ.*

23 *Δόξα σοι ὁ Θεὸς οἰκτιρμῶν ...*) Quamvis providentiæ decretum hominem in adversis consoletur; & eapropter afflictos parentes & amicos jubeat Ecclesia in has voces erumpere, post sibi conjuncti mortui sepulturam: suis tamen privatis precibus etiam cordis eorum dolorem lenire molitur. Illarum una habetur suprapositæ numero 21. orationi adjuncta in Barberino S. Marci.

Θεὸς τῶν πενθούντων, ἀντιλήπτωρ καὶ παραμυθία γενοῦ τοῖς δούλοις σου, κατάλαμψον τὴν ἀχλὺν τῆς ἀθυμίας αὐτῶν, τῷ νοερῷ σου φωτί, ἡμᾶς δὲ τοὺς δούλους ἐλθόντας εἰς τὴν τοῦ λειψάνου τιμὴν παραχρέωσαι, καὶ ἵλεως γενοῦ ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν ὅτι σὺ εἶ ἡ ἄφεσις τῶν πταισμάτων ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Deus lugentium, auxiliator & consolator servis tuis sis, mœstitiæ illorum caliginem spirituali tuo lumine illustra, nos vero servos tuos ad cadaveris curam accedentes conserva, & propitius esto iniquitatibus nostris. Quia tu delictorum nostrorum es remissio & tibi gloriam &c.

Alia est iterum tum in eodem MS. Barberino tum in Cryptof. Bessarionis.

DOmine Domine, afflictorum consolatio, & refugium : quæ habentur infra, *in officio funerêo Sacerdotis*.

Exclamatio.

Tu enim es resurrectio servi tui & tibi gloriam.

Κύριε Κύριε, ὁ τῶν δεδιβωμένων παραμυθία, καὶ τῶν λιτῶν.

Ἐκφώνως.

Σὺ γὰρ εἶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ καὶ ὁ σὸς δοῦλος· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

---

29 Ἐτὸν δὲ ὃν, ὁ τοιοῦτος.) Inscitiæ, ne dicam petulantiæ argumentum affixit hoc loco postremarum editionum Euchologii procurator, & præsentis rubricæ auctor inerudicus, dum ritum a suis majoribus prælata rubi scientia, tum sanctitate eminentibus probatum, imo & a tota Ecclesia sese cuilibet hominum generi accommodare cupientibile commendatum, varias nempe & distinctas in virorum, mulierum, & infantium funeribus recitari consuetas preces in prioribus editionibus & MS. reperiendas, ipse vel in jocum verteret, vel inique condemnare præsumpsit, ignorans fupine vel malitiose dissimulans Ecclesiam posse, exigente ratione, precum diversitatem instituere, ubi non tantum sexus, sed & ætas, conditio, mores, actiones, varietatem hujusmodi postulant.

OFFICIUM FUNERIS MONACHORUM.

MOnachorum quoniam ad Dominum migrantes, *cum corpus ejus lavari, sed nec nudum omnino conspici* conveniat : *præfectus ad hoc Monachus spongia tepenti aqua delibuta illud detergit : spongiaque crucis signum exprimit in demortui fronte, in pectore, in manibus, in pedibus, in genibus tantum*. Dein*de* indumento indutis, *vetere abjecto, nuditate tamen ejus nunquam : ita revelata ut conspiciatur, illum segni*. Quo peracto, *si magni habitus fuerit, illum cucullo circumdat, & galeam sive pileum capiti impositum ad barbam usque, ne cadaveris, apparent facies, demittit*. Tum vero *ordine Analabum ei circumponit, & Pallium ; lorasque succingit, novisque Sandaliis. Manibus deinde expandunt, & cadavere e stratu elevato, a capite ad pedes usque explicant*. Hisque *fugero officio præfectus Monachus, extremas Mandyæ partes cultello ex utroque latere secent, & cumba bifariam dividens, & Mandyæ extrema perforans : & finistri lateris partem, & dextri etiam latum ad invicem committens, & manus circumplectens, tres cruces componit, ad caput unam, ad pedes alteram, & altiam verfus genua : reliqua utriusque lateris parte, pedes ejus circumligat*.

His peractis, Hebdomadarius advocatur, qui assumpta stola, & fusfito thuribulo incenso : de more benedictionem præmittit. Nos vero incipimus. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. *Et confessor Modulor, videlicet*. Cum spiritibus justis. *Et reliquos : ad normam quæ in sæcularium exequiis præscripta fuit. Postulatio nempe a Diacono*.

Oratio a Sacerdote dicitur. Et si dimissio.

Tum vero Fratres cadaver efferentes ad Ecclesiam deportant : & si quidem Sacerdos fuerit, qui migravit Frater, corpus ejus in Ecclesiæ gremio deponitur : si Laicus, in Vestibulo, Infantis vero funereo Hymni cantandi tempore, fecelis accendentis luminibus præfectus, tardisque & interpolatis illibus ferreum signum tribus fatis interfitiis pulsat : atque ita Fratres omnes conveniunt ; quibus cereus dividis Sacrifix, subinde accendendos. Et Diacono. Benedic Domine, *exclamante : benedixit Sacerdos, non vero hfalmum* : Qui habitat in adjutorio Altissimi ; *incipiunt*. Alleluja. *Tonus obliquus quartus, & Versiculus* Beatus quem elegisti, & assumpsisti, Domine. *Versiculus*, Et memoria ejus in generatione & generationem. *Modull. Tonus idem*. Sapientiæ profundo. Gloria. *Modulus idem*. Et nunc.

In Deiparam. Mirum, porrum, & interpellatricem, erga eum quem genuisti Deum, habemus te, Deipara, nuptiarum expers, fidelium salus.

Et confestim Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas. Beati immaculati in via. Benedictus es, Domine. *Et per versus recitatur Psalmi Immaculati* (id est 118.) *prima statio, usque ad* Tuus sum ego. *Hinc namque in duas stationes illum partiuntur. In utroque vero Versu, finem Versus primæ stationis repetimus*, feliciter, Benedictus es, Domine. *Cum vero ad ultimum Versum pervenerint, nempe*, In æternum non oblivisear, justificationes tuas ; *tertio illum cantant. Atque ita postulatio a Diacono jubjungitur, & a Sacerdote Oratio prout præscriptum est. Post cujus exclamationem, Modul. Ton. obliquus* 1. Da requiem, Salvator noster. Gloria. *Modulum*. Et nunc. *In Deiparam*. Qui e Virgine ortus es. *Cunctæ hæc ordine debita dispositia, reperies in sæcularium exequiis. Post Deiparæ Modul. Psal.* 50. *dicimus : & sic Antiphonæ exordimur*.

Antiphonum primum. Tonus primus.

Exaudi me, o Deus meus genitrix, dum affligor, Domine, ad te clamo.

Solitariis a mundi vanitate sejunctis, indefessum rerum divinarum desiderium inaseitur. Gloria. Et nunc.

Sancto Spiritui honor & gloria, sicut & Patri, simul & Filio debita est. Canimus ideirco, Trinitati unum se imperium.

Deinde Versus similares S. Theophanis. Tonus primus.

Celebrandi Martyres.

Divino tuo sub vique consortio defunctum hunc, Salvator, dona, & in tabernaculis justorum colloca, in sanctorum tuorum mansionibus, in cælestibus tentoris : nec clamantia ea ad ejus delicta respicias ; sed requiem ei præbe.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΞΟΔΙΑΣΤΙΚΟΥ.

τῷ μοναχῷ.

ΕΠειδάν τις τῷ μοναχῷ τῶν Κύριον ἐκδημήσῃ ἐπεὶ οὐ δεῖ λούεσθαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾶσθαι ὅλως γυμνόν, ἀ ἐς τοῦτο παραμένος μοναχὸς, ἀποσπογγίζει τὸ λείψανον μετὰ χλιαρᾶς ὕδατος ἐν ᾧ ἀπόζῳ, ποιῶν σφράγιον μετὰ τοῦ σπόγγου σταυρὸν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ τελευτήσαντος, ἐν τῷ στήθει, καὶ ταῖς χερσὶ, καὶ ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ τοῖς γόνασι, καὶ τοῖς ὠλέναις, καὶ πλέον ἐνδὲν ἔτι ἔσω, φέρει καθαρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐνδύει αὐτὸν, φοίνικα ἐκβληθέντος τοῦ παλαιοῦ, μανδύαν τε καὶ ζώνην ἐπ' αὐτῷ διασταλῶσι. Μετὰ δὲ τὸ ἐνδύσασθαι, περιβάλλει αὐτῷ τὸ κουκούλιον, εἰ μεγαλόσχημος ἔστι, περιθεὶς τοῦ παμμακαρίου ἀνωθεν τὰς κνήμας, καὶ καταβιβάσας αὐτοῦ μέχρι τοῦ πώγωνος, ἵνα μὴ ὁρᾶται τὸ πρόσωπον τοῦ λειψάνου. Εἶτα περιζώσασα αὐτῷ τὸ ἀνάλαβον εἰς τοῦ πάξιν αὐτοῦ, καὶ τὸ παλλίον, καὶ περιζώσασα λώρον, ὑποδύει αὐτῷ σανδάλια καινά. εἶτα ἀπλώσασα μανδύας ἄνωθεν πλαγίως, καὶ ἀποκόψασα τὸ λείψανον ἐκ τοῦ ἡμισυ τοῦ, ἁπλώσασα αὐτὸ, ὑποκάτω τοῦ λειψάνου, ἀπὸ πεδίλων κεφαλῆς. Εἶτα ὁ ἐπὶ τῷ πεδίλων ἀπαγμένος μανδύας, μετὰ μαχαίρας ὑποτεμὼν τὰ ἄκρα τοῦ μανδύου τοῦ ἐν δυσὶ πλαγίοις. εἶτα δίχῃ τὸ πᾶν διελὼν καὶ ἓξ κοὰς ἐ μανδύαν ἐχ τὰ πλάγια ἄκρα, καὶ τὸ τὸ εὐωνύμου μέρους, ἐ τὸ τὸ δεξιοῦ λαμβάνει εἰς ἀλλήλα διαβιβάζων, καὶ συνιδὼν ἀμφιβαδὸν, ὥσπερ λοιπὸν σφῆς τρεῖς ἐπὶ τοῦ ἄνω τῆ κεφαλῆ, καὶ ἕτερα πρὸς τὰ πόδια, καὶ ἕτερον πρὸς τοῖς γόνασι, ἐ τῇ ὑπαλειφθέντι μέρει τῶν δύο λωρίων διαμένοντος πόδας αὐτῷ.

Καὶ μετὰ τοῦτο, προσκαλεῖται ὁ ἐφημέριος, καὶ βαλὼν ἐπιταμίαλλιον, καὶ θυμίαμα ἐπὶ τὸν θυμιατὸν, ὁλοκλήρῳ σωιθέντος· καὶ ἀρχόμεθα τὸ, Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, Παιωνία Τεκὰς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ. Καὶ τὸ σωιθὲν ἐξαπόστειλον, ἤγουν τὸ, Μετὰ πολυπλάτων Δικαίων. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁμοίως καθὼς προεγράφησαν ἐν τῇ ὀξοδίῳ ἐπὶ ἐ κοσμικοῦ. ἤγουν καὶ αἴτησις παρὰ τοῦ Διακόνου.

Ἡ δὲ κλὴ παρὰ τοῦ Ἱερέως, καὶ Κοίμησις.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἄραντες, οἱ ἀδελφοὶ τὸ λείψανον

Sanctissimæ in vita sanctissimæ, 2 ἐν ᾗ μὲν Ἱερεὺς ἦτο ὁ ἐκδημήσας ἀδελφὸς, τότε ἐναπόκειται τὸ τάφῳ λείψανον ἐν τῷ μέσῳ τῆ ναῦ· εἰ δὲ ἰδιώτης, ἐν τῷ νάρθηκι. Ὅταν δὲ ἐλθὸ καιρὸς τῆ ἐκφορᾶς ἐξοδίων ὕμνων ἐπὶ τῇ κηδείᾳ, 3 4 ἀπέρχεται ὁ κανδηλάπτης, 4 ἐν ᾗ κρούει τοὺς βαρεῖς 5 ἐπὶ τῇ σιδήρου, πεῖον τρεῖς τρεῖς, ἐν ὅπω συνάγονται πάντες οἱ ἀδελφοί. Καὶ ὅταν μὲ πάσης Κυρίε ὁ σκοπευτὴς, ἐν ἄψηται, ἐν ἐξάψῃ, τὸ, εὐλογησον δέσποτα, ἐκφωνήσαντος· εὐλογεῖ ὁ Ἱερεύς. Καὶ ἀρχόμεθα τό, Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τῇ Ὑψίστου. Ἀλληλουϊα. ἦχος πλ. δ'. Καὶ, στίχος. Μακάριος ὃν ἐξελέξω, ἐν προσελάβω Κύριε· στίχος. Καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς γενεὰν γενεᾶς. Τροπάρια ἦχος. ὁ αὐτός. Ὁ βάθει σοφίας. Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν.

Θεοτοκίον: Σὲ τὸν ἄχραντον ἐν λιμένα ἔχοντες, ἐν πρόσφυγα ἀσφαλέστατον καὶ ὑπέρτατον Θεόν· Θεοτόκε παρθένε, τῷ πιστῶν ἡ σωτηρία.

Καὶ ἰωβήλ. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σε. Ἀμωμοι ἐν ὁδῷ. Ἀλλογητὸς εἶ Κύριε. Καὶ 6 ὁ τεχνολογούμενος ἡ σφόνη τάσις τῶν Ἀμώμων, ἴσως τὸ. Σὸς εἰμι. Εἰς δύο ὃν τάσεις ποιοῦμεν τοῦτον ἐσπεῦδα· ἐν ἑκάστῳ δὲ τέλει τὸ χαῖρε πρώτης τάσεως, ἐπιλέγομεν τὸ, ἀλλογητὸς εἶ Κύριε. Ὅταν δὲ ἐλθωσιν εἰς ἐ τελευταῖον στίχον, ἤγουν τὸ. Εἰς ἐ αἰῶνα ἐκκλείσθωμεν τῇ δικαιώμασιν σε. ἀλλ' ἐστιν αὐτὸν ἐκ τέλους. Καὶ ὅπως ἐ αἴτησις παρὰ ἐ διακόνου, ἐ ὑμνὸς μυστικὸς παρὰ τοῦ Ἱερέως, ἐν ἐκφώνησις. Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας τάσεως, ἤγουν. Τὰ δικαιώματά σε ἐξεζήτησα. Σὸς εἰμι ἐγώ, σῶσόν με. Σὸς εἰμι ἐγώ, σῶσόν με. Ὅταν δὲ ἐπέρχωμεθα τῷ, Ἐπέβλεψον ἐπ' ἐμὲ, ἀλλὰ μὴ τὸν ἀλλὰ τότε εἰς ἦχον γ'. εἰς δὲ τὸ τέλος ἐκάστε στίχου, ἐπιλέγομεν. Ἐν τῇ βασιλείᾳ σε. Κύριε, μνήσθητί μου. Καὶ ἐ τελευταῖον στίχον ἤγουν, τὸ. Ζήσομαι ἡ ψυχή μου, ἐκ τοῦτο. Καὶ εὐθὺς τὸ Εὐλογητάρια, ἐν αἴτησις ὡσαύτως παρὰ τοῦ ἱερέως, ἐν ὑμνῳδία ἀναστάσιμος, παρὰ τοῦ Ἱερέως. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκφώνησις. ἦχος πλ. α'. Ἀνέπαυσας Σωτὴρ ἡμᾶς, Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Ὁ ἐκ παρθένε ἀνατείλας. Ταῦτα πάντα ἀκριβῶς γράφεται ἐν τῇ κοσμικῶν ἐξοδιαστικῇ, μετὰ δὲ τὸ Θεοτοκίον, κὺ ε'. ἐν ὅπως 7 ἀρχόμεθα τῷ ἀντιφώνων.*

Ἀντίφωνα, α'. ἦχος α'.

Ἐν τῇ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου.

Τῆς ἐρημικῆς ἄπαυστος ὁδοῦς ἐγενόμεθα, κόπου ἀπὸ ἐ μακαρίας ἐκπύ.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἁγίῳ Πνεύματι, τριὰδι δόξα, ὥσπερ Πατρὶ, πρὸ πάντων καὶ Υἱῷ, διὰ τοῦτο ἀσωμβλῆτῳ τῇ Τελειότητι μαρτυρομένη.

Εἶπε τις χαρὰ πρὸ σοῦ, τῶν ἁγίων Θεοφάνης.

ἦχος α'.

Παθεῖν μοι. Μάρτυρες.

Σὺν σωτηρίῳ δόμεθα τὰ σὰς γλυκείας μεδέξεις τὸν μετοικέσιον δέξασθαι, καὶ καταπαίρωσιν ἐν σκηναῖς δικαίων, ἐν μονὰις ἁγίων σου, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις σκηνώμασιν, τὴν ὑπερλαμπρὸν σου παρουσίαν αὐτῶν τὰ πταίσματα, ἐν παρέχου αὐτῷ τὴν ἀνάπαυσιν.

Similis.

Nullus pec cati *expers*, inter homines natus est, nisi tu solus immortalis: propterea servum tuum, Deus misericors, cum Choris Angelorum sanctis in lumine collora; iniquitates ejus tua clementia superet, & resurrectionem largire.

Similis.

Visibilia hæc cuncta superant, Salvator, tua pollicita, quæ oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non ascenderunt, Domine, quorum jucunda communione ad te mundo decedentem perfrui complaceat tibi, & ei vitam æternam præbe.

Gloria. Et nunc. *Similis. In Deiparam.*

Deprecare Christum eum parum, Mater Virgo, ut servo tuo te devote Deiparam profitenti, & Verbo vero confitenti delictorum veniam largiatur; & splendore gaudiisque sanctorum in regno suo illum perfrui jubeat.

Antiph. secundum. Tonus secundus.

Cordis mei oculos in cælum adde, Salvator, rendo: illustratione tua salva me.

Miserere nostri, Christe, qui singulis horis in pluribus offendimus: & ante finem pœnitentiæ modum concede.

Gloria. Et nunc.

Sancto Spiritui regnare, sanctificare, movere creaturam omnem competit: Deus enim est Patri & Verbo consubstantialis.

Versus similares. Tonus secundus.
Cum e ligno morcuum.

Mortis robur, corruptionemque, vivifica tua morte destruxisti, Domine: vitam vero æternam in cunctis effudisti, & mortuorum resurrectionem mortalibus largiens es: unde rogamus te, Salvator, da requiem fideli qui ad te migravit, & suavissima vultus tui specie, illum perfrui concede, o benigne. *Similis.*

Ut mortales divini tui regni participes efficeres, mortem sponte subiisti amplexus eam cum sustinuisti: clementiam tuam ideirco rogamus: compotem fac regni eni fidelem qui ad te migravit, & suavissima vultus tui specie, illum perfrui concede, o benigne.

Similis.

Tremore horrendo & expavescendo concussi, justam tuam sententiam expectant, a sæculo mortui tribunali tuo astantes, & æquum ibi judicium excipiunt. Parce tunc Domine, fideli servo tuo qui ad te migravit: & deliciis tuis æternis, & beatitudine illum perfrui concede.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam. Similis.*

Protoparentis Evæ debitum, o para, exegisti concipiens Deum, immortalitatem & resurrectionem fidelibus largientem & æterna gloria te collaudantes coronantem: quem deprecari ne desistas, ut hunc in splendoris tui lumine colloret.

Antiphonum tertium. Tonus tertius.

Captivitatem Sion e Babylone exemisti: e tormentis etiam ad vitam me eripe, o Verbum.

In austro seminantes divinas lachrymas: spicas gaudii perennis vitæ metent.

Ὅμοιον.

Οὐδεὶς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ σὺ μόνε ἀθάνατε. διὸ ἐν δίκῃ σου, ὡς Θεὸς οἰκτίρμων, ἐν φωτὶ κατάταξον, σὺν ταῖς χορεύσασαις ἀγγέλοις σε, τὴν ἀσωλαγχνίαν σε ὑπερβαίνουσαν ἀνομήματα, καὶ παρέχουσαν αὐτῷ τὴν ἀνάστασιν. Ὅμοιον.

Τὰ τῶν ἀνθρώπων κοινωνὸς, θεῖος βασιλεὺς ἐργάσῃ, σωρὸν ὑπέμεινας, θάνατον ὑπὲρ πάντων καταδέξαμενος. διὰ τοῦτο δέομεθά σου τῆς σῆς ἀσωλαγχνίας μέτοχον ἀναδεῖξαι, τὸν βασιλεύοντά σε, πίστει τῶν φώτων σε μετασχόντα, καὶ τῆς γλυκύτητός σε κλήρους πάντων ἐπιδόντα φιλάνθρωπε.

Ὅμοιον.

Τρόμῳ τῷ φρικτῷ καὶ φοβερῷ βήματι τῷ σῷ παρεστῶτες, οἱ ἀπ' αἰῶνος νεκροὶ, ψῆφον ἀναμένουσι τὴν σὴν δικαίαν Σωτὴρ, καὶ νῦν θείαν ἐκδέχονται δικαιοκρισίαν. πόθεν φύσει δέος πόσα Σώτερ, τὰ δῆλα σε πίστει τὸν πρὸς σὲ μετασχόντας, καὶ τῆς ἀϊδίου τροφῆς σε, καὶ μακαρισμοὺς ἐξίωσεν.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

Εὐας τῆς πρωτοπάρθου ἀρὰν, σὺ νῦν ὀφειλὴν συλλαβοῦσα Θεὸν ἀπήτησας, τὴν ἀφθαρσίαν τε καὶ τὴν ἐξάσιν τοῖς πιστοῖς χορεύσασα, Θεοτόκε ἀθάνατον δόξῃ, στεφανοῦσα τοὺς σε μεγαλύνοντας, ἐν νῦν δυσωπῶσα μὴ παύσῃ, πόθεν ἐν φωτὶ καταπέμψαι τοῖς σὲ τὸν λαμπρόν τεκοῦσι. Ἀντ. γ'. Ἦχος. γ'.

Τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν, σὺ ἐξείλω Βαβυλῶνος κἀμὲ ἐκ τῶν παθῶν, πρὸς ζωὴν ἔλυσον, Λόγε.

Ἐν ᾧ ἔστη οἱ σπείροντες δάκρυσιν ἐν θλίψει. θερίσουσι σάγας, ἐν χαρᾷ ἀείζωϊς.

Δόξα.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἀγίῳ Πνεύματι πᾶσα ἀγαθοδωρία, ὡς Πατρὶ καὶ Υἱῷ συναφθάστω, ἐν ᾧ τὰ πάντα ζῇ καὶ κινεῖται.

Ἦχος γ'. τῷ τύπῳ τῷ σταυρῷ.

Δοξάζω σε σταυρὸν σε τίμιον, διὰ σὲ ζωὴ διδόμενοι, καὶ φωτὸς ἀπόλαυσις πᾶς ἐν πίστει καὶ πόθῳ σε ὑμνῶν, μόνε πολυέλεε. διὸ βοῶμέν σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἐν μετασάντα ἐξ ἡμῶν ἀναπαυσον ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία ἐν σοὶ, δοξάζοντα σε τὸν Θεάνθρωπον.

Ὅμοιον.

Ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ εὐσπλαγχνος, ὁ ἔχων ἀκατάληπτον ἀγαθότητος πέλαγος, καὶ γνησιώτατα ἐν φύσει τὸν ἀνθρώπων, διὰ εὐδημιούργησας. σὲ ἱκετεύομεν Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἐν μετασάντα ἐξ ἡμῶν ἀναπαυσον, ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία ἐν σοὶ, δοξάζοντα σε τὸν Θεάνθρωπον.

Ὅμοιον.

Τὸν πάντα ἐν τῷ τάφῳ ὡς ἄνθρωπος διυπνίμα ἀνιστῶν σου, ὡς Θεὸς, ἐξαίφνης τὰς ἐν τάφοις ὑπνούσας ἀνεγείρας ὕμνον σοι προσφέροντας. διὸ βοῶμέν σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἐν μετασάντα ἐξ ἡμῶν ἀναπαυσον, ἔνθα πάντων ἐστὶν ἡ κατοικία ἐν σοὶ, δοξάζοντα σε τὸν Θεάνθρωπον.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

Λαμπάδα νοητὴν ἐκβαστάσασα τὸ φέγγος ἐν Θεότητος ἀμιάντως ἐκδέξασθε ἐν ἀνθρώπων ἔσχατε Θεότοκε, πάντας ἐκσώσασθε. διὸ σὲ δυσωπῶμεν ὡς Θεόν, ἐν μετασάντα ἐν τρυφῇ ἀναπαυσαι, ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία, Ἁγνὴ, δοξάζοντά σε ἐν παναγίοις.

Ἀντίφωνα. ε'. Ἦχος. δ'.

Ἐκσάτως μὲ, πολλὰ πολεμοῦσι πάθη, ἀλλ' ὡς ἱκέτις ἀντιλαβοῦ, καὶ σῶσον Σωτὴρ με.

Οἱ μισοῦντες Σιὼν, αἰσχυνθήτωσαν ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ὡς χόρτος δὲ πυρὶ ἐκτεθέντες ἀπεξηράνθησαν.

Δόξα. καὶ νῦν.

Ἀγίῳ Πνεύματι πᾶσα ψυχὴ ζωοῦται, καὶ καθαίρεται ὑψοῦται, λαμπρύνεται τῇ τριαδικῇ μοναδὶ ἱεροκρυφίως.

Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος. δ'. Ἐδόξασε σημείωσιν.

Οὐκ ἔστι φοβερώτερον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον. πῶς ψυχὴ ἐκ τοῦ σήματος βιαίως χωρίζεται, ἐκ τῆς ἁρμονίας, καὶ τῆς συμφυΐας, ὁ προπάτωρ διεστικῶς θείᾳ βουλήματι ἀποτέμνεται. διὸ σε ἱκετεύομεν, καὶ μετασάντα ἀναπαυσον ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων σε, ζωοδότα φιλάνθρωπε. Ὅμοιον.

Τάφος ἀναδέδεκται τὸν πιστοῦντα ὁ θάνατος τῇ σαρκὶ, τῷ τεθνηκότι ἐν μνήματι, καὶ πάντων δεσπόζοντος, καὶ τὸ θνατὸν κράτος λελυκότος, καὶ καταργήσαντος αὐτῷ τὴν δυμησίαν καὶ πολυχρονιον. διὸ σε ἱκετεύομεν, καὶ μετάσαντα κατάπαυσον ἐν σκηναῖς τῶν ἁγίων σε, ἐν δικαίων λαμπρύνσεων.

Ὅμοιον.

Σὺ δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς ἡμῖν γέγονας, καὶ ψυχῶν λυτρωτὴς. Πατρὶ γὰρ προσήγαγες δεδικαιωμένους καὶ λελυτρωμένους, ἀναδεξάμενος ἡμῶν τὸ ὀφείλημα ἑκουσίως. καὶ νῦν ἐκδυσωπῶμέν σε, ἐν μετάσαντα ἀνάπαυσον, ἐν χαρᾷ καὶ φωτὶ, σὺ γὰρ εἶ Σώτερ ἡμῶν.

Similis.

Gloria. Et nunc.

In Spiritu Sancto liberalitas omnis, æque ac in Patre, & Filio elucet: & in eo cuncta vivunt, & moventur.

Tonus tertius. Crucis figura.

Tuam preciosam veneror crucem, per quam vita & voluptatis fruitio fide & charitate te celebrantibus concessa est, misericors. Propterea tibi, Christe Deus, canimus: ei qui a nobis discessit, da requiem; ubi lætantium omnium in te est habitatio, ut tuum numen celebret.

Similis.

Solus miserieors & clemens, cujus est immensum bonitatis pelagus, quique humanam naturam a te conditam cognoscis; te rogamus, Christe Deus, ei qui a nobis discessit, da requiem: ubi lætantium omnium in te est habitatio, ut tuum numen celebret.

Similis.

Obdormiens, velut homo, in sepulchro; invidia tua virtute excitasti in sepulchris dormientes, nusquam tacitum hymnum tibi oblaturos. Propterea, tibi Christe Deus, clamamus; ei qui a nobis discessit, da requiem, ubi lætantium in te habitatio est, ut numen tuum celebret.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam. Similis.*

Te lampadem spiritalem accepisse, cujus lumen erat divinitas humanæ substantiæ conjuncta, cuncti novimus, Deipara. Tuam propterea precare Filium & Deum, ut defuncto huic in voluptatis loco det requiem, ubi lætantium habitatio est, o pura, ut te illibatam celebret.

Antiphonum quartum. Tonus quartus.

A juventute mea multæ me expugnant calamitates; at tu suscipe, & libera me, Salvator.

Confundantur a Domino qui oderunt Sion; ut fenum enim calore exsiccatum, fatis.

Gloria. Et nunc.

A Spiritu Sancto omnis anima vivificatur, purgatione excolitur: & trina unitate sacratur, secretoque effulget.

Versus similares. Tonus quartus.
Dedifti signum.

Vere tremendum est mortis mysterium; quomodo anima e corporis compage, & nexu illo violenter avellitur, & a natura insitus ille ordo divinitus nata relcindatur: Propterea te rogamus, defuncto da requiem in tabernaculis justorum, benigne vitæ largitor.

Similis.

Ut fomnus habetur fidelium mors, propter mortem omnium Domini in monumento repositi, mortis robur dissolventis, & a sæculis firmatam ejus potentiam dissipantis. Propterea te rogamus, in tabernaculis sanctorum, in splendoribus justorum defunctum colloca.

Similis.

Tu justitia & sanctificatio nobis factus es, & animarum redemptio: Patri enim justificatos & redemptos debita nobis in te pœna suscepta; obtulisti. Rogamus te propterea, in gaudio & lætitia, defuncto huic da requiem, benefice Salvator noster.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Divinorum præconum dicta sequuti, Deiparam te credimus: Deum enim incomprehensæ incarnarum, delictis captivos nos liberantem, genuisti. Te nunc propterea rogamus, defunctum famulum tuum, ut propriis tibi fulgoribus illustres, illibata.

Antiphonum 5. Tonus obliquus primus.

Dum affligor, Davidis more tibi decanto: libera, Salvator, animam meam a lingua dolosa.

Beata semper vita manet solitarios divino amore in alta sublatos.

Gloria.

Sancto Spiritu cuncta visibilia simul cum non visis conservantur. Vere etenim quod unum est in Trinitate supremum domicilium habet.

Versus similares. Tonus obliquus 2.

Vere Religiosorum gaudes.

Splendore vultus tui, Christe, defunctum ut misericors illustra, in loco amœno illum constitue, ad-puræ tuæ & divinæ quietis fluenta, in desideratis Abraham primi parentis sinibus, ubi lumen tuum manifeste cernitur, & lenitatis fontes effluunt, ubi circa tuam bonitatem chorum agunt, lætantes justorum cœtus, cum quibus fedem habere famulum tuum magna ex misericordia concede.

Similis.

Voce valde sonora tuam potentiam celebrantem; defunctum hunc, translatum a rebus vanis, ad te omnium Dominum clementissimum, concede tuæ pulchritudinis venustate effulgere, & suavi jucundoque tuo consortio perfrui, & purius deliciari largire, ubi circa thronum tuum choros decunt Angeli, & Sanctorum cœtus lætanter circumeunt, cum quibus servo tuo requiem, & magnam misericordiam præbe.

Similis.

Ubi Prophetarum chorus, Apostolorum & Martyrum omnimque a sæculo salutari tuo sanguine & passione, qua captivum hominem redemisti, justificatorum elucent ordines: ibi fideli mortuo requiem præbe, ut misericors remittens delicta, solus enim in terra sine peccato conversatus es, solus lætitias, & solus inter mortuos liber. Propterea servo tuo requiem, & magnam misericordiam confer.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam. Similis.*

Peccati lege nos in servitutem missos liberasti, Domine, Legislatorem Regemque Christum, cujus beneficio & gratia justi redditimur, sola mater & Virgo in utero concepisti: illum deprecare, ut te Dei genitricem laudantium animas, in vitæ libro describat; & ope tua salvati, desideratam Filii tui redemptionem consequamur: adorantes illum qui magnam mundo largitur misericordiam.

Antiphonum sextum. Tonus obliquus 2.

In rectum oculos meos ad te Verbum attollo: miserere mei, ut tibi vivam.

Miserere nostri abjectorum velut accommoda tibi vasa nos reparans, o Verbum.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ῥῆσιν ἐπόμενοι τῇ θεηγόρῳ παρθένῳ, Θεοπάτορ προσκυνοῦμέν σε, Θεὸν δι' ἀγγέλων πεφασμένον ἀπερισκέπτως, ἢ λυτρωτὴν ἡμῶν τῆς αἰχμαλώσεως τοῖς παραπτώμασι. διὸ καὶ δυσωπούμέν σε, ἢ μετάσπασον οἰκέτου σου τὰς οἰκείας ἐλλάμψεις καταυγάζουσα, πανάχραντε.

Ἦχος πλ. α'.

Ἐν τῇ θλίψει μου, ἐκραυγάσας ἄδω σοι Σωτήρ μου ἢ ψυχήν μου ἐκ γλώσσης δολίας.

Τοὺς ἐρημικοὺς ζωὴ μακαρίαν ἔστι θεῷ ἔρωτι πτηρευομένους.

Δόξα.

Ἁγίῳ Πνεύματι συμπαρατείνει πάσῃ τῇ ὁρατῇ τε καὶ τοῖς ἀοράτοις. ἀπεκδύσεως γάρ ἐστι, ἢ Τριάδος ἔνεργια ἄφυτος.

Στιχηρὰ ἰδιόμελα. Ἦχος πλ. β'.

Χαίρουσι ἀσωμάτων ἀληθῶς.

Ἀΐλυφ σῷ προσώπῳ Χριστέ, ἢ μετάστασιν, ὡς εἰς τέρμων καταύγασον, σκιρτῶντας εἰς τόπον χλόης, ἐπὶ ὕδατος ἢ σῆς ἀκηράσφας ἢ θείας ἀναπαύσεως, ἐν τοῖς ἐρεπτοῖς κόλποις Ἀβραὰμ ἢ πρωπάτορος, ἔνθα πόθῳ σαπρῶς ἐποπτεύεται, ἢ προχέεται αἰ πηγαὶ τῆς χρηστότητος, ἔνθα περιχορεύουσι κρατὴς ἀγαλλόμεναι αἰ τῶν δικαίων χορεῖαι περὶ τὸν σὸν ἀγαθότητα, μεθ' ὧν κατάπεμψε ἢ εἰκίτισε, παράσχε τὸ μέγα ἔλεος.

Ὁμοίως.

Φάλλειν παπρμεύῳ φωνῇ δοξολογοῦντα τὸν σὸν κράτος εὐδόκησον, οἰκτίρμον, ἢ μεταστάσει ἐκ τῆδε φροντιστηρίων πρὸς σὲ ἢ Δικαστὴν, πάσῃ τῇ φρουρᾷ καὶ φιλανθρωπίᾳ. δίδως ὡραιότητι τὸ σὸν κάλλος ἐκλάμπεσθαι, ἢ ἡ γλυκείας ἢ τερπνῆς μετουσίας σου, ἁπολαύειν τε, ἢ τρυφᾷ κατασκηνώσει, ἔνθα περὶ τὸ θρόνον σου χορεύουσιν ἄγγελοι, ἢ τῶν ἁγίων αἱ δῆμοι χαρμονικῶς περίεισι· μεθ' ὧν πᾶσι τοῖς ἀναπαύσει παράσχε, καὶ μέγα ἔλεος.

Ὅπου πᾶσι φωτεινὴ ὁ χορὸς, πᾶσι ἀποστόλων ἢ μαρτύρων τὰ πάγκαρπα, ἢ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαιωθέντων τῷ σῷ σωτηρίῳ πάθει ἢ τῇ ἀθρανατίᾳ ἐξηγόρασας τὸν αἰχμάλωτον ἄνθρωπον, ἐκεῖ πίστει καταπαύσας ἀνάπαυσον, ὡς φιλάνθρωπος, συγχωρῶν ἢ τὰ πταίσματα· μόνος γὰρ ἀναμάρτητος ἐν γῇ περιεπολίτευσας, ἄγιος μόνος, ἢ μόνος ἐν πάθεσιν ἐλεύθερος. διὸ τῷ σῷ δούλῳ τὴν ἀνάπαυσιν παράσχε, ἢ μέγα ἔλεος.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

Νόμον ἁμαρτίας κτῆσις δεδελωμένος κλαυθέρωσας Δέσποινα, ἐν μήτρᾳ ἢ τοκετῷ καὶ βασιλεῖα Χριστὸν συλλαβοῦσα, μόνη μητροπαρθένε, δι' ἣν δικαίωσα φερίᾳ τὸ χαίρει, ὃν νῦν δυσώπει τὰς ψυχὰς ἡμῶν σωθῆναι ἐν θεομήτορ, καταπέμψαι τὸ βίβλῳ ζωῆς, ὅπως τῇ μεσιτείᾳ σε σωθέντες πανάμωμε, ἢ ἢ ὑπὲρ συνεπαίας δοξολογήσεως τύχωμεν, αὐτὸν ὑπερυμνοῦντες, ἢ καρίζοντα τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἀντίφωνον ζ'. Ἦχος πλ. β'.

Ἐν τῇ ἐρωτῷ τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς σὲ λόγε, ἐπιστρέψον με, ἵνα ζήσω σοι.

Ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἐξηθενημένους, καταρτίζων ἐξ ἴσης σκέψιν σου, λόγε.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἀγίῳ Πνεύματι πανσωτικὴ αἰτία· ἔστιν πᾶσα σωτηρίας πηγὴ ἐστὶν, πάντα ἐξαίρει τῆδε ἢ γῆς, πηρὸν, αὔξει, πάντα ἄνω.

Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος πλ. β'.

Ὅλην ὑποδέξθαι.

Ἔχων ἀκαπαύστων τῶν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίων τὸ πηγὴν ἀκένωτον Σεῶπις χρυσοπηγὴς πολιῆται, ἢ πόρος σὲ, Δέσποτα, μετοικίσθησαν, ἐν γῇ ζῶντων κατασκηνώσαντες εἰς τὰ σκηνώματα, τὰ ἀγαπητὰ καὶ ποθούμενα, καὶ πᾶσιν διαπρέπεις τῶν ὁλοτελῶς ἐξεμένοις. σὺ γὰρ ὑπὲρ πάντων ὀξέχεις τὸ αἷμά σου Χριστὲ, καὶ ζωφόρῳ τιμήματι κόσμον ἐλευθέρωσας.

Ὁμοίως.

Νέκρωσιν ὑπέμεινας ζωοποιὸν ἐκούσιος, καὶ ζωὴν πήγασας· καὶ τροφὴν ἄδιον πιστοῖς δέδωκας, ἐν ἢ κατέπεζον τὸν κεκοιμημένον ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως, τὰ τῶν πταίσματα, πάντα συγχωρῶν ἀγαθότατε, ὡς μόνος ἀναμάρτητος, μόνος ἀγαθὸς, φιλάνθρωπος. ἵνα διὰ πάντων ὑμνοῦμέν σε τὸ ἔνομα Χριστὲ, καὶ σωσώμεθα δοξάζοντες, τὸν φιλανθρωπότατόν σε.

Ὁμοίως.

Ζώντων κυριεύσας, θεαρχικῇ ἐξουσίᾳ, ἢ νεκρῶν διαπρέπεσα σὲ Χριστὲ, γινώσκοντες, ἱκετεύομεν ἢ πρεσβεύειν σε, τὸν φῶς σὺ τῶν μόνον ἀνεργέτην ἐκδημήσαντα, αὐτὸν ἀναπαυσον συνοικεῖς ἐκλεκτοῖς σε φιλανθρωπε, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἐν καῖς τῆδε ἁγίων λαμπρότητι. Θελήσεις ἐλέους ὑπάρχεις γάρ, ἢ σώζεις ὡς Θεὸς, ἃς κατ' εἰκόνα σαπλάσας, μόνε πολύεθε.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ὠρθῶς ἐδιδάχθημεν Θεοπρεπὴς Παρθένε. Θεὸν γὰρ ἐχώρησας, ἢ Θεὸν ἐγέννησας, ἀπειρόγαμος, ἐν ἀνδρὶ σεσῳσμένη, ἐν μηδὲ τῇ ὑπερφύσει δὲ, αὐτὸν δυσώπησον, τὸν μονογενῆ ἢ πρωτότοκον, τὸν σὸν πάντων Θεὸν ἡμῶν, ἢ μετὰ τῶν τέκνων φυλάξαντα, ψυχαῖς ἀναπαύσει τῶν πεκοιμημένων ἐν φωτὶ, ἐν αὐκράτῳ φωδότητι, ἢ μακαριότητι.

Ἀντίφωνον ζ'. Ἦχος πλ. β'.

Τῶν αἰχμαλωσίαν Σιὼν ἐκ, πλάνης ἐπιστρέψας, κράξι Σωτὴρ ζώωσον, ἐξάρων δουλοπρεπείας.

Ἐν τῷ τόπῳ ὁ σπείρων θλῖψεις γεωργίας μετὰ δακρύων· ἐπὶ χαρᾶς θερίζουσι θραύσματα ἀσυλοφορίας.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἁγίῳ Πνεύματι πηγὴ τῶν θείων θησαυρισμάτων· ἐξ ἧς σοφία, εὐσυνεσία, γνῶσις· ἀσφῶν αἴνεσις δόξα, τιμὴ, ἢ κράτος.

Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος βαρύς.

Κατηφρονήκαμεν πάντων.

Νεκρωθέντες ὠφελείᾳ ἐσμὲν φανεῖς, μόνε ἀθάνατε, ἢ ὡς πῶρ ὡς ὄντως ἐνθες, πεφρασίας ἢ φθορᾶς ἢ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους λυθρώσας. ἀλλ' ὡς πέλαγος φιλανθρωπίας ὑπάρχων ἀκένωτον, ἐκ πηγῆς ἀγαθότητος, τῶν ψυχῶν τῶν σῶν δούλων ἢ ἐξ ἡμῶν μετασκευάσας, ἀνάπαυσον. Ὁμοίως.

Τῷ ἀκηράτῳ σου κάλλει, ἢ γλυκασμῷ τῆς σῆς ὡραιότητος, ἀκατασπλήπτως θα τὸν πρὸς σε μετασκευάσας, ἀγαθὲ, κατάξιωσον. ἐν αὐλῇ φωτοχυσίᾳ ἢ φωτοφανείας σε, συν ἀγγέλοις χορεύοντα, πεφὶ τὸ τὸν δοξαστόν, ἢ βασιλέα τῆς δόξης, ἢ Κύριον.

Εὐαβεῖ.

Spiritus Sancti est omnium salvatrix virtus. Si cujuspiam itaque prout exigit mentem expiaverit, confestim a terrenis rapit, excellit, auget, in superis locat.

Versus similares. Tonus obliquus 2.

Omnem deponens.

Qui incomprehensa versus nos clementia, & bonitatis divinæ fonte inexhausto gaudes cum qui ad te, Domine, transiit, terræ viventium incolam renuncia, pollicitationem jugiter manentem in dilectis desideratisque tabernaculis ei largiture. Tu enim pro omnium salute sanguinem effudisti, Christe, & vivifico hoc pretio mundum redemisti.

Similis.

Mortem vivificam sponte sustinuisti, & vitam profudisti, æternaque delicias fidelibus tribuisti, in eis spe resurrectionis vita functum; delictis ejus tua clementia remissis, collega; ut solus sine peccato, solus bonus, & clemens: ut in omnium tuum nomen celebrentes Christe, & tuam clementiam salutem consequi lætemur.

Similis.

Vivorum dominum, mortuorumque supremam & divinam tuam potestate imperantem profitentes, te Christe obsecramus, fidei servo tuo ad te solum benefactorem migranti, cum electis tuis requiem præbe, benigne, in loco refrigerii, in splendoribus sanctorum. Tu enim misericordiæ amator es, & ut Deus ad imaginem tuam creatos salvas, solus misericors.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Diversorium Deo dignum exhibuisti, sanctissima: Deum etenim concepisti, & Deum in duabus naturis unaque hypostasi genuisti, nuptarum expers. Roga illum unigenitum & primogenitum, te Virginem intemeratam etiam post partum custodientem, ut demortui fidelis animæ in lumine, in sincera lætitia, in beatitudine, det requiem.

Antiphonum septimum. Tonus gravis.

Captivitatem Sion ab errore reduxisti; etiam me, Salvator, omni fervili affectu liberatum vivifica.

Seminans in autro jejunii lacrymarum angustias, perpetuæ veneque lætitiæ cum gaudio manipulos decerpet.

Gloria. Et nunc.

A Spiritu Sancto cœlestis thesauri fons effluit, a quo sapientia, intellectus, & timor exundat: illi laus, gloria, honor, & potestas.

Versus similares. Tonus gravis.

Omnia despicientes.

Mortuus in cruce vitæ es, solus immortalis, hominesque mortis debito, corruptione, & ipsa morte exolvens, in sepulchro ut mortalis es repositus. Verum ut pelagus clementiæ inexhaustum, & bonitatis fons, animæ servi tui, vita functi requiem confer.

Similis.

Sinceram spem, & tuæ pulchritudinis venustate radiisque illustrari animam ejus qui ad te cruciat, concede: ut in immateriali irradiatione lætitiæ a te emissi, cœtus te Dominatorum, & gloriæ Regum & Dominum, choros decat.

Similis.

Ut inconsumpta beneficiorum penu, & indeficiente divitiarum bonitatis thesauro gaudens, ut Deus clemens, ad te migrantem in electorum regione, in deliciarum loco, in gloriæ tuæ domo, in Paradisi voluptate, in virginum thalamis collocet.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Legis complementum, Redemptorem in carne factum peperisti: non enim justificatio iis qui sub lege erant, data est: at nunc Christus crucifixus gratiam nobis impertivit. Ut omni ergo liberate gaudens, ceu Mater Filium tuum deprecare, ut devote vita functi animæ requiem præstet, celebrandæ.

Antiphonum 8. Tonus obliquus 4.

A juventute mea hostis me expugnat, voluptatumque ardore inflammat: ego vero in te confisus, Domine, in fugam illum vertam.

Fiant sicut fœnum aresecent priusquam eveltantur illi qui Sion oderunt: Christus enim tormentorum excidio cervices illorum concidet.

Gloria. Et nunc.

Spiritus Sancti est omnibus vitam largiri: lumen est ex lumine, Deus magnus, cum Patre & Verbo illum celebramus.

Versus similares. Tonus obliquus 4.

O mirandum portentum!

Regio more rubris coloribus, sanguine cruentatis & rubricatis digitis cujus mens liberati subscripsisti, Domine, & nunc te fide precamur, primogeniti cujus animum & justorum throno lætitiam assequi, concede illum qui morte ad clementissimum migravit.

Similis.

Teipso macta te, Pontificis partes ut homo egisti, hominemque corruptione exemptum, in victimam Patri obtulisti. Ut benignus itaque mortuum hunc in vivorum regione collocet, ubi voluptaris profluunt torrentes, ubi æternitatis fontes scaturiunt.

Similis.

Profunda inenarratæ sapientiæ tuæ dispositione vitæ terminos præfigis, mortem prævides, & in vitam aliam hominem transfers. Super aquas itaque quietis, in Sanctorum eorum luminum splendore, ubi vox exultationis & laudis resonat, quem assumptum collocet.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam. Similis.*

Ut quæ causæ expertem, Deum & Dei Verbum concepisti, puellatæ æternæ fœdere precare; ut fervens animum collocet ubi perennis est lætantium & laudantium cœtus, ubi perpetui splendores, & festum agentium dulcis sonus, o Dei genitrix.

Diaconus.

Adhuc & iterum. *Et reliqua pro more. Et post exclamatio. Breviculum. Tonus obliquus 1.*

Cum sanctis animæ servituti, Christe, da requiem.

Ædes.

Solus immortalitate gaudes factor & plasmator hominum; mortales nos e terra condidisti, & in terram revertemur, prout justisti formans atque; & dicens: Quia terra es, & in terram reverteris, in quam mortales

Ὅμοιον.

Ὡς ἀδαπάνητον ἔχων τὴν δαψιλῶν τιμιμεγαλοπρέπειαν, ὡς θησαυρὸν ἀνέλλιπῆ πλουσίας χρηστότητος, τὸν πρὸς σὲ μεταστάντα, ὡς Θεὸς καταπαύσατο ἐν τῇ χώρᾳ τῇ τελείᾳ ὄντως, ἐν τόπῳ ἀνέσεως, ἔνθα οἶκος τῆς δόξης σου, ἐν ᾗ φωτὶ παραδείσου, ἐν τῇ τῶν παρθένων συμφωνίᾳ, ὡς εὔσπλαγχνος.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Νόμου τὸ πλήρωμα τέτυκας, τῷ λυθέντι σάρκα γενόμενον· ὁ γὰρ ἐγένετο τοῖς πρὶν ἐν νόμῳ δικαίωσις· ἀλλ' ἡμᾶς ὁ Χριστὸς νῦν σεσωσμένους ἐδικαίωσεν. ὡς ὃν ἔτεκες παρθενικῶς, ὡς μήτηρ ἱκέτιδι τῷ Υἱῷ σου τῷ εὐσπλαγχνῳ, τὴν ψυχήν μου ἀναπαῦσαι τῶν εὐσεβῶν μετὰ πάντων, πανύμνητε.

Ἀντίφωνον ἡ. Ἦχος πλ. δ'.

h Ἐκ νεότητός μου ἐπολέμησάν με πολλάκις τοῖς ἡδοναῖς φλέγουσί με, ἐγὼ δὲ πεποιθώς εἰμι σοὶ Κύριε, ἐξομολογήσομαί σοι. h

Οἱ μισοῦντες Σιὼν γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος ἐκπεσὼν ἀνεξήρανται, συγκόψει γὰρ Χριστὸς αὐχένας αὐτῶν τεμὼν βασάνοις.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἀγίῳ Πνεύματι τὸ ζῆν τὰ πάντα, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸς μέγας, σὺν Πατρὶ ὑμνοῦμεν αὐτὸ, καὶ τῷ Λόγῳ.

Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος πλ. δ'.

Ὦ τῆς παραδόξου θαύματος.

8 Βασιλικῶς μοι ὑπέγραψας, ἐλευθερίαν βαφαῖς ἐρυθραῖς τοὺς δακτύλους σε, αἱματώσας Δέσποτα, καὶ φοινίξας σῷ αἵματι, καὶ νῦν σε πίστει κατασκευάζομεν, τοῖς προπτώκοις σε συναριθμοῦσι, καὶ τῷ δικαίῳ σε τῆς χαρᾶς ἀξίωσαι ἐπιτυχεῖν, ὁ μεταρρυθμίσαντα πρὸς σὲ τὸν εὔσπλαγχνον. 8

Ὅμοιον.

Ἰσηρχήσας ὡς ἄνθρωπος, σφαγιασθεὶς σεαυτὸν προσφορὰν προσενήνοχας τῷ Πατρὶ, ὁ ἄνθρωπον τῆς φθορᾶς ἐξαιρούμενος. ὁ μεταστάντα σου, ὡς φιλάνθρωπος, ἐν τῇ τῶν ζώντων χώρᾳ κατάπαυσον. ἔνθα οἱ χείμαρροι ὁ ἁγίας προχέονται· ἔνθα πηγαὶ ὁ ἀϊδιότητος ἀναβλυστάνουσιν.

Ὅμοιον.

Βάθη σοφίας ἀρρήτου σου, ὁρισθεὶς ὁ ζωὴ, καὶ προβλέπεις ὁ θάνατον, ᾧ πρὸς βίον ἕτερον μετοικίζοις ὁ ἄνθρωπον, ὃν προελάβου τοῦτον καταπαῦσον ἐπὶ ὑδάτων τῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ λαμπρύτητι τῶν ἁγίων σου, ἔνθα φωνὴ τῆς ἀγαλλιάσεως ᾠ ὁ αἴνέσεως.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. *Ὅμοιον.*

Ὡς συλλαβοῦσα τὴν ἄναρχον Λόγον Θεὸς ᾠ Θεὸν μητρικῶς παρρησιάζεσθε ἐκτενῶς ἱκέτιδι καταπαῦσαι ὁ δούλου σου, ἔνθα χορεία ὁ ἀκατάπαυστος, ἀφραιρούμενοι ὁ ὑφημνησμοσύνη, ἔνθα λαμπρότητες αἱ διαιωνίζουσαι, ᾠ ὁ γλυκὺς ἦχος ἑορταζόντως, ἀσυγκρίτως.

Ὁ Δικαῖος.

Ἐπὶ τῷ ξύλῳ. Καὶ τὰ λοιπά, ὡς συνήθως. ᾠ μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸ κοντάκιον. Ἦχος πλ. α'.

Μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον Χριστὲ ὁ ψυχὴν ὁ βίλεσου.

Ὁ οἶκος.

Αὐτὸς μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος, ὁ ποιήσας ᾠ πλάσας τὸν ἄνθρωπον· οἱ βροτοὶ γὰρ ἐκ γῆς δημιουργήθημεν, ᾠ εἰς γῆν ὁ αὖθις πορευόμεθα, καθὼς ἐκέλευσας ὁ πλάσας με, ᾠ εἰπών μοι, ὅτι γῆ εἶ ᾠ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

ὅπερ πάντες βροτοὶ πορευόμεθα ἐπιπόθητον θρῆνον ποιῶν ἐξ ᾠδῆς, τὸ ἀλληλούια.

Μετὰ τῶν ἁγίων. Καὶ οἱ ἐν τῷ βασιλείᾳ σου.

Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ Πνεύματι.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. Μακάριοι οἱ πραεῖς. Μακάριοι οἱ πεινῶντες.

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες.

Μνήσθητι ὡς ἁγαθὸς ὁ ἡμῶν, καθὼς ἐμεμνήσω τοῦ ληστοῦ ὁ ἐν τῇ βασιλείᾳ ὁ οὐρανῶν.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ.

Πάντες οἱ φοβούμενοι ὁ Θεὸν, ἐκεῖ ὠφρανθήσονται, ἐκεῖσε, ὅτι τῇ βασιλείᾳ τῇ οὐρανῶν.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί.

Ἀσκήσει δαλιδίσωπά σοι, Χριστὲ, ᾠ ὀρθοδοξία ἐπὶ τῆς γῆς δόξασον Σωτῆρα τοὺς οὐρανούς.

Μακάριοι οἱ διωγμένοι ἕνεκεν

Ἐν πίστει ᾠ ἐλπίδι θεοφιλεῖ, ᾠ ἀγάπῃ, ζήσασα ἐπὶ γῆς, δόξασον Σωτῆρα τοὺς οὐρανούς.

Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν.

Ἀνάπαυσον ὁ δούλη σου ὁ Θεὸς, μετὰ ὁ ἁγίων, ὡς ἀγαθὸς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ οὐρανῶν.

Χαίρετε ᾠ ἀγαλλιᾶσθε.

Τὸν κόσμον λιποῦσα ᾠ ἐν σεμνῇ πολιτείᾳ ζήσασα εὐσεβῶς, δόξασον, Σωτῆρ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Δόξα.

Μίαν θεαρχίαν οἱ ἐκπαλαι ἐχούμενοι πίστιν ἐν τρισὶ προσώποις δοξάζομεν ἐλαβῶς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Πάντες μακαρίζομέν σε ἁγνὴ, ἀσπόρως τεκοῦσαν ἐν σαρκὶ Θεὸν βασιλέα τῇ οὐρανῶν.

Προκείμενον.

Μακαρία ὁδὸς ἐν ᾗ πορεύῃ σήμερον, ἀδελφὲ, ὅτι ἡτοίμασταί σοι τόπος ἀναπαύσεως.

Στίχος.

Ἐπίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος.

Ὅτι ᾠ Ἀπόστολον ᾠ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ ᾠ κοσμικῶν ἐξοδιαστικῷ. μῦ δὲ ᾠ Ἀπόστολον ᾠ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγει ὁ Διά.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ τὰ λοιπὰ συνήθως. Καὶ ἡ ἐκ τῶν μεγαλοφώνων παρὰ τῷ Ἱερέως· ἤκουσε. Ὁ Θεὸς τῷ Πνεύματων. Καὶ μετὰ ᾠ ἐκφώνησιν· γένεται ὁ ἀσπασμὸς τῷ τῶν πάντων, καὶ ψάλλονται τὰ παρόντα προσόμοια, ἦχος, β'. πρώτ.

Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου τὸ νεκρόν.

Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμὸν δῶμεν, ἀδελφοί, τῷ Σωθέντι, εὐχαριστοῦντες Θεῷ. ἔτι δὲ ἐξείλιπε ὁ ἀδελφότητος, ᾠ φῶς πάρεστι τεφώτατα. οὐ ἐπιφροντίζων τὰ τῆς ματαιότητος, ᾠ ταλαιπώρου σαρκός· πᾶσι νῦν συγγενεῖς τε ᾠ φίλοις, ἅπαξ χωρίζομεθα· ἐπεραίνάπαυσαι Κύριε, εὐξώμεθα.

Πάντα τὰ τῦ σώματος νεκροῦ ὄργανα ἀργὰ διαφθείρεται, τὰ πρὸ μικροῦ κινητὰ, πάντα ἀνενέργητα, γεγηρά, ἀσυνήθητα· ὀφθαλμοὶ ᾧ κατέδυσαν, ἰδέσθαι πάλιν, χεῖρες ἀσυχάζουσι, ᾠ ἄκοπι σιωπῶσιν· γλῶσσα τῷ σιγῇ συμπλέκεσθε, πάρφω παραδίδοται· ὅπως μετ' αὐτῶν πάντα τὰ ἀνθρώπινα.

Ποῖος χωρισμὸς ἀδελφοί, ποῖος κοπετὸς, ποῖος θρῆνος, ἐπὶ παρόντι ῥοπῇ; ἆλτε οὖν ἀσπάσασθε τὸν

omnes migrabimus, funebrem luctum plangentes. Alleluia.

Cum sanctis. *Et continuo beatitudines. Tonus secundus.* In regno tuo.

Beati pauperes spiritu.

Beati qui lugent. Beati mites.

Beati qui esuriunt.
Beati misericordes.

Memento etiam nostri, benigne, sicut latronis memineris in cælorum regno.

Beati mundo corde.

Qui timent Dominum, ibi lætabuntur in ipso, in regno cælorum.

Beati pacifici.

Exercitiis Monasticis, & recta fidei sententia tibi deservientem, beatum fac, Christe, in cælis.

Beati qui persecutionem patiuntur propter.

In fide, spe, & dilectione cum sancta Deum decet, vixit in terra, beatum fac, Salvator, in cælis.

Beati cum vos exprobraverint.

Præbe requiem servo tuo, cum Sanctis, ut Deus bonus, in regno cælorum.

Gaudete & exultate.

Mundum deserentem, & in honesta conversatione devote vitam agentem, beatum fac, Salvator in cælis.

Gloria.

Fidem tenentes rectam Religiosi, unum divinum principium in tribus personis devote recolamus.

Et nunc. *In Deiparam.*

Beatam te dicimus sancti, o Virgo, absque virili enim consortio Deum Regem cælorum in carne peperisti.

Propositum.

Beata via qua progrederis hodie, Frater, quia tibi locus quietis est paratus.

Versiculus.

Convertere anima in requiem tuam: quia Dominus.

Requiem Apostolum & Evangelium in sæcularium exequiis. Finito Apostolo & Evangelio, dicit Diaconus.

Miserere nostri Deus. *Et reliqua, ut mos est. Et Oratio sonora voce a Sacerdote recitatur, videlicet:* Deus spirituum. *Et post exclamationem duces officium justa morem, & sequentes similares cantantur Tono secundo ad normam.*

Cum e ligno te mortuum.

Adeste extremum vale, Deo gratias agentes, definito decamus. Hoc quidem Fratrum sua conturbavit jam defecit, & ad sepulchrum tendit: nec amplius varietatis hanc tumultuosæ carnis curam agit. Ubi nunc affines & amici? Ab invicem separamur. Illi Dominus requiem conferat, precemur.

Omnia nunc corporis membra lentitia & evanida conspicientur, cuncta prius agendi facultate conspicua. Inefficacia fiunt cuncta, immota, sensu privata. Occlusuntur oculi, pedes vinculi sunt, quiescunt manus, linguis est auditus, lingua silentio tectitur, cuncta denique sepulchro clausa sunt. Vere humana cuncta sunt vanitas.

Qualis divisio, Fratres, qualis planctus, qualis luctus, hoc momento in

stat? Adeste igitur, & nuper versatum vobiscum amplexemini. Monumento traditur, lapide tegitur, tenebras inhabitat, mortuis consepelitur. Affines, cunctique & amici hac hora separamur. Illi Dominus requiem conferat, precemur.

Qualis vita nostra est? Flosculus, vapor, matutinus ros. Adeste igitur, & sepulchra studio circumlustremus. Ubi corporis venustas? Ubi juventus? Ubi illa lumina? Ubi carnis species? Cuncta velut somnium exaruerunt, evanuerunt omnia. Venite, & Christo cum lachrymis procidamus.

Omnis nunc vitæ vanitatisque malignus solvitur conventus; cujus fine spiritus deficit, obscuratum est lumen, vas confractum est, sine voce, sine sensu, mortuum, immanum superest. Illud ad sepulchrum deducentes, Dominum rogemus: ut illi per sæcula det requiem.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Salva (petentes ire, Mater Solis occasum nescientis, Deigenitrix, optimum natum precibus tuis interpella, precamur, ut ei qui hinc migravit, det requiem, ubi justorum animæ quiescunt: divinorum incaulis bonorum, justorum hæredem illum constitue, in memoria æterna, o immaculata.

Tonus obliquus quartus.

Procellosum vitæ mare transfretatus portui tuo appulit, qui hinc migravit fidelis: verum in quietis serenitate, & voluptate perenni, cum sanctis dedatus animæ servi tui, Christe, requiem confer.

Proprii cantus. Tonus quartus.

Divini David decantata vox hodie completur, dicens: Homo, sicut fenum dies ejus: sicut flos agri sic efflorescet. Quem enim nuper vivum & loquentem cernebant, ecce præ oculis jacet mortuus & immotus; fine flatu discessit, coepit migravit, ubi operum retribuitur merces, ubi Sanctorum omnium lætitia, cum quibus illi vita functo, Deus requiem præbe, ut misericors & clemens.

Tonus obliquus quartus.

Omnipotens Domine, animæ servi tui requiem confer in justorum tabernaculis, ubi bene de te meritis lumen cum exsulget, sedes misericors.

Tonus obliquus quartus.

A cognatione mea defeci, vitam deceffi, & ad te confugi, Domine, salva me.

Deiparæ precibus vitæ nostræ pacem confer: dum tibi clamamus; Gloria tibi, vitæ largitor.

Et absoluto Salutationis officio, Modulos sequentes dicimus.

Cum spiritibus justis perfectis. In requie tua. Tutes Deus qui in interitum defecisti. Sola pura & illibata Virgo.

Viaconus. Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Adhuc rogamus pro requie animæ. Ut ei condonentur. Ut Dominus Deus noster. Misericordias Dei, cælorum regentis. Dominum precemur.

Sacerdos. Deus spirituum, & omnis carnis.

Exclamando. Quia tu es resurrectio.

Πρὸ μικροῦ μεθ' ἡμῶν. παραδίδοται τάφῳ καλύπτεται λίθῳ, σκότει κατοικίζεται, χαροπὸς σωθέντας, πάντες συγχαίρετε τε ἠφίλοις, ἅρτι χωριζόμεθα, ὅσπερ, ἀναπαύσατε Κύριος, εὐξώμεθα.

Οἷα ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐστί; ἄνθος, ἢ ἀτμίς τε ἢ δρόσος ἑωθινή ἀλλοίως. διὸ τεῦτα κατιδόντες ἐπὶ τοὺς τάφους τρανῶς, ποῦ τὸ κάλλος τὸ σωματικόν; ἢ ποῦ ἡ νεότης; ποῦ εἰσὶ τὰ ἄνθη, καὶ ἡ μορφὴ τῆς σαρκός; πάντα ἐξηράνθη ὡς χόρτος· πάντα ἐφυσιώθησαν. διὸ τῷ Χριστῷ προσέλθωμεν ἐν δάκρυσιν.

Ἀρτι ἡ τῆ βίᾳ πονηρᾷ λύεται πανήγυρις πᾶσα τῆς ματαιότητος. Πνεῦμα γὰρ ἐξέλιπεν ἀπὸ σεσωμάτος, ὁ πλὴς με μελάνωται, τὸ σκῆνος ἐρρύηκ. ἀφωνεῖ, ἀνείδητον, νεκρὸν μένηται, ὅσπερ παραπέμποντες τάφῳ Κύριε ἐξώμεθα δεῆσιν εἰς αἰῶνας τῶν τὴν ἀνάπαυσιν.

Δόξα ἢ νῦν. Θεοτοκίον.

Σωζῆς τὰς ἐλπίζοντας εἰς σὲ, μόνη ἡ ἀδιάφθορος Θεογενέτειρα, πάντας προσβοήσας τὸν ὑπεραγαθον, ἀναπαύσαι, δέομεθα, τὸν νεὸν μετανάστα, ἔνθα ἀναπαύονται οἱ τῷ δικαίων ψυχαί, Θεῖον ἀγαθῶν κληρονόμον, δέξου ἀοκλήτως τῷ δικαίων, εἰς μνημόσυνον, παναμωμε, αἰώνιον.

Ἦχος. πλ. δ'.

Τὸν ἀπάτορα βάλασσαν ἢ βίᾳ διαδραμὼν, πρὸς σῷ λιμένι προσέδραμε, τῷ πίστει ἐ μετανοίᾳ. ἀλλ' ὦ τῆ γαλήνη ἢ ἀσφαλεῖ τροφῷ, μετὰ τῶν ἁγίων κατάθεσθαι σῦτον, ἀνάπαυσον Χριστὲ τὴν ψυχὴν ἢ δέλα σε.

Ἰδιόμελα ἦχος, δ'.

Ἡ θεόδημος φωνὴ τῆ Θεῖε Δαβὶδ σάμερον πληρῶται, πάλφωπος, λέγουσα, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτῦ· ὡσεὶ ἄνθος ἢ ἀγρᾶ, ἅπως ἐξανθήσει. ὃν γὰρ ἀρτὶ μικρᾶ εἰβλέπομεν ζῶντα καὶ λαλοῦντα, ἰδοὺ πρόκειται νεκρὸς ἀκίνητος, ἄπνους· ἐξήλθε ἢ ἀπῆλθεν ἐκ τῶν ἐνθένδε ἐκεῖ ὅπου ὁ μισθὸς τῆ ἔργων ὑπάρχει, ἐκεῖ ὅπου ἡ χαρὰ πάντων τῶν ἁγίων. μεθ' ὧν ἀνάπαυσον τὸν κεκοιμημένον ὁ Θεὸς, ὡς ἐλεήμων ἢ φιλάνθρωπος.

Ἦχος. πλ. δ'.

Παντοκράτωρ Κύριε, τὴν ψυχὴν τῦ δέλε σου ἀνάπαυσον ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων ὅπου τὸ φῶς σε καταλάμπει πᾶσι τοῖς ἁγίοις, μόνε πολυέλεε.

Ἦχος, πλ. δ'.

Ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆ συγγενείας μου, καταλιπὸν τὸ λοιπὸν τῆ ζωῆς με, ἢ πρὸς σε καταφύγαι, Κύριε, σῶσόν με.

Εἰρηνικὸν πρεσβείαις τῆ Θεοτόκου τῶν ζωὴν ἢ βίον σοι ζωσάντα, δόξα σοι.

Καὶ μετὰ τὸ γενέσθω τὸν ἀσπασμὸν λέγομεν τὸ ὑποκείμενα ταῦτα.

Μετὰ Πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων. Εἰς τὸν ἀνάπαυσίν σε. Σοὶ τὸ Θεὸς ὁ καταβὰς εἰς ᾅδου. Ἡ μόνη ἀχράντος παρθένος.

Ὁ Διάκ. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κῆ τὸ μέγα ἔλεός σε. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς. Ὑπὲρ ἢ συγχωρηθῆναι αὐτῆ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Τὸ ἔλεος τῦ Θεῦ, τὴν βασιλείαν τῆ ἠρανῶν. Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὁ Ἱερεύς. Ὁ Θεὸς ἢ πνευμάτων κῆ πάσης σαρκός.

Ἐκφώνως. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις ἢ ἡ ζωή.

Καὶ γένεται ἀπόλυσις. Εἶτα ἄφαντες ἢ κλίνου ῥῆ τὸ λειψανον, ἀπερχόμεθα εἰς τὸ κοιμητήριον, ψάλλοντες τὰ ἑξῆς μέλη, ὥσπερ προγέγραπται ἐν τῆ ἐξόδια σιῶ τῶν κοσμικῶν, ἤγουν. Ποῖα τὰ βίᾳ ἡμῶν. καὶ τὰ ἑπόμενα πάντα. Ἀποτιθέντας δὲ τὸ λείψανον ἵνα ἀπελθωμεν εἰς τὸ κοιμητήριον, τρίς. Καὶ γένεται ἀπόντες ἢ ἡ ψυχή. Φθάσαντες δὲ ἢ τάφον, λοιπὸν θέντας μὲν τὸ λείψανον ἐν τῆ μνήματι. ἐ Ο δὲ Ἱερεὺς χεῖρ λαβῶν μετὰ τῦ σπόν ἐπιρίπτει τῆ λειψάνῳ σταυροειδῶς λέγων. Τὴ Κυρίου ἡ γῆ. ἢ ἐπισκέπ. ἢ κατοίκλαι λέγων τὸ παρὸν ἑωτέρου.

Τρισάγιον. Ἅγιος ἰσχυρός, ὁ θάνατος νικήσας, ἢ ὁ ᾅδης ἐσκύλευται, ἢ οἱ πάλαι θανόντες, ἀναστάντες, ὕμνου σοι προσφέρου. διὸ βοῶμέν σοι Χριστὸ Θεὸς, ἢ μετάσπε ἐξ ἡμῶν ἀάπαυσον ἐνθα πάντων ἐστὶν ὠφθαλμοὶ ἢ κατοικία ἐν σοί, δοξάζοντες σε τὴν Θεότητα.

Καὶ ὅτι καλύπτουσιν ὡς σωθῆς ἢ τάφον, λέγοντες τὸ ἑξαπόδειν παῦσε.

9 Γῆ χαίρουσα ἀπεδέξατο ἢ ἀπὸ σοῦ πλασθέντα χειρὶ Θεῦ τὸ πρώτου, πάλιν δὲ ὑποδέχεται τρὸς σε, τὸ πεσόν· τοῦτο κατ' εἰκόνα ἐ Κτίστης προσελάβετο, σὺ δὲ ἀπόδεξαι τὸ σῶμα σὺ ἔδιον.

Καθὼς εἶπας Κύριε τῆ Μάρθᾳ, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις, ἔργῳ ἢ λόγῳ ἐπλήρωσας. ὃν ἤδη καλέσας ἢ λάζαρε, οὕτω κῆ ἢ δοῦλόν σε ἐκ τῶ ᾅδε ἔγειρον, φιλάνθρωπε.

Πνεύματικοί μου ἀδελφοὶ, κῆ συμπαρεκταὶ, μὴ μου ἐπιλάθεσθε, ὅταν προσεύχησθε τρὸς Κύριον· ἀλλ' ὁρῶντες μὲ ἢ τάφον, μεμνήσθαι μου ἀγαπητοὶ, κῆ ἐκτενῶς ἐπὶ Χριστὸν, ἵνα κατατάξῃ τὸ πνεῦμά μου μετὰ τῆ δικαίων.

10 Ὁ Διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς, κῆ τὰ λοιπὰ καθεξῆς.

Ὁ Ἱερεύς. Ὁ Θεὸς ἢ πνευμάτων κῆ πάσης σαρκός.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκφώνησιν, δόξα, κῆ νῦν, κῆ ἀπόλυσις.

Ποιοῦμεν δὲ κῆ μνησίας τῆ. ὑπὲρ τῶ κοιμηθέντος ἀδελφοῦ ἡμῶν. Ὅσοι ὑπάρχομεν ἐν τῆ μνήματι, λέγοντες. Ἀνάπαυσον Κύριε τὴν ψυχὴν τῦ δούλου σε. Καὶ ὅταν ὑπερχώμεθα 10 ἐν τῆς κελλίοις ἡμῶν.

Et sic dimisso. Mox lectum simul cum cæteris efferentes ad cœmeterium progrediuntur, Modulos propriis cantus in sæcularium funere notatos psallentes, videlicet: Quænam est vitæ voluptas: Et reliqua omnes. Usquedum vero ad cœmeterium pervenerimus, ter cadaver deponitur: & sic Postulatio & Oratio. Sepulchrum cum attigerimus, in eo cadaver demittitur. Sacerdos vero butilio vetera accipiens in eum modum corpori superfundit, dicens: Domini est terra. *Et oleum lampadis superinfundit, Modulum hunc recitans.* Crucis tuæ signo benigne, percmpta est mors, infernus in prædam actus est, & ab antiquo mortui refergentes laudes tibi obtulerunt. Tibi proinde ea clamamus, Christe Deus, ei qui a nobis migravit, da requiem ubi lætantium habitatio est, ut in te tuam celebret Deitatem.

Atque ita tegunt, ut promore est, sepulchrum, dicentes hos modulos.

A te primo Dei mane conditem, & in te matrem omnium, o terra, jam reverentem ore aperto, suscipe: quod enim ad imaginem suam erat, Creator penes se recepit: tu vero corpus te dignum complectere.

Quod Martha dixisti, Domine, Ego sum resurrectio, complevisti opere dum ex inferno Lazarum revocasti: ita & servum tuum ab inferis eripe, humane.

Fratres spirituales, & commilitones mei, ne mei in precibus vestris oblivisciamini: quin potius viso sepulchro, dilectionis meæ mementote; & ut spiritum inf justorum ordines recenseat, Christum rogate.

Diaconus. Miserere nostri Deus. *Et reliqua suo ordine.*

Sacerdos. Deus spirituum & omnis carnis.

Terminata exclamatione. Gloria. Et nunc. *Et dimisso.*

Humili vero corporis incurvatione demittimus nos propter Fratrem nostrum defunctum quotquot monumento adsumus, dicentes. Da requiem Domine animæ servi tui. *Atque ita ad cellas recedimus.*

VARIÆ LECTIONES.

a Ὅτε τὸ καθέδιον τὸ μνήματι μικρὸν.) Diversa est in vetustioribus Venetis scribendi hujus rubricæ lectio.

Καὶ φέρουσιν αὐτὸν μετὰ ῥάμματος φασίου· εἶτα φέροντες παράδοσιν, δεσμοῦσιν ἄνωθεν ἐν ἀνωθεν ἐ κεφαλῆς ἕως ἐ ποδῶν, ἢ κατωφορώσαντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐ τὸ σήδουν, ἢ τῶν ποδῶν μετὰ σαραδίω, ἢ τὸ λοιπὸν δέσμευσιν ἐπὶ τῆς πόδας αὐτῦ. εἶτα κρούσαντες τὸ σιδηρῶν, ἢ συναχθέντες πάντες οἱ ἀδελφοὶ, πλὴ ὁ ἐφημέριος ὑλογητὸν, λέγοντες· τὸ, Τρισάγιον· τὸ, Πατὴρ ἡμῶν. εἶτα τὸ ἑξαπόδειον. Μετὰ ἐ Πνευμάτων δικαίων τῆ τετελειωμένων. Δόξα. Εἰς τὸν ἀνάπαυσίν σε Κύριε, ὅπου πάντες οἱ ἅγιοί σου ἀναπαύονται. Καὶ νῦν. Ἡ μόνη ἀχράντος ἢ ἄχραν-

Et consuunt cum laneo subscemine professori. Producto deinde fasciculo laneo a vertice ad pedes usque colligant: ita tamen ut cruceum formant, super caput, super pectus, & super pedes eodem fune lato, cujus tota reflexa parte pedes vinciant. Exteco deinde signo tecto, congregatis fratribus cantat Benedictionem excedituri Hebdomadarius, dicentque. Tres sanctum. Sanctissima Trinitas. Pater noster. *Deinde modulum.* Cum spiritibus justis perfectis. Gloria. In requie tua Domine, qua sancti omnes requiescunt. Et nunc. Sola pura & immaculata virgo. *Et dicuntur usque ad finem. Tum dicit Sacer-*

dos: Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Adhuc rogamus pro quiete animæ servi Dei N. beatæ memoriæ jugiter recolendi.

Ut illi delictum omne condonetur.

Ut Deus noster animam ejus collocet. Misericordia Dei Cælorum regnum. *Sequitur oratio*. Dominum precemur.

Deus spirituum, &c.
Qui mortem conculcasti, &c.
Et clara voce hæc dicit usque ad finem. Exclam.
Quia tu es resurrectio.

Hoc pacto cadaver effertur, & in lecto sive feretro ponitur, cantantibus cunctis, clara suaviterque resonante voce: Sancte Deus. Et Memento Domine, ut clemens, animæ servi tui ubi, &c. *Cadaver autem bis in terram deponunt, priusquam ad cœmeterium, aut Ecclesiæ vestibulum quo sepeliri debet, perveniant: & dicit Sacerdos*. Miserere nostri Deus, &c. *Juxta ordinem superius positum, & orationem*. Deus omnis carnis & spirituum, &c.

Cum vero cadaver in Ecclesiæ vestibulum aut cœmeterium fuerit deportatum: fratribus cerei distribuuntur. Accenduntur vero juxta corpus cerei quatuor: at super eo Domini nostri Jesu Christi ponitur imago & confestim mortuum suffumigat Diaconus in modum crucis dicens. Benedic Domine: *Et Sacerdos*. Benedictus Deus noster: *& incipiunt*. Ter sanctum Venite adoremus. *Tertio: & psalmum quinquagesimum. Deinde canimus*. Immaculatum. *Psalmum 118. In unoquoque versu dicentes*. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas: *Deinde vero illud*, Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me: Deus meus, salva. *Cum autem ventum fuerit ad* In æternum non obliviscar: *dictum illud usque tertio. Et Sacerdos*. Adhuc & iterum: *& reliqua: cum exclamatione*. Quia tu es resurrectio. *Mox alterius chori cantor dicit*. In justorum tabernaculis, in sanctorum mansionibus, quam assumpsisti animam colloca Domine. *Et deinceps unicuique Versus additur*. Tuus sum ego, salvum me fac. Erravi sicut ovis quæ periit. *Hoc quidem dicitur: & deinde rursum*. Benedictus es Domine.

τῆς παρθένου. λέγονται ἕως τέλους. Εἶτα λέγει ὁ Ἱερεύς. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένου ἀοιδίμου δούλου τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνος.

Ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα.

Ὅπως ὁ Θεὸς ἡμῶν τάξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ ἡ εὐχή. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς τῶν Πνευμάτων. Ut supra.
Ὁ τὸν θάνατον καταπατήσας, καὶ τὰ λ.
Καὶ λέγει ταῦτα ἕως τέλους, ἐκφώνως.
Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Ut supra.

Εἶθ' οὕτως αἴρεται τὸ λείψανον, ἢ τίθεται ἐν κλίνῃ, ψαλλόντων τό, Ἅγιος ὁ Θεὸς μεγαλοφώνως, μετὰ μέλους. καὶ τό, Μνήσθητι Κύριε ὡς ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου ἔνθα. Τίθεται δὲ τὸ λείψανον ἐν τῇ γῇ δίς, ἕως ἂν ἀπέλθωσιν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἢ ἐν τῷ νάρθηκι, ἐν ᾧ μέλλει τεθῆναι τὸ λείψανον. καὶ λέγει ὁ Ἱερεύς. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ τὰ λοιπά, κατὰ τὴν τάξιν ὡς ἄνωθεν, καὶ τὴν εὐχήν. Ὁ Θεὸς πάσης σαρκὸς καὶ τῶν Πνευμάτων.

Μετὰ δὲ ἀποκομισθῆναι τὸ λείψανον ἐν τῷ νάρθηκι, ἢ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ· δίδονται κηρία τοῖς ἀδελφοῖς. ἅπτουσι δὲ καὶ ἐπὶ λειψάνου κηρία τέσσαρα. ἐπάνω δὲ αὐτοῦ τίθεται καὶ εἰκὼν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ εὐθέως θυμιᾷ ὁ Διάκονος ἐπάνω τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ ἡμῶν σταυροειδῶς, λέγων. Εὐλόγησον Δέσποτα. καὶ ὁ Ἱερεύς. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. καὶ ἄρχονται τὸ Τρισάγιον τό, Δεῦτε προσκυνήσωμεν τρίς. καὶ τὸν πεντηκοστὸν· εἶτα ψάλλομεν τὸν ἄμωμον· λέγοντες ἐν ἑκάστῳ στίχῳ· Εὐλογητὸς εἶ Κύριε· δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. εἶτα τό, Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με· Θεός μου, σῶσον, ἕως ἔλθωμεν. εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι. λέγομεν αὐτὸ ἐκ τρίτου καὶ ὁ Ἱερεύς. Ἔτι καὶ ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ μετὰ τῆς ἐκφωνήσεως. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Εἶτα ὁ ψάλτης τοῦ ἑτέρου χοροῦ λέγει. Ἐν σκηναῖς δικαίων ἐν μοναῖς ἁγίων, πάξον παντοκράτορ ψυχὴν ἣν προσελάβου. καὶ καθεξῆς ἑκάστῳ στίχῳ. Σός εἰμι ἐγώ, σῶσόν με. καὶ τὰ λοιπά. μέχρι τέλους, ἤγουν· Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. τοῦτο δὲ λέγεται. εἶτα πάλιν. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε.

b Ἐν τῷ ἀμώμῳ τοῦ ἀμώμου.) Veteres codices præfigunt hunc titulum. οἱ ἀναβαθμοὶ τοῦ δευτέρου ἤχου. ἦχος β'. Graduales secundi Toni. Tonus secundus.
c Τῶν αἰχμαλωσίαν.) Iidem. οἱ ἀναβαθμοὶ τοῦ τρίτου ἤχου. ἦχος γ'.
d Ἐκ νεότητός μου.) Titulus ibidem est. οἱ ἀναβαθμοὶ τοῦ τετάρτου ἤχου. ἦχος δ' ἑωθινός.
e Ἐν τῷ θλίβεσθαί με.) Iidem οἱ ἀναβαθμοί. ἦχος πλ. α'.
f Ἐν τῷ οἴκῳ τῷ.) Iidem. ἀναβαθμοί. ἦχος πλ. β'.
g Τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών.) Iidem. οἱ ἀναβαθμοί. ἦχος βαρύς.
h Ἐκ κοιλίας μου.) Titulus ibidem est. οἱ ἀναβαθμοί. ἦχος πλ. δ'.
i Πάντες μακαρίζομέν σε.) Leguntveteres codices.

Versus Tonus obliquus quartus.
Immensa tibi.

IMmortalis, misericors, Dominator vivorum, & mortuorum, quem nunc e terra sustulisti, in Monachorum sanctorum libro, ut clemens & solus humanus, describe: vana enim gloria & voluntate & delectatione in terra derelictis ad te accessit clamans. Dominator Christe, ne confundas in tuo adventu servum tuum.

Στιχηρὰ ἦχος πλ. δ'. Ἀμέτρητά σοι.

ΑΘάνατε, οἰκτίρμον, καὶ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων, ὁ Κύριος θελήσει Δέσποτα ἐκ γῆς νῦν μετέστησας, γράψον μοναστῶν ἐν βίβλῳ, ὡς εὔσπλαγχνος καὶ μόνος φιλάνθρωπος· δόξαν γὰρ ματαιόφρονα, καὶ τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν ἐπὶ γῆς καταλείψας προσῆλθέ σοι κραυγάζων· Δέσποτα Χριστέ, μὴ καταισχύνῃς ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.

Ὅμοιον.

Ὅμοιον.

Ἐπ' ὤμους τὸν ζυγόν σου ὡς ἀράμενον Σῶτερ, τὸν δοῦλόν σου ζυγῷ πταισμάτων ἐλευθέρωσον εὔσπλαγχνε, ἤθεσι χρηστοῖς ἀρετῶν, ὁσίως τε, ἐκ σκότους λυτρώσας, θέλησιν καὶ εὐπάθειαν, ἡδονάς τε, καὶ ἄνεσιν ὡς μισήσαντα. ἔνθα ἀνάπαυσον κράζοντα. Δέσποτα Χριστέ, μὴ καταισχύνῃς ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.

Similis.

Servum tuum humeris jugum tuum quondam ferentem delictorum jugo libera, Misericors, moribus etiam devotis affectum, propriamque voluntatem, delectationem, voluptatem, dissolutionemque semper fugientem e tenebris libera, & da requiem clamanti: Domine Christe ne confundas in tuo adventu servum tuum.

Ὅμοιον.

Ἰδοὺ καιρὸς οἰκτίρμον τῶν δακρύων μνησθῆναι, τοῦ δούλου σου, καιρὸς τοῦ βλέψαι πρὸς κάμψεις γονάτων τε. λέλυται φωνή, καὶ γλῶσσα ἡσύχασεν ἀπαύστως ψάλλουσα, μνήσθητι νυκτῶν, καὶ νυκτῶν ἀκοιμήτων, καὶ πυγμῶν τοῦ στήθους ἐπάκουσον κράζοντα. Δέσποτα Χριστέ, μὴ καταισχύνῃς ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.

Similis.

Ecce nunc lachrymarum tempus, tempus, inquam, recordandi servi tui, & genuum ejus flexiones respiciendi. Vox soluta est, quievit lingua irrequiete cantans, recordare per noctes insomnis, & tunsionum pectoris ejus, exaudique clamantem: Domine Christe ne confundas in tuo adventu servum tuum.

Ὅμοιον.

Νεκρώσεις προπαθείας, καὶ γαστρὸς ἐγκρατείας ἐπίσκεψαι, ξενώσεις κόσμου, καὶ γυμνότητα σώματος, ὄμμα σκυθρωπόν, χειρῶν τε ὑψώματα, μὴ λάθῃ φιλάνθρωπε. πρόσχες δὲ τοῦ οἰκέτου σου πρὸς τοὺς μόχθους, καὶ ἄκουσον στεναγμῶν τῶν ἐν πίστει ἀπαύστως βοῶντος σοι. Δέσποτα Χριστέ, μὴ καταισχύνῃς ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.

Similis.

Propensionum naturæ mortificationes, ventris moderantiam, a mundo alienationem, corporis nuditatem, oculum demissum & tristem, manuum elevationem, respice, Misericors, & ne prætereas: famuli tui doloribus attende, & audi suspiria in fide clamantis ad te: Domine Christe, ne confundas in tuo adventu servum tuum.

Δόξα, Ὅμοιον.

Ῥημάτων τῶν ἐν λόγοις μὴ μνησθῇς ἐσφαλμένων παράγαθε, σαρκὸς κινήσεις μὴ εἰσάξῃς ἐν κρίσει σου, τύπους λογισμῶν, ἐννοίας ὀφλήματα, ὡς εὔσπλαγχνος σύγχωσον. ὕμνον σοι ὀλισθήματα, καὶ αὐτῆς παρεστάσεως συγχώρει, τὰς ὀκλάσεις ἐπάκουσον κράζοντος. Δέσποτα Χριστέ, μὴ καταισχύνῃς ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.

Gloria. *Similis.*

Verborum temere in colloquutionibus lapsorum ne recorderis, Optime, carnis motus in judicium tuum ne induxeris: cogitationum species, mentisque debitum ut Clemens, condona: lapsibus inter canendum irrepentibus, vel si minus Ecclesiam frequentavit, parce: genuflexiones exaudi clamantis: Domine Christe, ne confundas in tuo adventu servum tuum.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

ΦΙλάνθρωπε, οἰκτίρμον, ἐλεῆμον, καὶ μόνε μακρόθυμε, Χριστὲ κριτά μου ἐπουράνιε, ψάλλοντες ἰδοὺ σοὶ πάντες προσπίπτομεν, πίστει σοὶ κράζομεν ὡς ὄντως ὑπεράγαθος, τῆς μητρός ταῖς δεήσεσι, σὺ τοὺς πάντας οἰκτείρας δίασωσον κράζοντας. Δέσποτα Χριστὲ μὴ καταισχύνῃς, ἐν τῇ σῇ παρουσίᾳ τὸν δοῦλόν σου.
k Καὶ ὁ Ἱερεὺς χοῦν λαβών.) Vetusti codices iidem.

Et nunc. *Deiparæ. Similis.*

HUmane, miserator, misericors, qui solus longanimis es, Christe judex meus supercælestis, en tibi omnes procidentes canentes, & fide clamamus; qui vere optimus es, matris tuæ precibus, te cunctos serva clamantes: Domine Christe, ne confundas in tuo adventu servum tuum.

k Καὶ ὁ Ἱερεὺς χοῦν λαβών.) Vetusti codices iidem.

Εἶτα θάπτεται τὸ λείψανον. καὶ λαβὼν ἔλαιον ὁ Ἱερεὺς μετὰ κανδήλας ἐπιχέει ἄνωθεν τοῦ λειψάνου ποιῶν τύπους σταυροῦ τρεῖς λέγων καὶ τό, Ἀλληλούϊα τρίς. καί· Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἅπαξ. καὶ οὕτω λέγει ὁ Διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ τὰ λοιπὰ καθεξῆς. ὁ Ἱερεύς. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων.

Deinde sepelitur cadaver; & Sacerdos assumpto in lampade oleo infundit super cadaver tria crucis signa formans, & ter dicens. Alleluja. *Et*. Domini est terra & plenitudo ejus *semel: atque ita dicit Diaconus*. Miserere nostri Deus. *& reliqua suo ordine. Sacerdos*. Deus spirituum.

Nullum extat in M S. officium pro Monachis; sola est in Barberino S. Marci pro illis oratio hujusmodi.

Εὐχὴ εἰς κοιμηθέντας μοναχούς.

ΔΕσποτα Κύριε, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ θανατῶν καὶ ζωογονῶν, ὁ κατάγων εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγων. σὺ τῇ σῇ σοφίᾳ πλάσας ἐκ γῆς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάλιν αὐτὸν εἰς γῆν ἐπιστρέ-

Euchol.

Oratio pro defunctis Monachis.

DOminator Domine, qui solus habes immortalitatem, lumen vere inaccessum, qui occidis & vivificas, qui deducis ad inferos & reducis. Tu sapientia tua formatum hominem e terra, in terram rursum convertis:

LII

exoratus itaque a nobis animam servi tui suscipe, & ei in sinu Abraham, Isaac, & Jacob, da requiem, justitiæ coronam, & in electorum gloria salvatorum partem illi redde: ut pro quibus in præsenti mundo propter nomen tuum laboravit, abundantem mercedem in sanctorum tuorum mansionibus percipiat. Gratia & miseratione unigeniti filii tui, &c.

φεις. Ἱκετεύομεν προσδέξαι τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, καὶ ἀνάπαυσον αὐτὸν εἰς κόλποις Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ δὸς αὐτῷ τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, τὴν μερίδα τῶν σωζομένων εἰς τὴν δόξαν τῶν ἐκλεκτῶν. Ἵνα ὑπὲρ ὧν ἐκοπίασεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὸ ὄνομά σου, λάβῃ πλουσίαν τὴν ἀνταπόδοσιν, ἐν ταῖς μοναῖς τῶν ἁγίων σου. Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ.

IN OFFICIUM EXEQUIARUM MONACHORUM Notæ.

1 **O**Τὸ λουτρὸν.) Non ex integro, ita ut nudetur, sed leviter aqua respergitur & abstergitur mortuus Monachus: ut commendatus a tot sæculis Ecclesiæ mos observetur. Cum religione namque Christiana orta est mortuos lavandi, vestiendi, componendi, & solemniter efferendi consuetudo (Tabitham siquidem ex primis discipulis vita perfunctam lotamque, posuerunt, vestibus utique opertam in cœnaculo) invaluitque deinceps, & per totam Ecclesiam noscitur esse pervagata. De Græcis habet Eusebius sermonem, ubi luem Alexandrinam describit lib. 7. cap. 17. *τὰ σώματα τῶν ἁγίων ὑπτίαις χερσὶ καὶ κόλποις ὑπολαμβάνοντες, καθαιροῦντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰ στόματα συγκλείοντες, ὠμοφοροῦντες καὶ διατιθέντες προσκολλώμενοι λούσαντες καὶ περιστολαῖς κατακοσμοῦντες καὶ τὰ ἑξῆς. Sanctorum corpora manibus erectis supinisque exceperunt, gremio reposuerunt, occluserunt oculos, obturaverunt ora, humeros cadaveribus supposuerunt, deferentes occurrerunt, amplexi sunt, osculati sunt, accurate laverunt, ferialibusque involucris etiam ornaverunt &c.* Apud Latinos quoq; viguisse si non exempla quotidiana demonstrant, nullum antiquorum testimonium huic veritati confirmandæ sufficiat.

2 Ἐγγὺς ἐστὶ τοῦ θυσιαστηρίου.) Mortuis Sacerdotum corporibus propinquior ad altare conceditur accessus, quam cujusdam ex Laicorum fratrumque plebe: indicat id Dionysius de Eccles. Hierarc. cap. 7. *Εἰ μὲν ἱερατικῆς εἴη τάξεως ὁ κεκοιμημένος, ἐπὶ τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ κατατίθησιν αὐτόν, ἄρχεται τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς καὶ εὐχαριστίας. Εἰ δὲ τῶν εὐαγῶν μοναχῶν, ἢ τοῦ ἱεροῦ λαοῦ κατατίθεται παρὰ τὸ ἱερὸν ἱερατεῖον πρὸ τῆς ἱερατικῆς εἰσόδου. Deposito autem sacrum altare mortuo, si tamen sacro Sacerdotum charactere fuerit insignitus, statim Deum exorat Pontifex, eique gratias agit: si autem sanctis Monachis, sanctæve plebi annumeratus erat, eum ad venerationem dignum sacrarium collocat, ad Sacerdotum introitum.* At ne quis existimet, ad altaris radices Sacerdotum corpora, Laicorum vero Monachorum, vel sæcularium, in medio chori, dum officium sepulturæ peragitur, collocari: observandum ex Pachymere, τὸ ἐπὶ τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ intelligi de loco e regione altaris, quem τινες Euchologii dicit esse τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, *templi meditullium*: per τὸ ἱερὸν ἱερατεῖον vero, vocibus augustis utique Dionysius utens, ipsam Ecclesiam, imo ipsum νάρθηκα *vestibulum* intelligit, ait Pachymeres. *Εἰ δὲ μοναχὸς εἴη ἢ πιστὸς ἐκ τοῦ ἱεροῦ λαοῦ πρὸ τοῦ νάρθηκος κατακλίνεται. Si vero Monachus est aut fidelis quispiam e sancta plebe, in vestibulo cum reclinat: τὸ δὲ πρὸ τῆς ἱερατικῆς εἰσόδου, δηλοῖ ὅτι ἔξωθεν τοῦ θυσιαστηρίου κεῖται. Illud vero ante Sacerdotum ingressum, manifestat mortui corpus debere ad psallentium pedes jacere.*

3 Ὁ κανδήλαπτης.) Κανδήλα non est *candela*, ut vocum affinitate delusus Meursius interpretatur: neque nec cujus est usus in liturgia. Quodnam enim sit illud vas, Theologus Batavus edisserat. Sed *lampas* est vitrea in qua adjecto oleo lumen fovetur: unde & intelligimus illud Epiphanii contra Meletianos *κανδήλας κατέαξαν lampadem confringere*. Exinde quoque est κανδηλάπτης, non *a candelis*, ut perite etc. Græcis Græcismis ait, sed *a lampadibus accendendis*, qui sacro ... non sacræ scripturæ, sed piorum sermonum & homiliarum lectore, τῷ ἐκκλησιάρχῃ *Ecclesiæ præfecto* subjicitur: idemque quia σημαίνει τὰ σήμαντρα *signa pulsat*, recte ... audit, & populum in Ecclesiam congregans curam gerit.

4 Κρούει τὰς βαρείας ἐπὶ τῷ σημαντῆρι.) Tardius a Græcis admisso campanarum usu, *lignis oblongis*, vel *metallicis laminis ictis*, populum quondam ad Ecclesiam convocabant; illisque etiamnum hodie quantum patitur Turcarum tyrannis, utuntur. Ἀκοινώνητοι itaque, vel campanis, (in locis nimirum desertis, & a Turcarum animis sono deterreri arbitrantium auditu semotis) vel *signis ligneis* (ea vocant σήμαντρα perticas e ligno oblongas, & quadras; quæ variis locis malleolo percussæ varios edunt sonos) & tandem σιδηροῖς & χαλκοῖς, id est, *laminis ferreis vel æreis*, molliter recurvis, & e catenis ad portam vestibuli hinc inde, ubi nos campanarias turres ædificamus, suspensis; atque in illis ex ἑνὶ τῶν σιδηρῶν, vel ut alii correctius legunt ἐκ τοῦ σιδηροῦ ...

5 Τὰς βαρείας.) Interpolati longo spatio soni, & tædiosa lugubrique mora in signis percussi, sunt ... Signorum autem sicut & sonorum in crepitaculis sive ligneis sive metallicis editorum, hæc tria genera statuit Balsamon meditato de illis composito, quod est ... lib. 7. Juris Græcor. τὸ μικρὸν, τὸ μέγα, καὶ τὸ σιδηροῦν, *parvum, magnum & ferreum*, τὸ μικρὸν, sic διὰ ... *Per signum exiguum & quasi humilius & obscurius*, antiquasque propheticas designat, & futurorum simulachra, quorum plurima evolvuntur in laudibus matutinis, quibus illud audiri solet, ... ut resonans & late per aerem delatum, Evangelii sonus est, in quit ille, τὸ δὲ μέγα ... Evangeliorum prædicationem, & sacram reliquorum ad conventus publicos pertinentium librorum lectionem, & propter universum simpliciter sanctæ urbis civis (id est S. Sabæ Hierosolymitani) ... inventum est. Quod autem sit διὰ χαλκοῦ σημαντῆρος *æreo crepitaculo* futurum novis judicium & tubam mortuos e monumentis ad majorem conventum evocaturam præfigurat. Campanarum porro receperant usum Græci, ex quo, ab Urso Particiaco Venetorum Duce missas anno 893. Michael Imperator in pretio habuerat, & in turri ad S. Sophiam extructa collocarat; qui locus nunc Turcis est sacerrimus postquam dejecto turris illius fastigio, prophanus sacrorum suorum mystes, celebrata ibidem suo more Dei potentis in urbis Regiæ expugnatione & direptione Mahumetis ritibus locum dicam, & sanctam majorem Ecclesiam fecit contectam. Cæterum pluribus in locis, solis ligneis crepitaculis ex alto vel ad Ecclesiæ portam pulsis, populum hodie ad sacra Græci convocant, quorum usus ex eo demonstratur antiquissimus, quod de illo Concilium septimum Act. 4. mentionem fecerit, his verbis: ... *Ager vero ex quo Cæsareæ Palestinæ contigerunt (in S. Anastasii Monachi apud Persas Martyrio coronati reliquiarum depositione) prout liquerit, clarissimus. Visitis jam sacris reliquiis rei fama per civitatem increbuit: unde & lætitia perfusi omnes & gaudio*

exciti, sacra ligna tangentes, in venerando templo Deiparæ Novæ nuncupato congregati sunt.

6 Στιχολογοῦνται ψαλμοὶ τινες.) Ut in funeribus Psalmi decantentur, Christiana traditio est, scribente Hieronymo in vita S. Pauli. *Prolato foras corpore, Hymnos quoque & Psalmos, de Christiana traditione decantans Antonius, &c.* eosque Dionysius vocavit ... *cantus Psalmorum verbis compositos.*

7 Ἀρχόμενα τῶν ἀντιφώνων.) Antiphona hic dicta, vocantur in aliis codicibus ἀναβαθμοὶ, ut ex Gradualium verbis composita.

8 Βασιλικοῖς ἐγγράμμασι.) Alludit ad morem quo Imperatores litteras, mandata, placitaque sua ἐρυθροῖς γράμμασι *rubeis characteribus* parabant & obsignabant: de quo, si Deus jubeat, alibi plura observabimus.

9 Τὸ χώννυσι.) Cadaveris in terram resolutio communionis Ecclesiasticæ Græcis post mortem signum existit: hanc jubet Ecclesia de spiritus salute confisa vel quasi certior facta. Consulater ad hujus dicti pleniorem notitiam oratio solvendo ab excommunicatione defuncto perlegenda.

10 Ἐν τοῖς κελλίοις.) Latina vox est, *Cella*, a celando, sive abscondendo deducta, quam Monachi speluncis, antris & latebris assueti, sibi propriam fecerunt: de quibus Sozomenus lib. 6. cap. 31. *τόπος ὀνομάζεται κελλία, ἐν τούτῳ δὲ σποράδην εἰσὶ μοναχικὰ οἰκήματα τοσαῦτα, καὶ ἐκ τούτου τοιοῦτον ἔσχε προσηγορίαν. Locus, (in Ægypto) cui Cellia nomen. In eo sunt Cellæ Monachorum permultæ sparsim positæ, qua de causa hoc nomen habuit.* Et Palladius in Lausiaca cap. 80. *τὰ κελλία ... ἔχοντα, ὡς καὶ μὴ ... Habent Cellas magno inter se intervallo disjunctas, ut nullus possit procul dignosci ab altero, neque cito videri, nec vox audiri.* ... etiam vocavit Palladius idem cap. 18. *μετὰ τὸ ... Postquam absolvit Cellam & in ea habitavit.* Et infra *... τὴν θύραν τοῦ κελλίου & portam Cellæ aperiens, &c.* Sive κελλίον autem sive κέλλα dicas, non potuit ita Monachorum propria fieri, quin Patriarchæ & Imperatores Orientis intimam Palatii sedem quam incolebant, κελλία, Monachorum devotionem imitati, vocaverint. Nil mirum idcirco si privatas cujuscumque Monachi in Cœnobiis domunculas ordine continuo per gyrum inter se coutiguas κελλία hodierna die nuncupant condita in illarum medio amplissima area; in cujus iterum spatio medio, ad instar insulæ, nulli ædificio conjuncta, erecta est Ecclesia; negatoque propterea mulieribus in Monasteria virorum ingressu, nec in hujusmodi Ecclesias pedem licet umquam inferre.

1 ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΣ ΕΙΣ ΙΕΡΕΑ τελειώσαντα.

2 **E**Πειδὰν τις τῶν ἱερέων ἐκδημήσῃ πρὸς Κύριον, 3 ἀπέρχονται οἱ λοιποὶ ἱερεῖς, καὶ καταβιβάζουσιν αὐτὸν τῆς κλίνης, καὶ τιθέασιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ψιαθίῳ. Καὶ ἐπεὶ οὐ δεῖ λοῦσαι γυμνούμενον παρὰ τῶν ἱερέων, 4 ἀποσπογγίζουσιν αὐτὸν 4 μετὰ ἐλαίου καθαροῦ. Εἶτα ἐνδύουσιν αὐτὸν 5 τὰ ἐξ ἔθους ἱμάτια. 6 Εἶτα τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἅπασαν, καὶ 7 σκεπάζουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀέρος. Καὶ τιθέασι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐπάνω αὐτοῦ. Εἶτα ἀπέρχονται οἱ ἱερεῖς, ἐνδεδυμένοι τὰς ἱερατικὰς στολὰς αὐτῶν, ποιεῖ εὐλογητὸν. Τὸ Τρισάγιον. Παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν. Μετὰ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων. Στίχος. Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ. Εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου Κύριε. Δόξα. Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ νῦν. Ἡ μόνη ἁγνὴ καὶ ἄχραντος. Εἶτα ὁ Διάκονος μνημονεύει. Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχὴν. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Καὶ εὐθὺς αἴρουσιν οἱ ἱερεῖς τὸ λείψανον, καὶ φέρουσιν αὐτὸ ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ, καὶ τιθέασι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐπάνω αὐτοῦ, ὡς προέφημεν, καὶ τὰ δ' μανουάλια σταυροειδῶς μετὰ λαμπάδων, 8 καὶ ἄρχεται ὁ ψάλτης τοῦ Ἀμώμου. Εἶτα μνημονεύει ὁ Διάκονος· καὶ ἡ εὐχὴ, καὶ ἡ ἐκφώνησις.

Εἶτα ψάλλει τὰ Εὐλογητάρια.

9 Ἦχος. πλ. α΄.

Τῶν ἁγίων ὁ χορὸς. Ὁ παλάμῃ ἐκ μὴ ὄντων. Εἰκὼν εἰμὶ τῆς. Ὁ τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ. Οἱ τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν. Ἀνάπαυσον ὁ Θεὸς τὸν δοῦλόν σου. Δόξα. Τὸ τρισηλαμπὲς τῆς μιᾶς. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Χαῖρε σεμνὴ ἡ Θεὸν σαρκὶ τεκοῦσα. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ μακαρίας. Καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεός. Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις. Εἶτα τὸ Κοντάκιον. Ἀνάπαυσον Σωτὴρ ἡμῶν.

Καθισ.

OFFICIUM FUNEREUM IN SACERdotem vita functum.

ALiquo e Sacerdotum numero ad Dominum migrante, tunc alii Sacerdotes conveniunt, eum e lecto deposituri, & super terram in storea demissuri. Cum vero corpus nudum a Sacerdotibus lavari nefas sit, oleo puro illud abstergunt, & mox consuetis illud amiciunt vestibus; tum vero sacerdotali ornatu superinduunt, operta tamen ejus facie calicis velo, & sacro ei Evangelio superimposito. His peractis Sacerdotes illi, sacris vestibus assumptis progrediuntur, & Præfectus a benedictione officium incipit. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Cum spiritibus justis perfectis.

Versiculus. Domini est terra &. In requiem tuam Domine. Gloria. Tu es Deus noster. Et nunc. Sola pura & illibata. *Tum Diaconus defuncti memoriam agit; & subdit Sacerdos orationem.* Deus spirituum &. Quia tu es resurrectio. *Et confestim extollunt cadaver Sacerdotes, & ad templi vestibulum efferunt, & sacrum, prout præmissum est, Evangelium ei superimponunt, & circum circa in modum crucis candelabra. Tum Cantor Psalmum, Beati immaculati, incipit: & memoriam agit Diaconus, subditurque oratio, & in ejus fine exclamatio.*

Deinde Benedictiones.

Tonus obliquus primus.

Sanctorum chorus. Qui manu e non existentibus. Imago sum. Agnus Dei. Angustam viam. Da requiem Domine servo tuo. Gloria. Trifulgidum unius. Et nunc. *In Deiparam.* Salve veneranda quæ Deum carne genuisti. Adhuc & iterum in pace. Adhuc rogamus pro beatitudine. Ut ei condonetur. Ut Dominus Deus. Misericordias Dei. Quia tu es resurrectio.

Deinde Modulus. Da requiem Salvator noster. Gloria. Et nunc: E virgine ortus. *Deinde graduales. Toni obliqui secundi.* In cœlum oculos meos. *Tum propositum. Tonus obliquus secundus.* Beata via qua pragredimur. *Versiculus.* Convertere anima mea in requiem. *Apostolus.* Fratres nolumus vos ignorare. 1. *Thessal.* 4.

Quæ Feria quinta secundæ hebdomadis.
Evangelium secundum Joannem.
Mox Diaconus. Dominum precemur.
Et Sacerdos Orationem.

DOminator Domine Deus noster, solus immortalitatem præstans, lucem habitans inaccessam, qui mortificas & vivificas, deducis ad inferos & reducis: tu sapientia tua hominem formatum repetito animæ debito in terram convertis. Te rogamus ideo suscipe servi tui animam, & in sinibus Abrahæ, Isaac & Jacob, justitiæ corona, fulvaedorum parte ei donata, ad electorum tuorum gloriam, & requiem cum transfer: ut laborum propter nomen tuum toleratorum uberem in sanctorum tuorum mansionibus mercedem accipiat. Gratia & miserationibus.

Sessio. Tonus secundus.

A cognatione mea hodie dividor, & ad te solum peccati experrem confugio: in tabernaculi justorum cum electis tuis requiem præbe.

Tum vere dicimus vigesimum secundum Psalmum.

Dominus regit me & nihil mihi deerit. Alleluja, Alleluja, *Ps.* Et reliqua *Psalmi, adjunctis antiphonis versus primi.* Alleluja.

Post hæc dicitur præsens Modulus. Tono secundo.

Quandoquidem cuncti ad idem tendimus diversorium, & communem lapidem subibimus, nec aliud paulo post, nisi pulvis erimus, a Christo requiem defuncto hunc expostulamus: hujusmodi etenim vita nostra est, Fratres, ut hic in terra velut Jonas cernatur; ac e nihilo enascamur, mox nasci e vivis tollamur. Somnium itaque minime consistimus, flatus irrevocabilis, avis transeuntis volatus, navis quæ nullo vestigio mare pererrat, sumus. Æternum Regi propterea clamemus: Domine interminatæ mæ beatitudinis illum consortem redde.

Propositum Apostoli.
Beatus quem elegisti.
Ad Romanos Epistola. Cap. 5.

FRatres. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, &c.

Finis.

Ita & gratia regnet per justitiam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Evangelium ex Joanne. Cap. 5.

Dixit Dominus venientibus ad se Judæis Patet meus usque modo operatur. *Requiro illud Feria quarta secundæ hebdomadis.*

Deinde Diaconus dicit.
Dominum precemur.

GRatiarum tibi, Domine Deus noster, agimus, quia cui soli sunt immortalis vitæ, gloriæ incomprehensæ, humanitas inaudita, & regnum est interminatum, & apud te personarum acceptio non habet locum: omnibus enim Δόξα. καὶ νυν.

Ὁ ἐκ Παρθένου ἀνατείλας. Εἶτα τὸς ἀναβαθμὸς Ψ πλ. β. ἦχος. Ἐν τῷ ὑμνεῖν τὸς ὀφθαλμές μου. Εἶτα ἀφορισμός. ἦχος. πλ. β. Μακαρία ἡ ὁδὸς ἧ πορεύεται. Στίχος. Ἐπίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου. Ὁ Ἀπόστολος. Ἀδελφοὶ κ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

Τῇ αὐτῇ τῇ ε. τῆς β. ἑβδομάδος.

Τὸ Εὐαγγέλιον τῇ Ἰωάννου.

Εἶπε ὁ Διάκονος. Τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς Ψ ὐχάς.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον κ ζωοποιήσας, ὁ καταλύσεις θάνατον κ ἀτιμάσας· σὺ τὴν σοφίᾳ σου ἐπιλάσας Ψ ἄνθρωπον, κ πάλιν εἰς γῆν αὐτὸν ἀποστρέφεις, τὸ τῆς ψυχῆς χρέος ἀπαιτῶν· σὺ ἐκτείνωσον, ἀφόσδεξαι Ψ ψυχήν τε δέλου σου, κ ἀνάπαυσον αὐτὸν εἰς τὸς κόλπους Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, κ Ἰακώβ, καὶ ὅσους ἁγιάσει Ψ σέφανε τῆς δικαιοσύνης σου, Ψ μερίδα τῆς σωζομένης σὺν τοῖς δικαίοις τῆς ἐκλεκτῆς σου. Ἵνα ὑπὲρ ὧν ἐκτίσασε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὸ ὁμοιῶσαί σε, λάβῃ πλησίασε Ψ ἀνταπόδοσιν ἐν τοῖς μονῆς τῆς ἁγίας σου. Χάριτι κ οἰκτιρμοῖς.

Κάθισμα. ἦχος. β.

Σήμερον χωρίζομαι ἀπὸ τῆς συγγενείας μου, κ πρὸς σὲ καταφεύγω Ψ μόνε ἀναμάρτητε ἐν γενεαῖς τῆς δικαίων μῆ τῆς ἐκλεκτῆς σου ἀναπαύσεως.

Εἶτε λέγωμεν τὸν κβ'. Ψαλμόν.

Κύριος ποιμαίνει με, κ οὐδέν με ὑστερήσει. Ἀλληλούϊα. ἐκ β'. κ τὰ λοιπὰ τὸ Ψαλμοῦ καθ' ἕκαστον στίχον τὸ Ἀλληλούϊα.

Εἶτα τὸ παρὸν Τροπάριον,
εἰς ἦχον β.

Ἐπειδὴ πάντες πρὸς τὸν αὐτὸν καταπορευόμεθα μονήν, κ ἐπὶ ὑποδυόμεθα λίθον, κ ὡς πηλὸς πάντες μετ' ὀλίγον κονόμεθα, τί μάταια Ψ ἀνώφελα πρὸς Χριστὸν αἰτούμεθα. Τοιοῦτος κ ἡμῶν ὁ βίος ἀδελφοί, ὡσεὶ χόρτος φαίνομεν κ ὡς σκιὰ γινόμεθα, κ γνόμενοι ἀπαρύθμητα· ὅσερ ἱστορεῖ ἡ ἱερὰ βίβλος, φύσημά τι μὴ χρατούμενον, πάσης ὁρμὴν παρεχομένου, πάσι τοῖς θαλάσσης ἴχνος οὐχ εὑρισκόμενον. Διὸ βοήσωμεν πρὸς ἀθάνατον βασιλεῖ· Κύριε Ψ ἀναπαύσεις σε μακαρίσαντες καταξίωσον αὐτόν.

Προκείμενον τῆ Ἀποστόλῳ.

Μακάριος ὃν ἐξελέξω.

Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς.

Ἀδελφοί. ὥσπερ διὰ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε. κ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος.

Τέλος.

Ὅτε δὲ ἡ χάρις βασιλεύσει διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Εὐαγγέλιον τὸ τοῦ Ἰωάννου.

Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πεπιστευκότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ. καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.

Ζήτει τῇ δ'. τῆς β'. ἑβδομάδος.

Εἶπε ὁ Διάκονος. Τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

ΕΥχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι σὺ μόνος τὸ ζῆν ἀθάνατε, κ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, ἡ φιλανθρωπία ἄφατος, κ ἡ βασιλεία ἀπύθορος, κ ἐκ ἴσι φροσωπολημψία παρά σοι. πάσι δὲ ἀνθρώ-

πως τὸ κοινὸν Ψ βίου ἔπεξας· Ψ ὅρους Ψ βίου πληροῦντας διὸ ἱκετεύομέν σε Κύριε, Ψ δέλου σε τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν γενόμενον, Ψ δοῦλος, Ψ ἐν ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου κοιμηθέντα, ἐν κόλποις Ἀβραὰμ κ Ἰσαὰκ κ Ἰακὼβ ἀνάπαυσον· κ ὡσαύτως ἐπὶ τῆς γῆς ὃν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργὸν αὐτὸν κατέστησας, κἂν ὑμῖν τοῖς ἁμαρτίαις σου θυσιαστηρίῳ ἀνέδειξεν Κύριε ἐπὶ ἀνθρώπων πεδυματικῇ ἀξίᾳ καταστολίσας, ἐπὶ ἀγγέλων τῆς δόξης ἀκατάκριτον φοσόδεξαι, ἀυτὸς ἐπὶ τῆς γῆς τὸν ζωὴν αὐτοῦ ἐδόξασας, ἀυτὸς κ τὸν ἔξοδον τὸ βίε αὐτοῦ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆ ἁγίων σου δικαίων τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μὴ πάντως τῆ ἀπ' αἰῶνός σοι διαρρεγνύμενον ἁμαρτήμασιν. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις ἡ ζωή.

Ἀντίφωνον δ'. Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Ἀλληλούϊα. ἐκ β'. κ τὰ λοιπὰ τὸ Ψαλμοῦ. δόξα. Ἀλληλούϊα.

Καὶ νῦν. Ἀλληλούϊα.

Τροπάριον. ἦχος β.

ΕΝ πίστει, κ ἀγάπῃ, καὶ ἐλπίδι, κ πραότητι, κ ἁγνείᾳ, κ ἐν τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι εὐσεβῶς διήνυσας ἀνάμεσε. διὸ σε ὁ προμήνυσας Θεὸς, ὡς κ εὐδόκησας, αὐτὸς κατάπαυσε τὸ πνεῦμά σε, ἐν τόπῳ φωτεινῷ κ τερπνῷ, ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται. ἐν τάξει τε κ παρὰ Χριστῷ τῷ κείνῳ τὴν ἀφεσιν κ τὸ μέγα ἔλεος.

Κάθισμα. ἦχος πλ. α'.

Γνώσεως ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁμαρτίαις ἐγεννήθημεν· διὸ σε ἐκτεύομεν, τὸν μετοικήσαντα ἐξ ἡμῶν ἀνάπαυσον, παρρῶν ὡς ἀγαθὸς τὰ πλημμελήματα, ἅ ὡς ἄνθρωπος ἔπταικε ἐν βίῳ ἐκράξε, φησὶ βοῶντας τῆς Θεοτόκου μόνε φιλάνθρωπε.

Προκείμενον.

Μακάριος ὃν ἐξελέξω.

Στίχος. Καὶ τὸ μνημόσυνον.

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς.

ΑΔελφοί, γνωρίζω ὑμῖν τὸ Εὐαγγέλιον ὁ εὐηγγελισάμην ὑμῖν ὃ κ παρελάβετε.

Τέλος.

Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι. οὕτω κηρύσσομεν κ οὕτως ἐπιστεύσατε.

Ἀλληλούϊα. Μακάριος ὃν ἐξελέξω.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κτ' Ἰωάννου.

Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πεπιστευκότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Ζήτει τῇ δ'. τῆς γ'. ἑβδομάδος.

Εἶπε ὁ Διάκονος.

Τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὸν ὐχήν.

10 10 KΤεσεβῆ δυνάμεων, ἡ τῶν ὅλων ἐλεήμονα παραμυθία, κ πάντων τῶν ἐλπιζόντων παράκλησις κ πάντων τῶν ἐν ὀλιγοψυχίᾳ ἀντιλήψις ὑπάρχων, τὸν τῷ πόθῳ Ψ κοιμηθέντος συμπαρομένης τῇ θεσπεσιαλγίᾳ παραμυθήσας, πᾶν ἄλγος ἐγκείμενον ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ διάρπασον, κ Ψ δόλον σε, Ψ δέησι, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίε κεκοιμημένον ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἀνάπαυσον.

Ἀντίφωνον γ'. Ὡς ἀγάπητά σου τὰ σκηνώματα σου Κύριε τῶν δυνάμεων. Ἀλληλούϊα. δίς.

Καὶ καθεξῆς τὰ λοιπὰ Ψ Ψαλμοῦ.

hominibus communes terminos exacta vita consticisti. Rogamus te propterea, ut servo tuo comministro nostro in spe resurrectionis æternæ vitæ defuncto, in sinibus Abrahæ, Isaac, & Jacob, requiem præbeas: & sicut in terra Ecclesiæ tuæ Sacerdotem illum præstitueras, sic & superiori hominum spirituali dignitate ornatum in aëtari tuo cœlesti commonstra, & cum Angelis gloriæ, indemnatum suscipe. Tu vitam ejus in terris summo honore condecorasti, tu & in exitu ejus, in sanctorum & justorum tuorum introitu, spiritum ejus cum omnibus qui a sæculo tibi placuerunt animam. Quia tu es resurrectio & vita.

Antiphonum primum. Domini est terra, & plenitudo ejus. Alleluja. *Secundo dicitur: tum reliquis Psalmi.*
Gloria. Alleluja.
Et nunc. Alleluja.

Modulus tonus secundus.

IN fide, & dilectione, & spe, & mansuetudine, & simplicitate, & Sacerdotali dignitate devote elapsis, æterna memoria condecorande Frater. Deus propositum qui est ante sæcula, & cui obsequutus es, spiritum tuum in lucido & jucundo loco, ubi sancti requiescunt, collocabit, & in judicio retributionem & amplam misericordiam a Christo consequeris.

Sessio. Tonus obliquus primus.

Nosti, Deus noster, quia in peccatis nati sumus: rogamus ideireo ut defuncto des requiem, & ut bonus ejus peccata quæ ut mortalis homo commisit, minime respicias: intercessionibus Deiparæ, quæ solus clemens es.

Propositum.
Beatus quem elegisti.
Versiculus. Et memoria ejus.
Ad Corinthios Epistola Pauli secunda. Cap. 15.

FRatres: Notum vobis facio Evangelium quod prædicavi vobis, quod & accepistis.

Finis.

Sive enim ego, sive illi: sic prædicamus, & sic credidistis.

Alleluja. Beatus quem elegisti.

Evangelium ex Joanne. Cap. 6.

Dixit Dominus credentibus in se Judæis. Ego sum panis vitæ.

Quæ Feria quarta tertiæ hebdomadis.

Deinde Diaconus.

Deinde precemur.

Et Sacerdos Orationem subjungit.

DOmine virtutum, afflictorum solatium, ingentium levamen, & omnium animo depressorum auxiliator, his qui luctu ob mortuum præsentem afflictantur consolationem præbe, infitum cordis dolorem mitiga, & servum tuum N. in spe resurrectionis vitæ æternæ, in sinibus Abrahæ requiem adipisci concede.

Antiphonum secundum.
Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Alleluja. *Bis dicitur.*

Et deinceps Psalmi reliqui.

Deinde Modulus. Tonus obliquus 2.

Fratres mei dilecti, ne mei obliviscamini cum Deum laudatis: sed amoris & affectus mei memoriae, societatis praeteritae recordemini, & rogate Deum, ut mihi cum justis requiem concedat.

Modulus. Tonus obliquus secundus.

Repentinus mihi supervenit interitus, & a familiaribus hodie me divisit: sed tu qui me migrare jussisti, Christe, in refrigerii locis, mihi requiem concede. Miserere nostri, Domine, miserere. Misericordiae portam.

Propositum. Anima ejus in bonis.

Versiculus. Ad te clamabo.

Ad Romanos Epistolae Pauli lectio. Cap. 6.

Fratres. Christus resurgens ex mortuis. Alleluja. Beatus vir.

Evangelium ex Joanne. Cap. 6.

Dixit Dominus venientibus ad se Judaeis. Haec est voluntas Patris qui misit me.

Quere Feria quarta tertiae hebdomadis.

Deinde Beatitudines Tono 2. hoc pacto.

In regno tuo memento. Beati pauperes spiritu. Beati mites. Beati qui lugent.

Beati qui esuriunt. Beati misericordes.

Adam quidem vitae fructu degustato, e Paradiso exulavit: latro vero in cruce pendens, & te professus Deum, Paradisi factus est incola: nos ideo tua passione salvati, latronem imitati in fide clamamus: Memento etiam nostri, cum veneris in regnum tuum.

Beati mundo corde.

Pulvere e terra assumpto, corpus mihi Creator consilio divino efformavit, & statu vitae feraci, sanctoque mandato, mihi animam inspiravit: unde & peccati corruptioni corpiter subactum, summa misericordia evocasti, Benigne; sed & ei quem e vivis sustulisti, cum sanctis tuis da requiem.

Beati pacifici.

Timendum omnino tremendumque spectaculum, anima a corpore separata, exhibetur: illa quidem lugubriter discedit, corpus vero terrae traditum, occultatur. Unde & nos finis exitu cognito, Patrem cum lachrymis praeveniamus, clamantes.

Memento etiam nostri, cum veneris in regnum tuum.

Beati qui persequutionem.

Quid me tantopere lugetis homines? Quid frustra turbamini? Cunctis edicit, qui nos a saeculo evocat: mors omnibus requies, & somnus facta est. Unde & job vocem audiamus, dicentis: Mors homini requies est. Sed & ei quem assumpsisti, cum sanctis tuis da requiem.

Beati cum vos exprobraverint.

Commutationem in melius dilucide edocens sapientissimus Paulus praenunciavit, quod mortui resurgent incorrupti, nos quoque divino jussu immutabimur: unde & horrende tuba illa insonabit, & a saeculo dormientes exci-

Εἶτα τροπάριον, ἦχος πλ. β'.

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, μή μου ἐπιλάθεσθε ὅταν ὑμνῆτε τὸν Κύριον. ἀλλὰ μνήσθητέ μου τῶν πόθου καὶ τῆς ἀγάπης, μνήσθητε καὶ τῆς ἀδελφότητος, καὶ ἱκετεύσατε τὸν Θεόν, ἵνα με ἀναπαύσῃ μετὰ τῶν δικαίων ὁ Κύριος.

Τροπάριον. ἦχος πλ. β'.

Αἰφνίδιος ἐπίστη ἐπ' ἐμὲ ὁ θάνατος, καὶ ἐχώρισέ με τῶν ἰδίων μου σήμερον. ἀλλὰ μεταστήσας με Χριστὲ ἐν τόποις ἀναψύξεως ἀνάπαυσον. Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον.

Τῆς εὐσπλαγχνίας, τὴν πύλην.

Προκείμενον. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν. Στίχος. Πρὸς σὲ Κυρίε κεκράξομαι.

Πρὸς Ῥωμαίους. Ἀδελφοί, Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ἀλληλούϊα. Μακάριος ἀνήρ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους. τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ζήτει τῇ ε' τῆς γ'. ἑβδομάδος.

Εἶθ' οὕτως οἱ μακαρισμοὶ εἰς ἦχον β'. οὕτως.

Ἐν τῇ βασιλείᾳ σου μνήσθητι. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ.

Μακάριοι οἱ πραεῖς. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες.

Πάλαι μὲν ὁ Ἀδὰμ γευσάμενος τοῦ ξύλου τῆς βρώσεως, τὸν παραδείσου ἐξωρίσθη. ὁ δὲ λῃστὴς ἐν τῷ σταυρῷ κρεμάμενος, Θεόν σε ὁμολογῶν ἐν παραδείσῳ εἰσωκίσθη. καὶ ἡμεῖς οἱ σωθέντες, τῷ πάθει σου Δέσποτα τὸν λῃστὴν ἐκμιμούμενοι, ἐν πίστει ἐκβοῶμεν, μνήσθητι καὶ ἡμῶν, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Μακάριοι οἱ καθαρ.

Χοῦν λαβὼν ἀπὸ γῆς ὁ πλάσας με, τὸ ἐμὸν σῶμα διέπλασε βουλήματι τῷ θείῳ· τὴν δὲ ψυχὴν ζωοφόρῳ φυσήματι ἐμπνεύσας ἐνέθηκε προσάγματι τῷ ἁγίῳ. ὅθεν τῇ φθορᾷ τῆς ἁμαρτίας κακῶς ὑπαχθέντα με ἀνεκαλέσω φιλάνθρωπε, δι' ἄκρας εὐσπλαγχνίας. ἀλλὰ ἀνάπαυσον ὁ Θεὸς ὃν προσελάβου μετὰ τῶν ἁγίων σου.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί.

Ὅταν ψυχὴ καὶ σῶμα χωρίζεται, φρικτὸν τὸ μυστήριον καὶ φοβερὸν τοῖς πᾶσιν. ἡμὲν ψυχὴ θρηνωδῶς πορεύεται, τὸ σῶμα καλύπτεται τῇ γῇ παραδοθέν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἐπιγνόντες τοῦ τέλους τὴν ἔξοδον τῷ πατρὶ προσθάσωμεν ἐν δάκρυσι βοῶντες. μνήσθητι καὶ ἡμῶν ὅταν. ἐλ.

Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι.

Τί με θρηνεῖτε δεινῶς ὦ ἄνθρωποι; τί μάτην θορυβεῖσθε; ὁ μεταστὰς ἅπασι προσφθέγγεται. ὁ θάνατος γέγονεν ἀνάπαυσις τοῖς πᾶσιν. ὅθεν τῆς φωνῆς τοῦ Ἰὼβ ἀκούσωμεν λέγοντος, θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις ὑπάρχει. ἀλλὰ ἀνάπαυσον ὁ Θεὸς ὃν προσελάβου μετὰ τῶν ἁγίων σου.

Μακάριοι ἐστὲ ὅταν ὀνειδίσωσιν.

Ὁ πάνσοφος Παῦλος προηγόρευσε σαφῶς τὴν μετάστασιν τῆς πάντας διδάσκων, ὅτι νεκροὶ ἄφθαρτοι ἐγείρονται. ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα κελεύσματι τῷ θείῳ· ὅθεν φοβερῶς καὶ ἡ σάλπιγξ ἐκείνη ἠχήσει, τὸν ἀπ'

αἰῶνος καθεύδοντας ἐξ ὕπνου ἀναστήσει. Ἀλλὰ ἀνάπαυσον ὁ Θεὸς ὃν προσελάβου μετὰ τῶν ἁγίων σου.

Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε.

Ὁ μεταστὰς, καὶ ἐν τάφῳ κείμενος νεκρός. εὐφυλλάκτος τοῖς πᾶσιν ἀνακράζει, δεῦτε πρός με γηγενεῖς. θεάσασθε κάλλος τὸ σώματος μεμελανωμένον. ὅθεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιγνόντες ἀδελφοὶ τὸν ἔξοδον τῷ Σωτῆρι προφθάσωμεν ἐν δάκρυσι βοῶντες, ἀνάπαυσον αὐτὸν ὁ Θεὸς ὃν προσελάβου μετὰ τῶν ἁγίων σου.

Δόξα καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ὑπερφρυῶς ἐν γαστρί σου Δέσποινα, ἀσπόρως συνέλαβες Θεὸν τὸν προαιώνιον, καὶ ἐν σαρκὶ σύ τοῦτον ἀπεκύησας, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον, ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ὅθεν καὶ ἡμεῖς Θεοτόκον ἀεὶ σε γινώσκοντες, τῷ τιχθέντι ἐκ σοῦ Θεῷ ἐν πίστει βοῶμεν, μνήσθητι καὶ ἡμῶν.

Προκείμενον. Μακάριος ὃν ἐξε. στίχος. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν. Πρὸς Κορινθίους, Ἀδελφοὶ ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν. Ἀλληλούϊα. Μακάριος ὃν ἐξε.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Ζήτει τῇ δ'. ἑβδομάδος.

Εἶτα τὸν ν'. καὶ ὁ κανών. Ὠδὴ, α'. ἦχος, πλ. β'.

Κύματι θαλάσσης.

Σοὶ τῷ εὐεργέτῃ καὶ πάντων δεσπότῃ Χριστῷ προσπίπτομεν μετὰ δακρύων θερμῶν, τὴν ἐπιτάφιον ταύτην ἐν κλαυθμῷ ἀναβοῶντες ᾠδὴν, τὸν πιστὸν οἰκέτην σου ἀνάπαυσον, ὡς εὔσπλαγχνος.

Τῆς ἐκ δεξιῶν σου ἀξίωσον, Λόγε, ἁγίας στάσεως μετὰ τῶν σῶν ἐκλεκτῶν τὸν ἐλπίδι θαλέντα ἀναστάσεως, φιλάνθρωπε. ἐκτενῶς δεόμεθα μετὰ φωνῆς αἰνέσεως.

Ἐν τῇ οὐρανίῳ σεπτῇ βασιλείᾳ σὸν ἐκλεκτὸν δοῦλον φαιδρῶς ἀγάλλεσθαι τὸν ἀπὸ γῆς μεταστάντα κατάξιωσον φιλάνθρωπε, παρορῶν ὡς εὔσπλαγχνος τὰ τῆς ψυχῆς ἐγκλήματα.

Οἴμοι, ὡσεὶ χόρτος ἡ δόξα τοῦ βίου, ὁμοῦ ἀξυνθήσε, καὶ ἐξηράνθη εὐθύς, ποῦ ἐν τῷ τάφῳ ἀξία; τοῦ μορφὴ ἢ κάλλος ἐκεῖ; διὸ φείσας Κύριε, τοῦ δούλου σου, ὡς εὔσπλαγχνος.

Θεοτοκίον.

Καταχρέως πάντες, ὑμνοῦμέν σε πόθῳ, παρθένε ἄχραντε, Μαρία μήτηρ Θεοῦ, ὅτι ἀκοίμητον ἔχεις τῆς πρεσβείας σου τὸ ἄμμα ἀεί. ἐκ πταισμάτων ῥῦσαι νῦν, καὶ κρίσεως θανάτου ἡμῆς.

Ὠδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος.

Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐν γῇ ὃς οὐχ ἥμαρτε, Λόγε διὸ δέησιν δέξαι δι' ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, καὶ ἄνες, ἄφες, Σωτὴρ, τοῦ σοῦ δούλου, πάντα τὰ ἐγκλήματα.

Καὶ τίς φιλάνθρωπος ὡς σύ, Κύριε ἐλεήμων, συγχωρῶν ἁμαρτίας, καὶ τοὺς ζῶσι καὶ νεκροῖς κατ' ἐξουσίαν πολλὴν, διὰ ταύτης, σῶζε, καὶ τὸν δοῦλόν σου.

Τῆς ἄνω κλήσεως Σωτὴρ, τὸν πιστῶς μεταστάντα δεῖξον συγκληρονόμον, προσδεχόμενος αὐτοῦ τὴν τελευταίαν εὐχὴν τῶν δακρύων, μόνε ἀναμάρτητε.

Θεοτοκίον.

Ἡ ὄντως Δέσποινα ἡμῶν, παναγία παρθένε, δυσωποῦσα μὴ παύσῃ, ὃν ἐκύησας Θεὸν, τὸν μεταστάντα πιστῶς βασιλείας ἄξιον γενέσθαι σοι.

Τροπάριον. ἦχος. πλ. β'.

Ἀληθῶς ματαιότης τὰ σύμπαντα, ὁ δὲ βίος σκιὰ

rabit a somno. Illi propterea quem assumpsisti cum sanctis tuis, Deus, da requiem.

Gaudete, & exultate.

Mortuus quicumque jacens in sepulchro rigidus, patenter omnibus intonat. Adeste terrigenae, obfuscatam respicite corporis speciem. Unde & hinc egressu ex hac vita cognito, Salvatorem cum lachrymis praeveniamus, clamantes: illi quem assumpsisti, cum sanctis tuis, Deus, da requiem.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Supra omnem naturae modum in utero absque semine aeternum Deum concepisti, & in te Deum verum & hominem absque ulla utriusque naturae commutatione aut confusione genuisti, hinc te Deiparam jugiter agnoscentes, Deo ex te nato cum fide clamamus. Memento nostri.

Propositum. Beatus quem elegisti.

Versiculus. Anima ejus in bonis.

Ad Corinthios. Fratres. Qui diem sapit, &c. Alleluja. Beatus quem elegisti.

Ex Joanne.

Dixit Dominus venientibus ad se Judaeis. Ego sum panis vitae.

Require Feria quarta hebdomadis.

Deinde dicimus Psalmum quinquagesimum.

Sequitur Canon. Canticum primum.

Tonus obliquus secundus.

Maris fluctu.

Tibi benefico omnium Domino, Christe cum lachrymis ferventer procidimus, funereum hoc cum ejulatu pangentes carmen: fideli famulo, ut misericors, da requiem.

Sanctae stationis, quae a dextris tuis est, cum electis tuis, o Verbum, cum voce laudis intense precamur, fac consortem illum qui cum spe resurrectionis obiit.

In caelesti & augusto regno cum qui e terris migravit, fidelem famulum tuum lucide laetari, concede, o clemens: nec ut humanus ad animae ejus delicta respicias.

Heu me! quasi fenum, vitae gloria, esflornit simul & confestim exaruit. Quaenam superest in sepulchro dignitas? Ubi forma, ubi pulchritudo? Parce ideo servo tuo, Domine, ut benignus.

In Deiparam.

Ex debiti officio & affectu cuncti te, Virgo illibata, Maria Dei mater, celebramus: vigili etenim intercessionis tuae lumine nos observas. A delictis nunc & mortis judicio nos libera.

Canticum tertium. Non est sanctus.

Non est homo super terram qui non peccaverit, o Verbum: preces ideo per nos humiles suscipe: & delicta cuncta dimitte, condona servo tuo, Salvator.

Et quis benignus sicut tu, misericors Domine, qui plurima tua potestate vivis & mortuis peccata relaxas, illa eadem famulum tuum salva.

Fidelem qui obiit supernae vocationis cohaeredem renuncia, Salvator, ultimo ejus voto cum lachrymis, a te, qui solus absque peccato es, suscepto.

In Deiparam.

Sanctissima Virgo, vera Domina nostra, precari ne intermittas quem genuisti, ut regni sui dignum exhibeat fidelem, qui e vivis excessit.

Modulus. Tonus obliquus secundus.

Vere vanitas sunt cuncta, vita vero

umbra est, & insomnium: frustra etiam omnis terrigena conturbatur, ut asserit Scriptura: cumque mundum fuerati fueritis omnem, sepulchra confestim incolemus, ubi promiscue reges & pauperes jacent. Servo tuo propterea in vivorum regione, in justorum tabernaculis, Christe Domine, da requiem.

Canticum 4. Divinam Domine in cruce.

Quia intolerandum judicium tremendæ comminationis illius dei mortuos manet; propterea resurrectionem cum fide intense, a Christo exposcamus.

Ut qui pœnitentiæ lampadem præmorte succendit, supplicem hunc nuptiarum cœlestium consortem, Christe Domine, misericors Salvator, redde.

Cum omnia secreta revelaveris, & offensiones nostras corripueris; ei quem assumpsisti, parce, ejus confessionis recordatus.

In Deiparam.

Ne obliviscaris cum planctu intense clamantium, sancta Deipara, ut cunctis requiem exposcas, & fidelem familiam cum in melius transferas.

Canticum 5. Divina tuo apparitione.

In electorum choris, & in Paradisi voluptate, quem fide a nobis transfudisti, misericors, colloca: tu enim mortalibus rebus pœnitentiam divinitus inspiratam concessisti, ut Dominus; hunc ideirco regni, tui participem redde.

Potestate tibi propria, ut Deus & Dominus creaturæ tuæ misereris, non enim humanæ legi subditus es, solus misericors, Domine: dimitte ideirco, condona demortui fidelis peccata, & cum regni tui participem redde.

Nullus ibi effugiet tremendum judicii tui tribunal; reges, optimates, cunctæ simul cum pauperibus astabunt: & vox Judicis tremenda reos populos in gehennæ judicium agens, e qua Christe servum tuum eripe.

In Deiparam.

Ex te, Virgo, supra naturam, in natura nostra, redemptor natus est: hunc intense deprecare, o inviolata, ut a damnatione, gravibusque & horrendis inferni tormentis liberetur: & cum qui a nobis modo decessit, salva.

Canticum sextum. Abyssus, &c.

Mors, sepulchrum, & judicium opera cuncta palam factorum nos manet: ex eo servum quem hinc migrare jussisti, o benigne, libera.

Aperi defuncto, te rogamus, Christe Salvator, misericordiæ portam, ut in gloria lætitiæ potestatis tuæ particeps factus, delectetur.

Absolve delictis miseratione tua servum tuum, quem e vivis cum fide nunc evanfluisti: quia nullis operibus humanis justus evadere potest, benigne.

In Deiparam.

Mortis interitus, & maledictionis expiatio ex te nobis misericors Deus carne natus est, Dei genitrix: & cunctos vita functos, ut bonus & clemens salvat.

Diaconus.

Adhuc & iterum - Adhuc rogamus pro beatitudine. Et ut ei condonetur -

Ut Dominus Deus - Misericordias. Dominum precemur. *Oratio.* Deus spirituum. Cum sanctis da requiem Christe.

Ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ μέλλουσῃ παραστῆναι πᾶσι γενεᾷ, ὡς ἐπιγέγραπται, ὅταν ὁ κόσμος περιδινῆται, τότε τῷ πόρῳ οἱ κάματοι, ὅποι ἐμοὶ βασιλεῖ καὶ πτωχοί. Διὸ Χριστὲ τὸν δοῦλόν σου ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐγκαθίδρυσον δικαίων ἀναπαύσεσιν.

Ὠδὴ γ'. Τῷ ἐν σταυρῷ σου θάνατον.

Ὅταν ἐκ τῆς ἀνυπάρκτου τὰς φύσεως ἀπελὰς ἐκάστης ἡμέρας τοὺς μετοικίζῃ μέτρῳ, ὅθεν ἐκτενῶς τὴν ἀνάστασιν πίστει Χριστῷ ἐκτησώμεθα.

Ὡς μετοικίσας σοι ἀσάλευτα τὸν λαμπάδα, Χριστὲ, φαιδρῶς πρὸς τὰ θυμάτα, τὸν ἑαυτοῦ δέσποτα ἐξαπλαγχνε Σωτῆρ, τὸ ἐμφυσῶν σὺ τοῦτον φαιδρῶς ἀξίωσον.

Ὅτε γυμνοῖς πάντα τὰ κρύφια, καὶ ἐλέγχεις Χριστὲ, ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας· ὃν προεκάθου Κύριε, φεῦσαι ἀγαθὲ, τῆς αὐτοῦ μιμητὴς ὀξαγορεύσεως.

Θεοτοκίον.

Μὴ ἐπιλάθου τῶν βοώντων σοι, ἐν κλαυθμῷ ἐκτενῶς· ἀγία Θεοτόκε, τῆς πάσι τὴν ἀσπασιν ἐμοὶ ἀγαθὴ, τὸν πιστόν σου οἰκέτην πρὸς τὸν μετάστασιν.

Ὠδὴ δ'. Θεφανείας σε.

Ἐν τῷ χορῷ τῶν ἐκλεκτῶν, ἐν ἐν τρυφῇ, οἰκτίρμον, παράδοσον, τὸν ἐν πίστει, οὗ ἡμῶν μετέσχηκας εἷς ἀεὶ. σὺ γὰρ εἶ πᾶσι Σωτὴρ ἡμῶν, τῆς ἁμαρτάνοντι βροτοῖς μετάνοιαν ἐνθεὶς ὡς διάπτας, ἐν τοῦτον ἐν βασιλείας σου ἀξίωσον.

Κατ' ὄψιν ὡς Θεὸς δεσποτικῶς ἐλεῶν τὸ σὸν πλάσμα ἐν τῷ νόμῳ ἀνθρωπίνῳ Κύριε, ὑπέταξας μόνε φιλάνθρωπε, δὸς ἀεὶ, φησὶ Σωτὴρ, τὰ μετατιθέμενος πᾶσι τὰς ἁμαρτίας, ἐν τοῦτον ἐν βασιλείας σου ἀξίωσον.

Οὐδεὶς ἰσχύσει ἐκεῖ τὸ φοβερὸν τῆς κρίσεώς σου βῆμα, βασιλεῦ, δικαίως ἅπαντες σοὶ τοῖς δούλοις ἅμα παρέσμεν, ἐν φωνῆς κραυγῆς φοβερᾶς, τὰς ἁμαρτάνοντας λαοὺς εἰς κρίσιν γένους καλεῖ· ἐξῆς Χριστὲ, ῥῦσαι τὸν δοῦλόν σου.

Θεοτοκίον.

Ἐκ σῶν τεχθεὶς ὁ λυτρωτὴς ὑπερφυῶς ἐν φύσει ἄθραυστον, ὃν παρθένε, ἐκτενῶς ἱκέτευε πάντας ἀπαλλάττειν, κολάσεως, ἐν δεινῶν, ἐν φθορᾶς τὰ ἄδεα κελεύσεσιν καὶ σῶσαι τὸν σὸν ἡμῶν καὶ μεταστάντα πιστῶς.

Ὠδὴ ε'. Ἄβυσσος.

Θάνατος ἐν πάσι, ἐν μέσοις ἡμᾶς ἀναμένει σηλιτεύουσα τὰ ὄργανα πάντα, ἐξ ἃ ἐν δοῦλόν σου φύσει, φιλάνθρωπε, ἐν μετέστησας.

Ἀσινῆ Σωτὴρ μου, τὸν μεταστάντα δούλου σοῦ, ἐν ἐλάας σε Χριστὲ τὴν ὄψιν, ἵνα χαρᾷ ἐν δόξῃ μετέχων ἀφράστως ἡμᾶς σε.

Λυτρωτὸν πταισμάτων τῷ σῷ ἐλέει Σωτὴρ, σὸν δοῦλον, ὃν μετέστησας καὶ ἐν πίστει ἐστεφάνωσας ἔργων ἀνθρωπίνων, φιλάνθρωπε.

Θεοτοκίον.

Νέκρωσις θανάτου, ἐν κατάρας ἀπαρίστιος κτίσις σαρκὶ ἐτέχθη Θεογεννήτορ· ἐν πάντας τοὺς θανόντας σῴζοις, ὡς ἀγαθὸς ἐν φιλάνθρωπος.

Διάκονος.

Ἔτι ἐν ἔτι. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ μακαρίας. Καὶ ὑπὲρ τῆς συγχω. Ὅπως Κύριος ὁ Θεός. Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ. Τὴ Κυρίᾳ ἐκδυθῶμεν Εὐχή. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων. Μεταστῶν ἀγίων ἀνάπαυσον Χριστέ.

Λοιπὸς

Λοιπὸς μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος, ὁ ποιήσας ἐν πλάσας ἄνθρωπον· οἱ βροτοὶ δὲ ἐκ τῆς ἐπλάσθημεν, ἐν εἰς γῆν ἐν αὐτὴν πορευόμεθα, καθὼς ἐπλάσας ὁ πλάσας με, ἐν εἶπάς μοι ὅτι γῆ εἶ ἐν εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ὅπερ πάντες βροτοὶ πορευόμεθα, ἐπιτάφιον θρῆνον ποιοῦντες ᾠδὴν τῷ.

Ἀλληλούϊα.

Νεκυεργὸς δυνατὸν ἐπαυόμενε. μὴ μόνον ἐκοπτόμενα ἐν φθεγγόμενε δι' ἡμᾶς ἐν ἐθρήνησ ἐκτείνα, ἵνας ἔχω τινὰ πρὸς ὠφέλειαν. ἀλλ' ὅτι ταῦτα μελωδήσατε, μνημονεύσατέ μου ἐν ποτε γνωρίμε παῖδες ἐκόμεν συναγελάσωμεν, ἐν ἐν οἴκῳ Θεοῦ συναγάλλωμεν.

Ἀλληλούϊα.

Ἀναστάντες ἐκαι πάντες συναχθῆτε, ἐν καθίσαντες λόγον ἀκούσατε. φοβεροὶ ἀδελφοὶ, τὸ κριτήριον, ὅπερ μέλλομεν πάντες παρίστασθαι. ἐκ ἔστ ἐκεῖ δοῦλος ἐν ἐλεύθερος, ἀβλέψιν ἐκεῖ μικρὸς ἐστ μέγας. ἀλλὰ πάντες γυμνοὶ παρεσόμεθα, διὸ τὸν καλὸν τὸ βοᾷν συνεχῶς τὸν ψαλμόν.

Ἀλληλούϊα.

Συγκλαίομεν πάντες τοῖς δάκρυσιν, ὅταν ἴδωμεν λείψανον κείμενον, ἐν ἐγγίζοντες πάντες ἀποζώσθαι, ἴσως δεξιώσεσθαι προσθέγγεσθαι. ἰδὲ ἀφίκας τὴν φιλευστάς σε, ἐ λαλεῖς τὸ λοιπὸν μεθ' ἡμῶν, ὦ φίλε; βραδὺ ἐ λαλεῖς ὡς ἐλάλεις ἡμῖν; ἀλλ' οὖν σιγᾷς τὸ λαλεῖν μεθ' ἡμῶν;

Ἀλληλούϊα.

Τί περιέχῃ θησαυρὸν τὰ ῥήματα, ἅπερ φθέγγονται ὅταν πορεύωνται. ἀδελφοὶ ἀδελφῶν ἀγωνίζομαι, φίλους πάντας ἀφῶ ἐν πορεύομαι. ποῦ οὖν ὑπάγω οὐκ ἐπίσαμαι; ἐ πῶς μέλλω εἶναι ἐκεῖ οὐ γινώσκω, εἰ μὴ μόνον Θεὸς ὁ καλέσας με· ἀλλὰ μείνατε ποιεῖτε μετ' ᾠδῆς.

Ἀλληλούϊα.

Ἆρα ποῦ αἱ ψυχαὶ νῦν ὑπάγουσιν; ἆρα πῶς κἀκεῖ συναγέγωσιν; ἐπεθύμουν μαθεῖν τὸ μυστήριον, ἀλλ' οὐδεὶς ἰσχυὸς δύναται. ἆρα κρίσεσι μεταμοδίωσι τῷ ἰδίων αὐτῶν ὡς ἡμεῖς ἐκείνων; ἢ ἐκείνοι λοιπὸν ἐπιλάθοντο τῷ θρηνούντως αὐτοὺς, ἐ ποιούντων ᾠδήν.

Ἀλληλούϊα.

Συνοδεύσατε φίλοι τοὺς θνήσκοντας, ἐ ταφῇ ποδὸς τὰ μνῆμα πορεύσατε, ἐ ἐκεῖ κοπιάσατε ἀναύσατε, καὶ τὰς πάσας ὑμῶν εὐτρεπίσατε. πᾶσα ἡ τέχνη ἐκεῖ διαφθορά, πᾶσα ἡλικία ἐκεῖ ἐμπέπλεκται, ἐκεῖ κόνις ἐ σὴψ καὶ σκώληκες. ἐκεῖ πᾶσα σιγὴ, ἐ οὐδεὶς ὁ λαλῶν.

Ἀλληλούϊα.

Ἰδοὺ νῦν θεωροῦμεν τὸν κείμενον. ἀλλ' ἡμῖν τοῦ λοιποῦ μὴ ὁρατὸν ἔσται. ἰδοὺ δὴ ἐ ἡ γλῶσσα πέπαυται, ἰδοὺ δὴ ἐ τὰ χείλη ἐπαύσαντο. ἐρᾶσθε φίλοι, τέκνα· σῴζεσθε ἀδελφοὶ· σῴζεσθε γνώριμοι. ἐγὼ δὲ τὴν ὁδόν μου πορεύομαι, ἀλλὰ μείνατε ποιεῖτε μοι μετ' ᾠδῆς.

Ἀλληλούϊα.

Οὐδεὶς δὲ πῶ ἀκούσαι ἀκέλευστον, ἵνα εἴπῃ ἡμῖν πῶς διήγουσιν οἱ ποτὲ ἀδελφοί, ἐ τὰ ἐκεῖνα, τὰ ἐκεῖ σφαλάσσοντα ἐφοὺς Κύριον. διὸ πολλάκις διὰ λέγομεν· ἆρα ἔστι ἐκεῖ ἰδεῖσθαι ἀλλήλους; ἆρα ἔστι ἐκεῖ ἐν τῷ ἅμα εἰπεῖν τὸν ψαλμόν.

Euchol.

Solus immortalis existis, conditor & plasmator hominis: nos mortales terra formati in eandem terram revertemur, prout justisti, Condidor noster, qui dixisti; Terra es & in terram reverteris: in hanc mortales resolvemur, funereum planctum persolventes, canticum.

Alleluja.

Attende, precor, audite: vobis enim solis hæc eloquor: propter vos enim luctum egi, ut ex ea cunctandum aliquid decerperem. Verum cum hæc modulati fueritis, mei quondam non vestri memoriam agite, frequentius namque simul convenimus, & in Dei domo cantantes una personamus.

Alleluja.

Voce mea excitti, cuncti convenite: verba mea percipite. Fratres, tremendum est tribunal, cui nos astare necesse erit: nullus ibi servus, liber nullus, aut abjectus, aut magnus: nudi omnes ibi astabimus. Æquum est propterea indeficientes nos incessare Psalmum.

Alleluja.

Lachrymis cuncti consurgimus, si quando jacens cadaver conspicimus: ultimum vale dicturi, & forsan his forsan his illud allocuturi propiores simus. En amore te prosequentes deferis, nec ultra nobis colloqueris, amice? Cur non ut prius confabularis, cur ita lites, nec nobiscum profers?

Alleluja.

Quam amara sunt verba, quæ discessuri & ultimo expirantes eloquuntur? Fratres, a fratribus exulo, cunctos amicos defero, & discedo. Quo vadam, nescio, aut qualiter mecum agetur, ignoro: solus Deus, qui me evocat, id novit. Verum mei memoriam celebrate, cum cantico.

Alleluja.

Quo utique nunc animæ tendunt, quomodo jam ibi degant, ut secretum scire vellem, nec ullus enarrare valet. An mortui suorum seminecessitatis, sunt nos ipsorum, aut de reliquo nostri obliti sint plangentium, & persolventium canticum.

Alleluja.

Abite morientibus comites, & festinate ad sepulchra properate: comendite pedibus, ibique artetire contemplemini. Diffluxit ibi juventus: omnis ibi ætatis præstantia exaruit: ibi pulvis, cinis, vermes, ibi jugi fletuum, nec ullus est qui personet.

Alleluja.

Ecce nunc pra oculis videmus jacentem, nostris oculis nusquam nobis objiciendum: ecce lingua ejus quievit, ecce & labia immota sunt. Valete amici, filii valete fratres, valete noti, via in meam progredior, verum memoriam mei celebrate cum cantico.

Alleluja.

Nullus exinde surrexit, ut nobis edisserat, qua ratione versentur fratres ac nepotes, qui nos ad Dominum præcesserunt. Sæpius ideirco vocem hanc frequentavimus. Ibine invicem conspiciemus, ibine fratres videbimus? Ibine est qui nobiscum intonet Psalmum?

Munus

Alleluja.

Vitam æternam velut rei dedudi vultu demisso perficiemus. Ubi tunc species, ubi divitiæ, ubi vitæ hujus gloria? nihil tunc eorum proficiet, nisi frequentatus Psalmus.

Alleluja.

Quid intempestive turbaris, o homo? Una adhuc hora manet & cuncta hæc evolant. Non enim est in inferis pœnitentia, nulla ibi relaxatio: ibi vigilans vermis, tenebrosa terra, & chaos caliginosum, in quo judicandus sum ego: neque etenim sapiens studui recitare.

Alleluja.

Nihil ira facile memoria excidit, sicut mortalis a mortali vita divisus. Licet enim modice meminerimus confestim nihilominus mortis oblivisceremur, nec velut mortuum reputaremus. Parentes etiam liberos in oblivionem mittunt, quos cum pietate educaverunt, & ad sepulchrum præmiserunt cum lachrymis, & cum cantico.

Alleluja.

In memoriam vobis revoco, fratres mei, & filii, & amici mei, ne mei, per Deum, cum oratis obliviscamini: rogo, supplico, deprecor, in monimentum hæc tenete, & me nocte dieque plangite, ut Job amicis, ita vobis edico: fedete metsus ut dicatis.

Alleluja.

Relictis omnibus decedimus, & nudi tristesque judici sistimur; Venustas enim velut herba marcescit: nos vero mortales fedicimur. Nudus omnino natus es, o miser: nudusque ibi adstabis. Ne tibi plura promittas: semper autem cum ejulatu suspira.

Alleluja.

Si misertus hominis fueris, o homo, ibi quoque tui miserebitur: si orphano compassus fueris; ille angustiis te liberabit: si quem motum operueris, ibi ille te proteget, & Psalmus.

Alleluja.

Difficilis via est qua procedo, nec fere unquam progressus sum: regio illa mihi penitus ignota, nec ibi me illes agnovit. Tremendum est eos qui incedunt, tremendum est & vocantem, vitæ mortisque dominantem, nosque illuc, cum libet, evocantem videre.

Alleluja.

Regione aliqua in aliam migraturi ducibus indigemus, quid agemus in loco quem petimus, in regione ubi nullos nobis notos est: multis tunc ducibus tibi necesse est, precibus multis quæ tibi comites adsint, ut miseram animam salves, donec Christum attingas, dicasque.

Alleluja.

Passionibus corporeis subditi, nullam ibi requiem obtinent: timendi enim accusatores occurrunt, ibi etiam libri aperiuntur. Ubi tunc respicies homo, aut quis tibi suppetias feret, nisi vivens adhuc boni aliquid pauperibus feceris, decantans.

Ἀλληλούϊα.

Ὑπάγομεν ὁδὸν νέαν αἰώνων, παρισάζομεν ὥσπερ κατάδικοι, κἂν τι σύντομον ὅλον τὸ πρόσωπον. πᾶ τὸ κάλλος, πᾶ τὸ χρῶμα, πᾶ ἡ δόξα τότε ἡ τῶν βίῳ πάντων; ἀθέτασόν με ἐκεῖ βοηθῆσαί μοι, ἵνα μὴ λέγειν συχνῶς τὸ ψαλμόν.

Ἀλληλούϊα.

Τί παράτην ἀκαίρως, ὦ ἄνθρωπε; μία ὥρα, καὶ πάντα παρέρχεται. ἀγάρισον εἰς φῶς μετάνοια· διὸ ἔστιν ἐκεῖ λοιπὸν ἀσεσί. ἐκεῖ ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, ἐκεῖ γῆ σκοτεινὴ καὶ ζοφερὰ ὕλη, ὅπου μέλλω ἐγὼ κατασείεσθαι. ἡ γὰρ ἐσπάλτα ὅλος τὸ λέγειν συχνῶς τὸ ψαλμόν.

Ἀλληλούϊα.

Οὐδὲν ὕπνος ἐρεῖ τὸν ἅδην ὡς βροτὸν εἰς βροτὸν χωρίζομεν. κἂν γὰρ χρόνον μικρὸν μνημονεύωμεν, ἀλλ' εὐθὺς τὸ θανάτου λανθανόμεθα, ὡς μὴ θανέντα τὸν ἔτι ἔχοντες. ἢ γονεῖς γὰρ τέκνων πάντων λελαθάρσασι, καὶ εἰς σπλάγχνων γονήτους ἐδρέψαν, καὶ προέπεμψαν δάκρυα μετ' ᾠδῆς.

Ἀλληλούϊα.

Ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς, φίλοι μου, καὶ ἀδελφοί μου, καὶ τέκνα, καὶ φίλοι μου, μὴ μεταπλάσητε, ὅταν προσεύχεσθε. δύσπνοι, ἱκετεύω, καὶ δέομαι, μάθετε πᾶσι εἰς μνημόσυνον, καὶ θρηνήσατέ με νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς Ἰὼβ περὶ τῶν φίλων ἐμοῦ πρὸς ὑμᾶς, καθήσατε πάλιν εἰπεῖν.

Ἀλληλούϊα.

Τὰ μὲν παίγνια ἀφέντες ὑπάρχομεν, καὶ γυμνοὶ καὶ συγγενοὶ παρεστάμεθα. τὸ δὲ κάλλος ἀσχήμον μαραίνεται, ἀλλὰ μόνον πλανώμεθα ἀνθρωποι. γαμοῦ ἐπέχθης; ὦ πολυπόθητε, γυμνὸς μέλλεις ἐκεῖ παραστῆναι σαυτῷ. μὴ φαντάζου βροτὸν ἐν τῷ βίῳ ποτέ, ἀλλὰ μόνον πάντα ὑπεσύναζε μὴ κλαυθμῷ.

Ἀλληλούϊα.

Ἀγγελέτως ἀνθρώπε ἀνθρώπων, αὐτὸς μέλλεις ἐκεῖ ἀλέσαί σε. κἂν τινὶ ἐρρωμένως ἐπεθύμησας, αὐτὸς μόνος ἐκεῖ πᾶς ἀνάγκης. ἐὰν δὲ τῷ βίῳ γυμνὸν ἐσκέπασας, αὐτὸς μέλλει σε σκεπάσαι σε, καὶ ὁ ψαλμός.

Ἀλληλούϊα.

Πόθεν ἡ ὁδός ἢ ἀπέρχομαι, ἢ ἐδέ ποτε ὕπνος ἐβάδισα· κἀμὴ χώρα ἔλειπε ἀφώρισας ἔτι ἐδεὶς ἐδαμῶ ἐγνωρίζε με. φεύγω ἰδεῖν με ἀπέρχομαι, φοβερὸν καλέσαντά με, τὸν ζωῆς καὶ θανάτου διαπόζοντα, καὶ καλύπτειν ἐμᾶς ὅπου θέλησέ.

Ἀλληλούϊα.

Οἱ ἐκ χώρας τινὲς ἐκβαδίζοντες, ὁδηγεῖσθαι τινῶν προσδεόμεθα, τί ποιήσωμεν ὅπου ὑπάγωμεν, εἰς ἣν χώραν ὄντες γνωρίζομεν; πολλῶν σοι τὸ πρόσδεησις χρεία. πολλῶν σοι καὶ καὶ εὐχῶν καὶ στωμυλιῶν ἐξαιτῆσαι ψυχὴν τὴν παλαιπωρον, ἕως φθάσαι Χριστῷ, εἰπεῖν ἀρὸς αὐτόν.

Ἀλληλούϊα.

Τλικῶν καὶ παθῶν οἱ προκείμενοι ἐκεῖ ἔκστασιν ὅλος ἐκ ἔχεται, ἐκεῖ μὲν φοβεροὶ οἱ κατήγοροι, ἐκεῖ δὲ καὶ αἱ βίβλοι ἀνοίγονται. τὸ περιβλέψεις τότε ἄνθρωπε; ἢ τὶς μέλλει ἐκεῖ βοηθῆσαί σοι τότε; εἰμὴ ζῶν ἀγαθὸν τι ἐποίησας, καὶ κλαῦσι τοῖς πτωχοῖς τι ἐποίησας, χάρον;

Ἀλληλούϊα.

Ἡ νέκυς καὶ κάλλος τὸ σώματος τῆ κειρῷ τῆ θανάτου μαρείσεται, καὶ ἡ γλῶσσα δεινῶς τό τε φλέγεται, καὶ ὁ λάρυγξ ψυχὴς ἀναφλίζεται, ἐφθαλμῶν κάλλος τότε σβέννυται, κάλλος τὸ τῆ προσώπου ἀλλοιοῦται ὅλον, κάλλος τὸ τῆ τραχήλου συστρέφεται, καὶ λοιπὸν ἀσυχάζει τὸ λέγειν συχνῶς.

Ἀλληλούϊα.

Ἡσυχάσατε δὲ ἀσυχάσατε, τῆ κειμένῳ λοιπὸν ἠρεμήσατε, καὶ τὸ μέγα μυστήριον βλέψατε· φοβερὰ δῆ ἡ ὥρα, σιωπήσατε, ἵνα μετ' εἰρήνης ἡ ψυχὴ ἀπέλθῃ. εἰς ἀγῶνα γὰρ μέγα συνέρχεται, καὶ ἐν φόβῳ πολλῷ δύσωπεῖ τὸν Θεόν.

Ἀλληλούϊα.

Ἐγὼ μὲν εἶδον νήπιον θησάμενον, καὶ ζωῆς τὴν ἐμοὶ ἐπλάνησα. ἐπαρχθη δὲ ὅλος καὶ ἔτρεμε, καὶ ὡς ἦλθεν ἡ ὥρα ἐβόησεν· πατήρ βοήθει μοι, μήτερ σώσον με· καὶ δεῖς ἐκεῖ ὁ βοηθήσει αὐτῷ, εἰμὴ μόνος ὁρώντες μακάριος, καὶ ἐν τάφῳ ὀρθωθήσει αὐτῷ.

Ἀλληλούϊα.

Ἀρα τόσοι ἐξαίφνης ἁρπάγησαν, οὐ αὐτῶν τὸ σπαθὶν τῷ μνήματι, καὶ ἐβλήθησαν ζῆσαι αἰώνιον, καὶ ἐπείσθησαν ὀρθίοις ἀδάπανον, καὶ τὸ νυμφῶνος ἐκ ἀεἰσθησαν; ἀλλ' ὅμως ὁ γάμος, ὅμως ὁ τάφος· ὅμως ζωῆς, ὅμως καὶ ἀφεξάλις. εἰπὲ γέλως, ὅμως καὶ ὀρθίως, ὅμως καὶ ὁ ψαλμός.

Ἀλληλούϊα.

Συγκαίμεθα μόνοι ἀκούοντες, ὅτι ἐστὶ ἐκεῖ φῶς ἐκεῖ αἰώνιον, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἁρῶν, καὶ ἐκεῖ ἡ τρυφὴ ἡ αἰώνιος, ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ παράδεισος, ὃν πᾶσα ψυχὴ νῦν δικαίων χαίρει, συνεισέλθωμεν πάντες ἐν Χριστῷ καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἤτω βοήσωμεν πάντες Θεῷ.

Ἀλληλούϊα.

Παναγία παρθένε ἀμίαντε, ἡ τεκοῦσα τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, δυσωπῶ ἀπαύστως καὶ δέομαι, δυσωπεῦσα μὴ παύσῃ ἢ Κύριον ὑπὲρ τοῦ κοιμηθέντος δοῦλος σου ἄχρωτι, ὅπως εὕρῃ ἐκεῖ ἄφεσιν πταισμάτων ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, πάναγε· παρρησίαν γὰρ ἔχεις ὡς δέσποινα, δυσωπεῖν τὸν Υἱόν σου καὶ κύριον.

Ἀλληλούϊα.

Εἶπα πάλιν τὸ κοντάκιον.

Μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον.

Ὠδὴ ζ'. Ἀφρεσον θαῦμα.

Πυρὸς γέενναν καὶ τὴν φλεκτὴν ἀπειφάνειαν, ὡς οἰκτίρμων λυτρωσαι Χριστέ, δοῦλόν σου τὸν προσελεύσεσθαί σοι, καὶ μελωδεῖν σοι παράσχου τῷ οἰκέτῃ σου, λυτρωτὰ ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Εἰς χῶρα ἀρσίων, καὶ παραδείσου ἀπόλαυσιν, τὸν κεκοιμημένον ῥῆλον σὸν τοῖς ὁσίοις ἐν τόπῳ σκίρτησιν δόξης θαυμαστῆς, ὁ Θεὸς κατηξίωσας παράσχου μελωδεῖν σοι, λυτρωτὰ ὁ Θεός.

Πολλὰ ἡ κρίσις, ἀνάγκα ἐκδίκητος γέενναι ἔστι ἀδελφοί· ἐκεῖ ὁ ψυχαὶ σώματι μὴ ῥλέγονται, καὶ ἐν ἑδυῖν δακρύοις βοῶσαι, λυτρωτὰ ὁ Θεός.

Θεοτοκίον.

Τὴν ἀδιάκτως Θεὸν μήτηρ ὑμνοῦσάς σε, Θεοτόκε ἄχραντε ἁγνὴ, καὶ ζῶσης καὶ ἀεὶ φρούρει πρεσβείαις σου· ἐκ μετασάσης πυρὸς βοῶσιν ῥύσαι· λυτρωτὰ ὁ Θεός.

Ἐκτενὴς.

Alleluja.

Juventus, corporisque vernilas hora mortis marcescit: arcet tunc graviter lingua, & exsiccatæ fauces conflamantur, hebetatur oculorum acies, torsque faciei species immutatur, conteritur colli proceritas, & de reliquo naces recitare.

Alleluja.

Quiescite utique, quiescite, requiem jacenti præbete, & magnum hoc mysterium considerate: tremenda enim illa hora est; silete, ut cum pace anima discedat, ad magnum enim certamen deducitur, & plurimo metu Deum deprecatur.

Alleluja.

Infantem equidem vidi e viris migrantem, & vitam meam miseram dixi: turbabatur enim ille, & totus expavescebat: cumque advenit hora, exclamans, pater, inquit, succurre, salva me, mater: nec ullus fuit qui tunc opem præstaret, subsecebant astantes, & ad sepulchrum deducentes plangebant.

Alleluja.

Quonam de repente sublati sunt ex ipsis thalamis, & conjugio æterno in monumento copulari fuere, luctuque nunquam sopiendo nuptialibus thoris non exturbarentur? Verum ubi nuptiæ, ibi & sepulchrum, copula simul divortiumque reperta fuerunt, risus & luctus simul adfuere, cum Psalmo.

Alleluja.

Ex solummodo audiru, quod ibi lux sit æterna, quod vitæ fons, & inconsumpta voluptas adsit, exardescimus: ibi certe paradisus est, quo singulæ justorum animæ lætantur. Conveniamus in Christo cuncti, ut hoc pacto jugiter Deo exclamemus.

Alleluja.

Sanctissima Virgo inviolata, quæ lucem inaccessam edidisti: rogo, supplico, deprecor: ne Deum pro defuncto servo tuo interpellare desistas, illibata, ut delictorum remissionem in judicii die nanciscatur, purissima: hac libertate namque frueris ut filium tuum jugiter deprecetis.

Alleluja.

Rursus Breviculum. Cum sanctis requiem præbe.

Canticum septimum. Inenarratum mirandum.

Ignis gehennæ, & a tremenda sententia, ut misericors, quem nunc e vivis sustulisti fidelem servum tuum libera, Christe: & famulo tuo modulari concede, Benedictus es redemptor Deus.

In manibus eorum terra, & paradisi gaudio, defunctum fidelem tuum, in loco tabernaculi gloriæ mirabilis, o Deus, modulari tibi concede: Benedictus es redemptor Deus.

Magnum judicium, inaudita etiam est gehennæ angustia, Fratres, ibi enim animæ una cum corporibus combaruntur, exclamantes: Benedictus es redemptor Deus.

In Deiparam.

Indubie te Dei matrem celebrantes Deipara illibata, & cunctos vivos tuis precibus fove, defunctosque tormentis amaris eripe: Benedictus es redemptor Deus.

Canticum octavum.

Obstupesce tremens cœli.

Quam tremenda hora peccatores manet, quantus illis tremor reservatur, Fratres? Ignis tunc gehennæ consumet, & reptilis serpens cuncta devorabit. Ideo misericors Domine Christe, a tremenda gehenna illius diei nos libera.

Quo gaudio in judicis adventu perfruentur justi? ibi enim nuptialis thalamus, paradisus, & omne Christi regnum præparatum est: in eo famulos tuos cum sanctis tuis in sæcula collaturi Christi concede.

Quis adventus tui tremendas sustinebit minas, cælum siquidem tunc velut liber complicabitur, decident astra, & creatura omnis commovebitur, lumen ipsum tunc immutabitur. Parce ergo huic vita functo.

In Deiparam.

Judex ille vivorum & mortuorum est, quem carne supra naturam induisti, cunctum orbem ille dijudicat, & quos vult a tormentis eripit: eosque præsertim qui te & ipsum affectu venerantur, & laudant, per cuncta sæcula.

Canticum nonum. Ne me defleas, mater.

Ne lamentemini fideles mortui, quia pro vobis mortem & sepulchrum carne subiit Christus, & immortalitatis filios, cunctos effecit, ad se clamantes: Ne intres in judicium cum servo tuo.

Velut in divinæ resurrectionis spe mortui, vitam omnium in Christo reperimus fideles: verum judicium ibi plurimum, Fratres, nec ullus inferno eripitur. Vos ideo pro cunctis Christum deprecemini.

In non deficiente tua gloria & Paradisi voluptate, eum qui a nobis migravit colloca, o bone, ut qui recto fidei sensu & pœnitentia ad te recurrit, quoque electum assessorem regni tui efficias.

In Deiparam.

Te, ut supra naturæ ordinem vitæ matrem effectam, Deipara Virgo, devote fideles celebramus: per te namque prius morti subjecti postmodum immortalitate donati, vitam adinvenimus: unde & tibi laudes persolvimus. Adhuc & iterum. Adhuc rogantes.

Misericordias Dei. Deus spirituum.

Deinde dimissorium.

Jam nunc quievi, & otium plurimum nactus sum, qui a corruptione emigrans, in vitam translatus sum. Domine, gloria tibi. *Et populus idem dicit.*

Homo quasi fœnum dies ejus.

Versiculus. Quia spiritus pertransibit.

Versic. Quia veritas Domini manet.

Et in unoquoque Versiculo dicitur Dimissorium. Deinde Gloria. Et nunc.

Nunc elegi Dei Matrem Virginem, quia natus est ex ea Christus omnium Redemptor: Domine, gloria tibi.

Et confestim Laudes. Deinde Versus obliquus secundus.

Desperata propter vitam.

Ad Deum nunc vivifico mysterio assumptus divinus Sacerdos emigravit, velut passerculum, animam ejus suscipe, & in aula tua, in Angelorum cœtu colloca; & ei quem jussu tuo e terris ex-

Ωδὴ η'.

Εκστηθι φρίττων ὀρανέ.

Ωποία ὥρα φοβερὰ τοῖς ἁμαρτάνοντας ἀναμένει ἀδελφοί. ὢ ποῖος φόβος τότε πῦρ καταφάγεται τῆς γεέννης καὶ ἑρπετὸν καταπίεται ὁ ὄφις. Διὸ Χριστὲ οἰκτίρμων Δέσποτα, ῥῦσαι φρικτῆς γεέννης τῆς ἡμέρας.

Ω τῶν δικαίων τῆς χαρᾶς, ἧς ἀπολαύουσιν ὅταν ἔλθῃ ὁ κριτής; ἐκεῖ γὰρ ὁ νυμφὼν εὐτρέπισται, καὶ ὁ παράδεισος, καὶ πᾶσα ἡ Χριστοῦ βασιλεία ἐν ᾗ τοὺς σοὺς οἰκέτας εὐφραινομένους δεῖξον, μετὰ τῶν σῶν ἁγίων, Χριστὲ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τίς ὑποστήσεται Χριστέ, τῆς παρουσίας σου τὴν φρικώδη ἀπειλήν, ἐκεῖ ὁ οὐρανὸς εἱλίσσεται ὥσπερ βιβλίον φρικτόν, καὶ πίπτουσι τὰ ἄστρα, τῷ φόβῳ κλονεῖται πᾶσα κτίσις, καὶ τὸ φῶς ἀλλοιοῦται τότε. φεῖσαι Λόγε, τοῦ ἔνθεν μεταστάντος.

Θεοτοκίον.

Ον ἐσωμάτωσας Υἱὸν ὑπερφυῶς ἁγνή, οὗτος ἐστιν ὁ κριτὴς καὶ ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ κρίνει πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ σώζει τῶν βασάνων οὓς θέλει. καὶ μάλιστα τοὺς πόθῳ προσκυνοῦντας ἐν τύποις αὐτὸν καὶ σὲ ὑμνοῦντας, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ωδὴ θ'. Μὴ ἐποδύρου με, μῆτερ.

Μὴ ἐποδύρεσθε πάντες οἱ ἐν πίστει θανόντες, ὅτι Χριστὸς ὑπὲρ ὑμῶν ὑπέμεινε σαρκί, καὶ σταυρὸν καὶ ταφήν, ἀθανασίας υἱοὺς ἀπειργάσατο πάντας βοῶντας πρὸς αὐτόν. μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου.

Ως ἐπ' ἐλπίδι θανόντες ἀναστάσεως θείας, τὴν ἐν Χριστῷ πάντων ζωὴν εὑρήκαμεν πιστοί. ἀλλὰ κρίσις πολλὴ ἐνταῦθα ἀδελφοί, καὶ οὐδεὶς ἐν ᾅδῃ λυτροῦται ἑαυτόν. ἀλλ' ὑμεῖς ὑπὲρ πάντων Χριστοῦ δεήθητε.

Εν τῇ ἀγήρῳ σου δόξῃ, καὶ τρυφῇ παραδείσου, τὸν ἐξ ὑμῶν μεταστάντα νῦν τάξον ἀγαθέ, ὡς ὀρθοδόξως καὶ μετανοίᾳ σοι προσδραμόντα ἐν πίστει, καὶ ποίησον αὐτὸν ἐκλεκτὸν παραστάτην τῆς βασιλείας σου.

Θεοτοκίον.

Σὲ τῆς ζωῆς ὡς μητέρα, Θεοτόκε παρθένε, ὑπερφυῶς καὶ εὐσεβῶς ὑμνοῦμεν οἱ πιστοί. διὰ σοῦ γὰρ ἡμεῖς οἱ τεθνηκότες τὸ πρίν, ἀθανατισθέντες εὑρήκαμεν ζωήν. καὶ ἰδοὺ σοι τὸν ὕμνον ἀποπληρούμεθα. Ετι καὶ ἔτι. Ετι δεόμεθα. Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ. Ο Θεὸς τῶν πνευμάτων, καὶ τὸ ἐξαποστειλάριον.

Νῦν ἀνεπαυσάμην, καὶ εὗρον ἄνεσιν πολλήν, ὅτι μετέστην ἐκ φθορᾶς, καὶ μετετέθην πρὸς ζωήν. Κύριε δόξα σοι. καὶ ὁ λαὸς τὸ αὐτό.

Ανθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ.

Στίχος. Οτι πνεῦμα διῆλθεν.

Στίχος. Καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει.

Καὶ καθ' ἕκαστον στίχον τὸ ἐξαποστειλάριον. Εἶτα δόξα. καὶ νῦν.

Νῦν ἐξελεξάμην, τὴν Θεομήτορα κόρην, ὅτι ἐτέχθη ἐξ αὐτῆς Χριστὸς ὁ πάντων λυτρωτής. Κύριε δόξα σοι.

Καὶ εὐθὺς οἱ αἶνοι. Εἶτα στιχηρὰ ἦχος πλ. β'.

Η ἀπεγνωσμένη διὰ τὸν βίον.

Θεοπνευσθεὶς ἐν τῷ μεταστάσει, τῷ ζωοποιῷ σου νῦν μυστηρίῳ, πρὸς σὲ μεταβέβηκεν ὁ θεῖος λειτουργός σου. δέξαι ἐν ταῖς χερσί σου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς στρουθίον, τάξον αὐτὸν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, τῶν ἀγ-

γέλων χορείαις, καὶ ἀνάπαυσον ὃν προσελάβου τῷ προστάξει σου Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Ξένον τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου. ἐπεισέρχεται γὰρ πᾶσιν ἐν ἀωρίᾳ, ἡ φύσις λυμαίνεται, βίᾳ πρεσβύτας αἴρει, ἡγουμένους, γραμματεῖς, διδασκάλους, τοὺς μάταια φρονοῦντας φθείρει, ἐπισκόπους, ποιμένας. ἀλλὰ κράζομεν μετὰ δακρύων. τῷ προστάξει σου Κύριε ὃν προσελάβου ἀνάπαυσον.

Πεπολιτευμένος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ κεκοσμημένος ὁ Ιερεύς σου ὁ θύτης καὶ πρόπολος τῶν θείων μυστηρίων, θείᾳ προστάξει σου μετῆλθε τῶν τοῦ βίου θορύβων, ὅνπερ ὡς Ιερέα Σῶτερ προσδεξάμενος σῶσον, καὶ ἀνάπαυσον μετὰ δικαίων ὃν προσελάβου τῇ προστάξει σου, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Θεὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα ἔγνωμεν, Θεοτόκε παρθένε, αὐτὸν ἱκέτευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Εἶθ' οὕτως. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ. καὶ μετὰ τό. Καταξίωσον Κύριε. λέγεις τὰ παρόντα.

Στιχηρὰ ἰδιόμελα τοῦ Δαμασκηνοῦ. ἦχος α'.

Ποία τοῦ βίου τρυφὴ διαμένει λύπης ἀμέτοχος, ποία δόξα ἕστηκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος; πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα. μία ῥοπή, καὶ ταῦτα πάντα θάνατος διαδέχεται. ἀλλ' ἐν τῷ φωτὶ Χριστὲ τοῦ προσώπου σου, καὶ τῷ γλυκασμῷ τῆς σῆς ὡραιότητος, ὃν ἐξελέξω ἀνάπαυσον, ὡς φιλάνθρωπος.

Κύριος ποιμαίνει με.

Εργῳ Σῶτερ μου δεικνύεις, ὅτι σὺ εἶ ἡ πάντων ἀνάστασις, λόγῳ, Λόγε, Λάζαρον ἐκ νεκρῶν ἐξαναστήσας, τότε μοχλοὶ συνετρίβησαν, πύλαι δὲ ᾅδου συνετρίβησαν, τότε ὕπνος ὁ τῶν ἀνθρώπων θάνατος ἀνεδείκνυτο. ἀλλ' ὁ εἰς τὸ σῶσαί σου τὸ πλάσμα, καὶ οὐκ εἰς τὸ κρῖναι παραγινόμενος, ὃν ἐξελέξω ἀνάπαυσον ὡς φιλάνθρωπος.

Θεοτοκίον. Ομοιον.

Πάντων προστάτις θερμὴ ἀνεδείχθης Θεογεννήτρια, πάντων σκέπη κραταιά τε, ἐκ Θεοῦ τοῖς προσφεύγουσι σοι, τοῖς ἐν ἀνάγκαις ἐπίκουρος, τοῖς αἰχμαλώτοις ταχεῖα λύτρωσις. σὲ γὰρ Χριστὸς κατὰ βαρβάρων ἔθετο ἀμυντήριον, καὶ προπύργιον, καὶ τεῖχος ἀπόρθητον, τῶν ἀσθενῶν ἰσχὺν ἀκαταμάχητον, καὶ τῆς εἰρήνης βραβεύτριαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Στιχηρὰ ἦχος β'. Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι.

Οἴμοι, οἷον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη ἐκ τοῦ σώματος; οἴμοι, τότε πόσα δὲ δακρύει, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὁ ἐλεῶν αὐτήν. πρὸς τοὺς ἀγγέλους τὰ ὄμματα ῥίπτουσα, ἄπρακτα καθικετεύει, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς χεῖρας ἐκτείνουσα, οὐκ ἔχει τὸν βοηθοῦντα. διὸ ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐννοήσαντες ἡμῶν τὸ βραχὺ τῆς ζωῆς, τῷ μεταστάντι τὴν ἀνάπαυσιν παρὰ Χριστοῦ αἰτησώμεθα, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Κύριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν.

Δεῦτε ἴδωμεν πάντες θαῦμα ὑπερ..., ὁ χθὲς συνὼν ἡμῖν νῦν κεῖται νεκρός. δεῦτε γνῶμεν τί μετ' ὀλίγον οἱ ἀπαρατρέπτως τελοῦμεθα. πῶς οἱ τὰ μύρα χριόμενοι, ἡδυπνόως κεῖνται δυσώδεις; πῶς οἱ χρυσῷ κοσμούμενοι, ἄκοσμοι κεῖνται καὶ ἄτρεπτοι; διὸ ἀγαπη-

tulisti, in magna misericordia tua requiem præbe.

Mirandum omnino est mortis mysterium, omnibus enim intempestive supervenit, naturam corrumpit, seniores vi e medio tollit, præfectos, litteratos, doctores vana sapientes, Episcopos etiam, pastoresque profligat. Verum cum lachrymis exclamamus; ei quem jussu tuo extulisti, Domine, requiem confer.

In pietate conversatus, Sacerdos tuus & divinorum mysteriorum administer, vitæ turbis jussu tuo excessit: hunc ut Sacerdotem susceptum salva, & e terris voluntate tua assumpto, propter misericordiam tuam plurimam cum justis requiem præbe. Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Deum ex te incarnatum, novimus Deipara Virgo, hunc deprecare ut animas nostras salvet. *Deinde fic.* Gloria in excelsis Deo. *Et postquam recitatum fuerit*, Dignare Domine, *&c. Sequentes Versus Damasceni proprii cantus dicit. To. 1.*

Quænam vitæ voluptas perstat doloris expers? quænam gloria in terris permansit immota? Umbris infirmiora sunt cuncta, & insomniis vaniora. Post elapsum temporis momentum cunctis succedet mors. Verum in lumine vultus tui, & in pulchritudinis tuæ suavitate, ei quem elegisti, Christe, da requiem, ut benignus.

Dominus regit me.

Te cunctorum resurrectionem esse, opere demonstras, Salvator, verbo, Verbum, exsuscitasti Lazarum, & vectes inferni confracti sunt, ejus vero portæ dejectæ sunt, & tunc mors velut levis somnus apparuit. Atque ideo qui creaturam salvaturus, non autem condemnaturus advenisti, ei quem elegisti, requiem confer, ut benignus.

In Deiparam. Similis.

Studiosa omnium opitulatrix, & omnium ad te recurrentium asylus, & protectio, angustiatorum auxiliatrix, & prompta captivis redemptio facta es a Deo, Dei Mater; te namque Christus adversus barbaros propugnaculum, & propugnatricem posuit, murum indomitum, & robur infirmorum non exsuperandum, & denique pacis animarum nostrarum conciliatricem.

Versus Ton. 2. Ad Dom. cum tribul.

Heu me! qualem agonem sustinet anima e corpore divisa: heu me! qualiter luget, nec est qui ejus misereatur: Ad Angelos convertit oculos, & frustra exorat; ad homines manus tendit, nec auxiliatorem reperit. Propterea, dilecti Fratres, vitæ brevitatem contemplati ei qui decessit, requiem a Christo precemur, & copiosam animabus nostris misericordiam.

Domine libera animam.

Adeste, & miraculum mentem omnem exsuperans, contemplemur: jacet mortuus, qui heri nobiscum versabatur. Adeste, & quomodo tot curis dilaniati, post modicum deficiamus, contemplemur: qui unguentis delibuti, fœtori sunt iis qui jucundis odoribus delectantur? qui auro exornati, abjecti jacent & immoti. Propterea, dilecti

Fratres, vitæ brevitatem contemplari, ei qui decessit requiem a Christo precemur.

Vale munde vane, amici cuncti, noti, cognati, & filii valete: via nusquam a me peragrata incedo. Verum adesse, qui mei amoris memores estis, jungite vos comites, & sepulchro meum hoc lutum commendate: humilemque animam meam judicaturum Christum, lachrymis rogate, ut me inextincto igni eripiat.

In Deiparam.

Porta semper occlusa, & mystice obsignata, beatissima Virgo Deipara, preces nostras suscipe, & nato Deoque tuo eas offer, ut salvet animas nostras.

Versus proprii tantum. Tonus tertius.

En, dilecti mei Fratres, in omnium medio silens & rotus jaceo: defecit os, quievit lingua, præpedita sunt labia, vincta sunt manus, & pedes rigore connexi sunt: vultus species immutata est, oculi extincti sunt, nec lugentes advertunt, plangentium ejulatum auris non percipit, inceptum odorem nusquam olfaciunt nares: affectus autem sinceros nusquam extingui aut interire potest. Adhortor idcirco nostros omnes, & amicos meos: agite mei memoriam in judicii die, ut in horrendo illo tribunali misericordiam consequar.

Vana sunt humana cuncta, quæ post interitum nullatenus extant, non permanent divitiæ, nec se comitem præbet honor; irruens enim de repente mors cuncta hæc defert. Christo immortali propterea clamemus: ei qui a nobis decessit, requiem confer, ubi lætantium omnium habitatio est.

Levavi oculos meos.

Quid frustra turbantur homines? breve & asperum est quod decurrimus iter. Vita, ventus est, vapor & cinis: post modicum intervallum pulvis erimus, & velut flores emarcescemus. Christo immortali propterea clamemus: ei qui a nobis decessit, requiem confer, ubi lætantium omnium habitatio est. *In Deiparam.*

In hujus vitæ pelago jactati portum salutis te habemus Deipara Virgo. Interpella ideo incarnatum ex te absque semine, & ineffabiliter hominem factum Deum, ut animæ nostræ salventur.

Versus. Tonus quartus.

Ubi est mundi affectus? ubi rerum inanium species? ubi auram & argentum? ubi famulorum copia, & turba? omnia pulvis, cinis, umbra sunt omnia. Verum venite, & æterno Regi clamemus: Domine, æternorum tuorum bonorum consortem fac eum qui a nobis discessit, requiem ei præstans in beatitudine numquam interitura.

Lætatus sum in his.

Rapax & corruptor interitus supervenit, & e medio me subtulit obruit, & quasi numquam fuissem, effecit: ingruit, & cum terra sim, quasi numquam fuerim, jaceo. Vere somnium, vere spectrum sumus mortales. Verum adeste, & æterno Regi clamemus: Domine, æternorum tuorum bonorum consortem fac eum qui a nobis discessit, requiem ei præstans in beatitudine numquam interitura.

Τοὺς μὲν ἀδελφοὺς, ὑποσπαντες ἡμᾶν τὸ βραχὺ τῆς ζωῆς, τῇ μετοικίσαντι ἡ ἀνάπαυσις παρὰ Χριστῷ οἰκητόμεθα.

Σώζη μάταιος βίος, σώζεσθε πάντες φίλοι, συγγενεῖς τε καὶ τέκνα, εἰς ᾅδου γὰρ ὑπάγω διὸ ἐδὲ ποτε διαδήσω. Ἀλλὰ δάκτε μνησθέντες με τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγάπης, συμπαρομαρτήσατε, καὶ τάφῳ παραδότε τὸν πηλόν μου τοῦτον, καὶ τὸν ἐχοντα κρῖναι τὸν ταπεινόν μου ψυχὴν, σὺν δάκρυσι Χριστὸν ἱκετεύσατε, ὅπως με πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ ἀριστερά.

Θεοτοκίον.

Ἀδιόδευτε πύλη μυστικῶς ἐφραγισμένη, εὐλογημένη Θεοτόκε παρθένε, δέξαι τὰς δεήσεις ἡμῶν, καὶ πρόσταγμα τῷ σῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ, ἵνα σώσῃ δι' σὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Στιχηρὰ ἰδιόμελα. Ἦχος γ'.

Ἰδὲ κεῖμαι ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐν μέσῳ πάντων σιγηρὸς καὶ ἄφωνος, τὸ στόμα ἄργησεν, ἡ γλῶσσα πέπαυται, οἱ τῶν χειλέων κεκώλυνται, αἱ χεῖρες συνδέδενται, καὶ οἱ πόδες συμπλέκονται, ἡ μορφὴ ἐλλοίωται, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσβέσθησαν, καὶ κατατρέχει τὰς ὀρμώδυνας, ἡ ἀκοὴ παραδέχεται τὰ λυπηρὰ τῶν ὀλολυγμῶν· ἡ ῥὶς οὐκ ἀσφραίνεται τὰ θυμιάματος τῆς ὠδῆς, τοῦ ἀληθινοῦ ἀγαπητοῦ ποτε ἀκροᾶσαι. διὸ ἐκαστοῦ πάντας τοὺς γνωστοὺς καὶ προσφιλεῖς μνημονεύσατε μου ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἵνα εὕρω ἔλεος ἐπὶ τῷ βήματος ἐκείνῳ τῷ φοβερῷ.

Ποῖος ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐκ ὑπάρχει μὴ θάνατος· ἡ παρμένει ὁ πλοῦτος, ἢ συναπαδόσει ἡ δόξα· ἐπελθὼν γὰρ θάνατος ταῦτα πάντα ἐξαφανίσει. διὸ Χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ βοήσωμεν, τὸν μετοικίσαντα ἐξ ἡμῶν ἀνάπαυσον, ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία.

Ἦχος πλ. δ'.

Ἀνθρωποι, τί μάτην πραττόμεθα; ὁ δρόμος ταχὺς ἡ τραχὺς ἐστιν, ὃν τρέχομεν· κενὸς ὑπάρχει ὁ βίος, ἄτμις ἡ τέφρα· ἡ κόνις μετ' ὀλίγον ἐσμεθα, καὶ ὡς ἄνθος μαραινόμεθα. διὸ Χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ βοήσωμεν, τὸν μετοικίσαντα ἐξ ἡμῶν ἀνάπαυσον, ἔνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία.

Θεοτοκίον.

Αἰμύνα σεσωσμένης ἱκεσίαις Θεοτόκε παρθένε, εἰ ὃν πλάσεις τὸ βίῳ κεχειρώμεθα. διὸ πρεσβεία σῇ ἐν σοὶ ἀσπόρως σαρκωθέντι Θεῷ, καὶ ἀφράστως ἐνανθρωπήσαντι, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Στιχηρὰ. Ἦχος δ'.

Πῦ ἐστιν ἡ τοῦ κόσμου πρόσκαιρος τρυφή; πῦ ἐστιν ἡ τῶν πραγμάτων φαντασία; πῦ ἐστιν ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος; πῦ ἐστιν τὸ αἰσχρὸν ἡ πλημμύρα, καὶ ὁ θόρυβος; πάντα κόνις, πάντα τέφρα, πάντα σκιά. ἀλλὰ δεῦτε βοήσωμεν τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ. Κύριε τῷ αἰωνίων σε ἀγαθῶν ἀξίωσον τὸν μετοικίσαντα ἐξ ἡμῶν ἀναπαύων αὐτὸν ἐν τῇ ἀγάρρῳ μακαριότητι.

Εὐφράνθω ἐπί.

Ἐπῆλθεν ὁ θάνατος ὡς ἅρπαξ, ἐπῆλθεν ἀφόρητος καθεῖλέ με. ἐπῆλθε μὲν ἐκ ὀπτὸς με ἐδέξεν. ἐπῆλθε ἡμῖν ἀλλ' ὡς ἐν λιμῷ κατέκλυσε. ὅπως ὅταρ, ἐνύπνιος φάσμα ἐσμὲν οἱ βροτοί. ἀλλὰ δεῦτε βοήσωμεν τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ. Κύριε τῷ αἰωνίων σε ἀγαθῶν ἀξίωσον τὸν μετοικίσαντα ἐξ ἡμῶν, ἀναπαύων αὐτὸν ἐν τῇ ἀγάρρῳ ζωῇ.

Θεοτοκίον.

Ἡμῶν ἀγνὴ ἡ ἄχραντος παρθένος, ἡ Θεὸν ἀσπόρως κυήσασα, πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Στιχηρὸν ἦχος πλ. α'.

Ἐμνήσθην τῶν προφητῶν βοώντος, ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός. καὶ πάλιν κατεσκάφην ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ εἶδον πλείστα τεμαχισμένα, καὶ εἶπον. ἆρα τίς ἐστι βασιλεύς, ἢ στρατιώτης, ἢ πλούσιος, ἢ πένης, ἢ δίκαιος, ἢ ἁμαρτωλός; ἀλλὰ ἀνάπαυσον Κύριε μετὰ δικαίων τὸν δοῦλόν σου.

Ἐξώτες ὅσαι αἱ πόδες.

Σὺ εἶπας ὁ πιστεύων εἰς σὲ Χριστὲ, θάνατον οὐ βλέψει τὸν αἰῶνα. ἀλλ' ὡς ἐφώς εἰ φωτὸς, ἐν φωτὶ, φῶς ὑπάρχῃ, ὅπω λαμψητε ἡμῖς ἐν τῇ δόξῃ μου, ἀληθῶς ὑπάρχει, Θεὸς γὰρ ἐλήλυθα σῶσαι τοὺς ἐν ἀληθείᾳ δοξάζοντάς με σέβοντας, ἵνα Κυρίου Θεὸν, ἀπλοῦν τῆς φύσεως, σαρκὸς καὶ θεότητος, ἐν ᾧ καὶ σὲ ἡ δούλη σου, ὡς φιλάνθρωπος.

Δόξα. ἦχος. Θεοτοκίον.

Σὲ δυσωπούμεν ὡς Θεοῦ μητέρα εὐλογημένη, πρέσβευε σωθῆναι ἡμᾶς.

Στιχηρὰ. Ἦχος πλ. β'.

Ἀρχὴ μοι ὑποστάσεως τὸ πλάσαντος σε ἔγνωμεν πρόσταγμα. βαλόντες γὰρ ὄψιν ἀοράτου τε καὶ ὁρωμένης με ζῶον συμπεπλεγμένον φύσεως, γέγονε μου τὸ σῶμα. διέπλασας, δέδωκας δέ μοι ψυχὴν τῷ Θεῷ σου ζωοποιῷ ἐμπνεύσει. Διὸ Χριστὲ ἡ δούλη σου, ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν σκηναῖς δικαίων ἀνάπαυσον.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Θεὸν ἐκ σῆς σαρκὸς.

Στιχηρὰ, ἦχος βαρύς.

Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, πλάσεργάσας καὶ ἀρχὰς ἀνθρώπων ἐν παραδείσῳ πᾶσιν, κατήρχου σκιῶν καὶ κτισμάτων. φθόνῳ δὲ διαβόλου ἀπατηθείς, ἐβρώσεως μετέσχε, τῶν ἐντολῶν σου παραβάτης γενόμενος. Διὸ πάλιν εἰς γῆν ἐξ ἧς εἴληφας, καταδίκασας ἐπιστρέφειν Κύριε, καὶ ἀπόδεξαι τὴν ἀνάπαυσιν.

Ὡς ἀγαπητὸς ἐκ.

Λύσει πάσαν λύπην ἐθάνατος μεταδοὺς ἐξ ἃ Ἀδὰμ τετρύσεκε ἡμᾶς. καὶ γὰρ φθαρτοὶ γεγόναμεν τῆς βρώσεως μετασχόντες, γνόμενοι τε πλασθέντες ἐκ γῆς, πάλιν κόνις τέφρα γενησόμεθα, καθάπερ ἐκεῖνο τὸ πρίν. Διὸ μετὰ φωνῆς κλαυθμοῦ σε κτίσμα δυσωπῶμεν τῷ μετασχόντι ἀνάσεις ἀμφιθαλοῦς καὶ τέλους.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Σὲ Θεοτόκε τὸν ἄφραστον ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν κεκτήμεθα. Διὸ μὴ παύσῃ δέεσθαι, πρεσβεύουσα ὑπὲρ τῶν πίστει κεκοιμημένων σε δούλων ἀφεσιν αὐτοῖς χορίσθαι ἐν τῇ κρίσει, ὅπου καθέδρᾳ ὁ υἱός σου καὶ Θεός. τὸν φύσιν γὰρ αὐτὸν ἐτέκνωσας, ὡς πᾶσιν ἁμαρτήμασιν ἔστι τοῦτῳ συμπέφευγας. ἵνα σε πάντες μακαρίζωμεν.

Στιχηρὸν. Ἦχος πλ. δ'.

Ὀδύρομαι καὶ ὀλοφύρομαι ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ θάνατον καὶ ᾅδου τὴν

In Deiparam.

Sola pura & illibata Virgo, quæ Deum absque semine peperisti: intercede, ut animæ nostræ salventur.

Versus. Tonus obliquus primus.

Memini Prophetæ dicentis: Ego sum terra & cinis. Indeque sublatis monumentis ossa denudata circumspexi, & dixi. Quisnam hic Rex, aut miles, aut dives, aut pauper, aut justus, aut peccator? Verum cum justis, Domine, servo tuo requiem præbe. Stantes erant pe-

Credentem in te, mortem dixisti non visurum, Christe, verum ut ex lumine, in lumine, lumen ego sum, ita & in me splendescetis in gloria mea. Verus enim Deus ego sum, qui me vera & recta fide colentes unum Dominum Deum in carnis & divinitatis geminis natoris salvare veni. In hac servo tuo parce, ut benignus.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Te rogamus Dei matrem benedictam: intercede ut salvemur.

Versus. Tonus obliquus secundus.

Principium & origo ex effecisti me justu mihi collata est. Ex invisibili namque & visibili natura animal confluus, volens me compingere, corpus quidem e terra, divino vero & vivifico flatu mihi animam ex largitus. Servo tuo propterea in vivorum regione in tabernaculis justorum, Christe, da requiem.

Similis.

Manuum tuarum opificium imagine tua decoratti, o verbum: intellectualis enim substantiæ cejas me participem fecisti, similitudinem effingens, in terris illam creatoris dominatoram constituisti. Propterea Salvator, in vivorum regione, in tabernaculis justorum servo tuo da requiem.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*
Deum ex te incarnatum, &c.

Versus. Tonus secundus.

Ad imaginem & similitudinem tuam hominem formatum in principio ut creaturis dominaretur, in paradiso constituisti: invidia vero seductus diaboli, cibo vetito degustato, mandatorum tuorum transgressor est effectus. Rursum idcirco eum in terram reverti, & requiem expostere Domine tuisti.

Quam dilecta tabernacula tua.

Ab Adam naturæ nostræ successive mors tradicta dolorem omnem solvit: degustato namque cibo prohibito, mortales evasimus. Agnoscamus ergo formatos nos e terra, in pulverem & cinerem iterum transmutandos. Cum luctus, lataque voce creatorem deprecemur, ut defuncto veniam & misericordiam concedat.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.*

Te murum inexpugnabilem & spem omnem fideles nos, Deipara, possidemus: ne intermittas itaque, domina, pro dormientibus in fide famulis tuis deprecari in judicio quo filius tuus judex sessurus est, ut eis indulgentiam largiatur: naturam enim nostram peccatis omnibus subditam & amplexam novisti; ut te beatam dicamus.

Versus. Tonus obliquus quartus.

Plango lamentorque si quando mor-

rem contemplor & ad imaginem summi Dei conditam illam venustatem, deformem, ingloriam, speciei exortem ornamentis intuitus fuero? O rem mirandam! quomodo nobis mysterium hoc contigit? quomodo corruptioni traditi? quomodo morti copulati fuimus? Vere justa Dei defuncto requiem præbentis, prout scriptum est.

Virtutum.

Fluxi mortalesque nascimur incorruptam imaginem fortiti, & divino flatu anima immortali in natura mixta dotati. Cur vero mandatum Dei transgressi fumus? o rem inauditam! quomodo vitæ cibo rejecto, cibum amarum mortis conciliatorem degustavimus? quomodo divinæ vitæ exortes seducti fuimus? de cætero itaque clamemus, cum quem hinc extulisti, in sanctis cælestibus collocato.

In Deiparam.

Protectio tua, Deipara virgo, medica spiritualisque officina est, ad quam confugientes, animæ morbis liberamur.

Versus. Tonus obliquus secundus.

Incolerandæ, intemperanter viventibus videtur mors: ibi dentium stridor, luctus & consolatione alienus, densa caligo, tenebræ exteriores, vigilans vermis, inexhaustæ lachrymæ, & judicium absque misericordia. Ante finem propterea clamemus, dicentes: Domine Christe, electo tuo, cum electis tuis requiem confer.

Similis.

Infonuit tuba, ut mortui vitæ cælestis cupidi e somno exurgant. Juste creatorem & dominum spreverunt: nos servos tuos condemnes: immortalis enim cum sis; propter nos mortalis factus es. Ante finem propterea clamemus, dicentes: Domine Christe electo tuo, cum electis tuis requiem confer.

Similis.

Ecce elementa, cætum & terra immutantur, & creatura omnis incorruptionem induit: corruptio ipsa dissolvitur, & tenebræ in adventu ejus evanescent. Cum gloria etenim, teste scriptura, iterum venturus est: ut, juxta quod gessit, unicuique retribuas: Domine Christe, electo tuo cum electis tuis requiem confer.

In Deiparam. Similis.

E Virgine ortum virginitatis præmio dotata me, o Verbum: Chori Virginum lampadibus accensis ex affectu gloriam tuam canunt, & rursum conveniunt. Velut enim in cælestibus in thalamis choreas ducunt prudentes: nos quoque lætanter conveniamus. Trinitas principii expers, electo tuo cum justis requiem confer.

Gloria. *Tonus obliquus secundus.*

Adeste cuncti & insitarium horrendumque spectaculum omnibus notum, formam hanc nobis objectam circumspicite, neque ultra vanis rebus arridete. Anima in mundum alium æternum transferenda, a corpore hodie dividitur. Via a se hucusque non trita, ad judicem minime perhibendum acceptorem tendit, coram quo Angelorum ordines astant: Horrendum sane tribunal illud est cui nudos, hos quidem verecundia perfusos, alios coronatos, nos astare necesse est. Æterno regi propterea clamemus: cum veneris secreta

τῆς ταφῆς κειμένου τὴν σὴν εἰκόνα Θεὸ πλασθεῖσαν ἡμῖν ἀφανῆ καὶ ἄμορφον, ἄδοξον, μὴ ἔχουσαν εἶδος. ὦ τοῦ θαύματος· τί τὸ καινὸν ἡμᾶς τοῦτο γέγονε μυστήριον; πῶς παρεδόθημεν φθορᾷ; πῶς συνεζεύχθημεν τῷ θανάτῳ; ὅπως θεῖα προσέλθῃς, ὡς γέγραπται, τὴν ἀπόχρεων τῇ μετοικίᾳ τοῦ ἀναπαύσεως.

Τῶν δικαίων.

Ῥεῦσαι πως γεγόναμεν ἀφθαρτοεικόνα φορέσαντες; ἢ ἐμφυσήματι θείῳ λαβόντες τὸν ἐθάνατον ψυχήν, μετὰ γεγονότες, ὡς γέγραπται; πῶς δὲ παρίβημεν Θεοῦ τὰς προσταξείς; ὦ τοῦ θανάτου πῶς τῆς ζωῆς τοῦ βρώσει ἀφέντες, βρῶσιν ἐφάγομεν τοῦ πρόσθεν θανάτου ἢ πικράν; πῶς ἠπατήθημεν στρεβλοῦντες θείας ζωῆς; λοιπὸν ἐκβοήσωμεν, ἐν μετοικίαις ἐν ταῖς ἁγίαις κατασκήνωσον.

Θεοτοκίον.

Πεσεῖν σε, Θεοτόκε παρθένε, ἰατρεῖον ὑπάρχει παθημάτων· ἐν σοὶ γὰρ καταφεύγοντες, ψυχικῶν τραυμάτων λυόμεθα.

Στιχηρὰ, ἦχος πλ. β.

Ἀμέτρητος ὑπάρχει τοῖς ἀσώτως βιώσασι ὁ θάνατος, βρυγμὸς ὀδόντων, καὶ κλαυθμὸς ἀπαράκλητος, γνόφος ἀφεγγὴς, κρίσεως ἐξώτερον, καὶ σκώληξ ἀκοίμητος, δάκρυα ἀνεξεργαστα, καὶ κρίσις ἀσυμπαθὴς. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦ τέλους βοήσωμεν, λέγοντες· Δέσποτα Χριστὲ, ὃν ἐξελέξω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου ἀνάπαυσον.

Ὅμοιον.

Ἐφάνησε ἡ σάλπιγξ, ὡς ὅπως νεκροὶ ἐξαναστῶσι ζωὴν κομίσωνται τὴν αἰώνιον δέξασθαι, ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τὸ ἀντίθετον ἐκτραπέντες σε. μέλλεις δὲ πάλιν ἔρχεσθαι μετὰ δόξης, ὡς γέγραπται, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ διεπράξατο. Δέσποτα Χριστὲ, ὃν ἐξελέξω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου ἀνάπαυσον.

Θεοτοκίον. Ὅμοιον.

Φωνὴν ἐκ τῆς Παρθένου παρθενίας, με λόγε ἀξίωσον, χορὸν παρθένων, τὰς λαμπάδας ἀσβέστους ἐλλάμπειν εἰς σέ, ποθοῦντας τὴν δόξαν σου, καὶ αὐθις συνεισέρχεσθαι. ὥσπερ δὲ εἰς ἅπαντα νυμφῶνα χορεύουσι, τὰς φρονίμους παρθένους φαιδρὰς συνεισελθοῦσι. ἀπαρχὴ τελείᾳ, ὃν ἐξελέξω μετὰ τῶν δικαίων σου ἀνάπαυσον.

Δόξα. Ἦχος πλ. β.

Δεῦτε οἱ θανάσιμοι ἅπαντες ξένον καὶ φοβερὸν θέαμα τοῖς κάτω γεωρυζήθροον, τίνι εἰκάσω ἢ συμβαλῶ, ἢ μικρὰν φρουτίδα τὸ φρύαγμα. σήμερον μυχὸς χωρίζεται τὸ σώματος φῶς αἰώνιον κόσμον μεθίσαμεν. εἰς ἅδου δυσπάργητα· ὦ κἀκεῖ πάντες διάδηλοι· καὶ εἰς κρίσιν ἀκροατοπόλητον, ὅπου παρέσονται ἀγγέλων τάγματα. φοβερὸν δὲ ἀδελφοὶ μὲν τὸ κριτήριον ἐκεῖνο, ὅπου πάντες γυμνοὶ παρεστώμεθα. εἰ μὲν ἐστεφανωμένοι, οἱ δὲ ἐστερημένοι. διὸ βοήσωμεν τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ· ὅταν μέλλῃς ἐπέρχεσθαι τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων,

σων, φῶτα τὰ δούλα σου, ὃν προετλάβου, Κύριε φιλανθρωπέ.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Πρεσβείαις τῆς παναγνῆς σου. Ἁγιαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι. τοῖς ἁγίοις σου ἀνάπαυσον Σωτήρ. Εἰς τὴν καταπαυσίν σου. Μητέρ ὑψίστου ἀπειρόγαμε. Ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ τὰ λοιπά. ἦχος εὐχή. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων.

Ὁ ἀπαρχὴν ἡμῶν ἐν ἐμοὶ τῆς τελευτῆσαι ἡμᾶς. ἐν δευτέρᾳ τελευταίᾳ. ἦχος λοιπὸν, ὡς προείρηται ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῷ μοναχῶν. καὶ ὅτι.

Δόξα. ἦχος πλ. β.

Ὁρῶντες με ἀφωνον ἐν ἅπασιν ἀφοσιωθέντα, κλαύσατε πάντες ἐπ' ἐμοὶ ἀδελφοὶ καὶ φίλοι, συγγενεῖς καὶ γνωστοί. ἐν ᾗ γὰρ ἡμέρᾳ μετ' ἐμῶν ἐλάλουν, καὶ ἀφνω ἐπῆλθέ μοι, καὶ φοβερὰ ὥρα τοῦ θανάτου. πλὴν δεῦτε πάντες οἱ ποθοῦντές με, τῇ ἀπαστασθῇ με τὸ τελευταῖον ἀσπασμόν. νῦν ἐγὼ μὲν ὑμῶν παρουσίαν, καὶ συνάλλαξιν οὐ λοιπόν. εἰς κριτήριον ἀπερχόμαι ἐνθα πρόσωπον πολυθρύλητον οὐκ ἔστι δόλος γὰρ ἢ διαστολὴ ἐκεῖ σταθησόμεθα, βασιλεὺς ἢ στρατιώτης, πλούσιος ἢ πένης ἐν ἐξισώσει ἴσως ἕκαστος γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων, ἢ δεχθήσονται, ἢ ἀμοιβὴν δώσουσι. ἀλλ' αὐτὸν πάντες ἐκ δυνατοῦ, ἀδιαλείπτως ὑπὲρ ἐμοῦ παρακαλέσθαι Χριστὸν τὸν Θεόν. ἵνα μὴ κατακριθῶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις μου εἰς τὸ πῦρ τὸ βασανιστήριον, ἀλλ' ἵνα μὴ κατακρίθῃ μου τὸ φῶς ἐν ζωῇ.

11 Ἀπερχόμενοι δὲ εἰς τὸν τάφον, ψαλλουσιν οἱ Ἱερεῖς τὸν ἑξῆς τὸ μεγαλυνάριον. πρὸ τοῦ ἀρχῆς. Εἰς τὴν ἀνάπαυσιν σου Κύριε. Ἡ μονογενὴς ἐν ἁγίοις. Ἐλέησον ἡμᾶς. ἐν τὰ λοιπὰ, ὡς συνήθες. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων. ἐν καθεξῆς τὰ ἑξῆς τοῦ. ἐν γένοιτο τέλειος ἡ ἀπόλυσις.

hominum perscrutari: parce ei, quem assumpsisti, servo tuo; humane Domine.

Et nunc. *In Deiparam.*

Intercessionibus genitricis tuæ. *Deinde.* Bonum est confiteri. Ter sanctus. Da requiem, Salvator. In requie tua. Ineffabilis Mater, sancta. Miserere nostri. *Et reliqua cum Oratione.* Deus spirituum.

Mox datur osculum. Et ultimus Versus canitur incipiens. Tono secundo.

Venite ultimum vale. *Et reliqua prout in Monachorum officiis præscripta sunt.*

Deinde sic. Gloria. *Tonus obliquus 2.*

Jacentem, taciturn, & quicum orbatum contemplari me, fratres & amici, affines & noti, super me plangite: hesterna siquidem die vobiscum confabulabar, & repente mihi tremenda mortis supervenit hora. Adeste, desiderati, & ultimo amplexu ultimum etiam vale dicite: non enim vobiscum deinceps versabor, aut de reliquo vobiscum colloquia nectam. Ad Judicem enim personarum acceptio nusquam movendam. Servus enim & Dominus, Rex & miles, dives & pauper, æquali judicii conditione coram eo aderunt: & ex propriis operibus singuli quique, aut gloria aut confusione compensabuntur. Verum exposco vos omnes, & contestor, ut intermisse pro me Christum Deum deprecemini, ne juxta delicta in gehennæ loco me condemnet: quin potius in vitæ lumine constituat.

Procedentes autem ad monumentum Sacerdotes, Tractus magni Canonis decantant. Ter sanctus. In requie tua. Sola pura & illibata. Miserere nostri. *Et reliqua prout de more est.* Deus spirituum. *Et curatur corpus. Et si perfecta & ultima dimittitur.*

VARIÆ LECTIONES.

1 Καλοῦσιν τοιοῦτοι.) Vetusti codices editi legunt τοῦτο γινόμενον ἐπὶ τοιούτοις Ἱερεῖς.

Nil proprium hujusmodi exhibent edita, vel M. S. solum est Cryptof. Bessarionis in quo sequens oratio reperitur.

Εὐχαριστήριος τελευτήσαντος Ἱερέως.

Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra.

Εἰρηνικαί. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. ἐπὶ ἡ εὐχή:

Κύριε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ σου πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάλιν εἰς γῆν ὑποστρέψαι προστάξας διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ καταγαγὼν εἰς ᾅδου καὶ ἀναγαγὼν ἐκεῖθεν καὶ πάλιν ζωοποιῶν· ὁ ἀφελὼν τὸν λυπὴν τῆς δέλεασεν, καὶ δίνος, καὶ ἀπάτης ἀφὼν ἐν κόλποις Ἀβραὰμ, καὶ ἀνδ' ὧν ἐκοπίασε, καὶ ἀναπαύσας ἐν ἁγίαις σου ὡς ἐντεῦθεν, ἀμοιβὴν ἀνὴρ τοῖς πλείστοις σὺ ἀνθρώποις· καὶ ἐν τι, ὡς ἄνθρωπος ἥμαρτε, σὺ γὰρ μόνῳ τὰ ἀναμάρτητα φύσασι, συγχώρησον αὐτῷ ἀγαθὸς, καὶ ἀνάπαυσον ἐν τοῖς μονῇ τῶν ἁγίων σου δίκαιος. Εὐφρόνως. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς.

Euchol.

Oratio pro mortuo Sacerdote.

Gratias agimus tibi Domine Deus noster, &c.

Pax omnibus. Capita nostra Domino inclinemus. *Sequitur oratio.*

DOmine Domine Deus noster, qui in sapientia tua hominem de terra formasti, in terram rursus reverti propter peccatum statuisti: qui deducis ad inferos, & reducis: qui occidis, & vivere facis: suscipe animam servi tui N. & in sinibus Abrahæ, requiem illi præbe, pro quibus laboravit: & quia te ut justisti sequutus est, abundanti tua misericordia mercedem illi rependere: & si in aliquo velut homo offendit (tibi enim soli a culpa exemptum esse convenit) ut clemens condona: & in sanctorum mansionibus quietis illi locum largire. Evelmando. Gratia & miserationibus & clementia &c.

Nam

Adde & e Barberino M. S. orationem aliam pro defuncto Episcopo legendam.

Oratio sepulchralis pro Episcopis.

DOmine Jesu Christe, Agne Dei qui tollis peccatum mundi, & afflictos in omni luctu sublevas: esto tuarum ovium consolator. Beatus est vere quem tu elegisti & assumpsisti, Pastor noster: pro pastorali labore pietatis mercedem illi rependes. In cœlestem thalamum tuum, illum lampadem manu gestantem extolle: Angelicam libertatem illi tribue, ut inaccesso tuo throno inconfusus assistat. Nos vero, prout decet & magnitudini tuæ placitum est, tutare. Quia tu es vita, & spes nostra, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæculo sæculorum.

Εὐχὴ ἐπιτάφιος εἰς Ἐπισκόπους.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὁ παρακαλῶν τοὺς ὀλιγοψύχους καὶ πάσης θλίψεως λυτής· αὐτὸς γενοῦ παραμυθία τῶν προβάτων σου. Μακαρίους ὡς ἀληθῶς ὃν ἐξελέξω, καὶ προσελάβω ποιμένα ἡμῶν. Ἀπόδος αὐτῷ ἀντὶ τοῦ κοπιώδους μίσθου εὐκλεΐας. Ἐξάγαγε αὐτὸν λαμπαδηφόρον εἰς τὸ οὐράνιόν σου νυμφῶνα· παράσχου αὐτῷ ἀγγελικὴν παρρησίαν· ἵνα ἀπερίσκεπτος παρέχῃ τὴν ἀπροσωπόληπτόν σου δόξαν. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· καὶ σοὶ τῷ δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

IN OFFICIUM FUNEREUM IN SACERDOTEM mortuum. Notæ.

1 Ἀκολουθία ἐκφορίου ἱερέως.) Nomulla scribit Symeon Thessal. non hujus modo, sed & aliis exequiarum officiis percipiendis idonea. Περὶ ἀνδρὸς ψυχικοῦ, ἤτοι δι' ἐμπειρικὴν ἢ λογικήν. *De cura pro mortuis Pontificibus, sed & Monachis adhuc, & Laicis habenda.* Τὸν δὲ τῆς Ἀρχιερείας μετὰ ὅπλα, καὶ ἱερεῖα ἐκφορὰν ἐφεῖναι ἀνάγκη, καὶ ἐπιτάφιον ἐπιτελεῖν, καὶ ἱερὸν ὕμνον ἐπᾴδειν, καὶ τὰ ἑξῆς ἐκτελεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος τὸ σῶμα ἀπενέγκασθαι δέδοται μόνος δικαίως τοιοῦτος, ὡς τοῦτον τὸ ἱερὸν διάδοχον· μετὰ τὸ σῶμα τοιοῦτον καὶ ἐπιμελεῖσθαι νόμος τοῖς ἱεροῖς· καὶ τοῦ ἐκφέροντος δὲ τὰ ἱερὰ διδάσκειν· ὡς τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ἐπιτελεῖ, τοῦτο δὲ ἕτερος ἱερεὺς ἐκφέρων· ἐπὶ τοῖς ἱερεῖσι, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀναγνώσταις· ἐπὶ δὲ μοναχοῖς καὶ λαϊκοῖς ἐπὶ τοῖς ἱερεῦσι, ἐπὶ δὲ μοναχοῖς καὶ λαϊκοῖς ἐπὶ τοῖς ἱερεῦσι. ἐπὶ δὲ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς ἀναγνώσταις·

OFFICIUM FUNEREUM PRO VIRIS facularibus.

Qui habitat in adjutorio altissimi. Alleluja. *Canon.*

Canticum primum. Tanus obliquus quartus. Humidum fulcans.

CHriste, qui vivorum vita, & mortuorum resurrectio es vere, fidelem defunctum in spe, æternæ vitæ consortem redde.

Divinæ paradisi voluptatis, & beatæ Angelorum societatis participem fac, o clemens, quem nunc assumpsisti famulum tuum fidelem.

Qui divina tua natura solus immortalitatem obtines, & mortalium infirmitatem novisti, fervum tuum defunctum immortalitate futura dona.

In Deiparam.

Quæ sola incorruptionis fontem & resurrectionem vitamque carne peperisti; jugiter pro cunctis exora, ut defuncto detur requies.

Canticum tertium. Cœlestis tabernaculi.

Cœlestis tuæ gloriæ; irradiantisque splendoris, & æternæ beatitudinis participem fac, o misericors, defunctum devotum famulum tuum, te precamur.

Peccatis clam a me perpetratis, gravibusque quibus deliqui delectibus, ne arcendas precor: per nos servos tuos, tuos ad te clamat famulus, misericors Domine.

Finem vitæ nactum, sub terra jacentem, interminatæ tuæ gloriæ compotem redde, Dominator Domine, quem a nobis assumpsisti, recta semper fide obsequentem, Salvator.

In Deiparam.

Sanctissima Virgo, Dei habitaculum, quæ inferni antra divino tuo partu despoliata es, huic a nobis profecto sempiternam remissionem largire.

Deinde memoria mortui agitur.

Sequitur Modulus.

Vere vana sunt omnia.

Canticum quartum. Audivi Domine.

Peccata juventutis, optime Salvator, & ignorantias meas ne memineris, clamat fervus tuus in sepulchro jacens supinus.

De humanæ conditionis infirmitate, Verbum optime eruditum: servi tui peccatis non attendens, tuis sanctis eum aggrega.

Paradisi civem, & futuri tui splendoris participem fidelem tuum famulum effice, te precamur Domine.

In Deiparam.

Optima Domina, optimum Dominum ex te natum deprecare, ut indemnatum in judicio famulum tuum renuncies.

Canticum quintum. Ut quid me repulisti.

Vita negligenter transacta decessi, & nunc eloquio privatus in sepulchro supinus jaceo, & quæ me sufficeret, mihi

ΤΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΣ ΕΙΣ κοσμικὸς ἄνδρας.

Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τ. θ. τ., ἀλληλούϊα. χαιρών.

Ὠδὴ α'. Ἦχος πλ. δ'. Τὴν ἀνδρικήν.

Τῶν ζώντων ὑπάρχων Χριστὲ ζωὴ, ἐν τῇ τεθνεώτων ἡ ἀφθαρσία ἀληθῶς, τὸν πίστει θανόντα ἐπ' ἐλπίδι, τῇ αἰωνίῳ ζωῇ κατάξιωσον.

Τῆς ἐν παραδείσῳ θείας τρυφῆς, ἧς τὰ μακαρίας τῇ ἀγγέλων ἀφράστως ἀπόδειξον μέτοχον οἰκτίρμον, ὃν φρικτὰ λαβὼν πίστει νῦν οἰκέτην σου.

Ὁ φύσει ὑπάρχων τῇ θείᾳ ἀθανασίᾳ μόνος, ἐν θνητοῖς δὲ τὸ ἀθάνατος γνώσκων, ἐν ἔλεός σου δικαίοις ἀθανασίας μεθύσοις ἀξίωσον.

Θεοτοκίον.

Ἡ μόνη κυήσασα ἐν σαρκὶ πηγὴν ἀφθαρσίας, τῇ ἀνάστασιν, ᾗ ζωὴν, ἅπασιν δυσωπεῖ ὑπὲρ πίστει, τῇ μεταστάντι δοθῆναι ἀπόλυσιν.

Ὠδὴ γ'. Οὐρανίας ἀφίδος.

Οὐρανίου σε δέξις καὶ φωταυγὴς λαμπάς, καθαίρουσις εἰκτίρμων, μακαριστὴς, μέτοχον ποίησαι τὸν σὸν ἡμῶν μεταστάντα ἀνυστίβως οἰκέτην σε, ἐνδυσωκῶμίσε.

Τὰς ἑῴας ἁμαρτίας ἃς ἐν ἀγνοίᾳ ἔφριξα, ᾗ τὰς χαλεπὰς ἀθανάτου ἃς ἐπλημμέλησα, παρέλθε δέομαι, ὁ σὸς τραυλίζει οἰκέτης, δι' ἃ μόνῳ τῷ θέλειν σε, ἱκετεύειν.

Τέλος σχόντα τὸν βίον ᾧ ὑπὸ γῆν κάλυβον τὰς ἀστεμπτους σε δόξης κοινωνὸν ποίησον, δέσποτα Κύριε, ὃν ἐξ ἡμῶν τροπελάβου, ὁρθοδόξῳ πίστει σε, Σωτὴρ, λατρεύσαντα.

Θεοτοκίον.

Παναγία παρθένε, τὸν Θεὸν σεβάσμιε, ὃν τοῖς πτεροῖς τὸ ἄδου τῷ θείῳ τόκῳ σου ἐκαμψολόησας, ᾗ ὃς ἐμὸν μεταστάντα νῦν ἀναπαύεσθαι σπεῦσε δώρησαι.

Εἶτα μακαρίους. & ἔξαπτερον.

Ἀλληλούϊα τροπάριον πεντάπτυκτον.

Ὠδὴ δ'. Εἰσακήκοε Κύριε.

Ἁμαρτίας ἱκέτης, Σωτὴρ, ἐν ἀγνοίᾳ μου ἐπιπεράσῃς, μὴ μνησθῇς κράζει σὸς δοῦλος σου μεταστὰς ᾗ πάρα καταπέμψῃς.

Ἀσθρωπίνης ὑπάρξεως, Λόγε, ἐπισκοπὴς νῦν ἀθέτησας, τὰ σὰ δοῦλα πλάσματα παρειδὼν ἁγίοις τόπου συνάναξον.

Παράδεισε ἀσάλευτε, Κύριε, πολίτευσαι ᾗ τοῖς μελλούσι σε, κοινωνὸν θείας λαμπρότητος, ᾗ πιστὸν σου δοῦλον δοσπεμψόν σε.

Θεοτοκίον.

Ὑπεράγαθε δέσποινα, Λόγου ὑπεράγθου ὃν ἐκύησας, ἐνδυσώπει, ᾗ οἰκέτου σὸν ἐκ χερὸς δεξαι ἀκατάκριτον.

Ὠδὴ ε'. Ἰνατί μεἀπώσω.

Ἀμελείᾳ συζήσας τέθνηκα, ᾗ ἄκρως τάφῳ κατάκειμαι, ᾗ νεῦ ἀραμένου πλώτης χάτλιν ἐγείραι μεσάλπιγγα, ὁ θανὼν κραυγάζει. Ἀλλὰ Χριστὸν αἰτεῖσθε φίλοι, δεξιᾶς ἀριθμῆσαι προβάτοις μοι.

Λογισθεὶς, ἁγίων δῆμος, ἀθλοφόρων τε θεῖος κλῆρος, δυσωπήσατε Σωτῆρ, ἀναπαῦσαι πιστὸν ὃν μετέστησας Ἀβραὰμ ἐν κόλποις, ἔνθα τὸ φῶς τῶν ἁγιασθέντων Χριστὲ πολυέλαιε.

Ὁ σωτηρίας τὰς πύλας τῇ συγκαταβάσει σου τῷ ἅδου Κύριε, Ἀβραὰμ ἐν κόλποις ἀναπαύσεως τῶν ἀξίως σου πιστεύσαντων δοῦλον, τὸν ἐπ' ἐλπίδι μεταστάντα σὺν τοῖς ζωῆς τῆς προσήκει σου.

Θεοτοκίον.

Παναγία παρθένε, ἡ τὸν ὑπεράγαθον Λόγον κυήσασα, ἐκ σκήνους δικαίου μετοικίσεως ἁγίων σου αἴτησαι ἐπαναπαῦσαι ᾗ ἀπὸ γῆς σοι μεταστάντα, πρεσβεία τῇ πίστει χαριτίζουσα.

Ὠδὴ ς'.

Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.

Τῆς ἐπιπροσθούσης ζωῆς τῷ βίῳ μετοχωρίσαντα, τοῖς ἀναπαύσει Χριστὲ, ἀξίωσον λήξεως πιστὸν ὃν μετέστησας, ἱκεσίαις πάντων τῶν ἁγίων ἀθλοφόρων σου.

Ἐν ἀμελείᾳ πολλῇ τὸν βίον μου κατεδίλωσα, καὶ μεταστὰς τὸ φρικτὸν πρεσμεῖον κριτήριον, ἐν ᾧ ἀκατάκριτον ἀξιώρισόν με Ἰησοῦ, δεσπότης δούλης σου.

Ἐν συμπαθείᾳ πολλῇ διακρύσατέ με φιλόχριστοι, καὶ τῇ τῶν ἄνω θείᾳ δυνάμει ἀξιωθῆναι, τῶν διαναπαύσεως μετὰ τῶν ἁγίων, ὁ θανὼν βοᾷ οἰκέτης σου.

Θεοτοκίον.

Καὶ ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν πρεσβεία ἀγαθὴ ὑπάρχεις, δυσώπησον ὑπὲρ ἐκ σοῦ τεχθέντα Θεὸν ἡμῶν τῆς μεριδος μέτοχον τῆς τῶν σωζομένων ἀπεργάσασθαι τὸν δοῦλόν σε.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ'.

Μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον. ὁ ἔλεος.

Αὐτὸς μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος, ᾗ ἐκ τῶν λοιπῶν.

Ὠδὴ ζ'. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Ὁ ἐκ γῆς δημιουργήσας τῷ βροτῷ νῦν αὐτὸν, τῆς ἀναρίθμου σου χάριτος ᾗ ἐφρουρώσας κραυγάζοντα ὑπὲρ πίστεως μεταστάντα ἀνάπαυσον. ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ὁ ἀμίτρητον ἔχων δυσπλαγχνίας οἰκτίρμων πέλαγος Κύριε, ὑπὲρ δούλου σου μὴ κάμῃς. ἀλλ' ὑπεναρετῇ δόξης μεγαλοδώτα ἀξίωσον. ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Πλημμελήσας σε γνώστα ᾗ ἀγνοίᾳ τὸν βίον πᾶρας ἐδίξατο ὁ δοῦλός σου οἰκτίρμον, διὸ ἀτελευτήτου ζωῆς τόπου ἀξίωσον. ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Θεοτοκίον.

Ἡ τὸν ἀκατάληκτον Λόγον ἀπορρήτῳ λοχείᾳ κυοφορήσασα, ἵνα φῶς τῷ παραδείσῳ ᾗ δόξης αἰωνίᾳ μετοικίσῃ ἀνάπαυσον, τοὺς μητρικαῖς σου λιταῖς τὸ πιστὸν σοικέτην.

Ὠδὴ η'.

Παῖδες εὐσεβοῦντες.

Ἡ ζωὴ τῶν ζώντων ὁ θανὼν, καὶ θάνατον νεκρώσας, Σωτὴρ, ζωῆς δοῦλον, ᾗ φωτὸς τὸν δοῦλόν σου μέτοχον δόξης, ᾗ ἀπείρου λήψεως, συναγμὸς, ᾗ δάκρυα, πάντα καταπέμψας, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἀδελφοὶ, ᾗ φίλοι, συγγενεῖς, ᾗ γνώριμοι, ἐνδυσωπεῖτε τὸν Θεὸν τῶν ὅλων παραδείσου δόξης ἀξιῶσαι πρωτόν

IN SACERDOTEM VITA FUNCTUM. 469

mam tubam expecto: ita defunctus exclamat. Verum Christum togate amici; ut me ovibus a dextris annumeret.

Apostolorum, Sanctorum, Martyrum coronis inclitorum, te facit cœtus exoratum, Salvator, ut in Abrahæ sinu quem evocasti mortem collocet, ubi lumen vultus tui splendescit, valde misericors Christe.

Qui compassionis affectu inferni portas contrivisti, Domine, fidelem servum tuum cum æternæ vitæ spe una voluntate vita functum, in Abrahæ sinibus requiescere concede.

In Deiparam.

Sanctissima virgo, sanctissimi Verbi genitrix, in tabernaculis justorum sanctorum interventu, cum qui e terris migravit requiescere expostula: tu quæ fidelium protectrix haberis.

Canticum sextum.

Propitius esto mihi Salvator.

E facili vim dolentibus agitata migrantem, quem advocasti fidelem, precibus omnium sanctorum certaminibus inclitorum Martyrum, doloribus exemptum sortem consequi, Christe, largire.

In multa negligentia vitam consumpsi, & nunc ex ea migrans tremendum prætinor tribunal: in eo incondemnatum me Jesu serva, exclamat servus tuus.

Multo compassionis affectu delete me, Christi amantes, & ne cum Sanctis nanciscar requiem, Deum omnium ferven— ter interpellate: ita mortuus exclamat famulus tuus. *In Deiparam.*

Vivorum & mortuorum protectio es, o pura, Deum nostrum ex te natum propterea exora, ut salvandorum partis consortem servum tuum efficiat.

Brevitatum. Tanus obliquus quartus.

Cum Sanctis requiem præsta. *Ædes.*

Solus ipse immortalis existis. *Et reliqua.*

Canticum septimum. Qui e Judæa.

Qui e terra mortalium condidisti sublimiorem, in cœlesti tuo gaudio & lætitia fideli tuo vita sancto requiem præbe, dum clamat. Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Qui immensa humanitatis & misericordiarum copia gaudes, Domine, fervum tuum ne damnes, quin potius miserere, & gloria tua dignum effice clamantem: Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Ex scientia vel ignorantia peccatus servus tuus vita finem attingit, o misericors, æternam illi ideirco vitam largire. Benedictus es Deus patrum nostrorum.

In Deiparam.

Quæ ferrero & incognito partu clementem Deum edidisti, maternis tuis precibus fideli famulo tuo in Paradisi voluptate, & gloria æterna requiem impetra.

Canticum 8.
Tyranni victores.

Vivorum vita, qui mortuus & mortem interemens, Salvator, vitus es: æternæ ideirco vitæ, luminisque conforrem servum tuum effice: unde abest tristitia, suspirium, lachrymæ, illum per cuncta tacuta colloca.

Fratres & amici, affines & nati, Deum omnium exorate, ut me locum Paradisi

civem renunciet, Sanctorumque cœtibus me nunc annumeret: clamat invisibiliter qui e vita excessit.

Extincta sunt oculorum lumina, manus, pariterque pedes quiescere, auditus & eloquens quondam lingua jam siluit, & actibus suis orbata cuncta jacent in monumento: Adeste, & mortalem materiam plangite.

Misericordiæ amator, dilige quem assumpsisti servum tuum, & ne damnatum a te remittas, justam tuam legem (si forte neglexit) habuit: novisti enim misericors mortalium infirmitatem inconsulse a te, ex Virgine assumptam.

In Deiparam.

Lucidissima porta, ne nosti, a Deo penetrata; famulo tuo cœlestes portas recludi efflagita, ut te in requie celebret, sola generis hominum protectio.

Canticum nonum.

Omnis auditus contemnit.

Mortuus est creaturæ legibus, sepulchrum lugubre incolit, ultimam Angeli tubam expectans, qui a nobis migravit, Verbum Dei, propterea rogamus, ut dextra tua factione eum, Christe, velis honoratum.

Domine, solus Rex, cœlesti regno dona, quem e vivis fidelem famulum tuum evocasti, te rogamus: incondemnatum eum tunc præserva, cum singuli mortales tibi Judici illi judicandi adstabunt.

Corpus quidem terra sepelitur, anima vero incognitis sedibus locatur, futuram mortuorum expectans resurrectionem; in ea, benigne Salvator, servum tuum gloria decoratum, Sanctis aggrega, & in sinibus Abrahæ requiescere largire.

In Deiparam.

Illibata & pura Domina, Filium tuum, Judicem & Deum nostrum, pro defuncto servo tuo ferventer exora, ut in terra viventium, ubi nunquam lux occumbit, cum electis omnibus mansionem ei sempiternam præstet, perpetua Virgo.

Versus similares. Tonus obliquus 2.

Desperata.

A fratribus meis exclusus, & ab amicis divisus, ex monumenti fortore, spiritu inclamo. Ne delicta mea perscruteris in judicii hora, ne lachrymas meas despicias, Angelorum gaudium: sed ei quem jussu tuo assumpsisti, Domine, propter magnam misericordiam tuam, requiem largire.

Peccatorum luto infixus, & rectorum habitum decore nudatus, ego vermium esca, spiritu inclamo. Ne me miserum a facie tua projicias: ne me a fratribus colloces, Conditor meus: sed ei, quem jussu tuo mundo eduxisti, Domine, propter magnam misericordiam tuam, requiem largire.

Genere & patria derelictis, insueta solus procedo semita, & sepulchro velut limus fœtidus condor: heu, nullus illa in hora ferat opem: sed ei, quem jussu tuo migrare fecisti, Domine propter misericordiam tuam, requiem largire.

Adeste & contemplemini omnes.

Require cætera in officio Sacerdotum.

Venite salutem ultimam. Qualis planctus, Fratres, qualis luctus, in præsenti vita. Adeste nunc &c.

Maligna modo &c.

Πολίτων, καὶ ἀγγέλων δήμους τοῦ συναριθμῆσαί με, κράζει ἀφώνως ὁ μετασὰς τὸν βίον.

Σμαραγδόβρυθα, χείρες ἐφυσίχαμαι ὁμοῦ καὶ πόδες, ἀκαὶ καὶ γλαῦσα, πάλαι ῥαπορύπτα ἐπαισχυνθῆτε, καὶ ὧν πάρος πάντα κεῖται ἀντίγραφα. δεῦτε τὴν βροτείαν δρῶσαν ἐστίαν.

Θελητὰ ἔλεος, θέλησον τὸν δοῦλόν σου ὃν προσελάβου, καὶ μὴ ναυτίμενος συναριθμήσαντος τοὺς δικαίους. οἴδας δὲ οἰκτίρμον, τὴν βραχὺν ἀθέσεως πύκλωσιν ἐκ παρθένου φορέσας ἀσυγχύτως.

Theotocia.

Ἡ φωτοπόρτη πύλη τῶν διοδεύσεως Θεός, ὡς οἶδας, πύλας ἐρημίας ἀνοιγθεῖσα τῷ κάτωσε πρὸ αἰῶνος, ὅπως τὸ δεδεγμένον, ἐπαναπαύσῃς. μόνε φιλοτεκνία θ' γένες τὴν ἀνθρώπων.

Ode IX. Eirmus πᾶσα ἀκοή.

Τὸ θνητὸ φύσεως δικαιοῖς, καὶ τὸ πάροδον καταπεῖ τὸ ἐπαθόμενον, ἀπενδεχόμενος τὴν δὲ ἀγγέλου ἐφάπλου σάλπιγγα ὁ μετασὰς, λέγε Θεῷ δὸς δυσωπῶμέν σε, τῆς δεξιᾶς σου κατοίκησον Χριστὲ θείας φάσεως.

Κύριε μόνε βασιλεῦ, βασιλείας ἀφθόνου ἐξίωσον ὄντως μετέχοντας πίστον σὺν δούλοις παρακαλοῦμέν σε, καὶ ἀκατάκριτον αὐτὸν τότε διαπέρασον, ἵνα ἅπας βροτὸς παρεῖ σοὶ τῷ Κεκτημένῳ κρίνεσθαι.

Τέθαπται σῶμα μὲν ἐν γῇ, ἡ ψυχὴ δὲ ἐν ἀδήλοις πορεύεται προσωκειμένοις τὴν ἐσομένην νεκρῶν ἀνάστασιν, ἐν βραδέσθρωτε Σωτὴρ, λαμπρωνίας τὸν δοῦλόν σου, ἁγίοις συνάξον καὶ ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἀναπαυσον.

Theotocia.

Ἀχραντε, Δέσποινα ἁγνὴ, τὸν υἱόν σου καὶ κεκλικὼ τῷ Θεῷ ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τὸ μεταξάντος θερμῶς ἱκέτευσον, ἐν χώρᾳ ζώντων ἔνθα φῶς ὑπάρχει τὸ ἄδυτον· καταπαύσασα ἅπαν μὴ πάσης ἐλπίδος ἀειπάρθενε.

Stichera apostomia. Ἦχος πλ. β'.

Η ἀπογνωσμένη.

Ἀπηφορισμένος τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ κεχωρισμένος τῆς προσφιλοῦς μου, κραυγάζω, τῇ πρόξενοι ἐκ πάρα διαφθορᾶς· μόνε τὸ πανοίκτιρμον ἐπάσης ἐν τῇ κρίσεως ὥρᾳ· μόνε τὸ ἄκρον παιδὸς, ὁ χαρὰ τῶν ἀγγέλων. ἀλλ' ἀνάπαυσον ὃν προσελάβου τῇ προσάξει σου Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Βεβορβορωμένος τοῖς ἁμαρτίαις, καὶ γεγυμνωμένος καθαρθωμάτων, κραυγάζω τῷ πτώματι, ἡ βορὰ τῶν σκωλήκων· μόνε τὸν πάλαι ὑποῤῥίψαντα ἀπὸ τοῦ σοῦ προσώπου· μόνε ἐξ ἀωτόμων σπαρὰ ὁ χεροὶ σε μὲ πλάσας· ἀλλ' ἀνάπαυσον ὃν προσελάβου τῇ προσάξει σε Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Γένος ἐμπαιγμὸν καὶ καταλάλημα, μόνος ἐπορεύθην πρὸς ξένην τρίβον, ὃ πάρα ἐμαίχμασα, ὡς δυσωδὴς σαπρία· ἄμοι, ἐνδεὴς ὁ βοηθῶν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ· ἀλλ' ἀνάπαυσον ὃν προσέλαβες τῇ προσάξει σου Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Δεῦτε πᾶσαι αἱ συγγενεῖς.

Κλῖνε εἰς τὸ τῶν μοναχῶν.

Μεγάλη κλαυθμὸς ὁ ὀδυρμὸς, μέγας στεναγμὸς ἐπάρατος.

Βλέποντες πρακτήριον νεκρόν.

Δεῦτε οἱ ἀπόγονοι Ἀδάμ.

Ὅτε ἐκ τοῦ σώματος ψυχὴ, μέλλει μεταβαίνειν.

Δεῦτε ἐν τῇ πάρῳ ἀδελφοί.

Ὅπως μεταλάτης ὁ φθορὰ, πάντα τὰ τοῦ βίου ἐδέξατο.

Πάντα τὰ τοῦ σώματος μέλη ὄργανα.

Σῶζε, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σε.

Ὠδὴ. Ἦχος πλ. β'.

Ὁρῶντες με ἄφωνον καὶ ἄπνουν. Προτρέψασθε ὦ τῶν ἐφίλων, καὶ μετὰ ἀναβάσεως· Τερπόμενοι, καὶ χαίροντες ὁ κοιμηθεὶς παρὰ τοῦ Ἰφίου λόγους. Ὁ πιστῶν εἰς πατέρα· Υἱὸν καὶ λόγον, Πνεῦμα. Εἶπα ἐξομολογήσομαι τῷ μεγέθει· καὶ λαβὼν ἔλεον ποιεῖ σωφρόνες, γ' ἐπάνω αὐτοῦ, ἀλλήλων τὰ, ἀλλήλοις ἀ. Ὃ τοὺς εἰρηνεῖς τὸ μεγάλου καλοῦς. Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων. ἡ τὰ μεμερισμένα τῶν· Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. Μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου. Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν. Καὶ γίνεται τέλεια ἀπόλυσις.

Require in Monachorum officio.

Quam ingens luctus, quam ingens planctus, ejulatus & angustia, fol. 431.

Jacentem coram oculis mortuum. *Ibidem.*

Adeste filii Adam. *Ibid.*

Cum ab horrendis Angelis. *Ibid.*

Adeste fratres, & in sepulchris. *Ibid.*

Quæcumque jucunda, vel honorifica fol. 432.

Omnia nunc corporis membra. *Ib.*

Salva sperantes in te. *Ibid.*

Gloria. Et nunc. *Tonus obliquus sextus.*

Jacentem, taciturn & spiritu orbatum contemplati. *Prout in officio pro Sacerdotibus præscriptum est. Et dato osculo.* Tres sanctus. *Et ungitur defunctus a Sacerdote dicente,* Credens in Patrem, & Filium, & sanctum Spiritum. *Tum monumento claditur. Et accepto oleo ter in modum crucis super effundit dicens:* Alleluja, & *Tertium magni Canonis* Deus spirituum. *Additur precatio precatio minor.* Miserere nostri Deus. *Et post exclamationem.* Qui a mortuis surrexit. *Et fit perfecta dimissio.*

IN OFFICIUM FUNEREUM VIRORUM SÆCULARIUM Notæ.

z Κανὼν εἰς κηδείαν ἀνδρικὴν.) Librorum Ecclesiæ Græcæ Venetiis edendorum præpositus, explosa antiquo discrimine in officiis funereis pro viris, mulieribus, & pueris defunctis reperto, unum omnibus commune supra positum sola generis, id est sexus & ætatis, mutatione observata persolvendum censuerat, in annotatione ad calcem ejusdem officii adjecta: nunc memoriæ lapsum passus, officium antiquum viris proprium, in vetustis editis legendum, præcedentibus apposuit, mulierbre omisit ex integro, quod vero pacatorum est, totius Euchologici operis calci, Pœnitentia fortasse ductus, adjecit. Nos ne illa antiquitatis & religionis monumenta pereant, præcedenti pro viris, aliud pro mulieribus ex vetustis codicibus hic transferendum, & quod præcorum est tandem, ex operis calce in locum proprium reponendum censuimus. Quamvis quod ad funereum mulierbre officium spectat, non valde antiquam opinor: cum illud omnino excesserit M. S. cuncta, nec in eis ulla pro mortuis mulieribus oratio specialis occurrat.

KANΩN ANAΠΑΥΣΙΜΟΣ ΕΙΣ κοιμηθείσας γυναῖκας.

Ὠδὴ α'. Ἦχος πλ. δ'.

Ὡς ἐν ὑπείρῳ.

Ἦν ἐξ ἀρῶν προσελάβω, ὡς ἀγαθὸς, ἐν σκηναῖς δικαίων σου, σωμαξίδημον, Σωτὴρ, πλησμῶν τὸ πτοίσματα αὐτῆς, ὅτι ἥμαρτε Σωτὴρ· ἐν βίῳ πάλαι.

Ὡς φοβερὰ ἡ θανάτου ἡ ἀπειλὴ, ἡ φευκτὴ ἡ κέλευσις ἡ ἐκεῖθεν, ἀδελφοὶ· διὸ καὶ αἰτησώμεθα Κύριον, τὸν θανόντα ἱλασμὸν εὑρεῖν ἐν ἐλέει.

Τῆς ἁμαρτίας τὴν λύσιν, πῶς δὲ πιστοῖς Ἰησοῦ ἡ θάνατον πρὸς ἀπαρασιτίζωσε ὡς σοφὸς ἐπῆγασας· διὸ ἐν μετέχοντας ἐν γῇς Σῶτερ ἐλέησον.

Ἰδοὺ τὰ κάλλη τοῦ βίου, ἡ τὰ φυθρὰ ὡς σκιὰ παράγονται, ἡ μαραίνεται ταχύ· ἐν τῷ τάφῳ ἐθάφθη, ἐν ᾧ πάντες ἡμῶν γυμνοὶ, ἡ πᾶσα σὰρξ ὡσεὶ χόρτος.

CANON FUNEREUS PRO MULIERibus defunctis.

Canticum primum. Tonus obliquus secundus.

Quasi in terra.

Quam a nobis assumpsisti in tabernaculis justorum aggrega, Salvator bone, nec ejus delicta ab ea in vita commissa respicias.

Quam tremendum est mortis periculum, quam metuenda, quæ ibi est damnatio, Fratres: propterea nunc Christum rogemus, ut defuncta ista pacem reperiat & misericordiam.

O Jesu, quam sapienter peccati pretium mortem fidelibus in vitæ resurrectionem proferre fecisti? ejus propterea quam e terra sustulisti, miserere, Salvator.

Et qualia sunt hujus vitæ pulcherrima & venustissima: cuncta illa velut umbra præterimur, & cito marcescunt. Contemplemur diligentius sepulchra in quibus ossa omnia nudata sunt, & caro omnis velut pelvis exaruit.

In Deiparam.

Secrete & mystice imaginem tuam delineavit Moyses, illibata Deipara, dum te quondam vivam digeret columnam, & arcam sanctam in qua sancta quæque reponerentur.

Canticum tertium. In te Christe.

Mortalibus quondam hæc peccare, ita & omori contigit, o Verbum: tu vero peccati expers ut clemens & immortalis, a tremendo judicio ancillam tuam libera, Salvator.

O quam horrendum est defunctam hanc in manus Dei viventis incidere! Parce itaque, Domine, ancillæ tuæ ab intoleranda damnatione, & gloriæ tuæ participem eam effice.

Acerbus est certe tumuli lapis, sicut & quæ sub eo latent infernæ tormenta; quandoquidem omnis corruptione & horrore plena sint. Adest itaque & quid deinceps evademus, contemplemur.

In Deiparam.

Scala quam in spiritu Jacob vidit, te præmunciabat, o Virgo: in ea namque Angelorum descendentium subque ascendentium progressio divinæ filii tui nativitati ministerium fidele pollicebatur.

Modulus. Tonus obliquus quartus.

In Abrahæ sinu, in electorum regione ancillam tuam vita jam functam commorari concede, Christe Deus, in te sperans exclamo. Benedictus es, qui justificati, ut quæ e terra forent orta, in terram reverterentur.

Canticum quartum. Christus virtus mea.

In electorum libro ancillæ tuæ animam, ut benignus, Christe, describe: condonatis omnibus vitæ delictis, ut pius, & absque peccato.

In superna gloria & nunquam exarranda voluptate, ubi facer est festum agentium chorus, translatam ex hac vita te, Jesu, semper laudare, ut misericors concede.

Abjudium disgregatio est monumentorum a necessariis & amicis separatio est, & ab omnibus alienatio: en abjecta anima, ubi hic pater aut frater est?

In Deiparam.

Verbi divini illapsum in te, Virgo illibata, an spiritu vellere mystice repræsentat Gedeon, conceptu tuo roris stillicidio, adumbrato.

Canticum quintum.

Divino fulgore o bone.

In vivorum regione, & in tabernaculis justorum vitæ functam, ut bonus collocare: & ne confundas eam, o clemens, cum mundum tuum judicaveris.

Non ultra transgressionis sententia hostiliter nobis infensus infernus justorum animas coercet: omnes namque Christo conjugati fideles, mortem in divinam vitam commutant.

Tremendum est, o Deus, tribunal tuum, intolerandum est judicium illud, & examen inevitandum: ancillæ tuæ animam tunc, o Verbum, libera, nec ab ea pœnas pro vita ibi exigas.

In Deiparam.

Ut vocitam sponsi Verbi, & divini Spiritus ornatam sponsam te purissima, David inducit: figuralique & signa fœtus tui Genitrix cunctis profert.

Θεοτοκίον.

Κρυφιομύστως ἐδίβασε ὁ Μωσῆς, Θεοτόκε ἄχραντε, τὴν εἰκόνα σε σεπτῶς, ὥσπερ στάλαι ἔμψυχόν ποτε, ἐν χρυσίῳ τὰ κείμενον, τὸ ἔμψυχον ἅγιε.

Ὠδὴ γ'. Ἐν σοὶ Χριστέ.

Βροτοῖς ἐπλάθην ἐκ ἀρχῆς τὸ ἀμαρτάνειν λαχὼν, ὡς καὶ τὸ θνήσκειν πᾶσι βροτοῖς. Σὺ δὲ ὁ ἀναμάρτητος, ἀόρατον ἀδιάπαρκτον ἡδυθέατος, ῥῦσαι τῆς κενώσεως Σῶτερ, τὴν δούλην σε.

Ὅπως ὑπάρχει σοφώτερον τὸ ἐμπαθὲς ὡς χεῖρας ζωῆς Θεοῦ τὴν τεθνηξασαν· διὸ φίλοσε τῆς δούλης σε, ἐκ τῆς ἀσκύτης, Κύριε, κολάσεως, καὶ δόξης μέτοχον τῆς σῆς ἀναδεῖξαι.

Πικρὸς ἑλιδὸς τῆς ταφῆς· ἐκ τοῦ ἐντὸς τοῦ ἅδου, ποθῶν δακρύων γέμει σταφῶς, ὅτι τὰ πάντα γέγονε φθορᾶς ὑφρένιος ἀπάρτια, ὦ φίλοι· δεῦτε κατίδωμεν γενεσιουργόν.

Θεοτοκίον.

Ἡσαΐας καλλιφανῶς σε ὁ Ἰακώβ, παρθένε, σὲ προεθέλπε τὸ βούλεται· διὸ ἡ ἀγγέλων γέγονε κάθοδος τὸν ἄνωθεν ἑλλάδος, τὴν θείαν γέννησιν θραλεσπορήσασά πιστῶς.

——Τροπάριον. Ἦχος πλ. δ'.

Ἐν κόλποις Ἀβραάμ, καὶ χώρᾳ τῶν ἐκλεκτῶν κατάταξον Χριστὲ ὁ Θεὸς, τὴν μετάστασιν δούλης σε κατανοήσαντας, ὡς ἐκ πολλῶν, ὡς ἀναμάρτητος, ἀφορᾶ δεχόμενος κραυγάζοντι· διεζευγμένος εἶ, ὁ ἀφορᾶς τὴν ἐκ γῆς ἀφρίσθαι.

Ὠδὴ δ'. Χερσὶ μου δύναμις.

Ἐν βίβλῳ ἐγγράψαι σῶν ἐκλεκτῶν Χριστὲ, τὴν φυλὴν τῆς σῆς δούλης ὡς ἀγαθὸς, πάντα βίου πταίσματα συγχωρήσας αὐτῇ, ὡς ἀγαθὸς, ὡς ὑπάρχων ἀναμάρτητος.

Τῆς ἄνω δόξης σε, τῆς ἀῤῥήτου ζωῆς, ἔνθα ἐορταζόντων θείας χορὸς σε δοξολογεῖ Χριστὲ, τὴν μετάστασιν ἀπὸ γῆς ὡς εἰρηνεύσασαν ἀπάντησον.

Ὁ πάρος γέννησιν διαπορᾷ συγγενῶν, γαμετοῦς τε φιλίας, ἐν τῇ πρασιᾷ πάντων ἀλλοτρίωσις· ἰδοὺ γὰρ μετέστησε πᾶς πατήρ, καὶ ἀδελφὸς ἔσω;

Θεοτοκίον.

Μωσῆς πνεύματι, παρθένε ἄχραντε, Γιδέων, ἐν πυκνώσει ἐπί σοι κατέδυσε τὸ λάγνον, ὄμβρος, καὶ μαιδρόσωμος ἐκόνιζεν σε τὸν σύλληψιν.

Ὠδὴ ε'.

Τῷ Θεῷ φέγγος σου ἀγαθὲ.

Ἐν χώρᾳ ζώντων ὡς ἀγαθὸς, καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐκλεκτῶν τὴν μετάστασιν ἔθεσο, καὶ μὴ κατασχύνῃς αὐτὴν, φιλάνθρωπε, ἐν ὥρᾳ ὅταν μέλῃς κρίνειν τὸν κόσμον σε,

Οὐκ ἔστι ᾅδης ὁ δυσμενὴς ἔσται τῆς ψυχῆς τῶν ἐκλεκτῶν τὴν παράβασιν κείμενον· σὺν Χριστῷ γὰρ πάντες πιστῶς συμμορφούμενοι, αὐτοῦ τὸν θάνατον ἀφοῦ θείαν ζωὴν ἀμείβουσι.

Φανεὶς ὁ ἄῤῥητος σε ὁ Θεός· ἄστατος ἡ κρίσις ἔσται τῷ ἀξέτατος ἄφυκτος· τότε ῥῦσαι Λόγε Θεοῦ τὴν δούλην σε τῶν βίου πᾶς ἀδύνατος μὴ λογίζεσθαι.

Θεοτοκίον.

Εἰσάγει σε μάρτυρος ὁ Δαβὶδ, ἡ ὡραιωθεῖσα, καλλει μὲν τῷ θείῳ πνεύματος, πάσαγε, τῷ πυρφόρῳ λόγῳ σφραγισαμένη, τὰ σύμβολα τῶν τόκου δεδῶν τοῖς ἔθνεσι.

Ὠδὴ ς'.

Ὠδὴ ς'.

Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.

Ἀεικίνητος Κύριε ἐκτενῶς ὑπὲρ πίστεως γενοῦ ἱκέτευε· τὰ δεδράσθαι λύσιν ὥσπερ εἰς σὲ ἐν βίῳ ἁμάρτε, δέξαι πληρώσας τ' ἀξιώσει αὐτήν.

Τοῦ βίου τὰ σήγματα, καὶ τὰ ἄγθος τ' ἀοίδιμον ἀμαρτημάτων Κύριε τῇ ἐλέει σου κούφισον· ἀγαθὲ, εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζουσα ἡ θανοῦσα ἐν πίστει εὐφραίνεται.

Πρεσβεῖας ὁ ἅπας ὥσπερ ἀοίδιμον ζωῆς ἐκθέτου ἐξέφανεν, ὁ λίθος ἐκάλυψεν ὁ πικρὸς ἀμέν τὰ παθήματα, ὅπως μάταια πάντα τὰ βίου νεκρά.

Θεοτοκίον.

Νεφέλιωσε μέγαν Ἡσαΐας ἐμφανῶς, ἐν ᾗ Χριστὸς ἐκάθηνο, τὸ ἀπρόσιτον σέλας σωματικῶς, Παρθένε παμύμνητε, ὃ φωτίζει τὸ σκότος ἡμῶν μου.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ'.

Ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἁπάντων, καὶ τὰ θανάτου ἐξαστίζων· μεταστέλλων δὲ πάντας σῷ πρὸς ἀγάπας, ὅτας βίλας· ἔλεησε Κύριε, ὡς ἐν προαιρέσει ἔλεησον ὡς φιλάνθρωπος.

Ὁ οἶκος. Αὐτὸς μόνος ὑπάρχεις. Ζάτει εἰς τὸ τῶν Εἰρέων.

Ὠδὴ ζ'. Δροσοβόλουν μέλι.

Ἐν ἀνθρώποις μὲν κἂν ἔσην ὃς οὐχ ἥμαρτε, μένες δὲ μακρὰ τὰ πάσης, διὰ τοῦτο σοι ἐκτενῶς δεόμεθα, πρὸς τὴν δούλην σου, ὡς ὁ Θεὸς ὅσα ἐν βίῳ τῷ φθαρτῷ, Σῶτερ, σοὶ ἥμαρτεν.

Τὸ ἀνύμνητον βροτοῖς τὸ τῆς νεκρώσεως, προβλέποντες ὅλοι ἅπαντες, ἱκετεύσωμεν τῷ Χριστῷ δοθῆναι ἱλασμὸν, ἐν πίστει μετέστησε τὴν γῆς, ὅτι οὐ νόμος παρ' αὐτῷ, ἀλλ' οἰκτιρμὸς κρατεῖ.

Ἦν ἐκάλεσας, ὡς θεὸς σὺ τῶν μετόχων ζωοποιῶν σαρκὸς καὶ τὰ αἵματος κοινωνὸς, ἀλέησον Σῶτερ, ὡς πίστει φυλάξασαν αὐτὴν, εἰ καὶ πῆς ἔργοις σοῖς σου ἥμαρτεν.

Θεοτοκίον.

Τὸ παράδοξον τὰ τόκου σὸν πυθμένος, ἄχραντε Θεοτόκε ἁγνὴ, ὁ Θεοπίστως Ἰακὼβ, ἐν λίθῳ μυστικῶς ἀρεάψας ἀνίκητε στῆλαι, πιστότατος ὡς μάρτυς ὢν, τὰ σαρκωθέντος ἐκ σοῦ.

Ὠδὴ η'.

Ἐκ φλογὸς τοὺς ὁσίους.

Μὴ παρίδῃς τὰς αἰτησίας, ὡς ἀναμάρτητος, ὑπὲρ ἧ μετασχὼν πρός σε ἡ ὠσπλαγχνίσω ὡς Θεὸς ἐμοὶς παλαιὸς ταύτῃ κατάπεμψε ἐν χώρᾳ τῶν ζώντων.

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη μετὰ κλαυθμῶνος, ἧ ἡ ὥρα πικρίας ἧ φρίκης γέμουσα· πάντες γὰρ γυμνοὶ ἐκεῖ τότε παρεστάναι ἐκφησι ἡ φύσει τῶν δίλλα σε οἰκτιρμῶν.

Ἀναπαύσεως κόλπῳ Σῶτερ τὴν δούλην σε, ἐν τροφῇ παραδείσου ταύτην ἀξίωσον· σὺ γὰρ εἶπε γῆς πίστει αὐτὴ ἐλάτρευσε· αὐτὸ ἐκπαιδεύσου παράσχε τὸ συγγνώμην.

Θεοτοκίον.

Οὐ γράμματι νόμος τὸ κιβωτὸ σωματικῶς τὸ χάρις λόγος τὸ Θεοτόκε ὑμνεῖ, ὅτι ἐν Χριστὸς σαρκωθεὶς ἐνοικήσε μνεῖ, ἀνύστρεψε πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὠδὴ θ'. Σὲ μεγαλύνομεν.

Σὺ ὡς ἐπίστασαι τῆς φύσεως τὸ ἄτεκνον, τὴν συζυγάμενον ὕστερον λαχοῦσα Σῶτερ, τῇ σῇ πίστει οἰκείωσαι τὴν Ἐνὲκ.

Canticum sextum.

Vitæ mare.

Intense te Domine, pro fideli & vera tua supplice precatur; ut ei commissarum in vita offensarum veniam dones, & dextra justorum sortis eam consortem renuncies.

Vitæ vulnera & omnium delictorum onus tua humanitate, o bone, sublevet, in te namque confisa vita hæc functa, obdormivit in pace.

Interitus de sepulcro ingruens velut matutinum florem, vitam exflecavit & amarus sepulchri lapis charissima nostra contegit: vana sunt vere cuncta, quæ nobis jucunda in hac vita videntur.

In Deiparam.

Nubem te, Virgo, Elisas manifeste vocavit, in qua Christus lux inaccessa corporaliter insedit, & infectitiæ meæ tenebras illustravit.

Brevicolum. Tonus obliquus quartus.

Qui vitæ omnium mortisque potestatem habes, nunc justa cum plebe tua, cunctos hinc educis, Domine, illi quam e mundo sustulisti, ut clemens, requiem præbe.

Ædes. Ipse solus existis. *Requiescat in officio Sacerdotum.*

Canticum septimum. Roriferam quidem.

Non est homo qui non delinquat, solus mundi Conditor, intense propterea te rogamus, fideli ancillæ tuæ, quæ in mortali vita peccavit, o Deus condona.

Rigida mortis sententia prævia, cunctis post mortem e terra translatis ut veniam donet Christum deprecemur: quæ nulla ei lex impolita est, sed sua suprema autem potestate.

Ejus quam vocasti, ut divinæ tum carnis & sanguinis participem fieret miserere, Salvator, fides namque hanc servavit, licet operibus in multis in vita sua deliqueric.

In Deiparam.

Conceptus & partus tui, divinus Jacob fidem confirmaturus, lapide immutato mystice columnam erexit, ut fidelissimus testis incarnati ex te Verbi illibata Deipara, factus.

Canticum octavum.

E flamma sanctis.

Ne supplicantes pro anima ad te Deum clementem evadata, licet a peccato immunis, nos despicias: et tu, velut Deus & solus misericors, eam in regione justorum constituas.

Dies illa dies planctus est, acerbitatis & horroris hora plena, omnes enim ibi nudi astant, ab ea parce, & vindica ancillam tuam, misericors.

Quietis sinu & Paradisi voluptate, ancillam tuam hanc, Salvator, dignam redde, te namque in vita fideliter coluit; tu delictorum veniam concede.

In Deiparam.

Scriptis lex exarata arcam sanctam, o Venerandam celebrat; te vero Deiparam gratiæ sermo laudat, inde Christus incarnatus processit, quem superexaltamus in sæcula.

Canticum nonum. Te celebramus.

Tu qui naturæ nostræ infirmitatem nosti, Salvator benigne, delictorum

veniam famulæ tuæ præbe: & thalami voluptatisque tuæ illi portas pande.

Quale examen judicium que, Fratres, quantus tremor, & horror nos manet? tabescent tunc elementa, omnisque creatura contremiscet: Adesse jam & Christo procidamus, ne quam e sæculo evocandi salvet.

Intolerandus ignis, tenebræ exteriores, vermisque peccatoribus in die inevitabilis angustiæ præparatur: in ea famulæ tuæ, quæ hinc decessit, veniam dona.

In Deiparam.

Te Esaias inter Prophetas mirandus agnovit, signatam portam (in qua Patris Verbum Spiritu describitur est, ejus vero cantieum adimplens, te fide ut Dei matrem colo, magnifico, & celebro.

Dicitur Collectaneus, & Amandatorium.

Quiete jam perfruor & libertatem multam lortitus sum, a corruptione namque decessi, & in vitam translata sum. Gloria tibi Domine.

Ad Laudes, Versus. Tonus obliquus 2.

Desperata.

Mortis conciliatrix mulier mortis corruptione fœtida, veneranda resurrectionis tuæ vitæ jam reddita, e sepulchro exclamas: ne me prodigandæ prius, ex Eden ejicias: ne mihi, ut in transgressionis hora Paradisi portam occludas: sed ei quam mandato tuo e terra assumpsisti, propter magnam misericordiam tuam, Domine, requiem præbe.

Vultus specie decora, aureisque vestibus prius compta, en ut lutum in sepulchro dissolvor. Adeste, parres; & vemitatem extinctam contemplemini: adeste matres, quomodo emarcescit caro, respicite; & cum lachrymis exclamate: Ei quam mandato tuo e terra exstulisti, propter magnam misericordiam tuam, Domine, da requiem.

Similis.

Impuberes puellæ, virgines, & unigenitæ recenter nuptæ, morte ingressæ ad sepulchrum deducuntur: cunctas ob culpam auctoris nostri genesis corrumpit infernus, cunctas ob protoparentis delictum, lethum extinguit.

Veram ei quam mandato tuo e terra sustulisti, Domine propter magnam misericordiam tuam da requiem.

Gloria. Et nunc. *In Deiparam.* Deum ex te incarnatum novimus. *Et reliqui Versus.* Venite altinum sale dicamus. *Et solitum officium, ordo, & dimissio peragitur, ut præscriptum est supra.*

CANON FUNEREUS PRO PUERIS vita functis.

Canticum primum. Tonus obliquus quartus.

Mare peragrans.

Domine puero da requiem.

VErbum Dei, egeaum carne factum, qui absque mutatione infans fieri complacuit: in sinu Abrahæ præcamur, quem assumpsisti puerum collocari.

Puer in terris vivis es, qui ante sæcula exsistis: & pueris, ut bonus tuum regnum es pollicitus, illis præsentem puerum annumera.

KANΩN ANAΠΑΥΣΙΜΟΣ ΕΙΣ ΝΗΠΙΑ

τελούμενος.

Ὠδὴ α'. Ἦχος πλ. δ'.

Τὸν ἐν δισσότησι.

Κύριε ἀνάπαυσον τὸ νήπιον.

Ὁ σαρκὶ πτωχεύσας λόγε Θεῦ, ἐβρέφος γενέσθαι δεδομένος δι' ἡμᾶς τροπῆς· Ἀβραὰμ ἐν κόλποις δωσαπεῖμβε, ὃ προσελάβου καπετάζον νήπιον.

Παιδίον ὡράϊζες ὁ πρὸ πάντος αἰῶνος ὑπάρχων, καὶ παιδίοις ὡς ἀγαθὸς, κλιθῆναι ἐπηγγείλω βασιλείαν· ἧς τὸ παρὸν ἀφίδρυσον τὸ νήπιον.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Θυγατέρες ἄνυμφαι, καὶ παρθένοι ἐν παστάδαις, ὠσαννάζετε τῇ παρθένῳ προπέμποντες, θανάτου, ἐπελθόντος, πάντας λυμαίνεται ὁ ἅδης, διὰ τῆς ἀρχῆς ὅτι, πάντας ὁ θάνατος μαραίνει, διὰ τὸ πρωτόπλαστον· ἀλλ' ἀνάπαυσον ὦ προπλάστη, τὴν προσάξει σου Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον. Θεὸν ἐκ σε παρθένον σαρκωθέντα γνωρίζω. Καὶ τὰ λοιπὰ στίχοι. τὸ, Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν. Καὶ ἡ συνήθης ἀκολουθία· καὶ ὁ τόπος, καὶ ὁ δολιχὸς· ὡς προγέγραπται ἅπαντα.

Δόξα.

Πρὸ τοῦ τὴν ἀθέων τῆδε τοῦ κόσμου ἐν πέρᾳ γενέσθαι τερπνολάβειαν Χριστὲ Σωτὴρ, τὸ ἄμεμπτον βρέφος, αἰωνίων καταξίωσον ἀγαθῶν, ὡς φιλάνθρωπος.

Θεοτοκίον.

Σοφίαν καὶ λόγον τὸν παῖδα ἀφράστως πεπόνθασα, ἡ ψυχῆς μου τὸ χαλεπὸν θεραπεύσει τραῦμα, καὶ καρδίας καὶ ἀλγηδόνα καταπραΰνει.

Ὠδὴ γ'. Οὐρανίας ἀμίδος.

Ὁ τελειώσεως λόγος, βρέφος ἀφθὲς τέλειον, βρέφος ἀτελὲς τέλειόν τε πρὸς σὲ μετέστησας. ὅπερ ἀνάπαυσον μὴ δικαίως ἀπάντων ἀνθρωπαίτιον σοι, μόνε φιλάνθρωπε.

Τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων ἀπορπᾶσθαι ἀνίγδατον, τὴν ὑπερκόσμιον σὺ στέργων ἀγαθῶν μέτοχον δεῖξον βίωμα· θὰ ἀδιάφθορον βρέφος, ὅπερ μετὰ θνητὰς θέας πρόσδεξαι σου.

Οὐρανίων θαλάμων, καὶ φωσφόρων λήξεως, καὶ ἱερατικῆς χορείας ἁγίων Κύριε, μέτοχον ποίησον τὸν ἀθῷον βρέφος, ὅπερ ὡς ἡδύπνοος Σῶτερ μετέστησας.

Θεοτοκίον.

Ἀπορίας ἐκ πάντων, ἐπὶ τέλει σοὶ, ἄχραντε δέδοσται· ἐγείρω προσφεύγω σκέπην, βοήθει μοι· πολλὰ συνῆλθε δὴ τῆς ἁμαρτίας πλῆθος, ἀρτίβλητε δέξαι, ὅλως σου πληρώματι.

Κανταρμονικὸς ὡς ἦδες. Τροπάριον. Ἀλυθὼς ματαιότης τὰ σύμπαντα.

Ὠδὴ δ'. Εἰσακήκοα Κύριε.

Μὴ τὰ νήπια κλαύσωμεν, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον ἀποδυρώμεθα, ἁμαρτάνοντες ἑκάστοτε· ὅθεν ἐλέησε λυτρωτὴς ἡμᾶς.

Τῶν ἐπιγείων ἐξέρασε, δίαπτε, τὸ νήπιον ἀπολαύσεων· ἀφιλόν ἀγαθῶν αὐτὸ, ὡς δικαιοκρίτης, κατάξίωσον.

Παραδείσου πολίτην σε δείκνυσι μακάριον ὅσιος πάτερ, ἐξ ἁγνῶν σε προσλαβόμενος, ἐν ἁγίοις κατατάττει σε.

Θεοτοκίον.

Θεοτόκε σε πίστευε, οἱ πιστοτιμῶντες πάντες γεγόναμεν· ἐν ᾧ ἐλεήσασα τῆς διαφθορᾶς λύτρωσαι.

Ὠδὴ ε'. Ἰσχύϊ μεγάλου.

Τῷ δικαίᾳ σκέψει σου τὸ ἐκβλαστῆσαν τελείως ἐξέρασας, ἀπαλὸν ὡς χλόην, ὃ μετέστησας Κύριε οἴκτου· ἀλλὰ πανάλογε, ἀπαγαγὼν εἰς θεῖον ὄρος ἁγαθῶν αἰωνίων ἐμφύτευσον.

Ἀπαλὸν ὥσπερ κλάδον, ξίφος ἐπελθὸν θανάτου σε ἔτεμε, μὴ λαβόντα πέρας κοσμικῶν ἡδονῶν, ὦ μακάριε· ἀλλ' ἰδὼν Χριστὸς σου τὴν ὡραίαν πύλας ἀνοίγει, ἐκλεκτοὺς ἀγαθύνουσα, ὡς ἐπάλληλος.

Ἐκ γῆς με πλάσας, θήλεος δὲ ἄνευ ἐποίησα ἄδυσα ἄξιον· ἑαυτὸς δὲ μᾶλλον ἁμαρτάνοντας πανθήκατε πάντοτε, συγχωρῶν ἐλεήμων, τὸ πλάσμα κραυγάζει βρέφος· ὅπως πέρνε μὴ χρῆτε κολάσεως. Θεοτοκίον.

Ἐμαυτὸν ἀπελπίζω, ὅταν ὡρῶ τὸ πλῆθος ἀπείρων ἔργων μου· ὅταν δ' εἰς νοῦν σε ὑπέρνεκα τοῦ τεκόντος τὸν Κύριον, Θεομῆτορ, λάβω, ἐπαναψύχω τὴν ἐλπίδι· προστάτιν γὰρ μόνην σε κεκτήμεθα.

Ὠδὴ ς'. Τὸν ἐβύσσου.

Ὡς νήπιον ἐπὶ φάτνης ἐτέθης, καὶ ἀγκάλαις ἐπεβάστασε πανάγιε, ὁ βρεφουργῶν ἐν κιλίκι τὸ βρέφος, καὶ ἐκ Ἐυσεβ.

Gloria.

Priusquam delectabilium terræ experimentum fugeret, innocentem puerum Christe Salvator, æternis cumulaturus bonis, ut benignus assumpsisti.

In Deiparam.

Sapientiam Verbumque Patris quæ peperisti, animæ meæ grave vulnus fana, & cordis mei dolorem tempera.

Canticum tertium. Cælestis fornicis.

Ante omnia perfectum Verbum, perfectus puer visus es, imperfectum ætate ad te translatum puerum cum justis omnibus tibi placitis collocа, solus humanus.

E mundo puerum raptum nulla ejus delibata voluptate, ita incorruptum divino tuo nutu ad te miserieors, translatum supra mundanorum bonorum participem effice precamur.

Purissimum puerum, quem hinc migrare, Salvator, tibi complacuit: cælestium thalamorum, & lucidæ fores facessitæ Sanctorum choreæ confortem redde.

In Deiparam.

Mente in omnibus perplexus ad tuam solamque illibata Domina, protectionem confugio: abundanti namque peccatorum aggregata copia, virtutum egestate undique tum oppletus.

Memoriam agit Sacerdos, ut de more est. Modulus. Vere vana sunt omnia.

Canticum quartum. Audivi Domine.

Ne pueros lugeamus, nosmetipsos potius quotidie delinquentes defleamus: ut a gehenna liberemur.

Terrenis, Domine, puerum ablactati bonis, cælestibus nunc, ut justus Judex, eum felicem redde.

Paradisi civem & vere beatum, qui te e terra puer, assumpsit, renunciat, & Sanctorum cœtui te aggregat.

In Deiparam.

Deiparam te, Purissima, nos omnes profitemur: solam enim justitiæ peperisti, perpetua Virgo.

Canticum 5. Ut quid me repulisti.

Primitivum pullularet perfecte, velut tenerum adhuc herbam puerum jubilo tuo judicio a te hinc translatum demessuisti, Domine: illum propterea bonis æternis complanatum in montem sanctum colle.

Ingruens mortis gladius te, avidi hujus voluptatum inexpertum, velut tenerum ramusculum abscidit, beatule: en tamen ut referatis cælorum portis electorum numero Christus, ut benignus, te adjungit.

Super me nusquam plangatis, nihil namque plancta dignum egi: quin potius vos ipsis peccatores, affines & amici, indesinenter deflete; ne damnationem experiamini; ita vita functus puer choreatur.

In Deiparam.

Animo desponden, si quandoque pravorum operum meorum multitudinem recenseam: mente vero ad te, Dei mater, Dominum meum quæ peperisti subiara, ipse sublevor: te namque solam protectionem nostram sumes fortiti.

Canticum sextum. Orationem.

Ceu puer in præsepe repositus, ulnisque fœnoris tenditus es, qui in matrum uteris infantes efformas, & profusquam perfectum suscipiasse incrementum, ut

meliorem vitam eos transfers : propterea cum gratiarum actione te celebramus.

Apostolis, o Verbum, vociferaberis : finite pueruios ad me venire, hoc enim sensu naris regnum meum præparatur. Puerum itaque defunctum hac tua dignum esse concede.

Bonis terrenis puerum tuum orbum fecisti, ut eum cælestium possessorem, ceu divina tua mandata nunquam prætergressum renuncies, immensam judiciorum tuorum, o Bone, profunditatem laudamus.

In Deiparam.

Ut refugii murum, consummatam animarum salutem, & bonorum copiam te, Virgo, nacti sumus : in afflictionibus de lumine tuo semper lætamur ; nunc quoque, o Domina, a doloribus & periculis nos eripe. Ipse solus existis.

Sequentes etiam Odes recitant.

Nihil matre ad compassionem facilius, nihil magis parte afflictior : eorum namque viscera concutiuntur, si quando pueros ad sepulchrum præmittunt. Quo doloris aculeo transfiguntur eorum corda, maxime si pueri jam verba perfecta effari incœperint, & balbutientis recordentur eorum loquelæ cum cantico, Alleluja ?

Sæpius etiam e monimentorum adverso ubera pulsantes ejulant : Fili mi, puer dulcissime, quid loquatur mater non attendis ? en uterus qui te portavit, quare non ut prius loqueris, sed desistis nobiscum voce persolvere, Alleluja.

Deus, o Deus, qui me vocasti, effo nunc domus meæ solamen ; ingens namque illum planctus occupavit : eumque me unigenitum habentem, in me omnium oculi convertebantur. Sed tu Virginis uteronate, matris meæ viscera solare, assumque cordis paterni refrigera ; per quem nunc audior, Alleluja.

Irmicul. Cum Sanctis requiem præbe. *Canticum* ʒ. Hebræorum pueri.

In salvandorum libro, ut humanus & misericors, puerum tuum describe, ut parentis gloriæ tuæ hæredis concinat : Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Vultus tui splendore, fidelem puerum tuum, o Verbum, illustra : & immatura ætate raptum, concinere tibi concede, Domine : Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Luctus causa, amore te prosequentibus, discessus tuus exstitit : quamvis gaudio & lætitia perfruaris ; hæres enim, o puer, æternæ vitæ factus es.

In Deiparam.

Respice afflictionem peccatorum meorum copia in me ingruentem, & precibus quam vita fungar, solamen hoc mihi præbe, ut maternis tuis precibus mihi fiat Deus propitius.

Canticum ultimum. Septuplicem.

In Abrahæ sinu, in quietis tabernaculis, ubi festum perpetuum agentium est gaudium, in amœnitatis locis, unde vitæ fluenta emanant, collocet te Christus infans factus propter nos indefinenter ipsi clamantes : Sacerdotes celebrate, populi superexaltate.

Doloris & lachrymarum jugiter remandarum causa nobis discessus tuus vere factus est : nondum enim hujus vitæ jucundis quibusque degustatis, terram, parentumque tuorum finire reliquisti : verum ut infantem, & ab omni peccati macula immunem Abrahæ te sinus suscepit.

Quid me inorsum fugeris ? (tacite puer jacens exclamat) non enim luctus sum materies & cabsa : Pueris siquidem lachrymis facinora nulla perpetrantibus, justorum omnium gaudium designatur, ubi Christo conclamant, Sacerdotes celebrate, populi collaudate.

In Deiparam.

Exurge in auxilium meum, o Deipara, attende deprecationi meæ, & a damnanda condemnatione, ab examine periculoso, a tenebris & igne, a dentium stridore, dæmoniacis molestiis, & omni calamitate eripe me, desperatorum spes, projectorum vita.

Canticum novum. Super hoc obstupuit. Christe, qui absque tui mutatione, infans factus es, & crucem sponte passus maternos genitricis tuæ dolores arcane perspexisti, fidelium pueri hujus mœrori parentum crudelitatem animisque dolorem desini : ut porrectarem tui celebremus.

Mandasti ex alto, omnium Rex, & beatum puerum velut mundum passerculum ad cælestes nidulos multiplicibus laqueis ereptum transtulisti, hujus etiam spiritum justorum spiritibus adjunctum, regno tuo perfrui concede.

Nihil promeritis infantibus cælos inoculere concedis, Verbum Dei, sic enim tibi complacuit, o Bone ; doloremque itaque temperantem, quibus lacturam tuam, puerum nempe ad te profectum animaveras, ut perfecte miserentes, & humanus-

In Deiparam.

Exurge in auxilium meum, o Deipara, attende deprecationi meæ, & a damnanda condemnatione, ab examine periculoso, a tenebris & igne, a dentium stridore, dæmoniacis molestiis, & omni calamitate eripe me, desperatorum spes, projectorum vita.

Canticum novum. Super hoc obstupuit. Christe, qui absque tui mutatione, infans factus es, & crucem sponte passus maternos genitricis tuæ dolores arcane perspexisti, fidelium pueri hujus mœrori parentum crudelitatem animisque dolorem desini : ut porrectarem tui celebremus.

Mandasti ex alto, omnium Rex, & beatum puerum velut mundum passerculum ad cælestes nidulos multiplicibus laqueis ereptum transtulisti, hujus etiam spiritum justorum spiritibus adjunctum, regno tuo perfrui concede.

Nihil promeritis infantibus cælos inoculere concedis, Verbum Dei, sic enim tibi complacuit, o Bone ; doloremque itaque temperantem, quibus lacturam tuam, puerum nempe ad te profectum animaveras, ut perfecte miserentes, & humanus-

In Deiparam.

Cordis oculum, ad te matrem auctoritatem erga Filium fortiorem, dirige : te namque cuncti celebrant, Parvissima, animæ vulnera compone, ad pœnitentiæ crepusculum excita me, Virgo, & tuo lumine illustra.

Colletta minor dicitur, & Amandatorium.

Nunc quievi & inveni.

Ad Laudes, Versus. Tonus obliquus 4.

O rem mirandam !

Quis non lugeat, fili mi, lugubrem tuum ex hac vita discessum, quo infans adhuc immaturus e maternis amplexibus aviculæ velocior evolavit, & ad omnium conditorem confugisti ? O Fili, quis non lugeat, si rosa jucundiorem vultus tui speciem, nunc vero facile marcescentem conspiciat ?

Quis non suspiret, Fili mi, & cum ejusdem corporis tui decorem mortemque tuorum venustatem non defleat ? velut enim navis nullo sui relicto vestigio, ita velociter ex oculis nostris elapsus es. Adeste nunc mihi, amici, affines, & vicini, puerum ad tumulum deducentes, dicto valete, ofculemur.

Mors pueris relaxatio est : vitæ siquidem hujus malorum expertes vivi sunt, & vivendi terminum attigerunt : cælesti gaudio in Abrahæ sinibus exultant, sacrisque puerorum Sanctorum choris collaxantur, sinceriusque tripudiis festum agunt, quia a corruptione peccatis gaudente, liberi & puri evaserunt.

Gloria. *Tonus obliquus secundus.*

Antiqua ligni delibatio in Edem, vulnus Adam facta est, cum exstincto veneno, serpens mortem genus omne ho-

minum devoraturam injicite : adveniens tamen Dominus draconem profligato requiem nobis est elargitus : ad eum itaque clamemus. Parce, Salvator, & eis quos e mundo evocasti, requiem concede.

Et nunc. *In Deiparam.*

Deipara virgo, afflictorum solamen : infirmorum salus, bellis oppressorum securitas, fluctuantium tranquillitas, sola fidelium protectio, civitatem populumque serva.

Reliqua officii persolventur : & fit dimissio.

ἢ ἀνθρώπων· ἀλλ' ἁπλῶς ὁ διαφθορᾶς καθεῖλε ὁ θρέψας, ἢ ἀναπαυσεν ἡμῖν ἐδωρήσατο· πρὸς αὐτὸν οὖν βοήσωμεν· σῶσον, σωτὴρ, ἢ τοὺς προσλαβὼν μετ' ἁγίων ἀνάπαυσον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Μεταβολὴ τῶν θλιβομένων, ἀπαλλαγὴ τῶν ἀθυμούντων ὑπάρχουσα, Θεοτόκε παρθένε, σῶσε πόλιν ἢ λαὸν, τῶν πολεμουμένων αἴρεσιν, τῶν χειμαζομένων ἢ γαλήνην, ἢ μόνη προσφυὲς τῶν πιστῶν.

Τὰ λοιπὰ τῆς ἀκολουθίας, ἢ ἀπόλυσις.

VARIÆ LECTIONES.

In Canonem funereum pro puero mortuo.

Κανὼν ἀναπαύσιμος.] Canonem quidem hunc in alio MS. non legi : occurat licet in Cryptoferratensi Bessarionis oratio, illi adjungenda.

Oratio pro infante mortuo.

DOmine qui in sæculo hoc pueros erudis, illisque in futuro propter mentis simplicitatem & inculpatum sinum Abrahæ sinus reples, & in splendidis locis quæ justorum spiritus incolunt illos facis inhabitare : animam quoque servi tui N. in pace suscipe : Ipse namque dixisti, talium esse cælorum regnum.

Exclamando. Quia tui solius est regnum, &c. virtus, & gloria, &c.

Εὐχὴ ὑπὲ τελευτησαντος παιδὸς.

Ὁ φυλάττων τὰ νήπια Κύριε ὁ τὸ παρόντι βίῳ, ὡς τὸ μὴ βλάπτεσθαι διὰ τὰς γραίμας ἀπλοῦν ἢ ἀκέραιον τῆς Ἀβραὰμιαίας κόλπους χωρίζων, ἢ φωτοειδεῖς τοὺς νοητοὺς κλίνους, ἐν οἷς αὐλίζεται τῶν δικαίων τὰ πνεύματα· πρόσδεξαι ἐν εἰρήνῃ ἢ τὸ δοῦλόν σου, τὸν δεῖνα, νομίσας αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐστὶ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἐκφώνως. Ὅτι σὸν ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἢ ἡ δύναμις, ἢ ἡ δόξα.

ORDO SOLITUS OBSERVARI, SI CONtigerit aliquod execrandum quascumque illud sit, in aquæ puteum incidere.

OPortet primum e puteo, situlas quadraginta exhaurire. Iisque foras effusis ; Accendit Sacerdos cereos. Et accepto thuribulo, per gyrum putei suffumigat : deinde Ter sanctorum Theophaniorum aquam crucisformiter, in puteum immittit. Atque ita stans, & ad Orientem versus, precatur hoc pacto.

Dominum precemur.

Domine Deus virtutum, qui cuncta valde bona condidisti, qui in nomine tuo fundatam & immundiarum omnem expergas, & immutata cuncta sanctificas : ipse nunc Domine, in præsenti hora per signum crucis tuæ adsis, & puteum ex contracta ab eo immunditia, ob abominandum quippiam vel infectum in eum incidens, nostræ mentis imperfectioni & cogitationum infirmitati acquiescens purifica, nec nos quæ valde bona sint minime sapientes condemnes, quin potius ab omni carnis & spiritus colluvie emunda, & aquam sancto tuo Spiritu sanctifica. Quia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus ; Patri, & Filio, & sancto Spiritui : nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΙ ΣΥΜΒΗ ΤΙ ΒΙΑΙΟΤΕΡΟΝ ΔΗ ΠΟΤΕ ΕΜΠΕΣΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΦΡΕΑΡ ΥΔΑΤΟΣ.

b ΧΡΗ πρῶτον ἐξαντλῆσαι ἐκ τῶ φρέατος τ' κάδους τεσσαράκοντα ἢ λαβὼν ἐκχὲε ἔξω· εἶτα ἄψας ὁ Ἱερεὺς κηρούς· Καὶ λαβὼν θυμιατὸν θυμιᾷ κύκλῳ τοῦ φρέατος· εἶτα· Βάλλει ὕδωρ τῶν ἁγίων Θεοφανείων, σταυροειδῶς, ἐν τέλει· Καὶ ὕστερ ἑστὼς κατ' ἀνατολάς· Ἐπεύχεται λέγων.

Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ πάντα καλὰ λίαν ποιήσας, ὁ καθαρίζων τὸ ὀνόματί σου πάντα μολυσμὸν, ἢ ἀκαθαρσίαν· ἢ μετασκεδάσας ἀγιάζων τὰ πάντα· αὐτὸς ἢ νῦν δέσποτα ἐπίφανον ἐπὶ τῆς παρούσης ὥρας, διὰ τὸ τύπου τὸ σφρᾶγός σου, καὶ καθάρισον τὸ φρέαρ τοῦτο ἐκ πάσης ἐμφύσεως ἐν αὐτῷ ἀκαθαρσίας, ἢ ἐκ τῆ ἐμπεσοντος ἐν αὐτῷ μυσαρᾶ, ἢ κοπράλου, συγκαταβαίνων τῇ ἀτελεῖ τῆς δούλου σου ἡμῶν, ἢ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν λογισμῶν, καὶ μὴ κατακρίνῃς ἡμᾶς τὰ καλὰ λίαν μὴ χωρισθῶμεν· ἀλλὰ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς ἢ πνεύματος· καὶ ἁγίασον τοῦτο τὸ ὕδωρ τῶ πνεύματί σου τῶ Ἁγίῳ· Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, ἢ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῶ Πατρὶ, ἢ τῶ Υἱῶ, καὶ τῶ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Dominum precemur.

Ὁ θεὸς ὁ μέγας ἢ θαυμαστὸς, ὁ ἀνεξιχνίαστος ἀγαθωσύνῃ ἢ πλούτῳ οἰκτιρμῶν τῶν τῇ ἀνθρώπων ζωῇ, ὁ τῇ παρέχοντα ἡμῖν διαπαντὸς ἀγαθά σου τὸ πικρὸν ὕδωρ ἐπὶ Μωσέως τῇ λαῷ εἰς γλυκύτητα μεταποιήσας, καὶ τὰ βλαβερὰ ὕδατα ἐπὶ Ἐλισσαίου ἅλατι θεραπεύσας· ὁ τῇ Ἀποστόλῳ σου Πέτρῳ δι' ὑποψίας κοινοῦ τινὸς ἢ ἀκαθάρτου κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον αὐτὸς δίαστοπτι φιλανθρωπίᾳ κεκθαρισμένον τὸ ὕδωρ τοῦτο, διὰ τῆς σημειώσεως τῶ τύπου τῶ σταυροῦ σου, ἀπὸ πάσης μολυσμοῦ, ἢ ἁγίασον αὐτὸ τῶ Πνεύματί σου τῶ ἁγίῳ, τὸ γενέσθαι αὐτὸ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτοῦ μεταλαμβάνουσιν ἁγιασμόν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶν λογῶν ἢ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα· ἢ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῇ Πατρὶ, ἢ τῇ Υἱῷ, καὶ τῇ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῇ αἰώνων. ἀμήν.

Deus magnus & mirabilis, qui ineffabili tua bonitate, & locupleti providentia vitam hominum moderaris, & mundana nobis elargiris bona : qui Moysis tempore, amaram aquam in suavitatem transmutasti, & alias noxias sub Eliseo fale sanasti, qui Apostolo tuo per visum nihil commune aut immundum reputare sanxisti : ipse benigne Domine per sanctæ crucis signum hanc ab omni colluvie expunga, & ut impolluta, & sine sorde sit, omnibus ex ea fumentibus, aliam Spiritu sancto tuo sanctifica. Quia tu es Deus noster, benedicens & sanctificans cuncta : & tibi gloriam referimus ; Patri, & Filio, & sancto Spiritui : nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a ΤΑξι γινομένη.] Cryptoferrat. Bessarionis legit. Εἰ χρὴ εἰς μιαρόν τι πεσεῖν εἰς φρέαρ ὕδατος· Χρὴ πρῶτον ἐξαντλῆσαι τὰ φρέατος κάδους μ'· τῇ ἐκχέαι, ἢ αὐτὰ δεῖναι ὕδωρ τ' ἁγίου Θεοφανείου εἰσρεῖν εἰς τὸ φρέαρ, καὶ θυμιᾶσαι κύκλῳ, ἢ ἄνωθεν ἑστῶτα· Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς, ἐν ὑμνοῖς *Oratio in execrandum aliquod quod in puteum incidere. Quadraginta cados e puteo necesse est haurire, & effundere : Deinde ita aquam in Theophaniis benedictam in cruciformitate immittere, tum circa puteum accendere, & circumstantibus adolere, & hoc pacto precari.* Deus magne & mirabilis, &c. Hujus orationis exclamatio in eodem codice est. Ἰωσὴφ χορηγὸν, ἢ τροφὸν γενόμενος Χριστὸ Θεοῦ ἡμῶν, ἢ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῇ Πατρὶ, ἢ τῇ Υἱῷ, ἢ τῇ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Medela namque nostra, & sanctificatio nostra existis, Christe Deus noster : tibi gloriam, &c.

Barbetinum S. Marci scribit.

Εὐχὴ ἁγιάζοντα ὕδωρ, εἴτε ἐν φρέατι, εἴτε ἐν λάκκῳ, ἐμπεσόντος ἀκαθάρτου, ἢ θηρίου, ἢ οἱασδήποτε πράγματος.

Ἐκφωνεῖ λέγων.

Υπεράγιε ἄμωμε, ἢ τῇ Ἁγίῳ Πνεύματι ἐπιβλέψον ἐπὶ τὸ ὕδατα τοῦτα ἐμβρίθοφθαλμῷ, ἢ ἵλεῳ, ἢ γαλήνῳ βλέμματι· ἢ ἀπόδειξον ἁγιασμὸν ψυχῶν ἢ σωμάτων· σὺ γὰρ εἶ ἡ ὑπεράγιε ἐν τῇ καταβολῇ τῆς κοσμοποιΐας τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐπιφερόμενον πεποίηκας εἰς ζωογονίαν τῶν ἀνθρώπων· σὺ ἢ ὁ Ἰσραὴλ ἐξήγαγες ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας, καὶ τῆς βαλάσσης πυρόδρας διήγαγες, εἰς τὸν Μωσέως βαπτίσας ἐν Αἰγυπτιακῆς ῥύπου ἀπαθέας· ἢ πάσης πορφύρας διὰ Μωσέως ὕδατος καθαρίζεσθαι διὸ δεόμεθά σου ἐπιτιμήσον σε δέσποτα, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ ὕδατα τοῦτα, ἢ ἁγίασον αὐτό. Σὺ ἢ ὁ Ἰορδάνου καθηγίασας, καὶ τῇ ἡρώων τὰς δυνάμεις ἐστερέωσας, ἢ πάντα τὰ βάθη ὀχυρώσας, ἢ τῇ χεῖρί σωίζεις τὰ πλάσμα, ἢ πλουτεῖς ἁγιασμοῖς, δημιουργὲ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἢ αἰτούμεθά σε ἢ δεόμεθά σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ ὕδατα τοῦτα, ἢ ἁγίασον τοῦτο τῇ δυνάμει τῶ ἁγίου σου Πνεύματος, ἢ καθάρισον αὐτὸ ἀπὸ παντὸς ῥύπου ἢ πάσης ἀκαθαρσίας· ἵνα πάντες οἱ ἀρυόμενοι ἐξ αὐτῆ, εἴτε διὰ πόσεως, εἴτε διὰ οἱασδήποτε χρείας, ἔχωσι αὐτὸ εἰς ἐπιρροὴν ψυχῶν ἢ σωμάτων· διὰ τῆς σῆς φιλανθρωπίας· ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς τῆ ψυχῶν ἢ τῶν σωμάτων ἡμῶν· ἢ σοὶ τὴν δόξαν.

Oratio ad benedicendam aquam, sive in puteo, sive in cisterna : cum immundum quippiam, sive animal, aut quodcunque aliud in eam inciderit.

Exclamat dicens.

QUi cum Filio, & sancto Spiritu super omnia sanctus existis, benigno super aquas istas oculo respice, & propitio ferenoque vultu animarum corporumque sanctificationem illas ferri declara. Tu enim sancte, & super omnia sancte in hominum propagationem Spiritum sanctum tuum super aquas ferri in mundani opificii exordio fecisti. Tu & Israel ex Ægyptiaca tyrannide eduxisti, & per mare rubrum traductum per Moysen baptizasti, & ab Ægyptiacis sordibus expiasti, eundemque Moysi voce aqua expurgari sanxisti. Idcirco rogamus precamurque te Domine, in aquas illas respice, illasque sanctifica. Tu namque Jordanem sanctificasti, & eximiorum virtutes firmasti, omniaque profunda fortitudine es, & manu cuncta contines, & sanctitate reples, opifex Christe, Deus noster, petimus te, & rogamus te, respice super aquas istas, & sancti tui Spiritus virtute illas sanctifica, & ab omni sorde & omni immunditia expurga : ut omnes sive ad potum sive ad quemlibet alium usum hauricntes, per tuam humanitatem illas in animarum & corporum usum habeant. Quia tu es sanctificatio animarum & corporum nostrorum : & tibi gloriam.

Barberinum autem secundum ita legit.

Oratio in puteum contaminatum & pollutum, nec non in ejus aquam.

Oportet primum ex aqua putei situlas quadraginta haurire; mox aquæ Theophaniarum injectæ, circa putei gyrum suffumigat Sacerdos: & Diaconus sequentem collectam pronunciat.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Ut virtute, operatione, & adventu sancti Spiritus aquæ istæ sanctificentur; Dominum precemur.

Ut Dominus Deus noster ad nos benedictionem Jordanis mittat, & aquas istas sanctificet: Dominum.

Ut fons incorruptionis, & sanctitatis donum evadant: Dominum.

Pro haurientibus & assumentibus in animarum & corporum sanctificationem: Dominum. Ut nos liberemur.
Suscipe.
Sanctissimæ. *Sacerdos dicit orationem.*
Deus Deus noster, qui amaram aquam in suavitatem transmutasti, & noxiis aliis aquis Elisæi tempore remedium dedisti & immaculata tua apparitione Jordanis fluenta sanctificasti: ipse quoque nunc aquam istam ope & adventu sancti Spiritus sanctifica, Spiritus tuus sanctus super nos adveniat, & habitet in aquis illis sicut primum habitavit: adventumque quoque sordes cura, & in cœleste rotam rerum infer. Quia tu es benedictus Deus noster: & tibi gloriam.

Εὐχὴ εἰς φρέαρ μιανθὲν, ἢ εἰς ὕδωρ.

Χρὴ πρῶτον ἀντλῆσαι ἐκ τὸ ὕδατος τὸ φρέατος κάδους μ΄. ἢ εἶθ' οὕτω βάλλειν ὕδωρ ἐκ τῶν ἁγίων Θεοφανείων· ἢ μὴ πάντα θυμιᾷ πρίζ τὸν φρέατος, ἢ πεσεῖν τὸς τοῦ διακόνου τὰ ὠσαπτὰ ταῦτα.

Ἐκτενῶς τὸ Κυρίε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τὰς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τὸ ἁγιασθῆναι τὰ ὕδατα ταῦτα τῇ δυνάμει ἢ τῇ καταφοιτήσει τὸ ἁγίου Πνεύματος, τὸ Κυρίε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τὸ καταπέμψαι Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν ἐυλογίαν τὸ Ἰορδάνου, ἢ ἁγιάσαι πάντα τὰ ὕδατα τὸ Κυρίε.

Ὑπὲρ τὸ ἀναδειχθῆναι αὐτὰ πηγὴ ἀφθαρσίας, ἐὐεργεσίαν ὕδατος· τὸ Κυρίε.

Ὑπὲρ τῶν ἀφελωσῶν ἢ ἁγιασθέντων ἐκ ἀγιασμὸν ψυχῶν ἢ σωμάτων, τὸ Κυρίε. Ὑπὲρ τὸ ῥυσθῆναι ἡμᾶς. Ἀντιλαβοῦ.

Τῆς παναγίας. Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ πικρὸν ὕδωρ εἰς γλυκάσματα μεταποιήσας, ἢ τὰ βλαβερὰ ὕδατα ἐπὶ Ἐλισσαίε θεραπεύσας, ἢ τὰ Ἰορδάνεια ῥεῖθρα ἁγιάσας τῇ ἀχράντῳ σε ἐπιφανείᾳ· αὐτὸς ἢ νῦν τὸ ὕδωρ τοῦτο ἁγίασον τῇ ἐνεργείᾳ ἢ ἐπιφοιτήσει τὸ ἁγίε σε Πνεύματος, ἢ ἐλθέτω τὸ Πνεῦμά σε τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, ἢ καταπέμψατε ἐκ τῆ ὕδατα ταῦτα, ὥσπερ κατέπεμψε τὸ πρῶτον, ἢ τὰς ὑπάλλε τῶν προαιρουμένων ἴασαι, ἢ σώσαγε αὐτὰς εἰς τὴν αἰώνιον σου βασιλείαν. ὅτι εὐλογητὸς ὑπάρχεις ὁ Θεὸς ἡμῶν. ἢ σοὶ τὴν δόξαν.

IN ORDINEM FIERI SOLITUM SI QUID IMMUNdum &c. Notæ.

1 Τάξις γινομένη ἐὰν μιανθῇ.) Longe semper absuerunt Græci (quamvis superstitiosi cultus notam, in Arcudianum Euchologium declinarent, illis lanarere conetur Catumfirius) ne cum Hebræis credant porcos, vasa, cibos, ex animalis, immundi illapsu, vel attactu, immunda pollutaque reddi; atque ita ad fictilia confringenda, & alia quæcumque defricanda, aqua aliunde, igne purganda, juxta Levitici præscriptum cap. 11. & 15. ex vana & superstiua legis observantia se teneri existiment. Licet namque aliqua cum veteri Hebræorum ritu, communia nobis reliquerint Apostoli, qui *Testamenti veteris ita decreta distinxerunt*, ait Leo magnus serm. 2. de jejunio septimi mensis, *ut quodammodo ex eis sint condita Evangelicæ eruditionis profutura decerpere, & quæ adhuc fuerant consuetudinis Judaicæ forent observantiæ Christianorum ex Mosaica tamen legis observandæ necessitate, sed ex Evangelicæ tolerantiæ ad infirmitatem humanam condescensu putem*, ob illapsum morsumve in illo animal, orationibus & aqua lustrali Ecclesia permisit expiandum; non quin legaliter pollutum, sed cum a quibuscumque velut nefandis, nihil tamen quandoque noxium aut periculosum secum deferentibus cogitatu sensuque hominis abhorreat, illi tam industria benedictionisque cura medendum indicavit Ecclesia, *ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἀφανῶν*, inquit Chrysostomus Catecheseos ad illuminandos, & *διὰ μυρίας ἐστὶν ἐπιδημοῦντα ἀκαθαρσίας γίνεσθαι δὲ τὰς ἐξ ἀνάγκης ἀκαθαρσίας γίνεσθαι ἀναγκαῖον, τὰ σφιγκτῆρα ἢ τὰ δοκὰ μιαίνοντα, φύσει μὲν οὐ τοῦ φαύλου, φαῦλα δὲ ὄντα πρὸς τὰ παθήματα, ἀβούλητα ἢ ἄκοντα ἐλάττονα· ἔστιν ἃ ἐκ τούτων, εἶτα τὰ μὲν ἀκάθαρτα, ἔστιν ἃ δὲ καὶ ἐπιτήδεια σωθῆναι, ἀκάθαρτα ταῦτα τὰ λέγομεν. Nam multæ res sunt, quæ natura quidem non sunt immundæ, sed imbecillitate conscientiæ efficiuntur immundæ. Ut namque in pueris contingit, ut persona ejusque lavarum genera, natura quidem immunda non incutiunt, ipsis tamen formidabiles conficiuntur esse, idque imbecillitate naturæ consentientium: ad eam modum in his, puta si mortuum corpus contingatur; id sæpe conditione immundum non est, verum si pusillanimi occurrit conscientiæ, imo reddit immundum eum qui contigit*: Propterea quæ sanctificari creaturam Dei per verbum Dei & Orationem docuit Paulus 2. ad Tim. cap. 4. id est ut Chrysostomus explicat, purificari per signi crucis virtutem, & Ecclesiæ invocationem. Atque ideo quamvis nihil pollutum & immundum in iis, quæ Deus creavit valde bona, fateantur Græci, tamen cum, velut & plerique alii, superstitiosa sint conscientiæ vel potius phantasiæ, ut ab animalibus impuris attacta, impura & infecta quoque reputent, maxime si excrementum, reliquias, tetramve afflatum post se relinquerint: ne propriæ cogitandi judicandive debilitatem, *πρὸς τὰ ἐκ τῶν ἀφανῶν, ἢ σφ' ἑαυτῆς τῇ λογισμῶν*, ut ipse eloquuntur, & dæmone insidiante *κατὰ μεσοδίαν τὸ ἐπιβάλλοντος*, (ita loquitur Oratio super rustico contaminato) immunda, impura, & execranda penitus, semper reputent; expurgationibus, puta aquæ exhaustu, vasorum ablutione, & demum expiationibus & Orationibus subvenit Ecclesia: & ipse Sacerdos qui ea benedixit, & aquis lustralibus incensove thure exoiavit, prior naulæ reliquis tollendas, ex eis aliquid delibat: & de cætero Ecclesiæ benedictione cuncta sana, & a periculo aliena censenda exemplo suo fore confirmat.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΙ ΣΤΜΒΗ ΤΙ ΜΕΝΗ ΕΙ ΣΤΜΒΗ ΤΙ

ἐὰν μιανθῇ, ἢ ἀκάθαρτον, ἐφοφάνῃ ἐμπεσὸν μυσῶν, ἢ ἀκάθαρτον, ἐφοφάνῃ ἐμπεσὸν εἰς ἄγγειον οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ μέλιτος, ἢ ἄλλε τινός.

a ✱ Χρὴ τὸ ἐμπεσὸν ἀκάθαρτον, παραχρῆμα αἴρεσθαι, ἢ ῥίπτεσθαι ἔξω. Καὶ εἰς ἕτερον ἀγγεῖον βαλεῖν ἢ οἶνον, ἢ τὸ ἔλαιον· τὸ δὲ κεκωδὲν ἀγγεῖον πλυθῆναι ἐσωθεν, ἢ ἔξωθεν. ἢ σὺ ἱερέα λαβόντα θυμιάσαι, θυμιάσαι τὸ πλυθὲν ἀγγεῖον ἔσωθεν· ἢ βαλεῖν ἐν αὐτῷ ὕδωρ ἀπὸ τὸ ἁγίων Θεοφανείων, καὶ σὺν τῷ σταυρῷ ὁ τύπος. εἶτα, βαλεῖν ἐν αὐτῷ ἢ οἶνον ἢ τὸ ἔλαιον, ἢ θυμιάσαντα ἐπεύχεσθαι, λέγοντας.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

c Ἅγιε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ σῦ ἀναλάμψας τὸ παθήματα πᾶσαν ἀκαθαρσίαν τῷ ἐκ σῦ πορευόμενα κοινωνῷ ἢ ἀθεμίτῳ ἐπιθυμίᾳ· ὁ ἐξελέγξας μὲ τὰ εἰς

oleum transfunditur : atque ita adhibitis cereis accensis in candelabris, dicit Sacerdos orationem.

Domine Deus noster qui tua secundum carnem, &c.

b Καὶ δυσώδυτα.) Ante verba hæc Cryptoferratense Fabricæ scribit : *τίθενται μετὰλλα δύο ἀὸν κερίου βαλεῖν πὸν οἶνον ἢ τὸ ὅσιον ἐκ τῶ μανδήλιου ἀγγείῳ, ἔ ἐμι κυρτὸν δὲ καὶ δυμόδες, καὶ ὕστας ἐπιχέουσι τῷ ἀγγείῳ.*

c Ἁγι Κύριε.) Orationum ordo mutatus est in Cryptoferratensi : primo namque scribit hanc : ὁ Θεὸς ὁ μόνος Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ κτὶ σάρκα. Ut infra in secundo ab hinc officio.

d Εἶτα ἀπορίπτει.) Addit Cryptoferratense citatum : ἔ ἐπιχέει ἐκ τῶ ὕδατος ὃ ἁγίων διορύσσει τοῦρον δὲ ἀφίει μετεωρίζεσθαι ὀλίγον· ὁ ἱερεὺς λάβων τὸ τρικέριον, καὶ λαμβάνων σφόδρα ἐκ ἀπορίπτει ἐκ αὐτοῦ ἐμπροσθεν σκέπων ὑφεκκρούων. Cryptoferratense aliud, καὶ ἐπιχέων ὕδατι ἐκ τοῦ ὄξους ἔ ἁγίου Βασιλείου τρὶς σφραγίζει ἀπὸ μέσου ὄξους ἔ ἁγίου Βασιλείου τρὶς σφραγίζει ἀπὸ μέσου ἔ ἱερεὺς ἔ ὑπηρέτης.

e Μυθῖνε ταύτην ἔυχὴν.) Cryptoferratense. *Μυθῖνε τὸ αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ ἀπογράφεσθαι.*

ORATIO SUPER vase coinquinato.

Illud lavari necesse est : & in modum crucis aqua sancta in illud idem immitti, hanc orationem recitat.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui solus sanctus es: Vas hoc sanctificare tuo adventu sanctum redde, & ut incoinquinatum sic in fervorem tuorum ministerio, illud exporga : & ut in Ecclesiis tuis sanctis in sanctitate preces jugiter offerantur, largire : ut a te usquequaque custodiri, gloriam & cultum tibi referamus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui : nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΣΚΕΥΟΥΣ ΜΙΑΝΘΕΝΤΟΣ.

a Χρὴ αὐτὸ πλυνθῆναι. ἁγιάσματος ναυρκεσθαι b λέγει ἔ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἅγιος, ἁγίασον τὸ σκεῦος τοῦτο τῇ ἁγιάσει σου ἐπιφοιτήσει, ἔ καθάρισον αὐτὸ, τῷ ζήλει εἰς ὑπηρεσίαν τῶν δούλων σου ἀμέμπτως· ἔ δὸς ἡμῖν πάντοτε ἐν ἁγνισμῷ προσευχέσθαι τοῖς ἁγίοις σου ἐκκλησίοις· ὅπως ὑπὸ σὲ πάντοτε φυλαττόμενοι, δόξαν ἔ προσκύνησιν τῷ ἀναπέμπωμεν τῷ Πατρὶ, ἔ τῷ Υἱῷ, ἔ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

VARIÆ LECTIONES.

a Χρὴ αὐτὸ πλυνθῆναι.) Cryptoferratense ἁγιάσματος, &c. Bessarionis legit : *ἀ δὲ ἐνίστε σκεῦος αὐτῷ.* b Λέγει.) Idem γίνεται.

IN ORATIONEM SUPER VASE POLLUTO, Notæ.

1 Ἐπὶ τοῖ σκεύει.) Vasa prophana, vel quoquo modo pollutu, sacerdotio expiandi non fuit ab Ecclesia Latina alienum opus: in libro namque Sacramentorum Grimoldi occurrit : *Oratio super vasa in loco antiquo reperta : dum quis ea suis usibus aptare desiderat.*

Omnipotens æterne Deus infere te officiis nostris, & hæc vascula arte fabricata Gentilium, sublimitatis tuæ potentia ita emundare dignetis, ut omni immunditiæ depulsa sint tuis fidelibus tempore pacis atque tranquillitatis utenda. Per. &c.

ORATIO SUPER frumento, farina, aut alia quavis specie, coinquinata.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui tua in carne dispensatione, quod intrat in hominem non eum polluere reddere, sed omnia mundi esse quoda præcepisti, qui per Apostolum tuum Paulum, vas electionis cuncta a te condita bona credenda esse, & verbo & adventu tuo sanctificata docuisti : ipse & nunc Domine mentis nostræ infirmitati compatiens, indulgentia & humanitate, per hujus aquæ nomine tuo consecratæ benedictionem & aspersionem immunditiæ ab impuro animali in illud nequitia diaboli, incidente relicta, frumentum hoc expurga, ejusque ut polluti suspicionem a fervorum tuorum mente tolle : & eos fiducia in te, & miserationum tuarum copia, in tui sancti nominis gratiarum actione perseverantes inculpatos conservari concede. Quia tu benedicis & sanctificas omnia, & tibi gloriam referimus cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu : nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

a ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΣΙΤΟΥ ΜΙΑΝΘΕΝΤΟΣ, Η ΑΛΕΥΡΟΥ.

ἢ εἴδους τινός.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ κτὶ σάρκα σε οἰκονομίᾳ διαγελάσμος μὴ τὰ εἰς περισσεύματα κοινωθῆ ἔ ἄνθρωπος, ἀλλὰ πάντα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, ὁ διὰ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Παύλου ἔ σὸν Ἀποστόλων διδάξας ἡμᾶς πάντα τὰ ὑπὸ σῦ κτισθέντα καλὰ εἶναι πιστεύειν διὰ θείου λόγου τῆς πρὸς σὲ ἐντεύξεως ἁγιαζόμενα. Αὐτὸς ἔ νῦν δέσποτα συμπαθῶν τοῖς ἀδυνησίαις ἡμῶν εὐλόγησον τὸν σῖτον τοῦτον τῇ σῇ χάριτι ἔ φιλανθρωπίᾳ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου τοῦ ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι ἁγιαζθέντος εὐλογίας ἔ ἐπιῤῥαντίσεως, ἔ πάντα μολυσμὸν ἀφ' ἡμῶν ἔ ἐκ τῶν ἀσυλ ἐμπιστόντος ἀκαθάρτου μηδ ἔ σπερμὰν ἐκ τῆς ἔ ἀνομίας ἔ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου ἔ ἀφανίσας, ἔ ἐν πᾶσι ἡμῖν ἐμπεδώσας τὴν εἰς σὲ, ἔ πληροφορίαν τῷ σῶν οἰκτιρμῶν, πῶς πᾶσι μεταχεῖν μεταλήψεως τῶν ἰνχαριστίᾳ τῶν ἁγίων σε δώρων, ἀκατακρίτως ἔξομολογεῖσθαι. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν ἔ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, ἔ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, ἔ τῷ παναγίῳ, ἔ ἀγαθῷ, ἔ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν ἔ ἀεὶ, ἔ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO IN FUNDAMENTO DOMUS PONENDO. 483

μὸν ἔ δίσαγμὰν ἐκ τῶ ἔ ἀυσῦ ἐμπιστόντος ἀκαθάρτου μηδ ἔσπερμὰν τὰ βδέλυγμα ἀπέλασον ἐκ τῆς ἔμπνοίας ἔ θέλων σε, ἔ δὸς αὐτοῖς ἐλπίδα τῷ εἰς σὲ, ἔ πληροφορίᾳ τῷ σῶν οἰκτιρμῶν, πῶς πᾶσι μεταχεῖν μεταλήψεως τῶ ἰνχαριστίᾳ τῶ ἁγίω σε σώματος, ἀκατακρίτως ἐξομολογεῖσθαι. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν ἔ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, ἔ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, ἔ τῷ παναγίῳ, ἔ ἀγαθῷ, ἔ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν ἔ ἀεὶ, ἔ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ σίτου μανδήλιον.) Barberinum MS. numero 88. norstum, valde diversum Orationem hanc posuit, *Ἐπὶ παντὸς εἴδους μανδήλιον. Super omne vasis pollutio.*

KΥριε ὁ μόνος ἀγαθὸς ἔ φιλάνθρωπος, ὁ μόνος ἅγιος ἔ ἐν ἁγίοις ἀναπαύων, ὁ τῇ Κυρηφαίῳ τῷ Ἀποστόλῳ σε Πέτρῳ ἔ τοῖς φανεῖσι αὐτῷ σκεύεσι δημιουργήσας τῷ ἀπόστασιν ἔμπνοίας ἀκαθάρτου ἐκ ἀνθρώπων, ἔ δὸς καὶ ἐπὶ ἔ δούλοις σε, τοῖς ἔ ἐλόμβοις σε τῇ κράτει ἔ ἰσχύος σε, ἐγκρατῆ εἶναι εἰς καινότητα, ἔ τῇ κτίσματι αὐτοῦ ἀπέχεσθαι ἵδρυσον αὐτὸν ἐπὶ ἔ σφρὶξ πίστεως, ἔ θεμελίωσον αὐτὸν ἐπὶ ἔ σῷ θείᾳ ἔ ἐν Εὐαγγελίοις φωνῇ, ὅτι ἐκ ἔτρεσε, ἐκ ὕδωρ, ἐκ ἐπῆλθε τὰ ποταμοὶ καὶ ἐπνευσαν οἱ ἄνεμοι· ἐδείκνυτο αὐτὸν εἰς πέτρας ἐκ ἔθηκας, ἔ εἰς ἔ ἐπὶ μέλλοντες κατοικεῖν ἐκ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου Ἐυσεβοῦ.

DOmine, qui solus bonus & humanus existis, qui solus sanctus & in sanctis requiescis, qui Petro Apostolorum eorum Coryphæo per visionem vasis manifestatum nihil quod in cibum aut usum hominum creatum est, ut commune duceret, & per vas electionis Paulum omnia esse munda mundis esse sanxisti : ipse quoque nunc, optime Domine, tremendi & immaculati tui nominis invocatione, & pretiosæ tuæ crucis signo, ab omni reptili venenoso, ab omni dæmone maligno, ab omni super terram fero animali, ab omni phantasiæ prava opinione & vanitate, ab omni morbo & infirmitate, ab omni astutia & insidiis adversarii diaboli specie illum purga & benedic : nos autem indignos custodi, qui ex hac specie deguntes ab omni malo & peccato præserva, omnipotens Domine : & inconcussos immaculatosque ad supremos usque dies, bonum & haletus nostros ab omni hostis superstitione custodi. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, &c.

IN ORATIONEM SUPER FRUMENTUM AUT FARINAM, &c. Notæ.

1 Εἰ σίτου μανδήλιον.) Species hujusmodi nodi ab immundis animalibus conspurcatas, precibus & aqua lustrali expurgabat antiquitus Ecclesia Latina, ut excerptum Gregorii 3. cap. 40. testatur. *Si in farina, aut aliquo sicco cibo, aut in melle, aut in oleo, aut in sale coagulato, mus aut mustella mortua inveniuntur, quid circa corpora sit, proponitur; reliquæ aquæ conspersa, sana sumantur mente. Alias autem, qui comederit vel biberit sordidatum a corpore vel a mure, quinquaginta psalmos cantet : sacerdotem vero tres dies ieiunent. Qui postea noverit quod talem potum biberit, psalterium cantet : sæcularis vero dies pœniteat.*

a ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΟΙΚΟΥ.

OΘεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ πολίτης ἔ ἀρρήτων ἀγαθῶν, καὶ Σαμουὴλ ἔ χρίσας ἔ χρῖε ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φόβῳ αὐτὸς, ὁ κτίσας ἔ δημιουργὸς τῷ ἁπάντων, ἴσθι ἐπὶ ἔ δούλου σε, τοῦδε, ἔ ἐλόμβου ἐκ τῇ κράτει ἔ ἰσχύος σε, ἐγκρατῆ αὐτὸν εἰς καινότητα, ἔ τῇ κτίσματι αὐτοῦ ἀπέχεσθαι ἵδρυσον αὐτὸν ἐπὶ ἔ σφρὶξ πίστεως, ἔ θεμελίωσον αὐτὸν ἐπὶ ἔ σῷ θείᾳ ἔ ἐν Εὐαγγελίοις φωνῇ, ὅτι ἐκ ἔτρεσε, ἐκ ὕδωρ, ἐκ ἐπῆλθε τὰ ποταμοὶ καὶ ἐπνευσαν οἱ ἄνεμοι· ἐδείκνυτο αὐτὸν εἰς πέτρας ἐκ ἔθηκας, ἔ εἰς ἔ ἐπὶ μέλλοντες κατοικεῖν ἐκ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου

ORATIO IN FUNdamento domus ponendo.

DOmine Deus omnipotens, qui sapientia tua cælos condidisti, & terram super stabilitatem suam fundasti, tu creator, & cælestorum opifex ad servum tuum potestatis tuæ ope domum habitationi commodam exstruere, & eam ædificio superstructo in altum extigere, statuemem respice, super firmam petram illam stabilem, & justa divinam Evangelii vocem, quam non venti, non aqua, non aliud quid dejiciat, eam loca : ad finem eam perdurare tibi complacens, & ab omnibus adversarii insidiis, habitaturos in

eâ libera. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ δεσπότα ἅγιε.) Barberinum S. Marci hanc orationi præmittit titulum ὑπὲρ ἐκκλησίαν οἴκου. *Oratio super domum ædificantes.*

ORATIO CUM aliquis domum novam ad habitandum ingressurus est.

a: ΕΥΧΗ ΟΤΑΝ ΜΕΛΛΕΙ ΕΙΣΕΛΘΕΙΝ ΕΙΣ οἶκον νέον.

DEus & Salvator noster, qui Zacchæi domum, ut ei & ejus domui fieres salus, ingredi dignatus es: ipse nunc, habitationem hic tibi deligentes, & per nos indignos, preces & supplicationes tibi offerentes, ab omni noxa conserva incolumes: benedic eis, & habitationi eorum, vitamque eorum ab omnibus penitus insidiis liberam custodi. Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ καταξιώσας ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Ζακχαίου εἰσελθεῖν, καὶ σωτηρία αὐτῷ, καὶ πᾶσι τῷ οἴκῳ αὐτοῦ γενόμενος, αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς ἐνταῦθα οἰκεῖν βουληθέντας, καὶ δι' ἡμῶν τῶν ἀναξίων τὰς δεήσεις σου, καὶ ἱκετείας προσαγαγόντας, ἀπὸ παντὸς βλάβους πρόσωπος πονηροῦ, διαφύλαττε· αὐτῶν δὲ τὴν ἐνταῦθα κατοικίαν, καὶ ἀπαρεμπόδιστον αὐτῶν τὴν ζωὴν διαφύλαττον. Ὅτι σοὶ πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐγκόσμια μέλη, &c.) Barberinum S. Marci scribit ἐγκαίνια οἴκου. Cryptof. Bessarionis *In domum.*

Domorum sanctificator, & animarum redemptor, benedic, sanctifica, domum istam omni bono reple, nec non habitantes in ea benedic, & conserva, vitamque salutis & pacis illis largire: ab omni insultu molestiaque diaboli protege illos, & nos cum eis in regno tuo salvos fieri dignare. Quia clemens existis Deus noster, & unigenitus Filius tuus, & Spiritus sanctus in sæcula.

habet & aliam Orationem Barberinum S. Marci.

Εἰς οἶκον.

Οἶκων ἁγιαστὰ, καὶ ψυχῶν λυτρωτὰ, ἀλάλητον, ἀόρατον, πλήρωσον παντὸς ἀγαθοῦ πάντας ἐν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῷ εὐλόγησον, καὶ διαφύλαξον, καὶ δώρησαι αὐτοῖς ἐδὲν σωτηρίας καὶ εἰρήνης. σκέπασον αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐνεργείας καὶ ἐπηρείας τοῦ ἀντικειμένου, ἵνα ἐν σοὶ αἰνῶσι σωτὴρ καταξίωσον εἰς τὴν βασιλείαν σε. Ὅτι φιλάνθρωπος ὑπάρχεις ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μονογενὴς σε Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας.

IN ORATIONEM CUM QUIS DOMUM NOVAM ingressurus est, Notæ.

a Ὅτε μέλλω, &c.) Prophano cultu & execrando Neronianam domum olim dedicatam legimus apud Suetonium: Sanctiosi vero ritu populi sui habitacula voluit Deus esse consecrata, ubi Deuteron. 20. cernitur scriptum. *Quis est homo qui ædificavit domum, & non dedicavit eam?* Ita quisque cœlestem sibi gratiam vendicare putabat; & felix Moysi votum ad se allicere, quo dicitur: *Benedictus tu in civitate.* Laudatissimo itaque cultu Ecclesia utraque domos novas benedicit, & dedicat: & sicut in Græcis, ita & in Latinis ritualibus cernuntur, *benedictiones domorum novarum*, &, *benedictiones locorum.* Commendarque ideo Concilium Mediolanense 5. fub S. Carolo Borromæo habitum. *Veterem illum ædibus æque ædificiis benedicendi morem, ritumque ex sanctæ Ecclesiæ institutis introductum, ac decreto Provinciali quod in Concilio quarto confecimus restitutum: ut Parochi & religiosi animarum Curatores, ad quos religiosæ illius benedictionis munus pertinet, pie sanctæque observent: & Laici quorum ædificiis domiciliisque benedicendum est, spiritualia inde commoda capiant: hæc in illis benedicendis ratio sit: & quæ sequuntur ad benedictionis seriem perficiendam sancita.*

a: ΤΑΞΙΣ ΤΙΝΟ ΜΕΝΗ ΕΠΙ ΘΕΜΕΛΙΩι ἐκκλησίας.

ORDO SOLITUS OBSERVARI IN FUNDAmento Ecclesiæ ponendo.

Τῶν θεμελίων ὑπερτιθέντων τὸ μέλλοντος ἀνεγείρεσθαι ναὸ. 2 Παραγίνεται ἐκεῖσε ὁ Ἀρχιερεὺς. 3 Καὶ βαλὼν ἐπιτραχήλιον, καὶ τὰ ὡμοφόρια αὐτοῦ. Λέγει. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Τὸ, Παναγία Τριὰς τὰ, Πατὴρ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν. Καὶ ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς, 4 θυμιᾷ τὸν θεμελίου κύκλῳ· Οἱ δὲ ψάλλοντι λέγοντι τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἁγίας εἰς ὃ ὄνομα ὁ ναὸς μέλλει ἀνεγείρεσθαι. Καὶ ὑπερ ξυστάσεως εἶτε βάλλοντι ὁ ἀρχιερεὺς. εἶπε, στὰς ἐν τῇ τοποθετουμένῳ τὸ ἅγιον πτύσσας μέλλει θυσιάζειν. Λέγει τῷ ψάλτῃ.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἁγιάσας τὸ ἐπὶ παύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομηθῆναί σοι ἐκκλησίαν, αὐτὸς τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν προσαγαγόντας ἐπιδέξῃ, καὶ τὰ πρὸς τῷ σῷ ὀνόματι δοξολογίαν ἀνοικοδομουμένου τε κτιζομένου οἴκου, ὁ πλήθει τῶν ἱκεσιῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὑπηρχοντας ἐν ἅγιοις ἀβλαβῆς διαφύλαττε, τὰ θεμέλια αὐτὰ ἀσάλευτα διαμένοντα, καὶ τέλους ἀκόλουθον οἰκοδομὴν ἐπιδέξῃ, ὡς ἂν ἐν αὐτῷ, παντοφύμενος ἀδαὶς καὶ δοξολογίαις ἀνυμνῶσί σε τὸν ἀληθινὸν καὶ μόνον ἡμῶν Θεόν. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ τῷ τὸν ψάλτῃ.

Πανὶ ἀπόλυσιν. 5 εἶπε λαβὼν ἕνα τῶν λίθων. καὶ χαράξας δι' αὐτοῦ σταυρὸν. Λύτος, φησὶν ἰδίαις χερσὶ τεθήσεται αὐτὸς ὁ τῷ θεμελίῳ, λέγων. Ἐθεμελίωσεν αὐτὸν ὁ ὕψιστος· ὁ Θεὸς ὁ μέσῳ αὐτῆς, καὶ ὁ σαλευθήσεται, βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ πρωὶ πρωΐ. 6 Καὶ εἶτα ὁ ἀναχάται τοὺς εἰσεληλυθότας ἄρχοντας.

Fundamentis dispositis, extruendi templi: illuc profiscitur Pontifex: Et Stola Pallioque impositis, dicit. Benedictus Deus noster: ubique, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Et Pontifex effossa fundamenta in gyrum perfumigat. Cantores vero dimissorium sancti cujus nomine extruendum est templum, vel ipsos quos præfectus voluerit, Modulos acciunt. Deinde Pontifex finem in loco, quo altare figendum est. Dicit orationem.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui etiam in hac petra ædificari tibi templum voluisti: ipse tua ex tuis donis offerentes, respice, & pro reparata vel extructa ad laudes tuas domo, in superæcelestium bonorum copia intercedem redde: opifices ejus incolumes conservatos corrobora, fundamenta ejus inconvulsa & inconcussa custodi, & usque ad perfectionem domum istam deduc, ut in ea celebribus canticis, & glorificationibus, te verum Deum nostrum collaudemus. Quia convenit tibi omnis gloria, honor & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratione terminata, facit dimissionem. Tum lapidem accipit, illoque crucem efformans: Propriis cum manibus in fundamento locat, dicens: Fundavit eam altissimus: Deus in medio ejus non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo. *Atque ita opus aggrediuntur artifices.*

VARIÆ LECTIONES.

a Ἄξιος γενήσεται ὁ θεμελίος.) Barberinum S. Marci legit, ἐπὶ θεμελίῳ τοιούτου. Mox adjuncta Oratione, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἁγιάσας, nihil aliud continet, quod ad præsens Officium spectet. Cryptof. Bessarionis pariter post ritum, ἐκχεῖ ἐπὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας, ὃ ἐπὶ πυρὸς. eamdem fere habet Orationem subjungit. Alia tamen vero integrum officium habet ab editis diversum.

Εὐχὴ λεγομένη ἐπὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας ὅταν καὶ σωφρονίζῃ τινὰς αἱρέσεως.

Ἐρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ μέλλει κτίζεσθαι ὁ ἅγιος ναὸς, καὶ φοράνει φελώνιον, καὶ ἐν κελλαρίῳ ἐπιβάλλει. Ἀρχεται εὐλογητὸν. Τεσσαρων. καὶ τὸ ἀπολυτίκιον τὸ ἁγίου ἐν ᾧ κτίζεται ὁ ναὸς. εἶτα λέγει. Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἁγιάσας, Ut supra.

Εἶτα λαμβάνει ὁ ἁγιώτατος λίθος ἕνα τῶν ἐν τῷ θεμελίῳ· εἰς ὄνομα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δὲ μαΐστωρ ἀρχιτέκτων κτίζων. εἶτα πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς λέγων τὸν ψάλτῃ τούτου.

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ καταξιώσας ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Ζακχαίου εἰσελθεῖν, καὶ σωτηρία αὐτῷ τε καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ γενόμενος, καὶ τοὺς νῦν ἀχραντους καὶ τοὺς

Oratio in fundamento Ecclesiæ ponendo dicenda, quamque quidam crucis defixionem vocaverunt.

Accedit Pontifex ad locum ubi extruendum est templum, & Casulam, frequentius vero stolam induit. A benedictione auspicatur. Ter sanctus dicitur: & dimissorium sancti cujus nomine templum erigitur. Deinde dicit. Pax omnibus. Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui ex amore &c.

Tum vero tres lapides accepos mittit in fundamentum. Succedo dicens, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Mox architectus opus aggreditur: versumque hanc orationem Pontifex recitat.*

Deus & Salvator noster, qui juxta tuum immaculatum & immortale Verbum ab Evangeliis in orbe universo vere prædicatum, in Zachæi te

bernáculum; ut ipſi tuique ejus domui ſalus fieret, ingredi dignatus es: ipſe quoque nunc accéde huic a nobis humilibus & peccatoribus preces offerentibus conſecratam tuæ benedictionis compleſ: abundanti tuo dono, devotam & a noxa immunem illam redde: ut & in ea glorificetur ſanctiſſimum nomen tuum: Patris &c. quæ deinceps.

Et ſic ab Archipreſbytero, vel a quopiam Clericorum admiſſo. Accipit deinde Pontifex ligneam crucem, & in ejus medio crucem aliam ſilo exarat: alius autem Clericorum perfecte illam exſculpit. Propria vero manu Pontifex illam crucem affamit; & in ædificandi templi medio illam collocat. Et ſic dimiſſo: diſcedimtque. Singulis vero quibuſque diebus incipit templum ædificari quouſque abſolvatur.

ἀξιώσατο φωνὴν τὴν ὑπὸ τῆς Εὐαγγελιστῶν τῆ ἐκκυμένη ἀλληθῶς κηρυχθεῖσαν. αὐτὸς γὰρ τὸν ἁφύτως ἀναλλοίωτον οἶκον παρ' ἡμῶν τῶν πιστῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, τὰς θείους προσαγόντων εὐλογησον· εὐλαβῶς καὶ ἀσπίλως αὐτὸν ποίησον, ἵνα τῶν σῶν δόξαν δωρεῶν, ὅπως καὶ ἐν αὐτῷ δεξάζηται τὸ παράγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ γίνεται παρὰ τοῦ πρώτου ἱερέως ἀπόλυσις, ἢ καὶ ἐπὶ τοῦ κλησεως· εἶτα λαμβάνει ὁ Ἀρχιερεὺς σαυρὸν ξύλινον, ἐγχάραττων μέσῳ σαυρῷ· καὶ εἰς τῶν κληρικῶν ὑπογράφει αὐτὸ· καὶ λαμβάνει αὐτὸν Ἀρχιερεὺς, αὐτοχείρως πήγνυσι δὲ αὐτὸν μέσῳ τῶ κτιζομένῳ ναῶ. καὶ γίνεται ἀπόλυσις· καὶ ἀπέρχονται. ὁ δὲ ναὸς ἄρχεται κτίζεσθαι καθ' ἑκάστην τῶν πέλας.

In Cryptoferr. Beſſarionis habetur.

Altera oratio in Eccleſiæ fundamento.

DOmine Deus noſter qui ſanctum tuum ſanguinem in Eccleſiæ tuæ fundamentum ſubliravisti: ſunt quoque humili noſtra prece ſupplicamus, ut ædificandi in hoc loco templi ſancti tui Spiritus gratiam ſubjiciasque atque illud concinnes & purifices, & gloriæ tuæ habitaculum eſſe manifeſtes: ut in pſalmis & canticis tuam in eo magnitudinem celebrantes, a te qui cælum & terram replet, bonorum abundantiam ſibi repenſam percipiant. Remunera quoque illos qui ex tuis tua tibi ad ædificandum illud, reliquumve in illo ædificio gloriæ tuæ cultum aptedum offerunt: eos autem qui in eo miniſtrant, cum bonarum animas corporisque conducentium complemento, in præſenti ſeculo ſine noxa cuſtodi, & in futuro tua fruitione dignos effice: Ut glorificetur ſanctiſſimum nomen tuum: Patris &c.

Ἐυχὴ ἑτέρα ἐπὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ σὸν τίμιον αἷμα ὑποβαλλόμενος θεμελίῳ τῆ ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ, δεόμεθά σου ὡς ἂν ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης ἡμῶν δόξαν ὑποβάλλειν τῶ ἁγίῳ σου Πνεύματι τοὺς θεμελίους τὸ μέλλοντος ἀνοικοδομεῖσθαι σοι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ναῶ, ἐν ἀπαρτίσαι ἐν τελειώσαι, καὶ σκήνωμα εἶναι δείξαι τῆς δόξης σου· ὅπως οἱ ἐν αὐτῷ ψάλλοντες ἐν ᾠδαῖς τῶν σῶν δοξολογοῦντες μεγαλωσύνην, ἀντιλαμβάνωνται τὰ παρὰ σοῦ χορηγίας τῆς ἀγαθῶν, τὸ δὲ ὁρατὸν ἐν τὸ χεῖρ πληρώσεως. ἀμείψαι δὲ καὶ τοὺς τὰ πάλαι τῶν σῶν σοι παρασκευάζοντας, ἵνα τε τῆ οἰκοδομῆ αὐτῆ ἐν τῆ λοιπῆ λαμπρότητι τῆς δόξης σου, ἐν τοὺς ἐν αὐτῆ ὑπερευφραίνωσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῆ χρῆ ψυχῆ ἐν σώματι συμφερόντων αὐτῷ, ἐν ἐν τῆ παρόντι αἰῶνι χάρισαι, ἐν ἐν τῆ μέλλοντι τὰς σὰς ἀπολαῦσαι ἀκηράτου ἀπολαύσεως· ἵνα δοξάζηται σου τὸ παράγιον ὄνομα τοῦ Πατρός.

IN ORDINEM SERVARI SOLITUM, CUM FUNDAMENTUM Eccleſiæ ponitur, Notæ.

1 ΕΠὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας.) Quam ſit antiquus mane Pontificia Eccleſiam fundandi ritus, ex iis quæ tum Eſdræ cap. 5. lib. 3. tum Georgius Syncellus, tum Baronius refert anno 401. dignoſcitur. Poſt deſcriptam namque, cruce in ſublime elata, pſalmiſque decantatis, a templo Irenes ad Martyrii (templi idoloram deſtructi) locum, ſacram pompæ proceſſionem: & hortatæ Epiſcopi a Ruffino archidecto ſpatium Eccleſiæ gyalo deſignatum: cum *precatus eſſet ſanctiſſimus Epiſcopus, & genua flexiſſet, juſſit populum fodere. Statim autem omnes uno animo, & eadem alacritate fodiebant, clamantes: Chriſtus vincit &c. Sanctus rurſus congregato Chriſti amante populo, multiſque precibus & pſalmodiis diffuſi in loco, ipſe primus ſe ſuccinxit, capit portare lapides, & jacere fundamenta: deinde pii quoque Clerici, & omnes Latici lætantes, & magna voce pſallentes, &c.* Baronius idem anno 245. num. 3. prius retulerat, qua ratione ſanctus Pontifex Fabianus ſub Gordiano Romæ *fundabat* Eccleſias: quas pariter longe latoque ad ejus inſtar Epiſcopi per orbem *erigebant*.

2 Παρεγένετο ἐπίσκοπος Λογγίνος.) Non ſolum Eccleſiam Epiſcopi licentia & auctoritate ædificandam: ſed neque incœpandam edicunt antiquæ leges tum civiles tum Eccleſiaſticæ. Illæ quidem pluribus in locis, ſed maxime Authen. Coll. 9. tit. 1. c. 6. *Si quis voluerit fabricare venerabile Oratorium aut Monaſterium, præcipimus non aliter inchoandam fabricam, niſi locorum Sanctiſſimus Epiſcopus orationem ibi faciat, & venerabilem faciat crucem.* Hæc autem in 3. de Conſ. diſt. 1. *Nemo Eccleſiam ædificet, antequam Epiſcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publice orationem faciens*, &c. Et Balſamon Nomocanonis tit. 3. cap. 24. διὰ δέκατα ἑκατέρων, ἢ ἐκκλησίαν κτίσαι, ἐπίσκοπος, τὸ σταυρὸν πρῶτον ἐπιθεῖναι· ἔπειτα ἐκκλησίαν κτίζειν. Ruffinus ibidem operis, ἢ σὺν ἐυχῆ πυρακίου ναοῦ, ἢ φῶς τὸ ἱερὸν ἄρχεται· *Oportet Oratorium vel Eccleſiam confirmentem*, (& infra) *Epiſcopum rem omnibus manifeſtantem, illuc publice accedere, & cum oratione crucem figere, & tunc opus aggredi.*

3 Βαλὼν ἐυχαριστήριον τῆ ἀμφίονος.) Circa ritus hujuſce in re aque Eccleſia conſenſum legendum Pontificale Romanum.

4 Θεμὶς τοῦ θεμελίου.) Hanc thecis in fundamentis inmigrationem Symeon Theſſalonicenſis lib. de Sacram. exponit. τὸν θεμέλιον ἢ τὰ ὁμίγματα εἰωθότως ἐυλογεῖ, πάντα τῆ δυνάμεσι ἐργάζων. τῶν γὰρ τυπικῶν Πατέρων, τὸ θεμέλιον ἢ ὑπὸ

Χριστὸν, ἢ ἀκρογωνιαῖος λίθος ὢν, ἢ ἐγκέντρον ἀνωθεν ἀκρογωνιαῖος ἁρμονίζοντος δομάτων, ἢ ὡς ὁ ἐρχόμενος ἐνδύνων, καὶ ἀγίασας, ἐρχόμενος ἐν τοῖς ἀσυτοκοιλίοις θεμελίοις, ἐνδύνων τὸ θεοπρεπὲς ἁγιασμὸν φανέντος μυστηρίου· καὶ μύσεως ἢ ἀκατανοήτου ἐνεργείας, ἐκδὰ ὁ ἢ βάσεως ἁγιασμὸς, ἐυχῆ ἱερέως τελουμένη. *Fundamento feſtaſque eorum in crucis modum cunctos thure ſanctificans, benedicit. Gratiam quippe Spiritus expetmis incenſum: crux vero Chriſtum ipſum. Maſſam quoque materiæ ibidem congeſtam ſuffumigat, & ſanctificat, exultoſque præiter aſſantes, quos ad opus urget. Et ſanctificatione hujuſmodi peracta, verſus Orientalium fundamenti regionem, ubi altare ſtatuendum eſt, tendit, & in medio foſſæ Orientalis ſtans, ubi Tribunalis facet ſemiformis. eſt exigendus, precem ſacram facit.*

5 Λαβὼν ἴσα κεῖσθαι.) Prolixius deſcribit, & enucleatius explicat cæremoniam hanc Theſſalonicenſis Antiſtes loco citato: ἔπειτα ἐκλαμβάνουσι αὐτὸν τῶν χειροτεθέντων ἱερέων, καὶ διακόνων, ἢ πάντες ὁμοῦ ἱερεῖς viri, καὶ ἀναλαβόντες τοῖς ὁμοίοις τύποις τῶν λίθων ἐκφορίου ἀφορίζουσι ἀνωθεν· ἔπειτα· ὅτι ἢ Χριστὸς τῶν ἁγίων τεῖχος ἐκκλησίας ἐστὶν· κατὰ δὲ τὸ μέσον ἢ λίθος ἐν φαίνεται τύπος λίθου· ὅτι ἐν τῶν κεφαλῶν λαῶν· καὶ ἐμβαλὼν ἐκαστος τὸν ἀπὸ ἐμὲ τόπον· ἔκειτο δὲ μὲν ἢ λίθος ἐν ἴσῳ ἐν Θεοῦ, ὡς ἐν χορηγήσαντος ἐξ ἀπορρήτου ἐλπίδος ἢ ἐν ἐν Θεοῦ· ἐν δὲ ἢ φωτὸς ἢ ἐκκλησίας, κἀκεῖνο τὸ μυστήριον ἢ Χριστὸς ἐν τῶν ἐθνῶν ἐν ἁγίοις· καὶ ἐν ἐλπίδι· ἢ ἐκκλησία ἐν ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ἐκκλησιασθέντος· καὶ ἐν ἐν ἐλπίδι ἐκκλησίας ἐν ἐν ἐν

diens locum hunc & ædem istam & animas omnium in ea commorantium: Intercessionibus super omnes gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ. Quia benedictum est, & glorificatum regnum Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

καὶ πασῆς ἐκκλησίας, φυλάττων καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰς ἐνοικούσας ψυχὰς ἐν ἐκκλησίᾳ καταπαύσεων. πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Ὅτι εὐλογητὸς καὶ δεδόξασται τὸ ὄνομα τῆς βασιλείας, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Περὶ σταυρικῆς.) Solum Allatii M. S. est, in quo præsens officium reperitur, ab editis omnino diversum.

Officium crucis defixionis.

Crucem ligneam præparant: & in atriis media tefludine locant illam. Pontifex autem hanc crucis defixionis recitat orationem.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

Adoramus te Domine Jesu Christe, qui crucis virtute mundum illuminans, ejusdem quoque crucis opere erantes in eo reduxisti, & a serpentis servitute quæ primo conditum hominem boni adversarius & Dei hostis subegit, nos redemisti: sponte tua propterea humana carne induta, ex virgine natus, & crucem passus, gentes pariter cunctas in sanctam Ecclesiam tuam revocasti. Qui per crucem inferni portas aperuisti, & hostem morte damnasti, qui crucis virtute omnes per regenerationis lavacrum renovasti. Eapropter crucem hanc nomine tuo defixam benedic, & sanctifica, ficut tremendæ tuæ passionis tempore, prout asserit Propheta: Quia benedictum est lignum, per quod salus mundo advenit, & hominum generi auxilium est datum: omnes quoque ad crucis tuæ signum velut fructus concurrentes perficiens & consummans, homicidarum dæmonum insultus averte: & viduarum pupillorumque auxiliatorem fieri tibi complaceat. Deus & Pater, lumen cui non succedit aliud in sancta tua Ecclesia, & in secundo tuo adventu incolumes illos conserva.

Ἀκολουθία τῆς σταυροπηγίας.

Ποιεῖς σταυρὸν ξύλινον· καὶ βάλλεται αὐτὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς. ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς λέγει κλῖνε κύριε τὸ σταυροπήγιον τοῦτο.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Προσκυνοῦμέν σε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ τῷ σταυρῷ τῇ δυνάμει σὺ κέντρον καταφωτίσας, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πεπλανημένους ἐξ ἧς διωμάρτυς τῷ σταυρῷ σε ἐπιστρέψας, καὶ ἐξαγοράσας ἡμᾶς ἐκ δουλείας τοῦ ὄφεως, ἧς κατεδούλωσε ὁ Ἀρχέκλαστος ὁ μισόκαλος καὶ μισόθεος ἐχθρός· διὸ τοῦτο καὶ τῷ σῷ θελήματι σάρκα φορέσας, ἐκ τῆς Παρθένου πηχθείς, καὶ σταυρὸν ὑπομείνας, καὶ πάντα τὰ ἕδη ἀσαπελεταμβρος εἰς τὴν ἁγίαν σε ἐκκλησίαν... ὁ διὰ σταυροῦ τὰς πύλας τοῦ ἅδου ἀνοίξας, καὶ τὸν ἐχθρὸν δεσπόσας, ὁ διὰ τῆς λόγχης σταλαγμοῖς πάντας ἡμᾶς ἀσκησίσας τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ σε... διὸ καὶ τοῦτο εἰς τὸ ὄνομά σε πηχθέντα, σταυρὸν ἐκλέγεσθε, ἁγίασον, ὡς ἐπὶ τῷ φοβερῷ σε πάθει. καὶ ὡς ἔσπερ ὁ φορεὺς, ὅτι ἐβάστασε ξύλον δι' ὃ γέγονε σωτηρία τῷ κόσμῳ, καὶ βοήθεια τῷ γένει τῷ ἀνθρώπων, καὶ πάσης τῆς ἀφορήτου πληγῆς ἀπαλλακτήριον· οὕτω καὶ τὸ σταυρὸν σε ὡς ναρκῶν πλειτουργήσας, φανερὸν δωρήσαι ἡμῖν ἀποστρέψαι, χαρὰν καὶ ὄρθρων βοηθὸς γενέσθαι ψαλλόντων· ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, καὶ φωτὸς ἀπάδοχος, ὁλοκληρεῖς εἰς τὴν ἁγίαν σε ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τὴν δεύτερον σε παρουσίαν ἀναδείξον ἄπτας.

Δυσωπεῖ τὸ τίμιον σε σταυρὸν. Ὅτι σοὶ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα, σὺν τῷ ἀναρχῷ σε πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σε πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εἶτα γράφει ὕπως ἐπὶ τὸν ξύλινον σταυρὸν.

Virtute pretiosæ crucis. Quia tibi Deo nostro convenit gloria, cum principii expertе tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper: & in sæcula.

Deinde figuram hujusmodi in lignea cruce sculpit: mox scribit.

Crucis defixio Sanctissimi Spiritus gratia facta ab humili Anathontis & Nemesi Græcorum civitatis Episcopo, & in honorando templo N. loci N. apposita, regnante piissimo Domino N. Palæologo, mense N. annorum computationis, & Indictionis talis.

Σταυροπήγιον γινέσθω τῇ χάρατι τοῦ παναγίου πνεύματος, παρὰ τοῦ ταπεινοῦ ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος καὶ Ῥαμνίων πόλεως Νεμέσεως, ἐπιτελοῦντος τὴν πανσέπτην ναὸν, τῷ δεῖνι, τῷ δεῖνος χαρᾷ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ δεσπόσαι Κυρίου, τοῦ δεῖνος Παλαιολόγου, ἐν μηνὶ τῷ δεῖνι, ἰνδικτιῶνος τοῦ.

OBSER-

OBSERVATIONES
CIRCA CRUCIS FIXIONEM.

a Περὶ σταυροπηγίου.) Ignoratio vocis σταυροπήγιον seu σταυροπηγίου vero & germano sensu, toto cœlo aberrant a recto scopo illi, qui putant crucis defixionem, de qua hic est sermo, ad præcedens officium, quo primarius lapis Ecclesiæ ponitur, pertinere: quæ certe multum inter se differunt. Nam licet crux in ponendo fundamento figatur, ut ex ritualis variarum lectionum occurrit annotatio, & ut loquitur Balsamon ibi citatus: διὰ τοῦ ὑγροῦ τυγχάνει σταυροῦ τὸν τόπον τὸ ἔδαφος ἁγιάζεσθαι. & iterum in Can. 9. Synodi 7. τοῦτο τὸ λεγόμενον ἁγιάζεσθαι τὸν σταυροπήγιον ἢ τὴν χεῖρα Ἐπισκόπου γίνεται. *Fundamenti positio fit per solam orationem & Episcopi regionis illius crucis fixionem.* Hoc tamen de quo sylogus σταυροπήγιον, in Ecclesia jam a multis annis perfecta & consummata fieri potest. Crux illa fundandæ Ecclesiæ dat initium, hæc ejus perfectio est: illa præsentis Episcopi ministerio figitur; hæc a Patriarcha etiam absente conceditur, & nuspiam ita dicerim, juris communis Episcoporum probari potest, quinimo consueto Episcoporum jure adversatur. Verum monendus prius lector est, ne ubi offendit Greetserus to. 1. de sancta cruce lib. 2. cap. 8. impingat, si cum eo crediderit, σταυροπήγιον esse crucem a Patriarcha benedictam, & ad Episcopos missam, figendam & constituendam nomine Patriarchæ, in loco Ecclesiæ exædificandæ. Nam cum fixio crucis, ait ille, quæ ex Canonum & legum præscripto fieri debet ab Episcopo, cum Ecclesia aut Monasterium ædificatur, dici possit σταυροπήγιον; successu tamen temporis accidit, ut qui Ecclesiam aut oratorium exædificare statuissent, contenti non essent, ut a loci illius Episcopo aut Metropolitano crux consecraretur & erigeretur, sed voluerint ut id fieret nomine & auctoritate Patriarchæ Constantinopolitani, aut alterius. Crux ergo Patriarchæ mandato erecta, aut simpliciter σταυροπήγιον, aut cum addito σταυροπήγιον κατεπαγωγικὸν appellabatur. Hæc Greetseri perfecta mens, sed imperfectus omnino σταυροπήγιον sensus, quem quidem facilius exprimere non possumus, quam si ob oculos posuerimus illas Ecclesias in Occidentis partibus, Apostolico privilegio ab Episcoporum jurisdictione & visitatione exemptas, quas proinde proprio vocabulo Græco, σταυροπήγια, possemus appellare: Ecclesiæ namque & loca quævis a Diœcesani potestate Patriarchis vindicata, ubique nullo medio subjecta, a suis tantum Exarchis & Visitatoribus visitanda, σταυροπήγια sunt: quæ ut tali jure, etiam signo ad oculum manifesto, gaudere cognoscantur, placuit Græcis altare crucem in locis illis exemptis defigi, illaque σταυροπήγιον nomen sortiri. Hinc (ut vere jam fabulæ Greetserus) Episcopi regre admodum ferebant, hanc crucium figendarum potestatem, quam Patriarchæ sibi vindicabant, quasi adversaretur Apostolorum Canoni, qui ita habet: εἰ τις ἐπισκόπου κατηγορηθείη καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων πάντων χωρὶς σταυροπήγια, ἢ ὑποκριτὴν ἔσεσθαι τὸν ἐπίσκοπον· χρὴ σταυροπήγια εἶναι. *Si quis Presbyter contempto proprio Episcopo forsitan congregationem fecerit, & altare fixerit, deponatur, ut Imperium obtinendi cupidus: est enim tyrannus.* Hoc canone (Sacerdotes inferiores, non Patriarcham persti:ageante) *freti* Metropolitani & Episcopi, (ait ibidem Balsamon) *murmurant adversus eos, qui curant ut cruces Patriarchales* σταυροπήγια κατεπαγωγικὰ, *in suis regionibus figantur: & adeo sæpe quoque nonnulli Imperatoris aut Patriarchæ aures obtuderunt, quærentes ut Patriarchalium crucium concessio auferretur.* ἔστωσαν παρεπιδήμοι ἢ ξένοι τῆς κατεπαγωγικῆς σταυροπήγια. *Et cum postularent proferri Canones qui crucium hujusmodi figendarum concessionem permitterent: sanctissima Ecclesiæ pars, eorum infantiam rejecit, propter longam Euchol.*

non scriptam Ecclesiasticam consuetudinem, *quæ pro Canonibus servata est, tanto tempore quanti momenta haberi non potest, & in hodiernum usque diem viget. Scias autem* (subjungit idem Balsamon in supplemento, mihi fol. 1120. posito) *quod post præfinitis Canonis interpretationem, cum aliquot Antistites convenissent qui regre ferebant, sibi missa fuisse a Patriarchis* σταυροπήγια, *tanquam id prorsus Canones sanctum esset, in sede dixerebus animadverti hæc jura & Canones fieri, & Episcopi frustra queri. Adeuntis enim Canonibus nec Metropolitano nec Archiepiscopo, nec Episcopo, data est regio* (in qua superiorem non agnoscant) *sed quibusque Patriarchis distributæ sunt regiones ordo terrarum, & ideo a nullis qui sunt in ipsis nomine referuntur. Cum autem ipsi vos Antistites qui earum curam gerunt judicent & Canonice vertigent: jure etiam debent jus figendi cruces in eorum civitatibus & Parœchiis.* Hæc Balsamon. Ut vero inabie pateat σταυροπήγια nomine locum Jurisdictioni Patriarchali per crucis fixionem reservatum designari, observandus est solum titulus illius decreti lib. 2. Juris Orient. legendi - Σχεδίασμα σταυροπήγια ἢ ἐπαρχιακὰ Πατριάρχου κυροῦ Γερμανοῦ τοῦ τῶν Παραδρόμων ἢ σταυροπηγιακοῦ ἐπιτρόπου καὶ βικαρίου ἁγιωτάτου Σιγιλλίου sanctissimi & Oecumenici Patriarchæ Domini Germani de Paradromis (id est adjacentibus majoribus Monasteriorum nomine Lauræ vocationem) *patriarchalium Monasteriorum ad quem pertinere debeant?* Responsio ejus: ἀπόκρισις τοῦ σταυροπηγιακοῦ ἐπιτρόπου καὶ βικαρίου τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, ἢ ἀνωτέρω ἐπονομαζομένων Παραδρόμων ἢ ἐπιτροπῆς σταυροπηγίου καθεζομένου ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ Πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης. *Responsio ejus qui est vicarius & procurator Patriarchalium Monasteriorum, qui sunt in regionibus supra memoratis & Paradromis, & ejus qui est procurator Patriarchalium Monasteriorum, qui sedet in sanctissimo Patriarchio Constantinopolitanæ novæ Romæ.* Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἱερῷ κανονικῷ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, καὶ ἀοιδίμων οἰκουμενικῶν διδασκάλων καὶ ἁγίων ἀποστόλων, οὐδὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι, ἢ ἐν τοῖς ἁγίοις νόμοις ἐκκλησιαστικοῖς, ἢ ἐν τοῖς βασιλικοῖς, μήτε μὴν ἐν τῷ κατονικῷ νομοκάνονι ἐκκλησιαστικῶν· τὸ γὰρ εἰρῆσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι, σταυροπήγια ἢ ἐπαρχιακὰ ἐπιτρόπου καὶ βικαρίου ἁγιωτάτου Σιγιλλίου ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Γερμανοῦ τοῦ τῶν Παραδρόμων ἢ σταυροπηγιακοῦ

Juribus assidentes ab eo promovebuntur, & facultatem accipient. ἐδόθη δὲ μοι κατὰ θεῖον πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, ὃ κατὰ χώραν Αἰγυπτιακὴν ἐξέδωκα, καὶ ἀρχὴν ἐνταῦθα τοῦ μοναστηρίου, καὶ παρακαλέσαι, καὶ οἷον εὐκτήριον, ἐφ' ᾧ αὐτὸ ἔσται ὑπὸ τὴν σφραγῖδα ἐξέτασιν, ἢ ἀνάκρισιν τῶν κανονικῶν χειροτονιῶν, ἢ ἐνδόσεων, καὶ ἢ κωλύσεων τῶν συναλλαγμάτων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀρχιερατικὸν προνόμιον. *Ubi autem Patriarchæ crucis fixio præstituta non fuerit, regionis Antistes illius potestatem habebit Monasterii sive ejus suburbanum sit, sive Paroicarium, sive domus Oratoria, & ad illum erit recursus, illius erit crucis signatio, ad constituendos videlicet Monasteriorum præfectos, inquisitio Juridici census, ordinationes, facultates, & prohibitiones contractuum: & si quod sit aliud Episcopale privilegium.* His perspectis clare liquet Gretserum Turcogræciæ auctorem immerito reprehendere, qui in Scholio epist. 18. lib. 4. inquirens quid σταυροπήγιον; scire his verbis respondet. Πατριαρχικὸν μοναστήριον, ὅπου κεῖται ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ· ὡς ἐν Ναυπλίῳ, Ἀθήναις, ἢ ἀλλαχοῦ. *Monasterium* (sive Ecclesia) *Patriarchæ subjectum* (immediate) *verumtamen in alia provincia, Nauplii puta, Athenis aut alibi.* Differunt enim inter se Ecclesiæ ἐνοριακὴ & σταυροπηγιακὴ, quia illa est ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον τελοῦσα: hæc vero, ἡ ὑπὸ πατριάρχην. Hincque Callistus Rhodi Metropolita in Turcogræcia eadem ad Patriarcham scribit: ὑπὸ πατριάρχην σταυροπήγια, ἃ οὐκ ἀπαιτοῦντες. Dum tamen verum nequit fateri Gretserus, cuncta hæc falsa asserit, & se nescire unde hæc Crusius acceperit. Respondent Gretsero, hæc eadem me in Oriente didicisse. Quin & ipse Gretserus, ipso veritatis testimonio convictus scribit. *Illud negandum non videtur Patriarcham, per σταυροπήγιον in aliquo templo constitutionem, juris aliquid* (jus integrum dixisset) *comparare solitum: ita ut pensionis nomine exigere aliquid ab illo possit* (quin potius per Exarchum sive Visitatorem censum omnem superiori debitum ibidem Patriarcha colligit) at hæc contra Gretserum sufficiant. Cæterum quanto gravius a vero Meursius aberraverit, in explicanda hac voce, ipsis ejusdem verbis constat: dum ait σταυροπήγιον, *est Diœcesis universa Episcopi, in qua ille crucis figendæ Jus habebat.* Quam inconsiderate Meursi, σταυροπήγιον in crucem egisti, illudque ignaræ expositionis tecto sensu contexisti? Quin potius nullum ibi in figenda cruce Episcopi jus commorat, nisi ut sententiæ Patriarchalis executoris Patriarchæ debita exigentis, ut Ecloga L.L. Leonis & Constantini titul. 3. ab ipso Meursio citata demonstrat: τῷ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων ἐπαρχίαις, ἐν αἷς οὐκ ἐστὶ καθιέρωσις, σταυροπήγια ἐκδίδοσθαι. *Constantinopolis Præsuli licet etiam in aliorum Thronorum* (Patriarchalium) *districtu, in quibus non est præconsecratio, crucis fixiones largiri.* De his plura Juris Græcoromani paginis 232. 233. & 283.

2 Σταυροπήγιον γίνεσθαι.) Crux Patriarchæ auctoritate in Ecclesia defixa, seu potius dictio σταυροπήγιον, plura ad eam pertinentia denominat. Ipsa enim crux figenda, solemnitas qua figitur, Ecclesia deinde in qua crux fixa est, synecdochicis velut totum a parte magis conspicua, & tandem privilegium ex cruce donata ortum, σταυροπήγιον est. Hic autem solum ritum talis crucis figendæ denotat.

3 Σταυροπήγιον πατριαρχικόν.) De cruce Patriarchali auctoritate defixa, ita Matthæus Blastares scribit titulo. Στ. μόνῳ τῷ πατριάρχῃ δίδοται Κωνσταντινουπόλεως σταυροπήγια πανταχοῦ πέμπειν. *Soli Patriarchæ Constantinopolitano concessum esse, quocumque Stauropegia mittere.* μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνηθείας ἀρχαίας παρεῖται, σταυροπήγια ἐκδίδοσθαι, καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐφ' οἷς κέκτηται ἰδίαις χώραις, ἐκκλησίας ἀρχιερατικὰς, καὶ ταῖς ἐν μοναστηρίοις τῶν ἀκινήτων· ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπολιτῶν αὐτοῦ ἐνορίαις, ἔνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν ναὸν ἀνεγείροντος ἐκκληθῇ ἀρχιερατικῶς. *Soli Constantinopoleos Patriarchæ antiqua consuetudine permittitur Stauropegia concedere, relationemque & memoriam sui nominis in eo facere, non tantum in iis locis, quæ ubicumque posita, peculiariter possidet, & in Monasteriorum immobilibus bonis; sed & in Metropoleon districtibus; ubi ab eo templi fundatore rogetur.* Et cap. 9. τοῦ Παραχῆς· τῷ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ ἔξεστι, inquit, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων ἐπαρχίαις ἐν αἷς οὐκ ἔστι προκαθιέρωσις ναῶν, σταυροπήγια ἐκδίδεσθαι. *Constantinopolis Præsuli in aliorum Thronorum districtibus, in quibus nulla præcesserit consecratio Crucium defixiones licet concedere:* quo tamen supremo jure reliquis Patriarchis eandem concedendi facultas non aufertur, cum etiam Germanus Amathuntis Antistes cujus potestas Patriarchalem auctoritatem Latinorum regum ætate aliquatenus in Cypro referebat, σταυροπηγίων concedendorum formam, ut supra vidimus, edere non fuerit veritus.

ORDO SERVARI SOLITUS, SI MOTA fuerit sacra Mensa.

SI quando debet mota sacra mensa, iterum stabiliri: Ab idoneis ad hoc opus, ante Missam disponitur Ceromastice cum marmore trita, in olla nova, eo quod mota sacræ mensæ Ceromastice vetustate dissoluta sit: nec in ea possit iterum firmari. Sublata vero sacra mensa, & depositis siquidem Inthronizationis litteræ sartæ tectæ sint in Altaris columnis, ita remanent: si vero corruptæ sint, renovantur. Accipiunt autem ad hoc præstituti chartas ex pergameno, & complicant, geminantque: (prout in Inthronizatione dedicationis peragitur) non ex æquo ad invicem, sed interiorem partem breviorem, exteriorem vero paulo magis extensam aptant, ita ut unamquamque columnam uno digito superet: Illas autem funiculis, ter inferius, & ter superius ductis, constringunt; & tandem duobus extremis vinculi ad invicem relatis, ita connectunt, ut in anteriori parte crux ex eis efformetur, in medio vinculorum extremorum. Tali autem pacto, & tam stricte componunt & communiunt cum columnis chartas, ut nulla rima possit inferius Ceromastice defluere. Tum Missa incepta, & magno Introitu a Pontifice celebrato; Ceromastice fervens profertur, & columnis infunditur donec labrum repleat. Ipsa vero paululum frigefacta, sacram mensam apprehendunt Pontifex & assistentes ei Sacerdotes, & e Clero aliqui: siquidem grandis illa fuerit: & columnis eam imponunt, cantantes. Exaltabo te, Deus meus rex.

Tum gloriam Deo reddunt, cum Ceromasticem credunt, & cum mensam abstergunt, psallunt: Dominus pascit me. *Et hoc terminato, gloriam iterum reddunt: & Pontifex inquit.*

Benedictus Deus noster, ubique, nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et manibus mensam calcant, donec firmiter coaptetur; deinde accepto thuribulo, Pontifex circa illam thus adolet

Et tandem eo coram illa stante.

Dicitur a Diacono Collecta.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace.

Pro Archiepiscopo nostro N. & pro manuum ejus opere, & pro Sacerdotibus ei assistentibus: Dominum precemur.

Ut sanctificetur domus hæc, ejusque divina mensa rite stabiliatur, adventu, virtute, & operatione Spiritus Sancti: Dominum precemur.

Pro civitate hac, omni alia civitate, regione, & fidelibus.

Ut ab omni angustia liberemur.

Suscipe, salva, miserere, & custodi.

Sanctissimæ, immaculatæ, &c.

Recitata a Diacono Collecta, dicit interim Pontifex secreto Orationem.

Dominum precemur.

GRatias tibi agimus, Domine Deus virtutum, qui super Apostolos tuos sanctos, & beatos Patres nostros gratia tua primum effusa, usque ad nos peccatores & inutiles servos tuos magna tua benignitate illam extendere dignatus es: rogamus ideo valde misericors Domine, gloria, sanctitate, & gratia altare hoc reple: ut oblatæ in illo incruentæ hostiæ illibati Corporis, & pretiosi Sanguinis unigeniti Filii tui, & Salvatoris nostri Jesu Christi, in populi tui nostræque indignitatis salutem transmutentur.

Tu enim es Deus noster, & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nunc & semper, &c.

Et responso, Amen.

Incipiunt Cantores, Ter Sanctus. *Et pro more, Missæ officium terminatur.*

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΣΑΛΕΥΘΕΙΣΗΣ ἁγίας τραπέζης.

a 1 ΟΤαν μέλλῃ ἡ σαλευθεῖσα ἁγία τράπεζα καθιδρυθῆναι. Πρὸ τῆς λειτουργίας ἑτοιμάζεται παρὰ τῶν ἐπιτηδείως ἐχόντων εἰς τοῦτο. Κηρομάστιχος μετὰ τετριμμένου μαρμάρου, ἐν χύτρᾳ καινῇ διὰ τὸ εἶναι τὸ παλαιὸν κηρομάστιχον τῆς σαλευθείσης ἁγίας τραπέζης ξηρόν. Καὶ μὴ δύνασθαι πάλιν αὐτὸ ἐναρμοσθῆναι. Καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης αἰρομένης, & κατατεθείσης, Εἰ μὲν φυλάττονται 2 τὰ τοῦ ἐνθρονιασμοῦ χαρτία 3 ἐν τοῖς κίοσι σῶα καὶ ὑγιῆ, μένουσιν οὕτως. εἰ δὲ διεφθάρησαν ἐναλλάττονται. Λαμβάνουσι γὰρ οἱ εἰς τοῦτο τεταγμένοι, χαρτία 4 ἀπὸ b μεμβράνων. Καὶ διπλοῦσιν αὐτὰ εἰς δύο, καθὼς ἐν τῷ ἐνθρονιασμῷ, οὐκ ἐπίσης, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔσωθεν μέρος ὀλίγον, τὸ δὲ ἔξωθεν πλεῖον, ὥστε ὑπερέχειν ἑκάστου κίονος ἕνα δάκτυλον. Καὶ δεσμοῦσιν αὐτὰ μετὰ σφικώματος, ἄνω, ἔσω, κάτω, τρίτον. Καὶ οὕτως c ἀντιφέροντες μιγνύουσι τὰ δύο ἄκρα τοῦ σφικώματος. Καὶ συνδέουσιν, ὥστε ἔμπροσθεν

d 5 ὑποτελεῖσθαι σταυρόν. d Ἐν μέσῳ τῶν δύο. Εἶτα καταρραπίζονται, ὡς ἂν ἵνα μὴ 5 κηρομάστιχος ἐκρεύσῃ κάτω διατρέχοντος. Καὶ οὕτως τῆς λειτουργίας ἀρχομένης· Καὶ τῆς εἰσόδου μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως γινομένης. Κομίζεται ὁ κηρομάστιχος ζέων. Καὶ ἐπιχέεται τοῖς κίοσιν, ἕως οὗ πληρωθῶσι τὴν χεῖλος. Μικρὸν δὲ αὐτῆς ψυχρανθείσης, ἐπιλαμβάνονται τῆς ἁγίας

e τραπέζης, τε. e Ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ συμπαρόντες αὐτῷ Ἱερεῖς. καὶ ἕτεροί τινες τοῦ κλήρου, εἴπερ ἐστὶ μεγάλη. καὶ τιθέασιν αὐτὴν ἐπὶ τὸν κίονα. f Ψάλλοντες, τό.

f Ὑψώσω σε ὁ Θεός μου ὁ βασιλεύς μου.

Εἶτα δοξάζουσι, ἐν τῷ ξέεσθαι τὴν κηρομάστιχον. Καὶ σπογγίζουσι τὴν τράπεζαν, g ψάλ-

g λοντες, τό. Κύριος ποιμαίνει με. Καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν ταύτη. Δοξάζουσι. Καὶ λέγει ὁ Ἀρχιερεύς.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ πιέζουσι ταῖς χερσὶ τὴν τράπεζαν, ὥστε συναρμοσθῆναι ταύτην καλῶς. εἶτα λαβὼν ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ θυμιατὸν, θυμιᾷ κύκλωθεν αὐτήν.

Καὶ οὕτως ἔμπροσθεν αὐτῆς ἱσταμένου.

Λέγεται παρὰ τοῦ Διακόνου ἡ συναπτή.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ δε. καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν συμπαρόντων Ἱερέων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ θείαν τράπεζαν καθιδρυθῆναι τῇ ἐπιφοιτήσει, καὶ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον.

Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐν ὅσῳ δὲ λέγει ὁ Διάκονος τὴν συναπτὴν, λέγει

h ὁ Ἀρχιερεὺς h τὴν εὐχὴν μυστικῶς.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΕὐΧαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ τὴν σὴν χάριν ἐκχέαντι ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου Ἀποστόλους καὶ τοὺς ὁσίους ἡμῶν πατέρας, ὅτι ηὐδόκησας διὰ τὴν πολλήν σου φιλανθρωπίαν, καὶ μέχρις ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου ταύτην ἐκτεῖναι. καὶ δεόμεθά σου Δέσποτα πολυέλεε, πλήρωσον δόξης καὶ ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος τὸ θυσιαστήριον τοῦτο, εἰς τὸ μεταποιηθῆναι τὰς ἐν αὐτῷ προσφερομένας σοι ἀναιμάκτους θυσίας τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν παντὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ τῆς ἡμῶν ἀναξιότητος.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί. i Καὶ μετὰ τὸ ἀμήν.

k Ἄρχονται οἱ ψάλται τὸ Τρισάγιον. Καὶ k τελεῖται ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας, ὡς σύνηθες.

a Ὅταν μέλλωσι σαλεύθῆναι ἁγία τράπεζα.) Allatianum M. S. legit ὅταν μέλλῃ ἡ τοῦ Θεοῦ τράπεζα.
b Πεττακίς.) Cryptoferr. Bessarionis, & Allatianum habent πιττάκια.
c Ἀποσμήχειν.) Cryptof. ἀποσμήχουσιν.
d Εἰ μέσῳ τῶν δύο.) Addit hic Allatianum: ἐν μέσῳ τῶν δύο χειρῶν τὰ ἁρμοσθέντα καὶ εστεριωμένα μαρμάρων κολλᾶσιν τὰ χαρτία καταφρακίζοντες, ὡς ἄν &c.
e Ἀρχιερεύς.) Ubicumque in editis vox ἀρχιερεύς hic ponitur: Allatianum scribit, Ἐπίσκοπος.
f Ψαλλοντες τό, ὑψῶσαι.) Allatianum, Ψάλλοντες τό ψαλμόν. Τέλος,
g Ψάλλοντες τό, Κύριος.) Allatianum idem. Ψάλλοντες τό εὐ. Κύριος.
h τῶν εὐχῶν ποιοῦσι.) Allatianum. ἀναγινώσκουσι εὐχὰς ἐπὶ τόπου εὐχῆς.
i Καὶ μετὰ τό, ἡμῶν. Allatianum, καὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν λέγοντες.
K Τελεῖται ἡ λειτουργία.) Cryptoferr. καὶ τελεῖται καθεξῆς ἡ ἀκολουθία κατὰ τάξιν τῆς λειτουργίας. Et sequitur in eodem.

Alius ordo, cum sacra mensa mota est, observandus.

A*Nte sanctæ mensæ exordium, sive lapicida sive aurifaber mittitur, columnas quibus sancta mensa incumbit abstersurus, easque propriis sibi locis repositurus. Post hæc dimotas juncturas implet ceromastice, sive illam quovis instrumento, sive manu ad instar ceræ, sive alia quavis arte, prout libet & valet, emolliat. Tum chartas ligneas, id est papyros circumponit, & ad ceromastices custodiam (ne effluat) novo ligamine connectit. His peractis cum Sacerdotibus & Diaconis Pontifex ingreditur, & coram sancta mensa sistit. Et dicente Archidiacono.* Benedic Domine. *Exclamat ille.* Benedictum regnum Patris, & Filii. *Et responso,* Amen, *dicit Archidiaconus collectam hoc pacto.*

In pace Dominum. Pro superna pace.

Pro pace universi.

Pro sancta hac domo.

Pro Archiepiscopo nostro N. & opere manuum ejus, ferventius vero pro eo, & adstantibus ipsi Sacerdotibus, Dominum precemur.

Ut domus hæc sanctificetur, &c.

Pro piissimis &c.

Ut cum eis pugnet &c.

Ut liberemur. Sanctissimæ &c. *Collecta hoc pacto ab Archidiacono dicta; recitat Sacerdos orationem sequentem.*

Gratias tibi agimus Domine &c.

Et Archidiacono dicente, In pace procedite. *Reliquis vero respondentibus,* In nomine Domini. *Pontifex hac ratione benedictionem subjungit.*

Christe verus Deus noster &c.

Finito tandem officio, ingreditur Pontifex sacristiam, & quiescit: instante vero sacrorum mysteriorum tempore, unus Sacerdotum, & pariter Diaconorum unus, recipiant tempus: & decantatis Antiphonis, celebrat ingressum Pontifex, & completa missa perficitur.

Ἄλλη τάξις γινομένη ἐπὶ σαλευθείσης ἁγίας τραπέζης.

ΠΡὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θείας λειτουργίας, ἀποστέλλεται εἴτε λιθοξόος, εἴτε χρυσοχόος, καὶ τὰς σαλευθέντας κίονας εἰς βαστάζεται ἡ ἁγία τράπεζα ἀποσπογγίζει, εἰς τοὺς ἰδίους τόπους· καὶ μετὰ τοῦτο γεμίζει τὰς ἁρμονίας τῆς σαλευθείσης κηρομαστίχη, εἴτε μετ' ἐργαλείου τινός, εἴτε μαλάσσει αὐτὴν ὡς κηρόν, εἴτε ἄλλως, ὡς ἂν ἐγχωρεῖ. εἶτα περιτίθησι ξυλοχάρτια, καὶ δεσμεῖ αὐτὰ μετὰ σφικώματος καινοῦ πρὸς παραφύλαξιν τῆς κηρομαστίχης. καὶ τούτων γινομένων εἰσέρχεται ὁ Ἀρχιερεύς, ἅμα τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης. καὶ λέγοντος τοῦ Ἀρχιδιακόνου τό, Εὐλόγησον Δέσποτα, ἐκφωνεῖ. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ. Καὶ μετὰ τό, ἀμήν. λέγει ὁ Ἀρχιδιάκονος τὴν συναπτὴν ταύτην.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν τοῦδε, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τῶν συμπαρόντων αὐτῷ Ἱερέων. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸν οἶκον. Ut supra.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων. Ut alibi.

Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι. ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι. τῆς παναγίας. ὅταν ἡ συναπτὴ παρὰ τοῦ Ἀρχιδιακόνου γενομένης, ποιεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε. Ut supra.

Καὶ τοῦ Ἀρχιδιακόνου λέγοντος, τό, Ἐν εἰρήνῃ προέλθετε, τῶν τε λοιπῶν ἀποκρινομένων τό, ἐν ὀνόματι Κυρίου. ἐπεύχεται ὁ Ἀρχιερεὺς οὕτως.

Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν. Ut alibi.

Καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀκολουθίας εἰσέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ διακονικόν, καὶ ἀναπαύεται. καὶ ὅτε ὁ καιρὸς ἔλθῃ τῆς θείας μυσταγωγίας, εἷς τῶν πρεσβυτέρων, καὶ εἷς τῶν διακόνων λαμβάνουσι καιρόν· καὶ ψαλλομένων τῶν ἀντιφώνων, εἰσοδεύει ὁ Ἀρχιερεύς, καὶ γίνεται τελεία λειτουργία.

1 Σαλευθείσης ἁγίας τραπέζης.) Movendo altari, & denuo consecrationis opera habituro, suscipit ejus a sua structura inferiori sive stipite qualitercumque facta divisio: ex ipso siquidem utriusque ad invicem nexu & conjunctione, Altaris integritas exurgit: cujus sola mensa superior Consecrationem non suscipit (quodnam enim alias inter Altare portatile fixumve discrimen) sed tota illius, cum sibi conjuncto stipite, moles & structura coalescens: cujus partibus a se disjunctis, sicut apud Latinos consecratio excidit, ita & apud Græcos aliqua reparatione & restauratione solemni, (non enim dedicationem integram hic agnoscunt, sed tam illius partem quæ locando Altari satis est: de qua consulendam dedicationis officium) indiget. Hæc est in utrisque Ecclesiæ convenientia: diversitas observanda. Græci quippe Altare motum si stabiliatur, non consecrant: Latini vero tam perdita consecrationis sanctitudine, & quasi infecta ejus solemnitate, denuo illud dedicant; nullo divisionis solius, aut integræ destructionis & ruinæ delectu habito: cum tamen Græci solo nexu & glutinis inter partes attento, Altare non ἐγκαινίζουσι, καθιεροῦσι, aut ἀφιεροῦσι: sed tantum καθιδρύουσι, in suo loco reponi, partiali & proprio consecrationis ritu, pronunciant: & sicut Latini, Altari moto, non totam Ecclesiam consecrandam sentiunt, quamvis Hygini Pontificis decretum de Consec. dist. 1. faciat, ut *si motum fuerit Altare denuo consecretur Ecclesia*: eo quod Ecclesiæ nomine solum Altare plerumque intelligendum occurrat, ut juris Pontificii Doctores docent; ita illi consecrationem deperditam abunde se reparare, partiali tantum consecratione, Altari nimirum Episcopi manibus suo loco restituto, existimant.

2 Τοῦ ἐνθρονισμοῦ.) Vocem hanc Codini cap. 1. num. 13. obviam sibi factam, potestatem Enthronismi, & deinde Comment. lib. 1. cap. 7. num. 2. Jus collocandi Patriarcham in Throno, Gretserus, a vero ejus sensu aberrans, interpretatur. Cum enim in ritibus quibusdam, ὁ ἱερομνήμων, *scire suggestor*, pone Patriarcham, κρατεῖ τὸ ἐνθρονισμοῦ, *Enthronismum tenet*, quis æqui judicii affectat, eum Jus collocandi Patriarcham in Throno tenere, Patriarcha jam diu dignitatis locum possidente, in quem, non ab Hieromnemone, sed ab Heracleæ Antistite (cui subjectum olim Heracleensi Throno Byzantium) ab antiquo subvehatur? Dicendum potius, quod cum Altare sit βῆμα, καὶ θρόνος Θεοῦ *Tribunal & Thronus Dei*, & ut Mystagogus Germanus scribit, θρόνος ἐστὶν ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐποχούμενος, *Thronus, in quo supereminens omnium Christus sedet*: & iterum, θρόνος Θεοῦ ἐν ᾧ ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐποχούμενος ἀναπαύεται, *Thronus Dei, in quo cælestis Deus Cherubinis vectus requiescit*: cumque præterea soleant eo dedicato sacræ Martyrum reliquiæ ibidem reponi, ἐνθρονίζεσθαι: & Pontifex ipse retro altare sedeat, *Pontificium Thronum obtinere*, ἐνθρονίζεσθαι dicatur: Ecclesiæ hac de causa, vel Altaris dedicatio ἐνθρονισμός, seu mavis dicere ἐνθρονιστής nuncupatur; suadente id Balsamone in Can. 7. Synodi 7. ὁ καθιερώσας γίνεται κατὰ τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ ναοῦ, ὅτε καθιδρύεται ἡ ἁγία τράπεζα, τὸ ἅγιον χρίσμα, καὶ ὁ ἐνθρονισμός, καὶ ἕνεκα τῶν ἐγκαινίων, τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρισθέντα, καὶ λείψανα μαρτύρων ὑποδεχόμενα. *Consecratio fit post templi consummationem, quando fiunt Encænia, & Apertiones, & Inthronizatio, & universa ejus perfectio, templi videlicet sacro Chrismate inuncti, & Martyrum reliquias suscipientis*. Unde si teneat Hieromnemon ἐνθρονισμός, non potestatem inthronizandi, sed *litteras testimoniales*, *Breve Patriarchicum*, *Instrumenta dedicationis*, penes Patriarcham tenere censendus est.

3 Ἐν τοῖς κίοσι.) Altare, in quo Dominicæ Cœnæ mysterium quotidie renovatur, & in quo Christus cælestis animarum immortalium cibus sumendus apponitur, ἁγία τράπεζα est, sancti convivii mensa, illudque ideo ad instar mensæ suis sub columnis, erigunt Græci: in quo licet Martyrum reliquiæ recondantur, non tamen unquam in ea sunt copia, ut capsa vel quadrato sepulchro Romano indigeant (ab antiquo namque thecis ab Altari separatis & ornatis affabre, asservari solitæ fuerunt, prout de Euphemiæ ossibus scriptum reliquit Evagrius lib. 2. Hist. cap. 3. λείψανα ταύτης κεῖνται ἐν τοπικῇ καὶ ἀργυρῷ ἐργασίᾳ κατεσκευασμένῃ: *reliquiæ Martyris in capsa ingeniose ex argento confecta conditæ sunt*, & pariter Cedrenus S. Martyris Demetrii cineres fuisse Thessalonicæ in tuto ἐν θήκῃ *in loculo*, repositos testatur: & Maximus Cythereensis in vitis SS. *in loculis* item quæ κιβώρια vocat, quæque ideo satis apte *monumenta* interpretatur Montfius) Græci itaque in columnis illas sacras condunt reliquias, (prout & Romæ in subterraneis capellis S. Cæciliæ, concha, columnæ assidens, Altaris superpositi reliquias asservat) vel certe in effoso ipsius sanctæ mensæ lapide, & sepulchro eas includunt: ubique fere tamen apertum est, & liberum sacræ mensæ spatium suppositum, ut deinceps facile percipiatur, qui Alexandrinæ sedis Antistes Alexander apud Socratem lib. 1. cap. 25. pro Ecclesia ab aliis molestiis vindicanda εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσελθών, ὑπὸ τὴν ἱερὰν τράπεζαν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα ἐκτείνας, εὔχεται δακρύων: *ad Altare progressus, & sub sancta mensa in faciem prostratus, cum lachrymis orabat*: & quo rursus pacto Synesius asserat altissimis Catastasis verbis. περιπτύξομαι τῶν κιόνων τῶν ἱερῶν, αἳ τὴν ἄσυλον ἀπὸ γῆς ἀνέχουσι τράπεζαν. *Sacras columnis mensam asylum nullo adeuntes*, *tenuemque temerandam e terra suffulcientibus complexu adhærebo*. Revocanda sunt insuper in memoriam, quæ de lavacro suis altari constructo λουτρὸς nomine, & vestimentis τὰ μεγάλα exinde accipiendis, scripta sunt fol. 12. & 418. Consulantur etiam dicenda in dedicationis officio.

4 Καὶ πεττακία ἢ ξυλοχάρτια) *papyrus* est, cortex Ægypticæ arboris scripturæ capax, quem supra inter varias lectiones ξυλοχάρτιον *chartam e ligno*, ad differentiam χαρτίου χαρτα *bombiny charta*, nuncupari legimus: vel etiam πιττάκιον *pergamenum*, chartam pecoream significat, cujus vocis originem referens Moschopulus, scribit. πιττάκια λέγονται τὰ κατὰ σύγκαμψιν τῆς βύρσης (δερμάτιον) δέρματα τῶν αἰγῶν. *Pettycia Dorice dicuntur vel mutilla e pellibus segmenta: unde nos Pittacia nominamus*. Pelles autem aliæ scriptis exarandis non sunt idoneæ, quam membranæ Pergamenæ. Hinc Synesii æthicæis continentes, pro re contenta assumptos, *instrumentum omne*, *breve Regium vel Apostolicum*, *& Pontificium diploma*, πιττάκια a materia, in qua leguntur, vocari potest: quod pariter de voce πιττάκιον, χάρτου & χαρτίον itemque de vocabulo βιβλίον, quod vere πιττάκιον est, intelligi oportet.

5 Κηρομαστίχη.) Cera, mastyci, trito marmori, reliquiarumque particulis admixta, pretiosum tenaxque Altaris & columnarum glutem, est κηρομαστίχη.

ORATIO TARASII Patriarchæ, in apertione seu reconciliatione Ecclesiæ ab Hæreticis prophanatæ. Dominum precemur.

DOminator Domine Deus noster, te super peccatis nostris propitium & clementem rogamus, exaudi servorum tuorum preces: & si quæ ex Hæretico usu vel attactu inflicta est sancto altari tuo labes, ut bonus & humanus eam dele.

Ut coram sancta gloria tua inculpate astantes, in illo sacrificare, & incruentas hostias veri nostri cultus, æterna bona diligentibus te præparata consequuturi, offerre mereamur.

Quia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam rependimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΑΝΟΙΞΕΙ ΝΑΟΥ, ΒΕΒΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ὑπὸ ἐθνῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ αἱρετικῶν.

Ἀκωλυσία ἐπὶ λύσει τοῦ ὑπὸ αἱρετικῶν μιανθέντος.

Εὐχὴ λεγομένη ἔξω πυλῶνος τῆς ἐκκλησίας.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν πάλαι ποτὲ ἀποδείξας εἰς κατοικητήριον σὸν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος τὸ τῇ τιμίᾳ χρίσματι τῇ ἁγιάσματι Προφήτας καὶ Ἀποστόλους· εἶτα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν βεβηλωθῆναι σὺν χωρήσας αὐτὸν, καὶ τὸ πανάμωμόν σου χρεσθῆναι θυσιαστήριον, παρὰ τῶν ἀθέων ἐθνικῶν, οἷς τὸ πολυύμνητον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἄνομα τῆς σῆς γνώσεως δέδωκας· λυτὸς πάλιν ἐλέῳ ἀφορίζομένους ἡμᾶς ἄμμασι μετὰ πίστεως ἀποτετριγμένης εἰλικρινοῦς, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἐξομολογουμένους ἁμαρτίας ἐν γνώσει καὶ μετανοίᾳ, θυσίας τὰς καθαρὰς καὶ ἀναμάκτους ἀναφέρειν ἐν πάτῳ σου θέλοντας, ἀποσπάσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτριβούσης κηλίδος, καὶ τῆς ἀποτόρας ἔμπλεον ἀπάδικίας καθαρότητος, ὡς μηδὲν ἂν ὑποκαθάρτης καὶ ἀσυλίδης ἀγνωσίᾳ, μόνος τε δυνάμενος ἁγιάζειν τὰς ἐπιτριφούσας καρδίας ἐπὶ σὲ, καὶ καθαρίζειν ὁλοτελῶς ἡμᾶς, ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ παντὸς ἐνθυμήματος καὶ ἀμφιβολίας. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ.

Λέγεται δὲ ἡ τοιαύτη εὐχὴ, καὶ ἐπὶ ἀνοίξει ναὸς ὑπὸ αἱρετικῶν καθυβρισθέντος, ἐκκλίνοντος μικρὸν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ λέγοντος ἔτι.

Παρὰ τῶν ἐκταραττόντων καὶ χεσάντων τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀθεσίαις καὶ ὕβρει τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων, καὶ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ πατρικῆς, καὶ κανονικῆς παραδόσεως. Ἐπισωπήσει ἀπαθὲς ἔξις ἀπὸ τῶν, αὐτὸς πάλιν ἱλεῴ προσδεχόμενος ἡμᾶς.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ ἀνοίξει ἐκκλησίας.) Ritum hunc integrum clarius designat Allatii Euchologium.

Oratio in solutione, id est reconciliatione templi ab Hæreticis polluti. Oratio extra vestibulum Ecclesiæ dicenda.

DOmine Deus noster, te propitium & clementem super peccatis nostris, Ecclesiamque per sanctos Apostolos emendam & immaculatam, non habentem maculam aut rugam jampridem constitutem (ut ejus sanctitatis cuncti eam intrantes fierent participes, & acceptabiles forent hostiæ nostræ, & erectis in ea templis preces haberentur) precamur. Nunc itaque exaudi me peccatorem & indignum servum tuum, & instaura ipsi sanctoque ejus altari hæreticis ausibus violationem expurga: gratia unigeniti Filii tui & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, qua cunctis a fordibus ereptum est humanum genus, illiusque in nos effusione sanctificatum est: qua per regenerationis lavacrum & Sancti Spiritus adventum, adoptionem nacti sumus. *Exclam.* Tu enim es sanctificatio nostra, & tibi gloriam.

Adjungit & hanc orationem, super, & coram fundo mensæ.

Dominator Domine Deus noster, te propitium rogamus &c.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὲ δυσωπῶμεν καὶ ἵλεων καὶ ἵμερον ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, ἐκκαθᾶραι τῆς δύσεως τὴν δέλεασιν, καὶ εἶναι ἐξ αἱρετικῆς ἐγχειρέσεως προστρίβειν λοίβιστις τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, περίελε αὐτὸν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ὅπως ἀκαπαύστως παρεδρεύωμεν καὶ ἀμέτοχοι δόξης σου λειτουργεῖν ἐν αὐτῷ καὶ προσφέρειν σοι τὰς ἀναιμάκτους θυσίας ἐλπίδες ἡμῶν λατρείας καταξιωθῶμεν, καὶ τυχεῖν τῆς αἰωνίου ἀγαθῶν, ὧν ἐπαγγελίας τοῖς ἀγαπῶσί σε Κύριε.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἀλλὰ δὴ καὶ αἱρετικῶν.) Addit Allatianus codex καθυβριζόντων. Et ad hujus officii calcem subnectitur.

IN ORATIONEM CUM APERITUR ECCLESIA AB Hæreticis violata. Notæ.

a Ἐπὶ ἀνοίξει ἐκκλησίας.) Templa in quibus sacra facere licet, *aperiri*, in quibus autem nefas est, *claudi*, dicuntur. Hinc Gregorius lib. 3. dialo. cap. 30. *Athanasium*, inquit, *Ecclesia, in regione urbis illa, quæ Suburra dicitur, cum clausa usque ad biennium permansisse, &c.* & Nicephorus lib. 7. cap. 39. refert Joviniani edicto Ecclesias Dei rursum apertas. Gæcorum autem, id est idololatrarum templa clausa: αἱ μὲν τῶν ἑλλήνων κεκλεισμένα τε διὰ παντὸς ἦσαν· τὰ δὲ τῶν θεῶν τῶν ἑλλήνων οὐδὲ κεκλεισμένα.

2 Αὐτὸ αἱρετικῶν βεβηλωθέντος.) Hæreticorum quæcumque injuria & insolentia, sacra templa non prophanari seu violari, juris Ecclesiastici decretum abunde testatur, quod propter solam eorum sepulturam illa reconciliandæ esse sancit cap. Providisti. de Consecr. altaris vel Ecclesiæ in 3. Ut dubium idcirco violationem ex Hæretico contactu, & nefanda quæcumque actione & insolentia, ratus Tarasius Patriarcha sanctissimos orat. ὑπὸ τῶν ἐξ αἱρετικῶν ἐγχειρέσεων ἀφοσιωθῆναι πάσης. Tollendo nihilominus horrori in mente relicto ex pravis Hæreticorum ausis, preces non recusat Ecclesia adhibere: sicque de Consec. dist. 1. cap. 23. legimus *Agapitum Papam*, qui sexto sæculo floruit, *Altaris fœdissima sacrilegii Anthemii infecta fabulis, sola catholicis precibus deleuisse*: id est expurgasse.

3 Τὸν ἐκ.) Sanctus vir Tarasius laceram conspurcatam, & violatam cœtaneorum sibi Hæreticorum sacrilegiis Ecclesiam conspicatus, illam precibus se compositis pristineque expiationibus reparandam, instaurandam, reconciliandamque statuit. Is autem in loco Pauli Patriarchæ, seipsum præsulatu abdicantis, Constantinopoli suffectus, temporibus Constantini & Irenes floruit: postque multos labores exanclatos, plaraque egregie scripta, anno 806. obiit. Festum dieni ejus agit Ecclesia Græca 25. Februarii.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΑΝΟΙΞΕΙ ΝΑΟΥ, ΒΕΒΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ὑπὸ ἐθνῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ αἱρετικῶν.

Ἀκωλυσία ἐπὶ λύσει τοῦ ὑπὸ αἱρετικῶν μιανθέντος.

Εὐχὴ λεγομένη ἔξω πυλῶνος τῆς ἐκκλησίας.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν πάλαι ποτὲ ἀποδείξας εἰς κατοικητήριον σὸν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος τὸ τῇ τιμίᾳ χρίσματι τῇ ἁγιάσματι Προφήτας καὶ Ἀποστόλους· εἶτα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν βεβηλωθῆναι σὺν χωρήσας αὐτὸν, καὶ τὸ πανάμωμόν σου χρεσθῆναι θυσιαστήριον, παρὰ τῶν ἀθέων ἐθνικῶν, οἷς τὸ πολυύμνητον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἄνομα τῆς σῆς γνώσεως δέδωκας· λυτὸς πάλιν ἐλέῳ ἀφορίζομένους ἡμᾶς ἄμμασι μετὰ πίστεως ἀποτετριγμένης εἰλικρινοῦς, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἐξομολογουμένους ἁμαρτίας ἐν γνώσει καὶ μετανοίᾳ, θυσίας τὰς καθαρὰς καὶ ἀναμάκτους ἀναφέρειν ἐν πάτῳ σου θέλοντας, ἀποσπάσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτριβούσης κηλίδος, καὶ τῆς ἀποτόρας ἔμπλεον ἀπάδικίας καθαρότητος, ὡς μηδὲν ἂν ὑποκαθάρτης καὶ ἀσυλίδης ἀγνωσίᾳ, μόνος τε δυνάμενος ἁγιάζειν τὰς ἐπιτριφούσας καρδίας ἐπὶ σὲ, καὶ καθαρίζειν ὁλοτελῶς ἡμᾶς, ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ παντὸς ἐνθυμήματος καὶ ἀμφιβολίας. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ.

Λέγεται δὲ ἡ τοιαύτη εὐχὴ, καὶ ἐπὶ ἀνοίξει ναὸς ὑπὸ αἱρετικῶν καθυβρισθέντος, ἐκκλίνοντος μικρὸν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ λέγοντος ἔτι.

Παρὰ τῶν ἐκταραττόντων καὶ χεσάντων τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀθεσίαις καὶ ὕβρει τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων, καὶ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ πατρικῆς, καὶ κανονικῆς παραδόσεως. Ἐπισωπήσει ἀπαθὲς ἔξις ἀπὸ τῶν, αὐτὸς πάλιν ἱλεῴ προσδεχόμενος ἡμᾶς.

ORATIO IN APERIENDO sive reconciliando templo a Gentibus, sed & ab Hæreticis prophanato.

DOmine Deus noster, qui per adventum vivifici tui Spiritus, & pretiosam unctionem Prophetas & Apostolos sanctificantem, templum hoc, in habitaculum tuum elegisti, deinde propter peccata nostra illud prophanari, & immaculatum altare tuum ab impiis Gentibus quibus celebrandum & magnificum gloriæ tuæ nomen non est agnitum, pollui permisisti: ipse rursus benigno vultu suscipiens nos sincera fide ad te accedentes, & cum agnitione & pœnitentia peccata nostra confitentes, & puras incruentasque hostias in eo offerre cupientes, a relicta ei labe aufer illud & expurga, priorique illud puritate repletum ostende, ut qui solus ipsa sanctitas & substantialis puritas existis, ipse quoque solus corde ad te conversos sanctificare, & a conscientia prava, omique dubio & hæsitatione nos eximere vales. Quia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio.

Dicitur autem hæc oratio etiam in reconciliatione templi ab Hæreticis prophanati: & a Pontifice paululum verba immutantur: & a dictione (ab Altare) *dicitur hoc pacto.*

A conturbantibus & dividentibus Ecclesiam, per abrogationem & contumeliam incemeratorum Evangeliorum, & Apostolicarum, & Paternarum, & Canonicarum traditionum. *Adjungit consequenter ut supra, ab his verbis.* Ipse rursus benigno vultu &c.

Altera pratio dicenda a Pontifice super sancta mensa in qua celebraturus Hæretici.

Pax omnibus. Dominum precemur. Domine Deus noster, qui nos vivificet Spiritus virtute & operatione in ministerio isto sacrosancto: complaceat tibi Domine novi tui testamenti sanctorumque tuorum mysteriorum ministros fieri: ad sanctum tuum altare sanctaque tua mensam accedentes secundum misericordiæ tuæ multitudinem nos suscipe: Ut rationabilem hanc cultum super hoc sancta tua mensa pro peccatis nostris & populi ignorantiis offerre digni simus: & ad nos sanctissimi tui Spiritus gratiam vicissim mitte. *Extinc.* Quia benedictum est nomen Patris, & Filii &c.

Ετέρα εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ Ἀρχιερέως ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἁγίας τραπέζης ἐν χειροτονίᾳ.

Εἰρήνη πᾶσι. Τῶν Κυρίων δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ ζωοποιὰ Πνεύματός σου δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ θείᾳ ἡμᾶς ἐν τῇ διακονίᾳ πάντα, ἐνδέκασον δὲ Κύριε τὰ γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης, καὶ λειτουργοὺς τῶν ἁγίων σου μυστηρίων· παράσχου ἡμᾶς ἀρραγγέλιστους τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ σου τραπέζῃ κλῆσαι πλῆθος τῆς ἐλέους σου· ἵνα γενώμεθα ἄξιοι προσφέρειν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ σου τραπέζῃ ἱερατεύειν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· καὶ ἀποκαταστῆσαι ἡμᾶς τῷ χαρῷ τὰ πνεύματα τῶν Πνευμάτων. Ἔκφω. Ὅτι ἁλόγησας τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ.

ORATIO DICENda in Introitu Missæ, ante solitam, in reconciliatione Ecclesiæ, in qua hominem violenter mori contigerit.

Dominator Domine Deus noster, qui per plurimam & ineffabilem bonitatem tuam, templum hoc sanctissimi & vivifici tui Spiritus virtute sanctificeatum, inaccessæ & incircumscriptæ gloriæ tuæ, tabernaculum vocari voluisti, & nunc propter peccatorum nostrorum collavium, contaminari casu mortis violentæ hominis, ad imaginem tuam formato, diaboli ab initio homicidæ nequitia illatæ, permisisti. Ipse rursus propter multam & immensam misericordiam tuam susceptis nostris peccatorum & inutilium servorum tuorum sincera fide precibus oblatis, domum hanc, ejusque altare, per sanctum tui Spiritus adventum emunda, & proinde in eo renovæ gratiam, ad nomen tuum inoffense celebrandum, ad incrementa hostiæ oblationem acceptabilem, ad honoratis tuæ laudem & gloriam. Ita Dominator omnium, qui solus natura pius es, & sanctissimus, & verbo cuncta sanctificas, nos quoque te corde requirentes, ab omni carnis & spiritus pollutione, propter cogitationum perplexitatem, & conscientiam quæstionibus suspensam, expurga. Quia tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Hæc eadem oratio dicitur in reconciliatione templi in qua irrationale animal secundum legem antiquam Immundum, & a Sacrificiis alienum, aut mortuum aut enixum est. Immutante paululum verba Pontifice. Ab hinc. Mortis violentæ hominis &c. Diaboli ab initio homicidæ &c. *Et dicente in ede quidem irrationalis, hoc pacto.* Diabolica nequitia, irrationalis animalis juxta antiquam sanctam tuam legem a sacrificiis repulsi & immundi morte illud pollui permisisti. *Tum vero subinferente.* Ipse rursus propter multam. *Et reliqua. Cum vero animal parturierit, ait.* Diabo-

ΑΓΙΑΣΘΗΣΟΜΕΝΗ ΕΝ ΤΗ ΕΙΣΟΔΩ ΠΡΟ ΤΗΣ σωλήνος, ἐπὶ ἀποῤῥοῇ παιδὸς 2 ἢ ᾧ σωλὴν διὰ πεσόν ἄνθρωπον βιαίως.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τὸ πολλὴν σοι ἀφατον ἀγαθότητα καταξιῶσαι ἡμᾶς ἁγιάσαι τὸν δεῖνα, τὴν δεῖνα ἀφορισθέντα σωλῆνα μιᾷ δόξῃ, διὰ τῆς τῶν παιδίων τῶν Πνεύματος εὐεργεσίας ἀγιασθέντα, καὶ διὰ τὸ ἡμέτερον ἁμαρτάδεσιν πλῆθος παραχωρῆσαι μολυνθῆναι τοῦτον, ἀπὸ συμπτώματος βιαίου θανάτου γενόντος εἰς ἄνθρωπον, καὶ εἰκόνα πλασθέντα αὐτοῦ, ὃς ἐπαρχὴς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου διαβόλου. Λύσον παλιν διὰ πολὺ τὸ ἁμάρτημα ἡμῶν, τῶν ἀναξίων, καὶ ἀχρείων δούλων σου αὐτοῦ προσδεξάμενος, καὶ ἱλικρινῶς προσαγορεύεσθαι σοι πίστως, καθαίρεσον τὸ δεινὸν τοῦτο, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ δυσωδιῶσαν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ τὸ πρότερον αὐτῷ χάρεν ἐγκαίνισον τῇ ἀβελογίᾳ ἀνθρώπου, εἰς ἀφορμὴν ἐναρέσδεκτον τῆς ἁγιαστικῆς Θείας, εἰς δόξαν & ἔπαινον τῆς ἁγιοθέτητος. Ναὶ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ἐμὲ τὸν φύτλα καθαρὸν καὶ παμῦνα, ἁγιάζων πάντα τῷ λόγῳ σου, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ζητοῦντάς σε, καθάρισον ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος διαλογισμῶν ἀμφιβόλων ἀγωνιεθήσεως ἐξαπλῶς ὅσης. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λέγεται δὲ ταύτην Εὐχὴ, ἐπὶ ἀποῤῥοῇ ναοῦ, ἐν ᾧ ζῶον ἄλογον καὶ τὸ νόμῳ τῶν πάλαι ἀκάθαρτον καὶ ἄθυτον, ἢ ἐθανεν, ἢ ἐγένησεν· ἐναλλάσσοντος μικρὸν τὸ Ἀρχιερέως. Ἀπό τε, Ἀπὸ συμπτώματος βιαίου θανάτου. Ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου διαβόλου. Καὶ λέγοντος. ἐπὶ μὲν τῷ ἀφωνοπαιστῷ ἀλόγῳ ὅπου. Παραχωρήσας μολυνθῆναι τοῦτον ὑπὸ ἐπιφοιτήσεως ἐβδελυκτῆς ἀλόγου θηλυτέρου ζώου, καὶ τὸν πάλαι σὸν ἅγιον νόμον ἄθυτον, καὶ ἀκαθάρτου. Ἐπιπληξάμενος τό. Λύσον πάλιν διὰ τὸ πολὺ καὶ τὰ ἐξῆς ἕως τοῦ γονήσαντος ζῶον ὅπου. Παραχωρήσας μολυνθῆναι τοῦτον ὑπὸ ἐπι-

πήρειας διαβολικῆς ἀλόγου γενήσεως ζώου καὶ πάλαι σὸν ἅγιον νόμον αὐτοῦ καὶ ἀκαθάρτου. εἶτα ἐπιπλήξαντος, τό.

Λύσον πάλιν, καὶ τὰ ἐξῆς ἕως τέλους τῆς εὐχῆς.

lica nequitiæ, irrationalis animalis juxta antiquam sanctam tuam legem a sacrificiis repulsi, & immundi partu, illud pollui permisisti. *Tandem vero subjungit.* Ipse rursus.

Et reliqua usque ad Orationis finem.

VARIÆ LECTIONES.

2 Ἐχέλκησεν ὁ τοῦ ἀνδρὸς) Allatianam M.S. legit: Ἐκχέλκησεν ἐκ ἀνδρὸς καὶ, ἢ σωλὴν ἀνδρικὸς δικίας ἀποδοκιμὴ, ἤγουν ἐξαφανεῖ· ἢ ζῶόν τι ἄλογον ἀκάθαρτον, ἢ ἄθυτον καὶ ἀκάθαρτον ἤγουν ἐξαφανεῖ, ἢ ἐγκύησε, ἢ τι ζῶον ἄλογον· κἀν τῷ ἀλογον· *Oratio dicenda in aperitione templi quo violenter hec est repente hominem mori contigit, vel irrationale animal immundum & ex antiqua lege a sacrificiis rejectum, intervit, aut genitum est quodcunque animal fuerit; seu ratione prædictum, aut illa privatum.*

IN ORATIONEM DICENDAM IN INGRESSU, &c.

NOTÆ.

1 Ἐχέλκησεν τὸ σῴζεσθαι.) De Ecclesia violata cæteros ritus Latini nullas solemnes in ea factant orationes: Primordiales tamen liturgiæ preces, (in ingressu enim sive majori Offertorio reconciliationem præstant) Græci non verentur præmittere: hæc enim est Ecclesiam reconciliari in ingressu peculiari, ante solemnem illum, de qua in Chrysostomi liturgia, faciendo.

2 Ἐν ᾧ σωλὴν διὰ πεσόν.) Jus Pontificum de Confecrat. cap. 20 violenta hominis strages, (qua etiam subitam intelligunt Græci) & damnato feminis profluvio Ecclesiam pollui decernit. Hæc tamen Oratio, quæ tam prodidam, tam alias insuper Violationis Ecclesiæ causas memorat, nullam de impuritate ob editum semen contracta, mentionem egit: quo nihilominus argumento eam inter violandæ Ecclesiæ rationes nequaquam recensendam, non est asserendum. Qui enim mulieres menstruis sordidas ab Ecclesiæ limine repellunt, & cum viris in locis adjunctis, puta Vestibulis, Græcchumenis, &c. habitare prohibent, juxta Can. 93. Trullanum; prohibitum quoque concubitum, aut libidinosam quamcunque feminis egestionem, tanquam a non violata per illam Ecclesia, nunquam potuerunt excudere. Cur vero causam hanc referre Patres antiqui omiserint, suggerit Balsamon in locum laudatum: κακῶς δὲ τοῦτο ἐποίησαν οἱ

3 Ἠγιάσθη ἡ εἴσοδος.) Jus est Ecclesiæ Orientalis, ut Ecclesia in qua (secundum legem antiquam) immundum animal mortuve aut enixe fuerit, pollutæ censeatur. Hic qua namque ratione procedat, ut ædes sacra violata repetatur, necne, cum sit Ecclesiasticæ ejusmodi sententiæ ferre; merito potuerunt Pontifices Græci, ex animalis immundi morte, quo indecens & vetusti ille casus, hominum providentia averatur & ex ejus ortu, propter immunditiem, quam cujusliber animalis partus secum vehit, immundam & sacrificiis non ultra idoneam declarare: violationem nihilominus hujusmodi, ex mundi animalis vel nati vel morientis casu, minquam contingere, vel contrahi voluerunt: quia quod in sanctis addici, macllari, & ipsi Deo licuit aliquando offerri; hujus fortuitum eorum, vel interdum improvisum, præteriti sui status memor Ecclesia pati tolerare.

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟ-ΜΕΝΗ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ἐν τῷ ἐκπλύσει τῆς ἁγίας Ἁπτῖδος.

ORDO FIERI SOLITUS MAGNA FERIA quinta in ablutione sanctæ mensæ.

Μετὰ τὸ ψάλλειν τὸ ναὶ βοήσωμεν. Καταρχεται ὁ ἀρχιμανδρίτης Πατριάρχης φέρων τὸ μισατικὸν, ἤγουν τὸ ἐξαπτέριγον. Καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ δεξιοῦ, καὶ γίνεται ἐκπλυσις τῆς ἁγίας Ἁπτῖδος, οὕτως. Ἵσταται ὁ Πατριάρχης ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Ἁπτῖδος, ἐξέρ-

Euchol.

Altaria sexta & septima Odia. Sanctissimus Patriarcha in Metatorium, id est Sacristiam, vel juxta Dionysiorum sedem descendit. Et e dextra parte, ad altare procedit & ablutio sanctæ mensæ perficitur, hoc pacto. Stante coram sancta mensa Patriarcha, Chartophylax egre-

dicitur simul cum Commentariensi, & facto suggestione, praecedentibus eos Notariis, Metropolitisque & Archiepiscopos parant. Qui ad altare Casulis ornati ingrediuntur. Et salutato Patriarcha, stant in sacrae mensae circuitu, & cum illis, Presbyteri & Diaconi. Incenso vero primum sanctam mensam suffumigat Patriarcha, & eam signat. Deinde tacitus dicit Orationem denudandi altaris, in hunc modum.

Domine Deus noster, qui vivifica tua morte mortem interemisti, & nos a peccati passionibus exemisti: ipse nunc salutaris tui sepulchri figuram nos circumstantes, & cordis affectum debito ministerio consecrantes, secundum multitudinem miserationum tuarum suscipe, & mysticae tuae coenae convivas assumere, & caelestis regni, bonorumque omnium beatitudinis & gloriae immortalis participes nos efficere digneare. Quoniam a te est fons vitae, & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre: & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in saecula saeculorum.

Et dicto, Amen. *Sanctam mensam denudat, manum ei praebentibus Metropolitis Archiepiscopis, Presbyteris, & Diaconis: Et cum devotione Psalmum quinquagesimum tenuisse canentibus, videlicet:* Miserere mei Deus. *Deinde Psalmum vigesimum quintum recitant.* Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. *Tum Psalmum octogesimum tertium.* Quam dilecta tabernacula tua, Domine. *Quibus expletis: Profert sacrista, spongias & discos, Testacea vulgo dictos sive catinos. Et abstergitur sancta mensa. Mox promit Chartularius Urceolum, Caldarium communiter vocatum, & ait.* Benedic Domine. *Et aquam ferventem sanctae mensae infundit. Distribuuntur autem a Patriarcha Metropolitis, & Archiepiscopis & Presbyteris mappulae lineae, quibus sanctam mensam perfricant. Tandemque spongias impertitur illdem. Et aquam refrictam infundit. Illi autem spongiis eam detergunt. Tum vero velamen, ad cornum dictum, altari apponunt. Et alia deinceps operimenta, Patriarcha hanc Orationem faciente.*

O clemens & misericors Deus, qui ineffabili tua bonitate, ad sancti & illibati altaris tui ministerium inutilitatem nostram assumpsisti: Ipse quoque nunc in multitudine misericordiarum tuarum in nos respice, & nostrum inutile obsequium a nobis circa sanctam tuam mensam cum timore & tremore astantibus praestitum, tibi acceptum fieri concede, & per sanctam in ea illibatam ablutionem ab omni carnis & spiritus inquinitate nos emunda, a sordidis peccatis sensus omnes nostros perpurga, & tremendo divinoque sacrificio vivifici sanguinis & corporis tui, (immortalitatis nobis comparandae gratia in sepulchro depositi, & cum gloria die tertia resurgentis, & sanctissimum sepulchrum tuum, tamquam inexhaustum vitae & incorruptionis fontem nobis efficientis) sine labe & macula, nos assistere largire, in eo hanc que morte devicta, &

χεται ὁ χαρτοφύλαξ. ἅμα τῷ ὑπομνηματογράφῳ τῷ Ἱερομνήμονι. 5 6 Προοδευόντων αὐτοῖς τῶν νοταρίων, καὶ καλοῦσι τοὺς μητροπολίτας, καὶ Ἀρχιεπισκόπους. Καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον, μετὰ φελωνίων. Καὶ προσκυνοῦντες τὸν Πατριάρχην, ἵστανται κύκλῳ τῆς ἁγίας τραπέζης. Σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι. Θυμιᾷ δὲ πρῶτον ὁ Πατριάρχης τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ σφραγίζει. Εἶθ' οὕτω λέγει καθ' ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν ταύτην τῆς ἀπαμφιάσεως.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ ζωοποιῷ σου θανάτῳ τὸν θάνατον νεκρώσας, καὶ ἡμᾶς τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλάξας· αὐτὸς καὶ νῦν κυκλοῦντας ἡμᾶς τὸ σωτήριον τάφου σου τύπον, καὶ διὰ τῆς ὀφειλομένης ἱερᾶς ὑπηρεσίας τὸν πόθον ἀφοσιουμένους, πρόσδεξαι κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ τοῦ μυστικοῦ δείπνου κοινωνοὺς λαβεῖν καταξίωσον, καὶ μετόχους τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ἀξίωσον, καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσεως, καὶ τῆς ἀθανάτου δόξης. Ὅτι παρὰ σοὶ ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τό, ἀμήν. Ἀπαμφιάζει τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Συλλαμβανομένων αὐτῷ καὶ τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ Ἀρχιεπισκόπων, πρεσβυτέρων τε, καὶ διακόνων. Ψαλλόντων ἐν συντριβῇ ἀπαιτῶς τὸν ν'. ἤγουν τό, Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Εἶτα λέγεται τὸν κε' ψαλμόν. Κρῖνόν με Κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην. Εἶτα ψαλμὸς πγ'. Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου Κύριε. Ὧν δὴ ψαλμῶν λεγομένων· Κομίζει ὁ σκευοφύλαξ 7 μύστας 7 καὶ σπόγγους, καὶ δισκάρια τὰ κοινῶς λεγόμενα τέστα, ὁ λέγεται λεκάνη, καὶ ἀποσπογγίζεται ἡ ἁγία τράπεζα. Ἔπειτα φέρει ὁ Χαρτουλάριος 8 ὀρκιόλιον, 8 τὸ κοινῶς λεγόμενον, Θερμάριον, καὶ λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα, καὶ ἐπιχέει τοῦτο τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Ἐπιδίδονται δὲ παρὰ τοῦ Πατριάρχου, τοῖς Μητροπολίταις, καὶ Ἀρχιεπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις. 9 Ἐγχείρια λινᾶ, 9 καὶ μετ' αὐτῶν τρίβουσι τὴν ἁγίαν τράπεζαν. εἶτα δίδωσι τοὺς σπόγγους. Ἐπιχέουσι τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ῥοδόσταγμα. Καὶ μετὰ τὸ ἀποσπογγίσαι ἐκμάσσουσιν αὐτήν. εἶτα τιθέασι 10 τὸ μετὰ σάρκα. Καὶ μετὰ τοῦτο 11 ἐνδυταῖς ἐνδύουσι, 10 11 ποιοῦντος τοῦ Πατριάρχου τὴν εὐχὴν ταύτην.

Ὁ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων Θεός, ὁ δι' ἄφατον ἀγαθότητα πρὸς λειτουργίαν τοῦ παναγίου καὶ ἀχράντου σου θυσιαστηρίου, τὴν ἡμῶν ἀχρειότητα προσλαβόμενος. αὐτὸς καὶ νῦν ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς, ἐν τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ καταξίωσον δεκτὴν γενέσθαι τὴν διακονίαν ἡμῶν τῶν ἀχρείων, ἣν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ σου τραπέζῃ ἐπιτελοῦμεν ἡμεῖς μετὰ φόβου καὶ τρόμου παρεστῶτες αὐτῇ πλύσεως, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἀνακάθαρον ἡμῶν πάσας τὰς αἰσθήσεις τῆς ῥυπαρᾶς ἁμαρτίας, καὶ παραστῆναι ἡμᾶς ἀμώμους καὶ ἀσπίλους τῇ φρικτῇ καὶ θείᾳ ἱερουργίᾳ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος καὶ τοῦ σώματός σου ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἀφθαρσίας ἐν τάφῳ κατατεθέντος, καὶ μετὰ δόξης ἀναστάντος τριημέρου, καὶ πηγὴν ἀνεκλείπτου ζωῆς καὶ ἀφθαρσίας τὸν πανάγιον τάφον ἡμῖν ἀποδείξαντος. ἐν αὐτῷ γὰρ τοῦ θανάτου καταργηθέντος, καὶ τοῦ κέντρου αὐτοῦ τῆς ἁμαρτίας ἐξαρθέντος ἀπὸ τῆς θείας ἐξουσίας καὶ δυνάμεως συνεζωοποιήθημεν, καὶ συνανέστημέν σοι, δοξάζοντές σε τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ σωτηρία, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἔπειτα θυμιᾷ κύκλῳ τὴν ἁγίαν τράπεζαν,

12 Καὶ σφραγίζει 12 μετὰ πλειῶν. Καὶ οὕτω μεθί-
13 σταται καὶ 13 διανέμει τοὺς σπόγγους τῷ λαῷ. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους, κατέρχεται
14 15 14 διὰ τοῦ δεξιοῦ ἐμβόλου εἰς τὸν νάρθηκα. 15 Καὶ τῶν βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων, ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν μεγάλων πυλῶν, τετραπόδιον, μετὰ ἐνδυτῆς. Ἄνωθεν δὲ τοῦ τετραποδίου τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν μανουάλια. Εἶτα θυμιᾷ καὶ σφραγίζει ὁ Πατριάρχης μετὰ πλειῶν. Αὐτὰ δὲ πλεῖα πήγνυνται εἰς τὰ μανουάλια, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἀρχιδιάκονος. Εὐλόγησον δέσποτα. Καὶ ὁ Πατριάρχης. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἄρχεται τὸ ἑσπερινόν, καὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Νιπτῆρος.

peccato ejus stimulo deleto, divina tua potestate & virtute, convivificati sumus & consurreximus, te resurrectionis nostrae primitias, pro nobis crucifixum, mortuum, & resurgentem glorificantes. Tu es enim Deus noster, & resurrectio, & salus, & tibi gloriam rependimus: cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in saecula saeculorum.

Postmodum sanctam mensam per circuitum thurificat Pontifex, & cereis pinnatis signat. Atque ita inde se transfert, & spongias in populum distribuit. Rursumque dextra parte egressus, Ambulacro sive fornice Ecclesiae dextro in vestibulum se transfert: Et portis Regiis clausis, e regione portae majoris mensa tapete, seu mappa aperta statuitur: Et supra mensam, Sanctum Evangelium locatur: atque hinc & inde candelabra. Deinde thus adolet, & cereis crucis signum exprimit Patriarcha. Hujusmodi vero cerei sive pinnae candelabris infiguntur. Tum vero Archidiaconus dicit. Benedic Domine. *Subjungit Patriarcha.* Benedictum regnum Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen. *Mox incipiunt Vesperae, & Lavipedii officium.*

VARIÆ LECTIONES.

a. Τάξις γινομένη.) Praeter Cryptoferratense Bessarionis M.S. nullum aliud a me visum, praesens Officium exhibet: titulus autem in eo hujusmodi est: Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ. Εὐχὴ γινομένη εἰς τὸ ἀπαμφιάσαι τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Hunc absque medio sequitur Oratio. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῷ ζωοποιῷ σου. Mox: εὐχὴ μετὰ τὴν ἔκπλυσιν. Ὁ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων Θεός, &c. Ut supra.

IN ORDINEM MAGNA FERIA QUINTA OBSERVARI solitum in lotione sanctae mensae. Notae.

1 Εἰς τὸ ἐκπλῦσαι τὴν ἁγίαν τράπεζαν.) Coenobiorum religiosae societatis, & sacri quilibet Ecclesiarum conventus, altaris lavandi consuetudinem antiquissimam credit Ecclesia, & Christi Domini si non verbo, exemplo saltem institutam, qui dum letho proximus viventium templorum, id est discipulorum pedes abluit, reciprocam pedes abluendi, simulque Altaria, templaque inanima lustrandi, formam exhibuit. Haec fuit mens S. Eligii Noviomensis Episcopi homil. 8 de Coena Domini, ante mille & centum circiter annos, antiquam altarium emundationem ad discipulorum lotionem a Christo susceptam revocantes: *Et propter humilitatis*, inquit, *formam commendandam, eo die pedes eorum lavit: & hinc est quod eodem die altaria, templique parietes, & vasa purificantur.* Ubi observo voces (*hinc est*, &c.) exemplar deductum a forma primigenia, tamquam rivum a fonte, referre: quibus consonat Isidorus ejusdem fere tempestatis scriptor, lib. 1. de Offic. Eccl. cap. 28. qui post laudatam Christi in Apostolorum pedibus lavandis humilitatem, subdit. *Hinc est*, ait, *quod eodem die altaria, templique parietes, & pavimenta lavantur, vasaque purificantur, quae sunt Domino consecrata.* quasi prima lotio, alterius esset origo; propterea que una alteri, conjuncta est in Ecclesia: unde & Graeci πλυνομένης τῆς ἁγίας τραπέζης ἐκκλησίας, in calce Officii, confestim hujus praecipuae initium dant ἀκολουθίας τοῦ νιπτῆρος, id est, *Officii lotionis pedum.*

2. Τεσσάρων.) Tertium & sextum Canticum Canonis in Matutinis cantari, hicque tertiam inter & sextam horam repetendum in Ecclesia, ?? est.

3. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατριάρχης.) Crescit cum tempore, *Euchol.* si non personarum, saltem nominum dignitas & amplitudo: unde & Metropolitas prius ὑπερτίμους vocare contentos, ... postmodum Graeci nuncuparunt; & Patriarcham ἁγιώτατον olim dictum, nunc παναγιώτατον, vocare non sunt veriti. Sic nominibus Αὐγούστου, σεβαστοῦ, ... contemptis; Alexius Comnenus, ait Zonaras in ejus vita, prodigiosam appellationem πανυπερσέβαστον, culmen omne honoris transcendentem adinvenit.

4. Ἐν τῷ μητατωρίῳ.) Alia edita μητατορίῳ legunt, quod antea Cedrenus μιτατώριον, vel ut alii volunt, μητατώριον, scripsit; & Florentius a Costa, μητατώριον, apud quem, sicut & Meursium haec vox, Palatii Patriarchalis *aulam* recipiendis peregrinis ἀπὸ ... ἀρχιερέων, vel salutatoribus admittendis destinatam significat, sicut in Synodi 6. Act. 11. μητάτον, sive ut alia lectio habet μονάτον, *hospitium* vel *domum* monasterio annexam: eamdem vero ut διακονικὸν synonymam & διακονικόν, sensu ubique usurpandam, censent alii; quasi μητατώριον, a voce Latina Mutatorium, apud Graecos derivatum fuerit. Litteris percelebri, & ex affectu mihi notissimo Leoni Allatio Graeco, lectio μητατώριον retinenda judicatur, quasi Mensatorium sit; locus nimirum ad Australe latus altaris, in quo Mensa panem & cibos aliis Cantoribus & Ecclesiae ministerio nonnumquam nimis laborioso peractis exhibet. Allatii mentem plurimum juvat Codinus in Orig. CP. de S. Sophiae aedificio a Justiniano Imp. extructo scribens ... τὰ Μιτατώρια (sic enim legit ille) ... *Condidit & quaecumque Altario proxima, ut ibi saepe cum aulicis suis maneret, & cibum sumeret*, eoque loci, vitandae turbae oppi-

mentis gratia, aditum ad sacrum Tribunal facilem hic reperit Patriarcha. Mihi certe verba Euchologii attentius examinanti, nec tamen Allatii sententiam respuenti dicta vox sonat hic idem quod *διακονικὸν*, *Sacristiam*, aut conjunctum omnino locum: nam & dextrum altaris locum tenet, & ab eo ad sacrum Tribunal, sicut e Diaconico, non longa & impedita est via. Ibidem illud assignat Cedrenus in vita Leonis, Basilii Macedonis filii: qui cum a Nicolao Patriarcha ob quartam uxorem ductam (tales enim nuptias ut incontinentiæ prolem, & illegitimas repudiant Græci, de quibus Arcudius lib. 7. de Sacram.) communione fidelium ejectus esset: *καὶ ταύτης τῆς αἰτίας ὁ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι κωλύσας διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἀπήρχετο εἰς τὸ μιτατώριον. Ob hoc factum, Patriarcha illi introitu templi interdicente, per dextram templi partem* (alam intellige) *in Mitatorium ire cogebatur.* Ibidem etiam orationi vacabat, & sacris mysteriis utcumque intererat: *ὁ βασιλεὺς δημοσίᾳ προελθὼν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μιτατωρίῳ εἰσελθὼν ἐν ᾧ ηὔχετο τότε. Imperator publico comitatu stipatus in magnum templum ingressus, in Mitatorium, ubi precabatur, se contulit.*

5 *Ὁ χαρτοφύλαξ ἅμα τῷ σακελλαρίῳ, καὶ τῷ ἱερομνήμονι.*) Hi tres præ aliis, Scriniorum videlicet præfectus a Commentariis, sive Commentariensis, & a Memoria, sive Suggestor sacer, Metropolitas & Archiepiscopos, ordine quemque suo advocant, & præcedentibus Notariis (quorum etiam in Ordine Romano mentio est cereos ferre) lumen e cereis gestantibus, sigillatim unumquemque deducunt, & juxta Patriarcham a dextra lævaque collocant. Prioribus namque duobus ex officio (Chartophylaci nimirum quia ejus est, *ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων προσφέρειν τὸν χειροτονούμενον, in Episcoporum ordinationibus Ordinandum quemque Patriarchæ præsentare*; ideoque ut archiviorum Patriarchalium custos, uniuscujusque tempus & ordinem memoria tenet; Commentariensis vero qui *καθεζόμενος ἐν τοῖς ψήφοις ἐκτίθεται, ubi suffragia habent Episcopi*, inquit M. S. Allatianum, *locum etiam tenet*, & *Χαρτοφύλακος ὑπουργός ἐστι*, *Subminister ejus est*, ait Balsamon Meditat. de Chartophylace lib. 7. Juris Græcoromani, nonnihil in locis assignandis Scriniorum præfectum juvare potest) antiquitatem, dignitatem, & ordinem Pontifici cuique debitam indicare, incumbit. Hieromnemon porro illis comes additur, ut qui in eorum medio vicinus Patriarchæ, preces cunctas recitandas suggerere teneatur; est enim, *ὁ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν κατέχων τῷ Ἀρχιερεῖ*, *ut retro Pontificem preces recitandas provideat.*

6 *Προσδέχονται αὐτοὺς τῷ σιγνετείῳ.*) Reciproco jure, sicut prius a Græcis Romani, ita plures voces, a Latinis mutuati sunt Græci. Et licet in scribendo compendiis utens, ut brevibus paucisque figuris magnam verborum & sententiarum copiam comprehendat, atque Græcis *σημειογράφος*, ac Latinis *Notarius* diceretur: placuit tamen servata vocis apud utrosque similitudine, ut linguarum ignaro dubium tolleretur, sensum etiam apud utrosque ejusdem vocis esse. E Lectorum vero collegio solebant Episcop. Notarios & Scribas deligere, vel pueris litteras & Notas edocendis magistros præficere: unde & cum Lectorum gradu, gestandorum etiam in Ecclesia cereorum onus susciperent (duos enim cereos quos tenent duo Notarii in lib. Sacra. D. Gregorii in Sabbati sancti officio legimus) atque insuper cum Scriniorum præfecto, Commentariensi, & Hieromnemoni, in scribendo subserviant, notasque & ordinem Pontificum non ignotum habeant, nil mirum si eis advocandis & deducendis, cereos deferentes, viam sternere, & præire describantur.

7 *Μύστρον.*) Spongiarum usum alibi manifestavimus in Liturgicis: eum presertim videtur indicasse Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Ephes. *ὥσπερ γὰρ σπόγγῳ ἀποσμήχομεν τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἐν καθαρᾷ ἐκκλησίᾳ πάντα ἀποτεθῇ; ἵνα μηδεὶς σπίλος μηδὲ ῥυτίς. Tamquam Spongia lavemus Ecclesiam ut in munda Ecclesia cuncta proponantur; ut nulla sit macula, nulla ruga.* Spongias autem & Discos ex officio profert *ὁ σκευοφύλαξ*, utpote *σκευῶν* & *κειμηλίων*, *vasorum & supellectilis* cunctæ custos.

8 *Ὁ Χαρτουλάριος.*) Chartularium idem Romæ gessisse officium, ac Constantinopoli Chartophylaca, conjicio ex Joanne Diacono in vita D. Gregorii lib. 2. cap. 55. ubi Castorium Diaconum, & Chartularium dicit, qui fuit Chartophylax: & deinde altam & sublimem officii dignitatem arguit apud Joannem eumdem lib. 1. cap. 45. vox eadem Chartularius, in sæcularium statu, *Maurentium* enim *Chartularium magnificum & Dominum* vocat; qualis est Græcorum Chartophylax sive in Palatio Regio, sive in Patriarchali; cum tamen Chartularius illi tantum subserviat, & laborem cum eo dividat: ut testatur Balsamon Medit. nuper memorato: *ὥσπερ ἔχει ὁ Χαρτοφύλαξ χαρτουλαρίους τοὺς συμμετέχοντας αὐτῷ τοῦ κόπου. Quot habeat Scriniorum præfectus Chartularios laboris consortes, non est tempus dicere.* Quia vero in Ecclesia Græca sunt ex illo Deputatorum numero, qui ignem in altari provident, & *τὸ ζέον Calidum* in liturgia præparant, hic propterea *φωτισμάτων*, a Latino *Decalo*, vel melius Græce *θερμάριος*, ὁ ἐπὶ τῷ ζέοντι ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ.

9 *Ἐγχείριον.*) Germanus in Mystagogia: *ἀποσμήχειν τὰς χεῖρας λέγεται* dicit esse *ἐγχείριον*. *Mappulam altarium tergendis manibus* aptam, *καὶ ἀντίτυπον εἶναι τοῦ ἀπονιψαμένου τὰς χεῖρας καὶ τοῦ Πιλάτου λέγοντος ἀθῷος εἰμι*, *typum refert* (Pilati) *manus abstergentis, dicentisque: innocens ego sum.*

10 *Τὸ κατὰ σάρκα.*) Indusium primum sive Interula ad carnem induta, *κατὰ σάρκα* est, & metaphorice *prima mappa, altaris tobalea*. Meursium propterea corriges in voce *ἐνδυτὴ* *ἀντιμίνσιον* primo sanctæ mensæ substerni asserentem, ante *κατὰ σάρκα*: hoc enim præ cunctis Antimensiis interius esse dignoscitur. Et si velis cunctam indumentorum Græci altaris supellectilem ordine contemplari, verba mentemque Thessalonicensis Antistitis, consules in Liturgica expositione superius fol. 181. & 182.

11 *Ἐνδυτή.*) Typicum Sabæ *τὴν ἐνδυτὴν* in feminino legit sicut & alia vetustiora edita: utrobique tamen *ξενίζεται*, Mantile sive mappam altaris majorem sonat.

a *Μετὰ τενίων.*) Ita ignotus est, hoc in loco, vocis hujus sensus, ut in eo proferendo etiam ipsi Græci, vel alii doctiores viri, facile hallucinari sint. Error quorumdam qui *fusum vel pannum* interpretati sunt, ex se patet: quid enim cum fuso, sacris commune? aut quid sibi altaris obsignatio cum pannis mystice portenderet? & quamvis non minus Græci quam Itali quibusdam in locis pannos quosdam longiores, & in suprema parte crispatos, e candelabris suspensos, ornatus gratia in Ecclesia gestent, de quibus posset commihi intelligi, quod infra subditur *ἀπὸ τὰ τενία τὰ κρεμάμενα τοῖς μανουαλίοις*, *figuntur in candelabris τενία*: quia tamen nova esset & inusitata benedictio hic insinuata si pannis a Pontifice perficiatur *σφραγίζει μετὰ τενίων signat altare cum pennis*, nulla penitus ratione memoranda est. Vero recteque multo similius, omni litterarum genere excultus Leo Allatius, relictis Suidæ & Stephano significationibus aliis, asserit *τενία* hic indicare *duos cereos*, quorum unum *δικήριον* aliud *τρικήριον* a Græcis nuncupatur, quibus inter sacros ritus Pontifex sæpius utitur, illisque accensis frequentius populo benedicit, *σφραγίζει*; sacramque ideo mensam jam lotam & abstersam Patriarcha obsignat, *μετὰ τενίων cum cereis Pontificalibus*, & recte inferius *τενία* hæc, *κήρινα ἐν τοῖς μανουαλίοις* intelligatur. Biceps autem & triceps cerei *τενία*, quasi *Pinnata* vocantur, quasi *Pinnarum* more gerant ramos acutos; vel cum *τενία* antiquis *ἄδραχτος fusum* sonet, eorum singuli quique rami speciem quamdam fusi exhibeant. Figuram eorum habes fol. 100. Ceterum

illis obsignat Pontifex: cujus mentem & institutionem 185. reperies.

13 *Ἀνιέρου τοὺς σπόγγους.*) Velut *ἅγιον ἔλαιον* sive *ἅγιον*, de quo supra fol. 27. Spongias mensam sacram abstergentes in benedictionem populo dividit Patriarcha, ut quæ ex attactu ad altare, sanctitatem virtutemque divinam contraxisse credantur.

14 *Κατέρχονται εἰς τὸν νάρθηκα.*) Ut inibi nulla mora interposita, *νιπτῆρα Lotionis pedum*, officium aggrediatur.

15 *Διὰ τοῦ δεξιοῦ ἐμβόλου.*) Pluribus dictionis hujus sensibus relictis nihil hic aliud sonare putandum est, præter porticum sive tectum ambulacrum, quo magna Ecclesia, nulli adhærens ædificio ambitur, & ad tutandos ab imbre, luto, & aliis injuriis illuc se recipientes, commodum ambulacris spatium præbet, atque ad muros exterioris Ecclesiæ, tessellato opere variisque coloribus sacræ totius historiæ devotum simul & jucundum exhibet spectaculum. Illo, ceu via commodiori, plebe nimirum totum hac die templum opplente & se supra modum comprimente, ab altari jam abluto, & parte templi superiore, ad inferiorem Narthecem videlicet, quo Lavipedii ritus instat peragendus, digreditur Patriarcha. Hujusce *δεξιοῦ ἐμβόλου*, mentionem facit Synodus septima: aliorum Codinus in Originibus CP. *ἐκάλυψαν τὰς καμάρας τῶν ἐμβόλων τῶν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Xystorum sive ambulacrorum ex utraque parte erectorum fornices operuerunt.* Erant præterea variis per urbem locis & foris extructi Emboli, de quibus Nicetas & Cedrenus occasione data meminerunt.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΗΣ ΤΑ ΑΜΦΙΑ *διεφθάρησαν.*

Περὶ δὲ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἧς τὰ ἄμφια διεφθάρησαν παλαιωθέντα, Ἀπέρχεται ὁ Ἀρχιερεύς, καὶ ἐνδύεται πᾶσαν τὴν στολὴν αὐτοῦ, συνόντων αὐτῷ καὶ τοῦ κλήρου πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων. Καὶ πρῶτον θυμιᾷ σταυροειδῶς. Εἶτα περισυνάγει ὁμοῦ συνόντων αὐτῷ καὶ τῶν ὑπηρετῶν τὰ ἐπικείμενα τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, εἴτε παλαιὰ ἄμφια, εἴτε κονιορτόν, καὶ βάλλουσι ταῦτα ἐν ἀγγείοις καινοῖς. Καὶ λοιπὸν γίνεται, ἥ τε ἔκπλυσις καὶ ἡ ἀμφίασις, κατὰ τὸν τύπον τὸν γινόμενον κατὰ τὴν μεγάλην πέμπτην ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ Πατριάρχου, ὡς τις καὶ ἀνωτέρω ἐγράφη, λεγομένων καὶ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ψαλμῶν ὡς ἐκεῖ διείληπται. Γίνεται δὲ λειτουργία κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως.

DE SACRA MENSA CUJUS PALLÆ COMputruerunt.

Circa sacram mensam cujus pallæ præ vetustate computruerunt ita agendum est. Advenit Pontifex, & omnem sacrum induitur ornatum, assistentibus illi e Clero, Presbyteris & Diaconis: Et primo in modum crucis, thus adolet. Deinde concernat in unum coadjuvantibus eum ministris, cuncta in sacra mensa reposita, sive Pallas, sive etiam pulverem: Et in vasa nova, illa conjiciunt. Et de reliquo, ablutio, & vestitum, seu pallarum impositio, celebratur, juxta ritum in magna Ecclesia, a Patriarcha, magna Feria quinta observandum: qui & superius scriptus est. Dictis etiam Orationibus & Psalmis quæ ibi annotantur, a Pontifice vero eodem die Missa ibidem celebratur.

a
a ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
b
b ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ *μύρου.*

1 2 1 Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ε΄. 2 Ἀντὶ τοῦ χερουβικοῦ, λέγομεν. 3 Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ,
3 Ἐρχομένων τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ τῆς προθέσεως ἐπὶ τὴν μέσην τράπεζαν. 4 Βαστάζοντος τοῦ Πρωτοπρέως,
4 5 6 5 τὸ μύρον μετὰ τοῦ ἀλαβάστρου 6 κεκαλυμμένον μετὰ τοῦ διακοκαλύμματος ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων μυστηρίων. Καὶ ἐφεπομένων ὑπὸ τῶν Διακόνων ἔνθεν κἀκεῖθεν. Βασταζόντων 7 ῥιπίδια ζυγὰς ζ΄.
7 8 8 προηγουμένου καὶ δομεστίκου καὶ τῶν Διακόνων μετὰ λαμπάδων. Καὶ ὅτε ἔλθωσιν ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, τὰ μὲν δύο ῥιπίδια, εἰσέρχονται μετὰ τοῦ ἱερέως. Τὰ δὲ

SANCTI UNGUENTI Officium.

Sancta & magna Feria quinta, Hymni Cherubici vice dicimus: Cœnæ tuæ mysticæ. *Cum videlicet a Propositionis mensa ad medium altare mysteria sacra deportantur. Defert autem Archipresbyter, (sacra mysteria præcedens) Unguentum in Alabastro, tectis velo tectum: Subsequentibus vero hinc & inde Diaconis, Flabellorum paria septem deferentibus, præcedentibus autem Domestico, & Diaconis aliis, cum cereis accensis; & ad sacras fores cunctis advenientibus: Duo quidem Flabella pro more te-*

cepto, intus sanctum Tribunal penetrant: Altè vero, & sacris foribus usque ad Altare, stant hinc & inde combinata. Archipresbyter autem Unguentum deferens, Patriarchæ præstolatur, ad sacras fores. Et occurrenti Patriarchæ, recipit ab eo Alabastrum, & in sacræ mensæ finibus latere, infra ejusdem calicem deponit: atque ita de reliquis sanctis. Ingredientibus suo ordine. Mox Diaconi in Ambone stant, exclamat. Orationem nostram complemus. Postquam vero Patriarcha dixerit: Et concede nobis una ore. Et etenim misericordiæ magni Dei. Diaconus quidem in Ambone stat facitus. Patriarcha vero confessis sacræ unctionis exemplibus, sanctum Unguentum detegit, & in illud signat; subjiciens secreto Orationem hujusmodi.

Domine misericordiarum, & Pater luminum, a quo omnis omne bonum & donum omne perfectum provenit, præbe etiam nobis indignis gratiam, in ministerium magni hujus & vivifici mysterii, quam Moysi fideli tuo famulo, & Samueli sereo tuo, & sanctis reis Apostolis elargitos es, & in Unguentum hoc Sanctissimum Spiritum tuum emitte. Fac illud regale Unguentum, spirituale Unguentum, vitæ præsidium, animarum & corporum sanctificativum, oleum exultationis, quod in lege quidem præcessit, effulsit autem in novo Testamento: quo Reges, Pontifices, Prophetas, & omnes ab eis deinceps & subsequentibus Episcopis & Presbyteris per iteratæ nativitatis lavacrum, usque hodie regeneratos unxerunt. Ita, Domine Deus omnipotens, fac illud adventu Sancti & adorandi tui Spiritus esse incorruptionis indimentum, signaculum perfectivum, lavacro tuo insuentis divinam ram, & unigeniti Filii tui, & Sancti Spiritus appellationem imprimens, ut per sanctam hanc obsignationem germani, familares, cives, servi, & ancillæ, anima corporeque sanctificati, ab omni nequitia alieni, omni peccato exempti, illibatæ gloriæ tuæ, ceu vestimenti amicta coram te a sanctis Angelis & Archangelis, & ab omni cælesti virtute agnoscantur, malignis autem & impuris dæmonibus formidandi appareant: ut sint acquisitus & peculiaris populus, Regale Sacerdotium, gens sancta, & illibato hoc mysterio signati, Christum in cordibus suis, in habitaculum suum, Dei & Patris, in Spiritu Sancto ferant. Quia sanctus es, Deus noster, & in Sanctis requiescis: & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde Pontifex ait, Pax omnibus.
Diaconus.
Capita vestra Domino inclinate.
Subjungit Orationem Patriarchæ.

Tibi omnium Deo & regi, cordis cervicem gratias agentes inclinavimus, eo quod nos dignos divinorum istorum mysteriorum fieri ministros voluisti: misericordiam tuam idcirco prædicamus: quam abunde super nos effudisti, & ut sanctificationem

ἄθλα ζώλκειν ἔσωχας ἵνας τῆς ἁγίας τραπέζης ἀπὸ τῶν ἁγίων θυρῶν 9 ὅθεν καταθεσ. Ὁ δὲ Πρωτοιερεὺς 9
κρατῶν τὸ μύρον χωρίζεται τὸν Πατριάρχην. Πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, μετὰ τὸ μύρον. Καὶ ἐρχόμενος ὁ Πατριάρχης λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀλάβαστρον, καὶ τίθησιν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, 10
καταθεὶς 11 τὸ δεξιὸν πτερύγιον. Καὶ ἅπας εἰσέρχεται 11
12 ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἁγίας: εἶθ' ἅπας ὁ ἐν τῇ ἀμβωνι 12
Διάκονος λέγει 13 Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ. Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀρχιερέα. Καὶ δὸς ἡμῖν ἑνὶ 13
στόματι. 14 Καὶ ἔχει τὰ ἑλίγ τῶ μεγάλω Θεῶ: 14
15 Ὁ μὲν ἐν τῇ ἄμβωνι Διάκονος, ἑστὼς ἀνωθεν, 15
Ὁ δὲ Πατριάρχης, ἀναβαίνει ἐν τῇ τῆς ἁγίας τραπέζης κρηπίδι, 16 ἀποκεκαλύζει τὸ ἅγιον μύρον 17 καὶ 16 17
σφραγίζει αὐτὸ γ'. ἐπιλέγων μυστικῶς ταῦτα.

Κύριε τῶν ἐλέους, καὶ πατὴρ τῶν φώτων, παρ' οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον δίδοται· παράσχου ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις χάριν εἰς τὴν διακονίαν τῶ μεγάλου σου ἱερατεύματος, ὡς ἔδωκας Μωσεῖ τῷ πίστῳ σου θεράποντι, καὶ τῷ ἁγίῳ σου Σαμουὴλ, καὶ τοῖς ἁγίοις σου Ἀποστόλοις, καὶ καταπέμψαι τὸ παράκλητόν σου Πνεῦμα τὸ ἅγιον. ποίησον αὐτὸ χρῖσμα βασιλικὸν, χρῖσμα ἀρχιερατικὸν, ζωῆς φυλακτήριον, ἀγιασμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, τὸ προβλύσαν μὲν ἐκ τόμου· ἐπιλάμψαι δὲ ἐν καρδίᾳ θύρᾳ· ὅτι 18 ἐν ἐκείνῃ ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιε 18
ρεῖς, 19 Προφῆται, καὶ πάντες οἱ διὰ λουτρῦ παλιγγενεσίας ὑπ' αὐτῶ καθεξῆς ἐπισκοπὴν καὶ ποιμενάρχησαν ἀναχριόμενοι ἅγιοι τῆς κτίσεως. Ναὶ δέσποτα Θεὲ παντοκράτωρ, ἀποδέξαι αὐτὸ τῇ ἐπιφοιτήσει τῆ ἁγίᾳ καὶ προσκτίσεται σε Πνεύματος ἁγίου ἀφθαρσίας, ὑποφραγίδα 20 πλουσίου, ἐκτυφλοῦσαν πᾶς τὸ 20
Θεῖον ἐκ δεξιῶν δεχομένης 21 Θεότης συνομιλεῖ- 21
ας, καὶ τὸ μυροπνεῖον

Cryptoferratense M. S. Bessarionis sic habet.

Oratio in confectione Unguenti magnæ feriæ quintæ componendi.

INdulsit ad sacram mensam sanctis dona, Unguenti quoque alabastrum ab Architectone offertur, & juxta discum in parte sinistra collocatur. Et post exclamationem. Et erunt misericordiæ; nondum facta portarum reseratione, sed & Diacono, qui stat in Ambone silentium tenente, Archidiacono vero in sacraria dicente. Attendamus. Crepidinem altaris Pontifex conscendit: mox Unguento ter consignato digreditur, & inclinatus incipit.

Εὐλογὶ ἐπὶ ποιήσει μύρου γινομένου τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ.

ΕΙσαγομένων τῶν ἁγίων δώρων ἐν τῇ Θείᾳ τραπέζῃ εἰσάγεται ὑπό τε ἀρχιερέως τὸ ἀλάβαστρον τὸ μύρου, καὶ τίθεται πλησίον τοῦ δίσκου ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει· καὶ μὴ τὸ ἐκφωνήσωσι τὸ, καὶ ἔσται τὰ ἐλέη· μὴ γινομένης πω τῆς τῶν πυλῶν ἀνοίξεως, ἀλλὰ ἔτι ἐν τῷ ἁγίῳ διακόνου στιχοῦντος, τὸ ἀρχιδιακόνου ἐν τῷ ἱερατείῳ λέγοντος, Πρόχωμεν. ἀπέρχεται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν χρισιν, καὶ σφραγίσας τρεῖς τὸ μύρον, καπέρχεται· ὁ καὶ νόμιμος ἄρχεται.

Domine misericordiæ, & Pater, &c. Tibi omnium Domino, &c.

Tum vero signum dat Diacono in Ambone stanti dicendi: & portis reserratis adimplet Pontifex sanctæ oblationis refidium.

Κύριε τῶν ἐλέους καὶ πατήρ. Ut supra.

Σοὶ τῷ Θεῷ τῶν ὅλων. Ut supra.

Καὶ τότε δίδωσι καιρὸν τῷ ἀμβωνι εἰπεῖν· καὶ γένεται τῶν πυλῶν ἀνοιξις, καὶ προσκαταπλησι ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ ἱερώμμα τῆς Θείας ἀφοσιωμένης.

M. S. ipsum quo Patriarcha modernus utitur, cujus fragmentum a Georgio Coresio Chiensi accepi, ita legit.

IN magnæ feriæ quintæ missa, cum sanctorum donorum peragendus est ingressus, fieri Unguenti a duobus Presbyterorum primis accipit, & Dominicum sanguinem præcedit, & circumquaque procedunt Diaconi cum Flabellis: capita Flabellorum hujusmodi talipacto ad invicem composita tenentes ut velli formam adimpleant: atque ita in Tribunal inducitur, & cum sacris donis in sacra mensa, a Patriarcha deponitur. Cum hague Diaconus dixerit. Attendamus: & exclamaverit Patriarcha: Sancta sanctis, Moschus, Balsami oleum, & Ambar aqua rosacea proba in quodam vase ad hoc disposita bene diluta Patriarchæ traduntur; illaque accepta infundit in vas, movetque & confusis Cochleari commiscet ad invicem. Deinde duas orationes recitat: & post orationes exclamat. Tu enim adorandus es, & tibi gloriam referimus. Et dicto, Amen, sanctum Unguentum signat, sabanoque vase discedit, & sanctum Unguentum in eo contentum, in alia disposita vasa infundit, atque ita perficiuntur & confectantur cuncta præter ipsum Nardi vas.

Τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, ὅτε μέλλουσι λειτουργίαν ἀρχέσθαι, ἀλλάσσει ὁ ἀρχιερεὺς τὸ ἑ κλῆρε, καὶ ἔρχονται ἔνδον καὶ μύρον κεῖται· καὶ λέγει τὰς δεήσεις. βασάζεται δὲ παρὰ τὸ σκεδαφύλακος σκεπαστρίου παρὰ ἁγίας ἀναφορᾶς· τίθεται δὲ ἐν δεξιᾷ τῆς ἁγίας ζωπέζης. ὁ δὲ Ἱερεὺς ἐπᾴρεται ἅπας. Εἰρήνη πᾶσι. τῷ Κυρίῳ δηδώμεν. Εὐχή.

Ο ἑ

Allatianum M. S. ritum eumdem describit, hoc pacto.

MAgna feria quinta, cum missa incipienda est, efficit sui Clericalis Pontifex vestimenta mutat, & convenium cunctis, ubi repositum est opus (Unguenti.) Et Pontifex dicit orationes: a vasorum autem custode ad sanctam oblationum cellam defertur: & supra sanctum mensam in dextra parte deponitur. Sacerdos vero precatur hoc pacto. Pax omnibus: Dominum precemur.

Ο τῆς ἡμετέρας φύσεως Κύριος ὁ λυτρωτής, ὁ ἄφρων καὶ καθαίρων τὰ κόσμου τὰς ἁμαρτίας, ὁ ἀρνίον καὶ λογικὸς ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, Δέσποτα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῷ ἱερῷ ὑπερῴῳ τυπικὸν πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν σου τελέσας, καὶ παπαπαύσας· τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ σωσόμενον πάσχα μυσαγωγήσας ἐκουσίως, καὶ ὡρὸς τὸν Θεοπάτορα ἀπιδραμὼν ἐις Θυσίαν σεαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὡσαύτως γάρ, καὶ τὰς ἰδίας σαρκὸς καὶ τὸ κοσμορύπτε αἵματος τοὺς σοὺς μαθητὰς ἀποχρίσας, καὶ τοῦτο δηλώσας μέχρι τῆς ἐπελεύσεως μοῦ ἐπιτάξας, ὁ τὸν ἐν τῇ χιβωτῷ Νῶε περιστερὰν ἐξαποστείλας, κάρφος ἐλαίας φέρουσαν ἐπὶ τὰ γήϊνα κατακλυσθέντα καὶ σύμβολον σωτηρίας τε τῆς ἀπὸ τὰ κατακλυσμοῦ, καὶ τοῦ χάριτος μυστηρίου δι' ἑτέρων σφραγισθέντος, ὁ ἐν τῇς ἐλαίας τὸν κλάδον εἰς ἀπολύτρωσιν τῷ ἁγίων μυστηρίων χορηγήσας, ὁ δι' αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν ὕδατι Προθέματος ἀγίου πληρώσας, καὶ τῆς ἐν χάρισι τελείων· αὐτὸς θλάσσον καὶ τοῦτο μύρον, ἁγίασον αὐτὸ τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐπιφοίτησε τὸ ἁγίου Πνεύματος· ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρῖσμα εὐφροσύνης, ἔνδυσιν δικαιοσύνης, ἀναπαστήριον ψυχῆς καὶ σώματος, πᾶσης ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, εἰς ἀπαλλαγὴν παντὸς πνεύματος πονηροῦ καὶ ἀντικειμένου, εἰς ἐδραίωσιν τῶν ἐν αὐτῷ εἰς δόξαν σὸν, καὶ τὸ μετρυσθέντος σε Υἱοῦ, καὶ τὸ ἁγίου Πνεύματος τοῦ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ πάλιν λέγει. Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Κυρίῳ δηδώμεν.

Ο Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος, ὁ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως ὑμνούμενος, ὁ τῆς σοφίας πηγὴ καὶ τῆς ἀγαθότητος ἄβυσσος, τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἀπεριόριστον πέλαγος· Αὐτὸς φιλόδωρε Δέσποτα, ὁ τῷ αἰδίων καὶ δημιουργὸς Θεὸς, ὁ ἐδὼν ἐνῶν ἐφικτὸν καταλαβέσθαι· ἐπίβλεψον, καὶ εἰσάκουσον ἡμῶν τῶν δούλων σε, καὶ ἐκτένομεν καὶ παρακαλοῦμεν καὶ δέομεθα, κατάπεμψον τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα καὶ ἁγίασον τὸ μύρον τοῦτο, καὶ ποίησον αὐτὸ μύρον ἀγαλλιάσεως πνεύματος ἁγίου, μύρον εὐφροσύνης, χρῖσμα ἁγιασμοῦ, ἔνδυμα βασιλικὸν, θώρακα δυνάμεως, πᾶσης ἐναντίας ἐνεργείας ἀποτρόπαιον· σφραγὶς ἀναπαύσεως, ἐγκαλλώπισμα καρδίας, εὐφροσύνη πνεύματος· ὡς οἱ φωστῆρες τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκλάμποντες, οὕτω καὶ οἱ φωστῆρες τὸ ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἐπιγνώσεως σου λάμψαντες ἀξίωσον ἡμᾶς καταδέχεσθαι εἰς τὰς αἰωνίους σου σκηνάς· καὶ δίδωμι τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· χάρητι ἡμῖν οἱ πιστοὶ καὶ εὐλογητοὶ δοῦλοι σου, μετὰ τῶν εὐλογητῶν σου, σὺν τῷ παναγίῳ. Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, βασάζεται παρὰ τὸ σκεδοφύλακος, καὶ τίθεται ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· ἐστᾶτα ἄρχεται ἡ λειτουργία· μέχρις ὅτε εἰσέρχεται τὰς ψάλλας τὸ ἀπολυτίκιον καὶ τὸ κοντάκιον. καὶ μετὰ τοῦτο ὡς τῷ ἀρχόντων ἔρχεται τὰς ὠφελείας (τετραφωδίας ἔρχεται· ἤδη ἐτελειώθης.) καὶ μετὰ τοῦ ἀμφιεῖαν, κεῖται τὸ μύρον ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· λέγει ὁ Διάκονος· τὸ Κυρίου δεηθῶμεν· καὶ ὁ Ἀρχιερεύς· ὅτι ἅγιος, καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ ψάλλεται, ὁ τεσσάρακις ὕμνος· ὁ Λυσόλος· καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· ὅτε δὲ μέλλουσι εἰσοδεύειν, ἔ ψάλλεν ἑ χερουβικὸν ὕμνον· βασάζει καὶ ὁ σκεδοφύλαξ τὸ ἅγιον μύρον· καὶ εἰσοδεύει μετὰ τῶν ἁγίων δώρων.

Oratio.

Humanæ nostræ naturæ redemptor & Domine, qui tollis & purgas mundi peccata, Agnus Dei calestis & rationalis Dominator Christe Deus noster, qui typico Paschate in sacro cœnaculo cum discipulis celebrato & explicito, vero autem & animabus salutari Paicha sacro rite instituto, ex impetu quo Deus immolandus erat, in hostiam Deo & Patri te ipsum obtulisti, propriaque carne prælibata, & mundum liberaturo sanguine discipulis propinato, ad adventum usque tuum Sacramentum hoc celebrari præcepisti, qui columbam olivæ ramum in reconciliationem & salutis Symbolum in ore ferentem in arca emisisti, ut per illam gratiæ mysterium præsignificares, qui olivæ ramum in laudem mysteriorum consummationem impeditasti, qui per illum Spiritu sancto antiquos in lege repletti, & eos qui sub gratia sunt, perfectis: ipse Unguentum illud benedic, & virtute, & operatione, & adventu sancti Spiritus sanctifica: ut omnibus ex eo ungendis incorruptionis indicio, justitiæ armatura, spiritus & animæ renovatio, omnis diabolici conatus expiatio, & mysterium liberatio fiat, in laudem tuam, & unigeniti Filii tui, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Et respondet.* Amen. Pax omnibus.

Dominum precemur.

Deus magnus & excelsus, qui ab omni creatura adoraris, sapientiæ fons, & bonitatis abyssus, humanum clementiæ pelagus: ipse benigne Domine sacrorum & mirabilium Deus, quem nullus contemplans potest comprehendere: respice & examina nos servos tuos, te rogamus, supplicamus, & precamur: Sanctum Spiritum tuum mitte, & Unguentum hoc sanctifica: hac illud Unguentum excitationis Spiritus sancti, regenerationis Unguentum, sanctitatis unctionem, regium indumentum fortitudinis thoracem, omnis diabolici insultus propulsionem, signaculum insidiis liberum, cordis alacritatem, lætitiam sempiternam: ut ex eo cuncti sicut luminaria cœli splendore præfulgentes, non habentes ogam aut maculam, in æterna requie suscipiamur, & superna accipiant vocationem. Gratia & miserationibus, & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo. *Et respondet,* Amen, *a vasorum custode defertur, & in sancta mensa deponitur: & missa incipit, quæque dimissorum & Breviculum a custoribus dicatur. Post hæc Clericorum præpositum unus acclamationem incipit* (coronatum es opus, jam perfectum es) *& post acclamationem, mouente in sancta mensa Unguento, dicit Diaconus.* Dominum precemur. *Et Pontifex.* Quia sanctus es Deus noster. *Et cantatur Tre sanctus hymnus. Apostolus & Evangelium. Cum vero peracti sunt lectiones & Cherubicum hymnum cantaturi, portas vasorum custos sanctum Unguentum, & cum sanctis donis procedit.*

b Τοῦ ἁγίου μύρου.) Alia edita inferunt. καὶ μετὰτου·

c Ἐπὶ ἐχρισμα ἐμοῦ σε.) Alia edita legunt· ὁ ἐπὶ ἐχρίσμασι ἐμοῦ σε τῷ ἀληθείᾳ, Πρόχωμεν, καὶ Βασιλεὺ· ὁ ἐπὶ τοῦ ἐχρισμα τοῦ ἁγίου σε Ἀποστόλου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου &c.

d Τὸν ἀέρα, ἀμήν.) Alia edita· ἀλλὰ, ἀμήν.

IN OFFICIUM SANCTI UNGUENTI.
Notæ.

1 Τὴν ἁγίαν μεγάλην πέμπτην.) Sancta & magna feria quinta, qua, *ut multiplicibus mysteriis honestata* juxta auctorem de unctione Chrismatis divinæ sanctitatis abundantius in Ecclesia homines sunt participes, sanctum etiam, & præ cunctis magnum Unguentum communi utriusque Orientalis & Occidentalis partis consentu confecratur. Quem quidem usum quamvis nullo nisi dubio Fabiani testimonio fultus, Apostolicum vocet Searet in q. pr. 3. p. D. Thom. vim nimiam facere Concilii primi Toletani Can. 20. verbis non est negandus: dum *Chrisma omni tempore Episcopo fieri concessum* hac feria quinta solemnodo confecrandum, ex illis verbis non minus, quam ex Concil. Meldensi cap. 46. colligere se posse confidit.

2 Ἀνὰ Χερουβικὸν.) Χερουβικὸν *Cum in Offertorio majori canitur*, ut videre est in liturgia Chrysostomi fol. 58. unde patet inter missarum solemnia in utraque Ecclesia confici sacrum Chrisma. Sanctiores quippe & augustiores Ecclesiæ ritus, divini illius sacrificii sanctitate perficiuntur, & eam in se traducere gaudent; ac innuit Augustinus a Pamelio citatus in Liturgicis. Sanctum autem Chrisma lecto Evangelio, & Offertorii tempore ad consecrationem obtinendam delatum, videtur innuisse Dionys. li. 4. de Eccles. Hierar. videlicet cum ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἱερουργικῶν τῶν τὸ ἱερὸν μύρον ἐπιτελούντων, ἢ τῶν ἁγιασμάτων ἐφαπτομένων. *Præcedente Pontificis circuitu templum ordinibus redolente professu & circuitu* (quasi diceret ἐν πομπῇ, qua & templum circumire, & thus adolere soliti sunt Græci) & *Psalmorum sacra recitatione* (quæ sub Ecclesiæ primordiis communiores erant preces) & *divinorum verborum lectione*, (dum nempe legitur Evangelium) ἤδη τοῦ μύρου ἱερόν ἐκφέρον πάλιν, &c. *tunc Unguentum Pontifex suscipit*, &c. Et quamvis Allatianum Euchologium Chrismatem de qua loquimur Consecrationem prima facie videatur ante missam describere, advertendum nihilominus ritum quemcunque ibi dispositum ad consecrationem ipsam nullatenus pertinere, sed tantum ut ipsi præambulam, ad ampliorem sanctificationem suo tempore obtinendam præmitti, quod & ex cæremoniarum & Orationum diversitate manifestatur abunde, & ex ultimis ibidem exaratis verbis, καὶ ἀφοσιοῦσθε μετὰ θεῖον ἅγιον, conjicio deferendum Chrisma in Introitu cum sanctis donis, ut nimirum juxta cæteram Euchologiorum ordinem confessim peracto Offertorio consecretur. De pari procedendi more, diverso licet missæ tempore Pontificale Romanum loquitur, ubi de Chrismatis consecratione.

3 Τὸ Δόξα ἐν τοῖς ὑψίστοις.) Hymnus hic, in *aliis* liturgiis Postcommunionis locum obtinens, exigente mysterii repræsentandi celebritate, hac die sub liturgiæ principio canitur: cujus institutori auctorem fuisse Imperatorem refert Cedrenus in ejus vita, ἵνα τότε ἀναστὰς τὸ ἁγιασθὲν τῆς μεγάλης πέμπτης, ἤγουν τὸ ἅγιον μύρον. *Sub eo feria quinta magna cum caput surrexit*: τὸ δόξα ἐν ὑψίστοις utpote cujus verba mysterio tali die peracto congruentissima sint.

Ἐκφώνησις ἁγίου μυροῦς.) Ordine descripto in liturgicis fol. 59. & 113. quo sit secundum Dionysii verba, ἱερουργοῦ ὑπὲρ τοῦ τῆς ἱερᾶς ὁσμῆς προκειμένου, *Pontificis circa totum templum intentis referre processio*.

4 Βικάριος τὸ σκευοφόριον.) Archypresbyter Unguenti sacri vasculum in Ingressu magno ante Diaconum patrem sanctum deferentem, portat: tum amplioris illi honoris deferendi gratia (Protopapas enim ille inter omnes Ingressium celebrantes præeminet:) rem etiam quia Unguenti illius dies hodie ad Græcos Sacerdotes, annuentibus Episcopis; transiit. Hæc, & cuncta hactenus præmissa tectius multo, profundiusque videatur explicasse Symeon Thessalonicensis: τὸ ἁγίου μύρου ἐπιφοίτησιν, ἐπεὶ γὰρ ἐπιτελεῖται τὸ μύρον ἐν τῷ ἁγιαστηρίῳ ἐκεῖσε ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης ἀπὸ τῶν ἁγίων δώρων ἐπιφοιτᾷ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἐν τῷ ἁγίῳ μύρῳ, ἢ τῷ ἀκολούθῳ τοῦ Διακόνου Μαρίνου. καὶ διὰ τοῦτο ἐκφωνεῖται ἐκεῖ παρὰ τοῦ ἱερέως, ἐν τῷ ἁγιασθῆναι τὸ μύρον, ἀντὶ τοῦ ἐπιφοιτῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπὶ τὸ μύρον

etiam Francorum reges, non minus a Chrismate quam religione CHRISTIANISSIMI, sacro Gallicusque dato signore olei ejus Chrismatis vices & effectum in Clodovæi baptismate olim adepto, usque in hodiernum diem inaugurantur; de quo Francorum annales, & Surius in S. Remigii vita.

10 Τελουσῶν σφραγίδα.) Sic Eusebius lib. 3. cap. 17. vocat Confirmationem τέλειον φυλακτήριον, σφραγῖδα Regiæ perfectamque custodiam, & Dominici signillum. Vasa enim perfectæ, sigillo notant artifices; & res domini custodiendæ, domini signatur annulo. Proprereaque Ambrosius lib. 3. de Sacram. cap. 2. sequitur, inquit, spirituale signaculum, quia post fontem sequitur ut perfectio fiat: quando ad invocationem Sacerdotis, Spiritus sanctus infunditur, quod Cyprianus epist. ad Jubajanum, signaculo Domini consummari, scripsit.

21 Τῶν θείων ὑποκειμένων.) Ut à Chrismate, Christi, juxta Damascenum lib. 4. de fide cap. 10. Sic Virtus Domini, apud Cyprianum epistolæ lib. 1. Christiani denique, jam ab Evangelicæ religionis incunabulis, & χριστόνυμοι θεοὶ, dicimur. Imo & ante Chrismatis signationem, nullum Christiani nomen nos unquam meruisse asserit Cyrilli catechi. 3. καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ κεκλήμεθα Χριστιανοὶ διὰ τοῦτο, καθότι δι' ἐπιθέσεως τοῦ ἁγιάσματος, ἡ πάντων: ὡς γὰρ τοῦ ἐπιπεφυκότος ἴσως τοῖς ἵπποις τοῖς γνησίοις, καλοῦσι ἔφιππον ἀδιάφορον τοῦτο ἐπιτεθειμένου τοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἁγιάσματος τοῦ ἐπιτεθέντος καὶ ἐνεργοῦντος, Χριστιανοὶ καλούμεθα: propterea quod Christi Chrismatis dono accepto, merito appellamini Christiani: verum efficientes appellationem ipsa regeneratione: autecenim quam hæc gratia vobis donata fuerat, non eratis proprie digne nomine, sed pergentes eo usque progressi estis, ut efficeremini Christiani.

22 Οἰκείαν ἡ πρόσταξις, βεβαιοῦσα &c.) ἐπίρρωσις & σφραγὶς scripsi; ἐπίρρωσις infra dicitur Confirmatio: ut ἐπιρρώσασθε est, γενναῖοι ἔστε, domesticos dignoscendos reddit: ut ἐπίρρωσις, epistolæ civitatis notarii, tabulas distinguit: ut σφραγὶς notæ, Solonis & tabellæ, Divini dominii subditos, manifestat. Sic servos litteratos, & notis insitis insignes, dixit Plinius. lib. 18. cap. 3. & Romanos genera, signatam ære subjectis populis discrevit, Virgilius lib. 6. Æneid. nullaque gens, tribus, aut familia est, quæ non signo sibi proprio nobilitatis decus & gloriam non aucupetur: Torquati a torque hostili detracto, equites Romani ab Annulo, Franci a florum principe, Lilio, &c.

23 Χρισθέντων καὶ ἁγιασθέντων.) Detectum hucusque Unguentum in consecrationem cruce sustulit: σταυρὸς γὰρ τελείου τὸ μύρον δέχεται, ἓν οἷς καταπαύσεται τὸ ἁγίασμα, ἕως ἂν ἀπὸ τούτου τελεσθῇ, ἢ ἀρίστου τοῦ τυχόντος ἐπιτελεσθῇ: Consecrationem Unguentum jam accipit, inquit, Thessalonicensis, neque tunc operetur illud esse oportet: sed clare & aperte, & sine medio tristari.

25 Ὅτε μέλλων ἐξέρχεσθαι τὰ ὕδατα.) Communionis populo impertiendæ gratia.

25 Ἀκροποδιτὰ καὶ φευκτὰ.) Non lationis & loci, sed agitationis trepidationisque motu, emicare. Flabella sunt intelligenda; dum modo dextris, modo sinistris alis, Unguento, sacro incumbere velle, videntur: cujus motionis rationem exprimit Dionysius de Eccl. Hier. cap. 4. ubi humanam festinaturam vehat ἐκθέσεις, πάθος, τοῦ πνεύματος fragrantem contemplatur; & circumstipantia Seraphim στόματα ἀσταμάτητα καὶ τοῦ θείου ἀκενώτου ζωῆς ἀκενώτως ἀναζέοντες, nomen effluenta ex ignifcente & effervescente circa divinam & perpetuo pulsu agitatam vitam animo: propterea quæ ἀκαταπαύστοις ἔχουσι δυνάμεσι τὴν ἀκατάπαυστον ἀγάπην ἐκδιδάσκουσι ἀκαταπαύστους, excitantes possidere virtutes, & quæ Unguentum illud ad fidelium diffusionem, & efficaciæ morum adorum communicationem promovent.

26 Τὸ πέρατον.) Nuspiam aut Νείλου, ut infra referemus e MS. Patriarchico, ἐγχεῖν τοῦ ὕδατος αὐτῷ τοῦ ἁγιάσματος ἐν ἱερουργικῇ χρείᾳ. Vas quod non consecratur, (id est quod prophanum semper manet) sed medicatur: ἵνα ἐπιτύχωσι ἐφεστῶτος id est quo solent uti medici: & in hoc Nardio Vasculum aliud. faci Chrismatis utpote sanctum, reconditur: quamvis non inficias iverim, ipsum Unguenti materiem nendum consecratam, πρὸ in sequentibus vocari, consecratam autem ἡγιασμένον.

MATERIA VERO SACRI UNGUENTI est hujusmodi.

IN matulas olei duodecim, & vini unciæ sexaginta, quot necessariæ sunt ut cum oleo exequentur: ita tamen ut semper olei subsident vinum, ne oleum exundet. Immitte, Hesperici, (sive cassi) libras duas: ligni balsami, libras tres: albæ spinæ, (sive juncti aromatici) V libras duas: piperis, libras quinque: myrrhæ, libras quinque: styracis, libram unam: piperis longi, libras duas: cassiæ lignææ, (sive ligni malabathri,) libras tres: foliorum Indicorum, libras tres: fructus balsami, libras duas: spicæ, libras quinque: gramorum iridis, libras tres: saliunca, libram unam: cassiæ nigræ, libras duas: carophyllorum, libras tres: seminis foris marini, libras duas: cinnamomi, libras sex: asari, libras duas: masteris, libram unam: terebinthi, libras sex: portii, libras sex: gladioli unguentariorum, libras duas: majoranæ, libram unam: laudani, libras quinque: thuris, libras quinque: flachbes, libram unam: zingiberi, libras quatuor: zedoariæ, libras duas: folia peregrina & ex quidem, calami aromatici, libras duas: inulæ, libras duas: antholeobolæ, libram unam: iridis, libras duas: baselli libram unam: egallochi, libram unam: opobalsami, quantum uberias concesserit: in quo & moschi testa pars uncias mille sex debet. Et hæc quidem de Unguento nostro.

Fiscum vero Unguentum quod Mes-

Θεῷ καθιερωθεὶς ἐπὶ τοῦ διὰ τοῦ ἁγίου Ἀρχιερέως χρίειν ἐν τῇ ἐρήμῳ: περὶ ἀρωμάτων τῆς ἁγιωτάτης μύρου: ὡς μύρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὸν πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών. Ἐπιτρεῖ σωματοειδεστέρων ἐξ εἰδῶν πικρῶν, σμύρνης, αὐθους κινναμώμου, ἀδύσμης ἕρπυλλος, κάλαμος, ἀγάλλοχα. πιστικὸν ξύλον τὸ μυρίνης. ὅτι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἑπτὰ ἀρωμάτων τοῦτο ἐστιν ἐργάζεσθαι τὸ ἔλαιον, χωρὶς μόνου τοῦ Μωσέως μυρεψοῦ ἓν ἐξ ἑπτὰ ξύλα. τὸ ἄγαλλοχον, ἀγγεῖον ὑάλινον ἔχον ἄνωθεν λαβὴν πεταλοειδῆ. ἐξ ὃ καὶ βύκιον ἐνταῦθα λέγεται.

fex, a Deo jussus, propter Pontificum & Sacerdotum unctionem compositus, de quo David, ut reor, ait: sicut Unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron; quod e quatuor speciebus constitutum erat: myrrha, flore cinnamomi, bene olente iride, & bene olente calamo, & c. Fidele dicitur, & Mysticum: eo quod illi cæteros artifices præfecit; nec sine mysterio Moses solus illud instituit. Alabastrum vero, vas vitreum est, sine ansa ulla fictum: quod & Ampulla, vel Baucalium, nuncupatur.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἅδι ἐκ τούτων ἔχει κύτος.) Species earumdas Sanctum Unguentum componentes M. S. cuncta diverse modo ab editis exemplaribus recensent., simulque varium illud decoquendi morem enunciant.; sigillatim ideo eorum unumquodque inspiciendum.

Barberinum itaque breviusceteris, componendum & decoquendum Chrismа edocet, hoc pacto.

1 Εἰς μαλάξας τὰ ἔλαια, ι κυπρίου, λί-
2 3 τρας μίαν. β ἴριος, λίτρας μίαν. γ βράσβε, λί-
4 τρας μίαν. δ σπανλαδου λίτρας μίαν. χρὴ ὅταν πάντα κοπῇ καὶ λειωθῇ, ὡς ἐπὶ ψιχίων μέτριον, ἐν ὑποβρυχίῳ ἡμέρας δύο, εἶτα καταβιβρώσκειν ὑδατος ἐπὶ ἡμέρας δύο, εἶτα ἐκθλίβειν ἕως τοῦ ἀποστῆναι τὸ ἔλαιον, εἶτα ἐκθλίβειν ἐν ἄλλῃ τῇ ἡμέρᾳ.

5 Ἡ δὲ ἴρις δυτέρα ἐκθλίβεται, λίτραι μιαι. ζ ξυλο-
6 7 καρπάλλου ἐγγίας ὀπτὸ. η μυροβάλανον, ἐγγίας ἓξ
8 9 κοπτοῦ, ἐγγίας ἓξ. ιο κασίαν, ἐγγίας ἓξ.
10 11 ια τερμινθίνου. ἐγγίας δύο. ιβ σμύρναν, ἐγγίου μίαν. βάλσαμον καλόν, ἐγγίας δύο. ταῦτα ὁμοίως πάντα ἀπόβρεχε ἐν ἡμέραις ἕξ τοῖς περιλοιποῖς, πλὴν σμύρνης, καὶ τοῦ βαλσάμου. ταῦτα δὲ τριημερεύεται.

Ortographia hic, verborumque ingenua proprietas omissa est: & ne correctio transcripti fidelitatem violaret, barbaras potius quam emendatas dictiones, edere maluimus: quod & præstamus in sequenti transsumpto, ex Euchologio Constantinopolitano, compositionis Chrismalis & decoctionis ejusdem totam seriem accuratius describente. Si quæ vero ibi occurrunt ignotæ voces, in sequentibus notis illustrantur.

De magni Unguenti compositione in magna Ecclesia Constantinopolitana.

Περὶ τῆς τοῦ μεγάλου μύρου κατασκευῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν τοῖς τοῦ μεγάλου πανδέκτου συμπέγεται τὰ εἴδη, ἃ ἀπὸ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τῆς βαΐων παρατίθεται ἡ ἀσπάζεται. τῇ δὲ σαββάτῳ τὸ λειτουργικὸν τῆς Κυριακῆς τῶν βαΐων ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἐν ᾧ μέλλει ἐκφωνεῖσθαι τὸ μύρον, καὶ τὸ μεθ' ἑλαιον εἰσπορεύεται τὸ κατηχοῦσι καὶ τελεῖται, ὑποστρέφων ἀπὸ τῆς ὠδῆς εἰσπορεύεται εἰς τὸ ἕτερον κατηχοῦσι, ὅταν δέκα μόνα. ἐμβάλλεται δὲ καὶ τὸ βοτάνιον ταῦτα. μυροπώλης φύλλα, ἄμωμος, σινδρολίβανος, σαμψοῦχος, κόσκι, βαλσάμου, ἡ βράζιλ μετ' ὠμῶν. καὶ ὅταν γένηται ἑκατὸ ἡ βράσις ὑπὸ, ἐμβάλλεται ὁ οἶνος ἡ σακκαλίζεται, καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὸ μέγα κυκλάβιον ὅπου λέγεται εἶναι τὸ ἔλαιον.

Compositionem: quæque species infra quæ-
dam progressionem magni ea recipiuntur, & a
feria secunda Hebdomadis Palmarum incipiun-
tur. Et celebrari. Lazare vero Sabbato (cum
Lazari egitur Evangelium) ad præfinitum
in quo Unguentum excoquendum est locum,
Dominica Palmarum deportentur. Et oleum
quidem in vas infundatur, ne quantum sit ejus
pondus exploretur. Vini autem in olio cocto
quasi mensuræ decem. fervatur: immittuntur
vero & ex plantis sequentes. Myeri folia,
lauri, costi matami, masticis, cassi, bal-
sami, & cum illis decoquuntur. Cum vero
sufficiens fuerit per fervorem decoctio, immitti-
tur vinum, & colatur hoc: & tamquam ca-
cabo, ubi dictum est affe oleum ejiciuntur.

Magna porro festa secunda mane, a ministris sub cacabo præparantur sarmenta ignit conspiciendo ivonea; & Laudibus completis, tum Clericis & populo adunati Patriarcha.

Auspicatur ille a benedictione, & dicitur usque tertio: Sanctus Deus: & Sanctissima Trinitas: una cum, Pater noster & alii modulus propylus, & Ectenitulum: & sic dimissio.

His cantatis, cacabum in crucis modum sustumigat Patriarcha: mox cereo accenso arreptis sarmentis cacabo subjectis apponit ignem: atque ita tum ipse, tum populus omnis egreditur. Ministri vero ad hoc præfecti pyram quantum olea coquendo sufficiat, accendunt. Exequitur autem & alius cum vino & plantis cacabus: & tunc vinum modice, ita ait filiatim & fluxim in magnum cacabum adjicitur. Ita vero debet ardente circumpisi oleum, nequando decocto & evanescente reliquo humido, ipsum in cacabi fundo subsideat. Quinque siquidem digitis dicta liquori oleum semper supervenire necesse est. Excoquendum est vero festa secunda, tertia & quarta.

Quarta porro exquuntur hæ species. Thuris, ladani, mastichi, petrol, gummi: ac spirax in alto minori cacabo cum oleo præparatur, & simul mixta coquuntur & colantur: eumque liquor major cacabo infunditur. Deinde in eumdem majorem cacabum cætera species inferuntur, & studiose commiscentur: & fiunt simul usque ad tres & amplius horas. Incipiunt tandem ministri ad hoc deputati, & Unguentum e cacabo educunt, colamque illud, evanidumque, & ordinata ad suscipiendum illud vasa implent: deferuntque ad Patriarchæ domum; & in aliud vas non consecratum, sed ad medicinalem usum servatum. Mardumque tocatum effunditur. Implent quoque vas in quo Unguentum deportandum est: atque ita festa quarta magna elabitur.

Τῇ δὲ μεγάλῃ δευτέρᾳ τὸ πρωΐ ἐπιμαίζεται παρὰ τῷ ὑπηρετῶν, κατὰ τὰ κεκαβεῖα φρύγανα, ὡς ἀναλῶσι τὸ πῦρ ἐπὶ τούτοις· καὶ πληρωθέντος τοῦ ὄρθρου εἰσέρχεται ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης, μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ τοῦ λαοῦ.

Καὶ γίνεται ἀλληλουϊὰ παρ' αὐτοῦ, καὶ λέγεται, Ἅγιος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Πάτερ ἡμῶν, καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον τρίς, καὶ τὸ Δόξα πατρὶ, καὶ τὰ Στιχηρὰ τῆς ἡμέρας, καὶ τὸ κοντάκιον, καὶ ἀπόλυσις.

Τούτων δὲ ψαλλομένων Συμεὼν ὁ Πατριάρχης ταπεινῶς τὸ κακάβιον, ἐπὶ λαμβάνει λαμπάδα ἡμμένην, καὶ ἀπάρτει τὰ ὑποκαιόμενα τὰ κακάβια φρύγανα, καὶ αὖθις μὲν ὁ λαὸς ἀπέρχεται· οἱ δὲ εἰς τοῦτο τεταγμένοι ἀναπτύσσουσι πύρα ὅσα εἶναι ἀρκετὰ πρὸς ἕψησιν τοῦ ἐλαίου. βράζει δὲ καὶ τὸ ἕτερον κακάβιον μετὰ τοῦ οἴνου ἐκ τῆς βιτσίνης, καὶ τοῦτο ὀλίγος ἐισάγεται ὀλίγος, ἕλιγος, εἰς τὸ μέγα κακάβιον. σφύζεται δὲ συνεχῶς βλέπεσθαι τὸ ἔλαιον, μήποτε κενωθέντος τοῦ εἰσαγομένου ὑγροῦ, καταλθῇ εἰς τὸ πάτον τὸ κακάβιον τὸ ἔλαιον. σφύζεται δὲ τὸ ἔλαιον ἀεὶ ὑφίστασθαι ὑπάνω πέντε δακτύλων τὸ ὀλίγον. σφύζεται δὲ ἑψᾶσθαι δευτέρα, τρίτη, καὶ τετάρτη.

Τῇ δὲ πέμπτῃ τελεῖται τοῦτο· τὸ λίβανον ιγ τὸ λάδανον, τὸ μαστίχιον, ὁμοῦ ιδ πατίνης, καὶ ιε στύρακος 13 14 15
εἰσάγεται εἰς ἕτερον κακάβιον μικρὸν μετὰ ἐλαίου, καὶ προσβάλλωσι τοῦτο βράζονται, καὶ σκανδαλίζονται· καὶ εἰσάγεται τοῦτο ἐντὸς τοῦ μεγάλου κακαβίου. οὕτω εἰσάγονται καὶ τὰ ἕτερα εἴδη ἐντὸς τοῦ μεγάλου κακαβίου, καὶ κοσκινᾶς σωμπαρέστησι· καὶ ἕως ἄνω μέχρι τρίων ὧρῶν ἑψᾶται· ἐὰν μὴ πλέον. Εἶτα ἀρχόντια οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι, καὶ ἐκφέρουσι τὸ μύρον ἀπὸ τοῦ κακαβίου, καὶ σακελλίζουσι αὐτὸ, καὶ εἰσφέρουσι, καὶ πληροῦσι τὰ παρεμβεβλημένα ἀγγεῖα εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ κακαβίου. ἀναβιβάζονται δὲ καὶ εἰς Παῦλο ἀρχικὸν κελλίον· ἐὰν βάλλωσιν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, ὅπερ οὐ λαμβάζεται, ἀλλὰ τηρεῖται εἰς ἀσφάλειαν χρείας, ὅπερ οὐ μάζεται Νάρδος. Εἶτα ἐμπλήσασι καὶ τὸ κρατῆρα ἐν ᾧ μέλλει εἰσέρχεσθαι τὸ μύρον, καὶ ἔτω παρέχεται ἡ μεγάλη τετράς.

Post hæc conjunctum sequitur, confectionis Unguenti Officium a nobis supra positum fol. 346. Ex tandem subditur.

Species vero Unguentum componentes sunt istæ. Caryophyllæ, juncus aromaticus, Cynnamomum cynnamomi, flos, piper, piper longum, Indicum folium, water, Zinziber, herba Lusaria, flachyt, crocus, rotis martini major & minus semen, piper album, asarum, aloes lignum, mustatæ nuces, mastix, thus, ladanum, polites, styrax, masseboi, ambor, Balsami oleum, myrtus, laurus, majorana, ros marinus, costus, & Balsamum.

Ταῦτα δὲ τὰ μύρα εἰσὶ ταῦτα· ιϛ καρυόφυλλα, ιζ κοσκινάδη, ιη. κυπαίμωμον, ἄνθος ιζ ιη
κυναμώμου, ιθ πεπερι, μακροπέπερι, κ φύλλον ἰνδικὸν, κα μάκερ, κβ ζιγιτζίβερ, κγ γα ιθ κ κα κβ κγ
λακὰς, κδ σάγος, κρόκος, κε κάγχρυον μικρὸν καὶ κάγχρυον μέγα, κϛ λιβανωτὸς μικρὸς, κζ ἄσαρ, κδ κε
κη ξυλαλόη, κθ μοσχοκάρυα, λ μασίχη, λα βδέλλιον, λάδανον, πατίτης, στύραξ, μόσχος, λα ἄμπαρ βαλσαμέλαιον, μυρσίνη, δάφνη, σαμψύχον, δενδρολίβανον, κόστος, καὶ βάλσαμος.

Sequitur nunc ex Allatiano Euchologio M. S.

Ordo servandus ad faciendum & præparandum sanctum Unguentum.

Τάξις γινομένη εἰς τὸ ποιῆσαι καὶ κατασκευάσαι τὸ ἅγιον μύρον.

Hæc sunt concurrentia in portionem materiæ totius compositionis.

Ταῦτα εἰσὶ τὰ δάφνα τοῦ καπασκιτῆς.

Οἶνος τοῦ ἁδὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔμψιμα ἐμβάλεται, καὶ ὕδωρ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐλαίου· καὶ τοῦ πεπέμβάλεται τὸ ἔλαιον· καὶ ὅτι δεῖ ὑπαναβλύσει τοῦ κάρπου Μηρωμυρόφυλλα, 32 δενδρολίβανον, δαφνόφυλλα, 33 λάδανον, 34 ἀπάλαθος, ἐλαίου, ἴεως, 35 ἀσταλόχου, κασίας, βάλσαμον, ξυλοβάλσαμον, καρδαμώμου, χοίρου ἄνθος, καὶ ξύλον, ἀρτεμισίας χους, βόρυν, ξηρὰ καρυόφυλλα, καὶ τερίβινθον, ἃς λέγεται ναρδῶ.

Καὶ ἐν δευτέρᾳ ἔμψισις εἰς τοῦτο τὸ μισγόμενον κεῖται ἐπίπλεον, ἁπλῶς ἐπάσω, ὅρος τὸ ποσὸν τοῦ ἐλαίου, καὶ τοῦ ἐμβαλλομένου εἴδους.

Ἡ δὲ ἐμψίσεως τελεῖ ἀρχεται ἐν τῇ συμπληροῦσθαι τὴ πεμπτὴν τῇ ἑσπερῶν ἑβδομάδα, κατὰ τὸ τοῦ παρασκευὴν, καθ' ὃν εἰσάγεται ἡ τοῦ τιμίου ἄρους γενέσεως· ζῶσι μετὰ τὴ λειτουργίαν ἐνάτης τελεμένης.

Quædam hic deesse videntur.

Εἶτα ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦς παπύρους λαβὼν, καὶ τόπος ἐν ὕδατι ἐμβάλας. Εἶτα τὰ τεσσαρίσια τὰ τέμενα σαρὸν ἀπομαξάμενος, ἐκ τὸ μὲν ἀγίασμα σωμπαρέστησι ὡς τοῦ αὐγοῦ, ὡσαύτως καὶ οἱ πάπυροι, ἐ δοκιλύσεως γενομένης κάντες ἐν τρισὶ ἀναστάσεσι ἀπέρχονται.

Καὶ καθ' ἑσπέραν ἤδη σαββάτου καθ' ὃν ὁ λυχνικὸς ὕμνος τελεῖται, ἐπὶς ἐκκλησίας ἐκείνου σκαθοφύλαξ μὴ τὸ ὑπ' αὐτὸ χαρτοφυλάκιον καὶ οἱ χαρτοφύλακες, μετὰ

Vinum redolens, & equa pro olei quantitate in prima decoctione præmittitur: simulque oleum commiscetur. Atque ita camisum succedit oportet. Adhibe myrti folia, rorem marinum, lauri folia, ladanum, aspalathum, olenum irin, aristolochiam, cassiam, balsamum, balsami lignum, nardi flachyn, juncum aromaticum florem, ejus lignum, folia baccas vocantia, caryophylla fica, terebinthum nardum vocatum.

Et eadem hæc fuerint concocta, prout præfectus operis juxta quantitatem & qualitatem admixtarum spectatum judicaverit: deinde cum ignis extinguitur. Operi vero præfecto & cacabo educto iterum & secundo redolens vinum cum aqua tepida, simulque cum superius memoratis condimentis præcultum oleum immittitur: cui adjunguntur & species aliæ, in minuta segmenta pro operis quantitate succisæ. Piper, cynnamomum, cynnamomi lignum, cardamomum, gladiolum, piper longum, cubebæ, ulsum, zinziber siccum, asarum, cyperum caryophylla, nucem muscatam & in decoctionis fine styracem, petrolem & ladanum: & post alteram horam moschum partim, & aloes lignum apponunt.

Οἶνος τοῦ ἁδὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔμψιμα ἐμβάλεται, καὶ ὕδωρ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐλαίου· καὶ τοῦ πεπέμβάλεται τὸ ἔλαιον· καὶ ὅτι δεῖ ὑπαναβλύσει τοῦ κάρπου Μηρωμυρόφυλλα, 32 δενδρολίβανον, δαφνόφυλλα, 33 λάδανον, 34 ἀπάλαθος, ἐλαίου, ἴεως, 35 ἀσταλόχου, κασίας, βάλσαμον, ξυλοβάλσαμον, καρδαμώμου, χοίρου ἄνθος, καὶ ξύλον, ἀρτεμισίας χους, βόρυν, ξηρὰ καρυόφυλλα, καὶ τερίβινθον, ἃς λέγεται ναρδῶ.

Καὶ ἐν δευτέρᾳ ἔμψισις εἰς τοῦτο τὸ μισγόμενον κεῖται ἐπίπλεον, ἁπλῶς ἐπάσω, ὅρος τὸ ποσὸν τοῦ ἐλαίου, καὶ τοῦ ἐμβαλλομένου εἴδους.

Ἡ δὲ ἐμψίσεως τελεῖ ἀρχεται ἐν τῇ συμπληροῦσθαι τὴ πεμπτὴν τῇ ἑσπερῶν ἑβδομάδα, κατὰ τὸ τοῦ παρασκευὴν, καθ' ὃν εἰσάγεται ἡ τοῦ τιμίου ἄρους γενέσεως· ζῶσι μετὰ τὴ λειτουργίαν ἐνάτης τελεμένης.

Quædam hic deesse videntur.

Εἶτα ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦς παπύρους λαβὼν, καὶ τόπος ἐν ὕδατι ἐμβάλας. Εἶτα τὰ τεσσαρίσια τὰ τέμενα σαρὸν ἀπομαξάμενος, ἐκ τὸ μὲν ἀγίασμα σωμπαρέστησι ὡς τοῦ αὐγοῦ, ὡσαύτως καὶ οἱ πάπυροι, ἐ δοκιλύσεως γενομένης κάντες ἐν τρισὶ ἀναστάσεσι ἀπέρχονται.

Καὶ καθ' ἑσπέραν ἤδη σαββάτου καθ' ὃν ὁ λυχνικὸς ὕμνος τελεῖται, ἐπὶς ἐκκλησίας ἐκείνου σκαθοφύλαξ μὴ τὸ ὑπ' αὐτὸ χαρτοφυλάκιον καὶ οἱ χαρτοφύλακες, μετὰ

Operis tuo præfectum oportet vigilem esse, nec dormire, sed operis cuili attendere: atque ministros sedulos & sobrios opus incumbentes commonentes, superaque ebullitionis impetum oculos adhibentes præponere: ut igitur in cacabo bullitibus coopertis, nec amplius extante, somno supra modum offerant opus, eundemque eum præfecto consumat, & extinguatur. Ignis itaque ministros monere oportet, ut fornacum ostiola accensam frigida compescant & extinguant, & quando opus ipsum superavit & sedatum in cacabo signum, aqua tepida adjecta renudatur.

Secunda decoctio penes artificis judicium fiet, una verbo, pro quantitate olei, concurrentiumque & admixtorum specierum numero.

Decoctionis autem extremum incipit in fine quartæ jejuniorum hebdomadis, feria scilicet sexta quæ solet nonarandarum exaltatio celebrari: quare post missæ finem nona hora jam absolvitur. In Menæo videlicet.

Pontifex deinde papyros tres sumit, eisque aqua benedicta aspergit: mox ter sancta hymno decantato pretiosamentum in aquam immergit & edictum absterget: & aqua quidem benedicta in crystallum reservatur, simul & papyri, & dimissione facta cuncti ad propria sedes secedunt.

Sabbati autem Vespere, cum lucernarius terminatur hymnus, Ecclesiæ illius vasorum custos cum subjectis sibi Chartophylacibus, & Chartularis cum sabbatis pariter filii Vi-

gibus ad sodalium præsidium. Et stant cubitis erectis. Et benedictione præmissa a Sacerdote cui sexta conservandum hebdomada illa oblationem perficere incumbit, incipiunt hymnum ter sanctus, ut complendi operis: Aqua vero sancta a magno vasorum custode in vascula immittitur, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Præfati vero pappi a magno vasorum custode cathis veteris appositis succenduntur, & ab artifice præfecto immittuntur in pyxam, ad inflammandam ferum lignorum structam: & vasorum quidem custos digreditur, ministrosque suos Chartularios ibi dimittit, aliosque hujusmodi operis & artificii componendi & absolvendi experientiam nactos. Et ignis quidem ardet ab illa hora, usque ad primam noctis vigiliam, id est usque ad quartam horam. Mox extinguitur ministri cunctis ad somnum diversuris. In sanctibus autem profunda nocte celebrandis surgunt omnes divinos hymnos persoluturi: & opus illud totum die Dominica vertitur, adjuncta prima noctis vigilia: tum ad matutinum usque crepusculum quieti se componunt formæ nimirum penitus extinctæ.

Cista secundam vero diei horam, Nardum tepidum existentem adventui operis curatores transfudere, & in scaphium unguenti. Et tacito loto, unum aliud rursum infunditur, & aqua tepida adjicitur, prioribus videlicet ejectis. & in unum locum cum omni cassia materia, cistella. A nona autem hora ferias secundæ incipit decoctio fieri cum speciebus in alia secunda decoctione superius descriptis. Adjiciuntur autem cum Deo hujusmodi opus certa mediam noctem illucescentis feriæ tertiæ, & usque ad horam diei tertiam unctionum & inunctionum opus totum manet. Post prandium autem magnus vasorum Custos & Chartularii & quisquis eis sunt Viginti, cum ministris, gloriam Deo referendum hoc facto.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

Gratias tibi agimus Domine Deus omnipotens, æterne, & Domine Jesu Christe, unigenite, splendor Patris, & Spiritus a Patre procedens, & in Filio manens, qui omnia consummas & sanctificas, in tribus personis unitas, natura indivisas: quia opus illud ad finem nos deduxere fecisti, ad sanctificationem & gloriam fidelium Christianorum. Intercessionibus super omnes gloriosæ Deiparæ, immaterialium ministrorum tuorum, sanctorum & valde celebrium Apostolorum, & omnium sanctorum tuorum, qui a sæculo tibi placuerunt. *Populus.* Amen.

Et responso, Amen, Unguenti sancti artifex præcipuus in medium pyxidem sanctam & fomera vere tetram. Coronatum est opus, jam absolutum est. *Et populo idem rebente: dicit rursus artifex.* Peccibus super omnes sanctæ Deiparæ. *Populus.* Coronatum est opus, jam absolutum est. *Et exclamatione dimissoque facta, cunctis ad propria divertunt.*

Feria tandem quarta nardum e cucubo educunt, & in vasa sanctarum Juniperi aqua media infundunt: & usque ad magnam festam quintam custoditur.

τῷ ὑπ' αὐτῷ θεωρῷ, ἀπέρχονται ἐπὶ τὸ ἐμφυσητήριον, καὶ ῥίπτουσι τὸν φιλανθρακα τοῦτο. Καὶ εὐλογηθέντος παρὰ τοῦ ἐξ-ἔθους ἱερέως, ἔχοντος τὸν πρακτικὸν ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ, ἄρχονται τὸ τρισάγιον. καὶ ὅταν πληρώσωσι, τὸ μεγαλεῖον παρὰ τοῦ μεγάλου σκαφύλακος ἐμβάλλεται ἐν τῷ κανθάρῳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Οἱ δὲ τερμικαδάριοι κάπυρα ὑπὸ τοῦ μεγάλου σκαφύλακος ὑπαφιέντες ὑπὸ τῷ τῶν κηρῶν ὑπαπάντωσι· οἵ τινες ἐν τῇ καμίνῳ ἐμβάλλονται, παρὰ τοῦ μαΐστορος πίσσου ἔργου, εἰς ὑπαναψιν τῆς ἐκεισε ὕλης ἐκ-ξύλου ὕλης. ἐν ᾧ μεγασκαφύλαξ ὑποχωρεῖ· ἀφίστησι τοὺς χαρτολαΐους, καὶ τοὺς πύρας ἔχοντας ἕνεκα τοῦ πεῦσαι ἔργου ἀπωκάδης, καὶ τελεσίτους. Ἐν ὑπ' ἐνίσκης τῆς ὥρας ἅπαν μέχρι τῆς ὠρύτης φλακὸς τῆς κυπτῆς, ἤτοι πάρης ὥρας. ἐφ' ὅσον σβέννυται, ὡς μὴ ἀηδιάσῃ ἀπαίτων εἰς ὕπνον τριπορίων. Καὶ ἐν ὀρθρῳ βαθεῖ ἐγείρονται πάντες θείας ὑπομονῆς ἀπτελεσίας, καὶ ἐργάζεται μέχρι καὶ ὅλης ἡμέρας Κυριακῆς, ἤγουν τῆς πρώτης φυλακῆς τῆς κυπτῆς. εἶτα ἀναπαύσωμαι μέχρι ὥρας ὡς τῆς καμίνου πάσης σβεσθείσης.

Περὶ δὲ δευτέρων ὥρων τῆς ἡμέρας ἔρχονται οἱ τὸ ἔργον ἐπιμελούμενοι ἐκ μέσου τοῦ ὑπόρου χλιαρὸν ὄντος, καὶ ἐμβάλλειν αὐτὸν ἐν τῇ κάμῃ. Ἐν καινάδι ἀποπλύνεται, πάλιν τὸ δεύτερον· οὗτος κηρὸς ἐμβάλλεται, σὺν ὕδατι χλιαρῷ· ὡς τὸ πρότερον καυδέσης. Ἐν ᾧ βάτῳ τόπῳ ἐποχεῖται μετὰ τῆς ἀκαυτέρης ἐκείνης ὕλης, καὶ τῆς ἐμβύσσης ἀρχαίρης, ἀπὸ ὥρας ἑνάτης τῆς δευτέρας, μετὰ καὶ εἰδῶν τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ ἐμβύσσει προγραφέντων. τελεσποιεῖται δὲ τὸ πᾶσα σὺν Θεῷ μέχρι καὶ μεσονυκτίου τῆς τρίτης ἐπιφωσκούσης, καὶ μέχρι τοῦ ἔργου μέχρι καὶ ὥρας τέλους ἀπεξάγλυπτον. Ἐν μὴ τῷ ἄρτῳ, ὅτι μέγας σκαφύλαξ, καὶ οἱ χαρτολάριοι, καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν θεωροὶ μετὰ τύπαρτι δίδυμα ἀναπέμπουσι Θεῷ πολλά.

Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχαριστοῦμέν σοι Δέσποτα Θεὲ παντοκράτωρ ἀίδιε, καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, μονογενὲς, ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως σου, καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισας ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· ἐπιδημήσας τῇ ἰδίᾳ κτίσει, καὶ ἀναβὰς εἰς οὐρανοὺς, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός· καὶ ἐξαποστείλας τὸ ἅγιον σου Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· ὁ αὐτὸς καὶ νῦν ἐπιδημήσας τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς εὐαρεστήσαντάς σοι ἀπ' αἰῶνος, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου προφήτας καὶ διδασκάλους, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ἱερεῖς καὶ ὁσίους, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ψαλτῳδοὺς καὶ ἐξορκιστὰς, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ἀσκητὰς καὶ ὁσίους, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου παρθένους καὶ χήρας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου λαϊκοὺς καὶ ὁσίους, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ἀρχιερεῖς καὶ

adeo a consideratione nostra penitus aliena, ficut & confundendo minus inepta. Relicta itaque Sylvaticis planta sylvatica, audiendus Georgius Coresius Chiensis, τὰ μηνύματα ἐκκλησίας & ἱερᾶς διδασκάλου qui de his in Euchologio memoratis simplicibus, frequentibus ad me litteris sollicitatus, ut aperiret cum ceteris Græcorum, tum physiologiæ doctrina dotatus respondit, non ἐχμάτου, sed potius χριστοῦ, hic legendum esse; qua voce χρίσεσθαι μυροῦσθαι, unctus aromaticus eſt intelligendus, cujus meminit Dioscorides lib. 1. cap. 16. ejus vero florem ἀμάρακος, σαμψυκὸν, ἀνάμαρον, ἀμβρόσιον, ἀνάδημα, summe virosum, ceptrosum, & purpurascentem, & rosacei odoris, deligendum esse scribit & admonet.

7 Πιστικὸν.) Usu satis notum est, piper: de illo plurima Dioscorides lib. 2. cap. 153. & Matthiolus ibidem.

8 Σμύρνα.) Myrrha fama notissima est, de qua Dioscorides idem lib. 1. cap. 67.

9 Στύραξ.) στύραξ, ut Dioscorides lib. 1. cap. 68. scribit, ξύλον ἐστὶ δένδρου τινὸς ὁμοίου κυδωνίῃ. Styrax lignum est arboris cujusdam cotoneæ malo similis: quod optime si ἀγνὸς ἐλαίῳ, quam dilutissime in sua odoris gratia permanet. Styracem etiam Calamitam vocat loco Dioscoridis citato Matthiolus, a calamis, in quibus odori facilius conservando includebatur, sic nuncupatum.

10 Πεπέρεως μακροῦ.) Siliqua, ex qua procerus temporis matura jam grana piperis prominent, piper longum est. Dioscorides lib. 2. cap. 189. πέπερι δύο ἐστὶν εἴδη τὸ μὲν ἕτερον ἐν λοβῷ ἔχον, καλεῖται δὲ κυβέβη· τὸ δὲ ἕτερον κόκκος ἐστὶν ὁμοιότατος τοῖς τοῦ κνίδου καρποῖς, καλεῖται δὲ πέπερι μακρόν· ἔχει δὲ ὁ κόκκος κέγχρου παραπλήσιον, καὶ χρῶμα ἐοικὸς τῷ τοῦ πεύκου. Piper arcis esse arbor tradit, cui laudis nescio, quæ quidem fructum gignit inter initia oblongum, siliquarum instar, quod longum piper est. Is habet intus aliquid tenue, & molle simile, quod tandem in perfectum piper evadit.

11 Ξύλοκασσίας.) Quod Græci κασσία & ξυλοκασσία est, id Latinis cassia & cassiæ lignea, scribit Dalecampius lib. 18. historiæ plantarum cap. 9. & Dioscorides lib. 1. cap. 13. κασσία, inquit, ἐστὶ κατάκαυμα παχὺ ὑπερακόντιον δραχείας γυμνώσεως ἔχον δὲ φλοιὸν ἀφαιρεῖται εὐκόλως, ἀπὸ τοῦ ξύλου. Cassiæ plura sunt genera, quæ circa fruticem aromatum: Arabiam gignuntur, habet autem fragmentum aromaticum odore exoso. Corrigit tamen lectionem hanc Georgius Coresius citatus: & e MS. Euchologiis aliis ξυλοκασσίας, reponendum jubet, ligni cassiæ, quod inter cassias plantas, vel succos reponit Dioscorides lib. 1. cap. 115. vel secundum editionem aliam cap. 133.

12 Φοινικόβαλανος.) Observandum arcte quod Dioscorides lib. 1. cap. 11 monuit, non esse nimium solium Indicum, cum Malabarico confundendum μυροβάλανον ἐστὶν ἀκανθώδους ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς ῥίζῃ ὁμοία, ἀκανθώδης δὲ καὶ αὐτὴ ὑφίησιν. Malabathrum nonnulli Nardi Indicæ folium arbitrantur, odoris quidam cognationi decepti. Hujusmodi itaque solium Indicum, non Malabathri est, sed Nardi Indicæ, de qua laudatus eodex Physiologus cap 6. lib. ejusdem, Νάρδος ἐστὶν ἡ δεῦρο, inquit, ἣ μὴ γνώσκουσιν οἱ ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς· ἔστι δὲ Σύριαι. Et post pauca: αὕτη ἡ Ἰνδικὴ ὀρεινή, ἐν ἐκείνῃ, καὶ ἐκείνη ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ φύλλον τῆς νάρδου. Nardi duo sunt genera, una figura Indica est, & altera Syriaca nominatur. Ex Indica oro genere, quæ in editore montis parte legitur, odoratior est, & illustrior habet spicas, jucundamque cæteri odorem æmulatur.

13 Κασσιλκανόμωμον.) Optimus balsami fructus est quem Dioscorides lib. 1. cap. 18. describit βοτρύδιον, πλῆθος βαφῆς, ἐλαίου τὸ χρῶμα, ἡδυσμοῦ μεγέθει καρυΐνου ἐστὶ τὸ ἀναβλαστάνον. Flavum, plenum, grandem, ponderosum, gustu mordentem, & fortem in ore; unctore opaba famam, (verum nempe balsami fructum) redo autem.

14 Κυπάρισσος.) Reperio κύπειρος & κύπερος (Gallice souchet vocamus) apud Dioscoridem lib. 1. cap. 4. apud quem ejus radices inter se cohærentes, nigræ, rotundæ, odoratæ, amarulentæ, maximæ laudantur ῥίζα δὲ ὁμοία ἐστὶν ἀκανθώδους, ἀγνοῦ, ὑφάδι, ὑποβαφεῖσι, βραχεῖα, ὑπόλευκος, μετὰ τινος ἡδονῆς ὀσμῆς. Optima radix, quæ gravissima est, densa, plena, ægre frangitur, aspera, & odorata, cum quadam acrimonia.

15 Μυροβλάνου.) Vox peregrina, recens apud Græcos, barbara, vel saltem corrupta, si mentem litteratissimi Coresii eam explanantis sequaris: nusquam itaque μυροβάλανος, sed μυρόβλανος, Myrti grana, legendum, ille decernit. μύρτα, nempe Myrsus est, quem Dioscorides lib. 3. cap. 87. ἄγριον vocat; ejus autem speciem quamdam Matthiolus recenset nomenque Camerarii medici dictam. Admiscetur vero Unguento Viticis, quo condimentur facilius, & coagulandis simul omnibus aromaticis speciebus, aliquatenus Viticosum reddatur.

16 Κάνναβις.) Etiam suo nomine bonum odorem spirat Nardus Celtica, sive Gallica: quæ Gallica nihilominus interpretatione caret, ut quæ in extremis Galliæ Transalpinæ, Ligusticæ, & Istricis locis enascitur. Saliunca Latinis dicitur, de qua Poeta.

Punicis humilis quantum saliunca rosetis, &c.

Et Dioscorides lib. 1. cap. 7. ἡ δὲ Κελτικὴ Νάρδος γεννᾶται μὲν ἐν τοῖς τῆς Δαλματίας ὄρεσιν, ὑπερβολὴν ἀποφορᾶς ἀλλήλων· γινόμενον δὲ, ἐὰν μὴ λεχθῇ δι' ὅλου μάταιον, καλὸν δὲ, ἢ κακὸν ἔτι, ἢ τὸ μέσον ἔχοντα, ἢ ἐπιδεᾶ. Celtica Nardus nascitur quidem in Liguriæ Alpibus, vernaculo sermone Alimpia dicta: sed & in Istria provenit. Plane tutto est: caulium dumtaxat, & radicum ejus usus est frequens: odoris autem suavitas commendatur.

17 Κασσίας μακρᾶς.) Plura superius cum Dioscoride lib. 1. cap. 12. diximus esse Cassiæ genera. Nigra, de qua hic ferimus, secundum ejus genus est, quæ primæ ibidem memoratæ comparata, καὶ ταύτην ἐστὶ τὸ μέλαινα, ἢ ἐκπιεστὴν, παχεῖα, ἡδίζουσα τῇ ὀσμῇ: ἀλλ' ἐκείνης ἀμείνων ἡ λευκὴ αὕτη, ἣν μάλιστα γινώσκουσιν ἐν τῇ ἀνατολικῇ. Cassiæ plura sunt genera, quæ circa fruticem aromatum: Arabiam gignuntur, habet autem fragmentum aromaticum odore exoso. Corrigit tamen lectionem hanc Georgius Coresius citatus: & e MS. Euchologiis aliis ξυλοκασσίας, reponendum jubet, ligni cassiæ, quod inter cassias plantas, vel succos reponit Dioscorides lib. 1. cap. 115. vel secundum editionem aliam cap. 133.

18 Καρπὸν μακρὸν.) Fructicem, florem, fructumque una vox hæc significat: cum tamen tuti sint duo primi, fructus autem communissimus, nonnisi de illo præsens vox intelligitur: quæ Dioscoridis ignota, mercatorum diligentia, notissima reddita est. Pluribus de illa Cæsius, lib. 1. de aromatibus Indicis, cap. 21. & Dalecampius, lib. 18. hist. de plantis cap. 12.

19 Κάχρυος.) In genitivo multitudinis legendum censeo, a voce κάχρυς, quam καχρὺς, cum MS. superius adductis pronunciat Dioscorides lib. 3. c. 87. de qua tamen nihil ille apte refert ad nostrum propositum, qui fragrantiæ odores venamur, & aromatica inquirimus. Favent amplius Dalecampius lib. 1. cap. 2. & Matthiolus in Dioscoridem citatum, dicentes paucis: frugiferi roris marini, fragrans semen esse, quamquidem interpretationem Coresius Chiensis, a tibi memoratus confirmat.

20 Κινναμώμου.) Nomine & usu notissimum est: de eo Dioscorides abunde lib. 1. cap. 13.

21 Ἀσάρου.) De Asaro (Gallis dicto cabaret) Plinius hæc lib. 21. cap. 6. *Asaron a Græcis inventa recentiorum* (συνωρίδων) *quorundam in coronis non additur.* Apte quidem. Nam Dioscorides lib. 1. cap. 9. ἄσαρον, inquit, ὁμόσπερμόν ἐστι κασσίᾳ· ἄσαρον τινὲς ἀγροστίν τινα νάρδον εἶναι λέγουσιν. Asaron (sylvestrem Nardum (propter odorem nempe quem exhalat) appellant: & florem inter folia juxta radicem habet: quæ ratio est, ut non nisi extremo magis decerpi, & nudatum evolli inferi possit.

22 Μέλιτος.) Cum tamen μέλιτος potius, juxta præfatum Coresium, & superius allegata MS. legi debeat: de quo pauca Dioscorides: plurima laude digna Dalecampius lib. 18. cap. 23. & præter alia, eam esse plantam asserit, *quam Malabarici finus incolæ, arborem sancti Thomæ: Lusitani, arborem sanctam, alii infideles, ab Angelis salvi hominum providentibus demonstratam* (ipsemet apud Indos

ex auditu testis) refert. Galenus autem ab eo lib. 7. simplicium citatus, inter odoriferas arbores etiam Macerem recenset.

23 Πεπερώδη.) Dioscorides πιπερώδη scribit, lib. 1. cap. 76. & est, ait, χαμαίζηλον δένδρον, arbor nana, Orientalibus nimirum. Resina vero ejus est, quæ hic laudatur: de qua auctor idem, ἡ μὲν ἐκ δακτύλου ἐκκοπεῖσα ὑγρὰ, λευκὴ, ὑγιείαν τῷ χρήσαντι, καὶ ἡμέρας ἑπτὰ, διαθὲς, ἀνίσταται· ὁμοία δὲ τερμινθίνῃ ῥητίνῃ τὴν ὀσμήν. Resina ejus præfertur magis pellucida, candida, vitreo colore, & in cæruleum vergenti, odorata, ac terebinthum olens. Resinas porro cunctas antecedit terebinthina.

24 Πικρὸν.) Correpta omnino lectio: pro qua πικρὸν, vel πικρὸν restituendum est; pro MS. varietate: quorum quædam primam, alia secundam dictionem legendam exhibent. πικρὸν autem possumus interpretari *vinum cum cinnamomo, & aliis aromaticis temperatum*, de quo Athenæus, quod nos Hippocraticum nuncupare solemus, quodque vernacula Græcorum lingua etiam hodie, πικρὸ, & correctius πικρὸν nuncupatur. Verum quia vinum pondere non metiuntur; hic autem πικρὸν libras sex, admiscetur Chrismati juliæ typus: diversa, & vero similior expositio inquirenda est. Anxie satis Coresius citatus eam profert, cum Theodorum Meliteniotam Lusitanum scribit, πικρὸν vocabulo, intelligere plantam quandam odoratam, antiquis ignotam scriptoribus, modernis Græcis μυρσινόκλαδον, Latinis *ruscum* nuncupatam *sine odorum* dictam, & ex aquis enasci solitam. Placeret certe etiam & mihi hæc interpretationis in MS. quibusdam πικρὸν vice, legerem πικρὸν & nisi πικρὸν voce quamdam gummæ speciem intelligerem. Confirmat meum hunc sensum Officium Dedicationis infra suo loco ponendum, in quo πικρὸν junctus aloe, myrrhæ, thuri, & ladano describitur in cella lapidem: ἐν ᾧ πικρὸν λέγεται, ὅτι χρῶμα ἐφοινίσσετο καὶ ὀδμὴν. Nullo vero pacto vinum aut herbæ hujusmodi, cum illud jam sit liquidum; hæc autem exliccentur, & non resolvantur in liquorem. Idem nimirum MS. Conflant duobus in locis quibus aliis gummis, & arborum succis Bronsellius jungit πικρὸν, qui qualis sit succus, vel gumma pretiosa, divinare non possum: Quamvis enim πικρὸν Otho Brunfelsius interpretatur *fundum corrosum* ceronari admixtum, certe constat nec excrementum ceræ non potest esse πικρὸν, qui myrrhæ, aloe, ladano, & aliis succis pretiosis commisceri describitur. Eam tamen ut magis ignotum, in ultimis Chrismatis confectionibus appositum non fuisse scribit Coresius citatus: species enim illæ aromaticæ pro loci temporisque opportunitate, apponi vel detrahi possunt: cum nihil essentiale in Chrismatis compositione secum afferre judicentur Græcis.

25 Μυροβλάνου.) Myrobalanus Indicos, Medicorum scholis communissimos, quorum genera, & vires, ablique tamen ulla odoris, vel fragrantiæ commendatione refert Matthiolus in Dioscoridis lib. 1. cap. 134. a Græcis hac voce expositos *glandes* defectu, in mentem inducere nequeo: quin potius oleum esse censeo *Balani unctuosi*, *glandis unguentariæ*, de qua laudatus Dioscorides ἀπὸ τῶν βαλανίνων μύρων ἀπὸ ἀμυγδάλων, ἐν οἷς πρόσκειται καὶ γλυκεῖα ῥίζα. Ἄσαρον (sylvestrem Nardum (propter odorem nempe quem exhalat) appellant: & florem inter folia juxta radicem habet: quæ ratio est, ut non nisi extremo magis decerpi, & nudatum evolli inferi possit.

26 Σαμψυκίνου.) De majorana ut fragrantissima & suo odore notissima, Dioscorides lib. 3. cap. 42. Matthiolus ibidem & Latinis dictam putat, quod majori ptæ cæteris cura propter odoris excellentiam excolatur.

27 Λαδάνου.) Gummæ genus est e foliis ladani fruticis enatum, vel erasum: quidam enim, inquit Dioscorides lib. 1. cap. 110. φασὶ ἐκπιέσματός τινος δάμνου, ἣ καὶ ἀφαυαλίδος ὀνομαζομένης, ἐκκόπτεσθαι τὰ φύλλα, καὶ ἕψεσθαι, ἕως ἂν παχυνθῇ, &c. unctuositas per frutices fruticulis inhærentem ita pinguedinem deradunt, & in offas cogunt: maxime vero probatur odoratum, subnigrum, &c.

28 Λιβάνου.) De thure idem auctor lib. 1. cap. 70.

29 Στύραξ.) στύραξ etiam in tertia declinatione legit MS. Constantinopolitanum; Allatianum vero στύραξ, στύρακος, in prima contractionis: & tandem Dioscorides lib. 3. cap. 103. στύραξ, στύρακος, inquit, φυτόν ἐστι κρανῶδες ἔχον, ὁποῖόν ἐστι τὸ Ἄβιον, λίθοις· ἔοικε δὲ φύλλα προφέρειν πολλὰ, ἁπαλὰ· ἄνθος λευκὸν, ὅμοιον κρίνῳ· ἀκρόκομον· ἡδὺ ὀσμὴν ἔχον· ἐκκαίεται καθαρὸν ὑπὸ τῶν μύρων· τοῦτο δὲ ἐκκαίεται καὶ μόνον· ἐκκαίεται καὶ μετὰ ἄλλων· ἐκκαίεται καὶ μετὰ ἄλλων· ἐκκαίεται καὶ μετὰ ἄλλων

ex Alexandria, præstantissimum asportetur: siquidem igni accensum, suavissimum hæc pernicioſum spiritu edorent. Unde & adhuc in Oriente e xylaloe, zizcharo, & aqua rosacea pigmentum fit, quod per Ecclesias in fumum conjectum fragrantia cunctos adstantes reficit.

38 Βακκαυάριν.) Alias *opobalsamum*, succus nempe ex incisis balsami arbore distillans.

39 Εξάγιον.) Unciæ sextæ pars ἕκτον est.

40 Μόσχου.) De moscho quamplurima Matthiolus in Dioscoridis lib. 1. cap. 20. & Gesnerus de quadrupedibus: de Moschi capreolo.

1 Βοτίον.) *Ampullam*, propriè reddere possumus: vas nempe rotundum, bullæ speciem in aquis enatie simile, & fide mamabrio ἐπὶ τοῦ ὕδατος: latini enim Chrismaticum vas, *ampullam* vocant: hinc sacra Remensis *Ampulla*, Chrismatis locum in Clodovæi regis baptismate adepta. Optatus etiam Milevitanus lib. 2. adversus Parmenia. *Ampullam quoque Chrismatis*, inquit, *per fenestram ut frangerent, fabricaverunt. Et cum casum adjuvaret objectio, non defuit manus Angelica quæ Ampullam salutaris subvehitur deciderat: projecta casum ferire non potuit, Deo monente, illæsa inter saxa consedit.* Alabastrum quoque dicitur propter vas a Magdalena effractum super caput Jesu; hoc nempe alias ἄγγος, ὕδωρ est: de quo Synaxarion feria 3. majoris hebdomadæ. *Χριστὸν ἀλείφει ἡ Μαρία τὸν Κύριον ἐν τῷ οἴκῳ Σιμωνος τοῦ λεπροῦ, ἐν ἀλαβάστρῳ μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ὅπερ ἐστὶν ἀλάβαστρον. ἐν δὲ τούτῳ τὸ ἄγγος ἐδήλωσε, ὡς φησὶν ὁ ἱερὸς Εὐθύμιος. Ἐπειδὴ ἐπὶ πλεῖστον τὸν χρόνον ἐκράτησε τὸ ἄγγος, ἐκ τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸ μύρον ἐκεῖθεν. ἐν δὲ τῷ Ματθαίῳ εὑρίσκομεν, ὅτι συνέτριψε τὸ ἄγγος αὐτῆς ἡ Μαρία ἐπιχέουσα τὸ μύρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κυρίου. Addit & Marcus mulierem vas confregisse, præ festinatione, quod ovis unctionis nihil fieret. Alabastrum vero illud appellat, & est uterus materiæ, ut sacer Epiphanius dicit, & ab hinc ansa ulla formatum, quod & Baucalium, sic dicitur,* (Gallice *bocal*.) *Virginum porro illud compositum erat ex speciebus aliis plurimis ex myrrha maxime flore, cinnamomo bene olente, iride, calamo aromatico, & oleo.* Ex quibus aliam, a superius præmissis, rationem colligis, cur Græci speciorum odoratarum tantam copiam, Unguento Chrismatico conficiendo, in unum congerant; ac nimirum unguenti Nardi Pistici pretiosi, quo Christum unxit Magdalena, compositionem imitentur: illud enim Chrismatis nostri typum obtinuisse, non est solus Matthæus Blastaris, immerito propterea ab Arcudio reprehensus, qui asserat: sed & communi suorum doctorum sensu, videtur moderna Orientis Ecclesia protecti.

Supersunt & aliquæ voces in M. S. cum editis exemplaribus collatis occurrentes, quæ cum illustratione egerent, in hunc usque locum rejectæ sunt. Et hæ quidem sunt in Barberino M. S. negotium facessere possunt.

1 Κ(ύπερον.) Pro qua κάπερ legendum. Vide notas superiores numero 14.

2 Ἴρεα.) Vide numerum 35.

3 Ῥάσδρα.) Vox incognita, nisi forsan ex commercio cum Turcis potuerint vocem Arabicam *ǧazir*, quæ ejusdem est sensus cum Græca ῥάπανος, de qua supra num. 33.

4 Ἀσπαλαθεῖ.) Pro qua legendum ἀσπαλάθου, qui spinosa planta est pigmentariis ex Dalecampio lib. 18. cap. 48. utilissima: de qua, & ejus odore lætius Dioscorides differit lib. 1. cap. 19. his verbis: *ἀσπάλαθος, οἱ δὲ ἰρυσίπαπτον, θύμου ἔχει ὀσμὴν, ἀνάλογα τοῖς ἀκάνθοις φύεται, γινόμενον ἐν Ἴρσῃ καὶ Νισύρῳ, ἔτι Σαμίῳ καὶ Ῥόδῳ· καὶ χρῶνται αὐτῷ μυροθῆται εἰς τὰ μύρων σύνθετα. Aspalathus aliis, erysipelatum frutex est lignosus, spinis crebris aculeatus. Nascitur in Ibero, Nisyro, Syria, & Rhodo: eoque unguentarii ad spissandum unguenta utuntur:* & probatur qui maxime odoratus est.

5 Ηλιάδαι.) Legendum ἡλιάδαι.

6 Ἀμάγον.) Legendum ἄμωμον, quod *sordes immundi* ex Dioscoride lib. 1. cap. 14.

7 Σωκαρχόφυλλα.) Legendum ξυλοκαρυόφυλλα, lignum Caryophyllorum, de qua Dalecampius lib. 18. cap. 11.

8 Μυροβάλανον.) Consule superiores notas num. 25.

9 Κάκαμον.) Pro quo forsan legendum κάγκαμον, quod quidem juxta Dioscoridem lib. 1. cap. 23. *ἐκπρόσωπον ἀκακίαι ξύλῳ ἀμφίγειον· φύεται δὲ διμοίρεσι χώροις, ἐστὶ δὲ ἄνθος Acaciæ lacrymosæ, ἀσυρίνθου φυλλοφόρου, ἐστὶ δὲ ἀκακία ἄκανθος

recipeas, & præfentis altare Sanctum Sanctorum efficias; ut ipfi aſſtantes tanquam tremendo regni tui throno gloriam inculpate rependamus, & in ſponte vel non ſponte oblatorum commiſſarum remiſſionem, in rectæ converſationis diſpoſitionem, & in omnis juſtitiæ complementum incrementa tuæ bonitati hoſtias offeramus. Quia benedictum eſt ſanctiſſimum nomen tuum, Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pontifex. Pax omnibus. *Diaconus.*

Capita veſtra Domino inclinate.

Et Pontifex dicit Orationem.

Gratias tibi, Domine Deus noſter, quod plurima tua clementia, quam ſuper ſanctos Apoſtolos tuos, & beatos Patres noſtros gratiam effundere dignatus es, eam quoque ad nos uſque peccatores & inutiles ſervos tuos extendiſti: propterea te, Domine valde miſericors, rogamus, altare hoc gloria, ſanctitate & gratia reple, ut oblatæ tibi in eo incrementa hoſtiæ, in corpus illibatum, & ſanguinem pretioſum magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Unigeniti Filii tui, ad omnis tui populi & noſtræ indignitatis ſalutem convertantur. Tu enim es Deus noſter, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Prolatis deinde reliquis & ceremoniſtice immiſtis. Unguento facto ſuperfundit illas Pontifex, & in poſteriori parte antimenſii in diſpoſito loculo iiſdem poſitis, & recte incluſis, ſequentem Orationem recitat.

Dominum precemur.

DOMINE Deus noſter, qui etiam decertantibus pro te Martyribus gloriam hanc conſtituiſti, ut in ſanctis ædibus tuis per univerſam terram diſpergerentur eorum reliquiæ, ut ſanationum fructibus lætarentur: ipſe, Domine, bonorum omnium adminiſtrator, interceſſionibus Sanctorum quorum depoſitionem reliquiarum in venerando hoc altari fieri voluiſti: in eadem incruentam hoſtiam inculpate nos offerre concede, & omnia ſalutis congrua poſtulata largire, mercede etiam in hoc pro ſancto nomine tuo decertantibus repenſa, ut noſtræ ſalutis gratia per eos nova miranda opereris. Quia tuum eſt regnum, & virtus, & gloria: Patris, & Filii, & ſancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

ἀνάδειξον. ἄϐετε ἡμᾶς παρεσῶπας αὐτῆ; ὡς τῆ ϑεᾳ καὶ τῆς βασιλείας σε θρόνῳ ἀκαπαύςῳ ἀναπέμποιμεν, ἐπὶ τῶν ἐκτιϑεμένων ϑυσίαν τῆ σῆ εὐσφράνῳ ἀγαλλόμενοι· ὑπὲς ἁπασῶν ἁμαρτημάτων συγχώρησιν, εἰς εὐϑυτέραν ϑίϐ, εἰς ἀγαϑῆς πόλιτείας κατόρθωσιν, εἰς πλήρωσιν πάσης δικαιοσύνης. Ὅτι ἐυλογηταί σε τὸ παίζιον ὄνομα τὸ Πατρός, καὶ τὸ Υἱοῦ, καὶ τὸ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ο Ιερεὺς. Εἰρήνη πᾶσι. Ο Διάκονος.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ ὁ Αρχιερεὺς λέγει τὴν εὐχήν.

Εὐχαριςοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἐξέχεας χάριν ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου Απόςολους, καὶ ἐπὶ τοὺς ὁσίους τοὺς πατέρας, ἐξίωσας καὶ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀχρείους δούλους σε εὐαγγελίσαι. Διὸ δεόμεθά σε Δέσποτα πολυέλεε, πλήρωσον δόξης καὶ ἁγιασμοῦ τὸ χάρισμα, τὸ Θυσιαςηριον τοῦτο, ὅπως μεταποιῆσαι τοὺς ἐπ' αὐτῷ προσφερομένους σοι ἀκαιμάτους θυσίας εἰς τὸ ἄχραντον σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριςοῦ τοῦ μεσιτεύοντος σοι Υἱοῦ, ὅρος σωτήριον παντὸς ϕλαύσας, καὶ τῶν ἡμῶν ἀναξίπτους. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμποντος τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Αγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἶτα ἡ ὑποταγομένου τῷ λειτάρνου καὶ ὁ ἐμβαλλομένου τῷ κηρυματίχῳ. Εὐτυχὴς πάντως ὁ Αρχιερεὺς μύρου. Ὁ ἐνθέμενος αὐτὰ ὄπιϑεν τὸ ἀντιμηνσίου, ἐν τῇ ἐπιμελεῖᾳ τύχῃ, καὶ ἀσφαλισάμενος καλῶς, ἐκφέρει τὴν ἑῴαν ταύτην.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ϑ ταύτην τὴν δόξαν τῆς ὑπὲρ σοῦ ἀθλήσασιν ἁγίοις μάρτυσι δωρησάμενος, τὸ παρεῖναι ἐν ταύτῃ τῇ γῇ τὰ λείψανα αὐτῶν ἐν ταῖς ἁγίαις ὄϐεσί σε, ϑ καρπὸς ἰαμάτων βλαςάνειν. αὐτὸς Δέσποτα, ὁ πάντων τῶν ἀγαϑῶν χορηγὸς ὑπάρχων, πρεσϐείαις τῶν ἁγίων ὧν ἐκδέδοσαι τὴν λειψάνων ἐν τούτῳ τῷ σεπτῷ Συναξαρίῳ σκηνώσαι, εὐλόγησον ἡμᾶς ἀκαπαύςως τὴν ἀναίμακτον σε ἀγωνιζόμενοι ἐν αὐτῇ Θυσίᾳ, ϑ δώρασαι ἡμῖν πάσης τῆς ἀφέσεως αἴτημα, ἀπαρέγκλιτα παρέχων ϑ ἐν πάσῃ τοῖς ἀθλήσασι ὑπὲρ τῆς ἀγίας σου ἀναςτρόφης σου, τὸ δοξολογεῖν δι' αὐτῶν ἀρρὶς ἡμᾶς ἀμπέρας σωτηρίαν. Ὅτι σὸ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, ϑ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, ϑ τοῦ Υἱοῦ, ϑ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν ϑ ἀεὶ, ϑ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Τάξις γινομένη ἐπὶ καθιερώσει ἀντιμηνσίων.) Nullum eſt tale officium in M.S. antiquis dedicationis Eccleſiæ ritum continentibus: eo quod non fiat conſecratione Antimenſiorum nova ſoleat Eccleſia conſecrari, & in illius officio aliud illiterum comprehendi cernatur: Allatianum ſolum, M.S. Euchologium Antimenſiorum & Eccleſiæ καθιερώσεων diſtincta complectitur. Eam porro quæ eſt Antimenſiorum, ita ab editis diverſam habet, ut potius exſcribere denuo quam cum editis ipſis conferre valeamus.

Et confeſtim ſanctæ miſſæ celebrantur.

Ordo ſervandus circa Antimenſia.

Dicit *Pontifex*. Benedictum regnum Patris, & Filii, & ſancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula.

Καὶ τὸ Σὺς ψάλεται ἡ Θεία λειτουργία.

Τάξις γινομένη περὶ Αντιμηνσίων.

Λέγει ὁ Αρχιερεύς. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τῦ Πατρὸς, ϑ τοῦ Υἱοῦ, ϑ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν ϑ ἀεὶ ϑ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Et incipit Diaconus dicens.

In pace Dominum precemur.

Pro ſuperna.

Pro pace totius.

Pro ſancta hac domo.

Pro Epiſcopo.

Pro pientiſſimis.

Ut cum eis præſtetur.

Pro civitate.

Pro temperie.

Pro navigantibus.

Ut liberemur.

Sanctiſſimæ &c.

Et pontifex dicit. Pax omnibus.

Et Sacerdos. Dominum precemur.

Hanc dicit Pontifex hanc orationem.

Oratio.

QUi naturæ cunctæ dominaris, cunctæ creaturæ conditor, qui cuncta judicas: in bonum & ſalutem hominum operaris & præſtas: qui fundaſti terram itque ſtabilitarem ſuam, & facis mirabilia: Tu, Domine, in omni civitate & urbe Eccleſias tuas ſtatuiſti, & altaria in eis erexiſti, & rationales incruentaſque hoſtias pro generis humani ſalute nomini tuo præſentari voluiſti: Ipſe, quoque nunc, Domine, Spiritum Sanctum tuum mitte, & altaria hæc ſanctifica ad ſpem fidei, & ſalutem omnis ad tuam majeſtatem accedentis, ad animæ renovationem, & ad corporis gratiam obtinendam: *Exclam.* Quia benedictum & glorificatum eſt nomen tuum, Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & ſemper.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

Omnipotens Domine, magnus, fortis, & potens, qui ſedes ſuper Cherubim, & in Seraphim glorificaris, quem indefeſſe in quiete multa & ordine celebrant Angeli, Archangeli, & omnes ſupramundanæ virtutes: roganus, Deus omnipotens, noſtram peccatorum orationem ſuſcipe, & noſtras humilium preces; & indignorum fervorum tuorum ſupplicationes veniant coram te, &c. in altare illud fidelium tuorum Unguento (quo Sacerdotes, Prophetas, Reges Apoſtolos, & omnem animam fidelem unxiſti) illitum, lumen tuum & veritatem tuam mitte: ſanctifica illud qui Moyſi tempore altare in monte Sina ſanctificaſti, virtute tua gratiam & placitum illud redde, ſancti & vivifici Spiritus Chriſti tui gratiam in illud transfer, & eandem nobis miſericordiam, ſortem, partemque cum Sanctis tuis omnibus largire. Gratia Chriſti, cum quo benedictus es: cum ſanctiſſimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Deinde in cruce modum Pontifex illud ungit: & dicit Alleluja.

Verſus. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!

Tum dicit Pontifex. Pax omnibus.

Sacerdos. Dominum precemur.

Καὶ ἄρχεται ὁ Διάκονος λέγων.

Ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς σύμπαντος.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου.

Ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεςάτων.

Ὑπὲρ τῶν συμπολεμούντων.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως.

Ὑπὲρ τυραννίας.

Ὑπὲρ πλόων.

Ὑπὲρ τῶν ὁδοιπόρων.

Τῆς παιρίας.

Καὶ ὁ Αρχιερεὺς λέγει. Εἰρήνη πᾶσι.

Καὶ ὁ Ιερεύς. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Καὶ λέγει ὁ Αρχιερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Η εὐχὴ

Ο πάντων φύσεως Δεσπότης, ϑ κτίστης ἁπάσης δημιεργὸς, ὁ πάντα τοῖς πάσι ϑ κατὰ πάντα ϑ κατὰ πάντων ἁρμόττων· ὁ ϑεμελιώσας τὴν γῆν ἐπὶ τῦ ἀ- ϕάλεια αὐτῆς, ϑ πεῖν διαμένειν τὸ Δέσποτα ἐξ ἁπάσης πόλιος ϑ χώρας ἐξαιρούμενος τὰς ἐκκλησίας σε, πάντας ἐν αὐταῖς ϑυσιαςήρια, ϑ ὁροϕορίας λογικὰς ϑ ἀναιμάκτους ὁροϕορίδας τῷ ὀνόματί σε καλέσαντας εἰς σωτηρίαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. αὐτὸς ϑ νῦν Δέσποτα ἐξαπόςειλον τὸ Πνεῦμά σε τὸ ἅγιον, καὶ κάτελθον τὰ ϑυσιαςήρια ταῦτα, εἰς ἐλπίδα πίστεως καὶ σωτηρίαν πᾶσι ϕανεῖσα τῷ σῷ μεγαλύνει, εἰς ἀναίσωσιν ψυχῶν ϑ σωμάτων ὠϕελείαν. Ενεκεν. Ο ἐυλογημένος ϑ διδόξασμένος ὑπάρχων τὸ παντίμενον. σοὶ δόξα σὺν, ϑ τῷ Πατρὶ, ϑ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν ϑ ἀεί.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε παντοκράτορ ὁ μέγας ϑ ἰσχυρὸς καὶ δυνατὸς, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, ϑ δεδοξασμένος ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ, ὃν ἀδιαλείπτως οὐρανοὶ ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, ϑ πᾶσαι ὑπερκόσμιαι δυνάμεις, ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ ϑ εὐπρεπείᾳ. δεόμεθά σε Θεὲ παντοκράτορ, παντοδύναμε, δέξαι ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δέησιν ϑ εἴσελθέτω ἔναντίον σου ἡ προσευχὴ ἡμῶν τῶν τοιούτων, καὶ παράκλησις ἡμῶν ἀνεξίκακε δέηθητι σὺν, ϑ ἐξαπόςειλον τὸ ϕῶς σου ϑ τὴν ἀλήθειάν σου ἐπὶ τοὺς ἄρτους τούτους τῆς προσϕορᾶς τοῦ σοῦ λαοῦ, τὸ χρίσμα τῦ μύρου τῦ πεῖν σου, ἐν ϕέγγεσι ἱερεῖς ϑ προϕῆτας, βασιλεῖς ϑ Αποςόλους ϑ πᾶσαν ψυχὴν πιςὴν, ϑ ἁγίασον αὐτὸ, ὁ ἁγιάσας Συναγωγὴν ἐν ὄρει Σινᾶ ἐπὶ Μωσέως ϑ Ααρὼν, ϑ χρίσαν αὐτὸ τῇ σῇ δυνάμει, ϑ καταπέμψαι αὐτῷ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου ϑ ζωοποιοῦ Πνεύματός σου τοῦ Χριςοῦ σε, ϑ χάρισαι ἡμῖν τέλειος ϑ μέρος ϑ πλήρωμα τῆς ἁγιώσεως σε. Χάριτι τοῦ Χριςοῦ σε μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ, ϑ ἀγαθῷ, ϑ ζωοποιῷ σε Πνεύματι νῦν ϑ ἀεὶ, ϑ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα χρίει αὐτὸ ὁ Αρχιερεὺς τῷ μύρῳ ταυροειδῶς, ϑ λέγει. Αλληλούια.

Στίχος. Ως ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σε Κύριε τῶν δυνάμεων.

Εἶτα λέγει ὁ Αρχιερεύς· Εἰρήνη πᾶσι

Ο Ιερεύς. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Oratio.

DOMINE Deus virtutum, gratias tibi in omnibus reddimus, quia gratiam quam super sanctos tuos Apostolos, & omnes Patres nostros effudisti, non coercuisti, neque prohibuisti a nobis, sed ad finem usque benignus & misericors eam effudisti, & gratiam illam & excellentiam quam a te petimus, nobis largitus es: adimple nos & accumula in nobis gratiam tuam, rogamus: & initiato huic altari cum conscientia bona & pura, immaculatos nos adstare concede, ut in eo rationalem & incruentam hostiam, ad sanctæ tuæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ ædificationem, & populi tui augmentum profectumque offeramus. *Exclam.*

Quia benedictum est nomen tuum, glorificatum est regnum tuum, Patris, & Filii, & Sancti Spiritus: nunc & semper: & in sæcula sæculorum. Amen.

Et Antimensia manu signat, dicens.

Ecce sanctificatum, & consummatum est, & factum est altare, Sancta Sanctorum: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nunc & semper.

Et dicit Sotericos Psalm. 92. Dominus regnavit. *Deinde prosequitur Orationem.* Adhuc & intense, in pace Dom. precemur.

Pro salute & peccatorum remissione, & auxilio Episcopi nostri N. Dominum precemur.

Pro peccatorum remissione, & omnium delictorum nostrorum venia. Dominum precemur.

Ut liberemur ab omni.

Sanctissimæ. *Et dicit Psalmum 107.*

Confitemini Domino. *Et Episcopus Orationem hanc dicit.*

Oratio.

DOmine cœli & terræ, qui Ecclesiam tuam, &c.

Pax omnibus. Capita nostra.

Dominator Domine Deus noster, qui per Apostolos tuos nos illuminasti, & ad sanctum istam & salutarem diem dispensationis sanctorum altarium horum nos deduxisti, sanctifica illa cuncta, ut ad illa accedentibus altare consummatum, omnis morbi cura, vitæ archa, futuri sæculi hæreditas, juxta sancta tua pollicita fiant, & nos indignos concede fieri ministros idoneos & præelinatos in ministerium & sanctum hoc sacrificium, in reconciliationem & salutem populi tui. *Exclam.* Quia tu es Deus pacis & salutis, & convenit tibi gloria: Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Et confestim dicitur Propositum. Deus Dominus & illuxit nobis: constituite diem solemnem in condensis usque. *Versus.* Tunc offerent super altare tuum vitulos.

Apostolus.

Fratres habemus altare, ex quo comedere potestatem, *usque ad*, talibus enim hostiis promeretur Deus. Alleluja.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ.

Evangelium. Ex eo quod est secundum Matthæum, sancti Evangelii lectio.

Η εὐχή.

Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ καρδιογνώστης σὺ εἶ πάντως, ὅτι διὰ σῆς χάριτος ἐπέβλεψας τοὺς ἁγίους σου Ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ ἀπέστειλας, οὐδ' ἐκώλυσας ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐως χρόνος ἦν ἐλάμπων ὀξέγχος αὐτῶν ἐπέχεε τέλος, καὶ παρεῖχες ἡμῖν ἐναύσεις ταύτην τὴν χάριν καὶ μεγαλοσωΐαν ἣν ἂν αἰτήμεθα. πλήρωσον ἡμᾶς ἁγιάσματος καθαρὰς παθέσθαι τῇ τελειωθείσῃ νῦν σου Θυσιαστηρίῳ, καὶ μὴ συκοφάντους καθαρὰς καὶ ἀμώμους, ἐν αἵματι σου προσφέρειν τὴν λογικὴν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν, εἰς οἰκοδομὴν ἐκ ἁγίας σου καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ αὔξησιν τῶν προκοπτόντων λαῶν σου.

Ἐκφών.

Ὅτι πολυαγιασταί σου τὸ ὄνομα, διδόξασταί σου ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ σφραγίζει τὰ Ἀντιμήνσια τῷ χειρὶ λέγων. Ἁγιάσθω καὶ τελειώσθω καὶ εὐλογηθήτω ἡ θυσία αὕτη, τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. νῦν καὶ ἀεί.

Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς ψαλμὸν ριθ'. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. Εἶτα ἐκτενῆ. Ἔτι καὶ ἔτι ἐκτενῶς ἐν εἰρήνῃ τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ σωτηρίας, καὶ ἀφέσεως, καὶ ἀπολαβήσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἡμῶν τοῦδε θρόνου. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ συγχώρησιν πάντων τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δοῦναι ὑμῖν πάσαν.

Τὴν παναγίαν. Καὶ λέγει ψαλμὸν ρζ'.

Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ· καὶ ὁ ἐπίσκοπος λέγει τὸ ἑξῆς πιστόν.

Εὐχή.

Κύριε ὁ ἐπουράνιε καὶ τῆς γῆς, ὁ τῆς ἐκκλησίας σου Ut supra.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν.

Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τῶν Ἀποστόλων σου παραγωγήσας ἡμᾶς, καὶ διδάξας ἐκ τοῦ ἁγίου ταύτου καὶ σωτηρίου ἡμέρας τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἁγίων σου Δυσιαστηρίων, πάσῃ ἁγιάσαι, εἰς τοιγάρτοι τοὺς προσιόντας τούτῳ τελειωθέν Θυσιαστήριον, λύτρωσιν παντὸς ἁμαρτήματος ζωῆς, κληρονομίαν τῶν μελλόντων αἰώνων καὶ τοῖς ἐπαγγελίαις σου ταῖς ἁγίαις, καὶ ἐκλεκτοῖς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους τοὺς ὁρωμένους, εἰς ἐξοικονόμησιν, καὶ ἁγίασιν σου ἐσφραγίσαι, καὶ ἱλασμὸν, καὶ σωτηρίας Ϟ λαοῦ σου. Ἐκφών. Ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ σωτηρίας ὑπάρχεις. καὶ σοὶ πατρὶ ἡ δόξα. τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ.

Καὶ εὐθὺς φωνεῖ λαόν. Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. συστάδὸν ἑορτῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν. στίχος. Τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ Θυσιαστήριόν σου μόσχους.

Ὁ Ἀπόστολος.

Ἀδελφοί. ἔχομεν Θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν. ἕως ἔτι, τοιαύτας ὁ Θυσίας διαφέρεται ὁ Θεός. Ἀλληλουϊα.

Τότε εὐδοκήσεις Θυσίαν δικαιοσύνης.

Εὐαγγέλιον. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀνάγνωσμα.

Εἶπεν

Εἶπεν ὁ Κύριος. Πᾶς ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ. ἕως τοῦ. πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Ἐκτενὴ καὶ ἀπόλυσις.

Dixit Dominus. Omnis qui irascitur fratri suo frustra. *Usque ad*, Tunc veniens offer munus tuum.

Precatio, & dimissio.

IN ORDINEM OBSERVARI SOLITUM IN ANTIMENsiorum Consecratione. Notæ.

1 ΕΙς καθιερώσεις Ἀντιμησίων.) Altaria Episcopi benedictione Consecrata cuicumque sacris operanti necessaria esse, unanimi Orientalis Ecclesiæ, & Occidentalis consensu, fixum est. Non dedicatis autem Oratoriis quamplurimis cum abundet Orientis plaga, nec lapideis Altaribus huc illuc deportandis se facilem reddiderit; quibusdam pannis, Altarium vicu & vice consecratis uti, jam a multis sæculis decrevit; quorum Consecrationem præsens Officium exhibet: & ἀντιμήνσια sive ἀντιμήνσια dictione Græci pariter & Latini idiomatis participe, nuncupat: de qua voce quæstio est juris Græco-Romani lib. 3. in responsionibus Joannis Citri Episcopi: Τί ἀντιμήνσιον σημαίνει ἐκκλησιαστικὸν, καὶ παῦδι γραφόμενα, δι' ὅλα, ἢ δι' ἕνα; *Quid Græce significent ἀντιμήνσια, & quamobrem scribendum sit, per una, an per jota?* Respondet: Ἐφαινόμεθα ἐπὶ ἕνα καιρὸν ἀπὸ Νίκαια, καὶ παῦδι ἐκλαμβάνει, τὸ χρυσὸν ἐκκλησιαστικὸν, καὶ δι' ἕνα ἐκκλησιαστικὸν, τὸ ἐκκλησιαστικὸν μετὰ τοῦ ἁγίου ἐκκλησιαστικοῦ ἐκκλησιαστικὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐκκλησιαστικὸν

nalitæ sint voces circiforum pro Dei nomine, simplicis Ecclesiæ morem; suis sub altaribus; & in Basilicis, Martyrum corpora sepelire ἐκ γὰρ τῶν ἀγγείων ἡ ἀγιασμὸς διαδίδοται τοῖς πιστοῖς. Ita similiter secundum Ecclesiæ sanctæ, tam scripto, quam non scripto sine ullo usque delapsa, venerandum: ait Canon septimus Synodi 7. ut propterea ingeratur deponi, qui sanctam hanc consuetudinem præsumpserit. Sed regressus fuerit ὁ δὲ ἅπαξ ἁγίου καθιερωθεὶς καὶ ἀναρθεὶς, εἰ παραβαίνων τὰ ἐκκλησιαστικὰ παραδόματα: atque infuge altaria in quibus nullæ erant Martyrum reliquiæ, Concilium Carthaginense 5. sub Anastasio Imperatore, everti jussit. Sacrum hunc morem Paulinus epist. 12. ad Paulinum scriptis illustrat, qui equidem non fuit tantum, ut sub altari, verum etiam in secretiori pavimento sacra quæcumque pignora reponerentur: qualia Romæ in S. Helenæ Oratorio Basilicæ S. Crucis, gressibus multicium, hac de causa, nisi semel in anno Dedicationis die nunquam concutiendo, adorantur; in muris etiam aliquando incisas fuisse, Massiliense S. Victoris templum, beatorum exuviis non tam abundans quam redundans, manifestat. Tecta tandem, columnas, & Trullam Ecclesiæ Constantinopolitanæ coagmentata, ne ita dicam, sanctorum reliquiis scribit Codinus in Orig. Constant. his vulgaribus suæ linguæ verbis ἤρξατο τὰ κτίσματα τῶν Τρούλλων, καὶ ἔφτασε δυόμισυ. ἐμάσιασε τὴν ἐκκλησία οἱ ἁγίοι ἀνάγκη πολλὰ βάλσουν ἅγιοι μέσα τὸν τοῖχον δὲ τοῦ κτίσου καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βγῆ. atque infuge altaria in quibus nullæ erant Martyrum reliquiæ, Concilium Carthaginense 5. sub Anastasio Imperatore, everti jussit. Sacrum hunc morem Paulinus epist. 12. ad Paulinum scriptis illustrat, qui equidem non fuit tantum, ut sub altari, verum etiam in secretiori pavimento sacra quæcumque pignora reponerentur: qualia Romæ in S. Helenæ Oratorio Basilicæ S. Crucis, gressibus multicium, hac de causa, nisi semel in anno Dedicationis die nunquam concutiendo, adorantur; in muris etiam aliquando incisas fuisse, Massiliense S. Victoris templum, beatorum exuviis non tam abundans quam redundans, manifestat. Tecta tandem, columnas, & Trullam Ecclesiæ Constantinopolitanæ coagmentata, ne ita dicam, sanctorum reliquiis scribit Codinus in Orig. Constant. his vulgaribus suæ linguæ verbis ἤρξατο τὰ κτίσματα τῶν Τρούλλων, καὶ ἔφτασε δυόμισυ. ἐμάσιασε τὴν ἐκκλησία οἱ ἁγίοι ἀνάγκη πολλὰ βάλσουν ἅγιοι μέσα τὸν τοῖχον δὲ τοῦ κτίσου καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βγῆ. *Trullum (Justinianus) ædificare cœpit, & collocabant artifices duodecim lateres, & mox Sacerdotes imponebant tabellas; & rursum duodecim lateres, & iterum pariter orationem ubi fuerant. Positis autem duodecim lateribus fovealum excavabant artifices, & in foveolis venerandas & sanctas diversas reliquias reponebant, quousque tota perfecta sit Trulla.* Ecclesiæ: τὰ δὲ ἅγια σκάφη τὰ κρεμᾶ καὶ κάνει ἐστράτα, ἄχρι τὰ μάρμαρα σωθοῦν ἀπὸ πάνω. *Singulæ columnæ cum suppositis quam infimi ordines, sacrati reliquiis Dedicationis vitæ inclusos tenent:* & sanctorum propterea, quorum pignora servabant, nomine celebres & venerandæ a cunctis habebantur.

ἀ Ἐμβαπτίσουσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν) Ne facile in pulverem abeant, & deperdantur leviora reliquiarum fragmenta, ceromatice admiscent, imoxque sacro perfundunt Chrismate: cujus ratio tum ex textu officii, tum ex dicendis in Dedicationis ritu constare potest. Mitra autem sufficit Antimensiis consecrandis, reliquiarum in eis inclusio, ritusque a nobis hucusque perlectus: nisi per septem dies super iis missa celebretur. Ultimam hanc conditionem requirit Matthæus Blastares Nomocanonis primo Elemento περὶ Ἀντιμηνσίου. τὰ Ἀντιμήνσια τῶν ἁγιασθέντων ἀπὸ χεῖρα ἀρχιερέως, ἢ ἱερέως ἐπὶ τῆς καθεζομένου τῆς πανιερᾶς ἀντιμηνσίου ἱερουργία χαίρειαι. *Antimensia sanctificantis veritem participant, eamque illis templorum nuper Consecratorum Officium, & septem dierum in altari Sacrificium elargitur;* &c.

ORATIO PRO OFFERENTIBUS PRIMITIAS fructuum Autumnalium.

DOminator Domine Deus noster, qui unumquemque juxta voluntatis propositum rem ex tuis offerre jussisti, & singulos bonorum æternorum mercede compensas, qui vidisti juxta facultatem ejus oblationem habuisti gratam, delata etiam a servo tuo N. suscipe, & in æternis thesauris ea recondi dignare, abundanti mundi hujus fœcunditate illi, reliquisque ad eum spectantibus retributa.

Quia benedictum est nomen, & glorificatum est regnum, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΩΝ ΑΠΑΡΧΑΣ ὀπώρας.

ΚΕπεσεν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν προσφέρειν σοι καὶ ἃ προέθεντο ἕκαστο κελεύσας, καὶ τῷ αἰωνίων σε ἀγαθῶν τύπος ἐστάμενος χαρίζομενος, ὁ τῆς χάριτος τῶν καὶ δώσεμε προσφορὰν εὐαρέστως δέξασθαι, παρόσθεσε καὶ τὸ παρ ἐμοῦ προσκομιδὲν τοῦ παιδὸς σου, τοῦ δέντρος, ἐπὶ τοῖς αἰωνίοις σε ἔγκαρποις ἐναπόθεσαι πάντε πατοῦσιν, δωρεμένος αὐτῷ καὶ τῷ ἐγκαρπίμων σου ἀγαθῶν ἄφθονον τὴν ἀπόλαυσιν σὺν πᾶσι τοῖς διαφέρουσι αὐτῷ. Ὅτι εὐλογητὸς σε τὸ ὄνομα καὶ δεδόξασαι σε ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπεχείρει γὰρ ἀποτελέσαι ἀπαρχάς.) Non dissentiunt ab editorum lectione, Cryptoferratenſe Bessarionis, & S. Marci MS. addit tamen hoc, etiam aliam Orationem,

Εὐχὴ ἐπὶ προσφερόντων καρπὸν νέον.

Oratio pro offerentibus fructum novum.

GRatias tibi agimus Domine Deus, & fructum quos ad maturitatem verbo tuo deductus varie enatos, in lætitiam & cibum hominibus & omni animali in orbe universo, percipiendos nobis dedisti, primitias offerimus: laudamus te Deus in omnibus quibus nos afficisti bonis. & omnem creaturam fructibus variis donasti, per Filium tuum Jesum Christum Dominum nostrum, per quem est tibi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Et porro fructus benedicuntur: uvæ, ficus, mala granata, oliva, poma, mala Hesperia, prunæ.

Quia vero non fructus novos tantum, sed etiam quoscumque alios, vel solvendi votigrariæ, vel in gratiarum actionem Deo illorum largitori convenit offerre: aliam idcirco adjungit M. S. idem orationem, & est:

ΕΥΧΗ ἐπὶ τῶν προσφερόντων καρπὸν νέον.

ΕΥχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς, ἡ προσφέρομεν ἀπαρχὰς καρπῶν, οὓς ἔδωκας ἡμῖν εἰς μετάλημψιν, τελεσφορήσας διὰ τοῦ λόγου σου, καὶ κελεύσας πᾶσαν παιδαγωγὴν εἰς ὠφροσύνην καὶ τροφὴν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ πᾶσι ζῴοις ἐπὶ πάσης γῆς· ὑμνοῦμέν σε ὁ Θεὸς ὁ πάσιν οἷς ἐπάρχεις ἡμᾶς, καὶ πᾶσαν κτίσιν παντοίοις καρποῖς δι' οὗ παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. δι' οὗ, καὶ σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐλογοῦνται δὲ καρποὶ τοιοῦτοι· σαφυλαὶ, σῦκα, ῥόα, ἐλαία, μῆλα, βοδάκινα, περσικὰ, δαμασκηνά.

ORATIO SUPER aream.

DOmine Deus noster, fons bonorum, qui per clementiam & bonitatem tuam fructus producere terram justisti, benedic & multiplica aream istam & ubertatem fervorum tuorum, cellas eorum reple omni bono fructu, vino, & oleo: & ab omni molestia, illos & quoscumque ad eos spectantes, custodi: in agnitione tua illos illumina, ut tibi bene placentes æternis bonis allgni inveniantur. Quia benedictum est nomen tuum, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Εὐχὴ ἐπὶ τῷ καρποφορούντων.

ΠΗγὴ τῶν ἀγαθῶν, Δέσποτα βασιλεῦ, ὁ ἐπιστρέπε τὸ σὸν πεπραμένον πρόσδεξαι τῷ τῶν σῶν ἀγαθότητα τὴν καρποφορίαν τῶ, ὃ, τῷ τῶ, ὃ, ὡς ἐσχάτω τοῦδέως, ὁ ἐμπλησον τὰ ταμεῖα αὐτῶν παντὸς ἀγαθοῦ, ὁ ῥῦσαι αὐτὸς ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, μὴ πάντων τῶ ἀπὸς προσκόπτων, καὶ φώτισον αὐτὸς τὸ τῆ γνῶσεσ σε· ἵνα εὐαρέστως σοὶ καταξιωθέντες τῷ αἰωνίων ὁ ἀφθάρτων σε ἀγαθῶν. ὅτι εὐλόγητὸς τὸ ὄνομα τοῦ τὸ Πατρός.

Oratio pro iis qui fructum seu rem quamvis offerunt.

FOns bonorum, Domine rex, & operum vorum benefactor, N. & N. oblationes juxta bonitatem tuam suscipe: penum eorum omni bono adimple, & ab omni tentatione eos & cunctos ipsis conjunctos eripe & in tua cognitione eos illumina: ut tibi placentes æterna & incorruptibilla bona consequantur. Quia benedictum est nomen tuum Patris, &c.

Non desunt tamen etiam inter Græcos Monachi, qui orationem hanc pro villicis Ecclesiæ, vel Monasterio fruges debitas solventibus, recitari asserant, vel pro iis qui manere quocumque Ecclesiam ditare conantur.

IN ORATIONEM PRO IIS QUI FRUGUM PRIMITIAS offerunt. Notæ.

a Ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τῶν ἀπαρχῶν.) Idem sunt illi ac πρωτογενήματα, pro quibus Ecclesiæ orat ἐπιβήματα, (de quibus index Gnomasticus V. πρωτογενήματα) inquit Matthæus Blastares, ταυτὸν τοῖς πρωτογενήμασί ἐστι καὶ δεκάται. Frugum autem & animalium primitias, & decimas Sacerdotibus deceni, atque ita Deo præsentari Apostolicæ Constitutiones apud Clementem lib 2. cap. 25. & 7. cap. 30. jubent. Ni factum ita fuerit, sunt transgressores condemnat Concilium Hilpalense Can. 11. εἰ τῇ δοκῇ tamen, in morem hostiæ, vel super ea, quasi accessorium ejus vel appendicem, quidquam offeri religiose & severe tertius Canon Apostolicus vetat: πολὺ γὰρ χεῖρον ἡ παρεῖναι τῇ καρπῇ τῇ δόσει· πολλὰ γὰρ δυνάμεθα αὐτοῖς προσενεγκεῖν, ἐκτὸς τῶν ἀπαρχῶν ὧν κελεύει: *præter novas fruges vel baptismi, seu temporis, solemnem non ut Sacrificia ibi hæc offerri, sed ut primitias tempestivorum præceptumque fructuum*: alii Zonaras: & ut addit Balsamon. ἵνα καρπίζωνται δόσεις ἀπὸ τῶν καρπῶν ἡ ἐπιτελῶνται τὰ ἐπιβήματα ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἡ ἐπιτελῶνται κατὰ τῶν ἱερατικῶν, τῇ τῶν ἐφεξῆς καθαρῶς τῇ Παλαιστίνῃ προσέρουσιν

Ἐυχὴ ἐπὶ ἀλοητ.) Titulum hunc nullis præfert Oratio in M.S.a me visis; sequentem proferunt Cryptoferr. & Barberinum.

Oratio in Messe.

DOmine Deus noster, qui propter pluriman tuam clementiam ad præsens tempus nos deduxisti, & anni circulo benedixisti, quem & fructuum abundantia coronasti, qui propter magnam tuam bonitatem terram nobis fructum in cibum jussisti proferre: tu Domine adorande, primorum geniminum pacificâ delibationem, & messis deportationem cum salute & concordia perfici concede, & omnium bonorum nobis copiam præbe. Tu enim es bonorum dator, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui.

Εὐχὴ ἐπὶ θέρει.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ πολλὴν σου φιλανθρωπίαν ἀγαγών ἡμᾶς εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ᾧ εὐλογήσας τὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἀγαθότητός σου, ᾧ σφραγίσας αὐτὸν τῇ καρποφορίᾳ, ἐπιδίδους τὴν γῆν τὴν μεγάλην σου ἀπρόσκοπτον ἐξυγρασίαν ἡμῖν καρπὸν εἰς διατροφήν. Σὺ Κύριε πρόσχωμεν παράσχε τοῖς δούλοις σου τὴν μεγάλην τῶν οἰκτιρμῶν σου εὐφημίαν, ᾧ τὴν πανσπορίαν τὰ θέρη μου ὑγείας ᾧ ὁμονοίας γενέσθαι, ᾧ πᾶσαν εὐθυμίαν παιδείας ἀγαθῶν δόρεσαι ἡμῖν. Σὺ γὰρ εἶ ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, Ϲ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, ᾧ τῷ Υἱῷ, Ϲ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Hanc eamdem Orationem habet Allatianum MS. sed ab ea modice variantem, in titulo namque scribit: Ἐυχὴ ἐπὶ θέρους, ᾧ καλαμῶν. Messis autem commodis, fructuosi est; voce vero καλαμῶν granum quodcumque in culmis ensiferis, qualeest avena, hordeum, & ejusmodi messoria falce decerpenda, intelligerem: καλάμων enim, *granaturum*, etiam zuccharinum nullus interpretabitur, qui arundineri frumentique commodum non esse messem, nec ideo conjungendum utriusque Orationem, putarit. In ipso porro Orationis textu, ubi hic legimus, δὸς τὴν μεγάλην σου εὐφημίαν: Allatianum scribit, δὸς τὴν μεγάλη σου οἰκοδομίαν ᾧ ἀγαθότητα. Et eadem ubi hic habemus μεταλαβόντας ᾧ σπέρματα γενομένων: habet illud, γενομένους γεωργίαν τοῦ καλαμῶν τούτου, quæ verba sensum καλαμῶν superi prolatum confirmant: quasi culmos granorum e terra natos, quam eorum messem, σπερμάτων δὲ τὸν θέρους, prius Ecclesia consideraret.

IN ORATIONEM SUPER AREA. Notæ.

1 Ἐυχὴ ἐπὶ ἀλοητ.) Mentem Ecclesiæ in Area benedicenda apertius exprimunt tum Græcæ, tum paris Latinæ Orationis verba, quæ in antiquo Grimoldi Sacramentario legitur. *Multiplica Domine super nos misericordiam tuam, & pietas nostras propitius exaudire dignare: & sicut exaudisti famulum tuum regem David, qui te in area hostiæ offerendo placavit, ita ventat quæsumus super hanc Aream spemtæ benedictionis ubertas: ut repleti fructibus tuis, de tua semper misericordia gloriemur.*

ORATIO COLYBORUM sive legiminum decoctorum.

DOmine qui cuncta verbo tuo ad perfectionem adducis, & in usum cibumque nostrum, varios fructus terram producere jubes: qui solis legaminibus enutritos tres pueros & Danielem, mollier in Babylone educatis formosiores ostendisti: ipse optime rex, etiam senilia hæc cum variis adjunctis fructibus benedic, & omnes ex eis degustantes, sanctifica. Quia in gloriam tuam, & in laudem sancti N. oblata sunt hæc a servis tuis, & in memoriam fidelium defunctorum: præbe etiam præparantibus hæc, & commemorationem agentibus cuncta ad salutem posulata, & æternorum bonorum tuorum fruitionem. Intercessionibus intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, sancti N. cujus memoriam celebramus, & omnium sanctorum tuorum. Quia tu benedicis & sanctificas omnia Deus noster, & tibi gloriam referimus, principio experti Patri, cum unigenito Filio tuo, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

a 1 ΕΥΧΗ ΤΩΝ κολύβων.

ΟΠάντα τελεσφορήσας τῇ λόγῳ σου Κύριε, ᾧ κελεύσας τὴν γῆν παντοδαπὸς b ἔκφυσιν καρπὸς εἰς ἀπόλαυσιν ᾧ ἔφοδον ἡμετέραν· ὁ τοὺς σπέρμασι d τῆς τρεῖς παῖδας ᾧ Δανιὴλ, τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἀβρυτέρους λαμπροτέρους ἀναδείξας· αὐτὸς παράσχου βασιλεῦ, ᾧ τὰ σπέρματα ταῦτα, ϲ σοὶ τοῖς ἔθρέμοις καρποῖς εὐλόγησον, ᾧ τοὺς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνοντας ἁγίασον. Ὅτι εἷς δόξαν σοὶ, ᾧ ὑπὲρ τιμίου τῶν ἁγίας, σταθὲς ταῦτα προσενέγκαμεν παρὰ τῶν σῶν δέλων, f ᾧ εἰς μνημόσυνον τῶν τὸ αὐτοῦ τῇ πίστει πλεωθέντων. παρέχε δὲ ἀγαθὸ τοῖς τὸν προσφέρασι ταῦτα ᾧ ἐ μόνοις ἐπιτέλεσιν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, ᾧ τῶν αἰωνίων σε ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ᾧ πρεσβείαις τῆς παναχράντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ϵ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶ ἁγίω, παῖδ, ᾧ ϵ τῶν μνήμῃ ἐπιτελούμ, ᾧ πάντων σε τῶν ἁγίων. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν, ϵ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα ὁ Θεὸς ἡμῶν, ᾧ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, σὺν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, ᾧ τῷ παναγίῳ, ᾧ ἀγαθῷ, ᾧ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν ᾧ ἀεὶ ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

a 1

b c d

c

f

g

a Ἐυχὴ κελούβων.) Scribit Cryptoferratensis codex MS. ἐυχὴ ἐπὶ κολύβων ἀνηρμένων ἀγίων, nec temere. Cum enim Colyba, tum in sanctorum festis tum in defunctorum commemorationibus in Ecclesia offerantur; habet dictus codex diversas pro illis, variis diebus offerendis, Orationes; quas ie unum solum contrahunt edita hæc exemplaria, quæ & in sancti alicujus honorem simul & in mortuorum subsidium, illa quandoque perferuntur & benedici commodum. Barberinum vero MS. titulum habet, ἐυχὴ ἐπὶ κόλλυβα ἁγίων, (unum autem (cum alias κόλλυβα sint κόλλυβον correctius scriberetur) apud corruptæ linguæ Græcos fides est) suæ *gramm* quodcumque, ac propterea in ejusdem MS. calce, oratio alia est vetustate obliterata, cui in fronte ridiculus præfixus est: ἐυχὴ ὑποκάμβου, ἤγουν τῶν κολλύβων, *Colyborum, id est granorum Oratio.* Colyba enim arabibus, *granorum* collectio est, in sancti vel defuncti memoriam oblata.

b Ἔκφυσιν.) Cryptoferratensis MS. ἐκφύσει.

c Εἰς ἀπόλαυσιν ᾧ ἔφοδον ἡμετέραν.) Cryptof. εἰς σωτηρίαν ἡμετέραν ᾧ ἐπίγνωσιν.

d Τοὺς τρεῖς παῖδας.) Cryptof. τοὺς ἐν Βαβυλῶνι παῖδας ἀναστρέφοντας πανσόφους ᾧ ἀρίστους.

e Σοὶ τοῖς ἐκφύσι καρποῖς.) Defunt hæc in Cryptof.

f Καὶ εἰς μνημόσυνον, &c.) Defunt etiam hæc, ob orationem nuper assignatam, sicut & alia hæc, ᾧ ἐπὶ ἀλοητ ἐυχὴ.

g Παρέχε δὲ ἀγαθὸ ᾧ πανσχέτλια.) Horum vice subdit Cryptof. codex: ἐνώπιον σου τοῦ ἐλεῆσαι τὰ πάθη σου ἐν ὅσοις. Εκφυ. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐυλογῶν, &c.

Huic autem orationi plura addit M. S. Allatianum, hoc pacto.

Εὐλογητὸς εἶ Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ᾧ πατὴρ τῶν ὅλων, ᾧ πηγὴ ᾧ ζωὴ ᾧ τῶν ἀθανασίας, ὁ ποιητὴς ᾧ δημιουργὸς ἁπάντων, ὁ τὸν ἀνθρωπον, ὁ ἐπὶ τὴν γῆν ἀναπλάσας, ὁ ἐπὶ τὸν παράδεισον τρυφῆς, ὁ πανσόφως ἐκπέμψας τὸν λόγον σε τὸν Κύριον, ϵ ἐκλεξάμενος τὴν γῆ πανσπερμίαν ἐκφύσαι τοῦ ἐν ἀνθρώποις ἀναπαύσεως ἕνεκεν ᾧ ἀπολαύσεως τῶν ἐν αὐτῇ ἀνθρώπων· ὁ τοὺς σπέρμασι τῆς τρεῖς παῖδας ᾧ Δανιὴλ, κατηξιώσας ἐν τῷ ἀβύσσῳ τῶν θηρίων ἀναστρέφεσθαι· Αὐτὸς παράσχου βασιλεῦ, ϵ τὰ σπέρματα ταῦτα σοὶ τοῖς ἐκφύσι καρποῖς εὐλόγησον, τοῖς σοῖς δόξῃ καὶ τοῖς ἐκφύσι καρποῖς ἐπίγνωσιν· ὅτι σὺ εἶ ὁ δόξῃ Κύριος ᾧ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸς, ᾧ τὸν σὸν μονογενῆ υἱὸν ᾧ λόγον, ταῦτα σὺ ἔκτισας ἀναπαύσεως, ᾧ ἐπὶ ἐπιγνώσεως ἐν ἐκφύσει καὶ ἀγαθῷ καρποῖς· Παράσχε δέσποτα Κύριε ἡμῖν τοῖς ὑφεστῶσι πᾶσιν, ταῦτα τὰ σοὶ ἐκφύσαι ἐπίγνωσιν, ᾧ ἐν ἐκφύσει ᾧ ἀγαθῷ καρποῖς ἐπίγνωσιν· Καὶ

At cum Cryptoferrat. M. S. pro Colybis in mortui alicujus die annuo offerendis & benedicendis, separatam orationem ponat: operæ pretium eam hic adjungere.

Oratio super defunctorum Colybis.

DOmine Deus noster, omnium te invocantium, & sanctissimum nomen tuum agnoscentium spes, semina in memoriam defuncti servi tui N. in templo sancto tuo oblata benedic: & eum propter quem illa sunt oblata in sinibus Abraham, & in lætantium regione, remissione, & delictorum venia illi concessa habitare concede. Fixit Domine, qui humanam infirmitatem & ejus lubricam ad malum facilitatem nosti, ne intres in judicium cum eo qui in fide & spe ad te migravit: da nobis quoque in sanctitate mandata tua adimplere, & eis qui post hujus defuncti obitum justa persolvunt, mercedem condigne rependere. *Ecclam.* Quia tu es defunctorum requies, & tibi gloriam.

Εὐχὴ ἐπὶ κολύβοις κοιμηθέντων.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλπὶς πάντων ἐπικαλουμένων σε, ᾧ ἐπεγνωκότων σε τὸ πανάγιον ὄνομα, τὰς τῶν μνήμῃ τῶν δούλων σου, ὃν, ἐν πίστει ἁγίῳ καὶ ὀρθοδόξῳ πρετέθηκα σπέρματα εὐλογίας, ᾗ τοῦ δὸς οὐ ταῦτα προσχθέντα ἐν κόλποις Ἀβραὰμ, ᾗ ἐν χώρᾳ ζώντων κατασκήνωσον, ἄνεσιν αὐτοῖς, ᾗ τῶν ἐπταισμάτων συγχώρησιν παρέχομεν. Ναὶ δέσποτα, ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀθέτησιν εἰδὼς, ᾗ τὸ ταύτης ὠόλεθρον, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῶν σῶν πλασμάτων· ἐλπὶδι μεταστήσαντες δὸς ἡμῖν ἐκτελεῖν ἐν ἀγιασμῷ τὰς ἐντολάς σου, ᾗ τοὺς τῶν ὧν τῷ κοίμησιν ἐκτελεσάντας ἀξίους τῆς προαιρέσεως ἀμειβόμενος.

Ἐκφων. Ὅτι σὺ εἶ τῶν κεκοιμημένων ἀνάπαυσις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Solent etiam Græci non Colyba tantum, sed & carnes, & panem, & vinum, ab Ecclesia benedicta, pauperibus sancti alicujus reducte die sacro elargiri: quorum hæc est Oratio.

Oratio in sancti memoria, per carnium, panis, & Colybarum largitionem.

CHriste Deus noster, qui Abrahæ hostiam benedixisti, & Eliæ holocausta suscepisti, qui tuis beneficiis vicem animi nostri proposito rependis, imo & ampliorem quam bona quæcumque opera nostra mereantur retribuis mercedem: ista in sanctorum tuorum honorem & in pauperes distribuenda, tibique oblata benedic: hæc inquam offerentium germina, velut Abel hostiam multiplica: ovilia & armenta illorum semper fœta, bovesque illorum pingues in tua bonitate redde: illisque animæ salutem eo quod populi tui pauperum recordati sunt in justo tuo judicio rescribe: ut cuncti quod sibi satis est assecuti in omne bonum & tibi placitum opus abundent, glorificantes sanctissimum nomen tuum Patris &c.

Εὐχὴ ἐπὶ μνήμῃ τῶ ἁγίω διὰ δόσεως κρεῶν, οἴνου, ἄρτου, & κολύβων.

Ὁ εὐλογήσας τὴν θυσίαν, & Ἀβραὰμ, Χριστὸ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ᾧ προσδεξάμενος & Ἠλιὰ τὰς ὁλοκαρπώσεις, ὁ τῷ προθέσει ἡμῶν ἀντιμετρῶν τὰς εὐεργεσίας σε, μᾶλλον δὲ πλείας τὰς ἀμοιβὰς τῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀγαθοεργιῶν παρεχόμενος· εὐλόγησον ταῦτα τὰ εἰς τιμὴν & ἅγιόν σε προσαχθέντα, ᾧ εἰς πολύτεκνον διαμονὴν προσκάμψαι, ταῦτα ὡς τὴν τῶ Ἄβελ θυσίαν πλήθυνον, τὰ γενήματα & προσεγχόντων αὐτὰ τὰ ποίμνια αὐτῶν ᾧ βουκόλια πολύτοκα, ᾧ τοὺς βοῦς παχεῖς ἐν τῇ σῇ ἀγαθότητι πεῖσον. ᾧ σπορὰς σωτηρίας ψυχῆς ἀνδ' ὧν μέμνηνται ἐπὶ πτωχῶν τῶ λαῶ σου ἐν τῇ δικαιοκρισίᾳ σου δώρησαι. ἵνα πάντες ἀπόρησαν ἔχοντες εἰς παν ἔργον ἀγαθὸν, ᾧ σοὶ εὐάρεστο πεποιηκότες, δοξάζωσι τὸ παράκλητόν σε, τῶ Πατρός.

IN COLYBORUM ORATIONEM. Notæ.

1 Ἐ τυχὴ πολλαχοῦ. Excoquunt quandoque leviter frumentum Græci, lautiusque acervatim impositum, frugibus variis, pisis, puta, tusis avellanis, cortice nudatis amygdalis, necubis minutim tectis, Corinthiacæ uvæ, & malogranatorum granis in distinctas petroselini foliis velut radiis arcolas & figuras; ordinatis respergunt: acervumque hujusmodi præfata arte elaboratum κόλυβα vocant: quæ quidem, vel in sancti alicujus honorem, vel in defunctorum animarum memoriam, aut cum instante magnæ quadragesimæ initio communes suos, pro mortuorum animabus preces renovant, propinquiorum sepulchris imponta, in Sacerdotis & ministrorum usus postmodum cessura solent offerre. Religionem hunc morem commendat Athanasii apud Ballamonem in Can. 4. Apost. auctoritas: Ὅτι δὲ τὰ ἐπὶ τοῖς μνήμασι τῶν ἁγίων καὶ κοιμωμένων κατασκευάζεται καὶ παρὰ πολλοῖς λαμβάνει, ἐκ τοιούτου ἔστιν ἀναγνῶναι, τῷ δυνατοῖς φασὶ γίνεσθαι, καὶ ἄλλοι ἀπὸ ἀγρῶν τὰ μεγάλα Ἀθανασίου τοῦ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν τὰ ὑπὲρ τῶν ἁγίων καὶ κεκοιμημένων ἐξηγούμενα. *Quomodo autem quæ in memoria sanctorum & mortuorum offerantur, & κόλυβα (sic dona amicis oblata, quamvis preciosa, humilitatis gratia, quasi communia quædam, nominare: est jocari κοινὰ ἀκούειν) appellantur, omni genere fructuum ornata ad altare afferantur, discere ex oratione magni Athanasii, de iis qui dormierunt.* Interim, dona nobis hæc Athanasii oratio desiderater, consuetudinis κόλυβα, eorum refert Nectarius, Synaxarii Græci auctor, & eo recentior Nicephorus Callistus lib. 10. cap. 12. Cum nimirum imperante Juliano fuci defertore, nulli panes, nulla edulia, nulli fructus in foro venales per Orientem exponerentur, qui non prius vel sacrificiorum victimarum sanguine, vel cultu prophano lustrarentur, at a Christianis superstitiosi cultus ignaris coempti deinceps comederentur: Theodorus Martyr Tyro dictus, per visum Eutoiam Eucharistarum Episcopum admonuit: ut populum a cibis nefandis sibi comparandis arceret, utque ejus necessitati famique provideretur, frumentum & legumina in cibum, panis alioinque edulium vice, excoqui juberet. Frumentum vero illud coctum, quo deinceps vitam sustentabant Christiani, ἐξ Εὐχαίτων Κόλυβα ἐκάλεσαν μέχρι νῦν Εὐκαΐται Colyba vocare consueverunt. Et tandem id quo viventium necessitati Theodoro monitore, quadragesimæ tempore, primum est consultum, non illaudanda pietate, religiosius in defunctorum memoriam & subsidium cessit. Τοῦτο δὲ ἔτεκον Θεόδωρος ὁ μεγαλομάρτυς τοῖς πατράσι ἡμῶν· ὁ δὲ καὶ ἐξ ἐκείνου ἡ ἐκκλησία τῶν πατέρων ἡμῶν τὴν μνήμην & τελετὴν ἐν ἡμέρᾳ τεσσαρακοστῇ ἐποιήσατο. *Hæc quidem jussit Theodorus juxta magnam jejunii quadragesimalis diem, quod ex eo tempore ad hunc usque diem, ejus festi memoriam celebrant, & convivium agunt Ecclesia fugiens observandi.* Hæc Nicephorus. Synaxarion vero de Theodoro Martyre 17. Feb. scribit: σιτάρου ἡψημένου σωρὸς ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν ὠνίων τῶν ταπήλων ἔκειτο, ὅτε ἡ θεόφρων ἐκείνη καὶ ἁγία ψυχὴ ἐπιδοῦσα, ἐκέλευσε τοῖς ἐφεδρεύουσι τοῦ μεγαλομάρτυρος βρώσιμα τὰ παρακείμενα. *Ejus memoria recolitur Sabbato primæ jejuniorum hebdomadis quando ab eo Colybarum miraculum est editum, & fideles populum a contaminato Idolothytorum cibo liberavit.* Quod porro dicunt Græci superinsperta Colybis ἄδοματα sanctorum vel mortuorum virtutes repræsentare, levis est momenti, ita ut quod ad ornatum vel oris gustum apponitur, religiosius ipsi ad virtutes referendas sine auctoritate transferat. Satius multo est laudatam Christianorum antiquorum contemplari consuetudinem, juxta quam panes, dapes, vinum, defunctorum sepulchris apposita commemorat Augustinus contra Faustum: non ut Manes eorum, ita Manichæis falso insimulantibus, placarentur; sed ne pauperes vel Ecclesiæ ministri, illis recreati, ad preces pro mortuis fundendas moverentur. eamdemque usque hodie tanto cultu a Græcis observatam videmus, ut Colybis in pauperes & Ecclesiæ quoscumque ministros dispergendis, lectionibusque iisdem, convitiis præparatis Ecclesia ipsa, benedictionum & orationum lustrata suffragiis non deneget, ex quæ charitatis exercendæ gratia, in sanctorum honorem, & animarum levandarum fineu initiatrata sunt, manu nisi religiose in Ecclesia offerri, ut legere est apud Basilium epist. 1. & depasci oporteat. Peccare, Lector, amabo, fecundam & quartam ex orationibus lectionum varietati interjectis, & præter sanctorum cultum mortuis opem præstitam in reficiendis pauperibus & sacris viris cum adhibitam; etiam verba hæc, ut Deus ἐν πνεύματι εὐωδίας τὰ τούτων ἐφέσια προσδέξηται deprecantia, animadvertere. In Monasteriis siquidem *qui Refectionis inducendæ præsi Τραπεζάριος*; non prius quæ superiori, cibo sumpto, fragmenta panis colligere audet; quam benedictione a superiore obtenenda prius dicat, ἐπεύχου Δέσποτα πατερικὸν ἐξ ἀναγκαίων. *Benedic Domine fratili panis reliquias*: Responsumque postmodum audiat: Εὐλογία ἐξ ἁγίων πατέρων ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεήσαι ἡμᾶς· si vero Præsulem cum eis cibum sumere contigerit, dicant: Εὐλογία & ἁγία Δεσπότα ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεήσαι ἡμᾶς· & Δεσπότα ἁγία εὐλογία ἡμῶν Κύριος εὐλογήσαι τὴν τράπεζαν τοῦτο; id pariter fecclo absolutos celebrare, constat, eosdem mores, verba eadem usurpare, ut juxta orationis sententiam, videatur Deus cibum, potum, & utriusque reliquias moderari ἐν πνεύματι εὐωδίας καὶ ἀκηράτου σωτηρίας. Nil mirum itaque si cum tanta reverentia & religione, amicum præsente aliquo Ecclesiæ ministro computationem ineunt, aut Monachi communes cibos sumant: etiam convivia a divitibus viris in sanctorum gloriam aut piam defunctorum recordationem instaurata, pari animi compositione corporisque modestia peragant. Sed nec humilioris fortunæ viri a simili ergo mortuos debito se immunes constituunt: panem enim in fragmenta longiora concisum, vinoque rinctum transeunti cuilibet & degustare non detrectanti offerunt, ut eo lumpto repensam Orationis vicem mortuis parentibus suis accipiant, desideratæ hæc vocis auditu: ὁ Θεὸς μακαρίσαι αὐτοὺς hoc est *vivos beatos Illos Deus faciat*. Panemque ita oblatum ἀντίδωρον appellant quasi *placentem animarum nomine* oraturis, pro eis, oblatam. De Colybis & defunctorum in Græca Ecclesia habenda memoria, plura Matthæus Blastares prapediem lucem aspecturus in Nomocanone verbo κοιμητήριον.

ORATIO SUPER Pœnitentiam agentibus, & seipsos juramento astringentibus.

DOminator Domine Deus noster, Unigenite Fili, & Verbum Patris, qui cuncta peccatorum nostrorum vincula tua passione dirupisti, & in facies Apostolorum tuorum insufflasti, dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum dimiseritis peccata, dimittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Tu Domine per sanctos Apostolos tuos Sacerdotibus pro tempore in Ecclesia tua sancta repertis dimittendi peccata, & ligandi atque solvendi omne vinculum iniquitatis, facultatem concessisti. Rogamus itaque nunc pro fratre nostro N. coram te astante, solutis ejus vinculis tuam misericordiam impende, & si quid ex inscitia, aut ex inadvertentia prorulit, aut præ animi fragilitate commisit, tu qui humanam nosti infirmitatem, ut humanus & bonus Dominus, omnia sponte, vel voluntate obluctante, ab eo delicta perpetrata remitte. Quia tu compeditorum misereris, & confractos erigis, desperatorum fiducia, jacentium requies, existis, & servum tuum hunc a peccatorum vinculo libera. Quia glorificatum est sanctissimum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΠΙΤΙΜΙΟΙΣ ΟΝΤΩΝ

καὶ ἑαυτοὺς ὅρκῳ δεσμούντων.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ πάντα δεσμὸν ἁμαρτίας ἡμῶν τῷ σῷ πάθει διαῤῥήξας, καὶ ἐμφυσήσας εἰς τὰ πρόσωπα τῶν σῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰπών· λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Σὺ Δέσποτα διὰ τῶν ἁγίων σου Ἀποστόλων ἐχαρίσω τοῖς κατὰ καιρὸν ἱερουργοῦσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ γῆς ἀφιέναι τὰς ἁμαρτίας, καὶ δεσμεῖν καὶ λύειν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας. δεόμεθα οὖν καὶ νῦν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, τοῦ παρεστηκότος ἐνώπιόν σου, ἐπιχορήγησον αὐτῷ τὸ σὸν ἔλεος, διαῤῥήξας αὐτῷ τὸν δεσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ ἢ ὀλιγωρίᾳ ἐλάλησεν, ἢ ὑπὸ μικροψυχίας ἔπραξεν, εἰδὼς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὡς φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς Δεσπότης, πάντα τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα συγχώρησον αὐτῷ. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐλεῶν τοὺς πεπεδημένους, ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατεῤῥαγμένους, ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πεπτωκότων, καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον ἐλευθέρωσον ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων. Ὅτι δεδόξασταί σου τὸ πανάγιον ὄνομα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN ORATIONEM PRO IIS QUI JURAMENTI VINCULO obstricti pœnis aliquibus seipsos subjecerunt, Notæ.

1 E *Τχὴ ἐπὶ τῶν ἐν ἐπιτιμίοις ὄντων.*) Censura, pœna, seu pœnitentia, quam secundum Canonum seriem subire tenentur ii quorum crimen Ecclesiasticis illis regulis condemnatur: *ἐπιτίμιον* & *ἐπιτίμια*, voce propria, & antiqua nuncupata est: *pœnam* illam sive peccati *satisfactionem*, moderni Græci *κανόνα*, utpote juxta Canonum seriem impositam, vocant. Cum vero bene agendi lex, sit humana ratio, illa eadem ductus quilibet, non vivendi tantum modum, sed etiam delicti transgressionisque mulctam sibimetipsi imponere & infligere sponte potest. Hinc ille, si taxillis luserit, centum pauperibus erogare promittit: iste, si prostitutæ limen adierit, longinquam peregrinationem suscepturum se, vel denique nisi pacem cum inimico composuerit, tridui jejunium vovet, & ad hæc præstanda, etiam jusjurandum vel votum quo se obstrictum sentiat, addit. Eleemosyna illa, ut probe conjicis, peregrinatio, jejunium pœnæ sunt promissi vel juramenti violati, si minus servari contigerit, & *ἐπιτίμια* eorum transgressionem mulctantia qualia quoque sunt ea quibus ut vinculo iniquitatis, semet vinciunt illi, qui irati, si unquam inimico beneficium præstiterint, dæmonis se potestati permittunt, si filio culpam agnoscenti pepercerint, diris se devovent. Tales itaque *ἐν ἐπιτιμίοις εἰσὶ*, *spontaneis pœnis se subjecerunt*, quas etiam juramento vel voto addito subituros se potuerunt prius professi: *ἑαυτοὺς ὅρκῳ δεσμοῦντες*. Cum igitur erronea plurimorum conscientia jusjurando contra jus prolato se astrictam sentiat & asserat; vel si legitimum adimplere nequiverit, continuis remorsuum stimulis eam agitari necesse sit: ne jusjurandum hujusmodi vinculum sit iniquitatis, aut intolerandum onus imbecillis animis imponat; illius quidem rigorem dispensatione relaxare, hujus vero evanidam, imaginariam, nullam vim esse declarare solet Ecclesia, atque insuper animi cujuscumque dubio tollendo vel agitationi sedandæ, Orationem hanc quasi scrupuli cujuscumque medelam ultimam apponere: atque ita non rogat præsens Oratio, *pro iis qui pœnitentia publica, delictis publice commissis satisfaciunt*, ut quidam minus recte sentiunt; quæ namque est pœnitentiæ publicæ cum juramento vel voto affinitas, aut cur una sola Oratione (cum plurimis aliunde abundet Ecclesia Græca) utriusque vinculum solveretur? Rectius itaque, & vero multo similius dicemus præsentem Orationem pœnam quidem tollere, sed eam tantum ad quam se sponte ex ignorantia vel animi imbecillitate obstrinxit, utriusque pondus & vim nullatenus expertus, quæ proinde vel Ecclesiæ auctoritate, vel saltem ejus precibus, ut error omnis auferatur, relaxari debeat. Confirmat sensum hunc ipsius Orationis contextus, quo *σύνδεσμον ἀδικίας*, *vinculum iniquitatis*, *δεσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν*, *peccati nodum*, tollere se profitetur Ecclesia, eum videlicet, qui juramentis *ἀγνοίᾳ ἢ ὀλιγωρίᾳ* colligatus est, & quem *ὑπὸ μικροψυχίας* a se tollere non potuit pœnitens, aut saltem præ *animi imbecillitate*, id est ex conscientia erronea infregit. His tamen attentis, breviorem multo & forsan verbis magis accommodum sensum huic titulo afferri posse non diffiteor, si Matthæi Blastaris verba in Nomocanone [illegible] acute inspiciantur. Jusjurandi inconsiderate prolati, inquit ille, [illegible] *infractio nulli pœnæ subjecta est* (ex jure scripto) *moderatam tamen ab Episcopo recipiet pœnam*. Pœnam ergo suscipiet juramenti vel fracti reus: eaque solvetur, si Episcopus aut Sacerdos pro eo faciat Orationem quæ est *ἐπὶ τῶν ἐν ἐπιτιμίοις ὄντων καὶ ἑαυτοὺς ὅρκῳ δεσμούντων*. Quo quidem ritu peragatur Gregoras lib. 4. perjuri Michaelis Palæologi pœnitentiam referens, describit: [illegible]

[illegible] *Joseph Patriarchæ animi secreta vaticinia revelare solitus erat Michael Imperator. Illi hac de causa primum Patriarchæ instituto sacrificium cum Pontificibus aliis celebranti, pronus ad sacri Tribunalis limina, duo sua peccata, perjurium dico, & filii Imperatoris excæcationem, aperta claraque voce confessus, procidit: sibique veniam donari petiit. Primus igitur Patriarcha illi in terra prostrato condonationis exscriptam legit orationem: ac post eum Pontifices reliqui suo quisque ordine, successive eamdem indulgentiarum orationem recitarunt. Ita lætus discedit Imperator, tam ob indulgentiam obtentam, quam quod Deum etiam sibi placatum & reconciliatum existimabat.* Alias *σταυροπατῶν* vel *σταυροπάτης* habitus perjurus nimirum qui crucem inter jurandum prolatam & tactam, vel signi loco in scriptis contractibus exaratam, vel duobus indicibus in transversum actis efformatam & osculo in juramenti præstiti testimonium exceptam, conculcasset ac contempsisset, & communi totius populi odio maledictisque jugiter fuisset impetitus. Vide Jus Græcoromanum p. 224.

ΕΥΧΗ ΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΡΟ ΤΟΥ ΥΠΝΩΣΑΙ

καὶ εἰς ἐνυπνιαζόμενον.

a 1 ΠΑναύμνητε Κύριε, ἀκήρατε, ἀμόλυντε, μόνε ἀναμάρτητε, κάθαρον τὸν δοῦλόν σου, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου ἀνάδειξον, καὶ ἁγίασόν με τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· ἵνα ἀνανήψας ἐκ τῆς ὁμίχλης τῶν ἀκαθάρτων φαντασιῶν τοῦ διαβόλου καὶ παντὸς πειρασμοῦ, 2 καταξιωθείην ἐν καιρῷ ἀξίῳ προσελθεῖν καὶ ἀπολαύσασθαι τῶν φρικτῶν σου καὶ φοβερῶν μυστηρίων. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO DICENDA ANTE SOMNUM, ET in illusionem passum.

DOmine qui solus es laudandus, purus, impollutus, & absque peccato: expurga servum tuum ab omni carnis & spiritus pollutione, & incoinquinatum per Christi tui gratiam renuncia, & Spiritus tui sancti adventu me sanctifica: ut post caliginem immundarum cogitationum diaboli & omnis tentationis, serenitate mentis recuperata, tempore debito accedere & timenda tremendaque tua mysteria delibare valeam. Quia tu benedicis & sanctificas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus cum Patre, & sancto Spiritu nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES

a E *Τχὴ λεγομένη πρὸ τοῦ ὑπνῶσαι, καὶ εἰς ἐνυπνιαζόμενον.*) Cryptoferratensis Basilii Falascæ codex, sicut & Barberinum S. Marci legunt solummodo, *ἐπὶ ἐνυπνιαζομένου ἀδελφοῦ*: *Cum frater in somnis passus est pollutionem.*

IN ORATIONEM ANTE SOMNUM, ET IN EUM qui turpi objecto in somnis delusus est. Notæ.

1 E *Ις ἐνυπνιαζόμενον.*) Hæc Oratio paululum aucta, prolixiorque facta, auctorem agnoscit Basilium infra titulo citato [illegible]. Dictio vero hæc *ἐνυπνιαζόμενος* non quemcumque in somnis delusum, sed eum maxime Ecclesia Græca intelligit qui visa interdiu mulieris phantasmate inter dormiendum objecto, & libidinem provocante, voluptuosa venerei humoris ejectione inquinatur, qui & *ἐνυπνιάζων* ab Aristophanis Scholiaste in Nubibus dicitur. Hac illusione & sordibus, cum propria sententiam ferente conscientia, se sacris percipiendis indignum putet, & immundus a plerisque habeatur; delictum coram Sacerdote confessus, hac prece fida & animæ salutem & corporis munditiem recuperat.

Euchol.

2 *Καταξιωθείην ἐν καιρῷ ἀξίῳ.*) Tanti faciunt corporis immunditiem Græci, ut insons penitus & a culpa liber seminis profluvio inquinatus, a sacris attingendis apud eos arceatur. Huic qualicumque opinioni, hæc Oratio dum medelam confert: arguit ex parte alia [illegible] Zonaras (ita namque illum Balsamon cognominat) illos, qui Judaico supercilio elati, in innoxios infirmitatem hujusmodi passos tam acerbam ferunt sententiam, ut eos a Sacramentorum consortio longe existiment amovendos: [illegible]

Θεὸς πατὴρ, καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἓν θεότης καὶ μία ἀρχὴ ὑπερούσιος καὶ ἀδιαίρετος ἐστὶ, συγχώρησόν μοι τὰ πλημμελήματα ἃ ἐποίησα ἐνώπιόν σου ἀπὸ νεότητός μου ἕως τῆς ὥρας ταύτης, καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἐν ᾗ ἐκοιμήθην ἐν ἀκαθαρσίᾳ ἐκ ἐνυπνίου ἀκουσίου, μόνος ὁ σὸς ἐπιφοιτήσας ἅγιος ἄγγελος ἐκβαλέτω πᾶσαν ἐνέργειαν πονηρὰν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πᾶσαν ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀφανισάτω, καὶ τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν ἐπίβλεψον, καὶ ἐλέησόν με κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ ἀξίωσόν με ἵνα ἀκούσω τῆς φωνῆς τῆς δοξολογίας σου, καὶ ἀναπαύσω τὴν καρδίαν μου ἐν τῷ φόβῳ σου, καὶ ἐν τῷ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἐν τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας σου, καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, καὶ ἐν τῇ ἀγαθότητί σου ἀναστήσομαι καὶ εὐαρεστήσω σοι τῷ Θεῷ μου καὶ Κυρίῳ μου Ἰησοῦ Χριστῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Deus virtutum, qui omnem morbum & omnem infirmitatem in populo tuo sanas, propitius esto servis tuis, ut nulla sit hominis dæmonique societas. Spiritus immundos increpa, contere satanam sub servorum tuorum pedibus. Renova illos Spiritu tuo sancto, sanctæ tuæ Ecclesiæ illos conjunge: & omnibus adversarii machinamentis ereptos, sancto altari tuo admotos, cælestibus tuis & vivificis mysteriis dignos redde. Quia tu es Deus noster, pœnitentium Deus, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO IN LUCTAM FORNICATIONIS.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΟΝ πορνείας.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ ἐπόψεως πᾶσαν οὖσαν καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ, ἐλέησον τοὺς δούλους σου, καὶ μὴ δῷς ἀνθρώπῳ, καὶ δαίμονι κοινωνίαν ἐπιτίμησον τοῖς ἀκαθάρτοις Πνεύμασι, συντρῖψον & σκόρπισον ὑπὸ τοὺς πόδας σου πᾶν ἐγκάθετον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, ἐρώτων ἀπαὶς τῷ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, καὶ πάσης ἐνεργείας τὰ ἀπτώματα λύσασά μου, παράσχου τῷ ἁγίῳ σου Συστασηρίῳ, καὶ τῷ ἐπιφανίῳ σου καὶ ζωοποιῷ μυστηρίῳ ἀξίωσον. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι σου καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Alia similis Oratio.

Domine Deus justitiæ, virtus mea & auxilium, & refugium meum in die malo, Salvator in tempore tribulationis, salva me quoniam intraverunt aquæ in animam meam: infixus sum in limo profundi, & non est substantia: à facie inimici opprimentis me; quia persecutus est animam meam, & conculcavit in terra vitam meam: tota nocte dejectans anxietatem intulit: complaceat tibi Domine ut eripias me de manu contra legem agentis & iniqui, ne forte peccem tibi, quia mortis cinctus cecidi super me & circumdederunt me tenebræ. Usquequo clamabo Domine & non exaudies, clamabo ad te injuriam patiens, & non salvabis? Respice Domine; & vide de domo sancta

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΟΝ πορνείας.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ ἐπόψεως πᾶσαν οὖσαν καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ, ἐλέησον τοὺς δούλους σου, καὶ μὴ δῷς ἀνθρώπῳ, καὶ δαίμονι κοινωνίαν ἐπιτίμησον τοῖς ἀκαθάρτοις Πνεύμασι, συντρῖψον & σκόρπισον ὑπὸ τοὺς πόδας σου πᾶν ἐγκάθετον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, ἐρώτων ἀπαὶς τῷ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, καὶ πάσης ἐνεργείας τὰ ἀπτώματα λύσασά μου, παράσχου τῷ ἁγίῳ σου Συστασηρίῳ, καὶ τῷ ἐπιφανίῳ σου καὶ ζωοποιῷ μυστηρίῳ ἀξίωσον. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι σου καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα ἀμοία.

Κύριε ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης, ἰσχύς μου καὶ βοήθεια, & καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ κακῇ, σὺ σώζεις ἐν καιρῷ θλίψεως. σῶσόν μου ὅτι εἰσῆλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου, ἐκπέπληγα εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις· ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καταδιώκει με. ὅτι καταδίωξε τὴν ψυχήν μου, καὶ κατέπατησεν εἰς γῆν τὸν ζωήν μου, ὅλην τὴν νύκτα πολεμῶν ἐθλιψέ με. Μὴ ἔδῃσαν Κύριε τῷ βουλεῦσαί με ἐν χερσὶ παρανομούντος & ἀδικοῦντος, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοι, ὅτι φόβος θανάτου ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐκάλυψέ με σκότος. ἕως τίνος κεκράξομαι Κύριε, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ μου; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος, & οὐκ σώσεις; ἐπίβλεψον ἐξ ὑψηλῆς Κύριε, καὶ ἴδε ἐκ τοῦ

Deus tremendus & humanus, potens & benignus, qui propter miserationes tuas unigenitum tuum misisti, &c.

οἴκου τῆς ἁγιωσύνης σου· πῶς ἐστι τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου κατὰ τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐμέγεν ἡμῶν, Κύριε ἡμῶν, Κύριε δίκαιον τὸς ἀδικοῦντάς με· μὴ ἐστὶς ἄνθρωπος ὑπνῶν, καὶ ὡς ἀνὴρ μὴ δυνάμενος τόζειν· Ὅτι ἐλεήμων & φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, & τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματί σου καὶ ἀεὶ, & εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

tua de cœlo, & de gloria tua. Ubi est numerus humanitatis tuæ secundum miserationem tuam, quia justificati nos? Domine noster, Judica Domine injuste mecum agentes, & ne fias sicut homo somno sopitus, & sicut vir qui non valet cessare. Quia misericors & humanus Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΞ ἐπιτιμίων λυομένων.

ORATIO CUM Quis imposita pœnitentia liberatur.

Ἥγαλλαγχνε Κύριε, οἰκτίρμον καὶ φιλάνθρωπε, ὁ ἐφῷ τῆς σῆς εἰσπορεύσεως ἐξαποστείλας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα διαῤῥήξῃ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῶν πλημμελημάτων, καὶ λύσῃ τὰ δέσματα τῶν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας πεπιεσμένων, καὶ κηρύξῃ αἰχμαλώτοις ἄφεσιν· Σὺ δέσποτα καὶ τὸν δοῦλόν σου, τὸν δεῖνα, τῇ σῇ ἀγαθότητι ἐλεύθερώσον τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ δεσμοῦ, καὶ δώρησαι αὐτῷ ἀμεταμέλητόν τε πάσης χαρᾶς καὶ τόπου ἀφορμὴν τῇ σῇ μεγαλοδώρῳ μετὰ παῤῥησίας καὶ καθαρᾶς συνειδήσεως αἰτεῖσθαι τὸ παρὰ σοῦ πλουσίως ἔλεος. Ὅτι ἐλεήμων & φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι σου καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, & αἰώνων. ἀμήν.

Benigne Domine, bone, & humane, qui propter miserationes tuas in mundum unigenitum Filium tuum misisti, ut quod erat adversum nos chirographum peccati deleret, & constrictorum peccatis vincula diruperet, & captivis libertatem prædicaret: tu Domine etiam servum tuum N. impositi ei vinculi nexu tua bonitate libera, & ut sine peccato omni tempore ad majestatem tuam accedat, & cum fiducia, & para confidentia, abundantem a te misericordiam exposcat, concede. Quia misericors & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam rependimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐυχὴ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐπιτιμίων λυομένων.) Alias orationes censuris post exactam pœnitentiam solvendis commodas, Allatianus exhibet: de quarum inter se discrimine aut convenientia judicium in Notis profertur.

Ἀπολυθέντα λαμβάνει, ὥρα· λοιπὸν ἐν Ἀρχιερεῖ λύσον Ἰερέα ἀφεθέντα.

Officium dictum hora: cum Sacerdotem censueris subjectum Pontifex absolvit.

Πόσοι ἀφ' ἑσπέρας ἐποιήσαν συνάξεως· ἔτι δὲ τῶν ἑρμῶν εἴπε πληρῶ ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν ψαλτῆρα, & τὴν Θείαν λειτουργίαν· & μετὰ τὸ πληρῶσαι ταύτην. ἔτι ὧν ἐκδεδομένος τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπιτάγμα, ψάλλει τὸν κανόνα τὸ Δεσπότου Χριστοῦ· & πληρωθέντος τὸ κανόνος λέγει, & πὶ τὸ ἐωθινὸν Εὐαγγέλια, & τόπον πληρωσάντων λέγει & ἐν ἑνὶ τούτων ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τὸ μέλλοντος λαμβάνειν συγχώρησιν,

Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Vespere præcedentes preces Vespertinas consuetomore peragit: insuper & matutinas. Pontifex deinde Psalterio dicto, missam celebrat. Qua completa, Pontificali stola adhuc ornatus, Canonem in Christi Domini honorem editum canitat: eoque terminato undecim Evangelia matutina (de quibus infra) recitat: iisque finitis, super veniam suscepturi caput, sequentem orationem dicit.

Pax omnibus. Dominum precemur.

Ὁ Θεὸς, ὁ φοβερὸς, & φιλάνθρωπος, ὁ δυνατὸς & ἀοπλαγχνος, ὁ δικὰς τὰς σὰς οἰκτιρμοὺς ἐξαποστείλας, & μονογενῆ σου. Ut supra.

Post verba hæc tamen ἐλεύθερώσον & ἐπικειμένου αὐτῷ δεσμοῦ. addit codex Allatianus. καὶ διάσπασον τραχηλικὰς βίπτων συμπλοκὰς· ὁ πάσης ποινῶν & μετανοιῶν τὴν βυθίσει, δυνάμει, καὶ ἐν τῷ ἐμοὶ σε φωτὶς παναγιᾷ διάλυσον· καὶ & δεῦρό σε τὸν δε Ἰερέα, καὶ ἄνωθεν πείσον πάσης λόγου δεσμὸς καὶ ἀναθεματισμοῦ, πάσαν κατάραν καὶ ἀρχεσμὸν, σπεῖρε ἐπερχέσθω· καὶ ἐλεύθερόσον εἰς ζωὴν αἰώνιον. Σὺ δὲ πάτερ Κύριε τῷ Πρωτοκορυφαίῳ & Ἀποστόλῳ Πέτρῳ, ὅτι σὺ δίδωμι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

& violentorum vinculorum nexus, qui contra virtutem tuam, prout vis operaris & immutas: ipse clementissime servum tuum N. Sacerdotem absolve; omnemque vinculi & anathematis vim, maledictionem omnem, & excommunicationem ipsi inflictam, irritam, & inanem redde: atque illum in vitam æternam libera. Tibi enim Domine, Apostolorum Principi Petro dixisti: claves tibi cœlorum committo, & quæcunque ligaveris super ter-

eam erunt ligata & in cælo. Tibi itaque optime Domine Rex servum tuum N. Sacerdotem omni vinculo & anathemate per meam indignitatem solvi complaceat, & omnem excommunicationem adversus eum latam, irritam fac. Intercessionibus perpetuæ Virginis & Deiparæ Mariæ, quæ te sine semine, super naturam & rationem genuit, sanctorum & celebrium Apostolorum tuorum, & omnium sanctorum: ut coram tremendo tuo altari, & coram throno gloriæ tuæ, tibi sancte, & pure, & grate hostias incruentas offerat, illum adstare concede. Quia tu es misericors & clemens Deus noster, & tibi gloriam referimus, Domino nostro Jesu Christo, cum principii expers tuo Patre, & sancto & bono & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper.

Atque ita super Sacerdotis absoluti caput fit sacrorum mysteriorum missæ dimissio: pœnitentiamque idoneam quam perfecte possit, Pontifex ei injungit. Et discedit, ab ipso quoque Deo absolutus.

Officium ad excommunicationem Sacerdotalem solvendam, cum a Sacerdote contumeliæ causa secularis fuerit illa innodatus.

OFficium superscriptum, absque matutinis tamen Evangeliis ex integro exquitur. Matutinis vero finitis missam incipit Sacerdos: qua finita, priusquam dimissionem faciat, sacris adhuc ornatus, super stratili caput orationem hujusmodi recitat.

Pax omnibus. Dominum precemur.
Clemens Domine benigne &c.

relaxa vinculum, & jugum illi impositum, & ut bonus & clemens remissionem integram illi concede: & ne segreges eum a sancta tua Catholica & Apostolica Ecclesia, puro rationabilium tuarum ovium gregi illum consocia: & furtus regni tui haredem illum constitue. Quia tu dixisti: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Vitam a peccato immunem illum agere, & illibati tui corporis, & dispensationis pretiosi tui sanguinis participem esse concede. Intercessionibus super omnes immaculatæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, venerandi Præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum & in orbe universo celebrium Apostolorum, & omnium sanctorum. Exorare Domine; integra venia illum dona, ab omni vinculo solve, maledictionem omnem & excommunicationem irritam declara, & ad tuam majestatem cum fiducia & conscientia pura illum accedere, & copiosam misericordiam a te postulare permitte. Quia tu clemens & misericors es Christe Deus noster, & tibi convenit gloria in sæcula. Amen.

Atque ita missa dimissionem super caput ejus perficit & eum dimittit.

Ακολουθία εἰς λύσιν ἀφορισμοῦ Ἱερέως ἐπὶ κοσμικόν τινα δι' ἁμαρτίαν παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἱερέως γενέσθαι.

ΠΟτὲ τῶν προγεγραμμένων ἀκολουθίαν ἀνάλεκτων χωρὶς τοῦ ἱερατικοῦ Εὐαγγελίου. Πληρωθέντος δὲ τοῦ ὄρθρου ἀρχέτω ὁ ἱερεὺς τῆς λειτουργίας, καὶ μὴ τὸ τέλος, ἀφιὼν τὰ ποιήσας ἀπόλυσιν, ἐπὶ φορεμάτος ὢν λέγει ἐπὶ τοῦ κεφαλίου τοῦ δεδεμένου πατάλου σύχελι.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὸ Κυρίῳ ἐκδυθῶμεν.

Εὐλογητὸς Κύριος ἡμῶν &c. Ut supra.

Ac post verba τὸ ἐπιτιμίον αὐτοῦ δίσμιλ subdit, καὶ ἀφιέσεως· ἵνα ἀπὸς αὐτοῦ τὸν ἐπιδέτα δισμὸν καὶ ζυγόν, καὶ δώρησαι αὐτῷ τελείαν συγχώρησιν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος· ἵνα μὴ χωρισθῇς αὐτὸς τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· σώσατον αὐτὸν τῇ καθαρᾷ σε πίστει καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις· καὶ ἀξίωσον αὐτὸν πάλιν τῆς βασιλείας σου γενέσθαι κληρονόμον· ὅτι σὺ εἶπας, ὁ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Δώρησαι αὐτῷ ἵνα μὴ ἁμαρτάνῃς πορεύεσθαι, καὶ ἀξίωσον αὐτὸν μεταλαβεῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματός σου ἐν τῇ οἰκονομίᾳ σου. Διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ τιμίου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. παρακλῆσαι Κύριε, καὶ συγχώρησον αὐτῷ τελείαν συγχώρησιν, καὶ πιστὸς ὄντως λύσον, πᾶσαν κατάραν καὶ ἀφορισμὸν ἄκυρον ἐποίησε ποιῆσον, καὶ δώρησαι αὐτῷ μὴ παῤῥησίας καὶ καθαρᾷ συνειδότος προσέρχεσθαι σοὶ μεγαλειότητι, καὶ αἰνεῖν σου παράσχου τὰ πλήκτρα σου ἐλέει. Ὅτι φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων ὑπάρχεις Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Καὶ ἔστω τελεία ἡ ἀπόλυσις τῆς λειτουργίας ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπολύει αὐτόν.

Εὐχὴ ἑτέρα εἰς τὸ ἀναλῦσαι κληρικὸν εἰς ἀφορισμόν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τῷ Κυρίῳ ἐκδυθῶμεν.

ΚΎριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, διὰ θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ εἰρήνην σοι δὸς αὐτοῖς· λέγων· ὧν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφέωνται αὐτοῖς· ἄφεσιν κρατῆσι κεκράτηκαι· ἀνὸς καὶ νῦν δέησιν πολυσπλαγχνί· παρακλήθητι ἐπὶ τῷ δεδωκότι τὸν δεσμὸν, καὶ λύσον τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ· καὶ τὴν κεκολλημένην αὐτῷ ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καθάρισον. Ἐπειδὴ διὰ πλημμέλειαν πεπτώκασιν ἀπὸ τῆς ἐντολῆς σου· καὶ μόνος ἐφιλάνθρωπος· καὶ ὡς ἄλυσις τὰς ἁμαρτωλοὺς πόδας καὶ πλοῦτος· καὶ ὡς ἔδεσας αὐτοὺς πέλεκυν συγχώρησιν· ὕστε λῦσον ἐκ τοῦ δεσμοῦ σου, τοῦ δεσμοῦ, ἐκ τῆς ἐγκειμένης ἀσεβείας τὸ ἀφορισμόν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, Θεοὶ καὶ δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ ὀνόματί σου ἁγίῳ.

Oratio altera ad relaxandum pœnam excommunicato infligendam.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui ad sanctos discipulos tuos & Apostolos januis clausis ingressus es, & pace illis data, dixisti. Quorum remiseritis peccata ab ipsis perpetrata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ipse & nunc clementissime Domine, exorare pro famulo tuo N. & peccata ejus dissolve, & maculas fordesque animæ ejus expunga. In peccatum siquidem lapsus ad te solum facile placabilem recurrit: Ut quondam itaque meretrices & publicanos integra remissione illis data absolvisti, ita & ex inflicto excommunicationis vinculo servum tuum N. absolve. Quia tu omnes homines salvari desideras, & in agnitionem veritatis venire. Quia misericors & clemens Deus existis: & tibi gloriam referimus in sæcula. Amen.

IN ORATIONEM QUÆ FIT SUPER EOS QUI CENSURIS inflictis & pœnitentiis impositis liberantur. Notæ.

ΕΤχὰ ἐπὶ τῶν ἐπιτιμίων.) Cum ἐπιτιμίων, si de illis ample satis & communiter hac sermone fiat prima genera, unum quidem, quo non tantum Sacramentorum & precum consortio cuncto quis privaretur, & ab Ecclesia velut membrum putridum ejiceretur, sed etiam pœnitentium cœtu ejectus, percussis anathemate, diris devoveretur, & ut in excommunicatione majori nunc dicta, Satanæ traderetur: aliud vero quod in pœnitentium numerum reos, aggregabat, sed veluti eos primo crimina diu in Ecclesiæ vestibulo, *ἐν τῷ πρόναῳ in ferula & multa luce*, plangere fineret, vel Dei Verbum audire permitteret, vel cogere dolentes precibus & manuum impositioni subjicerendos, aut tandem inter fideles eis daret orationis locum, non tamen offerendi vel Sacramenta suscipiendi potestatem faceret: quæri merito potest, quibus ex justæ pœnis tollendis hæc oratio proficua sit? Respondeo, quod cum absque ullo discrimine *ἐπιτίμια*, in numero multitudinis connotes ejus titulus, etiam omnis penitus pœnæ abrogandæ, illam apud antiquos fuisse. At cum pœnitentiæ publicæ ingeniosa mos inoleverit, & e quatuor ejus gradibus numeratis, quarctus tantum superfuerit apud Græcos, quo etiamnum hodie ab Eucharistiæ sumptione peccatores quosdam arcent; ut ejus sumendæ juri illos restituant, illam eandem orationem robur omne suum hucusque conservasse, eamque adhuc vim habere, ut ea lecta excommunicatus Ecclesiæ reconciliari possit dicendum est: quamvis huic proposito accommodatiores videantur quæ inter varias lectiones se offerunt, quarum prima absolvendo ab Episcopo Sacerdoti, aliæ vero diæ cuicumque alii a Sacerdote relaxando idoneæ conspiciuntur: licet qui ex Episcoporum indulgentia, vel precibus Martyrum, vel tempore ad præscriptum terminum devoluto ab onere pœnitentiæ sibi impositæ liberabantur; non nisi Episcopi jussu, præsentia, precibus & manus admotione solemniter & publice Ecclesiæ restituerentur juxta Canonem Concilii Carthaginensis apud Balsamonem septimum: *τὰ ἐπιτίμια ἐπιτιμίων ἐπιτιμίοις ἐστί. In publica missa pœnitentes recipiuntur, Episcoporum est*: & juxta Leonem Papam epist. 91. his verbis scribentem. *Mediator Dei & hominum homo Jesus Christus, hanc præposuit Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ daret, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitteret.* Reconciliationem autem illam publicam fuisse in publice pœnitentibus declarat Hieronymus dialogo adversus Luciferianos paulo post initium. *Sacerdos quippe* (Episcopum intelligit) *pro Laico offert oblationem, frustra imponit manum subjecto, orationem sancti Spiritus invocat: atque ita cum qui fuerat traditus satanæ in interitum carnis ut spiritus salvus fieret, indulta in populum oratione altario reconciliat: nec prius unum membrum reficiendi sanitati, quam omnia simul membra confoverint.* De quibus alii plura: Nos etiam recentiores Græcorum usus exponere cupimus, quod jam notavimus, e quatuor pœnitentium gradibus, postremum qui *Consistentium* est, severissime observari animadvertimus, paucaque effluxere sæcula ex quo Arsenius Michaelem Palæologum si non diris devovit, nec nomen ejus e Diptychis obliteravit, a Sacramentis tamen percipiendis repulit: *ἐδιώχθη ἀπὸ τῶν ἱερῶν μυστηρίων ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου τοῦ Ἀρσενίου τοῦ Αὐτωρειανοῦ, δείσαντος γὰρ σχῆμα, καὶ λέγοντος τὰ ἐπιτίμια ἀνέχεσθαι. At ille multum moderate ferens, completis diebus in supplici gestu & habitu perseveravit, & censuram condemnationis profligatus est.* Hunc quoque pœnitentiæ rigorem subiisse Leonem cognomine Sapientem jus Græcoromanum refert pagina 109. Hanc eandem facem disciplinam hucusque observatam plura loca juris Græcoromani testantur paginis 183. 184. 224. 392. 208. 396. Blastares cap. 9. τοῦ Δ τιτλου: & cap. 6. 7. & 8. τοῦ Φ τιτλου.

ORATIO SUPER PROCLIVE JURANTES.

DEus & Pater Domini nostri Jesu, qui hominum naturæ debilitatem & infirmitatem nosti, & mentis nostræ cogitationes dilucide penetras, primas animi apprehensiones ex impetu vel naturæ inclinatione natas malorum immemor ipse negligere non dedigneris; & juramenti improvisa prolatione præoccupatis parce, tu enim abscondita cordium nostrorum nosti; rogamus itaque, ut ipsis & nobis propter ineffabilem bonitatem tuam veniam præbeas. Quia benedictum est nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Α΄ ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΠΕΤΩΣ ΟΜΝΥΟΝΤΩΝ.

Ο Θεὸς ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, ὁ τῷ ζῷ ἀρξάμενος φύσιν τὸ ἀθάλωτον, καὶ ἀθανάτῳ ἐπαυλίσας, καὶ τοῖς ἰδίοις ποιμέσιν ἡδέλογιμους σαρκὸς ἐπιγνώσεως τοῖς ἐκ προπετείας ἡμῶν γινομένοις ἐνδυμίσεις, ἀμνησίκακος ὤν, παιδεύει κατεξίστορα· καὶ τοὺς παρελθόντας ἔρκυ συχθῆναι, συγχώρησον. Σὺ γὰρ ἐφίς καὶ τὰ κρύφια τῆς καρδίας ἡμῶν. διόπερ σε δεόμεθα εὐαγγελίων αὐτοῖς τὸ ἀμὴν, διὰ τοῦ υἱοῦ σου ἀρρήτου ἀγαθότητος παρέχε. Ὅτι εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ τοῖς προπετῶς ὀμόσασιν.] Pro hac singulari ac hæc Oratio in Barberino S. Marci codice, ἐπὶ τοῖς προπετῶς ὀμόσασι: cum in ipso vero quam in Cryptoferratensi Bessarionis & Allatiano, ab Orationis textu expuncta sunt illa verba, καὶ σκέπασόν σου ἡμᾶς ἐπὶ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

ORATIO SUPER EXECRANDOS ET vetitos ciboscomedentes.

DOminator Domine Deus noster: qui in excelsis habitas & humilia respicis, qui in sanctis requiescis, laus Israel: inclina aurem tuam, & nos deprecantes exaudi: & famulo tuo huic invito veritum & execrandum cibum comedenti, carnes, aut hujusmodi immundum, cujus degustatio in sancta tua lege prohibita est, delibanti veniam præbe: condona ex his non sponte sumenti, & tremendorum mysteriorum pretiosi corporis & sanguinis tui participem & indemnatum eum esse concede: ut, in posterum immunda omni comestione & actione liber, divinis tuis mysteriis delectatus, sancta & mystica tua mensa, & immoratibus mysteriis delectatus, & nobiscum in sancta tua Ecclesia custodiens, excelsum nomen tuum omnibus diebus vitæ suæ laudet & glorificet. Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Α΄ ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΙΑΡΟΦΑΓΗΣΑΝΤΩΝ.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ τὸν ἄγγελος ἀναπαύσιμος, ὁ ἔπαινος τοῦ Ἰσραὴλ· κλῖνον τὸ ὦς σου, καὶ ἐπάκουσόν ἡμῶν δεομένων σου, καὶ παράχρα συγχωρήσιμον τῷ σῷ οἰκέτῃ, τῷ δὲ, μιαροφαγήσαντι, καὶ ἐνδυσάμενον κρέων, ἢ τῶν ἀλόγων βρωμάτων μὴ καθαρῶν, ἃ ὧν τοῦ βρώσιν ἀπηγόρευσας ἐν νόμῳ σου· τούτου δὲ ἀβούλητος μεταχόντι συγχώρησον, καὶ κατεξίασον αὐτὸν ἀκηκέρτου μυστηρίου τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου τῆς τιμίας σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου. ὅπως εὑρεθῇ λοιπὸν πάσης ἀκαθάρτου μυσελίξεως καὶ ῥυπαρίας, ὡς ἐντρυφῶν τοῖς θείοις σου μυστηρίοις, καὶ ἀπολαύων τῆς ἁγίας σου καὶ μυστικῆς τραπέζης, καὶ τοῦ ἀθανάτου μυστηρίου, καὶ ἀβρυλλιτόμενος σοὶ ἡμῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ, αἰτῶν καὶ δοξάζων τὸ ὄνομά σου τὸ ὕψιστον πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ τοῖς μιαροφαγήσασιν.] Barberinum S. Marci, Cryptoferratense Bessarionis, & aliud Barberinum numero 88. aliam nullis in editis extantem præmiserunt orationem.

Εὐχὴ ἐπὶ τῷ τὰ βεβήλωτα σκανδαλίσασι.

Oratio pro illis qui in cibis secundum passi sunt, & offenderunt.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ κορυφαίῳ τῷ ἀποστόλων Πέτρῳ δι' ὁπτασίας καὶ φωνῆς μυσθέντας μηδὲν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον προεῖπας τῇ ὑπὸ σοῦ δημιουργηθέντι εἰς ἀπόκρεψιν τῷ ἀνθρώπου· ὁ τῷ ἐκλογὴν Παύλου πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς κηρύξας· σὺ καὶ τοὺς δούλους σου τούτους τοὺς βαρβαρικαῖς ἀνάγκαις πεσόντας, καὶ κατὰ παράβασιν ἀκαθάρτων ὧν ἐκείνων γεύσαμένους, σκανδαλισθέντας δὲ, τοὺς ἐπιλήσμους ἐπιστρέψας αὐτοὺς ἀπόσκοπος, καὶ τὰ σὰ προσώπατα βεβαίωσον ἐν αὐτοῖς, ἵνα αὐτὸς ἀμόλυντον τὸ ἁγίου Πνεύματος κατασκεύασον εἰς ἀποδοχὴν τῷ ἀχράντων σου μυστηρίων. Ὅτι εὐλογητὸς καὶ δεδόξασται τὸ πανσεμνὸν, καὶ μεγαλοπρεπές ὄνομά σου.

Oratio pro illis qui in cibis secundum passi sunt, & offenderunt.

DOmine Deus noster, qui Coryphæo Apostolorum Petro, per visionem & vocem, nihil eorum quæ a te creata sunt in hominum cibum, commune aut immundum ducere famuisti: & per vas electionis Paulum, omnia munda mundis esse prædicasti; ipse servis tuis barbarica vi circumventis & compulsis, & non ex proposito, prout reatur, immunda degustantibus, & scandalum inde passis cunctas conscientiæ maculas ablerge: & deinceps in illis velut in impolluto templo tui Spiritus ad immaculatorum eorum mysteriorum susceptionem præparatis, manenta tua confirma. Quia benedictum & glorificatum est honorandum, & magnificum nomen tuum.

IN ORATIONEM PRO HIS QUI PROHIBITA & immunda comederunt. Notæ.

a ΕΠΙ τῷ προπετῶς ὀμόσασι.] Creaturam quamcunque humanis deputatam usibus & concessam, post animæ anxietatem a Petro divina voce sublatam, nullus communem & immundam, homo-cuilibet: quamvis Spiritui sancto & Apostolis sub Ecclesiæ primordiis placuerit, alienigenis ad Christi fidem conversis, quædam Mosaicæ legi præcepta conformia tradere vel consulere, ut nec, ceu prius, ab eis Judæi abhorrerent, nec ipsi Judæis magis conjuncti longius ab idolorum cultu deterrerentur; ex quibus illud fuit præcipuum, ut ab immolatis, sanguine, & suffocato abstinerent: quod quidem unanimi consensu Orientis pariterque Occidentis inviolatum conservavit Ecclesiæ; de Latinis siquidem scribebat Tertullianus Apolog. adversus gentes cap. 8. *Erubescat error vester, qui ne animalium quidem sanguinem in patulis habemus: qui propterea quoque suffocatis & sanguine abstinemus, ne quo sanguine maculemur, vel intra viscera sepulto. Denique inter testamenta quoque Christianorum bonulos etiam cruore dissentes adnotaveris: certissimum scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vetitis.* Recentius Concilium Aurelianense secundum anno 536. habitum jubet ab Ecclesiæ cœtibus arceri, *qui bestiarum morsibus extincto, vel quolibet morbo aut casu suffocato, vescuntur.* Dicendis deinde exactis annis Gregorius tertius inter Canones pœnitentiales cap. 30. reposuit, *ut qui morticina comederit jejunet 20. dies pœnitet: jejuna, 40. & qui comederit vel biberit sordidarum avium vel a muribus 50. psalmos cantet: secularis tres dies pœnitet. Qui pecten manducat quod talem potum biberit, psalterium cantet: secularis tres dies pœnitet.* Vormatiensis etiam Synodus ante 800 annos celebrata cap. 64. & 65. cujuscunque *suffocati carnem abjiciendam præcipit.* Nec ita diu est ut annotat Pamelius in locum Tertulliani relatum, quod Christiani vescuntur suffocato, & morticina carne. Nam Beda presbyter, & Rabanus in Pœnitentiario, sed & quotquot de hac re supra quadringentos annos scripserunt, (ut videre licet tum in Halitgarii Pœnitentiali Menardi notis in Gregorium adjuncto, tum in Canonibus Pœnitentialibus Augustini Tarracon.) certum pœnitentiæ tempus præscribunt hujus Apostolicæ sanctionis trangressori. Orientalium autem fedulom & religiosum legis hujus cultum referre, omnino superfluum est: neque etenim pisces nisi sanguine illorum diligenter ablato comingere audent: & ad hanc, aiunt, provocantur observantiam Canone Apostolico 63. Gangrensis Concilii sequendo, & Leonis Philosophi Imperatoris edicto: qui additis etiam publicationis bonorum, verberum, & exilii pœnis in eos qui vetitum exponant, aut emere attentent quæ a Deo vetantur, etiam ipse prohibuit: hæc propterea Origenes lib. 8 contra Celsum, *Demonum cibos*, ut illis quondam offerri soliros vocat: quamvis non hac causa ab illis abstinere, se Græci astrictos confessi, sed ut quod terræ est, terræ reddant, & sanguinem animalis e terra natum, vice repensa mercedis, terræ refundant. Ab hac tamen consuetudine religiosos observanda jam olim quosdam Latinos defecisse ostendit Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 13. *Et si hoc nunc*, ait, *Apostoli præceperant ut animalium sanguine abstinerent Christiani, ne præfocati carnibus vescerentur: elegisse mihi videntur pro tempore rem facilem, & nequaquam observantibus onerosam, in qua cum Israelita etiam Gentes propter angulatem illum lapidem duos parietes in se contendentem, aliquid communiter observarent: simul & admonerentur in ipsa arca Noe quando Deus hoc jusserit, Ecclesiam omnium Gentium fuisse præfiguratam; cujus facti prophetia jam Gentibus ad fidem accedentibus incipiebat impleri. Tum facilis vero illo tempore quo duo illi, unus ex circumcisione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam propriis ritibus dissimilibus cohærebant. At ubi Ecclesia Gentium talis effecta est ut in ea nullus Israelita carnalis appareat, qui jam Christianus observat, ut turdos vel minutiores avesculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus esse aut leporem non edat, si manu a cervice percussus, nullo cruento vulnere occisus est? & qui forte pauci adhuc contingere ista formidant, a cæteris irridentur.* Timorem præterea legalem cunctum, ante octingentos annos Nicolaum primum fabricasse docet ejus epist. ad consulta Bulgarorum cap. 43. quamvis Genebrardi Chronologia ad annum usque 1114. sanguine & suffocato vulgo abstinuisse Occidentales enarret. *Historici namque*, inquit, *scribunt tempore Callisti Pontificis, Pomerenses tum ad fidem conversos rejecisse ne quid immundum comederent, non morticinam, non suffocatum, non sanguinem animalium*, &c.

2 Οὐ τῷ βρῶσιν κοινοῦσθαι τὸν πόλυ.] Non Mosaicæ sed Ecclesiasticæ legis studio, ab immundis degustandis sibi cavent Orientales, quibus etiam olim Canon septimus Ancyranus ne perpetis bestiisque cibis in Gentilium festis vescerentur, præceperat, περὶ τῶν συναπτόντων τὰ ἑορτὰ εἰδωλῶν, ἐν τοῖς ἑορτασίμοις τῶν εἰδωλῶν τῶν βρωμάτων οὐκ ἀναστρέφεσθαι ἐ

ταχόντων ἔλεξε, Iustum ἀναπεπόντως ἔχθιμεν. De iis qui in festo sibaico, in loco Gentilibus deputato, convivati sunt; & propria sibi attulerunt & comederunt: visum est, ut cum biennio subtrahi pœnitentiam egerint, esse recipiendos. Proindeque a Judaico ritu observando, dum Ecclesiæ observare traditiones, longe alienos se præstant: quicquid in adversum garriat, & falso imputet Catum Syrticus, qui ut Euchologii Cryptoferratensis, quo primum usus est Bessarion, & ultimo Arcadius, fidem minuat; Judaizum illud infami verbo vocare non veretur: atque in universum Græcorum gentem Judaizantem, ipse Italo-Græcus, quasi sententia & stibuendi lata, deblateret. De præcepto tamen abstinentiæ a suffocatis & sanguine plurima litteris Pontificiis adversa scripsit Alcisiodorensis lib. 4. titulo 8.

ORATIO IN TURPES COGITATIONES.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΑΙΣΧΡΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ.

DOminator Domine Deus meus, in cujus manibus sortes meæ, suscipe me secundum misericordiam tuam: & me, in iniquitatibus meis perire, vel carnis adversus spiritum concupiscentias voluntatem sequi, ne permittas. Creatura tua sum ego: opus manuum tuarum ne despicias. Ne averteris a me, miserere; neque ad nihilum redigas me: ne abjicias me quia infirmus sum, & ad te confugi protectorem meum Deum. Sana animam meam quia peccavi tibi. Salvum me fac propter misericordiam tuam: quia in te projectus sum a juventute mea. Erubescant qui me sævis inhonestis, cogitationibus indecoris, noxiis imaginibus a te separare moliuntur. Sordes omnes & malitiæ excessum a me amove: quia tu solus sanctus, tu solus fortis, solus immortalis; solus virtute incomprehensa prædites: & per te adversum diabolum & ejus exercitum virtus & robur conceditur. Quæ convenit tibi omnis gloria, virtus, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ἅγιε Θεός μου, ὁ ἐκ χειρὸς οἱ κλῆροί μου, ἀντιλαβοῦ μου κατὰ τὸ ἔλεός σου, καὶ μὴ ἐκτρέψῃς με σὺν ταῖς ἀνομίαις μου, μηδὲ τῷ θυμῷτι ἐπακολουθῆσαι τὰς ἐπιθυμίας σαρκὸς κατὰ τὸ πρόσταγμα. πλάσμα σόν εἰμι, μὴ παρίδῃς ἔργον χειρῶν σου· μὴ ἀπορρίψῃς, οἰκτίρμον, καὶ μὴ ἐξουδενώσῃς, μηδὲ ὑπερίδῃς με Κύριε, ὅτι αὐθις εἶμι. ὅτι πρός σε κατέφυγον ὑπερασπιστήν μου Θεόν. ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι. σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου· ὅτι ἐπί σὲ ἐπερρίφην ἐκ νεότητός μου· αἰσχυνθήτωσαν οἱ ζητοῦντές με ἐξῶσαι ἀπό σοῦ, διὰ φαύλους ἀσεμνους, διὰ λογισμῶν ἀφρόνων, δι' ἐνθυμήσεων ἀσυμφόρων. ἀπέλασον ἀπ' ἐμοῦ πᾶσαν φυσικὴν, καὶ ἕξιν πεφυσιωμένην· ὅτι σὺ εἶ μόνος ἅγιος, μόνος ἰσχυρός, μόνος ἀθάνατος, καὶ πάντα ἔχων τὴν δυναστείαν ἀνεξιχνίαστον· ᾧ δὶ σοῦ δίδοται πᾶσιν ἡμῖν κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἰσχύς. Ὅτι σοῦ ἐστι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ORATIO SUPER POENITENTES.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΩΝ.

DEus Salvator noster, qui per Nathan propheram Davidi de propriis peccatis pœnitentiam agenti concessisti indulgentiam, & iterum (Manasse orationem in pœnitentia exaudivisti: ipse & servum tuum N. de iis quæ perpetravit peccatis pœnitentiam agentem solita tibi humanitate suscipe; ne respicias ad ea quæ egit, tu qui injustitias dimittis, & præteris iniquitates. Tu enim dixisti Domine, Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat., & ne septuagies septies remitterentur peccata; quoniam sicut incomprehensa est magnitudo tua, ita & misericordia: si enim iniquitates observaveris, quis sustinebit? Quia tu es pœnitentium Deus, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ἅγιε Θεός ἡμῶν, ὁ διὰ τὴν προφητικὴν τοῦ Νάθαν μετανοήσαντι τῷ Δαβὶδ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πλημμελήμασιν ἄφεσιν δωρησάμενος, καὶ τὸ Μανασσῆ τῷ ἐπὶ μετάνοιαν προσευχῇ δεξάμενος, αὐτὸς καὶ τὸν δοῦλόν σου τὸν δεῖνα, μετανοοῦντα ἐφ' οἷς ἐπραξε πλημμελήμασι προσδέξαι τῇ συνήθει σου φιλανθρωπίᾳ, παρορῶν πάντα τὰ αὐτῷ πεπραγμένα· ὁ ἄφεις ἀδικίας καὶ περβαίνων ἀνομίας. σὺ γὰρ εἶπας Κύριε, ὁ θέλων θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι, καὶ ζῆν αὐτόν. καὶ ὡς ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα· ἐπεὶ ὡς ἡ μεγαλωσύνη σου ἀνέκλαλος, καὶ τὸ ἔλεός σου ἀνεξιχνίαστον. Εἰσὶ γὰρ ἀνομίας παραπτώσεις, τίς ὑποστήσεται; Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Alia Oratio.

DOmine Jesu Christe, Fili Dei vivi, pastor & agnus qui tollis peccatum mundi, qui debitoribus debitoribus mutuo datum dimisisti, & peccatrici delictorum ejus indulgentiam largitus es: ipse Domine, relaxa, remitte, condona peccata, iniquitates, delicta sponte & non libente, scienter vel ignoranter, ex transgressione vel inobedientia, a servis tuis illis commissa: & si ut homines carnis infirmitate circumdati & mundi incolæ a diabolo, sive in verbo, sive in opere, sive ex scientia, aut ignorantia decepti sunt, aut Sacerdotis verbum spreverunt, aut ejusdem maledictioni subjecti sunt, aut in propriam suam execrationem inciderunt, vel jusjurando se adstrinxerunt: ipse ut bonus & malorum immemor Dominus verbo absolvi conscientias, relaxato eorum anathemate vel jusjurando, secundum magnam misericordiam tuam. Ita fiat benigne Domine, exaudi nos, clementiam tuam pro famulis tuis deprecantes; & ut misericors valde cunctis eorum peccatis ne attendas. Ab æterna damnatione illos libera. Tu enim dixisti: Domine, Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis. Quia tu solus ex abjecto peccato, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ἅγιε Θεός ἡμῶν, ὁ τοῦ Πέτρου, καὶ τῆς πόρνης ἐκ δακρύων, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δωρησάμενος, καὶ τὸ τελώνιον τὸν ἐξ ὑπογείου πταίσματα δικαιώσας, καὶ προσδεξάμενος ἐξομολογούμενον σὲ δόλιον σε ὄ, καὶ ὅστις ἐπλημμέλησεν ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον ἁμάρτημα, ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ τῇ ἔξωσεν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς συγχώρησον. Σὺ γὰρ μόνος ἐξουσίαν ἔχων ἀφιέναι ἁμαρτίας· ἔστοί σε δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Παιδὶ, καὶ τῷ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ μετανοίαν.) Allatianum M. S. legit, ἐπὶ ἐξομολογουμένων.

b Ὁ Θεὸς ἡμῶν.) Addunt Cryptoferr. Bessarionis & Barberinum S. Marci sequentem Orationem.

Ἐπὶ ἐξομολογουμένων.

Super confessos.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ Πέτρου, καὶ τῆς πόρνης ἐκ δακρύων, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δωρησάμενος, καὶ τὸ τελώνιον τὸν ἐξ ὑπογείου πταίσματα δικαιώσας, καὶ προσδεξάμενος ἐξομολογούμενον σὲ δόλιον σε ὄ, καὶ ὅστις ἐπλημμέλησεν ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον ἁμάρτημα, ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ τῇ ἔξωσεν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς συγχώρησον. Σὺ γὰρ μόνος ἐξουσίαν ἔχων ἀφιέναι ἁμαρτίας· ἔστοί σε δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Παιδὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

DOmine Deus noster, qui Petro, & meretrici per lachrymas peccatorum remissionem largitus es, & publicanum propria facientem scelera justum reddidisti; confessionem servi tui N. suscipe: & si in aliquo factionre sponaneo vel involuntario, verbo, opere, vel cogitatione deliquit, ut bonus & misericors Deus remitte. Quia tu condonandi peccata potestatē polles: & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & cum bono & vivifico Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Addit Allatianum.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Alterа Oratio.

Ὁ Θεὸς ὁ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας, καὶ πάντας τοὺς κόσμους τὰς ἁμαρτίας βαστάζων, αὐτὸς τῷ παραγάλῳ αὐτοῦ χαρίσοντι καὶ πᾶσι πᾶσι ἀναδέξηται (in vetusto edito Thuanæ bibliothecæ legitur παραδέξατο) ὅσα ἐνώπιον αὐτοῦ τῇ ἐμῇ ἐξεπίς ἀναξιότητι, ἀδελφοί, συγχωρῶν σοι πάσῃ, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ἀκαταίσχυντον ἐμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ παραστῆναι κατηξίωσε, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀλήθειαν ἐλθεῖν· ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

DEus qui propter nos homo effectus est, & omnes mundi peccata tollit, ipse suavissima sua benignitate, cuncta hæc excipiet (seu suscipiat) quæ coram indignitate mea enarrasti, frater, condonans, & in præsenti sæculo, pariter ac in futuro: & indemnatum coram tribunali sun te astare concedet, qui vult omnes homines salvari, & omnium salutem moderatur: qui est benedictus in sæcula sæculorum.

Subjungunt vetusti codices Thuani.

Oratio condonatoria super confessos.
Dominum precemur.

DEus, qui per Nathan, Prophetæ David propria peccata confesso, & Petro negationem lugenti, meretrici quoque ad immaculatos pedes tuos lachrymanti, & publicano, & prodigo pepercisti; qui dixisti: Confitemini alterutrum; &, si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus ut omnia nobis dimittat, & ab omni peccato nos mundet. Ipse Salvator noster & Dominus Jesus Christus remittat tibi omnia, quæ hanc coram mea tenuitate confessus es, & quorum memoriam non tenes, in præsenti & in futuro: & indemnatum coram se adstare te jubeat, qui est benedictus in sæcula.
Amen.

Altera oratio Chrysostomi.
Dominum precemur.

DOminator Domine Jesu Christe, Deus noster, qui per Prophetam Nathan Deiparenti Davidi peccata, quæ perpetraverat, pepercisti, & ipsi dixisti: Dominus quoque abstulit peccatum tuum; eo quod dixisset: Peccavi Domino: qui Petro negationem amare flenti, & confessio condonasti, ejusque lachrymas acceptas habuisti: qui & meretricem fervide lugentem, pedesque tuos immaculatos rigantem, & capillis eos tergentem suscepisti, eique dixisti: mulier, remittentur tibi peccata tua: qui & Manassem in Babylone pœnitentem, & in æreo animali tibi confitentem rursum in regem in Sion constituisti: qui & prodigum cum meretricibus omnem suam substantiam dilapidantem, & more porcorum deinceps siliquis pastum, ad te reversum benigne amplexus es, & mactato vitulo saginato, annuloque in manum ejus immisso exosculatus es; qui publicani pœnitentiam & humilitatem præ superbo Pharisæo laudasti justificatumque declarasti: qui & in cruce latronis pœnitentiam suscepisti, qui dixisti: Confitemini alterutrum peccata vestra: sicut vocasti, ita fidelis & justus existis ut dimittas nobis omnia, & ab omni inquinamento carnis & spiritus nos emundes. Tu optime & valde misericors Domine, cuncta quæ filius meus spiritualis N. contrito corde, coram te, tenuitati meæ confessus est, in præsenti & in futuro sæculo condona: & indemnatum coram te adstare concede: qui es benedictus in sæcula. Amen.

Εὐχὴ συγχωρητικὴ ἐπὶ ἐξομολογουμένων.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΟΘεὸς, ὁ συγχωρήσας διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου Δαβὶδ τὰ ἴδια ὁμολογήσαντι ἁμαρτήματα, καὶ Πέτρῳ τὴν ἄρνησιν ὕστερον κλαύσαντι, καὶ πόρνῃ δακρυσάσῃ ἐπὶ τοὺς ἀχράντους σου πόδας, καὶ τελώνῃ, καὶ ἀσώτῳ· καὶ ὁ εἰπών· ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις· καὶ, ἐὰν ἐξομολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν πάντα, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς συγχωρήσαι, πάντα ὅσα σοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ τῇ ἐμῇ ἐλαχιστότητι ὡμολόγησας, καὶ ὧν ἐπελάθου· ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ἀκατάκριτόν σε ἔμπροσθεν αὐτοῦ παραστῆναι καταξιώσῃ. ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ Χρυσοστόμου.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΔΕσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ συγχωρήσας διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου τῷ θεοπάτορι Δαβὶδ τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ ἅτινα εἰργάσατο, καὶ εἰπὼν αὐτῷ· καὶ ὁ Κύριος ἀφείλετο τὸ ἁμάρτημά σου, διὰ τὸ εἰπεῖν· ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ· ὁ τῷ Πέτρῳ τὴν ἄρνησιν κλαύσαντι πικρῶς, καὶ ἐξομολογουμένῳ συμπαθήσας, καὶ προσδεξάμενος τὰ αὐτοῦ δάκρυα. ὁ καὶ τὴν πόρνην δακρύσασαν θερμῶς, καὶ καταβρέξασαν τοὺς ἀχράντους σου πόδας, καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐκμάξασαν προσδεξάμενος, καὶ εἰπὼν αὐτῇ· γύναι ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. ὁ τὸν Μανασσῆν μετανοήσαντα ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἐν χαλκῷ ζωδίῳ ἐξομολογούμενόν σοι, ἐν τῇ Σιὼν πάλιν βασιλέα καταστήσας, ὁ τὸν ἄσωτον καταδαπανήσαντα πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν μετὰ πορνῶν, καὶ δίκην ξυλῶν χοίρων διαιτώμενον, ὑποστρέφοντα καλῶς ἐπιδεξάμενος, θύσας τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, καὶ καταφιλήσας αὐτὸν δακτυλίδιον τῇ χειρὶ ἐπιβαλών. ὁ τοῦ τελώνου τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ταπείνωσιν, ὑπὲρ τοῦ μεγαλαύχου Φαρισαίου ἀποδεξάμενος, καὶ δικαιώσας ῥήματι· ὁ καὶ τοῦ λῃστοῦ τὴν μετάνοιαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δεξάμενος, ὁ εἰπών· ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα ὑμῶν ἀμφοτέρωθεν. καθὼς ἐκάλεσας, πιστὸς ὑπάρχεις καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφήσῃς ἡμῖν πάντα, καὶ καθαρίσῃς ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Σὺ Κύριε πανάγαθε καὶ πολυέλεε, συγχώρησον πάντα ὅσα ἐνώπιόν σου τῇ ἐμῇ ἐλαχιστότητι ἐξωμολογήσατο μετὰ συντετριμμένης καρδίας ὁ πνευματικόν μου τέκνον, ὁ δεῖνα, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ἀκατάκριτον αὐτὸν ἔμπροσθέν σου παραστῆναι καταξίωσον· ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

IN ORATIONES SUPER POENITENTES.
Notæ.

EΥχὴ ἐπὶ τῶν μετανοούντων.) Non improbatum Sacramenti cujusque conferendi usum Ecclesiam Orientalem hucusque tenuisse agnovit Ecclesia Romana. In Concilio siquidem Florentino, in quo leviorum rituum momenta rationesque a Græcis expoposcit, nullum de Sacramentis nisi de conjugum non succidenda societate, cum eis examen constituere proposuit, quasi Sacramenti cujuscumque ab eis administrati normam, formam, sententiamque, approbatam conferet ac ratam: unde licet Armenios, de illorum partibus, materia videlicet & forma, & aliis ad singula quæque spectantibus, voluerit ample esse instructos, Græcos tamen de hujusmodi nihil monitos prius abire permiserat: ut quæ circa illa nihil ab iis desiderandum aut castigandum judicasset. Theologo nihilominus cuivis duas hasce Orationes ἐπὶ τῶν μετανοούντων, Sacramento Pœnitentiæ conferendo, a Græcis legi solitas diligentius attendenti, dubium confestim se objicit, an aliquid circa Sacramentum hocce valeant aut efficiant, cum nulla in eis verborum series prima fronte deprehendatur, quæ veram absolutionis formam in se includere, possit existimari. Atque equidem, si ex Ecclesiastica historia, ritualibus antiquis, traditione, aut aliis non excipiendis testimoniis conjicere licet, antiquam in Ecclesia Latina, Pœnitentiæ Sacramenti sive absolutionis formam deprecativis verbis compositam fuisse; eamque indicativam & judicativam, ut ita loquar, qua nunc utimur, *absolvo te a peccatis tuis*, quatuor circiter sæculorum ætatem forsan non superare, necullatenus in Sacramentariis reperiri, aut ab antiquioribus Scriptoribus referri, proindeque recentius, æquo tamen rationum pondere motam Ecclesiam, illam ut communem & ab omnibus recipiendam induxisse; plures jam sunt qui liberrime asserunt, tenaciter propugnant, clare docent, & feliciter scribunt. Et certe forma hujus Sacramenti etsi deprecativa, non excludit, imò continet actionem ministri, sicque ad indicativam potest reduci: quemadmodum & indicativa Dei misericordiam pœnitenti necessariam expostulat implicite. Qui ergo dicit ἄνες, ἄφες, συγχώρησον: *dimitte, relaxa, condona*, subintellige, *per me*: item εὐδοκήσας τῷ λόγῳ λελῦσθαι εὐδόκησον, *complaceat tibi hunc servum tuum verbo* (supple meo) *solvi*: ita ut in prædictis orationibus judiciaria quoque potestas, exerceri ab Sacerdote super pœnitente orante satis significatur: maxime Christi verbis in eadem secunda oratione citatis. σὺ γὰρ εἶπας ἐξουσίαν δεδωκὼς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ τὰ ἑξῆς. *Tu enim dixisti, Domine, quæcumque solveritis super terram*, &c. quibus agnoscitur potestatem solvendi peccata fuisse Sacerdotibus a Deo concessam, & quam ipsi orationibus, absolutione, & pœnitentiis impositis exercent. Cæterum ut prædicta sese habeant, ipsos etiam Græcos in absolvendis pœnitentibus uti forma aliqua absoluta & indicativa ex ipsis Christi verbis, *quæcumque solveritis*, &c. velut proprio & paterno semine enata compertum habeo. Sum etenim ego ipse expertus quosdam, videlicet Sacerdotes Latinos timenda potius & scrupulis mota conscientia, quam sincero & tuto scientiæ lumine ductos, pœnitentes ad se ex Ecclesia Græca pro Exomologesi more Christiano accedentes in magnas conjecisse angustias, dum peccata Græcis Sacerdotibus patefacta quasi his solis orationibus, de quibus supra, minus remissa, iterum pro venia impetranda sibi detegi, & clavibus subdi præciperent; unde gravia jam parata erant nasci scandala, quasi nullum foret apud Græcos pœnitentiæ Sacramentum, & incondonata remanerent peccata: nisi aliorum, qui de Græcorum ritibus, & traditionibus optime erant instituti monitis & industria, sopita penitus fuissent & extincta: cum publice assertum est Græcos in universum absolutionis formam Latinæ consentientem, nec respuere, nec omittere: sicut ergo Latini quarto ab hinc sæculo in antiquioribus ritualibus indicativam Sacramenti pœnitentiæ formam, his verbis, *Absolvo te a peccatis tuis*, conceptam nequeunt ostendere, quæ tamen successiva traditionis serie ab antiquis PP. accepisse profitentur: parem eadem ratione, scriptis nullibi commendatam, per manus tamen a pristinis sæculis ad hæc usque tempora deductam πνευματικοὶ *Confessores*, ejusdem Sacramenti formam habere potuerunt, quas, nimirum occasione a Pœnitentis verbis accepta, communiter uti consueverunt. Forma autem est hujusmodi, ἔχω σε συγκεχωρημένον: *Habeo te condonatum*: Pœnitens siquidem omnis cum peccatis enumeratis, & cordis contritione manifestata, veniam a Deo, & a spirituali patre rogare soleat, his vulgaribus suæ linguæ verbis: παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς, *precor ut condonatum mihi eroges*, si petitioni annuat, & peccatorem indulgentia dignum putet, ad mentem rogantis laudatum illud, ἔχω σε συγκεχωρημένον, *Habeo te venia donatum*, aut vernacule, ἔχεις σε συγχωρημένος, *sis condonatus*, respondet πνευματικός. Quæ verba Latinorum æquipollere formæ, & eadem virtute pollere, fuse demonstrat Arcudius lib. 4. cap. 3. præter cujus expositionem, hoc solum superest addendum: illud, *habeo te venia donatum*, aut *condonatum*, esse idem penitus ac, *facio, reddo te venia donatum*, aut *condonatum*, quod absolute est venia donare & condonare: mutua est enim activorum & passivorum consequentia & correlatio, nec nisi venia donans, alium venia donatum constituere potest: condonare autem peccatum, est illud absolvere ut D. Thomas asserit Opusculo 22. condonatum igitur aliquem habere aut facere vere est illum a peccatis absolvere. vel quod in idem redit condonatum aliquem habere, est idem quod mente illum condonatum tenere, cum non nisi ejus qui loquitur ministerio contingat esse condonatum, in Orationibus namque aliis jam jam referendis potestatem dimittendi peccata, a Deo se accepisse profitentur Græci: consequitur ejus sermone & loquela, quæ est hæc ἔχω σε συγκεχωρημένον, Pœnitentem vere constitui condonatum: ut juxta sensum suum, sermo hic operetur: atque ita etiam apud Græcos comprobetur Sacramenti formam efficere quod significat: quæ si imperative, ἔστω σε συγχωρημένος *sis condonatus*, proferatur, virtutis ejus nihil excidit. Nam & absoluta loquutio omnis, in imperativa fundari potest. sicut in hac, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo*, &c. alia hujusmodi fundatur, *Do tibi potestatem offerendi Deo sacrificium*, &c. & iterum in hac *baptizetur servus Christi*, &c. a D. Thoma aliorum relationi fidem adhibenti, Græcis imputata, alia, *ego baptizo servum Christi*, &c. Atque ita cum verba: *sis condonatus a me*, interiorem condonandi actionem importent eumdem quoque sensum inferent; idemque erit, ac *ego tibi condono*. Gaudent autem Græci passivis potius quam activis loquutionibus Sacramentorum vim exponere: ne minister eorum auctoritatis quidquam circa illa sibi irroget cumque in illis verbis, ἔχω σε excellentiæ nonnihil sonet, illis Episcopus veretur uti, & quo dignitate superior est, humilius de se in conferendo Sacramento sentit & ait, ἡ ταπεινότης μου ἔχει σε συγκεχωρημένον. *Humilitas mea habet te condonatum*: Archiepiscopo aut Patriarchæ, sufficit dicere, ἡ μετριότης μου ἔχει σε συγκεχωρημένον. *Mediocritas mea habet te condonatum*. Selectos autem & non obvios quosvis licet confessionibus excipiendis exponant Græci, fieri tamen posset ut literarum defectu ut plurimum in hoc Sacramento conferendo aberraret minister, & usu vel casu potius quam doctrinæ lumine excitus, verum ad-

Euchol.

ministrandi Sacramenti illius regulam observaret. Hinc illa vox Arcudii post longam de tolerandis Græcis in hujus Sacramenti dispensatione disceptationem. *Et Deus Opt. Max. dives in misericordia: & miserationes ejus super omnia opera ejus.* Ne ramen ignorantiæ & rusticitati Græcorum Sacerdotum dilectos sibi Orientales Ecclesia Romana de omnibus sollicita salutem moderandam reliquæ suam Pœnitentiæ Sacramenti formam typis consignatam, a quibusdam jam receptam ad eos transmittere, & distribuere curavit.

Oratio in hominem peccata confessum, quæ quidem a patre spirituali recitanda est.
Dominum precemur.

DOmine Deus salutis servorum tuorum, misericors & longanimis, qui super peccatis & malitiis nostris pœnitentiam agis: qui per Ezechielem Prophetam dixisti; Quia non voluntate volo mortem peccatoris quantum ut convertatur, & vivat ipse. Ipse humane & malorum tolerator Domine Dominator, exorare nunc quoque super servum tuum N. & modum pœnitentiæ, peccatorumque veniam illi concede; condonans illi per me indignum famulum tuum omne delictum spontaneum pariter ac involontarium. Tu enim dixisti Domine divinis & sanctis Discipulis tuis & Apostolis: Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Et, quæcumque ligaveritis & solveritis super terram, erunt ligata & soluta in cœlis. Ipse igitur Domine, remitte servo tuo N. per me indignum & abjectum propria quæ commisit delicta, & reconciliare, & sanctæ Ecclesiæ tuæ illum aggrega, &c. Cui quo convenit tibi gloria, potestas, magnificentia: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Altera Oratio compendiosa.
Dominum precemur.

DOminus noster Jesus Christus, & Deus qui hoc mandatum ligandi atque solvendi peccata hominum divinis & sacris suis Discipulis & Apostolis tradidit: ipse de excelso prætereat omnia peccata & omnes iniquitates tuas. Ego vero indignus ejus servus, ab ipsis idem faciendi occasiones & causas nactus: Absolvo te ab omni excommunicatione in quantum possum, & valeo, & tu indiges. Insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis quæcumque coram Deo, & mea indignitate confessus es. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

Alia Confessionis Oratio.
Deus justus, qui propter nos carnem assumpsit, & universi orbis peccatum tollit: ipse suavissima sua benignitate volens, expectans, & dispensans omnibus salutem, hanc quoque, Frater, delicta tua deleat: quæcumque mea indignitati revelasti. Ego vero condono tibi omnia peccata tua. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

His orationibus utuntur Calabri, Apuli & Siculi Græci; Venetis nunquc subjecti, mentem & sensum Constantinopolitani Patriarchæ studiosus sequantur: acceptaveruque quoque illas Orientales nonnulli, & ut in usum actas memini quondam mihi ab ipsis oblatas, tranſcriptas vero & quasi laudatas & receptas quibusdam cum plerisque sint ritus orationibus recenter ad me missis, mota mihi necessitudine conjunctus Georgius Coresius Ecclesiæ CP. Theologus.

At cum plerique crassam Orientalium Sacerdotum inscitiam mirati, an simplex rudisque plebs sub Exomologesi peccata denudet, & utrum specieï numerique diversitatem agnoscat, a me exquisierint: paucis monendum arbitror, Græcos, raros nisi forte *Patres spirituales* e Monasteriis maxime selectos (Laicos enim Sacerdotes, quamvis erronee, non ita confidenter conveniunt prout subindicat Balsamonis Responsum 19.) ad hoc onus admissos, literisque *ἐπιτιμητικοῖς* instructos exponere. Illi sedentes, pœnitentes pariter sedentes (pro antiquo Latinorum more, apud Alcuinum de div. offic. ubi de capite jejunii) pro Exomologesi audiunt: si leves & venia dignas pœnitentis culpas deprehenderint, nullam adhibent absolutionem, sed de pio devotoque quodam opere exercendo monitum, amice remittunt: si lethifera, quæ *Sextenus* dicunt crimina detegunt, illa in Nomocanone juxta se posito examinant, censuramque districtioni, prout leguut, cuncta subjiciunt, & tandem pœnitenti benigne precantur, his atque aliis Orationibus, aut in remedium præteriti delicti, vel in cautelam futuri compositis: de quibus alia nonnulla Juris Græcorum pagina 397. reperies. Peccata tandem cuncta *κατονήσει*, id est, ad Canonum rigorem examinata pœnis in eis perfectis castigant & emendant, propereaque *Pœnitentiam impositam* ut Canonibus præscriptam solent ipsi *κατ' ἐκ* vocitare. Ea autem est *ἐγκράτεια ab edulio quocunque olei pisciumque & carnium & a vino abstinentia, genuflexio* seu *prostratio* *ἐπτακις* abitque numero, his verbis adjunctis *κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ λάβε ὁ ἁπλοῦς Θεὸς τὰ ζῶντα, διὰ τῆς δυνάμεως, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν. τετραστιχὸν ἑξάμηνο missa per 40. dies celebranda*, divitibus *ἑξαμηνο* valet extreme & spiritualiter infirmis, ex ignorantiæ abusu, preces psalteria literis edoctis, indicuntur. Publica vero pœnitentia nulli licet amplius imponatur & relaxato nihilorum apud eos antiquo Canonum rigore a Nectarii & delecto Joannis jejunatoris mitissimi in delinquentes animi tempore, & levioribus pœnis compensato) aliquos ramen Confessione expiatos a sacra Communione, per annum vel plures, quandoque arcent. Hi non ita plene reconciliati privationem Eucharistiæ panis Eulogici, Communionis vices agentis vere tunc *ἀντιδώρου* sumptione solantur: & sanguinis Dominici fumendi loco, aquam in Theophaniis benedictam, Diacono eam *παναγιάδος* porrigente. Communionis diebus Paschatis, scilicet, Apostolorum Petri & Pauli, Assumptionis, & Christi natalitiorum, summa cum religione hauriunt, & tandem Oratione *ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ λοιπὸν* super eis recitata, ex integro Ecclesiæ reconciliantur. Horum fere omnium formā & exemplar, ne quid a quovis curiose prospectionis desideretur ex antiquissimo Euchologio Barberino, a duobus jam citatis diverso nonnullis refertis deprompsum, subjicimes.

Officium eorum qui peccata confitentur.
Dicit Sacerdos. Benedictus Deus noster, perpetuo: nunc & semper, & in sæcula.

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.

Pro remissione peccatorum, condonatione delictorum servi Dei N. & ut ei omne delictum spontaneum lenetiam involuntarium condonetur.

Dominum precemur.

Ut Dominus Deus ei peccatorum veniam, & pœnitentiæ tempus largiatur: Dominum.

Ut ipse, & nos pariter ab omni tribulatione, flagello, periculo, & angustia liberemur: Dominum precemur.

Sanctissimæ, immaculatæ, super omnes benedictæ.

Quia tibi convenit omnis gloria.

Deinde præsentem orationem dicit Sacerdos. Dominum precemur.

Domine Jesu Christe, agne, & pastor, &c.

Et cantat. Ter *sanctus.* Venite adoremus. *Et quinquagesimum Psalmum: & modulos sequentes: Tonus secundus.* Miserere nostri Domine, miserere. Gloria. Domine miserere nobis. Et nunc. Misericordiæ portam. Domine miserere; *quadragies. Ipse vero in terram prostratus dicit ter.* Peccavi Domine: parce mihi. *Et exurgens alt.* Deus propitius esto mihi peccatori.

Dominum precemur.

Deus Salvator noster, qui per Prophetam, &c

Tum vero pœnitens sublatis in cælum manibus dicit. Domine Pater cæli & terræ quia tu omnia cordis mei secreta nosti: *Mox cum flenti voce interrogat.* Frater: ut quid ad Deum & ad me accessisti: ne vereatis: non enim mihi, sed Deo, coram quo stas, peccata tua confitens.

Quomodo corrupta est integritas tua, fornicatione, mollitie, vel legitimo matrimonium propositio?

An propter fornicationem, vel alium quemvis modum, jamentum cruce interposita firmatum irritasti?

Mulieri in Ecclesia commixtus? aut animalis, vel maris copula iniquatus?

Tum pluribus circa varia peccata deinceps adjunctis interrogationibus, subditur.

Καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ ἐπιτιμῶν εἰς τὰ ἄλλα. καὶ μετὰ τὸ ἐρωτῆσαι περὶ λαπτὸν πάσσον τὸ πένθος, καὶ ἐρεύνησον τὸν βίβλον πάντας, ὅπως ἁμάρτημά ἐστι καὶ ἐκκλησίας αὐτὸ ἐμφανὲς τῆς βίβλου πάντας, ὅπως ἁμάρτημά ἐστι· εἶπε λέγε πάντα.

Circa alia quoque Pœnitentiarius Interrogat. Et postquam omnium interrogaverit de singulis, ipsum indicem: & quale sit peccatum inquire, & cum hoc libro confer, ut quale sit peccatum dignoscat: & ipsi debitæ jubjunge.

Fili mi spiritualis, abjectus sum & humilis peccator: ejus propterea qui apud me confitetur, non valeo remittere super terram peccata; sed Deus est, qui illa condonat. Propter illam autem divinitus prolatam, post Christi resurrectionem auditam, & Apostolis dicentem vocem. Quorum dimiseritis, & quæ sequuntur: propter illam, inquam, & nos confisi, dicimus. Quæcumque tenuissimæ meæ humilitati enarrasti, & quæcumque minus ex ignorantia vel oblivione, qualecumque sit, exprimere non valuisti: condonet tibi Deus, in præsenti sæculo, & in futuro.

Adjunge & istam Orationem.

Deus, qui Davidi propria peccata confitenti per Nathan pepercit, qui Petrum negationem lugentem, & meretricem ad pedes flentem, & publicanum & prodigum suscepit: ipse Deus, per me peccatorem in præsenti & in futuro sæculo tibi parcat: & indemnatum te in tremendo suo tribunali sistere faciat. De revelatis autem in confessione hoc tuis criminibus nulla sit tibi sollicitudo. Vade in pace.

Oratio in eum qui peccata confessus est.

Domine Deus noster, qui Petro & meretrici &c.

Τέκνον μου πνευματικὸν, ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς, ὁ τῇ ἐμῇ ταπεινότητι ἐξομολογούμενος οὐκ ἰσχύω ἀφιέναι ἁμαρτήματα ἐπὶ τῆς γῆς, εἰμὴ ὁ Θεός. διὰ δὲ τὴν θεόλεκτον φωνὴν ἐκείνην, τὴν μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν γινομένην, τὴν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λέγουσαν· ἄν τινων ἀφῆτε καὶ τὰ ἑξῆς. εἰς ἐκείνην καὶ ἡμεῖς θαρροῦντες λέγομεν. ὅσα ἐξεῖπες τῇ ἐμῇ ἐλαχίστῃ ταπεινότητι, ὅσα οὐκ ἐφθάσεις εἰπεῖν, ἢ κατ' ἄγνοιαν, ἢ κατὰ λήθειαν οἷον δή ποτε, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Συνάψον καὶ ταύτην τὴν εὐχήν.

Ὁ Θεὸς ὁ συγχωρήσας Δαβὶδ διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου τὰ ἴδια ἐξομολογήσαντι κακὰ, καὶ Πέτρου τὴν ἄρνησιν κλαύσαντος πικρῶς, καὶ πόρνης δακρυσάσης ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ πόδας, καὶ τελώνην, καὶ ἄσωτον· αὐτὸς ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ ἀκατάκριτόν σε παραστήσει ἐν τῷ φοβερῷ αὐτοῦ βήματι· περὶ δὲ τῶν ἐξαγορευθέντων ἐγκλημάτων μηδὲ μίαν φροντίδα ἔχης· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Εὐχὴ εἰς ἐξομολογούμενον.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῷ Πέτρῳ καὶ τῇ πόρνῃ Ut supra.

Circa has Orationes animadverto desiderandum esse ut omnes illis uterentur Confessores: penultima namque earum indubitatam tenet Sacramenti Pœnitentiæ formam his verbis contentam; ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι δι' ἐμοῦ. *Per me tibi condonet Deus*, quamvis enim deprecativa prima fronte appareat, absoluta nihilominus his dictionibus δι' ἐμοῦ *per me* redditur, auctoritatemque a Deo acceptam quam prius minister memorabat, reo pœnitenti applicat, & indulgentiæ divinæ instrumentum, & causam subordinatam se prædicat: in editis tamen vel M. S. quibusque aliis desideratur.

Ad calcem tandem hujus elucubrationis animadverte: Pontifices quosvis maxime Episcopo superiores, diplomata quædam, a pœnis & Canonibus non plene adimpletis Pœnitentes eximentia, maxime circa discessum ex hac vita extra Sacramenti susceptionem, ut hanc κατὰ γράμμα συγχωρητικόν, concedere; & hæc συγχωροχάρτια, *chartæ condonativæ*, indulgentiarum vicem, apud Græcos obtinent: earumque forma in Allatiano Euchologio extat.

Oratio condonatoria in omnem necessitatis eventum.

Germanus Dei misericordia, Amathentis Episcopus civitatis Nemesi & Curearum præfectus.

HUmilitas nostra per gratiam, & donum, & potestatem sanctissimi & vivifici Spiritus a Salvatore nostro Jesu Christo divinis & sacris suis Discipulis, ad liganda & solvenda hominum peccata concessam, dicente ipsis: Accipite Spiritum sanctum quorum dimiseritis peccata, dimittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo, & quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: Ab ipsis vero ad nos usque successive sancta illa gratia dilapsa tenet condonatam filiam suam in Spiritu N. in omnibus quibus ut homo peccavit, & in Deum verbo, opere, cogitatione, & omnibus suis sensibus deliquit. Si vero maledicto, vel Pontificis excommunicationi, aut patris aut matris subjecta est, aut certe propria execratione implexa est, aut jusjurandum est transgressa, vel quibusvis aliis peccatis ut homo circumventa est, illaque patribus spiritualibus est confessa, & ab eis pœnitentiam accepit: ab illorum omnium reatu & vinculo liberam habemus, & condonatam, omnipotenti virtute divini & adorandi Spiritus. Quæcumque vero ex oblivione aut pudore tacita prætermisit, remittat Deus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

Εὐχὴ συγχωρητικὴ εἰς πᾶσαν ὠφέλειαν.

Γερμανὸς ἐλέῳ Θεοῦ, ἐπίσκοπος Ἀμαθουσίων, πρόεδρος πόλεως Νεμέση καὶ Κυρίων.

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τε, καὶ δωρεᾶς, καὶ ἐξουσίας τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ Πνεύματος, τῆς δοθείσης παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς θείοις αὐτοῦ καὶ ἱεροῖς μαθηταῖς, εἰς τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας, εἰρηκότος, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς ἀλληλοδιαδόχως διαβάσης τῆς θείας χάριτος, ἔχει συγκεχωρημένην τὴν κατὰ πνεῦμα θυγατέρα αὐτῆς, ὃ, εἰς ὅσα καὶ αὐτὴ ὡς ἄνθρωπος ἥμαρτε, καὶ εἰς Θεὸν ἐπλημμέλησε, λόγῳ, ἔργῳ, ἐννοίᾳ, καὶ πάσαις ταῖς αὐτῆς αἰσθήσεσι. καὶ εἰ ὑπὸ κατάραν ἢ ἀφορισμὸν Ἀρχιερέως ἐγένετο, ἢ πατρὸς ἢ μητρὸς αὐτῆς, ἢ τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ἀφορισμῷ περιέπεσεν, ἢ ὅρκον παρέβη, ἢ ἄλλοις τισὶν ἁμαρτήμασιν ὡς ἄνθρωπος ἐσφάλη, καὶ αὐτὰ πάντα, καὶ πνευματικοῖς πατράσιν ἐξομολογήσατο, καὶ τὸν παρ' αὐτοῖς κανόνα ὑπεδέξατο. ἐκ τούτων πάντων τῆς ἐνοχῆς καὶ δεσμεύσεως ἐλευθέραν ἔχομεν αὐτὴν, καὶ συγκεχωρημένην τῇ παντοδυνάμῳ ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει τοῦ θείου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος. ὅσα δὲ διὰ λήθην ἢ αἰδῶ ἀνεξομολόγητα ἔασε, καὶ ταῦτα συγχωρήσει αὐτῇ ὁ Θεός· ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

In Regiis alia hæc reperitur.

Ἀφέσιμον.

Ὁ Τῶν οἰκτιρμῶν πατὴρ, καὶ τοῦ ἐλέους Θεὸς, ὁ μὴ θέλων θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· ὁ πάντα πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα παρεχόμενος· αὐτὸς καὶ τὴν σὴν ἐκ πίστεως αἴτησιν, τέκνον, εὐμενῶς προσδεξάμενος καὶ παραβλέψας τὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας παραπτώματα, συγχωρήσει δι' ἡμῶν πᾶν ἁμάρτημα ἐκ πρώτης ἡλικίας, καὶ μέχρι τῆς δεῦρό σοι κατὰ τὰς ἀνέσεις πεπραγμένα ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ. καὶ ἐννοίᾳ, ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ· ἃ ὀφείλεις καὶ ἐπὶ ἐξαγορεύσεις ἐποίησας πατράσι πνευματικοῖς, καὶ τὴν ἀποχὴν, ὡς δύναμις, ἐπαιδεύθης. ἴσθι οὖν πεποιθὼς ὡς οὐκέτι ἐμπόδιον γένηται σοι τὰ πρώην ἁμαρτήματα παρὰ σοῦ· ἀλλὰ τῆς τῶν σωζομένων μερίδος καταξιωθείης διὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ. Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου. ἀμήν.

Indulgentia.

MIserationum Pater, & misericordiæ Deus, qui non vult mortem peccatoris, quin potius ut convertatur, & vivat; qui omnia pro salute postulata concedit; ipse quoque tuam ex fide petitionem suscipiat, Fili, & despectis infirmitatis humanæ delictis omnia tibi per nos a prima ætate ad præsentem usque statum, in opere, verbo, & cogitatione, scienter, aut ignoranter peccata perpetrata condonet: quæ videlicet Patribus spiritualibus denunciasti & confessus es, & ab iis pro viribus abstinere studuisti. Confide itaque quia nullo tibi impedimento erunt priora delicta: quin potius beatorum consortio effieris dignus per Dei misericordiam. Intercessionibus Deiparæ. Amen.

Legitur & hæc alia, qua mulier prioris vitæ pœnitens exomologesi facta, μεγαλόσχημον habitu suscepto, id est emissa professione pœnalis vitæ stabiliter in monasterio vovet, ex quo non ex Patrum solum doctrina, sed & Pontificia liberalitate, plenam delictorum indulgentiam consequitur.

Ἀφέσιμον.

Θύγατερ μοναχή· ἐὰν ἐξ ὅλης ψυχῆς προσῆλθες τῷ θείῳ καὶ ἀγγελικῷ μεγάλῳ σχήματι τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἀρνησαμένη κόσμον, καὶ καθαρῶς ἐξομολογησαμένη, καὶ θριαμβεύσασα τὰς ἁμαρτίας σου. δέξαι τὸ παρὸν ἀφέσιμον. εἰ μὲν τελευτήσεις, ἐφόδιον σωτηρίας ἔξεις τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. εἰ δὲ καὶ ἔτι ζήσῃς ἔσω σοι καὶ ἐχέγγυον μετανοίας· ἵνα μὴ στραφῇς, εἰς τὰ ὀπίσω ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον· ἀλλ' ἐπεκτεινοῦσα ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ προκόψῃς· εἰς ἀρεστὸν οἰκειοῦσα Θεῷ, καὶ προξενοῦσα ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν· πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Indulgentia.

FIlia Monialis. Si ex tota anima divino & Angelico magno habitui Monasticæ vitæ, mundo renisso, te adjungis: & pure confessa propria tua peccata in te ipsam insultando enuncias: præsentem Indulgentiam suscipe. Et si interieris quidem viaticum salutis ex Christi gratia tibi aderit; si autem convalueris pœnitentiæ tibi pignus erit, ut non retro avertaris velut canis ad proprium vomitum: sed extendaris ad ea quæ ante te sunt, & in virtute Deo accepta bonorum æternorum fruitionem tibi procatura proficias. Precibus Deiparæ, & omnium sanctorum. Amen.

Doctissimo stylo superior oratio exarata est, & Angelici habitus mulieres æque ac viros confortes fieri demonstrat. In ea vero dictio θριαμβεύσας non antiquo, sed moderno sensu, quo non *triumphum agere*, sed, *insultare*, *vel audacter*, & *quasi perfricta fronte aliquid in publico confessu* notum *facere* significat, sumenda est. Vox autem ἐφόδιον plene & recte intelligetur, si pro *pœnitentiæ relaxatione* usurpetur, quam *Viaticum* Albaspinæus in suis observationibus ex Conciliorum verbis & contextu, vocat. Cæterum hujusmodi pœnitentiæ relaxatio sive Viaticum interituris concessum, cum Indulgentia tantum conditionata foret: nil mirum si superstites a rigore prioris pœnitentiæ non eximeret, quia potius ad priorem lectem remittebat, unde &, ut hic struditur, reparata salute, ἐχέγγυον μετανοίας solum fuisse deprehendebatur.

---

21 ΕΥΧΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΗ.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰς θείας ἐντολὰς τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις δοὺς εἰς τὸ δεσμεῖν τε καὶ λύειν τοῖς πεπτωκότι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐξ ἐκείνων αὖθις ἡμεῖς λαβόντες τὰς ἀφορμὰς τὸ αὐτὸ ποιεῖν, 2 συγχωρήσαι σοι, τέκνον πνευματικὸν, εἴτι ἂν ἔπραξας ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO REMISSIVA POST MORTEM.

DOminus Jesus Christus Deus noster, qui divina sua mandata sanctis Apostolis & discipulis ut lapsorum peccata ligarent & solverent dedit, a quibus & nos deinceps idem præstandi occasionem sive auctoritatem accipimus; ipse tibi, fili spiritualis, si in aliquo, sponte vel invita voluntate in hoc sæculo deliquisti, parcat: nunc & semper & in sæcula sæculorum.

Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἔτι μετὰ θάνατον.) Aliud hujusmodi post mortem defuncti fragmentum Euchologicum Bibliothecæ Regiæ suggerit.

Indulgentiam. Ἀφίσιμον.

DEus sanctus, misericordiæ fons, & bonitatis abyssus, qui solus dimittendi peccata potestatem habes, talemque Deum decentem gratiam, propter nimium in homines amorem sanctis suis Discipulis & Apostolis largitus es, atque ita ad nos usque quamvis indignos, illorum tamen successores tantam donum transmisisti, tibi meæ humilitatis filio in spiritu, cuncta in hac vita, verbo opere mente & cogitatione commissa condonet; & quæcunque rationem earum susceptoribus, id est spiritualibus Patribus enunciasti, quæve ex oblivione, aut forsan silentio a te prætermissa sunt, ut pote pudore & confusione, ex cordis contritione, pluribus iisque sanctius dispositis peccatoribus enata, & propterea propter ineffabilem Dei misericordiam futuris hujus beneficii consortibus, prout de ejus humanitate confidimus, qui pœnitentiam & lachrymas Ezechiæ, ejusque ad se in lecto conversionem, & in corde contrito confessionem suscepit; & te supernæ eum electis sortis & stationis dignum efficiat: precibus immaculatæ Deiparæ, & omnium sanctorum. Amen.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ τῷ ἐλέους πηγῇ, καὶ τῆς ἀγαθότητος ἄβυσσος, ὁ μόνος ἔχων ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας, & τῷ ἰδίῳ παιδίῳ δεσποτικὴ χάριν, διὰ πολλὴν τὴν πρὸς ἀνθρώπους ἀγάπην χαρισάμενος τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, καὶ διαβιβάσας εἰς ἡμᾶς τοὺς οἱ καὶ ἀναξίους, ἀλλ' οὖν ἐξαδόχους ἐκείνων τῶν τελειοτάτων δωρεῶν· συγχώρησον σοι κύριε Ἱεσσαὶ υἱῷ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος, πάντα τὰ ὑπ' ἐμοῦ βίῳ τούτῳ πεπλημμεληκότα σοι κατὰ λόγον ἢ ἔργον, νοῦν τε καὶ διάνοιαν, ὅσα τε τοῖς ἀοιδόχοις μοῦ λογισμῶν σε πικραναι τοῖς παῤῥησίᾳ ἐξαγορεύσασθαι ἐρυθριάσας, καθόσα κατὰ λήθην, ἢ τυχὸν, καὶ ἀνεξαγόρευτα μεμένηκασι, οἷς καὶ τὰς αἰδοῦς & τὰς αἰσχύνης ἀπὸ συντριβῆς καρδίας πολλοῖς ἐγγινομένης τοῖς ἐξ ἁμαρτιῶν ὠγκωμοῖς, καὶ μετεχομένοις παρὰ Θεῷ ἐξ & ἄφατον αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ τῆς τοιαύτης κατ' ἐμοῦ ὀργασίας, ὡς τεθαῤῥηκὼς εἰς φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, τὸ δεξάμενος καὶ ἐξεκίου τὸν πρὸ τῆς τελευτῆς βίου μετάνοια καὶ τὸ δάκρυα, καὶ ἐπὶ κλίνης πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν, καὶ ἐξομολόγησιν, ἐν συντριβομένῳ ψυχῇ, καὶ ἀξιώσας σε τῆς μετ' ἐκλεκτῆς αὐτοῦ μερίδος καὶ στάσεως, ἐν χαῖς τῆς παναγίου Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

IN ORATIONEM QUA POST MORTEM DATUR absolutio. Notæ.

1 Μετὰ ἑλάττων ἐκχωρησάντων.) Qui prava de Græcis opinione imbuti, errores illa dubia quavis occasione oblata, imputare non verentur: hujus Orationis lecto titulo, facile sibi in meatem indecent; ut fieri olim Eucharistia vel Baptismus quibusdam (reclamante tamen Synodi Carthaginensis Can. 8.) conferebatur: ita & nunc, hac Oratione, ut quæ συγχωρητικὴ est, & peccati relaxationem sonat, peccatorum veniam Sacramentaliter concedi. Ex adverso alii nullam hic Sacramenti formam deprehendentes, prava quacunque suspicione rejecta, putabunt simplicem esse defuncti memoriam, qua velut qualibet alia Ecclesiæ prece, pronæ relaxatio possit impetrari. Cum tamen precibus longe prolixioribus, mortuis auxilium levamenque soleant Græci præstare, aliunde vero juxta Balsamonis mentem in Can. 20. Synodi Carthaginensis citatæ, sciant, τοὺς νεκροὺς ἢ ἀγαμφιάστους ἐπιτελεῖσθαι τὰ ἐξῆς, *quæcunque Sacramentorum participatione frui non posse mortuos*: religiosæ illorum consuetudinis, qua ipsis absolutionis gratiam non denegent, fugerius investiganda & assignanda est ratio. Revocato itaque in mentem antiquo pœnitentiarum obeundarum more, si quis nondum earum onere a se abjecto e vitis excederet, cum minus exsoluti earum pretii reus haberetur, nondum inquam pace accepta, vita functus, preces ejus nomine in Diptychis relato, nequaquam negabatur, nec ejus memoriam posita pro eo oblata dignabatur Ecclesia celebrare. Ac propterea, si tandem velit illa precum & oblatarum consortio mortuum gaudere, orationem hanc antiquitatis vestigium, perlegit, ut quem poterant viventem ave fari cæteri fideles, mortuum pietatis sinu complectantur, & precum suffragiis pœna in alio sæculo subeunda moliantur sublevare. Atque ita quod quidam ignoranter arguit, non temere nec sacrilege providit Alexander Imper. Leonis Sapientis frater δεῖπνος τῷ νεκρῷ ἐστὶ μετὰ τὸν θάνατον κοινὸν λόγον τῷ ἀφεθῆναι. *Patri suo etiam post mortem communi decreto remissionem concedit*: pœnæ enim & censuræ, non delicti fuit illa. Vide Jus Græcorum Pagina 104.

2 Συγχωρήσαι σοι.) Arcudium, quasi nullam Sacramenti Pœnitentiæ formam absolutam & enunciativam in Græcorum Euchologiis agnoscentem, ut fallitatis reum adducturus Carumfyritas, veritatisan Arcudianæ doctrinæ, nescio dicam, hostis infensissimus, textum præsentem invereundia profligata corrumpere non erubescit: & recta illos absolvendi forma non cætere demonstraturus tradit. 1. Accusatione hic perverse legit, συγχωρῶ σε τέκνον συγχωρεῖσαι, *dimitte tibi Domine, fili spiritualis*: nam disjunctim, air, proferri debet συγχωρῶ σοι ut sit forma enunciativa. Verum non advertit ille se Scyllam vitare cupientem, in Charybdim incidere: corrupta enim littera, mortuis Sacramentum Pœnitentiæ conferri hac forma enunciativa necesse est. Unde scientia simul & conscientiæ motus dictum revocat & pag. 133. & 134. subdit. Advertendum quod Sacramentum Pœnitentiæ non potest conferri mortuis, & ideo error est typographi quod debeat hæc enunciativa forma exhiberi mortuis, falsa est enim, seu falsa esse potest talis enunciatio &c. Quod vel evenit vitio typographi, vel ex ignorantia aliquorum Græcorum, vel forte ex aliquorum odio contra Latinos, post scissima animorum, qui temere libros corrumpent &c. imo vero Carumfyritæ, & malitia, qua odio tanto doctrinam Arcudianam infectas, ut etiam Græcorum eorum, si modo culpam Arcudio vel errorem impingere possis, libros sacros, omni pudore abjecto, corrumpere non vereatis.

ΕΤΧΑΙ

3 1 ΕΥΧΑΙ ΣΥΓΧΩ-
ΡΗΤΙΚΑΙ, 2 ΕΙΣ ΠΑΣΑΝ
ἄφεσιν καὶ ἀφορισμὸν, εἰς τεθνεῶτα.

3 Ἀναγινωσκόμενα παρὰ Ἀρχιερέως, ἢ ὑπ' ἀνάγκης, παρὰ Πνευματικοῦ Κυρίου Πατρὸς, ἐν ἐπαρχίαις ἀρχιερέως.

ORATIONES MORTUO INDULGENTIAM omnis interdicti & excommunicationis largientes a Pontifice, vel eo absente a Patre spirituali, id est a Confessore, recitandæ.

Σ Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ παρεῖται εὐχαὶ ἀναγινώσκονται ὑπὸ πάντος, ἐν μὲν τῇ προσομιλῇ ἀναγεινώσκοντος πάντας μὴ κατακύπτειν πάντας δὲ μέλλοντας ἁπτεσθαι ἱερεῖς, ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ εἰσόδῳ, ἐξελθόντων τῶν ἱερέων ἔξω τῶν καγκέλλων μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ ἑστώτων· ὁ Ἀρχιερεὺς κλίνας τὸ γόνυ ἐκφωνεῖ πάντες μεγαλοφώνως μετὰ κατανύξεως & δακρύων μετὰ δὲ τὸ τελεσθῆναι αὐτὰς, ἀνίσταται καὶ χαίρει τὰ ἅγια.

Tῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν σοφίᾳ ἀῤῥήτῳ σοφίᾳ δημιουργήσας & ἄνθρωπον ἐκ τῆς γῆς, καὶ τῷ σῷ συμφυράσας εἰς εἰδος & κάλλος, καὶ ἐξαιρέτως ὡς τίμιον καὶ πρᾶγμα κτῆμα εἰς δοξολογίαν καὶ ἐπιτέρπειαν τῆς σῆς δόξης ἐβασιλείας, διὰ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν σὴν παραγαγεῖν· τῶν ἐντολῶν δὲ παραβάντα τὸ σὸν πρόσταγμα καὶ μεταβαλόντα τὴν εἰκόνα, καὶ μὴ φυλάξαντα, καὶ διὰ γῆν ἦτε, ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἀθάνατον γένηται, φιλανθρώπως κελεύσας & κρᾶσιν & μίξιν τούτων καὶ ἀῤῥήκτον σε τῶν δισμῶν, ὡς Θεὸς & πατὴρ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ βουλήματι καταμιγῆναι, καὶ ἐγκλεῖσαι τῷ δὲ ψυχῷ ἐκεῖθεν χωρεῖν ὑπὸ καὶ τὸ εἶναι ἀφειλάβετο μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, καὶ τὸ σῶμα εἰς τὰ ἐξ ὧν συνηρέθη ἀναλύεσθαι. διὰ τοῦτο δέομεθα σοῦ τῆς ἀνάρχου Πατρὸς, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ παναγίου, & ὁμοουσίου, καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἵνα μὴ παρίδῃς τὸ σὸν πλάσμα καταποθῆναι τῇ ἀπωλείᾳ, & ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐγκληθῆναι εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, τῷ δὲ ψυχῷ καταπαῦσαι ἐν τῇ χορᾷ τῶν δικαίων· ταῖς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, νενεκρώσας τὸ ἀμέσως ἔλεος, καὶ ἡ φιλανθρωπία σὺ ἀνέκαθεν, καὶ εἴτε ὑπὸ καπηλεῖα πατρὸς ἢ μητρὸς, ἢ τῆς ἰδίας ἀναθέματι ὑπέπεσεν, ὁ δοῦλός σου ὅπως, ἢ τινα & ἱερωμένων παρεπίπραξε, καὶ παρ' αὐτὸ δεσμὸν ἄλυτον ἐδέξατο, ἢ ὑπὸ Ἀρχιερέως βαρυπάτου ἀφορισμῷ περιέπεσεν, καὶ ἀμελείᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ χριστιανῶν τινὸς συγχωρήσεως· συγχώρησον αὐτῷ δὲ ἐμὲ τὸ ἁμαρτωλὸν, καὶ ἀναξίῳ δούλῳ σε· καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ εἰς ὧν συνετέθη ἐγκλεῖσον, τῷ δὲ ψυχῷ αὐτοῦ ἐν σκηναῖς ἁγίων κατάπαυσον. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῷ κορυφαίῳ Πέτρῳ παῦλαν τῶν ἐξουσίαν δούς, ὥστε & ἁμαρτημάτων δῆσαι τοὺς ἀξίους, καὶ εἰπὼν· ὅσα ἂν δήσῃς, ἐν λύσῃς, ἵνα τῶν δεδεμένων καὶ λελυμένων, καὶ δι' αὐτὸ τοῦ ἐξουσίαν ταύτην ἐν ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς χαρισάμενος, λύσαι & κατακλείσαι δέδοσαι, & δῆσαι, ς τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἔσω συγχεχωρημένος, καὶ ὁ τῶν ἐμῶν καὶ σῶν μέλλοντα· ἀφιερώσεις τὰς σὰς παναχράντου καὶ ἀσπαρθένου μητρὸς, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Eucholog.

Z zz

Alia similis oratio.

Dominum precemur.

Misericors Domine Jesu Christe, Deus noster, qui Discipulorum & Apostolorum principi Petro, in ædificanda tua Ecclesia, claves regni cælorum tribuisti, & potestatem omnimodam tua gratia ei conferri voluisti, ut ligata essent in cælo quæcumque ipse ligasset in terris, & pariter in cælo soluta essent, quæ prius ipse solvisset. Quique potestatis illi collatæ, nos humiles & indignos ineffabili tua humanitate successores fieri dignatus es, ita ut quæ in populo tuo contingunt, & nos quoque ligemus, & solvamus. Ipse Rex optime, per me abjectum & inutilem servum tuum, famulo tuo N. si quid in præsenti vita ut homo commisit, indulge: & quæcumque verbo, opere, aut cogitatione perpetravit, soluto etiam imposito quibuscumque modis vinculo, quo se ex subreptione aut alia quavis causa implicuit; sive etiam Pontificis aut alterius cujusvis auctoritate, ex invidia & opere maligni spiritus, in hanc miseriam lapsus est, absolve. Et ut solus bonus & misericors valde, animam quidem ejus cum sanctis, qui a sæculo tibi placuerunt, collocari: corpus autem naturæ a te productæ restitui concede. Quia benedictus & gloriosus existis in sæcula. Amen.

Εὐχὴ ἑτέρα ὁμοία.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα πολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ Κορυφαίῳ τῶν σῶν μαθητῶν, καὶ Ἀποστόλων Πέτρῳ τὴν σὴν οἰκοδομήσας Ἐκκλησίαν, καὶ τὰς κλεῖς αὐτῷ δοὺς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τῇ σῇ χάριτι πᾶσαν αὐτῷ δοθῆναι θελήσας ἐξουσίαν, ὥστε δεδεμένα εἶναι καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅσα παρ' αὐτοῦ δέδενται, καὶ λελυμένα ὡσαύτως ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐν γῇ λέλυνται. διαδόχους ἡμᾶς τοὺς ἀτελεῖς καὶ ἀναξίους, τῇ ἀφάτῳ σου φιλανθρωπίᾳ, τῆς αὐτοῦ δοθείσης ἐξουσίας καταξιώσας γενέσθαι, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἄνω δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ ἐν τῷ λαῷ σου συμβαίνοντα· Αὐτὸς πανάγαθε Βασιλεῦ, δι' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, καὶ ἀχρείου δούλου σου συγχώρησον τῷ δούλῳ σου τῷ δεῖνι, εἴτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὡς ἄνθρωπος ἐπλημμέλησε, κἀφὲς αὐτῷ ὅσα ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ καὶ διανοίᾳ ἥμαρτε, λύσας αὐτῷ καὶ τὸν ἐπικείμενον μεθ' οἷον δή ποτε τρόπον δεσμὸν, ὃν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, ἐκ συναρπαγῆς, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἴδιον, εἴτε ἀπὸ Ἀρχιερέως, ἢ παρὰ ἄλλου τινὸς, φθόνῳ καὶ συνεργείᾳ τοῦ πονηροῦ τούτου ὑπέστη ὀλίσθημα, ἀγαθὸς ὢν ὡς μόνος ἀγαθὸς καὶ πολυέλεος, τὴν μὲν ψυχὴν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ταχθῆναι τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων. τὸ δὲ σῶμα τῇ παρά σου δημιουργηθείσῃ φύσει δοθῆναι. Ὅτι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

1 Ἐπιτελοῦντα.) Modernam esse, non quidem mortuos absolvendi sed officii hujus editionem colligo, quod de eo ne verbum quidem habeant vetusta Euchologia præter M.S. Allatianum, in quo extat.

Ordo ad solvendum eum qui censuris a Pontifice irretitus interiit.

Scribit sequentia Pontifex in charta, traditque legenda super mortuo; aut ipse, per seipsum, hoc pacto pronunciat.

Contigit quidem humilitatem nostram excommunicationem ferre in devotissimum N. propter indecens facinus quoddam, qualia plura humanæ naturæ eveniunt. Quandoquidem vero (iis quos novit modis, Dominus qui cuncta antequam fiant, agnoscit) commune debitum exsolvit ille procellam excommunicationis secum devolvens; præsenti diplomate in sancto Spiritu a tali excommunicatione illum liberamus, ut & in futuro solutus existat cum Christianis omnibus Domini visionem percepturus, & cum benedicta Patris parte, benedictam & beatam Christi vocem auditurus.

Hoc autem agimus Domini voce confisi, dicente: Quodcumque ligaveritis, erit ligatum: & quodcumque solveritis, erit solutum.

Oratio ad excommunicationem mortui solvendam.

Qui potestatem dedit Sanctis suis Discipulis & Apostolis solvendi & ligandi, Christus Deus, jubens, ut quodcumque ligassent super terram, foret ligatum & in cælo, & quæcumque solvissent, similiter & soluta forent. Ipse per mihi datam a dono vivifico

Τάξις εἰς λύσιν τετελευτηκότος ἐν δεσμοῖς Ἀρχιερέως.

Γράφει ταῦτα ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς χαρτίον, καὶ ἐπιδίδωσί τινι τοῦ ἀναγνῶναι ἐπάνω τοῦ τεθνεῶτος, ἢ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ταῦτα λέγει.

Ἔφθασε μὲν ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἀφορισμὸν ἐνεγκεῖν ἐπὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ὁ δεῖνα, διὰ τὸ συμβὰν ἐπ' αὐτῷ ἀτόπημα, οἷα τὰ τῶν δαιμόνων πανουργήματα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπαποτίκτουσιν· ἐπεὶ δὲ οἷς τρόποις οἶδεν ὁ τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν ἐπιστάμενος Κύριος, τὸ κοινὸν ὄφλος ἀπέτισατο, ὁ τοιοῦτος ἐν ἑαυτῷ τὸν τοῦ ἀφορισμοῦ τυφῶνα ἐπιφέρων, διὰ τοῦ παρόντος χαρτίου λύομεν αὐτὸν τοῦ τοιούτου ἀφορισμοῦ ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ἔσται λελυμένος ἐν τῷ μέλλοντι σὺν ἅπασι Χριστιανοῖς τὸν Κύριον ἐποψόμενος, καὶ μετὰ τῆς εὐλογημένης μερίδος τοῦ Πατρὸς τὴν εὐλογημένην καὶ μακαρίαν φωνὴν ἀκουσόμενος.

Τοῦτο δὲ πράττομεν τῇ τοῦ Κυρίου θαῤῥοῦντες φωνῇ, ὃ ἐὰν δήσητε λέγουσα, ἔσται δεδεμένον, καὶ ὃ ἐὰν λύσητε, ἔσται λελυμένον.

Εὐχὴ εἰς λύσιν ἀφορισμοῦ τεθνηκότος.

Ὁ ἐξουσίαν δοὺς τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ Ἀποστόλοις καὶ μαθηταῖς Χριστὸς ὁ Θεὸς δεσμεῖν τε καὶ λύειν· κελεύσας τε, ἐὰν δήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσωσιν ὡσαύτως λελυμένα ὦσιν. αὐτὸς διὰ τῆς δοθείσης μοι ὑπὸ τῆς ζωαρχικῆς δωρεᾶς τοιαύτης

talem potestatem, ligandi videlicet & solvendi: tibi N. in sepulchro jacenti ab excommunicatione a mea tenuitate imposita, cujus solutionem vivens non impetrasti, te liberet: sed & mortuorum vivorumque Dominator excommunicationis a mea humilitate inflictæ reatum tibi remittat, & beatorum partis te consortem reddat, ut bonus & humanus: cui gloriam referimus; Patri, & Filio, & sancto Spiritui.

ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν δηλονότι καὶ λύειν, συγχωρήσαι σοι τῷ ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ κειμένῳ τῷ δεῖνι τὸν ἐπικείμενόν σοι ἀφορισμὸν τῆς ἐμῆς εὐτελείας, οὗτινος τὴν λύσιν οὐκ ἔφθασας λαβεῖν ἔτι ζῶν· ἀλλ' ὁ νεκρῶν καὶ ζώντων ἐξουσιάζων Θεὸς συγχωρήσαι σοι τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ παρὰ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος ἔγκλημα, καὶ τῆς τῶν σωζομένων ἀξιώσῃ μερίδος ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος· ᾧ τινι τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Fragmentum Codicis Regii aliam exhibet post mortem a censuris absolutionem.

Λύσις ἀφορισμοῦ.

Τέκνον, ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος καὶ ποιητὴς τοῦ παντὸς, ὁ μόνος γινώσκων τὸν τρόπον τῆς ζωῆς ἑκάστου ἀνθρώπου, ἵλεώς σοι γένοιτο, ἀντὶ τοῦ πικροῦ θανάτου, ὃν ὑπέστης διὰ χειρῶν βαρβάρων ἀναιρεθεὶς· καὶ ἀπὸ νεωτερικοῦ φρονήματος ἀπαγόμενος, ἀδιόρθωτος ἔμεινας ἀπὸ τοῦ σφάλματος ὅπερ ἐσφάλης, δι' ὅπερ καὶ ἀφωρίσθης. ἀλλὰ κἀκεῖνο συγχωρηθείη σοι διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ, ἐφ' οἷς καὶ θαῤῥήσασα ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἀπολέλυκέ σε ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀπὸ τῶν ἀφύκτων δεσμῶν τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ συνέταξέ σε μετὰ πιστῶν· ὥστε καὶ οὐδὲν ἐν ἡμέρᾳ Θεοῦ, καὶ ἀνταποδόσεως τῆς ἑκάστῳ βεβιωμένων πρόσκομμά σοι ἐντεῦθεν γενήσεται, πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας· πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Excommunicationis solutio.

Fili, Deus sanctus & universi opifex, qui uniuscujusque hominis vitæ modum agnoscit, propitius tibi fiat, amaræ mortis vice, quam manibus barbaricis occisus tolerasti: & quamvis juvenili impetu abductus, nondum emendatus perseveraveris in errore, propter quem excommunicationis censura innodatus es: sed & remittatur tibi propter misericordiæ Dei viscera, quibus & confisa humilitas nostra liberatum te esse voluit in sancto Spiritu inevitabilibus excommunicationis vinculis, & cum fidelibus te deinceps annumeravit: ita ut istinc, in Dei & retributionis pro quibuslibet in vita actis faciendæ nullum tibi impedimentum oriatur, quin salutis in Christo consors fias. Intercessionibus Deiparæ, & omnium sanctorum. Amen.

IN ORATIONES, QUIBUS MORTUIS DATUR absolutio omnis interdicti & excommunicationis, Notæ.

1 Ἔτυχε συγχωρήσεως.) Excommunicatis, & cujuscumque maledicti gladio ab Ecclesia rescissis vita decedentibus posse deinde reconciliationem & communionem indulgeri, Juris Pontificii sententia est Cap. A nobis, de sentent. excommun. *Qui morte præventus, absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur: nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus. Potest tamen & debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri: ut si de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.* Confirmat id, exemplum Gregorii magni ab ipsomet dial. lib. 4. cap. 55. litteris conscripto, qui Justum Monachum proprietatis vitio damnatum, atque a reliquorum consortio sancti viri præcepto ejectum, missis pro eo celebratis, & absolutione impensa, fidelium communioni restituit: ejusdemque actio altera id comprobat, *cum non mediocriter tristatum*, ait Joannes Diaconus vitæ ejus lib. 2. *quod antequam Fructuosus quidam Monachus exiret de hac vita, non solverat eum ab excommunicationis Epitimio: scribens propterea Orationem in Pittacio, dedit Diacono cuidam supra fratrem, legendam. Erat autem Oratio solvens ab excommunicatione defunctum.* Illud idem S. Benedicti dial. lib. 2. cap. 23. declarat, qui Moniales duas propter morum petulantiam & linguæ procacitatem, ab Ecclesia Sacrificii tempore egredi visas, quod cum inter vivos degerent, excommunicationis gladio percussæ fuerant: oblatione pro eis facta, in communionem recipi voluit. De communione & precum societate nulli post mortem ab Ecclesia deneganda, plura Albaspinæus: sed præcipue lib. 1. Observat. cap. 11.

Euchol.

2 Εἴτε ἀπὸ Ἀρχιερέως.) Pro variis communionis in Ecclesia gradibus, diversa quoque fuerunt opposita excommunicationis genera: quibusdam Eucharistia sola negata, aliis etiam precum consortium, quibusdam ne alios pravo convictu inficerent, etiam conversatione humana interdictum, ut diris devoti, & satanæ potestati traditi, temporaneæ afflictionis sensu, jacturam spiritus perpendere impellerentur: hi sunt quos, ἀρᾷ maledictio; & ἀνάθεμα, Ecclesiæ summa indignatio, prosequitur: cæteros quos resipiscentia jam emendat, levior pœna ἀφορισμοῦ insequitur.

3 Ἀναγνωσθείσης παρὰ τοῦ ἀρχιερέως.) Quo tempore Pœnitentes Ecclesia reconciliat, excommunicato etiam absolvendo, [illegible] cum sacris donis (quod alias numquam contingit, ut prius expositum est fol. 113. & sequentibus) extra cancellos procedit Pontifex: & genuflexus, mortuum suis precibus, in gratiam Dei & Ecclesiæ revocat.

4 Ἀλλὰ τὸ σῶμα διαλυθῆναι.) Corporis humani in elementa, unde constat, resolutio, sicut peccati pœna est, ita mitigatæ versus peccatores aversionis divinæ signum elucet, & beneficium est multis precibus nonnumquam obtinendum. Velut enim mortem sequuta corporis integritas, in justis a peccati pœna exemptionem & immunitatem, sic & in flagitiosis, & ab Ecclesiæ communi convictu

ſegregatis, ſummam in eos Dei indignationem arguit. Græci itaque ſi quæ poſt mortem in terram non ſoluta corpora reperiant, hæc vel ſanctorum reliquias, vel perditorum hominum & excommunicatorum horrenda cadavera opinantur. Reliquias quidem ſacras, ſi ſuavem exhalent odorem, aliqua decoris luce præfulgeant, nec quidquam horroris præmonſtrent: abominanda ſegregatorum cadavera, ſi ut ipſi ajunt, *τυμπανιαῖα*, *ad tympani morem turgentia*, nigra, deformia appareant. Nec judiciis falluntur. Longa enim apud eos compertum eſt experientia, excommunicati cujuslibet corpus poſt mortem non putreſcere: pluresque reperi de auditu & viſu teſtes, cadavera hujuſmodi incorrupta, in terram ſuam, abſolutione accepta, ſub omnium oculis mox ut ligone a Pontifice percuſſa fuerant, redacta fuiſſe, affirmantes. Id nec Latini Græcorum abuſus, errores, & apocrypha alioqui ſubſannare ſoliti, ubi inter eos habitant, falſitatis arguunt: imo ut toleratæ in eis Eccleſiaſticæ poteſtatis argumentum ſuſcipiunt. Illud etiam excommunicationis a Pontifice latæ verba comminantur, eamque pœnam virtute a Deo mutuata, ſe infligere liquido declarant: ut quamdiu nimirum maledictionis vinculo quiſpiam irretitur, tamdiu corpus ejus *ἐκδαπανηθεὶς ἀκατάλυτον* *ἄλυτον*, indiſſolutum perſeveret. Hujuſmodi ſententiæ ex auctographo penes Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. D. Epiſcopum Vabrenſem reperiendo, mihique perhumane exhibito, deſumptum exemplar ſubjicio.

Κύριλλος ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μητροπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπιτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Cyrillus Dei gratia, Papa & Patriarcha metropolis Alexandriæ, & univerſalis throni cuſtos.

Sacerrime Nauplii & Argo Metropolita, venerande in ſancto Spiritu dilecte frater, & comminiſter. Gratia tibi & pax a Deo. Præſentibus litteris declaramus, ut quicumque ſunt ii Chriſtiani, qui commorent, & conſulunt uxori Staniſlai, filii Chriſtophori defuncti, ut irritet conventa & pacta ſcripta, quæ cum mariti ſui fratribus Conſtante & Damaſceno firmavit, & ut quæ ab eis accepit inficietur: ſive viri ſint, ſive mulieres a Deo omnipotente ſint excommunicati, maledicti, & incondonati, & poſt mortem inconſumpti, & indiſſoluti, in præſenti ſeculo & in futuro, & Tympani more turgidi, quouſque a damnis ſcandalis deſiſtant, & pacta ſcripta ſuum robur & ſtabilitatem habere permittant; & ipſa ſuis conventionibus firmet fidem, nec innovet aut irritet ſcripta, & accepta ſub pœna indiſſolubilitatis & æternæ excommunicationis, & ab Eccleſia ſegregationis. Quotquot vero in hoc negotio teſtes reperiuntur, niſi abſque perſonarum acceptione teſtimonium perhibeant, ubicumque ad judicium evocabuntur, excommunicati ſint, & incondonati. Gratia vero Dei tibi ſit.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα Ναυπλίου καὶ Ἄργους, καὶ ὑπέρτιμε ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, χάρις εἴη σοι καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος ἀποφαινόμεθα, ἵνα οἱ ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ, οἱ παρακινοῦντες καὶ συμβουλεύοντες τὴν γυναῖκα τοῦ ἀποθανόντος Σταματίου τοῦ Χριστοφόρου, ἀθετῆσαι τὰ συμφωνικὰ καὶ ἐξισασμένα γράμματα, ἅπερ ἐποίησε μετὰ τῶν ἀνδραδέλφων αὐτῆς Κωνσταντίου καὶ Δαμασκηνοῦ καὶ ἀρνηθῆναι τὰ ὅσα ἔλαβε παρ᾽ αὐτῶν, ἄνδρες ὄντες καὶ γυναῖκες ἀφωρισμένοι εἶεν ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ τυμπανιαῖοι. ὡς οὗ παύσονται τῶν σκανδάλων καὶ ἐάσωσι τὰ τῶν ἐξισασμένων γράμματα ἔχειν τὸ κῦρος, καὶ ἀμετάτρεπτον φυλαχθεῖεν παρ᾽ αὐτῆς τῆς τοῦ Σταματίου γυναικὸς, καὶ ἐμμείνῃ ἐν τῷ ἐξισασμῷ αὐτῆς, καὶ μὴ σαλεύσῃ, καὶ ἀθετήσῃ τὰ γεγραμμένα καὶ ληφθέντα ὑπὸ βάρει ἀλύτου καὶ αἰωνίου ἀφορισμοῦ, καὶ ἐξώσει τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ. Ὅσοι δὲ εὑρίσκονται μάρτυρες ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει, ἐὰν μὴ μαρτυρήσωσιν ἀπροσωπολήπτως τὴν ἀλήθειαν, ὅπου ἂν προσκληθῶσιν, ἀφωρισμένοι ἔσονται καὶ ἀσυγχώρητοι. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη σοι.

Nec deeſt exemplum affectus maledicti hujuſmodi, in Eccleſia Latina firmans ſidem. Corpus enim Petri de Luna pſeudopapæ, Benedicti 13. quondam vocati, Peninſulæ quidem vita functi, Egluceam tamen Arragoniæ oppidum poſtea tranſlati, & intra arcem loco prophano repoſiti, uſque hodie incorruptum omnino perſeverat, ita narrante Ciaconio in ejus vita, eo quod a Concilio Conſtantienſi Excommunicationis fulmine ictus, ut Eccleſiæ & Pontifici legitime electo rebellis, nullum cum utroque reconciliationis in morte dare voluerit argumentum. Refert etiam Petrus Maffejus hiſto. Indicæ lib. 5. Anno 1509. ſub Albuquercio Indiæ prorege militem navalis turbæ ſocium expiraſſe, qui in mare projectus ingentem terrorem omnibus attulit: noctu quippe infra ſentinam pulſus frequentes exaudiri cœpit, quem ad ſtrepitum cum arrepta ſcala vigiles deſcendiſſent, implexum carinæ ſub ipſo gubernaculo defuncti militis corpus offendunt. Re ad navarchum delata dubium non fuit, quin cadaver tranſlatum in littus humo conjecerent: quo facto, poſtridie ſuper ipſum ſepulchrum ſurſus inhumatus apparuit. Ea re attoniti cuncti: at Franciſcus quidam Monachus ſagaci conjectura ſuſpicatus eſt, hominem aliqua interdicti vel anathematis vinculo conſtrictum e vita exceſſiſſe, atque ita in terram egreſſus ſanctiſſimi viri Benedicti Abbatis exemplo, e Pontificia formula conceptis verbis, animum demortui rite expiavit, unde reddita pace mortuo, eo myſterio vaga oſſa tandem in ſuo tumulo quievere. Inter familiaria autem hujuſmodi

plura exempla, quibus abundant Græci, celeberrimum eſt illud quod Mehemet ſecundi, qui regiam Conſtantini urbem & imperium expugnavit, tempore contigit. Is cum externarum gentium mores & religionem agnoſcendi præter Turcarum morem, eſſet cupidiſſimus, de non conſumptis Græcorum excommunicatorum cadaveribus, accepta notitia, nunciavit Patriarchæ, ut quæreret hominem communione Eccleſiæ exterminatum, ante longum tempus vita defunctum, in quo narrati miraculi probaret veritatem. Patriarcha tyranni imperio, & rei difficultate perterritus, a ſenioribus Clericis monitus eſt, corpus viduæ cujuſdam a Sacerdote relictæ, formæ quidem ſuo tempore conſpicuæ, propter manifeſtam autem vitæ libidinem a Gennadio præceſſore, e ſacro piorum grege eliminatæ incorruptum adhuc jacere, ut quæ paternorum monitorum impatiens, Patriarcham ipſum nefandi ſecum habiti commercii crimine infamaſſe non fuiſſet verita. Re a tyranno accepta, tetro cadaveri in morem Tympani inflato in Eccleſiam Pammacariſtæ virginis elato, & in arca ſigillis regiis munita incluſo; Patriarcha benedictionem impertitur, litteraſque abſolutionis illius quas ipſe manu ſua conſcripſerat, recitat. Rem dictu miram, compages corporis tunc invicem ſeparari in medio arcæ ita manifeſte, ut aſtantes audirent ſtrepitum, oſſaque omnia carne in cinerem ſoluta denudari cœperunt, & reſerata a miniſtris regiis arca, ſola, disjuncta, pulvereæ maſſæ intermixta, ab omnibus fuerunt viſa. Quo nuncio a Mehemet principe accepto, Satrapam nomine ſuo dictum, Amerutheæ filium, qui eum de miraculo monuerat, laudato palam fidei noſtræ cultu, chariorem deinceps habuit, quo ſuggerente didicerat, *ὅτι ἐκεῖνοι οὓς ἀφορίζουσι διακαὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς τῶν Ῥωμαίων, οὐ γὰρ διαλύονται, εἰ δὲ μὴ συγχωρηθῶσιν, ἐὰν παρέλθωσι καὶ χίλια χρόνια*, *quem Antiſtites & Sacerdotes Græci ſacro Eccleſiæ cœtu prohibuerint, humo non diſſolvi; niſi veniam a Deo impetrarit, licet mille anni præterierint*. Hæc cum pluribus aliis ſidem relatis aſtruentibus hiſtoria Conſtantinopolitana in volumine Turcogræciæ.

5 *Ψυχικὰ ἢ σωματικὰ ἁμαρτήματα.*) Balſamon in Can. 1. Concilii Nicæni, *ψυχικὸν ἁμάρτημα*, *peccatum animæ* cenſet, quod ei perniciem affert & interitum *ὄλεθρον τῇ ψυχῇ προξενεῖ*, quod probaretur quidem, ſi nullum inter illud, & corporeum apponeretur diſcrimen; at cum unum adverſum alteri refertur, acceptior eſt ſententia a Balſamone rejecta, quæ per corporis peccatum vult illud intelligi, quod ſagulente corporea exercetur, *ἢ τὰ σωματικὰ ἐξ ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς*, *& a corporis exoſcitur concupiſcentia*; animæ vero vocat, *τὰ ἐκ ψυχικῶν παθῶν τικτόμενα, οἷον ἐξ ὑπερηφανίας, ἢ ἀπειθείας καὶ ἑτέρων τοιούτων τικτόμενα*, *quod ex animi perturbationibus, ut ex ſuperbia, & inobedientia, & aliis ejuſmodi ortum habet.*

---

a ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΠΑΣΑΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑΝ.

Δέσποτα παντοκράτορ, ἰατρὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ ταπεινῶν καὶ ὑψῶν, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν τὸν δεῖνα, τὸν ἀσθενοῦντα ἐπίσκεψαι ἐν τῷ ἐλέει σου· ἔκτεινον τὸν βραχίονά σου τὸν πλήρη ἰάσεως καὶ θεραπείας, καὶ ἴασαι αὐτὸν ἐξαναστήσας ἀπὸ κλίνης καὶ ἀρρωστίας, ἐπιτίμησον τῷ Πνεύματι τῆς ἀσθενείας, ἀπόστησον ἀπ᾽ αὐτοῦ πᾶσαν πληγὴν, πᾶσαν ἀλγηδόνα, πᾶσαν μάστιγα, πάντα πυρετὸν ἢ ῥῖγος· καὶ εἰ ἔστιν ἐν αὐτῷ πλημμέλημα, ἢ ἀνόμημα, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν. Ναὶ Κύριε φεῖσαι τοῦ πλάσματός σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ᾽ οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO PRO QUACUMQUE infirmitate.

OMnipotens Domine, animarum corporumque medice, qui humilias & exaltas, qui caſtigas & iterum ſanas, fratrem noſtrum N. infirmum in miſericordia tua ſana: brachium tuum medela remediiſque plenum extende, & eum e lecto & infirmitate erectum cura. Increpa ſpiritum infirmitatis: amove ab eo plagam omnem, dolorem omnem, omne flagellum, omnem febrem aut rigorem. Et ſi in eo aliquod delictum aut iniquitas eſt: relaxa, remitte, condona propter tuam benignitatem. Ita Domine, parce creaturæ tuæ, in Chriſto Jeſu Domino noſtro, cum quo benedictus es, cum ſanctiſſimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a *Εὐχὴ ἐπὶ πᾶσαν ἀρρωστίαν.*) Cryptoferratenſe & Allatianum M. S. *ἐπὶ πᾶν εἶδος ἀρρωστίας* legunt, privatam tamen orationem *ἐπὶ τοῦ ψυχορραγοῦντος*, Allatianum & Regium M-S ſuggerit.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ χρόνια καὶ δεινὰ πάθη λόγῳ μόνῳ θεραπεύσας, ὁ τὴν πενθερὰν Πέτρου πυρέττουσαν ἰασάμενος· αὐτὸς καὶ νῦν Δέσποτα ἴασαι τὸν δοῦλόν σου ἀπὸ τῆς συνεχούσης αὐτὸν μάστιγος· ὁ παιδεύων συμπαθῶς, καὶ ἰώμενος ἀγαθῶς, ὁ πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενος καὶ ἀνάστησον αὐτὸν

DOmine Deus noſter, qui temporales & graves morbos ſolo verbo curas, qui Petri ſocrum ſanaſti: ipſe & nunc Domine a detinente eum flagello ſervum tuum cura, qui ex compaſſione caſtigas, & benigne mederis, quique infirmitatem & ægritudinem omnem abigere potes: a doloris lecto

& malorum ſtrato, miſericordiæ tuæ remedio ipſi collato, erige: & perfectam medelam & ſalutem ei confer. Quis tu es medicus corporum & animarum noſtrarum: & tibi gloriam referimus.

ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς, καὶ ἀπὸ ψυχικῆς κακώσεως, ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὸ φάρμακον τῆς ὑλίκης σου παρασχοῦ αὐτῷ τελείαν ἴασιν καὶ ὑγείαν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἰατρὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ τῇ σῇ χάριτι ἡμᾶς καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Aliam quoque ex ſuo Euchologio M. S. miſit Georgius Coreſius Chienſis Eccleſiæ CP. Theologus.

Oratio in Infirmum.

Dominum precemur.

DOminator Domine Sabaoth Deus noſter, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſedes ſuper Cherubim, & a Seraphim celebraris, qui in excelſis habitas, & humilia reſpicis, qui oriri facis ſolem ſuper bonos & malos, & ſuper juſtos & injuſtos imbrem mittis, qui inenarrata virtute creaturam omnem & omnem ſpiritum conjungis & gubernas, qui caſtigas & rurſum ſanas: ſuſcipe me ad tuam bonitatem accedentem, & ne me peccatorem reſpuas, ſed exaudi vocem deprecationis meæ: & mitte auxilium de ſancto habitaculo tuo operis manuum tuarum miſertus. Qui omnium preces exaudis, ſana ſervum tuum a decumbente illum infirmitate. Tuum eſt enim miſereri & ſalvare, Chriſte Deus noſter: & tibi gloriam, &c.

Εὐχὴ εἰς ἀδιαθεσίαν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παντὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ καθιζόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ὑμνούμενος, ὁ ὑψηλὸς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ ἀνατέλλων τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ὁ ἀκραιφνῶς ἀρρήτῳ διανοίᾳ καὶ σοφίᾳ πάσαν πτίσιν, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος. δέξαι με προσερχόμενον τῷ σῷ ἁγιάσματι, καὶ μὴ βδελύξῃ με τὸν ἁμαρτωλόν, ἀλλ' ἐπάκουσόν μου τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου. καὶ ἐξαπόστειλον βοήθειαν ἐξ ἁγίου κατασκηνώματός σου παλαιγχνιδεὶς ἐπὶ τῷ πλάσματί σου χερσὶν σου, ὁ πάσης προσοχῆς ἐπακούων, καὶ ἴασαι τὴν δέλοσάν σου δ. ἐκ τῆς συνοχῆσης αὐτὴ ἀθενείας. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

IN ORATIONEM IN OMNEM MORBUM, Notæ.

1 Ἐπιτίμησον τῇ πυρετοδαιμονίᾳ.) Hippocrates, Avicenna, Pomponatius, Levinus, Lemnius, & alii demonum virtute & improbitate, ægritudines immitti negant. Adversatur ſententiæ probat D. Thomas 1. p. q. 113. art. 5. & Martius Del Rio diſq. magic. lib. 3. part. 1. qu. 4. ſect. 5. in qua ſubtiliter totam hanc difficultatem condat: cui ſolvendæ unicum ſatis humanæ moderatoris ſufficit teſtimonium, mulierem in terram incurvatam a morbi auctore per octoiecim annos fuiſſe allegatam aſſerentis.

ORATIO IN PUTEI EFFOSSIONE.

DOmine Deus noſter omnipotens, qui ſola tua voluntate cuncta condis & transmutas, quique in imaquoſis, ineffabili & incomprehenſa tua ſapientia fluenta invenis, qui e ſicca petra aquarum torrentes ſitienti populo tuo ſatiando effluere jubes. Ipſe & nunc omnium Domine, indignorum ſervorum tuorum preces exaudi, & hoc in loco limpidam potumque aptam aquam nobis largire: abundantem quidem ad uſum, innoxiam vero ad potum: ut & in hoc collaudemus ſanctiſſimum nomen tuum; Patris, & Filii, & ſancti Spiritus: nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

a ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΟΡΥΞΕΙ a ΦΡΕΑΤΟΣ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παντοκράτωρ, καὶ παντοδύναμος, ὁ πάντων πάντα καὶ μεταπλάττων μόνῳ τῷ βουλήσει· ὁ τὸ ἄπορον πόρον ἀρίστου ἀῤῥήτῳ καὶ ἀκαταλήπτῳ σοφίᾳ, ὁ σῷ ἀτάκτῳ πέτρας ὑδάτων παρεχὼν ῥύσεις χειμάῤῥους, καὶ διψῶντι τῷ σῷ ἐμπλήσας λαῷ. αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ἐπάκουσον ἡμῶν τῆς δεήσεως ταύτης ἀναξίων δούλων σου, καὶ χάρισαι ἡμῖν ὕδωρ τὸ τῇ τότῳ πηδᾷ, δυσδιῆ τε καὶ πότιμον· ἀφθονον μὲν εἰς χρείαν, ἀβλαβὲς δὲ πρὸς ἀπόλαυσιν· ὡς ἂν καὶ πέρᾳ δοξάζωμεν τὸ παράγιον ὄνομά σου, τὸ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐτχὴ ἐπὶ ὀρύξει φρέατος.) Addit Cryptæ Ferratæ codex, καὶ ἁγιασμὸν ὕδατος.

IN ORATIONEM PRO PUTEI EFFOSSIONE. Notæ.

1 Ἐπὶ ὀρύξει φρέατος.) Orationis hujus ritus, verba gestaque B. Clementis Martyris imitatur. In Cherſonesum enim ad marmora secanda relegatus, cum a sex milliaribus, aquam a Christianis ejusdem pœnæ sociis deportari audiisset, miserens laboris eorum, & side plenus: *Precemur*, ait, *Dominum ut sidei suæ confessoribus fontem aquæ doceat: & qui percussit petram in terra deserta Sina, & abunde fluxerunt aquæ, ipse copiosum nobis præstet fluentum in necessitatis angustia.* Mox loco effosso, limpidissima scaturivit aqua, & flaminis impetus Dei servorum animas corporaque lætificavit.

ORATIO IN PLANTANDA VINEA.

DOmine Jesu Christe, qui vitis vera es, Pater vero tuus agricola est: tu & Apostolos tuos vocasti palmites: tu quoq; Gentibus ejectis gratia tua Israel plantasti: ita & nunc Domine in vineam hanc adveni, & eam planta: profundaque in ea radices agat misericordia tua: opem tuam illi in custodiam dessigna, providentia tua ingressus & egressus circumvalla; ipsam & omnem ejus ambitum a grandine, nive, & gelu violentes impacta, frigoribus horrendis, actus spiritu, procellis, dæmonibus, & ut semel dicam visibilium & invisibilium inimicorum appulsu liberam redde. Respice, & vilica vineam istam tua dextera plantatam, ut in tempore & maturitate fructus proferat, & ex ea racemos in Christi tui sanguinem convertendos decerpere, tibique offerre possimus. Tibi enim convenit omnis gloria, honor, & adoratio, cum principio expers tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivificoque tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

Ἐτχὴ ἐπὶ φυτείαν ἀμπελῶνος.) Legit Cryptæ Ferratæ M. S. εἰς τὸ φυτεῦσαι ἀμπελῶνα. Hisque verbis incipit Oratio: Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν Ἀγαθὴ ἄμπελος ὑπάρχεις ἡ ἀληθινὴ, καὶ ὁ πάτηρ σου γεωργὸς &c.

IN ORATIONEM AD PLANTANDAM VINEAM Notæ.

1 Προσευξάμενος σου ἐς ἑκατὸν.) Duplici ratione, qui vineam plantat, fructum ex ea Deo se promittit oblaturum: ovas nimirum præcoces, ut bonorum omnium auctorem agnoscat, de quo jam actum est, ubi ἐφ' ἑκατοντάδι κορῶν ἀνάρα fuit confœderatio: & viam deinde in sacrificium, ut supremum Dei dominium profiteatur. Verisimile quoque hanc, quæ oblationem e vino solitam offerri connotare simul etiam lubricatur, Orationem hanc jam eo tempore editam fuisse, quo ex pane & vino a fidelibus oblatis, hostiæ deinde conficiendæ separarentur. Ne quamvis doctissimus Arbasipnæus quinta Obser. lib. 1. existimet ex oblationibus nullam partem ad Eucharistiam conficiendam sepositam fuisse: in quem tamen militant Baronii dicta anno 57. num. 145. quibus adde, tum ordinis Romani testimonium, tum quam sæpissime missales nostras Orationes secretas, ut hostiæ plebis Christianæ, tamquam Sacrificium (proprium dico & germanum) Deo sine acceptæ rogare instantias, & ut munera data, a populo nempe delata, sancta, imo unigeniti Filii ejusdemque & sanguis fiant &c. quam mentem equidem matronam illam Romanam non habuisse credidit, de qua scribit Joannes Diaconus in Gregorii vita, quod cum sancti Pontificis manu communicare timueret, hus sibi verbis ait eo dicta: *Corpus Domini nostri Jesu Christi conservet animam tuam.* Se sicca febribat. *Ille dexteram ab eius ore removens, partem illam Dominici corporis super altare deposuit.* Expletis vero missarum solemniis, tunc a populo inquisivit, *quamobrem corpus Dominicum ploratus videre præsumpserit: quia patrem, inquit, quem propriis manibus sæpius cognoverat in corpore Dominicum perhibebat.* Illa autem, ut permittit vitæ Gregorianæ scriptor, *celebranti solita oblationes obtulerat.* Superest itaque ut & oblationes illæ consecratæ deinceps fuerint, in Ecclesiæ & pauperum necessitates plurima earum parte impositæ, quæque pro more receptæ, nisi non cunctas, saltem sacrificio destinatas, præparari.

ORATIO PRO VINDEMIA.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΡΥΓΗΣ ΑΜΠΕΛΟΥ.

Deus & Salvator noster, cui unigenitum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, vitem vocare, & ejus fructum æternitatis, & gratiæ sancti Spiritus instramentum heri complacuit; ipse nunc Domine etiam hunc vitis fructum benedic, & omnibus ex eo fumentibus sanctitatem & animæ profectum dona & eum qui nos vocavit veræ tuæ vitis participem esse concede, vitam & a malis libertatem æternis & indirepsis bonis ornatam redde. Gratia & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es: cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ δωρησάμενος ἄμπελον κλῆσιν τὴν μονογενῆ σε, Υἱὸν τοῦ Κύριου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ καρπὸν αὐτῆς ἀθανασίας πρόξενον ἀποδείξας, καὶ τῆς τοῦ Πνεύματός σε χάριτος· αὐτὸς καὶ νῦν Δέσποτα, ὁ τοῦτο τῆς ἀμπέλου τὸ καρπὸν εὐλογήσας, καὶ δὸς πᾶσι τοῖς μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ, τὴν ἀγιασμὸν καὶ τελείωσιν τῆς ψυχῆς προσκτᾶσθαι· ἵνα ὦμεν συγκληρονόμοι ἁγίοις τοῖς ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστήσασι σοι ἀμπέλου μέτοχοι ποιήσας ἡμᾶς τοὺς νῦν ζῶντάς σοι διαφύλαξον, τοῖς αἰωνίοις σου ἀναφαιρέτοις δωρεαῖς αὐτοὺς καταξίωσας, εἰρήνην διὰ παντὸς αὐτοῖς χορηγοῦντος· πρεσβείαις τῶν ἁγίων Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐφ' αἰῶνας σοι εὐαρεστησάντων· ἀγαθότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ καὶ τὸ ἅγιον.

Ο Ιερευς. Εἰρήνη πᾶσι. Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Κύριε τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, τὴν σὴν ἐπίγειον βασιλείαν ὑπὸ σὲ πιστωθέντας ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ εἰρήνῃ διατήρησον, οὓς ὑπέταξας αὐτοὺς ἐπὶ λιμένα θαλήνης σε, δόρασι αὐτοῦ τῷ ἐπηρεάσαι ἀγαθῶν τὴν ἀπόλυσιν· καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ἅγιον ὄνομά σου ἐν μεταλήψει τοῦ ὑπὲρ σε τελεσφορηθέντος τῆς ἀμπέλου καρποῦ μετὰ τῆς

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ πρώτῃ ἀμπέλῳ.) Barberinum M. S. legit ἐπὶ πρωΐτατον: at non immerito Cryptoferratense M. S. habet hic ἐπὶ τὴν ἐπὶ πρώτου καιροῦ. Animadverto namque inter legendum varia Euchologia vindemiam posse dici communem, quam agunt omnes, dum propriæ vineæ racemos colligunt: privatam vero aliam assignari posse, quam animi relaxandi gratia Imperator in propriis prædiis habebat; ante vindemiam autem cum uvas præcoces & primo maturas decerpere & delibare soleant homines, hujusmodi præcocioris racemi deceptionem & degustationem observo Imperatori propriam, & ei quasi reservatam: cæterum sive in uvæ delibatione privata, sive communi, atque etiam in plebeja aut Regia vindemia, Ecclesiam suas interposuisse, imo præmisisse benedictiones & preces ex subjunctis officiis constat. Post hæc itaque vindemiæ communis occurrit Imperatoriæ officium, e Cryptoferratensi & Barberino M. S. desumptum.

Oratio a Patriarcha fieri solita, cum de more decima quinta Augusti, vindemiam adoritur Imperator in Blachernis. Diacono dicente, Dominum precemur. *Ut reliquam collectam: precatur.*

Deus & Salvator noster, cui unigenitum Filium tuum, & Dominum nostrum Jesum Christum, vitem vocari; & per ipsum immortalitatis fructum nobis donari complacuit: ipse quoque benedic istum vitis fructum, & nos illius factos participes incolumes gratias agere, & te datorem & auctorem omnium bonorum ad nos cibandos, laudare concede: & servos tuos, fideles Imp. nostros veræ vitis effice consortes; vitam illorum ab insidiis tutam conserva, æternis & inamissibilibus tuis donis, pace in omnibus donata, illos exorna. Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt. Benignitate & humanitate unigeniti Filii tui: cum quo. *Et quæ sequuntur.*

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra Domino inclinate.

Domine virtutum, gloriæ Rex, terrenum regnum sub te moderantes in omni pietate & pace conserva, deduc illos ad tuæ voluntatis portum, bonorum cælestium illis fructionem largire, nosque nomen tuum invocantes, in delibatione producti a te vitis fructus vetet mundanorum etiam recon-

Εὐχὴ γινομένη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅτε καὶς συνήθειαν ἐπιτελεῖ ὁ πρῶτος Βασιλεὺς τὴν ιε'. Λέγουσιν Βλαχέρνας.

Τοῦ Διακόνου λέγοντος, τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν, ὑπὲ σιωπητικὴ εὐχεται.

Ο Θεὸς, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ τὸν ἄμπελον ἀμπελον κλῆσιν τὴν μονογενῆ σε Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ δι' αὐτοῦ καρπὸν ἀθανασίας ἡμῖν χαρισάμενος· αὐτὸς καὶ τοῦτον τὸν καρπὸν τῆς ἀμπέλου εὐλόγησον, καὶ ἁγίασον τοὺς μεταλαμβάνοντας ἐξ αὐτοῦ ἀπαιτήτως εἰς χαρὰν, καὶ δόξαζέσθω σε τὸ ὄνομα τὸ χορηγὸν πάσιν ἡμῖν πρὸς ἐξοδίασιν ἡμῶν ἀγαθῶν σε καὶ τῶν δούλων σε τῶν πιστῶν βασιλέων ἡμῶν, ὅτι ἀληθινὸς ἀμπέλου μέτοχος ποιήσας, ἀπεπηρέασον αὐτοῦ τὴν ζωὴν διαφύλαξον, τοῖς αἰωνίοις σε ἀναφαιρέτοις δωρεαῖς αὐτοὺς καταξίωσας, εἰρήνην διὰ παντὸς αὐτοῖς χορηγοῦντος· πρεσβείαις τῶν ἁγίων Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐφ' αἰῶνας σοι εὐαρεστησάντων· ἀγαθότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ καὶ τὸ ἅγιον.

Ο Ιερευς. Βίρηνη πᾶσι. Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Κύριε τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, τὴν σὴν ἐπίγειον βασιλείαν ὑπὸ σὲ πιστωθέντας ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ εἰρήνῃ διατήρησον, οὓς ὑπέταξας αὐτοὺς ἐπὶ λιμένα θαλήνης σε, δόρασι αὐτοῦ τῷ ἐπηρεάσαι ἀγαθῶν τὴν ἀπόλυσιν· καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ἅγιον ὄνομά σου ἐν μεταλήψει τοῦ ὑπὲρ σε τελεσφορηθέντος τῆς ἀμπέλου καρποῦ μετὰ τῆς

VARIÆ LECTIONES. 553

ἐγκοσμίου καὶ τῆς ἀνωρθήτου σε ἀγαθότητος καταξίωσον. Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, καὶ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

ditorum bonorum tuorum participes effice. Tu enim es Rex gloriæ, & Salvator animarum nostrarum: & tibi gloriam &c.

Ex eodem Cryptæ Ferratæ M. S. sequitur. Εὐχὴ εἰς μετάληψιν ε' σταφυλῆς. Edita vero quædam addunt. a Τῇ ἕκτῃ τοῦ Αὐγούστου.

Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Εὐλόγησον Κύριε τὸν καρπὸν τοῦτον τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, οὗ διὰ τῆς τοῦ ἀέρος εὐκρασίας, καὶ τῆς τοῦ σταφύλου τῆς βρύσεως, καὶ τῆς τοῦ καιροῦ γαλήνης εἰς παύτιμα τῆς ἀμεμπτήτου σάσιν ἐλθεῖν εὐδόκησας· ἵνα ἐν ὑμῖν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γευσαμένοις τῆς ἀμπέλου μεταλαμβάνωσιν εἰς εὐφροσύνην, καὶ προσενέγκωσι δῶρον εἰς ἱλασμὸν ἁμαρτιῶν, ἐξ τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ σε, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ Παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σε Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Oratio in vinæ delibatione, sexta Augusti. Dominum precemur.

Fructum hunc vitis novum aeris temperie, pluviæ stillis, & temporum tranquillitate ad maturitatem tuo placito deductum, benedic Domine: ut nobis ex hoc vitis genimine degustantibus sic in lætitiam, & illud in donum offerentibus in peccatorum propitiationem, per sanctum corpus Christi tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

IN ORATIONEM IN DELIBATIONE UVÆ DIE sexta Augusti. Notæ.

1 Εἰς σταφυλῆς μετάληψιν.) Botros recentes cum spicis non sacrificii instituto, sed grati animi affectu, pro receptis fructibus vitæ humanæ sustentandæ necessariis; & indicio quod vinum botris expressum, panisque e speciebus educendus in sacrificiis materiam destinata sint, Canon 3. Apostolicus in Ecclesia permittit offerri. Hæc est Canonis Trullani 28 sententia; deficibiique ἐδικῶν τὰ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐνεγκαίνια καὶ αὐτοὺς τοὺς (botros) μεταδιδόναι τοῖς πιστοῖς ἐν ὑπερῴοις εὐχαριστίας, ἐν ὧν τὰ ἀνάμματα ἡμῶν τὸν ὄντως ἡμῶν φωτὸν ἐπιφαίνεται: *festum Sacerdotes, unum benedicere, & in eos qui prosunt, dividere: ad fruitionem datoris gratiarum actionem, per quos corpora nostra divina dispositione augentur & enutriuntur.*

2 Τῇ ἕκτῃ τοῦ Αὐγούστου.) Ubi præcoces sunt fructus, sexta Augusti adjectis etiam τῶν πρωτοκαιρίων fructibus primo visis, rivus hic peragitur; in sti-

Ε ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΕΥΛΟΓΗΣΕΙ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν οἶνον τοῦτον, καὶ ἐπὶ τοὺς μεταλαμβάνοντας ἐξ αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς καθὼς εὐλόγησας τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν Ἰακὼβ, καὶ τὸν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, καὶ τὸ ποτήριον τῶν ἁγίων σε Ἀποστόλων, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ἐ εὐλογήσας τὸν ἐξ ὑδρίας, καὶ τοῦτο ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών, καὶ τοὺς δίζῃν σε φιλοῦντας τοὺς ἁγίους σε μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους· αὐτὸς ἐ νῦν ἐξαπόστειλον Κύριε τὸ ἅγιον σε Πνεῦμα ἐπὶ τὸν οἶνον τοῦτον, καὶ εὐλόγησον αὐτὸν ἵνα τὸ ὀνόματί σε τῷ ἁγίῳ. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ πάντα τὰ σύμπαντα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ORATIO PRO VINO BENEDICENDO.

Domine Deus noster, benigne & clemens, respice vinum istud, & omnes ex eo delibantes, & benedic illud, sicut puteum Jacob, & piscinam Siloe, & poculum sanctorum Apostolorum tuorum benedixisti. Qui in Cana Galilææ advenisti, & sex hydrias benedictis, & aqua in vinum conversa, sanctis tuis Discipulis & Apostolis gloriam tuam manifestasti: Ipse quoque nunc Domine Spiritum sanctum tuum super vinum hoc mitte, & in nomine sancto tuo illud benedic. Quia tu benedicis & sanctificas, & multiplicas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, cum Patre, & Spiritu sancto: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN ORATIONEM PRO BENEDICTIONE VINI Notæ.

1 Ἐπὶ ἀμπέλοις οἴνου.] Vino uvis expresso hac recitata Oratione benedicit Oriental is Ecclesia: proxima vero superando alias habet superius positas.

ORDO SERVARI SOLITUS CIRCA AGRUM, vineam, aut hortum si ab infectis aut aliis animalium speciebus, eum devastari contingat.

Missam celebrari decet. Et Lampadem sancti Tryphonis, aut sancti Eustathii, aut vero sancti Juliani Africani, aut certe utriusque accendi. Et sacro missæ completo, oleo e lampadibus illis sumpto. Et præterea aquâ sanctorum Theophaniorum, aspergi convenit a Sacerdote in crucis formam, agrum, vineam, aut hortum: Et orationes dein recitari.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui initio prodigiosæ omnium, cœlum & terram condidisti, & cœlum quidem grandibus luminaribus ut terram illustrarent, & tu solus creaturæ opifex & Dominus agnoscereris, adornasti; terram autem virore, herbis, variisque seminum generibus decorasti, & deinde benedictione illi data, etiam ad ejus rem spargendum innumeris eam complesti floribus. Ipse quoque nunc Domine, respice de sancto habitaculo tuo præsidium hoc, & benedic illud. Ab omni fascino & incantatione, ab omni malo, nefando magiæ opere aut malignorum hominum arte vafra & execranda, illud custodi: & ut benedictionis fructus suo tempore proferat, largire. Omne ferum animal, reptile, vel insectum, flagellum omnis, luisemque noxiæ ingruentem ab illo abige. Quia sanctificatum & gloriosum est, venerandum & magnificum nomen tuum: Patris & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Sancti Martyris Tryphonis oratio super hortos, vineas, aut agros dicenda.

Cum in Campsinde vico morarer, & anseres curarem, & pascerem, ingessit a Deo omnipotente flagellum, non in illam solummodo regionem, sed & in alias circumquaque nationes; flagellum, inquam, quo fetus & fructibus exuuntur, arescunt, & de repente exhibiti, vineæ, campi, & horti, devastantur undique. Cum itaque maximus ego Typhon tuoibus hoc pacto fructus, horumque eodem pacto consumptos bestiolas viderem, ob perniciem in terræ fructu, agros, vites, hortos, olera, & omnis generis arbores hujusmodi hic depastas; circumquaque grassantem, misericordia motus Dominum meum precatus sum ut infecta omnia quæ nocumentum & perniciem horti, agris, vineis, arboribus, cleribusque afferrent, & maxime ea quæ circum hunc adjacentem infestarent;

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΙΣ Χωράφιον, ἢ εἰς ἀμπελῶνα, ἢ εἰς κῆπον, ἐὰν συμβῇ βλαπτεσθαι ὑπὸ ἑρπετῶν, ἢ ἄλλων εἰδῶν.

ΧΡὴ γίνεσθαι λειτουργίαν. 2 Καὶ ἄπτεται καντήλι τοῦ ἁγίου Τρύφωνος, Ἢ τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου, ἢτοι ἁγίου Ἰουλιάνου τοῦ Ἀφρικανοῦ. Καὶ μετὰ τὴν Θείαν λειτουργίαν λαβεῖν ἔλαιον ἀπὸ τῶν κανδήλων. 4 Καὶ ὕδωρ τῶν ἁγίων Θεοφανείων. Καὶ ἐπιῤῥαίνων σταυροειδῶς ὁ Ἱερεὺς τὸ χωράφιον, ἢ τὸ ἀμπέλιον, ἢ τὸν κῆπον. Λέγει πᾶς τυχὸς πιστός.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς δημιουργίας σου ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὸ μὲν οὐρανὸν κατακοσμήσας διὰ τῶν μεγάλων φωστήρων, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θαυμάζεσθαι δι' αὐτῶν σε τὸν μόνον δημιουργὸν καὶ διακτίστην τῆς κτίσεως, τὴν δὲ γῆν κατακοσμήσας χλόῃ καὶ χόρτῳ, καὶ ποικιλίᾳ σπερμάτων σπορίμων τῷ γένει καὶ πᾶσιν αὐξουσι μορφώσας εἰς εὐκοσμίαν καὶ εὐλογίαν αὐτῶν· αὐτὸς καὶ νῦν Δέσποτα, ἐπίβλεψον ἐξ ἁγίας κατοικητηρίου σου ἐπὶ τὸ κτῆμα τοῦτο, καὶ εὐλόγησον αὐτό, φύλαξον ἀπὸ παντὸς φαρμακείας, καὶ ἐπῳδῆς, καὶ πονηρίας παντὸς, περιεργείας τε πονηρᾶς, ἐκ πονηρίας ἀνθρώπων πονηρῶν· καὶ δὸς αὐτῷ προσφόρως καρπὸς κατὰ καιρὸν πεπληρωμένης τῆς εὐλογίας σου ἐκ παντὸς θηρίου, καὶ ἑρπετοῦ, καὶ πάσης ὀργῆς, καὶ τόπου ἐπερχομένου βλαβερῶς ἀπόδιωξον ἐξ αὐτοῦ ὅτι ὑψώθη καὶ δεδόξασται τὸ κάθισμα καὶ μεγαλοπρεπές ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

5 Εὐχὴ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τρύφωνος, λεγομένη εἰς κῆπον καὶ ἀμπελῶνας καὶ εἰς χωράφια.

ΟΤαν μὲν Καμψάδη κώμῃ, καὶ τὰς χῆνας ἐποιμενόμην μὲ καὶ βόσκοντας, ὀργὴ κατῆλθεν ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, ἥτις εἰς τὸ τόπον ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κύκλῳ περιχώρους, ποτίσαν ὀργὴ πρὸς πᾶσαν ἄμπελον χώραν τε καὶ κῆπον, ἀθρόως τῷ φύλλων καὶ τῶν καρπῶν βρωθέντων, μαρανομένων καὶ ἀφανιζομένων. Ὁρῶν ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος Τρύφων, ὅτι παιδεύεις τοὺς καρπὸς, καὶ διὰ τούτου τὴν ἁπίαν δεσποτείαν τοὺς ἀνθρώπους τῇ παντελεῖ ἀφανισμῷ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τῶν τε χωραφίων, ἀμπέλων, κήπων, καὶ λαχάνων, καὶ παντοίων δένδρων τῷ τοιούτῳ ὀλέθρῳ παραδιδομένων, διαπονηθεὶς ἐδεήθην σοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μου, τοῦ ποιήσαντός με πάντα τὰ ὄντα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, τοῦ φθορέως ὑπάρχοντα τῶν κήπων, καὶ χωραφίων, ἀμπέλων, καὶ παντοίων δένδρων τε καὶ λαχάνων, καὶ μάλιστα τοῦ τοῦ κώμῃ ἐκείνῃ σύνεγγυς μὴ παρα-

ORDO SERVARI SOLITUS CIRCA AGRUM, &c. 555

ex quo cuncti ad me supplicandum invocandumque convenirent, cuncta de medio tollerentur. Genibus itaque flexis & manibus ad Deum expansis, oravi.

Deus qui sperantes in te exaudis: ipse de præparato habitaculo tuo Angelum mitte, qui speciem genusque omne noxiorum animalium vinceis, agtis, hortis servi tui N. detrimentum afferentium persequatur. *Infectorum autem Illorum nomina probe mihi nota sunt, quæ & ordine referam. Erucæ, vermes, scolecampæ, scarabæi, bruchus, locusta, villefus, calligenis, longipes, formicæ, pediculus, rigites, pulex, cimex, erucibe, cochleæ, forficulæ: & si quod est aliud quod messi suo offert, & vitiet, olerum seu quorumcunque aliorum speciemen fructum exsiccet & perdat. Adjurando insuper arbusti cuncta, ne loca invocantium amplius calcarent aut in eis moraturi; sed ad inaccessa & deserta secederent. Adjurario vero hujusmodi est.*

Adjuro vos per Cherubim multis oculis, & per Seraphim sex alis conspicua, in circuitu throni volitantia, & Alleluia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Sabaoth, in gloria Dei Patris, Amen. Adjuro vos per sanctos Angelos, & omnem potestatem, per myriadum myriades, & per mille millia in conspectu gloriæ Domini cum tremore astantia: ne viti, agro, horto arbusta vel olera cum servi Dei N. noceatis, sed in desertos montes, in arbores infragiles, quas Deus in quotidianum pabulum vobis dedit, abscedite. Adjuro vos per venerandum corpus & sanguinem Christi veri Dei & Salvatoris nostri, per quem salus & redemptio facta est, & in nomine cujus mortui sunt: ne campo, viti, horto, arbori frugiferæ aut infragilem, vel etiam foliis olerum in ambitu & loco servi Dei N. injuriam inferatis. Si vero non obaudieritis, sed quo (vos adjuravi exorcismum transgressi fueritis; in me humilem & abjectum Tryphonem suffiquam, qui quotus in Deum Abraham, & Isaac, & Jacob vivos & mortuos judicaturum insurgetis. Propterea in desertos montes ex sum præfatus, & in arbores infragiferas convolate. Si minus obaudieritis, benignissimam experturus sum Deum, ut Angelum infectis præpositum mittat, qui ferro & plumbo vos liget, & quia humilis Tryphonis adjurationem & preces fecerit is vestras, penitus deleat. Sed & aves orationem meam immisse vos delebunt. Adjuro vos adhuc per nomen magnum petræ inscriptum, nec ab ea, quam disrumperetur velut a facie ignis cera diffluit, sublatum. A nostris igitur ad ea quæ assignavi loca invia, inaquosa, & infrugifera recedite: a loco, inquam, & ambitu servorum Dei, in auxilium, opem & futurem suam me invocantium, difficilis: ut in iis sanctissimum Patris, & Filii, & Spiritus sancti nomen laudetur, & humilis Tryphonis adimpleantur preces: quæ Deo convenit gloria & virtus, in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus.

Capita vestra Domino inclinate.

DOminator Domine Deus noster, qui in hæreditatem tuæ dispensatione Bethlem & Gethsemani, & prius domum Jacob, unde & benedictus Israel nomen accepit, & domum David pariter benedixisti: tu ipse agrum hunc benedic, & fructibus abundare concede. Intercessionibus illibatæ dominæ nostræ & semper Virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, venerandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis, & sanctorum gloriosorum & toto orbe celebrium Apostolorum, sanctorum Martyrum victoriis inclytorum, sanctorum gloriosorum & magnorum Martyrum Tryphonis, Eustathii, & Julittæ, & sancti N. & omnium sanctorum. Quia tu benedicis & sanctificas omnia, & tibi gloriam refertimus, cum principio experte tuo Patre, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Εὐσπλαγχνε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ ἐνφάρκῳ σου οἰκονομίᾳ ἀλλογένους τὴν Βηθλεὲμ τῇ Γεθσημανῇ, καὶ σφόδρα τὸν οἶκον Ἰακὼβ, ὃς καὶ ἐλογηθεὶς Ἰσραὴλ μετωνομάσθη, ὁ καὶ τὸν οἶκον Δαβὶδ εὐλογήσας, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τὸν ἀγρὸν τοῦτον, καὶ πλήσον αὐτὸν ἐπ' εὐλογίαις καρποφορίας· φρούρησον τὴν παναχράντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανεφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγάλων μαρτύρων, Τρύφωνος Εὐστα θίου, καὶ Ἰουλίττης τῆς ἁγίας τῶνδε, καὶ πάσης σου τῆς ἁγίας· ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΕΤΧΟ ΕΠΙ Σπόρῳ.

ORATIO SUPER SEMENTEM.

DOmine Deus noster, ex illibata & divina manu tua acceptam, & oculis tuis objectam feminum congeriem attulimus Domine, quam tibi commendatam esse rogamus. Non enim hæc inanimatis cretæ finibus includere consilii fumus, nisi prius perpenso majestatis tuæ præcepto, quo terram producere germina, & seminanti semen, & panem in cibum reddere justisti. Et nunc precantes te, Deus noster, exaudi nos supplices, & thesaurum tuum amplum & bonum & cœlestem nobis aperi, & effusa tua benedictione, promissa tua a mendacio aliena esse confirmatibus, cuncta frugibus terræ noxia, pœnasque omnes juste delictis nostris inflictam cohibe, & copiosas misericordias tuas in populum tuum mitte. Gratia & humanitate unigeniti filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Κύριε Θεὸς ἡμῶν, ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ παμπλήτου παλάμης σου νῦν προκειμένην προσφορὰν ὀφθαλμοῖς σοῖς τοῖς σπερμάτων παροχὴν ἐκομισάμεθα δέσποτα, καὶ πάντως σοι παρακατατίθεσθαι δέομεθα. ὃ γὰρ ἐναβρύνασθαι τοὺς ἀψύχους τῆς κτίσεως ἐγκατέρξαι ταύτης, εἰ μὴ ἀφροσύνῃ εἰς τὸ πρόσταγμα τῆς σῆς μεγαλειότητος τὸ κελεῦσον ἐκτεῖναι καὶ βλαστῆσαι τὴν γῆν, καὶ δοῦναι σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν· ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου, καὶ εὐλόγησον τὴν εὐλογίαν σου ἐπὶ τὰ σὰ κτίσματα· εὐδόκησον πᾶσιν ἀσφαλῆ τὸν καρπὸν γενέσθαι εἰς τὴν δικαίαν σου χρῆσιν· πλήθυνον τὰ γενήματα τῆς γῆς καὶ αὔξησον τοὺς καρποὺς τῆς δικαιοσύνης σου· ἵνα ἐν πᾶσιν πλουτιζόμενοι οἱ σοὶ δῆλοι, καὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύσωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Φιλανθρωπίᾳ καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ Υἱοῦ σου, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἐπὶ σπόρῳ.) Cryptæ Ferratæ M. S. legit, ἐπ' ἀρχὴ σπόρου: Barberinum, ἐπ' ἀρχῇ σπόρου, & aliam subnectit Orationem.

Ὦ Δέσποτα, Κύριε παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κτίσας καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων, ὁ ποιήσας τὸν γῆν, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀρχῆς καὶ κατ' εἰκόνα· ἐξαγγέλλω σοι γὰρ τὸν βουλὸν χόρτου, καὶ σπέρμα εἰς γένος ὁμοιότητος· ὁ μέλλει τοῦ ἀνὰ δίδως ξύλῳ πάσῃ σαρκὶ, ὁ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν· ἐπάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν ὁ Θεὸς, καὶ εὐλόγησον τὴν εὐλογίαν σου ἐπὶ τὰ σὰ κτίσματα· εὐδόκησον πᾶσιν ἀσφαλῆ τὸν καρπὸν γενέσθαι εἰς τὴν δικαίαν σου χρῆσιν· πλήθυνον τὰ γενήματα τῆς γῆς καὶ αὔξησον τοὺς καρποὺς τῆς δικαιοσύνης σου· ἵνα ἐν πᾶσιν πλουτιζόμενοι οἱ σοὶ δῆλοι, καὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύσωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Φιλανθρωπίᾳ καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ Υἱοῦ σου, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN ORDINEM OBSERVARI SOLITUM CUM contigerit agrum &c. Nota.

1 Τὴν ἀγρυπνίαν.) Communi utriusque Ecclesiæ usu receptum est, ut reptilia & infecta agris, vineis, hortis, perniciem inferentia, precibus eliminentur, & exorcismis exterminentur: Dei namque vindicta, aut dæmonis invidia cum hæc animalia soleant immitti; si divino nutu infestent homines, supplici prece ad Deum directa, flagello ingruenti occurrendum; sin a dæmone noxia frugibus ruinam minentur, tunc Ecclesiæ potestas auctorem mali dæmonem, non precibus, sed exorcismorum imperio compellit, ut irrationalibus his creaturis diffidens, ab intentando hominibus nocumento desistat. Et talis est, ait D. Thomas 2. 2. q. 90. art. 3. modus adjurandi in Ecclesia exorcismis, per quos dæmonum potestas excluditur ab irrationalibus creaturis.

2 Ἀντὶ κανδήλων.) κανδήλων pœnit vetus lectio in numero multitudinis, pro numero nempe sanctarum imaginum, coram quibus ardent· κανδήλιον autem sive κανδήλιον, neutiquam cum Meursio barbare *candelam*, interpreteris, sed lampadem pensilem oleo enutritam, ita Suidas dictum, quod καὶ ἅπτα, *clare lucet*. Trium autem sanctorum nomen, eorum cultis imaginibus hic invocatum: Tryphonis quidem, quod infecta seis exorcismis infectari doceris: Eustathii, qui feris vorandus est objectus; Juliani tandem non Lybis, sed Cilicis ex Anazarbum urbe, qui sacco cum serpentibus & venenatis aliis animalibus inclusus, in mare præcipitatus obiit.

3 Λαβεῖν λίψανα ἐκ τῶν κανδήλων.) Non Martyrum reliquiæ rantummodo, loculi, imagines, sed & quæ in eorum impenderuntur honorem, eandem nonnunquam edendi miracula facultatem fuere divinitus adsecuta, ut pota oleum quo accensa eorum sepulchra vel imagines ex antiquo more excolentur. Cujus rei experimentum sibi contigisse Theodoretus historiæ religiosæ cap. 21. narrat: dum a dæmone magicis ad fe artibus & præstigiis misso, impositus, nullatenus lædi potuit; eo quod μαρτύρων χορὸν ἑστῶτα *Martyrum chorum latera stipantem* haberet. Quis autem foret ille Martyrum chorus quem præstigiarum auctor malignus, ferox executor intelligeret: ipse Theodoretus exponit: καὶτοι τῶν λόγου μὲν χαρὰν μὴ μεμαθήκασι ἐκεῖνοι τὸ τῆς ἐλπίδος δὲ μαρτύριον ἔχουσι, ὃ καὶ πολλοὶ μαρτύρων συναγωνίζεται ἔχει τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας, καὶ τοῦτ' ἐστὶ ἐξαγγελτικὸν ἀκριβῶς· *Intelligent ergo Martyrum chorum ubi eo ipsi lecythum olei Martyrum, qui, collectum a multis Martyribus benedictionem continens, ad lectum suspensus erat.*

4 Καὶ ὕδωρ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι.) Exorcismis pariter, olei, & aquæ lustralis respersione, dæmonem a Malbedreusis Monasterii præsidis S. Urbicum abegisse, memorat Surius Aprilis 18.

5 Εὐχὴ ἐπὶ ἀγρῷ καθ' ὑπερορίαν Ὑπόκρισις.) Exorcismus est non Oratio: eaque non Tryphonis Martyris, sed forsan ignoti nominis, & nocturnæ rusticitatis viri, suppositicius, adulter, & reprobandus omnino sectus. Quamvis enim admissus sit in Ecclesiam noxiorum animalium, exorcismis fugandorum sacer ritus; draconem namque ne hominibus infestarent, Apostoli Simon & Judas apud D. Thomam quæst. citata, adjurarunt. Petrum præterea, Joannem, Andream, & Thomam exorcisti morum, de quibus est sermo, auctores agnoscit Martinus del Rio lib. 3. part. 2. qu. 4. sect. 8. nec ab eis unquam sancti viri abhorruerunt: quin & B. Guillelmus Lausannensis Episcopus, anguillas omnes e suæ potestatis finibus, noxia ab eis recepta exorcismis fugavit. Iisdem S. Praminius insulam S. Marci prope Constantiam vermibus omnia corrodentium hoc liberavit. Sicut tamen vana omnis & superstitiosa observatio, qua insecta accusationibus, ritibus incertis, judiciariisque actibus condemnantur, & in exilium aguntur vitanda, sic & incerta auctoritatis & apocryphis, hic exorcismus, auctori suo remittendus est: cum nec Tryphonis vitæ, aut historiæ Ecclesiasticæ auctores, cum ullatenus commendarint: & magnum illud Dei nomen petræ insculptum, cujus characteribus exaratis, ipsa contracta est & contrita; fabulam redolet. Propterea que exorcismum hunc Orationibus præcipuo cultu excipiendis, temere a simplicis ingenii auctore inferum puto: ut enim pridie, ita & nunc hodie, Græcis mendax in historiis plerumque fallit.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ σπόρῳ.) Cryptæ Ferratæ M. S. legit, ἐπ' ἀρχὴ σπόρου: Barberinum, ἐπ' ἀρχῇ σπόρου, & aliam subnectit Orationem.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ἁλωνίσαι.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ πέτρας ἄρους καὶ δύο ἐχθύων πεπαιχιλίους κορέσας, καὶ ἐκ τῆς πτερωτυμένου πλήθος σωμαχθείσης παρασκεύασας· αὐτὸς Δέσποτα παρακαλοῦμεν, καὶ τὰ σφοκείμενα δίκτυα ἐλλόγησον διὰ σφραγίδων τῆς ὑπερλογωτάτης ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανεφήμων Ἀποστόλων καὶ σφοκορυφαίων τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, καὶ τοῦ ἐξ

ORATIO AD BENEDICENDA RETIA.

DOmine Deus noster, qui quinque panibus & duobus piscibus no nnam quinquies millia farsisti, & e fragmentis reliquias copiam non exiguam colligi jussisti. Ipse Domine omnipotens, precibus super omnes benedictæ gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, sancti gloriosi & præclebris Apostoli, Apostolorum præcoryphæi Petri, rutis coram ea posita benedic: & e quic-

bus per illa captis fomentes, in pace, & animæ corporisque salute conserva. Quia tu es bonorum omnium largitor; & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

a Et τὰ ἐν τῷ εὐκτηρίῳ δίκτυα.) In eamdem mentem aliam habet Orationem Allatianum M. S.

Oratio in flagrum.

CLemens, facile donans, misericors Domine, in flagrum illud, domos adjacentes, & servos tuos N. N. hic reperctos, præsensque flagrum ingressibus & egressibus suis sequentantes respice; & ab omnibus hostis fallactis, a pravorum hominum insidiis, ab invidia, æmulatione, & oculorum fascinis libera: & benedictionem tuam in præsens flagrum mitte, & pisces velut astra cæli, & velut arenam quæ est in littore maris multiplica, ut in piscium istorum copia servi tui exhilarentur, & sicut in Petri reliquorumque Apostolorum retia tuam benedictionem misisti, in retia & in pisces lacus istius illam mitte. Ita fiat Domine, exaudi nos humiles & peccatores te deprecantes, & domos servorum tuorum, & lacum istum benedic. Precibus super omnes benedictæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, sacrorum supercælestium & incorporeorum Angelorum, venerandi gloriosi Præcursoris & Baptistæ Joannis, Sanctorum & percelebrium Apostolorum, sancti Nicolai Myrensis in Lycia miraculorum operatoris; & omnium sanctorum. Quia tu es vitæ & conversationum origo, & bonorum dator, & tibi gloriam.

Altera Oratio.

DOmine Deus noster, qui sanctos tuos Discipulos & Apostolos ut in dexteram navigii retia mitterent, & imaginem piscium copiam invenirent, jussisti: & dictum, factum, pisces que innumeri sunt comprehensi: sic retia & lacum istum benedic, & benedictionem tuam, ut sicut astra cæli, & arenam in littore maris fac, mitte. In nomine Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper & in sæcula sæculorum.

Εὐχὴ εἰς λίμνην.

Ἐπουλαγχνε, εὐσυμπάθητε, πολυέλεε Κύριε, ἐπίσκεψαι τὴν παροῦσαν λίμνην, καὶ ἐπὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἐνθάδε κειμένους, καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους σου, οὓς, τοὺς ὑπηκομένους, καὶ εὐσπλάγχνισον καὶ ὀξύπτας εἰς τὴν παροῦσαν λίμνην· καὶ ἔσωσον αὐτὴν ἐκ πάσης πλάνης τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐπιβουλῶν, καὶ ἑκάστων κακοηθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ φθόνου, καὶ ζήλου, καὶ κακῶν ὀφθαλμῶν· καὶ κατάπεμψον τὴν εὐλογίαν σου ἐπὶ τὴν παροῦσαν λίμνην· καὶ πλῆθος πλῆθος εἰς τὰς ἰχθύας ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· ὅπως διερρωγυῖαι αἱ δῆλοι σου ἐπὶ τῷ πλῆθος τῶν ἰχθύων πάντων· καὶ ὡς ἐγένετο τὴν εὐλογίαν σου. ἐπὶ τὰ δίκτυα. Πέτρου Ἀποστόλου, καὶ ἐπὶ τὰ δίκτυα τῶν λοιπῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πλῆσον καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐπὶ τοὺς ἰχθύας τῆς παρούσης λίμνης, καὶ ἐπὶ τὰ δίκτυα αὐτῆς. Ναὶ Κύριε, ἐπακουσον ἡμῶν τῶν πανευναίων καὶ ἁμαρτωλῶν τῶν δεομένων σου, καὶ δεδεγμένους οἴκους τε δούλων σου, καὶ τὴν παροῦσαν λίμνην. Πρεσβείαις τοῦ ὑπὲρ εὐλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου προφήτου, καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Νικολάου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ Θαυματουργοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ὅτι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τῶν ἰαμάτων, καὶ δότης τῶν ἀγαθῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Ετέρα ἐυχή.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὁρίσας τοὺς ἁγίους σου μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, ἵνα ῥίψωσι τὰ δίκτυα εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου καὶ εὑρήσωσι πολύ· καὶ ὁ λόγος ἔργον ἐγένετο, καὶ ἐκλείσθησαν ἰχθύες πολλοί· ὅπως εὐλόγησον τὰ δίκτυα, καὶ τὴν λίμνην ταύτην· καὶ πλῆσον τὴν εὐλογίαν σου εἰς αὐτὰ, ὥσπερ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὥσπερ τὴν ἄμμον ἐπὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· ἐπὶ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΑΙ πλοῖον.

ΚΤεκὲ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ἐντειλάμενος Νῶε τῷ δικαίῳ θεράποντί σου καταπελτάσαι κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ἐκ πολλῶν ξύλων ἐυδοκήσας αὐτὴν ἐν ξύλῳ γενέσθαι καὶ συναρμολογῆναι· αὐτὸς Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ὁ ἐυδοκήσας καὶ τὴν φύσιν τῶν ξύλων κυβερνᾶσθαι καὶ κρατεῖν σου χεῖρα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διασῴζων· ὡσαύτως καὶ σοῦ Δέσποτα καὶ τὸ πλοῖον τοῦτο βραβεύσον. δὸς αὐτῷ ἄγγελον ἀγαθὸν, κυβερνῆτα, τὸν μέλλοντα πλεῖν ἐν αὐτῷ φυλάττειν· δὸς αὐτὸς ὡς τὰ ἴδια ἀπερίσπαστον ὑγιεῖ πορείαν, πρεσβείαις τῆς παναχράντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῇ τιμίᾳ ἐπικλήσει τῶν ὑπερφυῶν ἀσωμάτων καὶ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων πάντων. ὅτι σὺ εἶ ὁ κυβερνῶν τὰ σύμπαντα, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ εὐχαριστίαν, καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO IN NAVI COMPINGENDA.

DOmine Deus Patrum, nostrorum, qui famulo tuo Noe pro mundi salute ut arcam fabricaret præcepisti, & e pluribus lignis velut lignum unum eam voluisti compingi: Ipse Domine omnium, cui per inanimata ligna potenti tua manus genus hominum salvandum gubernari complacuit, hoc quoque navigium conserva: Angelum bonum & pacificum transfretantes in eo custoditurum concede: & ut ad propria salvi & incolumes redeant, largire: precibus illibatæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, venerandarum cœlestium intellectualium potestatum incorporearum, sancti gloriosi Prophetæ, Præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum & percelebrium Apostolorum, sancti N. & omnium sanctorum.

Quia tu gubernas & sanctificas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam & gratiarum actionem, & adorationem referimus, cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΤΑ ΠΑΙΔΩΝ ΕΙΣ ὕδωρ, ἢ μὴ ὑπνοῦντα.

ΟΘεὸς ὁ μέγας καὶ αἰνετὸς, ἀκατάληπτος, καὶ ἀνεκδιήγητος ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ χοὸς γῆς λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐν εἰκόνι τῇ σῇ τιμήσας αὐτὸν. Ἰησοῦ Χριστὲ, τὸ ὑπεράνθρωπον ὄνομα, σοὶ τῷ ἀνάρχῳ σὺν Πατρὶ, καὶ τῷ Παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σε Πνεύματι ἐπιφωνοῦντες ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, καὶ ἐπίσκεψαι αὐτὸν ψυχῇ καὶ σώματι, δυσωπούμεθα ὑπὲρ τῆς παναχράντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων ἐνδόξων ἀσωμάτων ἀρχαγγέλων, καὶ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἰατρῶν καὶ ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Δεκαδίας, Θαλελαίου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· τῶν ἁγίων πάντων, καὶ

ORATIO SANCTORUM SEPTEM pueorum in ægrotum & insomnem.

DEus magnus & laudabilis, incomprehensibilis & ineffabilis, qui pulvere e terra accepto hominem creavi tua formatum imagine tua exornasti: Jesu Christe, desideratum nomen, cum principii experte tuo Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu, manifestare super servum tuum N. & in anima & corpore eum visita, rogatus a gloriosa domina nostra Deipara, & semper virgine Maria, a sanctis cœlestibus virtutibus incorporeis, a venerando glorioso Propheta Præcursore & Baptista Joanne, a sanctis gloriosis & percelebribus Apostolis, a sanctis Patribus nostris & universi mundi doctoribus Basilio magno, Gregorio Theologo, & Joanne Chrysostomo: Athanasio & Cyrillo, Nicolao Myrea Episcopo, Spyridione miraculorum patratore, & omnibus sanctis Pontificibus: a sancto Apostolo protomartyre & Archidiacono Stephano, sanctis gloriosis & præcipuis Martyribus Georgio trophæis inclyto, Demetrio unguentis scaturiente, Theodoro exercituum duce, & omnibus sanctis Martyribus: a beatis & deiferis patribus nostris Antonio, Euthymio, Sabba sanctificato, Theodosio cœnobiarcha, Onuphrio, Arsenio, Athanasio Athonita, & omnibus beatis Monachis, a sanctis medicis mercede non conductis Cosma & Damiano, Cyro & Joanne, Pantaleone & Hermolao, Sampsone & Diomede, Thalaleo & Tryphone & reliquis: a sancto N. &

3 4 5 6 7

πάντων σου τῶν ἁγίων. καὶ δὸς αὐτῷ ὕπνον ἀνέσεως, ὕπνον σωματικῆς ὑγείας καὶ σωτηρίας, καὶ ζωῆς, καὶ ῥῶσιν ψυχῆς καὶ σώματος. καὶ ὁ ὡς ἐπισκεψάμενος τὸν Ἀβι-
8 μέλεχ τὸν θεράποντά σου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγρίππα, καὶ ἔδωκας αὐτῷ ὕπνον παραμυθίας, τὸ μὴ ἰδεῖν τὴν πτῶσιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τοῦτον κοιμήσας ὕπνον θρεπτικόν· καὶ πάλιν τοῦτον ἀναστήσας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ, εἰς δόξαν τῆς σῆς ἀγαθότητος· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁγίους σου ἐνδόξους ἑπτὰ παῖδας ὁμολογητὰς καὶ μάρτυρας τῆς σῆς ἐπιφανείας ἀναδείξας, ἐν ταῖς ἡμέραις Δεκίου τοῦ βασιλέως καὶ 9 ἀποστάτου, καὶ τούτους κοιμήσας ἐν τῷ σπη-
9 λαίῳ ἔτη τριακόσια ἑβδομήκοντα δύο ὡσεὶ βρέφη θαλποντα ἐν τῇ νηδύϊ τῆς αὐτῶν μητρός, καὶ μηδ᾽ ὅλως ὑπομείναντας φθοράν, εἰς ἔπαινον, καὶ δόξαν τῆς φιλανθρωπίας σου, καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ βεβαίωσιν ἡμῶν τῆς παλιγγενεσίας καὶ ἀναστάσεως πάντων. αὐτὸς ὁ νῦν φιλάνθρωπε βασιλεῦ πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἐπίσκεψαι τὸν δοῦλόν σου, τόνδε, καὶ δώρησαι αὐτῷ ὑγείαν ῥῶσιν καὶ εὐρωστίαν διὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος. ὅτι παρὰ σοῦ ἐστι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν, καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ Παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

omnibus aliis sanctis: & somnum recreationis, somnum corporum sanitatis, salutis, & vitæ, animæ corporisque valetudinem ei tribue. Et sicut quondam Abimelech servum tuum in templo Agrippæ protexisti, & consolationis somnum in eum immisisti; quo etiam consopitus nutriebatur, ne interim ruinam civitatis Hierusalem cerneret: eumque sursum temporis momento ad humanitatis tuæ gloriam excitasti: sed & sanctos septem gloriosos pueros, confessores & incarnationis tuæ testes in diebus Decii Imperatoris & Apostatæ renunciasti; eosdemque annis trecentis septuaginta duobus in spelunca consopitos, velut fœtus in matris utero servatos nullamque læsionem passos, in humanitatis tuæ laudem & gloriam & in regenerationis cunctorumque resurrectionis argumentum & confirmationem custoditos esse voluisti. Ipse pariter benigne Rex, adesto nunc per sancti Spiritus tui adventum, & servum tuum N. visita: & salutem, robur, firmamque valetudinem bonitate tua illi largire. Quia a te est omne datum optimum, & omne donum perfectum: tu enim es medicus animarum & corporum nostrorum, & tibi gloriam, & gratiarum actionem, & cultum referimus: cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN ORATIONEM SEPTEM PUERORUM, in infirmum insomnem. Notæ.

1 Ἐυχὴ τῶν ἁγίων ἑπτὰ παίδων.) Ut variis morbis varia medici præparant remedia: sic variis infirmitatibus & angustiis sanandis aut sedandis, non uno Orationum genere contenta est Ecclesia. Hinc cum prolixioris & salubris somni munus acceperint septem fratres, *Dormientes* nuncupati, eorum idcirco habita memoria, ægrotis diuturna vigilia confectis, somni quietem, & e somno medelam, hæc postulat Oratio. An autem sit vera necne, septem Dormientium historia, in suis in Martyrologium notis die 27. Julii merito Baronius ambigit: in quo quia eorum recensentur nomina, & de illis probati auctores Latini Græcique fidem faciunt (adde quod & Ecclesia Romana reliquias eorum in S. Marci Basilica colit) inclinat ipse propterea in eam partem, quæ verum quidem esse, ac non indubiam talem historiam, asserit.

2 *Θεόδωρον τὸν στρατηλάτην.*) Sanctos de nomine hac in Oratione recensitos, corporibus adversa valetudine jactatis reparandis, Græcorum Ecclesia, ob frequentia ab eis edita miracula interpellat. De pluribus aliæ notæ notitiam suggerunt: præsentibus, innominatos hucusque cognoscendos exhibemus. Et Theodorus quidem hic ab alio diversus est: hic enim *στρατηλάτης* magister equitum: alius autem *τήρων*, *Tyro*, audit. Sub Licinio ὁ *στρατηλάτης* militavit, a quo propter idola spreta, capitali sententia mulctatus est. Obitum ejus 8. Februarii translationem 8. Junii colunt Græci: qua die in sanctorum vitis Maximus Cytherensis scribit: *τὸ μακάριον τοῦ ἁγίου λείψανον* [illegible] *Scaturit sacrum ejus corpus curationum fluentis in eos qui cum fide ad illud accedunt.*

3 Εὐδοξίου.) Hunc 21. Januarii celebrant Græci: & ut de eo scribunt, *χαλκεῦσι* [illegible].

4 *Σάββα τοῦ ἡγιασμένου.*) Hic, Euthimii fuit discipulus, at cur sanctificatus vocetur decantat Ecclesia Græca, quinta Decembris: *ἐκ νεκρώσας* [illegible] *Ex utero vere sanctificatus, sanctissime Sabba, velut Angelus in carne vixisti: carnem mortificasti, Euthymii vitam æmulatus.* Melius tamen, sanctificatum alia verba declarant, *ὡς ἀπὸ βρέφους τῷ Θεῷ θυσία ἄμωμος προσηνέχθη δι᾽ ἀσκήσεως. Quia a pueritia virtutis exercitiis velut hostia immaculata Deo est oblatus.*

5 *Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου.*) Hic, sub Symeone Stylita eruditus, *ὅτι πολλῶν γενέσθαι ψυχῶν ποιμένα*, *quod multarum futurus esset ovium pastor*, prænunciatus est, hinc *πολλῶν μαθητῶν ἀρχηγὸς γενόμενος*, *plurium discipulorum dux factus*, *κοινοβιάρχης* est appellatus, ait Synaxarion Januarii undecima.

6 *Ἀρσενίου.*) Diversus est hic, ab Arsenio & Arcadii Honoriiq; Impp. præceptore: & ut *θαυματουργοῦ* memoria ejus 13. Decembris recolitur.

7 *Ἀθανασίου.*) Hic Trapezonte natus sub Phoca Imperatore magna sanctitatis laude floruit: Cyminam Asiæ montem asperrimum primo coluit, quo relicto in Athon se contulit, ubi Imperatoris precibus perpetuam sedem fixit; illi comites adjuncti plures Monachi, a morum sanctitate, montem illum sylvis horridum, & feris tantum pervium, *ἅγιον ὄρος*, dixerunt: & usque hodie Athanasii antrum, & Ecclesia ejus nomini dicata in prærupto saxi vertice nivibus undique obsito visitur. Synaxarion: *αὐτὸς ὁ ἅγιος* [illegible] *Superstes adhuc in vita miracula plurima edidit, & ad Dominum profectus jugiter illa petentibus exhibet: testaturque de illis spelunca, in qua venerandum & sanctum ejus corpus jacet.*

8 *Ὡς ἐπισκεψάμενος τὸν Ἀβιμέλεχ.*) Apocrypha sequutus hujus Orationis (quæ recens est, nec in M.S. exemplar habet) auctor, sanctorum fama celebrium habita memoria, ignoti cujusdam Abimelechi e fabulosis libris nomen producit; ut somni longioris miraculose contingentis historiam sic utique astruat.

9 *Καὶ ἀποστάτου.*) Dictio delenda: Decium enim persecutorem, nō fidei desertorem refert historia.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΑΛΑΤΟΣ.

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Ἱεριχῷ ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, καὶ τὰ βλαβερὰ ὕδατα ἅλατι θεραπεύσας, αὐτὸς εὐλόγησον τὸ ἅλας τοῦτο, καὶ μετάβαλε αὐτό, εἰς θυσίαν ἀγαλλιάσεως. σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ORATIO SUPER SALE.

DEus salvator noster, qui Elisæo prophetæ in Hiericho adfuisti, & noxias aquas sale curasti: ipse sali isti benedic; & in exultationis hostiam transmuta. Tu enim es Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN ORATIONEM SUPER SALE NOTA.

1 Εἰς θυσίαν ἀγαλλιάσεως.) Cum nullum sacrificium sale non conditum offerri posset: orat nunc Ecclesia, ut ejus post benedictionem hanc perceptio fiat in animæ ingenti lætitiæ & gratiarum actionis hostia. Aptius tamen cum P. Francisco Combefis non præsentis minus sub obscuri, quam plerorumque reconditorum scriptorum circa eos quos in lucem edit, & quibus lucem confert auctores interprete sagacissimo, reor dicendum: Ecclesiam Græcam panem ustatum in missæ sacrificio consuetam offerre, prius fermento tingere, & sale respergere: quam consuetudinem ex Isaacio Armenorum Catholico disputatione secunda adversus Armenos eosdem propediem publici juris faciendo animadvertit. Sal igitur velut condimentum pani admixtum, transit cum ipso pane in exultationis hostiam, cum Christiano more panis altaribus apponitur, ut ex eo sacrificium a Christo institutum celebretur: & id quod agit, ita peragi suis precibus Ecclesia postulat. De quibus susius citatus auctor sermonem instituit.

a 1 ἈΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΝ.

1 1 Ἵστανται μέλλων, ἀναγεννᾶσθαι υἱός, ἢ θυγάτηρ, ἔσωθεν τῶν πυλῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου· Καὶ ὁ ἀνάδοχος,
b ἔξωθεν. b Ἀμφότεροι χερσὶ κατέχοντες ἅπτομένας. Ὁ δὲ ἱερεὺς, φορῶν τὴν ἱερατικὴν στολήν. Πρὸ εὐλογητόν. Τὸ Τρισάγιον. Παναγία τριάς, τὸ, Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ, τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας. Τὸ κοντάκιον τοῦ Ἁγίου τῆς μονῆς. Εἶθ᾽ οὕτως ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν,

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τοῦ ἠγαπημένου σου παιδός, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τέκνα καλέσας ἡμᾶς Θεοῦ υἱοθεσίᾳ καὶ χάριτι τοῦ παντοδυνάμου καὶ ἁγίου σου Πνεύματος, εἰπών· ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. αὐτὸς φιλάνθρωπε βασιλεῦ, ἐπίβλεψον ἐξ ἁγίου σου κατοικητηρίου, ἐπὶ τοὺς δούλους σου τούτους, καὶ οὓς ἡ φύσις κατὰ σάρκα διεστηκότας ἀλλήλων ἐγέννησε, τούτους αὐτὸς εἰς πατέρα καὶ υἱὸν ἕνωσον τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι. στήριξον αὐτοὺς τῇ ἀγάπῃ σου, σύνδησον αὐτοὺς τῇ εὐλογίᾳ σου, εὐλόγησον αὐτοὺς ἐν τῇ δόξῃ σου, ἑδραίωσον αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει σου. φυλάξον ἀμέμπτους, καὶ μὴ ἀθετῶν τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων αὐτῶν. γενοῦ μεσίτης τῆς αὐτῶν ὑποσχέσεως, ἵνα ἀδιάρρηκτον μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν τὴν πίστιν ἣν ἐπὶ σοὶ ὡμολόγησαν, καὶ ἄφθονον διαφυλάττωσιν, ἐν σοὶ ζῶντες τῷ μόνῳ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ Θεῷ· καὶ μόνῳ καὶ ἀξίωσον αὐτοὺς κληρονόμους τῆς βασιλείας σου. ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρί,

Euchol.

OFFICIUM AD ADOPTIONEM obeundam.

Stat adoptandus filius, aut filia, intra sancti altaris fores: Et susceptor foris: Ambo cereos accensos tenentes. Sacerdos vero Sacerdotali ornatu assumpto, Benedictionem præmittit. Ter sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. *Dimissorium diei. Tum Breviculum sancti cujus est Ecclesia. Deinde Sacerdos Orationem sic habet.*

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui per dilectum filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum adoptione & gratia omnipotentis & sancti tui Spiritus filios nos vocas dicens: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. Ipse benigne rex, respice de sancto habitaculo tuo super servos tuos istos, & quos natura alienos a se invicem produxit secundum carnem; hos tu in patrem & filium Spiritu sancto tuo conjunge. Confirma illos tua dilectione, consocia tua benedictione; in gloria tua benedic illis. Consolida illos in fide tua, ut rata sint quæ de labiis eorum processerunt pacta. Adsis mediator motæ eorum pollicitationis: ut stabile & inconvulsum ad usque vitæ illorum finem servent quod inierunt fœdus, viventes in te solo vivo & vero Deo nostro, & regni tui hæredes illos effice. Quia tibi convenit omnis gloria, honor, & adoratio, Pa-

tei, & Filio, & Spiritui sancto. Spiritui sancto & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

DOmine, Domine, omnis creaturæ opifex, qui cognationem naturalem in primo Adam secundum carnem connexuisti: in Christo autem Jesu dilecto Filio tuo, Deo nostro, nos quoque ad filios tua gratia reconciliasti, tibi omnium conscio etiam primogenam fratri servi tui illi suas submiserunt cervices, tuam, exposcentes benedictionem, &c. Io in partem & filium mutuo asciscentes. & sic itaque speratæ consequamur, & debitum filii reciproce honorem, juxta, eam quæ in te est adoptionem decenter inter se conversantes exhibeant: ut sicut in omnibus ita & in hoc glorificetur nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Tum vero filium ex aliarl patre assumit. Filius autem ad patris pedes procidit: Calceatque. tum ollum pater, dicens. Hodie, filius meus evadis: ego hodie genui te. *Et e terra illum erigit. Et mutuo se osculantur. Interim Sacerdos dimissionem absolvit. Benedictaque illis; & de officiis, suis eos monitos facit.*

Ὁ τῆς υἱοθεσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Δέσποτα, Δέσποτα, ὁ τῆς πίστεως πάσης δημιουργός, ὁ ἐν τῷ πρώτῳ Ἀδὰμ κατὰ σάρκα φυσικὴν διαμείσας συγγένειαν· ὁ ἐν δὲ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ ἐπιφανήσαντι Υἱῷ σου καὶ Θεῷ ἡμῶν, χάριτι εὐμοίρως συγγενείας σε ἀποδείξας σοι τῷ μόνῳ ἀληθινῷ τὰ πάντα ἐκπεριγράπτως· ὁ ἐν ἀβύσσοις σωμάτων τὰς κεφαλὰς ἀκαλίνους, τῆς παρὰσοῦ νικορίας δείξωμεν. ὁ πᾶσι σοὶ ἀμωδέσμῳ εἰς παράφασιν, καὶ υἱοὶ ἀμώλυς ἐπιγραφόμενοι· τύχωμεν ἀνελλείπως καὶ τῆς ἰαυτῆς ἀφθόλμου κάπης ἀπολαύσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας, ἐπαξίως παλιγγενησίας· ἕνα ὡς ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ δοξάζηται σε τὸ ὄνομα τὸ Πατρὸς, καὶ τὸ Υἱοῦ, καὶ τὸ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ λαμβάνει ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν ἐκ τῆς ὑποστάσεως. Ὁ δὲ υἱὸς ἐπίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρός. Καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν ὁ πατὴρ εἰς τὸ πρόσωπον, λέγων· Σήμερον υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν, εἶπε· ἀσπάζονται ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἱερεὺς πρῶτος ἀπέλυσεν. Καὶ ἐδίδαξε αὐτούς, καὶ ἐδίδαξε αὐτούς.

Ἐπὶ τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῷ ὑψηλῷ κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, ὁ ἐν τῷ ἁγίῳ σου κατοικητηρίῳ ἑτοιμάσας ἀνάπαυσιν τοῖς ἐν ἀληθείᾳ σοι δουλεύουσι· ὁ ἐν τῷ ἁγίῳ σου ὄρει ἐπιβὰς καὶ ἐπὶ τὸν ἅγιον τῶν ἁγίων σου τὸν Ἀαρὼν τὸν ἱερέα σου

IN OFFICIUM AD ADOPTIONEM FILII INEUNDAM Notæ.

1 Ἀκριβῶς ἐπιδεδώκασιν.) Officium ad præscriptum legibus filii adoptionem perficiendam, non temere Orientalis Ecclesia composuit, quod & Imperatoriæ leges constituunt; prout a Leone Novella 24. sanctum fuisse testatur Balsamon in Can. 53. Trullanæ Synodi καὶ τῷ δεσμῷ τῆς ἀγάπης ἐπιδεθῆναι, καὶ δίνασθαι γένεσθαι ἐπ' ἀληθείας, καὶ διὰ ἔργων τελειότητος· ἐφ' ᾧτε ἀδιαίρετον τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχειν. Nunc cum justo & convenienti vitæ fit adoptio adhibitis nimirum sacris Ecclesiæ cæremoniis, & hi quidem ad parentum, illi vero ad filiorum ordinem deducuntur. Et infra subdit· ἀφορίζομεν δὲ καὶ ἱερεῖς γίνεσθαι τοὺς ἐκ τοιαύτης υἱοθεσίας, ἐπεὶ γὰρ ἀνάγκη τὸ μυστήριον· τὸ δὲ τῶν ἀγενήτων καὶ ἀνάγκη τετιμῆσθαι· & hos quidem ad sacerdotium vetat accedere. Nota quod per sacras preces fit adoptio. Tene, inquam, hoc memoriæ: neque enim alibi hoc scriptum reperisse, & propterea a quamplurimis ignoratur.

2 Ἐπὶ τοσούτοις.) Propterea inter Patrem adoptantem, & filium stant sacra altaris septa (supra namque alia lectio posuit adoptantem, manus vero ad Diaconos ad columnas inter populum & altare in Ecclesia Græca erectas extendere) ut hic ab altari progressus, quasi a Deo missus & donatus habeatur: utque ideo strictius inter utrumque amoris vinculum, ut a Deo probatum, conjectatur, & tandem reverentia ad invicem major necessitas connascatur.

3 Πῶς ἐστὶ τοῦτο τοῦ ἀνδρὸς.) Ut quasi ex ejus utero excidisse, & ab illo editum se reputet. Unde & superinducta uxor sterili, in ejus gremio parturiebat, ut in Saræ genibus, Agar: quo, sterilis filios, & velut ejus ex utero ortus haberetur. Similem fere morem Turcæ observant, nam & paires, pueros adoptantes, in sinum, carnem inter & interulam immittunt: eosque inferius lapsos e gremio eductos, velut a se natos, complectuntur.

4 Περὶ ἀγάπης ὁ λόγος.) In Junis & subjectionis argumentum.

SANCTI PATRIS NOSTRI JOANNIS Chrysostomi Constantinopolis Archiepiscopi magna & sancta die cenæ Dominicæ exhortatio. Benedic Pater.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, λόγος παραινετικὸς τῇ πέμπτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ. 2 Εὐλόγησον πάτερ.

DILECTI mei & desiderati fratres, qui Deo vivo, in sanctitate & justitia servituri, & sanctorum illibatorum nec non immortalium tremendorum Christi mysteriorum cum timore participes efficiendi, in sancta Dei Ecclesia congregati estis: abjectum me & indignum audite. Non enim ego qui loquor & doceo vos, sed sanctissimi & vivifici Spiritus gratia: neque rursus a me ipso loquor, sed ut a sacris canonibus, & deificis Apostolis, & ut sibi traditum a divinitus edoctis Apostolis accepit Ecclesia: ita ipse minimus & abjectissimus omnium edisfero. Actus vestros nescio, studia vestra ignoro; atque ideo timore Dei perculsus unicuique vestrum, viris & mulieribus, parvis & magnis edico. Nullus vestrum peccati conscius, & propria damnatus conscientia, priusquam de delictis pœnitentiam agat, & se confessione expurget, cum contemptu audeat accedere, & divinum illum ignem contingere. Deus enim ignis consumens est. Et accedentium quidem cum timore & fide, velut Deo regi, & judici inflammat corda & consumit peccata, animasque eorum illustrat & sanctas reddit: absque fide vero & pudore advenientium animas & corpora adurit & dissipat. Propterea multi debiles & infirmi dormiunt: id est non confessi & impœnitentes plurimi moriuntur. De reliquo itaque, Fratres, exhortor vos, & dico: nullus juramentis abstinens, aut perjurus, mendax aut maledicus, fornicator, adulter, aut sanctorum contemptor, aut rapax, aut chrius, aut contumeliosus, aut odium fovens adversus fratrem; aut homicida, aut magus, aut prastiglis deditus, veneficus, incantator, ariolus, aut latro, aut Manichæus, non confessus & imparatus, ad

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοὶ καὶ παμπόθητοι, οἱ συμπροθέμενοι τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἵνα τῷ λατρεύσητε Θεῷ ζῶντι ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ τῷ ἁγίων ἀχράντων καὶ ἀθανάτων φρικτῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ μὴ φόβῳ μετασχεῖν· ἀκούσατέ μου τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου. οὐ γὰρ ἐμὲ εἶπεν ὁ λαλῶν καὶ ὁ διδάσκων ὑμᾶς, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. οὐ δὲ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐδιδάχθην παρὰ τῶν θείων κανόνων καὶ θεοφόρων καὶ θείων Ἀποστόλων, οὕτω δίδωμι φωνὴν, ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ πάντων ἐλαχίστερος τῶν ἁγίων ὑμῶν· γινώσκω τὴν ἐπιτηδείωσιν ὑμῶν, καὶ διὰ τοῦτο φοβοῦμαι βαλλόμενος, παραγγέλλω ἐγὼ ἑκάστῳ ὑμῶν ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ μικροῖς τε καὶ μεγάλοις· μηδεὶς ἐξ ὑμῶν ἔνοχος ἁμαρτίας ὑπάρχων, ὑπὸ τῆς ἰδίας καταγνώσεως συνειδήσεως, ἄφιλε μετανοήσας καὶ ἐξομολογησάμενος, πλημμέλειαν χάριτι ὡς προσελθέτω, καὶ ἁψάσθω τοῦ θείου τούτου πυρός· ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστίν· καὶ τοῖς μὲν ἐν πίστει καὶ φόβῳ προσερχομένοις ὡς Θεῷ καὶ βασιλεῖ καὶ κριτῇ πάντων ἡμῶν φλογίζει καὶ καταλύει τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, τοῖς δὲ ἀμελῶς φερομένοις φλογίζει καὶ καταλύει τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα. διὰ τοῦτο ὑμῖν πάλιν ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, παρακαλῶ ὑμᾶς καὶ λέγω μηδεὶς ἡμῶν, ἢ ἑτέρους, ἢ λοιδόρους, ἢ κατηλάλους, ἢ πόρνους, ἢ μοιχοὺς, ἢ ἁρπακτὰς, ἢ μέθυσους, ἢ λοιδόρους, ἢ μέτοχος ἔχων τὸν ἀδελφὸν, ἢ φόνου πεποιηκὼς, ἢ μάγος, ἢ γόης, ἢ φαρμακὸς, ἢ πεπαιδὸς, ἢ μάντις, ἢ λῃστὴς, ἢ ζ μανιχαῖος, ἢ ἀπέχων βρώσεων, ἢ ἀπεκ-

μὴς προσελθεῖν τῷ φρικτῷ τοῦ Χριστοῦ μυστηρίῳ, ἢ ἅψασθαι, ἢ προσεγγίσαι. φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. τομώτερος γάρ ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον διικνούμενος μέχρις ἀρμῶν καὶ μυελῶν, ἁρμοδίων καὶ ὀστέων, καὶ ἐννοιῶν καὶ καρδίας. βλέπετε οὖν ἀδελφοί μου, μηδεὶς ἀμύητος ἔστω, ἢ ἀνέτοιμος, ἢ ἀσύμβιος, προσελθὼν μυστηρίοις φοβεροῖς καὶ ἀχράντοις καὶ μυστικοῖς. διότι γάρ φησιν, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῆν ποιήσω. ἐκ τίνος ἔστιν ὃς ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ τῆς χειρός μου· διότι γάρ ἐστιν ὁ βασιλεὺς τοῦ αἰῶνος· αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΟΣ ΤΗ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟ ΠΑΣΧΑ. Εὐλόγησον πάτερ.

SANCTI PATRIS NOSTRI JOANNIS Chrysostomi Archiepisc. Constantinopolis exhortatio, sancta & magna dominica Paschæ. Benedic Pater.

Ἐι τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος, ἀπολαυέτω τοῦ καλοῦ καὶ φαιδροῦ πανηγύρεως. εἴ τις δοῦλος εὐγνώμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς τὰ χαρὰ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. ὅστις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαυέτω νῦν τὸ δηνάριον. εἴ τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὀφλημα. εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθε, εὐχαριστῶν ἑορτασάτω. εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἐφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω· οὐ γὰρ στερεῖται οὐδέν. εἴ τις ὕστερησεν εἰς τὴν ἐνάτην, προσελθέτω μηδὲν ἐνδοιάζων. εἴ τις μόλις ἔφθασε τὴν ἑνδεκάτην, μὴ φοβηθῇ τὴν βραδύτητα· φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ δεσπότης δέχεται τὸ ἔσχατον, ὡς τὸ πρῶτον. ἀναπαύει τὸν τῆς ἑνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν ὕστερον ἐλεεῖ, καὶ τὸν πρῶτον θεραπεύει. κἀκείνῳ δίδωσι, καὶ τοῦτῳ χαρίζεται· καὶ τὰ ἔργα δέχεται· καὶ τὴν γνώμην ἀποδέχεται· καὶ τὸ πρᾶξαι τιμᾷ, καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ. Οὕτω εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πρῶτοι καὶ δεύτεροι τὸν μισθὸν ἀπολάβετε· πλούσιοι καὶ πένητες μετ' ἀλλήλων χορεύσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ῥᾳθυμοι τὴν ἡμέραν τιμήσατε· νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον. ἡ τράπεζα γέμει τρυφήσατε πάντες. ἅμοσος πόλις, μηδεὶς ἐξελθὼν πεινάσῃ, πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος. μηδεὶς θρηνείσθω πενίαν. ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα, συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀστράπτει. μηδεὶς φοβείσθω θάνατον, ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. ἔφθειρεν αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ κατοχούμενος. ἐσκύλευσε τὸν ᾅδην, ἐπικράνας αὐτὸν, ἠδαμέρησε τὴν σάρκα αὐτοῦ. καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας ἐβόησεν· ἍΙδης, ἐπικράνθη συναντήσας σοι κάτω. Ἐπικράνθη, ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καταργεῖται. ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐσπαράχθη. ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐκενώθη. ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καθῃρέθη. ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐδεσμεύθη. Ἔλαβε σῶμα, καὶ θεῷ περιέτυχε. ἔλαβε γῆν, καὶ συνήντησεν οὐρανῷ. ἔλαβεν ὅπερ ἔβλεπε, καὶ πέπτωκε ὃν οὐκ ἔβλεπε. Ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σοῦ ᾅδη τὸ νῖκος; Ἀνέστη Χριστὸς, καὶ πεπτώκασι δαίμονες· ἀνέστη Χριστὸς, καὶ χαίρουσιν ἄγγελοι·

non videbar incidit. Ubi est mors stimulus tuus? Ubi est inferne victoria tua? Surrexit Christus, & excidentur dæmones: surrexit Christus, & lætantur Angeli: surrexit Christus, & vita reparata est: surrexit Christus, & nemo superest in monumentis mortuus: Christus enim a mortuis resurgens, primitiæ mortuorum factus est. Ipsi gloria & potestas in sæcula sæculorum. Amen.

ἀνέστη Χριστὸς, καὶ ζωὴ πανηγύρεως· ἀνέστη Χριστὸς, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐν μνήμασι· Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN S. JOAN. CHRYSOST. EXHORTATIONEM MAGNA feria quinta &c. Notæ.

a ΤΟΥ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου.) Alterius a Chrysostomo hunc esse sermonem, etiam Græci de hoc consulti, opinantur: repens namque & abjectus stylus, ejusque ordo incompositus, aliecum a Chrysostomo opus indicat: nisi Chrysostomo esse dicas quod ejus sententias & scripta passim, quomodolibet imitatur.

b Εὐλόγησον πάτερ.) Præmittit has voces, qui publice sermonis vel homiliæ lectionem decurrendam aggreditur: hinc mos sanctorum operibus illis præfigendi profluxit, easque Latinis: *Jube Domine benedicere*, correspondere nullus non videt.

c Μανιχαῖος.) Dictio, Μανιχαῖος, opus hoc Chrysostomo multo recentius arguit: quamvis enim ante ejus tempora Manichæorum hæresis fuisset orta, non tamen eorum nomina publice in Ecclesia damnanda, nisi posteriorum Imp. temporibus occurrunt.

d Ἀνεξομολογήσεως ἢ ἀπολογίας.) Confessionem Sacramentalem ἐξομολόγησιν & corrupte magis ἐξαγόρευσιν, moderni Græci vocant, quam antiquiores ἐξομολογεῖσθαι vocare consueti erant: unde & vox ἀπολογία ut recentior, ita recens hoc opus esse, constat. His autem verbis enata quondam animis suspicio de Græcis, quasi Confessionem omnino respuant, refellitur: gaudent enim tam Ecclesiæ ministri quam Laici alii, coram Latino Sacerdote delictorum pondere se exonerare: licet quævis alia Sacramenta Sacerdotum suorum ministerio recipere in usu habeant. Alias vero Confessionem prædicare etiam schismatis fautores, inter quos Symeon Thessalonicensis lib. de Pœnitentia τόμ. ἁ ἐξομολόγησιν, atteri ἡ ἀπολογίαν quærens. *Necessaria est omni hominis Confessio: nam & omnes delinquimus*: & ne ullis propriæ confessionis justitiæ, ab ea abstineat, subjicit inferius, ὅτι, εἰ καὶ ἀναμάρτητόν ἐστι μὴ ἐξομολογεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖον ἰδιωτεύοντα, καὶ μὴ ἱερατικῶς διάκεισθαι. *Quod & deinde etiamsi non oporteat cum subjectione agere; Patris spiritualis examini & censuræ se permittere & se non sidere*: quem titulum amplissime deinde exponit, eumque habet vetus Græca traditio, qui peccatum ἀκούσιον id est *ad Canonum rigorem non examinatum & damnatum* ἀσυγχώρητον *inconsolabilem* manere existimatur.

ORATIO AD BENEDICENDAS CARNium esias sancto & magno die Paschæ.

Præmittit Sacerdos benedictionem, dicitur ter: Christus surrexit.
Dominum precemur.

RElpice Domine Jesu Christe hæc carnium edulia: & velut agnum a fideli Abraham tibi oblatum, vel Abel holocaustum, vel etiam vitulum fugientem ob filium erantem, deinde redeuntem occidi jussisti; ut sicut ille tua gratia perfrui dignus fuit, ita his in nutrimentum nostrum a te sanctificatis & benedictis perfruamur. Tu enim es verus cibus, & omnium bonorum largitor: & tibi gloriam referimus, Patri, & filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΣΑΙ ΕΔΕΣΜΑΤΑ κρεῶν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα.

Ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς ἀλλεγόντου, τ. α. Χριστὸς ἀνέστη.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΕΠίστεψας Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, εἰς τὰ ἐδέσματα τῶν ἱερείων, ἃ ἡγίασας αὐτὰ, ὡς ἡγίασας τὸν Ἄβελ, ὃν σοι προσήγαγεν ὁ πιστὸς Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἀρνὸν, ὃν ὑπὲρ Ἀβὲλ σοι προσέλυσεν εἰς ἀλλαπάρασιν· ὁμοίως καὶ ἡμῶν σήμερον ἐν θύσαι ἐκέλευσας τῷ Υἱῷ σου τῷ πεπλανημένῳ καὶ πάλιν ἐπανελθόντι πρὸς σέ, ἵνα καὶ ἡμᾶς αὐτὰς ἁγιάσῃς, τὰς σὰς χάριτος δουλεύσας. ἀπὸ τῶν ἡγιασθέντων ὑπὸ σοῦ καὶ εὐλογηθέντων ἀπολαύσωμεν εἰς ὑγείαν παντοκράτωρ· σὺ γὰρ εἶ ἀληθινὴ τροφὴ, καὶ ὁ δοτὴρ τῶν ἀγαθῶν· καὶ σοὶ πᾶσαν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

EΔιόρθωσε γράφων.) Cryptoferratenses Basilii Falascæ MS. legit ἐπιδιορθώσατο ἀμέσως ἐμοῦ, καὶ τάχα τοῦτο· & pariter in ipso Orationis textu post verba, Ἐξόμνυμι γάρ, addunt ἐμοὶ γράφων: & post hanc Orationem, subjungitur alia comitialis in notis a nobis referenda.

IN ORATIONEM QUA BENEDICUNTUR EDULIA carnium sancta & magna dominica Paschæ. Notæ.

a ΕΠίστεψας Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ.) Christi Agni divini pro expiandis mundi delictis in Patibulo crudeliter occisi, piam memoriam recolentes Græci, ex agni carnibus, Ecclesiæ benedictione sanctificatis, cibum in die Paschatis sacro semeptum, in spiritalis lætitiæ argumentum præparant. Nec alienum ab hoc ritu approbando se sancta Romana Ecclesia declarat: ut enim, quod Romæ experimento probavi, verbis Ciaconii in vita Eutychiani fruges, fibas, & uvas supra altaria edita Martyrum eorum benedici quondam sanctus, explicem: *Hodie etiam in Paschate ova, carnes hedinas & agninas, assa, pulmentum, ius, & similia alcatibui, a Sacerdote benedicenda inferuntur.* Immerito propterea consuetudinem hanc, jam ab antiquo admissam, severioris censuræ nota (suppremendam exoptat Valafridus Strabo de rebus Eccles. cap. 7. *Quorumdam simplicium error*, inquit, *de Judaicarum superstitionum semitario natus, & ad nostra usque tempora, quædam vestutatis extendens vestigia, jam ex magna parte superstitiosa studio comprehensus est. Et scabi pestilentissimi hujus pestis germen reviviscere sueris comprobatum, sharone spiritali penitus est amputandum: illum dico errorem, quo quidam carnes agni in Paschate, juxta, vel sub altari ejus ponentes, benedictione propria consecrabant: & in ipso resurrectionis die ante alterior corporales cibos, de ipsis carnibus percipiebant: cujus benedictionis series adhuc a multis habetur.* Verum, pace Strabonis asserendum, non de Judaicæ, sed de Christianæ religionis cultu ortum, ut ipse Romanus Ordo sua benedictione antiquum hunc usum sanctum & approbatum vellectit, hoc pacto. *Post celebratam Dominicæ sanctæ Paschæ solemnitatem, postquam transactos jejuniorum dies, jam animabus spiritualibus epulis refectis, de mensa tuæ majestatis, offerimus famuli tui, pro fragilitate corpusculi aliquantulum reparando, hunc usui nostro concessum creaturam Agni: postulantes ut eum, ore proprio nobis signaculis benedicas, & quibus ex eo sumentibus mirifica munuscula, gratia effici præstes, atque his cum gratiarum actione perceptis, te Deum qui es cibus vitæ & divinæ nostræ mensæ & inhiantes desideremus, & indefesse sumamus.* Observavimus in aliis passim locis more commendatæ missæ verba e MS. Narcoldi Abbatis Corbejensis ab Hugone Menardo edita in suis locis Gregoriani Sacramenti. Ibi infra Canonem *antiquum dictatus per omnia* &c. Legitur; *Benedictio carnis. Deus universæ carnis qui Noe* &c. Eademque in Ordine Romano occurrit, similique duas alias Prædicatorum Collectarium juxta ritus Ecclesiarum antiquissimarum Apostolico more editum, exhibet. At de carnibus Armenio more non coquendis in altari, earumque parte Sacerdoti non offerenda Canon 99. Synodi in Trullo legendus.

b Χριστὸς ἀνέστη.) Alacris & nunquam non repetenda in Ecclesia Græca, (Alleluja namque festalibus diebus & in defunctorum Officiis, frequentius perfunat) Dominicæ resurrectionis tempore. Hymnus hic est. Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος. Hanc vero Orationem vel similem non exhibent antiqui MS. præter Barberinum S. Marci, in quo non carnibus, sed potius eas offerentibus benedicendis, adaptatur hæc.

Εὐχὴ ἐπὶ τοῖς προσφέρουσι ἀμνόν.

Oratio pro Agnum offerentibus.

ΚΥριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος τὸ Ἀβραὰμ τὴν ὁλοκαρπωσιν αὐτοῦ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· αὐτὸς δέσποτα πρόσδεξαι καὶ τὴν προσφορὰν ἡμῶν ταύτην, καὶ τοὺς προσφέροντας πᾶς ἁμαρτίαις ἀπαραιτήτοις δωρήσασθαι· χαρὰν τῇ μητρὶ σου Σιὼν μεδ' εὐλογίας εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

DOmine Deus Patrum nostrorum, qui Abrahæ holocaustum pro Isaac filio ejus suscepisti: ipse Domine etiam agni hujus oblationem suscipe, & offerentes nepotes tuos remunera donis. Gratia unigeniti Filii tui: cum quo benedictus es in sæcula sæculorum.

ORATIO AD CASEUM ET OVA BENEDICENDA.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΣΑΙ ΤΥΡΟΝ.

DOminator Domine Deus noster creator & opifex omnium, hæc ipsa creaturam & cum eo pariter ova benedic, & nos in tua benignitate conserva: ut ex iis degustantes, tuis copiose nobis exhibitis donis, & inexplicata tua bonitate repleamur. Quia tua est potestas, & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας καὶ δημιουργὸς, τῶν ἁπάντων, εὐλόγησον τὸ γάλα τὸ πέπηγος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς ὄρνεις· καὶ ἡμᾶς σωτήρια σου ἐν τῇ χρηστότητί σου δώρων ἐμπλήσθητι, καὶ τῶν ἀγαθοτάτων σου δωρεῶν ἐμπλήσθητι, καὶ τῆς ἀσκελείλητον σου ἀγαθότητος. ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

IN ORATIONE AD BENEDICENDUM caseum & ova, Nota.

1 Ἐυχὴ εἰς τὸ ἁγιάσαι τυρὸν, & alia.] Monachorum, præcipue ritus hic est, ut missæ solemnis Paschatis die peractis, Panes, Caseum, & Ova in Ecclesia benedicant, & confitentibus in Narthece, ante lautiorem cibum, degustanda cum benedictione hac apponant: Paschalique hoc cibo perfecto, κατέχεσθαι dicant, quo etiam vocabulo, quamcunque carnium, ovorum & lacticiniorum, post jejunium vel diæram, delibationem quecunque. Ab ovis porro cum caseo benedicendis non abstinuit quondam Ecclesia Romana: quin & ova & caseum, præmissa benedictione summus Pontifex, & cæteri Romani ita testante Ordine antiquo, Sabbati sancti Vespere, quo solemnitas Paschalis aut præveniebatur, aut incipiebat, delibabant quem morem nihilominus in Armenis utraque Ecclesia hodierna die condemnat, quod Sabbato sancto Christum resurrexisse affirment. Est autem etiam in Benedictionum Collectario ex antiquioribus ritualibus libris collecto, pro caseo & ovis simul benedicendis Oratio, atque insuper aliæ duæ pro solis ovis, ante quemlibet cibum degustandis precatæ. Quia vero de uno ciborum genere, imo specialim die benedicendo jam habita est consideratio, de quovis alio vel pro necessitate quotidiana, vel in lautioribus epulis vel regiis convivii benedictione sanctificando, ex Euchologio Barberino S. Marci, vel Cryptoferratensi Bessarionis, breves hunc Orationes proferendæ.

Oratio ante prandium in xenodochio domi habendo.

Εὐχὴ πρὸ κρέατος ἐν τῷ κατ' οἶκον εὐωχίᾳ.

GUstæ lætitiæ & gaudii dispensator Deus, qui panem vires augentem, & vinum cor exhilarans nobis dedisti: concede a tua bonitate præparatum cibi usum, non in carnis rebellionem, aut animæ dissolutionem, aut salutarium mandatorum tuorum oblivionem, sed in gratiarum actionis tuæ, in gloriæ argumentum, in lætum & gloriam celebrandæ tuæ celsitudinis fieri: ut præsentibus usi etiam æterna voluptate perfruamur. Quia tu solus es Patrum nostrorum gubernator providus, & tibi gloriam referimus.

Ὁ Θεὸς ὁ πάσης διορατικὸς καὶ χαρᾶς χορηγὸς, χαροποιὸς ἡμῖν ἄρτος σωτήριος, καὶ οἶνος εὐφραίνοντας δὸς ἡμῖν χαρίσασθαι τὴν ἐπιμέλειαν σου βίωσιν παρὰ πᾶσαν ἀγαθότητα, μὴ εἰς σαρκὸς ἐπανάστασιν, ἢ ψυχῆς διάλυσιν, ἢ λήθην τῶν σωτηρίων σου ἐντολῶν. ἀλλ' εἰς ἀφορμὴν εὐχαριστίας, εἰς ὑπόδειγμα δοξολογίας, εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν τῆς πολυυμνήτου σου μεγαλειότητος· ἵνα καὶ παρόντων μεταλαμβάνοντες καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀξιωθῶμεν. Ὅτι σοῦ μόνου τὸ χορηγεῖν τῶν παθῶν ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Mirate, Lector, in superiori prece sobrium & Dei memorem jucundiorum epularum apparatum: accipe nunc, non ex hominis, sed & Dei manu ferculum ad se missum, & gratiam honore plurimo sociatam, Patriarchæ, (si quando ad regiam mensam vocaretur) beneficium agnoscentis, & gratibus erga Deum plenam, & votis pro rege & ejus salute conspicuam Orationem.

Oratio ad benedicendum ferculum ex benevolentia missum in mensa.

Εὐχὴ εἰς εὐλόγησιν τῶν κατηχουμένων καὶ ἐξαπτέρνων.

TIbi vero Deo nostro bonorum omnium largitori, & vitæ nostræ provido moderatori, tuis bonis gloriam & gratiarum actionem referimus: & rogamus te, Rex omnipotens, servos tuos Imppnostros & nos ab omni adversario insultu custodi, benedicens quod residuum est cibi nostri, ad gloriam tuam & unigeniti Filii tui, & sanctissimi Spiritus: nunc & semper &c.

Οἱ τῆς ἀληθείας καὶ φιλανθρώπου Θεὸς ἡμῶν τῇ δόσει πάσῃ τῇ ἀγαθῇ, καὶ χορηγῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἐμπλεῖνθέντες τῶν πλουσίων σου καὶ ἀγαθῶν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, καὶ ἐνδιδόντα σοι βασιλεῖ παντοδύναμε, φύλαττε τοὺς δούλους σου τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς, ἀπὸ πάσης ἀντιξόλης ἐναντίας, εὐλογῶν τὴν περίοδον τῆς ὑπαρξεώς ἡμῶν πρὸς δόξαν σοῦ, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί.

Communis cibi benedictio.

Εὐχὴ κοινὴ ἄρτου.

KΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐπιφανὴς καὶ ζωοποιὸς ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ χαρισάμενος, ὁ ἀληθινὸς τροφεὺς τοῦ παντὸς, ὁ καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἡμῖν κυβερνῶν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμῖν τοῦ ἀπολαύειν ἐπαγγελόμενος· αὐτὸς καὶ νῦν ἐλλόγησον τὴν βρῶσιν ἡμῶν καὶ ποσὶν, καὶ ἀκατασχέτως αὐτὴν μεταχειρίσασθαι ἡμᾶς κάτισχυσον, δοξάζοντάς σε καὶ εὐχαριστοῦντας σοὶ καὶ χορηγῷ πάσου τῆς ἀγαθῆς δωρεᾶς· Ὅτι εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον.

Oratio ante prandium.

DOmine Deus noster, supercælestis & vivifice panis, qui de cælo descendisti, & das vitam mundo, qui verus es universi cibus, qui secundum præsentem vitam nos moderaris, & futuræ nobis fruitionem promittis: ipse quoque nunc cibum & potum nostrum benedic & absque noxa nos illa delibare concede, glorificantes & gratias agentes tibi bonorum omnium munerum largitori. Quia benedictum & glorificatum est venerandum &c.

Εὐχὴ μετὰ τὸ ἀπολῦσαι ἐκ τοῦ ἄρτου.

Σὺ εἶ ὁ ἀληθινὸς καὶ φιλανθρωπότατος Θεὸς ἡμῶν εἰ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου, ἐμπλησθέντες τῆς πλησίον σου ἀγαθῶν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν προσάγομεν, καὶ δοξολογοῦμέν σου, καὶ ὑμνοῦμεν σου τὴν ἀγαθότητα, ὅτι τοὺς ἀνιγνωμένους σου ἀγαθοὺς, καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν σου δώρων ἐμπλήσας μὴ παύσῃ, ἀλλὰ τοὺς ἐν ἁμαρτίαις ὄντας ἐλεήσας, καὶ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ ὑπάρχοντας φωτίσας, καὶ τοὺς ἐν πτώσεσι καὶ ἀσθενείαις ἀνορθώσας, καὶ τοὺς ἐν πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι παρακαλέσας, καὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις καὶ ἀπορίαις ἐπικουρήσας, καὶ τοὺς ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ φυλακαῖς ἐλευθερώσας, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις καὶ ἀποδημίαις ἐπιστρέψας, καὶ τοὺς ἐν διωγμοῖς καὶ καταδίκαις ἀναπαύσας, καὶ τοὺς ἐν ἐνέδραις καὶ ἐπιβουλαῖς διασώσας, καὶ τοὺς ἐν ἀσθενείαις καὶ νόσοις ἰάσας, καὶ τοὺς ἐν ἀπογνώσεσι καὶ ἀπελπισίαις ἐλπίσας, καὶ τοὺς ἐν ἀφορίαις καὶ λιμοῖς εὐφορήσας, καὶ τοὺς ἐν ἀπορίαις καὶ ἐνδείαις εὐπορήσας, καὶ τοὺς ἐν ἐρημίαις καὶ ἀβατοῖς ὁδηγήσας, καὶ τοὺς ἐν θαλάσσαις καὶ ποταμοῖς διασώσας, καὶ τοὺς ἐν πελάγεσι καὶ ἀβύσσοις ἐπιστήσας, καὶ τοὺς ἐν ἀγρυπνίαις καὶ ἀκοιμησίαις ἀναπαύσας, καὶ τοὺς ἐν ὕπνοις καὶ ἐνυπνίοις ἐνισχύσας, καὶ τοὺς ἐν ἀκαθαρσίαις καὶ μολυσμοῖς καθήρας, καὶ τοὺς ἐν ἁμαρτίαις καὶ ἀνομίαις ἐλεήσας, καὶ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ πλάνῃ ὑπάρχοντας φωτίσας, καὶ τοὺς ἐν ἀσεβείαις καὶ ἀθεότησι καὶ εἰδωλολατρείαις ἐπιστρέψας, καὶ τοὺς ἐν ἀπιστίαις καὶ ἀπειθείαις ἐπιστή

omnem Satanæ insultum, omnes adversariæ & ingruentis virtutis insidias a tecto illo, & omnibus sub eo contentis, signumque tremendi dæmonibus trophæi crucis tuæ deferentibus, & bonum nomen tuum invocantibus. Ita Domine, qui legionem dæmonum expulisti, & furòr tuus que dæmoni & immundo Spiritui immeabili exitu ab homine decreto discedere præcepisti, qui omnem invisibilem hostium nostrorum aciem profligasti, fideles autem instruxisti: Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem inimici virtutem. Ipse Domine, omni læsione & infestatione superata, cunctos hanc domum ingredientes custodi: erue illos a timore nocturno, a sagitta volante per diem, a negotio in tenebris perambulante, ab incursu, & dæmonio meridiano: ut tui servi & tuæ ancillæ, infantes quoque eo auxilio freti, & Angelico exercitu circumvallati ore uno cunctis in concordia fideliter canentes. Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Et rursum: non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quia tu es Deus fortitudo mea, fortis & potens, princeps pacis, pater futuri sæculi, & regnum tuum, regnum æternum: & tui solius est regnum & virtus, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

λατες πᾶσαν ἐβελικὴν ἐνέργειαν, ᾗ πᾶσαν σατανικὴν ἔφοδον, πᾶσαν ἐπιβουλὴν ἐναντίας ᾗ ἐπικειμένης δυνάμεως ἀπὸ τῆς σέγκς ταύτης, ᾗ τῶν περιεχομένων ὑπ' αὐτὴν, τῶν τὴν σημείωσιν τὰ φοβητρὰ κατὰ δαιμόνων ζωτικὸν τὸ σταυρόν σου φοροῦντων, & ἐπικεκλημένων τὸ ὄνομά σου τὸ ἀγαπητόν. σοὶ Κύριε, & τὴν λεγεῶνα τῶν δαιμόνων ἀπαδιώξας, ᾗ τῷ κρυφῇ ᾗ ἀλλαχῇ δράσαι, ᾗ ἀκαθάρτῳ πνεύματι τῷ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπ' αὐτὸ ἀνθρώπῳ ἐξελθεῖν, ἀνεπίσχετον ἐπιτρέψας, ὁ πᾶσαν τὴν φάλαγγα τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν ἐξολοθρεύσας, τοὺς δεήσεις ᾗ ἐπιγνωκότι σήμερον, ἐδὲ δίδωμι ἐμὲν τὴν ἐξουσίαν & πάντων ἐπάνω ὄφεων ᾗ σκορπίων ᾗ ἐπὶ πᾶσαν & δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, αὐτὸς διάσωσα πάσης βλάβης ᾗ ἐπηρείας ἀνωτέρω πάσης τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ διαφυλάξου, ῥυόμενος ἀπὸ φθορᾶς συκτερινῆς, ἀπὸ βέλους πετομένης ἡμέρας, ἀπὸ σμάγματος ἐν σκότει ἐμπορευομένης, ἀπὸ συμπτώματος ᾗ δαιμονίου μεσημβρινοῦ, ἵνα τῆς σῆς εἰ σοὶ δόλοι, ᾗ αἱ σαὶ δηλίδες, ᾗ τὰ νήπια, ἀπολαύοντες βοηθείας, & ἀγγελικῆς σκεπαστέρου φρουρήματος, ὡς εἷς ἅπαντες ἐν ὁμονοίᾳ πιστῶς ᾄδωσι. Κύριε, ἐμοὶ βοηθός, ᾗ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. ᾗ πάλιν, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός, κραταίωσόν με, ἐχυρός ἐξισχυσόν, ἄρχων εἰρήνης, Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ᾗ ἡ βασιλεία σου, βασιλεία αἰώνιος. ᾗ σὸν ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, ᾗ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, ᾗ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν ᾗ ἀεὶ, ᾗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN ORATIONEM SUPER DOMUM A MALIGNIS spiritibus infestatam, Notæ.

t Ἐπὶ ταῖς ἑπτὰ εἰκόσι) Antiquus est, & communis Ecclesiæ ubique usus, ut domus a spiritibus malignis infestatæ, sanctiori Oratione purgentur: illoque suis monitis & præceptis Concilium Mediolanense 4. sub S. Carolo anno 1573. habitum renovat, & commendat. *Antiquus ille Ecclesiæ ritus in hoc Officio explicatur.*

OFFICIUM IN FORNACEM.

Benedicit aquam Sacerdos: Ea vero sanctificata dicit Orationes.

Dominum precemur.

DEus æterne, qui septemplici fornace, & ignis Babylonici flamma in rorem commutasti, injectos in eam a Nabuchodonosor rege tres sanctos pueros Ananiam, Azariam, & Misaelem salvos eduxisti, ipse magna tua misericordia fornacem hanc, & opera manuum servorum tuorum benedic, ad optatum successum de hoc illa, & secundum multitudinem miserationum tuarum dirige. Intercessionibus super omnes sanctæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, virtute pretiosæ & vivificæ crucis, protectione magnorum cælestis aciei ducum Michaelis & Gabrielis, & omnium virtutum incorporearum, venerandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum, gloriosorum & percelebrium Apostolorum, sancti Martyris & Pontificis Cypriani, sancti patris nostri Nicolai Myrenſ in Lycia Archiepiscopi mirabilorum operatoris, & omnium sanctorum.

Quia tu benedicis & sanctificas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, cum Patre, & Spiritu sancto, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΚΑΜΙΝΟΝ.

Ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς ἁγιασμόν. Μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν, λέγει τὰς εὐχάς.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τοὺς ἑπταπλάσιον κάμινον & τοῦ φλέγματος τοῦ ἐν Βαβυλῶνι εἰς δρόσον μεταβαλὼν, ᾗ τοὺς ἐν αὐτῇ βληθέντας ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ναβυχοδονόσορ ἁγίους τρεῖς παῖδας Ἀνανίαν, Ἀζαρίαν, ᾗ Μισαὴλ σώσας ἀφυλάξας. αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τὸν κάμινον τοῦτον ἵνα τὸ μέγα σου ἔλεος, ᾗ εὐλόγησον τὰ ἔργα & χειρῶν & σῶσον σε, ᾗ δόξαν σοι ἀναπέμψῃ τῇ ἀγαθουργίᾳ σου, κατεύθυνον αὐτὰ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου· πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ᾗ ἀειπαρθένου Μαρίας, δυνάμει & τιμίου ᾗ ζωοποιοῦ σταυροῦ, προστασίαις τῶν παμμεγίστων ταξιαρχῶν Μιχαὴλ, ᾗ Γαβριὴλ, & πασῶν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων, τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου ᾗ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ἁγίων ἐνδόξων ᾗ παμφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων τεσσάρων ἱερομαρτύρων Κυπριανοῦ, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ, ᾗ πάντων τῶν ἁγίων.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν ᾗ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, σοὶ δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, ᾗ τῷ Υἱῷ, ᾗ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν ᾗ ἀεὶ, ᾗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα.

ΔΕσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ εὐλογήσας & οἶκον Ἀβραὰμ ἐπὶ τῆς εἰσόδου & Ἰακὼβ, καὶ & οἶκον Πετεφρὴ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ & Ἰωσὴφ, ὁ εὐλογήσας & οἶκον Ἀμιναδὰβ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῶν ἁρμάτων, ὁ ᾧδε τῆς ἐπισκηνώσεως & Χριστὸς σου σωτηρία γεγόνεως & οἴκῳ Ζακχαίου. αὐτὸς εὐλόγησον τὸν κάμινον τοῦτον, ᾗ τοὺς ἐνεργοῦντας αὐτὸν τῷ σῷ φόβῳ ᾧδε τηρήσον, ᾗ ἀβλαβεῖς αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς ἀντικειμένου ᾧδε φύλαξον, καὶ σὺν σοὶ εὐλογίαν ἐξέλθωσι κατοικήσεις σκηνώσεις ἐν αὐτοῖς, & εὐλόγησον ᾗ πλήθυνον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα πάντοτε ἐγκαίρως δοξάζωμέν σε παντὸς ὑμνεῖ σε τὸ Πατρὸς, ᾗ τοῦ Υἱοῦ, ᾗ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν ᾗ ἀεὶ, ᾗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

OFFICIUM IN FORNACEM. 571

Alia Oratio.

DOminator Domine Deus noster, qui in excelsis habitas & omnia respicis, qui domum Laban in ingressu Jacob, domum Putiphare in ingressu Joseph, domum Aminadab in arce pariter ingressus, benedixisti, & per Christi tui incarnationem Zacchæi domui salus facta es: ipse fornacem hanc benedic, & cunctos eam ingredientes sancto tuo timore ab adversariis illæsos custodi, & benedictionem de excelso habitaculo tuo ad illos mitte, opera manuum eorum benedic & multiplica: ut cum gratiarum actione sanctissimum nomen tuum celebremus: Patris, & Filii, & sancti Spiritus; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde rectas Postulationes. Miserere nostri Deus secundum magnam misericordiam tuam. Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute, protectione, venia peccatorum horum fervorum tuorum, & ut benedicantur & ut multiplicentur opera manuum, in fornace hac laborantium: Precamur te Domine exaudi & miserere. Exaudi nos Salvator noster, spes omnium finium terræ & in mari longe, & propitius esto peccatis nostris, & miserere nostri. Misericors enim & clemens Deus es tu: & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et aspergit fornacem aqua benedicta, & parietes asperit. Et facit divisionem.

IN ORATIONEM, IN CAMINUM. Notæ.

s Εἰς κάμινον.) Superstitionis quondam Græcos Paulus arguebat, nec injurie; metuculosi enim sunt plerumque, & a quocumque omine sinistro, vel fascinationis umbra, cum maxime vineam plantant, uvas calcant, focum accendunt, &c. sibi cavent. Boni tamen & æqui lege sibi consulere videntur, si felici successui in dubiis & parvis rebus impetrando, adversus pravorum timorem auspiciorum Ecclesiæ Orationes obtendant; hacque de causa Angelorum opem hic implorant studiosius, & filius Cypriani, qui prius magicis artibus deditus, memorándum deinde pro Christo martyrium perpessus est.

2 Ἱερομάρτυρα Κυπριανὸν.) Confessores, Nonnisi Monachos sanctos, ὁσίους: Monachos simul & Martyres, ὁσιομάρτυρας, Pontifices ἱεράρχας: Pontifices qui Martyres fuere, ἱερομάρτυρας; Græci vocant. Eorum porro error est in historia (cui fidem astruit Gregorii Theologi oratio, 18. in Cyprianum Martyrem,) ut Nicomediensem cum Carthaginensi confunderent, quique moribus & studiis fuere diversi, unum & eumdem fuisse, hucusque credant.

ORATIO CUM PROFICISCITUR PUER sacras litteras primo edocendus.

DEus Deus noster, qui tua nos homines imagine decoratos etiam libero dotasti arbitrio, qui medio festivitatis die in templum rotantibus turbis ingressus & docens; unde hic, dixerunt, literas scit, cum non didicerit? Davidi zelum: Venite, inquit, filii audite me, timorem. Domini docebo vos. Et qui Salomonem etiam pariter studiosi, Deus omnium, Verbum, supreme rex, anima, cor, os, & mentem servi tui N. aperi, ut intelligat, suscipiat, & exequatur voluntatem tuam, & cum omnibus diebus vitæ suæ a te custoditum, & in mandatis tuis proficientem, ab omni diaboli infestatione libera. Intercessionibus illibatæ tuæ matris, & omnium sanctorum tuorum. Quia tu es sanctorum corporumque nostrorum Episcopus, Christe Deus, & tibi gloriam referimus: cum Patre, & Spiritu sancto, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

a ΕΤΧΗ ΟΤΑΝ ΑΠΕΡΧΕΤΑΙ ΠΑΙΔΙΟΝ

μανθάνειν τὰ ἱερὰ γράμματα.

Τῶ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῇ σῇ ἐπιστημονικῇ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἐκ τῆς ἐξωτέρω πλεβαλὼν διδάγματι, ὁδὸν πνευματικὴν εἰσελθεῖν μυσταγωγὸν τοῦ ἱεροῦ σοῦ λαοῦ, θαυμαζόντων τῶν λαῶν καὶ λεγόντων, πόθεν οὗτος οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς; Δαβὶδ δέ, δέσποτα φιλανθρωπότατε, λέγει, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. ὁ δὲ Σολομὼν σοφίαν διδάξας, Θεὸς τῶν ὅλων, δόξη παντοκράτ, ἄνοιξον τὸν ψυχικὸν ἡμῶν καρδίαν τὸ σόφισον καὶ τὸν διάνοιαν τοῦ δούλου σου, δέ, εἰς τὸ συνιέναι καὶ δέχεσθαι καὶ ποιεῖν τὰ θελήματά σου· καὶ ἄνοιξον αὐτὸν ἀκοὴν πίστεως ἐν ἀκροάσει νοητῶν αὐτοπτούσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ ἀφορμὴν πάσης πράξεως τοῦ ἐντολάς σου ἐξηγεῖσθαι· ἀφθόνως καὶ πανευφρόνως μετὰ τῶν ἁγίων. ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς ψυχῶν καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν Χριστὲ ὁ Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

1 Ἐτχὴ ὅταν ἀνάγηται παιδίον. Cryptoferratensis Basilii Faldæ codex, aliam hic habet Orationem.

Oratio ad faciat quæsiti litteras addiscendas.

DOmine Jesu Christe Deus noster, qui xigitei quarum cordia inhabitatri & illuminatti, & aperi aures, & animam illumina servi tui N. qui Enoch & Eliæ & Job corda inhabitatti & illuminatti: ipse nunc Domine servi tui N. cor illumina. Domine Jesu Christe Deus noster, qui docuisti & illuminasti protomartyrem Stephanum: ipse nunc Domine illumina animam servi tui N. Domine Jesu Christe, qui Evangelistarum Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis corda replesti: ipse Domine animam servi tui N. illumina. Domine Jesu Christe, qui corda Apostolorum inhabitasti, ipse quoque nunc mentem & cor servi tui N. illumina. Sancte Matthia, sancte Agapete, sancte Philete, succurrite servo Dei N. nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Εὐχὴ εἰς τὸ μαθεῖν παντὸς ἱερὰ γράμματα.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐπισκέπασας καὶ φωτίσας τὰς καρδίας τῶν ἁγίων σου παίδων ἀγγέλων· ἄνοιξον τὸ ὦτα, καὶ φώτισον τὸν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὁ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ ἐπισκέπασας καὶ φωτίσας τὰς καρδίας Ἐνὼχ Ἠλίᾳ Ἰὼβ, αὐτὸς ἐπὶ Κύριε φώτισον τὸν καρδίαν τὸ δούλου σου, ὁ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐπιμήσας καὶ φωτίσας τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, αὐτὸς καὶ νῦν Κύριε φώτισον τὸν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὁ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ ἐπισκέπασας τὰς καρδίας τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου, αὐτὸς Κύριε φώτισον τὸν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὁ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ ἐπισκέπασας τὰς καρδίας τῶν Ἀποστόλων, αὐτὸς καὶ νῦν Κύριε φώτισον τὸν νοῦν καὶ τὸν καρδίαν τοῦ δούλου σου, ὁ. Ἅγιε Μανθία, Ἅγιε Ἀγαπητὲ, Ἅγιε Φίλητε, βοηθήσατε τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, ὁ. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN ORATIONEM, CUM PUER SACRAS LITTERAS edocendus proficiscitur. Notæ.

1 ΤΑ ἱερὰ γράμματα.] Quænam sint τὰ ἱερὰ γράμματα, sacræ illæ litteræ, ad quas ecclesiæ & pericliris addiscendas pueri mittebantur, ab Ecclesiæ benedictione, hinc fusius explicatur. Primum esse principia legendique initia, ex libris sacris, ἀναγνώσεις καὶ ψαλτικὰ facta verba continentibus percipienda: ab his etenim libris ordine percurrendis, legendi facultatem. Græcorum pueri murmurantes, ἠδέσμενοι sunt qui si ad Lectoratus gradum promoveantur, ut ab eis lectio pro munere suo tractando, facilius oculis dignoscuntur. ἱερὰ γράμματα secundo sunt fidei doctrinæque Christianæ fundamenta, & prima rudimenta, quæ de sequens Officium loquitur, ἀγαγὼν δ' αὐτὸ ἐν τοῖς διδασκάλοις τοῦ Νόμου, & quæ quondam Episcopi Ipsi charitatis amplitudine suscipiebant edocenda, vel Diaconis explicanda committebant: *Diaconi enim*, ait S. Clemens epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini, *cum catechizant, id est cum verbo fidelium incipientes, prius operiri ne ab ipsi instituti sint*: nonnumquam etiam Lectoribus officium illud imponebatur; unde & Optatum e Lectoribus unum, doctorem Audientium se constituisse refert Cyprianus epist. 24. ad Clerum quemquam differri non oportuit Catechistas aliosve esse, vel charitate ductos, vel mercede conductos, qui scholas Christianæ Institutionis exercerent. In eorum numero recensetur Pantænum Eusebius lib. 5. hist. Eccl. cap. 10. ἦν γὰρ τότε παιδεία ἔντιμος παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡ κατ' ἐκείνην ἐπιστήμη ἄκμη ἀνθοῦσα· ἔσχεν αὐτὴν ἐπιστήμονας ἐξηκριβωκότας ὅτου, διδασκαλεῖον τῶν ἱερῶν λογίων παρὰ ἀνωτάτω συστήσασθαι. *Eodem tempore*, (sub Antonini Imperatoris) *Pantænus vir omni humaniore literatura præstantissimus, institutioni Christianorum, illic*, (Alexandriæ) *præfuisse: quæ quidem in loco consuetudine ab antiquis temporibus ducta, sacrarum literarum schola habebatur*. Rufi. Pantænum Clementem enumerat lib. 6. cap. 6. Πάνταινος δὲ ἐκλαμπρότατος ἐφιλοσόφησεν· ἐπὶ τοῦτον ἀπὸ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας ἐπὶ τὸν κατὰ τοῦτον καιρὸν ἐκδοθείσης, ἀνεμίχθη Θεμιστοκλῆς φαντὸν γνῶσιν. Rufi. *Pantænum Clemens scholæ Alexandrinæ ad fidei principia docendæ institutæ, ab illius ipsum tempore præfuit: sic ut Origenes adhuc puer esset, auditor ejus ad discipulus exstiterit*. De Origene verba facit eadem lib. cap. 9. ἐπεὶ δ' ἀφικόμενος καὶ ὁ Ὠριγένης ἐφοίτα διδασκαλείου, καὶ ὑπὸ τῶν κατηχούντων ἐφέλκεται σπουδὴν. *Origenes decimum octavum ætatis suæ annum jam agebat, cum scholæ institutionis Christianæ præficiebatur*. De Heraclæ Origenis successore mentionem habet cap. 20. Ἡρακλᾶς τὰ τῆς κατηχήσεως τῶν αὐτοῦ διδασκαλείων κατεστήσατο διατριβῆς. *Scholastica Institutionis Christianæ Heraclæ reliquit Origenes*. Hic condiscipulo suo Dionysio, ex eisdem lib. cap. 29. Ἡρακλᾶς τῆς κατηχήσεως παραλαβὼν τὸν τῆς ἀκροάσεως τῶν βαθυτέρων διδάγματα. *Heraclæ Episcopatus munere fungenti, Dionysius alter item ex Origenis discipulus scholam Institutionis Christianæ ibi capessit*. Tertio, ἱερὰ γράμματα, sunt sublimioris & profundioris Theologiæ studia, quæ a Catechistis jam jam relicta, pro capta auditorum nonnumquam tractabantur, & Christiana religione libertatem adepta publice interpretabantur, præsertim professores cum a docendis arcuisset impius Julianus, scholas eorum anno 352. ut referente Cæcilio in vita Liberii Pontificis, revocavit Valentinianus princeps, & nova auditoria inciperet, & intermissa reponere suo restituto jussit. Quam reponere autem etiam crudelissimi Leonis Isaurici tempore, ex iis quæ scribit Cedrenus, conjicere facile est: πάλαι μὲν ἤκμαζε παρ' Ἕλλησι καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἰδιωτικὰ καὶ ἐξωτερικὰ σπουδάσματα, ἐξ ὧν καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν θεολογικῶν δόγματος διδασκαλεῖα ἐσχηκότα· ἐφ' ὧν τὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ διδάγματα ἐσχηκότα διδασκόμενα· ἐφ' ὧν τὰ μὲν ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἰδιωτικὰ καὶ ἐξωτερικὰ σπουδάσ

veritatis, ubique præsens & omnia replens, bonorum thesaure, vitæ administrator, adsis, & habita in nobis, ab omni macula nos expurga, & animas nostras salva.

Et nunc. *Deiparæ.*

Miseticordiæ portam aperi nobis benedicta Deipara, ne in te sperantes aberremus, per te a circumstantibus angustiis liberemur: tu enim generis Christianorum es salus.

Hæc deinde modo Sacerdos dicit Orationes super caput pueri.

Dominum precemur.

DOmine Jesu Christe Deus noster, qui per gratiam sancti Spiritus in igneis linguis descendentis, sine fictione in duodecim Apostolorum cordibus inhabitasti, & refecto eorum ore, aliis linguis loqui cœperunt: ipse Domine Jesu Christe Deus noster, eumdem sanctum tuum Spiritum super præsentem puerum N. mitte, & in cordis ejus auribus sacras literas ab illibata manu tua Moysi legislatori in tabulis insculptas infere: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

DOmine Jesu Christe Deus noster, qui inhabitasti & illuminasti corda viginti quatuor seniorum & sanctorum Discipulorum tuorum & Apostolorum, & sanctorum Apostolorum & Evangelistarum Joannis, Matthæi, Marci, & Lucæ: Tu qui excitasti, & illuminasti sanctum Protomartyrem Stephanum: ipse nunc cor servi tui N. illustra. Precibus super omnes benedictæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ: virtute pretiosæ & vivificæ crucis, venerandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis, sanctorum gloriosorum & toto orbe celebrium Apostolorum, sancti Apostoli Matthiæ, sanctorum Martyrum Agapeti, Procopii, Philetæ, & omnium sanctorum. Quia tu es lumen animarum & corporum nostrorum, & tibi gloriam referimus cum principii experte Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Stemus recte: stemus cum timore Dei. Amen.

Deinde dicitur Collecta: & fit dimissio.

justa gesta pervideant, & corrigant, deridemus. Hinc puer vitia, petulantiam, & pravos aliorum mores observans & imitatus, nec in bonis literis ex ingenii pervicacitate vel hebetudine proficiens, *castigatus* a parentibus objurgatus, hac Oratione emendandus & ad bonam frugem revocandus, in Ecclesiam addicitur.

Οἰκτίρμον καὶ σωτὲρ.) Eadem est fere verbis hæc Oratio cum recensita inter varias lectiones superioris tituli. In ea vero docilitatem & mentis acumen puero *ἀκαταλήκτως* precamur, protomartyris intercessione, cujus sapientiæ, & spiritui, doctrinæ Mosaicæ peritiores nequaquam poterant resistere: vel nomine Matthiæ, (*ἀπὸ τοῦ μανθάνω*, improprie tamen, deducto) qui inter toties orbis doctores docendi laurea & privilegio, ab ipso Deo donatus est: vel denique Agapeti, Procopii, & Philetæ sanctorum juvenum, literis sacris apprime imbutorum suffragiis, qui solis nominibus suis morum suavitatem, profectum, & dilectionem invocantibus bene ominantur, & ut *ἀγάπης, προκοπῆς, καὶ φιλίας* auctores, aliis pueris futuri sunt propitii.

IN OFFICIUM, IN PUEROS PRAVOS MORES & hebes ingenium sortitos. Notæ.

1 *Εἰς κατανύξιν.*) Recentioris est compositionis hoc Officium, nec in antiquioribus MS. reperitur: sicut nec vox *κατάνυξις*, apud primævos Græcæ linguæ auctores: licet sic nomen officii in Ecclesia Græca non ita moderni, ejusque est *κατανυκτικὴ παννυχὶς*, totum templi ambitum pedibus & actis lustrare, & mala quæ in eo agnatur vocis & motus censura corrigere, petulantiores reprimere, atque eos etiam si emendari nolint, ex aliorum cœtu segregare. Is idem est qui suaviori vocabulo *εὐνουχίαν* dicitur, cujus est in ordinem cunctos continere, & cærimoniarum ordinate observandarum curam suscipere. Hos petulantiæ correctores minus in pretio habitos suo tempore, & aliquando etiam subfamurationibus exceptos dum munus suum exercerent, conqueritur Palamas, oratione de Ecclesiastica devotione: *τὰ βασιλέων τῶν βασιλέων Θεὸς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπερῶρα, καὶ αὐτὸν ἐν τῷ Καινῷ εἰκὼν κατεγλάμβανε· οἱ τιμὴν ἐν τούτοις ἔσπευδον, ὅπως τὰ ἀκρεῖα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γένηται οἰκονόμοι. Regem regum Deum in Ecclesiis despicimus, & ipsos etiam malorum Censores, ad hoc in Ecclesia præfectos ut*

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΧΕΙΜΑΖΟΜΕΝΩΝ ὑπὸ Πνευμάτων ἀκαθάρτων.

Σαρῶν ὁ ἱερεὺς, *Εὐλογητὸς* μετὰ τὸ τρισάγιον, τὸ, Κύριε ἐλέησον ἑξακις· ἡ προσευχὴ μου, τὸ, Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑστερήσει. Κύριε φωτισμός μου, καὶ ὑπερασπιστής μου, καὶ ζωῆς μου τὸ, Ἀνασήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. Μὴ καταισχύνῃς με. Δεῦρό μου τὸν ἀδελφὸν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἱερεύς. Ἐλέησόν με ὁ ἰατρὸς καὶ φιλανθρωπότατε, καὶ τὰ παρόντα κατευοδώσας.

Κατευθυνθήτω παράκλησις, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰς τὸν ὑπεραγαθὸν Θεοτόκον, εἰς τὰς ἀσωμάτους, εἰς Ἀποστόλους, καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἁγίους.

Ὠδὴ α'. Ἦχος β'.

Δεῦτε λαοὶ, ἀσωμεν.

Ὁ ποιητὴς καὶ δημιουργὸς μου καὶ Κύριος, ἐν τῶν πιστῶν βοηθείαν, τάχυνον ῥῦσαί με τοῦ παρόντος κινδύνου· ὁ δεδιὼς σε βοᾷ σοι, μόνε φιλάνθρωπε.

Ὁ τῶν ἡμῶν μόνος γινώσκων ἀβίαστον, ἐν τῇ παρούσῃ θλίψει, καὶ τῷ σοὶ χαίρειν ἀλυθρίᾳ προσβάσας ἐξάρπασον, καὶ σῶσον, σῶτερ, τὸν δοῦλόν σου.

Δόξα.

Ἀγγελικαὶ, τάξεις ἀΰλων δυνάμεων, σοὶ Ἀποστόλοις, Μάρτυσι, καθικετεύσατε τὸν ὑπὲρ ὅλων δεσπότην κινδύνου βαρυτάτου ῥῦσαι τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἡ τῶν πιστῶν καταφυγὴ, ἀσυστάτησον, καὶ κραταιὰ βοήθεια ἡμῶν τὸν δοῦλόν σου, τὸν παρούσης ἀνάγκης τοῦ δεινοῦ σε ἀφορβίους λύτρωσαι, Δέσποινα.

Ὠδὴ γ'. Στερέωσον κράς.

Ὡς πάλαι Ἰακὼβ τὸν σὸν Θεράποντα ἐρρύσω τῆς τοῦ Ἡσαῦ βασκανείας· οὕτω ῥῦσαι τὸν σὸν πιστὸν σε, τῆς παρούσης ἀνάγκης, ὡς φιλάνθρωπος.

Φιλάνθρωπε σωτὴρ ἐπικαλοῦμαί σε ἐν θλίψει ὑπάρχων καὶ ἀθυμίᾳ· μὴ παρίδῃς με τὸν δοῦλόν σου, ἀλλὰ σπεῦσον, καὶ ῥῦσαί με, ὡς εὔσπλαγχνος.

Δόξα.

Ὁ μόνος ἀγαθὸς, ὁ μόνος εὔσπλαγχνος, ὁ μόνος οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων, τὴν πρεσβείᾳ τῶν ἁγίων σου, τὸν σὸν δοῦλον οἰκτίρας ἐλεύθερωσον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Οὐ ἔστιν ἄγνη, Θεὸν τεκοῦσα, σωὸν πῶσιν ἀγγέλοις καὶ Ἀποστόλοις, σωὸν Προφήταις τε, καὶ Μάρτυσιν, τὸν κινδύνων τὸν δοῦλόν σου λυτρώσασθαι.

Εἶθ' ὅπως μνημονεύσει τῶν ἑξῆς.

Στερέωσον ἡμᾶς ἐν σοὶ Κύριε.

Εἶθ' ὅπως μνημονεύσει τῶν αἰτουμένων. Εἶπε.

Πρεσβείαις Θεομῆτορ, καὶ τοῖς ἀσωμάτοις,

OFFICIUM SUPPLICATIONIS PRO infirmis a spiritibus immundis & obsidentibus, jactatis.

B*Enedicit Sacerdos, & post ter sanctum dicit.* Domine exaudi orationem meam. Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Dominus illuminatio mea & salus mea. Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus. *Psalmum etiam quinquagesimum.* Ne tradas me. Suscipe orationem meam. *His dictis Sacerdos subdit.* Misericordia & miserationibus & humanitate, &c.

Deinde præsentem Canonem.

Canon supplex ad Dominum nostrum Jesum Christum, ad sanctissimam Deiparam, ad Incorporeos, id est Angelos, ad Apostolos, & ad omnes sanctos.

Cantionum primum. Tonus secundus.

Venite populi, canentes.

Conditor, liberator, & Domine, fidelium subsidium, ad liberandum me præsenti periculo festina: clamat ad te servus tuus, qui solus es humanus.

Qui solus infirmitatem nostram habes notam, præsenti miseria, & ab hoste pernicioso inferente, accelera Salvator, servum tuum eripere, & salvum facere.

Gloria.

Angelici ordines virtutum a materia secretarum, cum Apostolis & Martyribus, omnium Dominum deprecemini, ut periculo gravissimo servum suum liberet.

Et nunc. *In Deiparam.*

Fidelium refugium, Deipara, robustum subsidium, nostris qui servi tui sumus precibus, præsenti calamitate servum tuum exime, o domina.

Canticum tertium. Confirma nos.

Ut quondam Jacob famulum tuum Esau invidia liberasti, ita servum tuum præsenti calamitate, ut benignus, erue.

Benigne Salvator invoco te, afflictione & animi abjectione pressus: ne me servum tuum despicias: verum accelera, & ut misericors libera me.

Gloria.

Qui solus bonus, solus clemens, solus misericors es, intercessione sanctorum tuorum, servum tuum misericordia motus, libertati restitue.

Et nunc. *In Deiparam.*

Cum Angelis omnibus & Apostolis, cum Prophetis & Martyribus, quem peperisti Deum, o pura, deprecare, ut a periculis servum tuum liberet.

Deinde dicitur hoc psalmi Tractus.

Confirma nos in te Domine.

Tunc vero infirmi memoriam agit. Et deinceps dicatur.

Sollicita, tutaque intercessio, mu-

tus inexpugnabilis, misericordiæ fons, mundi refugium, intense tibi clamamus: Deipara domina, accelera, & a periculis nos exime: quæ sola celeriter protegere nosti.

Canticum quartum. Advenisti.

Periculorum procella graviter jactatum, & jam jam malorum profundo immergendum, dedue ad tranquillum portum, Domine.

Multiplicati sunt qui servum tuum persequentur Domine, & velut gladium accipitem, linguam acuerunt: respice itaque benigne, & ex iniqua morte servum tuum eripe.

Gloria.

Archangeli, Potestates, Virtutes, & Angeli, Apostoli, Martyres, Beati, Prophetæ & Justi, concti nunc interpellate pro eo qui misere afflictatur.

Et nunc. *In Deiparam.*

Paratum hominibus refugium, tumentes tentationum fluctus seda, & ad tuam protectionem servum tuum confugientem cura, celebranda domina.

Cant. quintum. Luminis administer.

Qui Ezechiæ quondam vota adimplesti Domine, meam quoque orationem adimple, & ut solus bonus, servum tuum ab omni infirmitate libera.

Angeli manu, & divina virtute, qui quondam e carcere coryphæum discipulum eruisti: graviter etiam periclitantem tuum servum libera.

Gloria.

Angelicæ acies, Apostolorum, Prophetarum, Martyrumque, & Monachorum cœtus, pro graviter laborante simul legatione iungamini.

Et nunc. *In Deiparam.*

Christi Dei mater, difficili gravique periculo imminente, servum tuum eripere festina: ut corde & ore te celebret.

Cant. sextum. In delictorum abysso.

Qui ventre ceti quondam Prophetam tuum liberasti, Domine famulum quoque tuum, ut te fide & affectu laudet, libera.

Ut Danielem leonibus eripuisti Christe, ab hominibus malignis me pariter famulum tuum eripe, Domine, & a labe lectoque serva.

Gloria.

Sanctorum Angelorum, Prophetarum, & Martyrum, sapientumque Discipulorum tuorum precibus, Salvator, in periculis positum servum tuum salva.

Et nunc. *In Deiparam.*

Ne graviter jactatum, & anxium servum tuum despicias, Virgo, verum prout soles ad protectionem tuam confugientem libera, o pura. *Subjicit etiam Tractum Sacerdos: Et memoriam infirmi agit. Deinde Deiparæ Modulum recitat.*

Intento ad Deiparam confugiamus animo, peccatores & abjecti, & in pœnitentia procidamus illi ex corde clamantes. Succurre, Domina, nostri miserata: accelera, a peccatorum enim multitudine perimus: ne avertas servos tuos vacuos, te namque solam spem residuam habemus.

Canticum septimum. Imaginis aureæ.

Ut quondam tres pueros ex ignis fornace eripuisti: e calamitate & rebellium tentatorum instante periculo li-

ἐλέους πηγή, τοῦ κόσμου καταφύγιον, ἐκτενῶς βοῶμέν σοι, Θεοτόκε δέσποινα, πρόφθασον καὶ ἐκ κινδύνων λύτρωσαι ἡμᾶς, ἡ μόνη ταχέως προστατεύουσα.

Ὠδὴ, δ'. Ἐλήλυθας.

Τῷ λαίλαπι τῶν κινδύνων δεινῶς ῥιπιζόμενον τὸν σὸν δοῦλον, δέσποτα, καὶ τῷ πελάγει τῶν θλίψεων νυνὶ κλυδωνιζόμενον, πρὸς γαλυνότατον ὅρμον κατεθοδήγησον.

Οἱ θλίβοντες, τὸν σὸν δοῦλον Χριστὲ ἐπληθυνθήσαν, καὶ γλῶσσαν ἠκόνησαν καθάπερ δίστομον μάχαιραν. ἴδε οὖν φιλάνθρωπε, καὶ ἐξ ἀδίκου θανάτου τὸν σὸν δοῦλον λύτρωσαι.

Δόξα.

Ἀρχάγγελοι, ἐξουσίαι, δυνάμεις, καὶ ἄγγελοι, Ἀποστόλοι, Μάρτυρες, Ὅσιοι, Προφῆται, καὶ δίκαιοι πάντες δυσωπήσατε ὑπὲρ τοῦ νυνὶ παναθλίως κινδυνεύοντος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Πανύμνητε τῶν ἀνθρώπων ἐτοίμη βοήθεια, τὰ ἄγρια κύματα τῶν πειρασμῶν καταπράυνον, καὶ τὸν ἐν τῇ σκέπῃ σου καταφεύγοντα ἴασαι δοῦλόν σου, Δέσποινα.

Ὠδὴ, ε'. Ὁ τοῦ φωτὸς χορηγός.

Ὁ Ἐζεκίου ποτὲ ἀποπληρώσας τὰς εὐχὰς Κύριε, καὶ τὴν ἐμὴν πλήρωσον ἐν τάχει, ὁ μόνος ἀγαθὸς, καὶ σῶσον τὸν δοῦλόν σου ἐκ πάσης κακώσεως.

Ὁ δι' ἀγγέλου χειρὸς τὸν κορυφαῖον μαθητὴν Κύριε, ἐκ φυλακῆς θείᾳ δυναστείᾳ ποτὲ ἐξαγαγὼν, ῥῦσαι τὸν σὸν δοῦλον δεινῶς κινδυνεύοντα.

Δόξα.

Ἀγγελικαὶ στρατιαί, τῶν Ἀποστόλων, Προφητῶν, δῆμός τε πανευκλεῶν Μαρτύρων, Ὁσίων, ὑπὲρ τοῦ ἐν δεινοῖς ὑπάρχοντος ἅμα πρεσβείαν ποιήσατε.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τάχυνον ῥῦσαι τὸν πιστὸν δοῦλόν σου τοῦ χαλεποῦ καὶ δεινοῦ κινδύνου τοῦ νυνὶ ἐπελθόντος. ἵνα σε δοξάζῃ καρδίᾳ καὶ στόματι.

Ὠδὴ, ϛ'. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων.

Ὁ κητώαις γαστρὸς λυτρωσάμενος πάλαι τὸν προφήτην σου δέσποτα Κύριε, τὸν σὸν οἰκέτην λύτρωσαι· ἵνα πίστει καὶ πόθῳ δοξάζῃ σε.

Δανιὴλ ὡς ἐρρύσω λεόντων Χριστέ, ῥῦσαι πονηρῶν ἐξ ἀνθρώπων νυνὶ κἀμὲ τὸν σὸν οἰκέτην Δέσποτα, καὶ φθορᾶς καὶ θανάτου ἀνάγαγε.

Δόξα.

Κινδυνεύοντα σῶσον τὸν δοῦλόν σου, Σῶτερ, τῶν ἁγίων ἀγγέλων δεήσεσι, τῶν προφητῶν, μαρτύρων τε, καὶ σοφῶν μαθητῶν σου δεήσεσι.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Μὴ παρίδῃς δεινῶς χειμαζόμενον καὶ ἐξαπορούμενον, κόρη, τὸν δοῦλόν σου, ἀλλὰ συνήθως λύτρωσαι προσφυγόντα τῇ σκέπῃ σου ἄγραντε. Καὶ τὸν εἱρμόν. Εἶθ' οὕτω μνημονεύει τὸν ἀσθενῆ. Εἶτα λέγει τὸ, Θεοτοκίον.

Τῇ Θεοτόκῳ ἐκτενῶς νυνὶ προσδράμωμεν ἁμαρτωλοὶ καὶ ταπεινοὶ, καὶ προσπέσωμεν ἐν μετανοίᾳ κράζοντες ἐκ βάθους ψυχῆς. Δέσποινα βοήθητον ἐφ' ἡμᾶς πολλαγχνισθεῖσα· σπεῦσον, ἀπολλύμεθα ὑπὸ πλήθους πταισμάτων· μὴ ἀποστρέψῃς σοὺς δούλους κενούς· σὲ γὰρ καὶ μόνην ἐλπίδα κεκτήμεθα.

Ὠδὴ, ζ'. Εἰκόνος χρυσῆς.

Ὡς πάλαι τοὺς τρεῖς ἐκ καμίνου τοῦ πυρὸς παῖδας ἐρρύσω. ῥῦσαι οἰκτίρμων, τὸν οἰκέτην σου, ὡς ἀγαθὸς δυσωπούμέν σε τῆς ἐπερχομένης ἀναγκης,

κης, καὶ τῆς φλογώσεως, Δέσποτα, τῶν ἀνυποίστων πειρασμῶν, ὅπως δοξάζῃ σε.

Ὁ μόνος εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν Χριστὲ τὴν ἀνθρωπίνην, ὁ ὑποδείξας ἐν ταῖς θλίψεσι τὰς παρακλήσεις φιλάνθρωπε, ῥῦσαι τοῦ παρόντος κινδύνου καὶ τὸν οἰκέτην σου ψάλλοντα, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Δόξα.

Ἀγγέλων πληθὺς, Ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων θείων, καὶ προπατέρων θεῖος σύλλογος, τὸν ἀγαθὸν δυσωπήσατε, νυνὶ τὸν κοπετὸν μεταστρέψαι εἰς χαρὰν τοῦ κραυγάζοντος· εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἡ μόνη ἐλπὶς, καὶ βοήθεια πιστῶν θεογεννῆτορ, σπεῦσον, βοήθει τῷ ἱκέτῃ σου χειμαζομένῳ ταῖς θλίψεσι πανταχόθεν, καὶ ἠπορημένῳ, καὶ ἐν ὀδύνῃ ὑπάρχοντι, καὶ καταφεύγοντι εἰς σὲ ἐν πεποιθήσει ψυχῆς.

Ὠδὴ, ζ'. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Παύλου καὶ Σύλα τὰς εὐχὰς ὡς ἐδέξω, καὶ δεσμῶν τούτους ἐρρύσω· καὶ ἡμῶν ἐλείημον, τῶν ἀναξίων νυνὶ βοώντων τὰς φωνὰς ἐπάκουσον. ῥῦσαι τὸν σὸν δοῦλον φθορᾶς τε καὶ θανάτου.

Μὴ ἀποστρέψῃς ἀπ' ἐμοῦ τοῦ οἰκέτου σου Χριστὲ τὸ πρόσωπόν σου, ὅτι θλίβομαι ταχὺ ἐπάκουσόν μου Σωτὴρ, καὶ ῥῦσαι τοῦ παρόντος κλύδοντος· δι' ἡμῶν βοᾷ σοι ὁ δοῦλός σου, οἰκτίρμον.

Δόξα.

Ταῖς ἱκεσίαις ὁ Θεὸς, τῶν ἀύλων λειτουργῶν, καὶ Ἀποστόλων, καὶ Μαρτύρων χορείας, καὶ ἱερῶν Προφητῶν, Ὁσίων, δικαίων ἁπάντων τε, ῥῦσαι τὸν σὸν δοῦλον τοῦ χαλεποῦ κινδύνου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Καταφυγὴ χριστιανῶν, βοηθὲ τῶν ἐν δεινοῖς χειμαζομένων, παναγία Παρθένε, μὴ ὑπερίδῃς τὸν σὸν οἰκέτην κινδύνοις ποντούμενον, καὶ τῇ κραταιᾷ σου προσφυγόντα νυνὶ σκέπῃ.

Ὠδὴ θ'. Τὸν ἐκ Θεοῦ, Θεὸν λόγον.

Τὰ λυπηρὰ τοῦ σοῦ δούλου, τῶν παρόντος κινδύνου τὴν ζάλην τὴν πολλὴν καὶ χαλεπὴν μεταποίησον δέσποτα, καὶ μετάτρεψον τούτου τὸ πένθος εἰς χαρὰν διηνεκῆ, ἵνα πίστει καὶ πόθῳ ἀπαύστως μεγαλύνῃ σε.

Σοῦ τὴν πολλὴν εὐσπλαγχνίαν μὴ νικήσῃ οἰκτίρμον, τὸ πλῆθος τῶν ἀμέτρων μου κακῶν. ἀλλὰ συνήθει ἐλέοις σου δι' ἡμῶν σοι κραυγάζει ὁ δοῦλός σου. σῶσον καὶ ῥῦσαί με Χριστὲ ἀπὸ βλάβης παντοίας ὁ μόνος πολυέλεος.

Δόξα.

Φεῖσαί μου Κύριε, φεῖσαι ὅταν μέλλῃς με κρίναι, καὶ μὴ καταδικάσῃς με εἰς πῦρ· μὴ καὶ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, δυσωπεῖ σε παρθένος ἡ σὲ κυοφορήσασα Χριστὲ, τῶν Ἀγγέλων τὰ πλήθη, καὶ τῶν Μαρτύρων σύλλογος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ὑπεραγία Παρθένε, μετὰ τῶν ἀσωμάτων λειτουργῶν, καὶ ἁγίων ἀγγέλων, Ἀποστόλων, Προφητῶν, μαρτύρων, καὶ ὁσίων ἁπάντων, τὸν μόνον ὑπεράγαθον Θεὸν ἐκδυσωπήσατε ῥυθῆναι κακώσεως τὸν δοῦλόν σου. Εἶθ' οὕτως.

2 3 Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς. 3 Πᾶσαι τῶν ἀγγέλων αἱ στρατιαί. 4 Δέσποινα καὶ μήτηρ τοῦ λυτρωτοῦ. Εἶτα μνημονεύει-
4 5 τον ἀσθενῆ. Εἶθ' οὕτω 5 λαμβάνει θρυαλλίδα. Καὶ συναλείφει τὸν ἀσθενῆ καὶ λέγει τὸν Εὐχήν.

Euchel.

bera precamur servum tuum, o bone Domine.

Christe, qui solus infirmitatem nosti, o clemens, qui consolationes tuas in afflictione referas: periculo jam imminente servum tuum eripe canentem. Benedictus es Deus Patrum nostrorum.

Gloria.

Angelorum cœtus, Prophetarum, divinorum Martyrum, & Patriarcharum sacri conventus; clementem Deum exorate, ut planctum commutet in gaudium, clamantis. Benedictus es Deus Patrum nostrorum.

Et nunc. *In Deiparam.*

Sola spes, & fidelium auxilium, Dei genitrix; festina, supplici tuo calamitatibus undique jactato & anxio, doloribus detento, & fidenti animo ad te confugienti succurre.

Canticum septimum. In ignis fornace.

Ut Pauli & Sylæ preces excepisti, & eos vinculis liberos eduxisti: nostri quoque indignorum ad te clamantium voces exaudi: a labe & interitu servum tuum eripe.

Ne avertas faciem tuam a me famulo tuo Christe, quoniam tribulor, velociter exaudi me, Salvator, & ab ingruente procella exime: per nos ad te servus tuus clamat, o misericors.

Gloria.

Ministrorum tuorum materiæ exortium, Apostolorum, & Martyrum Chori, Prophetarum sacrorum, Monachorum & justorum omnium precibus, o Deus, gravi periculo servum tuum libera.

Et nunc. *In Deiparam.*

Refugium Christianorum, graviter jactatorum auxiliatrix, sanctissima Virgo, ne servum tuum periculis immersum, & ad tuam potentem protectionem recurrentem despicias.

Cant. nonum. Verbum de Deo Deum.

Deplorandum servi tui in tanto periculo positi statum, procellam hanc gravem & multam, ejusque luctum in perpetuam lætitiam transmuta, Domine, ut fide & affectu te jugiter laudet.

Immensus malorum meorum numerus, ne multam clementiam tuam superet, o misericors: sed propter solitam tibi humanitatem per nos clamat servus tuus, salva & eripe me, Christe, ab omni damno, ut solus valde misericors.

Gloria.

Parce mihi Domine, parce, cum me judicaveris: & ne me igne damnes, ne in furore tuo arguas me, Virgo quæ te peperit, Christe, Angelorum cœtus, & Martyrum conventus, te deprecatur.

Et nunc. *In Deiparam.*

Sanctissima Virgo, cum ministris incorporeis sanctis Angelis, Apostolis, Prophetis, Martyribus, & Monachis omnibus solum optimum Deum exora, ut hac infirmitate servus tuus liberetur.

Deinde sic dicit. Universæ Angelorum acies, Domina & redemptoris mater. *Tum vero infirmi memoriam agit. Et ellychnio accepto, perungit infirmum. Et dicit Orationem.*

Pater sancte, animarum corporumque medice, qui unigenitum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, omnem infirmitatem curaturum, & e morte nos erepturum, misisti: Servum tuum N. a detinente illum animæ corporisque morbo, per Christi tui gratiam sana, vitæ salutem juxta beneplacitum tuum illi restitue, ut debitas tibi grates in bonorum operum exercitio tibi rependat. Intercessionibus super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, & omnium sanctorum tuorum. Quia tu medelæ omnis fons es & origo, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Πάτερ ἅγιε ἰατρὲ τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, πᾶσαν νόσον ἰώμενον καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου, τὸν δεῖνα, ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν ψυχικῆς τε καὶ σωματικῆς ἀσθενείας, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ ζωοποίησον αὐτὸν κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον, ὅπως τὴν ὀφειλομένην σοι εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἐν ἀγαθοεργίαις ἀποπληροῖ, πρεσβείαις τῆς πανυπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. ὅτι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῶν ἰαμάτων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN OFFICIUM SUPPLICATIONIS FACIENDÆ PRO INFIRMIS a spiritibus immundis & infestantibus jactatis. Notæ.

1 A [illegible].) Oppressos arte magica ægrotos, & obstinata dæmonis malitia, langore continuo tabescentes, hoc officium spectat. Pro hujusmodi quoque liberandis, Ecclesia Latina prolixioribus indulget precibus, easque libri, Mallei maleficarum, & Flagelli dæmonum titulum praeferentes continent. De hoc autem ægritudinum genere tabefactis, plurima Martinus del Rio in disquisitionibus magicis.

2 Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς.) Modulum hunc integrum habes fol. 61.

3 [illegible].) Reperitur, in [illegible].

4 [illegible].) Ibidem.

5 [illegible].) Non unam esse olei unctionem infirmis adhibitam, fidei doctrina sacris verbis consignata, ab antiquis traditiones acceptæ, & quotidianus usus Ecclesiæ manifestant. Prima earum notissima & celeberrima est, & ad vitæ metam delatis, oleo sit ab Episcopo consecrato, & ut Sacramentum ex virtute operis effectum omnem consequuturum, confertur: & Unctio extrema dicitur. Aliam eodem oleo factam legimus, sed non ut Sacramenti rationem obtineret, ministri, verborum, atque intentionis defectu: & hoc pacto solitam fuisse Virginem Genovefam variis mederi languoribus, enarrat Surius in ejus vita. Tertia est, quæ oleo crucis tantum signo sanctificato perficitur, cujus sicut & præcedentis institutio, ad Christum referenda, qui dum ut Discipulis cunctos languores curarent, virtutem contulit, hanc etiam unctionem, ut pie credendum, consuluit: *ungebant enim*, (utique Christi magisterio edocti) *oleo infirmos, & sanabant omnes*: hujusmodi tamen unctionis effectus non est ipsi indivisim conjunctus, sed vel ab eam conferentis merito, vel a suscipientis fide pendet ut plurimum; & hac de causa Sacramenti nomen nusquam meretur. Quamvis enim Sacerdos etiam apud Græcos eam perficiat, commune tamen est oleum quo utitur, nec propria sibi Oratione sanctificatum: & licet rursus eamdem formam, ac in Sacramento proferre videatur, Orationem nimirum mox sequuturam, Πάτερ ἅγιε ἰατρὲ &c. quam veram Unctionis extremæ formam alibi admisimus, variat tamen hæc si attente legatur, & proferentis mentem ad solam corporis sanitatem recuperandam restringit, his verbis: *καὶ ζωοποίησον αὐτὸν κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον* &c. & eaque infidelibus ac fidelibus præstari potest, ut videre est apud Tertullianum, qui de illa scribit ad Scapulam cap. 4. *Ipse etiam Severus Pater Antonini Christianorum memor fuit: nam & Proculum Christianum, Evodiæ procuratorem, qui eum per oleum aliquando curaverat, requisivit; & in palatio suo habuit usque ad mortem ejus*: & præterea a non sacris viris fuit olim frequentata, ab Anachoretis Amun, Symeone Stylita, Aphraate, Beniamin, Hilarione, & aliis in vitis Patrum relatis: quamvis pia humilitate Nilus Junior eam semper a Sacerdote fieri voluisse, ejus vitæ auctor memoret [illegible] & inferius [illegible]. *Nilus votatum Sacerdotis ordine insignitum quempiam jubet Oratorium adire, & ægrotum bene precari, eumque lampadis oleo perungere. Neque pacto plurimos a dæmone turbatos mirandus ille vir, Monachos & Laicos oleo ipsis inuncto curavit.* Quarta tandem fit oleo miraculose e corpore vel tumulo alicujus sancti [illegible] unguento scaturientis, exsudante, & variis infirmitatibus ad vim miraculi experiendam applicato: de quo alibi fusius: videnda etiam quæ infra in Officio [illegible] occurrent observanda.

ORATIONES SIVE EXORCISMI MAGNI Basilii in obsessos dæmonibus, & quamlibet infirmitatem.

a

DEus deorum, & Dominator dominantium, igneorum exercituum conditor, & virtutum immaterialium opifex, cælestium & terrestrium artifex, quem nullus hominum vidit, sed neque videre potest, quem timet & tremit universa creatura, qui superbientem quondam ducem perduellemque ejus exercitum in terram dejecisti, & omnes angelos ejusdem defectionis reos dæmones factos in abyssi tenebras detrusisti: exorcismum hunc tremendo tuo nomine absolvendum nequitiæ præfecto & omnibus cohortibus ejus superno lumine lapsis terrori fieri concede, in fugam illum verte, ipsique & dæmonibus ejus omnino discedere præcipe; ne quid noxium signatæ a te imagini moliatur: sed animum fortem hi virtute consignati, calcandi serpentes, scorpiones, & omnem inimici potestatem assumant: Laudatur enim & magnificatur, & ab omni Spiritu in timore celebratur, sanctissimum nomen tuum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΑΙ Η ΤΟΙ ΕΞΟΡΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Βασιλείου πρὸς τοὺς πάσχοντας ὑπὸ δαιμόνων, καὶ ἑκάστην ἀσθένειαν.

a

ΘΕὸς τῶν Θεῶν, καὶ Κύριος τῶν κυρίων, ὁ τῶν πυρίνων ταγμάτων δημιουργὸς καὶ τῶν ἀΰλων δυνάμεων τεχνουργὸς, ὁ τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων τεχνίτης, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ὃν φοβεῖται καὶ τρέμει πᾶσα ἡ κτίσις, ὁ τὸν ἐπαρθέντα ποτὲ ἀρχιστράτηγον καὶ τὴν τούτου λειτουργίαν παρακοῇ ἀθετήσαντα ῥίξας ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τοὺς συναποστάντας αὐτῷ ἀγγέλους δαίμονας γενομένους εἰς σκότος βυθοῦ παραπέμψας, δὸς τὸν ἀφορκισμὸν τοῦτον ἐπὶ τῷ φρικτῷ ὀνόματί σου τελούμενον φόβον γενέσθαι αὐτῷ ἀρχηγέτῃ τῆς πονηρίας, καὶ πάσαις ταῖς φάλαγξιν αὐτοῦ ταῖς συνεκπεσούσαις αὐτῷ ἐκ τῆς ἄνω φωτοφορίας, καὶ τρέψον αὐτὸν εἰς φυγὴν καὶ ἐπίταξον, αὐτῷ καὶ τοῖς δαίμοσιν αὐτοῦ ἀναχωρῆσαι παντελῶς, ἵνα μήτι βλαβερὸν κατὰ τὴν ἐσφραγισμένην εἰκόνα ἐργάσωνται· ἀλλὰ λαβέτωσαν ἰσχὺν ἄνω οἱ ἐσφραγισμένοι κρατεῖν τὸν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Σοῦ γὰρ ὑμνεῖται, καὶ μεγαλύνεται, καὶ παρὰ πάσης πνοῆς ἐν φόβῳ δοξάζεται τὸ πανάγιον ὄνομα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἑτέρα εὐχὴ τοῦ αὐτοῦ. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Alia ejusdem Oratio.

Dominum precemur.

b

ΕΞορκίζω σε τὸν ἀρχέκακον τῆς βλασφημίας, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀνταρσίας, καὶ αὐτουργὸν τῆς πονηρίας. ἐξορκίζω σε τὸν ἐκριφθέντα ἐκ τῆς ἄνω φωτοφορίας, καὶ σκότει βυθοῦ κατενεχθέντα διὰ τὴν ἔπαρσιν. ἐξορκίζω σε καὶ πᾶσαν τὴν ἐκπεσοῦσαν δύναμιν τῆς σῆς ἀκόλουθον προαιρέσεως. Ὁρκίζω σε πνεῦμα ἀκάθαρτον, κατὰ τοῦ Θεοῦ σαβαὼθ, καὶ πάσης στρατιᾶς ἀγγέλων Θεοῦ, Ἀδωναῒ, Ἐλωῒ, Θεοῦ παντοκράτορος, ἔξελθε καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦδε. ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντα λόγῳ κτίσαντος, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ πρὸ τῶν αἰώνων ἀῤῥήτως καὶ ἀπαθῶς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντος, τοῦ τὴν ἀόρατον καὶ ὁρατὴν κτίσιν δημιουργήσαντος, τοῦ κατ' εἰκόνα ἰδίαν τὸν ἄνθρωπον πλαστουργήσαντος, τοῦ νόμῳ πρότερον φυσικῷ τοῦτον παιδαγωγήσαντος, καὶ ἀγγέλων ἐπιστασίᾳ φυλάξαντος, τοῦ ὕδατι τὴν ἁμαρτίαν κατακλύσαντος ἄνωθεν, καὶ τοὺς ὑπ' οὐρανὸν ἀβύσσους ἀναστομώσαντος, καὶ γίγαντας ἀσεβήσαντας καταφθείραντος, καὶ πύργον τῶν Βαβυλῶν καταστρέψαντος, καὶ τὴν Σόδομαν, καὶ Γομόῤῥαν πυρὶ θείῳ τεφρώσαντος, οὗ μάρτυς καπνὸς ἀνήμερος ἐξατμίζεται, τοῦ ῥάβδῳ πέλαγος ῥήξαντος, καὶ λαὸν ἀβρόχοις ποσὶ περάσαντος, καὶ τύραννον Φαραὼ καὶ στρατὸν θεομάχον εἰς αἰῶνα τοῖς κύμασι κατακλύσαντος τῆς ἀσεβείας πόλεμον, τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρθένου ἁγνῆς σαρκωθέντος ἀνεκλαλήτως καὶ τὰς τῆς σφραγῖδας τῆς ἁγνείας φυλάξαντος, τοῦ πλύνειν βαπτίσματι τὸν παλαιὸν ἡμῶν ῥύπον δοκιμάσαντος, ὃν ἡμεῖς διὰ τῆς παραβάσεως ἐπισπασάμεθα. Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ βαπτισθέντος ἐν Ἰορδάνῃ, καὶ τύπον ἡμῖν ἀφθαρσίας ἐν ὕδατι κατὰ χάριν παρεσχημένου, ὃν ἄγγελοι, καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν κατεπλάγησαν τὸν σαρκωθέντα Θεὸν βλέποντες μετελθόντα, ὅτε ὁ ἄναρχος πατὴρ τὴν ἄναρχον γέννησιν τοῦ Υἱοῦ ἀπεκάλυψε, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ κατάβασις τῆς Τριάδος τὴν ἑνότητα ἐμαρτύρησεν. Ὁρκίζω σε κατ' ἐκείνου τοῦ ἀνέμοις ἐπιτιμήσαντος, καὶ κλύδωνα θαλάσσης πραΰναντος, τοῦ στίφος δαιμόνων ἐκδιώξαντος, καὶ κόρας ὀμμάτων ἀπὸ μήτρας λειπούσας πηλῷ τυφλοῖς ἀναβλέψαι ἐναρμόσαντος, καὶ τὴν ἀρχαίαν τοῦ γένους ἡμῶν διάπλασιν ἀνακαινίσαντος, καὶ ἀλάλοις

EXorcizo te blasphemiæ auctorem, rebellionis antesignanum, nequitiæ vexilliferum. Exorcizo te, qui e superno lucis consortio ejectus es, & in abyssi tenebras propter elationem detrusus. Exorcizo pariter & omnem virtutem tecum lapsam tui propositi sequacem. Exorcizo te, Spiritus immunde, per Deum Sabaoth, & omnium Angelorum, Dei, Adonai, Eloi, Dei omnipotentis exercituum: exi, & a servo Dei hoc discede. Exorcizo te per Deum cuncta verbo creantem, & per Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum ejus Filium ante sæcula ab eo ineffabiliter & absque mutatione genitum, visibilis & invisibilis creaturæ conditorem, qui hominem ad imaginem suam formavit, qui naturæ lege primum eum instruens, & angelorum tutela custodiens, cæli reseratis cataractis, ejus demum peccata diluvio disperdidit: & impiis deinde gigantibus profligatis, prophanorumque turre concussa, Sodomorum & Gomorrhæorum terram igne, sulphure, & cinere, (cujus testis est evaporans perennis fumus) consepelivit: Qui virga mari percusso, & siccis pedibus transfretato populo, tyrannum Pharaonem, & adversum Deo exercitum impietatis arma moventem, in æternum fluctibus obruit. Qui posteris temporibus e Virgine pura, illæso pudoris ejus sigillo ineffabiliter incarnatus, veteres sordes nostras transgressionis delicto contractas in se se abluere sustinuit. Exorcizo te per eum qui in Jordane baptizatus est, & per gratiam incorruptionis exemplar in aquis nobis exhibuit. Cujus ratione Angeli & omnes cælorum virtutes viso Deo incarnato obstupuerunt, cum principii exors Pater, generationem Filii causæ expertem revelavit & Spiritus sancti descensus Trinitatis unioni testimonium perhibuit. Exorcizo te per eum qui venti procellam increpavit, qui maris tempestatem sedavit, dæmonum catervas fugavit, pupillas oculorum a nativitate lucis expertes luto cæcis ut respicerent coaptavit, & veterem generis nostri massam reformavit, mutis loquelam restituit, le-

prae plagas abstersit, mortuos a monumentis excitavit, & ad sepulturam usque cum hominibus est conversatus, & resurrectione depraedatus est infernum, & omnem hominem morti insuperabilem reddidit. Exorciso te per Deum omnipotentem homines caelitus inspirata voce afflantem, Apostolis opitulantem, & orbem universum pietate replentem. Extimesce, fuge, evola, discede, daemon impure, scelerate, terrene abysso recluse, seductor, informis, propter impudentiam visibilis, propter simulationem invisibilis, ubicumque reperiaris, aut lateas: sive ipse sis Beelzebub, aut commovens, aut draconiformis, aut ferina facie, vel ut vapor, vel ut avis, vel noctiloquus, vel surdus, vel privatus loquela, vel de repente terrens, vel discerpens, vel ponens insidias, vel somnum gravem inducens, vel morbum, vel debilitatem, vel risu agitatus, vel dulces lachrymas excitans, vel lascivus, vel foetidus, vel libidinosus, vel voluptuosus, vel gaudens venenis, vel amore insaniens, vel astrorum inspector, vel reclusus, vel impudens, vel contentiosus, vel inconstans, vel cum luna mutabilis, vel omni tempestate circumactus, vel matutinus, vel meridianus, vel nocturnus, aut intempestivus, aut antelucanus, si sponte occurreris, aut ab aliquo missus fueris, si de repente ingressus, in mari, in flumine, sub terra, in puteo, in loco praecipiti, in fovea, in lacu, in loco calamis consito, in sylva, in loco e terra remoto, vel immundo, in saltu, in quercetis, in arbore, in ave, in fulgure, e balnei tecto, e piscina, ex idolorum fano, aut unde novimus vel ignoramus: sive sis notus aut ignotus, aut e quocumque incircumspecto loco: dividere, & elongare, imaginem Dei manu efformatam erubesce: similitudinem incarnati Dei extimesce, ne in servo Dei hoc abscondaris, ne virga ferrea, ignis fornax, tartarus, & dentium stridor, inobedientiae tuae poena te maneat. Time, obmutesce, fuge, ne subterfugias, ne abscondaris alia immundorum spirituum versutia; sed abi in terram inaquosam desertam & incultam, quam homo non habitat, Deus autem solus circumspicit, qui omnes invidentes & insidiantes suae imagini, tenebrarum vinculis alligatos, & te in malis omnibus expertum malorumque inventorem diabolum in longam diem & noctem perpetuam constrictum tenebit. Quia Dei timor magnus, & magna est gloria Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Alia ejusdem Oratio.

DEus caelorum, Deus luminum, Deus Angelorum tuae potestati subditorum, Deus Archangelorum tuae fortitudini subjacentium, Deus gloriosarum dominationum, Deus sanctorum, Pater, Domini nostri Jesu Christi, qui animas morte captivas vinculis solvisti, qui per unigenitum Filium tuum primum hominem tenebris confusum illuminasti, qui doloribus nostris solutis onus omne dissipasti, qui omnem inimici insultum a nobis elongasti: Fili & Verbum Dei, qui morte tua, nos immortales; & gloria quoque tua effecisti beatos, & ex hominibus Deos evadere concessisti, qui soluto omni peccatorum nostrorum per crucem tuam vinculo, &

τὸ λαλεῖν ἀνορθώσαντος, τὰ στίγματα λέπρας ἀποσμήξαντος, καὶ νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων ἀναστήσαντος, τὸ μέχρι ταφῆς τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλήσαντος, καὶ τὸν ᾅδην ἐγέρσει σκυλεύσαντος, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀνάλωτον τῷ θανάτῳ κατασκευάσαντος. Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, τοῦ τῇ θεοπνεύστῳ φωνῇ τοὺς ἀνθρώπους ἐμπνεύσαντος, καὶ τοῖς Ἀποστόλοις συμπράξαντος, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην εὐσεβείας πληρώσαντος. Φοβήθητι, φύγε, δραπέτευσον, ἀναχώρησον, δαιμόνιον ἀκάθαρτον, καὶ ἐναγές, καταχθόνιον, βύθιον, ἀπατηλόν, ἄμορφον, θεατὸν δι' ἀναίδειαν, ἀθέατον διὰ τὴν ὑπόκρισιν, ὅπου ἂν τυγχάνῃς, ἢ ἀπέρχῃ, ἢ αὐτὸς εἶ ὁ Βεελζεβούλ, ἢ κατασείων, ἢ δρακοντοειδής, ἢ θηριοπρόσωπος, ἢ ὡς ἀτμίς, ἢ ὡς πετεινόν, ἢ νυκτόλαλον, ἢ κωφόν, ἢ ἄλαλον, ἢ ἐξαίφνης ἐξ ἐπιδρομῆς, ἢ σπαράσσον, ἢ ἐπιβουλεῦον, ἢ ἐν ὕπνῳ βαρεῖ, ἢ ἐν νόσῳ, ἢ ἐν μαλακίᾳ, ἢ ἐν γέλωτι ῥέμβον, ἢ δάκρυα φιλήδονα ἐμποιοῦν, ἢ λάγνον, ἢ δυσῶδες, ἢ ἐπιθυμητικόν, ἢ ἡδονικόν, ἢ φαρμακόφιλον, ἢ ἐρωτομανές, ἢ ἀστρομαντικόν, ἢ οἰκηματικόν, ἢ ἀναιδές, ἢ φιλόνεικον, ἢ ἀκατάστατον, ἢ τῇ σελήνῃ συναλλοιούμενον, ἢ χρόνῳ τινὶ συντρεπόμενον, ἢ ὀρθρινόν, ἢ μεσημβρινόν, ἢ μεσονυκτικόν, ἢ ἀωρίας τινός, ἢ αὐγῆς, ἢ αὐτομάτως συναντήσας, ἢ πεμφθεὶς ὑπό τινος, ἢ προσπελάσας ἄφνω, ἢ ἐν θαλάσσῃ, ἢ ἐν ποταμῷ, ἢ ὑπὸ γῆς, ἢ φρέατος, ἢ κρημνοῦ, ἢ ἐκ λάκκου, ἢ λίμνης, ἢ καλαμῶνος, ἢ ὕλης, ἢ ἀκαθάρτου, ἢ ἄλσους, ἢ δρυμῶνος, ἢ δένδρου, ἢ ὀρνέου, ἢ βροντῆς, ἢ ἐκ στέγης λουτροῦ, ἢ ἐν κολυμβήθρᾳ ὑδάτων, ἢ ἐκ μνήματος εἰδωλικοῦ, ἢ ὅθεν ἴσμεν, καὶ οὐκ ἴσμεν, γνωστόν, ἢ ἄγνωστον, καὶ ἐξ ἀπεριστέπτου τόπου, μερίσθητι καὶ ἀπαλλάγηθι, αἰσχύνθητι τὴν εἰκόνα τῇ χειρὶ Θεοῦ πλασθεῖσαν καὶ μορφωθεῖσαν. Φοβήθητι τὸ σαρκωθέντος Θεοῦ ὁμοίωμα, καὶ μηκέτι κρυβῇς εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, τόνδε, ἀλλὰ ῥάβδος σιδηρᾶ καὶ κάμινος πυρός, καὶ τάρταρος, καὶ ὀδόντων βρυγμός, ἄμυνα τῆς παρακοῆς σε περιμένει. Φοβήθητι, φιμώθητι, φύγε, μὴ ὑποστρέψῃς, μὴ ἀποκρυβῇς μεθ' ἑτέρας πονηρίας πνευμάτων ἀκαθάρτων. ἀλλὰ ἄπελθε εἰς γῆν ἄνυδρον, ἔρημον, ἀγεώργητον, ἣν ἄνθρωπος οὐκ οἰκεῖ, Θεὸς μόνος ἐπισκοπεῖ ὁ δεσμεύων πάντας τοὺς βασκαίνοντας καὶ ἐπιβουλεύοντας τῇ αὐτοῦ εἰκόνι, καὶ σὲ πρὸς ζόφον ταρταρώσας εἰς μακρὰν νύκτα καὶ ἡμέραν σὲ πάντων τῶν κακῶν πεπειραμένον, καὶ εὑρετὴν διαβόλου. ὅτι μέγας ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ μεγάλη ἡ δόξα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς τῶν οὐρανῶν, ὁ Θεὸς τῶν φώτων, ὁ Θεὸς τῶν ἀγγέλων τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἰσχύν, ὁ Θεὸς τῶν Ἀρχαγγέλων τῶν ὑπὸ τὸ σὸν κράτος, ὁ Θεὸς τῶν ἐνδόξων κυριοτήτων, ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ τὰς δεσμευθείσας τῷ θανάτῳ ψυχὰς λύσας, ὁ τὸν προπηλωθέντα ἄνθρωπον τῷ σκότει διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ φωτίσας, ὁ λύσας τὰς ὀδύνας ἡμῶν, καὶ πᾶν βάρος ἀποσκεδάσας, ὁ πᾶσαν τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀφ' ἡμῶν χωρίσας, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀπαθανατίσας ἡμᾶς τῷ θανάτῳ σου, καὶ δοξάσας ἡμᾶς τῇ δόξῃ σου, ὁ ἐξ ἀνθρώπων χωρεῖν εἰς Θεὸν γίγνεσθαι χαρισάμενος, ὁ πάντα δεσ-

μὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διὰ τοῦ σταυροῦ σου βαστάσας, ὁ τὸ σύντριμμα ἡμῶν ἀναλαβών, καὶ ἰασάμενος Κύριε, ὁ ἐμποιήσας ἡμῖν ὁδὸν εἰς οὐρανούς, καὶ φθαρτοὺς εἰς ἀφθαρσίαν μετασκευάσας· εἰσάκουσόν μου πόθῳ καὶ φόβῳ κεκραγότος πρὸς σέ, οὗ τὰ ὄρη τῷ φόβῳ τήκονται σὺν τῷ στερεώματι τῷ ὑπ' οὐρανόν, οὗ τῇ δυνάμει, ἄλαλοι στοιχείων φύσεις φρίττουσι τηροῦσαι τοὺς ἑαυτῶν ὅρους, δι' αὐτὸ πῦρ τὸ τῆς ἐκδικήσεως οὐχ ὑπερβήσεται ὅρους τοὺς ταχθέντας αὐτῷ, ἀλλ' ἀναμένει στένον τὴν σὴν βουλήν. δι' ὃν πᾶσα ἡ κτίσις ὠδίνει στενάζουσα στεναγμοῖς ἀλαλήτοις εἰς καιροὺς μένειν ἐπιταχθεῖσα, δι' ὃν πᾶσα φύσις ἐναντία πέφευγε, καὶ τὸ ἐχθρῶν στρατιὰ δεδάμασται, καὶ διάβολος πέπτωκε, καὶ ὄφις πεπάτηται, καὶ δράκων ἀνῄρηται· δι' ὃν τὰ ἔθνη ὁμολογήσαντα πεφωτίσθησαν, καὶ ἐκραταιώθησαν ἐν σοὶ Κύριε. δι' ὃν ζωὴ πεφανέρωται, ἐλπὶς ἵδρυται, ἡ πίστις κεκράτηται, τὸ Εὐαγγέλιον κεκήρυκται· δι' ὃν ἄνθρωπος ἐκ γῆς ἀνεπίπλασται πιστεύσας ἐν σοί· τίς γάρ ἐστιν ὡς σὺ Θεὸς παντοκράτωρ; διὸ δεόμεθά σου Θεὲ πατέρων, καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, προαιώνιε, καὶ ὑπερούσιε, τὸν πρὸς σὲ ἐληλυθότα ἐπὶ τῷ ἁγίῳ ὀνόματί σου, καὶ τοῦ ἠγαπημένου σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνάμου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος πρόσδεξαι· ἀποσόβησον ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πᾶσαν μαλακίαν, πᾶσαν ἀπιστίαν, πᾶν πνεῦμα ἀκάθαρτον, σπαρακτικόν, καταχθόνιον, πύρινον, δυσωδιακόν, ἐπιθυμητικόν, φιλόχρυσον, φιλάργυρον, τυφωνικόν, πορνικόν, πᾶν δαιμόνιον ἀκάθαρτον, σκοτεινόν, ἄμορφον, ἀναιδές. Ναὶ ὁ Θεός, ἀπέλασον ἀπὸ τοῦ δούλου σου, τοῦ δεῖνος, πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου, πᾶσαν μαγείαν, πᾶσαν φαρμακείαν, εἰδωλολατρείαν, ἀστρομαντείαν, ἀστρολογίαν, νεκρομαντείαν, ὀρνεοσκοπίαν, ἡδυπάθειαν, ἔρωτα, φιλαργυρίαν, μέθην, πορνείαν, μοιχείαν, ἀσέλγειαν, ἀναίδειαν, ὀργήν, φιλονεικίαν, ἀκαταστασίαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν πονηράν. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐμφύσησον ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμά σου τὸ εἰρηνικόν, ὅπως φρουρούμενος ὑπ' αὐτοῦ ποιήσῃ καρπὸν πίστεως, ἀρετῆς, σοφίας, ἁγνείας, ἐγκρατείας, ἀγάπης, χρηστότητος, ἐλπίδος, πραότητος, μακροθυμίας, ὑπομονῆς, σωφροσύνης, συνέσεως. ὅτι σὸς ἐπικέκληται δοῦλος ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πιστεύων εἰς τὴν ὁμοούσιον Τριάδα συμμαρτυρούντων Ἀγγέλων, Ἀρχαγγέλων, ἐνδόξων Κυριοτήτων, καὶ πάσης οὐρανίου στρατιᾶς. σὺν τούτοις φύλαξον τὰς καρδίας ἡμῶν, ὅτι δυνατὸς εἶ Κύριε, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ αὐτό.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

d Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ λυτρωσάμενος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, ῥῦσαι τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ἀπὸ πάσης ἐνεργείας πνευμάτων ἀκαθάρτων, ἐπίταξον τοῖς πονηροῖς καὶ ἀκαθάρτοις πνεύμασί τε, καὶ δαίμοσιν, ἀποστῆναι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τοῦ δούλου σου τοῦδε, καὶ μὴ ἐμμένειν μηδὲ ἐγκρύπτεσθαι ἐν αὐτῷ. Φυγαδευθήτωσαν ἐν τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, ἀπὸ τοῦ πλάσματος τῶν χειρῶν σου. ἵνα καθαρισθεὶς ἀπὸ πάσης ἐπηρείας διαβολικῆς, ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσῃ ἀξιούμενος τῶν ἀχράντων

contritione nostra assumpta & curata, viaque nobis in caelum strata, corruptionem in immortalitatem convertisti: exaudi me affectu & timore clamantem ad te, cujus timore montes cum eo quod sub caelo est firmamento, tabescunt, cujus virtute mutae elementorum formae terminis suis silentes tremunt, per quem vindictae ignis limites sibi praestitutos non excedit, sed stat voluntatis tuae nutum praestolatus, per quem creatura omnis parturit suspiriis inauditis emissis ad tempus usque praefinitum jussa consistere, quem contraria omnis natura fugit, quo inimici acies domatur, daemon excidit, serpens conculcatur, draco de medio tollitur: per quem gentes nomen tuum profitentes illustratae sunt, & in te Domine, devictae sunt: per quem vita apparuit, spes firmata est, roborata est fides, praedicatum est Evangelium: per quem homo in te credens reformatus est. Quis enim sicut tu Deus omnipotens? Propterea rogamus te Deus Patrum, aeterne, Deus misericordiarum aeterne, & super omnem substantiam, accedentem ad te in sancto tuo nomine & dilecti Filii tui Jesu Christi, & sancti, & omnipotentis, & vivifici tui Spiritus suscipe: ab anima ejus infirmitatem omnem, infidelitatem omnem, omnem spiritum immundum, discerpentem, subterraneum, igneum, foetentem, libidinosum, auri vel argenti cupidum, superbum, fornicarium, omnem daemonem immundum, tenebrosum, informem, impudentem expelle. Ita Deus noster, amove a servo N. omnem diaboli operationem, omnem magiam, & veneni effectum, idololatriam, divinationem, astrologiam judiciariam, necromantiam, auspicium & ariolandi artem, voluptuosam passionem, libidinem, avaritiam, ebrietatem, fornicationem, adulterium, impudicitiam, inverecundiam, iram, contentionem, inconstantiam, & suspicionem omnem malignam. Ita Deus noster, Spiritum tuum pacificum inspira in illum, ut ab eo custoditus fructus producat fidei, virtutis, sapientiae, puritatis, continentiae, dilectionis, bonitatis, spei, mansuetudinis, longanimitatis, patientiae, modestiae, intellectus; quia servus tuus in nomine Jesu Christi vocatus est, & suffragantibus Angelis, Archangelis, gloriosis dominationibus, & omni caelesti exercitu fidem in te habet. Cum illis etiam corda nostra custodi. Quia potens es Domine, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Chrysostomi Oratio, in eundem finem.
Dominum precemur.

DEus aeterne, qui genus hominum e diaboli captivitate liberasti, ab omni spirituum immundorum operatione servum tuum eripe: malignis & immundis spiritibus & daemonibus, ut ab anima & corpore servi tui N. secedant, neque in eo abscondantur, impera. In nomine sancto tuo, & unigeniti Filii tui, & vivifici tui Spiritus, ab opere manuum tuarum effugentur: ut ab omni diabolica infestatione liber, sancte, & juste, & pie vivat, dignus habitus illibatis mysteriis unigeniti Filii

cui & Dei nostri. Cum quo benedictus es & laudatus cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia ejusdem Oratio.
Dominum precemur.

QUi omnes spiritus immundos increpas, & verbi virtute legionem expulisti, manifestare nunc per unigenitum Filium tuum super creaturam ad imaginem tuam effictam, illamque a dæmone oppressam libera: ut misericordia a te accepta sancto tuo ovili expurgata aggregetur, & sancti Spiritus, & divinorum illibatorumque sacramentorum templum vivum fiat. Grátia, & miserationibus, & humanitate unigeniti Filii tui: cum quo benedictus es, cum sanctissimo & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia ejusdem Oratio.
Dominum precemur.

INvocamus te Domine Deus omnipotens, excelse, mali cunctis expers, pacifice rex, invocamus te conditor cœli & terræ, ex te namque orsus α & ω, principium & finis, qui dedisti hominibus in ipsis quadripertita & ratione carentia animalia, quia sic justisti, Domine, obedirent: manum tuam fortem, & brachium tuum excelsum & sanctum extende, & hanc creaturam tuam visu tuo respice: Da illi Angelum pacificum, Angelum sortem, corporis & animæ custodem, qui increpet & abigat ab ea omne malignum & impurum dæmonium. Quia tu solus excelsus & omnipotens, es benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Alia ejusdem Oratio.
Dominum precemur.

DIvinam, sanctam, magnam, tremendam, & non tolerandam nominis Dei appellationem & invocationem aggrediuntur & perficimus, qui expellendi & increpandi gratia, apostata; qui dispergendi ergo diabole. Deus sanctus, principii expers, rimeadus, natura invisibilis, potestate inexcogitatus, Deitate incomprehensus, rex gloriæ, & omnipotens Dominus, ipse te increpet diabole; qui e nihilo ad esse cuncta verbo congrue composuit, qui super pennas ventorum ambulat. Increpat te diabole, qui maris aquam advocat & eam super universæ terræ faciem effundit, Dominus virtutum nomen illi. Increpat te Dominus diabole, is, cui innumeri cælestes ordines ignei in circuitu ministrant, qui ab Angelicarum turbarum copia, & ab Archangelis cum tremore celebratur, colitur, & adoratur. Increpat te Dominus, diabole, qui & a virtutibus circa se adstantibus honoratur, & a tremendis oculorum copia illustribus Cherubim, & sex alarum remigio donatis Seraphim, duabus quidem faciem suas propter incomprehensum & imperscrutatum Deitatis splendorem velantibus, & duabus aliis pedes suos ne ineffabili gloria & inexcogitata majestate consumantur operientibus, & duabus aliis volantibus, cælumque suis vocibus replentibus: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth: plenum est cœlum & terra gloria ejus. Increpat te Dominus, diabole, qui e sinu paterno, e cælo Deus Verbum descendens, & per venerandam, inexplicatam, & illibatam ex sancta Virgine incarnationem, ut naturam ineffabiliter salvaret, & te supremum sua virtute de cælo dejectum, perditumque omnibus demonstraret, apparuit. Increpat te Dominus diabole, qui mari dixit: tace, obmutesce: & ejus jussu, confestim quievit. Increpat te Dominus diabole, qui illibato lato e puro confecto, defectus a nativitate membrum ejus restituit, lumenque videre donavit. Increpat te Dominus diabole, qui verbo suo Archisynagogi filiam vivam fecit, & viduæ filium mortis faucibus ereptum, propriæ matri incolumem salvumque restituit. Increpat te Dominus diabole, qui quatriduanum e mortuis Lazarum incorruptum, velut non moreum, & intabidum ad omnium spectorem excitavit. Increpat te Dominus diabole, qui per oblectam a se aliapam, maledictionem nostram irritam fecit; & per illibati lateris sui vulnus flammeum gladium paradisi aditum obseratum extinxit. Increpat te Dominus diabole, qui per divinam vultus sui formam sputis fœdatam, lachrymam omnem ab omnium vultu abstersit. Increpat te Dominus diabole, qui crucem in eum munimen & mundi salutem, in tuinam vero tuam & omnium ubi febilitorum angelorum desixit. Increpat te Dominus diabole, quo in cruce voces efferente, velum templi scissum est, petræ confractæ, monumenta quoque aperta sunt, & mortui a sæculo exsurrexerunt. Increpat te Dominus diabole, qui morte mortem necavit, & resurrectione sua vitam hominibus largitus est. Increpet te Dominus diabole, qui concessis monumentis, in infernum defescendens, omnes in eo captivos ad se eractos revocavit, quo visu, janitores inferni turbati sunt, & in imas tenebras decrevi, præ trepidatione fixationem suam dereliquerunt. Increpet te diabole, a morte resurgens Christus cunctis resurrectionis privilegium largitus. Increpet te Dominus diabole, qui ad Patrem cum gloria in cælos ascendit, & in dextera majestatis, in throno gloriæ sedet. Increpet te Dominus diabole, rursus cum gloria in nubibus cœli, cum sanctis Angelis suis vivos & mortuos judicaturus. Increpet te Dominus diabole, qui inextinguibilem ignem, & insopitum vermem, & tenebras exteriores, in æternam damnationem tibi præparavit. Increpet te Dominus diabole, a cujus virtutis facie cuncta tremunt & expavescunt, quia irrolerandus est adversum te comminationum ejus tenor. Ipse Dominus te increpat diabole, per tremendum nomen suum. Freme, treme, expavesce, discede, dispergere, effugare, qui e cœlo decidisti, recumque maligni cuncti spiritus; spiritus imperitatis, spiritus nequitiæ, spiritus nocturnus, diurnus, meridianus, & vespertinus, spiritus mediæ noctis, spiritus. Specteri, spiritus occurrens quicumque sive terrenus, sive aquatilis, sive in salebis, sive in calamis, sive

in convallibus, sive in biviis & triviis, in lacubus, in stativis, in domibus, in balneis solitus discurrere, ut hominem lædat, & mentem ejus perturbet. Uno verbo ab opificio creatoris Christi Dei nostri discedite, a servo Dei nostri N. separamini, a mente, ab anima, a corde, a renibus, a sensibus, ab omnibus membris, ut salvus sit & incolumis, & liber; propriumque Dominum & conditorem omnium Deum, qui errantes ad se revocat & colligit, cujus salutis signum per regenerationem & renovationem sancti baptismatis impressum agnoscat: & illibatis, cælestibus, & tremendis ejus mysteriis dignus fiat, veroque ejus ovili in refrigerii loco, super aquas quietis enutritus, & crucis virga secure peculi more deductus uniatur, in remissionem peccatorum, & vitam æternam. Quia convenit ei omnis gloria, honor, & adoratio, & magnificentia, cum principii experte ejus Patre, & sanctissimo, & bono, & vivifico ejus Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

τῷ Πατρὶ, ἢ τῷ παναγίῳ ἢ ἀγαθῷ, ἢ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι· νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

μοῖς, ἐν οἴκοις, ἐν αὐλαῖς, ἢ ἐν βαλανείοις παρέρχου ἢ βλάπτε, ἢ ἀλλοιοῦ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. σωτήριος ἀναχωρήσατε ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ δημιουργοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἢ ἀπαλλάχθητε ἀπὸ τῆς δόλου τοῦ Θεοῦ, τάδε, ἀπὸ νοὸς, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τῆς καρδίας, ἀπὸ τῶν ἐντοσθίων, ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων, ἀπὸ πάντων τῶν μελῶν, πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸν ὑγιῆ ἢ ὁλόκληρον, ἢ ἐλεύθερον, ἐπιγνοίσκοντα τὸ ἴδιον Δεσπότην, ἢ δημιουργὸν τῶν ἁπάντων Θεὸν, τὸν ἐπισκεψάμενον τοὺς πεπλανημένους, ἢ δόντα αὐτοῖς σφραγῖδα σωτηρίας διὰ τῆς γυνήκειας ἢ ἀνακαινίσεως τοῦ θείου βαπτίσματος, εἰς τὸ καταξιωθῆναι αὐτὸν τῶν ἀχράντων, καὶ ἐπουρανίων, ἢ φρικτῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ἢ ἐναθῆναι τῇ ἄνωθεν ποίμνῃ τῶν ἀληθινῶν προβάτων χλοῆς καταγωγίου, ἢ ἵνα ὕδατος ἀναπαύσεως ἐκθρέψωμεν, ὑπὸ βακτηρίας τοῦ σταυροῦ ποιμαντικῶς ἢ ἀσφαλῶς ὁδηγούμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ὅτι σοῦ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, ἢ προσκύνησις, ἢ μεγαλοπρέπεια, σοὶ τῷ ἀνάρχῳ σὺν τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ ἀγαθῷ, ἢ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἔτι καὶ ἐξορκίζω σε.) Cunctos Exorcismos sequentes non exhibent ex æquo MSti cundi: sed varia, varios. Barberinum sub numero 88. post titulum hunc. Ἀσπασμὸς ἢ ὅσα παρὰ τοῦ Βασιλείου γεγράφασι ἢ ὁμολογοῦσι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, sequentem Orationem, & deinde exorcismum, ἐξορκίζω σε ἢ ἀρχέγονον, absque titulo subdit: & correcte; nam adjuratio est, ut conflat, & non Oratio.

b Ἐξορκίζω σε.) Exorcismus hic, quem edita & Barberinum unum tribuit Basilio ut auctori, in alio ejusdem Bibliothecæ Barberinæ MS. dicitur esse Gregorii Thaumaturgi: varietatemque cum hoc contextu habet, sed nullius momenti, non enim nisi in casibus aut numeris, vel dictionum positione inter exemplar utrumque varietas intercedit.

Oratio pro iis qui a dæmonibus obsidentur.

QUI diabolum tyrannidem usurpantem, dæmonumque cum eo exercitum Christi tui apparitione profligasti: adveni super creaturam tuam ad imaginem tuam formatam ab adversariis spiritibus oppressam: & quemadmodum legionem spirituum, forduinque & mutum alium spiritum increpuisti; ita creaturam tuam expurga, & animam tibi confitentem ne bestiis tradas: sed ejus nostrique miserere, ad laudem & gloriam sanctæ tuæ Ecclesiæ, per unigenitum Filium tuum, cum quo & per quem tibi est gloria Patri, & Filio, & sancto Spiritui, &c.

c Ὁ Θεὸς ἱκέτευσον.) Deest hæc in quinque M.SS. exemplaribus.

d Ὁ Θεὸς ὁ κύριος.) Reperitur in duobus Barberinis codicibus & Cryptoferratensi sub hoc titulo, Ἐκχέ σου χαμαζήλους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων.

e Ὁ κύριος ἐκκάθαρσαι.) Habet & hanc idem Cryptoferratense MS.

f Ἐκπαλάμησόν σε.) Deest in omnibus exemplaribus hæc Oratio.

g Τὸν δοὺς τὸ ἐξάγιον.) Legitur cum ea quæ incipit, ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, in uno e Barberinis codicibus: in quo licet & in editis Chrysostomo his verbis attribuitur. Ἀσπασμὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἢ προσευχὴ ἣν ἐποίησε ὑπὲρ πνευμάτων ἀκαθάρτων. Et tandem in Barberino S. Marci hæc alia legitur Oratio.

Εὐχὴ ὑπὲρ παρόντων ὑπὸ δαιμόνων.

Ὁ τὸν τυραννήσαντα διάβολον, ἢ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν τῶν δαιμόνων καταλύσας τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Χριστοῦ σου. ἐπιφανὸς ἐπὶ τὸ πλάσμα σου τοῦτο, ὃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου ἐπισκιασθὲν καταδυναστευόμενον ὑπὸ τῆς ἀντικειμένου πνεύματος, ὃν τρόπον ἐπετίμησας τῇ λεγεῶνι τῶν πνευμάτων, καὶ τῷ κωφῷ, ἢ ἀλάλῳ πνεύματι· ἢ καθάρισον τὸ πλάσμα σου, ἢ μὴ παραδῷς τοῖς ἰδίοις ψυχῇ ὁμολογούμενόν σοι· ἀλλ' ἐλέησον αὐτὸν ἢ ἡμᾶς, εἰς δόξαν ἢ ἔπαινον τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας· διὰ τῆς μονογενοῦς σου Υἱοῦ, δι' οὗ, ἢ μεθ' ἁγίου Πνεύματος ἡ δόξα τῷ Πατρὸς, ἢ τῷ Υἱῷ, ἢ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. ἢ τὰ ἑξῆς.

ΑΚΟ-

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΨΥΧΟΡΡΑΓΟΥΝΤΑ.

OFFICIUM AGENTIS ANIMAM.

Ποιεῖ Ἱερεὺς εὐλογητὸς. Τὸ Τρισάγιον, τὸ Πανάγια Τριὰς, Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σου. Τὸ Κύριε ἐλέησον, ρβ'. Δεῦτε προσκυνήσωμεν, γ'. Καὶ τοὺς παρόντας ψαλμοὺς, τὸ, Ὁ Θεὸς εἰς τὸ βοηθεῖσαί μοι, τὸ, Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου· τὸν ρ'. Καὶ ὁ κανὼν. Εἰς ἦχον πλ. β'.

Ὠδὴ α'. Ὡς ἐν ἠπείρῳ πιζύσας ὁ Ἰσραήλ.

Δεῦτε συναθροισθῆτε πάντες οἱ εὐσεβῶς ἐν τῇ βίῳ ζήσαντες, ἢ θρηνήσατε ψυχῇ ξενωθεῖσαν δόξης τοῦ Θεοῦ, ἢ δηλώσατε αἰσχρὸς δαίμοσι πάσῃ σπουδῇ.

Τὰ νῦν ὁ χρόνος μου ἅπας ὁ τῆς ζωῆς ὡς καπνὸς παρέδραμε, τῇ παρισταμένῃ λοιπὸν ἀγγέλοις πεμφθείσῃ ἐκ Θεοῦ, νῦν ἀθλίαν με ψυχὴν ζητοῦσιν ἀνυπαθῶς.

Δόξα.

Ἰδοὺ ἐφίστανται ὄχλοι τῶν πονηρῶν πολεμάρχων κατέχοντες τὰ ἐμὰ ἁμαρτιῶν ἐγγραφὰς, ἢ κράζουσι φοβερῶς, ἐκζητοῦντες ἀναδοῦναι τῷ παντοκράτορι μου ψυχήν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Λοιπὸν πρὸς τίνα βοήσω; τίς με ῥλαυθμὸν ἐξ ἀδύτου δίξεται ἐκ καρδίας συντριμμοῦ; εἰ μὴ σὺ παράσχοιτε ἀγνὴ, ἡ ἐλπὶς Χριστιανῶν, ἢ πάντων ἁμαρτωλῶν.

Ὠδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σύ.

Καλοί μοι φίλοι ἢ γνωστοὶ, ἵνα τί ἢ θρηνεῖτε; ἵνα τί ἢ παρεῖτε τὸν ποτὲ ἀγαπητὸν, ἢ φίλον ἐκ ἀδελφὸν; νῦν ἢ ξένον, ἐκ Θεοῦ, ἢ πάντων ὑμῶν.

Ἀγαπητοί μοι ἀδελφοί, πῶς ἐμοὶ καθορᾶτε πράξεις ἐλεγχομένας ἐν τῇ σαθμῇ τοῦ ζυγοῦ, Χριστὸν τὸν πάντων Θεὸν δυσωπῆσαι ὑπὲρ ἐμοῦ γενέσθαι μοι.

Δόξα.

Μακαρίστης μοι ἀγαπητοί, πῶς πρὸς ὑμᾶς φιλίας τὸν Χριστὸν δυσωπεῖτε, ἐπιβλέψαι ἐπ' ἐμὲ τὸν δυσχερῆ τῆς ζωῆς σφριδέντα ἢ βασανιζόμενον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Κλῖνον τοὺς σοὺς ἐπ' ἐμοί, ἐκ Θεὸς μου ἡ μήτηρ, ἐκ τῆς ὕβρεως τῆς δόξης, τῆς πολλῆς σου ἀγαθότητος, ἱκετεύοντος σοῦ ταπεινοῦ τελώνου, ἢ χεῖρά μοι ὄρεξον.

Ὠδὴ δ'. Χριστός μου δύναμις.

Οἴ μοι τὸν ἄσωτον, οἵ μοι τὸν ἄθλιον· ὅτι χεῖρας ἐκτείνω πρὸς τοὺς ἐμοὺς φίλους τε, ἢ δάκρυα ἐξ ὀφθαλμῶν μου προχέω, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἐλεῶν με.

Ἀγῶν ἐστὶ μοι ψυχῆς παντελοῦς, ἢ τὰ ὄμματα ῥέπω πρὸς τοὺς θεοφωτεινοὺς ἀγγέλους, ἐκβοῶ, μικρὸν ἐπιτρέπω μοι ζῆν ἀλλ' οὐδείς, ὁ εἰσακούων μου.

Δόξα.

Ἐμοὶ πεποίθατε, ἐμοὶ θρηνεῖτε, τῷ ἀγγέλων τε θῆμοι ἢ τῷ βροτῶν πάντων, οἱ φιλόχριστοι· ἀσυμπαθῶς γὰρ μου ἡ ψυχὴ, ἐκ τοῦ σώματος χωρίζεται.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Δέσποινα, Δέσποινα, ἄρτι ἐλάκτισε ψυχή μου ἀπορυμένη, ἢ πρὸς τὸ σὸν σκέπασμα μόνον βλέπουσα. Ἐ μὴ παρίδῃς ἀγαθὴ, ἐνδυθεῖσά με τοῖς δαίμοσι.

Ὠδὴ ε'. Τῷ φωτοφόρῳ σου ἀγαθέ.

Φῶς νοητὸν λάμψον ἐπ' ἐμοί· ἰδοὺ σε Χριστὲ Εὐσεβοί.

Premittit Sacerdos benedictionem. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Domine miserere. Duodecim vicibus. Venite procidamus, ter. Et Psalmos sequentes. Deus in adjutorium meum. Domine exaudi orationem meam. Psalmum quinquagesimum. Et canonem tono octavo secundo.

Canticum primum.

Quasi in continenti ambulans Israel.

ADeste, convenite quotquot vitam pie peregistis, animam Dei gloria alienatam, & omni studio cœlestis dæmonibus obsequentem, plangite.

Hoc momento tempus omne vitæ, velut fumus evanuit; & Angeli a Deo missi, miseram animam meam absque compassionis affectu quæsituri conveniunt.

Gloria.

En adsunt malignorum spirituum omne peccatorum meorum syngrapham ostentantes, & vocibus horrisonis, cum audacia, abjectam animam meam sibi tradi requirunt.

Et nunc. *In Deiparam.*

De reliquo, ad quem vociferabor? quis doloris mei planctum, & fulgura cordis excipiet, nisi tu illibata virgo, Christianorum & peccatorum omnium fiducia?

Canticum tertium.

Non est sanctus ut tu.

Optimi mei amici, & familiares, ut quid non lugeris? ut quid non plangitis dilectum quondam amicum & fratrem, nunc autem a Deo & omnibus vobis alienum.

Dilecti mihi Fratres, artus omnes meos in lance flentes Christi nunc appendi cogitate, & omnium Deum, ut mihi sit propitius, exorate.

Gloria.

Amici, mei erga vos affectus recordati, Christum exorate, ut me miserum vita orbatum, & tormentis fibellium respiciat.

Et nunc. *In Deiparam.*

Inclina autem tuam mihi optima Dei mater, e supremæ gloriæ tuæ culmine, ultimos gemitus percipe, & opitulatricem mihi manum præbe.

Canticum quartum. Christus mea virtus.

Heu me prodigum, heu me miserum, lacrymis ex oculis deductis, ad amicos manus tendo, nec est qui misereatur.

Perniciosum mihi animæ certamen impendet: & ad lucidos Dei Angelos conversis oculis, exclamo: finite me modicum adhuc vivere, nec ullus est qui exaudiat.

Gloria.

Deflete me, Angelorum turmæ, plangite me mortales Christo dilecti: acerbe namque e corpore anima mea discedit.

Et nunc. *Id Deiparam.*

Domina, domina, anxiæ nunc animæ, & ad quam profectionem confusionis miserere: nec permittas o bona, dæmonibus me tradi.

Canticum quintum.

Divino tuo splendore o bone.

Lux animæ illuc mihi, videam te Christe, modico licet temporis spatio: Ecce.

non enim ultra te fum conspecturus : nubes namque demonum de repente in me irruit, & nefandorum operum meorum caligo me contexit.

Dilecti quondam, nunc erga me miserum & infaustum immites, valete : unico namque verbo si pro me Dominum meum compellare velis, utique me tenebris eripueritis.

Gloria.

Magne Dei princeps, dux divine Michael, vale : non enim sanctum nomen tuum ultra implorabo, ut mihi succurras, jam labia mea silent, & lingua morte efi irrecita.

Et sane. *In Deiparam.*

Tu quoque illibata virgo Christi & Dei mei mater, vale : non enim ultra propter delicta mea imaginem tuam sum miser conspecturus : lumen meum extinctum est, & mortis tenebræ undique me involverunt.

Canticum sextum. Vitæ mare.

Attentam mihi aurem præbete Fratres, & lugubrem querelarum vel vocem unicam percipite, ne officiuntur audiatis, & mercedem a Deo recipietis.

Ecce nunc cum dolore ab infelici meo corpore separatur anima : ne itaque corpus meum in terra sepelliatis : indignum est enim : sed foras raptatum, canibus projicite.

Gloria.

Quid enim proderit mihi si corpus a vobis cum psalmis ad monumentum deducatur, anima vero tremendis addicatur supplicüs ? Insepultum igitur dimittite, ut canes etiam cor meum rodant.

Et nunc. *In Deiparam.*

Iter forsan conficientes viatores conspectis raptatis ullibus, compuncti ex animi clamabant. Succurre, dominæ, animæ corpus hoc quondam inhabitanti.

Canticum septimum. Roriferam fornacem.

Ens ut facto impetu de repente animam miseram corpore avulsam extraxerunt, & ad timendum tremendumque judicem deducunt : mei igitur recordati, o amici, conversationis pristinæ memoriam agite.

Misereamini mei sanctissimi Dei omnipotentis Angeli, & exactionibus periculosis omnibus liberate, neque enim quod malarum actionum statere oppoparet, mihi suppetit.

Gloria.

Si reverentiam sanctissimi Angeli, Christi chrono obsequium exhibituri, genuflexo, cum fletibus, prome exclamate : miserere operis tui conditor omnium, & ne me repellas a te.

Et nunc. *In Deiparam.*

Dominam & intactam Dei matrem venerari, exorate : ut inclinet vestris precibus, & ad misericordiam illuos flectat : ut mater enim & nutrix exaudiet.

Canticum octavum. E flamma sanctis.

Ejulate nunc omnes terræ fines, & super me misero collachrymemini ; e superis enim lata est sententia, ut manibus & pedibus ligatis in inferum detrudar.

Postquam omnibus excidi, audite miseræ vitæ meæ : consodem Angelum suspirans amare clamo : respice æternorum meorum vinculorum afflictionem, & ne pro me intercedere desistas.

κἂν φησὶ βραχύ· οὐκ ἔτι γὰρ σε θεάσομαι. μέσης δὲ δαιμόνων, ἄφνω ἐπλήξί μοι, ὦ σκότος ἐβλ αἰχμῶν με ἔργων καλύπτει με.

Σαίζεθε πάντες ἀγαπητοί, θαυλαγχνοι φατέντες ἐπ' ἐμέ, πῶ δυσηχῆ καὶ πασέθλιον. πάντες δὲ εἰ μίαν φωνὴν ἐφθέγξαθε ὑπὲρ τὸν ἐμοὶ διαπόντων, σκάπτως ἐρρύσασθε.

Δόξα.

Σάζει ὁ μέγας ἄρχων Θεῦ Μιχαὴλ ὁ Θεῖος Ἀρχηγός. οὐκ ἔτι δὲ σωτάριον ὄνομα καλέσω τὸ βοηθῆσαί μοι. σιγῶσι δὲ μοι χείλη, ἡ γλῶσσα ἀδέτερα.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Σάζει ἡ σὺ ἄχραντε ἁγνὴ μῆτερ τοῦ Χριστοῦ με ἡ Θεοῦ. οὐκ ἔτι δὲ τὴν εἰκόνα σαζεῖ ἐμὴν πταιοράτων βλέψω ὁ ἄθλιος. ἐσβέσθη δὲ τὸ φῶς μοι, νυὲ δὲ μ' ἐκάλυψε.

Ὠδὴ ϛ'. Ταῖ βίῳ τὴν θάλασσαν.

Κλύσατε τὸ σὺς ὑμῶν, ἀδελφοί μοι, φωὲ ἐμέ, ἡ φρασθῆσις ἀκύσατε ἐλεεινῶν ῥημάτων μικρὰν φθεγγήν, ἡ μὴ παρεκείσητε, ἡ μισθὸν ἐκ Κυρίου πάντες λήψεσθε.

Ἰδοὺ τὴν χωρίζεται μετ' ὀδύνης ἡ ψυχὴ ἐκ τ' δειλοῦ μου σώματος, μὴ δοῦτε τὸ σῶμά μου θάψητε ἐπὶ γῆς. οὐκ ἔστ δὲ ἄξιον, ἀλλὰ σύραντες ἔξω κυσὶ βίψατε.

Δόξα.

Τί γὰρ μοι τὸ ὄφελος, τὴν ψυχὴν ἐν φοβερῆς κλαυσμοῖς σύρεσθαι, τὸ δὲ σῶμά μου θάλλεσθαι, ὑφ' ὑμῶν; εἰάσατε ἄταφον, ὅπως φάγωσι αὐτὸς ἡ καρδίαν μου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἴσως διερχόμενοι, ξένοι βλέποντες ὀστᾶ ὑπὸ χωμῶν συρόμενα κατανυγέντες κράξωσιν ἐκ ψυχῆς. βοήθησον διάνοιγε τῇ ψυχῇ τὰ ἄθλια τούτα σώματος.

Ὠδὴ ζ'. Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον.

Ἰδοὺ σύραντες ἀπέσπασαν τοῦ σώματός δειλοῦ ἄφνω ἀθλίαν ψυχήν, ἡ ἐπάγουσι πρὸς κριτὴν φρικτὸν ἡ φοβερόν. μισοθέντες μὲ ὅλων ἀγαπητοί, τῆς φρὸς ὑμᾶς ὁμιλίας, μνείαν ποιεῖσθέ μου.

Ἐλεήσατέ με ἅγγελοι παιδαγωγοὶ Θεοῦ ἡ πανυμνήτορες, ἡ λυτρώσασθε τελωνῶν πάντων πονηρῶν. οὐκ ἔχω δὲ ἔργον ἀγαθὸν ἀνασταθμίζειν τὸν ζυγὸν τῆ φαύλων πράξεων.

Δόξα.

Αν ἐπαείσθητε πανάγιοί μοι ἄγγελοι, παρασταῖναι βήματι Χριστοῦ, γόνυ κλίναντες ἐν ἀναβοήσατε βοήσατε αὐτῷ· ἐλέησον πάντας ποιητὰ, ἔργων χειρῶν σε ἀγαθέ, ἡ μὴ ἀπώσῃ ἐκ σοῦ.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Προτιμήσαντες τὴν ἁγνοτάτην ἡ ἄχραντον μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δυσωπήσατε, ὅπως κλίνῃ μεθ' ἡμῶν, ἡ κεφαλῆς ἐλεήσῃ τάχιστα. Μῆτερ χάρ, ἡ εὖσα ἔφορος εὐσεβῶς θήσεται.

Ὠδὴ η'. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Νῦν φεύξατε πάντα τὴς γῆς τὰ πέρατα ἐκ' ἐμοὶ τῷ ἀθλίῳ, ἡ σωβοκράτατε. ἦλθε γὰρ δεινὰ ἐκ τῆ πάντα ἀπόφασις, χεῖράς μου δεδῶκας ἡ πόδας ; ἐξωσθῆναι.

Λοιχόσας ἐκ πάντων, φρὸς σὲ τὸν φύλακα ἡ ἀθλίας ζωῆς με φυλάξων ἐρρύσω πικρᾶς. Ἰδὲ μοι δεσμῶν ἀνιάρων τῆ κάκωσιν, ἡ μὴ ἀπαιμάμης ὑπὲρ ἐμοῦ ἁμαρτάνων.

Δόξα.

Ἐπειδὴ ἐγκαίρως δαίμοσιν ἐκδέτος ; ἡ εἰς ἄδυ πυθμένα βία καταγωγὸς, οἶδα ὅτι σοῦ πάντες μνεῖαν ἐκτελέσοντο. σὺ δὲ μεμάθητί μου, ὦ ἄγγελε Κυρίου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τῶν Χριστὲ μου ἡ μῆτερ πῶς ἐπιλάθου μου ; πῶς οὐκ ἐκαμψας σπλάγχνα τὸ ἐκτεμόσαντος αἷμα ἐκ πλευρᾶς, ἵνα σώσῃ δὲ ἔπλασεν ; εἰρμοὶ πῶς ἐκλέλοιπε τὰ σπλάγχνα τὸ Χριστὲ μου.

Ὠδὴ θ'. Θεὸν ἀνθρώπους ἰδεῖν ἀδύνατον.

Θεοῦ ὡς ἔτι ἐγὼ μνησθήσομαι. ὡς ἐν ᾅδου ἀφ' μνημόνευμά σ' Κύριε. ἀλλ' ἐν σκότει βαθεῖ καλυπτόμενος ἐκ καθήμαι περιμένων τὴν ἐξανάστασιν. πάντων γὰρ βροτῶν ἀνακτᾶσθε, εἰς πῦρ ἐλεύσεσθε.

Οὐκ ὡς ἐνθένδε μνησθήσεται οὐδὲ πλησὸς Ἀγγέλων, οὐδὲ ἐν ἐνθένδε μνησθήσεται οὐδὲ πλησὸς Ἀγγέλων, Ἀρχαγγέλων σύστημα, προφητῶν Ἀποστόλων ὁ σύλλογος, μαρτύρων πάντων δικαίων τε. μόνος, πλὴν ἐγὼ ἀντλήσω τὰ κακὰ ἄπαρ συμπλέξω.

Δόξα.

Ὁρμήσατέ μου νῦν καὶ πεισθήσατε ἡδέως πυθμένι, ἡ ἄβυσσος, ἡ σκώληξ, ἡ πέτρωμα· οἱ παλάσται ὅλων πᾶσαι συνέξατε· ὑμᾶς γὰρ Χριστιανὸν ἐχθρὸν ἡμῖν παραδοθεὶς τὰ τιμωρεῖσθαι πικρῶς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Θεοῦ ὁ μῆτερ βλέψω εἰς ἄβυσσον. ἰδὲ ψυχὴν βασάνοις ἐκδιδόσθαι κολάζεσθαι, ἡ τὰ γένατα κλίσασα δάκρυσιν, ἵνα ἐπικαμφθεὶς σε τοῖς παρακλήσεσι, ὁ τὸ αἷμα δὺς ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀναπλάσῃ με.

Gloria.

Quandoquidem jam dæmonibus sum traditus, & in inferni profundum me vi deducent, ut ab omnibus deferar noxi. Tu vero Angele Dei memento mei.

Et nunc. *In Deiparam.*

Quomodo mei oblita es Christi mei mater, quomodo viscera ejus qui sanguinem e lacere profudit non inflexisti, ut quos condidit salvaret ? heu me, quomodo Christi mei misericordiæ viscera sunt obserata ?

Canticum nonum. Deum hominibus videre nefas.

Non ultra Dei recordabor : in inferno namque nulla Dei est memoria : verum tenebris circumdatus in vitet obtusus jaceo, & resurrectionem præstolor : ubi coram mortalibus cunctis in ignem detrudar.

Non ultra etiam mei Deus recordabitur, neque Angelorum cœtus, aut Archangelorum conventus, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Justorumve omnium summa : solus itaque ego mala collegi, exhauriam.

Gloria.

Lugete nunc & plangite, inferni profundum, abysse, vermis, tartare, tormenta cuncta, ejulate : soles enim e Christianis ad vos delatus sum, & traditus et acerbissime plectar.

Et nunc. *In Deiparam.*

Mater Dei, in abyssum respice, vide animam tormentis sæve undis traditam, curvatis genibus collachrymare, ut qui sanguinem dedit ut me recuperaret, tuis precibus inflectatur.

---

a a ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ IN ANIMAM

Κριτομένην.

Judicandam, Oratio.

b b Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ, ὁ πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι, ἡ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, σ ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τὸ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι ἡ ζῆσαι αὐτὸν, δέομαί σου παρακλήσεως σε, τὴν ψυχήν τὴ δούλη σου. τάδε, πιστὸς δεσμὸν λύσον, πᾶσης κατάρας ἐλευθέρωσον, ὅτι σὺ ἐλύσω τὸς πεπλεγμένος ἡ ἀπερλημμένον. Θεὸς τὸς καταφυγόντας, ὁ ἀέλπις ἡ ἀπελπισμένων. Θεὸς τὸς κατηφυγμένος, ὁ ἀέλπις ἡ ἀπελπισμένων. κέλευσον λυθῆναι δέσμα ἀφ' ἁγίαν τὴν ψυχὴν τὴ δούλη σου, ἡ κατάπαυσον εἰς τὰς αἰωνίους σε σκηνὰς δόλιον σε, ἡ καταπαύσου εἰς τὰς αἰωνίους σε σκηνὰς μὴ πάσης τῆ ἁγίαν σε, διὰ τὸ μονογενῆς σε Υἱὸς μοῦ ἡ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ πατρὶῳ, ἡ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας ἡ αἰῶνων.

Εὐχὴ ἑτέρα εἰς ψυχορραγοῦντα.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῆ ἀῤῥήτῳ σε σοφίᾳ δημιουργήσας ἡ ἄνθρωπον, ἡ ἐκ τὸ χοὸς τὸν ἀναπλάσας, εἰς εἰδος ἡ κάλλος ὡμοίωσας οἷς πέρ μου ἡ φράσις κτίσμα εἰς δεξιολογίαν ἡ εὐφροσύνην τῆς σῆς δόξης ἡ βασιλείας, διὰ τὸ καν εἰκόνα ἡ καθ' ὁμοίωσιν τῶν παραγαγὼν, ἐπὶ δὲ ἡ ἐντολὴν παρέβη τὸ σὸν πρόσταγμα, μεταλαβὼν ἡ ὀλίγην πειρᾶσαι ἡδονῆς, ἡ ἐφυλάξας, ἡ διὰ τοῦτο ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἀκόρεστος γένηται φιλανθρώπως πλείονας τὴν διάλυσιν τούτου ἡμῖν τὸ ἀῤῥήκτου πόνου δεσμοῦ, οἷς Θεὸς τῷ πατρῷῳ, τῷ σῷ Θείῳ βουλήματι ἀπαιτηθεὶς. ἡμῖν τὸ μὲν σῶμα εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη ἀναλυθῆναι, τὴν δὲ ψυχὴν ἐκεῖθεν ἀνελθεῖν

Euchol.

ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ IN ANIMAM

Judicandam, Oratio.

Dominator Domine Deus noster omnipotens, qui homines omnes vis salvari, & ad veritatis agnitionem venire ; qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat : precamur te & obsecramus animam servi tui carnis vinculo solve, & ab omni maledicto libera : quia tu compeditos solvis & confractos erigis, Spes omnium desperatorum. Judex ergo Domine, in pace animam servi tui dilecti, & in arcanis tabernaculis, cum omnibus sanctis tuis requiescere : Per unigenitum Filium tuum, cum quo benedictus es : cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu : nunc & semper, & in secula sæculorum Amen.

Alia Oratio in efflatum animum.

Domine Deus noster, qui inexplicata tua sapientia, e pulvere condidisti hominem, & specie formaque pulchritudine illi collata, ut conspicuum pro omnibus fecit elegisti creaturam, imaginem similitudinemque tuam præ se ferentem, ad gloriæ tuæ celebritatem, & regni tui decorem : exorasti mandati vero tui legem prætergressum, imagine cujus particeps factus fuerat non servata, vere multatus, & ne malum ejus perpetuum fieret, compassus ejus dissolutionem, & gratum animæ corpusque nexum perhumane dirumpi mandasti : & corpus quidem in ea ex quibus constabat eror resolvi, animam vero unde primum accepit esse, ad commanendum atque re-

surrectionem reservari : propterea rogamus te principii expertem & immortalem Patrem, unigenitum Filium, & sanctissimum Spiritum, ut in pace dissolutionem corporis N. perficias, & si in aliquo scienter aut ignoranter bonitatem tuam offendit, si Sacerdotis interdicto vel maledictioni subditus, aut proprios parentes irritavit, aut jusjurandum est transgressus, aut daemonum phantasiis, aut praestigiis indecentibus se maligni daemonis invidia subjecerit, ineffabili tua pietate motus condona. Itaq; Dominator Domine exaudi me peccatorem & indignum servum tuum In hac hora, & servum tuum N. intolerando hoc dolore, & acerbo cum delineare morbo solatum, ubi justorum spiritus requiescunt, residere concede. Quia te es requies animorum & corporum nostrorum : & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui : nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Χαρεῖν ἔδοξε καὶ τὸ ἐνταῦθα προσκλάκτον μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως· διὸ τὸν δέομαι σε τὸν ἀπαρχὴ καὶ ἀθανασία ἡμῶν ὑπάρχοντα Θεόν, καὶ τὸν μισοπονηρίας Υἱόν, καὶ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα· ἵνα τὸν ἀπὸ τῶν φόβων τοῦ θανάτου, καὶ δεινῶν, ἐν ἀναπαύσει ποιήσῃς, καὶ εἴ τι ἐν γνώσει, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ προσκέκρακε τὴν σὴν ἀγαθότητα, καὶ ὑπὸ κατάραν γέγονεν ἱερέως, ἢ τῆς ἰδίας γονέως παρεπικράνατο, ἢ ὅρκον παρέβη, ἢ φαντασίαις δαιμόνων καὶ γοητείαις αἰσχρῶς παρέπεσε, φθόνῳ ἢ πονηρῷ δαίμονος, συγχώρησον ὑπὸ τῆς ἁφάτου δυσωπήσεως ἀγαθότητος. καὶ δέσποτα Κύριε ὁ Θεός, ἐπάκουσον ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σε τοῦ ὄντος, καὶ λύσον τὸν δοῦλόν σου, ἢ δέσπα, ἀφορήτῳ τούτῳ ὀδύνῃ, καὶ ἀνάπαυσον αὐτὸν πικρᾶς ἀθανασίας, καὶ ἀνάπαυσον αὐτὸν, ὅτι σοῦ ἐστὶ τὰ δίκαια τὰ πάθη μου. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Εἰς ἀσχημονησάντων.) Ita Barberinum unum, ed. alius, cum Allatiano legit εἰς ἀσχοσίαν γενώμεν.

b Δέσποτα Κύριε Θεὸς, ὁ παντοκράτωρ.) Addunt Cryptoferratenses & Allatianum, σωτὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

c Ὁμοῦ βοώμενος &c.) Desunt haec in ultimo nominatis M. S.

d Ἡ ἐντεῦθεν ἀπὸ ἀναπαυομένου.) Addent citata M. S. κείμενον καὶ ἐνθάδε ἀναπαυόμενον. Canonicum autem huic Orationi praemissus nullibi in M. S. reperitur : sicut nec Oratio Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῆς ἀφάτου σου, &c.

IN OFFICIUM PRO AGONIZANTE Notæ.

a Καὶ δεῖται τῶν ἀσχημονησάντων.) Placeret ex parte Catumyritii Italograeci de praesenti Agonizantium Officio sententia, qua jure qualiscunque in illud invehi audet, quod animam in extremis laborantem, cum deberet in divinae misericordiae spem erigere, judicii potius ultimi timore incutiat, & quasi damnationis suae evitandae expectatione, in profundam desperationis abyssum deturbare & demergere videatur : placeret, inquam, haec sententia, nisi cum animo ubique invidia vel indignatione perturbato in Arcadium ferret, severam etiam nimis censuram in libros quibus usus est Arcadius injuste exereret ; quasi corruptos, judaicis traditionibus plenos flammis devovendos arbitraretur, maxime ubi pagina 87. sui unici prolegomeni, acro certe & virulento stylo praesente officio titulum hunc praefigit. *Haereticalis virus Agonizantium, dissentium de infinita misericordia Dei, sequi traditos esse diabolo, ac condemnatos confitentium, & ideo in Ecclesia sepeliendos esse prohibentium, ex Arcadiano Euchologio, a Graecis festivis approbato.* Deinde post insperso passim turbati, vel si ausim dicere, phrenetici animi deliria, quasi triumphans de iis, quos praeter fas arguere jam est veritas : concludit. *Ecce Arcadiani Euchologii ritualis Cryptae Ferratae, a Graecis Jesuitis approbati, & a Bellarmino celebrati, ac Romae & in Italia recepti, ecce dolos, ecce venena haereticalia ecce Satanicas blasphemias, virusque execrandos &c.* Verum cum Romae, & in Italia, ipso Catumyritico fatente receptum sit & laudatum Cryptoferratense Euchologium : mirandum est cum Graecis suis, sive Societatis festis hoc, sive ab ea alienis, illud non vehe approbatum : cum nihil haereticale aut execrandum, ut falsi supponit, vel imponit nimis in suos amarus & virulentus Catumyritus, contineat. Officium enim illud nullatenus in Cryptae Ferratae Euchologio visitur, ut supra notatum est : sed una sola Oratio *εἰς ἀσχημονησάντων* : & licet plus eo agmo (per me licet) terrefaciat animam e corpore mox excessuram ; nusquam tamen ejus verba percipit qui in extremis laborat, & cujus sensus omnes hac functione sunt destituti : unde circumstantes potius eo audito, in deliciorum dolorum & correptionem, quam qui aegri animum in salutis desperationem adducunt : exciat, inquam, astantium devotionem, compassionem, lachrymas ex eorum cordibus & oculis exprimit, & B. Virginis cultissimi perichitantium asyli opem invocat, quae velit nolit Catumyritus, ab haereticali sensu longe sunt alienae : propterea quae sancta mater Ecclesia cujus judicium, veritatis sententia est, Arcadii libris & Euchologio Cryptae Ferratae probatis, iniquam Catumyritici censuram justa sua censura compescuit, & libros ejus nomine in lucem editos, nisi respuerit auctor, condemnavit.

a ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΣΑΙ ΠΟΙΜΝΗΝ.

ORATIO AD CAULAM BENEDICENDAM.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὀφείλων ἅπασης κτίσεως, σε δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ὡς εὐλόγησας καὶ ἐπλήθυνας τὸν πατέρα τῶν πατριαρχῶν Ἰακώβ, εὐλόγησον καὶ τὴν ποίμνην τοῦ σοῦ δούλου τούτου, ἢ δέλπ σε, παῦσ. καὶ πλήθυνον καὶ ἐνδυνάμωσον αὐτὴν, καὶ πᾶσαν αὐτῆς εἰς χιλιάδας, καὶ ῥῦσαι ταύτην ἐκ τῆς καταδυναστείας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀπὸ πάσης ἀλλοφύλων, καὶ πάσης ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν, καὶ ἀπὸ πάσης φθορᾶς, καὶ ἀόρατος βυκατοχῆρα, καὶ ἀπόπεμψ τὰ ἐπιπεδάμενα τοῦ διαβόλου· ἵνα ἀκατέμπονοι σοι ἐξ ἀνθρώπων τῶν σωζομένων ἡμῶν εὐχαριστίας, δοξάζωμεν καὶ δι' αὐτῆς τὸ παναγιόν σου ὄνομα σὺν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

DOminator Domine Deus noster, potestatem omnis creaturae habens, rogamus te & supplicamus, ut sicut ovilia Patriarchae Jacob multiplicasti & benedixisti, ita pecudum servi tui N. ovile benedicas, & multiplica & confirma illud, & fac ut millia crescere, illudque e diaboli & alienigenarum infestatione, & omnibus hostium insidiis, aura mortifera & pestilenti morbo liberato. Angelis tuis sanctis circumvalle, quotquot omnem, invidiam omnem, fascinationis praestigiarumque vexationes arce diaboli dolos adhorrentes exclude. Quia tua est potestas, & potestas, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus : nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Et fit dimissio.

VARIÆ LECTIONES.

a Εἰς τὸ εὐλογῆσαι τὴν ποίμνην. Barberinum S. Marci M. S. aliam *ἐπὶ τοῦ ἁγίου* Orationem habet.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν ὁ ἄρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ μὴ παραβλέπων ψυχὰς σοι δουλευούσας· σοὶ προσέρχομαι τῷ, καὶ σὲ δεόμενος, καὶ παρακαλῶν σε ὁ εὐδοκήσας ἐπὶ τῷ δούλῳ σου Ἰακώβ, καὶ πληθύνας αὐτὸν τε ποίμνια, καὶ λυτρώσας αὐτὸν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἡσαῦ, καὶ τοῦ Λαβὰν αὐτοῦ ὠλόγησον τὴν ποίμνιον ταύτην, καὶ πλήθυνον αὐτὴν εἰς χιλιάδας καὶ μυριάδας· ῥῦσαι δὲ αὐτὴν καὶ ἡμᾶς ἐκ τῆς καταδυναστείας τοῦ ἀλλοφύλου, καὶ ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν, ἀπὸ πάσης φθορᾶς, καὶ αὔρας θανατηφόρου, καὶ ἀπόπεμψ τὰ ἐπιπεδάμενα τοῦ διαβόλου· ἵνα ἀκατέμπωτοί σοι ἐξ ἀνθρώπων τῶν σωζομένων ἡμῶν εὐχαριστίας, δοξάζωμεν καὶ δι' αὐτῆς τὸ παναγιόν σου ὄνομα σὺν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ.

DOmine Deus noster Agnus venit, qui collis mundi peccatum, qui animas te implorantes non despicis, tibi precedimus, te rogamus & postulamus, ut qui Jacob servi tui greges numero auxisti, eumque de manu Esau & Laban eripuisti valuisti, ipse gregem hunc tua benedictione consentes, & in millia millium multiplices : eam vero insuper de alienigenarum insidiis, & ex inimicorum mitidis, ab omni rubigine, & pestilenti afflatu, & ab omnibus diaboli nequitiis eripe : ut ex eo tibi confecratae gratiarum actiones referentes, per eum quoque sanctissimum nomen tuum celebremus Patris, & Filii, &c.

a ΕΥΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΔΟΥΝΑΙ ΤΑ ΒΑΙΑ τῇ βαιοφόρῳ.

ORATIO AD PALMAS IPSO PALMARUM die distribuendas.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐπὶ Χερουβὶμ, ὁ ἐξερεύνησας τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἀπεστείλας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ σταυροῦ, τῆς ταφῆς, καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ· ἃ παραγενομένῳ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ ἑκούσιον πάθος, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου λαβόντες κλάδους φοινίκων καὶ συμβόλα τῆς νίκης τὰ κλάδους τῶν δένδρων, καὶ βαΐα τῶν φοινίκων τὴν ἀνάστασιν προεμήνυσαν· αὐτὸς Δέσποτα καὶ ἡμᾶς τοὺς νῦν μίμησιν ἐκείνων τῇ προσευχῇ ταύτῃ ἡμέρᾳ βαΐα καὶ κλάδους δένδρων ἐν χερσὶ φέροντας, καὶ ὡς ἐκείνοι οἱ ὄχλοι καὶ αἱ παῖδες τὸ ὡσαννὰ σοι προσφέροντας δέξασθαι· καὶ ὅπως ἐν ὕμνοις καὶ ᾄσμασι καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς καταξιωθῶμεν καὶ τῆς ζωποιοῦ ἀναστάσεως· ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ

DOmine Deus noster, qui sedes super Cherubim, qui potentiae tuae exercitata, unigenitum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, ut per crucem, sepulturam, & resurrectionem suam salvaret mundum, misisti : quo ad spontaneam passionem in Jerusalem adventante, populus qui sedebat in tenebris & umbra mortis, ramis arborum & palmarum receptis velut victoriae praenuntiis resurrectionem ejus praedicavit : Ipse Domine nos etiam ad eorum exemplum in praesenti festivitatis arborum ramos manibus ferentes, & ad turbarum pueriliumve instar Osanna proferentes praestetur : ut in hymnis, canticis & carmenibus spiritualibus vivifica resurrectionis tuae consortes : in Christo Jesu Domino nostro : cum quo

benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper.

Oratio in Palmas secunda.

Diacono dicente. Capita vestra Domino inclinate. *Sacerdote precatur.*

DOmine Deus noster, qui justi & fervi tui Noe tempore per arcam Ecclesiæ tuæ figuram præfiguraſti, & per columbam olivæ ramusculum ferentem sanctissimi Spiritus adventum denunciasti: hunc quidem modum Hebræorum pueri adimplerunt, & cum ramis olivarum & palmarum obviam tibi processerunt dicentes: Osanna in excelsis. Istam nos quoque vocem proferimus: Osanna benedictus qui venit cum Patre, & sancto Spiritu: nunc & semper, &c.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, μετὰ τῶν ἀλογήτων ἀγγέλων τὴν παραγίαν σου ἀγαλλόμενος δόξαν, σὺν Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί.

Εὐχὴ εἰς τὰ βαΐα β.

Τῶν Διακόνων λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται.

ΚΎριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ διὰ τῆς κιβωτοῦ τὸν τύπον τῆς ἐκκλησίας ὑποδείξας ἐπὶ τῷ δικαίῳ σου Θεράποντι Νῶε, ὁ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος παρουσίαν διὰ τῆς περιστερᾶς καταμηνύσας τῷ κλάδῳ τῆς ἐλαίας φερούσης νέαν ἔδοξαν Ἑβραίων παῖδες ἐπλήρωσαν τῷ μὴ κλάδους ἐλαιῶν, ἀλλὰ βαΐων ὑπολήψεσιν λέγοντες, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. ταύτην σοι τὴν φωνὴν ἡμεῖς προσφέρομεν. ὡσαννὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος σὺν Πατρὶ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί.

VARIÆ LECTIONES.

a Εἰς τὰ βαΐα.] Quædam edita primam hanc Orationem continent, alia non item, secundam nulla: utramque Barberinus M. S. Cryptoferratensis, Corsendonk, & D. Basilii Editiones exhibent. Circa titulum autem adverto M. S. scribere σὺν τὰ βαΐνα τὰ βάϊα, quamvis σὺν ἐσπερίνῳ τὰ βάϊα legant edita: in quo nulla verborum est differentia: siquidem divisis in populum ramis, hac recita Oratione, eorum quoque benedictio completur.

IN ORATIONEM QUA PALMÆ DISTRIBUUNTUR. Dominica ipsa Palmarum. Notæ.

1 TA βάϊα.] Vocabulo βάϊον, lucem a Latina lingua mutuatam daruere Balsamon tenebris ignorantiæ undique se se circumfundit & implicat, in ea epistola cui titulum præbuit, *de incenso quod die Cœnabesis Patriarcha solet populo elargiri*: Ubi ait: *Βάϊον esse, ἀνθρωπίνως γινόμενον παῦε, ὡς τὰ ῥοδοβάϊον. Humanæ sententiæ, ex hoc in illud mutationem*: Clarius dixisset, *βάϊον* quasi *βαΐνον* dici. Verum Etymo Græco spreto Latinum inquirens, subjungit, *ὑποπτεύω δὲ τὰ παλαιστρίδια βάϊα καταπατεῖσθαι, ὡς καὶ στεφάνη βάϊα γυμνάσια μεταφέρεται ἐπὶ ἀρέτων. Hinc sic pueronum magistros appellamus Bajulos, veluti qui puerorum animos informent, ad virilitatem traducant.* Audet vero ulterius progredi Latinum penitus Etymon confecturus. Cum Judæi, inquit, Romanorum subditi vidissent Hierosolymis triumphalem comitantibus turbis ramos delerentibus, Christi festi ingressum; *Βαΐοι* dixerunt, *Οἱ Μακκαβαῖοι καὶ κατηγωνίσαντο, βάϊα καρποβόλησαν γῆρας Βαβυλῶνος præcepta Mosaica abierunt, βάϊον transmigratio inexpectata contigit.* Famos tamen & fictiones aliis Balsamon vanum exponat: *βάϊον* enim significatio est: *κλάδοι ἐκ δένδρων κοπτόμενοι ramus arbori, Palmæ præsertim præcisi*: turbæ namque Christo Hierosolymam ingredienti præibant manibus ferentes *βάϊα τῷ δεσπότῃ* quæ alii Evangelistæ *κλάδους ἀπὸ δένδρων* vocant. Sed & 1. Macc. 13. dicitur Symeon in urbem eamdem ingressus *μετ' αἰνέσεως καὶ βαΐων cum laudibus & Palmarum ramis*: & *Βαΐα*, apud Latinos ramos eosdem exprimunt: hinc Hieronymus lib. 32. contra Jovinianum cap. 9. *cubile illis de felix palmarum quas Bajas vocant*, contexerat. & in cap. 8. Ezech. in illud & applicant ramum ad nares suas. *Haud dubie*, inquit, *quia palmarum, quas Græco sermone ad Βαΐα vocant: ut per hæc idola adorare significet.* De alia vero significatione vocis *βαΐον*, qua ῥόπτρα & φωσφόρα pensiones, & dona ab Imperatore festi Palmarum pervigilio distribui solita, exprimit: pluribus Balsamon loco citato.

2 Ὡσαννὰ ἐν ὑψίστοις.] Inter Matutinas laudes decantandas Palmarum gestatio eorumque celebritas perficitur a Græcis, cum Ingressum missæ inimicari, a Lampadario facem accensam gestante & præcunte cantatur *ἰδιόμελον* devotum opus ab Inspissino Principe Theophilo, ut Cedrenus refert, editum. Ἐξῆλθε λαὸς, ἐξῆλθε καὶ ὄχλος, ἐκράζε ἐν βασιλεῖ τῷ ἀρχαίῳ. *Egredimini gentes, egredimini quoque populi, respicite cælorum regem, loco enim Christi Evangelium præcedit.* Tum ad canonem hunc adimplendum sequitur Diaconus, & Evangelium Christi figuram gestat, cui proinde reverentiam omnes exhibent; procedit deinde Pontifex & tandem Sacerdotes sacras imagines manibus tenentes & e populo quidam olivarum agmen claudunt, eorumque processione finita, Matutinarum precum residuum persolvitur, in quo *βάϊα* nullatenus dimittuntur. Hic est apud Græcos solemnitatis Palmarum ritus, cujus & apud Latinos institutionis originem Ciaconius in Gregorium magnum refert in ejus vita.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΥ ΝΙΠΤΗΡΟΣ.

OFFICIUM DIVINI ET SACRI Lavipedii.

ΜΕτὰ τὴν ἀναδίπλωσιν ἀχλύς. Ἐξέρχεται ὁ Ἱερεὺς καθὼς ἔχει ἐσκαγμένος· καὶ λαμπάδων καὶ θυμιατοῦ, ἔξω τῆς μεγάλης πύλης τοῦ ναοῦ, ἡ λειτουργὸς τὸ νιπτῆρος ὑφιστάμενος ζ παρὰ τὸ Ἐκκλησιαστήριον ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ ἱερέως. Ταχθέντος δὲ ἑκάστου τῶν ἀδίλφων ιβ. τὴν μελῳδοῦσαν στάρχαν

linteo detergere cœpit, & lotis eorum pedibus dixit: Vos mundi estis, sed non omnes, subindicavit enim quis eum esset traditurus.

Deinde collecta a Sacerdote aut Diacono dicitur.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace.

Pro pace universi.

Pro sancta domo hac.

Pro Archiepiscopo.

Pro sancto hoc monasterio.

Pro aeris temperie, ubertate.

Pro navigantibus, itinerantibus.

Ut pelvis hæc benedicatur & sanctificetur virtute, & operatione, & adventu sancti Spiritus; Dominum precemur.

Ut in ablutionem sordium peccatorum nostrorum fiat: Dominum precemur.

Ut liberemur ab omni calamitate.

Suscipe, salva, miserere, & conserva.

Sanctissimæ illibatæ super omnes benedictæ.

Quia tu es animarum nostrarum expiatio: & tibi gloriam referimus cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Dicto*, Amen. *Clara voce Sacerdos orat.*

Dominum precemur.

Domine & Deus super omnes bone, qui in Deitate inaccessus, servi formæ assumpta ministrantis etiam habitum induisti, & in salutaris humilitatis argumentum, discipulorum pedes illibatis manibus tuis lotos, linteo detersisti: respice etiam nunc super nos indignos famulos tuos condescensus hujusmodi sublimitatem imitantes: & carnis colluviem, animæque sordes per aquæ hujus attactum abluere concede: Sanctissimi tui Spiritus præsentiam nobis largire: animas & corpora ab observante calcaneum doloso serpente secura & incolumia redde; ut pari effecti, serpentibus, scorpionibus & omni potestate inimici conculcatis, tibi placite serviamus. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Capita vestra Domino inclinate.

Subjungit Orationem Sacerdos.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui humilitatis modo nobis demonstrato in propria & excellentissima tui abjectione, novissimum, voluntatis proposito, primum fore renunciasti: in famulatu nobis invicem præstando officiosos nos redde, divina humilitate attolle nos, lachrymis jugiter lotos in munditie, purgativæ gratiæ tuæ lumine abstersos conserva, ut sincere ubique tibi procidentes, misericordiam & indulgentiam in tremendo tuo tribunali consequamur. *Exclamando.*

Quia misericors & hominum amator Deus existis.

Et post exclamationem. Dicente Sacer-

πλεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. Ὅτε ἐξωσεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες, σημαίνων τὸν παραδιδόντα αὐτόν.

Εἶτα συναπτὴ παρὰ τοῦ Ἱερέως, ἢ τοῦ Διακόνου.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς.

Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων εὐφορίας.

Ὑπὲρ πλεόντων ὁδοιπορούντων.

Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι, καὶ ἁγιασθῆναι τὸν νιπτῆρα τοῦτον, τῇ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτὸν εἰς ἔκπλυσιν τοῦ ῥύπου τῶν πταισμάτων ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον.

Τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ καθαρισμὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὸ ἀμήν. Ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς μεγαλοφώνως.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε καὶ Θεὲ ὑπεράγαθε, ὁ ἀπρόσιτος τῇ θεότητι, ὁ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ ὑπηρέτου σχῆμα ἀναλαβών, καὶ εἰς ὑποτύπωσιν ταπεινώσεως σωτηρίου τοὺς τῶν μαθητῶν σου πόδας ἀχράντοις χερσὶν ἀπονίψας, καὶ λεντίῳ ἐκμάξας· ἔπιδε καὶ νῦν ἐφ᾽ ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δούλους σου, τῆς τοιαύτης σου συγκαταβάσεως μιμουμένους τὸ ὑπερένδοξον. καὶ ἀξίωσον τὰς τῆς σαρκὸς μολυσμοὺς ἀπονίψασθαι ἡμᾶς, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ῥυπαρὰ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου προσψαύσεως. χάρισαι ἡμῖν τὴν τοῦ παναγίου σου Πνεύματος ἀόρατον ἐπιφοίτησιν. ἀσφάλισαι ἡμῖν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀπὸ τοῦ τηροῦντος πτέρναν ὄφεως δολεροῦ. ἵνα καθαροὶ γενόμενοι λατρεύσωμεν εὐαρεστούντως σοι, ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ διαβαίνοντες. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν μέτρα ταπεινώσεως ἐν τῇ οἰκείᾳ καὶ πανυψίστῳ σου συγκαταβάσει· καὶ τὸν ἔσχατον τῇ προθέσει, πρῶτον ἀναγορεύσας. χρηστότατον ἡμᾶς ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους διακονίᾳ, ὕψωσον ἡμᾶς θείᾳ ταπεινώσει, διατήρησον ἀρρυπώτους τοῖς νιπτομένους ἀεὶ δάκρυσι, καθαιρομένους τῷ φωτισμῷ τῆς καθαρτικῆς σου χάριτος· ἵνα εἰλικρινῶς σοι πάντοτε προσπίπτοντες, εὕρωμεν ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν, ἐν τῷ φοβερῷ σου βήματι. Ἐκφω.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις.

Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν. Λέγοντος τοῦ Ἱερέως. Καὶ ὑπὲρ

ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς. Κάθηνται. 7 οἱ μέλλοντες νιφθῆναι ἐν τοῖς προητοιμασμένοις σκάμνοις 8 καὶ τοῦ Ἱερέως ἀρχομένου λέγειν τὸ ἅ. Εὐαγγέλιον τοῦ νιπτῆρος. Ἵσταται ὁ ἀρτικός 9 ποιῶν ὡς περιέχει τὸ Εὐαγγέλιον. Ὅτε οὖν λέγει, Τίθησι τὰ ἱμάτια. 10 Ἀποτίθησι, καὶ αὐτὸς τὸ μανδύαν. Ὅτε δὲ τό. Λαβὼν λέντιον διέζωσεν. 11 Λαβὼν τὸ σάββανον, ζώννυσιν ἑαυτόν. Ὅτε δέ. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα. Βάλλει καὶ αὐτὸς ὕδωρ χλιαρὸν καὶ αὖθις λεγομένου τοῦ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. Ἄρχεται καὶ αὐτὸς νίπτειν 12 ἀπὸ τοῦ πυλωροῦ, μέχρι 13 τοῦ οἰκονόμου, καὶ τοῦ ἐκκλησιάρχου ιβ΄. καὶ ἐκμάσσειν ἑνὸς ἑκάστου τῶν νιπτομένων τοὺς πόδας καὶ ἀσπάζεσθαι αὐτούς. Ὅτε δὲ ἔλθῃ εἰς τὸν οἰκονόμον. Τότε ἀναγινώσκει ὁ Ἱερεὺς τὸ λοιπὸν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος. Καὶ καθ᾽ ἑξῆς πληροῖ τὸ τοιοῦτον Εὐαγγέλιον. Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι, Καὶ ἄρχεται τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου. Καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος. Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος. Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλήν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. Ὁ λελουμένος, οὐ χρείαν ἔχει, ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος, καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες. Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

Καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ Εὐαγγελίου διαζώννυται ὁ ἡγούμενος τὴν σινδόνα. Καὶ περιβάλλεται τὸ μανδύαν. Καὶ σταθέντος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐκφωνεῖ ὁ Ἱερεύς. Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Καὶ λέγει τὸ δεύτερον Εὐαγγέλιον.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἔνιψεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν, ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας, ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. οὐδὲ Ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν, εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

Ἐκβολ.

dote. Et ut digni fiamus. *Indispositi scamnis qui lavandi sunt, sedent. Et Sacerdote primum lavipedii Evangelium cantare incipiente. Stat superior, & prout narrat vel continet Evangelium exequitur. Cum itaque dicit.* Ponit vestimenta sua. *Deponit & ipse Mandyam. Cum vero profert:* Linteo accepto præcinxit se. *Ipse quoque Sabbano longiori linteamine se succingit. Cum autem ait.* Mittit aquam in pelvim. *Mittit & ipse aquam tepidam. Et rursus dicto.* Cœpit lavare pedes Discipulorum. *Ipse quoque lavare adoritur, facto initio ab Ostiario, ad Oeconomum usque & Ecclesiæ præfectum qui est duodecimus. Et uniuscujusque postquam lotus est, pedes abstergit, & osculatur. Cum vero ad Oeconomum pervenit: tunc Evangelii reliquum Sacerdos percurrit.* Venit ergo ad Simonem Petrum, & dicit ei, ille. *Et deinceps Evangelium absolvit.* Et ut digni fiamus. *Et incipit Evangelium.*

Ex eo quod est secundum Joannem sancti Evangelii lectio.

In illo tempore. Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus: & quia a Deo exivit, & ad Deum vadit, surgit a cœna, & ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim: Et cœpit lavare pedes Discipulorum: Et extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, & dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus. Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus. Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus. Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Dicit ei Jesus. Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quis esset qui traderet eum: propterea dixit. Non estis mundi omnes.

Et post completum Evangelium dissolvit Præpositus Sabanum: Et Mandyam resumit. Eoque in loco suo stante, exclamat Sacerdos: Et ut digni fiamus Sanctum audire Evangelium. *Et secundum Evangelium legit.*

Ex eo quod est secundum Joannem sancti Evangelii lectio.

In illo tempore. Postquam lavit Jesus pedes Discipulorum, accepit vestimenta sua, & cum recubuisset iterum, dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen amen dico vobis non est servus major domino suo, neque Apostolus major est eo, qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

Dicto Evangelio - Sacerdos hanc Orationem recitat.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui juxta misericordiam tuam magnam, forma servi accepta te ipsum exinanisti, qui salutaris & vivificæ & voluntariæ tuæ passionis tempore cum sanctis tuis Discipulis & Apostolis cœnare dignatus, linteo postmodum præcinctus, humilitatis & charitatis datorus ipsis exemplum sanctos illorum pedes lavisti, dicens eis: prout feci vobis, ita & invicem facite. Ipse nunc Domine in medio fervorum tuorum licet indignorum exemplum tamen tuum insequentium adfis, & animarum nostrarum maculam cujuscunque omnem dele: ut adhærente a delictis pulvere lotis, & dilectionis linteo exercti, omnibus diebus vitæ nostræ tibi placeamus, & gratiam coram te inveniamus. *Exclamando* - Quia tu benedicis & sanctificas omnia Christe Deus noster, & tibi gloriam, &c. *Et e lavacro sancti assistes, manus & facies unguntur.*

Deinde in templum ingredimur psallentes Modulos.

Tonus obliquus secundus

Loti pedes, & mysterii sacri participatione mundati e colle Sion, ad olivarum jugum excelsum ministri tui convenimus Christe, te clementem laudaturi.

Videte, dixisti, ne forte nemini alteri, appropinquavit hora, qua me comprehendi & iniquorum manibus occidi oporteat: dispergemini omnes, me relicto: verum colligam vos iterum, ut me perbenignus prædicetis.

Deinde dimittit pueros patris. Et se dimisso. Et ad mensam procedimus, canentes. Exaltabo te Deus meus.

Nec aliud obsonium præter vinum degustamus. Completorium vero in cellis persolvimus.

Μετὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ ἱερεὺς λέγει παύλου τοῦ Εὐχίτου.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃν τὸ πολὺ ἔλεός σε ἐκένωσας ἑαυτὸν, καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν, ὁ κατὰ τὸν κάτω τὰ σωτηρώδης ἐζοφοτισῶ σε καὶ ἑκάστου παθὸς, σπλαδεπτόσας καταζώσας τοὺς ἁγίους σε μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, καὶ μετὰ τοῦτο λαντίῳ περιζώσας σεαυτὸν, ἐ νίψας τὰς πόδας τῷ ἁγίῳ σε μαθητῶν, ὑποδείγμα παπεινοφροσύνης, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς ἀλλήλους δίδας ἡμῖν, καθὼς ἐποίησα ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ποιῆτε εἰς ἀλλήλους. αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐν μέσῳ τῶν ἀναξίων δούλων, τῷ τῆς ὑποδείγματι ὀφελοδησάντων γενέσθαι, ἀπόσπιλον πάντα παῦλε, καὶ ῥύτιδα τῆς ψυχῆς ἡμῶν· ἵνα ἀκατηγόρητοι ἐ καθαροὶ ἐν τῇ παρατεμένῃ ἡμῖν ἐκ τῆς παραπομπίου κόσμου, καὶ τῆς λιτῆς τῆς ἁγάπης ἐκπέμψης, διαπλώσωμεν τὰ σὰ πάντας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἀφρίτως χάριν ἐκπέμψῃ σε. Ἐφεῖν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ δόξα καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐ σοὶ τὴν δόξαν. 14 Καὶ κρίνομαι πάντες ἐ χάρας, καὶ τὰ καθ᾽ ἑκάστα ἐκ τὰ ἱμάτια.

Εἶτα Εισερχόμεθα εἰς τὸν ναὸν, ψάλλοντες Τροπάρια. Ἦχος πλ. β.

Νιφθέντες πόδας, καὶ προπαθαρίσαντες μυστικῶς μεθέξει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σε, οἱ ὑπηρέται τοῦ Σωτῆρος, ἐλαιώνος μέγα ἀφόρους σωματικῶς, ὑμνοῦντές σε, φιλάνθρωπε.

Ὁρᾶτε ἔφης, φίλοι μὴ θροεῖσθε· καὶ ἰδοὺ ἤγγικεν ὥρα, ἀληθῶς με, καταδιῶναι χορεῖα ἀόρων, σπάνις δὲ σκορπισθήσεται, ἐμὲ λυπόντες, ὡς σωσάζων ἐκ μέσου με φιλάνθρωπος.

Εἶτα δ᾽ δέσται τὸ 15 κατακλεισόν. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις. Καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν ὑπ᾽ ἀπέλων ψάλλοντες, τὸ. Τῷ σώσαντί σε Θεῷ μου

16 Καὶ μεταλαμβάνομεν οἶνον μόνον. Τὰ δὲ ἀπόδεπνα ψάλλομεν ἐν τοῖς κελλίοις.

VARIÆ LECTIONES.

a Καλενδὶς τοῦ δεκεμβρίου.) Titulum hunc totumque illi subnexum Officium in solis editis repertum est: deest enim ut plurimum MS. Cryptoferratense Bessarionis solas ejus Orationes exhibet hoc ordine.

Orationes sacri Lavipedii in Monasteriis dicendæ.

Dicta a Diacono collecta: Sacerdos subjungit orationem.

Deus qui super omnes bonus, & Deitate inaccessus, &c.

Altera Orgeis.

Dominæ Deus noster, qui nobis manifestasti, &c.

Et Lavipedio peracto, & Diacono rursus dicente: Dominum precemur. *Sacerdos dicit orationem.*

Domine Deus noster qui secundum multam misericordiam.

Εὐχαὶ τῶν ἁγίων νιπτήρων γινομένων ἐν ταῖς μοναστηρίοις.

Γινομένης σωπῆς ὑπὸ τοῦ διακόνου ὁ Κύριος ἐπεύχεται.

Οἱ ὑπεράγαθε, ἡ ἀφράστως τὴν Θεότητα. Ut supra.

Ετέρα εὐχή.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ὑποδείξας ἡμῖν. Ut supra.

Καὶ μετὰ τὸν νιπτῆρα (cujus tamen ordinem minime describit) πάλιν τὸ Διακόνου λέγοντος. Τὸν Κύριον δεηθῶμεν. ὁ Κύριος ἐπεύχεται.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καθ᾽ πολὺ ἔλεος. Ut supra

Barberinum autem S. Marci nil quod ad hoc Officium spectet, præter Diaconica, complectitur: prævias tamen ad hunc ritum Orationes duas præmittit.

Εὐχὴ εἰς τὸν εἰσερχόμενον νιπτόμενον.

Ἔσπευσε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ πανύμνητος πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, ἡ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ μόνος ἅγιος, ὁ δὸς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, ἐξαγοράσας ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ματαίας, καὶ ἐλευθερώσας ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἀτομίου, ὁ προσκαλεσάμενος πάντας ἐφ᾽ μετάνοιαν· ὁ ἐν τῇ καιρῷ τῆς οἰκονομίας τῆς προδόσεως, ἀνακλιθεὶς ἐν τῷ δείπνῳ μετὰ τῶν ἁγίων σου Ἀποστόλων, καὶ τῷ λεντίῳ περιζωσάμενος, ἡ εἰπὼν αὐτοῖς· ὑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ Κύριος, καὶ ὁ διδάσκαλος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γὰρ· εἰ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος, καὶ ὁ διδάσκαλος ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐμοὶ ἐποιήσατε ποιεῖτε, καὶ ὑμεῖς ὑμεῖς ποιεῖτε ἀλλήλοις. Διόπερθε ὦν καὶ ἡμεῖς οἱ πεπειρὸι ἐ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀναξίοι δοῦλοί σε, καὶ παρόντες ὥραν, καὶ τοῦ ἁγίου ἐ σωτηριώδη τοῦ πάθους ἡμέραν ποιεῖν τὰ θελήματά σε, εἰς τιμὴν, ἐ ἔπαινόν, καὶ δόξαν τὴν μυστηρίας σε Υἱοῦ· μεθ᾽ ὑπολογητὸς εἶ, σὺν τῷ.

Εὐχὴ εἰς τὸ ἁγιάσαι ὕδωρ τῷ νιπτῆρος.

Ἔσπευσε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ μόνος τοῦ πατέρα γινώσκων, καὶ ἀναγγέλλων τοῖς ἀξίοις ἄνω τὴν μεγαλοφρίτευσιν τοῦ Πατρός, πίστευσε μεσίτης, Σῴζοντα τὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ὁ δὲ πολλῶν σε καὶ ἄφατον φιλανθρωπίαν χαρισάμενος τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀναμαρτησίαν ἐπιφοίτησιν σε καλεῖ, ὁ ἁγιάζων τὰ ὑπὸ σὺ καταλαμβανόμενα· Σὺ νῦν αὐτὸ χεῖρα ἐπίλαμψον ἐπὶ τὸ ὕδωρ τοῦτο, ἵνα γένηται ἡμῖν εἰς μυρίσωσιν τῶν ἁγίων σου πνευμάτων, ἐ παρέδωκας τοῖς ἁγίοις σε μαθηταῖς ἡ ἀποστόλοις νίψαι αὐτῶν τοὺς πόδας καθάρσιον Κύριε πάντων ἡμῶν ἐ ἐσω τῷ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ ἡ πάσης ἀκαθαρσίας, ἁγιαστήριον ἀμώμους ἡμᾶς, ἀμώμους καὶ ἁγίους, ἐνώπιον τῆς ἁγίας σου δόξης. ἡ δὸς ἡμῖν μερίδα ἡ κλῆρον ἐχεῖν εἰς τὸν υἱὸν ἐπουράνιον βασιλείαν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ λόγος ἡ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα. Ἐ σοὶ τὴν δόξαν.

Ἔσπευσε Κύριε ὁ παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἀθανάτων, ἡ μόνος ἀναμάρτητος, ὁ διὰ τὸν πολλὸν σε ἡ ἄφατον φιλανθρωπίαν χαρισάμενος ἡμῖν ἡ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μνημονεῦσαι τῶν ἀναξίων σε, ὧν ἐκτίσω ἡμᾶς, ἡ ἐλεῆσαι τοὺς ἀμαρτωλοὺς δούλους σε, ἐπιτελέσαι τὸ μνημόσυνον τοῦ ἁγίου νιπτῆρος τοῦ μονογενοῦς σοῦ Υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἱκετεύομέν σε καὶ παρακαλοῦμέν σε, πάσης ἡμᾶς εὐλόγησον, πάσης ἁγίασον, πάσης σύμφυλαξε ἡ πάσης σῶσον. Χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ.

Oratio in eum qui ad Lavipedium vadit.

DOminator Domine Jesu Christe, Pater miserierdrarum, Deus totius consolationis, solus Sanctus, qui te ipsum dedisti pretium pro mundi salute, & nos e mundi maledicto redemisti, & ex iniquitatum vinculis liberasti, & cunctos ad pœnitentiam advocas: qui in discessionis & proditionis tempore in cœna cum sanctis Apostolis recumbens, & linteo præcinctus, ipsis dixisti: Vos vocatis me Magister & Domine: & bene dicitis: sum etenim. Si ego Dominus & Magister lavi pedes vestros, exemplum dedi vobis, ut sicut me videtis facientem, & vos pariter invicem faciatis. Rogamus itaque & nos, humiles & peccatores, & indigni servi tui, ut in hac hora, & in sancta salutarique passionis die voluntates tuas adimpleamus ad laudem & gloriam & honorem unigeniti Filii tui, cum quo, &c.

Oratio ad benedicendam Lavipedii aquam.

DOminator Domine Jesu Christe, qui solus Patrem agnoscis, ejusque magnificentiam eo dignis revelas, creaturæ mediator, animarum nostrarum curator: qui propter multam & ineffabilem tuam clementiam spiritualia & cœlestia bona generi hominum tribuisti, quique a te illustrata sanctificas: tu, gratia tua super aquam istam illaec, ut in sancti Lavipedii tui quo Discipulorum & Apostolorum tuorum pedes lavisti monumentum fiat: ab omni inquinamento spiritus & omni impuritate internum exterumque hominem expurga: & nos puros & immaculatos coram sancta tua gloria compone: & in tuo cœlesti regno partem sortemque consequi largire. Quia tu benedicis & sanctificas omnia: & tibi gloriam, &c.

DOminator Domine omnipotens, Pater Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, qui solus misericors & fortis potens es, qui plurima & ineffabili tua pietate beneficiorum nobis peccatoribus a te exhibitorum memoriam agere, & sanctum Lavipedii unigenici Filii tui Domini nostri Jesu Christi monumentum celebrare præbuisti: rogamus & precamur te, omnibus nobis benedic, omnes sanctifica, omnes aggrega, & omnes serva. Gratia & humanitate.

b Τοὺς τοὺς ἁγίους τοῦ σύμπαντος.) Sequentium vice MS. Barberinum ita legit: Τοὺς τοὺς ἁγίους σε τοῦ κατὰ τὸν κάτω τὰ ἀποστόλους ἡ ἀποστολικὰς ἐκκλησίας, ἡ τοὺς ἐν πίστει ὀρθοδόξους ἡ πάντας ἁπλῶς· σοῦ Κυρίου δεηθῶ. Τοὺς ἐν τῷ συμπαντὶ κόσμῳ ἡμῶν ἐν τοῖς τοῦ ἀέρος, καὶ ἐν παντὶ μικρῷ· σοῦ Κυρίου δεηθῶ. Τοὺς τοὺς ἐν ἀποστολικοῖς καὶ ἐν ἁγιοπάτεσι γενέσθαι τοῦ Θεοῦ μου. Τοὺς τοὺς ἁγίους γενέσθαι ἡμᾶς καὶ τοῖς ἁγίοις τοῦ Κυρίου δεηθῶ. Τοὺς τοὺς συγχωρεθέντας ἡμῖν τὰ πλημμελήματα ἡμῶν· σοῦ Κυρίου δεηθῶ. Τοὺς τοὺς ἁγίους γενέσθαι ἡμᾶς καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως ἀμαρτιῶν καὶ τοῦ κληρονομῆσαι ἡμᾶς μετὰ τῶν ἁγίων σου Κυρίου δεηθῶ. &c. &c.

IN OFFICIUM DIVINI ET SACRI LAVIPEDII. Notæ.

Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐν ᾧ νίπτει τοὺς πόδας.) Divinum vere pedum lotionis officium, quod Dei filius peregit, & suis fidelibus in perpetuum observandum tradidit, sactum etiam est, ἵνα ὁ ἱερεὺς τυπικῶς, a Pontificibus enim Deo sacris hominibus, nec non in locis sacris exerceatur; & ad fraternæ charitatis augmentum, ad humilitatis exemplum, ad remissionis peccatorum & expurgationis eorumdem argumentum, a Christo Domino, ut prævium ad sui corporis consecrationem, jamdudum consecratum esse, Christiana sententia profitetur. Superstua proinde est & vana ritus hujus institutoris inquisitio, nec Gregorius magnus, ita referente Ciaconio in hujus vita, vel quivis alius sequutus Pontifex illius auctor haberi potest, cum peregrinorum Bethlehem conductorium pedes lavisse Hieronymum ex ejus epistolis legamus, & Laurentius Confessoribus in carcere positis officium idem charitatis & humilitatis præstiterit, & baptisma susceperis communionisque consortibus Lavipedium multo ante Gregorii tempora ab Ambrosio de Sacr. & Augustino jam referendo receptum fuisse, edoceamur. Potuit tamen, fateor, instituto jam & commendato huic ritui feriæ quintæ in Cœna Domini tempus assignare, ut quod Christus ea die edidit objectionis opus, tota ubique Ecclesia imitaretur: prius enim illius celebrandi dictum omnino incertum fuisse ex Augustini dictis epistola 119. cap 18. colligere licet. *De lavandis vero pedibus*, inquit, *tam Dominus hoc propter formam humilitatis propter quam docendam venerat, commendaverit, sicut ipse consequenter exposuit, quæ tum erat, quoniam tempore postissimum res tanta etiam facto doceretur, & in illud tempus accurrit quo ipsa commendatio religiosius haberetur: sed ne ad ipsum Sacramentum Baptismi videretur pertinere, multos hoc in consuetudinem recipere noluerunt, nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitarent: alii quidem ut hoc sacratiori tempore commendarent, & a Baptismi Sacramento distinguerent, vel diem tertium octavarum quia ternarius numerus in multis Sacramentis maxime excellit, vel etiam ipsum octavum, ut hoc sacratius, elegerunt.* Unde nec Leonis 9. qui medio sæculo undecimo floruit mirandum sacinus, qui quod liberrati Ecclesiæ permitteret, alio die exequi voluerit, & Cassini in festo Apostolorum post divina Pontificio apparatu celebrata, pedes Monachorum duodecim laverit, ut deinde cum eis in Triclinio recumbens cibum acciperet.

2 Ἐξω τῆ μεγάλη πύλη.) In limine, ἐν προνάῳ; ob indecentiam mutatis in Ecclesia pedibus eximendam.

3 Ἐκκλησιάρχα.) Ecclesiam regit ἐκκλησιάρχης, & ut Sactista variis sunctionibus in ea obeundis præcellit: longeque discrimine, ἀπὸ τῆ ἀρχιστ σῆ ἐκκλησίας, abest: cum hic plurium, & si in magna Ecclesia id est Constantinopolitana degit, omnium: alias unius tantum ceram suscipit.

4 Τῶν ἀποστόλων.) Ad instar duodecim Apostolorum, quorum idcirco nomina lavandorum sortiquitur, a populo creditur assumere.

5 Τὸν πανάγιον ἢ ἱερέα.) Chorum Apostolicum fratres lavandi repræsentantes primum locum πανάγιος, Judæ traditoris personam sustinenti, assignant: ultimum ἁγιώτατος B. Petri vices ea die agenti.

6 Τὸ κανόνιον.) Canon ille Triodium est ab Andrea Cretensi editum, cujus ode quinta cantanda præscribitur.

7 Οἱ μέλλοντες νιφθῆναι.) In cathedralibus Ecclesiis calsis Rotisque ornati, sedent lavandi.

8 Τὸ Ἰωάν. ἀρχόμενον.) Non Diaconus, sed Sacerdos hoc Evangelium lecturus, Ambonem conscendit: quia Joannis Evangelistæ personam sustinet, & obtinet nomen.

9 Ποῶν ἀντιφωνεῖ τὸ Εὐαγγέλιον.) Dramatici similis est hujus Evangelii lectio; Ex Evangelii namque verbis, personis sermones ad invicem conferentibus, & actiones gestaque, prout in Evangelio enarrantur, sermoni admiscentibus, actio tota persicitur.

10 Ἀντιδίκους μανδύας.) Pontifex vel Superior Pallio amictus est: alii casulis, ut præsatum est, ornati sedent.

11 Λέντιον.) Sescia: linteum oblongius mappæ simile.

12 Ἀπὸ τῆ σκηνῆ.) Ab eo nimirum qui Judam repræsentat, quique ad ejus duritiem exprimendam, paulo irreverenter, μετ' ὀκνηρίας, ut ipsi inquiunt, pedem lavandum proferre solet.

13 Μέχρι τῶ γόνατος.) Is Petri loco sedet. Et ideo pedes jamjam lotuto Pontifice verbo hæc legere debet Evangelista, (præcedentia enim dum alios lavat & abstergit, moroste prolata frequentius repetit) ἔρχεται οὖν πρὸς τὸν Σίμωνα Πέτρον, quibus lectis tacet. Tum loquendi ordinem suscipit Œconomus, & Pontifici, ait, Κύριε σὺ μοι νίπτεις τοὺς πόδας; legit Evangelista ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Subjungit Pontifex, ὁ ἐγὼ οἶδα, σὺ οὐκ οἶδας ἀρτιγενῶς δὲ μὴ ταῦτα. Œconomus manu, lachrymis, vultu, corpore toto reluctans - οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Evangelista, ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. Pontifex severiori vultu. ἐὰν μὴ νίψω σε, &c. tandem hæc verba prolaturus, ὁρᾶτε καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. oculis ad janitorem conversis, eo manu indicato, in cujus persona, Judæ proditionem sugillat: quod quia spectantium risum movet, & Janitori illi, nomen Judæ imposuerunt, quandoque relinquit: propterea nisi sortibus inter multos datis persona Judæ nullus suscipit. In sede vero sua, charistem sibi Clericum huic actioni sustinendæ Patriarcha exponit; & leviter a populo derisum, confestim adaktiorem gradum, officiique novam dignitatem evehit.

14 Χειρόνιπτρα.) Sedariis in aqua Lavipedii tundis, manes & vultum abstergit populus: eamque aquam ut μύρου ἁγιασμὸν in pretio habet.

15 Τὸ ἀντιμήνιον.) Panis inter Monachos distribuendus.

16. Οἶνο μίκτο.) Addunt alia edita καὶ ἔλαιο concesso oleo, seu non piscibus. Lavipedium quoque in aula regia celebrabat Imperator, cujus descriptionem habet Codinus hic consulendus, de Officiis curiæ Constantinopolitanæ cap. 12.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ.

Τῆ Κυριακῆ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἑσπέρας σημάνει τυπικήτιρον, ᾠδὴ πρώτη ἀρχύν. ᾠδὴ ἀ Λίχνιμφ τὸν φρουρὸν ἀκοίμητον ψαλμόν. Εἰς δὲ τὸ Κύριε ἐκέκραξα, b ἀπόστιχα ὀκτώ, ᾠδὴ ψάλλομεν στιχηρὰ ἰδιόμελα ἦχος δ'.

ΠΑράδοξα σήμερον εἶδον τὰ ἔθνη πάντα ἐν πόλει Δαβίδ, ὅτε τὸ πνεῦμα κατῆλθε τὸ ἅγιον ἐν πυρίνοις γλώσσαις, καθὼς ὁ θεηγόρος Λουκᾶς ἀπεφθέγξατο. φησὶ γὰρ συναγμένων τῶν μαθητῶν τῶ Χριστῶ, ἐγένετο ἦχος, καθάπερ φερομένης βιαίας πνοῆς, καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, ἐν ᾧ καθήμενοι. καὶ πάντες ἤρξαντο φθέγγεσθαι ξένοις ῥήμασι, ξένοις δόγμασι, ξένοις διδάγμασι, τῆς ἁγίας Τριάδος.

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃν μενοῦν καὶ ἐν ἡμῖν κἀνταῦθα, ἀεὶ παντέλειον, ἀλλ' οὐ Πατρὶ, καὶ ἐν υἱῷ συνεπτερυγμένον, καὶ συναδόμενον, ζωὴ καὶ ζωοποιόν, φῶς ἐκ φωτὸς προϊόν, ἀυτάγαθον, καὶ πηγὴ ἀγαθότητος, δι' ὃ Πατὴρ γνωσθήσεται, καὶ ὁ Υἱὸς δοξασθήσεται, καὶ παρὰ πάντων γνώσεται· μία δύναμις, μία συνταξις, μία οἰκονομία τῆς ἁγίας Τριάδος.

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, φῶς καὶ ζωή, καὶ ζῶσα πηγή, πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, ἀγαθόν, εὐθὺς, σοφὸν, ἡγεμονεῦον, καθαίρον τὰ πνεύματα, Θεὸς καὶ θεοποιοῦν, πῦρ ἐκ πυρὸς ἐκπόρευόν, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, διαιροῦν τὰ χαρίσματα, δι' ὧ προφῆται ἅπαντες, καὶ Θεοῦ Ἀπόστολοι μετὰ Μαρτύρων ἐφέσθησαν. ξένον ἄκουσμα, ξένον θέαμα. πῦρ διαιρούμενον, εἰς γλώσσας χαριζόμενον.

Δόξα. Καὶ νῦν. ἦχος πλ. δ'.

Βασιλεῦ ἐπουράνιε, παράκλητε, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχῆ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς, ἀπὸ πάσης κηλίδος, καὶ σῶσον ἀγαθὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Εἴσοδος τῶ φῶς ἱλαρόν. Προκείμενον ἦχος βαρύς. Τίς θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια. Στίχος. Ἐρεύξασθαι ἐν τοῖς λαοῖς τὰς δικαιοσύνας σου. Στίχος. Ἐμοὶ δὲ τὸ ἐγγὺς Κυρίῳ. Στίχος. Καὶ ἔσται σωὶ ἡμέρᾳ μία. Εἶτα λίτης ὁ Διάκονος. Ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἑνώσεως αὐτῆς, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, καὶ τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρθοδόξων, καὶ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ τούτῳ ναῷ προσκαίρων, καὶ τῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ φόβῳ Θεοῦ ἐν αὐτῷ προσευχομένων, ἔτι δὲ

passionem salutarem subiturus opere demonstravit, & nobis abjectis peccatoribus & indignis servis tuis, in cervicis & genuum inflexione, pro propriis peccatis & populi ignorantiis preces offerendi exemplum exhibuit. Ipse valde misericors & benigne, exaudi nos in die qua invocaverimus te, spectatim in hac Pentecostes die, in qua postquam Dominus noster Jesus Christus in cælos est assumptus, & in dextera Dei & Patris confedit, super sanctos Discipulos & Apostolos suos sanctum Spiritum misit, qui & super singulos eorum sedit, & repleti omnes inexhausta ejus gratia, aliis linguis magnalia tua loquuti sunt, & futura prædixerunt. Nunc itaque deprecantes nos exaudi, & nostri humilium & damnationis sententia dignorum miserere, & captivitate animarum nostrarum conversa, innata tibi morus miseratione pro nobis interpellantem, suscipe nos tibi procidentes & clamantes. Peccavimus, in te projecti sumus, ex utero & ventre matris nostræ tu es Deus noster: verum quia defecerunt in vanitate dies nostri, ope tua delituti sumus; & omni defensione remansimus privati. At nunc miserationibus tuis consisi, clamamus. Delictorum juventutis nostræ & ignorantiarum ne memineris: & ab occultis nostris munda nos: ne projicias nos in tempore senectutis, cum defecerit virtus nostra, ne derelinquas nos, priusquam in terram revertamur ad te convertamur; & in humilitate & gratia arrende nobis. Iniquitates nostras miserationibus tuis commensura: miserationum ruarum abyssum delictorum nostrorum cumulo oppone. Respice de excelso sancto tuo super tesdenum populum tuum, & uberem a te misericordiam expectantem. Visita nos in benignitate tua, libera nos a diaboli oppressione: & vita nostra sanctis tuis legibus communita, Angelo tuo fideli custodi populum tuum commendi. Cunctos in regnum tuum congrega, & in te sperantibus ventum præbe, ipsis nobisque peccata dimitte; expurga nos Spiritus Sancti tui virtute, & machinamenta hostis adversum nos insurrecta dissolve.

Subjungit & hanc Orationem.

BEnedictus es, Domine omnipotens, qui diem solari lumine illustras, & noctem ignis splendore exhibuisti, qui peracto diei curfu, ad noctis exordia nos accedere concessisti, nostram & universi populi orationem exaudi, & spontaneis atque etiam involuntariis condonatis offensis, vespertinas supplicationes nostras suscipe, & misericordiæ miserationumque tuarum in hæreditatem tuam, copiam transmitte. Angelis tuis sanctis communi nos, armis justitiæ tuæ protege, & veritate tua nos conserva: & ab omni urgente impetu, omnibusque adversarii insidiis nos erue. Instantem autem vesperam cum nocte subsequente perfidiam, luctam, pacificam, peccato, & scandalo immunem, a spectatis fecuram, & omnes vitæ nostræ dies esse, concede. Intervento sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt.

Dicamus. Suscipe, salva, miserere, erige, & conserva nos Deus tua gratia. Sanctissimæ, Libatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ.

Sacerdos exclamando. Tuum enim est misereri & salvare Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus; Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Dicamus. Dicamus omnes ex tota anima, & ex toto corde. Domine, omnipotens Deus. Miserere nostri Deus. *Et reliqua. Subdit Sacerdos Exclamationem.* Quia misericors & benignus.

Deinde Diaconus. Adhuc & iterum flectentes genua, Dominum deprecemur.

Sacerdos Orationem subjicit.

DOmine Jesu Christe, qui pace tua hominibus data, etiam Spiritus Sancti donum adhuc in vita mortalium degentibus in hæreditatem perpetuo possidendum fidelibus tuis largitus es, manifestius autem gratia hac Discipulis tuis & Apostolis tradita, labiis eorum igneis linguis adapertis, per eas genus humanum omnem Dei notitiam propria dialecto in auris auditu suscepit, conflatique nos Spiritus lux sumus illustrati, & ab errore tamquam e tenebris eruti, sensibilium & ignearum linguarum divisione & virtute naturam exuperante fidei præcepta edocti, & te cum Patre & Sancto Spiritu in una deitatis substantia, virtute, & potestate, speciatim & proinceri hoc divinitus accepta sumus instructi. Tu igitur Patris splendor, substantiæ ejusque naturæ non dissimilis & aliena figura, sapientiæ & gratiæ fons, mihi quoque peccatori adaperi labia, & gutturi, & pro quibus me orare oportet dole: tu enim peccatorum meorum numerum nosti, sed & clementia tua illorum innocentiatem exuperabit. Ecce enim timore correptus tibi adsum, animæ meæ defœcationem in misericordiæ tuæ pelago demersus. Vitam meam gaberna, qui verbo & ineffabili sapientiæ virtute creaturam omnem moderaris. Tu tranquillus fluctuantium portus: notam mihi fac viam in qua ambulem. Sapientiæ spiritum cogitationibus meis infera, spiritum intelligentiæ infipientiæ meæ largire, spiritu timoris opera mea obumbra, spiritum rectum innova in visceribus meis, & mentis meæ lubricum spiritu principali confirma: ut ad id quod tempestivum est per singulos dies deductus, mandata tua exequi, & glorioso perfectoriique operum omnium adventui me munifice queam. Ne permittas fluxis hujus mundi me fedaci voluptatibus, sed ut illusorum fruitionis thefaurorum cupidus evadam, me corrobora. Tu enim dixisti Domine, quæcunque petierit aliquis in nomine tuo, a cœterum Deo & Patre tuo, nullo prohibente accipiet. Peccator itaque ego, in sancti tui Spiritus adventu, tuam deprecor clementiam, ut quæcunque rogavi, mihi ad salutem impertiaris. Fiat Domine, omnis beneficii locupletor auctor, & datore optime: quia etiam supra id quod petimus abundanter largiris. Tu compassionis affectu tangeris, qui sine peccato carnis nostræ conformatus es, & erga flectentes coram te genua, clementer inflecteris; & propitius peccatis nostris redderis. Populo tuo Domine misericordias tuas largire, exaudi nos de cælo sancto tuo; & in protectione alarum tuarum illos sanctifica. Ne despicias manuum tuarum opera, tibi soli peccamus: sed & te solum colimus, orque Deum alienum adorare, vel ad alium

Deum quandoque manus nostras expandere novimus. Dimitte nobis delicta, & precibus genuumque flexionibus nostris a te susceptis, manum opitulatricem nobis praebe. Omnium, ceu suave incensum coram optimo regno tuo assumptum, acceptam habe orationem.

Subjungit & praesentem Orationem.

DOmine, Domine, qui ab omni sagitta volante per diem nos eripuisti, libera etiam nos ab omni negotio in tenebris perambulante. Manuum nostrarum elevationes, velut Sacrificium vespertinum suscipe: & nocturnum spatium a malis exemptos inculpate pertransire concede. Ab omni terrore & formidine a diabolo excitata libera nos, & animabus nostris contritionem & mentibus sollicitudinem examinis in timendo & aequo judicio futuri, largire. Confige timore tuo carnes nostras, & membra nostra quae sunt super terram mortifica; ut & in somni quiete judiciorum tuorum speculatione illustremur: & omni indecenti a nobis cogitatione, & noxia cupidine abacta, fide confirmatos, & in mandatis tuis proficientes in orationis tempore excita.

Diaconus.

Suscipe, salva, miserere, excita & conserva.

Sanctissimae, illibatae.

Sacerdos exclamando.

Beneplacito & gratia unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Deinde dicitur. Dignare &c.

Postmodum dicit Diaconus.

Adhuc & iterum flectentes genua, Dominum precemur.

Et Sacerdos Orationem.

FOns vive & illuminans, perenniter scaturiens, virtus creatrix Patri coaeterna, Christe Deus, qui dispensationem omnem propter mortalium salutem complevisti, qui indissolubilis mortis vinculis, & inferni claustris effractis, attritisque malignorum spirituum copiis, innocentem te Patri victimam, corpus autem immaculatum, ab omni peccato intactum eique impervium, vitam nobis tremendo hujusmodi & inexplicato sacrificio mercatus, in hostiam obtulisti; qui in infernum descendens, vectibus aeternis contritis, & vi reduce in tenebris sedentibus patefacta, auctorem perditionis inferum draconem esca divinitus adinventa expiscatus, caliginis nexibus vinctum in tartaro & igne inextincto, & tenebris exterioribus, infinita tua potestate conclusisti: celebranda Patris Sapientia, afflictorum opitulatrix, quae in tenebris & in umbra mortis sedentibus illuxisti: tu Domine perennis gloriae, excelsi Patris dilecte Fili, lumen aeternum de lumine aeterno, justitiae sol exaudi nos deprecantes: & servorum tuorum pro nobis jam vita functorum Patrum & fratrum nostrorum & reliquorum carnis affinitate

ἀλλοτρίῳ, οὐδὲ διαπετάζειν πρὸς ἕτερον Θεὸν τὰς ἑαυτῶν, Δέσποτα, χεῖρας. ἄφες ἡμῖν τὰ παραπτώματα, καὶ προσδεχόμενος ἡμῶν τὰς γονυκλιτεῖς δεήσεις, ἔκτεινον πᾶσιν ἡμῖν χεῖρα βοηθείας. πρόσδεξαι τὴν εὐχὴν πάντων ὡς θυμίαμα δεκτὸν, ἀναλαμβανόμενον ἐνώπιον τῆς σῆς ὑπεραγάθου βασιλείας.

Ἐπισυνάπτει καὶ ταύτην.

ΚΥριε, Κύριε, ὁ ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς βέλους πετομένου ἡμέρας, ῥῦσαι ἡμᾶς καὶ ἀπὸ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου. πρόσδεξαι θυσίαν ἑσπερινὴν, τὰς τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐπάρσεις. καταξίωσον δὲ ἡμᾶς, καὶ τὸ νυκτερινὸν στάδιον ἀμέμπτως διελθεῖν ἀπειράστους κακῶν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ταραχῆς καὶ δειλίας τῆς ἐκ τοῦ διαβόλου ἡμῖν προσγινομένης. χάρισαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατάνυξιν, καὶ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν μέριμναν, τῆς ἐν τῇ φοβερᾷ καὶ δικαίᾳ σου κρίσει ἐξετάσεως. καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας ἡμῶν, καὶ νέκρωσον τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα καὶ ἐν τῇ καθ' ὕπνον ἡσυχίᾳ, ἐμφαιδρυνώμεθα τῇ θεωρίᾳ τῶν κριμάτων σου. ἀπόστησον δὲ ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν φαντασίαν ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιθυμίαν βλαβεράν. διανάστησον δὲ ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐστηριγμένους ἐν τῇ πίστει, καὶ προκόπτοντας ἐν τοῖς παραγγέλμασί σου.

Ὁ Διάκονος.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, ἀνάστησον, καὶ διαφύλαξον.

Τῆς παναγίας ἀχράντου.

Ἐκφωνῶς ὁ Ἱερεύς.

Εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Εἶτα τὸ, Καταξίωσον.

Μετὰ δὲ τοῦτο λέγει ὁ Διάκονος.

Ἔτι καὶ ἔτι κλίναντες τὰ γόνατα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

ΗΑέναος, βρύουσα ζωτικὴ καὶ φωτιστικὴ πηγὴ, ἡ συναΐδιος τῷ πατρὶ δημιουργικὴ δύναμις, ὁ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν διὰ τὴν τῶν βροτῶν σωτηρίαν ὑπερκάλλως πληρώσας, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ θανάτου δεσμοὺς ἀλύτους καὶ κλεῖθρα ᾅδου διαρρήξας, πονηρῶν δὲ πνευμάτων πλήθη καταπατήσας, ὁ προσαγαγὼν ἑαυτὸν ἄμωμον ὑπὲρ ἡμῶν ἱερεῖον, τὸ σῶμα δοὺς τὸ ἄχραντον εἰς θυσίαν, τὸ πάσης ἁμαρτίας ἀψαυστόν τε καὶ ἄβατον, καὶ διὰ τῆς φρικτῆς ταύτης καὶ ἀνεκδιηγήτου ἱερουργίας ζωὴν ἡμῖν αἰώνιον χαρισάμενος, ὁ εἰς ᾅδου καταβὰς, καὶ μοχλοὺς αἰωνίους συντρίψας, καὶ τοῖς ἐν σκότει καθημένοις ἄνοδον ἀναδείξας, τὸν δὲ ἀρχέκακον καὶ βύθιον δράκοντα θεοσόφῳ δελεάματι ἀγκιστρεύσας, καὶ σειραῖς ζόφου δεσμώσας ἐν ταρτάρῳ καὶ πυρὶ ἀσβέστῳ καὶ σκότει ἐξωτέρῳ διὰ τῆς ἀπειροδυνάμου σου κατασφαλισάμενος ἰσχύος, ἡ μεγαλώνυμος σοφία τοῦ πατρὸς, ὁ τοῖς ἐπηρεαζομένοις μέγας ἐπίκουρος φανεὶς, καὶ φωτίσας τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους. σὺ δόξης ἀενάου Κύριε, καὶ Πατρὸς Ὑψίστου Υἱὲ ἀγαπητὲ, ἀΐδιον φῶς ἐξ ἀϊδίου φωτὸς, ἥλιε δικαιοσύνης, ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου, καὶ ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου, τῶν προκεκοιμημένων

πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν κατὰ σάρκα, καὶ πάντων τῶν οἰκείων τῆς πίστεως, περὶ ὧν καὶ τὴν μνείαν ποιούμεθα νῦν. ὅτι ἐν σοὶ πάντων τὸ κράτος, καὶ ἐν τῇ χειρί σου κατέχεις τὰ πέρατα. Δέσποτα παντοκράτορ Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, γένους θνητοῦ, καὶ ἀθανάτου, καὶ πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης δημιουργὲ, συνισταμένης τε καὶ πάλιν λυομένης, ζωῆς τε καὶ τελευτῆς, τῆς ἐνταῦθα διαγωγῆς, καὶ τῆς ἐκεῖθεν μεταστάσεως, ὁ χρόνους μετρῶν τοῖς ζῶσι, καὶ καιροὺς θανάτου ἱστῶν, κατάγων εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγων, δεσμεύων ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἀπολύων ἐν δυναστείᾳ, ὁ τὰ παρόντα χρησίμως οἰκονομῶν καὶ τὰ μέλλοντα λυσιτελῶς διοικῶν, ὁ τοὺς θανάτου κέντρῳ πληγέντας ἀναστάσεως ἐλπίσι ζωογονῶν. αὐτὸς οὖν Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακρὰν, ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐσχάτῃ μεγάλῃ καὶ σωτηρίῳ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς, τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας, καὶ ὁμοουσίου, καὶ συναϊδίου, καὶ ἀδιαιρέτου, καὶ ἀσυγχύτου Τριάδος ὑποδείξας ἡμῖν, καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν καὶ παρουσίαν τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου Ἀποστόλους ἐκχέας, καὶ Εὐαγγελιστὰς αὐτοὺς θέμενος τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως, καὶ ὁμολογητὰς καὶ κήρυκας τῆς ἀληθοῦς ἀναδείξας θεολογίας. ὁ κἀν αὐτῇ τῇ παντελείῳ ἑορτῇ καὶ σωτηριώδει ἱλασμοὺς μεθ' ἱκεσίας ὑπὲρ τῶν κατεχομένων ἐν ᾅδου καταξιώσας δέχεσθαι, μεγάλας τε παρέχων ἡμῖν ἐλπίδας ἀνέσεως τοῖς κατεχομένοις τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀνιαρῶν, καὶ παραψυχὴν παρὰ σοῦ καταπέμπεσθαι, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ οἰκτρῶν δεομένων σου, καὶ ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου τῶν προκεκοιμημένων ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἔνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός· καὶ κατάταξον τὰ πνεύματα αὐτῶν ἐν σκηναῖς δικαίων, καὶ εἰρήνης, καὶ ἀνέσεως. ὅτι οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε Κύριε, οὐδὲ οἱ ἐν ᾅδῃ ἐξομολόγησιν παρρησιάζονται προσφέρειν σοι· ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογοῦμέν σε, καὶ ἱκετεύομεν, καὶ τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς καὶ θυσίας προσάγομέν σοι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἐπισυνάπτει καὶ ταύτην.

ΟΘεὸς ὁ μέγας καὶ αἰώνιος, ὁ ἅγιος καὶ φιλάνθρωπος, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ στῆναι ἐνώπιον τῆς ἀπροσίτου σου δόξης εἰς ὕμνον καὶ αἶνον τῶν θαυμασίων σου, ἱλάσθητι ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις δούλοις σου, καὶ παράσχου χάριν τοῦ μετὰ συντετριμμένης καρδίας ἀμετεωρίστως προσενεγκεῖν σοι τὴν τρισάγιον δοξολογίαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῶν μεγάλων σου δωρεῶν, ὧν ἐποίησας καὶ ποιεῖς πάντοτε εἰς ἡμᾶς. μνήσθητι Κύριε τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, καὶ μὴ συναπολέσῃς ἡμᾶς ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν. ἀλλὰ ποίησον μέγα ἔλεος μετὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ἵνα τὸ τῆς ἁμαρτίας σκότος διαφυγόντες, ἐν ἡμέρᾳ δικαιοσύνης περιπατήσωμεν, καὶ ἐνδυσάμενοι τὰ ὅπλα τοῦ φωτὸς, ἀνεπιβούλευτοι διατελέσωμεν ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ, καὶ μετὰ παρρησίας δοξάσωμεν ἐπὶ πᾶσι σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεόν. σὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς, καὶ μέγα ὄντως μυστήριον, Δέσποτα τῶν ἁπάντων καὶ ποιητὰ, ἥτε πρόσκαιρος λύσις τῶν σῶν κτισμάτων, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα συνάφεια καὶ ἀνάπαυσις. καὶ εἰς αἰῶνας σοὶ χάριν ἐπὶ πᾶσιν ὁμολογοῦμεν ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις

nobis junctorum, & omnium fidei domesticorum, quorum etiam memoriam agimus, animabus requiem praebe: quia in te omnium virtus est, & manu tua fines terrae contines. Omnipotens Dominator, Deus & Domine misericordiae, mortalis & immortalis generis, & omnis humanae naturae, consistentis aeque ac corruptae, vitae & interitus, habitationis hujus pariter ac transmigrationis opifex, qui tempora vivis metiris & morti momenta praefigis, deducis ad inferos & reducis, alligas in infirmitate & in bona valetudine dissolvis, praesentia utiliter dispensas & futura congrue moderaris, & eadem mortis stimulo confixos resurrectionis spe animas: Ipse omnium Domine, Deus & Salvator noster, spes omnium finium terrae, & iis qui in mari longe sunt positi, qui in hac ultima & magna, & salutifera Pentecostes die, sanctae, & consubstantialis, & coaeternae, & individuae, & inconfusae Trinitatis nobis mysterium revelasti; & adventu praesentia te sancti & vivifici Spiritus in ignearum linguarum forma super sanctos Apostolos tuos effusa, devotae fidei nostrae Evangelistas illos & confessores veraeque & divinae sapientiae praecones renuntiasti, qui in hoc absoluto undequaque & salutifero festo suffragia supplicationesque pro detentis in inferis suscipere dignatus es, magna nobis spe subjecta, detentis hujusmodi detinentium eos tormentorum relaxationem & solamen a te fore rependendum, exaudi nos abjectos & miseros te deprecantes, & animabus servorum tuorum vita ante nos functorum, & in loco lucido, in loco virenti, in loco refrigerii, unde dolor omnis, gemitus & suspiria exulant, requiem praebe. In tabernaculis justorum pacis & quietis spiritus eorum colloca: quia non mortui laudabunt te Domine, neque qui sunt in inferno, confessionem tibi offerre libere confident; sed nos qui vivimus, benedicimus tibi, rogamus, & pro animabus nostris propitiationis & satisfactionis preces & hostias tibi praesentamus.

Subjungit & aliam sequentem.

DEus magne, & aeterne, sancte & benigne, qui nos in hac hora coram inaccessa gloria tua ad mirabilia tua laudanda & celebranda coram te consistere fecisti, propitius esto nobis indignis servis tuis, & ut corde contrito, & attente ter sanctam glorificationem & gratiarum actionem pro magnis donis tuis reddamus, concede. Memento Domine infirmitatis nostrae, & ne in iniquitatibus nostris disperdas nos: sed fac magnam misericordiam cum humilitate nostra, ut peccati tenebras diffugientes in die justitiae ambulemus, & armis lucis induti, ab omni maligni molestia securi degamus, & te solum verum & clementem Deum in omnibus cum fiducia celebremus. Vere enim & sincere magnum est hoc mysterium, Dominator & conditor omnium, temporanea videlicet creaturarum tuarum dissolutio, & subsequuta earum in terram collectio & requies. Perpetuas tibi propterea preces referimus pro ingressu nostro in mundum hunc, & pro exitu pariter, quo, veraci promisso, resurrectionis & defaecatae vitae, quo utinam in secundo adventu

fruantur, spem nobis mercaris. Tu namque resurrectionis es auctor; & actorum in vita incorruptus clemensque judex, & retributionis moderator & Dominus, qui similis nobis carnis & sanguinis factus consors, summo condescensu, & sponte irreprehensarum passionum nostrarum a te sumpto experimento, viscera quoque miserationum tibi conciliasti: unde & ipse tentatus, in quo passus es, nobis aliquando tentandis, ultro spontaneus adjutor advenisti, & nos ad statum passionis exortem evexisti. Suscipe itaque Domine preces & supplicationes nostras, & uniuscujusque nostrum patribus & matribus, fratribus, sororibus, & liberis, & cuilibet alii generis ejusdem & affinitatis participi, omnibusque animabus in spe resurrectionis aeternae corpore exutis, requiem praebe: omnium spiritus & corpora in libro vitae, in sinu Abrahae, Isaac, & Jacob, in vivorum regione, in caelorum regno, in voluptatis paradiso, per Angelos lucidos in sanctas tuas mansiones eos inducens, colloca. Confuscita quoque corpora nostra in die quam, juxta sancta & veracia pollicita tua praedefinivisti. Non etenim nobis servis tuis corpore excedentibus, & ad te profectis mors ulla est, sed a tristibus ad meliora & hilariora emigratio, requies, & gaudium. Et si in aliquo deliquimus, propitius esto nobis & ipsis: quia nullus a sorde mundus coram te est, etiam si unius diei ejus vita fuerit, nisi tu solus absque peccato Dominus noster Jesus Christus, per quem omnes remissionem peccatorum & misericordiam consequi speramus: nobis propterea ipsisque ut bonus & hominum amator Deus, parce, relaxa, condona delicta cuncta spontanea & involuntaria, quae scienter & ignoranter, quae manifeste & in occulto, in opere & cogitatione, in verbo & in omnibus conversationibus & animi motibus commisimus: & morte nos praecedentibus libertatem & relaxationem dona, nobis autem superstitibus benedic, bono & pacifico vitae termino nobis, & omni tuae plebi concesso, & misericordiae humanitatisque visceribus in tremendo timendoque tuo adventu reseratis, in quo regni tui nos dignos esse praesta.

ἡμῶν τοῖς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· καὶ ταῖς ἐξόδοις, αὐτὰς ἐλπίδας ἡμῶν τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀκηράτου ζωῆς διὰ τῆς σῆς ἀψευδοῦς ἐπαγγελίας ἐχαρίσω· καὶ ἀπολαύσεσθαι ἐν τῇ δευτέρᾳ μελλούσῃ παρουσίᾳ σου. σὺ γὰρ εἶ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἀρχηγὸς, καὶ τῶν βεβιωμένων ἀδέκαστος καὶ φιλάνθρωπος κριτὴς, καὶ μισθαποδότης δεσπότης καὶ Κύριος, ὁ καὶ κοινωνήσας ἡμῖν παραπλησίως σαρκὸς καὶ αἵματος διὰ συγκατάβασιν ἄκραν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἀδιαβλήτων παθῶν ἐν τῷ ἑκουσίως εἰς πεῖραν καταστῆναι προσλαβόμενος σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ ἐν ᾧ πέπονθας πειρασθεὶς αὐτὸς τοῖς πειραζομένοις ἡμῖν γενόμενος αὐτεπάγγελτος βοηθός. διὸ καὶ συνήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπάθειαν. δέξαι οὖν Δέσποτα δεήσεις καὶ ἱκεσίας ἡμετέρας, καὶ ἀνάπαυσον πάντας τοὺς πατέρας ἑκάστου καὶ μητέρας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ τέκνα, καὶ εἴ τι ἄλλο ὁμογενὲς, καὶ ὁμόφυλον, καὶ πάσας τὰς προαναπαυσαμένας ψυχὰς ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως αἰωνίου· καὶ κατάταξον τὰ πνεύματα αὐτῶν καὶ τὰ σώματα ἐν βίβλῳ ζωῆς, ἐν κόλποις Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, ἐν χώρᾳ ζώντων εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, ἐν παραδείσῳ τρυφῆς, διὰ τῶν φωτεινῶν ἀγγέλων σου εἰσάγων ἅπαντας εἰς τὰς ἁγίας σου μονάς. συνεγείρων καὶ τὰ σώματα ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ὥρισας κατὰ τὰς ἁγίας σου καὶ ἀψευδεῖς ἐπαγγελίας. οὐκ ἔστιν οὖν Κύριε τοῖς δούλοις σου θάνατος ἐκδημοῦσιν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ πρὸς σὲ τὸν Θεὸν ἐνδημοῦσιν, ἀλλὰ μετάστασις ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων ἐπὶ τὰ χρηστότερα καὶ θυμηδέστερα καὶ ἀνάπαυσις καὶ χαρά. εἰ δέ τι καὶ ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ἵλεως γενοῦ ἡμῖν τε καὶ αὐτοῖς, διότι οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου ἐνώπιόν σου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν, εἰ μὴ μόνος σὺ, ὁ ἐπὶ γῆς φανεὶς ἀναμάρτητος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ πάντες ἐλπίζομεν ἐλέους τυχεῖν, καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν· διὰ τοῦτο ἡμῖν τε καὶ αὐτοῖς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἑκούσια, καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, τὰ πρόδηλα, τὰ λανθάνοντα, τὰ ἐν πράξει, τὰ ἐν διανοίᾳ, τὰ ἐν λόγῳ, τὰ ἐν πάσαις ἡμῶν ταῖς ἀναστροφαῖς καὶ τοῖς κινήμασι. καὶ τοῖς μὲν προλαβοῦσιν ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν δώρησαι· ἡμᾶς δὲ τοὺς περιόντας εὐλόγησον, τέλος ἀγαθὸν καὶ εἰρηνικὸν παρεχόμενος ἡμῖν τε, καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου, καὶ ἵλεως σπλάγχνα καὶ φιλανθρωπίας διανοίγων ἡμῖν ἐν τῇ φρικτῇ καὶ φοβερᾷ σου παρουσίᾳ, καὶ τῆς βασιλείας σου ἀξίους ἡμᾶς ποίησον.

Subjungit & hanc Orationem.

Deus magnus & excelsus solus habens immortalitatem, qui lucem habitas inaccessam, quique creatura cuncta a te in sapientia condita, lucem inter & tenebras divisionis terminos posuisti, sole in potestatem diei constituto; luna vero & stellis in potestatem noctis: qui nos peccatores hac hora in confessione faciem tuam praevenire, & vespertinas tibi referre laudes voluisti: ipse benigne dirige orationem nostram sicut incensum in conspectu tuo; & in odorem suavitatis ea suscepta, noctem insequentem pacificam tribue. Lucis arma indue nos, & a timore nocturno & omni negotio in

Ἐπισυνάπτει καὶ ταύτην τὴν εὐχήν.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐν σοφίᾳ δημιουργήσας, ὁ διαχωρίσας ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους. καὶ τὸν ἥλιον θέμενος εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, σελήνην δὲ καὶ ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτὸς, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ προφθάσαι τὸ πρόσωπόν σου ἐν ἐξομολογήσει, καὶ τὴν ἑσπερινήν σοι λατρείαν προσαγαγεῖν· αὐτὸς φιλάνθρωπε Κύριε, κατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. παράσχου δὲ ἡμῖν τὴν παροῦσαν ἑσπέραν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα, εἰρηνικήν. ἔνδυσον ἡμᾶς ὅπλα φωτός,

πονηροῦ, καὶ ἀπὸ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου· καὶ δώρησαι ἡμῖν τὸν ὕπνον ὃν εἰς ἀνάπαυσιν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν ἐδωρήσω πάσης διαβολικῆς φαντασίας ἀπηλλαγμένον. ναὶ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, τῶν ἀγαθῶν χορηγὲ, ἵνα καὶ ἐν ταῖς κοίταις ἡμῶν κατανυγόμενοι, μνημονεύωμεν καὶ ἐν νυκτὶ τοῦ παναγίου ὀνόματός σου, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν σῶν ἐντολῶν καταυγαζόμενοι, ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς διεγειρώμεθα πρὸς δοξολογίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος, δεήσεις καὶ ἱκεσίας τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ προσάγοντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου. ὃν ταῖς πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐν ἐλέει ἐπίσκεψαι.

Ὁ Διάκον. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς παναγίας ἀχράντου. Σὺ γὰρ εἶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, κ. Ὁ Διακον. Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινήν. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τὴν ἑσπέραν πᾶσαν. Ἄγγελον εἰρήνης πιστόν. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς. Τῆς παναγίας ἀχράντου. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς εὔχεται τὴν εὐχὴν ταύτην μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ καταβὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἔπιδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου, καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου. σοὶ γὰρ τῷ φοβερῷ καὶ φιλανθρώπῳ κριτῇ, οἱ σοὶ δοῦλοι τὰς ἑαυτῶν ἔκλιναν κεφαλὰς, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ὑπέταξαν αὐχένας, οὐ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀναμένοντες βοήθειαν, ἀλλὰ τὸ σὸν περιμένοντες ἔλεος, καὶ τὴν σὴν ἀπεκδεχόμενοι σωτηρίαν. οὓς διαφύλαξον ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἑσπέραν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, ἀπὸ πάσης ἀντικειμένης ἐνεργείας, διαλογισμῶν ματαίων, καὶ ἐνθυμήσεων πονηρῶν.

Εἶτα ἐκφωνεῖ.

Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον, καὶ δεδοξασμένον, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα ψάλλομεν τὰ ἰδιόμελα τοῦ στίχου.

Ἦχος, γ.

Νῦν εἰς σημεῖον τοῖς πᾶσιν ἐμφανῶς αἱ γλῶσσαι γεγόνασιν. Ἰουδαῖοι γὰρ, ἐξ ὧν κατὰ σάρκα Χριστὸς, ἀπιστίᾳ νοσήσαντες θείας ἐξέπεσον χάριτος, καὶ τὸ θεῖον φῶς, οἱ ἐξ ἐθνῶν ἠξιώθημεν στηριχθέντες τοῖς λόγοις τῶν μαθητῶν φθεγγομένων τὴν δόξαν τοῦ εὐεργέτου τῶν ὅλων Θεοῦ, μεθ' ὧν τὰς καρδίας σὺν τοῖς γόνασι κλίναντες, ἐν πίστει προσκυνήσωμεν, τῷ ἁγίῳ Πνεύματι στηριχθέντες, Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Στίχος.

Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός.

Νῦν τὸ παράκλητον Πνεῦμα ἐπὶ πᾶσαν σάρκα ἐκκέχυται. Ἀποστόλων γὰρ χορείας ἀρξάμενον ἐξ αὐτῶν κατὰ μέθεξιν τοῖς πιστοῖς τὴν χάριν ἐφήπλωσε, καὶ πιστοῦται αὐτοῦ τὴν κραταιὰν ἐπιφοίτησιν, ἐν πυρίνῳ τῷ εἴδει τοῖς μαθηταῖς διανεῖμαν τὰς γλώσσας εἰς ὑμνῳδίαν καὶ δόξαν Θεοῦ. διὸ τὰς καρδίας νοερῶς ἐλλαμπόμενοι

Euchol.

tenebris perambulante, exceptis, somnum in infirmitatis nostrae reparationem concessum omni diabolica repraesentatione liberum praebe. Ita Dominator omnium, bonorum auctor: ut in cubilibus nostris compuncti, sanctum nomen tuum de nocte celebremus: & mandatorum tuorum lumine illustrati, in animae hilaritate ad laudes bonitatis tuae celebrandas, preces & supplicationes tuae clementiae pro peccatis propriis & populi totius oblatuti, exurgamus: a quibus nos sanctae Deiparae interventu exime.

Diaconus. Suscipe, salva, miserere. Sanctissimae illibatae. Tu enim es animarum & corporum nostrorum requies: & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, &c. *Diaconus.* Compleamus vespertinam orationem, Suscipe, salva, miserere. Vesperam omnem. Angelum pacis fidelem. Veniam, remissionem. Bona & conducentia. Residuum tempus. Christianos fines. Sanctissimae illibatae. Quia bonus & hominum amator existis. *Sacerdos.* Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra Domino inclinate.

Et Sacerdos Orationem hanc secreto recitat.

Domine Deus noster, qui caelis in terram inflexis, ad salutem generis humani descendisti, respice servos tuos & haereditatem tuam, tibi enim tremendo pariter ac clementi Judici, capita cervicesque suas, non expectata ab hominibus ope, sed tuam misericordiam & salutem praestolati servi tui submiserunt: conserva illos omni tempore, praesenti vespere, & insequenti nocte, ab omni hoste, ab omni adversarii machinamento, a cogitationibus vanis, & a pravis concupiscentiis.

Deinde exclamando.

Sit potestas regni tui benedicta & laudata, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen.

Deinde post Versiculos Davidicos, Versus proprii cantus psallimus. Tonus tertius.

In publicum signum linguae manifestae factae sunt, Judaei enim, ex quibus secundum carnem Christus, infidelitatis vitio praeoccupati gratia divina exciderunt: divinoque lumine nos ex gentibus digni habiti, verbis Discipulorum benefactoris omnium Dei laudem celebrantium sumus confirmati: corde genibusque in terram flexis Spiritui sancto animarum nostrarum Salvatori cum eis procidamus.

Versiculus.

Cor mundum crea in me Deus.

Paracletus spiritus super omnem carnem nunc effusus est. Ab Apostolis namque deducto initio gratiam in fideles expandit, efficacemque suum adventum in laudem & gloriam Dei linguis distributis in ignea specie, confirmat;

Illustratis itaque intellectualiter cordibus, fide confirmati deprecamur Spiritum ; ut animæ nostræ salventur.

Versiculus. Ne projicias me a facie tua.

Virtute ex alto Christi nunc Apostoli induuntur. Renovat enim illos Spiritus in eis renovatus mystica cognitionis novitate : & alienonis peregrinisque vocibus benefactoris omnium Dei æternam, & in tribus personis simplicem naturam colendam prædicant. Illorum itaque præconiis illustrati Patrem, cum Filio, & sancto Spiritu salutem animarum nostrarum deprecati, veneremur.

Gloria. Et nunc.

Tonus obliquus quartus.

Adeste populi, & in tribus personis Deitatem, Filium videlicet in Patre, cum sancto Spiritu adoremus. Pater enim ante tempus omne, cœternum & ejusdem secum gloriæ Filium genuit, & jam erat in Patre Spiritus sanctus cum Filio omni cultu dignus. Una eorum est virtus, una substantia, una divinitas. Hanc adorantes dicamus omnes : sanctus Deus, qui per Filium coöperante sancto Spiritu cuncta condidisti ; sanctos fortis, per quem Patrem cognovimus, & Spiritus sanctus in mundum advenit ; sanctus immortalis, Spiritus Paracletus a Patre procedens, & in Filio manens : Sancta Trinitas, gloria tibi. *Post hæc dicitur.* Nunc dimittis. Ter sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. *Dimissorium festi.* Tandem hoc pacto, *Sacerdos dimissionem facit.*

Qui e paterno sinu seipsum exinanivit, & omnem naturam nostram a se assumptam deificavit, & cum ea in cælum conscendens & in Dei & Patris dextra residens divinum, sanctum, consubstantialem, ejusdem virtutis, ejusdem gloriæ consortem, & cœternum Spiritum super sanctos suos Discipulos & Apostolos misit, illisque per eum illuminatis, & per illos universus orbis illuminatus est ; Christus verus Deus noster, precibus illibatæ, immaculatæ, & sanctæ suæ matris, sanctorum glorioforum & percelebrium Dei præconum & Spiritu repletorum Apostolorum & omnium sanctorum misereatur & salvet nos, ut bonus & clemens Deus.

Ἐν πίστει γηρεχθέντες τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δυναπεμφθῆναι σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Στίχος. Μὴ ἀποῤῥίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου.

Νῦν περιβάλλονται κράτος, οἱ Χριστοφόρους Ἀποστόλοι. ἐγκαινίζει γὰρ αὐτοὺς ὁ παράκλητος ἐν αὐτοῖς καινοζώοις μυσικῇ καινότητι γνώσεως, διὰ τῶν ξένας φωνὰς ἐκφηγόρους κηρύττοντας, τὴν ἀΐδιον φύσιν τοῦ ἁπλῶς τρισυπόστατον σέβειν τὸ εὐεργέτην τῆς ὅλων Θεὸς ἀφθονοδότας τοῖς ἑαυτῶν διδύμασι, πατέρα προσκυνοῦμεν, σὺν Υἱῷ καὶ Πνεύματι, δυσαπωθοῦντες σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα. Καὶ νῦν. Ἦχος πλ. δ'.

Δεῦτε λαοί, τὸ τρισυπόστατον θεότητα προσκυνήσωμεν, Υἱὸν ἐν τῷ πατρὶ, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, πατέρα ἐξ ἀχρόνου γεγεννηκότα υἱὸν, συναΐδιόν τε καὶ ὁμόθρονον, τὸ Πνεῦμα ἅγιον ἐν τῷ πατρὶ, σὺν Υἱῷ δεξαζόμενον. μία δυνάμις, μία οὐσία, μία θεότης· ἣν προσκυνοῦντες πάντας λέγωμεν, ἅγιος ὁ Θεός, ὁ διὰ πάντα δημιουργήσας διὰ Υἱοῦ, συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἅγιος ἰσχυρός, δι' οὗ τὸν πατέρα ἐγνωκαμεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπιδημῆσαν τῷ κόσμῳ· ἅγιος ἀθάνατος, τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ πηγῆς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, Τριὰς ἁγία δόξα σοι.

Εἶτα, τὸ, Νῦν ἀπολύεις Τριάδικον. Παναγία Τριάς. Πατὴρ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστι. Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς. Εἶτα ὁ ἱερεὺς πρὸς ἀπόλυσιν λέγει.

Ὁ ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων κενώσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἡμετέραν ἄλλοι ἀνθρωπίνην σκηνοπαθήσας φύσιν, καὶ θεώσας αὐτὴν, μεταδοὺς τοιαύτης εὐεργεσίας οὐδεὶς ἀπέλθοι, ἐκ τῆς δεξιᾶς αὐδίσας σε θεοῦ καὶ πατρὸς, τότε θεῖε ἅγιε, καὶ ὁμοούσιε, καὶ συναΐδιε, καὶ σύνθρονε, καὶ συνδόξαστε, καὶ συνεργὲ τῶν ἁγίων Πνεῦμα κατοικητήριε καὶ πηγὴ ἁγιάζεις πάσας ἡμᾶς, ὁ ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

VARIÆ LECTIONES.

a Κεκλῆσθαι τοῦ ἁγίου πνεύματος.) Cryptoferratense & Barberinum, legunt in titulo, ἐκχαὶ τῆς γενεσίου τῆς ἁγίας : differimen ex eo oritur quod edita rotum fere Officium exhibeant : MM. SS. vero solas Orationes Barberinum quidem hoc ordine.

Εὐχὴ τῆς γονυκλισίας τῆς ἡμέρας γ'. ε'.
Ἀκροτ. ἀφίωντε, ἄπαρχε, καὶ τὰ ἑξῆς.
Εὐχὴ γονυκλισίας β'.
Κύριε ὁ Θεὸς ὁ τῶν ὅλων ὁ ποιήσας. καὶ τὰ ἑξῆς.
Εὐχὴ γονυκλισίας γ'.
Ἐπλήρωσε τὴν Κύριε δέησιν ταύτην τοῦ πλήσιον καὶ τὰ ἑξῆς.

Cryptoferratensis autem ordo hujusmodi est.

Μετὰ τὸ ἀπολυτίκιον, καὶ τὰ Κύριε ἐλέησον. κύριε ἡ ἱερεύς.

Ἀκροτ., ἀφίωντε καὶ τὰ ἑξῆς.
Εὐλογητὸς εἶ Δέσποτα καὶ τὰ ἑξῆς.
Ἀντιλαβὲ σῶον· καὶ τὰ ἑξῆς.
Εὐχὴ ἀνυπότακτε β'. τὸ, ἡγιάσατε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῶν ὅλων ἐπιβλέπων.
Κύριε, Κύριε ἐξαπόστειλον.
Εὐχὴ ἀποστολικὴ γ'. τὸ ἐπίσκεψαι.
Πλάσεως βρέφους. καὶ τὰ ἑξῆς.
Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ φοβερὸς. Non tamen integre scribitur : sed ad usque verba illa. Σοὶ τὰ πλήθη καὶ μέχρι propterea lequitur ibidem.
Εὐχὴ κλίνε τὸ Τριαδικὸν.
Σὸν οὖς ἄκουσον καὶ μίκρα. Ut supra ubi desinat præcedens oratio.
Καὶ ἐπιστάσεως.
Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος. Ut supra.
Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ πλήσιος ut supra. Atque ita pater, cum hoc M. S. in numero & ordine Orationum editaj convenire.

b Ἰσάριθμος εἶχεν.) Desunt hæc in quibusdam editis & eorum vice legitur. ἀλλὰ Διάκονε, εἰ ἔστι τι δὲ μὴ ὁ Ἰησοῦς σου συνεπαίρει. Εὐλόγησον τὸ Κύριε δυνάμεσι. Τοῦ τῆς ἁγίας. Τοῦ τῆς ἁγίας τῶν ὑμνούντων. Τοῦ τῆς ἁγίας τῶν ἐπὶ γῆς ἀποστόλων. Τοῦ τῆς ἁγίας τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἑορταζόντ

cuu concludit, τὴν μὲν δὴ διεστράφατο, ᾄδωμεν τὴν ἀρχὴν μουσικὴν, δάκρυον γενέσθω γέλως· ἡ νηστεία ἀντὶ τῆς ὀρχήσεως τὸ γόνυ κλινέσθω, ἀντὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν τὸ στῆθος τυπτέσθω, ἀντὶ τοῦ κόσμου ἡ ἐσθὴς ἡ ταπείνωσις. *Jejunium, ebrietatem curet; psalmus, turpes cantus: lachrymae, risus fiat medela: pro saltatione, genu flectatur: pro manuum plausu, pectus pulsetur: pro vestium ornatu, humilitas ostentetur.*

4 Ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχάς.) Nullius auctoris nomen prae se ferunt Orationes sequentes; eas tamen Blastares supra adductus & Curopalates de Off. curiae Constant. cap. 14. Basilii opus asserunt. ἐν τῇ τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἑορτῇ ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀκούει τὰς μεγάλας Βασιλείου εὐχὰς πλησίον τοῦ διακονικοῦ. *In festo sancti Spiritus confert se ad S. Sophiam Imperator, auditque magni Basilii Orationes prope Diaconorum sedem.*

5 Ἔτι καὶ ἔτι κλίναντες τὰ γόνατα.) Basilius de Spiritu sancto cap. 27. circa medium: καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. *Insuper quoties genua flectimus & erigimur iterum, ipso facto ostendimus quod ob peccatum in terram delapsi, per humanitatem creatoris, in caelum revocati sumus.*

OFFICIUM IN DIVERSAS PROCESSIONES & vigilias supplicationum.

D*ata benedictione, incipimus.* Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est regnum. *Duodecim vicibus.* Venite adoremus, *ter.* Dicimusque Psalmum 142. Domine exaudi orationem meam, *Et in fine cantatur.* Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. *Deinde major Collecta pronunciatur.*

In pace Dominum precemur.
Pro superna pace.
Pro pace totius.
Pro sancta hac domo.
Pro Archiepiscopo.
Pro sancto hoc Monasterio.
Pro aeris temperie, ubertate.
Pro navigantibus iter agentibus.
Ut ab omni afflictione liberemur.
Suscipe, salva, miserere, & conserva.
Sanctissimae, illibatae, super omnes benedictae.
Quia convenit tibi omnis gloria.

Deinde. Deus Dominus. *Tono obliquo quarto. Et Moduli isti.*

Eodem Tono.

Miserere nostri Domine miserere nostri, omni namque defensione destituti, supplicationem hanc tibi velut Domino facimus. Miserere nostri.

Gloria.

Domine miserere nostri: in te enim confidimus. Ne nobis valde irascaris: neque memineris iniquitatum nostrarum sed respice nunc tamquam benignus, & ab inimicis nostris libera nos: tu enim es Deus noster, & nos populus tuus; omnes opera manuum tuarum sumus, & nomen tuum invocavimus.

Et nunc. *In Deiparam.*

Misericordiae portam aperi nobis benedicta Deipara; in te sperantes, ne aberremus: sed per te ab omni angustia liberemur. Tu enim generis Christianorum es salus.

Mox suavi cantu, Psalmos per versus recitare incipimus. Tono obliquo secundo.

Psallentes in unoquoque Versiculo Modulum sequentem. Tono obliquo secundo.

Benigne, longanimis, & valde misericors Domine: misericordiam tuam, in populum tuum mitte.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere mei Domine quoniam infirmus.

1 # ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΛΙΤΑΣ, 2 καὶ ἀγρυπνίας παρακλήσεως.

ΜΕτὰ τὸν εὐλογητὸν, ἀρχόμεθα τὸ, Τρισάγιον. Παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία. Τὸ Κύριε ἐλέησον ιβ΄. Δεῦτε προσκυνήσωμεν γ΄. Καὶ ὁ, ρμβ΄. ψαλμός. Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου. καὶ εἰς τὸ τέλος, ψάλλεται. Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Εἶτα τὴν μεγάλην συναπτήν.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.
Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.
Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.
Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.
Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς.
Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας.
Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων.
Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον.
Τῆς παναγίας ἀχράντου. ὑπερευλογημένης.
Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα.
Εἶτα τὸ, Θεὸς Κύριος, εἰς ἦχον, πλ. δ΄.
Καὶ τὰ τροπάρια ταῦτα.

Ἦχος ὁ αὐτός.

Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, πάσης γὰρ ἀπολογίας ἀπορούμενοι, ταύτην σοι τὴν ἱκεσίαν ὡς δεσπότῃ οἱ ἁμαρτωλοὶ προσφέρομεν, ἐλέησον ἡμᾶς.

Δόξα.

Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποίθαμεν, μὴ ὀργισθῇς ἡμῖν σφόδρα, μηδὲ μνησθῇς τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἐπίβλεψον καὶ νῦν, ὡς εὔσπλαγχνος, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν· σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς λαός σου. πάντες ἔργα χειρῶν σου, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικεκλήμεθα.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἄνοιξον ἡμῖν, εὐλογημένη Θεοτόκε, ἐλπίζοντες εἰς σὲ, μὴ ἀστοχήσωμεν· ῥυσθείημεν διὰ σοῦ τῶν περιστάσεων· σὺ γὰρ εἶ ἡ σωτηρία τοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν.

Εἶτα ἀρχόμεθα στιχολογεῖν τοὺς ψαλμοὺς μετὰ μέλους. Εἰς ἦχον πλ. β΄.

Ψάλλοντες κατὰ στίχον. Τροπάριον, ἦχος πλ. β΄.

Εὔσπλαγχνε, μακρόθυμε, καὶ πανοικτίρμον Κύριε, κατάπεμψον τὸ ἔλεός σου ἐπὶ τὸν λαόν σου.

Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. Ἐλέησόν με Κύριε

ὅτι ἀσθενής. Καὶ ἡ ψυχή μου ἐταράχθη. Ἐπίστρεψον Κύριε ῥῦσαι τὴν. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ. Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου. Λούσω καθ' ἑκάστην. Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ. Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ. Ἤκουσε Κύριος τῆς δεήσεως. Αἰσχυνθείησαν καὶ ταραχθείησαν. Ἀποστραφείησαν καὶ καταισχυνθείησαν.

Δόξα.

Ὡς οἰκτίρμων Κύριε, σπλαγχνίσθητι ἐπὶ τὸν λαόν σου, ὡς μακρόθυμος διαλλάγηθι, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Παναγία, Δέσποινα, πανύμνητε, εὐλογημένη, ὡς φιλάγαθος, παρακάλεσον, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

3 Εἶτα λέγει ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων. Μίαν εὐχὴν, κατὰ τὴν λιτήν. Εἶτα συναπτή. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς παναγίας ἀχράντου. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ. Καὶ ἀρχόμεθα. Τῆς δευτέρας στάσεως. Εἰς ἦχον πλ. β΄. Ἐλεῆμον ἐλέησον, ἐλέησον, ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε. Καὶ στιχολογεῖται μετὰ μέλους. ψαλμὸς, ρα΄.

Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου πρὸς σὲ ἐλθέτω. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου. Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θλίβωμαι. Ὅτι ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνός. Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καί. Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ. Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ. Ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην. Ὅλην τὴν ἡμέραν ὠνείδιζον. Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον. Ἀπὸ προσώπου τῆς. Ὅτι ἐπάρας κατέρραξάς με. Αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιά. Σὺ δὲ Κύριε εἰς τὸν αἰῶνα μένεις. Σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν. Ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι. Ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοι. Καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσι. Καὶ φοβηθήσονται τὰ ἔθνη. Ὅτι οἰκοδομήσει Κύριος τὴν Σιών. Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχήν. Γραφήτω αὕτη εἰς γενεάν. Ὅτι ἐξέκυψεν ἐξ ὕψους ἁγίου. Τοῦ ἀκοῦσαι τοῦ στεναγμοῦ. Τοῦ ἀναγγεῖλαι. Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδῷ. Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει. Κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε τὴν γῆν. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται σὺ δὲ διαμένεις. Καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον. Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ. Οἱ υἱοὶ τῶν δούλων σου. Καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα κατευθυνθήσεται.

Δόξα.

Ὡς οἰκτίρμων Κύριε εὐσπλαγχνίσθητι ἐπὶ τὸν λαόν σου, ὡς μακρόθυμος, διαλλάγηθι, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Παναγία Δέσποινα, πανύμνητε, εὐλογημένη, ὡς φιλάγαθος, παρακάλεσον, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ ὁ δεύτερος τῶν ἱερέων ἑτέραν εὐχήν. Εἶτα συναπτὴ μικρά.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.
Τῆς Παναγίας, ἀχράντου.
Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.
Καὶ ἀρχόμεθα ψάλλειν. Τροπάριον ἦχος πλ. β΄.

Ὡς οἰκτίρμων Κύριε σπλαγχνίσθητι ἐπὶ τὸν λαόν σου. ὡς μακρόθυμος διαλλάγηθι, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ὁ ψαλμὸς μετὰ μέλους.

Ὁ Θεὸς ἤλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου.
Ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου.
Ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλάκιον.

Et anima mea turbata est valde. Convertere Domine & eripe. Quia non est in morte. Laboravi in gemitu. Lavabo per singulas noctes. Turbatus est a furore. Discedite a me omnes. Exaudivit Dominus deprecationem. Erubescant & conturbentur. Convertantur & erubescant.

Gloria.

Compatere Domine, ut misericors populo tuo, ut longanimis, reconciliare: & miserere nostri.

Et nunc. *In Deiparam.*

Sanctissima, Domina, celebranda, benedicta, ut benigna pro nobis exora: & miserere nostri.

Deinde primus Sacerdotum, pro supplicatione orationem congruam dicit. Mox Collectam. Adhuc & iterum in pace Dominum precemur. Suscipe, salva, miserere. Sanctissimae, illibatae. Quia tua est potestas, & tuum. *Et incipimus Orationem secundam, Tono obliquo secundo;* Miserere, misericors, miserere miserere nostri Domine. *Et per Versiculos recitatur. Suavi cantu, Psalmus 101.*

Domine exaudi orationem meam; & clamor meus ad te veniat. Ne avertas faciem tuam. In quacumque die tribulor. Quia defecerunt sicut fumus. Percussus sum ut foenum. A voce gemitus. Similis factus sum pellicano solitudinis. Vigilavi & factus sum. Tota die exprobrabant. Quia cinerem tamquam panem manducabam. A facie irae tuae. Quia elevans allisisti me. Dies mei sicut umbra. Tu Domine in aeternum permanes. Tu exurgens misereberis. Tempus miserendi. Qui complacuerunt. Et terrae ejus miserebuntur. Et timebunt gentes. Quia aedificavit Dominus Sion. Respexit in orationem. Scribantur haec in generatione. Quia inclinavit de excelso sancto. Ut audiret gemitus. Ut annuncient in Sion. In conveniendo. Respondit ei in via. Ne abducas me in dimidio. Initio tu Domine terram. Ipsi peribunt tu autem. Et omnes velut vestimentum. Et velut amictum involves. Tu autem idem ipse es. Filii servorum tuorum. Et semen eorum in saeculum dirigetur.

Gloria.

Compatere Domine, ut misericors, populo tuo; ut longanimis, reconciliare, & miserere nostri.

Et nunc. *In Deiparam.*

Sanctissima domina, celebranda, benedicta: ut benigna & clemens pro nobis exora, & miserere nostri.

Et secundus Sacerdotum aliam orationem recitat: Et dicitur minor Collecta.

Adhuc & iterum in pace Dominum precemur.
Suscipe, salva, miserere.
Sanctissimae, illibatae.
Quia bonus & hominum amator.

Et incipimus canere Modulum. Tono obliquo secundo.

Compatere Domine, ut misericors, populo tuo: ut longanimis, reconciliare, & miserere nostri. *Et modulata voce dicitur Psalmus.*

Deus venerunt gentes in haereditatem tuam.
Polluerunt templum sanctum tuum.
Posuerunt Hierusalem pomorum custodiam.

Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cæli.

Carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.

Effuderunt sanguinem eorum velut aquam.

In circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.

Facti sumus opprobrium vicinis nostris.

Subsannatio & derisio his qui sunt in circuitu nostro.

Usquequo Domine irasceris in finem.

Exardescet velut ignis indignatio tua.

Effunde iram tuam super gentes quæ te non noverunt.

Et super regna quæ nomen tuum non invocaverunt.

Quia comederunt Jacob, & locum ejus desolaverunt.

Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum.

Cito anticipent nos misericordiæ tuæ Domine.

Quia pauperes facti sumus nimis.

Adjuva nos Deus Salvator noster.

Propter gloriam nominis tui Domine libera nos.

Et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Ne quando dicant gentes: Ubi est Deus eorum?

Et cognoscatur in gentibus coram oculis nostris.

Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est.

Introeat in gemitu tuo gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui posside filios mortificatorum.

Redde vicinis nostris septuplum in sinum eorum.

Exprobrationem eorum quam exprobraverunt tibi Domine.

Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ.

Confitebimur tibi Deus in sæcula.

In generationem & generationem: annunciabimus laudem tuam.

Gloria.

Compatere, ut misericors, populo tuo: ut longanimis reconciliare, & miserere nostri.

Et nunc. *In Deiparam.*

Sanctissima domina, celebranda, benedicta: ut bonorum amans, pro nobis exora, & miserere nostri.

Deinde dicuntur Graduales.

Primum Antiphonum quarti Toni.

A juventute mea multæ me oppugnant calamitates: sed tu succurre & salva me, Salvator meus.

Bis dicitur.

Qui odistis Sion, confundamini a Domino: velut fœnum enim igne exsiccati consumemini.

Bis. Gloria.

A sancto Spiritu anima cuncta vivificatur, & expurgatione elevatur, & sanctæ secretoque trium personarum unitate illustratur.

Et nunc.

A sancto Spiritu, gratiæ fluenta creaturam omnem ad vivificationem irrigatura scaturiunt.

Deinde. Omnis Spiritus. *Et Evangelium juxta rem pro qua instituitur supplicatio. Et Canon pariter juxta supplicationem eamdem.* *Et dimissio.*

Ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου, βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ.

Τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς.

Ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν ὡσεὶ ὕδωρ.

Κύκλῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων.

Ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν.

Μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν.

Ἕως πότε Κύριε ὀργισθήσῃ εἰς τέλος.

Ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ὁ ζῆλός σου.

Ἔκχεον τὴν ὀργήν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε.

Καὶ ἐπὶ βασιλείας, αἳ τὸ ὄνομά σου οὐκ ἐπεκαλέσαντο.

Ὅτι κατέφαγον τὸν Ἰακώβ, καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ ἠρήμωσαν.

Μὴ μνησθῇς ἡμῶν ἀνομιῶν ἡμῶν ἀρχαίων.

Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου Κύριε.

Ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα.

Βοήθησον ἡμῖν ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν.

Ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε ῥῦσαι ἡμᾶς.

Καὶ ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἕνεκα τοῦ ὀνόματός σου.

Μή ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν;

Καὶ γνωσθήτω ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν.

Ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος τῶν δούλων σου τοῦ ἐκκεχυμένου.

Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὁ στεναγμὸς τῶν πεπεδημένων.

Κατὰ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ βραχίονός σου, περιποίησαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων.

Ἀπόδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἑπταπλασίονα εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν.

Τὸν ὀνειδισμὸν αὐτῶν, ὃν ὠνείδισάν σε Κύριε.

Ἡμεῖς δὲ λαός σου καὶ πρόβατα νομῆς σου.

Ἀνθομολογησόμεθά σοι ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.

Εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἐξαγγελοῦμεν τὴν αἴνεσίν σου.

Δόξα.

Ὡς οἰκτίρμων Κύριε, σπλαγχνίσθητι ἐπὶ τὸν λαόν σου. ὡς μακρόθυμος διαλλάγηθι, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Παναγία Δέσποινα, πανύμνητε, εὐλογημένη ὡς φιλάγαθος, παρακάλεσον, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Εἶτα οἱ ἀναβαθμοί.

τὸ α΄. Ἀντίφωνον τοῦ δ΄. ἤχου.

Ἐκ νεότητός μου πολλὰ πολεμεῖ με πάθη ἀλλ' αὐτὸς ἀντιλαβοῦ, καὶ σῶσον Σωτήρ μου.

Δίς.

Οἱ μισοῦντες Σιὼν αἰσχύνθητε ἀπὸ τοῦ Κυρίου. ὡς χόρτος γὰρ πυρὶ ἔσεσθε ἀπεξηραμμένοι.

Δίς. Δόξα.

Ἁγίῳ Πνεύματι πᾶσα ψυχὴ ζωοῦται, καὶ καθάρσει ὑψοῦται, λαμπρύνεται, τῇ τριαδικῇ μονάδι, ἱεροκρυφίως.

Καὶ νῦν.

Ἁγίῳ Πνεύματι ἀναβλύζει τὰ τῆς χάριτος ῥεῖθρα ἀρδεύοντα ἅπασαν τὴν κτίσιν πρὸς ζωογονίαν.

Εἶτα. 4 Πᾶσα πνοή. Εὐαγγέλιον, ὁμοίως μετὰ τῆς λιτῆς.

Καὶ ἀπόλυσις.

IN OFFICIUM IN DIVERSAS SUPPLICATIONUM Processiones & Vigilias. Notæ.

1 Ἀκολουθία εἰς διαφόρους λιτάς.) Calamitatibus publicis, communibusque ærumnarum procellis jactata Ecclesia, precibus in commune institutis aversam solet emollire Dei benignitatem. At cum variæ sint flagellorum hujusmodi differentiæ, siccitatis puta, terræ motuum, pestis, fulminum, tempestatum, bellorum &c. singulis hisce memoratis, Officiis, Canonibus, & Orationibus mox sequuturis, remedium privatim præbere conatur. Unum tamen est Officium omnibus commune, & cuilibet necessitati adaptandum, sive etiam supplicationi adhibendum; præsens nimirum ἀκολουθία, in Processionibus & Vigiliis pro communi bono susceptis semper legenda; ideoque & in titulo dicitur esse, εἰς διαφόρους λιτὰς καὶ ἀγρυπνίας.

2 Λιτή.) λιτὴ sicut & παράκλησις, a pluribus supplicationem significare putatur. Processionis tamen vel Orationis in Processione faciendæ sensum in Ecclesia Græca sibi vendicavit. Non sunt proinde λιταὶ, *quædam Kyrie eleison*, qualia habentur in regula S. Benedicti, prout quidam inter recentes de antiquitatibus scriptor doctissimus autumat: Diaconica enim & sua Kyrie eleison ubique recitant Græci, & paucissima Litaniæ Latinæ continent. Quæcumque vero preces complectantur λιταὶ, apud Græcos inter ambulandum & Procedendum fiunt, unde λιτὴ & περίπατος eumdem apud Codinum sensum obtinent, ipseque est qui vocabulo *Processionis* apud Latinos tribuitur: [illegible] *Martialis decantatis*, ait ille de Officiis Const. [illegible] *Processio fit, & necesse est supplicationem in Procedendo fieri, & in supplicatione Imperatorem Procedere*; quod uno verbo λιτανεύειν dicunt alii. Typicum Sabæ cap. [illegible] *Supplicamus communiter inter Procedendum cum sanctis crucis signis atque imaginibus venerandis*. Cedrenus in Justiniano de terræ motu temporibus ejus exorto scribens, [illegible] *Hujus celebratur memoria Processione annua instituta*. λιτὴν & λιτανείαν simul jungit Cedrenus idem in Michaele Paphlagone, quasi synonima ejusdem processionis. [illegible] *Cum autem siccitas fuisset magna & totis sex mensibus non pluisset; Processionem habuerunt Imperatoris fratres: gestantibus, Joanne sacrum linteum, magno Domestico epistolam Christi ad Augarum, & Protovestiario sacras cunarum fascias: perductique processerunt a magno palatio usque ad templum Deiparæ Blachernense; habuitque similiter aliam Processionem Patriarcha cum Clero.* Cæterum quia hujusmodi supplicatio eundo & redeundo perficiebatur, πρεσβεία *Legationem*, idcirco dictam fuisse annotat Cedrenus in Mauritio [illegible] *Statuit Mauritius Processionem Legationem dictam.*

Breviter & perspicue cuncta hæc declarat Symeon Thessal. opusc. contra hæreses. [illegible] *Confessionque Processio peragitur. Hæc porro foras in Vestibulo Ecclesiæ Sabbatis & Festis præcipuis celebrantur.* Loquitur de consuetis supplicationibus, de quibus initio hujus voluminis fol. 5. Ecclesiæ vero mentem in ea habenda manifestat. [illegible] *Tunc itaque in vestibulo Ecclesiæ absolvimus Processionem, eo quod inferius, & ad nostros fines extremos descendit Salvator; ut inde quoque eum propitium reddamus, & veluti ante portas cælestes in portis sacri templi stantes deprecemur: neque enim ad cæli fastigium oculos attollere digni sumus, nisi conversi exclamemus. Peccavimus. Tunc enim & ipse egressus, & ad nos usque perveniens cum misericordia recipiet & amplectetur.* Quoad has autem insolitas Supplicationes, scribit: [illegible] *Peragitur quoque, cum ingruit aliqua plaga, vel quæcumque publica calamitas, multis simul per medium urbem congregatis; sive extra illam vel circum ipsius urbis mœnia. Litania autem est supplicatio ad Deum, & communis deprecatio propter iram imminentem aut agendas gratias propter collata beneficia. Egressus itaque e Templo, e Paradiso nos excidisse declarat, cumque nobis esse clausum sanctum & cælum.*

2 Ἀγρυπνίας.) *Prolixiores & continuas* παννυχίδας, ad publicam calamitatem depellendam susceptas; non solitas quasque *noctis vigilias* & antelucanos cœtus præsens vox connotat. Assumpsit tales, septem diebus noctibusque non interpolatis Arianæ perniciei remedium a Deo imploraturus B. Alexander Constantinopolitanus Antistes: easdemque commemorat Ambrosius in Psal. *Sabbato jejunavimus, vigilias celebravimus, orationibus perseverantes insistimus.*

3 Εὐχὴ [illegible].) Pro variis supplicationum & processionum causis, variæ sunt orationes & Evangelia in ejusmodi stationibus perlegenda. Notum id cuicumque ex officio sequenti exstat.

4 Πᾶσα πνοή.) Reliquum moduli hic perlege. *Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον· αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν· αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις· σοὶ πρέπει ὕμνος τῷ Θεῷ.*

1 ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΑΝΟΜΒΡΙΑΝ.

Προκείμενον. Τὰς αὔλακας αὐτῆς μέθυσον.

Στίχος.

Ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται.

Ὁ Ἀπόστολος.

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου, τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοὶ μακροθυμήσατε ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου.

Τέλος.

Euchol.

OFFICIUM IN IMBRIS PENURIAM & siccitatem.

Propositum. Rivos ejus inebria.

Versiculus.

In stillicidiis ejus lætabitur.

Apostolus.

Catholicæ Epistolæ Jacobi lectio. Cap. 5.

Fratres: Patientes estote usque ad adventum Domini.

Finis.

Et cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum. Alleluja.

Benedices coronæ anni.

Evangelium ex eo quod est secundum Matthæum. Cap. 16.

IN illo tempore. Accesserunt ad Jesum Pharisæi & Sadducæi tentantes, & rogaverunt eum ut signum de cælo ostenderet eis. At ille respondens ait illis. Facto vespere dicitis, serenum erit: rubicundum est enim cælum. Et mane, hodie tempestas: rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli dijudicare nostis, signa autem temporum non potestis? Nec cap. 4. Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex, cum facta esset fames magna in universa terra; & ad nullam earum missus est Elias nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. *Jonæ. cap. 1.* Dicunt ei Judæi. Quod ergo tu signum facis ut videamus, & credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducaverunt manna in deserto sicut scriptum est. Panem de cælo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Jesus. Amen amen dico vobis: non Moyses dedit vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.

Καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε· ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἀλληλούϊα.

Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι τῷ Ἰησοῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτων αὐτὸν, σημεῖόν τι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γινομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ διακρίνειν γινώσκετε, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ γινώσκετε. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐστὶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ· ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος πρὸς γυναῖκα χήραν. Λέγουσιν οὖν οἱ μαθηταὶ· τί οὖν σὺ ποιεῖς σημεῖον ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ καθώς ἐστι γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

CANON SUPPLEX AD CLEMENTEM

Dominum siccitatis tempore; cujus Acrostichis est.

Δίδου ὑετὸν τῇ γῇ δίψαν σῶτερ.

Canticum primum. Tonus secundus.

Venite populi exoremus.

SUscipe indignis ex oribus nostris supplicationem Salvator, & clemens supremeque misericors cum iis, mitte de cælo in terram feraces imbres.

Propitiare nunc delictis nostris, & flagellum justæ nobis illatum averte Salvator: & cælitus in terram aquarum imbres mitte.

Adeste mortales: ploremus contriti coram omnium Deo, clamantes. Parce clemens delictis nostris, & ad terram sitientem cælitus imbres mitte.

In Deiparam.

Per te lucem agnovimus, Dei genitrix, supplicamus ideo & expoſcimus: ne cessles creatorem Filium cum rogare, ut in terram pluviam mittat.

Canticum tertium.

Confirma nos in te Domine.

Qui pugillo creaturam omnem continues, exaudi ut misericors, fervorum tuorum preces: & aquam super terram universam mitte.

Qui bonus es, & facile reconciliaris; velut abyssо misericordiæ donatus: ne despicias nos, sed imbrem pacificum ad nos mitte.

In Deiparam.

O pura quæ amica libertate erga be-

ΚΑΝΩΝ ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ

εἰς τὸν φιλάνθρωπον Κύριον εἰς ἀνομβρίαν. οὗ ἡ ἀκρο-

στιχίς.

Δίδου ὑετὸν τῇ γῇ δίψαν Σῶτερ.

Ὠδὴ α'. Ἦχος β'.

Δεῦτε λαοὶ ἀσωμεν.

ΔΕχαι Σωτὴρ, δέησιν ἐξ ἀπαξίων ἡμῶν σοφῶν, καὶ κατάπεμψον ἐξ οὐρανοῦ τὴν γῆν ὑετὸς εὐφορίας, φιλάνθρωπος ὑπάρχων, καὶ παλαίλεως.

Πλάθυνε τοῦ Κύριε τοὺς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τὴν ὀργὴν παράγαγε τὴν καθ' ἡμῶν Σωτὴρ ἐκζητοῦσα δικαίως, καὶ δίδε ἡμῖν ὑετὸν ὄμβρος ὑδάτων τῇ γῇ.

Δεῦτε βροτοὶ πλαύσωμεν ἀρὸς τὸν ὅλον Θεὸν ἐν καταυλίσει ἀρίζοντες, φῶσαι φιλάνθρωπε ἡμέτερον πταισμάτων, καὶ πέμψον ἡμῖν ὕδατος ὄμβρος δίψαν τῇ γῇ.

Θεοτοκίον.

Φῶς διὰ σπλάγχνων ἔτεκες σύνεσις, διὸ σε ἱκετεύομεν, καὶ ἐξαιτούμεθα δυσωπῆσαι μὴ παύσῃ, τὸν Κτίσιν καὶ Υἱὸν σου πέμψαι τῇ γῇ ὑετὸν.

Ὠδὴ γ'. Στερέωσον ἡμᾶς ἐν σοὶ Κύριε.

Ὁ πᾶσαν τῇ δρακὶ κατέχων Κύριε τῷ κτίσει ἐπάκουσον ὡς οἰκτίρμων τῆς δεήσεως τῆς δούλων σου, καὶ κατάπεμψον ὕδωρ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Ὑπάρχων ἀγαθὸς καὶ δωδεκάπους, ὡς ἔχων τὸν ἄδυσσον ἀνωλαγχνίας, μὴ παρίδῃς τὰς δεήσεις ἡμῶν· ἀλλὰ πέμψον ἡμῖν εἰρηνικὸν ὑετόν.

Θεοτοκίον.

Ὡς ἔχουσα ἄρρητα πρὸς τὸν φιλάνθρωπον υἱὸν

σου, ἐκπρόσδεκτον παῤῥησίαν, ἐκδυσώπει τὸ δεδῶσθαι τῇ γῇ ὑετὸς καρποφόρους μεσιτείαις σου.

Ὠδὴ δ'. Ὑμνῶ σου τὴν οἰκονομίαν.

Τῷδε ἐφ' ἡμᾶς ἐπίβλεψον ἀγαθὲ τοὺς ἡμαρτικότας, καὶ δώρησαι Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ κατάπεμψον δέησιν πλουσίας τὸ ἐλέησον, φιλάνθρωπε.

Ἐπίλυσον ἐφ' ἡμᾶς φιλάνθρωπε, ἁμαρτήσαντας ἐν ὀργῇ σου· ἱκανὸς ἔκλεισε μὲν δεσποτικὰ ὑετὸς τὴν γῆν σου· διὸ δεσποτεύομέν σε οἱ δοῦλοί σου· μὴ τῷ θυμῷ σου, λόγε, ἐκπαιδεύσῃς ἡμᾶς.

Τὸν πλοῦτον ὑπερημένως ἐδώκας ἀνελλόγιστον ἐν ἀσωτείᾳ· ἀλλ' ὡς ἐχων Κύριε τὸν ἄβυσσον τῆς εὐσπλαγχνίας πατὴρ ἀγαθὸς ὡς παρακλήθητι, καὶ ὑετὸς παράσχου ἐπισείστῳ γῇ.

Ὁ κράσεις μεταβάλλων Κύριε, τὸν ἀέρα φορτάγματί σου, ἐκπεσεῖν δώρησαι βροχὴν ἡμῖν ἀφειδῶς· καρπὸς εὐφορίας ἐπάσῃ γῇ, τὸ ἐμπλῆξαι πᾶσαν ζῶον εὐδοκίας σου.

Νεφέλας ὁ ἀέρων Κύριε ἐξ ἐρίνεως τῆς γῆς βουλήσει, καὶ ἀφθονίας φύσεως τε, τὸ βρέχειν ἐπὶ πᾶσαν κτίσιν· αὐτὸς ὡς φιλάνθρωπος εὐδόκησον τὸ κατακλύσαι ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν ὑετόν.

Θεοτοκίον.

Σὺ μόνη, Θεοτόκε, γέγονας τὸ Θεῷ ἡμῶν, ὅθεν πίστει αἰτεῖ μέσα ἀπάσης, ὡς ἔχουσα τὴν παῤῥησίαν, αὐτὸν ἐκδυσώπει ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, τὸ καταπέμψαι ὕδωρ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Ὠδὴ ε'. Ὁ τὴν φωτὸς χορηγός.

Ταῖς ἱκεσίαις Σῶτερ τῶν ἀσωμάτων αἰωνίως ἄκουε· πάντων ἡμῶν ἀεὶ δυσωπουμένων, καὶ δίδου ὑετὸν τῇ γῇ σου δίψῃ, ὡς μόνος φιλάνθρωπος.

Ἡ δωδεκὰς μαθητῶν, σωὶ ἀδιαλείπτως, πρὸς τὸν Θεὸν δέησιν ὑπὲρ ἡμῶν ποιησάσθω· ὅπως λυτρώσηται ἡμᾶς ἐκ πάσης ἀνάγκης, ὀργῆς τε καὶ θλίψεως.

Γενοῦ ἡμῖν ὑμβρίος ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πειρασμῶν Κύριε, καὶ ἀπειλῆς τῆς ἐπικειμένης διάσωσον ἡμᾶς, καὶ πέμψον τῇ γῇ σου βροχὴν τὴν ἱκέσιον.

Θεοτοκίον.

Πάντες μεσίτευσιν σὲ νῦν πρὸς τὸν Θεὸν, οἱ γηγενεῖς ἔχομεν, ὡς ἀληθῶς· διὸ ἐξαιτοῦμεν τὴν ἀκήρατον ἄγνην, τὴν πόλιν σωσάσῃ, ἐκ πάσης ἀλώσεως.

Ὠδὴ ς'. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων.

Πλουσίως τῷ μαρτύρων θεοφθόγγων, ἔχοντες πρὸς Κύριον, ὡς παῤῥησίαν πολλὴν, καὶ νῦν ὑετὸν δώρησασθαι τὴν καρπὸν εὐφορίας ἐπάσῃ γῇ.

Δυνατωτάτῳ προσβάσεως τῷ σῶν μαθητῶν, ἄρις, ἄρις Κύριε τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τὴν ὀργὴν ἣν ἐφ' ἡμῖν, καὶ παράσχου τῇ γῇ ὑετόν.

Ἱκετεύομέν σε πάσῃ Κύριε, σὺν ὡς ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον πᾶσαν ψυχῆς φῶσαι ἡμᾶς, καὶ δώρησαι ὑετὸς καρποφόρους δεῦσαι τὴν γῆν.

Θεοτοκίον.

Ἱκετεύσει μὴ παύσῃ δόμιδα Θεοῦ σου, πάσαγε Θεοτόκε, ὑπὲρ ἡμῶν τῶν δούλων σου, εἰρηνεύσαι, καὶ σῶσαι ἐκ πάσης ὀργῆς.

Ὠδὴ ζ'. Εἰκὼν χρυσῆς.

Ψυχῶν ἀγαθὲ κυβεύσῃ πασῶν σὺ ἐπεγάμενος ἐκδυσωπήμασι· φῶσαι, σύγγνωθι, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, καὶ τῆς ἐσχάτης ἀνομίας ἀπειλὴς ἡμᾶς

nignum filium tuum gaudes, exora ut tuo interventu imbres feraces terræ donentur.

Canticum quartum.

Celebro te audicum enim.

Respice nos peccatores de superis o bone, & misericordiam tuam universæ terræ largire: & effunde abundanter misericordias tuas precamur, benigne.

Super nos peccatores ira tua defendit benigne, quæ cælum claudit, ne terræ pluviam effundat: rogamus te propterea servi tui, ne in furore tuo corripias nos, o Verbum.

Divitias a te nobis concessas prodige consumpsimus, verum ut Pater bonus, qui clementiæ gaudes abysso, flectere precibus nostris; & annuos imbres terræ largire.

Qui temperiem aeris jussu tuo immutas Domine, pluviam sponte am jube nobis separari, ut abundantiæ fructus mittas, & animal omne benedictione tua saties.

Qui nubibus ab extremis terræ imperio tuo concervatis, solgura tudare, & creaturam omnem irrigari provides, annue ipse de superis imbrem in terram demitti.

In Deiparam.

Mater Dei facta es Delpara: propterea cum fide rogamus te, omni versus illum liberetate fruentem, ut pro nobis omnibus deprecaris, quatenus aptam in terram universam mittat.

Canticum quintum. Lumiais auctor.

Angelicorum spiritum precibus affidens exaudi nos omnes clementer, Salvator, & ne solus benignus sitienti terræ pluviam dona.

Duodenario Discipuli in cœtu, cum fidei pugilibus, preces Deo facite, ut ex omni angustia, flagello, & calamitate nos liberet.

Esto nobis clemens in tentationum tempore, Domine, & ab imminente periculo nos libera, terræque sitienti pluviam fontanam præbe.

In Deiparam.

Vere mediatricem erga Deum, te, nos rerigere habere gaudemus, o pura: propterea precamur ut omni invasione tua protectione civitatem salves.

Canticum sextum. In delictorum abysso.

Martyrum turmæ multa fiducia erga Dominum utentes, exorate ut pluviam & ubertatis fructum omni terræ largiatur.

Precibus Discipulorum tuorum precamur Domine, dimitte, condona offensas nostras: iram tuam a nobis averte, & terræ da pluviam.

Plurimo animo affectu ut benignum & clementem te Dominator Domine precamur, parce nobis & sitienti aridæque terræ feraces imbres largire.

In Deiparam.

Ne desistas pro nobis ferris unis Filium tuum interpellare o parissima Dei mater, ut pacem nobiscum componat, & ab omni flagello nos liberet.

Canticum septimum. Imaginis aureæ.

Te animarum moderatorem omnium professi, rogamus o bone, parce, indulge, ut bonus & clemens: & mitte un-

gruente periculo nos libera, & de benignus aridæ terræ imbres largire.

Ut quondam Manassem pœnitentiam, animali zelo crudi, & periculo mortifero salvasti: benigne, misericors, misericordias tuas nobis præbe, & a peste & terræ motu nos præserva.

Comparere nunc nobis ut pius & misericors: peccavimus enim, injuste egimus, iniquitatem fecimus omnes: propterea cum timore rogamus te hominum amator, ne in ira tua corripias clerum & plebem: sed aquam terræ confer.

In Deiparam.

Te cuncti mortales refugium munitum & propugnaculum inexpugnatum habere gaudemus, Dei genitrix, rogamusque nos servi tui, a barbarorum periculo, a fame, & peste, a terræ motu, & omni ministro cæde, civitatem populumque tuum eripe.

Canticum Octavum. Qui in fornace.

Verbo pluviam Elias tenet, & iterum verbo illam cælo educit. Ipsius propteres precibus aquarum imbres cælitus effunde, misericors deprecamur.

Cum Angelorum choris, te creatorem & omnium Dominum, Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & Sacerdotum cœtus, omnisque Monachorum sanctorum turma rogat, ut te celebrantes salves.

Ut Jonam e fera & mari, Danielemque e fovea & leonibus, ut Deus eripuisti: exaudi pariter, o hunc, famulos tuos, & ab omni angustia populum tuum eripe.

In Deiparam.

Deiparam quæ te genuit o Jesu ad interpellandum pro nobis sollicitamus, ut populum ad te rursum ex affectu confugientem, teque per sæcula celebrantem, ex misericordia salves.

Cant. nonum. Deum de Deo Verbum. Nobis deprecantibus aridæ terræ, misericors, tuam humanitatem, ut propitius Dominus & omnipotens Deus, frugifero fœtu nobis concesso, exhibe: & animas nostras salva.

Miserere operis manuum tuarum: o misericors, parce nobis ut bonus, ne in tuo furore populum arguas: sed inclina aurem tuam, & deprecationi nostræ attende, & terræ tuæ aquarum imbres largire, Domine.

In Deiparam.

A gentibus, & barbaris, & ab omni hoste civitatem populumque tuum: erue, & imbribus concessis frugiferis, ad omnem fructum abundantem proventum; salutem etiam simul mitte, o benigna.

Σὺ πρὸ Μανασσῆ ἐκ τοῦ ζώου τὸ χαλκᾶ μεταποιήσαντα σώτηρ ἐρρύσω, καὶ δίψωσας θαυματουργὲ συμπαθείας, ὡσαλώχηκε, οἰκτίρμων, παράσχου ἡμῖν τὰ ἐλέη σου, καὶ ἐξφύλαξον ἡμᾶς ἀπὸ λοιμοῦ καὶ σεισμοῦ.

Σπλαγχνίσθητι καὶ ἐφ' ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ ἐλεήμων, καὶ τὸ ἡμέτερον βῆμα, διόρθωσαι, καὶ ἡδικήσαμεν ἅπαντες. ὅθεν δυσωποῦμέν σε φόβῳ· μὴ τῇ ὀργῇ σου φιλάνθρωπε παιδεύσῃς κλῆρον Ἐλαΐου· ἀλλὰ ὕδωρ πέμψον τῇ γῇ.

Θεοτοκίον.

Εἰ πάντες βροτοὶ καταφύγιον στέρεον καὶ ὄπλον ἄμαχον, θεοχαρίτωρ ἐπιγαμβεῖσθε· καὶ δυσωπεῖσθε οἱ δοῦλοί σου, ῥῦσαι ἀπειλῆς τῆς βαρβάρων τὸ λαόν καὶ τὴν πόλιν σου, ἀπὸ λιμοῦ τε καὶ λοιμοῦ, σεισμοῦ καὶ πάσης φθορᾶς.

Ὠδὴ, ἡ. Τὸν ἐν καμίνῳ τῶ.

Ἠλίας λόγῳ ὑετὸν ἀπεστέλλετο ἐπὶ γῆς, καὶ πάλιν λόγῳ ἠρυσάτην κατήγετο. διὸ αἰτήμασι, αὖθ' ὁμοβρίαις εἰκτίρμων καπάτεμψον ὑετὸς ὑδάτων τῇ γῇ ἠρυσάτων.

Σὺν ἀσωμάτοις τοῖς χοροῖς, Ἀποστόλων, προφητῶν, καὶ μαρτύρων, ἱερέων τε δῆμος, καὶ τῆς ὁσίων πληθύς, ὡς πιστόν σε ὅλων καὶ Κύριον σε καθικετεύει, σῶσαι τοὺς σὲ ὑμνοῦντας.

Ὡς Ἰωνᾶν ἐκ θ' θηρὸς, καὶ θαλάσσης, ὡς Θεὸς, ἀπολυτρώσω, Δανιὴλ ἐκ θ' λάκκου, καὶ τ' θηρῶν ἁγαθὲ, ὡσαύτως εἰσάκουσον δέλων σου, καὶ ῥῦσαι ἐκ πάσης ἀνάγκης τ' λαόν σου.

Θεοτοκίον.

Τὸν σὲ τεκοῦσαν Ἰακὼ Θεοτόκον εἰς σωτηρίαν γνῶ κηρύξωμεν, οἰκτειρῆσαι καὶ σῶσαι ἡμαρτηκότα λαόν, καὶ πάλιν πόθῳ σου προσφύγοντα, καὶ ὑπερφυῶς σε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὠδὴ, ϛ. Τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον.

Τῇ γῇ διψώσῃ οἰκτίρμον, καὶ ἡμῶν ἐξαπαυόντων τ' σὸν φιλανθρωπίαν ἀγαθὲ, ἵλεως δίασπα φάνηθι, ὡς Θεὸς πανοικτίρτωρ, καὶ δόρησαι ἡμῖν ὡς ἀγαθὸς, ὑετὸν καρποφόρον, καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἔλεησον ἐλεημον, τ' χεῖρον σε ἔργον, συγχώρησον ἡμῖν ὡς ἀγαθὸς, μὴ τῇ δυμῷσου ἐλέγξῃς λαὸν· ἀλλὰ κλῖνον τὸ ὦς σου, καὶ πρόφθασον δέησιν ἡμῶν, καὶ παράσχου τῇ γῇ σου ὄμβρον ὑδάτων Κύριε.

Θεοτοκίον.

Ῥῦσαι ἐθνῶν καὶ βαρβάρων καὶ παντὸς πολεμίου τὴν πόλιν σου, καὶ πάντα τ' λαὸν, εὐφημοῦμέν σε δώρησαι καρποφόρους οἰκτίρμον, εἰς εὐθηνίαν πάντων τῶν καρπῶν, καὶ σωτηρίαν, καπάτεμψον φιλάνθρωπε.

IN SQUALLORE TEMPORIS SICCI

Protensa oratio fiat a Diacono.

Misereare nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Exaudi & miserere.

Qui non vis mortem peccatoris, sed ejus conversionem & pœnitentiam expectas: exaudi nos te rogantes.

ΕΠΙ ΑΥΧΜΩ ΑΝΟΜΒΡΙΑΣ, ΗΕΚΤΕΝΗ

παρὰ τῷ Διακόνῳ.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ὁ μὴ βουλόμενος τ' θάνατον τ' ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ ἀναμένων αὐτὸν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τ' μετάνοιαν, ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου.

Ὁ ἀπέχων νεφέλας ἀφ' ἑκάστης τῆς γῆς, ἐπιστέλλων αὐτὰς τ' δοῦναι ὑετὸν εἰρηνικὸν ἐπ' αὐτῆ δεομένοις σου.

Ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καταπέμψω τ' εὐλογίαν σε τῇ ἡμᾶς δεομένους σου.

Ὁ περιβάλλων τ' οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, καὶ ἑτοιμάζων τῇ γῇ ὑετὸν, ἐξαπόστειλον ἡμῖν τὰ ἐλέη σου δεομένοις σου.

Ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, σῶσον ἀνθρώπους συν' κτήνεσι δεομένους σου.

Βρεχέτω ἐκεῖσε, καὶ ὄμβρον εἰρηνικὸν εὐφόρησε τῇ γῇ, καὶ σῶσον τὰ σύμπαντα φιλάνθρωπε, ἡμῶν δεομένων σου.

Καπάτεμψον τοὺς ὑετούς σου ἐπὶ τοὺς χρείζοντας, & δεομένους τ' πᾶς φιλάνθρωπε, ἡμῶν δεομένων σου.

Οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων, οἰκτείρησον καὶ εὔφρανον ἡμᾶς φιλάνθρωπε, δεομένους σου.

Εἰσάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς, ὅτι χρηστὸν ἔλεός σου, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, τῇ σῇ πολυσπλαγχνίᾳ σου, δεομένους σου.

Ἐκφώνως.

Ὅτι ἐλεήμων & φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἔτι δεόμεθα, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι & πόλιν ταύτην, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταστροπῆς, πυρὸς, μαχαίρας, ἀνδρείας, χαλάζης, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐμφυλίου πολέμου, καὶ αἰφνιδίου θανάτου, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καὶ δι' ἀγάπην ἀγαθὸν & φιλάνθρωπον Θεὸν ἐπὶ τοὺς ἁμαρτίας ἡμῶν, τ' ἀποστρέψαι καὶ ἐξασθενῆσαι πᾶσαν ὀργὴν τοῦ κατ' ἡμῶν κινουμένου, καὶ ῥύσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐπικειμένης δικαίας αὐτῷ ἀπειλῆς, καὶ ὑπὲρ τοῦ καταπέμψαι ἡμῖν ὑετὸν εἰρηνικὸν, καὶ ἐπομβρῆσαι τῇ γῇ ὄμβρον ἀγαθότητος, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς δεομένους αὐτοῦ.

Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακρὰν· ἵλεως γενοῦ ἡμῖν κύριε ἐπὶ τοῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς· ἐλεήμων γὰρ καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τ' δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ & τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Qui educis nubes ab extremo terræ; ut imbres pacificos super eam te rogantibus effundant, jube.

Qui aquam e mari evocas, & super universæ terræ faciem eam effundis: super nos te rogantes benedictionem tuam deprecantes mitte.

Qui cœlum nubibus obducis, & paras terræ pluviam, misericordias tuas ad te rogantes mitte.

Qui producis fœnum jumentis, & herbam servituti hominum: salva homines cum jumentis te deprecantes.

Pluviam voluntariam, & imbrem pacificum terræ suppedita: & salva cuncta o clemens quæ te deprecantur.

Imbres tuos in loca illis indigentia & homines te deprecantes effunde, Domine.

Misericors, & misericors, miserere, & exclusa nos te deprecantes, Domine.

Exaudi nos Domine quia benigna est misericordia tua, & miserere nostri, tua clementia, te deprecantium.

Exclamando.

Quia misericors & hominum amator existis: & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

Adhuc rogamus ut civitas hæc, urbisque alia omnis & regio a fame, peste, terræ motu, ruina, igne, gladio, locustis, grandine, alienigenarum incursu, civili bello, & repentina morte præserventur: & ut propitius, clemens, & reconciliatus facias pro peccatis nostris fiat benignus & hominum amator Deus, ac averset & desinat flagellum omne adversus nos motum, a justo ingruente periculo nos liberet, pluviam pacificam ad nos mittat, imbresque benignitatis depluat, & misereatur nostri deprecantium.

Exaudi nos Deus salutaris noster spes omnium finium terræ, & eorum qui in mari sunt longe: & propitius, propitius esto nobis Domine super peccatis nostris, & miserere nostri. Misericors enim & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

ΕΤΥΧΗ ΕΠΙ ΑΝΟΜΒΡΙΑΣ, ΠΟΙΗΜΑ. 2 ΚΑΛΑΙΣ-

τοῦ Παρίαρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Εὐχὴ α'. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τ' ἁρὸς τὸ ζῆλος ἐπακούσας Ἠλίου τ' Θεσβίτου, & τὸν τῷ καιρῷ τῇ γῇ πιμπόμβρον ὑετὸν ἐπιχεῖσαι κελεύσας, εἶτα πάλιν διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκεσίας ὄμβρον καρποφόρον αὐτῇ χαρισάμενος· αὐτὸς δέσποτα τῷ ἀπάντων ὑπὸ τῆς ἰδίας σε δικαιολογίας δυσωπούμενος βραχὺ ἐκάσιε ἐυφόρησον τῇ κληρονομίᾳ σου, & τὰ πιπλημμελήματα ἡμῶν παιδεῦσον, τοὺς ὑετούς σου καταπέμψον ἐπὶ

ORATIONES IN PLUVIÆ PENURIA.

Opus Callisti Patriarchæ Constantinopolis.

Oratio prima. Dominum precemur.

DOminator Domine Deus noster, qui propter magnum erga te zelum Eliam Thesbitem exaudisti, & imbrem illo tempore mittendum suspendi, eoque deinde deprecante uberrimum donari jussisti: te omnium Dominum per eam obtestamur clementiam, ut pluviam voluntariam hæreditati tuæ suppedites, & nostris nequiquam attentis peccatis super indigentia loca im-

bres tuos demittas, exhilara faciem terræ, pauperes populi tui, & infantes, & jumenta & alia cuncta, quæ a te sibi dari escam in tempore opportuno expectant. Tu enim es Deus noster, Deus miserendi & salvandi, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia ejusdem oratio secunda tempore siccitatis. Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui educis nubes ab extremo terræ, & fulgura in pluviam facis, qui educis ventos de thesauris tuis, & advocata maris aqua illam super terræ faciem effundis, nostra confessi peccata, tuamque abundantem expolcentes clementiam, te rogamus & precamur, impera nubibus ut imbribus fluant, omnium quæ in terra sunt, seniorum, juvenum, infantium ubera fugentium, famulorum & famularum, filiorum & filiarum, & omnium terræ jumentorum miserere, herbam jumentis & panem educ nobis in cibum: omnis populi tui preces suscipe, & suspiria pauperum ne repellas: ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos; neque fame & siti populum tuum disperdas. Oculi enim omnium in te sperant Domine, ut a te cibum accipiant in tempore opportuno. In te confidimus, extra te alium non agnovimus: a te abundantem misericordiam expectamus. Quia bonus & hominum amator Deus existis, & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

Oratio tertia. Tempore siccitatis.

DOmine Deus noster, quia indigni tua misericordia sumus, novimus, sed neque oculos nostros sursum tollere, in cælum intendere, stare coram te, & postulata nostra effari possumus. Quid enim boni egimus, ut expetita consequamur? Propter immensam enim bonitatem tuam, a non esse, ad esse nos adductos imagine tua exornasti, omnemque nobis creaturam subjecisti: verum tot beneficiis onerati, hostilem induimus affectum, tuaque, licet benefactoris, mandata fecimus irrita, vitam nefandam, mentemque fordidam & immundam comparavimus: neque tuam solummodo dilectionem respuimus, sed & ferarum instar in invicem ferimur, & avaritiæ fraudibus, injustaque sententia, carnes nostras mutuo laceramus. Qua ratione igitur tuis beneficiis frui digni erimus? Tu enim justus es, nos injusti: tu amorem, nos hostilitatem sectamur: tu clementiam, nos rigorem & sævitiam exercemus: tu beneficia confers, nos rapere gaudemus: quam erga te societatem inimus, ut & bonorum tuorum socii esse possimus? Justitiam tuam profitemur, iniquitatem nostram agnoscimus: beneficia tua prædicamus, cujuslibet interitus rei sumus. Ecce manui tuæ omnium factrici, & omnia continenti subjacemus, illique facile est uno vel impetu nos perdere, & quantum a nostra sententia vel perversitate pendet; æquissime judex, omni nos ne-

τὰς θηλάζοντας, καὶ δεομένας τροφῆς. Εὔφρανον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς διὰ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ σου, καὶ τὰ νήπια, καὶ τὰ κτήνη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα· ὅτι πρὸς σὲ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφὴν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα ἐπὶ ἀνομβρίας, τοῦ αὐτοῦ β'.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ὁ ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ποιήσας, ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν σου, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ ἱκετεύομεν ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ αἰτούμενοι τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος, ἔντειλαι ταῖς νεφέλαις τοῦ βρέξαι ὑετὸν, οἰκτείρησον πάντα τὰ τῆς γῆς σου. σπλαγχνίσθητι ἐπὶ πρεσβύτας, καὶ νέους, καὶ νήπια θηλάζοντα μαστοὺς, δούλους σου, καὶ δούλας, υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ κτήνη τῆς γῆς. ἐξάγαγε ἡμῖν ἄρτον εἰς βρῶσιν, καὶ χλόην τοῖς κτήνεσι. πρόσδεξαι τὰς δεήσεις παντὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ μὴ ἀπώσῃ τοὺς στεναγμοὺς τῶν πενήτων. μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς ἡμᾶς, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς ἡμᾶς· μηδὲ διαφθείρῃς λιμῷ καὶ δίψει τὸν λαόν σου. οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι λαβεῖν τὴν παρὰ σοῦ τροφὴν εὔκαιρον. ἐπὶ σοὶ πεποίθαμεν, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. τὰ παρὰ σοῦ πλούσια ἐλέη ἀπεκδεχόμεθα. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν. τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰς ἀνομβρίαν, εὐχὴ γ'.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἀνάξιοι τυγχάνομεν τῶν σῶν οἰκτιρμῶν, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἆραι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ἀτενίσαι εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ σταθῆναι ἐνώπιόν σου, καὶ τὰ αἰτήματα ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς σέ. Τί γὰρ καλὸν ἐποιήσαμεν, ἵνα καὶ τῶν αἰτήσεων ἐπιτύχωμεν; καὶ γὰρ διὰ τὴν σὴν ἄπειρον ἀγαθότητα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἡμᾶς εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, εἰκόνι τῇ σῇ τετίμηκας, καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν ἡμῖν ὑπέταξας. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ τοσαῦτα εὐεργετηθέντες, ὡς ἐχθροὶ διετέθημεν, καὶ σοῦ τοῦ εὐεργέτου τὰς ἐντολὰς ἠθετήσαμεν, καὶ βίον φευκτὸν καὶ γνώμην ῥυπαρὰν καὶ ἀκάθαρτον ἐκτησάμεθα· καὶ οὐ τὴν σὴν μόνον ἀγάπην ἀπεβαλλόμεθα, Ἀλλὰ καὶ ὡς θηρία κατ' ἀλλήλων φερόμεθα, καὶ τὰς σάρκας ἀλλήλων κατεσθίομεν διὰ τῶν πλεονεκτικῶν τρόπων, καὶ τῆς ἀδίκου προαιρέσεως ἡμῶν. πῶς οὖν ἀξιωθῶμεν τῆς τῶν εὐεργετιῶν ἀπολαύειν; Σὺ γὰρ δίκαιος, ἡμεῖς ἄδικοι. σὺ ἀγαπᾷς, ἡμεῖς ἐχθραίνομεν. σὺ εὔσπλαγχνος, ἡμεῖς ἄσπλαγχνοι. σὺ εὐεργέτης, ἡμεῖς ἅρπαγες. ποίαν τὴν πρὸς σὲ κοινωνίαν φέρομεν. ἵνα καὶ τῶν σῶν ἀγαθῶν κοινωνήσωμεν· ὁμολογοῦμεν τὴν δικαιοσύνην σου, ἐπιγινώσκομεν τὴν καταδίκην ἡμῶν· κηρύττομεν τὰς εὐεργεσίας σου, μυρίοις θανάτοις ὑπόδικοι ἐσμέν. ἰδοὺ ἐπὶ τὴν σὴν δραστικωτάτην, καὶ τὰ πάντα συγκρατοῦσαν χεῖρα ῥιπτόμεθα· ῥᾴδιον τυγχάνει τῇ σῇ παντοδυνάμῳ χειρὶ, ὡς ἐν ῥοπῇ ἀφανίσαι ἡμᾶς, καὶ ὅσον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γνώμης καὶ ἀναστροφῆς, δίκαιόν ἐστιν ἡ-

μᾶς ὀλέθρῳ παραδοθῆναι, δικαιότατε κριτά. ἀλλὰ τῇ σῇ ἀνυπερβλήτῳ ἀγαθότητι, καὶ ἀφράστῳ χρηστότητι, οὐκ ἔστιν ἔλαιος ἄξιον, φιλανθρωπότατε Δέσποτα. διὸ εἰς τὴν ἀνεξιχνίαστόν σου συμπάθειαν, καὶ τὰ ἀμνησίκακα σου σπλάγχνα θαρροῦντες, προσπίπτομεν σοι τῷ εὐεργέτῃ οἱ ἀγνώμονες, καὶ ἀχάριστοι· μὴ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν παραδώσῃς ἡμᾶς, ταῖς χερσὶ αὐχμοῦ, μηδὲ διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν συντρίψῃς ἡμᾶς κλοιῷ τοῦ λιμοῦ. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγαθότητά σου, παράσχε τῇ γῇ, ἣν ἀφώρισας βραχὺν ἑκούσιον τῇ κληρονομίᾳ σου, καὶ πλήρωσον τοὺς κόλπους τῆς γῆς τοῦ ζωογόνου σου ὕδατος. ἰδοὺ γὰρ πρόκειται αὕτη ὡς μήτηρ, ἐξηραμμένους ἔχουσα τοὺς μαστοὺς ὡς γὰρ ἐκλείπουσι μαστοὶ γάλακτος ἀπορροῦντες, θάνατον ἐπιφέρουσι τῷ βρέφει, οὕτω καὶ ἡ γῆ τὰς αὔλακας αὐτῆς ἀμοίρους ὑγρότητος προβαλλομένη, μαραίνειν ἐμποιεῖ τῇ χλόῃ, καὶ φθορὰν τοῖς γεννήμασιν αὐτῆς φέρει, καὶ λιμὸν ἡμῖν ἀπειλεῖ καὶ θάνατον. ὁ γὰρ ἐκ τῆς ξηρότητος καύσων, καθάπερ τις δεινὸς πυρετὸς, τὰ βλαστήματα μαραίνεις ἀφανισμὸν προμηνύει τῶν γεννημάτων αὐτῆς. ἀλλὰ τῷ ἐλέει σου ἐπισκέψαι αὐτὴν, καὶ ὑδατώδεσι νέφεσι τὸν ἀέρα ἐμπλήσας καὶ τῷ πλουσίῳ σου ὑετῷ τὴν γῆν καταδρόσισον, καὶ τὰ βλαστήματα αὐτῆς ψυχαγώγησον, καὶ τοὺς ἀναπνοὰς τοῦ καλλίστου ἀέρος τοὺς καρποὺς ἀρτίους καὶ μεστοὺς ποίησον. καὶ πλήθυνον αὐτοὺς τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου, δι' ὧν ὥσπερ τὸ τοῦ σώματος ζωὴν διακρατεῖσθαι, ἵνα γὰρ μὴ σὺ διὰ τῶν ἐκουσίων σου ὄμβρων δῷς χρηστότητα, οὐχ ἡμῖν, ἡ δίδωσι τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀλλὰ διὰ τὰ πλήθη τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἐπάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σου. Σὺ γὰρ ἡ πηγὴ τοῦ ἐλέους, καὶ ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἰς ἀνομβρίαν, Εὐχὴ δ'.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε Κύριε, ὁ διὰ τοῦ προφήτου σου Ἠλιοῦ λύσας τὸν αὐχμὸν, καὶ τῇ τῶν ὄμβρων καταρροῇ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καταβρέξας, καὶ τῇ εὐθηνίᾳ τῶν καρπῶν διαθρέψας τὸν λαόν σου πλουσίως· αὐτὸς καὶ νῦν ἀπὸ τῆς ἐμφύτου σου χρηστότητος δυσωπούμενος, δώρησαι τῇ γῇ ὑετοὺς εἰρηνικοὺς, εἰς γονιμότητα τῶν ἐτησίων καρπῶν. σὺ γὰρ εἶ ὁ τὰ ὕδατα εἰς τόπους αὐτῶν ἀποκαταστήσας, καὶ τὴν γῆν ὑπ' αὐτῶν καλυπτομένην ὁρατὴν παρασκευάσας. Σὺ εἶ ὁ κελεύσας αὐτῇ παντοδαποὺς ἐκφύειν καρποὺς εἰς ἀπόλαυσιν ἡμετέραν. Σὺ εἶ ὁ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῶν ἐπὶ τοῦ Νῶε ἀνθρώπων πηγὰς ἀβύσσου ῥήξας, καὶ καταρράκτας ἀνοίξας οὐρανοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς θαλασσώσας πρὸς ἐξάλειψιν πάσης σαρκός. Σὺ εἶ, ὁ ἐν ὕδασι στεγάζων τὰ ὑπερῷα σου. Σὺ εἶ, ὁ νέφη μετεωρίζων καὶ ψεκάδας ἐπιτάττων τὰς τῶν ὄμβρων ἀπολύειν σταγόνας. Σὺ εἶ ὁ ἀνάγων τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς. Σὺ εἶ ὁ ὑετὸν ἀφορίσας, καὶ βροχὰς ἑκουσίους ἀφορίσας, καὶ ποταμοὺς ὑδάτων ἀποπληρῶν, καὶ ποτίζων τὴν γῆν, καὶ μεθύων τὰς αὔλακας αὐτῆς, εἰς πληθυσμὸν τῶν ὡραίων αὐτῆς καρπῶν. Σὺ εἶ ὁ διελὼν θάλασσαν, καὶ ποταμὸν βάσιμον ἀπεργασάμενος, καὶ ὕδωρ ἐκ πέτρας πηγάσας, πικρίαν ὑδάτων εἰς γλυκύτητα μεταβαλών. οἶδε τῶν ὑδάτων ἡ φύσις τὸν αὐτῆς ποιητὴν ἐπιγινώσκει τὴν ἑαυτῆς δεσπότην· οὐκ ἀγνοεῖ τὴν ὀφειλομένην ὑπηρεσίαν. ἐὰν ἴδῃ σε τὸν δεσπότην ὀργιζόμενον καθ'

ei tradi justum est: quamvis insuperatæ tuæ bonitati, & inenarratæ pietati nulla ratione conveniat, humanissime Domine. Imperscrutato itaque tuæ compassionis, & mansuetudinis injuriarum immemoris affectu confisi; nos insipientes & ingrati tibi benefactori provolvimur, ne propter peccata nostra sterilis squalloris potestati nos tradas, neque propter iniquitates nostras famis vinculo nos conteras: sed propter clementiam tuam, a te, hæreditati tuæ segregatam pluviam voluntariam, terræ confer. Aquis vivificis terræ sinus reple. Ecce etenim velut mater aridis uberibus afflicta, coram te jacet illa: ac velut ubera lacte vacua, mortem infanti comminantur: sic & terra rivos humore destitutos præmonstrans, herbis siccitatem, plantis tabem infert, nobis vero famem mortemque interitat. Ariditatis namque hujus æstus velut ardens quædam febris, emarcida reddit germina, & plantarum omnium ruinam prænunciat. Verum misericordia tua illam visita, & imbriferis nubibus aerea tempera, & pluvia copiosa terram omnem irriga, & recreatis germinibus, fructibusque plenis & maturis aeris optimi flatibus, productis; quibus & vitam nostram tua clementia conservari mandasti, cuncta multiplica. Nisi namque imbrium spontaneorum suavitatem præstiteris, terra nostra fructum suum nequam proferet. Propter misericordiarum itaque tuarum copiam, nostri servorum tuorum deprecationem exaudi. Tu enim es fons misericordiæ & bonorum auctor, & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

In pluviæ defectum oratio quarta. Dominum precemur.

DOmine, Domine, qui per Prophetam tuum Eliam squallore terræ sublato, aquarum fluxu terræ faciem irrigasti, & populum tuum fructuum copia ubertim educasti: ipse nunc innata tibi benignitate motus, imbres terræ pacificos ad fructuum annuorum productionem largire. Tu enim reductis in suum locum aquis, terram illis quandoque opertam, reddidisti conspicuam: eandemque in usus nostros omnis generis fructus germinare jussisti. Tu propter peccata hominum Noe coætaneorum, ruptis abyssi fontibus, & cæli cataractis apertis, ad carnem omnem delendam terræ faciem inundasti. Tu ejus superioribus aquarum mole tectis, nubes elevas, & in imbrium stillicidia solvi jubes. Tu eductam e mari aquam super terræ faciem effundis. Tu pluviam moderaris, & imbres spontaneos reservas, & impletis aquarum fluviis terram irrigas, & in multiplicem tempestivorum ejus fructuum productionem rivos ejus inebrias. Tu maris aquam divisisti, fluvium pedibus pervium reddidisti, fontemque e petra eduxisti, & aquarum amaritudinem convertisti in suavitatem. Novit aquarum natura factorem suum, Dominum suum profitetur, nec debitum præstare detrectat obsequium, si te Dominum ad-

versus nos iratam sentiat, aut enim præter modum concitata perniciem infert, aut certe detinetur contracta, & orbem squallor occupat, ardet aer, terræ marcescunt germina, & in periculi potestatem incidimus. At si rursus benignum te, clementem, & reconciliatum viderit, imbres præparat, pluvia in terram demittitur, suavis redditur aer, & terra jussis tuis obsequuta copiosos fructus e suo sinu producit. Te igitur factorem & conservatorem omnium rogamus dicentes. Miserere nostri Domine, miserere nostri: memento quia opera manuum tuarum sumus. Attende naturæ nostræ infirmitati, qua nos condidisti. Respice volucrium angustiam, jumentorum vocem, infantium planctum, juvenum clamorem, senum miseriam, orphanorum orbitatem, viduarum solitudinem, pauperum egestatem, & omnis populi supplicem vocem. Visita terram, & fœcundis imbribus illam inebria: ne humore destituta, propriis germinibus tabem, hominibus autem & jumentis perniciem inferat. Morte quondam aquis toti mundo illata, Noe in arca per immensam illam voraginem jactati meministi; meministi, inquam, illius, & volucrium, & jumentorum, & ferarum, & reptilium, & vento in terram inducto, subsedit, & defecit aqua: Noe vero, cunctaque cum eo pariter animalia, in secundi mundi propagationem velut semen conservasti: nunc autem, siccitate aerem totum invadente, famem minitaris & mortem. Memento confidentis in te populi, memento volucrium, memento jumentorum, & roris spiritu reparato, deficiente siccitate, terræ semina in maturitatem bestiis hominibusque alendis, defer; & omnia rursus tuæ providentiæ redde consortia. Tu enim fœnum jumentis, & herbam servituti hominum producis: tu panem e terra educis, & vinum pariter ex illa scaturire jubes, & oleo facies hominum exhilaras, ut suppeditatorum a te in abundantia honorum participes effecti, in cordis lætitia bonitatem tuam celebremus: Patris & Filii, & Sancti Spiritus, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

In siccitatis tempore, Oratio quinta.
Dominum precemur.

Dominator Domine Jesu Christe, Deus noster, qui cuncta e nihilo eduxisti, qui pulvere e terra accepto formasti hominem, & anima rationali & imagine tua illum exornasti, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram: qui jumentis & corvorum pullis cibum provides, qui inclyta salutarique tua cum carne in terris peregrinatione, nunc septem, modo quinque panibus, millia multa hominum cibasti. Ipse benignissime Domine etiam plebem tuam istam, nomen sanctum tuum invocantem, omnium effectrice & liberali dextera tua enutri: Respice, Domine, in populi tui pauperes, qui aperis manum tuam, & beneplacito tuo cunctum animal reples, & ex affectu omnium nostrum miserere. Tu enim, humane Domine, solus omnium nostrum pater es, & ad te solum velut infans ablactatus ad matrem convertimus oculos. Tuum namque, optime Domine, hoc verbum est: petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis. Cum spirituali itaque, cibum etiam corpori necessa-

ἡμῶν, ἢ ἀμέτρως κινουμένη ὄλεθρον κατεργάζεται, ἢ συστελλομένη συνέχεται, καὶ ἡ αὐχμηρία χώραν λαμβάνει, καὶ φλογώδης ὁ ἀὴρ γίνεται, καὶ τῆς γῆς οἱ βλαστοὶ μαραίνονται, καὶ ἡμεῖς εἰς χεῖρας κινδύνου πίπτομεν. ἂν δὲ πάλιν θεάσηται σε τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, ἵλεων καὶ εὐδιάλλακτον, τοὺς ὑετοὺς ἑτοιμάζει, καὶ οἱ ὄμβροι ἐπὶ τὴν γῆν καταφέρονται, καὶ ὁ ἀὴρ εὔδιος γίνεται, καὶ ἡ γῆ τῷ σῷ προστάγματι ὑπακούσασα δαψιλεῖς τοὺς καρποὺς ἐκ τῶν ἑαυτῆς λαγόνων ἀνατέλλει. Σὲ τοίνυν τὸν ποιητὴν καὶ συνοχέα τοῦ παντὸς ἱκετεύομεν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς. μνήσθητι ὅτι ἔργα τῶν χειρῶν σου ἐσμέν. πρόσχες τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως ἡμῶν, ὅτι σὺ ἔπλασας ἡμᾶς. ἴδε τὴν πετεινῶν τὴν στένωσιν, τὴν κτηνῶν τὴν βοὴν, τὸν νηπίων τὸν κλαυθμὸν, τὴν νέων τὴν κραυγὴν, τὴν γεραιῶν τὴν ταλαιπωρίαν, τῶν ὀρφανῶν τὴν στέρησιν, τῶν χηρῶν τὴν μόνωσιν, τῶν πενήτων τὴν ἔνδειαν, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου τὴν ἱκέσιον φωνὴν, καὶ ἐπίσκεψαι τὴν γῆν, καὶ μέθυσον αὐτὴν ταῖς πιαινούσαις βροχαῖς. ἰκμάδος γὰρ ἀπεστερημένη τοῖς μὲν ἰδίοις βλαστήμασι μαρασμὸν, ἀνθρώποις δὲ καὶ κτήνεσι τὸν ὄλεθρον ἀπειλεῖ. ὁ δι' ὕδατος τὸν ὄλεθρον ἐπάγων ποτὲ, ἐμνήσθης τοῦ Νῶε φερομένου ἐν τῇ κιβωτῷ, ὑπὸ τῶν ἀμέτρων ἐκείνων ὑδάτων. ἐμνήσθης δὲ αὐτοῦ, καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ ἐπαγαγὼν πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ. καὶ τὸν Νῶε καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ ζῶα, καθάπερ σπέρμα διετήρησας εἰς γένεσιν δευτέρου κόσμου. καὶ νῦν διὰ τοῦ συνέχοντος αὐχμοῦ, λιμὸν ἀπειλεῖς καὶ θάνατον, μνήσθητι τοῦ πεποιθότος ἐπὶ σὲ λαοῦ. μνήσθητι καὶ τῶν πετεινῶν. μνήσθητι καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πνεῦμα δρόσου ἐπάγαγε. καὶ ὁ αὐχμὸς κοπασάτω, καὶ τὰ σπέρματα τῆς γῆς τελεσφορήσει εἰς τροφὴν ἀνθρώπων τε καὶ ζώων. καὶ πάντα πάλιν τῆς παρὰ σοῦ προμηθείας ἀξίωσον. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἀνατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων. καὶ σὺ εἶ ὁ ἐξάγων ἄρτον ἐκ τῆς γῆς, καὶ οἶνον πηγάζων, καὶ ἐλαίῳ καθιλαρύνων τὰ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα, ἵνα πάσης τῶν χορηγουμένων παρὰ σοῦ ἀγαθῶν, ἐν ἀφθονίᾳ μετέχοντες, ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας δοξάζωμέν σου τὴν ἀγαθότητα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἐπὶ ἀνομβρίας. Εὐχὴ ε΄.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ ῥήματί σου τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντος παραγαγὼν, ὁ χοῦν λαβὼν ἐκ τῆς γῆς καὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ ψυχῇ λογικῇ καὶ εἰκόνι σου τιμήσας αὐτὸν, καὶ εἰπὼν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. ὁ διδοὺς τοῖς κτήνεσι τροφὴν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων, ὁ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ σωτηρίῳ διὰ σαρκός σου ἐπιδημίᾳ, νῦν μὲν ἑπτὰ, νῦν δὲ πέντε ἄρτοις χιλιάδας χορτάσας πολλάς. Αὐτὸς πανάγαθε Δέσποτα, καὶ τὸν λαόν σου τοῦτον τὸν ἐπικεκλημένον τὸ πανάγιόν σου ὄνομα, τῇ σῇ παντουργῷ καὶ μεγαλοδώρῳ δεξιᾷ πλουσίως διάθρεψον. ἐπίδε Κύριε ἐπὶ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ σου, ἀνοίγων τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας, οἰκτείρον πάντας ἡμᾶς συμπαθῶς. Σὺ γὰρ Δέσποτα φιλάνθρωπε μόνος εἶ πατὴρ ἁπάντων ἡμῶν, καὶ πρὸς σὲ μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς αἴρομεν, ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. σὸς ἐστι λόγος πανάγαθε Δέσποτα, τὸ, αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. δὸς οὖν τοῖς αἰτοῦσι νῦν

Δέσποτα

Δέσποτα, σὺν τῇ πνευματικῇ τροφῇ καὶ τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος, καὶ διάθρεψον πεινῶντα τὸν λαόν, ὄμβρους ἐπικαίρους, εὐκρασίαν ἀέρων, καὶ καρπῶν παντοδαπῶν εὐφορίαν τῇ γῇ χάρισαι. τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ καὶ λοιμῷ, καὶ πυρετοῖς, καὶ νόσοις παντοδαπαῖς ταλαιπωρουμένους ἐπίσκεψαι. ῥῦσαι Κύριε τὴν τῷ σῷ ὀνόματι ἐπικεκλημένην ταύτην πόλιν, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρὸς, μαχαίρας, καὶ φόνου, χαριζόμενος ἡμῖν τὸ ἔλεός σου. χάριτι τοῦ ἀνάρχου καὶ ὁμοουσίου σου Πατρὸς, καὶ τοῦ παναγίου καὶ ὁμοτίμου σου Πνεύματος. εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς ὑπερευλογημένης Θεοτόκου, τῶν θεηγόρων σου Ἀποστόλων, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Ἐπὶ ἀνομβρίας. Εὐχὴ ϛ΄.
Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καταδεξάμενος σάρκα φορέσαι, ἵνα δοξάσῃς θαυμασίως τὴν λογικὴν φύσιν τῇ ἀρρήτῳ σου εὐσπλαγχνίᾳ καὶ ἀγαθότητι, καὶ τοὺς ἐν ἀληθινῇ μετανοίᾳ ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἁμαρτίας συμπαθεῖν ὑποσχόμενος. ὅταν γὰρ πρὸς σὲ ἐπιβλέψωσιν σχήματι δουλικῷ καὶ γνησίῳ, διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θείων σου ἐντολῶν, τότε καὶ αὐτοὶ ἐν παρρησίᾳ δυνήσονται σε τὸν Θεὸν ἵλεων καὶ εὐμενῆ καθιστᾶν. νῦν οὖν ἄρας πάσας τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ κλῖνον πρὸς ἡμᾶς τὸ οὖς σου, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, καθάπερ ποτὲ τοῦ Θεσβίτου Ἠλίου ὑπήκουσας, ὡς τῷ ῥήματι μόνῳ δῆσαι τὸν οὐρανὸν, πρὸς σωφρονισμὸν τοῦ ἀπειθοῦς ἐκείνου λαοῦ. εἶτα δι' αὐτοῦ πάλιν τῇ συνήθει φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος, ταῖς νεφέλαις προστάξας, τὴν γῆν πᾶσαν καταρδεύσας ὕδατος ἀγαθοῦ. οὕτω καὶ νῦν πάλιν ταῖς ἱκετείαις αὐτοῦ τοῦ σοῦ θεράποντος καὶ θερμαῖς τῶν δεήσεσι, παριδὼν τὰς ἀνομίας ἡμῶν καὶ τὰς ἁμαρτίας, καὶ πρόσδεξαι τὰς δεήσεις ἡμῶν, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ θερμῶς δεομένων σου. καὶ λῦσον τὸν αὐχμὸν τὸν τῆς γῆς διὰ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ κραυγὰς τοῦ λαοῦ σου, καὶ κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς ὑετὸν ἀγαθὸν, ὅπως ἐμφορηθῶμεν τοῦ ὕδατος, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσῃ τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ εἰς τροφὴν ἡμετέραν, καὶ αὖθις διὰ τῶν ἀλόγων ζώων. ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀναξίων δούλων σου, καὶ μὴ παρίδῃς τὰς δεήσεις ἡμῶν. μηδὲ νικησάτω ἡ ἀνομία ἡμῶν τὸ ἔλεός σου, ἀλλὰ κλῖνον Κύριε τὸ οὖς σου, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν. ἴδε τὴν συντριβὴν, καὶ σπλαγχνίσθητι. βλέψον ἐξ ἁγίου σου κατοικητηρίου. ἴδε τοὺς στεναγμοὺς τῶν πενήτων, ἴδε τὴν ἄωρον ἡλικίαν τῶν νηπίων, τῇ σφοδροτάτῃ δίψῃ πιεζομένην, ἴδε τὴν τῶν ἀκάκων βρεφῶν κάκωσιν, ἴδε τὰ σπλάγχνα τὰ μητρικὰ, ἴδε μαζοὺς ξηρουμένους ἀφαιρεθέντων νηπίων, ἴδε τοὺς τῷ χρόνῳ προβεβηκότας καὶ νέους, ὥσπερ ὁρμαθοὺς εἰς χεῖρας ἀνόμων ἐκδιδομένους. καὶ τοίνυν παριδὼν τὰ πλημμελήματα ἡμῶν, τὰ ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν νοΐ καὶ διανοίᾳ, καὶ μὴ ἀπώσῃ ἡμᾶς εἰς τέλος. οὐ γὰρ ὕδατος μόνῃ δίψει τηκόμεθα, ἀλλὰ καὶ μυρίοις ἄλλοις κακοῖς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ πρὸς σὲ βλέπομεν, ἵνα ἐκχυθῇ ἐφ' ἡμᾶς ὑετὸς εὔκαιρος τε καὶ δαψιλέστατος. ἵνα καὶ τὴν δικαίαν σου ὀργὴν στήσῃς, τῆς δεινῆς ταύτης αἰχμαλωσίας. ἀμφότερα τοίνυν αἰτοῦμεν καὶ δεόμεθά σου φιλάνθρωπε, ἵνα τὰ φρέατα καὶ τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν ἐμπλήσῃς ὕδατος, καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀρούρας, εἰς χέρσον ποτίσῃς καὶ ἐμ-

rium, Domine, petentibus præbe; & populum famelicum pasce. Tempestivos imbres, aeris temperiem, universorum fructuum ubertatem, terræ largire. Infirmitate, peste, febribus, variis morbis afflictos visita. Libera, Domine, tuo nomine vocatam hanc civitatem, sicut quamvis aliam civitatem & regionem, a fame, peste, terræ motu, ruina, igne, gladio, & cæde, & concede nobis tuam misericordiam. Gratia principii expertis & consubstantialis tui Patris, & sanctissimi ejusdemque honoris participis Spiritus. Interventu super omnes benedictæ Deiparæ, Dei præconum Apostolorum, & omnium Sanctorum. Amen.

In imbris carentia. Oratio sexta.
Dominum precemur.

Domine Jesu Christe Deus noster, qui propter salutem nostram carnem induere voluisti, ut ineffabili tua clementia & bonitate naturam rationalem miranda ratione extolleres, quique vera ad te pœnitentia e peccati profundo conversis compati pollicitus es; cum enim ad te servili germanoque habitu respexerint, divina mandata tua adimplentes, tunc & ii dent ipsi cum fiducia te Deum, propitium, clementemq; reddere possunt. Nunc itaque cunctis nostris iniquitatibus dimissis, aurem tuam inflecte, & nos humiles peccatoresque exaudi, sicut quondam Eliam Thesbiten obaudisti, ita incredulo populo illi pervicaci, verbo solo cælum teneres vinctum; atque iterum solita tibi humanitate usus, aqua congrua terram irrigaturus universam tuo jussu pluviam nubibus expressisti: ita & nunc ejusdem famuli tui interventu, & ferventibus precibus, non attentis iniquitatibus & peccatis nostris supplicationes nostras suscipe, & in hac hora ferventer te deprecantes exaudi: & propter confessionem clamoremque populi tui, terræ squallorem dissolve, & ut aqua ingurgitetur, & tempore congruo ad escam nostram, & ratione carentium animalium proferendam, terra fructus suos producat, imbrem copiosum ad nos mitte. Ita sane, Domine Deus noster, exaudi nos peccatores & indignos famulos tuos, & ne despicias preces nostras, neque misericordiam tuam iniquitas nostra exuperet; sed inclina aurem tuam, & exaudi nos. Respice contritionem nostram: & pietate movearis: Respice de sancto habitaculo tuo, vide pauperum gemitus, vide immaturam infantium ætatem siti vehementi afflictam, vide puerulorum innocentium languorem, vide materna viscera, vide arida sublatis filiis ubera, vide juvenes & ætate provectos, velut vinctos in iniquorum manus traditos. Ne attendas itaque peccatis scienter vel ignoranter, mente vel cogitatione a nobis commissis: & ne in finem repellas nos. Non enim solius aquæ penuria tabescimus, sed & ob peccatorum nostrorum meritum mille aliis calamitatibus oppressi, ad te oculos convertimus, ut tempestivus & abundans super nos imber effundatur, atque gravis hujus captivitatis flagellum tuum justum cohibeas. Utrumque igitur te poscimus & precamur benigne, ut puteos agrosque nostros aqua adimpleas: & ut animarum jugera tua suavitate

ad sanctitatem intiges, & intimos: puros, inquam, cordis nostri, illustrare, candido, & civilissimo assidue incendo: & intolerandum adversum nos Agarenorum imperium comprimas: Tu enim es liberator animarum & corporum nostrorum: & tibi gloriam rellerimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Callisti Patriarchæ Constantinopolis pro siccitatis tempore avertendo, & serorum mutatione impetranda, Oratio.

Dominum precemur.

CLemens & humane Domine, qui solo verbo creaturam terrestrem condidisti, & ex ea formatum hominem peccato lapsum, ejusque captivum vedictum ineffabili tua humanitate, ne tale manuum tuarum opus deperiret, revocasti & sanctificasti; datisque ei præceptis in adventus; & monitorum dictis tuis incarnationis argumentum, exinde labores, agones; famem & sitim tulisti; & cunctis humanitati nostræ conflictantibus adimpletis, navim aliquando conscendisti, mare pedibus calcasti, & sævientes flatus ventorumque imperus quasi frenis immissis cohibuisti, conflatque ad crucem usque mortemque sustinere delegisti; ut in quo passus iversas & cenatus; nobis infirmis heres auxilio. Ipse nunc, Rex sanctæ; qui immane infirmitatis nostræ susceptas, velementer afflictis nobis compatere; & necessitatum egestate pressis, bonitatem tuam impertire. Aquis limpidis ad fructum seracitatem, terræ nostræ ejusdem; aeremque salubrem largire; & valetudinem. Discipulos tuos olim, & ventorum imperio demersos salvasti; ita & nunc ab opprimente nos calamitate libera. Maris ferociatem cohibe; divino tuo jussu ventos adversos mitiga, serenitatem & a malis requiem dones. Ita fiat, Dominus Jesu Christe Deus noster; respice & vide de sancto habitaculo tuo supice vineam istam, & a dextera tua plantatam perfice, & spiritum rectum & suavem ad mitiorum nobis imminentium levamen largire. Precibus ejus quæ te genuit matris, & omnium sanctorum; Amen.

Ejusdem brevis altera siccitatis & supplicationis tempore.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui e pulvere hominem formatum & pulchritudine exornatum ea demum venustate, interrarum tua excellentia & humanitate decoravisti; ut ita dicam exterris flatus specie, animæ rationalis figuram & characterem repræsentares: eumque decus splendoremque mirando sui prodigio, a te imitaretur, quasi rem sibi illiberem levi gustus voluptate perdidisset: demum unigeniti Filii tui & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi adventu recepit illud; eumque deposuit datum cognitum ex anima vivificæ & corpore constituisse, illum ut intellectualem ineffabilibus modis divino Spiritu ebrietatem; nos glo-

πλάσεως τῆς σῆς χριστότητος, ἡ τὸ φῶς σου ἐπιλάμψας ταῖς καρδίαις ἡμῶν εὐφροσύνην ἡ ἀγαλλίασιν καὶ χαρὰν ἡ ἀγαλλίασιν· καὶ στῆσας τὸν ἐκπεμφθέντα παρ' ἐμοῦ ἄγγελόν σου τὸν Ἀγαθόνικον ἀπρόσκοπον τῷ σῷ ἁγίῳ ναῷ· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐλεήμων καὶ ἱλεως καὶ μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐλεήσας τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, καὶ τὸν πόνον ἡμῶν, καὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καλλίστου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, εὐχὴ περὶ ἀνομβρίας καὶ ἀξηρασίας τῶν ἀέρων.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

ΑΓαθὲ καὶ φιλάνθρωπε Κύριε, ὁ τῷ ἀτίῳ μόνῳ τῷ λόγῳ δημιουργήσας ἐκ γῆς τὸν ἄνθρωπον πλασιουργήσας, βρίσας δὲ τῇ ἀμέτρῳ φιλανθρωπίᾳ τῶν ἰδίων τῷ ἁμαρτίᾳ γνώμῃσιν ἀλλαξάμενον χαλεπαγωγίαις, ὅπως μὴ ἀπολέσῃς ἐξ ἔθνες τὸ τῇ χειρῖ σου ἔργον· διὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἀνθρώπου ἐπιδημίαν τῆς τῆς παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας. Οὗτος ἐκπλήσσας, ἡ ἐγκωμιάσας, ἡ ἐπαινέσας, καὶ ἐδιδάξας, ἡ ἀλλοιώσας πάντα δι' ἡμᾶς ἐκεῖνος τὰ ἀνθρώπινα, ἐπὶ πᾶσι τε ἡλίου, ἡ θαλάσσαν πεζεύσας, ἡ ἐμμανῆ ἀγρίαν ἡ βίας ἀκρίτου χαλινώσας, ἡ πάσῃ πάθει ἀναλγήτῳ, μέχρι τέλους ἐπὶ σταυροῦ· ἵνα οὖν ἡ ἡμᾶς ἐκεῖνος διὰ τῆς ἰδίας ἐπιφανείας, βεβαιώσῃ τοὺς ἀθετοῦντας ἐμοὺς ἡ τοῦ βασιλέως ἀγγέλους, ἵνα μὴ ἐμπόδιον ἐδοῦναι φιλανθρωπίαν ἀπολαβεῖν, ἀλλ' εὐλογοῦντας ἡμᾶς τοὺς χαλεπαγωγοῦντας ὁδοῦς, ἡ τὴν τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος ἀπεχομένους, χρήσασθαι ἡμᾶς ἐπὶ σῷ ἀγαθότητι. μέθοσον οὖν ἡμῖν ὑδάτος ἐκ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐκείνης, ἐ-θεβλίδος ἡμῶν τῆς ἄνω χέεσθαι. ἡμᾶς καθάπερ καὶ τὰς μαθητὰς σου διέσωσας βυθιζομένους ἐν τῇ θαλάσσῃ ἡ ἐκ τοῦ ἀφρίου βίας, ἕτω ἡ νῦν ἡμᾶς σῶσον ἐκ τῆς ἀνομβρίας ἡμῶν ἐκείνης· ἵνα ἐν ἑνότητι ἡμῶν πάντες ὑμνήσωμεν, δοξάσωμεν τὸ πανάγιον σου ὄνομα, τοῦ Πατρὸς ἡ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν ἡ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τῇ αὐτῇ ἰσχὺν ἑτέρα, περὶ ἀνομβρίας ἡ ἀηρασίας.

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ τῆς χοὸς δημιουργήσας ἡ ἀνθρωπον, ἐκτίσας ἔμψυχον, ἡ εἰς πᾶλιν ἐξαράσας τῇ ἀφθάρτῳ σε μεγαλειότητι ἡ φιλανθρωπίᾳ· ὃς ἐπὶ πᾶσι, διὰ τῆς τρισὶν ἀφανείας τὸ ἀσθενὲς τῆς χαλεπαγωγίας ἀνθρώπου ἐμφύλιος τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἡ ἐ δόξῃ ἡ λαμπρότητι, ὡς ἐ δούλῃ αὐτῷ· πρότερον μὲν διὰ τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἀπολύσας ἡμᾶς, ἀπολέσας δὲ ὡς μὴ ἄξιοι διὰ τὴν μιαρὰν τῆς γενέσεως πόσιν· ὕστερα μὲν τοι προσλαβόμενος διὰ τοῦ ἐμφυσήματος ἐ μονογενοῦς σε Υἱοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ εἶναι πόσιας, ἐκ ψυχῆς ἀλλοίωσι ἡ σώματος· ἡ τῇ μὲν ἀπὸ τοῦτο ἔσται ἡ ἀλλοι, ἀρρήτοις λόγοις

ἐκπέμψαι τῷ Σῷ πνεύματι, ἡ ἀξίαν αὐτὸν ἐργαζόμενος ἐ σῆς δόξης τε ἡ μεγαλειότητος, τὸ δὲ σῶμα τε αἰσθητὸν ἡλίῳ ἡ πᾶς ἐ ἀέρων εὐκρασίας, ἡ πᾶς ἐκ τούτων πλειοφορήσεως φυτῶν, εἰς αὔξησιν ἡ ἀναφορὰν προβιβάζων ἐπιτηδείων. ἀ δὴ οὖν ἐ σὺν χάρι καὶ τὸ φοβητικὸν λόγιον, κἀγὲ ἐμπιπλῶν πᾶσιν λογικοῖς καὶ ἀλόγοις φύσιν τῆς σῆς εὐδοκίας. Σὲ δὴ ὁρίζομεν καὶ σε παρακαλοῦμεν τὸν πατέρα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν, τὸν μὲν καθαρὸν τῇ ἡμέρῳ ψυχῇ φοτογωγημένοις διὰ τῆς ἐργασίας τῶν σῶν ἐντολῶν, ἡλιοειδεστέρους φοτίσαι, λαμπροτέρων χάριτος τὴ ἐνεργείᾳ ἡ χάριτι τὸ ἁγίου Πνεύματος ποίησον, καθὸ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς ἐντέλλατο ἐκλάμψαι αὐτὸ ὡς ἡ ἥλιον, πῖς δὲ σώμασιν ἡμῶν τοῖς κατεγλικρασι τοῖς ἀσθενείας ἡ ἀσωτείας ἐμπεφυρμένοις, ὑγείαν δώρησαι, ἡ ἀπαλλαγὴν τῶν παντοίων δεινῶν. ὑγρότητες ἡ ἐπωφελεῖς τοῖς ἀέρας ἡμῖν χάρισαι, ἔμβρυα εὐφλοιοῖς ἐξαπόγονον τῇ γῇ πρὸς καρποφορίαν, ῥεῖθρον τοῖς ἀυλακοῖς τοῖς ὕδατος καθαρὸν, οἷς ζωοφορίαν ἡμῖν τε καὶ τῷ ἀλόγῳ ζώῳ. σῶσον τὸν καθ' ἡμῶν ἐ-παρχοῦντα φορμαῖον, ἡ μὴ παρίδῃς ἐ δίκαιον ἡμῶν ἐ πεπειθῶν ἡ ἀναξίων ἔργων ἐκεῖ τοῦτο τῇ ὥρᾳ. ἐπάκουσον ἡμῶν προσῳῶν ἰλεῴμενος ἐξ ἁγίου κατασκηνώσεώς σου, ἡμῖν τοῖς σοῖς ἀναξίοις ἱκέταις, δυσωπήσωμεν τοῖς ἀκαπαυμάχητος οἰκτιρεσίας τῆς ἀρρυπάρου ἡ ἀχράντου σωματοτόκου σε παναγίας Παρθένε, τῆς κατῆς ἐλπίδος ἡμῶν· ὡς ἂν διὰ πάντων δοξασθῇ τὸ πάντιμον ἐ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς ἡ τοῦ Υἱοῦ, ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

tia & majestate dignam effecis: corpus autem sensibilis hujus solis, aeris temperici, cibique ex his orti usu, in augmentum perfectumque florum promoves & conservas. Qui juxta Prophecorum dictum, manum tuam aperis, & caritatem omnem rationalem & irrationalem beneplacito tuo adimples. Te rogamus & precamur, Patrem Domini nostri Jesu Christi, animabus nostris mandatorum tuorum observantia, primam concessum mandatum secundum Propheræ verbum nive splendidiorem virtute & gratia sancti Spiritus renova, ut juxta unigeniti Filii tui præceptum vel ut sol refulgeant: corporibus autem infirmitatibus & vitæ dissolutione fractis & turbatis salutem, & horum malorum levamen largire, temperatum & salubrem aerem nobis præbe, pacificos imbres terræ ad eam fructibus fecundandam mitte, ad nostri & irrationalium animalium nutrimentum aquæ limpida rivos ejus inebria, impetumque nos gradibus cohibe, & nostri humilium & indignorum servorum tuorum orationem in hac hora ne delpicias. Exaudi nos, & propitio oculo nobis supplicibus indigitis, de sancto habitaculo tuo attende, exoratus non repudiandis intercessionibus sanctissimæ virginis, communis nostræ spei, quæ te illibate & immaculate in corpore edidit: ut ab omnibus venerandum & magnificum nomen tuum celebretur, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

VARIÆ LECTIONES.

M. S. Regium brevem hanc orationem suppeditat.

Υπὲρ εὐκρασίας ἀέρων.

ΟΔηγὸς τὸν ὑετὸν ἐπὶ πλείονα γῆν, ἡ ἐπὶ σῖτον ὕδωρ ἐπὶ πλείονα ἀγρὸν, καὶ πάντα ποιμνίου ἡ ἀρμοδίως ἐξ ἀγαθότητος θαυμαστουργῶν πρὸ ζωῆς ἡ σωτηρίας· σύμπασαν εὔκρασιν, ἡ ὑγιεινὰ, ἡ γαλήνια τὰ ὑετία ὕδατα, ἡ τὸν ἀέρα εὐκρατον χάρισαι, καὶ εὐλόγησον τὸν στέφανον τῆς χρηστότητός σε. Χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τε.

Pro aeris temperie.

QUi telluri donas imbrem, & ad terram cælo substratam aquas mittis, & pro humanitate tua ad vitam & salutem cuncta varie congruenter & salubriter operaris: tu Domine, ex ordine & mensura pluviales aquas aeremque temperatum largire, & benedic coronæ benignitatis tuæ. Gratia & humanitate, &c.

IN OFFICIUM TEMPORE SICCITATIS faciendum. Notæ.

ΕΤχνίοι ἀναβοῶσιν.) Publicas preces calamitatis hujus tempore factas, laudat quidem Basilius, quamvis a Deo non exaudiras deflcat, oratione in famem & siccitatem. ποιεῖ καταπονῶν τὰς ἐπὶ ἡ αὐτὸ ἐξαπὸ διαπαλάσσων· ἔδι γὰρ ἡμᾶς ἡ ἐκκλησίαν ὑπόπτως. *Vox publice supplicantium frustra clamat, & in aerem dispergitur. neque enim nos supplicantes audiebamus.* Sed & Tertullianus jam sua tempestate, a Christianis parieti & Gentibus publice imbres deposci solere, & qua ratione fieret Apologetici cap. 40. narrat. *Denique cum ab imbribus æstiva & hiberna suspendunt, & Eucho-*

rum in cura est, vos quidem quotidie nostis stationaque pranfici bonetis, & componis, & lupanaribus operari. Aquilicia sunt immolatis, multipedalia populo denunciatis, cælum apud Capitolium quæritis, nubila de lequaribus expectatis, aversus ab ipso Deo, & ejo. Nos vero jejunia aridi, & omni continentia expressi, ab omni vitæ fruge defuti, in fatos & cineres volutantes, invidiæ cælum rundimus, Deum tangimus: & cum misericordiam obtinuerimus, Jupiter honoratur. Aquis vero a legione Fulminatrice miraculose impetratis grates Deo actas, Tertullianus idem cap. 4. scribit: *Si litteræ*, ait, *M. Aurelii*

gravissimi Imperatoris sequuntur, quibus Germanicum illum sævum Christianorum sorte militum precationibus Imperata, imbres diffusos, conglaciatur. Et ad Scapulam cap. 4. *Memoratur Aurelius ut Germanica expeditione Christianorum militum Orationibus ad Deum fusis, imbres ei fuisse illa impetrasse. Quando non genitalibus & jejuniationibus nostris cœlum fecerates sunt depulsæ? Cum populus adstantium Deo deprecatur, quid solet potens, in Jovis nomine Deo nostro testimonium reddidit?*

2 Καλλίστου πατριάρχου.) Duos Callisti nomine reperio Patriarchas, primum qui circa annum Domini 1260. alterum qui circa 1400. sedem Constantinopolitanam tenuit: e quibus, quis harum Orationum auctor non est difficile dignoscere. Quantum enim conjecturæ assequi fas est, Cantacuzenos inter & Palæologos, interjecta cum tempestivis posterioribus ortu fœdissimi belli, ipsique etiam Palæologi de imperio inter se disceptatio orti, & Turcæ in Europam, aliis aliæ priores calamitates excipientibus, trajecerint: cum similes plagas auctor hic deflerit, *ὡς τὸν ἀπὸ μεσημβρίας ἀνατολὴν ἅπασαν κινεῖ, ἕως ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς ἑσπέρας ἐκτείνεται, ἕως ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς ἑῴας ἀνίσχει*: non dubium quin ipse potius, præ alio qui sæculo gaudisse est, harum Orationum auctorem fe prodat. Unde cum fint auctoris recentis pauciffimæ ex his orationes, duæ nimirum priores (etiammodo in M. S. optimis reperientur.

CANON IN TERRÆ MOTUS PERICULO, cujus Acroſtichis eſt.

Ω Χριστὲ τῆς γῆς τὸν κλόνον παῦσαι τάχος. Joseph.

Canticum primum. Tonus obliquus secundi.
Velut in terra pedibus procedens.

QUam timenda ira tua est, e qua Domine nos eximisti, dum terræ motibus flatum nostrum obmisti: propterea te cum gratiarum actione laudamus.

Qui sincerâ nostra correptione conclivio gaudes, ad instar levis folii terram omnem, in timore fideles tuos confirmaturus, concutis Domine.

Gravi terræ motu nos omnes libera: & hæreditatem tuam, te patientem Dominum pluribus irritantem offensis, ne perire permittas.

In Deiparam.

Supplices tibi, Mater Dei, clamamus, soliti compassionis affectu civitati, & populo, exhibito; graviffimo terræ motu, & interitu cunctos exime.

Canticum secundum. Videte videte.

Terra solo tuo aspectu concussa, Rex omnium, animis nostris timorem incussisti: verum furorem tuum, misericors Dominator, remitte, & populum tuum quinque cuncta devastanti ne trades.

Pro populo omnimoda debitorum verecundia operto, & jam jam perniciem expectante, quis te exorabit? ab ea Christe, tua misericordia, nos eximo.

Terrorem tuum nunc, aspectu tuo fundamentis terræ concussis, Christe manifestasti: verum solitam tibi misericors clementiam exhibe, ne misere pereamus.

In Deiparam.

Quis solus ubique te, illibata virgo, iratum nobis Deum reconciliare potest? hac de causa, precare sanctissima, ut terræ fragorem pernicium nobis minantem fedet.

Canticum tertium.

Non est sanctus ut tu Domine.

Nobis prave affectis, furorem tuum jugiter concitantibus terra flagellatur, misericors universi moderator, verum famulis tuis parce, Domine.

Terram commotam iterum firmasti Domine, commonens & convertens infirmitatem nostram, ut in divino tuo timore corroboremur, benigne.

ΚΑΝΩΝ ΕΙΣ ΦΟΒΟΝ ΣΕΙΣΜΟΥ

ᾨδὴ ἀκροστιχίς.

Ω Χριστὲ ἡ γῆς ὁ κλονος παῦσαι τάχος. Ἰωσήφ.

Ὠδὴ α'. Ἦχος πλ. β'.

Ὡς ἐν ὑπερῴᾳ πεζεύσας.

ΩΣφοβήθη ἡ ἀκοή σε, ὃς ἡμᾶς ἐλυτρώσω Κύριε, μὲ συγχωρήσας ἐν τῷ ὄρει τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν. ἐμφοβίσεως σε δὸς καὶ δάκρυσιν.

Χαίρων ἡμῶν καθ' ἑκάστην τὰ παιδεύματα διορθώσεως, ὡς πατρικὰ λόγια, βρυτίσεις ἀσφαλῶς τὴν γῆν, εἰς ἣ φόβον σε πάσης σπαζόσε Κύριε.

Ῥῦσαι σεισμῶν βαρυπάντων πάσας ἡμᾶς, ἡ μὴ βούλῃ Κύριε ἀπολέσθαι παντελῶς τὴν κληρονομίαν σου πταίσμασι, παροργίζουσα καιροῖς, σὲ ἡ μακρόθυμον.

Θεοτοκίον.

Ἱκετεύσωσι βοηθὸν μόνην Θεὸν, τὰ σωσθῆναι ἀπολόγησα σεισμοῦ πόλιν ἡ λαὸν, τυμπανιαίως δεινώσασα, σεσμὸν βαρυπάντων ἡ φθορὰς πάσας ἀπάλλαξον.

Ὠδὴ β'. Ἰδὼν Ἰδετε.

Σείσας προβλῆτα σε πᾶσαν τὴν γῆν, παμβασιλεῦ, ἐτίβαλες εἰς φόβον ἡμῶν τὰς ψυχάς. ἀλλ' ἐκ φόβου σῴσας οἰκτίρμον τὴν ὀργήν σε, ἡ μὴ δῷς εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν τὸν σὸν λαόν.

Τίς δυνατύπτει σε, ὑπὲρ λαοῦ παντοδύναμε ὡμότητος ὀφλημάτων ἀεὶ καλυπτομένε, ἡ ἀπολέσθαι προσδοκῶντας τῇ ὀργῇ σου; ἀξίως ἡμᾶς Χριστὲ, τῇ φοβερᾷ προβλέψει σε, σαλεύσας τὰς γῆς τὰς θεμελίους, ἀλλὰ συνόδως δεῖξον πάλιν ἐλεήμονα, τὸ ἔλεος σῶσον, μὴ ἀπολώμεθα δεινῶς.

Θεοτοκίον.

Τίς μόνος ἀνδυνατεῖ, ἀχραντε ἄχραντον Θεὸν ἐξιλεώσασθαι καθ' ἡμῶν κεκραξάμενος; διὸ δυσφόρῳ πανηγύρει, σαῦσαι τάχος τὰ κλόνη τῆς χθονὸς τῶν δούλων σου.

Ὠδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σὺ Κύριε.

Ἡ γῆ μαστίζεται ἡμῶν κακῶς βλασφημούντων, ἡ ἀεὶ ἐργῶν σε ἀνηκοούντων καθ' ἡμῶν, οἰκτίρμον παμβασιλεῦ, ἀλλὰ φεῖσαι Δέσποτα τὸ δῦλόν σε.

Συσείεις Κύριε τὴν γῆν, ἐξερέωσας πάλιν, νηθεῖ ἐπιστρέφων τὴν ἀθέσμιαν ἡμῶν, ἐκκλίζεσθαι ἐκ τῆς σῆς Θείας φόβου δίδων ὑπερόγκως.

Τυράσσας δέσποτα πικρὸν, ἡ σωμασὶ βαρυπάντας, ἡ πλευρὰς ἀπηνεῖς, ἁμαρτίας ἀδίκους, ἐκφύγωμεν τῇ Θεῷ μετανοίας βόπις ἐπιδείξωμεν.

Θεοτοκίον.

Ἡμέτερα ἀχρεῖα ἡ πανάχραντον λόγον ἐκτενῶς ἐκδυσωπεῖ, ἡ παρούσης ἡ μελλούσης ῥυσθῆναι πάντας ὀργῆς Θεοτόκε χαρᾶτε, δέομαι.

Ὠδὴ δ'. Χριστὸς μου δύναμις.

Σκέπειν Κύριε τὴν γῆν, βυθοῦ μὴ ἐξαναβλύσῃ δεινὰς πάντας ἡμᾶς, Δέσποτα, σπείρεσθαι σαλευομένους ἀφορήτοις σαλευσμοῖς τῷ δόλιον πελαγίσαντας.

Τὰ θεῖα ῥήματα σε κλονεῖ πᾶσι σύμπαντα, ἡ δῆμος πᾶς καρδίας τῇ ἐπὶ γῆς καταπίπτων, Δέσποτα, ὡς ὄμμ' ἀκαμάτου σοφρόνως ἀρᾶς, Κύριε, τὰ κίνημα.

Οὐδ' ὅλως ἔχοντες εἰς τοῦτο τὴν ῥοπὴν σε, ἐκφοβεῖς τρέμοντα πᾶσαν τὴν γῆν, μετὰ φωσταμάδων, ἀλλὰ σωμάδως ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔλεος σου ἀναπαυσον.

Θεοτοκίον.

Ναὸς σε ἁγίασται, Θεοῦ χωώσατο, ἐν ἁγίῳ σοῦ σε χεῖρας οἰκτιρμῶν εἰς δόσιν. ἰδοὺ ἡ κακῶν σῶν ἡμῶν ἡ παράκλησις βοήθειαν.

Ὠδὴ ε'. Τῷ φωτί σου φέγγουσα.

Καὶ σὺ καρδία σείδατι μου βλέπουσα Θεῷ τὴν φιλάνθρωπον ἀπειρίνδυνον, ἐ βόησον· φεῖσαι τῷ λαῷ σε, Δέσποτα Κύριε, ἡ πάσου τὴν δικαίαν ὀργήν σε, εὐσπλαγχνε.

Λαὸς ἡ πόλεως ἐν τῷ σῷ αἵματι ἐκτήσω ἁγνὸν, μὴ παραδῷς εἰς ἀπώλειαν, ἐκ τῆς σωτηριώσεως τὴν γῆν σωτῆρ φοβερῷ· χεῖρα τῇ χαρίσμασι καθικετεύω σε.

Ὁδὸς σε Δέσποτα τὰς ὀρθὰς γνώμην ἀποκλίνοντες ἐφθάρη, ὡς ἐξαράξασθαι κρίσεως, σὲ ἡ σωτῆρα ἔσπε ἡ ἀμετάκλητε, φθῆ ἵλεως σὺ κτίσμασι, χεῦ τοῖς δούλοις σου.

Θεοτοκίον.

Νεῦ βροτείας ἦλθε χαρᾶς, νεῦν καταδαγὼς χεῖρα ἐχνὸ φῶς τὸν Υἱόν σε ἡ Κύριον, ὅπως οἰκτίρησῃ φοβερὰς ἡμᾶς, τῇ τῆς ἐπικειμένης ὀργῆς λυθῶσιν.

Ὠδὴ ς'. Τῷ βίῳ τῶν θαλάσσων.

Οὐκ ἔχοντες Δέσποτα παῤῥησίαν δυσωπεῖν, εἰ πατρικοὶ τὸ ὕψος σου, τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους σου εἰς Θερμὰν κινῆσαι παράκλησιν, δι' αὐτῶν τῆς ὀργῆς σε ἐξέλοι ἡμᾶς.

Νεῦ ἐκσεισμῷ Κύριε, ὡς ἐλέησας ἡμᾶς, ἡ ἠδάμως σωπήσασα ὑπὸ τὴν γῆν σώματόμασι χαλεπῶς πολλὰ πλημμελήσαντας, ἐξαιρέσεως δίο σε προσπιπτομεν Χριστέ.

Προσάτευε σαλεύεσθαι τὰ θεμέλια τῆς γῆς ὅπως ἡμᾶς παυσώμεθα, ἡ πατρικοὶ καλεῖσθαι ἀφετῶν ἡ κρείττονος σεσεως, ἡ τῷ φόβῳ σε λέγε σαλεύσωμεθα.

Θεοτοκίον.

Ἀγίαν Θεόνυμφε, ὑπορούμενοι ἡμεῖ τὴν σὴν λαοὶ οἰκτειρήσην, ἡ μητρικὰς πρεσβείας τὴν καθ' ἡμῶν Θεὸν ἀγανακτησιν. μετανοίας ἐσα ταχὺς δυσωπεῖσθε σε.

Ὠδὴ ζ'.

Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον.

Τεθρόμηκας ἐκ Κύριε μακρόθυμε, ὅτι σὺν ἐθαυμάσας τοὺς οἰκείους σου σπαράγμῳ ἡ

Mortem amaram, terræ motus gravissimos, intolerandasque plagas peccata generantia vitemus, fratres, & pœnitentia modum omnem Deo exhibeamus.

In Deiparam.

Clementissimum Verbum, quæ sola benigna es, intenso deprecare, ut iram de terræ motus flagello cuncti liberemur, illibata Deipara, exoramus.

Canticum quartum.

Christus virtus mea.

Terram Domine commoves, ubi dolosi bellatoris insultibus nos concutios, magis ac magis veritatis fundamento fulcisti omnes præcipis.

Divino tuo nutu cuncta commoves, & incolatum terræ corda concutis, justi ergo furoris tui fuctus compesce Domine.

Nobis usquam timore tuo correptis, terram universam tuo motu terres, verum mirificas misericordias tuas super nos, qui solus facile compareris.

In Deiparam.

Te Dei templum, o domina, professi, in templo sancto tuo supplices quinquendimus; vide afflictionem nostram, & auxilium præbe.

Canticum quintum. Divino tuo splendore.

Concutere etiam te cor meum, amentis ingruentibus a Deo periculis, & exclamo, Parce, Domine, populo tuo, & justum furorem tuum, o clemens remitte.

Populum, civitatemque sanguine tuo acquisitam, nedum, o sancte, in interitum, dum tremendo motu terram concutis, te Apostolorum cœtus precatur.

A viis tuis rectis sententia obliquos declinantes, ad iram te clementem, & malorum immemorem provocamus Domine; ac tu propitius & misericors esto servis tuis.

In Deiparam.

Adest nunc succurrendi tempus, nunc reconciliatione cum Filio tuo & Domino est opus; ut delinquentium misereatur, & ab imminente periculo nos eruat.

Canticum sextum. Vitæ mare.

Nulla majestatem tuam exorandi fiducia freti, electos tuos Angelos ad terrentes pro nobis preces offerendas excitamus: per illos itaque a furore eo nos eripe.

Jam te nostri miserum agnovimus, qui nuspiam sub terra diro casu nos in multis delinquentes obtimuit: propterea te Christe adoramus.

Fundamenta terræ concuti præcipis, ut nos mitiori meliori vivendi statu dimoveri abilitamus: & tandem timore tuo, o Verbum, confirmemur.

In Deiparam.

Sancta Dei sponsa, anxii nunc populi misereare, & motum adversus nos Dei indignationem tuis maternis precibus quamprimum immota, te precamur.

Canticum septimum.

Koridam sorrexere.

Benedictus es, longanimis Domine, qui motu & hiatu terræ nos morti mi-

nime dedisti: terruisti tantum eos qui a malis resipiscere student, ut vita cuncti fruantur.

Suspiria e corde proferamus, & lachrymas profundamus, ut Christum Dominum propter peccatorum nostrorum colluviem cunctos misere-atterere minitantem, propitium nobis reddamus.

Heu me, clamemus, ad Deum altissimum tendamus manus, & de reliquo perversa agere desistamus. Salvator etenim firmius nos stabilire affectans, terram omnem indignabundus commovet.

In Deiparam.

Annue, illibata, ut tuis precibus salvemur, qui propter nimiam offensarum nostrarum copiam, ira Dei, intentatisque & horrendis grassantis periculi minis, jam jam sumus consumendi.

Canticum octavum. E flamma sanctis.

Justo hoc tuo flagello grassante, repente turbari sumus benigne, teque conspecto adversum nos irato, omnimoda desperatione detinemur.

Manus & oculos ad solum Dominum salvare nos valentem, tendamus fideles, & exclamemus: averte cito iram tuam a nobis Christe, qui humanus es.

Angelorum millia, Martyrum coetus, Prophetarum, Apostolorum, Monachorum, & Pontificum sanctus chorus te deprecatur: parce Domine populo tuo afflicto.

Misericors, qui infirmitatem, naturaque nostrae lubricum, & pervicaciam novisti: iram tuam remitte, terrae tumultum seda, & tua clementia, miserere nostri, benigne.

In Deiparam.

Pia Deipara, facilem ad pietatem quae genuisti Salvatorem: vide populi tui afflictionem & suspiria, accelera ut pro nobis misericordiam depreceris.

Canticum nonum. Deum hominibus videre nefas.

Ecce deliquimus omnes, & nullius peccati tellus noxia horrendo modo corripitur; monitorus enim nos clemens Dominus illam totam agitat: mentem ergo resumamus, & salutis nostrae curam geramus.

Horarum & temporum cum sis Dominus, uno temporis momento servos tuos perdere constitueras, nisi a multa tua clementia prohibitus fuisses: grates ideo referimus benigne, omni enim patrocinio destituti eramus.

A terrae motu, gladio, dura captivitate, gentium incursu, casu adverso, fame, & quavis alia calamitate, Christe misericors Domine, civitatem tuam, regionemque omnem, te fideliter celebrantem, eripe.

Muto sermone suspirans tellus exclamat. Quid me tot malis polluitis homines, quibus si Deus parcat, solam me corripit? resumite mentem, & in poenitentia placate Deum.

In Deiparam.

Quae corruptionem in pariendo non pertulisti, cunctos, o Virgo, ab interitu, terrae motu, & afflictione, Domini indignatione materno tuo interventu sedata, libera, o Deo gratissima.

Versus similares in terrae motu. Tonus primus. Caelestium ordinum.

Deus qui cuncta terrae fundamenta concutis, qui ut omnium conditor maris profundum conturbas, tremendo terrae motus periculo, tua semper motus clementia, nos eripe benigne.

Christe, qui solus valde misericors, & omnipotens es Salvator, per tuam matrem & sanctos tuos, a fame, & peste, a terrae motu, igne, gladio, gentium ruina, celebrantem fideliter civitatem serva.

Justa nunc tua grassante ira, ne nos misericors obruas & profliges: ne in furore irae tuae nos corripias, quin potius terrae motus tumultum compone, & populi tui miserere.

Alii versus in terrae motu. Tonus secundus. Proprii cantus.

Agitata terra, colles & montes irae tuae timore trepidant: verum clementiae tuae oculis in nos conjectis, ne in furore tuo irascaris cobis, sed erga manum tuarum opera pietate ductus, tremendo terrae motus periculo, ut bonus & clemens nos libera.

Tonus obliquus secundus.

Delictis suis intentatas minas, & terrae motu ruinam sibi impendentem audierunt Ninivitae: poenitentia vero reparationem & resurrectionem interveniente ceti signo per Jonam illi deprecata est. Verum ut populi illius simul & infantium & jumentorum clamorem miseratus excepisti, nobis quoque jam correptis per triduanam resurrectionem parce, & miserere.

Tonus obliquus secundus.

Terribilis es Domine, & quis iram tuam sustinebit? quis te flectet, o bone, aut pro peccante & desperato populo exorabit? Ecce jam caelestes ordines, Angeli, Principatus, Potestates, Throni, Dominationes, Cherubim, & Seraphim pro nobis ad te clamant. Sanctus, sanctus, sanctus es Domine: opera manuum tuarum ne despicias, o bone, sed per viscera misericordiae tuae periclitantem civitatem serva.

Gloria. *Tonus obliquus secundi. Cantatur & sequens Modulus. In omni supplicatione.*

Rex caelestis, benigne Domine, longanimis, & valde misericors, respice de sancto habitaculo tuo, & abjectionem nostram vide. Vide & afflictionem nostram, ne in ira tua arguas nos, neque in furore tuo nos corripias. Ne gentium incursibus, aut barbarorum manibus, vel ut ruina pereamus, nos tradas: ne quando dicant gentes, ubi est Deus eorum? Nos autem populus tuus, & oves pascuae tuae, nomen tuum invocavimus. Quia innatam tibi bonitatem habes: protege civitatem istam. Exorat te Deipara, quae te genuit, sicut & Apostolorum chorus, Martyrum, & sanctorum Monachorum coetus. Pro populo peccatore & desperato preces suscipe; & haereditatem tuam patiens Domine conserva.

Orationes in terrae motu periculo. Dominum precemur.

DEus magne, & terribilis, & mirande, magne & vere, qui condis & immutas omnia, qui respicis terram, & facis eam tremere, qui tangis montes & fumigant, qui agitas a fundamentis eam quae sub caelo est, columnae

κλόνῳ φοβερῷ τῆς γῆς· ἀλλ' ἐφόβησας ζητῶν τοῦ ἐπιστρέψαι τῶν κακῶν, καὶ ζῆσαι πάντας ἡμᾶς.

Στεναγμὸν ἀπὸ καρδίας ἀναπέμψωμεν, καὶ δάκρυα προχέωμεν, ὅπως ἵλεως τὸν Δεσπότην ἔξωμεν Χριστὸν, ἐκτρίψαι σεισμῷ πάντας ἡμᾶς διὰ πληθὺν ἁμαρτιῶν ἐπαπειλοῦντα δεινῶς.

Οἴμοι κράξωμεν, καὶ χεῖρας ἐκπετάσωμεν, πρὸς τὸν Θεὸν τὸν Ὕψιστον, καὶ παυσώμεθα τοῦ λοιποῦ ποιεῖν τὰ πονηρά. καὶ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἀγανακτῶν σαλεύει ἅπασαν τὴν γῆν, στρέξαι θέλων ἡμᾶς.

Θεοτοκίον.

Νεῦσον ἄχραντε σωθῆναι ταῖς πρεσβείαις σου, ἀφανισθῆναι μέλλοντας ἐν ὀργῇ Θεοῦ, καὶ θυμῷ μεγάλῳ καὶ φρικοῦ τῆς νῦν ἐπελθούσης ἀπειλῆς, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν.

Ὠδὴ η'. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Τῆς δικαίας σου ταύτης ὀργῆς, φιλάνθρωπε, ἐπελθούσης ἀθρόως συνεταράχθημεν, καὶ ἀπελπισμῷ παντελεῖ συνεχέθημεν, προσαγανακτοῦντα ὁρῶντες καθ' ἡμῶν σε.

Ἀνατείνωμεν χεῖρας πιστοὶ, καὶ ὄμματα πρὸς τὸν μόνον Δεσπότην σώζειν δυνάμενον, κράζοντες. Χριστὲ, τὸν θυμόν σου ἐπίστρεψον ἀφ' ἡμῶν ταχέως, φιλάνθρωπος ὑπάρχων.

Χιλιάδες ἀγγέλων, μαρτύρων σύλλογος, προφητῶν Ἀποστόλων, ὁσίων ἱεραρχῶν ἅγιος χορὸς, ἱκετεύει σε Δέσποτα, φεῖσαι τοῦ λαοῦ σου, τὸν τεταπεινωμένου.

Ὀγινώσκων, οἰκτίρμον, τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν, καὶ εὐόλισθον πάντα καὶ ἀδιόρθωτον. ἄνες τὴν ὀργὴν, καὶ τὸν τάραχον κόπασον, καὶ τῷ σῷ ἐλέει οἰκτείρησον οἰκτίρμον.

Θεοτοκίον.

Συμπαθὴς Θεοτόκε, τὸν εὐσυμπάθητον τεκοῦσα Σωτῆρα, ἴδε τὴν κάκωσιν, καὶ τὸν στεναγμὸν τοῦ λαοῦ σου, καὶ τάχυνον τὸν παρακαλέσαι ἡμᾶς οἰκτειρηθῆναι.

Ὠδὴ θ'. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Ἰδοὺ οἱ πάντες ἡμεῖς ἐπταίσαμεν, καὶ φοβερῶς ἡ γῆ μηδὲν σφαλεῖσα κολάζεται. τοῦ θετῶν γὰρ ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος, ὅλην αὐτὴν σαλεύει. λάβωμεν αἴσθησιν, καὶ τῆς σωτηρίας ἐκ τῶν ἐπιμελώμεθα.

Ὡρῶν καὶ χρόνων ὑπάρχων Κύριον μιᾷ ῥοπῇ ἠθέλησας ἐκτρίψαι τοὺς δούλους σου. ὑπὸ δὲ τὸν πολλῆς εὐσπλαγχνίας σου, Δέσποτα, ἐκωλύθης. εὐχαριστοῦμέν σοι, οἱ ἀναπολόγητοι ἡμεῖς, μόνε φιλάνθρωπε.

Σεισμοῦ, μαχαίρας, πικρὰς ἁλώσεως, καὶ ἐθνικῆς Χριστὲ ἐπιδρομῆς, καὶ συμπτώσεως, καὶ λιμοῦ, καὶ κακώσεως, Δέσποτα, πάσης ἄλλης, οἰκτίρμων, ῥῦσαι τὸν πόλιν σου, ἅπασαν τε χώραν τὸν πιστῶς ὑμνολογοῦσάν σε.

Ἡ γῆ ἀγλώσσως βοᾷ στενάζουσα. τί με κακοῖς μιαίνετε πολλοὶ πάντες ἄνθρωποι, καὶ ἡμῶν ὁ Δεσπότης φειδόμενος, μόνην ἐμὲ μαστίζει, λάβετε αἴσθησιν, καὶ ἐν μετανοίᾳ τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθε.

Θεοτοκίον.

Φθορὰν τῷ τίκτειν μὴ ὑπομείνασα καταφθορᾶς παρθένε, ἐξελοῦ ἡμᾶς ἅπαντας, καὶ σεισμοῦ βαρυτάτου καὶ θλίψεως, παύουσα τὸν Δεσπότου τὴν ἀγανάκτησιν, σοῦ ταῖς μητρικαῖς καταλλαγαῖς, Θεοχαρίτωτε.

Στιχηρὰ προσόμοια τοῦ σεισμοῦ. ἦχος α'.

Τῶν οὐρανίων παγμάτων.

Ὁ τὰ θεμέλια πάντα τῆς γῆς σαλεύων Θεὸς, ὁ συνταράσσων μόνος τῆς θαλάσσης τὸ κύτος, ὡς κτίστης τῶν ἁπάντων· ῥῦσαι ἡμᾶς τῆς φοβερᾶς τοῦ σεισμοῦ ἀπειλῆς, ὑπὸ τὸν σῆς εὐσπλαγχνίας διὰ παντὸς δυσωπούμενος, φιλάνθρωπε.

Ὡς πολυέλεος μόνος καὶ παντοδυνάμος, Χριστὲ σωτὴρ, ὑπάρχων, διὰ τὸν Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, σῶζε δεῖ ἀπὸ λιμοῦ, καὶ λοιμοῦ, καὶ σεισμοῦ, πυρὸς, μαχαίρας ἐθνῶν, καταποντισμοῦ, τὸν δοξάζουσάν σε πόλιν πιστῶς.

Τῆς νῦν δικαίας σου ταύτης ὀργῆς φιλάνθρωπε, ἀθρόως ἐπελθούσης μὴ συγχώσῃς οἰκτίρμον, μηδὲ διασκεδάσῃς, μὴ τῷ θυμῷ τῆς ὀργῆς σου παιδεύσῃς ἡμᾶς. ἀλλὰ τὸν τάραχον κόπασον τοῦ σεισμοῦ, καὶ τὸν σὸν λαὸν οἰκτείρησον.

Ἑτέρα στιχηρὰ τοῦ σεισμοῦ. ἦχος β'. ἰδιόμελα.

Τῆς γῆς συνταρασσομένης τῷ τῆς ὀργῆς σου φόβῳ, βοανοὶ καὶ τὰ ὄρη συσείονται Κύριε· ἀλλ' εὐσπλαγχνίας ὄμματι, ἐφ' ἡμᾶς ἐπιβλέψας, μὴ τῷ θυμῷ σου ὀργισθῆς ἡμῖν. ἀλλὰ σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, τῆς φοβερᾶς ἡμᾶς τοῦ σεισμοῦ ἀπειλῆς ἐλευθέρωσον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Ἦχος πλ. β'.

Νινευῖται τοῖς παραπτώμασι τὸν διὰ σεισμοῦ ἀπειλὴν κατάχωσιν ἤκουον· ἐν δὲ τῷ μετετεύοντι σημείῳ τοῦ κήτους τὴν διὰ τοῦ Ἰωνᾶ ἀνάστασιν ἡ μετάνοια παρακαλεῖ. ἀλλ' ὡς ἐκείνων βοὴν λαοῦ σου μετὰ νηπίων καὶ κτηνῶν οἰκτείρας προσεδέξω· καὶ ἡμᾶς παιδευομένους διὰ τῆς τριημέρου ἀναστάσεως, φεῖσαι καὶ ἐλέησον.

Ἦχος πλ. β'.

Φοβερὸς εἶ Κύριε, καὶ τίς ὑποστήσεται τὸν δικαίας σου ὀργῆς; ἢ τίς σε δυσωπήσει, ἢ τίς παρακαλέσει ἀγαθὲ ὑπὲρ λαοῦ ἡμαρτηκότος καὶ ἀπεγνωσμένου; τὰ ἀρχαῖα τάγματα, ἄγγελοι, ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι, θρόνοι, κυριότητες, τὰ Χερουβὶμ, καὶ Σεραφὶμ ὑπὲρ ἡμῶν σοι βοῶντα. ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ Κύριε, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδῃς ἀγαθὲ· διὰ σπλάγχνα ἐλέους σῶζε πόλιν κινδυνεύουσαν.

Δόξα. Ἦχος, πλ. β'.

Ψάλλεται δὲ τὸ παρὸν τροπάριον.

Εἰς πᾶσαν λιτήν.

Οὐρανὲ βασιλεῦ, φιλάνθρωπε Κύριε, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε, ἐπιδὲ ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, ἴδε τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, ἴδε καὶ τὸν κάκωσιν ἡμῶν, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς ἡμᾶς, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς ἡμᾶς, μὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς ἐπιδρομᾶς ἐθνῶν, ἢ εἰς χεῖρας βαρβάρων, ἢ εἰς χάος ἀπολέσθαι· μή ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν· ἡμεῖς δὲ λαός σου καὶ πρόβατα νομῆς σου, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικεκλήμεθα. ἔχεις ἔμφυτον τὸν ἀγαθότητα σου, σκέπε τὴν πόλιν ταύτην. ἔχεις πρέσβιν τὴν Θεοτόκον τὸν σε τεκοῦσαν, λόγε, χορὸν τῶν Ἀποστόλων, καὶ πλῆθος τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν ὁσίων. δέξαι τὰς δεήσεις ὑπὲρ λαοῦ ἡμαρτηκότος καὶ ἀπεγνωσμένου. καὶ σῶσον ἀνεξίκακε τὴν κληρονομίαν σου.

Εὐχαὶ ἐπὶ ἀπειλὴν σεισμοῦ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ φοβερὸς καὶ θαυμαστὸς, ὁ μέγας καὶ ἀληθινὸς, ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων, ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ ἁπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζοντας· ὁ σείων τὴν ὑπ' οὐ-

Christe, qui solus valde misericors, & omnipotens es Salvator, per tuam matrem & sanctos tuos, a fame, & peste, a terrae motu, igne, gladio, gentium ruina, celebrantem fideliter civitatem serva.

Justa nunc tua grassante ira, ne nos misericors obruas & profliges: ne in furore irae tuae nos corripias, quin potius terrae motus tumultum compone, & populi tui miserere.

Alii versus in terrae motu. Tonus secundus. Proprii cantus.

Agitata terra, colles & montes irae tuae timore trepidant: verum clementiae tuae oculis in nos conjectis, ne in furore tuo irascaris nobis, sed erga manum tuarum opera pietate ductus, tremendo terrae motus periculo, ut bonus & clemens nos libera.

Tonus obliquus secundus.

Delictis suis intentatas minas, & terrae motu ruinam sibi impendentem audierunt Ninivitae: poenitentia vero reparationem & resurrectionem interveniente ceti signo per Jonam illi deprecata est. Verum ut populi illius simul & infantium & jumentorum clamorem miseratus excepisti, nobis quoque jam correptis per triduanam resurrectionem parce, & miserere.

Tonus obliquus secundus.

Terribilis es Domine, & quis iram tuam sustinebit? quis te flectet, o bone, aut pro peccante & desperato populo exorabit? Ecce jam caelestes ordines, Angeli, Principatus, Potestates, Throni, Dominationes, Cherubim, & Seraphim pro nobis ad te clamant. Sanctus, sanctus, sanctus es Domine: opera manuum tuarum ne despicias, o bone, sed per viscera misericordiae tuae periclitantem civitatem serva.

Gloria. *Tonus obliquus secundi. Cantatur & sequens Modulus. In omni supplicatione.*

Rex caelestis, benigne Domine, longanimis, & valde misericors, respice de sancto habitaculo tuo, & abjectionem nostram vide. Vide & afflictionem nostram, ne in ira tua arguas nos, neque in furore tuo nos corripias. Ne gentium incursibus, aut barbarorum manibus, vel ut ruina pereamus, nos tradas: ne quando dicant gentes, ubi est Deus eorum? Nos autem populus tuus, & oves pascuae tuae, nomen tuum invocavimus. Quia innatam tibi bonitatem habes: protege civitatem istam. Exorat te Deipara, quae te genuit, sicut & Apostolorum chorus, Martyrum, & sanctorum Monachorum coetus. Pro populo peccatore & desperato preces suscipe; & haereditatem tuam patiens Domine conserva.

Orationes in terrae motu periculo. Dominum precemur.

DEus magne, & terribilis, & mirande, magne & vere, qui condis & immutas omnia, qui respicis terram, & facis eam tremere, qui tangis montes & fumigant, qui agitas a fundamentis eam quae sub caelo est, columnae

vero ejus non moventur; qui terræ fundamenta concutis, ipsa autem tuo nutu stabilita perseverat: quem omnia fremunt & tremunt a facie virtutis tuæ, quia nobis peccatoribus intolerandus furor tuæ comminationis videtur; sed & simul immensa & investigabilis est tuæ promissionis misericordia. Ipse Domine, miserationum tuarum recordare, & miserationes tuas quæ a sæculo sunt, nobis largire. Confirma creaturam, terram stabili; & sedata ejus agitatione, habitatam omnem tumultuantem isto motu, consolida; neque in iniquitatibus nostris nos condemnes. Quia tu es Deus noster, Deus miserendi & salvandi, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio alia in terræ motus periculo.

REx sancte, clemens Dominator, longanimis Domine, omnis sensibilis & intellectualis creaturæ opifex, qui omnia ineffabilis tuæ virtutis verbo portas, qui solus mortis & vitæ potestatem habes, qui fluxam vitam nostram sapienti tua providentia gubernas, & salutem nostram utiliter undequaque moderaris: novimus, quia propter peccata nostra plurima terram commovisti, timor & tremor venerunt super nos a facie iræ tuæ, o longanimis, ejus flagellatione cor nostrum turbatum est, & ejus commotione super nos irruit mortis formido; nequando rapiat ut leo animam nostram & non sit, liberatoris & servatoris defectu, qui eripiat. Propterea te in malis patientem Dominum rogamus ac petimus, ne memineris antiquarum & novissimarum iniquitatum nostrarum: neque delictorum ponderi debitam mensuram rependas. Si enim in judicium intraveris cum generatione ista nostra, nullus coram te justificabitur: sed & e terra omnium nostrum memoria funditus peribit. Recordare o longanimis miserationum tuarum quæ a sæculo sunt, & misericordiæ nostris veri tui testamenti Patribus exhibitæ, ne nos terræ profundum devoret, vel nos oris ejus hiatus absorbeat. Compatere contritis, humiliatorum miserere, & tremendo terræ motus periculo turbatos, & timore tremoreque multo correptos visita. Et sicubi vel quispiam sint inter nos nomen tuum timentes, & mandata tua observantes, velut selecta pars, benedictum semen, thesaurus absconditus, tibi soli cognitus & a te solo custoditus, eos pro nobis indignis beneficentiam & pietatem tuam deprecantes, velut clemens exaudi. Et quemadmodum Abraham pro Sodomis, atque Danielem & Hieremiam sanctos tuos Prophetas pro Israelis captivitate tuam pietatem provocantes exaudivisti; eorum quoque pro peccante tuo populo preces oblatas suscipe, humanissime Domine: ut imperscrutatum patientiæ & bonitatis tuæ pelagus in progeniem & progeniem celebretur: & nos potenti tua manu corroborati conversionem & pœnitentiam nostram velut donum gratiis referendis aptum tibi rependamus. Precibus & inter-

ρανὸν ἐκ θεμελίων, οἱ δὲ στῦλοι αὐτοῦ οὐ σαλεύονται. ὁ τὰ θεμέλια τῆς γῆς σαλεύων, ἑδράσαι δὲ τῷ νεύματι. ὃν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεώς σου. ὅτι ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπειλῆς σου· ἀμέτρητον δὲ καὶ ἀνεξιχνίαστον τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου. Αὐτὸς μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν σου Κύριε· καὶ τὰ ἐλέη σου παράσχου ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνός εἰσι. στερέωσον τὴν κτίσιν, στερέωσον τὴν γῆν, παῦσον τὸν κλόνον αὐτῆς, ἕδρασον τὴν κινηθεῖσαν οἰκουμένην, καὶ μὴ συναπολέσῃς ἡμᾶς ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν, μηδὲ καταδικάσῃς ἡμᾶς ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα, εἰς ἀπειλὴν σεισμοῦ.

ΒΑσιλεῦ ἅγιε, φιλάνθρωπε Δέσποτα, μακρόθυμε Κύριε, ὁ πάσης αἰσθητῆς τε καὶ νοουμένης κτίσεως δημιουργὸς, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς ἀρρήτου δυνάμεώς σου, ὁ μόνος ἔχων ζωῆς καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν, ὁ παιδεύων ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ φιλανθρώπως πάλιν ἰώμενος, ὁ τὴν πρόσκαιρον ἡμῶν ζωὴν τῇ πανσόφῳ σου προνοίᾳ διακυβερνῶν, καὶ πάντοθεν τὴν σωτηρίαν χρησίμως κατασκευάζων ἡμῶν. οἴδαμεν ὅτι διὰ τὰς πολλὰς ἡμῶν ἁμαρτίας συνέσεισας τὴν γῆν, καὶ συνετάραξας αὐτήν· καὶ φόβος καὶ τρόμος ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, μακρόθυμε. ἡ καρδία ἡμῶν τετάρακται τῇ μάστιγι αὐτῆς, δειλία θανάτου ἐπέπεσεν ἐφ' ἡμᾶς τῇ συγκινήσει αὐτῆς, μή ποτε ἁρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, καὶ οὐ μὴ ᾖ ῥυόμενος, μηδὲ ὄντος λυτρουμένου μηδὲ σώζοντος. Διὰ τοῦτο δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν τὸν μόνον ἀνεξίκακον Κύριον, μὴ μνησθῇς ἀνομιῶν ἡμῶν ἀρχαίων τε καὶ προσφάτων· μὴ ἀντισταθμήσῃς τῷ βάρει τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τὴν προσήκουσαν ἀνταπόδοσιν. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῆς γενεᾶς ἡμῶν ταύτης, οὐδεὶς ἐνώπιόν σου δικαιωθήσεται. ἀλλ' ἀπολεῖται παντελῶς ἀπὸ τῆς γῆς, πάντων ἡμῶν τὸ μνημόσυνον. μνήσθητι μακρόθυμε, τῶν ἀπ' αἰῶνος οἰκτιρμῶν σου καὶ τοῦ ἐλέους σου, καὶ τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἀληθινῆς διαθήκης σου· καὶ μὴ καταπιέτω ἡμᾶς βυθὸς γῆς, μηδὲ συνεχέτω ἡμᾶς τὸ στόμα αὐτῆς· ἀλλ' οἰκτειρον συντετριμμένους ἡμᾶς, καὶ τεταπεινωμένους ἐλέησον, καὶ ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τῆς σεισμοῦ ἀπειλῆς τεθορυβημένους, καὶ τρόμῳ πολλῷ καὶ φόβῳ συνεχομένους, ἐπίσκεψαι. εἰ δέ πη καί τινες εἰσὶ μέσον ἡμῶν οἱ φοβούμενοι τὸ ὄνομά σου, καὶ τηροῦντες τὰ σὰ προστάγματα, βραχεῖά τις ἐκλελεγμένη μερὶς, σπέρμα εὐλογημένον, θησαυρὸς κεκρυμμένος, σοὶ μόνῳ γινωσκόμενος καὶ τηρούμενος, κἀκείνων ὡς ἀγαθὸς ἐπάκουσον ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀναξίων δεομένων τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς συμπαθείας τῆς σῆς, καὶ πρόσδεξαι τὰς δεήσεις αὐτῶν ὑπὲρ λαοῦ ἡμαρτηκότος προσαγομένας σοι, φιλάνθρωπε Δέσποτα, ὡς Ἀβραὰμ ὑπὲρ τῶν Σοδόμων, ὡς Δανιὴλ καὶ Ἱερεμίου τῶν θείων σου προφητῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίας τὴν σὴν ἐκδυσωπούντων ἀγαθότητα· ἵνα εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν, δοξάζηταί σου τὸ τῆς φιλανθρωπίας καὶ μακροθυμίας ἀνεξιχνίαστον πέλαγος· καὶ ἡμεῖς προσάξωμέν σοι δῶρον εὐχαριστήριον τὴν ἡμῶν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ δυναμούμενοι. εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς παναχράντου

σου

σου μητρὸς, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων ἁγίων· ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα εἰς σεισμόν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΔΕσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ τῶν οἰκτιρμῶν ἀνεξάντλητος πηγὴ, τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἀνεξερεύνητον πέλαγος, ἡ ἄπειρος ἄβυσσος τῆς μακροθυμίας καὶ τῆς χρηστότητος, ὁ καὶ τὰς κατὰ γενεὰν ἐπαγομένας τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων πληγάς τε καὶ μάστιγας συμφερόντως διὰ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν ἐπιφέρων, ἵνα τὸ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἡμῶν ἀκρατὲς καὶ ὀξύρροπον καθάπερ τινὶ χαλινῷ τῷ θείῳ σου κατεχόμενον φόβῳ μὴ ἀπαύστως κινῆται κατὰ τῆς θείας εἰκόνος, μηδὲ εἰς τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς κακῶς ἐξυβρίζῃ. στῆσον, δεόμεθα, τὴν φοβερὰν ταύτης γῆς κλόνησιν, καὶ τὴν ἀήθη ταύτης φορὰν, ἣν καὶ δικαίως καθ' ἡμῶν κινεῖσθαι ταύτην προσέταξας, ὑπόμνησιν τῆς πρὸς πᾶσαν ἁμαρτίαν παρὰ φύσιν ἡμετέρας ὁρμῆς, καὶ τῆς σῆς διὰ ταύτην πρὸς ἡμᾶς δικαίας ἀποστροφῆς. εἰ γὰρ ἡμεῖς τὰ σὰ προστάγματα διεφυλάττομεν, καὶ τοῖς οἰκείοις ὅροις ἐνιστάμεθα, οὐκ ἂν ἡ γῆ τῷ σῷ παντοδυνάμῳ προστάγματι πειθομένη, καθ' ἡμῶν ἐκινεῖτο νῦν τῆς φυσικῆς ἀκινησίας ἐξισταμένη, καὶ τῇ παρὰ φύσιν ταύτης κινήσει καταπιεῖν ἡμᾶς ἐφίετο. Καὶ δικαίως ὦ δίκαιε Κύριε, οὐ γὰρ ποιοῦμεν τὰ προστάγματα τῆς βασιλείας σου· καὶ μὴ ποιοῦντες, οὐ φοβούμεθα τὴν σὴν δικαίαν ὀργὴν καθ' ἡμῶν Δέσποτα· ἀλλὰ τὸ πονηρὸν ποιοῦμεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν, μισοῦντες ἀλλήλους· ὀργιζόμενοι κατ' ἀλλήλων, τὴν ἀγάπην ἀπωσάμεθα, τὴν φιλαδελφίαν ἀπεβαλόμεθα, τὴν ἐλεημοσύνην ἀπεθέμεθα, καὶ τὴν φιλαργυρίαν ἠγαπήσαμεν, τὴν φιλακτημοσύνην ἐμισήσαμεν, τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὴν φιληδονίαν ἠγαπήσαμεν, τὴν δὲ νηστείαν καὶ ἐγκράτειαν ἐκπεπτώκαμεν, καὶ ἁπλῶς πᾶσαν σου ἐντολὴν ἀθετήσαμεν Κύριε, ἁμαρτίαν πᾶσαν ἐπραττόμεθα. διὰ ταῦτα γάρ φησιν ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. ταῦτα τῆς κακίας ἡμῶν τὰ ἐπιχειρήματα· τοῦτο τῶν πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων ἡμῶν πράξεων τὸ κατάλληλον ἀποτέλεσμα, ταῦτα τὰ μίσους καὶ τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῶν ἐν κρυφῇ καὶ φανερῶς γινομένων ἀνομιῶν ἡμῶν τὰ δεινὰ κατορθώματα, θανατηφόρους κἀντεῦθεν πληγὰς ἐπάγοντα, κλόνους γῆς, καὶ σεισμοὺς, καὶ λιμοὺς, καὶ λοιμοὺς, καὶ πολεμίων ἐφόδους, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀφόρητον ἐκείνην καὶ ἀτελεύτητον βάσανον. ἀλλὰ μὴ παραδῴης ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, μηδὲ καταπιέτω ἡμᾶς ζῶντας ἡ γῆ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· ἵνα μὴ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς ζημιωθῶμεν καιρὸν οἱ πάλαι. πολλάκις γὰρ καὶ πολλάκις τὴν μετάνοιαν ὑπεσχόμεθα, καὶ πολλάκις σοι τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐψευσάμεθα, διὸ καὶ τὴν τομὴν τῆς ἀκάρπου συκῆς κατέχεις, τὴν γῆν ἀρτίως προστάξας καλύψαι πάντας ἡμᾶς. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν μακροθύμησον ὁ φιλάνθρωπος γεωργὸς, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ὁ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ συγχωρεῖν τοῖς ἀδελφοῖς κελεύων τὰ ἁμαρτήματα· μὴ συναπολέσῃς τὸ μικρόν σου ποίμνιον τῷ φόβῳ συντετριμμένον, καὶ πένθει τεταπεινωμένον, καὶ τῷ τῆς γῆς κλόνῳ τεθορυβημένον, καὶ ἀπορούμενον πάντοθεν· ἀλλὰ μνήσθητι μακρόθυμε τῶν οἰκτιρμῶν σου καὶ τοῦ ἐλέους σου. μνήσθητι ὅτι ἐπιμελῶς ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου

ἐπὶ

vento illibatæ tuæ Matris, & Sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt. Amen.

Alia Oratio in terræ motum.

Dominum precemur.

DOminator Domine Jesu Christe, fons miserationum inexhauste, imperscrutatum humanitatis pelagus, patientiæ bonitatisque abysse immensa, qui plagas & flagella humano generi pietatis excessu per tempora utiliter infers, ne incontinens propensio & facilitatis ad peccandum lubricum, velut freno, divino tuo timore detentum, adversus divinam imaginem efferretur, neque animæ nobilitatem perverse lacesseret injuriis. Cohibe, precamur, horrendum terræ tumultum, & insolitum impetum, quo eam adversum nos ferri mandasti, in nostram præter naturam nostram ad peccatum propensionis, & justæ tuæ, propter illud, a nobis aversionis argumentum. Si namque mandata tua custodiremus, & propeli debiti nostri terminis sisteremus, non utique terra omnipotenti tuo nutui obsequuta, naturalis suæ immobilitatis oblita, tali motu præter naturam excitato absorbendi nos cupida, adversum nos undequaque commoveretur. Et juste quidem, o juste Domine, neque enim majestatis tuæ sancita custodimus, nec ea prætergressi justam iram tuam adversum nos timemus: sed & nequitiam in oculorum tuorum conspectu agimus; invidentes invicem, in invicem furore concitati, dilectionem repulimus, fraternitatis amorem abjecimus, deposuimus compassionem; pecuniarum cupiditatem amplexi, avaritiamque sectati, paupertatem exosam habuimus: ventris ingluviem & voluptatum cupidinem venati, jejunium & moderantiam subterfugimus: & ut semel dicam, mandatum omne tuum irritum fecimus, & peccatum omne commisimus: & propterea, inquit, venit ira Dei in filios diffidentiæ. Fuerunt hæc nequitiæ nostræ molimina, hæc pravorum & immundorum nostrorum actuum consummatio, hæc odiorum & superbiæ, hæc injuriarum sive clam, sive manifeste illatarum officia nefanda quæ mortiferas exinde plagas, terræ fragores & motus, fames & pestes & hostium incursus, & demum intolerandum nusquamque finiendum tormentum, secum traxerunt. Verum ne tradas nos in finem, propter nomen sanctum tuum, neque nos vivos tellus absorbeat scelerum nostrorum merito, ne miseri pœnitentiæ & conversionis tempore mulctemur. Sæpius enim pœnitentiam polliciti: sæpius etiam tibi Deo nostro sumus ementiti, propterea ad ejus quæ in infrugiferam ficum instar, abscissionis sententiam tulisti, ubi terram pene nos absorbere jussisti. At nunc etiam patiens esto, humane agricola, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: qui septuagies & septies delicta fratribus condonari præcipis, ne modicum hunc gregem timore consternatum, planctu depressum, terræ fragore consternatum, & undequaque anxium perdas: quin potius recordare miserationum tuarum, & misericordiæ tuæ; recordare etiam quam proclive propensa est in malum cogitatio homi-

nis a juventute sua, & nullus a sorde omnino mundus est coram te: ut & nunc ineffabili tua pietate consili pro omnibus gloriosis & tremendis operibus, nobis indignis jam demonstratis & in posterum edendis, juxta clementiæ tuæ impervestigatam immensitatem, gratias referamus.

Gratia principii expertia tui Patris, & vivifici tui Spiritus: precibus & interventu illibatæ tuæ matris, & omnium sanctorum. Amen.

Apostolus in terræ motum.
Præpositum. Tonus obliquus quartus.

Domine ne in furore tuo.
Versiculus.

Ne avertas faciem tuam a puero tuo.
Ad Hebræos Epistolæ Pauli lectio.
Cap. 12.

FRatres. Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

Finis.

Et gressus rectos facite pedibus vestris, ut ne claudicans quis erret, magis autem sanetur.

Alleluja. Deus repulisti nos.
In terræ motum. Evang. sec. Matth.
Cap. 8.

IN illo tempore. Ascendentem Jesum in navicula sequuti sunt Discipuli ejus.

Finis.

Qualis est hic quia venti & mare obediunt ei?

Et deinde sacra missa celebratur.
Communio.

Qui respicit terram, & facit eam tremere.

Ἐπὶ τὴ πτοήσει ἐκ νήσπις αὐτῆ, & ἐδόξασε δερὲς ἐκὸ ῥίπτε ἐσώπισέ σε· ἔσε ἡ νεὸ τῆς ἀρετῆ χριςότητος ἀπολαύοντες, ὑμνήσομέν σε ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνόδοις & φοβεροῖς ἔργοις σε, & ἐποιήσας & ποιεῖς μετὰ τὴ ἀναξίαν ἡμῶν ἐκ τὸ τῆς σῆς φιλανθρωπίας ἀνεξιχνίασον πέλαγος.

Χάριτι τὸ ἀσάρκε σε Πατρὸς, & τὲ ζωοποιοῦντο Πνεύματος· ἱκεσίαις & πρεσβείαις τῆς παναχράντε σε μητρὸς, & πάντων τῶν ἁγίων· ἀμήν.

Ἀποστόλε εἰς σεισμόν.

Προκείμενον. Ἦχος πλ. δ'.

Κύριε μὴ ἐν θυμῷ σου. Στίχος.

Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῆ παιδός σου.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΑΔελφοί· ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

Τέλος.

Καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶ ὑμῶν· ἵνα μὴ χωλὸς ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

Ἀλληλουϊάριον. Ὁ Θεὸς ἀπέσεισεν ἡμᾶς.

Εἰς σεισμὸν Εὐαγγέλιον κατὰ Μάρκον.

ΤΩ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐμβάντι τῷ Ἰησῷ εἰς πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτῆ.

Τέλος.

Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι & ἡ θάλασσα, ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Καὶ καθεξῆς ἡ Θεία Λειτουργία.

Κοινωνικόν.

Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, & ποιῶν αὐτὴν τρέμειν.

IN CANONEM, IN TERRÆ MOTUM. Notæ.

Κανὼν εἰς σεισμόν.) Modernos Græcorum fusos, prolixosque loquendi præfentes orationes referant: earumque editio paucissima ætcula fuperat: unde & prima fola in M. S. Barberino & Aliatino legitur.

2 Εἰς σεισμὸν ἀπροσ.) Subitò etiam & vehementi terræ motu concussos, & conturbatos animos, Ecclesia suis Orationibus erigit & firmat. Inter cunctos vero memorandus est ille qui Theodosii Junioris tempore contigit, & quo ratis clades imminebat, ut Constantinopolis cives ruinam ædificiorum verita, in Campo extra urbem aliquo spatio motari fuerint. De illo precibusque tunc actis refert Nicephorus lib. 14. cap. 46. συναγεὶς δήμου σύνδρομα βασιλεὺς σὺν Θεοδοσίῳ τῷ Πρόκλῳ τῷ Πατριάρχῃ τοῦ παντὸς, καὶ λιτὰς ἐξιασὶν πάντες συνδραμεῖν ἐκβέβληται τὸν ἀνωθεν ἐκεῖ διακαλούμενον· illud cum Imperatore Theodosio & Proclo Patriarcha continuis precibus incumbentes, & supplicatione publica celebrata omnes collachrimabantur, & ex profundo intimoque animo misericordiam supernam invocabant. In occidente autem notissimus is fuit, qui eodem ævo, renovandæ Rogationum piæ consuetudinis S. Mamerto Viennensis Episcopo causam præbuit: de quo Sidonius Apollinaris epist. prima lib. 7.

3 Ἰωσὴφ.) De hoc Josepho inter Ecclesiæ Græcæ Hymnographos celebri, Synaxario 4. Aprilis ejus festo dicata hæc habet: B. Joseph σποτὲ γῆς κανόνων Canonum scriptor, e Sicilia ortus Plutinum & Agarham parentes agnovit. Capta vero ab Afris patria, Thessalonicam profectus Monachum egit, & susceptis ordinibus Constantinopolim se contulit, & inde Romam remedium Iconomachorum errori quæsitorus idoneum, in itinere Saracenorum manibus in Cretam captivus abducitur. At impio Theophilo e vivis sublato, D. Nicolai ope liberatus, Constantinopoli in exilium ab hæreticis missus est, e quo tandem revocatus, γήρει εὐκλεῶς ἐν ἔτεσι ἐνενήκοντα τὴν μακρὰν ἐκπλήσας, χαρίσματα ἔχων τὰ Θεῖα, πολλὰς ἰάσεις κάτοχα σώματος & ἀκαθάρτε. Custos vasorum sacrorum in magna Ecclesia effectus, multa gratia fortus: plurimisque sanctorum editis a se Canonibus illustratis, obdormivit in Domino.

CANON IN SANCTAM ET CONSUBSTANTIALEM & individuam Trinitatem, & in omnes sanctos: in pestilentialis morbi periculo.

Canticum Primum. Tonus ultimus quartus.
Currus vectus Pharaonis.

OMnium opifex, unius naturæ, & qualis gloriæ, & paris potestatis Triplicita gloria, Pater incomprehense, Fili, & Spiritus sancte, a gravi morbo famulos tuos eripe: ut cum gratiarum actione te celebremus.

Peccatorum procella in infirmitatis profundum me impulit, & continui dolores, velut tricenarii fluctus, me miserum jactant: sed tu, unius potentis virtus, Trinitas sancta, ad pietatem inflectere: & me misere pereuntem salva.

A graffante peccato servos tuos libera, Trinitas individua, misericordiæ tuæ rore salute præstica, æstum gravium meorum languorum extingue, ut te fideliter laudemus.

In Deiparam.

Servatoris, omnium conditoris, & Domini dolores nostros portantis, immaculata genitrix, ipsum nunc deprecare, ut gravi infirmitate famuli tui liberentur, sola hominum auxiliatrix.

Cant. tertium. Cælestis fornicis.

Cælestes mentes, Angelici ordines, Throni, Principatus, Potestates, & Dominationes te bonum & servatorem exorate: famulos tuos pestilentiali contagio libera.

Ut humanitatis tuæ fontem opemque reveles abyssum, omnipotens Domine, morbo lethifero & prementibus doloribus servos tuos libera, o longanimis.

Spiritus ministri Deo assistentes, Angeli & Archangeli illum exorate, ut morbum fedet: & lechiferæ sortis casu, doloribus dissipatis, nos eruat.

In Deiparam.

Congruorum te remediorum fontem, a te procedens abyssus Christe Dominus effecit: famulos tuos propterea, infirmitatis turbine agitatos libera.

Cant. quart. Tu mihi Christe Domine.

Mortis umbra nos vere circumvallat, & ad inferi portas impellit: ac tu, nobis credis, inscitia misericordias tuas Salvator, qui indubia fide salvas ad te clamantes: virtuti tuæ sit gloria, benigne.

Christi spectatores & secretorum participes, & præcones olim effecti, qui curationum dono susceptо animarum medicos vos exhibuistis, a gravissimis morbi angustiis, Apostoli, Jesum Dominum & servatorem deprecantes, nos educite.

Peccatorum procella modo nos percellit, morborum etiam fluctus nos agitant, continui dolores in profundum deprimunt, tribulationes & dolores

ΚΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ. τὴ ζωοποιὸν, καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, εἰς ἀπελπὴ λοιμικῆς ἀσθενείας.

Ὠδὴ, α'. Ἦχος πλ. δ'. Ἁρμονία τῶν Φαραώ.

Η Πανυργὸς, & σωτικὴ, & σωλήθρους, & ὁμοδιάμαρος, & τεθρεγχὺς δόξα, Πάτερ ἀκατάληπτε, Υἱὲ, & Πνεῦμα ἅγιον, χαλεπῆς ἀθενείας τοὺς σοὺς οἰκέτας ἀπάλλαξον, ὅπως ἐυχαρίστως δοξάζωμέν σε.

Ἁμαρτιῶν με καταιγὶς συνωδύνησεν εἰς ἀθετήσεις βυθὸν, & συνεχεῖς πόνοι, ὥσπερ τερετισμοί, με χειμάζουσι· & δίκλυσον ὁμοδιάμαρον κράτος, Τριὰς ἁγία ἀπλαγχνίσθητι, σῶσόν με δέησιν ἀναπέμψαντα.

Τῆς συνεχούσης ἁμαρτίας λύτρωσαι, Τριὰς ἀμέρεστε, ἡμᾶς τοὺς σοὺς δούλους, δρόσῳ τῆ ἐλέους σε ἀβεννεφάλωτε χαύνωσε τὴ δεινῶς ἀλγεδόνου, & τῶν ὑγείαν παρίχασα, ὅπως ὀρθοδόξως ὑμνῶμέν σε.

Θεοτοκίον.

Τὸν λυτρωτὴν, & Σπορεργὸν, & Κύριον κυοφορήσασα, & τὰς ἡμῶν νόσους, πάσαγε, βαστάσασα, αὐτὸν τὸν καθικέτην χαλεπῆς ἀθενείας τοὺς σοὺς οἰκέτας λυτρώσασθαι, μόνη τῶν ἀνθρώπων βοήθεια.

Ὠδὴ, γ'. Οὐρανίας ἀφίδος.

Επουράνιοι νόες, ἀγγελικὰ τάγματα, Θρόνοι, & ἀρχαὶ, & δυνάμεις, & κυριότητες, ἐκβυσσωπώσατε τὸν ἀγαθὸν & Σωτῆρα, λοιμικῆς ἀπάλλαξον νόσου τοὺς δούλους σε.

Ἵνα φιλανθρωπίας ἐπὶ πολὺ, Δέσποτα, σὰ ἐπιδεικνύῃ τὰ ἄβυσσον, παυσάμενος, νόσε ἀπάλλαξον θανατηφόρε, & πόνων χαλεπῶν τοὺς δούλους σε, μονὸ μακρόθυμε.

Ὡς θεῖ παφατάσει, λειτουργικὰ πνεύματα, Ἀγγέλων, Ἀρχάγγελοι, πᾶσι ἐκβυσσωπήσατε, παύσαι νοσήματα, ἐξαπίδασαι πλὴ λοιμῶν, & θανατηφόρου τε μοίρας λυτρώσασθε.

Θεοτοκίον.

Ἰαμάτων πηγὴν σε τῆ ἀγαθῶν ἐδείξεν ἄβυσσος ἐκ σῦ προελθοῦσα, Χριστὸς ὁ Κύριος, κόρη παναμώμητε· διὸ τοὺς δούλους σε ῥῦσαι ἀθενείας λαίλαπι κλυδωνιζομένους.

Ὠδὴ, δ'. Σὺ μοι Χριστὲ Κύριος.

Νῦν ἡ σκιὰ ὅπως θανάτε ἐκύκλωσέ με, & τὰ ᾅδε πύλας προσεπέλασεν· ἀλλὰ σύ, σῶτερ, ὡς δυνατὸς ἡμᾶς ἀναστήσας, θαυμάσωσε τὰ ἐλέησόν σε, ὁ σοζων τοὺς ἐν πίστει ἀδιάκτῳ βοήσαις τῆ δυνάμει σε δόξα, φιλάνθρωπε.

Οἱ τῆ Χριστῆ μύσαι ἀπόστολοι & κήρυκες, φλογὸς θάρσος τὰ πάθη, & ἐμφοι ὄντες ψυχικοὶ, ἐκ τῆ πλάνου με Ἀπόστολοι ἐξαγάγετε, & σωκράτης νόσε, ἱκεσίαις δυσωπούμενοι τὸν δεσπότην, & ῥῦσθαι, & Κύριον.

Ἁμαρτιῶν ζάλη ἡμᾶς νῦν κατέλαβεν, ἀσθενείας κύματα χειμάζουσι, πόνοι βυθίζουσι συνεχεῖς, θλίψεις & ὀδύναι ἡμᾶς τοὺς δούλους σου-

nos miseros affligunt : Apostoli Domini precibus vestris manum opitulatricem porrigite.

In Deiparam.

Vehementibus & continuis doloribus perculsi, tibi Virgo cuncti procidimus : potenti tua protectione cunctos salva, o Pura, miserere Dei sponsa, ab hac pernicie & morbo gravi nos præserva, & infirmitatibus medere, o Domina.

Cant. quintum. Ut quid me repulisti?

Prophetæ sacri, qui errorum maria mellifluis vestris exhortationibus inundavistis : in divinam bonæ valetudinis suavitatem, morbi contagiosi amaritudinem cunctam transmutate.

Infixa sunt nobis tuo jussu infirmitatis tela, Domine, & super nos firmata est manus tua, omnipotens, ut misericors Deus omnibus tua pietate compatere, precibus sanctorum tuorum Martyrum.

Ut quondam defunctum viduæ filium imperio tuo a mortuis revocasti, o Verbum, acerba infirmitate servos tuos, solus bonus & compati facilis liberans, vitæ redde, o benigne.

In Deiparam.

In hujus vitæ nocte caligo nos infirmitatis obvolvit, morborumque tenebræ contexerunt undique. At tu illuce mihi recreationis splendor, o pura, & ad valetudinis lumen me deduc.

Cant. sext. Propitius esto mihi Salvator.

In pelago infirmitatum immane blanti volvimur, & pestilentialis calamitatis in altum tolluntur fluctus, gubernator Domine, extensa auxiliatrice dextera nos salva.

Ut paralyticum quondam divino tuo nutu post molestam infirmitatem in doloris lecto consolidasti : ægravissima quoque infirmitate, nostri misertus salutem confer, valde misericors.

Prophetarum cœtus, Apostolorum collegium, Martyrum turmæ, pro populo tuo ut ejus miserearis te nunc exorant ; solus valde misericors.

In Deiparam.

Maria purum virginitatis vasculum, a morbis & calamitatibus nos munda, & ab ingruente infirmitate nos eripe, ut te cum fide celebremus.

Breviculum ad hujus instar cantandum.

Apparuisti hodie.

Protectio afflictorum inexpugnata, suffragium sperantibus in te præparatum, ab his nos periculis libera, neve nos despicias, communis omnium asyle.

Cant. septimum. Dei condescensum.

Dolorum immensorum adurit me fornax, & febris pestisque impia me flamma comburit : verum misericordiæ tuæ rore, Salvator, refrigera canentem, Benedictus Deus Patrum nostrorum.

Prophetæ, Apostoli, Martyrum turmæ, sacri Doctores, ægrotorum dolores vestris intercessionibus mitigate, & salutem conferte canentibus : Benedictus Deus patrum nostrorum.

Qui verbo Lazarum a mortuis excitasti, acerba infirmitate velut e monumento nos erectos vitæ restitue Domine, ut persolvamus gratiarum canticum : Benedictus Deus patrum nostrorum.

In Deiparam.

Tu quæ misericors es, & Dei summe misericordis mater, miserata libera populum te invocantem, & misericordias

ρῦ. Ἀπόστολοι Κυρίου, ταῖς ἡμῶν ἰατρείαις βοηθείας τὴν χεῖρα ὀρέξατε.

Θεοτοκίον.

Πόνοις δεινοῖς καὶ συνεχέσι βαλλόμενοι, τῇ παρθένῳ πάντες σοι προσπίπτομεν· τῇ κραταιᾷ σκέπῃ σου ἁγνή, σῶσον ἡμᾶς πάντας. οἰκτείρησον Θεονύμφευτε, ἐκλύτρωσαι τῆς λύμης, καὶ δεινῆς ἀρρωστίας, καὶ τὰ ἄλγη θεράπευσον Δέσποινα.

Ὠδὴ ε΄. Ἱνατί με ἀπώσω.

Οἱ θαλάσσας ἀπάτης ταῖς μελισταγέσιν ὑμῶν παραινέσεσιν ἱεροὶ προφῆται κατακλύσαντες, καὶ μεταβάλλετε τὴν πικρίαν ὅλην τῆς λοιμικῆς καὶ ἀθενείας ἀρρωστίας πρὸς θείαν γλυκύτητα.

Ἐπεπάγησαν βέλη τὰ τῆς ἀσθενείας προστάξει σου Κύριε, καὶ ἐπεστηρίχθη ἐφ' ἡμᾶς ἡ σὴ χεὶρ παντοδύναμε, ὡς Θεὸς οἰκτίρμων, οἰκτειρον πάντας σῷ ἐλέει, ταῖς δὲ χρείαις τῶν ἁγίων μαρτύρων σου.

Τὸν υἱὸν ὥσπερ πάλαι χήρας ἐξανέστησας, τῷ σῷ προστάγματι νεκρωθέντα, λόγε, χαλεπῆς ἀσθενείας τοὺς δούλους σου, ἀγαθὸς δὲ μόνος, ὡς συμπαθὴς ἀπολυτρώσας ζωοποίησον, μόνε φιλάνθρωπε.

Θεοτοκίον.

Ἐν νυκτὶ τῇ τοῦ βίου ζόφος κατέλαβε πάσης κακώσεως, ἐπεκάλυψέ με ἀσθενείας, Παρθένε, σκοτώματα· ἀλλ' ἀνάτειλόν μοι ἀναψυχῆς πανάγνε φέγγος, καὶ πρὸς φῶς ὑγείας ὁδήγησον.

Ὠδὴ ς΄. Ἱλάσθητί μοι Σωτήρ.

Εἰς πέλαγος ἀγρίας ἀσθενείας περιεκείμεθα, καὶ λοιμικῆς συμφορᾶς χειμάζει τὰ κύματα. κυβερνῆτα Κύριε βοηθείας χεῖρα ἐκτείνας καὶ διάσωσον.

Παράλυτον ὡς τὸ πρὶν συνέσφιγξας θείῳ νεύματι ἐκ νόσου ὀδυνηρᾶς, καὶ σφοδρᾶς χαλεπῆς κακώσεως. οὕτω βαρυτάτης δὲ οἰκτειρήσας δίδου τὴν ὑγείαν πολυέλεε.

Τῶν προφητῶν ὁ χορός, τῶν Ἀποστόλων ὁ σύλλογος, τὸ στῖφος τῶν ἀθλητῶν, καὶ ἐκδυσωποῦσί σε, μόνε πολυέλεε, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου, Ἀγαθέ, τοῦτον οἰκτείρησον.

Θεοτοκίον.

Μαρία τὸ καθαρὸν τῆς παρθενίας κειμήλιον, καθάρισον δὲ ἡμᾶς, καὶ νόσων καὶ θλίψεων, καὶ τῆς συνεχούσης καὶ ἀθενείας ῥῦσαι· ἵνα πίστει σε δοξάζωμεν.

Κοντάκιον. Ἐπεφάνης σήμερον.

Προστασία ἄμαχε τῶν θλιβομένων, καὶ πρεσβεία ἕτοιμε τῶν ἐλπιζόντων ἐπὶ σέ, ἀπὸ κινδύνων ἐκλύτρωσαι, καὶ μὴ παρίδῃς ἡ πάντων ἀντίληψις.

Ὠδὴ ζ΄. Θεοῦ συγκατάβασιν.

Φλογίζει ἡ κάμινος ἀμέτρων πόνων καὶ κατακαίει με πυρετός, λοιμικός τε, ἡ φλὸξ ἀπαύστως ἡ ἀνανδέστατος· ἀλλὰ τῇ δρόσῳ τοῦ ἐλέους σου, Σῶτερ, ἀνάψυξον ψάλλοντα. εὐλογητὸς ὁ Θεός.

Προφῆται, Ἀπόστολοι, Μαρτύρων δῆμος, θεῖοι διδάσκαλοι, τῶν νοσούντων τὸ ἄλγος ὑμῶν πρεσβείαις καταπραΰνατε, καὶ τὴν ὑγείαν δωρήσασθε ψάλλουσιν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ὁ λόγῳ τὸν Λάζαρον ἐξαναστήσας, καὶ ὡς ἐκ τάφου ἡμᾶς χαλεπῆς ἀσθενείας ἐξαναστήσας ζώωσον Κύριε, ἵνα βοῶμεν ᾠδὴν χαριστήριον· εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Θεοτοκίον.

Οἰκτίρμων ὑπάρχουσα, καὶ μήτηρ οὖσα τοῦ πανοικτίρμονος, οἰκτειρήσασα ῥῦσαι τὸν λαὸν τὸν ἐπικαλούμενον τὰ σὰ ἐλέη, Παρθένε, καὶ ψάλλοντα

εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ὠδὴ η΄. Ἑπταπλασίως κάμινον.

Ὀδυνηρῶς στενάζομεν ἀπὸ κλίνης ὀδύνης ἡμῶν, καὶ ἀπὸ λοιμώδους ἀσθενείας κράζομεν πρὸς σὲ τὸν φιλάνθρωπον, τοῖς τῆς καρδίας ὄμμασι καὶ ἀτενίζοντες, τὴν ὑγείαν αἰτοῦμεν· ἐπίσκεψαι ἡμᾶς Σῶτερ, καὶ ἀνάστησον ψάλλειν. λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὁ τὴν ἡμῶν ἀσθένειαν συμπαθῶς ἐνδυσάμενος, καὶ ὁμοιωθῆναι τοῖς βροτοῖς ἑλόμενος, εὐχαῖς τῶν ὁσίων σου ἀπεγνωσμένους σῶσον ἡμᾶς, ἔγειρον ἐκ τάφου ἀπογνώσεως ψάλλειν. οἱ παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Δημιουργὲ τῆς φύσεως, χορηγὲ τῆς ἰάσεως, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ εὐσπλαγχνίας πέλαγος ὡς ἔχων, μακρόθυμε, ἐπισκοπῇ ἐπίσκεψαι ἀπὸ τῆς λοιμώδους ἀσθενείας λαόν σου, καὶ ζώωσον κραυγάζοντα· ἱερεῖς εὐλογεῖτε, λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Ἡ κραταιὰ βοήθεια, καὶ βεβαία ἀντίληψις τῶν ἀπηλπισμένων ἡ ἐλπίς, πανάμωμε, ἐπίσκεψαι κάμνοντας ὀδυνηρῶς τοὺς δούλους σου, κούφισον τὸ βάρος τῆς πικρᾶς ἀσθενείας, ἀπέλασον τὴν νόσον τῆς λοιμώδους ἀνάγκης, καὶ σῶσον τοὺς σοὺς δούλους, παρθένε Θεοτόκε.

Ὠδὴ θ΄. Ἔφριξε ἐπὶ τοῦτο.

Θαυμάσια μεγάλα ὧν ἀριθμὸς οὐκ ὑπάρχει ποιήσας, ἀθάνατε, ἐπὶ τοὺς σοὺς δούλους, τὰ ἐλέη σου, ὁ Θεός, ὡς συμπαθὴς ἀνάδειξον, καὶ τῆς συνεχούσης ἡμᾶς νόσου ἀπάλλαξον ὀδύνης, λιταῖς τῆς σὲ τεκούσης, καὶ τῷ χορῷ τῶν ἀθλοφόρων σου.

Ἀγγέλων, Ἀρχαγγέλων, καὶ Προφητῶν, Ἀποστόλων, Μαρτύρων, ὁσίων τε ἱεραρχῶν, ἱερομαρτύρων σου ταῖς εὐχαῖς, τὸν κοπετὸν τῶν δούλων σου στρέψον πανοδύναμε εἰς χαράν, θεράπευσον τὰ ἄλγος, κούφισον τὰς ὀδύνας, καὶ τὴν ὑγείαν ἡμῖν δώρησαι.

Ψυχῶν τε καὶ σωμάτων τὸν ἰατρόν, ἐν ἐλέει τὸν πλούσιον Κύριον, σὲ δυσωπῶ, ἴασαι τὰ πάθη μου τὰ πολλὰ τῶν ὀδυνῶν, ἀπάλλαξον ἐκ τῶν λυπηρῶν με, ὡς ἀγαθὸς καὶ μόνος εὐεργέτης· καὶ σῶζε τοὺς ἐν πίστει, εἰλικρινῶς σε μεγαλύνοντας.

Θεοτοκίον.

Οἰκτίρμονα τεκοῦσα καὶ συμπαθῆ, καὶ δεσπότην, καὶ κτίστην, καὶ Κύριον, καὶ ἐπ' ἐμοὶ δεῖξον τοὺς συνήθως τοὺς οἰκτιρμούς, καὶ χαλεπῆς με λύτρωσαι νόσου δαπανώσης μου τὴν ψυχήν, παρθένε Θεοτόκε. παράσχου μοι τὴν ῥῶσιν, ὅπως ἀπαύστως μεγαλύνω σε.

Εὐχὴ εἰς τὴν πληγὴν τοῦ θανατικοῦ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ τῶν οἰκτιρμῶν ἀνεξάντλητος πηγή, ὁ τῆς φιλανθρωπίας ἀνεξιχνίαστον πέλαγος, ἡ ἄπειρος ἄβυσσος μακροθυμίας καὶ τῆς χρηστότητος, ὁ καὶ τὰς κατὰ καιρὸν ἐπαγομένας τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, πληγάς τε καὶ μάστιγας συμφερόντως τῆς φιλανθρωπίας ὑπερβολῇ ἐπιφέρων, ἵνα τὸ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἡμῶν ἀκρατὲς καὶ ὀξύῤῥοπον καθάπερ τινὶ χαλινῷ τῷ θείῳ σου φόβῳ μὴ ἀτάκτως κινῆται κατὰ τῆς θείας εἰκόνος, μηδὲ εἰς τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς κακῶς ἐξυβρίζῃ· σῦσον δεόμεθα τὴν κατὰ τῆς φύσεως ἡμῶν φερομένην ὀξεῖαν καὶ ἄωρον ταύτην τοῦ θανάτου ῥομφαίαν, ἵνα μὴ ὀλιγοστοὺς ἡμᾶς παρὰ πάντα τὰ ἔθνη ποιήσῃς, μηδὲ τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς ἐχθροῖς

tuas psallentem : Benedictus Deus patrum nostrorum.

Canticum octavum. Septuplicem fornacem.

In lecto doloris nostri acerbe gemimus, & oculis cordis ad te sublatis, e pestilentiæ infirmitate salutem deprecantes clamamus : visita nos Salvator, & erige nos ut canamus : Populi exaltate in omnia sæcula.

Qui ex compassionis affectu nostram infirmitatem induisti, & mortalibus similis fieri elegisti : Sanctorum tuorum precibus nos desperatos salva, & e diffidentiæ monumento excita, ut canamus : Benedicite pueri, celebrate Sacerdotes, populi superexaltate in omnia sæcula.

Naturæ opifex, medelæ auctor, visceratæ miseratio, misericordiæ pelagus, a contagiosa infirmitate populum tuum protege, & vitam præbe clamanti : Benedicite Sacerdotes, populi superexaltate in omnia sæcula.

In Deiparam.

Tu refugium tutissimum, & securus es asylus, spes desperatorum, Immaculata, servos itaque tuos acerbe ægrotantes, visita ; infirmitatis amaræ onus subleva ; pestilentialis calamitatis morbum averte ; & famulos tuos serva, virgo Deipara.

Canticum nonum. Super hoc obstupuit.

Qui miranda innumera edidisti, o immortalis, super servos tuos misericordias tuas ut clemens manifesta, & ab invadente nos dolore tuere, tuæ genitricis & Martyrum tuorum cœtus precibus.

Angelorum, Archangelorum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Monachorum Pontificum, Pontificum simul & Martyrum tuorum interventu, luctu nostro in gaudium verso, plagas nostras cura, dolores mitiga, & salutem nobis confer.

Te animorum corporumque medicum, in misericordia locupletem Dominum obtestor, cura mea vulnera, a doloribus molestis libera, ut bonus & benefactor solus, & sincere fideliterque te celebrantes, salva.

In Deiparam.

Misericordem, compatientem, Dominatorem, creatorem & Dominum quæ peperisti, solitas tibi misericordias mihi exhibe, & gravi morbo vitam meam consumente, me libera, virgo Deipara ; sanitatem mihi restitue, ut irrequiete te celebrem.

Oratio in mortalitatis plagam.

Dominum precemur.

Dominator Domine Deus noster, fons miserationum inexhaustus, imperscrutatum humanitatis pelagus, patientiæ bonitatisque abyssus immensa, qui plagas & flagella humanitatis excessu per tempora utiliter infers, ne incontinens propensio, & facilitatis ad peccandum lubricum, velut fræno, divino tuo timore decentum, adversus divinam imaginem efferretur, neque animæ nobilitatem perverse lacesseret injuriis. Cohibe precamur adactum in naturam nostram acutum & intempestivum hujus mortis gladium, ne nos pauciores cunctis gentibus facias, neve nos intellectualibus & visibilibus inimicis nostris

velut ludibrium tradas. Deserta sint civitates, fora desolata, sacri conventus celebritatesque vacent, divinorum hymnorum collectio majori ex parte conticuit, speciosæ & amplæ domus juxta scripturam defectæ sint, & non. ubi qui eas incolat: timor & terror venerint super nos, & horrendæ mortis densa caligo nos contexit. Non satis sumus affines, ut defunctos de more lugeamus: imminet jam nobis interitus, & alios qui nos plangant exquirimus, & communi sepulchro omnes obvolvimur. Sed neque viventes & conspicui mundo, vitam ducere putamus: patiunque abest quin tremendæ hujus plagæ terrore nobis ipsis diffidamus, ira tibi singuli fuadent mortis tesseram diramque plagam in sinu: jam accepisse, & ante mortem, solo mortis pavore vitam singuli perdunt. Hæc nequitiæ nostræ argumenta, hæc pravorum & immanadorum nostrorum actuum congeries consummatio, hæc temperantiæ, & injustitiæ, & perjuriorum nostrorum mira officia, ita triceps ille serpens venenatis nobis dentibus infixis, perniciem & mortem hanc super nos induxit: propterea que, ait, venit ira Dei super filios diffidentiæ; propterea, inquam, velut ferreis vinculis conscientiæ suæ pondere depressi singuli, neque intellectuales oculos tollere, neque pure orare, vel misericordiam allicere possumus. Verum ne tradas nos in finem propter nomen sanctum tuum, neque testamentum tuum dissipes, ne miseri pœnitentiæ & conversionis tempore multemur: idcirco namque mortalitatis hanc plagam clementer induxisti. Sæpius enim nos pœnitentiam pollicitos, & sæpius etiam nos emendatos novimus: propterea que ad infrugiferæ ficus instar, abscissione sumus damnati. At esto etiam, patiens esto, humane agricola, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Qui septuagies septies fratribus condonari præcipis, quique ex duris & ferilibus lapidibus filios Abrahæ posse excitare: (tibi enim soli cuncta hominibus impossibilia, sunt facilia:) ut & in nobis in generationes & generationes sanctissimum nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti glorificetur: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio altera in mortalitatis plagam.
Dominum precemur.

PEccavimus, injuste egimus, iniquitatem fecimus, coram te, optime Domine: mandata salutaria, pacta sacra in baptismo, e regione altaris regione, coram Angelis & hominibus ida, transgressi sumus; tremendum testamenti sanguinem quo sumus sanctificati, eo velut communi habito, spreta Spiritus gratia, sacra & supernaturalis adoptione conculcata, irritum fecimus: sacra omnis scriptura, divinaque lex, & doctrina cælitus inspirata, vanus quidam sonitus, & verba ab executione alienanda nobis visa sunt, nomineque tenus, venerandum apud nos fuit Evangelium. Fidelem quippe & Christianam professionem exterius demonstramus: at manos ad rapinam & avaritiam promptas, pedes vero ad iniquitatem omnem dispositos, ad fratrum sortem occupandam, ut pauperes conculcaremus & devoraremus, tenuimus: ore que sacrarum precum & verborum organum, turpitudinis multis & scurrilitatis, perjurii que & concubinariorum effecimus instrumentum: oculos, sensusque omnes nostros intemperantia, & omni spurcitia ad summum usque opplevimus: atque animo, principe illo, divinaque progenie in terram atrata, membra nostra meretricio membra, & corruptionis & immanditiæ receptacula templorum Dei vivi effecimus. Propterea optime Domine, plurima tua humanitate in iram conversa, beneficiorum tuorum copiam in vindictas communavimus: & quominus bonis nostris aut proximorum, nequaquam meliores fuimus effecti, iram tuam properea flagellaque tua adversum nos concitavimus. Verum ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos Domine, tibi soli peccavimus: sed & re ipsum confitemur, & contrito corde velox hostiam mundam, oris nostri confessionem offerimus. Parce, dimitte, benigne Domine, strictum adversum nos flagellum cohibe: neque miserationum tuarum abundantiam, peccatorum nostrorum malignæ congeriei exsuperet, sed immensæ bonitatis tuæ pelagus amaram nequitiæ nostræ abyssum operiat. Præcipua habemus humanitatis tuæ exempla, latrones & mererices, publicanos & adolescentem prodigum, qui nos miseros animant, & ad cælorum regnum præeunt. Cum his & nos confitentes, tibique procidentes suscipe Domine: & licet ab eorum conversione sinceraque pœnitentia longe absimus, quod nobis, imo & quod integre deest, immensa tua bonitas suppleat. Misericordiam etiam & veniam nobis deprecantur crux tua, & spontanea quam obiisti, mors, Apostolorum agones, Monachorum sudores, Martyrum sanguis, & præ omnibus communis omnium spes & salus, Mater, inquam, quæ sine viri commercio te genuit, exorans; illorum intervenu clementer admisso, a malis instantibus & a futura æterna damnatione nos libera. Gratia & humanitate principii expercis tui Patris, cum quo benedictus es, cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio in morbum contagiosum.

OMnipotens Domine, longanimis, valde misericors, reconciliatu facilis, clemens, optime, super omnes bone, cuncta potens, Christe Deus noster: qui solo bonitatis tuæ excessu natura nostra e nihilo ad esse adducta, animam intellectualem & rationem nobis inspirasti, tua nos imagine decorasti, & paradisi voluptate, cœlorum conversatione, & divina familiaritate præter naturæ ordinem felices reddidisti: qui inimicum tuum prætergressos, dæmoniaque seductioni & errori subactos, & ex tua gloria in mortem ipsos, pro vita & regno turpem servitutem mercatos pro-

pter ineffabilem patientiæ & bonitatis tuæ abyssum non despexisti, sed per patres & prophetas variis modis visitasti, qui lege nobis in litteris ad conversionem & rudimentum data, Angelos nobis duces & custodes qui nos edocerent, & quasi ad boni cogitationem & inventionem manu ducerent, præstituisti. His autem cunctis, immensa nostra ad malum propensione, variis pœnis & inutilibus a nobis recidiis, ru secundam naturæ productionem seu reparationem in fine sæculorum ineffabiliter excogitasti, totoque tuæ homine tori tuæ Divinitati sacra ratione conjuncto, carne carnem, & animam anima sanctificasti; mortesque & passionibus tuis, a morte inorbilique nostris nos præter naturæ ordinem exemisti, & sacrorum mandatorum tuorum observantia immortali vita dotasti. Verum mandata hæc tua iterum transgressi, & effectus nostros cupiditatesque sectati, genus omne peccati quasi pœnum quotidianum operamur, detractionem, blasphemiam, memorium injuriarum, perjuria, mendacium, turpiloquium, dolum, contentionem, invidiam, omnemque nefandam obscenitatem tum conformem tum naturæ adversam quam neque in brutis animantibus reperire est, hanc impiissime innovamus. Defecerunt in vanitate dies nostri, ope tua destituti sumus: substantia & decimo circem pos habitantibus efficimur, sanctissimumque & adorandum nomen tuum propter nos, a gentibus blasphematur. Malitia inveterati, & in semitis insipienter claudicantes, omnes declinavimus, inutiles facti sumus, non est qui sapiens permanserit, non est usque ad unum. Sacerdotes & populus, in eodem crimine excessimus & deliquimus. Justo propterea judicio a te repulsam patimur, & a præclpua tua auxilio alienati, plerumque tam humanitatem ad indignationem infelices nos, convertimus. Pestis, captivitas, angustia, penuria, variæ mortes & continuæ, vitam nostram quasi distributis sortibus diviserunt, ut velut invitos his flagellis ad te traheres, o clemens. Sed neque ob id quidquam a nobis præstitum est. In servitutem & captivitatem gentibus, in cædem & rapinam iniquis nos tradidisti, sed neque sic intelleximus, neque a nequitis & iniquitatibus nostris declinavimus. Servitutem deinde nostram inopinate relaxasti, & præter spem ab impiorum jugo nos liberasti: ulterius tamen iniquitati addita iniquitate, beneficiis tuis inflati, & libertate relaxationeque tuus abusi. Propterea velut calamitatibus & afflictionibus nusquam correctos, neque beneficiis aut gratia meliores effectos, justo judicio pernicie & interitu damnasti nos, & in ruinam consummatam nos misisti. Atque inde fundilos nos perdendos & dissipandos conjicimus; quod absque venia generis nostri successionem, ita ut juxta scripturæ sententiam neque radix neque semen in Israel relictum sit, immature messuisti: velut Sodoma & Gomorrha, & velut quondam ipsis cum radicibus & ramis a diluvio integro deleti, facti sumus. Neque etiam grassans, morbus sensim & mo-

παραδὸς διὰ πλαγας ἄφατο μακροθυμίας σῦ ἀγαθότητος· ἀλλ' ἐπισκέψω πολυτρόπως διὰ πατέρων σῦ προφητῶν. Σὺ νόμοι ἡμῖν τὰ ἐν γράμμασιν ὡς ἐπιτροφῶ σῦ παιδαγωγοὶ ἔθηκας, ἀγγέλους ἐπέστησας ὁδηγοὺς τε σῦ φύλακας διδάσκοντας σῦ χειραγωγοῦντας, εἰς νοῦν πρὸς τὸν τῦ κρείττονος ἄρσιν. Ἐπεὶ δὲ πάντα ταῦτα καινὰ σῦ μάταια ἀπεδείξαμεν τῷ ἀμέτρῳ πρὸς τὸν καιρὸν ἡμῶν ῥοπῇ, αὐτὸς σὺ τὸν δόλιτερα τῆς φύσεως ἡμῶν δημιουργίας τε σῦ ἀναπλασιν ἀρξάμενος ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων εἰργάσω, ἐξ ἑνὸς τὸ ἡμέτερον ἀνθρώπων ἐνοίσας φραγμὸς ὅλῃ σε τῇ Θεότητι, σῦ σαρκὶ σάρκα, ἐ ψυχῇ τὴν ψυχὴν καθαγιάσας, σῦ θανάτῳ τὸ πάθησι τῦ καρὰ φύσιν παθῶν σῦ τὰ θανάτου ἀπαλλάξας ἡμᾶς, ἐξ ἧς πρόσεως τῶν θείων σε ἐστολῶν, τῆς ἀθανάτε ζωῆς καταξίωσας. ἀλλὰ σῦ πάλιν ἡμᾶς τὰς θείας σε ἐντολὰς πάντας παραβάντες, σῦ τῶν ὁρίων ἡμῶν σῦ τῦ θελήματος ὀπίσω χωσθέντες, πᾶσαν ἁμαρτίαν ἐπιμελῶς καὶ ἑκάστῳ διεπραξάμεθ, κατηλαλιὰν, βλασφημίαν, μυσττκίαν, ἐπιορκίαν, ψευδολογίαν, αἱροδολογίαν, δόλον, ἔριν, φθόνον, σῦ πᾶσαν ἀθέμιτον αἰσχρουργίαν ἐνοικίσαντες τε σῦ παρὰ φύσιν, σῦ ἐν ἡδοναῖς

sapere profitemur. Omne siquidem flagellum, plaga, vel pernicies nobis illata, levis est & modica, si multiplici nostrarum iniquitatum copiæ comparetur: unde & propter ingentem offensarum nostrarum numerum, minime confidimus gravis hujus flagelli exemptionem invenire aut liberationem deprecari, nisi clementiæ, miserationumque tuarum abyssus, valde misericors Domine, præter omne meritum nostrum, nos tantum beneficium exquirere compelleret. Hinc, o Deus summe bone, misericordiarum Domine, severitatem tuam deposcimus: districtum in nos acutum & intempestivum mortalitatis gladium cohibe: neque in furore tuo arguas nos, & ne tradas nos propter nomen tuum, ut pereamus in finem: neque misericordiam tuam a nobis alienes, o clemens, vel testamentum tuum cum patribus nostris positum irrites, aut cunctis gentibus pauciores nos facias. Miserationum tuarum abyssum, nostrorum malorum multitudini oppone. Tibi soli peccavimus Domine, sed & te solum colimus, extra te Deum alium non agnoscimus: tibi soli contrito & humiliato corde adsumus, & lachrymis perfusi clamamus: Domine miserere. Suscipe, o clemens, communem omnium contritionem & dolorem ex animo, sicut acceptas habuisti Ezechiæ lachrymas in afflictione cordis sui, illique a morte liberato, olim præstitutum finem, tempus vitæ adauxisti. Convertit enim, ait, Ezechias faciem suam ad murum & lachrymatus est: & confestim pius Dominus Prophetam misit dicentem. Audivi orationem tuam, & lachrymas tuas vidi: & ad annos tuos, quindecim alios annos addam. Ipse igitur malorum patiens Domine, qui dixisti: nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat; ad pietatem circa nos licet indignos moveare, & justissimum furorem tuum a nobis averte, neque in æternum irascaris nobis. Vides Domine, quia numerus noster minutus est, & hæreditas tua, gensque tua sancta, & universæ terræ plenitudo, cujus umbra montes etiam complectebatur, modica facta est. Recordare Domine crucis, mortis, & spontaneæ passionis pro nobis damnatis toleratæ; ne rapiat ut leo animas nostras, dum non est qui salvet, aut qui eripiat. Respicis o longanimis, nullam infensatos Ægyptios plagam sicut hanc attigisse, cum perniciem aut interitum primogenitos suos incurrisse cernerent: in nobis autem inenarrata conspicitur calamitas & malum inauditum; cunctis pariter primis, mediis, & ultimis, intempestive & derepente e medio raptis. Compatere itaque, reconciliatu facilis Domine, parvulorum infantium, & informis adhuc & immaturæ ætatis planctibus & lachrymis, & justam tuam adversum nos indignationem placa, celeriterque cessato, valde misericors Domine; plaga namque hæc mortisque tessera infantes tacti, mali mortisque jam instantis sensu afflicti, versos nos aperto ore hiant, oculos intendunt, manus porrigunt, lachrymis, balbutiente loquela, infirmæ mentis conceptu, quibus denique possunt motibus

ἐνταπέδωκας ἡμῖν. ἀλλὰ κỳ πάλιν τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιφερομένην μάστιγα φιλανθρώπως πλέον ἢ δικαίως εἶναι ὁμολογοῦμεν. πᾶσα γὰρ μάστιξ, κỳ πληγὴ, κỳ πᾶς ὄλεθρος καθ' ἡμῶν ἐπιφερόμενος ὀλίγος ἐςὶ κỳ μικρὸς πρὸς τὸ πολυπληθὲς ἡμῶν ἁμαρτημάτων. διὸ μὴ ἕως τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων οὐδὲ θαρρῆσαι ἔχομεν, δυσωποῦμεν Κύριε, ἵνα τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιτύχωμεν φιλανθρωπίας λύσιν τῆς φθορᾶς ταύτης δυσεως ἀπειλῆς. Ἡ δὲ ὑπερβολὴ τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας, κỳ τῶν οἰκτιρμῶν τὸ ἄβυσσος, πολυέλεε Δέσποτα, καταπλήττει, ἀναγκάζει καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν ἐπιζητεῖν. ὅθεν Θεὲ ὑπεράγαθε, κỳ Κύριε τῶν ἐλέους, δεόμεθά σε τὰς χαλεπότητος, ἐπίσχες τὴν καθ' ἡμῶν τοσαύτην ἐπιφερομένην ὀξεῖαν κỳ ἄωρον τοῦ θανάτου ῥομφαίαν, κỳ μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς ἡμᾶς, μηδὲ παραδῴης ἡμᾶς εἰς τέλος ἀπολέσθαι διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, μηδὲ ἀποςήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν φιλάνθρωπε, μηδὲ διασκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου, ἣν ἔθου τοῖς πατράσιν ἡμῶν, μηδὲ ὀλιγοςοὺς ἡμᾶς ποιήσῃς παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. ἀντίθες τὴν ἄβυσσον τῶν οἰκτιρμῶν σου τῷ πλήθει τῶν ἡμετέρων κακῶν. σοὶ μόνῳ ἁμαρτάνομεν Κύριε, ἀλλὰ κỳ σοὶ μόνῳ λατρεύομεν. ἐκτὸς σου ἄλλον Θεὸν οὐ γινώσκομεν. σοὶ μόνῳ μετὰ συντετριμμένης κỳ τεταπεινωμένης καρδίας παριςάμεθα, κỳ δακρύοντες βοῶμέν σοι, Κύριε ἐλέησον. δέξαι φιλάνθρωπε τὴν κοινὴν πάντων συντριβὴν ἡμῶν, κỳ τὸν καρδιακὸν πόνον, ὡς ἐδέξω τὰ δάκρυα Ἐζεκίου ἐν τῇ θλίψει τῆς καρδίας αὐτοῦ, κỳ τὸν θάνατον τοῦτον ἐρρύσω, κỳ χρόνον ζωῆς ἐδωρήσω παρὰ τὸν ὡρισμένον τὸ τέλος αὐτοῦ. ἀπέςρεψε γάρ, φησιν, Ἐζεκίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ἔκλαυσε· κỳ παρ' εὐθὺς ὡς φιλάνθρωπος δεσπότης τὸν προφήτην ἀπέςειλας λέγοντα αὐτῷ. Ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου κỳ εἶδον τὰ δάκρυά σου, κỳ προσθήσω ἐπὶ τὰ ἔτη σου πεντεκαίδεκα ἔτη. Ἀνεξίκακε Κύριε, ὁ εἰπών· οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιςρέψαι, καὶ ζῆν αὐτόν. σπλαγχνίσθητι ἐφ' ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις, κỳ ἀπόςρεψον τὸν θυμόν σου τὸν δικαιότατον ἀφ' ἡμῶν, κỳ μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ὀργισθῇς ἡμῖν. Ὁρᾷς Δέσποτα ὅπως ἐσμικρύνθημεν, κỳ ὠλιγώθημεν ἡ κληρονομία σου, κỳ τὸ ἅγιον ἔθνος σου, κỳ τὸ πλήρωμα τῆς γῆς ὅλης, ἧς ἡ σκιὰ, κỳ τὰ ὄρη περιελάμβανε. Μνήσθητι φιλάνθρωπε τοῦ ςαυροῦ κỳ τοῦ θανάτου κỳ ἑκουσίου πάθους σου, οὗ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν κατακρίτων ὑπέμεινας. κỳ μὴ ἁρπάσῃ ὡς λέων τὰς ψυχὰς ἡμῶν, μὴ ὄντος λυτρουμένου μηδὲ σώζοντος. οἶδας μακρόθυμε, ὡς οὐδεμία πληγὴ τῶν ἀναισθήτων οὕτως Αἰγυπτίων καθήψατο, ὡς ἡ τῶν πρωτοτόκων φθορὰ καὶ ἀπώλεια. ἐφ' ἡμῖν δὲ, ἀμύθητός ἐςιν ἡ συμφορὰ κỳ ἀνείκαςον τὸ δεινὸν πάντων ὁμοῦ κỳ τῶν πρώτων κỳ τῶν μέσων κỳ τῶν ἐσχάτων παρ' ὥρας οὕτως ἁρπαζομένων ἐξαίφνης. σπλαγχνίσθητι οὖν εὐδιάλλακτε Κύριε ἐπὶ τοῖς δάκρυσι, κỳ τοῖς κλαυθμοῖς τῶν νηπίων κỳ τῶν βρεφῶν, κỳ τῆς ἀπλάςου πάσης καὶ ἀώρου ἡλικίας. ςῆσον τὴν καθ' ἡμῶν δικαίαν σου ἀγανάκτησιν, κỳ κοπασάτω ἡ θραῦσις πολυέλεε Κύριε. κỳ γὰρ πληγὴν κỳ τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου τὰ βρέφη δεξάμενα, κỳ ἐν συναισθήσει τοῦ κακοῦ μὲν τῆς φθορᾶς γενόμενα πρὸς ἡμᾶς κεχήνασι, κỳ ὅλοις ὀφθαλμοῖς ἐνατενίζουσι, κỳ χεῖρας ὀρέγουσι, κỳ δάκρυσι, κỳ ψελλίσμασι, κỳ ἀσθενέσιν ἀσήμοις, καὶ οἷς ἔχουσι κινήμασι

τὴν σφραγῖδα δεικνύουσι. τὸν ὄλεθρον ἀποδύρονται, κỳ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν πᾶσι τρόποις ἡμᾶς ἐφελκύσασθαι ἔνθεν βιάζονται. ἡμεῖς δὲ μηδαμόθεν δυνάμενοι χεῖρα τούτοις ἐπορέξαι, πρὸς σὲ τὸν πάντα δυνάμενον καταφεύγομεν, κỳ παρὰ σοῦ μόνου τὴν βοήθειαν κỳ τὴν λύσιν τῶν δεινῶν ἐξαιτούμεθα. σοὶ γὰρ μόνῳ δυνατὰ τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα. ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εὐχὴ ἑτέρα ἱκετήριος πρὸς Θεὸν λεγομένη ἐν καιρῷ λοιμοῦ, κỳ λιμοῦ. Ποίημα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, Καλλίςου.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ὁρωμένην ταύτην κτίσιν τῇ δημιουργικῇ σου προςάξει ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, εἶτα κỳ τὸν ἄνθρωπον οἰκείαις χερσὶ διαπλάσας τῇ ἀρρήτῳ σου ἀγαθότητι, κỳ πρότερον μὲν πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἑτοιμασίαν ἀφθόνως κỳ ἄπονον ἐκτελέσας εἰς βρῶσιν κỳ πόσιν, ἅμα δὲ τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς ςερήσας αὐτὸν τῆς ἀκηράτου τρυφῆς ἐκείνης, κỳ ἑτέραν διαγωγὴν αὐτῷ ἐπιμονωτέραν παραγαγὼν συμφερόντως, ὥςε καρποὺς ἐκφέρειν ἐπιτάξας τὴν γῆν εἰς τροφὴν ἡμετέραν κỳ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων πολυειδῶς κỳ ποικίλως, καὶ τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν σπερμάτων τῆς γῆς χορηγῶν τὰ πρὸς χρείαν, τοῖς δὲ ἑτέροις κατὰ τὴν προνοητικὴν σου δύναμιν, δι' ἧς κỳ τοὺς τῆς θαλάσσης ἰχθύας ἐφορᾷς τῇ σῇ χρηςότητι, τὰς σὰς δὲ χεῖρας ἀνοιγομένας κỳ ἐμπιπλώσας πᾶν ζῶον εὐδοκίας· ὁ μεγάλα κỳ θαυμαςὰ τέρατα ἐργασάμενος ἐν τε τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νέᾳ διαθήκῃ, εἰσάκουσόν μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ κỳ ἀναξίου δούλου σου, κỳ καθάπερ ποτὲ διὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐκείνου τὸν φέροντος τύπον τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, ἅπαντα τὸν Ἰσραηλίτην ἐκεῖνον διέθρεψας λαὸν ἀφθόνως, οὕτω καὶ νῦν διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, χορήγησον τὰ πρὸς τροφὴν κỳ ἀνάπαυσιν ἡμετέραν, καὶ τῶν ἀνιαρῶν πάντων ἀπαλλαγὴν ἡμῖν δώρησαι, τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ τῆς προσδοκωμένης ἀνάγκης καὶ βίας ἐλευθερώσας ἡμᾶς. ἵνα δοξασθῇ τὸ πανάγιον ὄνομά σου τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς, κỳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, κỳ τοῦ παναγίου, κỳ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐχὴ ἑτέρα ὁμοία τῇ αὐτῇ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Τῶν θαυμασίων Θεὸς, ὁ κỳ μεγάλα καὶ θαυμαςὰ ἐργασάμενος, ὁ τὸν παλαιὸν Ἰσραὴλ διὰ Μωσέως ἐλευθερώσας τῆς πικρᾶς δουλείας τοῦ Φαραὼ, ὁ τῇ χειρί σου τῇ δεξιᾷ τοῦτον καθοδηγήσας, καὶ ἀβλαβῆ διασώσας πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὁ πρότερον μὲν διὰ τῶν ὀρνίθων ἐκείνων εἰς κόρον ἐκθρέψας [illegible] λαὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ξηροτάτῃ, ὁ ὀμβρήσας τὸ μάννα καθάπερ ὕδωρ ἐκ πηγῆς ἀεννάου, ὁ τὴν ἀκρότομον πέτραν πηγὰς ὑδάτων ὀμβρῆσαι παρασκευάσας, κỳ πάντας κορέσας τῇ τοῦ ὕδατος ἐκχύσει τῇ δίψει πιεζομένους, οὕτω καὶ νῦν ἡμᾶς θρέψον τῇ συνήθει σου φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀγαθότητι. χορήγησον ἡμῖν τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη σου πρὸς ὑπηρεσίαν καὶ τροφὴν ἡμετέραν· δεῖξον καὶ ἐν ἡμῖν τὰ σὰ μεγάλα θαυμάσια κỳ θρέψον ἡμᾶς εἰς κόρον τῇ εὐλογίᾳ τῆς σῆς χρηςότητος. πάντα γὰρ δυνατά σοι· ἀδυνατεῖ δὲ σοι, οὐδέν. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκθρέψας μυριάδας λαοὺς ἐν ὀλίγοις ἄρτοις ἐν τῇ ἐρήμῳ, θρέψον καὶ νῦν

Εὐσεβ

lethum demonstrant, perniciemque suam deflent, & ad opem sibi præstandam modis omnibus nos commovere conantur. Nos vero neque manum tendere validi, ad te qui omnia potes, confugimus, & a te solo auxilium malorumque finem deposcimus: tibi enim facilia sunt quæ hominibus impossibilia videntur. Quia benedictus es in sæcula.

Alia oratio supplex ad Deum tempore pestis & famis dicenda: opus sanctissimi Patriarchæ Callisti.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, qui visibilem creaturam efficaci tuo imperio, ex nihilo ad esse adduxisti, hominem vero deinde propriis tuis manibus productum penum rebus omnibus in cibum potumque abundanter refertam, nullo sumptu comparandam, & cum libertate fruendam, illi prius summa tua bonitate dispositam providisti, & perfecisti: eidem vero mandati tui transgressione sincera illa voluptate privato, aliam permanentem habitationem utiliter concessisti: ita ut in nutrimentum nostrum & animalium irrationalium fructus varios diversosque proferre terram jusseris; & quibusdam quidem terræ semina ad eorum necessitatem suppeditas, aliis autem alia ratione provida tua virtute per quam & maris pisces tua bonitate respicis, subministras: cum manum tuam aperis, & omne animal beneplacito tuo adimples: qui magna & mirabilia prodigia in veteri & in novo testamento operatus es, exaudi me peccatorem & indignum servum tuum, & sicut quondam per Joseph unigeniti Filii tui figuram referentem, Israeliticum omnem populum abunde educasti; ita & nunc per unigenitum Filium tuum verum Deum nostrum ad cibum & satisfactionem nostram requisita exhibe: a malis omnibus libertatem & securitatem præbe, & a pestis famisque calamitate & imminente casu nos exime: ut glorificetur sanctissimum nomen principii expertis tui Patris, & unigeniti Filii tui, & sanctissimi & vivifici tui Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Altera ejusdem Oratio.

Dominum precemur.

Deus mirabilium operum patrator, qui per Moysem acerba Pharaonis servitute veterem Israel liberasti, quique eum dextra tua manu deductum & ad promissionis usque terram incolumem servatum, avibus primum ad satietatem usque nutrivisti, qui in aridissima eremo velut e perenni fonte manna depluisti, qui præruptam petram aquarum laticibus scaturire, siti laborantibus earum effusione relevandis jussisti; ita & nos modo solita tibi humanitate, cunctis nobis necessariis subministratis, enutri. Ministerio ciboque nostro sufficientia concede, ingentia miracula tua etiam nostri causa manifesta, & tuæ bonitatis benedictione, ad satietatem usque nos pasce. Cuncta namque tibi facilia sunt: nec est quod tibi impossibile sit credendum. Ita Domine Deus noster, qui millia hominum multa paucis panibus in deserto saciasti, ineffabili tua clementia etiam

modo nos tibi, & ne nostri peccatorum & indignorum servorum tuorum preces despicias: ut sanctissimum nomen tuum laudemur, Patri, & Filii, & Spiritus sancti: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN FULMINIS ET FULGURIS PERICULO. Oratio.

ITerum humanissime Domine, tibi vindictæ memoria est, iterum etiam inutilibus servis tuis te condonare decet: jam ad preces confugimus, agnoscentes, quod quantum peccatorum magnitudo excedit; tantum quoque mali immemor clementia tua exuperare potest. Propterea rogamus te, ut a nobis terrorem tuum avertas, ne in æternum irascaris nobis, sed in misericordia tua vivifica nos, Domine Deus noster, qui fulmen cohibes, & fulgur immittis, & omnia pro operum manuum tuarum salute disponis. Respice itaque in nos solita tibi clementia, & ab omni afflictione, flagello, calamitate, & imminente periculo nos libera. Intonuisti enim de cælo Domine, & fulgura multiplicasti, & conturbasti nos. Reconciliare, benigne, ad te confugimus, & abundantes misericordias tuas ad nos mitte, & ne bonus & humanus servorum tuorum misereri: ne nos furoris tui ignis comburat, neque fulgurum & fulminum furor consumat: sed solite tibi humanitate usus, iram tuam mitiga, & aere in serenum adducto, subjectaque caligine solaribus radiis dissipata, procellam in tranquillitatem commuta.

Exclamanda.

Quia Deus misericordiæ, miserationum, & clementiæ existis, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & Sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΑΠΕΙΛΗΝ ΒΡΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ἀστραπῶν.

ΠΑλιν σὺ Κύριε τῶ φιλανθρώπω δεσπότα, μνήμη παιδείας, πάλιν ἀχρείων συγχωρήσει, δέησιν γινωσκόντων, ὡς ὅσον ὑπερβάλλει τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων, τοσοῦτῳ πλέον ἐ αὐτὸ ὑπερέχεις τῆ ἀμετρήτῳ κάκῳ σε φιλανθρωπία, διὸ καὶ δεόμεθά σε, ἀπόστρεψον τὸν θυμόν σε ἀφ' ἡμῶν, ὅπως μὴ εἰς ἢ αἰῶνα ὀργισθῆς ἡμῖν, ἀλλ' ὡς τῆ ὑλίκει σε ζωοποιεῖς ἡμᾶς τοῖς οἰκτιρμοῖς σε, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ σεισμὸν βροντῶν, καὶ μετασκεδάζων ἀστραπὰς, ὁ πάσας πράττων καλῶς σωτηρίαν τῆ ἔργων τῆ χειρῶν σε. ἐπιδὲ τῆ σῆ φιλανθρωπία, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως ὀργῆς καὶ ἀνάγκης καὶ τῆς ἐφισώσης ἀπειλῆς. Εὐμένησον δὲ ἐξ ὑψους ὁ Κύριος, καὶ ἀστραπὰς ἐπλήθυνας, καὶ συνετάραξας ἡμᾶς. ἱλλάνθι δέσπολαγχνε, καὶ σὲ καταφθόγγῳ, καὶ τὰς πλευρίας σε οἰκτιρμὰς καταπεμψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐλέησον τὰς δόλους σε, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. μὴ καταφλεξάτω ἡμᾶς τὸ πῦρ τῆ θυμοῦ σε, μηδὲ καταφαγέτω ἡμᾶς θυμὸς ἀστραπῶν καὶ βροντῆ σε. ἀλλὰ τῆ σωθῆναι σε χρεσάμενος ἐν τῆ ἀγαθότητι πάλιν χρεσάμενος καὶ ἡμᾶς, ἐπίστεψον τὰ τῆ σῶν χειρῶν ἔργα, καὶ μὴ ἀποσήσῃς ἀφ' ἡμῶν τὰ ἔλεή σε καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς σε, μηδὲ ἀφστερέσῃς τὸ ἀφθόνιόν σου, ὁ καὶ εἰκότα δημιουργήσας ἰδίαν ἀπορρῆκας ἡμᾶς. ὁ τῶν μοισογενῆ ἡμᾶς τῆ ἀφάτῳ σε ἀναλαγχνίᾳ, καὶ μὴ παρίδῃς τὰς δήσεις ἡμῶν τῆ ἁμαρτωλῶν καὶ ἀναξίων δόλων σε. ἵνα δοξασθῆ τὸ παναγιον ὄνομά σου, τὸ Πατρὸς, καὶ τὸ Υἱῶ, καὶ τὸ ἁγίο Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆ αἰώνων. ἀμήν.

Ἐκφώνως.

Ὅτι Θεὸς ἐλέους οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῆ Πατρὶ, καὶ τῆ Υἱῶ, καὶ τῆ ἁγίο Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆ αἰώνων. ἀμήν.

IN AERIS INTEMPERIEM ET MARIS procellam. Oratio.

Dominum precemur.

DOminator Domine Deus noster, qui cum causæ expers in te existente Verbo, & cum vivifico unaque tecum adorando Spiritu, e nihilo ad esse cuncta adduxisti, qui aëranam omni termino posisti, montesque & colles statera appendis, qui cælum palma mensus es, & pugillo terram contines, qui mensuram, legem, limites, nexum, & ordinem visibili & sensibili huic creaturæ sicut & temporum mutationes, & solis cursum & recursum constituisti, elementorumque concursu & temperamento inaudita ratione, detrimenti expertem & indissolutam illam conservas: Ipse Rex optime innate solitaque tibi clementia & bonitate iterum usus, ad nos manuum tuarum opera respice & ne a nobis misericordiam & miserationes tuas avertas, neque testamentum tuum dispergas. Qui nobis ad imaginem tuam propriam formatis, unigenitum Filium tuum in redemptorem concessisti, & sacrosa Spiritus effusione etiam propriæ Deitatis participes effecisti, remitte precamur exuperanti miserationum tuarum copia peccatorum multitudinem, qui cruce & sanguine Filii tui generis nostri delicta deleviti, creaturam tuam innaturali nunc agitatione turbatam, propter innaturalem nostram perversitatem & incompositum nefandæ pravæque nostræ conversationis ordinem, ad naturalem sibi statum compositionemque revoca. Soliram quoque, immensi maris hujus graffante procella & sævis tempestate dejecta, tranquillitatem renova, præcipe ventis ut commodum congruumque spiritum emittant; increpa maris turbines, & ventorum innaturales motus: procella spiritus cohibeatur, & elementorum agitatio in serenitatem commutetur, ut opera & mirabilia tua videant iterum qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis: compone illud clemens Domine incomprehensa tua humanitate ut a procella cesset, qui unigenitum Filium tuum & Dominum nostrum Jesum Christum, beneplacito tuo & sancti Spiritus cooperatione hominem fieri, & sanctis suis cum Discipulis & Apostolis navigare, turbinesque ventorum increpare, marisque fluctus placare præcedimali: ipse nunc concrariam omnem ventum confopi, sæva fluctus, procellam paca, commodos ventos & compositum tempus exfuscita, gubernator & auxiliator servis tuis factus deduc eos in salutis portum. Solum namque nomen tuum agnoverunt illi, nec aliud præter te Deum profitentur, & opem tuam jugiter imploranr; precibus & interveneru super omnes benedictæ Deiparæ, Deiformium Angelorum, & omnium sanctorum.

σε Τὸν λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν δὸς, καὶ πεύμασι ἀπορρήτῳ κοινωνία τῆς οἰκείας θεότητος μεταδὸς, ἄρας τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν δέόμεθα πλῆθος τῆ ὑπερέχοντι πλήθει τῆ οἰκτιρμῶν σε, ὁ τῆ σταυρῶ τῆ σε Υἱῶ τῆ αἵματι τῶν ἁμαρτίας ἀπαλείψας τὸ γένος ἡμῶν· Ἐπαναγαγὲ σὺ ἐπὶ σὲ ὡς τὸν φυσικὸν ἁρμονίαν τῆ τάξιν, εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐλεεινῶς ἐκτραπέσαν ἔθη τῶν παρὰ φύσιν ἀσελγείαν καὶ ἀκοσμίαν τῆς ἀθέσμε καὶ φαύλης πολιτείας ἡμῶν. Δὸς ξον ἡμῖν τῶν σωθῆναι τὸ μεγάλον πέτε χαλάζων πελάγους, καὶ ἐπιπέμψον κλύδωνα, καὶ τῶν παραχῶν ἐ ἀέρος διακόψας, ἐντελῆ τῆς ἀύμους καιρὸν καὶ καπάλλιλλον πνοὴν δοῦναι. ἐπιτίμησον τῆ κλύδωνι τῆς θαλάσσης, καὶ τοῖς παρὰ φύσιν ἐ ἀνέμοις κινήσεσι· σὺ νῦν ποιῆσον καταγίδος, καὶ ὠρὸς γαλήνην τὰ τῆς ζάλης μεταθέτω· ἵνα τὰ σάβεργα ἐ θαυμάσια, καὶ πάλιν ἴδωσιν οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς. Παρασκεύασον αὐτὸν φιλάνθρωπα Δέσποτα, τῆ σῆ ἀπεκοίκῳ φιλανθρωπία παῦσαθαι ἐ κλύδωνος, ὁ ἐ μονογενῆ σε Υἱὸν, καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, εὐδοκίᾳ σῆ καὶ συνεργείᾳ ἐ ἁγίε σε Πνεύματος, καταξιώσας γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ συμπλεύσαι τοῖς ἁγίοις σὺν μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, καὶ ἐπιτιμῆσαι τῆ λαίλαπι τῶν ἀνέμων, καὶ τῆς θαλάσσης γαλήνιάσαι τὰ κύματα, κελεύσας αὐτοῖς ὁ νοῦ πάσης ἐναντίον ἄνεμον κεκμέσαι, καὶ τὰ κύματα φρᾶσαι, καὶ ἐ κλύδωνα καταπαῦσαι, καὶ διέγερσιν τοῖς ἐπιπέδοις καὶ γενέσθαι καιρὸς καὶ ἀσφάλειαν. Κυβερνήτης καὶ βοηθὸς παραγενόμενος τοῖς θέλουσί σε, ὁδηγῶν αὐτὰς εἰς λιμένα σωτηρίας, εἰ τὸ σὸν μόνον εἰδότες ὄνομα, καὶ μὴ γινώσκοντες πλὴν σοῦ Θεὸν ἕτερον, καὶ πρὸς τὴν σὴν βοήθειαν διὰ παντὸς ἀπερίσκεπτοι. ἰσχὺς καὶ ὑπερβάσεως τῆς ὑπεραλογημένης Θεότητος, τῆ Θεοσεβῶν Ἀγγέλων, καὶ πάντων τῆ Ἁγίων.

Ἐκφώνως.

Εὐδοκίᾳ καὶ ἀγαθότητι ἐ μονογενῆς σὺ Υἱῶ, μεθ' ἁγίε καὶ ζωοποιῆ σε Πνεύματος.

Exclamando.

Beneplacito & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es cum sanctissimo & bono & vivifico tuo Spiritu.

ΕΥΧΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗ ΕΙΣ ΠΑΣΑΝ ΛΙΤΗΝ. Τῶ Κυρίε δεηθῶμεν.

ΚΥριε ὁ μόνος ἐν ἐλέει πλούσιος, ὁ καὶ σπλάγχνοις χρηστότητος ἐπιπαμπόθμος ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν ἡμῶν ἐ ἁμαρτωλῶν καὶ ἀναξίων δόλων σε, ὁ πάντα συμφερόντως πε καθ' ἡμᾶς διοθύνων καὶ οἰκονομῶν, ὁ σοφῆ σε σοφοίᾳ τὸν ἡμέτερον βίον διέξαγων, ὁ καὶ παντὶ τρόπῳ τῆ σωτηρίαν ἡμῶν ἐφιέμενος, ὁ φύσει μακροθυμίας τε καὶ πολυέλεος, ὁ παιδεύων καὶ παλιντόκως, καὶ τῆ παιδείαν ἐκτείνων χρηστῶς τε καὶ φιλανθρώπως, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶ ἀπολέσαι ἐ χεῖρών σε τὸ πλάσμα, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἐπαναστῶσαι πάλλε, καὶ τῆ πρώτῃ εὐκόλως εὐγένειαν, ἵνα ἀπωλέσαμεν ἀπλοσύνην γνώμης καὶ συμβουλίας ἀλύσορος, ἐπαναγαγεῖν βουλόμενος, καὶ πάσι τρόποις διοικονομούμενος, ἐπαναπαύσαθαι τὸ ἐκπαύσεως ἐκείνης ἐλλιπῶν. Λυτὸς Δέσποτα παντοκράτωρ, ἐπίδε ἐφ' ἡμᾶς καὶ πρόσχες τοῖς δήσεσιν ἡμῶν ἐ ἁμαρτωλῶν. τὸ ἐ πλῆθος ἐ ἀνομιῶν ἀπάρρησεσθαι ἡμᾶς πεποίκας, ὡς μηδὲ τολμᾶν ὅλως αἰτεῖσθαι ἔτι σε τὸ ἔλεος, ἀλλὰ τῆ ἀφάτῳ σε ἀγαθότητι καὶ μακροθυμίᾳ ἐπιβλέψας ἐφ' ἡμᾶς, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σε, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τῶ ἐλεεῖν σε ἐπιδὲ καὶ τῆ ἀπορίᾳ ἡμῶν, καὶ ἐπιβλέψας ἐπὶ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν τὰς εἰς σὲ

polcere audeamus. Verum humanitate, clementia, misericordia, patientia, tolerantia, supremaque tua bonitate perspecta, ejus immensitate confisi, manibus sublatis, intense tibi clamamus. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, quæ mandatorum tuorum obliti, nefandas nostras propensiones sumus secuti: indigne vocatione & Evangelio Christi cui ejusque sanctæ passioni & exinanitioni pro nobis susceptæ fumus conversati: dilecto tuo opprobrium facti fumus, Sacerdotes & populus in eodem deliquimus: omnes declinavimus, jam simul inutiles reddimur, non est qui faciat judicium & justitiam, non est usque ad unum. Miserationes clementiamque tuam, & misericordiæ viscera, nequitia nostra, & studiorum nostrorum improbitate nobis præclusimus. Tu tamen Christus, nos iniqui: tu longanimis, nos plagis digni bonitatem tuam, quamvis infipientes agnoscimus: judice quidem pro delictis vapulavimus, verum terribilis es, & quis resistet tibi? A facie tua tremor montes corripiet, & magnitudini brachii tui quis contradicet? Si cælum clauseris, quis aperiet? si cataractas tuas obstruxeris, quis continebit? pauperem facere & ditare, necí tradere & vitæ restituere, percutere & sanare, leve est in oculis tuis: solaque tua voluntas perfectum opus præstat. Iratus es, & peccavimus: dicebat olim humilitatem suam professus quidam: nobis tamen ex adverso dicere competit: peccavimus, & tu iratus es. Propterea opprobrium facti fumus vicinis nostris, averfatti faciem tuam, & pudore fumus perfusi. Verum quiesce Domine, parce Domine, propitius esto Domine, ne propter iniquitates nostras in finem nos deferas, neque nostris flagellis alios corripias: quin potius aliquorum aliorum, gentilium videlicet qui te non noverunt & regnorum quæ potentiæ tuæ subjici renuunt, concede nos instrui pœnis: nos vero populus tuus & virga hæreditatis tuæ; corripe nos propterea, verum in mansuetudine, & non in furore tuo, ne pauciores & ludibrium facias nos præ omnibus habitatoribus terræ: misericordia enim tua ineffabilis & humanitas insuperata, & manfuetudinis divitiæ inscrutabiles. His propterea confisi, flexis cordis nostri genibus rogatuis & supplicantes, desiste a flagello iræ tuæ immittendo, velut olim propter David populo tuo pepercisti: & licet parem illi pœnitentiam non proferamus, verum ut supreme benignus, iram tuam comprime, furorem tuum justum feda; laborantibus salutem præbe, & infirmis valetudinem; sanos conserva, & morbum languoremque cunctum a populo tuo averte, a noxia hac expectatione cunctos eripe, & a grassante hac infirmitate gravique malo cuncta devastante intactos immunesque omnipotenti tua virtute custodi. Confidit enim nos vere & perturbavit ira tuæ furor, & licet a perversitatibus nostris ex toto non convertamur, a malis tamen conscientia cunctos liberos redde, & in honorum operum exercitio placere tibi concede. Precibus ejus quæ a viri consortio alienata genuisti, parce. Delparæ semper Virginis Mariæ, protectione sanctorum & deiformium Angelorum, & omnium sanctorum. Quia tu es misericordiæ fons, & manfuetudinis investigata abyssus, & tibi gloriam referimus, cum principii experte, tuo Patre, & vivificeo, & bono & sanctissimo tuo Spiritu.

τῷ τῆς ἐπιτασμένου συγχώρησιν. ἀλλ' ἐπεὶ σὺ τὸ φιλάνθρωπον, τὸ ἀπλαγχνον, τὸ πολυέλεον, τὸ μακρόθυμον, τὸ ἀνεξίκακον, καὶ τὸ ὑπερμεγαθον, ἀποπλήττοντες τῇ βάθει τῶν, καὶ τῇ παλαιᾷ χρηστότητί σε, ἀμυήμονι χεῖρας ἐκτενῶς βοᾶμεν σοι. ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠσεβήσαμεν, ὅτι ἐπελαθόμεθα τῆς ἐντολῶν σου, καὶ ἐπίσω τῆς ἡμέρας ἡμῶν τῆς πεπρας ἐπορεύθημεν, ὅτι ἀπεξίας τῆς κλίσεως καὶ τῶ Εὐαγγελίῳ τῦ Χριστῦ σε πεπολιτεύμεθα, ἐ τῇ ἁγίων αὐτῦ παθημάτων, ἐ ὑπὲρ ἡμῶν κενώσεως. ὅτι ἐγκατέλιμψε ἕκαστος τῇ ἀγαπητῇ σε, ἱερεῖς τε καὶ λαὸς σε ἐξέκλιναμεν, ἄρα ἠχρειώθημεν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρῆστα τῇ δικαιοσύνῃ, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. ἀπεκλείσαμεν τὲς οἰκτιρμὲς σε τῆ τῶν φιλανθρωπίαν σε καὶ ἀσλάγχνα ἐλέους Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῶν πλείαν ἡμῶν τῆ τῶν πονηρίαν τῆ ἐπιπολάζεσθαι, μεθ' ἧς ἀνεστράφημεν. Σὺ Χριστὲ, ἀλλ' ἡμεῖς ἐυσπλάγχνησον, σὺ μακροθύμησον, ἀλλ' ἡμεῖς πλημμῶν ἄξιοι. γινώσκομεν σε τῶν ἀγαθότητα, καίπερ ἀσυνπαθῶντες, ὅλοι ὡν ἡμάρτομεν μεμισεγάμεθα. σὺ φοβερὸς, τίς ἀντίστασεταί σοι; τρόμος λήψεται ἀπὸ σε ὄρη, καὶ μεγέθη βραχίονός σε τίς ἀνερείσει; ἐὰν κλείσῃς τὸ ἔμπυον, τίς ἀνοίξει; καὶ ἐὰν κλείσῃς τῶν καταῤῥάκτας σε, τίς συσπάσει; νεφος τὸ ὀφθαλμοῖς σε πτοχίσει καὶ πλησίσει, ζωώσει καὶ θανατώσει, παιδεύει καὶ ἰάσεται. Σὺ τὸ θελήσει σε, πρὸς ἐστὶ σωτερλεσμένη. σὺ ὠργίθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν, λέγετε τῇ πάλαι ἀνθομολογήμενοι. ἡμῖν δὲ, τὸ ἀναπόν καιρὸς εἰπεῖν. ἡμεῖς ἡμάρτομεν, καὶ σὺ ὠργίθης. διὰ τῦτο ἐγενήθημεν ὄνειδος τῶν γειτόνων ἡμῶν. ἀπίστρεψας τὸ πρόσωπόν σε, καὶ ἀτιμίας ἐπλήθημεν. ἀλλὰ κύριε παντοκράτορ Κύριε, ἄνες Κύριε, ἱλάσθητι Κύριε, μὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· μηδὲ ἐν τῇ ὑστέρῳ μαστίγων παιδεύσης ἡμᾶς. δὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἑτέρων βασάνε σωφρονισθῆναι τοὺς τῶν ἐθνῶν τῇ σὲ γινωσκόντων σε, καὶ βασιλεῶν οἳ τῇ σῷ κράτει οὐχ ὑπετάγησαν. ἡμεῖς δὲ λαός σε, καὶ ῥάβδος κληρονομίας σε. διὸ τῦτο παίδευσον ἡμᾶς, πλὴν ἐν χρηστότητι, καὶ μὴ τῇ θυμῷ σε, ἵνα μὴ ὀλιγοστὸς ἡμᾶς ποιήσῃς, ἐ πρὸς πάντας τοὺς καπνιζόντας τῷ σῷ ὀνόματι. τὸ δὲ ἔλεός σε ἄφατον, καὶ ἡ φιλανθρωπία σε ἀνεκδιήγητος, καὶ ὁ τῆς χρηστότητός σου πλοῦτος ἀπέρεντος, ἐφ' οἷς καὶ τεθαῤῥηκότες δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν. κάμπτομεν γόνυ καρδίας ἡμῶν, κόπασον τὴ ὀργήν σε ἐξαπέμφθα, ὡς ἐπὶ τῷ Δαβὶδ πάλαι τῷ ἐπὶ τῇ λαῷ σε. κἀγὼ ἐγὼ ὁμοίαν τῷ μετάνοιαν ἐπιδεικνύμεθα. ἀλλ' ὡς ὑπεφάνθος, σῶσον τῷ ὀργῷ σε, καταφρόνησε τῇ θυμῷ σε ἐπ' ἡμῶν, καὶ δὸς τῆς κάμνοντι τῷ ὑγιᾶναι, τοῖς ἀδυνάτοις τῷ ῥῶσιν, τῆς δὲ ὑγιαίνοντας πάντας ἐν τούτῳ πάσας δὲ τοῦτο καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἀπέλασον ἐκ τῆ λαῦ σε. πάντας τῆς ἀρρωστίας ταύτης ἐλεύθερωσον, σωτηρῶν ἀναπνοὰς τῆς αἰκισθείσης αἰῶνείας, καὶ φυλάττων παντοκρατορικῇ σε χειρὶ ἀπορραίστους τῆς δεινῆς ταύτης κακώσεως. καὶ ὀλεθρεῦσι σύντριβῆς. ὕπνος δὲ σωλήνες πάντας καὶ σωπάτρεζον ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου, καὶ εἰς ἐπιστρέψωμεν ὅλως ἐκ τῇ πονηρῶν ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ ἀπόλλαξον τῆ κακῆ συνειδότος πάντες, καὶ δὸς ἐν πάσῃ ἀγαθουργίᾳ διαρεσκῶν σοι. ἀριστα τῶν ἐπιτρεπόμενα τὰ κράτος ἁγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας, προστασίαις τῶν ἁγίων καὶ θεοπροβόλων Ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ὅτι εἶ σὺ ἡ πηγὴ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ τῆς ἀπλαγχνίας ἀβυσσος ἀφάτος, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σε Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σε Πνεύματι.

Βούλῃς ἐπιτρέψαι σε κράτος ἁγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας, προστασίαις τῶν ἁγίων καὶ θεοπροβόλων Ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ὅτι εἶ σὺ ἡ πηγὴ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ τῆς ἀπλαγχνίας ἄβυσσος ἀφάτος, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σε Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σε Πνεύματι.

Domine Deus noster, recordare nostri peccatorum & inutilium servorum tuorum; cum sanctum & adorandum nomen tuum invocamus; & ne nos a misericordiæ tuæ expectatione confunderis: sed conscia salutis nostræ utilia postulata concede: & te diligere, teque ex omni corde nostro timere, & in omnibus voluntatem tuam exequi largire.

Exclamando. Quia tu bonus & clemens es, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. Responso. Et cum Spiritu tuo.

Diaconus. Capita Domino inclinate.

Responso. Tibi Domine. *Sacerdos precatur.*

Domine Deus noster, qui in excelsis habitas, & omnem creaturam circumspicientibus oculis inspicis: tibi cordis & corporis cervicem inclinamus: & rogamus te, invisibilem manum tuam de sancto habitaculo tuo extende, & si in aliquo sponte nec aut involuntarie deliquimus, ut bonus & clemens Deus, donatis nobis mundanis hisce bonis remitte.

Exclamando. Tuum est enim misereri & salvare Deus noster, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio proteste Collecta in foro dicenda.

Domine Deus noster, protensam hanc supplicationem a tuis servis suscipe, & secundum misericordiæ tuæ multitudinem miserere nostri, & super nos, nec non super populum tuum copiosam a te misericordiam expectantes miserationes tuas imitte. Quia misericors & clemens Deus existis, & tibi gloriam referimus, Patrique.

Pax omnibus. *Responso.* Et cum Spiritu tuo. Capita vestra Domino inclinate. *Responso.* Tibi Domine. *Sacerdos precatur.*

Domine Deus noster, qui sedes super thronum gloriæ, & respicis abyssos, humilitatem nostram clementi oculo contemplare: nunc nos capita tibi submittentes benedic, & in beneplacito tuo corpus nostrum exalta. Sic sanctissimum nomen clementiæ tuæ benedictum & glorificatum: Patris, & Filii, & Spiritus sancti nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

VARIÆ LECTIONES.

a. Ἐκφώνησις.) Nihil obstat, quin M. M. S. S. Græcorum quævis cum superioribus officiis & oracionibus, prospere avergenda, talemque periculis habitas, serie & ordine cujusvis observato, exhibeat Cryptoferratensis Bessarionis codex.

Oratio dicenda in supplicatione quæ propter metum fit in Campo, ad sanctum Diomedem extra portam juxta petram veterem.

Iterum tibi clementi Domino correptionis occurrit memoria, iterum quoque inutilibus servis tuis instat propitiationis oratio facienda agnoscentibus, te quantum magnitudine tantum clementia malorum immemore præstare. Rogamus ideo te, converte nos Deus, Deus salutarium nostrorum, & a nobis iram tuam averte, ut non in æternum irascaris nobis, sed tecum in misericordia tua vivifica nos, & citius anticipent nos tuæ misericordiæ Domine.

Exclamando. Quia misericors & clemens Deus existis.

Ordo servandus in Tribunalis, in Processionibus ibidem de more fadis.

Cum profectus fuerit Archiepiscopus, & Deo laudes recinerint, Psalmi, populusque substiterit, & adimpleverit supplicationem dictam: dicente Archidiacono: Attendamus, dicit Patriarcha. Pro universo statu, & recto ordine sanctæ Ecclesiæ, & omnium salutem dicamus Domine miserere. *Et populus ter dicente.* Domine miserere: *incipit rursus.* Pro piissimis nostris Imperatoribus omni Palatio, & exercitu eorum, dicamus omnes. Domine miserere. Ut a motu, igne, & sanguine fundendo hæc urbs aliaque omnis civitas & regio conservetur, dicamus. Domine miserere. *Et populo ter dicente.* Domine miserere. *Ter quoque crucesignat, & elevata voce dicit.* Quia Deus misericordiæ, & miserationum & clementiæ existis: & tibi gloriam referimus.

Et dicto, Amen: *sedet in throno, & Diacono dicente* Sapientia: *dicturi Propositum: & terminato,* Alleluja. *Dicit Archidiaconus.* Recti audiamus Sanctum Evangelium. *Signat tertio (Pontifex) & dicit.* Pax omnibus. *Populus.* Et Spiritui tuo: *deinde exclamat.* Ex eo quod est secundum Matthæum. *Archidiaconus.* In sapientia attendamus. *Atque ita exordiatur, finiatque cum Diacono totum Evangelii textum percurrit: & post precessam orationem, de more iterum cruce signat, & ait.* Quia misericors & clemens Deus existis: & tibi &c.

Diconus. Capita vestra Domino inclinate. *Respondo.* Tibi Domine: *Et orationem inflexionis capitis habet: & Diacono apud S. Joannem populi conventum indicente, illuc profiscitur, & missam celebrat.*

Oratio in supplicatione, in die festo.

DEus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui es benedictus in sæcula, qui Filium tuum unigenitum in mundum misisti, ut quod erraverat, reduceret, quod ecciderat, erigeret, & quod mortuum erat, vivificaret: nos indignos servos tuos cum fideli populo tuo tibi spiritualiter festum agentes, & in Psalmis & Hymnis, pro salutari gratia, & beneplacito tuo generi hominum exhibito, gloriam referentes suscipe: incruentam hostiam tibi nos offerre permitte: ut in Ecclesia primogenitorum in cœlis descriptorum consortes fiamus vocis festum agentium, ubi lætantium in te est habitatio. Intercessionibus sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum tuorum. *Exclamando.* Quia bonus, &c.

Sacerdos. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita.

Dominator Domine inclina corda nostra ad mandatorum tuorum obedientiam, ut in præceptorum semita recta progressi, & propositam nobis vitæ viam sine offensa percurrentes, preces nos in sancto, & cœlesti, & intellectuali tuo altari accepras referamus. Quia benedictum, & glorificatum est, *& reliqua.*

Εὐχὴ λεγομένη ἐν λιτῇ γενομένῃ διὰ φόβον. εἰς τὸ Κάμπον εἰς τὸν ἅγιον Διομήδην ἐξωπόρτα, ἢ εἰς τὸ παλαιὸν πέτρας.

Πάλιν σοι Κύριε τὸ φιλανθρώπου σου τέλος μνήμη παιδεύει, πάλιν ἀχρεῖοι δοῦλοι σοὶ συγχωρήσεως δέονται γινώσκοντες, ὡς βασιλικὴ προβολὴ τῷ μικρῷ σου, πανίσχυρε καὶ τὴ ἀμετρήτῳ σου μακροθυμίᾳ διὸ δεόμεθά σου, ἐπίστρεψον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν καὶ ἀπόστρεψαι τὸν θυμὸν σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ὀργισθῇς ἡμῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἔλεός σου ἐλθόντες ἡμεῖς, καὶ τῇ σῇ προκαταλήψει φθάσωμεν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου Κύριε.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Τάξις γινομένη ἐν τῷ Τριβουνάλῳ ἐν ταῖς ὀξυθύμοις ἀπερχομέναις ἐκεσιλιτείαις.

Μετὰ τὸ ἀπολυθῆναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ δόξαν τοῖς ψάλταις δέξασθαι δεξιᾷ τοῦ λαοῦ, καὶ πληρῶσαι τὴν λεγομένην λιτὴν, λέγοντος τοῦ Ἀρχιδιακόνου. Προέλθωμεν, λέγει ὁ Πατριάρχης. Ὑπὲρ τῆς οἰκουμενικῆς κατασάσεως καὶ ὀρθοδοξίας τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, ἐπιστρέψωμεν. Κύριε ἐλέησον. καὶ ὁ λαὸς ὁμοῦ λέγοντος, τὸ, Κύριε ἐλέησον. ἀρχίνας πάλιν. Ὑπὲρ τῆς εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως πάσης τε παλατίου, καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ εὐπωλῆσαι πάντες. Κύριε ἐλέησον. Ὑπὲρ τοῦ ἑστῶτος, καὶ ἀφλεκτου, καὶ ἀειμνήστου θεμελιαχθέντος τοῦ πόλιν ταύτην, καὶ πάσαν πόλιν καὶ χώραν, εὐπωμεν. Κύριε ἐλέησον. καὶ ὁ λαὸς λέγοντος τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἕως σφραγίζει ἕνα, καὶ ἐκφώνως λέγει, Ὅτι Θεὸς ἁγίων, καὶ οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀρθῆναι τὸ τῆ θρόνῳ, καὶ ὁ Διάκονος λέγοντος. Σοφία. λέγεται τὸ προκείμενον· καὶ μετὰ τὸ, Ἀλληλούια. λέγοντος ὁ Ἀρχιδιάκονος. Ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. σφραγίζει ἕνα, καὶ λέγει. εἰρήνη πᾶσι. ὁ λαός. καὶ τῷ Πνεύματί σου. ἀπὸ κατὰ Ματθαῖον. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον. ὁ Ἀρχιδιάκονος. Ἐν σοφίᾳ προέλθωμεν. καὶ ὅπως ἀρχόμενος συναναγινώσκει τῷ Διακόνῳ πᾶσαν τὸν περιοχὴν τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ μετὰ τὸ ἐκτελεῖν, σφραγίζει πάλιν κατὰ τὸ εἶδος καὶ λέγει. Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλὰς τῷ Κυρίῳ κλίνατε· Ἀπόκρισις. Σοὶ Κύριε. καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὰς κεφαλοκλισίας, καὶ ὁ Διάκονος κηρύσσοντος ὑπὲρ τῶν ἁγίων Ἰωάννου στομίου· ἀπέρχεται ἐκεῖ, καὶ ποιεῖ λειτουργίαν.

Εὐχὴ ἐπὶ λιτῇ ὁ ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς.

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς αἰῶνας, ὁ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός, ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ ἁπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται, ὁ ἐπιβλέπων καὶ ἐκτήκων αὐτὴν

CANON SUPPLEX AD SANCTISSIMAM Deiparam in rumore belli.

Cujus Acrostichis est.

Τῆς σῆς ἄχραντε συμμάχους οἰκέτας.

Opus Joannis. Canticum Primum.

Tonus obliquus secundi. Quasi in terra.

VIrgo quæ robustum in virtute, & fortem in bellis Dominum genuisti, robusta validaque tua manu hostes nos impugnantes debella.

Qui prius in mari Pharaonem demersisti, ejusque currus in profundo stravisti, in auxilium nostrum exurge nunc Christe, genitricis tuæ precibus.

Abscissio quidem quandoque medelam præbet, & adustio nonnunquam salutis causa est: suavibus tamen lenibusque remediis nobis medere, misericors Fili Deiparæ tuæ intercessu.

Ut quondam Sennacherib cum toto exercitu integre delevisti: ducem etiam totamque barbarorum aciem, nos obsidentem valida tua manu, o Domina, profliga.

Te acerbis hostibus nos expugnantibus opponimus & adversus eos movemus, o Virgo, tu enim Christiani exercitus ductrix es.

Canticum tertium.

Non est sanctus ut tu Domine.

Hic in curribus & equis pluribus: at nos populus tuus in nomine tuo invocamus, & clamamus. Salva nos Domina.

Qui animum roburque infirmis suppeditas & servorum tuorum cornu extollis: fideli nunc exercitui animum adversus barbaros hostes suggere, propter eam quæ te peperit.

Barbarorum acies Gentibus ex impiis coacta, ignem oculis & pectore spirans, & cædibus assueta, bellum movet: servis tuis Domina auxiliare.

Viri sanguinum, crudeles, & dolo pleni adversum nos frementes juxta Psalmi verba, meditati sunt insania, adversum nos servos tuos, o Deipara.

Manibus extensis Moyses crucis figuram exprimens crudelem Amalec fudit, o Virgo: tu hinc invisibili manu posuit tui hostes profliga.

Canticum quartum. Christus virtus mea.

Effunde framcam, o Pura, & conclude adversarios nostros, & hostes qui nos oppugnant: obsidentes nobis intercessionis tuæ virtute debella.

Imple hostium nostrorum facies ignominia, multoque dedecore, & pudore, & secundum psalmi dictum convertantur retrorsum vacui, re infecta, o Domina.

Nunc cognoscemus quia populum omnem hujusce tuæ civitatis dilexisti: quia non gaudebit super nos hostis adversarius.

Concutere voluntati tuæ summa, quæ prædita es, potestas: tu namque genuisti eum, qui solo nutu omnia potest. Si itaque nostram salutem volueris, salvabimur.

In præstando nobis auxilio, insana hostium potentium capita confringe; a potentiæ namque tuæ rumore contremiscent, o Virgo.

ΚΑΝΩΝ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐπὶ προσδοκίᾳ πολέμου ἢ ἐπ' ἀπορρησίᾳ.

Τοῖς σοῖς ἄχραντε συμμάχοις οἰκέταις.

Ὠδὴ Ἰωάννου. Ὠδὴ α'.

Ἦχος πλ. β'. Ὡς ἐπ' ἠπείρου.

ΤΟν κραταιὸν ἐν ἰσχύϊ, καὶ δυνατὸν ἐν πολέμοις Κύριον, ὁ γεννήσασα σεμνὴ, κραταιᾷ χειρί σου παρακλῆσιν συμπολέμησον ἐχθροὺς τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς.

Οὐκ ἐλάσσην ποτήσας πρὸν Φαραὼ, καὶ τὰ τούτου ἅρματα καταπρόσωπος ἐβύθιζε, εἰς ἡμῶν βοήθειαν καὶ νῦν ἐξανίστω Χριστὸς τῆς σὲ πεπιστευκότας.

Ἰσχυρὸν μὲν τὸ τέμενος, καὶ ὁ καυτὴρ τῆς ὑγείας αἴτιον, ἀλλ' ἡμᾶς Υἱὸ Θεοῦ ἀπαλοῖς φαρμάκοις οἰκτιρμῶν σῶ ἐατρόσωσον τῆς σῆς μητρὸς δεήσεσι.

Σπαραγμὸν ὥσπερ ἄλλοι παστρικὸν ἄρθροι, ἐξαφήσασι καὶ τὴν νῦν παστρικὴν τὴν πορευτικὴν σαίνουσαν ἡμᾶς, ἐξ βαρβάρων κραταιᾷ χειρὶ σοὺς βίους ποίησαι.

Σὲ τοὺς ἡμᾶς πολεμοῦσι πικροὺς ἐχθροὺς ἀστεκαθοπλίζομεν, καὶ κινοῦμεν πᾶν ἀσπὰν πρὸς ἀντιπαράταξιν ἀγνὴ· σὺ γὰρ εἶ Χριστιανῶν ὁ Ἀρχιστράτηγος.

Ὠδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σὺ Κύριε.

Οὗτος ἐν ἅρμασι πολλοῖς, καὶ ἐν πλείστῳ ἵππῳ· ἀλλ' ἡμεῖς ὁ λαός σου, ἐν ὀνόματι σῷ σοὶ ἀνακαλούμεθα σοὶ, καὶ βοῶμεν· σῶσον ἡμᾶς, βλέπουσα.

Ἰσχυὶ καὶ θέσις ὁ δίδους αἴσθησιν, καὶ πέρας ἀνυφὰν τῷ σῶν δούλων· σῷ πεσὼ σε νεῦ σφαγὰς κατὰ βαρβάρων ἐχθρῶν ἰσχυὶ δίδου, ἐξ ἧς πεπίστας σε.

Στρατὸς βαρβάρων ἐξοπλίσεις, ἐξ ἐθνῶν τῷ ἀθέων πῦρ καὶ βλέπων καὶ πνέων, χείρων φόνης καὶ σφαγὰς, καὶ πόλεμον συγκινεῖ τοὺς σοὺς δούλους, δέσποινα βοήθησον.

Ἀνδρὶς αἱμάτων ἀπλυτὸς δολιότητος πλήρεις καθ' ἡμῶν συνεχθέντες, ἐμελέτησαν κενὰ φρονήξαντες ψάλμασις, Θεοτόκε καθ' ἡμῶν τῷ δόλων σε.

Χειροτέκτησεν Μωσῆς σταυροῦ χῆμα τυπώσας ἐξοπώσατο τόρον Ἀμαλὴκ δυσμόρως· σὺ δὲ χειρὶ νοερᾷ τὸ λαόν σε τοὺς ἐχθροὺς καταβάλλε.

Ὠδὴ δ'. Χριστὸς μοι δύναμις.

Ῥομφαίαν ἔκχεον, ἁγνὴ, καὶ συγκλεισον πάντων τῷ ἐναντίων σὺ νῦν ἡμᾶς, καταπολεμοῦντος ἐχθροὺς καταπολέμησον ἐχθροὺς τῇ ἰσχύϊ τῆς ἀρεσβείας σε.

Αἱ χυμὸς πλήρωσον ἐχθρῶν τὰ πρόσωπα, καὶ πολλῆς ἀτιμίας καὶ ἐντροπῆς, ἐ ἀποστρέψωσιν εἰς τὰ ὀπίσω ψαλμικῶς κενοὶ, δέσποινα, ἐ ἄπρακτοι.

Νυνὶ γνωσόμεθα ἐν πάντι, δέσποινα, ὡς τηθέλασας πάσης σὸν λαὸν πάντης σε τὴ πόλεως· ὅτι οὐ μὴ ἐπισχεθῇ, ἐφ' ἡμᾶς ἐχθρὸς πολέμιος.

Τὸ θέλειν σπεύδομεν ἰσχεῖν τῷ δυνάσθαι, ὡς τηνοῦσα ἐ πάντα μόνῳ φιλῷ νεύματι δυνασθένουν· ἐντεῦθεν θελήσεις τῶν ἡμῶν σωτηρίαν, σωθησόμεθα.

Ἐν τῇ ἐκράσει σε τῆς ἀντιλήψεως, δυσπαῶν πολεμίων τῆς δυσμενεῖς κεφαλὰς ἐβάλετο· σεσθήσονται δὲ ἐν αὐτοῖς ἐκ τοῦ φόβου τοῦ σοῦ κράτους, ἀγνὴ.

Ὠδὴ ε'. Τῷ Θεῷ φέγγει συμφαγέϊ.

Σατράπαι, τύραννοι, βασιλεῖς ἀρχοντες χοροὶ βαρβαρικῶν ἐπὶ κακῷ συμφρονήσαντες κατὰ πᾶσης σου τῆς ποίμνης καθάπερ λέοντες ἐ θῆρες ἀγριόθυμοι ἀφράκτου.

Τὸν γεννήσασα τὸν Θεὸν ἐ ἐπισκιάσασα νοερῶς ταῖς ἀρρήτοις δυνάμεσιν, ἄγγελον ὑπέρμαχον ἐξαπόστειλον, Παρθένο Θεοτόκε, ἡμῶν βοήθειαν.

Μετὰ δακρύων, καὶ σκυθρωπὰ, τὰ καταλάβοντα νῦν ἡμᾶς, καὶ θλιβόντα ἄξια, Δέσποινα· ἀλλὰ σὺ, Παρθένε, πάχυνον, οἰκτειρον, καὶ πάλιν τὰς ἀθέους ἐχθρὰς καταβαλε.

Μὴ παραδῷς χερσὶν ἐθνῶν τὴν κληρονομίαν σε ἀγνὴ, μὴ ποτε εἴπωσι, πᾶ ἐστὶν ὁ Θεοτοκεῖτωρ, ἵνα πεποίθασαν, ἀλλ' ἄθραυστον τὴν πόρτιν σε φύλαττε.

Αἱ βασιλεῖαι πᾶσαι τῆς γῆς γνώτωσαν τὸ κράτος σε σεμνὴ, καὶ τὴν ἰσχύν σε τὴν ἄμαχον ἔθνη, παραχθήτωσαν καὶ σκεδάσθητωσαν λαοὶ, οἱ μὴ εἰδότες τὴν ἐξουσίαν σε.

Ὠδὴ ς'. Τὸν βίλυ ἐ θάλασσαν.

Καλλικαὶ τόξον ἐργασον ἐ λαόν σε, τὴς πίστης τὰς ἐκλεκτὰς βραχίονας, καὶ περίζωσον δύναμιν καὶ ἰσχύν αὐτῶν, ὑπερμαχοῦσα, κραταιὸν βραβεῖον αὐτοῖς δίνασαι.

Ἡμᾶς τὰς πεπιστευκότας εἰς τὸ ὄνομα, σεμνὴ, Πατρὸς Υἱῷ καὶ Πνεύματος, καὶ προσκυνούσης ἐ τόκον σε τὸν σταυρὸν, μὴ δῷς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν· ἀλλὰ πάντας τὰς πόλεις κόρη, σώσον ἡμᾶς.

Σπουδάζοντες κραζομεν γόνυ κλίνοντες εἰς γῆν, χεῖρας εἰς ὕψος αἴροντες· ἐξημάρτομεν Δέσποινα εἰς Θεὸν· ἀνὰ ἐξέλεσθαι, καὶ μὴ βάρβαρα ἔθνη παιδεύσαι ἡμᾶς.

Οὐ φέρομεν Δέσποινα· καὶ γὰ εἶπεν ὁ ἐχθρός· διώξας καταλήψομαι· μεχρῶ σκύλα, ἐμπλήσω μου τὴν ψυχήν· ἀνελῶ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου· διὸ ἀφρόθησον.

Ναὸς τὰς ἁγίας σὺ, καὶ τεμένη ἱερὰ, καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας σε, τῷ ἁγίων ἀπάντων τε τὰς μορφὰς σκύλα καὶ κειμήλια οἱ ἐχθροί σε, Παρθένε, ἐξήρπασαν.

Ὠδὴ ζ'.

Δρασσόβολον μὲν τὴν κάμινον.

Οὐ φρὸς ἔτερον Θεὸν, διεστεάσαμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν, Δέσποτα, κἀν ἡμάρτομεν· ἀλλὰ ἀκατάκριτον ἐκ σὲ, καὶ ἄλλον ἐκ οἶδαμεν πλὴν σε. διὸ ἐλέησον ἡμᾶς, τῆς Θεοτόκου λιταῖς.

Ἰδὲ ὡς κύνες πολλοὶ περιεκύκλωσαν, πῦρον πίονες περιέχοντες ἡμᾶς, καὶ ἐφάλλονται βρασάσαι τῶν θηριωδῶς τοὺς δούλους σε, Δέσποινα ἁγνὴ, ὃς φείδῃ θείας σε ῥοπῆς μακρὰν ἀπέλασον.

Κοσμοσώτειρα, βασίλισσα παντίμητε, τὴν πόλιν ταύτην φυλάττε, βασιλεύουσι βασιλέων τεῖχος Χριστὸν· ἀλώτως λύτρωσαι πικρᾶς, αἰχμαλωσίας, ἐρημώσεως τῶν ἐχθρῶν.

Ἐμφυλίᾳ μάχης ῥῦσαι παναμώμητε, καὶ ἀπὸ συμφορᾶς πανοικησίας ἡμᾶς· ἀπὸ σάσεως, ταραχῆς, συμφορᾶς, συστάσεως, λεθραίας ἐχθρῶν ἐπιβουλῆς, ἐ φονοδιστικὰς δολιρᾶς, ταύτην τὴν πόλιν σε.

Τεῖχος ἔρημον, ἀπόρθητον· ἀκλόνητον, καὶ

Eusebi.

Canticum quintum. Divino tuo fulgore, o bone.

Satrapæ, tyranni, reges, principes barbararum nationum in malum nostrum conspirantes, adversus hunc gregem tuum velut leones, & rabidæ feræ infelicem.

Quæ Filium Dei cælestibus virtutibus spiritualiter præfectum genuisti: Angelum protectorem, in subsidium nostrum mitte, Deipara virgo.

Tristia nunc, & lachrymis plena, planctuque digna sunt ea quæ nos undique circumstant: sed tu, Virgo, accelera, miserere: & rursum impios hostes nostros dissipe.

Ne tradas Gentium manibus hæreditatem tuam, o Pura, nequando dicant: ubi est Dei genitrix in qua confidebant? intactum ergo gregem tuum custodi.

Cuncta terræ regna robur tuum agnoscant, o Veneranda, & inexpugnandam virtutem tuam celebrent: turbentur gentes, & confundantur populi, qui tuam potestatem ignorant.

Canticum sextum. Vitæ mare.

Arcum æreum, electaque populi tui fidelis brachia redde, victoriæque ei cælitus impetrata, robore & animo illum præcinge, o Illibata.

In nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti nos credentes, & venerandum pretium quem colentes o Gloriosa, ne tradideris hostibus: sed portes usque ad internecionem illos dele.

Genibus in terram flexis, & manibus in altum sublatis, gementes clamamus: Peccavimus in Deum, Domina, placa illam: ne nos Gentes barbaræ corripiant.

Ultra sustinere nequimus, Domina: dixit enim inimicus. Insequutus comprehendam illos, dividam spolia, implebo animam meam, mactabit gladius meus, manus mea dominabitur: ideo accelera, ut auxilieris.

Sancta tua templa, sedesque sacras, venerandas imagines, & sanctorum omnium simulachra, vasa & thesauros, inimici rapuerunt, o Virgo.

Canticum septimum.

Fornacem ore manentem.

Peccavimus quidem, ad Deum tamen alienum manus nostras nunquam expandimus, neque a te recessimus, vel alium præter te tamus professi. Miserere ideirco nobis, Deiparæ intercessionibus.

En prout canes numerosi nos circumobsident, velut tauri pingues nos circumvallant: jam jamque insiliunt, pura Domina, ut servos tuos ferino more diripiant: divino tamen vindicante impetu, longe illos a nobis repelle.

Mundi salvatrix, regina celebranda regem regum Christum enixa, civitatem hanc custodi, invasione acerba, depopulatione, & devastatione illam libera.

A dissidio civili, Illibata, a noxia eversione, a seditione, tumultu, occulto molimine, fraudulento insultu, latentibus hostium insidiis, proditione dolosa, civitatem hanc salva.

Murum imperfractum, inexpugnatum, & inconcussum, barbararum &

sanguine gaudentium Gentium adventui & incursibus te opponimus: & ad te confugientes o Virgo liberamur. *Canticum octavum.* E flamma sanctis.

Cruentæ feræ, lupique rapaces, velut ovile, servos tuos obsederunt, jamque rationales tuos agnos discerpunt: accelera, virgo sancta Deipara, ut opituleris.

Gens propriis usa legibus, elata, ferox, belligerum genus fœdifragum, bellum nobis infert irreconciliabile: accelera, virgo sancta Deipara, ut opituleris.

Militiæ cœlestis intellectualibus castris urbem tuam cinge, & circumvalla, & vana redde cuncta hostium molimina: accelera, virgo sancta Deipara, ut opituleris.

Sicut Ader ille execrandus adversus Salomonem, ita adversum nos Agarenus, dictus Ismael insurrexit: accelera, virgo sancta Deipara, ut opituleris.

Captivos molitur sibi servos tuos subjicere acies belli telis & armis confisa: nos vero tua fiducia freti clamamus: accelera, virgo sancta Deipara, ut opituleris.

Quæ arcuum quondam robur confregisti, & insilientes barbaros in fugam vertisti: contere etiam nunc gladium & bellum, Domina virgo sancta Deipara.

Canticum nonum. Deum videre hominibus impossibile.

Esto populo virtus & robur, fortitudo, custodia, firmamentum, framea, & gladius anceps, qui adversas hostium cohortes discindat, eorumque castra velut hominem unum solumque disjiciat.

Velut murus validus & inexpugnabilis, ut Christianorum antemurale & turris nullis concutienda tempestatibus, hostium impiorum nobisque infensorum fremitus, ferocientemque tyrannorum insultum, intentatasque a barbaris minas, o Virgo, dissipa.

Angelo quondam opitulante Madianitarum agmina Gedeon profligavit; Angelum etiam nunc barbarorum acies in fugam vertentem, hostesque bellum nobis inferentes penitus delentem mitte.

Naturæ cedit ordo, ubi Deus cunctorum opifex ita innuit: tu vero quæ præter naturæ ordinem eum genuisti, quæcumque vis, potes: unde & jam urbem hanc funditus delere aggressos, dissipa.

Exaudi de templo sancto tuo famulos tuos, o Virgo, & iram Dei effunde in Gentes quæ te non noverunt, & in regna quæ desideratissimum nomen tuum fideliter non invocaverunt.

O Verbum, quod bellum illud ingens, longumque & antiquum illud dissidium solvisti & humanitati tuæ cœlestia conjunxisti: Deiparæ interventu, hoc etiam grave & urgens bellum compone.

Protectionem tuam velut nubem lucidam super nos expande, o Domina, & urbem hanc circumtege, ulnisque quibus Christum complexa es illam indireptam, nomenque tuum jugiter jactantem custodi.

πύργον ἀπερίτρεπτον, σὲ κεκτήμεθα ἐν ἐφόδοις τε καὶ ἐπιδρομαῖς βαρβάρων ἐθνῶν αἱμοχαρῶν· καὶ σοὶ προσφεύγοντες ἁγνὴ διασωζόμεθα.

Ὠδὴ η΄. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Αἱμοβόρα θηρία καὶ λύκοι ἅρπαγες τοὺς σοὺς δούλους ὡς ποίμνην περιεκύκλωσαν, καὶ τὰ λογικά σου ἀρνία σπαράττουσι. πρόφθασον, παρθένε ἁγία Θεοτόκε.

Ἰδιόρρυθμον ἔθνος, γαῦρον, ἀγέρωχον, φιλοπόλεμον, γένος ὅρκων παράσπονδον, πόλεμον ἡμῖν ἄσπονδον ἐπιχειρεῖ. πρόφθασον παρθένε, ἁγία Θεοτόκε.

Στρατιᾶς οὐρανίου παρεμβολῇ νοερᾷ κύκλωσόν σου τὴν πόλιν, καὶ περιτείχισον, καὶ τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπηρείας ματαίωσον, πρόφθασον παρθένε, ἁγία Θεοτόκε.

Ὡς ὁ Ἀδὲρ ἐκεῖνος ὁ ἀλιτήριος κατὰ τοῦ Σολομῶντος, οὕτως ἐπήγερται Ἄγαρ ὁ δεῖνος Ἰσμαὴλ ἐπώνυμος. πρόφθασον παρθένε, ἁγία Θεοτόκε.

Δορυαλώτους θέλει ποιῆσαι τοὺς δούλους σου ὁ στρατὸς ὁ ἐν ὅπλοις θαρρῶν καὶ δόρασιν. ἀλλ' ἡμεῖς ἐν σοὶ πεποιθότες κραυγάζομεν· πρόφθασον παρθένε, ἁγία Θεοτόκε.

Ἡ τὰ κράτη τῶν τόξων πάλαι συντρίψασα, τῶν βαρβάρων ἐφόδους πολλάκις θραύσασα, σύντριψον καὶ νῦν καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, Δέσποινα Παρθένε, Ἁγία Θεοτόκε.

Ὠδὴ θ΄. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Ἰσχὺς καὶ κράτος γενοῦ, παντάνασσα, τῷ σῷ λαῷ ἀνδρεία, ὀχυρωμά τε, καὶ δύναμις, καὶ ῥομφαία, καὶ μάχαιρα δίστομος, τὰς τῶν ὑπεναντίων φάλαγγας τέμνουσα, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν παρεμβολὴν ὡς ἕνα συγκόπτουσα.

Ὡς τεῖχος ἄρρηκτον καὶ ἀπόρθητον, Χριστιανῶν ὡς πρόβολος, καὶ πύργος ἀχείμαστος, τῶν δεινῶν καὶ ἀθέων φρυάγματα, καὶ τὴν κορυφουμένην τυράννων ἔφοδον, καὶ τὰς τῶν βαρβάρων ἀπειλάς, ἁγνή, διάλυσον.

Ἀγγέλου πάλαι ὑπερασπίζοντος ὁ Γεδεὼν τὰ τῶν Μαδιαναίων ἐξέκοψε· καὶ τανῦν, ἐξαπόστειλον ἄγγελον φάλαγγας τῶν βαρβάρων καταδιώκοντα, καὶ κατασυντρίβοντα ἐχθροὺς τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς.

Νικᾶται τάξις φύσεως, Δέσποινα, ὅπου Θεὸς ὁ πάντα δρῶν τῷ νεύματι βούλεται. σὺ δὲ αὐτὸν ὑπὲρ φύσιν γεννήσασα δύνασαι ὅσα θέλεις· ὅθεν τοὺς θέλοντας πάντως σου τὴν πόλιν ἀπολεῖν, ἄρδην ἀφάνισον.

Ναοῦ ἐπάκουσον ἐξ ἁγίου σου τῶν οἰκετῶν, ἁγνή, καὶ ὀργὴν Θεοῦ ἔκχεον ἐπὶ ἔθνη τὰ σὲ μὴ γινώσκοντα, καὶ ἐπὶ βασιλείας, αἳ σου τὸ ὄνομα οὐκ ἐπεκαλέσαντο πιστῶς, τὸ πολυπόθητον.

Ὁ λύσας Λόγος τὸν μέγαν πόλεμον, καὶ τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ ἀρχαίαν διάστασιν, καὶ ἑνώσας τῇ σῇ ἀνθρωπότητι τὰ κρείττονα, διὰ τῆς Θεοτόκου λύσας τὸν πόλεμον τὸν πρόσφατον τοῦτον καὶ βαρύν, ἡμᾶς εἰρήνευσον.

Ὑφάπλωσον ἡμῖν τὴν σκέπην Δέσποινα, ὡς φωτεινὴν νεφέλην, καὶ τὴν πόλιν σου σκέπασον, καὶ ἀγκάλαις ἐν αἷς ἠγκαλίσω Χριστὸν ἐναγκαλισαμένη, ταύτην ἀπόρθητον τήρησον ὀνόματι τῷ σῷ κεκαυχημένην ἀεί.

Εὐχὴ Μακαρίου τοῦ Φιλαδελφίας ἐπὶ ἐπιδρομαῖς ἐθνῶν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν; τίς Θεὸς μέγας, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, δυνατὸς ἐν ἐλέει, καὶ ἀγαθὸς ἐν ἰσχύϊ εἰς τὸ παρακαλεῖν, καὶ σώζειν πάντας ἡμᾶς; μὴ σιγήσῃς μηδὲ καταπραΰνῃς ὁ Θεός. ἀνταπόδοσιν τοῖς ὑπερηφάνοις, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλὴν· ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμην, καὶ ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ἁγίων σου. εἶπον· δεῦτε, καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτούς· καὶ οὐ μὴ μνησθῇ τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ ἔτι. ἦλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου, ἔθεντο τὴν τιμίαν σου Ἱερουσαλὴμ, ὡς ὀπωροφυλάκιον. ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν κύκλῳ Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. ἀλλ' ἕως πότε Κύριε ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ἡ ὀργή σου; ἕως πότε ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν; ἕως πότε ἁμαρτωλοὶ καυχήσονται; μέχρι τίνος χρήσονται παρανόμως ἐξουσίᾳ; ἕως τίνος ὑψωθήσεται ῥάβδος ἀσεβῶν κατὰ κλήρου τῶν ἡγιασμένων; οἴμοι ὅτι ἐπληθύνθη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν, καὶ ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. οἴμοι ὅτι οἱ λυποῦντες ἡμᾶς σφόδρα κατίσχυσαν, καὶ ἡ πληγὴ ἡμῶν περισσῶς ἐγενήθη. καὶ σὺ Κύριε ὁ μέγας καὶ ἰσχυρός, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσῃς τὴν Ἱερουσαλήμ; κλαύσομαι οὖν καὶ ὡς Ἱερεμίας, ἐπὶ τῇ συντριβῇ μου πικρῶς. ὅτι ἐξερρύημεν ὡς φύλλα διὰ τὰς ἀνομίας, καὶ τοῖς νεκροῖς μετὰ τῶν ἐν ᾅδου συνελογίσθημεν. καὶ ἐλπιῶ πάλιν ὡς Ζαχαρίας ἐπὶ σὲ Κύριε τὸν θελητὴν τοῦ ἐλέους. ὅτι Θεὸς οἰκτίρμων σὺ εἶ, ἐξουθενῶν βουλὰς ἰσχυρῶν, ταπεινῶν δὲ χεῖρας προσδεχόμενος. τί ὅτι ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς ἐγγύς, καὶ τοῖς μακράν; τοῖς ἐκκλίνασι δηλαδὴ ἐξ ὁδοῦ δικαίας εἰς παραξεστὴν δογμάτων, καὶ τοῖς ἀθετοῦσι καθάπαξ εἰς ἀσέβειαν, οἵτινες λόγον πανσόφου προνοίας οὐκ ἐπιστάμενοί σου, τὴν ἐπίσκεψιν ἡμῶν ὡς ἐγκατάλειψιν διαβάλλουσιν. ἔδει γὰρ τούτους μὲν ἐκ τῶν ἱερῶν ἀκοῦσαι λόγων, ὅτι ἐλεγχόμενοι ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ἐκείνους δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καταμαθεῖν ἐννοιῶν, ὅτι οὐχ οἱ τεθνηκότες, οὐδὲ οἱ νεκροὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἀξιοῦνται, ἀλλ' οἱ ζῶντες τε ἀσθενείᾳ τῆς τῶν θεραπευόντων προνοίας ἀπολαύουσι, καὶ τὴν παγκόσμιον ταύτην πληγὴν εἰς ὑπερκόσμιον μετατιθεμένην εὐφροσύνην, ὀψέ ποτε γινώσκουσι. Ἀλλ' οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν. καὶ διὰ τοῦτο ἀσέβειαν ἡμῖν ὀνειδίζουσι, καὶ τὴν εἰς σὲ πεποίθησιν, τὸν ἀληθινὸν Θεόν, παροιμίαν ἀποκαλοῦσι, καὶ ὅτι σὲ τὸν μονογενῆ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς, Υἱὸν ὁμοούσιον τῷ συμφυεῖ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγάθῳ σου Πνεύματι κηρύττοντες, μίαν οὐσίαν, μίαν δύναμιν, θεότητα, καὶ βασιλείαν προσκυνοῦμεν, ταῦτα πάσχειν ὑπολαμβάνουσι, καὶ δίκην ἀσεβείας, τὸ πλῆθος τῆς αἰχμαλωσίας, οὐ πλημμελημάτων ἔκτισιν ἡγοῦνται οἱ παράφρονες· καὶ τὴν σὴν ἐπιπαθάζοντες ἀνοχὴν, βλασφημοῦσι σοῦ τὴν θεότητα, καὶ τὴν κοσμοσωτήριον διαχλευάζουσιν οἰκονομίαν σου. Ἀλλ' ἄνες Κύριε, ἄνες ὁ

Oratio Macarii Philadelphiæ Episcopi in Barbarorum incursus.

Dominum precemur.

Domine Deus noster, quis comparabitur tibi? quis similis tui in diis, Domine Deus noster? quis Deus magnus, ut est Deus noster, potens in misericordia, & bonus in virtute, ut consoletur & salvet nos? Ne taceas, neque mansuetudine mollescas Deus, retribue superbis. Quia ecce inimici tui invaluerunt, & qui oderunt te, extulerunt caput, adversus populum tuum maligne posuerunt consilium, & cogitaverunt adversus sanctos tuos: dixerunt: Venite & disperdamus eos & non sit qui nominis Israel memoretur. Venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in fructuum custodiam: posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ: effuderunt sanguinem in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. Verum usquequo non exardescet velut ignis ira tua? usquequo avertis faciem tuam a nobis. usquequo peccatores gloriabuntur? usquequo potentia fruentur iniques? usquequo impiorum virga adversus sanctorum sortem extolletur? Heu me, quia abjectio nostra completa est, & præ cunctis gentibus numero minuti sumus? Heu me, quantum prævalent qui nos affligunt, & quantum plaga nostra excrevit! Sed tu Deus magnus & fortis, quousque non misereberis Hierusalem? Plangam itaque sicut Jeremias amare, quia sicut folia decidimus, & cum mortuis in inferno computati sumus. Sperabo tamen rursus velut Zacharias, in Deum misericordiæ amatorem, quia Deus misericors es, qui fortium consilia dissipas, & humilium orationes suscipis. Ut quid facti sumus opprobrium vicinis & alienis, declinantibus videlicet a via justa in opinionum perversitatem, omnemque omnino impietatem acceptantibus? qui sapientissimæ tuæ providentiæ rationem ignorantes, visitationem nostram ut derelictionem exsibilant. Oportebat certe sacra eos audire verba, quibus correpti a Domino, ne cum mundo pereamus, arguimur: & e communibus contemplatis erudiri, quia non vita functis vel emortuis medica ope subvenitur, sed longa infirmitate detentis medentium cura sollicita succurrit; universamque hanc plagam in supramundanam lætitiam transferendam tandem aliquando experientur. Verum neque hoc perceperunt aut mente apprehenderunt, ideoque impietatem nobis exprobrant, & fiduciam in te verum Deum, stoliditatem nuncupant: & quia te unigenitum Dei Patris Filium consubstantialem ejusdem naturæ Patri, & sanctissimo Spiritui prædicantes, naturam unam, substantiam unam, virtutem unam, Deitatemque regnumque unum veneramur, hæc nos pati conviciantur, & impietatis vindictam hanc captivitatis calamitatem, & non peccatorum ultionem, insipientes reputant: & tuam probris lacessentes patientiam, blasphemiis etiam Deitatem, mundoque toti salutarem tuam providentiam insequuntur. Verum parce Domine, parce humanissime Deus, compatere passio-

nis expers, & misericors Domine, neque ultra in furore tuo nos arguas, ne disperearmus: neque in ira tua nos arguas, ne sicut prius, & antequam essemus, fixmus. Adsis nobis velut propugnator fortis, quia non tibi impossibile est, in pluribus aut in paucis, salvare nos: corrobora nos Domine Deus noster, quia in te confidimus, & in nomine tuo spem nostram reposuimus. Confirmetur nobis a te verbum prolatum, quia nobiscum es, omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Extollatur Christianorum cornu, & confundantur persequentes nos, expaveſcant qui nos terrent, & confundantur, & pereant. Conteratur eorum virtus, & potentia eorum deficiat: & cognoscant omnes quia nomen tibi Dominus. Tu solus excelsus es super omnem terram, & tuum est regnum, & virtus, & gloria: & te verum Deum & Salvatorem nostrum adorare decet, cum principii exparte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Altera Oratio in incursus Gentilium.

Dominator Domine Deus noster, te rogamus & precamur nos peccatores, & indigni servi tui, ut ad nostri peccatorum & inutilium famulorum tuorum orationes respicias, & nostri misereris: quia, Domine, iniquitates nostræ & peccata nostra supergressa sunt capita nostra, & Gentibus facti sumus opprobrium, subsannatio & derisio subsannantibus nos impiis Agarenis: & propter peccata, & iniquitates, & blasphemias nostras, ad mortem usque deducti sumus. Quis nos ita conflictatos non deflcat? quis nostram captivitatem non lugeat? hæc cuncta propter delicta & iniquitates nostras venerunt super nos. Propterea filii Sion inclyti, sicut vasa testacea reputati sumus, propterea obscuratum est aurum, commutatum est argentum probatum: propterea Nazareni Sion super nivem fulgentes, velut Æthiopes facti sumus, & facie candidiores, foliine obscuriores evasimus, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt flercora: multiplicatæ sunt iniquitates nostræ super Sodomorum iniquitates: filii lucis & diei, filii noctis & tenebrarum, & filii regni, inlquorum & infidelium hostium servi facti sumus, quia peccavimus, iniquitatem fecimus, injuste egimus, mandata Domini Dei nostri prætergressi. Verum ne tradas nos in finem propter nomen tuum Domine, neque testamentum tuum dispergas, & propter misérationes tuas, ne misericordiam tuam a nobis avertas. Pater noster qui es in cælis, & propter viscera misericordiæ unigeniti Filii tui, & propter clementiam sancti Spiritus, ne memineris iniquitatum & delictorum nostrorum, sed citius anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Succurre nobis Deus Salvator noster propter gloriam nominis tui. Suscipe confessionem peccatorum & immolam servorum tuorum. Per pretiosum & sanctum Filii tui Domini nostri Jesu Christi sanguinem pro mundi vita effusum, per sanctos Apostolos & Martyres pro nomine tuo ad sanguinis usque profusionem decertantes, per sanctos Propheras & Patres & Patriarchas sancto tuo nomini indesinenter placere paratos, ne despicias preces nostras Domine, neque derelinquas in finem: neque enim in justitiis nostris, sed in misericordia tua per quam & genus nostrum redemisti, confidimus. Rogamus itaque benignitatem tuam & precamur, ne projicias nos a facie tua, neque nostram indignitatem abominaris, sed secundum misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum miserere nostri, neque iniquitatibus vel delictis nostris attendas. Ita Domine, exaudi vocem deprecationis nostræ, populo tuo fer subsidium, & in belli tempore acies nostras corrobora, confortа, & præmuni illas, sicut Jesu filio Nave, & David Prophetæ adversus hostes auxilium præstitisti. Ita fiat Domine Jesu Christe, anima & confirma populum tuum sanctum nomen tuum invocantem, quia præter te alium Deum non novimus, & nomen tuum sanctum invocamus: tu enim omnia in omnibus operaris, & a te auxilium expectamus. Respice itaque de cælo Domine, & vide de domo sanctæ glóriæ tuæ. Ubi est zelus & virtus tua, ubi multitudo misericordiæ & miserationum tuarum? Tu enim es Deus noster, & nomen tuum in nobis resident. Convertere Domine propter servos tuos, propter sanctam tuam Ecclesiam, propter sanctos etiam qui a sæculo fuerunt: adversarii namque nostri sancta tua pedibus conculcaverunt, facti sumus sicut a principio, quando non dominabaris nostri: omnes immundi facti sumus, sicut pannus menstruatæ omnes justitiæ nostræ, velut folia propter iniquitates nostras decidimus, non est qui nomen tuum invocet, qui te deprecari recordetur, ideo faciem tuam a nobis avertisti, & propter peccata, iniquitates, & blasphemias nostras, superbis, ferocientibus & infidelibus hostibus nos tradidisti. Et nunc Domine Deus noster, ne nobis irascaris valde, quoniam si cælum aperueris, timor montes corripiet, & tabescent, & adversarios & impios hostes nostros ignis consumet, & timebunt illi nomen tuum. A sæculo non intenderunt oculi nostri ad Deum alienum, & nunc Domine respice de cælo, & vide, & salva nos propter nomen sanctum tuum, & ab atheis inimicis nostris libera nos, & a fallaciis, & molimine, & laqueis illorum eripe nos: & forte tuum auxilium a nobis ne amoveas, quia nobis adversantes soli superare non sufficimus, tu vero potens es, ut ab adversantibus & infidelibus hostibus nostris nos serves. Corrobora itaque populum tuum, acies nostras circumvalla, & anima illas in belli tempore: contere, disjice, dissipa barbaros absque Deo & fide viventes Agarenos hostes nostros, & da gloriam nomini tuo sancto, nequando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum? Precibus & interventu super omnes benedictæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ: & omnium sanctorum tuorum. Quia tu es auxilium & virtus nostra, & tibi gloriam referimus, cum principii expecte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

SANCTISSIMI PATRIARCHÆ CALLISTI in calamitate populi.

Notandum præsentes orationes posse etiam in pestilentialem morbum recitari.

DOmine & Deus, misericordiæ cumulæque bonitatis auctor, mirabilium Deus, miserationum pater, compassionis potens, fons clementiæ inexhaustus, qui sapientia cuncta administras, qui alligas, & rursum liberas, qui humilias & rursum subleuas, qui superbis resistis, humilibus autem das gratiam, cujus potestate cuncta conservantur creatura intellectualis & sensibilis, cujus judicia abyssus multa & viæ investigabiles, cujus spiritu agantur cuncta, in cujus manu omnium viventium est spiritus, cui astra obediunt, cuncta subjiciuntur, & creatura cuncta obsequitur, quem spirituales omnes virtutes contremiscunt, & indefinentibus celebrant laudibus, quem omnia muris etiam vocibus collaudant. Tu namque justitiæ sol Deus verus, qui omnia condis, & sola tua clementi voluntate benignoque nutu omnia transmutas: respice super populum peccatorem & desperatum, & locupletem tuam misericordiam ad eum mitte. Parce hæreditati tuæ, parce populo tuo, parce virgæ a dextera tua plantatæ: & cum innatam tibi bonitatem pro nobis deprecantem habeas, reconsidera sanguinis servorum tuorum toties effusi, recordare sanctorum tuorum altaribus pedibus prophanis calcatorum, & igni combustorum, recordare miserandæ puerorum ætatis ab impiis in captivitatem traditæ, & stolida sententiæ paterinam religionem abjurantis & diabolo ascriptæ, & jam peccatorum virgam adversus justos minitanti cohibe. Propter nomen sanctum tuum, & propter ineffabilem misericordiam a tua bonitate profusam, ne in finem nos tradas. Christum amanti regi nostro, a grassanti calamitate requiem, & a civili tumultu, & seditione, securitatem præbe: brachium ejus corrobora, rebelles, illi subjice, & in unam concordiam & pacem, ejus omnes acies compone: & visibilisque invisibilemque hostium cunctis insidiis superiorem illum redde. Mitte de sancto habitaculo tuo Angelum custodem pro rege tuo pugnaturum, compositum & profunda tranquillitate pacatum ei regnum largire: ut in ejus pace sancta tua gens tranquillam quietamque vitam degat, & demum tumultu insidiisque omnibus adversus Imperatorem insurgentibus inluperata tua manu dissipatis, longam ei vitam conserva. Precibus gloriosæ & super omnes benedictæ Dominæ nostræ Deiparæ, & ministrorum materiæ expertium, & omnium sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt. Amen.

Alia ejusdem Oratio in populi afflictione.

SIne principio ævi, invisibilis, investigabilis, incomprehensæ, & ineffabilis, qui pugillo creaturam omnem contines & conservas, secretaque eam ratione moderaris, qui tolerasti prius Ninevitarum iniquitatibus, demum eorum pœnitentiam & conversionem suscepisti, & inenarrata licet solita tibi humanitate omnia illorum delicta & iniquitates condonasti: suscipe etiam vota nostra, sicut Ninevitarum conversionem, & pœnitentiam, modo præsaro, acceptam habuisti, suscipe lachrymas & suspiria, suscipe & humili corde deprecationem prolatam, (neque enim possumus peccatis depressi ad te intendere) suscipe clamores ex imo pectore, thuris instar, ad te missas, assistat populi orationem exaudi, peccatorum nostrorum copiam clementiæ tuæ abyssus exuperet, & populo tuo ob his molestiis exemptionem & liberatem, & a mortis vulnere remissionem præbe. Ita fiat Domine Deus noster, populum tuum & me peccatorem in hora hac exaudi, & peccatorum virgam adversus justorum a te solo cognitorum, & te quoque agnoscentium fortem, vibratam cohibe: ut & per nos inutiles servos tuos celebretur sanctissimum nomen tuum, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ἰσέον ἐστὶ αὐτοῖς αἱ ἤδη προκείμεναι εὐχαί, λέγονται δὲ εἰς λοιμικὴν ἀσθένειαν.

ΚΥριε Θεὸς τῶν ἐλέων, ὁ πάσης ἀγαθότητος χορηγός, ὁ τῶν δεομένων Θεός, ὁ τῶν οἰκτιρμῶν πατήρ, ὁ τῆς συμπαθείας λιμήν, ὁ τῆς φιλανθρωπίας ἀκένωτος πηγή, ὁ τῇ σοφίᾳ διακοσμῶν τὰ πάντα, ὁ δεσμεύων καὶ πάλιν ἐξάγων, ὁ παπεινῶν καὶ ἀνύων ἀνυψῶν. ὁ τοῖς μὲν ὑπερηφάνοις ἀντιπατούμενος, ταπεινοῖς δὲ δίδους χάριν, ᾧ τῆς κραταιᾶς σου χειρὸς πᾶσα κτίσις, ὅτι σὺ ποιεῖς, καὶ αἰθήσιν, ὃ τὰ κείμενα ἄβυσσος πολλή, καὶ ἀόδοι ἀνεξιχνίαστοι, ὃ τῷ πρόσωπι πάντα ἀγενῆ, ὃ ἐν τῇ χειρὶ πνοὴ πάντων ἔμψυχα, ᾧ ὑπείκει πᾶν ἄρρα, ᾧ πάντα ὑποστέπεται, ᾧ πᾶσα σκληρὰ κτίσις, ὃν οἱ σταροὶ πᾶσαι δυνάμεις τρέμουσι, καὶ ἀλήπτοις δοξολογίαις γεραίρουσιν. ὃν τὰ σύμπαντα φοναὶς ἀλαλήτοις ὑμνεῖ. Σὺ τοίνυν κατὰ δικαιοσύνης ἦλθε Θεὲ ἀληθινὲ, ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων μόνῳ τῷ βουλήματι, ἀμέμπτοις καὶ ἀπλήρωτον ἐπὶ πλεῖον σε ἡμαρτηκόσι καὶ ἀπεγνωσμένοις, καὶ παπαπεμφοῖσι τὸν οἰκτιρμόν σε τὰ πλούσια φείσε τῆς κληρονομίας σου, φείσαι τὸ ἀραπλάστου σου ἔργου, φείσαι τὸ ἀραπλάστου, ὃν ἐφύτευσας ἡ δεξιά σου· ἔμφυτον ἀγαθότητα ἐν σοὶ ὑπερημῶν ἔχων ἐπιτέθεικας. μνήσθητι ἁλιτοπλῶν τῶν δούλων σε τῶν ἐκλεκτῶν σου, μνήσθητι ἁγίων σου. Θυσιαστηρίων, ἃ βεβήλοις ποσὶ ἐπατήθησαν, καὶ ἐς πυρὰ παρεδόθησαν, μνήσθητι τῆς ἀλιεσσῆς ἡλικίας, τῆς αἰχμαλωσίας ἀσεβέσι παραδοθείσης, καὶ τὸ μὲν πατρῶον δυσσέβειαν ἀσκήσει γνώμῃ ἐξεμωσαμένης, τῷ δὲ βιβλίῳ ἐπιγραφείσης, καὶ ἕκαστον κλῆρον ῥᾴδιον ἁμαρτωλῶν καὶ κλῆρος δικαίων ἀφιερώθη· μὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς τέλος τῷ πόνῳ σε τὸ ἄγιον, καὶ ὡς ἄφατον ἔλεος ὑπερεκχυνόμενον ἐπὶ τῆς σῆς ἐγκτίσεως, καὶ δὸς δὴ τῷ φιλοχρίστῳ Βασιλεῖ ἡμῶν ἄνεσιν τῶν κατεχόντων τόπων ἀνιαρῶν, καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐμφυλίων θορύβων καὶ στάσεων. Ἐνίσχυσον αὐτὸν τὸ βραχίονι σου, καὶ τὰς ὑπαντιταμένας αὐτῷ ὑποπάξεις, ἐκ συνάφεις αὐτῷ τὰ στρατεύματα εἰς μίαν ὁμόνοιαν, καὶ εἰρήνην, καὶ πάσης ἐπιβουλῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου ἐχθρῶν αὐτὸν τήρησον ἄσυλον. ἄγγελον αὐτῷ ἐξ ἁγίων κατοικητηρίων σου κατάπεμψον φύλακα, σαφῆς ἀποπολεμοῦντα τὸν βασιλέως, ἀσασίαστον τὸ βασιλικὸν γαλήνιον καὶ βασιλέως αὐτῷ δώρησαι· ὡς ἂν τὸν ἄγιον ἔθους ἐν τῇ γαληνίᾳ αὐτῆς ἡμέρᾳ καὶ ἡσύχιον βίον διάγῃ, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐπεγειρομένην κατ' αὐτὸν παρεξέλθῃ καὶ ἐπιβουλὴν τῇ ἀμέτρῳ δεξιᾷ σῇ κρατήσας, ἐκ ἀπερίβλυστον, ἐκ μακρὰν αὐτῷ ἐκ ζάλην χύσεσι. πρεσβείαις τῆς παναγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῶν ἀσώμων λειτουργῶν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοὶ εὐαρεστησάντων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα τὴ αὐτὴ, ἐπὶ συμφορᾷ λαοῦ.

ΑΝαρχε βασιλεῦ, ἀόρατε, ἀνεξιχνίαστε, ἀκατάληπτε, ἐκ ἀνέκφραστε, ὁ πᾶσαν δρακὶ περιέχων τὴν κτίσιν καὶ ἥμερον. ὁ ἥμερος καὶ ἡμερώτερος αὐτὸν ἀρρήτῳ λόγῳ, ὁ τῇ Νινευϊτῶν πρὸς ἀνομίας ταχύτερον μὲν ἀπειλῇ ὀργὴν, ὕστερον δὲ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν ταχυδίκαιος, καὶ χαρισάμενος

μέρος ἀνοὸς δὲ ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν πάσας τὰς ἀνομίας ἐπὶ πλεῖμελήματα τῇ συνέσει, ἐ ἄφαντον σε φιλανθρωπία δέξαμβος· δέξαι καὶ ἡμῶν τὰς εὐχὰς, καθάπερ ὡς ἔφατας, τῷ Νινευϊτῶν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν. δέξαι τὰ δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμοὺς, δέξαι τὴν ἐπαπειλουμένην ἡμῶν δέησιν. δὸς δὴ ὑπομεῖσαι ὅλως τὰς ἁμαρτίας γενόμενος, πρὸς σὲ τὸ μόνον ἀναμάρτητον ἀνενίζειν. δέξαι τὰς ἐκβάθους ὡς δίκην κάπνου ἀπατεπομένους σοι τῇ δεσπότῃ κραυγὰς· δέξαι τὰ παλαιπορημένα λαοῦ τοῦ παράκλησιν. κἂν σὺ πάντων τὰς ἁμαρτίας ἐπιλαμβάνῃ τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν· καὶ δὸς τῷ λαῷ σου λύτρωσιν, ἐλευθερίαν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὰ θανάτου τομίᾳ ἄφεσιν. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσον τῶν λαῶν σου τῶν ἀρχαίων τούτῳ, καὶ ἡμῶν τὰ ἁμαρτωλοῦ. καὶ σῶσον τοῦ ῥάβδου τῆς ἁμαρτωλῶν ἐπιγενομένου ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς δικαίου, οὓς σὺ μόνος οἶδας τῇ ἐπίστασαι, παρ' οὐδὲν γινωσκόμενος. ἵνα καὶ ἡμεῖς τῆς σῶν ἀχρείων δούλων δεξιᾶς τὸ παράγιον ὄνομά σε ὑμνήσωμεν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Alia similis ejusdem Oratio.

OPrime Domine, universi conditor, cujus misericordia immensa & humanitas incomprehensa, qui, inquietates omnes (cibi & cruci affixilli, ut ipse fine peccatis, conflatque fordis expers, sanctificares nos: tibi confessi supplices procidimus, patiens Domine, & inenarratæ & immensæ tuæ humanitatis pelagus contemplati, ad te recollectiati facilem Dominum clamamus, Salva nos. Non Pharisaico more cantica hymnolique nostros, sed Publicani instar proferimus: neque velut netandus ille lacro, sed ut bene affectus & gratus ille alias, vociferamur, illud, Memento. Exaperet itaque inve-

Εὐχὴ ἑτέρα ὁμοία τῶν ἄνω.

ΥΠεράγαθε Κύριε, δημιουργὲ παντὸς, ὁ τοῦ ἐλέους ἀμέτρητον, καὶ ἀ φιλανθρωπία ἀνείκαστος, ὁ τὰς ἀνομίας ἡμῶν πάσας ἀφέμενος ἐ τῷ σταυρῷ προσηλώσας, ἵνα καθαγιάσῃς ἡμᾶς ὁ ἁμάρτητος, καὶ παντὸς ῥύπου ἀνεπίδεκτος· σοὶ προβαλλόντες προσπίπτομεν ἱκετικῶς, ἀνεξίκακε Κύριε, καὶ τῆς σῆς ἀφεκτικῆς καὶ ἀμετρήτου φιλανθρωπίας τὸ πέλαγος ὑποσκαπτόμενοι, κρεῖσσον πρὸς σὲ τὸν εὐδιάλλακτον Κύριον, σῶσον ἡμᾶς ὡς φαρισαϊκῶς τὰς ᾠδὰς ἡμῶν καὶ ὑμνῳδίας ἀναφέρομεν· ἀλλὰ τελωνικῶς. ἀδὲ κατὰ τὸν ὑγιώσαντα ἐκεῖνον λεπρὸν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐ εὐχόμεθα καὶ εὐχαριστοῦμεν βοῶμεν τὸ, μνήσθητι. διὸ τοῦτο νικησάτω τὸ ἀνεξιχνίαστον ἔλεός σου τὰς ἀνομίας ἡμῶν, εἰ καὶ μὴ προσηκόντως μετανοοῦμεν καὶ ἐπιστρέφομεν. δέξαι καὶ σὺ κύριε, τὴν φιλανθρωπίαν σου τὸ μεγαλεῖος. πολυσπλαγχνίσθητι καὶ διαλλάγηθι ὡς μακροθυμήσας ἐπὶ τῷ λαῷ σου. σῶσον τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου, ὅσοι μὴ καθ' ἡμᾶς προβέβηκε. σῶσον τὴν παχεῖαν καὶ ἄωρον ταύτην τομήν. σῶσον τῆς λοιμώδους νόσου τὸν δικαίων πτῶσιν φθοράν. σῶσον τὴν βουβῶνας τὴν ἐκ ἡμῶν διεγειρομένην, ἵνα μὴ ἀκολάσωμεν. σοὶ γὰρ μόνῳ ἡμάρτομεν· ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ προσαπέπταμεν. ναὶ Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου· καὶ τὴν ἄρρ ταύτην, καὶ μὴ ἀπόσχῃς τὰς δεήσεις ἡμῶν. πάριδε τὰ πλημμελήματα ἡμῶν, τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ. ἵνα δεξιᾷ σῇ ἐν ἡμῖν τὸ πανάγιον ὄνομά σε ὑμνῶμεν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Eucholog.

Altera ejusdem similis aliis Oratio.

FAcilis reconciliatu Domine, longanimis, & valde misericors, cunctæ creaturæ rationalis & intellectualis auctor, qui rebus omnibus esse ex nihilo concessisti, & bene esse nobis provide contulisti, cum laudibus & canticis gratiarum actiones secum ferentibus tibi nos procidentes ne despicias, neque reconciliationis orationes idoneas, vel supplicationes nostras abjicias; sed annue rede sancto

habitaculo tuo, respice & visita vineam istam dextera tua plantatam; & a gravi pestilentialique hoc morbo mortis videlicet corporis & animæ plaga nos exime. Horrenda namque & inexspectata illa calamitas non solum corpora lethaliter ferit, & corrumpit: sed & nos, te læso, reos, & ad pœnitentiam imparatos, etiam quod animam omnino perdit. Propterea te rogamus & precamur, ut orationem populi tui supplicationesque exaudias, & ut avertas indignationem tuam a nobis. Ita Domine, ne in æternum irascaris nobis, vel justam tuam iram erga nos conceptam producas: nullus enim coram te consistere potest, aut cum fiducia loqui, neque ullus coram te vivens justificabitur. Omnis enim hominis justitia velut pannus menstruatæ est, juxta grandiloquum Esaiam: & montes collesque timore tuo correpti concutiuntur & contremiscunt. Define itaque nobiscum irasci, captivitatem nostram ab impiorum servitute immuta: sed & aliam quam mente subimus, tempestate & procellis tentationum acti sub spiritualis Pharaonis tyrannide dissolve: neque enim in utroque homine rei actionis gratiarum canticum in terra aliena tibi personare possumus. Memento igitur nostri Domine in misericordia & miserationibus, Angelum fidelem custodem, cui vita nostra commissa est, ab hoc tremendo lethi flagello, & inexspectata hac calamitate nos eductorum ad nos mitte, ut libertate & vitæ securitate concessa, te Patrem, & Filium, & sanctum Spiritum celebremus, unam divinitatem & regnum, cui convenit omnis gloria, honor, & adoratio in sæcula. Amen.

τῆρησαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἀπὸ τούτης τῆς δεινῆς καὶ λοιμώδους νόσου, τῆς πληγῆς τοῦ θανάτου, τῆς ψυχικῆς δηλαδὴ καὶ σωματικῆς. ἡ γὰρ φοβερὰ αὕτη καὶ ἀπροσδόκητος συμφορὰ οὐ μόνον σώματα εἰς τέλος νεκροῖ καὶ διαφθείρει, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς τελείως ἀπόλλυσιν, ἁμαρτανόντας ἡμᾶς εὑρίσκουσα, καὶ πρὸς τὴν μετάνοιαν ἀπαρασκευάστους. διὰ τοῦτο, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ὅπως εἰσακούσῃς τῆς δεήσεως τοῦ λαοῦ σου καὶ ἱκεσίας, καὶ ἀποστρέψῃς τὸν θυμόν σου ἀφ᾽ ἡμῶν. ναὶ Κύριε, μὴ ὀργισθῇς εἰς τοὺς αἰῶνας ἡμῖν, μηδ᾽ ἐπιτείνῃς τὴν δικαίαν σου καθ᾽ ἡμῶν ἀγανάκτησιν. οὐδεὶς γὰρ δύναται ἐμπροσθέν σου στῆναι, ἢ παρρησιάσασθαι, καὶ οὐδεὶς ζῶν ἄνθρωπος ὅλως ἐν σοὶ δικαιωθήσεται. πᾶσα γὰρ δικαιοσύνη ἀνθρώπου, ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης κατὰ τὸν μεγαλοφωνότατον Ἡσαΐαν. τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ τῷ σῷ φόβῳ συνεχόμενα κλονοῦνται καὶ φρίττουσι. κατάπαυσον τοίνυν τὴν ὀργήν σου καθ᾽ ἡμῶν. ἀπόστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν ἐκ τῆς δουλείας τῶν ἀσεβῶν· ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν κατὰ νοῦν γινομένην αἰχμαλωσίαν τῇ τρικυμίᾳ καὶ ζάλῃ τῶν πειρασμῶν ὑπὸ τοῦ νοητοῦ Φαραώ. οὐδὲ γὰρ δυνάμεθα κατ᾽ ἄμφω πλημμελοῦντες ᾆσαι ᾠδὴν εὐχαριστήριον ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας. μνήσθητι ἡμῶν Κύριε, ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. καταπέμψον ἡμῖν ἄγγελον πιστὸν φύλακα, ᾧ καὶ παρακατέθου τὴν ζωὴν ἡμῶν, ὅπως ἐξελεῖται ἡμᾶς τῆς φοβερᾶς τοῦ θανάτου ὀργῆς, καὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης ῥομφαίας. ἵνα τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης καὶ ἀνέσεως, δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν μίαν θεότητα καὶ βασιλείαν, ᾗ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Alia ejusdem oratio pro Christiano populo.

TE rogamus & intense precamur Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut oculo propitio misericordia motus super populum tuum & super hæreditatem tuam respicias, & terram nostram jam propter iniquitates nostras desolatam, captivam servamque hostibus factam in pristinam asseri libertatem tibi complaceat, sicut antiquo Jacob unigeniti Filii figuram præferenti, placito imperioque tuo in suam patriam reverso, incolas omnes in promissorum sibi bonorum possessione restituisti; erga illos namque omnes solita tibi humanitate usus cunctas eorum iniquitates remisisti, iram placasti, a furoris tui impetu eos alienos fecisti. Converte nos itaque Deus noster, & salutarium mandatorum tuorum satagere nos concede: averte a nobis iram tuam, neque in æternum irascaris nobis, aut iram tuam in generationem & generationem extendas. Deus tu conversus vivificabis nos, & plebs tua lætabitur in te. Ostende nobis misericordiam tuam: & pacem exultationemque in te audiemus. Ita Domine, exaudi nos peccatores & inutiles servos tuos in hac hora, ut gloria & pax in terra nostra inhabitet. Tua enim ope & subsidio freti nos indigni, misericordiam pacemque, faciem nostram præcessuras, speramus. Præter te alium ignoramus, nomen tuum invocamus, ne avertas nos in finem, sed suscitare, & exurge in nostri peccatorum & humilium occursum:

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ, ὑπὲρ τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ.

ΣΟῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν ἐκτενῶς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἵλεῳ ὄμματι ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου σπλαγχνισθεὶς ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν γῆν ἐξερημωθεῖσαν διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ αἰχμάλωτον γεγενημένην καὶ δούλην τοῖς πολεμίοις, εὐδοκήσῃς ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν, καθάπερ ποτέ, καὶ τὸν παλαιὸν Ἰακὼβ ἐκεῖνον τὸν φέροντα τύπον τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ Θεοῦ ἡμῶν εὐδοκίᾳ, καὶ θελήσει τῇ σῇ ὑποστρέψαντος τὰς οἰκογενεῖς ἅπαντας πρὸς τὰ ἐπηγγελμένα τῶν ὑποσχημένων σοι ἀγαθῶν ἐπανήγαγες. καὶ γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων τῇ συνήθει σου φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, ἀφῆκας τὰς ἀνομίας αὐτῶν, κατέπαυσας πᾶσαν τὴν ὀργήν σου, ἀπέστρεψας ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ σου. ἐπίστρεψον τοίνυν καὶ ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ τῶν σωτηρίων σου ἐντολῶν φροντίζειν ἀξίωσον. ἀπόστρεψον τὸν θυμόν σου ἀφ᾽ ἡμῶν, μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ὀργισθῇς ἡμῖν, ἢ διατείνῃς τὴν ὀργήν σου, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. ὁ Θεὸς σὺ ἐπιστρέψας, ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ ὁ λαός σου, εὐφρανθήσεται. δεῖξον καὶ ἐν ἡμῖν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἀκουσόμεθα εἰρήνην καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ σοί. ναὶ Κύριε, εἰσάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, τοῦ κατασκηνῶσαι δόξαν καὶ εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. τῇ γὰρ σῇ ἀντιλήψει καὶ βοηθείᾳ θαρροῦντες ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, ἐλπίζομεν ἔλεος καὶ εἰρήνην ἔμπροσθεν ἡμῶν προπορεύεσθαι. ἐκτός σου γὰρ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν, καὶ μὴ ἀποστραφῇς ἡμᾶς εἰς τέλος, ἀλλ᾽ ἐξεγέρθητι, καὶ ἀνά-

στηθι εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ταπεινῶν. καὶ ὡς ἀμνησίκακος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν ἐπίστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν. στῆσον τὴν καταιγίδα τῶν συμφορῶν. ἄφες ἡμῖν τὰ παραπτώματα ἡμῶν, ὅπως τῇ ἀνέσει τῶν συμφορῶν, δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

& ut malorum immemor, & pœnitentiam agens super malitiis nostris converte captivitatem nostram, & calamitatum nostrarum procellam comprime. Dimitte nobis delicta nostra: ut in harum afflictionum relaxatione collaudemus te Patrem Domini nostri Jesu Christi, cum unigenito Filio tuo, & cum sancto Spiritu: nunc & semper, & in sæcula &c.

ΕΥΧΗ ΕΤΕΡΑ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ στρατὸν αὐτοῦ, τοῦ αὐτοῦ.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα μόνῳ τῷ λόγῳ δημιουργήσας, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι ταῦτα παραγαγών, καὶ εἰς ἓν συνάψας καὶ συναρμόσας τῇ ἀρρήτῳ σου δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. πάντα γὰρ δυνατά σοι· ἀδύνατον δέ σοι οὐδέν. καὶ γὰρ τούτο καιροὺς καὶ χρόνους καὶ ἐνιαυτοὺς συνάψας καὶ συναρμόσας τῷ σῷ βουλήματι, καὶ καταρτισάμενος τοῦτον τὸν ὁρώμενον καὶ βλεπόμενον, ὁ τὸν οὐρανὸν ἐξαπλώσας, καὶ χρώμασι ποικίλοις, καθὰ καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην τοῦ Μωσέως, καὶ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο καὶ μυριάριθμον γένος τῶν Ἰουδαίων καταστείλας ἐν τάξει καὶ ὁμονοίᾳ, καὶ τὸν Μωσῆν ἐπ᾽ αὐτοῖς διὰ τῆς σῆς δεξιᾶς καὶ βραχίονος ἰσχυροῦ δημαγωγὸν καταστήσας, καὶ μίαν ἀρχὴν αὐτοῖς δούς, καὶ διατηρήσας αὐτοὺς ἀβλαβεῖς ἐν τῇ σῇ σκέπῃ καὶ κραταιᾷ χειρί, ὁ τὸν ἥλιον θέμενος εἰς φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν σελήνην εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, ὁ τὸ πλῆθος τῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ στερεώματος καταπυκνώσας τῇ στερεότητι, καὶ τὴν ἀσάλευτον δοὺς αὐτοῖς κίνησιν, καὶ ἐν τάξει θέμενος τούτους τῷ σῷ προστάγματι φυλάττειν τὸν δρόμον αὐτῶν, ὡς μὴ οὐδ᾽ ὅλως ἡμᾶς παραβλάψαι, ἀλλὰ τῷ δρόμῳ καὶ τῇ κινήσει ἀκαταλύτως κατὰ τὸ σὸν βούλημα, ὁ τὴν γῆν ἀόρατον οὖσαν τὸ πρῶτον καὶ σκοτεινὴν ἀνακαλύψας, καὶ εἰς κάλλος αὐτὴν ἀναμορφώσας διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ὁ τῷ Ἀβραὰμ ἐκείνῳ ποτὲ συνοδεύσας θείᾳ σου δυνάμει καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ παρ᾽ ὅλους ὑποχειρίους αὐτῷ, ὁ τὸν Γεδεὼν ἐνισχύσας τῆς ὑπεναντίας πανολεθρίᾳ συντρίψας καὶ ἀφανίσας, ὁ τῷ βασιλεῖ καὶ προφήτῃ Δαβὶδ τὸ κράτος δοὺς κατὰ τὸν παλαμναῖον ἐκεῖνον Γολιάθ, καὶ εἰς τέλος αὐτὸν ἀφανίσας, ὁ διὰ τοῦ θεράποντός σου Μωσέως τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐλευθερώσας τῆς πικρᾶς δουλείας, καὶ τὸν Φαραὼ τῇ ἀμάχῳ σου δυνάμει, καὶ κραταιᾷ σου χειρὶ παντοκράτορι καταποντίσας, καὶ παραπέμψας αὐτὸν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης καὶ τὸν στῦλον τοῦ φωτὸς ὁδηγὸν αὐτοῖς ἐπιδείξας, ἵνα μὴ προσκόπτωσιν οἱ πόδες αὐτῶν. αὐτὸς καὶ νῦν ἄναξ βασιλεῦ τῆς δόξης ἐξαπόστειλον ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου στῦλον φωτοειδῆ καὶ ὑπέρλαμπρον, εἰς ὁδηγίαν κατ᾽ ἐχθρῶν ὁρωμένων καὶ ἀοράτων νίκην, τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου μου Αὐτοκράτορος, καὶ ἐνίσχυσον αὐτὸν τῇ δεξιᾷ σου χειρί, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πορευομένους πιστοὺς δούλους σου καὶ οἰκέτας, καὶ παράσχου αὐτῷ εἰρηνικὴν καὶ ἀτάραχον τὸ βασίλειον καὶ πάσης στάσεως καὶ ἐμφυλίου πολέμου ἀνώτερον. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους ἐπάκουσον μου τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου, ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ κραταίωσον μὲν αὐτῷ τὴν ἀμάχου σου καὶ ἀήττητον δύναμιν, τὸ δὲ τούτου στράτευμα

ALIA EJUSDEM ORATIO IN IMPERATOREM, & in ejus exercitum.

DOmine Deus noster, qui solo sapientiæ tuæ verbo cuncta condidisti, & e nihilo ad esse illa adducta ineffabili tua virtute conjungis & componis: cuncta enim tibi facilia sunt, & tibi impossibile nihil est: propterea que momenta, tempora, & annos in unum conferens & coordinans, visibilem hunc mundum imperio tuo exornas: qui cælum expandis, & velut tabernaculum illud sub Moyse coloribus distinguis, qui prius multitudinem illam, & numerosam in millia Judæorum gentem in ordine & concordia continuisti, & Moysem ipsum dextera tua & brachio robusto populi ducem constituisti, una illis potestate tradita, & tua protectione fortique manu illis semper intactis servatis: qui solem in diei lucem, & lunam in noctis potestatem posuisti, qui numerum astrorum in firmamento nexu solido condensasti, illisque ordine dispositis, terminoque eorum præfixo, ne ulla ratione nos lædant, sed ut cursu & motu ad nutum tuum impigre feruntur, perpetuum injunxisti motum, qui terram prius occultam & obscuram mox in lucem eductam propter hominum genus multiformi venustate depinxisti, qui virtute tua, te Abrahæ comitem, subactis eis cunctis hostibus, in itinere præbuisti, qui profligandis & delendis adversariis Gedeonem in prælio animasti, qui regi & Prophetæ David adversus veteratorem illum Goliath, robore viribusque collatis, victoriam etiam præbuisti, qui Hebræorum genrem amara servitute per Moysem famulum tuum in libertatem asseruisti, & inexpugnata tua virtute validaque manu Pharaonem cum toto ejus exercitu in maris profundo demersisti, columnaque lucis viæ duce præmonstrata, ne pedibus offenderet, Israelem eripuisti. Ipse nunc rex gloriæ sancte, de sancto habitaculo tuo, de throno gloriæ regni tui, lucidam splendidamque columnam in ducem & victoriam adversus hostes visibiles & invisibiles potentis & sancti mei Imperatoris, mitte: & dextra tua manu illum, fidelesque tuos servos & famulos cum eo progressos, corrobora, pacificumque & a tumultu securum omnique seditione & civili bello, regnum superius confer. Fiat Domine Deus misericordiæ, me humilem & indignum famulum tuum in hora hac exaudi: animum illi inexpugnatæ & invictæ virtutis præbe, cunctasque ejus acies

confilerna, & adversarios infidiis ejus potentiæ obsistentes dissolve. In concordia & æqua subjectionis conditos ei subditos compone, profundeque & omni malo aliena pace in terra & in mari illi concessa, cuncta ad utilitatem confoventia subministra: ut pacatis & tranquillis deputis, simul ore & uno corde te mirabilium patratorem Deum glorificemus. Tu enim es Rex pacis, & Salvator animarum nostrarum, & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ματα· εὐήρωσα πανταχῆ, καὶ βέλεσι τοὺς ἐχθροὺς ἐπαναστάσεις τῆς ἐπανισταμένων τῇ πράξει ἀστρα. σύναλλοι αὐτῆς ὁμοίως καὶ ὑπόταγη δικαίᾳ, καὶ εἰρήνευε βαθεῖαν ἐν ἀσφαίᾳ ἐν τε γῇ καὶ θαλάσσῃ αὐτῷ βραβεύσῃ· καὶ πάντα τρόπον τὰ συμφέροντα ἐπιχορήγησον· ἵνα τὰς ἐπιγενομένας μάχας καὶ θορύβους ἀποσοβήσωμεν· ἐν ἑνὶ σώματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ, δοξάσωμέν σε τὸν δημιουργὸν Θεόν. σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης καὶ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

IN ORATIONEM PRO IMPERATORE ET exercitu ejus. Notæ.

1 Ἔτι δὲ βασιλέα καὶ τὸ στρατόν.] Orationem non minus quam arma capessere, aciem educturi, & cum hostibus signa collaturi, Christiani principes consuevere. Hoc pietatis exemplum, & subjectionis erga Deum, cujus prosper bellorum successus, munus est, cunctis Christiano nomine regibus insignitis, primus inter principes Christianos Constantinus tesiquit, qui referente Eusebio vitæ ejus lib. 2. cap. 14. ἐκωτὸν ἐν ἱκετηρίοις πρὸς θεὸν μάχης ἐκλογισμοῖς παῖς πρὸς θεὸν ἱκετεύει· τὰ δὲ κοινὰ φανερὸν· de more suo ante initium prælium in tabernaculo separato (tentorio nimirum ad instar Ecclesiæ extructo, a Sacerdotibus & Diaconis custodito) tempus precibus ad Deum fundendis liberum addixit. Non enim oportere ajebat, hastis uti & rerum suarum spem in armis, aut corporum viribus ponere: sed omnificatis Deum rerum omnium bonarum, & ipsius vitæ auctorem agnoscere, cui convenit expansis in cælum manibus, & sublatis in alcum mentis oculis, constitutas preces reddere: κρείττονα τῆς ψυχῆς νίκης δωτῆρα, καὶ σωτῆρα, φιλικὰ τε, καὶ βουλῆς ἀσφαλῆ, ut illum victoriæ largitorem, & conservatorem, custodemque mobis adjutoremque precibus imploremus: ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ εὐχαριστικοῦ λόγου ἐγκωμιαστικοῦ. Formulam vero precandi ipse omnibus militibus præscripsit, mandavitque ut Latina lingua ita omnes precarentur. Te solum Deum agnoscimus, te regem profitemur, te adjutorem invocamus, per te victorias consecuti sumus, per te hostes superavimus, abs te & præsentem felicitatem consequutos fatemur, & futurum adeptiros speramus: te omnes supplices sumus, abs te petimus ut Constantinum Imperatorem nostrum, una cum piis ejus liberis diutissime nobis salvum & victorem conserves. σωτῆρα κεκλῆσθαι τὸ σωτῆριον ἀναφαίνει τὸ σωτηριακὸν τάγματα, καὶ τοιαῦτα διδάσκει ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις ἐφέται φωνάς. Ejusmodi fere fingebat, a militibus lucida die Dominica fieri: talesque ab eis voces in divinis precibus adhiberi. His rudimentis posteri Orientis Imperatores edocti, vix aut nunquam pretermisa Oratione ad expeditionem profecti sunt, quam eorum pietatem celebrant Zonaras, Gregoras lib. 5. Nicetas lib. 6. & alii: ut eorum in hostes effet τὸ σημεῖον ἔρωτ, Ecclesiasticis benedictionibus consecratum in hostes irruptio, & omnino sacer impetus, juxta Gregoræ verba lib. 3. Et ad Constantini exemplum Mauricium Imp. jam ab ἀστόμῳ lib. 5. cap. ult. describit Simocatta, ἐπὶ τὸ μάχης τῆς θρασυτάτης κατὰ πατρικίζοντας τάγμασι, καὶ διεκόσμησε ἄρμα τὸ παρ' ἑαυτῷ ἐν τῷ ἄστει τῆς βραδυτέρας ἀλκῆς ἀναμενούσης μετὰ φαιδρότητος καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κατακληρούχοις τοῖς παιδαγωγίοις· in ample Christianæ religionis templo nocte integra preces fundentem, & die sequente coto ad Dei matris eadem supplicationes cum populo peragentem ecclesiasque convisitebo se se præstantem: ut robustior in hostes irrueret. Byzantium idem revertus & læto nuncio accepto, ἐπὶ τοῖς Θεοῦ μεγάλοις ἔργοις ἀνὰ τὸν τοῦ ἐπωνύμου ἱερὸν ἐπιφοιτήσας μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀγῶνα τὸν Θεὸν ἐπιμελέστερον ἐδόξασε τὰ πρέποντα· in amplissimo urbis templo pervigilium egit, deinde ad supplicationem cum populo abiens, Deum precatur ut illustriora trophæa largiretur. Et quod de Constantino Leonis Philosophi filio, ad pugnam ituro scripsit Cedrenus de omni alio dictum puta. ἦρχε Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ τῶ Ὀκλωνίου ἔρωτι τῶν ἐκκλησιῶν κατέβη πρὸς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ, καὶ μετ' ἀκολούθων ἐπορεύθη ἐκεῖσε. Exiit Imperator Constantinus ad Oplonium monticulum, ut Patrium quæ ibi visebant templa precationibus armatis, contra Saracenos expeditionem susciperet. Quia vero, quod de Mauricio scriptum reliquit Simocatta, τὸ ἔθος τῶν παρὰ Χριστιανοῖς ἐστὶ τὸ ἔθος ἐκεῖ βαστάζειν Χριστὸν ἐπωμένου τὸ τῶν βασιλέων καὶ τῶν στρατοπέδων, Lignum crucis Christi super hastili aureo sublime portatur, Imperatoremque & circumfusum militem antecedit orationem in hujusmodi signo, dando & accipiendo, recitari solitam subnectimus.

Altera ejusdem Oratio in pretiosæ & vivificæ crucis elevatione.

DOmine Deus noster, qui Filium tuum unigenitum cuncta pro generis nostri salute perpeti paratum in mundum misisti, crucemque & mortem subire voluisti, ut nos amara mortis tyrannide eriperet, conflictuque ad se per pretiosæ & vivificæ crucis, insperatæ & invictæ armaturæ adorationem alliceret. Te rogamus & precamur Patrem subsistentis

2 Εὐχὴ ἑτέρα ἐπὶ τῇ ὑψώσει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὁ μονογενῆ σου Υἱὸν ἀποστεῖλαι καταδέξάμενος καταδέξασθαι πάντα παθεῖν ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν σωτηρίας, καὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπομεῖναι ἐποίησας, ἵνα τῆς τοῦ θανάτου πικρᾶς ἡμᾶς τυραννίδος ἐλευθερώσῃ, ὁλοίως δὲ πάντας εἰς ἑαυτὸν διὰ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως, καὶ ἀμάχου ὅπλου καὶ ἀηττήτου· σὲ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν ὁ πατὴρ τῶν ὅλων

ELEVATIONE. 653

σάτε, καὶ σωσάσθαι καὶ σωσθῆναι λάχε· ὡς ἐν τῷ τοῦ τιμίου ξύλου σταυροῦ εἰς μίαν σωτήριον ὁμόνοιαν τὸ τῆς Χριστιανῶν γένος, διαρρήξας τοὺς ἐν τοῖς θελήσεσι βασιλεῖσι βόρεια καὶ νότια, εἰς μόνην τῆς ἀρετῆς ἐχθρῶν, ἄλλως δὲ τῷ σῷ ὁρωμένων καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν τῇ κράτει τῆς βασιλείας αὐτῶν· δι' αὐτὸ δὴ ὁ ᾅδης ἰσχυέτω, πύλαι τὸ παραδόσιμοι χάσκουσι, ἐκ σοῦ ὁρατὸς ἀοῦδος ἡμῶν γένοιτο· δι' αὐτὸ τῆς δόξης τὸ ὕψος παράστασιν τυγχάνει ἐλπίζομεν· δι' οὗ ὁ αἰθὴρ ἠγαλλιάσθω, ἡ κτίσις ἀνακαινίσθω, τὰ ἐράνια πάντα καὶ ἐπίγεια εἰς μίαν συνέρχεσθαι ἐκκλησίαν. δι' αὐτὸ βασιλεῖς βασιλεύουσι, δι' αὐτὸ Μαρτύρων χορὸς, ἀρχαγγέλων ὁμήγυρις, μεγαλόσημον δόξα, Ἱερέων διαφέρεια, γυναικῶν σεμνότης, καὶ πασῶν ἀσφάλειαι δι' αὐτὸ κατόρθωται, καὶ τῆς αὐτὸ προσκυνήσεως· Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πατὴρ τῆς σωτηρίας, ἡ τῶν ὅλων πηγὴ, καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἀνεξιχνίαστος ἀβυσσος, ἐπάκουσόν μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ἐστῶν ἐν ῥαβδωσεκτενούμενου τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν κλήρου τῶν δικαίων, καὶ τῆς μεγίστης τῆς ἐπιθυμητῆς κληρονομίας σου, καὶ μὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· ἀλλὰ δεόμενοι τῆς Φιλοχρίστου βασιλείας ἡμῶν Θεοδοσίου τῶν καταχθόνων πάντων ὑπέταξον, καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπιχειρούντων συμφορῶν, καὶ δορυβίων, καὶ στάσεων, εἰς μηδὲν αὐτὰ ἀβρανόνα, κρατιστεύσης μὲν αὐτῶν τὰ χαμήλωμα, καὶ τὰς ἐπαπειλὰς· αὐτοῦ ὑπόταξον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἀγγελικὰς παρεμβολὰς αὐτῷ περιφόρησον, χάλκεον αὐτῷ τεῖχος βαθεῖαν καὶ ἀναμάρτητον ἐφύλαξον, ἵνα ἐν ἡμῖν τὰς ἐπαγομένας μάχας, καὶ θορύβους ἀποσοβήσωμεν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζοντες καὶ ὑμνοῦντες σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν. δυνάμεις τε τιμίῳ καὶ ζωοποιῷ σταυρῷ· σφίξειεν τὰς ὑπερδιλεχούσης Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

IN ORATIONEM CUM PRETIOSA ET VIVIFICA Crux elevatur. Notæ.

2 Εὐχὴ ἑτέρα, &c.) Huic Orationi faciendæ causam dedit Imperii Græci decidens in dies gloria, & Imperatorum in venerandam crucem devotio summa, & conceptæ de illa in bellorum periculis Educia, qua pietatem cœlitus illis concessa fuere victoriæ. Apparente namque illa sublimi in aere, postquam ejus signo labarum Romanum Constantinus insignivit, & de Licinio tyranno triumphum egit, illud in veneratione habitum in bellis semper præstiterunt Imperatores Romani. Hinc celebres illæ victoriæ crucis auxilio comparatæ, hinc ei cum imagine Virginis Nicopææ cultus regio, vectæ, triumphales honores delati; hinc ei trophæa, & laudes epiniciæ, decantatæ: hinc tandem inter alia tria sacra Fimbula, medius ei dignorque locus in exercitu depitatus: de quo Codinus de off. curiæ Constant. ἐπὶ τοῦ ἁγίου τοῦ ἁγίου τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ ἁγίου Πανσεβίου, καὶ τοῦ Θεοδοσίου· alind Fimbulum crux est, habens imagines (in quatuor extremis brachiis) quatuor sanctorum magnorum Martyrum, Demetrii, Procopii, & utriusque Theodori: σφενδόνην videlicet & τύμπανα. Edito vero exercitu cum Imperator hostes aggressurus procederet, in altum Oratione præmissa erigebatur, & in conflictu Pontificis, vel præcellenti Ecclesiæ ministro committebatur gestandum.

1 Ἑτέρα εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ θείου ναοῦ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν κτίσιν μόνῳ τῷ λόγῳ δημιουργήσας, καὶ τὸ εἶναι παραγα-

ALIA EJUSDEM ORATIO IN SACRI Templi dedicatione.

DOmine Deus noster, qui creaturam omnem solo verbo conditam

ad esse perduxisti, incontracta vero ratione varie illam exornasti, qui expandisti super eam Spiritum suum contraxisti, & solare lumen in ejus initiationem super eam effudisti, qui famulo tuo Moysi, ut præcipuam laudem aliquam opificio tuo excellentissimo adjungeret inspirasti, ita ut diceret, vidisse te Jacob, quod esset bona, eamque diem vocasse: quam etiam nos contemplati, lucidissimumque hunc solem cunctam creaturam diebus singulis initiantem, te tunc diei veri solem, lucemque occasum nescientem celebramus: qui per Filium tuum naturam nostram consecrari sancto tuo Spiritu voluisti, ita ut ejus dono plusquam sol ipse, justi effulgeant: te rogamus, & te precamur Patrem Verbi, & Dominum Deum nostrum, ut postquam ineffabili tua humanitate & immensa misericordia, creatura conscia initiationem suscepit, & vetus lex in novi testamenti figuram, tua divina apparitione in monte Sina, & in initiando illo rubo, & in testimonii tabernaculo, & in speciosissimo Salomonis templo consecrata est; ita nos peccatores & indignos famulos tuos domum hanc velut cœlum protensam, terræ decus, & ineffabilis tuæ gloriæ altare verum, incolentes oculo propitio respicias: & sanctissimo tuo Spiritu super nos & super hæreditatem tuam juxta divinum David demisso, innova in cordibus nostris rectum Spiritum, & Spiritu principali, nos confirma. Et Imperatoribus quidem nostris trophæa victoriasque adversus visibiles æque invisibiles hostes concede, nobis autem summo divini amoris studio fabricam hanc, ejusque consecrationem celebrantibus, concordiam & pacem, & delictorum indulgentiam præbe: salutem postulata conducentia præbe, ac mandatorum tuorum exequutionem conctos excita, doni sancti tui Spiritus initiationem largire, ut incondemnate te Deum verum, & quem misisti Jesum Christum colant. Precibus Deiparæ, & omnium sanctorum, Amen.

ALIA EJUSDEM ORATIO IN TEMPLI DEDICATIONE.

VErbum æternum, Filii unigenite Dei, Deus vere creaturæ cunctæ sensibilis & intellectualis opifex, qui mundi fabricam sapientissime exornasti, qui humidam flexamque aquarum naturam super tellurem expansum, in acervum & quasi cumulum unum adduxisti, & divino tuo Spiritu super aquas delato terram omnem decorasti, unaque eorum mundum consecrasti, qui etiam testimonii tabernaculum arte summa a Moyse elaboratum initiasti, qui Salomoni ut domum sanctam & magnificam ineffabilis & inenarratæ gloriæ tuæ conflueret præcepisti, eamque denuo Spiritu tuo sancto gloriaque illam totam obtegente, & sancti Spiritus gratia (Judæorum senatu circumpellante) dedicari mandasti. Te rogamus & precamur, Verbum, cujus lex-

pers & æternum Patris principium nescientis Filii, ut nobis etiam in hac hora sancti Spiritus gratia missa, constructum in laudem & gloriam tuam templum stabilias & confirmes, illudque ad mundi usque consummationem consecrandum, sancto tuo Spiritu consecratum esse jubeas: ut incruentas in eo hostias tibi offerentes, Spiritus sancti in præcordiis nostris innovandi, & mentis nostræ principem partem confirmaturi, & spirituales hostias per mentis elevationem tibi Deo Domino, in gloriam & honorem principi expertis & immortalis tui Patris, tuique, obtinenti ejus Filii, & sanctissimi, & boni, & vivifici Spiritus, offerre largientis, participes esse possimus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

IN ORATIONEM PRO TEMPLI ENCÆNIIS sive ejus Dedicatione. Notæ.

a ΕΤΧΗ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια.) Duas solas orationes Templo dicando compositas a Callisto Patriarcha, exhibent edita: Integrum vero totius Dedicationis officium; Barberinum, Cryptoferratense quondam Bessarionis, & Alatianum M. S. prolixe celebrandum ceremoniis, devotisque orationibus peragendum ob oculos ponunt. En tibi, Lector, ut postremum memoratum, ritum omnem illum depingit.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΙ ναοῦ.

ORDO ET OFFICIUM IN DEDICATIONE Templi.

b ΠΡΟ μιᾶς ἡμέρας, παραλαμβάνει ὁ τοιοῦτος ναὸς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ, ἤγουν ὁ Ἱερομνήμων, ἕτερός τις ἐκκλησιαστικὸς περιεργιμένος διακονίαν· παρασκευάζει τε τὰς λιθοξόους δίτρεπτα τὴν τράπεζαν, καὶ ἐπιθέσεως τὰς κίονας, ἃς ὀφείλει καθιδρυθῆναι· παραγενόμενος δὲ μετὰ τοῦτο ὁ Ἀρχιερεὺς, λαμβάνει μαρτυρικῶν ἁγίων μερίδας τρεῖς, αἵτινες ὀφείλουσι μετὰ τὴν ἐκτελεσίαν καταθῆναι· οἱ μὲν κίονες βαστάζουσι τὴν τράπεζαν εἰς τὸν πεπερασμένον ἐπὶ τὸ ἔδαφος ξ οἰονεὶ πῆχυν, μεταξὺ δὲ τοῦ βορρᾶ ἀνατολὰς κιόνων· 4 καὶ δὲ βωμὸς ἀνίσχει παύλιν, ἤτοι μονόλιθος, ἤτοι συμπεπλεγμένος ἐκ πολλῶν λίθων, εἰς ὃν γινομένου κατὰ τὸ τετράπεδον θήκην ἐν τῷ μέσῳ τῆς βωμοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ καὶ φῶς τὸ συμβρονον· καὶ παύπας τὰς τρεῖς μερίδας ἁγίων ἐν γλωσσοκόμῳ 5 ὑμοῦ ἐν Καισαρίᾳ, μεθ' ὧν κατατίθεται μέλλουσι, τὸ τοιοῦτον γλωσσόκομον, τί ἔστιν ἐν δίσκῳ ἀγίῳ, καὶ ἀσπασκανάκιον θεῖς, ἤγουν σκεπάζει κεκύμματι· καὶ φέρων ἀπὸ θύρας ἐν τοῖς σίτοις τοῦ ναοῦ ἀρτοτεχνεῖον κρέμει τέλειται λυχνικὸν, 6 πανυχίς, καὶ ὄρθρος.

Κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς, παραλαμβάνει πάλιν ὁ ἐκκλησιαστικὸς, ἐπιτηδεια ἑτοιμάζει, καθάπαξ ὀφείλοντα εἶναι πάντα κατὰ, καὶ ἀθήκατα, ὧν τὸ καθ' ἕκαστον ἐξῆς ἐν τάξει· Σάβανα, τὰ ὅσα λάβας στενόστας δύο· μανδύλια, τὰ ἴσα χειρόμακτρα τρία, ζῶστες τρεῖς τάχιστα ἤγουν ἐπιλύχια· καὶ προκεφάλαι γ. 7 χάρτου χάρτινον, ἤ ἐπιτράπεζα πρὸς τὸ πάχος τοῦ ὑπερκειμένου κίονος ἐπὶ τραπέζης· σφάκωμα, ὁ ἐστὶ χονδρὸν λεπτὸν, μαστίχη, κηρὸς, μαρμαρυγτεμμένου

a ΕΤΧΗ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια.) Duas solas orationes Templo dicando compositas a Callisto Patriarcha, exhibent edita: Integrum vero totius Dedicationis officium; Barberinum, Cryptoferratense quondam Bessarionis, & Alatianum M. S. prolixe celebrandum ceremoniis, devotisque orationibus peragendum ob oculos ponunt. En tibi, Lector, ut postremum memoratum, ritum omnem illum depingit.

b ΠΡΟ μιᾶς ἡμέρας, παραλαμβάνει ὁ τοιοῦτος ναὸς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ, ἤγουν ὁ Ἱερομνήμων, ἕτερός τις ἐκκλησιαστικὸς περιεργιμένος διακονίαν· παρασκευάζει τε τὰς λιθοξόους δίτρεπτα τὴν τράπεζαν, καὶ ἐπιθέσεως τὰς κίονας, ἃς ὀφείλει καθιδρυθῆναι· παραγενόμενος δὲ μετὰ τοῦτο ὁ Ἀρχιερεὺς, λαμβάνει μαρτυρικῶν ἁγίων μερίδας τρεῖς, αἵτινες ὀφείλουσι μετὰ τὴν ἐκτελεσίαν καταθῆναι· οἱ μὲν κίονες βαστάζουσι τὴν τράπεζαν εἰς τὸν πεπερασμένον ἐπὶ τὸ ἔδαφος ξ οἰονεὶ πῆχυν, μεταξὺ δὲ τοῦ βορρᾶ ἀνατολὰς κιόνων· 4 καὶ δὲ βωμὸς ἀνίσχει παύλιν, ἤτοι μονόλιθος, ἤτοι συμπεπλεγμένος ἐκ πολλῶν λίθων, εἰς ὃν γινομένου κατὰ τὸ τετράπεδον θήκην ἐν τῷ μέσῳ τῆς βωμοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ καὶ φῶς τὸ συμβρονον· καὶ παύπας τὰς τρεῖς μερίδας ἁγίων ἐν γλωσσοκόμῳ 5 ὑμοῦ ἐν Καισαρίᾳ, μεθ' ὧν κατατίθεται μέλλουσι, τὸ τοιοῦτον γλωσσόκομον, τί ἔστιν ἐν δίσκῳ ἀγίῳ, καὶ ἀσπασκανάκιον θεῖς, ἤγουν σκεπάζει κεκύμματι· καὶ φέρων ἀπὸ θύρας ἐν τοῖς σίτοις τοῦ ναοῦ ἀρτοτεχνεῖον κρέμει τέλειται λυχνικὸν, 6 πανυχίς, καὶ ὄρθρος.

Κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς, παραλαμβάνει πάλιν ὁ ἐκκλησιαστικὸς, ἐπιτηδεια ἑτοιμάζει, καθάπαξ ὀφείλοντα εἶναι πάντα κατὰ, καὶ ἀθήκατα, ὧν τὸ καθ' ἕκαστον ἐξῆς ἐν τάξει· Σάβανα, τὰ ὅσα λάβας στενόστας δύο· μανδύλια, τὰ ἴσα χειρόμακτρα τρία, ζῶστες τρεῖς τάχιστα ἤγουν ἐπιλύχια· καὶ προκεφάλαι γ. 7 χάρτου χάρτινον, ἤ ἐπιτράπεζα πρὸς τὸ πάχος τοῦ ὑπερκειμένου κίονος ἐπὶ τραπέζης· σφάκωμα, ὁ ἐστὶ χονδρὸν λεπτὸν, μαστίχη, κηρὸς, μαρμαρυγτεμμένου

Sequenti vero luce, cunctos præveniat mentoratus Ecclesiæ minister; & commoda cuncta præparet, utpote quæ nova & intacta esse debent: hocque numero singula quæque comprehenduntur. Sabana, sive lintea mina alba duo: mantilia, hoc est manuergia tria: cingulatoria: tapes, & pulvinar: charta cumbina. In medio divisa, id est duplicata, sive pergamenum ad labra sive latera columnarum mensam sustentium extensum, cinctoriaque quæ tenues funiculi sunt, mastix, cera, tritumque marmor: simulque cum eis alia, mistha,

thus, gemma Ladoni, & aliis odorata; quæ quidem in alia simul mixta diluuntur: illæ vas fictarium, situla seu infundibulum dicere mavis ærea vel testacea: spongiæ insuper quatuor, linteamen terforium, lampas quæ & lucerna dicitur, & luminare: ellychnii fulcrum, ipsumque ellychnium, unctaque profundiora duo, hoc quidem unanthe vel vino, & aliud Colothus nomine unguento sacro plenum: eo quod Colathus mensuram continet mediam hygrosaitæ, id est sextaria viginti quinque, libras unam supra quadraginta unciasque octo constantia.

His itaque præparatis, cenam ferventem cum reliquis spectibus in olla liquefieri jubet, & earumdem quantitati, columnarumque latitudini, tritum in marmore correspondent admisceri. Mobile deinde quodcumque e templo deduci, & neque lampadem accendi præcipit.

Adveniente autem Pontifice, mensa quidem e columnis inferius demittitur, & muro olim fulciendæ apponitur, latus vero quilibet foras ejicitur, solique structi reliqui Clerici & ministri cum necessariis ad Consecrationem remanent: mox undique clausis Templi valvis, Pontificalem omnem ornatum Pontifex assumit, assistentesque pariter Sacerdotes & Diaconi propriis sibi induuntur vestibus. Ipse vero Consecrationis opus jam jam aggressurus super sinum amictui linteum adjicitur, a pectore ad pedes usque a parte anteriori defluens, a posteriori vero utrumque ejus extremum axillas subeunt, & ad dorsum delatum, unum cum alio colligitur, zonaque tandem circa corpus medium constringitur. Adstruunque pariter brachium manibus fasciis, vincendum apponitur. Hoc pallio ornatus, cum comitantibus ad altare ingreditur: eoque præcipiente, chartam, il quibus est ingenium, accipiunt, ut locis ex ea dependentibus, quæque ad vinciendum sint satis, unamquamque mensæ columnam circumdent. Secant igitur illam quantum sufficit. Oportet vero superiorem chartæ partem columnæ capiti applicari: illamque complicant, (non ex æquo) sed breviori plica, quæ introrsum vergit; (& columnæ eminet) inferior autem ejus pars simplo manet. Ferventi namque mastiche cera admixta desuper infundenda est; ideoque, chartam esse duplam necesse est, ut mastichen contineat, sed & eminere illam convenit circumcirca, quantum digiti mensura capit, ne ceromastiche diffluat. Hoc itaque pallio, ut præfatum est, columnam unamquamque charta involvunt, & exterius, (ter supra, terque infra) corrigia circumplexa adstringunt: tum superni inferique vinculi extrema, in hunc finem deprendentia, ad invicem circa medium adducunt, & ad invicem permanant, ut inter superum infernumque colligationem in medio ex anteriori parte crucis figura effermetur. His peractis columnarum circumferentiis supernis marmor rufum circumponunt junctæ effluentes chartæ plicas, id est in medio inter columnas chartasque alligatas spatio, ne vel tenui rimula ceromastiche elabatur. Ulla deinde delata columnis ceromastiche infunditur, quousque mediæ chartarum cavitates & fabrè complecantur. Sibi vero aliquo tempore relinquitur ut frigescat, ferventem enim esse oportet: & ortienem illam dicit Pontifex.

DOmine Deus & Salvator noster, qui pro generis humani salute cuncta præstas & moderaris, nostri indignorum fervorum tuorum preces suscipe, & in hora præsenti, ad hujus templi laudibus tuis celebrandis, sub nomine sancti N. erecti Ecclesiasticum absque crimine perficiendam, & in eo exercitationem altaris absolvendam, idoneos nos redde. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui.

Et audito Amen, *cum assistentibus sibi Sacerdotibus & Diaconis, mensam Pontifex approbandæ, adjuncto etiam in auxilium, si opus fuerit, aliquo artifice, eamque columnis superimponunt, cunctanter usque tertio Psalmum centesimum quadragesimum quartum. Exaltabo te Deus meus Rex: & benedicam nomini tuo in sæculum sæculi. Et reliqua usque ad finem.*

Deinde gloriam Deo reddunt. Et cruce ceromastiche defluente, & exsurgente, in quos defluxit, locis: iterum Psalmum vigesimum secundum recitant. Domine regit me, & nihil mihi deerit. Et reliqua usque ad finem.

Mox gloriam Deo reddunt. Et dicit Pontifex. Benedictus Deus noster, perpetuo, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. *Et dicto* Amen, *manibus undique sensim mensam premunt, ut rotundis conpetitur, & sede stabiliatur. Hæc autem cuncta fiunt, cum pluribus vel una solo columnis mensa sustentatur: sin autem ara quadrata quadratis quoque mensa superponatur, quatuor angulis ceromastiche infunditur: eademque prius propria sede mensa locatur: at si ex variis marmoribus sit compacta, cætera quidem ob artificis cognomentantur, quadratum vero medium ceromastiche, nullis tamen alligata chartis, aliove quopiam adjecto, collocatur.*

Erecta itaque hac ratione mensa: ad sanctas sacras pulmum confessum apponitur: Et Archidiaconus: Adhuc & insuper genua flectite, *exclamante. Pontifex flexis genibus, hanc orationem dicit.*

Deus principii expers & æterne, qui e nihilo cuncta ad esse adduxisti, qui lucem habitas successibilem, cælum in thronum positum, & in pedum tuorum scabellum, terram: qui Moysi præcepisti & exemplar dedisti, Beseleel vero sapientiæ spiritum contulisti, ut ad tabernaculi testimonii, in quo cultus sacer legitimæ & veritatis imagines & figuræ eminebant, perficiendam compagem idoneos illos redderes, qui cordis latitudinem Salomoni contulisti, vecusque templum ejus erexisti ministerio: veri autem in Spiritu cultus, vetique tabernaculi gratium in celebrandis tuis Apostolis innovasti, per eos autem sanctas Ecclesias eas, & altaria tua, Domine virtutum, in quibus sacræ & incruentæ sunt tibi hostiæ offerendæ, ubique disseminasti: qui & hocce templum in nomine sancti N. ad tuam, & unigeniti Filii tui, & sanctissimi tui Spiritus gloriam extrui præcepisti. Ipse immortalis & magnifice Rex, misericordiæ & pietatis tuæ recordare, nec nos peccatorum copia inquinatos abominaveris, neque propter imparitatem nostram testamentum tuum prophanum reddas; verum præteritis delictis nostris corrobora nos, & gratia advenique vivifici & sancti tui Spiritus, hujus templi tui dedicationem ejusque altaris consecrationem absque peccato

absolvere nos permitte, ut in eo in psalmis & hymnis & mysticis ministeriis tibi benedicamus & clementiam tuam jugiter extollamus. Ita fiat Dominator Domine Deus noster, spes omnium finium terræ, precatores nos te rogantes exaudi, & sanctum tuum & adorandum & omnipotentem Spiritum tuum mitte, & domum illam sanctifica: luce sempiterna comple illam, in habitationem tuam elige illam, sedem gloriæ tuæ constitue, divinis & supramundanis gratiis exorna, fluctuantium portum, dolorum remedium, infirmorum refugium, dæmonum terriculum illam effice, ut sint oculi tui aperti super illam die ac nocte & aures tuæ intentæ ad preces cum timore & pietate in eam intrantium, & honorandum adorandumque nomen tuum invocantium: cum rogaverint, tu exaudies illos in cælo desuper, & facies misericordiam, & propitius eris. Incorruptam ad finem usque sæculi conserva, & erectum in ea altare sanctum sanctorum esse, sancti tui Spiritus virtute & opera, manifesta. Præter legale propitiatorium illam gloria adauge, ut sacra in ea peracta, ad sanctum & intellectuale altare tuum penetrent, & inviolatæ tuæ protectionis gratiam nobis referant. Non enim in manibus nostrarum ministerio, sed inenarrata tua pietate spem reponimus.

Diaconus erectus, dicit. Suscipe, salva, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. *Populus respondet tertio.* Domine miserere. *Deinde Diaconus.* In pace Dominum precemur.

Pro superna pace, & salute animarum nostrarum: Dominum precemur.

Pro pace totius mundi, bono statu sanctarum Dei Ecclesiarum, & cunctorum concordia: Dominum precemur.

Pro Archiepiscopo nostro N. & opere manuum ejus, pro assistentibus ipsi Sacerdotibus, & Diaconis, & reliquis: Dominum precemur.

Ut ædes hæc, erectumque in ea altare, adventu, virtute, & opera sancti Spiritus sanctificetur: Dominum precemur.

Pro pientissimis, & a Deo custoditis Imp. nostris, omni populo, & eorum exercitu: Dominum precemur.

Pro urbe hac, omni civitate, & regione, fidelibus in eis habitantibus: Dominum precemur.

Ut liberemur ab omni angustia, flagello, & necessitate: Dominum precemur.

Suscipe, salva, miserere, & conserva nos Deus tua gratia.

Sanctissimæ, illibatæ, super omnes benedictæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & sancti cujus est dedicatum templum, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nos ipsos & invicem Christo Deo commendemus.

Exclamando. Quia tu sanctus es Deus noster, & in sanctis venerandis Martyribus pro te præliatis requiescis: & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

τέρῳ εὐλογῶμέν σε ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ μυστικαῖς λειτουργίαις, καὶ τὴν σὴν εὐσπλαγχνίαν διὰ παντὸς μεγαλύνωμεν. Ναὶ Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δεομένων σου, καὶ κατάπεμψον τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα καὶ προσκυνητὸν καὶ παντοδύναμον, καὶ ἁγίασον τὸν οἶκον τοῦτον. πλήρωσον αὐτὸν φωτὸς ἀϊδίου, αἱρέτισον αὐτὸν εἰς κατοικητήριον, ποίησον αὐτὸν σκήνωμα τῆς δόξης σου, καταικόσμησον αὐτὸν ταῖς θείαις σου καὶ ὑπερκοσμίοις χάρισι, κατάστησον αὐτὸν λιμένα χειμαζομένων, ἰατρεῖον παθῶν, καταφύγιον ἀσθενῶν, δαιμόνων φυγαδευτήριον, εἰς τὸ εἶναι ὀφθαλμούς σου ἀνεῳγμένους ἐπ' αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν δέησιν τῶν μετὰ φόβου σου καὶ εὐλαβείας ἐν αὐτῷ εἰσιόντων καὶ ἐπικαλουμένων τὸ πάντιμον καὶ προσκυνητὸν ὄνομά σου· ὅσα αἰτήσονταί σε, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄνω, καὶ ποιήσεις ἔλεος, καὶ ἵλεως ἔσῃ. Φύλαξον αὐτὸν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον ἅγιον ἁγίων ἀνάδειξον τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. δόξασον αὐτὸ ὑπὲρ τὸ κατὰ νόμον ἱλαστήριον, ὥστε τὰς ἐν αὐτῷ τελουμένας ἱερουργίας εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον καταντᾷν, καὶ τὴν χάριν ἡμῖν τῆς ἀχράντου κατακομίζειν ἐπισκιάσεως. Θαρροῦμεν γὰρ οὐκ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων χειρῶν ὑπουργίαν, ἀλλ' εἰς τὴν σὴν ἄφατον ἀγαθότητα.

Ὁ Διάκονος ἀναστάς. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι. Ὁ λαὸς τό, Κύριε ἐλέησον τρίς. Εἶτα ὁ Διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν συμπαρόντων αὐτῷ ἱερέων, καὶ Διακόνων, καὶ λοιπῶν. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον τῇ ἐπιφοιτήσει καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς Παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τοῦ ἁγίου οὗ ἐστιν ὁ ἐγκαινιζόμενος ναός, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις τοῖς ὑπὲρ σοῦ ἀθλήσασι τιμίοις μάρτυσιν ἀναπαύῃ, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

c Καὶ λεγομένου τοῦ, ἀμήν, εἰσέρχεται ὁ Ἱερεύς, καὶ ἵσταται πρὸ τῆς ἁγίας τραπέζης· καὶ ἐπιτραχήλιον λαμβάνων· σταυροὺς δὲ αὐτοῦ ποιεῖ τρεῖς ἐπ' αὐτῆς, μέσον ἕνα, καὶ δύο παρ' ἑκάτερα· καὶ ὑποσχὼν
15 τῷ θερμοῦ ἀγγείῳ 15 βάλλεται χλιαρὸν ὕδωρ εἰς σίτλαν, ἢ ἐπιχεῖται· ἐπὶ τούτῳ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐγκλίνων, ἄρχεται τάδε.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἁγιάσας τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου διὰ τῆς σωτηριώδους σου ἐπιφανείας, αὐτὸς καὶ νῦν κατάπεμψον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ εὐλόγησον τὸ ὕδωρ τοῦτο πρὸς ἁγιασμὸν καὶ τελείωσιν τοῦ θυσιαστηρίου σου. Ὅτι εὐλογητὸς ὑπάρχεις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ταύτην, ἀπὸ τοῦ τοιούτου χλιαροῦ ὕδατος τρίτον ἐπιχέει σταυροειδῶς τῇ τραπέζῃ, λέγων. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ μετὰ τὸ ἐκμάξαι, ταύτην καὶ τοὺς κίονας καταρμήχοντες, αὐτός τε καὶ οἱ συμπαρόντες ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς μετὰ σπόγγων ἐκμάσσουσιν. εἶτα μετὰ λινῶν καθαρῶν ὑφασμάτων, οἷα καὶ χρῆ τῇ ἁγίᾳ. καὶ μεγάλην ἀναρρεῖ πέμπτην εἰς ἔκπλυσιν τῆς ἁγίας τραπέζης, ἢ καὶ μετὰ τῶν Ἀντιμινσίων, εἴπερ εἶεν, ἐπιχυμένων δηλαδὴ καὶ τούτοις ἑτέρου χλιαροῦ ὕδατος τοῦ ἀρκοῦντος. Ἐν ᾧ δὲ καιρῷ πλύνεται ταῦτα· λέγεται πᾶς ὁ ψαλμὸς πγ΄. ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου Κύριε. καὶ τὰ ἑξῆς ἕως τέλους.

Μετὰ δὲ τὴν τελείαν ἔκπλυσιν καὶ ἀπόσμηξιν, δοξάζουσι. καὶ λέγει ὁ ἀρχιερεύς. Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Τῶν δὲ ἱερέων αὐτοῦ που πλησίον τὰ Ἀντιμίνσια
16 καταντιθέντων· λαμβάνει ὁ ἀρχιερεὺς 16 βῖκον οἴνου θείου πλήρη, καὶ τρεῖς ἐξ αὐτοῦ τῇ τραπέζῃ σταυροὺς ἐπιχέων λέγει. Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.

Τοῦτο δὲ τρίτον εἰπών, ἐπισυνάπτει τὰ ἑξῆς τοῦ ψαλμοῦ ἕως τέλους, καὶ δοξάζων λέγει. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε. νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
17 17 Εἶτα λαμβάνων ἀγγεῖον μύρου καθαροῦ πεπληρωμένον,
18 καὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου λέγοντος. Πρόσχωμεν. ἐπιχέει τῇ τραπέζῃ λεγομένου τοῦ, Ἀλληλούϊα, 18 ὡς ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος· καὶ ποιεῖ δι' αὐτοῦ σταυροὺς τρεῖς, μέσον ἕνα, καὶ δύο ἑκατέρωθεν. Ἔπειτα διδοὺς τὸ ἀγγεῖον τῷ προστάξαντι πᾶσαν ἐπάνωθεν ἐπαλείφει τὴν τράπεζαν, ἀπὸ τῶν τριῶν σταυρῶν. καὶ καθ' ἕκαστον κίονα ποιεῖ σταυροὺς τρεῖς, ἕν τε τῷ μέσῳ, καὶ ἐν τοῖς πλαγίοις, τῶν δὲ ἱερέων ἐπιτιθέντων πάλιν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τὰ Ἀντιμίνσια, καὶ τούτοις ἐκ τοῦ οἰνάνθης ἢ τοῦ οἴνου, καὶ ἐκ τοῦ μύρου τὸ ἀρκοῦν ἐπιχέει λεγομένου καὶ τοῦ παρόντος ψαλ-
19 μοῦ ψαλμὸς ρλβ΄. 19 Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν· ἀλλ' ἢ κατοικεῖν. καὶ τὰ ἑξῆς ἕως τέλους. Εἶτα δοξάζουσι· καὶ αὐτὸς φησι. Δόξα σοι, ἁγία τριάς, ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐκμασσομένης δὲ τῆς τραπέζης διὰ τῶν Ἀντιμινσίων, αὐτὰ μὲν παρ' αὐτῶν τῶν ἱερέων εὐθὺς μετατίθενται. λαμβάνει δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ λεγόμενον, κατὰ σάρκα, ὅ ἐστι σάβανον καινόν, ἢ λινοῦν ὕφασμα παρηρτημένας ἔχον εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα σχοίνους λεπτάς· ὃ τῇ τραπέζῃ ἐφαπλώσας ἀποδεσμοῦσι τὰ σχοινία, ἢ σταυροειδῶς ὑποκάτωθεν τῆς τραπέζης, ἢ κατὰ τοὺς κίονας, καὶ οὕτω πάλιν ἐπάνωθεν τῆς κατὰ σάρκα, τίθενται τὰ ἁγιασθέντα Ἀντιμίνσια.

Ἐν ὅσῳ δὲ πράττεται ταῦτα, λέγεται καὶ ὁ ψαλ-

Euchol.

Et dicto, Amen, *ingreditur Sacerdos, & coram sancta mensa stat, & mantili candido assumpto, tres cruces illo exprimit, mediam unam, & hinc inde duas: & ex olla fervida, in situlam aut malluvium aqua tepida infunditur: & capite inclinato hæc precatur.*

Domine Deus noster, qui per salutarem tuum adventum Jordanis fluenta sanctificasti, ipse nunc Spiritus tui sancti gratiam mitte, & aquam istam ad consecrationem & consummationem altaris tui benedic. Quia benedictus es in sæcula sæculorum. Amen.

Oratione hac facta, tepidam illam aquam cruciformiter altari superinfundit, dicens: In nomine Patris, & Filii, & sancti Spiritus. *Tum ipsam mensam, columnasque mantili abstergunt, Pontifex, inquam, & assistentes ipsi Sacerdotes, & Pontifices spongiis idem officium præstant: exsiccant deinde purioribus & subtilioribus linteis, qualibus magna feria quinta solent uti in sanctæ mensæ ablutione: aut certe (si tamen consecranda sint) Antimensia adhibent, superinfusa illis, quantum satis est, aqua tepida. Dum hæc peraguntur, dicitur Psalmus octogesimus tertius.* Quam dilecta tabernacula tua Domine! *& reliqua usque ad finem.*

Perfecta vero ablutione & abstersione, laudem Deo reddunt: & dicit Pontifex. Gloria Deo nostro in sæcula. *Sacerdotibus autem alicubi vicino in loco Antimensia reponentibus, accipit Pontifex bocale vino plenum: terque ex eo in crucis modum mensæ superinfundens, dicit.* Asperge me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.

Hoc dicto, subjungit psalmi reliqua usque ad finem, & laudem Deo reddens, dicit. Benedictus Deus noster: jugiter, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Accepto deinde vase Chrismate puro pleno, & Archidiacono dicente.* Attendamus. *Infundit mensæ, prout moris est in baptismate, dum dicitur,* Alleluja: *& ex eo tres cruces efformat, unam mediam, & utrinque duas. Vase deinde sibi tradenti reddito: omnem superne e crucium Unguento mensam ungit: & in unaquaque columna, tres cruces exprimit, in medio nimirum, & in lateribus. Sacræ vero mensæ, a Sacerdotibus repositis iterum Antimensiis, e vino defæcato vel olio simplici vino & e Chrismate, quantum sufficit, infundit: dicitur que præsens psalmus centesimus trigesimus secundus.* Ecce, quid bonum & quid jucundum, quam habitare: *& reliqua usque ad finem. Deinde laudant Deum: & dicit Pontifex.* Gloria tibi sancta Trinitas, Deus noster in sæcula.

Mensa vero Antimensiis expurgata, auferuntur iterum illa a Sacerdotibus. Accipit autem Pontifex, ad Carnem dictum, quod est Sabanum novum, aut pannum linteum, e cujus quatuor extremis pendent tenues funiculi: quo in mensa expanso, restringuntur ad invicem funiculi subtus mensam cruciformiter, aut certe columnis circumligantur: atque ita rursus super Mantile, ad Carnem vocatum, consecrata ponuntur Antimensia.

Dum hæc aguntur, recitatur & hic psal-

mus. Psalmus centesimus trigesimus primus. Memento Domine David: & omnis. *Et reliqua usque ad finem. Hoc opere absoluto, laudem Deo dicitur.* Gloria Deo nostro in sæcula.

His peractis Pontifex lotis manibus, & novo Mantili detersis, accipit mappam, hoc est sanctæ mensæ superiorem ornatum, qua expanso, dicitur & hic psalmus nonagesimus secundus. Dominus regnavit, decorem indutus est: *& reliqua usque ad finem. Atque ita gloriam Deo reddunt.*

Apponit quoque Corporale: Et tandem *Evangeliorum librum. Et,* Amen, *dicto: traditur Pontifici thuribulum: eoque in sacra mensa, in sacrario, & in toto templo thus adolente, dicitur psalmus vigesimus quintus.* Judica me Domine. *Assistentium vero Sacerdotum aliquis pone Pontificem sequitur, Unguenti vas deferens, ex eoque in columnis singulis, & pilis stelisve per templum crucem pingit: & dicitur psalmus vigesimus quintus.* Judica me Domine &c. *usque ad finem. Suffumigationibus & psalmis completis, laudem Deo dicunt: & Diacono consuetam recitante collectam: auditis his verbis:* Suscipe &c. *Et pariter.* Sanctissimæ immaculatæ &c. & sancti N. cujus est templum dedicatum: *& reliqua. Pontifex coram sancta mensa consistit, nec genu flectit, sed precatur hoc pacto.*

Domine cæli & terræ, qui secreta sapientia sanctam tuam Ecclesiam fundasti, & Sacerdotii ordinem ad instar Angelici in cælo ministerii, super terram constituisti: tu magnifice Domine, suscipe nos deprecantes, non quasi pro talibus simus digni exposcere, sed ut tuæ pietatis immensitas declaretur: numquam enim variis modis humano generi benefacere desiisti, summamque tandem bonorum omnium concessisti, unigeniti Filii tui in carne præsentiam, qui in terris visus, & ut salutaris lux positis in tenebris irradians, obtulit seipsum pro nobis hostiam, totiusque mundi propitiatio factus, propriæ nos resurrectionis consortes effecit: & in cælum assumptus, virtute ex alto, quæ est Spiritus sanctus, adorandus & omnipotens, ex te Deo & Patre procedens, Discipulos & Apostolos prout promiserat, induit: per quem potentes in opere & sermone effecti, adoptionis baptismum contulerunt, Ecclesias erexerunt, statuerunt altaria, Sacerdotii leges & normas posuerunt: a quibus nos traditione acceptas, tibi æterno Deo procidimus, & rogamus te, o clemens, hoc ad laudem tuam celebrandam templum conditum, divina tua reple gloria, & erectum in eo altare sanctum sanctorum effice ut & nos ipsi, velut tremendo regni tui throno adstantes, precesque pro nobis & populo facientes, & incruentam hostiam tuæ afferentes pietati ad spontaneorum & non voluntariorum peccatorum veniam, ad vitæ regimen, ad rectæ conversationis directionem, ad omnis justitiæ complementum, absque noxa tibi serviamus. Quia benedictum est sanctissimum nomen tuum Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Et responso, Amen, *dicit.* Pax omni-

ὁ ψαλμός. ψαλμὸς ρλα΄. Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς. καὶ τὰ λοιπὰ ἕως τέλους. καὶ τὸ ἔργον πληρώσαντες, δοξάζουσι· καὶ λέγει ὁ Ἀρχιερεύς. Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Μετὰ δὲ ταῦτα νιψάμενος τὰς χεῖρας, καὶ μανδηλίῳ καινῷ ταύτας ἐκμάξας, λαμβάνει τὸ εἴλημα, ἤτοι τὴν ἐπένδυσιν τῆς ἁγίας τραπέζης· ἧς παρ' αὐτοῦ ἐφαπλουμένης, λέγεται καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς ϟβ΄. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· καὶ τὰ λοιπὰ ἕως τέλους. καὶ οὕτω δοξάζουσι.

20 Τίθησι δὲ τὸ εἰλητόν. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ Εὐαγγέλιον. καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ἐπιδίδοται τῷ Ἀρχιερεῖ τὸ θυμιατήριον· 21 καὶ αὐτοῦ θυμιῶντος τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὸ ἱερατεῖον, καὶ τὸν ναὸν ὅλον λέγεται ψαλμὸς κε΄. Κρῖνόν με Κύριε. 22 Εἷς δὲ τῶν συμπαρόντων ἱερέων ὄπισθεν ἐπακολουθεῖ βαστάζων τὸ τοῦ μύρου ἀγγεῖον, 23 καὶ ποιεῖ σταυρὸν δι' αὐτοῦ καθ' ἕκαστον κίονα, καὶ 24 πεσσὸν τοῦ ναοῦ. ψαλμὸς κε΄. Κρῖνόν με Κύριε ὅτι ἐγώ. καὶ τὰ ἑξῆς ἕως τέλους. συμπληρουμένης δὲ τῆς θυμιάσεως καὶ τοῦ ψαλμοῦ δοξάζουσι, καὶ τοῦ Διακόνου τὴν συνήθη ἐκφωνοῦντος συναπτὴν, καὶ μετὰ τὸ, Ἀντιλαβοῦ, λέγοντος· Τῆς παναγίας ἀχράντου, καὶ ἁγίου, τοῦ δεῖνος, ἐν ᾧ ἐστιν ὁ ἐγκαινιζόμενος ναὸς, καὶ τὰ ἑξῆς· ὁ Ἀρχιερεὺς πρὸ τῆς ἁγίας ἑστὼς τραπέζης, μὴ γόνυ κλίνων, εὔχεται οὕτως.

Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν ἀρρήτῳ σοφίᾳ θεμελιώσας, καὶ ἀντίτυπον τῆς ἀγγελικῆς ἐν οὐρανῷ λειτουργίας τὴν τῆς ἱερωσύνης τάξιν ἐπὶ τῆς γῆς συστησάμενος· σὺ Δέσποτα μεγαλόδωρε, πρόσδεξαι καὶ νῦν δεομένους ἡμᾶς, οὐχ ὡς ἀξίους ὄντας περὶ τοιούτων αἰτεῖν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὑπερβάλλον δειχθῇ τῆς σῆς ἀγαθότητος· οὐ γὰρ ἐπαύσω τὸ ἀνθρώπινον γένος πολυτρόπως εὐεργετῶν, κεφάλαιον δὲ ἡμῖν ἐδωρήσω τῶν εὐεργεσιῶν τὴν ἐν σαρκὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ παρουσίαν· ὃς ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεὶς, καὶ λάμψας τοῖς ἐν σκότει, φῶς σωτηρίας, ἀνήνεγκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν, καὶ γέγονε τοῦ κόσμου παντὸς ἱλαστήριον, κοινωνοὺς ἡμᾶς τῆς ἰδίας ἀναστάσεως ποιησάμενος· καὶ ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐνέδυσε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, καὶ Ἀποστόλους, καθὼς ἐπηγγείλατο, δύναμιν ἐξ ὕψους, ἥτις ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ προσκυνητὸν, καὶ παντοδύναμον, τὸ ἐκ σοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, δι' οὗ γενόμενοι δυνατοὶ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, βάπτισμα παρέδωκαν υἱοθεσίας, ἐκκλησίας ἀνέστησαν, ἵδρυσαν θυσιαστήρια, ἱερωσύνης ἔθεντο κανόνας καὶ νόμους· ὧν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ κατέχοντες παράδοσιν, προσπίπτομέν σοι τῷ αἰωνίῳ Θεῷ, καὶ δεόμεθά σου, εὔσπλαγχνε, τὸν πρὸς αἶνον καὶ ὕμνον τοῦ ὀνόματός σου οἰκοδομηθέντα τοῦτον ναὸν, τῆς θείας σου πλήρωσον δόξης, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ παγὲν θυσιαστήριον ἅγιον ἁγίων ἀνάδειξον· ὥστε ἡμᾶς παρεστῶτας αὐτῷ, ὡς τῷ φρικτῷ τῆς βασιλείας σου θρόνῳ, ἀκατακρίτως λατρεύειν σοι, δεήσεις ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἀναπέμποντας, καὶ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τῇ σῇ προσφέροντας ἀγαθότητι, εἰς ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων συγχώρησιν, εἰς κυβέρνησιν βίου, εἰς ἀγαθῆς πολιτείας κατόρθωσιν, εἰς ἐκπλήρωσιν πάσης δικαιοσύνης. ὅτι ηὐλόγηταί σου τὸ πανάγιον ὄνομα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, λέγει· Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ

τοῦ Διακόνου λέγοντος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην.

Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ τὰ ἑξῆς. καθὼς ἐνυπάρχει ἐν τῇ τάξει γινομένῃ ἐπὶ τῇ καθιδρύσει τῆς ἁγίας τραπέζης. 615.

Μετὰ τὸ, ἀμήν, λέγει ὁ Διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν. Καὶ τελειοῦται πᾶσα ἡ ἀκολουθία.

4 d Μετὰ δὲ ταῦτα κομίζεται τῷ Ἀρχιερεῖ κανδήλα καινὴ, καὶ μολυβὶς, καὶ θρυαλλὶς, καὶ ἔλαιον· καὶ αὐτὸς οἰκείαις χερσὶ πληρῶν ἐλαίου τὴν κανδήλαν, 25 καὶ ἀνάπτων τὴν θρυαλλίδα, ταύτην ἀποτίθησιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ. Καὶ λοιπὸν ἀποτιθέμενος τότε σάβανον καὶ μανδύαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν· 26 ἐπιτρέπει τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὑπηρέταις εἰσαγαγεῖν κανδήλας, καὶ κηροὺς, καὶ πάντα τὸν τοῦ ναοῦ κόσμον.

Ἐν ὅσῳ δὲ τελεῖται ταῦτα, μικρὸν αὐτὸς ἀναπαύεται. Καὶ εἰ μὲν ἐπαρκέσωσι κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τελειῶσαι τὴν ὅλην καθιέρωσιν καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν, πάλιν τὰ τῆς ἀρχιερατείας ἅπαντα περιβάλλεται ἄμφια, καὶ ἀπέρχεται σὺν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ λοιπῷ κλήρῳ, καὶ τῷ λαῷ εἰς ἕτερον ναὸν, ἐν ᾧ τὰ μαρτυρικὰ ἀπετέθη λείψανα. Εἰ δὲ τοῦτο ποιῆσαι κατ' ἐκείνην ἀδυνατεῖ ἡμέραν, ὑποχωρεῖ μὲν αὐτός· γίνεται δὲ καὶ αὖθις λυχνικὸν, καὶ παννυχὶς, καὶ ὄρθρος, εἰς τὸν ναὸν τὸν ὑποδεξάμενον τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων. Τῇ δὲ ἑξῆς ὁ Ἀρχιερεὺς παραγίνεται συνάμα τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ· καὶ τοῦ Διακόνου εἰπόντος εὐχὴν συναπτῆς, λεχθέντος τὸ τρισάγιον, αὐτὸς εὔχεται οὕτως.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πιστὸς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ ἀψευδὴς ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις, ὁ χαρισάμενος ἐν τοῖς ἁγίοις σου μάρτυσι τὸν ἀγῶνα καλὸν ἀγωνίσασθαι, καὶ τὸν δρόμον εὐσεβείας τελέσαι, καὶ τὴν πίστιν τῆς ἀληθοῦς ὁμολογίας φυλάξαι· αὐτὸς Δέσποτα πανάγιε, ταῖς αὐτῶν ἱκεσίαις παρακλήθητι, καὶ χάρισαι ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις δούλοις σου, μέρος καὶ κλῆρον ἔχειν μετ' αὐτῶν· ἵνα μιμηταὶ αὐτῶν γενόμενοι, καταξιωθῶμεν τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν. Ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ἐκφωνεῖ τὸ Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ τοῦ Διακόνου λέγοντος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε. Εὔχεται οὕτως.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν πρεσβείαις τῆς ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων σου κατεύθυνον· καὶ ἐν πᾶσιν εὐαρεστεῖν ἡμᾶς τῇ σῇ ἀγαθότητι καταξίωσον. Ἐκφώνως. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον, καὶ δεδοξασμένον· τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, 27 αἴρει τὰ λείψανα ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, μετὰ τοῦ ἁγίου δίσκου, προπορευομένων τῶν ἱερέων, τῶν Ἀρχιερέων, καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ· καὶ λέγουσιν οἱ ψάλται τὸ παρὸν τροπάριον εἰς ἦχον γ΄.

Ὁ ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως οἰκοδομήσας τὴν Ἐκκλησίαν σου ἀγαθὲ, ἐν αὐτῇ κατεύθυνον τὰς ἱκεσίας ἡμῶν, καὶ πρόσδεξαι λαὸν ἐν πίστει βοῶντά σοι, σῶσον ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον ἡμᾶς.

bus. *Et Diacono dicente.* Capita vestra Domino inclinate: *dicit orationem sequentem.*

Gratias agimus tibi Domine Deus noster, & reliqua, *ut supra in ordine præmissa sanctæ mensæ præscripto.*

Responso, Amen, *dicit Diaconus.* In pace procedamus. *Et officium omne terminatur.*

His peractis, præsentatur Pontifici lampas nova, & ellychnii fulcrum, ipsumque ellychnium, & oleum: ipse vero oleo propriis manibus lampadem replens, ellychnio accenso, deponit eam in altari. Cæterum deposito sabano, & mantili & omni Pontificia veste, lampades, cereos, & reliquum templi ornatum ministris Ecclesiæ deprómere permittit.

Dum hæc peraguntur, quiescit ipse tantisper. Et siquidem valeat totam illa die perficere templi consecrationem & dedicationem: cunctis rursum Pontificiis instructus ornamentis, cum Sacerdotibus, reliquoque Clero, in aliud in quo Martyrum reliquiæ sunt depositæ, templum se confert. Si vero inceptum opus ea die perficere nequeat, secedit quidem ipse: rursum autem vesperæ, nocturnæ vigiliæ, & matutinæ preces, in templo Martyrum reliquias suscipiente celebrantur. Sequenti itaque die una cum Clero & populo ad illud Pontifex progreditur, & Diacono collectæ orationem pronunciante, Hymnoque ter sancto dicto: ipse precatur hoc pacto.

Domine Deus noster, qui fidelis es in verbis tuis, & pollicitis ? , qui sanctis Martyribus tuis bonum certamen decertare, & pietatis cursum perficere, & veræ confessionis fidem incolumem servare concessisti: ipse sanctissime Domine, precibus illorum flexus, partem & sortem cum eis nancisci nobis indignis servis tuis largire, ut illorum imitatores effecti, repositorum ipsis bonorum consortes efficiamur. Misericordia & humanitate unigeniti Filii tui, cum quo benedictus es, cum sanctissimo & bono & vivifico Spiritu: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Et dicto, Amen, *exclamat.* Pax omnibus. *Et Diacono dicente.* Capita vestra Domino inclinate. *Precatur hoc pacto.*

Domine Deus noster, precibus sanctæ dominæ nostræ Deiparæ, & omnium sanctorum tuorum, nostrorum indignorum servorum tuorum opera dirige, & in omnibus tuæ bonitati placere concede. *Exclamando.* Sit virtus regni tui benedicta & laudata, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

Et responso, Amen, *cum sancto disco reliquias super caput elevat, & præcedentibus Sacerdotibus, Pontificibus, Clero, & populo progrediuntur: præsentemque modulum dicunt cantores, tono tertio.*

Qui in fidei petra Ecclesiam tuam fundasti, o bone, in ea preces nostras dirige; & suscipe populum in fide tibi clamantem: Salva nos Deus noster, salva nos.

Vicini vero templo consecrato facti, præsentes modulos cantant, tono gravi.

Sancti Martyres præclare præliati, & coronati &c. Gloria tibi Christe Deus. Apostolorum gloria, Martyrum &c. *Alium, tono tertio.* Firmamentum in te confidentium &c. *Alium, tono obliquo quarto.* Cœlestis arcis conditor &c. *Si vis, adde & alium, tono obliquo primo.* Qui tertam super nihilo condidisti &c.

Cum autem ad templi portam adhuc clausam cum reliquis advenerit Pontifex, exclamat. Benedictus es Christe Deus noster: jugiter, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. *Et super mensam ad hoc, pro dedicationis more præparatam, Pontifice dictum deponente, cantant illud.* Attollite portas. *Alii vero cantores vicissim cantant ter, illud.* Quis est iste rex? *Dum hæc cantantur dicit Pontifex hanc orationem.*

Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui es benedictus in sæcula, qui per carnis velamentum ingressum Ecclesiæ primogenitorum in cœlis descriptorum, ubi festum agentium sedes est, & vox lætitiæ, dedicasti: Ipse Domine respice in nos peccatores & indignos servos tuos venerandi templi sancti N. celebrantes dedicationem, in sanctissimæ Ecclesiæ tuæ, id est tabernaculi nostri, ab Apostolo quoque & percelebri Paulo templi tui vocati, typum: inconcussum illud, & in te gloria redundans; ad usque sæculi finem confirma, & in eo laudes & hymnos innoxios gloriæ tuæ, & unigenito Filio tuo Domino nostro Jesu Christo, & sancto tuo Spiritui, in cognitione & omni legitimo sensu te cum tremore venerantes offerre, misericordiæ tuæ dignos, acceptasque preces nostras, pro nobis & omni populo tuæ pietati oblatas, acceptas fieri concede. Intercessionibus illibatæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ. Quia sanctus es Deus noster, in sanctis requiescis: & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Pax omnibus. *Dicamus.* Capita vestra. *Et hanc ingressus orationem Pontifex recitat.*

Dominator, Domine Deus noster, qui ordines & exercitus Angelorum & Archangelorum ad gloriæ tuæ ministerium in cœlo statuisti: præsta in ingressu nostro sanctorum quoque Angelorum pietati tuæ nobiscum omnium ingressum celebrari. *Ista vace.* Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et confessim iterum sacras reliquias cum dicto capiti superimponit, signatis omnibus, & reseratis valvis, ingrediuntur, & dicunt cantores præsentem modulum, tono quarto.

Ut superni firmamenti decorem, & - Ὅτι δὲ πληρωτὴν τῷ καθιερωμένῳ ναῷ ἐφάνη σὺ τὰ παρόντα δηλοῖ. Ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες· ἡ δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός, ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων. Ἄλλο. Ἦχος γ'. Τὸ στερέωμά σου ἐπὶ σοὶ πεποιθότων. Ἕτερον ἦχος πλ. δ'. Οὐρανίας ἀφίδος ὁροφωτῆρ. Εἰ βούλει ἕτερα πλ. α'. Ὁ πήξας τὸν οὐρανὸν

Καὶ ἐψάλησαν τὰ ἐγκαίνια, τὰ ἑξῆς. Ζητεῖται τὸ γεγενημένον. Τότε δὲ ψαλλομένου τοῦ στίχου· μετὰ ἀγαλλιάσεως ἐξελεύσεσθε, καὶ εἰρηνευθήσεσθε· τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἀναλαλήσουσιν ἐνώπιον ὑμῶν ἀγαλλίαμα· καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ κροτήσουσι χειρί. Ἀντὶ τοῦ ἐξελεύσεσθε, ἐξήλθετε ἐν ἀγαλλιάσει· καὶ εἰρηνευθήσεσθε, ἐν εἰρήνῃ ἀπολυθήσεσθε· τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἀναλαλήσουσιν ἐνώπιον ὑμῶν ἀγαλλίαμα· καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ κροτήσουσι χειρί. Ἀντὶ τοῦ ἐξελεύσεσθε, ἐξήλθετε ἐν ἀγαλλιάσει· καὶ εἰρηνευ

Communio. Domine dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis &c. Alleluja.

Ad septem usque dierum terminum, quotidie, in hujusmodi Ecclesia celebratur missa, sublatis Antimensis, sanctæ mensæ mappæ. Antimensia, post diem septimum auferuntur: & sacra deinceps absque Antimensio in eo fiunt; quia plene consecratum est altare.

Sciendum Antimensia, ante consecrationem scindenda, confunda, & lavanda esse: post eam siquidem, nil hujusmodi fervica illa, verum hoc tantum pacto inferviuntur. Altare sancti N. consecratum a Metropolita N. Mensæ N. anni N. Si vero in urbe CP. hæc celebrantur, additur. Tempore N. Sanctissimi & Oecumenici Patriarchæ.

Κοινωνικόν. Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου. Ἀλληλούϊα.

33 Μέχρις δὲ συμπληρώσεως ἡμερῶν ὀκτὼ, καθ' ἑκάστην, ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγιασμάτων τελεῖται, ἡ Ἀντιμισίων ὑποκειμένων τῇ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἁπλοΐματι. Μετὰ δὲ τὰς ἑβδομάδι ἀφαιροῦνται τὰ Ἀντιμίσια· καὶ λοιπὸν ἱερουργεῖται χαὶ χωρὶς Ἀντιμισίου γίνεται ἐν αὐτῷ· διὰ τὸ ἤδη τὸ ἅγιον αὐτοῦ καθιερώσθαι.

Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ Ἀντίμισια πρότερον καθιεροῦνται, καὶ ῥαντίζονται, καὶ πλύνονται· μετὰ δὲ ἀγιασθῆναι ἐκεῖνα, οὐδὲν πρᾶγμα ἕτερον ἀλλὰ μόνον 34 ἐπιγράφονται ὅπως· Θυσιαστήριον τὸ ἅγιον, τῶν θείων, ἱερουργιῶν λόγῳ θείας μυστηρίας μίμησιν τοῦ θείου, καὶ ζωοποιοῦ τάφου· καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ πολλὰ γίνεται, προσῆκεν αὐτὰ ἐκεῖ θῆναι ὅπου τὰ ἁγιασθέντα τῷ οἰκείῳ τῶν Πατριάρχων

VARIÆ LECTIONES.

a Τὰ δὲ τῆς ἐγκαινίας ἐπὶ τελουμένων τούτων.) Addunt huic titulo MSS. alii; Barberinum S. Marci & Cryptoferratense Bessarionis, τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐν αὐτῷ ἁγίου πρωτέζης, subdiditque primo citatum, περὶ οὗ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ἑνιαυτῷ. Hic Dedicationem præcedente: quia videlicet juxta illud, Altaris Encænia una die consecrationem ejusdem per reliquias, quæ consummata Consecratio est, præcedunt.

b Ὑπὲρ τῶν ὁρίων.) Contractioribus longe verbis cuncta Altaris Consecrationi prævia MS. Barberinum concludit. Ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι ὁ Πατριάρχης τὸν τοῦ μάκαρτος ἁγιασμὸν ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ τούτῳ, ἀφιερώσαντος ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ πατρὸς ἡμῶν τοῦ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· καὶ ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι τὸν κύριον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐπιστρέψαι τὰ ἔθνη πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐπιστρέψαι τὰς καρδίας τῶν ἀπειθούντων εἰς φόβον θεοῦ· καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐπιστρέψαι τὰς καρδίας τῶν ἀσεβῶν εἰς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς ὁσίοις αὐτ

g Εὐλογία πάσα.) Alia quædam verbis his præmittit Crypto-ferraten. Bessarionis codex, videlicet: Ἐξ ἑαυτοῦ ἐκφωνεῖ λέγων τάδε ἐκβοήσας· Εἰρήνη ἔστω· μεγάλη ἀρχιερεὺς ἀναβαίνων· Ἔστι Ἐκκλησία, τόπος ἐστὶ κεκαθαρμένος ἐφ' ἑαυτοῦ· Ἔστι καὶ ἄγγελος ἐπεστραμμένος, ἑτοιμάζων τὰ σύμβολα τῶν ἁγίων· Λέγουσι δέ, ἡ τὸν ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ Θυσιάζει, ὅτε μέγας ἀρχιερεὺς ἀνέβαινεν· Ἔστι καὶ ἄγγελος ἐπεστραμμένος, ἑτοιμάζων τὰ σύμβολα τῶν ἁγίων· Λέγουσι· Ἔστι καὶ ἐπεσκεμμένος τῶν ἁγίων ἀγγέλων Θεοῦ ἐπὶ τὸν ναὸν Θυσιάζει, καὶ ἐπικαλεῖται Μαρίαν. Μετὰ τοῦ, ἀεὶ, ἐκβοᾷ ἐκείνου τοῦ ἱδιοχειρίου ἐκφωνεῖ τὴν ἐκκλησίαν· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐκλεξάμενος ἐν ἁγιάσματι· Ut supra.

Eadem quoque gratia dicitur in Encæniis Templi, cujuscunque fuerit (recurrente nempe anniversaria Dedicationis solemnitate) *Pontifice iterum verba immutante, & vice verborum venerandi Templi Consecrationis festa peragisci, dicente: venerandi Templi Dedicationis memoriam festive celebrantes. Dicitur etiam in anniversario Templi Deiparæ festo* (agitur vero redeunte anni circulo per totam Ecclesiam Græcam die 15. Septembris,) *iterum Pontifice verba immutante; & quia verborum, venerandi Templi sancti hujus, dicente: venerandi Templi illibatæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ: Responsa semper; solitam Ingressus orationem confestim subdit, & est hujusmodi. Domine Deus noster, qui in excelsi, &c.*

h Καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς.) Hordin vice Bessarionis codex habet. Καὶ εἶτα οἱ ψάλται δοξάζουσι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἐφύμνιον, ἕως ἂν ὁ ἱερεὺς ἀναβαίνῃ πρὸς τὴν ἁγίαν ἁγίων τράπεζαν. *Et continuo Cantores gloriam Deo concinunt, & Tes sanctus ab iis subjungitur; eoque missa celebritas juxta Beneficentiæ officium* (proprio loco in anniversario Dedicationis festo repetendum) *completur.* Propterea que codex idem Propositum, Apostoli & Evangelii lectiones, Alleluiarium, & Communionem omisit, usque ad verba μέχρις ὅτι ἀναβαίνουσιν· καὶ τὰ ἑξῆς.

i Μετὰ τοῦτο.) Addit Bessarionis codex, ἢ ἐπὶ τοσοῦτον.

k Εἶτα τὸ τῆς τάξεως.) Desunt hæc in dicto codice.

IN ORDINEM ET OFFICIUM IN DEDICATIONE TEMPLI. Notæ.

a Τάξις καὶ ἐκκλησία.) Peramplum solemni cæremoniarum apparatu consecrandorum Templorum morem, in tabernaculo, primum a Moyse, (Deo imperante,) & in veteri templo a Salomone pie institutum, tum vero ab Apostolis remota omni figurarum nube in novo fœdere deductum observatum, ejus ritus Orientis & Occidentis consensu gemina hucusque coluit Ecclesia: quem ritum licet antiquum, pene tamen antiquatum sub Turcarum novas Ecclesiarum structuras prohibentium tyrannide, Græcia deplorat: ac videri forsan ex editis expunxit Euchologiis, quæ in Pontificem damnatum MS. Rivalibus secretius & sacratius exarata esse voluit: quem eumdem historice & compendiole exscribit Nicolaus Cabasilas de vita in Christo lib. 5. καθὰ μὲν οὖν ἐδόκει τοῖς ἱερεῦσι τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ ἐκεῖνα ἐκεῖ τῆς χειροτονίας ἦν τοῦ θεσπίσαντος ταῦτα, καὶ ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὸν ναὸν ἐλθόντος· ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν τῷ νόμῳ τῆς χάριτος, ἡ βασιλεὺς τὸ ἱερατικὸν τάγμα καθίστη, καὶ ἐπὶ τὸν ἱερὸν ἀναβαίνει, καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καθεζόμενος καὶ ἀναπαυόμενος ἐπ' αὐτῆς, ἡ ἐπὶ τὸν θρόνον, ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος ἐκεῖνα ἐκφωνεῖ, καὶ ἐκεῖνα ἐπιτελεῖ, ἃ τοῖς ἐκείνου διαδόχοις ἐνετείλατο ἐκεῖνος ἐπιτελεῖν· ἐπειδὴ δὲ δεῖπνος, ἀφ' ἑσπέρας ἐκεῖνος ἐγένετο, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐκείνου δεῖπνον ἐκεῖνος ἐδείπνησε μόνος· ἡμῖν δὲ τοῖς ἐπὶ τῆς χάριτος ἐν ἡμέρᾳ ἔχειν ἔδοξε μᾶλλον, ὅπως μὴ τὸ ἐκείνου τοῦ Κυρίου καὶ μυστικὸν ἐκεῖνο δεῖπνον ἐν σκότει γένηται, ἀλλὰ καὶ ἐν φωτὶ τοῦτο ἐπιτελῆται· καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐν τῷ ὄρει τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο δεῖπνον ἐδείπνησε, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ὄρεσι τὰ ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱδρύομεν, ἵνα μὲν ἡ περιώνυμος πάσῃ Θρᾴκῃ Σαμοθρᾴκη ἐκεῖνο ἐν τῷ ὄρει τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἐδείπνησε δεῖπνον, ἐκεῖνος δὲ ἐν ἐρημίᾳ τὸ ἐν ὄρει μυστικὸν ἐκεῖνο δεῖπνον ἐδείπνησε, καὶ ἐκεῖνος ἐν ὄρει

τας τας χειρας ἐγχεάμενος τε τὴν ἱερὰν δεξιὰν ἐπιστηρίσας, δὶς καὶ τρὶς ἐμφανῶς τὸν ἀέρα σημήνας ἅπερ ἐστὶ θεῖον ἔργον ἐργάσασθαι· *in figuram findentis ; in Christi sepultura adhibitæ. Cum enim Christi monumentum, sanctam dico mensam, & quæ ad monumentum spectant erecturus sis : imitatione Christum sepulcrum repræsentat, & tanquam tribus in Trinitatis gloriam præcingitur : terno cereorum, propter mentem, & ergo Deum subjectionis argumentum : sub axillis, circa pectus, propter animæ rationem : & circa lumbos, propter castitatis munditiam, & in eo perseverantiam : & manibus partes nulas manicis priori simes jamillis ejus brachia constringuntur, & tribus unumquodque vinculum zonis, in cuncorum operis Trinitatis symbolum : atque ita notum tunæ sunt, nonam hujusmodi ritualis, novem Angelorum ordines, Trinitatem trisartam præditantes. Forsan autem veritus, ne sacras mentes operis molestia commoveat, his linteaminibus in brachiis & in pectore circumdatur.*

13 Διὰ λουτροῦ παλιγ.) Charta hæc in Officio ἐπὶ καθαρισμῷ ἁγίας τραπέζης. Χαρτίον βαπτισμοῦ dicitur. & quomodo unicuique Altaris columnæ aptanda sit, ibidem aliis verbis exprimitur ; ita nempe ut columnam constringens, capiat ejus aliqua sui parte exuperet, quæ deinde introrsus complicata, & adhuc aliquo spatio columnæ superemineus, foramen cum ea ad cereostasticen excipiendam, retinendamque, si minister servetur, & interiorem charram adustione consumeret, efficiat : vinculis autem suis ita columnæ astringitur, ut iisdem tres distinctæ in anteriori colupare facie effoementur cruces.

14 Εἶτα δεξιζόμενος.) Variæ δεξιώσεις, formulæ toto hoc Officio describuntur. De qua dicit Thessalonicensis. καὶ μὴν τοῦτο ἐπιτηρεῖ τὸν Θεὸν διὰ χεῖρος ἐπιτηρεῖν ἐπὶ τὰ ἐντεῦθεν ἔθνη ἀγαθὰ ἔρχεσθαι τοῦτο δεῖται· *Deum deinde benedicit, congruum namque est eum divinorum pro nobis occasione operum, benedicere.*

15 Βάπτισμα χλιαρὸν ὕδωρ.) Aqua tepida, jam jam in crucis modum, conformiter ad Latinum morem altari infundenda, hic benedicitur. De hujusmodi aquæ tepidæ benedictione quærit Symeon. ἆρα τι ἐκτελοῦσιν οἱ ἱερεῖς ; Respondet ipse. Καὶ τὸ βαπτισματικὸν ἐντεῦθεν γίνεται ὕδωρ· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τῆς ἁγίας τοῦ ναοῦ τραπέζης καὶ λίθου γενέσεως, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἱερὸν μύρον ἐπιτηρεῖται ἀγαθὸν ἐκ τοῦ τετάρτου δέχεται, καὶ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου ἔδρευε, ὅτι ἐκάμνει ὁ φιλῶν Θεὸν ἢ ὁ ἐμπαίζων τοῦ Παράκλητος χάριτας ἐμπαίζων. Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἁγίου τούτου μύρου χριόμενοι, καὶ ὕδωρ γίνεται μύρον· ὅτε καὶ ἐκεῖνο ἡ χάρις τοῦ Παρακλήτου δέχεται, καὶ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου ἔδρευε, ὅτι ἐκάμνει ὁ φιλῶν Θεὸν ἢ ὁ ἐμπαίζων τοῦ Παράκλητος χάριτας ἐμπαίζων. Quandoquidem ideam unguentum effusum nomen est Christo Deo nostro, mensæ quæ sepultum illum manifestat, Chrismate ungitur, & tota unguentum est, eo quod & ipsa Spiritus gratiam excipit, propterea que illeluja concinitur, quia adtenta in illam Deus, & donorum Spiritus officina sit.*

16 Διὰ τὸ τοῦ βαπτίσματος.) Propter hominis sacram initiationem, de qua in officio baptismatis.

19 Ἴδοὺ δὴ τί καλὸν.) Sicut una est concordium fratrum felicitas, ut & una capitis Aaronæi vestiumque ejus unctio : ita & una mensæ sacræ & Antimensiorum vicem ejus supplentium, Altariumque portatilium est unctio.

20 Τίθεσι δὲ καὶ κάλυμμα.) Tria in Orientis Ecclesia superponuntur Altaribus ornamenta, τὸ κάλυμμα, Tobalea nostro Pontificali dictum : ἐνδυμα, sive ἐπενδυμα mappa exterior, ἀέριον Corporale ; quorum explicatio ex onomastico in alibi dictis requirenda. Quatuor nihilominus ἐσπερίσματα pannorum genera, quatuor Evangelistarum vicem obtinentia, & in quatuor Altaris angulis deposita, præsentem cærimoniam explicatores Thessalonicensis memorat ; verum Antimensia, quæ quarto loco numerat, a Sacerdotibus ad Altari anoventur, ut tribus tantum panis oriatur, vel certe potius quatuor illa linteamina ab altaris vestibus juxta superius scripta, diversa esse dicenda sunt : quæ certionem itaque illum recenset, cum ait, διὰ τούτου καὶ ἐσπερίσματα ἐπίτηδες ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἐναγγελιστῶν ὑφηγήσεται ὅτερον ὑπόκειται ἐν τοῖς ἑπομένοις τῶν ἱερέων τραπέζης μέρεσι κεῖσθαι τὰ δὲ δῶρα

benedicta, scribit ille ep. 71. lib. 9. sint ei in eisdem sanctis adscripti, altaria consecrantur, reliquiæ ponuntur. Unde vero Latini frigida, Græci calida aqua, in altari benedicendo utantur, ex aquæ calidæ in eorum liturgiis usu, & ex verbis Symeonis hic relatis, cum S. Germani verbis collatis, rationem requiret fol. 127.

26 Βίνον εὐπρόσδε.) Porum simplexque vinum non esse εὐπρόσδεκτον, sed ἄκρατον fragrans valde docet Thessalonicensis, aquamque rosaceam, de qua textus noster tacet, cum illo post primum ablutionem docet altari infundendam, ubi quæritur lib. de Sacram. ἆρ' οὖν τριπλῆν ἐπιχεῖ τὴν τῆς βαπτίσεως ; subdit propterea. Μετὰ τὰ ἐκμαξεῖα ἄλλο ἔσωμα, τῆς ῥοδοχρόου προσαγορευομένου ταύτα δὲ σημαίνει τοῦ Θεοῦ μίμησιν εἶναι, τὸν τοῦτο τὸν τοιοῦτον ἐκ τοῦ Ἰησοῦ, ἅμα δὲ τῆς εὐωδίας, ὡς τὸ δυσωδίαν ἀφεῖναι τὸν τοιοῦτον, ἅτοι κινδύνου ἦν ἢ χάρις, ἢ ζωτικὸν τῆς μύρου τοῦ Μακρυτέλους προσφώνου τῷ Θεῷ. *Postquam abstersa fuerit mensa, vinum odoratum & aqua rosacea producitur : ex hac sunt divino Unguento præsita, in sepulturæ Christi hominem, simul et signum, quod altare hoc, odoratum propter gratiam vinum, et aut exemplum Melchisedech, invisicum, offerre Deo.* Vino porro separatim non abiit Latina consuetudo Altaria sua, admixtum ei enim aquæ benedictæ vinum, illique pariter junctis lustraturi.

27 Εἶτα λουτρίνου ἀγγεῖον.) Celebrat Dionysius ungendorum Chrismate altarium morem, de Eccl. Hierar. cap. 4. dicens : τοῦ Θεοτελεστοῦ τὸν ἅγιον τελεσμὸν, ἢ ἔχρισαν τῶν τελετῶν ἱερουργοὶ τοῖς ἱεροπρεπέσι μύροις τοῦτο τοῦ ἱερατικοῦ μύρου τελετὴν παραλαβόντες ἐπιτελοῦσι. *Divini Altaris Consecrationem, sanctissimorum mysteriorum sanctio et institutio sanctissimo Unguenti infusionibus perficit.* Cujus rationem suggerit ibidem. Cum enim Christus idem sit, qui Spiritu accepto, sanctus est, & nos sanctificat ; idem Altare a quo sanctitas defluit, sanctificatum aliquam a Chrismatis unctione manatur. Unde & Augustinus serm. 225. de tempore ; *Consecrationem Altaris*, inquit, *hodie celebramus, et justo ac merito gaudentes celebramus : in qua benedictus qui natus est lapis, in qua divina sacramenta Conferuntur.* Et Thessalonicæ Episcopus Symeon. Ἐπὶ μὲν ἐκκλησίαν ἐπὶ ἔσχατα Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ ἡ ἔκκλησία τοῦτον ἐν τοιούτῳ σκήνῃ τοῦτο ἐστὶ μέγα μύρον· ὅτε καὶ αὐτὴ ἡ χάρις τοῦ Παρακλήτου δέχεται, καὶ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου ἔδρευε, ὅτι ἐκάμνει ὁ φιλῶν Θεὸν ἢ ὁ ἐμπαίζων τοῦ Παράκλητος χάριτας ἐμπαίζων. Quandoquidem ideam unguentum effusum nomen est Christo Deo nostro, mensæ quæ sepultum illum manifestat, Chrismate ungitur, & tota unguentum est, eo quod & ipsa Spiritus gratiam excipit, propterea que illeluja concinitur, quia adtenta in illam Deus, & donorum Spiritus officina sit.

28 Διὰ τὸ τοῦ βαπτίσματος.) Propter hominis sacram initiationem, de qua in officio baptismatis.

29 Ἴδοὺ δὴ τί καλὸν.) Sicut una est concordium fratrum felicitas, ut & una capitis Aaronæi vestiumque ejus unctio : ita & una mensæ sacræ & Antimensiorum vicem ejus supplentium, Altariumque portatilium est unctio.

20 Τίθεσι δὲ καὶ κάλυμμα.) Tria in Orientis Ecclesia superponuntur Altaribus ornamenta, τὸ κάλυμμα, Tobalea nostro Pontificali dictum : ἐνδυμα, sive ἐπενδυμα mappa exterior, ἀέριον Corporale ; quorum explicatio ex onomastico in alibi dictis requirenda. Quatuor nihilominus ἐσπερίσματα pannorum genera, quatuor Evangelistarum vicem obtinentia, & in quatuor Altaris angulis deposita, præsentem cærimoniam explicatores Thessalonicensis memorat ; verum Antimensia, quæ quarto loco numerat, a Sacerdotibus ad Altari anoventur, ut tribus tantum panis oriatur, vel certe potius quatuor illa linteamina ab altaris vestibus juxta superius scripta, diversa esse dicenda sunt : quæ certionem itaque illum recenset, cum ait, διὰ τούτου καὶ ἐσπερίσματα ἐπίτηδες ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἐναγγελιστῶν ὑφηγήσεται ὅτερον ὑπόκειται ἐν τοῖς ἑπομένοις τῶν ἱερέων τραπέζης μέρεσι κεῖσθαι τὰ δὲ δῶρα

βαπτισθεῖσι. *His igitur* (Anicmensis nempe) *aqua benedicta Altari effusa, aut certe aliis quatuor pannis in quatuor mensæ angulis, in quatuor Evangelistarum typum reponendis* : infra tamen horum ab Altaris ejusdem tribus mappis differimen assignat. Ὕφασται τοῦ τέσσαρα ὑφάσματα τίθεται τῆς τέσσαρας γωνίας τῆς ἁγίας τραπέζης τὰ ὀνόματα τῶν Εὐαγγελιστῶν ἔχοντα ἐπίγραφα· ὅτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων ἡ τελετὴ ἐπιτελεῖται ἐν τῷ τετάρτῳ εὐαγγελισμῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ἐπειδὴ τὰ ἐνεργούμενα ἐπὶ τὰ ἐνεργούμενα καμμύματα, ἢ ἐν ἐφοδιασμῷ λόγῳ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τὰ ἐν χαμαὶ καθόρα ἐναβάθμενα, καὶ ἐπιφανεῖς καθαιρομένη συναθροισθέντων. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐνεργούμενα ἀναγνώσεται τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, καὶ ἐπὶ τοῦτο, ἐπὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦτο

rum sancta mensa in sanctuario (olim pendendus.) *frumentum ; planeque omnes alia lucigera subtendicant vasa , quorum quædam crystallina sunt , velut crystallites cereï* (ab Antistite in liturgia tenendi) *alia septilucernaria*) ut lampadum septenarium , ἑπτάλυχνα dictum , & in medio Ecclesiæ ex ejus fornice dependens) *propter gratiarum numerum : alia iterum duodenaria sunt* (qualis est ille cereorum ordo in transversis Altaris cancellis affixus) *propter Apostolorum* (ibidem sæpius depictorum) *chorum , eorumque medius quidam sublimior est , in magni luminis Christi Jesu signum. Efformque cereus altus binos* (a præsule etiam in missa gerendus) *duplicem Christi naturam exhibent : sunt & unica alia , Trinitatis unitatem referentia ac sanctorum unum quemlibet , coram quo sua ardent.* Lumina enim est , per participationem sanctorum unumquisque . Vide Onomasticon in verbis nuper adductis : & Thessalonicensem eundem fol. 182.

27 Ἄρχει τὰ ἅγια.) Epistilia sede, seu templo, in recens dedicatum inducuntur solemniter reliquiæ, tam ut novum templum novis quoque patrociniis protegatur, scribit Guilielmus Durandus lib. 1. cap. 14. & velut e domo Obededom cœlesti benedictionum imbre inundata , bonorum etiam spiritualium stilla domum David irrigent , & felicem reddant : tum insuper ut auctor sæpius citatus : ὅτι οἱ μὲν ἅγιοι τῶν ἀεὶ ἐν Θεῷ , γίνονται δὲ καὶ μᾶλλον ὅταν καὶ ὁ Χριστὸς , καὶ ἐγκαινίζεται τὰ ἐκείνου γνήσια· ἐν ἡμῖν , καὶ ὅσον ἐφ' ἡμῖν γινόμεθα καὶ ἡμεῖς τῷ διὰ βαπτίσματος καὶ χάριτος ἐνοικοῦντι ἡμῖν καὶ ἐν ἡμῖν ἐγκατοικοῦντι Σωτῆρι διὰ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ ἁγία ἔχει ἐντὸς ἐλπίδα ἡμᾶς ὡς ἐκ τοῦ Σωτῆρος διὰ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ ἁγία ἔχει ἐντὸς ἐλπίδα ἡμᾶς ὡς ἐκ τοῦ Σωτῆρος διὰ τῆς Ἀναστάσεως ἐρχόμενα. *Quia sancti quidem jugiter cum Deo versantur , adsunt vero nobis sicut & Christus innovata ipsius in nobis gratia , ipsique pariter nobiscum degunt : & velut successive a Salvatore per Apostolos & eorum successores ad nos gratia defluit.* Idem quoque superius fol. 181.

28 Ἀρχει τὰ ἅγια.) Symeon. καθὼς τε ἡ ἁγία τῶν ἁγίων κιβωτὸς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ ἁγίων , καὶ παρεδέξατο τὰς ἁγγέλων ὑπὲρ τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ἀναπαύσεως. *Observatio & recluso fortitudinum salvatarum sanctorum in cœlum ingressum , & quæ acta sunt ab Angelis in Christi Ascensione significat.* Plura in hanc mentem Durandus lib. 1. capite 6. & Durantius c. 24. & Thessalonicensis idem supra fol. 181.

29 Ἀποτίθησι τὰ ἅγια καὶ λοιπὰ θεῖα. Cui in sacro disco repositas capite suppositio deportet Pontifex reliquias, & in ipso Christi throno, Altari nempe , collocet , explicat Thessalonicensis Doctor. Ὅτι ἡγιασμένα ὄντα τὰ λείψανα , καὶ μόνα Χριστὸ , καὶ διοικείσθαι μὴ ἐθέλοντα ὑπὸ ἀνθρώπου , ὅτε τοῦ ἴσου μετέχουσι τῷ Δεσπότῃ τιμῆς διὰ ταῦτα διερωτῶσι , καὶ ἐπὶ καθημένοις τρισὶ ζητοῦσι τὸν ἕτερον , ἐπεὶ ἀπόκειται τῷ Χριστῷ , καὶ τὸ δεῦρο ἐπὶ τούτοις ἔδρας ἔρχεσθαι τυγχάνει , σφραγίδων ἕνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς ἐκεῖσε μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὸν θεῖον μεταφέρεσθαι θρόνον & Διαστολὴν ποιῶσι & ἄρασι· οἱ γὰρ νεκροὶ οὐκέτι τιμὴν πρὸς Παῦλον φασὶν ἡμεῖς ἐπὶ τῷ σώματι Χριστοῦ· & μὴ ἐλάττονα εἰσὶν οἱ τῶν δόξης τούτων ὑγιασμένοι , καὶ ἁγιάσματα ἐκεῖνα ἁγιασμένοι. *Sanctificatæ sunt reliquiæ , membra Christi sunt sancti , & ejus altaris , & ut pote ejusdem hostiæ , in sacratissimo reponuntur disco , quia æqualis cum Domino consortes sunt gloriæ , pro eo præferri , & in dedicata mensa recumbere , quandoquidem commercium sunt Christo , & divinæ gloriæ ejus thronum adeunt : propterea que in capite cum Deo reliquias attollit Pontifex , ut & divina mysteria corpus & sanguinem Domini. Sic namque fidelibus cunctis edicit Paulus : Vos estis corpus Christi , & membra de membro ejus exunt , qui pro eo decertaverunt , & ejus mortem sunt imitati.*

30 Εἰς ὑπερουρανίων ἐκκλησίαν ἄνω.) Sub altari audivit Joannes in Apocalypsi sanctorum animas clamantes , quia jam in Ecclesiis sub altaribus sedum reperirent eorum corpora , vel ex Apostolico indicato , vel ex Christianorum pia consuetudine , qua sacris Conventibus circa Martyrum sepulchra primo celebratis , eadem sepulchra , in Christi altaria sunt immutata , & quælibet altaria substratis sanctorum reliquiis deinceps Consecrata.

31 Μύρον τοίνυν ἡ Ἀρχιερεὺς ἐπιχέων.) Tabulæ, cui in altaris sepulchro superponuntur, reliquiæ , Chrisma-Latini infundunt , ut exemplis sanctorum charitas facto unguento figatur , in cordibus nostris accendatur, ait Durandus lib. 1. cap. 35. Rectius Ecclesiæ Græcæ (quæ reliquias ipsas Chrismate superinfuso irrigat) mentem videtur attigisse Symeon : τὰ λείψανα , inquit , ἐν χωνευτῷ ἀργυρίῳ , ἢ χαλκῷ ἢ λιθίνῳ ἐνιδρύσαντες μύρῳ αὐτοῖς ἅπαν ἐκχέουσι , λιπαίνοντες χαρισμάτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῷ ἀϋλάτῳ μύρῳ , ἢ & ἐλαίῳ καὶ χάρασι αἱ μύρου ἔρεισαι · ἢ & ἐντιμοτάτου ἢ Χριστοῦ δωρεᾶς , ἐπεὶ καὶ υἱοῦ ἢ πάρα Χριστοῦ , τῶν Ἰουδαίων τρόπον , ἀλλ' ὡς τέμενος ἐκκλησίας κατατίθενται. *Reliquiæ in loculo argenteo ærco aut lapideo recondantur , illisque sacrum unguentum infunditur : conjuncti sunt enim Christo Deo unguento vero , & odore gratiæ Martyres pleni sunt ; sepulturamque Christi manifestant : sub sepulchro sepultum Christi , sacra nempe mensa , cum eo sepulti sunt.* Τέθαπται δὲ , subdit inferius, ὑπὸ τράπεζαν , ἢ κάθηται ἐπὶ , μίσου ἢ δύο κιόνων ἀφ' ἑκατέρου ἑστώτων , ἐπὶ ἀγγέλων ἐπὶ ἀρχαγγέλων ἐπὶ ἀνθρώπων ἐπὶ ἀγίων , καὶ ὑπερβάλλοντα τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ ὁμολογίᾳ τὸ νοεῖ ἐξωτικῶς· ἐπὶ τὸν ἀληθινὸν Χριστὸν ἐκμιμούμενοι ἐπὶ ἐκκλησιάζοντες. *Subsunt mensæ vero reponuntur inter duas columnas , in dextrum columnarum ad orientem vergentium medio columnæ siquidem & ipsi fidei sunt , & confessione sua & sanguine , Christum accusi caperem emulati & imitati , sustulerunt Ecclesiam.*

32 Ὕστατα κατηχεῖται.) Juxta Evaristi Papæ decretum quod & Vigilius confirmavit ejusd Eleutherium , Basilicas omnes non sine missæ sacrificio, Consecrari præcipientis. Durandus lib. 1. cap. 24. & Pontificale Romanum. Incipit autem missa juxta ritum Orientalem in veteri Ecclesia ἀχρὶ τῶν ἁγίων ἀναφορὰν ἐν ᾗ ἐκ τοῦ ἁγίου ἐπὶ τὸν ἅγιον ἐπὶ τὸν ἅγιον ἐπὶ τὸν ἅγιον

Aliud Officium pro Consecratione Patenæ & Calicis, novorum & intactorum.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

EMitte Domine Deus noster, super Patenam istam, (sive Discum) sanctissimi tui Spiritus virtutem sacra operantem, ut in ea agnum immolemus, & Christi tui peccatum mundi tollentis corpus fidelibus ex morte ad vitam transituris traditum offeramus. Beneplacito & pietate tua: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Dominum precemur.

Expande Domine super Calicem istum de incircumscriptis finibus tuis, Spiritum tuum sanctum, Spiritum veritatis, principalem & vivificum: ut in eo sanguinem pretiosum per quem super cœlle tuum, misericordiam effecisti, offeramus, in remissionem peccatorum credentibus & passionem tuam confitentibus. Quia tu es gratiæ largitor, & tibi convenit gloria cum Patre tuo, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde sancto Vngueto Unit dicens.

In nomine Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et dicit. Ecce sanctissimi altaris sacra Patena, cum sancto Calice sanctificata, & consecrata est, Patris opera, unigeniti Filii ejus beneplacito, & sanctissimi Spiritus obumbratione & adventu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ετέρα ακολουθία εις ἐγκαίνια δίσκου ἢ ποτηρίου, καινῶν ἢ ἀθήκτων.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰ Κύριε δυνθῶμεν.

Κατάπεμψον Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τὸ δίσκον τοῦτο τὴν ἁγιαστικήν σου δυνάμιν καὶ παρουσίαν τοῦ Πνεύματος, ἵνα ἐν αὐτῷ σφαγιάσωμεν τὸν ἀμνὸν καὶ προσφέρωμεν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, τὰ ὑπὲρ τοῦ κόσμου ἁμαρτίαν τὸ κόσμου, τὸ ἐκχυνόμενον τοῖς πιστοῖς, ὅπως μεταβῶσιν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ὅτι σοὶ πρέπει δόξα, καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπίστασον Κύριε ἐπὶ τὸ ποτήριον τοῦτο ἐν ᾧ ἀπεσφάγησαν σε κόλπων τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ἐλεῆσαι, τὸ ζωοποιεῖν· ἵνα προσφέρωμεν ἐν τούτῳ τὸ αἷμα σου τὸ τίμιον δι' ἧς ἐξέχεας ἔλεος ἐπὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσι, καὶ ὁμολογοῦσι τὰ παθήματά σου. Ὅτι σὺ εἶ ὁ δοτὴρ τῆς χάριτος, καὶ σοὶ πρέπει δόξα σὺν τῷ Πατρὶ σου καὶ τῷ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εἶτα χρίει τὸ ἅγιον μύρον λέγων.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ λέγει. Ἰδοὺ ἠγίασται καὶ τελειώθη ὁ ἅγιος δίσκος σου τῷ ἁγίῳ μύρῳ τῇ ἁγιάσει δυνάμεως, τῇ ἐπιφοιτήσει, τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τῇ ἐπισκιάσει, καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ORATIO QUAM DICIT PONTIFEX SUPER depicta nova imagine.

Linit cum sacro Vnguento in quatuor partibus, & precatur hoc pacto.

Pax omnibus.

Dominum precemur.

DOmine Rex noster omnipotens, Pater Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi, qui Moysem servum tuum ut Cherubim imaginem in sacrario tuo tabernaculo effingeret, jussisti: unde nos quoque Domine sanctas imagines in eorum memoriam componere accepimus. Rogamus itaque te, Rex noster, ut super hanc sanctam imaginem sancti tui Spiritus gratiam & Angelum tuum mittas, ut coram oraturo, fiat in precum complementum: Gratia & misericordia & humanitate unigeniti Filii tui clementis Domini & Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Exclamatio.

Quia convenit tibi gloria, honor, & adoratio: Patri, & Filio, & sancto Spiritui, &c.

ΕΤΧΗ ΗΝ ΛΕΓΕΙ Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΕΠΙ ἐζωγραφισμένῃ καινῇ εἰκόνι.

Χρίει αὐτὴν τῷ ἁγίῳ μύρῳ, ἐν τοῖς πασὶ μέρεσι· καὶ στὰς ὕψιτας

Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε βασιλεῦ ἡμῶν παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁρίσας τὸν δοῦλόν σου Μωσῆν, ἵνα ἱστορίσῃ τὴν εἰκόνα τῶν Χερουβὶμ εἰς τὸ σκηνῶμα τὸ ἅγιόν σου· καὶ ἡμεῖς Κύριε ὅπως ἐλάβομεν εἰκόνα ἁγίου εἰς μνήμην αὐτῶν. δεόμεθά σου βασιλεῦ ἡμῶν πέμψαι τὴν ἀποστολήν σου χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸν ἄγγελόν σου ἐπὶ τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ ἁγίου· ἵνα γένηται (εἰς αὐτὴν εἴ τις δέηθη) εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τὴν χάριν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ· καὶ φιλανθρώπου Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐκφώνησις.

Ὅτι σοὶ πρέπει τιμὴ, καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ τοῖς

IN ORATIONEM QUAM DICIT PONTIFEX SUPER depicta nova imagine. Notæ.

BEnedictionem similem sine Chrismatis Unctione, continens Latina Sacramentaria præsertim id quo Prædicatorum Ordo utitur, sicut & Pontificale Romanum, quamvis præ nimia incuria antiquato benedictionum hujusmodi usu, soli jam libri penes se, illas sibi asserent & teneant.

ΑΚΟ-

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ παρακλήσεως.

COMMUNIS SUPPLICATIONIS Officium.

Εὐλογήσαντος ἱερέως ἀρχόμεθα τό. Κύριε εἰσάκουσον ἡ προσευχή μου. Δόξα καὶ νῦν. Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, μεθ' ἡμῶν εἰ ἰχύει. Εἶτα ἱερέως ἢ Θεάνους.

Τῇ Θεοτόκῳ ἐκτενῶς πάντες προσδράμωμεν ἁμαρτωλοὶ, καὶ πτωχοὶ, καὶ προσπέσωμεν ἐν μετανοίᾳ κράζοντες ἐκ βαθέος ψυχῆς. Δέσποινα βοήθησον ἐν ἡμῖν σπλαγχνισθεῖσα, σπεῦσον ἀπολέσθαι ἀπὸ πλήθους πταισμάτων. μὴ ἀποστρέψῃς τὰς δούλας σου κενάς. σὲ γὰρ μόνην ἐλπίδα κεκτήμεθα.

Δίς.

Οὐ σιωπήσωμέν ποτε, Θεοτόκε, τὰς δυναστείας σου λαλοῦσι ἀσιγῶν. εἰ μὴ γὰρ σὺ πρόσεσχες προστρέχουσι τῇ ἡμῶν ἐρημίᾳ πάντοτε κινδύνων· τίς δὲ διαφυλάξει ἡμᾶς ἐλευθέρους; σὺ ἀποστόμωσον Δέσποινα τὰ στόματα τῶν δούλων σωζῇς γὰρ ἀεὶ τοὺς πιστεύοντας εἰς σέ.

Ἅπαξ. Εἶτα τὸν ν'. καὶ μετὰ τὸ ψαλτήριον, ἀρχόμεθα τῶν καύσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀκολούθως ἑξῆς.

Ὠδὴ ά. Ἦχος πλ. β.

Τῶν ἀπλάστως ὑμνούντων σε τὴν ἀπλανῆ Θεοτόκον, ἀπλανῆ ὁδὸν ἐπίδειξον, ἀπλανῆ με τῶν δεινῶν. σοὶ γὰρ ὡς προστάτιδι ἀπατεύομεν ἐκ βάθους ψυχῆς, καὶ τὸν ἔλεον.

Καὶ νῦν.

Ἀπλανῆ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν ψυχὴν, ἐπίσκοπος θείας καὶ ἀφράστου σὺ παρθένε ἀξίωσον, μόνη Θεομῆτορ, ὡς ἀγαθὴ ἀγαθοῦ τεκοῦσα.

Ὠδὴ γ'. Οὐρανίας ἀψῖδος.

Προστασίαν καὶ σκέπην ζωῆς ἐμῆς τίθημι σὲ, Θεογενέτορ Παρθένε, σὺ με καθέστηκας φῶς καὶ λιμένα σωτηρίας καὶ ἀγαθῶν αἰτίαν, καὶ πηγὴν τὸ σκέπειν, μόνη φιλάνθρωπε.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ἱκετεύω σε Παρθένε καὶ ψυχικὸν πάρεχε, καὶ τῆς ἀθυμίας τοῦ ζάλου χαλάσασά με. σὺ γὰρ Θεόνυμφε, καὶ ἀρχηγὸν καὶ γαλήνης καὶ Χριστὸν ἐκύησας, θεμιακάριστε.

Δόξα.

Εὐεργέτιν τικτοῦσα, καὶ καλῶν αἴτιον, τῆς δυσφορίας πλοῦτον πᾶσιν ἀναβλύσον. πάντα γὰρ δύνασαι, ὡς δυνατὸν ἐν ἰσχύι καὶ Χριστὸν κυήσασα, μόνη παρθένε.

Καὶ νῦν.

Χαλεπαῖς ἀθυμίαις καὶ κοπρῶν πάθεσιν, ἐξεταζομένῃ Παρθένε, σὺ μοι βοήθησον. πῶν ἁμάρτημα δυλλιπῆ σε γαλήνου Θεόκαρπε, πανάμωμε, καὶ ἀδιάφθορον.

Εὐφη!

Benedictionem præmittente Sacerdote, incipimus psalmum. Domine exaudi orationem meam. Gloria. Et nunc. Deus Dominus & illuxit nobis. Cum Versibus. Deinde Deiparæ Modulos.

AD Deiparam festine peccatores properemus, & humiles ex imo pectore clamantes, ei procidamus. Adjuva Domina, super nos misericordia tua, accelera, a peccatorum nostrorum multitudine perimus. Ne vacuos avertas famulos tuos: te namque solam fiduciam nostram possidemus.

Bis dicitur.

Numquam desistemus licet indigni potentiam tuam eloqui, Deipara, nisi enim protectrix adesses, quis nos unquam liberaret periculis? quis usque nunc liberos præservasset? A te non recedimus, Domina, tuos enim famulos ab omni calamitate eripis. *Dicitur semel.*

Et deinde psalmus septuagesimus. Quo expleto: absque tradibus sanctissimæ Deiparæ Canonem incipimus.

Canticum primum. Tonus obliquus per.

Humidam peragens.

Sanctissima Deipara salva nos.

Multis tentationibus obsessus, ad te, salutem requirens, confugio: o mater Verbi & Virgo, a malis & angustiis illis me præserva.

Sanctissima Deipara salva nos.

Impulsus me passionum turbant, multaque diffidentia animam meam obruunt: redde, Virgo incorrupta, tranquillitatem, filii ac Dei tui clementia.

Gloria.

Virgo Salvatorem ac Deum enixa, his malis me eximi deposco: ad te namque confugiens, animam mentemque dirigo.

Et nunc.

Corpore & anima laborantem, divina visitatione curaque tua, me solare, sola Dei mater, ut clemens, clementemque Deum enixa.

Canticum tertium. Cœlestis fornicis.

Propugnaculum, & protectionem animæ meæ te constituo, Dei genitrix Virgo, ad eam me portum deduco, bonorum origo, fidelium fiducia, sola clemens.

Sanctissima Deipara salva nos.

Rogo te, o Virgo, animæ tumultum & diffidentiæ procellam in me dissipes; tu namque tranquillitatis auctorem Christum peperisti, Dei sponsa, a Deo beanda.

Gloria.

Benefactorem, bonorumque omnium auctorem quæ mundo edidisti, bonorum divitias super nos a te profunde: omnia namque potes, quæ potentem in victore Christum peperisti, sola illibata.

Et nunc.

Acerbis infirmitatibus intolerandisque dolonibus afflicto mihi, o Virgo, succurre: infelicitatem enim & inconsumptam medelarum penum te agnosco, illibata.

Famulos tuos a periculis serva, Deipara, ad te namque velut ad inconvulsum murum, firmumque asylum, post Deum confugimus.

Gravem corporis mei molestiam clementer respice Deipara celebranda, & animæ meæ languori medelam præbe.

Deinde memoriam habet Sacerdos eorum pro quibus supplicatio instituta est, & ter quinquies, Domine qui fecisti, canitur. Mox Sacerdos subjungit. Quia misericors &c. *Et confestim modulum. Tono 2.*

Fervens intercessio, murus inexpugnatus, misericordiæ fons, mundi refugium, ad te intense clamamus: accelera domina, & a periculis nos libera, quæ citam opem ferre novisti.

Canticum quartum. Audivi Domine.

Passionum mearum agitationem, & procellam delictorum meorum compone, Dei sponsa, gubernatorem Christum enixa.

Sanctissima Deipara salva nos.

Clementiæ abyssum invocanti mihi pande, quæ cleuentem & Salvatorem omnium, te celebrantium, peperisti.

Gloria.

Tuis donis gaudentes hymnum tibi in gratiarum actionem concinimus, qui te Dei matrem, o pura, profitemur.

Et nunc.

Spem, & firmamentum inconcussumque salutis murum te, o celebranda, nacti, omni molestia liberamur.

Canticum quintum. Illumina nos.

Viram nostram lætitia reple, o Virgo, quæ lætitiæ auctorem quondam peperisti, finemque gaudium mundo protulisti.

Sanctissima Deipara salva nos.

A periculis eripe nos, pura Deipara, quæ redemptionem æternam pacemque, cogitationem omnem exsuperantem, genuisti.

Gloria.

Gloriæ tuæ splendore caliginem delictorum meorum dissipa, Dei sponsa, quæ lumen æternum & divinum edidisti.

Et nunc.

Animæ meæ languorem cura, tua me dignata visitatione, & salutem mihi tuo intercessu concilia.

Canticum sextum. Orationem meam ad Deum effundo.

De morti & corruptioni naturam meam subactam, a morte & corruptione morti ipsum tradens liberavit: ita o Virgo Dominum quem & Filium precare, ut ab hostium fraudulento molimine me eripiat.

Sanctissima Deipara, salva nos.

Protectricem te vitæ meæ profiteor, tutamque custodiam, quæ tentationum turbam dissipas, & dæmonum insultus repellis, o Virgo, precorque a passionum mearum corruptione ubique me protegi.

Gloria.

Ut refugii murum, integram animarum salutem, in afflictionibus solamen, te habemus o Virgo; in lumine tuo semper exultamus Domina: nunc itaque a doloribus & periculis nos eripe.

Δεῦρο ἀπὸ κινδύνων τὰς ψυχάς σου, Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετὰ Θεὸν εἰς σὲ καταφεύγομεν, ὡς ἄρρηκτον τεῖχος, καὶ πρόσταιαν.

Ἐπίβλεψον ἐν ὀδύναις, παντέμπτε Θεοτόκε, ἐπὶ τὴν ἐμὴν χαλεπὴν τοῦ σώματος κάκωσιν, καὶ ἴασαι τὴν ψυχήν μου τὸ ἄλγος.

Εἶτα μνημονεύει ὁ Ἱερεὺς ὧν ἡ παράκλησις γίνεται, καὶ ψάλλουσι τό, Κύριε ἐλέησον ιβ'. ὁ Ἱερεύς, Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεός. καὶ εὐθὺς λέγουσι τροπάριον, ἦχος β'.

Πρεσβεία θερμὴ, καὶ τεῖχος ἄπρακτον μάχαιρα, ἐλπὶς σωτὴρ, τὸ κόσμῳ καταφύγιον, ἑστῶσα βοῶμέν σοι, Θεοτόκε Δέσποινα πρόφθασον, καὶ ῥῦσαι κινδύνων λύτρωσαι ἡμᾶς, ἡ μόνη ταχεῖα προστασία.

Ὠδὴ δ'. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Τῶν παθῶν μου ἡ πάροχος, ἡ ἀνθρώπου τεκοῦσα Κύριον, καὶ τὸ ἀλύτρωτα κατάλυσον τῶν ἐμῶν πταισμάτων, Θεοτόκε.

Τὴν παρεμβολὴν Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Εὐσπλαγχνίας ἡ ἄβυσσον ἐπικαλούμενόν σε παράσχου μοι, ἡ εὐσπλαγχνον κύησασα καὶ Σωτῆρα πάντων τῶν ὑμνούντων σε.

Δόξα.

Ἀπελπίσαντες, πάναγνε, τῶν χρημάτων, σοὶ χαρίσηριον ἀναμέλπομεν ἐρύμνιον, οἱ γινώσκοντες σε δεσπότιν. Καὶ νῦν.

Οἱ ἐλπίδα καὶ ἔρυμνα καὶ τὰς σωτηρίας τοῦ γένους ἀπρόσιτον κεκτημένοι σε, παντέμπτε, δυσχερείας πάσης ἐκλυτρούμεθα.

Ὠδὴ ε'. Φώτισον ἡμᾶς.

Ἐμπλησον ἀγνὴ εὐφροσύνης, τοὺς ὑμνοῦντάς σε, τὸν σὸν ἀκήρατον δοῦσα χαρὰν τῆς εὐφροσύνης, ἡ γεννήσασα τὸν Κύριον.

Τὴν παρεμβολὴν Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ κινδύνων, Θεοτόκε ἁγνὴ, ἡ ἀνάρσιον τεκοῦσα λύτρωσιν, καὶ τὸν εἰρηνάρχην τῶν πάντων τὸν ὑπερούσιον. Δόξα.

Λῦσον τὸ ἄχλυς τῶν πταισμάτων μου, Θεοτόκε, καὶ φωτισμὸν τῆς σῆς λαμπρότητος, ἡ φῶς τεκοῦσα τὸ θεῖον καὶ ἀπρόσιτον. Καὶ νῦν.

Ἰασαι ἀγνὴ τῆς ψυχῆς μου τὸ ἀσθενὲς, ἐπισκοπὴς σε ἀξιώσασα, καὶ ἡ ὑγιάσασα τοὺς προσβάλλοντάς σε παραχρῆμα.

Ὠδὴ ς'. Τὴν δέησιν ἐκχεῶ πρὸς Κύριον.

Θαλάσσῃ τῆς φθορᾶς ὡς ἔσωσεν ἑαυτὸν ἐκδήλως τῷ θανάτῳ τὸν τῆς φθορᾶς καὶ θανάτῳ με φύσιν καταφθείσαν, Παρθένε διεσώσησε τὸν Κύριόν σε καὶ Υἱόν, τῆς ἐχθρῶν κακουργίας μὲ ῥύσασθαι.

Τὴν παρεμβολὴν Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Προστασίαν σε τῆς ζωῆς ἐπίσταμαι, καὶ φρουρὰν ἀσφαλεστάτην, Παρθένε, καὶ παρασμῶν ἐλύσασθε ὄχλον, καὶ ἐπηρείας δαιμόνων ἐλαύνουσαι. καὶ δέομαι ἁγνὴ τῆς φθορᾶς τῶν παθῶν με ῥύσασθαι.

Δόξα.

Ὡς τεῖχος καταφυγῆς κεκτήμεθα, καὶ ψυχῶν σε πανάλωτον σωτηρίαν, καὶ πλοῦτον ἐν ταῖς θλίψεσι, κόρη, καὶ παῤῥησίαν σε ἀεὶ ἀγαλλόμεθα. ὦ Δέσποινα, καὶ νῦν ἡμᾶς τῶν παθῶν καὶ κινδύνων ῥῦσαι σον.

Καὶ νῦν.

Ἐν κλίνῃ κεῖμαι ἀδένων κατακείμενος, καὶ οὐκ ἔστιν ἰσχὺς ἐν σαρκί μου· ἀλλ' ἡ Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου τὸν ἐκ σοῦ τεκοῦσα, σὺ δέομαι τῆς ἀγαθῆς, ἐκ φθορᾶς νοσημάτων ἀνάσχου.

Ὁ Ἱερεὺς μυστικῶς, ὡς δεδήλωται, & μετὰ τοῦ ἐκφώνου ᾠδῆς, τὸ κατάπεμπτον. ἦχος β'.

Προστασία & χριστιανῶν ἀκαταίσχυντε, μεσιτεία πρὸς τὸν ποιητὴν ἀμετάθετε, μὴ παρίδῃς ἁμαρτωλῶν δεήσεων φωνάς, ἀλλὰ προφθασον ὡς ἀγαθὴ, εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν τῶν πιστῶς κραυγαζόντων σοι· τάχυνον εἰς πρεσβείαν, καὶ σπεῦσον εἰς ἱκεσίαν, ἡ προστατεύουσα ἀεὶ θεόκλητε τῶν τιμώντων σε.

Καὶ εὐθὺς τὸ προκείμενον.

Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

Στίχος. Ἄκουσον θύγατερ καὶ ἴδε.

Ὁ ἱερεύς. Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Σοφία ὀρθοί. ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Εἰρήνη πᾶσι.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα.

ΕΝ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀναστᾶσα Μαριὰμ, ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα.

Τέλος.

Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας, τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Καὶ εὐθὺς, δόξα ἦχος β'.

Ταῖς τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις, ἐλεήμων, ἐξάλειψον τὸ πλῆθος τῶν ἡμῶν ἐγκλημάτων.

Καὶ νῦν τὸ αὐτό. Εἶτα Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα.

Ἦχος πλ. β'.

Μὴ καταπίσυνος ἀνθρωπίνῃ προστασίᾳ, Παναγία Δέσποινα, ἀλλὰ δέξαι δέησιν τὴν οἰκέτου σου. Θλίβει δὲ ἔχει με, φέρειν οὐ δύναμαι τὰ βέλη τὰ δαιμόνων τὰ τοξεύματα, σκέπην οὐκ ἔχω πρόσφυγα ὁπουδήποτε, πάντοθεν πολεμούμενος, & παρημθημένον ἐκ ἔχω πλὴν σε, Δέσποινα & κόσμου, ἐλπὶς & πρεσβεία πρὸ πυρὸς, μή μου παίδευσις τοῦ δίκαιου τὸ συμφέρουσα πάσχοντος.

Ὁ Ἱερεύς. Σῶσον ὁ Θεὸς & λαόν σου.

Τὸ Κύριε ἐλέησον, ιβ'.

Ἐλέησόν σε κύριε. Καὶ τὰ λοιπά.

Ὠδὴ ζ'. Οἱ ἐκ τῆς εὐθείας.

Τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, ὡς εὐδόκησας, Σωτὴρ, εἰκονισθῆναι ἐν μέτρᾳ & Παρθένε κατῴκησας, πρὸ κόσμου ἀπρόσιτον ἀνέδειξας. ὁ & πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Τὴν παρεμβολὴν Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Θελητὸν & ἔλεος, ὃν ἐγέννησας μήτηρ ἁγνὴ, δεσπόσυνον ῥυθμὸν τῶν πταισμάτων ψυχῆς & μολυσμάτων τοὺς ἐκ πίστεως κραυγάζοντας· ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Δόξα.

Σωμάτων μελαγχίας, καὶ ψυχῶν ἀῤῥωστίας, θεογενήτορα τὸν πόθῳ προστάτιν τῇ σκέπῃ σου

Et nunc.

In lecto infirmus jaceo, & non est sanitas in carne mea: sed tu, quæ Deum & Salvatorem mundi, & morborum curatorem peperisti, deprecantem me a morbi periculo eripe.

Sacerdos ut præfatum est memoriam agit: & post exclamationem subjungitur Brevieulum. Tonus secundus.

Protectio Christianorum non confundenda, intercessio ad conditorem non repellenda, ne supplices peccatorum voces despicias, sed ut bona, in auxilium fideliter ad te clamantium accelera: festina ad intercedendum, propera ad deprecandum, Deipara, quæ semper te colentes protegis.

Et confestim subditur Propositum.

Memor ero nominis tui in omni generatione & generatione.

Versiculus. Audi filia & vide.

Sacerdos. Et ut digni simus audire sanctum Domini Dei nostri Evangelium, precemur.

Sapientia recta. Audiamus sanctum Evangelium. Pax omnibus.

Ex eo quod est secundum Lucam Evangelii lectio. Cap. 1.

IN illis diebus. Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione:

Finis.

Manet autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reversa est in domum suam.

Et continuo. Gloria. *Tonus secundus.*

Deiparæ precibus, o misericors, peccatorum meorum multitudinem dele.

Et nunc. *Mens reperitur. Deinde.* Miserere mei Deus secundum magnam.

Tonus obliquus secundus.

Ne me deseruas, hominum protectio, sanctissima domina, quin potius servi tui orationem suscipe. Tenet me angustia, dæmonum jacula ferre non valeo: asylo quovis orbatus sum, quo confugiam infelix undique obsessus ignoro; præter te nulla mihi superest consolatio, ne despicias orationem meam: sed quod mihi conducat, provide, mundi domina, spes & fidelium protectio.

Sacerdos. Salva Deus populum tuum.

Domine miserere. *Duodecies.*

Misericordia & miserationibus. *Et reliqua.*

Canticum septimum. Qui a Judam.

Ut de hominum salute disponeres, Salvator, in Virginis utero habitasti, eamque mundi protectricem renuncupasti. Benedictus es Deus Patrum nostrorum.

Sanctissima Deipara salva nos.

Misericordiæ amatorem quem genuisti, mater pura deprecare, ut a peccatis & animæ inquinamentis liberet clamantes. Benedictus es Deus Patrum nostrorum.

Gloria.

Corporum languores & animarum ad te accedentium infirmitates divino

tuo nutu curare dignare, Dei genitrix, Salvatorem Christum nobis enixa.

Et nunc.

Salutis thesaurum, incorruptionis fontem, fecunditatis rursum, & pœnitentiæ portam genitricem tuam ostendisti, clamantibus: Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Canticum alterum. Cœlorum regem.

Ope tua indigentes, celebrantes, & exaltantes, te Virgo, in sæcula ut deprecemur.

Sanctissima Deipara salva nos.

Remediorum copiam, fideliter te laudantibus, & ineffabilem tuum fœtum superexaltantibus, o Virgo profundis.

Gloria.

Animæ infirmitatibus, carnisque doloribus, o Virgo, mederis: ut te gratia plenam celebrem.

Et nunc.

Tentationum impetus, & dolorum insultus recunde, o Virgo, propterea te laudantes in sæcula.

Canticum tertium. Vere te Dei genitricem.

Lachrymarum mearum flumen ne despicias, o Virgo, quæ lachrymam omnem ab omni vultu abstergentem Christum genuisti.

Sanctissima Deipara salva nos.

Peccati dolore depulso, cor meum, o Virgo, gaudio repleri, quæ gaudii plenitudinem in te susceperisti.

Gloria.

In languoris loco infirmitate prostratum, ex adversa, in bonam valetudinem, translatum, o Virgo, sana.

Et nunc.

Lucis tuæ radiis illustra, o Virgo, la ïis qui te devote Deiparam profitentur, ignorantiæ caliginem.

Et confestim dicitur. Vere dignum est.

Et sufficiunt Sacerdos altare, & populum: cantantibus nobis sequentes in Deiparæ laudem modulos.

Cœlis altiorem, radiis solaribus pulchriorem, mundi dominam, a maledictione nos liberantem hymnis celebremus.

A peccatorum meorum copia, corpus meum & animus mea infirmantur: ad te gratia plenam confugio, desperatorum spes, tu mihi succure.

Domina, Redemptoris mater, indignorum famulorum tuorum preces suscipe, ut apud natum tum intercedas: o mundi Domina, esto nobis mediatrix.

Modulis vocibus alacriter tibi celebrandæ Deiparæ cantica psallimus: cum Præcursore, & omnibus Sanctis Deum roga, ut nostri misereatur.

Universæ Angelorum acies, Domini Præcursor, Apostolorum duodena turba, sanctique omnes cum Deipara, cœli legati nostri, agite, ut salvemur.

Deinde Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. *Sacerdos.* Quia tuum est. *Et sequentes. Modulis. Tenus obliquus secundi.*

Miserere nostri Domine, miserere nostri.

Gloria.

Domine miserere nostri: in te enim confidimus.

Et nunc,

Misericordiæ portam.

τῦ θεία, θυρακδίων ὀξύτερον. καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἡμῖν ἀπέκτικας.

Καὶ νῦν.

Θεοτόκον σωτηρίας, καὶ πηγὴν ἀφθαρσίας τίνι σε κυήσασα καὶ πύργον ἀσφαλείας, καὶ θύραν μετανοίας τοῖς χραυγάζουσι δεῦτε; ὁ γὰρ πατέρων ἡμῶν Θεὸς ἐλλογήσας ἐκ.

Ὠδὴ ἡ. Τὸν βασιλέα τῦ ὑμνῶν.

Τὰς βοηθείας τὰς παρά σε δεομένους, μὴ παρίδῃς, Παρθένε, ὑμνοῦντάς τε ὑπερυψοῦντας σε, πόρρωθεν αἰτῶμαι.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Τῶν ἁμαρτιῶν τὸ δαφιλὲς ἐπιχεῖν τῆς πηγῆς ὑμνοῦσί σε, Παρθένε, ἐν ὑστεροβοίοις ἄρρητον σε τόκον.

Δόξα.

Τὰς ἀθεσίας μου τῆς ψυχῆς ἰάτρευσε, καὶ σαρκὸς τὰς ὀδυνίας, Παρθένε, ἵνα σε δεξάζω ἐκ παντὸς κραζόντων.

Καὶ νῦν.

Τῶν πειρασμῶν σῦ τὰς προσβολὰς ἐκδιώκεις, καὶ παθῶν τὰς ἐφόδους, Παρθένε, ὅσα σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὠδὴ θ'. Κυρίως Θεοτόκον.

Ῥοὴν μοι τῆς δακρύων μὴ ἀποστήσῃς, ἡ ἐκ παντὸς ἐκ προσώπου πᾶν δάκρυον ἀφελκύσας, παρθένε, Χριστὸν κυήσασα.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Χαρᾶς μοι πλῆσον καρδίαν πλήρωσον, Παρθένε, ἡ ἐκ χαρᾶς δεξαμένη τὸ πλήρωμα, καὶ ἀμαρτίας τὸν λύπην ἐξαφανίσασα.

Δόξα.

Κατοίκησις ἐκ πόρρωθεν ἀθωσίας, πεπεισθέντα, Παρθένε, θεράπευσον ἐξαίφνης, εἰς ῥῶσιν μετανοίας.

Καὶ νῦν.

Θεοτόκε σε τοῖς ἀκτίσι λάμπουσιν, Παρθένε, τὸ ζόφῳδες ἐκ ψυχῆς διάλυσον, τῆς δοτείρας Θεοτόκον σε καταγγέλλοντες.

Καὶ αὐθις τὸ, Ἀξιόπιστα εἰς ἀλήθειαν.

Καὶ θυμιᾷ ὁ Ἱερεὺς τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸν λαὸν, καὶ ἡμεῖς ψάλλομεν τὰ παρόντα Θεοτοκία.

Τὴν ὑψηλοτέραν τῆς ὁρατῆς, καὶ καθαρωτέραν λαμπτῆρα ἡλιακῶν, τὴν λυθωπαμένην ἡμῖν ἐκ τῆς κατάρας, καὶ δέησιν τῷ κόσμῳ ῥύσιν τεκοῦσαν.

Ἀπὸ τῦ πολλῶν με ἁμαρτιῶν ἀθεσιῶν τὸ σῶμα, καὶ θεία μου τῆς ψυχῆς πρὸς σὲ καταφεύγω τὴν κεχαριτωμένην, ἐλπὶς ἀπελπισμένου, σῦ μεβεβήκασι.

Δέσποινα, καὶ μῆτερ ἐλυτρωτῦ, δέξαι παρακλήσεις ἀναξίων σῶν οἰκετῶν· ἵνα μεσιτεύσῃς πρὸς ἐκ σὲ πεχθέντα, τὸν Δεσπότην καὶ κόσμου, χάνε μεσίτευε.

Φαιδρύνῃ πρόθυμος σοὶ τὸν φῶς τὸν τῆ παναγίῳ Θεοτόκῳ χαρμονικῶς μὲ ἐκ πρόθυμος, καὶ πάντων ἁγίων δυνάμεσι Θεοτόκε σε ἱκετεύομεν ἡμᾶς.

Πάντα ἐκ πρέσβευε οἱ σπουδῇ, πρόθυμε Κυρίε, Νικόλαε καὶ δώδεκα, οἱ ἅγιοι πάντες μετὰ ἐκ Θεοτόκε, σπεύσατε πρεσβεῦσαι εἰς τὸ σωθῆναι ἡμᾶς.

Εἶτα Τρισάγιον. Παναγία Τριὰς. Πάτερ ἡμῶν. Ὁ Ἱερεὺς ἐκτενῆ, καὶ τὰ τροπάρια ταῦτα ἦχος πλ. β'.

Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς.

Δόξα.

Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, ἐπὶ σοὶ γὰ πποί.

Καὶ νῦν.

Τῆς ἀνωλεγχείας ἐκ πύλην.

Ὁ Ἱερεύς.

Ἐλέησον ἡμᾶς Θεὸς κατὰ τὸ μέγα.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ εἰρήνης, ζωῆς, εἰρήνης ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως, καταπαύσεως, κοίτης ἁγίας τῦ δούλου τῦ Θεῦ, τῦ δεῖνος, καὶ ὑπὲρ τῦ ἐγκρυφλαχθῆναι τὸν ἅγιον μοναστήριον τοῦτον.

Καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ καὶ ἀπόλυσις.

Sacerdos.

Miserere nostri Deus secundum.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace, sanitate, salute, protectione, venia, prosperitate, gubernatione servi Dei N. & ut sancta hæc ædes conservetur.

Et reliqua. Et tandem dimissa.

VARIÆ LECTIONES.

Præsens, quod in codicibus recentioribus, ab eo quod in vetustis legitur, ita diversum est Officium, ut unum separatim alteri annectere, quam variantes utriusque lectiones inter se conferre, facilius existat.

Ἀκολουθία ἐ παρακλήσεως.

Πρεσβεία ἐ παρακλήσεως. Εἶτα τὸ Τρισάγιον. Τῦ παναγία Τριάς. Τὸ, Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σὲ εἶ. Κύριε ἐλέησον. ιβ'. Δεῦτε προσκυνήσωμεν. γ'. Κύριε εἰσάκουσον ἐ προσευχῆς μου. Ἐμπρὸς τὸ τέλος. Δόξα, ἐ νῦν. Ἀλληλούϊα. Εἶτα τὰ ἀπόστιχα. Ἔτι ἐ ἐκτενὴς εἰρήνης τῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἀντιλαβῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τῆς παναγίας, ἀχράντε, ὑπερευλογημένης. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις. Εἶτα τό· Θεὸς Κύριος. Στίχος. Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ. Στίχος. Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενὴς εἰμι. Εἶτα προσάπαξ. Ἐλέησον ἡμᾶς ἐκτενῶς σοὶ τῷ πιστεύοντι. Καὶ νῦν. Τῆς ἀνωλεγχείας τῦ πύλου.

Εἶτα ν'. Καὶ ὁ κανὼν ἐ Θεοτόκου, πολύμνια Θεοφάνους τὰ γραπτὰ μητροπόλεως Νικαίας· τινὲς δὲ φασὶν ὅτι ἐστὶν Θεοκλήτου μοναχοῦ· τινὲς δὲ Ἰωάννου τῦ Δαμασκηνοῦ.

Ὠδὴ ά. ἦχος πλ. δ'.

Τὴν ἀοίδυτον.

Πολλοῖς συμπεσοῦσιν πειρασμοῖς, πρὸς σὲ καταφεύγω σωτηρίας ἐπίσκοπον, ὡ μῆτερ τῦ Λόγου, καὶ Παρθένε, ἐ δυσχερῶν καὶ δεινῶν με διάσωσον.

Καὶ τὰ λοιπὰ ἐ κανόνος.

Ἀξιόπιστε. καὶ ὁδηγὸς. Καὶ ὑπὲρ ἐ καταξιωθῆναι ἡμᾶς ἐ ἀκροάσεως ἐ ἁγίου Εὐαγγελίου, Σοφία, ὀρθοί.

Ἐκ ἐ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Εἰσῆλθέ τις Ἰησῦς εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα· καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ εἰρήνης, ζωῆς, εἰρήνης· Καὶ ὑπὲρ ἐ συγχωρηθῆναι ἁπλῶς πᾶν πλημμέλημα ἑκουσίου τε καὶ ἀκουσίου.

Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Ἡ ὠδὴ. Τῶ Κυρίῳ δηδόμεθα.

Supplicationis Officium.

Benedicit Sacerdos. Deinde dicit, Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. Domine miserere. *duodecies.* Venite adoremus. *ter.* Domine exaudi orationem meam. *Post quorum finem.* Gloria. Et nunc. Alleluja. *Mox postulationem.* Adhuc & insuper in pace Dominum precemur. Suscipe, salva, miserere.

Sanctissimæ, illibatæ, super omnes. Quia convenit tibi omnis gloria, honor & adoratio. *Deinde:* Deus Dominus. *Versus.* Domine ne in furore tuo arguas me: neque. *Versus.* Miserere mei Domine quoniam infirmus sum. *Tum modulor.* Miserere nostri Domine miserere nostri: omnis enim. Gloria. Domine miserere nostri, in te namque confidimus. Et nunc. Misericordiæ portam.

Deinde dicitur psalmus quinquagesimus, & Canon Deiparæ, opus Theophanis Insignis Metropolitæ Nicæni, quod quidam dicunt esse Theoctisti Monachi, alii vero Joannis Damasceni.

Canticum primum. Tonus obliquus 4.

Hanitidum præterlapsus.

Plurimis tentationibus oppressus, ad te confugio salutem expostulaturus, o Mater Verbi & Virgo: ab angustiis & ærumnis me serva.

Et Canonis reliqua.

Dignum est: & confestim subditur. Et ut digni simus audire sanctum Evangelium, Sapientia. Recti.

Ex Evangelio secundum Lucam.

In illo tempore. Ingressus est Jesus in quemdam vicum: mulier autem quædam nomine Martha: *& reliqua.*

Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace. Et ut condonetur ei omne delictum spontaneum & involuntarium.

Quia misericors & clemens Deus existis & tibi gloriam referimus.

Oratio.

Dominum precemur.

Omnipotens Domine Jesu Christe, Deus noster, fons vitæ & immortalitatis, omnis creaturæ visibilis & invisibilis opifex, Patris sine principio Filii coæterne, & sine principio, qui bonitatis, abundantiæ, ultimis temporibus carne indutus, crucifixus, & pro nobis ingratis passus es, & proprio tuo sanguine corruptam peccato

nostram naturam reformasti: ipse Rex clemens, exaudi nos peccatores pro servo tuo N. deprecantes, & si aliquo pacto, verbo, opere, vel cogitatione deliquit, tu ut bonus Deus remitte, & grave peccatorum ejus onus subleva, qui peccatum mundi tollis, & sana illum, qui mundi curas infirmitates, qui laborantes & oneratos ad te ipsum vocas; qui non justos sed peccatores ad pœnitentiam vocaturus venisti: ab omni carnis & spiritus inquinamento expurga illum: ut in puro conscientiæ suæ testimonio sanctificationum accepto consortio, Spiritui tuo sancto adjungatur, & te in seipso habitante & manente potiatur, cum principii experte tuo Patre: & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et ungit eum oleo sancto e lampade accepto; recitans hanc orationem.

Oratio cum ungitur infirmus oleo sacro.

Dominum precemur.

Pater sancte, animarum & corporum medice, qui Filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, omnem infirmitatem sanantem, & a morte nos liberantem misisti: servum tuum N. a detinente illum corporis & animæ infirmitate, per Christi tui gratiam sana: & juxta placitum tuum vitæ illum restitue, debitas tibi gratias & adorationem in operibus bonis persoluturum. Intercessionibus super omnes excellenter benedictæ gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum. Quia tua est potentia, & tuum est regnum Patris.

ἐν τῷ οἰκείῳ σου αἵματι ἀναπλάσας τὴν φθαρεῖσαν ἡμῶν φύσιν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· Αὐτὸς φιλάνθρωπε Βασιλεῦ εὐσπλαγχνε ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δεομένων σου ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τοῦδε, καὶ εἴ τι ἥμαρτεν ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ κατὰ διάνοιαν, ὡς ἀγαθὸς Θεὸς συγχώρησον, καὶ ἆρον αὐτοῦ τῶν ἁμαρτιῶν τὸ βαρὺ φορτίον, ὁ τὴν ἁμαρτίαν αἴρων τοῦ κόσμου, καὶ ἴασαι αὐτὸν, ὁ τὰς ἀσθενείας τοῦ κόσμου ἰώμενος, ὁ τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους πρὸς ἑαυτὸν καλῶν καὶ ἀναπαύων, ὁ μὴ ἐλθὼν καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ καθάρισον αὐτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ τῶν ἁγιασμάτων σου τὴν μερίδα ὑποδεχόμενος ἑνωθῇ τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, καὶ ἕξῃ σε ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα καὶ μένοντα, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Καὶ ἀλείφει αὐτὸν ἅγιον ἔλαιον ἐκ τῆς κανδήλας, λέγων τὴν εὐχὴν ταύτην.

Εὐχὴ ἐν τῷ ἀλείφειν ἀσθενοῦντα ἅγιον ἔλαιον.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Πάτερ ἅγιε, ἰατρὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, πᾶσαν νόσον ἰώμενον, καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ζωοποίησον αὐτὸν κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον, τὴν ὀφειλομένην σοι εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἐν ἀγαθοεργίαις ἀποπληροῦντα· πρεσβείαις τῆς παντυπερευλογημένης ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός.

IN OFFICIUM COMMUNIS SUPPLICATIONIS, Notæ.

1 Ἀκολουθία τῆς κοινῆς παρακλήσεως.) Quilibet periculo, angustiæ, aut necessitati, belli, pestis, famis, &c. commune nequaquam est hoc officium, ut titulus præferre videtur: sed tantum morbo a corpore ægroti avertendo, & animæ peccatoris a criminum vulneribus sanandæ accommodum, ut patet legenti. Hinc in Officio ultimo nuper cum superiori collato, unctio visitur olei, quæ non nisi ægrotorum propria judicari queat. Qualis autem sit illa olei unctio in officio secundo memorato visenda, an nuda simplexve, omnique penitus Sacramenti ratione carens, ut erat ea, quæ Marci ab Apostolis super ægrotis fieri recensetur, an vero talis quæ germani Sacramenti extremæ Unctionis perfectionem contineat, mihi antiqua cum recentibus Euchologia conferenti, non omnino indubium est. Et quidem ubi in editis codicibus, sive recenter sive primitus excusis, duplex officium pro infirmis ungendis, geminatque unctionem lego, confestim illud quod εὐχέλαιον titulum præ se fert, & a septem Sacerdotibus celebrari præcipitur, veri Sacramenti rationem in se habere; aliud autem, unctionem quamlibet aliam, etiam exhibens, piæ, sacramentalisque tantum, & Ecclesiasticæ cærimoniæ solummodo appellatione dignam gaudere existimo. At cum in uno eodemque codice geminum illud officium minime distinguitur, & una tantum ægrotorum unctio, uniusque rationis preces, & ut verbo absolvam, unus unctionis occurrit ritus; tunc ne cum iis sentire videar qui Græcam Ecclesiam extremæ Unctionis Sacramento privare non verentur, Unctionem eorum omnem cærimonialem tantum esse professi, ne, inquam, totam Orientem nobilem Ecclesiæ partem, sententia minus attente prolata, unius Sacramenti usu, audeam orbare: unicum illud Officium & unctionem, unicam, veri Sacramenti extremæ Unctionis perfectionem integritatemque præ se ferre, his argumentis inductus, censeo. Primo, nam ut præmissum est, non est Orientis Ecclesia Extremæ Unctionis, ultimique Sacramenti usu, levi fundamento destituenda: ejus igitur in Euchologiis, si unius tantum Unctionis exaratum legatur Officium, verum potius præhabeat Sacramentum, quam cærimoniale quiddam esse judicandum est. Secundo, Unctionis illud Officium, de quo loquimur, a prolixiori, & veri Sacramenti ritum continente, supra fol. 322. descripto distinctum, Græcam Sacramenti Extremæ Unctionis formam, Orationem videlicet, Πάτερ ἅγιε ἰατρὲ ψυχῶν, &c. tenet inclusam: aut vero Orationem illam, cum Arcudio, Sacramentum efficere probavimus; satis enim est quod hac mente ab Ecclesia Græca recitetur, cum forma hujus Sacramenti non sit a Christo in particulari determinata, potest his & illis verbis Ecclesiæ judicio, eamdem substantiam retinentibus seu effectum Sacramenti ex æquo significantibus applicari. Quidni ergo hujusmodi oratio Sacramento conferendo tunc accommoda esse affirmaretur? Tertio, recentis est compositionis & editionis totum εὐχέλαιον supra positum Officium, Arseniusque modernum auctorem, pro non modica sui parte prædicat, neque illud ex integro, in MS. aliquo (plura licet in manus meas inciderint) legere aut reperire umquam potui: ex adverso autem, alia quædam Unctionis Officia jam jam exscribenda, vel illud quod supra proxime relatum est, vel alia quædam a me neglecta occurrerunt, inter se non omnino absimilia: dicenda sunt itaque ea sola, Sacramento conferendo tunc deservisse: quæ si immutata vel aucta, vel jam penitus insuetata apparent, nulla certe ratione mirandum est: cum Sacramenti Extremæ Unctionis forma, ut pote non determinata, ideoque ex institutione Ecclesiæ dependens, sibi semper similis non fuerit; & preces, cærimoniæ, & ritus adjuncti, etiam in Ecclesia Latina additionem aut mutationem aliquam experti fuerint. Nunc vero in meliorem ordinem cuncto Sacramenti Extremæ Unctionis ritu a Græcis relato, superstes illa, vetusque Unctionis forma, non nisi cærimonialis aut Sacramentalis manet, nec Sacramenti nomen ullo pacto meretur, quamvis si verba spectes eorumque sonum, Sacramenti Orationem, non tamen rationem, asservet: deficit enim jam Ecclesiæ Græcæ usus & intentio, ut per hujusmodi Unctionem etiam vera adjuncta Oratione, propter circumstantiarum aliarum defectum conferatur Sacramentum: sicut & in Gregorii Sacramentario deficiente quolibet alio ritu & Ecclesiæ Latinæ mente, quamvis par sit olei unctio & unius Orationis recitatio, non tamen unum utrobique Sacramentum est; sed quæ visitationis tantum infirmorum est unctio, simplex sit & cærimonialis, & ex opere operantis plurimum mutuetur effectum; quæ vero ex præscripto Ecclesiæ ritu, & ex Christi instituto, ideoque ex opere operato gratiam operatur, illa Sacramenti naturam, virtutem, & omnem ubique jure merito adipiscatur.

2 [illegible] τοῦ κανόνος.) Manifestant vetusti codices Canonis hujus auctorem, quem alii Theophanem γραπτὸν, Nicææ præsulem; alii Theosterictum Monachum, vel Joannem Damascenum esse asserunt.

Sequuntur jam quædam pro ægrotis officia, quibus Olei unctio, vel pure cærimonialis, vel perfecte quondam Sacramenti operativa admiscetur.

Excerpta e MS. Cryptoferratensis Bessarionis Euchologio.

Εὐχὴ ἐπὶ ἀρρώστων.

Πάτερ ἅγιε ἰατρὲ ψυχῶν. Ut supra fol. præcedenti.

Oratio super ægrotis.

Pater sancte, &c.

Εὐχὴ ἐπὶ ἐλαίου ἀρρώστου.

Ὁ πολὺς ἐν ἐλέει καὶ πλούσιος ἐν ἀγαθότητι, Κύριε ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ ἰώμενος τὰ συντρίμματα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὁ διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐπιχρίσας ἡμῖν ἐλαίῳ μετὰ προσευχῆς τῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρους τὰς ἀσθενείας θεραπεύεσθαι· αὐτὸς Δέσποτα, ἁγίασον καὶ τὸ ἔλαιον τοῦτο, ὥστε γενέσθαι τοῖς χριομένοις αὐτῷ εἰς θεραπείαν πάθους παντὸς, νόσου σωματικῆς, καὶ μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἵνα καὶ νῦν δοξασθῇ σου τὸ πανάγιον ὄνομα. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Oratio super infirmi Oleo.

Deus multæ misericordiæ, dives in bonitate, Domine & pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui animarum corporumque nostrorum infirmitates curas, qui per sanctos Apostolos tuos oleo cum oratione Ecclesiæ Presbyteros infirmitates curare docuisti: ipse Domine oleum quoque istud sanctifica, ut ex eo ungendis in omnis doloris, & corporeæ infirmitatis, carnisque & spiritus sordium medelam fiat: ut & nunc celebretur sanctissimum nomen tuum. Tuum est enim misereri, & salvare Deus noster: & tibi gloriam, &c.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Κύριε ὁ ἐν τῷ ἐλέει καὶ ἐν τοῖς οἰκτιρμοῖς. Ut supra, ἐν εὐχελαίῳ, fol. 335.

Alia Oratio.

Domine qui in misericordia & miserationibus, &c.

Εὐχὴ ἐπὶ νοσοῦντας ἄλλη.

Ὁ Θεὸς ὁ δυνατὸς καὶ ἐλεήμων, ὁ πάντα οἰκονομῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν, ἐπίσκεψαι τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ἐπικεκλημένον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ἴασαι αὐτοῦ πᾶσαν ἀσθένειαν σωματικήν τε καὶ ψυχικήν· ἄφες αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ἐξ ἁμαρτιῶν ἐπίπονα, πάντα πειρασμὸν, καὶ πάσας ἐπαναστάσεις τοῦ ἀντικειμένου ἀπόσχισον ἀπὸ τοῦ δούλου σου· καὶ ἀποκατάστησον τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ ψυχῇ καὶ σώματι

Alia Oratio super ægroti dicenda.

Deus potens & misericors, qui cuncta pro generis nostri salute moderaris, servum tuum N. Christi tui nomen invocantem respice, & omni ejus animæ corporisque infirmitati medere: peccata condona ejus, & ærumnas cunctas a peccatis enatas, tentationem omnem, adversariique insultum omnem a servo tuo depelle: & ab infirmitatis lecto excitatum, anima corporeque bene valen-

tem, in operibus studiosis proficientem, verbis bonis nomen Christi tui, qui est spes nostra celebrantem sanctæ Ecclesiæ tuæ restitue. Ipsi, tibique cum eo gloria, honor, & adoratio: cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia in Infirmos Oratio.

DOmine, Domine, valde bone, omnipotens, animarum amator, omnium Salvator, qui dejicis & elevas, qui corripis, &c.

Oratio super Oleo infirmi.

DOmine qui in misericordia, &c.

Oratio secunda super Oleo infirmi.

DEus multæ misericordiæ, diver, &c.

Εὐχὴ ὑγιαίσοντα, ϗ προσόπωπα ἐν ἔργοις καλοῖς ϗ λόγοις ἀγαθοῖς, δοξάζοντα μετὰ πατρὸς τὸ λαῦ σε τὸ ὄνομα τῦ Χριςῦ σε, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν. μεθ' ὧν σοι δόξα, τιμὴ, ϗ προσκύνησις, σὺν τῷ παναγίῳ, ϗ ἀγαθῷ, ϗ ζωοποιῷ σε Πνεύματι τῦ νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ εἰς νοσοῦντας ἄλλη.

ΔΕσποτα, Δέσποτα, παναγαθε, παντοκράτορ, φιλόψυχε, φιλόβλε, Σῶτερ τῶν ἁπάντων, ὁ παντῶν ϗ ἀνοφῶν, ὁ παιδεύων. Ut supra fol. 153.

Εὐχὴ ἐπὶ ἐλαίου ἁγιάσεως.

ΚΥριε ὁ ἐν τῷ ἐλέει, ϗ ἐν ταῖς. Ut supra in officio ἐυχελαίου.

Εὐχὴ ἑτέρα ἐπὶ ἐλαίου ἁγιάσεως δευτέρα.

ΟΠολὺς τῷ ἐλέει, ϗ πλούσιος ἐν. Ut supra.

DE ELEVATIONE PANIS

παναγίας, sanctissimæ, nuncupati, cum quis iter est aggressurus.

NOmine iter susceptum, *psallitur primum, si ita libet, præcedens supplicatio sine missa, præmittit Sacerdos benedicendum. Deinde.* Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas, Pater noster. Quia tuum est. *Non comprehendimus modum Modulationis.* Miserere nostri. Gloria. Domine, miserere nostri. Et nunc. Misericordiæ portum. Domine miserere. *Duodecim vicibus.* Venite adoremus. *Ter. Dicitur etiam Psalmus quinquagesimus. Demum.* Credo in unum Deum. Parce, remitte. Pater noster. Quia tuum est.

Et præfertur in honorem Deiparæ Modulis.

Sanctissima Deipara, ne me toto vitæ tempore derelinquas, hominum protectio, ne me destituas: quin potius succurre, & miserere mei.

Virgo sancta Deipara, ad tuam protectionem recurro: quia salutem nanciscar, novi, mihi namque potes, o pura, auxiliari.

Nullus qui ad te recurrerit, confusus a te recedit, virgo Deipara; sed petita gratia, donum ad postulati utilitatem accipit.

Quisquis salvatus, ad te juste recurrit: & quodnam est aliud tale refugium, quale tuum est Deipara, quæ etiam animas nostras defendis?

Gloria. Et nunc. *Deipara.*

Annue famulorum tuorum precibus, exaudiendo infultus reprime, & ab omni afflictione nos libera: te namque solam securam firmamque anchoram habemus, tuamque protectionem nacti sumus. Ne confundamur, o Domina, te invocantes, ad preces te fideliter invocantium accelera. Salve omnium auxilium, gaudium, & protectio, & salus animarum nostrarum.

Omnium ad validam tuam protectionem cum fide confugientium defensionem suscipis, o bona, nullam enim aliam insigniorem ad Deum in periculis & tribulationibus, nos peccatis plurimis pressi, interpellationem nacti sumus, o Dei altissimi mater: unde & tibi proclamamus, ab omni calamitate servos tuos eripe.

Ι ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ, ΟΤΑΝ μέλλει ἀποδημῆσαι τις ὁδοιπορίαν.

ΕΙς μέν ἐ μέλλοντα ἀποδημῆσαι, ψάλλεται πρῶτον παράκλησις εἰ βούλει. Εἶτ' ὅσιος, ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς εὐλογητόν. Εἶτα Τρισάγιον. Παναγία Τριάς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σῦ. Εἶτα τὰ κατανυκτικὰ τροπάρια, τὸ, Ἐλέησον ἡμᾶς. Δόξα. Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ νῦν. Τῆς Εὐσπλαγχνίας τῷ πύλῃ. Τὸ Κύριε ἐλέησον. ιβ'. Δεῦτε προσκυνήσωμεν, γ'. Καὶ ὁ πεντηκοστὸς ψαλμός. Εἶτα τὸ, Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν. Λιτὴ ἁγία. Τὸ Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σῦ.

Καὶ τὰ παρόντα Θεοτοκία τροπάρια.

Παναγία Θεοτόκε ϗ χρέων τῆς ζωῆς με μὴ ἐγκαταλίπῃς με, κἀθρωπίνῃ προσασίᾳ, μὴ καταπίεσόν με· ἀλλ' ἀπὸ σεπλαβοῦ, ϗ ἐλέησόν με.

Ἐγὼ Παρθένε ἁγία Θεοτόκε, τῇ σκέπῃ σε προστρέχω, οἱ δὲ σοὶ τετεύξομαι τῆς σωτηρίας· δύνασαι γὰρ, ἁγνὴ, βοηθῆσαί μοι.

Οὐδεὶς προστρέχων ἐπὶ σοὶ ἀπεκρύβη ἀπὸ σε ἐκπορεύεται· ἀγνὴ παρθένε Θεοτόκε· ἀλλ' ἀπόστειλόν τὴν χάριν, ϗ λαμπάδας τὸ δῶρημα, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀτόπους.

Ἕκαστος ὅπως σώζεται, ἐκεῖ δικαίως ϗ προστρέχει, ϗ πόσα ἄλλα πίστιν καταφυγὴ, ὡς σὺ Θεοτόκε, σκέπασα τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα. καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Νῦσον παράκλησιν σῶν οἰκετῶν πανάμωμε, πάσης δεινῶν ἡμῶν ἐπαναστάσεις, πάσης θλίψεως ἡμᾶς ἀπαλλάττουσα· σὲ γὰρ μόνην ἀσφαλῆ ϗ βεβαίαν κτησάμεθα ἀγκυραν ἐχεμύθιον, ϗ τῆ σῆ προστασίᾳ κεκτήμεθα· μὴ αἰσχυνθῶμεν, Δέσποινα, σὲ προσκαλούμενοι· σπεῦσον εἰς ἐκτασίαν τῆ σοὶ πιστῶς βοώντων· χαῖρε Δέσποινα, ἡ πάσης βοηθεια, χαρὰ, ϗ σκεπὴ, ϗ σωτηρία τῆ ψυχῶν ἡμῶν.

Πάσαν προστασίαν, ἀγαθὴ, τῆ καταφεύγοντα τῷ πίστει τῆ κρατειᾷ σε σκέπῃ. ἄθλιος ἐγὼ, ἀκέχαρμα ἁμαρτωλὸς πρὸς Θεὸν ἐν κακοῖς ϗ θλίψεσιν ἐκ μέσου, οἱ καταπεπατήμαι ὑπὸ πταισμάτων πολλῶν, μόνη Θεοτόκε τὰ σῶσε. ὅθεν σοι προσπίπτω, ῥῦσαι πάσης πιεζάσεως τοὺς δούλους σε.

2 Καὶ

2 Καὶ ὑψῶ ϗ παναγίαν, λέγων.

3 Μέγα τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος.

Παναγία, Δέσποινα, Θεοτόκε βοήθει τῆ δούλῃ σε. τῆ σῆ.

Τοῖς σοῖς πρεσβείοις, ὁ Θεὸς ἐλέησον ϗ σῶσον ἡμᾶς. Εἶτα:

Γέγονε ϗ παρέστακε ἁγία τράπεζα, ἔγκατα ϗ ἱερέων ἄρτου. ἐξ ἣ πᾶς ὁ τρώγων ϗ ζήσεται, ὡς ἔφησε ὁ τῶ πατρὸς, Δημιουργὸς, τροφὸς.

Τῶν σῶν δώρων ἀξίους ἡμᾶς ποίησον, Θεοτόκε παρθένε, παροράσα τὰ πλημμελήματα ἡμῶν, ϗ παρέχουσα ἱάματα τοῖς ἐν πίστει λαμβάνουσι τὴν δόξαν σε, ἄχραντε.

Καὶ ψαλμῳδία τό. Ἀξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Θεοτοκίον.

Ἐπὶ σοὶ χαίρει, κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις, ἀγγέλων τὸ σύστημα, ϗ ἀνθρώπων τὸ γένος ἡγιασμένε ναὸς ϗ παράδεισε λογικὲ, παρθενικὸν καύχημα, ἐξ ἧς Θεὸς ἐσαρκώθη, ϗ παιδίον γέγονεν ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων Θεὸς ἡμῶν. τὴν σὴν γὰρ μήτραν, θρόνον ἐποίησε, ϗ τὴν σὴν γαστέρα πλατυτέραν οὐρανῶν ἀπειργάσατο. ἐπὶ σοὶ χαίρει, κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις, δόξα σοι.

Κοντάκιον. ἦχος πλ. δ'.

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σε, Θεοτόκε· ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοι, χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε.

4 Τὴν ὑπάτην ἐλπίδα μου εἰς σὲ ἀνατίθημι. μήτηρ τῆ Θεοῦ φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπην σε.

Ἐχοντές σε, Θεοτόκε, ἐλπίδα ϗ ἀφαυσίαν, ἐχθρῶν ἐπιβολὰς οὐ πτοούμεθα. ὅτι σώζεις τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα. Καὶ νῦν.

5 Δέσποινα πρόσδεξαι πᾶς δήσεως τῆ δούλων σου Καὶ ἀπόλυσις.

Εἰδὲ ἐξ παρῆν ὁ μέλλων παξοδεύειν, ϗ μέτεσι ἀπόλυσις. ἀλλὰ λέγει ὁ Ἱερεύς.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ϗ τὸ τῦ χῦ.

6 ΟΘεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀληθινὸς ϗ ζωοποιὸς ὁδὸς, ὁ σωσάσας τῆ θεράποντί σε Ἰωσὴφ ϗ σωσάσας τῆ θεράποντί σε Δέσποτα, πόδες, ϗ ῥύσαι αὐτὸν ἀπὸ πειρατικείων, ϗ πάσης χειμασίας, ϗ ἐπιβολῆς· ὁρκίων, ϗ ὑφασίας ἀποκαπίσασαν, δικαιοσυνῆς πάσης ὁρόσιμον ποιεῖμβον ϗ τὸς ὁπλὰς σε, ϗ πλῆρη τῆ βιωτικῶν ϗ ἐπαρκείας ἀγαθῶν γενέσθαι, πάλιν ἐπανελθεῖν εὐδώσασαν. ὅτι σῆ ἐστὶν ἡ βασιλεία, ϗ ἡ δύναμις, ϗ ἡ δόξα, τῆ Πατρὸς, ϗ τῆ Υἱοῦ, ϗ τῆ ἁγίε Πνεύματος· νῦν ϗ ἀεὶ ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆ αἰώνων.

Et elevat Panem sanctissimæ sanctissimum, canonius dicens.

Magnum est sanctæ Trinitatis nomen.

Sanctissima domina Deipara succurre famulo tuo N.

Ejus intercessu, o Deus miserere, & salva nos. *Deinde dicitur.*

Sancta mensa cœlestem panem proferens venter tuus factus est: qui manducat ex eo non moritur, ut dixit omnium nutritius, Dei genitrix.

Donis tuis dignos nos redde, Deipara Virgo, non attendens peccatis nostris, remediis etiam exhibitis, benedictionem tuam cum fide, o Illibata, fumentibus.

Et cantamus.

Vere dignum est.

Gloria. Et nunc.

Deiparæ.

In te lætatur omnis creatura, o gratia plena, Angelorum cœtus, & hominum genus, o sanctum templum, & rationalis paradise, virginum decus e qua Deus ante sæcula existens, Deus nostri incarnatus, puer factus est: tuum namque uterum sibi effecit thronum, ventremque tuum cælis capaciorem reddidit. In te lætatur omnis creatura, Gratia plena, gloria tibi.

Breviculum. Tonus obliquus quarti.

Belligeræ agminum doctrici victoriæ carmina, & triumphales laudes reddo, ut a malis liberata gratiarum actiones & titulos, ego civitas tua tibi erigo, Deipara: verum ut robore inexpugnato prædita, a cunctis me penitus periculis libera, ut tibi canam: Salve sponsa, amplexus martialis expers.

Spem meam omnem in te repono, mater Dei, sub tua protectione, me custodi.

Habentes te asylum & protectionem adversus hostes, insidias eorum non veremur: quia tu salvas animas nostras.

Gloria. Et nunc.

Domina, suscipe preces servorum tuorum. *Et nunc dimittitur.*

Si vero navigaturus ipse præsens fuerit, non fit dimissio: sed Sacerdos dicit.

Dominum precemur.

Et subdit Orationem.

DEus Deus noster, vera & viva vis, qui famulo tuo Joseph comitem te præbuisti, adjunge te quoque huic servo tuo, eumque a piratarum & tempestatum periculis libera: pacem, & valetudinem firmam ei concede, & omnis justitiæ secundum mandata tua curam gerentem, mandantis & cœlestibus bonis cum onustum redire largire. Quia tuum est regnum, & virgus, & gloria, Patris, & Filii, & sancti Spiritus: nunc, & semper, & in sæcula sæculorum.

IN OFFICIUM DE ELEVATIONE PANIS CUM QUIS MARino itineri se tradit. Notæ.

Περὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ παναγίου.] Παναγία, vox est, qua trito & vulgari dicendi more, Deiparam Matrem Graeci vocant, ex omni parte sanctam: hic autem *buccellam panis*, citu jam jam describendo ejus nomini dicendam, exprimit. Solent siquidem e Graecis devotiores, ut Monachi & Clerici plerique, gratiis post sumptum cibum actis, παναγίαν frustulum panis triangulare, alias ἀντίδωρον quod elevatur, dictum, duabus manibus, sive extremis utriusque manus duobus primis digitis, in altum tollere. Et fratrem namque coetu, prodit selectus quidam, & venia a caeteris accepta, his verbis ἐκλιτεύει παντὸς ἁγιασθῆναι μετὰ τῆς ἁγιωτάτης: benedicite Patres sancti, & veniam mihi peccatori concedite: aliisque respondentibus, ὁ Θεὸς εὐλογήσαι, parcat tibi Deus, fragmentum panis, capitis incurvatione, & thuris suffumigatione praemissa accepturo Deiparae imagine, coram qua praedicti tempore, lampade etiam accensa repositum fuerat, extremis ex praemisso est digitis in oculis omnium attollit, dicens, μέγα τὸ ὄνομα, magnum est nomen: subjunguntque cuncti: τῆς ἁγίας Τριάδος, Sanctae Trinitatis. Tum ille infert, παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν. Sanctissima Deipara succurre nobis: cunctique respondent: τῇ σῇ ἁγίᾳ σκέπῃ καὶ θείᾳ ἐπικρύπτει, & σώσον ἡμᾶς. ejus praesidio, ὁ Θεὸς, & salva nos. Thure mox omnibus προσφέρει Refectionis manu liberalitatis, παναγίαν, buccellam, laudes Deiparae concinentes, inter se dividunt: & pariter e communi poculo ejus nomine benedicto cuncti ferizatim delibant. Visum hanc a me ritum, non absimili ratione Symeon Thessalonicensis enarrat in opusculo, cujus titulus est: περὶ τῆς ἁγίας προθέσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἁγίων σκευῶν, καὶ τί, καὶ πόθεν τὸ ὄνομα; De electato Deiparae panis fragmento, quid significet triangularis exiftens, & quamobrem elevatur, & quid manifestant verba dum elevatur proferenda, & quid, magnum est nomen? Confectam rei seriem mox ipse enarrat scribens. Ὅταν δώσωσιν οἱ βοηθοὶ τοῦ ἱερέως, φέρει Τράπεζαν ὁ ἱερεὺς ἐπάνω τοῦ ἁγίου τοῦ Θυσιαστηρίου, καὶ ἐπάνω τῆς Τραπέζης ἐπιθέτει ἄρτον, καὶ τοῦτον μετὰ τοῦ ἀριστερᾶ τοῦ ἀρτοκοπικοῦ περιέχει τὸν ἄρτον, καὶ τοῦτον ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς, καὶ τοῦτον ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς, καὶ τοῦτον ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς. Ὅταν δὲ ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς, καὶ τοῦτον ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς. Τοῦτο οὖν τὸ τεμάχιον τοῦ ἀρτοκοπικοῦ περιέχει τὸν ἄρτον, καὶ τοῦτον ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς, ὡς καὶ ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς. Τὸν γὰρ ἄρτον τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς, ἐπὶ τῆς Τραπέζης Θεοῦ ἡμῶν ἐστὶ, σύμβολον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῆς Τραπέζης ἐστὶ. *Valet hic elevatus panis in nostrum opere & auxilium. Trinitatem, & ejus unitatem ejus undequaque manifestans. Triangulare namque ex omni parte pontis frustum praefertur, & angulis quidem lateribusque suis ternarium, supraposito quod acumine unitatem mentis declarat. Propterea quoque ejusmodi panem bene collocet, inter quidem semper angelos obtinebit: sin aliter vero, unumque deficiet fastigium. Hoc itaque panis segmentum Apostolica nobis traditione a Patribus permissa est traditum, ut in singulis diebus soli Deo nostro in Trinitate adorando in Deiparae memoriam, per cujus partum Trinitatem agnoscimus.* Et infra: Τοῦτον δὲ ἐκεῖνο ἐν σκευῇ τινὶ ἱερῷ ἀποτιθέμενοι τοῦτο, καὶ διὰ τοῦ ἱερέως σφραγίζεται ἐκάστοτε λαμπρῶς ἐν αὐτῷ τῷ βράγματι σφραγῖδι ὁ ἱερεὺς, τὸν Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ ἐνδοξάσαι ἐπικαλούμενος, μετὰ δὲ τῶν προθέσεων, καὶ τῶν σοφῶν δεξιῶν ἁγίων, τούτου στρέφεται, ὁ δὲ τοῦτο τετραμένος συγχωρεῖ ἐξομολογούμενος, καὶ λαβὼν τοῦτο ἐν ἑαυτῷ. καὶ ἐκεῖνος μέρος τὸ ἄνωθεν καὶ ἐκβάλλει ταῦτα ἐν ἑαυτῷ. Τοῦτο δὲ ἐκεῖνο ἐν ἑαυτῷ ἐστὶ. Τοῦτο δὲ ἐκεῖνο ἐν ἑαυτῷ ἐστὶ. Ἡνωμένα Θεότητα, καὶ ἀνθρωπότητα ἐν ἑαυτῷ ἐστὶ. Τοῦτο δὲ ἐκεῖνο

ALIA ORATIO PRO NAVIGATURO.

DOminator Domine, qui cum sanctis Discipulis & Apostolis tuis iter navi agere dignatus es, & interpeata ventorum procella, irate fluctus eos componere jussisti: una cum iter suscipientibus in hoc navigio, transfreta: omni adverso vento sedato, alios secundos, gubernator ut ipse ubique factus, excita: omnibus piraticis insidiis longe abactis, lætos ipsos, nobis etiam cum lætitia, eos suscipientibus, & negotiis prospere & pro animi instituto confectis, reverti concede, gratiam ipsis in omnibus eorum operibus largiter, & salvis tranquillitatisque portus tum navi tum navigantibus effectis. Quia convenit tibi omnis gloria, honor, & adoratio, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et dicto, Amen: *cruce signat mare, atque ita sedet. Hujusmodi oratio dicitur etiam in navi jamjam vela dotura.*

a ΚΑΙ ΕΤΕΡΑ ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙ ΠΛΕΙΝ.

ΔΕσποτα Κύριε, ὁ καταξιώσας συμπλεῦσαι τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς σου καὶ ἀποστόλοις σου, καὶ ἐπιτιμήσας τῇ λαίλαπι τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ θαλάσσης γαληνιᾶν τὸ κῦμα κελεύσας, σύμπλωσον καὶ τοῖς εὐθυμοῦσι ἐν τῷ πλοίῳ τούτῳ, πᾶσαν ἐνοποίησον ἄνεμον καταπραΰνων, διέγειρον δὲ ἐπιπόθειας ἀνέμους κυβερνητικὰς αὐτῆς πασαχῆ γενέσθαι, πᾶσαν περιαιρῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπιχειρεῖν ἐπιβουλὴν, χαίρουσιν ἡμῖν συνταῦθα ἐπανελθεῖν εὐδόκησον. Αἰτοῦμεν δὲ κατὰ πρόθεσιν πράττουσι τὰ ἐπιτηδεύματα παρ' αὐτοῦ, χάριν δὲ καὶ θαρρεῖν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῶν, σωτηρίας καὶ ὄλβος λιμένι τοῖς πλέουσι καὶ τῷ πλοίῳ τούτῳ. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐπὶ μέλλοντι πλεῖν.) Legi Barberinum ἐπὶ ἐπὶ πλοίῳ μέλλοντι πλεῖν.

Hæc autem Oratio cum a Patriarcha fit, in Cryptoferratensi Sessorianis, & Barberino citato, hoc pacto recitari perhibetur.

Oratio facienda a Patriarcha in navi celoce.

Cantato psalmo centesimo vigesimo dicitur.

Εὐχὴ γινομένη ἐν τῷ δρόμωνι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου.

Μετὰ τὸ ῥηθῆναι, (Barb. ψαλθῆναι) τὸν ρκ', ψαλμὸν λέγεται.

Τὸ Κύριε ἐκέκραξα.

Dominum precemur.

DOminator Domine Deus noster, qui simul navigantes &c. Quia bonus & clemens Deus existis, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καταξιώσας συμπλεῦσαι ut in edito. ἐκρώσεις tamen est. ἔτι ἀγαθὸς, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ultima hæc verba denotant Patriarcham non conscendere Dromonem ut altum petat in longinquam regionem navigaturus, sed tantum urbis regiæ portum Galatam versus, vel Bosphorum Thracium, versus Chrysopolim vel Chalcedonem, brevem nempe maris tractum transfretaturus: nisi malis hoc officium tunc a Patriarcha peragi cum singulis annis verno tempore classem procellis mare Ecclesiæ benedictione reseratur, & cunctis tunc urgiis se subjectius committunt. A qua cerimonia nec absunt Turcæ, scribit Busbequius epist. 3. Nam paratis rebus ad navigandum, subinde ad Græcos accedunt, percunctantesque an nondum etiam sit aquæ dictum bene: quod si negent, navigationem differunt: si factum respondeant, naves conscendunt, nec navigant. Unde nec *Κάμαρα* profundum majusve navigium est, sed minor cymba, ea tamen quæ uno remorum ordine pulsa brevi cursum conficiat, & apud Latinos *Celocis* nomen obtinet; Græcis autem *a cursu δρόμων*, vel potius quod piscem marinum, cancrum nimirum minorem, in fugitæ modum super summa pelagi quam citissime ferri solitum, *δρόμωνα* ideo dictum, imitetur.

Huic officio subnectit aliud M. S. idem Cryptæ Ferratæ, orationem scilicet in classem regiam adversus Barbarorum civitatem aliquam expeditionem suscipientem.

Εὐχὴ ἐπὶ χελανδίῳ ἀποστελλομένῳ κατὰ πόλεως.

Τοῦ διακόνου λέγοντος. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εὐχή.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ θαλάσσης περιζώσας ὡς ἐπὶ ξηρᾶς, καὶ τοὺς ἁγίους σου μαθητὰς ἐν τῇ παρεμβῇ αὐτῶν ἐλευθερώσας τῇ παρουσίᾳ σου· αὐτὸς καὶ νῦν διέπραξον, σύμπλευσον τοῖς ἀποστελλομένοις ναυσὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ πρᾶος καὶ ἡμέρους τοὺς ἀνέμους ἐπιπέμπων, καὶ λειχήμονα παρέχων τὸ θαλάσσιον· δὸς ἀρίστευσαι τοὺς συμπλέοντας, καθ' ὧν ἐξαπέσταλησαν βλασφημούντων σε τὸ ἅγιόν σου ὄνομα· καὶ τὴν ἀφθονίαν σου τῶν ἐλέων σου, συνεπαίνεσον ἡμῖν τοῖς ἐπὶ σοὶ ἐλπίσι, συνεπαίνεσον ἀεὶ, καὶ συλλαμβανόμενος ἡμῶν τοῖς εἰς σὲ πεποιθόσι, καὶ τὴν σὴν ἀπεκδεχομένοις βοήθειαν. Ὅτι σὺ εἶ πάντων τῶν εὐρίσκεσθαι καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Oratio in celoce, pro classe adversus urbem aliquam missa.

Diacono dicente.

Dominum precemur.

Oratio.

DEus Deus noster, qui in mari velut in arida servas, qui sanctos Discipulos tuos tua præsentia, procella liberasti, ipse nunc Domine, adversus hostes tuos expedita navibus simul adnaviga, tranquillos & suaves immitte ventos, & facile pelagus præbe, iter hoc facientes adversus quos instructi sunt, te versum solumque Deum blasphemis lacessentes, & tuam abnegantes dispensationem, prospere agere concede: mirabilis redde etiam nunc misericordias tuas confidentibus in te, auxiliumque tuum præstolantibus, simulque in belli societatem venienti, & opem ferre paratus. Quia tu es pacis auctor: & tibi gloriam referimus.

Scio χελάνδια minus esse navigii genus, decem vel paucioribus quoque remis ad triremis normam hinc inde actum: post scaphas &. lintres, *Chelandia* ut minora navigia recenset Theophanes, & ex eo Paulus Diaconus in Justiniano *χελανδίαν barbare* atque Græcorum vulgus vocat, & magis barbare vel Turcice, *caïque* erat ejusmodi unum in portu CP. ex urbe Regia Chalcedonem, & hinc in Regiam urbem vehendo Imp. paratum; de quo memoratus auctor in Constantino & Irene hist. lib. 2. *quo ille cogitato in Chelandium suum ingressus est, & transmeavit ad Pylas.* Et infra, *Eo in Chelandium delato, subbasilicum venerunt ad urbem.* Assem tamen sum interpretatus, ut quod pro classe regia facta deprecatio, à Patriarcha *Chelandium* conscendente, fieri soleret. Hucusque de navigantium orationibus.

Est præterea in eodem codice alia Oratio, quotiescumque Patriarcha egreditur aut revertitur, vel longum iter terrestre suscipit cum suis Clericis, facienda.

Εὐχὴ γινομένη ἐν τῷ μεγάλῳ σταυρίῳ ἀκούσης τῆς Πατριάρχου πρὸς ἀδοιπορίαν· ἢ ἐπανιόντος.

Oratio habenda in magno Secreto profecturum suscipiente, aut revertente Patriarcha.

HΟδὸς ἡ δικαιοσύνης Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπίστρεψον ἡμᾶς πρὸς σὲ, καὶ γένου ἡμῖν εἰς Θεὸν ὑπερασπιστὴν· καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς τοῦ σῶσαι ἡμᾶς· ὅτι σὺ εἶ ἡ σωτηρία ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν.

VIa justitiæ Christe Deus noster, convertere nos ad te: & fias nobis in Deum protectorem, & in domum refugii. Quia tu es salus nostra: & tibi gloriam.

Secretum vero in quo hæc Oratio fit, est major aula Palatii Patriarchalis, in qua *Δοῦκαι* ut ajunt, duodecim asseclæ Patriarchæ, ejusque Clerici, numero duodenario ad Apostolorum instar Christum sequentium, eum per viam comitaturi, conveniunt; ibidemque pro recepto more judicia exercent: & Patriarchæ jus quoque licenti assident. De variis CP. Secretis alibi fusius.

CANON SUPPLEX AD SANCTAM DEIPARAM in peccatoris confessione.

Opus Euthymii Monachi Syncelli.
Canticum primum. Tonus obliquus secundus. Quasi in terra procedens.

QUomodo sordidam vitam meam, & immensum, delictorum meorum numerum defleho? quid tibi proponam, o Virgo, ignoro & hæsito: verum succurre mihi.

Unde maligna & gravia delicta mea infelix ego enarrare incipiam? Heu quid in posterum de me fiet? sed o Domina, ante vitæ exitum misere mei.

Omnem peccatorum viam ingressus, salutis semitam nusquam inveni, illibata, ad te propterea confugio, o bona, ne me ex animo pœnitentem despicias.

Horam mortis indefinenter mente verso, immaculata, & horrendum tribunal præ oculis habere videor: totus tamen malorum consuetudine tenus graviter expavesco, sed succurre mihi.

Nudum, & a via aberrantem, longeque a Deo sanctarum virtutum positum, bonorum corruptor contemplatus, devorare me molitur, Domina, auxiliare.

Cant. 3. Non est sanctus ut tu, Domine.

Infinitis delictis animam infelix ego fœde maculavi, Domina Deipara, & quo totus desperatione correptus tendam?

Superbo animi sensu, hei mihi, Dei imaginem, in me, miser, inquinavi: & quo in posterum proficiscar? Festina, o Virgo, & mihi succurre.

Nullus omnino e mortalibus in hac vita natus tam nefanda, ficuti ego, commisit, o clemens: intemperantiæ enim delictis divinam baptisma contaminavi.

Metam malorum omnium attigi, sanctissima Virgo, auxiliare velociter, infinitorum enim facinorum meorum fœditatem ejium & terra acerbe annunciant.

Canticum quart. Christus mea virtus.

Angelorum ordines, & agmina, sæclorum virtutes, Filii tui pertimescunt, o Pura, nunquam vero desperatus ego, etsi mortis experiem me sentio.

Obstupuit terra omnis, & infremuit, me tot absurda facinora audaciter maligneque perpetrantem, & Filii tui clementiam prohibentem, contemplata.

Corporis mei templum, & Domini ædem quam mortales ingressuri contremiscunt, prave pollui: ego vero prodigus ille, impudenter illam subintro.

Ne me renuncies, domina, ne me renuncies peregrinum, a Filii tui protectione omnino alienum, & ea indignum: sed etiam me a scelerum meorum sordibus emunda.

Cant. 5. Divino tuo fulgore, o bone.

Uno Filii tui mandato non observato, Adam exilio mulctatus est: Ar qui plangam ego scelerum meorum abyssum, legis divinæ desertor & trangressor?

Alienæ mortis reus & fratricida quondam Cain condemnatus, Dei maledictionem incurrit. Quid faciam in scelera impudenter propensus: animam namque meam ad necem deduxisse, erubesco.

ΚΑΝΩΝ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ. ΕΝ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ.

Ποίημα Εὐθυμίου μοναχοῦ Συγγέλου.
Ὠδὴ α'. Ἦχος πλ. β'. Ὡς ἐκ παρθ. πεζεύσας.

ΠΩς μὴ θρηνήσω τὸν βίον τὸν ῥυπαρὸν, καὶ τὰ σπιλθῆ, Δέσποινα, τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἐμπαίνοντα, τῇ ἐμῇ σαρκὶ μὴ κακὰ τὰ δὲ ἐξαγγέλλω σοι, ἀγνὴ, ἐπαρῶ καὶ δείλιῶ, ἀλλὰ βοήθει μοι.

Πόθεν ἀπάρξομαι λέγειν τὰ πονηρά, καὶ δεινά μου πταίσματα ὁ παλαίπωρος ἐγώ. οἵ μοι τί γενήσομαι λοιπόν. ἀλλὰ Δέσποινα κἀμὲ σῶσον τέλος οἰκτείρουσα.

Πᾶσαν ὁδὸν παρελθὼν ἁμαρτιῶν, σωτηρίας, ἀμοιρήσας, τρίβον γόρον εὑρὼν ἀλλὰ σοὶ προσφύγω ἀγαθὴ, μὴ παρίδῃς ἐν ψυχῆς μεταναστάσει με.

Τοῦ μὲν θωρηκτοῦ ὥραν δίκαιος ἔφερε, πολέμαρχον· καὶ τὸ βῆμα τὸ φοβερὸν, συνειδὼς ἄλως ἐμῶν δειλιάζομαι δεινῶς· ἀλλὰ βοήθει μοι.

Τῶν ἀγαθῶν φθορεύς με καὶ καθαρῶν γυμνὸν ἀποστάτευσα, καὶ μακρὰν ἀπὸ Θεοῦ γεγονότα θεόμητορ ἀρεστῷ, κατάπεσον μοῦρμα, Δέσποινα, σῶσόν με.

Ὠδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος, ὡς σύ Κύριε.

Ψυχῶν ἐμόλυνα κάρας, Δέσποινα Θεοτόκε, ἐξ ἁμαρτημάτων, ὁ παλαίπωρος ἐγὼ, καὶ πᾶς λοιπὸν παρελθὼν, ἀπεγνώσθην ὅλως σωτηρίας;

Τὸ κατ' εἰκόνα σου, ἀγνὴ, κατέσπιλωσα, οἵ μοι, ὑφηλόφρονι γνώμῃ παλαίπωρος ἐγὼ, καὶ πᾶς λοιπὸν παρελθὼν; ἀλλὰ σῶσόν Παρθένε, βοήθει μοι.

Οὐκ ἔστι ὅλως ἐν βροτοῖς ὁ τὰ ἄθεσμα παρέξας μεμηνὼς ἐν τῷ βίῳ, ὡσπερ ἐγὼ, Ἁγαθὴ· ἀσέλγειάς δεινὰς· τὸ δὲ Θεῖον βάπτισμα ἐμόλυνα.

Εἰς τέλος ἔφθασα κακῶν, παναγία Παρθένε· σὺ βοήθησον τάχει, ἁμαρτὸς δὲ καὶ ἡ γαστρίσασα πικρῶς, τῇ ἀρίστῃ παρέξιον τὰ ἄσπετα.

Ὠδὴ δ'. Χριστός μου δύναμις.

Ἀγγέλων τάγματα, καὶ τὰ στρατεύματα, οὐρανίων αἱ δυνάμεις τὸ σὸν Τέκνον φρίττουσι τὸ κράτος, Ἁγνή· καὶ δὴ ἐγὼ ἀπογνώσεις ἀφορήτῳ πεπέζευμαι.

Ἐξέστη ἅπασα ἡ γῆ, καὶ ἔφριξε καθορῶσα δεινῶς με, καὶ πόντιοι φρατρίαι τὸ ἄσπετα, καὶ τὸ Τέκνον σου τὸν πολλὸν ἐπιπλαγχθέα κατεπλήττοντο.

Ναὸν ἐμόλυνα κακῶς τὸ σώματος, καὶ ναὸν τὸ Κυρίῳ ἅπαν βροτοὶ βλέποντες εἰσέρχονται· ἐγὼ δέ, οἵ μοι, ἀναιδὴς εἰσπορεύομαι ἄσωτος.

Μὴ δείξῃς Δέσποινα, μὴ δείξῃς ξένον με, ξενωθέντα τῆς σκέπης τοῦ σοῦ Τέκνου ὅλως, ἠλαττωμένον· ἀλλὰ ἀπέπλυνον κἀμὲ, καὶ ῥῦσαι τῶν πταισμάτων με,

Ὠδὴ ε'. Τῷ θείῳ φέγγει σου ἀγαθέ.

Λαβὰμ παρέβην μὲν ἐντολὴν μίαν, σοῦ Παρθένε τοῦ Τέκνου, καὶ ἐξορίᾳ ὑπέπεσε, πῶς δὲ μὴ θρηνήσω πταισμάτων ἄβυσσον, ἐγὼ ὁ ἀποστάτης καὶ παραβάτης Θεοῦ;

Φθορεὺς μὲν πάλαι ἀναφανεὶς, καὶ ἀδελφοκτόνος Καὶν φρίνι ἀπὸ Θεοῦ κεκαπήρατα· τί δὲ καὶ πάσχω ἐγὼ ὁ πάντολμος, ψυχὴν δὴ ἀποκτείνας τὴν ἐκ αἰχμώμενος.

Ἦσαυ ἐζήλωσα τὸ δεινὸν· καὶ γαστριμαργίᾳ καὶ φυσῇ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐμόλυνα, μεθῃ καὶ λαγνείᾳ ῥυπώσας βίον μου, καὶ τίς λοιπὸν μὴ κλαύσει, ἐμὲ τὸ ἄθλιον, ;

Τῇ θείᾳ φέγγει σου Ἀγαθὴ, ἴασαί μου πάθη τῆς ψυχῆς, ἃ ὁ φθορεύς μοι ἐπέσπειρε, ῥῦσαί με τῆς αἰχμαλωσίας πικρᾶς· γελᾷ γὰρ καθορῶν με νῦν ἀφροσύνητον.

Ὠδὴ ς'. Τῷ βίῳ τὸ θέλημόν σου.

Ὁ βίος μου ἄσωτος, ἡ ψυχή μου ῥυπαρά· καὶ ἡ ζωὴ παντάθλιος, τὸ δὲ σῶμά μου ὅλον ἐν ταῖς κακοῖς δαιτὸς κατεπίλωσα· διὸ σπεύσω σαρθῆναι, καὶ βοήθει μοι.

Τὸ τέλος ἐφέστηκε, καὶ τί φέρω ἀγαθὸν, τὸ συναδὸς ἐλέγχει με, παρέσχε γάρ μοι, πράξεις τὰς πονηράς, καὶ βῆμα τὸ ἄγιόν σου καὶ τὸ βῆμα πτοοῦμαι τὸ Υἱῷ σου ἀγνῇ.

Σαρκός μου ἡ πύρωσις πομπεύει ὁ τῶ πυρὸς ὁ φοβερὸς καὶ ἄσβεστος ἀκμάζει, Παναχράντε, ἀληθῶς, καὶ σκώληξ ἀκοίμητος· ἀλλὰ ῥῦσαί με τούτων ταῖς ἀρισβεύσεσί σου.

Συμφόρῳ συνέχομαι, καὶ πτοοῦμαι, Ἁγαθὴ, τὸ πανῦρε τὸ ἐνιδρὺ· πρὸ τοῦ τέλους γὰρ τρέζει μου ὁ φθορεὺς ὀδόντας κατέχων με, ὡς αἰχμάλωτον ὄντα καὶ γυμνὸν ἀρετῶν.

Ὠδὴ ζ'. Δροσοβόλον μὲν τοῦ.

Ἐπισκλάσιον ἡ φλόγα μοι ὀξύκαυστε ἓν τῶν παθῶν ὁ ὄλβιος, τῶν μυσαρίας δὲ τῶν πράξεις ὅλον ἔσαυτοῦ, ἀλλ' ἀρδεύσει ῥείθροις τῶν ἐμῶν δακρύων, μῆτερ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀπώσῃ με.

Συμπαγόμβιον τῷ βέθρῳ τῶν πταισμάτων μου, μή με ἐάσῃς, Δέσποινα, καὶ γὰρ βλέπων με ἀπογνόντα ἔστι, Ἁγαθὴ, γελᾷ ὁ παμπόνηρος ἐχθρός· ἀλλὰ αὐτὴ σε κραταιᾷ χειρὶ ἀνάστησον.

Φοβερὸν μὲν τὸ κριτήριον παλαίπωρε ψυχή μου, καὶ ἀναίδητε, ἓ ἡ κόλασις ἀτελεύτητός τε καὶ φρικτή· ἀλλ' ὅμως καὶ πρόσσχες μητρὶ τῇ τοῦ κριτοῦ σου καὶ Θεοῦ, καὶ τί ἀπέγνως σαυτῷ ;

Ἐπί σε τῷ πάσαι, Δέσποινα, ἐλπίδα με ἀρέθηκα ὁ ἄσωτος· μὴ ἀποστρέψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπόν σου σῷ, μὴ σπλάγχνα, φιλάνθρωπε, πάσας κλείσῃς μοι, μῆτερ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ βοήθει μοι.

Ἐσκοτίσθην ὁ παλαίπωρος, Παναχράντε, τῷ πλήθει τῶν ἀρίστων κακῶν, καὶ ἀλλοίωμαι ἡ ψυχῆς τὸ ὄμμα, ἓ καὶ νοῦ διὸ μεμφοῦς σε ταῖς αὐγαῖς πρὸς ἀπαθείας γλυκασμὸν θέσσον εἰσάγαγε.

Ὠδὴ η'. Ὑψώσεις τοῦς.

Τῆς Τριάδος ἡ ἴσα Θεὸν ἡ τέξασα, καὶ ἀγκάλαις βαστάσασα, μητροπάρθενε, σβέσον τῷ πάθων, ἡ πυρίφλογον κάμινον, καὶ δακρύων ῥείθροις ἀπόπλυνον ψυχήν μου.

Παρουσίαν δακέπι φρίττω, παπάζωστε, καὶ τῶν κρίσιν ἐκείνην ὅλως ἡ δέδοικα, πρόττειν τὰ κατ' ἐμὲ ὅλα ἀρίσαμαι. εἰκτερον καὶ σώσον πρεσβείαις σε πρὸ τέλους.

Στωμυλίες ἀσιγήτους, Δέσποινα, δάρσαι, καὶ δακρύων πηγήν μοι, ἵνα ἐκπλύνω με πταίσματα πολλὰ, καὶ ἀνίατα τραύματα· ὅπως ἐπιτύχω ζωῆς ἡ αἰωνίου.

Τῶν κακῶν με τὰ πλήθη σε ἐξηγόρευσα, ὡς οὐδεὶς γὰρ ἐν κόσμῳ ἄλλος παρήρησα, δέ-

Scelestum Esau in gula & libidine æmulatus sum: ebrietatis & lasciviæ sordibus corpus & animam inquinavi, & vitam meam criminibus infeci. Et quis in posterum me miserum deflebit?

Divino fulgore tuo, o bona, animæ vulnera a bonorum vitiatore mihi inspersa sana: ab acerba ejus me captivitate vindica: me namque nunc a recta via errantem subsannat.

Cant. 6. Vitæ mare.

Vita mea profana, anima corrupta, mores perditi sunt, corpus autem meum turpibus facinoribus totum contaminavi. Festina iidcito, Virgo, & succurre mihi.

Instat vitæ terminus, o bona, nec ferre valeo: arguit me conscientia, & nefandos actus meos, vitæque intemperantiam mihi objicit: & tribunal Filii tui, o Pura, vereor.

Carnis meæ caecitatem horrendus & inextinctus ignis fluvius, o immaculata, vermisque æternus vere expectat: sed his me tuis precibus libera.

Timore corripior, & expavesco, o benigna, a maligni insidiis: jam enim ante vitæ finem dentibus adversum me stridens, nudum virturibus, captivumque subegit.

Cant. 7. Fornacem rore manantem.

Multiplicem mihi pravorum affectuum flammam veterator subjecit, cordisque adulteriis mihi necem infert: verum lachrymarum nostrarum fluentis, mater Dei irrora, nec me derelinquas.

Cano scelerum meorum demersum ne me deleras, Domina, desperatum namque me maligna hostis conspiciens, deridet: at tu valida tua manu, me erige.

Horrendum quidem est, anima infelix & sensu orba, tribunal, tremenda est damnatio, & mors perpetua: nunc tamen judicis & Dei tui matri procide, ut quid desperas de salute?

In te spem meam omnem prodigus ego reposui: ne quæso me faciem tuam avertas, o clemens, neque misericordiæ tuæ viscera occludas, mater Dei: sed mihi fer opem.

Immenso scelerum meorum numero obtenebratus sum, illibata, & animæ aciem mentemque perdidi: propterea lucis tuæ radiis ad immortalitatis suaviratem deduc me velociter.

Cant. 8. E vita sanctis.

Quæ unum e Trinitate genuisti, & ulnis tulisti, Virgo mater, vitiorum flammivorum fornacem extingue, & lachrymarum fluentis animam meam lava.

Mortis adventum perhorresco, illibata, judicumque illud extremum nullatenus vereor, nec mala agere desisto: prius quam mors instet, miserere, & tuis precibus salva nos.

Perpetua mihi suspiria confer, Domina, & lachrymarum fontem, ac scelera mea plurima & insanabilia vulnera eluam, & vitam consequar æternam.

Criminum meorum tibi numerum recensui, nec ullus alius, Domina, velut ego, Deum Filium tuum & Domi-

eum irritavi, huic me quamprimum precibus tuis reconcilia.

Ne me, Domine, in hora judicii cum damnandis constituas, sed matris tuæ precibus, qui natura bonus es miserere, & a dextris cum ovibus tuis me annumera.

Cant. 9. Deum hominibus videre impossibile.

Interventus tui virtutem expertus, affectu simul & timore ductus ad te, Illibata, accedo: plurimum, o Benedicta, apud Filium matris deprecatio valet; clementia namque facile movetur.

Assumptis tecum Archangelorum choris, supernarum etiam acierum turbis, Præcursore, & Apostolorum turma, Prophetis, Martyribus, Monachis sanctis, Pontificibusque Martyribus simul adductis, legatione, o Pura, pro me apud Deum fungere.

Et nunc, & tunc, opem tuam experiar, o Pura, cum defecerit spiritus meus, a dæmonibus me quantocius eripe, ab eorum me tyrannide libera, nec me permittas, o Bona, ipsis tradi.

Misericordem clementemque Filium tuum, Virgo, expecto judicem, ne me despiciat, sed ipsum mihi propitium redde, ut me integri sui tribunalis ad dextram collocet: in te namque speravi.

Principatus, Archangeli, Dominationes, & Seraphim, Virtutes, Potestates, Angeli, Throni, & Cherubim multis oculis illustria, gloriosum partum tuum colunt, & nos te quoque, Virgo mater, celebramus.

Deinde dicitur. Vere dignum est. *Et confestim.* Et ut digni simus.

Evangelium ex eo quod est secundum Marcum. Cap. 11.

Dixit Dominus. Habete fidem Dei. Finis.

Neque Pater dimittet peccata vestra.

Miserere nostri Deus secundum magnam.

Adhuc rogamus pro misericordia, vita, pace.

Et ut ei condonetur omne delictum.

Quia misericors & clemens Deus existis, & tibi gloriam referimus.

Et subditur Oratio Beati Patris nostri Joannis Damasceni.

Dominum precemur.

Dominator Domine Jesu Christe Deus noster, qui solus dimittendi peccata potestatem habes, ut bonus & misericors, dimitte peccata quæ scienter aut ignoranter, sponte aut involuntarie, opere, sermone, aut cogitatione commisit servus tuus hic, & eum citra damnationem, divinis, sanctis, illibatis & immortalibus mysteriis, non in gravamen & damnationem & incrementum peccatorum, sed in sanctificationem, in expurgationem, in corroborationem, in vitæ æternæ & cælestis regni tui pignus, in defensionem auxilium & omnis adversarii effugationem, in criminum abstersionem & potentiæ tuæ gloriam participare concede. Precibus super omnes sanctæ dominæ nostræ Deiparæ, venerandarum, cælestium, intellectualium, immaterialium virtutum incorporearum, & omnium Sanctorum, qui a sæculo tibi placuerunt. Amen.

…, Θεὸν τὸν Υἱόν σου καὶ Κύριον, τούτῳ με ἐν τάχει καταλλάξον εὐχαῖς σου.

Μή με στήσῃς ἐν ὥρᾳ, Δέσποτα, κρίσεως μετὰ τῶν κατακρίτων ὁ φύσει εὔσπλαγχνος. Ἀλλὰ τῆς μητρὸς ταῖς πρεσβείαις ἐλέησον, καὶ τοῖς δεξιοῖς σου συντάξον με προβάτοις.

Ὠδὴ θ΄. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Ἰδοὺ προσέρχομαί σοι, Πανάχραντε, φόβῳ πολλῷ καὶ πόθῳ τὴν ἰσχὺν ἐπιστάμενος τῆς πολλῆς πρεσβείας σου ὁ δοῦλός σου. μέγιστα γὰρ ἰσχύει, ὦ πανευλόγητε, δέησις μητρὸς πρὸς τὸν Υἱόν, σπλάγχνοις γὰρ κάμπτεται.

Χοροὺς παράλαβε Ἀρχαγγέλων τε καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἄνω στρατευμάτων, καὶ Πρόδρομον, Ἀποστόλων δήμους, καὶ Προφήτας τε, μάρτυρας, ὁσίους, ἱερομάρτυρας, καὶ πρεσβείαν ποίησον Ἁγνὴ ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς Θεόν.

Καὶ νῦν, καὶ τότε, τὴν σὴν βοήθειαν εὕρω, Ἁγνή, ἐν ᾗ ὅταν ἐκλείπῃ τὸ πνεῦμά μου, τῶν δαιμόνων θᾶττον λυτρωμένη με, ῥῦσαι τῆς τυραννίδος τούτων, Πανάχραντε, καὶ μή με ἐάσῃς, ἀγαθή, παραδοθῆναι αὐτοῖς.

Κριτὴν οἰκτίρμονα καὶ φιλάνθρωπον τὸν σὸν Υἱὸν ἐκδέχομαι, Ἁγνή, μὴ ὑπερίδῃς με, ἀλλ' αὐτόν μοι ποίησον ἵλεων, ὅπως ἐκ δεξιῶν με στήσῃ τότε, Πανύμνητε, τοῦ ἀχράντου βήματος αὐτοῦ. εἰς σὲ γὰρ ἤλπισα.

Ἀρχαί, Ἀρχάγγελοι, Κυριότητες, καὶ Σεραφὶμ, δυνάμεις, ἐξουσίαι, καὶ ἄγγελοι, θρόνοι, πολυόμματα σὺν τοῖς Χερουβὶμ, νῦν τὸν δεδοξασμένον τόκον σου σέβοντες, σὲ Παρθενομῆτορ εὐλαβῶς ἀεὶ δοξάζομεν.

Εἶτα τό. Ἄξιόν ἐστιν. καὶ εὐθύς.

Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον.

Εἶπεν ὁ Κύριος. Ἔχετε πίστιν Θεοῦ. Τέλος.

Οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης.

Καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα.

Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν.

Καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἔχων ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, πάριδε πάντα τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ πλημμελήματα, τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ κατὰ διάνοιαν, καὶ ἀκατακρίτως τὸν δοῦλόν σου καταξίωσον μεταλαβεῖν τῶν θείων ἁγίων ἀχράντων σου, καὶ ἀθανάτων μυστηρίων, μὴ εἰς βάρος, καὶ κόλασιν καὶ προσθήκην ἁμαρτημάτων, ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν, εἰς φωτισμόν, εἰς καθαρισμόν, εἰς στηριγμόν, εἰς ἀρραβῶνα ζωῆς αἰωνίου καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας, εἰς τεῖχος καὶ βοήθειαν καὶ ἀποτροπὴν παντὸς ἐναντίου, εἰς ἐξάλειψιν τῶν αὐτοῦ πλημμελημάτων, καὶ δόξαν τοῦ κράτους σου· πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῶν τιμίων ἐπουρανίων νοερῶν ἀΰλων δυνάμεων ἀσωμάτων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων. ἀμήν.

a 1 ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῶν ἀπ' ἀρνήσεως διαφόρων προσώπων καὶ ἡλικιῶν, πρὸς τὴν ὀρθόδοξον καὶ ἀληθῆ πίστιν ἐπιστρεφόντων.

b Εἰ μὲν παῖδες συνελήφθη καὶ ἠρνήσατο, ἢ φόβῳ ἢ ἀγνοίᾳ, καὶ ἀμαθείᾳ, ὁ τοιοῦτος λαμβανέτω ἱλαστηρίους εὐχὰς, c ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ καὶ τῇ η΄. λουέσθω: Καὶ ἀπὸ τοῦ λουτροῦ λεντίῳ περιζωσθεὶς χριέσθω μύρῳ καθάπερ οἱ βαπτιζόμενοι, καὶ d βαλέσθω ἱμάτια καινὰ, κατὰ τὸν τύπον τῶν βαπτιζομένων. e Εἰ δὲ νεανίσκοι, ἢ f πρεσβύται, ἢ γέροντες, g ἡλικίαν, εἰ μὲν h ἀπὸ βασάνων ἠρνήσαντο, τυχέτωσαν φιλανθρωπίας, πλὴν νηστευέτωσαν δύο τεσσαρακοστὰς σχολάζοντες ταῖς προσευχαῖς, k καὶ ἐκτελοῦντες γονυκλισίας, καὶ ἐκτενεῖς δεήσεις. l Ἐγγίζοντος δὲ τοῦ πληρώματος τῶν δύο τεσσαρακοστῶν, m ἑπτὰ ἡμέρας δεχέσθωσαν n ἱλαστηρίους εὐχάς, καὶ o λεγέτωσαν καθ' ἑκάστην, τό, Κύριε ἐλέησον, ρ΄. Καὶ μετὰ τοῦτο, 4 λουέσθωσαν, 5 καὶ χριέσθωσαν τῷ μύρῳ. 6 κατὰ τὴν προειρημένην τάξιν. καὶ γινομένης λειτουργίας, ἀξιούσθωσαν p τῶν ἁγιασμάτων σχολάζοντες καθὼς q οἱ βαπτιζόμενοι, τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ λειτουργίᾳ ὀκτὼ ἡμέρας. r Εἰ δέ τινες ἀπὸ προαιρέσεως ηὐτομόλησαν πρὸς τὴν ἄρνησιν, ἐπιστρέψαντας μὲν τούτους δεχόμεθα· τῶν δὲ θείων μυστηρίων οὐ μεταλαμβάνουσιν, εἰ μὴ μόνον ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, κατὰ τὸν ογ΄. κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὸν λέγοντα. Ὁ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον, ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσκλαίειν ὀφείλει, καὶ ἐξομολογεῖσθαι, ἐν δὲ τῷ καιρῷ ᾧ ἐκβαίνει τοῦ βίου τῶν ἁγιασμάτων ἀξιούσθω, πίστει τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας.

s Εὐχαὶ ἱλαστήριοι, πρὸς τὸν ἀπ' ἀρνήσεως ἐπιστρέφοντα πρὸς τὴν t ἀληθινὴν πίστιν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Δίκαιος εἶ Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου. οὐ γὰρ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησας ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκας ἡμῖν, ἀλλὰ παραβάντες τὰς ἐντολάς σου, ἑαυτοὺς παραδώκαμεν τῷ θανάτῳ. αὐτὸς γὰρ ὡς εὔσπλαγχνος Δεσπότης, ὁ εἰδὼς τὴν κατασκευὴν ἡμῶν ὅτι πονηρά, καὶ ὅτι κατέπιεν ἡμᾶς ἰσχύσας ὁ θάνατος, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς, σῶσαι ἐδοκίμασας τὸ σὸν πλάσμα, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ τῷ θανάτῳ συμπλακεὶς ἀνεκαλέσω τὴν σὴν εἰκόνα, ἐλευθερώσας ἡμᾶς τῆς ἐξουσίας τοῦ θανάτου, καὶ ὁδηγήσας ἡμᾶς εἰς ὁδὸν σωτηρίας τῇ ἀναγεννήσει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ σωθέντες τῇ σῇ χάριτι, ἀνυμνοῦμεν τὴν οἰκονομίαν σου, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν ἐν τῇ δευτέρᾳ σου παρουσίᾳ, καθ' ἣν μέλλεις κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. μνήσθητι τοῦ ἐλέους σου, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνός ἐστι, καὶ ὑπερβὰς τὰ ἀνθρώπινα ἡμῶν πταίσματα, καὶ πλημμελήματα· καὶ παράσχου ἡμῖν ἱλασμὸν τοῖς αἰτοῦσί σε, καὶ συγχώρησον πᾶν παράπτωμα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, ἐν γνώσει τε καὶ ἀγνοίᾳ. οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει, οὐδὲ ἐὰν μία ἡμέρα γένηται ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. τίς γὰρ καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν αὐτοῦ; ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς ὑπάρχειν ἀπὸ ἁμαρτίας;

METHODII PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLIS, de iis qui abnegarunt secundum diversas personas, & ætates, & ad Orthodoxam veramque fidem revertuntur.

Si puer quidem comprehensus fuerit & abnegaverit, sive metu, seu ignorantia & inscitia: is propitiatorias preces septem diebus suscipiat; & octavo die lavetur, & a lavacro linteo accinctus chrismate inungatur; ut solent inungi qui baptizantur, & ferat vestes novas secundum ordinem eorum qui illuminantur. Sin autem sint adolescentes; vel senes; vel adulta ætate perfecti, si quidem propter tormenta negaverint, clementer ac benigne cum eis agatur: sed duas quadragesimas jejunent vacantes orationibus, & genuum flexiones assiduasque preces peragentes. Duarum autem quadragesimarum appropinquante fine, rursus preces propitiatorias suscipiant, & singulis diebus Domine miserere, *centies dicant: & sicut superius statutum est, laventur, & ungantur: & celebrato Sacrificio sacrosanctis mysteriis digni habeantur, vacantes Ecclesiæ & sacrorum celebrationi octo diebus. Si qui autem sua sponte ad negandum confugerint: istos quidem revertentes suscipimus, non tamen divinis mysteriis communicant, nisi in fine vitæ suæ, secundum septuagesimum tertium Canonem Basilii dicentem.* Qui salutis mysterium transgressus Christum negaverit, omni vitæ suæ tempore flentium ordinem tenere debet, & exomologesim facere, tempore vero quo vita excedit, divinæ clementiæ fide ad Sancta mysteria admittitur.

Orationes propitiatoriæ pro eo qui post abnegationem ad veram fidem revertitur.

Dominum precemur.

Justus es Domine, & recta judicia tua, non enim secundum peccata nostra fecisti nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuisti nobis: Verum mandata tua transgressi, mortis sententiam juste incurrimus. Ipse namque ut benignus Dominus, exitus nostri visa malitia, misericordia super nos motus, eo quod invalescens adversum nos lethum nos subjugasset, creaturam tuam redimere decrevisti, & servi forma accepta, cum morte congressus, imaginem tuam in nobis reparasti: propterea que a mortis potestate erepti, & in viam salutis sancti Spiritus regeneratione deducti, gratiaque tua salvati, providentiæ tuæ dispositionem celebramus: rogamusque, supplicamus, & obsecramus; ut in secundo tuo adventu; quo vivos & mortuos judicaturus es, & unicuique secundum opera sua redditurus, misericordiæ tuæ, quæ a sæculo est, memineris: & quia humana nostra delicta minus observas, reconciliationem petentibus concede, & omne delictum spontaneum & involuntarium, scienter vel ignoranter commissum, condona. Non enim est homo qui vivat & non peccet, etiam si unius diei sit vita ejus super terram. Quis enim mundum se cor habere gloriabatur? aut quis se a

peccato lommunem esse proferet ? Ecce omnes verbis & operibus coram te peccamus, & gratia tua orbati sumus : & in cimendo tremendoque tuo tribunali justificari speramus, non ex justitiæ operibus, nihil enim boni super terram egimus, sed ex vera fide, & nominis tui confessione. Scire namque te perfecta justitia est, & cognoscere, virtus, & immortalitatis radix. Scimus itaque, profitemur, & credimus, quia e ubi-lo ad esse nos adduxisti, lapsis miseretis es, peccantes toleraſti, & a morte revocaſti. Propterea rogamus te Deus noster, ut quoscumque coram te malum, cou carne omnibus, & in mundo versati, sive operibus, sive verbis, sive etiam cogitationibus perpetravimus, ipse ut bonus, & hominum amator, & misericors Dominus relaxes, condones, & remittas. Parce nobis delictæ confitentibus, neque recogites, aut in judicium cum servis tuis intres, quia non justificabitur coram te omnis vivens. Quia tu solus sine peccato exiſtis, & pœnitentes ſuſcipis : & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui : nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

DOminator, Domine Deus noster, qui regni tui clavibus Petro Apostolorum taurum Coryphæo creditis, sanctaque tua Ecclesia super eum ædificata : ei, gratia tua potestatem ligandi atque solvendi super terram, contulisti : indignos nos te tunc invocantes pro præsentis servi tui reconciliatione exaudi : mirifica misericordias tuas versus illum, qui sperantes in te salvas. Tu enim Deiloquorum Propheratum ore dixiſti : Convertimini ad me, & ego converrar ad vos, &c ; Non volens volo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Ipse igitur Domine, præsentem servum tuum a via erraris tui reverentem, & a te reconciliationem expoſcentem, ne abjicias : ſed in misericordia viſita, & in miſerationibus revoca. Quia tu es Deus, Deus pœnitentium, & ad te conversorum Salvator, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui ; nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

Dominum precemur.

DOmine Deus omnium conditor & Dominus, bonitatis fons, omnium hominum & maxime fidelium pater, qui hominem diaboli seductione, in perditionis erroriſque profundum demerſum non despexiſti, ſed eum per unigeniti Filii tui & Dei nostri incarnationem requiſitum & servatum, ad te ipſum reduxiſti, ipse benigne Domine, servum tuum illum, rationalis ovilis Christi tui ovem, inimicorum impiorum captivitate redemptum respice : & quamvis puerili inſcitia, aut tyrannica vi mores eorum imitatus fuerit, nunc tamen populi tui congregationi reſtitui permitte ; virtute & operatione sancti tui Spiritus

παντὸς ἐξολόθρευσον ἀπ' αὐτοῦ τὸν λόγους καὶ ἔργους σκάνδαλον, καὶ συμφυσιώσας αὐτὸν τῇ σῇ ἐκκλησίᾳ, ἐλπίζοντας δικαιοσύνης ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἐπιστρέψας αὐτὸν πρὸς σὲ τὸν ζῶντα Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ τὸν εἰς σὲ ὁμολογίας ὀλόκληρος δικαιοσύνη. Ἔστω δίκαιος τῇ κρίσει, ῥίζα ἀθανασίας, καὶ εἰδωλῶν, καὶ ὁμολογῶμεν, καὶ πιστεύομεν, ὅτι αὐ εἶ σὺ καὶ μὴ ὄντας εἰς τὸ εἶναι παρήγαγες ἡμᾶς, καὶ παραπεσόντας ἔλεως, καὶ ἁμαρτάνοντας φέρεις, καὶ ἐκ θανάτου ζωοποιεῖς. δέομαι σου τῆς Κυρίε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτε περ ἂν ἡμαρτηκὼς ἐνώπιόν σου σάρκα φοροῦντες, καὶ τὸν κόσμον τοῦτον οἰκοῦντες, καὶ ἀθέσιμον περιπεσόντες μέρει, εἴτε ἔργοις, εἴτε λόγοις, εἴτε διανοήμασιν, ὡσεὶ ὡς ἀγαθὸς, ὡς φιλάνθρωπος, καὶ ἐλεήμων δυνάστης, ἵνα, ἄφες, πάρες, καὶ συγχώρησον τὰ παραπτώματα ἡμῶν τοῖς ὁμολογοῦσι, καὶ μὴ λογίσῃ, μηδὲ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν· ὅτι σὺ εἶ μόνος ἀναμάρτητος, καὶ ἐλεήμων τοὺς μετανοοῦντας, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Ἔσπερα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοὺς κλεῖς τῆς βασιλείας σου, Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν Ἀποστόλων καταμηνύσας, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν οἰκοδομήσας, καὶ δῆσαι αὐτῷ ἐξουσίαν δέδωκας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λῦσαι ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀναξίων ἐπικαλουμένων σὸν ἅγιον ἔλεος τὸ παρόντος δούλου σου, καὶ θαυμάσιον ποίησον ἐπ' αὐτῷ, ὁ σώζων τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε, διὰ τῶν θεοφορημένων χειλέων τῶν προφητῶν, ἐπιστράφητε πρός με, καὶ ἐπεστράφημεν πρὸς ὑμᾶς· καὶ τὸν θέλοντα θάνατον τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Αὐτὸς οὖν φιλάνθρωπε, καὶ ἐπὶ τοῦτον τὸν δοῦλόν σου ἐκτείνας πλάνης ἑδῶν αὐτὸν ἐπιστρέψαι, καὶ αἰσθέσθαι παρὰ σοὶ λάσμιε, μὴ ἀπόγραφε, ἀλλὰ σὺ ἵλεως ἐπίφωσκε, καὶ σὺ ἰατρικοῖς ἀνακάλεσαι. ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς, Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ ἐπὶ σοὶ ἐπιστρέφομεν Σωτὴρ. καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ τῶν ἁπάντων ποιητὴς, καὶ δεσπότης, ἡ πηγὴ τῆς ἀγαθότητος, ὁ πατὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, ὁ μὲν παιδεύων καὶ ἄνθρωπον ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος εἰς βυθὸν ἀπωλείας καὶ πλάνης καταγηχθέντα, ἀλλὰ διὰ τῆς σωτηρίου ἐπιφανείας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν τὸν θεσμὸν τῆς ἀληθείας καὶ σώσας, καὶ τοὺς ἑαυτῷ ἐπισυνάγων, αὐτὸς Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ τὸν σὸν ἐπιβλέψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, καὶ βαπτίσματος τῆς λογικῆς πώμεως τοῦ Χριστοῦ σου ὑπάρχοντα, καὶ ἐλευθέρωσον τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀδίκου ἐχθροῦ· μεθ' ὧν ἀγνοίᾳ παιδίον ἢ βίᾳ τυραννικῇ, καὶ τῆς ἐκείνου πλάνης ἴδιον μετήρχετο· νῦν δὲ κατοικίσας αὐτὸν τῇ σῇ λαοῦ σου πολιτείᾳ σώσον. Ἵλεως, κατάμιγνυσον αὐτὸν τῷ σῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, καὶ ἐνέργησον τὸν ἁγίου σου Πνεύματος, ὡς τὸ

ἐκπυρσεύσαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ σπινθῆρα τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος, ταῖς αὔραις τῆς χάριτος νοητῶς ἐκζωπύρωσον, καὶ τῷ ἐνσημειώσασθαι αὐτῷ σφραγῖδα ἑτέρου ἐνηρεύνησον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ σου, τὴν εἰς σὲ ἐλπίδα, καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, ἵνα γνώσῃ, καὶ αἰσθήσῃ σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ Πατέρα, καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον. ἵλεως αὐτὸν καθάγιασον, καὶ ἀποβολῆς ἐκλογίσῃ, ἀπόστηθι ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἅπασαν πλάνην ἀσεβείας ἀθέσμου, καὶ κατάθυμον αὐτῷ ἐκ τοῦ ἐμοῦ πάσας τὰς ἐντολάς σου, καὶ τοὺς προστάγματά σε αὐτὸν ποιῆσαι, καὶ τῆς ἐμῆς σωτηρίας σου μυστήριον ἀκατακρίτως μεταλαβεῖν καταξίωσον, ἵνα σὺν τῇ μελλούσῃ ζωῇ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας μετοχὸς ἀναδείξῃς. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τῶν ἐλεεῖν, καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

y Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ διὰ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν ἐξαποστείλας εἰς τὸν κόσμον σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, ἵνα τὸν υἱὸν ἀναζητήσῃ, καὶ ἀνασώσῃ εἰς σὲ δέομαί σου, καὶ σὲ παρακαλῶ, πρόσδεξαι τὸν δοῦλόν σου, τοῦδε, πῖς ἀκτήμοσίς σε προσέρχεται. καὶ συγχώρησον ἐκπεπλανῆσθαι τῆς ὁδοῦ τῆς ἀφ' ἧς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπειρίᾳ πλάνης, καὶ ἀσεβείας ἐκείνου ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ ἐπορεύετο· καὶ ἐπίσκεψαι αὐτὸν ἐν τῷ ἐλέει σου, καὶ ἐπιστρέψαι αὐτὸν πρὸς σὲ τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τῶν οἰκτιρμῶν καὶ ἐξομολογήσασθαι σοι τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ, καὶ ἀπολαβεῖν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ τὴν κληρονομίαν μετὰ πάντων τῶν ἁγιασθέντων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

z Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κλίνας οὐρανὸς, καὶ καταβὰς εἰς σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἐξ οὐρανοῦ σταθεὶς προγνώστης καὶ πάρεδρος ἀνθρώπων, ὁ ἐξ οὐρανοῦ σὺ πρόγνωσιν

super nos servos tuos invocati, gloria armatum, serpentes & scorpiones calcare concede. Tu enim es Deus noster, Deus miserendi & salvandi: & tibi gloriam referimus, cum principii experte tuo Patre, & cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

ἀξίωσον αὐτὸν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων τετειχισμένον τῷ σταυρῷ σου, καὶ φρουρούμενον τῇ δόξῃ τοῦ προσκυνητοῦ σου ὀνόματος τοῦ ἐπικεκλημένου ἐφ' ἡμᾶς τοὺς δούλους σου. σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Et oratione completa, sacro unguento accepto, secundum baptizatorum consuetudinem illum inungit, crucis signo expresso, in fronte, & oculis, & naribus, & ore, & duabus auribus, & manibus, & pectore, & scapulis, & genubus, dicens. Sigillum doni Spiritus sancti. *Et unctione perfecta, sequentem orationem super caput ejus recitat*.

Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν, λαβὼν τὸ ἅγιον μῦρον, χρίει αὐτὸν κατὰ τὴν τάξιν τῶν βαπτιζομένων, ποιῶν σταυροῦ τύπον, ἐπί τε τοῦ μετώπου, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν δύο ὠτίων, καὶ τῶν χειρῶν, καὶ τοῦ στήθους, καὶ τῶν μεταφρένων, καὶ τῶν γονάτων, λέγων. Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Καὶ μετὰ τὴν χρῖσιν λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Dominum precemur.

DOmine, Deus omnipotens, qui per sanctissimi tui Spiritus missionem, gratia discipulos tuos replevisti, servum etiam tuum hunc ab erroris via revocatum, & ad fidem tuam reductum, & sancti tui Spiritus fragrantia per hujus unguenti unctionem dignum habitum, in tua sanctitate custodi: da ei secundum voluntatem tuam ambulare, illisque tremendis tuis mysteriis frui, & rectam semper in te fidem servantem, regnum cœleste promereri concede. Gratia Christi tui, cum quo gloria, honor, & adoratio tibi convenit: cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΥριε, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, χάριτος ἐμπλήσας τοὺς μαθητάς, καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον ἐπιστρέψας ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ, καὶ εἰς τὴν σὴν πίστιν καθοδηγήσας, καὶ τῆς εὐωδίας τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος διὰ τῆς τοῦ μύρου τούτου χρίσεως ἀξιώσας, φύλαξον αὐτὸν ἐν τῷ σῷ ἁγιασμῷ, δὸς αὐτῷ κατὰ τὸ θέλημά σου πορεύεσθαι, καὶ καταξίωσον αὐτὸν σὺν ἡμῖν ἀπολαύσει γενέσθαι καὶ τῶν φρικτῶν σου μυστηρίων, καὶ τηρήσαντα τὴν εἰς σὲ πίστιν ὀρθὴν, ἐπάξιον φανῆναι καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου, μεθ' οὗ σοι πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Gloria. Et nunc. *Et fit dimissio*.

Δόξα. καὶ νῦν, καὶ ἀπόλυσις.

VARIÆ LECTIONES.

a MEθόδιος.) Cryptoferratense Bessarionis legit: Μεθοδίου τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου διάταξις περὶ τῶν διαφόρων τρόπων ἐπανιόντων. Tertium exemplar Barberinum: Μεθοδίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως διάταξις περὶ τῶν ἀπ' ἀρνήσεως ἐπιστρεφόντων. Regia duo exemplaria: Μεθοδίου τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου διάταξις περὶ τῶν διαφόρων τρόπων, καὶ ἡλικιῶν τῶν ἐπιστρεφόντων. Allatianum: τάξις γινομένη ἐπὶ Χριστιανοῖς ἐπὶ μαγαρισίαν ἀπαχθεῖσιν τῇ ἐθνικῇ πλάνῃ· ἐπιστρέψασιν δὲ καὶ τῷ Θεῷ προσφυγοῦσι. *Ordo servandus in Christianos Gentilium seductione in errorem abductos, sponte vero ad Deum conversos*.

b Εἰ μὲν παιδίον.) Barberinum, εἰ μὲν παῖδες in plurali: unde & verbum constructum ubique in numero multitudinis ponitur λαμβανέτωσαν, ἐνδυέσθωσαν, &c. Allatianum legit: Περὶ αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς νηστευέτωσαν ἡμέρας ἑπτά κρεοφαγίαν· καὶ βάλῃ μετανοίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην. Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, præter quam orationem, & ultimam aliam. Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, nil aliud ibidem ad hoc officium spectans reperitur: atque ita Methodii Canonem non exhibet codex ille Allatianus.

c Ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά.) Desunt hæc in Barberino.

d Βαλέτω.) Regia duo σφραγισάτω. Barberinum, σφραγισάτωσαν ἱμάτια καινά, καὶ τὴν τάξιν καθιστάσθωσαν οἱ νεοφώτιστοι: *induant vestimenta nova, & subeant ordinem, prout solent recenter illuminati*.

e Νεοφώτιστοι.) Barberinum, νεοφώτιστοι.

f Η ἀποβάπτεται, ἢ γίνεται.) Regia duo, ἢ ἀποβάπτεται. Barberinum simpliciter, ὅπερ ἔστι.

g Τελεσθέντων.) τὸ, ἐστι, deest in Regiis. Barberinum legit, καὶ τελεσθέντων πάντων.

h Ἀπὸ βρωμάτων.) Barberinum, ἀπὸ βρωμάτων.

i Εἰς προσευχήν.) Regia duo, ταῖς προσευχαῖς. Barberinum, τῇ προσευχῇ.

k Καὶ ἑκάστης ἡμέρας.) Desunt in Barberino verba hæc: vice quorum præcedentibus additur, καθ' ἡμέραν δ'. καὶ τὸ, Κύριε ἐλέησον ρ.

l Ἐγγιζούσης δὲ.) Barberinum aliter legit, πρὸ δὲ ὀκτὼ ἡμερῶν τῶν δύο τεσσαρακοστῶν λαμβανέτωσαν εὐχὰς ἱλαστικάς, *per octo dies ante duarum quadragesimarum finem reconciliatorias preces suscipiant*.

m Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας.) Cryptæ Ferratæ codex, ἐπὶ ὀγδόην ἡμέραν.

n Καὶ κλινέτωσαν, &c.) Desunt hæc in Barberino.

o Καὶ μετὰ ταῦτα κλιθῶσιν.) Barberinum nude legit, κεχρίσθωσαν.

p Ἁγιασμάτων.) Barberinum, τῶν ἁγίων μυστηρίων.

q Οἱ βαπτιζόμενοι.) Regium utrumque, οἱ φωτιζόμενοι. Barberinum, οἱ νεοφώτιστοι.

x Τὰς ὀκτὼ ἡμέρας.) Barberinum, μέχρι ἡμέρας ὀκτώ.

r Εἰ δὲ τινες, &c.) Dissonant hæc edita, tum ab editis aliis, tum a Regiis, Barberino, & Cryptoferratensi legentibus: εἰ δὲ τινες αὐτομολήσαντες ἀπὸ φρουρίων εἰς τὴν Ἀγαρηνῶν, οἱ τοιοῦτοι κατὰ μὲν ὁ θεῖος ὅρος ἔχουσιν δέκα ἔτη ... ἐξομολογούμενοι, ... καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον ... *Si vero aliqui ex proposito ad negandum defecerint: tales tremendam pœnitentiam subire debent. Verum concesso eis indulgentia, duobus annis jejunent, carnibus, caseo, ovis, & vino abstinentes, faciant genuflexiones, si juvenes quidem fuerint & robusti, per singulos dies centum, ducenties autem, Domine miserere, dicant: sin autem viribus imbecilliores fuerint, per octo dies ante duos annos completos, subjiciant se precibus reconciliationis, & reliqua deinceps, prout constitutum est, observentur, sive viri fuerint, sive fœminæ, dummodo ad perfectam ætatem pervenerint*. Barberinum vero ita terminat: ... *Si vero propriæ voluntatis motu ad fidem negandam transferint, tales*

mulctam horrendam sustineant. Ex indulgentia nihilominus, in pane & aqua per duos annos jejunent: & genuflexiones faciant, si juvenes fuerint & viribus integris, prostrationes ducentas, & ducenties pariter, Domine miserere, dicant. Duobus autem annis completis suscipiant & ipsi preces, juxta ordinem a nobis superius expositum: sive viri fuerint, sive mulieres.

s Εὐχαὶ ἱλαστικαί.) Cryptoferratense, εὐχὴ ἱλαστική.

t Τὴν ἱλαστικήν.) Idem τὴν ἡμετέραν.

u Εὐχὴ ἑτέρα.) Titulus secundæ orationis in Cryptoferratensi codice Bessarionis est hujusmodi: εὐχὴ ἄλλη εἰς ἱλασμὸν μετὰ τὸ ψάλαι ψαλμοὺς πεντηκοστὸν, τριακοστὸν ἕβδομον, καὶ ἑκατοστὸν δεύτερον. *Alia oratio ad reconciliationem dicta 50. 37. & 102. Psalmis*.

x Εὐχὴ ἑτέρα.) Titulus tertiæ orationis in eodem Cryptof. est: εὐχὴ περὶ Χριστιανῶν ἀπαχθέντων ἐθνικῇ πλάνῃ, ἐπιστρεψάντων δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῷ Θεῷ προσδραμόντων. *Oratio pro Christianis Gentilium seductione subactis: ad Ecclesiam vero reversis, & ad Deum confugientibus*. Atque ita juxta illius MS. mentem, oratio ista non nisi fidei Christianæ desertores respicit: unde & illa eadem oratio, sub eodem titulo, in alio MS. Barberino num. 88. insignito [1], reperitur.

y Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ.) Titulus hujus orationis in eodem codice Cryptæ Ferratæ est: εὐχὴ ἐπὶ ἀποστατήσαντος παιδὸς, καὶ μαγαρίσαντος, καὶ μετανοοῦντος. *Oratio pro puero fidei desertore, infidelitate inquinato & pœnitente*. Hæcque oratio non nisi super pueros apostatas legitur.

z Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ κλίνας.) Hæc oratio, & quæ deinceps sequuntur, vix reperiuntur in ullis MS. quamvis in aliquibus non desint officia pro reconciliandis hæreticis ab his diversa. Barberinum porro num. 88. distinctum ab his ordinem pro solis pueris absolvendis exhibet.

Εὐχὴ ἐπὶ ἀποστάντι ἐκ παιδόθεν, ἤγουν μαγαρίσαντι, καὶ μετανοοῦντι.

Oratio pro fidei a pueritia desertore, paganismo nimirum seipsum inquinante, & ad Ecclesiam reverso.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πατήρ. Ut supra.

Domine Deus noster, Pater, &c.

Ὁ Ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

Ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ.

Ὁ Ἱερεὺς τὴν εὐχήν.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita vestra Domino.

Sacerdos orationem.

ΟΚλίνας οὐρανοὺς, καὶ καταβὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ διὰ τοῦ τιμίου σου σταυροῦ τῆς κατάρας καὶ τῆς φθορᾶς λυτρωσάμενος ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὴν αἰωνίαν καὶ μακαρίαν ζωὴν ἐπαναγαγών. αὐτὸς φιλάνθρωπε Κύριε, ὁ εἰπών· ὅτι μεγάλη χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ ἐπιστρέφοντι. πρόσδεξαι τὸ ἀπολωλός σου πρόβατον, καὶ νῦν πρός σε τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιστρέφοντα, καὶ τὴν σὴν ἐκζητοῦντα εὐσπλαγχνίαν, καὶ ὡς ποιμὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καλὸς τοῦτο διασώσας, καὶ ῥυσάμενος ἕνωσον τῇ ἁγίᾳ ποίμνῃ τῶν ἁγίων καὶ λογικῶν σου προβάτων, δοὺς αὐτῷ διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου σου Πνεύματος δύναμιν καὶ ἰσχὺν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὥστε πατεῖν ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ συντρίβειν αὐτὴν, καὶ τειχίζεσθαι τῇ δόξῃ καὶ τῇ χάριτι τοῦ

TU qui cælos inclinasti, & ad salutem hominum descendisti, qui per pretiosam crucem tuam a maledicto & corruptione nos liberasti, & ad æternam beatamque vitam adduxisti. Ipse humanissime Domine, qui dixisti: quia gaudium fit in cælo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem: suscipe perditam ovem tuam ad te nunc revertentem, & benignitatem tuam requirentem & velut animarum nostrarum pastor, liberatam illam & ereptam sanctarum & rationalium tuarum ovili conjunge. Da illi per gratiam & adventum sancti tui Spiritus adversus hostem, virtutem & robur; ut potestatem omnem, inimicam dejiciat & conculcet; & sancti tui

Spiritus super nos peccatores servos tuos invocati gloria & gratia circumvalletur. Tu enim es Deus noster Deus miserendi & salvandi, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et ungit eum Sacerdos Chrismate; & dicit hanc orationem.

DOmine Deus noster omnipotens, qui sanctum Spiritum quum in sanctos Apostolos tuos misisti, & ejus virtute & gratia illos repleveris; qui & famulum tuum N. e tenebris, & errore converteris, & in admirabile & æternum lumen tuum illum dedoctum fideli populo tuo, & sanctæ Ecclesiæ tuæ aggregaveris; & tandem illum Sancti tui Spiritus fragrantia dignum effecisti; ipse, Domine, custodi illum in sanctimonia tua, vas electionis illum esse manifesta, & virtutibus exorna. Da illi semper in voluntate tua ambulare: & eum nobiscum supercœlestis, & intellectualis tuæ mensæ fruitionis participem esse concede: & sanctorum, immaculatorum, vivificorumque unigeniti Filii tui, Domini vero & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi Sacramentorum, esse consortem: Ut bono certamine superato, & divino cursu absoluto, fideque in te cum recto sensu servata, coronam gloriæ, & æterna bona, quæ diligentibus te præparasti, consequatur. Gratia Christi tui, cum quo convenit tibi gloria, honor, & adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

Huc usque Officium pro reconciliandis Hæreticis ex D. Methodii regulis, & Orationibus constatum, prout in diversis exemplaribus reperiebatur exstatum inspeximus: exemplarque unum cum alio, qua potuimus fide & diligentia, contulimus. Offert se tamen aliud diversa ratione compositum, & ut præcedenti admodum simile, hoc loco reponendum. Fidelissimum vero ejus exemplar e Cryptoferratensi Bessarionis M. S. translatum, præfert in titulo testimonium, se ex Euchologio Patriarchali desumptum fuisse, atque ideo, velut probatissimum subjicimus, mox deinceps cum exemplaribus aliis de verbo ad verbum, conferendum.

Ex Euchologio Patriarchali, qua ratione ex hæresibus, in sanctam Dei Catholicam & Apostolicam Ecclesiam venientes, suscipere oporteat.

ARianos quidem, & Macedonianos, Sancti Spiritus nimirum hostes, dicentes se puros, Tessarescedecatitas, Quartodecimos non nempe, & Apollinaristas, condedente Libellos, & anathematizaverint cum propria hæresi, quamlibet etiam alium, quæ non sapit, prout sapit sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, suscipimus. Præcedenter autem, cum ad rectam reducendi sunt fidem, decem aut quindecim diebus jejunare illos convenit, & mane & vespere, orationibus, catechumenorum more, psalmos addiscentes vacare, & tunc recta fidei susceptione dignos habere. Singulos autem quosque illorum statuit Sacerdos ejectam sordida baptismatis piscina: & hos postea docet eis.

Die anathema tali, & ejus dogmatibus, & consentientibus ipsi quique idem sonant & sapiunt. Renuntio enim ipsi, & omni hæresicæ opinioni, & credo in sanctam & consubstantialem Trinitatem, secundum sanctorum Patrum veritatis verbum proponentium expositionem: Et ad singula rectæ respondet: Et tandem tertio illum interrogat Sacerdos.

a Ἐκ τῆ ἐυχολογίκ τῦ πατριαρχικῦ, ὅπως δεῖ δέχεσθαι τὰς ἀπὸ αἱρέσεων μετερχομένης ἐν τῇ ἁγίᾳ, τῦ Θεῦ καθολικῇ b καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ.

a

b

APειανὸς μὲν καὶ Μακεδόνιος, ἅγιον πνεῦμα πολεμιάχους, καὶ Σαββάτιανὸς, λέγοντας ἑαυτὸς καθαρὸς, Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ἤγουν Τεσσαρακαιδεκατίτας, καὶ Ἀπολιναριςὰς, δεχόμενα δίδοντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας σὺν τῇ ἰδίᾳ αἱρέσει, πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν μὴ νοοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τῦ Θεῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. Προηγεμένως μέντοι, ὅταν μέλλωσι φρονάγιζεσθαι τῇ ὀρθῇ πίστει, ἡμέρας αὐτοὺς δέκα ἢ πεντεκαίδεκα, καὶ χαλάζειν τὰς δίκλης, ψαλμὸς μανθάνοντας ψάλλειν, ὡς κατηχεμένους, καὶ τότε ἀξιοῦσθαι τῆς ὀρθῆς πίστεως· ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ὁ ἱερεὺς, ἐκβαλὼν τῆς λεγεσῆς βάπτισμα· ἐξομολογεῖται αὐτοῖς τάδε.

c

Εἰ πέπεισαι ταῦτα, καὶ πάντα δέγματα αὐτῦ καὶ τοὺς σωμβλέκοντας αὐτῷ, καὶ τοὺς φρονῦντας τὰ αὐτὰ ἀποπέμπεσθαι ἀπὸ σεαυτῦ, καὶ πιστεύειν ὀρθῶς; καὶ εἰς τὸν ἅγιον καὶ ὁμοούσιον Τριάδα, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῇ ἁγίων πατέρων τὴν ὀρθοτομοῦσαν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ἀποκρίνεται ἀφ' ἑκάστε ὁ μετερχόμενος· καὶ λοιπὸν ἐρωτᾷ αὐτὸν τρίτον ὁ ἱερεύς.

Πιστεύεις εἰς τὴν ἁγίαν ὁμοούσιον Τριάδα; καὶ ὑπακούουσι, Πιστεύω. e καὶ ἐπαναλήψαντος τὸ μετερχομένου τὸν ψαλμὸν, ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ἕτερα.

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ βεβλόμενος πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπιγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· πρόσδεξαι καὶ τὸν δῦλόν σε, τοῦτον, τὸν μόλις ἀναπνέοντα ἐκ τῆ πλάνης, καὶ ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ἀληθείας· σὺ γὰρ εἶ, Κύριε, καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκοῦσαι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. ποίμανον τοίνυν αὐτὸν δεσπότα, εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνάπεμψον αὐτὸν ἀκίνδυνον σὺν τοῖς ἁγίοις σε ἐν δόξῃ Ἀποστόλων, καὶ πανεύφραντον αὐτὸν ἡ πρεσβεῖαι τῆ Θεοτόκε, καὶ μεταλήψεως ἁγιάσματος σε, καὶ αἵματος, καὶ ἀναδείξον αὐτὸν τέλειον δοῦλόν σου· ἵνα καὶ τῆ προμήνου ἐγκαινισθέντες, καὶ αὐτοὶ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τῆς μεγάλης φωνῆς σε.

f Ἐκφώνως. Ὅτι σὲ πρέπει ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τῆ Πατρός.

Καὶ χρίει αὐτὸν τὴν μύρῳ, καθὼς τὸ τῆς νεοφωτίστους, ἐλαίῳ ἁγίῳ ἐπῤῥῶσο καὶ ἐπ' αὐτῷ παντὶ ῥώμῃς, καὶ μετὰ τῦτο πάλιν ψάλλεται.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κατὰ ξένισμὸν πλείονα ἀναδέξασθαι τὴν δῦλόν σε, τοῦτον, διὰ τῆς εἰς σὲ ὀρθοδόξε πίστεως, καὶ τὸ σφραγῖδος τὸ μύρε σε τῆ ἁγίε. Σὺ δέσποτα τῶν ἁπάντων, τῶν εἰς σὲ ἀληθῆ πίστιν ἐξ αὐτῆ βεβηκότων, καὶ ζῶσαν τὴν ἀδόξαστον ὁμολογίαν, καὶ τὴν ἀγάπην ἡμέρα ἐπιδείκνυσι.

Νεσεριανὸς δὲ καὶ Εὐτυχιανὸς, χρὴ πρῶτον λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν, καὶ Νεσέριον καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ τὰς φρονεμένας ταῦτα, καὶ πάσας τὰς ψευδωνύμους αἱρέσεις, καὶ μεταλαμβάνει τῆς ἁγίας κοινωνίας.

Εὐτυχιανὸς μέντοι τὰς εἰς μίαν καταδύσεν βαπτίζομένους, καὶ Μοντανιςὰς τὰς λεγομένους φρύγας, καὶ Μανιχαίους, καὶ Σαβελλιανὰς τὰς ἰσοπατορίαν διδάσκοντας, ἑτέρα τινὰ χαλεπὰ πασχόντας, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας αἱρέσεις, ἤγουν τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐξέλοντας πορρίζω ἔσω τῆ ἀληθείας, ὡς ἕλληνας δεχόμενα· h καὶ βαπτίζουσιν αὐτὰς.

Credis in sanctam consubstantialem Trinitatem. Et respondet: Credo. Et inclinante caput reduce, facit Sacerdos orationem.

Deus Salvator noster, qui cunctos homines salvari vis, & ad cognitionem veritatis venire; suscipe servum tuum N. per errorem respicientem, & ad cognitionem veritatis accedere concupiscentem. Tu enim dixisti, Domine, alias quoque oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere: & vocem meam audient; & fiet unum ovile, & unus pastor. Pasce itaque illum in fidei sensu, in cognitione veritatis, juxta sanctorum tuorum & gloriosorum Apostolorum expositionem, & pigmentum sanctum tuum Unguenti, & pretiosi tui corporis, & sanguinis sumptionem illi largire: perfectum tuum servum redde illum, ut & ipse cum tuo commumeretur, in gloriam & laudem magnitudinis tuæ.

Exclamando. Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria Patris, &c.

Et ungit eum Chrismate, sicut & recens illuminatos, eandem enunciationem super illo faciens: & post hæc iterum precatur.

Domine Deus noster, qui perfectum renunciare servum tuum N. per rectum in te fidem, & sanctæ tui Unguenti pigmentum dignatus es; tu omnium Domine, veram in te fidem in illo custodi, adauge illum in justitia, & omnibus a te gratiis profluentibus exorna.

Atque ita communicare, & mandatum accipit septem illis diebus carnem non comedere, neque vultum lavare, sed sicut baptizati, ita omnino se gerere: & oblata delibare.

Nestorianos vero & Eutychianistas, oportet Libellos proferre, & propriam hæresin anathematizare, & Nestorium, & Eutychen, & Dioscorum, & qui opinionem eorum tenent, & omnes supra allatas hæreses: & sanctæ communionis se participem.

Cæterum Eunomianos unica immersione baptizatos, & Montanistas, Phrygas dictos, & Manichæos, & Sabellianos, unam esse Patris & Filii personam docentes, & alia quædam infelicia facientes, cunctosque tales hæreticos, eos nimirum, qui veritatis se adjungere student: velut a fide alienos recipimus: illosque baptizamus.

VARIÆ OPERIS PRÆMISSI LECTIONES.

a ΕΤρεσκαιδεκατίτας.) Desunt hæc tria verba in Regiis & Barberino sancti Marci. Aliud vero, item Barberinum habet solummodo in fine: ἡγοῦ καὶ αἱρέσεων ἑκατρεύοντα. Post quam immediate sequitur Oratio. ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν: atque ita regiæ omnes hic ponit in hoc ultimo desunt.

b Καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.) Regia & Barberinum S. Marci subjungit ἀρχιερατικοῦ καὶ χριστὸς τῆ ἀληθείας μόνος: verba relata τῶν, &c. ἡμῶν.

c Εἰκότως μέντοι φρονεῖσθαι.) Regia & Barberinum: καὶ ἀναπλήρωσον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἁγίων σε. Reliquum vero hujus periodi plusque ad verbum ἕκαστος deest in Regiis.

d Αὐτοῦ ἑρωτᾷ.) Regia & Barberinum: Καὶ κατηχήσαντος ὁ ἱερεὺς, καὶ λέγει πρῶτον.

e Ἀναπλήρωσαντος.) Eadem ἀπαιτεῖ.

f Καὶ χρίει αὐτὸν τῷ μύρῳ.) Desunt cuncta hæc in Barberino, vice quorum legitur. ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῇ κατήχησις, ὁ ἀναδέχεται αὐτὸ ἀναγνώστης τὸ μυστηριακόν· ἀδέσποτα χριστὲ ὁ ἁγιασμὸς τῆ μύρου, καὶ τῆ ἐλαίου τῆ ἁγίου. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ut supra. Aliud verbum Barberinum ita legit. καὶ χρίσας αὐτὸ τὸ ἅγιον μύρον καθὼς τὸν νεοφώτιστον, ἐποίησε ἐπισφράγισιν ὁ ἱερεὺς λέγων. τὴ Κυρίε βοήθησον· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν &c. ad calcem Orationis subdit. καὶ ἂν ἡ ἡμέρα ἀπολύσῃ αὐτὸν, καὶ τὰς νηστείας. Et reliqua in eodem desunt.

g Διόσκορον.) Addunt Regia & Barberinum Σεβῆρον.

h Καθεστηκέναι ἀνάγκη.) Desunt hæc in Regiis. Mox sequitur in eodem Barberino.

Qualiter oporteat a Manichæorum hæresi ad sanctam Dei Ecclesiam accedentes scriptis (errorem) abjurare.

Anathema sit Manenti, Manichæo nimirum, & ejus opinionibus, & omnibus ab eo expositis & conscriptis, & cunctis ei morem gerentibus, & iis quæ, ut præfatus sum, exposuit, & quæ vocavit ille vivens Evangelium, quod potius vitæ thesaurum trucidat, & mortis est thesaurus. Anathematizo librum epistolarum Omodæ; & alium de sacramentis librum ad eversionem legis & sanctorum Prophetarum studiose compositum. Anathema libro Omnium negotiatio, vocato, Eptalogo Agapii, & ipsi Agapio. Omnem etiam ipsorum librum, (detestor) & omnem orationem (si non potius superstitio est) ab eis recitatam, abominor.

Anathematizo & detestor Zaradem & Boddam, & Scythianum Manichæorum præcessores.

Insuper anathematizo Sisinnium ipsius Manis successorem, & Addantum, et Adimantum, quem in varia mundi climata ipse impius Manes misit.

Simul cum his anathematizo et detestor, cum his, inquam, supra scriptis omnibus Hieracem, et Heraclidem, et Aphthonium, expositores et commentatores nefandi et prophani Manetis, et Thomam, et Zaruam, et Gabriabium.

Anathematizo insuper Marcionem, et Valentinianum, et Basilidem, et omnem hominem blasphemare ausum, et contra vetus et novum testamentum eloqui.

Adhuc anathematizo eum, qui Moysem et Prophetas, et omnia ab eis exposita, id est, conscripta non acceptat.

Anathematizo præterea, qui solem, lunam vel astra omnia ceu deos adoraverit.

Anathematizo & detestor omnem hominem duo principia sibi invicem adversantia, ingenita, unum malum, & aliud bonum, asserentem.

Anathematizo, & qui corpus ex malo principio prodiisse, & natura malum esse asserunt.

Anathematizo & omnem hominem, cælum, & terram & mare, & omnia, quæ in eis sunt, a solo Deo facta fuisse non confitentem.

Simul cum his anathematizo, nos & primum hominem, id est Adam similem nobis e terra a Deo conditum esse, negantem. Atque insuper anathematizo quæcunque Hudes, & Scotus, & Saclatæter Nebrod vocatus, de cælis & ideis diversis, comminiscuntur. Et unum eumdemque veteris & novi testamenti Deum, & eos qui in utroque excelluerunt, & ut sancti laudati sunt, & ut amici Dei habiti, profiteor: sicut & magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi nativitatem, & salutarem passionem, & a mortuis resurrectionem scio, non apparenter solum, aut imaginarie, sed secundum veritatem realiter extitisse, ut ejus qui Patri nobisque consubstantialis extitit.

Ὅπως δεῖ ἀναθεματίζειν ἐγγράφως τοὺς ἀπὸ Μανιχαίων προσερχομένους τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀνάθεμα Μάνεντι ἤτοι Μανιχαίῳ, καὶ τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, καὶ τοῖς ὡς προεῖπον παρ' αὐτοῖς ἀσεβῶς ἐκτεθεῖσι πέντε βίβλοις· ἃ καὶ ἐκάλεσεν ἐκεῖνος τὸ ζῶν εὐαγγέλιον, ὅπερ καὶ νεκροποιεῖ καὶ τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς, ὅσπερ ἐστὶ θησαυρὸς θανάτου· καὶ βίβλον ἀναθεματίζω τῶν ἐπιστολῶν Ὀμόδα, καὶ τὴν τῶν μυστηρίων, ἥτις ἐστὶ πρὸς τὴν ἐπιτηδευθεῖσαν αὐτοῖς ἀνατροπὴν τοῦ νόμου καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τὴν τῶν πάντων πραγματείαν, καὶ τὴν λεγομένην ἑπτάλογον Ἀγαπίου, καὶ αὐτὸν Ἀγάπιον· καὶ πάσας αὐτῶν βίβλους, καὶ πάσας δὲ τὴν παρ' αὐτοῖς λεγομένην, μᾶλλον δὲ γοητείαν.

Ἀναθεματίζω δὲ καὶ καταθεματίζω Ζαράδην καὶ Βοδδᾶν, καὶ Σκυθιανὸν, τοὺς πρὸ Μανιχαίων γεγονότας.

Ἔτι ἀναθεματίζω καὶ τὸν Σισίννιον τὸν διάδοχον τοῦ αὐτοῦ Μάνεντος, καὶ Ἀδδαντὸν καὶ Ἀδίμαντον, ὃν ἀπέστειλεν ὁ αὐτὸς ὁ δυσσεβὴς Μανὴς εἰς διάφορα κλίματα.

Πρὸς δὲ τούτοις ἀναθεματίζω καὶ καταθεματίζω σὺν τοῖς προγεγραμμένοις πᾶσιν, Ἱέρακα καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Ἀφθόνιον, τοὺς ἐξηγητὰς, καὶ ὑπομνηματιστὰς τοῦ αὐτοῦ ἀνόμου καὶ βεβήλου Μάνεντος, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ζαρυᾶν, καὶ Γαβριάβιον.

Ἔτι ἀναθεματίζω καὶ Μαρκίωνα, καὶ Οὐαλεντινιανὸν, καὶ Βασιλείδην, καὶ πάντα ἄνθρωπον τὸν τολμῶντά τι βλασφημεῖν, καὶ λέγειν κατὰ τῆς παλαιᾶς, καὶ καινῆς διαθήκης.

Ἔτι ἀναθεματίζω τὸν μὴ δεχόμενον Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας, καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα, ἤτοι συγγραφέντα.

Ἔτι ἀναθεματίζω τὸν προσκυνοῦντα τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας πάντας ὡς θεούς.

Ἀναθεματίζω δὲ καὶ καταθεματίζω πάντα ἄνθρωπον λέγοντα δύο ἀρχὰς εἶναι, καὶ ταύτας ἀντικαθεστώσας ἀλλήλαις, ἀγεννήτους, μίαν μὲν πονηρὰν, μίαν δὲ ἀγαθήν.

Ἀναθεματίζω δὲ καὶ τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ σῶμα ἐκ τῆς πονηρᾶς συνέστηκεν ἀρχῆς, ἢ φύσει κακόν.

Ἀναθεματίζω δὲ πάντα ἄνθρωπον τὸν μὴ ὁμολογοῦντα τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς γεγενῆσθαι ὑπὸ τοῦ μόνου Θεοῦ.

Πρὸς τούτοις δὲ ἀναθεματίζω τὸν ἀρνούμενον ἡμᾶς τε, καὶ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον τοῦτ' ἔστι τὸν Ἀδὰμ τὸν ὅμοιον ἡμῖν μὴ διαπεπλάσθαι ἐκ γῆς ὑπὸ Θεοῦ. πρὸς δὲ τούτοις ἀναθεματίζω καὶ ὅσαπερ Ἰτούλας, καὶ Σκύθος, καὶ ὁ καλούμενος Σακλακαΐτης Νεβρὼδ περὶ διαφόρων οὐρανῶν καὶ ἰδεῶν μυθολογοῦσιν· καὶ ὁμολογῶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης Θεὸν, καὶ τοὺς ἐν ἑκατέρᾳ διαπρέψαντας καὶ ἐπαινεθέντας ἁγίους ἐπίσταμαι καὶ φίλους Θεοῦ, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέννησιν, καὶ τὰ σωτήρια πάθη, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, οὐ δοκήσει, οὐδὲ κατὰ φαντασίαν λέγω τῇ λοιπῇ γεγονέναι. ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν πεπρᾶχθαι. ὡς ὁμοουσίου τῷ Πατρὶ καὶ ἡμῖν τὰ αὐτὰ ὑπάρχοντος.

Hujus anathematismi reliqua propter imperfectum ejus sensum deesse videntur.

IN

IN METHODII PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLEOS &c. Notæ.

1 Μεθόδιε Πατριάρχα.) Cui e duobus Methodii nomine dignoscendis Constantinopoleos Patriarchis, præsens sit opus adscribendum, incertum est Arcudio lib. 2. cap. 18. Mihi vero extra controversiam est, ejus non alium auctorem agnoscendum, præter Methodium Christi Confessorem, & sacrarum imaginum propugnatorem strenuum, quem Baronius anno 842. num. 20. ad revocandos in Ecclesiam lapsos mirifice laborasse scribit. Quod vero hi reperirentur variæ ætatis, diversæque conditionis, ne vilesceret Ecclesiastica disciplina, eosdem omnes, diverso modo, censuræ Ecclesiasticæ voluit esse subjectos. Quamobrem pro salute omnium ejusmodi promulgavit edictum, cui titulus reperitur inscriptus: Methodii sanctissimi Patriarchæ &c. Ad thronum Ecclesiæ magnæ anno 843. sublimatus, 847. ex hac vita migravit, cum sedisset annos quatuor: & tum apud Græcos, tum apud Latinos, relatus habetur in tabulas Ecclesiasticas, inter sanctos annis singulis jugi memoria, 14. Junii celebrandus. Alius porro nominis ejusdem secundus anno 1240. sedem Constantinopolitanam tribus tantum mensibus obtinuit, quibus nihil memoratu dignum edidisse perhibetur.

2 Διαφόρως φορτώνας.) Ut non personarum, sic neque criminum una habenda est ratio; pœnas autem deferre fidei inæqualiter illis impositas distinctius explicat Armenopulus Sectio. 4. Epitomes Sanctorum Canonum titulo quarto, qui est hujusmodi ἐπιτίμια τῶν παραπεσόντων. *Lapsorum pœnæ.*

Εἰ μὲν παῖδες.) Armenopulus loco recens præfato, ὁ τῆς πατριάρχης Μεθόδιος διατάττων, inquit, τοὺς παραπεσόντας [illegible] ἀγνοίᾳ καθυποχθέντας, συγχωρεῖ ἀξιοῦσθαι, τῷ ἁγίῳ αὐτοὺς χρίειν μύρῳ. *Sanctus Methodius Patriarcha, lapsos & conversos pueros in captivitatem abductos, & metu vel ignoratione subactos, azimo dignatur, sacro dumtaxat eos oleo inungens.*

3 Ἱκανῶς ἐυχάς.) Super proxime reconciliandis, iis nimirum, qui [illegible] subjiciebantur, sciendas.

4 Λούσειν.) Severior quandoque quam par sit, in suos Arcudius, lotionem hanc corporalem in balneo; non purgando animo, sed soli cuti a sordibus eximendæ ante reconciliationem, præscriptam; superstitionis nota, & Mosaicæ legis observantia, primo condemnat: mox peccatori factus excusare nititur. Et jure quidem, si cum ipso Arcudio & ejus adversario Catumsirito Accusl. 5. Elencho 5. contemplemur corpoream illam lotionem, non baptismi repetitam collationem, aut Judaice præceptam ablutionem, sed ut reminiscentium pietatis in Baptismi lavacro primum adeptæ, & deinde apostasia deperditæ, contemplemur. Hinc reconciliandos quosque juxta Baptismatis pristinam Orationes propitiatorias suscepturos collocari vidimus, ut & infidelitatis delictum ibi defleant, & fidem primitus ibi professam, & in conspectu Ecclesiæ promulgatam in se reparare, & ad pristinum fervorem reducere satagant. Cum enim Baptismum inter & Pœnitentiam maxima similitudo intercedat; unde sicut Baptismus prima est delictorum Pœnitentia, hæc pariter secundus Baptismus esse dignoscitur: nil mirum si non absimiles sint utriusque ritus & cæremoniæ, quas doctissime pluribus suorum observationum locis, speciatim verso 1. & 24. lib. 2. prosequitur æterna memoria recolendus Albaspinæus.

5 Χρισθῶσαν τῷ μύρῳ.) Nullum sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctorem, hæc verba ante Arcudium animadvertisse, miror: post Arcudium nullum benigne illa interpretatum, stupeo: ipsum vero Arcudium alias de Latina & Græca simul Ecclesia propter eximiam & sanam doctrinam bene meritum, verborum eorumdem causa, tam severe & rigide

Eccbol.

Græcos suos, forsan innoxios, excepisse; ni legerem, vix in mentem possem inducere. *Præsentis Græciæ*, scribit ille cap. 18. lib. 2. mos est, ut hic transfugas, & similiter Hæreticos, Hæreticos inquam quoscumque, sive in hæresi natos & educatos, sive in eam lapsos, si se converterent, Chrismate consignare. Hæc loci citati principio. In fine vero totum caput ita concludit. Ut modo se se res habeat, Hæreticum plane minimeque ferendum continent errorem, quæ in Euchologio typis excuso, traduntur circa hanc Cæremoniam, de forma Confirmationis recitanda. Hæc ille. Forma vero illa vocaliter edicenda, seu ore proferenda, ipseque præsens Confirmationis ritus in lapsis reconciliandis usitatus & frequentatus, si juris aliquid, aut tolerantiæ in Ecclesia Græca mereatur, offert se operosius, (intacta namque superfuit, quodsque, quod sciam, difficultas hæc) examinandum.

Dico itaque primo, eos qui apud Hæreticos non fuissent Confirmati, sed tantum baptizati, ad fidem conversos, in Ecclesia vero Confirmationis Sacramentum suscepisse. Id a nemine vertitur in dubium. Sic enim intelligi potest Canon 7. Constantinopolitani primi Concilii. σφραγιζομένους ἤτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ, τό τε μέτωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα· καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγομεν· σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. *Signatos & unctos primo sacro Unguento in fronte, in oculis, in naribus, in ore, & in auribus, in Ecclesiam admittimus: & signantes eos dicimus. Hæc obsignatio est doni Sancti Spiritus:* Sic & Leo Pontifex epist. 37. cap. 2. *Si ab Hæreticis baptizatum quempiam constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur, sed hoc tantum quod ibi defuit conferatur: ut per Episcopalem manus impositionem, virtutem Spiritus sancti consequatur.* Sic & Theodoretus de fabulis Hæreticorum lib. 3. καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν βαπτιζομένοις οὐ παρέχουσι τὸ πανάγιον χρῖσμα· διόπερ τοὺς ἐκ ταύτης τῆς αἱρέσεως τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας συναπτομένους χρίειν οἱ πανεύφημοι προσέταξαν πατέρες. *His qui ab ipsis* (Novatianis, de quibus loquitur) *baptizantur sanctissimum Chrisma non exhibent, quocirca eos, qui ex illa hæresi unum Ecclesiæ corpore se consociant, omni laude digni Patres ungi jusserunt.*

Dico secundo, Hæreticos ad fidem conversos aliqua sacri Chrismatis unctione apposita, cum Ecclesia quondam fuisse reconciliatos. Id certe evincunt S. Methodii verba quæ illustramus, χρισθῶσι μύρῳ (ὡς ἐπισημαινόμενοι) καθάπερ οἱ βαπτιζόμενοι. *Ungatur sacro Chrismatis Unguento reconciliandus, tum ad fidem regreditur Baptizatorum more.* Illud etiam demonstrant Epaonensis Concilii sub Symmacho anno 509. celebrati verba. *Presbytero*, inquit cap. 16. *propter salutem animarum quam in cunctis optamus desperatis, in lecto recumbentibus Hæreticis si conversionem subitam petant, Chrismate subvenire permittimus: quod etiam omnes conversuri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum.*

Audet aliquid amplius Maldonatus de Confirmatione Hæreticorum iteranda asserere: & an repeti debeat, fuit antiqua quæstio. In Concilio Tarraconensi, sub hic Can. 6 decretum fuisse ne iteraretur: quanquam hic distinguendum esse censeo. Nam quod ea Confirmatio, quæ a Catholicis Episcopis data fuit, non debeat reperi, semper fuit certum, & de ea intelliguntur omnes Canones Conciliorum, qui agunt de hac re; tamen an Confirmatio data ab Hæreticis Episcopis repeti debeat, in Ecclesia Catholica non ita fuit certum; imo existimo in tota Ecclesia veteri fuisse repetitam, quia non existimabatur esse vera Confirmatio. Quod colligo ex omnibus antiquis scriptoribus, qui absolute sine ulla distinctione id docent. Atqui non ignorabant plerosque non tantum fuisse baptizatos apud

Tttt

Hæreticos, sed etiam Confirmatos: præsertim cum ea esset tunc consuetudo, ut statim post baptismum daretur Confirmatio. Sic Syricius ep. 1. d. cap. 1. & Leo epist. 33. cap. 1. cap. 2. & 37. & hoc fortasse voluit Augustinus cum dixit lib. 3. contra Donatistas cap. 16. *Manuum impositio, non sicut baptismus repeti non potest*. Et Gregorius lib. 9. epist. 61. docet tribus modis consuevisse, eos qui apud Hæreticos fuerant baptizati, admitti ad Ecclesiam Catholicam. Per Confirmationem: quod faciebat Ecclesia Occidentalis. Per Unctionem, id est per adhibitionem Chrismatis, quod Catholici apud Hæreticos putabant esse prophanatum, quod faciebat Ecclesia Orientalis. Per professionem veræ fidei, quod alicubi erat in usu. Hæc ille.

Dico tertio: Lapsis a fide & ad Ecclesiam reversis aliquando adhibitam unctionem simul cum pronunciatione verborum, quæ solent in Confirmatione usurpari, præfatamque unctionem aliquando fuisse veram Sacramenti Confirmationis materiam, quando verbis tanquam veræ formæ ejusdem sacramenti, id est, super non confirmatis, prolatis, subjiciebatur: aliquando vero fuisse pure reconciliativam & cæremonialem, quando iisdem verbis super Confirmatis, pronunciatis, subserviebat.

Fidem præbet hujus tertiæ assertionis veritati S. Methodii auctoritas, qui præsenti Canone edito, modum quo transfuga quisque a fide, pro ætate, & viribus, Ecclesiæ foret restituendus edixit: cunctosque καθάπερ οἱ βαπτιζόμενοι *more baptizatorum*, Unguento sacro denuo ungi voluit. Quam auctoritatem advertens Arcudius, modo suspicatur eum Canonem non esse auctoris illius & S. Methodii opus genuinum, sed alterius Methodii Schismatici fœtum adulterinum: modo de Hæreticis non Confirmatis sermonem haberi: nunc corruptionem in Canonem irrepsisse: & tandem qualiscumque Methodius auctor fuerit, modicæ auctoritatis fuisse audet asserere, ut ritum omnino condemnandum, & quo videtur iterari Confirmationis sacramentum in Ecclesiam induceret. At primo cum MS. sexcenta, eaque Methodio juniore Schismatico extra dubium omne antiquiora, & auctores inter Latinos pariter ac Græcos non excipiendi, sanctissimo æque ac doctissimo Methodio Confessori, opus hoc adscribant, non est cur & frustra detrahere velit Arcudius. Ac ne proferam qui eum Canonis hujusce parentem in suis Bibliothecis proclamant Possevinum & Gesnerum; certe quasi scriptorum Ecclesiæ voce de illo scribit Baronius anno 842. num. 20. Methodius ad revocandos in Ecclesiam lapsos, mirifice laboravit. Quod vero hi reperirentur variæ ætatis, diversæque conditionis: ne vilesceret Ecclesiastica disciplina, illos omnes diverso modo censuræ Ecclesiasticæ voluit esse subjectos. Quamobrem pro salute omnium ejusmodi promulgavit edictum, cui ejusmodi titulus reperitur inscriptus. *Methodii sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani, de iis qui abnegarunt per diversos modos & ætates.* Moxque insuper totum Canonem juxta veterum exemplarium lectionem, exacte, verbo tenus, velut Canonis & auctoris fidem firmaturus, exarat. Et vero Cedrenus ipse hæresim quamdam extinctam simul ac natam, Methodii laboribus & industria, moxque ejus auctores & asseclas cunctos, sancto Chrismate illis inuncto, in gratiam cum Ecclesia revocatos enarrat, his verbis. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἡ τῶν Ζηλίκων λεγομένη αἵρεσις, ἅμα τῷ ἀρχηγῷ Ζήλικι τῷ ἐπὶ τοῦ σεκρέτου, ἀπεσβέσθη, καὶ διεσκεδάσθη, αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὁμοφρόνων μεταχθέντων εἰς θεοσέβειαν, καὶ τῷ θείῳ μύρῳ χρισθέντων, καὶ τελειωθέντων. *Sub hoc tempus Hæresis quædam Zelicum nomine exorta simul cum principe suo Zelice qui a Secretis erat, extincta & dissipata est, ipso & sectatoribus ad veram religionem conversis, sacroque Chrismate unctis & perfectis*. Quibus verbis χρισθέντων καὶ τελειωθέντων *Unctisque & consummatis*, sive perfectis, præter Unctionem præfatis Hæreticis adhibitam, insinuat quoque super eos pronunciata verba Confirmationis juxta præfatum Methodii Canonem. Perfecti enim sacro Unguento dicebantur, non tantum quibus sola unctio applicaretur: sed præterea super quos verba prædicta tamquam perfectio & complementum proferrentur. Quamquam neque hæc verba, immo nec ullam prædictæ Methodianæ Cæremoniæ particulam, sacramenti virtutem obtinere, contendam.

Forte quis dicet, hinc non probari a Cedreno præfatum Canonem fuisse antiquissimi illius Methodii. At cum possit tantum tribui, vel supra memorato Methodio illustrissimo, qui floruit circa annum 840. & sequentes: aut alteri Schismatico, qui circa annum 1240. sedem obtinuit Constantinopolitanam: Cedrenus vero medius fuerit circa annum 1060. non potuit non loqui nisi de priore Methodio.

Deinde vero quod ait Arcudius, hunc Canonem Methodii intelligi de inconsignatis, seu qui apud Hæreticos non fuissent Confirmati, sive quod illud sacramentum neglexissent, vel omnino rejecissent, ut de Novatianis clare testatur Theodoretus citatus de fabulis Hæreticorum, sive quod inter eos non essent veri Episcopi, id est, vere Ordinati, qui illud administrarent: id, inquam, non est verisimile. Neque enim de uno aut altero Hæreticorum genere, puta Novatianorum, loquitur, verum de quacumque penitus secta, quam quidem ubicumque disseminata fuerit, Confirmationis sacramentum repudiasse, aut semper vere Ordinatis Episcopis caruisse, non est minus sincere asserendum. Deinde loquitur etiam Methodius de illis qui præcoci ætate, tormentorum vi, aut infirmitate animi, a fide prius professa lapsi sunt: hos autem, utpote in vera Ecclesia baptizatos secundum antiquam totius Ecclesiæ, & perpetuam Orientalis consuetudinem, statim post baptismum Confirmatos fuisse, nemo nescit: quos tamen Methodius adhuc ungi, quemadmodum baptizatos; nec non super eos eadem verba, quæ in Confirmatione, pronunciari instituit, aut certe observari curavit ritum alias retro prioribus sæculis jamdudum institutum.

Hunc præterea Canonem neque irrepticium neque corruptum, præterquam quod constat ex ipso Baronio jam citato, qui illius a Methodio editi mentionem facit, imo & integrum sub ejus nomine scriptis suis inserit, sexcenta fere exemplaria, item Græcorum omnium, tum Latinorum a me productorum consensus evincunt, quæ omnia corruptionis & falsitatis arguere facile est, at convincere, non ita: quicquid sit, nisi probetur, facile nobis persuadere non poterimus.

At Methodius non est tantæ auctoritatis, inquit Arcudius, ut contra sacram scripturam decernat; quod per octingentos annos Orientis Ecclesia in usu non habuit: ita pagina mihi 104. & 123. peculiaris est ait ex Armenopulo, hæc Methodii constitutio, quæ aliter, quam de cæremoniali unctione absque prolata verborum forma, aut de Hæreticis non Confirmatis intelligatur, tanquam nova, doctrinæ Patrum minime consentanea, & sacris paginis contraria, penitus rejicienda est.

Verum potuisset mitius cum Methodio Arcudius agere. Quis enim credat Methodium acerrimum fidei defensorem, eumque doctissimum, aliquid aut sacris codicibus, aut doctrinæ a majoribus acceptæ repugnans fecisse, vel etiam cogitasse? Fateor itaque cum omnibus Catholicis, Confirmationis sacramentum denuo conferri non posse, ac proinde Methodianum hunc ritum sacramenti rationem non obtinere: fateor etiam cum Arcudio nonnisi de Cæremoniali unctione posse intelligi. At dico, prolationem verborum, σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου non secus ac unctionem pure Cæremonialem, omni penitus exceptione indigenam non esse seu quod per intentionem tum Canonis, tum ministri, Hæreticos reconciliantis, potuerint tam verba citata, quam prædicta unctio, seclusa omni ratione sacramenti, ad ritum pure Ecclesiasticum restringi, ac

determinari: nimirum ut hac signorum exteriori repetitione, aut amissæ gratiæ, quam receperant in Confirmatione, aut numquam acceptæ propter hæresim memores fierent.

Porro si quis animo repetendæ Sacramentalis Confirmationis hunc ritum Methodianum usurparet, nefariæ Hæreseos labe carere haudquaquam posset. Quare si qui ea mente etiamnum illud faciant, non modo Arcudianæ censuræ, sed & totius Ecclesiæ judicio eos subjectos esse volo: immo nec facile probarem, quamvis recta cum intentione, nunc temporis ab aliquo alio ritum præfatum observari: ne scilicet repetendi hujus sacramenti vel minima occasio Hæreticis offerretur, qui quod sancte, & simplici animo antiquitus fuisset observatum, illusorie & decipiendi causa possent usurpare: sicque Hæreses renovarentur potius quam extinguerentur. Si hoc modo temperet censuram Arcudius, & Methodii canitiem & zelum fuerit veneratus, jam non erit inter nos ulla concertationis atque dissidii materia. Quænam vero fuerint justæ causæ, quæ pristinos Patres ad ungendos Hæreticos ipsumque Methodium impulerint, & quandonam primum præfatam de unctione & verborum pronunciatione consuetudinem Canone edito invexerint, operæ pretium erit examinare. Certe qui noluerit primam consuetudinis hujus institutionem ad Concilium Constantinopolitanum primum revocare, non poterit ante quintum sæculum completum, illam dudum usitatam negare, cum de hujusmodi usu fidem faciat Timothei Sceuophylacis, qui circa annum 480. illud scripsit, Opusculum, Tomo sexto Bibliothecæ PP. Latinorum reperiendum: ejusdemque veritati attestentur supra relata Regia & Barberinum MM. SS. ante octingentos annos absque controversia exarata, si tamen Illustr. de Marca, & expertissimo Allatio nihil derogatum velimus: ac insuper ille sanum sanctumque ritum eundem auctoritate doctrinaque sua singulari confirmet, tractatu de Primatu Lugdunensi Pag. 493. & sequ. Quod ipsam vero constitutionis originem & causam, conjicit ea fuit antiquorum Patrum scriptis firmata mens, & sensus ab omnibus receptus, nullum esse quoad virtutem proficuum sacramentum quod cum infidelitatis præsertim obice susciperetur. Unde cum sacra Chrismatis Unctione Spiritus sancti plenitudinem animæ conferri, & veræ fidei per eam testimonium reddi conspicerent: ex adverso vero non posse illam profiteri, qui se in Ecclesia subjicit Hæretico Pontifici, cujus errores mente amplectitur, aut saltem exterius profitetur: Unctionem propterea illius, nullum in anima gratiæ effectum, nullum Spiritus sancti donum incussisse, merito prædicabant. Hinc frequentes illorum sententiæ, quibus Spiritum sanctum in Confirmatione ab Hæreticis ad alios derivare non posse, nec donari, qui non haberetur, in Ecclesia quondam resonabant: sicque prudenter coeperunt propalata infidelitate, suscipientem ad Pœnitentiæ studium provocare, ferventes & publicas ad Deum pro illo preces fundere, & repetitis Confirmationis Cæremoniis, Confirmationis ipsius defectum, gratiæ nimirum absentiam supplere, fidem protestari, & ad eam audacius enunciandam Spiritus sancti adventum efflagitare, & denique ut cum sanctorum Doctorum turba loquar, infidelitatis crimen, & quam secum traxerat ruinam & perniciem, Spiritus divini sanctificationibus, per Unctionem, vel manus impositionem compensare. Deinceps autem cum fidei desertor per lapsum in Hæresim, aut in nefariam sectam consensum, fidemque quam in Confirmatione prædicandam propugnandamque modis omnibus pollicitus fuerat, donatumque sibi Spiritum sanctum abjiciat, conculcet, extinguat: ut & illum removet, & Dei Spiritum in se revocet, quasi Confirmationem (quæ tamen denuo repeti nequit) exposceret, ejus signa Cæremoniasque suscipit: & hoc pacto Confirmationis gratiam, & effectum, prius deperditum in suorum animis reparare, Orientalis Ecclesia adinvenit. Non ita tamen ut assertum velim, ritum hunc ex se propriaque virtute, posse opus tam sublime & arduum (quale est in anima reparatio gratiæ pro solito sacramentorum virtuti connexa) producere: quid namque ad gratiam restituendam imbecillius, Cæremonia humanitus adinventa, & instituta? Sed quod vel Ecclesiæ precibus, vel Sacerdotis meritis, vel conversi humilitate, vel tandem, ut latius dicam, pœnitentiæ simul semper adjunctæ vi & potentia infidelitatis defectus omnis resarciatur, sanctitasque cuncta per Confirmationem adveniens, rursum per iteratum ejus ritum concedatur: qui, quia Confirmationem imitatur, & ad Confirmationis effectum reparandum tendit, ad eam pertinere, ex sanctis Patribus potest asseri: quia vero Pœnitentiæ demissionem, & infidelitatis confessionem adjunctam habet, & ad eam a mente obliterandam operatur, mere reconciliativum esse profiteor: quod & observatio sequens manifestat.

Euchol.

5 Sane hanc esse sanam totamque Græcorum opinionem nullatenus est diffitendum, ubi se Justini doctrinæ sequaces profitebuntur, eandemque Latini volent esse probatam & acceptam. Is porro cum in responsionibus ad Orthodoxos, cum sibimet quæst. 14. objecisset baptismum Hæreticorum velut falsum & frustraneum non esse iterandum, Ordinisque ab eisdem accepti stabilem permanere inaugurationem: quasi Confirmationis Unctionem denuo adhibitam sigillaret, de illa tacet in quæstione, in responso vero de Baptismo, & Chrismate, dubietatem omnem depellere nititur, & Baptismi quidem ab Hæreticis suscepti nævum, Unguenti sancti unctione scribit abstergi; Ordinationis vero, quæ *manus impositione* perficitur, & est vera perfecta germanaque χειροτονία alia non adeo laudata vel in pretio habita ceu inferiori, et pœnitentiali vel saltem cæremoniali *manus adductione*, χειροθεσίᾳ, labem tolli docet: τὸ βαπτίσματος τὸ σφάλμα διορθοῦται τῇ ἐπιχρίσει τοῦ ἁγίου μύρου, τὸ δὲ χειροτονίας τῇ χειροθεσίᾳ. οὐδὲν τῶν πάλαι μένει ἄκυρον: *& nihil eorum quæ antea fuerant, remanet inabolitum*. Superest itaque, *si nihil abolitum est*, Baptismum Confirmationemque semper illi solitam adjungi, sicut & Ordinis potestatem in baptizato, & ab Hæreticis ordinato salvam & integram reperiri. Hujus autem χειροτονίας, non alia χειροτονία, sed tantum χειροθεσία (cujus a præcedenti discrimen alibi subindicavimus) corrigitur: Quidni ergo ut & τὸ τοῦ μύρου χρῖσμα ἄκυρον; ut antiquum dico Chrisma & ejus Unctio non sit irrita, sive a Catholico sive ab Hæretico sit accepta, alia simili Unctione mere pœnitentiali, priorisque emendatrice, si nulla omnino prout supra exposuimus habeatur; vel renovatrice & reparatrice, si Catholicus minister eam perfecerit, non poterit denuo propter Ecclesiæ propositum & preces, & lapsi pœnitentiam exsuscitari, & in priorem statum reduci?

6. Κατὰ τὴν ὡρισμένην τάξιν.) Ordo Pœnitentiæ hic est, ut fidei desertor Ecclesiæ reconciliandus duabus quadragesimis jejunet, genuflexiones oret, toties *Domine miserere*, dicat, quæ sunt opera satisfactionis, & Pœnitentium in gradu *flentium* constitutorum propria: ubi vero λαμβάνει ἱκεσίας τὰς εὐχάς *suscipit reconciliatricas preces* per octo dies continuos tunc dubio procul ἐν τοῖς εὐχαῖς *orationibus subjici et substerni* intelligitur: si sponte transfugerit, quia mysteriis indignus habetur, inter συνεστῶτας *consistentes* locum habet, alias ex infirmitate fidem abnegans, ἀξιοῦται τῶν ἁγιασμάτων *communionem sacramentorum accipit*, & fit de numero τῶν μετεχόντων. Tuncque quasi denuo baptismi gratia, recuperata recens Illuminatorum opera exequitur.

7 Σφραγῖδα [illegible]) Quam recta fuerit de Confirmationis Charactere Methodii sententia, satis clare indicant hæc verba: per Hæresim nimirum, unctionis in baptismo receptæ non deleri sigillum, sed obfuscari tantum, & quasi ex parte obliterari: eapropter orat ecclesia ἀνανεῶσαι σφραγῖδα ... *ut impressus*

character expressus apparet : id est, non tantum res sacramenti, sed ejus virtus : non actus primi impressio, sed actus secundi expressio ; fidei nimirum illibatæ publica professio, cunctis nota hac & manifesta

8 Τὸν ἡγιασμένον.) In unitaris numero posita vox ἁγιάσματα, *sustrelem aquam* ; in multitudinis ; *corporis & sanguinis Dominici communionem* ; vel ; *panis benedicti & aquæ partici sanctificatæ perceptionem*, *significat*. Utrumque vero sensum potest hic obtinere : Vi namque tormentorum a fide lapsus, post reconciliationem ἁγιασμάτων corporis & sanguinis Christi fit particeps ; spontaneus autem transfuga, communione ad mortem usque privatus, panem benedictum & aquam lustralem, ἁγιάσματα percipit. Scribit enim Codinus cap. 17. τὸ ἁλᾶσμενον τῷ παρ' ἡμῖν ἅγιασμα, ὃ φασιν ἁγίασμα. *Sanctum populo distribuunt*, *quod panis benedictus dicitur*. Gravius itaque delinquentes Canonibus subjecti, vel etiam quilibet propria voluntate a Communione abstinentes, κατὰ μετανοίας diebus ; Paschatis nimirum, Apostolorum festo die 29. Junii, Assumptionis Deiparæ & Nativitatis Dominicæ, præmisso quatriduano jejunio, Diaconi ministerio, sacræ communionis ritu, præcedentibus nempe cereis, ἐν καθίδι sanctam aquam ebibit, & missa completa, panem benedictum Sacerdotis manu accipit : illorumque sumptione, sanctitatem sibi comparate, communionis orbitatem compensare, vel saltem hoc pacto solari confidit.

Post hæc scripta, MS. quoddam, Ecclesiæ Græcæ in admittendis & recipiendis Manichæis Hæreticis fidem requirentibus, manifestans lucem, forte fortuito in Bibliotheca Regia occurrit : quod hic lubentius adjicimus, quo lectionem ejus Ecclesiasticæ historiæ fore utilem, & Anathematismos illius impietatis superius positos, & in Euchologiis repertos, exinde facilius percipiendos novi.

b

ORDO SERVANDUS CIRCA EOS QUI A MANICHÆIS ad puram & veram fidem nostram Christianam accedunt.

Accedens ad rectam fidem præcedenter quidem jejunare tenetur duabus hebdomadibus : tum mane & vespere orationibus vacare, & tredituum in sacris Evangeliis a Domino nostro Jesu Christo oratorum, nec non & sanctum symbolum, & psalmorum aliquos recte tenuisse. Sacerdos deinde omni suo Sacerdotali ornatu indutus penes Baptisterium stans ; præsentibus qui adesse voluerint, renunciaturus advocat ; & illum capite nudatum juxta sanctam pisinam collocat : & dicit ad eum. Dic Anathema Manetî Manichæo, qui se Paracletum, & Jesu Christi Apostolum appellare attentavit. *Illoque assentiente, & eadem verba proferente, aut per seipsum, aut si Græcam linguam nesciat, per interpretem, aut si puer fuerit, per suffragatorem : versum sequentia Sacerdos infert : & secundum modum eumdem fiunt responsa. Et omni Anathematismo completo, dicit Diaconus* - Dominum precemur. *Et* Domine miserere. *Et converso capite inclinante : hanc orationem super eum facit Sacerdos.*

Deus magnus, & excelsi nominis, qui tenebras pristinas oris tui verbo illuminasti, qui ad peccatorum propitiationem unigenitum Filium tuum in terram misisti, qui sedes super Cherubim, & a Seraphim glorificaris : cui omne genuflectetur cœlestium, terrestrium, & infernorum & omnis lingua confitebitur. Rex sæculorum qui errantem ovem in Salvatoris nostri Jesu Christi ovile congregas, qui peccatorem a via erroris ejus averti : ipse quoque

ΤΑΞΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΑΠΟ ΜΑΝΙΧΑΙΩΝ

ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν καθαρὰν καὶ ἀληθινὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν.

Προσερχόμενος μὲν ὁ προσερχόμενος τῇ ἀρθῇ πίστει σφόδρα πρώην ἑβδομάδας δύο, καὶ χαλιζέσθω τῇ ψυχῇ σφόδρα καὶ δέλτος, ἀλλαβέσθω τε τὴν ἐν ταῖς ἁγίαις ἀναγνώσεις παραδοθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσευχὴν, καὶ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ τινας τῶν ψαλμῶν. εἶτα περιτεθέντος τῷ ἱερατικῷ στολῇ ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ τῆς βαπτιστηρίου, συμπαρόντων καὶ ἑτέρων πιστῶν ἂν θελήσωσι, μεταλαβέτω τούτου, καὶ ἐστὼς πρὸς τῆς ἁγίας κολυμβήθρας ἀποκαλύπτον ἔχοντα τὴν κεφαλὴν, φησὶ πρὸς αὐτόν. εἰπὲ ἀνάθεμα Μάνεντι τῷ Μανιχαίῳ, ὃς ἐτόλμησεν αὐτὸν παράκλητον ἑαυτὸν καὶ Ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ χεῖρα σωτηρίου, καὶ λέγοντος τὰ αὐτὰ ῥήματα ἢ δι' ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἑρμηνέως, ἢ καὶ αὐτὸς μὴ γράμματα εἰδὼς, ἢ δι' ἀναδόχου αὐτῷ, εἰ παιδίον ἐστὶ. πάλιν ὁ Ἱερεὺς ἐπιστρέψας τὸ ἀνάθεμα, καὶ γίνεται ἀπόκρισις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦ ἀναθεματισμοῦ παντὸς πληρωθέντος, φησὶν ὁ Διάκονος. Τὸν Κύριον δεηθῶμεν. καὶ Κύριε ἐλέησον. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν ὁ ἐπιστρέφοντος, ὁ Ἱερεὺς ἐπ' αὐτῷ ποιεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην.

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ μεγαλόσωμος, ὁ τὸ πρῶτον σκότος φωτίσας τῷ λόγῳ τῷ στόματός σου, ὁ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν ἐξαποστείλας εἰς τὸν κόσμον εἰς ἴλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τῶν Σεραφίμ. ὁ πᾶν γένος κάμπτων τῷ ἐπιτάγματι, καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται Βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ὁ ἐπισκοπάζων τὸ πεπλανημένον πρόβατον εἰς τὴν πρώτην. τὸν Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁ ἐπιστρέφων ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ. αὐτὸς ἐπίστρεψον καὶ τὸν δοῦλόν σου ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀπωλείας πρὸς τὸ φῶς τὸ αἰώνιον, ἀνακαλέσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς πλάνης τῆς βλάβης εἰς τὴν θεογνωσίαν τῆς μετανοίας. σὺ Υἱὲ, ἐδράσωσον αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐν πίστει, ἐν ἀγάπῃ τῆς Χριστοῦ σου. μεσίδιά τε κλῆρον αὐτῷ χάρισαι ἐν τῇ ἐκλεκτίᾳ σου· σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. τὸ ὄνομά σου ἐπονομάζομεν ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ παντὸς εἰς ἀλλαγμένος ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον... νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Μετὰ δὲ τὸ, ἀμήν, σφραγίζων αὐτὸν ἀπολύει· καὶ λοιπὸν ὁ ἀναθεματίσας γίνεται χριστιανός. τὸν δὲ λογίζεται ὡς χριστιανὸς ἀβάπτιστος, ἐπὶ τῷ γνῶναι τὸ χριστιανικὸν τὰ παιδία τὰ μέλλοντα βαπτίζεσθαι τῇ ἕξῃς ἡμέρᾳ συναριθμεῖται τοῖς κατηχουμένοις. λουόμενοι δὲ αὐτὸν καὶ ἀπολουόμενον εἰσάγει ὁ ἱερεὺς, καὶ ἔστωτα ἐνδοθὲν τῆς τοῦ πυλῶνος, καὶ ἀναπολάς, καὶ ἐμφυσῶν αὐτῷ τρὶς σφραγίζει τὸ μέτωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ στῆθος καὶ ἐπωμίδας καὶ χεῖρα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, λέγων τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου Κύριε. Habetur in officio de baptismo.

Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν σφραγίζων ἀπολύει, καὶ ἡ ἑπομένη ἐξορκίζεται. πάλιν δὲ τὸν αὐτὸν ἄγων ὁ Ἱερεὺς εἰς τὸν αὐτὸν ἡμέρα τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ, ὃ ἐπιλέγων τῷ ἐξορκισμῶν τὰς ὄψεις· αὐθις σφραγίζει καὶ ἀπολύει, καὶ ὅτε πάλιν καταχθούσης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶται τῶν γραφῶν. εἶτα τελευταῖον πάντων τῶν ἐπὶ τῷ βαπτίσματι συνομιστέων, ἀξίωται τῆς θείας γενέσεως.

ferrum tuum ab adversarii tenebris ad æternum lumen converte, & ab errore diaboli ad divinum unigeniti Filii tui cognitionem revoca. Cor illius in fide, & in dilectione Christi tui confirma : partem illi, & sortem in Ecclesia tua largire. Tu enim es Deus noster, extra te alium non novimus : nomen tuum invocamus, ut jugiter & ab omnibus sit benedictus Deus noster, & unigenitus Filius tuus, & Spiritus tuus sanctus : nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et responso, Amen, signatum dimittit Sacerdos. Mox ipse Hæreticus Anathematizans fit Christianus, id est, reputatur ut Christianus nondum baptizatus : quales solent Christianorum pueri adhuc baptizandi. Sequenti autem die Catechumeni annumeratur. Exutum enim illum, & prædibus nudatum ducit, & intra templi fores ad Orientem stantem Sacerdos, & ter in faciem & pectus ejus exsufflans, in frontemque ejus capiti manum, dicit hanc orationem.

In tuo nomine Domine &c.

Et responso, Amen, signatum crucis dimittit : & sequentis diu exorcismus aggreditur. Iterum namque in templum illum Sacerdos ducit, & in faciem & in aures ejus exsufflat : exorcismumque orationem subjungit, ruri signoque crucis signatum dimittit. Atque ita desinente ut Catechumenus seu instructus, in Ecclesia morandi, & scripturas audiendi jus obtinet. Deinde perfectis omnibus circa baptismum ordinatis : divina regeneratione dignus habetur.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΙΕΡΕΑ ΕΝΙ

πνευδόντα.

Μετὰ τὴν ἐπιστασίαν ἀδὴς ἀνίστανται. Καὶ παύσας ἀναγνῶν. Ἀρχάτω τὸ Τεταγμένον. καὶ Κύριε ἐλέησον, ιβ'. Δεῦτε προσκυνήσωμεν ρ'. τὸν ν'. Εἶτα τὸ Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου. Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν. τὸ, Ἄφες, ἄφες. Καὶ Ἀπολυτίκιον. καὶ κοντάκιον, τῆς ἡμέρας, καὶ ὅτως. Τὰ ἑξαπτέρυγα πάντα.

Ἦχος β'.

Ἡμαρτον εἰς σέ, Σωτὴρ, ὡς ὁ ἄσωτος Υἱός δέξαι με, Πάτερ, μετανοοῦντα, καὶ ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Κράζω σοι Χριστὲ Σωτὴρ, τῷ πελάσαι τὴν φωνήν· ἐλέησόν μοι, ὡσπερεὶπον, καὶ ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Ἦχος πλ. α'.

Τὴν ταχεῖαν σου σκέπην καὶ τὴν βοήθειαν καὶ τὸν ἔλεον δεῖξον ἐπὶ τὴν δούλωσιν, ἐκ τῶν κύματα, ἀγνὴ, σὺ καταπράυνον τὴν μανίαν λογισμῶν, καὶ ἐκ πονηρᾶς με ψυχῆς, ἀνάξησον, Θεοτόκε· οἶδα γὰρ

OFFICIUM IN SACERDOTEM TURPI somnio pollutum.

Post pollutionem somnii obscœnitate excitatum, confestim e lecto exilit. Et benedictione præmissa. Incipit ter Sanctus. Domine miserere, *duodecim vicibus.* Venite adoremus, *tribus.* *Psalmum quinquagesimum.* *Deinde.* Domine exaudi orationem meam. Deus in adjutorium meum intende. Gloria in excelsis Deo. Credo in unum Deum. Remitte, condona. *Dimissorium, & Breviculum diei. Et denique hoc pacto, Modulos sequentes.*

Tonus secundus.

In te velut adolescens prodigus, Salvator, peccavi : pœnitentem, me, Pater suscipe, & miserere mei Deus.

Ad te, Christe Salvator, publicani vocem emitto : propitius esto mihi, sicut & ipsi : & miserere mei Deus.

Tonus obliquus primus.

Festinam protectionem, & auxilium servo tuo manifesta, & vanarum cogitationum fluctibus repressis, animam meam lapsam erige, Deipara Virgo.

novi enim, novi, te quæcumque vis posse. Tor Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster.

Versus alii. Tonus gravis.

Ut qui in latrones incidit, & vulneratus est: sic & ego in scelera incidi, & jam vulneribus saucia est anima mea: ad quem reus ego confugiam, nisi ad clementem animarum medicum? Insuide in me Deus magnam tuam misericordiam.

Vélut adolescens prodigus, accedo etiam ego, Misericors; procidentem me tibi Deus suscipe, velut unum e mercenariis tuis, & miserere mei.

Tonus obliquus quartus.

In meorum cogitationum latrones incidi, & mente miser spoliatus, graviterque percussam vulneribus animam offendo, hinc in vitæ via virtutibus nudatus jacco. Sacerdos vulneribus lacerum me conspiciens, a me visum avertit, Levitaque rursum intolerandum satis lauguorem, animæ meæ perniciem inferentem, me viso, prætergressus est: at tu cui non e Samaria, sed e Maria incarnari complacuit, Christe Deus, clementia tua medelam mihi affer, infundens in me magnam tuam misericordiam.

Tremendum judicii diem mente volvo, & pravos actus meos deflco. Quomodo tegi æterno respondebo? qua vero fronte judicem respiciam prodigus ego? Pater pie Fili unigenite, Spiritus sancte, miserere mei.

In planctus valle, in loco a te præstituto cum fœderis justum judicium redditurus misericors, ne secreta mea in publicum proferas, vel coram Angelis me confundas: sed parce Deus, & miserere mei.

Gloria.

Arbor illa infrugifera sum omni compunctionis fructu sterilis: abscindi vereor igeomque illum æternum metuo: obsecro propterea te noxæ calamitatem illam me conversa, & salves.

Et nunc. *Deipare.*

Roma ipse mundi, Delpara virgo, tuam & solam protectionem deposco: compatere mihi peccatori, & misericordem Deum deprecare, ut animam ab omni periculo liberet, sola benedicta.

Domine miserere, *Quadragenta vicibus dicitur & hæc Oratio quæ est Marci Monachi.*

Libabe, impolluteque, manifestissime Domine, qui humanitatis tuæ assumptione a corruptione naturam nostram liberam reddidisti, & ad meliorem conjunctionem totam eam sanctificasti, qui in te solum verum Deum credentibus gratiam tuam profuse largiris, superbientemque & antiquum supplantatorem in carnis infirmitate pudore suffundis: ipse benefice Domine, me quoque pravis affectibus subditum & peccati amicum, turpis somnii imagine delusum & coinquinatum ab omni corporis & spiritus foeditate expurga: & ut honestatis inimici intolerandique dæmonis invidia, sive negligentia, sive rerum noxiarum intemperantia, sive pravo habitu, sive dispositionis alibujus molestia, somnii delutione inquinatus sum, ne retrahi in peccatum sinas, sed me deinceps omnipotenti tuæ gratia adversus ejus furorem immanitatemque conforta, & variis ejus machinamentis me superiorem, continentiæ lucernæ inextinctæ semper servata, custodi: ut abominanda quavis titillatæ carnis voluptate, omnique tremenda nocturnarum imaginum caligine auxilio tuo vindicatus, lucidaque desideratorum & super me & tuum boarum judiciorum rerum nostu dieque contemplatione delectatus; in pura conscientia vivificorum & immortalium mysteriorum eorum particeps effici merear. Intercessionibus ejus quæ sine corruptione te genuit illibatæ dominæ nostræ Deiparæ, & semper virginis Mariæ, & omnium Sanctorum. Amen.

Altera Magni Basilii Oratio.

Valde misericors, pare, impollute, illibate, a peccato alienæ Domine, inotilem me servum tuum ab omni carnis & spiritus pollutione, & ab immunditie, quæ mihi ex subreptione & negligentia irrepsit, & ab omnibus aliis meis iniquitatibus me expurga, & per Christi tui gratiam ab omni peccati sorde me purum esse concede: Sancti Spiritus tui adventu me sanctifica, ut ex obfirmitatis meæ caligine, & diabolicis cogitationibus, insuper & ab omni diabolica pollutione resipiscens; conscientia pura, os meum sordidum & impurum, ad sanctissimum nomen tuum Patris, & Filii, & sancti Spiritus laudandum merear aperire, atque ita inculpate & indemnate illibatorum, immortalium, sanctissimorum, & vivificorum mysteriorum eorum unigenitæ filii tui Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi particeps fiam: cum quo benedictus es cum sanctissimo, & bono, & vivifico tuo Spiritu: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Altera ejusdem Oratio, quam quotidie ab ipso dicunt Beati Patres nostri Martianus.

Rursum pravæ peccati consuetudini, obsequutus, mente sum supplantatus rursum tenebrarum princeps, suaviique voluptatis auctor captivum me, servumque voluntati suæ subditum, carnis libidini servire coegit. Et quid faciam Domine, Domine Redemptor, & confidentium in se defensor. Ad te denuo revertar, suspirabo, & de delictis meis rursum veniam expostulabo. Quamvis metuam & vereor, ne forte quotidie confessus, & a malis abstinentiam pollicitus, denuoque in peccata lapsus, nec vota mea Deo meo reddens, patientiam tuam in indignationem provocem. Et quis furorem tuum sustinebit Domine Misericordiarum itaque tuarum multitudine, & humanitatis tuæ abyssu cognita, in misericordias tuas me ipsum immergo: & exclamo: Peccavi Deus, inei lapsi miserere, in voluptatis cœno demerso mihi, manum auxiliatricem porrige: nec me creaturam tuam iniquitatibus & sceleribus meis corrumpi permittas: verum solita tibi manifestandæ virtus, a cœno sordibus-

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁλοτέλεια, ἀσπιλε, ἀμόλυντε, ἀχραντε, μόνε ἀναμάρτητε Κύριε, κάθαρσόν με τῶν ἀχρείων ἔργων, καὶ ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀκαθαρσίας μου καὶ ῥυπαρίας μετὰ τῆς ἐμῆς ἀλλοτρίας ἀναισθησίας, καὶ ἀνάπλεώσόν με ἁγιασμοῦ τῆς σῆς χάριτος τῷ Χριστῷ σου, καὶ ἁγίασόν με τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· ἵνα ἀσυνείδητος ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ καὶ ἀκαθαρσίᾳ μου καὶ φαντασίᾳ δαιμονικῇ ἀπόδημος γένωμαι τῆς θείας σου βασιλείας· ἀλλὰ ἀξίωσόν με καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ταπεινώσει καὶ ἀθλιότητι εὑρεθῆναι ἐν τῷ μέρει τῶν ἁγίων σου, ἐν τῷ φωτὶ τῆς ζωῆς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἀγαθῶν σου τῶν ἑτοιμασθέντων τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ ποιούντων τὸ θέλημά σου ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν· ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν ἁγίων σου,

que carnis meæ, & a cogitationibus turpi affectui sociatis, animam meam miseram quotidie inquinantibus, me libera. Ecce enim Domine Deus meus, nulla est pars in ea pura: sed tota lepra infecta est, unaque plaga sola totum corpus occupat. Ipse itaque animarum medice, & misericordiæ fons, lachrymis mihi profuse concessis, earum profluvio ablue illam; effunde clementiam tuam, & ejus contritiones sana. Medelam purificationemque mihi largire. Ne avertas faciem tuam a me, ne me desperationis ignis devoret: sed sicut tu a mendacio alienus Deus dixisti, quia gaudium erit in peccatoris pœnitentia, illud in me peccatore fiat, & ne clementiæ tuæ aures claudas in meæ pœnitentiæ oratione: quia potius illas mihi aperi, & sicut incensum ceram te mea deprecatio dirigatur. Infirmitatem enim naturæ & juventutis lubricum tu conditor nosti, & præteritis peccatis, pœnitentiam in veritate confessorum suscipis: quia te solus es absque peccato, qui tollis peccatum mundi, & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Et corpore quinquies incurvato adorat, in sequenti inclinatione dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, & miserere mei propter nomen sanctum tuum. *Ant.* Peccavi tibi, Domine miserere mei procigi. *Tum dicit.* Omni tempore. Prae Cherubim venerandam. In nomine Domini benedic Pater. *Subjungit Orationem.* Dominator Domine Pater omnipotens. Deinde. Tes Sanctos. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Domine miserere. *Duodecim vicibus.* Præ Cherubim venerandam. Incipiunte. Et fit dimissio.

Et si quidem ex diabolica importunitate præsentit imaginatio, hoc eodem ritu observato, Sacerdos celebrandi, inquit autem Eucharistiam sumendi licentiam accipit: si vero ex crapulæ excessu, ne tangas: juxta quartum Dionysii Canonem, & juxta magnum Athanasium in ea quæ est ad Ammun epistola, & secundum Basilium magnum in Asceticis. Require illa: sicut & legis elementum K, capite vigesimo octavo.

φθαρῶσι ταῖς ἀτοπίαις καὶ ταῖς ἁμαρτίαις μου. Ἀλλὰ τῇ συμπαθείᾳ σου χρησάμενος, ῥῦσαί με ἀπὸ μιασμοῦ, καὶ τὸ ῥύπωσον τῆς σαρκός μου, καὶ τῇ ἐμπαθῶν λογισμῶν μου, τῇ καθ' ἑκάστην καταρυπουμένῃ ἐμοὶ ἀθλίῳ ψυχῇ. Ἰδοὺ γὰρ Κύριε ὁ Θεός μου, οὐκ ἔστι τόπος ἐν παντὶ καθαρός· ἀλλ' ὅλη πελέφωται ἡ ὁλοσώματος ἕξις πληγαί. Δυπῶν οὖν ἀτάκτων τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ ἕλκει παντὶ, καθάρσιον παντὸς τοῦ ῥύπου μου καθάρσει. Ταῦτα προχείρως, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπίκτητα τῆς φιλανθρωπίας σου, καὶ ἴασαι τὰ σαπτέλματα αὐτῆς, καὶ δὸς μοι τὴν ἴασιν, καὶ κάθαρσιν, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σε ἀπ' ἐμοῦ, καὶ καταφάγεταί με, τὸ τῆς ἀπογνώσεως πῦρ. Ἀλλ' ὥσπερ ἔσπασ ὁ ἀψευδὴς Θεὸς, ἐπὶ μεγάλῃ χαρᾷ γίνεται ἐπὶ ἁμαρτωλῷ μετανοίᾳ. οὕτω παραχθεὶς καὶ ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ μὴ κλείσῃς τὰ ὦτα τῆς ἐλεημοσύνης σε εἰς ἐμὲ ἀφορμὴν τῆς μεγαυχίας μου. Ἀλλ' ἀνοίξον μοι πύλας, καὶ ὡς θυμίαμα κατευθυνθήτω ἐνώπιόν σου. οἶδας γὰρ τὸ ἀδύνατον τῆς φύσεως ὁ πλάσας καὶ τὸν ὀλισθὸν ὁ κτίσας, καὶ παροξὺς ἁμαρτίας, καὶ τὴν μετάνοιαν ἐπδέχῃ σε ἐν ἀληθείᾳ ἐξομολογούμενον σοι. ὅτι σὺ εἶ μόνος ἀναμάρτητος, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν τὸ κόσμου, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν· τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ ποτὲ μετανοίας. Ὁρίλει δὲ λέγειν κατὰ μετάνοιαν τὸ, Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ ἐλέησόν με διὰ τὸ ὄνομά σε τὸ ἅγιον. ἢ τὸ, Ἥμαρτόν σοι Κύριε συγχώρησόν μοι τῷ ἀσώτῳ. εἶτα λέγει τὸ, Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ. Τὸν τρισάγιον. Ἐν ὀνόματι Κυρίε εὐλόγησον πάτερ. Καὶ ἡ εὐχή. Ὁ Δέσποτα Θεὸ πάτερ παντοκράτωρ. εἶτα. Τρισάγιον. τὸ, Παναγία Τριὰς. τὸ, Πάτερ ἡμῶν. τὸ, Κύριε ἐλέησον ιβ'. Τὴν τετράτερον. Τριπτρμάχιον. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

Καὶ εἰ μὲν ἦν ἡ φαντασία ἐκ δαιμονικῆς ἐπηρείας, ποιεῖ ὁ Ἱερεὺς τὴν ἀπολὴν ἡσυχάζειν, ἢ ἱερουργεῖ· ὁ δὲ λαϊκὸς μεταλαμβάνει. Εἰδὲ ἐκ παλυσπουδίας γίνεται, μὴ ἅπτου. κατὰ τὸν δ'. ὁ κανὼν τῆς Διονυσίου, καὶ ζ κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐν τῇ πρὸς Ἀμμοῦν ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν ταῖς ἀσκητικαῖς. ζήτει ταῦτα θ' εἰς τὸν νόμον, εἰς τὸ κ'. στοιχεῖον ἐν μεγαλαίρωτι.

VARIÆ LECTIONES.

a Μετὰ τὴν ὑστεραιάν.) Alia edita legunt solummodo, ἐκέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

b Μαρτινιανῷ.) Edita eadem Μαρτινιανοῦ correctius legunt.

IN OFFICIUM IN SACERDOTEM ADJUNCTA turpi somnii cogitatione pollutionem passum. Notæ.

1 Ἄλλο Κανόνιον εἰς ἱερέα.) Aliud Officium præsenti non abhimile reperire est superius illustratum. Quemadmodum vero Sacerdotem puritas, ad cœlestia extollit, sic & a corporeis sordibus longe amovet; quibus si fortuito eum inquinari contingat, prolixioribus & idoneis precibus confestim illum expurgari vult Ecclesia: In quibus si σπερματορροίαν & ἀκουσίαν νύκτα se vocat, nil mirum: nam hæc peccati vox criminis quidpiam arguit in eo, qui pro nobis factus est peccatum. Cum igitur carnis peccati proles sit carnis pollutio, & ad voluptatem peccati

provocet; precibus ideirco cordisque compuncti affluione, emundanda & penitus abstergenda censeri.

2 Ἀνὰ ἑξῆς.) Hinc Orationem ita recitant Græci. *Ἀνὰ νῦν συγχώρησον ὁ Θεὸς, τοῖς πεπτώκασι ἡμῶν τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, τὰ κατὰ νοῦν καὶ διάνοιαν, τὰ πάντα μοι συγχώρησον· ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.*

3 Μάχρι μαντικῆς.) Si divinare liceat, Marcus Junior Orationis hujus auctor poterit asseri: fuit enim castus super omnes, & sincerissimus puritatis amator, ait Palladius in Lausiacis.

4 Μαρτινιανοῦ.) Μαρτινιανοῦ, potius legendum censeo, cujus 12. Februarii festum agunt Græci, cujus etiam ita commendata fuit castitas, ut facius in primis jacere, quam cum fœmina concubitu nefando pollui elegerit.

5 Δέσποτα Θεὸ.) Hujusmodi est hæc Oratio. *Δέσποτα Θεὸ, πάτερ, παντοκράτωρ, Κύριε υἱὲ, μονογενὲς Θεὸς Χριστὲ, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· μία θεότης, μία δύναμις, ἡ λυτρώσασα τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν κλήσασα αὐτὸν μὲ τὸν ἀπόστολον, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν με τὸν ἀνάξιον δούλον σου. Σὺ ἐπιγνοὺς τὰ ἐν τοῖς αἰῶσι τῶν αἰώνων.* Reliquæ Orationes proprio sibi consulto indice reperientur.

6 Κανὼν τὸ Διονυσίου.) Est hujusmodi: *οἱ ἐν ἁμαρτίᾳ γενόμενοι μίαν μετάνοιαν ποιησάτωσαν· καὶ ἐκεῖθεν ἕτερα διαγενέσθωσαν, περὶ τούτου, ἕως μὲ, σκοπήσωμεν. Qui non spontaneo motu, sed quam fortuito, aut casu, ejiciuntur, illi quoque propriam conscientiam sequuntur, & seipsos, an de eo differant, an non, examinent.*

7 Κεφ. ζ' μέχρι Ἀθανασίου.) Tota ad Ammun Athanasii epistola difficultatem de pollutione, via naturæ se te exonerantis nata, dissolvit; sensum Græcorum de illa aperit: & orationem pro illa expiandæ faciendam commonget. Consulatur Balsamon in ejusdem epistolæ scholiis.

8 Τὸν μέγαν Βασίλειον.) Ejus hæc est sententia: *τὸ ἐν ὀνείρατι ὑπὸ ὕπνου ἐγερθέντα τοῦ ἀγίου, καὶ ἐν ᾧ τινὰ ἐκοινώνει βλέπειν διδάσκοντα τὸ σῶμα· τὸ δὲ τινὰ τὸ ἱερὸ αἷμα, εὐλαβείσθων ὅλως τοῦτον πιεῖν ἀνάξιον ὄντα· ὁ δὲ λαϊκὸν ἁπλῶς ὁ ἐσθίων τὸ ἅγιον σῶμα ἐσθίει καὶ πίνει. Impurum quemquam ad sacra accedere non posse, frequente veteris testamenti doctrina judicia. Cum vero hic major adsit sanctitas, severius utique cohibet nos Apostolus dicens, Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit.* Trium præfatorum Patrum sententiam uno complexus est Balsamon responso, ad Marci Alexandriæ Episcopi quæstionem: & quidem memoratis illis Patribus de Laico in somnis polluto sententiam ferit: quod si ejus culpa carnis corruptioni causam dederit, a Sacramentis percipiendis abstineat: si dæmonis invidia, audacius illa requirat: subdit vero, *παρὰ ἑκατέρων, δικαίων, καὶ ἐμοῦ ἁμαρτωλοῦ κατὰ συγκατάβασιν καὶ μόνον εἰρῆσθαι, τὸν αὐτὸν πάντα κρατεῖν ἀναμφιβόλως· ἀνεξιχνίαστα δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὰ τῆς ἱερατικῆς ἐπόψεως κατὰ μόνον τὸν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως ἀφιέμενα, διὰ τὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπίσημον· εἰδὲ καὶ ἄνευ τούτου ἐν ἁγίοις ἀναπαύεσθαι ἐκεῖνοι ἢ ὑπέλαβον, διὰ τὸ τῆς ἡμέρας παραφυλάττειν, ἢ διὰ τὸ ἀναίμακτον χρησιμεύειν, τῷ ὄντι γὰρ σωτηρίαν μὲν ἡ ἐκεῖ τῶν ἀνομιῶν ἄφεσις, ἀλλοδαπὴ δὲ τῆς ἱερουργίας ἡ ἐκείνων ἀπόλαυσις. In Episcopis, Sacerdotibus, Diaconis, pollutionem posse, per infantium solum ludibrium, eandem formam obtinere non nescimus. Abhorrent enim sanctificandi eis potius prohibendum censemus. Solo libidinoso somnii die, propter Sacerdotii reverentiam, nisi forte periculum sit in mora, vel propter diei solemnitatem, vel propter necessitatis celebritatem. Modo enim discrepare sententiis laqueus: & exulcetur die sanctificande potestas.*

9 Ἐκ τῶν νόμων.) Lex hic citata, Matthæi Blastaris Nomocanon est, qui στοιχεῖον κ. titulo κανονὶς. plurium Patrum sententias in unam hanc congerit. *Ἀκαθαρσίαν ὀνόματος οἱ τὸν σαπτικὸν ὄντα, ὃ γὰρ ἐν τοῖς αἵμασι διατελεῖ ἐκρέον, ἢ μὴ πω βεβὼς ἀπὸν ἀπ' ἐκεῖ τῶν γενιτῶν ἐπίσημον περὶ ὃ ὁ Κύριος ἔφη· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ, καὶ τὰ ἑξῆς· ἢ ἐγκράτειαν, ἵνα κατὰ ἄγνοιαν ἁμαρτίᾳ διὰ συγκατάθεσιν τοιαύτην, καὶ ἐν ἀνδ' ὕπνου φαντασίᾳ, καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίσματος. Impuritatem vocabuli non corporis effusum, a quo liberari non nisi decrepitæ ætatis senex potest: sed malignam concupiscentiam, de qua Dominus dixit. Qui viderit mulierem, &c. Qua præterea, cogitationis peccatum consensu consummatur: sanque interpretationis sequitur, & seminis effluxus.*

ΕΥΧΗ ORATIO

ΕΠΙ ΕΧΘΡΑΣ ΕΙΡΗΝΕΤΟΣΗΣ. DICENDA COMPOSITO INIMICITIARUM DISSIDIO.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Δέσποτα φιλάνθρωπε τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, καὶ δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν, τῷ ἀναδείξαντι τὴν ἔχθραν τὸ μεσότοιχον, καὶ εἰρηνεύσαντι βλαβεσάντι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, τῷ δωρησαμένῳ μὲν σοι τοῖς σοῖς φόβον σε, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην βεβαίωσον, κατάσβεσον πᾶσαν ἔριν, περίελε πάντα τὸν τῆς

Gratias agimus tibi, Domine, clementi, sæculorum regi, & bonorum largitori, qui inimicitiæ pariete medio disjecto, pacem hominum generi contulisti, & nunc quoque eamdem inter servos tuos compositi: timorem erga te, & ad invicem firmam dilectionem illis infer, contentionem omnem extingue, & omnes dissensio-

nis occasiones abstinde. Quia tui est pax nostra, & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

διχοστασίας σκάνδαλα. ὅτι σὺ εἶ ἡ εἰρήνη ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐυχὴ εἰς ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἐξ ἐχθρῶν.) Cryptoferratensis Bessarionis MS. legit, ἐυχὴ εἰς τὸ ἐν ἐχθροῖς εἰρηνεύειν: & tam ipsum, quam Allatianum, præfert præsentem, Orationem aliam subiungunt;

Oratio in pacem & concordiam post aliquam simultatem.

Εὐχὴ εἰς ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἐξ ἐχθρῶν πινῶν.

DOmine Deus noster, dilectionis sator, pacis mediator, & concordiæ dator: pacem tuam, legis tuæ complementum nobis largire. Da ut nos invicem in dilectione suscipiamus, sicut & unigenitus Filius tuus nos suscepit. Da nobis alterum alterius onera portare, & cum studio invicem servire, & cum omni alacritate legem Christi tui adimplere, & ab innumeris malis, ab omnibus insidiis, & maligni machinamento nos libera. Quia tu es Deus pacis & concordiæ: & tibi gloriam, &c.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῆς ἀγάπης φυτουργὸς, καὶ ἡ εἰρήνης βραβευτὴς, καὶ τῆς ὁμοιότητος δοτὴρ, χάρισαι ἡμῖν τὴν ἀγάπησιν, τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου σου. δὸς ἡμῖν τὸ ἀναλαμβάνεσθαι ἀλλήλους ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ μονογενής σου Υἱὸς ἀνελάβετο ἡμᾶς. δὸς ἡμῖν ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν, καὶ μὴ ἐθέλειν ἀλλήλους, καὶ ἀναπληροῦν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ σου μετὰ πάσης προθυμίας, λυτρώσεως μυρίων κακῶν, ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ. ὅτι σὺ εἶ ἡ εἰρήνη καὶ ὁμοιότης καὶ οἰκτιρμῶν ὑπάρχεις· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

IN ORATIONEM PRO INIMICITIA PACATA. Notæ.

a Ἐυχὴ εἰς ἐχθρὰς ἀλλαγείσας.) Fœdera diis testibus, porca cæsa, precibusque solemnibus additis quondam ibi a Templi pacis stipendas reliquias etiam hodie Roma imitatur. Pacis etiam initæ testem Deum verum advocant Christiani, quem auctorem agnoscunt, ejus datorem optant, & confirmatorem esse precantur.

b Καθιστὰς τοὺς ἐχθροὺς εἰς μετάνοιαν.) Pax nostra Christus, inimicitias in seipso, destructo medio maceriæ pariete interficiens, precibus quas Cyprianus, aut quilibet alius in Orationem dominicam vocat *Pacificas*, pacem inter homines conciliat & confirmat. Sub nomine Jesu Christi inediam patientem dissolventis Paschalis secundes Pontifex, Henrico quarto Imperatori Romæ communionem obtulit. Conciliatis etiam in unam fidem Latinorum Græcorumque sensibus, parum duraturo licet gaudio, gratulabundus, Concilium Florentinum concluſit Eugenius quartus. *Lætentur cœli & exultet terra: sublatus est enim de medio paries, qui Occidentalem, Orientalemque dividebat Ecclesiam, & pax atque concordia redit, &c.*

Illis autem qui in fraternam unitatem sunt jungendi, præparato & locato in mensa divino Evangelio, manibus impositis, cereos accensos iidem tenent. Sacerdos autem, ut præfatum est, dicit. Salva Domine, servos tuos: *& occurrentis diei Modulum.*

Gloria. Apostoli sancti.

Et nunc. Intervenia Domine.

Et rursus collectam majorem.

In pace Dominum precemur.

Pro superna pace.

Pro pace.

Pro sancta hac domo.

Pro Archiepiscopo.

Pro servis Dei ad benedictionem suscipiendam accedentibus, & eorum in Christo dilectione: Dominum precemur.

Ut illis Apostolicæ concordiæ agnitio concedatur: Dominum precemur.

Ut fides inconfusa, & dilectio sine fictione præbeatur: Dominum precemur.

Ut in pretiosa cruce gloriari digni habeantur: Dominum precemur.

Ut ipsi, & nos, ab omni afflictione, flagello & angustia liberemur.

Suscipe, salva, miserere.

Sanctissimæ, immaculatæ.

Exclamatio. Quia tibi convenit omnis gloria.

Dominum precemur.

DOmine Deus noster, qui omnibus in salutem nobis concessis, etiam invicem diligere, & offensas mutuo condonare præcepisti: ipse nunc humane Domine, servis tuis spirituali dilectione invicem junctis, ad sanctum templum tuum benedictioni suscipiendæ accedentibus, fidem inconfusam, & sine fictione dilectionem largire: & sicut sanctis tuis Discipulis pacem dedisti, ita & eis cunctis ad salutem postulata, & vitam æternam confer. Quia misericors & benignus Deus existis, & tibi gloriam referimus: Patri, & Filio, & sancto Spiritui.

Dominum precemur.

DOmine Deus omnipotens, cæli terræ & maris conditor, qui ad imaginem & similitudinem tuam hominem fecisti, qui sanctos Martyres tuos Sergium & Bacchum non natura, sed fide, & sancti Spiritus nexu, fratres ad invicem jungi voluisti: ipse Domine sancto tuo Spiritu super servos tuos ad templum hoc sanctum benedictionis suscipiendæ gratia accedentes mitte, fidem inconfusam & absque fictione dilectionem, absque dissidio & offensa semper invicem conversari illis largire. Quia tuum est regnum, & virtus, & gloria Patris, & Sancti Spiritus: nunc & semper, & in sæcula.

Præparata vero in Ecclesiæ media mensa, sanctum illi Evangelium imponitur, Evangeliumque & se invicem osculantur: tum vero Sacerdos canit. Charitatis vinculum

OFFICIUM AD SPIRITUALEM FRATERNITATEM ineundam.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΙΝ πνεματικὴν.

SCiendum *Officium præsens Ecclesiasticis Cæsareisque legibus esse vetitum: illud tamen ut in plerisque aliis codicibus inventum est, a nobis præsto mandatur.*

Benedicit itaque Sacerdos, & incipit. Ter Sanctus. Sanctissima Trinitas. Pater noster. Quia tuum est. *Quibus completis dicit Modulum.* Salva, Domine, servos tuos, & benedic hæreditati tuæ.

b Ἐπεὶ σὺ εἶ πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ ἐκλεκτὰ τῆς καὶ βασιλικῆς μεγαλειότητος ἐπιτηδεύεται, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπιστράφηθι, καθὼς καὶ ἐν ἅλωσι παλαιᾷ βίβλοις ἐμνημόνευσε.

c Εὐλογεῖ ὁ Ἱερεύς, καὶ ἀρχεται τὸ, Τεταγμένον. Παναγία Τριὰς. Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σὸν ἐστι. καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἱερεὺς ἐκφώνως. Σῶσον Κύριε τοὺς δούλους, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, οἱ ὃ

b 2

c

culo jubeti ad invicem Apostoli, omnium Domino Christo seipsos consecrantes, speciosos pedes pacem annunciantes protendebant.

Sacerdos. Miserere nostri Deus. *Et reliqua.*

ἁλλήλους ὁ Ἰησοῦς. Τῷ σωθέντι μετὰ ἁγάπης συνοδεύοντες οἱ Ἀπόστολοι, καὶ διατίζοντα τὸν ὅλον, ἑαυτοὺς Χριστῷ ἀναθεμένους, ὁρᾶτε πόδας ὡραίους ἐπὶ τὰ ὄρη εὐαγγελιζομένους πᾶσιν εἰρήνην.

i Ὁ Ἰησοῦς. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ τὰ λοιπά.

VARIÆ LECTIONES.

a Εἰς ἀδελφοποίησιν.) Cryptoferratense Bessarionis, & Barberinum sancti Marci legunt, εἰς ἀδελφοποίησιν. Barberinum aliud numero 88. notatum, συνάζεται σὺ σύσσον ἀδελφοί. Cryptoferratense Palatinæ. παῖς γνησίως εἰς ἀδελφοποίησιν.

b Ἰησοῦ Χρ.) Desunt hæc in cunctis M.S.

c Εὐλογεῖ ὁ Ἱερεύς.) Cryptoferratense Palatinæ scribit. ὁ Διάκονος ὑπόμνησον Δέσποτα, ὁ Ἱερεὺς ὑμνογραφεῖ ἐπὶ δικαιώσει τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, & ἁγίου Πνεύματος. Ibidemque subnectitur immediate synaxe εἰ σὲ ῥύεται, &c. Barberinum secundum. ὁ ἐπίσκοπος εἰ δέλεται γίνεσθαι ἀδελφοὶ ἐμπροσθεν τῆ Ἱερέως ἐν πάσῃ γνώσει

IN ORATIONEM A SACERDOTE SACRA LANCEA vulnus infirmitatis tangente recitandam. Notæ.

Ὅτε γαστὴρ ὁ ἱερεύς.) Sanitatis tuendæ vel reparandæ cum studiosissimi sint Græci, nullum genus orationis sacræ, vel reliquiarum, reruneve aliarum, modo sanctæ sint, contactum & appositionem, seu efficax ἐπίθημα, omittunt: hinc ramorum, floromque, ab imaginibus sacris ad loca morbida attactus, quem ἅγιον θίγειν vel ἅγιον ἅπτειν dicunt; hinc oris asperti, communione accepta, in vulnus exhalatio, ἀσπίζειν pro ἀσπάζειν vulgari vocabulo nuncupant; hinc aquæ in calicem sacrum immissæ, & sub nomine ἁγιασμάτων epotatio: hinc denique crucis signum Lanceola sacra dolori impressum, de quo præsens ritus intelligendus.

Etsi nullum quod viderim M. S. aut editum Euchologium sequentem continet orationem; quia tamen ex sio mihi eam deprompsit Georgius Coressius CP. Ecclesiæ Theologus, illi propterea ad aliarum calicem locum concedi debere duxi.

Oratio Spiritui infesti, sive filorum servorum.

DOmine Deus noster, qui sedes super Cherubim, & a Seraphim laudaris, & ab innumeris Angelis celebraris, qui facis magna, & mirabilia, & stupenda opera, quæ neque mens comprehendere, neque sermo enarrare valet: Ipse igitur Domine Deus noster, qui famulum tuum Abraham Gentium multorum patrem adrocasti, & in senectute filium ei Isaac dedisti, eidemque loquutus es: Benedicens & multiplicans multiplicabo semen tuum sicut astra cæli, & sicut arenam quæ est in littore maris; qui notitiam & intelligentiam, & sapientiam, & divitias Davidi & ejus filio Salomoni largitus es, eisque benedixisti: Ipse propter immensam tuam bonitatem verniculo huic feriet e lumbis & pede servi tui Symeonis olim profecturi benedic, & in præsenti domo illum multiplica, & fructiferum tractabilemque effice, & ab omni frigore, & noxia lasione intactum conserva. Ita fiat Domine Deus noster, rogamus te, ut super hunc feriet vermiculum mirandum & pretiosum illud opus efficientem respicias, benedic illi, & ab omni veneno & incantatione & ab omni fascino, & noxio visu illum præserves: & da sericum operantibus ne frustra laborent: sed tuæ benedictione hæc donisque tuis abundanter cumulari concede. In te spem omnem reponimus, omnem molestiam & omnem infirmitatem noxiæ ingruentem ab eo abige & dissipa. Precibus omnino immaculatæ tuæ matris, & famuli tui Symeonis. Quia tu benedicis & sanctificas omnia, Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & sancto Spiritui: nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Εὐχὴ τῆς μιτάξης, εἴτε σπειρᾶς πλοκῆς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, ὑμνούμενος ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ, καὶ ὑπὸ ἀναριθμήτων ἀγγέλων δοξαζόμενος, ὁ ποιῶν μεγάλα, καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἐξαίσια ἔργα, ἃ οὐκ ἔστιν καταλαβέσθαι ἀνθρώπῳ, ἀπέλεγξαι ἐρμηνεῦσαι ἰσχύει· σὺ γὰρ εἶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν θεράποντά σου Ἀβραὰμ πατέρα πολλῶν ἐθνῶν καταλέξας, καὶ δοὺς αὐτῷ μίγαρες, υἱὸν τὸν Ἰσαὰκ, καὶ εἰπὼν αὐτῷ· Εὐλογήσας πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὸν ἄμμον τὸν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, ὁ γνώσιν, καὶ σύνεσιν καὶ σοφίαν τῷ πλέτῃ Δαβὶδ καὶ Σολομῶν τε τῷ αὐτοῦ υἱῷ χαρισάμενος, καὶ εὐλογήσας αὐτούς· σὺ οὖν εὐλόγησον καὶ τοῦτο τὸ σκώληκα τοῦτον· τῆς μὲν μίταξης τὸν ἐξελθόντα, διὰ τοῦ σοῦ ἀσπόρου ἀγαθότητος, ἐκ τῆς ὀσφύος καὶ τῶν ποδῶν τοῦ σοῦ θεράποντος Συμεὼν, καὶ πλήθυνον αὐτὸν ἐν τῇ παρούσῃ εἴκόνι, καὶ καρποφόρον ποίησον καὶ ὠφέλιμον, καὶ ἀβλαβῆ ἀνένδεκτον ἐκ παντὸς ῥίγους, καὶ φθορποιοῦ πάθους. Ναὶ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐφράθητι ἐπ', ἵνα ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὸν σκώληκα τοῦτο τῆς μιτάξης τὸ ποικίλμα τοιοῦτον θαυμαστὸν καὶ ἐξαίρετον ἐργαστήριον· καὶ εὐλόγησον αὐτὸν, καὶ φύλαξον αὐτὸν ἀπὸ πάσης φαρμακίας καὶ ἐπαοιδίας, ἐν παντὶ βασκάνου, ἀπὸ βλέμματος ὀφθαλμοῦ βλαπτικοῦ· δὸς τοῖς ἐργαζομένοις αὐτὸν ἵνα μὴ μάτην κοπιῶσιν· ἀλλὰ πλουσίως ἡ εὐλογία σου παύσῃ καὶ δωρεᾶς ἐμπλησθῶσιν ἀξίωσον· Εἰς σὲ πάσαν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ἐθέμεθα, πᾶσαν ὀργὴν καὶ νόσον ἐπερχομένην βλαβερὸν ἀποδίωξον καὶ ἀφάνισον ἀπ' αὐτοῦ· Πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου μητρὸς, καὶ τοῦ σοῦ θεράποντος Συμεών· Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ πάντα, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

---

1 Μίταξα.) Sericum Græci moderni μιτάξι, sive minus corrupte μιτάξιον dicunt, quod hic μιτάξα, fœmineum est: & est infectum, & informe, quale net vermiculus σκωλήκιον, illud idem est, quod nec artifex & jam cinctum, & textum est.

2 Τὸν διαπεπλεγμένον σου Ἀβραὰμ.) Abrahæ, Davidis, Salomonisque mentionem facit hæc oratio; illius namque semen in innumerum crevit, illius divitiæ fuerunt copiosæ, hujus tandem gloria sapientiaque toti orbi miraculo extitit: hos vero dolet bombyx-vermiculus adumbrat, cujus semen in ovis numerum quemvis superat, ars supra captum omnem, opus ditissimum & splendidum, nihil habet quod sibi comparari queat.

3 σκώληκα μιτάξης.) Bombyx est, quem Nicephorus in India primo natum, σκώληκα ἐν Ἰνδοῖς τεχθέντα σκώληκα, vermen Serum filia nectentem vocat lib. 18. cap. 30.

4 Σύμεων.) Non ex Symeonis lumbis, aut pedibus enatum, sed a duobus Monachis e Perside Constantinopolim delata Bombycis ova, & in fimo collocata in alios Bombyces transformata enarrat Zonaras in Justiniano. Si alter e Monachis fuerit Symeon hic laudatus, quæ de illo charactur, figurate fuisse accipienda:

5 Ἐκ σπορᾶς μίγας.) Naturam, genus, educationem, morbos denique Bombycum diserte explicat Aldrovandus lib. 2. de Insectis cap. 6. qua vero ratione fascinentur, edisserunt mulierculæ: de his festissime citatus auctor, qui & de Serico toto cap. 7. tractat.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΘΕΤΑΓΓΕΛΑ ΤΟΥ ΟΛΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

ἤγουν εἰς τὰς ἑορτὰς τῶν ιβ΄ μηνῶν, ἤτοι τῶν δωδεκαόρτων, καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, ἔτι τῶν ἑορταζομένων ἁγίων. Ἐτι δὲ καὶ ἀποστολοδιάγγελα εἰς μάρτυρας γυναῖκας, ὁσίας γυναῖκας καὶ εἰς ὁσίας μάρτυρας γυναῖκας, ἑκάστου τῶν βιβλίων τέρμασιν. Ἐτι δὲ καὶ τὰ εὐαγγελιοδιάγγελα, τὰ αὐτοτέλειά.

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ, ιέ΄.

Εἰς τὴν γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΕΝ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀναστᾶσα Μαριὰμ ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα.

Τέλος.

Ἐμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου. ἦχος γ΄.

Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. Στίχος.

Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν.

Πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

ΑΔελφοὶ, τοῦτο φρονεῖσθε ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Τέλος.

Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός.

Ἀλληλουϊάριον, ἦχος πλ. δ΄.

Ἄκουσον θύγατερ καὶ ἴδε. Στίχος.

Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσι.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΤΩ καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα.

Τέλος.

Μαριὰμ δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Κοινωνικὸν.

Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ, ιέ΄. Ἡ παγκόσμιος ὕψωσις τοῦ τιμίου, καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Εἰς τὸν ὄρθρον.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

ΕΙπεν ὁ Κύριος, Πάτερ, δόξασόν σε τὸ ὄνομά μου· ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Τέλος.

Πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἀπόστολος. Προκείμενον τοῦ ἀποστόλου. ἦχος βαρύς.

Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Στίχος.

Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ὀργὴν ἐνδύσασθαι λαοί.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Κορινθίους πρώτης.

ΑΔελφοὶ, ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία.

Τέλος.

Οὐ γὰρ ἔκρινα τι εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰμὶ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

TOTIUS ANNI EX APOSTOLO ET EVANGELIO LECTIONES,

quæ nimirum in duodecim mensium festis sunt legendæ, id est in Christi Domini & Deiparæ festis, sicut & sanctorum celebritatibus. Insuper ex Apostolo & Evangelio lectiones in mulieres Martyres, in Moniales, & in Moniales simul & Martyres, cum quis earum festa agere voluerit. Et eandem undecim matutina Evangelia Resurrectionis memoriam habentia.

MENSIS SEPTEMBER.

Ejusdem mensis die octavo.

In natalitiis Sanctissimæ Deiparæ, in laudibus.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 1.

IN diebus illis. Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda.

Finis.

Mansit vero Maria cum ea quasi mensibus tribus: & reversa est in domum suam.

In Missa.

Propositum Apostoli. Tono tertio.

Magnificat anima mea Dominum: *Versiculus.* Quia respexit humilitatem.

Ad Philippenses Epistolæ. Cap. 2.

FRatres. Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu.

Finis.

Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus est in dextera Dei Patris.

Alleluja. Tonus obliquus quart.

Audi filia & vide. *Versiculus,* Velum tuum deprecabuntur.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 10.

IN illo tempore. Ingressus est Jesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine.

Finis.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Communio.

Calicem salutaris accipiam.

Ejusdem mensis 14. Exaltatio pretiosæ & vivificæ crucis per totum orbem celebrata. Ad Laudes.

Evangelium secundum Joannem Cap. 12.

DIxit Dominus. Pater clarifica nomen meum.

Finis.

Credite in lucem, ut filii lucis sitis.

Ad missam. Apostolus. Propositum Apostoli. Tono primo.

Exaltate Dominum Deum nostrum.

Versiculus. Dominus regnavit, irascantur populi. *Apostolus.*

Primæ ad Corinthios. Cap. 1.

FRatres. Verbum quidem crucis pereuntibus stultitia.

Finis.

Non enim judicavi me scire quicquam inter vos, nisi Jesum Christum & hunc crucifixum.

Alleluja. *Tonus primus.*

Memento congregationis tuæ.

Versiculus. Deus autem rex noster.
Evangelium secundum Joannem. Cap. 11.

IN illo tempore Concilium fecerunt omnes principes Sacerdotum.

Finis.

Et altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

Communio.

Signatum est super nos lumen.

Ejusdem mensis die 26. Emigratio sancti Joannis Theologi. Ad Laudes. Quatuor Evangelium imitantium 11. Ad missam Apostolus. Propositum Apostoli. Tonus sibimus 4.

In omnem terram. *Versiculus.*

Cœli enarrant.

Epistolæ Catholicæ Joannis. Cap. 4.

DEum nemo vidit unquam. Si diligimus invicem.

Finis.

Quia prior dilexit nos.

Alleluja. *Tonus 1.*

Confitebuntur. *Versiculus.*

Deus qui glorificatur.

Evangelium secundum Joannem. Cap. 19.

IN illo tempore. Stabant juxta crucem Jesu mater ejus.

Finis.

Nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros. Amen.

Communio.

In omnem terram exivit.

Ἀλληλούϊα. Ἦχος α'.

Μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου. Στίχος.

Ὁ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ Ἀρχιερεῖς.

Τέλος.

Καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθημένη, ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Κοινωνικόν.

Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου.

Τῷ αὐτῷ μηνί, κϛ'. Ἡ μετάστασις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Εἰς τὸν ὄρθρον. Ζήτει Εὐαγγέλιον ἑωθινὸν, ιά. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἀπόστολος. Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου. ἦχος γ, πλ. δ'.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Στίχος.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται.

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου.

Εἰ δὲ ἴδωμεν πάντοτε τεθλιμένα. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Τέλος.

Ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ

Ἀλληλούϊα. ἦχος, α'.

Ἐξομολογήσονται. Στίχος.

Ὁ φῶς ὁ ἐνδυσάμενος.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, εἱστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

Τέλος.

Οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι, τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Κοινωνικόν.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν.

MENSIS OCTOBER.

Ejusdem mensis 26. Sancti magni Martyris Demetrii. Ad missam. Apostolus. Propositum. Tonus gravis.

Lætabitur justus. *Versiculus.*

Exaudi Deus vocem.

Ad Timotheum secundæ epistolæ Pauli. Cap. 2.

FIli Timothee. Confortare in gratia, in Christo Jesu.

Finis.

Et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloria æterna.

Alleluja. *Tonus obliquus 4.*

Justus ut palma. *Versiculus.*

Plantatus in domo.

Evangelium secundum Joannem.

DIxit Dominus Discipulis suis. Hæc mando vobis ut diligatis invicem.

Finis.

Putet obsequium se præstare Deo.

Communio. In memoria æterna.

MHN ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

Τῷ αὐτῷ μηνί, κϛ'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἀπόστολος. Προκείμενον. ἦχος βαρύς.

Εὐφρανθήσεται δίκαιος. Στίχος.

Εἰσάκουσον ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς.

Πρὸς Τιμόθεον β'. ἐπιστολὴ Παύλου.

Τέκνον Τιμόθεε. ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Τέλος.

Ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

Ἀλληλούϊα, ἦχος, πλ. δ'.

Δίκαιος ὡς φοῖνιξ. Στίχος.

Πεφυτευμένος ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου.

Εὐαγγέλιον κατὰ τὸν κατὰ Λουκᾶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐμοὶ λέγω, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Τέλος.

Δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

MENSIS NOVEMBER.

Primo die. Sanctorum miraculi clarorum, & mercede non fanduforum Cosmæ & Damiani. Ad missam.

Apostolus. Propositum, Tonus 4.

MHN ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ.

Εἰς τὰ ἁ. τῶν ἁγίων ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ὁ Ἀπόστολος. Προκείμενος, ἦχος δ'.

Τοῖς

Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ. Στίχος.

Προωράμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου.

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί. ὑμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

Τέλος.

Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

Ἀλληλούϊα. ἦχος β'.

Ἐξομολογήσονται.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν.

Τέλος.

Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Μνεί τῇ αὐτῇ ε'. Ἡ σύναξις, τῆς παναγίας τελετάρχου. Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ὁ Ἀπόστολος. Προκείμενον, ἦχος δ'.

Ὁ ποιῶν τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ.

Στίχος. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί. εἰ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος.

Τέλος.

Διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

Ἀλληλούϊα. ἦχος β'.

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν.

Στίχος. Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ.

Τέλος.

Ναὶ ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

Κοινωνικόν.

Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ.

Μνεί τῇ αὐτῇ, ιγ'. Τῶν ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ὁ Ἀπόστολος.

Προκείμενον ἦχος α'.

Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν. Στίχος.

Ἀκούσατε πάντα πάντα.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί, τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς. ὅσιος, ἄκακος.

Τέλος.

Τῶν ἁγίων λειτουργός, ἧς τὰς σκηνὰς ὁ ἀληθινὸς, ὃν ἔπηξεν ὁ Κύριος, οὐκ ἄνθρωπος.

Ἀλληλούϊα, ἦχος β'.

Στόμα δικαίου. Στίχος.

Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγὼ εἰμὶ ἡ θύρα.

Τέλος.

Ejusdem.

Ejusdem mensis 8. Cœlestium principum solemnitas. Ad missam.

Apostolus. Propositum. Tonus quartus.

Qui facit Angelos suos.

Versiculus. Benedic anima mea.

Ad Hebræos Epistolæ Pauli. Cap. 2.

FRatres. Si qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus.

Finis.

Per passionem consummare.

Alleluja. *Tonus secundus.*

Laudate Dominum de cœlis.

Versiculus. Laudate eum omnes Angeli ejus.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 10.

DIxit Dominus. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.

Finis.

Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te.

Communio.

Qui facit Angelos suos.

Mensis ejusdem 13. Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi. Ad missam.

Apostolus. Propositum. Tonus 1.

Os meum loquetur sapientiam.

Versiculus. Audite hæc omnes.

Ad Hebræos Epistolæ Pauli. Cap. 7. & 8.

FRatres. Talis nobis decebat ut esset Pontifex: sanctus, innocens.

Finis.

Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

Alleluja. *Tonus 2.*

Os justi. *Versiculus.*

Lex Dei ejus in corde.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 11.

DIxit Dominus. Ego sum ostium.

Et fiet unum ovile, & unus pastor.

Communio.

In memoria æterna.

Καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Ejusdem mensis 21. Ingressus Deiparæ in templum. In laudibus. Quære mense Septembri die 8. Ad missam.

Apostolus.

Propositum Apostoli. Tonus 3.

Magnificat anima mea Dominum.

Versiculus. Quia respexit humilitatem.

Ad Hebræos Epistolæ Pauli. Cap. 9.

FRatres. Habuit prius tabernaculum justificationes culturæ.

Finis.

Quem offert pro sua, & populi ignorantia.

Alleluja. *Tonus obliquus 4.*

Audi Filia, & vide. *Versiculus.*

Vultum tuum deprecabuntur.

Evangelium secundum Lucam.

IN illo tempore. Introivit Jesus in quoddam castellum.

Quære Septembris 8.

Communio.

Calicem salutaris.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα'. Ἡ ἐν τῷ ναῷ εἴσοδος τῆς Θεοτόκου. ἐν τῷ ὄρθρῳ. Ζήτει σεπτεμβρίῳ η'. Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ο Ἀπόστολος.

Προκείμενον τῶν Ἀποστόλου, ἦχος γ'.

Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.

Στίχος. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς Παύλου.

ΑΔελφοί. εἶχεν ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας.

Τέλος.

Ὁ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Ἀλληλούϊα, ἦχος πλ. δ'.

Ἄκουσον θύγατερ. καὶ ἴδε. Στίχος.

Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς κόμην τινά.

Ζήτει Σεπτεμβρίῳ, η'.

Κοινωνικόν.

Ποτήριον σωτηρίου.

Ejusdem mensis 30. Sancti gloriosi, fama celebris Apostoli Andreæ primo vocati. In laudibus.

Evangelium secundum Matthæum.

IN illo tempore. Ambulans Jesus juxta mare.

Finis.

Et omnem infirmitatem in populo.

Ad missam. Apostolus.

Propositum. Tonus 4.

In omnem terram. *Versiculus.*

Cæli enarrant.

Ad Corinthios Epistolæ Pauli. 1. Cap. 4.

FRatres. Deus nos Apostolos novissimos ostendit.

Finis.

Rogo vos imitatores mei estote.

Confitebuntur cæli.

Alleluja. *Tonus 2.*

Versiculus. Deus qui glorificatur in consilio.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 1.

IN illo tempore. Stabat Joannes, & ex Discipulis ejus duo.

Finis.

Et descendentes super filium hominis.

Communio.

In omnem terram exivit.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ λ'. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πανεύφημου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τῶν πρωτοκλήτου. Ἐν τῷ ὄρθρῳ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, περιπατῶν ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν.

Τέλος.

Καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ο Ἀπόστολος,

Προκείμενον, ἦχος δ'.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Στίχος.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται.

Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς Παύλου.

ΑΔελφοί. ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν.

Τέλος.

Παρακαλῶ οὖν ἡμᾶς μιμηταί μου γίνεσθε.

ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοί.

Ἀλληλούϊα, ἦχος β'.

Στίχος. Ὁ Θεὸς ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ. εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Τέλος.

Καὶ καταβαίνοντας, ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Κοινωνικόν.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν.

MENSIS DECEMBER.

Die 5. Sancti Monachi & Deiferi Patris nostri Sabbæ sanctificati. Ad missam. Apostolus, & Evangelium. Require magni Antonii memoriam 17. Januarii.

ΜΗΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

Εἰς τὰς ε'. Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ο Ἀπόστολος. Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ζήτει εἰς τὴν μνήμην, τῶν μεγάλου Ἀντωνίου τῇ ιζ. τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ς'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν. Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ. Ζήτει ὁμοίως.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ, κδ'. Εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς παραμονῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως. Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου, ἦχος α'.

Κύριος εἶπε πρός με, Υἱός μου εἶ σύ.

Στίχος. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσωσοι ἔθνη.

Ο Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς Παύλου.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεός.

Τέλος.

Τπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

Ἀλληλούϊα, ἦχος πλ. δ'.

Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου. κάθου.

Στίχος. Ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοὶ Κύριος.

Στίχος.

Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΕΝ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου.

Τέλος.

Καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Καὶ καθεξῆς, ἡ θεία λειτουργία τῶν μεγάλου Βασιλείου.

Κοινωνικόν. Αἰνεῖτε τὸν Κύριον.

Ἐν τῷ ὄρθρῳ. Τῶν Χριστοῦ γέννων.

Εὐαγγέλιον ἐκ τῶν κατὰ Ματθαῖον.

ΤΟῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις, οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ.

Τέλος.

Ἕως οὗ ἔτεκε τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Τῶν Χριστοῦ γέννων.

Προκείμενον, ἦχος πλ. β'.

Πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησά. Στίχος πρῶτος.

Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ.

Στίχος δεύτερος. Εἴπατε τῷ Θεῷ· ὡς φοβερὰ τὰ ἔρ.

Ο Ἀπόστολος.

Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς Παύλου.

ΑΔελφοί. ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ.

Τέλος.

Ἀλλ' Υἱός, εἰδὲ Υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀλληλούϊα, ἦχος α'.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ.

Στίχος. Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΟῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλείμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως.

Τέλος.

Δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Κοινωνικόν.

Λύτρωσιν ἐξαπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Mensis ejusdem 6. Sancti Patris nostri Nicolai Myræ in Lycia Archiepiscopi miraculorum operatoris. Quære eodem modo.

Ejusdem mensis 24. Ad missam Vigiliæ Christi natalitiorum. Propositum Apostoli, Tonus 1.

Dominus dixit ad me, Filius meus es tu.

Versiculus. Postula a me, & dabo tibi gentes.

Apostolus.

Ad Hebræos epistolæ Pauli lectio. Cap. 1.

MUltifariam multisque modis olim Deus.

Finis.

Ab eis qui audierunt in nos confirmata est.

Alleluja. *Tonus obliquus 4.*

Dixit Dominus Domino meo: sede.

Versiculus. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus. *Versiculus.*

Ex utero ante luciferum.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 2.

IN diebus illis. Exiit edictum a Cæsare Augusto.

Finis.

Sicut dictum est ad ipsos.

Et deinceps sancta missa magni Basilii.

Communio. Laudate Dominum.

Ad Laudes Christi natalitiorum. Cap. 1.

Evangelium secundum Matthæum.

CHristi generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph.

Finis.

Donec peperit filium suum primogenitum: & vocavit nomen ejus Jesum.

Ad missam Christi natalitiorum.

Propositum. Tonus obliquus 2.

Omnis terra adoret. *Versiculus primus.*

Jubilate Deo omnis terra.

Versiculus secundus. Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera.

Apostolus.

Ad Galatas Epistolæ Pauli. Cap. 4.

FRatres. Quando venit plenitudo temporis misit Deus filium suum.

Finis.

Quod si filius, & hæres Dei per Jesum Christum.

Alleluja. *Tonus 1.*

Cæli enarrant gloriam Dei.

Versiculus. Dies diei eructat verbum.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 2.

CUm natus esset Jesus in Bethleem Judæ in diebus Herodis regis.

Finis.

Per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

Communio.

Redemptionem misit Dominus populo suo.

MENSIS JANUARIUS.

Primo die. Circumcisso secundum carnem Domini nostri Jesu Christi. In laudibus. Quæcumque Evangelium Novembris 13. Ad missam Typica, & ex Canone Canticum tertium & sextum. Propositum Apostoli. Tonus 1.

Os meum loquetur sapientiam.

Versiculus. Audite hæc omnes.

Apostolus ad Colossenses. Cap. 2.

FRatres. Videte ne quis vos decipiat.

Finis.

Per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 2.

IN illo tempore. Reversi sunt pastores glorificantes & laudantes Deum.

Finis.

Jesus autem proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.

Communio.

Laudate Dominum. Et, In memoria.

ΜΗΝ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΣ

Εἰς τὴν α'. Ἡ περιτομὴ τῆς σαρκὸς περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ ὄρθρῳ. τὸ Εὐαγγέλιον ζήτει μεταβάσῃ. Εἰς τὴν λειτουργίαν τὰ τυπικά, ᾠδὴν δ'. ἦχ. δ'. Προκείμενον τῶν ἀποστόλων. ἦχος πλ. α'.

Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν.

Στίχος. Ἀκούσατε ταῦτα πάντα.

Ὁ Ἀπόστολος. Πρὸς Κολοσσαεῖς.

Ἀδελφοί. βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν.

Τέλος.

Διὰ τῆς πίστεως τῆς συνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεόν.

Τέλος.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι, παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Κοινωνικόν.

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, καὶ, εἰς μνημόσυνον.

Ejusdem mensis 6. Sanctæ Theophaniæ Domini nostri Jesu Christi.

Ad Laudes. Quæ in officio majoris aquæ benedictæ, fol. 367.

Ad missam. Propositum Apostoli. Tonus 4.

Benedictus qui venit in nomine Domini.

Versiculus. Confitemini Domino quoniam bonus.

Apostolus.

Ad Titum Epistolæ Pauli lectio. Cap. 3.

FIli Tite. Apparuit gratia Dei, salutaris omnibus hominibus.

Finis.

Hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 3.

IN illo tempore. Venit Jesus a Galilæa in Jordanem.

Finis.

Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.

Communio. Tonus tertius.

Apparuit gratia Dei salutaris omnibus hominibus.

Μιᾷ τῇ αὐτῇ. Τὰ ἅγια Θεοφάνεια, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸν ὄρθρον ζήτει εἰς τὸν μέγαν ἁγιασμὸν εἰς φύλλα δύο.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τῶν ἀποστόλων, ἦχος δ'.

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Στίχος. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ὅτι ἀγαθός.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Τίτον ἐπιστολὴ Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Γνήσιε Τίτε. ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὁ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις.

Τέλος.

Κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην.

Τέλος.

Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Κοινωνικόν. ἦχος γ'.

Ἐπέφανε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις.

Mensis ejusdem 13. Sancti Monachi & Confessoris Patris nostri magni Antonii. Ad missam. Typica & ex Canone Canticum tertium & sextum. Propositum. Tonus gravis.

Pretiosa est in conspectu Domini.

Versiculus. Quid retribuam.

Ad Hebræos epistolæ Pauli lectio. Cap. 13.

FRatres. Obedite præpositis vestris

Finis.

Per Jesum Christum, cui est gloria in sæcula. Amen.

Alleluja. *Tonus 2.*

Beatus vir qui timet.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 6.

IN illo tempore. Stetit Jesus in loco campestri.

Finis.

Μιᾷ τῇ αὐτῇ ιζ'. Τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Εἰς τὴν λειτουργίαν τυπικά, καὶ ἐκ τοῦ κανόνος, ᾠδὴν γ'. καὶ ε'. Προκείμενον. ἦχος βαρύς.

Τίμιος ἐναντίον. Στίχος. Τί ἀνταποδώσω.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί, πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν.

Τέλος.

Διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Ἀλληλούϊα, ἦχος β.

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἔστη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ.

Τέλος.

Ecce merces vestra multa est in cœlis.

Communio. In memoria æterna.

Mensis ejusdem 30. Aliorum trium Pontificum. Ad missam Apostoli. Quæ 17. mensis Januarii.

Alleluja. Confitebuntur cœli.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 5.

DIxit Dominus Discipulis suis. Vos estis lux mundi.

Finis.

Hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Communio. In memoria æterna.

Μιᾷ τῇ αὐτῇ λ'. Τῶν Ἁγίων τριῶν ἱεραρχῶν. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἀπόστολος, ζήτει τὴν ζ'. τῶν Ἰαναγαρίου μείων.

Ἀλληλούϊα. Ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοί.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Τέλος.

Οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Mensis ejusdem 30. Aliorum trium Pontificum. Ad missam Apostoli. Quæ 17. mensis Januarii.

Alleluja. Confitebuntur cœli.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 5.

DIxit Dominus Discipulis suis. Vos estis lux mundi.

Finis.

Hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Communio. In memoria æterna.

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

Εἰς τὰς β'. Ἡ ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἑσπέρθημεν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἰερουσαλήμ, ᾧ ὄνομα Συμεών.

Τέλος.

Καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον. ᾠδὴ δ'. Στίχος. Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.

Στίχος. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί. Χωρὶς πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

Τέλος.

Μαρτυρεῖ γὰρ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἱερεὺς εἰς τοὺς αἰῶνας κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Ἀλληλούϊα. ἦχος πλ. δ'.

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου. Στίχος. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ἀνήγαγον οἱ γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν εἰς Ἱεροσόλυμα.

Τέλος.

Καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ.

Κοινωνικόν.

Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι.

MENSIS FEBRUARIUS.

Secundo. Occursus Domini nostri Jesu Christi. In Laudibus.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 2.

IN illo tempore. Erat homo in Jerusalem nomine Symeon.

Finis.

Et gloriam plebis tuæ Israel.

Ad missam. Propositum. Canticum Deiparæ.

Magnificat anima mea Dominum.

Versiculus. Quia respexit humilitatem.

Apostolus.

Ad Hebræos epistolæ Pauli lectio. Cap. 7.

FRatres. Sine ulla contradictione, quod minus est a meliore benedicitur.

Finis.

Testatur quia tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec.

Alleluja. *Tonus obliquus 4.*

Nunc dimittis servum tuum.

Versiculus. Lumen ad revelationem gentium.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 2.

IN illo tempore. Addixerunt parentes puerum Jesum in Hierusalem.

Finis.

Et gratia Dei erat in illo.

Communio.

Calicem salutaris accipiam.

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ.

Εἰς τὰς δ'. Τῶν ἁγίων μ'. μαρτύρων τῶν ἐν σεβαστείᾳ τῇ λίμνῃ μαρτυρησάντων. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τοῦ ἀποστόλου. ἦχος πλ. α'.

Σὺ Κύριε φυλάξεις ἡμᾶς.

Στίχος. Σῶσόν με Κύριε ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

Ἀδελφοί. πεποίθοντες περικείμεθα ἡμῖν νέφος μαρτύρων.

Τέλος.

Εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

Ἀλληλούϊα. ἦχος δ'.

Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ.

Στίχος. Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεός.

MENSIS MARTIUS.

Nono. Sanctorum quadringenta Martyrum qui in lacu Sebastiæ Martyrium sustinuerunt. Ad missam.

Propositum Apostoli. Tonus obliquus 1.

Tu Domine servabis nos.

Versiculus. Salvum me fac Domine, quoniam defecit Sanctus.

Apostolus.

Ad Hebræos epistolæ Pauli. Cap. 12.

FRatres. Tantam habentes impositam nubem testium.

Finis.

In recipiendo sanctificationem ejus.

Alleluja. *Tonus 4.*

Jubilate Deo omnis terra.

Versiculus. Quoniam probasti nos Deus.

Evangelium secundum Matthæum.

DIxit Dominus parabolam istam. Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.

Finit.

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Et sindia præsanctificatorum missa suo tempore celebratur.

Communio.

In memoria æterna.

Mensis ejusdem 25. Annunciatio sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ. In laudibus. Quæ re Septembris 8. Ad missam. Propositum. Tonus 4.

Annunciate de die in diem.

Versiculus. Cantate Domino omnis terra.

Apostolus.

Ad Hebræos epistolæ Pauli lectio. Cap. 2.

FRatres. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex uno omnes.

Finis.

Potens est & iis qui tentantur auxiliari.

Alleluja. *Tonus 1.*

Descendet sicut pluvia in vellus.

Versiculus. Erit nomen ejus benedictum.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 1.

IN illo tempore, Concepit Elizabet uxor Zachariæ.

Finis.

Discessit Angelus ab ea.

Et deinceps Sacra Chrysostomi liturgia celebratur.

Communio.

Elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi.

MENSIS APRILIS.

Die 23. Sancti gloriosi magni Martyris Georgii trophæati inclyti. Ad missam. Propositum. Tonus 4.

Lætabitur justus in Domino.

Versiculus. Exaudi Deus.

Actuum Apostolorum lectio. Cap. 12.

IN illo tempore, Injecit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia.

Finis.

Ex omni expectatione plebis Judæorum.

Alleluja. *Tonus 4.*

Justus ut palma florebit.

Quære Evangelium missæ magni Demetrii.

Communio. In memoria æterna.

MENSIS MAJUS.

Die 8. Sancti Apostoli & Evangelistæ Joannis Theologi. Quære 26. Septembris.

Ejusdem mensis 21. Sanctorum Imper. & Apostolis æqualium Constantini & Helenæ. Ad Missam. Apostolus.

Propositum. Tonus 4.

In omnem terram. *Versiculus.*

Cæli enarrant gloriam.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΕΙπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην. Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ.

Τέλος.

Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Καὶ καθεξῆς ἡ Θεία λειτουργία τοῦ ἁγιασμένου.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κέ. Ὁ διαγγελισμὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, Ἐν τῷ ὄρθρῳ. Ὑήτης σεπτεμβρίου, ἡ. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον. Ἦχος δ'.

Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

Στίχος. Ἀσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου.

ΑΔελφοί ὁ ἀγγέλων, ᾧ οὐ ἀγγέλοις ἐξ ἑνὸς πάντες Τέλος.

Δυώσιται τοῖς περιζομένοις βοηθῆσαι.

Ἀλληλουϊά, ἦχος α'.

Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον.

Στίχος. Ἐξαιρέτως ἀκούσομαι αὐτῆς ἐλλογημένον.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ Ζαχαρίου.

Τέλος.

Ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Καὶ καθεξῆς ἡ Θεία λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου. *Κοινωνικόν.*

Ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιὼν, ἠρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἁγίαν.

ΜΗΝ ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

Εἰς τὸν κγ'. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τῶν Ἀποστόλων, Ἦχος δ'.

Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν Κυρίῳ.

Στίχος. Εἰσάκουστόν ὁ Θεός.

Πράξεων τῶν Ἀποστόλων τὸ ἀνάγνωσμα.

ΚΑτ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Τέλος.

Καὶ πᾶσης ἡ πρεπούσης τῷ λαῷ τῶν Ἰουδαίων. Ἀλληλουϊά, ἦχος δ'. Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει.

Εὐαγγέλιον ζήτει ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Δημητρίου.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

ΜΗΝ ΜΑΙΟΣ.

Εἰς τὰς κ'. Τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ζήτει σεπτεμβρίου κς'.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ, κά. Τῶν ἁγίων βασιλίων καὶ ἰσαποστόλων, Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἀπόστολος.

Προκείμενον. Ἦχος δ'.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Στίχος.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν.

Actuum Apostolorum lectio. Cap. 26.

IN diebus illis. Agrippas rex ait ad Paulum.

Finis.

Digna pœnitentiæ opera facientes.

Alleluja. *Tonus primus.*

Exaltavi electum de plebe, *Versic.* Manus enim mea auxiliabitur.

Evangelium secundum Joannem. Cap. 10.

DIxit Dominus venientibus ad se Judæis. Amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ovile.

Finis.

Et pascua inveniet.

Communio.

In omnem terram exivit.

ΜΗΝ ΙΟΥΝΙΟΣ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κδ'. Τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου πρόδρομου, καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τῆς Ἀποστόλου. Ἦχος βαρύς.

Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν Κυρίῳ.

Στίχος. Εἰσάκουσον ὁ Θεός τῆς φωνῆς μου.

Ὁ Ἀπόστολος. Πρὸς Ῥωμαίους.

ΑΔελφοί, νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία.

Τέλος.

Δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς στῆσαι αὐτόν.

Ἀλληλουϊά. Ἦχος γ'.

Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ.

Στίχος. Καὶ σὺ παιδίον προφήτης Ὑψίστου.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΕΠεὶδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν.

Τέλος.

Εως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

MENSIS JUNIUS.

Ejusdem mensis 24. Nativitas venerandi gloriosi Prophetæ Præcursoris & Baptistæ Joannis. Missam. Propositum Apostoli. Tonus gravis.

Lætabitur justus in Domino.

Versiculus. Exaudi Deus vocem meam.

Apostolus. Ad Romanos. Cap. 13.

FRatres. Nunc propior est nostra salus.

Finis.

Potens enim est Deus delectare illum.

Alleluja. *Tonus 3.*

Benedictus Dominus Deus Israel.

Versic. Et tu puer Propheta Altissimi.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 1.

QUoniam multi conati sunt ordinare narrationem.

Finis.

Usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

Communio. In memoria æterna.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ, κδ'. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων τῶν πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον. Ἦχος, πλ. δ'.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν. Στίχος.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται.

Ὁ Ἀπόστολος.

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ Παύλου.

ΑΔελφοί, ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ ἐν ἀφροσύνῃ λέγω.

Τέλος.

Ἵνα ἐπισκιάσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλληλουϊά, ἦχος α'.

Ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοί.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου.

Τέλος.

Ἐσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Κοινωνικόν.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν.

Ejusdem mensis 29. Sanctorum gloriosorum Principum Petri & Pauli. Ad missam. Propositum. Tonus obliquus 4.

In omnem terram. *Versiculus.*

Cæli enarrant.

Apostolus.

Ad Corinthios epistola Pauli 2. Cap. 11.

FRatres. In quo quis audet, in insipientia dico.

Finis.

Ut inhabitet in me virtus Christi.

Alleluja. *Tonus 1.*

Confitebuntur cæli.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 16.

IN illo tempore. Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi.

Finis.

Erit solutum & in cælis.

Communio.

In omnem terram exivit.

MENSIS JULIUS.

Ejusdem Mensis 20. Sancti gloriosi Prophetæ Eliæ Thesbitæ. Ad Missam. Propositum Apostoli. Tonus 4.

Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem. *Versiculus.*
Dixit Dominus Domino meo.
Versiculus. Sede a dextris meis.

Apostolus.
Catholicæ Epistolæ Jacobi. Cap. 5.

FRatres Exemplum accipite laboris & patientiæ.

Finis.

Operiet multitudinem peccatorum.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 4.

IN illo tempore. Mirabantur turbæ super sermonibus gratiæ.

Finis.

Ipse vero transiens per medium illorum ibat.

Communio.

Exultare justi in Domino.

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΣ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κ'. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου. Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου. ἦχος, δ'.

Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν.

Στίχος. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου.
Στίχος β'. Κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Ο Ἀπόστολος.

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου.

Δελφοί, ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας, καὶ τῆς μακροθυμίας.

Τέλος.

Καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΤΩ καιρῷ ἐκείνῳ ἐθαύμαζον οἱ ὄχλοι, ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος.

Τέλος.

Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

Κοινωνικόν.

Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ.

MENSIS AUGUSTUS.

Die 6. Sancta Transfiguratio Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Ad Laudes.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 9.

IN illo tempore. Assumpsit Jesus Petrum.

Finis.

Nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex iis quæ viderunt.

Ad missam. Propositum Apostoli. Tonus quartus.

Quam magnificata sunt opera tua Domine! *Versiculus.*
Benedic anima mea Domino.
Catholicæ epistolæ Petri. Cap. 1.

FRatres. Satagite certam vestram vocationem.

Finis.

Et lucifer oriatur in cordibus vestris.
Alleluja. *Tonus obliquus quartus.*
Tui sunt cæli. *Versiculus.*
Beatus populus.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 17.

IN illo tempore. Assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus.

Finis.

Nemini dixeritis visionem donec filius hominis a mortuis resurgat.

Communio.

In lumine gloriæ vultus tui, Domine, ibimus: & in nomine tuo exultabimus in sæcula.

ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

Εἰς τὰς ς'. Ἡ ἁγία Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸν ὄρθρον.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

ΤΩ καιρῷ ἐκείνῳ. παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον.

Τέλος.

Καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου. ἦχος, δ'.

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε.

Στίχος. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου.

ΑΔελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν.

Τέλος.

Καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Ἀλληλούϊα. ἦχος, πλ. δ'.

Σοὶ εἰσιούρανοί. Στίχος.
Μακάριος ὁ λαός.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩ καιρῷ ἐκείνῳ. παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Τέλος.

Οὐδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Κοινωνικόν.

Ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης τοῦ προσώπου σου Κύριε πορευσόμεθα, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιασόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα.

Mensis ejusdem 15. Veneranda translatio Sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ.

Quære pro laudibus & missa 8. Septembris.

Ejusdem mensis 29. Decollatio venerandi Prophetæ Precursoris & Baptistæ

Μηνὶ τῷ αὐτῷ, ιε'. Ἡ σεβασμία Μετάστασις, τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Ζήτει ἐν ὄρθρῳ καὶ λειτουργίᾳ εἰς τὰς η'. τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ, κθ. Ἡ ἀποτομὴ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ τιμίου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ

πτιστοῦ Ἰωάννου. Εἰς τὸν ὄρθρον. Προκείμενον.
Τίμιος ἐναντίον Κυρίου. Στίχος.
Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.

Τέλος.

Οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζοὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.

Εἰς τὴν λειτουργίαν. Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου. ἦχος β'.

Εὐφρανθήσεται δίκαιος. Στίχος.
Εἰσάκουσον ὁ Θεός.

Πράξεων τῶν Ἀποστόλων.

ΕΝ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὡς ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε.

Τέλος.

Ὅτι τοῦτον ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἡμῖν ἀναστήσας Ἰησοῦν.

Ἀλληλούϊα.

Δίκαιος ὡς φοῖνιξ. Στίχος.
Πεφυτευμένος.

Καὶ Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκοὴν Ἰησοῦ.

Τέλος.

Καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Joannis. Ad Laudes. Propositum.

Pretiosa in conspectu Domini.

Versiculus. Quid retribuam Domino.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 14.

IN illo tempore. Audivit Herodes Tetrarcha famam Jesu.

Finis.

Sequutæ sunt cum turbæ pedestres de civitatibus.

Ad missam. Propositum Apostoli. Tonus 2.

Exultavit justus. *Versiculus.*
Exaudi Deus.

Actuum Apostolorum. Cap. 13.

IN diebus illis. Cum impleret Joannes cursum suum, dicebat.

Finis.

Quoniam Deus hunc adimplevit in filiis nostris resuscitans Jesum.

Alleluja.

Justus ut palma. *Versiculus.*
Plantatus.

Et Evangelium secundum Marcum. Cap. 6.

IN illo tempore. Audivit Herodes rex famam Jesu.

Finis.

Et omnia quæ legerant & docuerant.

Communio.

In memoria æterna.

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΕΥΑΓΓΕΛΟΝ.

Εἰς γυναῖκας μάρτυρας.

Προκείμενον τῆς ἁγίας. ἦχος, δ'.
Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.
Στίχος. Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν.

Ο Ἀπόστολος.

Πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς Παύλου.

ΑΔελφοὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα.

Τέλος.

Ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολαύωμεν.

Ἀλληλούϊα. ἦχος α'.

Ὑπομένων ὑπέμεινα. Στίχος.
Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν.
Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

ΤΩι καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Τέλος.

καὶ ἴαθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον

APOSTOLI ET EVANGELII

lectio in mulieres Martyres.

Propositum sanctæ. Tonus 4.

Mirabilis Deus in sanctis suis.
Versic. In Ecclesiis benedicite Deum.

Apostolus.

Ad Galatas Epistolæ Pauli.

FRatres. Antequam veniret fides, sub lege custodiebamur.

Finis.

Ut adoptionem consequamur.

Alleluja. *Tonus primus.*

Expectans expectavi. *Versiculus.*
Et statuit supra petram.

Ad Missam.
Evangelium secundum Matthæum. Cap. 15.

IN illo tempore. Secessit Jesus in partes Tyri & Sidonis.

Finis.

Et sanata est filia ejus ab illa hora.

Communio.

In memoria æterna.

APOSTOLI ET EVANGELII LECTIONES IN MULIERES

Monachas. Ad missam. Apostolus. Idem legitur in mulierum Monacharum & Martirum festis.

Propositum. Tonus 2.

Fortitudo & laus mea Dominus.

Versiculus. Castigans castigavit me. *Apostolus.*

Ad Corinthios epistolæ Pauli. 2. Cap. 9.

FRatres. Signaculum Apostolatus mei vos estis.

Finis.

Ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

Alleluja. *Tonus 2.*

Exaudiat te Dominus in die. *Versic.* Salvum fac Domine populum tuum.

Ad Missam.

Evangelium secundum Lucam. Cap. 7.

IN illo tempore. Rogabat Jesum quidam Pharisæus ut manducaret cum illo.

Finis.

Fides tua te salvum fecit, vade in pace. *Communio.* In memoria æterna.

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΕΙΣ ΟΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.

εἰς ὁσίας γυναῖκας. Εἰς ✠ λειτουργίαν.

Ο Απόστολος, ὁ αὐτὸς λέγεται, καὶ εἰς ὁσιομάρτυρας γυναῖκας.

Προκείμενον ἦχος, β'. Ἰχὺς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος. Στίχος. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με. Ο Απόστολος.

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς Παύλου.

ΑΔελφοί. ἡ σφραγὶς τοῦ ἐμοῦ ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστέ.

Τέλος.

Ἵνα μὴ μωμηθῇ τὶς τὴν διακονίαν τοῦ Χριστοῦ.

Αλληλούϊα. ἦχος β'.

Ἐπάκουσόν σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ. Στίχος. Σῶσον Κύριε ✠ λαόν σου.

Εἰς τὴν λειτουργίαν.

Εὐαγγέλιον ἐκ ✠ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠρώτα τις τὸν ✠ Φαρισαῖος τὸν Ἰησοῦν, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ.

Τέλος.

Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

APOSTOLI ET EVANGELII LECTIONES, in mulieres Monachas.

Apostolus. Requirit in mulieres Monachas sapientiæ.

Evangelium secundum Matthæum. Cap. 5.

DIxit Dominus Discipulis suis. Vos estis lux mundi:

Finis.

Hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Communio. Exultate justi in Domino.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

Αποστολοδιάγγελα. Εἰς ὁσίας γυναῖκας.

Ο Απόστολος. Ζῆτες εἰς τὰς ὁσίας.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Τέλος.

Οὕτως λάμψας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Κοινωνικόν. Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ.

EVANGELIA MATUTINA undecim Resurrectionis memoriam celebrantia.

Evangelium secundum Matthæum. 1. Cap. 8.

IN illo tempore. Undecim Discipuli abierunt in Galilæam.

Finis.

Usque ad consummationem sæculi. Amen.

Et Evangelium secundum Marcum. 2. Cap. 16.

IN illo tempore. Cum transisset Sabbatum, Maria Magdalena & Maria Jacobi.

Finis.

Invaserat enim eos tremor & pavor, & nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

Evangelium secundum Marcum tert. Cap. 16.

IN illo tempore. Surgens Jesus mane primæ Sabbatorum, apparuit primo.

Finis.

Sequentibus signis. Amen.

Evangelium secundum Lucam. quartum. Cap. 24.

UNa Sabbati valde diluculo.

Finis.

Admir secum mirans quod factum fuerat.

Evangelium secundum Lucam. 5. Cap. 24.

IN illo tempore. Surgens Petrus cucurrit ad monumentum.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΕΩΘΙΝΑ.

ἀναστάσιμα πάντα.

Εὐαγγέλιον ἐκ ✠ τοῦ κατὰ Ματθαῖον. α'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸ Γαλιλαίαν.

Τέλος.

Ἕως τῆς συντελείας ✠ τοῦ αἰῶνος, ἀμήν.

Καὶ Εὐαγγέλιον ἐκ ✠ τοῦ κατὰ Μάρκον. β'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. διαπορευομένου ✠ σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία Ἰακώβου.

Τέλος.

Εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος, καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν, ἐφοβοῦντο γάρ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον. γ'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς, πρωῒ πρώτῃ σαββάτων, ἐφάνη πρώτον.

Τέλος.

Διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. δ'.

Τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέως.

Τέλος.

Καὶ ἀπῆλθε πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. ε'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὁ Πέτρος ἀναστὰς, ἔδραμε ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

Τέλος.

Καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει ✠ τοῦ ἄρτου.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. ς'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν ἔστη ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Τέλος.

Καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. ἀμήν.

Εὐαγγέλιον ἐκ ✠ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. ζ'.

Τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης.

Τέλος.

Ἀπῆλθον δὲ πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. η'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, Μαρία εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω.

Τέλος.

Ὅτι ἑώρακε ✠ Κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. θ'.

Ὀψὲ οὖν ἦν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων.

Τέλος.

Καὶ ἵνα πιστεύοντες, ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. ι'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς τοῖς Μαθηταῖς αὐτοῦ.

Τέλος.

Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. ια'.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, καὶ λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ.

Τέλος.

Οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Finis.

Et quomodo cognitus est in fractione panis. *Evang. sec. Lucam. 6. Cap. 24.*

IN illo tempore. Surgens Jesus ex mortuis, stetit in medio Discipulorum suorum.

Finis.

Et erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum.

Evangelium secundum Joannem. 7. C. 20.

UNa Sabbatorum Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent.

Finis.

Abierunt ergo Discipuli ad semetipsos.

Evang. sec. Joannem. octavum. Ca. 20.

IN illo tempore. Maria stabat ad monumentum foris plorans.

Finis.

Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

Evang. sec. Joannem. nonum. Cap. 20.

CUm esset ergo die illo una Sabbatorum.

Finis.

Ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.

Evang. sec. Joannem. decimum. Ca. 21.

IN illo tempore. Manifestavit se Jesus Discipulis suis.

Finis.

Hoc jam tertio manifestavit se Jesus Discipulis suis postquam resurrexit a mortuis.

Evang. sec. Joannem undecimum. Cap. 21.

IN illo tempore. Manifestavit se Jesus Discipulis suis postquam resurrexit a mortuis: & dixit Simoni Petro.

Finis.

Nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Amen.

IN EPISTOLAS ET EVANGELIA TOTIUS anni. Notæ.

1 Απολυσάντων.) Prima scripturæ lectio, in missa populo audiente clare recitata, ut ex Epistolis Pauli vulgo excerpta, *Epistola* Latinis dicitur, quam ut Apostoli ejusdem verbis lectam, Ἀπόστολον, Græci vocant. Ex hujus vero vocabuli cum *Evangelio* conjunctione, vox composita, Ἀποστολοευαγγέλιον conflatur. Hæc autem, non sunt ea cuncta, quæ per totum anni circulum, sed quæ quibusdam tantum diebus recitanda, publicæ commoditatis gratia, ab aliorum numero satis copioso sunt segregata. Et cum præcipuis festis duo legantur Evangelia, in matutinis unum, alterum in missa; quorumdam festorum utrumque, ut ad manum haberetur facilius, in Euchologico libro cum maxime familiari, ex Sacerdotum placito, sedem sibi comparavit. Cæterum, cum in Ecclesia Græca recurrente unaquaque hebdomadæ circulo, soleant feria 2. τῶν ἀσωμάτων Angelorum: tertia, τοῦ προδρόμου: quarta, τῶν Θεοτόκου: quinta, τῶν Ἀποστόλων: Parasceve, τοῦ σταυροῦ: Sabbato, τῶν μαθητῶν mortuorum memoriam celebrare: dierum illorum Ἀποστολοευαγγέλια in ultimis editis non exarata, animadvertimus, principio nihilominus & fine solummodo exscripsisse (ad instar Hieronymiani Lectionarii, hoc a quod etiam cætera Ἀποστολοευαγγέλια *Euchol.* edore constituimus) ex antiquis codicibus, ne quid ex Euchologio a quocumque desideretur, operæpretium est apponere.

Ἀποστολοευαγγέλια τῶν ἁγίων ἑβδομάδος.

Τῇ Κυριακῇ τὸ κεφάλαιον τοῦ Ἀποστόλου τῆς τῶν ἄρχοντος ὁ Ἀπόστολος πρὸς Ῥωμαίους.

Ἀδελφοί, ἐπαισχύνομαι τὸ τοῦ ἁμαρτίας. Finis ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Εὐαγγέλιον τῆς τοῦ Ματθαίου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη. Finis. Ἵνα οἱ ἀπόλωνται τὸν ὄχλον.

Τῇ δευτέρᾳ ✠ ἀσωμάτων.

Προκείμενον. Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα. Στίχος. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ Παύλου ἀπόστολος. Ἀδελφοί. Εἰ δὲ τοὺς ἀγγέλους λατρεῖαι. Finis. Διὸ παθόντος τὴν πίστιν.

Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ ἀγαπῶν ἀνέστη μου ἀκολουθείτω.

Finis. Ἐγένετο ἐκδεχομένου αὐτοῦ.

Τῇ τρίτῃ τῶ τροπαρίου.

Προκείμενον. Ἦχη βαρεῖ. Εὐφραίνουσα εὐφραίνει τὴν Κυρίαν.

Στίχος. Εἰσάκουσον ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς μου.
Ὁ Ἀπόστολος. Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς Παύλου ἀνάγνωσμα.
Ἀδελφοί. Νῦν ἐγγύτερον ἡ σωτηρία.
Finis. Δυνατὸς γάρ ὁ Θεὸς στῆσαι αὐτόν.
Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.
Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς.
Finis. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.
Τῇ τετάρτῃ ἢ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Θεοτόκου.
Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν.
Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀναστᾶσα Μαριάμ.
Finis. Καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
Εἰς τὴν λειτουργίαν προκείμενον. ᾠδὴ τῆς Θεοτόκου. Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.
Στίχος. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς.
Ὁ Ἀπόστολος. Πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς Παύλου ἀνάγνωσμα.
Ἀδελφοί. Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν.
Finis. Εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς ἀμήν.
Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν.
Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς κώμην.
Finis. Τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.
Τῇ τετάρτῃ εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάληψιν.

Τὸ προκείμενον. ἦχος πλ. δ'. Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.
Στίχος. Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ.
Ὁ Ἀπόστολος.
Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.
Ἀδελφοί. Ὁ Θεὸς ἡμᾶς Ἀποστόλους ἐσχάτους.
Finis. Μιμηταί μου γίνεσθε.
Ἀλληλούϊα. Ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοί.
Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον.
Ἐκείνῳ. Προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα.
Finis. Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
Τῇ παρασκευῇ κοιμώμενα.
Προκείμενον. Τέλεσον Κύριον τὸν Θεόν.
Στίχος. Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰώνων.
Ὁ Ἀπόστολος.
Πρὸς Κορινθίους α'. ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.
Ἀδελφοί. Σοφίαν λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις.
Finis. Ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
Ἀλληλούϊα. ἦχος δ'.
Μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου ἧς ἐκτήσω ἀπ' ἀρχῆς.
Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.
Εἶπεν ὁ Κύριος. Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν.
Τὰ σάββατα εἰς κοιμηθέντας. Χαῖρε, διὸ δεῦτε τὴν εὐχαίν.

DIMISSIONES DOMINICORUM FESTORUM in Vesperis, Laudibus, & missis per ordinem dicendæ.

Mensis Decembris vigesima quinta, in Christi Nativitate.

IN spelunca genitus, & in præsepe repositus, propter salutem nostram.

In Circumcisione.

Qui octava die propter salutem nostram circumcidi voluisti.

In sanctis Theophaniis.

Qui a Joanne propter salutem nostram in Jordane baptizari suscepisti.

In Domini occursu.

Qui in ulnis Symeonis ulnis propter salutem nostram deferri voluisti.

Dominica palmarum.

Qui super asinæ pullum sedere, propter salutem nostram voluisti.

Vespere Dominicæ.

Qui propter salutem nostram ad voluntariam passionem accessisti.

Magna feria quinta.

Qui propter superexcedentem bonitatem, in pedibus discipulorum lavandis viam optimam, humilitatem esse ostendisti, & usque ad mortem & sepulturam nobis condescendisti.

In dimissione sanctæ Passionis.

Qui sputa, flagella, colaphos, crucem, & mortem, propter salutem nostram sustinuisti.

Sancta & magna parasceve.

Qui propter nos homines & propter salutem nostram, tremendam passionem, & vivificam crucem, & spontaneam sepulturam carne suscepisti.

Sancta & magna Paschæ Dominica, ac omnibusque totius anni Dominicis.

Qui resurrexit a mortuis.

Die Ascensionis.

Qui cum gloria a nobis in cælum assumptus est, & ad dexteram Dei & Patris sedet.

[1] ΑΙ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ

ἑορτῶν λεγόμεναι εἰς τὸν ἑσπερινόν, εἰς τὸν ὄρθρον, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν κατὰ τάξιν.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ. κε'. Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Ὁ [2] Ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς, καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν. 2 3

Εἰς τὴν περιτομήν.

Ὁ ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ σαρκὶ περιτμηθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι καταδεξάμενος, ὑπὸ Ἰωάννου διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Εἰς τὴν ὑπαπαντήν.

Ὁ ἐν ἀγκάλαις τοῦ δικαίου Συμεὼν βασταχθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Τῇ Κυριακῇ τῶν βαΐων.

Ὁ ἐπὶ πώλου ὄνου καθεσθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας.

Ἐρχόμενος ὁ Κύριος ἐπὶ τὸ ἑκούσιον πάθος, διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Τῇ μεγάλῃ ε'.

Ὁ δι' ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα, ὁδὸν ἀρίστην τὴν ταπείνωσιν ὑποδείξας, ἐν τῷ νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ μέχρι σταυροῦ καὶ ταφῆς συγκαταβὰς ἡμῖν.

Εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῶν ἁγίων παθῶν.

Ὁ ἐμπτυσμοὺς, καὶ μάστιγας, καὶ κολαφισμοὺς, καὶ σταυρὸν, καὶ θάνατον ὑπομείνας, διὰ τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν.

Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ.

Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὰ φρικτὰ πάθη καὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἑκούσιον ταφὴν σαρκὶ καταδεξάμενος.

Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, καὶ πάσαις ταῖς κυριακαῖς τοῦ χρόνου.

Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν.

Τῆς ἀναλήψεως.

Ὁ ἐν δόξῃ ἀναληφθεὶς ἀφ' ἡμῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐν δεξιᾷ καθίσας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Τῇ Κυριακῇ τῆς πεντηκοστῆς.

Ὁ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν οὐρανόθεν καταπέμψας τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους.

Τῇ αὐτῇ Κυριακῇ ἑσπέρας.

Ὁ ἐκ τῶν πατρικῶν καὶ θείων κόλπων κενώσας ἑαυτὸν, καὶ ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κατελθὼν, καὶ τὴν ἡμετέραν ὅλην ἀναλαβόμενος καὶ θεώσας αὐτήν· μετὰ δὲ ταῦτα εἰς οὐρανοὺς αὖθις ἀνελθὼν, καὶ ἐν δεξιᾷ καθίσας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τό τε θεῖον καὶ ἅγιον καὶ ὁμοούσιον, καὶ ὁμοδύναμον, καὶ ὁμόδοξον καὶ συναΐδιον Πνεῦμα καταπέμψας ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, καὶ διὰ τοῦτο φωτίσας μὲν αὐτοὺς, δι' αὐτῶν δὲ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου, καὶ παναμώμου ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, τῶν ἁγίων ἐνδόξων πανευφήμων θεοκηρύκων καὶ πνευματοφόρων Ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Dominica Pentecostes.

Qui in ignearum linguarum specie sanctum Spiritum super sanctos Discipulos & Apostolos cælitus misit.

In Dominicæ ejusdem Vesperis.

Qui e paterno & divino sinu seipsum exinanivit, & de cælis in terram illapsus, tota nostra natura assumpta, eaque Deificata, in cælum post hæc denuo ascendit, & in dextera Dei & Patris sedens, divinum, & sanctum, & consubstantialem, ejusdem potestatis & gloriæ consortem, & coæternum Spiritum super sanctos suos Discipulos & Apostolos misit, & per illum quidem, ipsos; per ipsos autem, totum orbem illuminavit; Christus verus Deus noster, precibus illibatæ & immaculatæ sanctæ suæ matris, sanctorum gloriosorum toto mundo celebrium Dei præconum, & Spiritu sancto repletorum Apostolorum, & omnium sanctorum; misereatur & salvet nos, ut clemens & humanus.

IN DOMINICORUM FESTORUM DIMISSIONES, Notæ.

1 Ἀπολύσεις.) Feliciter. Ἀπόλυσις, ut cujuscumque Officii terminus est & finis, ita totius Euchologici voluminis est conclusio: Orationum quippe benedictionumque omnium, εὐχῶν nomine significatarum, si loci ordine ultima, dignitate tamen & animi proposito, prima videtur: cum & Deum veneretur, & non pro uno vel altero solummodo, sed & pro toto Ecclesiæ cœtu exoret; grates superis agat, & benedictionibus cælum terramque complere moliatur. Quasi ergo lecta cum Deo precibus acta, dum sua expectatione Sacerdotem adhuc in Ecclesia detinet populus; Patriarchæ Jacobi vocem sibi vindicans, ita illum affari existimatur: *non te dimittam nisi benedixeris mihi*: ac si acceptis prioribus precum beneficiis, nondum tota egestate repulsa, aut bonorum cupiditate exsatiata, verbis Chrysostomi in locum Genes. 32. insisteret: *μεγάλων ἠξιώθην, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἐμαυτοῦ· ὁ ὄρθριον τόπον σε οὐκ ἀφίημι δὲ ἐκτὸς ἀπολύειν τῆς παρὰ σοῦ: Magis quidem mysteriis dignus habitus sum, meum præter meritum, nusquam tamen te dimittam, usque dum benedictione que est a te, perfruar.*

2 Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς.) Uniuscujusque benedictionum præsentium contextus, qua die recitari debeant, manifestat. Hæc natalitiis Domini accinitur; aliæ Domini Jesu Christi festis aliis. Sunt & in aliis festivitatibus propriæ suæ dimissiones, sicut tituli sequentes e Cryptæ Ferratæ MS. exscriptæ testantur: εὐχὴ ἀπολυτικὴ τῆς ἁγίας σαββάτου. εὐχὴ ἀπολυτικὴ κυριακῆς. εὐχὴ ἀπολυτικὴ εἰς μαρτύρων. εὐχὴ εἰς μνήμην ὁσίου, καὶ ἱεράρχου ἀπολυτικὴ. εὐχὴ ἀπολυτικὴ εἰς μνήμην ἀποστόλου. εὐχὴ ἀπολυτικὴ εἰς μνήμην ἀσωμάτων. εὐχὴ εἰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου. εὐχὴ ἀπολυτικὴ εἰς ἡμέραν ἑορτῆς τοῦ τιμίου σταυροῦ. εὐχὴ ἐν ἡμέρᾳ κατανύξεως. At quia nihil juvaret textus eorum hic positos, ubi ἀρχιερατικόν tantum ἀπολύσεων præ manibus habemus: a superfluo propterea transcriptionis labore abstinendum judicavi. Cæterum, quæcumque sint illæ populo ab Ecclesia dimittendo a Græcis edinventæ benedictiones, juxta festorum dierumque diversitatem; illæ Latinorum aliis, a solis Episcopis Officium celebrantibus dicendis congruunt. Earum exemplaria, velut antiquitatis venerandas reliquias, sibi plures Ecclesiæ asservant; quasdam in unum congessit Grimoaldus Abbas in Sacramentario, alias Pamelius in Ambrosiano liturgiæ ordine collegit: circa quascumque, hæc ipse in Prolegomenis animadvertit, ex Radulpho Tungrensi de Canon. observ. proposit. ultima. *Benedictionem Episcopalem Martialis* (si tamen circa Martialem non fuerit deceptus Radulphus) *Episcopus Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolorum tradidit* (atque ita cujuslibet ἀπολυτικῆς εὐχῆς forma ex eodem Apostolico fonte dimanavit) *quas probabile sequentium studium auxit, & Ambrosius dicere cœpit*. Manu porro in sublime protensa, ita digitos illius inter benedicendum coaptat Sacerdos vel Pontifex, ut semper trium horum vocabulorum Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ. litteras initiales, quæ sunt I, X, & N. exprimat. Auricularis quidem digitus in longum productus τὸ, I. pollex extremitati medici accumbens, & cum eo crucem decussatam referens, τὸ X: medius tandem & index τὸ; N, majori ex parte repræsentent. Atque insuper sive διακηρύξ, sive σφραγίζῃ benedicat Pontifex, ratione tamen exposita, ita semper digitos componit, ut a Victore Jesu Christo ominetur bonorum omen: addo & utraque manu simul juncta, hac quidem τριβάδα, illa δικερον tenentem Pontificem, ex abundantiori affectus copia benedictionem quandoque impertiri: ita certe ut ambæ simul conjunctæ erectam crucis partem efforment; divisæ vero transversam: quibus tandem inter se unitis conflictus sunt illas figurari cruces undequaque duplices, quibus πολυσταύρια Episcoporum insigniuntur. Quam vero sit antiqua & Latinis accepta digitorum compositio, quam Græcos observare diximus, ex antiquis Romanis imaginibus musivo opere expressis in apsidibus sive semifornicibus S. Salvatoris, S. Pauli, S. Marci, S. Pudentianæ, & aliis plerisque vetustate commendandis picturis adhuc extantibus licet colligere.

3 Διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.) Dimissionibus his ut secundum sensum imperfectis, si verba quædam adjunxeris, perfectam orationem recipies. Ubique igitur addendum Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν ταῖς πρεσβείαις τῆς, &c.

Orationibus & benedictionibus vniuersis ponunt hic finem editæ cuncta: pauca tamen, non expedite prioribus Officiis intrudenda vel admiscenda, hucusque rejecimus, ut *Sacerdotali* volumini, ceu *Regali Sacerdotio*, non tam Coronidem quam illustrem *Coronam* ex antiquorum MS. thesauris deprompram, imponeremus.

ΜΙΧΑΗΛ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

ORATIO IN IMPERATORIS inauguratione.

Cum cunctis Imperialibus indumentis, absque Chlamyde tamen Coronæ, & Phiala (hæc namque in Antimensio reponuntur) ornatus fuerit, auspice Deo regnaturus: Imperator, stat in Ambone: coram quo stat quoque Patriarcha, quem e regione prosiliit coronandus: & Diacono Collectam recitante, & ipse caput inclinante, precatur Patriarcha.

DOmine Deus noster, Rex regum & Dominus dominantium, qui per Samuelem Prophetam, servum tuum David elegisti, & super populum tuum Israel in regem unxisti: ipse nunc nostram indignorum deprecationem exaudi, & respice de sancto habitaculo tuo, & fidelem servum tuum, quem super gentem sanctam tuam unigeniti Filii tui sanguine acquisitam, regem tibi constituere placuit, exultationis oleo ungere dignare: indue illum virtute ex alto, Coronam de lapide pretioso capiti ejus impone, longitudinem dierum tribue illi, sceptrum salutis pone in ejus dextra manu, in justitiæ throno collocа illum, sancti tui Spiritus armatura illum circumvalla, brachium ejus conforta, omnes illi barbaras gentes subjice, timorem tuum, & pietatem erga subditos cordi ejus infere, in inculpata fide conserva illum, sanctæ tuæ Catholicæ Ecclesiæ dogmatum tedulum custodem illum offendere: ut in justitia populum tuum judicet, & pauperes tuos in judicio, salvet etiam filios pauperum, & cælestis regni tandem hæres fiat. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, & virtus.

Et dicto, Amen, tollit Chlamydem Patriarcha, & Vestitalis tradit, sicut & Phialam.

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΕΙ Βασίλεως.

ΜΕπὶ τὸ φορέσαι ὁ μελλόντα σὺν Θεῷ βασιλεῖον πάντα τὰ βασιλικὰ ἱμάτια, ἀνὰ 2 τὸν χλαμύδος, 3 τὸ στέμμασι, 4 καὶ τὴν φιβλαν. ταῦτα δὲ 5 ὁ τοῦ Ἀντιμισίου ὡραιστοῦ θέτως· ὕστατα ὁ τὸν ἄμβωνα. ἐξαφορίσει ὁ Πατριάρχης, καὶ παρεδρῶν τὸ μέλλοντος στέφεσθαι· ὁ Διάκονος ποιησάτω συναπτάς, καὶ κλίνοντος ἐκείνου τὸν κεφαλὸν, εὔχεται ὁ Πατριάρχης.

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ὁ διὰ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου ἐκλεξάμενος τὸν δοῦλόν σου Δαβίδ, καὶ χρίσας αὐτὸν εἰς βασιλέα ἐπὶ τὸν λαὸν σου Ἰσραήλ· αὐτὸς εἰς βασιλεία ἐπὶ τὸν λαόν σου Ἰσραήλ· αὐτὸς καὶ νῦν δέησιν τῆς δούλης σου τὴν ἐναρέστον, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀναξίων, καὶ ἐπίβλεψον ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου· καὶ ἐν πίστει σου δῶλον τὸν δέησιν, ὃν ἐδόξασας καταξιῶσαι βασιλεία ἐπὶ τὸ ἔθνος σου τὸ ἅγιον, ὁ περιπόησο τῷ τιμίῳ αἵματι τὸ μονογενοῦς σου Υἱοῦ χρίσαι καταξίωσον τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως· ἔνδυσον αὐτὸν δυνάμιν ἐξ ὕψους· ἐπίθες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου· χάρισαι αὐτῷ μακρότητα ἡμερῶν· δὸς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκῆπτρον σωτηρίας· ἐνίδρυσον αὐτὸν τῷ θρόνῳ τῆς δικαιοσύνης, περίφραξον αὐτὸν τῇ παναπλίᾳ τῆς ἁγίου σου Πνεύματος, ὑπόχρυσον αὐτῷ τὸν βραχίονα, ὑπόταξον αὐτῷ πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη, ἐναπόθου δὲ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν φόβον σου, καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑπήκοόν σου συμπάθειαν, ἀγαθύνασον αὐτὸν ἐν τῇ ἀμωμήτῳ πίστει, ἀναδείξον αὐτὸν ἀκραβῆ φύλακα τῆς ἁγίας σου καθολικῆς ἐκκλησίας δογμάτων· ἵνα κρίνῃ τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει, σώσῃ τοὺς υἱοὺς τῆς πενίας, καὶ κληρονόμος γένηται τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σὸν ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις.

b Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν, ἐπαίρει τὸ χλαμύδιον ὁ Πατριάρχης, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τοῖς Βεστάρχαις, καὶ τῷ Φίβλαν.

ORATIO IN IMPERATORIS INAUGURATIONE. 727

Si vero Coronandus fuerit Imperatoris Filius, aut filius, aut uxor, non Vestitoris, sed Imperatori illa præquam crucem figuratam fecerunt, tradit Patriarcha. Imperator autem Coronato illi circumponit. Et dicente Patriarcha. Pax omnibus. Et Diacono, Capita vestra. Sacerdos precatur.

Tibi soli hominum Regi, is cui subjecta terrenum regnorum creatura est, cervicem nobilem inclinat: & precamur te omnium Domine, sub tua illum protectione custodi, regnum illius corrobora, placita tibi facere omni tempore concede, fac in ejus diebus justitiam & abundantiam pacis oriri, ut in ejus serenitate tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & honestate. Tu enim es rex pacis, & Salvator animarum & corporum nostrorum: & tibi gloriam referimus, &c.

Et dicto, Amen, Coronam ab altari assumit Patriarcha, tenensque illam duabus manibus, coronat illum dicens: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Et hoc quidem ita fit cum coronatur Imperator; si vero filius ejus aut frater fuerit, non imponit coronam Patriarcha, sed Imperatori eam credit, qui eos coronat. Si autem coronandus fuerit uxor in Augustalio coronatur prope altare: si vero fuerit, in Ambone magnæ Ecclesiæ: & præsanctificata in communionem sumit: terque sceptra veneratur, dicens.* Gloria in excelsis Deo. *Et Coronatum publice enunciat. Porro ad Coronandas Augustas illarum diadema imponit præsanctificata. Imperatore vero & Patriarcha stantibus, indicitur a Præposito Imperatoriæ aulæ Maphorio: & Referendario Collectam recitante, dicit Patriarcha orationem, pro Imperatore quoque decurrentem, foliis vocalibus, ad feminam immutatis. Deinde paululum deducit eam, & Maphorio exuit, quod deinde expandunt ne videantur, atque ita deducunt eam ad Patriarcham. Is autem acceptam e mensa Coronam Imperatori tradit: qui illam coronat. Et Diacono dicente.* Capita vestra: *recitat Patriarcha secundam orationem: & deinde quibus dicet, eam exhortatur. Hoc peracto discedit Patriarcha. Illa vero cum Imperatore sedet, & pro more, a fenatu salutatur. Coronatus autem in magno Ecclesiæ nimbo, descendit ex eo, Coronam gestans in capite.*

VARIÆ LECTIONES.

a Καὶ τὰ χλαμύδα.) Desunt hæc verba in Barberino S. Marci, in quo solo, (quia Patriarchale est Euchologium) præsens officium reperire fas fuit.

b Καὶ μετὰ τὸ, ἀμήν.) Desunt hæc in eodem Barberino, vice quorum legitur: καὶ τὸ σκῆπτρον δίδωσι αὐτῷ τὸν βεστάρχην. Εἰρήνη πᾶσι. Καὶ τὸ διάκονο λέγοντος τὰς κεφαλὰς ὑμῶν εὔχεται ὁ Πατριάρχης. Σοὶ τῷ κύριε. Ut supra.

c Καὶ τέτο μὲν γίνεται.) Reliqua, cuncta desunt in Barberino eodem, solius Imperatoris consecrationem describente: solumque hic additur: καὶ μετὰ τέτο ὁ πρωτοβεστιάριος μεταδίδωσι αὐτῷ τὴν ζωστὴν καὶ τὸν. Et postea Præsanctificatis distribuit Imperatori ac Augustæ communionem.

IN ORATIONEM IN IMPERATORIS INAUGURATIONE.

Notæ.

1 Ἐπ' εὐχὴ ἐπὶ ἀναγορεύσει βασιλέως.) Orationis duntaxat nomen præsenti officio præfixum gratulor, cum Coronationis Imperatoris cæremonias non nisi paucissimas explicet: pro Euchologico tamen munere satis amplum est, & prolixum; etsi solas illius offerat preces & benedictiones: reliqua namque antiquitatem vel mundi fastum testantia, alterius quam Ecclesiastici Ordinis est percensere. Qui plura desideraverit Codini cap. 17. Commentatorem ejus Gretserum lib. 3. cap. 12. H. Morem de sacris Unctio. & Regum Francorum consecratione tribus integris libris; Abraham Bzovium in Pontifice Romano Tit. Unctor regum, Cedrenum, Zonaram, Baronium passim, & suis locis, consulet.

2 Τὴν χλαμύδα.) De Romana & antiqua Imperatoria Chlamyde plurima æque curiose ac erudite scripsit Thomas Dempsterus in Antiquitatum Roman. libr. & nonnulla Vincentius Riccardus Procli Scholiastes in Orat. ejus quintam. Hoc de illa monitum velim Lectorem, jam diu humerorum altero non fuisse fibula religatam, ejusque sinus in alium humerum rejectos; sed potius a tergo æqualiter expansam, colleque nexam totum ambivisse corpus: qualem pluviali Ecclesiastico non absimilem longe, Germanorum Imperatores ornare conspicimus: illamque propterea Artemidorus Daldianus lib. 2. Oneirocrit. cap. 3. μανδύας sonare scripsit. χλαμὺς δὲ ἣν ἔνιοι μανδύην, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ βίρρον καλοῦσι, θλίψιν ἢ στενοχωρίαν, ἢ τοῖς κατὰ δίκην ἐξεταζομένοις καταδίκην μαντεύεται, διὰ τὸ ἐμπερίεχειν τὸ σῶμα. *Chlamys, quam alii mandyan, alii ephestrideni, alii berion appellant (si videatur in somnis) tribulationem & angustias, & accusatis damnationem portendit, propterea quod strictè corpus circumamplectatur.* Hac de causa, reor, Chlamydis Imperatoriæ nullatenus mentionem facit Codinus, qui tamen Mandyan, eumque auro textum, μανδύαν χρυσοῦν cap. 17. memorat: formamque Cappæ Deputato in Ecclesia concessæ referre scribit Symeon Thessalonicensis lib. de Sacram. ubi quærit. τί τὸ ὡς μανδύαν ἱερὸν ἔνδυμα τῷ βασιλικῷ ἐνδύματι. *Quid quod velut mandyam sacrum super Imperatorias vestes defert?* ἐνδύεται ὁ βασιλεὺς, respondet ille, ὅ τὸ ἱερὸν ἔνδυμα συμβάλλεται, ὁ Δεποτάτου ἐστὶ, τὴν ἐκκλησίαν τιμῶντες ... *Imperatoribus sacra vestis, Deputati propria imponitur, & compositionem pietatemque & pacem, quam Ecclesiæ fultura est, significat.* Hinc intelliges cur Coronationis in die magno Introitu, primus ante Diaconos procedat Imperator: quia nimirum ut scribit loco citato Codinus, ἐπέχει τόπον τάξιν ἐκκλησιαστικοῦ τῶν καλουμένων Δεποτάτων. *Obtinet locum Ecclesiasticum, quem vocant Deputati.* Is autem μαδεπτάτορ Diaconos in Introitu præcedit, &c.

3 Τὸ στέμματος.) Discrimen ponit Codinus jam citatus inter στέμμα & στέφανος. Est enim στέμμα Imperatorium διάδημα: de quo hæc ille cap. 6. δεῖ γινώσκειν, ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα ... *Scire oportet, illud quod nunc vocatur Stemma, olim appellatum esse Diadema. Id autem erat lata vitta, ex lapidibus & margaritis, posita quidem in Imperatoris fronte, sed circa caput retro ligata; unde & Ligamenti nomen obtinuit, quod paulatim mutatum evasit tale, quale hodie visitur, & nominatur Stemma.* Quale autem Codini & ultimis Imperii sæculis compactum fuerit, manifestant frequentes Imperatorum imagines uno & eodem modo effictæ, quarum hæc Michaelis Palæologi est, in MS. Coresianæ Bibliothecæ suis coloribus adumbrata.

4 Καὶ ὁ φίβλας.) Φίβλαι & πόρπαι sensu coincidere scribit Meursius ex Svida, & utrumque vocabulum, *Fibulam* significare asserit. Putarim ergo φίβλας & φιβλατώριον non differre: hoc autem Svidas exponit, περιβόλαιον, ἱμάτιον, *amictum*. *Persicum*: at quale sit non describit. Certe super positam Imperatorum Orientalium effigiem contemplatus, sæpius ornatum illum humeros ambientem, & ante retroque duobus limbis super *Tunica*, σάκκος Codino dicta pendentem, sum miratus: peregrinus est ille & barbarus ut oculus ipse judicat inter exteriorem quoque apparatum, ut pretio lapillisque regiam majestatem commendaret, numerandus, & Fibulis circa humeros fuisse revinctum, spectator quivis poterit annuere: hunc si φίβλας voce, non intelligat textus præsens, ipsius Chlamydis *Fibulam* manifestare nullus inficias ierit. Inquisitus de eo Georgius Coresius, vestem esse *Fibulæ* similem, ἀπὸ ὁ φίβλας a *Fibula* dictam, respondit. Dictionem demum pro ipsa Fibula sumi posse non denego; ab Asterio propediem a dilecto Sodali P. Combefis, inter Imperatorum ornamenta jam olim recensita. ... inquit, τὰ βασίλεια ζώσματα χρυσᾶ ... *Regiam perscrutare: Imperatorum chlamydes perquire. Capiesque illas, quæ & plurium Imperatorum ornaverunt corpora, reperies coronas pariter, ut Fibulas, & zonas; cuncta denum, velut hæreditatem instabilem judicabis.* Vide Thomam Dempsterum Ant. Rom. lib. 7. cap. 5.

5 Ἐν τῇ Ἀντιμηνσίῳ ἀποκατέθετο.) Quamvis plerumque Antimensia in sacra mensa jaceant: *Antimensio* nihilominus voce non temere intelligendum altare ipsum, sive sancta mensa. Stemma namque in Antimensio hic reponi jussum, dicitur alibi a Codino in mensa privata superposito Antimensio collocandum: & cap. 17 manifeste negat in Altari constitui. ... *licet sint qui tradant, Stemma Imperatoris in sanctæ mensa repositum esse: id tamen secus est.* &c. addit autem teneri a Diaconis in sancto Tribunali, quod quidem ita fieri potest, ut deinde (nisi prius malueris jacuisse) in illa mensa, Antimensio cooperta, resideat.

6 Ἀνιὼν ἐν τῷ ἄμβωνι.) In Ambone, Coronatos posteriores Imperatores, est indubium. Epilogus tamen sextæ Synodi ab Agathone Diacono scriptus, Anastasium a Joanne Patriarcha ad venerandum altare Coronatum refert: ... Legatur Codinus cap. 17. Licet autem a vivente alio Imperatore designetur, aut ab exercitu acclametur, atque etiam publice in clypeo a proceribus sublimetur electus Imperator, prout describit Codinus. & exponit Symeon Thessalonicensis his verbis: ... *Coram populo elevant illum in militari clypeo, quod quidem militiam regnumque manifestat: & a præcipuis in dignitate constitutis deportatur, ut princeps & caput eorum factus, & a militibus populoque adoratur, ut qui dominus est constitutus, & munera dividit, ut moderator, & benefactor, & provisor.* Ab eis tamen digressus, ἀγόμενος, inquit Codinus, εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ... ducitur ad S. Sophiæ templum in quo Coronandus est: circa quem ritum laudatus Thessalonicensis Antistes: ἄνεισιν ἐν-

... *inde in Ecclesiam ingressus, & subjectionem erga Deum, ipsum refugium, & principium omnium esse professus, quia Dei servus est, quæ gratia divina sunt, requirit: hinc sacrum ejus templum velut sanctum palatium adit: ejusque dominum obtinens & sanctificare potens, Pontifex, qui & incorrupta & supramundana Spiritus donatus est facultate, adventum suscipit: nec temere, quod expetit Imperator, concedit: primo enim fidem in Deum recte professi, & erga subditos providentiam & benevolentiam in justitia polliceri postulat: quod cum ille labiis professus fuerit, & manu subscripserit: in Ambone Imperii cuncta insignia Patriarcha illi tradit.* Fidei professionem & Imperatoris subscriptionem ad verbum Codinus exscripsit.

7 Χειροθετηθεὶς.) Hæc oratio est de qua Codinus, ἀναγινώσκει, ὁ Πατριάρχης τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεθειμένας εὐχάς, legit Patriarcha ad Unctionem Imperatorum preces compositas. Quamvis autem Unctionem taceant hujus officii rubricæ, eam tamen satis enunciant verba præsentia, tum Codinus cap. 17. tum etiam Symeon Thessalonicæ Episcopus, ... *Chrismate quidem signat illum Patriarcha, signo & Unctione rebus omnibus dominantis Dei, & ad ejus instar constituit illum in terris dominum, & spiritu corroborat.* Unctionem autem, hac prece lecta fieri, declarat in sequentibus: ... *Hoc de causa capitis ejus in crucis figuram Unguentum effundit Patriarcha, manifestaturus Christum illum unxisse, & qui per crucem vicit, illum auctorem ubique renunciantem.* Solum vero Orientis Imperatori caput ungitur: prout idem auctor subdit. ... ἐκ τὸ ΑΓΙΟΣ ἀναφωνεῖ ... *Eapropter etiam ungit caput illius, Patriarcha, & SANCTUS exclamat: declarans quod ab uno Sancto sanctus efficitur, & quod sanctorum rex consecratur, ab uno Christo procedit.* Porro quando cœperint Orientis Imperatores in Coronatione perungi, licet obscurum sit, mihi velut indubium est, non ante cœpisse, quam Leo Tertius Pontifex summus Carolum Magnum Francorum regem in Imperatorem & filium ejus Ludovicum Pium in regem Italiæ (verba sunt Cicconii in Leone) perunxerit. Prius enim Coronatos quidem legimus Orientis Impp. Martianum exempli causa ab Anatolio Patriarcha, Anastasium etiam Coronam suscipientem in altari, Justinum a Joanne Patriarcha, & iterum ab alio Joanne hujus nominis primo & Romano Pontifice, Coronam & imperii insignia recipientem, nullibi unctionem nisi post ipsius imperii divisionem factam reperimus, atque ideo mores Occidentalium in hoc Græcos fuisse imitatos haud difficile est conjicere. Cæterum Occidentis reges oleo sancto jam ab antiquo Consecratos edocet Concilium Toletanum 12. anno 681. a triginta quinque Episcopis celebratum, in quo rex Eringius peractam *sacrosancti regni se percepisse Unctionem* memorat: ipsumque Concilium Eringium eumdem *regnandi per sacrosanctam Unctionem suscepisse potestatem* capitulo primo celebrat. Quoslibet autem reges Occidentis, atque

ideo Græci vel Romani Imperii moderatores, Francorum reges Christianissimos in Unctione hac sacra fuisse æmulatos, in confesso erit apud quemlibet, qui antiquiorem Clodovæo, Francorum rege & Ecclesiæ primogenito, Unctionem in medium proferre nequiverit. Plura de regum Unctionibus H. Morus tribus libris hoc nomine scriptis, Abraham Bzovius Pontificis Romani cap. 44. Hugo Menardus in Gregorii Sacramentarium, & alii. De Clodovæi cœlica Unctione Papyrius Massonus, Flodoardus in Historia Rhemensi, Menardus citatus, &c.

8 Στέψον αὐτόν.) Κεφαλοκλισίας oratione perlecta Coronatur Imperator Symeon. ... *Redimitur caput, princeps omnium factus, & Coronatus omnium Domino, in obsequium, caput suum inclinat.*

9 Εἰς τὰ Αὐγουστεῖον.) Uxor Imperatoris, *Augusta* Αὐγοῦστα est: locus autem ejus in Ecclesia magna, & forsan Oratorium ejus devotioni exercendæ dispositum, Αὐγουστεῖον dicitur, ut in eo Coronationis pompa celebretur. *Est* & vox Αὐγουστάλιος apud Palladium in Lausiacis de Melania Romana, qua *Augustalis*, Ægypti Præfectus designatur, sicut & in his Menologii verbis, ... *Dux & Augustalis Alexandriæ factus*, &c. ab Ægypti nempe Præfectura *Augustalis* nomine decorata. Αὐγουστεῖον tamen, aulam augustissimam ante Palatium regium sitam, jamque olim coronatione Mariæ Leonis Isauri, ac Constantinæ Mauricii uxorum, aliarumque Impp. celebrem mallem hic notari, eam cap. 10. lib. 1. describit; ... Cedrenus autem τρίκλινον Αὐγουστέως in memorato Leone, in Justiniano Αὐγουσταῖον, vocat.

10 Εἰς τὰ Ἀντιμίνσιον.) Ad mensam nempe Antimensio ob religionem tectam.

11 Κοινωνεῖ ἀχράντων.) Communionis hujus seriem a Codino prætermissam Symeon Thessalonicensis recenset, hoc pacto. ... *Intra Tribunal Imperator communicat, eo solo die & tempore quo ungitur, & renunciatur, verum cum Diaconis, & ut ex antiquis ritibus notum nobis est non in sancta mensa, sed a latere, in Antimensio mensulæ cuidam superposito. Pontifices enim & Sacerdotes, & Diaconi, de more vivifici panis, & ex confectis sacris calicibus, pretiosi sanguinis partem accipiunt. Post hæc vero accedens Imperator sanctum panem de manu Patriarchæ recipit, prout solent Diaconi; vivificum quoque sanguinem degustat, ex calice ab eis præparato. Hocque fuit ab antiquo institutum: huncque adeptus est honorem Imperator, propter regni Unctionem, utpote qui & sanctæ Ecclesiæ Deputati locum obtinet, & illius Defensor habetur, & Unctus Domini, & a Christo, nominati populi Christiani princeps est acclamatus.* Cæterum quod hic Præsanctificata sumere dicitur, nil Thessalonicensis dictis obest: sed in missa, vel extra illam consecrationem, in qua sit Communio, peragi posse, manifestat.

12 Τὰ σκῆπτρα.) Duo sunt illa Sceptra: Crux videlicet & Ferula: de quibus obiter tantum Codinus sæpe citato cap. 17. clarius autem Thessalonicensis. ὁδέτε βασιλεὺς μὴ τὸ χριθέντα ἐμὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ χρισμ., καὶ τὸ σημεῖον λαβεῖν ἐκ τ' ἀγκαλὶς, ἢ τὸν σταυρὸν ἐν δεξιᾷ καὶ ἐν εὐωνύμοις δεξιᾷ ἐν εὐωνύμοις, καὶ τὸν ἔκτοτε τῆς ἀρχῆς, ἢ τὸν ἐν τούτῳ τεταγμένον. *Imperator, equidem cum Pontificia fruatur Unctione, & benedictus fuerit, & in capite Stemma susceperit, accipit & Crucem in pietatis argumentum, & dicitur, quæ est palmis levem Imperii fragilitatem, & objectamem illud consequuturum, manifestans.* Et inferius: ἐκ ἐν ἀδίκῳ καυχᾶται, ἀ δικαίῳ τίμιε ἐκ ἀνομῷ. ἀλ' ἐκ ἀνομῷ ἢ μακρὸν· διὰ τὸ σκληρυνθῆναι τὸ πρόσωπον, καὶ ὀργίλον, ἢ ἐξαπτικὸν· μᾶλλον εὐσεβείας, ἢ ὑπεναίσχυν. *Insuper etiam Virgam assumit, non gravem quampiam & duram, sed levem & mollem, propter castigandi mansuetudine, nusquam cum iracundia, aut pernicie intentate mota, neque ut confringat, & perdat, &c.* Observandum hic obiter Imperatoris simulachrum superius positum in ejus sinistra non Narthecem sive Virgam, sed *Stauron*, de qua paulo ante, repræsentare: quod & Codinus his cap. 6. verbis indicat, τὸν δὲ γε σκῆπτρον ἐν δεξιᾷ ἔχει αὐτ· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλέπει τὸν δεξιὸν ἐκτὸς ἐκτέτακται μετὰ μεγαλοπρ., ἢ βλέπει ἐχει χεῖρα ἐκτὸς, ἡ καλεῖται ἀκακία· ἐν ἐκεῖ μὲν, τὸ δὲ βασιλικὸν σκῆπτρον ἔστι μὲ ὄφιν, ἢ μὴ ἔχῃ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐναίσιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς. ἔστι τοῦ μεγάλου τὸ τοιοῦτο σκῆπτρον, ἢ τὸ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον. *Crucem in dextera semper portat, in sinistra vero Involutum Codicis simile, ligatum Mantili, habetque intus Pulvinum* (non cavitatem, ut prave Gretserus & vocatur *akakia*: quæ stilled *Imperatorem humilem esse ut mortalem, neque propter Imperii sublimitatem efferri, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem Imperii inconstantia, & mos ab uno ad alium transeundi.*

13 Εἰς δὲ τὰς Λιβύσσας.) Simocattæ lib. 8. cap. 10. quadrant hic verba: *Ἐπεὶ δὲ ἡ κρατικὴ ἔδρασι τοῖς ἐνιαυσίοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντῶν, ἐπεχώρει τὰ ἐπὶ τοῖς ἐπαρχικοῖς ἄρχουσι. ἐπεχώρει μὲν τὸ ἔθος, ἐ τοῖς βασιλικοῖς ἐξαίρετα θεσμίοις. Quia vero Imperatores vernigas suas publice & solemni cum apparatu Augustas præmittere consueverunt* (ab antiquo nimirum etiam ante Mauricii Imp. tempora) *consuetudinem hanc insigniter colimus, & Imperatrici pompam & Ecclesiæ triumphum adjudicamus.*

14 Παρὰ τὸ Πραιποσίτου.) Eunuchorum Dux & Præfectus: Præpositus est, ut apte scribit Theophylactus Simocatta Hist. Mauric. lib. 4. cap. 15. ἐνεῖχον δὲ τοῖς βασιλικοῖς διαφορὰς συντεταγμένοι καὶ μαθόντες ἐν Θρασάρεσι (Ἔθνος Ῥωμαίοις ἀνυπήκοον) ἀνὰ τὸν μαρτύριον πόλιν ἐξαπέστελλε. *Eunuchum supremum & præcipuum ad Imperatorium satellitium deputatum* (quem Præpositum vocare solent Græci) *ad Martyrum urbem mittit.* Photius in Politia Metrophanis & Alexandri. *συνέβησαν τῷ σφοδρῷ Εὐνοῦχοι τὸ ἐπικαλούμενον Θρασάρεσι, καὶ ἔστι τοῦτο, καὶ τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τῆς αὐθεντείας φύσεως ἀναγκαίοις. Concurrebant in ea profectione, & Eujethius impius Præpositus* (non Episcopus, ut ignare interpres) *& alii nonnulli, & impietatis, & crudelitatis essentiæque naturæ sodales, Eunuchi nimirum alii.*

15 Μανδύαν.) Μανδύας Mandyas muliebris fœminam a capite ad talos usque contegens: de quo plura fol. 402.

16 Τῷ Πατριάρχῃ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα.) Ut Patriarchæ justu ad magnates, & iterum magnatum ad Patriarcham responsa fert Referendarius: ita preces in celebrioribus magnatum conventibus ad eum facere pertinet.

Reliquas Coronationis cæremonias persequitur Codinus loco citato, & Gretserus alias a Græcis auctoribus omissas.

ORATIO IN PROMOtione Cæsaris Nobilissimi Curopalatæ.

1 ΕΥΧΗ 2 ΕΠΙ ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΙ Καίσαρος 3 Νωβελισσίμου 4 Κυροπαλάτου.

Θεὸς ὁ μέγας ὁ αἰώνιος, ὁ βασιλεὺς τῆς βασιλευόντων, ἢ Κύριος τῆς κυριεύοντων, ὁ κατ' εἰκόνα τῆς ἐπουρανίου ἡμῶν ἐπίγειον πατρὶδι πολιτείαν πεποιημένος, ἢ Σέβαστος ἐν αὐτῇ ἀρχὰς ἢ ἐξουσίας καὶ μείωσιν τῆς ἀγγελικῶν συνδυνάμεων, ὁ βασιλέα τὸν ἐπίγειον καθεσκευάκως, ἢ τὰς μὲν αὐτῶν δυτέρας ἀρχὰς ἱδρυσάμενος, εἰς ἀλλήλων μὲν ἐπικαιρίαν ἢ συνέχειαν, ταπεῖν δὲ τῆς ἀρχομένων ὑποταγὴν καὶ λυσιτέλειαν αὐτὸς δείξαντα τῆς ἀπάντων, ἢ τὸν δῆλόν σε πάσῃ, ὃν ἐκ πόλεων ἐξελέξω, ἢ ἐδόξασας τιμῇ, τὸ δεῖπος, ἐνδύσασθαι ἀξίως, ἔνδυσον αὐτὸν τιμῇ, τὸ ἐξ ὕψους δύναμιν ἐνισχύσεως, φρούρησον αὐτὸν ὑπὸ τῶν σκέπῃ τῆς πτερύγων σε, ἀνεπίφθονον αὐτὸν ἢ ἀνεπιβούλευτον τῇ ἀρχῇ παντὶ ὑφ' ἡμέρης, εἰρηνικὸν διὰ βίου, ἢ ἀταράξιον τῶν ζωῶν αὐτῷ χαρίζομενος· πολέμοις αὐτὸν τοῖς πολεμίοις φόβερον ἢ ἀνυπόστατον, ἐμβριθῆ τοῖς ὑπὸ χεῖρα καὶ φίλιον, ἀξίων καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας· ἵνα διὰ πάντων δεξάζηται σε τὸ πανάγιον ὄνομα, τῆς Πατρὸς, ἢ τῆς Υἱοῦ, ἢ τῆς ἁγίου Πνεύματος ἡμῶν.

---

1 Ἔτυχε.) In solio Cryptoferratensi Bessarionis præsens officium reperiturque adeo nulla illius cum aliis collatio faciendæ occurrit.

2 Ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος.) Quo ritu, quave vestium & apparatus pompa inauguraretur Cæsar ultimis Imperii Orientalis sæculis describit Codinus cap. 18. & 19. vetustiorum Cæsarum Christianorum non dissimilem omnino inaugurationem refert Simocatta lib. 3. cap. 11. τῶν συγκλήτου βουλῆς τε τοῦ γερουσίου, τῶν ἱερατικῶν καταλόγων συνδραμόντων ἐμ τῷ ἐκκλησιαστηρίῳ, ἐ τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐν τῷ ἐκκλησιαστηρίῳ) ἀνὰ τὸν μαρτύριον πόλιν ἐξαπέστελλε. *Eunuchum supremum & præcipuum ad Imperatorium satellitium deputatum* (quem Præpositum vocare solent Græci) *ad Martyrum urbem mittit.* Photius in Politia Metrophanis & Alexandri. *συνέβησαν τῷ σφοδρῷ Εὐνοῦχοι τὸ ἐπικαλούμενον Θρασάρεσι, καὶ ἔστι τοῦτο, καὶ τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τῆς αὐθεντείας φύσεως ἀναγκαίοις. Concurrebant in ea profectione, & Eujethius impius Præpositus* (non Episcopus, ut ignare interpres) *& alii nonnulli, & impietatis, & crudelitatis essentiæque naturæ sodales, Eunuchi nimirum alii.*

15 Μανδύαν.) Μανδύας Mandyas muliebris fœminam a capite ad talos usque contegens: de quo plura fol. 402.

16 Τῷ Πατριάρχῃ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα.) Ut Patriarchæ justu ad magnates, & iterum magnatum ad Patriarcham responsa fert Referendarius: ita preces in celebrioribus magnatum conventibus ad eum facere pertinet.

Reliquas Coronationis cæremonias persequitur Codinus loco citato, & Gretserus alias a Græcis auctoribus omissas.

EX EODEM CRYPTOFERRATENSI M. S. BESSARIONIS.

1 2 1 Εὐχὴ ἐπὶ προτροπῇ τ Ἀρχόντων,
3 ἤτοι Πατρικίου.

3 Δέσποτα γίνεται, ἢ 4 ἐν τοῖς Ἀντιμησίοις τῶν κατηχουμένων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, 5 ἢ ἐν τῷ σωλλείῳ, ἐπόντος τραπέζης, 6 ἢ εὐδόντος, ἢ προσγιασμένων.

Τοῦ Διακόνου λέγοντος συναπτήν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάσης ἀρχῆς ἢ δυνάμεως τὴν ἐξουσίαν ἔχων ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ γῆς, ὁ ἢ ἐν δόλῳ σε, πόθεν, εὐδοκήσας τιμῇ τοὺς Πατρικίστικος ἐθνῶν ἀρχὴν· δώρησαι αὐτῷ τὸ φρὸς σωτηρίαν αἴτημα, ἢ ἄξίωσον αὐτὸν πείσας τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐν δικαιοσύνῃ ἢ ἀληθείᾳ, φρὸς τὸ εὐαρεστὸν σοι γενέσθαι ἐν πᾶσι τοῖς διακράτεσι, πᾶσαν ἐργασίαν ἐλεημοσύνης πτωχοῖς ἢ δομένοις ἐπιδεικνύμενον, ἢ τοὺς ἐξυπηρετημένους αὐτῷ ἐν εἰρήνῃ ἢ ὑπακοῇ διάγειν εὐδόκησον. πλήθυνον σωτικῶς τὰ γενήματα τῆς γῆς φρὸς εὐφροσύνην παντὸς τοῦ λαοῦ σου. Ὅτι σοῦ τὸ κράτος, ἢ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία.

Ο Διάκονος. Τὰς κεφαλάς. Ὁ Ἱερεὺς εὔχεται.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάσης κτίσεως δημιουργὸς, ἐπάκουσον τῆς δέησεως ἡμῶν, ἢ χάρισαι τῷ σῷ σε δούλῳ, πρόθε, πάσαι τὰ φρὸς σωτηρίαν αἰτήματα· ἄξίωσον αὐτὸν κατὰ τὸ σὸν θέλημα ἢ πίστευθῆναι αὐτῷ ἀρχὴν οἰκονομῆσαι, ἢ μάστορα γενέσθαι τῆς ἐπουρανίου βασιλείας. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. ἢ σοὶ ἡ δόξα ἀναπέμπομεν.

Ἐκθοl.

Oratio in promotione Proceres, vel etiam Patricios.

Celebratur illa, vel juxta Antimensia Catechumenorum magnæ Ecclesiæ, vel in Solea, adposita ibidem mensa cum aliis mantelli, & præsanctificatis.

Et Diacono collectam recitante.

Domine Deus noster, qui in cœlo & in terra omnis imperii virtutisque potestatem habes, cui ferrum tuum N. Patriciatus magistratum suscipere complacuit: postulata saluticonducentia ipsi concede, & subditos in justitia & æquitate ipsum judicare, ut in quibus versatur, tibi placeat, largire: hac illum pauperibus & egenis omne misericordiæ opus demonstrare, & ejus administratos in pace & subjectione agere permitte. Germina quoque terræ ad omnis populi tui abundantiam multiplica. Quia tua est potestas, & tuum est regnum.

Diaconus. Capita vestra. *Sacerdos precatur.*

Domine Deus noster, omnis creaturæ opifex, exaudi preces nostras, & cunctas saluticonducentes petitiones illi largire, ut juxta voluntatem tuam creditam sibi potestatem administret, & tandem cœlestis regni particeps fiat. Tu enim es Deus noster: & tibi gloriam referimus.

Deinde regressus in Antimensio super mensa Sacerdotalem Stolam accipit Patriarha & a Caremoniis traditi, quam ipse Patricio imponit; atque ita Patricius veneratur & osculatur Patriarcham: & commutant, & discedit.

Εἶτα ἐπιστρέφει τὸ ἱερατικὸν ὁ Πατριάρχης, κάμνει εἰς τὸ Ἀντιμήνσιον, καὶ δίδωσι τῇ τῶν κανικλείων, καὶ βάλλει ἐπάνω αὐτοῦ τὴν Πατρικίῳ· καὶ ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ἀσπάζεται τὸν Πατριάρχην, καὶ κοινωνεῖ, καὶ ὑποχωρεῖ.

IN ORATIONEM IN PROMOTIONE PROCERUM, vel etiam Patriciorum. Notæ.

1 Ἐτυχί.) Hoc idem officium reperitur in Barberino S. Marci.

2 Ἄρχοντες.) Sunt magnæ Ecclesiæ sunt & Palatii Archontes, hîcce dicuntur, qui in aula Imperatoria dignitatem officiumve aliquod obtinebant, quorum numerum Codinus cap. 2. percenset.

3 Ἡτοι Πατρικίων.) Qui ex antiquis Senatoribus Romanis, sive Patribus conscriptis, ducebat originem *Patricius* dicebatur. Constantinus autem adinvenit primus, ut ad hujusmodi dignitatis fastigium evehereturi, quem dignum constituissent Imperatores, & quasi *Patrem* hoc nomine colere voluissent. Zosimus lib. 2. καταπεμφθέντα αὐτῷ ὑπὸ Ὀνωρίου στέφανον καὶ πορφύραν, καὶ ἀνδριάντα ἐφ' ἵππου κατασκευάσας ἐν ἀγορᾷ Κωνσταντίνου ἀδίκως ἐπιγράψας Πατρικίῳ τοῦτο παθεῖν ἐπιτηδεύσαντος τὸν ἄνδρα, καὶ παραδόξως τὸν ἀνδριάντα τῇ τῶν ἀνδρῶν ὑβρίσαντι τῇ τῶν ἀνδρῶν κεφαλῇ ἐπιθεῖναι. *Emendatio tolli cum eo Operatum a Constantino hunc primo Patricii honorem exagitabit, & Prætoris Præfectoillum præferente, forsitan desideravi.* Nec mirum si Prætorii Præfecto præponeretur, qui *secundus Imperator* a Nicephoro Callisto lib. 13. cap. 2. & a Svida πατὴρ & κοινὸς Pater Imperatoris, & Pater Reipublicæ nuncupatur: unde nec gloria quavis evehendi Francorum reges, hunc honoris titulum respuerunt: prout Meursius in hoc dilucide, & Thomas Dempsterus Antiquitatum Roman. lib. 7. cap. 5. fuse & erudite dedicerunt.

4 Ἐντὸς Ἀντιμινσίου ἐστὶ κατηχουμένου.) In infera Ecclesiæ parte, in qua ultimi fuerunt stabant Catechumeni, neque ad eos quasi sanctius erudiendos, vel pure sanctificato pascendos, erigebatur mensa cum Antimensio.

5 Ἐντὸς σολέας.) In parte Ecclesiæ interiori, limine nimirum sacri Tribunalis σολέα dicto: de quo nos abunde superius.

6 Καὶ ἐβάλεν.) Propter venerandum Eucharistiæ Sacramentum, sacra mappa illi mensæ apponitur, nec non & *Antimensio*, ut in hujus officii calce observatur.

7 Τῇ τῶν κανικλείων.) Ille est Cæremoniis præfectus, de quo alibi.

Quia vero cujuscumque generis & conditionis hominum communis est mater Ecclesia, & non solum in excelsis habitat, sed & humilia respicit Deus: hinc non solum proteritæ sæculique proceribus imperium & dominationem in reliquos adepti benedictionis donum illa impertitur, sed & pro Ecclesiasticum & civile quodcumque ministerium & officium subituris, preces ad Deum Opt. Max fundit: Pristinis itaque orationibus pro magnatibus appositæ ex Barberino S. Marci Euchologio sequitur.

Oratio in eum qui ministerium suæ officium aliquod subiturus est.

DOminator Domine Deus noster, fidelis in politicis, nec dona revocans, qui creaturam tuam vocatione sanctâ allicis, & servos tuos ad cœlestem hanc vivendi rationem adducis: ipse socius operum eorum factus, ad Ecclesiæ tuæ sanctæ ministrandum hunc corrobora. Da illi incrementum, ut ex justis suis laboribus juxta bonitatis tuæ beneplacitum unicuique fructum referat: ad omnem vero rectum ordinem, pacificum, ut in vera & non ficta humilitate invicem seruamus, animas nostras componat: & omnibus nobis cœleste tuum regnum largire. Misericordia & humanitate unigeniti tui Filii, Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, cum quo benedictus es, in sæcula sæculorum. Amen.

Εὐχὴ εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς διακονίαν.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πιστὸς ἐν ἐπαγγελίαις, καὶ ἀμνησικακῶν τοῖς χειρίσμασιν· ὁ καλέσας τὸ πλάσμα σου ἐπὶ κλῆσιν ἁγίαν, καὶ συναγαγὼν τοὺς δούλους σου εἰς τὴν ἱερατικὴν ταύτην πολιτείαν· αὐτὸς συνεργὸς αὐτοῦ γενέσθαι, εὐδοκήσας καὶ τοῦτον εἰς τὴν διακονίαν τῶν ἁγίων σου ἐκκλησιῶν. αὔξον αὐτοῦ τὸ δικαίων πόνων δωσούλωσε ὑπάρξαι καρπὸν πρὸς εὐαρέστησιν τῆς σῆς ἀγαθότητος· ἡμῶν δὲ τὰς ψυχὰς ῥύθμισον πρὸς πᾶσαν εὐπείθειαν καὶ καπίσσειν εἰρηνικὴν, εἰς τὸ ἀπερίσπαστον γίνεσθαι ἡμᾶς ἐν ταπεινώσει ἀληθινῇ καὶ ἀνυποκρίτῳ, χαριτόβλυτος πᾶσιν ἡμῖν τῶν ὑπαρχόντων σου βασιλείων. Ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ τῆς μονογενοῦς σου Υἱοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Vide Officium Ecclesiarchæ instituendo fol. 394.
Orationi pro Patricio promovendo continuo adjungitur in Cryptoferrat. Bessarionis MS.

a Α Ε Τ Χ Η Γ Ι Ν Ο Μ Ε Ν Η
ΟΣΑΚΙΣ ΕΛΘΗ Ο ΠΑΤΡΙΑΡ-
z χης εἰς τ̃ βασιλέα · ἐξαίρετος δ, ι τ̃
πέμπτ̃ ι τ̃ διακαινησίμ.
b 3 4 b 3 Μετὰ τ̃ ἀπολυσμόν · 4 λέγοντος τοῦ Πατριάρχου.

ORATIO FIERI SOLITA A PATRIARCHA quoties Imperatorem adit: speciatim vero feria quinta post Pascha.

Post datam salutem: Referendario pronuntiante Collectam.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, σὲ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, σῶσον τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, οὓς εὐδοκήσωτος βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς, φύλαξον αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς σῆς ἀγαθότητος, ὑποτάξον αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα· χάρισαι αὐτοῖς εἰρηνικὴν τὴν βασιλείαν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ αὐτῆς ἡσυχάσωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Ὅτι σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων.

c Ὁ Πατριάρχης. Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ Διάκονος. Τὰς κεφαλάς. Ὁ Ἱερεύς.

Σοὶ τῷ μόνῳ φιλανθρώπῳ Κυρίῳ, ὁ ὑπὸ σὲ πεσόντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς ὑπέταξας σοῖς ποσὶ τὰ ἀνύκητα, καὶ δούλευθά σε δέεται τῶν ἁπάντων τοῦ σοῦ εἰρηνεύειν διάνοιαν τοὺς πάντων ἡμῶν καρδίας, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα τῷ ὑπὸ σὲ βασιλεῖ, καὶ κατάξιον αὐτὸν τῆς σῆς φιλανθρωπίας ἐπιδείκνυσθαι πάσης τοῖς ὑπηκόοις. Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, καὶ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

DOmine Deus noster, Rex regum, & Dominus dominantium, te rogamus & precamur: salva Imperatores nostros, quos justos ut regnarent super terram fecisti, sub umbra bonitatis tuæ custodi illos, omnes barbaras & adversarias nationes illis submitte, pacificum imperium illis tribue, & omnia tibi placita exequi concede: proceres illorum in subjectione & timore festinus conserva, exercitum in omni gente corrobora, populum in tranquillitate & pace vivere, & omnium bonorum abertatem regni eorum tempore largire. Quia benedictum est sanctissimum nomen tuum, Patris, &c.

Patriarcha. Pax omnibus. *Diaconus.* Capita vestra. *Sacerdos.*

Tibi soli clementi justi, creditum sibi imperium accipiens Imperator, progenies nobilium cervicem flexit: & rogamus te Domine omnium, pacem tuam cordibus nostris, & subjecto tibi Imperatori cuncta salutaria postulata concede: & ut clementiæ tuæ argumenta sibi subditis demonstret ipsum impelle. Tu enim es Rex pacis, & Salvator animarum nostrarum: & tibi gloriam referimus.

VARIÆ LECTIONES.

a Ἐτυχί γεγραπται.) Barberinum S. Marci legit: ἐτυχὶ ἐπὶ βασιλέως γεγραπται ὁποίως ἀκούσθη παρὰ αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης.

b Μετὰ τὸν ἀπολυσμόν.) Barberinum idem legit. ἐπακούσαντος ἑτέρου ἐνχὴν ἐνάρχεται ὁ Πατριάρχης· Facit ante Diacono orationem, id est collectam recitante precatur Patriarcha.

c Ὁ Πατριάρχης.) καὶ μετὰ τὰ ἀπολυσ. τῶν ἱερέων πάντων· καὶ τὸ διάκ. λέγοντος. Τὰς κεφαλάς· ἐπεύχεται, πάλιν.

In eodem M.S. confestim sequitur.

Εὐχὴ ἄλλη ἐπὶ βασιλέως.

Δέσποτα Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, τοὺς δούλους σου τοὺς πιστεύοντας ἡμῶν βασιλεῖς, εἰς εἰρήνην, καὶ ἀσφάλειαν διαφύλαξον. ὑπόταξον αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα· παράδος αὐτοῖς πίστιν καὶ εὐλάβειαν, ἀσφάλισαι αὐτοὺς τῷ φόβῳ σου. δὸς αὐτοῖς εἰρηνεύειν, καὶ φρονεῖν παρ' ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ ἅγιον ὄνομά σου. λέλυπται εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας σου, καὶ ἁπάντες τὸ λαὸ σου. ἵνα ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον.

Καὶ τῷ Διακόνῳ λέγοντος. Τὰς κεφαλὰς. ἐπεύχεται ὁ Ἱερεὺς πάντα.

Altera Oratio pro Imperatore.

DOminator Domine omnipotens, Pater Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, te rogamus & precamur, servos tuos fidelissimos Imperatores in pace, & justitia, & fortitudine conserva, barbaras nationes bello gaudentes cunctas eis subjice: adauge in eis fidem & pietatem, tuo timore illos communi. Concede illis pacem: & de nobis deque nomine sancto tuo sollicitos esse. Loquere ad cor eorum, pro Ecclesia tua & omni populo tuo, bona: ut in pace illorum tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & honestate. Sit potentia regni tui benedicta.

Et Diacono dicente. Capita vestra. *Hæc insuper Sacerdos precatur.*

Deus virtutum, & Rex sæculorum, aurem tuam precibus nostris inclina, & Imperatoribus nostris, & omni populo tuo pacem tuam largire: ut secundum nomen tuum conversati æterna bona consequantur. Intercessionibus sanctæ Dei genitricis, & omnium Sanctorum. Tu enim Deus, & Salvator noster es, & regnum tuum in æternum manet: Patris, &c.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, κλῖνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησιν ἡμῶν, καὶ τὸ σὸν εἰρηνικὸν δώρησαι τοῖς βασιλεύουσιν ἡμῶν, καὶ πᾶσιν τῷ λαῷ σου, ἵνα κατὰ τὸ ὄνομά σου πολιτευόμενοι, εὑρωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ παρὰ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ διαμένουσιν ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ.

IN ORATIONEM FIERI SOLITAM A PATRIARCHA, &c. Notæ.

2 Τῇ πέμπτῃ.) In Christi natalitiis & Resurrectionis ejus solemnitate solent etiamnum hodie in Oriente sibi mutuo datis & acceptis salutationibus bene precari Græci: officium hujusmodi non poterat Patriarcha ante quintam Paschalis solemnitatis feriam Imperatori commode persolvere: in illa igitur, modo jam describendo, ad eum se conferebat.

3 Τὸν ἑβδομαδιαῖον.) De Hebdomade vide Bonaventuræ Vulcanium & Meursium. Pauca hæc ad rem. Christus vita, Ecclesia solemnitate officiis apparatu, Christiani lætitia moribus convicto, in Paschatis festo renovati, Hebdomadem totam sequentem, qua tanta peragitur celebritas, quæ διακαινήσιμος Renovationis, nuncupaverunt. Haliucinantem Janium circa verbum & sensum βαπτιδεῖσα, vide apud prædictos auctores.

3 Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν.) Salutationis hujus ordinem, aliasque cæremonias hic omissas describit Codinus cap. τῆς τῶν πατριαρχῶν ἐξουσίας, ὡς κελεύει Βασιλειογένης, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ παλάτιον, μετὰ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, ὅπου τελοῦσι τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν ἀκολουθίαν. ἀπέρχονται οὖν ἐκεῖσε ὁ πατριάρχης καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἄρχοντες μετ' αὐτοῦ, ἀσπάσασθαι τὸν βασιλέα. Ἐκεῖσε γὰρ ὑπάρχουσι καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν βασιλικῶν τάξεων, ὅσοι εἰσὶν ἐν τῷ Βρίγγι αὐτοῦ. Ἀρχόντες δὲ βασιλικοὶ ἐκάθηντο, ἀπὸ δεξιῶν καθίσματος· ἐκαθέζοντο δὲ οὗτοι οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐπὶ ἀριστερὰ τοῦ βασιλέως· καὶ ἐκάθηντο μὲν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς· ἐκεῖνοι δὲ ἵσταντο ὄρθιοι. Ἐπειδὴ δὲ ἐκάθισεν ὁ Πατριάρχης τοῦ βασιλέως, ἐκάθισαν καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν βασιλικῶν τάξεων, ἐκάθητο μὲν ὁ χαρτοφύλαξ, ἀπὸ δεξιῶν τοῦ βασιλέως

TOTAM SERIEM ORATIONUM

ET EORUM QUORUM PRIMORDIALIA

TANTUM VOCABULA FREQUENTIUS OCCURRUNT

numeris hic annotatis reperies.

A

Αγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι. 90
Αγγελον εἰρήνη πιστόν. 60
Αναστὰς ἐκ τοῦ μνήματος. 44
Ανες ἄφες. 704
Αντιλαβοῦ, σῶσον. 70
Αξιόν ἐστιν, ὡς ἀληθῶς. 62
Απαντα τὸν βίον μου. 160

B

Βασιλεῦ οὐράνιε. 52

Δ

Δέσποτα, Θεέ. 704
Δέσποινα πρόσδεξαι. 685
Δεῦτε προσκυνήσωμεν. 91. 416
Δι' εὐχῶν τῶν πατέρων. 26
Δόξα. 46

E

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης. 31
Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης. 56
Ελέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. 69
Εν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. 30. 52
Επί σοι χαίρει. 681
Εσπέρας καὶ πρωΐ. 31
Ετι καὶ ἔτι, ἐν εἰρήνῃ. 30
Ετι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. 37
Ετι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους. 31
Ετι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων. 37
Ετι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων. 31

H

Η μόνη καὶ ἄχραντος. 423

Θ

Θεοτόκε παρθένε. 26

I

Ινα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν. 36

K

Καὶ νῦν. 46
Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι. 46

N

Νοῦσον παρακλήσεσιν. 680

O

Οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς. 92
Ο μονογενὴς Υἱός. 86
Οτι ἀγαθός. 31
Οτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. 55
Οτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος. 33
Οτι ἠγίασται. 51
Οτι πρέπει σοι πᾶσα. 39
Οτι σὲ ἀνοῦσι πᾶσαι αἱ δυνάμεις. 42
Οτι σὺν τὸ κράτος. 40
Οτι σοῦ ἐστιν. 46
Οτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. 42
Ο ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ. 46
Ο ὢν εὐλογητός. 5

Π

Παναγία Τριάς. 46
Πανεύφημοι μάρτυρες. 159
Πάντων προστατεύεις. 680
Πᾶσα πνοή. 46
Πᾶτερ ἡμῶν. 46
Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν. 59
Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν ἡμῶν δέησιν. 32
Πρεσβεία θερμή. 576. 674
Προστασία φοβερά. 46

Σ

Σὸν γάρ ἐστιν τὸ ἐλεεῖν. 339
Σὺ ᾖ εἶ ὁ βασιλεύς. 41
Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν. 59
Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου. 46
Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου. 32

T

Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. 65
Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα. 60
Τὴν ἑσπέραν πᾶσαν.
Τῇ πρεσβείᾳ Κύριε. 372
Τῇ πρεσβείᾳ Κύριε πάντων ἁγίων. 359
Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην. 351
Τῆς παναγίας. 30. 53
Τὴν τιμιωτέραν. 26
Τὸν ὑπόλοιπον. 32. 56
Τοῦ δώπτου σου τοῦ μυστικοῦ. 66
Τρισάγιον. 26. 46

Υ

Υπεραγία Θεοτόκε. 26
Υπερευλογημένη. 47
Υπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι. 593. 600
Υπὲρ τοῦ ῥευθῆναι. 52
Υπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι. 37. 53
Υπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων. 37. 52

Φ

Φῶς ἱλαρόν. 26

X

Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε. 266
Χριστιανὰ τὰ τέλη. 32. 60
Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεός. 51

Ω

Ωστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν. 61

NO-

NOVORUM VOCABULORUM

VEL IN NOVO SENSU USURPATORUM

ONOMASTIKON ET INDEX.

A

Αγιάζω. 378
Αγίασμα. 707
Αγιάσματα. 158
Αγιασμός. 132
Αγιον ἔλαιον. 27
Αγιοπολιτικός. 170
Αγιον ὄρος. 104
Αδελφοποιΐα. 709
Αήρ. 105
Αθμίζειν. 709
Αἶνοι. 47
Ακανόνιστος. 10
Ακακία. 729
Ακολουθία. 8. 27
Αλάβαστρον. 536. 509
Αλλάσσω. 346
Αλειπτρον. 7
Αλειτούργητος. 132
Αμφια. 501
Αμωμος. 46
Ανάβολος. 299 419
Αναγυρεύω. 228
Ανάλαβος. 419
Αναλόγιον. 25
Ανάῤῥησις. 214
Αναστάσιμον. 46
Ανατολικόν. 47
Ανοίξια. 672
Αντίδωρον. 132
Αντιμίνσια. 501
Αντίτυπα. 160
Αντίφωνον. 106
Αἰῶ καμηλαύκιον. 133
Αξιότης. 99
Αποκουκουλίζω. 419
Αποκουκουλόω. 305
Απόλυσις. 25 107
Απόκρεως. 175
Απολυτίκιον. 25
Απόλυτρον. 305
Απομύρωμα. 709
Απτριον. 346
Απόδυτον. 303
Αποστολοευάγγελα. 711. 723
Αποστολος. 111
Αρτοφόριον. 12
Αρτύματα. 581
Αρχάριος. 381
Ασκητής. 396
Αστήρ. 105
Ατμίζειν. 709
Αὐγουστάλιος. 729
Αφίδρος. 263
Αφέσιμον. 543

B

Βαΐον. 590
Βαϊοφόρος. 589
Βηλόθυρον. 27
Βουτέω. 233
Βουτιστής. 233
Βρεφοτρόφος. 235
Βυκίον. 509
Βωμός. 667

Γ

Γαθανα. 306
Γαμμάτια. 260
Γανωτός. 509
Γυρεύω. 233
Γυρόω. 303
Γραικίζω. 700

Δ

Δαρεια. 511
Δεποτάτος. 198. 234
Δεσποτικὴ ἑορτή. 10
Διαβάζω. 214
Διαβαστής. 214
Διακαινίσιμος. 733
Διάκιουσα. 219
Διακονικά. 24
Διακονικόν. 13
Διαστολαί. 14
Διάταξις. 8
Διβαμπούλων. 260
Διδασάλενα. 219
Δικανίκιον. 133. 258
Δίκαιος. 571
Δικλίδες. 14
Δίκτυα ἀπὸ ξύλου. 14
Διόρθιμος. 104
Δισκοκάλυμμα. 105
Δομέστικος. 234
Δοξάζω. 657
Δοξολογία. 27. 47
Δωδεκάφωτα. 14. 670

Euchol.

Aaaaa

E

Γναίρεα. 671
Εγκόλπιον. 258. 378
Εἰλιμμένος. 86
Εἰρμώδεα. 112. 261
Εἰρμικά. 24
Εἰρμός. 351
Εἴσοδος. 24
Εἰσιβαίνω. 20
Εκκλησιάζω. 370
Εκκλησιάρχης. 214
Εκτενή. 26
Εκφώνησις. 106
Εμβολάπτιον. 237
Εμβάπις. 363
Εμβολος. 502
Εμφατικά. 237
Εμφάτιον. 306
Ενδυτής. 501
Ενθρονιάζομαι. 395
Ενθρονίζω. 493
Ενθρονισμός. 493. 672
Εντολαι. 248
Επταλημματικὸς γράμμα. 248
Ενυπνιοζόμος. 530
Εξαπτερυγία. 57
Εξαποστειλάριον. 46
Εξαρχος. 1238
Εξόδιαστικόν. 434
Εξάψαλμος. 27
Εξώπορτα. 640. 641
Εξωνάρθηξ. 20
Επάκουε. 655
Επαγουάτιον. 98
Επικυρής. 216
Επιμανίκια. 98
Επιπλοι. 113
Επίσημα. 231
Επιτίμιον. 528
Επιχάπις. 656
Επιτραχήλιον. 98
Επτάφωτα. 670
Επωμίδιον. 98
Εσπέριον. 221
Εσπερινόν. 24
Εσωνάρθηξ. 20
Ευαγγελισμός. 1. 9
Εὐλογητάρια. 435
Εὐλογία. 104. 132
Εὐκτικὸς τόπος. 672
Εὐπαξίας. 23. 334
Εφύδιον. 544
Εφύμνιον. 108
Εγχείρημα. 500
Εωθινόν. 46

H

Ηχος. 350
Ηχος βαρύς. 176

Θ

Θλασις. 12
Θαλασσίδιον. 12
Θυμίαμα. 540
Θεομητορικὴ ἑορτή. 10
Θεωνάριον. 133. 352
Θέσις. 666
Θῆκαι. 373
Θεμαμβεύω. 282. 544

I

Ιδιόμελον. 176
Ιδιόπις. 75
Ιεράρχης. 571
Ιερατεῖον. 14
Ιεροδιακονία. 8
Ιεροδιάκονος. 8. 231
Ιερολογέω. 223
Ιερολογία. 223
Ιερομόναχος. 246
Ιερομάρτυς. 571
Ιερομηνιων. 231

K

Καγκέλλα. 14
Κάθισμα. 27
Καθολικὴ ἐκκλησία. 15. 18. 20
Κανόνες. 665
Καλόσκοπος. 23. 575
Καλλιεργοῦντες. 124
Καλογέρος. 104. 397
Καμηλαύκιον. 133
Καμηλαύκιον. 381
Καμίλαβα. 133
Καμισάτον. 127
Καμίσιον. 200. 205
Κάμπες. 641
Καυδέλα. 450. 556
Καυδήλιον. 556
Καυδηλάπτης. 514. 450
Καυσίκιον. 568
Καυσάρχης. 23
Καύσας. 540
Καυσίζειν. 540
Κάυσις. 665
Καυσερώσιος. 235
Κάυσεον. 667
Καπάσιον. 133
Καπέλλον. 133
Καρποφορεῖται. 124
Κατὰ σαρκα. 22. 181
Κατάλαξον. 138
Κατζί. 131
Καταμέμβια. 15
Κάτω καμηλαύκιον. 133
Κελλαρίτης. 28
Κηρομάστιχος. 493
Κηρόμαστιχη. 521
Κήρυκος. 597
Κιβώριον. 12
Κιβώσιον. 12
Κιβωτός. 12
Κιγκλίδες. 14
Κίστα. 14
Κλάσις. 89. 103
Κλεισμένος. 20
Κλασικόν. 231
Κλασικός. 231
Κόγχη τὸ θρονιαστικόν. 12
Κόλυβα. 527
Καλύφια. 388
Κοντάκιον. 46. 132. 146
Καπάριον. 132
Κοπρίτης. 14
Κυβέλλιον. 235
Κυβέκλης. 235
Κακούλιον. 399. 418
Κυριακὴ δικαιοσύνης. 299
Κυριακὴ λαμπρή. 299

Λ

Λβὶς. 230
Λαζάρωμα. 304
Λαμπαδάριος. 234
Λαμπρὰ ψαλτική. 9
Λειτουργία & λειτουργός. 16
Λιτανεύω. 609
Λιτανεία. 609
Λιτὸν. 609
Λόγχη 101
Λογαριασμός. 223
Λογαριαστήριον. 236
Λογοθέτης. 236
Λυχνικόν. 24
Λαβίον. 96

M

Μαγαρίζω. 693
Μαζιλάς. 206
Μακαρίζω. 527
Μακαρισμοί. 108. 435
Μανδύας. 160. 379
Μανδύλιον. 206
Μανέλια. 24
Μανίτλιον. 134
Μαργαρίτης. 130
Μαρτυρικά. 133. 176
Μεγαλοχάριτος. 393. 338
Μελοποιός. 373
Μέσις. 160
Μεσαπόριον.
Μεσαπόριον.
Μεσαώριον. 500
Μέση ἀκολουθία. 505. 630
Μεθοδίσματον. 165
Μεσονυκτικόν. 47
Μεσώρεον. 107
Μετάδοσις. 11. 129
Μετάληψις. 11. 129
Μετεωρίζω. 15
Μετάξα. 710
Μίλια. 159
Μίλιον. 46. 174
Μιτατώριον. 500
Μιαρφαγεῖον. 535
Μικρόχημις. 393
Μιτατώριον. 500
Μειρουλίζω. 124
Μολυβίδιον. 346
Μολυβίς. 667
Μοῦσα. 72. 130. 500
Μυροβλύτης. 578
Μυσταγωγία. 96

N

Νὰμα. 102
Νηρίδες. 506
Νάρθηξ. 19
Νεροστάμια. 133
Νεφίλη. 90
Νυκτέρ. 591
Νυκτικὸν. 500
Νυμφιδότης. 235

Ξ

Ξεσις. 206
Ξηρομύρια. 566
Ξηροφαγία. 175
Ξυλοχάρτιον. 418
Ξυστὸς. 19

O

Οἶκος. 46
Οἰκάριθμ. 669
Οκτώηχος. 174
Ομόιον. 174
Οπτεθάμβιστος ὠχή. 132
Ορθρος. 26
Ορφανοτροφεῖον. 235
Οσιομάρτυς. 571
Οσιος. 571
Ορφικὸν. 231

Π

Πανηγύρι. 682
Πανηγύριον. 683
Πανυχίς. 55. 509. 667
Παξιμάδια. 38
Παπαδία. 219
Παπᾶς. 245
Πάπας. 245
Παράκλησις. 609
Παρέμβολη. 419
Παραμυθή. 135
Παρεκλήσια. 13
Πασχάζω. 568
Πατρῶνα. 258
Πάτος. 510
Πεζικὸν κεφάλαιον. 399
Πεζέταιροι. 609
Περιοδονίκης. 233
Πεντέρα. 134
Πεντηκοντάλιτρα. 98
Πενταῖς. 669
Πεσσός. Ib.
Πεττεία. 418
Πεττόν. 510
Πηγάνιον. 667. 670
Πεττίον. 418
Πηλικαῖον. 99
Πηλύκιον. 669
Πόμα. 99
Ποταμός. 99
Προπάτωρ. 730
Πρεσβεία. 609
Πρεσβεῖον. 21
Πρόδοσις. 13. 101
Προκαταστάσεις. 175
Προκείμενον. 25. 46
Πρόλογος. 174
Προσμετικός. 123
Προσκύνημα. 22. 28
Πρὸς κύριον. 173
Προσκομιδή. 13
Προσόμοιον. 174
Πρόσφορος. 235
Προσφορά. 101
Πρόσωπον. 175
Προφητήσιμος. 175
Πρωτέκδικος. 158
Πρωτοπαπᾶς. 169
Πρωτοψαλτικά. 553
Πτύον. 433

Ρ

Ῥάστον. 447
Ῥᾶστον. 381
Ῥαστορεύω. 381
Ῥεμπεσάδες. 236
Ῥιπίδιον. 61

Ῥιπίζω. 61

Σ

Σάβανον. 308
Σακελλίδιον. 233
Σακέλλης. 233
Σακέλλιν. 230
Σακελλίζω. 510
Σάκκος. 99
Σαράδιον. 447
Σάρξ. 85
Σκολοφυλάκιον. 13
Σκοτοφύλαξ. 389
Σκιάδιον. 134
Σκαφία. 134
Σόλιας. 14
Σπαγγία. 130
Σπατίδιον. 15. 24
Σπυρασπασάσιμον. 46
Σπυρογάθηρα. 506
Σπυροκάπης. 529
Στεφανοπάγιον. 490
Σπυροφόρος. 231
Στίμμα. 728
Στεφάνωμα. 323
Σπόθια. 34
Στόμωμα. 228
Στιχάριον. 97
Στιχάριν. 97
Στιχηρὰ τῆς λιτῆς. 25
Στιχηρόν. 29. 46. 176
Στίχος. 25. 176
Στιχολογία. 24
Σταλίζω. 303
Συγχωροχάρτιον. 55
Συλλειτουργία. 10
Συνάναρχος. 435
Συναξάριον. 46
Σωματὴ μεγάλη. 24. 37
Σωματὴ μικρά. 38
Σωλήθρευς. 12. 261
Σωρίτευος. 324
Σφυρίδιον. 239
Σφραγίς. 100. 110. 200. 202. 301
Σχῆμα. 393. 394
Σχηματολόγιον. 385
Σωλίας. 14

Τ

Τάξις. 10
Τεσσαρακοστή. 175
Τεσσαρακοστὴ ἐκτένεια. 540
Τετραπόδιον. 25
Τηβέννη. 346
Τραπεζάριος. 682
Τραπεζοφόρος. 181
Τελεσικά. 133

Τριβωμάλιον. 641
Τεχνάσια. 260
Τεκτέριον. 108
Τρισάγιον. 493. 655
Τετράκτη. 548
Τετρώπια. 669
Τετράδιον. 174
Τραπέζιον. 25. 351
Τυπικαρικά. 688
Τυπικά. 28. 108. 158
Τυρινή. 175
Τυροφάγος. 175

Υ

Υβελλάς. 24
Ὑποποδιστήρ. 98
Ὑποκάμισον. 205
Ὑπομνηματογράφος. 736
Ὑπομνήσκων.
Ὕφωμα. 682

Φ

Φιλόξενον. 205
Φιάλιον. 58
Φιάλη. 21. 363
Φιβλάτωρ. 727
Φιβλατόριον. 727
Φιλοκαλία. 509
Φαρίδιον. 379
Φάρος. 641
Φωτίζω. 378

Φωταγωγικά. 133

X

Χλιδόξιον. 205
Χάρτης χάρτινος. 655. 667
Χαρτηλάριος. 231. 500
Χαρτύλας. 233
Χειραζόμβιον. 18
Χειροτονέω. 352
Χειροτονία. 24. 25
Χελανδίον. 352. 685
Χέρνιβον. 205
Χερνιβόξιον. 205
Χενέτον. 12
Χοιδοπάσιον. 296
Χοῦς. 12
Χάρτινος χάρτης. 418
Χῶμα. 24

Ψ

Ψαλτικά. 237
Ψάλτης. 177
Ψυχία. 177
Ψυχόσπιτα. 527
Ψυχορραχίον. 354

Ω

Ὠδή. 351
Ὡράριον. 97

INDEX RERUM.

A

Ἀκολουθία quid? 27
Acolytatus an fit apud Græcos. 197. & seq.
Aer velum. 105
Ἀριστερὰ τράπεζα. 160
Ἄρτος ζύμιος quid? 27. 349
Ἄρτος ἄζυμος, quo citra datur. 8
Arriani. 32. 38. 115
Alleluja per quadragesimam, & in funeribus apud Græcos frequentatum. 174. 435
Altare. 10
Altare in Ecclesia unicum. 12. 19
Altaris columnæ. 493
Altare cujus mensa rupta est. 493
Altarium variæ structuræ. 652
Altaris consecratio. 521
Altaris lotio. 497 499
Albarum vestium a Neophotistis depositio. 505. 506
Ambo, ejus figura, ubi statuitur? 13
Amen, vox post consecrationem prolata. 119
Anastasius. 418
Annunciatoris officium. 230
De Angelis Custodibus Græcorum sententia. 125
Ἀνάθεμα. 68. 232
Ἀντιλαβὴ, ἀήρ, διακόνου explicatur. 378
Antimensia. 521
Antiphonum. 107
Antitypa. 158
Apostoli an inter sacra celebranda prolixis precibus fuerint usi? 230
Ἀπόλυτικα. 26 51. 105
Aqua benedicta major in Theophaniis. 366. 377
Aqua benedicta minor singulis mensibus, 358. 364
Aqua fervida sacris speciebus a Græcis admixta. 127 662
Aquæ & panis benedicti usus. 699
Archidiaconi officium. 225. 235
Archipresbyteri officium. 225. 229. 238
Archipresbyteri Lectores ordinant. 200
Ἀρχιστάσια ἀφῆκε. 235
Arcudius correctus. 104
Arcudius decipitur, ubi sacrilegii & abusus Græcos condemnat. 690
Arcudius temere Græcos absurditatis fugillat. 222
Arcudius hæreseos crimen antiquis Græcis falso imponit. 220
Arcudius plus æquo severus in Græcos ab ipsis Latinis condemnatur. 214
Arcudius probatam ab antiquis Blastarii sententiam immerito arguit. 516
Arcudius ritus Græci male intellecti arguitur. 226
Arcudius in condemnandis Græcis nimium præceps. 349. 350
Arcudius ritum deronsion is ignorat. 307
Arcudius sacrilegii & impietatis Græcos falso arguit. 576
Arcudii ignorantia circa Græcorum Subdiaconorum legitimam potestatem. 206
Arcudium rituum Græcorum rigidum censorem suæ censuræ submittit Catena sinitus. 232
Ἀσπασμὸς. 399
Athenagenis Hymnus Vespertinus. 23
Athos mons sanctus. 104
Ἄξιος, vox in Ordinationibus prolata. 217

B

Bajuli officium. 230
Baptismi ritus. 287
ante Baptismum cruce pueri signati. 265. 266
Baptismatis Exorcismi sæpius olim lecti. 284
Baptismi trina immersio. 290. 291
Baptismi forma. *ibid.*
Baptismus in Theophaniis olim collatus. 377
Baptizati vestes. 290. 298
Baptismi cæremoniæ circa reconciliandos Hæreticos repetitæ. 698
Barbæ prima tonsio. 308. 309
Basilius quo mente missam scripserit? 137
Benedictio consueta panis vini & olei. 5. 34
Brachialia. 92

C

Cæsaris consecratio. 730
Canstrensii officium. 223. 229. 235
Canstrum. 667
Camisati. 227
Campanarum vel potius signorum in Ecclesia discrimen & varietas. 450
Campus Constantinopoli. 641
Cantoris institutio. 101
Canonarcha. 23
Cantoris officium. 225. 230. 240
Canticum. 352. 352
Capellæ apud Græcos. 23
Capillorum prima detonsio. 307. 308
Casula. 59. 184. 245
Catechistæ officium. 225. 229
Catechumeni etiam in Vesperis & Matutinis aliquando excluſi. 36. 45
Catholicum templum. 13. 18. 19
Cæremoniarum præfecti officium. 22. 226. 240
Ceroferarii. 198
Cerens bisulcus, & alius trisulcus. 508
Chartularius. 500
Chartophylacis officium. 223. 228. 233
Χειροτονία & χειροθεσία differunt. 213. 206. 274
Chorea post Baptismum acta. 291. 302
Chorea nuptiis celebratis agit Ecclesia. 242. 247
Per Choros cantus instituti. 22. 106. 107
Chorus Ecclesiæ. 22. 23. 23. 527
Chrismatis in dedicanda Ecclesia usus. 669. 670. 672
Chrismatis vas Alabastrum. 506. 516
Chrismatis consecratio. 502. 506
Chrisma pysticum & mysticum. 509. 516
Chrismatis materia. 508. & seq.
Christus Imperator sedet in altari ut in Tribunali. 9. 10
Chrysostomi Missa quando legitur? 96
Ciborium. 12
Circumcursatoris officium. 225. 230. 238
Clericata quæ? 232
Clericus apud Græcos quis dicatur? 231
Clerici apud Græcos institutio. 200. 201
Collecta, cur sic dicta. 23
Collectæ majoris preces. 29. 37
Collectæ minoris preces. 30. 38
Collectoris populi officium. 230
Colores quibus Ecclesia Græca utitur. 99
Colyba. 527
Communicaturi veniam offensarum exposcunt. 128
Communionis laicæ descriptio apud Græcos. 130
Communio quoties per annum fit a Græcis. 177
Communio de excelso loco in Solea populo distributa. 14
Communionis Ecclesiasticæ descriptio. 129
Confessionem frequentiorem commendant Græci. 96
Confirmationis Sacramentum. 292. 299
Confirmationis Unctio. 291. 300. 301
Confirmationis forma. 291. 300. 301
Confirmationis Sacramentum an quandoque repetitum? 697
Confirmatio nullatenus repetenda. 699
Confirmationis Unctio repetita. 697
Consecrationis verbis panis & vinum transmutantur in corpus & sanguinem. 119
Coronæ nuptiarum. 313
Consecratio non peragitur Spiritus S. invocatione vel aliis precibus. 121
Crucem in pileo gestare quibus concedatur apud Græcos. 99
Crux in bellis cum oratione delata. 96
Corporale. 112
Curopalata. 732
Cubicularii officium. 241. 230
Crucis signum in Ordinationibus quam exquisitum. 245. 246
Crucis signum in conferendis Ordinibus spectatim requisitum. 212. 213
Crucisde[illegible] quid? 489

D

Dalmatica. 97
Dalmatica cur albi coloris? 98
Decani officium. 225. 230. 240. 652
Dedicatio templi. 653. 655. & seq.
Dedicans Ecclesiã Pontifex Sabanis involvitur 667
Dedicandæ Ecclesiæ adest Hieromnemon. 667
Dedicationis celebritas septem diebus agitur. 670
Defensorum principis officium. 223. 229. 236
Δεήσεις. 38
Deputati qui? 197
Deputati officium. 225. 230. 240
Διαστολὴ ἱερεῖ. 9
Diaconus non sedet cum Sacerdotibus. 13
Diaconus tribus diptels ἀολαν apprehendit: quo fine? 24
Diaconus Offertorium particularum in missa peragit. 104
Diaconus ministrans, sacram communionem semper accipit. 128
Diaconus communionem sumpturus, Stola undequaque succingitur. 126
Diaconus Ordinandus pluribus Diaconis Pontifici præsentatur. 212
Diaconus Ordinandus altare circuit. 212
Diaconus Ordinandus uno tantum genu inflexit. 424
Quando Diaconus ministrat in Vesperis & Matutinis. pag. 1
Diaconatus Ordinis forma. 215
Diaconorum seprenarius numerus apud Græcos, & eorum officia. 234. 235
Diaconorum secundi officium. 225
Diaconicum ubi statuendum? 13. 14
Diaconica cur dicta? 23
Diaconissa. 219
Diaconissa altare contingebat. 12
Diaconissæ ætas. 219. 220
Διακονικὰ. 14
Διακόνισσα. 14
Διακόνισσι. 109. 210
Διάκονος ἀπὸ ὑψηλοῦ. 14
Dimissio. 14
Dimissiones facere. 25
Dipsycha. 105
Diptycha. 123
Discus. 100
Doctoris Evangelii officium. 224. 229. 237
Domesticorum officium. 235. 230. 240
Δοξολογία μεγάλη καὶ μικρά. 27
Δοξολογίαι formæ. 848

E

Ecclesia magna quæ? 57
Ecclesiarum Græcarum descriptio, 10. & seq.
Ecclesiæ fundandæ ritus. 585. 586
Ecclesiæ reconciliatio. 694. & seq.
Ecclesiæ apud Græcos ab Episcopis exemptæ. 489
Ecclesiarum præfecti officium. 225. 229. 238
Ἐκκλησιάρχης Sacristã sub se habet Accensorem & Lectorem, 199
Ἐκκλησιάρχαι. 370
Ἐκφώνησις forma. 107
Ἐλάσσων. Corporale. 44. 56
Ἔπαινοι. 112
Ἐπιφώνησις. 23. 107
Elevatio hostiæ quando fit? 351
Ἐπιτετραμμένος. 225
Ἐπιτροπικὸν. 98
98
Episcopus non celebrat in Ecclesia inconsecrata. 523
Episcoporum apud Græcos electio, & consecratio. 256. 257
Ἐπιτραχήλιον Stola Sacerdotis. 98
Evangelium legit Sacerdos in Maturinis. 27
Evangelium in altari. 52. 106
Evangelii Introitus, & ad altare solemnis deportatio. 54. 108
Evangelium quando osculantur? 7
Εὐλογία Εὐλογητὸς. 45
Εὐχαριστία. 22
Exclamationes in orationum fine. 27. 107
Excommunicatos quibus signis post mortem agnoscant Græci? 547. & seq.
Absolutio ab excommunicatione post mortem 545
Exocatacœli qui? 241
Exorcismorum & Catecheseos ritus circa Baptizandos. 274. & seq. 283. & seq.
Exorcistæ an sint apud Græcos? 197
Extremæ Unctionis ritus. 330

F

Facere, id est rem sacram peragere. 52. 106
Faces in funeribus. 434
Fideles qui proprie? 112
Flabellorum usus. 61. 117
Fossarii. 38
Fraterna amicitia & adoptio. 706

G

Genubus officium. 224. 229. 237
Gratiæ vox, quid significat in Ordinum forma? 215
Græci ritus ab Arcudii calumniis vindicati. 104 131. 176. 206. 220. 221. 286 349. 350. 516. 690
Græci non navigant nisi præmissa oratione. 680. 685
Græci nullum ministerium civile vel Ecclesiasticum oratione non præmissa suscipiunt. 732. 733
Ad Orientem Græci semper orant. 23
Græcos Confessionem frequentare constat. 566
Græci sanitatis corporeæ sacris remediis recuperandæ studiosi. 571
Græci ut meticulosi, ita superstitiosi. 571
Græcorum in conviviis modestia. 527
Græci neoterizantes, verba quædam in Missalibus libris expunxerunt. 178
Gregorius missæ Præsanctificatorum auctor. 177

H

Hæretici qua ratione Ecclesiæ reconciliandi. 692. & seq. 697. & seq.
Horæ Ecclesiasticæ. 26. 29
Hostia Græcorum. 50. 107
Hostia ex tota oblata educitur. 101
Hostiæ velut Christi in cruce fixio, & lateris apertio. 50
Hostia Christum, Oblata virginem repræsentat. 101
Hostia nomine B. Virginis. 50
Hostia nomine sanctorum oblata. 50
Hostia cur supina quandoque jacet in disco? 102
Hostiæ elevatio. 65. 126
Hostiæ fractio. 65. 126
Hostia nomine vivorum & defunctorum. 52
Hymnorum genera quatuor. 117
Hymnus Angelicus. 117
Hymnus Cherubicus. 113
Hymnus triumphalis. 61. 116
Hymnus Gloria in excelsis. 47. 112

I

Jejunia Græcorum. 175
Ignis Patriarchæ CP. præsertim solitus. 260
Ἱεροτελεστικὸν in Ecclesiæ dedicatione ministerium. 667
Imaginibus magnus cultus a Græcis exhibitus. 22

Imagines sanctorum ubi locantur in Ecclesiis 13. 14
Immersoris officium. 225. 230. 239
Immunda & vetita, quæ a Græcis reputentur? 478. & seq.
Impp. oratione præmissa profectionem in hostes suscipiebant. 652
Imperatoris Coronatio. 726
Imperatoris vestes. 728
Imper. Chlamys. 728
Imper. Corona. 728
Imper. Phibla. 728
Imper. Coronatur in Ambone. 728
Imper. Unctio. 729
Imper. Communio. 729
Imper. Deputati locum tenent in Ecclesia. 729
Imper. sceptra duo. 729
Imper. ferula. 730
Imper. ἀλλαξις quid? 730
Imper. a Patriarcha visitatur. 733
Indulgentiæ apud Græcos. 542
Indulgentiæ post mortem. 543. 545
Impositio manus. 197
Ingressus in Vesperis 3
Ingressus sive εἴσοδος quid? 24
Introducti officium. 230
Introitus duplex in missa, major & minor. 113
Introitus majoris descriptio. 58. 74. 80. 88
Juramenti relaxatio. 518

K

Καταχρησται qui? 124
Κληρικοπερκοπται qui? 124. 523
Κυριακὸν. 14

L

Lampadarii officium. 226. 230. 240
Laudes. 26
Lances. 102
Lavipedium. 391
Lavipedii Græcorum præstantes ritus. 591. 596
Lectio vitæ Sanctorum. 47
Lectores Archipresbyteri Ordinante absente Episcopo. 200
Lectores quid legant in Ecclesia. 47
Lectores etiam cereos ferentes non ingrediuntur sacrum Tribunal. 3
Lectoris est Epistolam in missa legere. 110. 111
Lectorum locus. 14
Λειτουργία & λειτουργὸς. 10
Λειτουργία ἱερατικὴ & μεταφορικὴ discrimen. 96
Litteræ sacræ quæ? 373
Logotheræ officium. 224. 228. 235
Lotio manuum post Offertorium majus etiam apud Græcos. 99
Lucernarium. 24

M

Mandyas Pontificis. 99
Mandyæ Monachorum. 399
Manualia. 24
Manipuli Græcorum. 98
Manuum impositio sacrorum Ordinum materia. 213
Manuum Christi impositionem super infirmos & pueros Ecclesia Græca tacite memorat in Ordinationibus. 216
Matronæum. 18
Matutinæ preces. 26. 27
Mappæ altaris. 668. 669
Mediatorium. 499
Memoralium scribæ officium. 224. 228. 235
Μετάνοια, venia, & reverentia quomodo fit? 10
Μισερικορδιαστικὴ, prohibita concedentes. 535
Methodius Canonis de reconciliandis Hæreticis auctor. 697
Methodius ab Arcudii censura vindicatus. 698
Metatorium. 102
Missa cur Sacra & Ἱερὰ dicitur? 93
Basilii in Missa componenda propositum. 96
Missa Chrysostomi quando legatur. 96
Missa Præconsecratorum. 173
Missæ Præsanctificatorum auctor Gregorius. 177
Missæ celebrandæ hora. 96
Missa vitæ Christi repræsentatio. 200
Missam jejunio non posse cohærere Græci asserunt. 173
Missæ orationum Chrysostomus auctor. 96
Missa quondam unica uno die celebrata. 19
Mitra an utantur Græcorum Episcopi. 259
A Memoria officium. 224. 229
Monastica vota. 397
Monachus novitius induitur. 378. 381
Monachorum tres gradus, genera, instituta. 381. 393. 416. 417
Monachorum vita vocatur a SS. PP. Angelica. 381
Monachorum calceamenta. 399
Monachorum tunica & color. 398
Monachorum zona. 398
Monachorum Cucullus. 417
Monachorum pileus. 399
Monachorum Pallium. 399
Monachorum vestes unde apud Græcos confectæ. 417
Monachorum Tonsura. 397
Monachorum cellæ. 451
Monasterium Pœnitentiæ locus. 396
Mons sanctus. 104
Modulus. 350
Monachorum exequiæ. 450. & seq.
Mortui Sacerdotes aliorum Sacerdotum manibus elati. 366
Mortuorum corpora olea & Chrismate uncta. 467
An Mortuis sepultura sit in Ecclesiis concedenda. 422
Mortui alteo respersi. 436
Mortui terra respersi. 436
Mulierum locus in Ecclesia. 17. 18
Mulieres abortivum parientes. 371. 372
Mulieres menstruatæ. 369

N

Narthex. 19
Navigatorum preces. 680. & seq.
Naniæ & threni in funeribus. 436
Notarius. 500
Nobilissimus. 737
Nuptiæ dicuntur Coronatio. 314. 323
Nuptiarum ritus. *Ibid.*

O

Oblatio sive hostia. 100. 101
Occidentem versus Sacerdos orat. 4
Œconomi officium. 222. 228. 231
Œnanthe. 849
Offertorium in missa multiplex. 115. 119. 120
Offertorium primum. 49
Offertorium primum ubinam peragatur? 100. 101
Offerre qua ratione possit Diaconus. 104
Offertorium majus. 59
Officia Ecclesiastica. 222. 225. 327. 231. 240
Olei Catechumenorum benedictio. 290. 297
Olei pro infirmis benedictio extra Sacramentum Extremæ Unctionis. 679
Oleum extremæ Unctionis. 349
Olei Unctionis extremæ benedictio. 337. 353
Orarium Diaconicum Dalmaticæ superpositum. 217
Orarium Diaconorum. 217
Oratio retro Ambonem. 68. 131
Ordinum materia. 214
Ordines omnes minores, Græcos agnovisse non ut ordines, sed ut ministeria tantum. 197. 198. 199
Ordinandorum anni. 295
Osculum pacis in missa. 60
Osculum pacis quando & qua ratione perficiatur? 60. 115
Osculum Sacerdoti recens ordinato datum. 247
Osculum mortui datum. 436
Ostiarii Ordo an sit apud Græcos. 197. & seq.
Ostiarii officium. 225. 240
Οὐσιωτικὸν. Sententia hæc declaratur. 122. 307

P

Pacis nomen in Ecclesia frequentatum. 125
Pax precibus renovata & firmata. 705
Pacifica cur dicta. 24. 107
Pacem precari εὐχόμεθα. 109
Panem & calicem qui coordinent Græcis. 100
Panis benedictus ἀντίδωρον, εὐλογία, ἁγιασμὸς. 731
Pallium Pontificium. 185. 257
Pallium resumit Pontifex post communionem. 126
Palmarum distribuendarum ritus. 360
Παράπλους, Papis a navigatoris quo ritu elevatur. 680. & seq.
Paranymphus Sponsaliorum. 467. 419
An plures particulæ fuerint in missa quondam oblatæ. 103
Particulæ plures in missa oblatæ, & quo fine? 103
Particulæ B. Virginis nomine positæ juxta majorem hostiam locus. 103
Particulas alicujus nomine in missa ponere. 104. & 106
Patricii promotio. 732
Peccata κοσμικὰ. 566
Pentecostes festum cum luctu & genuflexionibus a Græcis celebratum. 605
Philotheus Patriarcha. 9
Phiala. 20
Φαινόλιον Lectoralis & Sacerdotalis discrimen. 205
Πατριάρχαι. 605
Πλανοδιδάσκαλοι. 99
Pœnitentiæ Sacramentum, & ejus forma. 536 & seq.
Pœnitentibus loca assignata. 18
Gradus in quibusdam observati. 699
Pœnitentes lugentes. 18
Pœnitentes subtracti. 18
Pœnitentes consistentes. 18
Pœnitentes audientes. 18
Pœnitentes cum Catechumenis ejecti. 122
Pro Pœnitentibus quibus non erat plena & integra communio Ecclesia tacite tantum orat. 366
Pœnitentium ultima reconciliatio. 532. 533
Pœnitentium personas agunt Monachi. 19
Pollutionem in somno passus precibus expurgatur. & seq. 701
Pontificum vestimenta. 99
Pontifices aperto capite celebrant. 284
Portas Ecclesiæ custodit Subdiaconus. 207
Porta qua Diaconus sacrum Tribunal ingreditur. 2.
Portæ Speciosæ. 20
Portæ Regiæ. 20
Portæ sacri Tribunalis quando aperiuntur. 2
Portæ clausæ in missa. 60. 115
Præconsecrata in quadragesima. 274
Præpositus Eunuchorum Præfectus. 730
Præfatio missæ dicitur oratio veli. 117
Processionis ordo. 28
Processionis usus. 609. 640. 641
Processio confecta fit in Narthece. 4
Processio in festi pervigilio. 641. 646
Processionis magis consuetæ descriptio. 4
Procemiales preces. 351
Πρόθεσις. 13. 14. 100
Propositionis mensa. *Ibidem*
Προσφορικὸν quid? 25. 48
Προσφώνησις. 23
Ejus a vênia discrimen. 47. 361.
Prima ante missam olim lecta. 47
Primitiæ fructuum ad altare oblatæ. 316
Primiceriorum officium. 225. 230. 240
Prosomiacus psalmus. 23
Protensa oratio. 26. 43
Protopsalta. 14
Proximi officium. 225. 230. 240
Protonotarii officium. 224. 229. 233
Puerperæ Ecclesiæ benedictione munitæ. 162
Purificatorium. 130
Pedum pastorale. 259

Q

Quadragesimæ tempore Martyrum & sanctorum nulla fit in Ecclesia Græca memoria. 174

R

Referendarii officium. 224. 229. 236
Recta lignea altare a templo reliquo separantia. 14

S

Sacello præpositi officium. 224. 229
Sacerdos recens ordinatus septem diebus continuis celebrat. 249
Plures Sacerdotes unum sacrificium absolvunt. 248.
Sacellarii officium. 224. 228. 233
Sacristæ magni officium. 224. 229. 233
Sacristiæ loces. 13
Sacrificium pro Beatis oblatum. 123
Sacerdotum exequiæ. 446. & seq.
Sancta sanctis. 125. 128
Scapulare. 418
Σκαδικοφυλάκιον. 13
Sedes in Choro. 15
Sinistræ dignior locus. 97
Soleas. 14
Soleas locus Subdiaconorum & Lectorum. 14
Σοφία, ὀρθοί. 24
Σοφία πρόχειρος. quid indicet? 210
Spongia. 129
Sponsaliorum annuli. 311. 313. 314
Στεφανὶς quid indicet. Vide Onomasticon.
Στιχὰ, ἀναβὰθμοι. Voces frequenter in Ecclesia repetitæ quid designent? 208
Στιχηραρίαι. 287. 490
Stella. 105
Στιχηρὸν. 25. 174
Στιχολογία. 24
Στιχηρὸν. 26. 174
Στοιχεῖωσις. 97
Stationum Romanarum apud Græcos imitatio. 640. 641.
Stola Sacerdotalis. 98
Subdiacono portæ Ecclesiæ commissæ. 112. 206
Subdiaconus non amplius in Diaconico Ordinatur. 205
Subdiaconorum locus. 13
Subdiaconus crucem defert in processionibus. 206
Juxta Portam aliquam Subdiaconus Ordinatur. 205
Subdiaconorum Tunica. 205. 206
Subgenuale. 98
Suggestoris sacri officium. 224. 229. 237
Supermanicalia. 98
Συναξάριον. 24
Συναξαριστὴς μεγάλης. 29. 38
Συναξαριστὴς μικρὸς. 30. 38
Συναξάριον. 47
Συνάξεις. 12. 265
Syncellus Patriarchæ Confessarius, Concellaneus, & successor. 98

Sponsalia. 314
Sepeliendine sint in Ecclesia mortui. 421. 435

T

TAbulatum separans altare a Solea. 14
Tabulæ Ecclesiasticæ. 123
Θαλασσίδιον. 12
Templorum Græcorum descriptio. 16. & seq.
Tabernaculum ubi hostiæ asservantur. 177
Theophanes. 435
Theophaniorum vespere sanctum diem sibi in Oriente precantur. 378
Thurificatio. 2. 3. 7. 23
Quo ordine Sacerdos templum thure suffumigat. 2. 23
Quo ordine templum suffumigat Diaconus. 3. 7
Thurificationis in missa contemplatio. 106. 9
Thus in Sponsalibus. 314
Thus in funeribus a Christianis adhibitum. 434
Τοῦ Κυρίου δεκτῶμεν: voces mysterio plenæ. 105
Tonsuræ Monasticæ vitæ insigne & Symbolum. 307
Tractus. 351
Tribunal Christi. 9. 10
Tribunal quo fine Imperator possit ingredi. 11
Tribunal sacrum mulier non ingreditur. 11
Tribunalium. 641
Τρικήριον. 108. 110
Τρισάγιον. 28
Τρισάγιον. Ter sanctus Hymnus. 26. 55. 109
Τρικίδιον. 174
Τρισάριον. 26. 351
Tryphon. 386
Typica. 167

V

VEla calicis & sacri panis tria. 51. 52. 105
Aer Velum. 105
Vela in portis. 27
Verbum Dei Patris κυνάτρυχοι. 43
Versoris officium. 225. 230. 240
Vestimenta Pontificum. 99
Vestimenta Pontificis vel Patriarchæ consueta. 133
Vestimenta Sacerdotis sæcularis. 134
Vestimentorum Sacerdotalium benedictio. 98
Vesperarum & Lucernarii discrimen. 23
Vigiliæ a Græcis celebratæ. 23
Vigilum officium. 230
Visitatoris officium. 225. 230. 236
Viodemia privata & publica. 514
Vitæ Sanctorum legi solitæ in Ecclesia. 47
Unctiones olei variæ apud Græcos. 578. 679. 680
Unctionis extremæ materia. 337. 353
Unctionis extremæ forma. 338. 354
Unctio similis extremæ in peccatorum satisfactionem a Græcis imposita. 350
Unctionem extremam conferebant antiquitus plures Sacerdotes. 349
Vota religiosa. 307
Uvæ ad altare allatæ. 553

FINIS.

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.